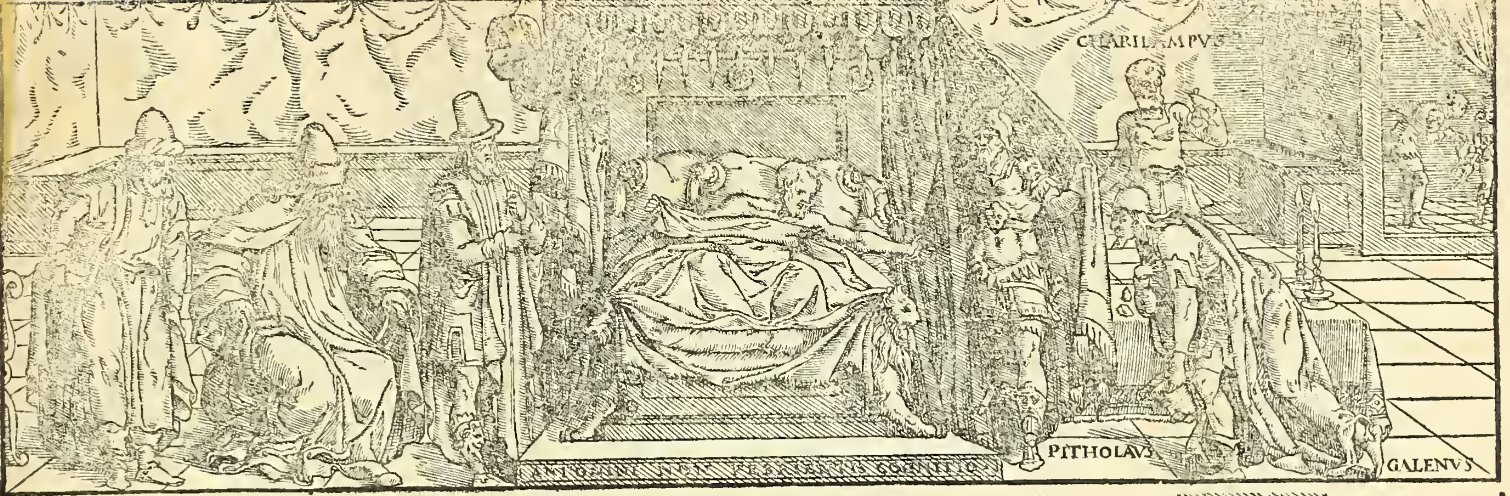
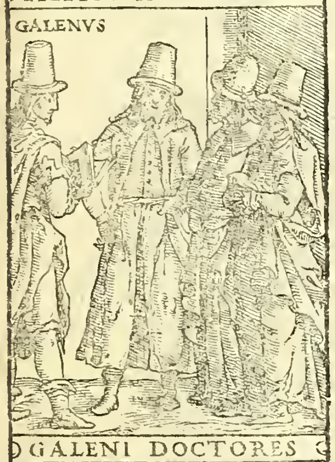
LIBRARY
BALTIMORE COLLEGE OF
DENTAL SURGERY

Digitized by the Internet Archive
in 2017 with funding from
University of Maryland, Baltimore, Health Sciences and Human Services Library

https://archive.org/details/antoniimusaebras00bras

GALENI
LIBRORVM
SEPTIMA CLASSIS

CVRATIVAM METHODVM tum diffuſe tum breuiter deſcriptam, victus rationem in morbis acutis, ſingulorum morborum facile paranda remedia, priuatam quorundam morborum curationem, chirurgię conſtitutionem, fracturarum ac luxationum ſanationem, faſciarum deniq; & laqueorum & machinamentorum tractatum continet.

QVINTA HAC NOSTRA EDITIONE, *non parum ornamenti adepta: locis pluribus quam in alijs ſuperioribus editionibus, ad græcorum librorum fidem emendatis.*

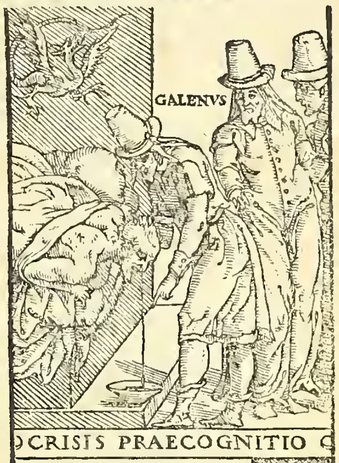
Locis etiam Hippocratis nunc primum in margine notatis.

Librorum index ſequenti folio continetur.

Τὸ Θεραπευτικόν.

Ex libris Io. Francisci Viliiardi Medici

VENETIIS APVD IVNTAS M D LXXVI.

Hieronymi Raphaelis Physici

LIBRI SEPTIMÆ CLASSIS.

GALENI De Medendi Methodo libri xiiij, Thoma Linacro interprete, denuo ab Auguſtino Gadaldino non nullis in locis ad græcorum exemplarium fidem nuper emendati. fol. 2

De Arte Curatiua ad Glauconem libri duo, Nicolao Leoniceno interprete: ab Auguſtino Gadaldino ad fidem antiquorum græcorum codicum aliquot in locis caſtigati.

Poſt hunc librum collocari debuerat libellus, cui titulus eſt, Quos, & Quando, & Quibus medicamentis purgare conueniat: qui eſt in Quinta Claſſe, pagina lxxxviij. qui liber eſt cap. xxiij. libri ſeptimi Oribaſij ad Iulianum Imperatorem.

In lib. Hippocratis de Victus ratione in morbis acutis commentarij quatuor, Ioanne Vaſſeo Meldenſi interprete, ab Auguſtino Gadaldino pleriſq; in locis ad græcam veritatem emendati. 108

DE DIÆTA Hippocratis in morbis acutis, nunc primum ab Auguſtino Gadaldino tranſlatus. Hic liber in tribus, quos habuimus codicibus græcis manuſcriptis, (neque enim adhuc impreſſus græce eſt) admodum corruptus legitur: ita vt quandoq; vel nullo modo, vel vix ſenſus elici poſsit. Eius autem mentio fit (ſi tamen is ille eſt) à Galeno in libro de proprijs libris quarto & ſexto capite. cliij

De Remedijs paratu facilibus liber, ab Huberto Barlando Philiatrio olim tranſlatus, & multis in locis poſtea emendatus. 153

De Remedijs paratu facilibus ad Solonem, Spurius, à Iun. Paulo Craſſo conuerſus, & nuperrime ab eodem recognitus. 161

Liber tertius de Remedijs paratu facilibus, Spurius, Iun. Craſſo interprete, recognitus. 169

Documentum de Puero Epileptico, Nicolao Leonico Thomæo interprete. 175

In Librum ſecundum de Natura humana, Victore Trincauellio interprete. 181

De Incantatione, Adiuratione, & Suſpenſione liber, Galeno falſo aſcriptus. græce non habetur. 181

De Oculis, Spurius; Demetrio Græco interprete, à varijs mendis expurgatus. græcum exemplar deſideratur. 182

De Renum affectuum dignotione atque medela, Chriſtophoro Heyl interprete, Spurius, recognitus. 191

In librum Hippocratis, de Officina medici, ſeu de ijs, quæ in medicatrina fiunt, commentarij tres, Vito Vidio Florentino interprete. 197

In librum Hippocratis de Fracturis commentarij tres, eodem interprete. 223

In librum Hippocratis de Articulis cōmentarij quatuor, eodem interprete. 251

De Faſcijs, eodem interprete. 293

Oribaſius de Laqueis ex Heracle, eodem interprete. 306

Oribaſius ex Heliodoro de Machinamentis, eodem interprete. 309

Hos ſex libros quos Vidius olim conuerterat, nunc idem etiam diligenter recognouit.

GALENI
METHODI MEDENDI IDEST DE MORBIS CVRANDIS LIBRI QVATVORDECIM

Thoma Linacro Anglo interprete

Denuo ad Græcorum codicum fidem ab Auguſtino Gadaldino aliquot in locis emendati.

ARGVMENTVM PRIMI LIBRI

Theſſalum ac reliquos Methodicos reprehendit, qui in ſanitate ac Morbo dignoſcendo plurimum aberrarunt: docetque Principia methodi, qua Morbus tum dignoſci, tum curari, debet.

Retardatam ea de cauſa fuiſſe horum librorum editionem, quòd ignauiſſimi ad bonas artes excolendas, maiorumq́; ſtudia amplexanda, Galeni tempore homines extiterint. *CAP. I.*

C QVanquam & tu ſæpe aliàs, chariſſime Hiero, & alij quidam amici me
nunc hortantur, vt ſibi medendi methodum conſcribam: & ego ſanè,
tum vobis in primis gratificari, tum verô poſteros pro viribus iuuare
cupio: ſemper tñ ſum cunctatus, ac diſtuli, idq́; multis de cauſis: quas
nunc quoq; ſatius (opinor) fuerit prius, q̃ opus ipſum aggrediar, expo
nere, ſunt enim ad ea, quæ poſt dicentur, ſanè non inutiles. Earum igi-
tur omnium illa præcipua fuit, quòd fruſtra me ſcripturum timebam,
cum nemo propè dixerim, hac noſtra ætate veritatis inquiſitioni ſit de-
ditus, ſed pecuniam, & ciuilem potentiam, & inexplebiles voluptatum
delicias, omnes eouſq; ſuſpiciant, vt, ſiquis ſapientiæ quoduis ſtudium
ſectetur, pro inſano hunc habeant: quippe qui primam ipſam & vere ſapientiam, quæ diuinarum
humanarumq́; rerum eſt ſcientia, ne eſſe quidem oĩno exiſtiment: Medicinam verô, Rhetoricen,
Geometriam, Arithmeticen, Muſicen, ac reliquas id genus artes eſſe quidem autument, cæterum
finem earum ſtudioſe perſequendum minime cenſeant. Me uerò ex ijs, qui me vnice diligere ſunt
viſi, non nulli ſæpe increpant, quòd plus iuſto veritatis ſtudio ſim addictus, quaſi nec mihi ipſi
vſui nec ipſis in tota vita ſim futurus, niſi & ab hoc tanto veritatis indagandæ ſtudio deſiſtam, &
D mane ſalutando circumeam, & veſperi apud potentes cœnem: His enim artibus tum amari, tum
amicitias conciliari, tũ verò pro artificibus haberi: nequaq̃ † ex ijs, quæ in propria profeſſiione ſint † ἐκ τῆς οἰκείας παρασκευῆς.
conſequuti: Neq; enim eſſe, qui de ea iudicent, vbi omnes totum diem diuerſis ſtudijs tranſigant,
mane quidem omnes ſimul ſalutationibus occupati, poſt autem diſtracti, ad forum quidem & li-
tes non exigua turba: ad ſaltationes autem & aurigas alia maior: iam vel aleæ, vel amoribus, vel bal-
neis, vel ebrietati, vel comeſſationi, vel demum alicui corporis voluptati deditus ſanè non exiguus
numerus: veſperi verò rurſum omnes ad ſympoſia ſimul collecti: vbi poſt, quam {vino} ſe imple-
uere, non lyra cithara'ue, aut aliud muſicum inſtrumentum in orbem circunfertur, (quod ſicut
olim in eiuſmodi congreſſu tetigiſſe honeſtum, ſic contra non tetigiſſe admodum erat turpe) ſed
nec ſermones vlli habentur, quales in ſympoſijs agitari ſolere veteres prodiderunt, nec aliud hone-
ſtum quicquam: immo inuicem ſibi propinant, & de magnitudine poculorum certant, vtpote in-
ter quos optimus cenſetur, non qui plurimis inſtrumentis muſicis, aut etiam ſermone philoſophi-
co vti nouit, ſed qui multos, eos'que maximos calices exiccauit, adeô, vt mihi mane etiamnum
ebrij ex his plerique videantur: non nulli verò etiam euidenter adeo vinum olere, quàm ſi modo
hauſiſſent. Eoq́; iure ſit, vt, cum ægrotare cœperint, medicos aduocent, non quidem optimos, vt-
pote quos per ſanitatem noſcere nunquam ſtuduerunt, ſed eos, quos maxime familiares habent,

quiq; ipſis maxime adulantur: qui & frigidam dabunt, ſi hanc popoſcerint, & lauabunt, cum iuſſe E rint, & niuem vinumq; porrigent: poſtremo quicquid iubebitur, mancipiorum ritu facient, cõtra, q̃ veteres illi medici ab Æſculapio oriundi, qui, tanquam Duces militibus, & Reges ſubditis, imperare ægris voluerunt, nequaquam verò Getarum, & Tibiorum, & Phrygum, & Thracum em ptitiorum ritu parere, atq; obſequi. Itaq;, non qui meliùs artem callet, ſed qui adulari aptius nouit, apud iſtos magis in pretio eſt: huicq; omnia plana peruiaq; ſunt: huic ædium fores patent: hic breui efficitur diues, plurimumq; poteſt: huic diſcipuli multi à cubiculis, vbi iam fuerint exoleti, tradun tur. Quod Theſſalus ille intelligens, non ſolum cætera Romæ diuitibus aſſentabatur, ſed etiam artem ſex menſibus traditurum ſe profeſſus, quàm plurimos diſcipulos facile comparauit. Si enim neq; Geometriæ, neq; Aſtronomiæ, neq; Dialectices, neq; Muſices, nec vllius denique bonarum diſciplinarum indigent, qui medici ſunt futuri, quemadmodum Theſſalus iſte generoſiſſimus pmittebat: nec etiam longam experientiam, & operum artis vſum deſiderant: cui non promptum ſit artem aggredi, ceu facile medico futuro? Atq; hinc adeo fit, vt nunc etiam ſutores, & tinctores, & fabri tum materiarij tum ferrarij, proprio magiſterio relicto, in medicinæ artis opera inſiliant. Nam, qui pictoribus & vnguentarijs mixturas ſuas præparant, etiam de primo loco certant. Atq; ob hæc ipſe medendi methodum ſcribere ſum cunctatus: quam utique & viri veteres inceperunt, F & poſteri eorum perficere ſunt conati. Atq; olim quidem non parua lis erat eorum, qui in Co atq; Cnido habitabant, vtri videlicet inuentorum multitudine reliquos ſuperarent: quippe geminum hoc genus Aſclepiadarum adhuc in Aſia ſupererat, deficiente nimirum, quod in Rhodo viguerat. Certabant autem cum his honeſtum illud certamen, quod Heſiodus prædicabat, etiam medici, qui Italiam incolebant, Philiſtion, Empedocles, Pauſanias, & horum ſectatores: erantq; tres hæc certantium inter ſe nobilium medicorum ſcholæ. Plurimos quidem atq; optimos diſcipulos Coæ fortuna contulit: ab hoc Cnidiæ: nec tamen in paruo habenda pretio erat, & quæ in Italia noſcebatur. At horum nemo nec mane potentium fores ipſos ſalutaturus, nec veſperi cœnaturus, frequentabat, ſed ſicut Heſiodus cecinit,

Nanque alium ditem cernens, cui deeſt, quod agatur, »
Ipſe ſolum vertit tauris, & ſemina ponit. »

Ita & illi inter ſe perpetuo certabant, non vtiq; de aranda ſerenda'ue terra, (quippe quæ, vt Aſclepiadarum genere inferiora, ſic Aſcræo poetæ erant non indecora) ſed de Apollinis Aeſculapijq; arte tum exercenda, tum verò ſemper augenda, ac pro viribus perficienda. Nunc verò honeſtum illud certamen intercidit, aut certe minimum eius inter homines adhuc ſupereſt: regnat autem inhoneſtum, nec eſt, qui hoc auertat, aut malo medeatur, vt Heſiodus, G

Lis ne te inducat mala deuitare laborem,
Dulce malum alterius cui ſit. »

Hæc enim lis, vt Heſiodo etiam diuinior poeta cecinit, »

Armatur primum tenuis, mox improba cœlo
Inſerit alta caput, terris veſtigia figens. »

In Theſſalum ſummæ arrogantiæ atque inſcitiæ hominem, qui ſe Hippocratem, à quo Academici, Peripatetici ac Stoici ratiocinationes de natura mutuati ſunt, gloriatus eſt ſuperaſſe. CAP. 2. »

HVius litis ſtimulis agitatus ille Theſſalus Hippocratem ac reliquos Aſclepiadas maledictis inceſſit, ac totius terrarum orbis theatrum in ſuis ipſius libris conſtituens, inibi iudicatur, vincitq;, & contra omnem antiquitatem coronatur, ipſeq; à ſe, victor declaratur. Hæc facit tum in eo libro, quem de Communitatibus ſcripſit, tum in Syncriticis, quin in reliquis quoq; oĩbus cõtumelioſus eſſe nõ deſiſtit, veluti in epiſtola, quam ad Neronem mittit, his ipſis inter initia verbis vſus: Cum nouam ſectam condiderim, & quæ ſola vera ſit, propterea, q, qui ante me medici fuerũt, oẽs nihil vtile prodiderunt vel ad ſanitatem tuendam, vel morbus propulſandos. Pergens autem in epiſtola, Hippocrates, inquit, noxia præcepta tradidit. Auſus eſt & Aphoriſmis eius cum ſummo dedecore contradicere. Et, cum oſtendat ſe in Hippocratica diſciplina nec à quoquam inſtitutum, nec eius opera ſub præceptore legiſſe, tamen non veretur etiam, talis cum ſit, palmam ſibi ipſi tribuere. Quo magis aliquæ eſſe meæ partes videntur (quanq̃ aliàs parum aſſueui improbos acerbe taxare) aliquid contra hunc ob veterum contumeliam dicere. Quid improbe, quæ bona ſunt, calumniari tentas, vt multitudini placeas, cum liceret tibi in veritatis contemplatione excellere, ſi diligens eſſes, ac veritatis amator? Quid ita ruditatis auditorum patrocinio abuteris ad veterum blaſphemiam? Num paternæ artis ſocios, impudentiſſime Theſſale, iudices medicorum ſtatues? Iſtis ſcilicet iudicibus vinces proculdubio, ſiue contra Hippocratem, ſiue contra Dioclem, ſiue contra Praxagoram, ſiue contra reliquos oẽs veteres dixeris. Quin potius viros antiquos, Dialecticos, ſcientes, qui verum falſumq; diſcernere ſunt periti, qui conſequens ac repugnans diſtinguere, qui demonſtrandi methodum à pueris ſunt meditati, hos, inquam, iudices in conſeſſum introducito. His ſedentibus aude quippiam Hippocratem accuſare. His pronunciaturis aggredere ſceleſta illa tua barbaraq; voce contra Hippocratem, primum illud diſſerere, Non oportere de hominis natura curioſum eſſe: deinde, ſi quis hoc donet, male illum de ea inquiſiuiſſe, ac falsò omnia præcepiſſe.

Ergo

*Al. καλοῦς.

H.n. lib. 19. c. 1

A Ergo quis iudex erit?num Plato?quando huic ſaltem iniurius eſſe minime es auſus. Ego verô ne
diſcipulos quidem eius refugiam,non Speuſippum,nõ Xenocratem. Ariſtotelis verô,vel rogem,
iudicium ſubeas,& cum eo Theophraſti.Optem vtique & Zenonem,& Chryſippum,& eorum,
qui hos ſectantur,quemlibet iudicem eligas.Horum nemo,vir audaciſſime,Hippocratis de natu-
ra hominis ſcita damnauit:quæ tu mihi nec legiſſe vnquam videris: nec,ſi legiſti, intellexiſſe: &,ſi
intellexiſti,iudicare certe de ijs minime gentium potuiſti, vt qui ſub patre male lanas carpente,in
gynæcio ſis altus.Nec enim putes nos,vel egregium genus tuum,vel claram doctrinam,latere:nec
te Hippocrati & reliquis veteribus in ſurdo theatro maledicere:ſed,qui ſis,& vnde venias,quo ge
nere ortus,qua educatione vſus,qua diſciplina imbutus,prius oſtende,atque ita demum dicito, Il-
lud ipſum prius vir audaciſſime monitus,non eſſe cuiuis in vlla bene inſtituta ciuitate conceſſum,
publice dicere:ſed,ſi quis vir clarus eſt,qui genus poſſit, & educationem, tum verò eruditionem
concionatore dignam oſtendere,huic dicere permittunt leges.Tu,cum nihil horum oſtendere ha-
beas,audeas tamen, homo generoſiſſime,Hippocratem accuſare: facisq; in nugacibus libellis tuis
Græcos ſedere iudices:fers autem ipſe ſentẽtiam,nec illorum expectas: & palmam tibi ipſi das mo
do de omnibus medicis,modo de omnibus in uniuerſum Græcis. Hæc enim inſignis audacia ſa-
B pientiſſimi ſcilicet Theſſali eſt,omnes ſe medicos viciſſe,ſed ſe ipſo litigatore, ſe ipſo agonotheta,
ſe ipſo iudice:poſt hos etiam reliquos Græcos in certamen prouocaſſe,Rhetoras,Geometras,Grã
maticos,Aſtronomos,Philoſophos:inter quos conſtitutum,ac lanificis elocutione vſum,cenſere ſe
omnium primum eſſe:quippe medicinam reliquas omnes artes præcellere, ſe verò medicos om-
nes ſuperaſſe:quod vnum forte fortuna recte collegit. Si enim medicina eſt omnium artium præ-
ſtantiſſima,in ea verò Theſſalus primas partes obtinet,vtique omnium hominum ita ſit primus,
ac Socratem & Lycurgum præcellat,cæterosq; omnes, quos Pythius vel ut viros bonos, uel ut ſa-
pientes,vel ut muſarum miniſtros,vel ut Iouis famulos, vel denique vt alio quolibet munere dijs
gratos laudauit. Agedum igitur Theſſalo hymnos de cætero omnes cantent,ſcribantq; victoriæ
carmina:& publicum orbis theatrum conſtituatur:acceditoq; aliquis,qui canat eum, qui in textri-
na ſit altus,viciſſe Demoſthenem,Lyſiam, & reliquos Rhetoras: ſuperaſſe Platonem,Socratem,
& cæteros Philoſophos:palmam eripuiſſe Lycurgo,Soloni,& alijs legislatoribus: victorem deni-
que totius hominum generis coronatum eſſe,Rhetorum,Philoſophorum,Legislatorum.Nam,ſi
Geometras,etiam & Grammaticos,ac Muſicos nominatim poſt tantos titulos cõmemorem, con-
tumelioſus in hominem videar:vbi enim Lycurgus,Solon,Plato,Socrates, & Pythagoras dãt ma-
C nus,num pulchrum etiam ſit Hipparchi,Archimedis,Ariſtoxeni,Ariſtarchi, & aliorum quorun
dam id genus meminiſſe,hominum(vt Theſſalus dicat)nullius precij?Sed quis tam magniloquus
poeta nobis exiſtet,qui hæc canat?Quis nunc dabitur Homerus,qui hexametro toto hanc Theſſa
li victoriam celebret?aut quis Lyricus,qui ueluti Pindarus alte in dithyrambis canat, quiq;, ſicut
olim Bacchi,ita nunc Theſſali præconium efferat? An horum potius nullum requirimus,ſed eo-
rum,qui iambos ſcribunt,Archilocum aliquem,aut Hipponactem, aut ex Tragica ſcena quem-
piam,qui ſic hominem compellet?

» Quieſce dum miſerrime in ſtratis tuis,
» Nanque haud vides,quæ te putas noſſe probe.

Oreſtis mihi ſomnium narras Theſſale.Quale'nam id theatrũ eſt,in quo tu vinces Hippocratem?
» Qui iudices erunt?Qui'nam præmia proponent? Vis'ne,primum Platonis ſuffragium legamus?
» fortaſſe enim hunc iudicem non reijcies.Atqui ille hæc ad verbum ait: Animæ igitur naturã apte
» putas intelligi poſſe,non cognita totius naturæ? Immo,ſiquidem Hippocrati vni ex Aſclepiadarũ
» genere fides eſt habenda,ne corporis quidem naturam abſq; hac methodo. Recte ais amice:opor-
» tet tamen cum Hippocrate ſermonem conferentes,num cum eo concordet,æſtimemus.Sanè qui-
» D dem.Igitur de natura conſiderare,quid eſt,quod Hippocrates rectaq; ratio dicit?Num ad hũc mo
» dum de cuiuſq; rei natura primum illud perpendi oportet,ſit'ne,de quo volumus vel ipſi ſcientes
» eſſe,vel alios facere ſciẽtes poſſe,ſimplex,an varias ſpecies habeat? Mox,ſi ſimplex ſit,facultas eius
» tota æſtimanda eſt,quam videlicet ad quid agendum obtineat,aut quam ad patiendũ ab alio ſit ſor-
» titum.Sin plures habeat ſpecies,his enumeratis,quod in vna feceris, id in vnaquaq; exigere opor-
tebit:nempe quid illa facere per ſuam naturam ſit apta,vel quid ab alio pati. Audiſtin vir bone Pla
tonem ſimili methodo animæ naturam inueniendam eſſe cenſere, qua corporis naturam Hippo-
crates? An adhuc vis,multas hominis dictiones ex multis librorum eius locis deligam, in quibus
ille Hippocratem omnium, qui ante ſe fuerunt,maxime admirat? An potius,cum id alibi fecerim
(nempe in eo opere,in quo de Hippocratis & Platonis placitis diſſerui) illuc,qui id ſcire uolet,re-
mittam,vbi,vt arbitror,clariſſime oſtendimus,in plurimis maximiſq; rebus horum hominũ inter
ſe conſenſum:atq; alio me conferens,alium tibi iam aduocem in teſtem,cœtum nempe Peripateti-
cum,qui & ipſe Hippocratis phyſiologiæ principia confirmat? Quin de hoc quoque proditum à
me in alijs commentarijs eſt:quorum vnus de elementis ſecundum Hippocratem inſcribitur: poſt
hunc alij tres de tẽperamentis:mox alij duo,alter de inæquali intemperie, qui etiam ad tractationẽ
de tẽperamentis pertinet,alter de optima corporis conſtitutione: deinde ẽt tres de naturalibus fa-

 cultatibus.

cultatibus:hos igitur ſi quis leget,clare perſpiciet rationum Hippocratis de natura Ariſtotelem in- E
terpretem eſſe. Quin etiam de morborū diſcrimine,quot hi, quiq; ſint,ac de ſymptomatis pari mo
do,præterea de horum vtrorūq; cauſis,primus omnium,quos nouimus,Hippocrates recte princi-
pia dediſſe videtur:poſt eum verò Ariſtoteles fuſiſſime ea eſt interpretatus. Hæc ita eſſe intelli-
get,qui commentarios noſtros,quos de ſingulis horum ſcripſimus,legere non grauabitur. Quare,
ſi Peripatetici iudicium exercebunt,Hippocrates(arbitror)vincet:Theſſalus, vt impudēs & neq̄,
eijcietur. Sin Stoicis philoſophis in conſeſſum admiſſis iudicium permittetur, ex ijs placitis, quæ
1. de Nat. hu. t.14.1ª.29. h ipſimet ſtatuunt,Hippocrati palmam dabunt: quippe ‖ calidum,frigidum,ſiccum, & humidum
primus Hippocrates inuexit:poſt eum Ariſtoteles demonſtratione aſſeruit. Eadem Chryſippi ſe-
ctatores parata cum accepiſſent,minime ſunt obluctati,ſed omnia ex horum miſtura conſtare con-
firmant,atq; hæc inter ſe mutuo agere ac pati,artificemq; naturam eſſe. Omnia deniq; alia Hippo-
cratis dogmata de natura recipiunt,niſi ꝙ in re tenui eſt illis cum Ariſtotele diſſenſio: quippe cum
Lib. de Alimēto circa mediū recte Hippocrates affirmet totum ‖ corpus eſſe(vt græce dicitur) σύμπνουν καὶ σύῤῥουν,quaſi cōſpira- „
bile & confluxibile dicas,omnesq; aīalis particulas mutuo à ſe affici, recipiunt quidem hoc vtriq;, „
diſſident tamen in eo,ꝙ Ariſtoteles qualitates tantum in ſe mutuo tranſire,omninoq; miſceri: Stoi
ci non has modo,ſed etiam ſubſtantias ipſas exiſtiment. Quòd autem hoc definire medico ſuperua F
cuum ſit:quodq; ad medicinæ opus abunde ſit,ſi tantum concedantur ea,quæ ab vtriſque ſunt de-
monſtrata,item ꝙ qualitates virtuteſq; in miſtis totæ ſint totis permiſtæ: hæc & ante à me ſunt de-
monſtrata,&,ſi res poſcet,nunc demonſtrabuntur. Quare & Platonis,& Peripateticorum, & Stoi
corum iudicio,Hippocratis phyſiologiæ victoria dabitur. Immo verò ex phyſiologia omnes ante
dicti ſapientiæ profeſſores oſtendunt neminem poſſe morbos commode curare, qui corporis vni-
uerſi naturam non perſpexerit. Nunquid igitur,ſi de palma ſub horum ſapientiæ profeſſorum iu-
dicio certaſſet Theſſalus,viciſſet,qui omnis ſuæ phyſiologiæ Hippocratem auctorē habent? Quid
autem,ſi Geometris,Aſtronomis,Muſicis, aut Rhetoribus iudicium concedet, putemus'ne hos
Hippocrate prætermiſſo alij ulli palmam daturos? Ego ſanè nec alium quemuis primas eſſe laturū
arbitror,omniumq; minime impudentiſſimum Theſſalum,vt quo nemo Geometriam, Aſtrono
miam,Muſicen,ac Rhetoricen magis dehoneſtarit. Itaque hac ſaltem ratione apud hos in parum
amico theatro certauerit. Verum hos fortaſſis in theatrū minime inducet,vtpote quos ipſe prior
inimicos reddiderit,ſed ijs ſapientiæ profeſſoribus duntaxat, qui in Dialectice ſunt periti, vt qui
veræ falſæq; orationis iudicandæ facultatem exercuerint,iudicum partes concedet. Atqui,ſi Plato-
nem,Ariſtotelem,& Chryſippum, ceu parum in hac facultate exercitatos tranſibimus,quos'nam, G
quæſo,alios inuenimus? Quare ſi nec aliarum artium profeſſores iudices admittet:nec,qui in Dia-
lectice cæteris omnibus ſapientiæ profeſſoribus præſtiterunt,illi ſuffragabuntur: qui tandem erūt,
qui eum viciſſe iudicabunt? Qui illi frequens theatrum conſtituent? Qui victorem renunciabunt?
Qui deniq; coronabunt? Ipſe videlicet ſe ipſum: id quod in illis egregijs libris ſuis fecit, in quibus
ſe ipſum iudicauit,coronauit,victoremq; declarauit.

Aduerſus Theſſalum, qui nulla methodo duos in totum morbos, Fluxum ſcilicet & Clauſum aſſeuerauit. CAP. 3.

AT fortaſſis illud ſibi gloriæ memoriæq; inter homines occaſionem fore eſt arbitratus, ſi opti-
mis viris laceſſitis,nos ſibi reſpondere cogeret. Verum ita & Zoilus celeber clarusq; ſit, qui
Homeri ſtatuam flagellauit: & Salmoneus,qui Iouem eſt imitatus: reliquaq; flagitioſorum homi-
num non exigua turba,qui vel meliores non ſunt reueriti,vel in deos ipſos fuerunt contumelioſi.
Verum hi non bonam de ſe opinionem reliquerunt:nec æmulatur quiſquā,qui compos ſit mētis,
nec Homeromaſtiga Zoilum,nec dementem Salmoneum,quāuis maledicis Zoilus in admiratio
ne ſit,& Salmoneus ſacrilegis. Sed quid hos memoro? cum & qui loculos præcidunt, ſimilia per-
ditorum ſtudia,& proditores proditorum ſuſpiciant:nec eſt prorſus quiſpiam, qui proprium cœ- H
tum,in quo palmam mereatur,non deſideret. Adeo ſi Theſſalus inter coquos,tinctores,lanificos,
ſutores,textores,ac fullones,de victoria certans ſcripſiſſet,vtique & retuliſſet de Hippocrate victo
riam,& nemo noſtrum ei repugnaſſet. Nunc,cum omnes homines iudices facit: ex horum autem
numero ſunt & Plato,& Ariſtoteles,& Theophraſtus, & Chryſippus: nequaq̄ omne punctum
ſolus feret,ſed alicui fortaſſis prouocare ad alium iudicē licebit. Quanq̄ enim Hippocrates certare
cum Theſſalo,vtpote indigno ſe,nolet,at forte Eraſiſtratus non negliget,multo'que minus Hero-
philus,atque his etiam minus Aſclepiades,alijq; multi iuniorum medicorum, quibus eſt ad con-
tentionem natura propenſior, minime impune abire contumeliam ſinent, qua pariter omnes
Græcos Theſſalus aſpergit:ſed producto in medium homine omnes eius libros craſſiſſima igno-
rantia refertos Græcis oſtendent: Qui tot ac tantis libris ſcriptis,& tot nugaciſſimorum verſuum
millibus effuſis, nuſquam in vllo operum ſuorum demonſtrationem vllam afferre tentauit, ſed
tyranni ritu duos tantum eſſe in omni victus ratione morbos iubet, nempe fluxum, & clauſum,
non intelligens ſe differentiam quandam morborum dixiſſe, quam vtique priſci (vt oſtendemus)
probe norunt. Cæterum nemo tam rudis fuit, vt differentias morborum ipſos eſſe morbos puta-
ret:ac remediorum indicationem ab ijs ſumeret ſubſtantia ipſa prætermiſſa. Atqui hic Theſſali

paruus

A paruus ſcilicet error, quem vel puer in liberalibus diſciplinis altus ſtatim aduertiſſet: hic, inquam,
paruus error eô inſolentiæ hominem euexit, vt magnum & præclarum aliquid inueniſſe ſe puta-
ret, perinde ac ſiquis, cum omne animal rationale eſſe, aut irrationale dixerit, non animalium diffe-
rẽtias, ſed aliud quippiam dixiſſe ſe putet, cum. ſ. huic illud quoque ſimiliter ſit dictum, Omne ani
mal mortale eſt, vel immortale. Quippe oppoſitio, quæ in ſingulis differentijs notatur, coniuncta
de omnibus ſpeciebus dicitur. Omne enim animal, aut mãſuetum eſt, aut ferum. Omne animal,
aut pedatum eſt, aut apes. Omne animal, aut cornutum eſt, aut cornuum expers. Nec eſt inter diffe
rentias inuenire oppoſitionem vllam, quæ ſit altera præſtãtior, aut potior, nec quæ magis oĩbus in-
ſit particularibus. Verum non conuenit, cum de animalium numero quęrit̃, vnam differentiarum
oppoſitionem reſpondere. Hoc enim pacto duo erunt animalia vniuerſa, nec ullum magis ratio-
nale vel irrationale, q̃ mortale uel immortale, aut ferum vel manſuetum, aut reliquarum oppoſitio
num quælibet. Quòd ſiquis differentijs omiſſis (ſicut planè ratio exigit) equum, bouem, canem, ho
minem, aquilam, apim, formicam, leonem, & ouem reſpondeat, reliquaq; omnia per ſpecies anima
lia connumeret, conſtat hunc quærenti, quot ſint in totum animalia, recte reſpondiſſe. Quin, ſi mul
ta quidem ſermone animalia memoret, teſtetur autem enumerare ſe omnia non poſſe, ſic quoque
B commodiſſime reſponderit. Similis agitata quæſtio de morborum numero, & omnibus antiquis
medicis eſt, alijs ſeptem eos in totum eſſe affirmantibus: alijs plures his pauciores'ue dicentibus:
omnibus tamen ad ſpecies, quæ in ſubſtantia, non quę in differentia eſſent, reſpectum habentibus.
Nemo enim ita erat indoctus, aut Logicæ ſpeculationis † rudis, vt differentias ſpecierum pro ſub-
ſtantia loquendo vſurparet: quemadmodum Theſſalus iſte, qui è gynæcio exiliens, tantis uiris ma-
ledicit, ipſe nec genus habens, quod referat, nec educationem, nec eruditionem, qualem illorum
quiſque: quorum alius Ariſtotelis, alius Platonis, alius Theophraſti, aut denique alterius cuiuſquã
eorum, qui in Logica cõtẽplatione fuere exercitati, familiaris fuit. Veluti igitur rogatus quiſpiã,
quot ſint in uniuerſum vocis elementa, ſi duo ea eſſe reſponderit, quippe aut vocalem omnino, aut
conſonantem eſſe, quicquid vocis ſit elementum, is verum quidem dixerit, cæterum ad quæſtionẽ
non reſponderit: Ad eundem modum, arbitror, ſiquis oĩum morborum numerum comprehende
re ſtudens, ſpeciem quidem vllam morborum, veluti phlegmonen, ſcirrhum, vel œdema, referre
non curet, ſolas autem differentias memoret, ſiue clauſum & fluidum, ſiue rarum & denſum, ſiue
durum & molle, ſiue tenſum & laxum, verum hic quoq; dixerit, minime tñ ad quæſtionem reſpõ
derit. Primum nanq; in eo error eſt, q̃ nõ omnis differentia generi addita, ad ſpeciei conſtitutionẽ
C aliquid conducit, ſed q̃ ex generis propria diuiſione naſcitur: quippe hæ demum differentiæ ſunt,
quæ ſpecies conſtituant: reliquæ oẽs, alienæ. Etenim animalis propriæ differentiæ ſunt, mortale &
immortale, rationale & irrationale, mãſuetum & ferum, aliaq; id genus. Molle verò ac durum, gra
ue & leue, rarum & denſum, magnum & paruum, aĩalis differentiæ non ſunt, ſed ſubſtantiæ. Itaq;,
etiam ſi cum animali, vel molle uel durum, vel dẽſum uel rarum, vel magnum uel paruũ cõponas,
ad ſpeciem conſtituendam nihil ſanè plus contulerint: ſin vel rationale & immortale, vel rationale
& mortale animali adieceris, efficitur iam illic Deus, hic homo. Ita verò, & ſi rõnali animali duas il
las differentias peculiares addideris, quæ ſunt greſſile & bipes, ſic quoq; ſpeciem quampiam effe-
ceris, nempe hominem. Vnde fieri non poteſt, vt illius rei ſpecificas differentias inueniat, qui eam
† definitione, ſiue ſubſtantiæ ipſius oratione, ad vnguem non circunſcripſerit. Alius deinde error
incidere ſolet ijs, quibus parum exercitata ratio eſt, q̃ cum vnam aliquam differẽtiarũ oppoſitionẽ
inuenerint, ſpeciem aliquam propoſiti gñis ſe putent inueniſſe: ceu paulo ante de vocis elementis
eſt dictum. Siquidem, qui vocalem & conſonantem dixit, non dum omnia humanæ vocis elemẽta
dixit, ſed duas tantum primas & generales differentias. Quòd ſi vocales rurſus in longas, breues,
ancipitesq; diducat: tum conſonantes in ſemiuocales, & mutas: itemq; tum longas, tum breues vo-
D cales bifariam, ancipites verò trifariam: ſed & mutas primum in aſpiratas, tenues, ac medias: dein
rurſus tripartito harum ſingulas: mox ſemiuocales propria (ne fruſtra multis morer) ſectione ſecet,
ita quatuor & viginti elementa vocis, qua Græci vtuntur, inueniat: quippe id tantum dixiſſe, q̃ ele
mentorum vocis quædam vocales ſint, quædam conſonantes, non dum omnium elementorum ar
tificem, aut planè ſcientem auditorem reddidit: ſed, ſiquis, vbi in longas, breues, & ancipites didu-
xerit, adijciat duas eſſe breues, nempe ε & ο, duas præterea longas η & ω, tres verò ancipites α ι υ, ſic
ſanè artificem auditorem de omnibus vocalibus effecerit: itemq; de conſonis ad eundem modum.
Itidem, ſiquis tradere de morborum numero inſtituat, quot hi in vniuerſum ſint, non debet, arbi-
tror, is in prima ſtatim differẽtia ſubſiſtere, ſed diuiſa ea procedere, donec ad aliquam infimarum
ſpecierum, & quæ amplius in aliam diſtrahi nõ poſſit, perueniat. Id verò, q̃ haud cuique ſit prom-
ptum, ſed ei duntaxat, qui in diuidendi methodo magnopere ſit exercitatus, intelligere quiſque po
terit, primum ſi omnia legerit, quæ de eo genere methodi in principio Philebi à Platone ſunt pro-
dita, dein ſi Sophiſtam etiam & Politicum legerit. Iam verò difficilior adhuc res videbitur, ſiquis
primum Ariſtotelis librum de partibus animalium legerit. Conatur enim in eo libro omnes ani-
malium differentias enumerare: at, vbi multas dubitationes mouit, vix tandem ſuſpecte ac timide
pronunciare quippiam audet. Et, cum Ariſtoteles & Plato tantam tamq; difficilem rem eſſe cen-

† τῆς διαιρέσεως. i. Vel diuiſionis, additur in antiquo codice

† In cod. quodã græco veteri hæc dictio nõ habetur, et oĩno videtur abũdare, cũ rõ ſeu oratio ſubſtantiæ, idẽ ſit quod definitio.

ſuerint genera in proprias differentias exacte diuidere, ac poſt hos Theophraſtus, & alij philoſo- E
phi rationem abſoluere tentauerint, vtpote ne apud illos quidem ſatis adhuc conſtantem, homo au
daciſſimus Theſſalus abſolute, citraq; vllam rationem adhibitam pronuncians, credẽdum ſibi cen
ſet duos in totum eſſe in victus ratione morbos, & eos quidem ſimplices, ac primos, & veluti elemẽ
tares: nam tertium ab his ratione gignit, ex ambobus compoſitum. At ſi ulla methodo hæc, ſicut ia-
ctas, inueſtigaſti, cur hanc nobis non dixiſti? Sed contra planè, ꝙ pro grauitate nominis, quod tibi
arrogas homo temerarie, atque à methodo alieniſſime, rem pronunciaſti: qui ne principium qui-
dem ipſum unquam attigeris, à quo cœpiſſe neceſſe ſit eum, qui recte cuiuslibet rei ſpecies, & dif-
ferentias peculiares ſit inuenturus. De re enim qualibet, ô puer, vnum principium optimum, noſſe »
id oportet, de quo propoſita quæſtio eſt, aut prorſus eſt aberrandum. Plato quodam loco ait, non ad »
diuidendum modo quiduis, ab ipſa quæſitæ rei eſſentia, nobis eſſe inchoandum cenſens, ſed etiam
in omni diſquirenda re eiuſmodi ſemper principio utẽdum. Ergo hic quoque (arbitror) par erat,
vbi, quid morbus ſit, quid ſymptoma, & quid paſſio, diligenter prius dixiſſes: ac dein quà conue-
niant, differantq; ipſorum ſingula, definiuiſſes: ſic demum tentare in proprias ea differentias didu-
cere, ſecundum eam, quam ſapientiæ profeſſores tradiderũt, methodum: aut, ſiquam potiorem ea,
quæ ab ijs prodita eſt, exploraſſes, hanc ipſam prius aſtruere: tum illud oſtendere, ac Græcos doce- F
re, hunc, qui in textrina ſit altus, ſuperaſſe Ariſtotelem & Platonem in methodis logicis, humo affli
xiſſe Theophraſtum & Stoicos in Dialectice, clariſſime oſtendiſſe omnes eorum ſectatores, ne pri
mos quidem morbos, qui eſſent, vnquam nouiſſe: dico & Herophilum illum Dialecticum, & cõ-
diſcipulum eius Philotimum, & præceptorem eius Praxagoram, qui ab Æſculapio originem tra-
xit, & qui cum his & ante hos fuerunt, Eraſiſtratum, Dioclem, Mneſitheum, Dieuchen, Philiſtio-
nem, Pliſtonicum, ipſum denique Hippocratem. Porrò ſimplici uerbo dicere omnes in victu mor
bos eſſe duos, non methodo, non demonſtratione, non ratione ulla probabili, non lenimẽto aliquo,
non alia re prorſus {orationi} adhibita, præterquam eiuſmodi in veteres blaſphemia, id facere, im-
perantis hominis eſt, non docentis. Eſto uerò taceas, qua logica methodo inſiſtens, hæc inueneris:
at certe, vnde ſaltem de veritate ſermonis iudicaſti, adhibitum aliquid oportuit. Nam inueniendi
eius, quod quæritur, logicæ methodi facultatem præſtant: At, quæ fidem ijs faciant, quæ recte ſunt
inuenta, duo ſunt apud omnes homines inſtrumenta, nempe ratio, & experientia. Quippe ad eũ,
qui interrogauerit, Cur huic febricitanti frigidæ bibendæ poteſtatem feceris, duplex reſponſio eſt:
Altera, quæ ortum naturamq; febris docet, ac de morborum temporibus diſſerit, tum ad eundem
modum aquæ frigidæ naturam explanat: vbi hæc propoſuit, conatur docere in hoc morbo, atque G
hoc tempore aquam frigidam congruum remedium eſſe: Altera de nullius horum natura ſollicita,
ad experientiam confugit, nempe ꝙ in tali morbo atque tempore ſæpe frigidam profeciſſe vidit.
Debebat igitur (opinor) & Theſſalus vel experimentum, vel rationem aſſertioni ſuæ probationẽ
adhibuiſſe, non, ſicuti tyrannus, imperare, ac ſibi citra demonſtrationem credendum exigere. At
quam (inquiunt) audire demonſtrationem poſtulas? ita enim contra nos interrogant eius ſectato-
res: neq; id iniuria, vt qui nec eò unquam peruenerint, vt notionem demonſtrationis tenerent, cum
nec Geometriam, nec Arithmeticen, nec Dialecticen, nec Reſolutoriam, nec denique logicam vl-
lam ſpeculationem attigerint. Quocirca reſpondendum his ita eſt: Nimis ſerò, quid demonſtratio
ſit, diſcere poſtulatis: nec fieri poteſt, ut breui tempore ſpeculationem, quæ ſubtilitatem mentis de-
ſiderat, aſſequamini, præſertim qui nec ſubtiles rationes audire ſitis aſſueti, & peruerſi in diuturno
errore uerſati. Sed iſtos mittamus, vt qui ne intelligere quidem, quæ veræ diſciplinæ ſint, valeant:
†nedum ipſas diſcere, aut recte iudicare.

† Additur in antiquis μητ' εἰδότας ἀκούειν, id eſt neq; ſciant audire.

Quæ ſit vera Methodus inueniendæ in vnaquaque facultate veritatis: & quàm ab ea Theſſalij, & plerique veterum medicorum aberrarint. CAP. 4.

NOs uerò vnà cum ijs, qui exercitati ſunt, & demonſtrationem intelligunt, & natura ſunt ſaga- H
ces, (neque enim Theſſalios aſinos docere profitemur) ad id, quod propoſitum nobis ab ini-
tio eſt, accingamur: ac ſtatim vnà cum ipſa medendi methodo tradenda, etiam cauſas ipſas, vnde er-
rarint medicorum plurimi, qui tradere eam ſunt conati, exponamus: quippe ad firmiorẽ veritatis
fidem id quoq; non parum conducere videt. Ac primum quidem illud cauebimus, ne ſimul de am
bobus tum methodo, quæ rõne nititur, tum experientia, quæ rõne non utitur, agamus. Non enim
de omni remediorum inuentione nunc loqui ſtatuimus, ſed tantum de ea, quæ hæc methodo explo
rat, ita utiq;, vt de Empirice ipſa & à nobis in alio opere eſt proditum, & ab ipſis Empiricis medi-
cis, quos vocant, plurimum elaboratum. Atq; utinam Rationales oẽs medici propoſitũ ita preme
rent, nec experientiam & rationem miſcerent, atq; in vnum confunderent, ſed quam vtraque vim
habeat, quantumq; ad propoſitum artis finem conducat, ſeorſum tractarent, atque perpenderent.
Ergo methodo quippiam inquirere, inuenireq;, ex aduerſo opponitur ei, quod eſt fortuito, teme
re'que reperire. Eſt autem id cum uia quadam & ordine ita, vt in diſquiſitione aliquid primum
ſit, aliquid ſecundum, & tertium, & quartum, atque ita de reliquis omnibus deinceps, quoad de-
mum ad ipſum, quod ab initio eſt propoſitum, ſit peruentum. Ac Empirici quidem rationabiliter
fatentur nec inueniendi, nec docendi, apud ipſos eſſe neceſſarium ordinem: nam nec arte vlla ra-

tione'ue

Atione'ue experientiam niti: immo vnius fortunæ fauorem ad ea, quæ quærit, inuenienda require-
re. Qui verò rationem inuentionis ſuæ auctorem ſtatuerunt, ac ordinem: vnam'que viam, quæ ad
finem ducat, propoſuerunt: ijs fuerat quidem neceſſarium à primo aliquo auſpicatis, de quo inter
omnes homines conueniret, ſic tranſire ad reliqua. Cæterum hanc rationem non ſequitur pleraq;
medicorum pars, immo principia quoque ipſa controuerſa ſumit, nec illa demonſtratione confir-
mat: tum ad reliqua ſimili modo tranſit, legislatorum ritu ſanciens verius, quàm demõſtrans. Quæ
omnia inde adeo his accidunt, quòd nihil prius de demonſtratione ſunt meditati: ſed ſimul & inqui
ſitis inſiſtunt, & ad eorum fidem demonſtratione vti audent, ſimile profectò quiddam ijs molien-
tes, qui ſphæram, aut cubum, aut conum, aut cylindrum, aliud'ue id genus metiri aggrediuntur,
cum tñ omnis Geometricę ac Logiſticæ rationis ſint ignari, immo verò nec cubiti palmi've, aut pe
dis menſuram præparatam habeant: ac deinde ijs, qui vel demonſtrationem ab ipſis exigunt, vel ta-
cere cenſent, iraſcuntur. Veluti enim in illo ridiculus erit is, qui rectanguli trigoni, cuius alterum
(exempli cauſa) latus circa rectum angulum quinque ſit pedum, alterum duodecim, dicat aream
non eſſe triginta pedum, ſed quadraginta, nec eius rei demonſtrationem vllã afferat: ita hic quoque
ridiculus eſt, qui quicquam affirmat, quod demonſtrare non poſſit. Ergo, ſicut in demonſtratio
B ne de triangulo (neque enim recedendum nobis ab exemplo eſt, qui indoctos iſtos methodicos à
diſputatione noſtra iam abegimus) ipſum, quod propoſitum eſt, ex duabus his propoſitionibus
colligebatur, vna, quæ ſpatium id, quod lateribus pedum quinque & pedum duodecim contine-
tur, ſexaginta pedum effici dicit: altera, quæ triangulum dimidium eius eſſe ſpatij proponit, atque
oſtendit: harum vtraque rurſus vt demonſtrationis fidem reciperet, alijs propoſitionibus egebat:
mox illæ alijs, quoad peruentum ad primas eſſet: hæ verò nec ex alijs, nec per demonſtrationem, ſed
ex ſe fidem faciunt: ſic arbitror & in ijs omnibus, quæ in medicina demonſtrantur, ad primas & in-
demonſtrabiles propoſitiones, & quæ ex ſe fidem faciant, omnia eſſe perducenda. Ac, ſi omnes de
medendi methodo ſic dicere aliquid inſtituiſſent, prorſus, ſicuti inter Arithmeticos, Geometras, &
Logiſticos, ita inter ipſos quoque conueniſſet: quippe apud quos diſcere ab ipſo ſtatim initio licet,
quid quoque nomine, quo vſuri ſunt, ſignificetur: quas præterea propoſitiones indemonſtrabiles
(quæ axiomata vocant) ad diſceptationem ſint ſumpturi: veluti lineam eſſe longitudinem citra lati-
tudinem: ſuperficiem, quæ longitudinem latitudinem q; tantum habeat: & triangulũ eſſe hoc, qua-
drangulum illud: ac reliqua ad eundem modum. Ab his, vbi axiomata huiuſmodi vſurpanda ſibi
eſſe prædixerint, quòd ſcilicet, quæ eidem ſunt æqualia, inter ſe etiam eſſe æqualia: &, ſi æqualibus
C æqualia ſint adiecta, tota fore æqualia: poſtea demonſtrare theoremata iam tentant, nihil extra ea,
quæ à principio præſumpſerunt, adijcientes. Plerique tamen medicorum, ſicut ipſe ſcis Hiero cha
riſſime, interrogati, vnde'nam principium inuentionis ſuæ ſumpſerint, tantum abeſt, vt indemon-
ſtrabilia principia, & quæ omnibus hominibus in confeſſo ſint, proferant, vt nec, quò ſibi ipſis con-
ſona reſpondeant, inueniant: ſed ſurſum ac deorſum Euripi more agantur, cõtraria quiſque in pro-
greſſu ſermonis ijs, quæ ab initio ſtatuerunt, afferentes. Siquidem ſapientiſſimus iſte Theſſalus,
cũ apparentes eſſe communitates dixiſſet, paulopoſt non ſolum non alium quẽquam priorum me
dicorũ vidiſſe eas aſſeuerat, ſed nec ipſum, qui primus eas peperit, Themiſonem. Huius nanque
vnius eſſe monſtroſas illas communitates fatetur, ceu patris legitimos filios. Poſt hos verò, qui ſecu
ti ſunt omnes, & inter ſe, & ab ipſo Theſſalo diſſentiunt, nec eaſdem communitates tradentes, nec
omnino inter ſe vel in vno concordantes. Id quod ſæpenumero tibi, ipſis etiam Methodicis præſen
tibus oſtendi: fortaſſe q; aliqñ maius ocium nactus, de incõſtantia eorum ſcribam. At nunc tantũ * διαφωνίας.
ſaltem ad rem propoſitã ſumi expedit, oportuiſſe eos, præſertim ſectæ auctores, expoſuiſſe prius,
de qua re ſingula nomina dici vellent: ſicut Empirici faciunt, qui apparere ea dicunt, quæ ſub ſen-
ſum cadunt: noſci verò, quæ memoria tenentur: apparere ſimul & noſci, quæ & ante aliquando ſub
D ſenſum venerunt, & nũc ſimili modo veniunt. Num igitur ita ipſi quoq; apparere communitates
dicunt, ceu ſenſu cognitas? an, & quæ ratione comprehendimus, apparentia nominant? Em-
pirici nanque non admodum concedunt quicquam ex ijs, quæ ſola ratione noſci videntur, appa-
rens dici. Rurſus veteres philoſophi duplex eſſe genus apparentium decernunt: Vnum, quod ip
ſi Empirici comprobant, nempe eorum, quæ ſenſu aliquo noſcuntur, veluti albi nigri, duri mol-
lis, calidi frigidi, & ſimilium: Alterum indemonſtrabile, eorum nimirum, quæ intelligentiæ pri-
mo occurſu patent: veluti, quæ eidem ſunt æqualia, ea etiam inter ſe eſſe æqualia: &, ſi æqualibus
æqualia addantur, tota etiam æqualia fieri: &, ſi ab æqualibus æqualia demas, quæ reſtant, etiã ęqua
lia fore. Huius eſſe generis aiunt, & ꝙ nihil citra cauſam fiat, & ꝙ omnia ex ente quopiam, & ꝙ
ex eo, quod omnino non ſit, nihil fiat: ſimili modo, nihil corrumpi in id, quod ante penitus non
ſit: item, quòd affirmare vel negare de quoque ſit neceſſe: alia q; id genus non pauca, de quibus in
logicis tractatibus agitur, & ipſe in commentarijs de demonſtratione, quàm potui, dixi clariſſi-
me. De his inter eiuſmodi principia, huiuſmodi logica nuncupamus, quidam Philoſophorum con
tendunt, atque ambigunt: hi tamen hactenus ſaltem ſunt modeſti, ꝙ omni demonſtrationi fidem
ſuam abrogant, intelligentes (arbitror) tametſi id non dicant, illud ſaltem ſe certo ſcire, nihil om-
nino demonſtrari poſſe, ſi logicis principijs fides non ſit adhibita. At, qui euſque rudes amen-
tes q;

tes'que ſunt,vt ne id quidem intelligere queant, hi demonſtrare quidem conantur, cæterum quæ, E qualia've {& quot} demonſtrationis principia ſint,nec noſcere,nec quærere volunt, nec alium docentem audire ſuſtinent: ſed abſolute pronunciant, & verba loquuntur, quæ nec quid ſignificent, ipſi clare explicare valeant. Merito igitur eorum æmulis centum voluminum opera ſcribuntur, partim inueſtigantibus,de quo quodque dici nomen Theſſalus voluerit,partim nihil tale inuenientibus,cui omnia ab eo particulatim dicta conſentiant.Nam,quæ demum apparentes illæ communitates ſint, aut quo modo apparentes, dicere non poſſunt,nec ſi iterum atque iterum totidem libros ſcripſerint: quippe quod apparet, aut ſub ſenſum omnino cadat, oportet, aut ſub intelligentiam, vno ſemel occurſu vtrunque ſine vlla demonſtrationis ope: quod verò intellectui ſe vno occurſu non exhibet, protinus id controuerſum eſt, ac demonſtratione eget, nec artem vllam à tali principio incepiſſe conuenit. Hæc ſi in logicis methodis exercuiſſent, & ipſi ea intelligerent, & tempus noſtrum fruſtra non contererent. Nunc, quoniam inexercitati rudes q; , per amentiam audent demonſtratione vti prius,quàm,quid ea ſit,didicerint, neceſſe eſt cum ſimilibus ſui, omnes aberrent, prorſus q; nugentur:ac eos,qui recte demonſtrant,minime intelligant, ſed tempus inaniter conſumant.Ergo cum his nequaquam,vt cum rationalibus animalibus,vel diſputādum amplius eſt, vel ijſdem impenſe contradicendum prius, quàm didiciſſe, quæ'nam res demonſtratio ſit, velint: & F quatenus exercitatum eſſe oportet,qui ea probe ſit vſurus.

De deſcriptione Nominis Morbi,ac de Methodo Nominum recte imponendorum. CAP. 5.

TEcum verò omnem deinceps ſermonem conferam, ipſis vſus methodis, quas in commentarijs de demonſtratione tradidi. Quippe non ſolum principia omnis demonſtrationis eſſe ea, quæ tum ſenſui, tum intelligentiæ manifeſte ſe exhibent, ſed etiam in omni re quærenda nomen ipſum aſſumi in diſputationem oportere, in illis docuimus. Nunc neutrum præcipere ſtatui, nec quemadmodum inuenire, nec quemadmodum demonſtrare conueniat: ſed ijs,qui iam didicerūt, & exercitati ſunt,ſimul aliquem laboris opportunum fructum reddere, inuenta nimirum non tenui re,quam nunc inſtituimus: ſimul,ſiqui ſunt,quibus artium maxima cordi eſt, quæ circa animū hominis verſatur,ipſos quoque in minoribus prius exercitare conuenit. Quippe id tenaciter ſeruare in omni methodo oportet,vt in ea re multis ſępe leuioribus problematis prius exerceas,quàm maioribus manum admoueas. Hoc igitur nobis veræ diſciplinæ principium eſto:quod vtique ſtatim inter initia facturi fueramus, tum artem ipſi inquirentes, tum alijs præeuntes, qui adhuc peruerſi non eſſent. Quoniam omnis morbi curationem inuenire propoſitum eſt,neceſſe eſt morborum numerum prius ſciri. At,quoniam fieri nequit,vt aut differētias generis vllius, aut ſpecies in- G uenias,ipſo,quod diuiditur,non planè explorato,oportet profecto nunc etiā, quid morbus ſit, narremus,quò ſic diuiſionem eius rite adeamus. Qua igitur ratione id methodo inueniamus? Qua'nā alia, niſi ea, quam in libris de demonſtratione præcepimus? nempe vt de notione ipſa prius conueniat, cum ſine hac, propoſitæ rei ſubſtantiam inuenire non liceat. Ipſam verò notionem, quæ omnibus in confeſſo ſit, ſumendam diximus, vt quæ aliàs principium iure non dicatur. Quæ igitur eſt de ægrotando omnibus hominibus confeſſa notio, & de qua maxime ſubiecta re verbum hoc ægrotare enunciant? Nunquid, vbi citra offenſam omnium corporis partium actiones obeunt, & valere ſe tunc dicunt, & minime medicis egere putant: vbi verò naturalium corporis actionum ſenſerint quampiam vel male geri, vel prorſus nō geri, & ægrotare ſe illa parte corporis exiſtimāt, cuius actionem læſam vident, & medicum de remedio conſulunt? Ego ſanè omnes homines ita video tum morbi, tum ſanitatis, nomen vſurpare. Quin etiam eam, quam dixi, notionē omnes obſeruant, non in his modo nominibus, ſed etiam nihilo minus in omnibus, quæ cum his coniugata ſunt, tum nominibus, tum verbis. Quippe cum & valere illum exiſtiment, cui nullius partis actio ſit vitiata: & ægrotare, cui ſit vitiata: & valentem eum nominent, cuius omnes corporis partes actiones ſuas ſecundum naturam edant: & ægrotantem, cui male affecta pars aliqua ſit. Nec quiſ- H quam omnino Græcorum aut alijs nominibus vtitur, aut de alia re enunciat iam dictorum nominum quoduis: id quod diffuſe in medicinalium nominum interpretatione oſtendimus. Atque hoc ſaltem mihi per omnem diſceptationem memoria teneri maxime velim, nominum quidem interpretationem ex Græcorum me conſuetudine facturum (ſicut in commentarijs de demonſtratione dixi) ipſius autem rerum eſſentiæ tum inuentionem, tum inquiſitionem, tum demonſtrationem, non ex ijs, quæ multitudini videntur, immo ex ſumptionibus ſcientificis, quæ lemmata græce vocant: de quorum inueniēdi ratione in illis eſt proditum. Ergo accepto eo, quod omnes confitentur, principio, nempe illud in medendi methodo propoſitum eſſe, vt ægrota corpora in ſanitatem vindices: id verò eſt, vt naturales partium actiones, ſi quæ vitiatæ ſint, corrigas: iam, quod deinceps eſt, inquiramus, quot numero in totum res ſint, quæ loco inter ſe ſibi ſunt propinquæ: necubi aliqua, procedente ſermone, vel pro morbis accipiamus, cum ſint his ſimilia: vel pro ſanitate, cum ad huius naturā prope accedāt. Proponamus aūt claritatis cauſa particulas aliquas, in quibus confirmetur, quod dicimus, ac primum quidem ante cæteras oculum. De hoc igitur oībus hominibus non medicis modo, ſed etiam alijs quibuslibet conuenit, eius opus eſſe, vt videat. Seu verò opus, ſeu actionem inter loquendum dicam, in præſentia ſaltem non refert. Ad eundem modum

dum

A dum, nec, ſi quis aſpicere, oculorum eſſe opus dixerit: nec, ſi quis aſpectum, aut viſum, aut viſionem, aut quomodocunque aliter nominet, quicquam refert: quando etiam, ſi quis ſolœciſmum cõmittens nominet, ad rei ipſius ſcientiam nihil id afferat incommodi, modo, de qua re nomen pronunciet, clare explicet, in hoc enim præcipua doctrinæ vis eſt. Nominetur igitur oculus pars corporis: neque hic referat, partem'ne, an particulam quis dixerit. Quicquid enim totum complet atque integrat, id totius videlicet corporis, quod complet, particula ſiue pars nominatur. Eſt enim pars ex ijs, quæ ad aliquid dicuntur, quippe pars totius integri q̃ pars dicitur: æque profecto, vt totum & integrum per relationem ad partes & particulas proprias nominatur: eſt q; ſicuti dextrum ad ſiniſtrum, & ſiniſtrum ad dextrum, ita & totum ad partem, & pars ſe habens ad totum. Ergo, ſi quis hac ſeruata notione malit partem dicere, q̃ particulam: aut ſi quis contra, particulam potius, q̃ partem: is mihi ad rerum inuentionem impedimento non ſit, cæterum imperitum ſe linguæ latinæ prodit: quemadmodum certe, ſi quis integrum à toto ſecernat, is quoque linguæ latinæ eſt ignarus. Dictum verò alibi (vt ſcis) diffuſe de nominum vſu eſt. Ac nunc, quantum ſatis ad rem ſit propoſitam, adijciam, illud duntaxat indicans, non oportere nominibus ſeduci, nec, qui in ijs diſſentiunt, hos ſtatim in rebus quoque ipſis diſſentire putare. In quo genere omnes (vt vno B verbo dicam) non medicos modo noſtræ tempeſtatis, ſed etiam philoſophorum pleroſque parum exercitatos vides: vt quorum pauciſſimi nominum diue*rſitatem à rerum diuerſitate diſtinguere norint. Verũ huius quoque rei methodum in Logicis ſpeculationibus tradidimus: cuius opportunitas, ſi quando aliàs, vtique nunc quoque ad vſum venit. Quæ'nã igitur fuit ea methodus? Nempe vt à rerum incipias differentia, non autem nominum: tum oſtendas quatuor, exempli gratia, eſſe res, quæ in vicino ſunt poſitæ: poſt deinde, vt demonſtratione confirmes neque plura eſſe, neq; pauciora, quæ in propoſita diſceptatione contineantur: poſtremo vt accommodato rerum cuique ſuo nomine ſic reliquum ſermonem abſoluas, nec mutans dehinc, nec transferens nomen ullum, ſed, cui rei ipſe ab initio impoſueris, de eadem perpetuo vſurpans. Quippe ita & dilucida doctrina efficitur, atque à cauillationibus, quas homonomia parit, libera: &, quod fruſtra eſt additum, facile deprehenditur, &, quod deficit, cito inuenitur, &, quæ conſonant diſſonant'que, maxime in eiuſmodi explicationibus, exacte diſcernuntur.

*διαφωνίαν.

Quid nam Actio & Paſſio exemplo viſus, & oculi: quid Latio, & Alteratio, Pars, & Inſtrumentum. CAP. 6.

ERgo illud repetamus denuo, Viſus, oculorum actio eſt: locutio, linguæ: inceſſus, crurum. Ipſa C rurſus actio, motus eſt actiuus. Iã horũ ipſorũ motus, prioris habitus eſt immutatio: Actiuus, qui à ſe editur: Paſſiuus, qui ab alio quopiã extrinſecus poſito excitat: veluti volatio, actio eſt aĩalis volatilis: & inceſſus, animalis greſſilis: quod aũt ab alio ſic agitur, vt locũ mutet, id vtiq; nõ agit, ſed patitur. Egit nãq;, qui ex Piræo Suniũ commeauit, quippe motus actiue eſt, id eſt ex ſe ipſo, & propria natura: contra, paſſus eſt, qui ex Piræo Sunium nauigauit, vtpote qui naui vectus eſt. At, qm̃ motum prioris eſſe habitus mutationem diximus: ea verò immutatio dupliciter fit, nempe aut in qualitate, aut loco: vtique mutatio, quæ in loco agitur, latio dicitur, quæ in qualitate, alteratio: ita videlicet vt latio ſit immutatio, vel demutatio, vel mutatio prioris loci (de induſtria. n. multis ſum vſus nominibus, maxime. ſ. inſinuare ſtudens, q; licet vnius rei multas definitiones efficere, quæ vocibus tm̃, non ẽt notionibus differant) alteratio verò, vel mutatio in qualitate, vel demutatio eius, q̃ prius fuit, qualitatis, vel immutatio in qualitate, vel tranſmutatio qualitatis, vel quõcunq; aliter auditori, quod dicitur, clarum fore ſperaueris, quippe huc tibi varietas interpretationis ſit vtilis. Ergo viſio (nam redeundum ad oculũ eſt) actio partis eſt: oculus verò ipſe animalis eſt particula, nam particulam, an partem dicas (vt prædiximus) nihil refert. Inſtrumẽtum verò appello animalis partẽ, quæ perfectã edere actionẽ poſſit: veluti oculus viſionẽ, & lingua loquelam, & crura itionem. Ad eundẽ modũ & arteria, & vena, & neruus, tum inſtrã, tũ partes animalis ſunt. Pro hoc nanq; nomi- D nũ vſu non à nobis modo, ſed etiam veteribus definito, oculus quidem & pars aĩalis, & particula, & inſtrumentum vocabitur: cornea verò tunica, particula quidem, & pars, non autem inſtrumẽtum. Simili modo & quæ rhagoeides, & quæ arachnoeides, & quæ amphibleſtroeides græce dicuntur, quippe quarum ſingulæ primum quidẽ ac maxime oculi particulę ſunt: &, quia is ẽt faciei pars eſt, itidem & illæ faciei ſunt partes, ſed ſecunda quadam ratione: ita verò & totius corporis partes ſunt propterea, q; facies ipſa totius corporis eſt particula. Homœomeres verò, id eſt ſimilaris pars, eſt, ſicut ipſum clare indicat nomen, quæ vndiq; in ſimiles diuiditur particulas: veluti in oculo vitreus humor, & cryſtallinus, & tunicarum propria cuiuſq; ſubſtãtia. Porrò hęc latius indicata ſunt in diſſectionum cõmẽtarijs. Hic verò ea tm̃ dixiſſe ſat eſt, quorum ad id, quod inſtat, meminiſſe eſt opus. Eſt autẽ opus oſtendere in ſingulis particulis plura ineſſe, quæ inter ſe diſſideant, nec tñ à medicis ſint percepta: hoc autem vtile eſſe prædiximus ad nomina nobis recte vtenda, vtique cuius cauſa nunc id tractandum ſuſcepimus: indicabitur autem & ad ipſam nobis propoſitam methodum maxime neceſſarium. Eſt enim inſtrumentum oculus, actio verò viſio: vna ex particulis eius ſimilaris, ac primum viſionis inſtrumentum, cryſtallinus humor: ſicuti in libris, vbi de ijs egimus, monſtratum eſt: id nanque eſt, quod alterari debet ab aliquo extrinſecus occurrentium colorum, vt ani-

mal

mal videat: alterari verò non potuit, niſi purum omnino perſpicuumq́ꝫ eſſet. At purum ita perlucidumq́ꝫ eſſe non poteſt ſine eo, quod nunc obtinet, temperamento: quippe oſtenſum eſt vnamquãq́ꝫ rerum talem eſſe, qualis eſt, pp calidi, frigidi, humidi, & ſicci temperamentum. Ideoq́ꝫ, ſiquid horum magnoperè immutatũ ſit, aut planè non videbit, aut male videbit anima. Verum hoc nobis parum adhuc conſtat, modo artẽ quærere orſis: nec oportet aliquid ex ijs, quæ poſt ſunt inquirẽda, velut ſcitum præſumere: nec ipſe huius gratia, eorum, quæ de cryſtallino alibi demonſtraui, mẽtionem feci, ſed claritatis cauſa eorum, quæ nunc ſunt dicenda. Vides tẽ.n. oculum probe munus ſuum obire, ac rurſus nequaquam videre: atq́ꝫ illud ſanitatem eius, hoc morbũ, vel vitium, vel quicquid libet, vocãtes, nihil.n. ad rem propoſitã refert: quærimus deinceps, quæ demum ſit eius noxæ cauſa. E

Aduerſus Theſſalum, Iulianum, Olympicum, & reliquos Methodicos, de Sanitatis ac Morbi definitione. CAP. 7.

VNde, inquies, ad hoc moti? Certe ex indemonſtrabili axiomate, de quo tñ inter omnes conuenit propterea, ꝙ intelligentiæ euidens eſt. Quod ergo eſt id axioma? Nihil abſque cauſa fieri. quippe hoc non conceſſo, non datur aut læſæ viſionis, aut prorſus amiſſæ, cauſam requirere. Sed, qm̃ id ex ijs eſt, quæ intelligentiæ ſunt manifeſta, præſumentes iam aliquam ſubeſſe læſionis cauſam, ad eius inquiſitionẽ venimus. Ergo hãc cauſam ſeu affectum aliquẽ corporis, ſeu corpus certo modo affectum, appellare velis, nihil ſanè ad rem propoſitam intereſt. Illud omnino fateberis, aut morbum ipſum hãc eſſe: aut, ſi quidem morbus eſt ipſa actionis læſio, affectũ, qui huic officit, morbi cauſam eſſe. Exiſtitq́ꝫ hoc loco rurſus de nomine controuerſia, ipſum'ne oculorũ affectũ, à quo viſus læditur, morbũ vocemus, an ipſum actionis vitium. Verum, ſiue quis actionem vitiatã morbum dici velit, vtiq́ꝫ multo prius ſtatuat, neceſſe eſt, ſanitatem eſſe naturaliter ſe habentẽ actionem: ſiue affectum, qui actioni incommodat, multo quoq́ꝫ ante, qui ſecundùm naturam eſt, ſiue hũc affectũ, ſiue conſtitutionẽ dici velit, ſanitatis vocabulo appellet. Quippe committere, vt cũ in actionibus poſueris ſanitatẽ, in affectibus exiſtimes ſtatuendũ morbũ: aut cõtra, cũ in partiũ conſtitutione ſanitatẽ, in actionis vitio morbũ: tum reliquis methodicis, tũ verò principe huius inſaniæ Theſſalo digna ſententia eſt. Etenim oẽs ferè, qui ſunt indocti huius inſaniq́ꝫ dogmatis ſectatores, ſanitatem eſſe naturalium actionũ firmitatẽ ac robur aiunt: morbũ verò nequaq̃ actionis læſionẽ & infirmitatem, ſed alij corporis quendã affectum, alij corpus certo modo affectũ. Qua quæ'nam, obſecro, maior dementia ſit? Hoc.n. vel quiuis deprehẽdat, nõ oportere in altero ſanitatem, in altero morbum, ſed in eodem omnino genere ambo conſtitui: ſiquidem contraria ſunt, quæ in eodem genere plurimum inter ſe diſſident, veluti candidum, & nigrum: etenim vnum eſt horum genus, color. Ideo'q́ꝫ, ſi contraria inter ſe ſunt ſanitas, & morbus, in quocunque genere eorum, quæ naturaliter ſe habent, ſtatuetur ſanitas, in eodem, cum præter naturã ſe habet, ponetur morbus. Quare, ſi ſanitas actio eſt, quæ ſm̃ naturam ſe habeat, omnino morbus præter naturam actio fuerit. Sin aũt affectio quæpiã, aut conſtitutio naturaliter ſe habens, ſanitas eſt, & morbus affectio conſtitutio've præter naturam neceſſario fuerit. Ac Theſſalus quidem finire morbum ne aggreſſus quidẽ vſquã eſt: quin potius hariolandum nobis reliquit, de qua re vocabulum id enunciet. Quòd enim nihil intereſſe cenſeat inter morbum & pathos, iam tibi ex ipſius hominis commentarijs oſtendimus, in quibus translatitie ambo ponit, transfertq́ꝫ vtrũque in alterius locum, ceu nihil interſit, hoc an illo modo loquaris. Eius verò ſectatores vniuerſi ſurſum deorſum'que aguntur, ratiocinantes, ac ſe tegentes, omnia'q́ꝫ facientes, vt vel obſcure loquantur, vel omnino nihil, vt Theſſalus ipſe atq́ꝫ ante hũc Themiſo, qui fundamentum illis huius inſaniæ iecit. Quòd ſi tibi ea, quæ Proclus, & Rheginus, & Antipater, ad hæc quæ Eudemus, Mnaſæus, Philo, & Dionyſius in hoc genere prodiderunt, dicere velim, vtiq́ꝫ à propoſita tractatione, quæ & ſcientifica eſt, & ipſum, quod vtile ſit, docere conatur, imprudens excidam. Verum de horum diſſidentia licebit aliquando, ł fortaſſe etiam in ſequentibus, mentionem facere: vna'que cum his Menemachi, qui oẽs eorum res aſtutius turbauit, atq́ꝫ confudit: & nugacis Olympici, cum'q́ꝫ hoc etiam Apollonidæ, & Sorani, &, qui adhuc viuit, Iuliani, quem vtique & nos conuenimus, vt viua videlicet hominis voce meras nugas condiſcerem: ſed nec is explicare potuit, quid pathos & morbus eſſet. Cuius rei vel maximum ſignum eſt, ꝙ, cum viginti plus anni iam ſint, ex quo illũ Alexandriæ cõuenimus, ſcripſerit'q́ꝫ iterum atq́ꝫ iterum inſtitutiones, (nam has aſſidue tranſponit, transformat'q́ꝫ, nunq̃ ijs, quas ſcripſit, contẽtus) nuſquam tñ earum eſt auſus, quid morbus ſit, prodere, tametſi certe adeo ea, quæ nihil ad rem pertinent, in ijs agitet, vt etiam illud inquirat, Sit'ne pictura medicis ex vſu. Et tñ, tam multa talia'que cum ſcribat, nec diſſimulare queat, (ſicut nec Menemachus) quin Methodicæ ſectæ abſurditatem clare norit, ne in hodiernum quidem diem in inſtitutionibus ſuis vſquam ſcripſit, quid morbum pathos've nominet. Mihi certe ipſum interroganti, adeo multa obſcura'que reſpondit, vt nihil eorum, quæ dixit, planè intelligerem, cogerer'que illud tantum homini dicere, ꝙ mihi deſciſcere ab Olympico videretur, quanquam is auus doctrinæ ipſius fuerat. Nam Iulianus hic Appollonidæ Cyprij, ille Olympici diſcipulus fuerat. Ergo Olympicus (vt dixi) ſanitatem morbum'que finire auſus, illam eſſe affectum dixit, qui abſentia ſit morbi: Rurſus morbum mutationem à naturali in id, quod præter naturam ſit, ſtabilem. Quorum ſanè vtrique permulta inſunt à ratione aliena, quæ & tunc Iuliano F G H

*pathos que.
*pathos.

Aliano expoſui,& nunc ſummatim dicam. Quod.n.(inquam) confuſionē fac,id eſt, ꝙ Olympicus non illud tm̃ abſolute dicit,ſanitatem affectum eſſe poſitum extra morbum, ſed ēt illud definitioni adijcit, quem affectum definimus naturalium actionum conſtantiam,& firmitudinem: haud enim conijcere valeo, in ſola'ne actionum conſtantia, an in corporis affectu, an in ambobus, ſanitatem ſtatuat: ſed forte,vt vtique cum reliquis methodicis aſſolet confuſe aliene'q; abuti Græcorum vocibus, ita nunc quoque affectum non ad corpus, ſed ad actiones refert: vt nimirum ad hunc modum definitionem intelligas: Sanitas affectio eſt actionis in abſentia morbi. Porrò iuſtum,arbitror, fuerat alterum duorum definitioni adieciſſe, aut actionum, aut corporis, vt videlicet aut ita ſe haberet finitio:Sanitas eſt affectus actionum in abſentia morbi:aut certe talis: Sanitas eſt affectio corporis in abſentia morbi. Quin etiam,ſi ambo iungere voluiſſet,ita quoque licuiſſet vt dilucide, ſic breuiter dicere: Sanitas eſt affectio tū actionum,tum corporis in abſentia morbi. Quid aũt,cum ſubijcit, Quem affectum definimus conſtantiam,ac robur actionum naturam ſuam tuentium,vtrum'ne pars hæc putãda eſt eius,quod prædictũ eſt,iungendaq; tota definitio eſt ad hunc modum? Sanitas eſt affectus corporis in abſentia morbi,& conſtantia actionum,quæ ſecundum naturam ſe habent, ac robur: an iſta ipſa per ſe ipſam perfecta definitio eſt,ac,quid ſanitas ſit,doces, prout ſanè nõ nul-
B lis methodicorũ placuit,qui ſanitatē eſſe dixerũt conſtantiã ſecundùm naturã ſe habentiũ actionũ? Verum,ſi hæc abſoluta eſt,haud'ſcio,quid doceat ea, quæ ante dicta eſt, quæ affectum eſſe ſanitatē præcipit. Quippe illud,quod dixit,in abſentia morbi,eiuſmodi planè eſt,quod vel puer rideat:cũ, ſi ita definire permittetur,manifeſtũ ſit & morbum fore affectũ corporis in abſentia ſanitatis:ita videlicet,vt vtraque definitio,non quid ſit id, quod quæritur, ſed quid non ſit,doceat. Sed mittamus (inquam) ſi placet & hæc,cum ſint ad rem non admodum neceſſaria. Illud certe præterire diſſimulareq; non licet, ꝙ in ſanitatis explicatione omnia actionibus tribuantur, vel ſolis, vel ēt cõfundẽdo inuoluendo'q;,ac obſcure,quodã modo miſcendo ipſum affectionis vocabulum, quemadmodum fecit Olympicus:in ipſius verò mo*rbi definitione,nulla ſit actionum mẽtio:nã illud dicere ſatis habuit, mo*rbum eſſe mutationem corporis à naturali ſtatu ad eũ,qui præter naturã ſit,cõſtantē & ſtabilem, At debuerat,inquã,aut in actionibus,aut in affectibus,vtrũq; cõſtituere. Quid verò mihi reſponderit,& ſæpe tibi iam mi Hiero narraui,& nũc repetere non erit alienum. Nihil (inquit) miri eſt in actionum quidem conſtantia cũ robore ſanitatē poni:in affectu aũt corporis præter naturam, morbum. Neque.n.contraria ſunt,vt tu reris, inquit:eſt.n.eorum aliquid medium, quod nec ſanitas ſit,nec morbus. Quo ego ſermone audito, abij ſtupefactus ſimul ac dolens: fatendum enim eſt,
C quod accidit. Antea.n.neminem vnquam eorum, qui in ea opinione prorſus ſunt ſtupidi, conueneram:tum aũt primũ conueniens merito obſtupui,nõ ꝙ is ſolus adeo ſine ſenſu eſſet, ſed ꝙ multo ſed etiam agreſtiores tot haberet diſcipulos, qui, cum ſtatim in initio doctrinæ ſuæ methodicos ita errare viderent,tñ à ſecta non deſciſcerent:aut,ſi omnino non viderent,prorſus eſſent attoniti. Nam quid,quæſo,ad rem,morbum ſanitati non eſſe contrariũ propterea, ꝙ aliquid eorum ſit medium? Patet enim hac.ſ.ratione non fore album nigro cõtrarium propterea,ꝙ eorum ſint media flauum, & fuſcum,& rubrum,& pallidum,& reliquorũ colorum ſinguli: nec calidum frigido, quippe horum quoque ſunt media,tepidum,& temperatum. Ac ſapientes iſtos methodicos,cum nec leui nec ſpernendo lapſu ſic ſint inter initia ſtatim lapſi, ſperemus'ne veritatē vllam eorum, quæ ſequantur, poſſe intelligere? minime profecto:quippe,quæ in arte medica ſpectanť, oĩa ex his pendere docebimus,id'q; merito:ſiquidē in ijs artibus,q̃ methodo aliqua tradunť,earũ conſtituẽdarũ principiũ eſt finis ipſius notio. Ac in huius quidē notitia, alijs quoq; ꝑmultis varie eſt erratũ, alijs medicinæ finē eſſe affirmantibus,vt plurimũ ſanare:alijs,ea facere,quæ ſint ad ſanitatem cõducibilia:alijs,morborum cauſas adimere:alijs,pro ſe quenq; omnia peragere:alijs,prout cuiq; ſuccurrit: ac de his definire ſeorſum cõueniet. Nemo tñ adeo fuit ſtupidus,vt in alio genere poneret ſanitatē, in alio morbũ:
D ſed vel actionibus naturaliter ſe habentibus tribuit, vel partium conſtitutionibus, quos aliqui affectus vocant. Siue autem in actionibus naturaliter editis ſit ſanitas, in ijs, quæ præter naturam ſunt, erit morbus:ſiue in conſtitutionibus naturaliter ſe habentibus,in iſdem præter naturam ſe habentibus erit morbus: ſiue in affectibus,in his ipſis erit & inualetudo. Neque enim profunda vlla ſpectatione ad hoc eſt opus: tm̃ ſufficit non eſſe peruerſum. Nam quis, obſecro, dubitet, ſi videre ſanitas ſit, morbum eſſe vel cæcutire,vel omnino nõ videre? Quis non intellegit, ſi audire ſanitas ſit, eſſe morbum vel ægre audire,vel prorſus non audire? Pari modo,ſi cõcoquere,bona valetudo eſt, male cõcoquere,vel planè nõ cõcoquere inualetudo eſt. Et ſi ſuo aliquē arbitrio moueri ſanitas eſt, vtiq; morbus fuerit & conuulſio,& palpitatio quem palmon vocant,& neruorum reſolutio, & tremor:& deniq; quicquid voluntarium motũ vel penitus deſtruit,vel ēt certo mõ impedit. Ad hæc, ſi naturaliter ſentire ſanitatis opus ſit,inſenſibilitas,& difficilis ſenſus,& ſtupor, & dolor ægritudines erũt. Rurſus,ſi ordinate reſpirare ſanitas eſt,vtiq; ſpirandi defectus,vel difficultas, morbus eſt. Atqui,ſi hi morbi ſunt,dubiũ non eſt particularũ affectus,ex quibus hęc ædunť,morborũ eſſe cauſas,nec oportere aut phlegmonen,aut ſcirrhum,aut eryſipelas,aut abſceſſum, aut vlcus, aut œdema morbos dicere. Quòd ſi hæ ægritudines ſunt,manifeſtũ eſt nullũ illorũ eſſe morbum. Quippe duo rerum genera ſunt nuſq̃ inter ſe ſimiliũ,ſed omnifariam diſſidentium,& tota natura differentium:

*pathus

*pathos.

alterum

alterum horum generum corpus vocant, alterum actionem. Ergo oculus, & lingua, & auris, & E
crus, atque id genus ſingula, corpora ſunt certo modo affecta: viſus, auditus, ſermo, inceſſus, actio-
nes prædictorum ſunt corporum. Si itaque in certo quodam corporum habitu ægritudo conſtitui-
tur, certe in certo quodam actionum habitu non ſtatuetur: quū, ſi in hoc morbus conſiſtat, planum
rurſus eſt in corporum affectu nō eſſe. Verū, ꝙ affectus ipſe cauſa ſit, actio verò id, quod ab affectu
corporis efficitur, id verò eſt, quod omnium maxime & fatendum medico ſit, & tenendum. Adeo,
quiſquis hoc ignorat, is in re labitur, quæ planè eſt ex neceſſarijs. At, qui vel actionis læſionem uel
corporis affectum, morbum, vel quoquo nomine appellat, quanq̃ parum conuenienter nominat,
poteſt tñ de rebus ipſis rectam habere ſententiam. Contingit autē non ex nominum, ſed rerū recta
opinione, recta morborum curatio. Iam hoc ipſum multos medicorum ignorantes inuenias, pu-
tantes q; in rebus diſſidere eos, qui corporum affectus morbos eſſe cenſent, ab ijs, qui in actionis
vitio eoſdem conſtituunt. Atque horum omnium errorum (quod & ſæpe iam dictum eſt, & poſt
dicetur) vnica cauſa eſt, ꝙ, qui inuenire quiduis logice ſunt aggreſſi, non fuere in logica methodo
exercitati: ſed ſimul, veluti ratione cogitatioue q; exercitati fuiſſent, ab experientia deſciuerunt: ſi-
mul, cum in illis inexercitati fuiſſent, magnopere ſunt lapſi, ſiquidem millies eos de nominibus tāq̃
de rebus litigantes inuenio. Rurſum, vbi rem quāpiam maximam ignorarint, nomen ſe ignorare F
putantes, veluti in eo, quod nunc eſt propoſitum, diſcernere nequeunt corporis quidem ſtatum
cauſæ rationem ſuſtinere: actionem eius, quod ab eo perficitur: ſed nec, quod ſanatur, id eſſe cor-
poris affectum. Quippe comitatur neceſſario hunc naturaliter ſe habētem naturalis actio: contra,
ſi à natura receſſerit, actio ſtatim præter naturam ſe habeat, neceſſe eſt. Porrò in hoc totum vertitur:
eſt q; hoc principium ac veluti primum quoddam elementum omnis methodi, quæ de medendo
inſtituitur. Cæterum, an hoc ipſum appellare morbum oporteat, an actionis vitium, id eſt de no-
mine dubitare. Dicemus autem aliquid & de nominum vſu, ſicut in alijs prius iam fecimus. Verū
nunc de ipſis non dum diſtinguo, quò videlicet hoc ipſum, rerum fide magis comprobem: oſten-
dam'que, quod'nam ſit huius de medendo methodi principium & radix. In quo cum alij multi ex
ijs, qui rationales ſe dogmaticoſq; appellant, tum verò probi illi methodoci, ſunt falſi. Atque illud
quidem ijs, qui prudētes ſunt, iam quodam modo apparet, nihil eſſe aliud, quod à medicis curetur
q̃ corporum affectum, veluti proximo libro monſtrabitur.

De Cauſarum, Affectuum, Actionum, ac Symptomatum generibus, ex quibus vniuerſa dignoſcendorum ac curandorum morborum methodus pendet. CAP. 8.

NVnc illud nobis propoſitum erat, vt ignorantiam eorum corrigeremus, qui, quot in vniuer- G
ſum res ſint, quæ in præſenti diſputatione proximæ inter ſe habeantur, ignorant. Videtur.n.
vnus genus eſſe ipſorum corporum, alterum actionum. Ac corporum quidem genus præcede-
re actiones, eas'que gignere: has verò ſequi, id q;, ſi corpora naturaliter ſe habeant, inculpabiles ac
naturales: ſin præter naturam ſint affecta, aut nulla prorſus, aut omnino certe impeditas. Ter-
tium præter hæc genus eſt cauſarum, quæ hos affectus creant. Nam, quam rationem habet affectus
ad actionem, hanc alterum quippiam ad ipſum affectum omnino habeat, oportet, illo duntaxat
euarians, quòd affectus cum actione vnà conſiſtit, nec poteſt vſquam aut proba actio eſſe ſine corpo
ris naturali affectu: aut vitioſa, niſi cum corpus ſit vitio affectum. Eius autem affectus, qui actionē
impedit, cauſæ poſſunt quidem non etiam eſſe: poſſunt autē & adhuc nunc manere. Ergo diuerſæ
omnino ab affectibus cauſæ ſunt. Ac tertium hoc iam inuentum genus diuerſum eſt, & ab actio-
ne, & eo, qui hanc gignit, affectu. Ab hoc quartū aliud genus eſt {affectus} eorum, quæ, cū corpo-
ribus & naturaliter & prætet naturā ſe habentibus inſint, actioni nec cōmodant, nec incōmodant:
ſicut, exēpli cauſa, color corporis ex diuturna in Sole mora niger ex candido factus: aut contra, vbi
verſatus in vmbra quis ſit, ex nigro candidus: aut ruber, lotis: aut pallidus, expauefactis. Quippe
hæc nec actiones ſunt, nec corporis affectus, qui ſint actionis cauſæ: multo'que minus ipſæ cauſæ, H
quæ affectus, qui præter naturam ſunt, creant: ſed ſunt ſymptomata. quæ diuerſas corporum al-
terationes neceſſario ſequuntur, ſiue hæ ſecundum naturam, ſiue præter naturam, ſe habeant. Er-
go, cum quatuor definita genera iam ſint, ex quibus vel noſcendis, vel non noſcendis, probe ſe-
cus'ue incipiendam eſſe medendi artem monſtrabimus, liceat de cætero cuiuis, prout volet, ijs no-
mina imponere: veluti affectum corporum præter naturam ſe habentem, cum actionem aliquam
vitiat, morbum, ſi placet, appellato: ipſum verò functionis vitium, inſigne quoddam morbi ſym-
ptoma. Quæ alia ratione accidunt, ceu colores, ea quoque, ſi volet, appellato ſymptomata, cæterum
ea diſtinguat à functionum vitio: &, ſi illa inſignia, morbi ſymptomata vocet, hæc, familiaria pro-
pria q; nominet. Quædam etiam præter hæc, ſi volet, nec familiaria, nec propria, ſed forte quadam
incidentia. Quartum verò ab ijs genus ſtatuito, quod ſit Inſalubrium, ſiue (vt ita dicam) morbifi-
carum cauſarum. Atque harum, quæ quidem in ipſo animalis corpore conſiſtunt, internas* nomi-
net: quæ extrinſecus, externas*: {niſi malit (vt nunc vulgus medicorum inſueuit) illas anteceden-
tes, has primitiuas vocare.} Poſitis autem pro arbitrio vel hoc vel alio modo nominibus, dum-
modo clare, & ex vſu legentium, nec mutet poſtea, nec tranſponat eorum vſum, ſed perpetuo per
omnem diſputationem obſeruet, quò, & quæ dicat, facile intelligamus, & refutationes redargu-
tiones q;

qui dicendus morbus. et qui symptoma.

*προηγούμενα
*προκατάρχοντα.

A tioneſq; omnes ad aliquid clarum diſtinctumq; referamus. Qualiter, inquis, & ad quem modum? (nam idipſum quoq; indicandum adhuc arbitror propter ſtupidos iſtos methodicos) nempe eſto, dicat aliquis, phlegmonem affectum eſſe præter naturam: ipſam vero læſam phlegmone laborantis particulæ functionem morbi inſigne ſymptoma, veluti pedum quidem {læſum} ingreſſum, oculorum viſum, aurium auditum: ruborem autem, tenſionem, & renixum, & tumorem, qui præter naturam ſit, ac phlegmonis ſuccedat, diuerſum quoddam genus ſiue ſymptomatum, ſiue accidentium, ſiue quo alio nomine appellare malit: illud modo ſciat, clareq; definiat, non eſſe idem genus cũ vitio actionis. Rurſus ſanguinis redundantiam (ſi forte hæc fuit) internam phlegmones cauſam: externam verò, & quæ hanc præceſſit, ciborum abundantiam. Ergo, ſicuti ipſe exempla ſermonis habendi clara poſui, & quatuor genera diſtinxi, ac notio*nes eorum dixi, ita & Theſſalo, arbitror faciendum fuit, præſertim poſt tot & tantos viros, quos ſe viciſſe prædicauit, nouam ſectam conditu-ro. Nunc verò nec ipſe apertum quicquam attulit, nec ſectatorum eius quiſquam. * Al. cauſas.

Refelluntur, quæ Olympicus, ac Theſſalus de ea, quæ eſt inter pathos & ſymptoma, differentia prodiderunt. CAP. 9.

OLympicus enim, cum auſus ſit definire, quid pathos ſit, non eius, ſed ſymptomatis retulit notionem. In ſumma igitur, nec quid pathos ſit, nec quatenus à morbo differat, intelligunt. Verum hoc nos in ſequentibus docebimus, ſimul enim omnia dici non poſſunt. Verum conceſſo iis
« B idem eſſe morbum, ac pathos, inſpiciamus ea, quæ dicit Olympicus. Pathos (inquit) eſt conuerſio
« corporis à naturali habitu in eum, qui præter naturam eſt, permanens. Poſt paululum progreſſus
« ait, Sciendum eſt differre à ſymptomate pathos, q; pathos, vt pauloante dixi, affectus corporis eſt p̄-
« ter naturam permanens: ſymptoma, quod huic accidit, quodq; in iis, quæ præter naturam ſunt, ſpe-
« cialem, ac magis etiam particularem figurationem habet. Hæc eſt egregia interpretatio ſapientis Olympici, qui pathos ac ſymptoma finire eſt auſus. Quæ ſanè tot vitiis ſcatet, vt mihi in mentem veniat illud ſtulti ad cribrum, negantis inuenire ſe, quid eius obturet, aut non obturet. Quid enim primum ex ipſis dicas, aut quid omittas? quippe omnia refutare, quę perperam ſunt dicta, longum ſit. Num oĩs mutatio ab eo, quod ſecundum naturam ſe habet, ad id, quod pręter naturam eſt, morbum cenſetis, ſi modo permanẽtia illi adſit? At vos tum coloris vitium, tum atrophiam, i. affectum, in quo corpus non nutritur, ſymptomatis, nequaq̃ morbis annumeratis. Quid aũt cacochymia, i. vitioſus ſuccus? quid cachexia, i. malus corporis habitus? quid ſucci defectus? quid vero ipſa redundãtia? non'ne præter naturam ſunt? Si ergo permanentia his accedat, inter morbos numerabuntur. Atqui nec ipſi id vultis, & merito ſanè. Etenim ſupra id, quod præter naturam ſit affectus, adiici oportet etiam aliquam ab eo lædi actionem: nam, quoad illeſæ hæ omnes ſeruantur, etiam ſi millies
C corpus ſit alteratum mutatumq;, nullus tñ eorum affectuũ adhuc morbus eſt. Quod. n. curationem deſiderat, aliud planè non eſt, q̃ affectus, qui vitiat actionem. Siquidem quod primum maximeq; omnium deſideramus, id naturalis eſt actio: propter hanc, & naturalem ſiue affectum, ſiue conſtitutionem nominare velis. Videre nanq;, & audire, & loqui, & ingredi indigemus, non autem oculis, auribus, lingua, aut cruribus: nam, ſi videre alia particula liceret, quis oculorum eſſet vſus? Et, ſi alio quouis inſtrumento audire liceret, quæ aurium eſſet vtilitas? Pari modo & lingua, & cruribus minime profecto eſſet opus, ſi loqui atq; ingredi ſine his poſſemus. Ac videre quidem, noſtra ipſorũ cauſa indigemus: oculis non noſtra, ſed ideo, vt videamus. Iam linguam, aures, crura non propterea requirimus, vt inſtru*mentis & multis affluamus partibus, ſed loquelæ gratia, & auditus, & inceſſus. * Al. ocioſis. quippe demortua quauis particula, quæ abſcindi poteſt, veluti digito, pede, aut ſumma manu non patimur hanc ocioſam geſtare, ac veluti pondus alienum circunferre, illud clare hoc ipſo declarantes, haudquaquam nos particulis illis, ſed functionibus egere. Veluti igitur totam particulam actionis cauſa requirimus, eodem (arbitror) modo naturalem quoque eius conſtitutionem actionis gratia deſideramus. Sicuti enim ſupra diximus, cauſæ vicem ad actionem conſtitutio præſtat. Quæ vero conſtitutionem, vnde actio naſcitur, neceſſario ſequuntur, ſanis quidem nobis acciden-
D tia, ægrotantibus ſymptomata nuncupantur. Atq; hæc quatuor genera ſunt omnium, quæ in corpore noſtro habentur, ſeu ſecundum naturam nos, ſeu præter naturam habeamus, actiones, conſtitutiones, quæ has præcedunt, quæ ſequuntur: his dehinc nomina, qui volet, imponito, ſingulis ſeorſum: &, ſi Dionem, aut Theonem appellare velit eorum quodlibet, mea nihil refert: illud modo intelligat ſeruetq; vbique, quatuor in vniuerſum res eſſe, quæ ſitæ inter ſe proxime ſint. Et, quoniam huc ſermonis veni, videor mihi hoc iuſte exigere, vt ſicuti nos illis permittimus, quæ velint, nomina indere, ita illi inuicem nos vſitatis & antiquis vti ſinant. Alioqui ſanè graue atque adeo iniurium ſit, ſi illis ſolœciſmum committere tyrannorum ritu licebit, nobis vel græce, {vel latine} loqui non concedetur. Vocanto, ſi placet, ſanitatem, ipſarum functionum conſtantiam: quanq; oſtenſum à nobis eſt affectum conſtitutionemq; partium, cuius ope functiones ſecundum naturam edimus, hygian, i. ſanitatem ab omnibus Græcis appellari. Atq; id cum ſtatuerint ſanitatem, morbum tamen cenſento non actionis vitium, ſed qui præter naturam ſit affectum. Tanquam ergo nos illos nec græce {latinéve} nec dialectice nominantes, non impedimus, ita illi nobis permittant & græce {latinéue} & dialectice non omnem, qui præter naturam ſit, affectum, ſed qui actioni incommodat,

incommodat, morbum nominare: qui præter naturam ſit, nec tamen actionem obturbet, non E
morbum ſed morbi ſymptoma. Rurſus, ſicut illi permanentiam adiiciunt, nec indicant, quot ho-
ras eiuſmodi affectus moratus, morbus ſit cenſendus, ita illi nobis concedant illud permanentiæ
nomen ſubtrahere. Nam, ſi quis ſiue tribus horis, ſiue quatuor, ſiue horæ tantum dimidio, toto cor-
pore vehementer ſit arreptus ſic, vt neque ſentiat, neque moueatur, hunc nos apoplecton, ſiue atto-
nitum dicimus. Æque, ſi quis conuulſus toto corpore ſit, hunc etiam comitiali morbo laborare, nul
la nec horarum, nec dierum ratione habita: quippe nomina id genus, naturæ rei, non temporis
modi ſunt indicia: non aliter quàm album, & nigrum, & calidum, & frigidum: alioqui mirum me-
hercule ſit, ſi aqua calida, calida non ſit, niſi perpetuum diem talis perduret: aut qui ſex horis febrici
tauit, non febricitauerit: oportuiſſe enim vt febricitauerit, duraſſe malum: quanq; quod tempus id
ſit, quod durationem illam, iuſtá'ne fuerit, an ſecus, determinet, nemo eorum tradidit: vtrum'ne die-
rum aliquis numerus ſit {an menſium,} an horarum: aut cur durabilem dicant, cum licuerit diutur
num dicere: aut cur hoc quidem mutantes non nulli eorum, difficile ſolubilem dicant. At certe hoc
non generaliter morbi, ſed longi morbi proprium eſt: perinde ac facile ſolubile, breuis. Verum exi
ſtimare referre, ægre ſolubilem, an durabilem, an diutinum dixeris, non'ne extremæ eſt ruditatis?
Iam illud profecto magis mirum, quòd ipſi veluti à graui ſomno experrecti, diſtinguere pathos à F
ſymptomate aggrediuntur: cum auctor ſtupiditatis eorum in ſecundo de methodo, ſic ſcribat: Ea-
dem nanque, cum præcedunt, pathe dicuntur: cum ſuccedunt, ſymptomata. Quamuis etiam longe
mirabilius hoc ipſum ſit, quàm ea, quæ ab illis dicuntur, vtique iecinoris phlegmonen, ſi primo ſta
tim die irruat, pathos eſſe concedere: ſin alteri cuipiam ſecundo, aut tertio die ſuccedat, abire in ſym
ptoma: quanquàm quid diem ſecundam memoro, cum melius ſit horam ſecundam à morbi inua-
ſione dicere? An enim in ſecundo die phlegmone iecinoris in ſymptoma migrabit, in ſecunda ab
initio hora non migrabit, nec ſymptoma erit? cum illud ſaltem, quod eſt, alicui, quod præceſſit, ſu-
peruenire illi omnino competet. At, quod tam celeriter, inquiunt, ſuperuenit, ab eo, quod vnà ir-
ruit, non diſtat. Rurſum igitur dictum ab illo clare oportuit, quot horis determinet, diſtinguatq;
quod ſuperuenit, ab eo, quod vnà inuadit. Ac Theſſalus quidem eiuſmodi eſt. Olympicus verò,
ceu in arcẽ ipſam ſapientiæ euectus, non ita pathos à ſymptomate diſcernit, ſed pathos id eſſe, quod
*Al. cauſam. dictum eſt, ſymptoma verò, quod huic accidit, mirifice videlicet, ac dilucide eſſẽntiam eius inter-
pretatus: quippe, quid ipſum ſymptoma, quod pathos comitatur, ſit, adiicere (vt arbitror) ac defi-
nire oportuit, num corporis aliquis affectus, num læſio quæpiam actionis, num pariter vtrunque
eſſet. At ille quidem minime id dicit, ſed nobis videlicet diuinare eſt opus. Illud verò, quod defi- G
nitioni appoſuit, nempe ſpecialem, atq; etiam magis particularem in iis, quæ præter naturam ſunt,
figurationem habens, quam non excellentiam claritatis habet, atque etiam nominum grȩcam, per-
lepidamq; interpretationem? Si magis ſpecialem quandam figurationem, in iis, quæ præter natu-
ram ſunt, ſymptoma habet, quid ergo eſt, quod magis generalem notam habet? non enim dixit, an
ſine collatione ad generale, magis ſpeciale liceat inuenire. Sin ad nihil omnino referens, magis ſpe-
ciale pronunciat, oppido quàm diligenter, clareq; interpretatur: quanq; & paucis, & dilucidis ver-
bis dicere ei licebat omnia, quæ circa corpus animalis præter naturam ſunt, vel morbũ eſſe, vel cau-
ſam, vel ſymptoma. Quibus omnibus cum illud præter naturam ſit commune, morbus actioni of-
ficit, cauſa ipſum præcedit, ſymptoma eum ſequitur, ipſum videlicet natura duplex, alterum actio-
nis læſio: alterum affectio quædam morbum ſequens. Verum (vt dixi) ſi quis omnes eorum errores
excutere velit, finem dicendi non inueniat: ipſéque mi Hiero optime ſcis eorum nos ne milleſi-
mam quidem ipſorum partem refutare conatos. Ergo, ſi illud tantum adiecero, primum hunc librũ
hoc loco claudam: nempe ꝙ in ipſo ſtatim methodi principio non pauci medicorum falluntur, vti-
que qui Theſſali, ac Themiſonis ſunt æmuli, quiq; methodicos ſe appellant, inſignibus, ac maxi-
mis erroribus: cum his verò non pauci eorũ, qui ſe analogiſticos, dogmaticos, ac logicos nominant. H
Siquidem, niſi quis omnes affectus, à quibus actio lȩditur, inuenerit, numerum ipſum morborum,
quantus, qualiſq; ſit, ad vnguem definire non poteſt. Id cum quidam eorum facere nunquam vel
tentauerint, tyrannorum more, quæ ipſis videntur, citra demonſtrationem pronunciant. Alij non
modo ipſi non demonſtrant, ſed nec à demonſtrantibus diſcunt. Ac plurima (vt ſcis) medicorum
pars, qui nunc ſunt in pretio, eiuſmodi eſt: nec id fortaſſe mirum. Nam, vbi philoſophorum pleri-
que citra demonſtrationem credendum ſibi poſtulant, quid de medicis mirere, quibus nec vacat ve
ritatis inquiſitioni vacare? vt qui mane in ſalutationibus (ita enim appellant) ſint occupati, veſperi
†*Al. ex ant. cod. Vobis enĩ, qui me ad medendi artẽ totã ordine perſcribendã hortati eſtis, quibus & dedico, gratias habeo.* cibo diſtẽti, ac ebrij. Verũ ego veteris tibicinis exemplo, mi Hiero, vel cum muſis ipſis certauero:
cum alioqui turpe putem, tibicinem, qui præſertim haud magnam rem proſpere moliebatur, adeo
repertum fuiſſe laudis cupidum: me autem, qui medendi methodum ab antiquis inquiſitam, non
tamen hactenus exacte proditam, inueſtigare, abſoluereq; valeam, propter eam, quæ hac tempe-
ſtate regnat, ignauiam, grauari, atque cunctari, ac differre. Quare contra nunc affectus, quàm ante,
mihi videor. †Non enim proprium vobis, qui me ad medendi artem totam ordine perſcribendam
hortati eſtis, hoc munus dedico.} Ac primus liber hic mihi finiatur: totius, quod ſequitur, operis
ſecundus ad hunc modum deinceps incipitor.

Galeni

GALENI METHODI MEDENDI IDEST DE MORBIS CVRANDIS LIBER SECVNDVS

ARGVMENTVM LIBRI

Quid ſit Morbus, ac quæ prima ipſius genera: & quo pacto ſtatuendæ ſint Indicationes, quibus vniuerſa morborum curandorum methodus, tanquam fundamentis ſubſiſtit.

Affectum, à quo immediate actio læditur, proprie dici Morbum, quando & ad ipſum remouendum vniuerſa curatio dirigitur. CAP. I.

B QVæ corporibus noſtris à naturæ ſuæ modo egreſſis, Hiero optime, accidunt, eorum quatuor traditę differentiæ ſunt: Vna ipſius functionis vitiatæ: Altera eius, qui hanc peperit, affectus: Tertia cauſarum, quę ipſum pręceſſerunt affectum: Quarta ſymptomatum, quę hunc neceſſario cõſequuntur. Quòd itaq; vel cuncta hæc eſſe morbum oporteat, vel horum quędã, vel certe ex his vnũ, id promptum colligere cuiuis eſt. Cum.n. ægrotantibus præter hæc nihil inſit, vtiq; præter hæc morbus non fuerit. Quod ergo reliquum eſt, aut omnia hæc collecta morbus erit, aut horum quædam, aut vnum ſaltem omnino. Sed enim oĩum eſſe collectionem, præter id, ꝙ neminem vſquã habuit authorem, ẽt dici non poteſt. Nã quæ, quæſo, morbi cauſa, aut quod morbi ſymptoma erit, ſi oĩum pariter collectio morbus cenſebitur? Neutrum profectò erit. Ergo duo præter morbos genera relinqui neceſſum eſt: alterum cauſarum, quæ hos creant: alterum eorum, quæ neceſſario ſequuntur, non tñ homini officiunt. Verum, ſi hæc abſtuleris, reliquum eſt, vt in altero duorũ ſtatuatur morbus, aut ipſis functionibus afflictis: aut, qui has edunt, affectibus. Fuitq; & antiqua ſanè de hoc controuerſia, & hodie diſſident inter ſe omnes, non modo medici, ſed ẽt philoſophi, alij ipſius actionis vitia, alij affectus vnde actio prodit, morbos nominantes. Et diſſidere viros in rebus tam obſcuris minime eſt mirum: nõ intelligere tñ
C eos, ꝙ de nomine contẽdant, ſanè taxatione eſt dignum. Quippe, ſi inter oẽs conuenit, ad affectum, qui functioni obeſt, curationis conſilia dirigi, quid ad artis officia cõferat definiuiſſe, affectus'ne, an læſa functio, morbus ſit appellandus? Vtrouis enim modo appellantibus æger ſanitati reſtituetur, modo quis affectui commodis præſidijs occurrat: hic nanq; eſt, quem alterare mutareq;, & prorſus ſubmouere oportet, non vitium functionis. Nemo enim ipſam claudicationem ſanat, (id enim eſſet ridiculum) ſed affectum, qui hanc efficit, veluti phlegmonen, ſi huius vitio claudicatur: atq; hanc & perfundit, & cataplaſma ſuperimponit, & ſcarificat, & per halitum digerit, & omni ratione diſcutere tẽtat, vtpote cùm hac abolita, reddatur rectus inceſſus: nec hac ſubmota claudicationem corrigere prorſus ſit opus, cum nec remaneat quicquam prauæ functionis, ſi, qui huic obfuit, prorſus ſit amotus affectus: quoad verò huius quicquam relinquitur, neceſſum eſt ad portionem eius, actionem vitioſe edi. Hunc itaq; affectum, ſeu morbum appellaſſe, ſeu pathos, {vitium've,} ſeu morbi cauſam, ſeu pathus {vitij've} cauſam quis velit, id nihil ad curationem nec profit, nec obſit. Sed, neq; ſi Theonem aut Dionem hunc vocet quis, modo rite ſanet, nec hic quidem ęgrotanti officiat. Quinimmo, ſi quis prorſus innominato eo, tamen quæ ex vſu ægrotantis ſunt, adhibeat remedia, non ſolum hic nihil offendet, ſed etiam belliſſime curabit. Verum, qui alterum docere volet, quæ
D ipſe tenet, huic prorſus nominibus propter res vti eſt opus. In quorum vſu claritas quaſi meta ſpectanda erit. Nam, qui ſic nominare quæq; ſtudet, vt qui diſcit, clariſſime intelligat, is optimus præceptor fuerit. Quoniam igitur & nos iam docendi munus ingredimur, neceſſe eſt alicubi rebus nomina imponamus: an verò dilucide, id vos æſtimetis, licet. Ergo affectus, qui actionem vitiat: Morbus appelletur: hunc ſi quid ſequitur, Symptoma: quod illum excitat, Cauſa.

Qua ratione Veteres medici Nomina Morbis impoſuerint, & quibus ex libris Morborum ac Symptomatum numerus & Cauſæ declarentur. CAP. 2.

HIs ita diſtinctis, inſpicienda diligenter eſt nominum diuerſitas, quæ ægritudinibus impoſuerunt ipſorum primi authores. Subinde enim à læſa particula ſunt indita, vt Græcis Pleuritis, id eſt laterum compunctio: Peripneumonia, id eſt pulmonum phlegmone: Iſchias, ideſt coxendicum morbus: Podagra, id eſt pedum vitium: Nephritis, id eſt renum vitium: Arthritis, id eſt articulorum vitium: Ophthalmia, id eſt oculorum phlegmone: & Cephalalgia, id eſt capitis dolor: & Dyſenteria, id eſt inteſtinorum tormina. Subinde ab ipſo ſymptomate, vt Eileos, ideſt tenuioris inteſtini morbus: Tineſmos, id eſt deſidendi aſſidua cupiditas: Spaſmos, id eſt conuulſio: Palmos, id eſt palpitatio: & Tromos, id eſt tremor: Paralyſis, id eſt neruorum reſolutio: & Apepſia, id eſt cruditas: Dyſpnœa, id eſt difficultas ſpirandi, vel inordinata ſpiratio: Apnœa, id eſt

defectus ſpirandi:& Agrypnia,id eſt vigilia:& Paraphroſyne,id eſt deliriũ:& Coma,id eſt ſopor. E Sæpe ab ambobus ſimul,vt Cephalalgia:& Otalgia,id eſt aurium dolor:& Cardialgia,id eſt cordis dolor:Odontalgia,id eſt dentium dolor:Hyſteralgia,id eſt vteri dolor. Sępenumero à cauſa putata, vt Melancholia,ab omnibus Choleræ,ijs qui ſunt à Cnido medicis. Hinc etiã fortaſſis & Leucophlegmatias hyderos,quæ aquę intercutis eſt ſpecies,nomen accepit.Non nunquam à ſimilitudine ad aliquid extra poſitum,vt Elephas,ſiue Elephantiaſis,Cancer,Polypus:Staphyle,id eſt vua: Leuce,id eſt vitiligo alba:Myrmecia,id eſt Formica,ſiue ſeſſilis verruca:Atheroma,id eſt tuber,cui pulticulæ ſimile quid ineſt,quã Græci Atheran dicunt:Steatoma,quod ſeuo ſimile quid continet: Staphyloma,id eſt oculi morbus,cum in ſumma tunica quiddam acino ſimile eminet:Meliceris: Anthrax,id eſt carbo:Alopecia,id eſt areæ in capite:Ophiaſis,id eſt vitium ſerpentis formam repræſentans:Sycoſis,id eſt ficus:Satyriaſmi,& Priapiſmi,pudendi præter naturam erectiones.Ipſorum verò morborum,quæ nec locum affectum nomine repræſentent,nec cauſam,quæ eos effecit,perpa*uca ſunt nomina,Phlegmone,Gangræna: Scirrhus,id eſt durities vix ſentiens: Eryſipelas: Apoſtema,id eſt abſceſſus:Oedema,qui tumor eſt laxus citra dolorem:Empyema,id eſt collectum in thorace pus:Vlcus:Exarthrema,id eſt luxatio:Catagma,id eſt oſſis fractura:Spaſma,id eſt conuulſum: Rhegma,id eſt ruptum:Coloboma,id eſt mutilum,ſiue curtũ:Dothien,id eſt furunculus: Ionthos, F id eſt varus:Phyma,id eſt laxarum partium phlegmone. Quanquam horum quoq; non nulla partim locum corporis ſiue particulam afflictam ſubindicare videntur, partim à prægrauante ſymptomate nominari. Quòd ſi quid citra huiuſmodi inſinuationem eſt nominatum,at certe differentias ſuas multiformes habet:veluti vlcus tametſi ipſo nomine, vnitatis ſolutionem in carnoſa parte non indicet,atq; ita afflictam partem vnà inſinuet,at particulares eius differentiæ varie ſunt nominatæ, Chironium,Telephium,Cancer,Herpes,Phagedæna,omniaq; id genus,partim ab ijs, qui primũ ea ſanarunt,vt Chironium:partim ab ipſis,qui ijſdem ſunt affecti, vt Telephium: Cancer autem à ſimilitudine ad animantem:Phagedæna à ſymptomate,ſimiliter Herpes. Verum Phagedæna vlcus omnino eſt,idq; depaſcens,ſiue exedens,ſiue quomodocunq; appellaſſe libet:Herpes non ſemper vlcus eſt,quotieſq; cum exulceratione eſt,non vtiq; ſeruata veteri ſede,vicinas partes depaſcit, ſed,ſicuti nomen ipſum indicat,ritu ſerpentis beſtiæ,relicto priore loco tranſit ad alterum. Cauum verò vlcus,& ſordidum,& purum,& æquale,& quod hyperſarcon grece dicitur,id eſt cuius ſuper creſcit caro, hæc magis proprias ſortita ſunt appellationes,non tamen ſimiliter omnes,ſed æquabile à propria nimirum differentia,ſicuti & cauum,& ſupercreſcens. At cruentum,& purum, & ſordidum,non à proprijs differentijs,ſed ab externis ſymptomatis ſunt appellata. Ergo,cum tam im- G par nominum impoſitio veteribus fuerit,multoq; etiam magis cum Epinyctida, & Acrochordona,id eſt penſilem verucam, & Nyctalopa dicant: primum,quod noctu eſt enatum: alterum, quod ſummam occupat cutem:tertium,quod noctu viſum aufert: aliaq; eiuſmodi multa faciant, nam ſi omnia numerem,(quod ipſe fugere iuſſi) ſuperuacua perſequi videar:Id omni modo agendum eſt ei,quem veritatis ſtudium tenet,vt ab ea,quam nomina imaginationem faciũt, recedens, ad ipſam rerum ſubſtantiam ſe conferat,atq; hanc inſpiciat:tum,quot in vniuerſum ſint & morbi,& ſymptomata,& proximæ ſiue internæ horum cauſæ, requirat. Nos igitur id alijs commentarijs fecimus, quorum vnus de ægritudinum numero eſt,inſcriptus autem eſt de Morborum differentia:alter de Symptomatum eſt differentia. Adeo verò in eo opere cauſas horum vtriuſq; ſeorſum explorare ſtuduimus (dico tum morbi,tum ſymptomatis cuiuſq;) vt ad præſentem diſputationem nihil amplius deſideretur,ſed præparata omnia iam ſint. Itaq; ne legenda quidem,quæ hic dicemus, vlli ſuaſerim,prius,quàm in illis ſit exercitatus. Quippe,ſi quis illis tam numeroſis theorematis neglectis huc ſe contulerit,nec ipſe fructum percipiet,&,quæ recte ſunt tradita, temere incuſabit.

*Al. ἐκ ὀλίγα .i. non pauca.

Quid differat Morbus & Pathos, & quòd omnis Morbi dignotio ex ijs pendeat, quæ corpori ſecundum naturam inſunt. CAP. 3. H

AC in illis quidem particulatim omnia, tum morbos, tum ſymptomata, tum cauſas inquiro. Hic duobus adhuc additis,quæ neceſſaria erunt ijs, qui medendi artem exercebunt,tum me ad vſum inuentorum prodendum conferam. Quæ'nam ſunt,inquies,duo illa,quę dicere paro? Certe vnum,quid inter morbum,& quod Græci pathos vocant,interſit,indicabit: Alterum,quòd ſine corporis elementis,& quibus primum conſiſtit, noſcendis, non poſſint morbi inueniri, oſtendet. Hæc igitur nos accuratiſſime tradere ſtudebimus. Qui ea legent, oro, ne prius ad ipſam methodum medendi ſe conferant,quàm & ipſi,quot in totum morbi ſint,per ſe inquiſierint:&,quæ prodita à nobis ſunt,curioſe inſpexerint. Ergo ceu hæc fecerint,incipiam,quæ promiſi. Tres eſſe in corpore affectus præter naturam oſtenſum iam eſt,Cauſas, morbos,ſymptomata. Cauſas,veluti redundantiam vel corruptelam:Morbos,vt phlegmonen,vlcus:Symptomata,vt malum colorem,& gracilitatem. Diuerſa ab his ſunt,quæ immodice à corpore excernuntur, aut quæ præter naturam retinentur,& functionum vitia,omnia ſcilicet communi nomine ſymptomata dicta,cæterum non vni generi ſubiecta. Quippe affectus quidam corporis eſt vitioſus color:quod excernitur aut retinetur, affectus non eſt,ſed affectum ſequitur. Similiter actio vel læſa,vel integra,affectus ſanè non eſt: particulæ autem, vnde editur, affectum neceſſario comitatur. Ac œdema quidem & phlegmone

ex

A ex ijs ſunt, quæ abſolute eſſe dicuntur: Eodem modo & redundantia (ſi ea ſit) ſanguinis, & corporis pallor. Actio verò ex eorum numero non eſt, quæ eſſe abſolute dicuntur, aut certe non ſimiliter, ſicut iam comprehenſa: ſi quidem nullo temporis ſpatio manent eius partes, ſicuti profectò nec ſermonis, nec etiam motus vllius, ſed horum quilibet in ipſo (vt ſic dicam) fieri eſſe ſuum obtinet. Cum verò duplex ſit motus genus, vnum in loco, aliud in qualitate, prius latio, ſecundum alteratio dicitur. Ac omnis quidem actio, motus eſt actiuus: Omnis alteratio, eius, quod alteratur, motus eſt paſſiuus: patitur nanque quod alteratur. Ergo affectus, dum alterantur, mouentur: cum à motu ceſſauerint, iam alterati ſunt, non autem amplius alterantur. Quicquid enim quocunque modo ſe habet, aliquo omnino affectu eſt præditum: quod autem in conſtanti ægreq; auferibili affectu eſt, id habitu iam quodam affectum eſt. Sanè alteratur is, qui nigreſcit: alteratus eſt, qui iam obnigruit, ſiue (vt ſic dicam) nigrefactus eſt. Itaque alteratio generatio eſt qualitatis, aut affectus, aut quomodocunq; appellare velis. Nec, ſi alterationem eſſe depoſitionem, vel mutationem eius, quod prius fuit, dicas, id pugnet cum eo, quod dixi, alterationem generationem eſſe qualitatis: cum ambo in idem recidant, nam, & quæ prior in corpore qualitas fuit, mutatur, & nunc noua gignitur. Quippe eius, qui in Sole verſatur, candor mutatur, nigritia gignitur: † rurſus eius, qui igni ſe

B calefacit, ⁊ frigus mutatur, calor fit. Quoties verò cuiuſpiam, quod ſubſtantia non ſit, generationem eſſe dicimus, non idem eo ſermone ſignificamus, ſicut cum abſolute generationem proferimus. Nam, quæ abſolute generatio nominatur, via eſt in ſubſtantiam: quæ verò huius, vel illius generatio dicitur, via eſt in illius (vt ſic loquar) entiam, ſiue ſubſiſtētiam. Verum hoc, veluti extra rem, ſit dictum. Quod verò propoſitum nobis in diſputatione maxime fuit fermè iam definitum eſt, nempe aliqua, in generatione, & mutatione, & alteratione, &, vt ſemel dicam, in motu, ipſam eſſentiam habere: aliqua in ipſius ſubſtantiæ conſtantia. Ac ſanitas quidem, & morbus, & quæcunq; ſymptomatum cauſarumq; affectus vel habitus ſunt, ex permanentium conſtantiumq; numero ſunt: actiones omnes alterationesq;, in quacunque re fuerint, in ipſo fieri eſſentiam ſuam poſſident: & corpus, ſecundum quodcunq; mouetur, ſecundum idem patitur, motusq; eius pathos, ſiue paſſio eſt. Sanè priſci motus omnes, etiam qui naturaliter ſe habent, niſi actiui ſint, pathe græce, ideſt paſſiones nominãt: ſicuti etiam ipſos actiuos motus, actiones. Eo pacto & Plato ſenſuum alterationes, pathe, ideſt paſſiones appellat: cum iunioribus aliter (neſcio quomodo) ſit viſum, vt videlicet de ſolo eo, qui præter naturam ſit, motu id nomen vſurpent. Ac à veteribus quidem pathos priuatim de omni extrinſecus motu dicebatur: nunc per abuſum etiam affectus, qui ex paſ-

C ſione iam prouenere, nec amplius in motu ſunt, pathe, id eſt, paſſiones appellant, † non tamen diuturniores, aut ægrius auferibiles. Sed eiuſmodi nomēclaturæ à iunioribus ſunt inuectæ. Diximus autem alibi diffuſius de medicinalium nominum vſu: nec illud nobis ad conſiderationem propoſitum nunc eſt, ſed tantum, quemadmodum ipſi vtemur, claritatis gratia diſtinguere neceſſarium eſt viſum. Nam contrarium ſanitati affectum, à quo lædi actionem dicimus, morbum tantum appellamus, ſiue diutinus hic, ſiue breuis ſit, ſiue momento duret. Ex reliquis affectibus, qui præter naturam ſunt, eos, qui hunc præcedunt, cauſæq; rationem obtinent, cauſas tantum dicimus, non pathe: Qui illum ſequuntur, ſi actionum offenſæ ſunt, & ſymptomata, & pathe: eodem modo & immodicas, vel inanitiones, vel retentiones. Qui verò affectus ſunt, veluti vitioſus color, ſupra paſſionis & ſymptomatis appellationem, etiam affectus vel affectiones vocamus, ita nimirum, vt ſunt. Omnium igitur horum commune id eſt, ꝙ prēter naturam ſunt, & cauſæ, & morbi, & ſymptomatis. Proprium autem morbi quidem eſt actioni incommodare: ſymptomatis hūc ſequi: cauſæ præcedere. Ergo nec is, qui morbum eſſe motum præter naturam dixit, intellexit, quid diceret: quemadmodum in proximo libro docuimus methodicorum non nullos definiuiſſe, adiecta ex ſuperabundanti, conſtantia: nec is, qui mutationem eſſe ab eo, quod ſecūdum naturam, ad id, quod præ-

D ter naturam, voluit: quippe quæ non magis morbi, ꝗ̃ cauſæ & ſymptomatis definitio eſt, quando omnia ea affectus ſunt præter naturam. Verum, ſi breuis ſpatij ſunt, cōſtat acuta eſſe: ſin ægre auelluntur, diuturna. Noſon autem, an Noſema dicas, nihil intereſt: quemadmodum etiam non intereſt, Pathos, an Pathema dicas. Atqui pathus, id eſt paſſionis, appellationem de morbo dixiſſe veteres, quemadmodum & Arrhoſtian, id eſt infirmitatem, & Aſthenian, id eſt, imbecillitatem, oſtenſum nobis eſt in ijs, quæ de medicinalibus vocabulis ſcripſimus. In quibus illud quoq; traditum eſt, nihil referre, dicere † valetudinem infirmã, an infirmitatem valetudinis: ⁊ nam & ipſos, qui ægrotant, appellant non ſolum Noſuntas, id eſt ægre habentes, ſed & Aſthenuntas, id eſt parum valentes, & Camnontas, id eſt laborantes. Reliquum nunc fuerit, vt, cuius cauſa hæc omnia diximus, in medium adducto, ad aliquid eorum, quæ proxime tractanda ſunt, deinceps tranſeamus. Id quid ſit, rogas? Certe non aliud, ꝗ̃ quod ſæpius iam ante dictum eſt, Primum ac maxime id medicos ſtudere, idq; ferè proprium eorum munus eſſe, vt morbos adimant: quippe ſimul cum hoc non modo actionis vitium ſtatim euaneſcit, ſed etiam reliqua omnia ſymptomata tolluntur. Siquidem primum ac maxime actionis ipſius, quæ ſecundum naturam edatur, omnes egemus, propter illam verò & ſanitatis: ſed & functionis incommodum amoliri omnes cupimus, ob id verò etiam morbum ipſum. Cæterum non functionis vitio, ſed morbo ipſi, id eſt affectui præter

Septima Claſſis. bbbbbbb ij naturam,

† In quibuſdã codi. hęc non habentur.

† Antiqui cod. quos vidi & impreſſi, legunt, ἐμὴν χρονιώτερον γε οὐδὲ δυσλυτώτερον ἡ διάθεσις τῆς ἕξεως, ὥσπερ οὐδὲ ἀῤῥωστία, i. non tamen diuturnior, aut ægri auferibilis eſt affectio, quàm habitus: quemadmodum nec imbecillitas. Linacer tamē meliorē lectionē videtur habuiſſe.

† Arrhoſtiã an Arrhoſtema.

naturam,qui actioni incommodat,applicamus remedia. Quiſquis igitur ex ijs,quæ particulis na- E
turaliter inſunt,& quæ temere accidunt, & quæ actionis ſunt cauſæ, diſtinguere non poteſt,quo-
modo credibile eſt,vt ipſe affectum,ex quo primum actio læditur,inuenire poſſit? Nam,quæ te-
mere corporibus accidunt,etiam ſi millies ſint alterata,nocere profectò actioni non poſſunt, quan-
diu,à quibus fiebat,omnia naturam ſuam tuentur. Horum verò ſi vel vnumquodlibet ſit altera-
tum,actionem quoq; ipſam ſtatim lædi intantum eſt neceſſe,inquantum ab eo,cum ſecundum na-
turam ſe haberet,eſt adiuta.

Tribus exemplis oſtenditur Dignotionem Morbi,ac curationem,ex intellectione Affectus, qui ſecundum naturam ineſt,pendere. CAP. 4.

AC mihi quidem res tota explicata iam eſt,clareq; oſtenſum,ijs præſertim,qui intelligere vera poſſunt,fieri non poſſe,vt omnium morborum numerum methodo quis comprehẽdat, niſi idem omnium cauſarum actionis numerum,corpore ſecundum naturam ſe habente, norit. Nihil tamen ex iam dictis intelligere adhuc poſſunt,quicunque vel rudiores ſunt, & ingenio craſſiore, vel methodicæ ſectæ nugis innutriti. Denuo igitur,quod nunc generatim dictum intelligentibus eſt,illis quoque ſpeciatim exponamus,vnum aliquod atq; alterum veluti exemplum ſermoni pro- ponentes. Cur lingua ſapores percipit,nec vlla pars alia? Num propter colorem,aut ſitum,aut ma- F gnitudinem,aut figuram? Quippe ea affecta,nec commode ſapores ſentiente, aut colorem eius ad naturam ſuam reducemus,ſi videlicet huic actionem debet: aut iam dictorum quoduis, ſi ab illo agendi vim accipit. Quòd ſi propter aliud ab his quippiam,conſtat,ſi illo tantum tenus ad natura- lem habitum ſit reſtituta,nullo etiam reliquorum fore opus. Nam eſto,exempli gratia,denſitas cer ta pororum cauſa ſit,cur ſucci ſaporem diiudicet:nunquid horum ſymmetriam, quæ in ſanitate vi ſitur,tuebimur:rurſusq; ametriam,id eſt à iuſto modo receſſum,quoties laborat,corrigemus? Eſto (ſi placet) mediocris calor cauſa ſit,cur ſaporem intelligat: num hic quoque manifeſtum eſt cæteris neglectis vnam adhibendam curam,vt illud ſeruemus, à quo agendi facultatem accepit? Iam, ſi propterea, ꝙ ita in ſicco,humidoq; attẽperata ſit,idcirco ſentiat, quis non reliquis poſthabitis huc tantum intendat,vt neq; iuſto ſiccior ſit,nec etiam humidior? Quis rurſus,ſi hoc verum eſt,non fa- cile prompteq; colligat duos eſſe vniuerſos linguæ morbos,alterum ſiccum,alterum humidum? Veluti rurſum,ſi per moderatum calorem,& frigus habet,quod ſentiat, quis non hic quoq; duos eſſe morbos eius intelligat,caloris,frigoriſq; à modo receſſum? Non aliter quoque, ſi propter te- nuium meatuum competẽtiam ſenſum eſt nacta,promptum profectò hic quoq; colligere eſt,om- nino eam ex horum contrario habitu eſſe vitiandam:duplexq; vitium fore, denſitudinem eiuſmo- G di meatuum,& raritudinem. Sed num etiam plura dicam,quò ſtupidos iſtos inducam,vt,ſi nihil aliud,illud ſaltem intelligant,non poſſe quenquam nec inuenire,nec demõſtratione aſſerere,mor- borum numerum,qui non ex ijs,quæ particulis inſunt,tum quæ cauſæ actionis ſint,tum quæ teme re accidant,norit? Num etiam alterum adhuc tertiumq; exemplum adijciam? ſæpe nanque multi- tudine exemplorum,ſtupidorum animi veluti à ſomno excitantur. Age igitur ita homines inter- rogemus:Idcirco ne corpus calida,frigida,dura,mollia,lenia,& aſpera,omnia deniq; tangibilia ſen tit,quòd candidum colore eſt,aut nigrum,aut rufum,aut vno verbo, ꝙ talis coloris eſt? an propter horum nihil,ſed aliud quippiam? Neminem enim arbitror latere, quin, ſi quid probe ſentiendi munere vtetur,id tantum illi tuendum cuſtodiendumq; ſit,ex quo vno probe ſentiẽdi facultatem accepit. Nam,ſi ex eo quòd candidum fuit,id dotis obtinuit,eius nimirum tuendi maxima erat ha- benda cura,ſicut nigri fugiendi. Sin contra ex eo quòd nigrum fuit,ſentiendi vim habuit, omnes, arbitror,alios colores fugere,formidareq; oportebat. Ad eundem modum, & ſi inde adeo ſentit, ꝙ flauum, vel rufum eſt, fugiendi, arbitror,alij colores ſunt,ceu ſenſum vel penitus abolentes,vel vitiantes. Præterea,ſi eo,ꝙ durum ſit,ſenſu eſt præditum,ſi molle fiat,deterius ſentiet: Æque vt,ſi eo,ꝙ denſum ſit,ſi ad raritudinem mutetur. Iam,ſi tenuium,meatuum ſymmetriæ acceptam ſen- H tiendi vim refert,vbi ab hac receſſerit,vitiabitur. Et generaliter,vt ſentiat,id tantum ipſum adſit, oportet,vnde ſenſum obtinuit:atq; id tantum corrigatur,vnde ſenſus eſt læſus,cum à natura receſ- ſit. Num igitur tertio exemplo eſt opus? an hæc abunde ſatisfaciunt? Sanè prudentibus vel hæc ſuperuacua puto,vt qui vniuerſale intelligere ſine exemplis poſſint:rudibus autem, & auerſis, & contentioſis,ne ſi tertium quidem addam exemplum, quicquam fortaſſe profecero. Veruntamẽ, quando duo iam dicta ſunt,& inaniter tempus noſtrum ſemper terunt,non fuerit alienum, vnum etiamnum ijs exemplum adijcere. Proponatur itaq; iam,quemadmodum ventriculus male con- coquens nobis ſit corrigendus. Verba autem faciemus,non ſolum contra methodicos,ſed etiam contra eos rationalium,qui non cognita ipſius actionis prima cauſa, quam continentem etiam no- minare ſunt ſoliti,methodo quadam ac ratione conſtitui poſſe artem putant. Eſto igitur,quiſpiam dicat(ab ijs enim,quæ obuiam promptamq; abſurditatem exhibent,cœpiſſe præſtat, quò eos,ſi fie ri poteſt, ad ea, quæ confuſa magis ſunt intelligenda ſenſim perducamus,) eſto,inquam,aliquis dicat hunc quempiam,qui nunc cruditate laborat,ꝙ multos deinceps dies ſolo lacte eſt altus, ven- tris colorem mutaſſe,albumq; ex rubro reddidiſſe,idcircoq; ventris ſui functionem vitiaſſe. For- taſſe iam rides,& iure profectò rides. Verum,ſi ſcias,quàm ſit ſimile, & huic de coloribus citra

vllam

A vllam demonſtrationem adhibitam,quiduis pronunciare,& ibi de exiguorum meatuum (verbi gratia) ſymmetria,aut alio quolibet affectu,non,arbitror,iure ridebis: nam aut in tete riſum vertes,aut non in hunc. Nam eſto impudens ſit,qui cauſam minus probe concoquendi colori imputet,dicatq́;,ꝙ,quoniam ex naturali colore vẽtriculus ruber eſt,nunc verò redditus eſt planè albus, idcirco cruditate laboret,eſt neceſſe. Libens ſanè audiam,quid tu contra hunc obijcias. Ego enim aliam rationem non inuenio,ꝗ̃ vt iubeam,qui ita dicet, prius oſtendat, an omnino propter colorem,iuſtam ac naturalem actionem ventriculus edat. Tu ſi quam aliam habes, libens audiam. Sed nec habes,nec habere aliam contradicendi rationem potes contra eum, qui colorem cruditatis ventriculi cauſam eſſe dicit,ꝗ̃ exigere,vt doceat,quo modo ex naturali colore conſecutus ſit, vt concoqueret ventriculus. An igitur huic,qui colori cruditatis cauſam imputat,fides non adhibebitur ante,quàm doceat etiam hoc nomine agere ventriculum: tu,cum vel tenuium meatuum ſymmetriæ vitio,vel alij cuipiam hanc aſcribas,credi tibi poſtulabis prius, ꝗ̃ doceas, quo pacto ex ſymmetria in illo genere agat? At non hoc aio,inquit, nec aliud quicquam eſſe concoctionis continentem cauſam,ſed prorſus id ignorare me fateor. Atqui,ſi ei,qui colori actionis cauſam tribuit,neceſſe eſt etiam,eidem læſionem actionis imputet:qui verò tenuium meatuum ſymmetriã

B actionis cauſam dicit,etiam horum ipſorum à iuſto modo receſſum,eadem vitiare fateatur: tum, qui temperamento quatuor qualitatum,caloris,frigoris,humoris,& ſiccitatis,actionis cauſam aſſignat,etiam eorundem ipſorum intemperiei offenſam eius aſcribat:vtique & tibi neceſſe erit eo, quod ſecundum naturam eſt,prius præſumpto, ita quod præter naturam eſt,inquirere:aut,ſi ipſum,quod ſecundum naturam eſt,non noſti,nec,quod egreſſum à natura eſt, noſti. Etenim vos etiam ipſos audio contra Empiricos dicere,fieri non poſſe,vt,qui id, quod ſecũdum naturam ſit, non norit,dignoſcere id,quod præter naturam ſit,poſſit. At noſco,inquit,quod ſecundum naturã ſe habet. Quæro totum'ne,an partem eius aliquam? atq́; pars ipſa,quam noſti,eſt'ne actionis ipſi? cauſa,an ventriculo ineſt ocioſe? Nam quid demum eius noſti? ſitum videlicet,& magnitudinem, & contextum,& figuram? At nihil horum actionis eſt cauſa. Sed nec Empiricos horum quicquã latet: quippe qui & ſe partium diſſectione,cum occaſio hanc offert, vti fatentur, & ex illa ſe hæc intelligere,non tamen actiones vſusq́; particularum. At noui,inquit,& actionem: eſt enim circũplexus & attritio. At,niſi cauſam eius noueris,nec morbum intellexeris. Nam,ſi quatuor qualitatum mediocris temperies,actionis ſit cauſa, earum intemperies omnino vitij cauſa erit. Tu verò reris phlegmonen,& ſcirrhum,& œdema,& abſceſſum,aliaq́;,quæ oculis vſurpari poſſunt,ſolos

C eſſe ventriculi morbos,quamuis ne hæc ipſa quidem,veluti Empirici,ſolis oculis,manibus,& reliquis ſenſibus apprehendas:ſed ad ipſam eſſentiam eorum tentas aſcendere,atq́; hanc diligenter diſquirere,videlicet non contentus ijs ſymptomatis,quæ ſenſui apparent. Quæ tamen ſymptomata Empiricis definiunt,ac circunſcribunt ſuam ſyndromen: ſic enim ipſi appellãdam cenſent ſymptomatum congeriem,quæ in affecto ſunt loco. Sed nec curationis indicationem ex apparẽtibus ſymptomatis accipis. Non enim,an tumor præter naturam: nec,an renitens: nec,an cum dolore: nec,an ruber: ſed,an ſit in finibus arteriarum impactio ex coincidentia,conſideras: ac curationem (vt ipſe fateris) ad hoc referens exploras. An non ea eſt Eraſiſtrati docendi ratio, vbi de febribus agit? ſicuti rurſus alia Dioclis,alia Praxagoræ,alia Aſclepiadis? Itaq́; non à ſymptomatis,quæ in phlegmones apparent loco,indicatio præſidij his ſumitur,ſed ab ipſa ſubſtantia. Neq́; enim,an tumor à natura egreſſus: neq́;,an renitentia: neq́;,an dolor pulſatilis: ſed,an & coincidentia & impactio in finibus pulſatilium,aut obſtructio in exitu venarum,aut putredo aliqua ſuccorum,aut corpuſculorum ratione contemplabilium,in laxitatibus æque ratione ſpeculabilibus intentio ſit, æſtimant. Quare hi omnes ab affectu phlegmone laborantis partis,non à ſymptomatis, quæ hanc ſequuntur,præſidiorum indicationem ſumunt. Ad eundem,arbitror,modum, & ſiquis calidum, *arteriarum.

D frigidum,humidum,& ſiccum cauſatur. Verum hic,etiam ſi ventriculus citra phlegmonen, aut vlcus,aut abſceſſum,aut alia id genus,eo tantum,ꝙ frigidior euaſerit, nõ recte concoquat, tamen remedijs non deſtituitur. At,qui phlegmonas,ſcirrhos,aliaq́;,quæ oculis videre licet, tantum eſſe morbos putant,ridicule planè cruditates,quæ ſine ijs fiunt,ex imbecillitate ventriculi incidere dicunt,ceu affectum aliquem priuatum ſeiunctumq́; imbecillitatem eſſe velint,non autem,velut in ſuppurantibus,aut ſcirrho grauatis,aut phlegmone affectis,aut alia quauis ratione laborantibus, ineſſe. Quippe omnia hæc vitia,ſiue in vẽtriculo,ſiue in iecinore,ſiue in pectore, ſiue in alio quouis accidant,illico partem,in qua ſunt,ad propriam functionem edendam imbecilliorem reddũt. Sed id non ſatis illis erat ad indicanda remedia: alioqui fruſtra inquirunt affectus,fruſtraq́; ad ipſã morbi eſſentiam ſubeunt,tanquam non aliter detur idonei compotes eſſe remedij. Non igitur, qui imbecillitatem vitium eſſe dicunt,vbi nullo ex ijs,quæ ipſi morbos definiunt, affecto ventriculo animal cruditate laborat,ij,dum à nobis refellantur,expectant: ſed ipſi ſe ipſos redarguunt, cum non proprium aliquod,ſed commune omnium dicant,quodq́; nec illis ipſis iudicibus, remediorum inuentionem indicare facile poſſit. Quippe illud,roborare imbecillitatem,nomen nudum,ac veluti meta potius eſt,quò curans dirigit,non curatio: nam quid faciendo ijs, qui inualidi ad actionem ſunt,robur vindices,non dicunt. At in hoc curatio conſiſtebat, &,niſi ventriculi *πάθος. *πάθη.

affectu inuento,vt remediorum ſis compos,fieri non poteſt. Quippe,ſi refrixit,calfaciendus eſt:ſi E humentior eſt effectus,ſiccandus eſt:pari modo,ſi immodice incaluit,refrigerandus eſt: ſi ſiccatus, humectandus eſt. Atq; hæ quatuor ſimplices curationis rationes ſunt. Alteræ quatuor compoſitæ ſunt.Si frigidiore ac ſicciore temperamento redditus ventriculus eſt, calfaciendus ſimul humectandusq; eſt.Sin humidior & calidior iuſto eualit,ſiccandus ac refrigerandus eſt.Pari modo,ſi calidior ac ſiccior eſt effectus,tum refrigerandus,tum humectandus eſt.Sin humidior ac frigidior,ꝙ pro natura eſt,ſiccandus ac calfaciendus eſt.† Quare octo tum ventriculi ipſius affectus ſunt,quas illi imbecillitates dicunt:}tum octo medendi rationes.

†In antiquis legitur,vt Linacer vertit. Ex Ipreſsis tamen ita verti pōt. quare & octo ſunt ipſius vẽtriculi affect⁹, qui ſunt cauſæ ipſius (vt ipſi dicunt)imbecillitatis.

Aduerſus eos medicos,qui Naturalis Actionis cauſam negarunt inquirendam, vt Methodus Dignoſcendi & curandi morbi conſtitueretur. *CAP. 5.*

NEc,ſicut Empiricis,ſic vlli dogmatizantium dicere licet,ſint hæc,an non ſint,nihil eſſe opus intelligere.Funditus nanque logicam ſectam ſubuertẽt,ſi ignorato affectu, curationis tamẽ facultatem abunde ſibi ſupereſſe dicant.Etenim ab vſu ipſo omnes,quomodo curandum ſit,intelligent,ſi ab ipſius rei natura indicationem non ſument.Ac Empirici quidem, & ꝙ inuenire poſſe non putent quicquam eorum,quæ abſtruſa ſunt:& ꝙ id etiam,ſi inuentum ſit,nõ deſiderent,quippe obſeruatas à ſe eſſe curationes in apparentibus concurſibus:merito nec ſcire ſe, an octo affectus F ſint,quibus ventriculus imbecillus fit,aiunt,& citra eiuſmodi ſuperuacuam moroſitatem remedijs ſe abundare. Qui verò & rationem ſe habere profitentur, cuius ope etiam abſtruſa inquirant,& ipſorum inuentionem præſidiorum præſtare indicationem dicunt,hos quomodo non pudeat dicere,aut non noſſe ſe,an octo affectus ſint, aut eos ad medendum ſe non requirere? Neque enim id tantum dicere ſatis eſt,non noſſe ſe, ſed refellere par eſt eos,qui ſe ſcire affirmant, ceu parum vera profeſſos. Quoad verò nec ipſi id faciunt,alijq; non pauci demonſtrationis fide confirmant omne corpus pro certo quatuor qualitatum temperamento opus ſuum edere, rationabilius eſt illis accedere:niſi forte,qui nuda afferunt verba,plus ſibi credi poſtulabunt,quàm qui cum demonſtrationum fide loquuntur.Atqui illi,ſi non aliud,ſaltem ſuadere ac docere auditorem ſtudent,non cogere iubereq;:hi totum contra,tyrannorum ritu iubent,ne quæramus actionis cauſam. Verum nos hoc nomine Dionyſium, Phalarim, cæteroſq; tyrannos odio proſequimur, quòd iubent imperantq;,non ſuadent,ac docent,ſicut Solon,Draco,& Lycurgus. At,inquit,ego intra limites artis maneo:vos & ab ijs exceditis,& ad naturalis philoſophiæ principia nos reducere conamini. An igitur homo lepidiſſime,ne hoc quidem ipſum demonſtrabis, qui'nam videlicet medicinæ artis ſint limites:quæq; nouiſſe expediat ei,qui ratione,remediorum inuentionem molietur: ſed terrifi- G co vultu tuo nos reddere attonitos putas? Audio quidem & te illud dicere, non oportere actionis inquiri cauſam. Audio & Empiricos dicere, nec actiones ipſas eſſe conſiderandas. Audio non minus illum,qui dicit,non tantum has eſſe æſtimandas,ſed etiam cauſas, vnde naſcantur, quærendas. Num igitur ex eo eſſe me iniquorum iudicum numero iubes, qui prius, quàm omnes, qui inter ſe diſſideant,audierint,vni ſtatim ferunt ſuffragium? An primum, quæ veſtrum quiſq; dicat,ſeorſum audire vis,dein conferre,atq; perpendere,quis tum ſibi,tum apparentibus conſentiat: quis rurſus nec ſecum,nec cum ijs,quæ apparent? Atqui,ſi ita faciam,Empiricos audiam,etſi,quæ dicunt,ſtabiliter non demonſtrent,ſaltem ea lenire conantes. Vos ne id quidem facitis.Nam ſanè libenter audierim,quis veſtrum vel lenimen aliquod,vel demonſtrationem aliquam afferre ſit conatus,cur actionis cauſam inquiri non expediat. Quæ enim à me methodus ſupra eſt poſita,inquirendam eſſe demonſtrauit: Vos,quòd inquirenda non ſit, nec demonſtrationem vllam,nec rationem vllam probabilem afferre conamini,ſed tantum elato ſupercilio tetrice nos obiurgatis, abſcedere à ſumma phyſiologia iubentes,nec ſic quærere hominis naturam intelligere,vt philoſophi faciunt,qui ad prima vſq; elementa ratione aſcendunt.Illud quoq; vobis vel dixiſſe tantum ſatis videtur,nempe arteriam,& venam,& neruum, principia cõtinentia,& veluti elementa eius phyſio- H logiæ,quæ de homine inſtituitur,ponenda eſſe.In quo quidam Herophilum laudauit,ꝙ ita ad verbum dixerit:Eſto hæc prima eſſe,tametſi prima non ſint.Sed,qui ad demõſtrationem prouocat:ac hypotheſes iſtorum,qui ſic opinãtur,pugnare ſecum oſtendit:hũc auerſamini ac fugitis,prorſuſq; non auditis,& contemnere ſimulatis,ibiq; rationem faſtiditis, ijdem ſcilicet, qui contra Empiricos rationem demonſtrationemq; extollitis. Nam, ꝙ ſecum diſſideant rationes omnium,qui vel ex dimidio dogmatizant,etiam ijs, qui tenuiter in demonſtrandi methodo ſunt exercitati, facile perſpicere licet.Cum enim phlegmone ventriculus laborat,atq; inde adeo concoquere non valet, quæ'nam phlegmones cauſa ſit,quærendum cenſent, atque inde præſidiorum copiam coniectant ſpreta Empiricorum inuentione. Cum verò citra phlegmonen,aliud'ue id genus vitium,ſolius intemperantiæ culpa concoquere non valet,hic rurſus auxiliorum facultatem ab experientia petunt.Atqui hæc ſecum non conueniunt,cum Empiricorum opinio ſibi conſtet: præterea demonſtret efficiatq;,quod volunt,ex ijs,quæ vos ipſi non inſiciamini,lemmatis. Quippe,ſi fieri vllo modo poteſt,vt ex ijs,quæ apparent,ſymptomatis curandi ratio coniectetur ignorato affectu, vtique non hîc poſſibile in alio fuerit parum poſſibile,ſed æque in omnibus poſſibile erit. Ergo ne hoc quidem loco rationem vllam afferre poteritis, quo minus, vbi affectum explorare nequitis, ex-

A perientia ipſa ſatis ſit ad remediorum inuentionem. Omnia igitur tyrannorum ritu imperatis: vti
verò demonſtratione nec ipſi vultis, (præſtat enim ita fortaſſe dicere, quàm non poſſe vos) nec ijs, qui
vti tum volunt, tum poſſunt, acceditis. Itaq; quid aliud ſunt diſceptationes veſtræ, quàm lites, &
contentio, & prouocatio ad cõuitia, & pugnas? cuiuſmodi præceptorum veſtrorum quidam per-
petuo exercuit, aut irridens, ſi quis calidi vel frigidi mentionem faceret, tanquam balneatoribus
magis quàm medicis ea nomina conuenirent: aut vehementer increpans quaſi longiſſime à medendi
arte digreſſum: aut Eraſiſtrati grauem illam authoritatem obijciens. Verum hæc, vt primo auditu
oblectabant, ita, cum ſecundo & tertio audiui, moleſta ſanè fuerunt, ceu ſcurris, quàm medicis, ma-
gis congrua. Si enim ſemel authoritas eorum, qui vltra non eſſe procedendum iubent, legitimus
teſtis eſſe ad demonſtrationem putabitur, omnia iam meræ nugæ erunt, nec finis in diſputatione vl
lus, niſi, qui nunc viſitur, inimicitia, pugna, conuitium. Quippe, qui à logicis demonſtrationibus
digreſſi credi quippiam cenſent propterea, quòd Herophilus, aut Eraſiſtratus ita iuſſit, hos neceſſe
eſt omnis generis conuitia pugnasq; ſequi, admiranda ſcilicet diſputationum, quæ nunc habentur
præmia. Fingamus enim, alius dicat, huic, qui commode non concoquat, ventriculum frigidam &
ſiccam intemperiem contraxiſſe, proindeq; humectandum ac calfaciendum eſſe: Alius, quòd na-
B turalis eius habitus mutatus ad frigidius & humidius ſit, calidum ſiccumq; victum adhibendum
ſuadeat: Tertius autem quiſpiam accedens, quòd, quæ comprehenſa ſunt, non rectè ſint dicta, id ne ten
tet quidem oſtendere, ſed tantum eos, qui dixerint, obiurget, quaſi ſuperflua ſcrutentur, & teſtes
adhibeat Eraſiſtratum, vel Herophilum: non'ne (vt dixi) diſſidij hinc mutuiq; conuitij initium
excitabitur? Quippe illos contra neceſſe eſt Athenæum, & Mneſitheum, & Dioclem, & Pliſto-
nicum, & Hippocratem, & Philiſtionem, & ſexcentos alios tales opponere teſtes. Si enim teſtibus
decidenda lis erit, non modico hi vincent. Nam, quòd tum inſalubris intemperamenti plures ſint ſpe *νοσώδους. i. morboſi, vt ipſe alias vertit.
cies, tum cuiusq; earum diuerſa curatio, vbi non Hippocratis modo, & plurimorum aliorum me-
dicorum, ſed etiam Platonis, Ariſtotelis, Theophraſti, Zenonis, Chryſippi, & omnium illuſtriũ
philoſophorum teſtimonio comprobarint, vtiq; & quòd citra naturam corporis exacte inuentam fie-
ri nequeat, vt vel de morborum differentia quicquam inuenias, vel auxiliorum conuenientium
copiæ ſis compos, ijſdem ipſis tum philoſophis, tum medicis confirmabunt, hisq; non tyrãnorum
ritu, ſicut iſti, iubentibus, ſed euidenti ratione probantibus. Contra hæc igitur, qui calidum, & fri-
gidum, balneatorum, non medicorum dicunt eſſe vocabula, dicterijs videlicet vtuntur, & riſus mo
uebunt, moriones, phrygas, aut ſcholaſticos narrantes. Quippe conſcij ſibi ſunt non modo nihil
C demonſtratione confirmatum ſcire, ſed nec, quid demum demonſtratio ſit intelligere. Ergo ex his
dicterijs neceſſe eſt, oriatur diſſidij initium. Vt enim primum omnium memorem, quæ nugan-
tes ſine demonſtratione dicere non dubitant, conſidera, quo pacto neceſſe ſit ex eo pugnam ſubſe-
qui. Nam, vbi contra dicta eorum nuda, & demonſtrationis expertia, ac contra teſtes ipſos, qui-
bus credendum cenſent, alij tum celebriores, tum longe plures teſtes opponunt, neceſſe eſt vel ce-
dere, vinciq; vtroque nomine, † & quòd demonſtrare recuſarunt, } & quòd numero teſtium ſint impares: †ἔν τε τῷ μὴ συνακολουθῆσαι πρὸς τὴν ἀπόδειξιν.
vel perfricta fronte Eraſiſtratum omnibus illis teſtibus dicere maioris eſſe fidei. Siquidem hic ne-
ceſſum eſt alterum negare eſſe maioris fidei, aut Hippocrate, & Mneſithæo medicis, aut Ariſtote-
le & Platone philoſophis: alterum eſſe maioris fidei inſtare: deinde varie vltro citro tam immode-
ſta contentioſaq; contradictione iactata alterum eorum impelli, vt dicat † non eſſe, alterum bene † Al. non tibi ſanè ita bene erit, ſi Eraſiſtratum negligas.
ſanè, ſi tu Eraſiſtratum in ordinem redigas. } Hæc enim quotidie fieri in medicorum diſputatio-
nibus, ò Hiero, vides. Ea verò ſemel data porta, omnia iam muliercularum verba ingeruntur: &,
cum mutuis ſe maledictis aſperſerint, inutiliter amiſſo tempore diſcedunt. Atque hanc turpitu-
dinem, non eſt, quòd dicat aliquis non eſſe ab ijs, qui demonſtrationem fugiunt, inceptam. Fugiunt
autem multifariam, vt ſcis, alij cum grauitate tantum increpantes: alij ſcurrile aliquid commenti:
D alij in riſum ſannasq; diſceptatione abrempta. Quòd ſi quis ſermoni ſtare, demonſtrationesq; au-
dire audet, primum quidem omnino non intelligit: neq; enim poteſt, qui demonſtratiuæ methodi
ſit imperitus, eos, qui ipſa vtuntur, intelligere. Quòd ſi aliquatenus intelligit, at, quòd dogma ſuum, in
quo eſt innutritus, propugnare omnino decreuit, contra tendere aggreſſus, dein deprehenſus,
quæ nec rite cludant, nec colligant, ſed vana nugaciaq; ſint, dicere, iraſcitur, & deuouet Dialecti-
cos, ceu malorum authores, quòd videlicet pituitam à naribus ipſorum detergent, ipſisq; mederi co-
nantur adhibitis ſcilicet non melle & placentis, ſed allijs & cæpis, quæ etiam pituita tentatos galli-
naceos ſanare ſolent. Quippe millies affuiſti ijs, cum à diuerſe cludentibus argumentis non aliter,
quàm ab ipſo allio & cæpis cogerentur lachrymari. Nec te profectò latet multos ſæpe nobis priuatim
faſſos, ſentire iam ſe ſuam ſectam, quàm ſit abſurda, nec tamen hanc poſſe publice mutare, cum alioqui
nec alia noſſent, vnde haberentur in pretio, & iam vulgo propter hæc & noti & in pretio forent.
Itaq; ob hæc ipſe quoq; ſæpius diſtuli commentarios de medendi methodo ſcribere, pro comper-
to planè habens pauciſſimos huius tempeſtatis ab ijs adiutum iri. Etenim, niſi magna quæpiam
mira*q; mutatio humanarum rerum fiat, actum de bonis ſtudijs eſt, vtpote confuſis ac corruptis ne *καὶ δαιμονία.
mine veritatem ipſam, ſed tm̃ ſcientiæ famam quærente. Optimè.n. profectò ſcis ne quinq; quidẽ
vſquàm inueniſſe nos, qui eſſe potius, quàm videri docti cuperẽt. Atqui, niſi quis ſapientiam ipſam, ꝓpter

ſe ipſam ex petat, ne tempus quidem vllum inueniet, quo ſe in logica methodo exerceat, immo di- E
*ἀσχολίαν. uitijs, & famæ, & potentiæ ciuili inhians, in horum a*mbitu vitam omnem conſumet.

Aduerſus eos, qui Morbos à ſola plerunque Intemperie fieri negarunt: & quot ſint Prima Morborum Genera, quæ in Similaribus, & Inſtrumentalibus partibus oriuntur. CAP. 6.

ERgo dimiſſis his, rurſus ad propoſitum redeamus. Eſt autem ab initio propoſitum illud, qui omnem morborum numerum methodo non inuenerit, hunc maxime in ipſis medendi methodi foribus lapſurum: cum conſtet totidem eſſe medendi rationes, quot ſint morborum ideæ. Ergo ſic in enumerandis morbis egiſſe, vt neq; priuatis proprietatibus attentus infinitos ſtatuat, nec in primis ſtatim generibus ſubſiſtat, id in promptu cuiq; non eſt, ſed ei tantum, ſicut antea di-
*Adinuentionis. ctum eſt, qui in diuidendi methodis ſit exercitatiſſimus. Principium verò diuiſionis eorum eſt (vt etiam alubi diximus) vt eſſentiæ ratio rei diuidendæ conſtituatur. Igitur illud monſtratum nobis eſt, morbum omnino vnum ex ijs eſſe, quæ præter naturam ſint. Hæc aũt quatuor cum ſint, actio offenſa: affectus, vnde actio prouenit: affectus ipſius cauſa: & quæ hunc ſubſequuntur ſymptomata: ſiue functionem ipſam vitiatam, ſiue, vnde hæc prouenit, affectum, morbum nominare velis: nihil id medendi methodum immutare oſtenſum eſt, modo vnum illud intelligatur, primam ipſam curationem, quam etiam non nulli continentem appellant, affectus eſſe, qui actioni incommodat. F
Porrò oſtenſum à nobis diximus, rationabilius hunc morbum appellari: non tamen vetare nos, quin, ſi cui id cordi ſit, actionis noxam morbum nominet: affectum, qui hanc creet, morbi cauſam. Præſumptio igitur, ꝙ morbus vocetur affectus is præter naturam, qui functioni officiat, inquiſiuimus deinceps, quot in vniuerſum morbi eſſent. Vbi clarum obiter fecimus, ſiquis via ordineq; ꝓceſſurus ſit, nec (ſicut vulgus medicorum facit) tyranni ritu imperaturus, huic primum inueniendum eſſe affectum illum, qui functionis effectrix ſit cauſa. Hunc ſanè nos eucraſian diximus eſſe calidi, frigidi, humidi, ac ſicci. Proindeq; primum morbum in ſimilaribus eſſe ex horum intemperie oſtendimus. Alius quiſpiam corpuſculorum, & meatuum ſymmetriam ſtatuet, proptereaq; ex indebito meatuum ipſorum modo ægrotare animantes. Cæterum, ſi quis nec ipſe actionis cauſam, in quo nam entium ſit genere, audebit ſtatuere: nec ijs, qui ſtatuunt, contradicet, ac nihilo ſecius tamen ratione methodoq; ſe procedere arbitrabitur: hunc egregie improbum eſſe diximus, vt qui nec tutum ſe ab Empiricorum accuſatione facere poſſit, & ſecum planè pugnet: quippe eiuſmodi homines ex dimidio logicos eſſe, qui, qua rõne phlegmone, ſcirrhus, œdema, & alia id genus fiant, multo labore diſquirunt, lædi autem etiam citra hæc omnia ex ſola intemperie actionem non intelligunt, ſed empirice talia curant. Quiſquis igitur, quantum hi aberrent, ſcire volet: tum quot mor- G
bos tranſiliant, quantoq; plures ignorent, quàm norint: librum de morborum differentijs perlegat. Intelliget enim Hippocratem primum omnium recta inſtitiſſe via: quæ cum à poſteris abſoluenda fuerat, non modo nemo eorum abſoluit, ſed pleriq; etiam, quæ probe fuere inuenta, corruperunt. Proxime autem, vt viam, quæ inchoata eſt ab eo, perficerent, abſoluerentq;, Ariſtoteles & Theophraſtus acceſſerunt: &, ſi fateri verum oportet, poteſtate abſoluerũt, cum cõſtituerint aliud eſſe in corporibus ſimilaribus morbi genus, aliud in ijs, quæ inſtrumentalia dicantur: Quippe à ſi
*ἴδιον. milaribus functiones edi, eoq; eſſe cuiuſque inſtrumenti vnam tãntum ſimilarem: reliquas verò, quæ cum hac quoduis inſtrumentum perficiũt, eas vſus alicuius gratia, illius, quæ prima erat actionis cauſa, factas eſſe: ſed & horum tamen rurſus cuiuſq; eſſe per ſe actionem, veluti in oculis. Satius enim fortaſſis ſit, quæ in alijs diffuſe oſtendimus, ſtrictim hic commemoremus. Ipſum viſus inſtrumentum eſt cryſtallinus humor: reliquæ oculi partes, eius cauſa ſunt factæ: quarum omnium vſus narrauimus in decimo operis de partium vtilitate libro. Cæterum, quanquam cryſtallini maxime cauſa omnes ſunt factæ, ſingulæ tamen earum aliquam ſeorſum actionem ſunt nactæ: ac vena quidem, & arteria, & neruus toti animanti communem: membranulæ oculi omnes, cum ſint nutrimenti participes, omnino naturalibus facultatibus ſunt præditæ, ac perinde etiam functionibus, H
quæ ab his proficiſcuntur. Quoties igitur cryſtallinus humor ex intemperie laborat, omnino læditur oculorum functio: cæterum non eſt eorum, vt organa ſunt, morbus: at, quod hypochyma vocant, nullius ſimilarium eſt morbus, ſed oculi totius, vt inſtrumenti. Ad eundem modum, ſi in finibus venarum, quæ in cauo iecinoris habentur, obſtructio ex lentis, aut craſſis ſuccis ſubhæſit, digeſtio quidem in corpus per has morabitur, ægritudo tamen totius iecinoris, ceu inſtrumenti cenſebitur nulla ſimilarium eius partium ægrotante: quòd ſi intemperies venas eius infeſtauerit, ipſarum quidem illarum morbus primum erit, ex accidente verò etiam iecinoris. Ac Eraſiſtratus quidem in phlegmones ſubſtantia tradenda eſt lapſus, cum nec in particulis, quæ phlegmone
*arteriarum. laborant, in finibus pulſatilium impactio neceſſario cernatur: nec arteriæ ſpiritum tantum, cum in naturali habitu ſunt, contineant: veluti in tractatione de his oſtendimus. Si igitur phlegmone eius generis morbus ſit, cuius autumat: & ſcirrhus eius generis, cuius ille opinatur: & reliquorum ſinguli, ſicut ipſe obſcure, & multi ſequaces eius clarius explicare conantur: vtiq; ſolidas ipſas partes liberas propemodum à morbis relinquit, niſi quatenus vlcerari, collidi, incidiq; valeant, atque id genus aliud quidpiam pati. Laborare verò eas ſe totis eiuſmodi morbis, quales nos octo intemperantias oſtendimus, id nuſquam dicit. Atqui corpora vniuerſa, etiam quæ difficillime afficiuntur,

A tur, veluti æs, lapis, ferrum, ſaltem calfieri, frigefieri, ſiccari, humeſcere q̃ cernuntur, vt vtique mirum ſit, ſi tantum arteria, & vena, & neruus, nihil eiuſmodi ſentient. Atq; hoc etiam magis mirum, ſi patientur quidem, functionem tamen legitimam edent: Veluti (ſi ita fors tulit) in corde facultas quædam eſt, (vt ipſe quoque Eraſiſtratus confirmat) qua laxatur, & contrahitur: hanc autem lædi profectò oportet, ſi viuenti animali cor ſit exemptum, quemadmodum ſæpe factum in ſacrificijs videmus: quippe, ſi non læditur, perpetuo mouebitur, nec tantum ad tempus aliquod, vt nunc cernitur. Manifeſtum eſt igitur læſam eſſe, proinde q̃ mouere deſinere. Illud igitur conſideratu non inutile erat, cum poteſt ſaltem facultas ea lædi, etiam ante, quàm cor ſit exemptum, quæ'nam ſit eius læſio: quæ'nam alia, præter intemperiem: nam neque figura eius mutata apparet, nec cauitas, nec ligamentum, nec oſculum, nec alia vlla pars perdita, ſed tantum naturalis temperies mutata. Ergo omnes hi ſimilarium partium morbi omnino, vt dictum eſt, ab illo ſunt omiſſi. Siquidē, vbi ſanguis in finibus arteriarum impactus actionem uitiat, id arterias ipſas, quatenus inſtrumenta ſunt, male habet: vt verò ſimilares particulæ ſunt, octo quidem ſecundum nudas qualitates intemperies habent, octoq; rurſus cum fluxione. Oportet igitur, quiſquis horum cum certa ſcientia demonſtrationes cœpiſſe velit, à libro de elementis incipiat: poſt deinde reliquos ſingillatim (vt B dictum eſt) legat. Sunt verò proximi huic commentarij de temperamentis. Ab ijs proximus eſt, qui de inæquali intemperie inſcribitur: mox, qui de naturalibus facultatibus: alij'q;, qui de animæ affectibus ſunt proditi, id'q; de vnoquoque deinceps, & ſeorſum. Hos excipiūt, qui de particularum vſu ſunt inſcripti: quos ſequuntur, qui de morborum, ſymptomatum'q; differentijs titulum habent. Plerique verò medicorum, nec tantum experientiæ applicantes animum (cum tamen liceret ex Empiricorum inſtitutione bonis eſſe medicis) & perfectioris rationis cupidi, cum aut ijs, quæ citra demonſtrationem ſunt enunciata, credant, aut vitioſis demonſtrationibus fallantur, non ſolum nihil excogitant boni, ſed etiam, quæ per experientiam ſunt cognita, corrumpunt. Si quidem ratio non leue momentum obtinet ad experientiam vel ornandam, vel corrumpendam: ſed, quantum recta ratio ornando adijcit, tantum, vel etiam amplius, vitioſa detrahit. Atque hæc me ſæpe medicorum vulgo prædicantem audis, qui prius, quàm in methodis logicis ſe exercuerint, vel, cum demonſtrare aliquid tentant, ſe ipſos fallunt: vel, cum diuidere quiduis in ſpecies ac differentias, hic quoque imperitorum coquorum ritu non per membra incidunt, ſed conterunt, collidunt, ac dilaniant, ueluti in eo, quod nunc eſt propoſitum. Conſulo igitur (vt ſcis) talibus omnibus, experientiæ animum intendant: cum non leue inſtet periculum ijs, qui ſupra vires aliquid C moliuntur, ne & id non conſequantur, &, quæ intelligere, aliàs poſſent, omnino amittant. Ergo cum ijs, qui tum recto ſunt ingenio, tum diſcere parati, ipſi rurſus ſermonem conferamus, illud tantum ex ijs, quæ inter initia diximus, commonentes, non eſſe committendum, vt utraque ſimul confundantur miſceantur'q;, & quæ per experientiam ſunt inuenta, & quæ ſola ratione ſunt inueſtigata: ſed cum vtrunque ſeorſum ſit tractatum, poſt ambo coniungantur. Ergo, cum ipſi de experimentali inuentione alibi egerimus, de logica in his commentarijs diſſerere propoſuimus. At mihi videor iis præſertim, qui commentarios noſtros de morborum ſymptomatum'q; differentijs perlegerunt, cum quibus ſcilicet mihi deinceps ſermo erit, iam clare oſtendiſſe maxime in ipſis ſtatim foribus lapſum Theſſalum eſſe. Lapſus enim non leui lapſu & Aſclepiades erat, vbi inter initia de elementis corporis male ſenſit: Cæterum multo & maiore & grauiore Theſſalus, quippe qui omnes in victus ratione morbos in duos, ſimiliter illi, contulit affectus: multos verò medicinalium ſcoporum ademit, quibus ille eſt vſus. Peſſimum autem grauiſſimum'q; illud admiſit, quòd nec ipſas actionum noxas, nec affectus, qui earum cauſæ ſunt, morbos cenſet, ſed ſolis vacuationibus, vel ſtatis vel præcipitatis intentos eſſe vult, cum nec, quid ſit plus iuſto ſiſti præcipitari'ue uacuationem, clare nos doceat. Quippe vel ad vires, vel ad cauſam, uel ad affectum, uel ad id, quod D per ſanitatem ſemper eſt obſeruatum, referri iudicium oportet. Ex quo factum arbitror, ut pugna inter eius ſequaces non parua ſit orta, ut qui tum de reliquis omnibus inter ſe diſſideant, tum de eorum, quæ pathe uocant, & notione, & ſubſiſtentia. Verum, ſi nunc de pugna eorum hiſtoriam moueam, deflectam ad inutilia ſermonem. Omnem igitur deinceps ſermonem faciam, ceu cum illis agam, qui commentarios de morborum ac ſymptomatum differentijs, præterea de cauſis eorum legerint: ad hæc, qui ea omnia, quorum paulo ante memini, reuoluerint. Atque hinc ordiar. Quoniam actiones omnes à ſimilaribus corporibus proficiſci oſtendimus, reliquas uerò omnes ſingulorum inſtrumentorum particulas uſum quempiam ipſis præbere, duplex ſanè morborum genus erit, alterum in partibus ſimilaribus, alterum in totis organis. In ſimilaribus intemperantiæ: in totis organis unum in figura ſpectatur, aliud in particularum numero, aliud in cuiuſque quantitate obſeruatur, quartum in poſitura. Vtrarunque uerò partium, id eſt ſimilarium inſtrumentalium'q;, communis eſt ipſa unitatis diuiſio. Ergo ſex in uniuerſum morborum ſunt genera. Vnum ipſorum ſimilarium proprium, nempe intemperies: quatuor, ut modo dictum eſt, inſtrumentorum cuiuſque: & cum his ſextum quod tum ſimilaribus tum inſtrumentalibus eſt commune, ipſius unitatis ſolutio. Horum cuiuſque differentiæ ad ultimas uſque ſpecies in libro de morborum differentia ſunt traditæ.

* Al. ſecta.

Quid

Quid ſit Indicatio, & quopacto ex intellectione eorum, quæ multitudine differunt, ac ſpecie vnum ſunt, Methodus communis indicationis oriatur de affectibus paſsionibus q; ac ſymptomatis amouendis. E

CAP. 7.

† τὴν γὰρ οἷον ἔμφασιν τῆς ἀκολουθίας.

HIs ſic ſe habentibus, iam de medendi indicationibus eſt dicendũ, ſed hoc ipſo indicationis vocabulo prius expoſito. † Quippe ipſam ſequentis ſiue agendi inſinuationem, indicationẽ dicimus. Nam inuenitur quidẽ & ab ipſa experiẽtia id, quod conſequens faciendum'ue ſit, cęterũ non ita quaſi in præcedenti aliquo deſignatum: proinde q; nemo Empiricorũ dicit id iſto indicari: quanq; certe hoc ſequi illud dicunt, & hoc præcedere illud, & conſiſtere hoc cũ illo. Deniq; omnẽ artem horum obſeruationem memoriam q; eſſe dicunt, nempe quid cum quo, & quid à quo, & quid poſt quid idẽtidem ſit viſum. Ergo ex ipſa rei natura ordiri, atq; ab ipſa, quod ſequẽs ſit, citra experientiam inuenire, id eſt indicatione inuenire. Definito iam hoc quoq;, ac rurſus, quod ante diximus, ad memoriam reuocato, omnem medendi methodum ſeiunctam ab experientia procedere: nec recte facere eos, qui ambas doctrinas Empiricam Logicam q; in vnum cogunt, atque confundunt: quæ reliqua ſunt, proſequamur. Fuerit autem omniũ, quæ reliqua ſunt, ordine primum, quod & propoſita iam proxime ſequitur. Sequitur autem primum, ac maxime illud, quod omnis medendi methodus, per indicationem fit: quippe, quicquid ab experientia ſeiunctum eſt, id totum F indicatio nominatur. Quare, quiſquis condere medendi methodum ad vnguem parat, huic à primis eſt indicationibus auſpicandum: atque hinc ad eas, quæ deinceps ſunt, tranſeundum, rurſus q; ab his ad proximas: ita q; pergenti: nõ prius deſiſtendum, quàm ipſius compos ſit finis. Porrò finis propoſitæ nunc nobis tractationis eſt, inuenire cuiuſque morbi remedia. Quod'nam igitur viæ, quæ huc perducit, ſtatuetur principium? Nempe morbi ipſius cognitio, qualis ſcilicet is natura ſit, vt prius eſt oſtenſum: quippe, ſi id, quod curatur, is eſt, ratio profectò eſt ab ipſo quoque indicationes eſſe incipiendas. Ergo primum, quæ generalis communis q; morborum omnium indicatio ſit, inueſtigandum eſt: ab hac deinde ad alias ſpeciatim deſcendendum. Quippe neceſſe eſt omnes morbos vnius eiuſdem q; participatione morbos appellare, veluti, arbitror, & hominem, & bouẽ, & canem, & reliquorum ſingula. Vnũ nanque idem q; in omnibus hominibus habetur, cuius gratia omnes eandem appellationem hominis ſortimur. Pari modo canibus vnum idem q; omnibus ineſt, cui cogitatione innitimur, cum canem intelligere volumus. Similiter q; in omnibus equis vnum idem q; ineſt, propter quod omnes equi dicuntur. In homonymis autem hoc clarius perſpicere licet. Nam omnibus quadrupedibus animalibus, quæ latrant, vnum idem q; ineſt, vtiq; quòd & quadrupedia ſunt, & latrabilia. At marinis illis rapacibus belluis, quas ipſas quoq; canes appel- G lamus, vnum rurſus idem q; ineſt, quod terreſtribus non eſt, ita, vt his cum illis in canum natura nulla ſit, niſi tantum nominis, conuenientia. At hominis cum homine, veluti Socratis cum Alcibiade, non nominis modo, verum etiam eorum, quæ iis inſunt, ſocietas eſt: nam & animalia, & bipedes, & pedeſtres, & rationales, & mortales ſunt: denique nihil vlli ſingularium hominũ, quà homo eſt, ineſſe deprehendas, quod non & reliquis hominibus inſit. Cæterum terreſtribus canibus, ab iis, qui ſunt marini, multa inſunt diuerſa, ſeu corporis ſpecies formam, ſeu animi mores. Quippe ille cicur eſt hominis'q; amans, hic inſidiator & ferus: ille terreſtris, hic marinus: ille quadrupes, hic non rurſus, ille latrabilis, hic ad latrandum minime habilis. At non terreſtrium canum hic latrabilis eſt, ille non: nec rurſus hic quadrupes, alter non quadrupes: ſed omnibus ipſis vna forma ineſt, qua canes nominantur. Nec verò ſubſtantiis modo id ineſſe videtur, verum etiam ipſis accidentibus, vel vt affectus ſunt, vel vt actiones, vel vt paſſiones. Verbi gratia, homo inambulans ab homine inambulante nihil differt ſecundum ipſam inambulationem, ſed nec vſtus ab vſto, nec cæſus à cæſo, nec albus ab albo, nec niger à nigro: verum in maioris minoris'q; ratione ſinguli horum non paruam obtinent differentiam, veluti magis minus've albus: verum quatenus albus, vnũ idem'q; cum altero albo poſſidet, ita nimirum, vt, quà homo eſt, vnum idem'que cum alio quolibet H eſt homine. Et in ſingulis deniq; ſignificatorum vnũ idẽ omnibus ineſt. Ita igitur & ipſum ægrotare, & valere ſe habẽt: illud enim ægrotantibus oĩbus ineſt, hoc valentibus, vtiq; vnũ idem'q; vtrũq;. Et, veluti nomine hominis vnum, ita etiam nomine ſanitatis vnum ſignificatur. Declarat autem & quotidianus inter uos ſermo, quod, in quibus homonymia non eſt, in his vnũ eſt, quod ſignificatur. Si enim dicat quiſpiam vulneratum ſibi eſſe lapide caput, nemini, qui audiat, ſermo eſt obſcurus, aut ambiguus, ſicut eſt, cum dicitur deuoratum eſſe à cane Coriſcum. Siquidem à quo cane, ſtatim rogabit auditor, propterea videlicet, quod duo ſunt canum genera, terreſtre alterum, alterum marinum: At non, quo lapide, aut quod caput, rogabit: cum & omnis lapidis, quà lapis eſt, una ſpecies ſit, & omnis capitis, quà caput: canis verò, vt canis, ſanè non vna, ſicut nec linguæ, quà lingua, quando & tibiæ, & calceamenti, & animantis pars lingua eſt. Ac, ſiquem audias miniſtro iubentem, vt linguam afferat, incertum eſt, quam linguam dicat: ſin ventrem, aut veſicam, aut iecur afferre iubeat, non item. Ergo ſingulis ſignificatis vna certa ſubiecta res eſt, non tamen cuiq; voci vna res ſubiicitur: interdum enim tantummodo ſignificatur per vocem, nec quicquam ſubiicitur. Verum de his, quæ ita dicuntur, diſſerere, præſentis propoſiti non eſt. Quibus autem non tantum ſignificatur aliquid, ſed etiã res aliqua ſubiecta eſt, his quotquot ſignificata fuerint, totidem ſunt & rerum ideæ.

ἄπουν eſt in al[illegible]is. i. ſine pedibus.

Ac

A Ac vocis quidem vnum ſignificantis vna neceſſario erit & rei ſpecies: numero tamen plures has eſſe licet ſicuti α. Eo q; ſeptem eſſe vocales dicimus: elementa Græcorum idiomate quatuor & viginti, ad communem videlicet omnium ſpeciem, quæ vna eſt, referentes, non ad particulares, quæ chartis, lignis, membranis, & lapidibus ſunt ſcriptæ: quarum maximus numerus eſt, nec potis numerari, pene q; in infinitum extenſus: nam poſſunt in toto temporis ſpatio infinita ſcribi tum α, tum β, tum γ: eodem modo & reliquarum literarum ſingulæ. Verum ea in vniuerſum quatuor eſſe & viginti numero dicimus, non particulares intelligentes, ſed tantum ſpecies, quibus (vt arbitror) ipſa nomina indimus. Quippe non hoc, quod in charta ſcribitur, α dicit̃: illud, quod in ligno pingitur, non α dicitur: immo tũ hoc, tum illud: id q; ſiue deſcribas in terra, ſiue in lapide: ſiue ſcalpas, ſiue coloribus pingas. Sed nec pueros docet quiſpiam multa α, & β, & γ, & reliquorum ſingula, immo quodq; horum vnum, ſimul autem omnia vigintiquatuor. Simili genere, ſi equum vnũ puero indices, aut camelum, vbi alium rurſus equum, aut camelum aſpexit, non rogat, quod animal id ſit, ſed illum equum, hunc camelum nominat, atq; illum, quem prius, cum hoc, quem nunc cernit, eundem eſſe dicit, quãuis fortaſſis alter mortuus iam ſit, alter (hic videlicet quem cernit) ſuperſit. Iam vinum homines heri hodie q; idem bibiſſe ſe dicunt, nempe ſpecie idem: interim tria ſe

B vina hodie bibiſſe narrant, aut etiam vnum, ad ſpeciem vbiq; reſpicientes: Præterea quindenas fores vno ſigillo obſignatas, ad ſpeciem ſcilicet in omnibus his ſermonem referentes. Adeo q; eſt euidens, ac omnibus natura inſitum tum hominibus, tum brutis, vt aliud quid ceu in ſubſtantia ſubiectum, aliud ceu ſpecie vnum intelligant, vt vel aſinorum (qui tamen omnium brutorum ſtupidiſſimi videntur) aliud eſſe ſpecie vnum, aliud numero, notitiam non fugiat. Conſpecta nanque camelo, aſinus ſe retrahit, & fugit, ac timet, ſi nunquam antea camelum conſpexit. Sin autem videre iam aſſueuit, quamuis aliam aliam q; illi demonſtres, tamen propter conſuetudinem nõ amplius timet, ſed veluti vnam ſpeciem intuetur & illam, cui inſueuit, & hanc, quæ nunc primum apparet. Ad eundem modum nec homines timet propter conſuetudinem, ſed hos quoque velut vnam ſpeciem videt. Verum, ſi curatorem inſpexit, non ſolum vt hominem, ſed etiam vt hunc hominem agnoſcit, & micat auribus, & caudam quatit, & rudit, & laſciuit, cum eum aſpexit, vtiq; indicans ſe familiarem agnoſcere. Hunc itaq; tum vt hominem, tum vt familiarem noſcit: eum autem, quem primum iam videt, vt hominem ſimiliter, vt familiarem non ſimiliter. Quare non nos modo, verum aſini quoque iam aliud vt numero idem tum vident, tum etiam noſcunt, ac meminerunt: aliud vt ſpecie. Ac Dionem curatorem (eſto enim ita vocetur) aliter vt hominem, aliter planè, vt curato-

C rem ſuum agnoſcunt vernaculi aſini, vtique communem eius cum aliis hominibus ſpeciem, vt hominis, capientes: priuatam verò ac ſecretam, vt Dionis tantum. Ergo tantum abeſt, vt veteres philoſophos laudem, tanquam amplum aliquid magnæ q; ſubtilitatis inuenerint, quod idem ac diuerſum, vnum ac non vnum, non ſolum numero, ſed etiam ſpecie, ſit inaudiendum, vt etiam ipſis aſinis hoc ineſſe natura dicam. Sanè adiiciunt veteres philoſophi non tantum numero ac ſpecie aliquid idem dici, verum etiam genere. Verum id iam ad rem propoſitam non deſidero. Mihi enim vnicum illud ſatisfacit, quòd ipſis aſinis ſtupidiores oſtendi, qui non concedunt aliud ſpecie vnum, aliud numero dici: magis q; his etiam, qui vnum eſſe phreniticum, & vnum Empiricum dicunt, vnum tamen eſſe hominem non concedunt: aut qui non intelligunt ſpecie quidem vnum eſſe hominem, numero non vnum, nec Socratem vnum eſſe, tum ſpecie, tum numero: phreniticum autem ſpecie eſſe vnum, multitudine non vnũ: cum fieri non poſſit vt Dion, Socrates, Theon, & Coriſcus, pariter, ſi ita fors tulit, phreniti laborantes, cum quatuor ſint, vnus multitudine ſint, ſed ſpecie vnus, multitudine non vnus. Abſurdius autem multo eſt, quod Empirici dicunt, cum vnum eſſe Empiricum dicunt, deinde rogati, quomodo vnum dicant eum, qui viuit, cum eo, qui mortuus eſt, & eum, qui eſt in Græcia, cum eo, qui eſt in Ægypto, mirificum reſponſum afferunt:

D Quatenus, inquiunt, Empiricus eſt, hactenus etiam vnus eſt. Hoc enim extremæ ſtupiditatis eſt, ſi adiectis illis / quatenus & hactenus / nec quæ ipſimet loquuntur, intelligunt. Si enim hactenus Serapion & Menodotus vnus ſunt, quà Empirici ſunt profectò in aliis vnus non erunt: quando, ſi omnifariam vnus eſſent, ſuperuacue, arbitror, ac fruſtra addita eſſent illa / quatenus & hactenus / cum promptum eſſet ſimpliciter dicere vnum eſſe Serapionem & Menodotum: ita nimirum, vt, ſi de ipſo tantum Menodoto loquens, adiectione non egeres, ſed abſoluto ſermone diceres, Menodotus eſt vnus. Ergo, ſi vnus abſoluto ſermone eſt Menodotus, Serapion autem & Menodotus non abſoluto ſermone vnus, ſed quatenus Empirici, omnino profectò ipſis alia quæpiam inerunt, quibus duo ſunt, & nõ vnus ambo. Efficitur q; hoc illud, quod antiqui philoſophi dixerunt, aliud numero & idem & vnum eſſe, aliud ſpecie: Nec eſſe mirum, ſi Menodotus Serapioni in aliquo idẽ ſit atq; vnus, in aliquo nõ idem, neq; vnus: quatenus enim Empiricus, idem: quatenus autẽ hic reſimus, ille naſo adunco, aut candidus, aut niger, aut magnus, aut paruus, non idem. Nunquid igitur ſic eſt vterq; eorũ homo, vt vel naſo eſt adunco, vel reſimus, an ſic, vt Empiricus eſt? An hoc quoq; puer intelligat, ꝙ quà homo, vnus ſunt: quà hic reſimus, ille grypus, non vnus? Num igitur extremi ſtuporis eſt, aut pertinaciæ, aut, neſcio, quo nomine merito appellem, fateri vnũ eſſe phreniticum, quà phreniticus, ſimili modo lethargicum, & pleuriticum, hominem verò, quà homo eſt,

non

non vnum: Prætcrea Empiricum vnum dicere, quà eſt Empiricus: equum verò, vt equus eſt, non E
vnum: Cum audire liceat Ariſtotelem, & Theophraſtum affirmantes, ſpecie quidem poſſe alte-
rum alteri idem eſſe, numero verò non idem: atque etiam ante hos illum, qui ipſos huiuſmodi ſi-
gnificatorum diſtinctionem docuit, audire dicentem nihil eſſe miri vnum eſſe multa, & multa
vnum. Quippe adeo dilucide omnem hanc diſceptationem Plato in principio Philebi abſoluit,
vt mihi vel ipſis ſtupidis videatur eſſe dilucidus. Aſini nanque norunt tum hominem, tum came-
lum, tum bouem: præterea hunc hominem quendam, hunc camelum, hunc bouem. Eodem mo-
do viam norunt, non tantum abſolute vt viam, ſed etiam vt hanc aliquam viam. Nam in ingreſſu
viæ, quam non nouit, aſinum ſtatue, attende q; , vt illam perambulet, ac totam peragat in neutram
partem declinans, niſi ſicubi in diuerſa ſcinditur, vtique declarans ſe ſpeciem ipſam viæ meminiſ-
ſe, & clare agnoſcere. Quippe inambulat eã, quæ trita eſt: quatenus autem ignorat, fallitur: ne-
que enim ex recordatione eius, quæ inſectilis, vna q; numero eſt, hanc, quam non nouit, peragere
poteſt. Manifeſtum verò eſt cum hanc viam, qua nunc primum inſiſtit, quatenus via eſt, vt ſpe-
cie noſcentem inambulare: quatenus verò numero vna eſt, eatenus ignorare, propterea, quòd &
nuſquam ad non tritam diuertat: &, quà in duas ſcinditur, neſciat, vtra ſit eundum. Quod tamen
omnino non ignoraret, ſi ſecundo, aut tertio, nunc per hanc ingrederetur. Nam, quoniam alterũ F
nouit, alterum non nouit, propterea videlicet, quòd communem viæ ſpeciem cognoſcit, propriam
autem huius vel illius ignorat, vtique, quatenus nouit, non fallitur, quippe qui tritæ inſiſtit: qua-
tenus ignorat, fallitur ſubinde in triuiis, neſcius, quam eligat. Duplicem ergo cognitionem habent
† λοιπόν & aſini, communium ſpecierum alteram, priuatarum alteram. † In ſumma, ſiue vnam ſpeciem
appellare commune illud velis, ſiue genus, ſiue communitatem, ſi illius hanc, quam ipſe nunc in-
terpretor, notionem cuſtodias, de nominibus contendes, rem tamen mutare non poteris. Et de no-
minum quidem impoſitione alius fortaſſe quiſpiam tecum contendet, vtique qui æque in rerum
contemplatione, vt tu, parum eſt exercitatus. Cæterum nos ſaltem non contendemus. Illud po-
tius te monebimus meminiſſe, quod Plato ait: Multa enim vnum eſſe, & vnum multa. Mirificum
ſanè dictum. Nec facile eſt contendere cum eo, qui horum vtrumlibet ſtatuat: etenim, ſi hoc ob-
ſerues, non erit, quòd contendas, vt nunc contendis, partim ignorantia, partim adductus pertina-
cia. Sed, ſiue quis vnum eſſe phreniticum dicat, vnum eſſe conſenties: ſiue multa, ita quoque con-
ſenties: ſimili modo & Empiricum, & Dogmaticum, & Methodicum: non aliter ſanè & medi-
cum vnum eſſe, ac multos dices, vnum quidem, quà medicum, non vnum verò particulari multi
tudine. Non enim de Empirico loquens, illud /quatenus/ adhibebis, de medico loquens id tolles. G
Neq; rurſus de medico loquens adijcies, de homine loquens auferes. Nec phreniticum vnum eſſe
dices, quà phreniticus, ægrotantem verò non vnum: ſiquidem hic quoque, quà ægrotans eſt, vnus
eſt. Dediſce igitur tandem nugas illas, quibus in alijs libris captioſe vtens cenſes oſtendi tibi ipſum
hominem ſolum, & ſeorſum à particularibus hominibus: tanquam ipſe oſtendere poſſis Empi-
ricum citra Menodotum, & Serapionem, & alios particulares Empiricos: aut etiam phreniticum
ſeorſum à particularibus phreniticis. Vbi igitur eſt error, vnde q; hæc mutatio, vt aſinis adeo ipſis
ſint ſtolidiores: nempe vnde in alijs quoque infinitis falluntur. Quippe vbi à notionibus ad re-
rum ſubſtantias tranſire tentant, deinde per logicæ contemplationis imperitiam falluntur, vtique
ſubuertentes cum rerum addubitatione etiam ipſas notiones. Siquidem excipit eos hic quæſtio
de generibus, & ſpeciebus, quæ non modo homines, qui in logicis methodis non ſunt exercitati,
ſed etiã, niſi acriter intendant, aliquos ex ijs, qui ſunt exercitati, poteſt fallere. Cæterum non oportet
propterea, q; de rerum ſubſtantia dubitant, à manifeſtis recedere notionibus: nec putare cõſultum
aliquid inueniſſe vtroſuis, vel Empiricos ſi vnum dicant, non adiecto, quo ſignificato vnũ ſit: vel
Methodicos, ſi pro genere, vel ſpecie, vel cõmuni, communitatem vſurpent. Mihi enim melius vi
ſum eſt notione ipſa clare iam definita (nempe quà phreniticí ſunt, hac eſſe omnes vnum: quà ve- H
rò hic iuuenis, ille ſenex, aut gracilis, aut obeſus, aut vir, aut mulier, hac multos) veteri elocutione
de cætero vti, ac cum Ariſtotele, Theophraſto, & Platone loquendo periclitari, qui omnia id genus
ſpecie eſſe vnum dicunt, multitudine verò non vnum, non phreniticum modo, aut lethargicum,
aut Empiricũ, ſed etiã Dogmaticum, & Methodicũ, & hominem, & equum, & virũ, & mulierẽ,
& reliquorũ ſingula. Quòd ſi ad particularia deſcenderis, veluti hanc mulierẽ, quæ indicari digito
poteſt, hanc ſanè non poſſis ſpecie quidẽ vnam dicere, multitudine verò multas. Quippe hæc mu-
lier, quæ indicari digito poteſt, vna eſt vtroque modo, & ſpecie, & multitudine, quod etiam aliter
numero dicere ſolemus. Hi verò ita non faciunt, ſed alij communitates nominant, ceu verò non
magis dubitari de ijs, quàm generibus & ſpeciebus poſſit. Alij, quatenus hoc quippiam eſt, vnum
eſſe dicunt: quatenus autẽ non vnum, nequaquam explicant. Etenim par erat hos quoque, quem-
admodum oſtendunt, quòd Menodotus, & Serapio, & Theodas, & Glaucias, & Apollonius, &
Callicles, & Diodorus, & Heraclides, & Lycus, vnus omnes ſunt, quà Empirici: ita rurſus,
quemadmodum non vnus omnes, ſed multi ſunt, exponere. Siquidem in his exponendis alicu-
bi planè deprehendiſſent idem tum vnum, tum multa, non modo eſſe, ſed etiam dici poſſe. Me-
nodotus nanque & Serapio, quà Empirici ſunt, vnus ſunt, immo verò & quà medici, & quà ho-
mines

A mines. Quid verò quà animalia? Nam id quæri ab his operæprecium eſt. Num hactenus quoque Menodotus & Serapio vnus ſunt? Nam, ſi id negent, nec nos concedemus, quatenus Empirici ſunt, eatenus duos homines eſſe vnum. Sin concedant hac quoq; duos eſſe vnum, nempe quatenus ambo ſunt animalia, protinus illud ſubijciemus: Recte igitur ab antiquis philoſophis dictũ eſt aliud numero, aliud ſpecie, aliud genere eſſe, quod tum idem, tum vnum eſt. Dehinc rurſus interrogabimus: Phreniticus Menodotus: phreniticus Serapio, idem'ne eſt, an diuerſus? Si reſpondent eatenus † vnum phreniticum eſſe, vnum q; & eundem ambos, quà phrenitici, rurſus percontabimur: Quid autem, quà ægrotantes? num hac quoq; ambo vnus ſunt? Si negent, neq; nos illis concedemus, quà phrenitici. Sin annuent, vtique rem aliquam ponemus, cuius una ſit ſpecies, de qua omnes homines morbi nomen enunciant. Non enim phrenitis res aliqua fuerit, cui vna ſit idea, atq; eatenus omnes, qui ea ſunt affecti, vnum efficiens: morbus autem ſimiliter vnum non faciet eos, quos occupauerit. At nulla eſt, inquit, ita diſtincta ſpecies, aut animalis, aut morbi, ſicut hominis, & phrenitidis. Quid ais improbe? An nihil tibi ſignificare videntur hæ voces, animal, & morbus, ſed ſimiliter efferri, vt blityri, & ſcindapſus? An ſignificant quidem, verum nulla res ſubſtat, quæ vocibus reſpondeat, veluti in Scylla, & Centaurus? an etiam ſignificant, atque id quod

† Al. vnum & eũdem ambos eſſe.

B ſignificatur, vnum eſt? Quippe, ſi nulla ſit res, quæ his vocibus animal & morbus indicetur, non recte dicis hominẽ eſſe animal, aut phrenitim morbum. Sin eſt res aliqua, & vere dicis, tum hunc, qui aduenit, animal eſſe: tum hunc, qui decumbit, ægrotare: eſt vtiq; omnino aliquid eorum, quæ ipſis inſunt, de quo vocem vtranq; enuncias. Verum ad hæc intelligenda, parum es exercitatus, tametſi ea ex primis ſint, quæ in logicis inſtitutionibus tradantur. Cæterum quid hoc ad ipſam veritatem? Non enim profectò ex ijs, quæ tu non intelligis, iudicanda veritas eſt, ſed ex ijs, quæ quiſpiam intelligit, qui & natura prudens ſit, & ea didicerit, ac exercuerit, nec idem contentioſus ſit, ſed veritatem amet: quorum nullum in te eſt, quanquam medius fidius haud ſcio, an iſta, natura prudentem deſiderent. Quis enim neſcit non idem ſignificare Socratem, ac reſimum, ſed Socratem totius eſſe ſubiectæ ſubſtantiæ nomen, reliquorum autem nominum nullum de tota corporis ſubſtantia dici, non ſimum, non ventroſum, non caluum, ſed horum aliud figuræ naſi eſſe nomen, aliud defectus capillorum in capite, aliud magnitudinis eſſe ventris? Atq; hæc ſunt, quæ reſpectu partium dicuntur. At, ſi candidum aut nigrum Socratem dicam, de omnibus, arbitror, corporis partibus nomina pronunciem, cæterum non totam ſubſtantiam, ſed vnum ex ijs, quę illi accidunt, indicem, nempe colorem. Quin etiam, ſi obeſum dicam aut gracilem, durum aut mollem, hir

C tum aut glabrum, aut cætera id genus, quæ Socrati accidunt, ne ſic quidem de omni eius ſubſtantia appellationes affero: ſed vnum aliquid eorum, quæ ipſi accidunt, oſtendo. Ad eundem modum & ſedere ipſum, & inambulare & moueri, & dormire & vigilare, & ſingula id genus nomina de nulla profectò ſubſtantia dicimus: ſed aliquid eorum, quæ Socrati inſunt, his ſignificamus: quæ nimirum in ſuperioribus vel actiones eſſe, vel paſſiones, vel affectus quoſdam diximus.

Satius ergo fuerit, nunc quoque ſub hac te formula exerceam, quemadmodum etiam in ſuperioribus oſtendimus, non à nominibus, ſed à rebus orſum. Incipe verò a te ipſo primum, æſtima'q;, ſimplex'ne res ſis, an compoſita: vtrum'ne pes ſis, an naſus, an oculus, an caput. Conſtat enim nullum te horum eſſe, ſed nec ſine his: verum & ex his & ex reliquis partibus uniuerſis, quarum ſingulæ debitam habeant poſituram, totus es compoſitus. Eſto igitur nomen Themiſo. At, cum Themiſona claudum eſſe aio, eò, quòd dico claudum, pedum affectum ſignifico: Themiſo verò totius eſt nomen. Quin etiam ſimus cæcus'que à parte dicitur Themiſo: rufus verò & craſſus non à parte, ſed ab affectibus, qui toti inſunt, non aliter, quàm inambulans, ſedens, diſputans, & viuens. Num igitur intelligis non eſſe hæc totius ſubſtantiæ tuæ ſigna, ſed alia à parte quapiam eſſe nominata, alia ab vno affectu? Cum verò bonum te iuſtum'ue quiſpiam dicit, num etiam pro-

D ſpicis hæc eſſe affectuum nomina, qui in animo tuo conſiſtunt? Atqui, ſi noris, quòd hæc ad portionem ſe habent cum albo & nigro (quippe ſicuti iſta corporis, ita illa animi affectionum ſunt nomina) intelliges, arbitror, & artificem & inertem, vel ſiquod nomen artifici eſt contrarium, ab animi affectibus eſſe impoſita. Iam', ſi artifex vnde nomen accepit ſcias, ſcies, arbitror, medicus quoque vnde ſit appellatus. At, hunc ſi, vnde dictus ſit, cognoris, non eſt, quòd magnopere labores, vt inuenias, cui demum inditum ſit nomẽ Empirici. Sane ipſum, quod à vobis exigo, nec adeo difficile, nec magnum eſt. Quippe ipſa prædicamenta diuidere logicæ ſpeculationis eſt initium: cuius eſſe vos omnino expertes facile declarant ea, quæ temere nugamini. Vel nunc igitur reſipiſcentes, poſthac incipite, quæ corpori accidunt, nominare, veluti quòd hic albus eſt & niger, aut certe vehementer calidus adeo, vt ægre ferre calorem poſſit. Deinde calorem ipſum, qui adeo au-
4. f.1.t.1. 411.b ctus ſit, vt occaſione eius corpus laboret, nec probè perfungi actione poſſit, permittite volenti appellare febrem: ſiquidem omnes homines eum, qui ita ſit calidus, febricitare dicunt. Nec ſanè rem magnam facietis nomen mutantes, niſi quòd tempus veſtrum perdetis. Illud potius vir bone facito: Cum Themiſonem febricitare dices, & Dionem febricitare, & multos deinceps ad eum modum febricitantes nominabis, perpende diligenter, nunquid in ijs omnibus vnum idem q; ſit ipſum (vt ſic dicam) febricitare, an diuerſum: inuenies enim vnum eſſe idem q; ſpecie: multitudi-

ne autem

ne aūt, quod ēt numero dicimus, non vnū. Cum aliter tibi, nec vt reſpōdeas, fas ſit, nec intelligas. E
Ergo, q febricitat, is, quà febricitat, vnus planè eſt: qñ, & qui delirat, quatenus delirat, ēt eſt vnus.
Quid verò & qui ſimul febricitat & delirat? nunquid & is vnus eſt, quà ſimul & febricitat & deli-
rat? Sanè id neminem latere arbitror. Ponatur igitur ambobus ijs vnum nomen, febricitanti, dico,
ac delirãti: vocetur'q; phreneticus, quia ita laborat. Quòd ſi non intelligis, quemadmodum ambo-
bus vnū nomen ſit poſitum, admonebo te fortaſſe nominum, quæ ipſe vſurpas. Quippe equum
aliquid appellas, nempe animal (vt ita dicam) hinnibile, ſiue quod ad hinnitum ſit habile: an igiť
intereſſe cenſes, equum dicas, an animal, quod ad hinniendum ſit habile? Ego ſanè non cenſeo.
Atqui, ſi ita eſt, ambobus illis nominibus, & animali, & hinnibili, quò vtiq; breuior eſſet ſermo,
equum indidiſti. Ad hunc etiam modum, ſi, quod pedeſtre & bipes animal ſit, pro tribus nomi-
nibus vno interpretari velis, hominē vocabis. Et ſanè ſolutio cuiuſq; nominis in ſuam oratiõnem,
* λόγον ad eum modum abſoluitur. Quin etiam, vt conicias componasq; oratiõnem in vnum nomen,
non aliter, quàm iam dicto fit modo: cum videlicet & ſimplicium cuiuſq; notionē ſecundum ip-
ſius nomen tenes, & ſimul ex duobus ſimplicibus rurſus alteram notionem efficere compoſitam
potes: mox illi nomen imponere: ſubinde rurſus ipſi cōpoſitæ alio ſimplici adiecto, vbi ex tribus
iam ſimplicibus vnam notionem feceris, huic quoq; nomen aliquod imponere. Quomodo, in- F
quies, & qua ratione id? ſiquidem non grauabor exercendo eos, qui reſipiſcere à diuturna iſta
ignorantia non recuſant, longius progredi. Calor, ſimplicis rei nomen eſt. Præterea actionis læſio,
ſimplex quædam res eſt. At tantus calor, quantus iam actioni officiat, non etiam ſimplex res eſt.
Quòd ſi etiam totum vexet corpus, multo profectò minus iam ſimplex eſt. Ergo, quò minus mul-
tis vtantur homines, ad compendium alioqui natura procliues, eiuſmodi calorem febrem vocant.
Quippe expeditius dictu eſt febricitare Dionem, q̃ tantū in toto corpore caloris habere, vt mul-
tas functiones corrumpat. Ergo, cū affectum ipſum ſignificare volunt, febrim: cum verò eū, qui
affectu laborat, ab affectu ipſo nomen declinant, vocantq; febricitantem, ad eum modum, quo à
candore candidum, & à nigrore nigrum. Itaq; cōpoſitæ rei nomen febris eſt, atq; hoc etiam magis
febricitans. Simplex autem eſt delirium: verum, ſi ſimplex hoc cū compoſito copules, homo ipſe
phreniticus, affectus phrenitis nominatur: Quemadmodū & homo ipſe, ne animal rationale mor-
tale dicamus, breuitatis cauſa homo eſt nominatus, ipſo hominis vocabulo orãtionis vim quan-
dam comprehendente. Atq; id eſt, quod veteres philoſophi oratiõnem nominis dicere appellant.
Cæterum non ducunt in infinitū, ſed vſq; ad ſimplicia ſubeunt. Nam, cum hominem in animal &
rationale & mortale ſolueris, poſtea ipſum animal ſolues in ſubſtantiam ſenſilem: at non ipſam G
ſubſtantiam amplius ſoluere poteris, nec etiam ſenſile: quippe ſimplex primum'que eſt horum
vtrunq;. Quo fit, vt mihi mirari ſubeat de iis, qui phreniticum & hominem eſſe concedunt: mor-
bum verò & animal eſſe non concedunt: quippe quod perinde eſt, ac ſi compoſita eſſe des, de ſim-
plicibus dubites, quaſi non priora compoſitis natura ſimplicia ſint. At non vidi (inquit) ipſum per
ſe animal. Sed nec hominē inſulſe vidiſti, & tamen te ipſum ais hominem eſſe. An illud fateberis,
animal autem eſſe te non fateberis? Nuſquam (inquit) vidi per ſe morbum. Sed nec phrenitim
vnquam ſolam vidiſti, ſed in Theone, aut Dione, aut alio quopiam homine. Quare hoc planè pue
rile eſt, eo, quòd nuſquam morbum ipſum per ſe ſolum videris, idcirco putare morbum non eſſe:
quippe ita nec febrim, nec phrenitim, nec aliud quippiam id genus eſſe dabis, vt quorum nullum
vſquam ipſum per ſe ſolum videris. Sanè expediebat potius non ita, ſed, vt dictum ſupra eſt, à re-
bus ipſis cœpiſſe, cogitationeq; ipſa ſpectaſſe, quot eſſent in totum ſimplicia: mox proprio nomi-
ne cuiq; impoſito, ex ipſis iam compoſita nectere. Ergo ſubiecto corpori vnum hoc primū inſit,
quòd ſentit. Num, cui id ineſt, animal non appellabis? Non, inquies. Atqui de nomine hoc pacto
heſitabis. Sed nec ſenſile corpus eſſe concedes: Iam ita de rebus ipſi falsò opinaberis. At, ſi & cor-
pus aliquid ſenſile eſſe, & nomen hoc animal de eiuſmodi corpore dici concedes, audebis poſtea H
dicere animal nihil eſſe? Ergo nec album aliquid erit, nec inambulans, nec currens: quippe ab iis,
quæ ipſi accidunt, dicitur corpus album, inambulans, & currens: ipſorum verò accidentium hoc
albedo, illud inambulatio, tertium curſus dicitur. Eodem modo ſenſus, vnum quid eſt ex iis, quæ
corporibus accidunt: ſentiens verò ipſum eſt corpus: hoc verò etiam animal nominatur. Quis igi-
tur, vbi ſentiens corpus aſpexit, omiſſo hoc nomine, animal, aliud quærat, quod de eo dicat? Num
corpus duntaxat intelligitur, tanquam Centaurus, an res quoq; aliqua huic appellationi eſt ſubie-
cta? Patet proculdubio eſſe ſubiectam aliquam. Age quid ſenſus? intelligitur'ne tantū, an aliquid
eſt eorum, quæ corpori inſunt? Mihi verò etiam id clarum eſſe videtur, nempe ſenſum vnum eſſe
ex iis, quæ corpori inſunt. Atqui, ſi neq; corpus tantummodo intelligitur: ſed etiam ſubſiſtit: nec
etiam ſenſus, immo is quoq; ſubſiſtit: qui fiet, vt ambo coniuncta compoſitum efficiant non ens?
Nam id iam perridiculum ſit, corpus quidem eſſe ac ſenſum, nihil tamen eſſe ſentiens corpus: ſi-
cut illud magis ridiculum, ſentiens quidem corpus eſſe, animal autē nihil eſſe, ceu aliud quiddam
animal ſit, & non hoc: aut quicquam interſit, oratiõne, an nomine indicare aliquid velis. Æque
abſurdum ſit & morbum negare aliquid eſſe. Quippe, ſi affectus nihil ſit, morbus quoque nihil
erit: ſin affectus aliquid eſſe detur, vtiq; & morbus aliquid fuerit. Quicunque enim affectus fun-
ctioni

A ctioni officit, is eſt morbus. At non potes (inquiunt) oſtendere mihi, ipſum per ſe morbum. Immo nec phrenitim vir bone, nec febrim: quæ tamen & ipſa eſſe fateris, ſicuti multa alia. Nam micrologiam nominum, quam philoſophi quidam ſcite ſunt commenti, ſed quæ omnem in vita loquendi conſuetudinem ſubuertit ſic, vt ne ipſi quidem in ſuis ipſorum operibus ea vti poſſint, impræſentiarum omitto, vt qui & alibi de ipſis diffuſius egerim: & in opere de elementis, quæcũque ſunt neceſſaria dixerim. Intelligo autem micrologiam, qua diuidunt in genera, græca illa τὸ ὄν, τὸ ὑπάρχον, & τὸ ὑφεστός, {latine ens, & ſubſiſtens, ſiue ſubſtans dixeris,} quippe, quæ tranſlatitie nobis tum hic, tum in ſequentibus, {latine} ponentur. Vt autem omnes in omnibus refutem, fieri omnino non poteſt. Sed enim, quòd non modo propria morbi notio ſit, ſed etiam res aliqua ſubiecta, quæ hanc appellationem ſit ſortita, ſatisfaciant ad præſens, quæ hactenus ſunt dicta: clarius autem idem ipſum in progreſſu ſermonis intelligetur, vbi de primis indicationibus abſoluta diſputatio erit. Quæcunque verò nunc dicta de morbo ſunt, ea mihi & de ſymptomate & paſſione eſſe dicta cenſeo: præterea ſanitate, & paritate, & robore, & potentia, omnibusq; aliis, quorum nomina & notiones de rebus quibuſdam ſubiectis ſunt dicta. Omnia nanque hæc corporibus inſunt, partim vt affectus, partim vt actiones, partim vt paſſiones: præterea quædam ceu naturaliter inſint, quædam B ceu præter naturam. Indicatio quoque ex ſingulis eorum ſeorſum præbetur, à plurimis tamen medicorum prætermiſſa.

* ἀδιαφόρως. i. nullo diſcrimine.

*ἀρτιότητος.

GALENI METHODI MEDENDI IDEST DE MORBIS CVRANDIS LIBER TERTIVS

ARGVMENTVM LIBRI

Docet, qua via, ac ratione Vlcera curanda ſint, quæcunque maligna non ſunt.

Prima fundamenta methodi, qua Vnitatis ſolutio curanda eſt. CAP. I.

A.li.4 f.1.t.1. c.7.418.d

C SI igitur Hiero, indicatio, quæ ab ipſa rei natura primum oritur, quod agendũ ſit, inuenit, neceſſe eſt remediorum inueniendorum initium ex morborum ipſorum natura ſumi: ſiquidem abſurdũ ſit aliud eſſe, quod curãdi rationem præſcribat, aliud, quod curetur: etenim indicare de ſe quidque magis poteſt, q̃ de alio. Hoc autem clarius fiet in ſequentibus. Verum, qm̃ omnibus in confeſſo eſt primas indicationes ex affectibus eſſe ſumendas, certe laborandũ pluribus fruſtra non eſt, vt hinc eſſe incipiendum doceam. Illud potius monſtrare tentemus, neq; totum hoc eſſe, nec prorſus magnam aliquam partem, veluti Methodici putant, ſed minimam, & tantum initium. Igitur iidem ipſi aiunt calculum, qui in veſica ſit, propterea, ꝙ toto genere præter naturam ſit, ablationem ſui indicare. Ad eundem modũ verrucas, & myrmecias, & atheromata, & ſteatomata, & meliceridas, & alia id genus. At inteſtinũ, quod iam in ſcrotum decidit, omniaq;, quæ luxata ſunt, ꝙ videlicet loco ipſo præter naturam ſe habent, reponenda ſe in ſuum locum docent. Atqui tantum abeſt, vt horum quippiam artificij cuiuſquam ſit, vt etiam priuatorum cuiq; patere poſſit: quippe qui membrum, quod luxatum ſentiunt, reduci in artus iubent: præterea verrucam tolli, & vlcus ad cicatricem duci, & aluum fluentem ſiſti. Verum, quibus hæc rationibus fiãt, id ſanè neſciunt: atq; id eſt, quod adiici à medico debet. Itaque indicatio, quæ à morbis ſumitur, principium tm̃ eſt, & (vt ſic dicam) carcer, vnde medendi ratio D promouet, nulla prorſus ipſius medicinæ artis adhuc portio, aut certe nec magna nec propria, ſed q̃ etiam plebi ſit communis. Ergo, cui facultas eſt illa inueniendi, ex quibus perfici poſſit, quod à prima indicatione ſuggeritur, is merito morborum eſt curator. Qui ſi per experientiam inuenit, obſeruator & empiricus eſt nominandus: ſin ratione quadam & methodo, logicus, & methodicus, & dogmaticus. Ergo plebeius quidem (altius enim idem repetendum eſt) medicum adit, reponi ſibi membrum iubens: aut os, quod forte fractum eſt, formari atq; componi: aut meliceridа ſibi tolli: verum, quo pacto horum quodq; peragatur, id ſanè inuenire medicæ artis eſt munus. Ac Empirici quidem per experientiam inueniri omnia contendunt: Nos partim experientia, partim ratione, cum neq; illa inuenire omnia queat, neque ſola ratio. Veruntamen confuſam miſtamq; tradẽdam eſſe doctrinam non cenſemus, ſed ſeorſum empiricam, & ſeorſum logicã, quò facile appareat, quã habeat vtraque vim. Nunc verò de ea, quæ ratione paritur, inuentione dicere ſtatuimus. Num igitur eſt nobis methodus aliqua, qua vſis inuenire prædictorum ſingula liceat? dico, quod ſuperuacaneum genere ſit, adimere: &, quod motum loco ſit, id proprio loco reddere: &, quod vnitatis ſolutum ſit vnire: an empiricen ad hæc requiremus? Ego ſanè methodum eſſe aliquam, qua quæſita inuenias, planè mihi perſuaſi: eiusq; principium eſſe id, quod ſinguli morbi faciendum dictant. Vnitatis nanque ſolutio vnitionem poſtulat. Ea in oſſe fractura dicitur, græce Catagma: in carnoſa parte

* ἀκροχορδόνας. i. verrucas penſiles.

ſa parte vlcus: ſicuti etiam vulnus, & ruptio, quod Rhegma: & conuulſio, quod Spaſma dicitur: E
Vulnus quidem ſolutio quædam ex vulnerando in carnoſa parte relicta: Ruptio, & conuulſio citra vulnerationem facta. Prior enim carnoſæ partis diuiſio eſt, poſterior neruoſæ. His omnibus vnitio molienda indicatur. Quæ an præſtari vbiq; poſſit, an in multis non poſſit, hoc vtiq; internoſcere primum iam artificis eſt. Quippe nemo plebeius nouit nec neruoſam tranſuerſi ſepti partem, nec inteſtina tenuia non poſſe, quem indicant, finem recipere. Sed & de præputio, & de tenui buccarum parte, quod ſimiliter ſe habet, idem ignorat. Præterea an caries in oſſe, quæ Teredon græce dicitur, ſanari quæat, ſicut eroſio in carne, compertum non habet. Iam, an coaleſcere fractura poſſit, veluti vulnus, præterea an callo agglutinari poſſit, non intelligit. Pari modo in capitis fracturis vulgus omnino non nouit, ſit'ne expectanda calli generatio, an aliter curandum. Porrò multo adhuc magis ignorat, an corde vulnerato, aut pulmone, aut ventriculo, aut iecinore, fiducia ſanationis ſit. Nec in ſumma quicquam vltra primam indicationem vulgaris quiſquam nouit. Itaq; hoc ipſum primum artis eſt opus, vt intelligas, ſperare'ne †id, quo tendis} debeas, an ſecus. Eius rei duplex cognitio eſt, nec poteſt addi tertia. Altera per experientiam: cui longo vſu eſt opus: Altera per ipſius rei naturam: ſiquidem hæc tum cuiuſq; particulę ſubſtantiam ęſtimabit, tum actionem, tum vſum, ſitumq;. A quibus procedens, non ſolum, quod ſanari non poteſt, præuidebit, ſed etiam de inueniendis ei remedijs deliberabit, quod recipere ſanitatem poteſt. F

De inuentione Remediorum, quæ Cauum Vlcus carne implent. CAP. 2.

CONſtat autem, quòd à ſimpliciſſimis incipiet. Porrò nihil eſt ſimplicius vlcere, quod in ſumma carnoſa parte ſit. Huius ergo, ſi quidem vlcus tantum ſit, curationis ſcopus vnitio eſt. Sin etiam cum cauitate ſit, duplex eius propoſitus eſt finis, ſicuti etiam duplex eſt affectus, nempe vlcus, quod eſt vnitatis ſolutio: & cauitas, quæ ex amiſſa aliqua animalis propria ſubſtantia eſt contracta. In quo genere ſæpe fieri non poteſt, vt alterius propoſitorum finium ſis compos: veluti ſi non modo caro ipſa, ſed etiam ſubditum illi os perierit: quippe impleri ad vnguem cauitas eiuſmodi non poteſt, cicatrice induci certe poteſt: ſed hæc vlceris ſanatio eſt, cauitas autem inſanabilis remanebit. Hoc igitur ipſum aut per experientiam, aut rationis ope, dignoſci omnino oportebit. At Theſſalus nec his vtitur, nec tertium quicquam adiicit: & tamen nugari non erubeſcit. Sed id mittamus. Illud potius doceat imitator Theſſali medicus, quo pacto cauum in carnoſa parte vlcus nullo ex iis, quæ ſubſunt, læſo ſanabimus. Sarcotico (inquit) medicamento, id eſt quod carne impleat, impoſito. Bene ſanè, magna facilitas: fortaſſe autem ſtupiditas potius erat dicendum, ſi, cum ſarcoticum dixit, ſatisfeciſſe ſe quæſtioni putat: quippe, ſi ſarcoticum iam ſcimus, quid amplius requirimus? Dic nobis, quod illud ſarcoticum ſit, quo es vſurus? Thus, reor, inquies, aut irim, aut ariſtolochiam, aut erui farinam, aut panacem: nam de ſiccis medicamentis principio mentionem faciam. Age igitur, hæc medicamenta quo pacto inueniſti? Experientia, inquis. Quid igitur eſt, quod per te amplius eſt adiectum? Siquidem, quod cauum implendum ſit, id quidem vel priuatus nouit: at, ex quibus id, & per quæ medicamenta fiat, experientia docuit. Theſſalus verò nec vt empiricus, nec vt logicus, medicamentum illud nouit: vt empiricus, quia videlicet non vult: vt logicus, quia non poteſt: nam ego eum vt empiricum id ſcire planè noui. Cum enim duo ſint omnis inuentionis inſtrumenta, nempe experientia & ratio, qui, quod inuentum eſt, nouit, ſed tamen rationem eius dicere {in promptu} non habet, is prodit ſe per experientiam id inueniſſe. Vt igitur, quantum erret, intelligat, aurium nobis operam pauliſper accommodet. Volo enim paucis cum ſolius experientiæ profeſſore agere. Etenim hunc quoque dicere par eſt, quo pacto ſiccum hoc, quod carnem producat, medicamentum inuenerit: quod vtique Cephalicon nominant. Porrò componitur id ex iride, & ariſtolochia, & eruo, & thure, & manna, {id eſt purgamento thuris.} Eſt autem & aliud, quod præter iam dicta corticem panacis recipit: ſicuti etiam aliud, cui elota cadmia admiſcetur. Dicat itaque mihi, hæc quomodo ſint inuenta. Et quid (inquit) attinet de inuentione eorum quærere, ac non recte potius inuentis vti? Atque hæc quidem initio ſtatim reſpondent:[a] † poſt verò interim ex ſomnijs inuenta eſſe potuiſſe talia dicunt:} interim forte quapiam aliud fuiſſe in aliud effuſum: mox aliquem vti miſto auſum, cæterum audaciæ eius ſpem non dicunt. Hæc igitur manifeſtæ ſunt nugæ. Tertius his inueniendi modus planè eſt[b] rationalis. Siquidem ſimplicium illorum priuatim quiſpiam vnumquodque vt ſarcoticum expertus, mox carnem aliquando non facere cernens, ratione deprehendit non omni naturæ eorum quodque competere. Si enim, cui ariſtolochia vlcus carne non impleuit, huic thus contulit: cui autem thus non profuit, huic iris admota, fuit vtilis: rationabile erat (arbitror) non omnes ab omnibus ſimiliter affici. Hoc vbi ſemel in[c] ratiocinationem venit, optimum factu eſt viſum quàm plurima eiuſdem ſpeciei in idem miſcere, quò nulli corporis naturæ deeſſet, quod conueniat. [d] † Atqui amice in commiſtis ſpeciebus non ſeruatur actio ſuæ cuiuſque ſubſtantiæ, ſic, vt in vnaquaque corporis ſpecie adſit, quod morbo curando conueniat.} Nam, ſi aut corporis naturam inuenire poſſent, aut adhibiti medicamenti vim, non eſſet fortaſſe iis tali varietate opus, vt quibus vnum illud medicamentum, quod vni corpori conueniret, inuenire in promptu ſemper eſſet. Nunc, cum ignorant vtrunq;, [e] † parũ rectè} omnia miſcent: vnum ſcilicet, quod omnibus G H

σκοπὸν, & vbicũq; dictionẽ hanc aſteriſco notatã videris, ſcopos græce legitur.

† τὸ τέλος.

A † Addẽdum ex codiciþ' gręcis impreſſis & manuſcriptis. in cõgreſſũ verò (id eſt κατασύμβασιν) licet ĩ ipſi hoc verbo vocẽt, interim quidẽ ex inſomniis &c.

B ἐπιλογιστικός.

C ἐπιλογισμόν.

D † In aliqbus antiqs hæc nõ leguntur.

E τοῦ κακῶς i. nõ male, ẽ in antiqs qbuſdã

A nibus naturis quadret, moliri medicamentum ſtudentes. Hanc ego componendorum medicamentorum rationem primis illis medicis excogitatam arbitror, atque vt antiquum inuentum recipio. Cæterum tantum eam à vera medicinali methodo abeſſe reor, quanto certe rationabilior eſt transfuſis in ſe mutuo cribris. Quippe niſi illud primum cogitet, ſolius ſe compoſitionis, quæ ex ſimilibus ſpecie medicamentis conflatur, non eius, quæ ex contrarijs initur, methodum dixiſſe*: mox in eius miſcellæ multitudine vnum fortaſſe eſſe medicamentum, quod laboranti ſit vtile, fortaſſe verò nec vnum: contra ſeptem octo'ue, quæ ex vſu non ſint, ita vt pluribus numeris obſit eiuſmodi medicamentum, quàm proſit: hæc, inquam, niſi reputet, plus eum ignorare de re ipſa, quàm nouiſſe dixerim. Oleum nanque cauo vulneri* infuſum, aduerſiſſimum omnium medicamentum eſt, cum ſi ita mederi velis, vſu ipſo intelliges ſordidum ac male olens vlcus fieri. Quòd ſi tempus quoque anni calidius ſit, ac vitio mali ſucci homo laboret, aut fluxionibus obnoxius natura ſit, aut etiam in victus ratione delinquat, timor eſt, ne illi pars ea computreſcat, in qua vlcus eſt factum. Timor verò eſt, & ſi cera, ſiue ſola, ſiue in oleo ſoluta vtare. Atque hæc quidem putreſcere vlcus facient. At, ſi æruginem ad læuorem tunſam inſperges, ea quidem nullo modo putrefaciet: dolorem tamen ac mordicationem inferet non paruam: præterea excedet, ac phlegmonen excitabit: quòd ſi largius

B vtere, conuulſionem quoque acceſſet. Quoniam igitur neque oleum, neque ærugo, neque cera cauum vlcus implere carne poteſt, conſtat, quòd ex ijs, qui experientiam profitentur, nemo vſquam ea miſcebit. At ego ſanè hæc miſcebo, immo debita menſura non hæc modo, verum etiam alia mille pharmaca ex ijs, quæ cauo vlceri ſunt inimica. Quippe ſi non ijſdem facultatibus lædunt, ſed quodammodo contrarijs, imparia quidem immodicaque profectò fuerint, vt ad cauum vlcus implendum. Verum, quemadmodum ex duobus temperamentis immodicis vnum efficiatur modicum, id in medicamentorum componendorum rationibus docuimus. Non eſt igitur difficile ex oleo, cera, & ærugine medicamentum, quod carnem producat, conficere. Si enim noris eiuſmodi vlcus mediocriter ſiccandum eſſe, non ſiccare autem nec ceram nec oleum, vtique intelliges nec alterum ſeorſum, nec ambo ſimul cauum vlcus implere poſſe: immo verò nec æruginem ſolam, vt quæ immodice ſiccet. Ergo, ſi omnia miſcueris, modice ſiccum efficere medicamentum poteris. Quis verò cuiuſque eſſe modus* debeat, id mihi in libris, qui de medicamentorum compoſitione ſunt inſcripti, iam traditum eſt: nunc quoque, ſi res poſtulet, indicabitur in ſermonis progreſſu. Nam primum omnium abigendus mihi à ſequentibus libris a methodus iſte Theſſalus eſt, ſed indicato prius illi, quantum à recto aberret. Nam prudenti, vel quæ nunc dicta ſunt, ſatis oſtenderint, qualis eſſe debeat

C medendi methodus. Verum non eſt cum talibus ſermo. Itaque etiam neceſſe eſt, cum iſtis adhuc diſputemus, hinc ſumpto initio. Omnis, quæ præter naturam eſt, cauitas impleri poſtulat: quare & quæ in carnoſa etiam accidit parte. Ipſa verò impletio, inueniendorum remediorum finis, quò tenditur, eſt. Vt verò, quæ impleant, inuenias, & multa ratione opus eſt, & multiplici particulatim indicatione, & methodo rationali exacta. Etenim ſæpe vidiſti difficilia ſanatu vlcera curare nequiuiſſe nec eos, qui experientiam profitentur, iſtos inquam, qui remedijs ſcatent: nec etiam eos, qui rationem* ſibi vindicant, omnes. Quippe Theſſalij iſti, quos Methodicos nominant, ſunt autem re vera à methodo alieni, tanquam aſini ad lyram, ne ad audiendam quidem eiuſmodi ſpeculationem ſunt idonei, nedum, quod rectum eſt, ratione* inueniant. Vidiſti autem ſubinde in eiuſmodi vlceribus Empiricos quidem aliàs ſe ad aliud medicamentum transferre, cum nulla profectò ratio tranſitum ipſum monſtraret: verùm, quoniam multa ſunt experti, quæ cauum vlcus impleant, ipſam verò, vt ijdem vocant, idioſyncraſian, id eſt, corporum proprietatem, in qua ſingula eorum pollere ſunt viſa, nec dignoſcere nec meminiſſe poſſunt, ideo nunc quoque, ad quod transferant, non intelligentes, ſed ſperantes in multis particularibus experiendis, obiter, quod conueniat, omnino inuentum iri, aliàs ad aliud tranſiliunt, fortunæ potius, quàm rationi* eius, quod conducat,

D inuentione permiſſa. Similes his ſunt, tametſi id nolunt, & qui ex Dogmaticis ad naturalia corporum principia ſubire ratione non valuerunt. Quippe hi (vt ante oſtendimus) ex dimidio Dogmatici ſunt. †De iſtis verò amethodis Theſſalijs, quid etiam loquare? Soli igitur ij, qui vera methodo curant, tum ſingulis id genus vlceribus idonea medicamenta & victum aptum inueniunt, tum liquidiſſime rebus ipſis oſtendunt, quantopere conducat, quantumque ad medendum lumen præſtet ipſa de natura tractatio. Etenim prætermitti negligique aliquando, quod vtile ſit, ijs, qui ab alio pharmaco ad aliud aſſidue tranſeunt, non ſemel tibi oſtendi, vno aliquo ex medicamentis, quibus illi fuerant vſi, eiuſmodi vlceribus ſanatis. Spreta verò eiuſmodi medicamenti facultas ab ijs merito eſt, quòd videlicet & propter intempeſtiuum vſum non ſolum non prodeſſe, ſed etiam obeſſe eſt viſum, & quòd in primo vſu nihil aliquando, quod eſſet euidens, effecit. Vidiſti porrò non minus oculorum nos grauiſſimos dolores ſanare, aut balneo, aut vini potione, aut fomentis, aut ſanguinis miſſione, aut purgatione, quibus nihil aliud adhibet medicorum vulgus, quàm medicamenta hæc, quæ ex opio & mandragora & hoſcyamo fiunt, maximam planè oculorum perniciem: vtpote quæ nulla re alia ſublati ad præſens doloris ſpeciem præſtant, quàm quòd ipſum ſenſum enecant*. Multoſque noſti ab eiuſmodi medicamentorum vſu, cum liberalius fuiſſent admota, nunquam poſtea naturalem ſtatum recepiſſe, ſed ex his principio quidem obſcure atque ægre

Septima Claſſis. cccccc uidiſſe,

*Al. εὕρηκεν. i. inueniſſe.

*vlceri.

*μέτρον.

* ἀναλογισμόν.

*λογισμῷ.

*λογισμῷ.

†Impreſſi codices græci hæc addunt: qui ne prima quidem elementa potuerunt aſſequi, quæ tamen in antiquis nō hītur & ſuperflua eē videntur.

*Al. ναρκοῦν, id eſt obſtupefaciunt.

A.li.4.f.4 t.3. c.7.473.d

A.li.3.f.3.t.1. c.13.224.c

vidiſſe,tempore verò ſuffuſione,quam hypochyſin vocant: vel pupillæ nimia dilatatione, quam E
mydriaſin appellant:vel tabe:vel corrugatione,quam rhetidoſin vocant, occupatos. Noſti profe-
ctò non minus & illud,cum ab ephebis vſque mecum ſis verſatus,nec ſub vllo me vſquam præce-
ptore vidiſſe eiuſmodi opus,ſed id per me ratione excogitaſſe, & ꝗ longo tempore aphoriſmum
6.Aph.31. Ex. ord.49.c illum,‖Dolores oculorum meri potio,vel balneum,vel fomẽtum,vel vena inciſa,vel purgatio tol-
lit,conſiderauerim:quàmq; ex reliqua Hippocratis diligentia ſperarim ne in hoc quidem vel fal- »
ſum quippiam,vel quod fieri non poſſit,præcipi:idq; fuiſſe,quod me ad inquiſitionem incitauit, »
quoad ipſa Hippocratis inſiſtens via inueni,quo pacto diſcernerem, quando, quomodoq; dicto-
rum quoq; ſit vtendum. Qua ratione multis,qui talia viderunt,manifeſtum feci,quanta medici-
nalis methodi vis ſit:quantiq; mali occaſio fuerint, qui non ſeruata veteri medicina, nouas ſectas
condiderint.Itaq; & vos præterea me,quanquam à principio recuſantem, orando tamen impuli-
ſtis,vt omne hoc opus tractandum ſuſciperem:quod,Deos precor,alijs quoq; hominibus alicui ſit
† τῶν καλῶν. vſui.Certe minimam ſpem habeo propter eum,qui nunc regnat,† bonarum artium} contemptũ,
diuitiarum verò,exiſtimationis,& ciuilis potentiæ admirationem:ad quæ quiſquis ſe conuertit, is
nulla in re veritatem inuenire poterit. Verum hæc, prout Deo placebit,ita finientur. At nos me-
dendi methodum,quæ veteribus quidem exculta eſt,nunc verò neglecta iacet, pro virili reſtitue- F
mus,repetita nimirum,quam de cauo vlcere inchoauimus,diſputatione. Ac de prima quidem in-
uentione eorum,quæ eiuſmodi vlcus carne impleant,ſatisfaciant, quæ paulo ante diximus:conce-
damusq;,ſi libet,Empiricis,quæ dicunt omnia. At de inuentorum vſu & ſæpe tibi in ipſis rebus
oſtendi,& nunc nihilo minus ratione demonſtrare conabor,quemadmodum Empirici, vbi ſolen
ne cuiq; medicamentum nihil profecit,apte ad aliud,certaq; ratione tranſire neſciant. Atq; id iure
accidit:ſiquidem,cum cauſam improſperi ſucceſſus prioris medicamenti ignorent, nec, quò eam
in ſecundo declinent,habent. Quippe,cum cauſam ignorent, cur munere ſuo medicina fungatur,
nec,cur fallat,intelligere valent. Hoc verò ignorato,neq; ad aliud tranſire rationabiliter poſſunt,
quando nec in illo vitare eandem cauſam poſſunt.

Qua Methodo Vlcus Cauum curari debeat. CAP. 3.

Agedum igitur ipſi iam Hippocraticam veramq; caui vlceris ſanandi methodum tradamus.
Porrò hanc ab ipſa rei ſubſtantia ordiri oportet. Itaq;,quoniam in cauo vlcere id nobis pro-
ponitur,vt caro,quæ perijt,reſtituatur,ſcire licet generandæ carnis materiam, ſanguinem bonum
eſſe:opificem(vt ita dicam)authoremq; naturam. Verum non ſatis eſt naturam ſimpliciter dixiſ-
ſe,niſi etiam,quorum natura,ſit adiectum,& vbi. Conſtat autem, ꝙ ſubiectorum corporum,qui- G
bus ſuperinduci caro debet,natura ipſa gignendæ carnis opifex eſt. Porrò cuiuſq; corporis natura
monſtrata eſt ex calidi,frigidi,humidi,ac ſicci temperatura conſiſtere. Quare manifeſtum eſt iu-
ſtum horum temperamentum in ſubiectis particulis, quibus reſtituturi deficientem carnem ſu-
mus,opificis habere rationem. Ac primum quidem in omni cauo vlcere duo illa conſideranda
nobis ſunt,Et quod ſubiectum eſt,iuſta'ne temperie ſit,id eſt an ſecundum naturã ſe habeat: quip
pe monſtratum eſt ſanitatem in ſimilaribus corporibus, ipſarum quatuor qualitatum eſſe iuſtam
temperiem: Et præterea ſanguis, qui affluit,bonus'ne,ac mediocris ſit. Si igitur horum alteru-
trum vitioſum ſit,multi ſanè affectus præter naturam exiſtunt. Nobis tamen vna cauitas in car-
noſa parte proponitur. Fingamus igitur & ſanam eſſe partem,& ſanguinis confluxum citra vl-
lum vel in qualitate vel quantitate vitium.Porrò his ita ſe habentibus, nihil eſt præterea, quod ob-
ſtet,quò minus prima carnis generatio proſpere contingat,idq; nullius externi medicamenti ope.
Quippe cauſis ambabus, vnde naſcitur, præſentibus,nulloq; extrinſecus,quod impediat, obſtan-
te,non poteſt prohiberi carnis generatio. Verum in ipſa primæ carnis generatione duplex pro-
* λογισμοῖς. uenire excrementum neceſſe eſt,veluti etiam in cõmentarijs de natura docuimus,quod omnem
qualitatis alimenti mutationem alterum craſſius,alterum tenuius,excrementum ſequitur. His ex- H
crementis etiam per vniuerſum corpus ſemper prouenientibus,quod tenuius eſt, ipſa inuiſibilis
eſt perſpiratio. Quæ etiam ſubinde fit viſibilis,quoties vel naturalis calor languet: vel nutrimen- A lib.4.f.4.t.3 c.1.471.a
to vtitur,quàm iuſtum ſit,ampliore:vel motus quiſpiam vehemẽtior animali contingit. Alterum
eſt ſordes,quæ in ſummo corpore noſtro colligitur. Quin etiam in vlceribus tenuius excremen-
tum ſanies,(græce ichor)appellatur:quod craſſum eſt,ſordes. Ac ex tenui quidem excremento vl-
cus humidum redditur,ex craſſo ſordidum:eoq; duplicibus medicamentis eget, vtique, vt humi-
dum eſt,ſiccantibus:vt ſordidum,quæ ipſum expurgent. Ergo,cum nullo vnquam tempore natu
ra ceſſet,certe nec tempus vllum erit,in quo non ambo hæc in cauo vlcere colligentur. Quare nec
tempus vllum erit,in quo non vtrunque medicamentorum genus deſiderabit,vtique & quod ſic-
cet,& quod expurget. Ac,cuiuſmodi quidem genere eſſe medicamentum debeat, inuentum iam
eſt. Verum non eſt id ſatis. Siquidem ſpecie aliqua inuenta eſt opus,quæ ſit vlceri admouenda.
Hæc igitur quomodo,& qua methodo inuenietur? Nempe ea,quæ in libris de ſimplicium medi
camentorum viribus eſt tradita. Oſtendimus nanque in ijs quædam medicamenta ſiccare, quæ-
dam humectare,quædam refrigerare, quædam calfacere: non nulla per coniugationem, vel cal-
facere & ſiccare,vel frigefacere & humectare, vel calfacere & humectare, vel refrigerare & ſic-
care:

A care: eſſeq; in ſingulis eorum maioris minoriſq; rationem multitudine ſanè infinitam, cæterum ad vſum medicinalem limitibus, qui facile comprehendantur, circūſcriptam, primo quodam in his, & ſecundo, & tertio, & quarto ſtatuto ordine gradu'ue. Cuius igitur ordinis erit medicamentum, quod carni producendæ ſit aptum: quodq; modice tum ſiccare debere, tum detergere propoſuimus? Certe primi ordinis. Quippe, quod ſuper hunc fuerit ita, vt non modo humoris, qui influit, redundantiam conſumat, ſed etiam affluentem ſanguinem ipſum populetur, id refici carnem, ceu materiam eius abſumens, prohibebit. Porrò talia eſſe oſtenſum eſt thus & hordeaceam, & fabaceam, & erui farinam, & irim, & ariſtolochiam, & cadmiam, & panacem, & pompholygem. Omnia verò hæc tum maioris minoriſq; diſcrimine inter ſe diſſidere, tum alia eorum ſimplices qualitates vincentes habere, alia compoſitas, monſtratum eſt. Siquidem ariſtolochia & panax tum cæteris plus ſiccant, tum natura magis calent. Hordeacea fabarumq; farina multo his minus ſiccant, nec vllum calorem obtinent. Thus verò moderate calet, minus tamen illis ſiccat, adeo, vt quaſdam corporum naturas omnino non ſiccet. Erui farina, & iris, horum atque ariſtolochiæ & panacis medium locum tenent. Verum, quod ſermo noſter vtiliter attigit, denuo repetamus. Quippe thus in humida corporis natura carnem producere poteſt, in ſicca non poteſt. Scire nanque licet duas eſſe primarum indicationum differentias, quod ſecundum naturam ſe habet, cuſtodiam ſui indicante, & propterea, quæ ſimilia ſui ſint, poſtulante: quod præter naturam eſt, ſublationem ſui, eoq; contraria, requirente. Perit enim quidq; in contrarium, & à contrario. Atq; vlcus quidem quò eſt humidius, eo ſanè medicamento, quod magis ſiccet, indiget. Corporis verò natura quanto eſt humidior, tanto quod minus ſiccet, medicamentum poſtulat. Quare, ſi qua ſunt vlcera, quibus par eſt humiditas, quod in ſicciore corporis temperamento conſiſtit, vtiq; magis ſiccari poſtulat: quod in humidiore, hoc ſanè minus, quò natura naturæ intereſt: ſiquidem productam carnem ei, quæ ante erat, ſimilem eſſe oportet. Vbi igitur priſtina ſiccior fuit, nouellam quoque ſicciorem fieri conueniet: quare vberius hæc ſiccari, quantoq; magis ſicca fuerit, tanto, quod admouetur medicamentum, magis ſiccam facultatem habere debebit. At in humidiore natura tanto rurſum ijs, quæ minus ſiccent, medicamentis eſt opus, quanto caro ipſa minus eſt ſicca. Thus igitur, vt ad humani corporis naturam, eiuſmodi obtinet temperamentum, quod cum temperatis & medijs naturis conſentit, humidiores autem paulo liberalius ſiccat: ſicuti rurſum ijs, quæ ad ſummum ſunt ſiccæ, paulo eſt humidius. Merito itaq; thus in quibuſdam tum vlceribus, tum naturis pus quidem mouet, carnem non producit: in quibuſdam etiam carnem producit. Itaq; ſi obſeruaueris, rationi

C reſpondere euenta deprehendes. In humidiore nanque natura producere carnem poteſt, in ſicciore non poteſt. Præterea in modice humidis vlceribus carnem efficere poteſt: in ijs, quæ præhumida ſunt, prorſus non poteſt. Vides'ne igitur clariſſime, qui recta methodo curare vlcus velit, quot huic theorematis ſit opus? Nam, poſtquam inuentum eſt humorem omnino huic vitio ineſſe, vtique ſiccans parandum medicamentum indicauit. At, quoniam ipſorum ſiccantium quædam magis ſiccant, quædam minus, partim ex vlcerum diuerſitate, partim ex ægri natura, quod expedit, eſt deſumptum. Itaque non modo de corporis natura meditatus ſit, oportet, quiſquis commode ſanare vlcus debet, verum etiam diligenter ſpeculationem omnem de medicamentis didiciſſe, tum ſicci humidiq; corporum temperamenti notas callere. Contemplare igitur, quanta ſit Methodicorum iſtorum pronunciandi temeritas, qui vnum id ſibi ad cauum vlcus ſanandum ſatisfacere putant, ſi ſciant, quòd carne eſt implendum. Non enim in hoc curandi ratio conſiſtit, immo in eo inueniendo, quod carne ſit impleturum. At, quod implebit, iam (inquit) experientia eſt inuentum. Dic proinde, & quod ſanabit, inuentum experientia eſſe: nec fruſtra gloriare, nec methodum extolle. Quanquam apud ipſos quoque Empiricos experientia, quæ ſine certa limitatione ſit, damnatur. Scribunt nanque in commentarijs de medicamentis ad hunc modum: Emplaſtrum ad eos,

D qui molli ſunt corpore, & pueros, & mulieres. Noruntq; thus in naturis eiuſmodi carnem in cauis vlceribus (modo aliud nullum ſymptoma ſit) producere, eademq; implere: vtrum tamen eiuſmodi corpora humida ſint, atque idcirco modice ſiccantia deſiderent, an alia euentus cauſa ſit, ſanè non norunt. Rurſus enim ad ſenilia corpora aliud ſcriptum medicamentum inuenies, aliudq; ad ea vlcera, quæ ægre ad cicatricem veniunt, oraſq; prætumidas habent, quæ ochthode Græci vocant: multaſq; alias diſcretiones in omnibus ſuis medendi commentarijs ſcribunt, quibus, quoad licet, ad curandæ naturæ proprietatem appoſitum pharmacum inueniunt. Quippe diſcretiones in quaque arte proprium à communi ſecernere conantur: quantoq; plura quis diſcreuerit limitaueritq;, eò propius ad proprietatem accedit. Ipſum verò ad vnguem proprium nec ſcribi omnino poteſt, nec dici. Eoq; tum Empirici ij, qui in arte fuere diligentiſſimi, tum Dogmatici ferè omnes, fatentur nullam ſcribi poſſe curationem ad vnguem exactam. Sed id, quod ad coniecturam de laborantis natura deſideratur, alij ex proprio cuiuſque medentium vſu, alij ex artificioſe ratiocinando, adijciendum eſſe affirmant. Nemo tamen eorum adeo fuit præceps, vt omni vlceri cauo vnam ſe habere medicinam, quæ carnem reſtituerit, profiteretur. Non enim apud vllum inuenies eiuſmodi pharmacum, quod omne vlcus cauum ſanet, immo pro modo humoris ſordiſq; atque ipſo laborantis temperamento immutandum medicamentū eſſe. Miſſa ergo hic Methodico-

A.li.4.f.4.t.1. c.4.464.b

* δυνάμεις. i. facultates.

B

A.li.4.f.4.t.3. c.2.472 d

rum impudentia,age videamus,quid Empirici dicant,qui ex proprio cuiuſq; vſu exercitationeq; E
adijciendum aliquid cenſent ad propria laboranti inuenienda remedia. Siquidem (vt ſæpe diximus)nulla eſt in arte medica nec res nec medela,quæ ſpecie dicibilis non ſit: ſed,quod nec dici,nec ſcribi,nec omnino præcipi poteſt,id quantitas in quoque eſt. Nam in vlceribus humor & ſordes dici poſſunt,quantitas in neutro dici poteſt:quanquam hic quoq; accedere propius ad indicãdam eam ſtudemus,exiguam copioſamq; ſordem dicentes,præterea tenuem & craſſam,& prorſus multam & admodum paucam,& mediocrem & competentem, aliterq; ad hunc modum varie nominantes,quò videlicet,quàm proxime licet,ad quantitatem indicandam accedamus.Diligenter igitur attendas nunc,velim,vt intelligas,quantum præſtet methodo quiduis, q̃ ſola experientia,facere.Eſto nanq; notum ſit hoc,vel illud pharmacum ad cauum vlcus implendum facultatem habere in ijs,qui,vt nos loquimur,humidiore ſunt temperamento: vt autem obſeruator & Empiricus, ijs,qui molli ſunt carne,ac mulieribus & pueris:deinde nunc tali admotum nihil proſit. Nos igitur,cuius cauſa nihil profuit,inueſtigabimus,atq; hanc in duo æſtimãda reducemus.Nam aut parcius ſiccauit medicamentum,aut nimium:horumq; notas habebimus ſordem,& ſaniem. Nam,ſi pluſculum ſordis ſit,totumq; vlcus humidius,intra modum ſiccauit: ſin purum, & abſq; humore cernitur,vltra.Statim igitur menſuram quoq; exceſſus defectuſq; ex ipſo notarum mo*do intelligemus:tantoq; pharmacum,quod deinceps applicabitur,vel ſiccius,vel non tale admouebimus. F
Empiricus autem,ſi admotum cuipiam medicamentum carnem non reſtituit,id quidem videt,cæterum ignarus,parcius ne,an nimium ſiccando id euenerit,tranſire ad alterum non poteſt.Ad eundem planè modum,& Eraſiſtratus Herophiluſq; ex dimidio (vt dictum eſt) Dogmatici, male vlcus ſanabunt:quippe qui ea tantum vitia curare ratione tentant,quæ inſtrumentalium partiũ ſunt propria:vlcus verò(vt iam dictum eſt)commune ſimilarium inſtrumentaliumq; eſt:ideoq; id,quatenus in ſimilaribus prouenit,eatenus empirice curabunt. Quin etiam,ſi ea curare tentent, quorũ ſubſtantia omnino perijt,aut etiam manca curtaq; eſt,in his quoq; neceſſe eſt,à logice curãdo multifariam aberrent.Si enim,quod perijt,ſubſtantia quæpiam ſimilaris ſit,neceſſe eſt eum, qui regignendæ huic conſulet,totius eſſe naturæ peritum.Ac de his quidem poſt dicetur.Illud interim clariſſime oſtenſum arbitror,non eſſe cuiuſq; probe vlcus curare, primamq; omnium indicationem, quæ vel plebeis patet,minimam eſſe curationis partem. Nam & calorem,frigus, humiditatem,ac ſiccitatem,actiuas qualitates eſſe,demonſtratione accepiſſe neceſſe eſt: & deinde, quæ nobis tum de temperamentis ſeorſum dicato volumine ſunt ſcripta, tum quæ huc pertinent in alijs voluminibus,omnia nouiſſe. Atq; hactenus quidem de vlcere cauo ſermo eſt habitus, ipſam tantum ca- G
uitatem curantibus nobis:ſiquidem,quæ vlceris propria curatio ſit,nondum traditum eſt. Perficitur autem ea quoque iuxta eandem methodum:quippe quæ tum à laborantis partis temperamento,tum à medicamentorum facultate,accipitur. Porrò ambo hæc à tractatione de elementis pendent.Etenim,niſi illud in methodo conceſſum ſit,quatuor qualitates genituræ,& corruptelæ cauſas eſſe,nec methodum inchoaſſe,nec prouexiſſe,nec abſoluiſſe fas eſt. At verò,vt illas agentes mutuo patienteſq; oſtendas,id ad ſpeculationem de elementis pertinet. Quod igitur in præcedentibus oſtendimus,id nunc præſenti ſermone confirmatur,Nempe nihil poſſe medicum de vlla ſimilarium partium agitare ſine naturali,quam vocant,ſpeculatione. Verum illic de ſimilaribus duntaxat,id eſt oſtenſum:hic iam ſermo noſter quodam modo inſinuat ne in ipſis quidem inſtrumentalibus cuiquam integram inuenire curationem licere,qui illam non attigerit. Porrò idem in toto opere etiam euidentius monſtrabitur.

De Ratione curandi Simplex Vlcus, & planum. CAP. 4.

VErum ad ipſam vlceris,quod ſolum conſiſtit,curationem tranſire nunc tempeſtiuum videtur.Fuerit autem ſolum,ſi nec affectus vllus ſimul adſit nec ſymptoma.Eſto igitur,quæ exulcerata eſt particula,nec fluxione vexata,nec malo ſucco vitioſa,nec omnino extra naturalem tem- H
periem:ſed nec vlla ei cauitas adſit,nec vlla cutis amiſſio. Nam id quoque bona pars medicorum præterit,non intelligẽs poſt,q̃ cauum vlcus carne iam impletum,ac planum effectũ, nihilo minus tamen hiat,duplicem adhuc particulæ affectum ſupereſſe, alterum ſubſtantiæ cutis amiſſionem, alterum continui ſolutionem. Ergo, quoties vnum id habetur, nempe continui ſolutio,ſiue ea ſummæ eſt cuticulæ, (quam epidermida vocant) ſiue cutis totius, ſiue etiam pariter ſubiectæ carnis,vitium quod vlcus dicitur,ita exiſtit,poſtulatq; tantum agglutinari. Quippe,ſi cõmiſſæ ſimul ſint cutis oræ,nihil erit in medio cutis generis diuerſi, quemadmodum in eo, quod iam repletum eſt,planumq; redditum:in hoc enim oræ vlceris ſe non contingunt,ſed totius vlceratæ partis cutis perijt:quam vtique reſtituere oportet. At in eo, quod acuto aliquo eſt diuiſum,vna agglutinatio requiritur,non etiam cutis generatio.Quoties ergo vlceris ſimplicis propoſitum ſit inuenire curationem,præſumendum in ſermone eſt diuiſam eſſe carnoſam particulam citra vllius portionis amiſſionem. Nam latum, quod cicatrice induci poſtulat,omnino cuticulam,quam epidermida græce vocauimus,deſiderat. Hanc igitur tum gignere,tum ſibi vnire oportet:duoq; tibi hoc loco exiſtunt,ad quæ,ſicuti in cauo vlcere,conſilium diriges, propterea,quòd affectus ipſe geminus in ambobus eſt.Quo igitur(ipſorum inquiet forte aliquis) planum vlcus à cauo diſcernitur, ſi & geminus

*ποσοῦ.

A.li.4.f.4 t.3.
c.3.472.g

A geminus vtrobiq; eſt affectus, & geminus curanti propoſitus finis: nempe multitudine amiſſarum partium. Quippe in cauo vlcere non ipſa modo perijt cuticula, verumetiam reliqua cutis natura vniuerſa, & ſubiectæ carnis portio aliquando non exigua: in repleto vlcere caro non deeſt, exterius tamen cooperimentum deſideratur. Ac, quæ eius generis vlcerum curatio ſit, poſt dicemus. Nunc eius, quod vlcus tantum ſit, nec alium vllum affectum adiunctum habet, quæ'nam debita curatio ſit, præcipiamus. Ergo, quoniam hic ſola diuiſio proponitur, diuiſorum oras vnà coniun-
A.li.4.f.4.t.1. c.1,463.d ctas eſſe oportet. An non id ſolum, verum etiam coniunctas manere? Porrò bifariam ſimul manent, quæ commiſſa ſunt, cum alia per ſe, alia ope aliorum maneant: per ſe quidem, quæcunq; ſecum concreſcunt ac coaleſcunt: aliorum ope, & quæ colligantur, & quæ glutino aliquo tenentur. Ac, quæ concreſcant, omnino mollia naturaliter ſint, oportet: talis ſanè eſt tum caro ipſa, tum quæcunque ex carne conſiſtunt. Quæcunque verò dura ſiccaq; ſunt, eorum diuiſæ partes coire ſimul nequeunt, ſed glutinum aliquod vinculum'ue, quo commiſſa maneant, requirunt. Et talium quidem corporum ſanatio in ſequentibus præcipietur. Nunc de ijs, quæ vniri poſſunt, inceptum ſermonem peragamus, hic quoque ipſam coitionis coaleſcentiæq; cauſam inueſtigantes. Eſt verò, ſicuti in cauis vlceribus vt caro producatur, ita in ſimplici vlcere vt oræ ipſæ ſecum coaleſcant, na-

B tura certe cauſa adeo, vt, ſi, quæ diſſident, in idem ad amuſſim componas, citra omnem reliquam extrinſecus molitionem coaleſcant. Oriturq; tibi iam alius attendendus finis, nempe orarum adductio: à quo orſus, quibus id efficias, inueſtigabis. Quippe aut vinculo ex duobus initijs circundato, aut ſutura, aut fibulis (quas græce ancteras vocant) impoſitis, aut horum quibuſdam, aut omnibus, quæ diducta ſunt, in idem adduces. Expedit autem, quod circuniicitur, neq; molle nimium ſit, & algæ ritu fragile (bryώdes græce vocant) quò videlicet tuto contineat: neq; rurſus ita durum, vt premendo offendat. Tum verò ipſa circunductio nec ita laxa ſit, vt nihil efficiat: nec ita vehe-
A.ibidē, c.3.g mens, vt premendo dolorem excitet. Hæc ſi feceris, fueritq; vlcus ſolum citra vitioſum ſuccum, aut fluxionem, aut intemperiem, aut phlegmonē, aut aliud quodlibet vitium, proculdubio coibit. At, ſi vel præ eius magnitudine fieri nequeat, vt diſiunctæ ipſæ partes exacte ad imum vſque ſibi coniungantur, videlicet nec ſutura, nec fibulis, nec deligatura pertingere ad eas valente, vel etiam ſanies iam illic ſit collecta, vel dolor quiſpiam adiunctus, eiuſmodi vlcus ex ſola partium commiſſione agglutinari omnino non poteſt: Quando, quod dolet, plus aliquid affluere facit: atq; etiam, ſi, quod affluit, pro iuſto naturæ modo ſe habeat, attamen vires ipſæ partium, quæ tum propter dolorem tum etiam ex vulnere ſunt imbecillæ, nec, quod iuſtum eſt, ferent, ſed veluti ab iniuſto graua-

C buntur. Atque hinc omnino ſuperuacua ſanies proueniet: mirum etiam, niſi & phlegmone. Iam verò, ſi etiam citra dolorem ſanies in medio adductorum labrorum vlceris interuenerit: aut etiam locus quiſquam medius interfuerit, qui ſanie quidem ſit vacuus, ſed aere plenus: non poteſt eiuſmodi vlcus ſola diſſidentium partium coniunctione glutinari: quando & ſanies iam vnionem diſpeſcit, &, quæ coniungendis interueniunt loca vacua, interiorum laterum frontes prohibent ſe contingere. Quare illæ ſaltem vlceris partes, vt coeant, etiam carne prius impleri naturæ opera poſtulant. Porrò hæ adeo planè ſunt exiguæ, ſi modo diuiſæ vlceris partes rite ſint cōiunctæ, vt vnius diei ſpatium deſiderent, aut ad ſummum bidui. Hoc igitur tempore medicamento opus eſt, quod particulam ſiccet, vt, & ſiqua ſanies iam ſublit, hanc conſumat: &, ſiqua in vacua loca influxura eſt, hanc prohibeat. Nunc igitur medicamentum, quod carnem producat, & mediocriter ſiccet, rurſus mihi ad memoriam reuocabis, vt intelligamus, ſiccius'ne eo eſſe glutinatorium debeat, an ſecus. Sanè, quod carnem producit, ſi totum, qui confluit, ſanguinem conſumeret, ipſam materiam creandæ carnis ſic adimeret: aut glutinatorium aut omnino carnis generatione non eget, aut planè exigua: quare plus ſiccet, oportet, quàm quod carnem producit. Ergo tum hac ratione tenui quadam differentia inter ſe diſſident: tum verò altera non parua, quatenus ſcilicet, quod carnem

D producit, ſtatim etiam detergendi vim obtineat, oportet, quò non modo redundantiam humoris ſiccet, ſed etiam ſordem auferat: glutinatorium verò nec detergeat, nec expurget, ſed contra prorſus ſubſtantiam omnem in idem cogat. Cuiuſmodi facultatem habent medicamenta ea, quæ auſtera & adſtringentia vocantur: hæc nanque in idem cogendi, ac ſtipandi, non detergendi, neq; purgandi facultatem habent. Quo fit, vt, vbi carni producendæ ſtudemus, maxime cauendum ſit à medicamento, quod adſtringat, vtpote quod ſordem vlceribus arctius affigat, quàm vt facile poſſit abſolui. Vinum igitur omnis vlceris, quà ulcus eſt, optimum eſt medicamentum. Quòd ſi nec illud (quà ulcus) ſermoni ſit adiectum, idem tamen, arbitror, intelliges: quippe recordationis tantum cauſa eſt additum, (ne quis obaudiat) non ſicut neceſſarium aliquid definiens. Adeo, ſi memorem te eorum omnium, quæ in proximo libro ſunt tradita † de rebus ſingulis tum nominandis, tum verò ſubiectis † præſtiteris, nihil eſt, quòd talia tibi de cætero definiam. Illud tantum abunde mihi erit, ſi per ſingula eorum ſimplices affectus à compoſitis ſecernam. De quibus mihi non nihil prius eſt dictum, ac nunc nihilominus eſt dicendum, non adeo mehercle rei ipſius cauſa, quàm quòd plerique medicorum dictione ipſa decepti, cauum & æquabile, recens & inueteratum, ſordidum & purum, liberum phlegmone & phlegmone impeditum, putant differentias eſſe vlcerum. Neceſſe igitur eſt diſtinguere, quæ propriæ vlcerum differentiæ ſint, & quæ aliorum affectuum complexiones.

† Περὶ τῶν καθ' ἕκαστον ὀνομαζομένων τε καὶ ὑποκειμένων πραγμάτων.

xiones. Verum hoc poſterius paulo. Sanè ſolennis veteribus doctrina (quæ vtinam nunc eſſet in E
vſu) maxime naturalis eſt. Quippe ij ſimplicis cuiuſq; affectus propriam curationem dicunt, præcipueq; omnium Hippocrates. Medendi nanq; methodus ad hunc modum belliſſime procedet, ſi de ſingulis ſimplicibus ſeorſum præceperimus: poſt deinde de compoſitis omnibus alteram aliquam methodum indicauerimus. Veluti enim, ſi duo vere eſſent in victus ratione morbi, clauſus & fluens, {id eſt, qui in retentione, & fluore ſpectarentur,} cũ ſeorſum vtriuſque curationem dixiſſemus, de coniunctione amborum eſſet agendum, ſicut Theſſalus ipſe cenſet: eodem, arbitror, modo, quoniam vlcerum, quà vlcera sũt, vna omnino eſt ſpecies: tum phlegmonarum, quà phlegmonæ ſunt, altera item ſpecies vna eſt: oportet, vbi ſeorſum vlceris, ſeorſum rurſus phlegmones, curationem tradideris, poſt deinde ambas in idem coniungere. Id igitur ſi fecerimus, omne profectò vlcus tum ſiccari debere, tum etiam adſtringi, pro dicta iam methodo inueniemus, non tamen detergeri: contra, cauitatem in carne ſiccari quidem poſtulare & abſtergeri, minime autem adſtringi. Quin etiam ad eundem modum, quem prius diximus in cauis vlceribus, nunc ad portionem
*βρυώδης. naturam corporis æſtimabimus, mollis ne ac *laxa ſit, an dura ſicca & *compacta. Siquidem prior,
*σύντονος. quanto eſt humidior, tanto medicamentis minus ſiccantibus eget: Poſterior, quatenus eſt ſiccior, eatenus rurſum, quæ vehementius ſiccent, magiſq; adſtringant, deſiderat. Empiricus enim, arbi- F
tror, hic quoque pueros, & fœminas, & qui tenero ſunt corpore, memorabit, iuuenes, agricolas, & nautas his opponens. Cæterum, cum non intelligit, quòd in pueris & fœminis propter humiditatem temperamenti eiuſmodi medicamenta viſa ſunt conducere, rurſus altera meſſoribus ac nautis propter ſiccitatem conuenire, nec cuiuſque corporis curationem exacte coniiciet, nec erroris cauſam deprehendet. Quo fit, vt nec intelligat, quemadmodum ſe ad potius transferet, vbi parum ceſſit ijs, quæ per experientiam prius nouit. Hæc igitur ſummatim de glutinatorijs medicamentis diximus. Hinc verò altera quædam methodus ſuccedit ad eorum præparationem compoſitionemq; pertinens. Siquidem cauo vlceri, quicquid volumus, ſtatim applicamus, ſiue ſiccum id, ſiue humidum medicamentum ſit: licet enim omni parti vlceris ea tum inſpergere, tum illinire: at in vulneribus, quorum maior eſt profunditas, id non licet: quippe, vbi ſemel oras coniunxeris, contin-
gere, quæ in imo ſunt diuiſa, non poſſis. Conſiderandum igitur eſt non modo, an ſiccans adſtrin- A li.1.ſ.4.c.28
gensq; modice medicamentum ſit, verum etiam an peruenire ad imum valeat. Nam & ceruſſa & 83.c
lithargyrus ſiccant, adſtringuntq; modice, ſed, ſi ea cineris ritu circa vulnus inſpergas, nihil proficies, neque enim ad fundum peruenit medicamenti vis, quod ita ſit ſiccum: humiditatem igitur quandam deſiderat, quò ſimile emplaſtici ſit, vel etiam humidioris cuiuſquam medicaminis. Ve- G
rum hæc operis eius, quod de medicamentorum compoſitione præcipit, propria ſpeculatio eſt, nõ eius, quod de medendi ratione inſtituitur. Quòd ſi quid ea ad rem propoſitam indigebimus, id procedente opere attingemus.

Quid differant Glutinatoria medicamenta ab ijs, quæ Cicatricem inducunt. CAP. 5.

NVnc ad vlcus, quod cicatrice induci poſtulat, reuertar: de quo paulo ante dixi eius quoque primum, quò tenditur, finem ex eodem eſſe genere, cuius eſt & caui. Quippe regignere aliquid opus eſt, quod perijt, non tantum vnire, quæ diſſident: cæterum diuerſa ratione hic gignere, quod deſit, quàm in cauo: quando illic ſanguis, hic caro pro materia ſit. Siquidem, quod cauum eſt, impletur ex gignenda carne, quæ ex ſanguine ortum habet: at ad cicatricem perducitur, quod iam eſt impletum, ex gignenda cute, quæ ex ſubiecta creatur carne. Cæterum caro eadem ſpecie cum ea, quæ perijt, gigni in cauo vlcere poteſt: cutis talis omninò, qualis erat, quæ perijt, prorſus reſtitui non poteſt, ſed ſimile quiddam cuti, & quod eius officium ſuppleat, poteſt, non tamen planè cutis. Ac cauſa quidem, cur ſicuti caro adepſque regignuntur, ita cutis, quæ prorſus perierit, regigni nequeat, ex naturalibus problematis eſt petenda: quemadmodum autem tum na- H
turam, tum vſum cutis imitemur, hinc accipiendum: eiuſq; rei methodum iam tradamus. Quoniam tegere carnem naturali aliquo tegumento propoſitum eſt (quippe id eſt ducere ad cicatricem vlcus) aut cutis nobis generanda eſt: aut ſumma caro cuti ſimilis efficienda. Verum, vt cutis regeneretur, fieri omnino nequit: quod ſupereſt igitur, efficere eſt tentandum. At quæ igitur huius efficiendi eſt ratio? Nempe alteratio: quippe, vt carnis pars quæpiam non amplius caro permaneat, ſed veluti cutis euadat, poſtulamus. Quo pacto igitur (inquies) alterabitur? Profectò alicuius alterantium qualitatum ope. Incidit enim rurſus hoc loco, vel nolentibus nobis, de elementis ſermo: ſine quo nec, quod cicatricem inducat, inuenire medicamentum licet, nedum quod carnis producendæ, aut agglutinandi facultatem habeat. Ergo, quoniam cutis carne ipſa tum ſiccior eſt, tum etiam denſior, ſi carnem ſiccabimus & adſtringemus, cuti etiam perſimilem reddemus. Habes medicamenti, quod cicatricem inducit, ſummam. Verum ea non ſatisfacit: nam & glutinatoria tum ſiccabant, tum etiam adſtringebant. Ergo, quo hæc ab illis diſtent, id, ſi ipſam rerum ſubſtantiam inſpicias, inuenies. Nam, quoniam in glutinatione vlcerum ſiccandum, quod
affluit, eſt, quò videlicet affecta pars ſuperuacuis vacet: in cicatrice ducenda non modo, quod A li.1.ſ.4.c.28
affluit, verum etiam humor, qui in ipſa carne continetur, eſt conſumendus: multo profectò ſiccius, 83.a

A quod cicatricem inducat quàm quod agglutinet, eſſe conueniet: quando glutinaturo vnum id propoſitum eſt, vt eius, quod ſecundum naturam eſt, redundantiam cõſumat: qui cicatricem inducet, non hoc modo, verum etiam vt ei †, quod ſecundum naturam ſe habet, aliquid deradat. Galla igitur immatura hoc loco, & mali corium, † & Ægyptiæ ſpinæ fructus, modice ſiccantia pharmaca ſunt: Chalcitis, & æs vſtum, & æris ſquama, & miſy, & fiſſum alumen, multo his ſunt valentiora, miſy quidem & chalcitis præcipue, mitior autem æris ſquama, atq; etiam hoc mitius æs vſtum: quod etiam ſi lauabis, vtiq; † minus mordens} medicamentum habebis. Porrò hoc quoq; ad ſpeculationem de componendis medicamentis pertinet, quæ ſanè medendi methodum ordine ſequitur. Nã medicamentorum facultates noſſe, id quidem medendi methodum præcedit, tractatumq; de his alibi eſt: compoſitio verò medicamentorum, medendi methodum ſequitur. Quippe, vbi hæc vniuerſale præcepit, dico autem ſiccandum, aut humectandum, aut calfaciendum, aut refrigerandum eſſe: tum vel modice id faciendum eſſe, vel valenter, vel leuiter: intelleximusq; cuiuſq; ſimplicium medicamentorum facultatem, hancq; per ſe & ſeorſum perpenſam: tum profectò, quo pacto quis ea commode ad vſum miſcuerit, conſiderare conueniet. Exiſtit igitur eo pacto duplex de medicamentis peritia, altera de eorum viribus: altera de compoſitione ac præparatione. Verum ad id,
B quod ſupereſt methodi de vlceribus, redeundum eſt.

† humido, additur in antiquis.

† Antiquus addit, & balauſtia.

† ἀδηκτότατον, eſt in antiquis. i. minime mordens.

De Methodo Vlcerum Curandorum, quibus caro ſupercreſcit. CAP. 6.

A.li.4.f.4 t.3. c.11.475.a SVpereſt″ autem (vt arbitror) de ſupercreſcente carne dicere, quam hyperſarcoſin Græce vocat pleraq; medicorum pars. Eſt porrò is quoq; morbus ex eo genere, quod in quantitate magnitudine'ue partium ſpectatur: licet enim, pro arbitrio voces. Ex eodem genere & cauitas erat, de qua iam egimus. Ergo, veluti, quod vlcus cauum vocant, non vnum eſt vitium, ſed pariter & cauitas, & vlcus: ita vlcus, quod ſupercreſcentem carnem habet, non vnus eſt morbus, ſed ſimul caro ſupercreſcens, & vlcus. Indicat autem magnitudo, quæ præter naturam eſt, primam indicationem, (quam etiam veluti metam inueniendorum remediorum diximus,) ipſius ſcilicet exuperantis ablationem. At hæc ſola medicamentorum ope perficitur, non opera naturæ: videlicet contra, quàm in carne reſtituenda aut glutinatione ſe habuit. Hæc enim natura ipſius ſunt opera pharmacis tantum, quæ actioni eius obſtant, ſubmouentibus: at ſupercreſcentis carnis detractio, nullum quidem naturæ opus eſt, ſed medicamentis perficitur, quæ vehementer ſiccent. Porrò proxima ſunt eiuſmodi medicamenta tum ijs, quæ valenter detergent, tum ijs, quæ cicatricem inducunt, ſic, vt non pauci″ interim per errorem medicamentum, quod carnem minuit, vel pro eo quod ſor-
A.li 4. f.4.t.3. c.3.472.g C dem deterget, vel pro eo quod cicatricem inducit, accipiant: vt (ne ab exemplo noſtro recedamus,) miſy & chalcitim, ſi humidæ naturæ applicabis, potius carnem demere, quàm cicatricem inducere, deprehendes. Vnde, ſi quando ijs vti ad cicatricem inducẽdam in aliorum penuria cogimur, parciſſime ipſis vtemur, ſummum tantum ſpecillum in ea ad exactiſſimum leuorem tunſa demittentes, ac poſt velut tenuiſſimum quendam pollinem partibus, quæ cicatrice induci poſtulant, imponentes: quòd ſi minuere, quæ ſupercreuere, ſtudemus, liberalius imponemus. Sanè ærugo magis etiam, quàm hæc, minuere carnem poteſt, ita, vt genus eorum, quæ cicatricem inducant, omnino ſit egreſſa. At, ſi illa etiam aduras, vt minus acria, ſic ad cicatricem inducendam reddes magis apta: ſi verò etiam laues, adhuc fient mitiora. Meminiſti verò, arbitror, & tu eius, qui celebri illo viridi medicamento ſordidum vlcus citra rationem curabat, mel quidem ei admiſcens, multis autem deinceps diebus æque ſordidum reperiens: deinde inops conſilij, nec habens, quò ſe verteret, (accidebat enim, vt non modo non purgaretur ſordes, ſed etiam vt de ſubiecta quoque carne non nihil vnà detraheretur & colliquaretur propterea, quòd medicamentum valentius, quàm pro laborantis natura, erat,) plus deinde (vt erat egregius medicus) mellis aſſidue medicamento adijciebat, quò videlicet adhuc valentius purgaret, ceu non ſatis id medicamentum prius adhibitum
D feciſſet. Eueniebat autem planè contra: quippe, quantum ille intendebat medicamenti acrimoniam, tantum caro ſubiecta colliquabatur. Quod verò in vlcere ex liquata carne ſordis apparuit, id medico, ceu medicamentum nihil efficeret, impoſuit. Atque huius quidem ignorantia etiam in diſcernendi peritia erat, non ſolum in medendi methodo. Etenim, ſi quam maxime ſimiliter ſordidum {& humidum} ex vtroque medicamento vlcus deprehenditur, at certe cauitas maior ex valenti, &, quod colliquat, medicamento efficitur: quin etiam labijs præaltis, rubrum'que, & phlegmone quodam modo affectum, vlcus cernitur. Aliquando verò mordicationem quoque manifeſtam ex huiuſmodi medicamento æger ſentit, Quod verò minus, quàm par eſt, ſiccat, nec mordet, nec quicquam efficit eorum, quæ retuli. Patere autem & in his arbitror Empiricum, etiam ſi experientia quàm maxime diſtincta diſcreta'que vtatur, tranſire tamen, vbi quid non ceſſit, ad id, quod expedit, artificioſe non poſſe, immo vni illi id licere, qui vera methodo (quam ipſe nunc inſtituo) medetur.

Quid Differat ratione recta curare à curatione Methodicorum, ac Empiricorum. CAP. 7.

QVippe, quam Theſſalij iſti amethodi methodum profitentur, nomen duntaxat eſſe nudum intelligis, omnis effectus vacuum. Qui, cum tanta, tam'que multiplex ſaltem methodus ſit in vlcere ſanando, neque Empiricorum diſcrimine ad inuenienda remedia ſunt vſi, neq;

ſicut Dogmatici,ab ipſa rerum natura indicationem agendorum ſumpſerunt: ſed ſolum id, quod E
nec vulgares lateat,proponentes, nempe cauum vlcus carne impleri poſtulare, plenum cicatrice
induci: quod carne ſupercreſcente luxuriat minui, ſordidum expurgari, † mundum vel cicatrice
induci vel agglutinari: ⌉ vlcerum curationis methodum quandam explicaſſe ſe putant: tantum
ſcilicet abſunt,vt intelligant humidioribus naturis minus ſiccantes medicinas conducere, ſiccioribus,quæ
magis ſiccent. Ergo,quod in tota diſputatione noſtra manifeſte apparuit,id denuo reſumendum
eſt,vt & nos illi quàm maxime ſimus attenti:& reliqui omnes,qui veterem methodum
corrumpunt,quantum aberrent,clarius intelligant. Incipiam verò ab eo vlcere, quod carne implerí
poſtulat,vnum id pro exemplo proponens, quando etiam proxime de eo ſermonem feci.
Ab hoc,de omni ſimul in vniuerſum curatione loquar. Ergo illud non ratione modo, verum
etiam experientia conſiderantibus apparuit,non omnem naturam eadem medicamenta requirere,ſed
infirmiores molliores'q; mitiora, validiores ſicciores'q; valentiora. Ita verò tum in ijs, quibus
cicatrix inducebatur,ſe habebat: tum etiam, quæ glutinatione egebant. Omnino enim nullum
vehementium pharmacorum ferunt molles naturæ. In eiuſmodi verò ſermonis noſtri decurſu
perſpicuum plane ſit,tum ægri naturam eſſe conſiderandam: tum cuiuſque hominis propriam
eſſe curationem:tum ſupra hæc illud tertium,nempe, quoniam cuiuſque naturæ proprietas ineffabilis F
eſt,nec exactiſſima ſcientia comprehenſibilis,hunc eſſe optimum cuiuſque particularis ægritudinis
medicum,qui iam methodum quãdam comparauit, ex qua & dignoſcere naturas poſſit,&
coniectura conſequi, quæ ſint cuiuſque propria remedia. Porrò exiſtimare communem
quandam eſſe omnium hominum curationem,ſicuti ſtupidiſſimi methodici putant, extremæ eſt
dementiæ. Atqui illi ob id ſtata eſſe putant omnia medicinæ artis theoremata, hoc eſt, eiuſmodi
eſſe,quæ ſcientes homines faciant,firmamq; ſui notitiam præſtent: †ipſorum'que artem, notitiam
quandam eſſe ⌉ communitatum, non proprietatum, tanquam communem & generalem hominem,non
particulares curarent. Ergo,ſicuti in alijs omnibus ſtatim inter initia ſunt lapſi, ſic in hoc
quoque. Siquidem curatur non homo communis & generalis, ſed noſtrum quiſque, alius videlicet
aliud temperamentum naturam'que obtinens. Hi verò vnam eſſe omnium hominum curationem
exiſtimant. Ego contra,ſi cuiuſque priuatim naturam explorare ad vnguem ſcirem,vtique,
qualem fuiſſe Æſculapium mente concipio,talem me eſſe putarem: ſed, quoniam id fieri non poteſt,
certe vt, quoad homini licet, quàm proxime accedam, tum ipſe me exercere decreui, tum
alios,vt idem faciant,adhortor. Ac conantur quidem, quantum poſſunt & Empirici, vt à communibus
ſecedere,ita propius ad ea,quæ propria ſunt,accedere: verum, quantum hi quoque ab G
eius rei perfectione abſint,ſupra eſt dictum. Non enim hæc in pueris, vel mulieribus, vel ſenibus,vel
mollem carnem albamq; habentibus,aliaq; id genus, pro certis diſcretionibus (ſicuti illis
placet) ſunt ponenda,immo,quemadmodum in humore & ſiccitate corpus ſe habeat. Ac Empiricos
quidem medicos, tum ob alia multa,tum ob id probare maxime conuenit, quòd accedere,
quantum licet,ad ægri proprietatem conantur. Poſt enim reliquas diſcretiones omnes, quas adhibent,etiam,quæ
à conſuetudine ſumitur,adijciunt,tanquam hinc remediorum, quæ ægro magis
ſint propria,compotes futuri. Dicetur autem à nobis in ſequentibus de conſuetudine fuſius,
vbi pro cognoſcenda proprietate laborantis naturæ, etiam diſcrimen à conſuetudine priſcis inuentum
eſſe probabimus. Hanc itaque cum reliquis Empirici recipiunt: & præter hanc, ipſum
etiam medicum,qui ſæpe ægrum inuiſit,quàm eum,qui non viderit,commodius curaturum aiũt.
Poſtea tamen,cum hæc omnia adiecerint,ſtabilem ſe atque ſcientificam habere notitiam propriæ
curationis ægri adhuc non dicunt. At verò impudentiſſimus Theſſalus illud modo vnum intelligens,ꝙ
cauum vlcus ſit implendum,conſtantia tamen & firma dicit eſſe medicinæ theoremata:
quanquam hoc ſaltem omnes (vt ante iam dictum eſt) homines ſciunt, non ij modo, qui nunc
ſunt,poſtquam Theſſalus iſte,alter videlicet Aeſculapius,in lucem hominum venit,ſed etiam,arbitror, H
qui ante Deucalionem, & Phoroneum fuerunt, ſi modo hi rationales erant. Immo verò
præter hoc,quòd carne eſſe implendum cauum vlcus nouerunt, etiam illud non ignorarunt, qui
medicamenta noſſet,quæ tale vlcus carne implerent,hunc medicum eſſe. Atque hæc ſi per experientiam
ſunt inuenta, conſtat Empirice nobis eſſe curandum: ſin ratione inuenta ſunt, logice:
non enim profectò aliud inuenit, alio autem nunc commode vtetur. Verum de eo nobis cum
Empiricis lis eſt. Quod autem dicere cœperam, vera ipſa medicina de laborantis natura coniecturam
fecit. Nominat,arbitror,id vulgus medicorum græce Idioſyncraſian: omnesq; id incomprehenſibile
fatentur,ideo'que ipſam veram medicinæ artem Aeſculapio Apolliniq; concedunt.
Pendet porrò omnis hæc ratio ex duplici principio, Empiricis obſeruatoribusq; ab ijs, quæ manifeſte
apparent: Logicis autem ab ipſis elementis. Nam,ꝙ alij aliud medicamentum proſit,etiam
pueri iam ferme ſciunt: & ratio pariter, quæ ab elementis ducitur,id confirmat. Si nanque quindecim
differentias in hominum temperamentis ex minoris in ijs maiorisq; ratione, idq; in humida
tantum natura ſtatuas,neceſſe profectò eſt,medicamentorum etiam,quibus ſis vſurus, quindecim
differentias noueris: quarum aliæ magis,aliæ minus ſiccent,quò nimirum,quod cuiq; naturę congruat,inuenias.
Quòd ſi etiam in ſicciore natura alijs quindecim poſitis,ad has quoque pari modo alia

†Codices Græci legunt, mũdum cicatrice induci, recens agglutinari.

†Ita legũt antiqui cod. vt Linacer, ſ. εἶναι τε τὴν τέχνην αὐτῶν γνῶσιν τινὰ &c. ĩpreſſi autem vice verſa. εἶναι τὴν γνῶσιν αὐτῶν τέχνην τινὰ. id eſt ipſorũq; notitiam, artẽ quandam eſſe.

A do alia quindecim medicamenta requiras, habebis in totum triginta medicamenta, quæ triginta naturis conuenient: quibus vti is demum ſolus commode poterit, qui in corporum temperamentis diligenter ſe exercuerit. Nunquid igitur, ſi totum corpus temperamento ſit ſicciore, ab ijs, quę magis ſiccent, medicinis iuuabitur: ſi verò pars quæpiam eius, cæteris partibus natura ſit ſiccior, quæ minus ſiccent, requiret? An liquido patet hic quoque, quæ pars ſiccius temperamentum obtinuit, hanc etiam quæ magis ſiccent, poſtulare: quæ humidius ſit ſortita, minus ſiccantia? Atque hoc totum prætermittunt amethodi iſti Theſſalij, qui vnam omni particulæ congruere medicinã putant. Empirici autem, quantum in hoc Theſſalios iſtos Methodicos ſuperant, tantum à veris Methodicis Logicis'q; ſuperantur. Habent enim profectò illi quoque, ab ipſo ſcilicet vſu edocti, aliud medicamentum ad ea vlcera, quæ in oculis accidunt: aliud ad ea, quæ in auribus, aut articulis, aut carnibus, aut ſola cute. Cæterum, quòd nec in ijs ſe transferre ad aliud poſſint, ex ijs, quæ ſupra diximus, facile patet.

Quo pacto in curandis Vlceribus, Corporum temperici Aeris'q;, ac Partium naturæ, ratio ſit habenda. CAP. 8.

B QVoniam autem & de his ſatis iam dictum eſt, rurſus ad diſputationis initium reuertamur: miſceamus'q; vlceri omnes, qui ſimul cum ipſo incidunt, affectus, ab intemperie primum orſi. Si enim exulcerata caro, vel prius etiam ex quauis occaſione, vel ipſo vlcerationis tẽpore, iuſto calidior frigidior'ue eſt effecta, vtique medelam exigit, quæ non modo moderate ſiccet, ſed etiã in tantũ calfaciat, refrigeret'ue, in quantũ ſubiecta caro à naturali ſuo habitu receſſit: cũ fieri non poſſit, vt in vlcere, vel carnis productio, vel ſinus impletio, vel agglutinatio, vel cicatricis inductio recte vnquam cedat, niſi ſubiecta caro pro naturali modo ſe habeat: nec fruſtra dictum ſupra eſt hæc omnia naturæ eſſe opera: purgari tñ ſordida, minui'q; ſupercreſcentia etiã carne naturalem ſtatũ non ſeruante poſſunt propterea, ꝙ tm̃ hęc medicamentorũ ſunt opera. Quocirca legitimi vlceratarũ partiũ temperamenti, quoties eas vel carne implere, vel glutinare, vel cicatrice inducere ſtudes, maior tibi ſolicitudo erit. Seruari nanq; debebunt naturæ motus, quos cõprehenſorum ſingula comitantur. At aliàs non ſeruabuntur, niſi prorſus ſe pro naturæ ſuæ ratione pars habeat. Veluti igitur, ſi phlegmone cũ vlcere vnà eſſet, prius, ꝙ̃ hæc diſcuſſa ſit, nemo id vel carne implere, vel glutinare, vel cicatrice inducere tẽtarit: ad eundẽ, arbitror, modum etiam, ſi ſine phlegmone ſola ſubſit intemperies, nullũ horum fore prius ſperabimus, ꝙ̃ illa ſit ſanata. Rurſus igitur hinc indicatio quędam ad medicamentorũ, quæ ſuperius cõprehenſa ſunt, inuentionem oritur: quippe omnia ea ſic-

C cantia erant, ſed diſſidebant inter ſe pro intenſionis remiſſionis'q; modo. Cęterum definitum antea non eſt, quatenus in calefaciendo frigefaciendo'q; ſe haberent: ſed methodus hoc quoq; inueſtigare quodammodo cogit. Non "enim tantum, an ſiccet, ſed an etiã non valde calefaciat, aut refrigeret, expendi oportet. Ergo altercum, & mandragoram, & meconium, ceu ſupra modum refrigerantia, fugies, tametſi ſiccant ea quoq;, quantum ſit vlceri ex vſu. Reſina verò, & pix, & aſphaltus, quanquam modice ſiccant, tamen immodice ſunt calida: ideo'q; eis nemo vtetur ſolis, nec aliter, niſi cũ leniter refrigerantibus admiſtis vnum ex omnibus medicamentum fecerit, quod ſit temperatum. Si igitur hæc ita ſe habent, ſicuti profectò habent, inſpici etiam conueniet & circundantis nos aeris temperiem. Siquidem, veluti medicamentum quoddam, is quoque corporibus noſtris forinſecus incidens, vbi immodicus calore vel frigore eſt, ſanationem moratur. Danda igitur opera eſt, vt medicamenta eius exceſſui occurrant. Ideo'q; Hippocrates in calidioribus anni temporibus, ijs, quibus frigidior facultas ſit, medicamentis vtitur, calidioribus autem per frigidiora. Non ignoras profectò hic quoque ex ſtupidis Methodicis quendam fateri, quo pacto in calore, & frigore ſe habeat, qui ægrum continet, aerem ſe inſpicere, non tamen anni tempora inſpici permittere: quaſi nomina ipſa temporum anni proſint obſint've, non eorum temperamenti ratio: aut non huius cau-

D ſa veteres medici ad ea reſpexerint. Verum, quòd, qui certa methodo curare vlcus debet, huic neceſſe ſit, tum ad prima elementa vel maxime venire, tum anni tempora, & corporum temperamenta nõ in toto modo, verum etiam in ſingulis partibus conſiderare, abunde monſtratum reor.

Rurſus verò repetendum hoc etiam loco eſt, quod prius diximus in indicatione, quæ à ſicco humido'q; ſumitur. Nam, ſicuti in illis humidior natura humidiora, ſiccior ſicciora medicamẽta exigebat: ita nunc calidior calidiora, frigidior frigidiora requiret, contrariam ſcilicet ſemper ijs, quæ præter naturam, & ijs, quæ ſecundum naturam ſunt, indicationem præſtantibus: quippe, quæ ſecundum naturam ſunt, ſimilium ſibi indicatiua ſunt: quæ præter naturam, contrariorum, ſi modo illa ſeruari, hæc ſubmoueri neceſſe eſt.

De curando Vlcere cur indicationes contrariæ inuicem extiterint, ac de Triplici fonte Indicationum curatiuarum. CAP. 9.

AC, quòd tum corporum temperies, tum anni tempora, tum partium naturæ, conſideranda illi ſint, qui probe vlcus ſit ſanaturus, clare me docuiſſe exiſtimo: ad hæc, quòd prima quidẽ medicationis indicatio à ſolo ſumatur affectu, remedia tamen inde inueniri non poſſe, niſi prius ad corporum elementa ſit aſcenſum, & ægri temperamentum perpenſum, nõ corporis modo vniuerſi, ſed etiam afflictæ particulæ, cum hoc quoq; ambiẽtis temperie æſtimata: quæ, vtiq; cum ad *præ-

ſentes

A. l. 4. f. 4. t. 3. c. 3. fol. 472. h

Antiqui codi. legunt *μηκώνειον*. impreſſi *κώνειον*. i. cicutam.

**ἐπιδήμους*

ſentes ſtatus, tum verò regiones extenditur. Quòd autem contrariæ ſubinde in vna curatione E
indicationes ſint, atque has quemadmodum tractare conueniat, latius quidem dicetur in ſequen-
tibus: non tamen alienum ſit nunc quoque paucis de ipſis egiſſe. Etenim, quòd ægri temperamen-
tum ſit humidius, particula ipſa, quæ laborat, ſiccior: aut contra, quòd hæc ſit humidior, totius tem-
peramentum ſiccius, mirandum non arbitror: pari modo in calore, & frigore, quòd contrario tem-
peramento ſit pars cum toto. Veluti igitur, ſi totum corpus medio temperamento eſſet, (quod
eſſe optimum docuimus) nihil planè, quantum ad laborantis naturam attineret, in medicamentis
nouaremus: ita, vbi vel ſiccius, vel humidius, vel calidius, vel frigidius iuſto cernitur, eatenus in-
tendere vires medicamentorum oportet, quatenus corpus ad naturalem intemperiem eſt uer-
ſum. Non enim, arbitror, excidit nobis, quæ naturalis intemperies ſit, & quæ præter naturam:
dictum enim de ipſis eſt in alijs, ac præcipue in libro, qui de inæquali intemperamento eſt inſcri-
ptus. Pone igitur totum laborantis corporis temperamentum humidius eſſe, eo q; medicamenta
deſiderare, quæ minus ſiccent: ipſam verò ægram particulam ex earum numero eſſe, quæ ſiccio-
res ſint, (qualia eſſe diximus, quæ minus ſunt carnoſa, cuius generis ſunt, quæ circa digitos, & ar-
ticulos habentur: præterea quæ circa aures, & naſum, & oculos, & dentes, ſunt: ac, vt ſemel dicam,
vbi crebræ chartilagines, & membranulæ, & ligamenta, & oſſa, & nerui ſunt, adeps verò, & ca- F
ro, vel omnino nulla eſt, vel perquàm exigua,) diuerſa in his eſt ea, quæ à patiente particula acci-
pitur indicatio, ab ea, quæ ex ægri ſumitur natura. Quare, ſi, quanto ægri temperamentum iuſto
eſt humidius, tanto particula iuſto ſit ſiccior, nec adijciendum, nec detrahendum pharmaco quic-
quam eſt, ſed tale adhibendum, quale, ſi vlcus in medij temperamenti particula corporis medio-
criter temperati conſiſteret, adhiberemus: Sin ſiccior debito particula magis fuerit, quàm corpo-
ris temperamentum iuſto eſt humidius, vtique in tantum intendi ſiccitatem medicamenti conue-
niet, quantum particulæ temperamentum totius temperamentum excedit: veluti, ſi quatuor nu-
meris ſit exulcerata pars medio temperamento ſiccior, ægri natura gradibus tribus humidior,
manifeſtum eſt particulam, quæ nunc exulcerata eſt, ſiccius vno gradu deſideraturam medica-
mentum, quàm quæ pars ſit temperata. Quòd autem hæc omnia coniectura ſint accipienda, tum
quòd optime conijcere poterit, qui in ratiocinando de his ſit exercitatus, liquido patet. Ac in ta
libus quidem omnibus contrariæ ſubinde indicationes vno tempore fiunt: neque enim eſt, quod
de indicationibus, quæ à calido & frigido ſumuntur, etiamnum dicam, vtpote, quæ ad portionem
† Al. εὐθὺς, id eſt ſtatim. dictorum intelligi poſſunt: In alijs verò, etiam temporibus † quibus perficiendæ ſunt, } indicatio-
nes ſeparantur: oportet'que in principio præſertim curationis alteram ceſſare, alteram officio fun- G
gi: Sicut, exempli cauſa, cum vlcus cauum ſimul ſit, & admodum ſordidum: quippe affectus præ-
ter naturam in hoc triplex eſt, vlcus, cauitas, & ſordes. Ordo" verò ſanationis à ſorde expurgan- A. l. 4. f. 4. t. 5.
da ordietur, quòd videlicet nec glutinari quicquam, nec carne impleri poteſt prius, quàm purum c. 2. fol. 462. b
fuerit. Secundum locum exiget cauitatis ſanatio. Si nanque vel glutinabimus, uel cicatricem in-
ducemus, vel (vt ſummatim dicam) curabimus vlcus, cauitatem implere non poterimus. Pone er-
go non ſolum tria hæc particulam obſidere, ſed etiam phlegmonen, vel eryſipelas, vel gāgrænam,
vel intemperiem aliquam ſimplicem compoſitam've: num nam hic manifeſtum eſt, quòd, niſi
quis illam prius ſanauerit, implere carne cauum vlcus non poterit? Quippe dictum ſupra eſt car-
nis generationem ex ſana, quæ ſubiecta ſit, ortum habere: ex ea verò, quam phlegmone premit,
& intemperata, & vno verbo ægrota, caro gigni noua non poteſt. Ergo in omnibus eiuſmodi cō-
plexionibus triplex tibi propoſitus finis erit, vnus veluti à cauſis ſumptus eius, quod poſt futu-
rum eſt: alter, vt quod rationem obtinet eius, ſine quo non: tertius eius, quod veluti accelerantium
& vrgentium nominatur. Siquidem iuſta ſubiectæ carnis temperies, cauſæ rationem habet, ut
quæ concreſcere ſecum, quod vlceratum eſt, faciat, & cauitatem impleat: Puritas vlceris rationem
† Al' ex cod impreſſis græcis, uerti pot. Habet autem & ulcus ad cauitatem rationē eius, ſine quo non, quando, ſi ulcus inductum cicatrice fuerit, nonam piius cauitas impleri carne poterit. eius, ſine quo non: atque hanc ſordes interpellans, curationem moratur. † Habet verò & ipſa ca H
uitas ad vlcus rationem eius, ſine quo non: quando, niſi cauitas prius impleta ſit, induci cicatrice
vlcus non poſſit. } Ergo, ſi ad hæc reſpexeris, ordinem ſanationis inuenies, veluti, ſi phlegmone,
& cauitas, & vlcus, & ſordes, ſimul in eadem particula conſtiterint, primum phlegmonen, ſecun-
do loco ſordem, tertio cauitatem eſſe ſanandam, & quarto vlcus. Ac in iam dictis quidem, tum
ordo, tum agendorum inuentio ex his ſumitur. Vrgentis verò indicatio inter iſta non habetur:
in alijs autem habetur. Nam affectus, vnde primum maxime'que imminet homini periculum,
hic primus curari debebit: Interim verò non primus modò, verum etiam ſolus, veluti ſi puncto
muſculi capite conuulſio, quæ nulla conuenientium medicamentorum vi remittatur, ſuperue-
niat: quippe præciſo per tranſuerſum toto muſculo conuulſionem quidem ſanaueris, aliquem
tamen ex particulæ motibus vitiaueris. Ad eundem modum, cum è vena, vel arteria ſanguis im-
modice profluit, ſi totum vas per tranſuerſum præcideris, vlcus quidem eius ſanare poſtea non
poteris, periculum tamen, quod ex profluuio ſanguinis impendebat, ſuſtuleris. Iam neruum pun
ctum ſæpe cogimur tranſuerſum præcidere, quoties vel conuulſiones, vel deliria, vel ambo, ma-
gna ægre q; ſanabilia ſuperuenire vulnerationi cernimus. Pari modo, vbi luxatio cum vlcere in
aliquo maiorum articulorum incidit, vlcus ſanamus, luxationem autem inſanatam relinquimus:
quando

A quando,ſi hanc quoque ſanare conemur,conuulſiones omnino ſequentur. Tertius itaque propoſitus medendi finis is eſt,qui ad id,quod vrget,dirigitur, diuerſus nimirum à duobus illis modis dictis. Neq; enim idē eſt, aliquid vel vt cauſam conſiderare: vel vt id,quod rationem obtinet eius, ſine quo non:vel vt id,quod vrget. Sed & quod vrget,tum eiuſmodi interdum eſſe, vt alium inſanabilem affectum relinquat,dictum iam eſt:tum verò affectum ipſum non nunq̃ à nobis ipſis induci partim in neruo puncto,vel tendone,vel vaſorum cuiuſq; ſanguinis profuſione, partim in muſculo,cuius caput eſt vulneratum. Nam, vbi laxatio cum vlcere vnà conſiſtit, non ipſi affectum facimus, ſed tantum eum, qui factus eſt,non ſanamus. Dicetur verò de his accuratius in ſequentibus.

De proprijs Vlcerum differentijs, ac quæ ex ipſis indicationes præbeant. CAP. 10.

IN præſentia nanque redire ad proprias vlcerum differentias placet, ac propoſitum ſermonem breuiter complecti, quò, ſi qua ex his etiam indicatio remediorum ſit reliqua, eam non prætermittamus. Ergo " phlegmone laborans, & putreſcens ulcus, & quod exeditur, & quod gangræna, & quod eryſipelate affligitur, & canceroſum, & dolens, & indolens, quæ'que alia id genus ueluti ulcerum differentias loquuntur,ſi quis Empiricam curationem prodens, †nec aliud cogitans} pertractet, non eſt cum eo contendendum, ſi ulcerum ea differentias nominat: millies enim dictum eſt non oportere de nominibus contendere: Sin tanquam artificioſum aliquid de indicationibus hinc dicturus, docendus eſt omnes iam dictos affectus compoſitos eſſe: alias uerò eſſe differentias ſimplicis ſolius'que ulceris,& cui nullus alius adiūctus ſit affectus. Nam ſi, ab acuto aliquo facta tantum diuiſione, forma eius, quod uulnerauit, parti diuiſæ impreſſa eſt, exiſtent profectò ſic multæ ulcerum differentiæ, obliquorum, rectorum,pampini modo retortorum, hami ritu uncorum,aut aliter quoque modo ſe habentium. Atque hæ quidem differentiæ omnes à figura ſunt, A magnitudine rurſus pro maioris minoris q; ratione mille aliæ: nam & magnum & paruum, & maius & minus ulcus ulcere tum dicitur, tum uerò eſt: quin etiam breue & longum, in ſummo reſidens,& in profundum penetrans. Atque in ſingulis horum, tum quod magis tale, minus'que eſt, ſiue in ſpatij, ſiue magnitudinis, ſiue quantitatis,ſiue, quocunque modo appellaſſe libet, differentia. Quòd ſi hæc ita ſe habent, omnino profectò & æquale ulcus, & inæquale,penes diuiſionis profunditatem,erit. Quippe diffiſſo,ſi ita ſors tulit,per longitudinem femore poteſt ſuperior diuiſionis pars alte deſcendere,inferior in ſummo corpore hærere: aut contra, in ſummo eſſe, quæ ſuperior eſt, profunda, quæ inferior. Iam illa quoque, nempe diru*ptum aliqua ex parte aut ex toto fuiſſe: & inciſum fuiſſe:& ubi, quod uulnerauit, oblique ſub cutem ſe dedit, alteram ulceris partem in conſpectu eſſe, alteram ſub cute latere, id'que uel ex ſupernis partibus eſſe, uel infernis, vel lateralibus: omnia hæc ulceris differentiæ ſunt. Ab ipſo tempore rurſus aliæ ulcerum differentiæ ſumuntur, cruentum, recens: exigui temporis, & diuturnum. Atque in omnibus his ipſa maioris minoris q; ratio numeroſa eſt. Atque ab ipſa ulceris natura hæ differentiæ ſumuntur, maxime quidem propriæ: quæ à ſubſtantia rei capiuntur: nempe, quæ à figura ducuntur, & à diuiſionis magnitudine, id'que uel in longitudine,uel in altitudine,uel in ambabus dimenſionibus: præterea æqualitate in his, & inæqualitate: Extrinſecus uerò accidentes, & quæ ſcilicet rationem obtinent eius, ſine quo non: tum à tempore, in quo factum ulcus eſt, ita enim aliud recens, aliud uetus uocatur:tùm ex eo, quòd totum pars'ue conſpectum fugit, uel conſpiciendum ſe præbet: Iam uerò & à generationis ratione, eo, quòd totum ſit inciſum, uel totum diru*ptum: uel pars inciſa, pars diru*pta. Quòd ſi, quæ à loco quoque,in quo eſt ulcus,differentias, cenſeas,ueluti ſi finis muſculi,uel principium muſculi,uel medium muſculi,uel cutis ſit,quod ulceratum eſt,uel iecur,ue ter've ſit,in quo ulcus conſiſtit:fuerint profectò & ipſæ ulcerum differentiæ, non utique à propria ipſorum natura, ſed à locis, in quibus conſiſtunt, deſumptæ. At, cum phlegmone quis obſeſſum ulcus dicit, aut ſupercreſcente carne preſſum, aut cauum: deinde ſimiles ulceris differentias dixiſſe ſe ijs, quas modo retuli, putat: hunc neceſſe eſt in medendi methodo falli. Quippe græce φλεγμαῖνον ἕλκος ex formula dictionis ſimilem habet interpretationis figuram cum paruo ulcere: cæterum, quod ſignificatur, ſimile non eſt. Siquidem profundum, aut ſummotenus factum; cum de ulcere dicimus, propriam eius differentiam oſtendimus: φλεγμαῖνον uerò omnino ulceris differentia non eſt: cum poſſit phlegmone pars affici, etiam ubi ulcus non ſit. Quo fieri arbitror, ut hic immutare dictionem liceat. Si enim accidiſſe alicui ulcus cum phlegmone dixeris, propius ad rei naturam, & clarius interpretatus ſis: non autem ſi alij cum magnitudine, alij cum paruitate factum dicas:quippe cum & magis ex natura rei & clarius loquare, ſi huic magnum accidiſſe ulcus,illi paruum dixeris. Adeo,ſi fieri poſſit, ut mutata dictio & rei naturæ conuenientior, & auditu ris clarior ſit, committendum non eſt, quò minus id fiat. Quippe caput ad effugiendam in rebus deceptionem eſt,vt definita locutione utare. Quam'nam igitur in talibus methodum ſtatuamus? etenim tradenda quæpiam præceptio eſt, ac ueluti ſcopus, quò ſemper intentis diſcernere ſtatim liceat,differentiam'ne alicuius affectus dixerit quis, an alterius affectus complexum. Eſto igitur tibi diſcrimen hoc: Quod conſiſtere ſeorſum,& per ſe poteſt,id nullius unquam alterius fuerit differentia. Ergo magnitudo, paruitas,æquabilitas,inæquabilitas,tem pus,& figura, ex eorum numero ſunt,quæ alijs accidūt: vlcus uerò, & phlegmone,gangræna, & putredo, ſingula ſeorſum,& per ſe

ſe

A.li.1.f.4.t.3. c.1.f. 471.c

†ἄλλως. i. aliter.

*διεσπάσθ. i. diuulſum.

*Pro ἄναιμον legendum, παλαιόν. i. vetuſtum. vt paucis poſt lineis indicatur.

ſe conſiſtere poſſunt. Sunt nanq; corporis noſtri affectus quidam præter naturam, minime eá, quæ E affectibus neceſſario accidunt. Quippe omnibus his neceſſario accidit, vt vel parua ſint vel magna, vel æquabilia vel inæquabilia, vel recentia vel inueterata, vel euidenter appareant vel condantur nec videantur: phlegmone verò affici, ex ijs, quæ vlceri accidunt, non eſt, veluti nec putreſcere, nec gangræna tentari: ſunt enim hæc omnia ex morborum genere, ſiquidem affectus præter naturam ſunt, & actionem vitiant. Alio rurſus modo vlcus crucians, & vlcus ſordidum, ceu quædam vlceris differentiæ, dicuntur: cæterum compoſitum quippiam hic quoque indicatur, ſed diuerſa ratione, quàm vt phlegmone tentatum, aut putreſcens vlcus dicebatur: quippe hic affectus ſunt phlegmone, & putredo: illic dolor, & ſordes ex ſymptomatum ſunt genere. Pari modo, & cum dicitur cacochymon vlcus, id eſt uitioſo ſucco obſeſſum, aut fluxione vexatum, aut arroſum, cauſa cum affectu copulatur. Manifeſtum'que ex talibus eſt methodi eius, quæ de medendo inſtituitur, primos ac ſimplices, ſine'que vlla compoſitione morbos, veluti elemẽta quędam eſſe. Quos magis in commentarijs, qui de morborum differentijs ſunt ſcripti, omnes eos enumerauimus. Sanè nihil referat, primos, an ſimplices dixeris: quando quod primum eſt, ſimplex eſt: & quod ſimplex, primum, † ideo'q; etiam elementare. Indicatio verò curationis ex differentijs fit, ſed non omnibus. Nam recens vetus've vlcus nihil indicat: quanquam indicare videtur non nullis: ſed hi ſe F ipſos fallunt non aliter, quàm in ijs, quæ ad victus rationem ſpectant, cum aliam initij, aliam incrementi, aliam ſummi vigoris, aliam remiſſionis, indicationem eſſe dicunt. De quibus latius in ſequentibus dicturus, non eſt, quòd nunc ſim verboſior: verum, quod tantum ad rem præſentem ſit ſatis, id adijciam. Recens vlcus, cum omnino ab altero quolibet affectu eſt liberum, nec ſymptoma vllum habet adiunctum, aliam putant indicare curationem, quàm vetus. Id verò non ita ſe habet. Siquidem, quod vlcus tantum eſt, (nec quicquam aliud, (eſt porrò eiuſmodi, cui nec cauitas adeſt, nec dolor, nec ſordes, quod'que & omni alio affectu eſt liberum) ipſam tantum vlceris ſanationem deſiderat: cuius vtique propoſitus finis, vel vnitio, vel agglutinatio, vel coitio, vel continuatio eſt: quippe millies diximus licere, appelles, vt lubet, modo rei nihil mutes. Eiuſmodi igitur vlcus, ſiue recens, ſiue antiquum ſit, eandem ſemper curationem requirit, nihil planè proprium indicante diſcrimine eo, quod à tempore ſumitur. At, ſi cauitatem alte reconditam ſub cute habet, conſiderare oportet, vtrum ea in ſuperiore parte ſit ita, vt ſanies ex ea prona effluat: an in inferiore ſic, vt illic ſiſtatur. Eius igitur, cui effluxus patet, eadem, quæ aliorum, curatio eſt: cui non eſt, huic ipſi moliamur effluxum quendam, oportet. Eius duplex ratio eſt, aliàs tota cauitate deſecta, aliàs in fundo tantum aperta. Quando verò harum alterutra ſit ineunda, docebit tum locorum ipſa natura, tum verò vlceris magnitudo. Si nanque & loca ipſa periculoſam ſectionem faciant, & G vlcus magnum fuerit, in fundo aperire magis expedit: ſin contra ſe habent, perſcindere præſtat. Deligatio verò eius incipiat quidem ſuperne, ſed finiatur infra, vbi ſcilicet patet effluxus. Quòd autem differentia ea ulcerum, quæ à uulneratis omnibus particulis ſumitur, ad indicandam curationem ſit maxime opportuna, id in ſuperioribus eſt dictum: verum ea quidem ut ſimilarium, hæc autem, cuius nunc memini, ut inſtrumentalium eſt indicatio. Sanè dicetur de ea, quæ uel ut ſimilarium corporum, vel ut inſtrumentalium indicatio eſt, in ſequentibus uberius. Nunc ad proprias vlcerum differentias eſt redeundum, ac de ipſo, ſeu tranſuerſum ſit ſeu rectum, ſeu profundum ſeu in ſummo corpore, ſeu paruum ſeu magnum, definiendum. Tranſuerſa nanque vlcera, eo, quòd labra eorum magis diſſident abſunt'q; à ſeſe, coniungi diligentius poſtulant: ideoq; tum ſuturis, tum finibus in his utendum. Quæ verò per longitudinem muſculorum ſunt facta, hæc ſi à duplici initio deliges, nec ſuturis nec fibulis egebis. Sin aliter deligare placebit, † vel fibulis vel ſuturis utere: ſufficient autem pauciſſimæ omnino ſuturæ. Et magna quidem ulcera, ſi rectè ea, quæ prius dicta ſunt, memineris, ijs, quæ ualentius ſiccent, medicamentis curabis: parua verò, vel quæ moderate ſiccent, abunde ſanauerint. Profunda verò ulcera, omnino etiam magna ſunt, uo- H lunt'q; tum à duobus initijs deligari, tum uero nec labra ſua præpropere glutinari. At quæ, profunda multum longa'q; ſunt, ut duplici ratione ſunt magna, ſic duplicem quoque indicationem præſtant: itaque, & quæ ualenter ſiccent, poſtulant, & ne immature labra coniungas, & ut à duobus initijs deliges, & ut altis ſuturis conſuas. Ad eundem modum, & ſi multæ ſimul differentiæ coierint, quarum ſua cuique ſit indicatio, ſi quidem inter ſe minime pugnent, omnibus uti maxime expedit: ſin aliquatenus ſecum pugnent, quemadmodum diſtinguere de talibus oportebit, dictum quidem alicubi in præcedentibus eſt, locupletius tamen dicetur in ſequentibus. Nunc enim finiendus hoc loco tertius hic liber uidetur. In quarto, qui ſequetur, de ijs affectibus, qui ulcera comitari plurimum ſolent, diſceptatio erit. Tradentur autem cum his etiam internarum cauſarum curationes.

† Multi codi. græci legunt, vt Linacer vertit. non nulli tamẽ ſunt, qui habent ὥστε κ̓ στοιχειώδης ἔνδειξις ἰάσεως i. quare & elemẽtaris indicatio curationis. Melior tamẽ videtur Linacri lectio.

A.li.4. f.4.t.1. c.3. fol.463. g

† *In codice uetuſto legitur tantum, ἢ ἀκτῆρες ἀρκέσουσιν, ἢ ἐλάχισται πάνυ ῥαφαί. i. aut fibulæ ſufficient, aut minima omnino ſuturæ.*

GALENI METHODI MEDENDI IDEST DE MORBIS CVRANDIS LIBER QVARTVS

ARGVMENTVM LIBRI

Methodum tradit, qua Maligna vlcera, quæ græci Cacoethe dicunt, curentur.

Quot ſint ſpecies ſolutæ Vnitatis, ac quæ Differentiæ Vlcerum ægre ſanabilium. CAP. I.

VNum eſſe morborum genus, ipſam quoque continuitatem ſolutam diximus. Hæc in omnibus animalis partibus incidit: non tamen vnum nomen in omnibus ſortitur. Quippe, quæ in carnoſa parte, Vlcus: in oſſe, Fractura (Græcis Catagma) dicitur: in neruo, Conuulſio, Græci Spaſma vocant. Eiuſdem
B generis ſunt, & quæ Græci Apoſpaſma, & Rhegma, & Thlaſma dicunt: illud in ligamentis: hæc in vaſis muſculiſ'que ex violento ictu, vel graui caſu, vel alio quodiam valente motu excitata. Quæ verò Ecchymoſis græce dicitur, plurimum vnà cum contuſione ruptione'q; incidit. Fit autem aliquando & ex oris vaſorum apertione, quam Anaſtomoſin vocant, & ex ea, quæ à non nullis Diapedeſis dicitur, aliud vtique tunc ſolutæ continuitatis genus. Iam verò & ex eroſione, quam Anabroſin græce vocant, ſoluitur interim in animalis partibus continuitas: verum is iam miſtus affectus eſt, vt qui aliud quoddam morbi genus adſciſcat, quod in quantitate partium conſiſtit: veluti ſupra, cum de cauis vlceribus'egimus, eſt monſtratum. Eſt enim horum ipſorum duplex ortus, aliàs ab exciſione, ſæpe ab eroſione proueniens. Verum, exciſio quo pacto eueniat, non latet. Eroſio, ſi intrinſecus ab ipſo animali prouenit, vitioſi ſucci ſoboles eſt: ſin extrinſecus, aut à valentibus medicamentis fit, aut ab igni. Et ſanè (vt dictum ſupra eſt) diligenter attendere oportet, & ſimplices affectus à compoſitis diſcernere: cùm ſimplici morbo ſimplex adhibenda curatio ſit, cõpoſito non ſimplex. At, quæ'nam in compoſitis curandis tenenda methodus ſit, ſupra eſt dictum. Cæterum non tantum generalitatem eius didiciſſe, ſed etiam in ſingulis eius partibus exercitatum
C eſſe oportet: cum in his quoque, aliſ non paucis methodis (vt ita dixerim) particularibus ſit opus propterea, ꝙ cuique morborum ſpeciei ſua ſit methodi ſpecies. Ergo, quod reliquum eſt vlcerum curationis, in hoc libro exequamur, hinc ſumpto initio. Omne vlcus aut ſolum eſt, ipſum'que per ſe, nullo nec cum eo ſimul inuadente, nec ipſum præcedente, aut ſequente alio affectu: aut cum alio quopiam vno multis've conſiſtit: quorum alij non modo ſtatim ab initio vlcus excitarunt, ſed etiã nunc maius efficiunt: alij eius, ſine quo non, vt ad curandis opus, rationem obtinent. Verum de his prius dictum eſt. At, quæ maius vlcus reddunt, de ijs hoc volumine agetur. Ac duplex in his curationis cõſilium eſt, vt vel eiuſmodi affectus è corpore prorſus eximas: vel incommodum, quod inferunt, vincas. Verum hoc, vbi exiguus planè affectus eſt, fieri licet: vbi magnus eſt, duci ad cicatricem vlcus prius non poterit, quàm illi affectui remedium attuleris. Ergo, qui'nam & quot numero eiuſmodi affectus ſint, diligenter nobis conſiderandum eſt, inde nimirum ſumpto
A.l.4.f.4.t.1. c.3.fol.463.g initio, vnde ſupra eſt cœptum. Omne "vlcus, ſiue ſolum ſit, ſiue vnà cum cauitate & ſubiectam ſibi carnem naturaliter habere poſtulat, & nequid inter oras conglutinandas interſit: quod tamen ſæpe fit, ita, vt pilus, arena, ſordes, oleum, aliud've id genus glutinationem prohibeat. Cæterum hęc ceu ſymptomata quædam vlcerum ſunt, & quæ morari ſanationem, ſi ſint, poſſunt efficere, ſi non
D ſint, non poſſunt. Subiectæ verò carnis affectus cauſæ rationem obtinet ad id, quod efficitur: quippe ex hac, & per hanc, tum, quæ diſſident, glutinantur: tum, quæ caua ſunt, carne implentur. Ea ergo planè pro natura ſua ſe habeat, oportet, quò hæc vtraque commode perficiantur: atque ea recte quidem ſe habuerit, ſi, id quod reliquis etiam omnibus eſt commune, proprium temperamentum tueatur. Itaque temperatam eſſe ſubiectam carnem ad vlcera tum glutinanda, tum carne implenda, prorſus oportet. Nunquid igitur hoc tantum ſatis eſt? an etiam ſanguinem, qui affluit, & bonum eſſe & mediocrem quantitate oportet. Mihi id quoque multo maximè verum eſſe videtur. Nam, & qui corruptus ſanguis eſt, tantum abeſt, vt ad glutinandum & carne implendum ſit vtilis, vt etiam ipſe non nunquam corpus erodat, atque exulceret: & multus humor, cum in vlceribus excrementa creet, ſanationem (ceu prius diximus) moratur. Atque hi tres ægre ſanabilium vlcerum modi videntur: qui ex intemperie ſubiectæ prouenit carnis: qui ex vitio affluentis fit ſanguinis: & tertius, qui ex menſura confluentis naſcitur. At non ita facienda diuiſio eſt, ſed ſic potius? Nempe ægre ſanabilium rebellium'que vlcerum alia propter vlceratæ carnis intemperiem, alia ob affluentem humorem, talia fieri: tum intemperiem rurſus ipſam bifariam diduci, cum aliàs in qualitate ſola naturæ modum egreſſa ſubdita caro ſit: aliàs etiam cum acceſſorio quopiam tumore: Iam ipſum confluxum bipartito etiam ſcindi, nempe in confluentis ſucci, tum qualitatem

tem, tum quantitatem: Interim verò miſceri dictorum affectuum aut aliquos, aut etiam pariter E
omnes. Porrò tradenda eſt medendi methodus non omnium ſimul, ſed cuiuſque ſeorſum.

De Methodo curãdorũ Vlcerum, quæ vel carnis intẽperie, vel ſucci affluentia Maligna ſunt. CAP. 2.

AC carnis quidem intemperies ſi ſquallens ſicca'que videtur, aqua temperata fouens humectans q; corriges. Quoties autem eo remedio vteris, eſto tibi perfuſionis humectationis q; meta, vt, cum primum rubeſcit attollitur q; particulæ moles, tum deſinas: quippe ſi vltra perfundas, quod attraxiſti, id euocabis: ita'que nihil profeceris. Quin etiam medicamentorum humectandi facultas plenior eſto, quàm vt in ſana carne præceptum eſt. Si verò humidior, quàm pro naturali habitu, caro fuerit, contraria ratio ineunda eſt, ac medicamentorum facultas ad ſiccius transferenda, aqua verò nullatenus admouenda: immo, ſi lauandum vlcus videtur, vinum, aut poſca, aut decoctum auſteræ cuiuſquam herbæ præparandum. Eodem modo & calidiorem, quàm par eſt, carnis habitum refrigerabis, & frigidiorem calefacies. Agnoſces verò horum vtrunque partim colore, partim tactu, partim laborantis ſenſu. Quippe aliâs vſtionem ſentire ſe fatentur, aliâs manifeſtum frigus in particula: gaudent q; vel frigidis medicamentis, vel calidis. Et alijs quidem rubor leuis inſidet, alijs color magis albicat. Verum hæc diſtinguere propoſiti operis officium non eſt: quippe in quo non dignoſcendi, ſed medendi, methodum inſtituimus: ſed conſequentia qua- F
dam ſermonis inuitante digreſſi in hanc ſumus. Rurſus igitur ad ea, quæ propoſuimus, reuertamur. Partium, quæ cum aliquo præter naturam tumore exulceratæ ſunt, earum prius ſanandus tumor eſt. Quæ verò omnis præter naturam tumoris curandi ratio ſit, in ſequentibus dicetur. Nunc, quantum eius rei coniunctum cum vlcerum curatione eſt, tractabitur. Cum labra tantum vlceris decolorata dura've pluſculum fuerint, excidenda ea ſunt ad ſanam vſque carnem. Cum verò amplius progreſſus eiuſmodi affectus eſt, deliberatio incidit, excidendum'ne omne id ſit, quod præter naturam viſitur, an ſpatio potius curandum. Procul'que dubio eſt ægri animum hoc caſu conſulendum eſſe. Aliqui enim longiore tempore curari citra ſectionem malunt: aliqui quiduis ſubire, dummodo citius ſanentur, ſunt parati. Æque verò & mali ſucci, qui ad exulceratam partem confluit, vt vlcerans quidem eſt, ſanatio eius hic dicetur: vt malignus ſuccus eſt, aut copia redundans, in proprijs ipſorum locis tractabitur. Cum ergo, qui exulceratis partibus influit ſuccus, nec multo plus iuſto, nec multo deterior ſit, auerti hunc regeri'que conueniet, adſtrictis ſcilicet refrigeratis q; ijs particulis, quæ ante exulceratam ſunt. Inchoanda quoque deligatio eſt à laborante ipſa particula, deducenda'q; verſus ſanã: veluti ‖ in fracturis oſſium præcepit Hippocrates. Sed & quæ vlceribus ipſis admouentur pharmaca, ſiccent valentius, oportet, quàm ea, quæ ſimplici G
admouentur vlceri. Quòd ſi ſiſti compeſci q; medicamentis influxus nequeat, cauſa eius inueſtiganda eſt, atque hæc prius adimenda. Ac, ſi quidem ob partis, quæ fluxum recipit, imbecillitatem aliquam id fiat, huic nimirum medendum eſt: fuerit autem hæc vlceratæ quoque partis propria quædam curatio: Sin propter ſanguinis copiam, vitioſum've ſuccum vel corporis totius, vel alicuius ſuprapoſitarum partium, illa ſcilicet prius ſunt corrigenda. Ac imbecillitas quidem partis, propter quam plus iuſto ſuccorum illi influit, omnino ab intemperie prouenit, non tamen ab omni. Eo'q; fit, vt exulcerata caro non nunquam intemperata tantum ſit, non autem imbecilla: non nunquam vtrunque, & intemperata & imbecilla: Quippe imbecillitatis affectæ partis valentior intemperies cauſa eſt. Hanc autem, ſicut prius dictum eſt, curabis vtique calidam refrigerando, ſiccam humectando, frigidam calfaciendo, humidam ſiccando. Quòd ſi per coniugationem frigidior pariter humidior'q; locus ſit, calfaciendo pariter ac ſiccando: & in alijs ad eundem modum, vincentem videlicet qualitatem contraria ſemper oppugnans. Huius rei ratio hæc eſt: Quicquid rectum eſt nõ in animalibus modo plantis've, verũ etiam alijs quibus'q;, id ſymmetron eſt, medium'q;, & omnis vitioſi exceſſus expers. Cui enim nec demere quicquam, nec adijcere non partem aliquam, non qualitatem poſſis, prorſus id recte ſe habet. Contra, quod demi ſibi ali- H
quid, adijci've poſtulat, id iam ab optimo ſtatu receſſit. Ad quem vtique redire aliter non eſt, niſi, & quod ſuperuacuum eſt, tollatur: & quod deficiens eſt, adiungatur. Ac de ijs quidem, quibus partes quæpiam abundant, deficiunt've, alibi ſermo erit. Vbi verò qualitas aliqua plus iuſto inualuit, ibi & continuo vinci contrariam illi neceſſe, & continuo vitium corrigi ex ea, quæ victa ante eſt, reſtituenda. Quippe refrigerans, quod immodice incaluit, vnà, & quod deficit, reſtitues: &, quod ſuperat, diminues. Quare, quæ per intemperiem aliquam à naturali habitu receſſerunt, eorum ſanationem per ea, quæ contraria viribus ſunt, fieri omnino eſt neceſſe. Atque ad hunc modum caro, alia've carnoſa quæpiam pars, quæ fluxione humoris ob imbecillitatem affligitur, ſanari debebit. Vbi intemperiei affectum iam ſanaueris, deinde etiam exulcerationis affectum ſanabis non aliter planè nunc curata intemperie, quàm ſi citra vlcus incidiſſet. Quo manifeſtum fit non eſſe vlceris, ſed intemperiei, propriam omnem eiuſmodi curationem. Ad eundem modum, ſi aut alterius cuiuslibet particulæ occaſione: aut etiam totius corporis, cum in eo ſanguis mali've ſucci redundant: vitioſum aliquid exulceratis partibus influxerit, medendum prius eſt vel ei, quod fluxionis eſt cauſa, vel etiam toti corpori. Ita igitur & varices, qui ſæpe ſupra exulceratum locũ ſunt, prius ſanabimus, vt deinde mox vlcus ſanemus. Etiam qui ex liene, aut alia quauis notabili parte laborant,

A. li. 4. f. 4. t. 3. c. 2. fol. 472. a

Lib. de Fracu. lect 1. t. 23 7°. 227 g

A laborant,ipſa prius parte percurata,mox ad vlceris curationem accedemus.Ceterum nulla harum curationum ipſius eſt vlceris,ſed alterius cuiuſquam affectus,qui vlcus vel gignit, vel certe auget.

Externam Cauſam ad Morbi quidem cognitionem neceſſariam, ſed tamen nullam ex ipſa Indicationem curationis præberi. *CAP. 3.*

NAm illud quoq; iã definiri tempeſtiuum vr̃,nullam externarũ,{vel (vt nunc loquuntur) primitiuarũ}* cauſarum curationis indicatricẽ eſſe,ſed huius indicationẽ ab ipſo affectu initium habere:quæ verò particulatim ſunt agenda,hæc tum ab eo,quod prima indicatio dictat, tũ verò ab ægræ partis natura,tum ambiẽtis tẽperie, quæq; alia ſunt his cognata,inueniri.Nã(vt breuiter dicam)à nullo eorum,quæ adhuc nõ permanẽt,indicatio ſumi eius,quod ex vſu ſit,põt.Sed,ꝓpterea, ꝙ ad eum affectum noſcendum,qui omnino tum rõnem tũ ſenſum lateat,ſæpe cogimur de externa cauſa inquirere,opinatur vulgus hanc quoq; ſanationis rõnem indicare: Quod planè ſecus eſt. Apparet id liquidò in ijs,quibus noſci affectus exactè põt.Siue.n.ecchymoſis,ſiue vlcus,ſiue eryſipelas,ſiue putredo,ſeu phlegmone in parte aliqua conſiſtat,ſuperuacuũ eſt cãm, q̃ horũ quodlibet effecit,inquirere,niſi iam ẽt faciat.Sic.n.ſimul,quod iam factum eſt,curabimus:ſimul,quod adhuc facit,facere inhibebimus.Si verò fecit illa quidem, cæterũ iam abijt, vtiq;,quod factum eſt,curabi-
B mus: quod adhuc non eſt,nec ſi velimus,ſubmouere id poſſumus. Quippe rei præſentis eſt curatio:eius aũt,quod futurũ eſt,prouidentia: quod verò nec nunc lædit, nec læſurũ timet, id ab vtroq; artis munere,tum eo,quod curat,tũ eo quod prouidet, exceſſit. Quare nec indicatio ab hoc ad curationẽ vlla,nec ꝓuidentiæ rõ ſumit:ſed,vti dictũ eſt,ad eos tm̃ affectus, qui noſtrã notitiã fugiunt, externæ cauſæ cognitio eſt vtilis.Empiricis tñ ceu pars totius ſyndromes,i.concurſus,in quo curationẽ obſeruarũt,externa cauſa interim ſumitur:veluti in ijs,qui à rabido cane,& oĩbus,qui à venenoſis beſtijs ſunt læſi.Quin ẽt ex Dogmaticorum quoq; numero ijs,qui ſine rõnali indicatione, ſola experiẽtia curare ſe talia cõfirmant. Quippe his quoq; externa cauſa ſeu pars totius ſyndromes, id eſt concurſus,quæritur:iis verò,qui ex priore vſu venenoſarũ animantiũ vim norunt,atq; ab hac indicationẽ curationis ſumunt,nõ ſanè ad curationis indicationem conducit externa cauſa cognita, ſed ad præſentis affectus cognitionẽ.Nã pone, ſciã ſcorpionis venenũ frigida vi eſſe:ſumã q; veluti à frigido, remedij indicationem, nullo tñ ſigno intelligã talẽ eſſe in hoc corpore affectũ: manifeſtũ eſt,ſi ſcorpiũ percuſſiſſe didicero,ꝙ calfacere tũ corpus totũ, tũ punctã ab eo particulam conabor, nulla amplius expectata experiẽtia,ſed ab ipſa rei natura indicatione ſumpta. Mõſtratũ.n.in ijs libris eſt,qui de medicamẽtis ſunt inſcripti,in quibus exercitatũ eſſe cenſui, quiſquis ex his cõmenta-
C rijs fructũ percipiet,nullã eiuſmodi facultatẽ ſine experiẽtia inueniri. Eſſet.n.profectò fœlicitatis cuiuſdã munus,ſi quis inſpecto lithargyro,aut caſtoreo, aut cantharide,ꝓtinus eorũ vires intelligeret. Verũ,ſicut in omnibus peccata,tum ab ijs,qui modũ excedunt, tũ qui citra conſiſtunt, comittuntur,ita nimirum hic quoq;, ac Dis dia paſōn (vt in prouerbio Græco eſt) non ſemel, arbitror, inter ſe diſcordant,& qui neque in hodiernum vſque diem affirmant ſciri medicamẽtorum vires, id q; poſt tantam experientiam: & qui ex vna experientia ſciri eas cenſent. Nam & hoc præcipitanter inconſulte q; dictum eſt,ſi vtique inconſultum eſt,quod fieri omnino non poteſt: & illud hominum eſt,aut omnino attonitorum,aut planè litigioſorum. Verum de his plura expectare nunc non oportet,vtpote de quibus dictum latius eſt tum in tertio de temperamentis, tum in ijs libris, quos de medicamentis inſcripſimus.Cæterum,(vt dixi) ad noſcendos affectus aliquæ externarum cauſarum conferunt†: vbi verò præſentis affectus nihil latet, nulla iam externæ cauſæ eſt vtilitas. Ac diximus quidem in ſuperioribus,non eſſe in idem coniungendas vtraſque doctrinas, ſed ſeorſum empiricen,& ſeorſum tradendam rationalem.Memoria autem tenendum nunc quoque eſt, ꝙ, quoniam propoſitum nobis in his commentarijs eſt ſolam rationalem tractare, quanquam ad quæpiam horum, quæ dicimus,non apponitur,ꝙ abſolute vera non ſint, ſed ſolis ijs, qui methodo
D curant,aliquis tamen eorum id per ſe ratiocinari vltro q; apponere debet.Nunc enim ipſi appoſuimus nullam externarum cauſarum ad curationis indicationem conducere, ſed ad affectus aliquando agnitionem,fatentes videlicet externam cauſam ijs,qui empiricè quiduis curant, vnam eſſe partem totius concurſus: id q; ſiue ij ratione reliqua curant, ſiue omnia empiricè. In ijs autem, quæ deinceps ſcribentur, non erit neceſſe hoc adſcribere. Rurſus igitur ad propoſitum redeamus, indubitatum illud principium præſumentes, quo etiam in præcedentibus ſumus vſi, vbi diximus primum ſcopum, quò medicus tendat,affectum ipſum,qui curari deſideret, indicare: ex hoc verò & reliqua omnia ſumi. Quòd verò cum hoc ſcopo nulla externæ cauſæ ſocietas ſit, ex ipſis maximè vlceribus,à quibus ſermo eſt ortus,intelligas.Finge enim† ex eo,quod in partem aliquam procubuerit,} natum vlcus eſſe. Quod ſi ſit, ex vitioſis prouenire ſuccis manifeſtum eſt. Ita enim in morbis facere natura ſolet: cum corpus expurgat, omne excrementum ad cutim trudit: atque hãc quidem vlcerari,totum verò corpus purgari accidit. Quæ nam igitur eſt eiuſmodi vlcerum ſanatio? Nempe,quæ reliquorum omnium, quibus nullus affectus malignus, quem cacoethe græce vocant,eſt adiunctus. Verum,ſi hoc ſic ſe habet,manifeſtum eſt nullam eſſe ad curationem à cauſa, quæ vlcus excitauit,indicationẽ. Atqui, ſi vitioſus ſuccus remaneret, omnino aliqua ab hoc quoq; indicatio ſumeretur. Verum alioqui ẽt abſurdũ eſſet,ſi curationẽ poſtularet, quod amplius non ſit: aut

*procatarcticarum.

† τὸ ἐὰν ἄδηλοι i. vbi ſint immanifeſti, additur in non nullis antiquis codicib.

† ἐξ ἀποσκήματος, eſt in antiquis, vt etiam uertit Linacer. ἐξ ἀποςήματος autem, eſt in impreſſis, i. ex abſceſſu.

aut ſi curationem indicaret, quod nullius indigeat. Quare dicere indicationem curationis ab exter E
na cauſa ſumi, omni modo eſt abſurdum. Quoniam ergo non ab hac, perſpicuum eſt ab ea, quę prę
ſens eſt, indicationem fore. At qualis tandem eſt indicatio? Nempe ei, qui exacte loquetur, quæ ad
prouidentiam pertinet (prophylacticen Græci vocant:) qui abuti vocabulo volet, medicinalis*.
Quandoquidem ipſorum etiam vlcerum, ſiue tantum vlcera ſimpliciter ſint, ſiue etiam cum caui-
tate, ſi quis diligenter æſtimet, ex fugiendis proſpiciendisq́ʒ ijs, quæ naturæ officient, ſanatio perfici
tur. Et in ſumma, in quibus, quod efficitur, naturæ ipſius opus eſt, veluti vlceris glutinatio, & ex
carne impletio, in ijs ad eam, quæ prouidet, artis partem, omnis pertinet cura: cæterum ſanatio vul-
go dicitur. Ideo q́ʒ etiam huius, quæ prouidet, partis artis, in altero genere conſtitutũ eſt, quod mor-
boſum affectum iam præſentem ſubmouet: in altero, quod eum, qui non dum vrget, prohibet.
Itaque hic quoque iuniores medici de nominibus contendere ſe non intelligunt. Par autem erat, ſi
de rebus ſtudioſi eſſent, illud inueniſſe, duas eſſe functionum medici primas differẽtias. Aut enim
eos, qui nunc vrgent affectus, ijs, quæ moliuntur curant: aut eos, qui non ſunt, fieri prohibent. Ergo
præſentes iam affectus tollere, ſiue amouendis ijs, quæ naturæ opus impediunt, id fiat, ſiue per me-
dicamenta quid ipſi moliamur, omnes profectò homines curare dicunt: cauere autem, ne accidant,
proſpicere. Et ſanè ea, quæ ſuccorum vitio ſunt exulcerata, curant ij, qui ratione ac methodo artem F
adminiſtrant, ſimul illos purgantes, ſimul ea, quæ naturæ motus impediunt, auferentes: quorum
vtraque, qui exacte loquitur, prophylactica vocat: vetant nanque (vt in proximo oſtenſum eſt li-
bro) omnia talia, aut ſordem vlceri, aut humiditatem nimiam vitioſamúe innaſci.

Falſa Methodo ac Improprijs Nominibus vſum fuiſſe Theſſalum, cum de Curandis Vlceribus diuturnis loqueretur, ac de More loquendi Hippocratis & veterum medicorum. CAP. 4.

NOn eſt igitur de nominibus anxie contendendum, ſed methodus potius aliqua ſanandorum
vlcerum tradenda: qualem (arbitror) ipſe tum in proximo libro, tum in hoc præcipio. Ego
nanque vel ſtupiditatem Theſſali demiror, ita de vlcerum, quæ cacoethe dicuntur, curatione ſcribẽ
tis: Sunt autem perquàm neceſſariæ, & communitates vlcerum diuturnorum, ac non ſaneſcentiũ, »
aut poſt cicatricem inductam redeuntium: ad hoc vt in ijs, quæ non coaleſcunt, quidem æſtime- »
tur, quid ſit, quod prohibeat, id q́ʒ tollatur: in ijs verò, quæ poſt cicatricem inductam renouantur, »
vt cicatricem tenere cogas, roborans ſcilicet (ſic enim τὸ μετασυγκρίνειν vertimus) vel patientem «
particulam, vel etiam communiter totum corpus: atque, ne facile patiatur, id præparans per ea, »
quæ hæc faciant, præſidia. Atque hæc quidem Theſſalus cum in principio ſtatim libri de Chirur
gia propoſuiſſet, poſtea de ijs ipſis latius ad hunc modum ſcripſit: Diuturna vlcera, & quæ non ſa- G »
neſcunt, aut quæ ad cicatricem perducta denuo reuertuntur, hæc indicant: Quæ quidem ad cica- »
tricem non perueniunt, vt, quæ coitionem fieri vetant, auferas, ac locum affectum noues: poſtq̃ »
ſimile recenti vulneri feceris, rurſus vt cruentum ſanes: quod ſi non proceſſerit, vt phlegmonen »
mitiges, & reliquam diligentiam adhibeas: Quæ verò ad cicatricem veniunt, & rurſus ſe aperiunt; »
in acceſſionibus quidem, & exulcerationibus, vt ſimili modo cures ijs quæ recens phlegmone vr- »
get, ex ijs quæ mitigare ſolent, cataplaſma inducens, id'q́ʒ donec deferueat ira*: vbi deferbuit, adiu- »
ues ad cicatricem inducendam: poſt hæc vt partes circumpoſitas late complexus malagmate, quod »
ex ſinapi ſit compoſitum, rubere facias, aut alio quopiam, quod mutare poſſit: ac, vt minus malo »
pateant, efficere. Quòd ſi ita non ceſſent, etiam totius communiter corporis curã habeas, ipſum per »
varias exercitationes, & geſtationes, & vociferationes, adhibitis ſcilicet earum rerum peritis, robo*- »
rans, etiam victus ratione gradatim tum aucta, tum diminuta, principio à vomitione per radiculas »
facto. Veris etiã albo ueratro, alijsq́ʒ omnibus, quibus vtimur in ijs, qui diuturni ægreq́ʒ ſubmoti »
morbi victus rationi ſubijciuntur. Atque hæc quidẽ eſt Theſſali dictio. Operæpreciũ verò eſt æſti
mare hominis vel ſtuporem, vel audaciam: vtique, ſi recte ſe dicere ſibi perſuaſit, ſtuporem: ſin con
ſcius ſibi nihil dicere, imponere omnibus legentibus ſperat, audaciam. Ex diuturnis vlceribus, H
quænam eſt, ò generoſiſſime Theſſale, curationis indicatio? Ego ſanè neque ex his, neque ex recen
tibus, nec omnino à tempore, in vllo morbo curationem vnquam inueni, ſed ex ipſo, quem ſanan-
dum mihi propoſui, affectu. Prorſus enim, ſi tempus ſpectabitur, tanquàm ab eo indicatio ſuma-
tur, alteram omnino ſecundus, alteram tertius dies, indicationem dabit: ad eundẽ modum, & quar-
tus alterum à quinto, & ab his omnibus ſextus, & à reliquis ſinguli, qui poſt iſtos. Sic affectus, quos
curamus, non vltra nobis ad conſiderationem proponentur, nec ab his indicatio ſumetur: quo ta-
men nec cogitari quidem magis alienum à ratione poteſt. Quomodo ergo neceſſariæ ſunt diutur-
niorum vlcerum communitates, vbi nihil indicare tempus ipſum per ſe poteſt? non enim profe-
ctò, vbi à malis ſuccis vlcus eroditur, diuerſam ex eo poſt quatuor menſes indicationem ſumemus
ab ea, quam ſtatim ab initio ſumpſimus. Ego ſanè nec ſinerem quidem eiuſmodi vlcus diuturnũ
eſſe, ſed protinus in principio cauſam eius adimerem. Nam & noſſe affectum à principio plerunq́ʒ
licet, & indicationem ab affectu ſumi eſt neceſſe. Tempus verò quid amplius, quàm dierum nu-
merum docere nos poſſit, non hercle poſſum conijcere: niſi id voluit Theſſalus, ad eiuſmodi vlce-
ra noſcenda tempus omnino eſſe manendum. Verum ſic primum idiota prorſus ſit, ſi videlicet fa-
tetur non prius agnoſcere ſe affectũ, quàm vlcus inueterauerit. Deinde illud quoq́ʒ aperte fateatur,
oportet,

* θεραπευτική.

*Galenus non multo poſt, hanc dictionẽ declarat.

* ἀγανάκτησις.

* μετασυγκρίνειν.

A oportet, ex alio ſuggeri ſanationis indicationem, ex alijs præberi affectus notitiam. Nam eſto conferat aliquid tempus ad agnitionem, certe indicatio curationis à tempore non ſumitur. Quid enim ad rem pertineat, ſi quod vlcus inueterauit, adimere, quæ coitionem impediant, & nouare locum, qui affligitur? Nam, ſi propter fluxionem malignam, quam cacoethe dicunt, vir inepte, vlceris labra hoc vel illo modo ſunt affecta, quid commodi erit, ſi ea exciderís ante, quàm fluxioni ſiſtendæ conſulueris? Videlicet vlcus latius efficies, veluti non nulli faciunt eorum, qui ſimiliter, vt tu, vlcera curant. Siquidem cauſa, quæ ea & dura & calloſa prius reddidit, adhuc manente nihil aliud ex his excidendis accedet, ꝗ̃ vlceris amplificatio: quippe illa ipſa, quæ exciderís, perinde & dura, & calloſa rurſus erunt, atq; ea, quæ prius. Quanq̃ ne id ipſum quidem adiecit prudens ſcilicet Theſſalus, calloſa, & dura, & decolorata exulceratæ partis excidenda eſſe, ſed abſoluto ſermone abſcidi, quæ coitionem morantur, iubet, ac nouari. Ac, ſi quidem ſubmouere cauſas, quæ glutinationem morantur, ſuaderet, & vetus ea ratio eſſet, nec ipſe eum accuſarem: præcipitur enim ab omnibus ferè antiquis medicis, quicunq; ratione quadam, ac methodo de vlcerum curatione ſcripſerunt, cauſas, quæ illa creant, abſcidendas eſſe, æque profectò, vt cæterorum omnium morborum. Nō enim, arbitror, in vlceribus manente adhuc cauſa, quæ ea excitauit, hanc prius tolli expedit, in alijs mor-
B bis non expedit: ſed omnino in omnibus, in quibus effectrix cauſa adhuc manet, ab hac inchoanda curatio eſt. Quòd ſi, quæ coitionem impediunt, non dixit de omnibus cauſis, quæ eam impedire poſſunt, ſed de labris tantum, veluti ex ijs, quæ ſubiecit, oſtendit, plus certe neſcire, ꝗ̃ ſcire eorum, quæ ad vlceris curationem ſpectant, uidetur. Quippe fieri aliquando poteſt, vt & hæc cauſa ſola ſit, quò minus ſaneſcat vlcus. Poteſt etiam (vt dictum eſt) cauſa eſſe, & quæ citra tumorem præter naturam ſit in exulceratis partibus intemperies: & quæ cum tumore quidem aliquo coniuncta ſit, non tamen, qui omnino ſibi labra excidi deſideret. Poteſt & va*rix ſuperiacens, vel lienis auctior, vel in iecinore vitium aliquod, præterq; hæc omnia imbecillitas partis ægræ, quæ ipſa quoq; intenſa quædam eſt intemperies: quin etiam vitioſus in toto corpore ſuccus (cacochymian vocant) maxima ſcilicet cauſarum, quæ incommodare vlceribus poſſunt. Vexat ſanè non minus vlcera, & ſuccorum æqualiter ſe habentium exuperantia, quam plethoran vocant. Horū quodq; ſi adimi Theſſalus iubet, laudo hominem, ceu veteribus ſubſcribentem: ſin labra tantum, vnum nouit ex multis, ſed quod nec opiliones lateat. Quippe, ſi opilio vlceris labra dura, & calloſa, & liuida, & nigra, & alio quopiam notabili coloris vitio videat, prorſus ea circuncidere non dubitabit. Eſt enim circuncidere res promptiſſima: maius verò quippiam, atq; artis egens, medicamentis ſanare: Theſſa-
C lus autem nec, quæ labra molliri medicamentis poſſunt, vnquam nouit. Quippe fatentur eum penitus hanc artis partem declinaſſe, ita vtique, vt ipſe quoq; indicat: nec omnino experientiam rationalem'ue ſcientiam de vllo medicamento viſus eſt habere, quod ipſum quoq; ex libro eius de medicamentis oſtenditur. Verum de ijs, quæ ibi non recte ab eo ſunt prodita, in progreſſu operis dicemus. Nunc de diuturnorum vlcerum ſanatione, quam in prius poſita dictione tradidit, paramus differere. Sanè melius fuerat non diuturna, ſed cacoethe ea vocaſſe: tum naturam eorum narraſſe, & cauſas generationis eorum expoſuiſſe: curationemq; cuiuſq;, primum quidem cōmunem omnium, quatenus vlcera ſunt, qualem in tertio libro deſcripſi: deinde priuatam cuiuſq; pro efficientis cauſæ ſpecie, veluti in hoc libro docui. Hic, cum nihil horum fecerit, & nouandum vlceratum locum cenſet, &, vbi inſtar recentis vulneris fecerit, vt cruenta ſanandum. Hoc ſanè quis in operibus artis exercitatus non euidentiſſime intelligat ab eo eſſe ſcriptum, qui nunquam vlcus curauit? Sanare'ne vlcus diuturnum, vt cruentum, quiſquam poteſt, vbi id ſimile recenti vulneri fecerit? vtrum'ne labris eius fibula adductis, an ſutura coniunctis, an potius horum nullo, ſed medicamento, quod cruentis ſit aptum, & cum hoc ſola deligatura fretus? Quis eſt, qui non norit vlcus omne cacoethes ſtatim etiam cauum eſſe, vtpote ex roſione natum? Nunquid igitur inſulſe Theſſale fie-
D ri poteſt, vt coaleſcat cauum vlcus prius, quàm cauitas carne ſit impleta? an non eſt hoc, vt cruentum, ſanare? Ergo ipſe tu fruſtra cauorum vlcerum curandorum indicationem non eſſe glutinationem, ſed impletionem ſcripſiſti. Quòd ſi etiam non eſſet ex ſe cauum omne vlcus contumax, certe dum (vt tu præcipis) exciſis videlicet labris, vt cruentum, efficitur, ex neceſſitate cauum fit, maximamq; conquirit labrorum diſtantiā: adeo, vt non videam, quomodo id glutines, & coire, vt cruentum, facias. Nam, ſi adducere violenter labra, quæ plurimum diſtant, tentabis, phlegmonen neceſſario accerſent, nec coaleſcent. Id, quod tantum intelligere mihi Theſſalus videtur. Subdit enim:
« Si non fuerint victa, vt phlegmonen mitiges. Satius verò fuerat ſcribere: Cum non vincentur, vt phlegmonen mitiges, nam neceſſe eſt non eſſe vincenda. Verum, vt hoc quoque Theſſalo donetur, atque id tranſeamus, nec valde anxie examinemus, illud cuiuis apertum eſt, quod à communitate, quam ipſemet tradidit, prorſus receſſit. Quippe ſi, quod obſtat, auferemus, nihil amplius de communitate diuturnorum vlcerum, quà diuturna ſunt, ſumemus. Sed detur hoc quoq;. Videa-
« mus, quæ ſequuntur: ſcribit enim ad hunc modum: Quæ ad cicatricem veniunt, & rurſus ſe ape-
« riunt, hæc in acceſſione & vlceratione ſimiliter curabis ijs, quæ recenter vexata phlegmone ſunt.
« Poſt hæc ſubdit: Malagmate, quod ex ſinapis ſemine fit, circum poſitis partibus ruborē excitandū. Quid ais inſane, etiam ſi acre & calidum ſit, quod influit, rubreſieri particulam ex ſinapis ſemine

*Antiqui ēt legunt κιρσος, vt Linacer, nō σκιῤῥὸς, vt in impreſſis.

oportet,vt,quod in multo tempore contrahere ex fluxione debebat, id ſtatim ex tuo medicamento E
obtineat,tota videlicet vlcerata,atq; eroſa? Nam veteres eas partium imbecillitates,quæ vel ex frigore,vel plurimo humore,citra manifeſtum calorem acciderant,rubefaciendo curabant. Tu rubreficatione in omnibus deinceps vteris:primum nullo facto diſcrimine,propter'ne partis imbecillitatem,an propter fluxionis malitiam,non ſanetur vlcus. Deinde ordinem inuertis. Nam,cum ſinapi particulam vſſeris,nec quicquã profeceris,tum ad corporis totius curationem accedis: cum contra,vt arbitror,tum ratione,tum experimento de ijs ſit ſtatutum,vt toto prius corpore à ſuperuacuis liberato,tum calidum aliquod acreq; medicamentum parti admouere ſit audendum:quippe eiuſmodi medicamenta omnia cucurbitę ritu ad ſe trahere à toto corpore ſunt habilia.Itaq;,niſi id prius vacuaueris,materiam fluxionis acri medicamento relinques. Hoc enim tum Empirici medici fatentur,tum Dogmatici:hoc philoſophorum optimi ſenſerunt,nam,cum eorum quoque meminerit Theſſalus,non alienum ſit eos citare teſtes: ꝙ oculum recte ſanare ante totum caput nõ licet,neq; hoc ante totum corpus.Sic Ariſtoteles ac Plato de morborum curatione ſenſerunt, ſanè & Hippocrates,& Diocles,& Praxagoras,& Pliſtonicus,& veteres vniuerſi. Theſſalus verò ſolus non ſic,ſed primum ad medicamẽtum ex ſinapi venit: poſt de toto corpore ſolicitus eſt,ne hic quidem prudenter quicquam docens. Nam,cum liceat corpore medicamẽto,quod purget,ſemel F
vacuato,mox ſalubri victu ipſum reficere,hic vociferationum meminit, exercitationumq;, & geſtationum,& victus certo ambitu mutati,tum vomitionis ex radicula: mox ſummam his imponit, ipſum veratrum:idem ſcilicet,qui ſine vllo magno negocio omnia ſanare promiſit. Ego verò,ne intelligere quidem poſſum,qũo quiſquam aut deterius,aut maiore temporis diſpendio, aut inani magis opera,vlcus ſanauerit. Age igitur,ſicut vſu non nunq̃ vidimus,ſic verbis quoq; hominẽ fingamus cui ſanari vlcus contumax ſit opus.Eſto aliquis,qui cætera quidem ſit ſanus,ſed ex ſcabẽda de repente quapiam particula,veluti brachio,puſtulam ſtatim excitari: mox eadem ipſa particula iterum atq; iterum pruritu uexetur,puſtulaq; dirupta vlcus decolor inæqualiter eroſum gignatur: atque hæc in tribus quatuor'ue diebus à principio inciderint:dicat mihi hoc loco quiſpiam ex medicis,qui Theſſalum imitantur,quo'nam pacto ſanare eiuſmodi vlcus conueniat. Ego nanq; cacoethes omnino id dico:& ob id,qualis ſit totius corporis affectus,ſtatim conſiderabo. Inueniam nanq; tum ex vlceris ipſius ſymptomatis,tum ex notis,quas totum corpus præ ſe feret,cuius maxime generis ſit is,qui redundat ſuccus:atq; hunc medicamento protinus educam, nec protraham, dum totus hominis cubitus affectum quendam contumacem rebellemq; curationi contrahat. At Theſſali ſectatores,ipſius videlicet præcepta ſeruantes,primum expectabunt,dum vlcus inuetera G
tum ſit,quô in mirificam illam inueteratorum vlcerum communitatem recidat: quaſi non longe melius eſſet contumacium vlcerum,non autem inueteratorum communitatem, quæ curationem indicaret,tradere.Mox duorum alterum,aut excident, & ceu recens vulnus reddent, ac veluti ad glutinandum partes eius adducent:aut primum,quod ex ſinapi conficitur, medicamento vtentur. Quo non proficiente,ad ſublatas uoces,& geſtationes,& reliquas exercitationes,& victum per circuitus mutandum confugient:ab ijs vomitionem ex radicula mouebunt.Quòd ſi his vlcus non ſanabitur,ueratrum dabunt.Sin nec id profecerit,hominem in Libyam ablegabunt:nam id quoque adijcere debuit Theſſalus,poſt eximiam illam contumacium ulcerum curationem. Quippe in vociferationibus,geſtationibus, & alijs eiuſmodi immoratur,quaſi malum habitum corporis (quam cachexian Græci uocant)non uitium humorum(quam cacochymiam dicunt)curent. Et quid miri,ſi tum fatentur ſe ulcus cacoethes ſtatim,ut eſt natum,non noſſe: tum uerò,dum ſit inueteratum, ac ſæpe cicatricem ducat,ſæpe ſe aperiat,manent † ante,ꝗ̃,quid facto opus ſit,intelligant:ubi etiam eos,qui quoquo modo febricitent,acceſſionem,quæ tertio die futura non futura'ue eſt,tranſire cẽſent? Adeo uidelicet ad unguem contemplationem de criſi pernouerunt, aut ſummum morbi incrementum futurum proſpicere poſſunt. Quid igitur ſæpe accidit? Nempe tabeſcere in lectulis H
horum culpa homines,qui ſtatim ſecundo die explicari potuiſſent. Quippe non ſemel nos,aut bis ter'ue,ſed ſexcenties tum ipſi multos febricitantes ſimul,ut prima acceſſio deſijt,lauimus:tum præceptores noſtros id ipſum facere uidimus:intrepideq; de cætero uictitare permiſimus, ceu poſt febri carituros:quos ſapiens.ſ.Theſſalus, qui primam diatriton,(id eſt tridui inediam) excogitauit, prorſus areſeciſſet,totis(puto)tribus diebus fame confectos:mox dein,arbitror,modice.ſ.in quarto die nutriuiſſet:ab hoc paulatim reficiens,vix ſexto aut ſeptimo ad conſueta munia, qui ſemel febricitaſſent,dimiſiſſet. Adeo ſemper homines in morbis tabefaciunt, à quibus utique facile poſſent liberari.Nam,cum pauciſſimis diebus ſanari vlcus contumax incipiens poſſet, Theſſalus id in annum,aut etiam longius tempus incurrere ſinit.Manere nanq;, dum id cicatricem ſæpe inducat,ſæpe etiam ſe reſoluat,ut ſcias,an contumax ſit: mox,vbi curationem inceperis, ne tunc quidẽ corpus ſtatim purgare,ſed primum medicamento ex ſinapi,dein geſtatione, & uociferatione, & certo uictu,poſt radicula,ab his ueratro uti:hæc quid aliud, ꝗ̃ annum expectantis, ſunt? An per Deum immortalem,cum ſex diebus,aut plurimum ſeptem,poſſet homo curari,multos mẽſes trahemus,quò uidelicet primum,an cacoethes ulcus ſit, ſciamus, dein curationem inchoabimus? Et quæ demum neceſſitas erat propriam inueteratorum ulcerum communitatem tradendi, præ-

† Impreſſi cod. & manuſcripti quidam legũt vt Linacer: alij πρὸς τὸ γνῶναι. i. vt intelligãt quid facto &c.

ſertim

A ſertim cum nihil ad curationem conducat, licueritq; non inueteratorum, ſed contumacium, nec horum mehercle communitatem indicatricem, ſed curationem ſcribere: Quippe accidit quibuſdam tum vlceribus tum morbis, vt contumaces rebelleſq; ad curandum ſint: nec tamen inde curationis indicatio ſumitur, ſed affectus ipſe primam curationis indicationem ſuggerit. Ex ea verò, & quæ ſunt agenda, inueniuntur, ad eum modum, quem ipſe tradidi. Quare hoc eſt methodo curare, quod nos facimus, veteres imitantes: ſi modo methodum eſſe oportet vnam quandam vniuerſalẽ viam, quæ omnium particularium ſit communis. Hic verò etiam in hoc fallitur, putat'que, quicquid omnino in ijs habetur, qui methodo aliquid faciunt, ipſam methodum eſſe. Nam notitiam certe habeat, oportet, tum ſimilis tum diſſimilis, qui methodo quiduis molitur: non tamen ipſum hoc methodus eſt, ſimilis ſcilicet diſſimiliſq; notitia: neque hoc Ariſtoteles Plato'ue affirmat, quos falſo Theſſalus citare audet. Verum hæc ad præſens refellere non attinet. Quare rurſus ad medendi methodum reuertor, promittoq; oſtenſurum me tum vnum eſſe eius in omnibus curationibus principium: tum viam, quæ ab eo principio ad finem vſq; ducit, in omnibus particularibus ſimilẽ eſſe. Quare, etſi in ſingulis morbis priuata quædam methodus ſanandi videtur, commune tamen in omnibus genus vnum eſt. Auſpicari nanq; perpetuo oportet ab indicatione, quæ ab effectu, cui

A.li.4. f 4.t.3. c.2.472.b

B mederi paramus, accipitur. Æſtimare verò ac diſcernere, an cauſa, quæ affectum excitauit, iam deſierit: an nunc quoque ipſum tum augeat, tum faciat: dein, ſi deſijt, ad eam, quæ in tertio huius operis libro traditur, methodum eſt veniendum: ſin adhuc facit, ad eam, quæ hic docetur. Quippe eadem hac methodo tum phlegmones, tum febris, tum omnium vno verbo morborum, remedia inuenias, vtiq; ſi nihil etiamnum fit, de præcedentibus cauſis non laborans, ſed ab ipſo tãtum affectu ordiens: Sin nunc quoq; aliquid fit, duos tibi curationis fines præponens, tum alia deinceps, vt dictum eſt, faciens. Sed enim mirari ſtupiditatem eorum, qui Theſſalum ſequuntur, eſt operæpretium: non vtique ꝙ in talibus delinquunt, ſed ꝙ dyſpathias, & metaſyncriſeis, & imbecillitates, & firmitudines, & alia id genus nomina non pauca proferentes, quæ per ea ſignificentur, ne nunc quidem, ſi interroges, reſpondere poſſunt. Nam, quid ſit, quod in omnibus diuturnis vlceribus græce dicunt μετασυγκρίνειν τὴν ἕξιν, nec ſimiliter inter ſe omnes, nec clare nec prudenter reſpondent. Atqui, ſi vel antiquum nomen eſſet, vel ab vllo Græcorum vſurpatum, ex eis fortaſſis, quæ illi ſcriberent, intelligi poſſet, de quo id negocio dicerent: nũc, quoniam ſtupiditatis ipſorum propriũ eſt, vtique ex Aſclepiadis hypotheſi natum, ſicut & reliqua eorum placita, æquum profectò eſt ipſi ſua ſomnia interpretentur: vnde ſcilicet, quod græce dicitur συγκρίνεσθαι τὰ σώματα καὶ διακρίνεσθαι,

C quaſi miſceri ſecerniq; corpora dicas, ſolis ijs, qui corpuſcula & meatus, aut indiuidua & vacuum, aut deniq; impatibilia & inalterabilia, prima elementa ſtatuunt, liceat vſurpare, ſicut certe vſurpant, & aſſidue ipſis nominibus utuntur. Quin etiam ipſe Theſſalus in canone, cum hęc principia confirmat, nouat quidem aliquid ibi quoq; præter ea, quæ à Themiſone & Aſclepiade ſunt poſita: cæterum, quod ſentit, docet ſanè non obſcurè. Non enim prorſus, ſicut Aſclepiades, cũ in ſymmetria quadam, (id eſt competentia) exiguorum meatuum ſanitatem: in ametria, (id eſt incõuenientia) morbum conſtitueret: reditum ad priſtinam meatuum ſymmetriam, ſanationem putauit: ita Theſſalus quoque eſt arbitratus, ſed totum exiguorum meatuum ſtatum cenſet immutãdum. Atque ex hac opinione proceſſit metaſyncriſeos nomen, idem planè indicans poteſtatẽ, quod græce metaporopœeſeως, id eſt exiguorum meatuum ſtatus mutatio. Cæterum non decebat ipſum, in quibus fugere ab incertis obſcuriſq; iubet, & tantum ijs communitatibus, quæ euidenter apparent, animum intendere, in ijs quoq; Dogmaticorum vti nominibus. At noli (inquiunt ſectatores eius) cùm his vtitur, dogmatice eum audire, ſed ἀφελῶς, id eſt ſimpliciter. Nam ita ferre ſuppetias ex ſectatoribus eius quidam ſolent, videlicet ad aliud rurſus nomen nos reuocantes nempe ἀφέλειαν, {quam nos ſimplicitatem vertimus:} quam ne ipſam quidem, quid ſignificet, ipſe ſa-

D nè intelligere poſſum. Si enim, ſicuti ipſi hoc quoque rurſus exponunt, ad aliud. ſ. magis friuolum nomen nos remittentes, nempe græce βιωτικῶς, quod ipſum rurſus exponentes ſignificari per id dicunt idem, quod vulgo hominum ſimiliter, vtique tantundem fuerit ἀφελῶς ei, quod non definite nec exacte, ſed ſine omni tum arte tum ſcientia. Siquidem loquuntur homines, qui magis ſunt ad loquendum præcipites, artium nomina ſub ſenſibus quibuſdam, qui nullo fundamento nitantur: rogati verò, quid ſignificent, oſtendere clare non poſſunt. Quod ſi hoc Theſſalij iſti accidere ſibi fatentur, loqui ſe quæpiam, nec intelligere ſe exacte, quæ loquantur, id ipſum profectô fatentur, quod nos illis obijcimus. Nam metaſyncriſis illa, ſi quidem de immutanda poropœia, id eſt exiguorum meatuum ſtatu, dicatur, certe intellectus aliquid habuerit, ſignificauerit'que rem aliquam, cæterum friuolam multis modis. Nam nec ex corpuſculis & meatibus corpora noſtra conſtant: nec, ſi hoc verum eſſet, poſſet tamen aliquis docere, qua ratione ſinapi meatuum illorum ſtatum immutaret. Nec, ſi id quoque oſtendere aliquis poſſet, conſentiens eorum ſectæ eſſet, qui ſe apparentibus communitatibus contentos eſſe dicunt. Ne igitur vtantur hoc nomine, nec nobis negocia faceſſant: licet enim & ſine metaſyncriſeos nomine, diuturnorum vlcerum curationem alijs verbis dicere, ſicut Empirici faciunt. Quòd autem & in Atonias, id eſt imbecillitatis vocabulo, ſimili modo nugentur, monſtratum prius eſt in ſecundo libro. Si enim, ſicut Empirici, nomen

vſurpant,aliud prorſus non ſignificant,q̃ ꝙ actio non ſeruatur. Sin autem facultates aliquas gu- E
bernare animal proponunt,quas tum nos aſſerimus,tum omnes ferè veteres,præter id,ꝙ Aſclepia
dis dogmatis contradicunt,etiam incerta,& de quibus parum inter authores conueniat,attingunt;
quamuis ea fugere iubeant. Sed dic nobis Theſſale clare, quid ſibi velit illud μεταουγκρίνειν. Si
nanque exiguos meatus mutare, & falleris,&,quæ incerta ſunt,vſurpas: Si firmari ſanamq; reddi
corporis particulam,vel hominem totum,nihil hic præter nomen plus,q̃ Empirici,doces. Quip-
pe ſciunt hi quoq; remedijs quibuſdam admotis reddi hoīem ſanum: cæterum,qua ratione reme-
dia id faciant,vtiq; neſciunt.Neq; enim,an exiguos meatus mutet medicamenti facultas, neque an
ſymmetrian efficiat,neq; an totam patientis particulæ qualitatem alteret, pōt Empiricorum quiſ-
piam dicere. Atq; illi ſaltem ſunt modeſti,vt qui vnum ſe ſolum ſcire dicant,huic ſcilicet morbo
in hoc tempore ſi medicamentum ex ſinapi adhibeatur,ſæpe notaſſe ſe vtilitatem ſecutam: non ta
men methodos loquuntur,nec ſupercilium attollunt,nec tali ſibi notitia placent, nec antiquis ma-
ledicunt,nec Hippocratem pro nihilo habent,immo verò ipſum laudāt, fereq; omnia vere dixiſſe
affirmant.Hic verò Theſſalus,qui tum hunc,tum reliquos omnes medicos contemnit, Empirica
contumacis vlceris præcepta ſe ſcribere non intelligit:quāquam,ſi vel hoc commode faceret,vtiq;
aliquid operæpretium facere:atqui ne id quidem feciſſe videtur,cum ordinem remediorum inuer F
tat,& prius partis remedijs vtatur,q̃ totum corpus præparauerit.Nam hoc inſignis inſcitiæ argu-
mentum eſt:cum in vno eo ferè omnibus medicis conueniat,quamuis in plurimis diſſentiant,ꝙ to
tum corpus vacuum purumq; ab excrementis ante ſit reddendum, q̃ vlla pars valētibus remedijs
ſit ſubijcienda.Nam,ſiue experientia iudicare quis velit,ſiue etiam ratione (tertium enim, quo iu-
dicet,neq; in alia quapiam arte,neq; in vlla vitæ parte quiſquam habet)maximum eſſe incommo-
dum deprehendet,cum,toto corpore ſuam curam requirente,prius,q̃ illi ſit proſpectum , afflictæ
parti acre aliquod & calidum medicamentum ſit admotum.Trahit enim ad ſe,cucurbitæ more,ex
toto corpore ſuperuacua,atq; ita in graui parte affigit,vt ægre auelli poſſint. Quo magis operæpꝛ̃-
tium eſt Theſſalios iſtos percunctari,vnde nam Theſſalo in mentem venerit de contumacium vl-
cerum curatione talia nugari,cum nec Empiricus quiſq̃ ante,nec Rationalis ita ſcripſerit: ſed nec
ipſe Theſſalus, nec eius ſequacium quiſq̃ eiuſmodi remediorum ordinem aut cum experientia
conſentire,aut cum ratione,affirmare auſit. Adde, ꝙ nec docere poſſunt,quomodo tempus indi-
cet,non aūt affectus: Sed neq;(quod hoc maius eſt)quomodo Theſſalus,qui æſtimandum cenſet,
quid ſit,quod cicatricem vlcerum moretur,atq; id tollendum,non prorſus ſit ſtupidus, ſimul cum
hoc tantum ſatis eſſe non videat,diuturnitatem autem vlcerum nihil eſſe ad rem:ſimul cum non in G
vlceribus modo,verum etiam reliquis morbis omnibus,id eſſe faciendum,veluti veteres monent,
non aduertit. Verum ad hæc nobis nihil reſpondent:ſed ſemper non recte intelligere nos dictātes,
tanquam videlicet ipſi vel Hippocratis,vel veterum cuiuſquam ſententiam ad vnguem intellige-
rent,recte Theſſalum dixiſſe affirmant,diuturnorum vlcerum vnam quandam communitatē eſſe:
Ita enim Hippocratem quoq; ſenſiſſe in libro de vlceribus,cum ita ſcribat: ‖ Etiam ab inueteratis
vlceribus id agere,vt ſanguis crebro effluat,conducit,quomodocunq; videtur opportunum eſſe. »
Fortaſſis ergo ad rem pertineat,tametſi non prędixerim me de Hippocratis mente hoc loco diſſer »
turum,vel ſummatim aliquid de ea perſtringere.Fuerit verò,quod dicemus,non minus & priſco-
rum ſenſus interpretatio. Hos nanq; viros,ceu nullius adhuc dogmatum ſectæ addictos, ſed pura
& ſimplici mente ſtudentes vtile quippiam ad ſanitatem inuenire,credibile ſanè eſt quædam vſu,
quædam inueniſſe ratione:tum ſcripſiſſe,quæ inuenerant, ſubinde non adhibita inuentionis ſuæ
rōne,aliqñ verò & adhibita:atq; id feciſſe ipſius legentium vtilitatis cauſa. Quippe,vbi ad dextrū
inuentorum vſum conducturum poſteris ſperabant,ſi rationem inuentionis nouiſſent, tum eam
diligenter prodiderunt:vbi ſecus,& ſuperuacuam relatu putauerunt,& propterea omiſerunt.Nā,
ꝙ ſermonis compendium priſci in primis coluerunt,id oēs vel me tacente iā norunt: atq; ob hanc H
maxime cauſam non Hippocrates modo,verum etiam reliqui priſcorum,medio interim trāſgreſ-
ſo,primo tertium adnectunt. Si enim primum ſecundi ſit ſignum, atq; hoc tertium ex neceſſitate
ſequitur,ita tertium primo ſubijciunt,ſecundū prætereuntes. Oſtendi verò perſæpe tum reliquos
antiquos,tum verò maxime oīum Hippocratem,talia ſcripſiſſe:debetq;,qui callere priſcorum in-
terpretandi genus volet,in illis exercitari.Nunc verò ipſum,quod propoſitum eſt,tantū exponam.

Non longe à principio. Nō habent tamen hæc verba græ. cod. impreſſ, ſed habuiſſe videtur Vidij contextus.

Quid ſit Vlcus, quod græcis appellatur Cacoethes: ac de Methodo Vlcerum omnium curandorum ex Hippocrate. CAP. 5.

NAm,quæ vlcera omnibus rite decenterq; factis tamen non ſanantur,ea medici græce cacoe-
the,nos maligna,contumacia,rebellia'ue dicimus.Diuturna autem prorſus fiunt, cum dun-
taxat,vt vlcera ſunt,curantur.Quæ verò ſit vlcerum,ut ulcera ſunt,curatio,in libro,qui hunc præ-
cedit, definitum eſt. Hæc igitur ulcera & cacoethe,& inueterata,& diuturna vocant,indifferen-
ter his nominibus in ipſis vtentes. Quin etiam ad noſcendum,quòd affectus ipſe,cacoethes id eſt
contumax ad ſanandum,ſit,vnà cum alijs notis etiam id, ꝙ peractis etiam, quæ decent, omnibus
diuturna fiant,aliquam portionem habet. Non tamen aut ipſa diuturnitas,aut ꝙ diuturna & vo-
centur & ſint,idoneam curationem indicat, ſed ex hoc, ꝙ male affecta ſit ulcerata pars, licet colli-
gere.

A gere. Hoc verò inuento, & curationis ratio conſtabit. Quo, inquies, modo? Nempe, vbi tantum eæ partes, quibus vlcus inſidet, ita ſunt affectæ, ſi has ſanaueris: vbi totum corpus vitioſo aliquo ſucco abundat, ſi hunc vacuaueris. Ac ſignum quidem vitioſi ſucci eſt ipſa vlceris diuturnitas: inuentio autem eius, quod expedit, non ex diuturnitate, ſed ex ſucci vitio ſuggeritur. Quare tria hæc deinceps ſe habent, ſignum, affectio, & curatio: ſignum quidem, ipſa diuturnitas: affectus, ſucci vitium: curatio, eius vacuatio. Atque hac ratione ſubinde veteres inuenias medio prætermiſſo tertium ſtatim primo ſubijcere: veluti Hippocrates fecit, cum dixit: ‖ Tum ab inueteratis vlceribus, confert, vt aſſidue ſanguinem effluere facias, vtcunque id opportunum videbitur. non vtique curationem indicante vetuſtate, ſed ſanguinis vitio: quippe ipſe mox ſubijcit: Prohibet nanq; maxime quidem eiuſmodi vlcera ſaneſcere. poſt verò etiam reliqua omnia, putredo ſanguinis, & ſiquid ex ſãguinis tranſmutatione eſt ortum. Quin etiam poſt paulo, cũ de vlceribus, quæ ad cicatricem non veniunt, diſſerit: Nec ſi (inquit) quæ vlcus ambiunt, nigricent, ſanguine putri, aut etiam varice fluxionem ſuppeditante, id genus vlcera coire poſſunt, niſi quæ vlcus ambiunt, ſana reddas. Poſt etiam de vari cum ſanatione ſcribit. Ad hæc etiam purgationis meminit totius corporis, tum in alijs quibuſdam vulneribus, tum ijs quibus cariem, quam ſphacelon vocant, inſtare eſt metus. Præterea herpetibus, B & eſthiomenis omnibus, (id eſt, quæ exeduntur,) ita enim græce nominare ſolet ea, quæ humor aliquis erodit. Iam verò in ijs, quæ mox ſequuntur, rurſus ad hunc modum ſubiungit: ‖ In quocunq; vlcere eryſipelas ſuperuenerit, purgatio totius corporis adhibenda eſt. Et in ſumma, ſi curioſe librum de vlceribus reuoluas, inuenies ſemper eum ab effectu indicationem ſumere: vti verò interim & tempore, ſed ad affectum noſcendum. Quòd verò hæc ita ſe habeant, ex ipſo libri ingreſſu agnoſcas, qui talis eſt: ‖ Vlcera madeſacere, quæcunq; ea fuerint, niſi vino, non oportet. Tum cauſã adijciens, ait: Nam ſiccum ſano vicinius eſt, humidum verò non ſano. Et mox: Vlcus. n. humidum eſt, ſanum aũt ſiccum. Ideoq;, per totum librum cum totius ulcerum curationis finem ſiccationem ſtatuat, mox particularia inuenit, etiam finis ipſius ſubinde nos commonefaciens. Cum enim ita ſcribit: ‖ Quodcunq; vlcus acuto telo cæſim percuſſim'ue diuiſum eſt, medicamentum, quod cruẽtis ſtatim imponitur, Enæmon græci vocant, ac ſiccans, & quod ſuppurare vetet, admittit. Fit enim effluente ſanguine ſiccius. Et rurſus: Quæcunq; probe & opportune purgata, ſemper ad ſiccius promouentur, † ijs caro magna ex parte non ſupercreſcit, ⅃ niſi ſi contuſa ſint. Et rurſus: Siquod coire nequit, humecta caro in cauſa eſt: In his oĩbus primæ ſanandorum vlcerum indicationis nos admonet. Siquidem vlceris, quà vlcus eſt, ſanatio, mediocris ſiccatio eſt: cuius rei demonſtratio in C libro, qui hunc præcedit, tradita eſt. Verum vlceris, quod cum alio affectu coniunctum eſt, cuius videlicet præcedere curationem oportet, eius curatio, vt vlceris ſolius, non eſt, ſed prior illius affectus, ſecunda vlceris. Nam, ſiue phlegmone quæpiam, ſiue nigritia, ſiue ecchymoſis, ſiue eryſipelas, ſiue œdema, vlceratam carnem obſederit, primum eius molienda curatio eſt. At verò, q̃ vlcus interim non ſolum non commode curatur, ſed multo ẽt maius redditur, id neminem lateat. Nam, ſiue contuſa fuerint circumpoſita vlceri loca, ſeu phlegmone alius'ue tumor in his conſtiterit, propria eius affectus ſanatio inuenienda nobis eſt, illud pro certo habentibus, fieri non poſſe, vt vlcus ſanetur, niſi locus, in quo conſiſtit, prius ſit ſanatus. Ac proinde Hippocrates ipſe redigens nobis in memoriam ea, quæ ſtatim in libri initio tradiderat, tum quæ reliqua paulo ante ſunt comprehenſa, tum verò hæc adſcripſit: Quodcunq; vlcus cæſim percuſſim'ue acuto telo eſt diuiſum, medicamentum enæmon, & ſiccans, & quod ſuppurare vetet, admittit. Sin caro aliqua telo tum contuſa, tum cæſa ſit, huic ita medendum eſt, vt q̃ celerrime ſuppuret: nam & minus phlegmone vrgebit, & neceſſe eſt carnes, q̃ contuſæ cæſæq; ſint, putrefactas & in pus verſas liquari: poſtea nouã carnem naſci. Indicat. n. hoc ſermone manifeſte ſolos eos vlceratarum partium affectus non eſſe ſiccandos, in quibus gigni q̃ celerrime pus cupimus, vtiq; q̃ cum aliqua putreſcentia pus fiat, obiter docens. D Porrò oĩa, quæ putreſiunt, ex calido & humido ſic afficiuntur. Ideoq; ẽt ea cataplaſmata, q̃ ex hordei farina componuntur, ceu quæ calefaciant humectẽtq;, oĩbus ijs affectibus, quibus moueri pus expedit, admouemus. Hordei nanq; farina ex aqua & oleo, itemq; panis ex aqua & oleo, præterea fomentum multæ calidæ aquæ, & tetrapharmaci uis, oĩa deniq; quæ calefaciunt & humectant, celerrime pus mouent. Ideoq; ẽt ijs partibus, quæ phlegmone infeſtãtur, vbi vehementius iam pulſitant, ſic, vt iam deſperetur de horum citra pus curatione, veteres oẽs eiuſmodi applicant medicamenta: ante verò nequaq̃. Atq; hoc Hippocrates ipſe aperte nos docet in memoratis iam verbis, quibus iubet, quæ ſine contuſione vulneratæ partes ſunt, quàm maxime ſiccare: q̃ cum contuſione quadam ſunt læſæ, ijs q̃ primum pus mouere. Quin etiã, cum dixit: ‖ Quæcũq; vlcera nõ probe & ut conuenit, expurgata, ſemper prius pullulare incipiunt, ijs maxime caro ſupercreſcit: quæ verò probe & vt decet, expurgata, ſemper ad ſiccius promouentur, ijs, niſi ſit contuſa, caro vt plurimum non ſupercreſcit. Quippe hic illud/niſi ſint contuſa/quod adijcitur, redigit nobis in memoriã, qđ in ſuperius proditis verbis eſt dictũ, nẽpe oportere oĩa ſiccari præter ea, quæ contuſa ſunt. Neque enim, ſicubi cataplaſmate, quod calfaciat humectetq;, illinuntur, q̃ phlegmone infeſtant, ex prima rõne id fit, hoc eſt, ut remedium affectus, ſed ut ſymptomatis mitigatio: ſiquidem ipſius phlegmones remedia ſiccioru ſunt virium. Audi nanque loquentẽ Hippocratẽ: Cataplaſmata œdematũ, &

Ibidem. Ibidem. Ibidem. Ibidem. Ibidem.

†Hæc nõ ſunt in græco exemplari: nec eo ſẽſu, loco paulo poſt ſequente, ſũt ab Hippocrate poſita.

ἐστι ἐν τοῖς ἀρχαίοις — eſt in antiquis

A. li. 4. f. 4. t. 3. c. 1. 471. a

A. ibidẽ. c. 2. h

phlegmones,quæ in circa poſitis conſiſtit,verbaſcum coctum,& folia trifolij cruda,& epipetri folia cocta,& polium:quippe oĩa hæc ſiccandi vim habẽt,veluti in commentarijs de ſimplicibus medicamentis docuimus. E Et compẽdiaria obſeſſarum phlegmone partium curatio per id genus præſidia obitur,quæ ſanè vel affectum prorſus ſubmouent: vel, ſi quid exiguum, quod ſuppuret,reliquerint,alterum medicamentum acre,quod educere pus queat,requiritur:vel,ſi tenuis circũpoſita cutis ſit,veliſq; celerius explicatum ægrum,ſectio petenda eſt. Cæterum curatio phlegmones per hordei farinam dolorem lenire ſtudentis eſt,non medentis & contra malum pugnãtis. Verum de talium differentia in ſequentibus plenius docet. Illa porrò mihi demonſtrata manifeſte puto,Hippocratem tum vlcera quæq; ſiccanda eſſe iuſſiſſe,tum hunc eſſe curationis finem ſanxiſſe,ipſo ſcilicet affectu indicationem præbente,non tpe. Quòd ſi quis hoc magis etiam ſibi perſuaſum cupit, librum eius de vlceribus totum diligentius euoluat. Intelliget enim illud ipſum perſpicue, tum vnã eſſe vlcerum oĩum generalem curationem,nempe quam nos proximo libro docuimus: tum verò non minus illud.nullam eſſe à tpe nec in vlceribus,nec in phlegmone, nec deniq; in alio quopiam affectu indicationem. Qm̃ verò in hunc ſermonis locum peruenimus,æquum eſt oſtendere non modo horum,quæ iam retulimus,fuiſſe inuentorem Hippocratem ; ſed etiam reliquorum oĩum ; quæcunque hunc ſcire,qui commode vlcus ſit ſanaturus,eſt opus. Videtur.n.is non ſolum vlcerũ, F quæ citra alium affectum conſiſtunt,ſanandorum rationem inueniſſe,vt q̃ in ſiccando conſiſtat,ſed ẽt priuatim per ſpecies affectuum cuiuſq;. Nã aut vitioſus ſuccus ad partem,cui vlcus inſedit,amplius non fluit,aut ẽt fluit. Ac ſi non amplius fluit,ipſi tñ,quod laborat,ſuccurrendum eſt,ſiquidẽ vel liuidum,vel nigrum,vel rubrum conſpicitur,ſcarificando, ac ſanguinem emittendo : mox (vt ipſius verbis vtar) ſpongiam ſtatim ſicciorem magis,q̃ humidiorem, ſuperimponẽdo,neq; enim, arbitror,ignorabit quiſpiam particulam illam,q̃,negationis hoc loco vim habere,tanq̃ ita diceret ſicciorem,non humidiorem:poſt hæc verò ẽt ſiccantia remedia applicando : ab his, ſi res poſtulet, rurſus ſanguinem auferendo:ac mox iterum talia peragẽdo,donec parta omnino ſanitas ſit: ‖quòd ſi labra vlceris dura calloſaq; appareant,etiam ea excidendo. Etenim de his quoque ita ait : Circularia vlcerum,ſi ſubcaua ſint,circulo præcidere,quæ abſceſſerunt, oportet, vel oĩa, vel ex dimidio circuli ſm̃ hominis longitudinem. Scripſit verò & de tumoribus,qui coniuncti cum vlcere ſunt, vniuerſis,quemadmodum curandi ſinguli ſint:ſimili modo & de varicibus, quando horum quoq; occaſione contumax ad ſanandum vlcus redditur,qm̃ aliqua ex his humiditas ad exulceratas partes defluat. Ad eundẽ modum,& cum ex toto corpore humor confluit,totum purgare iubet,nuſq̃ videlicet in his indicationem à tempore ſumens. Nam & ridiculum planè ſit adeo multas ac varias G ſæpe etiam contrarias indicationes ab vna communitate fieri. Nam,ſi etiam demus indicationẽ aliquam à tempore ſumi,quæ tandem ea ſit,dicere par eſt,ac ſumma quapiam vna eã complecti:veluti in reliquis oĩbus ipſe quoque Theſſalus facit,nedum nos. Quippe vnũ illi perpetuo indicat aſtricti corporis affectus,nempe vt remittatur ac relaxetur:vnum rurſus ſoluti,vtique ut adſtringatur. Quin etiam in ipſis ulceribus,quod ſordidum eſt,abſtergeri poſtulat:quod cauum eſt,impleri:qđ æquabile eſt,cicatrice induci:cui caro ſupercreuit,hanc ſibi detrahi,etiam eo ipſo authore. Ergo, ſicut in horum ſingulis,ita in diuturnis quoque alterum aliquid ad portionem oſtendat, qđ vnum ſit:verum non poteſt:nam & excidenda ea præcipit. At quæ'nam,quæſo,ſit iſta rationabilis à tempore indicatio:tum remedio ex ſinapi vti,de quo uanum illud nomen metaſyncriſeos uſurpat : ab hoc ex radicula uomitu:& poſtremo,cum nihil ultra inueniat,ueratro. Verum hæc quidem(quẽadmodum dixi)etiam in ſequentibus plenius dicentur,ubi nihil uſquam ullo in morbo à tempore indicari,ſed ſignum id non nunquam affectus eſſe docebimus.

A.li.4. f.4.t.3. c.2.f.472.b

Ibidem.

De Indicationibus Venæ ſectionis, & Humorum purgationis, quæ ab Vlceratarum partium temperamento, & ſubſtantia ſumuntur. CAP. 6.

VErum rurſus ad Hippocratem reuertor:Quẽ ſanè diligẽtiæ noĩe admiror cum in alijs oĩbus, H tum uerò q́ ſcopum,qui medico ad indicationem nõ in uno altero'ue, ſed prorſus oĩ morbo, ſit ſpectandus,nõ omiſerit. Eſt porrò is,qui ab affectus magnitudine ſumitur,quem nõ modo Methodici prætermiſerunt,(non enim eſt id mirum)ſed ẽt rationalium plurimi, atque etiã Empirici (quanq̃ alio modo)oẽs. Nam,vbi † in redundantis ſanguinis (ut illi loquuntur) concurſu,} uacuationem à ſe obſeruatam dicunt,manifeſte fatentur ob nullius alterius eorum , quæ in ægro uiſunt, reſpectum,ſe ad uacuationem accedere. Neque hoc dico propterea,q́ purgatio uacuatio ſit, quam redundantis ſanguinis concurſus non indicet,ſed q́ ẽt,tametſi redundantis ſanguinis cõcurſus nõ adſit,ad ipſam tñ ſanguinis miſſionem interdum ſit confugiendum:qñ,ſi ualens morbus ſit cũ uirium robore:nemo eſt, qui ſanguinẽ nõ mittat,qui utiq; in artis operibus ſit exercitatus. Quippe ipſos Empiricos uidemus,cum lapſus ab alto quis ſit, aut aliàs plaga aliqua contuſas uehementer corpori partes habuerit,ad ſanguinis miſſionem confugere, quanq̃ idem homo paulo ante ſanus fuerat,prorſuſq; redundantiæ ſanguinis expers. Ex quo patet non hoc eſſe,qđ mittendum ſanguinem indicet,ſed magnitudinem morbi,ac uirium robur,exceptis tamen à ſermone pueris. Nã & alia ratione,ſi quis etiamnum ſanus,nec adhuc quicquam læſus,in ſanguinis redundãtis concurſu ſit poſitus,nõ ſtatim huic mitti ſanguinem eſt neceſſe:immo alijs ſatisfacit inedia,alij cibi parcitas,

A.li.4.f.4.t.2. c.3.f.466.h

alij

A alíj ſoluta aluus, vel purgatio, vel frequentius balneum: alíj ſola exercitatio, vel multa frictio abunde fuit. Miſſio verò ſanguinis ne ab ipſis quidem Empiricis, íjs, qui ita ſe habent, neceſſario adhibetur. Ad eundem modum nec purgatio in ſola vitioſi ſucci abundantia conuenienter ſuſcipitur. Sed, ſicut miſſio ſanguinis vel propter ipſius abundantiam, vel propter morbi magnitudinem, ita purgatio & propter abundantiam alterius cuiuſquam ſucci, & propter vim morbi adhibetur. Ac de ſanguinis miſſione tum in alio libro egimus, tum verò in ſequentibus agemus. De purgatione in hoc libro diſſeram: deſiderant enim ægri hanc, non modo vt quod noxium ſuperuacuum, quo vrgentur, educat, ſed etiam vt quod tum ad diuerſum trahat, tum vacuet. Atque ob eam rē Hippocrates tum in reliquis omnibus operibus, tum in eo, quod de vlceribus prodidit, etiam morbi magnitudinem ad purgationis indicationem conſiderat, ‖ Purgatio, inquiens, per aluum plurimis ulcerum prodeſt: præterea vulneribus, quæ in capite ſunt accepta: item, quæ in uentre & articulis: ad hæc íjs, in quibus oſſi caries impendet. Præterea, quæ ſuuntur, & quę exceduntur, & herpetibus, & reliquis quæ vlcera diuturna reddunt, etiam quæcunq; deliganda ſunt, per aluum purganda ſunt. His verbis clare docuit ulceribus omnibus, & uulneribus, quoties præualida ſunt, purgationem eē utilem. Cum .n. trifariam non hæc modo vitia, verum etiam reliqua omnia grauia magnaq; reddātur, nempe uel propter afflictæ partis præſtantiam, uel propter affectus magnitudinem, vel propterea ꝙ ſunt cacoethe, cuiuſque horum ſeorſum uidetur Hippocrates, mentionem feciſſe, vtique in capitis uentriſq; uulneribus præſtantiam læſæ indicans partis. Ventrem autem hoc loco nō ſolum inferiorem intelligendum eſſe, ſed ēt ſuperiorem, patere cuiuis arbitror. Diuiſo nanq;, quod inter collum & crura eſt trunco in duas capacitates maximas, prior ſub thorace, ſecūda ſub membrana, quæ abdomini ſubtenditur (Peritonæon Græci uocant) continetur. Et ſanè uulnus, quod intra thoracem intra'ue etiam peritonæon penetrauit, non paruum periculum affert, potiſſimum ſiquid interiorum unā ſit uulneratum. Quin etiam cacoethe ſtatim fieri, quęcunque in articulis accepta uulnera ſunt, id quoque omnes ferè ſciunt, Empirici quidem ex ſola ipſa experientia, cui ſoli attendūt: qui verò corporis naturæ ſcientiam comparare ſtuduerunt, ex ipſa vulneratarum partium natura. Vbi enim tendones, & nerui, & carne vacua, atque oſſea loca ſunt, hic doloris, vigiliarum, conuulſionis, & delirij periculum inſtat. Tum hæc igitur vulnera, tum quæ ſuuntur, id eſt quæ adeo ſunt magna, vt ſuturis indigeant, aut ſi non his, certe deligatura, alui purgationem deſiderant. At uerò iam dictum in proximo libro eſt, quæ magna ulcera ſunt, ea uel ſuturis uel deligaturis eſſe coniungenda. Quin ēt, quibus corrumpendi oſſis periculum impendet, ea utiq; cum magnitudine phlegmones ſunt. Iam, quæcunque exeduntur, ea tum cacoethe ſunt, tum malorum ſuccorum ſoboles. Herpetes quoq; à bilioſo excremento ortū habent: reliquaq;, quæ inueterantur oīa, ex huiuſmodi quapiam cauſa proueniunt. Quare in oībus his non ſine ratione purgare per aluum iubet. In progreſſu verò hæc inſuper adijcit: In omni vlcere, cui eryſipelas ſuperuenit, purgari corpus oportet, qua parte ulceri maxime conducit, ſiue id per ſuperna, ſiue per inferna ſit. Cuius ēt ipſius rei diſcrimen in libro de ſuccis nos edocuit, auertere ‖ nos iubens ad contraria, deriuare verò ad latera: quin etiam, cum maxime influit, tum ad diuerſa reuellere. Dictum uerò & de hoc in eo libro eſt. Quare nunc quoque, ſi etiamnum fluxio ualenter irruat, reuellere ad contraria ſtudebimus, vtiq; ſi in ſuperioribus ulcus conſiſtat, per inferna purgantes: ſin autem in inferioribus ſit, ſuperiorem uentrē uacuantes. At, ſi iam fluxio reſtitit, atque in membro inhęſit, deriuare per uicina magis expedit: cū & in propinquiora translatio ſit, & purganti medicamento promptior tum acceſſus, tum attractus è uicino detur. Hanc verò rationem ad aliam quoq; artis partem ſpectare, nempe quę de ſuccorum medicatione præcipit, neminem latere arbitror. Proindeq; in ſequentibus etiam repetere eam erit neceſſe, ac totam abſoluere. Nunc illud docere uolo, tum ipſam morbi ſiue uim, ſiue magnitudinē appellare uelis, pro indicatrice quadam ſanguinis detrahendi, vel purgationis adhibendæ ſtatuendam eſſe: tum uerò Hippocratem hanc omnium, quos nouimus, primum indicationē adinueniſſe. Ac de alíjs quidem morbis in ſequentibus libris id oſtendam, de ulceribus uerò in hoc, qui in manibus eſt. Ac de purgationibus quidem mihi explicatum iam eſt. Nam, cum triplici genere morbus quiſque ſit grauis, aut propter præcellentiam partis, aut propter affectus magnitudinem, aut propter ipſius cacoetheian, omnium horum meminit Hippocrates, ubi de purgatione egit. Quid igitur (dicet aliquis) nunquid etiam ſanguinem detrahi interdum ſuadet propter has ipſas cauſas? Mihi uerò id quoque iubere uidetur, uerum breuiter nec ſine demonſtratione: veluti tum ipſi, tū reliquis mos fuit. Id ita eſſe intelliges, primum quidem, ſi hæc eius verba relegeris: Omni″ recens facto uulneri, niſi in uentre ſit, expedit ex ipſo ſtatim ſanguinem plus minus'ue effluere: quippe phlegmone minus tentabitur tum ulcus ipſum, tum quæ circumpoſita loca ſunt. Poſt hæc autem, ſi uerba, quæ in libro de vlceribus ab eo ‖ ſunt ſcripta, tum quæ in alíjs omnibus libris ſæpe propoſuit, recorderis, debere ſcilicet imitatorem eſſe medicum non tātum naturæ, ſed etiam eorum, quæ, cum ſua ſponte ueniunt, conferunt, clare iā ſenis mentem intelliges de ſanguine, cum magna ſunt uulnera, detrahendo. Si nanq; expedit in talibus ſanguinem effluere, non aūt effluxit, quod deeſt, ipſe adijcias, oportet: declarant id ea, quæ ſubiūgit, quippe hæc ſtatim cum iā dictis verbis copulat: Et ab íjs, quæ inueterata ſunt vlcera, ut ſanguis crebrò fluat efficere prodeſt, utcunque opportunū uidebitur,

Ibidem.

Lib. de Hum. à principio.

A.li.4.f.4.t.1. c.3.463.f

Non longe à principio.

videbitur,tum ab ipſis ulceribus,tum à circumpoſitis vlceri partibus. Nam,qm̃ prædixerat omni vlceri recens facto ſanguinem emitti debere,cernens,niſi etiam de inueteratis mentionem faceret, fore vt ab aliquo putaret̃ de recentibus tantum ita pronunciaſſe,idcirco illud recte adiecit,& ab inueteratis ulceribus ſanguinem mittendum eſſe. Ac,ſi perpetuum eſt,quod ab eo didicimus,incipientem fluxionem ad contraria trahendam eſſe:fixam verò iam in laborante particula vacuandã eſſe vel ab ipſa particula,quæ affligitur,vel à maxime vicina: in promptu nobis & de ſanguinis detractione colligere nunc eſt, ꝙ in principio hæc è longinquo, poſtea ab ipſis exulceratis partibus, ſit emolienda. Quin etiam,ſi ijs,quæ iam dixi,illud quoque adijcias,nempe ꝙ ipſum,qui redũdat, ſuccum vacuandum eſſe Hippocrates ſuadet,aliàs ſanguinis detractionem adhibebis,cum videlicet is vincit:aliàs pharmacum,quod ad bilem flauam,vel atram,vel pituitam educendam vim habet,dabis, Illius interim in oĩbus his non immemor,non eſſe ulceris, quà ulcus eſt,ullam id genus curationẽ,ſed vel vitioſi,qui coniunctus eſt,ſucci,vel redundantiæ,uel phlegmones, uel herpetis, vel eius generis alterius:Sed nec illius oblitus,ꝙ aliquid interim ex ijs,quæ vlceribus accidunt,indicationem propriam ſuggerat,veluti & magnitudo. Dictum aũt & de ipſis vlceribus eſt in libro, qui hunc præcedit:vbi ulcerum differẽtias oẽs, & quot, & quæ ſint, & quæ ſit vniuſcuiuſq; indicatio,expoſuimus. Præberi tamen uacuandi indicationem ab ipſa ægritudinis vi,in eo libro non dixi propterea,ꝙ & longiorem demonſtrationem requirebat, & totius corporis curam cum ulceribus in eo non coniunxi:hic verò exequutus ſum,quantum ad rem propoſitam erat vtile.

E F

De reliquis Indicationibus Vlcerum curandorum,maxime verò de ijs,quæ à Poſitu, & Figura partium oriuntur. CAP. 7.

NAm abſolutus ſermo de hoc genere indicationis,quam à magnitudine morbi ſumi diximus, ẽt in ſequentibus habendus reſtat:pari modo de indicatione,quæ ab ætate ſumitur: præterea de ea,quæ ab humoribus ſanandis accipitur. Ad eundem modum, & quæ ab afflictis partibus indicatio exhibetur,conſummatius in ſequentibus libris tradetur. Nunc enim,quod ab earum natura,id eſt temperamento,& ſubſtantia ſumi ad curationem potuit,tm̃ diximus: quæ verò tum à poſitu,tum à forma,itemq; vſu,præterea ſenſus acumine hebetudine'ue,indicatio ſuggeritur, hãc nõ attigimus. Dicatur itaq; & de his,quantum ſit ad ulcerum curationem utile. Igitur,"quæ acuti ſenſus pars eſt,eam ꝗ maxime citra dolorem curare tentandum: tradita verò eiuſmodi remediorum materia eſt in ijs libris,qui ſunt de ſimplicibus medicamentis inſcripti. Quæ parum acri ſenſu eſt, hæc,ſi affectus ita ſuadet,valentiora remedia recipit. Et principis quidem membri robur ſeruari oportet:veluti latius,vbi de phlegmone agemus,docebitur: Quod tale non eſt, licet,huic eam medendi rationem tutò adhibeas,quæ relaxando remittendoq; mitiget,Chalaſticen Græci vocant. Atque hæc quidem in ſequentibus fuſius tractabimus. In hoc libro indicationem,quæ & à poſitu, & à figura partium ſumitur,trademus,atque ita quarto huic libro finem imponemus. Hinc igitur excogitatum eſt ei,cui exulceratus ventriculus ſit,medicamenta eſſe bibenda:Cui gula,non ſemel, nec tota ſimul aſſumenda,ſed paulatim & aſſidue:quando ex tranſitu & contactu vulneribus,quæ hic ſunt,vtilitas accedit,non ex continendo,& diutius adhærendo, ſicut ijs,quæ in ventriculo ſunt. Quinimmo & ꝙ craſſiora hæc & magis lenta ſint adhibenda,id quoque à poſitu figuraq; eſt indicatum. Nam,quoniam gula tranſitus quidam comeſtorum bibitorumq; eſt,idcirco remediorum eget,quæ adhærere,& vndiq; quaſi concreſcere,& agglutinari poſſint: non autem quæ elui ac defluere ſunt prompta. Ac circa partes eius veluti concreſcunt,quæ craſſa ſunt:agglutinantur,quæ lenta ſunt. Quæ verò vlcera in craſſis ſunt inteſtinis,ijs,quæ per ſedem inijciũtur, remedijs magis egent, quippe cui magis ſunt propinqua: Quæ in tenuibus habentur(qm̃ & longinquiora ſunt,& medio ſitu poſita)ambo requirunt,& quæ ſuperne ſumuntur,& quæ per ſedem infunduntur. Sanè cõis omnium internarum partium indicatio eſt, vt ea eligantur, quæ animalis naturæ maxime ſint familiaria,ſiue ea cibi ſint,ſiue medicamenta:fugiantur reſpuanturq; huic contraria: quanq; in ijs,quæ foris ſunt,ulceribus innoxius ẽt talium medicamentorum eſt vſus,æruginis,æriſq; vſti,& æris ſquamæ,& cadmiæ,& pompholygis,lithargyri,& ceruſſæ. Hæc igitur & ſimilia interioribus exhiberi non debebunt. Porrò proditum de natura horum eſt tum in tertio de temperamentis volumine,tum in libris de ſimplicibus medicamentis. Eligenda uerò alimenta ſunt,ſi quidem ad cicatricem perducere,aut glutinare ulcus ſtudemus,tum auſtera,tum glutinoſa,tum quæ minime mordeant:S in emundare,quæ modice abſtergeant:quod munus mel non coctũ præter cætera præſtat. Auſteræ uerò potiones,& eiuſdem rõnis alimenta cuiq; ſunt nota. Voco auſterũ id, qd' Styphon quoq; græce,id eſt adſtringens,dr̃: Acerbum verò,quod intenſum auſterum eſt,græce Stryphnon. Quæ uerò medicamenta citra internarum partium moleſtiam ſumãtur,ea tradita ſunt in ijs libris, qui de medicamentis ſunt ſcripti:dicet̃ tamen & nũc eorum formula. Ergo internis ulceribus opitulantur hypocyſtis,& balauſtium,& cytini punicorum,& galla,& malicorium,& terra* ſamia,& lemnium ſigillum,& rhois roſarumq; ſuccus,& acacia,aliaq; id genus,quæ vlceribus internis præſidium afferunt,nec vllam viſceribus noxam inferunt. Danda verò hæc ſunt ex aliquo adſtringentium decocto,vel mali cotonei,vel lentiſci,vel ſummorum rubi vitis'ue,vel myrtorũ,vel deniq; ex vino aliquo auſtero. Non latet aũt & de uini uſu,quod cauendum id eſt, vbi phlegmones ſuſpicio adeſt.

A.li.4.f.4.t.3. c.2. 471.d

G H

A adeſt: aliàs dari nihil vetat. Nec illud obſcurum eſt, eiuſmodi medicamina præparanda, ac iam dictis humidis excipienda eſſe: tum verò tragacanthen & gummi illis admiſcenda, potiſſimum ſi quis ea ijs, quæ in gula ſunt, exhibebit. Sed & gargarizare quoque iubendum eſt ei, qui ad fauces & pariſthmia his vtetur. At ad vlcus, quod in aſpera ſit arteria, vt ſupinus quàm diutiſſime in ore teneat, ac omnes, qui illic ſunt, muſculos relaxet remittat'q;, præcipiendum: influit enim ſic ſenſim & paulatim de medicamento aliquid ſenſibiliter & manifeſte in ipſam arteriam: nam, & cum naturaliter ſe habet, ſcire licet potionis non nihil huc percolari. Sed, veluti in ſecunda valetudine, ita nimirum in aduerſa cauendum eſt, ne largius influat, vtpote quod tuſſim excitabit. Nam, quoad humor vndiq; iuxta tunicas arteriæ, ceu iuxta murũ aqua, deſcendit, tuſſim vtique non cit: ſi quid per mediam ſpiritus viam incidit, tuſſes ſtatim excitat. Tum hæc igitur à ſitu & forma partium omnia ſunt deſumpta: tum verò non minus illud, quod omnibus medicamentis, quæ thoracis & pulmonum
A.l.3.f.10.t.5 c.5.274.f vlceribus ſunt deſtinata, mel" ſit admiſcendum: quando, ſi auſtera ijs duntaxat medicamenta exhibebis, eam in ventriculo morabuntur. Ergo digeſtionis eorum in corpus, inſtrumentum mel erit, ac celeris tranſitus veluti vehiculum: cum eo, quod nec vlceri nocebit. Ad eundem modum, quoties in veſica & renibus vitium conſiſtit, non ſolum mel ipſum, ſed etiam eorum, quæ vrinas mouent,
B quippiam, vlcerum medicamentis miſceri oportebit. Illud quoque patere, vel me tacente, cuiuis arbitror: exulceratas partes tum ex earum ſubſtantia, tum functione, tum vtilitate, tum poſitu, tum figura diſcerni. Monſtratum autem id abunde eſt in libro de notis affectorum locorum. Verum non eſt de illis nunc locus. Rurſus igitur ad medendi methodum reuertor. Aio igitur nõ hæc modo, ſed etiam alia non pauca ex figura partium poſitura'que indicari: quippe quando nec deligare commode ægram particulam poſſis, niſi prius vel ex figura, vel poſitura, vel vtriſque, indicationẽ ſumpſeris: ſed nec immittere in ſedem clyſteris fiſtulam commode queas abſque eius generis indicatione. Iam per penem inijcere medicamenta in veſicam ſæpe neceſſum eſt. Illud de cathetere apponere opus non eſt, quòd eo probe vti omnino nequeas, niſi & poſitum & figuram totius veſicæ planè perſpectam habeas. In talibus ergo omnibus clare patet non parum ad totam curationem affectum ipſum locum indicare. In ruptis autem, (quæ Rhegmata Græci vocant,) plures indicationes in idem concurrunt: ſiquidem, & quæ à poſitura capitur, recte ad examen venit. Nam propterea, quod & in profundo corporis ſunt, & latent, idcirco diuerſam curationem ab ijs, quæ apparent, poſtulabunt. Quoniam verò cum ecchymoſi quidem omnino, aliquando verò & cum contuſione circum ipſam præruptam carnem conſiſtunt, idcirco plures curationes indicabunt: ſemper enim
C pro affectuum numero, etiam medendi indicationes reſpondent. Ac docebitur quidem, vbi de phlegmone diſſeremus, locupletius, quòd valentiora medicamenta requirant, quæcunque in profundis partibus laborant, quàm quæ in ſummo corpore ſunt affecta. Nunc id ſaltem arbitror patere, quod ſolui neceſſum eſt præſidiorum, quæ foris applicantur, vim, vbi, quod ab his iuuandum eſt, in profundo latet: quare intendere hanc eatenus oportebit, quatenus per tranſitum ad profundum eſt remittenda. Sanè ecchymoſis omnis, vacuationem pro remedio curationis indicat: quare calfacientibus huic & modice ſiccantibus medicamentis eſt opus. Quippe, quæ vehementer ſiccant, digerunt illa quidem in principio euidentius, quàm quæ ſunt imbecilla, cæterum non nihil ipſius vitij ſcirrhoſum difficile'q; curatu relinquunt. Ac dicemus de his in ſequentibus diligẽtius: ſed & nunc, quantum ad rem pertinet, abunde eſt dictum. Quę enim humectant calfaciunt'q; pharmaca: præterea hæc, quæ omnes iam græce uocare Chalaſtica, id eſt relaxantia, ſolent: atque ex his quæcunque ad ſiccius paulo vergunt, nec tamen adhuc clare manifeſte'q; contrahentia ſunt, quæ Syntatica vocant: hæc omnium ſunt ecchymomatum remedia. Curandum verò eſt, vt vnà cum ruptis, quæ in profundo hærent corpore, hæc tum vires magis habeant intentas: tum ipſa magis acria magis'que diſſipantia ſint: tum (vt ſemel dicam) tanto efficaciora, quanto magis à cute ad profunda ecchymoſis exceſſit. In talibus" ſanè nec cucurbitæ vſus ſit inutilis: id etiam eſt inſtrumentum ad violentum attractum à medicis excogitatum. Cæterum, cum totum ecchymoma digeſtum per halitum eſt, ſiccare iam vehementius ruptum ipſum permittitur, ac deligatura coniungere, omnia'que in ſumma facere, quæ, vt vlcus coaleſcat, efficiant. Ergo, ſi euocatum celeriter ecchymoma ſit, facile coaleſcet rupta ipſa caro: ſin longiore ſpatio, ſordes multa ſubnaſcens mediũ inter vlceris labra ſpatium occupat ita, vt iam coire ruptio non poſſit. Atque inde adeo fit, ut qualibet leui de cauſa nos hæc ſui admoneant: nam, ſiue quis obriguit, ſiue parum concoxit, ſiue febri laborauit, ſiue ſe vehementius fatigauit, eiuſmodi particulis ilico dolet: non enim in idem coiere ruptionis labra, ſed tantum prope ſunt admota: quo fit, vt lene momentum ea facile ſeparet, & medium locum ſuperuacuo humore repleat. Et quid, quæſo, aliud, quàm aſſidue nouum ecchymoma his gignitur: & primo illi, cum videlicet primum caro eſt rupta, ſimile: niſi quòd nunc ex tenui magis ſaniẽ conſtat, cum in principio è ſanguine ecchymoma eſſet: ideo'que facilius etiam nunc, quàm intra initia, digeritur.

*AP. ξηραντικὰ. i exiccantia.

* τμητικώτερα. i. incidẽtia.

A.li.4.f.4.t.2. c.3.467.a

Hæc itaque, quæ hactenus diximus, diſputationi de vlceribus ſatisfacient. Finem'que iam quarto huic volumini impono.

GALENI

GALENI METHODI MEDENDI IDEST DE MORBIS CVRANDIS LIBER QVINTVS

ARGVMENTVM LIBRI

Sanguinis Profluuia, quæcunque venis vel arterijs læſis contingunt, ſanantur, ac Vlcera in pene vel in ſede.

Epilogus vniuerſæ Vlcerum curationis ſuperioribus libris explicatæ. CAP. 1.

QVemadmodum quis vlcerum curationem optime moliatur, cum duobus an
te hunc libris docuerimus, illud obiter oſtẽdimus, reliquos omnes medicos,
qui ſimplicium in nobis particularũ elementis minime inquiſitis artẽ adeũt,
non poſſe quicq̃ certa rõne ſanare, minime q; omnium, qui Theſſali dogma F
profitẽtur. Reliqui nanq; ea saltẽ vlcera, quæ in diuerſis ſint partibus, diuer-
ſis rõnibus ſananda cenſent, ipſa nimirum experiẽtia docti. Qui verò Theſ-
ſalum authorẽ ſequuntur, propter excellentẽ ſcilicet ſapiẽtiam, omne vlcus,
quacunq; in parte animalis ſederit, ſimilis egere curationis putant. Quippe,
ſi cauum ſit, impleri: ſi æquale, cicatrice induci: ſi caro ſupercreſcat, hanc detrahi: ſi cruentũ, recẽs q́;
ſit, agglutinationem poſtulare aiunt: ceu verò, qui hæc norit, eũ rectè mederi ſit neceſſe: nec ſit hæc
ratio ẽt cuilibet è plebe communis, cum nemo ſit, qui horum quidq; ignoret. Cæterũ nec, quemad-
modum carne implendus ſinus ſit: nec, quemadmodum ad cicatricem perduci, quod impletũ eſt,
debeat: aut cõprimi, quod ſuperauctum: aut coaleſcere, quod purum citra q́; ſinum eſt, intelligunt:
ſunt enim eiuſmodi opera tantũ medicorũ, quæ vel ratione vel expẽrientia, vel vtriuſque ope ſunt
inuenta. Rurſus igitur repetẽtes, ſummatim ea percurramus, quò dicẽdorũ caput cum dictorum
copuletur calce. Monſtratũ eſt omne" vlcus ſiccantia medicamenta requirere: Cæterũ, quod ſinum A.li.3.f.10.t.4 c.18.271.f
habet, vt minus ſanè, q̃; reliqua, ſic ea, quæ, præterq̃; ꝙ modice ſiccent, etiam abſtergendi facultatẽ
obtineant, deſiderare: Quod verò coniungi ſibi labra poſtulat (cuiuſmodi ſcilicet ſunt, quæ medi-
cis latine Cruenta, græce Enæma dicuntur) huic tum, quæ magis etiam ſiccent, tum verò, quæ ci- G
tra abſterſionẽ leuiter adſtringant, opus eſſe: Iam, quæ vlcera perduci ad cicatricẽ poſtulant, hæc nõ
ſolũ magis adhuc ſiccantibus, ſed etiã ſtrenuè adſtringentibus remedijs egere: Quòd ſi caro eorum
præter naturæ modum intumuit, acria & demolientia (quæ eadem calida ſicca q́; neceſſario ſunt)
deſiderare. Si quod verò aliud ſymptoma vlceri adiunctum erat, ab eius natura curationis indicatio
ſumebatur: atq; ex hac rurſus remediorũ facultas petebatur: Si nanq; ſordes innaſceretur, quę hanc
tollerent, opus eſſe: ea q́; omnia abſtergendi vim habere multo ſanè maiorem, q̃; ea, quæ carne im-
plerent: Si verò copioſior in his humiditas cerneretur, etiam quod magis ſiccaret, medicamento
opus eſſe, cęterum quod propriam ſpeciem nõ egrederetur: Ac, ſi agglutinaturũ medicamentum
eſſet, ſiccans adſtringens q́; id eſſe debere: ſi carne impleturũ, ſiccans & abſtergens: atq; in ſingulis
reliquorũ, vti dictum eſt: Si verò intemperata ſubiecta caro eſſet, primum eius intemperantiæ ſuc-
currendum eſſe, vtiq;, quæ ſiccior iuſto eſſet, hanc humectantibus: quæ humidior, ſiccantibus: tum
quæ calidior eſſet, refrigerantibus: quæ frigidior, hanc calefacientibus: &, ſi gemina qualitate eſſet
intemperata, pharmacum quoque eligentibus, quod gemina eſſet qualitate cõtrarium: Quippe id
oĩum, quæ præter naturam ſunt, cõe eſſe, non poſſe ad naturam ſuã redire quicq̃ ſine ijs, quæ ipſi
facultatem haberent contrariam: Conſiderandas præterea & intemperantiæ cauſas hoc tempore H
eſſe, ſiue hæ totius corporis eſſent cõmunes, ſiue quarundam partium propriæ, quæ videlicet per
ſocietatem (quã Symphatheian vocant) exulceratũ membrum infeſtarent: Medẽdum verò primũ
eſſe cauſæ, quæ intemperantiam adhuc foueret: poſt hanc verò ipſi, quæ iam facta eſſet, intemperan
tiæ: quippe hanc cõem indicationem eſſe omniũ, quæ ex cauſa quapiã oriantur. Oſtendimus autẽ
tum ab vlcerum differentijs diuerſas præberi indicationes: tum eas, quæ à laborantis corporis tẽpe-
ramẽto ſumunt, diuerſam ab his habere rationẽ. Siquidem illæ, cum ex ijs, quæ præter naturã ſunt,
ſumant, oẽs contraria eſſe adhibenda dictant: hæ, cum ab ipſa natura capiantur, ſimilia. Nam, ſi qua
ſiccior pars eſt, ea magis ſiccari poſtulat: quæ minus talis eſt, ea minus eſt ſiccanda. Ad eundem cer-
te modum & de calefaciendo refrigerando q́; eſt præceptum. Nec illud omiſimus, ex præcellentia
membri, aut contrario ſtatu, item q́; ex ſenſu acri hebete ue diuerſum medicandi conſilium peti.

De Vnitatis ſolutione in Vena, vel Arteria. CAP. 2.

ERgo, quod reliquum eſt huius morborum generis curandi, id nunc apponamus. Nos genus
id, lucidioris doctrinæ cauſa, vnitatis ſolutionem appellauimus: nec refert, ſi continuitatis ſolu-
tionem voces. Incidit hęc nõ in ſimilaribus modo, & ſimplicibus partibus, ſed ẽt in cõpoſitis, & in-
ſtrumentalibus. At verò remediorũ indicationes aliæ à ſimilaribus ſumunt, aliæ ab inſtrumentali-
bus.

A bus. Quarum ambas norunt, qui methodum Hippocratis conſectantur, propterea, ꝙ vtrarunque partium naturam intelligunt: alteram autẽ duntaxat (nempe quæ ab inſtrumentalibus præbetur) qui Eraſiſtratum, & Herophilum ſequuntur. Quare in ijs, qui ſequentur, ſermonibus, quæcunq; à calido, frigido, humido, & ſicco, corpore morbo'ue indicationes ſumuntur, nullius certe methodũ hi habebunt: quæ verò à forma, poſitu, præcellentia, acri ſenſu, aut his contrariis præbentur, has nõ ignorabunt. Illuſtrius erit, quod dicimus, ſi partes ipſas propoſuerimus. Quoniam igitur de ijs maxime vlceribus, quæ in carnoſis accidunt partibus, hactenus abunde tractauimus, nunc tempeſtiuũ videtur de ijs agere, quæ in arteria, vena, & neruo contingunt: nec de ijs abſolute, ſed vt in quouis ſunt, viſcere, vel deniq; inſtrumentali animalis parte. Ergo, ſicui arteria vena'ue magna vulnerata eſt, & copioſum ſanguinis profluuium continuo ſuperuenit, & glutinari id vulnus difficile quidem etiam in vena eſt: in arteria verò non ſolum difficile, ſed etiam quod fieri (ſicut non nullis medicorum eſt viſum) omnino fortaſſe non poſſit. Dicendum ergo viciſſim de vtriſque eſt, ac prius de ſanguinis profluuio: ſecundo loco de agglutinatione. Quoniam autem, & per anaſtomoſim, & per diapedeſin, vt mox docebimus, profluuia huiuſmodi fiunt, non alienum ſit propterea, ꝙ curationem communem habent, etiam hoc loco de ijs meminiſſe, tametſi ex alio eſſe morborum gene-

A. li. 4. f. 4. t. 2. c. 16. 469. c

B re videantur. Sanè "profluit ex vena, vel arteria ſanguis, aut reſerato earum ore, aut tunica earũ diuiſa, aut (vt ſic dicam) tranſcolatus, ſiue ſudoris modo tranſmiſſus. Porrò diuiditur ipſa tunica tũ ex vulneratione, tum contuſione, tum ruptione, tum eroſione. Anaſtomoſis accidit propter tum vaſis imbecillitatẽ: tum ſanguinis, qui ad os eius impetu ruat, copiam: ad hæc, acrem quampiã, quę illi extrinſecus incidat, qualitatẽ. Diapedeſis verò ex tunica quidẽ ipſa rarefacta, ſanguine verò tenuato oritur: accidere præterea interim poteſt & ex gracilium vaſorum ore adaperto. Dicẽdum igitur eſt de horum affectuum vnoquoq; ſeorſum: ac primum de diuiſione, quam vel ex eroſione, vel vulnere, vel contuſione, vel ruptione diximus accidere. Quæ itaq; vulnerant, ea ſunt acuta, atq; ad ſecandum habilia: quæ contundendo ſoluunt, ea grauia dura'q; ſunt: quæ rumpunt, omnia id tenſionis interuentu faciunt: idem & intenſior actionis vehementia facit, tum ſucci abundantia, nõ vtiq; virium reſpectu, ſed cum à vaſe ſuo non continetur: etiam caſus ab alto, tũ graue quippiam durũ'q; incidens. Quippe eiuſmodi aliquid cum vel vaſis vacuis, vel puſillam omnino rem continentibus, in ea inciderit, ſi durum ex oppoſito obiectum habet, contuſa reddit: At, ſi plenum vas ſit, prius id rumpit, ꝙ̃ contundat: cũ ſit, quod tum accidit, perſimile, ac ſi vtrem veſicam'ue impleas, atq; in hãc lapidem iactes: vel contra lapidi vtrem violenter illidas. Sanè huic perſimile eſt, quod accidit in ca

C ſibus ab alto: quam nanque rationem vter habet ad lapidem, hanc homo habet ad ſolum. Quiſquis verò ex maximo acutiſſimo'q; clamore, in pulmonibus vas perfregit, is violentiæ actionis acceptũ malum referet. Similiter huic, & qui ex eo, quòd prægraue onus aut humeris imponere eſt conatus, aut aliàs manibus attollere, vas fregit. Atq; hoc etiam magis, cui ex concitatiſſimo curſu, aut valentiſſimo ſaltu, aut aliter particula vlla violenter extenſa id accidit: eſt enim id quoq; perſimile, ac ſi funiculum: aut lorum quàm maxime diſtendas. Porrò perrumpit quoque non pauca propterea, ꝙ ſanguinem, quem in ſe habent, non continent, potiſſimum cum flatulentus is ſit, indicio ſunt tum dolia, quæ ſępe muſto rumpuntur: tum alia multa valentiſſimorum corporum.

Quibus remedijs Venarum & Arteriarum Vlcera agglutinari, & Fluxus ſanguinis deriuari, ac reuelli queat. CAP. 3.

AC, ſi ex vulnere, vel clamore, vel caſu, vel contuſione perruptum vas eſt, vtiq; in his cauſa ipſa deſijt: Si verò ex abundantia, fieri poteſt, vt vas ẽt amplius rumpatur, effectrice ſaltem adhuc manẽte cauſa. Atq; in hoc quidem affectu vacuanda quã primũ abundantia eſt: abhinc ſanguis ſupprimendus: mox vlcus ipſum curandum. Vbi verò effectrix cauſa iam deſiit, primum ſiſtere ſanguinem expediet, poſt vlcus ſanare. {Quomodo igitur ſiſtemus ſanguinem?} Obturato "quidem,

A. li. 4. f. 4. t. 2. c. 17. 470. a

D quod perruptum eſt: auerſo aũt atq; aliorſum trãslato, quod per id ferebatur: qñ, ſi id eo, quo inter initia, impetu confluat, oſculũ'q; vaſis pari modo pateat, citius planè moriatur animans, quæ profluuio laborat, ꝙ̃ ſanguis ceſſet effluere. Porrò vlcus ipſum claudetur vel labris eius, quæ diſſident, in idem adductis: vel oſculo eius obſtructo. Adducentur in idem labra eius tum noſtrarum manuum opera, vbi ſic ad manum vlcus ſe exhibet: tum per deligaturam: tum verò per ea remedia, quæ refrigerent, & adſtringant. Neq; enim ſuere fas eſt arteriæ venæ'ue vulnus: veluti dixerint, qui nullã à vulneratæ partis ſubſtantia natura'q; ſumi indicationem aiunt. Obſtruetur vaſis oſculum & ſanguine ipſo concreto (qui Thrombos græce dicitur:) & ijs, quæ foris illi imponuntur. Poſſunt autẽ ſuperimponi tum carnoſæ ipſæ, quæ circa vlcus ſunt, partes: tum in non nullis vulneribus ipſa cutis: ad hæc quæcunq; ipſi comminiſcimur. Ea ſunt & linamenta, quos Motus græce vocant: & medicamenta ea, quæ idcirco, quòd ex lenta craſſa'q; ſubſtantia conſiſtant, meatus obſtruunt, (Græci Emplaſtica uocant:) præterea quæ cruſtam, quam Græci Eſcharan vocant, efficiunt: quippe hanc quoq; ceu ſeptũ quoddam huiuſcemodi vlceribus ueteres excogitarunt. Efficiunt hanc tum ignis ipſe, tum quædã medicamina quibus ignea uis ineſt. Atq; his quidem rebus obſtruitˆ uaſis oſculũ.

Verba interpretis.

Auertitur aũt ſanguis, atq; ad alia membra cõuertitˆ, tum {ad proxima} deriuatus: tũ {ad cõtraria} reuulſus: Illud Parocheteuſin: hoc Antiſpalin gręci uocãt. Nã hęc quoq; ‖ Hippocratis inuenta ſunt,

Lib. de Humoribus à principio.

omnis

omnis ſcilicet immodicę vacuationis communia remedia. Deriuatio ad vicina loca fit, cũ id, quod E per palatum vacuatur, per nares deriuatur: reuulſio autem ad contraria, cum ad inferna reuellitur. Rurſus, quod per ſedem profluit, id per uuluam deriuamus: ſurſum verò reuellimus. Ita nanque & natura ipſa facere ſolet. ‖ Mulieri enim, inquit Hippocrates, ſanguinem vomenti menſes ſuperuenientes remedio ſunt. Hac igitur de cauſa, ſi ‖ vel menſes confertim eruperint, vel ſanguis ab vtero quoquo modo profluxerit, ſurſum reuelles, cucurbitam ″ maximam ſub mammis defigens: nam & hoc Hippocratis inuentum eſt. Eandem ob cauſam, cum è naribus ſanguis erumpit, id retinent maximæ in præcordijs defixæ cucurbitæ. Infigiendæ autem ſunt, ſi ex dextra nare profluit, ſuper iecinore: ſin ex ſiniſtra, ſuper liene: ſi ab vtraque nare, ſuper vtroque ſunt imponẽdæ viſcere. Quòd ſi reſolutus adhuc æger non ſit, etiam vena ex eo cubito incidenda eſt, qui profuſioni è directo reſpondet: vbi paulum detraxeris, mox vnam horam intermittens, rurſus detrahes: poſt iterum atque iterum, pro laborantis viribus. Ad hunc modum & reliquas omnes fluxiones (quippe communis ratio eſt) tum ad contraria reuocabis, tum per vicina deriuabis, vtique, quæ per aluum fluunt, ea vel per vrinas, vel vterum tranſmittens: quæ verò per vrinas, ea vel per vterum, vel per ſedem trãſferens: pari modo, quæ per vterum erumpunt, vel per urinas, vel per aluum: quæ verò in oculis, aure, vel palato fluxiones accidunt, eorum ad vicina deriuatio per nares eſt. Reuulſio verò in ijs, F quę ſupra ſunt, omnibus, deorſum ſemper agitur: ſurſum, in ijs, quæ ſunt infra. Præterea à dextris ad ſiniſtra, ſicut ab his rurſus ad illa: ſimiliter ex ijs, quæ intus habentur, ad ea, quæ foris ſunt: contra'que ab his ad illa. Ergo frictio contrapoſitæ partis, potiſſimum per ea medicamenta, quæ calefaciant: præterea vincula valentius adducta: ijs, quæ ad contrarium reuocant, remedijs ſunt annumeranda. Non ſecus profectò & naturalium meatuum, qui poſiti ex aduerſo ſunt, recluſio. Quæ verò id præſtare medicamenta poſſint, tradita eorum materia à nobis eſt in libris, quos de medicamentis prodidimus: ſed de omni fluxione in ſequentibus etiam libris tractare neceſſum erit.

Nunc ad ſanguinis profluuium eſt redeundum. Quippe de genere ″ obturantium quodammodo eſt & vinculum ipſis profluentibus vaſis iniectum: ipſi'que noſtri digiti, dum ea committunt, ſtringunt q; . Eſt & alia huc pertinens ligatio, quam Græci Epideſin vocant: quanquam ipſum vas circulo non complectitur, ſicuti vinculum: verum cum ex parte complexu ſuo committat quodam modo vulnerati membri diſſidentia labra, & quæ ſuperimpoſita ſunt, contineat, merito inter claudentia remedia numeratur. Præter omnia iam dicta, inter hæmorrhagiæ remedia cenſeatur & appoſitus vulneratæ partis ſitus. Porrò appoſitus fuerit, ſi ad geminum hunc finem ſit directus, nempe vt & dolore pars careat, & ſurſum ſpectet: ſi verò vel prona ſpectet, vel doleat, non ſolum pro- G fluuium non ſiſtetur, ſed etiam, ſi non ſit, prouocabitur. Ergo, qui hæc norit, ſi quando aſtiterit ei, cui ex vulnere ſanguis profluit, (de his enim primum agam) ilico digitum ſuper os vulneris vaſis imponat, blande innitens, ac ſine dolore comprimens: quippe ſimul tum ſanguinem ſiſtet, tum cum concreſcere in vulnere faciet. Quin immo ſi vas, vnde profluit, alte ſit demiſſum, certius ipſius tum poſitum intelligat, tum etiam magnitudinem: præterea, vena'ne ſit, an arteria: poſt hæc iniecto unco attollat, ac modice intorqueat. Quòd ſi ne tunc quidem ſiſtitur ſanguis, ſi vena fuerit, tentet citra vinculum ſanguinem ſupprimere aliquo ex ijs medicamentis, quæ ſanguinis ſupprimendi facultatem habeant. Sanè optima horum ſunt emplaſtica ea: quæ ex frixa reſina, & farinę triticeæ tenuiſſimo polline, & gypſo, alijs q; id genus ſunt confecta. Sin arteria ſit, duorum alterũ, aut vinculo amplectens, aut totum vas præcidens, profluuium ſiſtes. Sanè vinculum magnis quoque venis inijcere interdum cogimur: atque etiam interdum totas præcidere vtique trãſuerſas. Incidet autem huius neceſſitas in ijs, quæ ex profundiſſimo loco rectæ aſſurgunt, præſertim'que per anguſtas, vel principes particulas. Quippe ita retrahitur ex vtraque parte pars vtraque, celatur q; ac integitur à ſuperiacentibus corporibus vulnus. Tutius tamen eſt vtrunque facere, & vinculum vaſis radici inijcere, & quod deinceps habetur præcidere. Radicem vaſis voco priorem eius partẽ, H quæ vel iecinori propior eſt, vel etiam cordi: hæc in collo ab inferiore eſt parte: in brachijs & cruribus à ſuperiore: in ſingulis'que reliquarum partium, prout ex diſſectione intelligere licet: quã nec ipſam amethodi iſti Theſſalij admittunt.

c. Apho. 32. Ex ord. 4 d

c. Apho. 50. Ex ord. 42 a.

Ex 2. Epid. lect. 6. circa medium.

A. lib. 1. f. 4. c. 23. f

A. ibidem.

Quo pacto Implenda carne ſint Vlcera, cum Sanguinis impetum ſtiterimus: ac de Medicamentis, quæ Cruſtam inducunt. CAP. 4.

HIs peractis implendũ carne vulnus q̃ primũ eſt prius, q̃ vinculũ à vaſe decidat. Niſi enim, ꝓdicta caro prius locũ, qui circa pręciſã arteriã eſt, impleuerit, ſed locus aliquis vacuus ſuperfuerit, utiq; , quod Græci Aneuriſma dicunt, ſequit̃. Quã ob rẽ eo potius gn̄e ſanguinẽ ſiſtentium utẽdũ ſuadeo, quod ſua lẽtitia meatus obſtruat, (emplaſticon uocãt) q̃ quod cruſtã efficit̃, ꝓpꝫa, q̀ & citius & minore cũ periculo poſt ipſum implet̃ uulnus. Quippe periculum in altero eſt, ne, ſi defluat cruſta, rurſũ ſanguinis ꝓfuſio ex uaſe excitet̃. Optimũ igit̃ oĩum, q̃ noui, medicamentorũ, quo ẽt ad cerebri membranarũ hęmorrhagias tutiſſime utemur, eſt, qđ nunc ſubijciã: Thuris pars una, aloes partis unius ſemiſſi miſcet̃: mox cũ utẽdi tẽpus inſtat, tm̃ huius cum oui candido ſubigitur, quantũ mellis reddat craſſitudinem: hoc dehinc ″ leporis molliſſimis pilis excipitur: deinde tum uaſi ipſi, tũ ulceri toti, liberaliter imponit̃. Alligandũ aũt id forinſecus faſcia eſt ex tenui linteo: cuius faciæ

A. li. 3. f. 3. t. 1. c. 9. 240. f

primi

A primi quatuor quinque'ue amplexus ipſi profluenti vaſi inijcientur: abhinc vaſis radicem verſus ducentur, in quibus videlicet partibus radicem verſus ducere licet: licet autem ferè in omnibus
A.l.4.f.4.t.2. c.17.470.c præterquàm cerebri membranis. His factis, vbi tertio die ſolueris, ſi tutò adhuc medicamen vlceri adhæret, aliud rurſus ſuper impones: ac veluti linamentũ id, quod ex pilis factum inhæſit, madefaciēs deligabis ita, vt initio deligaſti. Sin prius ſua ſponte linamentum decidat, radicem vaſis digito blande cõprimens, quatenus videlicet nihil confluat, hoc quidem ſuſpenſa manu adimes, atq; alterum impones. Ad hunc modum, quoad carne munietur, curare vas debebis, vtique à principio ad finē vſque particulam ſupinam ſeruans, cuſtodito tamen in hac ſitus figura, modo. Vitandum enim, ne dolor incidat, ac rurſus profluuium excitet: cum nihil ſit, quod profluuiũ magis, quàm dolor, prorītet, & phlegmonas augeat. Hoc medicamento multifariam vtor, aliàs (vt dictum eſt) duplum thu-
A.ibidē.c.18.h ris aloe admiſcens: aliàs pari modo ambobus vtens: aliàs paulo ſuperante aloen thure, aut etiam pluſculo, ſed non dum duplo: etiam mannam pro thure aliquando inijciens. Eſt autem manna medicamentum, quod magis, quàm thus, adſtringit: thus verò, quàm manna magis emplaſticum. Porrò cõſtat in duris corporibus plus aloes eſſe immiſcendum, in mollibus plus thuris. Erit'que alterum eorũ magis adſtringens: alterum lentitia & craſſitudine ſua tenuibus ſpiramentis magis inhærens: quod
B emplaſticoteron vocant. Itaq; etiam, magis tenax, ac (vt ſic dicam) reſinoſius deligas thus, oportet, vbi magis eſſe emplaſticum medicamentum ſtudebis: id ſanè tum mollius eſt, tum albidius, tum quod manſum ritu aloes & mannæ non comminuitur, ſed partes ſuas ſibi cohærentes defendit, ueluti Chia maſtiche. Verum hæc eius tractationis ſunt propria, quæ de componēdis pharmacis pręcipit: quam in hoc opere non alicubi attigiſſe omnino non licuit. Siquidem aut nuſquàm nobis particularis exempli facienda mentio fuit, ſed ipſis tantum vniuerſalibus cõtentos eſſe methodis oportuit: aut, ſi particularia poneremus, etiam præparatio eorum fuit attingenda. Verum (vt ante eſt dictum) eius generis remediorum, quæ methodo ſint inuenta, vno altero'ue exemplo hic poſito contentos eſſe conueniet. Id verò ſemper mihi teneri memoria velim. Sed reuertamur rurſus ad id, quod dicendo, parum abſoluimus. Mentionem enim iam dicti medicamenti idcirco pluribus feci, quòd cæteris id omnibus præſtare mihi perſuaſi: miror'q; ſicui melius inuenire continget. Ideo'q; tum in cerebri membranis ſemper: tum in colli vulneribus eo vtor: etiam ipſarum venarum iugularium, quas Sphagitidas vocant, vtpote cum harum quoque profluuium citra uinculum ſiſtat. Non eſt autem in his committendum, vt in opere properes, veluti quidam ſtolidi chirurgi faciunt: ſed altera manu inferiorem vaſis partem comprimes, aut complexus tenebis: altera medicamen-
C tum vulneri impones, ac blande ei apprimes, donec concretum adhæſerit: mox deligabis ſuperne deorſum, non (vt in artubus) inferne ſurſum: ſiquidem radicem verſus uaſorum ducere deligationem oportet, ac, quod confluit, reprimere. Sunt porrò & alia non pauca pharmaca, quæ citra omnem dolorem emplaſticam uim obtinent: uerum nullum ita carne implet. Expedit autem quàm maxime in eiuſmodi caſu, ut priore medicamine cadente, caro circum uas ipſum ſit producta. At, quę cruſtas generant, vbi cruſta decidit, magis nudam partem, quàm pro ipſius naturali habitu, derelinquunt. Eſt nanque ipſius cruſtæ generatio ex ſubiectis circumpoſitis'q; corporibus (ut ſic dicam) ſemiuſtis, ſic, ut cuiuſmodi in hyemem extinctos hos carbones rem parant, eiuſmodi ipſæ cruſtæ carnis exuſtæ ſint reliquiæ. Quare, quantum particulæ aduſtum ad cruſtam eſt, tantum profectò ipſi de naturali carne deperditur. Id itaq; omne particulæ decedit, cum cruſta cadit: atque ob eam rem nuda ſine'q; carne uiſitur. Multis'q; poſtea, quàm cruſta decidit, profuſio ſanguinis, quæ ægre ſupprimi potuit, ſuperuenit. Quare in his quoque quiſquis methodo adminiſtrare omnia uolet, is tum modos omnes, quibus ſanguis ſupprimatur, longe aut conſiderabit: tum enim eliget, qui minus ſit cum periculo, utens non minus & reliquis omnibus, quoties neceſſitas urgebit. Maximam autem neceſſitatem, uel cruſtificis medicamentis uel ignitis ferramentis utendi animaduerti, ubi
D ex eroſione putreſcentis alicuius, profluuium ſanguinis concitatur. Quin etiam, ubi in tali affectu totum, quod computruit eſt ſublatum, tutius eſt uel ipſius ueluti radicem adurere, uel certe cruſtificis medicamentis uti. Hæc uerò ratione tum in pudendis, tum ſede, ad talem neceſſitatem ſæpe deuenimus, quòd uidelicet hæ partes tum propter naturalem humiditatem, tum quòd excrementorum ſunt canales, ex leui cauſa putreſcant: id uerò, quò pro incruſtantium pharmacorum delectu con-
A.l.1.f.4c.23. 61 g ſilium diriges, erit non utiq; ſolus calor, ſed cum quo adſtringendi facultas ſit coniuncta, qualis in chalcitide, & myſi, & atramento ſutorio, ſiue uſtis his ſiue inuſtis utare, uiſitur. Quæ uerò ex calce non extincta conficiuntur, ea, utique ualentiora his ſunt: cæterum calx adſtringendi uim non habet. Excidit igitur citius, quæ ab his fiunt cruſtæ: hærent autem corporibus diutius, quæ ab adſtringentibus. quod utique longe eſt utilius, quando ita prius naſcitur in imo earum caro, efficitur'q; profluenti uaſi uelut operculum quoddam. Vnde nec noſmet præcipites eſſe (ueluti non nulli ſunt) ad cruſtas, ubi hæmorrhagias periculum imminet, detrahendas oportet, niſi in illis tantum affectibus, in quibus propter putredinem candens ferrum corpori hominis admouere coacti fuimus. Appellant, neſcio quomodo, eum affectum oēs nunc medici Græci νομὴν à uerbo, quod paſcere ſignificat, propterea, quòd pergere paſcendo id uitium ab ægris particulis ad eas, quæ integræ ſint, ſoleat, atq; harum ſemper aliquid ægris adijcere: ita, ut non à ſubſtãtia indicatæ rei, ſed ab acceſ-

ſorio

ſorio appellationem indiderint. Copia materiæ medicamentorum omnium, quæ hac prædita fa- E
cultate ſunt, in proprijs commentarijs dicta eſt. Proprios intelligo, & qui de ſimplicibus medicamentis, & qui de compoſitione eorum ſunt ſcripti.

Capita Methodi Sanguinis Profluuium ſiſtendi, ac de eo Profluuio, quod de profundo corporis erumpit. *CAP. 5.*

ERgo recenſitis huius methodi, qua ſanguinis profluuia, quæ ad manum ſunt, cures, capitibus, mox ad eorum, quę in alto ſunt corpore, tractationem accingemur. Qui igitur è vaſis profluit ſanguis, aut propterea, q̀ amplius non confluet, ſiſtetur: aut quòd occluſa diuiſio erit: aut etiam propter vtrunq; ſimul, id quod reor tutiſſimum. Porrò confluere prohibetur & ″ propter animi deliquium, & cum ad contraria reuellitur, & cum ad vicina deriuatur, & per refrigerationem tum corporis totius, tum verò præcipue ipſius partis afflictæ. Hac enim ratione etiã frigida pota ſæpe hæmorrhagias ſuppreſſit. Idem facit & frigida foris in fotu affuſa, ſed & poſca, & vinũ acerbũ, alia'q; , quæcunq; vel aſtringendi, vel ſimpliciter refrigerandi vim habent. Clauditur ipſa diuiſio, ſi vel cõtrahatur, conniueat q; id, quod diuiſum eſt, vel obſtruatur. Sanè contrahitur tum adſtrictione, tum refrigeratione, tum deligatura, tũ vinculo exceptum. Obſtruitur vel intrinſecus, vel extrinſecus: Et intrinſecus quidem, à ſanguine concreto, Græci Thrombon vocant: Extrinſecus tum hoc ipſo, F tum verò linamentis, & ſpongiis, & cruſtis, & medicamentis ijs, quę lentitia craſſitie'q; ſua meatus obſerant, (Græci Emplaſtica vocant,) ad hæc corporibus ijs, quæ circumiacent, propius admotis. Quorum ſingula quemadmodum perficiantur, dictum iam eſt. At, quæ de profundo ſanguinis profluuia erũpunt, ea nec vinculo, nec deligatura ſanes: veluti nec ignitis ferramentis: nec (vt ſemel dicam) ijs, quæ diuiſum ipſum corpus partem'ue contingere machinamur: immo per reuulſionẽ, ac deriuationem ad vicina: præterea cibum potionem'q; , qui & emplaſticam vim habeant & refrigerent, & medicamenta, quæ adſtringant. Habes verò vberem talium materiem in proprijs operibus. Quæ verò à partibus indicatio ſumitur, ea cõmunibus, quæ iam dictæ ſunt, curandi indicationibus, veluti auctarium in ſingulis affectibus accedit: ſiquidẽ inſtrumẽtis aliquando vtimur pro partis ipſius proprietate, alijs ad ″ vterum, alijs ad veſicam, alijs ad omnia inteſtina craſſa. Quippe in hæc, per clyſterẽ: in vterũ, per ea, quæ Metrenchytas Græci vocant, idoneorum aliquod medicamẽtorum immittimus: ſic & in veſicã, per in directũ foratas fiſtulas. Sanè rariora ex his profluuia ſanguinis fiunt, ſed tamen aliquando fiunt: &, q̀quam non profuſione ipſa, periculoſa, at certe ob diuturnitatẽ non ſine periculo. Siquidẽ quaternis diebus vidimus è vulua profluere ſanguinẽ, nec potuiſſe vllo remedio ſiſti, quoad quarto die plantaginis ſucco vtentibus nobis prorſus conſtiterit. Eſt G porrò id medicamen & ad ea, quæ ex eroſione excitant, ſanguinis profluuia vtiliſſimũ: cui etiã valẽtius aliquod hoc caſu medicamentũ, aliàs aliud ei miſcere ſoleo, vtiq; ad totũ reſpiciens affectum: id quod ſemper eſt faciendũ, ac pro maximo documẽto in omnibus habendũ. Nam in his ipſis, quę ex vulua, veſica, & inteſtinis, profluuia citantur, æſtimari debebit ipſius profuſionis quantitas, vt videlicet hanc iam vel ut primam, vel vt ſecundam, indicationem curationis habeamus, nec tamen obiter totius affectus non habentes rationem. Nam, ſi perruptum vas aliquod magnum eſt, aut vehementer recluſum hiat, vtique adſtringentibus medicinis eſt opus, veluti balauſtio, & hypocyſtide, & rhoe, & omphacia, & acacia, & gallis immaturis, & malicorio. Sin vel exiguũ vas eſt, quod perruptum eſt, vel modice recluſum, ſic, vt non multus ſit, qui in eo profluit ſanguis, etiã aloe, & manna, & pini cortex, & lemnium ſigillum, & ſpinæ ægyptiæ fructus, & crocum, & lapis hæmatites, alia'q; id genus ex vino nigro auſtero vtilia medicamenta ſunt. Quòd ſi nec genus id vini præſto ſit, nec plantago, nec ſolanum, (quippe hæc quoque ſunt idonea) coquemus in aqua & rubi germina, & cynosbati id eſt canini rubi, & myrti, & lentiſci, & hederæ, in ſumma omnium, quibus adſtrictoria vis ineſt, ſiue radix ſit, ſiue fructus, ſiue cortex, ſiue germen: ideo'q; etiam adſtringentium malorum, maxime'que cotoneorum, item'que myrtorum, & meſpilorum decoctum, idoneum ad H propoſita præſidium eſt.

A.li.4.f.4.t.2. c.17.470.b

*arnoglosſi.

A.lib.4.f.4.t.2 c.16.469.g

De Profluuio Sanguinis ex Eroſione, vel Diapedeſi. *CAP. 6.*

AT, ſi ex eroſione profluuium quoddam incidit, non eſt id magna ex parte profuſius, ſed exiguum & paulatim effluẽs: eo'que Paſionis, vel Andronis, vel Polyeidæ paſtillis vtendum eſt: aut etiam (vt dictum eſt) noſtro †, qui genere eandem vim obtinet, cæterum magis potentẽ. Siſtũt enim hæc eroſionem, ſi tamen etiam toti corpori ſit conſultum, vt prius eſt dictum. Sin profuſior hæmorrhagia ſit, ijs, quæ vehementiſſime ″ adſtringant, vtendum medicamentis eſt, quoad vehemens eius impetus frangatur: mox deinde admiſcendi illis paſtilli ſunt: poſtea ad ipſos ſolos veniendum, cum aliquo ex ante dictis ſuccis aut decoctis. At verò, quæ extrinſecus profluenti particulæ admouentur, tum adſtringentia, tum citra adſtrictionem frigida, hæc ipſe (veluti pleriq; medicorũ) non vbiq; probo: ſed mihi contra omnino, q̀ fieri res poſtulat, ipſum ſanguinẽ intrò cõpellere, ac venas quæ in alto ſunt, implere videtur. Vidimus enim quoſdam eorũ, qui ex pulmonibus ſanguinẽ reijceret, ex thorace refrigerando manifeſte læſos: æque vt, qui ſanguinẽ vomuerunt, non nullos, q̀ venter foris eſſet refrigeratus: eodẽ mõ & eorũ, quibus ex naribus ſanguis ꝑfluxit, aliqui ex capitis refrigeratione deterius habuerunt. Ergo nec oĩno, nec ſine diſcrimine, nec omni tpe loca,

†impreſsi cod. & manuſcripti quidã ut [illegible] habent: ſunt tamen qui addant, τῷ διὰ χάρτου. i. ex charta confecto.

A.li.3.f.10.t.3 c.6.266.h

quæ

A quæ circa particulam, vnde ſanguis profluit, ſunt poſita, refrigeranda ſuaſerim, immo poſtea, quàm in alia prius auerteris: vt, exempli gratia, in naſo, vbi ſanguinis miſſione (vt diximus) ſis vſus, vel artuum frictione deuinctione q; vel ad præcordia defixis cucurbitis. Quin ne ſic quidem ad frontem & caput ilico refrigerantibus vtendum, ſed prius eſt ad contraria reuellendum, vtique affixa † in ſumma ceruice cucurbita. Quippe duplex eſt in ſanguinis ex naribus profuſione auerſio, & quæ eſt ad totius corporis inferna: & quæ eſt ad capitis poſteriora: propterea videlicet, ꝙ ipſæ nares & in ſuperiore & in anteriore parte ſunt ſitæ. Aduerſatur autem ei, quod ſupra eſt, id, quod infra: & ei, quod poſt habetur, id quod ante. Verum de ſanguinis profluuio vel hactenus dictum abunde ſit. Patet nanque & diapedeſin, quam vocant, refrigerantibus adſtringentibus q; eſſe curandam: &, ſi propter tenuitatem ſanguinis aliquando incidat, craſſiore victu. Is verò cuiuſmodi ſit, dicetur in ſequentibus: dictum q; iam ad quendam modum eſt in libro, qui de attenuante victu eſt ſcriptus. Iã verò ad memoratorum affectuum curationem eſt redeundum. Ergo, quod venæ inſedit vlcus, vbi ad manum eſt, eandem deſiderat curationem iis, quæ in carne accidunt: de quibus, duobus ante hoc voluminibus diſputaui. Nam, ſiue ex recenti vulnere factum eſt, id agendum eſt, vt medicamentis iis, quæ Enæma vocant, coeat: ſiue ex eroſione, quæcunque dicta de rebellium vlcerum curatione B ſunt, ea prius ratione diſcernenda, mox, vt opere perficiantur, tentãda. Quin etiam, vbi vinculo vas ſis complexus, aut medicamentis ſanguinem ſupprimentibus, aut ferramentis ignitis vſus: illud' q; tibi curationis propoſitum reſtet, vt, quæ circa vlceris labra ſunt, carne impleas: iiſdem omnino medicamentis vtere, quæ in methodo ſinuoſorum vlcerum nobis ſunt præcepta.

> * Hypochondria. quam dictionem Linacer ferè ſemper præcordia trãſtulit.
>
> *Clarius græci κατ' ἰνίον, i. in occipite.

De Vulneratæ Arteriæ curatione. CAP. 7.

DE arteria autẽ vulnerata iam dictum eſt non nullis medicorum videri nõ poſſe fieri, vt coeat. Atq; id aſſerunt aliqui quidem ſola experientia ſe contentos profeſſi: alij verò etiã ratione vſi eiuſmodi. Siquidem duram eſſe ac chartilagineam aiunt alteram arteriæ tunicam, talium verò nihil poſſe in vnum coire, cum ſit mollium tantum corporum in vnum coeundi habilitas, vt tum in externis videre licet, nullo nec lapide cum lapide, nec teſta cum teſta, vnquam coeunte: tum verò in nobis ipſis, qñ nec chartilago cum chartilagine, nec os cum oſſe coaleſcat. Non enim fracta oſſa per vnitionem cohærent: ſed per callum eum, quem pωron Græci vocant, ceu glutino iunguntur. Igitur nos quoq; ab experientia noſtra primum incipiamus, in medium' q; proferamus ea, quæ ipſi vi-
A.li.4.f.4.t.2. c.16.459.e ſu vſurpauimus. Vidimus enim in mulieribus & pueris" tum conglutinatas arterias, tum carne vndiq; circundatas, id q; in frõte, malleolo, & articulo brachij ſummæ q; manus medio. Simile quid-
C dam aliquando & agreſti contigit iuueni, dum ſanguinem ſibi mittendum veris tempore curaret, quod noſtratibus maxime eſt in vſu. Cum enim medicus, qui venam inciſurus erat, brachium hominis deligaſſet, contigit attolli uelut in gibbum arteria: itaq; hanc pro vena medicus diuiſit. Exigua ſane inciſio erat: ſanguis autem flauus & tenuis & feruidus ſtatim eiaculabatur, idq; cum quodam veluti ſaltu. Ac medicus quidẽ, vt erat admodum iuuenis, & operũ artis parum peritus, venã ſe inciſiſſe putabat. Ego verò cum quodam alio ex iis, qui aderant medicis, vtiq; ſeniore, vbi, quod accidit, aduerti, præparato ex emplaſtrorum genere, † quod ſanguinem ſupprimit, medicamẽto, tum inciſionem curioſe coniunxi, tum ſuper medicamen ilico impoſui, ac ſpongiam molliſſimam extrinſecus ſuper hoc deligaui. Mirante verò, qui arteriam inciderat, † inſolitam noſtrã in hoc caſu prouidentiã, indicauimus homini rem factam, ſed poſtea, ꝙ inciſi hominis diuerſorium exiiſſemus: iuſſimus q;, ne vel ſolueret nobis abſentibus, vel ante quartum diem id aggrederetur, ſed ita, vt erat, deligatum haberet, ſpongiam duntaxat deſuper madefaciens. Poſtea verò, ꝙ in quarto ſoluentes plane conglutinatam inciſuram inuenimus, rurſus idem medicamen imponere iuſſimus, tũ ſimili modo deligare, nec multis poſtea diebus ſoluere. Atque ita percurata eſt huius hominis inciſa arteria, ſola omnium, quas in cubito inciſas vidi: nam reliquis omnibus aneuryſma, aliis maius,
D alijs minus ſuperuenit. Ac, quemadmodum quidem aneuryſmata curare conueniat, in progreſſu dicetur ſuo loco, vtiq; cum reliquorum omnium præter naturam tumorum curatio tradetur. Nũc cœptam diſputationem abſoluamus. Siquidem arteriæ natura difficultatem quidem durioris tunicæ ſuæ conglutinandæ prorſus indicat, non tñ eiuſmodi, quæ euinci omnino nequeat: neq; enim ita eſt ſicca dura q;, vt os vel chartilago, immo longe his mollior, ac magis carnoſa. Quo vtiq; minus de vnienda ſectione eius eſt deſperandum, vbi tum ipſa ſit parua, tum hominis corpus natura molle. Videtur autem experientia quoq; ipſa rationi ſubſcribere: cum & in pueris & in mulieribus ꝑpter corporum humiditatem & mollitiam, eam uiderim glutinari: & in uno iuuene, cui (vt dictum eſt) exigue erat inciſa. Cum verò ſanatu difficilior ſit arteria, ꝙ vena, non tamen eſt medicamentorũ admodum diuerſus in vtraq; vſus, immo ſpecie plane idem maioris minoris q; ratione euarians: quippe tanto ſiccioribus medicamentis eget arteria, ꝙ vena, quanto ipſa eſt ſuapte natura ſiccioris temperamenti, ꝙ vena. Quòd ſi carnem circa gigni eſt opus, eadem ambæ requirunt: ſiquidem ad eundem modum prouenit carnis generatio in his circundandis, quo in cauis ulceribus prouenire eſt traditum. At, quæ in vtero, veſica, vel inteſtinis venæ arteriæ' que ſunt, cum eadem genere medicamenta, vbi exulceratæ ſunt, requirant, etiam inſtrumenta, quibus infundantur, metrenchytas, i. vterinos clyſteres, & ſyphonem rectum, & clyſterem deſiderant. Ad ea verò, quæ in recto

inteſtino

> † ἐναίμῳ φαρμάκῳ.
>
> † Quidã cod. legũt τὸν τρόπον τῆς ἀηθοῦς &c. i. modum inſolitæ nobis in hoc caſu prouidentiæ. Alij τὸν λόγον τῆς ἐπελθούσης &c. i. rationem ſeu modũ prouidentiæ, quæ nobis in hoc caſu ſuccurrit.

inteſtino ſunt vlcera, etiam per veſicam, cui ſit fiſtula recta ad finem annexa, inijcere liquatum me- E
dicamen tepidum licet. Variabitur itaque remediorum conſiſtentia pro inſtrumentorum ſpecie: neque enim fas eſt eiuſmodi inſtrumentis craſſa medicamenta infundere, ſed humidiora poſtulat, atque idcirco mediocriter plerunque calida. Proinde ſicca medicamenta, magis ſunt idonea, quàm ea, quæ liquabilia vocantur, quoniam facile, vel plantaginis, vel alterius eius generis ſucco miſceantur. Eiuſmodi medicamenta ſunt & crocum, & pompholyx, & aloe, & quæ Cephalica græce dicuntur: in ipſo autem primo producendę carnis tempore, quod ſuppreſſionem ſanguinis continēter excipit, etiam lemnia terra ſalutare auxilium eſt.

* arnoglosſi.

De Vlceribus Pulmonis, & Sanguine de Pectore erumpente. CAP. 8.

AT, quæ in pulmone hæſerunt vlcera, difficiliora ad curandum ſunt. Quibuſdam verò non difficilis modo eorum curatio, verum etiam, quæ perfici omnino nequeat, videtur, id'que tum ratione coniectantibus, tum experientia: Ratione, quoniam pulmo inter viſcera propter anhelitum perpetuo ſit in motu, cum vtique quietem requirant ea, quæ ſint ſananda: Experientia, quòd neminem vnquam eorum, qui ita ſunt affecti, ſanatum viderint. Atque de experientia quidem (nam hinc cœpiſſe par eſt) dubitare fortaſſe licet propter agnitionem. Nos enim vidimus alium ex eo, quòd maxime vocem in clamore intendiſſet, alium, quòd ab alto cecidiſſet, aliū in palæſtra per- F
cuſſum, non ſolum ſtatim grauiſſime tuſſiuiſſe, ſed etiam ſimul cum tuſſi alios vnam duas'ue, alios plures, heminas ſanguinis ſpuiſſe. Qui verò ita erant affecti, aliqui omnino ſine dolore erant, alij in pectore dolebant. Quin etiam ſanguis ijs, qui doluerant, nec confertim reiectus eſt, nec multus, minus'que tum ruber, tum calens, ceu è longinquo veniens. At, quibus citra dolorem eſt reiectus, ijs & confertim, & plurimus, tum ruber feruens'que expuebatur, clare docens, ꝙ non procul veniret. Porrò aliam dubitationem facit, nec hanc leuem, ipſa ſanguinis ex thorace in aſperam arteriam tranſumptio, propoſitam videlicet à medicis, ijs, qui tranſmitti eum per membranam, quæ pulmonem inuoluit, poſſe non putarunt. Forte ꝗ3 (niſi multis eorum, qui ita ſunt affecti, tum ſtatim ortus dolor, tum verò quibuſdam eorum phlegmone ſuperueniens, quæ poſtea ſuppurauit, manifeſtum inditium præbuiſſent in pectore conſiſtentis affectus,) pronunciaſſent ſanguinem ex pectore per fauces nunquam reijci. Nunc verò, his indicijs confuſi, à pectore quidem venire concedunt: cæterum, dum aliam viam, quàm per pulmonis membranulam, inquirunt, multa, ea ꝗ3 abſurda proferre coguntur: quamuis in ijs, quos Empyus græce vocant, ipſum pus, quod medio ſpatio inter pectus & pulmonem contineri ipſi fatentur, videant, arbitror, apertiſſime ex pulmone expui. Nos verò in ijs, quibus erat in pectore tantus abſceſſus, vt etiam oſſium aliquid carie corrumperetur, G
manifeſte ipſis oſtendimus mulſam, quæ iniecta in pectus fuerat, ex pulmone expui. Sanè nouimus in vrbe Roma, †loco profectò fluxionibus maxime obnoxio, ⅌ eiuſmodi affectus in pectore non raro conſtitiſſe, vt neceſſe fuerit ipſum os, quod affectum fuerat, excidere. In plurimis verò etiam membrana, quæ coſtis intra ſubtenditur, vnà cum corrupta coſta inuenitur putrefacta. Solemus ergo in curatione, mulſa per vlcus infuſa, iubere aliquando quidem, vt inclinati in laborantem partem tuſſiant: ſæpe verò molliter concutere: interim etiam organo, quod pus extrahit (Pyulcon Græci vocant) educere, quod intus ex mulſa reliquum eſt. Hoc facto, vbi tum pus vniuerſum, tum etiam ſaniem vlceris eluiſſe confidimus, mox medicamenta inijcimus. Ergo in eiuſmodi affectibus, ſi quem in medio pectoris ac pulmonis ſpatio humorem reliqueris, ſtatim hunc tuſſi eiectum contemplabere. Mirandi profectò ſunt ij, qui de via per pulmonem hæſitent, quo pacto non magis hæſitent, quemadmodum craſſus ſanguis in fracti oſſis callo effundatur. Nam & ipſe, qui effunditur, non paulo naturali eſt craſſior, & cutis ſubſtantia longe vtique craſſior pulmonis inuolucro eſt. Quod igitur diximus, cum vel caſu, vel præualida acuta'que voce vas aliquod in pulmone rumpitur, citra ꝗ3 dolorem confertim ſanguis feruens floridus multus ꝗ3 cum tuſſi expuitur, ſcire licet in viſcere vulnus eſſe. Aggredienda verò curatio, eſt, prout nos ſæpe ſumus aggreſſi: qui- H
bus vtique non raro ſucceſſit. Igitur laboranti ipſi iniungendum eſt, vt nec magno vtatur reſpiratu, ac ſemper agat ſilentium: præterea vena cubiti interna protinus incidenda: à qua bis ter ꝗ3 poſtea ſanguis eſt detrahendus, vtiꝗ3 eius auertendi cauſa: tum artus omnes fricandi vinciendi ꝗ3 ita, vti ipſi ſolemus: vbi hæc ſunt facta, primum poſca tum diluta, tum tepida, potui eſt offerenda, quo, ſi quis in viſcere thrombus. i. cruor concretus latitet, reſolutus expuatur: atque hoc nihil vetat bis ter'ue ternis horis facere. Ab his verò etiam aliquod eorum, quæ tum emplaſticam vim habent, tū adſtringunt, medicamentū exhibendum, id ꝗ3 aut ex poſca diluta primum, aut ex malorum myrtorū'ue, vel alicuius eiuſmodi adſtringentium decocto. Rurſus ꝗ3 veſperi medicamen hoc ſimiliter dandum, circunciſo, ſi valentior ſit, omni nutrimento: ſin aliter, ſorbitionis, quod ſatis eſt, exhibendum. Maxime verò ad rem pertinebit, ſi etiam poſtero die, modo fortis cubans ſit, parū ſanguinis ab inciſa, iā vena rurſum detrahatur: tum victu medicamentis ꝗ3 eodem modo in quartū vſꝗ3 diem vtatur, pectore interim, ſi æſtas ſit, vndiꝗ3 melino roſaceo'ue madefacto: ſin hyems, nardino vnguento. Quòd ſi emplaſtico aliquo vti medicamento placet, habes à nobis optimum, quo etiam ad reliqua vulnera cum fiducia vtare: conſtat id ex bitumine & aceto, alijs ꝗ3, quæ illis miſceri medicamētis ſolent, quæ enæma barbara à medicis dicūtur. Quòd ſi mulieri mederis puero'ue, aut deniꝗ3 corpori,

quod

† Linacer videtur legiſſe, τόπῳ ῥευματικῷ. codices tamen græci habent τρόπῳ ῥευματικῷ, vel τρόπον ῥευματικόν, vt ſic uertatur. Sane nouimus in vrbe Roma eiuſmodi affectus rheumatico modo in pectore non raro conſtitiſſe. & ita legit etiam vetus interpres.

A quod mollis ſit carnis,quod ex chalcitide fit,ſatis habile medicamentum fuerit: cuius vires in primo libro eorum,quæ de medicamẽtorum compoſitione inſcripſi,explicauimus. Hac nos ratione multos,ad quos ſtatim,vt malum ſenſerunt,acceſſimus,percurauimus. Quippe hoc maximũ eſt, cuiq; te attentum eſſe magnopere oportet,an videlicet ſtatim à ruptura vaſis facta curationem incipias,quô cruentum adhuc vulnus prius,ꝙ phlegmonen excitet,glutines. Nam,ſi ea ſemel inuaſerit,exigua ſpes eſt eius poſtea glutinandi:in longius tñ trahere põt tps. Quòd verò eiuſmodi vlcera vel difficulter,vel planè nunꝙ,curari poſſint,hoc in cauſa eſt,ꝙ,cùm phlegmone ſoluitur,eluenda pus vlceris & ſanies ſunt:atq; ex utero quidem & veſica tum ſua ſponte excernuntur,qm̃ videlicet pronis delabi licet,tum elui præterea à nobis poſſunt:in pulmone neutrum oĩno fieri poteſt. Quare oĩbus,quæ huic loco hærent,vlceribus vna reliqua expurgatio eſt ea,quæ per tuſſes fit. At,ſi recte his tum reliquam oẽm″quietem ſuaſimus:tum verò,vt ſenſim reſpirarent,nec quicꝙ loquerẽtur,vt vulnus glutinaret̃,iniunximus:quæ põt tuſſientibus eſſe ſanationis ſpes? Non igit̃ propterea,ꝙ in perpetuo pp reſpirationem motu viſcus id eſt,deſperata curatio eſt, velut,q ante nos fuere,ſenſerunt,ſed pp ſaniei & puris vacuationem. Ideoq;,ſi ſtatim quis ſit aggreſſus, ac iam dicta rõne medeatur,coeunt:ſin phlegmone prius occuparit,difficilem incertamq; curationem recipiunt, B qñ pus & ſanies prorſus totaq; ex ſpatijs pulmonis non expelluntur,& tuſſis ægras partes valde lacerat. At,quæ ex pectore educuntur,triplex compendium præ ijs, q̃ ex pulmone vacuantur, hñt: nam & vaſa ipſa multo ſunt minora,& ſanies in ſpatium interius effluit,& in ſumma magis carnoſum pectus eſt ꝙ pulmo. Nam aſperæ arteriæ ſubſtantia, quæ admodum carnis expers ſiccaq; eſt, nulla alia aĩalis in parte inuenitur: quæ etiam ipſa in eiuſmodi re*iectionibus rumpi ſolet, cum,ſi qua reliqua vena vel arteria ſit rupta,ipſis aſperis illæſis manentibus,per ſolas oſculorum(vt ſic dicam)coapertiones trãslatio ſanguinis fit. Itaq; nec calidus in talibus,nec ruber, nec multus ſanguis emittitur. Ac videntur quidem prima ſaltem fronte leuiores eiuſmodi affectus,vt qui copia vacuationis minime terreant:ſunt verò vel ob hoc ipſum grauiores:quippe concretus circa ruptum vas cruor,cui facilis tranſitus in aſperas arterias non eſt,glutinationem prohibet.

A.li.3.f.11.t.4 c.18.f.271.e

*πτύσεσι eſt ĩ manuſcriptis aliquibus, in ĩpreſſis,πτώσεσι.i.caſibus

De Vulneribus Septi tranſuerſi, ac earum partium,quæ intra Peritonæum continentur. CAP. 9.

SImili modo & tranſuerſi ſepti vulnera,quæ foras non perueniunt,in carnoſis quidem partibus ſubinde coaleſcere ſunt viſa,eius motu non obſtante: quæ in neruoſis eius hærent, inſanabilia ſunt. Sanè difficilis curatio eſt etiam eorum,quæ in carnoſis ſunt partibus,ſi has iam phlegmone occupauit:idq; non ipſi modo diaphragmati, verum etiam omnibus, quæ intra peritonæon ſunt C contenta,ꝙ in ea.ſ.ſanies defluat. Cæterum danda opera eſt, vt ea quacunq; ratione ſiccemus, tum per ea præſidia,quæ extrinſecus imponuntur,tum per ea, quæ ex aqua vino'ue tenui bibuntur. Porrò horum maxime idonea ſunt,& quæ propterea,ꝙ ex ſeminibus fiunt, Diaſpermatωn græce dicuntur:& quod ſolenne nobis eſt,quoq; in pectore perforato ſemper vtimur,quod ex caſia componitur. Cæterum tum hæc,tum hu*mida quædam foris applicanda,quæ eiuſmodi vulneribus ſũt accommodata,ad tractationem de medicamentis pertinent. Hic methodos tantum tradimus, quæ præſidiorum indicent genus. Quare,ſi quando quædam à nobis particulatim pro exemplis adhibeantur,hæc addita claritatis cauſa fuiſſe exiſtimandum.

*ἐπιβροχαὶ.

Aduerſus Methodicos, quòd Medicamentorum genera è partium Vlceratarum ſubſtantia immutentur. CAP. 10.

RVrſus igitur propoſitas methodos repetamus:monſtremusq;, quantum generalis omnium vlcerum curatio per ſingulas animalis partes ſpeciatim immutetur. Hinc nanque diſcemus præcipue quidem id,quod in toto opere eſt propoſitum, nempe minime in curationibus errare: velut appendicem verò,etiam eorum,qui ſe Methodicos vocarunt,audaciam. Qui(ſi quid mihi, q nec ad gratiam quicꝙ,nec ad odium loqui ſoleam,eſt credendũ,)cum oĩum ipſi medicorũ maxi- D me à methodo ſint alieni,damnant(quatenus ſaltẽ ſcribunt,)non ſolũ reliquos veteres,ſed ẽt ipſum omnium nobis methodorum authorem Hippocratem. Ac Empiricus quidem omnia, quæ nos ꝑ indicationem inueniri oſtendimus,ea dicit per experientiam ſibi cognita. Cum verò præter indicationem & experientiam nullum inuentionis organum tertium præterea ſit, iſti neutro vtentes, tamen appellandos ſe Methodicos cenſent. Ergo ſequantur nos,& nunc ſaltem oſtendant vlceribus omnibus per ſingula membra eurandis vnam eſſe ſanationis rationem. Audiamus homines, quo pacto vlcus curent,aut quales indicationes ab eo ſumant:num alias vllas, quàm ꝙ planum cicatrice ſit inducendum:ſinuoſum carne implendum:cruentum glutinandum? At quo pacto inueniam,quod cicatricem inducat:& quod carne impleat: & quod coaleſcere faciat? Ne labora, inquiunt,ſunt enim inuenta. Atqui haud ſcio,an recte, aut non omnia. Fieri enim poteſt,vt vel ex deteriorum nota quædam inuenta ſint,potiora inuenta non ſint: vel vt,quæ inuenta eſſe videãtur, etiam ipſa ſint mala:Indeq; adeo accidere, vt quædam vlcera prorſus non ſanentur,quædam longiore ſpatio,& cum dolore,& famis cruciatu minime neceſſario. Neque enim audet quiſquam nouam aggredi experientiam prius,quàm ſibi perſuaſerit priorem curandi rationem recte ſe damnaſſe:veluti in ijs vlceribus,quæ in pulmone conſiſtunt,quæ ne agnouiſſe quidem omnino fas eſt citra diſſectionum actionumq; notitiam: quorum nimirum vtrunque auerſantur. Cæterum con-

cedatur ad præſens cognoſci ab iſtis Theſſali ſectatoribus vlcus, quod pulmoni inſederit. Nunquid igitur, ſicuti hoc illis conceſſimus, ſic etiam, & ꝙ ſordidum ſit, intelligant, an purum, an æquale, an ſinuoſum, an saniei vel puris plenum, concedemus, videlicet vel ex diuino afflatu, vel per inſomnium ea videntes? An hæc quoq; quomodo agnoſcant, percontabimur? An verò citra horum agnitiones pharmacum quoduis exhibere concedemus? Ego nanq; exiſtimo primum expurgandam eſſe immundorum vlcerum ſordem: implenda verò carne eſſe, quæ pura & ſinuoſa ſint: rurſus pus saniemq; expurganda, quibus hæc circum hæreant: mox ita cicatricem inducendam. Iſti verò, haud ſcio, quo'nam modo talia vlcera ſanauerint: nam Theſſalus de his prorſus non ſcripſit, ne videlicet vel ignorantiam ſuam, vel inconſtantiam proderet. Quippe vel rationi parum conſona & falſa de his dicent: vel, ſi quis vera dixerit, eorum indicationem ex membri ſubſtantia, præterea ſitu formaq; accipiat, neceſſe eſt. Nam eſto, vlcus in pulmone ſordidum purumq;, & cũ phlegmone & ſine phlegmone, & ſinuoſum, & planum, dignoſcere norint: etiam illud ſcire eos detur, quanquam ne eius quidem, tametſi minimi, inuentionem ſibi vindicent, nempe ꝙ tale vlcus viridi medicamento expurgetur, Macherionis (ſi libet) vel Iſidis, nihil enim refert: Reſpondeant igitur mihi, ſi vlcus in viſcere hæſerit, quid facient? Num viridis medicamenti aliquid deuorandum dabunt? Omnino ridicula res eſt. † Sed dicant, vnde'nam medicamen id in pulmonem deferendum ſciunt? Quòd ſi id quoque ſciant, illud certe intelligere non poterunt, an ipſam vim ſuam, quam in extrinſecus poſitis vlceribus habuit, ſeruabit. At eſto ſciant hæc quoque, ꝙ & eandem tuebitur vim, quam in externis vlceribus obtinuit, & ꝙ sordes deterget: certe, an tuſſim mouerit, intelligere non poterunt: cum tamen, niſi per tuſſim ſordes expurgetur, nullus ſit detergentis medicamenti vſus. Ergo id quoque iſtis detur. At illud ſaltem effugere non poſſunt, quin diuerſam curationem in vlcere femoris, & ulcere pulmonis adhibeant: ſiquidem alterum aqua perluunt, alterum tuſſibus expurgant. Pone verò rurſus vlcus, quod in pulmone ſedit, craſſo eſſe pure circundatum: nunquid tum quoque viride medicamen exhibebunt, an mel potius lingere iubebunt? At id dicant, vnde'nam inuenerint. Non enim profectò id reſpondebunt, quoniam tenuandi incidendiq; vim quandam obtinet, cum ipſi à facultatibus eiuſmodi diſquirendis vltro diffugiant. Sed nec, ꝙ Empiricis in eiuſmodi notarum concurſu inuentum eſt mel prodeſſe, propterea iſtis, ſicuti illis, eo vti fas eſt, primum, quòd experientiam contemnunt: deinde, quòd Empiricus in eiuſmodi concurſu, quæ'nam ſit in pulmone affectio, ignorare ſe fatetur, cæterum, quæ conducant, ſe per experientiam obſeruaſſe. At Theſſalo non ſatis eſt curare, quod omnino non norit, ſed ab affectuum indicatione procedit. Sanè, ſi omnia illi ſcire donemus, ſicuti prius, non minus ꝗ̃ nos, at nunquam profectò effugiet, quin in diuerſis corporis partibus curationis ſpecies mutetur. Non enim eadem curationis ſpecies profectò eſt, aut mulſam in vterum propter ſordidum vlcus infundere, aut mel comedendum exhibere, aut ſpongia vlcus eluere. Cæterum hæc adhuc parua: illa planè maxima ſunt. Fingamus diutinum vlcus citra phlegmonen in multis eſſe partibus, oculo, aure, naſo, ore, femore, ventre, vtero, ſede, pudendis. Fingamus & illud, ſi placet, vlcus eiuſmodi vel planum omnino eſſe, vel exiguo minus planum: reſpondeant'que nobis iſti ſectatores Theſſali, qui hæc nuſquam diſcreuit, quomodo id cicatrice tegemus? Nempe eo medicamine, quod ex cadmia conficitur: id enim vlceri, quod in femore conſtitit, belle cicatricem inducere poteſt: ſed num igitur & ei, quod in audiendi meatu conſtitit? Dicam fortaſſis incredibile, cæterum dijs ipſis notum. Deprehendi aliquando quendam ex ſapientiſſimis iſtis Theſſali ſectatoribus ſic vlcus medicantem diuturnum: cum citius homini auris putruiſſet ac vermes creaſſet, quàm medicamento, quod ex cadmia componitur, inductum cicatrice fuiſſet: cæterum, permiſſo homine pluribus diebus medicamento ſimiliter vti, poſtea, quàm in dies grauius auris oleret, & ſanie impleretur, etiam incredibilius quiddam, ꝗ̃ prius, auſum vidimus. Quippe ratus meatum ipſum in profundo contraxiſſe phlegmonen, confugit ad tetrapharmacum: quod planè multo magis augere putredinem partis debuit, vtpote quod ſiccare vlcus prorſus non poteſt, maturare phlegmonen poteſt. Ergo, vbi hoc medicamento ad affectum ſanandum vno die † eſt vſus, vt facile uideres id maxime eſſe contrarium, & multiplicata ſtatim saniei vis eſt, & fœtor intolerabilis obortus. Itaque, qui propinqui laborantis erant, contingere amplius aurem Theſſalium non ſinebant. Ille uerò præ impudentia ſtultitia'que volebat non modo medicamenti tetrapharmaci aliquid inijcere, verum etiam extrinſecus cataplaſma relaxans imponere. At, cum eum propinqui hominis abigerent, timerentq;, ne in magno periculo æger foret, nos vnum diem amplius permitti Theſſalio aſino curationem exorauimus. Erat autem profectò poſtridie tum sanies multo copioſior futura, tum odor grauiſſimus. Quo die tentaui, an fieri poſſet, ut ſententiam Theſſalij aſelli mutarem, ne omnes perderet ægros, immo aliquos iam, tametſi paucos, ſeruare aliquando poſſet, tam aliena ſcilicet ab omni uera methodo deſerta ſecta: ergo ſic agere cum homine ſum orſus. Nunquid (inquam) phlegmone tibi eſſe videtur in intimo meatu, proinde relaxantibus vteris auxilijs? Ille tum ita eſſe magnopere contendit, tum aliter eſſe non poſſe. An igitur (inquam) aliquando vlcus, quod cum phlegmone coniunctum eſſet, aceto acerrimo cum glaucio curatum vidiſti? Minime gentium (inquit) immo, ſi quis paſtillis andronijs ex aceto liquatis vtatur, etiam conuulſionem fortaſſe acceſſat. Ergo

(inquam)

[margin notes:]

† In antiquiſſimo codi. græco hæc etiam addita leguntur. Ἐπειδὴ γὰρ ἐκ τῆς ἀνατομῆς ἔγνωσται ἡ εἰς τὸν πνεύμονα τῶν φαρμάκων δίοδος, οἱ δ' ἀπὸ τοῦ Θεσσαλοῦ τὴν ἀνατομὴν διαπτύουσι, πόθεν γνώσονται ὅπως εἰς τὸν πνεύμονα τὸ φάρμακον πορεύεται. *id eſt. Quoniã .n. ex anatome cognitus eſt medicamentorũ i pulmonẽ tranſitus, Theſſali autem ſectatores anatomen reſpuunt, unde cognoſcẽt, quõ in pulmonem medicamentũ meat? Dicant igitur vñ' nã, &c.*

† Additur in ãtiquis, ἢ δύο, id eſt aut duobus.

A (inquam) ſiquis alio quopiam medicamento, quod ſit andronijs multo valentius, ex acerrimo aceto vtetur, idq; ad aurem, ita propinquam cerebro inuolucriſq; eius particulam, nũquid planè te authore conuulſionem accerſet, ſi phlegmone præſertim aliqua ſubſit? Hæc tum ipſi, tum ijs, qui adſtabant, vniuerſis recte dici ſunt viſa. Ergo, quantum (inquam) ad ipſarum partium habitum ſpectat, quæ ea, quæ ad ſummum ſiccent, deſiderant, tametſi nunc curatione tua ſint veluti effœminatæ, iam tali medicamento vterer: nunc qm̃ plures iam dies male ipſas aſſueſeciſti, transferre eas ad contrarium vno impetu, & ſemel non licet: nam tibi ac Theſſalo contemnere conſuetudinem licet, non minus, q̃ partium naturam: nobis autem non licet: ſed primo die aceto vtar cum glaucio: ſecundo vtar andronio: tertio ad valentius aliquod, q̃ ipſum ſit andronium, trãſibo. Atq; hoc tribus quatuor'ue diebus vſus, ſi mihi vehementius etiam medicamentum requirere vlcus videbitur, eo etiã uti non dubitabo. Extrinſecus uerò (inquam) imponam capiti ea parte, qua auris infeſtatur, nõ, mehercules, ſicuti tu, cataplaſma, quod relaxare poteſt, ſed eorum medicamentorum aliquod, quæ vehementiſſime ſiccare poſſunt, cuiuſmodi eſt, quod ex ſalice conficitur: aut etiam ipſum andronium ex aceto illiniam: aut ex ijs aliquid, quæ hoc magis ſiccent. Nam, qm̃ particula cui medemur, ſicciſſima eſt, neceſſe eſt, valentiſſime ſiccetur: indicat.n. veluti uitium ipſum, vt curetur, ſibi applicã-
B dum eſſe contrarium: ſic particula ipſa, quod ſit ſibi ſimillimum. Itaq; &, prout dixi, egi: ſanauiq; hominem, nullo potentiore requiſito remedio. Quibuſdam uerò, qui potentiora deſiderabant, quibus vno altero'ue anno ulcus aurem infeſtauerat, valentius omnibus iam dictis medicamentũ adhibuimus: id fuit ferri ſcoria tunſa, cribrataq; tenuiſſimo cribro, mox in tenuiſſimum veluti pollinẽ læuigata, poſt cum acerrimo aceto ad mellis ſordiumq; craſſitudinem cocta. Conſtat autem multiplex eſſe debere in miſtione acetum. Verum (quod ſæpe iam dixi) materiæ medicamentorum copiam ex alijs commentarijs petes. Nunc, quæ ad methodum ſpectant, abſoluantur. Nam audiendi locus, qm̃ eſt ſicciſſimus, idcirco medicamentis eget, quæ vehementiſſime ſiccent. Quorum nullũ reliquarum partium cuiuis applicaſſe expedit: ſed oculo exulcerato collyrium fortaſſe, qđ ex thure conficitur: naribus uerò, quod multo ſanè magis ſiccet, q̃ vt oculis conueniat, minus uerò, q̃ ut auri quadret. Itaq; & prius comprehenſi oẽs paſtilli utiles ſunt, & medicamen quod ad Muſam refertur, aliaq; generis eiuſdem. Vlcerum uerò, quæ in ore accidunt, quæcunque admodum ſunt humida, ea medicamentis egent, quæ vehementer ſiccent, veluti diphryge, tum ipſo per ſe, tum ex melle, & vino, & mulſo: præterea & quæ iris dicitur, & quæ anthera, hiſq; vel ſiccis, vel ex melle, uel mulſo, uel uino. Vtile uerò ad talia eſt & Muſæ medicamen: præterea rhois ſuccus, & omphaciũ,

A.li. 3. f. 5. t. 2. c. 4. 242. g

C aliaq;, quæcunq; ſtrenuè ſiccant. Quid enim materias percenſendo morer? At, quæ ſimpliciora oris ulcera ſunt, hæc ſanare commode poſſunt etiam medicamenta, quæ modice ſiccant, veluti hæc ipſa, quæ propterea, q̧ in aſſiduo ſunt vſu, Stomatica græce ſunt dicta. Ea ſunt, quod ex moris conficitur, & quod ex rubi fructu, & quod ex ſucco corticis iuglandium viridis, atque etiam his magis quod ex muſto & cupreſſi ſphærulis componitur. Quę verò in ore admodum humida ulcera ſunt proxime oſſa, vnde carie tentari oſſa periclitentur, hæc propter oſſium naturam, quæ ſicca eſt, vehementiſſimis medicamentis indigent. Itaque ego iam comprehenſos paſtillos ſemper læuigo, ac ſiccum ipſum medicamentum ſuperimpono.

De Indicationibus, quæ à Subſtantia, ab Affectu, à Forma, atque à Situ partium ſumuntur, exemplo Vlceris in pulmone. CAP. II.

PORrò dicta paulo ante ſunt & ad veſicam, & vterum, & inteſtina, & pulmonem idonea medicamentorum genera, quibus ſit in ſingulis vtendum, genere quidem medicamenti ab ipſa curandarum partium ſubſtantia deſumpto, ſed cum affectu prius etiam æſtimato: modo verò vtendi eius, tum à forma, tum etiam ſitu. Hinc nanq; excogitati ſunt, & auricularij clyſteres, quos Otenchytas uocant: & uteri clyſteres, quos Metrenchytas: & recti ſyphones, quibus in veſicam aliquid
D infunditur, quos Catheteras dicunt: & ipſi clyſteres: Hinc rurſus, quę in uentriculo, pectore, & pulmone ulcera conſiſtunt, per ea, quæ eduntur ac bibuntur, eſſe curanda: Quæ uerò in inteſtinis, biſariam: nam, quæ vicina ventriculo ſunt, his per comeſta, & bibita ſuccurritur: quæ verò inferius ſũt ſita, per ea, q̃ inijciuntur: qñ neq; ad ea, quæ uicina uentriculo ſunt ſubire poteſt, quod p̱ ſedẽ infunditur: nec integris uiribus ad inferiora p̱tingere, qđ per os ſit ingeſtum. Ideoq; ẽt, quę ulcera in thorace & pulmone conſiſtunt, tum difficilius ijs, quæ ſunt in uentriculo, ſanantur, ut quorũ ſitus longius abſit, atq; idcirco medicamentorum uis remittatur: tũ propter hoc ipſum multo ualentiora ea, quæ deuorentur, præſidia requirunt, q̃ ſi ipſis ſtatim ulceribus admouerẽtur. Indeq; adeo excogitata medicis ſunt, vbi expurgandum ex pectore & pulmone pus eſt, fortiſſima, quæq; maxime diſſecent, pharmaca, taliaq; omnino, quæ, ſi ulcus in uentriculo eſſet, ipſum exacerbarẽt. Quin etiam, q̧ hæc per tuſſes expurgentͬ, non aliunde, q̃ ex forma particularum eſt deſumptũ: q̧ hę nullum talem exitũ habeant, qualem uterus, ueſica, ſedes, auris, naſus, & os. Hinc etiam fit, q̧ uentriculus utrinq; expurgari poſſit, ſurſum per uomitũ, deorſum ſecundum naturã. Quippe hoc genus indicationũ ab inſtrumentalibus, quatenus inſtrumentalia ſunt, eſt ſumptum: ſicuti, quæ ſiccandum eſſe decẽt, ab ipſarũ ſimilarium ſubſtantia ſumunͬ. Ab ipſis uerò morbis rurſus tales, ueluti ab ulceribus (qm̃ de his diſputatio erat) & q̧ ſiccanda ſint, ut ſupra eſt comprehenſum: & q̧, qui è uentriculo eluere

pus volunt, non ſine periculo vomitum mouent, ſicuti ſi aliter infixam illi pituitam per oxymeli E ac radiculas detergerent: ſed tutius deiectione vtuntur, cùm vomenti periculum ſit, ne & , qđ exulceratum eſt, dilaceret, & ſuccum quempiam inutilem ex vicinis attrahat. Quo nomine (vt dixi) & vlcera, quæ pulmoni inſident, difficillima ſanatu ſunt, vt quæ nec citra tuſſim expurgare poſſis: & , ſi tuſſim excites, laceraueris. Itaq; , quaſi per mutuas operas, malum ijs in orbem redit: quippe cum, quæ lacerata ſunt, rurſus phlegmonen excitent: ſecundo rurſus phlegmonen ipſam maturari & pus expurgari deſiderant. Quare ex omnibus ſanandi difficultas his exoritur, & quòd ea, quæ idonea vlceribus medicamenta ſunt, contingere vlcus, ſicut in ventriculo, non poſſunt, & ꝙ per medium interuallum ferè vim ſuam amittunt: & præterea ꝙ reſpirando mouentur, & tuſſiendo lacerantur. Itaq; , cum in pulmone ruptum vas eſt, ſcire aperte licet, niſi protinus ante, ꝗ̃ phlegmone excitetur, glutinatum ſit, id poſtea inſanabile fore.

Hippo. lib. de aff. intern. ſcribit multos rupto pulmone uitam degere uſquequo moriantur.

A.li.5.f.11.t.4 c.18.271.e

De Vlceribus, quæ in Aſpera Arteria ſunt, & in ſumma eius parte: ac de Lactis, quod apud Tabias habetur, perfectione. CAP. 12.

CÆterum vlcera, quæ in aſperæ arteriæ interiore ſunt tunica, & potiſsimum, quæ ſummæ eius parti (quam Larynga vocant) ſunt vicina, aut etiam in ipſa, hæc & curationem recipiunt, & nos non paucos eorum, qui ita ſunt afflicti, ſanauimus. Sanè curationem eorum hinc maximè inueF nimus. In grauis huius peſtilētiæ initio (quæ vtinam aliqñ ceſſet) inueni cuidam, cum nouem iam dies ægrotaſſet, totum corpus ulceribus ſcatebat, † veluti oībus ferè, qui euaſerant. } Eo die etiam tuſſiebat paulum. Poſtridie verò, vbi ſe lauerat, ilico & uehementius tuſſiuit, & tuſſi expulit cruſtulam, quam græce Ephelcida vocant. Eratq; homini ſenſus manifeſtus ulceris in aſpera, quæ in collo eſt, arteria prope iugulum nati. Quin aperto quoq; hominis ore fauces eius inſpeximus, nunquid in ijs alicubi ulcus eſſet: ſed nec ſic inſpectantibus apparuit vitium: & planè laboranti ſenſus eius aliquis manifeſtus ex comeſtorum bibitorumq; tranſitu fuiſſet, ſi illic vlcus fuiſſet. Quin etiã ex aceto & ſinapi, certioris notitiæ cauſa, quædam ei deuoranda dedimus. Sed nec horum quicq; eum momordit: & ſenſus doloris manifeſte in collo erat: quo loco etiam adeo irritabatur, vt tuſsire impelleretur. Suaſimus ″itaque reniti quantum poſſet, nec tuſsire. Quod & fecit, eo certe facilius, ꝙ exiguum erat, quod proritabat: & nos omnibus modis operam dedimus, vt vlcus ad cicatricem perueniret, foris medicamentum aliquod, quod ſiccaret, imponentes: tum cubanti ſupino humidum aliquod ex ijs medicamentis, quæ ad eiuſmodi ulcus facerent, exhibentes: ac iubentes id in ore continere, paulatimq; permittere in aſperam arteriam defluere. Sic igitur faciens ſentire ſe manifeſte aiebat adſtringentis medicamenti circa vlcus vim, ſiue ea vis huc tranſmiſſa eſt, ſiue medica G men ipſum roris ſpecie in arteriam ad vlcus defluxit, & tanquam percolatum eſt. Erat autem nec æger ipſe medicinæ imperitus, ſed ex ijs quidam, qui ex vſu & exercitatione empiricè medicabantur. Ergo ſentire ſe aiebat tum medicamentum in arteriam defluere, tum tuſſim quoq; aliquando mouere: obluctabatur tñ plurimum, ac tuſſim cohibuit. Igitur ipſe quoq; ſua ſpōte Romæ quidē, vbi † correptus fuerat } triduum etiamnum poſt nonum diem eſt moratus: poſt hoc conſcenſo nauigio, primum per flumen ad mare nauigauit: quarto die poſt, naui peruenit ad Tabias: vſusq; eſt lacte, quod & mirificam planè vim habet, nec ſine cauſa prędicatur. De cuius vſu aliquid dicere oblatum nunc tempus videtur, nec de eo tantum, quod apud Tabias habetur, verũ etiam de alio omni. Neq; enim ijs modo, qui Italiam incolunt, eſt ſuccurrendum, ſed, quoad fieri poteſt, qui vbiuis habitant gentiũ. Igitur ad lac, quod in Tabijs habetur, commendandũ multa concurrũt, & locus ipſe ſatis editus, & aer illi circũdatus ſiccus, & paſcuum pecoribus ſalubre. Atq; hoc quidē alibi quoq; arte præparare licebit, ſi quis in colle modice edito herbas fruticesq; ferat, qui ſalubre ſimul adſtringensq; lac reddant: quorum exempla paulo poſt dicentur. Cæterum ut ambientem aera ſimilem reddas, fieri oīno nequit: eligere″ tñ ſimillimum ex ea, quæ datur, aerum copia licet. Simillimus autem is fuerit, cui eadem adſunt, quæ illi: altitudo collis mediocris: via à mari ad ipſum triginta ſtadia, ampliusq; aliquid, ſed non multo: locus autem ipſe uerſus mare, nempe Tabiæ in imo maxime ſinu eſt, qui inter Surrentum & Neapolim conſpicitur, magis tñ in latere, quod ad Surrentum pertinet. Porrò totum id latus collis eſt ſatis magnus, longitudine ad Tyrrhenum mare porrectus. Inflectitur aũt leuiter collis hic ad occaſum: nec in meridiem in totũ planè procurrit. Ergo hic collis à ventis ijs, qui ab ortu fiant, Euro, Subſolano, & Borea, tutum defendit ſinum. Cōiungitur illi in imo ſinu alter collis non paruus, quem & veteres Romani in hiſtorijs, & qui nunc diligētiores ſunt, Veſuuium nominant. Celebre nunc nouumq; nomen Veſuuium eſt, omnibus hominibus notum, propter ignem, qui in eo ex terra ſubmittitur. Quæ res non parum mihi ad ambiētis aeris ſiccitatem conducere videtur: & alioqui præter ipſum ignem nec ſtagnum propinquũ, nec palus, nec fluuius alicuius momenti vſquã in ſinu habetur. Oibus uerò uentis, qui ab Arcto ad æſtiuum occaſum perflant, Veſuuius collis obijcitur: multusq; cinis ab eo ad mare vſque peruenit, reliquię videlicet materiæ, tum quæ in eo combuſta eſt, tum quæ nunc etiam vritur. Omnia hæc aerem efficiunt ſiccum. Licet porrò & alibi terrarum eligere collem ſimili modo ſiccum, ſcilicet nec longe à mari: nec adeo magnum, vt ventorum impetui ſit expoſitus: nec adeo humilem, ut ſubiectorum camporum halitum prompte recipiat. Caueatur autē, ne ad Septētrionem ſit verſus: ita enim eſſet auerſus

† Codices impreſſi & multi etiã ex manuſcriptis legunt, ut Linacer vertit καθάπερ καὶ οἱ ἄλλοι σχεδὸν ἅπαντες διασωθέντες. & ita etiam vetus interpres. Sunt tamen, q non habent, διασωθέντες. vt ſic verti poſtea deberet: veluti alijs ferè omnibus.

A.li.5.f.10.t.5 c.5.274.f

† ἑλωμάζειν;

A.ibidem.g

″ Ald. habet ἄσβεστον manuſcripti aliqui λέσβιον. alij τάφων.

H

A auerſus à Sole. Quòd ſi etiam in temperato orbis loco collis ſit, veluti is, qui ad Tabias cõſpicitur, longe magis ad rem pertineat. Hoc in colle ſunto herbæ quidem, agroſtis, & lotus, & polygonon, & meliſſophyllon: Frutices verò lentiſcus, & arbutus, & rubus, & hedera, & cytiſus, alijq́ue his ſimiles. Atque ita tibi collis præparetur. Pecora verò, quæ in colle ad Tabias paſcuntur, boues ſunt. Eſtq́ue eius animalis lac ſpiſſum ita, vt aſinorum tenue. Ego verò, ne quod lactis genus vſui deſit, ex vac-

A.li.3.f.10.t.5 c.5.f.275.b cis″craſſum, ex aſinis tenue, ex capris medium, & boues, & aſinos, & capras in paſcua depulerim. Veteres verò etiam mulierem lactantem ijs, qui phthoe conſumerentur, adſtare voluerunt: quorũ ſententiæ ipſe quoq́ue accedo, & quod familiare id ſit, & quod prius, quàm ab ambiente refrigeretur, id ſumi voluerint. Porrò hoc tibi de lactis vſu pro maximo præcepto ſit, vt ij, quibus eo eſt opus, omnino id aſtante animali ſtatim mulctum bibant, etiam melle iniecto, ſi cui cogi in ventriculo ſolet: quòd ſi ipſum deſcendere ad aluum citius cupis, etiam ſale. Atque ille quidem adoleſcens, cum vlcus in arteria ex peſtilenti morbo haberet, ſanatus eſt: ac poſt eum ſimiliter alij. Alter verò adoleſcens annos natus circiter decem & octo, cum multis diebus ex deſtillatione laboraſſet, primum quidem ſanguinem floridum cum tuſſi expuit, non ſanè multum: poſtea verò etiam tunicæ ipſius partem, quæ tegens intrinſecus totam arteriam, in fauces & os per ipſum arteriæ caput (Larynga vocant)

mel lach admixtum prohibet ne coaguletur in ventriculo

B aſcendit. Videbatur autem mihi, tum ex craſſitudine eius conijcienti, tum ægri ſenſu, ipſius laryngis eſſe interna tunica. Quin etiam læſa illi ex eo vox eſt. Atq́ue hic quoque longiore quidem tempore, ſed tamen ſanatus eſt. Cæterum, † qui ex peſtilentia hoc vitio laborarunt, * propterea mihi facile ſanati videntur, quod præſiccatum ijs præpurgatumq́ue totum corpus fuerit: quippe cum & vomuerint ex ijs non nulli, & omnibus venter profluxerit. Atq́ue, cum ita iam vacuati eſſent, qui euaſuri erant, ijs puſtulæ, quas exanthemata vocant, nigræ toto corpore confertim multæ apparuerũt, vlceroſæ quidem plurimis, omnibus certe ſiccæ. Eratq́ue intuenti perſpicuum reliquias eas eſſe ſanguinis, qui in febri putruerat: quas, veluti cinerem quempiam, natura ad cutim truſiſſet, ſicuti alia ex ſuperuacuis non nulla trudit. Verum medicamentis ad eiuſmodi exanthemata opus non fuit, cum ſiderent ſua ſponte, ad hunc modum: Alijs quidem, quibus videlicet exulcerata ſumma pars fuit, decidit ipſa ulceris cruſtula, quam Ephelcida nominant: deincepsq́ue, quod reliquum fuit, propinquum ſanitati erat, ac poſt unum duos'ue dies ad cicatricem peruenit: alijs, quibus ſcilicet ulcerata ſummitas non eſt, exanthema quidem ipſum, & aſperum, & ſcabioſum erat, decidit uerò ueluti ſquamma quædam: ac dehinc omnes fuere ſani. Nihil itaque miri, ſi etiam ij, quibus eiuſmodi exanthemata in pulmone ſunt orta, propter ulcerum ſiccitatem ſunt ſanati. Quod nanq́ue in cæteris

* σῶμα, i. corpus.
† τοῖς ἐκ λοιμοῦ

quibus corpus siccabat ulceribus pestilenti morbo euadebat.

C vlceribus vniuerſis ſupra monſtrauimus curationis eſſe propoſitum, hoc iam ijs, quæ ex peſtilẽtia ſunt orta, præſtò fuit. Omnia nanq́ue ſicca, & aſpera fuere, plurima quidem ſcabiei, quædam verò etiam lepræ ſimilia. Ergo, cum experientia rationi atteſtetur ulcerum curationem hunc vnum habere finem, vt ſiccentur, poterit quiſpiam ex ijs, qui ſanguinem ex pulmone reijciunt, ſeruare permultos ita, vt nos fecimus.

De Curandis ſtatim ijs, qui ob Deſtillationem, aut Membrorum ſpiritus refrigerationem Sanguinem reijciunt. CAP. 13.

AC, quemadmodum quidem medendum ijs ſit, qui notabile in pulmone vas fregerunt, inde adeo, quod ab alto ſint lapſi, uel immodice clamarint, uel pondus ſupra vires ſuſtulerint, uel quod durum ma*gnumq́ue aliquid extrinſecus ipſorum pectori inciderit, dictum prius eſt. Quemadmodum uerò, qui ex catarrho ſanguinem reijciunt, commodiſſime tractentur, nunc dicemus, propoſita claritatis cauſa curatione, quam Romę in ſplendida muliere peregimus. † Hæc nanq́ue, cum eiuſmodi ſermones audijſſet, quales nunc de ijs, qui ſanguinem ex pulmone reijciunt, habuimus, ſiue ex catarrho id, ſiue vehemẽti tuſſi paululũ quiddã per noctẽ expuerat, ilico ad me miſit, ſe, quicquid eximerem, præbituram promittens. Audiuerat uerò ante id tẽpus, niſi quis ilico præſidium ſtrenue affer-

*Al. graueq́ue.

† *Clarius ex græcis. Hæc nãq́ue cum eiuſmodi ſermões audijſſet, quales nunc de ijs habuimus qui ſanguinem ex pulmone ſiue ex catarrho aliquo ſiue vehementi tuſſi reijciunt, cum paululũ quiddam per noctẽ expuiſſet, ilico ad me miſit, præbere ſe promptã aſſerẽs ad faciendũ, quicquid ego uellẽ.*

D ret prius, quàm vlcus phlegmonen contraheret, cum operam amiſſurum: atq́ue hanc eſſe præcipuã eorum, qui ſanguinem reijciunt, interitus cauſam. Igitur incidere mulieri venam, quę iam quatriduũ propter catarrhum propemodum ſine cibo egiſſet, non placuit: ſed iuſſi, ut acri uteretur clyſteri: tũ crura manusq́ue calfacienti pharmaco plurimum fricaret, & vinciret: mox caput raderet: cui deinde medicamen, quod ex palumbium ſtercore conſtat, impoſui: interpoſitisq́ue tribus horis in balneum duxi, ac laui, nullo caput contingens pingui: dein caput idoneo pileo contexi, & pro eo, qui tũ erat, temporis ſtatu, nutriui ſola ſorbitione: poſt quàm ſtatim fructum aliquem autumnaliũ auſterum dedi.

A.li.3.f.10.t.3 c.6.267.e Deinde, cum dormitura eſſet, quod ex″viperis conficitur, medicamentũ dedi (theriacen uocant) circiter quatuor menſes ante confectum: habet enim id ætatis adhuc præualentem papaueris ſuccum, qui in antiquatis ignauus redditur: ideoq́ue & ſomniferum eſt, & fluxiones tum ſiccat, tum leuiter craſſat. Finito uerò prorſus catarrho, liquido apparebat tum ex reſpirandi ſpecie, tum ſonitu, ſemel excitatæ tuſſis, pulmonem expurgatione egere. Cæterum exhibere hanc non placuit ſecundo ſaltẽ die, ſed in omni taciturnitate & quiete muliere ſeruata, tum artubus eius perfricatis vinctisq́ue, iuſſi reliquas quoque omnes partes perfricari, excepto capite, quod adhuc ex medicamento incaleſcebat. Rurſus autem veſperi dedi theriaces ceu fabæ noſtratis magnitudinem: erat uerò, quod pridie acceperat, hoc longe amplius. Poſtea verò, quàm hac quoque nocte probe dormiuiſſet, tertio die mane

mel coctum copioſe exhibui,ac in quiete ſeruaui.Procedente verò die totum corpus ſimiliter per- E
fricui,ac ptiſanæ cremorem cum pane exiguo pro cibo ſumere iuſſi.Mox quarto die mane quidẽ
dedi medicamentum,quod ex viperis fit,ſed quod iam in ætate vigoris eſſet,idq́; cum copioſo mel
le.Capiti verò mulieris eodem pharmaco,quod vehementer cum ſiccat,tum calefacit,impoſito,ac
deinde ipſa lota,nutritaq́; modice,valentius iam pulmonem expurgare in quinto ſum aggreſſus.
Ac dehinc rurſum,rurſumq́; ex interuallo,ad caput quidem conſueto cerato,quod thapſiam reci-
pit,ſum uſus.Totam verò corporis curam,in geſtatione,frictione,*ambitione, lauandiq́; abſtinen-
tia,ac victu tum moderato tum verò boni ſucci,ad reficiendum direxi. Hæc itaq; mulier recte ſeſe
habuit,minime lactis opem requirens. Alteri verò adoleſcenti,cui non ex deſtillatione,ſed ex re-
frigeratis ſpiritus inſtrumentis,orta tuſſis fuerat,cum ſanguinem & ipſe ad dimidiam heminam re
ieciſſet,ſtatim venam incidi,ac bis eodem die ex ea ſanguinem detraxi:deinde rurſus poſtridie bis:
ſed artuum frictione & vinctura priore die vſus,ad veſperam dedi pharmacum noſtrũ, quod dia-
ſpermaton dicitur.Secundo die poſt alteram detractionem impoſui toti pectori ceratum, quod ex
thapſia conficitur,mox veſperi,ne ſupra modum calfaceret,id auferẽs.Tertio die rurſus ad tres ho
ras impoſito,hominem laui. Cibaui autem ſimiliter tribus his diebus, prioribus quidem duobus,
ſorbitiunculis:tertio verò,ptiſanæ primum cremore,deinde piſce ſtatim aliquo, qui & facilis con- F
coctu eſſet & ſimplici ratione præparatus,adiecto. Dedi quoq; medicamentum dia ſpermaton,&
ſecundo,& tertio die ſimiliter ad veſperam:quippe quod & ſomnum conciliat, & ſenſum doloris
eleuat,& ſiccandi vim habet.Tum verò,cum & ſpiritui delegatæ partes in naturali temperamen-
to eſſent,& totum corpus uacuatum,ac nulla phlegmones ſuſpicio circa ruptũ vas ſupereſſet, ex-
purgare cœpimus.Mox bibito medicamento,quod viperas habet,ætatis iam vigentis, ad Tabias
dimiſi.Sic ego omnes,qui primo ſe die mihi curandos permiſerunt,ſanaui.

De Curando Pulmonis Vlcere,quod tribus quatuor'ue diebus inſedit. CAP. 14.

QVi verò poſt duos,aut tres,non oẽs:ſed aliquibus eorũ inſanabile vlcus fuit. Quotquot autẽ
phlegmone ſic occupauit,vt iam febricitarent,horum nullus eſt in totum perſanatus. Sed ꝗ
poſtea ſic per omnia præſidia rite tranſierunt,vt ſiccaretur vlcus,ij tantum ſaltem lucrife-
cerunt,vt illud nec vltra progrederetur,nec maius fieret:ſed ſiccatum,ac callo duratum,longiore vi
ta frui hominem ſineret.Ex ijs verò,qui vlcus in pulmone habent,ij demum inſanabiles mihi eſſe
videntur,qui ex ſucci vitioſi eroſione id poſſident, quorum aliqui ceu ſalſilaginem ſputum ſuum
ſentire ſe aiunt:nam longo arbitror tempore omnino opus eſſe,vt ſucci corrigatur vitium.In tem-
pore verò neceſſe eſt duorum alterum,aut ſiccando vlcus,ceu callum fieri,eoq́; fore omnino inſana G
bile:aut non ſiccando,tum ipſum putreſcere,tum quæ circa ſunt depaſcere, atq; ita ſpacio pulmo-
nes putrefacere. Porrò multi ex ijs,qui eiuſmodi ſuccum vitioſum congeſſiſſent,cum ex eo tuſſi-
rent,non tñ etiamnum ſanguinem reijcerent,huius noſtræ prouidentiæ cõpotes facti, prorſus ſunt
perſanati.Oportet aũt in principio nullius rei æque eſſe ſolicitum,q̃; ut neq; tuſſiant,neq; ex capite A.li 3. f.10.t.5
aliquid in pulmonem defluat.Cauetur id triplici præſidio,purgatione primum: ſecundo,medica- c.5.274.g
mine,quod dia ſpermaton dicitur:tertio,ipſi capiti prouidendo. Quod purget,diuerſas facultates
habeat,oportet:cuius generis noſtræ ſunt pilulæ,quæ ex aloe, ſcammonia, colocynthide, agarico,
bdellio,& gummi arabico conficiuntur,ad plures videlicet excrementorum purgandas ſpecies.Sa
nè ſatisfaciant ad vſum,& quæ ſine gummi componuntur. Poſtea verò,ſi res poſtulabit,etiam ijs,
quæ nigram bilem expurgent,utare.Capiti prouidebitur cerati vſu,quod fit ex thapſia. Atq; hæc
quidem in principio peragenda ſunt.Poſt verò reficiendus æger ſalubriter eſt cibis boni ſucci, fri-
ctione,in*ambulatione,& balneo.Tradetur autem de his methodus in idoneo operis loco. Porrò ij
ſunt,qui maxime lac requirunt:neglectoq́; eo,omnium maxime ſunt inſanabiles.Cæterum de mit
tendo his ſanguine ſciri illud licet,Quicunq; parum habere ſanguinis videbuntur,ijs ad quendam
ſuccum probiorem(ſicuti prædixi)reductis detrahere ſanguinem poteris,tum rurſus reficere : eoſ- H
dem etiam rurſus purgare,ac rurſus reficere:denuoq́;,ſi res ſuadet,ſanguinem mittere, potiſſimũ,
quibus veluti limus vitioſus & craſſus,totus eſt ſanguis. At,qui validi ſunt, multiq́; ſanguinis,ijs
ſtatim à principio eſt detrahendus.

Quam perperam Eraſiſtratus,ac Theſſalus Sanguinis reiectionem curarint, ac de Vlceribus,quæ in Sede,ac Pene conſiſtuut. CAP. 15.

HOrum,quæ retuli vel modo vel ante,ſiue ea inueni ipſe,ſiue iuxta Hippocratis viam vſurpa
ui,nihil planè non examinatũ,ac iudicio comprobatũ eſt:ſed ꝑ experientiã oĩa iudicata:in ꝗ-
bus erroris pericula ipſi pertulimus.Fructũ ex eorum vſu habituri ſunt,quibuſcũq; artis opa ſunt
curæ:ſiquidẽ alij ueri ſunt,alij ſophiſtarum ſermones.Quanq̃ quid ſophiſtas memoro? Cum etiã
non contẽnendorũ medicorũ aliqui,ẽt qui integra volumina de ſanguinis reiectione prodiderunt,
alia quidem multa & parua recte perſcripſerint,maximorũ aũt auxiliorũ nullius meminerint,parũ
intelligentes ꝑ multa illa & parua,quæ recte admonent, longũ ipſis ægrotis cõparandum interitũ.
Per hæc aũt tria,qui planè deplorati nõ ſunt,oẽs ſeruant, per ſanguinis miſſionẽ,& purgationẽ,&
ea quæ caput roborant.Sanè in ſequentibus,cũ de ſuccorum curatione ꝑcipiemus,dicemus de ſan
guinis miſſione diligentius.Minime igit̃(ſicuti medicorũ non nulli cenſent)à paruis incipiendum

*[illegible] *[illegible] eſt in impreſſis, & mult[i]s ẽt antiquis codic. In antiquiſſimo tamen quodã exẽplari legitur, [illegible]

auxilijs

A auxilijs eſt:Nec,ſicut illi dicunt,ſentiendum,iſta ſcilicet prius eſſe tentanda: mox, ſi nihil profece-
rint,aggredienda maiora.Nam in morbis,in quibus periculum non impendet, vera ea opinio eſt:
at,vbi moriẽdum ægro prorſus eſt,ſi phthoe ſemel exceptus ſit,alieniſſimum à ratione eſt à mino-
ribus inchoaſſe.Nam,ſicuti reliqua omnia ab Hippocrate tradita,ita illa quoque ſententia recte eſt
dicta,‖Nempe ad ultimos morbos vltima prorſus remedia maxime valere. Qua'nam igitur indu- 1.Apho.6.Ex. ord.4.d
ctus opinione Eraſiſtratus in talium affectuum principio ſegnis tardusq; eſt:poſt diligens,cum pe
rijt occaſio? Nam ſanguinis miſſione,cum ſanguis reijcitur,nuſquam prorſus utitur, vitioſiſſima
ratione inductus:ſed nec purgat quenq́;,nec caput ſiccat. Quibus nimirum ſiquis phthoe occupa-
ri periclitantes fraudet,quamuis reliqua oĩa probe peragat,nihilo plus,arbitror,agat.Nam ſangui-
nem mittere recuſat:ac ſolis artuum deuinctionibus ad eum auocãdum utitur,quò (ut ipſemet ait)
ad phlegmones tempora ſat nobis ſanguinis ſuperſit,nec propter inopiam eius ægrum nutrire co
gamur. Sed heus tu Eraſiſtrate,dicat arbitror aliquis,ſi poſt venam ruptam phlegmone iam pul-
monem occuparit,non eſt,quòd ſperes hominem ſanandum propter ipſas,quas paulo ante cõpre-
hendi,rationes.Quare amplius opera tua non egebit,proditus videlicet per te inter initia. Quip-
pe idem facis,quod gubernator,qui,vbi per eius incuriam euerſa nauis eſt,vectorum cuipiam aſſe
B rem in manum dat,indeq; ſalutem comparare ſuadet.Sed Eraſiſtratus fortaſſe exiſtimabat phleg-
monen eſſe ex ijs,q̃ neceſſario vulnus comitentur. Verum,ſi ita ſentiebat,in magna planè erat igno
rantia:cum videre cuiq; liceat ſexcentis eorum,qui quotidie ſingulari certamine decertãt,maxima
citra phlegmonen glutinata vulnera ſic,vt ſecundo vel quarto die ſint omnino in tuto. Nos verò
etiam plurimos ex ijs,qui vas in pulmone ex caſu,clamore,plaga'ue rupiſſent,prius,q̃ phlegmone
in vaſe rupto excitaretur,curauimus.Quòd ſi horum quoque pulmones phlegmonen inuaſiſſe aſ-
ſerit,ipſe ſuis ipſius placitis repugnat,ſimul princeps viſcus,quod maxime vicinũ cordi ſit, phleg-
mone laborare affirmans,ſimul hominem febri carere,itemq; rupta phlegmone nihil expuiſſe.
Ergo à nobis quoq; inuicem audiat nec fieri poſſe,vt glutinetur vlcus, ſi phlegmone pulmonem
inuaſerit:omninoq;,ſi inuaſerit,febricitaturum:ac purulenta deinde,cum phlegmone ſoluitur,tuſ-
ſi exputurum.Ergo,ſi quis nec febricitabit,nec tuſſiet,nec ſaniem aliquam ex vlcere,& phlegmo-
ne ſpuet,quæ ratio eſt,vt huius ineſſe pulmoni phlegmonen dicas?Itaque tum hoc maximum cer-
te præſidium non recte ab eo damnatum eſt,tum purgatio ſine vlla mentione prætermittitur. Ac
nec vllum pharmacon,quod efficax ſit,contra vllum ex comprehenſis generibus ab eo eſt poſitũ.
Quin,ſiue caput fluxionem mittat,eo ſtatu ſeruabitur:ſiue ex intemperie ipſorum ſpũalium tuſſis
C incidat,etiam ipſa ſic manebit.Ergo Eraſiſtratus ſtatuario illi aſſimilis videtur, qui reliquis omni-
bus partibus ſcite perfectis,ſtatuam reliquit cæcam. Nam quæ, quæſo,reliquæ pulchritudinis gra
tia,cum oculos deſideres?Poſtea,ſi dijs placet,cum tanti viri maxime aberrent,egregius vir Theſſa
lus,qui artem ne nouit quidem,Methodicum ſe cenſet appellandum.Ac nunc fermè oẽs ſectato-
res eius ſanguinem mittere videmus,tum alijs ægrorum non paucis, quibus non ſolum non utile,
ſed ẽt noxium exiſtimare id præſidij oportebat,præſertim ſi proprijs ipſis hypotheſibus ſtarent:tũ
verò ijs,qui ſanguinem,ſiue hunc ꝑ vomitum,ſiue ẽt cum tuſſi,reijciunt, modo valentes uires ha-
beant:Sed qũo cohærebunt hæc ſecum,ut uenam,vbi ſanguis reijcitur,incidere iubeant,& in com
mentarijs ſuis ſcribant remedium id adſtrictis vitijs conuenire? Ergone ſe Methodicos amplius
nominent,ſed Empiricos,ſi reiecta ratione, quam eſſe rectam putabant,experientia vtuntur ad in-
uenienda præſidia. An igitur in ijs quidem clare deprehẽdunt nec methodo,nec oĩno rõne aliqua
quicq́ facere,vbi verò partes inutiles eſſe ad curationis inuentionem aiunt,nõ multo magis? Atq,
ſiquis ad memoriam reuocet ea,quæ de auribus,naribus,oculis,ore, pectore, pulmone, præterea
vtero,veſica,& ventriculo,diximus,errare eos tota via videbit. Talis igitur erat,qui ad phlegmo-
nen,quæ in pudendo erat,macedonico medicamento eſt vſus, ac cũ eo ẽt cataplaſmate,quod rela-
D xandi vim habebat,nẽpe ſolenni hoc,quod ex pane,aqua,& oleo conficitur. Etiã alius quidam illi
perſimilis,qui ad ſedẽ exulceratam ijſdem eſt vſus. Verũ de talibus,vbi de phlegmonis diſputabi
A.li.3.f.10.t.2 c.21.314.d tur,agemus.Cæterum ulcera,"quæ citra phlegmonen in pene ſede'ue conſiſtunt, nullum cataplaſ-
ma deſiderant,ſed medicamen,quod cicatricem inducat:non tñ,mehercle eius naturæ,quæ vlcera,
q̃ in carne ſunt,inducere cicatrice poſſit, immo quæ tanto magis ſiccare poſſit, quanto hæ partes
ſunt carne ſicciores.Quin etiam,quod magis admirere,ipſorũ,quæ in pene ſunt,ulcerum magis ẽt
ſiccari poſtulant,& quæ in toto cole hæſerunt,& quæ extra hunc ẽt fine eius,qui glans dicitur,inſe
ſtant:minus verò,quæ in præputio ſunt:atq; etiam his minus, quæcunq; in reliqua ſunt cute, quæ
totũ colem veſtit.Cum igit̃ humidũ in glande vlcus quidã ex amethodis iſtis medicis,iſtis inquam
Theſſalijs,ſanare aliquando non poſſet medicamentis ijs,quæ epulotica vocant̃,id eſt,quæ cicatri-
cẽ inducunt,adhibuit in conſilium me. Vbi igit̃ ex me audiuit longe ſicciore medicamento parti-
culã egere propterea,ꝙ ſiccioris naturæ eſſet,primum non credidit: vt verò coactus neceſſitate eſt
aliquo ex noſtris medicamentis uti,tribus diebus ſanatũ ulcus eſt:perſpicuumq; erat medicum nõ
tam fuiſſe de ſalute hominis lætatũ,q̃ inde adeo triſtatum, ꝙ in mala diſciplinæ ſecta fuiſſet educa-
tus. Siquidem medicamen,quod ex papyracea charta combuſta fit,hoc ſcilicet nobis vſitatum,id
genus ulcerum ſanat:ſicuti etiam anethum uſtum ſimili modo inſperſum: itemq; cucurbita ſicca,

atq; vſta ad eundem modum:alia præterea multa ex ijs,quæ vehementer,ſicut illa,ſiccant. Siqua E
verò eiuſmodi vlcerum ſine madore ſunt ac recentia,ijs ſola" aloe ſalutare medicamē eſt.Inſpergitˢ A.ibidem.
autem ſicca,ſed in tenuiſſimum ceu pollinem redacta.Hæc verò etiam,quæ in ſede conſiſtunt, ſicca vlcera probe percurat.Simillimam huic vim habet & cadmia vino elota,& ſicca.Ab hac quoq; non longe abeſt argenti ſpuma,Lithargyros græce dicta. Deinceps verò molybdęna ſequitur. Omnibus verò tum minus inferens doloris,tum nullo minus efficax, pompholyx eſt. Sin humidiora ſunt,ipſe per ſe pini cortex,itemq; lapis hæmatites vocatus,idoneus eſt.Quòd ſi profunditas quæpiam ipſis adſit,vbi excitata fuerint,dictorum alicui tantulum mannæ admiſcendum eſt,quantum ſit ad carnem gignendam ſatis.Neq; igitur horum quicq; vel per ſomnium norunt, qui iſtius ſunt alienæ à methodo ſectæ,cum omne vlcus,in quacunque animantis ſit parte,eandem poſtulare curationem opinentur:neq; etiam,quemadmodum ſuere quædā vlcera oporteat, veluti ea,quæ in abdomine contingunt:de quibus in ſequenti libro cum ijs,quæ reſtant,vniuerſis agetur.

GALENI METHODI MEDENDI IDEST DE MORBIS CVRANDIS LIBER SEXTVS

F

ARGVMENTVM LIBRI

Neruorum,Tendinum,Ligamentorum,Partiumque, quæ illorum natura participant, Oſsium quoque curationem abſoluit.

Prolixitatis librorum Excuſatio,ac Quæ hactenus monſtrata ſunt. CAP. I.

NOn dubito fore nō nullos,quibus eſſe prolixus videbor, qui vnum hactenus morborum genus,quemadmodum methodo cureiur,exponam. Par eſt autem,non tam nihil longitudinem hanc imputent,q̃; ijs, qui parum intelligentes,quæ rectiſſime ab Hippocrate ſint ſcripta,ea calūniari ſunt conati: quos, ne quemadmodum vlcus quidem recte curent, ſcire oſtendi, nedum, quod maius ſit,quicquam.Atq; ipſum quidem morbi genus, cuius vna ſpecies vlcus eſt,ſeu cōtinuitatis ſeu vnionis ſolutionem voces,nihil referat.Illud mon G
ſtratum eſt,methodum curandi eius,in quocunq; corporis membro ſit, quæ quidem ab affectu ipſo ſumantur,indicationes ſeruare communes:quæ verò ex partibus præbeantur,alias atq; alias habere.Cum enim in carnoſis particulis inciderit,nominatur quidem vlcus: habet verò curationis indicationem omnium quidem,quæ præter naturam ſunt,communem,ſui ſcilicet ademptionem:quam verò,ceu affectus,præſtat,vt per contraria tollatur: quam, vt diuiſio eſt, vnitionem,quippe gñatio huius vitij in diuiſione vnitatis conſiſtit.Ideoq; in oſſe vocatur fractura, græce Catagma:in neruoſis fibris Spaſma:in muſculis Vlcus & ruptio: quorum differentia prius iam dicta eſt.Idem tñ morbus,cum in neruum & arteriam & venam inciderit, nullam propriam appellationem eſt ſortitus,mutuatur aūt interdum vlceris,interdum vulneris vel ruptionis, appellationem.Cæterum parum eſſe de nominibus ſolicitum debere eum, cui rerum ſciam inuenire ſit ꝓpoſitum,ſæpe iam diximus.Itaq; huc potius noībus neglectis,ꝑperemus:qñ non ex horū exquiſita impoſitione,ſed ex appoſitis remedijs,ægro ſalus parit̃. Rurſus igit̃ reuocandum ad memoriā eſt,quemadmodum audaciſſimus Theſſalus,cū nullā curandi vlceris methodum tradiderit,oēs tñ dixiſſe ſe arbitratur. Siquidem, ꝙ ſinuoſum vlcus poſtulet impleri,& ſimplex glutinari,hæc nec idiotis ſunt ignota:quēadmodum iñ methodo quis pharmaca inueniat, quibus vel impleat̃ quod H
ſinuoſum eſt,vel glutinet̃ quod ſimplex eſt,hæc vulgus non nouit:at id eſt,quod medicis conſiderandū proponitur,atq; in eo alius alio eſt præſtātior. Quippe,veluti in præcedentibus oſtēdimus, & inuenici remedia,& inuentis recte vtetur,quiſquis in medendi methodo eſt exercitatus.

Aduerſus Theſſalum de Nerui punctura,ac de Medicamentis,quibus curatur. CAP. 2.

VT enim iam aliquid perſequamur,quod præcedentibus ſit deinceps, fingamus quempiā ad nos venire,cui iñ cutis"acu ſit puncta.Hunc hoīem,ſi is ſit,cui facile vlcera ſaneſcant, etiam A.li.f.4 c.28
ſi citra medicamentum nudoq; membro ad opera conſueta dimittas,nihil ſentiet mali:ſin,cui difficulter ſanent̃,primum quidem dolebit,poſt etiam tū pulſu particula infeſtabitur,tū phlegmone. & 3.f
Ac Empiricus quidem examinando percontādoq; hoīs naturā diſcet: Nos verò,tum ex eiuſmodi examinatione oībus his vſi,quæ per experientiā inueniātur:tum nihilo minus ex ijs notis,quas de boni ſucci maliq; naturis habemus:præterea de ijs,qui acris hebetiſq; ſunt ſenſus: tum plenitudine grauatis,modiceq; ſe in ſuccis habentibus:non ignari,ꝙ,qui uel plethoricus eſt,uel uitioſis ſuccis premitur,uel acris eſt ſenſus,vel horum quibuſdam omnibus'ue premitur, phlegmone tentabitur:qui contra eſt affectus,nihil mali ſentiet.Atq; hæc proſpicientes,non equidem medicamen, quod glutinet,imponemus,cuiuſmodi plurima ſunt eorum, quæ Enæma vocant, (ea ſunt, quæ

A recentibus ſtatim applicantur vulneribus) immo molle & blandum, & quod dolorem mitiget: ſi quidem, vbi magna diuiſio eſt, ibi ſtudium impendi debebit, vt magis ſiccantibus remedijs labra vlceris vniantur, atque coaleſcant: vbi autem acu ſtilo'ue facta diuiſio eſt, id duntaxat curandũ eſt, ne phlegmone particula tentetur. Atque ex hoc manifeſtum eſt cruentorum vlcerum indicationem, quæ à Theſſalo eſt prodita, nihil nos maius adhuc docere, ꝗ̃ ſi cuilibet è plebe notum. Non.n. ſcire, quid fieri oporteat, id magna res eſt, vt quod omnibus hominibus natura inſit: ſed, quibus rationibus illud efficias, id verò ſcire artificum eſt. Nam, ſi nauem quiſpiam ſit ædificaturus, ſcimus profectò omnes, etiam qui nauium fabri non ſumus, quo loco poni gubernacula debeant, quo loco puppis, quo prora, ac reliquorum quiduis: cæterum nihil nobis hæc ad rem conferunt, vtpote neſcientibus, quemadmodum ipſa ſtruantur. Æque, & qui ędes molitur, vtiq; non ignorat, nec ꝙ iacienda primum parietum fundamenta ſint, neque ꝙ ſuper his erecti minime'q; inclinantes erigẽdi ſint parietes, nec ꝙ ſuper his ſtrui tectum oporteat, nec ꝙ oſtia & feneſtræ ſingulæ'q; reliquarũ domus partium proprijs collocandæ ſunt locis: verum hæc ad domum ædificandam quid conferant, quoad ipſe fabrilis artis ignarus ea fabricare neſciat? Vni igitur Theſſalo omnium hominum ſapientiſſimo, noſſe, quid fieri oporteat, ad artificioſam notitiam ſatis eſſe videtur. Sed nos per ſuperius comprehenſa monſtrauimus id eſſe operum, quæ ex artibus expectentur, veluti principiũ
B quoddam, nõdum aliquam eorum propriam partem, ſed quæ etiam ſit cuiuis è plebe communis: quippe primæ in omni arte indicationes omnibus hominibus natura ſunt præſtò. Quare, ſi hæ ſatis ſunt ad opifices faciendos, nihil vetat, quin & naues ipſi ædificemus, & materiam fabricemus: promptum q; ſit omnibus tum calceos facere, tum veſtes, tum domos, ſed & architectos eſſe, & cithara perſonare, & rhetoricari. Verum non ita ſe res habet: nec, qui vulneratæ parti naturalem vnitionem eſſe moliendam nouit, is medicus eſt, ſed qui, quibus id rebus perficiat: intelligit: quanꝗ̃ ne hoc quidem ipſum per ſe ſatis eſt, ſi quis etiam, quò pacto his ſit vtẽdum, neſciat: ſed, qui viam omnem curationis euſque percalluit, vt ipſum cõſequi deſtinatum finem queat, is demum eſt, qui mederi nouit. Ergo iſtis amethodis Theſſali æmulis illud accidit, vt cum maiora viribus audeāt, nec ad ea, quæ conſequi alioqui poſſent, accedant. Quippe, cum dudum ſtilo quidam vulneratus in manu eſſet ita, vt tota diuiſa cute aliquid neruorum, qui ſuberant, pungeretur, ſapiens ſcilicet Theſſalius in principio emplaſtrũ quoddã impoſuit, quo ſæpe in maximis vulneribus vſus proſpere fuerat. Putabat.n. (arbitror) omne vulnus eandẽ curationẽ requirere. Phlegmone verò oborta, ad cataplaſma, quod ex farina tritici cõponitur ſe conferens, atq; interim hominem putrefaciens, intra ſe-
C ptimum diẽ iugulauit. Nec ſane comprehẽdere numero eſt, quot, vbi in Pæonias iſtorũ manus incidere, conuulſione perierint: quò, ſi dijs placet, ſanctio illa Theſſalia ſeruetur, Omne cruentum vlcus ſimiliter eſſe curandum, id q; partibus ijs, quæ laborent, nullam indicationem conferentibus. Cæterum vera ipſa methodus non perinde, atque hæc Theſſali, eſt amethodos, immo pôt vel nunc etiam poſt tot tantos q; medicos non ſolum meliora medicamenta, ꝗ̃ prius fuere, ſed etiam vniuerſum curationis modum inuenire. Nemo enim ſtatim ab initio ijs vſus, quæ nos inuenimus, ex neruj vulnere in conuulſionẽ incidit. Aduerti ″ nanque, vbi punctus neruus eſſet, ei ex ſentiendi, quod obtinet, acumine neceſſe eſſe tum dolorem incidere, quàm reliquis partibus, maiorem, tum ex neceſſitate phlegmonem conſequi, niſi quis & medelam dolori inueniret, & phlegmones generationem prohiberet. Rationabile igitur mihi eſt viſum cutis quidem vulnus apertum inglutinatum q; cuſtodire, quò per id ex neruo vulnerato ſanies efflueret: totum verò corpus ſuperuacuis humoribus liberare: ac, nequis dolor vulneratam partem vrgeret, in primis ſolicitudinem habere. Itaque etiam medicamenta excogitaui non pauca, quæ vulneri impoſita ad vtrunque mire ſunt comparata, tum vt dolorem mitigent, tum vt exitum ſaniei patefaciant. Tutius verò fuerit etiam, ſiquis cutem latius incidat, ac totum corpus ſanguinis miſſione inaniat, vtique ſi fortis ſit virtus. Si verò vi-
D tioſis ſuccis repletum corpus ſit, protinus purget. Aqua verò calida, quanquam reliquas phlegmonas valde mitigat, vulneratis tamen neruis eſt inimiciſſima: cum præſertim eorum ſubſtantia ex refrigerata concreta'que humidiore materia ſit condita: omnis enim eiuſmodi conſtitutio per ea, quæ ſimul calefaciunt & humectant, reſoluitur ac putreſcit. Itaq; ab aqua calida eos, qui ita vulnerati fuerant, omnino prohibui, vtilius iudicans oleo calente fouere propterea, ꝙ demonſtratum à me eſt, hoc quoque, ſi frigidum applicetur, tenues meatus obſtruere: ſin calidum, digerere. Porrò fugi ex huius quoque generibus & crudum, quod Omotribes græce dicit̃, & quod deniq; adſtringendi vim haberet. Delegi aũt tenuiſſimum, cuius generis Sabinum eſt, quod etiam vtilius fuerit, ſi bimum trimum'ue ſit, quippe id, ꝗ̃ recens, magis per halitum digerit: quò'q; magis eſt antiquũ, hoc ſemper magis digerere eſt potens, verum dolorem minus ſedat. In pharmacis aũt huc omne conſilium direxi, vt eſſet eorum facultas tũ tenuis, tum modice excalfaciens, & quę ſiccare citra dolorem poſſet: cum ſola hęc trahere ex profundo ſaniem neq; contracta neq; demorſa particula poſſit. Vſus ſum aũt primum terebinthina reſina, tũ per ſe, tum ẽt paulum euphorbij admiſcens: Et ꝑ ſe quidem ″ in pueris, & mulieribus, & generaliter ijs, qui molli eſſent carne: cum euphorbio verò in ijs, qui dura. Non ſecus aũt & propoli, non per ſe modo, verum etiam cũ euphorbio ipſam molliens: ꝙ ſi durior eſſet, cum tenui quopiam oleo. Quin & ſagapeno in duris corporibus ſum uſus,

vtique

A.li.4.f.4.t.4. c.1. fol.475.d

A.l.4.f.4.t.4. c.3 fol.476.d

* ὀλιγάκις ἐ-πιπάσσων, eſt in manuſcriptis.

vtique cum oleo & terebinthina id miſcens: ſed & opopanace ad eundem modum, quo & ſagapeno. Mihi verò & lachryma cyrenaica non inutilis fore videtur, ſiquis emplaſtrũ ex ea faciat, cuiuſmodi eſt, quod nos ex euphorbio cõpoſuimus: verum non dum id experiẽtia, quemadmodum reliqua omnia, comprobauimus. Quippe præcedere oportet eam, quæ à vera methodo proficiſcitur, remediorum inuentionem, huic verò experiẽtiam ad certiorem ẽt fidem ſubſcribere. Siquidem ex tali methodo ẽt ſulfur, quod ignem expertum non ſit, quod q; lapidoſum non ſit, ſed oĩno tenuium partium, ei, cui neruus vulneratus eſſet, conducturum ſperauimus, tantum eius tenui oleo miſcentes, dum, quod ex vtriſque miſtum erat, ſordium haberet craſſitudinem. In valentioribus verò durioribus q; corporibus, ẽt ſi ad mellis ſpiſſitudinem redigas, ſic quoq; iuueris: nam id quoq; cõprobatum experientia eſt. Quin etiam " totam calcem ſimiliter oleo admiſtam his applicandam excogitauimus: quæ etiã, ſi mari lauetur, magis proficiet. Lauatur optime per æſtatem in æſtu caniculæ. Quòd ſi bis ter've eam laueris, vtilius medicamen efficies. Quo pacto autem talia præparãda ſint, ex commentarijs, quos de medicamentorũ cõpoſitione edidimus, intelliges. Nunc mihi tm̃ dixiſſe ſufficit me tum hæc, tum alia multa medicamenta aduerſus neruorum vulnera inueniſſe, cum nec ſub aliquo magiſtro ea vſurpata viderim, nec in veterum alicuius aut medẽdi libris, aut quos de Facultatibus ex propria ſapiẽtia inſcribũt, prodita: ſed ex ipſa rerum natura indicationes ſumpſerim. Id quod proprium eſſe medici methodo vtentis exiſtimo. Mirificus autem Theſſalus, cum ne vnũ quidem medicamentum inuenerit, iam pridem materiam eorum notam eſſe affirmat. Atqui multorum medicamentorum, quæ nos excogitauimus, non modo Theſſalo, & qui ante eũ medici fuerunt, materia nota non eſt, ſed nec ijs, qui poſt eum in hunc vſq; diem fuerunt. Siquidem ipſe, cum accerſitus aliquando eſſem ad quendam, qui à Teſſalijs iſtis amethodis medicis putris fuerat factus: ac cernerem eum cataplaſma, quod ex triticea farina fit, impoſiturum: vbi nullum ad preſens mihi medicamẽtum erat, popoſci ex figulo quodã, quem viderã, ægri vicino aquã lixiuam: tum coquens in ea farinam hordaceam, non autem ſicut illi in oleo & aqua triticeam, impoſui. Poſtea verò farinam erui ſimili modo coctam, iam phlegmone inflammato & putri ex bella horum curatione neruo imponens, vindicaui ab ea putrefactione hominem. Verum de ijs, quæ cum phlegmone putreſcunt, alia diſceptatio ſequetur, ea'que diffuſa in opportuno operis loco. De neruis verò vulneratis ſatisfaciant, quæ dicta iam ſunt. Et ſanè ex ijs, quæ ipſi inuenimus, plurimi vno illo emplaſtro vtuntur, quod ex euphorbio, & cera, & fricta reſina eſt compoſitum. Cui, neſcio quomodo, aliqui ſinopidis aliquid poſtea miſcuerunt, aliqui ochre, quò videlicet fucatum, vnde componatur, laterei, † ægre ferentes, ſi meum id eſſe videretur.} Verũ non eſt à principio ſic à me cõpoſitũ. Miſcuerint fortaſſis ei non nulli & è ſalis flore aliquid, aut aliud quippiam tale, quod colorem eius immutet, nec vim eius minuat. Poteſt quis per ignorantiam etiam tale aliquid immiſcere, quod facultatem eius immutet. Verum nos illud ex cera, reſina terebinthina, pice, & euphorbio compoſuimus, immiſcentes ex cera partem vnam: ex terebinthina, & pice, vtriuſque partis vnius dimidium: ſic, vt quod ex vtriſque conflaretur, ceræ par eſſet. Licet autem interim, & plus ſit, quod ex ambobus conſit q; cera: licet rurſus & alterum eorum tantum, ceræ admiſcere. Quin etiam in penuria terebinthinæ tum humidam pineam, tum etiam frictam, commode admiſceas: non minus etiam his & abietinam immittas. Strobilina verò duris tantum corporibus idonea eſt: ad mollia verò immiſcenda non eſt. Si itaq; humidam reſinam immiſcebis, tunſum cribratum q; euphorbium reliquis immittens liquatis: eſto verò pondus eius, ceræ pars duodecima: etiam plus aliquando, vbi ſcilicet valentius efficere eſt in animo. Sin ſiccam, ſicuti quæ fricta eſt, vtique olei puſillum deſiderabit euphorbium. Quare ego tum id cum oleo contundens, ac ad ſordium ſpiſſitudinem redigens, mox † reliquis poſt liquationem refrigeratis terens miſceo. Sæpe etiam tantulum aquæ immiſcui medicamento conficiendo, quantum in miſtis ipſis liquandis tum abſumi tum euaneſcere prorſus potuit. Verum omnia huius generis ad tractatiõnẽ de medicamentorum cõpoſitione magis attinẽt. Nunc ſufficerit, ſicuti antea fecimus, indicato, quale eſſe debeat medicamenti genus, pauca particulatim exẽpli cauſa apponere. Vberem namq; omniũ materiã in opere de ſimplicibus medicamẽtis inuenies: præparare aũt debebis, vt in opere de eorũ compoſitione eſt traditum. Nũc igitur ſatis eſt hoc tantum dixiſſe, atque ad alia tranſire. Vulnerati " nerui curatio medicamenta poſtulat, quę & tepidũ calorem excitent, & valenter ſiccent: tum quæ ex ſubſtãtiæ ſuæ natura & trahendi vim habeant, & tenuiũ ſint partium. Sanè non ad medicamentorũ modo victus q; inuentionẽ ipſa medendi methodus proficit, ſed ẽt ad ipſum inuentorum vſum. Nam veluti in ſuperioribus oſtendimus, quiſquis citra methodũ, quæ vlceri apta medicamẽta ſunt, molitur, eum ne minimo quidẽ eorum probe vti poſſe, ita & nunc oſtendere licet. Siquidem intellexiſſe, quantopere affectum vel ſiccarit, vel calefecerit, vel mitigarit, vel laceſſerit medicamenti applicatio, is demum potis eſt, qui methodo quadam curat. Idem verò ipſe ſolus ẽt intendere ea, quibus inter initia eſt vſus, vel remittere nouit. Cum nanque, quod δὶ εὐφορβίου propterea ꝙ euphorbium accipit, vocant, quidam vulnerato neruo ſtatim impoſuiſſet: id'que ſubinde prius proſpere fuerat expertus: tertio die indicauit mihi vulneratam partem tum dolentem, tum phlegmone tentatam, miratus medicamen nihil contuliſſe. Percontatus igitur laborantem ſum, num primo die, cum impoſitum medicamentum eſſet, calorem

Right margin notes: E (beside line 1); A.li.4.f.4.t.4. c.3.fol.476.c (beside "Quin etiam " totam calcem"); F (beside "ſumpſerim."); G (beside "Mi-"); H (beside "attinẽt."); A.li.4.f.4.t.4. c.2.fol.475.f (beside "Vulnerati " nerui").

Left margin notes: † In aliquibus cod. græcis hæc non habentur. (beside "laterei, † ægre ferentes"); † ξύσας. (beside "† reliquis").

A lorem quempiam veluti ex Sole ſuauem ſenſiſſet: is ſe quicquam eiuſmodi ſenſiſſe negauit. Rurſus itaque percontabar & medicum, quanto iam tempore præparatum apud ſe medicamentum habuiſſet, ac quos eo ſanaſſet. Ille plus anno apud ſe habuiſſe: ſanatos verò à ſe aiebat pueros duos, & adoleſcentem vnũ. Cum aũt & de corporis habitu adoleſcentis rogaſſem, album eum, molli q; corpore fuiſſe affirmabat. His ergo auditis cũ intelligerẽ, vt ad propoſiti adoleſcentis temperiem, euphorbiũ deeſſe, poſtulans tum ipſum emplaſticũ medicamentũ, tum ẽt euphorbium: ſumens q; ex his, quantũ ad ea inter miſcẽda ſatis putaui: iuſſi manibus medicamentum ſubigere, ac euphorbiũ diligenter contundere. Poſtea, quàm hæc facta ſunt, miſcere ea ſimul iuſſi: ipſe verò oleum Sabinũ vtiq; ſubantiquum modice calefaciens, foui vulneratam partem. Reſecto q; leuiter puncturę, quod conniuebat, foramine, impoſui medicamentum: iniunxi'que homini inediam. Medico verò præcepi, vt veſperi rurſus eum ſolueret, ac ſimili modo, quo me viderat, oleo vteretur. Atque his peractis apparuit poſtridie pars ægra & ſine dolore, & ſine phlegmone: intellexerunt'que, qui huic operi aderant, omnes veriſſimum eſſe (quod nos ſæpe vſurpamus) non eſſe adeo magnum, quod medicamen præſtare poſſit, niſi nactum ſit, qui eo dextre vtatur. Eſt autem dexter vſus, qui tali planè methodo, qualem ipſi iam ſæpe in commentarijs, qui ante hunc ſunt, oſtendimus, procedit, omnium
B medicamentorum vſu ad calidum, frigidum, humidum, & ſiccum, veluti ad normas, relato. Quam nimirum methodum non ſolum amethodi Theſſali ſectatores probe tractare non valent, ſed nec Eraſiſtratus nec alius medicorum quiſquam, qui corporum elementa aut prorſus non inueſtigarunt, aut alia, quàm quæ comprehenſa à nobis ſunt, poſuerunt. Sed de his hactenus.

De Curandis Neruis per longitudinem vel tranſuerſum vulneratis, ac contuſis. C A P. 3.

SI autem non punctus, ſed planè cæſim vulneratus neruus ſit, conſiderandum eſt, quo pacto facta vulneratio ſit, vtrum'ne per tranſuerſum neruum, an per longitudinem eius: tum verò quãtum interuenientis diuiſum ſit cutis. Proponatur igitur primum, multum eſſe cutis adapertum adeo, vt neruus nudus appareat, is'que per directum non per tranſuerſum diuiſus. Huic neruo nullum iam memoratorum medicamentorum, quæ ex euphorbio ac ſimiliter acribus emplaſtri ſpecie fiunt, applicabis: nudatus nanque non feret eorum vim ita, vt, cum interpoſita cutis erat, tulit. Optime igitur eo caſu calce elota in multo oleo ſoluta vtere. Salutare verò eſt, & quod ex pompholyge medicamentum fit, ſi in largo roſaceo ſit liquatum: quod vtique melius fuerit, ſi tum roſaceum ipſum, tum oleum, ſalis ſit expers: ſiquidem nudato neruo, omnis curationis conſilium huc tibi dirigendum eſt, vt minima cum mordicatione ſicces: poſſunt verò id præſtare planè pauciſſi- (A.ibidem. f)
C ma medicamenta. Eſto igitur hoc caſu calx ſalubri aqua æſtatis tempore ſæpe elota. Eſto præterea (vt dictum eſt) & pompholyx elotus, ita uidelicet, ut elotus habetur in eo compoſito medicamẽto, quo publice utimur, quod'que alia elota in ſe non pauca continet. Quippe, quæ ex metallis conſiſtunt, ea elota eſſe omnia oportet, ſi modo citra morſum ullum ſint ſiccatura. Salubre verò medicamentum eſt, & quod ex melle ſub emplaſtri ſpecie componitur, vtique cum ex optimo fit melle. Solui verò & id roſaceo oportet, quod tum reliquis conditionibus ſit optimum, tũ ſalis omnino expers. Quin etiam ceram, quæ eiuſmodi medicamentis ſit miſcenda, elotam eſſe conuenit. Æque, & ſiquid terebinthinæ reſinæ inijcies, hęc quoque elota ſit, oportet: atq; hac magis, ſi alterius cuiuſquã reſinæ quid immittes. Quippe medicamentis omnibus, quæ laueris, acris mordens'que ſanies eluitur, atque abſtergitur. Si verò robuſtus ſit, qui vulnus accepit, & cui corpus ſit à ſuperuacuis humoribus mundum, in hoc fas eſt etiam valentioribus remedijs non nullis uti: Veluti ipſe aliquando, cum id genus vulneris in carpo accepiſſet iuuenis quidam philoſophiæ ſtudioſus, alioqui corpore bene habito, & tum in æſtiuo Sole peruſto, ex Polyidæ paſtillis ſapa ſolutis, poſtea ſuper calida aqua tepefactis, linamenta imbuta impoſui. Nam id quoque vel in primis ſemper habendũ curæ eſt, nequid ex ijs, quæ vulnus contingent, frigidum ſit: quandoquidem ipſa laborans pars & ſen- (A.ibidem. g)
D ſilis maxime eſt, & principium partium primati continua, & temperamento ſuo frigida: quorum omnium occaſione & ex facili à frigido offenditur, & ſuam offenſam impertit cerebro. Quòd ſi ex ijs fuerit, quæ in muſculos perueniant, etiam conuulſionem facile accerſit: ſiquidem monſtratum eſt muſculos voluntarij motus inſtrumenta eſſe. Idem fore & in tendonibus expectabis, ijſdem de cauſis. Cæterum cum memoratum remedium tum vulneri ipſi iuuenis impoſuiſſem: tum verò partium, quæ ſupra erant, non parum eodem complexus fuiſſem: quæ circa axillas, collum, caput'que eius erant, omnia calente oleo aſſidue madefeci. Detraxi verò illi & primo ſtatim die ſanguinem ſcarificata vena. In quarto igitur hic quoque iuuenis recte habuit adeo, ut & rugoſum, & paruum, & contractum vlcus iam cerneretur. Veruntamen conſultius viſum eſt vſque ad ſeptimum nihil nouare: poſt quem diem planè redditus eſt ſanus. Sanè oleo perfundere tale vlcus non oportet, præſertim cũ, vt nunc cõprehenſum eſt, curatur: nam oleum paſtilli huius viribus eſt aduerſum, ac ſordidum vlcus reddit. Neque enim parum intereſt, nudo'ne neruo oleum, an per interpoſitam cutem admoueas. Abluenda igitur à vulnere ſanies eſt molli lana ſpecillo circumuoluta. Madefacere verò lanam ſi placet, ne ſcilicet ſicco vlcus attingas, ſireum, id eſt ſapa, ſuffecerit, quam & hepſema vulgo apud nos in Aſia vocant. In hac igitur lanam intingens, mox exprimens, vlcus detergebis. Eſto verò hæc quoque ipſa tepida primis maxime diebus. Quòd ſi omnia ex

ſententia

ſententia ſucceſſerint, etiam vino dulci madefacere citra periculum licebit: verum dulce id omni E mordente qualitate careat, cuiuſmodi tum theræum eſt, tum ſcybelites, atq; ab his, quod caryinum vocant: quæcunque verò & dulcia pariter & fulua ſunt, veluti falernum, inutilia ſunt, quippe acria ſunt omnia talia, ac ſupra modum calida. Vlcere verò iam ad cicatricem veniente, quæ alba planè ſunt & tenuia, nec multam aquam tolerant, nec odora ſunt: ea dulcibus præſtant. Aquæ verò uſum ad neruum vulneratum ſemper fugies, ſicuti etiam relaxans cataplaſma. Ad iam dicti verò paſtilli vſum propè etiam accedit & medicamenti vſus, quod Dia chalciteos vocamus, quo publicè vtimur. Liquari verò etiam hoc debebit æſtate roſaceo, hyeme ſabino oleo. Deſcriptum autem eſt medicamentum hoc à nobis in primo de medicamentorum compoſitione. Polyidæ verò paſtillus, vel trochiſcus, vel quomodocunque appellaſſe libet, omnibus fermè notus eſt. Cuius ſi copia non eſt, Andronis, vel Paſionis, pro eo eſt ſumendus: vel noſter, qui etiam omnibus illis eſt valentior. Sanè iam dictum eſt robuſtis corporibus valentiora medicamenta, imbecillis mitiora eſſe adhibenda. Iſta & vera methodus inuenit, & experientia confirmat. Theſſalus verò cum ſuis vnà ſophiſtis in alto throno reſidēs, † ἐν κριομύξοις ἀνδράσιν, i. apud pecuinos & brutos homines (vt Cercidas ait) in pretio erit, dum ſuis rationibus confirmat omnis vlceris recentis eandem eſſe curationem, neque hanc, vllam ex partium natura indicationem ſumere. Vnus tamen magni in eius ſapiē- F tia nominis, admirandam vulneratorum neruorum curationem excogitauit: nam protinus eos totos præcidit, ne admonito quidem, qui vulneratus fuerat: quanquam in hoc quoque à ſecta ſua deſciuit. Siquidem par erat vel & muſculos vulneratos, & arterias, & venas, & aliud quiduis totum præcideret: vel nec neruū. Alioqui ſic, quod fugiunt, id facere deprehēdunt, vt diuerſam pro diſcrimine partium indicationem accipiant. Verū hos iā mittamus, ac de tranſuerſo nerui vulnere agamus, in quo maior conuulſionis metus impendet, phlegmone ſ. à deſectis fibris ad non ſectas cōmunicata, cęterū conuulſione ab ipſis non ſectis excitata. Ac, q̄ ad vlceris curationē attinent, his quoq; ſunt eadem: cæterū detrahere largius ſanguinē, ac tenui magis, q̄ in illis, vti victu, tū in quiete oīno ac lectulo molli hominē continere oportet: tū oleo calenti vbertim in axillis, collo, tendonibus, ligamentis, & capite vti. Quòd ſi vulneratus neruus ex ijs ſit, qui in crure habent, ſicuti, cū in manu erat, alæ, ita in his bubones largo oleo imbuendi: tū per totā ſpinā ad collū, & caput aſcēdendū. Cōtuſi verò nerui, vbi cū his vnà cutis quoq; contuſa exulcerata q; eſt, medicamenta poſtulant, q̄ in ſiccando quidem cōe nerui vlcera ſanantiū conſiliū ſeruent, cæterum quæ partes, quæ per contuſionē à ſe diſſideant, contrahere conſtringere q; ſint apta. Qui verò abſque cutis ſimili affectu ſunt contuſi, hos oleo calēte, cui euocādi facultas inſit, ſępiſſime perfundere oportet, ac totius corporis ſimi- G lē curam habere. Semel hoc incidere vidi, ſanaui q; id mature, ipſa ex oleo perfuſione. Verum vnà cum cute neruos contuſos ſæpenumero vidi: & propter eius ſymptomatis frequentiam athletæ ipſo vſu edocti habent cataplaſma, quod ex oxymelite & fabacea farina conficitur: quod planè ſalutare medicamentum eſt. At, ſi dolor vnà cum contuſione vexat, etiam picem liquidā immiſcere, ac bene coquere, tum calens medicamentū imponere oportet: vbi verò magis ſiccans efficere voles, erui farinam inijcies. Quòd ſi, vt amplius quoq; ſiccet, deſiderabis, irim illyricam immittes. Totius autē corporis cura his quoq; cōis eſt. At ſi totus præciſus neruus ſit, metus præterea nullus inſtat: debilis tamen particula manebit. Curatio verò eius communis eſt cum ea, quæ aliorum eſt vlcerū, quam q; vnam Theſſali imitatores norunt. Ergo de neruis hæc abunde ſint dicta. Phlegmonæ verò, quæ his ſuperuenient, quemadmodum curandæ ſint, vbi de phlegmonis agemus, docebitur.

†Inter muccoſos inſtar arietum uiros.

ἀνάπηρος, i. mutila.

A. li.4. f.4 t.4. c.5. fol. 476. h

De Vulneribus Ligamentorum, Inteſtinorum, Peritonæi, & Omenti, & quo pacto Suturæ fieri debeant, cum partes abdominis internæ vulneratæ ſunt. CAP. 4.

A. li.4 f.4. t.4. c.1. fol. 475. f

Ligamenta" verò, (quæ græci Syndeſmus vocant,) cum ſimillimum habeant tendonibus ſpeciem, valentiſſimorum remediorum vim tolerant, quòd nec ad cerebrum pertingant, & ſenſus ſint experſia: nam nerui omnes, alij ex ipſo ſtatim cerebro ortum habent, alij ſpinali interue- H niente medulla. Tendones quoque, quoniam compoſitam eorum eſſe ſubſtantiam ex neruo ligamento que oſtendimus, quatenus nerui participes ſunt, eatenus ex cerebro oriuntur, cæterum minus ſaltem, quàm ipſi nerui, conuulſionem acceſſunt. Ligamenta, verò, cum ex oſſe ortum habeant, quæcunque rotunda ſunt, ea neruis aſſimilia ſunt, duritie tamen plurimum diſſident: verum in eo, quòd alba ſunt, & exanguia, & cauitate carentia, & in fibras diuiduntur, ſimilitudo illis cum neruis, & tendonibus conſtat. Ergo, vbi teretia ligamenta tendones que viſuntur, qui diſſectionū ſunt ignari, neruos eos imaginantur, potiſſimum, qui multo duriora ea neruis eſſe non intelligunt: at, vbi lata ſunt, ibi ea à neruis diuerſa eſſe intelligunt, quanquam ne id quidem omnia: cæterum ipſa à ſeſe diſcernere non valent. Verum tu, qui præſertim cuiuſque trium partium naturam perſpectā habes, tum verò & formam, & quam in toto corpore poſituram obtinent, in quocunq; mēbro vulnus fieri contigerit, ſtatim intelliges, neruus ne ſit, quod in eo vulneratum eſt, an ligamentum, tendo ve. Et de nerui quidem ac tendonis curatione iam dictum nobis eſt. Ligamentum verò vulneratum ſi id eſt, quod ab oſſe ad os permeat, & maximè ſine periculo eſt, & quod oīno ſiccās quibuſlibet medicamētis, nihil hominē offendes. Sin id, quod in muſculum ſe inſerit, quanto eſt neruo & tendone minus periculo opportunum, tanto vtiq;, niſi rite curetur, reliquis ligamentis magis terrere

terrere

A rere debet. Horum nihil peragi methodo ab ijs medicis põt, qui indicationem, quæ à particulis ſumitur, vtilẽ eſſe ad vlcerũ curationẽ negant: nec ab ijs, qui id quidẽ confitentur, ſed tñ cuiuſq; particulæ naturam ignorant: quæ nimirũ (ſicut oſtendimus) ex ipſo elementorum conſtat temperamẽto. Verum ij, q̃q̃ nihil aliud, ſaltẽ, quæ ex inſtrumẽtaria partiũ cõſtitutione indicantur, intelligunt:

A.li.4.f.4.t.1. c.7. fol.464. e

Theſſalus verò, & qui ſequaces eius ſunt, etiã hæc ignorant: Veluti ſtatim, ſi diuiſum abdomẽ tam alte ſit, vt inteſtinum ex eo procidat, nec quemadmodũ id reponere conueniat: nec, ſi omentum exciderit, abſcindendum'ne id ſit, an non: nec an vinculo id excipiẽdum, an ſecus: nec ad ſuendũ vulnus ſit, nec'ne: nec, ſi ſuendum ſit, qua rõne ſuendum, quicquam intelligunt: vt quę ne nos quidem intelligeremus, niſi ex diſſectionis rõne, omniũ, quæ iſtic cõtinent̃, partium naturam didiciſſemus: quam etiam exponere neceſſum eſt, non claritatis modo gratia eorum, quæ dicenda ſunt, ſed etiam probationis. Cutis extrinſecus omnibus anteſtat: hæc verò in membranam finitur. A cute, medio circiter loco, neruea tenuitas muſculorũ (quam Aponeuroſin Greci vocant) gemina tenditur membranarum ritu. Eas pleriq; anatomicorũ duas eſſe minime norunt, cũ & vnà cohæreant coaleſcãt q; ſic, vt labor ſit eas ſeparaſſe, & ſumma præterea ſint tenuitate. Poſt has deinceps habentur duo muſculi recti, & carnoſi, qui à pectore ad ipſa pubis oſſa perueniunt. Atq; hęc quidẽ memorata omnia

B & ſibi cohærent coaleſcunt q;, & quod cõflatum ex ipſis eſt, Greci, † qui, quemadmodum diuiſum ventrem ſui conueniat, prodiderunt, Epigaſtrion, id eſt abdomen, nominarunt. Quod verò hoc deinceps excipit, ab illis quidem vocatur Peritonęon, putantibus videlicet vnum & ſimplex id eſſe corpus, minime q; compoſitum, ſed falſo: cùm id compoſitum ex duobus corporibus ſit, quorum vtrunque & exangue & neruoſum ſit. Verum alterum eorum neruoſa tenuitas eorum muſculorũ eſt, qui per tranſuerſum ſe agunt: alterum membrana prætenuis, velut aranea, quæ vtique vere eſt peritonæum. Ac tale quidem in medio ſui eſt abdomen. Partes verò eius, quæ vtrinque ad latus ad quatuor quaſi digitos recedunt, hæ ſtatim à cute obliquos muſculos habent, priores quidem, qui à pectore demittuntur: ſecundos, qui ab ilibus aſcendunt: deinde poſt hos tranſuerſum muſculũ, ſub quo eſt peritonęon. Ergo & minus periculi in hoc loco, quàm in medio eſt, cum tenuem eiuſmodi membranam, qualem aponeuroſin vocant, nullam habeat: & ſutura in medio difficulter adminiſtratur, quippe cum & procidant hac parte maxime inteſtina, & ægre inibi cõtineri queant: qui enim conſtrinxerant contraxerant'que ea, recti illi carnoſi q; muſculi erant, quos ex pectore ad pubis oſſa demiſſos diximus. Ergo: quoties horum aliquis eſt vulneratus, duplici de cauſa procidere inteſtinum eſt neceſſum, à partibus quidem, quæ ſunt ad latus, propterea, ꝙ muſculis, qui iſtic

† Ad uerbũ: qui quemadmodum uocatas gaſtroraphias (i. uentris ſeu abdominis ſuturas) fieri conueniat.

**Al. immitti.*

C ſunt, conſtringitur: à medijs verò, ꝙ nec muſculum eum, qui contineret, habet etiamnum validum, & ꝙ locus opportune ad procidentiam eſt comparatus. Quòd ſi maius etiam vulnus fuerit, tum plura neceſſe eſt inteſtina excidere, tum difficilius denuo immitti. Porrò alia ratione parua vulnera tractatu ſunt difficilia. Nam, niſi, quod procidit, ilico in locum ſuum reponas, inflatur, ſurgit'que in tumorem: quo euenit, vt per anguſtum foramen immitti nequeat. Minus igitur graue in eiuſmodi vulnerationibus mediocre foramen eſt. Atque hæc quidem præſciſſe oportet. Proximum eſt, vt, quemadmodum quis hoc genus vulnerum commodiſſime contrectet, conſideremus. Nam Theſſali præceptum, quo cenſet enemis ea præſidijs glutinanda eſſe, parum ſatiſfacere manifeſtius puto, quàm vt quenquam latere, qui compos ſit mentis, poſſit. Quoniam igitur principio id agendum eſt, vt inteſtina, quæ exciderunt, in ſuum locum recondantur: ſecundo loco, vt vlcus ſuatur: tertio, vt medicamen imponas: quarto, vt, ne qua præſtantior pars ſimul afficiatur, proſpicias: age iam de primo horum agamus. Cum igitur triplex (vt dictum eſt) diſcrimen horum vulnerum in magnitudine ſit, propriam à quoque indicationem ſumere tẽtemus. Eſto autem principio vulnus adeo paruum, vt inflatum iam, quod excidit inteſtinum, remittere amplius non ſit. Nunquid igitur hoc loco alterum è duobus eſt neceſſum, aut flatum educere, aut vul-

A. ibidem. f

Cura in immittendi intestina e vulnus excedentia

D nus ampliare? Præſtiterit autem (vt arbitror) prius, ſi modo id conſequi liceat. At non alia potius ratione id conſequare, quàm ſi cauſam, vnde excitata inflatio eſt ſubmoueris. Ea igitur quæ demum eſt? Certe ambientis aeris refrigeratio. Itaque etiam ſanatio ex calefaciendo petetur. Ergo ſpongia molli, & ex calente aqua madenti, ac mox expreſſa, calfacere inteſtinum conueniet. Pręparetur verò interea vinum auſterum calidum: quippe id magis calfacit quàm aqua, ac robur inteſtino acquirit. Quòd ſi huic etiam præſidio inteſtini inflatio non ceſſerit, incidendum peritonæi tantulum eſt, quantum ei, quod excidit, reponendo ſit ſatis. Appoſita porrò ad eiuſmodi inciſionem ſunt ea, quæ Græci Syringotoma vocant, i. quæ ad fiſtulas incidendas ſunt comparata. Scalpelli verò, quibus acies vtrinque habetur, aut quibus cuſpis acuta eſt, omnino fugiendi ſunt. Situs verò laboranti appoſitus fuerit, cum in inferiore parte factum vulnus eſt, ſi ſurſum vergat: cum verò in ſuperioribus, ſi deorſum. Vnum autem vtrobique cauetur, ne, quod exciderit, ab alijs quicquam inteſtinis degrauetur. Itaque ex hac ratione conueniet, vt, ſi in dextris vulnus ſit, corpus in contrariam partem inclinetur: ſin in ſiniſtris ſit, in dextram ſic, vt quæ vulnerata pars eſt, ſemper altiorem locum occupet. Atq; hoc tum in magnis, tum etiam in mediocribus vulneribus conducibile fuerit: quippe id omnibus cõmune conſilium eſt. Cæterum repoſitio inteſtinorũ in ſuum locũ, vbi ex magno exciderunt vulnere, planè miniſtrum poſtulat dextrum. Debet enim, vbi manibus

A. ibidem. g

Causa excitati flatus in intestino quod per vulnus exijt

bus ſuis totum vulnus extrinſecus apprehenderit, intrò reprimere, tum conſtringere, ac exiguum E
ſemper ſuenti prænudare: quin etiam id ipſum, quod aſſutũ eſt, modice cõprimere, quoad totũ per
ſuatur. Iam verò, q̃ commoda ratio ſuendi abdominis in talibus vulneribus ſit, deinceps doceamus.
Quũ coire coaleſcere q; cum peritonæo oportet abdomen, incipiendum quidem à cute eſt, atq; ab
externo introrſus acus inijcienda. Vbi ″ verò tum cutem, tum rectum muſculum totum tranſierit, A.ibidem.h
præterito, quod ei ſubeſt, peritonæo, per reliquũ peritonæum eam ab interno extrorſus inijcies, at-
que inde per reliquum abdomen ab interno extra tranſmittes. Vbi hoc penitus tranſmiſit, rurſus
ab externo introrſum idẽ abdomen eſt perforandum. Mox, vbi peritonęum, quod illi quoq; ſubhę
ret, præterieris, atq; ad contrarium veneris, hoc quoq; ab interno extrorſus perpungendum, vna'q;
cum eo totum ipſi vicinum abdomen. Deinde ab hoc rurſus incipiendum, atque id cum contrario
peritonæo conſuendum: ac rurſus vicina quoq; cute trãſmiſſa, iterum ab ea parte acus introrſus eſt
inijcienda, conſuendum q; abdomen id cum contrario peritonæo, etiã inibi vicina cute tranſmiſſa.
Atq; hęc iterum iterum q; facienda, quoad totum vulnus ſimiliter conſuerimus. Interuallum verò
quod ſuturis interuenit, quod ad compeſcenda pertinet ea, quę ſubſunt, breuiſſimum eſſe poſtulat.
Quòd verò ad firmitudinem ipſius cutis, quæ in interuallis ſuturarũ eſt, necubi rumpatur, breuitas
parum tuta eſt. Quare vtriuſque vitato exceſſu, eligenda mediocritas inter vtrunque eſt. Iam hoc F
quoq; oĩum vlcerum cõe quodammodo eſt: ſicuti et ipſius, quo ſuuntur, fili cõſiſtentia. Nã, quod
iſto durius eſt, cutem rumpat, neceſſe eſt: quod mollius, ipſum prius rũpitur. Æque verò, ſi ꝓxime
ſummas oras acum tranſegeris, quod reliquũ eſt cutis, q̃m minimum eſt, dũ violenter adducitur, co
gitur perrumpi: ſi plurimũ ab ijs receſſeris, multũ cutis inglutinatum relinques. Hęc, tametſi oĩum
ſint vlcerum cõia, maxime tñ fugienda in abdomine ſuendo ſunt. Ipſa verò abdominis ſutura aut
iam dicto modo adminiſtrabit, vtiq; ſiquis huc ſtudium dirigat, vt peritonęum abdomini coaleſce
re faciat, vix.n. cũ eo coaleſcit, vt pote neruoſum: aut ſicut non nulli faciunt, qui, quæ cognatæ natu
ræ ſunt, ea committunt, vtiq; peritonæa peritonæum, abdomini adomẽ. Id fiet ad hunc modum.
Oportet à vicino nobis abdomine incipere, atque ab externo introrſum per id tantũ acum trãſmit-
tere: poſt præteritis vtriſque peritonęi labris, ex aduerſa parte ab externo introrſus per vtrunq; eius
labrũ acum reuocare: deinde rurſus hanc reuocare, atque ab interno extrorſum per aduerſum ab-
domen traijcere. Hic modus à publico & ex prompto, quo videlicet vno adactu per quatuor labra
acum tranſmittunt, hoc diſcriminis habet, quòd totum peritonæon intra abdomen prorſus abſcõ-
dit. Deinceps verò de medicamentis præcipiamus. Sanè hæc quoque eiuſdem eſſe materiæ debe-
bunt, cuius ſunt ea, quæ Enæma dicuntur: quæ'q; aliarum quoque partium vnire vulnera in ſupe- G
rioribus commentarijs oſtendimus. Deligatio verò extrinſecus, vel præcipue in his neceſſaria eſt.
Quarta verò curationis in his pars non paulo ab alijs diſſidet: ſiquidem, quod inter bubones, &
axillas eſt, id totum molli lana ex oleo mediocriter calido imbuta circundare oportet. Satius item
fuerit, & ſi per clyſterem inteſtinis aliud ſimile infundas. Quòd ſiquid ipſorum inteſtinorum
ſit uulneratum, quæ extrinſecus fieri debent, omnia ſimiliter, ut diximus, ſunt peragenda. Cæte-
rum, quod inijcitur, vinum nigrum, auſterum, & tepens erit, eo q; magis ſi totum perforatum uſ-
que ad internum meatum ſit. Ac ″ craſſa quidem inteſtina facilia ſanatu ſunt: è contrario difficilia, A.li.3.f.16.r.r
quæ tenuia ſunt. Ieiunum autem omnino incurabile eſt, tum propter magnitudinem multitu- c 2.fol.333.d
dinem q; vaſorum: tum quod tunica eius prætenuis neruoſa'que eſt: adde, quod tum bilem ſynceram hoc
inteſtinum recipit vniuerſam, tum quod omnium iecinori maxime eſt uicinum. Ventriculi verò quę
carnoſæ partes infernæ ſunt, curare cum fiducia tentabis. Nam fieri poteſt etiam, ut bene cedat,
non ſolum quòd hæ craſſiores ſunt, ſed etiam quod ſanantia medicamenta facile hoc loco ipſius ſubſi-
ſtant: at, quæ in ore eius ac gula ulcerum ſunt, duntaxat contactu medicamentorum in tranſitu
fruuntur: quæ verò in ore eius ſunt, ijs ſenſus quoque acumen ſanationi obſtat. Verum, qua'nam
ratione uentriculi uulnerati, aliorum q; exitialium uulnerum, Hippocrates ſanationem moliatur, H
ab ipſo peti eſt ſatius. Ego nanque non eo conſilio, vt nemo Hippocratis libros legat, ad hoc opus
ſcribendum acceſſi: verum quoniam is mihi primus idonea uſus eſſe uia uidetur, nec tamen eam to
tam compleuiſſe, cum quædam minime limitata, quædam imperfecta obſcura q; ab eo prodita in-
uenire liceat: idcirco ipſe tum omnia ea lucide explicare, tum, quæ parum diſcreta ſunt, diſtingue-
re, tum, quæ deficiunt, ſupplere ſtudui. Vbi igitur aliquis ſe in his noſtris primitus exercuerit, tunc
ſe ad libros Hippocratis legendos conferat: ac tum eius de vlceribus librum relegat, tum quæ de
vulneribus exitiolis ſcripſit. Porrò ſimul maximum adiumentum ex his noſtris libris habebit: ſi-
mul certo intelliget neminem methodicæ ſectæ, quæ nomine ſpecioſo ſe uenditat, re autem maxi-
me eſt à methodo aliena, commode ulcus ſanare poſſe: ſed nec reliquorum Rationalium quem-
piam, quicunque parum cognitis ſimilarium partium elementis artem aggredi cẽſent: quippe ne-
ſciunt hi quoq; rationalem ſimplicium animalis partium curationẽ, ut qui ab inſtrumentalibus tñ
indicationes ſumant. Cęterum paucis etiamnum cõtra Methodicos additis de iſtis, quæ in uentri
culo accidunt, vulneribus, aliò ſtilum conferemus. Vulnerato peritonæo excidit ſubinde omen-
tum: quod primaria ne pars ſit, an nõ primaria, vel ex quibus condatur, uel quam habeat actionem
uſum ue, hi copertũ non habẽt. Itaq;, ſi iam liuet aut nigricat portio ea, quæ excidit, ibi quid faciant,
audire

A audire eſt operæpretium: vtrum'ne præcident, an intra peritonæon remittent? Omnino enim vel ab ipſa experientia, quid agendum ſit, intelligent: vel ab ipſa particulæ naturæ indicationem ſumēt. Atqui refugiunt hæc vtraque, eam quidem, quam experientia ſuppeditat, cognitionem, dum venerandum. ſ. hoc ſectæ ſuæ nomen methodum extollunt: eam verò, quæ ex particulæ natura ſuggeritur, ꝙ nec ſubſtantiam eius norunt, nec actionem, nec vſum, dum à diſſectione ceu inutili abhorrent. Itaque neſciunt, ſit'ne ex ijs, quæ neceſſariæ ad vitam ſint, an quæ neceſſariæ quidem nō ſint, non tamen omnino infimæ notæ: ſed nec an cum eius affectu ſimul afficienda pars aliqua primaria ſit, an ſecus: adde, ꝙ nec an vaſorum, quæ in eo continentur, aliquod poſſit per ſanguinis profuſionem hominem interimere: nec ſiquis poſt nigrum eius abſciſum, quod integrum eſt, vinculo complectatur, quò ſanguinis profluuium declinet, an id ipſum periculo vlli ſit futurum: nam leui ſaltem intuitu omētum neruoſum uidetur: proinde, niſi quis exactè naturam eius habeat compertam, nunq̃ audebit vinculo vti, conuulſionis. ſ. metu. Horum cum nihil mirifici iſti Methodici intelligant, vbi nigrum redditum omentum eſt, ſanè dicere, quid agendum ſit, non poſſunt. At nos (arbitror) poſſumus, qui, cum vſum eius non adeo eſſe animali magnum, ſubſtātiam q; eius ex mēbrana tenui ac arterijs venis q; compoſitam ſciamus, horum tamen initia ex maximis orta tum arte-
B rijs tum venis intelligamus, ſanguinis quidem profuſionem cauebimus, coafficiendos verò neruos non timebimus: proinde id, quod ſupra nigricans poſitum eſt, vinculo excipiemus: quod poſt vinculum eſt, amputabimus: atque, vt in imo fine iam comprehenſæ gaſtroraphiæ vinculi fines pendeant, curabimus, quò nimirum facile eas, cum ex vulnere ſuppurante euomentur, recipiamus.

De ratione Fracturarum Oſsium curandarum. CAP. 5.

AC de reliquis quidem corporis partibus dictum abunde ſit: nunc de oſſibus agendum ſupereſt: quando his quoque, de quo nunc agitur, morbus accidit, quem vnitionis ſiue continuitatis ſolutionem appellamus. Huic, cum in hanc inciderit partem, proprium nomen inditum græce eſt Catagma, omnibus ferè hominibus, qui græce loqui norunt, tritum. Apagma nanque, medicorum appellatio propria eſt, plebi inuſitatum: ſolent autem ita nominare, quoties oſſis finis, qua parte maxime cum alio committitur, abruptus eſt. Sed & è fracturis ipſis, quæcunque fracti oſſis partes iam prorſus ſepararunt, eas Cauledon factas græce dicunt. Patet verò eiuſmodi diuiſionē per tranſuerſum eſſe factam: veluti alteram per longitudinem magis eſſe, in qua ſanè non omnino ſeparantur à ſe partes ſic affecti oſſis, ſed veluti per rectitudinem ſinduntur: quod genus Schidacedon fieri dicere ſolent. Non deſunt ex medicis iunioribus, qui adeo ambitioſe omnes fracturarum
C differentias proprijs interpretentur nominibus, vt etiam aliquam † Raphanedon, id eſt ad raphani ſpeciem, fieri dicant, non contenti oratione os, quod varie ſit fractum, explicaſſe. At non Hippocrates huius fuit ſententiæ, ſed, quoad fieri licuit, vſitatiſſimis vtens nominibus, oratione interpretari non eſt grauatus non has modo fracturarum differentias, verum etiam earum, ‖ quæ in capitis oſſibus eueniunt. Ac ſi ad eum modum de omni vitio egiſſet, profectò breuis mihi propoſita tractatio fuiſſet: nunc, cum plurimorum viam, qua ſit inſiſtendum, indicarit, ſed, quæ particulatim ſunt agenda, inchoata indefinita q; reliquerit, neceſſum eſt, in illis immoremur: nec tamen in ipſis plus iuſto, ſed, quæ tradita illi perfecte ſunt, ea ſummatim commemoremus: quibuſdam etiam demonſtrationem adijciamus, vtiq; ijs, quæ ab eo ratione parum ſunt munita: eorum præterea, quæ parum ſunt definita, quædam definiamus: &, quæ inordinata ſunt, ea in ordinem diſponamus: poſtremo ex ijs, quæ ille parum lucida reliquit, quibuſdam lucem addamus. Verū, ſi in ſingulis verba eius adſcripſero, expoſitorij commentarij longitudinem liber noſter habebit. Nec deerit fortaſſis aliquis, qui immodicam longitudinem noſtram hic merito accuſabit, qui de hac in tertio & quarto volumine parum merito eſt queſtus. In ijs. n. neceſſe fuit mihi multa Hippocratis ex eo libro, qui de vulneri* bus inſcribitur, loca apponere: quibus reliquis medicis oſtēderem, cuiuſmodi res ſit methodo qua-
D dam vlcerum curationem cōſcribere. In libro aūt, quo de fracturis præcipit, quis adeo eſt ſtupidus, vt doctrinam eius oēm, ceu lucidam plane' q; abſolutiſſimā, nō ſuſpiciat? Quòd ſiquis etiam vnus
" videlicet alter'ue dicat parum ſe id opus mirari his opportuniſſime reſpondeatur illud poetæ: Hos
" vnum atque alterum permitte tabeſcere. Quæ'nam igitur ſit fracturæ curandæ vera methodus, quam q; ipſa rei natura præſcribat, iam tempeſtiuum dicere videtur, atq; hinc ſumpto initio. Quoniam fracti oſſis ſoluta partiū continuitas eſt, vtiq; finis, quò tendet is, qui eas curabit, ſaltē primus, vnitio eſt: quòd ſi is per affectarum partium ſiccitatem perfici poſſe nō videatur, reſtat alter, qui eſt, vt alterius cuiuſdam interuentu glutinentur: qui ſi nec ipſe comparabilis aduertitur, inſanabile eſſe vitium dixeris. Quod igitur coaleſcere nequeat tam durum os, quàm id, quod in iuuenibus & adoleſcētibus, & in viris, multo q; magis in ſenibus cernitur, id profectò vel cuiuis patere poteſt. Poteſt certe illud tantum vnitionem recipere, quod abunde molle eſt: cuiuſmodi conſpicitur in puerulis. Quòd autem alia quapiam interueniente ſubſtantia ceu glutino quodam agglutinari colligari q; ſecum ſeparatæ fracti oſſis particulæ queant, hinc maxime ſperet quiſpiam. Monſtratum eſt omnem animalis particulam proprium ac ſimile ſibi trahere alimentū. Id ſi verū eſt, oſſium certe idoneum nutrimentum, & craſſius, & magis terreum, q̃ aliud quoduis nutrimentum in toto animali, fuerit. Non eſt igitur nec à ratione alienum, nec quod fieri omnino non poſſit, vt, quod ex hoc

† ἀλφιτηδόν. i. ad polentæ ſpeciē: ſic Paulus.

‖ Lib de Vulne cap. non longè à principio.

* vlceribus.

hoc ipſo proprio alimento redundat, & in labris fracturæ cōcreſcit, ſuo ipſius interuentu illa quoq; E
conglutinet. Quin etiã ita vſu euenire conſpicitur: ſubſcribit'q; ſpei, quam ratio ſuppeditat, ẽt expe
riẽtia ipſa. Itaq; cõſiderandũ deinceps eſt, qua'nã potiſſimum ratione corpus hoc, quod fracturis in
naſcatur, quantũ quale'q; ſit, prouenire poſſit. Nã, q nec quantũlibet, nec qualecunq;, ſed quod me-
diocritatem in vtroq; ſeruet, requirimus, id planè eſt euidens. Porrò huius ſymmetriæ tum qualita-
te, tum quantitate inuẽta, deinceps eſt, vt, qua maxime quis vtrunq; aſſequatur, rõnem ipſam quę-
rat. Sed nec tempus, quo hæc effici conueniat, minus neceſſariũ quæſitu eſt, vtrum'ne ſtatim à fra-
ctura facta, veluti ſtatim in vulneribus moliebamur vnitionẽ: an id cõmodum tempus non eſt, ſed
aptius aliud requirendum. Sanè inuenias hoc quoq;, ſicuti & reliqua omnia ex ipſa rei natura edo-
ctus. Quæ'nã igitur eſt ipſius rei natura? Nẽpe os fractum ſub aliqua paulo ante comprehenſarum
differentiarum. Age igitur videamus, nunquid à ſingulis differentijs aliquid deſumi ad eius cura-
tionẽ poſſit, ab ea quã Cauledon, id eſt per tranſuerſum, fieri diximus, orſi. Diſſident ſic à ſe in hac
fracti oſſis partes, vt è directo non iaceant. Quare patet primum id eſſe agendum, ut in directum
agantur, tum eorũ, quæ deinceps ſunt, aliquid geratur. Sanè cum ſitum habuerint, ſiquis ea, quæ ſic
diſſident, integræ partis exemplo vſus, in contrarium adducat: à qua nimirum certiſſima indicatio
tranſpoſitionis eorũ erit. Fieri.n. poteſt, vt tum prorſum, tũ retrorſum, tum in hanc partem, tum in F
illam, membri facta translatio ſit. Quæcunq; igitur retrorſum magis ſunt acta, ea prorſum impelli
conueniet: nec minus in alterã quoque fracti oſſis partem modice ad cõtrarium retrudi: Cõtra, quę
prorſum ſunt emota, hæc rurſus ipſa quidẽ retrorſum, reliquam verò partem ſenſim duci prorſũ.
Eodem ẽt modo, & eorũ, quæ ad dextram ſunt detorta, medicatio eſt, ſi ad ſiniſtram ducantur: con-
traq; eorũ, quæ ad ſiniſtram, ſi mutent ad dextrã, ſemper.ſ. altera parte modice in contrarium acta.
Cæterum in adducendis contrario motu partibus, ne quæ frãgantur earum extantiæ, non leue pe-
riculum eſt: neq; enim (veluti in ſerra deſectis viſitur) læuis eſt vtriuſq; partis finis. Nam, ſi illę fran
gantur, non poterunt ad amuſſim ſecum coaptari fracti oſſis fines, duplici de cauſa. Nam, ſiue ipſa
fragmenta inter partes coniungendas interciderint, non ſinent ea, quæ adaptantur, ſe contingere: ſi-
ue quid forte oſſium extra ceciderit, ne ſic quidem eorum, quæ effinxeris, exacta coniunctio erit
ſic, vt priſtinam vnionem imitentur, quippe quæ ſolum tum demũ erit, cũ oſſis extantiæ in ſuas ca-
uitates fuerint reconditæ. Quòd ſi ſemel comminutæ perierint, neceſſum eſt, inter applicata ſimul
oſſa vacans interueniat ſpatium, in quod ſanies collecta, atq; in tempore putreſcens, totum pariter
membrum ſecum corrumpet. Atque ob hæc quidem, quæ diſſidẽt oſſa, è directo admota eſſe opor
tet: quod commode certe fieri nequit, niſi retrorſum prius ſint tracta: Antitaſin vocant. Oportet G
igitur aut manibus ipſis, vtiq; ſi paruũ ſit membrum: aut vinculis circũpoſitis: aut vnà cum ijs ẽt in
ſtrumentis, cuiuſmodi nos ‖ Hippocrates docuit, antitaſin oſſium facere. Poſtea verò, q̃ abunde re-
tracta fuerint, nec vllus ſuperſit metus, ne ſe in adducendo tangant, tum in directum opponere,
vinculaq; remittere, ac muſculis ipſis diductorum in idem cõmiſſionem permittere: interim verò
te ipſum quoq; manibus ſubſeruire, ac, ſicubi aliquid paulũ ſubſultet, corrigere, atq; formare. Ab
his ſecundũ, quò diriges, fuerit, vt immotũ prorſus membrũ cõſiſtat, ne quid eorum, quæ effinxeris,
moueatur: qñ ita neceſſe eſt ea rurſum diſſidere. Ac, ſi ipſi quidem ægrotanti, vt ″ quietudini mem
bri proſpiciat, permiſeris, vigilans fortaſſis probe id curauerit, at dormiens omnino membrum
mouebit. Vt igitur non dormientis modo hominis, ſed ẽt ad deſidendum, item'que, cum cubile re-
ſternitur, ſurgentis, eorum, quæ formata ſunt, poſitura ſeruetur, tuta deligatura complecti fracturã
oportet, quæ'que fracti oſſis partes ſecum coarctare ad amuſſim poſſit. At verò, cum laxior deliga
tura oſſibus moueri permittat: arctior verò conſtringendo, dolorem excitet: danda opera eſt, vt vita
to ambarum incommodo, vtriuſque fruamur commodo. Id fiet, ſi, quod nimiũ eſt, declinabimus.
Ergo nec adeo arctare deligaturam debebimus, vt iam comprimat: nec adeo remittere, vt laxa ſit.
Ac, ſi quidem ęqualis eſſet craſſitudinis membrum quodq;, vtique latiſſima ″faſcia eſſet cõmodiſſi H
ma, vtpote quæ totum æqualiter continenter'q; ex omni parte fractum os complecteret: ſed, qm̃ id
nõ eſt, pectori quidem latiſſimã licet circumponas, artubus certe & iugulo non potes: ſed in talibus
vtilior eſt anguſta, vtpote quę nec rugas contrahet, & totius membri, cui circundata eſt, cutem con-
tinget. verum, ſi paucis complexibus fracturam continet, parum tuta eſt. Quantum igitur ſecuri-
tatis ex anguſtia deficit, tm̃ ei ex iniectionis numero, & verſus integrum deductione, eſt adijcien-
dum. Sed, qm̃ deligationum, quęcunque citra dolorem carnem conſtipant coarctant'q;, id virium
habent, vt ex ijs partibus, quibus primum inijciuntur, ſuccos exprimant in eas, in quas ipſæ ſunt fi-
nitæ, reponant atque figant, non alienũ à ratione arbitror deligaturæ principium ſuper ipſam fra-
cturam inijci, abhinc verò ad reliquũ membrum diſpenſari: etenim, qui contra deligat, is ab inte-
gris ad ęgram partem ſanguinem compellit. Atqui, ſi ab ęgro loco incipiat, in integrum finiat, non
ſolum innoxia eiuſmodi deligatura in ijs, quæ diximus, erit, ſed ẽt vtile quiddam contulerit: quip-
pe cum nullã circũ fracturã ſinet excitari phlegmonen: cuius rei curam habere in primis oportet.
Timendum.n. eſt, ne tũ ex illa in diuerſum vulſione, quã membrũ in ſuam formã effingentes ad-
miniſtrauimus: tum vel magis ex eo, q cauſę, quę fracturam faciũt, plerũque circundatã oſſibus car
nem conſtipando contundendo'q; prius lędũt: magnę ſubſequantur phlegmonę. Nec ſanè mirer,
ſi phlegmones

Lib. de Fract. … 212 b … Fract. … 39. … 240 h

A. li. 1. f. 4 ca. 28. fol. 82 h

A. li. 4. f 5. t. 2. c. 5. fol. 484 a

A ſi phlegmones quiddam ſimile etiam ipſis fractis oſſibus ad portionem accidat: quando etiam, quę parum probe ſunt curata, magis humida, quàm pro natura ſua, manifeſte cernantur, vbi videlicet vnà cum vulnere os perfractum ſub aſpectus notitiam venit. Quin immo nec oſſis caries, quem ſphacelon vocant, ex alia occaſione oboritur: quæ ipſa totius oſſium ſubſtantiæ corruptela quædã eſt. Non igitur negligendum, quin totum ſuperuacuum humidum ex oībus, quæ circa fracturam habentur, partibus exprimas. Incipies itaq; ab ægra parte, ac, cum bis ter'ue circundederis, inde ſanũ verſus pgredieris: ſiquidem, qui ita deligat, & ab integris ad laborãtem partem ſanguinis confluxũ arcet: &, quod iam collectum in ea eſt, exprimit. Cum verò duæ partes ſint, quæ & recipere aliquid à laborante particula, & transmittere ad eam poſſint, vtiq;, quæ ſuperiacent, tum propter multitudinem, tum magnitudinem, ad ambo magis ſunt habiles: Extremæ verò, propter contrarias conditiones, exiguum quidem aliquid vel recipere, vel tranſmittere poſſunt, multum verò nec ægris partibus ſubminiſtrare, nec ab ipſis recipere. Quo circa, cum duas primas fecerit Hippocrates deligaturas, priore quidem tum quod in laborante particula continetur, ad ſuperpoſita expellit: tum qd' ex his confluit, repellit: reliqua verò primis quidem complexibus, quos ſup ipſam fracturam facit, itemq; faſciæ ad inferna progreſſu, eo quædam extrudit, qdam, ne quid illinc cõfluat, prohibet: Re

B liquis deinceps omnibus, quibus uidelicet ab infimis partibus ſurſum recurrere deligaturã cenſet, vt eodem videlicet loco cum priore finiatur, tum ad ſuperiora repellit, tum confluxum ab ijs prohibet. Muniunt igitur ac ſtabiliunt fracturam, nec phlegmonen oriri ſinunt, prima duo lintea: non tñ ea, quæ dicta ſunt, ad ambos hos vſus ſatisfaciunt, {præſertim} ſola. Vnde ad eorum quidem tutelam Hippocrates præſidium excogitauit, vt ſplenia vnà cum exterioribus faſcijs adhiberentur, quæ hæc quoq; ipſa ſtabiliant. Ne autem phlegmone oriatur, medicamento quopiam ex ijs, quæ phlegmonen prohibent, vti iubet: quale nimirum eſt ceratum humidum. Hæc igitur oīa rõne, vt comprehenſum eſt, dictante, ſunt inuenta: & præter hæc ipſa repoſitionis figura: Quæ ipſa quoq; geminæ indicationi ſubijcitur, priori, quæ ex ſolis communibus notionibus pendet: alteri, quæ ex curandorum organorum naturali conſtitutione præſtatur. Prior igitur eam, quæ maxime à dolore abeſt, eligendam figuram ſuadet, quò nec phlegmonẽ particula cõtrahat, & æger perſiſtere in vna ea diutiſſime immotus poſſit. Secunda, quæ ex curandorum ſumitur natura, arterias, venas, neruos, & muſculos, quàm rectiſſimos poni præcipit. Sed & conſentiunt inter ſe hæ indicationes, qñ & rectiſſima cuiuſque partis figura maxime eſt à dolore aliena: & quæcunque magis, quàm alia, eſt à do*lore libera, ea maxime naturalis membro eſt, brachio quidem anguloſa, quæ Engonios græce dici

C tur: cruri verò, quæ paulo minus porrecta eſt. Porrò ad dolorem vitandum non modo naturalis habitus cuiuis inſtrumento eſt vtilis, verum etiam conſuetudo quoq; conducere non nihil videtur. Atq; hæc quidem figuræ, in qua cuſtodire membrum conueniat, inueniendæ ratio eſt: eadem porrò inueniendæ figuræ ratio eſt & in retractione partium à ſe, quam Antita*ſin vocant: & cum in naturalem ſitum aptãtur fracti oſſis partes. Etenim expedit, vt in rectiſſima atq; à dolore alieniſſima forma membrum tum †retrorſum retrahas, } tum in naturalem habitum coaptes: multoq; ẽt magis vt ſub eadem figura tum deliges, tum ad quietem reponas. Siquidem ſub alia deligare, in aliam verò mutare, non dolorem modo incitare poteſt, verũ etiam oſſa intorquere: nam, niſi eorum, quæ præcepta ſunt in commẽtarijs, quos de muſculorum motibus ſcripſimus, obliuio obrepſit, neceſſe eſt, vbi figura mutatur, alios muſculorum tendi ac uelut contractos rotundari, alios ſolui ac remitti. Ergo vbi tenduntur, tum premi eos à deligatura eſt neceſſe, tum ex compreſſione ipſa dolere: vbi uerò tenſio remittitur, ea in parte deligaturam eſſe laxam, fracturamq; fulcimento deſtitui. Horũ igitur oīum cauſa tum extendere, tum effingere, tum deligare, tum reponere vna ea figura, quæ doloris minimum habeat, pręcipue eſt ſtudendum. Atq; ad primum quidem opus, quod in fracturis molimur, nullum iam relictum eſt præceptum. Soluere autem ex Hippocratis ſententia tertio

D die debebis, quò in membro præter ſolitum cooperto nec dolor nec pruritus creetur: nec eius, qd' iam infixum fracturæ eſt, perſpiratio prohibeatur, cuius occaſione non modo noxius pruritus quibuſdam accidit, ſed etiam cutem ex acrimonia ſaniei eroſam exulcerari. Infundendum igitur tantum temperatæ aquæ eſt, quantum ad euocandam eiuſmodi ſaniem eſt ſatis. Quod ſi rurſus quoq; ſimili modo facies, vtiq; ſeptimo id à primo die facere debebis. Apparuerint uerò iam oīa, modo nihil impediat, phlegmone libera, ac, quã pro naturali habitu, magis aliquando gracilia. Tum igit licebit & ferulas circũponere, & ſoluere ex maiore interuallo: nam antea, cum phlegmones ſcopus vinceret, tutum non erat ferulis premere: nunc cum ea deſijt, ac ſtabilire fracturam eſt opus, ſanè nõ incommode his vtare. Sed & ſoluere ex maiore interuallo licet, videlicet non deſiderantibus præterea partibus ſaniẽ excernere. Quin etiam callus, quem Pωron Græci dicunt, fœlicius ita prouenerit: quando ad hunc gignendum (ſicut dictum eſt) cogi concreſcereq; aliquid proprij oſſium alimenti oportet. Non eſt igitur hoc à labris fracturæ eluendum, aut foras euocandum: quod certe aſſidua ſolutio faciet. At verò nec tanto interuallo intermittendum, vt neſcias, quemadmodum fractura procedat. Vidimus enim non ſemel, cum valenter ſiccarentur oſſa, ægre prouenire callum. Expedit igitur, iſtis tertio vel quarto die modice aquam calidam infundamus, hanc metam finiendæ perfuſionis habentes, cum carnes in rubrum tumorem attolluntur. Atq; in his quidem prius, q̃

*Al. οἰκειότατον. i. familiariſſima.

*Al. Diataſin. i. extentionẽ.

† διατείνειν. i. extendas.

Caries omnium corruptela.

deligandum a parte egra versus sana.

ſubſidere incipiant,deſiſtendum eſt.Contra,vbi digeri quid volumus,non prius eſt deſiſtendum, E
q̃;,quod ex perfuſione intumuit,ſubſidat. In quibus verò,quò minus callus in fractura proueniat, humiditas abundantior obſiat,ibi hanc ſiccare(ſicut prius eſt dictum)conuenienti deligatura,& p̃fuſione aquæ,quæ vel minima omnino ſit vel plurima,conabimur. Quippe minima,cũ prius deſiſtat,q̃ aliquid cõfluat,& qui ad manum humores ſunt,per ſpiritum digerit:&,qui in alto ſunt,modice liquat:expedit aũt ita ſolui liquariq́; ea,quæ per deligaturam ſunt expellenda. Plurima verò digerit plus,q̃ attrahit.Sanè conſtat in ea quidem deligatura,quæ exprimet, minus eſſe arctandos faſciarum fines:in ea verò,quæ ad renutriendum eſt cõparata,nec minus hos arctandos,& vniuerſos circunductus laxiores faciendos. Quoniam aũt non ſolum,quo tempore ſubueniendum callo gignendo ſit,ſed etiam quo pacto,eſt inuentum,reliquum fuerit de vniuerſa victus ratione præcipere. Ac,quòd in principio quidem ſit tenuiſſime cibandum,id,vbi de propria phlegmonarum curatione agemus,dicetur.Porrò monſtrabitur,& q̃ venam incidere interdum oportet, & per ventrem ſuperuacua expellere. At,quo tempore callus gignitur, nutriendum corpus eſt cibis boni ſucci,& qui multum nutriant,ex quibus prouenire ſuccus ſoleat non ſolum bonus, ſed etiam tenax:ex quali fieri callum maxime expedit, quippe cum ex ſeroſa humiditate ac tenui gigni prorſus nequeat:ex craſſa verò,ſed quæ fragilis ſit,ac pinguetudinis expers, gigni quidem poterit non F
ſegniter,cæterum tempore ſiceſcens,triabilior atque ita fractioni obnoxius reddetur. Magnitudo calli ea ſit,quæ & oſſibus tuto vinculo ſit,nec muſculos tamen comprimat. Nam,qui minor iuſto eſt,hic oſſa parum reddet tuta:qui maior eſt, dolorem muſculis inuehet. Attendendum verò diligenter eſt,vt vel promoueatur,ſi minor iuſto proueniat:vel inhibeatur, ſi immodice increſcat. Sunt verò,quibus hæc efficies,† ipſius perfuſionis tum quantitas tum verò qualitas: prætereaq́; ciborum quantitas.} ac medicaminum,quæ illi extrinſecus imponuntur,facultates. Ac de perfundendo quidem & victus ratione ſupra eſt dictum. Ex medicamentis verò,quæcunque emplaſticam ſubſtantiam habent,ac modice calfaciunt,ea callos tum promouent,tum verò augent:quæ verò digerendi vim obtinent,ea magnos iam callos diminuunt. Si verò nec augere callum,nec minuere ſtudes,ſed eo,ſicut ultro prouenit,es contentus, medicamento aliquo eorum, quæ cruentis adhibentur vulneribus,utere:quæ,cum modice ſiccent,etiam coagulari ac concreſcere mediocriter callum faciunt. Ac de tranſuerſis quidem fracturis hæc ſatisfaciant. De longis verò reliqua omnia ad eundem ſe habentem modum:cæterum comprimendæ hæ magis in ipſo fracturæ loco ſunt: tum,quod receſſit,retrudendum introrſus eſt. Quæ verò confracta multifariam ſunt, potiſſimum cum vlcere,quemadmodum fieri plurimum ſolet,ijs ſplenia circundanda aſciæ ritu incurua Hip- G
pocrates præcepit,eaq́; vino imbuta tum auſtero,tum nigro,æſtate potiſſimum. Quippe putreſcunt,ſiue oleo quis utatur,ſiue cerato:cum poſtulent amplius, q̃ reliqua,ſiccari, vtpote vitio ipſo reliquis maiore. Quin etiam medicamenta quoq; omnia ex ſiccantium ſint numero, ſicuti ille præcepit,ſimul modum ipſum ſiccationis definiens:etenim ex enæmis eiuſmodi eſſe pharmaca uult. Quòd ſi protinus ab initio quis ipſis utatur,tale eſſe debere enæmon ſuadet,quod imbui ſit aptum. Ac reliqua quidem omnia ex illius præceptis ſunt peragenda,non in ijs,q̃ dicta ſunt,modo,verum ẽt ſiue nudatum os † deſecari ſerra} poſtulet,ſiue fragmenta quępiam vel te ipſum eximere,uel expellenti naturæ ſubſeruire oporteat. De ijs verò,quæ cruribus ſupponũtur,organis,quos Solenas græci uocant,quæcunq; Hippocrates addubitauit,vtenda'ne ſint,nec'ne,& omnes norunt, & laudandas eſſe rationes cenſeo. Quod autem neotericis inuentum eſt gloſſocomon,quo maxime tempore gignendi calli vtimur,laudandum id quidem,quãtum aliam quamuis eiuſmodi machinarũ, ducimus. Verum non videtur id Hippocrates nouiſſe,quanquã aliàs in organis, quæ vſui forent, excógitandis non indiligens. At verò,quod cruribus ſubijcitur inſtrumentum,[a] † recte illis excogitatum eſt:} quod per vnicum axem,qui in finem machinæ ad infernam eius partem eſt collocatus, contrarium nixum toti membro gemina tenſione efficit. Nominatur earum altera,quæ vtiq; membrum tendit in directum,græce Euthyporos,id eſt in rectum procedens: quæ verò prius ſurſum, H
mox deorſum,ea Metaleptice græce dicitur,quaſi translatiuam dixeris. Obeuntur ambæ per laqueorum circumplexũ. Porrò aptiſſimus in hũc vſum laqueus eſt,[b] † qui duas habeat appẽdices.} Hic igitur,cum in partibus membri,quæ infra fracturam ſunt,iniectus eſt, priorem ſiue euthyporon efficit tenſionem,[c] bra'chijs.ſ.ipſius axi circumpoſitis. Cum verò in partibus,quæ ſupra fracturam ſunt,idem laqueus imponitur,metalepticen tenſionem efficit, abactis videlicet ipſius brachijs prius ſurſum,mox deorſum:quippe hæc quoq; circundanda axi ſunt. Porrò circumactum ac veluti flexum brachiorum laquei,qui à ſuperioribus partibus ad inferiores agitur,per trochilia fieri oportet,quæ in lateribus glottocomi ſint poſita. Licebit, & Solena uoces eiuſmodi machinam, & cum adiectione ſic,Solena mechanicũ,aut Glottocomion mechanicum. Verum de inſtrumentis vberius præcipiemus,quando † de luxatis} agemus: vbi etiam de varietate deligaturarum, quæ ſuperimponuntur,non minus dicetur. Nunc verò,poſtq̃ de mechanico Solene mentionem feci, qui plurimum cruri commodat,tum aliàs,cum reponitur:tum vel magis, cum æger cubile mutat, aut etiam è ventre aliquid excernit:non ab re fuerit,quò nihil tractatione de eo deſideretur, multo magis illud glottocomion laudare,cuius alterum laterum item'que tabellulam, in qua pedem collocant,

A.li.4.f.5.t.2. c.18.f.486.b

† Al. Ex antiq. tũ ipſius perfuſionis quantitas, tũ ciborũ quãtitas ac q̃litas. hñt enim τό τε ποσὸν τῆς αἰονήσεως καὶ τὸ ποσὸν καὶ ποιὸν τῶν ἐδεσμάτων.

† Cod. antiq legunt ἀποπρίσεως, vt etiam Linacer vertit. impreſſi ἀποτρήσεως .i. perforatione.

a † In antiq. codici. legitur ὀρθῶς τοῖς μετ' αὐτὸν ἐξευρηται .i. recte ijs, qui poſt ipſum fuere, excogitatum eſt.

b Τὸ ἐκδυσιν διαττέων.

c σκελῶν.

† De luxatorũ curatione.

A locant,quõ nulli non quadret membri magnitudini,mobilia faciunt. Ac de reliquis quidem fra-
cturis hæc noſſe,cum ijs,quæ Hippocrates præcepit,ſat fuerit.

De Curandis Fracturis Oſsium,quæ in Capite conſiſtunt. *CAP. 6.*

DE ijs verò,quæ in capite accidunt, Hippocrates certe integrum volumen ſcripſit,vbi omnia
præcipit,quæ in ijs ſunt agenda:& nos,cum huic operi finem impoſuerimus,enarranda eius
opera aggrediemur. Ad præſens verò,qm̄ in his commentarijs,& quæ ſupra ea,quæ ille dixit,ſunt
inuenta,adijcimus:& quæ indefinite dixit,definimus:neceſſe eſt primũ de cauis exciſorijs ſcalpris,
quos græce Cycliſcus vocant,mox de ijs quos à lenticulæ ſpecie Phacotus vocant, poſt hos de an-
guſtis ſcalpellis,demum de medicamẽtorum vſu,aliquid agamus. Ergo de fracturis caluariæ quæ-
dam vſque ad ſecundam laminam,quam græce Diploen vocant,perueniũt: quædam vſq; ad inter
nam oſſium faciem:quædam etiam ſimplices fracturæ:quædam contuſiones: quædã veſtigia co- *ἕδραι.
rum,quibus inflicta plaga eſt. Quæ igitur ſimplices fracturæ ad ſecundam vſque laminam perue
A.li 4.f.5.t.3. c.1.f.486.f niunt,ijs,quos modo diximus,anguſtis ſcalpellis indigent. Expedit″autem hos ut numero multos,
ita magnitudine impares eſſe,necubi deſit,quod operi ſit commodiſſimum: poſtea verò nudato,
prout fieri ſolet,vitiato oſſe,vtendum primo quidem latiore: ſecundo loco,eo,quod illo eſt angu-
B ſtius:mox ita reliquis deinceps vſq; ad anguſtiſſimum. Hoc verò in ipſa diploe eſt utendum. Poſt
A.ibidem. f. g hæc tum protinus,tum ad finem vſque″ſiccis medicamentis eſt medendum:quæ ob id ipſum κεφα
λικὰ græce,id eſt capitalia,ſunt dicta. Ea componuntur ex iri illyrica,& erui farina,& manna,&
ariſtolochia,& panacis radicis cortice: † in ſumma,omnibus,quæ extergere citra morſum poſſunt.
Ipſa nanq; generatio carnis,naturæ opus eſt:itaq; ægro ad eã rem nihil opus eſt arte medica. Vt au †Cod. impreſſi ac antiqui etiã multi, hñt, vt Linacer vertit. Sũt tñq addãt καὶ λεπίδος χαλκοῦ ἐξ ἴσου .i. & ſquamæ æris, æqua portione.
tem,q̃ ꝓuenit caro,coaleſcat circumhæreatq; omni oſſis parti, id inde maxime eueniet, ſi neq; ſor-
des ſuper eo ſit,nec oleoſa quæpiam pinguitudo. Id igit̃ eſt,quod ægris medici ad carnis ꝓductio-
nem præſtant,vt totus locus ſiccus ſit,tum quælibet uitiati oſſis pars planè pura. Atq; hæc quidem
oĩum fracturarum,cum caro in his produci incipit,communia ſunt. Ex fracturis uerò,quæ ad cere
A.li.1.f.4.c.27 fol.82.g bri vſq; membranas peruenerunt,ſi ſimplex tm̃ fractura ſit,iam dictis ſcalpellis anguſtis utendũ:
Sin cum contuſione aliqua,quod contuſum eſt,excidi debebit,idq; uel terebellis″prius in circuitu
perforatum,mox deinde ſcalpris admotis,uel protinus ab initio cycliſcis. Ac, quæ per terebellam
quidem ratio fungitur,parum tuta eſt propterea,ꝙ dum audacius eam tractãt, duram membranã,
quæ oſſi ſubſternitur,non rarò uiolant: Quod uerò per cycliſcos opus adminiſtratur, ne id quidem
oĩno uitio caret,cum quatiat immodice caput,quod potius quietẽ poſtulat. Mihi igitur hic quoq;
C placet,ſi magnæ ſint fracturæ:& oſſa,quæ fracta ſunt,vehementer mota: cycliſcis vti, quippe pau-
cis exciſionibus facies lenticulatis exciſorijs locum. Sin firma plurimum oſſa ſint,foranda terebella
ſunt. Quidam aũt,quò minus vſquam aberrent,eiuſmodi terebellas excogitarunt,quæ mergi non
poſſint,quas ab argumento Abaptiſtas dicunt:circumcurrit enim parum ſupra terebellæ acutam
cuſpidem circu*lus quidam parum extans. Sanè expedit complures id genus præparatas habere, *ἴτυς. i. labrũ ſiue ſupcilũ.
ad omnem caluariæ craſſitudinem. Nam craſſiori longior terebra conueniet,voco autem ita,cuius
ſpatium,quod inter ſummam eſt cuſpidem,& circulum qui extans circumcurrit,maius eſt:tenuio
ri breuior,eſt autem hic quoque,quod intereſt inter cuſpidem,& quod circumcurrit,minus. Ali-
qui verò(ſiue illos his timidiores,ſiue tutiores appellem) etiam ijs, quas Chœnicidas vocant, ſunt
vſi. Tu uerò,ſi neque improuidus eorum,quæ fallere poſſunt,ſis futurus,neq; plus, q̃ ſatis eſt,timi
dus,commodiſſime cycliſcis vtere:& primo quidem aggreſſu,latioribus:poſtea magis anguſtis,do
nec ad craſſam membranam perueneris. Cæterum,quod excidi oportet,id totum circulo cycliſcis
nudandum non eſt, ſed ex ea maxime parte,qua fractura eſt grauiſſima. Nam præter alia, etiam
membrana ipſa ab oſſibus,quæ uehemẽter ſunt afflicta,celerrime recedit, adeo,ut nullus ſit metus
eam,quæ iam ſeiuncta eſt,tetigiſſe. Si uerò unam ſemel nudaueris partem:ac ſcalprum,qui in cu-
D ſpide præfixam habet obtuſam læuemq; lenticulæ ſpeciem, aciem uerô per lõgitudinem erectam,
ſubmiſeris:vbi latam partem lenticulæ ſuper membranam ſtatueris,feries malleolo,ac ſic caluariã
diuides. Euenient enim ita agentibus,quæ requirimus,omnia. Nam membrana, ne ſi dormitans
quidem quis agat,lata tantum lenticulæ parte occurrens uulnerari poteſt:ꝙ ſicubi adhæreat calua-
riæ,huius quoque adhærentiam innoxie dirimit ipſa lenticulæ rotunditas: ſubſequitur uerô præ-
euntem eam à tergo ipſe ſcalper caluariam ſecans. Quare,nec qui minus cum periculo,nec qui ce-
lerius perficiatur,forandi modum alium inuenias. Maxime autem hunc in vehemẽtiſſimis fractu
ris laudabis:quas vtiq; recentiorum non nulli medicorum græce Engeiſomata & Camaroſeisno-
minant: Engeiſomata quidem,quæ in medio ſui membranæ innituntur: Camaromata verô, quæ
eandem ipſam partem,exaltatam habent,cæterum, qua primum ab integris fracturæ partibus di-
duci ægra cœpit,intro magis recedunt, ac membranæ innituntur. Quippe celerrime in talibus,
quod ægrum eſt,totum exciditur:vtpote cum promptius ſubintret lenticulati ſcalpri finis in ijs, q̃
plurimum à naturali habitu receſſerunt. Quin etiam inſtrumento, quod Oſtagran vocant,aliqui-
bus oſſium,quæ uehementer ſunt comminuta,uel exaltatis, uel conuerſis, ea potiſſimum parte,ut
demittatur lenticulatum ſcalprum,præparabimus. Quo facto ſuccedunt deinceps omnia,quibus
eſt opus,cum ſecuritate ſimul ac celeritate: ut fermè dixeris celebre illud dictum in quidem reli-

Generatio carnis Naturæ opus est

Terebella vulgo Nespola ... ossi terebratione ... et cur

quando cyliscus vulgo ... et quando Terebellũ vulgo Nespola adhibere conveniat.

quis omnibus probe ſe habere: Dimidium facti, qui bene cœpit, habet. hic verò non totius dimi- E
dium, ſed vel totum, vel paulo minus totum habeas, vbi lenticulatum ſcalprum immiſeris. Atque hæc optima eſt fracturarum, quæ in caluaria ſunt, manualis tractatio: quam Chirurgian vocant. Quantum verò excidere conueniat eius, quod affectum eſt, deinceps exponam. Quod vehemẽter eſt contractum, id totum eſt auferendum. Si uerò ab eo fragmenta quædam longius excurrant, (quemadmodum aliqñ cernitur accidere) hæc perſequi ad finem non expedit, illud perſuaſum habentibus, minime futurum, vt ex eo noxa ſequatur vlla, modo reliqua omnia rite ſint peracta. Nos enim non ſemel aut bis, ſed planè perſæpe, ſic facientes uoti compotes fuimus. Indicatio verò agendorum hic quoque ex natura ipſarum partium affectarum ſubminiſtrata eſt. Nam deligaturam, quam in alijs fracturis, ceu maxime phlegmonas arcẽtem, ratio inuenit, capiti adaptare nõ poſſis: itaq; nec, quod affluit reprimere, nec, quod in ægris partibus continetur, exprimere queas: ſine quibus præſidijs nec reliquorum oſſium ullum ſeruari ſanum poteſt. Nam pone in brachio ad medullam vſque fractum os eſſe, neminemq; poſtea pro fracturæ legibus id deligaſſe: Omnino neceſſum erit ſaniem, non ſolum, quæ foris ſub cute & ſub muſculis eſt collecta, ſed etiã, quæ in medulla continetur, tum ipſam primum ac maxime corrumpere, tum cum ipſa os vniuerſum: quando etiam nunc quoque omnibus rite peractis aliquando talia contingunt. Quomodo ergo non vel magis in F
capite ea accidant, cum nec deligaturam, quæ fracturis debetur, admittat: & omnis ſanies prona feratur ſic, vt ſuper membranam vniuerſa coaceruetur? In alijs igitur fracturis deligatura cum rite adhibetur, tantum abeſt, vt ſuperuacuam aliquam humiditatem colligi in læſo oſſe patiatur, vt ẽt gracilius, q̃ pro naturali habitu, membrum reddat: In capite verò ratio, quæ per deligaturã eſt excogitata, nec poteſt ita tum os ipſum confractum, tum, quæ illi circũſtant, ſiccare, vt neq; phlegmonen contrahant, neque penitus ullam efficiant ſaniem: nec medicamentum eſt vllum, quod vel in alijs quidem partibus citra deligaturam os fractum, quatenus nunc dictum eſt, ſiccum atque ab ſuperuacuis purum reddere ualeat. Neceſſum igitur eſt nobis primum fracturæ aliquid nudare, quò videlicet detergere & abluere ſaniem à membrana liceat: poſt verò, cum phlegmones tempus præterijt, omniaq; ſicca ad vnguem ſunt, carnem producere, ac cicatrice locum includere. Non eſt hic ſermo nudus, rerumq; vacuus, cuiuſmodi eſt ille ſophiſtarum, qui operum artis neſcij quærũt, cur capitis fracturæ callum non ducant. Ducunt enim, viri boni. Voſq; tam dementes eſtis, vt eorum, quæ non ſunt, tanq̃ ſint, cauſas aſſignetis. Nouimus enim aliquando ſincipitis os fractum: quod autem os huic oſſi protinus ſuccedit, temporis os vocatur, in quo ipſas ſquamatim compactas commiſſuras eſſe accidit: in eo luculenta fractura longiſſime pertinebat: quam ipſe equidem minime G
contingens, ſed tantum ſincipitis os excindens, hominem ſanaui ſic, vt nunc quoq; multos iam annos viuat. Quòd ſi ſincipitis quoque os dimiſiſſem, putruiſſet citius, quæ illi ſuberat, cerebri membrana, q̃ callum fractura duxiſſet. Nam, ſi nulla ex læſis partibus ſanies intrò conflueret, ſuperfluũ eſſet os excindere. Ergo illi, prout ſolent, nugentur. Ego verò in alia ſimiliter ſe habente fractura cogitaram ſupernum os dimittere, ac, quod à lateribus erat, quò ſanies deflueret, eximere: mox, cũ & craſſitudinem eius & duritiam æſtimaſſem, vtilius fore iudicaui ſupernum os potius eximere, quàm ob defluxus ſolicitudinem cerebrum valenter concutere. Cogitaui præterea accidere poſſe, vt, ſi à latere magnum fieret in oſſibus foramen, promineret fortaſſis hac parte cerebrum. Eſt porrò & in lateribus non vno in loco etiam neruorum, horumq; non leuis momenti, quidam exortus: cum in ſupernis capitis ne minimus quidem vſquam oriatur neruus. His admonitus abſtinui ab eximendo oſſe, quod in latere capitis eſſet. At callum ſemper duxit, modo rite curaretur. Ac iam, quod diſquiramus, hoc ferè ſupereſt, quæ nam ſit, poſtq̃ foratũ os eſt, tum medicamẽtorum, tum vniuerſæ diligentiæ noſtræ præcipua omniũ rõ. vtrum ne blandiſſima, & quæ maxime voluptati cubantis ſubſcribat, veluti qua nunc plerique vtuntur: an quæ huic maxime eſt aduerſa, nẽpe quæ per medicamenta, quę vehementiſſime ſiccent, perficitur: cuiuſmodi & Meges Sidonius laudat, H
& ciuis quidam noſter ſemper eſt vſus hic, vt etiam emplaſtrum, quod Iſin vocant, ilico nudatæ membranę imponeret, & ſuper hanc foris oxymeli. Sanè is ſenex erat ſatis exercitatus in hac artis parte: cæterum neq; alium quempiam his vſum vidi, nec ipſe vti ſum auſus. Tantum tamen teſtificari Eudemo poſſum (nam id ſeni nomen erat) magis fuiſſe ſeruatos, qui ab illo curabãtur, q̃ qui ab ijs, qui blandis vtebãtur. Aggreſſus verò fuiſſem aliquando ipſe quoq; experiri eiuſmodi curationis rationem, ſi perpetuo in Aſia manſiſſem: ſed, cum Romæ plurimum agerem, ciuitatis morẽ ſum ſecutus, permiſſa ijs, quos Chirurgos vocant, maxima eiuſmodi operum parte. Cæterum ipſam rei naturam æſtimans, talem quandam determinationem longa noſtra experientia confirmatam concipio. Qui auditorius meatus dicitur, non ſolum vſq; ad cerebri duram membranam pertinet, ſed etiam neruum contingit, qui in ipſam à cerebro deſcendit. Is autem, quamquam ita poſitus in vicino, tamen vehementiſsima (ſicut dictum prius eſt) medicamenta tolerat. Nihil igitur miri ſit, ſi poſt forationes craſſa cerebri membrana ante, q̃ notabiliter phlegmone occupetur, valentiſſimis gaudeat medicamentis, ceu ſiccam naturaliter ſubſtantiam habens.

A. lib. 3. ſi t. 3. c. 14. f. 209. b

Galeni

GALENI METHODI MEDENDI IDEST DE MORBIS CVRANDIS LIBER SEPTIMVS

ARGVMENTVM LIBRI

Ventriculi exemplo vniuerſas Partium Intemperies curare docet,ſiue illæ quidem Simplices,ſiue cum Succorum affluxu,conſiſtant.

Galenum veritatis ac ſcientiæ ſtudio inflammatum ad Exercitationem tantum, ac ob Amicorum preces,hos, & reliquos omnes libros ſcripſiſſe. CAP. I.

MEdendi methodum,Eugeniane chariſſime,quam olim in Hieronis gratiam
ſcribendam ſuſceperam,poſtea,q̃ illum ſubito lõgum iter ingredi coactum
B non multo poſt diẽ obijſſe nunciatũ,ipſi quoq; pſequi deſtitimus. Tu.n.mi-
hi conſcius es,neq; hoc me opus,neq; aliud vllũ,popularis auræ ſtudio fuiſſe
aggreſſum,ſed quô vel amicis gratificarer,vel me ipſum ſimul vtiliſſima rõ-
ne ad rem ,ppoſitam exercitarẽ,ſimul † ad obliuionẽ ſenij} (vt Plato inquit) †εἰς τὸ τῆς λήθης γῆρας.
cõmentarios mihi reponerem. Quippe multitudinis laus,cõmodum ad vſus
non nullos inſtr̃m viuentibus aliquando eſt:mortuis certe nihil prodeſt, ſicut
neq; viuẽtium quibuſdam. Nam,qui viuere in trãquillo optarunt,ac fructum ex philoſophia cepe
runt:& ijs,q̃ corpori curando ſufficiunt,ſunt contenti:ijs vtiq; impedimẽto nõ paruo eſt apud vul
gum fama,vt q̃ eos à rebus pulcherrimis plus iuſto tranſuerſos auferat:veluti,me quoq; nõ ignoras
ab ijs,q̃ ſunt moleſta,ſic non nunq̃ tædio affectum,vt bono interim ſpatio ne tangere quidẽ librum
poſſim. Ego verò(haud ſcio qua rõne)ab ipſa vſq; adoleſcentia mirifice,ſiue,inſpiratus,ſiue furore
percitus,ſiue quomodocunq; dixiſſe libet,& vulgi famam contempſi,& veritatis ſcientięq; ſtudio
flagraui,nullam eſſe hoïbus nec honeſtiorem nec diuiniorem poſſeſſionem ratus. Atq; ideo nulli
librorum meorum nomen meum præſcripſi:immo vos(ſicut ipſe teſtis es)rogaui,ne me immodi-
ce(vt ſoletis)apud homines laudaretis:nec nomen meum operibus,quæ proderem,inſcriberetis.
C Ob hæc igitur oïa & medendi methodus,quam inceperam,à me eſt depoſita,cum capita inuento-
rum breuibus commentarijs mihi ipſi ſcripſiſſem,nec vllam plenio*rem docendi rationem etiam *διεξοδικήν.
num adieciſſem. Nunc,qñ & tu,& alij ex amicis nõ pauci exigitis,quæ ſubinde me opere in ęgris
peragere vidiſtis,vt ea in commentarios redigam,adijciam huic operi,quod reliquum eſt.

Quid Superioribus libris eſt actum,quid Sequentibus agendum: & quòd Imbecillitatis affectum Empirici & Dogmatici non recte intellexerunt. CAP. 2.

ERgo in horum commentariorum tertio,quarto,quinto,& ſexto,quemadmodum ſimilarium
inſtrumentaliumq; partium cõem morbum curari cõueniat,ſcripſeram, idcirco nimirum ab
eo auſpicatus,ꝙ & conſpectior reliquis eſſet,& euidenter oẽs propemodum priores medicos, qui
certa methodo artem tradere polliciti,amethodi in ipſis curationibus deprehenduntur,confutaret.
Nam,cum ab Hippocrate diſceſſeris,qui nobis omnium † ſalutarium præceptorum}ſemina præ- †τῶν καλῶν.
buit,reliquorum certe nemo uel conatus eſt genus hoc morbi methodo curare. Poſtulant autẽ,&
quæ Hippocrates ipſe reliquit,non malos agricolas,qui ea tum ſeminent commode, tum augeant,
tum perficiant. Id autem feciſſe ante nos neminem,ſed pleroſq; etiam ſemina,q̃ reliquit,corrupiſſe,
ijs,qui animum aduerterunt,clare monſtratum arbitror. Itaq; hoc morbi genus uel continuitatis
D ſolutionem,vel vnitionis,vel qualitercunq; eſt libitum,appellare cuiq; permiſimus: qñ de noïbus
nec in hoc opere,nec in alio medicinalium vllo laboramus,ſed quo pacto artis maxime finẽ conſe-
quamur. Reuertamur aũt nunc ad morbum eum, qui oïum eſt primus, nempe,qui in ſimilaribus
naſcit̃,quibus.ſ.primum animantis functiones referuntur acceptæ. Siquidem monſtratum in alijs
operibus eſt,quemadmodum inſtr̃alium quamq; partium aliquid agere dicamus, veluti oculũ vi-
dere,aut crus ambulare: Eſſe enim ſicuti id,quod p̃cipuum eſt actionis crurũ,non cruris totius,ſed
muſculoſi in eo generis:ſic viſionem non oculi totius,ſed cryſtallini in ipſo humoris: ac in reliquis
quibuſq; organis ad portionem. Porrò oſtenſum in ſecũdo horum voluminum eſt genus hoc mor
bi non ſolum cognitu eſſe maxime neceſſarium, ſed etiam neminem ipſum rõne curare poſſe,qui
prima corporis elementa non norit: Præterea non intelligere ea,quæ dicant,non nullos eorum, qui
rõnales ſe nominant,quoties,imbecillitatem eſſe dicunt vel ventriculi,vel inteſtinorum, vel iecino
ris,vel oculorum,vel alterius cuiuslibet partis. Si nanque ita noïant infirmitatem impotentiamq;
ad naturale opus,nihil plus plebeio intelligunt:quippe quẽ dicere audias imbecillum ſibi uentri-
culum eſſe,non enim concoquere eum vel minima leuiſſimaq;,quæ ſumpſit. Quòd ſi imbecillita-
tẽ,quæ eſt in ventriculo,affectũ quempiã eſſe aiunt, interpretent̃, quæſo,nobis,quem'nã demum
hũc eſſe volunt,queadmodum in phlegmone fecerũt: nã Empirico ſat fuerit, ſi ſymptomata labo-

rantis particulæ expoſuerit,nempe tumorem præter naturam,& renixum,& pulſatilem dolorem, & tenſionem , & ruborem , aliaq; id genus:imponitq; non nunq̃ breuitatis docendi cauſa cunctis ſimul collectis vnum nomen,ſicuti comprehenſis iam phlegmonen. Dogmatici verô non itidem, ſed ipſam morbi naturam inſpiciũt,quã ſymptomatum illorũ collectio neceſſario ſequit̃. Siquidẽ Eraſiſtrato videtur ſanguis,qui in arterias incidit,vbi ſpũ impellitur,in exitu earum impactus hærere,idq; phlegmone eſſe. At par(arbitror)erat vel Eraſiſtratum ipſum, vel aliquẽ ex ſectatoribus eius ſimili modo,affectum,qui in imbecillitate cuiuſq; partis ſubeſt,interp̃tari. Tanq̃.n.de phlegmone,in quid nam translatus naturalis partis habitus ſit,explicuit,ita ratio exigebat, vt & trãslatio cuiuſque particulæ in imbecillitatem ab eo explicaret̃. Non.n.cum pro naturæ ratione eſt affecta, ad propriam actionem eſt imbecilla:ſed acceſſit oĩo aliqua præter naturam occaſio,quæ eã diſſoluit deiecitq;,& mortuæ ſimilem effecit:quã vtiq; nec Eraſiſtratus dixit,nec Herophilus, nec alius quiſpiam medicorum,qui de primorum corporum natura auſi aliquid pronunciare non ſunt. E

Communis Methodus Intemperiei Dignoſcendæ & curandæ. CAP. 3.

CÆterum immorandum in his diutius non eſt, cum præſertim abunde prius monſtratum ſit & genus hoc morbi vtiliſſimum eſſe,quod à medicis diſquiratur: &,qui commode id ſit tractaturus,huic neceſſe prius eſſe de elementis conſideraſſe.Itaq;,qui nobis habendus ſermo eſt,is totus ex prius demonſtratis elementis abſoluet̃:de quibus vnum(vt ſcis)volumen edidimus,quod de Elementis ſm Hippocratem inſcripſimus.Sanè eadem opinio de corporis natura eſt tum Diocli, tum Mneſitheo,tum Dieuchi,tum Athenæo,tum probatiſſimis ferè quibuſq; medicorum , itidẽ vt præſtantiſſimis philoſophorum:vt qui ex calido, frigido, humido , & ſicco miſta putẽt tum alia corpora vniuerſa,tum verò animantium in primis.Cæterum ei,qui de his oĩbus primũ pronũciauit,demonſtrauitq;,iuſtum eſt,arbitror,reddere,quod inuenit. Ideoq; et nos ea ſm Hippocratem elementa vocamus:etiam ſi maxime Chryſippus, Ariſtoteles ue,aut alius quiſpiam medicus, philoſophus ue,ſimiliter de ijs ſit opinatus.Ergo,qm̃ vnaquæq; animalis particula propriam actionẽ edit,quæ tm̃ ab aliarum actionibus differt,quantum ipſa particula ab alijs,q̃ illas edunt,eſt diuerſa, (differt verò ab alijs particula quæq; eo,ꝙ calidior, vel frigidior, vel ſiccior, vel humidior ſit: aut ꝙ binis horum quibuslibet ſit affecta,)qui tueri actionem vult,hic temperamentum earũ cuſtodiat, oportet.Cuſtodiet autẽ,ſi id,quod ad calidius eſt conuerſum,refrigerabit:quod ad frigidius inclinatum eſt,calfaciet:Pari modo,ſi,quod ad ſiccius eſt alteratum,humectabit: &, quod ad humẽtius eſt verſum,ſiccabit:Rurſus quoq;,ſi ſiccabit pariter ac calfaciet,quod humidum eſt redditum,& frigidum:ſiccabit pariter & refrigerabit,quod humidius ſimul & calidius euaſit: & in reliquis duabus coniugationibus ad portionem.Semper.n.pro eo, quod exuperat,inducendum eouſque contrariũ eſt,quoad particulam in ſymmetriam,& naturalem habitum vindicaueris. Ac genere quidem,oĩs ægritudinis,quæ in ſimilaribus conſiſtit,iam dicta mihi medendi eſt methodus. Cum.n.octo earũ ſint differentiæ,veluti in libris de morborum differentia eſt traditum , octo nimirum erunt & medendi rõnes,quarum vna(quo medentis conſilia diriguntur)curationis meta cõis eſt,ipſius ſimilaris corporis alteratio:quandoquidem ẽt morbus ipſe ex intemperie & naturalis temperamenti alteratione eſt ortus. At,quæ membratim medicatio agitur,ex his duobus conficitur,nempe materię copia,& huius congruo vſu. Ac medicamentorum quidem copiam tum ex libro de ſimpliciũ medicamentorum viribus,tum ex ea,quæ de eorum compoſitione præcipit,methodo haurias,licebit: Eorum,quæ ad victus rationem pertinent,hinc ſumimus.Sed &,quemadmodum cuiuſq; *morbi intemperiem agnoſcere oporteat,ex tribus operibus intelligas, primo eo,quod de Temperamentis:ſecundo eo,quod de Partibus affectis:deinde eo,quod Ars medica inſcribitur. Non eſt igit̃ ad ea,quæ nunc ordimur,ijs,qui prudentes natura ſunt,ac cogitationem in primis exercitarunt, multis præterea opus:cui neutrum horum adeſt,huic certe ad præſentem diſputationem non parua re eſt opus. Quòd ſi in prauæ doctrinæ ſecta præterea ſit altus, hic geminum tempus requirit,alterũ, in quo prauas opiniones dediſcat:alterum,in quo melioribus ſe exerceat.

F G H

*μορίῳ.i.particulæ.

Quid Rationalis curatio Intemperiei,quæ in Ventriculo eſt, differat ab Empiricorum curatione. CAP. 4.

SAnè te ſcimus & ex ijs, quæ in vniuerſum dicta ſunt.particularia p te inuenire poſſe:& alioqui multos id genus morbos à nobis percuratos vidiſſe ſic,vt vtraque ratione particularium tractationem minus requiras. Sed qm̃(vt Plato ait)non poſſunt, quæ ſcripta ſunt,non è manibus excidere,quò,ſiquando liber in alterius non exercitatæ rõnis manus deuenerit,facilius hunc doceat,adijci particularium quæpiam oportet:ex quibus ẽt protinus clare id, quod proxime dixi,intelligetur fieri poſſe,vt† per te ipſum}particularia inuenias.Siquidem ipſe ea per me ipſum oĩa inueſtigaui, rõne ipſa viam monſtrante:qñ,ſi præceptores ſecutus fuiſſem, ipſe quoq; uentriculo imbecillis ſuaſiſſem,vt cibis adſtringentibus & ſubamaris vterentur:vino quoque ſimiliter auſtero:pręterea abſinthio,& quod ex mali cotonei conficitur ſucco,alijſq; eiuſmodi, quæ deuorantur, medicamentis. At uerò, quod ad ea pertinet, quæ extrinſecus applicantur, primum perfundi ventriculum ex abſinthio & oleo crudo iuſſiſſem : mox hapſum lanæ tum ex ijſdem ipſis,tum verò ex vnguentis melino,& maſtichino,& nardino imponi:ab ijs ceratũ ex ijſdem cõpoſitum : poſt alia pharmaca,

†*Aut.habent ἑαυτῷ, vt ſic poſtea vertatur, ut ille alter per ſeipſũ particularia inueniat.*

*ὠμοτριβὲς i. ex oliuis ĩmaturis expreſſo.

vtiq;

A vtiq; ceratis valentiora, quæ à medicis vocantur epithemata. Ea tum ex dictis vnguētis, tum ex ijs, quæ ſimilem vim obtinent, medicamentis componuntur: in quibus eſt aromatum quoq; multitudo non parua, ſpica nardi, & amomum, & calamus aromaticus, & iris, & ladanum, & malabathri folium, & ſtyrax, & bdellium, & opobalſamum, & ba*lſamum, & xylobalſamum, reliquusq; aromatum catalogus. Quòd ſi horum nihil profeciſſet, commune oīum remedium, quibus imbecillitas nocet, in fine adhibuiſſem, nempe rubrificationem, (φοινιγμὸν græce vocant,) quę vel p thapſiā, vel ſinapi, vel tale aliquid excitatur: deinde ad vſum aquarum calida*rum ablegaſſem. Quippe vltra hæc Empiricus nihil nouit, veluti commentarij eorum docent. Quintus verò ijs, qui de cruditate aut inappetentia quererentur, primum quidem exercitari ſuadebat: tum eſſe, quæ & concoctu ꝗ̃ facillima eſſent, & non multa: quibus hæc non contuliſſent, cogebatur ipſe quoq; ad Empiricorū dogmata confugere. Nam quis neſcit, quemadmodum calidum, frigidum, humidum, & ſiccum, mordere ſit ſolitus, balneatorum eſſe nomina dictitans: ſine quibus tn̄ methodo curare partium imbecillitatem oīno non eſt. Quare per hos nihil obſtitit, quo minus ipſe quoque eadem inſtituiſſem via in eiuſmodi affectibus ſanandis. Verum ratio me docuit octo imbecilli ventriculi curationes.

*Al'. carpobalſamum.

*αὐτοφυῶν. i. ſponte naſcentium.

A.li.3.f.13.t.2 c.4.f.293.d Vidiſti igitur & tu quoſdam vno die, vel potius hora, frigidæ* potione leuatos: quorum alijs non B aquam modo dedi fontanam recentem, ſed etiam, quæ niue eſſet refrigerata, veluti Romæ præparare ſolent, calfaciens ſcilicet prius, quam ipſi decoctam appellant: cibos præterea ad eundem modum refrigeratos identidem me illis permittere vidiſti: in quibus eſt, & quā Melcam vocant, vnus is quoque Romæ laudatorum ciborum, veluti etiam Aphrogala: ſed & frigidæ facultatis fructus, ſimiliter refrigerans ijſdem dedi, & ptiſſanam probe coctam, pari ratione refrigeratam, aliaq; id genus ſexcenta. In quibus vnam rem mihi propoſui, ipſam. ſ. refrigerationem. Vetui autem abſinthium, & quicquid adſtringeret, contingere: veluti alios rurſus à refrigerantibus abſtinui. Calfeci aūt omni rōne, vinum vetus ex eorum genere, quæ facultate valde calfaciunt, exhibens (cuius maxime generis ſunt Falernum, & Surrentinum) tum nutrimentum, quod calfaciendi vim haberet, cū largo pipere. In non nullis oē conſilium curationis ad ſiccandum direxi: dabamq; ijs tum cibos, qui natura eſſent ſicci, ac probe aſſati: tum prorſus exiguam potionem. Iniunxi aūt & adſtringentium oīum vſum: quem vnum, qui illis citra rōnem medentur, norunt. Alium verò non pridē, qui iam adeo ſiccatus fuerat, vt ſimillimum habitum præferret ijs, qui maraſmo marceſcūt, ſanaui cōtrarijs oīno exhibitis, ijs, quæ egregij iſti medici ſuaſerant. Quippe non ex alia occaſione eò periculi venerat, (cum inter initia exiguā intemperiem ex ſiccitate, quæ madefieri poſtulabat, habuiſſet) ꝗ̃ ꝙ ij, q C cum curandum ſuſceperunt, tum abſinthio potantes, tum amaros aſparagos, & bulbos edēdos dantes, itemq; mala cotonea, & ceſtiana, & punica, poſt quoq;, vbi uenter nihil horum continebat, etiā rhois ſuccum bibere cogentes, tum, quæ paulo ſupra dixi, extrinſecus imponentes, paulo minus, omnis madoris expertem reddiderunt: hunc nos ſanauimus omni ratione humectantes, ipſiq; materiam inuenientes ex ea methodo, quæ in opere de medicamentis eſt tradita.

*Calefacientes prius ſm eam pręparationē, quā ipſi decoctam vocāt, ſic Græce: Quæ porrò eſſet decocta, & quō fieret docet Plin. lib. 31. c. 3

Quæ Ventriculi intemperies Citius ac ſecurius: quæ Longo tempore & cum Periculo ſanentur. CAP. 5.

NAm, ſicuti in libro de demonſtratiua ſecta* dixi, numeroſis medicorū inter ſe diſſidijs vndiq; confuſus, vbi me ad iudicandum de his conuerti, intellexi prius in demonſtratiua methodo exercitandum me eſſe. Quod cum multis deinceps annis feciſſem, ſingula ipſi dogmata ſubieci: atq;, prout inuentorum indicatio me ducebat, ita curationes inſtitui. Verum, qm̄ id non oēs ſaltem poſſunt, expediet ipſis ſcribi per octo curādi indicatio*nes particularis materiæ cōparandæ meditationes, à ventriculo rurſus ſumpto initio, qm̄ huius primum mentionem modo fecimus. Ac facillimæ* quidem ad curandum alterationes ſunt, quæ ex calido & frigido conſiſtunt, propterea, ꝙ maxime actiuis qualitatibus corriguntur. Ægrius curantur, quæ in humido ſiccoq; habentur, ꝙ imbecillis & (vt ſic dicam) magis materialibus qualitatibus eorum curatio perficitur, potiſſimumq;, cū D humectandum eſſe requiritur. Ac tempus quidem caloris frigoriſq; reparandi, par quodā modo eſt, ſecuritas tn̄ impar. Niſi enim cuncta, quæ ei, quod curatur, circundata ſunt corpora, valida plenē ſint, metus eſt, ne ab ijs, quæ refrigerent, noxam contrahant non leuem. In reliquis duabus qualitatibus ſecuritas ſimilis eſt. Tempus curationis in ſicca intemperie multo amplius: quippe, quod ſenium in ſanis eſt, id ſicca intemperies eſt in ægris. Itaq; etiam inſanabilis eſt, ſi prorſus ſit conſummata. Eſt aūt prorſus conſummata, vbi ſolida ſimilarium partium ſubſtantia reddita eſt ſiccior.

*αἱρέσεως, eſt in impſſis, ſed ī manuſcriptis εὑρέσεως, i in uentione.

A.li.3.f.13.t.1 c.24.fol.289.c

De Quadruplici corporum curanda Siccitate, ac de optimo Melle, & Lacte, cæteriſq; cibis, qui ſiccatis corporibus conueniunt, eligendis. CAP. 6

A.li.1.f.1.d.6. c.2.fo.26.b NAm* eſt & altera ſiccitas, vtique cum ea, quorum ſubſtantia ex humore concreto cōſtat, ſicut caro & adeps, ſunt liquata. Etiam tertia, cum propria humiditas, vnde partes nutriuntur, omnino eſt abſumpta. Continetur ea in omnibus animalis partibus, ceu ros quidam per eas ſparſus: de qua dictum alíubi ſæpe eſt. Hanc igitur inſerere particulis ſine nutrimento non eſt. Ideoq; difficillima eſt omnium eiuſmodi affectuum curatio. Diuerſa ab ijs ſiccitas eſt, quæ in proprijs cuiuſq; particulæ exilibus arterijs veniſq; conſiſtit: prouenit & hæc ex ſanguinis penuria. Omnibus itaque his ſiccitatibus maxime contrarius eſt auſterorum vſus, ſiue ea cibi ſint, ſiue potiones, ſiue etiam medicamenta: quippe quæ, ſiquid in ijs ſupereſt naturalis humoris, id abſumunt, partim

ebibentia,partim in ſinum ventris per exiguos meatus exprimentia, partim ad continentes partes E
trudentia. Curabis igitur ipſas,ſi meatus,qui contracti ſint,dilataueris: ac quod in vicinas particu-
las eſt compulſum,reuellas: præterea ſingulas ſimilarium partium propria humiditate, humectan
tis nutrimenti ope repleas,veluti nos,quem memorauimus à medicis ſiccatum, curauimus. Is in
ea contrarietate,quæ in frigido & calido conſiſtit, nullam euidenter vincentem habebat intempe-
riem,nec in vniuerſo corpore,nec in ventriculo: ſiccus tamen & gracilis admodum eſt redditus,ꝓ-
pterea,quòd ventriculus eius ex ſicca intemperie imbecillus male concoxerat. Huic nanque omne
curationis conſilium huc tendebat,vt humectaretur tum vẽtriculus ipſe, tum reliquum omne cor
pus. Quibus autem ſingillatim agendis, quibuſq; maxime materijs ſim vſus,vt voti compos eſ-
ſem,non ſit ab re dicere. Domum ei paraui maxime balneo vicinam,quales multas eſſe in diuitum
domibus non ignoras. Ab hac ſtatim in balneum ſuper linteis mane intuli, vtique ne,ſi ipſe ſe mo-
ueret,tum ſiccaretur:tum ante,quàm commodum eſſet,exolueretur:horum enim alterum contrarium
affectui eſt,alterum moram in balneo minuit. Longiſſime nanque in aqua verſari hominem expe
*κολυμβῆθραι dit:ideoq; etiam natationes vtiliores ſunt,quàm parui aluei,quos Pyelus græce vocant: atque ex ipſis
natationibus potiſſimum,quæ propinquæ ſunt foras egreſſui, quò ſcilicet illi ab aqua foras nõ lon
ga ſit via:nam aerem balnei in ijs,qui ita ſunt affecti, haud quaquam deſideramus. Eſto autem F
aqua ad vnguem temperata,cum,quæ frigidior eſt, latenter frigus corpori infirmo inſinuet: cali-
dior autem cogat conſtringatq; tenues meatus,ac denſet. At nos eos,cum coacti ſunt,remitti,laxa-
ri,ac dilatari poſtulamus: quod temperatiſſimæ aquæ qualitas præſtat, vtpote quæ,iucundiſſima
cum ſit,naturam ad explicandam ſe,atque ad dulcedinem,quam præſtat,quoquo verſus extẽden-
dam prouocat,contraria videlicet ratione ijs,quæ ſunt iniucunda : ab ijs enim recedit, fugit'que ad
profundum. Quo minus mirum eſt ex offendentium contactu ſtipari,conſtringi,ac durari corpo-
ra,tenueſq; eorum meatus cogi,ac denſari:contraq;,ijs ſcilicet,quæ iucunda ſunt,ſuccedere contra
ria,vtique fundi ac molliri corpora,dilatariq; meatus. Ab eiuſmodi lauacro ſtatim aſininum exhi-
bui lac,ſed inducta in ipſam,qua iacebat, domum aſina. Quippe ſic mihi perſuaſeram maxime
quidem celeriter hominem ſanandum,ſi fieri poſſet,vt ipſe aſinam ſugeret:ſin id grauaretur, expe
dire,vt quàm minimo tempore in aere ambiente lac moraretur propterea, quòd celerrime mutari ſit
aptum,vtique genitalis ſeminis ritu,quod nec ipſum aliquandiu extra propria vaſa, ſi modo ſuas
vires ſeruabit,morari patitur,ſed vel in ipſius maris partibus contineri, vel ipſius fœminæ parti-
bus ſitum eſſe poſtulat. Et ſanè vtiliſſimum lac eſt,cum ex ipſis mammillis quis hauſerit,veluti Eu
*Al. Herodicus. ryphon,& Herodotus,& Prodicus cenſent: qui tantum in eo ad corpora reficienda fiduciam ha- G
buerunt,vt etiam,qui phthoe contabuerant,ex ipſa mulieris papilla lac ſugere iuberent. Verum
cum hoc plurimis non placeat,melius eſt calens adhuc ex mammillis id in ægri vẽtriculum quàm
ocyſſime transferre. Ac optimum quidem,vtpote cognatum,muliebre lac eſt. Sed,quoniam id
exhiberi ſibi ceu pueris plerique recuſant,vtique,ceu aſinis,aſininum ipſis,dari cõueniet. Id enim
reliquis omnibus ad propoſitum affectum eſt vtilius: quippe, cum tenuiſſimum ſit, & minime
coagulatur,& quoquo verſus ocyſſime in corpus digeritur. Eget autem horum vtriuſq;,cui ven-
triculus laborat,vtiq; ne coaguletur,communis commodi gratia, omnibus enim id eſt incommo-
dum:vt quoquo verſus digeratur,propterea,quòd & celeriter nutriri eſt opus, & quòd viæ, per quas ali-
mentum tranſit,iam conniuent. Igitur tum lac ipſum per ſe eſt his dandum,tum etiam mellis tepi
di pauxillulum immiſcendum. Maxima verò habenda cura eſt in eiuſmodi affectibus de vtriuſq;
bonitate. Quod igitur mel colore flauo ſit,& odore ſuaui:tum purum adeo, vt totum pelluceat: ac
guſtanti parum acre iucundiſſimumq;:præterea tam ſibi cohærens,vt,ſi digito attollatur,continuũ
ſibi nec interciſum ad humum defluat:id omnium eſt optimum. Si verò abrumpitur,nec demiſ-
ſum ad terram vſque continuitatem ſeruat,id aut craſſius iuſto eſt,aut tenuius,aut anomœomeres.
Voco autem Anomœomeres,(quod ſanè & nomen ipſum indicat,)quod ἐξ ἀνομοίων μερῶν,id eſt H
ex diſſimilibus partibus,eſt compoſitum. Deprehendas autem id, ſi diligentius inſpicias aut craſ-
ſitudines,aut humiditates habere innatantes,quæ nec inter ſe ſint ſimiles,nec etiam toti. Ceroſum
itaque magis mel eſt,quod & craſſius eſt,& cui tales quæpiam craſſitudines innatant. Excremen-
toſius verò ac perfici concoqui'que difficilius,tum quod totum humidum eſt, tum in quo multæ
in partibus ſparſæ apparent humoris guttæ:porrò,in quo vel ceræ qualitas aliqua,vel propolis,vel
id genus alia guſtu deprehenditur,adeo non eſt optimum,vt etiam malum ſit:quippe nullam peni
tus alterius cuiuſquam rei eminentem in ſe continere qualitatem debet. Quocirca,quod thymum
plane redolet,non probo:eſt.n.id parum conſummatum,nec planè quodam modo mel. Quãquam
nõ ignoro à quibuſdam id laudari,eoq; fieri,vt non nulli venditores inciſum thymum illi inijciãt,
quo id redoleat,videaturq; optimum. Ipſe tamen , quod tam improbe thymum olet,non laudo:
multoq; minus,ſi cui iniectum thymum ſit. Quod autem confuſam quandam qualitatem odore
guſtu'ue præ ſe ferat,id non vitupero. Ad eundem modum & lac nullam externam qualitatem
odore guſtu'ue præ ſe ferat,ſed eſto quàm dulciſſimum,& ſibi ipſi continuum, & prout lacti con
uenit,ſplendens: ſuper omnia,quoad eius fieri poteſt,ſimiles habeto partes: nanque hanc dotem,
veluti mel optimum,ad perfectionem non recipit. Quò verò tale lac fiat, & idoneis nutrimentis

alendum

A alendum animal eſt, & exercitationibus mediocribus admouendum, & pullus, ſi quem lactat, auferendus. Quod autem ætatis quoq; maxime florentis eſſe debeat, id neminem latet. Curandū itē, vt quàm optime concoquat, contemptis videlicet ijs, qui, ſi aſinis quoque victus rationem præſcribemus, ridebunt. Si enim Veneti & Praſini ſtudioſi ſectatores, equorum ſtercora, quò intelligant, quemadmodum alimenta concoxerint, odorantur, tanquam ex eo omnem eorum bonam habitudinem cognituri, multo profectò magis noſtrum fuerit pro hominis ſalute nihil tale non proſpicere: atque herbas animali, quæ non admodum ſint humidæ, fœnum q; & hordeum, quod ſit mediocre, obijcere, ſed nec illa omittere, vt aſinæ corpus refrigeremus, & fricemus, & detergamus, & mundemus. Porrò ſi humidiora, & olentiora, & flatus plena excreuerit, planum profectò eſt nō concoxiſſe probe. Quare aut detrahendum aliquid de alimento eſt, aut exercitationi aliquid adijciendum, aut qualitates immutandæ, aut refrigerationis frictionis q; cura variāda. Sin duriora reddat animalis aluus, ad contraria eſt inſpiciendum, atq; illorum aliquid immutandum. Nā, ſi ipſe omnia, quæ conſideranda circa animal ſunt, cuius lacte vſuri ſumus, deinceps perſequar, totam tuendę ſanitatis artem commemorem, quam teneat, neceſſe eſt, quiſquis idoneum lac præparabit: nunc verò dici opus non eſt, cum alibi de ea traditum ſit abſolutiſſime. Sed ad propoſitum reuertor. Ac

B mihi iam rurſus memoria repetes hominem, qui & lauatus eſt, & lac ſumpſit. Hunc itaque ad ſecūdam vſque lauationem quieſcere permittemus: tum modice fricabimus, & pinguiter, vtique ſi lac, quod ſumpſit, iam ad vnguem confecit, id quod tum ex ructu, tum ventriculi mole licebit conijcere. Modicum verò temporis inter primam & ſecundam lauationem interuallum erit, ſi quatuor aut quinque ęquinoctialium horarum ſpatium interſit, ſcilicet ſi tertio adhuc lauare paras: ſin aliter: plurium. Sanè tertio lauabis, ſi multis lauationibus fuit aſſuetus: hi nanque & delectantur, & iuuantur, ſi ſæpe lauent. Quin etiam poſt quanque lauationem hominem vngemus prius, quàm ſe veſtiat: quippe conducit ad renutritionem id quoque, ſicut & frictio. Reddita verò de horum omnium facultate ratio eſt in libris, qui de ſanitate tuenda ſunt ſcripti: non tamen inutile fuerit nunc quoque ſummatim ea repetiſſe. Nam, ſiue cuilibet parti corporis temperatam infundas calidam aquam, ſiue frices, ſiue aliter quomodocunque calfacias, idem fieri cernes, quod ‖ Hippocrates de ijs dixit, quibus aqua calida deſuper infunditur. Nam primum attollitur, mox gracile efficitur. Ideo q; vbi carne implere quodlibet corpus ſtudemus, id eatenus calfaciendum nobis eſt, dū intumeſcat. Vbi verò digerere, & vacuare cupimus, eatenus continuandum eſt, dum, quod prius intumuit, ſubſidat. Sanè, qui eiuſmodi operibus præficitur, ſolicite attentus eſſe debebit, potiſſi-

Li. de Off. me. com. 3. t. 16. 7a. 115. h

C mum'que vbi carne implere ſtudetur: nam digerendi certe tempus adeo late patet, vt, etiam ſi velis, in eo non aberres. At carne implendi planè præceps eſt occaſio: ſiquidem, cum primum intumuerit, tum eſt deſiſtendum. At intumeſcere hoc, ſingulis corporibus ſuum eſt. Non enim fieri poteſt, vt, qui nūc nobis propoſitus gracilis eſt, ita intumeſcat, vt illi, qui ſani ſunt: immo, poſtquam leuiter intumuit, protinus digeritur. Itaque attendendum diligenter eſt, ne clam te elabatur propoſitus temporis articulus. Siue igitur hominem, qui extrema gracilitate eſt, perfrices, ſufficiat tibi ſolus rubor: ſiue laues, ſatis eſto mediocris calor: ſi quid vltra peragas, reſolues hominem magis, quàm nutries. Vngendum verò poſt lauationem oleo eſt, ne videlicet plus iuſto digeratur, ſed obſtruantur exigua cutis ſpiramenta: Idem protinus & ſiccitatis remedium fuerit: & aduerſus incommodum, quod ab aere ambiente contingit, veluti munimentum. Ac, ſi quidem delectatur lacte, poſt ſecundam quoque lauationem id exhibebis: ſin aliter, ptiſſanam diligenter coctam, aut alicam ptiſſanæ ritu præparatam. Hinc, vbi rurſus quieuerit, ad tertiam reducendus lauationem eſt, aut ilico ad cœnam. Sit autem præparatus illi panis purus, & qui curioſe in furno ſit coctus, & tum fermenti, tum ſalis, quod ſatis eſt, habuerit. Obſonium quoque ex ſaxatilibus piſcibus, aut ex albo iure aſellus. Præterea alæ teſtes'que gallinacei, qui lacte ſit altus, idonei ſunt. Quorum ſi copia

D non eſt, ālijs vtendum. Ad eundem modum & perdicibus, & paſſerculis, qui montani ſint & mollis carnis, veſcendum. Vitanda autem, & quæ paluſtria ſunt, & quæ carne ſunt dura. Et (vt paucis alimenti ſummam complectar) ſit coctu facile, & nutriens, minime q; glutinoſum, atque excrementoſum. Porrò omnium, quos nouimus, ciborum maxime nutriens ſuilla caro eſt: verum non æque, ac prædicta, cōcoctu facilis eſt: pręterea glutinoſum ſuccum craſſum q; generat. Alioqui nec alio eſſe habitu poteſt, quod in ſummo ſit nutriens: quippe adhærere id debet, & firmiter affigi, non autem præ tenuitate diffluere. Non tamen ad propoſitum affectum vti hac conuenit. Si enim nutrimentum ipſum ſe ipſum concoqueret, ac in partes digereret, præterea alendis partibus aſſimilaret, &, quibus alimento plurimo eſt opus, adhæreſceret, proculdubio maxime nutriēte cibo eſſet opus. Verum, quoniam non aliud eſt, quod nutrimentum deſiderat, aliud quod ipſum conficit: ſed, quod nutriendum eſt, ipſum ſibi & nutrimentum attrahit, & mutat, & concoquit, & adiungit, & aſſimilat: ad duo nimirum nobis in opportuno cibo eligendo ſpectandum eſſe dictat, vnum ipſius cibi naturam, alterū vires ſuas proprias inſitas q;. Itaq; ex his illud patet, nec planè, quod maxime nutriat, optimum eſſe ijs corporibus, quæ refici magis egent, vtpote quibus concoquendi facilitas non eſt: nec ēt, quod facillimum concoctu eſt, cum ſcilicet ipſum nequeat maxime eſſe nutriēs. Cum igitur hæ indicātiones ex aduerſo pugnent, committendum non eſt, vt, dum † alteri nimium

*Aſ. ἀγρίοις, i. agreſtibus. *ϛρουθοῖς, i. auiculis. Nam ϛρουθὸς gen° eſt ad auiculas oēs montanas. ψῆτται ſunt paſſeres: lib. 4. & 5. hiſtoriæ animalium.

† ἑτέρου τῆς ἀκρότητος. i. alterius exceſſui.

ſis

ſis intentus, alterius omnino obliuiſcaris, ſed vtriuſq; memor, quoad licet, vtrunque miſceas: quod E
mihi præceptum vbique memoria teneri velim. Iam vini tum qualitatem, tum quantitatem, me-
moremus, vtpote quod maximam ad talia vim habeat: qn̄ vno hoc in potu vtendum cenſeo omni-
bus, quibus refici corpus eſt opus, modo non febricitent. Eſto igitur vinum (quod exempli loco di- A.l.3 f.13. t.1. c.29. fol.290.d
catur) quale eſt Sabinū in Italia, Arſinium* verò in Aſia, ac (vt ſumma quadam ac generatim cōpre-
hendam.) quod aquoſum quidē alioqui eſt, cæterū leuiter adſtringit. Aquoſum natura appello vi-
nū, † quod tenue eſt, } & purū, & oligophoron, vt ‖ Hippocrates græce nominauit. Eſt autē Oligo-
phoron, quod, ſi diluatur, minimam ſuſtinet aquæ miſtionē. Id eſt ſanè imbecilliſſimum, &, vt in vi-
nis, aquoſiſſimum: nam, quod plurimum aquæ in miſtura ſuſtinet, id tum vehementiſſimū, tū vali-
diſſimum eſt. Eiuſmodi vinum ‖ Hippocrates Oenωdes, hoc eſt (vt verbi vim exprimam) vinoſū,
nominat. Verum ab hoc cauendum eſt, qm̄ imbecillas vires feriat. At, quod aquoſū* m natura eſt: cę-
terum auſterū, id percommodum eſt, ꝙ & ab aquæ imbecillitate receſſit, & vini noxā non dum ha-
bet. Ad hæc itaq; reſpiciens, tum ętatē eius, tum tēperamentū inuenias. Quippe, quod nouellū eſt,
id tum aquoſius, tum verò imbecillius quodammodo eſt, q̄ꝫ vt vino conueniat: adde etiā, ꝙ ægrius
concoquitur, ac magis excrementoſum eſt. Antiquius verò, vt vinoſius eſt, ita vehemētius eſt, q̄ꝫ vt
propoſitis ſit ex vſu. Quo circa citius ſexto anno nobile Sabinum idoneum non eſt, ꝙ & diutiſſi- F
me in ſtomacho ac ventriculo innatet, & fluctuationes faciat. Nobile voco, quod auſterum eſt, non
Sabinum modo, verum etiam Adrianum, & Albanū, & Arſyniū* m, & Titacazenum, omnia q́ꝫ id
genus: dictū nanq; fuſius de oībus vinis ſeorſum eſt. Ad has igitur, veluti metas, reſpiciens, ēt mi-
ſturā eius cum aqua temperabis. Quin etiam exactius coniecturam de iam dictis facies, ſi vitiorum
aquæ capita memoria tenueris. Porrò pendent ea ex frigiditate eius omnia: cuius culpa & in præ-
cordijs diutiſſime moratur, & fluctuationes excitat, & in flatum mutatur, & corrumpitur, & ita
ventriculi reſoluit robur, ſic, vt deterius proinde concoquat: ſed nec digerendo per corpus alimen-
to aliquid magnopere conducit. At verò memoratorum vinorum virtutes comprehenſis iā aquæ
vitijs aduerſam quodammodo naturam habent, cum nec inflent præcordia, immo ſi inflata ſint,
ſubſidere faciant: nec inibi moram trahant, propter caloris mediocritatem: adde, ꝙ, cum digeſtio-
nis vias aperiant, & pariter impellant, ac nutrimentum ſurſum agant, ad celeritatem deductionis
in corpus conducunt. Sunt præterea boni ſucci, & ad miſcē* nda concoquenda q́ꝫ ea, quæ in ventri-
culo & venis ſunt, idonea. Iam vires quoque organorum adaugent, & expellendis excrementis viā
faciunt. Eo´que fit, vt etiam talia vina præter cætera vrinas moueant: quando & ipſa totum corpus
celeriter tranſeunt, & impetu curſus ſui excrementa ſecum expellunt. Ac dictum quidem alibi dili- G
gentius eſt de vinorum facultate æque, ac ciborum. Conuenit q́ꝫ, vt, qui artem methodo* tradi ſibi }
ſtudet, omnis materiæ vires prius prędidicerit: nec expectet, vt eas in ſingulis affectibus audiat: ſed,
ſimul ac curationis tantum ſpeciem norit, debitam victus rationem inuenire poſſit. Ego verò ijs
conſulens, qui veritatis diſcendæ ſunt auidi, eiuſmodi doctrinam attingere ſaltem non grauabor:
quò ſcilicet, qui minus exercitata cogitatione ſunt, exemplis à generalibus ad particularia, veluti
manuducti, deſcendant. Ergo, quod reliquum eſt, apponendum. Potionis is modus erit, vt nec in
ventriculo innatet, nec fluctuationis vllius ſenſum inuehat. Ciborum verò, potiſſimum ſi fieri po-
teſt, vt ne grauent quidem ipſum. Quod cum difficile ſit, vel fortaſſe eiuſmodi, quod vitari in im-
becillo ventriculo omnino nequeat, proximum eſt, vt quàm citiſſime grauis eſſe deſinat. Ab hoc
tenſio inflatio´que præcordiorum vitandæ ijs ſunt. Quòd ſi tale quippiā primo die inciderit, pro
magnitudine ſymptomatis ad portionem detrahendum poſtridie de cibo eſt: ſin recte omnia ce-
dunt, paululum adijciendum. Ad eundem modum & in tertio die vel demere vel adijcere con-
ueniet cum præcedente conferentibus. Atque ita ſemper omnia pro renutriendi reficiendi´que ra-
tione, frictio* nibus, geſtationibus, inambulationibus, prout corporis incrementum procedit, admi-
niſtrare, etiam reliqua omnia pro refectoria vocata ratione adijcientibus. Quæ ſanè genere à propo- H
ſita ratione non differt, ſed in eo, ꝙ ſub illa perinde totum corpus eſt affectum, ſicuti ſub hac ventri-
culus. Accidit autem ſic affici corpus in diuturnis potiſſimum morbis, vtique cum natiua cuiuſq;
partis humiditas, ex qua prima nutritur, propemodum omnis exhauſta iam eſt: nam, vt ſolidarum
ipſarū ſiccitas corrigat̄, id fieri omnino nō poteſt, ſicuti nec ſenium, ueluti in libro de Maraſmo do-
cuimus: hanc uerò humiditatem, ēt ſi oīno ſit abſumpta, regigni modo dicta uictus ratione licet.
Atque in alijs refectionibus ventriculus egregie præ cæteris non afficitur: in propoſito autē affectu
morbus eſt ipſius vētriculi, tempore verò totum corpus, vtpote parum probe nutritum, macreſcit:
quo rationabilius eſt exquiſitiorem hos uictus rationem requirere, propter concoctionis imbe-
cillitatem. Cæterum, cum meliores ſunt effecti, transferendi ſenſim ſunt ad renutritoriam refecto-
riam´que vocatam victus rationem, Analepticen Græci vocant. Id fiet, ſi pluribus, & frictionibus,
& geſtationibus, quàm ante, utemur. Mutanda verò interea eſt & ciborum tum qualitas, tum
quantitas ſic, ut tum plures, tum ualentiores, quàm prius, exhibeantur. Ac tempore procedente,
cum ad ſanitatis ſtatum prope uentum iam eſt, ſeponenda ſunt ptiſſana, & lac: præterea ſorbitio ex
alica: ac ad conſuetos cibos veniendum: poſt etiam piſces detrahendi, niſi ſi in conſuetudine fue-
runt, ac volatilibus cibādum: tum ſuillas carnes eſſe à pedibus in ptiſſana elixis incipient: poſt verò
etiam

Al. Arſyenū.
† Antiqui legunt τὸν λεπτὸν, καὶ λευκὸν, καὶ λαμπρὸν, i. quod tenue eſt & album & ſplendidum.
Li. de Rat. vic. in ac. cō 3 t. 20. 7'. 128. g
Ibidē. cō. 3 t. 17'. 125. d
*Al. arſyenū.
*κατακεράσαι, i. contemperanda.
*ἐργάζεσθαι.
*κινήσει, i. motion ous, ē in impreſſis.

A etiam imum crus recte ſumãt:ab hoc etiam reliquas partes:primum quidem iuuenis porcelli: qui,
ſi hyems ſit, etiam pridie iuguletur, nam heſternum,quàm recens necatum, facilius concoquitur.
Æſtate ſat fuerit:ſi mane immolatus porcellus ſit,ac circa Solis occaſum comedatur: quippe, quod
in ſuperioribus ſuaſimus, cum valentius alimentum veſperi exhibendum cenſuimus, id ſemper
obſeruare ſtudebimus,vtique non leue percepturis commodum ijs, qui ita cibabuntur: quod ſa-
nè diligentius inſpiciens agnoſces:ſatius enim eſt à principio rem cœpiſſe. Quoniam, qui ita ſe ha-
bent, plurimo nutrimento indigent, nequeunt autem, vel quod mediocre eſt, concoquere, paula-
tim hos & ſæpius cibare melius fuerit. Atque idcirco fieri nõ poteſt, vt ſemel eos cibaſſe ſit ſatis, ſed
nec bis,quoad ſcilicet ſunt graciliimi:atque hac de cauſa ipſe ter eos cibare ſum ſolitus. Verum, qñ
iam manifeſte meliores facti apparent,etiam bis nutriuiſſe ſit ſatis. Ergo tantam exhiberi primam
cibationem eſt rationabile,quanta prius,quàm ſecunda ſumatur,tota prorſus erit concocta.Id con-
tingere valentiori alimento non poteſt. Quare primo loco leue ſumendum his eſt, quô videlicet
concoquatur celerrime & excrementum eius diſcedat,& vacuus purus'que vẽtriculus ſecundum
excipiat. At,quoniam non ſolum quies,& ſomnus,ſed etiam longius tempus huius naturalem ad-
miniſtrationem excipit,rationabile eſt,vt valentiores ciborum hoc maxime tẽpore offerantur.Itaq;
B etiam athletæ omnes ſic faciunt: qui eum vſum non ſolum aliqua ratione inuenerunt,ſed etiam lon
ga experientia comprobarunt.Sed enim,& quod illi faciunt,nihil mali ſit, ſi ij, qui conualeſcentiũ
A.li.4.f.2.t.1. c.102.fol.449. b.c victu vtuntur,etiam faciant,vt ilico ″ poſt cœnam non bibant,videlicet ante,quàm cibus fuerit con
coctus:ſiquidem innatant cibi, ſi bibant, ita, vt eos ventriculi corpus propter interpoſitum humo-
rem non contingat. Verum, ſi ſitibundi fuerint, prohibere eos in totum vt graue eſt,ita nec expe
diens:ſed tantillum indulgendum,quod & moleſtiam ſoletur,& ſitim leuet.Poſtea verò, quàm nu-
trimentum concoxerint, abunde bibere ſunt ſinendi: quippe celerrime, ſi ita faciant, per corpus
digeritur. Mane verò poſt ſomnum,cum deiecerint, & paulum inambulauerint, modice ſunt fri-
candi. Eſt autem modica his frictio', quæ eatenus adminiſtratur, dum corpus incaleat: mox geſta-
tionibus vtendum:dein rurſus tum lauandi ſunt,tum fricandi, id'que intra meridiem, aut planè cir-
ca ipſum meridiem:quò videlicet inde ad veſperã abũde ſpatium interueniat. Quòd autem & de
domibus, in quibus conualeſcens nutritur, habenda in primis cura ſit, potiſſimum, ne frigidiores
calidiores'ue iuſto ſint, ſuperuacuum dicere arbitror:pari modo & de alijs eius generis, quæ inue-
nire ſibi quiſque ſine noſtra opera poteſt,doctus videlicet non ſolum ex his,quæ hic,ſed etiam quę
in opere de ſanitate tuenda ſunt dicta. Eſt nanque conualeſcentium victus ratio media quædam
C inter eam, quæ ſanorum propria eſt, & quæ ægrotantium. Quare difficile non eſt ex ijs, quæ de
vtraque ſunt prodita,vt per ſe ipſum quis mediam inueniat.Nam, ſicut nec aliarum rerum, ita nec
victus vna omnibus ſpecies in conſuetudine eſt:cum alijs ſemel eſſe, alijs bis: & alijs citius, alijs ad
veſperam incepiſſe cibũ,moris ſit. Iam cibus ipſe alijs piſcis plurimum eſt, aut denique aliquid ex
mari:alijs olera magis,aut deniq; hortenſia:alijs po*ma: alijs legumina: alijs nu*ces: alijs aliud quip- *ὀπώραι.
piam:alij quadrupedum carnes,atque harum alijs aliæ:alijs auium,id q; alijs aliarum. Quin etiam *ἀκρόδρυα.
caſeo & lacte vtuntur non nulli plus,quàm cæteris cibis,generaliter quidem caprarum,vel boum:
ſunt tamen,qui & aliorum animalium.Bibunt quoque alij calidum,alij frigidum: & vinum vel li-
beraliter,vel parcius,vel omnino nullum:vel hoc genus, vel illud. Ad ea igitur reducendus quiſq;
eſt, quibus inſueuit.Scriptum autem diligentius de conſuetudine ſeorſum eſt. Nunc illud dixiſſe
abunde ſit, non modo in conualeſcentium victus ratione, ſed etiam in morbis magnam partem
†ad totius victus medicamentorum q; inuentionem ex conſuetudine ſumi.Ratio enim totum ge † εἰς ὕλης τροφῆς ἔκλεξιν,
nus indicare poteſt:materia cum ex alijs,quæ retuli, tum verò ex conſuetudine non minime eſt ſu- *eſt in antiquis*
menda. Sed & naturarum inſpiciendæ ſunt proprietates.Noui enim quoſdam, qui, ſi quod vigi- *id eſt ad ele-*
lantium opus nocte obire fuiſſent coacti, dormire præterea non poterant. Talibus igitur, vt no- *ctionem mate*
D ctu bibant,conſulendum non eſt:ne videlicet ea occaſione vigilare coacti, maximam inde noxam *riæ alimenti.*
ſentiant:ſiccat nanq; totum corporis habitum vigilia,eo q; infeſtiſſima eſt ijs, qui ex ſiccitate labo-
rant. Sunt, & qui,ſi ptiſſanam guſtent, protinus nauſeent: eadem in quibuſdam facile aceſcit. Eſſe
verò aliquos, qui facile carnem bubulam concoquant, iam vnum ex publice iactatis eſt: præterea
alios eſſe, qui ad alios cibos potus'que recte ſe aut non recte habeant. Non ſolum autem ex his ma
teriæ,quæ ad victum pertinet, copia ſuggeritur,ſed etiam ex regione & tempore.Scripta'que iam
hæc ſunt à multis, qui me præceſſerunt:quo minus ipſe iſtis inſiſto: qui ideo tantum ea commemo
ro, nequid videlicet ſit omiſſum. Quod verò ab omnibus iunioribus medicis eſt omiſſum, id
perſequar: nempe quemadmodum affectus corporum methodo curentur. Eam methodum ve-
teres (vt ante dixi) probe inchoarunt, nemo tamen eorum ipſam abſoluit. Verum rurſus ad pro-
poſitum redeundum. Siccæ intemperies, vbi ſolida ipſa corpora contigerunt, ſiquidem in vna
quapiam parte conſiſtant, veluti nunc in ventriculo propoſitum eſt, nunquam ad perfectionem
ſanabuntur, nec in eum ſtatum, qui ante morbum fuit, reuertentur. Sed, quod dici in conſuetudi-
ne vulgo ſolet, re ſcilicet ipſa edocto, id talibus maxime intemperantijs accidit, morbum ventri-
culum afflixiſſe,& in reliquam uitam imbecillũ reddidiſſe. Quippe ſenum ij ventriculum obtinẽt
prius,ꝗ conſenuerint:quo fit,ut facile ex leuibus lædantur cauſis,perinde ac ſenes,nec probe cõco-

quere

quere poſſint: quo euenit,vt etiam totũ his corpus deterius ſe habeat. Ad eundẽ modum, & ſi alia E
quauis afficiantur parte. Quòd ſi ipſo etiã corde ſint affecti,celeriter areſcunt : vocat q; ariditatẽ ſi-
ue maraſmũ eiuſmodi Philippus ex morbo ſenium.‖Is igitur maraſmus breui mortẽ affert: proxi-
me huic,qui ab iecinore eſt inceptus:mox,qui à ventriculo:qui ab alijs particulis ortũ habet, tanto
ſanè tardius, quanto quælibet harum minoris eſt præſtantię,ꝙ illæ.Si verò leuiter cordis corpus ſic
catum ſit,ſeneſcunt quidem celeriter,cæterum plures annos trahunt, ꝙ qui vehementer ſunt læſi.
Ad eundem modum in iecinore & ventriculo,ceu dictum eſt:ac in reliquis omnibus ad portionẽ.
Cæterum victus ratio eadem genere eſt tum in hac ſiccitate, tum in illa, quæ ſolam eam humidita-
tem abſumit,quæ ſolidas nutrit:præterea etiam in tertia,quam ſupra memorauimus, ſiccitate. Fa-
cillima verò omnium ſanatu quarta eſt,in qua venæ ſucco ſunt inanitæ.Immo hic affectus,‖vt frigi-
ditas potius habitus, curatur,quã vt ſiccitas: vel (vt clarius loquar) frigiditatis reſpectus in hac ſicci
tate exuperat,periculum q; in ea vertitur.Siccitas ſecundum locum obtinet,habet'que proinde ſa-
nationem tum expromptam',‖tum celerrimam. Siquidem,ſi biduo quis victus rationem his caute
exhibeat,modice calfaciens,& tutò nutriens,ſtatim in tertio pleniorem victum citra noxam admit-
2. Apho. 7. Ex. oid. 11. h tũt:multo q; id magis in quarto & quinto. Atque hoc ſanè erat,quod Hippocrates præcepit:‖Quæ
longo ſpatio extenuata corpora ſunt,ea ſegniter reficere oportet,quæ breui,breuius. F

Ratio Curandi Frigidam & Siccam Intemperiem Ventriculi. CAP. 7.

SCire autem licet ſolidorũ corporum ſiccitatibus,ſi perdurent, ſuccedere neceſſario frigiditatẽ.
Quippe permanere ſiccitas ipſa per ſe, non mutata oppoſitione','quæ ex calido & frigido con-
ſiſtit, non poteſt. Celerrime enim ex nutriendi defectu refrigerantur partes, propterea ſcilicet, ꝙ
ex calido ſucco ſanguinis nutriuntur.Sed, quod inter initia dictum eſt, nũc ſiccitatis curationẽ exe-
cuti ſumus,& quæ ab initio ſola eſt contracta, & quam nulla diutiſſime ſecuta eſt notabilis frigidi-
tas.Ergo proximum fuerit frigiditatem illi copulare, quæ euidentes quidem habeat notas, cæterũ
magna non ſit.Eſt itaque curationis conſilium non ſimplex,vt prius,cum non modo tibi, vt hume
ctes,danda ſit opera,ſed ẽt vt calefacias.Quare intendendum acriter eſt ad præſidiorum materiam,
necubi imprudentes, ijs,quæ humectant,ea,quæ nimium calefaciant,adiungamus: quippe his ve-
hementer ſiccandi vis ſubeſt. Iam verò quantitas noxæ in vtraque intemperie ad materiæ inuẽtio-
nem poteſt viam oſtẽdere:vt iamiam maximæ quidem ſiccitatis ſanationem modo perſcripſimus.
Modicæ verò adeo ſcrupuloſa victus ratione non indigent, quandoquidem nec vires ipſis fundi
tus ſunt collapſæ. Etenim nulla alia de cauſa difficilis redditur validæ ſiccitatis in corpore commo-
da curatio,ꝙ ꝙ refici quidem corpus poſtulat: cibus verò per ſe coaleſcere cum eo non poteſt, ſed G
eius, quod nutritur, operam, qua præparetur, requirit,quod eſt imbecillum.Ergo,cum id modice
ſiccum fuerit, propterea,ꝙ vires non penitus conciderunt,vberius cibare licet: nec metus eſt vllus,
ne à modo aberres. Quo magis ipſi de difficillima intemperie differere inſtituimus: ac in ea,veluti
exemplo,ſtudioſos exercuimus. Hic nanque orſi ipſimet, ad mediocres ſiccitates corrigendas ido-
neam materiam inuenient. Proponatur autem & nũc ſiccitas quidem ſimilis priori, copuletur q;
ei frigiditas. Ergo calefacientis materiæ admiſcendum iam dictis tantum erit, quantum particula
ad frigus inclinauit. Proponamus igitur eam primum modice refrigeratam: Ergo ijs, quæ paulo
ante retulimus,in lactis quidẽ vſu mel vberius adijcietur. Vinum ″ verò,quod quidẽ ad genus ſpe A.I.3 f.13.t.1. c.30.f.290.e
ctat,idẽ,cęterũ quod minus aquoſum,ꝙ prius,& plurium annorum ſit,dabimus. Quin etiam eſcu
lenta oia calidiora exhibebimus,id q; non naturalibus modo ipſorum temperamẽtis,verũ etiam re
centibus ⟨ ex igni ⟩ qualitatibus. Nardino præterea vnguento vngendus aſſidue venter eſt ſic, vt
nunq̃ remaneat ſiccus. Sin id vnguentum non adſit, maſtichinum ſatisfecerit: ſed & opobalſamo
eum perungas, tum ipſo per ſe, tum verò cum iam dictis miſto. Quòd ſi corpori ea magis adhæ-
rere ſtudebis, etiam ceræ aliquid admiſcebis. Si verò etiam aer ambiens ſit frigidus, lanam ex his
imbutam impones. Quin etiam chiam maſtichen in opobalſamo aut nardino vnguento liquans, H
lanam inde madentem ventriculo impones.Sanè vtilius fuerit, ſi, quod madefacies, etiam optima
ſit purpura, qualis eſt Tyria: † quando & adſtringi ipſum modice, & cutis eius meatus obſtrui ex-
pedit.⟩ Siquidem, quæ rarum habitum faciunt, & relaxant, ea tum digerunt ſuccos, tum particu-
las frigidis extrinſecus aduenientibus obnoxias reddunt: quæ verò valenter adſtringunt, ea ſic-
cant. Quo fit, vt medicamentum,quod eiuſmodi corpora excalfaciat,id nec euocantem vim habe-
re expediat,nec adſtrictoriam multam ſibi immiſtam. Memineris enim,velim,tum eorum,quæ in
ægris es contemplatus, tum quæ in opere de medicamentis es edoctus, nempe acerbam qualita-
tem ſua quidem ipſius virtute & refrigerare & ſiccare: quòd ſi cui valide calfacientium ſit admiſta,
quod ex ambobus compoſitum eſt,minus quidem in calfaciẽdi munere efficere,ꝙ alterum: ſiccan
do verò non minus,ꝙ vtrunque. Maxime contraria faciunt ijs, quæ præcepimus, noſtri temporis
medici,qui ſiccæ parti, & quæ nutrimento male fruitur, compoſitum ſæpe medicamentum ex ca-
lida & acerba materia imponunt.Eſt autẽ eorum, quæ στρυφνά græce dicuntur,⟨nos inopia cõmo-
dioris vocabuli acerba diximus,⟩nullum profectò modice adſtringẽns, ideo q; nec modice ſiccãs:
quo videlicet magis prohibẽda ea in iam dictis affectibus ſunt. At verò, ſi cũ ſiccitatis intemperie
multa frigiditas ſit,ſic,vt fortius calfacere ſubigat,omniũ primũ intẽperamẽti genus ad memoriam
reuocabis

†codices græci ĩpreſſi habẽt, ut Linacer vertit. quanquàm antiqui ad Tyriam referunt, ita. n. habent, στύφει τε γάρ μετρίως αὕτη, ἐμπλάττει τε τοῦ δέρματος τοὺς πόρους, id eſt ea enim modice adſtringit, cutiſq; eius meatus obſtruit. vtraque tamẽ lectio bona ẽ. ″ codices impreſſi & pleriq; etiam manuſcripti habent, vt Linacer vertit Sunt ... mei,qui habeant ψύχει, i. refrigerans.

A reuocabis,quippe quod omnium grauiſſimũ eſſe oſtendimus. Quocirca ad corrigendum quoque eſſe difficillimum,multaq; ſolicitudine egere,id minime eſt ignorãdum. † Incipe*re verò ſimili modo à comprehenſis prius materijs tentabis,ſperans ſcilicet fore, vt longiore tpe per tutiores ſanetur affectus. Sunt porro tutiores hæ, nam repetere ea, quæ ſunt tàm neceſſaria, eſt ſatius. In nardino vnguẽto ſolues maſtichen chiam ꝙ pinguiſſimam,ac purpura excipiens vteris. Eritq; vtilius,modo copia eius ſit,ſi opobalſamum adieceris. Dandũ præterea vberius cum lacte mel eſt, ſed detracta prius ſpuma,& quò & minus ſit excrementoſum, & magis nutriat. Quin etiã mel ipſum deſpu*matum,per ſe optimũ nutrimentum frigido ventriculo eſt,ita,vt calido aduerſiſſimũ. Atq; hæc ambo meminiſſe in primis oportet,vtique plurimis medicis ignota. Ac neque aliquid in frigido corpore melle magis expetendum,neq; in calido magis reſpuendũ. Ergo plurimũ huic affectui pro nutrimento mel optimum eſto,ſed quod prius ſup prunas ex quercu vite'ue ad ſummũ candẽtes, fuerit decoctum,ac curioſe deſpumatũ. Vinũ autẽ eligendum ſemper eſt antiquum:eo q; antiquius,quo maior fuerit frigiditas. Tum,ſi res poſtulabit, totum genus immutandum:ac primo loco Adrianũ, mox Tyburtinum,aliud'ue ſimilis generis eligendum:vetera quidẽ oĩa,cæterum nõ adeo,vt amara iam ſint:ſiccant enim quæ amara ſunt,immodice. Sanè optimum medicamentum talibus oĩbus

B ſit,quo picatores quotidie vtuntur. Ergo illinire eo totum ventrẽ conueniet, ac poſt auelli prius, ꝙ refrigeretur:atque hoc,ſi bis vno die deinceps feceris,abunde erit:ſæpius autẽ non expedit, qñ ita, per halitum digeras,non ſanguine bono particulam impleas: at nos ex propinquis locis attrahere, non id,quod continetur,educere ſtudemus. Idẽ omnibus particulis, quæ ex nutrimento fructum non ſentiunt, (atrophuſas Græci vocant) mirificum medicamen eſt, ſiquis eo moderate ſciat vti. Sed & calfacere ventriculum:ita,vt in qualitate calorem eius non intendas,ſed ꝙ maxime naturale eius temperamentum tuearis, ac ſubſtantiam inaugeas, id ex leuiſſimis in eiuſmodi affectu conſilijs non eſt. Efficit hoc in victu ſimul cum ijs,quæ iam dicta ſunt, maxime vinum: ex ijs verò, quæ ventri extrinſecus applicantur, boni habitus" puellus vnà ſic accubans, vt ſemper abdomen eius contingat. Sunt, qui catellos pingues in hunc vſum habeant', neque id in aduerſa modo valetudine,verum etiam in proſpera:tales itaque ijs,qui propter ſiccitatem quoq; ſolam imbecillum vẽtriculum habent,ſunt idonei. Seruandum q; ante omnia eſt,ne puellus humecta ſit cute:qui enim nocti ſudore perfunduntur,refrigerant potius, ꝙ calefaciant. Nocent præterea tali affectui & calida fomenta:quæ quidem ſicca ſunt,eo,ꝗ rorem ſimilarium corporum depaſcunt: quæ humida ſunt, ꝗ hunc digerunt,potiſſimum vbi largius his vtimur: præterea ꝗ nimis rarum frigori q; opportu-

C num corpus efficiunt. Ac de hac intemperantiarum coniugatione hactenus ſit ſatis.

*ἀπάρχεσθαι eſt ĩ aliquibus cod. vt Linacer vertit. ἀπέχεσθαι. i. abſtinere eſt in impreſſis. In aliquibus etiam cod. legitur ἀπέχεσθαι δὲ ὁμοίως τῶν ἰσχυρῶς θερμῶν καὶ στρυφνῶν πειρῶ. i. Abſtinere verò ſimili modo à vehementer calidis & acerbis tentabis.

* ἀφεψημένον

A.li.3.f.13.t.3 c.5.fol.298 g

De curanda Ventriculi Siccitate, cui Caliditas iuncta ſit. CAP. 8.

AB hinc multæ,vt propoſitum eſt,ſiccitati iuncta caliditas eſto non admodum multa. In eiuſmodi intemperie primum curationis modum ſeruabimus, ſed vini vim,mellisq; copiam diminuentes,nõ ſolum nõ augentes,ita,vt mel prorſus nõ deguſtetur,vinum verò exhibeatur, quod minime ſit antiquum. Iam cibos apponemus † ſub lactis tepore:} ſed ſi æſtas eſt, † ſub aquæ fontanæ frigore.} Sed & ventriculum vngemus oleo tum crudo, tum melino. Ac multo ſanè magis, ſi pluſcula caliditas ſit, ipſum vinũ tum aquoſius exhibemus, tum ſub eo frigore, quod fontis aqua per mediũ ver exhibet, illud nobis perſuadentes, eiuſmodi affectum febri proportione reſpõdere: quippe, quod illa vel in toto animali vel in corde eſt, id propoſitus nunc affectus in ventriculo eſt. Atque ipſe ſcio me vnà cum præceptoribus primum omnium vidiſſe hominem quendam maturæ ætatis non paucos iam menſes vexatum: ſed nec eorum quiſquam affectum eius intellexit, nec etiam ipſe: poſtea verò,cum iam medendi {eius affectus} methodum inueniſſem, venit mihi in mentem hunc vtique illum eſſe affectum, quem olim fueram contemplatus. Melius autem eſt, rem etiã exponam:quippe vtilis omnino erit ijs,qui audierint,non ſecus,ac fuit mihi. Homo erat

D quadraginta annos natus: medio,dum valebat,craſſitudinis & gracilitatis habitu. Is ſiti vehementer affligebatur,ac calidam auerſari ſe dicebat, cum illi frigidam nemo daret, tametſi hanc impenſe flagitabat: febricitare tamen medicis non videbatur: & ventriculus, quæ ſumpſerat, tribus aut quatuor horis poſt euomebat ſimul cum potione. Itaque gracilis iam effectus erat, ac periculo propinquus,minime videlicet adiutus ab auſteris acerbisq; tum cibis, tum medicamentis. Sumebat verò & poſt cibum, auſterum vinum is homo, cum nec vltra ſitim toleraret, ac (vt aiebat) mori mallet, ꝙ in cruciatu viuere. Aquam"frigidam ſimul multam ſuper cibum hauriens, protinus ſitire deſtitit,paulo verò poſt plurimum {eius} euomuit. Ab hinc horrorem in toto corpore ſenſit, plura q; operimenta popoſcit,cũ prius omnia abijceret:tunc igitur reliquum totum diem,quo id fecit, noctem'que totam in quiete egit, cooperimentis ſe fouens. Venter verò circa mediam noctem ſemel excreuit,quæ mediocriter erant coacta. Itaq; nec ſiticuloſus præterea erat. Poſterò autem die tũ coloratior multo,tum firmior eſt effectus. Ac deliberabant iam medici, an hominem lauare expediret,alij quidem ſuadentes,alij diſſuadentes:vicit autẽ ſententia eorum, qui lauare ſuaſerunt. Itaq; etiam lauatus citra offenſam eſt, ac modice cibatus: tum melius ei,ꝙ pridie,venter concoxit. Queſtus autem eſt,ꝗ difficulter tranſglutiret:viſumq; omnibus eſt propter vomitum,qui prçter cõſuetudinem inciderat,vellicatam illi gu*lam fuiſſe,ac proinde male habere. Cæterũ, vt etiã ſecutis diebus

† tepẽtes, quos medici γαλακτώδη, i. lacteos vocare conſueuerunt.

† quos uocant κρηναίους, i. fontanos.

A li.3.f.13.t.1 c.31.fol.298.g

* στόμαχον græce legitur.

bus ſymptoma permanſit, conſtabat nobis omnibus ventriculi imbecillitatem eſſe ſanatam, gulam E
autem eſſe perfrigeratam. Nec ſanè mirandum erat, ſicut potione illa, quod immodice calfactum
erat, ad mediocritatem eſt reuerſum, ſic, quod mediocriter calebat, fuiſſe refrigeratum. Cęterum
gulam eius nemo potuit ſanare: ſed vitio in vitium mutato, tandem mortuus eſt. Alium verò huic
ſimilem non paucis annis poſt vidi, cum omnem ventriculi intemperiem diſcernere iam poſſem.
Viſum igitur eſt mihi ſtatim maiore conatu refrigerandum eſſe prius, quàm homo magis extenuatus ſimile quippiam priori ex refrigeratione pateretur. Tutius igitur viſum eſt primum refrigerantia medicamenta, quæ præcordijs imponuntur, experiri. Quo facto, æſtus ſanè ventriculi eſt
remiſſus, cæterum homo, ſuſpiranti ſimiliter reſpirabat, tanquam ægre totum thoracem moueret:
Quin ipſe quoque interrogatus, talem quampiam ſentire ſe offenſam fatebatur. Aduerti itaque illi tranſuerſum ſeptum refrigeratum eſſe: proinde q; abiectis refrigeratorijs, foui locum oleo calido.
Cum autē reſpiratio ſtatim naturalem motus ſui ordinem recepiſſet, à fouendo deſiti: ſtatui autem
hominem longiore ſpatio moderate refrigerare. Ergo, & quæ extrinſecus refrigeratoria applicui,
infra magis impoſui à ſepto vmbilicum verſus recedens: & cibum potionem q; omnem (excepto
lacte) ſub fontanæ aquæ frigiditate exhibui. Atque ita lōgiore ſpatio ſanatus eſt, nuſquā alibi offenſus. Sciri tamen illud ante omnia debebit, vbi valide in ambabus qualitatibus immutata quæuis F
particula eſt, omnem eius actionem perire: nec facile, quod ſic eſt affectum, ad ſuam naturam reuerti poſſe. Vbi verò altera tantum qualitas pluſculum immutata eſt, veluti nunc ſiccitatem finximus:
reliquarum aliqua mediocriter ſe habet: vtique, qui ita affectus eſt, ſanari poteſt.

De Caliditate Ventriculi curanda, cui Humiditas vel Siccitas coniungantur. CAP. 9.

PRoponamus itaq; rurſus exuperare intemperiem calidam, huic aūt adiunctam eſſe modo humiditatem, modo ſiccitatem, ſed mediocrē vtranq;, ac prius humiditatem. Hanc intemperiem
minore metu aqua frigida curabimus: qn̄ minime ex ea lædentur vicinæ partes, quę mediocriter ſe
habeant. Nam in ſiccis affectibus neceſſe eſt nō ea modo, quæ proxima ſunt, ſed ēt totū corpus gracilius reddi: ventriculo aūt ipſo non dū ſiccato, vt nunc eſt propoſitum, nec totū attenuatum eſſe corpus pōt. quare nec frigidæ potu lædi. Sicubi verò adeo vehemens caloris intemperies ventriculum
occupet, vt vſq; ad cor ipſum perueniat, febricitare hoīem neceſſe eſt. Quo minus mirum eſt, ſi eiuſmodi intemperiem maius periculū inſequit̄, ſanatio tn̄ genere eadem eſt: tradetur autē poſtea, vbi
de febrium curatione diſſeretur. Qui autem cum ſiccitate coniunctus calor eſt, eadē genere remedia poſcit, cæterū non adeo ſecurus eſt refrigerantium vſus propter eas, quas retuli, cauſas. Humida verò intēperies, ſiue ſola cōſiſtat, ſiue cū calore frigore'ue coniuncta ſit, omnium facillime curat̄. G
Et, qm̄ tres hæ intemperies creberrime ventriculū affligunt, ſunt q; curatu facillimæ, harum curationem in memoria habent, quicūq; abſq; methodo, hoc eſt via & ratione, morbis medentur: ac ad
alias eam intemperies (vt dictum eſt) transferunt, ignorantes videlicet plures eſſe. Sunt porrò ipſius
humidæ intemperantiæ, cum ſola conſiſtit, remedia, cibi, qui citra valentē calefactionē refrigerationem'ue ſiccent: præterea conſuetæ potionis parcitas. Eius autem, quæ cum caliditate coniūcta eſt;
adſtringentium & ciborum & potionum vſus: ſint autem & hi auſteri ſine calefactione†. At eius, (†qu'n & frigida potio eis eſt coueniens. additur in codicibus græcis.)
quæ cum frigiditate eſt coniuncta, optima præſidia ſunt, acria omnia: quibus admiſceri debebunt,
quæ acerba ſed citra manifeſtum frigus ſint. Optimum eſt & his præſidium exigua potio, atq; ea vini cuiuſquàm inſigniter calentis: conſtat autem id minime nouum eſſe. Ad portionem verò eorū,
quæ comeſta & bibita ſunt, etiam reliqua omnia, quæ foris applicantur, adhiberi debebunt.

Epilogus curationis Intemperierum Simplicium & Iunctarum. CAP. 10.

ET, quoniam de his abunde tractatū eſt, repetito rurſus ſermonis initio capita eius colligamus.
Calida ergo intemperies refrigeranda eſt, frigida verò calfacienda: ſimiliter humida ſiccanda,
& ſicca humectanda. Quòd ſi per copulationem aliquam duarum qualitatum intemperies conſiſtat, miſcenda amborum conſilia ſunt: ac, quæ humida calida q; eſt, ſiccanda & refrigeranda: quę ve H
rò humida & frigida, ſiccanda ac calfacienda: ad eundem modum ſicca & frigida, humectanda ac
calfacienda: ſicca verò & calida, humectanda & refrigeranda. Scire verò licet omnium harum peſſimam eſſe inter ſimplices ſiccam: in compoſitis ſiccam ſimul & frigidam. Atq; hoc loco finem habeant ventriculi intemperies, quas ſcilicet extrinſecus nullus alit ſuperuacuus humor.

De curanda Ventriculi Intemperie, cum Vitioſi humores vel in eius Cauitate, vel in Tunicis continentur. CAP. 11.

DEinceps ad eas, quæ ex eiuſmodi quapiam occaſione fiunt, ſtilū conuertā. Sæpe igitur in ipſo
ſinu ventriculi contentus humor, qui aut calfaciendi, aut perfrigerandi, aut humectandi, aut
ſiccandi, aut etiā horum aliqua per coniugationē efficiendi naturā obtinet, intemperiem creat: interim verò & in ipſas vētriculi tunicas (vt ita dicam) imbibitus ſiue impactus. Ergo prior affectus, ſi
ſemel conſtiterit, per vomitum expurgatus, facile quieſcit. Sin rurſus ex alia quapiam vel alijs particulis humor confluit, diligenter diſcerni indiget. Curatio verò poſt effectricis cauſæ cognitionem
ſtatim ſe exhibet. Dictū enim nobis eſt tū alibi, tū verò in ijs, quæ de differentijs febriū ſcripſimus,
confluere non nunq̄ ex alijs in alias particulas id, quod in his redundat: veluti ex capite ad oculos.
Quo caſu oportet curata ea parte, q̄ tranſmittit, duntaxat firmitati ꝓſpicere oculorū: quò videlicet
eorum,

A.l.3.f.13.t.1. c.33.fol.291.a

A eorum,quæ ad ſeſe cōfluunt,minus prōpte quicq̄ admittāt.Ita igit̃ & in ″ vētriculi affectu oportet, vbi id,quod ſuperuacuū tranſmittit,inueneris,oēm huc curam conferre: de vētriculo aūt tantiſper eſſe ſolicitū,ne,quæ confluant,prōpte recipiat.Id quod duplici(vt arbitror) rōne fiet,vna oīum fluxionū cōmuni,quippe quæ ab adſtringentibus repercutiunt̃:altera verò non minus ipſa quoq; omnium partium,quę ad bonā habitudinē reducūtur cōi,nempe ex ipſarum temperici mediocritate. Ergo primum inſpiciendum totū corpus eſt,an excrementoſum,an plethoricon, i. nimia æqualiū humorū copia redundans,fluxionē ventriculo immittat. Secundo loco, ſi id non videtur, ſingulæ partes expendendæ. Atq; in toto quidem corpore æſtimando tum redundantiæ, tum excrementorum notas & ex opere de ſanitate tuenda,& ex libro de plenitudine didiciſti. Super has tamen illa quoq; æſtimabis:primū quidem in mulieribus,an naturaliter nō purgentur:mox in viris an excretio aliqua cōſueta his retenta ſit.Pleriſq; enim ora venarū, quæ in ſede habentur,vacuare ſuperflua ſunt ſueta. Alijs profluens è naribus ſanguis,aut vomitus,aut alio quopiam mo*do in certis periodis vas aliquod recluſum:noui enim tum in ore,tum in faucibus id multis cōtingere. Nō deſunt, quibus & per ventriculū ſanguinis expulſio certo tp̃e fiat,potiſſimum ijs,qui cū vehementer exercitationem depoſuerunt,à priore tn̄ victu nō deſtiterunt:aut ēt artuum toto aliquo ſunt priuati, veluti

*τρόπον eſt in antiquis, vt Linacer vertit. τόπον eſt in impresſis, i. loco.

B ēt Hippocrates indicauit. Sunt,quibus diarrhϾ & choleræ certis interuallis oēm corporis redundantiam educant. Ab his illud æſtimandum,qua'nam victus rōne ſit vſus,vtrum'ne frequenti cruditati aut ſatietati inciderit,id q; in ocioſa vita,ac præcipue pręter cōſuetudinē,an cōtra.Illud deinde perpendendū,an aliud mēbrū corporis certo temporū circuitu vexari ſolitū, nunc non vexetur. Alijs enim articularis morbus,aut coxendicus,aut podagra:alijs cephalęa,aut ēt fluxio aliqua, quæ in oculos vel aures procubuit,nunc migrauit ad ventriculū. Non paucis verò catarrhi & coryzæ, {id eſt deſtillationes per guttur & nares,} quæ aſſidue vexabant, conuerſæ certo tp̃e in ventriculi loca ſunt. His igitur oībus conſideratis,ſi quidem ex minus momētaneis translatio facta eſt, quod ſuperfluum eſt,rurſus ad ea reuelles:Sin ex ijs,quæ maioris ſunt momenti, ambobus ſimul cōſules, eum ſemper ſubmouēs affectū,qui fluxionē excitet.Fiet id, ſi oēs corporis partes ad bonam habitudinē reducamus,ac oēs naturales expulſiones,fluxiles ſemper reddamus. Hæc quemadmodū efficere poſſis, in opere de ſanitate tuenda eſt præceptum. Nec illud latet, ſi propter æqualium in toto corpore ſuccorū redundantiā ventriculus fluxione tentat̃,totū corpus vacuandū eſſe: Simili modo ſi propter mali ſucci abundantiā,eā purgandā eſſe,atq; hinc ad ventriculū veniendū. Prorſus.n.cū plures iam dies delata in eū ſuperuacua ſint,aliquid vitij ex malitia eorū contraxit.Itaq; non intem-

C peſtiue,qui ita laborat,abſinthij potione vtetur. Sed nec,quæ poſtea adhibēda prouidētia ſit,quo ad ventriculo priſtinum habitū recuperaris,latere arbitror. Quippe,ſi pro temperamēto noxię fluxionis,intemperie aliqn̄ laboret,corrigi nimirum per cōtraria præſidia poſtulat. Facillimum verò eſt eiuſmodi noxam corrigere,vbi paucos durauit dies.Nam,ſi de*ſiderio eius, qui curaſſet,longiore ſpatio permanſit,aliqn̄ tunicæ eius malo ſucco implentur: aliqn̄ ipſa ſimilaris earum ſubſtantia intemperata non leuiter effecta, ſimilis curæ indiget ei, quam prius de intemperantijs in hoc libro retulimus. Reliquū igitur eſt,vt exponamus, quemadmodum curari ſuccus vitioſus debeat, qui in ventriculi tunicis eſt receptus. Sunt porrò ad eiuſmodi affectus idonea pharmaca genere quidem ea, quæ modice purgant ſic,vt eorum vis ſuper ventriculi & inteſtinorum loca non aſcendat: aut,ſi quid vltra,vaſa tantū in meſenterio contingant. Speciatim verò,quæ ex ″ aloe componuntur, ſunt aptiſſima. Etiam,ſi illa præſtò non ſint:aloe ipſa per ſe. Hæc itaq; non elota valentius vacuat: elota purgat quidem minus, ſed roborat ventriculum magis: expedit ergo paratam habere, quam omnes medici Picran,id eſt amarā,vōcant:atq; hanc dupliciter confectam,vtiq; ex aloe elota,& non elota. Admiſcentur autē huic cinnamomū,& xylobalſamum, & aſarū, & ſpica nardi, & crocus, & chia maſtiche. Sunto autē horū cuiuſq; drachmæ ſex,ſolius autē aloes drachmæ centum. Præſtātiſ-

*δι' ἀπορίαν.

A.l.3.f.13.t.1. c.24.fol.289.d

D ſimum hoc medicamentū eſt ad vitioſos ſuccos, qui in tunicis ventriculi habentur: vtilius'q; eſt eo ſicco ex aqua vti duum paruorum cochleariū menſura, vbi mediocriter ac medio quodā modo eo vti ſtudemus;nam maximus eius modus ac abſolutiſſimus eſt duorum non vtique paruorum, ſed magnorum, potio in aquæ temperatæ cyathis tribus: minimus, vnius parui. Vtendum verò hoc tempore & ptiſanæ cremore eſt:qui primus à balneo ſumetur.Nam medicamen ipſum ſolito purgantium medicamentorum tempore dabitur. Poſt id verò, vbi modice inambulauerit, & modice ſe mouerit,de reliqua victus ratione nihil eſt immutandum. Sunt,qui reponunt medicamentum, excipientes id deſpumato melle. Et fit quidem ita durabilius, cæterum non perinde ad propoſitos hoc loco affectus vtile, cum & minus ventriculum roboret, & magis aluum deijciat. Verum quibus lenta pituita ventriculo eſt infixa,ijs prius exhibenda ſunt,quæcunque hanc diſſecent: poſt deinde purgandum. Quôd ſi ad vomendum ſunt idonei, non inutile ſit per radiculas ex oxymelite vomere. Sin verò nec lentus humor ſit,nec craſſus, vtique abunde ſit à ptiſanæ ſolius cremore vomuiſſe: item à mulſa: quo caſu ſumendum vtriusuis plus eſt, quàm vel nutrimenti vel etiam deiectionis cauſa ſumeretur. Idoneū verò eſt,& ſi mulſa, in qua incoctum abſinthium ſit, bibatur: nam id quoque tenues ſuccos,quicunque videlicet in ipſius ventriculi ore continentur, commode deorſum impellit. Sanè communis eſt totus hic ſermo, qui de intemperie agit,cum ſanitatis tuen-

dæ

de præceptis,ea ſcilicet ſui parte,qua de parum firmis actionibus diſputat: non enim profectò ea, E
qua de perditis, ac vitioſe functis agit. Quippe pars illa à ſanitatis tuendæ contemplatione planè ſe
iūcta eſt. Imbecilla verò actio,prout magis minus'ue talis eſt,aut ad ſanitatis tuēdæ,aut ad medendi
tractationē pertinet.leuiter quidem impedita ad priorē,grauius ad poſteriorem. Diſcernit̃ vtraq;
ex eo,q̃ à conſuetis actionibus obeundis pp noxæ magnitudinem vel deſiſtatur, vel nō deſiſtatur.

De Ratione curandi,cum Intemperies,Humores q; in cauitate ac in Ventriculi tunicis contenti coniunguntur: ac de Indicationibus,quæ curandi initium ſibi vendicant. CAP. 12.

DIctum autem & de his eſt in opere de ſanitate tuenda:quo vtiq; celerius tranſcunda eorū tra-
ctatio nunc eſt,præſertim omni methodo,qua ventris intemperies ſint curandæ, iam perſcri
pta, ſiue hæ firmius* ex mora inhæſerint,ſiue leuius*. Nec verò illud latere puto, eſſe aliqn̄ miſtum
ex tribus iam dictis ſimplicibus in ventriculo affectum ita, vt & ipſæ ſolidæ partes intemperie la-
borent: & mali ſucci ita ventriculo ſint infixi, vt elui ex facili nequeant: & alij in interno eius ſinu
contineant̃. Poteſt nanq; interim fieri, vt primus cū ſecundo conſiſtat: pōt & ſecundus vnà cum ter
tio: pōt & primus cū tertio: ſæpe ēt oēs ſimul. Pro quibus methodū, quam prius de vulneribus* tra-
didimus,vbi oēs affectus ſimul coniunximus,ad memoriam reuocabis:quam nunc quoq; appone
re non ſit inutile. Primum nanq; in eiuſmodi complexu æſtimabis,à quo maxime diſcrimen ęgro F
impendere videatur. Secundo loco,quid,quæ'ue ex his cauſæ rōnem obtineant, & quæ ab ipſis ef-
ficiantur. Tertio,quæ ſanari ante alia poſſint,& quæ non poſſint:veluti de vlceribus, quæ vnà cū A.l.1.f.4.c.31
phlegmonis conſiſtere,oſtendimus. Vbi nāq; à quoquā affectuū non leue periculum inſtat, ad id, fol. 84.e
quod vrget,dirigi primū curantis conſiliū debet. Vbi aliud efficiens eſt,aliud,quod ab eo efficitur,
ipſa cauſa ſpectāda. At,vbi curari hoc ante illud nō licet,ad id,quod ordo dictat, eſt reſpiciendum.
Atque in eo quidem curationis conſilio,quod ab vrgente initur, affectus magnitudo perpenden-
da eſt. Ea triplex eſt,alia,quæ ex læſæ actionis præſtantia ſpectat̃:alia,quæ ex propria affectus eſſen
tia:& tertia præter has,quæ ex facultate,quæ læſum corpus gubernat,æſtimatur. In eo verò cōſilio,
quod ex cauſæ ratione initur,animaduertendū eſt,quid'nā eorum,quæ inter ſe cōiuncta ſunt,auge
re aut gignere reliqua poſſit:quæ rurſus ab eo vel gignantur,vel incrementū accipiant. In eo verò,
quod ordo præſcribit,quid ante quod,vel quid cū quo,vel quid poſt quid,ſanari poſſit. Fingatur
igitur in ventriculum defluere ex cerebro ſuperfluū quendam humorē frigidum, atq; eius occaſio
ne intemperiem quandā in ventriculo contractā iam eſſe:adhuc verò ēt magis, malū iam ſuccū per
totum eius corporis media omnia ſimilariū particulariū ſpatia occupaſſe. In eiuſmodi cōplicatis di-
gnatione maior eſt intēperies,ꝑpterea videlicet,q̃ & ipſa tēperies*: propriæ verò eſſentiæ ratione, G
quodcūq; vtiq; tale fuerit,circa propoſitum in ſermone ægrū. Ac ponat̃ ad præſens maximus triū
affectus eſſe ſuccorum,qui in tunicis vētris continent̃. Eſto (ſi libet) vt idem quoq; affectus morſus
ſenſum faciat:atq; ex eo ipſo animi defectū & ſudores quoſdam cum ſyncoptica diſſolutione accer
ſat,ita videlicet,vt quatenus ſupra vires eſt,reliquis ſit maior. Cōſtat igitur primā eſſe adhibēdam
curam,vt ei, quod vires reſoluit,occurratur. Deinde, qm̃ omniū maximū propriæ eſſentiæ ratione
hoc finximus,vtiq; ad id primum te verteris,ac primum id ſanes. Vbi id mediocriter ſe habuerit,
ac neq; vires amplius labent,neq; plurimum vitioſi ſucci in vētriculo ſit,tum nimirū ad cauſam ac-
cedes,illud pro cōperto habens,non poſſe ad perfectionē vllum affectum ſanari, manente adhuc ip
ſa,vnde natus eſt,cauſa. Ordo aūt curationis,modo contraria inter ſe remedia, ſicut in plegmone &
vlcere,indicat,oſtenſum nanque eſt,quæ phlegmonen ſanant, ea maius reddere vlcus: modo alteri
affectui nihil nocet,ſicut in propoſito nunc caſu. Qui enim educit humorem, qui in ſinu ventricu-
li continetur,is humorum,qui in tunicis continentur,alimentum adimit:æque & qui cerebrum ita
ſanat,ne quam ſenſibilem redundantiam creet,is veluti fontem fluxionis in ventriculum deſtruit.
In his ergo ordo curationis cum ordine cauſarum conſentit,quanq̃ in alijs diſſentit. Cæterum,quod
ex magnitudine ſpectatur,id diſtingui,prout dictum eſt,debebit. Ac primum quidem id agēdum H
eſt,vt ei,quod maximum eſt,propriam medicamentorum materiem accommodes: deinde pro cau
ſarum ordine totum cures. Etenim, cum neque copia notabilis excrementorum in ventriculo ſit,
nec eorum quæ in capacitate eius continentur, nec eorum quæ in tunicis, ſed neque mordicatio
quæ viribus officiat, tum omnium primum ſanandum ipſum cerebrum eſt. Ab hoc ſinus ipſe ven
triculi vacuandus extergendus q; eſt: poſtea ipſæ tunicæ expurgandæ: poſtremo intemperiei eſt
medendum. Dicta verò prius ſunt cuiuſq; horum medicamenta. Itaq; nec prolixus habēdus adhuc
ſermo eſt,ſed finis iam libro imponendus. Omnium enim reliquarum partium intemperies ſimi-
liter ijs,quas in ventriculo propoſuimus,ſanabuntur. Semper enim comparandum remedium eſt,
quod ſit affectui contrarium: ac illi remediorum indicatio, quæ à laborantis natura ſumitur, adij-
cienda: de qua dictum in ſuperioribus iam eſt,dicetur tamen in ſequentibus vberius. Neceſſum ve
rò erit & nunc paucis de ea mentionem facere.

* καθ' ἕξιν.
* κατὰ σχέσιν.
* vlceribus.
* εὐκρασία.

Methodus indicationum, quæ à Læſæ partis natura deſumuntur. CAP. 13.

PRima quidē indicatio à laborantis loci tēperie ſumit̃,quæ calfaciendi,refrigerādi,ſiccandi,vel
humectandi,vel aliquid horū coniuncte cū alio faciendi,menſuram præſcribit. Secunda ex eo
ſumitur,q̃ actio eius oībus animalis partibus ſit cōis,aut q̃ cōem virtutem ſubminiſtret. Tertia,ab
ipſa

A ipſa partis figura. Quarta, ab ipſius poſitura: cuius portio eſt ad vicinas aïalis partes ſocietas. Tum præter hæc oïa, ipſa ſentiendi vel acrimonia, vel hebetudo. Ac dicetur quidem in ſequentibus de ſingulis horum latius: nunc paucis ea tranſcurramus. Quæcunq; calidiores natura partes ex frigore laborant, hæ & liberalius & diutius calfieri poſtulant: ſicuti etiam, quæ frigidiores natura ſunt, ſi ex calore laborent, refrigerari: & ſicciores, ſi ex humiditate male habeant, ſiccari: ad eundem verò modum & humectari, quæ humidiora naturaliter ſunt, vbi ex ſiccitate laborant, tum vberius, tum diutius poſtulant. Quippe eatenus redeat ad naturam eorum quodq;, neceſſe eſt, quatenus à natura receſſit: ac, veluti quadam via, retroferat, quæ in diuerſum agat ei, quæ facta in ipſo eſt, tranſmutationi. Contra verò pars, quæ calidior natura eſt, ſi calido morbo ægrotat, exigua breuiſq; temporis refrigeratione eget: ſicut, quæ frigidior eſt, calfactione: ad quem modũ in humidis quoq; & ſiccis ſe habet. Siquidem paruus eſt in eiuſmodi in id, quod ꝑter naturã eſt, lapſus: quare & rurſus in id, quod ſm naturam, reditus. Vnde ẽt minus periclitanť, quicunq; cognato naturæ ſuæ morbo laborant. Non latet verò, & ꝙ, ſicubi coniugatæ intemperies inciderunt, eatenus hæ reduci ad naturam poſtulant, quatenus à natura receſſerunt. Atq; ita quidem à temperamento laborãtis partis, auxiliorum indicatio ſumitur. Ab eo verò, ꝙ actio eius oĩbus animalis partibus vtilis ſit, aut paucis q- B buſdam, aut vni ſibi, in ijs intemperiei generibus, quæ abſq; humore infeſtãt, vtiq; nihil ex hac indicatione ſumitur. Nã & refrigerari, & calfieri, & ſiccari, & humectari, & ꝑ coniugationẽ quiduis horũ pati, ſingulæ particulæ pro morbi portione requirunt. In ijs tñ, q̃ ex humoribus ſunt ortæ, ſi particula ſoli ſibi inſeruiat, audacter vacues, licet, prout affectus ſuadebit, ſed tñ ẽt virtuti attentus: Sin neceſſarium opus eius ſit oĩbus animalis partibus, veluti ventriculi & iecinoris, non leuis habenda ſolicitudo de robore virtutis eſt, ne hanc magna ſemel vacuatione vſus diſſoluas. Eſt porrò cõe opus & venarum, & arteriarum, & cordis, & thoracis, & renum, & vtriuſq; veſicæ, tum eius q̃ lotium excipit, tum eius quæ bilem, cum vaſis etiam, quæ ab vtraq; procedunt. Cerebri verò opus, cum ſani ſumus, ad voluntarias actiones neceſſarium eſt, ijs. ſ. inſtrís, quibus eiuſmodi actiones obimus: cum ægri ſumus, neceſſarium non eſt, niſi ijs tm̃, quæ ad reſpiratum ſunt deputata. Reliquorum verò organorum actio certe non eſt: miniſterium tñ eſt ad vitam neceſſarium, veluti pulmonis, & aſperæ arteriæ, & faucium. Ergo ex eiuſmodi particulis quàm primum vacuare redundantiam licet, prout volueris: ex ventriculo verò, & iecinore vtcunq; vacuare non licet, ſed cum cautione, vt nequid virtuti officias. Qm̃ autem non par eſt actionum dignitas ad ægros ſeruãdos, ſed aliæ magis his, aliæ minus, vtiles ſunt, vtiq; ad portionem actionum dignitatis ẽt cuiuſq; partis proſpi- C ciendum eſt robori. Maxima igiť eſt cordis officij dignitas, atq; ægrotantibus maxime oĩum neceſſaria: cerebri verò ad vitam quidem par eſt momentum, non tñ par robur eius in ægrotis requirimus, cum neceſſe omnibus non ſit neruorum ac muſculorum opera vti. Itaq; abunde fuerit, ſi tm̃ eius ſeruatum ſit, quo reſpirationis munus ſit obeundum. At verò iecinoris opus oĩbus particulis perneceſſarium eſt: non tñ adeo ſaltem perpetuam neceſſitatẽ habet, ſicuti ipſius cordis. Ad portionem aũt iecinoris, ẽt ventriculi opus ſe habet. Intelligens ergo oĩum particularum tum functiones, tum vſus, quos in alijs commentarijs tradidimus, haud difficulter inuenies, quatenus cuiuſq; robur cuſtodiri oporteat. Ad eundem verò modum, & quæcunq; partes alijs authores facultatum ſunt, harum quoq; robur ſeruare decet pro facultatis earum vſus portione: quo videlicet aïalis partibus ſubminiſtrent. Sanè de his particulis illud, arbitror, didiciſti, cerebrum neruis ac muſculis: cor arterijs: iecur venis ſuppeditare virtutem. A figura verò indicatio ipſius modi vacuandi excrementi ſuggeritur, ad hunc modum. Ventriculus vomitu deiectioneq; inanitur. Inteſtina deiectione tm̃, ſicuti etiam iecinoris caua. Renes verò, & veſica, ac iecinoris gibba, ſi multo uitioſo ſucco ſunt referta, † per deiectiones, & pharmaca deiectoria (Catoterica Græci vocant) expurgantur: ſin mediocri, per vrinales meatus: Cerebrum verò per palatum, & nares, & aures: Pectus & pulmones ꝑ D aſperam arteriam, & fauces. A ſitu indicatio dabitur tum ad ſolidarum intemperies, tum aũt ad ſuccorum vitium ſanè non leuis. Nam, qui ꝑ ſumma corporis intemperie laborant, ijs medicamenta, q̃ intemperies requirit, applicabimus. Quibus aũt in profundo corpore intẽperies eſt, in ijs rõnem interualli inibimus. Si. n. medicamentis ijs vtere, quæ intemperies requirit, vtiq; multo imbecilliora, q̃ꝫ pro vſu tuo, ad locum affectum peruenient. Iam ad vacuationes quoq; non nihil ſitus indicat, dum ſocietatem laborantis particulæ cum alijs docet. Nam, niſi illud compertũ haberemus, ꝙ cauo iecinoris ſubijcitur ventriculus, & ieiunum: tum quòd ieiuno ipſi tenue inteſtinum ſuccedit: id verò colon excipit: ac colon, quod appellant rectum: vtiq; inueniſſe illud non licuiſſet, ꝙ iecur & ꝑ aluum, & per vomitum, expurgari poſſit. Ceterum aptior ſit prior vacuatio, tanq̃ꝫ vſu iam callentibꝰ inteſtinis iecinoris ſuperflua tolerare. Non ſpernenda verò indicatio eſt & ea, quam ſenſus partiũ acuitas hebetudoq; ſuppeditant: q̃n omne medicamen contemnunt, quæ tardi ſunt ſenſus, etiam ſi non leuiter mordeat. At, quæ acuti ſunt ſenſus, eorum vires dolore reſoluuntur. Expedit igiť, has nec cõfertim, nec ſemel valentibus auxilijs, mederi tẽtes, ſed tutò potius in tempore. At, vbi tardus eſt ſenſus, in his etiam celeriter obire, quod iuſtum eſt, licet, ſemel vſis remedio, quod ſit idoneum. Verum, quod ſupra dixi † de horum indicatione, latius diſceptabitur in ſequentibus, idq; eo præcipue loco, quo de tumorum præter naturam curatione agemus.

† διὰ τῶν ὑπηλάτων τε καὶ κατωτερικῶν ὀνομαζομένων φαρμάκων. i. ꝑ medicamenta deiectoria, q̃ græce hypelataq; & catoterica nominantur.

† Al. ex antiqs ὑπὲρ τῆς ἀπὸ τῶν τόπων ἐνδείξεως: i. de indicatione, q̃ a locis ſumit.

GALENI METHODI MEDENDI IDEST DE MORBIS CVRANDIS LIBER OCTAVVS

ARGVMENTVM LIBRI

Abſoluit vniuerſam Curandi rationem, quæ Diarijs Febribus debet adhiberi.

De communibus Differentijs atque Indicationibus Febrium curandarum. CAP. I.

QVemadmodum verò febres quoq; non ſecus, q̃ alij morbi, qui ex intẽperie in nobis conſiſtunt, quosq; in præcedenti libro narraui, methodo curentur, tempeſtiuum nunc dicere videtur. Quòd igitur, Eugeniane chariſſime, ſimplicium ac primarum partium (quas Ariſtoteles ſimilares vocat) natura ex calido, frigido, humido, & ſicco, inter ſe miſtis conſtet, vno volumine oſtendi F mus, in quo de elemẽtis ſm̃ Hippocratem diſputauimus. Quòd verò ex eo, q̃ hæc calidior ſit, illa frigidior, vel humidior, vel ſiccior, vel ſimul horum aliquibus copulatis affecta, ſimplices ac primæ particulæ inter ſe differãt, id in libro de temperamentis eſt aſſertũ. At in libro, quo de morborum differentijs agitur, duo in vniuerſum eſſe morborum genera, quæ in ſimplicibus animalis particulis oriantur, docuimus: alterum, quod etiam ſecundis, & compoſitis, & inſtrumentalibus ſit commune, vocauimus autem id vnitionis ſolutionem: alterum ipſarum peculiare, quod in calidi, frigidi, humidi, & ſicci intẽperie conſiſtat: Eſſe autem ex intemperantijs ipſis, quæ quidem in vna ſunt contrarietate, ſimplices: quæ in ambabus, compoſitas: In ea itaq;, quæ eſt inter calidum & frigidũ, oppoſitiones duas eſſe ſimplices intemperies: alteram, vbi quicq̃ tanto efficitur, q̃ ante erat, calidius, vt eius lædatur actio: alteram, vbi pari modo inualuit frigidum: In ea verò oppoſitione, quæ eſt inter humidum & ſiccum, alteras etiam geminas, nempe humidam, & ſiccam. Copulatis verò inuicẽ ſimplicibus, alias exiſtere quatuor, humidam & frigidam, humidam & calidam, ſiccam & frigidam, ſiccam & calidam. Traditæ verò ſunt & cauſæ, q̃ has intemperies generent, in alio libro, in quo morborum cauſas reddidimus. Sanè vnus quiſpiam morborum eſt, qui per intemperiem fiunt, & febris, vtiq; cum adeo immodi- G ce auctus calor eſt, vt & hominem offendat, & actionem lædat: qñ, ſi neutrum adhuc efficiat, quantum vis ſit homo nunc, q̃ ante, calidior, non tñ febricitare eum monſtrauimus. Qm̃ autem, quicqd præter naturam in nobis oritur, ſiue ſpeciale nomen ſortitum ſit, ſiue generale, id extra corpus non eſt, ſed tum phlegmone, tum pleuritis, tum morbus, tria ſimul in vno conſiſtunt corpore, verbi gratia, Dionis: indicat autem & horum quodq; propriam indicationem æque profectò, vt eius, quod maxime oĩum ſpeciale eſt, ipſæ differentiæ: ob hæc vtilius viſum eſt ſeorſum de febrium differẽtijs tractare, quò omnibus prius præparatis ſermo nobis hoc loco citra omnem eorum, qui parum rectè de ijs ſcripſerunt, refutationem abſolueretur. Reuocemus igitur ad memoriam diſcriminis earum capita, quò propriam ex vnaquaq; indicationem ſumamus. Eſt igitur vna earum differentia illa, in qua cauſa adhuc adeſt febrim creãs: aut febri excitata iam deſijt. Altera verò, qua uel (vt Græci loquuntur) hectica febris eſt, quæ iam facta eſt: vel etiam (vt aliquis eorundem dixerit) ſchetica. Nam, qm̃ eos affectus, qui facile diſcutiuntur, ἐν σχέσει græce vocant: qui tales non ſunt, ἐν ἕξει: concedendum eſt, dilucidioris doctrinæ cauſa, etiam febrium ipſarum eas, quæ ægre diſcutiunt, hecticas: quæ facile, ſcheticas nominari. Dicendumq; febrium alias facile ſolubili affectu eſſe, perinde vt calfactum in Sole lignum: alias difficile ſolubili, veluti quod igni catenus excalfactum eſt, vt iam H accendatur, & fumum edat. Hæ ſunt primæ febrium differentiæ. Quas vbi cum ſummis primum indicationibus iunxerimus, mox ad magis illis ſpeciales veniemus. Prima.n. oĩs febris indicatio, veluti à morbo eſt, ablationem eius præſcribens. Secunda verò ceu abs tali eſt morbo, quæ non abſolute ſublationem, vt prior, ſed certam quandam ſublationem indicat. Nam, cum febricitantes ex intemperie laborant neceſſe eſt ſanationem quoq; eorum intemperantiæ depulſionem eſſe. Omnis autem exceſſus per contrarium exceſſum ſanatur: etenim id quoque ante eſt oſtenſum. Quare febrilis quoque intemperantiæ exceſſus per contrarium exceſſum ſanabitur. Eſt autem febrilis intemperantiæ exceſſus in caloris abundantia. Huic ergo ad tempẽramentum via erit per id, quod refrigeret. Itaq;, ſi iam præſens febris eſt, ſed cauſa, quæ eam excitauit, iam deſijt, huc tantum ſanandæ eius conſilium dirigetur, vt refrigeretur. Quare quærenda nobis talis materia eſt, quæ cum redundante calore paria refrigerando faciat. At, ſi in generatione adhuc febris eſt, cauſa, quæ eam accendit, ſubmouenda eſt. Sin pars eius iam genita eſt, pars in gignendo adhuc eſt, vtrique conſulendum eſt: primum quidem ſubmouendo, quæ eam accendit, cauſam: deinde extinguendo, quæ ab hac accenſa eſt, febrem. Ergo, niſi quis ad vnguem memoria teneat, & quæ cauſæ febres generent, & in quo cuiuſq; corporis affectu, is nunquam methodo febri proſpiciet.

eucraſian.

γεγονόσι, i genita.

De Ratione

A *De Ratione curandi Febrem Diariam ex Meatuum conſtipatione in calidis & Siccis naturis: ac Aduerſus eos, qui hac febre correptos Tridui inedia excruciabant.* CAP. 2.

Dictum nanq; eſt in ijs corporibus meatuum cōſtipationem febrem excitare, in quibus, quod tranſpirat, halituoſum non eſt (Atmωdes Græci dicunt) cuiuſmodi viſitur in ijs, qui boni ſūt ſucci, ſed mordax & acre, fumo fuligini'ue non abſimile. His igitur corporibus ſaluberrima eſt ex aqua dulci & temperata lauatio: tum frictio, quæ rarefaciat: & exercitationes mediocres: & victus, qui dulces efficiat ſuccos: Aduerſiſſima verò ſunt lauatio frigida, & aluminoſa, & lauationis abſtinentia, & exercitatio acuta, & frictio vel planè nulla, vel dura, & victus mali ſucci, & vigiliæ, & ira, & triſtitia, & cura, vſtioq; in Sole, & fatigatio. Verum de reliquis poſt dicam. De ſtipatione verò meatuum, vnde digreſſus ſermo eſt, liquido ſcire licet ſolam eam, ſi reliqua omnia deſint, accendere febrem poſſe. Si itaque eiuſmodi naturas à conuenientibus ſibi lauationibus prohibeas, protinus febricitant. Vidiſti autem profectò, quo tempore Romæ nobiſcum egiſti, aliquos ita laborare. In quibus, qui mirificam diatriton tranſmittere eos in cibi inedia cenſent, ipſi difficillimas febres faciunt: quando protinus in primæ acceſſionis inclinatione, in balneum eos ducere oportebat: ibiq; ſinere crebro, ſi vellent, nedum ſemel, aut bis lauare. Ego nanque reliquis omnibus omiſſis,
B eum tibi in memoriam reuocabo, qui in aquis aluminoſis (quæ Albula vocant) lauerat, ac ex eo cute denſata, poſt cœperat febricitare: quippe ſatisfaciet is pro claritate ſermonis noſtri, veluti exemplum. Sanè hominem inuiſebant medici quidam non incelebres, alter Eraſiſtratius, alter Methodicus. Viſum autem eſt ambobus hominem à cibo continere. Quod tamen nos, cum poſt illos digreſſus ſuperuenimus, non permiſimus: ſed ſtatim in balneum perductum, & tepenti oleo largiſſime perfuſum, tum blandiſſime perfrictum, q; plurimum temporis in calidi ſolij aqua verſari iuſſimus. Mox egreſſo, ac frigida ex conſuetudine vſo, tum ſindone cooperto, cōſidere paululum ad vires recreādas præcepimus. Poſtea denuo in balneum perducto, ac rurſus ſimiliter tum vncto, tum perfricto, ac in calida morari iuſſo, dein rurſum educto ac frigida merſo deterſoq;, exhibuimus cibum protinus quidem, vt egreſſus eſt atque aquam bibit, ptiſſanæ cremorem: dein paruo interuallo lactucam: ac poſt hanc ex ſimplici albo iure piſcium aliquid eorum, qui molli ſunt carne, cuiuſmodi ſaxatiles ſunt omnes, & aſelli quos vocant. Porrò non alienum ſit, quò nihil narrationi deſit, omnia recenſere. Tempus anni erat, quo hæc agebantur, paululum poſt caniculares, quos vocant, dies. Homo ipſe circiter quinque & triginta annorum, colore nigello, & habitu corporis gracili, atq; hirto: tum qui tangentibus, et cum valeret, manifeſte calorem exhiberet mordentem. Vri-
C nas quoq; habebat abunde flauas, ac, ſi pluſculum cibo abſtineret, etiam mordentes. Aluus aſſidue ſicca erat: tum, quæ excernebat, exigua acriaq; & ſicca. Mores animi ad iram & cogitationem propenſi. Ipſe pauci oīno ſomni, & qui perpetuo de vigilijs quereretur. Hic quodam loco, quò negociorum gratia conceſſerat, Albulis (quæ haud longe aberant) eſt vſus ſeptima (vt aiebat) diei hora, ac ter quaterq; ſe lauit, ſalubriter ſibi conſuluiſſe ratus. Hinc quoque, vbi rurſus in agrum ſe recepiſſet, ac cibum ſumpſiſſet, & paululum indormiſſet, venit ad vrbem ſero veſpere: vbi deſtitutus idoneo balneo, nocte febricitauit. Cum aūt tertia ferè diei hora contemplati eum medici eſſent, iuſſerunt non eum modo diem, verum etiam poſterum totū per inediam tranſigere, quò tertię diei nocte ob eſſeruarent. Atq; his dictis abierunt. Nos tum lauato, tum, vt prædictum eſt, cibato, miniſtris præcepimus, ſi medici veſperi venirent, quieſcere hominem dicerent: eoſq; ſtatim remitterent, ac poſtridie mane redire iuberent. Vt verò abierunt, rurſus hoīem ſimili modo lauatum, ac cibatum, ijs ipſis, quæ egimus, dormire probe fecimus. Accedentes aūt mane poſtridie medici, cenſuerūt et eo die cibo illi abſtinendum, et ſi q; maxime ſine febri prorſus eſſet. Illo verò promittente ſe facturum, quod iuberent, ſcis, quantus illis digreſſis riſus ſit excitatus: quem nos paulo poſt ſuperueniētes deprehendimus. Non fugit verò, nec quomodo cum laborāte ipſo ſit actum. Nam, qm (inquā)
D cū valeres, bis lauare ſolebas, ac medici cibum tibi oīno circuncidunt, nec illis iure in totū obſequēdum eſſe, & aliquid eorum, quibus p ſanitatem es vſus, immutandū arbitror. Eo verò putante me ſibi ſuadere, vt lauaret quidem, ſed nō bis: tū paratū ſe affirmante, quicquid iuſſerim, exequi: ergo (inquam) neq; inediam tolerabis, neq; lauabis bis: ſiquidē & laboraſſe mihi videris iam triduo, & calfactus vehementius à Sole fuiſſe. Propter igitur laborem (inquam) & vſtionem, vnā te adijcere lauationem ad duas oportet, ac ter mihi audiētem lauari, qm id mihi facturum te pollicitus es. Ille ſubridens, dura (inquit) imperas: cæterum, qm ſtare pactis eſt iuſtum, faciam, quæ iubes. Quæ verò medici poſt hæc egere, noſti planè, quanto erant digna riſu. Bis iam lauatus fuerat, pranſuſq; dormierat, cum circa occaſum Solis miniſtrorum quiſpiā adeſſe medicos nūciat. *Hic verò febricitare ſe ſimulat: ac veſte circundatus inuolutuſq;, quo minus bibiſſe vinum ab ipſis deprehenderet, amico cuidam mandat, medicis, ſiquid percontentur, pro ſe reſpondeat. Erant autem de more, vbi inuolutum curioſe hominem etiam cum capite viderent, primum illud ſolenne ipſi rogaturi, quota hora acceſſio inuaſiſſet. Cum autem amicus reſpōdiſſet fermè ne vnam quidem integram, ex quo cœpiſſet, interceſſiſſe horam, cum horrore'ne an frigore cœpiſſet, rogant. Eo cum horrore reſpondente, tangunt hominem iam corpore propter riſum & operimentum madentem. Itaque, vbi hominem laudaſſent, quòd ſibi obtemperaſſet, nec quicquam ante tertiæ diei acceſſionem deli-

* εἴσωτε σφαφείς.

quiſſet,ob id ipſum(inquiunt)nunc te deſeruit horror,eſtq; ſudoris indicium, ac multa humiditas E
circa cutem:quæ haudquaq; eueniſſent,niſi inediam tolerаſſes,& triduum tranſmiſiſſes. Iuſſis igi-
tur propinquis,ſi quæ guttulæ illi manarent,diligenter detergerent,ne frigore afficeretur, tum ma
ne ſe redituros præfati diſcedunt,ne tum quidem poſt ſudores iuſſo homine nutriri: viſæ nanque
ſunt illis noctes eo tempore breues,vtiliusq; eſſe poſtridie mane nutrire.Digreſſis igitur ipſis,per-
fuſus ſudore iuuenis,ita,vt inuolutus veſtibus fuerat,in balneum cucurrit,ac tertio lauit: & ſimili-
ter eſt cibatus.Poſtridie prius,quàm aduentarent medici,egreſſus domo dedita opera eſt, ne ſe de-
prehenderent. Itaq;, cum paulo poſt venirent,& egreſſum intelligerent,mirati inter ſe ſunt,quid
tandem hominem egredi ſubegiſſet iam bidui paſſum inediam. Ergo, ſi hoc vno male ab eiuſmo-
di medicis ægri afficerentur,q pluribus diebus in cubilibus detinerentur,cum liceret ſine intem-
peſtiua hac inedia multo citius ad conſueta vitæ munia redire, eſſet profectò vel id pergraue: Ve-
rum longe grauius eſt,quod accidit.Cum enim memoratæ naturæ,vbi ſub tali victu reguntur,grá
uiſſimis occupentur febribus,qui hunc iniungunt medici,nihil mihi à carnificibus differre viden
tur.Non enim veluti qui humidi,ac boni ſucci ſunt,vbi in febri diaria tranſmittere mirificam dia-
triton coguntur,vnum id tantum patiuntur incommodum,q fruſtra cruciantur, ſic etiam naturæ
iam comprehenſæ:immo ex longiore inedia acerrimis acu^a^tiſſimisq; corripiuntur febribus: à qui- F
bus promptus eſt in hecticas tranſitus:atq; ab his rurſus in torridum maraſmum:aut,ſi os ventricu
li facile iniurijs patet,in eum,qui Syncopen,id eſt animi defectum,infert.} Audiſti enim ſubinde
non nullis talium medicorum dicentem me,licere ipſis euidenter intelligere, quantum mali com-
mittant,dum eiuſmodi naturas in inedia cuſtodiunt,ſi velint, dum ſani omnino ſunt, biduum eos
inediam iubere tolerare. Cernent enim illico febricitãtes,idq; ob nullum profectò aliud,q famem.
Siquidem,cui nec ſuberat prius quicq; in corpore,quo grauaretur, nec quicq; illi interim acceſſit
extrinſecus noui,is planè ex inedia febricitauit. Quando enim (vt dictum eſt) non vnus, alter'ue
ſic intemperatorum,ſed planè oẽs,vbi inediam tolerarunt,& balnei ſolio abſtinuerunt,febri corri-
piũtur,ne vel leuis quidem amplius relinqui nobis ſuſpicio poteſt, quaſi ob aliud quippiam & nõ
inediam febricitarint. Quibus nanque in corporis temperatura ſiccum præualet humido,& cali-
dum frigido,his corporis habitus gracilis, hirſutus, & nigrior eſt: ac reliquis[a] † tribus intempera-
mentis,quæ hoc ſunt minus calida,}tactu calidior aduertitur:plurima quoq; his flaua eſt bilis, vri-
næq;,ac deiectio bili ſatura,& pulſus magni, & ſomni leues & pauci, &[b] † ãnimi impetus} vehe-
mens.Ergo recte horum Hippocrates tum generalem victus formulam,cuiuſmodi eſſe cõueniat,
tum,quot ac qualia ſymptomata in eiuſmodi homines incidant, non ſolum vbi totum diem in cibi G
inedia transegerint, verum etiam vbi altero cibo, qui pro prandio datur, abſtinuerint,prodidit.
Quippe in ſexto de populatim graſſantibus morbis ita inquit:[c] ‖In calida natura refrigeratio,aquę
potio,quies.[d] ‖In libro autem de acutorum victu,quem aliqui[e] † Gnidijs ſententijs adſcribũt,} cũ
de ijs diſputat,qui ſolitum prandium dimittunt, etiam huius naturæ hominum meminit, Picro-
cholus eos græce, quaſi amaræ bilis homines,ab redundante. ſ. ſucco nominans. Habent verò eius »
verba ſe ad hunc modum: Sed &,qui bis die comedere conſueuerunt,ij,ſi non prandent,ægrotant: »
tum imbecilli & infirmi fiunt,ac timidi ad quoduis opus:præterea cordis dolorem ſentiunt.Siqui- »
dem ſuſpenſa illis viſcera videntur,& calidum,pallidumq; mingunt,& deiectio vritur. Sunt præ- »
terea, quibus os[f] ventris amaricat,oculi cauantur,tempora[g] ſaliunt,& extremæ partes frigent.Hæc
vbi prædixit,mox alia quædam tum de cœna,tum de nocte,[h] ‖ad finem ſermonis ait huiuſmodi no
tæ homines(quos Picrocholus vocant)tum vnicum in die victum,tum inediam, quàm alios homi-
nes, difficilius ferre, vnam nimirum in eo libro exponens partem eorum, quæ in ſexto Epide-
mion monuit in vniuerſum,nempe quod ad victum ſpectat.[i] ‖Nam refrigeratio,quam calidis na-
turis ſuaſit,efficitur cum ex alijs quibuſdam,tum non minime ex cibi exhibitione. Qui nanque
originalem temperaturam parum moderatam habent,horum inſitum calorem, ſi ſqualens acerq; H
eſt,cibi mitiorem minus'que mordentem reddunt.Sanè illud non latet,& boni ſucci, & exquiſita
debere eſſe,quæ his exhibeantur,nutrimenta:non tamen ea,quæ boni ſucci propterea,q exiguum
huiuſmodi ſubſtantiæ in ſe habent,nominentur,ac nutrire nequeant, immo q vtile plurimum in
ſe contineant.Sunt nanq; & maluæ,& braſſicæ,& betæ,& lactucæ,& denique omnia olera, & fru-
ctus nutrimenta,cum ſubſtantia in his habilis ad alendum contineatur. Verum, ſicut in his exi-
guum eſt, quod nutrit, non exiguum, quod eſt inutile:ita in pane puro,& ouis,& carne,& alica,
plurimum eſt,quod nutrit,minimum,quod eſt inutile. Quòd ſi id inutile,quod admiſtũ vtili eſt,
præterquã q non nutrit,etiam acrem,aut acutam,aut acerbam,aut amaram, aut denique vitioſam
quampiam qualitatem habet,non modo non proprie nutrimenta ſunt, ſed etiam medicamentoſæ
facultatis non parum in ſe habent. Expedit igitur tales homines illis nutrire cibis,quicunque nec
medicamentoſam vllam ſenſu perceptibilem vim habeant,ſed nec ipſum,quod nutrit, plurimum:
quando hoc quoq;,ſi exuperat,vitio non caret. Principio nanq; nec,quæ in ventriculo eorum agi-
tur,concoctio eſt exacta:nec,ſi ventriculus ea ſuperet,quæ in venis obitur, eſt abſoluta. Quòd ſi
hîc quoque haud magnus ſit error,ſaltem tertiam(quæ ſingulis partium propria eſt)difficile fuerit
in omnibus illis rite perfici.Conueniet profectò huic, & vt frigidum humidumq; quodam modo
ei

* Al. ξηροτάτοις. i. ſicciſsimis.

Τοῖς τὴν ſυγκοπὴν. i. In ſyncopeſũ.ſyncopoſus ãt maraſmus nõ infert ſyncopã: Imo fit, vbi,q iã ſyncopa fuerit correpti, vehementiã q.dẽ periculi euitarint,relictũ tñ ipſis fuerit aliquid ſyncopoſæ affectionis.

A † Non eſt in antiquis.

B θυμοῖς.

C Sect. 4. t. 15. 3ª. 183. c

D Cõ 2. t. 24. 7ª. 119. h

E † πρὸς τὰς κνιδίας γνώμας ἐπιγράφουσι. i aduerſus Cnidias ſẽtẽtias ĩſcribũt.

F * nec in Græco eſt exemplari, nec forte addendum.

G * πάλλονται. i palpitãt.

H Ibidẽ. t. 29. 7ª. 120. c

I Com. 4. t. 15. 3ª. 183. c

* ὀπῶραι.

* ὀξεῖαν. id eſt acidam.

A ei nutrimentum exhibeas,vbi corpus tum calidius,tum ſiccius ſolito eſt redditum. Quare commo
diſſimus huic eſt ptiſſanæ cremor ad vnguem coctus,in quo nullum ſit ſuperfluum condimētum,
vtpote qui & refrigerare,& humectare,ac ſine ſiti ſeruare hominem poteſt:cum eo,ꝙ nec halituo-
ſum,nec humidum,nec ſiccum detinet excrementum. Voco halituoſa,quæcunq; per cutim foris
effluere ſunt apta:humida,quæ per veſicam:ſicca,quæ per aluum:quippe à vincenti in ſingulis eo-
rum ſubſtantia,nomina ipſis impoſui. Quòd aūt nullum horum retinebit ptiſſanæ cremor,maniſe
ſtum eſt. Quæ enim per aluum excrementorum deiectiones ſunt,eas adſtringentia retinere ſolent:
quæ per vrinas,& vniuerſam exeunt cutim,hæc detinent ea,quæ exiguis meatibus inhærent, Em-
plattomena vocant:præterea,quæ valenter adſtringunt,ea Stryphna Græci vocant: Ptiſſana verò
nec exiguos cutis meatus obturandi,nec adſtringendi vim habet vllam. Ac,ꝙ non adſtringat qdē,
vel guſtus ipſe docet,cuius vnius eſt proprium,quod adſtringendi,vim habeat,diſcernere. Quòd
verò nec cutis meatibus {lentitia craſſitudine'ue ſua} inhæreat,id ratiocinari ex alijs eius effectibus
eſt promptum. Nam,ſiue ſordidum corpus extrinſecus ptiſſana defrices, vtique,ſicut aphronitrū,
& mel,deterget: ſiue ex ventriculo per uomitum educere mediocrem pituitam velis,nihilo minus
mulſa vtilem ptiſſanæ cremorem experieris. Additum tñ in dictione eſt/mediocrem/ qm̄,ſi multa
B & vehementer glutinoſa & craſſa pituita ſit, hanc radicula ex oxymelite, non mulſa aut ptiſſana
detergere eſt habilis. Eſt ſanè & mulſa ad omnes ante dictas expulſiones idonea,verum nec ſitim
reſtinguit,vt ptiſſana,& in amara bili abundantibus naturis facile vertitur in bilem. Optimum igi
tur(vt prædiximus)in eiuſmodi tēperamentis nutrimentum eſt ptiſſana. Proximum ab hoc alica,
cui paulùlum aceti † ſit adiectum: Tertium,quæ ſine aceto liquida eſt,non craſſa,qualem non nulli
præparant aſſimilem pulti:inieciſſe verò huic,dum coquitur, aliquid porri ſatius eſt: nam, quòd
tum anethi,tum ſalis aliquid neceſſario habebit,neminem latet. Quin etiam in *furno coctus panis
vtilis eſt cibus: Sicut etiam è piſcibus ſaxatiles omnes. Nec ipſis minus aſelli,niſi ſi propè lacum,aut
magnum flumen,quod,in mare decidat, depaſti,humidam magis glutinoſamq; habeant carnem:
Proxime aſellos ſunt ſolea & torpedo,itemq; lupus,& mulus,poſt mugil è pelago. Omnis autem
piſcis deterior eſt,qui prope lacum,qui mari coniungitur,aut magni fluminis oſtium paſcit. Ex
volatilibus autem optimi ſunt perdices,ac montani omnes *paſſeres: Ab his gallinacei,& phaſiani,
& {iuuenes}*columbæ:ſed nec hæ tamen intus claudendæ,cū excrementoſa ſint omnia,quæ exerci
tatione carent. Excrementoſa verò non minus ſunt,tum lacuſtria,tum paluſtria omnia. Quo fit,vt
etiam ex ipſis ſuillis carnibus optima ſit montana: Ab his deinceps hœdi ſunt. In omnibus iā dictis
C fugienda,tum vetula,tum recens edita,ſunt:illa nanq; duriora,concoctuq; difficiliora ſunt: hæc im
modice humida,& excrementoſa:ac potiſſimum quæcunq; ex animalium generibus ſunt,quæ na
turaliter humida ſunt,vt oues,ſuesq;. Verum de oīum ciborum facultate alibi præcepimus. Nunc
veluti alia in hoc opere,ſic iſta quoq;,exempli cauſa ſint dicta. Si quidem propoſitum nobis in hoc
eſt non,tanq̄ in ijs,quæ de alimentis & medicamentis ſcripſimus,materias inueſtigare,ſed ſolas fa-
cultates generales. Nihil autem profectò referat,generales'ne facultates,an vniuerſales, ipſas appel
les. Reuertamur ergo rurſus ad propoſitum. Quibus acre aliquid quotidie trāſpirat,ij,ſi cutis ipſis
A.li.4. f.1.t.1. c.3 fol.414.d ſtipetur,prompte febri corripiuntur. Stipant"verò hanc tum quæ adſtringūt,omnia, veluti paulo
ſupra memorauimus de Albulis aquis: tum quæ {lentitia craſſitudine'ue ſua} exiguis meatibus
inhærent. Aliqñ autem ipſius cutis immoderatior ſiccitas exiguos ipſius meatus denſat. Proinde,
qui œnanthe in balneo vtebatur,hunc nos vidiſti,quo tp̄e inæqualitatem ſentire ſe quereret,vti ve
tuiſſe: Simili modo,& qui largo vino cum oleo exiguo vtebatur. Itē,qui lentiſcino,tum,cum denſi
tudinē ſentiebat,hunc quoq; de cætero(vt ſcis)vti prohibuimus. Inhibuimus non minus,& eum,q
quotidie inſolabat: & eum,qui puluere vtebatur. Alteri verò,qui iam ad inæqualitatem febrilem
peruenerat,vehementiam remittere frictionis iuſſimus. Iā alium (vt ſcis) curauimus,mirantē,quo
D pacto una lauatione ac debita frictione horridam eius multorum dierū inæqualitatem diſſolueri-
mus. Vtebatur aūt & ille adſtringente oleo,hoc,inquam,iure propter alios vſus celebri: Hiſpanū
vocant. Hoc igitur mutantes,ac Sabino tū pinguiter,tum molliter vberius perfricātes, ac bis lauan
tes,ilico ſanum reddidimus. Non ſolum igiť hæc oīa vitanda ijs ſunt,qui fumidum & fuliginoſum
è corpore exhalant,ſed etiam quæ glutinoſum,& quæ craſſum gignūt ſuccum: qñ hæc paruis mea
tibus inhærentia tranſpirationem morantur. Retinent non minus(ut dictum eſt)tranſpirationē,&
quæ cutim immodice ſiccant. † Multos ſiquidē talium,cū Sole vterentť:alios uero,cūm uberiore
nitro:alios,cum ſale,aut exercitatione multa,aut frictione dura,præterea frictione ſicca, (Xerotri-
bian uocant,){& calidis fomentis,}& puluere,& horū occaſione quotannis ægrotarent: ipſe teſtis
es,vt ab his prohibitos,multis iam annis ſanos ſeruauerimus. Sunt autem meritò eiuſmodi præce-
pta tum ualentium adhuc,tum eorū,qui iam de ualetudine queruntť, cōia. Nō.n.ei,quæ iam facta
eſt,febri conſulunt:ſed ei,quæ nunc in gñatione eſt,proſpiciunt,tollendis.ſ.ijs, quæ illas excitant,
cauſis:quippe,quæ adhuc in generatione febris eſt,dū auferť cauſa,ipſa vna interit. Quare,quæ in
libris de ſanitate tuenda de eiuſmodi temperamentis ſunt prodita,ea oīa ad eos, qui febricitare in-
cipiunt,ſiue id ſanationem appellaſſe oportet,ſiue,ꝓuidentiā,ſunt trāsferenda. Siquidem ſanamus
id febris,qđ iam inuaſit,ēt ſi exiguū eſt:,ꝓſpicimus,nequid amplius,ꝓueniat,adimentes cauſam.

†Ita hn̄t antiq codi. vt Linacer vertit. Impreſſi tñ addūt χάριν ἀναδόσεως. i. diſtributionis gratia. Vidi porrò hęc verba in margine codi. antiquiſſimi repoſita, vt gloſſema ac declarario, cur acetū adijciatur.

*clibano.

*στρουθοὶ. i. auiculæ.

*In antiqs nō inuenitur.

†*Impſsi codi. græci habent, πολλοὺς γοῦν ἐν ἡλίῳ χρωμένους τοῖς τοιούτοις, id eſt Multos ſiquidē cū talibus in Sole uterentur.*

De curanda Febre Diaria ex Vſtione, Ira, Refrigeratione, Vigilijs, Triſtitia, Curis, ac Laſsitudine. E
CAP. 3.

VEluti verò iam dictarũ maximè naturarum, & cũ valent, & cum de ſe querunt, illud cõe conſilium eſt, vt fluxile & tranſpirabile vndiq; corpus reddat: ita illud quoq;, vt tum vigilias, tũ iram, tum triſtitiã, tum curam, tum vſtionem, tum frigus, tum laſſitudinem fugiat: cũ prõptiſſime poſt hæc, eiuſmodi temperamenta febri capiant. Sanare verò ea, quoties ex aliqua dictarũ occaſionum febricitarint, oportet, partim ſimiliter ijs, quos ex ſtipata cute laborare diximus, partim diſſimiliter. Quippe in prima accesſione inclinante ducendi in balneum omnes ſunt: tum pinguiter ſimul ac molliter fricandi, ij quidem, qui ex aliquo, quod cutim adſtrinxit, laborant, ſicut dictum eſt: qui verò ex ſiccitate, fricandi quidem & ipſi, ſed parcius, lauandi aũt vberius. Reſpiciendum verò ſemper ad virtutis modum eſt in oĩbus eiuſmodi auxilijs. Atq; iræ quidẽ, & triſtitiæ, & vigiliæ, ac curæ, nec frictionibus, nec lauationibus multis, indigent: ſed omnibus, qui ex eiuſmodi occaſione febricitarint, oleum infundendum tepidum large eſt, cui minime adſtringens vis inſit: tum paulu lum fricandi, atq; ex conſuetudine lauandi. Vſtio verò protinus ab initio refrigerationem deſiderat, tum crebriorem lauationem: minime verò aut oleum largum, aut crebram frictionẽ. Sint autẽ, quæ refrigerẽt, & roſaceum, & omphacinum, quod etiam, arbitror, omotribes, id eſt crudum oleũ nominant. Vtiliora verò ex his ſunt, quæ nihil in ſe ſalis oĩno habent. Efficies hæc magis frigida, ſi ita vas, in quo continentur, in puteo ſuſpendas, vt aquam tangat. Præterea, ſi defluxus frigidæ aquę vaſi ſe illidat, magis humorem refrigerat. Quòd ſi largius refrigerata cupis, vas niue circundabis. Infundere aũt ſincipiti, ſublata in altum manu, per mediocrem lanæ modum oportet. Hæc vſq; ad inclinationem faciens, in balneum duces. Si verò, qui memorato eſt temperamento, de quo oĩs hic ſermo eſt, ex frigore febricitet, ẽt ducendus ad balneum in remiſſione is eſt. Si autem cũ grauedine & deſtillatione febricitet, prius, q̃; hęc concocta ſint, lauandus non eſt. At, qui ex vſtione febricitãt, ij, vel cum hæc adſint, lauari debebunt: veluti in libris de ſanitate tuenda oſtendimus. Poſt lauacrũ verò ijſdem, quibus ante, madefacienda amborum capita ſunt: eorum quidem, qui ex vſtione febricitarunt, refrigerantibus: qui ex frigore, calfacientibus. Sunto aũt & hæc poſt balneum mediocria: cuiuſmodi irinum eſt, & nardinum vnguentum. Verum de his immorandum pluribus non eſt, p̃ſertim in libris de ſanitate tuenda iam proditis. Sed ſuffecerit dixiſſe reliqua ſimili modo in febricitantibus eſſe facienda, quemadmodum in vſtis & refrigeratis citra febrem, facienda præcepimus: Non tñ quouis tempore lauandos febricitantes eſſe, ſed in acceſſionis remiſſione: Præterea, qui ex vſtione febricitant, ijs intendendam, quæ ex refrigerantibus conſtat, curationem eſſe: ijs verò, qui G ex frigore, eam, quæ ex calfacientibus conſiſtit, remittendam. Reliquum autem fuerit, vt communitatem ac differentiam in victu omnium comprehenſarum conditionum in propoſito temperamẽto, vbi febri diaria laborat, exponamus. Omnium igitur communis victus ſpecies eſto, quæ & boni ſit ſucci, & concoctu facilis, & quæ nuſquam exiguis cutis meatibus inhæreat: Sed ijs, qui exuſti ſunt, cum eo, quod refrigeret & humectet: Pari modo ijs, quos ira male habuit: Ijs verò, qui refrigerati fuerunt, cum eo, quod calfaciat modice: Ijs, qui peruigilio, & triſtitia, & nimia cura ſunt affecti, quod humectet ac ſomnum concilietː Ad eundem modum ijs, qui fatigati ſunt, magis nutriens: Ijs, qui refrigerati ſunt, minus nutriens: Reliquis, quod medium ſit amborum. Vinum verò ipſe conſcius es omnibus me eiuſmodi {naturis} cõcedere, ſed quod tum aſpectu, tum viribus, ſit aquoſum: id enim ad omnia vtilius, q̃; aqua, eſt, vtpote quod & concoctionem iuuet, & vrinas ac ſudores prouocet. Conſtat autem & Hippocratem non in diarijs modo febribus, verum etiam in acutis, ex ijs, quæ de acutarum victu prodit, vinum dare. At in ſexto Epidemion, ſiue ipſe ſit, ſiue Theſſalus eius filius, vinum calidis temperamentis prohibet: id'que nõ modo cum febricitant, ſed etiam per ſanitatem: quippe in calida natura ſuadet tum refrigerationem, tum aquæ potionem, tum quietem. Niſi forte copioſius vtendum eſſe aqua, q̃; vino, eiuſmodi naturis ſuadere eum dixeris, quem- H admodum non nullis placet. Hoc igitur ſeorſum per ſe diſquiratur. De potione verò frigidæ decidendum. Ego igitur cenſeo eius generis naturas, & dum ualent, eiuſmodi potione magnopere iuuari: nec in diaria febri ijs, quibus in vſu fuit, eam circuncido. Siquis uerò non aſſueuit, huic per febrem dare non inceperim, niſi priſtina planè ſanitate prius reddita. Quòd ſi vel propter timiditatem, vel propter conſuetudinem à pueris, vel falſam opinionem, frigidam timeat, tum operę homini perſuadeam, obſeruans in æſtate cum æſtuat, tum oratione poſt opus. Nam, ubi poſt uſum eiuſmodi potionis liberatus ſtatim ab urendo æſtuandoq; eſt: viſus'que firmiorem ex eo ſtomachum, q̃; ante, habere: tum uentriculus illi bilioſum deiecit, & probe concoxit: ac corpus, cum ea iterum iterum'que uſus fuerit, reficitur: tum verò alijs quoque ei indicatis, quibus ſimili ratione contuli: expoſuerim. Primum quidem illud eſſe omnium longe veriſſimum, quòd contraria contrariorum ſunt remedia, proditum autem mihi de hoc prius eſt: Mox illud, q temperamẽtum eius ſanitatis ſymmetrian egreſſum morbo eſt propinquum: Tum q ſanitas eiuſmodi corporum dubia eſt, ac potius in affectu, quam ſcheſim vocant, q̃; in habitu, quam hexin: Prætera q ſi boni temperamenti eſſet, hoc illi omni ſtudio tuerer: cum uerò uitioſi ſit temperamenti & naturæ, in melius immuto. Porrò dictum & de his fuſius eſt in libris de ſanitate tuenda. Vnde nec immorandum

A.li.4. f.1.t.1. c.9.fol.413.a

A.li. diſtin. affectiõis.

A.li.4. f.1.t.1. c.9.fol.412.h

3. de Rat vic. 7 ac.t.1.7ª.115.d Sect 4 t.15.3ª 183.c

ex 2.aph.

A dum mihi hic multis eſt eos imitanti ſcriptores,qui,cum pauca,pṙſus ſciant,ipſa in omnibus libris inculcant.Id.n.non multa eſt docere,ſed multa ſcribere, & multas chartas conſumere,cũ licet paucas:ac multum temporis nulla neceſſitate cõterere.Itaq; nec notas diariarum febrium hoc loco deſcribo,vtpote iam pdictas mihi in ſecũdo de criſi propemodum vniuerſas, ſi quæ verò reliquæ fuerunt,ẽt in primo de febrium differẽtijs proditas. Quin etiam in libris de pulſibus,quantũ ex ipſis ſit vtile,expoſuimus,ſoli(vt ſcis)oĩum,qui ante nos fuerunt:{idq;}adeo(arbitror)clare,vt nec puerum,quod tradidimus,lateat:cum Archigenes(vt oſtendimus)non docuerit,ſed deblaterarit plurima tum in opere de pulſibus,tum in eo,quod de febrium ſignificatione inſcribit.Tanq̃ aũt eum,q in aluminoſa aqua ſe lauit,medici vſq; in tertium diẽ cibo abſtinere iuſſerunt, ad eũdem ſcis modũ neminem eorum,qui vel exuſti fuerunt,†vel alia quapiam ex iam dictis cauſis febri tentati,lauiſſe, aut nutriuiſſe prius,q̃ diatriton tranſmiſiſſent: neceſſe.n. profectò eſt & me diatriton dicere,ne in hoc quoq; nugis eorum me exponam,dicẽtium aliam eſſe tertij diei acceſſionem,aliam ipſam primam diatriton:quippe hactenus eorum nugas proceſſiſſe ipſe aliqñ audiſti. Sed,ſiue primam diatriton,ſiue aliud quiduis,appellaſſe velint,non ſemel nos bis'ue aut ter,verum ſæpius, q̃ vt meminiſſe poſſimus,tum in primo ſtatim die ad veſperam eos,qui diaria febri laborarunt,lauimus, tum

†Addũt antiq. cod. καὶ κοπωθέντων. i. & q fatigati fuerũt.

B vel magis in ſecundo,immo ẽt in ipſo tertio:ceu paulo ante diximus de eo,cui ſtipata cutis fuerat.

Verum hanc cauſam rarenter vidi febrem accendere,itaq; etiam hanc maxime tractãdam deſumpſi:vſtionem verò & laſſitudinem,& cæterorum ſingula,planè ſæpe. Vidiſti aũt eos omnes quarto die mane ad ſolita redire munia:ac medicis,qui ipſos tertium diem prorſus in cibi inedia exegiſſe fuerant opinati,occurrere.Itaq; etiam miranti tibi ac quærenti,quid demum cauſæ eſſet, cur uel nunc ſaltem eiuſmodi medici ab ijs,quæ perperam opinant̃,non recedant, conuenienter (vt arbitror)reſpondi,q̃ neq; veram ſpeculationem noſcerent,& nunc eam incipere diſcere erubeſcerent. Aliqui tñ(veluti confitentem aliqñ ex ijs quendam,idq; cum lachrymis, veritatem nobis ſolis audiuiſti)nec vitæ ſibi neceſſaria aiunt affutura,ſi,qui eos ſcire aliquid exiſtimant,diſcentes iã videãt. Verum tu hoc ſemel audiſti:deos autem oẽs teſtor,multos id mihi ſæpe ſoli confeſſos,idq; lachrymãtes,ac infœlicitatem ſuam deplorantes,q̃ ſub malis præceptoribus tempus perdidiſſent. Iuroq; tibi rurſus deos,illud quoq; mihi perſæpe à condiſcipulis dictum eſſe,cum eſſem adhuc ætate adoleſcens.Nam,cum mihi mos eſſet,vbi aliquis me de ſecta aliqua,num ſana eſſet, percontaretur, dicere,me reſpondere non poſſe,niſi reliquorum oĩum dogmata didiciſſem : ac†methodum quampiam mihi comparaſſem,qua,quod potius eſſet,diſcernerem, non pauci ex condiſcipulis, qui hæc

†Addũt antiq. cod. δύναμιν ἤ, i.facultatem vel.

C audierant,mihi reſponderunt me & excellenti natura,& ſingulari propter patris mei liberalitatem eſſe eruditione,tum & ætatem ad diſcendum idoneam,& impenſas,vnde diſciplinis vacem,ſuppeditatas habere:ſecum nõ ita agi,qui & rudes in primis diſciplinis eſſent,nec acuto, vt ego,ingenio, nec,quod impenderent,habere:itaque contentos eſſe oportere,ijs,quæ nunc noſſent, qualiacunq; ea forent. Minime igitur mireris,cur pleroſque medicorum non pudeat diatriton in ore habere, etiam ſi ſexcenties nos præſagire in ęgris viderunt,diaria'ne febri laborarent,an ea,quæ tertio quarto'ue die acceſſionem aliquam eſſet habitura. Illud potius æſtima quod Hippocrates monuit,ho-

A 1. Apho. 7. Ex.ord.4.d

» mo aliàs ingenio maxime philoſophico:ᵃ‖Cumᵇ †in acumine} morbus eſt, ſtatim tum vltimos la-

B † peracutus.

» bores infert,tumᶜ tenui ad ultimum victu neceſſe eſt uti. Vbi verò non,ſed licet liberalius cibare,

» tantum eſt de ultimo remittendum, quantum morbus ultimis eſt mitior.Labores nanque dicit om-

C * Al.tenuiſſimo.

nia,quæ hominem offendunt:vltimos verò,maximos:quales vtique in ſummo vigore fiunt. Iubet

» autem reſeruari in id tẽporis ſummam victus tenuitatem, nihil profectò docens diuerſum ab eo,

» quod alibi dixit:‖Cum in ſummo vigore morbus eſt,tum victu uti tenuiſſimo eſt neceſſe. Atqui

1. Apho.8.Ex. ord.4.f

fieri non poteſt,vt ſummam victus tenuitatem ad ſummi vigoris tempus differas, niſi inter initia conieceris,circiter quotum diem in vigore morbus ſit futurus. Sed & inſanire Hippocratem di-

D cunt,qui hæc ſcripſerit:&,tametſi nos opere ea oſtendimus,omnia potius putant,quàm poſſe quępiam in prima aliquando acceſſione certam notitiam affectus ipſius ægrotantis habere. Ego verò nec in omnibus ægrotantibus fateor exacte me ſcire in primo die affectum, nec vllam diariam me febrem poſſe fugere:at verò,vt nihil in victus ratione primis ſaltem diebus pecces, hoc ſatis eſt,ſi diſcernere diariam à reliquis queas.Ac propterea quarto die,in quo illi hominem, quem iam ſiccarunt*,primum nutrire incipiunt,nos ad conſueta dimittimus:ac à diarijs in acutas febres tranſitum fieri hac victus ratione prohibemus:cum,ſi quis aliter cibet,excipiant neceſſario iam dictas naturas ardentiſſimæ febres. Sunt enim aliæ naturæ,quibus aut nihil,aut non magnopere,incommodet tot dierum inedia:ſicut è diuerſo aliæ,quibus non modo innoxia, ſed etiam vtilis eſt trium dierum inedia. Verum de cæteris naturis poſt decernam.Propoſitum verò nunc nobis ab initio temperamentum inediæ in ſummum ducunt diſcrimen, in quacunque iniungantur febri, non ſolum ijs, quas modo commemoraui,diarijs.

* προταριχεύσαντες.

Quo pacto Diaria Febris ex Obstructione curanda ſit,vt Præcaueamus,ne in putridam pertranſeat. CAP. 4.

ETenim,ſi propter obſtructionem aliquando (vt dictum eſt) morata tranſpiratio eſt, ſi parua ea ſit,qui recte deterſerit, ſecundam fore acceſſionem vetabit : ſin momentanea, non poſſis

ita promittere. Quòd ſi & multi, & craſſi, & glutinoſi impacti ſucci ſint, quæ hos excipit febris, fie- E ri non poteſt, vt intra fines diariarum conſiſtat: quando ex neceſſitate huic in mali ſucci naturis ea, quæ ex putredine humorum accenditur, ſuccedet. Nam in alijs ſaltem temperamentis, quæ in ſequentibus exponam, excitari ex tali cauſa poteſt citra humorum putredinem aliqua continentis febris ſpecies. Porrò capere eiuſmodi ſermones omnino non poteſt, qui prius in memoratis operibus non ſit exercitatus: ac potiſſimum in eo, quod de febrium differentia inſcribitur. Nam, vbi obſtructio quæpiam mediocris eſt, ob quam febricitant, quibus vitioſus eſt ſuccus, in primo die, atq; etiam ſecūdi aliqua parte, nullum eſt in pulſu putredinis ſignum, æque vt nec cruditatis in vrinis. Protracta tamen inclinatione, nec amplius pro ratione, ſicut poſt ſummum vigorem inceperat; cedente, ſuſpectus affectus eſt: veluti è diuerſo, in quibus ad ſolutionem feſtinat, uel halitus aliqui † vel ſudores exierunt, uel multa bona vrina, cum ſignis in pulſu bonis, in ijs proculdubio diaria ſebris eſt. Sed, quæ ex parua oritur obſtructione, ea (vt dictum eſt) ſaltem inter initia ſimilis diarijs eſt. Protracta tamen inclinatione, ſuſpecta redditur, q̄uis putredinis indicia in pulſu adhuc non appareant: quippe, niſi vitioſus ſuccus penitus tranſpiret, neceſſe eſt, putrefiat. Ergo, vt trāſpiret, maiore iam auxilio eſt opus. Ac, ſiquidem vel puer vel ſenex ſit, ſanguinem detrahere non licet: inter has ætates, vbi robur ægro non deeſt, ſecanda vena eſt, etiam ſi plenitudinis ſigna non adſunt. Præ- F ſtat.n. vitioſi ſucci maiore parte emiſſa ad detergendas obſtructiones accedere: cum alioqui metus ſit, ſi obſtructionibus liberandis prius, quàm vacuaueris, ſtudeas, ne ipſas magis impingas. At ſoluunt quidem obſtructiones, quæ deterſoriam facultatem obtinēt, ſeu foris cuti ſint admota, ſeu intrò in corpus accepta. Periculum verò eſt etiam, ne, quæ foras trahūt, vnà cū ijs, quæ obſtruunt, ēt aliud quippiam attrahant: &, quæ ab interno ſurſum ferunt, aliquid ſecum in ijs, quæ in valis continent, rapiant. Quod ipſum ſi tenax ſit & craſſum, obſtructionē planè geminabit: ſin aliter, multitudine certe ſua non parum oīno nocebit. Cernimus.n. aliqñ, etiam quod multum eſt, cū ſimul totum confluit, obſtruendo hærere, infigiq; non minus, quàm ea, quæ glutinoſa ſunt & craſſa: quod ſi per meatus anguſtos ē tranſitus, multo profecto magis retineri. Quò igit & his iter liberum, & ijs, quæ foris admouētur, attractio tuta ſit, vtiliſſimum eſt corpus inaniſſe. Quin ēt fumoſa fuliginoſaq; ſuccorum excrementa, quæ trāſpirant, ſuccis ipſis imminutis pauciora reſtabunt. Quare inde quoq; minor reddetur febriis calor, ſic, vt foras tranſpirare, ſi exiguæ obſtructiones ſint, queat. Ergo, "cum ſuſpicio erit cutim eſſe ex obſtructione occluſam, (id quod tum ex eo conijcies, quod non fuerit in primæ acceſſionis remiſſione vacuatio ſatis magna, tum quod ſimilis ſibi perdurauerit remiſſio) ſi homo ex nulla manifeſta febricitauit cauſa, etiam certius argumentum obſtructionis habes: ſin ex euidenti aliqua cauſa G fieri poteſt, vt duæ ſimul coierint cauſæ: nam, ſi altera tm̄ cauſarum, nempe quam externa impreſſit, ſubeſſet, imminuta remiſſio fuiſſet cum ſenſibili alicuius expulſione. Haudquaq; igitur differēdum eſt ſanguinem ita laborātium mittere. ſ. tum ad virtutis, tum ad obſtructionis modi portionē. Diſcernetur aūt obſtructionis magnitudo ex ipſa magnitudine febris: vt quę ex maiore obſtructione maior, ex minore minor inciderit. Vbi uerò modice uacuaueris, haud multo poſt aut nutrimentum aliquod, aut pharmacū ex ijs, quæ detergeant, exhibebis. Sunt porrò non multa, quæ in febribus id præſtent. Sed, ſicut dictum prius eſt, in alimentorum rōne ſunt ptiſſana, & mulſa: in pharmacorum, oxymeli, & quæcunq; incoquere in mulſa licet, ceu calaminthā, & hyſſopū, & origanū, & ſerpillum, & irim, & apium. Verum hęc oīa iuſto ſunt calidiora, ideoq; febres accendunt, ita vtiq;, vt vinū. Oxymeli verò ſolū nec febres accēdit, & ſtrenue deterget ſic, vt ea, quæ glutinoſa craſſaq; ſunt, diſſoluat, & meatus obſtructos liberet. Porrò inter mulſam & oxymeli medium locum habet, quod Apomeli græce dicitur: cuius plurimus in Peloponeſo eſt vſus. Non immeritò, arbitror, & ſaccharum inter hæc numerandum. Ex hoc victu ſeruabis, quātum de febrili calore minuit. Etenim ſi tertio die mane videris minimum eſſe, qd' de febri relinquitur: ac "neq; putredinis humorum in pulſu nota ſubſit, neq; i vrina cruditatis: ſuſpecta verò hora, qua primo die febris occupauit, extra H meridiem ſit: audacter hoīem, quàm ocyſſime lauabis, longe ante ſextā horā. Abunde tn̄ ſit, ſi intra tertiam horam lauationem compleueris. Ad eundem modū, & ſi decimam horam ſuſpectā habueris, vſq; ad ſeptimam laues, licet: cum tres æquinoctiales horas quatuor've inter balneū acceſſioniſq; tp̄s interponi, abunde ſit ſatis. Debet autem in balneo corpus prius vnctum ac moderatiſſime frictum, mox detergeri extrinſecus, abluiq;. Sanè detergētium materiam expoſitam habes in cōmentarijs ijs, qui de medicamentis ſunt conſcripti. Deligēda uerò ſemper ſunt, quæ ad rem propoſitā ſint accommoda: quippe diſtincta in his ſunt, tum quæ magis, tum quæ minus, detergent. Sed & nunc exempli cauſa pauca dicemus. Moderatiſſime detergent tum erui farina, tum hordei, tum fabarū: præterea mulſa, quæ ſit aquoſa: magis verò, quàm hæc, iris, & panacis radix, & ariſtolochia, & mulſa, quæ mediocri eſt miſtura: veluti etiam hac magis, quæ meraciſſima eſt. Fit hæc, vbi miſta melli exigua eſt aqua ſic, vt liquatum mel exiguos cutis meatus facile ingredi poſſit. Poſſunt autem vel hac magis detergere tum ſpuma nitri, tum nitrum ipſum, tum aphronitrum. Si aūt nitrum, oportet, quod ex tenuibus partibus conſtet, cuiuſmodi Berenicium eſt: ſi verò lapidoſum ſit, vri id læuigari'que diligenter debebit: Mel autem puriſſimum, acerrimumq;, cuiuſmodi eſt Hymmetium. Eſt autē & ſapo ex ijs, quæ maxime detergere valeant. Atq; hæc ſatis multa detergentium materiæ exem-

pla

† Antiqui cod. addunt ἢ ποτὶ δες, i. vel madores.

In A.C. Græ. legit. ἐκφράττουσι, i. ſoluūt obſtructionē.

Ali. ἢ, i. vel.

A.li.4. f.1.t.1. c.33. fol.414. c

A.ibidem.g

Apla ſunt. Tempeſtiuum.n.eſt iam ad ea, quæ poſt balneum adhibentur, accedamus. Sunt aũt ea minime multa. Nam præter aquam, quæ parum apij incoctum in ſe habuerit, nihil his eſt offerẽdum, licet, quod inter balneum & ſuſpectas horas ſpatium erit, trium fore horarum conijciamus. Si verò circa veſperam, aut duabus horis citius, q̃ primo die, acceſſio inuadet, tum lauiſſe mane liceat, tũ cibaſſe, ſed tantum ptiſſanæ cremore. Deinde, ſi ſuſpectæ horæ nihil prorſus afferant, & lauare rurſus, ſi velit, licet, & cibare, ad eas, quas diximus, conſiderationes intento. Sin aliquid eueniat, & conferendum id eſt cum acceſſione, quæ primo die inciderat: & tum vrinæ conſiderandæ, tum pulſus ſunt: quæ omnia profectò mediocria apparebunt, vbi exigua relinquitur obſtructio. Quare ipſum & lauabis quarto die, & cibabis, ad iam dictas conſiderationes ſpectans: ſperabis q́; nihil quinto die ſuperuenturum. At, ſi magna obſtructio facta ſit, ea febris ex diariarũ genere non erit. Quare in proximum differatur librum, cum in hoc de diarijs tantum agere ſtatuerimus.

De Diarijs Febribus, quæ Superueniunt Cruditatibus ciborum. CAP. 5.

A.li.4.f.1.t.1. c.34.fol.414.h

QVoniam igitur ″ diariæ febres in propoſitis corporum temperamentis ſæpenumero etiam ciborum cruditatibus ſuccedunt, proximum fuerit de ipſis diſſerere. Ergo peſſima quidem in eiuſmodi temperamentis cruditas eſt, citiſſime q́; febrem accendit, in qua cibi in

B nidorulentam & fumoſam qualitatem corrumpuntur: quando ea, quæ in acidam vertit, vt râro* talibus naturis contingit, ita minus nocet. Dicemus autem de vtraque ſeorſum, incipientes ab ea, quæ ſæpius his incidit, & magis lædit. Ea eſt (vt diximus) nidoroſa quædam ac fumoſa: quæ vtiq; ſi aluus rubrica eſt, minus eſt noxia: ſin adſtringitur, grauis eſt. Siquidem ex adſtrictione eius vitioſæ* naturæ in febres prompte incidunt, ac potiſſimum cum neglecto conſilio in lectulo domi manendi, ad ſolita conuertuntur opera. Febricitant autem non nulli & ex ijs, quos diarrhœa ex cruditate male habet: quibus vtique non minime increſcit febrilis affectio & ex deſurgendi frequentia. Quòd ſi etiam roſio, aut dolor, aut calor immodicus in ventriculo & inteſtinis ſit, hinc vtiq; vel longe magis affectio febrilis increſcit. Eſt autem eorum, quibus clauſa aluus eſt, & quibus fluens, non eadem ſanatio. Itaque ẽt ſeorſum de vtriſque agetur. Apparebit.n. ſic tractantibus non ſolum quatenus differunt, ſed ẽt quantum ambobus ſit commune. Si igitur ea tantum, quę corrupta fuere, vacuata eſſe videntur, tum lauandum, tum nutriendum in remiſſione febris eſt, ſed ijs, quæ circa ventriculum ſunt, prius conſulto. Sin ita multa inanitio aut prius facta ſit, aut nunc etiam in homine duret, vt virtus iam defeſſa ſit, ſatius eſt omiſſa lauatione cibare, ſed conſulto prius ijs, quæ circa ventrem ſunt. Conſuletur ita laborantibus, ſi modo vacuatio amplius non duret, fomẽto*

*Al.rariſsime

*κακόχυμοι.

*ἐμβροχῇ.

C ex oleo & abſinthio: expedit autem tingi abſinthium, quo minus nidore offendat, feruenti aqua. Quòd ſi quis morſus, aut doloris ſenſus, in ventriculo adhuc ſuperſit, incingi illi peniculus poſt fomentum debebit, qui vel ſiccus & calidus ſit, vel ex oleo, in quo abſinthium incoctum fuit, madẽs, ac plurimum expreſſus. Satius autẽ fuerit, ſi nardini vnguenti, quod curioſe ſit factum, facultas ſit, ex eo peniculum eodem modo imbutum ventri incingere. Iam multo etiam ſatius ſit, ſi purpura marina is ſit: atque etiam longe optimum, ſi optima ſit Tyria: quippe tenuiorem adſtringẽdi vim habet tum ea purpura, tum optima nardus, ita, vt vis earum ſiccando, calfaciendo, ac robur inferendo, in corpora, quæ circa ventriculum habentur, alte penetrare poſſit. Quòd ſi os vẽtriculi (quod ſtomachum appellare ſolemus, abutentes nimirum appellatione) imbecillius ſit, ẽt tanta portione chiæ maſtiches in nardino tunſa, vnde ſordium craſſitudo exiſtat, madefactam ex eo purpuram imponemus. Eſto autem abunde calens talium quodque, cum primum imponitur: quippe, quæ

l.4.f.1.t.1. 26.fol.418.a

tepida ″ ſunt, omnia ventriculi firmitudinem diſſoluunt. Non autẽ te fugit ſolere me vnguenta calefacere in vaſe duplici, vtique coniecta prius in vas maius, aqua feruente: quando aliter calefactis vitiatur eorum facultas. Cæterum fluente adhuc aluo, vtilius eſt optimo recente q́ue melino ſimili modo, quo nardino, vti. Vtile aũt ad omnia talia eſt & maſtichinum. Non in poſtremis accommo-

D data ſunt eiuſmodi ventriculi affectibus & vnguenta ea, quæ ad gratiam delicatarũ mulierũ fiũt: hæc, inquam, pretioſa, quæ Romanorũ luxus videtur inueniſſe, appellationes q́; Romanas dediſſe: nominantur.n. tum ſpicata, tum foliata. Si verò, qui affligitur, cinctum non patitur, ſiue ob cõſuetudinem ſiue delicias cingi recuſet, licet, cerato idem efficias. Eſt aũt in eiuſmodi vſum optimũ, quod ex cera fit Tyrrhenica in vnguento nardino liquata, † cui poſt, q̃ refrigeratum eſt, ‡ aloes ac maſtiches molliſſimus puluis eſt admiſtus. Debet autẽ ſingulorum hic eſſe modus: Ceræ ac nardi partes pares: aloes pars octaua: ſic ẽt & maſtiches, vel (ſi placet) huius paulo aliquid plus. Quòd ſi cerato aliquid è ſumptuoſis his vnguentis admiſceas, præſtantius medicamentum habebis. Si aũt ventriculus intus vrẽ ita, vt affectus quidam plegmonæ ſimilis in eo conſiſtere videatur, vtilius eſt ceratum, quod ex melino conficiẽ. Sunt porrò alia medicamenta nõ pauca, alia quidem ex œnanthe, alia ex hypociſtide, & balauſtijs, & palmularũ carne confecta, quæ ventriculo tum refrigerando, tũ verò firmando, ſint idonea. Horum ergo, quod ad rem præſentẽ ſit commodiſſimũ, id deliges, ijs, quas memorauimus, cõſiderationibus intentus. Cibandi verò deinceps his ſunt: fluente quidẽ etiãnum ventre, polenta, & pane, quem græce Oxylipe vocãt: qui vtiq; minimũ aceti habeat, nõ ſicuti in dyſenteria & diutina diarrhœa præparare ſolemus. Inſpergere autem polentam debebis aliàs aqua calida vbertim: aliàs, vbi ſ. venter adhuc plus iuſto excernit, vel mali punici, vel pirorum, vel

*In antiquis ita legitur ψυχθείσῃ καὶ ξυσθείσῃ τῇ κηρωτῇ. i. cui poſt, quàm refrigeratum eſt ac deraſũ, & c.

malorum

malorum ſucco, potiſſimum cotoneorum. Quòd ſi iucundius laboráti erit, etiam decocto ex piris, E aut malis, aut myrtis, præparato polentam inſperges. Sin venter non amplius excernit, ſuffecerit tum alica ſimiliter ptiſanæ præparata, hoc eſt aceti habens pauxillum: tum ex ea ſine aceto ſorbitio: tum gallinaceorum teſticuli: & ſaxatiles ex albo iure piſces: præterea fructuum aliquis ex ijs, qui adſtringant, vel ſolus, vel cum pane. Hos verò vel magis ēt ventre adhuc fluente dabis. Quòd ſi appetentia careant ſic, vt cibos auerſentur, (incidit nanque id non paucis eorum, quos diarrhœa ex cruditate male habet) etiam de medicamento, quod ex ſucco fit cotoneorum, vnum aut duo cochlearia danda his ſunt: aut, ſi huius copia non eſt, eius, quod ex carne eorum componitur. Tradita verò eius generis medicamentorum compoſitio eſt in libris de tuenda ſanitate. Atque ita quidē in prima remiſſione, ijs, qui ex cruditate febricitant, ventre excernente, mederi conuenit. Si verò omnino venter aſtringitur, pertractatis prius præcordijs, mox toto ventre conſiderabis diligenter, num cibus in gracile inteſtinum, aut in colon deſcenderit. Deinde ægrum interrogabis, qua maxime in parte vel morſum, vel grauitatem ſentiat, qualesúe habeat ructus. Vbi ex his compertum habueris, in quaʹnam totius ventris parte nutrimentum conſiſtat, ſi in ſuperioribus partibus pendet, aliquid diatrion pepercon dabis, non medicamentoſi illius, ſed eius, quod in opere de ſanitate tuenda, ceu & ſimpliciſſimum, & ijs, qui cruditate laborarent, aptiſſimum laudauimus. Poſt deinde præcordia, omnem q; ventrem perfundes. Hoc verò, etiam ſi inferius deſcenderint, quæ vitioſa ſunt, facies, pluris minoris q; ratione id varians. Siquidem plus & temporis & perfuſionis exigūt ad præparationem eorum, quæ deinceps ſunt agenda, quibus in ſuperioribus ventris corruptū nutrimentum adhuc manet. Sin motum id notabiliter ad inferiora ſit, adiuuandum aut glande ſubdito, aut leui per inferius infuſione eſt, vtique, ſi morſus ſimul adſit, hanc mitigantibus: ſi flatus, hunc cōprimentibus: ſin neutrum fuerit, ex melle, aqua, & paululo olei id, quod ſubter infundetur, facientibus. Vbi verò vehementior morſus vrget, Sabinum oleum, in quo aliquid ſeui anſerini ſit liquatum, eſt vtilius: ſi verò eius copia nō eſt, gallinacei ſeui: ſin nec huius facultas eſt, caprini: quòd ſi huius quoq; penuria eſt, iniiciendum oleoparum ceræ eſt, potiſſimum clotæ. Flatus verò ſanandi ſunt oleo, in quo ruta, & ſemina, quæ flatus diſcutiunt, fuere incocta: cuiuſmodi ſunt apij, & cumini, & marathri, & ſinonis, alia q; id genus. Vacuata verò aluo, nutriendum protinus in cæteris quidem ijs, quos memorauimus, ſimiliter eſt, amotis tamē ijs, quę adſtringant. At, ſi quidem primo die ad veſperam hæc egeris, aut etiam noctis qualibet hora, etiam ſecundo die ſimilem adhibebis prouidentiam. In quo ēt, ſi planè deſijt febris, lauari hominem ſines. Ac, vbi in ſequenti nocte, quietus citra offenſam dormierit, ſanum iam hominem prorſus exiſtimabis. Si verò, qui cruditati ſucceſ G ſit, dies cum ſequente nocte febrem attulerit, veluti in ſecundo die, ita nunc & accurandus & nutriendus homo eſt. Si verò & nox tertiæ diei febrile quiddam paululum afferat, ne ſic quidem formidandum, ſed hos quoque poſtridie lauabis, nutriesq;, ac reliqua omnia in illis, vt ante definitum eſt, ad portionem exequeris. Sane mutationes crudi alimenti in acidam qualitatem nec incidere in eiuſmodi naturis cernuntur, niſi admodum raro, idʹque ex cibis, qui prompte aceſcunt: nec febrem accendere diariam, æque vt nec tarditas concoctionis: quando, ſicubi propter talem cruditatem febricitant, quibus amara bilis in temperamento abundat, obſtructionis & humorum putredinis ſuſpicio eſt. De qua poſtea diligentius definiam, cum de putredine agam. Nunc huic de diarijs febribus diſputationi hoc adiecto, ad alia tranſibo. Fumidus vapor ex tarditate cōcoctionis, aut cruditate, in qua ructus ſentiuntur acidi, nūquam excitatur. Quippe frigidi halitus abs talibus ſuccis aſcendunt, hiq; omnino pauciſſimi, minime autem vapores multi fumidi q; ac fuliginoſi: cum nec in ijs, quæ extra ſunt, aliter aut fumum edi aut fuliginem videas, q̄ fumum ex materijs (vt ita dicam) ſemiuſtis, fuliginem ex immodice aſſis vſtisq;: eſt nanque fuligo vapor terreſtris, fumus mixtio quædam ex terreſtri aqueaʹque ſubſtantia. Verum non eſt, quòd hoc loco audire expectes, aut quemadmodum ijs, qui tarde concoquunt, aut ijs, qui acidum ructant, ſit proſpiciendum: eſt H enim de his tractatio ad opus de tuenda ſanitate pertinens. Hic tantum earum cruditatum mentionem faciemus, quas febris ſubſequitur. Quoniam igitur diaria febris cruditates, quæ cum acido ructu ſunt non conſequitur: quæ verò ex putredine humorum oritur, ea quandoque ſequitur: non ſine ratione in eam tractationem, quæ de illis inſtituitur, diſtuli de his cruditatibus præcipere, ſed ne tunc quidē eo modo, quo in ſanitatis tuendę libris. In illis.n. diximus, quæʹnam per ſanitatē agenda ſint illi, qui cruditate laborat: hic verò, quæʹnam in ijs febribus, quæ cruditati ſuperueniunt.

ὀπωρῶν.

* Græce hypocondria. Linacer autem cum Celſo ſemper vertit præcordia.

* καθιστῶντες, eſt in impreſſis. in manuſcriptis μεθιστάντες.

ἀποφέρεσι.

A.li.4.f.1.t.1. c.34.f.415.a

Quo pacto, qui Diaria ex Bubone correpti ſunt, ſibi ipſis Conſulant, ac Diatritarios vocatos irrideant. CAP. 6.

DIcta mihi fermē ſunt de diarijs febribus vniuerſa: quādo, qui ex bubone febricitant, medicos, quid ſibi ſit agendum, ne conſulunt quidem, ſed, vbi tum vlceri, quod bubonis occaſio fuit, tū poſtea buboni ipſi proſpexerint, in remiſſione eius, quæ inciderit, acceſſionis lauātur. Ac, ſi quis tum diatriton vel nominet, omnes irridēt, ſcholaſticumʹq; appellant, naturaʹ(puto) ipſa intelligentes id tranſmittendum non eſſe, quod omnino non erit. Cenſent q; etiam in omnibus ijs, quæ ſenſum fugiunt, tales debere eſſe medicos, quales ipſi ſunt in ijs, quæ ſenſui apparēt. Porrò in omnibus tales eſſe, nihil eſt aliud, q̄ intelligere, quando ſit in tertio acceſſio futura, & quando futura non ſit.

Quin etiam

A Quin etiam,qui refrixerunt,aut vſti ſunt, aut fatigati, aut tale quippiam paſſi, poſtea verò febricitarunt,hi,vbi in remiſſione talem ſtatus quietem,qualis erat per ſanitatem, ſentiunt, ne tunc quidē eos,qui diatriton nominent,ferre poſſunt. Quod enim vſurpare ſæpe ſoleo,quemlibet priuatum, qui ſecundum naturam ſe habeat,quouis ſophiſta veriores opiniones habere,hoc etiam in diuiniſſima iſtorum diatrito videre licet, vt quæ ab omnibus,qui naturaliter ſe habent,ſit irriſa. Nuper.n. è plebe quidam,qui in ſplendida cœna prolixius ſibi epulis potu'q; indulſiſſet, venit domum errabundus,ac manu deductus.Cum autem ea,quibus grauabatur,in ventriculo eius fluitarent,omnia ea *vomuit:& per noctem quidem febricitauit.Dormiuit autem in magnam partem ſequētis diei. Poſtea ſurgens,ac paululum inambulans,lauit,riſit'que eum,qui ſibi diatriton manendam ſuaſerat: illo nanque authore etiam poſtero die inediam tolerare debuiſſet. Vt autem (res ipſa monebat,& ipſe ſua ſponte faciebat) lotus & modice cibatus, poſt ſomno deditus,eo'que inoffenſe fruens, mane ſurrexiſſet:ad conſueta q; redijſſet etiam in ipſa diatrito, in qua eum tolerare inediam oportuiſſet,ſi diatritarijs medicis paruiſſet,ita enim eos per iocum eleganter nominauit quidam:& quidem cum cœnatus iam ex conſuetudine homo eſſet:accedens facetus ille riſum excitauit,commemorās, quemadmodum eum, qui tertio ante veſperi vomuiſſet, oportuiſſet etiam biduo inediam ſiccum
B ac ſordium plenum tolerare, ad horas'que ſpectantem pro diatritariorum iuſſu decumbere. Sunt *ἄσης.
enim,arbitror, vel plebi non obſcura, quæ præter rerum euidentiam temere audentur. Atque inde merito alios medicos,alios græce Logiatros,id eſt verbis tenus medicos eſſe dicunt. Quomodo enim non iure hac appellatione cenſeantur,qui ea neſciant,quæ nemo è vulgo ignorat? Quomodo non meritiſſime irridendi carpendi q;, qui etiam, cum talia ignorent, Hippocrati ſe præponunt? Verum illorum ſtupiditatem ne Mercurius quidem ipſe cum Muſis ſanauerit.

De Curanda Diaria in Calidis & Humidis naturis, ac in Habitibus, qui ſunt Acquiſiti. CAP. 7.

ABſoluta verò in ijs naturis, quibus amara bilis redundat, (in quibus. ſ. elementum frigidum vincitur à calido, & elementum humidum à ſicco) de diarijs febribus diſputatione, ad aliud corporum temperamentum tranſeamus,quod nihil minus,quàm ſupra dictum,vitioſo eſt ſucco,in quo ſ.calidum præualet frigido, & humidum ſicco. Maxime enim omnium putredinis morbis
A.li.4.f.1.t.1. c.2.fol.411.c
hæc intemperies" expoſita eſt propterea,quòd per ipſam ſanitatem proxime putredinem accedit: veluti tum ex ſudoribus conijcere eſt, qui grauiter his olent, tum verò ex vrinis, deiectione, atque etiam ipſa reſpiratione.Etenim,qualis eſt hircorum,talis eſt & talium naturarum tēperies. Ideo'q; *ἐκπνοῆς, i. expiratione.
prompte eſt ex qualibet occaſione tum alijs multis morbis, tum verò febribus, corripi. Nam,qui
C hac intemperie ſunt,cum ſtipata cutis eorum eſt,effugere febrem non poſſunt:ſed nec, cum valentem cruditatem contraxerunt,aut peruſti {in Sole} fuerunt,aut tale quippiā aliud paſſi. Ac vitioſis quidem habitibus ſtipatio cutis plurimum eſſe incommoda ſolet. Ideo'q;,quibus amara redundat bilis,non minus,quàm qui ad putredinem ſunt proni, (Sepedonωδεις,id eſt putredinoſos Greci vocant) febribus ijs,quæ ex ſtipata oriuntur cute, patent. At ab nidoroſis cruditatibus, quæ humidæ & calidæ naturæ ſunt,(quas modo putredinoſas propterea vocaui,quòd ſucci facillime in ijs putreſcant) promptius læduntur. Nam de obſtructione quid attinet dicere? quam idcirco maxime febres accendere diximus,quòd putredinem in ijs,quæ non tranſpirant,corporibus creet. Verum de eiuſmodi febribus poſt agemus. Sanè diariæ omnes promptiſſime in iam dictis temperamentis accenduntur,id'q; ex qualibet earum cauſarum,quas modo in amara bili vitiatis naturis retuli: curationem'que perſimilem illis habent,ac in paucis omnino diſſidentem. Nam, cum hæ humidiores naturæ ſint,magis ferunt,quàm illæ,famem ſitim'que. Itaque minus læduntur hæ, ſiquando fame per diatritarios crucientur,ſi modo libera ipſis tranſpiratio non deſit. Atque idcirco balneum hi, ceu quod cutim eorum laxet, vel magis,vel certe non minus,quàm qui amara bili abundant, requirunt:ceu quod humectet,non requirunt. Quæcunque verò de eiuſmodi natura ſunt dicta,eadē
D de acquiſito habitu dicta eſſe cenſendum. Aliqui; enim, quibus boni ſunt natura ſucci, coeuntibus aliquando eodem tempore pluribus ſiccantibus corpus calfacientibus'que cauſis,in amaræ bilis vitioſum habitum mutantur. Da enim veniſſe hominem æſtatis tempore in regionem calidam & ſiccam: eſſe præterea eodem tempore ſtatum cœli calidum ac ſiccum: tum veſci eum cibis calidis ſiccis q;:cogitare quoque,ac triſtari,& vigilare, & iraſci, & quàm plurimum laborare: fieri autem poteſt,vt idem homo per id tempus venere ſit vſus frequenti, & in Sole maiore ex parte verſatus, & medicamenta,quæ ſiccent calfaciant'q;,biberit,veluti aliqui Theriacen, non nulli Ambroſiam, alij Athanaſiam,ſcimus enim profectò medicamēta à iunioribus medicis eiuſmodi nominibus vocari: Cui ergo omnia iam dicta per æſtatem contigerunt,hunc, neceſſe eſt, calidum & ſiccum reddiderint,ac propterea eo habitu,qui amara bili abundet,quamuis antea optimi ſucci fuerit. Itaque etiam ex omnibus ſupra dictis cauſis facile febricitauit. Ad eundem modum,& ſiquis naturaliter boni ſit ſucci, ac locum temperatum incolat: ſi illinc ſe in alterum locum, qui calidus ſit & humidus,veris tempore transferat, id q; ſtatu cœli calido humido q;: tum omni uictus ratione calida humida'q; vtatur: is quoque ſimiliter illis, qui natura ſunt putredinoſa, tum cæteris tentabitur morbis,quibus illi: tum febricitabit non ſolum alijs, ſicut illi ex ijſdem cauſis ,febribus, ſed etiam non minime diarijs,de quibus nunc inſtituimus.

Quæ

Quæ inter Diarias febres, in Acutas, aut Multorū dierū, promptius, ac facilius pertranſeāt. CAP. 8. E

A.l.4. f.1.t.1. c.2. fol.411.d

CVm verò octo intemperies in vniuerſum ſint, vt oſtēdimus, opportuniſſima ad febres eſt calida & ſicca: ac, niſi quis hanc, vt dictum eſt, cibet, ociſſime in ea mutatur diaria febris in acutam. Propinqua huic eſt, præſertim quòd ad febrem attinet, quamuis ad alia ſit deterior, calida intemperies & humida. Tertia ab his intemperies eſt ſimplex illa, in qua oppoſitio altera rectè ſe habet, vtique quæ ex humido & ſicco conſtat, in altera calidū exuperat. Quippe opportunior eſt hęc, q̃ cæteræ, quæ ſequuntur, tum vt omnibus ſupradictis occaſionibus lędatur, tum ex diarijs in † plurium dierum} febres tranſeat: nihil enim alienum fuerit eas ſic appellare. Huic proxima eſt, quę in calido & frigido debitum modum ſeruat, cæterum ſiccum elementū habet humido pręualens. Ab hac deinceps media oīum eſt, ſ. quæ mediocritatem in vtraq; oppoſitione ſeruat. Quatuor, quæ reliquæ ſunt intemperies, neq; facile febribus occaſione iam dictarum cauſarum patent: neq; diaria tentatæ, ſi inediam tolerant, in plurium dierum febres tranſeunt: Immo aliquæ ſaltem earum, vbi redundantiam humorum citra corruptelam contraxerunt, (cōtrahunt autem eiuſmodi intemperies aſſiduè) vtilitatem ex inedia ſentiunt: ac potiſſimum, quæ frigida eſt & humida: ab hac, quę humida eſt: tertio loco, quæ frigida: quarto loco, quæ ſicca eſt & frigida. Siquidem poſt diarias febres diſcuſſas, vbi coactus quiſpiam nulla neceſſitate eſt mirificam diatriton tranſmittere, alia quidem F nulla in frigidis temperamentis ex inedia febris excitabitur: lædetur tamen ipſe ſiccus & frigidus corporis habitus q̃; maxime, vt, niſi longo tempore, redire ad naturam, qui ea ſunt intemperie, non poſſint. Cæterum, ſi quod forte fortuna his adſit acquiſititium humorum vitium, fieri poteſt, vbi in fame & illoti per triduum cuſtodiuntur, vt ex diarijs in plurium dierum febres immigrent. At, quæ ſicca quidem corporis natura eſt, ſed in altera contrarietate temperata, ea in lōgioribus inedijs gracileſcit magis, q̃; quæ ſicca eſt & frigida: reficitur tñ facilius, cum idoneum nacta eſt victum.

Quo pacto Curatio, ac Victus ratio, inſtituenda ſit, cum Diſſidentes Indicationes in Diarijs febribus coierint. CAP. 9.

ENimuero eiuſmodi omnibus victus ratio alteranda eſt, multo profectò magis, q̃; ijs, de quibus primum omnium eſt dictum, nempe calido & ſicco, item calido & humido. Quippe, qui frigidus & humidus natura eſt, quoniam calido ſicco q̃; in vtraque intemperie cōtrariè eſt affectus, contrario nimirū vtetur victu. Melius tamē eſt non abſoluto ſermone/cōtrario/dicere, ſed ex ſolius temperamenti indicatione, quando ex eo, quòd eadem febri febricitant, non diuerſam, ſed omnino eandem ſortientur indicationem. Dictum nanque ſæpe numero iam eſt id, quod ſecundum naturam eſt, ſimilia ſemper poſtulare: quod præter naturam eſt, contraria. Siquidem, quod naturaliter ſe habet, cuſtodire: quod præter naturam eſt, tollere oportet. G Porrò febris omnis præter naturam eſt: ideo'que victus rationem humidam frigidam q̃; exigit. Temperamenta verò ipſa alias ſimilia, alias poſtulant contraria. Quæ enim vitio carent, ſimilia perpetuo, quippe quæ ſeruare expedit: quæ vitium habent (veluti in opere de ſanitate tuenda eſt dictum) alias ſimilia, alias contraria. Id q̃; merito accidit, cum nec ad vnguem naturaliter ſe habeant, quomodo enim eſſent vitioſi? nec prorſus præter naturam, quando, qui ſic attemperati eſſent, perpetuo ægrotarent. Ergo ſimilia deſiderant, tum in alijs, de quibus mox dicetur, tum verò in vlceribus omnibus: monſtratum enim id ſæpe numero iam in ſuperioribus eſt: contraria verò in eo victu, qui per ſanitatem adhibetur, veluti in libris de ſanitate tuenda, docuimus: ſed neque hæc perpetuo, ſed tum, cum corrigere intemperiem eorum ſtudemus. Quippe duplex nobis in ijs, qui ſani ſunt, finis proponitur: nempe vel corpus ſanum in priſtina eius temperie tueri: vel etiam hanc meliorem reddere. Sic igitur, arbitror, in ijs, qui diaria febri laborant, cibandis, vel vni febrili affectui contrarium, vel etiam ipſi laborantis intemperamento, deſumemus. In ea tamen natura, quæ haud dubie in medio temperamento eſt, ab ipſa febri contrariorum indicatione accepta, catenus humidum frigidum'que victū adhibebimus, quatenus ſiccius calidius'que, q̃; ante, iam redditum corpus apparet. Verum hoc tum perſpicuū, H tum indubitatum eſt. Reuertamur autem rurſus ad intemperatas naturas. Nam, quoniam eas (ſicut in libris de Sanitate tuenda eſt proditum) licet &, quales accepimus, ſeruare, licet & ad melius transferre, ſatius, arbitror, eſt, cum planè valent, non cum ægrotant, vel de ſe queruntur, victus illis rationem mutare. Gaudent enim naturæ conſuetis ſemper, vt & Hippocrates ‖ euidētiſſimis argumentis in libro de acutorum victu adſtruxit: & in omnibus, qui ſe ſecundum naturam habent, manifeſte apparet. Quòd nanque, qui ſibi iam diſplicet, extra cœtum eorum, qui ſecūdum naturā habent, ſint ponendi, id nemo, qui compos eſt mentis, dubitet: cæterum, ij an præter naturam ſe, an non naturaliter ſolum habeant, id vtiq; quis ęſtimandum duxerit. Atqui, ſi ex ipſa cōſuetudine indicationem aliquam ſumi conueniet, ſi quidem multo iam tempore intemperatas naturas cōtrario victu ei, quæ vicit, intemperiei cibauimus, ita ēt, & cum parum ex ſententia ſe habēt, faciemus: ſin minus, quæ ſimilia temperamento ſuadet, indicationem pręferemus. Ita verò & Hippocrates mihi ſentire videtur, vbi ait: ‖ Humidus omnis victus febricitantibus eſt idoneus, potiſſimū autem pueris, & alijs, qui ita cibari ſunt ſueti. Febricitātibus. n. inquantum febricitant, ex ipſa contrariorū indicatione humidus victus conducit: pueris, ex ſimilium. Eodem aūt modo & eam, quæ à conſuetudine præbet, quo eā, quæ ab ætate datꝛ, accepit. Nā & ętas, cum ex ijs ſit, quæ natura nobis inſunt,

Al. Vlceratis.

2. de Rat. Vict. in ac 20. & deinceps 7ª. q. 119. a

1. Aph. 16. Ex. ord. 8. h

ſimilem

A ſimilem ſibi victum poſtulat.Et,quæ à conſuetudine indicatio ſumitur,ſic ſumpta eſt,ſicut ea,quæ
ab ætate:quippe ſeruare quoque hanc iubet, perinde ac proprium ætatis tēperamentum.Itaq; etiā
nos tum ex oĩbus,quæ circa ægrū ſpectant,eius,quod conducit,inuentionē moliri: tum, q̃n indica-
tiones oēs ſecum conſentiant,& q̃n inter ſe diſſentiant,inſpicere ſemper conueniet. Oĩbus.n. con-
ſentientibus,vnam prorſus victus ſpeciem cōſtituemus: diſſidentibus verò inter ſe, quæ valentio-
res,ac plures ſint,præferemus ita,vt victus ſpecies,quam hæ præſcribant,præferatur,ſic tñ,vt ne cō
traria ſit neglecta. Porrò prælatio hæc alias vtriſque in vnius auxilij materiā miſtis perficitur,alias
ſeorſum ſumptis.Ac cōis quidem hæc ratio eſt omniū,quæ inter ſe cōplicatæ ſunt,contrariarū indi
cationum.Qūo aūt hanc ad vſum conferre oporteat, cum aliq̃n ipſi morbi coeuntes ſint contrarij:
aliq̃n morbus vnus ſit,ſed qui contrariam indicationē ſubijciat, aut naturali laborantis temperamē
to,aut ei,quod nunc acquiſierit:præterea ætati,& conſuetudini,& regioni,& anni tempori: in ipſa
particulatim tractatione oſtendā.Nunc ergo,cū propoſitum nobis hoc loco ſit vnicuique memora-
torum intemperiei generum idoneum inuenire victum,cōis,quem cœpimus methodi modus, ve-
luti ſub exemplo,examinetur. Pone.n.correptos febri eſſe duos homines in regione natos educa-
tos q; temperata:nunc in ea non eſſe,immo alterū in calida & ſicca, alterum in humida & frigida:
B præterea eoſdem diuerſo eſſe tum temperamento,tum natura,tum conſuetudine,tum ætate: ēt ſub
diuerſo (ſi placet) & anni tempore, & ſtatu cœli ægrotare,ſic,vt Alter calidus ſiccus q; natura ſit, ac
tali victus rationi in totum inſueuerit: præterea iuuenis ſit, & hyeme ægrotet, id'que in humida &
frigida regione,ac ſtatu cœli ſimili: Alter humidus & frigidus,ſimili victu aſſuetus, tum puer æta-
te,ac æſtate,in calida ſicca q; regione,ac ſimili cœli ſtatu laboret:Quæ'nam igitur in vtroq; horum
ſunt indicationes? Nempe,quæ à febricitando ſumitur,cōmunis amborum eſt, ac,quæ refrigerent,
humectent,deſiderans: reliquorum nulla eſt præterea cōmunis. Siquidem Priori & propter natu-
ram,& propter ætatem,quæ ſimili ſibi victu fuere aſſuetæ,ſiccioris calidioris q; tēperamenti cibus
idoneus eſt:idem'q; propter & anni tempus,& ſtatum cœli,& regionem conuenit:non enim, quæ
ab his ſuppeditatur,indicatio ſimilia deſiderat, ſed contraria: Alteri ex propoſitis, propter ætatem,
& naturam,& conſuetudinem,ſimilia ipſis exhibenda indicantur: propter ætatem quidem humi-
da,modice'que calida:propter naturam,& conſuetudinem humida,& frigida: propter regionem,
& anni tempus,& ſtatum cœli, contraria: quæ & ipſa nimirum ſunt tanto temperatis frigidiora &
humidiora,quanto regiones ipſæ ſunt calidiores temperatis & ſicciores.A conſuetudine.n.ſemper
eſt indicatio ſimilium,quoad ſ.ægrotant homines. At ab ætate, natura, regione, anni tempore, &
C ſtatu cœli,vbi temperata hæc ſunt,ſimilium ſemper præſidio*rum eſt indicatio, ſiue valeant homi-
nes,ſiue ægrotent. Contra ab intemperatis anni tempore, ſtatu cœli, & regione, contrariorum eſt
indicatio: cæterum ab ætate & natura non abſolute, ſed cum conſuetudine. Porrò nihil in contra-
rijs indicationibus tam conuenit expendi, q̃ magnitudinem † eorum, quæ ad indicationem coie-
runt. } Quā vtiq; in libris de ſanitate tuenda duplicem eſſe oſtendimus: alteram, quæ ex ipſorum,
quæ indicant, dignitatibus cenſeatur: alteram, quæ ex ipſorum (vt ſic dicam) proprijs ſubſtantijs
ſpectetur: quas ex conferendo cum mediocri, & quod ſecundum naturam eſt, accipiendas eſſe
teſtati ſumus. Niſi enim ita quis indicationum poteſtates examinet, nequeat ſanè menſuram vi-
ctus inuenire.Cum enim refrigerandum humectandum'que eſſe febris perpetuo indicet, reliquo-
rum verò quodq;,prout dictum eſt,vbi concors eorum indicatio eſt, nullum exhibetur negocium:
vbi diſcors, pro pluribus ac potioribus formari victus ratio debebit. Siquidem in modo propoſi-
tis, ex eo, quòd febricitant, communis refrigerantium ac humectantium indicatio præſtatur, non
tamen ex cæteris. Sed cuius tum ætas, tum temperamentum vnà cum conſuetudine, tum regio,
tum anni tempus,& cœli ſtatus,humectantia refrigerantia'que exhibenda indicant, hunc haud du
bium eſt non ſolum humectandum refrigerandum'q; eſſe,ſed etiam nec leuiter hæc,nec vtcunque,
D facienda eſſe, immo planè magnopere ac vehementer, omnibus ſcilicet indicationibus idem di-
ctantibus.Cuius verò reliqua omnia refrigerantem quidem humectantem'que victum, quemad-
modum & febris,non indicant,ſed contrarium ipſi,calfacientem ſcilicet & ſiccantem, vtique ambi
guitas pugna'q; indicationum inter ſe oritur:quo caſu magnopere opus eſt, tum numerum indica-
tionum,tum magnitudinem,ſimul conferas.Quippe,quæ à febri ſumitur,ea reliquis,q̃n omnes cō-
trarium faciendum præſcribunt,numero quidē inferior eſt: magnitudine tñ,quæ ex dignitate,aut
poteſtate,aut quomodocunque appellaſſe libet,ſpectatur,vtiq; ſuperior eſt, potiſſimum, ſi longe a
natura receſſit: quippe duplex tum magnitudo illi accedit, & quæ ex febris genere prouenit, quæ
omnibus eſt cōis:& quæ propria, ſua'q; ipſius eſt. Siquidem, & quia febris plus cæteris omnibus
ſolicitos nos habet:& quia,præterquam, q̃ febris eſt,etiam magnitudo illi notabilis acceſſit: idcirco
contrarias indicationes inducit,atque obumbrat. Sin parua fuerit, fas eſt reliquas omnes vnà con-
iunctas cū ea conferri,atq; expēdi.Ac,ſi quidē pares videantur,neq; febris indicatio præferetur ſic,
vt humectandum & refrigerandum ſit:neque etiam reliquorum ſic, vt calfaciendum ac ſiccādum
ſit:immo media victus ratio,vbi ita ſe corpus habet, eligēda erit. Sin altera indicatio exuperet, tan-
tum receſſiſſe à temperato & medio victu par eſt,quantum ea,quæ pollent,ſua contraria ſuperant.
Ergo tum exercitatum in his omnibus,tum natura prudētem, eſſe medicū conueniet, quò cuiuſq;
indicationis

*Quidam cod. græci habent, βοηθημάτων ut Linacer uertit. alij διαιτημάτων καὶ βοηθημάτων, i. uictus rõnũ, et præſidiorũ. alij διαιτημάτων ſolũ, ut et Aldinus: quæ melior lectio uidetur.

† Ita legēdum eſſe, vt Linacer vertit, tũ ex codicibus græcis, tũ magis ex libro tertio de ſanitate tuenda patet, vbi de hoc diffuſe tractatur. Neque enim legendũ eſt τῶν συμφερόντων, i. eorum quę conferunt.

indicationis poteſtate diligenter conſiderata,omnibus q́ȝ inter ſe collatis, vnam idonei victus ſum- E
mam,quæ laboranti ſit commoda,comparet. Ac diariarum quidem febrium indicationes ex his ge
*ſcopis. nẽribus capiuntur,raro'que accidit,(ſi alicubi)à laborantis virium modo:cum febriũ,quę pluribus
diebus affligunt, indicationes, tum virium reſpectum neceſſario adhibeant, (non enim leue in his
conſilium eſt, quod à viribus petitur) tum cauſarum, quæ ipſas excitant, exceptis tamen hecticis:
vtpote quas nulla accendit cauſa,quemadmodum nec corpus id, quod iam habitu calorem ignis in
ſe ſuſcepit,ſiue id lapis,ſiue lignum ſit. Illud nanqȝ cõmune cum diarijs habent, ꝙ videlicet nõ am-
plius fiant. Differunt autem in eo,ꝙ diariæ in leui(vt ſic dicam) affectu (κατὰ σχέσιν Græci vocãt)
calorem habent:hæcticæ in habitu,qui ægre ſoluatur. Licet etiam, dicas eã quoque, quæ à viribus
ſumitur,indicationem tum in reliquis omnibus morbis, tum in diarijs febribus, ſemper adhiberi:
nobis tamen in præſenti diſputatione opus ea non eſſe propterea, ꝙ ex prima quidem ratione non
indicet,ex accidenti verò indicet. De eo verò accidente in ſequentibus diſſeremus.

GALENI METHODI MEDENDI
ID EST DE MORBIS CVRANDIS F
LIBER NONVS

ARGVMENTVM LIBRI

Curandi ratio Febrium continentium: ac Ordo, & dignitas Indicationum,
quibus curatio vniuerſa continetur.

De Tranſitu Diariarum in alias febres,ac de ipſarum Perduratione. CAP. I.

τὴν τῆς θεραπείας μέθοδον.

Diariarum,ò Eugeniane,cura*tionẽ in libro,qui hunc præcedit,expoſui,totius,p
poſiti operis octauo. Eſt aũt huius febrium generis vnica acceſſio, vno pluri-
mum die ex ipſius ſaltem natura circunſcripta. Quippe, " quæcũque vel per A.lib.4 f.1.t.1 c.1 fol.412.g
medicorũ ignorantiã,vel ægrorum intemperãtiam,vel miniſtrãtium errorẽ,
in eiuſmodi febribus cõmiſſa in aliud ipſas genus transferunt,hæc ſuę naturę
ſponte nõ incidunt. Non.n.eſt profectò mirũ,ſi per ea,quæ delinquuntur,nõ G
ſolum porrigatᷣ,aut in aliud genus trãſeat,morbus quiuis,ſed ẽt, cũ prius non
eſſet,nunc excitetᷣ. Nã cum ijs,qui integri ſunt,delinquere nõ ſit tutũ, haud-
quaquã id ægris ſine diſcrimine contingat. Reliqua verò cum ſint genera duo,(veluti in libro de fe
brium differẽtijs eſt oſtẽſum) alterũ ex humorũ putredine naſci docuimus:alterũ,quod iam ſolidas
animalis particulas occupauit,hecticũ noĩant. Tranſeunt ſæpe aũt diarię febres,veluti ſuperius oſtẽ
dimus,in vtrũqȝ genus,niſi quis eas cõmode tractet. Veluti aũt in cæteris rebus oĩbus,quæcunque
vno genere comprehenſæ ſocietatẽ in naturis habẽt,ac propterea mutuo in ſe tranſire valent, tertia
quædã formula in tranſitu ipſarũ exiſtit,quę neutrius extremitatũ formã planè exhibet: ita nimirũ
& in diariarũ febrium tranſitu imagineris,licet,alterum quoddã genus in trãſitu exoriri,quod neu
tri extremitatũ ſit idẽ. Ac primũ quidẽ de hoc diſſerendũ eſſe mihi videtᷣ:quò,ſicuti reliqua, ẽt ip-
ſum tũ protinus noſcatᷣ,cũ incidit:tũ ſic inhibeatur in primo ortu,ne aut ęgre ſanabile,aut inſanabi-
le poſt,q̃ȝ auctũ eſt,euadat. Cęterum,medium id cum inciderit,nec noſſe ij poſſunt, nec ſanare, qui
extremitatum,quarum eſt mediũ,ſpeciem ignorãt. At tibi,qui præſertim nõ ſolum diariarum, ſed
etiam reliquorum duûm generum, notas intelligis, vbi vel diariarum notæ aliquatenus ſunt alie- H
natæ, vel reliquarum notæ ſimul apparent, haud difficile fuerit iam tranſitum ſuſpicari. Ergo ex
aduſtione, cruditate, laſſitudine, vigilia, animi perturbatione,vel bubone, qui ex euidenti aliqua
ſit cauſa, nunquam ad tertium vſque diem progredietur febris acceſſio,niſi quid delictum circa la-
borantem ſit. At,quibus ſtipatio febris occaſio eſt,ijs etiam vltra hos porrigi acceſſio poteſt. Nam,
quoniam ſtipatio "vel obſtructis exilibus meatibus,vel conniuentibus, vel etiam corpore ipſo im- A.li.4.f.1.t.2. c.1.fol.416.d
moderatius denſato accidit, merito, arbitror,diximus ex frigore & balneis, quæ vel contactu refri-
gerent, uel facultate: præterea pharmacis ſimilis generis: pari modo ijs, quæ cutim ſiccent, veluti So
le feruente:nec minus etiam ijs,quæ denſent,veluti dura cum ijs,quæ frigefaciant,frictione: & de-
tineri intra corpus ceu fumida fuliginoſa'ue excrementa,& ab ijs febrem accendi: Verum ex his
denſationem quandam corporum ipſorum fieri, ac veluti exiguorum meatuum conniuentiã: ob-
ſtructionem verò vel propter glutinoſos,vel craſſos,vel copioſos ſuccos incidere: Quin etiã febres,
quaſcunqȝ vel conniuentia meatuum,vel recens corporũ denſatio excitant, has & deſiſtere poſt pri
mã acceſſionem,ſiquis recte eas tractet,& vere diarias tũ eſſe,tum appellari: at, quæ ex obſtructio-
ne creantur,ſi hæc puſilla ſit,ſolui ipſas quoqȝ ſimiliter,vt alias diarias, ſiquis eas legitime ſanet: ſin
valenter impacti humores ſint ſic,vt valentius aliquid, quod eos eximat, deſiderent, eas febres por-
rigi vltra vnum diem neceſſe eſt, ac diariarũ febrium genus videri egreſſas. Quomodo enim dici
vltra

A vltra diaria febris poteſt, quæ in tertium vſque diem extenditur, quando ex ipſa nominis ratione in ſecundo eam deſiſtere par erat? Dictum enim ſupra eſt vigintiquatuor horas eſſe ſic appellatæ diei ſpatium, vtique vt cum nomine diei nox quoque vnà comprehendatur. Atqui, ſi neque humor putreſcens ſubſit, nec corpus ipſum febrilem calorem, vt habitum, ſuſceperit, à duobus generibus diuerſum ſit. Aut ergo aliud præter tria iam dicta genus eſſe in prima febrium diuiſione dicendū eſt: aut appellatione pro nihilo habita diarias ipſas nominare oportebit. Neque enim profectò de ſubſtantia ipſa talium febrium eſt diariæ vocabulum: verum conuenienti nomine deſtituti, clarioris ſimul breuioris q; doctrinæ gratia, ab eo, quod ſæpius eis accidit, nomen indidimus. Ac natura quidem eadem his eſt, quæ diarijs, nomen autem non idem.

Quæ ſint Febres, quæ Synochi appellantur, & quæ ipſarum enumerentur inter diarias. CAP. 2.

SIquidem, in quibus vna acceſſio ab initio ad finem perpetuo manēs, in multos dies porrigitur, eas febres ſynochos, id eſt continentes, appellant, non illi quidem græco nomine vſi, cæterum ſolœciſmum committendum potius rati, q̄ formam ipſarum ſine nomine linquendum. At non, ſicuti idea vna eiuſmodi febrium eſt, à qua ſynochos eas nominant, ita & natura ſimplex vna q; eſt. Quædam nanque earum manifeſtam habent putredinis notam: quædam prorſus nō habent, quas B nimirum ex diariarum febrium genere eſſe diximus. Cum enim acceſſionis re*miſſio ex feruentiū humorum tranſpiratu contingere ſoleat, non" tranſpirant autem in vehementi ſtipatione, neceſſe eſt multorum dierum fieri acceſſionem. Igitur, vbi in tali febri nulla ſubeſt occaſio, quæ alterius acceſſionis principium excitet, vltra hoc, quòd multorum dierum febris eſt, nec inuaſionem alicuius † febrium ſignificationis}-facit, ſed permanet ab initio ad finem vna febris, quæ nec quotidianæ, nec tertianæ, nec quartanæ notām præferat. Cæterum, cum me audis dicentem, vbi vehementer ſtipata corpora ſunt, cohiberi intra corpus febrilem calorem, non ita factam prorſus dēſitudinem putandum eſt, vt nullum ex ijs humoribus, qui tenuati admodum ſint, effluere foras ſinat: cum nec, ſi de oſſibus ita dixeris, id verum ſit, nedum carne & cute. Verum, cum à feruentibus humoribus vapor attollatur plurimus, effluat autem foras exiguus, hunc, qui relictus eſt, febrem ſeruare eſt neceſſe, neque id modo propterea, q̄ ipſe manet, ſed etiam propterea, q̄ quæ proxima ſunt, adurit.

A.li.4.f.1.t.2. c.43.fol.425.b

*παῦλα. al. διάλειμμα.

† ἐπισημασίας.

*ἐπισημασίαν.

Quo pacto Febris Continens cum putredine, aut ſine putredine oriatur. CAP. 3.

QVoniam igitur ex duobus his ſeruari febris poteſt, & q̄ totus vapor non tranſpiret, & q̄ idē vapor ea, quæ contingit, etiam excalfaciat, neceſſe eſt tres eſſe in ſynochis febribus differentias: nempe vel pari permanente magnitudine ea, quam in prima acceſſione ſummām ha C buit: vel adijciente ſemper exiguum aliquid, diminuente'ue: atque hæc vel æqualiter faciente, vel inæqualiter. Ac, ſi quidem, quod accenditur, ei, quod tranſpirat, par fuerit, nec augeri, nec minui febrilis calor cernetur, ſed perinde ſibi ſimilis permanebit, ac ſi nihil illi prorſus adijceretur, aut demeretur. Quippe ad æqualitatis cuſtodiam, nihil intereſt, ſeruetur'ne eadem aſſidue ſubſtantia: an ei, quæ vacuatur, par ſit ea, quæ adijciatur. Verum, ſi altera earum vicerit, vtique ſi, quæ vacuaī, minui febrem neceſſe eſt: ſin, quæ adijcitur, omnino increſcere. Sed nec illud ſanè quēquam latet, q̄, cum ex febribus altera magis minus've, q̄ altera, tum augetur, tum minuitur, id ob exuperantiæ imparitatem neceſſario accidat. Nam, vbi aliàs ampliore mēſura, aliàs minore, vel febrium generatio, vel tranſpiratio exuperat, nec ijs, quæ augentur, omnibus par eſſe auctio: nec ijs, quæ minuunī, demptio, omnino poteſt: immo plurimam eſſe tum exceſſus, tum defectus, differētiam eſt neceſſe. Atq; vnum quidem hoc (ſiue genus, ſiue ſpeciem, ſeu quiduis aliud appellare libet) συνόχων, id eſt continentium febrium eſt, quod'q; ex eadem cum diarijs natura conſtat. Alterum eſt, vbi in omnibus vaſis, ac potiſſimum maximis, æquabiliter ſucci putreſcunt. Eiuſmodi febrium in gracili & frigido corpore neutra conſiſtere ſolet: ſed plurimum in ijs, qui ſanguine abundant, & corpulēntis, gigni cernuntur: quando nec obſtructio citra putredinem excitare febrem valet, niſi id, quod trāſpi D rat, & copioſum ſit, & calidum: nec humorū putredo in omnes, quę inter inguina & alas interſunt, venas æquabiliter ac cito porrigi in frigido habitu poteſt. Debent enim { ſemper } quæ putreſcūt, tum calida humida'que eſſe, tum verò difficilem tranſpirationem habere. Eo'que fit, vt nec in frigida ætate, nec in frigido corporis temperamento, ſiue id ab initio conſtitit, ſiue modo frigidum ſit factum continēs excitetur febris: Sed nec in gracilibus, vel qui raro ſunt corporis habitu: Immo tum ætate, tum natura, tum acquiſititio temperamento, quæ calida ſint, ac præcipue ſi & carnoſus, & bono ac multo ſanguine affluens, & denſo corpore æger ſit, aut etiam calidis excrementis refertus. Proinde fit, vt, qui ita febricitant, ijs & pulſus maximus ſit & æqualis, & vehemens: quibus etiam arteriæ hābitus, nec durior, q̄ pro natura, eſt, nec mollior, celeritatis tamen frequentiæ'q; eò peruenit, quò febris ipſa magnitudinis. Atque hæc quidem ambarum ſunt communia: alteri verò priuatim putredinis inſunt notæ, id'que tum in lotio, tum pulſu, tum caloris ingrata qualitate.

*πολυσάρκοις.

*σύστασις, i. cōſiſtentia.

Adoleſcentium Duorum Curatio, quorum alter Continente ſine putredine, alter cum putredine, febricitabat. CAP. 4.

AC tibi exempli cauſa redigā in memoriā adoleſcentes duos, quos vnà mecū vidiſti. Erat alter eorum liber, & palæſtræ peritus: alter ſeruus, haud inexercitatus ille quidem, cæterū in palæſtra parum vehemēs, nec tñ ad quotidiana, quę ſeruū deceant, tum exercitia tū opera tractanda, non idoneus.

idoneus. Porrò liber continenti citra putredinem febri laborauit: ſeruus continenti cum putredi- E
ne. Horum vtrique quæ'nam ſit adhibita curatio, non intempeſtiuum dictu nunc arbitror, quãdo quidem in exemplis exercitari, quiduis diſcentes maxime expedit: neque enim ſatisfaciunt ad exactam cognitionem vniuerſales methodi. Sunt autem exemplorum ea pro potioribus habenda, quæ ipſi oculis vſurpauimus: quando, ſi omnes, qui docere ſcribere'ue aliquid ſunt aggreſſi, ea prius operibus oſtendiſſent, prorſus paucula quædam falſò dicerentur. Nunc verò plerique alios docere tentant, quæ nec ipſi vnquam fecerunt, nec alijs oſtenderunt. Cęterum vulgus medicorum, nihil miri eſt, ſi contemptis bonis moribus, opinioni ſapientiæ magis, quàm veritati, inhiat. Verum non ſic fuit ratio noſtra. Non enim heri, aut nudiuſtertius, ſed ſtatim ab adoleſcentia, philoſophiæ ſtudio capti, primum nos ad eam contulimus: Mox patris euidenti inſomnio moniti ad medicinæ ſtudium excolendum venimus, ac per totam vitam operibus magis, quàm verbis, vtrique ſtudio incubuimus. Quo minus mirum eſt, ſi, in quo tempore alij totam vrbem ſalutando luſtrãt, & cum diuitibus cœnant, ac eoſdem comitantur, hoc omni nos ſedulo laborantes, primum quidem omnia, quæ veteribus pulchre ſunt inuẽnta, didicimus: mox eadem opere tum indicauimus, tum exercuimus. Ergo, qui palæſtræ peritus iuuenis erat, vbi febricitare hora prima noctis cœpiſſet, poſtridie eum mane circiter horam diei tertiam vidimus. Cum autem inueniſſem febrem F
admodum calidam, ſed pulſus" æquales, & maximos, & celeres, & frequentes, & vehementes: tum A.l.4.f.1.t.2.
caloris qualitatem, quæ tactum minime morderet: iam verò & vrinas tum craſſitudine, tum colo- c.44.f.425.d
re, à naturali habitu non multum alienas: audiens præterea hominem circiter triginta dies exercitationis conſuetudinem intermiſiſſe, pridie tamen exercitaſſe ſe vehementius, cæterum non multum: ſumpſiſſe autem ſolitos cibos, atque eos concoxiſſe, quamuis tarde & ægre, vtpote cum febris veſpere occupaſſet: cum interim rubicundus plenusq; homo appareret, atque etiam plenitudinis ſenſum ſe percipere diceret: faciente interim quodam eorum, qui aderant, de vena ſecanda mentionem: viſum nobis eſt eius auxilij conſiderationem in aliud tempus remittere, ſimul vt certius ſciremus, cuius generis febris eſſet: ſimul neceſſario propter eam, quæ præceſſerat, concoctionis tarditatem. Cum autem veſperi ſimilem vigorem tueri febris eſt viſa, ceu nihil ſenſibiliter remittens, ſuſpicio iam erat ſynochon eſſe, hanc'que ex obſtructione, & ſanguinis abundantia, & prę carnis copia ſtipatione. Ac, cum parem magnitudinem per totam noctem febris ſeruaret, poſtero die viſum eſt medicis omnibus, qui eum inuiſerant, ſanguinem eſſe mittendum. Diſcordia verò orta de tempore: & vincentibus, qui id in ſequẽtem diem differendum ſuaderent: febris per totum eum diem euidenter viſa eſt vigorem ſuum augere. Mox tertia ſequente nocte, alia quidem ac- G
ceſſio minime incidit, quæ primæ ad portionem reſponderet: erat tamen æſtus ipſe laboranti intolerabilis: vrgebat'que cum tenſio totius corporis, vtpote repleti, tũ capitis pulſatio: atque ob hæc grauis vigilia, iuuene in aliam aliàs ſe figuram iactante, Itaque, cum vltra ferre non poſſet, hora noctis circiter octaua mittit ad me miniſtrum, rogatq;, ad ſe ocyus veniam. Ipſe annuo, atque abeo, inuenio'que febrem calidiſſimam, pulſumq;, qualem prædixi. Quoniam autem nec in hoc, nec in lotio, nec in ipſa caloris qualitate, indicium aliquod humorum putreſcentium apparuit, optimum factu viſum eſt venam incidere ante, quàm putredo inciperet. Aufero itaque ab homine eouſque de induſtria ſanguinem, quoad animo linqueretur, maximum planè vbi valentes vires ſunt, continentis febris remedium: id quod tum ratione, tum experientia didici. Primum nanque in contrarium ſtatum agitur corpus, celerrime ex animi defectu refrigeratum. Hoc verò nemo inuenire poteſt, neque quod ipſis ægris, neque quod naturæ, quæ animantes gubernat, iucundius vtilius'ue ſit. Poſtmodũ in eiuſmodi corporibus neceſſario ſuperuenit alui deiectio, non nunq̃ etiam bilis vomitio: quas res ſtatim à toto corpore madores ſudores'ue excipiunt. Quæ nimirũ oĩa, cũ huic quoque contigiſſent, protinus febrem extinxerunt ſic, vt quidam ex ijs, qui aderãt, iugulaſſe me febrem per iocum dicerent: vnde oẽs riſimus. Verum, quò narrationem oẽm abſoluam, nihil mali erit paucu- H
la, addidiſſe. Poſt duas nanq; à ſanguinis miſſione horas paulo nutrimenti dato, ac iuſſo quieſcere, diſceſſi. Quinta verò hora reuerſus, tam profundo ſomno indormientem inueni, vt tangentem me prorſus non ſentiret. Cum verò & miniſtri adeo illi altum ſomnum fuiſſe dicerent, vt nec, cum madores eius abſtergerent, expergiſceretur, ſuaſi ita facerent: eſſe nanque hominem iam prorſus à febri liberũ. Reuerſus aũt & decima rurſus hora, ẽt nunc dormientem inueni. Egreſſus aũt iterum ad alios viſendos ægros, redeo hora prima noctis, non tamen, vt ante, tacens, ſed voce de induſtria ſublata, quò ægrum à ſomno excitarem. Quod cum ita accidiſſet, vbi ſolo ptiſſanæ cremore ipſum nutriui, abij. Cuius modum poſtero die augens, tertio lauatum dimiſi. Ac, quæ ad hunc pertinebant infirmum, ita ſunt geſta. Quæ verò ad alterum, nunc dicam. Is, cum toto die multum laboraſſet, deinde lauatus paucula comediſſet, cœpit nocte febricitare, totum ẽt continuans ſequentem diem. Hunc nos poſt ſecundã noctẽ vidimus, in cæteris quidẽ oĩbus iam dicto iuueni ſimiliter affectum, verũ putreſcẽtium humorũ euidẽtes præbentem notas. Itaq; vena quoq; huic protinus inci-
ſa vſq; ad animi" defectũ vacuauimus. Poſt id, idoneo interpoſito ſpatio, cibauimus primum mulſa: A.ibidem.c
deinde vna interpoſita hora, ptiſſanæ cremore. Atq; hęc oĩa intra quintam acta ſunt horã. Cum aũt ſimilis ſibi perſeueraret febris, ſynochon eã fore ex putredine expectauimus. Itaq; accidit. Quippe cum

A pe cum eam ſecunda noctis hora pari magnitudine cerneremus,tertiæ diei acceſſionem, futura'ne eſſet,an ſecus,diligenter obſeruare volebamus:cuius in ſeptimam horam noctis ſuſpicio erat.Itaq; cum ſummo mane ſuperueniſſem,inueni,quod expectaram. Nam nec tertiana inciderat acceſſio: febriſq; remiſſior paululo,q̃ veſperi fuerat,apparuit. Vt autem rurſus hoīem meridie vidi:eratq; iam certiſſimum,& febrem decreuiſſe,& ſynochō febrē eſſe,ſed quæ{aſſidue} decreſceret: ſatius viſum eſt tum quoq; hoīem ſimiliter nutrire. Quarta verò exacta nocte, manifeſte minor ēt quarto die erat. Quo rurſus quoq; ad eundem modum homine cibato, aduertimus tum illo die toto,tū, quæ hunc ſecuta eſt,quinta nocte magnitudinem remittere ſic,vt quinto die liquido planè appareret minor eſſe febris,q̃ ante.Itaq; ad portionem minuentis ſe febris,vrinæ quoq; concoctio,pceſſerat.Eratq; haud obſcurum ſeptimo(id quod factum eſt)finiendam.Hanc igitur planè continentem ex humorum putredine febrem,& quæ aſſidue decreſceret,vidimus.Multas verò alias contīnētes conſpeximus, † quarum aliæ creſcentes:aliæ ſimilem tenorem ſeruantes erant(illas Epacmaſticas, has Acmaſticas vel Homotonus Græci vocant:)aliæ,ceu quam modo memorauimus, decreſcentes,quas Paracmaſticas dicunt. Aliæ rurſus in primo die putredinis notas habuerunt:aliæ in tertio, aut certe ad ſummum quarto,idq; aliâs medicorum ipſorum inſcitia, qui ſanguinem non miſerāt,

B aliâs laborantium ipſorum timiditate. Siquidē eorum, qui ex ſola obſtructione febricitarēt,nemo in putredinis febrem incidit,qui prius ſanguinem miſerat. Quem,vbi valida virtus ſubeſt, & ętas permittit, vſque ad animi defectum mittere expedit:vbi horum alterum non ſatis rn̄det,tutius,eſt quantum ſatis viſum fuerit,tn̄ principio detrahere:quod defuit,iteratione ſupplere. Etenim hoc præſidio omiſſo,qui ita febricitant,in ſummum diſcrimen veniunt,niſi ſi eos vel virium robur,vel

A.li.4.f 1 t.2. c.4.f.417.c largum ſanguinis*pfluuium,vel ſudor copioſus,ex manifeſta pernicie eripiat. Et tn̄ non nulli ex medicis ſunt, qui, tametſi manifeſtiſſime vident naturam ſanguinis profluuio nō paucos eorum,q ſic periclitentur,ſeruare,tn̄ ſanguinis miſſionem fugiāt,nullā nec experientiam,nec veram rōnem ſecuti. Cæterum hos mittamus,diſputato præſertim contra illos abunde vno integro libro,qui eſt de ſanguinis miſſione contra Eraſiſtratum ſcriptus:ipſi verò ad propoſitum reuertamur.

† τοὺς μὲν ἐπακμαστικοὺς τοὺς δὲ ὁμοτόνους ἢ ἀκμαστικοὺς, ἢ ὅπως ἄντις ἐθέλοι καλεῖν. ἐνίους δ' ὥσπερ καὶ οὗτος ὁ προειρημένος, παρακμαστικοὺς.

De Ratione curandi Continentes Febres per Venæ ſectionem & Frigidæ exhibitionem. CAP. 5.

ERat verò in pn̄ti diſputatione propoſitū de ijs febribus diſſerere,quæ ex ſtipatis p obſtructionem meatibus oriuntur. Quas,ſi ſine putredine conſiſtant,ex diariarum eſſe genere dixi : ſin ijs putredo aliqua vel ab initio ſtatim,vel poſtmodum ſuperueniat,vbi in oībus venis,ac præcipue magnis ea conſiſtit,continentes excitari febres:vbi in vnica animalis parte febres, quæ certo ambi-

C tu accedant. Verum de his poſtea. Quòd autem & bis,arbitror,& ter,& ſæpius, iterumq;,dicendū eſt,qui ita laborant,ſi recte curabuntur,ijs ſanguinis miſſio eſt adhibēda:qn̄, quibus corpus ex ſuccorum abundantia inhabile ad tranſpirationem iam redditum, tm̄ caloris congeſſit,vt inde iam febricitet,ijs tantum ſanguinis eſt detrahendum,quantum vires tolerant. Pro certo quoq; habendū, niſi ijs,qui hoc per naturam ſunt habitu,id adhibeatur præſidium fore,vt vel ſuffocentur, vel certe ſyncope prehendi oīno periclitentur,niſi(vt dictum eſt)eos vel virium robur,vel plurimus ſudor, vel largum ſanguinis profluuium,à morte vindicet. At illud vel me tacente conſtat,ijs præſertim qui librum de plenitudine ſtudioſe perlegerunt,quanq̃ & nunc quoq; à me dicetur,non eſſe nunc nobis de ea abundantia ſermonem,quæ ad virtutem comparat,(quippe quæ nec ſic obſtruit venarum ora,vt refrigerationem prohibeat nec tunicas earum diſtendit,nec ruborem nec tumorē inuehit,multoq; minus vel carnis vel cutis tranſpirationem moratur) verum de ea,quæ cōtineri à vaſis vltra non valet:quæq; ob id ipſum tum perrumpere vaſa,tum recludere ſolet : reliquaq; modo dicta ſymptomata inducit,obſtructionem,diſtentionem,tumorem:ruborem : de hac,inquā,mihi oīs ſermo tum habitus eſt,tum verò nihilo minus habendus. Siquidem copia hæc,dum bonitatem ſuā ſeruat,vt pariter augeri cum robore virium eſt nata,ita, ſiquando has grauat, nec de cætero auge-

D bitur,& bonitatem naturæ amittet . At,ſi † naturalem ſemel bonitatem amiſerit,}fieri nequit,vt non putreſcat:quandoquidem nec aliud vllum ex ijs,quæ foris ſunt, humidum calidumq; corpus manere impuireſcibile cernimus.Ergo feſtinare ad ſanguinem detrahendum oportet, quo v*enarum natura ex tranſpirando ventilandoq; naturalem temperiem ſeruans,humoribus eo, quo inter initia,modo dominetur:quando,ſi ad intemperiem verſa laborabit,metuendū eſt,ne hi putreſcant. Excitatur aūt intemperies in ea ex febris calore. Quem,ſiqn̄ rudis quiſpiam medicus auxit, nō vacuata ſtipationis cauſa,in incei to reliquum omne remedium eſt . Vbi nanque emitti abundantia poſtulat,calor autē refrigerari,pugna diſcordiaq; inter ipſa ſanandi oritur remedia, ſcilicet ijs,quæ refrigerent, quamuis temperiem naturæ concilient,ſaltem abundantiam intra corpus detinētibus: quæ verò rareſacienda cute hanc educant,omnibus calfacientibus, ſic,vt,ſi abundantiam emittere velis,febrem augeas:ſi febrem refrigerare,abundantiam moreris. In hanc conſilij inopiam deueniunt,qui ſtatim à principio non vacuarunt, Eraſiſtrati perſuaſione inducti : qui nec ſpontanea ſanguinis profluuia potuit imitari. Optimum igitur factu eſt(id quod nos ſemper in re quaq; facere vidiſti) ſtatim non numero dierum,ſed vni virium robori, in febribus eius generis attentum eſſe:quippe quod ſi ſeruatum eſt,non ſolum ſexto ſeptimo'ue, ſed etiam ſequentibus diebus ſanguis eſt mittendus. Quòd ſi curare aliquando infirmum cogeris,cui non ſolum antea ſecādæ venæ

† τὸν ἐκ τῆς φύσεως κόσμον ἀπολέσειε.
* τῶν ἀγγείων i.vaſorum.

remedium prætermiſſum eſt,ſed nunc quoq; vel per medicorum ignorantiã,vel ipſius laborantis E propinquorum'ue eius timiditatem procedente tempore mittere ſanguinem prohiberis,ad "frigidam exhibendam accedes,ſed diligenter ante diſcernens,quantum ex ea nocumentum contingere poſſit. Nam,ſi id aut exiguum erit,aut nullum,offerenda potui eſt,quæ prorſus ſit gelida, quãtum bibere ægro libet:quinimmo magis id audebis,ſi frigidæ potioni inſueuerit. Sin magnum timetur incommodum,ab hac quidem abſtinendum,atq; alijs auxilijs,quibus obſtructio eximatur,& abũdantia vacuetur,& febris feruor deferbeat,vtendum. Porrò incommoda, quæ frigidam potionem intempeſtiue immodiceq; exhibitam ſequuntur,in his conſiſtunt, quòd lentos craſſosq; † humores,ſiue hi obſtructiones,ſiue putredinem,ſiue phlegmonẽ:ſiue,qualis eryſipelas, aut ſcirrhus,aut œdema eſt,affectum creauerint:attenuari digeriq; prohibent. Ergo,quoties ex his febris accenditur,atque ad eos vacuandos frigida data non conducit,ad præſens quidem non paruum affert leuamen propterea,quòd iam accenſam febrem extinguit:verum,cum cauſa eius adhuc perſtet, aliam denuo accendi eſt neceſſe,atque ea,quæ præceſſit,non nunquam difficiliorem, propterea, quod denſatum ex frigida corpus eſt. Atque hæc vna noxæ ſpecies eſt minime contemnenda. Altera talis ẽ. Multæ laborantis imbecillæ particulæ,ſiue ita ſe ex naturali intemperie habeant,ſiue ex vitio adſcititio, à frigida læduntur. Alij nanque gula adeo vehementer eſt affecta,vt vix deglutiret. Alij ventriculus ſic, vt uix concoqueret: Alij ipſum vẽtriculi os,aut iecur,aut colon, aut pulmo,aut ſeptum tranſuerſum,aut renes,aut ueſica, aut tale quippiam aliud à frigida percuſſum, ad proprium opus infirmum eſt redditum. Non nulli autem ex intempeſtiua immodicaq; eius potione,non multo interpoſito tempore,nec poſtmodum,ſed illico,difficultate ſpirãdi, & conuulſione,& tremore corripiuntur:ac toto(vt ſemel dicam)neruoſo genere læduntur. Nec ignoro, quòd formidoloſum te ad frigidam offerendam ex ijs,quæ memoraui,redderem, niſi ea me vſum ſubinde vidiſſes, ſemperq; cum ſucceſſu,nec ægrum in vllo maniſeſte læſiſſe. Quibuſcunq; enim in principe particula tumor aliquis è phlegmones, œdematos,aut ſcirrhi genere conſtitit, ijs frigidam offerre non oportet:ſed nec ijs,quibus obſtructio putridus'ue humor non concoctus incommodat. Quòd ſi euidentes percipis abſque iam dictis tumoribus concoctionis notas, illud duntaxat æſtimabis, ſit'ne pars aliqua temperamento adeo frigido,vt in hanc noxa procumbat. Porrò eryſipelas, quod verum eryſipelas ſit, non aliter ſanaueris: at, ſi miſtum cum phlegmone ſit,in hoc concoctionis expectandæ ſunt notæ. Atque hæc latius,quàm pro re nunc propoſita, cum poſtmodum etiam forte neceſſum erit de frigida exhibenda mentionem facere. Nunc enim altera continentium febrium ex ſola obſtructione eſt orta:altera verò etiam cum putredine per omnes venas. Cum ergo conco- G ctionis humorum in ijs notas videris,de quibus dictum abunde in libris de Criſi eſt,audacter frigidam dabis:quippe ſolidarum animalis partium natura roborata prætenuatos iam humores aggreditur ita,vt,qui utiles ſint,atque ad nutriendum habiles,hos quidem ad ſe trahat: inutiles vel per ventrem vel per cutim eijciat. Quòd ſi etiam frigidæ aſſuetus æger fuit,magna cum fiducia frigidam exhibebis,ipſa ſcilicet experientia iam doctus omnia viſcera eius occurſum familiariter tolerare. Omnino nanque,ſi quod frigidum adeo eſſet,vt ab hac offenderetur, id per ſanitatis tempus euidenter offenſam ſuam oſtendiſſet:nulla verò per ſanitatem particula quicquam ab hac læſa, nec ẽt inter febricitandum quicquam lædetur. Vbi nanque non nulli aquæ frigidæ potioni non aſſueti, tamen propter ardentem febrem eam bibere coacti,nullum incommodum ſenſerunt,multo profectò minus eorum,qui aſſueuerunt,quiſquam lædi debet:cui etiam quaſi pro munimento maximo accedit ipſa caloris copia. Hic nanque,cum in vaſorum ſinibus plurimus contineatur, vtpote tum aerea in his ſubſtantia,tum etiam ſuccis omnibus inflammatis,quantum ab frigido patitur refrigeratus,tñ rurſus calfaciendo in ipſum agit. Ideoq; minus tuta ijs,qui exiguum ſanguinem carneq; obtinent,frigidæ potio eſt:celeriter nanq; ad ſolidas animalis peruenit partes, nulli, quod eius vim frangat,occurrens. Eo etiam fit,vt hecticæ febres nec perinde eam,quæ prorſus ſit gelida, nec mul- H tam,deſiderent:ceu quæ extenuatis omnino,exiguiq; ſanguinis corporibus,incidant. Verum de illis poſt agetur. Maxima verò continentium febrium remedia hæc duo ſunt,detractio ſanguinis, & potio frigida. Verum illa nullo non tempore,modo vires ſuſtineant: hæc,cum & in pulſu,& vrinis, concoctionis euidentes cernuntur notæ,febris autem eſt maxima. Attendenda verò cum venæ ſecandæ indicationibus ſunt,tum quæ eam præcedunt,tum verò,quæ omnino excipient. Nam, "ſi præcedat ciborum cruditas,tanto tempore differre venæ ſectionem iubebis, quantum ſatisfacere tum ad eorum concoctionem,tum vt excrementa deſcendãt,videbitur. Sin ſequetur neceſſario vacuatio quæpiam,tñ illi de eo,quod ſuperfluum eſt,relinquendum, quantũ eſt per eam vacuandum. Itaq;,ſi tempore mittendi ſanguinis menſes moueri contigerit,ſiue etiam hæmorrhois ſit recluſa,ſi inſpectus fluentis impetus ſatis fore videbitur,qui ſolus,quod requiris,vacuet, naturæ rem omnẽ permittes:ſin minus,tñ ipſe detrahes,quo ex coniunctis ambobus perficiatur,quod poſtulas. Veluti autem in his ad ipſam naturalem vacuationem,quæ ſenſu vſurpetur,non leuiter attentum eſſe oportet,ita alibi vel ad naturam ipſam,vel ætatem,vel cœli ſtatum. Sunt enim non nulli ad exhalãdos dirigendos'que corporis ſuccos natura propenſi: pueri certe propter ætatem perpetuo: cœli verò ſtatus,vbi calidus nimium eſt & ſiccus. Voco cœli ſtatum ipſam ambientis nos aeris temperiem:

A.li.4. f.1.t.2. c.7. fol.418.f

†Linacer vertit vt impreſſi legũt. antiqui addunt καὶ πολλοὺς. i. & multos.

A.li.4. f.1.t.2. c.45 fol.425.c

A riem:ſub qua & anni tempus,& regio comprehenditur: qn̄ horum quoq; vtrunque ex ambientis temperie indicationem mutuatur.Propenſi aūt ad digerendos corporis ſuccos ſunt,quicunq; natura ſunt humidi:magiſq; ſi accedat caliditas:Præterea,qui raro corporis ſunt textu: Ad hæc,quibus os ventris aut amara bili abundat,aut imbecillum eſt,aut ſupra modum ſenſile. Atq; hæ quidem indicationes ſunt, quæ ſanguinem detrahendum dehortantur. Contra poſtulant vnà cum affectu, cuius cauſa primum requirebatur,habitus durus,denſuſq;,&,vno verbo, qui haud facile digeritur:tum ambiens humidus frigiduſq;.Sanè merito quædam ſanguinem mittendum adhortantur, quædam dehortant̄:ſiquidem id pro vacuatione oīno ſuſcipitur. At eorum,q̄ comprehenſa ſunt, quædam tranſpirationes morantur,quædam promouent: & quædam ad vacuandum prōpta ſunt, quædam ſecus.Sanè tranſpirationem corporum prohibent tum meatuum ſtipatio,tum circundantis nos aeris humiditas,& frigiditas:contra promouent ea,quæ his ſunt contraria. Eorum autem,q̄ vacuant̄,quæ calida humidaq; ac tenuia ſunt,ea celerrime digerūtur: contra,q̄ craſſa,glutinoſa,& frigida ſunt,ægre tranſpirant. Atq; hæc quidem ad rem propoſitam de miſſione ſanguinis,ac frigidæ aquæ potione,non ignoraſſe expedit. Quarum vtranque metuentes non paucos medicos vidiſti,vtiq; imperitos. Quorum alteros Hæmophobus,id eſt ſanguinis mittendi timidos: alteros Pſy-
B chrophobus, id eſt frigidæ exhibendæ formidantes,ſic græce nominamus, ſicut,qui à rabido cane ſunt morſi,Hydrophobus:ſunt enim proculdubio horum quoq; aliqui prę dogmatis ſui ſtudio,nō leui in rabie.Ergo relictis his,quod initio inſtitutum nobis fuerat,proſequamur,ad memoriam reuocantes,quemadmodum ſermo noſter occaſione communium quorundam in ipſis accidentiū,à diarijs uenit ad continentes. Qm̄.n.obſtructionis affectus,cum & ipſa exilis eſt,& rite curatur,diariam febrem efficit:cum verò vel propter magnitudinem,"vel medici inſcitiam,conſuetum diaria-
A.li.4. f.1.t.1. c.7.fol.411.g rum tempus exceſſit,aut continentem,aut aliquam earum quæ certo ambitu repetunt: merito nos de ea,quæ diarijs cognata eſt,continenti febre diſputatio excepit: propter has verò protinus & de hac,quæ cum putredine humorum erat. Viſumq; ſatius eſt vel claritatis,vel exercēdi legentis cauſa,vnius ægroti in vtroq; febrium genere mentionem facere.

Indicationes non à traditis tantum ſuperiori libro ſcopis,ſed à Cauſa morbi,ac ægrotantis Viribus petendas eſſe: & illarum methodum exercitatione in particularibus comprobandam. CAP. 6

IGitur,qm̄ hæc nobis peracta ſunt,ac per ea demonſtratum euidenter eſt (id quod in præcedenti hunc libro ad calcem eſt dictum)oportere in alijs febribus,quæ amplius diariæ non ſint,nō modo ab ijs rebus,quæ in illo libro præcipiantur,faciundorū indicationes peti, ſed ēt ab ea cauſa,quæ *ſcopis.
C febrem excitet,ac laborantis viribus,ad vniuerſalem denuo exercitationem reuertamur, pro comperto habentes non licere vllius artis ſcientiam nanciſci,niſi & methodum quandam habueris per vniuerſalia vocata theoremata,& in particularibus te exemplis exercueris. Cum neq; fieri poſſit, vt ſine multiplici in ægris ſingulatim exercitatione,quod ex vſu ſit,facias:nec ſine vniuerſalium cognitione probe exercitatio procedat,quippe cū in vniuerſalibus methodus, in particularibus exercitatio,conſiſtat. Tanq̄ igitur,qui iter aliquod ingredi ſtudent,vtroq; inuicem vtuntur crure: q̄ altero claudus eſt vno duntaxat vtit̄,& longo ſpatio,& ſæpe errans,viā peragit:ita ſanè, & qui finem cuiuslibet artis conſequi parat,duobus his veluti cruribus,vel inſtrumentis,vel quomodocūq; appellaſſe libet,vti debebit:in vniuerſalibus theorematis,methodo:in particularibus,exercitatione.

Aduerſus eos, qui Curandi indicationem à Laborantis Viribus ſumi negabant. CAP.7.

REuerſi igitur ad methodum,nunc age de ægrotantis agamus uiribus,conferant'ne ad curationem hæ quippiam,an planè nihil,ceu non nullis eſt viſum. Videtur tamen eorum,qui inutilem virtutem eſſe ad curationem inueniendā dicunt,non propria operum artis diſceptatio eſſe,ſed logica potius,ac ſophiſtarum. Aiunt.n.ab eo,quem curamus,affectu faciendorum indicationem præſtari,haud quaquam à viribus.Ergo & anni tempus,& regionem, & ſtatum cœli, & ætatem,
D & conſuetudinem,& corporum temperies inutiles eſſe,eadem ſcilicet ratione dicunt.Poſtea,cum mutare curationem propter hæc coguntur,immemores eorum,quæ inter initia dixerant,quædam eorum,contraria aliqn̄ indicare aiunt ijs,quæ ad curantis conſilium dirigitur:quædam ad pręſidiorum materias eſſe utilia,quemadmodum & animalis partes. Etenim in illis quoq; eadem vtuntur ſtropha,in principio ſermonis inutiles eas eſſe ad curationis inuentionem aſſerentes: poſt, vbi redarguuntur,ad curationis quidem indicationem inutiles dictitātes,ad materiæ tn̄ mutationem,vel inuentionem,uel differentiam,uel qualitatem(nam nec nominãt eodem omnes modo) neceſſarias eſſe fatentes. Itaq;,quod modo dixi,nunc quoq; repetam,nempe ꝙ egreſſi ex eo,quod in arte eſt vtile,in logicam diſceptationem veniunt. Eſt nanq; artis vtilitas,auxilia,quibus æger ſanetur,inuenire:quo illi relicto,de noībus litigant,Endeixeis & Antendeixeis(quaſi indicationes, & indicationum contradictiones dicas)item communitates,& ſcopos,& auxiliorum materias,aliaq; ſimilia loquentes.ſ.hac nominum diuerſitate purgaſſe ſe pro ijs,quæ falſo affirmauerant,arbitrantes. Ego verò minime veto noībus,quibus libitum ſit,vti:meminiſſe tn̄ eos uelim eorum, quæ ab initio propoſuerunt.Ea ſunt auxiliorum inuentiones:ad quas quicquid conducere quomodolibet videbit̄, id fatendum eſt ad curationem eſſe neceſſariū. Sic igit̄, & virtus neceſſaria'ne conſideratu in ægris à medico ſit,an nōn,indagemus. Ego.n.ſæpe maxime eſſe neceſſariam aio ſic,vt,quæ circa ægrum

adminiſtrantur, omnia fermè eius vnius cauſa fiant: aliq̃n mediocriter neceſſariam ſic, vt aliquid ex E
hac quoq; ad ea, quæ facienda ſunt, conſilij petatur, non tñ præcipua faciẽdorum ratio huc omnis referatur. Poſſum rurſus oſtendere tibi virtutem adeo exiguum ad inuenienda remedia conferre, vt propter exilitatem etiam lateat. aliàs verò prætermitti, ac ſilentio præteriri, quaſi prorſus ex vtiliter conſiderandis nõ ſit. Verum, quod accidit in virtute, id in reliquis omnibus, quæ aliquid faciendum indicant, vſu venit. Nam aliq̃n aliud eorum alio minus aut plus valet: aliquando adeo eſt valens, vt ſolum indicare videatur: aut ita imbecillum, vt omittatur.

Medendi Methodum primum ab Hippocrate Inuentam, deinde à Galeno Declaratam, ac abſolutam fuiſſe. CAP. 8.

HÆc igitur dum doceo, adſis aio velim, illud habens in memoria, ꝙ nec in alijs vllis curatio, q̃ per methodum agit̃, conſiſtit: nec alius ante nos quiſq; oĩa ea ordine definiuit, q̃q; ẽt ab Hippocrate via eſt inuenta. Hæc.n. ipſa, quæ ego nunc enarraturus ſum, ille curationẽ indicare primus oĩum ſcripſit: verum, ceu primus inuentor, nec debitum oĩbus ordinem dedit, nec cuiuſq; indicationis dignitatem ad vnguem finiuit: & quaſdam in ipſis diſcretiones omiſit, obſcureq; plurima ꝓ antiqua dicendi breuitate eſt interpretatus. Præterea de complicatis affectibus pauciſſima omnino præcepit. Ac, vt breuiter dicam, oẽm ad medicationem viam aperuiſſe mihi videtur, ſed ita tñ, F
vt ea curam diligentiamq; ad abſolutionem deſideret: veluti nũc quoq; videmus quaſdam veterũ in terris viarum, quibus pars quæpiã eſt vel lutuoſa, vel lapidibus ſentibuſue impedita, vel moleſte ardua, vel periculoſe prona, vel feris obſeſſa, vel ꝑ magnitudinem fluminum inuia, vel longa, vel aſpera. Itaq;, cum ſic ſe haberent oẽs in Italia viæ, eas Traianus ille refecit: quæ quidem earum humidæ ac lutuoſæ partes erant, lapidibus ſternens, aut editis aggeſtionibus exaltans: quæ ſenticoſæ & aſperæ erant, eas expurgans: ac flumina, quæ tranſiri non poſſent, pontibus iungens: vbi longior, q̃ opus erat, via uidebat̃, aliam breuiorem excindẽs: ſicubi verò ꝑ arduum collem difficilis erat, per mitiora loca deflectens: iam, ſi obſeſſa feris, vel deſerta erat, ab illa transferens, ac per habitata ducens: tum aſperas complanans. Itaq; mirari nemo debet, ſi, cum viam rõnemq; medendi ab Hippocrate inuentam eſſe ſim teſtis, ipſe tñ hoc opus ſcribere ſum aggreſſus. Neq;.n. ceu ea planè non eſſet inuenta, ſed veluti, quæ proxime diximus, deſideret, ad hæc conſcribenda uenimus, nemine priorum, qui eã methodum abſoluerit, ante me inuento: q̃n alij oĩno eam non nouerant: alij, cũ noſſent, non potuerunt tñ, quod defuit, adijcere: non decrant, qui incognitam eſſe vmbraq; inductam, ac prorſus è medio ſublatã voluerunt, ij verò qui fuerint, in ſermonis ꝓgreſſu dicetur. Nunc, quod promiſi, aggrediar: omneſq; deinceps medicandi indicationes exponam. G

In Diarijs Febribus ab Affectus cauſa, atque Aegri viribus non præberi præcipuam Indicationem. CAP. 9.

VTile aũt ad claritatem eorũ principium ſumet̃ ex reuocatis ad memoriam ijs, quæ in ꝓximo libro diſſeruimus, cũ de diarijs ageret̃. Videbat̃.n. in illis prima, ac (ut ſic dicam) maxime præcipua faciendorũ indicatio eſſe, q̃ affectum ægrotantis amouendũ ſuadet, æque, ut in ſanis prima eſſe, quæ ſtatum eorũ ſeruandum monet. Verũ hic, ſicut ꝑ ſimilia ſeruat̃, ita per contraria perimit̃. Conferre ꝑterea ad auxiliorum inuentionẽ diximus tum ipſam corporis tẽperiem vnà cum conſuetudine, tum regionẽ, tum anni tp̃s, tum cœli ſtatũ: In quibus verò morbis egregius aliq̃s in vna parte aĩalis affectus ſubſiſteret, ueluti ex aduſtione in capite, à parte quoq; ipſa aliquam faciendorũ indicationem ſumi. De uiribus tñ, uel cauſa quæ affectum creet, in eo libro nihil eſt dictum propterea, ꝙ nec uires in diarijs febribus egregiam ullam ꝓuidentiam requirant, utpote quæ oĩno ualidæ ſint: nec affectus ullus in uera diaria ſubſit, qui eam uel gignat, uel augeat, nam utroq; modo loqui licet. Verum nunc prius de uiribus præcipiam: deinde ad cauſas, quæ febrem excitant, accedam.

Triplices genere in nobis eſſe Vires, ac quo pacto Illarum Ratio ſit habenda, quando, quæ ab eis eſt indicatio, cum reliquis indicationibus pugnarit. CAP. 10. H

GVbernant animal (ut in libris de Hippocratis & Platonis dogmatis eſt monſtratum) tres diuerſi inter ſe gñis facultates, toti corpori ex ſuo quodã ueluti fonte quæq; diſtributa: eas Plato aĩas uocat, propriam cuiuſque ſubſtantiam inueniens. Eſt enim earum quædam ad nutriendum animal neceſſaria, ac cum ſtirpibus communis, quæ iecur ueluti pro fonte habet: canales uerò ad hoc in totum corpus ſparſos, ipſas uenas: hanc ſeu appetitricem, ſeu [a] naturalem, ſeu altricem uoces, nihil intereſt: ueluti nec, ſi aĩam, aut facultatem. Altera eſt, quæ non modo ut ſtirpibus, aut uita præditis, ſed ẽt ut animalibus [b] ãnima eſt inſita: hæc ſedem in corde habet, ipſo quoq; inſiti caloris quodam ceu fonte: ab hoc fonte canales arteriæ ſunt: uocaturq; hæc multis ſanè nominibus: nam & facultas ſiue uirtus uitalis, & facultas ſiue uirtus [c] animoſa, {& anima uitalis,} & anima animoſa dicitur. Tertia aĩa, ratiocinatrix, in cerebro domicilium habet: ea uoluntarijs actionibus unà cum ſenſibus præſidet: utitur & hæc particulis quibuſdã, ceu canalibus, nempe ipſis neruis, ſenſum motũq; ꝑ hos in totum animal trãſmittens. Ergo has facultates ſeruare, nihil planè eſt aliud, q̃ uitã ſeruare: ſiquidem mõſtratum eſt qualibet earũ amiſſa neceſſe eſſe reliquas quoq; unà perire. Ac ꝓpterea in opere de ſanitate tuenda huc omne cõſilium direximus. In hoc uerò, quod eſt de methodo medendi, primũ propoſitum, & ei, quod in opere de ſanitate tuenda proponitur, ad portionẽ rñdens,

A. φυτικὴν eſt in impẽſſis, i. naturalẽ in antiquis φυτικὴν, i. vegetabilem.
B. nobis.
C. θυμοειδής.

A.li.1.f.1.d.6. c.1.fol.25.h

morbi

A morbi eſt ſublatio:qñ cuiuſmodi in illo ſanitatis eſt tuitio,eiuſmodi ĩ hoc eſt morbi ſublatio. Quorum vtriq; vnum eſt cōe,ipſa ſcilicet vitæ cuſtodia:quæ nimirum in illo de ſanitate tuenda opere ſanitatis cuſtodiam ſequebatur : quod.n. ſecundæ valetudinis tuendæ gratia geritur, idem ſtatim & vitam tuetur. At in hoc opere aliter ſe habet,propterea,q,quæ affectiones præter naturam in nobis diſcutiunt,ea non omnino vitam cuſtodiant:quippe aliqua eiuſmodi prædita ſunt facultate, vt, ſi immoderate aut intempeſtiue utare,uitam adimant. Siquidem in ſanguinis miſſione,quam vſq; ad animi defectum faciendam eſſe paulo ante diximus,quò flamma in continentibus ex meatuum clauſura febribus extingueretur,non paruum merito ſubſequetur incommodum, niſi opportuno tempore aut debita menſura fiat. Duos nanq; in ipſis medicorum manibus perire vidi, qui poſt,q̃ animo linquerentur,nunquam reuixerunt. Multi verò,etſi non protinus,at poſtea propter virtutis infirmitatem perierunt:quos ſiquis citra eius reſolutionem vacuaſſet,minime perijſſent. Quin etiam aliqui in morbos inciderunt longos,poſt,q̃ immodica inanitione reſoluta naturalis uis fuit. Alijs,cum immodicæ vacuationis noxam ſarcire non potuiſſent,in omne reliquum vitæ tp̃s totius corporis temperamentum redditum eſt frigidius. Ex qua refrigeratione facile ex quauis occaſione læſi,alij decolorati,ac malo corporis habitu vixerunt:alij ex eo ipſo in morbos deciderunt exitiales, B aquam inter cutem,& orthopnœam,& iecinoris ac ventriculi imbecillitatem, & apoplexiam, & *deliria. Ergo,cum virtus tantopere neceſſaria ſit:eam aũt lædant omnia vacuantia remedia,ſiqs ſcilicet ijs parum moderate utatur:vtiq; aduerſæ inter ſe faciendorum indicationes in talibus corporibus ſunt,in quibus affectus,quò expugnetur,notabilem uacuationem deſiderat:virtus aũt hãc ferre non ualet. Verum,cum ſæpe ex vacuatione,virtus nihil lædatur,hinc ſumitur inconſideratis, & temerarijs medicis occaſio,vt eam prætermittant,ceu nuſq̃ quicq̃ indicet. Falluntur aũt(ut dictũ eſt)propterea,q, non intelligunt alterius cuiuſdam rei cauſa virtutem eſſe ſpectandam, nec quicq̃ ad affectum amouendum indicare. Tanq̃ igitur in ijs,qui valent,ſemper ea comitatur,quæ ſanitatis gratia adminiſtrantur:nec eſt quicq̃ inuenire, quod ſanitatem tueatur, † quod idem uires corrũpat:ſic in ægrotantibus aliqñ ijs ſuccedit,quæ veluti in perniciem eius adminiſtrãtur:aliqñ ab ipſis ſoluitur. Si nanq; abundantia paulo viribus ſuperior fuerit,vtiq; ex moderata uacuatione adeo nullum accedit viribus incommodum,vt ẽt maximum comparetur commodum,quod eas premẽbat, ſublato. Sin,quò affectus ſanetur,multa uacuatione eſt opus,reſoluatur aũt ex tanta inanitione virtus,non modo rurſus homini non proderit,ſed etiam maximum illi periculum afferet. Porrò in ijs continentibus febribus,quæ ex ſtipatione meatuum accenduntur,qm̃ ualida plerunq; uirtus eſt, ci C tra periculum uacuatio adhibetur:in alijs uerò morbis maxime eſt periculoſa,veluti ſi forte incidit in corruptela humorum. De qua tempeſtiuum eſt mentionem facere,quò oēs mittendi ſanguinis indicationes in hoc libro decidamus. Ergo,quod corruptum eſt,id alienum à natura eſt : quod tale eſt,id ſe auferendum dictat. Si igitur cum uiribus imbecillis corruptela incidit,vtiq;,quod affectus remedium eſt,id cum virtutis cuſtodia pugnat. Siquidem affectus vacuandum eſſe præcipit,idq; vel uena inciſa,vel purgatione:harum autem neutram ferent imbecillæ vires. Qm̃ igit̃ in omnib⁹. eiuſmodi repugnantijs incerta ſuccurrendi ratio eſt,aliàs inſanabilis omnino affectus relinquetur: aliàs ſpatio,& ægre,idq; ſi magnum nactus ſit medicum,ſanari poterit. Oportet nanq;,vbi indicationes ita ſibi aduerſantur,& paulatim,quod vitioſum eſt,vacuare : & paulatim inuicem, quod ſalubre eſt,pro eo reponere. Vocant medici eiuſmodi vitioſi ſucci curationem græce Epicraſin.

*παραπληξίαι;,ſeu παραπληγίαις, quid autem ſit paraplexia tũ ex pleriſque alijs Galeni locis,tum præcipue ex cõmento 27. quarti cõmentarij de dięta in morbis acutis, patet.

† Clarius. quod idē uirtutē tollat:ſic in ægrotantibus ipſa (virtus) aliqñ ijs ſuccedit, q̃ pro ſolutione morbi adminiſtratur: aliqñ ab ipſis tollitur.

Venæ ſectionis exemplo Oſtenditur, quando Virium indicatio conſideranda, aut omittenda videatur. CAP. II.

MEmineris uerò mihi ad ea,quæ dicenda ſunt,etiam quorum cauſa venæ ſectio petitur. Nã, qm̃ hæc ſanguinis vacuandi cauſa adhibetur,ſanguis autem inu*tilis naturæ eſt, vtiq; probe hanc adminiſtrari conueniet ſic,vt,quod inutile naturæ ſit,emittat. Fit aũt ſanguis naturæ inutilis D bifariam,vel cum propriam qualitatem ad vnguem non ſeruat,nec amplius nutrire, ſicut prius,cũ vtilis eſſet,poteſt:vel ita multitudine creuit, vt aut vires premat aut tum venas tum arterias uel diſtendat vel findat uel obſtruat. Ac in his quidem miſſio ſanguinis vtilis eſt, ceu vacuantium præſidiorum vna: † in alijs,ceu quorum vehementiorem impetum ad diuerſam partem reuocet,uel per propinqua deriuet. Poſtulat autem ſemper ualentes vires,quæ modo vacuationis eius reſpondeãt. A.li.4.f.1.t.2. c.7.f.419.c Ad hæc igitur reſpicientes ſanguinem detrahimus,aliàs ſemel,aliàs bis, vel ter, vel ſæpius: veluti in ſequentibus patebit. In præſentia verò illud manifeſtum fecimus,virtutem vacuantia remedia aliqñ citra noxam ferre,utpote nec adiutam ab his quicq̃, quod ſit æſtimandum, nec verò læſam: Sæpe uerò magis minuſ ue,tum iuuari,tum lædi: Præterea,quoties notabilis illi ex uacuantibus auxilijs noxa incidet,toties patere ipſam quoq; tunc utile aliquid ad conſiderandum indicare, æque utique,vt cum manifeſte iuuabitur. Vbi uerò ex ijs,quæ affectum ſubmouent, nec commodum illi accedit ullum,nec incommodum,ibi velut inutilis,prætermittitur.

*χρηςός. i. vtilis.

† Ad uerbũ. in alijs autem vt reuulſiuũ, vel deriuatiuum, quando impetũ humorum uehementiorem vel in contrarium reuellemus, vel deriuabimus ĩ latera.

Ex ijs, quæ Indicant, quædam Simplicem Indicationem, quædam non ſimplicem præbere. CAP. 12.

POrrò una ſemper eſt, quæ ab hac præſtatur,conferentis indicatio, ueluti etiam reliquorũ omnium. Nam,quicquid pro natura ſua indicat,id unum ſemper indicabit,ceu quod unam habeat naturam. Atque id vnum,ſi,quod indicationem facit,ſimplex eſt, ipſum quoq; ſimplex erit:

ſin illud eſt compoſitum,hoc quoq; erit compoſitum. Sanè quædam ſui cuſtodiam indicant,quædam amotionem. Siue autem hanc indicent,ſiue illam,quod ſimplex eſt,ſimplicem quoque indicationem habet:quod non ſimplex,etiam non ſimplicem. Idcirco in ſuperioribus ſemper ſimplicem intemperiem ſimplicem indicationem præbere diximus,veluti in frigiditate caliditatem:non ſimplicem verò,etiam indicationem ſuggerere non ſimplicem : calidam enim ſiccamq; intemperiem curationem ſui per ea,quæ humectent,& refrigerent,moliendam indicare. E

Quo pacto Indicatio,quæ eſt à Viribus,nunc reliquis prior, nunc poſterior eſſe videatur. CAP. 13.

ERgo vires quoq; vnam rem ſemp indicabunt,vtique ſui cuſtodiam. Quibus ergo (roget qs) rõnibus ſeruabit? Nempe potiſſima rõne ex eo,quod de ſubſtantia earum vel inanitum,vel alteratum eſt,corrigendo: Secundo loco ex prohibendis ijs, quæ ipſarum ſubſtantiam vacuare alterare'ue poſſunt. Comprehenſa verò inter ea,quæ alterant,breuitatis cauſa ſint,& quæ earum vnitatem diſtrahunt. Hæc itaque cum vires perpetuo indicent,in valentibus (ſicut dictum eſt) cõſenſus agendorum omnium ad ipſarum perennitatem eſt:in ægrotantibus autem non ſemper. Quo tpe æſtimari debebit,quod vel magnitudine,vel dignitate(vt prius eſt dictum) præualeat. Maxima igitur dignitas ipſarum eſt virium:quando viuere ipſum nobis ex harum cuſtodia conſtat, vtpote cũ vitam aut ipſas eſſe vires,aut earum actiones,ſit neceſſe:at vita ipſa nihil eſſe prius in animantis corpore poteſt propterea, ꝙ nec ſanos eſſe citra vitam licet. Virtus ergo omnium prima cuſtodienda hominibus eſt. Seruabitur aũt, ſi nec eius ſubſtantia inaniatur:nec tanta alteratione alterctur,vt ea corruptioni ſit propinqua. Atque huius cuſtodiæ pars eſt,vbi uel temperiem ipſam præſentem ſeruamus,vel abſentem inducimus. A virium indicatione proxima eſt,quæ ab affectibus, quos curare proponimus,datur: poſtea deinceps reliquæ. Quicquid igitur indicationi, quam vires præbent, aduerſatur,id ſecundi eſt loci,ac poſterioris ijs,quæ illæ præcipiunt:quæ verò cum ijs, quæ viribus conducunt,in idem competunt,hæc vtrunque calculum referunt, & eorum,quæ primæ (ut ita dixerim) ſint notæ,& eorum quæ ſecundæ. Itaque hæc citra controuerſiam ſunt facienda : quæ verò aduerſantur,aliqñ adminiſtranda prorſus non ſunt,aliquando paulatim. Quippe,ſi,quem curare ſtudes affectum,is uacuationem requirit,vires autem extrema imbecillitate laborant,toto illo tempore,quo vires reficimus,eorum, q̃ affectum ſanent,nihil planè ægrotanti exhibebimus. Vbi verò eò roboris perueniſſe eas conijcimus,vt nihil aut parum ex vacuando ſint lædendæ, tum eſt ad affectus quoque curationem accedendum. Prima igitur omnium indicatio eſt,quæ à virtute ſumitur: verum non ſic prima,vt quæ curationem doceat, cum ex numero curatricium indicationum non ſit,verum(vt ita dixerim) vitalium,{ſiue quæ ad vitæ cuſtodiam pertinent.}Nam,neque vt ualeamus,nec vt à morbis liberemur,ab ea quicquam primum deſumimus,ſed vt viuamus. Additum in ſermone eſt illud,primum, ꝙ ex accidente aliquando virtutis roboratio ad affectus curationem conducit. Verum id in ſequentibus docebimus. F G

A.li.4. f.1.t.2. c.7. fol.418. d

Ευχρασίαν.

Ἐπ' ὀλίγον.

Curatiuas omnes indicationes tribus hiſce contineri, Affectu ſcilicet Naturali, affectu Præter naturam, & Aere nos ambiente. CAP. 14.

NVnc ad penſum rurſus redeamus,in paucas ſummas,compendij cauſa, rem oẽm cogentes. Medicatoriæ indicationes à morbo ipſo ſumuntur, à corporis temperamento,& tertio ambiente nos aere. Quòd ſi aliæ quædam antea ſunt poſitæ,vel poſtea non hæ modo,verum etiam aliç dicentur,oẽs tamen ex ijs in partes diductis natæ videbuntur. Siquidem corporis temperies,quæ illo tempore fuit, quo ægrotare id cœpit,quæq; ad inuenienda remedia eſt utilis, ex natura, ætate, conſuetudine,& ambiente nos aere ortum habet. Ambiens uerò ipſe eiuſmodi eſt redditus propter tum regionem ipſam,tum anni tempus,tum cœli ſtatum. Ergo,cum vnum ſit eorum vtrũq;, ex pluribus tñ tale efficitur. Affectus uerò haudquaq̃ in cauſas diduci eſt aptus, ſed in differẽtias: nam aut in ſimilaribus conſiſtit partibus,aut in inſtrumentarijs. Ac in ſimilaribus quidem, uel ſimplex eſt intemperies,uel compoſita : in inſtrumentarijs, circa ſimplicium partium uel poſituram, uel formam,uel numerum,uel magnitudinem,tum quæcunq; horum ſingillatim traditæ ſunt differentiæ,conſiſtit. Hæc itaq; tria illa prima ſunt,quæ curationem indicant, nempe ambiens ipſe cũ geminis corporis ſiue affectionibus,ſiue conſtitutionibus libitum eſt appellaſſe,una naturali: altera,quæ præter naturam ſit,quæ ſanè morbus eſt. Non poſſe autem plura eſſe prima genera indicationum,quæ ad medendum pertineant,ꝙ̃ tria,quæ modo diximus, ex ipſa rerum ſubſtantia ſcire licet. Nam morbus & ſanitas,corporis ſunt affectus,ille ſe tollendum,hæc ſe tuendam indicans:ambiens uerò is eſt,ſine quo nec tolli morbus,nec teneri ſanitas poteſt. Hic igitur cauſæ,ſine qua non, obtinet rationem. At uerò cum id,quod ægrotat,alteramus,niſi conſtat, quouſque ſit mutandum, vtique,quando ſit ab alterando deſiſtendum,non intelligemus. Generatim igitur in omni curatione agendorum indicationes in his ad ſummum tribus conſiſtunt. Membratim verò (vt ſupra eſt comprehenſum) aliquæ ſimplicium particularum ſunt propriæ,aliquæ compoſitarum. Eorum ergo,quæ in ſimplices incidunt partes,unum eſt intemperies ea,quæ in calido conſiſtit. Hæc,cum in totum diffuſa corpus eſt,febris nominatur:ideoq; omnis febris,qua febris eſt, humectatio refrigeratioq; remedia ſunt. Ac,ſi ſola hæc ſit,ad refrigerandum humectandumq; oẽ medentis conſilium,ueluti ad finẽ,dirigit̃ ita,ut nihil ſit,quod præterea ad curationem deſideretur,niſi ut materiæ H

inueniantur,

A inueniantur,quæ huic propoſito ſunt idoneæ:materia verò inuēta,vt opportunum tempus ex quatuor febris temporibus captes:quantitatem verò,ex conferendo cum naturali habitu morbū, quippe quantum is à naturali habitu receſſit,tm̄,opus eſt,ægrum refrigeres & humectes.Sanè ambiẽs, ſi contrariam morbo temperiem habet,è pręſidiorum numero vnus eſt:ſin ſimilem,ægritudinaliũ cauſarum eſt vnus. Qm̄ autem reliquas materias tum deligere tum fugere licet:quam autem ambiens præſtat,fugere non licet,immo neceſſe eſt præſenti cœli ſtatu vti:idcirco huic quoque attenti eſſe cogimur:qui vtique ſæpe cum iis,quæ morbus facienda ſuadet,(vt diximus)eſt concors: ſæpe diſcors,& qui contra moliatur.Habebit ergo(vt diximus) ambiẽs rõnem modo materiæ ſanantis:modo cauſæ morbum fouentis. Quippe,cum humectari refrigerariq; morbus poſtulat,ſi hæc præſtat,ſanantis materiæ rõnem obtinet:ſin calefaciat & ſiccet,morbificis cauſis eſt annumerãdus. Vbi igitur cum medendi indicationibus conſonat,pro gratia eſt habendum: ſicubi aduerſatur, inhibenda eius noxa eſt,ſcilicet reliquorum auxiliorum humiditate ac frigore intenſis adauctiſq;. Sedulo igitur agendum eſt,vt ambientem,quoad fieri poteſt,qualem eſſe expedit,præpares.ſ.humidiores frigidioreſq; domos tum deligens,tum verò præparans:ſicut è diuerſo,ſi frigida ſit humidaq; morbi ſpecies,quæ calfieri ſiccariq; poſtulet,& eligendæ,& præparandæ domus ſunt,quæ cal
B faciant,& exiccent. At deligendas quidem dico,quæ ex ſe ipſis eiuſmodi ſunt:præparandas verò, cum arte noſtra molimur Per æſtatem ſubterraneas eas, & ad ſeptentriones verſas: ac pauimenta earum aſſidue humore aſpergentes:tum vt ex euripo aliquo aura inſpiret,machinantes: flores præterea,ac germina,quæ frigidæ,humideq; facultatis ſint,per aream proiicientes: Per hyemem verò contraria horum molientes,pręſertim vbi morbus(vt prędictum eſt)ſuadet: vbi non ſuadet,exceſſus tantum vtriuſque temporis remittentes.De quo mihi aliquid neceſſario poſtea eſt dicendum. Nunc auxiliorum materias indicare non decreuimus,ſed methodos docere.

Quo pacto curatiuæ Indicationes modo in plures diduci,modo in Pauciores cogi poſſint. CAP. 15.

QVare rurſus ad has diſputationem reuocemus: doceamuſque quemadmodum & paucæ & multæ pro diuerſa ſectione curatoriæ indicationes ſint:quãdo & tres vniuerſas (vt proxime docuimus)facias,licet,in pauca capita tota ſumma reducta: & qualibet earum rurſus diuiſa,ex ipſis multas efficere:id quod etiam iam monſtratum eſt. Quin & ipſarum ſectionum quamlibet rurſum diducas in membra,licet,donec ad inſectile venias.Iam primas quoque illas tres,quas memorauimus,fieri poteſt,vt redigas ad pauciores ſic,vt duo eorum ſcoporum, qui curationem indicẽt,omnino capita ſint,nempe præſens affectus,quem morbum nominamus:& qui prius fuit,
C quem ſanitatem & naturalem habitum diximus.Neque enim aliud eſt ipſa ſanatio, quàm ꝑſentis in corpore vitioſi affectus in naturalem habitum mutatio:cum autem contrarii hi affectus ſint, neceſſe eſt,per contraria fiat eorum alterius in alterum tranſlatio. Atq; ita rurſus vna ſola erit curationum maxime generalis indicatio,nempe contrarietas.Ergo hinc rurſus ſumpto initio,age particulares indicationes diſquiramus. Quoniam id,quod ægrotat,ei,quod valet,eſt contrarium,vtique per contraria eſt ab illo in hoc uia. At quomodo(inquies)in contrariis inuenietur modus? Non enim ſatis eſt calido affectui admouiſſe frigida,niſi id debita fiat menſura: cum alioqui metus ſit,ſi intra modum id fiat,ne morbi reliquum quippiam relinquatur: ſin modum excedas, contrarium genus morbi induaes:qui enim ſupra,ꝗ par eſt,calidum morbum refrigerat, is ſanitatis mediocritate tranſmiſſa alium excitabit morbum,qui ſit frigidus.Quòd quò minus accidat,naturam curandi corporis ſcias,oportet:quò,quantum morbus ab illius ſymmetria diſceſſerit, intelligens, menſuram refrigeranti præſidio imponas.At fieri non poteſt,ut quantum à ſe inuicem diſtent,inuenias, niſi compertum habeas,ꝗ eſſet corpus aut humidum,aut frigidum,aut calidum, aut ſiccum, cum ualeret:quantumq; ex his exceſſerit poſt,ꝗ ęgrotauit. Quippe,quod plurimum à naturali habitu receſſit,id vehementibus eget contrariis:quod non plurimum, leuibus. Sanè plurimum receſſit
D frigidus morbus à corpore natura calido,ita ut è diuerſo calidus à frigido: minus receſſit tum calidum à calido,tum frigidum à frigido.Quare ex utriſq; indicatio curationis pręſtatur. Verum,cũ materię reliquorum præſidiorum omnium electio in noſtra poteſtate ſit: eius verò,quam ambiẽs ꝑſtat,in noſtra manu non ſit:ratio eſt,ex hoc quoq; propriam quandam indicationem ſumamus. Ceterum,quoniam noſci ad vnguem oportet corporum temperamenta,id verò eſt planè difficile, utiq; tentandum eſt tum ex iis,quæ in libro de temperamentis ſunt ſcripta,ea inuenire: tum verò ultra hæc,quò magis ſcientifica notitia ſit,ex ætate,& tota anteacta victa,quæ nimirum in vitę exercitio,& victus ratione conſiſtit:præterea in hac regione,& hoc anni tempore,& hoc ſtatu cœli, cõuerſatione.Si nanq; natura gracilis & tangenti calidus & bilioſus,& propenſus ad iram, & hirtus ſit,calidus hic ſiccuſq; natura eſt.Non tamen neceſſe eſt nunc quoq;,cum ęgrotare incepit,eundẽ planè habere affectum:fieri enim poteſt,vt in deſidia vixerit, idq; cum frigidis humidiſq; potione & cibis,ad hæc etiam cum balneis poſt cibos,& multo ſomno:præterea in regione humida & frigida,& hyeme in qua frigidus & humidus exuperabat cœli ſtatus.Rurſus fieri poteſt,ut horum ꝓceſſerint contraria,id eſt calfacientia & ſiccantia,idq; per ſingula dictorum iam generum. Ergo,ſi quo ad præſens temperamentum noſcendum deficimus,id ex præeuntibus ipſis ſupplebimus: ex illo uerò inuento,adminiſtrandorum indicatio ſuppeditabitur.

Vtilem eſſe ac minime contemnendam Indicationem, quæ à Conſuetudine præbetur. CAP. 16. E

AC dictum quidem prius eſt, vbi de frigida exhibenda præcepimus, illud quoq; ex ijs vnum eſſe, quæ conſideranda tum eſſent, nunquid particula quæpiam, cui frigida natura eſſet, lædi magnopere ex eius potione poſſet. An igitur fas eſt in ægrotante homine cuiuſq; particulæ tempe ramentum inueniſſe abſq; ijs notis, quas in libris de ipſis retulimus? Atq; illi quidem nec inquirũt, nec norunt, ſed iuxta prouerbium, vno calopodio omnes calceant. Nos certe (quibus inquirendi cu ra fuit) illud inuenimus, ꝙ per plures ac cognitu difficiles notas cuiuſq; membri temperamentum coniectura potius, ꝗ̃ ſcientia, inueniatur. Si igitur notis multis & *paruis aliqua certior apparuerit, nonne abiectis illis hanc pro omnibus arripiemus? nemo id, arbitror, qui mentis eſt compos, negabit. Atqui, ſi oẽs temperamentorum notas in vnum colligas, hæ lõgiſſime abſunt, ut parem ei, quã conſuetudo præſtat, fidem faciant. Si.n. antea per ſanitatem quiſpiam frigidam perpetuo biberit, neutiquam nec in iecinore, nec veſica, nec ventriculo, nec alio quopiam talium offenſus, planũ eſt & valida illi eſſe hæc omnia, nec nunc à frigida lædenda. Non eſt igitur, ꝙ paruum quiddam, atq; ad ſpectandum leue, ad inuentionem remediorum conſuetudinem exiſtimemus: veluti nec ad ſanitatem tuendam. Nemo.n. adeo eſt ſtupidus, vt magnopere ex frigidæ potione læſus hanc in diutinum vſum duxiſſe velit; propterea, ꝙ læſus interim, atq; ab ea euidenter ægrotans, omnino abſtinebit. F
Ergo, ſicut alia non pauca quidem medici præter communes ſenſus, ita illud quoque effuderunt, ꝙ nulla nec ſalubris inueniendi victus, nec ægrorum curationis, ex conſuetudine ſumatur occaſio: videtur enim, non ſicut alia quædam, exiguam leuemq;, ſed maximam ac maxime principalem vim habere: vt quæ ſingulorum corporum naturam oſtendat. Sanè ipſi via rationeq; ab ea, ꝓcedentes fatemur nos partium affectum inuenire, dein ex illo rurſus ad faciendorum indicationem venire. Empiricus uerò præterire ſe naturæ inquiſitionem profitetur, quippe, quod per eam conſecutus fuiſſet, id iam ſe habere, intelligere. ſ. ſe, non lædi à frigidæ potione ægrotantis corpus: id verò eſſe, quod nobis ab initio proponatur, non vt naturam noſcamus. Poſt (arbitror) nos quidem, veluti ambages fruſtra ſecutos, merito taxet: eos verò, qui in totum inutilem eſſe conſuetudinem dicunt, veluti à communi ſenſu alienos, iuſte accuſet. Quid igitur, inquies, eis reſpondebimus nos, q methodo artem condimus? Nempe quid aliud, ꝗ̃ ꝙ vera dicunt de ijs conſuetudinibus, quæ adeo euidentem vtilitatem offenſam'ue oſtendunt? quippe quas nemo vel ante methodum non nouit. At reliquarum quaſdam, quæ ſcilicet paulatim magnum contrahunt incommodum, non æque licet per experientiam inuenire: dictum aũt fuſius de eiuſmodi conſuetudinibus eſt in libris de ſanitate tuenda. Vnde, ſi in frigidæ quoq; exhibitione conſuetudo citra methodum ſatisfacit, nec nos G
profectô experientiam fugimus: immo oẽm, quam illi, vtilitatem ab ea capiẽtes, etiam extrinſecus præter hãc adijcimus, qui ſaltem id poſſumus, eam, quæ à rerum natura ſuggeritur, indicationem. In hoc verò libro methodi rationem ſequentes fatemur longiore via idem inuenire, quod breuius inuenire citra ratio*cinationem liceret. Siquidem, cum ſæpe iam viderimus non paucos ex ijs, qui febribus ardentibus premerentur, cum iam mediocriter concocti humores eſſent, ſtatim ex frigidę potione febre liberatos, ꝗuis ei potioni parum aſſueti fuiſſent, multo (arbitror) magis in ijs, qui aſſueuerunt, utilitatem fore citra noxam ullam ſperabimus. Habes itaq; nunc ẽt de conſuetudine rationem, etſi ex incidenti oblatam, tamen ſatis definitam. Eſt.n. ea quoq; unum quiddã eorum, quæ curationis rationem per *morbi naturam intercedentem indicent, quemadmodum & ætas. Siquidem ipſa quoq; temperamenti interuentu indicationem præſtat, veluti puerorum: quę, cum humidam & calidam temperiem habeat, facile digeritur.

*μακρῶν est in græcis, i. lõgis.

*ἀναλογισμῶν.

*corporis.

De Indicatione ab Aetate, ac Summa vniuerſarum indicationum. CAP. 17.

ADſis enim animo, velim, ad ea, quæ de corporum diuerſitate hoc loco dicam. Lapidum ſubſtantia conſtans ſtabiliſq; propter ſiccitatem & frigus eſt: ad eundem modum æris, & ferri, & auri, & vno verbo, omnium, quæ ex terra ſunt, corporum. At quæ humida calidaq; ſunt, eorum H
ſubſtantia celerrime in ambientem diſſipatur, aliàs in halitum ſenſibilem ſoluta: aliàs in perſpirationes, quæ viſum fugiant, ſed ratione deprehendantur. Atq; hæ corporum naturæ, veluti ex diametro, (vt Græci loquuntur) id eſt longiſſimo interuallo, à ſe diſtant. Reliquarum oĩum illæ, quæ frigidæ ac ſiccæ proxime accedunt, ægre quidem per halitum digeri poſſunt, minus tñ ægre, ꝗ̃ ferrum, & lapis, & adamas. At, quæ calidæ & humidæ ſunt vicinæ, hæ promptius quidem digeruntur, atq; exhalant, cæterum minus hæ quoq;, ꝗ̃ aqua calefacta. Nam citra calorem non poteſt in halitum digeri corpus vllum, ſubſtãtia eius coacta, denſataq; manente: ſed nec per calorem oẽ, immo quod habile eſt in halitum reſolui: tale porrò eſt, quod humidum eſt. Ergo puerorum ſubſtantia omnium facillime digeritur ac diſſipatur, propterea, ꝙ eſt omniũ humidiſſima: nulla verò frigidior. Quo minus vacuantis præſidij eget, cum habeat ex ſe ipſa, vnde naturaliter vacuetur. Fit autem profectò & propter calidam ſiccamq; regionem, & tp̃s æſtiuum, & ſtatum cœli impenſe calidum & ſiccum, notabilis per cutim vacuatio. Itaq; etiam huius cauſa ijs, qui ſanguinis detrahendi egẽt, aut prorſus venam non ſecabimus, aut parum detrahemus. Sanè erunt in hac quoque detractione multi ſcopi medico ſpectandi, natura ab initio, conſuetudo, ætas, locus habitationis, anni tempus, cœli ſtatus: ad hæc ægritudinalis, quem curamus, affectus: aliaq; ratione ante hunc laborantis vires.

Cum

A Cum verò affectus numeroſi ſint, cuique eorum ſua eſt curationis indicatio. Quippe à calido indicatio eſt refrigerandi: à frigido calfaciendi: ac à reliquorum quolibet contrarium applicandi. Quare, cum octo intemperamenta ſint, octo etiam erunt morborum, quibus ſimplicia corpora ſunt obnoxia, particulares indicationes. Vltra'que has vnà eius affectus, qui etiam inſtrumentalium eſt communis, cuius nullum apud priores nomen fuit: ſed nos, qui eum interpretari ſumus coacti, continui ſolutionem appellauimus: oſtendimus'que communem curationis indicationem hic quoque eſſe vnitionem. At verò, quæ ex hoc rurſum in partes diducto particulares conſiſtant, hæ quatuor voluminibus ſunt proditæ, nempe tertio, quarto, quinto, & ſexto, huius operis. Ac nunc quidem inſtitutum de intemperamentis ſermonem etiam in ſequentibus libris perſequar. Hoc abſoluto ad inſtrumentalium partium morbos conuertar: oſtendam'que ſecundum eandem methodum in ijs quoque tum primas omnium curationis indicationes, quas vtique generaliſſimas appelles, licet: tum quæ ex harum ſectione naſcantur: deinde rurſus, quæ ex illis oriantur, donec ad eas, quæ vltra ſectionem non admittant, peruenero: hanc etenim omnis conſtituendæ artis methodum Plato nos docuit. Verum de inſtrumentalibus poſtea (vt promiſi) dicetur. Nunc (ſi prius, in qua parte propoſiti operis ſimus, admonuerimus) præſenti iam diſputationi finem idoneum im-
B ponemus. Eſt igitur vnum morbi genus, quod ſimilares & ſimplices animalis vexat partes, quam intemperiem vocant. Huius aliquas differentias ex corporibus nuda qualitate alteratis prouenire docuimus: aliquas cum materia quapiam, quæ in ipſa confluit: rurſus'que ambas incidere vel in vnicam animalis particulam, vel plures, vel etiam totum corpus. Ergo, cum in operis huius libro ſeptimo intemperies eas, quæ alteratis tantum qualitatibus in partibus proueniunt, pertractarim, in duobus deinceps libris ad eas, quæ in totum ſe animal extendunt, venientibus, primum agere de febribus placuit. At, quoniam harum ipſarum aliquæ adhuc fiunt, manente ſcilicet in corpore cauſa, quæ eas excitauit: aliquæ factæ iam ſunt, ſed, quæ eas accendit, cauſa iam abijt: ſatius viſum eſt de ijs primum ſermonem facere, vtpote ſimplicem primam curationis indicationem habentibus: deinde illas quoque ſtilo aggredi, quarum in corpore cauſa ſubſiſtit.

GALENI METHODI MEDENDI IDEST DE MORBIS CVRANDIS LIBER DECIMVS

C

ARGVMENTVM LIBRI

Docet Præcauere, ne Diariæ febres in Hecticas pertranſeant, ac ipſas Hecticas, cum inuaſerint, curare.

De Ratione curandi, cum Indicationes ab Affectu, à Cauſa, & à Viribus in idem coierint, vel inuicem pugnarint. CAP. I.

ERgo in diarijs febribus ſimplex quidam eſt in corpore præter naturã affectus, vtpote cauſis, quæ primum eas excitarunt, iã ademptis. In quibus verò cauſa, quæ eas accendit, adhuc manet, in ijs nec affectus ſimplex, nec ſanatio eſt: ſiquidem, quod febris iã receptũ in corpore eſt, id ex propria ipſius curãdi indicatione diſcutere oportet: quod adhuc eſt futurũ, id propulſare, ac, ne fiat, vetare: vetabitur autẽ, ſi, quæ id excitat cauſa, prorſus ſit ſubmota. Itaq; in diarijs faciendorũ indicationẽ ex ipſa febre maxime capiemus, ſed cum illa naturã,
D & ętatẽ, & conſuetudinem, præterea anni tẽpus, cœli ſtatũ, & regionẽ, † & vires, } ſimul expendentes. In reliquis, quæ accenſionis ſuę cauſam intus habẽt, prima indicatio ab ipſa ſumetur cauſa. Itaq;, ſi febriũ, quæ multos dies continuant, recte oſtendimus putredinẽ eſſe cauſam, hæc nimirũ ſananda eſt prima: ſed nec interim extinguẽdæ febris, quæ per eã iam accẽſa eſt, ratio nõ habenda. Ac, ſi quidẽ in idẽ conſentiant, & quæ febrẽ extinguunt, & quę cauſam oppugnãt, quod ab vtriſq; indicatũ, cum vnũ ſit, ſine cunctatione agendũ eſt. Sin febris, quæ iam accenſa ſit, ſanatio, cauſam, quæ hanc excitauit, eſt auctura: aut, quæ cauſam ſubmouent, febrẽ exaſperabunt, diligens habenda conſideratio eſt de remediorum ſpecie. Sanè diligenter conſiderauerit, qui totam deliberationem in tria hæc æſtimanda diuiſerit, febris'ne ſola curanda ſit non ſolicito de cauſa: an cauſa oppugnanda, minime curanti de febri: an plurimum quidem remediorum ad alteram earum ſit adhibendum, non tamen altera neglecta. At, quod primo quidem loco eſt dictum, probare non debemus: quando, ſi, quibus præſidijs id febris, quod ſemper gignitur, oppugnamus, ea effectricem eius cauſam auxerint, planè nec generationem eius aliquando inhibebimus, nec magnitudinẽ minuemus: quippe & generatio eius, effectricis cauſæ ſpeciẽ imitabitũ: & magnitudo cum illa pariter inaugeſcet. Quod ſecundo loco diximus, ſi id diſtinguemus, poterit eſſe non incommodum. Nam, ſi intolerabilis ægro magnitudo febris ſit, cõmittendũ non eſt, vt per ea, quibus cauſam adimimus,

febrem

A.li.4.f.1.t.2. c.7.fo.418.b.c

† Hæc verba impreſſi cod. græci habent, antiqui nõ habent.

febrem augeamus. Simul enim arbitror vtrunq; & febrim ſuſtulerimus, & hominẽ. Sin ita medio E
cris ſit febris, vt, quo tempore contra cauſam tantum pugnas, obruendæ interim vires ægrotantis non ſint, vtique contẽnendus is modus non eſt. Non contẽnendus autem nec tertius eſt, qui contra id, cuius maius momentum eſt, inſtare iubet, nec tamen alterius omnino negligentem eſſe. Sanè plerunque cauſæ maior eſt vis. Fieri tamen aliquando poteſt, vt ea ſit febris magnitudo, quæ præſentem perniciẽ, niſi occurras, afferat: quo caſu oportebit hac prius ſubmota, deinde ad cauſam ſubmouendam accedere. Atq; hæc, mi Eugeniane, decidenda tibi inter initia ſtatim de cõtrarijs indicationibus ſunt. Cum autem in ijs examinãdis non parũ viſa eſt ad hominis ſalutẽ momenti habere vis ipſa {naturalis.} vtique de ea quoq; nõ leuis ad agendorum inuentionẽ conſideratio eſt habenda. Ita fit, vt tres primi ſcopi ſint, qui † in propoſitis iam ob putredinẽ febribus} agendorum indicationem nobis præbeant: vna febris ipſa: altera effectrix eius cauſa: tertia vis ipſa {naturalis.} Cæterum priores duo ſcopi ſubmouendi ſunt: tertius eſt tuendus. Erit igitur rurſus hic quoque eadem tibi conſideratio, quæ paulo ſupra, vt cum viribus tum febrem tum cauſam inuicem cõferas. Mox, ſi eadẽ ambo remedia requirent, ea prompte exequaris. Sin indicationes pugnabunt, vnam præferas, vel quæ à viribus ſumitur, vel quæ à cauſa, vel quæ à febre: ac, quæ cæteris ſit valentior, hãc magis ſequaris, nec tñ cæteras negligas. Ex hac nanq; diſcretione doceberis primam cauſam febrem'q; F
profligare, vbi videlicet conijcis harum remedia vires poſſe ferre: rurſus primã roborandam virtutem eſſe, vbi hæc imbecillior eſt, q; vt cauſæ febris'que præſidia ſuſtineat. Quin etiam omnia pariter ſub coniecturam agi licet, veluti paulo ſupra de febri & de cauſa eſt monſtratum.

† ἐν τοῖς ὑποκειμένοις τῇ σκέψει πυρετοῖς, habent omnes græci codices quos viderim. quæ interpres vertit, in ſubiectis conſiderationi febribus. & ita vetus interpres.

Quæ ex Diarijs Febribus magis aptæ ſint Perdurare, & in alias febres Tranſire: qua q; ratione id periculi declinemus. CAP. 2.

ERgo, cum tria hæc ſint', ad quæ attentum te eſſe in propoſitis febribus curandis oporteat, febris ipſa, huius efficiens cauſa, & ægrotantis vires: inuenti'que præterea ſint generales indicationum modi, quos etiã generales vniuerſales q; dicimus: tranſeundũ, arbitror, nunc eſt ad præſidiorum differentias, quę ſpecialia particularia'que ſunt, ſed mentione de diarijs repetita: qñquidem ab ipſis in eas, quæ plures dies continuent, aliqui trãſeunt'. At verò, cum in has tranſeant vna quidem ratione maxime communi, ipſa medicorum inſcitia: duabus magis priuatis, ꝙ ipſarum febrium vel cauſa effectrix iam abijt, vel etiamnum manet: de vtriſq; ſeorſum eſt dicẽdum. Porro abijt effectrix cauſa, quoties ab ira, dolore, vigilia, cura, æſtiuo Sole, fatigatione, & bubone iam inclinato, excitata citra ſtipationem febris eſt. Manet, quoties vel ab externa cauſa, vel ab ipſa febre ſtipatio aliqua facta eſt. Nam & frigiditas, & adſtringentium vſus, per mediam ſtipationem ſemper febrem exci G
tant. Vſtio præterea non nunquam corporis habitum conſtipat. Iam ipſum febris principium, vbi cum horrore inuaſit, ſtipationem ſubinde fecit. Quin etiam glutinoſi, & craſſi, aut etiam copioſi ſucci, vbi mediocriter obſtruxerunt, diariam aliquando febrem accendunt, vtique cum idoneum ſortiti ſunt medicum, vt ſupra eſt indicatum. Sanè dicuntur idcirco id genus febres omnes diariæ, quia ſolui, (quod vtiq; ex ipſis eſt) vno die ſunt aptæ, computata cum hoc vnà & nocte: quemadmodum cum dicimus menſem eſſe triginta dierum, & annum trecentorum ſexaginta quinque, & hoc geſtum eſſe ante tres dies, aut gerendum eſſe poſt quatuor. Cæterum, non eſt idem ipſarum omnium affectus, ſed ab aliquibus' inſeparabilis ſtipatio eſt: ab aliquibus minime inſeparabilis, ſed vel vt plerunque ſimul adeſt, vel ambigua ſorte, vel raro. Inſeparabilis ſtipatio eſt ijs, qui ex aluminoſa aqua, vel chalcanthode, vel tali quapiam alia, aut ex frigore, aut leui obſtructione, febricitarunt: Plurimum verò ijs adeſt, qui ex vſtione febricitant: Ambigua ſorte, ijs, qui ex fatigatione: Quicunque verò ex ira, vel triſtitia, vel vigilijs, vel pertinaci ſtudio, vel cruditate, vel bubone febricitant, ijs raro adiuncta ſtipatio eſt. Atque harum omnium febrium nulla,'(quod vtique ex ipſa ſit) ad ſecundam vſq; acceſſionẽ perdurat, ſed intra quatuor & viginti horas omnino deſinit. Aut, ſi qñ earum aliquæ (quod tamen rarius fit) longius trahunt, duæ ijs accedunt cauſæ, quæ ipſas ſolui ve- H
tant: earum Vna frigus eſt', quod vel ex ambiente aere, vel ex vnctione quapiam extrinſecus admota, proueniat: Altera egregia iſta diatritos eſt, ſiqui videlicet hanc tranſire medicorum inſcitia coguntur. Quòd ſi & ambiens aer calidus ſit: & nemo ex medicis, qui diatriton ſuſpiciũt, ad ægrotantem accedat: febris quidem poſt " primam acceſſionẽ finietur, id q; cum ſudore, vel madore, vel tranſpiratu, qui halituoſus ſit. Æger autem, vbi ſe liberatum à febri ſenſerit, ad conſueta munia redibit, lauans, vngens'q; ſe: aut etiam, ſi egreſſis quiſpiam monticola'ue ſit, his omiſſis, comedens. A.li.4.f.1.t.1. c.5.fol.412.c
Ac uulgus quidem, ſicuti multa alia, utique ab ipſa rerum natura edoctum, melius, quàm ſophiſtæ, agit, ita & in diarijs febribus omnia ſibi ipſi præſtare ſufficit, præſertim vbi citra valentem ſtipationem conſtitere. Vbi verò cum eiuſmodi ſtipatione inuaſerunt, qui infortunati ſunt, in medicum aliquem incidunt eorum, qui diatriton efferunt: qui fortunati, in eum, qui ipſos & lauabit, & nutriet, cætera'q; omnia præſtabit, quibus ſtipatio ſoluatur. Sæpe nanq; (ceu dictum eſt) ex leui obſtructione cum cutis latente denſitudine, quæ vel ex vitioſa lauatione uel alio quopiam eſt contracta, diarijs non nulli febribus ſunt correpti: quo tempore, niſi quis celeriter obſtructionẽ ſubmouerit, in plurium dierũ febres tranſeunt. Eſt nanq; eiuſmodi febris (quantũ ex ipſa eſt) earum, quę plures dies infeſtant & quæ diariæ ſunt, cõis, cæterum propter cauſæ paruitatem, vnius diei efficitur: ſicut

etiam

τοῦ πύρετου.

A etiam propter magnitudinem, multorum interim dierum: verum acceſſio eius ab initio ad exi-
tum vſque vna eſt, modo ne ipſam excipiat ea, quæ ex putredine humorum naſcitur. Ergo, quoad
nec in pulſu, nec in calore, nec lotio, putredinis adhuc aduertitur nota, atque ex ſola obſtructione
ortum habet, vtique ipſa obſtructionis ſolutio eius eſt ſanatio: quemadmodum'que hanc ſoluere
conueniat, ante eſt dictum. Multæ igitur apparent diariarum eſſe febrium particulares differen-
tiæ: Vna, quando iam prorſus abijt effectrix ipſarum cauſa, veluti vſtio: Altera, quando hæc etiam
adeſt, ſicut ſtipatio: cuius duæ monſtratæ ſunt differentiæ, nempe exiguorum meatuum denſitas,
& de qua nunc agimus, obſtructio. Sanè denſitudo ipſa aliàs ex ſiccitate prouenit, veluti poſt feruo
res, aut fatigationes, aut iras: aliàs ex frigore, eo q; vel ſimplici, vel cum adſtrictoria vi: quæ quem-
admodum inter ſe differant, in libro de medicamentis eſt præceptum. Iam verò obſtructionum
ipſarum alia eſt, quæ ex abundantia: alia quæ ex qualitate ſuccorum, ſcilicet qui aut lenti, aut craſſi
ſint, incidit. Præferetur autem inter remedia, in ea, quam copia facit, ſanguinis miſſio: In ea, quę ex
humorum qualitate conſiſtit, attenuantium vſus. Quod verò ex viribus conſilij petatur, vt in dia-
rijs ſanè eſt exiguum, ita in ijs, quæ pluribus diebus vrgent, ſatis magni eſt momenti: eo q; maioris,
quo hæ ſunt longiores. Enimuero, vbi naturaliter ſe vires habent, ne minimum quidem †in plu-
B rium dierum febribus} vacuantium auxiliorum vſum morantur: Vbi non naturaliter ſe habent,
(voco autem non naturaliter, cum infirmiores quodammodo ſunt) pro magnitudine imbecillitatis
impeditur vacuantium auxiliorum vſus. Sanè rarius accidit, vt protinus in primo ſecundo'ue die vi
res imbecillæ cernantur: accidit tamen interdum, vel propter ægrotantis malum corporis habitũ,
vel propter ſenium. Non nullis etiam fatigatio, vbi vſtio, & triſtitia, vigiliæ q; præceſſerunt, & ine-
dia per totum ſecuta eſt diem, dein febris prius, quàm homo cibaretur, circa veſperam occupauit,
& nox inſomnis eſt acta, vires magnopere reſoluit.

† ἐν τοῖς πολυημέροις πυρετοῖς, legunt tũ impreſsi, tũ plerique ex manuſcriptis codicibus, vt etiam Linacer vertit. Sunt tamẽ quidam codi. qui addant καὶ τοῖς ὀλιγημέροις, i. & in ijs, quæ paucorum sũt dierum.

Quo pacto in Iuuene febricitante Diatritariorum errorem Galenus indicauerit, ac emendarit. CAP. 3.

NEc alienum ſit, ſi tibi talem ęgrotum deſcribam, in quo primum auſus ſum ratione ipſa mihi
viam monſtrante, & diatriton contemnere, & virium rationem habere: poſtea q; alios, quos
in ſimili caſu vidi, audacter eodem modo, quo illum, curare: ſiquidem primum periculum poſt,
q ijs, quæ ab indicatione ſunt inuenta, ſubſcripſit, ad ſecũdum vſum reddit magis animoſos. Ergo
iuuenis, qui febri eſt correptus, annos natus erat quinque & viginti, gracili corpore & muſculoſo,
veluti canis: tum ſicco calido'que omnino temperamento. Iam idem exercitatione quodammodo
C delectabatur, & alioqui cogitabundus & induſtrius erat. Is peregre agens, cum nuncium parum
gratum accepiſſet, & triſtatus eſt, & propere ſe accingens ad vrbem feſtinauit. Ac priore quidem
die & laborauit modice, & lotus cœnatus'que in quodam diuerſorio quieuit, ſed maxima ex parte
ſine ſomno. Poſtera die etiam magis feſtinauit: ac longa via, & ſabuloſa, & ſquallente, tum ſub fer-
uente. Sed confecta, hora propè ſeptima & ſemiſſe peruenit in vrbem. Ibi, cum ea, quorum cauſa
maturaſſet, meliora audiret, in gymnaſium lauaturus proficiſcitur: dein vnctus, vnà cum quodam
eorum, qui aderant iuuene, perfrictus eſt. A quo cum, vt paululum dimoueret, prouocaretur, orta
inter eos contentione, (qualia ſæpe incidunt ijs, qui exercitationibus indulgent) plus iuſto eſt exer-
citatus: erat q; iam immodice ſiccus. Egreſſus verò gymnaſium, inuenit amicorum quoſdam pu-
gnantes: quos dum dirimit, imprudens in aliam exercitationem non leuem incidit, dum alios eo-
rum diuellit, alios impellit, alios complectitur medios, alios vt iniurios increpat, ac pro ijs, qui in-
iurijs affecti eſſent, iraſcitur, adeo, vt domum ſe in ſumma ſiccitate reciperet, laſsitudinem inæqua-
litatem'q; ſentiens. Aquam igitur ex conſuetudine bibens, vbi nihilo ſe leuatum, ſed inæqualitatẽ
ſibi intendi ſentit, hancquidem vomuit. Ratus autẽ vtilius adhuc cibo abſtinere, accubuit, ac quie
ti ſe dedit hora fermè diei vndecima: quod cũ feciſſet, ac nocte tota febre diuexatus vigilaſſet, poſtri
D die quoq; quieuit vſq; ad meridiẽ, ſperans ſe ſomni aliquid conſecuturũ. Quo tpe cum eũ medici
quidem diatriton colentes, inuiſerent, tum quidem homini ſatis magnam eſſe febrem aiebant, ve-
ſperi autem ſe illum reuiſuros. Itaq;, & veſperi cum redirent, ac febrem inclinatam cernerent, ne tũ
quidem nutriendum cenſuerunt, quãuis etiam id alius quidam medicus ſuaderet: immo ſtrenue re
ſtiterunt, adijcientes, ſi quidem ſine febri eſſet, fortaſſe cibum daturos: febricitante adhuc mini-
me id facturos. Quin etiam, cum tertio die mane redirent, etiam tertiæ diei acceſsionem tranſmit-
tendam cenſuerunt: erat autem (vt prius dictum eſt) ſuſpecta hora illius diei vndecima. Ergo di-
greſsis illis, ipſe acceſsi, ac faciem iuuenis contemplatus vidi talem eſſe, qualem in prognoſticis
Hippocrates his verbis pingit: Naſus acutus, concaui oculi, ac reliqua, quæ deinceps ab eo dicta
ſcimus. Itaque cum omnino mihi perſuaderem fore, vt tum in hecticam febrem, tum quam maraſ-
mωde vocant, homo, niſi cibaretur, incideret, ſorbitionem ex alica quàm primum paro, atque exhi-
beo. Et tamen quamuis hac ſumpta, cum acceſsio ſuo tempore circa vndecimã inuaderet, ſic extre-
mis partibus perfrixit, vt calfieri hæc vix poſsẽt, & pulſus illi paruus rarus'que quàm maxime fuit. * ἄρρωστος, i. imbecillus.
Qua ex cauſa illi etiam quarto die tum mane, tum veſperi cibum dedi, quo ſ. & vires repararem, &
A. li. 4. f. 1 t. 2. c. 8. fol. 420. d corpus humectarẽ: erat ″ nãq; cutis eius, ceu corium, arida. Vbi autem febris tenuis & ſimilis perſe
uerauit, ſtatui deinde quinto die non ſimplici ſorbitione hominem cibare, vt ante, ſed alica ex aqua
calida,

calida, citraq; conditúram, iniectis in eam mali punici granis. Eſt nanque is optimus cibus bilioſo E
ſtomacho: nam & roborat hunc malum punicum: & alica, cum diutiſſime in ventriculo citra corruptionem maneat, ſenſim concoquitur, nec aceſcens, nec innatans: quæ vitia accedere ſorbitionibus aliquando ſolent. Incidit verò & in ipſo quinto principium acceſſionis ſimile. Item'que, cum & ſexto & ſeptimo eum ſimili ratione cibaſſem, in nono rurſus ſimile principium præcedentibus fuit. Vbi nimirum vel amentiam, vel pertinaciam, vel, haud ſcio, quid dicam, eorum, qui in principio hominem tranſmittere tertiæ diei acceſſionem ſine cibo iuſſerant, prorſus intelligere licebat. Nam, cum cunctis euidenter appareret tanquam perienturum eum ad quartum fuiſſe, ſi nutritus ante acceſſionem tertij non fuiſſet, illi & tum eum, & ſecutis etiam diebus non recte nutritum aiebant. Cæterum committendum non erat, vt eorum redarguendo ſtudio, ægrum quis non exhibito in ipſo acceſſionis die cibo proderet. Igitur nono die ſimiliter hominem nutriens: cernẽsq; in acceſſione pulſum eius redditum, quàm prius erat, firmiorem, cæterum imbecillitatem illam adhuc præferentem cum extremarum partium frigore: non potui ſuſtinere medicorum illorum meras nugas, ſed vndecimo die præfatus prius ægrotantis amicis fore, vt ipſo die intelligerent hominem hactenus noſtra opera fuiſſe ſeruatum, permiſimus illi præterire acceſſionis horas. Ergo, cum & ſine pulſu omnino in ipſis eſſet: & frigus eum vehemens totius corporis premeret ſic, vt F
nec loqueretur amplius, & vix impellentem ſentiret: conuocati in vnum medici omnes, qui ab initio videramus ab ægrotantis propinquis propemodum ſumus diſcerpti, ego quidem, quòd ob pertinaciam vltro ægri ſalutem prodidiſſem: qui verò diatriton colebant, propter ignorantiam & ſtupiditatem. Ac illi quidem pallidiores frigidiores'que, quàm ipſe æger, conſilium quoddam fugę captabant: quod ego proſpiciens, aulæ oſtium obſerari iuſſeram, & ſimul amico cuidam clauem ſeruare. Poſt medius eorum ſtans, iam, inquam, vobis conſtare planè arbitror, quis hactenus hominem ſeruarit. Seruabitur autem & nunc noſtra opera. Neque enim, ſi periturum omnino in hac acceſſione putaſſem, à cibatione deſtitiſſem: ſed, quoniam ex præcedenti iam victu tantum illi roboris ſupereſſe noueram, vt tolerare acceſſionem poſſet, permiſi acceſſionis horas ſine cibo tranſmittere. Ac ſatius quidem fuiſſet multo ante hominem nutrire: uerum, quò & iſtos redarguam: & quibuſdam his auſcultantium, qui confici à nobis iuuenem, quòd illam occaſionem omiſerim, dicunt, perſuadeam: nunc illis oſtendam vel in acceſſione ipſa ægrotantes quoſdam nutriri debere, nedum ante hanc. His dictis, ac diductis hominis maxillis, infundo ex anguſti oris vaſculo, cremoris ptiſſanæ tres cyathos: paulo autem poſt albi & tenuis vini, modice'que calida diluti, duos cyathos. Poſt quos & ſuſtulit oculos, & tum audire, tum loqui, tum præſentes noſſe cœpit, cum ante, G
veluti lignum aridum, porrectus, ſine voce ac ſenſu iaceret. Rurſus itaque dato ex vino, quo dixi modo, diluto, pane ad comedendum exiguo, prorſus hominem reuocaui. Quem, vt rurſum ad inſtitutam ab initio victus rationẽ reduxi, & tertijdecimi diei acceſſionẽ facile tolerare vidi, in quartodecimo rurſus mane cibaui: ac poſt circiter horam octauam laui: deinde rurſus liberalius cibaui: ac mox vinum bibendum exhibui. Idem verò & in duodecimo & tertiodecimo feceram. In quinto autem decimo rurſum cibaui mane. Cum verò facilius tum quoque acceſſionem ferret, in ſexto decimo denuo laui: cætera'que circa hominem peregi, ſicut in præcedẽtibus diebus. At, vbi in decimoſeptimo minime grauis parua'que acceſſio fuit, audacter hominem de cætero ſub conualeſcẽtium victus ratione habui. Hic æger non paucos ſemimalorum, ac non penitus aſinorum, docuit etiam ante acceſſiones ipſas non nunquam eſſe cibandum, vel ſi duarum horarum intercedat ſpatium: ac multo magis ante acceſſionem tertij. Oſtendi autem tibi & in prima ipſa acceſſionis inuaſione eiuſmodi homines eſſe nutriendos. Dico autem eiuſmodi homines, in quibus corporis intẽperies ad ſiccum & calidum conuerſa febres accendit.

Ratione atque Experimento monſtratur, quàm Vtilis non nunquam ſit Ante Acceſſionem vel in ipſa acceſſione Cibatio. CAP. 4. H

PORrò hoc quoque pleriſque medicorum fortaſſe ſit incredibile. Sed, ſiue rationi ipſi fides eſt adhibenda, ſiue operibus, nos fidem ambobus facimus: Operibus quidem, dum homines ijs monſtramus, qui, ſi biduo patiantur inediam, neceſſe eſt, febricitent, ita ſcilicet, vt non nulli, vbi concitati ad iram ſunt, vel mœrore vel vigilijs affecti: euidentiſſime enim tum in conualeſcentibus ex diutino morbo talia fieri cernuntur, tum ijs qui calido & ſicco ſunt temperamento. Quam verò ratio ipſa fidem huic rei facit, alibi iam dicta eſt: dicentur tamen & nunc eius rei ſummæ. Mordens halitus & ſuccus, vbi per ſenſibilia corpora fertur, horrores & inæquales totius corporis concuſſiones (ῥῖγη græce dicunt) facit: ex quibus cute ſtipata, quæ prius tranſpirabant, iam retenta, quoties fuliginoſa ſunt, febres accendunt. Ergo eiuſmodi halitus & ſuccos, tum multa & vehemens dimotio, tum vigiliæ, & ira, & dolor, & cura augent: tum proxime ab iſtis vnum illud per ſe interdum augere eos ſufficit, vtique ſi cibum quis non ſumpſerit: efficitur enim corporis habitus in ijs naturis, quæ facile amaram bilem generant, ex longa inedia bilioſus. Si igitur tum id incidat: tum æger motu quopiam valentiore, quàm pro viribus, vſus mordentium excrementorum impetum confertim foras excitarit: neceſſe eſt (veluti in ſymptomatum cauſis oſtendimus) vel concuſſionem, quam modo dixi, vel horrorem ſubſequi. Ac concuſſio

A cuſſio quidem iſta ſuccedet propter eorum, quæ feruntur, excrementorum tum multitudinem, tum acrimoniam, tum impetus celeritatem: tum laborantis virium infirmitatem. Nam, & quæ multa, paucis: & quæ qualitate ſunt inſigni, ijs, quæ ita non ſunt, mordet magis: pari modo, & quæ cum celeritate feruntur, ijs, quæ tarde. Iam vires, vbi valentes ſunt, omnia contemnunt ac tolerant: vbi infirmæ ſunt redditæ, vel abs quouis offenduntur. Horror fiet, vbi & qualitas eorum, & impetus velocitas eſt remiſſa: tum copia minor: ac potiſſimum, cum vires triſtanti obſiſtunt. Si verò iam dicta largius remittantur, ne horror quidem fiet, ſed vel vlceroſus quidam ſenſus, vel tantum inæqualitas. Ergo coeuntibus omnibus iam dictis, † quod vehementiſſimum eſt, oritur, vtique ſupradicta totius corporis concuſſio: ⁊ rurſus remiſſis omnibus, nullus ex tranſitu excrementorum fit ſenſus. Quòd ſi quædam ſint, quædam non ſint: & quædam maiora ſint, quædam minora: in eiuſmodi miſtionibus media latitudo omnis, † quæ inter id, quod maximum eſt, quod ῥίγος græce vocari diximus, & minimum, qui eſt nullus omnino excrementorum ſenſus, ⁊ efficitur. Itaque nihil mirum eſt, ſi dictarum cauſarum quælibet vel per ſe, vel cum alijs iuncta: alij inæqualitatem, alij vlceris quempiam ſenſum, aut horrorem, aut dictam concuſſionem, afferre videatur. Nam pone, vires imbecillæ ſint, corpus ipſum admodum ſenſile, quippe id quoque oſtenſum eſt non parũ
B ad eiuſmodi ſymptomatum generationem conferre: habitus autem corporis gracilis, & temperamentum bilioſum, ſtomachus q; ſimiliter bili affectus, tum his omnibus accedant inedia cibi, & vigiliæ quæpiam, & triſtitia, & ſolicitudo: ad hæc progreſſus à domo, qui ex vrgente quapiam cauſa ſit neceſſarius: poſtea his propoſitis (id quod aliquando fieri vidiſti) det ſedulo operam, vt plus itineris per vrbem, re ita poſtulante, feſtinus peragat: nunquid huic ex eo, qui excitatus eſt, mordentium excrementorum motu, primum quidem inæqualitas quædam, mox verò etiam horror, promptè incidet? quòd ſi motum quoque continuet, vel cibum ſumere non anteuertat, protinus etiam febris? Equidem ita febricitantes aliquos oſtendi tibi, maximè ex ijs, qui è longo morbo conualuerant. Quorum cum vni forte fortuna occurriſſem, qui mox ante horreſcere cœpiſſet, vt rem expoſuiſſet, dato ex vino diluto pane, continuo horrorem inhibui. Verum hunc (vti ſcis) per viam in officinam quandam perductum febricitare prohibui: alios verò, qui prius ſe domum ſuam recepiſſent, in ipſo principio horroris, vel paulo poſterius, cibauimus. Atque, vt ſemel dicam, quibus incipientis adhuc acceſſionis aderant ſymptomata, ijs omnibus panem ex vino diluto ac calente mature exhibens, & horrorem ſtatim inhibui, & febrem prohibui. Quanto verò hos citius cibaueris, tanto ſcilicet magis febrem prohibueris. Quòd ſi paululum aliquando morere, vtique febris ne
C tum quidem, calor tamen multus, ijs aduenit, ſimillime planè ijs, qui per vehemens frigus facto itinere, reuerſi domum, calidis ſunt nutriti. Quippe, ſi pluſculum morere, maiorem calorem ſentiẽt, talem'que ac tantum, vt dubites, an hunc febrem appelles. Sin duæ horæ ab initio inæqualitatis interpoſitæ ſint, nutries tunc quoque, modo horror adhuc duret, prædicens tamen, quòd hi febricitabunt, cæterum innoxia febre, & cui cutis mador ſuccedet: quo facto, tum lauare, tum rurſus nutrire debebis. Quòd ſi horror præterierit, ac iam planè febricitent, cibandi id temporis non ſunt, ſed decreſcente iam acceſſione illico ſunt nutriendi integritate non expectata. In nullo nanque ſqualido affectu commode finitur acceſſio prius, quàm illi uel ex lauacro, vel humido victu, humectatio acceſſerit. Hæc ego omnia cum operibus indicarem, qui me vel laudabant, vel æmulabantur, ſcilicet quòd ſupra eorum opinionem erant, quę egeram, παραδοξοποιὸν, quòd paradoxa facerem, (vt ſcis) vocabant. Cum verò ratione de ijſdem diſſerens docerem aliquos ante acceſſionem eſſe cibandos: aliquos in ipſa, id'que vel inclinare iam incipiente, vel etiam in ipſo ſummo vigore: tum παραδοξολόγον me, quòd paradoxa dicere viderer, appellabant. Ergo quid facias his hominibus, quibus nec opere nec ratione perſuaderi poteſt? At, inquiunt, fieri nequit, vt eiuſmodi affectus quis agnoſcat. Quomodo igitur nos eos agnouimus? Videtur'ne cuipiam fieri non poſſe, vt cali-
D da & ſicca intemperies agnoſcatur, vel quæ ab ortu vſque fuerit, vel quæ in præſenti tempore talis ſit reddita? Mihi ſanè tàm videtur facile, quàm has ipſas agnouiſſe literas. Quid illud verò, ſi huic non ſit adhuc in ſuccis putredo vlla, illi verò ſit, non poſſe vobis videtur hoc diſcerni? Mihi poſſe videtur. Nam & ex pulſu, & vrina, & ex ipſa non nunquam, quæ in calore eſt, qualitate, euidenter id diſcernimus. Quòd ſi propterea, quòd nec ipſi quicquam diſcere volunt, nec ſe ſe exercitare, ſcientibus parum credunt, quid uetat, quò minus tum geometris ipſis, tum arithmeticis, tum reliquis ratificibus omnibus nihil credant?

† τὸ σφοδρότατόν ἐστι ῥίγος. i. vehementiſſimus oritur rigor.

† τοῦ τε μεγίστου ῥίγους καὶ τῆς παντελοῦς τῶν περιττωμάτων ἀναισθησίας. ad verbũ. inter maximũ rigorẽ & omnimodam excrementorum inſenſibilitatem.

Calidas & Siccas naturas Inediam non tolerare: ac de Primis capitibus, quibus Ratio Cibandi continetur. *CAP. 5.*

MIſſo igitur hoc genere hominum, rurſus ſeriem ſermonis noſtri perſequamur. Calidis ac ſiccis naturis aduerſiſſima res inedia eſt, ac febrium paratiſſima cauſa. Voco naturas calidas & ſiccas nõ ſolum, quæ à primo ortu tales ex proprio temperamento ſint, ſed ẽt, quæ poſterius ex calido ſicco'que victu, & plurima dimotione, & vigilia, & cura, & triſtitia, & regione calida ſicca q;, & tempore æſtiuo, & cæli ſtatu calido ſicco'q;, ſint acquiſitæ. Sanè licet & citra temporis anni mentionem, in eiuſmodi ſermone ſtatum cœli ſolum nominare. Verum, ſi altius repetam, id, quod dico, magis credes. Calida & ſicca temperamenta, ſiue ea ex prima origine talia ſint, ſiue ex victu,

&

& immodico labore,& animi perturbationibus,& regione,& cœli ſtatu,inedia vehementer lædit. E In hac dictione,ipſis ſaltem verbis,omiſſum eſt anni tempus:poteſtate tamen omiſſum non eſt, vtpote quod in cœli ſtatu comprehenditur, quādo calidus in ſummo ſiccus q́ꝫ cœli ſtatus iam dictam temperaturam efficit. Hic autem ſtatus alio anni tempore,quàm æſtate,planè incidere non poteſt: quando nec in autumno,nec in vere,multo'que minus in hyeme, fieri poteſt, vt calidiſſimus ſimul ſicciſſimus'q́ꝫ cœli ſtatus fiat:ſicut nec humidiſſimus pariter frigidiſſimus q́ꝫ in alio, q̄ hyeme. Ob hæc igitur ipſe quoque aliquando prætermiſſo anni tempore, cœli ſtatu ſum contentus. Liceat tamen cuique nominibus, quibus velit,vti,modo à rerum natura nō diſcedat. Eſt porrò rerum natura, qualem & modo diximus, & nihilo minus nunc dicemus: nam, quæ maxime ſunt ad curationem neceſſaria, eadem'que maxime ignorata, nec Hippocrates ipſe identidem repetere grauatur.

Igitur inedia ſiccis calidis q́ꝫ corporibus,valentibus quidem noxia eſt:ijs verò, qui in calida & ſicca æſtate febre laborant, quæ ſcilicet ex vſtione,aut labore immodico, aut vigilijs,aut comprehenſis iam animi mo*tibus ſit contracta, non ſimpliciter noxia eſt, ſed, ſi quicquam aliud, planè pernicioſa: quippe vel in febres ardentes ex ea incidunt, à quibus, niſi prius mors occupet, in hecticas migrant,atque ab his in maraſmum: vel protinus ab initio ardentibus præteritis, in hecticas. Maxime tamen (vt dictum ſæpius eſt) ſiccos calidos'que a*ffectus ſtatim à principio hectica corripit: Si F cuti mulieri accidit,quæ autumno ex triſtitia & vigilijs febricitare cœpit: perſeuerauit autē ad plurimum hyemis. Hanc quarto die (vt ſcis) vidimus,deprehendimus q́ꝫ ſtatim "hecticam eſſe febrē, cum alia,quam humores excitarant,coniunctam. Curatio autem vna tum fuerat,vt frigida tempeſtiue & moderate daretur, conſuetæ ſcilicet hanc per ſanitatem bibere: verum alijs curatio huius erat commiſſa,quare nobis ſilere eſt viſum. Alteri uerò, qui eodem tempore ægrotarat, & ſe nobis commiſerat, quoties nutritus eſt, fontanæ planè gelidæ dedimus interim binos cyathos, interim ternos: quando frigidam ſimul multam ſibi dari,qui ita ſunt affecti,citra noxam non ferunt. Quocirca vtiliſſimum eſt, vbi febris ideam perſpexeris,in prima ſtatim acceſſione minore cum periculo, copioſiore frigida vti, corporibus ad validam ſiccitatem non dum perductis. Qui enim in feruoribus ſub canicula ex ira febricitauit, (iuuenis autem hic erat ſiccus & calidus) vbi in prima acceſſione duas frigidæ heminas bibiſſet, ſtatim quidem inuomuit flauiſſimam bilem:non multo autem poſt etiam deorſum excreuit. Deinde,cum rurſus poſt cibum aquæ circiter heminam similiter ſumpſiſſet, iam febricitare deſijt. Non defuere tamen medici, qui, cum nullam à principio febris ſpeciem agnoſcerent, ſed poſtea, cum iam præterijſſet occaſio, intelligentes vel in hecticam, uel etiam in maraſmoden febrem ægrotantem incidiſſe, frigidam bibendam, nos imitantes, præbue- G runt. Sed nemo metam attigit: nam magna ſolicitudo habenda eſt in ijs,qui ita ſe habent, de frigidæ potionis menſura. De qua paulo poſt dicemus, vbi propoſitæ diſputationi finem impoſuerimus. Quippe æger is, quem ante deſcripſimus, exemplo omnibus eſt, quibus propter ſiccitatem à principio ſtatim dari cibus debet, etiam ſi febricitare iam incipiant. Nam, cum accenditur in his febris propter mordentem acrimoniam excalfacti attenuati'que ex Sole & inedia & laboribus ſucci,maximum eius remedium eſt humidum nutrimentum:ſicuti è diuerſo,vbi ob copiā, vel obſtructionem,vel phlegmonen,vel (vt ſemel dicam) humoris alicuius putredinem,febris eſt orta,maximo malo eſt cibus. Atque hos quidem nec in inclinatione febris citra noxam nutrias, nedū ipſa acceſſione inuadente:illos verò omni certe tempore,ſed potiſſimum per inclinationem. Me quoque ſubinde vidiſti eos, qui ex abundantia, & qui ex phlegmone laborarent, ſub longa inedia tenuiſſe ſic, ut prorſus ante ſeptimum diem non cibarem, ſed ſola mulſa contentus eſſem, viribus ſcilicet valentibus. Quoſdam eorum, quibus videlicet vires validæ non fuerant: aut ſtomachus611bilioſus, aut imbecillus,aut plus iuſto ſenſilis:ſolo ptiſſanæ cremore vſq́ꝫ ad ſeptimum diem traxi, quo morbus† in ſummo eſſe incremento debuerat,aut etiam omnino per criſin diſcuti. Sunto igitur tibi à primo ſtatim die in omni ægro ſpectanda duo illa, quæ Hippocrates iuſſit,à quibus cibandi con- H ſilia petas,morbi ſummus vigor,& ęgrotantis vires. Poſtea,ſi tranſiri ſummum incrementum ſine omni cibo poteſt,in cibi abſtinentia hominē ſeruabis:ſin exiguum adminiculum requirat, abunde erit ſola mulſa: quòd ſi maius deſiderat, q̄ ſit ex mulſa, ptiſſanæ cremor ſatis erit. At, ſi fas non eſt ſummum morbi incrementū,aut tenui victu,aut inedia trāſmitti,id agendū,vt homo ſtatim in primæ acceſſionis inclinatione cibet̄. Aliquos verò eorū (vt dictū eſt) & cū inuaſura adhuc eſt,& cum incipit,cibabis. Sint porrò hi ſicco temperamento ac calido, aut à primo ortu, aut certe illo tēpore, oportet:.tū viribus neceſſario imbecillis.neque enim fieri pōt,vt abunde ſiccū calidum q́ꝫ corpus, cū febricitet,viribus ſit valentibus. Si tñ cum eiuſmodi febri ac corpore, momētanei mēbri phlegmone ſit cōiuncta,oīno æger morieт̄: (nā id quoq́ꝫ prædixiſſe me ſemper, nunq̄ verò falſum,ipſe teſtis es.) Magis q́ꝫ id certū eſt,ſi pulmonis,vel membranę quæ coſtis ſubtendit̄,vel ventriculi,vel iecinoris phlegmone ſit: etenim, quæ has partes phlegmonæ occuparunt, non modo ijs, qui tàm imbecillis ſunt viribus,ſed etiā ijs,qui valentiores ipſis ſunt,mortiferæ eſſe ſolent. Vna'q́ꝫ ſalus tum pleuriticis, tum peripneumonicis, adde ēt ſynanchicis i. qui angina laborant,eſt ipſum virium robur:nō ſecus verò, & quibus vel iecur,vel ventriculum phlegmone obſidet. Nam,quod ad phlegmonen,quæ in ijs eſt partibus,ſpectat,minime planè eſt cibandum: quod ad virium infirmitatem,

vtique

* διαβήσεις eſt in impreſſis, vt Linacer vertit. κράσεις autē i. temperaturas, eſt in quibuſdam antiquis.

A.li.4.ſ.1.t.1. c.1.fol.432.a

† Al. παρακμάζειν, i. declinate.

A vtiq; ſæpe. Ita neceſſario aut vires reſoluenẽ, aut phlegmone augebitur. Atq; hæc mihi latius fortaſſis, q̃ pro re propoſita, ſunt dicta: qui pſertim hoc libro ſtatuerim de febribus, q̃ abſque phlegmone infeſtant, diſſerere. Cęterũ tractationis cõuenietia fecit, vt quatenus neceſſariũ eſſet, digrederemur.

Quopacto Præcauendum ſit, ne Febris in Squallente Habitu in Hecticam pertranſeat: ac de Duplici Putredine, quæ febres accendit. CAP. 6.

DEnuo igitur redeamus ad febres, quæ iam comprehenſis febribus ſunt affines, quas nominare hecticas ſolemus. Nam, qui ſupra deſcriptus à me iuuenis eſt, hectica febri laboraſſet, ſi mirificã diatriton tranſigere fuiſſet coactus: niſi tñ prius ab ijs, qui abſq; methodo victus rõnẽ ordinare cõſueuerunt, fuiſſet interemptus. Proponaẽ igiẽ alius quiſpiã, cui cũ ſupradicto cętera quidẽ oĩa ſint eadẽ, vires tñ tanto ſint valentiores, vt tridui inedia tolerata duret: Neceſſe eſt hunc, ſi modo ita cibetur, quemadmodũ cibant, qui diatriton extollunt, in hecticã incidere. Nã ij primũ in quarto ipſum cibarẽt, poſt in ſexto, mox in octauo, deinde in decimo: quippe talis eſt (vt ſæpe vidiſti) eorum cibandi formula. Prima quidem cibatio poſt primã diatriton: reliquæ alternis diebus. Protinus autẽ (arbitror) & ex artomelite, i. pane ac melle, ſiccaſſent eius præcordia: nam id quoq; ex legibus eiuſmodi medicorũ eſt, ſiue phlegmone viſcus aliquod laboret, ſiue ſecus. At, quemadmodũ quidẽ eos

B cibare, qui ita laborent, inter initia cõueniat, ſupra eſt dictum: ſed nihilo tñ ſecius nunc quoq; ſummatim repetetur. Quoties vel ex laſſitudine, vel ira, vel pluribus curis, vel vigilijs, vel triſtitia, vel lõga inedia, vel vniuerſis vnà (ſicut in ſupra deſcripto iuuene) coeuntibus ſiccatum corpus eſt: ac febris inuaſit, quæ & aridã reddat cutẽ, & igneũ habeat calorem: vtiq; hunc talẽ timor eſt febri hectica correptũ iri, potiſſimũ in æſtate, ac cœli ſtatu calido ſicco q;. Oportet aũt, q̃ primum ptiſſanę cremore, & ſorbitione ex alica nutritũ, pane q; poſt oblato, aquæ frigidæ potione hoĩem cures: quippe protinus extinguitur ac ceſſat oĩno febris, modo (vt dictum eſt) nec phlegmone aliqua ei ſit adiuncta, nec putredo humorũ. Nam, ſi horum vtrumuis ſit, attendere diligenter oportet, ac diſcernere, quo primum tpe aquam frigidã dare homini ſit audendũ. Ego enim taliũ quoq; non paucis dedi, tutius eſſe ratus phlegmonas in præſens augere, q̃ ſinere hoĩem hecticam febrem incurrere. V biq; igitur (vt ſemper dicere ſoleo) curatio dignotionem prænotionem'q; conſequiẽ. Siquidẽ, & dignoſcat, quod præſens eſt, & prænoſcat, quod ex eo futurum eſt, oportet, qui volet notabilis efficaciæ remedio vti. Si tñ magnum fore incõmodum vel humorum putredini, vel phlegmonę, conijcies, à frigida quidem danda abſtinebis: refrigerantibus aũt remedijs, quæ foris applicãtur, vteris, modo ea ſuper os ventriculi aut tota præcordia, modo ſuper pectus imponens, vbi ſ. plurimum ſubeſſe

C caloris maxime iudicabis. Sanè diximus ijs, qui ita laborant, balnea quoque eſſe non incommoda: dico ijs, qui ſiccato plurimum corpore ſunt, & ex aliqua earũ, quę dictę ſunt, cauſarũ citra humorũ putredinem febricitant. Monſtratum verò nobis eſt in ijs, quę de febribus ſcripſimus, phlegmonas quoq; pp putredinem humorũ, qui in ipſis habenẽ, febres ſubſequi. Quocirca, ſiqñ dicã febribus, quæ ex putredine accenduntur, tale quippiã conducere vel non conducere, ẽt eas, quæ à phlegmone excitantur, in cõi putredinis genere cõprehenſas intelliges. Sicubi verò deinceps vtraſq; nominare videris, ſcias eas, quæ ex phlegmone, ab ijs, quæ ex ſola putredine ortum habẽt, tum diſcerni. Cuiuſmodi autem ſit phlegmones affectus, tum in libro de inæquali intemperie, tum verò in eo, qui de tumoribus præter naturam eſt inſcriptus, docuimus: admonuiſſe tñ & nunc te non ſit inutile.

Cum ſanguis calidus copioſior in aliquam animalis partem procubuit, maiora eius vaſa protinus diſtenduntur, vtpote abundantiæ continendæ non ſufficientia: ab his deinceps, quæ minora ſunt. Mox, vbi nec in ijs ſatis continetur, exudat foras in ea ampla ſpatia, quæ inter vaſa ſunt, ſic, vt etiam omnia, q̃ in cõpoſita carne habenẽ, loca occupet. Atq; hæc quidem eſt phlegmones affectio. Poſsũt verò & ſine hac in ipſis vaſis humores aliqui putreſcere, id q; aut in vna animalis particula in finibus ipſorum impacti: aut etiã in totis eorum capacitatibus, quæ inter bubones & alas ſunt, compre-

D henſi. Cum igitur (ceu diximus) citra putredinem ſqualenti corpori febricitare contigerit, caput totius curationis in ijs remedijs, quæ refrigerent, & humectent, ſtatuere oportet.

Sex eſſe Materiæ Differentias, quibus Frigus & Humiditas Hecticis Febribus conciliantur. CAP. 7.

POrrò duplex genere eſt harum rerum prima materia: una eorum, quæ foris admouentur: * altera, quæ intrò in corpus ſumuntur, quæ ſanè & proſpheromena, id eſt ſumenda, vocantur. Extrinſecus corpori incidunt tum aer ipſe, qui nos ambit: tum pharmaca, quæcunque humectandi refrigerandi q; vim obtinẽt: & tertium præter hæc, dulcis aquæ balneũ. Intrò in corpus ſumuntur, quæ eduntur ac bibuntur, & inſpiratus aer. Ab his generibus tentandum eſt propoſitis hoc loco febribus tum humiditatem, tum refrigerationem comparare. Verum refrigeratio, qñ per efficaciſſimam qualitatem inducitur, & parui temporis eſt, & periculoſa: contra, ſiccitatis per ea, quæ humectent, curatio, vt longi temporis eſt opus, ita minus eſt, q̃ refrigeratio, periculo expoſita. Igitur dictas ſex materiæ differentias deinceps iam examinemus, ab ambiente exorſi.

* προσπίπτουσι.

De Eligendo ac parando Aere, qui Hecticis Febribus conueniat. CAP. 8.

HIc igitur ſi temperatus eſt, qualẽ ſe exhibet, vtiq; tali nobis eſt vtendus, nihil amplius de eo ſolicitis. Sin admodũ calidus eſt, vel admodũ frigidus, pro calido inducẽdus arte cõtrarius eſt, ſubterraneis inuentis domibus, quæ & frigidiſſimæ ſint, & maximè perflatæ, & ad ſeptentrionem

uerſæ:

*ῥόδας, id eſt ſuaues

verſæ: tum auris quibuſdam, quæ ipſis ſint pro*priæ, opera noſtra paratis, aliàs ex euripis, in quo ſe E
deijciant multi aquarum fontes: aliàs aqua frigida de vaſis in vaſa transfuſa. Iam hoc ſtatim etiā ſomniferum eſt. Præterea domo aſſidue aqua, quæ prorſus frigida ſit, aſperſa: ac roſis plurimis humi fuſis, aut vitium capreolis, aut ruborum ſummitatibus, aut lentiſci ramis, aut denique reliquarū, quæ refrigerent, ſtirpium aliquibus. De quibus ēt prius eſt dictum. Turba quoq; hominū ingredi prohibita: nam id quoq; domū calefacit. Atq; ita quidem calidiſſimum aerē refrigerare, qui. ſ. in æſtate calida & ſicca accidit, eſt tentandum: quandoquidem in hyeme calidiſſimus eſſe non poteſt, ſicuti nec frigidiſſimus in æſtate. At, ſiquis modice frigidus eſt, hoc eſſe contentos oportet, nihil aut machinantes, aut de temperie eius alterantes. Qui verò frigidiſſimus eſt, vtique, quatenus reſpirando attrahitur, admittendus eſt, vt qui calorem, qui eſt in corde, admodum refrigeret: non tamen quatenus extrinſecus ægrum contingit, quippe id denſat cogit'q; cutim, ac putre*dinoſorum humorum efluxum tranſpirare prohibet. Siquidem per pulmonem, quod rarum viſcus eſt, difficile nō eſt, vt tum qualitas ipſius, tum etiā ſubſtantia, ad cor facile perueniat: at, per cutim, fieri nequit, vt eius vel qualitas, vel ſubſtantia, ad cor perueniat, vtpote prius denſatam. Nam, quod in libris de ſimplicium medicamentorum facultate, de ijs, quæ vehementer adſtringunt, eſt dictum, id hic quoq; reuocari ad memoriam debebit, ac ſciri, qui nimium frigidus aer eſt, hunc cutim denſando, ſemper F
ſibi ipſi viam præcludere. Scire tamen licet maius fore ex frigida inſpiratione commodum, q̄ ex cute denſanda incommodum: præſertim cum operimentis hanc calfacere licet. Porrò vtendum maxime eiuſmodi aere eſt in ijs hecticis, quibus primum, quod afficitur, ipſum eſt cor: æque vt, ſi vētriculus primum eſſet affictus, ipſi per comeſta & bibita eſſet ſuccurrendū: huic enim illa cū integris adhuc viribus occurrunt, ſicut cordi inſpiratus aer. At iecinori ex inſpirato aere nulla certe vtilitas accedit: à comeſtis verò & bibitis minor planè, q̄ ventriculo, cæterum aliqua non obſcure aduenit. Communis autem omnium ſanatio eſt per ea, quæ extrinſecus applicata refrigerant & humectant. Atque *in his quidem viſceribus magna ex parte hecticas maraſmodes q; febres accidere contemplati ſumus. Superueniunt tamen aliqñ & pulmonum ſiccis calidis q; intemperamentis: attamen opportunum eiuſmodi febribus id viſcus non eſt, vtpote humidum laxum'que. Incidunt præterea & pectori, & pingui membranæ, quod Meſaræon dicitur, & ieiuno, & colo: interim verò & vtero, & renibus. In *ſepto verò tranſuerſo maraſmum non vidi, hecticam ſanè febrem vidi, & hanc ſemel quidem planè abſolutam, ſæpe verò citius interimentem, q̄ planè eſſet completa. Eiuſmodi nanque affectum & ſpirandi difficultas, & deliriū excipere ſolet: ex quibus magna ex parte prius moriuntur, q̄ hectica prorſus ſit perfecta. Eſt autem eorum agnitio facillima, tum ex pulſus G
duritia: tum ex eo, q̄ præcordia plurimum trahuntur ſurſum: tum ex difficultate ſpirandi, quæ illis eſt & inæqualis & varia: quippe aliàs quàm maxime paruum & frequens ſpirant: rurſus aliqñ manifeſte ſpiritum tardant, dein ſubito, quemadmodum gementes reſpirarunt: vel duplicem ſpiritus intromiſſionem, quaſi ſuperinſpirantes, vel duplicem foras miſſionem faciunt: † veluti reſpiratio reſpirationem comprehendat. Reſpirant verò hi ſæpe & reliquo thorace toto, non ſenſibiliter modo, verum etiam notabiliter, tum opertas ſcoptulas, quas Homoplatas vocant, attollentes: aliqñ admodum raram & magnam reſpirationem edunt, vtique cum delirij malum præcipue dominatur. Verum præſentis inſtitui non eſt vel laborantium partium notas, vel earum cauſas referre. Quare denuo ad curationes reuertamur: æſtimemus q;, quas vires propoſitæ iam materiæ aduerſus hecticas febres habeant. Sane diximus iam non nulla de aere tum calido, tum frigido: qui præcipue quidem eſt vtilis, cū, quod primū afficitur, ipſum eſt cor: q̄uis cōferet & in reliquis febribus nō parum, q̄ñdoquidē in his quoq; neceſſe eſt, cor ſimilē intemperiē recipiat: citra quā nec maraſmus, nec hectica, nec reliquarū vlla febrium cōſiſtere poteſt. Quo facile apparet etiam pulmones, vbi ſcilicet ij ſunt qui primum patiuntur, plus cæteris omnibus refrigerantem aerem requirere.

*ἐκ ... κατεσβεσμένων, i. eorum qui cōburuntur.

* ex pectore, & meſaræo, & c.

* ex

† καθάπερ ἐπεκπνέοντες, i. veluti ſuper expirātes.

De parandis Medicamentis, quæ Extrinſecus Hecticis admouentur. CAP. 9. H

SEquitur nunc, vt de ijs medicamentis agam, quæ extrinſecus admota humectent, & refrigerent. Porrò horum quoque ea deligenda eſſe, quæ " citra vehementem adſtrictionem refrigerent, neminem latet. Talia enim, præterq̄ q̄ non humectant, etiam demittere frigiditatem ſuam alte non valent propterea, quòd cutim cogunt, ac coarctant. Optima verò ſunt, quæ non modo citra adſtrictionem refrigerant, ſed etiam corporis ſubſtantia ſunt tenui. Ac, quæ quidem abſolutiſſime tenuium partium ſit, ſubſtantiam exacte frigidam inueniſſe fortaſſe non eſt. Dixi, exacte, propter acetum, quod cum omnium, (quæ nouimus) poteſtate refrigerantium planè tenuiſſimarum ſit partium, admiſtam ſibi aliquam caliditatem habet. Præterea corpora, quæ contingit, ſiccat, quāuis ad imaginationem ſit humidum. Quo fit, vt ad eos affectus, quos humectari & refrigerari expedit, ſolo eo nō vtamur, ſed tanto aquæ frigidæ admiſto, vt poſſit bibi. Cæterum, quanquam corpus, quod abſolute tenuium partium ſit & ſimul frigidum, inuenire non eſt, attamen deligi materias oportet, quæ ad eiuſmodi medicamenti compoſitionem maxime ſint idoneæ. Ac dictum quidem latius de his eſt in opere de medicamentis. Dicetur autem in exemplis non nihil & nunc, quò in hoc quoq; genere membratim ſis exercitatus. Incipiam autem ab eo medicamine, quod omniū, quæ humectent ac refrigerent, eſt ſimpliciſſimum: quo etiam aduerſus eryſipelata vtor, & phlegmonas

A.li.4.f.1.t 3. c.4.fol.432.c

A gmonas in pudendis,vtiq; inter initia,prius,quàm depaſcens aliqua ſubindicetur putredo. Debebit au
tem ad id præparata eſſe cera quàm optima,& elota. Sanè optima fuerit vel alba pontica, vel quæ
A.li.4.f.3.t.1. ex atticis ſit fauis.Eſto autem &"roſaceum,quod ex oleo fit à nonnullis vocato omphacino , ab alijs
.3.fol.452.c crudo,quodq; citra ſalem ſit confectum. Maxime verò ad rem pertinebit,ſi & ipſum oleum tenu
ium prorſus ſit partium:cuiuſmodi ſabinum eſt. Cum uti uoles,ambo miſta liquantor in vaſe du-
plici:factoq; humido cerato,(cuiuſmodi.ſ.erit,quod triplum aut quadruplum ad ceram roſaceum
habet)poſt,quàm ipſum fuerit refrigeratum,miſcetor *ei paulatim in mortario tantum aquæ, quan *ξυσθείσῃ, id
tum in ſe,dum cum ea mollitur,accipere poſſit. Expedit autem & ceratum ipſum prius admodũ eſt deraſo, eſt
eſſe refrigeratum:atq; etiam,quæ huic admiſcebitur,aquam eſſe frigidiſſimam. Abunde autẽ cera ĩ antiquis cod.
tum refrigerabis,ſi,cum modice coiuit,totum vas,in quo continetur , in aquam frigidiſſimam di- græcis.
mittas.Quòd ſi aceti quoq; admodum tenuis ac clari paululum adijcere velis,vtiq; magis adhuc tũ
refrigerans tum humectans medicamentum efficies. Non debebit autem medicamentum hoc eò
vſq; ſuper ægrum corpus manere,dum manifeſte incaleat,ſed aſſidue ſubinde mutari. Aliud me-
dicamentum.Oxalidos,aut oxylapathi ſuccus cum exigua tenui pol*enta miſta excipiatur duplica- *ἀλφίτων. quã dictionẽ
to peniculo detrito:affatimq; frigidum & ipſum imponatur. Quòd ſi eiuſmodi peniculi occaſio alij farinã ver
B non ſit,tum linteum duplicatum,& madefactum refrigerandæ particulæ impones. Quin etiã por- tunt.
tulacæ,& ſemperuiui,& vuæ immaturæ ſuccus,ſimiliter pol*entæ miſcẽtur. Ad hæc lens paluſtris,
& viridis tribuli,& polygoni,& lactucæ,& intybi ſuccus,aliaq;,quæcunque refrigerare eſt dictũ,
cum tenui pol*enta. Præterea ſine pol*enta licet integris herbis tunſis vti. Iam verò,quod epithema
ex pinguibus fit palmulis,quas †πατητοὺς græce vocant , ſalutare medicamen eſt. Porrò coquere †.i.paſſas, ſeu
oportet harum carnem,omni membranoſo exempto,aliàs ex ſolo claro aceto: aliàs & aqua ipſi ad- calcatas.
miſta:atq; hac,vbi tenera ſatis reddita eſt,tunſa uti. Quòd ſi parum molli craſſitudine videbitur,
præſtiterit iam dicti aliquid admiſcuiſſe cerati. Quòd ſi roſacei quidpiam dictorum ſingulis aliqñ
miſcere volueris,nihilo inutilius pharmacum habebis: eſto autem,quod admiſcetur,tum minimũ,
tum & ſimplex & perfrigidum,& quod factum ex oleo ſit ſalis experte. Sanẽ,quoties ſimplex ro-
ſaceum,aut aliquid quiduis id genus dico,quod ſine aromatis eſt confectum,intelligi volo. Eſt ve-
rò ſalutare ad talia medicamen & roſarum ſuccus frigidus,vnà cum pol*enta. Salutares verò ſunt
& ipſæ roſæ tunſæ: præterea ſtirpium,quæ moderate adſtringunt,germina trita. Ad quem modũ
vti aliquando licet & herbis,quæ mediocriter adſtringant,veluti ſolano. Verum eiuſmodi medica
minum materiam in alio opere reddidimus vniuerſam : nunc abunde pro exemplis ſunt, quæ iam
C dicta ſunt. Porrò vtendum his eſt,non(ſicut vulgus facit)toti impoſitis thoraci,aut toti ventri,im-
mo illi maxime,quod primo eſt affectum. Neq; enim neceſſum eſt,vt aut cum eo,quod refrigera-
ri valenter deſiderat,etiam id refrigeres,quod prorſus non deſiderat:aut ante iuſtum tempus refri-
gerare deſiſtas,timens vicinam aliquam particulam lædi. Ego nanque hominem ſcio,qui impoſito
præcordijs refrigerante medicamento,difficultate ſtatim ſpirandi laborarit:alterum verò,qui pro-
tinus tuſſierit:atque paulo poſt vtrique finitum ſymptoma,vbi,quod refrigerauerat , eſt ablatum.
Quòd ſi adeo ſtrenue refrigerare non ſtudebis,habes,quæ id modice efficiant, adhær*entium medi *ἐμπλαςῶν,
caminum,ac cerati ſpeciem referentium magnam copiam. Quorum non materiæ modo vim,ſed
etiam compoſitionis methodum didiciſti.

De Balneorum partibus, ipſorumq́; facultate, ac qua ratione Hectica febre laborantes ſint in Balneum ducendi. *CAP. 10.*

VErum ego,cum iam ſentiam menſuram præſentis inſtituti me excedere,ad ea,quæ tractatio-
nis ſeries proxima exhibet,conuertar. Proxime verò ſe à iam dictis exhibet conſideratio de
balneo,tum ipſius rei cauſa,tum vel magis propter Philippum, qui † hecticis, quas μαρασμώδεις † τοὺς μαραι
vocant,} ipſum noxium putat. Ipſe igitur tum de omni balneorum vi,tum etiam quæ ad eos,qui νομένυς i.eis,
D hectica & maraſmo laborant,vel (vt ſemel dicam)omnibus eſt accommoda,in hoc maxime libro, q marceſcunt.
quid ſentiam,explicabo. Memini nãque me & ſupra in diarijs febribus illa laudare:& in ſeptimo
huius operis libro,in ijs,qui propter ſiccam ventriculi intemperiem cruditate laborabant atq; exte
nuati erant,ſæpe utenda iubere. Cæterum de vniuerſa eorum ui nullo alio libro diſſerui, ſed in hũc
ſeruaui:vbi & de ijs agitur,quibus efficaciſſimus eorum eſt vſus, & quibus Philippus ea interdi-
cit. Atque prius quidem,vbi de vlcerum curatione egimus,indicata cauſa eſt,cur propriæ cuiuſq;
morbi indicationes ſint ignoratæ:dicetur autem nihilo ſecius & nunc,vtpote tum ad ea,quæ nunc
paramus,tum ad ea,quæ dicenda ſunt,vtilis. Cum enim vnus in corpore affectus eſt,eius curatio-
nem inuenire,ſi non ratione,certe experientia,haud difficile eſt:vbi verò connexi duo tres'ue ſunt,
præſertim qui maxime contraria inter ſe auxilia requirant,fieri nequit,vt experientia,quod agen-
dum ſit,inueniatur:immo nec facile ratione. Siquidem & ſubſtantiam cuiuſque affectus ad vnguẽ
nouiſſe oportet:& propriam curationis indicationem à quoque affectu cepiſſe:præterea quem pri
mum omnium,aut magis: quem rurſum minus,aut ſecundo tertio'ue loco curare conueniat. Hæc
igitur cauſa eſt,cur vulgo medicorum ignotum ſit,& quòd febrium omnium,quà febres ſunt,pro
prium remedium refrigeratio ſit,ſiue ea talis actu ſit,ſiue poteſtate : & quòd alia multa ex acciden-
ti refrigerantia,febrium ſint remedia. De quibus & dictum non nihil in præcedentibus eſt, & in

ſequentibus dicetur. Quædam nanque remedia complicatam quodam modo duplicemq; facul- E tatem habent ita, vt & prima rõne proficiant, & ex accidente. Quod genus & balneum eſt. Nam frigidæ potio per ſe quidem proficit, vtpote actu refrigerans: ſuccus autem vuæ immaturæ poteſtate refrigerans medicamentum eſt. Atque hæc quidem ambo refrigerãt primum, id eſt p ſe ipſa, nec intercedente alio: at ſanguinis miſſio (veluti prius indicauimus in febribus continentibus, quas ſynochos vocant) non primum, ſed ex accidenti calidam aliquando intemperiem ſanat. Ad eundẽ modum & clyſter, & purgatio, & fomentum *ex calido liquore, & cataplaſma, quod digerat, aut concoquat. Vtranque verò facultatem in ſe comprehenſam habet propoſitum nunc in ſermone balneum, vtpote ex partibus varia facultate præditis compoſitum. Quippe ingredientes in aere verſantur calido: poſtea in aquam calidam deſcendunt: mox ab hac egreſſi, in frigidam: poſtremo ſudorem detergent. Poteſt autem prima eius pars † materias per totum corpus tum calfacere, tum verò liquare: præterea, quæ inæqualia ſunt, æquare: & cutim rarefacere, & multa, quæ ſub hac ante detinebãtur, vacuare. Secunda eius pars, vbi quis in ſicco corporis affectu ea vtitur, poteſt madorem vtilem ſolidis partibus immittere. Tertia balnei pars poteſt, vbi quis frigida vtitur, & totum corpus refrigerare, & cutem denſare, & vires firmare. Quarta verò corpus per ſudores citra refrigerationis noxam vacuare. Ergo, cum hæc omnia circa hominis corpus efficere valeat dulcis aquæ temperatum balneum: & præter hæc etiam, ſiquis intempeſtiue lauetur, tum horrores, tum cutis denſitatem: tentandum nobis eſt omnia deinceps diſtinguere, ac primum de illis ſermonem facere, qui, cum in balneo ſe lauant, horrore tentantur. His enim vna (vt ſic dicam) continens excitati ſymptomatis cauſa eſt: aliæ, quæ hanc præcedunt, multæ. Sanè horroris cauſam eſſe dico mordentium excrementorum confertim actorum citatiorem motum. Proinde, quibus horum eſt abundantia, caro verò ac cutis denſæ, ſiue balneum ſint ingreſſi, ſiue ſteterint in Sole, ſiue quoquo modo vel geſtati, uel perfricti, vel exercitati, vehementius ſint dimoti, vtique ijs horror incidit. Contra, quibus hæc pauca ſunt: & corporis habitus, vt laxetur rarefiat'que à balnei calore, promptus: ij non modo non horrent, ſed etiam meliores redduntur, vtpote excrementis per id vacuatis. Quo rationabilius nec in febrilis ſignificationis principio, nec in incremento quiſquam ægrotantem lauit quippe denſata eſt hoc tempore coarctataq; & cutis ipſa, & quæ ſub hac habetur, carnea ſubſtantia. At in febris inclinatione vel incipiente, vel procedente, vel amplius progreſſa, & nos ſæpe, & alij medici nonnulli multos ſæpe numero ægrotos lauantes non parum his contulimus. Porrò, quando inclinatione incipiente, aut iam progreſſa, aut etiam in ſummo incremento (interdum enim id quoque accidit, tametſi rarò) æger in balneum ſit ducendus, in ſequentibus definiemus. Nunc, cum de generali G facultate ſingularum balnei partium diſſerere inſtitui, vnum omnium primum exponam. Dicoq; multos eorum, qui cruditate laborant: plures verò eorum, in quibus mordentium excrementorum abundantia ſubeſt: omnes præterea, qui vel in febrili ſignificatione, vel in aſcenſu: etiam omnes, q in ſummo ſunt incremento præter admodum paucos: ſiue hi ſint in balneum ingreſſi, ſiue ſteterint in calido Sole, ſiue exercitationes frictiones geſtationes'ue tentauerint, merito horreſcere: ſingula nanque horum confertim & impetu agi excrementa ſubigunt. Cum igitur tàm adhuc denſa lauantis cutis ſit, vt ad primum ambientis aeris occurſum nequeat naturalẽ ſuum habitum recipere, ſed maiore ad id ſpatio indigeat, excrementa verò foras verſus ruant vniuerſa, & retineri illic ea eſt neceſſe, & quà ſub cute ſunt aceruata, &, quà per carnes feruntur, mordere. Porrò in libris de cauſis ſymptomatum indicauimus mordentia excrementa, vbi per ſenſibilia corpora feruntur, tum concuſſiones, quas ῥίγη vocant, tum horrores excitare. Ergo, quamobrem horreant in balneis omnes, qui ante ſunt comprehenſi, iam cauſas inuenimus. Pari modo, & cur non horreant, quibus aut nullum eſt in corpore excrementum mordens, aut tantillum, vt facile vacuetur. Ergo de his deinceps loquamur: propter quos etiam de ijs, qui horrent, meminimus. Siquis enim balneum ingreſſus non inhorruit, ſed laxata eſt illi rarefacta'que cutis, huic planè neceſſario prædicta ſuccedent, excre- H mentorum vacuatio, æqualis per totum corpus calor, exiguorum meatuum rarefactio, tenſorum relaxatio, denſatorum fuſio. Ac vacuatio quidem excrementorum omni febri eſt vtiliſſima: pari modo, & rarefactio, & relaxatio: fuſio tamen & calor non item. Sed calor omni febri eſt inimicus: quando refrigerari, non calfieri febrium affectus poſtulat. At fundi æqualiter, id ſolidis quidem aĩalis partibus non eſt alienum: ſuccis certe non perpetuo eſt utile, ſed quoties in animali uel phlegmone quæpiam, vel affectus phlegmonæ ſimilis conſtitit, vel vtrauis abundantia, ſiue ea quæ ad vires cõfertur, ſiue ea quæ ad vaſorum capacitatem, omnium profectò inimiciſſimum. Ac phlegmonę quidem, cum calefacti, & liquati ſucci ad ipſas confluunt, augentur. Tunicæ verò vaſorum impares abundantiæ, quæ iam ex liquatione ſpiritu eſt impleta, diſtenduntur: ac vires hoc ipſo male afficiuntur. Ergo calidis his ſiccisq; affectibus, de quibus agebamus, *miſſio mordentium eſt ſalubris: fuſio enim eorum eſt citra periculum: calefactio tamen noxa non caret. Atq; hæc quidem ex prima balnei parte ijs, qui ita laborant, prouenire, modo tempeſtiue balneo vtantur, memoria teneamus. Tranſeamus modo ad ſecundam eius partem, quæ erat id, quod maxime propriè lauacrũ vocant. Ergo in hac, ſicut ex humectatione iuuantur, ſic ex calore nihil illis commodi accedit. Accedamus & ad tertiam, in qua & refrigerantur innoxie, quæ fuerant excalfacta, & vires firmantur.

Siqua

*ἐπιβροχῆ.

† In codicibus græcis īpreſſis, ac antiqs plerisque legitur, θερμῆναί τε δι' ὅλου τὸ σῶμα, καὶ χέαι τὰς ὕλας, i. tũ totũ corpus equaliter calfacere, tum materias fũdere. Linacer vĩ legiſſe, vt aliqui etiam codices legũt, δι' ὅλου τοῦ σώματος. priorem tñ lectionẽ meliorẽ eſſe indicabũt verba paulo inferius à Galeno ſcripta, hoc ẽ, æqualis per totum corpus calor &c.

*Impreſſi cod. & multi ex antiquis legunt, κατεχομένων vt Linacer vertit. ſunt tñ, qui legunt, κατασχομένων. i. ſufflaciant.

*ἐπιχυθῆναι

A Siqua verò & rarefacta, & iuſto plus ſunt laxata, ea in naturalem redeunt mediocritatem: id quod quarta balnei pars indicat. Quippe, quibus omnia rite ſunt adhibita, iſ poſt frigidæ vſum adhuc ſudant, & omnia ipſis excrementa vacuantur. Itaq; ex omnibus, quæ de balneis retulimus, vna ſumma colligitur, ꝙ vacuatur quidem quicquid in corpore vel fuliginoſum, vel fumidũ fuit: conſiſtũt autem in naturali ſymmetria, tum caro ipſa tum cutis: ſolidarum partium ariditas corrigitur: & calor nõ modo is, qui ex lauacro acceſſit, verum etiam qui prius fuit, ex frigidæ vſu ſubmouetur. Maximo huius rei documento eſt ſtatus, qui ex huiuſmodi balneo redditur poſt, q̃ in Sole feruẽte iter fecerimus. Quippe accedimus ad id ne loqui quidem præ linguæ & faucium ariditate valentes, totumq; corpus ſtipulæ ritu aridum habentes. At egreſſi è frigida, ilico omnia pro naturæ habitu recipimus, nec febrili calore vexati, nec ſiccitate afflicti, prompteq; loquentes, ac plurima ſitis parte leuati. An igitur euidentius adhuc balnei vires in ſicco & calido corporis affectu cognoſcere deſideras? Ego ſanè nõ arbitror. Licet autem, cui placet, experiatur, quod incommodum ſequatur, vbi tali peracto itinere non lauerit. Aut enim ſtatim febricitabit, aut multo plenus tædio, grauato. ſ. capite, perſeuerabit, potiſſimum ſi frigida calorem non dum extinxerit. Multi tamen iuuenes eiuſ-

A.li.4.f.1.t.3. c.6.fol.433.a

modi confectis itineribus, vbi ilico ſe in aquam "frigidam proiecerint, iuuantur: ac potiſſimum, ꝙ B valentibus ſunt uiribus, & frigido ſolio aſſueti. Ita uerò & ruri faciunt, vbi, ꝙ balneæ non ſunt, in ſtagna uel flumina ſe ipſos conijciunt, nullo medici ſuaſu, ſed ipſa gubernante corpus natura ad id, qđ conducat, impulſi. Quæ eadem, etiam ratione carentibus animalibus inſtinctum inſerit ad eorum, quæ offendunt, contraria: ſiquidem ea quoq; vbi æſtu uexantur, frigida ſe lauant: ſicuti etiam, vbi frigore urgentur, calida cubilia ſibi inueniunt. Eodem contrarietatis ſtudio etiam, cum eſuriũt, comedunt: &, cum ſitiunt, bibunt: reliquaq; omnia naturæ impulſu obeunt. Ac ſi certam febricitantium naturæ notitiam haberemus, non, arbitror, dubitaremus eorum aliquos aſſidue in aquis frigidis citra balneum lauare. Nam, ꝙ ſint quidam, qui eam deſiderent, vel ex iſ, quos iuuit, conſtare poteſt: vt quibus frigida lauatio haudquaquam contuliſſet, niſi eo tempore recte ad eam diſpoſiti fuiſſent. Verum, qm̃ exacta nobis diſpoſitionum notitia non eſt, ac maxima ex errore impẽdet noxa, vtiq; eiuſmodi præſidia recuſamus: potiſſimum in febribus hecticis: quando per has, & pauci ſanguinis, & nudum carne, & expers adipis redditum corpus eſt. Nullum enim hi ſolidarum partium munimen habent, quod frigidæ occurſum ſine noxa excipiat: ſed protinus ſimilaribus ipſis partibus occurrit, à quibus omnes animantium actiones obeuntur. Iuuenis verò, cui abunde ſit carnis, æſtatis tempore, atq; in febris ſummo uigore, modo nulla viſcerum phlegmone ſubſit, ſi in fri-C gidam ſe coniecerit, ſudabit: quòd ſi frigidæ lauationi ſit aſſuctus, ſecurus remedio vtetur. Verum de eiuſmodi corporibus poſt agetur. Qui autem ex calida, & ſicca intemperie, hectica febricitant, ac potiſſimum qui iam maraſmodes fiunt, iſ, vbi tale præſidium petunt, tutum non eſt in totam conijci, æque, vt nec gracilibus & imbecillis, qui æſtate calida & ſicca, longa via peracta, refrigeratione indigent: nam neq; his tutus eſt frigidi ſolij vſus, niſi prius fuerint in balneo æqualiter excalfacti. Quippe ſimile quiddam nobis accidere uidetur, cum in frigidum ſolium poſt balneum ingredimur, ei, quod ferro accidit, cum tingitur: etenim tum refrigeramur, tum roboramur, quemadmodum & illud, vbi candens iam redditum frigida mergitur. Atque huius rei cauſa ad imbecilla corpora inuentę ſunt balneæ, quæ ea præcalfaciant, atque ad frigidum ſolium præparent. Non diſſimile quiddam faciunt, & qui ſine balneo frigida vtuntur, cum ſcilicet ſe ab exercitatione in eam ſaltu demittunt. Siquidem, cuiuſmodi nobis eſt balneum, eiuſmodi illis eſt exercitatio: vt quæ non tantum calfaciat, ſed etiam inſiti caloris motum à profundo corpore extrorſum concitet ſic, vt & frigidæ impetui occurrat: &, quò minus uiolenter in profundum ruens, viſcerum aliquod feriat, aduerſetur, atq; prohibeat. Nam neq; ipſam frigidæ ſubſtantiam, neq; eius qualitatem omnino integram vſq; ad uiſcera pertingere eſt ſalubre: immo & ſatius & tutius eſt ſolam eius qualitatem, † p D ea, quæ intercedunt (vt ſic dicam) propagatam, ꝯ citra ſubſtantiam ad profundum permeare. Iam, qui hectica febricitantes ad balneum accedunt, niſi in frigidam ſint dimiſſi, nihil iuuantur. Qui.n. aliter febricitant, eorum ſolidæ partes non dum difficile ſeparabilem calorem obtinent. Itaq; etiam ex ſudoribus, vnà cum inſenſibili tranſpiratu, abunde his remedij eſt: & ſanè diariarum febrium ipſam propemodum ſubſtantiam vacuari per hæc contingit. In iſ uerò, qui ex ſiccitate & caliditate febribus hecticis urgentur, ſolidarum partium affectus candenti ferro eſt ſimilis. Quo vtique minus eos in balneis calfeciſſe duntaxat humectaſſeq; contenti eſſe debemus, quippe cum ſic alimentum, incrementumq; febri præbuerimus: immo melius erit, vt merſis in frigidam extinguamus calorem. At in hoc metus eſt, ne corpus in diuerſa transferas, ac frigidum reddas. Quis hoc negat? Non tamen propterea vitio dandum eſt, quod proſpere ex pręſidio ſuccedit: nec propterea, ꝙ menſura eius deprehendi eſt difficilis, prorſus eſt deſerendum. Siquidem, ſi aliter liceret tum cæteras hecticas febres, tum maraſmodes ſanare, conſultius eſſet tutiore via inſiſtere: nunc, quoniam totum curationis momentum in refrigerando humectandoque conſiſtit, omnibus uerò refrigerantibus auxilijs propter corporis horum gracilitatem noxa imminet, neceſſariũ arbitror Thucydidis eſſe conſilium, Agentes aliquid uel periclitari. Quibus enim alia ſalutis ratio non eſt, & quæ vnica uidetur, ea dubia eſt, neceſſum, arbitror, his eſt aduerſos periculis ire. Sed nec error ipſe aut

†τῷ τῆς διαδόσεως λόγῳ

mortiferus eſt,aut irremediabilis. Siquidem,quos in extinguenda febre aqua frigida in cõtrarium E
affectum tranſtulit,hos licet in toto,quod ſequitur,tempore calfaciendo ſanare. Iam nec pericu-
lum par eſt nec frigidi affectus,nec etiam ipſius remediorum. Indicauimus nanque tum prius in
huius operis ſeptimo,tum in libro de maraſmo,tum ante hos in libris de tuenda ſanitate, fieri non
poſſe,vt ſolidarum partium ſiccitas conſummate ſanetur. Quòd ſi fieri id poſſet,vtique fieri poſ-
ſet,vt non ſeneſceret,qui ea victus ratione uteretur.Si igitur inſanabilis ſolidarum partium ſiccitas
eſt,tum expeditiſſima in eam per hecticas febres uia patet,melius eſt hominem in frigidam intem
periem transferre,ac,cui curationem deinde adhibeamus,habere.Quippe,qui id fecerit,is poſtea
noxam oppugnauerit:qui verò mortiferam inſiſtere viam ſinet,is deſperatam ægrotanti ſalutem
fecerit. Quanto itaque ſatius eſt aliquid non nulla fiducia,vel cum periculo facere,q̃ ſpe adempta
certò perire:tanto profectò ſatius eſt potentibus præſidijs pugnare,q̃ nihil agere. Ergo ilico eos, q
hectica febricitant,omni ratione refrigeremus ante,,quàm progreſſi in maraſmum peruenerint.
Quem autem maraſmus plane iam occupauit,hunc ſanare ne tentaueris. Nam, etſi calorem eius
extinxeris,attamen ſiccitas, quæ relinquitur,ſenectutis ritu hominem conficiet,tantiſper nimirum
victurum,quoad ſolidæ eius partes reniti aduerſus ſummam ſiccitatem valebunt. Atqui maluerit
fortaſſe propinquorum ægrotantis aliquis,atque etiam ægrotans ipſe,aliquo ſpatio in ſenis habitu F
viuere,q̃ ilico mori.Itaq; curare hos quoque cum præfatione expedit,ac in alterum transferre ma
raſmum,quem iam nominare ſenium ex morbo inſueuimus: licebit enim his non tantum plures
dies,verum etiam menſes viuere.Ego nanque,cum iuuenẽ quẽdam,qui ita laborabat,ſanaſſem,
reficiens deinde,ac ſenilem eius imbecillitatem pro ſenum ratione tractans, non ſolum in menſes,
ſed etiam annos viuum ſeruaui.Nec eſt,ꝙ hic eiuſmodi maraſmi curationem audire deſideres, vt-
pote tũ in huius operis ſeptimo, dum ſiccas & frigidas intemperies ſanauimus,traditam poteſtate:
tum operis de ſanitate tuenda ea in parte,quæ ſenibus alendis eſt delegata. Præſens autem liber nõ
maraſmorum,ſed hecticarum febrium curationem docendam promiſit. Ex quo genere ſunt, &
quæ maraſmωδεις græce dicuntur:de quibus tum alia nõn pauca diximus, quæ non modo ratio-
nis,ſed etiam vſus iudicio probauimus:tum illud,ſ.non oportere balneum(vt Philippus facit) for-
midare:qui cautius fortaſſis eo utitur,ad eum modum, quo in cæteris ſolemus febribus, quas uel
phlegmonæ,uel putreſcentes ſucci accenderunt. In his enim nihil offendes, etiam ſi in frigidam
ægrum non merſeris,ſed cum(vt mos eſt)perfundas primum tepida,poſtea quæ veluti ex Sole tan-
tum æſtiuo tepet:mox hoc,etiam paulo,quàm illa,frigidiore.In hecticis verò febribus,id, quod re-
medium affert,calidæ ſolium non eſt, ſed frigidæ: ad quam balneæ ægrotantis præparant corpus G
æque,ut reliquorum omnium,qui per ſanitatem lauantur.Porrò non propter id modo videtur mi-
hi Philippus ignorare,quàm ſalubris res balneum ſit in ijs,qui maraſmode hectica laborãt, ꝙ tàm
extenuatos in frigidæ ſolio tingere nemo audet,aut ſaltem vltimam aquã ipſis frigidam infunde-
re,ſed etiam ꝙ ſæpe altera coniuncta febris eſt,quæ vel ex humoris putreſcentia vel phlegmone ſit
excitata:tum uero quòd tali hectica laborantium mortiferum eſt vitium: ac propterea quidam non
rectè omnia,quæ his exhibentur,culpant,cum non ſit illis imputanda culpa,ſed affectui. Ergo re-
cenſitis denuo,quæ diximus,huic diſputationi finem imponemus. Quicunque hectica febre labo-
rant,atq; ex his præcipue,qui iam maraſmode hectica febricitant, modo his alia nulla febris vel ex
ſola putredine humorum,vel cum phlegmone,ſit adiuncta, eos oẽs audacter lauabis, ſed prorſus
citra omnem laborem,ne vires reſoluas:quod ipſum cum noceat vehementer,occaſio fit balnei cul
pandi. Quod citra laborem dixi,id ita intelligo. Volo,"æger in balneum ſuper lectulo deporte- A. li. 4. f. 1. t. 3 c. 6. fol. 433. c.
tur:†in cuius prima ẽ tribus domo nudetur, ac transferatur in ſindonem calentem prompte in id
ipſum paratam.}Sint autem quatuor,qui hanc teneant,à quoque fini vnus. Ac,ſi quidem prima
domus ſatis calida ſit,æger in ea nudatus,in ſecundam portetur: ſin tibi frigidior videtur, non nu-
dus,ſed coopertus vel alia ſindone minime frigida,vel tali aliquo inuolucro. Conſtat autem & ſin- H
donem eam,qua portabitur,eſſe ualentiorem oportere:aut,ſi imbecilla per ſe ſit,duplicari eam erit
ſatius. Eſto autem media domus non tantum ſitu media, ſed etiam temperie, tanto ſcilicet prima
calidior,quanto eſt tertia frigidior.In hac domo oleum tepidum eſto, quo æger ſuper ſindone illa-
tus protinus perfundatur. Hoc facto tertiam ingrediantur domum, ducantq; hominem, vbi ſo-
lium eſt ſic,vt per tres balnei domos duntaxat tranſierint. Per quas nec celeri gradu tranſibunt ij,
qui ægrum portant,ſed tantiſper in prioribus domibus morabuntur,dum in altera transferatur tã-
tum à lectulo:in media verò,dum perfundatur oleo. Eſto autem & aer cuiuſq; domus nec ſummo
calore,nec etiam frigens,ſed admodum temperatus,& modice humidus: id fiet,ſi aqua temperata
ex labro ſit liberaliter proiecta ſic,vt perfluat per omnes domos. In ipſa verò ſolij aqua mediocri-
ter moretur,idq; in ſindone ſuſtentus,nulla infuſione aquæ, cuiuſmodi in alijs uti ſolemus, adhibi-
ta. Immo nec capiti eius infundi quicquam velim,cum ſit ſatis id quoque bis ter'ue vnà cum toto
corpore in aqua mergi,demiſſa mediocriter deorſum ſindone,ac rurſum per quatuor iuuenes,qui
eum portant,leuata. Mox hinc eductus, in frigidam ſemel totus tingatur,ne vel breuiſſimo qui-
dem ſpatio illic moratus. Porrò, qui eum portant,tum reliqua omnia curioſe eſſe edoctos conue-
niet:tum celeritatem tingendi,non documẽti modo,verum ẽt præcepti loco,præter cætera habere.

† Paratáq; ad manũ habeat calentẽ ſindonẽ ſup quã,in prima triũ domorum balnei nudatus, tranſportetur.

Protinus

A Protinus verò alter paratam habens ſindonem ipſi inijciat, {ac deinde aliam.} Tum in lectulo collocatus, primum ſpongijs detergatur, deinde mollibus linteis. Nec committent, qui eum detergebunt, vt uiolentius eum contrectent, ſed, quoad fieri poteſt, blandiſſime. Poſt hæc vnctum ac veſtibus amictum, rurſus ſuper lectulo in domum, vbi cibatur, reducent, ac nutrient. Sanè dictum ſupra eſt in horum commentariorum ſeptimo, vbi ſiccam ventriculi intemperiem ſanauimus, domum balneo debere coniungi. Ac de balneis quidem ſatis (quod ad rem propoſitam ſpectet) hactenus.

De Alimentis eorum, qui Hectica correpti ſunt, ac de Curandis Hecticis, quæ Maraſmodes appellantur. CAP. II.

A.li.4. f.1.t.3. c.4. fol.432. d

SEqui prædicta videtur, vt de nutrimenti facultate præcipiam. Sanè frigidum eſſe, ac humidũ, quod hecticis febribus ſit conducturum, nemo neſcit. Eiuſmodi verò ſunt tum ptiſſanæ cremor, cum frigidus ſumitur: tum alica ſimiliter ptiſſanæ cremori condita, id verò eſt ex aqua, & exiguo porri, & anetho, tum ſale, oleo, & aceto. Commodus præterea ijs, qui ſic laborant, eſt & exiguus in aqua frigida panis. Cæterum nullius horum pura frigiditas eſſe debebit, ſicuti potionis. Quippe hæc mature tum incaleſcit, tum per corpus digeritur: illa, cum pluſculum temporis in vẽtriculo morentur, ipſum fortaſſis refrigerant, ſi fuerint immodice frigida. Vbi verò febris iam moB ram traxerit, dandum quoq; aſininum lac eſt, ſed diligenter obſeruato, ne in ventriculo cogatur. Id verò interim ipſe nos æger docebit, vtpote ſuæ ipſius naturæ peritus: interim id nobis inueniendũ eſt, paulatim ad eius vſum accedentibus: ac expedita quidem ratio eſt ad ſymptoma declinandum, ſi mel illi admiſceas, aut ſalis, quo veſcimur, exiguum. Cæterum abſtinendum (quoad fieri poteſt) in hecticis febribus à melle eſt, atq; idcirco etiam à mulſa: quippe protinus vertitur in bilem, & ſicciores acriorisq; caloris febres reddit. Dandum itaq; principio eſt aſinini lactis non plus cyatho, veluti à me datum vidiſti, ſed inducta in ipſum cubiculum aſina, quò nullum tp̃s interponat, ſed æger id protinus bibat, contemplantibus diligenter nobis ac cõferentibus arteriæ motum, qui à ſumpto lacte agitur, cum eo, qui ante id ſumptum, fuit. Si.n. corruptum ſit, eiuſmodi inuenies pulſus, cuiuſmodi in oris ventriculi afflictione accidere noſti: ſin autem corruptum non ſit, & maiores & valentiores redditos inuenies. Itaq; etiam licebit, cum poſtea exhibebis, menſuram lactis dimidio cyatho adaugeas, ac deinde rurſus alium dimidium adijcias, ſicq; ſenſim vſq; ad mediocrem menſurã addas. Menſuræ verò non lactis tm̃, ſed ẽt reliquorum ciborum omnium metæ, quibus attentus eris, in ſeptimo huius operis, vbi ventriculi ſanauimus intemperies, ſunt traditæ. Nam, cum primũ in eo libro frigida*m eius intemperiem hactenus inueteratam propoſuerimus, ut totum iã corpus C gracile reddiderit, indicauimus, quo pacto quis ſimul ambo probe ſit ſanaturus, tum ventriculi intemperiem, tum corporis gracilitatem. Ideoq; fortaſſe ſit ſatius, quò minus multa ſcribamus, ad illum te librum pro reliquis omnibus cibis remittam: cum.n. ſimiles affectus ſint, ſimilia nimirũ remedia poſtulant. Verum, quanto hecticarum febrium affectus eſt calidior, tanto utiq; frigidiora requirit auxilia: & ſimul maiorem ſolicitudinem, ne valentibus auxilijs utentes, quicq̃ lædamus. At, qui iam maraſmo urgentur, eos, ſicut dictum eſt, lauabis: quos uerò hectica premit, non dum tñ maraſmo tentantur, eos, licet, etiam ſine ſindone ſubiecta laues, vtpote viribus adhuc ualentes. Inferri tñ & hos in domum uel ſuper lectulo, uel ſaltem alio quopiam ido*neo cõueniet: mox ipſos ſe ipſis ingredientes ad calidam duci, quò in ea moren̄t. At, qui ex his minus ſunt valentes, eos non tutũ eſt permittere in frigidam natationem deſcendere, ſed foris potius ipſos perfundere, primum tepida, ſecundo frigida. Eſto autem tunc præparata in labro aqua frigida (quanta.ſ. ex eo ſemel hauſta pfundere ſimul totum iam lauatum poſſit) ea frigiditate, vt nullam euidentem qualitatem nec prſus frigidarum nec tepidarum aquarum pferat, ſed qualẽ ea, quæ fontana vocatur, quæ & frigoris qđ ferit, & teporis qui reſoluit, eſt in medio. Ac, ſiquidem omnia curioſe adminiſtrabuntur, tum quæ ad balneum, tum quæ ad nutrimenta ſpectant, vtiq; ſanandi iam eius, quem maraſmus conſumit, D ſpes eſt: ſin error vel in uno committatur, is reliqua ſubuertit oĩa: quippe, cum exitialis horum affectus ſit, ne leuiſſimum quidem errorem tolerat. Ac, ſi qs taliũ eſt ſeruatus, huic carnoſam portionẽ maraſmus occupauerat: ipſis uerò ſolidis ſiccatis fieri nequit, vt homo prſus perſanet: ſed omnino vel ſtatim eum febris ipſa iugulauerit, vel poſt, q̃ in eum affectum eſt tranſlata, quẽ ſenium ex morbo vocamus. Nam primum eiuſmodi febris, ppriam partium humiditatem, ex qua nutriun̄t, depaſcit: hinc verò ad carnoſum genus tranſit, quod circa, tum fibroſas, tum membranoſas partes ſolidorum corporum hæret: ita deinde ipſas ſolidas populat̄. Siquidem in ſingulis ſimplicium ac primarum, quas uocant, partium (vt in diſſectionibus es contemplatus) alia portio ſubſtantiæ eorum eſt veluti fibroſa, alia membranoſa, alia carnoſa. Sicut, exempli cauſa, cũ vena vnam tunicam habeat, & eam tenuem, licet fibras in ea inuenire multas, quæ ſint araneoſis quibuſdam interſitis contextæ: quibus utriſq; ipſa ppria venæ ſubſtantia adnaſcit̄. Hæc alia in alijs partibus habet̄, nec ullum cõe nomen eſt nacta: cæterum docendi cauſa nihil uetat, eam carnoſam ſubſtantiam voces, vel certe huius particulæ quandam carnem, quæ in ventriculo quidem ſit alia, in iecinore alia, ſimiliter in arteria & muſculo. Vocat̄ autem caro tm̃ ea, quæ in muſculo eſt: reliquarum nullam hoĩes carnem vocant, præterq̃ admodum pauci: ſed, quæ in viſceribus, ceu iecinore, renibus, liene, & pulmone viſuntur, eas Parenchymata (quaſi affuſiones dixeris) græce uocant: quæ in inteſtinis, ventriculo, ſtomacho,

*θλίψει.

*ſiccam.

*φορείῳ, ideſt vehiculo.

macho,& utero ſunt,ſine nomine relinquunt. Tu tñ de nominibus non laborabis. Illud potius in- E
telliges,ſingularum particularum ſubſtantiæ molem ex tali maxime completam eſſe natura, quæ
vtiq;(vt in ſinuoſis ulceribus videre licet)& perire,& regigni poteſt. At verò nec fibroſa,nec ner-
uoſa membranoſa'ue natura eandem gñationem habere cernit̃:nec fas eſt eiuſmodi ſingularũ par-
tium fibras à malignis febribus liquari,ſicuti carnes: qñ animal ipſum prius, q̃ hæ prorſus ſint ſic-
catæ,interemerint. Sanè ſunt,& quas maraſmodes febres vocant,vniuerſæ ex earum genere,quæ
colliquant:ſed in eo differunt,q,quæ portio carnis in his colliquatur,ea ſemper vaporis vice dige-
ritur:in illis defluit in ventrem. Cernit̃ hoc etiam in carnibus,dum in craticulis torrent̃,euidenter
fieri:ſiquidem ab aliquibus plurima liquatio defluit, deciditq; in prunas largiter: ab aliqbus nihil
omnino,quod vtiq; ſentias,defluere videtur,etiam ſi par ſit prunarum ſubdita copia. Quippe feris
ſuibus aut nihil oĩno,aut planè minimum eſt,quod defluat,cicuribus verò plurimũ: quantoq; ma-
gis vel adipe,vel carne,animal abundat,tãto profectò,quod ab ipſis carnibus, dum in craticulis tor
rẽtur,defluit,cernitur copioſius. Ad eundem itaq; modum in calidiſſimis febribus,ſi carnes humi-
dæ ac molles cũ adipis copia fuerint,eas ſenſu liquari deprehendas:ſin ſine adipe & ſiccæ ſint,in ma-
raſmodes febres tranſeunt. Clariſſimo huius rei argumẽto ſunt infirmi,qui per aluum,quod liqua
tur,excernunt:qui,niſi prius vel morbi violentia,vel medicorũ inſcitia moriantur, in maraſmodes F
febres incidunt. Siquidem,quoad materiam vberem hñt,hanc colliquant:vbi illis tum adeps, tum
caro mollis defecit,duras & ægre liquabiles carnes ſiccant,à quibus pp ſiccitatem nihil defluit:velu
ti nec ab ijs,quæ ſale ſunt ſiccatæ,ſiquis has quoque torrere parans,pari cum alijs igni admoueat:
nam & ſicciores earum carnes reddentur,& corij ritu durabuntur:nec defluet ex his vlla ſenſibilis
liquatio. Hæc igitur cum ſcias,etiam colliquantium febrium ijſdem methodis curam ages,tum ad
frigidam exhibendam quàm primum properans,tum ijs,quæ humectent & refrigerent,nutriens.
Mulſam verò inimiciſſimam cenſebis:qua tamen vti pleroſq; medicorum in eiuſmodi febribus vi
des. Verum de colliquantibus febribus differere in poſterum licebit, æque,vt de ijs hecticis febri-
bus,quæ in peſtilentijs contingunt:cuiuſmodi ea eſt,quæ nunc publice graſſatur: dicetur nanq; &
de hac inter peſtilẽtes febres. Reliquarum verò tum hecticarum,tum quas maraſmodes vocamus,
abunde mihi ſanationis methodum tradidiſſe videor.

GALENI METHODI MEDENDI IDEST DE MORBIS CVRANDIS LIBER VNDECIMVS G

ARGVMENTVM LIBRI

Indicationes Omnes explicat, quæcunque in curandis Putridis Febribus æſtimantur:
ac pertractat de Cataplaſmatis,Perfuſionibus,& Balneis, quæ pro
ratione inflammatarum partium adhibentur.

Quid Actum ſuperioribus libris,quid hoc agendum: ac de Primis,& communibus Fontibus curatiuarum Indicationum. CAP. I.

FEbrium,quas putreſcens accendit humor,primæ remediorum indicationes
dictæ prius ſunt:quo loco,eas quemadmodum & duas & tres efficias,docui:
etiam,ſi velis,unam. Nunc verò,quod in alijs febribus fecimus, ut ex primis
generibus diductis,ad vltimas vſque ſpecies diuidendo perueniremus,idem
& in propoſita differentia facere tentemus,illud prius admonentes,qđ etiam H
in libris de pulſuum differentia oſtendimus,ſiue primas differentias, ſiue pri
ma genera,ſiue maxime generales ideas,ſiue quomodocunque aliter appel-
lare libeat,modo exactam rei notionem ſerues,nihil interfuturum. Ac febriũ
quidem ipſarum quemadmodum eas,quas diarias vocamus, cures, in horum commentariorum
octauo expoſui:pari modo & quemadmodum continentes,in libro,qui illum ſequitur: atq; etiam
quemadmodum tertias, hecticas ſcilicet, in eo, qui illi ſuccedit, qui totius operis eſt decimus. In
quibus non propria modo cuiuſq;,ſed etiam communium pleraq; explicaui. Nunc,quemadmo-
dum,quæ ex putreſcentibus humoribus excitentur,methodo ſint ſanandæ,aggredi ſtatui. Quę cu
rationem indicant,prout in duo diuiduntur,affectus quem curamus,& partium ægrotãtis tempe-
ries ſunt. Licet autem,ea(vt dictum eſt)& una ſumma interpretemur,dicentes vnam eſſe omnium
morborum communem curationis indicationem,nẽpe contrarietatẽ ipſam:qua rurſus diuiſa,duas
exiſtere,morbo,ſ.ex ijs,quæ ſibi contraria ſint,adhibenda remedia indicante: laborantis verò tem-
perie,vnà cum ipſo morbo,contrarietatis menſuram definiente. Porrò dictum in illis eſt ambientẽ
quoq; nos aerem vnam efficere indicationem poſſe: Et,cum primam ſectionẽ in duo tñ facimus,
ambientem vel ægritudinis cauſis,vel ſanitatis,annumerandũ eſſe. At verò cum ſanitatis cauſæ ſint
omnia,

A omnia, quæ ſanitatem efficiunt, vna certe earum eſt, quod auxilium, remedium'ue vocatur: quod pro varijs notionibus & vltima & prima ſanitatis cauſa recte dicitur. Quippe tempore vltima erit, propterea, ꝙ tempore natura & ars & fortuna priores eo ſanitatis cauſæ ſunt: prima verò eſt, quatenus id laborãtis corpus tangit, alteratq; eius affectum: ac ꝑ alterationem, quam id facit, cum ægra corpora ad ſanitatem perducuntur, ars & artifex † ſanitatis cauſæ fiunt, non ꝙ hęc morbos primum ſubmoueant, ſed alia materia ad id commoda intercedente, quod auxilium appellatur. Siquidem ſanguinis miſſio, quam phlebotomiam vocant, ipſa quidem per ſe hoc, quod iam dictum eſt, nomen poſſidet: at, cum homini malum affert, ex cauſis fit morbificis: contra, cum prodeſt, ex ſalubribus. Ac propterea, cum proficit, vocatur auxilium: ſicut ꝓfectò oĩs materia, quæ quomodolibet corpus alterat, quo tp̃e iuuat, auxilium dicitur. Ad eundem modum & ambientis proprium ꝓ natura ſua nomen eſt aer: relatus tamen ad nos, aliàs auxilium & ſanitatis cauſarum vna efficitur: aliàs ijs contrariarum, nempe morbificarum. At, qm̃ aeri tum ex præſente cœli ſtatu, tum anni tempore, tũ regionis natura, ſuæ in humido ſicco calido & frigido mutationes accedũt, ex illorum rurſus vnoquoque aliæ particulares indicationes oriuntur. Ac fortuna quidem, & ars, & artifex, materiarum interuentu agunt: natura verò per ſe ipſa. Ea ex tribus his partibus completur, ex ſpũs, & partium,

B quæ vere dicuntur ſolidæ, ſubſtantia, quas alibi ex ſemine genitali conditas eſſe monſtrauimus: & tertia ab his carnoſa, quæ cuiq; particulæ eſt ſua. Singulæ autem iam dictarum trium ꝓpriam ꝓ natura ſua tum qualitatem hñt, tum quantitatem. Ac qualitas quidem earũ ex congrua temperie humidi ſicci calidi & frigidi conſiſtit: quantitas verò ſolidarum partium par ſemper manet, ſed ijs, qui adhuc inaugentur, numero duntaxat: qui verò abſoluti iam ſunt, etiam magnitudine. Carnoſæ verò ſubſtantiæ magnitudo variatur, et ſi præterea non augeat animans. Pari modo & ſpũs ſubſtãtia, tm̃ non quolibet momento, tum minor, tum maior cõſpicitur. Ergo etiam ſupra ea, quæ indicationes ꝓſtare prius diximus, virtus vel ſola ijs tribus ſubſtantijs, quas modo comprehendimus, ſimul enumeratis additur: vel, ſi temperies ſeorſum ſit diſcreta, in ipſa. Atque hæc ipſa rurſus bifariam quoq;, vt oſtẽſum eſt, ſcinditur, & in originalem naturam, & in acquiſititium affectum, ſic nimirũ, vt ex iſtis, & alijs, quæ prius dicta ſunt, ꝓpria quædam cuiuſq; remediorum ſit indicatio. Sæpe aũt adſcititia temperies ad efficientes cauſas reducta, illis indicationẽ concedit. Ad hunc itaq; modũ ex ætate, vitæ inſtituto, & conſuetudine, indicationem remediorũ ſuggeri diximus, conſentireq; inter oẽs iam dictas indicationes: ſiquidẽ in ijs, quæ magis ſunt ſpeciales, contineri ſemꝑ, quæ magis ſint generales: agi verò in vſum, quæ magis ſint particulares, ſ. ex magis gñalium ſectione inuentas.

C *De Indicationibus, quæ ab Affectu febris præſtantur: ac quid differat Putridarum curatio à reliquarum febrium curatione.* CAP. 2.

PRima nanq; oĩum curationis indicationum, quæ ex ipſo, qui curatur, morbo accipitur, contrarietatem præſcripſit. At, qm̃ morborum plura ſunt genera, cuiq; eorum ſua erit contrarietas. Verum cætera in præſens omittant̃. Proponatur aũt nobis ad pñtem diſputationem dũtaxat morbi, quem curamus, genus in intemperie poſitum. Id igit̃ per contrariam ipſi intemperiem ſanabit̃. At, qm̃ vniuerſi febrium generis intemperies eſt calor, nimirum per frigiditatẽ curabit̃ ſic, vt oẽs indicationes inter ſe concordent. Nã, ſiue dixerimus abſoluto ſermone febrem ꝑ ea, quæ contraria ſunt, ſanandam eſſe, ſiue adiecerimus, per ea, q̃ contraria ſunt temperamento, nulla pugnantia in ſermone erit: ſimiliter nec, ſi per frigida ſanandam febrem eſſe dixerimus. Sed nec, ſi diuidentes id, dicamus aliqñ, ſanare nos febrem per ea q̃ actu, aliqñ & per ea quæ poteſtate, aliqñ & per ea quæ ex accidenti refrigerant: aut etiam iſta coniũgentes: nulla pugnantia cum ijs, quæ dicta ſunt, in ſermone erit. Pari modo nec, ſiquis dicat, quæ actu, vel poteſtate, vel ex accidenti calfaciant, ea febres deteriores reddere, ꝗ̃ prius fuerant: contra, quæ actu, poteſtate, vel ex accidente refrigerent, ea febres ſanare. Quippe indicatio, quæ ab affectu ſumitur, in tot numero particulares indicationes eſt didu-

D cta. Hæ verò rurſum ipſæ particulares indicationes materias inueniunt iuxta eas methodos, quę in opere de medicamentis ſunt traditæ: qñ illarum principium id eſt, in quo finita eſt curãdi affectus diuiſio. Ac maxime quidem propria in ſoluendo morbo intelligitur curatio, ſed per abuſionem etiam miſtum genus tum ex vera curatione, tum prouiſione, quam Prophylacen appellant. Ac diariarum quidem febrium, quemadmodum & hecticarum, vera & propria curatio eſt. Earum verò, q̃ ex putreſcentibus excitantur humoribus, vocata curatio, ꝓphylacen quoq; ſibi adiunxit: cuius officium eſt cauſam, q̃ morbum creat, adimere. Sanẽ nominatur hæc ipſa quoq; artis pars, curatrix: quæ vtiq; ab ea, quæ pure ſyncereq; prophylactice dicitur, in eo diſtincta eſt, ꝙ ſub hac iam ſenſibiliter ex ipſa cauſa morbus eſt genitus, in prophylactice verò eſt futurus. Atque nominibus quidem quiſque, prout volet, vtatur, (id enim ſemper monere oportet) ſed remediorum indicationem, quæ à rebus ſingulis præſtetur, ſeruet: quando, ſi vel vnam aliquam earum prætereat, ad portionem tum magnitudinis illius, tum facultatis, curatio claudicabit.

De Curationum modis, qui ex Indicationibus ab ægroti Viribus ſumptis præſtantur. CAP. 3.

POrrò, quemadmodum ab affectu ad materias præſidiorum peruenimus, eodem modo ab ſingulis reliquorum generum primorum deſcendendum ad eas eſt: veluti à virtute. Nam ea morbo ceu aduerſatrix eſt oppoſita: propoſitumq; medico eſt huic omni ratione opitulari ac ſubuenire.

† καὶ ἡ τύχη, id eſt & fortuna, addunt antiqui cod.

uenire. Ergo quis primus eſt à virtute ſcopus, aut quæ'nam indicatio prima? nam hic quoq; loqui E
pro arbitrio poſſis, ſ. virtutem ipſam vnum ſcopum ac primum ſtatuens: quod verò ab ea indicat̃, alterum & ſecundum. Itaq;, cum monſtratum ſit virtutem ſui cuſtodiam præſcribere, ſicuti morbũ ſe tollendum, erit rurſus in virtute ſecundus ſcopus, ipſius cuſtodia: ſicut in morbis, ipſorum ſublatio. At verò cuſtodia ſimilium exhibitionem indicabit: ſublatio contrariorum. Quoniam verò virium ſubſtantia tum ex ſpũ, tum ex carnoſa ſpecie, tum ſolidis ipſis completur, ex ijs, quæ ſimilia ſunt, moliri cuiq; ſuam Diamonen, i. cuſtodiam, conueniet: Spiritui ex reſpiratione, ac tranſpiratione, &, qui ex ſanguine attollitur, vapore: liceat verò hic quoq; volenti, vel græce Aerωſin, quaſi aerationem dicas, vel ſanguinis attenuationem, vel in halitum ſolutiõnem, vel, vtcunque libuerit, appellare: Solidorum verò generi, ex ſolido nutrimento: Quemadmodum carnoſo generi, per eam naturam, q̃ in medio humidorum ac ſolidorum corporum eſt. Porrò cuiuſq; horum menſuram ex conſeruandæ ſubſtantiæ quantitate inuenies: qualitatem verò ex ipſius temperie. Cum verò horũ cuiuſq; vel optima temperies ſit, vel aliquatenus vitioſa, quæ qdem optima eſt, ſemper ſeruari debebit: Quæ verò oino vitio non caret, hæc in ſanis quidem vel ſeruanda eſt, vel alterãda: in ægris verò ſeruanda eſt, ea ipſa, ſ. rõne, Qua prius oſtendimus maximam eſſe à conſuetudine indicationem, quippe vel temperamentum originale ipſam ſeruare, vel adſcititium inducere: Præſtari uerò (vt p̃dictum eſt) menſuræ auxiliorum indicationem ex eo temperamento, quod iam præſens ſit, ita nimirum, ſicut ex ætate, non quam æger prius habuerit, ſed quam nunc habeat: Cum verò diuerſitas non parua ſit in partium aĩalis temperamento, propriam cuiq; menſuram fore eorum, quæ ipſi ſint ſimilia: nempe ei, quæ terrea magis eſt, eorum, quæ magis ſint terrea: & ei, quæ humidior eſt, eorũ, quæ ſint humidiora: ad eundem modum & ei, quæ magis aerea eſt, eorum, quæ plus huius ſubſtantiæ in ſe habeant: ſicuti calidiori, eorum, quæ magis ſubſtantiæ igneæ participent: Hinc uerò iam materias particulares omnes in cibis, potione, aere, & omnibus † peragi ſolitis, ⊱ inueniendas eſſe: Vbi vero ſecum pugnauerint indicationes aliquæ, ſuperius comprehenſa methodo ad ea, q̃ agenda ſint, inuenienda vtendum eſſe, perpenſis ſcilicet indicantium ſcoporum tum magnitudine, tum dignitate. Oſtendimus. n. eligendas eas indicationes eſſe, quas ſcopi digniores maioreſq; præſcribent: ac dignitatem eorum, vel vitæ, vel ſanitatis reſpectu iudicandum: Magnitudinem verò duplicem eſſe, vel propriæ ſubſtantiæ ratione, vel declinationis à naturali habitu. Ergo ab his iam methodis age dum exercitemur in genere febrium, quod ex putredine naſcitur.

χύσιν eſt in antiquis, id eſt fuſionem.

Indicationes, quæ ab Affectu ipſo, qui putredo eſt, in Continentibus Putridis præbentur. CAP. 4.

QVoniam putredo vel æqualiter in omnibus ſubſiſtit vaſis: vel in maximis, maximeq; prin- G
cipalibus, ea porrò ſunt inter alas & inguina: vel vna quapiam particula, quæ vel phlegmonẽ in ſe habet: vel etiam citra phlegmonen, veluti in foco quodam, principium febris in ſe cõtinet: in ſingulis his differentijs ſeorſum exercitari conueniet. Ac primum eam tractandam proponemus, quæ uel in maximis vaſis, uel ſimul omnibus conſiſtit. Quæ igitur ex tali affectu oritur febris, planè neceſſum eſt ſynochon, id eſt continentem, eſſe. Nec fieri poteſt, vt ea ſanetur, niſi inhibita prius putredo ſit. Porrò ea inhiberi, cauſa manente, non poteſt. Quare ſubmouenda ipſius cauſa eſt, ſi modo putredo ipſa prior, mox poſt ipſam febris, ſanari debebit. Ergo quæ cauſa putredinis eſt, quæ ſe per omnia vaſa æquabiliter diffundit? Sanè reuocare in memoriam prius conueniet, quæ'nam alias putredinis indicata ſit cauſa: ac deinde, cur pari modo in omnibus animalis partibus fiat, inquirere. Ergo oſtenſum eſt, vbi morborum cauſas reddidimus, illa tantum putreſcere corpora, quæ, cum calidã humidaq; natura ſint, neque perflata neque uentilata, in calido humido'que loco maneant. Quòd ſi in motu ſint, ventilenturq; ac perflentur, poſſe ea non putria integraq; ſeruari, potiſſimum quæcunque corpora ſua ipſorum natura reguntur, vt animalium & ſtirpium: ea nanque (ſicut in opere de naturalibus facultatibus eſt proditum) ab initio congenitos ſecum motus habent, quibus ſuperflua excernant. Oſtenſum non minus & in alijs duobus libris eſt, quanta ſit H
tum reſpirationis tum pulſuum utilitas ad perflatum ventilationem'que corporis, atque eius natiuum calorem tuendum. Itaque, ſiquid in eo manifeſte putreſcere debebit, dictas tranſpirationes impeditas eſſe oportet. At verò qui fieri poteſt, vt illæ per totum animal ſiſtantur, niſi vel finibus vaſorum ſtipatis, vel tota cute? Porrò accidere in finibus vaſorum ſtipatio poteſt uel ex uehementi extrinſecus refrigeratione: vel ex ſuccorum, qui extrorſum in ipſis confertim ruerint, craſſitudine, multitudine, vel lentitia. Accidit hoc illis & ex ijs exercitationibus, quæ in palæſtra, vel alias obeuntur, & itinere laborioſo, vel ambientis ſtatu, cum ex rigore in æſtum ſubito eſt mutatus. Nõnullis verò feruentes ex ira ſucci, ac foras ſimul impetu ruentes, dictas ſtipationes effecerunt. Quiſquis igitur propoſitam ſanaturus eſt febrem, hic ſimul cauſam eius adimat oportet: ſimul calorem, qui in animali excitatus ab ea eſt, refrigeret. Ac, quemadmodum quidem ille ſit refrigerandus, prius eſt dictum. Cauſam verò adimi oportebit propria cuiuſque naturæ inuenta contrarietate: vtique, ſi ex frigida cauſa ſtipatum denſumq; redditum corpus eſt, relaxato eo, omniq; ratione rarefacio: ſin ex obſtructione ita eſt affectum, hac recluſa. Quod vero recludet, hic quoq; ad contrarietatis indicationem attentus inuenies: vbi nanq; abundãtia humorum eſt, hos vacuabis: vbi craſſi ſunt & glutinoſi, tenues eos ac fluxiles efficies. Si plures cauſæ aliquando coibunt, omnibus per

A. li. 4. f. 1. t. 2. c. 1. fol. 416. d.

contraria

A contraria occurres: ſiquidem fieri poteſt, vt & coarctatum corpus ſit, & exigui meatus denſati, & multi ſimul ac lenti humores ſubſint. In eiuſmodi autem cauſarum complexu, ſi recte, quæ prius comprehenſa ſunt, meminimus, cœpiſſe à ſanguinis miſſione conueniet: ac abundantia vacuata, tũ ad extenuandos humores venire: ab hoc ad remittenda, quæ ſunt conſtricta, & rarefacienda quæ ſunt denſata. Atque hæc quidem à morbi affectu indicatiue ſunt ſumenda.

Indicationes à Viribus eorum, qui Continente Febre Putrida correpti ſunt. CAP. 5.

A Viribus autem (q̄m has cibi, potiones, & ſpiritus certa menſura & apta qualitate exhibita ſeruabant, inuentus aũt eſt quantitatis eorum mo᷑dus ex viriũ ſubſtantia: qualitatis verò à temperamento) nimirum æſtimari debebit, quemadmodũ vires, q̄ corpus regunt, in his ſe habeãt. Quippe, ſi valentes ſint, audacter vacuantibus præſidijs vteris, hæc aũt ab affectu morbi fuere accepta: ſin infirmiores ſint redditæ, vacuantia remedia cautius adminiſtrabis. Sed & nutrimenti mo᷑dus hinc tibi eſt deſumendus. Quippe, cum vires legitimum robur ſuum habent, & morbi ſummus vigor breui futurus expectatur, tenuiſſimo victu licet vti: cum ſunt infirmiores, non licet ſine graui noxa: ſed adijcere ad nutrimenta tantum oportet, quantum eſt de robore virium imminutum. Atq; ex his ſcopis accipiendus eſt nutrimenti mo᷑dus. Qualitas verò ex morbi affectu, vnà cum ſolidorũ B corporum, quod tum eſt, naturali temperamento: ab affectu, ſi is obſtructio eſt, quæ extenuet: à naturali ipſorum temperie, vnà cum cõſuetudine, prout etiam prius eſt definitum. Tempus verò nutriendi, quod quidẽ ad reliquas ſpectat febres, quæ ex putredine oriũtur, in progreſſu ſermonis dicetur. Quæ verò vnicam tantum à principio ad finem acceſſionẽ habent, (de his nanq; præſens eſt ſermo) in his facilis toleratio & conſuetudo ſpectari debebunt: quando cibus illis eo tempore eſt offerendus, quo facilius, q̃ in cæteris, morbum tolerant: eo q; potiſſimum diei tempore, quo prius in ſanitate cibari erant ſueti: etenim facillime cibum ferent, ſi ex his conſiderationibus aſſument. Quòd aũt frigida quoque ijs, qui ita laborant, ſit exhibenda, cum ſ. iam ſucci cõcoquuntur, & craſſitudo eorum prætenuata eſt, id ex ijs, quæ prius ſunt comprehenſa, manifeſtum arbitror.

Quid Cõe habeant Continentes Febres cum Diarijs, & reliquis, quæ ex putredine oriuntur. CAP. 6.

SIquidem, cum eiuſmodi febris cõia quædam cum ambabus habeat, tum ijs, quæ ex humorũ ortæ putredine circuitibus quibuſdam acceſſiones habent, tum ijs, quas diarias vocamus: merito in vtroq; genere de ipſa mẽtionem facimus, cum vnicam acceſſionẽ habeat, vt diariæ, cæterũ ex putredine orta multos duret dies. Itaq; vnum cum diarijs cõe habebit: duo cũ ijs, quæ ex putredine ortæ multos durant dies. Reliquũ continentiũ febrium (quas ſynochos vocãt) genus duo habet cum C diarijs cõia, nempe & q̄ ſine putredine ſit, & q̄ abſque circuitu: tertium verò commune non eſt, cum ſubinde in quintum porrigatur diem. Atq; harum quidem cõtinentiũ febrium prodita prius curatio eſt. Continentium verò, quas putredo excitauit, curatio, cum vtriq; generi cõis eſſet, ẽt nos in ambobus de ipſa diſſerere coegit. Cæterum ſubſtantia earũ tota'q; natura ex eo eſt genere, quod nunc nobis proponitur. In vno autem eorum, quę ipſis accidunt, cum diarijs conueniebant. Id fuit, quòd vna in totũ totius morbi acceſſio erat. Ergo & curatio earum vnũ hoc duntaxat cõe cum diarijs habeat, oportet: in reliquis aũt omnibus bifariam diducatur. Atque aliæ quidem curationis indicatiões ex communi genere earum, quæ ex putredine ſint ortæ, accipiantur: aliæ ex propria earum ſubſtantia. Ad eundem verò modum & cæteras natarum ex putredine febrium differentias ſanari conueniet: nempe (ſicut ſæpe prius dictum eſt) indicatione tum à communi ipſarum genere, tum verò à cuiuſque propria differentia deſumpta.

Quot in Totũ ſint Primæ Febriũ Putridarũ Differẽtiæ, ex quibus Petẽda eſt Curandi ratio. CAP. 7.

ERgo denuo repetentes dicamus primum, quot ſint febrium, quas humorum putredo accendit, in vniuerſum differentiæ: deinde quæ'nam ſit ipſius generis earum, communis vtiliũ* auxiliorum indicatio: mox quæ ſit ſingulatim cuiuſque propria. Par eſt enim profectò, ut quod omD nium earum commune eſt, communem habeat indicationem: &, quod in ſingulis eſt pro*prium, quantum à reliquis eiuſdem generis eſt diuerſum, in tantum & diuerſam ab illis ſortiatur indicationem. Sunt igitur natarum ex humoris putredine eiuſmodi differentiæ. Vna ex eo, quòd cauſæ ipſius putredinis adſunt, vel non adſunt. Secunda ex eo, quòd per totum animal, aut eius partem aliquam diffuſa putredo ſit. Tertia, quatenus cum phlegmone eſt, aut citra hanc. Igitur conſiderandum nobis eſt, quid'nam commune habeat indicatio, quæ à cauſa ſumitur adhuc manente: quid'nam ea, quam putredo ipſa præſtat: ab his deinde quid indicatio putredinis, quæ per totum diffunditur animal, aut certe maxime principalia in eo vaſa: quid eius, quę in vna cõſiſtit parte: mox deinde earum, quæ in vna quadam parte ſunt, æſtimabimus differentias. Quippe aliam eſſe indicationem eius, quæ cum phlegmone coniungitur, ratio eſt: aliã eius, quæ ſine hac conſiſtit. Rurſus in his etiam ipſis aliam eſſe præſente adhuc effectrice cauſa: aliam verò hac ſubmota: Poſtremo cuiuſque cauſæ adhuc manentis differentias, per omnia, quæ in ſpecierum diuiſione ſunt inuenta: ſiquidem hic iam deſinant, neceſſum eſt, indicationes, quæ ex curandis ſumuntur affectibus. Poſt has verò eas nimirum, quæ ab ipſis curandis ſuggeruntur particulis, pro iam dicta methodo ſumemus. Quibus ſi eas, quæ à viribus præbentur, adiecerimus, abſoluta nobis methodus de febribus omnibus † ſanandis erit.

*ἰασομένων, i. ſanaturorum.

*διάφορον.

† In græcis impreſſis additur ἐπὶ σήψει, i. à putredine incenſis.

De

De Putredine & eius Cauſa curanda. CAP. 8. E

ERgo ordiamur ab eo, quod primum in diuiſione indicans fuit, ea erat humorum putredo: ac conſideremus, quibus maxime indicantibus, quibus q́ʒ indicationibus vſi, curationem eius inuenire poſſimus. Principium verò inuentionis, ipſa erit rei natura, qua de agitur: etenim id quoque in demonſtrandis methodis didicimus. Quæ'nam igitur eſt putredinis natura? Nempe mutatio totius putreſcentis corporis ſubſtantiæ ad corruptelã, à calido externo. Non.n. profectò à proprio calore corrumpitur quicq̃, immo contra prorſus, quicquid in rebus ſubſiſtit, id* gliſcit, roboratur, ſanum eſt, ac viuit, dum proprio calore regitur. Veluti nimirũ ipſa animantiũ corpora, tametſi plurimam ſubſtãtiæ ſuæ portionem humidam & calidam ſunt ſortita, magnũ tñ annorũ numerũ ſine putredine, ac ſana viua q́ʒ exigunt, ſi ſeruetur (vt monſtratum eſt) eorum proprius calor, in cordis quidem corpore, per reſpirationem: in reliquis omnibus partibus, tum per communitatem, quam habent cum corde: tum per aliam quandam reſpirationis ſpeciem, quæ per totam agitur cutem, & trãſpiratio perſpiratio've dicit̃: his verò læſis, vnà ẽt naturalis calor lædit̃. Alter verò quidã alienus, ac præter naturam in corporibus excitatus, primum quidem ipſos ſuccos propter humiditatem & putrefacit & corrumpit, ſpatio verò tum adipem inuadit, tum ẽt carnem. Tanquam igitur in ijs corporibus, quæ non viuunt, ac putreſcunt, primum, quantum eorum iam computruit, ſeparant, dein F ei, quod reliquum eſt, in frigidum aerem ſublato perſpirationem refrigerantem moliunt̃: ita vtiq́ʒ & putredinem, quæ in viuis eſt orta, ſanabimus, id ſcilicet, quod iam corruptum eſt, omni ratione vacuantes: quod reliquum eſt, moderatis motibus, & refrigerante perſpiratu, ad exactam ſymmetrian reducentes. Ac vacuationem quidem illius per vrinam, deiectiones, vomitum, ac ſudores, moliemur: poſt hanc dimotiones mediocres, vnà cum ambientis bona temperie, adhibebimus. Quemadmodum aũt horum quodq́ʒ recte adminiſtrandum ſit, paulo poſt æſtimabimus. Nũc ad ſecũdum in diuiſione tranſeamus, nempe quemadmodum quis cauſæ, quæ putredinem excitauit, adhuc manentis remedium facillime inueniat. Eſt autẽ neq́ʒ in hoc difficultas vlla, quippe cum per contraria tollatur. Itaq́ʒ, qm̃ tranſpirationis prohibitio, putredinis occaſio fuit, hanc, arbitror, ſubmouere oportet. At, ea cùm varijs generibus eſt orta, & denſatis exiguis" meatibus, & conſtrictis corporibus, & humoribus tum abundantia tum craſſitudine tum lentitia ſua obſtruentibus, ſingulæ harum affectionum curandæ per contraria ſunt, denſitas, per ea quæ rarefaciunt: conſtrictio, per ea, quæ fundunt. abundantia, per ea, quæ vacuant: craſſitudo, per ea, quæ diſſecant: & lentor, ijs, quæ detergent. Ac, ſi quidẽ totum corpus dictorũ iam ſingula occuparint, ẽt toti corpori per cõtraria eſt ſuccurrendum: ſin vnã partem quampiam putredo inuaſerit, illi adhibenda iam dicta ſũt G remedia. Sanè non eaſdem omnes partes vacuationes medicamenta've requirent, cum & temperamentis, & ſituris, & forma, & omni denique conſtitutione natura q́ʒ, inter ſe diſſideant. A.li.4.f.1.t.1. c.1.fol.416.d

De curandis Putridis Febribus per medicamenta Purgantia, Balnea, Inunctiones, & Potus. CAP. 9.

ERgo, quemadmodum ſingulis ſit opitulandum, id poſtea pro conueniente ſermonis ordine diſquiremus: cuius initium à putredine, quæ totum corpus occupet, quæ ipſa continentes quoque febres, quas ſynochos vocant, excitet, faciemus. Ergo à corporibus, quæ ſic afficiuntur, expellenda, quæ putruerunt, per vrinas & aluum & ſudorem ſunt: q̃ ſi ad os ventriculi aliquando ſua ſponte impetum capiant, etiam per vomitiones: aliter autem non eſt, quod ea præter naturam irrites. Ac eorum quidem, quæ iam dictas vacuationes promoueant, non parua materiæ copia eſt: ſed maior eorum portio, cum calida ſicca'q́ʒ facultate ſit, febrem auget. Itaque deligenda medico ſunt ea, quæ citra calfactionem ſiccationem'què valentem ſupradictas vacuationes præſtent: cuiuſmodi ſunt cremor ptiſanæ, & aqua mulſa, & oxymeli, & apomeli, & apij radix in aqua, quæ potui datur, incocta. Hæc autem ipſa ventri quoque ſunt idonea: qui ſi nihil reddat, inijcienda per clyſterem aqua mulſa cum oleo eſt. Sanè totum corpus prius, quàm id vacuaris, rarefacere non expedit: vbi vacuatum eſt, vtique licebit id medicamento aliquo, cui calor tepidus inſit, rarefacias: cuiuſmodi eſt, quod ex chamæmelo conficitur. In hoc tempore ſi vinum quoque aquoſum bibatur, id omnes vacuationes promouerit: idem faciat & temperatum dulcis aquæ lauacrum. Quòd ſi appoſitum aliquando in dictione vocabulum dulcis non ſit, vtique id ſubaudire debebis, certo ſciens de eo nos in febricitantibus lauacro ſemper loqui, non bituminoſo, aut ſulfureo, aut aluminoſo, aut chalcanthode, aut ſalſo, aut ex marina ipſa. Cæterum, vbi magnitudo febris obſtat, ſicut in continentibus, nec vino eſt utendum, nec lauacro, nec ijs, quæ habitum rarefaciant, vnctionibus: ſed aqua frigida, ſicut prius diximus, pota in his febribus eſt aptiſſima, niſi tamen aliquid eorum, quæ prædicta ſunt, hanc quoque prohibeat. Quippe ipſius febris frigida pota perpetuo eſt remedium, non tamen putreſcentium humorum per aluum, vrinas, vel ſudorem vacuandorum. Quo magis exercitatum eſſe in ijs, quas nunc tradimus, methodis oportet: ac in ægrotantibus conſiderare, & quæ ſint ipſius febris remedia: & quæ ipſius, vbi per ſe ſola ſubſiſtit, putredinis: quæ rurſus efficiẽtis hanc cauſæ: atque huius quoq́ʒ, cum per ſe ipſam ſubſiſtit. Quippe non ſemper inter ſe conſentiunt hæc omnia, ſed plerunque aduerſantur. Quo caſu memores eorum, quæ didicimus, id, quod maximum omnium eſt, aggredi oportebit, atque ei vel ſoli, vel magis, q̃ cæteris, ſubuenire. Sanè ſcire licet difficile eſſe, acri'que iudicio indigens, febrem, putredinem,

A nem, & effectricem cauſam, vbi ſ. ipſa quoque adeſt, inter ſe cõferre: difficilius tñ eſt, ſi vires, quoq; cum illis vnà conferre velis: q̃d vtiq; ſicut ante cõprehenſum eſt, pp vitæ ipſius reſpectũ ſemper eſt neceſſarium: aliq̃n verò & ex accidenti, ſicut ad morborum ſanationem. Hoc verò me oſtẽſurum promiſi. Siquidem, quod putreſcit, ſi veſtis eſſet, aliud've inanime corpus, vtiq; ex ijs duntaxat, quę prædicta ſunt, indicationem caperemus. Nunc, cum in viuente corpore putredo concipitur, quod tum alterare poteſt, tum concoquere, tum vtile reddere, quicquid putreſcentium, veluti ſemiputreſcens ſemimalum'que eſt, vtiq; facultatem eius, quã naturaliter concoquit, excitans firmans q;, quæ putreſcentia ſunt, ſanabis. Itaque ẽt tum maxime eos cum fiducia vel in balneo lauamus: vel ijs, quę habitum rarefaciant, medicamentis vtimur: vel aquã frigidam, vel vinum bibendum damus, cum notas humorum concoctionis cernimus. Neque.n. pulſus duntaxat vires ad eiuſmodi agenda firmas requirimus, veluti nec eius facultatis, quæ voluntarium motum præſtat, ſed, ſicut eſt dictũ, ipſius potius concoctricis. Ergo, ſi & vires cunctæ valentes ſunt, & febris ardentiſſima, & concoctionis A.li.4.f.1. t. 2. c.41.f.424. g notæ planè euidentes, frigidam " homini dare audacter debebis: conſtat nanque talem hominẽ ſenem non eſſe, ex quo omnes illi virtutes valentes eſſe propoſuimus. Quòd ſi etiã bona corporis habitudine ſit, quod εὔσαρκον Græci vocant, tum ſtatus cœli calidus ac ſiccus, etiã ſi in frigidam na- **B** tationem hunc dimittas, haudquaquam lædetur. Eiuſmodi nanq; temporis opportunitate vſi, qui ſe in frigidam coniecerunt, & protinus oẽs ſudarunt, & non nullis eorum aluus bilioſa reddidit.

At, ſi mediocris eſt febris, & vires non validæ, ſed cum notis concoctionis, ijs qui ita ſe habent, balneum prodeſt, & vini potio: tum verò ex vnctionibus eæ, q̃ rarefaciant, id q; multo magis cum ambiens eſt frigidus. Neque.n. aut frigidam in balneo lotionem, aut frigidam potionem in eiuſmodi cœli ſtatu ferè expetunt, vtpote inſpiratu ipſo aſſidue refrigerati: cum, ſiq̃n in frigido ambiente vehementer vri ægrotum contingat, exigua ſalutis eius habenda ſpes eſt. Si verò nec concoctionis habeat ſigna, nec vires validas, ſeruari is planè non poteſt: quo minus aut idem lauandus in balneo eſt, aut medicamentis ijs, quæ rarefaciant, vngendus, aut vinũ illi dandum, frigida'ue offerenda. In quo enim deſperata õino ſalus eſt, imprudentis conſilij fuerit, apud vulgum infamare præſidia, quæ multis fuere ſaluti. Ipſe ſiquidem aliquos noui ex amethodis iſtis medicis, qui, cũ ea, quæ nos geſſimus, eſſent imitati: ijſdem q; præſidijs in ijs, qui prorſus morituri erant, vſi: adeo nihil profecerunt, vt etiam tẽpeſtiuum eorum vſum ſuſpectum formidoloſum q; reddiderint. Verum nos tempora præſidia q; ijs, quos ſeruari ſpes eſt, ſcribimus, quando ægris, qui inſanabiles ſunt, ijs nec tempus vllum opportunum, nec præſidium eſt. Atq; hoc mihi per oẽm ſermonẽ teneri memoria **C** velim, quò minus præcipua illa prima'q; omnium curationis indicatio conuelli aliq̃n poſſe videatur. Quippe, cum dicat Hippocrates ‖ Contraria eſſe contrariorum remedia, quid vetat omnibus Lib. de Flat. à pricipio. Ec2. Aph. 22. Ex. or. 15. a. Ec2. de Natura hu. t.1.7ª. 181. c. febricitãtibus frigidam vno ordine exhibere? Verum nec exhibenda eſt, nec ſubuertitur eo tẽpore generalis omnis curationis indicatio. Vnũ enim ex ijs, quæ actu refrigerant, aqua frigida eſt. Sed & alia plura ſunt, quæ partim poteſtate (vt dictum eſt) refrigerent, partim ex accidenti: quorum alijs propter concurſum pugnantiũ inter ſe indicationum aliàs vtimur. Porrò tradita iam methodus eſt eius, quod conducit, ante alia ſemper deligendi. Oſtenſum præterea eſt ipſius febris, prout febris eſt, aquam frigidam ſemper eſſe remedium: quod verò ad alia ſpectat, nõ ſemper: veluti cum ex obſtructione glutinoſorum & craſſorum humorum putredo orit̃. Ponatur verò & cũ his redundantiam in toto eſſe corpore, tum virtutem non imbecillam. In eiuſmodi nanque complexionibus cum multa præter naturam in corpore ſint, quædam eorum præcedentes cauſæ erunt, veluti redundantia cum glutinoſis & craſſis humoribus: horum.n. vitio obſtructio eſt orta, q̃ morbus inſtrumẽtalis eſt eorum, quæ obſtructa ſunt, corporum. Hanc ſymptoma ſecutum eſt, ipſa tranſpirationis retentio: quam rurſus putredo humorum excepit, ipſa ſ. febris antecedens quædam cauſa.

Quæ Putredinis & Cauſæ ipſius Indicationes ſint, & quæ Remedia præſcribant. CAP. 10.

D Ergo, qui febrem curare volet, neceſſe eſt, putredinem inhibeat. Ita duæ indicationes ſe exhibent, altera à febri: altera à putredine. Atque à febri rurſus duæ, ſcilicet vt portio febris, quæ iam facta eſt, percuretur: quæ verò in generatione eſt, inhibeatur. Aliæ'que duæ rurſum à putredine erunt indicationes, vt & quod putredinis iam factum eſt, ſanes: & quod in generatione adhuc eſt, ſiſtas. Porrò, quod in generatione eſt, id adiapneuſtia, id eſt perſpiratio impedita, facit: nihil enim deterius fuerit clarioris doctrinæ gratia ita eam nominare. Ita ab hac quoque aliæ duæ indicationes naſcentur, tum vt, quod retẽtum eſt, vacuetur: tum, vt quod retinendum eſt, prohibeatur. Sanè prohibebitur ijs præſidijs, quæ obſtructioni medentur. Cuius rurſum ipſius, quod iam factum eſt, ſanandum eſt: quod futurum eſt, inhibendum. At curabitur quidem, quod obſtructionis iam factum eſt, per ea, quæ obſtructa liberant: inhibebitur, quod futurum eſt, ſi affluxum obſtruentium ſuccorum compeſcas. Ergo, quod vltimum in ipſa reſolutiua methodo eſt inuentum, id primum omnium in curatione eſt peragendum. Oſtenſum enim in prioribus libris eſt, ſi ijs auxilijs, quæ obſtructione eximant, vti non vacuata prius abundantia velimus, fore, vt non modo nihil proficiamus, ſed etiam affectum maiorem reddamus, pugnantibus ſcilicet inter ſe indicationibus. At, ſi vacuata prius multitudine ad curandam obſtructionem accedamus, medicamentis ijs, quæ obſtructiones expediant, erit opus. Verum, quoniam horum plurima calida ſunt, metus eſt

eſt

eſt,ne tũ putredinẽ,tum febrẽ augeant.Itaq; ijs,quæ citra calorẽ liberare obſtructiones valeant,vte- E
mur:vbi aũt,q̃ obſtruunt, deterſa diſſectaq; ſunt,p aluum,vrinas,& ſudorẽ,ea vacuare tentandum,
Cum verò materiæ,q̃ hæc efficiãt,ẽt calidæ ſint,neceſſe eſt interea tum putredinẽ augeri, tũ febrẽ.
Quare,quoad licet,id agendum,vt,q̃ minus calfaciat,materia deligat̃: aut, ſiqua inueniri pōt, quæ
non calfaciat,quemadmodũ in hoc caſu balneũ:vtiq; ea eſt petenda.Hoc verò tpe ẽt vires roborare,
quò putredinẽ ſuperãtes,ſuccos cõcoquant,ſtudebimus.Quòd verò febris ipſius iam factum eſt,id
refrigerabimus:in auxiliorum.n.inueniẽdorũ ordine vltima eſt,q̃ ab hac ſumitur,indicatio, quãuis
alia ratione ſit prima: quippe cum à febri cœperit inueniendorum præſidiorum methodus.

Ex Symptomatis ſuperuenientibus nunc Protrahi, nunc Peruerti febrium curationem. CAP. 11.

AC,ſi nullum quidem interim vehemẽs incidat ſymptoma,prohibeatq;, quò minus auxilia ab
initio morbi ad finem ita procedant,celerrimè finiet̃ febris:ſin tale quippiã incidat, quod to-
tã ad ſe curationẽ reuocet,neceſſe eſt,ſerius adueniat curationis finis.Siquidẽ, quod ita interuenit,
oĩno vel cõtrarium eſt remedijs,q̃ antedictũ cauſarũ,affectuũ,& ſymptomatũ ordinẽ ſanẽt:vel oĩno
nihil ſaltẽ confert.Enimuero,ſi eius,quod interuenit,ſanatio antedicto pſidiorũ ordini ſit cõtraria,
neceſſe eſt interim cuncta deteriora reddi: ſin nihil originali affectui interuenientis obiter mali,cor
rectio nec officit,nec prodeſt,totius curationis celeritati in mora erit:ſi autẽ nocet,neceſſe eſt aut vni F
uerſam medicationẽ in lõgius ſpatium trahi,aut aliquod ſubſequi periculum, aut ẽt fore vtrunque.
Finge nanq; exempli gratia,afflicto interim ſtomacho ſyncopen incidiſſe, cui ſuccurrere coacti
cibũ intẽpeſtiue dederimus,ac vinũ cũ frigida:Ex horũ.n.vſu tũ obſtructionem,tum corporis coar
ctationẽ,tum putredinẽ,auctas eſſe neceſſum eſt:atq; ex harum auctu ipſam etiã febrẽ: Verũ, vbi
tũ virtus ſatis valens eſt,nec quicq̃ interuenit,cuiuſmodi,quã modo diximus ex vitio ſtomachi or-
tã ſyncopen:ſed nec,quæ aliqñ accidere poſſunt,aut ſanguinis profluuiũ,aut vigilia, aut dolor, aut
error aliquis vel ipſius ægrotãtis,vel eius familiarium:vbi inquã nihil tale accidit,totus, qui proxi-
me dictus eſt,remediorũ ordo hoĩem profectò ſanabit. Sed nec ipſe tñ quocunq; remedio oĩa, quæ
præter naturã ſunt,ſanat.Nã aqua mulſa,quod ad craſſos ſuccos extenuandos, & glutinoſos deter-
gendos,& excretionẽ promouendã attinet,optimum planè medicamen fuerit in ijs ſynochis, quos
habitus coarctatior,& putredo excitarunt: quatenus verò calorem febris adauget, eſt noxia: vnde,
ſi hic immodicus ſit,parcendum aquæ mulſæ eſt,vtẽdum q; ptiſſanæ cremore:Quòd ſi difficiles ac
contumaces eſſe obſtructiones iudicaueris,etiam oxymelite.At hoc ipſum rurſus, ſi immodice vta-
re,& inteſtina radit,& tuſſim excitat, & neruoſa lædit. Adeo ſ.difficile eſt eiuſmodi aliquod auxi-
lium inueniſſe, quod citra vllã noxã magnifice proſit. Id accidit (vt dictũ eſt) ex cõplexione ortorũ G
in corpore præter naturam affectuũ,vnà cum præcedẽtibus eos cauſis,& ſequẽtibus ſymptomatis.

Præceptum hoc, Contraria contrariorum eſſe remedia, non in Affectibus modo, ſed & in Symptomatis verificari. CAP. 12.

NVnquam tamen propterea præceptum illud,quòd Contrariorum contraria ſint remedia, ali
quando verum erit,aliquando falſum:immo id perpetuo verum eſt:quando fieri non poteſt,
vt eorum,quæ præter naturam ſint,quicquam per aliam vllam remediorum ſpeciem curetur. Nõ
tñ ex vſu eſt ſemper oĩbus,quæ præter naturam ſint,mederi,ſed cum ſola per ſe ſubſiſtunt. Nam,
ſi cum alijs vnà incidant, alijs ſæpe eſt ante illa medendũ: ſicut in cauis vlceribus, vbi ea ſimul cum
phlegmone ſunt coniuncta. Quippe verum in his quoque manet, ꝙ per ea,quæ carne implent, cu
rantur: cæterum his vti prius, q̃ phlegmonen curaueris, non licet. Ac interim, dum hæc ſanatur,
vlcus cauum adeo non melius,q̃ fuit,redditur,vt etiam fiat magis cauum. Quòd ſi ijs, quæ carne
impleant,medicaminibus vti velis,neq; ipſum impleueris,& phlegmonen auxeris. Quæ nanque
carne implent,ea demum implere poſſunt,quæ phlegmone vacãt, non quæ phlegmone adhuc ſũt
oppreſſa. Hoc itaque, quod in dictione tam eſt breue, nempe, Contraria contrariorum eſſe reme
dia, poteſtate deprehenditur maximum. Quippe omnem medendi methodum confundet, quiſ- H
quis hanc indicationem neglexerit:cum omnia,quæ præter naturam ſunt ab ijs, quæ ipſis ſint con-
traria, curentur. Cum autem eorum, quæ præter naturam ſunt, duplex prima differentia ſit,alijs
per ſe ſubſiſtentibus: alijs in ipſo (vt ſic dicam) fieri,eſſentiam ſuam habentibus,ac vmbræ ritu affe
ctus comitantibus,ſanatio quidem affectuum ipſorum eſt ſublatio:hanc verò ſymptomatum amo-
tio ſequitur. Quibus quanq̃ ipſis nihil prima ratione adhibetur, attamen in ijs quoq; perpetuum
illud præceptum manet,quòd Contraria contrariorum ſunt remedia: quippe, cum affectus, quos
ſymptomata ſequuntur, ſanamus, ſymptomata nimirum ipſa in contrarium ſtatum perducimus.
Quare,quæcunque ſymptomata exiguorum meatuum denſitas inuexit,ea rarefactione tollentur.
Quòd ſi ipſi quoq; ſymptomati,quod ex denſitate ſpiramentorum eſt natũ,id eſt minori,q̃ iuſtum
ſit,excremẽti effluxui,(quod ſanè paulo ſupius adiapneuſtiã vocauimus) ſymptomatũ genus aliud
† ἄπορος ὁ λόγος. contrarium opponere velis,ne ſic quidẽ † deſit,qđ dixeris:ſunt nãq; plura iuſto defluuia,iuſto pau
cioribus cõtraria. Adeo,ſicut in ſymptomatis ipſis libet Cõtraria contrariorũ remedia dicere,in ijs
quoq; ſtat immotus primus oĩum,q̃ pter naturã ſunt,curationis index. Verũ ſatius eſt (vt prædixi-
mus) eorum,quæ vere & primum curantur,id eſt affectuum in corpore,qui vere ſunt ſubſiſtentes,
contraria eſſe remedia exiſtimes. Quippe actiones eorum,atque ẽt offenſas, vt eas in ipſo,vt ſic di-
cam,

A cam,fieri eſſe dixeris,ita abſolute ſubſiſtere minime dixeris. Nã manũ extẽdere aut flectere,ex ijs, quæ abſolutæ ſunt,dici non poſſunt,ſed ex ijs, quæ fiunt:multo'q; minus ipſius immobilitas, quæ ipſa quoq; ſymptoma eſt eius,qui in muſculis neruis'ue ſubeſt,affectus:ſed affectũ,qui ex ſubſiſtẽtiũ numero eſt vnus,contraria poſtulare remedia dixeris: Hunc verò ſolutũ,contrariũ ſequi ſtatũ, quæ ſanitas eſt:atq; hanc rurſus,quandam naturæ actionẽ,q̃ ſymptomati iã finito ſit contraria. Sed nec noĩbus falli,(quæ ſæpe alia forma proferuntur, q̃ vt contrarijs conueniat, ſæpe verò plane non ſunt,) ſed ex ipſa rerũ natura contrarium inuenire debes, habens ſ. quò pro illo diſcernẽdo ſpecies, confeſſum illud,contraria eſſe,quæ ſub vno genere plurimum inter ſe diſtent. Ergo,ſi intellexeris in illo'genere, quod mediocre eſt, (id verò eſt, vt ſæpe monſtrauimus, quod inter extrema eſt medium) infinitã quandã cõtrariarum rerũ multitudinẽ,quæ maioris minoris'q; ratione inter ſe diſſideant,ex eo inuenies. Verbi gratia,In affectibus,tenuium ſpiramẽtorum ſymmetriã intelligẽs,ex vtraque parte duo immodica,quæ inter ſe ſint contraria, inuenies:in actionibus verò, ſymmetriam vacuatorum conſiderans,ipſi quoq; ex vtraq; parte ametria reſpondet. Verũ in paruis ſpiramentis nomina exceſſibus non deſunt,nempe denſitas & raritas:in vacuatis poſita non ſunt. Eoq; fit,vt cogamur plures pauciores'q; effluxus dicere,ita nimirum,vt ſi dẽſitatis raritatis'q; nomina nõ eſſent, B ſpiramẽtorum ipſorũ alibi plura iuſto eſſe,alibi pauciora,dicere cogeremur. Ergo (ſicut diximus) hoc maxime cauere debemus, ſimul etiam in eo nos exercitare,quò celerius cuiuſque ſic dicti contrarium inueniamus.Non.n.in corporum modo qualitate,verum etiam in quãtitate eiuſmodi contrarietatem inuenias:quam vtique Ariſtoteles oppoſitionẽ vocat, non contrarietatem. Neq; enim magnum paruo vult eſſe contrarium,ſed in eo,quod ad aliquid dicitur,oppoſitum: neque multum pauco: ſed nec rarum denſo:neque relaxatum contracto:neque ipſi,'quod ſecundum naturam eſt, id,quod præter naturam eſt. Verum Hippocrati omnia id genus contrariorum habent appellationem,ſicuti etiam Platoni, qui generationes ex contrarijs eſſe dicit. Oſtenſum quoque à me in alijs eſt nec Ariſtotelem ipſum ſuam ipſius legem in nominibus ſeruaſſe, quo loco principia eorum, quæ natura reguntur, materiam, *ſpeciem, & priuationem ſtatuit. Verum (quod diuinum Platonem ſecuti ſemper teſtamur) contemnere nomina oportet, minime autem ſcientiam rerum. Ea nanque ad ſalutem hominum pertinet,erroris'q; in ea finis eſt pernicies:nominibus ſiue proprie,ſiue improprie vtare,ad ægrotos id parum attinet. Intelligas id clarius,ſi non contrariorum contraria,ſed, quemadmodum illis placet, oppoſita ſibi inuicem eſſe remedia dicas. Siquidem copiam ſanat vacuatio: defectum nutrimenta: in ſumma,quod exuperat, ablatio: quod deficiens eſt, adie-

*formam.

« C ctio. Itaq; etiam in alio opere recte arbitror à ſene dictum: || Medicina appoſitio eſt & detractio:de-
« ficientium quidem appoſitio,redundantium detractio. Porrò deficiunt redundant'que quædam in quantitate, quædam in qualitate: in quantitate, cum ſanguis immodice eſt auctus, aut rurſus minor redditus: in qualitate, cum vel calidus, vel frigidus, vel craſſus, uel tenuis plus iuſto minus'ue eſt effectus. Siue igitur contrarietatem,ſiue oppoſitionem,nominare libet,eius indicationis medẽdi,quæ ab omnibus,quæ præter naturã ſunt,præbetur,ſemper meminiſſe debebis, ei q; eſſe intentus:potiſſimum quidem,vt dictum prius eſt,in affectibus: ſed tamen & in ſymptomatis: quamuis horum nec primum curatio ſit,nec proprie contrarietas, ſed curatio quidẽ ſimul, cum affectibus, ex accidenti: contrarietas verò,lucidioris ſ. breuioris'q; doctrinæ cauſa loquentibus, abuſiue.

Lib. de Flat. à principio.

Indicationes Omnes tradit tum rerum Præter naturam, tum Secundum naturam, quibus uniuerſa Continentium putridarum Curatio continetur. CAP. 13.

VErum ad medendi indicationes propoſiti nobis febrium generis reuertamur: repetamus'que ſingula genera,quæ in nobis præter naturam ſunt,nõ cauſarum modo, verum etiam morborum & ſymptomatum.Et cauſarum quidem genera ſunt multitudo,& craſſitudo,& lentor humoris.Cauſa ſimul & ſymptoma eſt tranſpirabilis excrementi retentio. Simili modo cauſa pariter & D affectus eſt ipſa putredo. Morbus verò tum obſtructio, tum febris ipſa. Symptoma verò eſt ipſa tranſpirabilis excrementi retentio. Ergo indicabit (vt dictum eſt) præcedentium cauſarũ quælibet proprium aliquid: multitudo ipſa, quæ ex eorum eſt numero, quæ ſunt ad aliquid in prædicamento quantitatis,vacuationẽ:lentitia verò & craſſitudo, quæ ſunt in qualitatis affectu,ſanationem,quę per contraria perficiatur. Cum verò in pleriſq; oppoſitionibus conſueta nomina non ſint,accidit, vt,qui in rerum ſcientia minus ſunt exercitati,fallantur. Cum.n.vno nomine nequeunt, quod animo concipiunt,nominare,id,ceu prorſus nõ ſit,dimittunt, quemadmodum profectò in glutinoſis & craſſis ſuccis faciunt. Quippe " craſſus ſuccus ex aduerſo oppoſitum habet tenuem: glutinoſus verò (ſicut ipſe *primus græce nominaui) rhypticon,quaſi deterſiuum dicas:ſicuti verò aliquis dixerit,qui à ſolidis corporibus nominandi occaſionem acciperet,friabile. Siquidem hoc pacto ſemper videtur Ariſtoteles oppoſitionem facere,verum non in ſuccis, (vt dixi) ſed in ſolidis ipſis corporibus. Quòd ſi glutinoſi humoris naturam ſub ea ratione intelligas,q, quicquid tetigerit,huic ægre diſſolubilis adhæret, non immerito,arbitror,eum qui nec adhæret, & ea quæ adhærent, deterget, contrarium ipſi ſtatues.Et antecedentium quidẽ cauſarũ contrarietates abunde ſunt dictæ. In inſtrumẽtali verò morbo, qui eſt obſtructio,contrariũ ei eſt græce ecphraxis,quã recluſionẽ(puto)dixeris:ſymptomati vero,qđ eſt trãſpirabilium retẽtio,excretio ipſorũ contrarium eſt. At verò in humorum

A.T. 2. ad med. cor. ca. 1. fol. 361.b

*Al' πρόσθεν i. antea.

morum

morum putredine & excretio, & refrigeratio, & ventilatio,& ſemiputridorũ cõcoctio, ex aduer- E
ſo reſpondent: ipſius verò febris, refrigeratio oppoſitio eſt. Porrò, quibus methodis materiam, quę
ſingula modo memoratorum perficiat,inuenias,iã diximus. Pugnantibus igiť his (ſicut diximus)
aliàs aliæ tum indicationes vincent,tũ materię. Inde q; factũ eſt, vt quidã,cum ignoraſſent vnã ſemp
dari ex re quaq; indicationem,ac,ſi præter naturã ſit,quod indicet, cõtrariũ id ſemper indicare: ſin
ſm naturã ſe habeat,nõ contrarium,ſed ſimile:nec medendi hi,nec ſanitatis tuendæ, methodũ con-
ſtituere potuerint. Siquidem, cũ in primis ipſis indicationibus ſunt lapſi, multo profectò magis in
ijs, quæ ſecuturæ erãt,decipi debebant. Debent.n. (arbitror) ædificijs fundamenta iaci firma,& ſca
phis poni idonea carina,ſiquid ædificandorum pangendorũ q; in ijs futurũ eſt firmũ: vbi. n. prima
ipſa baſis ſtatim ab initio debilis fuit,qui fieri põt,vt,qđ ſupſtruxeris,futurũ infirmũ non ſit: Itaq;,
qm̃ in continentibus ex propoſita ſtipatione febribus(neq;.n.grauari debemus iterum,atq; iterum
ſermonẽ repetere,quò nunc ſaltẽ medicorũ vulgus verã methodum condiſcat)qm̃,inquã, Septem
præter naturã poſita ſunt,à quibus indicationes ſumunť,humorũ multitudo,craſſitudo, lentor, ob-
ſtructio,tranſpirationis retentio,putredo,& febris carens intermiſſione: atq; hæc cõtraria oĩno eſſe
adhibenda docebant: Præter hæc verò ab ijs,quæ ſm naturã ſe habebãt, poſitæ indicationes ſunt ex
tẽperamento tũ ipſius laborãtis partis,tũ reliquarũ oĩum quæ principes ſunt, ex ſubſtantiæ ipſarũ F
quãtitate,& ex ſpiritus ipſius ſubſtantiæ tum q̃titate tũ qualitate:horum verò indicationes nõ con-
trariorum erant,ſed ſimiliũ:ad iſta verò (ſicut diximus) dignoſcẽda,tũ ætas, tũ conſuetudo, tum oẽs
quæ externæ morbo cauſæ fuere, contulerunt, vtiq; ortis hinc quoque indicationibus non paucis:
Oẽs profectò inſpicere ſimul medicum decet,quò ſ.intelligat, quo'nã primum ac magis, quo'nam
minus & ſecundo, quo'nam adhuc & tertio,atque deinceps quo poſt quod præſidio ſit vtendum.

De Sanguinis mittendi ratione in Propoſita febre. CAP. 14.

QVippe,ſi vires eius,qui ex putredine humorũ (vt poſitum eſt)febricitat,valentes ſint, mitten
dus ſtatim ſanguis eſt, ſi cruditas ventris non ſit, ſtatim morbo incipiente. Sin vires infir-
mæ ſint, aut ætas diſſuadet, incidenda vena non eſt. Porrò dictum ſupra eſt eiuſmodi fe-
brẽ in virtutẽ imbecillam nõ incidere: quippe ſynochos bene habiti corporis, ac calẽtis ætatis, pro-
pria eſt. At,ſi in puerũ incidat,qui quartũdecimũ annum hactenus non attigit, mitti illi ſanguis nõ
debebit,ꝓpterea,ꝙ tantillis,cũ præſertim calidi ac humidi ſint,plurimũ corporis ſubſtãtiæ quotidie
defluat,ac digerať. Ita,quod ex incidenda vena moliendũ nobis fuerat, id vltro nobis ex curati cor-
poris natura præſtatur. Quòd ſi corpus quartumdecimũ annũ exceſſerit, æſtimandũ eſt, qualis'nã
eius naturã ſit,nũ gracilis,& ſpiſſa,& dura,& copioſi ſanguinis,an contra: atq; ita in priori miſſio- G
nem ſanguinis adhibebis:in ſecunda nequaquã. Quin etiam modus vacuãdi ſanguinis ex ijſdẽ in-
dicãtibus ſumeť. Si.n.cui ſanguis mittitur,triginta annos natus ſit,ſed laxus,& mollis,& pinguis,
& albus, ac gracilibus venis,huic aut planè ſanguinẽ non mittes, aut parũ detrahes. Et oĩno quidẽ
non mittes in tpe æſtatis,& regione æſtuoſa,& cœli ſtatu calido ac ſicco: parum detrahes in reliquis
tum anni temporibus,tum regione,tum cœli ſtatu. Etenim,ſi neque obſtructio ſubeſſet, nec putre-
do,ſed ſola ſuccorum redundantia,protinus à miſſione ſanguinis, pro naturæ ſuæ ratione ſe habe-
ret. Itaq; tm̃ ſuccorũ in omni tũ corporis temperamento,tũ regione,tum anni tẽpore, tum ſtatu cœ
li detrahi par erat,quantũ ſupra naturalẽ ſtatum fuerat inauctum. Verum, qm̃ nec obſtructio, nec
putredo curari ꝑ ſanguinis miſſionem poteſt,vt quæ alia remedia (ceu prius eſt monſtratum) deſi-
derent,reponi ſanguinis aliquid ad curationis ſpatium debebit,quò minus intẽpeſtiue nutrire ne-
ceſſitate vlla cogamur. Quantum nãq; ad eiuſmodi pertinet febrẽ, prorſus nutriendum non eſt:ſi-
quidẽ oſtenſum prius eſt ſolum virtutis reſpectum eſſe, qui de nutrimento indicationem præbeat.
At verò,quãtum ad id,quod inanitũ corpus eſt,nutrire oportet. Ita neceſſum eſt duorum alterum,
aut febrẽ,ſi nutris,augere:aut vires,ſi non nutris,deijcere. Satius itaq; fuerit (vt dictum eſt) aliquid
ſanguinis,quod proprium partibus animalis nutrimentum ſit,relinquas: ac ipſe pauciſſimas ſorbi- H
tiones potioneſq; exhibere ſis contentus:quibus vtiq;,ceu medicamentis potius,q̃ nutrimentis,ege
mus. Nam id quoque ſupra (quò minus multa de ijſdem adhuc loquamur) eſt oſtenſum.

Aduerſus Methodicos, qui omiſſa Venæ ſectione Præcordia Cataplaſmatis & perfuſionibus relaxabant. CAP. 15.

IMmo de cataplaſmatis ac præcordijs perfundendis eſt loquendum. Quippe pleraq; medicorũ
turba vnum quiddam hoc quoque ex † methodicorum iſtorum curandi ſanctionibus ſtatuit.
Omnes q;,ſicuti poſt tertium diem nutriunt,ita etiam oleo prius perfundunt. Inde vno die inter-
poſito rurſum nutriunt,cataplaſma prius imponentes: quòd ſi cui aluus eſt adſtricta,etiam hãc cly-
ſtere ducentes. Itaque his ſaltem authoribus ordinandi victus artem, vna hora quis didicerit. Ve-
rum non ita ſe vera res habet: ſed, cum ars ipſa tota ſit magna, non leuiſſima eius pars eſt ſcientia
ordinandi victus. Quæ vtique ex his maxime remedijs conſtituitur,cibo, potione, perfuſione,ca-
taplaſmatis, & clyſteribus. Quippe ijdem medici, cum ſanguinis miſſionem in principio etiam
ſolam adhibuerint, reliquam omnem ægri curationem victui mandant. Itaque (vt dixi) vnius horę
eſt victus eorum diſciplina:ꝙ ſi,qui diſcit,ingenio valeat,ne huius quidẽ integræ, ſed minimæ eius
partis, in qua ſ. quæ nunc dicam, audiſſe licuerit. Qui febricitant, ſi valentes viribus ſint,omnibus
ſanguinem

† Al. σχέσις, i. habitudo. male Baſil. codex habet φύσιν.

† Al. ἀμεθόδου ἱερατείας

A ſanguinem ab initio mittes: perfuſos'que oleo poſt tertiæ acceſſionem, vel mulſa cum alica nutries vel ſorbitione. Deinceps verò alternis cibabis diebus, ſed cataplaſma ex artomelite prius imponens. Sicubi verò aluus adſtricta fuerit, clyſtere hanc duces. Atque illorum quidem vniuerſam ordinandi victus artem, in his verbis iam audiſti, non vtique in ſex menſibus, ſed ſex verſiculis. Verã autem diæteticen, id eſt victus ordinandi artem, nunc audies. Calfacere præcordia cataplaſmatis aut perfuſionibus non eſt perpetuo tutum, ſed in ijs tantum ægris, quibus in toto corpore nullũ *ẽrat ſuperfluum: cæteris omnibus extrema eſt pernicies. Nam, ſiue redundantia vtrauis ſit, vel quæ ad vires, vel quæ ad vaſorum continentiam comparatur: ſiue ẽt in vna parte pluribus've vitioſa excrementa ſint: omnia ad partem excalfactã trahũtur. Quoties.n. vidiſti præcordia, cũ planè phlegmone carerent, intra quatuor dies, q̃ ea gregales iſti medici perfundere cœpiſſent, phlegmonen cõtraxiſſe, cum ego ẽt id ipſum tibi prædixiſſem, iuſſiſſem q́3, diligenter ad phlegmonen futuram attentus eſſes? In quibus id maxime intellexiſti, quantum malum ſit vſui, qui alienus à ratione ſit, inſueſcere. Quippe hi, cum ex ijs, quæ ipſimet faciunt, phlegmonas ſemper excitent, id non animaduertunt, ſed ijſdem ſemper erroribus implicantur: veluti Hippocrates || ijs accidere dixit, qui hinc & inde oſſium fracturas cum vlcere deligabant. Etenim illi, cũ phlegmonas in vlcere crearẽt,

*Al. καταλείπεται. i. relinquitur.

3. de Fract. t. 8. 7a. 243. b

B non tamen deſtiterunt: rati id adeo non ex deligatura, ſed alio quopiam errore incidiſſe. Et quomodo, quæſo, ad aliam curationis rationem ſe tranſtuliſſent, qui vſum ſine ratione profitebantur ex ijs, quæ tum ipſi ſemper facere eſſent aſſueti, tum præceptores ſuos ante ſe facere contemplati? ſiquidem huius generis homines ne tentandum quidem cenſent, vt ex indicatione quicquam ſumant: ſed ſola experientia ſunt contenti. At Hippocrates ab ipſa rei natura idoneum curationis modum inuenit. Quo poſtea in vſum veniente cognitum eſt, quantus eſſet in priori error. Quin, ſiquis in eiuſmodi affectibus, cataplaſmatis & perfuſione ex oleo relictis, velit ad curationem, quã ratio docet, accedere, ipſe, quantopere aberrent, qui plethorica & quæ parum pura ſunt corpora, ſic curant, haud magno negocio experientia ipſa iudicabit. Sanè accidit, vt in eiuſmodi morbis diuites potius, q̃ pauperes perperam curentur. In his enim propter ipſorum delicias duplex peccatum non raro committitur: & ꝙ ſanguis non mittitur: & ꝙ à medicis impenſior ſcilicet adhibetur diligentia, vt quotidie aliquid circa ægrotantis corpus fiat. Ac inter initia quidem ſanguinis miſſionem maior eorum pars propter mollitiem non admittit, tametſi magis, quàm pauperes, redundantiæ ſanguinis affectibus ſunt obiecti, vt qui magis tum cibis ſe impleant, tum in ocio viuant: Medici, verò, qui eos curant, vbi ſummum remedium eſt omiſſum, aliorum vſu ſarturos ſe, quod deficit,

C putant. Huc accedit, ꝙ ipſi quoque ægri, †ſiquis victu cõtra morbum minore cũ negocio inſtet, negligentiam rati: ſiquis rurſum quiduis agat, diligentiam: cogunt eos præcordijs aliquid quotidie admouere, ſed nec inuitis profectò ipſis medicis: vt qui facere sẽper aliquid videri velint, quòd ſic ſe maiorem mercedem accepturos ſperant. Itaque accidit, vt illo ipſo tempore phlegmonæ diuitibus incipiant, quo iam pauperibus morbus propemodum perductus eſt ad finem. Quippe miſſo in propoſitis febribus inter initia ſanguine, non pauperibus modo, verum etiam diuitum ſeruis, plurimis quidem quinto, aliquibus ſeptimo, criſis contigit, nemini ſerius. At diuites, qui & ſanguinis copiam, & excrementorum plus, q̃ pauperes & ſerui habent, cum ſanguinis mittendi prętermiſere remedium, ac quotidie tum calido oleo perfundantur, tum laxantibus cataplaſmatis vtantur, phlegmonen nimirum aliquam vel in iecinore, vel ventriculo, vel reliquorum illic viſcerum aliquo contrahunt, alij in quarto, alij in quinto, omnes planè in ſexto. Nec oblitus, arbitror, es eius, qui dum perfunderetur, difficultate ſpirandi laborauit, omni ſuperuacuo †ad præcordia caloris vi tracto. Ergo non hic modo perijt, ſed alij quoque infiniti quotidie pereunt, cataplaſmate ipſo cucurbitulæ ritu corporis ſuperuacua in viſcera trahente. Non defuerunt profectò & qui cucurbitula quoque ipſa ſunt vſi, eo tantum conſilio, vt circa ægrotantem aliquid ſemper moliri uiderentur. Saluberrimum igitur (vt prædiximus) eſt in febribus venam incidere, non continen-

† τὴν ἐδ' ἡσυχίας δίαιταν

† ἐπὶ τὰς φρέας, i. ad ſeptũ tranſuerſum.

D tibus modo, verum etiam alijs omnibus, quas putreſcens humor concitat: vbi præſertim nec ætas, nec vires prohibent. Leuata nanq3, quæ corpus noſtrum regit, natura, exonerata q́3 eo, quo, velut ſarcina, premitur, haud ægre, quod reliquum eſt, vincet. Itaq3 proprij muneris haud oblita & coquet, quod concoqui eſt habile: & excernet, quod poteſt excerni. Eorum.n. quæ in medio ſunt corpore, (vt iſti vocant) prouidentia, vbi detractus ſanguis non eſt, maximum planè eſt malum: vbi detractus eſt, non maximum. Quanquam ſic quoq3 noxia eſſe in ſynochis febribus poteſt: quippe deuſta immodico calore viſcera etiã amplius deuruntur ac torrentur. Ergo eiuſmodi prouidentiã illi duntaxat requirent, quibus in vna particula putredo conſiſtit: ſi tamen hi quoq3 ſanguinẽ prius miſerint. Prouidebitur autem his, non ſicut triuiales iſti medici prouidẽt; qui ſtatim inter initia relaxant, ſed in plurimis prorſus contra. Relaxantia nanque remedia, ſicuti, quod in membris continetur, euocant: ita, ſi in principio ſint admota, ꝓ eo plus attrahunt. Cum enim adhuc ad affectum locum fertur fluxio, reprimere ręmittere q́3 hanc expedit, non ad ipſum attrahere. Quæ verò Apocruſtica i. reprimentia dicuntur, quæ adſtringendi certe vim obtinẽt, in principijs idonea sũt duplici ratione, & ꝙ robur affectis particulis inſerunt, vnde minus prompte affluxum excrementorum in ſe recipiãt: & ꝙ eorum, quæ in ijs iam contenta ſunt, tenuiſſimum extrorſum exprimant. Quòd

ſi tum

ſi tum fluxio humorum per ea remedia compeſcitur tum denſitas, quæ ex adſtringendo in affecta E particula relicta eſt, craſſiora detinet:iam tempeſtiua relaxatio eſt, quò ea, quæ retenta ſunt vacues. Præcipue aũt adſtringentibus eſt vtendum, vbi in iecur aut ventriculũ ſuperuacuũ profluit:qñ & è primoribus admodum hæ partes ſunt: & munus ſuum obeant vel in ipſis morbis, eſt neceſſum. Porrò eſt non exiguũ eorum munus, quale q; reliquarũ partium, quibus illud modo negocium eſt, vt id, quo nutriantur, conficiant:verũ quod tantopere animalis interſit, vt, ſi neq; in ventriculo probe alimentum fuerit concoctum, nec in ſanguinẽ in iecinore mutatũ, vtiq;, quod in fame nobis accidit, vt cibi penuria degere in abſtinentia cogamur, idem tum omnibus animalis partibus accidat: non enim ex ijs, quæ deuorarit quis, ſed ex ijs, quæ in iam dictis viſceribus confecerit, alimentum toti corpori ſuppeditatur. Atq; ob hæc nimirum impenſius, quàm cętera mẽbra, vẽtriculus & iecur adſtringentia deſiderant. Ergo, cum ea, quæ iam infixa ſunt, euocandi tempus eſt, tum quoq; modice adſtringi poſtulant: quod.n. adſtrictionis in principio largius, ijs, quàm cæteris partibus, adhibetur, id ſeruandum aſſidue eſt, nimirũ manente, qui id indicet, vſu: vſus verò eſt (ut paulo ante teſtati ſumus) nutrimenti confectio. Si igitur per imbecillitatem parum recte concoxerint, non modo aſſumpti cibi nulla eſt vtilitas, ſed & ventriculo non raro ex eius corruptela laceſſito expellitur quoq; aliquid prioris. Ita fit, vt duplex iam noxa toti corpori accedat, cum nec ex cibo ſumpto nutriatur, & F aliquid † ex eo, quod ſibi repoſuerat, ‡ amittat. Huc accedit, & quòd ciborum concoctio, ſiue ea in iecinore, ſiue in ventriculo ſit improſpera, febres intendit, ac ſucci vitio exacerbat. Quo magis in omni febre, ciborum concoctioni proſpicere magnopere oportet: atq; eius rei cauſa roboris quoq; inſtrumentorum, quibus perficitur, non leuis habenda eſt cura. Sanè aliqui ſunt (vt Hippocrates ait) qui ex eo, quod ignorant, non parum lucrifaciunt. Arbitrantur enim iecinoris ſe phlegmonen relaxantibus præſidijs curare, ex eo ſcilicet famam ſibi comparantes, quòd in agnitione falluntur: ſiquidem videntur non nunquam lineamenta muſculi, qui à coſtis thoracis ad præcordia peruenit, perſimilia iecinori. Mirum autem minime arbitror eos, qui nec aliud quicquam in arte probe didicerunt, nec in agnoſcendis affectis partibus ſe exercuerunt, ſic laudem aliquando conſequi.

† τῆς οἰκείας παρασκευῆς.

* περιγραφὴ. i. circunſcriptio.

Qua ratione Cataplaſmata parare oporteat, quæ Ventriculo, Iecinori, Lieni, & Reliquis inferioris ventris partibus conducant. CAP. 16.

VErum iſtos mittamus. Nos, vel ſi minima ſuſpicio ſit iecur ventriculum'ue laborare, abſinthium protinus oleo incoquemus, ac eas particulas perfundemus. Cum autem duplex in omni abſinthio facultas & qualitas ſit, veluti in libris de medicamentis eſt traditum, vtique in pontico adſtringendi facultas non parua eſt: in reliquis omnibus amara quidem qualitas eſt vehementiſſi- G ma, adſtrictio verò (quam ſaltem guſtu agnoſcas) aut planè obſcura aut prorſus nulla ſentitur. Proinde ponticum ad iecinoris & ventris phlegmonas eligi præſtat. Porrò id eſt tum folio, tum flore longe, quàm cætera abſinthia, minore: odor quoq; huic non modo non inſuauis, verum etiam aroma tum quid præferens, reliquis autem omnibus eſt fœdus: quare hæc fugere conueniet, uti autem ſemper pontico. Etiam reliquorum medicamentorũ, in quibus miſta cũ amaritudine adſtringendi vis eſt, aliquid in oleum conijcere, atque ad eundem modum vti licet. Oſtendimus nanq; in opere, quod de medicamentis inſcribitur, amaram qualitatem præire, ac viam adſtringenti facere. Quo fit, vt medicamentum id genus, omnibus, quæ tantum adſtringant, ſit pręſtantius. Ac, ſiquidem intendere adſtrictionem ſtudes, etiam oleum ipſum adſtringendi vim habeat, cuiuſmodi eſt, & qđ Hiſpanum vocant: & quæcunque cum frondibus oleæ præparare ſolent: vel quale eſt crudũ, quod græci omphacinon vocant. Sin leuiore vti adſtrictione placet, aliud olei genus præparabis, præcipue quod tenuium ſit partium: quod genus Sabinum eſt. Optimum tamen, vbi adſtringere vehementius eſt opus, Hiſtricum oleum eſt, vt quod ambas in ſe virtutes habeat, & amaram, & quæ adſtringat. In penuria verò abſinthij inter initia vel melinum, vel maſtichinum, vel lentiſcinum ſatisfecerit: quòd ſi exigua febris ſit, etiam vnguentum, quod ex nardo componitur. Eſto autem opti H mum id quoque: neq;.n. parum intereſt inter id, & quod vitioſum eſt: cum id, quod Neapoli in Italia conficiunt, nomine tantum nardinum vnguentum ſit, ſi cum eo, quod in Aſia fit, conferatur. Id antea Laodiceæ tantum componebatur: nunc etiam in multis fit oppidis. Quòd ſi inclinatio febris, in qua iſta moliris, non admodum ſit facilis, abſtinebis à nardino: vteris autem hoc tempore rectius melino: aut, ſi id non eſt, lentiſcino: ab hoc verò, maſtichino. Omnibus nanq; his nardinum vnguentum valentius excalfacit: quare, ſi reliquorum copia non eſt, roſaceum illi admiſcebis. Sanè myrtini adſtrictio idonea non eſt, cum craſſiorum ſit partium, quàm vt alte deſcendere poſſit. Atq; hæc quidem exempli gratia protulimus: nam magnam eorum copiam deligere ex medicamentorum libris licet. Ad eundem verò modum & cataplaſma compoſitam vim habeat ex ea, quæ tenuium ſit partium, ac relaxet, tum verò ex amara & adſtringente. Superet autẽ in ijs, vbi ſcilicet, tũ reprimere, * tum robur addere ſtudemus, quod adſtringat: vbi tenuare ac detergere, amarum: vbi euocare, quæ ex relaxantibus tenuium maxime ſint partium: ſiquidem, quæ craſſæ ſubſtantiæ ſunt, ea pus mouẽtibus mõſtrauimus eſſe accommoda. Cum aũt definitũ in opere de medicamẽtis ſit, & quæ vel ſolam obtineant adſtringendi qualitatẽ, vel amaritudinẽ, & quæ ambas poſſideãt qualitates maxime deligenda ſunt, quæ ambas habẽt: vbi ea non adſunt, ipſe amara ijs, quæ adſtringant, miſcebis,

* βλαστῶν, libro ſequenti uertit, germina.

A.l.1.f.1.c.4. fol. 95.b

A miſcebis,ita nimirum,vti nos in iecinoris phlegmone,ex copijs præſentibus componere cataplaſ-
ma vidiſti. Erat enim is,qui ægrotabat,medicus:quem iam lucernis accenſis inuiſimus:quo tem-
pore ab ijs,qui talia venditant,nihil emi potuit. Ergo,cum inclinatam notabiliter febrem inueniſ-
ſem,vtendum occaſione ꝗ̃ primum cenſui,eo certe magis, ꝙ ſuſpectam horam, quæ gallicinio fu-
tura erat,alterius acceſſionis initium allaturam verebamur. Incoxi in oleo quidem abſinthium:in
aqua verò malum cotoneum. Dum autem hæc coquebãtur,myrobalani pieſma,& ireos radicem,
quæ intus inueneram,cõtudi cribrauiq́ꝫ:dein olei & aquæ,quæ paraueram,portionem in lebetem
immiſi:ac vbi modice coxeram,myrobalanum & irim vnà cum exigua cera inieci. Coquimus au-
tem cotoneum non in aqua modo,verum etiam perſæpe in auſtero vino: ac omnibus eiuſmodi ca-
taplaſmatis de ipſa quoque cotonei carne interdum admiſcemus. Quippe, vbi, & quod confluit,
copioſum eſt,& particula ipſa infirmior,adſtringentem vim (ſicut ſcis) inaugemus: vbi verò tum
corpus totum purum eſt,nec membrum ipſum imbecillum,nec vltra quid confluit, ibi in ijs,quæ
miſcentur,materijs minimum quidem ſit,quod adſtringat:copioſius verò nõ ſolum,quod relaxet,
ſed etiam & quod amarum eſt,& quod acre. Quòd ſi exigua febris ſit,ac phlegmone non adeo ca-
lens,tum æger ipſe inædiam tolerare ualeat, hoc caſu digeſtoriam quidem curandi ſpeciem inten-
B des,adſtringentem autem remittes. Neque.n.amplius ipſi ſaltem phlegmonæ conducere poſſunt,
quæ adſtringunt,vbi nec affluit quicꝗ̃,& craſſus humor affecto loco tenaciter eſt infixus,ſed (ſicut
prædictum eſt)trahendæ potius curationis:ac,quæ adſtringant, miſcẽdi conſilium probamus,quô
robur membrorum tueamur. Vnde nec colo laborante,nec reliquorum inteſtinorum quouis, nec
muſculis,qui in præcordijs habentur,aut ipſo peritonæo,miſcenda adſtringentia ſunt:ſed nec,cum
veſica male habet,vterus'ue,modo (vt dictum eſt) nihil vltra ad locum fluat, nec ſanguinis redun-
dantia,nec excrementorum copia in toto ſint corpore. Porrò renes & pectus in media prædictorũ
conditione ſunt,quantum,ſ.à ventriculi iecinorisq́ꝫ ſolicitudine abſunt,tantum reliquorum ſuper-
greſſa:ſiquidem in ventriculo ac iecinore exolui robur eſt pernicioſiſſimum, in illis minime eſt pe
riculoſum.In his verò eſt quidem periculoſum,non tamen perinde,vt in illis:niſi ſi pus educere ex
pectore,aut pulmone,aliquando ſit opus.De liene pronunciare abſolute non eſt,nec niſi prius defi
nita tum corporis totius natura,tum verò affectu,qui curationis tempore occupauit. Nam, ſi vel
æger ex ijs ſit,qui †atræ bilis} excrementum naturaliter congerant,vel etiam eo tempore ſuccus is † melăcholicū
in eo abundet,neceſſe eſt in liene curando adſtringentia reliquis admiſceas, quò viſceris robur cu-
ſtodias.Ita enim & excrementa ad ſe trahet: &,cum corpus expurgarit,ipſe rurſus per uentriculũ
C excernet:veluti in naturalibus commentarijs de his eſt proditum. Sin nullum omnino ſit †atræ bi- † melăcholicū
lis} excrementum,aut omnino adſtringendum non eſt,aut parciſſime.Obſeruandum verò diligen
ter eſt non in liene modo,verum etiam in omnibus partibus,in quibus humor putreſcit,quòd ſym
ptoma maxime ſit vehemens,quod ſecundo loco,aut tertio:quò videlicet affectu ex ipſis planè in-
uento,idoneam ei curationem adhibeas. Aliàs nanque in membro affecto calor ſuperat:aliàs tu-
mor,qui vel propter abundantiam humoris,vel propter craſſitudinem ſit durus. Si igitur calor
præponderat,id agendum,vt ſenſim per ea,quæ tepentem calorem obtinẽt,digeratur: quod genus
eſt tum lini ſemen,tum chamæmelum:quibus adijci vel hordei vel fabarum farina debet, quippe
quorum neutrum excalfacit.Sæpe autem(uti non ignoras)quod medici artomeli vocant,pro cata-
plaſmate eiuſmodi phlegmones præparamus,atq́ꝫ aquæ aliquid miſcemus: ad lienem verò etiam
aceti aliquando aliquid. Si verò laborantis phlegmone partis calor non multum à natura exceſſe-
rit,ſed magnitudo eius notabilis fuerit,digerere haud timide ſine aqua debebis, etiam fœnigræci
aliquid ſupradictis immiſcens.Si verò,veluti ſcirrhoſa phlegmone ſit propter humorũ,quos con-
tinet,uel craſſitudinem,uel lentorem,tum aceti aliquid,tum amara medicamenta ſimul immiſcen
da curabis:potiſſimùm in liene.Etenim viſcus hoc propterea,ꝙ ab iecinore craſſum humorem tra
D hit,eiuſmodi humoris occaſione plerunque laborat. Quo magis cataplaſma,quæ ex oxymelite &
abſinthio & cappari fiũt,illi ſunt idonea.Hæc igitur cum medicorum uulgus ignoret, omnes oleo
perfundunt:& cataplaſmatis relaxantibus curant prius,ꝗ̃ corpus uacuetur,omniumq́ꝫ maxime di-
uites:quibus non ſolum in talibus obſequuntur,ſed etiam eos lauari in balneo permittunt.Ego ue
rò nec eorum,qui ex putredine humorum febricitent,lauem quenquam:nec relaxãtibus cataplaſ-
matis prius,ꝗ̃ ſuperuacua purgarim,utar.His uacuatis non ſolum audacter lauem,ſed etiam cata-
plaſmatis utar,in alijs quidem membris, ijs,quæ relaxent: in iecinore verò ac ventriculo, additis
etiam,quæ mediocriter adſtringant.

Quæ Cataplaſmata Cordi, & Pulmoni, & omnino Pectori conueniant. CAP. 17.

PArcius uerò ad pectus,ꝗ̃ ad ea, eſt adſtringentibus utendum:qñ talia humores, q phlegmonẽ
excitant,in pulmones & cor non nunꝗ̃ reprimunt. Ac cibis potius horum firmitudini eſt cõ-
ſulendum:neq́ꝫ enim,ſicut in iecinore & ventriculo, ita hic quoq́ꝫ tenuiſſimo victu eſt vtendum:
In illis nanq́ꝫ alimentum concoquit̃, metuſq́ꝫ eſt, ne ipſis phlegmone laborantibus nec nutrimen-
tum rite concoquatur,& phlegmone augeatur: in pectus verò tm̃ alimenti iam concocti peruenit
quantum vni ipſi particulæ nutriendæ ſatisfaciat.Ac longe quidem magis in pulmonis phlegmo-
ne abſtinendũ ab adſtringentibus eſt:qñ in eo ipſis quoq́ꝫ relaxantibus admiſcendũ aliquid acrium

quodammodo & euidenter calfacientium eſt: quippe foras trahere potius, quàm reprimere, in eo debe- E
mus. Itaq; ẽt cucurbitula vtiliter ijs, qui ſic laborant, ſi prius ſint vacuati, applicabitur: ſi verò abundantia ſuccorum (quam vocant Plethoram) in his ſit, non magis ex pulmone in pectus aliquid excrementi transferet, quàm ex toto corpore attrahet in vtrunque.

Cataplaſmata laboranti Cerebro & Capitis partibus accommodata. CAP. 18.

EAdem rõne nec in cerebri & eius membranarum phlegmonis, cucurbitulis in morbi initio vtemur, verũ vbi nec influit adhuc quicq̃, & totum corpus prius eſt vacuatum. At reprimentibus in his quoq; inter initia vtendum. Sed, cum oſſibus cranij medium occupantibus in altũ deſcendere reprimentium vim cupimus, eorum, quæ præire ac deducere ea poſſunt, aliquid reprimẽtibus admiſcebimus: ea ſunt, quorum ſubſtantia ex tenuibus partibus conſtat. Sanè acetum nõ modo tenuium partium eſt, ſed ẽt non mediocrem reprimendi vim obtinet. Quo profectò rõnabilius in principijs affectuum ipſo vtuntur, roſaceo admiſcentes. Procedente verò tempore ẽt ſpondylij & ſerpilli (quibus iam non modo partium tenuitas, ſed etiam calor ineſt) aliquid admiſcent: quo. ſ. tempore tranſire ad ea, quæ concoquant ac digerant, cõuenit: atq; hæc vtraque valentiora, quàm poſtulet ipſa pars phlegmone affecta, deligere, ceu viribus eorum per ea, quæ interſunt, oſſa remittendis. Sanè ad eum modum & caſtoreo vtimur, cum tñ eo in alijs phlegmonis minime vtamur, quãuis F
etiam in ſumma inclinatione ſint: eſt enim calidius id, quàm ut phlegmonis ſit idoneum. At verò locis circa cerebrum, phlegmonis ipſis iam inclinantibus, eſt vtiliſſimum, qm̃ non continuo his, ſed oſſibus interuenientibus occurrat. Ineſt autem eiuſmodi pharmaco & partium tenuitas, quod ipſum ijs, quorum per denſum obicem tranſmitti vim oportet, eſt accommodum.

Quæ Partes per quas Vias, & per quæ Remedia vacuentur. CAP. 19.

ILlud te profectò non fugit, nos ſingularũ particularum meatus, qui ijs ad ſuperuacuorum emiſſionem ſunt proprij, fluxiles reddere, Inteſtino, ventriculo, & meſenterio, & concauis iecinoris inteſtinum rectum: Renibus, veſicæ, iecinoris gibbis, venæ cauæ, & arteriæ magnæ, & omnibus q̃ in lumbis habentur, eum, qui vrinis eſt delegatus: Pulmonibus & pectori, ipſam aſperam arteriam & fauces: Cerebro & eius inuolucris eum, qui per palatum & nares deſcendit. Pariter fluxibilitas ijs quidem, quæ per ſedem excerni habent, mulſa, & cibis ijs, qui ventrem molliunt, & pharmacis, quæ modice proritare poſſunt: quæ enim acriora ſunt, uitare oportet, qm̃ phlegmonas exacerbent. Ad ventriculum uerò, iecur, & lienem, ſiqñ phlegmone ſunt uexata, nec mulſa ipſa eſt vtilis, qm̃ illico in bilem tranſeat, ac viſcerum phlegmonas augeat. Excrementa verò, vt cum vrinis excernantur, ijs medicamentis, quæ vrinas mouent, (Diuretica Græci vocant) promouebis. Non ſecus, quæ G
in pectore & pulmone continentur, tuſſi (per ea ſcilicet, quæ hãc moueant,) vacuabis. Porrò in opere de medicamentis cuiuſque materiam didiciſti, non eorum modo, quæ iam comprehẽſa ſunt, ſed etiam, quæ cerebri membranarumq; eius ſuperflua per nares emittunt

Quo tempore, & qua ratione Cataplaſmata relaxantia & Balneum ægrotos iuuent. CAP. 20.

ETenim horum quoque omnium vberem materiæ ſuppellectilem in illis commẽtarijs habes. Quare abunde ſunt ad rem præſentem, quæ hactenus de phlegmone laborantium partium differentia diſputauimus. Dicturus. n. plura de ijs ſum in ea methodo, quæ omnium tumorum, qui præter naturam ſunt, curationem comprehendet: neque. n. in præſentia dedita opera & ſtudio hũc ſermonem ſum ingreſſus, ſed præter penſum in eum, ſequela quadam rerum inuitante, diuerti. Siquidem propoſitum nobis in hoc libro non fuit, vt te partis cuiuſq; phlegmone obſeſſæ optimam curationem docerem: immo vt noxam eorum oſtenderem, quibus cataplaſmata in febribus nõ vacuato prius toto corpore imponuntur: potiſſimum vbi intra corpus aliquid phlegmone infeſtatur: quippe, ſi ambiens ita calet, vt materias valenter liquet, maior noxa eiuſmodi cataplaſmatis ſuccedit, quàm lotioni in balneo. Quanquam autumant, qui quotidie præcordia perfundunt, & cataplaſmatis inducunt, non modo nullam ex ijs noxam, ſed etiam magnam vtilitatem ægris comparari: H
contra ex lauando non modo nullam vtilitatem, ſed etiam maximum incommodum, ſcilicet ignorãtes, ſicuti reliquorum omnium, quæ circa ægrum adminiſtrant, ita & balneorum naturam. Ego verò de vniuerſa eorum vi in ſuperioribus diſputaui pleniſſime. Nunc tantum dixiſſe eſt ſatis quibuſdam prorſus nihil nociturum balneum: quibuſdam minus, quàm cataplaſmata. Quod enim in præcordijs relaxantia (quæ iſti vocant) præſidia faciunt, id balneum in toto efficit corpore. Eoq; cum in remiſſione febris adhibetur, corpore iam mediocriter tranſpirante, non exiguum affert commodum, omnia ex eo tum fuliginoſa excrementa, tum fumida educens. Et, ſiquidem nullius viſceris imbecillitas ſubſit, proficiet ægrotanti: ſi tñ horror inter exhibendum non incidit. Tribus. n. his in balneo, quod in quacunque febri adhibebis, intentus ſis oportet: vni, quòd citra horrorem ſit adminiſtratum: ſecundo, quòd nullum primæ notæ viſcus ſit imbecillum: tertio, quòd multitudo crudorum humorum in primis venis non contineatur. Horror nanq; (vt prius dictum eſt) non ſolum intendere iam præſentem febrem poteſt, ſed etiam, cum non fuit, eam interim excitare: partes verò imbecillæ liquatos iam humores magis recipiunt, quàm ante, quàm liquarentur: crudorum verò humorum copia in totum corpus digeritur. Horum ſi nihil obſtet, ex balneis duo hæc ægro compendia accedant, & quòd redundantiæ humorum aliquid vacuabitur: & quòd multũ febrilis caloris tranſpirabit.

Quòd

A Quòd ſi, præter quàm quòd nulla princeps pars imbecilla ſit, etiam inferioris notæ partium aliqua ſit inualida, veluti podagricis pedes, & ijs, qui articulari vitio laborant (Arthriticos Græci vocant) vniuerſi corporis articuli, maxima ſalutis pars ægro ex balneo comparabitur, ipſis infirmis partibus quæ ſuperuacua ſunt, excipientibus. Aſſolent.n. non nunquàm & citra balneum ſuperuacanea in partes infirmas confluere: à balneo uerò magis, utpote tum ſuccis ipſis per id liquatis, tum vijs, per quas meēt, patefactis: ambo.n. hæc ex moderato calore proueniant, neceſſe eſt, vt tum humores liquentur, tum viæ dilatentur. Proinde fit, vt, cum iecur, vētriculus, pulmones, pectus, uel principum id genus partium aliquod imbecillum ſit, maxime lædantur, quicunq; ſe lauerint, ſi illis ſuperuacua in corpore ſint: ijdemq; ipſi cataplaſmate vſi, duplex incommodum ſentiant, nullo commodo. Quippe balneum tum corpus totum vacuat, tum, quod fumidū eſt ac fuliginoſum, digerit: relaxantia cataplaſmata, ac ſimilis facultatis perfuſiones, vt nihil horum bonorum afferunt, ſic ſuperuacuum omne ad imbecillius, quodcunq; id circa medium corpus ſit, contrahunt, ſiue, iecur id, ſiue ventriculus, ſiue ſeptum tranſuerſum, ſiue meſenterion, ſiue ieiunum, ſiue colon, renes'ue ſit. Quòd ſi diligentiam oſtentare volentes, etiam pectus vnà excalfaciant, vel in ipſum, vel etiam in cor, vel in pulmonem, ſuperflua rapient. Voco imbecillam partem, vel quæ natura eſt intemperatior (alij nanq; alia ſic ſe
B habet) vel quæ ex præcedente aliquo morbo intemperiem contraxit: vel quæ in præſenti tempore in hanc ſit perducta. Non.n. partium omnium, quæ aut phlegmone laborant, aut putreſcentes humores, aut obſtructiones continent, virtus ſtatim infirma eſt: promptius tamen in ijs quoq; ſuperuacuum, qualecunq; id ſit, in ægram partem propter calorem, quem affectus excitat, fertur: quippe particula, quam obſtructio, aut putredo, aut phlegmone obſedit, febris ipſius veluti focus eſt. Ergo, cum huic propter calorem ſua ſponte trahenti alia quæpiam occaſio extrinſecus ex ijs, quæ poteſtate excalfaciant, acceſſit, neceſſe eſt affectum intendi. At verò, ſi quis, vti prædictum eſt, toto corpore prius vacuato, relaxantibus curet, vbi ſcilicet maxima febris non adeſt, vtiq; prodeſſe aliquando poteſt. Tum verò, ceu dictum etiam eſt, lauare citra noxam licet. Cauēdum tamen à frigido ſolio his eſt: quando & crudi & putreſcentes ſucci, † minus apti ad exhalandum ⊱ redduntur, ſi quis in eo moretur. Sanè officit ijs etiam, ſi aqua admodum ſit frigida: quando ſic affectorum tum corpus, tum vel maxime afflicta particula, diffla ri euaporariq; poſtulat. Quo fit, vt vel perfundere illos aqua idonea ſoleamus: vel, ſi moderate, quæ in natatione eſt, frigeat, ingredi permiſſos celeriter exire iubere. In progreſſu tamen morbi, quo tempore & abſumpta iam ſuperuacua ſunt, & tum cruda, tum putreſcentia concocta, & cataplaſmatis relaxantibus & balneis ſine periculo vtare.

† Al. δυσπέπτοι. i. minus apti ad concoctionem.

C

Quo pacto Ratio victus, æſtimato initio ac febris vigore, ſtatuenda ſit. CAP. 21.

PORrò aptiſſimum in febribus, quæ intermittunt, ⊰ & repetunt ⊱ tempus eſt, cum, vti dictū eſt, exhalare iam cœperit febrilis calor. Statim.n. corpus ad nutrimentum præparat, huius quoq; opportuno tempore ex duplici coniectato reſpectu, nempe ſummo præcedentis acceſſionis vigore, & futuræ principio. Ad hæc nanq; ſpectantes operam dabimus, vt quàm longiſſime ab vtroque nutriamus. Ergo, ſi ſpatium, quod inter ſummum prioris acceſſionis vigorem, & ſequētis principiū interuenit, ſatis ſit amplum, facile eſt idoneum tempus inuenire: ſin exiguum id fuerit, alterum facias, neceſſe eſt, vt aut ægrum admodum adhuc calentem nutrias, aut ſequentis acceſſionis inuaſione iam iam affutura. Quo magis præſagi medici eiuſmodi febris indiget, qui primis ſtatim diebus, quanto ſpatio duratura febris ſit, conijciat: quippe, ſi cōtinens* fuerit, conſtat breui finiendam. Si itaq; ultra ſeptimum progreſſura non videbitur, prorſus continendus à cibo æger eſt: vtique ſi virtutem non defecturam cōijcimus. Sin ad nonum, aut vndecimum, aut quartumdecimum vſque progreſſura videtur, aut etiam in ſeptimo finienda, cæterum æger vires infirmiores habere, quàm vt in tantum tempus ſufficiat, neceſſum erit nutrire: ac deligere, ſicut in re ancipiti conuenit, quod minus ſit noxium, diſtinguendo id diſcernendoq; ab eo, quod magis ſit nociturum, idq; tum ex loco
D afflicto vnà cum affectu, tum acceſſionis & principij, & ſummi etiam vigoris cōnſuetudine*. Siquidem, vbi vel iecur vel ventriculum phlegmone prehendit, pernicioſiſſimum eſt ante acceſſionem cibare: vbi hæc abeſt, quibus infirma eſt virtus, vtiliſſimum. Aſſolent [*enim eos, qui ita ſe habent, iecinore quidem afflicto, alui deiectiones vnà cum acceſſionibus inuadere: ore autem ventriculi vexato, ſyncope. In alijs verò animalis inſtrumentis, quod iam dictis portione reſpondeat, tum ex ſitus eorum ratione, tum dignitatis, æſtimabis: agetur q; de ipſis poſtmodum. At ſummi vigoris & acceſſionis principij morem ſic conſideres, cenſeo. In ſummo vigore notabis, an citra magnitudinem febrilis caloris ſiccus ſit & ſquallens, an citra ſquallorem vrens. Priorem nanq; humectante victu madefacere quàm primum oportet: in ſecundo, dum plurimum caloris ſe remittat, expectare. In principij verò acceſſionis more æſtimabis, an corporis extrema perfrigeret, & magnam ſanguinis reuocationem ad interiora corporis faciat: an omnino corpus non premat. Quippe ſecundum hoc, ceu facile manſuetum'ue, contemnes: in priore diſtinguas, oportet. Nam ſi abſq; viſceris phlegmone, aut ſuccorum redundantia, motus ad interiora in acceſſionibus pollet, nihil offendes paulo ante cibans: ſin uel phlegmone, uel redundantia ſubſit, cauenda eſt ante acceſſionem cibatio, ceu res maxime noxia.

*συνεχὴς. i. cōtinua, ē in cod. grecis. σύνοχος legit Linacer.

* ἤθει, i. more. quēadmodum inferius vertit.

*Al. autem.

GALENI METHODI MEDENDI IDEST DE MORBIS CVRANDIS LIBER DVODECIMVS.

ARGVMENTVM LIBRI

Symptomata, quæcunque Inſigniora ſunt ad euertendas vires, ac cum febribus inuadunt, curare docet.

Quo pacto aduerſus Symptomata pugnandum pro ratione noxæ, quam viribus inſerunt. CAP. I.

NOn ſunt, ſicut non nulli autumant, eæ, quæ cum ſymptomatis conſiſtunt, febres, aut febrium genus vllum, aut ſpecies differentia'ue: ſed, veluti tum alius morbus alij morbo, tum ſymptoma ſymptomati, vno tempore, eodem in corpore copulatur, ſic & cum febre incidunt quædam grauiora ſymptomata, q: F
bus proſpici maiore medentis ſolicitudine debet. Nam de leuioribus, quæ febrium generationi neceſſario ſuccedunt, adeo omnino non meminerunt, vt etiam, ceu prorſus non ſint, innominata ea reliquerint: at, quæ uel rarenter febricitantibus incidunt, vel communem magnitudinem excedũt, ſeorſum ab alijs tradenda cenſent. Sunt porrò eorum primæ differentiæ tres. Aut enim in actionũ offenſa conſiſtunt: aut in retentorum vacuatorum'ue immodico exceſſu: aut corporum ipſorum affectu. Quartum enim genus numerandum inter ſymptomata non eſt, etiam ſi inter ſymptomata ꝙ maxime non pauci id poſuere, ſicut eryſipelata, ophthalmias, vlcera, parotidas, reliquaq; id genus. Ex prædictis verò tribus, actionum quidem offenſæ ſi contriſtant, ſolicitudinem medici ad ſe conuertunt, affectumq; deſerere cogunt: idem faciunt & eorum, quæ retinentur vel expelluntur, exceſſus. At genus ſymptomatum, quod in affectibus conſiſtit, alterius quidem, quem curare oportet, affectus eſt ſignum: ipſum tamẽ nullam ſeorſum curationem exigit, utpote cum affectu, unde naſcitur, vnà ceſſans. Vt enim in ſumma dicam, nullum ſymptoma, quà ſymptoma eſt, nec curationis rationem indicat, nec primum immutat. Monſtratum enim eſt ex morbis ipſis curationis indicationem præſtari, veluti ex cauſis ipſis prouidentiæ. Dictum præterea eſt & quomodo prouiſio ipſa cum medendo ſimul ſit miſta. G
Ex accidenti tamen ſymptomata quoque curandi rationem aliquando mutant, cauſæ ſcilicet locum eo tempore habentia. Eorum omnium, cum, veluti cauſæ, curationem immutant, vnum″caput eſt: dico id vnum læſionem, ſiue ea ipſius virtutis ſit, ſiue affectionis: quando, ſi nihil ijs officiant, curationem non interpellant. Lædunt autem vires vigiliæ, dolor, & immodica vacuatio. Affectus verò eadem non vtique ſemper, cæterum magna ex parte nocent, ac potiſſimum cum fuerint immodica. Ob hæc igitur ſola, curandi ratione, quam ab initio inſtitueramus, ad præſens mutata, ſymptoma ſubmouere primum cogimur. Ergo, ſi reſoluantur vires, non tamẽ vehementer ſunt iam reſolutæ, ſed adhuc reſiſtunt, ad ſymptoma tantum ſumus attenti, atq; id ꝙ primum ſubmouere maturamus: ſin iam reſolutæ vehementer vires ſunt, non modo ſymptoma ſedare, ſed etiam illas firmare, properamus. Quòd ſi vno remedio tum ſymptoma leniri, tum morbus curari queat, id vtiq; non fuerit ſymptoma reſpicere, aut ſymptomatis cauſa remedia ſumere: ſed omnis eiuſmodi auxiliorum ſpecies planẽ morbi curatio eſt. Neque enim, cum lateris dolorem in pleuritide, miſſo ſanguine, vel corpore purgato, ſanamus: nec, cũ abſceſſum diſtentum & cũ dolore pulſantem diuidimus, ac pus emittimus: eiuſmodi curatio ſymptomatis eſt: ſed cum exempli gratia, in dyſentericorum deiectionibus, vbi uehemẽter rodũt, vel tragi ſuccum, vel†hircinum ſeuum, H
vel roſaceum ceratum, per inferius indimus: quibus utique præſidijs ipſa exulceratio inteſtinorum non ſanatur, maxime ſi putredinoſum aliquid habeant: ſed vires interim conquieſcunt: atque id eſt contra ſymptoma inſtare, morbo ad id tempus neglecto. Quippe, vbi uirium roboris fiducia eſt, adeo nunquam contra ſymptoma pugnamus, vt contra prorſus per ea non nunquam præſidia, quæ dolorem afferunt, morbos ipſos curemus: veluti profectò dyſenteriæ ipſi mordentibus maxime medicamentis tum potiſſimum medemur, cum vtique eſt grauiſſima. Quippe medicus quidam quinquagenarius, cum iam ſeptimam noctem ægrotaret, nec viribus admodum ualentibus eſſet, dolore illi capitis uehementi in dextro potiſſimum tempore oborto, non expectans, dum amicorum quiſpiam ad ſe veniret, ſibi ipſi nocte venam incidit. Itaque dolor illi protinus conquieuit, cæterum longo tempore tum decolor, tum viribus imbecillis, tum exilis manſit: aliq; corpus eius deſijt (Atrophian Græci uocant) ſic, vt uix priſtinum habitum receperit. Eſt porrò hic quoque duplex medicorum contra dolorem inſtantium ratio, altera, qua delicijs cubantium ſubſcribunt: altera ex artis ratione. Quippe, ſi licet ægrum doloribus obnitentem valentibus remedijs vno die perſanari, qui tota neglecta curatione dolori tantum eſt intentus, non id ex artis ratione, ſed in ægrotantis gratiam facit. At, ſi ex dolore uires reſoluuntur, atque ex eo periculum impendet, & miti-

A.lib.3.f.1.t.1. c.1.fol.189.b

A.li 3.f.16.t.1 c.7.fol.339.c

†Græcus cod. habet. ἴςέαρ αἴγειον. i. caprinum ſeuũ, ſicut et uetus interpres: & ſi uerna precedẽta male tranſfert: Nã Gal. 4 de ſimpl. medic. cap. 6 ſcribit ſeuum hircinũ acre multũ & igneum eſſe.

A & mitigari dolor, & roborari vires debebunt: quò & morbo reſiſtere, & curationis ſpatio ſufficere valeant. Equidem noui quoſdam tum medicos, tum ægros, qui, dum animoſi uideri uolebant, ob id ipſum perierunt, q̃ fortiter ac viriliter contra dolorem ſemper ſunt renixi, nec, quod eum leniret, quicq̃ ceperunt, ſed in aſperis & (ut ipſi interpretabantur) affectum deſtruentibus auxilijs perſeuerarunt. Quos ſanè ſpatio longiore curatos eſſe ſatius fuiſſet, q̃ breui uiriliter mori. Quidā" autē (vt ſibi eſt viſus) generoſe dyſentericos vehementiſſimo medicamento curans, multos uno ſanauit die, quoſdam verò iugulauit. Erat nanq; eius medicandi ratio eiuſmodi. Cæpas id genus, qđ Græci Carton vocant, uno die comedendas cum pane dabat, tum potum parcum: poſtridie mane muriam acerrimam per inferiora infundebat: ſecundum hanc etiam pharmacum ualidum. His igitur tolerandis quicunque ſufficere potuerunt, prorſus ſunt ſanati: aliqui uerò cōuulſione, †aut animæ ex dolore defectu* vnà cum madore cutis oborto, interiere. Eſto igitur terminus in ægrotantibus, quem non tranſibit is, qui ex arte generoſe contra morbum pugnat, vt tuto medicetur: ei uerò, q̃ dolorem mitigat, ut uires cuſtodiat. Vbi ultra pergitur, crudelis hominis officium facit, qui unà cum morbo vitam quoq; homini aufert: qui uerò cubantis delicijs ſubſcribit, eiuſq; uoluptatem non ſanitatem pro meta gerendorum habet, adulatoris. Committunt medici eiuſmodi exceſſus cum in

A.li.3.f.16.t.2 c.7.fol.340.b

†Aut ſyncopa ex dolore.

*σχολῆ.

B alijs quoq; remediorum generibus non paucis, tum uel maxime in ijs uocatis anodynis: quæ ex papaueris ſucco, uel alterci ſemine, uel mandragoræ radice, vel ſtyrace, uel tali quopiam fiunt. Nam, & qui ægris gratificant̃, in eorum medicamentorū vſu modum excedunt: & qui intempeſtiue immodiceq; ſunt animoſi, dum prorſus horum vſum refugiunt, doloribus ægros iugulant. Ergo, veluti in omni totius uitæ tum habitudine tum actione, ita hic quoq; conſilium illud ſapientis, q, Ne quid nimis, dixit, complectemur, hn̄tes pro fine, quò tendamus, cubantis utilitatem. Quippe, ſi fas eſt ijs remedijs, quæ morbum ſanent, vtendo, quod optamus, efficere, abſtinendum ab ſopiētibus medicamentis eſt, quæ vocant Anodyna. Sin ex uigilijs, & uiribus reſoluendis, ad mortis diſcrimē æger tendat, tum profectò tempeſtiue eiuſmodi medicamentis utare, ſcilicet non ignarus corporis habitum non nihil ex his lædendum: læſionem tn̄, q̃ mortem, potius eligendam. Nam, ſi hæc admodum magna non ſit, ſaltē poſtea ſpatio longiore eam ſarcire licebit: ſin ita eſt immodica, vt nec prolixo ſpatio perſanari queat: at certe hanc ipſam eligendam potius remur, q̃ ut homo pereat. Hac nimirum perſuaſione ipſe quoq;, tametſi oīum maxime ab vſu grauiter ſopientium abhorrēs, aliqñ tn̄ ea & colicis exhibeo, & ijs, qui uel oculorum, vel auriū, uel aliarum partium uehementiſſimo dolore cruciantur. Interim uerò, & cum æger ex tenui deſtillatione, vigilijs, & uehementi tuſſi vrget̃,

C pauxillulum eiuſmodi medicamenti offero, facile noxam eius, ſiquis ſemel eſt vſus, ſpatio emendatum iri ratus. Porrò diſſident inter ſe ipſa medicamenta. Quippe quæ plurimum ſopientium in ſe hn̄t, ea ad præſens quidem magis ſunt efficacia, cæterum ualentem, & remedijs rebellem in ægrotantis corpore frigiditatem relinquunt: quæ horum in ſe hn̄t minus, calfacientium uerò ſibi admiſtorum plurimum, ea, quanto ſunt ad præſens minus efficacia, tanto in futurum minus ſunt noxia. Omnia tn̄ id genus magis ſunt ſalubria, ſi poſt annum à compoſitione ſumantur, veluti quod ad Philonem referunt authorem: quod ad dolores ſedandos ſenſum ſtupefaciendo nullo minus eſt celebre. Sunt ſanè & alia medicamenta non pauca ex ſeminibus confecta, græce Dia ſpermatωn & Trigωna nominata, quæ, ſicut ad torporem in præſens inducendum mitiora, ita in futurum ſunt tutiora: atq; hæc quoque omnia utilius annotina ſumuntur. Philonis uerò medicamen, ēt ſi duorum trium'ue, aut quatuor annorum ſit, multo ſanè eſt melius, ſed nec inutile tn̄ ſequētibus annis ad decimum vſq;. Quod.n. ultra inueterauit, tanto quidem eſt minus noxium, quanto eſt uetuſtius: cæterum languidis eſt uiribus, eoq; parum nauiter, cuius gratia paratum eſt, perficit. Ergo, ſicuti cauendus eſt, quoad fieri poteſt, eiuſmodi medicamentorum vſus, ita, ſi neceſſitas vrget, nec admodū noua ſunt offerenda, q̃ frigida, quæ in his ſunt, præualentes vires adhuc habeant, nec ita antiqua, ut

D ſpem noſtram fruſtrentur: ſed, uti comprehenſum eſt, tandiu dimittenda ſunt, quoad uiolentia refrigerantium, ab eorum, quæ calefaciunt, ui mitigetur. Et talium quidem medicamētorum vſus, eorum, qui aduerſus ſymptoma pugnant, eſt proprius, potiſſimum vbi ex frigida cauſa dolor eſt excitatus: obſunt.n. talia plurimum toti affectui, ac curationi contumacem eum reddunt.

Inter Remedia, Quædam vnà cum affectu, cui adhibentur, Quædam ſeorſum Symptomata curare. CAP. 2.

AT ſanguinis miſſio, quæ ſcilicet uires non deijcit, ſymptoma ſpectantis medici, opus non eſt, ſed eius, qui totum affectum adimere ſtudet. Ad eundem modum & balneum, & purgatio, & fomenta calida, & uini potio. Quorum omnium Hippocrates in aphoriſmis‖ vbi de oculis dolentibus loquitur, his uerbis meminit: "Oculorum dolores meri potio, lauatio, fomentum calidum, " uenæ ſectio, uel purgatio ſoluit. Hæc nanque omnia, dum affectus ſanant, unà etiam cum ipſis dolores ſedant. Eodem modo nutrimentum, (ut in ſuperioribus eſt dictum) ubi in ſicco & ſquallente corpore, ſtomacho laborante exhibetur, dum affectum ipſum ſanat, etiam ſyncope prehendi prohibet. At non ea, quæ ex redundantia frigidorum humorum incidit, ſiue exolutio, ſiue ſtomachi ſyncope eſt, alimentum ceu medicamen deſiderat: quanquam etiam in eiuſmodi affectibus nō ſolum nutrimentum, ſed etiam vini aliquid, non raro ægrotanti dare cogimur, non vtique quò affe-

6.Aph.31. Ex. ord.49.

*AP.νοσήματι i.morbo.

ctum curemus,ſed quò periculum in præſens depellamus. Quippe vacuatio potius,quàm adiectio, E
eſt hoc genere laborantium curatio:licetq; quotidie videre ſic ægrotãtium plurimos, "medicorum ignorantia perditos.De quibus agere nunc mihi tempeſtiuum videtur.

A.li 3.f.11.t.2. c.8.fol.281.d

De Curandis ijs,qui ex ſumma Crudorum ſuccorum copia Febricitantes, Syncope facillime corripiuntur. CAP. 3.

ERgo febricitare incipiunt non nulli,vbi maximam crudorum "ſuccorum copiam vnà cũ oris ventriculi(quod ſanè ſtomachum vocant,)offenſione,vel ex cruditatibus,vel alia quapiam occaſione congeſſerunt. His & præcordia inflata, & totum corpus ampliore mole,quàm pro naturæ modo,cernitur:tum color alijs quidem ad albidius,quàm pro naturali habitu, & †inter cutẽ aqua laborantium magis ſimile,} eſt mutatus:non nullis etiam ad nigrius,aut liuidius,quos quidem medici plumbei coloris appellant. Omnibus pulſus minores ſunt,quàm pro caloris ratione: præterea obſcuri omninoq; inæquales: ſæpe ea inæqualitate,quam Syſtematicen Græci vocant: ſemper verò ea,quæ in uno eſt ictu. Nulli talium ſanguis mitti ſine maximo diſpendio ſolet,cum tamen vacuationem deſiderent:verum nec ſanguinis "miſſionem, nec purgationem ſuſtinent, utpote quos ſine his ſyncope ſubito adoritur. Quæ nam igitur eſt ratio talibus medendi,qui,cum vacuari poſtulent,uacuantia præſidia non ferunt?Sanè nullam aliam his {idoneam} vacuationem inueni,præter F
eam,quæ ex frictione paratur. Incipere verò in principio ſtatim morbi oportet,ac primum à cruribus,ſuperne deorſum,idq; linteis non admodum mollibus,ſed aſpredinis mediocre quid habentibus:debet enim radi ab his cutis,cum ſimul & calefieri per eam & digeri ægrotus poſtulet. Dehinc tota brachia,ab humeris vſque,ſuperne deorſum ſimili modo ſunt fricanda. Vbi verò artus omnes abunde calere videbuntur:& metus fuerit,nequis ex multitudine frictionis contuſa iam carne, laſſitudinis ſenſus ipſis ſuperueniat:oleo relaxante vteris, quod genus eſt Sabinum : ab adſtringente uerò abſtinebis,cuiuſmodi Hiſpanum eſt,Hiſtricumq;, & quod unà cum g*er*minibus uel ex oliua adhuc immatura conficitur. Hyems verò ſi fuerit,nihilo deterius ſit,ſi ad digerentium aliquod trãſieris,cuiuſmodi Sicyonium eſt,aut quod cum chamæmelo componitur, {aut} quod apud Ægyptios eſt in pretio. Quòd ſi horum copia non ſit,oportebit accepto relaxantium oleorum aliquo, & in quo nulla ſit adſtrictio, potiſſimumq; quod eſt antiquius,immittere ipſi anethi, quod uidebitur ſatis. Mox,(vt ipſi ſolemus)vbi in vaſe duplici tantiſper calfeceris, dum mediocriter qualitatẽ herbæ imbiberit,vngere hoc artus, & fricare tunc quoq; quàm plurimum debebis: poſtea oleum,quoniã tædium afferat,detergere:atq; ad ſpinam dorſi tranſire,hancq; totam pariter fricare, primum ſicca frictione,poſt oleo. Ab hac rurſus ad crura te cõferes, & ab his ad brachia,exin denuo ad ſpinam, G
ita totum agens diem in domo puræ lucis,nec madente:eſto eius domus & calor media temperie. Sanè mulſa,in qua coctum hyſſopum fuit,his eſt aptiſſima. Seruandumq;,ne uel cibum,vel ſorbitionem,vel aquam exhibeas, vel omnino liberaliter bibere ſinas,niſi mulſa tribus primis diebus duntaxat uti,ipſe,quas dixi,partes ordine fricans,eoq; ſolum tempore intermittẽs, quo ſomnus hominem occupauerit:ad quem etiam alliciẽdum, & frictio vberior facit: itaque uel hoc nomine utile præſidium fuerit,nedum quòd vacuet. At uerò nec uberior "ſomnus his eſt ſalutaris,cum nec crudos ſuccos digeri ſinat, & viſcera grauiora reddat:ſed,ſi quis alius affectus eſt,qui ſomnum & vigilias modicas deſideret,hic profectò in his eſt. Quippe ſomnus concoquit, vigiliæ digerunt:quorum vtroque eſt opus ijs,qui ex multitudine crudorum ſuccorum ægrotant. Ergo inuicem mediocriter adhibiti,iuuare ſe mutuo utiliter poterunt. Atque, ſi pulſus his paruus admodum infirmusq; ſit,aut etiam ſupra hæc uehementer inæqualis,ſcire licet extremum periculum eſſe: facienda tamen nobis,quæ retuli,ſunt,nec aliud quicquam moliendum. Sin pulſus robore mediocri ſit ac magnitudine,præterea minime interciſus, & æqualis,conſidera,quæ ad aluum ſpectant:ac,ſi ſua ſponte commode non deijciat,audacter per inferius aliquid infundes. Accidit nanq; poſt aquam mulſam,vt,quæ in primis venis,quæ,ſ.circa iecur & meſenterium ſunt, colligi ſuperuacua ſolent, H
hac commode deijciantur. Quòd ſi maior iuſto ſuperfluorum impetus ad aluum citetur,principio quidem percoquere mulſam amplius oportebit:ea nanque,ſicut minus aluum ſubducit, ita magis nutrit: Contra cruda ut minus nutrit,ſic magis ſubducit. Poſt hæc,ſi ſuperuacua largius deſcendant,ne ſic quidem ſiſtenda, ſed exhibendus pro aqua mulſa ptiſſanæ cremor eſt. Si uerò fluere pergant,alicæ ſorbitione nutries,pulſuum interim ratione obſeruata:aliquando enim ſubito ad imbecillitatem,uel inæqualitatem, uel paruitatem mutantur. Quo tempore panem ex vino diluto exhibere conueniet,vtique,ſi nec ventriculus,nec iecur,phlegmone laboret:quãdo,ſi hac infeſtentur iam corpore crudis ſuccis referto,planè deſperata ſalus ægro eſt,pulſibus ſic mutatis. Ergo in eiuſmodi ægri caſu te ipſum à culpa immunem præſtabis,ſi moriturum prædixeris,ac nullo generoſiore medicamento vſus fueris. Quibus uerò ſpes eſt ſalutis(eſt autem omnibus, qui ita citra phlegmonen ægrotant)maximum medico,qui utique ipſos in principio ſuſceperit, videtur mihi dedecus eſſe,ſi in ſyncopen inciderint:quãquam per inſcitiam medicorum quotidie id fieri cernitur. Verum nõ eſt,quòd hos ſpectemus,aut cum his noſmet conferamus,ſed cum eo, qui, cum re'uera peritus in arte ſit,fœdum putet ægrum †animo extemplo linqui,} ipſo nec ſymptoma prædicente,nec ad id præparato,aut idem prohibente. Sanè dictum à me etiam in ſuperioribus eſt,qui cataplaſmatis

A.li.4.f.1.t.2. c.52.fol.426.h

A.li.4.f.1.t.2. c.30.fol.422.f

A.li.4 f.1.t.2. c.55.f.428.d

† ὑδεριώντων, i.aquoſus

∗ ἀμυχθῆναι

"Libro ſuperiore vertit frõdes.

"ἐκ διαδοχῆς

"ἀδιαλείπτοις

†Syncope exẽplo deprehẽdi. Inter ſyncopẽ aũt & lipopſychiã d'ria eſt, vt inferius patebit ca 5.

A plaſmatis & perfuſionibus aſſidue præcordia vexant, ipſos in eiuſmodi affectibus phlegmonas accerſere. Minime igitur eſt his vtendum prius, quàm ſuperuacua magna ex parte partim vacuata ſint, partim concocta: tum verò etiam his vtaris, licet, non tñ duntaxat relaxans, ſed ex abſinthio mediocriter perfundens: ſi tñ febris non planè ſit magna. Si verò medicanti tibi tres primos dies, vt dictũ eſt, nihil occurrat incommodum, iiſdem ipſis uteris vſq; ad ſeptimum, aqua duntaxat mulſa, in qua incoctum hyſſopum ſit, contentus: ſiquidem longiſſimam, qui ita ſunt affecti, cibi abſtinentiam ferunt, corpore ſcilicet ex crudis ipſis, quos continet, ſuccis concoquendis alto. Quòd ſi non modo crudi ſucci ſint, ſed etiam eò corruptionis peruenerint, ut concoqui ad perfectionem non queant, qui ſic ægrotant, eorum deſperata eſt ſalus. Sed qui, ſi nullus præſertim committatur error, ſeruari poſſunt, iĳ aqua ſolum mulſa ad ſeptimum vſq; ſunt nutriẽdi: aut, ſicubi id res exigat, vel aluo fluente, vel ægro mulſam faſtidiente, ad ptiſſanæ cremorem eſt tranſeundum. Sin hunc quoq; auerſet, alica ad eundem, quo ptiſſana, modum ei præparabitur: neque enim iis, qui ita ſunt affecti, acetum incommodum eſt: immo, ſicubi crudos affatim ſuccos eſſe animaduerteris, oxymeli pro mulſa exhibere aſſidue debebis. Quòd ſi huius aſſiduus vſus tædio eſſe cœperit, tranſire inuicem ad mulſam & ptiſſanam conueniet: dein rurſus ad oxymeli reuerti. Maxime uerò, quibus tum paruus, tũ
B tardus ac rarus pulſus eſt, iis frigidos ſubeſſe ſuccos putandum. Iiſdem protinus & color uitiatus in toto corpore manifeſte cernitur: qualis nimirum prius eſt traditus. Sed fieri fortaſſe, quod dictum eſt, non poſſe cuipiam videatur, cum nulli febricitantium aut tardior, aut rarior pulſus fiat. Cæterũ duplici ratione verum eſſe, quod dictum eſt, comperietur: vna, quòd euidenter in acceſſionibus appareat & tardiores & rariores, quàm pro naturali ipſorum habitu, pulſus fieri: altera, quòd & reliquis preter acceſſionem temporibus, horum arteriæ tum rarius, tum tardius, quàm aliorum quorumuis qualitercunque febricitantium, pulſant. Ergo, ſi æſtas ſit, & æger frigidæ potioni aſſuetus, frigidum huic oxymeli dabis: ſin hyems ſit, omnibus calidum, tum iis, qui calidæ, tum iis qui frigidæ inſueuerunt, offeres: æque vt, ſi immodicus æſtatis tempore æſtus ſit, etiam iis, qui calidæ aſſueti ſunt, frigidum, vtique ſi nullum ſit iis viſcus ad iniuriam opportunum. Sanè propoſitis aduerſiſſima ſunt tum balneum, tum aer ambiens, quoties vel nimium calidus eſt, vel frigidus. Itaque, vt lauandi hi nõ ſunt, ſic & reclinandi in domo ſunt, æſtate quidem, quæ frigeat: hyeme, quæ caleat. Læduntur nanque non parum ab utroque exceſſu, videlicet in balneo, æſtate, & omni caloris incremento, crudis humoribus liquatis, ac per omnes corporis partes fluentibus ita, vt metuendum ſit, ne ad pulmones & cor ferantur: aliquando etiam ne ad cerebrum ſubeant: cum longe præſtet, vt circa iecur & primas
C venas adhuc ipſis ſubſiſtant. In domo uerò immodice frigida, & hyeme, & denique ambiente frigido, ſucci, qui crudi ſunt, & inepti ad concoquendum manent: & iecinoris obſtructiones, ſi leues ſunt, augent: ſi nullæ ſunt, eas craſſitudine ſua hærentes impactiq; creant. Atque hæc quidem agenda ſunt, vbi à primo die ipſe curationem ſuſceperis. Si autem ad eos, quos ſyncope iam premit, ſis accitus, ſi ea, quæ retuli, loca phlegmone vacent, panem exhibebis non multum, huncq; ex vino aliquo, quod celerem in corpus digeſtionem adiuuet: ſtatimq; ad frictiones venies: quas etiam pro tradito iam modo adminiſtrabis. Ac, ſiquidem æſtas ſit, & regio naturaliter calens & æſtuans, aut ſtatus cœli vehementer calidus, cum frigida vinum dabis: ſi nihil eiuſmodi ſit, cum calida. Quæ tamen ſecundo & tertio dabitur potio, omnino calidam exhibendam curabis. Quippe ad vniuerſam eam curationem, cuius gratia frictiones adhibuimus, calidum præſtat, vtpote crudorum ſuccorum concoctionem adiuuans.

De Curanda Syncope, quæ oritur ex Flaua bile: ac de natura Vinorum, quæ Curandis Syncopis conueniunt. CAP. 4.

A.li.3.f.16.t.2 c.8.f.281.a AT, quibus ex flaua bili, quæ os ventriculi infeſtet, ſyncope incidit, iis frigida exhibenda potio eſt. Vinum tamen, quod & calidum natura ſit, & deductionem in corpus promoueat, om-
D nibus, quos ſyncope male habet, offerre conueniet: diſtribui nanque per corpus nutrimentum, quod ſumptum eſt, non in ventre manere volumus. Conſtat autem ex vinis ea deligenda eſſe, quæ & flauo ſint colore, & ſubſtantia tenui, & ætate vetera: talia nimirum & boni odoris continuo fuerint. Quin etiam ipſe, ſi paululum, vbi miſta ſint, guſtes, ſenties calorem per totum corpus tranſmitti. Cæterum amara præ vetuſtate vina ne ſunto, præſertim quæ iis exhibebis, quorum ſtomachus flaua bili vrgetur. Talia nanque ſimul laudabilem ac nutrientem vini ſuccum iam amiſerunt: ſimul, iniucunda cum ſint, hoc ipſo ſtomachum offendunt. Commodiſſima igitur his vina ſunt, quæ, cũ naturaliter auſtera ſint, ſenſilem iam adſtringendi vim propter vetuſtatem non amplius exhibent, calorem tamen admodum euidentem habent. Omnia enim, quæ requirimus, in iis, quorum ſtomachus amara bili uexatur, efficient, cum & iucunde ſumantur: & tum ad concoctionem, tum ad digeſtionem in corpus, etiam faciant: & ſucci uitium mitigent: & corporis habitum excalfaciant: & ſtomachum ipſum firment. Huiuſce generis uinorum optima ſunt Surrentinum, Signinum, Sabinum, Tiburtinum, Marſum, omnia quidem Italica, & adſtringentia, non tamen pari modo omnia. Nam Surrentinum, cum mediocriter adſtringat, tum calidius cæteris, tum iucundius eſt. Ab hoc nobile Tiburtinum: eſt enim & aliud quoddam imbecillum Tiburtinum, quod etiam, ſicut Sabinum, leuiter poteſt adſtringere. Signinum uerò auſterius eſt: ſicut etiam Signino multo

magis Marſum. Hæc omnia vina ſtomacho,qui amara uexatur bili,ſalubria ſunt. Ideo'que illis E
vtendum,quoties is vel ex ardenti febri offenſus ſyncopen attulerit,vel aliàs multa in eum bilis flu
xerit,uel multam imbiberit. Quibus tamen ex crudis humoribus ſyncopes periculum imminet,
ſanè Falernum tanto iam memoratis præſtat,quanto tum melioris eſt ſucci,tum etiam calidius:vt-
pote quod & uelocius illis per corpus digeretur,& crudis ſuccis concoquendis auxilio erit. Quæ
cum dictorum ſingula,aliud magis,aliud minus,faciant omnia, tamen Falerna magis ſtomachum
roborant. At,quoniam ipſorum Falernorum aliud dulce admodum eſt, quod Fauſtianum vocāt:
aliud,ſi cum hoc conferas,auſterum:ſi cum Signino & Marſo,dulce: deligendum ad talia ſecundū
eſt. Si verò cubans per ſanitatem dulcibus vinis inſueuit, huic nihil prohibet dulcius Falernum
exhibere. Verum in Aſia,& Græcia,& nationibus,quæ his ſunt vicinæ, vbi copia iam dictorum
vinorum aliquando non eſt,ex ijs,quæ illæ regiones ſuppeditant,aptiſſima ad digeſtionem in cor-
pus ſunt Ariuſium & Leſbium:hoc quidem,veluti ex ipſo nomine patet,in Leſbo natum: Ariu-
ſium locis quibuſdam in Chio prouenit. Cum uerò tria ſint in Leſbo oppida, minus certe tum
odorū tum dulce in Mitylene gignitur:magis & odoratum & dulce in Ereſſo, dein in Methym-
na. Porrò ſumenda ex his, † quæ aparachyta ſunt,ita enim nominant ea,} quibus marina aqua ad-
miſta non eſt,ratis maximum futurum incommodum ex ijs,quibus eſt admiſta. Alioqui nec aſſo- F
lent in Leſbo nobilibus vinis,de quibus nunc agitur,marinam aquam immittere:veluti nec Ariu
ſio in Chio. Prouenit & in Helleſponti Myſia vinum Surrentino non abſimile: Myſinum per
eminentiam vocant. Hæc omnia vina flaua † & odora ſunt,& conſiſtentia, quæ inter aquoſa craſ-
ſaq; ſit media. Aquoſæ porrò conſiſtentiæ ſunt Adrianum,& Sabinum,& Albanum, & Gauria-
num,& Thuſcum,& Neapolitanum Aminæum quod ſcilicet in locis Neapoli uicinis gignitur,
vnde etiam ita id nominant:in Aſia verò & Tibecinum,& Titacazenum,& tertium ab ijs Arſyi-
num. Contra uerò craſſa ſunt,veluti Siræon,id eſt ſapa,quod apud nos hepſema nominant, & Scy
bellites,& Thæreum,& Albates:in Aſia verò Ægeates,& Perperinum. Ergo,quibus ex abundā-
tia crudorum humorum ſyncope incidit,ijs craſſa vina ceu noxia,aquoſa ceu parum efficacia,ſunt
fugienda: deligenda verò eorum ſunt media,quæq;,vt prædictum eſt,flaua ſint & calida. Neque
enim inuenias ex albo vinorum genere calidum ullum:quando etiam auſtera, & mediocriter alba,
cum inueterauerint,fuluiora quodammodo reddantur: quòd ſi aliter nominare fuluum colorem
velis,licet,voces igneum pallens. Quotquot autem in ipſis calidiſſima ſunt,omnia certe flaua ſunt:
cuiuſmodi in Italia eſt Cæcubum. Quod etiam vnum quoddam genus eiuſmodi vinorum ab ini-
tio,ſicut aliqui putant,non eſt,verum ex vetuſtate eò peruenit,vt igneum colorem contrahat,vnde G
ipſum quoque nomen eſt ſortitum:non tamen eò omnia perueniūt,cum prius craſſentur, quàm in
perlucido flauorem accipiant. Reliquorum uini generum,auſterorum,quæ mediocriter alba craſ-
ſaq; ſunt,certe nullum ad digeſtionem in corpus eſt idoneum: ſi tamen abunde inueterauerint,nec
aliorum copia ſit,vti illis licebit:ſunt verò eiuſmodi omnia,cum inueterauerint, ſtomacho utilia.
Quò verò habeas horum quoque exemplum, tum eius,quod ex Nicomedia affertur, memineris,
velim, quod omnibus hominibus eſt notum:tum Siculi Aminæi, quod in magnis reponiturficti-
libus:quod enim in paruis ſeruatur laguncul is,maxime huic eſt contrarium,cum & malum ſtoma
cho ſit,& capitis dolorem excitet. Ac ſemper quidem eſt id agendum,vt optimum eligas: ſi id non
eſt,quod illi pro iam comprehenſis notis eſt quàm ſimillimum. Aptiſſima nanque ad deductio-
nem in corpus ſunt Ariuſium,& Leſbium: ſed,ſi ea deſint, ſimus'que in Aſia, aut Aphrodiſieſe
petemus,aut auſterum Tmoliten, aut aliquod his ſimilium, quod & colore ſit fuluum, & ilico,
cum bibitur,manifeſte excalfaciat. Conſiderandum verò ante omnia eſt, qualis'nam ægrotantis
natura ſit. Nam,ſi imbecillum illi caput eſt, & quod facile calidis vinis impleatur, quæ minus cali-
da ſint,potius ſunt offerenda:ſin firmo admodum capite eſt,& talibus vinis delectatur, aut etiam ci
tra noxam ea ferre eſt ſolitus,haud timide his utetur. Porrò vina, quæ odora fuluaq; ſunt, quantum H
ex ipſorum eſt natura,omnia caput grauant:eo'que tum Falernum,tum Tmolites,tum Leſbium,
infirmo capiti noxia ſunt. Qualis autem in Falernis tradita nobis differentia eſt, talis profectò &
in Tmolitis habetur: alterum enim admodum eſt dulce:alterum auſterum,ſi cum illo conferatur:
calida tamen admodum ambo ſunt,eo'que caput grauantia. Auſtera vina ventriculum roborant,
caputq; inter omnia vina minime tentant: cæterum digeſtionem in corpus non promouent: quo
magis fugienda tibi in ſyncope prehenſis ſunt non ſecus,q̄ aqua. Habile verò ad facilem in corpus
deductionem,& Hippodamantium,cum inueterauit, eſt, ipſum quoque ex ea ſpecie, cuius tum
dulce Falernum eſt,tum verò Tmolites:ineſt huic & adſtrictio manifeſta,quæ tamen in neutro il-
lorum eſt,itaque etiam ſalubrius ſtomacho eſt. In penuria verò vini,quod accommodum vtrique
ſyncopæ ſit,ei inquam,quæ ex multitudine crudi ſucci oritur, & ei,quæ ex bili incidit,coactus pr-
ſus vino vti,fugere(vt prædiximus)oportebit omnia tum auſtera,tum noua,itemq; craſſa:deligere
verò aquoſa,magiſq; ſi ſint antiqua:talia nanque,tametſi non valenter excalfaciunt,tamen facile in
omne corpus deducuntur. Proinde,cum celeritas digeſtionis in corpus ſit his cum fuluis commu-
nis,differentia rurſus in his erit,q̄ concoctioni,quæ vel in ventriculo,uel uenis agitur, fulua magis
conducunt propterea,q̄ magis excalfaciunt: præterea miſtibilia ſunt & nutrientia, eo'que ad ſuc-
ci boni-

† Hæc erant in cod. græcis.

Al. Myſium.

& calida.

ἐπὶ κεραστι- κοῖ, aliter ἐπὶ κραϊτικοῖ.

A ci bonitatem'opportuna vtilia'ue. Quorum omnium nihil in aquoſis vinis eſt, minimum enim ex horum ſubſtantia in ſanguinis mutatur ſpeciem. Sed, cum fulua caput feriant, quæ aquoſiora ſunt, nusq̃ id contriſtant: vrinas aũt præter cætera vina mouent. A quibus ſecundum locum obtinent, quæcunque fuluorum maxime ſunt tenuia: quæ ẽt ad ſyncopas potiſſimum ſunt deligẽda. Tardius his deducũtur in corpus, quæ fulua ſunt, & craſſa: quanq̃ ea quoq; auſteris omnibus magis ſunt penetrabilia. At verò nutriunt hæc magis, q̃ tenuia, ac vitioſos ſuccos omnium vinorum celerrime, bono ſanguine generando, corrigunt. Ergo inſtitutum ſermonem denuo repetamus.

De Affectibus tum in Spiritu, tum in Partibus corporis, quibus vires læduntur, & ſyncope exoritur, remouendis. CAP. 5.

A.li.3.f.ii.t.2. c.6.fol.279.h

QVòd ſyncope præceps virium lapſus ſit, id ab alijs ante me dictum eſt. Sed, cum "eſſentia virium, quibus regitur corpus, tum in ſpiritu, tum in ſolidorum corporum temperamento conſiſtat, hæc nobis, & vbi integra ſunt, ſeruari: & vbi corrumpuntur, ad integrum reuocari omnino debent. Ac, quemadmodum tueri ea per ſanitatem conueniat, in opere de tuenda ſanitate eſt præceptum. Quemadmodum verò & in morbis, traditum iam aliquãtenus & in præcedentibus commentarijs eſt. † Non tamen adhuc res tota ad talem, qualem exigit, cõntemplationem B eſt perducta: nec talem methodum habuit, qualem priora. Quod igitur deeſt, id nunc adijciamus.

Spiritus ſubſtantia vnà cum ſolidis corporibus ſic nobis cuſtodienda in morbis ſunt, vt tum qualitate, tum quantitate, quoad fieri licet, naturaliter ſe habeant. Ac, ſi quidem ſic proſpici his poſſet, vt nec ſubſtantiæ eorum quicq̃ aut vacuaretur, aut prorſus immutaretur, id eſſet optimum: ſed, quoniam in commentarijs de ſanitate tuenda oſtendimus fieri non poſſe, vt id generabili corpori vnquam contingat, id agendum eſt, vt, quæ ſubſtantiæ portio defluit, hanc apponendo ſarciamus: quod alteraſcit, in debitam temperiem per contrariam alterationem vindicemus. Si igitur tum vacuatio, tum alteratio ſenſim paulatim'que fiant, etiam correctio vtriuſque ſenſim adminiſtrabitur: quod munus ad artem ſanitatis tuendæ ſpectare eſt monſtratum. Sin confertim & ſemel ac magna aliquando vacuatio, vel etiam adiectio incidat, & morbus ita efficiatur, & medendi methodum ad eorum ſanationem requiremus. Veluti enim mutationem in non naturalem habitum, quæ ſenſim paulatim q; irrepit, corrigere, ſanitatis tuendæ artis ſunt partes, ita eam, quæ multa ſimul irruit, ſarcire, ad medendi peritiam ſpectat. Ergo animalis ſpiritus cerebrum veluti fontem eſſe, clare oſtendimus: qui partim ex inſpirando, partim ex eo, quod reticularis plexus ſuppeditat, irrigatur atque alitur. Vitalis ſpiritus non æque euidens demonſtratio erat: ſed tamen in corde eum & arte- C rijs contineri exiſtimare, alienum à ratione nõ eſt: eundem'que nutritum maxime quidem ex reſpiratione, ſed tamen & ex ſanguine. Quòd ſi naturalis quoque aliquis ſpiritus eſt, vtique is quoque in iecinore & venis continebitur. Sanè dictum fuſiſſime de virium eſſentia eſt in libris, quos de Hippocratis & Platonis placitis ſcripſimus. Solidorum verò corporum ſubſtantia certa eſſe quantitate proculdubio deſiderat: eo'que nutrimẽta mortale genus tuentur. Sed nihilo ſecius & elementa, ex quibus componitur, mediocri eſſe temperie requirit: dictum'que ſubinde eſt, quemadmodum temperies ea ſit tuenda. Cæterum, virium lapſus, de quo nunc agere inſtitui, qui quidem ſolidorum corporum ſubſtantiæ digerendæ ſuccedit, in longiſſimis morbis ſubinde incidit, ánimante ex frequentia atrophia, id eſt nutriendi defectu, extenuato: † præterea in ijs febribus acutis, } quæ corpus liquant: Qui verò ex ſubſtantiæ temperie mutata, prouenit, cum vel immodice ipſa fuerint calefacta, vel frigefacta, vel madefacta, vel ſiccata, aut horum aliquibus copulatis affecta. Alteratio verò in ſpiritu, tum ex vitioſis prouenit ſuccis: tum ex ambientis aeris malitia, qui aliàs alia de cauſa in hanc eſt mutatus: præterea venenatis facultatibus, aut animalium, quæ virus eiectant, venenis. Verum hæc à præſenti inſtituto ſeponantur. Ipſius verò eſſentiæ ſpiritus corruptio, & quæ futura timetur, & quæ iam adeſt, quæ tum ex affectu animi incidit, tum ingenti dolore, tum pluribus motibus, cuius generis & vigiliæ ſunt, tum ex immodica eius tenuitate, & conti- D nentium eum corporum raritudine, tum verò ante hæc omnia ex ipſo reſpiratu prohibito, & nutrimenti defectu, diligentius corrigi profectò poſtulat. Sunt porrò affectus animi, timor ſubitus & vehemens, quem Ecplexin Græci vocant: præterea, quæ contraria huic timori eſt, voluptas maxima, Græci Perichareian vocant, quaſi exceſſum gaudij dixeris. Scimus enim amborum occaſione perijſſe quoſdam. Iam reliqui quoque magni timores omnes, & cũ his maximæ voluptates, etſi non iugulant, at certe facile reſolubilem infirmum q; ſpiritum reddunt. Triſtitia " verò, & anxietates, & ira, & cura, eo genere ſunt noxiæ, quo frequentes vigiliæ, quoniam vires reſoluant. Ac in ijs quidem omnibus ipſa per ſe ipſam mouetur anima, in cõrporalibus autem actionibus ipſa corpus mouet: reſoluitur autem eius robur vtroque motuum ſuorum genere, ſi modum excedant. De laboribus verò quid attinet dicere, quo pacto & vehementius aucti quoſdam iugularint, & omnes certe læſerint, tametſi non ſuſtulerunt? In omnibus eiuſmodi caſibus manifeſte videntur ægrotantes, tum animo linqui, tum viribus reſolui: non nulli verò (vt dictum eſt) etiam mori, ſcilicet aliàs ſpiritu ipſo deperdito, aliàs alterato, aliquando ex parte digeſto, non raro hæc vtraque perpeſſo. Tractatum autem fuſius de his eſt cum in alijs libris, tum verò in ijs, quos de Hippocratis & Platonis dogmatis prodidimus. Ad rem verò propoſitam, modum, quo ſingula lædere ſunt

A. ibidem

† *Adduntur quidẽ hoc in loco et in græcis cod. & in tralatione ueteri, dicetur uerò et in præſenti. ea tamẽ uerb. i. ... nacer uidetur conſulto omiſiſſe.*

* σύνοψιν.

† *præterea in acutis, per febres colliquatiuas.*

* practicis, eſt in pleriſq; cod. grçcis, ψυχικαῖς, i. animalibus eſt in aliquibus.

re ſunt nata, diſquirere neceſſe nō eſt, immo, quòd lædunt, ab ipſa euidentia accipere, ac eo ad vires tuendas in morbis ſalubriter vti. E Pari modo, & ſi ſpirituum, qui noſtrum corpus regunt, ſubſtantia aliqñ plus iuſto extenuata fuerit, vtroque profectò modo imbecilla fuerit, & tanq̃ temperie alterata, & tanq̃; diſſipabilis, vel exhalabilis, vel, quocunque modo libet appellaſſe, reddita. Eadem nimirum ratione, & ſi totum corpus transmutatum in immodicam raritudinē ſit, facile ſpirituum ſubſtantia digeretur: ꝙ & ipſa tenuium partium ſit, & corpus eam non contineat. Ergo nec rarefaciendum immodice ægrotantis corpus eſt, ſi ſpiritum retineri in ipſo ſtudes: ſed nec, quæ in eo ſunt, per comeſta & bibita valenter extenuanda. Iam verò, ꝙ ipſorum quoque ciborum ac potionum nō leuis habenda ſit cura ad robur virium tuendum, vt videlicet tum quantitate modici, tum qualitate exacti exquiſiti q́; ſint, id neminem latere arbitror: Sicut illud profectò cuiq; perſpicuum, ꝙ etiam ſubſtantiæ, quam inſpiramus, habenda ſit cura, vti ſcilicet tum optima temperie ſit: tum ab omni inquinamento puriſſima, nec aliqñid ex metallis, aut caminis, aut barathris ſibi admiſceat: aut aliquid ex putredine leguminum, vel olerum, vel animalium, vel cuiuſcunq; rei contrahat: aut halitus ex ſtagnis, vel paludibus, vel fluuio recipiat. His itaq; oībus proſpiciat, oportet, qui vires illæſas tueri volet. Ad hęc etiam ipſorum corporum ſolidorum, in quibus vtiq; vel maxime cōſiſtere virium ſubſtantia videtur, non parua habenda prouidentia eſt, vt ſ. ſano temperamento ſint: atque hoc quidem F omnium partiū cōmune cōmodum eſt. Ad robur autem virtutis conſeruandum, & ad ſyncopalem acceſſionem, quò minus de repente incidat, cauendam, ſingulare præſidium eſt temperamēti cuſtodia, ante omnia quidem trium principiorum: mox verò reliquarum partium, quæcunque in conſortium affectus, principia ſecum ex facili trahunt: cuiuſmodi eſt ventriculi os, quod propter exquiſitum ″ ſenſum tum alia ſymptomata non pauca, tum verò ſyncopas accerſit. Porrò memoratus iam crudorū humorū affectus, ſi & copia ſua hi vires premant, & propter tū multitudinem tū craſſitudinem exiguos aīalis meatus obſtruant, iam multis noībus exitialis eſt, ac ſyncope opportunos reddit: nempe & ꝙ animal ſub eo non nutriatur, & ſuffocetur, & ꝙ mediocritas temperamenti eius nō ſolum alteretur, ſed ēt corrūpat. Quippe crudi ſucci nutrire prius, q̃ ſint concocti, nequeūt: ijdem q́; cum multi ſunt, grauant: ſi verò ſpiramenta, quibus perſpiratio agitur, obſtruant, calorem extinguunt: quòd ſi nec obſtruant, nec onerent, ſyncopen ij certe non inferunt, ſed animi deliquia, quas Leipopſychias Græci vocant, ſiquidem reſoluuntur eiuſmodi ægrotantes, niſi frequentius nutriantur. Porrò exhiberi his oportebit non copioſe ſemel, nec quæ craſſa frigida'ue poteſtate nutrimenta ſint, ſed, ſicut dictum prius eſt, quæ ex genere extenuantium calfacietium q́; ſint. Ad eundē modum & medicamenta, quæcunq; ſaltem medicamenta ſumere febricitans homo pōt, extenuan G tia calefacientia q́; ſunt offerenda. His & aquoſum vinum idoneum ab initio ſtatim eſt, ſi tñ vehementer non febricitent: quod haud ſanè frequenter in hoc affectu fieri aſſolet: magis ēt, ſi, qui laborant, ſenes ſint, præbendum ijs poſt quãq; cibationē vinū eſt, magiſq́; ēt, ſi interpoſita quietis ſpatia mediocria ſint. Sanè, qui ex eiuſmodi ſuccis laborant, hos quotidie acceſſiones exercēt, præcipue q́; ad veſperam, & noctu, non mane, nec vſque ad meridiem. Atq; de his quidem hactenus abunde.

A.l 3 f.13. t.1. c.1.fol.284.d

De curanda Syncope in ijs, qui tenuiſſimos ſuccos, & qui facillime exhalant, obtinent. CAP. 6.

AGe modo tranſeamus ad eos, qui contrario quidem huic laborant affectu, ſed tamen ſyncope ſimiliter opprimuntur, niſi quis ſedulo ſit attentus. Hi ſunt, qui prætenues ″ ſuccos habent ſic, vt ocyſſime exhalent. Itaque etiam diuerſa à iam dictis ratione ſunt curandi. Illos nanque paulatim & aſſidue vacuauimus propterea, quòd multam ſimul uacuationem ferre non poterant: at, qui ſic ſe habent, hos paulatim & aſſidue nutriemus. Quòd ſi à principio hos viribus adhuc valentibus, curandos ſuſceperimus, nec paulatim eos cibabimus: poſſunt nanque ij, vel quod liberius ſemel datū eſt, nutrimentum ſuperare. Tanq̃ autem eos, qui ex crudi humoris multitudine ſyncope periclitantur, prorſus periclitari diximus, ſi vel iecur his vel ventriculum phlegmone obſedit, itidem de quibus nunc agere inſtituimus, inſanabiles ſunt exiſtimandi, ſi viribus iam languentibus aliquod H eorum viſcus phlegmone infeſtetur: quando nec aſſidue hos nutrire fas eſt, ſed tantum in remiſſionibus, nec ſeruare eos, ſi non nutriantur, licet. In eiuſmodi affectibus mortifera illa ſpecies in facie celeriter apparet. ‖Naſus acutus, oculi caui, & reliqua, quæ deinceps ſunt adſcripta. Nam, ſiue multum excernant, ſiue vigilent, ſiue triſtentur, ſiue non cito nutriantur, protinus eiuſmodi faciem habent. Porrò, ſi alicuius horum, aut etiam plurium occaſione tales eſſe videbuntur, minus eſſe malum putabis, q̃ ſi abſque his eſſent emaciati. Sin abſque his tales appareant, pernitioſum iudicabis: atq; hoc amplius, ſi à principio morbi eam habeant ſpeciem, neq; enim, dum concoquatur, ſufficient. Atq; ob id Hippocrates dixit, ſiquid eiuſmodi cōſenſerit, minus ſubeſſe periculi putandū. In morbi nanq; principio (vt prædixi) etiam ſi cum aliquo dictorum in eo ſint ſtatu, haud quaquã id bonum eſt: cæterum minus id periculi minatur, quàm ſi cum horum nullo, immo ex ſpiritu ipſo prompte digeſto. Non ſolum autem extenuatis ad eum modum ſpiritu horum & ſanguine, digeſtio ſæpe incidere aſſueuit, ſed etiam expultrice vi per vniuerſam corporis molem immoderatius cōcitata. Id quod incidere maxime ex imbecillitate retentricis ſolet. Sanè nutrire, quicquid horum inciderit, eſt neceſſe: ſicut etiā corporis ſumma denſare non ſecus, q̃ priorum rarefacere. Cum enim

A.li.4 f.1. t.2. c.53.fol.427.a

″ διαπνεῦσαι.

1 Prog. S. 4ª. 191 c

maxime

A maxime ij affectus inter ſe diſſideant, etiam præſidiorum ſpeciem diuerſiſſimã requirũt. Ergo frigidum ijs aerem adſtringentemq́ comparabimus: qui, quemadmodum fiat, prius eſt dictum. Vngendi præterea ſunt adſtrictorijs vnguentis. Tum cibi ijs dandi, qui non admodum prompte diffluant, non aqua mulſa, nõ ptiſſanæ cremor, ſed panis, & ſorbitio ex alica, & fructus auſteri, & qui nõ facile corrumpãtur, tum ipſi per ſe, tum verò & cum pane: ẽt alica, quæ in aqua ſit cocta. Dabis verò [a] aliqñando ijs & oua, præcipueq́ eorum vitellos, album enim eorum ægre cõcoquitur: præterea gallinaceorum, qui lacte ſint alti, teſticulos: itemq́ ſuillum cerebrum, ſed vel diligẽter aſſum, (quando, ſi [b] cruẽtum detur, ſummopere lædit) vel in albo iure legitime elixum, porro & anetho iniectis. Deniq́ omni ratione agendum, vt & ſuccorum materiam craſſiorem reddas, & cutim denſes, & exhalationem inhibeas. Vinum verò ijs aquoſum neceſſarium [c] † inter initia eſt, ſumptum poſt cibum. Quòd ſi ex ſententia nobis omnia reſponderint, etiam carnei ijs aliquid nutrimenti poſt alia dabimus, potiſſimum poſt quartum diem, ſuccis, qui febrem excitauerunt, iam ad concoctionem veniẽtibus. Tali affectu laborantis iuuenis, in decimo libro meminimus, quem (vti dixi) quotidie nutriui, id'q́ ante acceſſionem potiſſimum: tum, quemadmodum, ſemel dedita opera nõ exhibito illi cibo, acceſſio cum ſyncope inuaſerit, memorauimus. Ergo in omnibus eiuſmodi cu-

A* in multis quidẽ cod. græcis manuſcriptis hãc dictionẽ non inueni, eſt tamẽ in aliquibus, & in tralatione veteri.

B * ἔναιμον, i. cruẽtum eſt in impreſsis: ἔνωμον, quod ſubcrudum ab aliquibus vertit, eſt in manuſcriptis quos viderim.

C † ſtatim.

D † τὸν δ᾽ εὐδιαφόρητον.

A. li. 4. f. 1. t. 2. c 30. fol. 422 f. Et. li. 3. f. 11. t. 2 c. 8. fol. 280. g

B rationibus, ſi iam deprehenſis ſyncope cubans eſt, omnis ſolicitudo medentis ad ″ ſymptoma vertitur: ſin non dum ea premitur, vtriuſque curam habebit, & vt ſymptoma non incidat, & vt morbus paulatim diſcutiatur. Celerius autem hunc diſcuteremus, ſi nullus ſymptomatis ſubeſſet metus. Quippe, qui multitudine crudi ſucci grauatur, hunc, ſi modo iuſtam ſemel vacuationẽ ferre poſſet, nec metus aliquis ſyncopes impenderet, ſemel, arbitror, vacuatum à morbo explicaremus: [d] † cum verò, cuius ſpiritus & ſucci facile exhalant, } ſi ante acceſſionem cibare non cogeremur, longiorem illi morbum certe non redderemus. Ac de ijs quidem hæc mihi dixiſſe ſit ſatis.

De reliquis Syncopes Cauſis: ac primum de Affectibus, quibus Dolores ſuccedunt. CAP. 7.

A. l. 3 f. 11. t. 2. c. 6. fol. 279. h

NVnc reliquas occaſiones, quibus ſyncope ſuccedunt, deinceps referemus. Hæ ſunt numero quatuor, dolor ″ vehemens, vigiliæ, immodica vẽtris inanitio, ac in ijs, qui aliena loquuntur, aliquando motus. Sed & quintam, ſi non diſplicet, addas, nempe principiorum intemperiem: de qua in calce libri agemus, idcirco maxime, ꝙ dupliciter prouenit, vel quia in nudis qualitatibus particulæ alterantur: vel quia vitioſus aliquis ſuccus in has recipitur. Deinceps igitur de oĩbus, quæ memorauimus, eſt agendum, initio à doloribus ſumpto. Ergo, ſi cauſam ipſam, vnde dolor excitatur, adimere poſſis, ita vtique contra ſymptoma non pugnaueris, ſed ægritudinem curaueris: ſed,

In plurib' cod. grçcis antiquis hçc dictio, ventris, non habetur.

C ſi qua occaſione prohibitum affectui ſubmouendo intentum eſſe non licet, vehementiã doloris mitigabis. Verum, qm̃ nec dolorum cauſas ſubmouere, nec vehementiam eorum remittere, fas eſt, niſi intellexeris, cuius vitio is dolor in cubantis corpore excitetur, perpendendæ prius tũ cauſæ dolorum ſunt: tum verò ſigna, quibus hæ dignoſci queant: nam, cum ſenſui plerũq́ parũ pateãt, hoĩem, qui in tali ſpeculatione ſit exercitatus, nimirũ poſtulant. Itaq́, cum nobis in alijs operibus non pauca de dolorũ generatione ſint præcepta, ipſorumq́ omniũ opportunum tempus iam venerit, neceſſum arbitror totã eorum rationẽ ſummatim percurrere. Quoniam igitur in aĩalis corpore omnibus conſentientibus ſectis, non omnes partes ſenſiles ſunt, manifeſtum eſt, quæ prorſus ſunt inſenſiles, eas non dolituras. Igitur, cum ſenſilibus duntaxat dolor accidat, ſequens eſt, vt æſtimemus, eiuſmodi'ne corpora perpetuo ſint dolitura, an vno aliquo tempore, cum videlicet ortus in his crucians affectus ſit. At, ſi ipſa euidentia nos docet multum eſſe temporis, quo nihil omnino doleamus, non obſcurum eſt certo aliquo tempore, quo ſcilicet excitatur in ſingulis, quæ dolent, crucians affectus, neceſſe eſſe ea dolere. Ergo, ſi inuentum nobis fuerit, quæ'nam affectio ea ſit, quę in ſenſilibus corporibus orta, facit, vt animal doleat, vtique & quod quærimus, iam fuerit inuentum. Hic igitur ab ijs naturalibus notionibus, quæ omnibus nobis ſunt communes, procedere methodo ad id quod conſiderandum proponitur, conueniet. Porrò naturalis notio nos docet vitium id cor-

D poris, ex quo ſit doliturum, aut continuitatis diuiſionem oportere eſſe, aut alterationem aliquam. Ita etiam non incommode dictum ijs eſt: qui ex inſectilibus, vel inſenſilibus, vel incõpactibilibus elementis corpus componunt, affectum, vnde dolor naſcatur, prorſus inueniri † non poſſe. } Quippe, quæ tantummodo tangunt, eorum nihil videtur dolorificum: at talia corpora tantum ſe inuicem tangunt. Quòd ſi non contingant modo, ſed etiam ſe inuicem in concurſu frangant, ad dolorem creandum nihilo plus conferunt, ſi, quæ franguntur, inſenſilia ſtatuuntur: niſi ẽt lapides, cum diuiduntur, dolore affici dicemus. Verũ de his latius tum alibi, tum in quinto de Aſclepiadis placitis diſſeruimus. Nunc autem confeſſum hoc principium ſumentes neceſſe eſt, vt affectus, qui dolorem excitet, vel diuiſio ſit, vel alteratio, illud etiam memoria repetamus, ne alterationem quidem ipſam ſenſim irrepentem dolorem afferre animali poſſe: ſed quæ dolore animal afficiet, eã mutationẽ tum confertim factam, tum verò violentã eſſe debere. Videnť enim corpora non ſolum, cum in habitum contra naturam confertim aguntur, triſtem mutationem ſentire, ſed etiam in ipſo ad naturalẽ ſtatum ſuum reditu, niſi eũ paulatim accipiant, cruciari. Scimus enim, qui in uehemẽti frigore iter fecerunt, eos cum ſe ſe non ſenſim, ſed ſemel calfacere properarẽt, dolore circa vnguium radices adeo vehementi affectos, vt ferre non poſſent. Illud verò inquirere, an ipſum, quod vehe-

† ἄπορον εἶναι.

menter

menter excalfacit, aut refrigerat, diuiſionem aliquam continui efficiat, longiore fortaſſe diſputa- E tione eget: & vtique hoc oſtenſum à nobis eſt in commentarijs de ſimplicium medicamentorum facultatibus. Verum quid agendo, quæ vehementer vel excalfaciunt vel refrigerant, dolorem inferant, quærere, ad rem propoſitam minime eſt neceſſe: ſiue enim vt ſubſtantiæ ſenſibilium continuitatem diuidentia, ſiue vt eam ſemel & confertim alterantia, id ad eorum inuentionem, quæ dolorem leuabunt, nihil refert, modo ſciamus, quod violenter vel ″ excalfacit vel refrigerat, id ſentientia corpora dolore afficere. Ergo, ſi cœpiſſe ab euidentibus conueniet: euidenter autem videntur, eorum, quæ corporibus noſtris propinquant, hæc ſola eſſe dolorifica, & quæ vehemẽter vel excalfaciant vel refrigerent, & quæ ſubſtantiæ continuitatem diuidant, hæc autem ſunt, quæ vel contundunt, vel incidunt, vel diſtendunt: vtique curationis eorum inuentionem quæremus via aliqua inſiſtentes, quæ à quærendorum natura ſit accepta, quæ methodos appellatur. Rurſus igitur ſupra repetentes dicemus. Quoniam id quærimus, quemadmodum in morbis dolore affligamur, vbi nihil nobis extrinſecus triſte appropinquat, neceſſum eſt, aliquam talem cauſam in corpore quæramus, quæ ſcilicet vehementer excalfaciens, vel refrigerans, vel diuidens ſubſtantiam ſenſilis alicuius corporis, nos excruciet. Ac primum illud ſpeculabimur, cuiuſnam eſſe naturæ debeat, quod continuitatem diuidet. Neceſſe igitur eſt vel ruptionem, vel contuſionem, vel F eroſionem, eſſe affectum eum, qui diuiſionem continui faciat. At verò ruptio ex diſtentione quadam: contuſio ex grauante: eroſio ex mordente prouenit qualitate. Ergo, cum nihil extrinſecus ſit, quod vel diſtendat, vel grauet, vel erodat, ſed ex ſe ipſo horum aliquod corpus ſentiat, neminem latere poteſt, diſtentionem ab aliqua intrinſecus ſubſtantia, quæ multitudine ſua corpus ſe continens diſtendat, aut immodica ſiccitate, prouenire: contuſionem ex eo, quòd aliquod corpus ab externo ſuperceciderit, quod vel durum, vel magnum, vel graue, vel ſimul ambo fuit: eroſionem verò ex ſucco aliquo, cui mordens natura inſit. Igitur, vbi vehemens dolor vrget, ſcrutandum nobis eſt, an ſuccus plurimus, an ſpiritus cui non ſit exitus, an grauis moles, an mordens humor, an ſiccus affectus ſubſit: ad hæc, veluti inter initia eſt definitum, an aliquid, quod valenter excalfaciat, vel refrigeret. Quorum ipſorum quoque rurſum cauſæ vel in ſpiritu, vel in humoribus, vel in ſolidis ipſis ſunt ſtatuendæ: quicquid enim eorum vehementer excalfactum refrigeratumue ſit, quando, quod vicinum eſt, tangit, dolorificum illi redditur. Igitur, quemadmodum ſingula, quæ comprehendimus, agnoſci poſſint: tum verò quòd non omnium habeamus manifeſtas notas: quodque, ſi aliud quicquam, etiam cauſarum & affectuum, quæ ſenſum fugiunt, agnitio ex multa exercitatione, & curioſa omnium perpenſione nobis tandem pariatur: alibi monſtratum eſt. G Nunc verò id conſiderare propoſitum nobis non eſt, immo ſolam ipſam medendi methodum perſequi. Ex qua ſcienter perſpecta quantum auxilium compendiumq; medicis non ad præſidiorum modo curationumque facultatem, ſed etiam ad affectus aliquando agnitionem comparetur, ſæpe vobis in ipſis ægrotantibus manifeſte oſtendi: quorum iam duos treſue, qui haud pridem ſunt ſanati, referam. Vnus enim, vt ſcis, quadragenarius erat: qui cum colo laborare putaretur, non modo nihil eſt à fomentis tum humidis tum ſiccis leuatus, ſed nec cataplaſmatis, nec clyſteribus, quibus ſcilicet publice uti in eiuſmodi affectibus ſolent, verum etiam à plurimis eorum exacerbatus. Nam à rutaceo oleo per ſedem infuſo deterius habuit, itemque à caſtoreo: quin etiam, vbi mel coctum cum pipere aſſumpſit, extremis doloribus eſt afflictus: iam, cum cremorem cocti fœnigræci vnà cum melle accepiſſet, vehementer eſt irritatus. Ipſe igitur, vbi mordentes ſuccos in tunicis inteſtinorum immerſos conieci, qui ſcilicet ſecum vnà corrumperẽt tum ea, quæ per inferiora eſſent infuſa, tum ea, quæ per os ſumebat, exhibui homini nutrimentum, quod non facile corrumperet. Deinde, cum minus eum cruciatum intellexi, vitioſos humores purgandos iudicaui. Cum verò aptiſſimum ad eiuſmodi vitioſos humores eſſet medicamentum, quod ″ ex aloe cõponitur, quodq; iam vulgo picran appellant, vtique ſemel hominem iuſte purgare non ſum auſus, ꝙ doloribus & inedia duobus menſibus confectus eſſet: verum ex quibuſdam interuallis moderate id faciens, H quindecim circiter diebus hominem (vt ſcis) prorſus ſanaui, idq; nullo præterea adhibito præſidio. Atque hic quidem illo primum tempore ſic eſt vexatus, nunquam prius inteſtini dolorem expertus. At alius iuuenis huic quidem ætate propè par, ſed qui ſæpe antè colicis cruciatibus fuerat affectus, accepto ſcammoniæ ſucco fuit purgatus. Cum autem bene largiter fuiſſet vacuatus, primo quidem die veſperi in balneo lotus, mox ptiſſanæ cremorem ſumens, poſt piſcẽ quoque comedens, nocte ea, quæ ceperat, euomuit Secundo die itidem lauatus, comedit primum lactucam, mox auium carnis aliquid in albo iure elixæ: ab hac alicam ex aqua ſumpſit vino auſtero iniecto. Vbi verò ab ijs mediocriter ſe habere eſt viſus, etiam tertio die nutritus ſimiliter eſt. Reddidit tamen per aluum plura, quàm pro ciborum portione, eaque cum morſu. Deinde quarto die etiam magis dolere ſibi ventrem ſenſit: &, cum ſe in balneo alicubi frigus accepiſſe imprudentem putaſſet, rutaceum ſibi oleum per ſedem infundens, non ſolum vehementiſſime eſt vexatus, ſed etiã liquidam deiectionem copioſiſſimam excreuit: quod facile declarauit aliquid à toto corpore ad loca ventris deferri. Poſt deinde per circuitus ſimilis redibat cruciatus. Audientes aũt eius ſymptomata, intelleximus noxam ex ſcammonia in illis maxime inteſtinis procubuiſſe, quæ prius etiã fuerant imbecilla ſic,

A.li.3.f.1.t.2. c.1.fol.189.a

ἔνδοθεν, id ē ab interno, eſt in aliquibus cod. græcis & ita videtur eſſe legendum.

A.li.3.f.1.t.2. c.2.fol.346.e

A la ſic, vt quaſi fluxionis quidam exortus eſſet affectus. Ergo, quemadmodum hunc quoque ſanauerim, ſcis. Abijcere enim iuſſi præſidia colica, alicaq; calente, quæ cocta in aqua eſſet, nutriri, immiſſis ei mali punici granis. Cum autem tota nocte citra dolorem dormiuiſſet, miratus profectò eſt remedij nouitatem: rogauitq; quid eſſet bibendum. Dedimus itaq; bibendum dilutum rhois cremorem: quò videlicet, ſiue aliqua eſſet in ſummo inteſtino facta vlceroſa affectio, eam adſtringeret: ſiue etiam ex conſuetudine aliquid ex ſuperioribus locis in partem afflictam conflueret, id reprimeret: prandio'que eodem vti iuſſimus: deinde ad veſperam cœnare pane puro madefacto in vino aliquo naturaliter quidem auſtero, ſed veteri. Conceſſimus præterea, vt auſterum quæcunq; vellet, fructum ſumeret, ſiue malum, ſiue pyrum, ſiue punicum. Simili ratione etiã tertio die cibatus, in quarto theriacen bibit, ſanus'que omnino eſt redditus: ac de cætero ad conſueta reuerſus, nullum ſenſit incommodum. Simili genere & alteri cuidam in æſtate affecto, cum ſitibundus admodum eſſet, ſupra alia, quæ memoraui, etiam frigida potione vti permiſi. Ergo, ne requiras in omni affectu eiuſmodi notas, quales in pleuritide vel dyſenteria apparent. Quippe ſcientifica eſt morborum id genus agnitio, certis videlicet definitiſq; notis comparata: cum eorum, qui proxime ſunt dicti, coniecturalis agnitio ſit, ac ſolis ijs inueniri potis, qui exacte cuiuſque morbi propriam curatio B nem norint. Quare, quoniam de hac propoſita nunc diſputatio eſt, ipſam per ſe abſoluamus. Nec affectuum agnitiones attingamus: maxime quæ ex coniecturalibus notis incipientes, cum eorum, quæ proſunt obſunt'q; cognitione ſunt coniunctæ. Methodum enim in ijs, atque etiam exercitationem, in morborum agnitionibus ſeorſum per ſe fecimus: quò ſcilicet arte quis inſtructus, in omni ægrotum locum, qui affligitur, tum ipſius affectum, ſicuti nos, inueniat.

Ratio Curandi Dolores. CAP. 8.

ERgo reuertamur ad affectus, qui dolores excitant. Si ſanguinis abundantia ſit, quòd diſtendat, veluti profectò in phlegmone fieri ſolet, protinus, vbi vires ægri valentes ſunt, ſanguis mittendus eſt. Sed, ſi is vel ſanguinis miſſionem timeat, vel imbecillis viribus ſit, tum reuellendus {in diuerſum} ſanguis eſt: tum {per propinqua} deriuandus: dictum'q; nobis prius eſt, quemadmodum hæc fieri conueniat. Quòd ſi his peractis dolor etiã perſtat, patet profectò in ægrotante particula impactum eſſe, quòd contriſtat. Patet verò non minus, & q; curatio ipſa per digerentia medicamenta ſit molienda. Pari ratione, & qui ex flatuoſo ſpiritu dolores fiunt, curabimus, ſed ſimul in his potius tum extenuantibus cibis, tum potione, tum per ſedem iniectionibus, tum cataplaſmatis, tum humidis ſiccis'que fomentis, auxiliantes. Sin moles aliqua grauando contundendo've C dolorem excitet, moli ipſi eſt medendum. Sin mordens humor eſt, qui affligit, aduerſiſſima huic ſunt, quæ extenuant & calfaciunt. Poſtulat nanq; huius generis affectus, ſi modo curandus eſt, vt ea, quæ contriſtant, vacuentur: ſi id oĩno fieri nequeat, vt per epicraſin ſanet: ſin id quoque fieri non poſſit, vt, quæ torporem ″ inferant, medicamenta exhibeantur. Quæ quanq; ſunt reliquorum communia, minus tamen hos affectus, q̃ alios, lædunt. Quippe tenuis conſiſtentiæ, & calidarum viriũ, plurimi talium humorum ſunt: quæ autem ex papaueris ſucco, & alterco, & eo modo frigidis compoſita medicamenta ſunt, ſimul omnino & refrigerant & ſiccant: qua ratione non ſolum, vt ſenſui torporem inducentia, ſalutaria ſunt, ſed etiam vt humorum tenuitatem cogentia atque craſſantia, præterea vehementem calorem refrigerantia. Vbi verò craſſi glutinoſiq; humores exuperant, alieniſſima ſunt, quæ torporem inducunt: cauendusq; magnopere in eiuſmodi affectibus eorum vſus eſt. Sed nec alioqui comitatur eiuſmodi ſuccos, modo ſoli ſint, dolor vehemens. Si verò ex accidenti aliquo coniunctus his halituoſus ſpiritus eſt, qui ex ijs, quibus continetur, corporibus erumpere prorſus non poteſt, grauiſſimis omnino doloribus, qui ita ſe habent, cruciantur. Porrò accidit id illis duplici ex cauſa, vel obſtructione, vel calore: nam & obſtructio ſpiritum cohibet, nec exire permittit: & craſſa glutinoſa q; cum caleſiunt, flatuoſum ſpiritum gignere ſolent. Eiuſ D modi ſanè affectus ijs, qui ſe cibis natura frigidis, & conſiſtentia craſſis ac glutinoſis referſerunt, qñ in ipſis inteſtinorum tunicis flatuoſus ſpiritus continetur, potiſſimum incidit. Nam, cum hę duplices ſint, vbi medio earum ſpatio eiuſmodi collectus humor eſt, in flatulentum mutatur ſpiritum. Sanè is & craſſus, & frigidus, & tardi motus eſt. Vbi igitur tum retinetur: tum tunicas diſtendit: tum ſuccus, vnde oritur, inteſtini partes, quas contingit, vehementer refrigerat: duplici occaſione affliguntur, qui ſic laborant. Ac ad tempus quidem, vbi ″ torporem faciens medicamen biberunt, prorſus indolentes redduntur, cæterum affectus his omnino fit maior: nam & inteſtinorum tunicæ medicamentorum frigiditate denſiores, minus'que flatui tranſmittendo habiles redduntur: & humor ipſe tum craſſior, tum ad motum ineptior euadit. Itaque & ſpatio longiore ad ægri curationem, & medico, qui egregie in arte ſit exercitatus, eſt opus. Niſi enim certa ratione poſtmodum curationem aggredietur, verendum erit, ne ſucci ſecundo in flatuoſum ſpiritum verſi, eundem dolorem renouent: vnde rurſus ſtupefacientium aliquid medicamentorum exhiberi ſit opus, eadem ſcilicet neceſſitate vrgente: ac pari modo tertio, & quarto, & ſæpe deinceps, quoad homo inſanabilis effectus, in malum totius corporis habitum perueniat, & poſt longa tandem tædia pereat. Quo pacto igitur dolores eos, quos frigidus humor in medio inteſtinorum interclusus excitauit, ſanare conueniet? Sanè non perfuſionibus & cataplaſmatis, quæ valenter excalfaciãt: quippe lenti

omnes

Interpretis Verba.

A.l.3.f.16.t.4 c.2.f.346. b.c

A.li.1.f.4.c.30 fol.84.b

omnes craſſi q; & frigidi humores ab ijs, quæ calfaciunt, niſi etiam valenter digerant, liquantur, ac E in flatum mutantur. Conuenit igitur eos incidere ſimul & concoquere: quas res tenuantia medicamenta præſtabunt: potiſſimum tamen, ſi calida vehemẽter non ſint. Quod autem horum quoq; ipſorum ea maxime deligenda ſint, quæ magis flatum diſcutiant, magiſ'que ſiccent, nemini poteſt dubium eſſe. Sæpe'que ex plebe non paucos audias minus ſibi dolere colon affirmantes, cum nec ipſis cataplaſma imponitur, nec oleo aliquo perfunduntur, nec per clyſterem aliquid infunditur. Et ſane, qui generoſi animi forteſ'que ſunt, ſi mediocri vtuntur victu, tutius longiore in tempore percurantur, quàm qui violenter (vt dictum eſt) calfacientibus vtuntur. A nullo enim in eiuſmodi ſuccis tàm eſt metuendum quàm à calore, qui'eos liquet, atque in flatum vertat, ſed digerere non valeat. Vidimus nanque ex agreſtibus operis, quempiam, qui, vbi coli dolorem ſenſit, protinus ſe cinxit, cum cingi ante non ſoleret: comedit autem cum pane allium, nullum dimittens conſuetum opus: nec toto die quicquam bibit, ſed veſperi meracius: ab his & tota nocte dormiuit, & mane ab omni dolore planè liber ſurrexit. Eſt enim profectò allium ex eorum ciborum genere, qui & flatum diſcutiant, & minime ſitim inferant. Sunt, qui parum id experti exiſtiment maiorem, quàm cepas, ſitim excitare, ſed planè errore: cum non modo non maiorem, quàm cępæ, ſed nec omnino ſitim faciat. Idem omnium planè eduliorum maxime flatum diſcutit. Itaque ipſe certe agreſtium theriacen id appello. Ac, ſi quis vel Thracas, vel Gallos, vel denique qui frigidam regionem incolunt, veſci allijs vetuerit, non leuiter ijs hominibus nocuerit. Ac, quos ex ſupradicta cauſa vehemens inteſtinorum dolor citra febrem exercet, ijs & allium eſſe licet: & theriacen bibere, quippe quæ eiuſmodi affectibus magnopere ſubuenit. At, ſi cum febri vnà talis dolor aliquando incidat, principio quidem, ſi id ferunt, fomentum ſiccum ex milio eſt adhibendum. Si ab hoc non quieſcant, ſemen aliquod, quod flatum diſſipet, in oleo, quod tenuium ſit partium, coquere: mox per linteum, quò purum ſit, oleum colare: deinde anſeris ſeuum in oleo liquare, & per ſedem infundere oportebit. Si anſeris ſeuum non ſit, gallinaceo eſt vtendum: in primiſ'que curandum, vt ſit expers ſalis, eſto autem nec admodum vetus: licet verò & recenti vti, præſertim anſerino. At, ſi neque ex hoc remittuntur dolores, ſecundo rurſus inijciendum idem eſt, adiecta etiamnum caſtorei & papaueris ſucci, vtriuſque fabæ non amplius magnitudine: olei verò hemina modus eſto. Excipitur & lanula ex hoc medicamento aliquid: debebitq; appenſa forti filo, quàm penitiſſime in rectum inteſtinum dimitti, quò vtique, & cum libet, id facile recipiatur, & euidentem conferat vtilitatem. Ad eundem modum & oculorum & aurium dolores, qui ex huiuſmodi humore aut ſpiritu flatulento in febri excitantur, ſedare conueniet tum fomento ex milio, quoniam id omnium & leuiſſimum eſt, & G maxime ſiccans, quod'que ab eo defluit, innoxium expers'q; morſus eſt: tum auribus medicamentum id, quod ″ ex caſtoreo & papaueris ſucco conficitur, infundentibus: quo ſcilicet ad talia vti ſolemus. Liquor, quo hæc liquantur, ſapa eſto, quod apud nos vocant Hepſema: pleriq; medicorum Siræon græce appellant. Quòd ſi imponi cataplaſma aliquando oportebit, papauerum capitibus in aqua coctis, ac fœni græci, vel hordei, vel lini ſeminis farina aquæ immiſſa, cataplaſma conficies. Scire autem licet medicamentum, quod caſtoreum recipit, non ſolum aurium ſedare dolorem, ſed etiam oculorum & dentium, ſi auribus inſtilletur. Iam verò collyria, quæ ex opio fiunt, vehementiſſimos oculorum dolores remittere omnes norunt: Vtendum'que (vt prædiximus) his eſt, cum maxima neceſſitas vrget, illud minime ignorantibus particulas ipſas non nihil lædendas, imbecillioreſ'que in reliquam vitam ex refrigeratione futuras, cæterum ſaluti hominis in præſens, ipſam futuram poſtea noxam poſthabentibus. Siquidem non paucos eorum, qui his ſunt vſi, eò infirmitatis veniſſe, vt alij ferè nihil omnino viderent, alij propemodum ſurdi forent, id omnibus iam notum eſt. Itaque nos, ſi quando cogimur his vti, poſtmodum in ſanitatis tempore particulas ipſas excalfacimus, nempe auribus oleum id, quod ſolum caſtoreum habet, infundentes: oculis verò collyria, quæ tantum excalfaciant: ad quod ſcilicet munus maxime id probamus, quod ex cynnamomo conficitur. Ac de doloribus quidem, qui ex craſſis glutinoſiſ'ue aut frigidis ſuccis, vel etiam H flatuoſo ſpiritu excitantur, hactenus abunde. Similis nanque eſt eorum omnium curatio, vt quæ per comprehenſas iam materias perficiatur, niſi ꝙ is, qui ſpiritum flatuoſum comitatur, propriam quãdam curationem eſt ſortitus ex cucurbita ″ cum flamma copioſa ſubinde admota. Videbiturq; tibi præſidium hoc in huiuſmodi affectibus incantamenti cuiuſquam ſimile quid efficere, ſiue hi in inteſtinis, ſiue in quauis corporis particula ſunt excitati. Ilico enim cucurbita admota, qui ſpiritu flatuoſo cruciantur, tum à dolore liberi, tum omnino ſani redduntur. Quos verò non ſpiritus modo flatuoſus, ſed etiam humor quiſpiam, vnde is oritur, male habet, ijs ilico ad tempus dolor ſedatur, redit tamen vel in ſequente nocte, vel poſtridie, vel etiam tertio die ſimilis dolor: ac potiſſimum, vbi in victu aliquid deliquerint, aut importunius particulas excalfecerint. Tibi verò hoc quoque maximum indicium affectus erit: ac curationem pro ratione proſequeris, nec impenſe particulam excalfaciens, & tenuatoria curationis ratione vtens. Quòd ſi in ventre quoq; talium quippiam incidat, mirifice hi ex acrium iniectione leuantur. Sed percuranda in his primum doloris acceſſio eſt, admota ſcilicet cucurbita, quò ventoſus digeratur ſpiritus: poſt id vacuandus humor eſt, infuſo per ſedem eiuſmodi medicamentorum aliquo. Ego verò oleo quopiam tenuis ſubſtãtiæ

vti

Tex. Græ. Baſil. μὴ μεῖζον κυάθου. i. non plus cyatho. quo etiam pacto uidetur antiquus interpres legiſſe, at melius κυάμου: ut hic legit, aut ſaltem coniecit.

A.li.3.f.7.c.8. fol.249.g

A.li.3.f.13.t.2 c 3.fol.293.a

A uti aſſueui, rutam incoquens. Porrò aliqui in tali curandi ratione, vbi oleum acceperunt, maximo dolore cruciantur: poſtea exiguo interpoſito ſpatio excernunt humorem vitreum, atque ex hoc protinus ſimul & à dolore & ab affectu liberantur: quippe ſublata cauſa, quæ ſpiritum flatuoſum gignit, omnia conquieſcunt. His humoribus contrariam maxime naturam habent, qui tenues ſunt atq; acres, ſed ſimilem dolorẽ inferunt: non nunq̃ autem & conuulſiones crẽbras * accerſunt, vtique cum in ore ventriculi ſunt collecti: veluti dudum illi contigit, qui paulo poſt æruginoſum humorẽ euomuit. Satius verò ſit non æruginoſum ipſum dicere, ſed exactam planẽ æruginem: talis nanque erat, qualis pulcherrima eſt ærugo. Verum huic adoleſcenti cum conuulſione & ſyncope, etiam guttæ * quædam frigidæ, & pulſus in ſummo gradu parui erant. Ex quibus cum conijcerem in ore ventriculi, quem publice ſtomachum vocant, mordentem aliquem contineri humorem, dedi illi aquam tepidam bibere: poſt quam protinus tale quid euomuit, quale ſi ipſe facere velles, floridiſſimam æruginem aquæ miſceres. Cum igitur talis humor in ventriculo conſiſtit, vomitu eſt expellendus: cum in inteſtinis, inijcere per ſedem conueniet, quod eluere eiuſmodi humorem ſit aptum. At id deterſiuum ſit omnino, oportebit. Cùm autẽ talium plurima mordeant, commodiſſime ex ijs aliquod deligitur, cui morſus abſit: eius generis maxime eſt ptiſſanæ cremor. Cibi verò exhi-

B bendi his ſunt, & qui boni ſint ſucci, nec facile corrumpantur: quorum etiam exempla in priore libro iam tradita habes. Quoniam verò etiam eorum, qui ex ſiccitate vehementi tendunt crucianturq;, mentionem feci, ſatius fuerit de his ẽt aliquid apponere. Scire nanq; licet eiuſmodi affectum, ſi modò curabitur, humectationem poſcere, cæterum curatu perdifficilem eſſe, vel potius, qui curari omnino non poſſit, ſi febris occaſione eſt contractus. Succedit maxime exitiali phrenitidi. Nec ſanatũ quempiam ita conuulſorũ aut ipſe vidi, aut alium narrantem audiui. Nam temere cõuulſio vel ex repletione neruoſarum partium incidit, qua rõne eos, quos magna phlegmone premit, adoritur: vel " ex mordente & tenui humore, qui neruoſa corpora rodat: vel ex ingenti frigore, quod tale quippiã, quale gelu, efficit. Atq; hæ tres conuulſiones ſubinde percurantur: ſed, quæ ex neruoſarũ partium ſiccitate prouenit, inſanabilis eſt. Quippe etiam in libro de maraſmo docuimus ſolidorũ corporũ ſiccitatẽ omnino eſſe inſanabilem. Quo minus adijciendum quicquam de eiuſmodi ſymptomatis præterea puto: ſed nec de ijs, quæ vitio immodicæ vacuationis vel per aluum, vel per vomitũ, vel ſanguinis profuſionem incidunt: ꝙ & antea de his mediocriter ſit dictum, & poſthac dicere ſit neceſſum, potiſſimũ cum mihi de tumoribus, qui præter naturã incidunt, erit agendum. Itaq; librũ hunc iam claudam, qñ de ſymptomatis ijs, quæ vtiq; tractatu maxime erant

C neceſſaria, & præcipue quæ cum febrium affectibus ipſis ſunt connexa, abunde diſſerui.

* συντόνυς, vehementes.

* νοτίδες.

" li. 3. f. 2. c. 5. ol. 215. e.

GALENI METHODI MEDENDI

IDEST DE MORBIS CVRANDIS

LIBER TERTIVSDECIMVS.

ARGVMENTVM LIBRI

Inflammationes, ac Reliquos præter naturam Tumores curare docet, id'que Indicationibus diligenter adſcriptis, ac ijs maxime, quæ ſumuntur ex affecta parte.

Quid Hactenus hoc opere actum eſt, quid Hoc libro agendum: ac de duplici Inflammatione. C A P. I.

D DVo iam genera morborum, quemadmodum quis methodo ſanet, docuimus, alterum in intemperie poſitum, cui antiqua eſt appellatio: alterum cui nos nomen indidimus continuitatis ſolutionẽ. De qua prima in tertio quarto, quinto, ac ſexto horum commentariorum præcepimus. Poſt eam de ijs, quæ in intemperie conſiſtunt, vſque ad duodecimum egimus. In hoc verò totius operis tertiodecimo de tumoribus, qui præter naturam incidunt, diſſerere incipiemus, in quibus ſcilicet partes à naturali habitu in quantitate receſſerunt. Sanè, ſanitatem, an naturalem habitum dixeris, ad ea, quæ nunc paramus, nihil intereſt. At, cum plures ſpecie affectiones in his ſint, primum agemus de phlegmone. Expedit enim ab hac cœpiſſe, & ꝙ frequentiſſime incidit, & ꝙ febres alia'que ſymptomata periculoſiſſima excitet. Cum autẽ veteres Phlogoſin (quã inflammationẽ interpretere) ſubinde phlegmonen appellant, ſciri volumus non hoc loco nos de hac phlegmone diſſerere, ſed de ea, quæ ſupra inflammationẽ, tenſionẽ quoq; in particula facit, quã non modo ipſi tactu deprehendamus, ſed etiã ipſe æger † proprio ſenſu ‡ aduertat. Quin etiam pro tenſionis modo tangenti quoq; remittit pars phlegmone obſeſſa, auctiorq; eſt, ꝗ pro naturali habitu: nec dolor illi deeſt, maior minor've: cum quo non nunq̃ & pulſationis eſt ſenſus, cum ſ. malum amplius increuit, ac potiſſimũ cũ ſuppurat.

† διὰ τῆς ἰδίως ὀνομαζομένης συναισθήσεως, i. cõſẽſu, qui peculiariter συναίσθησις (quaſi cõſenſum dixeris) appellatur

‡ συναισθάνεται.

† In cod. græcis antiquis legit. ἀεὶ δὲ πάντως φλεγμαίνουσι μορίοις, i. ſemper tamẽ (ipſe rubor) omnino ineſt partibus phlegmone laborantibus. & ita omnino videtur legendum.

Rubor quoque in parte, quæ phlegmone laborat, maior minor'ue ſemper viſitur. † Semper autẽ E
omnia partibus inflammatis inſunt} adeo, vt ſiue in ipſo pedis veſtigio, ſiue in parte interna manus
magna phlegmone incubuit, hæc quoque magis rubra videntur, quàm ante.

Indicationes, quæ ex fientibus vel factis Inflammationibus præbentur. CAP. 2.

ETenim oſtenſum eſt phlegmonen omnem è ſanguinis confluxu conſiſtere: qui alijs ſtatim
calidior eſt, quàm pro natura fuit: omnibus certe in ipſa parte, quæ phlegmone vexatur, cali-
dior efficitur. Atque hoc omnium ſectarum commune eſt, ſiue impactum tantum ſanguinem in
finibus vaſorum, phlegmones cauſam velint: ſiue intercidentiam eius (paremptωſin vocant) in ſo-
lis arterijs, ſiue obſtructionem aliquam, ſiue in raritatibus ratione contemplabilibus reſiſtentiam.
Quo fit, vt ẽt curationis indicatio omnibus ſit communis, nempe vacuatio redundantis in particu-
la phlegmone obſeſſa, ſanguinis. Phlegmones verò, quæ in generatione adhuc eſt, duplex indica-
tio eſt, veluti in reliquis morbis omnibus, quicunq; in gignẽdo adhuc ſunt, nec dum abſolutionem
ſunt nacti, oſtendimus. Nam, quod eorum generatum iam eſt, id medicinæ artis parti, quæ morbos
curat, ſubijcitur: quod in generatione adhuc eſt, parti, quæ futurum morbum præcauet. Atq; idcir-
co diximus non ſimplicem ſed compoſitam eſſe totam de ijs ægritudinibus, quę in generatione ad-
huc ſunt, medentis ſolicitudinem, ex ea ſ. quæ prouidet, & ea, quæ curat. Sicuti etiam, ſi omnino F
phlegmone laborare adhuc non cœperit, ſed tamẽ appareat iam ſubeſſe in corpore genus aliquod
eorum, quæ phlegmonen excitare poſſint, in talibus quoque omnibus ſola prouiſio indicatur. At,
ſi nulla adhuc in corpore cauſa ſubalitur, ijs, qui ita ſe habent, ea, quæ ſanitatis eſt tutrix, prouidet.
Ergo, quæ cauſæ phlegmonen accerſere videntur, has, cum iam in corpore ſint conceptæ, ſed ta-
men exiguæ adhuc & incipientes, vtique ne maiores fiant, inhibere conueniet. Atq; hoc præcauen
tis phlegmonen eſt officium. Cum verò ea magnitudine ſint, vt iam phlegmonen creent, eas ſub
mouere oportet, ac, quantum iam phlegmones genitum eſt, ſanare.

De Ortu Inflammationum. CAP. 3.

AC communis omnium phlegmonarum generatio ex ſanguinis influxu eſt, copioſioris ſ. quàm
pars poſtulet: veluti tum in libro de tumoribus præter naturam oſtendimus: tum in eo, qui
de inæquali intemperie eſt inſcriptus. Sanè copioſior ſanguis influit alia quapiam, alijs'ue particu-
lis aliquando eum mittentibus, ac ea, quæ phlegmone laborare incipit, recipiente: aliquando par-
ticula, quæ affligitur, hunc ad ſe trahente. Partes, quæ mittunt, aliàs vt copia ſuperuacuum, vel vt
qualitate moleſtum, aliàs vtroque nomine, ſuccum propellunt: quæ attrahunt, ea morboſo calore
trahunt. Porrò in doloribus incipit quidẽ cauſa ab eo, quod affligitur, ſed quicquid eſt phlegmo- G
nes, id ſuperpoſitæ partes efficiunt. Ergo, quòd ad partem excalfactam vel trahuntur vicini ſucci, (vt
nos cenſemus) vel confluunt (vt Aſclepiades putabat) euidenter cernitur: & conſtet hoc loco ex ip
ſo, quod cernitur, ſermoni fides. At verò, quæ dolent, cernuntur ea quoque phlegmonen ex dolo-
re pati: ſed cauſam eius quidam omnino non aſſignant: quidam nullo modo probabilem. Noſtra
verò ſententia talis eſt. Docuimus in eo opere, quod de naturalibus facultatibus edidimus, vnam
eſſe naturę facultatem, quam excretoriam dicimus. Ea ſuo munere tum fungitur, cum triſte aliquid
ſentit. Vnum verò quiddam eſt ex ijs, quæ eam contriſtant, ipſa, quæ dolorem excitat, cauſa, quæ-
cunque ea ſit. Hanc " igitur eijcere dũ properat, phlegmonen interdum in particula concitat. Cum A.li.4.f.3 t.1. c.1.fol.451.f
enim primis ſuis conatibus nihil profecit, vehementius aggreſſa, quod infeſtat, expellere, ſangui-
nis & aliquid ſpiritus ex ſuperpoſitis partibus in afflictam ſimul exprimit. Atque hinc fit, quòd ex do-
lore particula, pro portione confluentis in eam humoris, in tumorem attollitur.

Tumores oẽs præter naturam Ex rei influẽtis natura variari: et quæ ſint Inflãmationis cauſæ. CAP. 4.

QVin etiam " omnium tumorum, qui præter naturam ſunt, varietas ex eius, quod influit, natu A.li.4.f.3.t.2. c.1.fol.457.c
ra naſcit. Vbi enim flatulenta materia copioſior acceſſit, flatuoſi magis tumores fiunt: phleg-
monæ verò magis ſimiles, vbi ſanguis: ſicut eriſypelati, vbi flaua bilis: & œdemati, vbi H
pituita: ſimiliter ſcirrhoſi, vbi vel craſſus, vel vehementer lentus humor eſt, qui parti eſt infixus.
Sanè craſſus humor, quodammodo iam melancholicus magis minus'ue eſt. Lentus autem ex gluti
noſis prouenit cibis: ſed & ex ipſis aliquando neruoſis partibus, vtique cum multum excrementi
genuerint. Verum de cæteris tumoribus poſt dicetur. Nunc de phlegmone agemus, ac prius, quæ
oium ſunt cõia, ad diſputationem propoſitis, ſic deinde, quæ ſolius eius vitij ſunt propria, adijcie-
mus. Cũ igitur particula aliqua phlegmone vrgeri cœperit, videndũ eſt, an pp calorẽ aliquẽ, qui
in illa præter naturã ſit ortus, an pp dolorem vel ipſius, vel propinquæ alicuius partis, hanc contra-
xerit: quò ſ. adempta cauſa, phlegmone non amplius increſcat. Poſt hanc conſiderationem proxi-
me illa contẽplabere, nunquid vicina aliqua particula ſanguinem largius ad partẽ phlegmone ob-
ſeſſam tranſmittat: deinde num totum corpus † ſanguine nimium abundet, πληθώραν vocant. }

† πληθωρικῶς διάκειται.

Inflammationes in Glandoſis carnibus facillime excitari: & quo pacto Curari debeant. CAP. 5.

NAm tibi (arbitror) non excidit, vtpote ſæpe à nobis monſtratum, ſuperuacanea, " quæ à va- A.li.1.f.1.d.t. c.1.fol.10.c
lentioribus partibus ob redundantiam vel qualitatem expelluntur, ea in imbecilliores pro-
cumbere: atque hinc accidere, vt glandulæ, quas adenas vocant, facile fluxiones recipiãt, & maxime
quæ rariores natura ſunt. Quippe valentius eſt arteriarum, & venarum, & neruorum, & muſculo-

rum

A.li.4.f.4.t.3. .2.fol.472.c

A rum robur, imbecillus autem ac forte prorſus nullum, corporum, quæ glandularum ſunt naturæ. Sic igitur fit, vt & propter ulcus, quod in manus aut pedis digito fit, eiuſmodi glandulæ in inguinibus & alis tum intumeſcant, tum phlegmone occupentur, cum defluētē †ad ultimos artus} ſanguinem priores exceperint. Quin etiam in collo, & ſecus aures ſæpenumero glandulæ ijs, quibus in collo, capite, uel aliqua uicina parte ulcus eſt natum, intumeſcunt: nominant autem ipſos Adenas: cum ſic intumuerunt, Bubones. Quòd ſi ſcirrhoſior earum partium phlegmone aliqñ fuerit, hæc & ægre ſanabilis eſt, & Chœras, ideſt ſtruma, dicit̃. Quæ nam verò ſit ſtrumarum curatio, in proximo dicetur libro. Nunc de phlegmonis, qm̄ de ijs diſſerere propoſuimus, denuo repetentes dicamus, ꝙ inhibitio earum incipientium, ex generante illas cauſa tollenda præſtatur. Primumq; de ijs, quæ ulcera ſequuntur, agamus: poſtea.n.ꝙ̃ prope magnam arteriam aut venam vlcus ortum eſt, celerrime bubones excitantur. Cernitur autem aliqñ ipſa quoq; vena per totum membru*m rubra, & calens, & diſtenta, ac ſiquis eam tangit, dolens. Ergo, ſi vel totum corpus ſit plethoricum, vel malo ſucco redundet, difficilis curatio redditur: ſin ſanum planè ſit, facilis. Quippe excalfacere & humectare modice totum membrum, quò dolor mitigetur, oportet (noſti autem eiuſmodi præſidiorum materiam) ipſi vtique vlceri tetrapharmaco in linamento impoſito, liquatur id oleo potiſſimū B roſaceo, vel, ſi id non adſit, relaxanti aliquo: toto verò membro, hapſo lanæ ex calente oleo imbuto circundato. Quin etiam ipſi vlceri calidum imponi medicamentum oportet, ac ſuper ipſum, calidum extrinſecus cataplaſma ponere, quod ex farina uel hordeacea, vel triticea, uel ambabus miſtis conſtet: humorem autem habeat aquam cum pauco oleo. Non ſecus verò etiam ipſi adeni, q̄ phlegmone urgeri cœpit, vt mitigetur, imponi debebit primo die lana ex oleo calente madens, non aūt ſicut non nulli faciunt, ſtatim addito ſale: poſt enim ſale vtemur, cum & tumor per totum membrū fuerit remiſſus, & dolor vlceris ſedatus. Quin etiam macedonicum, quod vocant, pharmacum ſimiliter, ſicut tetrapharmacum, ipſi vlceri imponere licebit: etenim ſimilia inter ſe ſunt, ſolo thure tetrapharmacum macedonico ſuperante. At, ſi vel plethoricum corpus ſit, uel malo ſucco redundet, curatio per ea, quæ ſic calent, fluxionem ad membrum citat. Atqui nec alia ulla uti datur. Cogimur ergo aliàs ſanguinem mittere, idq; aut vena inciſa: aut membris ijs, quæ læſa non ſunt, ſcarificatis. Manu enim laborante, ſcarificabis crura: altero crurum male habente, reliquum. Has nanq; vacuationes indicat ipſa copia, ſicut etiam ſuccorum vitium, redundantis ſucci purgationem. Ac plerunque poſt hæc præſidia, glandularum phlegmone deſinit. Sæpe tamen uel ipſo, qui curat, ad corporis totius vacuationem ſegniore: vel ipſo, qui laborat, præ mollitie eam non admittente: earū C phlegmone maior efficitur, ſic, vt ad ſuppurationem perueniat. Sed &, quæ Phymata quoq; græce appellant, memoratis carnibus*, ſicubi fluxio in eas procubuit, citra vlceris occaſionem accidunt. Vbi ergo diſtentæ uehementer glandulæ ſunt, aut alia denique particula quæuis, quam phlegmone premit, cogimur toto corpore prius uacuato ipſam ſcarificare. Sanè uacuamus totum corpus (ſicut in libro de plenitudine monſtrauimus) non modo cum in redundantiæ ſuccorum eſt habitu, ſed etiam cum mediocritatem ſuccorum continet, ſi morbi magnitudo ſuadeat. Siquidem dolor, & calor me*mbri, in quo phlegmone ſedet, etiam ſi purum ab excrementis totum corpus ſit, fluxionis cauſæ fiunt. Expedit igitur parcius id, hoc caſu facere: ac vacuare, prout maxime tum ætati laborantis, tum naturæ, cōgruere videbitur, æſtimatis præterea tum anni tempore, tum regione, tum ægrotantis ipſius conſuetudine: de quibus ſæpe iam in multis diximus ſic, vt, etiam ſi adhibita in ſermone non ſint, ſubaudire ea conueniat. Vbi verò phlegmones ipſe veluti feruor iam ſubſedit, mitigatorijs cataplaſmatis dimiſſis, ad ea, quæ digerunt, paulatim eſt tranſeundum. Ac primum cum mitigatorijs paulum mellis miſcendum. Mox triticea farina in totum prorſus auferenda, contentis hordeacea cum melle vberiore. Deinde ad aliquod eiuſmodi digerentium medicamentorum eſt ueniendum, quæ uel humida conſiſtentia ſint, ſimiliter ijs, quæ in linamentis vel linteolis excipiun D tur (Emmota græce uocant) vel cerati ſpecie. A duris autem abſtinendum eſt, qualia pleraq; emplaſtra ſunt: nam & phlegmonarum reliquias contrahunt, & rurſus phlegmonen in ægra parte excitant. Quin, ſi pus aliquod notabile in ſuppurante particula ſit contentum, non expedit (quod non nulli faciunt) protinus incidere, immo exhalationem moliri medicamentis ad id valentibus, quorum uſus ex affectu ſit cōiectatus: quippe, cum phlegmones naturæ quicquam in me*mbro adhuc reſtat, acria medicamenta magis irritant, ꝙ̃ digerant. Cum verò, quod ex phlegmone relinquitur, ſcirrhoſum effectum videtur, fidenter iam ualentibus medicamētis uteris, ſed obſeruato bis in die, quem præſtent effectum, primum mane, ſecundo veſperi. Quòd ſi balneo quoq; utatur, etiam in eo tempore fiat. Si quando ergo ægram partem medicamenti acrimonia iritatam videris ita, vt tumentior, aut rubicundior ſit, aut magis doleat, mitigabis eam interea fomento, quod per ſpongiam adminiſtrabis. Id autem aliquando ex aqua dulci eſto, aliquando etiam ſal habente, vbi.ſ.ſcirrhoſiores phlegmonæ ſunt. Sin aliquando puris copia medicamenta ſuperet, nec ea videantur tibi totum digerere poſſe, †ſecare exitū ei, quod digeſtioni non ceſſit,} eo potiſſimum loco oportet, quo eſt editiſſimum: quippe tenuiſſimam etiam illic inuenies cutim. Memineris præterea in ſectione & alterius indicationis, quę ad effluxum pertinet: atq; ad ambo reſpiciens, ita, quod ſuppurauit, incide: ac deinceps medicamentum aliquod eorum, quæ ſine morſu ſiccent, impone. Quòd ſi com-

†ἐπ' ἄκρον τὸ κῶλον.

*κῶλον.

*glandulis.

*μέρους

*μορίῳ.

†τέμνειν χρὴ τὸ οὕτως ἀφεστάμενον ideſt q(uo)d ſic abſceſſit, ſecare.

putruiſſe portio aliqua ſuppurãtis partis videbitur, excidi eam eſt neceſſe. Sanè quidam in ijs, quæ E
in axillis & inguinibus ſuppurant, in myrtei folij ſpeciem ſemper excidi cutim iubent, qm̃ in ijs la
xa ea naturaliter ſit, ideoq; omne, quod ipſi aduenit, prompte recipiens: † præterea ipſa ex leui oc-
caſione phlegmonen facile contrahant.} At maximas aliqui ſectiones facere ſolent: quarum occa-
ſione particula, vbi ad cicatricem eſt perducta, non ſolum turpiſſima redditur, ſed etiam fit imbecil
lior, & quæ ſæpe homini ad motus ſit in mora. Hæc igitur ipſi vitantes, ſæpiſſime certe ſola inciſio
ne, & medicamentis valenter ſiccantibus, huiuſmodi affectus ſanauimus. Quòd ſi aliquando exci-
dere aliquid propter multitudinem non puris modo, ſed etiam corruptarum partium, fuit opus,
contenti eramus ſectione, quæ myrti folium imitatur, planè non magna. Cum autem in ea exciſio-
ne longitudo maior, q̃; latitudo ſit, eſto in inguine longitudo per tranſuerſum ducta, nõ autem per
membri rectitudinem: quippe ita, cum membrum inflectimus, naturaliter cutis ſibi applicať. Poſt
exciſam cutim, medicamento, quod Græci Mannam vocant, affectam partem implebimus: eſt au
tem ea purga*mentum thuris, leui adſtrictione prædita, atq; hoc nomine etiam thure ipſo ad nõ nul
la utilior. Thus. n. puris tm̃ mouendi facultatem obtinet, vtpote nullam adſtringendi vim habens:
magiſq; id facit, quod pinguius ex eo eſt, & magis albicans: ſicuti etiam, quod flauum ex eo magis
eſt, validius ſiccat. Mannæ verò, etiam corticis thuris paululum eſt admiſtum: vnde. ſ. adſtringendi F
vim habet. Ipſe verò cortex thuris tum adſtringit, tum ſiccat inſigniter. Itaq; etiam ad moderatio-
res ſanguinis perfuſiones eo vtimur ſolò: ſicut etiam ad valentiores ſolo vſto, ſed tunc & cribrato, &
in molliſſimum puluerem redacto. Quin etiam mitigare prius inciſam partem (ſicut dictum eſt)
quantum poſcere videbitur, oportet, fomẽntis* primum, dein cataplaſmate, mox humectãte aliquo
medicamento, aut non ſiccante: ſingulis. ſ. extrinſecus impoſitis. Nam in ipſo vlcere tum manna, vt
dictum eſt: tum ex præſidijs, quæ linteolis excipiuntur, primum ea, quæ pus citãt: dein ea, quæ ex-
purgant, ſunt imponenda: poſt quæ, ſi cauitas etiamnum ſit, quæ impleant, adhibenda ſunt: ſin mi-
nus, ea, quæ cicatricem inducunt (græce Synulωtica & Epulωtica vocant) veluti quod ex cadmia
conficitur. At, qm̃ in horum quoq; vſu plurimis medicorum non paruum quiddam peccatur, nõ
ab re fuerit etiam de ijs diſſerere. Tũ nanq; ducere vlcus ad cicatricem incipiunt, ac idonea illi rei
medicamenta applicant, cum iam penitus ſit impletum, nec quicq̃; illi reſtat cauum. Hinc illis acci
dit, vt cicatrices efficiant circumpoſita cute magis eminentes. Quò igitur illi cuti ſint æquales, con-
ueniet id genus medicamentis vti prius, q̃; ulcus ad æqualitatem prorſus ſit impletum, impoſito ſu
per ipſas ulceris oras ex ſpecilli mucrone medicamẽto aliquo ſicco ex ijs, quæ in vlcerum curatio
ne retulimus: ſuper reliquum, linamento dato, quod aliquo medicamento ex ijs, quæ cicatricem G
inducant, & humida ſint conſiſtentia, fuerit imbutum. Cedente aũt proſpere curatione, etiam id
amouebis: ac poſtea ſicco tantum medicamine vteris, lato ſpecilli mucrone {ex eo} ſuper toto vlce-
re volutato. Foris autem ſuffecerit linamentum vel ſiccum, vel ex vino madens: ac potiſſimũ quod
ex mollibus ſit elychnijs: cuiuſmodi Tarſenſia ſunt, qm̃ hæc quoq; ad ulcera, quæ ſupercreſcant,
ſubmittenda vim aliquam obtineant. Atque hæc ducente nos rerum ſocietate diximus.

† Ex antiqs ita vertendum, ex leui occaſione phlegmonẽ facile cõtrahat.

*ὑπόσειμα.

*ἐπιβροχῆς.

De Curatione ſingulorum Affectuum, qui ad Inflammationem excitandam concurrunt. CAP. 6.

NVnc ad ſermonem de phlegmone reuerſi dicamus communem omnium" phlegmonarum
curationis indicationem eſſe uacuationem. Quæ verò adhuc in generatione ſunt, in ijs prior
vacuatione eſt confluentis ad affectum locum ſanguinis inhibitio. Inhibebitur is cõmode, ſi ipſam
fluxionis cauſam inuenerimus. Sanè ea duplex eſt: aliquando enim ex ipſa parte, quam phlegmo-
ne vexat, oritur: aliquando ex alia quapiam, alijſ'ue. Ex ipſa, quoties aut calidior eſt facta, aut dolo
re (ſicuti ante diximus) vrgetur: non ex ipſa, quando vel ab alia quapiam, vel ab alijs, ſuperfluum il-
li tranſmittitur: vel etiam ex totius corporis affectu. Fit igitur calidior vel propter immodicum mo
tum, vel aliquem ex Sole aut igni teporem, vel acre medicamentum. Dolore verò angitur & pro- H
pter intemperiem, & vulnus, & contuſionem, & diſtorſionem, & tenſionem, præterea obſtructio-
nem quandam, & ſpiritum flatuoſum. Intemperies modo extrinſecus illi prouenit: modo ex ſuc-
cis, qui in ipſo habentur corpore: Et extrinſecus, vel ab aliquo venenatorum animalium: vel phar-
maco, quod uehementer excalfaciat, aut refrigeret: etiam ex ambiente non nũquam: Ex ipſo ve-
rò laborantis corpore, cum id vitioſos ſuccos, qui facultate ſint diſſimili, congeſſit. His igitur om-
nibus æſtimatis, quæ phlegmonæ adhuc in generatione ſunt, earum cauſas prius abſcindes: quæ
verò iam factæ ſunt, has utique curabis ſolas. Ergo quid'nam medenti agendum ſit, ſi totum cor-
pus male ſit affectum, & dicta prius tum in his non pauca ſunt, tum in libro de plenitudine: &
nunc ſummas eorum, quæ dicta ſunt, recenſebimus. Vbi enim æquabiliter inter ſe ſucci ſunt ad-
aucti, id & Plethos & Plethoran Græci vocant: { nos plenitudinem, & ſuccorum redundantiam
dixerimus.} Vbi verò vel flaua bili, vel nigra, vel pituita, vel ſeroſis humoribus refertum corpus
iam fuerit, cum habitum Cacochymian (quaſi ſuccorum vitium dicas) non plethoram nominant.
Ergo plethora tum ſanguinis miſſione curatur, tum frequenti balneo, tum exercitatione, tum fri-
ctione: præterea digerentibus medicamentis: & præter hæc omnia inedia: de quibus in ijs, quæ
de ſanitate tuenda ſunt prodita, dictum abunde eſt. Succorum vitium purgatione, quæ cuiq; ſu-
peranti

A. lib. 4. f. 5. t. 1. c. 3. fol. 451. g

A peranti ſucco ſit accommodata, corrigitur. Dictum porrò & de hac eſt in ea parte operis de ſanitate tuenda, quæ de præcauendis morbis eſt inſtituta. Illinc igitur huc ea transferas, oportebit, ac conſideres, quo'nam ex ipſis vti maxime expediat. Siquidem, ſi iam febricitet æger, nec exercitatione vacuare exuperantiam licet, nec vnctione, quæ excalfaciat: ſed nec multa frictione, nec balneo: immo ſanguinis miſſione vnà cum inedia, vel purgatione aliqua. At, ſi non dum febricitat, omnibus iam dictis vtare, optimum quodq; ad id, quod inſtat, deligens. Illud enim patere, vel me tacente arbitror, eum, cui crura phlegmone laborant, non eſſe uel ambulatione, vel curſu exercitandum: ſed nec ſtare illi eſſe iubendum: immo ſedenti plurimum fricari, mox manuum motu exercitari illi eſt ſatius. At, ſicui in ſupernis partibus cœperit pars aliqua phlegmone tentari, huic motus ex inambulatione aut curſu eſt ſalutaris. Similiter & frictio his quidem ea potior eſt, quæ cruribus adhibetur: illis, quæ in ſupernis partibus adminiſtratur: quippe præceptum in contrarium reuulſionis, in omnibus talibus commune eſt. Neque igitur, cum vel circa ſedem, vel aliquam huic vicinam partem initium phlegmones incidit, aluum deijcies: neque, cum in veſica, vel cole, vel renibus eſt cœpta, pharmaca, quæ vrinas prouocent, bibenda dabis: nec, ſi mulieri in vtero, vel pudendo inſedit, menſes huic prouocabis: ſed ad partes, quæ maxime longinquæ ſint, ſemper reuulſionem facies, æſti-

B mata ſcilicet tum phlegmones magnitudine, tum corporis totius ſtatu. Nam, ſi plurima ſuccorum abundantia ſit, nec exercitatione, nec balneo ſine periculo vtare: ſin exigua ſit, licet, & per hæc vacues. Cæterum (quod dixi) hæc tum in ea parte operis de ſanitate tuenda, quæ morbos præcauet, ſunt ſcripta: tum in libro, qui de plenitudine inſcribitur: tum in ijs, quæ de phlebotomia, ſiue incidenda vena: tum, quæ de purgantium medicamentorum facultatibus edidimus. Sed, quod ad commonefaciendum tantum de ijs ſit ſatis, nunc etiam abunde eſt dictum. Itaque ad propriam de phlegmone diſputationem nunc eſt veniendum. In qua primum merito verba faciemus de phlegmone, prout ab affectu partis, cui inſidet, oritur: quippe ſatis conſtat affectum illum principio tibi eſſe ſanandum: mox, quicquid iam phlegmones eſt factum. Porrò interim iiſdem præſidijs ambo tolluntur: veluti cum ex flatulento ſpiritu & denſitate particulæ dolor quiſpiam eſt ortus. Hoc enim caſu eorum, quæ modice calefaciunt (quæ etiam Chalaſtica, id eſt relaxantia, ſiue remittentia vocamus) vſus eſt commodus: vt qui pariter & conniuentia corporis laxet, & flatuoſum ſpiritum tenuet, &, quod phlegmones iam conflatum eſt, digerat. Ad eundem modum, & ſi ex frigido dominante intemperies ſit oborta: nam tunc quoque calefaciendo non ſolum intemperantiæ, ſed etiã phlegmonæ, vnà medeberis. Itidem, ſi calor vehementior intemperiem fecit, refrigerantibus præ-

C ſidijs ambo ſiſtes: ſiquidem intemperantia contraria ſemper requirit. Vacuatur autem, quod impletum eſt, non modo medicamentis ijs, quæ digerunt, ſed etiam, quæ adſtringunt & refrigerant. Magisq; profectò ad incipientes phlegmonas frigidis adſtringentibusq;, quàm ijs, quæ digerunt, eſt vtendum: atque etiamnum magis, vbi craſſum, quod confluit, non eſt. Sed, ſi ſanguis in particula, quam phlegmone prehendit, vehementer eſt impactus, non eſt amplius repercutientibus vtendum: ſed tum digerere eſt tempeſtiuum. Vbi autem ex animalis punctu morſu'ue dolor incidit, duplex ſedandi doloris ratio eſt, vel virus ipſum vacuando: vel, quod dolorem excitat, alterando. Sanè vacues id eorum medicaminum ope, quæ vehementer attrahunt: alteres ijs, quæ ſunt contraria, idq; uel qualitatibus, uel tota ſubſtantia. Monſtratum nanque eſt in libris de medicamentis quædam eſſe totis ſubſtantijs inter ſe contraria: quædam ſolis qualitatibus. Sed & illud indicatum ęque eſt, quòd eorum, quæ contraria qualitate ſunt, methodus quæpiam ſit: eorum, quæ tota ſubſtantia ſunt aduerſa, methodus non ſit, ſed omnia ſint per experientiam inuenta. Tu igitur, quæcunque methodo curandi explorentur, hinc diſces: quæ experientia tantum deprehendit, ea in ijs operibus, quibus de medicamentis agitur, ſunt collecta, vno, quod de facultate eorum inſcribitur: altero, quod de compoſitione: & tertio, quod de facile parabilibus inſcribitur. In quibus operibus, oſtendimus,

A li.4. f.6.t 3. fol.496.d

D quæ'nam ex ſola experientia: quæ'nam ex ſola ratione: & quæ'nam ex ambabus, inuenta ſint pharmaca. Ergo methodus, quam hoc opere tradere inſtitui, in doloribus vniuerſis, qui vel ex animalium medicamentorum'ue noxa excitantur, duplicem indicationem habet, nempe eius, quod dolorem creat, vacuationem, atque alterationem. Vacuant id tum calfacientia omnia: tum quæ citra calefactionem vehementer trahunt, veluti & cucurbitulæ, & caua cornua quædam, quibus nõ nulli cucurbitularum vice utuntur. Sunt autem, & qui ore ſuo virus extrahunt, ægræ videlicet particulæ admoti, ipſamq; labijs complexi. Huc ſanè pertinet & cauterium, & medicamenta, quæ cauterijs ſimiliter eſcharã efficiunt. Atque hæc omnia totam eius, quod infeſtat, ſubſtantiam exinaniunt. Alterum auxiliorum genus eſt eorum, quæ qualitatem per contraria alterant, ſcilicet exhibentibus nobis, ſi vehementem calorem æger vel in ipſo demorſo loco, vel in toto corpore ſentiat, auxilia refrigerantia: ſin frigus ſentiat, calefacientia. Docuimus autem vtraque in ijs operibus, quę de medicamentis ſunt ſcripta. At tales quidem omnis phlegmones communes medicationes ſunt: variantur autem pro laborantium particularum ratione. Etenim id iam quoque oſtenſum eſt, vbi de ulcerum curatione egimus: nec longo ſermone eſt opus ei, qui meminerit eorum, quæ ibi ſunt dicta, ſed ſat erit paucis ea tranſcurriſſe.

Indicationes tum ex Similaribus partibus, tum ex Inſtrumentarijs, in Inflammationum curatione præberi. CAP. 7. E

VNa itaque indicatio ex ipſis ſimilaribus accipitur partibus: altera ex inſtrumentarijs. Et ea, quæ ex ſimilaribus ſumitur, modum calfaciendi, refrigerandi, ſiccandi, ac humectandi determinat: Quæ verò ex inſtrumentarijs, tum locum ipſum, per quem vacuare oportet: tum vacuationis rationem: tum verò in ſimilis ſpeciei medicamentorum vſu ipſum pluris minoriſq; modum. Ac de ſimilarium quidem partium indicatione ſupra, vbi de vlcerum curatione eſt tractatum, diximus: de inſtrumentaria verò hic agemus.

In Inflammationibus Vacuandi indicationem, indicationem Refrigerandi ſuperare, contra in Eryſipelatis. CAP. 8.

CVm enim phlegmone duplici ratione à natura receſſit, & q̃ pars ipſa multo ſanguine ſit referta: & q̃ eadem ſit calidior: vtriq; vacuationis indicatio refrigerationis indicationem vincit: contra ſcilicet q̃; in eryſipelate, in illo nanque refrigerationis indicatio magis vrget, q̃ vacuationis. A.li.4.f.3.c.1. c.5.fol.452.f

Quanq̃; vtriuſq; affectus curandi commune caput eſt infeſtantis humoris vacuatio. Ideoq; poſt, q̃ refrigeratum eryſipelas eſt, ad ea, quæ digerunt, medicamenta conuertimur. In phlegmone igitur † tantiſper eſt refrigerandum, quatenus & ad incremẽtum eius ſiſtendum inhibendumq; eſt commodum. Etenim, cum immoderatus calor dolorem excitet, atque etiam aliquid ad ægram partem attrahat, vtroq; nomine augeſcere phlegmonen accidit. Ergo, quantum refrigerationis phlegmonæ, ceu calido morbo, congruit, tantum certe & incrementum eius inhibere eſt aptum. Idem parẽ gratiam præſtat, & cum repercutit id, quod affluit. Quod verò ex eo, quod in laborante membro continetur, quidpiam in proximas partes repellit, hoc phlegmones iam genitæ medela eſt. Simili modo, & quæ modice excalfaciunt, vtraq; interdum ratione proſunt, quoniam & dolorem ſedent, &, quod contentum in laborante particula eſt, digerant: quippe dolorem mitigando, augeri phlegmonas vetant: digerendo, quod earum iam conceptum eſt, ſanant. F

Curatio phlegmonis et erisipe[latis] est infestantis humoris vacuatio.

† In antiq; codi. quibuſdam addit ζεούσης i. feruente.

Quatuor eſſe in totum Vacuationum genera, quæ ex Partium natura oriuntur. CAP. 9.

QVoniam igitur momentum omne curationis laborantis phlegmone partis, in redundantis in ipſa ſanguinis vacuatione conſiſtit: vacuatio autem hoc genus affectorum excogitata eſt duplex, aut tranſlato ad alias partes, qui in ægra continebatur ſanguine, aut foris à corpore expulſo: ſatius profectò eſt vtraq; uti, obſeruantibus diligenter, ne qua ex accidenti læſio ſequatur. Ergo, cum gemina ſit dictarum vacuationum vtraq;, quadruplex in vniuerſum naſcitur vacuantium auxiliorum genus. Tranſlationis.n. ſanguinis ad alias partes alterum genus eſt, vbi ipſa pars, G quæ phlegmone laborat, ſanguinem abigit: alterum cum eæ, quæ integræ ſunt, ad ſe trahunt. Eius aũt, quæ extra corpus educit, alterum ſenſibilibus effluxibus: alterum rõne tm̃ contemplabilibus perficitur. Atq; id, quod ſenſibilibus effluxibus peragitur, aliàs per ipſam fit partem, in qua phlegmone reſidet: aliàs † per ea, quæ vnà cum hac aperiuntur.} Proinde etiam diſſectionum notitia ad eiuſmodi conſortium intelligendum eſt opus. Ergo tum hæ indicationes phlegmonarum curationem immutantes à partium natura præſtantur: tum ſupra has, quæ tum ex poſitu, tum figuratione ſumuntur: quas nimirum laborans locus, quà inſtrumentalis, non quà ſimilaris eſt, indicat.

† διὰ τῶν συναναστομουμένων αὐτῷ.

De reliquis Indicationibus Similarium & Inſtrumentalium partium communibus. CAP. 10.

SVnt etiam aliæ, quæ tum inſtrumentalium tum ſimilarium communes ſunt: ſicuti cum actionem earum inſpicimus: præterea an rara pars ſit, an denſa: an acuti ſenſus, an hebetis. † Ad quæ omnia intentum eſſe oportet, qui recte curare ſtudet.

† Addendũ ἢ ἀναίσθητον, id eſt, an ſenſu careat.

Ratio Reuellendi, Deriuandi, ac omnino Vacuandi Inflammatas partes, iecinoris exemplo. CAP. 11.

QVoniam verò (vt ſemper teſtati ſumus) non ſatis eſt ipſa tãtum vniuerſalia nouiſſe, niſi quis etiam in particularibus ſe exerceat, ita vtique & nos nunc faciamus, non tamen omnia particularia percurrentes, ſed ea tantum, quæ nobis ſatis eſſe lectori videbuntur. Proponatur itaque iecur iam phlegmonen contrahere incipere: tum, quænam mali eius commodiſſima ſit curatio, quæratur. Omnium ergo primum ab ijs, quæ retuli incipiens, an totum corpus inanitione indigeat, conſiderabis. Quòd ſi indigere inueneris, mox ægri uirtutem æſtimabis, poſſit ne ſemel iuſtam vacuationem tolerare. Primum ergo valida eſto. Ab hac æſtimabis ætatem. Nam, ſi puer ſit, quæ per diſſectam venam fit (vt ſupra eſt monſtratum) vacuationem non feret: verum, cum pubertatem attigerint, iam pueri miſſionem ſanguinis tolerant. Ergo pariter tum reuellendus, tum educendus, qui ad iecur fluit, ſanguis eſt, interna in dextro cubito inſecta vena propterea, q̃ & è regione, & ampla uia cum vena, quæ caua dicitur, ſocietatem habet: hac non apparente, media ſecanda eſt: quòd ſi nec ea ſe oſtenderit, reliqua ac tertia eſt incidenda. Modum verò vacuationis tum ex redundantiæ modo, tum ex reliquis, quæ in ſuperioribus diximus, inuenies, ætate, natura, tempore anni, regione, & conſuetudine: tum ante hæc, ipſa laborantis virtute. Hæc enim in omnibus ſunt communia. Illud verò, interna ne, an media, an humeralis vena, ſecanda ſit, an ea quę iuxta malleolum eſt, an quæ in poplite, id verò ex laborante particula indicatur. Ac definitum iam eſt in ijs, quæ de incidenda vena ſcripſimus, de vacuationibus id genus omnibus: diceturq; nunc, quantum ſit ad rem propoſitam opportunum: primumq; hoc ipſum, Non eſſe ſcilicet ſolum illud ſatis,

H

A.li.3.f.14.t.3 c.12.fol.315.g

Curatio phlegmonis hepatis

* κατ᾽ εὐθὺ. i. è directo.

A ſatis, quod vacuandum ſit, inueniſſe: veluti ſentiunt, qui amethodon ſectam colunt: quibus nulla de laborantium locorum differentia habetur ratio. Non. n. ratio ſolum, verum etiam vſus ipſe indicat aliam alij parti vacuationem congruere. Siquidem ex ijs, quibus oculi tentari phlegmone, cœperant, non nullos ſola purgatione per aluum, vno die ſanatos vidiſti. Quam rem ſiquis facere in iecinore, cum phlegmone laborare incipit, tentet, maximam excitabit phlegmonē, æque vt, ſi, cum renes aut veſica phlegmone tentari cœperint, quæ vrinas cient, medicamēta exhibeat: aut, ſi cum vterus phlegmone laborat, menſes deuocet: ſiquidem longiſſime † à tentata fluxione parte, } quod redundat, reuellere, nequaꝗ̄ ad eam trahere conuenit. Hac itaq; ratione, nec ſi ventriculum aut inteſtina phlegmone occupare iam cœperit medicamine, quod aluum deijciat, vti conueniat. Eandem cum his indicationem & vterus ſortitur, ſicuti cum vrinæ vaſis, pudenda. At" vomitu vti pudibundis laborantibus, {in diuerſa} reuellens auxilium eſt, Græci Antipaſticon vocant. Eadem ratione in omnibus, quæ circa caput accidunt, medicamentum, quod aluum deijcit, ad contrarium auertit. Si qua verò circa fauces, & palatum, aut linguam, aut deniq; in ore, phlegmone laborare incipiant, in his omnibus cauenda ſunt, quæ pituitam per os euocant, Apophlegmatiſmus vocant: quippe cum id ſimile ſit, ac ſi deijcere aluum inteſtinis ægrotantibus velis: aut vrinas mouere, cùm renibus
B aut veſicæ ſit ægre: aut vomitum laceſſere, cum partes ſtomachi ſint afflictæ. Satius igitur ſit, vbi partes, quæ in ore ſunt, phlegmonen accerſere incipiant, deriuare ad nares. Pari modo venam quoque, vbi hæ partes ſic laborāt, incidere humeralem in manu: ſi ea non cernitur, mediam: Vbi iecur, pectus, pulmo, aut cor ſic afficiuntur, internam: In angina, quam ſynanchen græce vocant, primas in manibus: ſecundas eas, quæ ſub lingua habētur: At ijs, quæ in occipite ſunt, afflictis, etiam eam, quæ in cubito eſt, nec non eam, quæ habetur in fronte: Renibus verò, & veſica, & pudendo, & vtero ſic habentibus, eas, quæ in cruribus ſunt ſitæ, ac potiſſimum, quæ circa poplitem ſunt: ſin minus, eas, quæ iuxta malleolos: Ac perpetuo quidem in omnibus eam, quæ è directo eſt: vbi iecur phlegmone inuadit, quæ in dextra ſunt manu: vbi lienem, contra. Itaq; ſtatim prima vacuationis diuerſitas pro particularum diuerſitate variatur: conſtatq; communem indicationem non magis eſſe vtilitatis, ꝗ̄ noxæ, cauſam. Siquidem, ꝙ vacuandū ſit, id communis indicatio eſt: vnde autem, aut quomodo, vacuatio ſit facienda, id æger ipſe docet locus. Ad eundem nanque modum, vbi pectus, aut ventriculus, aut partes circa collum caput'ue, phlegmone laborant, excogitatum eſt artus vincire. Quippe ipſum, quod phlegmone infeſtatur, vinciendum non eſt: ſed, ſi in manibus phlegmone eſt orta, crura: ſin in cruribus, manus.

A. li. 3. f. 21. t. 4 c. 12. fol. 395. c

† A parte, quæ fluxione tentari incipiat.

Interpretis verba.

C

Ratio Refrigerandi ac Adſtringendi inter initia Inflammatas partes. CAP. 12.

SEd nec refrigerare inter initia, aut adſtringere, citra laborantis particulæ indicationem, vtilitatis magis, ꝗ̄ noxæ, ſunt cauſæ. Nam in particulis, quæ circa artus ſunt, ſat fuerit etiam ſpongiam vel ex frigida aqua, cui paululum aceti ſit immiſtum, vel ex aqua ſola madentem, imponere: ſicut etiam ex vino aliquo auſtero: In iecinore verò, ſi phlegmone laborare cœpit, nemo compos rōnis his utatur: immo, nec ſi melino infundas, aut myrteo, aut maſtichino, aut nardino, aut lentiſcino, aut aliquo oleo, quod adſtringat, aut etiam alio quopiam, cui abſinthium ſit incoctum, ne horum quidem vllum conueniet frigidum, ſicut nec vllum cataplaſma frigidum. Sed, ſi mala præcipue cotonea vino incoquens, cataplaſma ex eo præparaueris, ſi iecur phlegmone laborare adhuc incipiat, ne id quidem admouebis frigidum: veluti nec oleum, vt dictum eſt, præparatum, vel oculis, vel oris partibus, ſicubi hæc tentari phlegmone incipiant. Auri verò, etiam ſi acetum cum roſaceo infundas, nihil offendes. At non eſt hoc oculis phlegmone laborantibus utile, veluti nec medicamen, qd' ex moris conficitur, aut aliud quippiam eorum, quæ Stomatica græce dicuntur: ſunt enim eiuſmodi omnia oculis triſtia, quanquam genere ſunt ex ijs, quæ indicentur. Glandulis verò phlegmone tentari incipientibus, ſæpe ſolum oleum calens ſat fuit.

D

Quid differat Victus ratio, Iecinore, aut Ventriculo, & Glandulis, ac Artuum partibus inflammatis. CAP. 13.

SEd & reliquus victus ordinandus ijs, quibus glandulæ, aut etiam aliquid circa artus phlegmone tentatur, vnam tantum indicationem habet, quæ tot ac talia exhiberi iubet, quot & qualia faciliime concoquentur. Nec quicꝗ̄ refert, alicam, an ptiſſanam, an mulſam, an punicum, an malum, an tale quippiam exhibeas. At, ſi iecur phlegmone infeſtatur, exquiſitiſſimo" victu eſt opus: æque profectò, & ſi ventriculus ſic laborat. Quippe munus eorum toti animali eſt commune: acceditq; omnibus animalis partibus maximum incommodum, ſiue non probe concoctum alimentum ſit, ſiue non rite in ſanguinem conuerſum. Artuum verò partes tm̄ alimenti capiunt, quanto ſunt nutriendæ. Quo fit, vt, ſiue ex malo, quod probe in ventriculo ſit concoctum, alimentum ad eas perueniat, ſiue ex alica, ſiue ex ptiſſana, non multum interſit. In iecinore verò quantum referat nutrimentorum differentia, tum ꝙ maximam in vtranque partem vim habeat, hinc diſcas, licet.

A. li. 1. f. 4. c. 25 fol. 82. c

Quæ Nutrimenta medicamentá'ue aſſumpta Iecinoris inflammationi conueniant. CAP. 14.

NAm expelli è iecinore oportet, quicquid in eo tum amaræ bilis, tū ſaniei, quæ ex phlegmone prouenit, eſt collectum. Id verò fieri nequit, niſi & vaſa, quæ ſunt in viſcere, detergeantur, & meatus, qui ad ieiunū pertinet, ſit apertus. Ergo alica, cum & huic inhæreat, & vaſa, quæ in viſcere

ſunt condita,obſtruat,præcipueq; eorum ora,& bilem in inteſtinum deſcendere, & alimentum in E totum corpus digeri prohibet. Poſcit ergo tum iecur ipſum,tum os meatus,qui bilem tranſmittit, cibos & pharmaca,quæ obſtructa recludant. Talia verò omnia ſunt,lenta quidem minime,ſed tenui conſiſtentia,& qualitate mordente. At verò ab his,vtpote mordentibus, phlegmonæ iritātur. Quare,quæ citra morſum ea detergeant,indigemus,cuiuſmodi.ſ.mulſa eſt. At nouimus dulcibus omnibus tum iecur tum lienem maxime intumeſcere. Superſunt igitur,quæ culpa vacant,vt in cibis ptiſſana:quippe quæ ſine morſu deterget,vt in pharmacis oxymeli aqua miſtum. Nam & punicum,& malum,& cætera,quæ adſtringunt,dum bilis meatus os arctant,bilem ipſam excerni prohibent:atque inde iecinoris phlegmonis ſunt incommoda,præſertim ijs,quæ in cauo viſceris conſiſtunt:quibus ad anguſtias,quas facit ipſa phlegmone,etiam ea,quæ ex adſtringentibus & lentis ſit cibis,accedit. Ac,quæ mordent,ea phlegmonas ipſas,quæ in cauo ſunt viſceris,magis iritāt: quippe ijs,quæ in gibbis eius conſiſtunt, mutata iam veniunt ea,quæ aſſumpta ſunt,ita,vt nec,quæ adſtrictoria ſunt,ſimiliter adhuc adſtringant:nec,quod mordens eſt,ſimiliter mordeat: nec, quod ꝓ lentorem in anguſtis vaſis hærebat,ſimiliter etiamnum maneat lentum. Eſt autem his occaſio mutationis duplex,& ꝙ prius ſunt concocta:& ꝙ ſanguini,qui in iecinore prius erat,ſunt admiſta. Cauo autem iecinoris phlegmone obſeſſo,protinus etiam venas,quæ in meſenterio ſunt, vnà phlegmone laborare eſt neceſſe,quando ex ea,quæ ad portam pertinet,omnes ſint ortæ: protinus etiam, quæcunque oſculis earum incidunt,vim ſuam oſtendunt. F

Aduerſus Attalum Methodicum, qui Theagenem Cynicum inflammatione Iecinoris laborantem relaxantibus cataplaſmatis enecauit. CAP. 15.

AN tibi ad communem phlegmones curationem parua ex particulis ipſis accedere differentia videtur? Mihi ſanè maxima videtur: quamuis ij,qui Theſſali ſtupiditatem æmulantur,communem indicationem ſolam ſatisfacere putent. Placet autem nunc ad memoriam reuocare tibi egregiam eorum curationem,quam Theageni philoſopho Cynico adhibuerunt: ſiquidem hanc norunt plurimi propter viri famam,vt qui publice diſputare in Traiani circo* quotidie ſit ſolitus. Erat,qui hominem curabat,vnus ex Sorani diſcipulis,nomine Attalus. Is impoſuit quotidie iecinori cataplaſma ex pane & melle, haud intelligens viſcus hoc mediocriter adſtringi debere propterea,ꝙ animalibus altricis facultatis principium ſit,& venoſum ab hoc oriatur genus. Ita igitur viſcus curauit,ſicut bubonas,meris.ſ.& ſolis relaxantibus vtens, cataplaſma ex pane & melle imponens:ac prius oleo calente perfundens:tum ſorbitione ex alica cibans. Hæc nanq; tria fermè omnibus nunc amethodis iſtis Theſſalijs ad acutorum curationem ſufficiunt. Viſum autem eſt mihi ſeorſum Attalum monere,vt adſtringens aliquid admiſceret,nec nudis vteretur relaxantibus. Ac de viſceris quidem natura nihil eram homini dicturus (id enim fuiſſet planè aſino fabulam narrare)ſed,quod me perſuaſurum homini arbitrabar,& cui omnes homines facillime aſſentire video, id tantum expoſui,nempe longam experientiam medicos docuiſſe,vt iecur miſta medicamentorum materia curarent:eam autem ſcriptam inuenturum in ijs medicorum libris,qui ſint de medēdi ratione conſcripti. Si ergo,inquam, tibi videtur,miſce aliquid de abſinthij coma diligenter tunſo,cataplaſmati:oleo verò,totius herbæ aliquid, modice id,quemadmodum alios cernis in illo inco quentes. Cataplaſmati verò Myrobalani † pieſma,& irim,& iunci florem,aut narditidos herbæ radicem,aut cyperi miſcebis: non inutile ſit,& ex vino ea aliquando præparare,ac miſcere interim etiam de fæce ipſa: quin etiam aliquid adſtringentium incoquere malorum, cuiuſmodi cotonea ſunt,& quæ vocantur ſtruthia,præterea,quæ Romæ abundant,vocata ceſtiana. Oleum verò(nam id quoque video miſcere te) non quodlibet eſto, ſed vel hiſpanum,vel hiſtricum,uel crudum,uel lentiſcinum,vel myrteum,uel melinum,uel nardinum unguentum. Porrò aliam materiam plurimam eſſe dixi eorum,quæ incoquere liceret:nam & lentiſci tenera germina,& myrti,& rubi,& vitis præſertim ſylueſtris,à qua œnanthen vocatam decerpimus. Non alienum etiam ſit & atticum hyſſopum* tum cataplaſmati,tum etiam ceratis miſcere: nam & cerata quæpiam illi ex eiuſmodi materia imponere poſt cataplaſma ſuaſi. Et apponere illi tentabam vniuerſam deinceps curationem,quò ſcilicet etiam,quæ à medicis græce Epithemata vocantur,ex miſta materia componeret. Nam melius,inquam,eſt ſublato cataplaſmate aliquid ſuper viſcus eſſe. Attalus uerò ſermonem meum interpellans, Niſi multum(inquit)tibi tribuerem,nihil horum toleraſſem: nam,in quibus ſuperiores medici paſſi naufragia ſunt prius, quàm vera medicina inuenta à noſtris eſſet,ea mihi veluti ignaro ſuades. Cæterum tres (inquit) aut quatuor dies ſine me,Theageni ex mea ſententia proſpicere,& ſanum eum penitus conſpicies. Sed quid,inquam,ſi,cum ſubito pauci & hi lenti apparuerint ſudores, moriatur, recordaberiſne, quæ promiſeris,ac de cætero ſententiam mutabis? Atq; Attalus poſt hæc abijt irridens,nec quicꝗ præterea reſpondens,ſic,vt neq; de alica quicquam me conſulere permitteret:ſed nec quòd ex ijs,quę vrinas cient,miſcere aquæ paulo poſt oporteret, ꝙ ſcilicet iecinoris gibba eſſent afflicta. Nam,ſicuti iecinoris cauum per aluum purgatur, ceu paulo ſupra diximus,ſic gibba eius per ea,quæ modice vrinas mouent,cuius generis eſt apium. Procedente autem tempore, vbi phlegmone iam concoquitur, etiam ualentioribus uti licet, aſaro, & celtica nardo,& phu quod vocant, & petroſelino, & ſmyrnio, & meo: ſicut etiam per ventrem uacuare,

G

H

Margin notes: * γυμνασίῳ. — A.li.1.f.1.d.5. c.1.fol.9.f — † quod à myro balano expreſſa reliquum eſt. — * œſypū, legūt antiqui codi.

A vacuare, ſi cauum afficitur, cnico cibis admiſto, & vrtica, & mercuriali, & epithymo, & filicula:* omnibus præterea, quæ modice aluum deijciunt. Magiſq; in remiſſionibus tum his ipſis audacius q̃ ante vtendum, tum verò quæ his ſunt valétiora, partim in ptiſſana incoctis, partim tunſis, ac in molliſſimum puluerem redactis: exhibenda verò & hæc ſunt vel ex ptiſſana, vel ex aqua. Ego nanque etiam filiculæ aliquid in ptiſſana aliquando incoxi, & nigri veratri corticem. Etiam clyſtere vacuare eos conueniet, inter initia vel ſale, vel nitro, vel aphronitro aquæ mulſæ admiſto, contentis: in remiſſione verò, potiſſimumq; ſiquid ſcirrhoſum relictum è phlegmone eſt, etiam valentiora medicamenta miſcentibus: quippe hyſſopum eo caſu aquæ incoquimus, & origanum, & colócynthida, & minus centaurium. Opportuniſſima nãque ad ſcirrhum ſunt iecur & lienis, † ſiue quis parum habita de his ratione, glutinoſo cibo vtatur, ſicut Attalus, qui Theageni quotidie alicam exhibuit: ſiue nihil offerat, } quod tum obſtructiones eximat, tum detergeat. Verum, quod contigit Theageni, vel potius Attalo, dici eſt tempus. Vt enim promiſerat poſt tres dies daturum ſe hominem à iecinoris phlegmone liberatum, tum magis, q̃ prius, calente oleo viſcus plurimum perfudit: tum cataplaſmate frequentius eſt vſus, hac diligentia fœlicius ſibi curationem ceſſuram ſperans: reſponditq; percontantibus de Theagene gloriabundus, meliora. Cæterum contigit, prout ipſe prædixeram, ſubito hominem mori.
B Et, quod omnium maxime dignum riſu fuit, ducebat Attalus ſecum ex ijs, qui de hominis ſtatu rogaſſent, quoſdam, quibus oſtenderet adeo recte eum ſe habere, vt iam eſſet lauãdus: lætuſq; cum multis ingreſſus eſt domum, in qua iacebat: cum Theagenem mortuum quidam ex amicis, qui & Cynici quidam erant, & alioqui philoſophi, lauare ex more pararent. Itaque etiam vſque ad mortuum accedere, idq; vnà cum ſpectatorum cœtu Attalo contigit: vtpote cum nemo intus lugeret. Nam Theageni nec ſeruus erat, nec puer, nec mulier, ſed cum eo ſoli amici philoſophantes verſabãtur: qui iuſta quidem mortuorum, citra tamen omnem luctum obibant. Atque hanc laudem Theſſalius aſinus inter multos ſpectatores eſt conſecutus, oſtendens explicatum à phlegmone hominem intra quatuor (vt pollicitus eſt) dies. Reliqui verò methodici, cum innumeros quotidie iugulent, adeo rationem curandi mutare adhuc nolunt, vt, quæ à medicis ſunt ſcripta, qui artis operibus vere inſudarunt, ne vel ſemel experiri velint: adeo indelebile vitium vehemens ignorantia eſt, præſertim ſi cum ſuperbia ſit coniuncta. Eiuſmodi igitur in omnibus ſunt Theſſali ſectatores.

*Polypodio.

Non nulla quidem exẽplaria græca habent, vt Linacer uertit: impreſſa aũt hoc modo.

† Si quis ipſa neglexerit, uel glutinoſo cibo vſus fuerit, ſicut Attalus, qui Theageni quotidie alicã exhibebat, ac nihil offerebat

Qua ratione Viſcera quædam facile Scirrhoſis affectibus corripiantur: ac de ea, quæ à Particulis præbetur, Indicatione. *CAP. 16.*

C NObis autem vitandi eiuſmodi errores ſunt: ac, ſi nihil aliud ſuppetat, ſaltem ipſi experientiæ credendum. Id quod ipſe perpetuo ſuadere non deſino ijs, qui circa rationem parum ſunt exercitati. Nam melius profectò ijs eſt, quando & rudes ſunt, & ſimul in rationabili methodo, quã nos nunc prodimus, minime exercitati, vt nihil penitus ex ratio^a^cinando accipiant. Quippe iecinoris ſubſtantia ſcirrhis maxime opportuna eſt, vtpote quæ naturaliter lutoſum quippiam continet, veluti medicus quidam noſtri temporis per iocum dixit. Lienis verò rarior ſubſtantia, q̃ iecinoris eſt, cæterum crebrius ſcirrhoſis vitijs affligitur, propter nutrimenti, quo vtitur, ſpeciem. Monſtratum nanq; eſt, ꝙ craſſo nutritur ſanguine, qui veluti limus purioris eſt, faciliimeq; nigra bilis efficitur: ideoq; etiam ipſum, melancholicum { ſiue atrum } appellamus excrementum. Atq; hæc duo viſcera ſcirrhoſis tumoribus tentari, vel experientia ipſa clare indicat. Renes verò, ꝙ conditi ſunt, tactum effugiunt: cæterum hos quoq; facile ſcirrhis deprehendi ratio docet, atque idcirco nephritidas † alias facile ſolubiles, alias ægre ſolubiles eſſe: } cum renes, ambo habeant, quæ in viſcerum vtroque prædicta ſunt ineſſe, tum ſubſtantiæ qualitatem, tum excrementorum, quæ per eos dilabuntur, vitium. Quo fit, vt, qui craſſi ſucci cibis veſcant, calculi vitio corripiantur. Ergo, quãto trium horũ viſcerum ſcirrhoſi affectus difficilius curantur, tanto magis eſſe ſolicitos oportet, ne
D quis in hos incidat. Maxime autem (vt dictum eſt) incidunt, qui ipſis phlegmone vexatis, ijs cibis vtuntur, qui craſſos lentoſq; ſuccos efficiant. Quin etiam eiuſmodi affectuum medicamina inter omnes conuenit ea eſſe, quæ diſſecent, & diſſoluant, & frangant: quæ utique ex eorum ſunt genere, quæ obſtructiones eruunt & detergent, cæterum viribus valentiora. Horum non ſolum materiam, ſed etiam facultatem in opere de ſimplicibus medicamentis expoſuimus. Itaq; etiam breuior nunc ero, contentus generali facultate, & ſola methodo, cum paucis exemplis. Nam, cum & facultatum materiam iam habeas præparatam: &, quæ curationem vnà coindicent, ſint prædicta: nihil nunc aliud ſupereſt, niſi vt proprias cuiuſq; morbi indicationes commemorem. Coindicantia igitur uoco uirtutem, naturam, ætatem, anni tempus, regionem, & conſuetudinem, & ſiqua ſunt id genus alia. Proinde de ea, quæ à particulis ſumitur, indicatione deinceps dicam, initio ab ea, quæ à iecinore ſumitur, ſumpto. Quippe, ubi id phlegmone laborat, quæ extrinſecus applicantur, ea miſtæ eſſe facultatis debere poſtulat, idq; nõ in generatione phlegmones modo, (eſt enim id omnium phlegmonarum commune: quando etiam, ſiquis repellentibus tantum illo tempore utatur, nõ peccet) ſed etiam cum nec affluat amplius quicquam, nec repelli, quod in laborante particula continetur, poſſit. Accidit enim hoc quoque multis de cauſis. Sanè in principio tum parum eſt, quod affluit: tum magna ex parte tenuius: tum partis ipſius, quæ recipit, virtus non nunquam valentior,

A.li.3.f.14 t 3 c.11.f.315.c

[a] ἀναλογισμῶν.

Iecinoris et lienis substantia scirrhis est opportuna.

† Græci codices legũt, τὰς μὲν ἀλύτους τοπάμπαν εἶναι, τὰς δὲ πάνυ δυσλύτους. i. alias oĩno inſolubiles, alias ægre admodum ſolubiles.

calculi vitio qui corripiantur.

Coindicantia quę sit

vtpote non dum laſſata: tum quod in afflicta continetur parte, non dum violenter impactum. At, E
cum phlegmone in vigore ſuo iam conſiſtit, tum multus in ea ſanguis continetur, iſq; craſſior ſubinde, ac vehementer impactus: tum virtus partis iam eſt debilior: quam alioqui valentem requirimus, quò ſcilicet à ſe ſuperuacua amoliatur: quandoquidem haud ſatis potens eſt adſtringentium præſidiorum vis, quæ ſola totum efficiat. Quippe poteſt hæc cogendis ac conſtringendis, & veluti denſandis, & exprimendis corporibus, quæ tenuiora conſiſtentia ſunt, ad circumpoſitas partes expellere: cæterum niſi etiam laborãtis particulæ virtus aliquid auxilietur, nihil adeo magnũ efficiat. Tunc igit, quæ à phlegmone ſumat, vna duntaxat agendorum eſt indicatio: hanc Græce Diaphoreſin vocant (latine digeſtionẽ euaporationem'ue dixeris:) hæc humorẽ, qui in phlegmone obſeſſa parte continet, per meatus inſenſibiles educit. Quæ verò ab ipſa ſumitur parte, ea in diuerſam nos partem trahit, ſcilicet robur eius ſeruari iubens. Coeũtibus igit vnà contrarijs indicationibus, compoſitũ quoq; eſſe medicamentum oportet. At, femur ſi phlegmone laboret, aut tibia, aut cubitus, aut brachium, aut, qui in his ſunt, adenes, cauſa non eſt, cur horum robori conſulas. Hæc tibi communis indicatio ſit in omnibus ijs partibus, quarum munus eiuſmodi eſt, vt toti corpori ſit ex vſu.

Vnde Similia diſsimilia ue Medicamenta, Maioris quoque ac minoris ratio, & Locus vacuationi aptus, indicentur. CAP. 17. F

ERgo nec lienem tantum relaxantibus curare oportet, cum hic quoque ex iecinore, quicquid limoſum & melancholicum eſt, expurget, propterea ſcilicet, q ex eo humore nutritur. Idcirco quoties obſtructio quædam in eum incidit, aut phlegmone, potiſſimum cum ſcirrhoſa ſit, tum ea, quæ obſtructiones eximant, tum quæ diſſecent, vehementiora exigit. Nam, quale medicamentum iecinori eſt abſinthium, tale eſt lieni capparis cortex: quale rurſus iecinori, quod vocant eupatoriũ, tale eſt lieni ſcolopendrium. Siquidem ſimilia genere medicamenta, ambo viſcera poſtulant: cæterum tanto valenti ora lien, quanto craſſiore vtitur alimento. Scirrho igitur laborantibus ipſis conuenientia nutrimenta ſunt genere quidem eadem, ſed maioris minoriſq; rõne differẽtia. Itaq; & ſi capparis ex oxymelite edatur, vtilis ſanè eſt vtriq; viſceri, cæterum nec ipſa pari modo nec ſimiliter miſtum habẽs oxymeli: nam & ipſa copioſior, & ex minus diluto oxymelite lieni erit vtilior. Atq; hæc differentia eſt, quæ ex maioris minoriſq; ratione accepta eſt. At ſimilium genere, vel ſpecie, aut quomodocunque dixiſſe libet, præſidiorum, ex actione & compoſitione* indicatio ſumpta eſt. A ſocietate verò cum vicinis partibus, quod idem cum ſitu eſt, illa capiũtur, q gibba iecinoris per renes expurgari oporteat: caua verò per inferiorem ventrem. In liene verò alteram duntaxat eſſe ſuperflui vacuationem: cum, quæ per renes agatur, nulla huic uiſceri uacuando uia pateat. Proinde, vbi phlegmone premitur, deiectorijs id medicamentis tum detergemus, tum laceſſimus, quò G
dimittat relaxetq; ſuperuacua. Sanè duplex ratio eſt eiuſmodi medicamentorum vſus. Cum partes ſuperius poſitæ laborant, per ea, quæ eduntur ac bibuntur: cum inferiores, per id, quod ſit per clyſterem infuſum. Quandoquidem, quæ eduntur ac bibuntur, eorum uis ante, q ad inferiores partes perueniat, reſoluitur: quæ infuſa ſunt, ea omnino ad ieiunum vſque aſcendere non poſſunt: immo, etiam ſi admodum nitaris, fortaſſe tenue tantum inteſtinum contingant. Ergo illud quoque ex partium poſitura didicimus, nempe inferioribus inteſtinorum aliquid eſſe per clyſterem infundendum: ſuperioribus verò, atque etiam ipſi ventriculo, lieni, & ſtomacho, ſuperne aliquid exhibendum. Voco hoc loco ſtomachum, gulam, quam proprie Græci ſtomachum appellant: non nũquam enim ita etiam vocant os ventriculi: veluti cum ſtomachice † anima linqui aliquos dicunt. Verum gulæ, quæ proprie vocatur ſtomachus, cataplaſmata ſuper ſpinam dorſi imponimus: † nõ autem ad pectus idem facimus, cum os ventriculi phlegmone vrgetur, ſiquidem ſpinę gula ſuperiacet, per collum & pectus deorſum vſq; ad uentriculum porrecta.

A.li.3.f.10 t.2 c.6. fol.338.f

* διαπλάσεως. i. cõformatione.

† συγκόπτεσθαι. i. syncope corripi.

† *Non autẽ in parte anteriore, quemadmodũ cũ os &c.*

Quo pacto differentia Remedia indicet laborans Locus. CAP. 18. H

NEque igitur hæc nouere, qui Theſſalum imitantur, ideoq; oẽs vna ratione curant: neq; utiq; illud, q omne membrum phlegmone laborans, niſi cutim ſibi circundatam habeat ſpiſſam, tenuis ſaniei foras aliquid dimittit, ac laxat. Eo fit, vt ex ijs, quæ in ore, & naſo, & faucibus, & ſtomacho, & inteſtinis, & uentriculo, & uiſceribus omnibus ſunt, aliquid foras effluat. Ad eundem modum etiam ex interna facie pectoris, cum phlegmone premitur, excernitur aliqua ſanies. Quemadmodum igitur lienis ipſe, & iecinoris caua per inteſtina: gibba verò iecinoris, & renes, per urinas purgantur: ita pectus, ubi interna eius phlegmone tentantur, per membranam, qua tegitur (Hypezωcota uocant) aliquid in medium ſui pulmonumq; ſpatium trãſmittit: id autem expurgari per eandem, qua pulmo, uiam debebit. Dabimus igitur ijs, qui ſic laborant, medicamenta, quibus tenuatoria ſit uis, quibus & viæ aperiantur, &, quæ deferenda per eas ſunt, diſſecentur {ac diſſipentur:} præſertim cum uel craſſæ conſiſtentiæ ſunt, vel glutinoſæ, qualia in ijs ſunt, quos empyos uocant. Deligenda tamen ex ijs ſunt, (quandiu adhuc phlegmone inualeſcit,) quæ mediocria ſunt: cum verò planè iam decreuit, aut penitus ceſſauit, & educi excrementa poſtulant, quæ valentiora ſunt. Ergo mediocre in hoc genere eſt tum ptiſſanæ cremor, tum mulſa: valentius autem & vrticæ ſemen, & mulſa, in quam coniectum fuit paululum aliquid acrium herbarum, quales ſunt origanum, & hyſſopum, & calaminthe, & pulegium, & illyrice ireos radix. Quòd ſi vel plus

horum

A horum admiſceas, vel irin in molliſſimum puluerem tunſam cribratamq; in mulſam immittas, maxime incidens medicamen habebis. Ad eundem modum & quod ex marrubio conficitur, oxymeli, alia q; eiuſmodi valenter craſſiora excrementa, quæ in pectore & pulmone continentur, incidere poſſunt. Omnium eorum copiam inuenies in operibus ijs, quæ de medicamentis edidimus.

Differre Curationẽ Inflammationum, quæ in ſummo & in profundo ſunt corpore: ac de Reuulſione pro ratione partium laborantium. CAP. 19.

NOn ſolum autem iam dictam remediorum differentiam ex laborante loco didicimus, ſed etiã illud, quod, quæ in ſummo corporis phlegmone laborant, ea proprijs phlegmones remedijs curentur: quæ in alto ſunt corpore, ſi cum his aliquid acrium medicamentorum ſit immiſtum, reſoluuntur enim eorum vires, dum alte deſcendunt. Hac ratione & cucurbitula (ſtrenuum planẽ auxilium) eſt inuenta, tum vt foras euocentur, quæ ſunt in alto: tum vt eximantur atque eruantur, quæ iam in ſcirrhum abeunt. Verum vtendum cucurbita in ipſa parte, quæ phlegmone vrgetur, inter initia non eſt, immo poſtea, quàm totum corpus vacuaueris, ac neceſſarium ſit, eorum, quæ in inflammata parte continentur, aliquid educas atque eruas, aut etiam foras verſus attrahas. Gene-
B randis autem adhuc vitijs, minime ipſis membris, quæ laborare incipiunt, ſed ijs, quæ continuata his ſunt, cucurbita imponi debebit, auellendi in contrarium cauſa. Sic nanq; ad mammillas cucurbitam imponimus, cum ſanguis ex vtero profluit, defixo maxime in ipſis communibus pectoris & vteri vaſis, eius ore. Sic, ſi ex naribus ſanguis profunditur, præcordijs maximas cucurbitas affigimus. Sic & omne aliud ſanguinis profluuium ad contrarium per cões venas auertimus. Quemadmodum rurſum & ſanguinem (ſi ita eſt opus) attrahimus: ſiquidem cum mẽſes euocare in animo eſt, in pube & inguine cucurbitam figimus. Præterea cucurbita in occipite defixa efficax eſt remedium ad oculorum fluxiones. Vacuari tamen prius totum corpus expedit: nam, ſi † refertum ſanguine} corpus ſit, in quacunque parte capitis cucurbitam defixeris, totum ipſum implebis. Tphletoricum.

Ea Medicamenta ad curationem Vſurpanda, quæ noxiam qualitatem cum ea, quæ conuenit, admixtam non habent. CAP. 20.

ERgo hæc omnis phlegmones communis indicatio haudquaquam ſimiliter in qualibet parte adminiſtratur. Accedit ad omnia, quæ prædicta ſunt, pro non leui portione, ipſius exhibendi medicamenti natura. Neque enim abſolute, ſi adſtringere incipientem phlegmonen eſt opus, quidlibet adſtringens in ijs, quæ deuoranda ſunt, adhibebimus, ſed ea, quibus nulla corruptrix ad-
C miſta vis eſt. Nam calchantus inter præcipua adſtringit, ſicut etiam miſy, & ſori, & chalcitis, & diphryges, & æs vſtum, & ſquama eius & flos: verum hæc medicamenta deuorata, noxia ſunt: quocirca ſtomaticis ea miſcere tutum non eſt, defluit nanque interdum ex his aliquid ad ventriculum. Sed nec aloen probe miſcueris ijs medicamentis, quæ phlegmones alicuius cauſa, quæ intus conſtiterit, deuoranda ſunt: quando huic quoque admiſta purgandi vis quædam eſt. Cæterum, vbi phlegmone prorſus inclinauerit, ſiquis paululum aloes admiſceat cauſa deijciendi vẽtris, qui prorſus non deiecerit, nihil lædet. Verum ſatius eſt mercuriali, aut vrtica, aut cnico, aut talium aliquo, aluum ſic laborantium ſubducere. In ſumma verò, ſiquis eam, quæ à partibus ipſis præſtatur, indicationem adimat, nihil obſtat, quo minus medicinam non ſex menſibus, ſed ſex diebus totam perdiſcas. At verò, nec ſi, quæ à partibus ſumitur, indicationem adijcias, iam totum, quod exigitur ad curationem, habeas, niſi etiam methodos de medicamentis didiceris. Itaque eas aggrediatur, oportet, quiſquis conſummate ſanaturus eſt morbos. Nunc enim, ſi alicuius medicamenti meminimus, id (vt ſæpe teſtati ſumus) exempli cauſa fecimus.

Quid differat Phreniticorum & Lethargicorum curatio: ac de Loco Principis animæ facultatis, aduerſus Theſſali ſectatores. CAP. 21.

D SEd adijciamus adhuc ea, quæ de indicatione, quæ à partibus ſumitur, non dum attigimus, Theſſaliorum iſtorum ſectam euidentiſſime præcipitantes: qui, cum nec diſſectionis rationem attigerint, nec partium actiones vſus'ue norint, tamen, cum floccos carpentem quenquam cernunt, & feſtucas legentem, audent oxyrhodino caput madefacere, noſtro exemplo. Nam cur, quæſo, non thoracem potius? ſiquidem indicatorie remedia inueniunt. Sane fieri poteſt, vt etiam corde affecto phreniticus quis efficiatur. Empiricus nanque ab experientia ſe ait eiuſmodi medicamentorum nactum inuentionem. Qui autem & hanc vituperat, & inquiſitionem de actionibus refugit, huic vnde, quæſo, ſuccurrit, vt pro thorace caput in phreniticis madefacere eligat? Cæterum, hoc ipſum oxyrhodinum, quod capiti phreniticorum applicamus, ceu quidam ex amicis dicere ſolebat, non ſolum amethodos iſtos Theſſali ſectatores, ſed etiam reliquos manifeſte redarguit vniuerſos, quicunque principem animi partem in corde ſtatuunt. Nam, cum aliquando vidiſſem quendam ex Athenæi diſcipulis caput aceto & oleo miſtis perfundentem, prohibui: iuſſiq; pectori admouere id remedium: quippe læſam in delirio eſſe partem principem, eam autem eſſe authore Athenæo in corde: itaque non recte relicto pectore caput eum, integrum præſertim membrum, vexare, ei'que negocium faceſſere, nunc "oxyrhodinum infundendo, nunc radendo, tũ ſpondylium, aut ſerpillum, aut id genus aliquid admouendo, immo verò, ſi malum traheret, etiam caſtoreum, A.li.3.f.1.t.3. c.3.fol.197.g

ſtoreum, aut certe etiam cucurbitam: quippe id eſſe perſimile, ac ſi, cui in femore phlegmone ſit, E
calcaneo remedium applicet. Quin etiam in lethargicis nemo eſt, qui capiti non applicet auxi- A.ibidem.b
lia: nam & id vitium contrarium quodammodo ſecundum ſpeciem phrenitidi eſt. Gignitur aũt
cerebro patiente: in quo ſcilicet princeps animi pars reſidet. Ergo, cum humor, qui in cerebro re-
dundat, frigidus eſt, inſenſibilitas immobilitasq; hominem opprimunt: cum verò calidus eſt, per-
petuus potius motus, vnà cum rationis noxa. Accidit enim, veluti monſtratum in libris de his eſt,
ex frigore ſegnitia: ex calore immodicus motus: ex humoris verò vitio dementia. Itaque inciden-
da in talibus affectibus vena eſt ſtatim ab initio, ſi modo tam valens virtus ſit, vt ſine noxa miſſio-
nem ſanguinis toleret: ac nihil prohibeat eorum, quæ de ſecanda vena retulimus, ſicuti vel crudi
humoris copia, vel puerilis ætas, vel anni tempus, vel regio, in qua ſit extremus calor aut frigus.
Atque hoc quidem commune vtrique vitio, & ei, quod cũ ſopore, & ei, quod cum vigilijs incidit.
Commune præterea vtriuſque eſt, vt oxyrhodinum in principio admoueas: nam repellendus à ca-
pite humor eſt, quiſquis is fuerit. Quæ ſequuntur, contraria ſunt: nam, quæ cum vigilijs coniun-
cta ſunt, ea lenire expedit: quæ cum immobilitate, excitare. Iure ergo, cum in ſummo incremẽto
ſunt, ijs vitijs, quæ peruigilio & delirio infeſtant, perfuſiones ex papauerum capitibus applicabi-
mus: odorem quoque naribus obijciemus: ac narium alas intus, vel frontem, ex ſimilibus medica- F
mentis illinemus. Quippe ſopire ac ſtupefacere principem facultatem oportet, cerebrum ſcilicet,
quod ſupra modum incaluit, refrigerando: In contrarijs autem vitijs excitare: ac noxij humoris,
qui citra putredinem, & citra febrem altos ſopores inuehit, craſſitudinem incidere, atque excalface
re. Tales nimirum altos ſopores, Apoplexias, & Carus, & Catochas græce vocant. Quòd ſi ali-
quando humor putreſcat, vtique cum febri incidunt ea genera; vocaturq; morbus græce Lethar-
gus. Incoquentes igitur in aceto thymum, & pulegium, & origanum, aliaq; id genus, naribus ſic
affectorum admouebimus: quò vapor ad cerebrum ſublatus, craſſitudinem humoris diſſecet.
Mox etiam palatum valentibus & acribus medicamentis vngemus. Ab his verò etiam ſternuta-
torijs vtemur. Tum capiti ſimiles præſidiorum facultates imponemus, adaucta ſemper eorum tẽ
ad ipſum vſq; ſinapi vehementia, ſi vitium diu trahat. Quin etiam cucurbitis ad vtrunque vitium,
ſi* diutinum ſit, utemur: itemq; caſtoreo, quippe quod ipſum probe concoquit, ſi debito tempore ſit
adhibitum. Quare hic ad communem rurſus curationem redeunt lethargus & phrenitis †. Er-
go in eiuſmodi affectibus manifeſte redarguuntur, & qui Theſſalum ſequuntur, omnes, & quiſ-
quis medicus principem animi facultatem ſtatuit in corde. Non ſolum enim iam dictorum præſi-
diorum deſtituentur copia, ſed etiam, cui ea parti accommodabunt, non intelligent. Neque enim, G
tanquam in ophthalmia, vel pleuritide, vel angina, tum ab ipſo ægro affectus locus ſentitur: tum
nobis partim tactu, partim viſu innoteſcit: ſic in lethargo, & phrenitide, & epilepſia, & delirio, &
conuulſionibus, & tetanis, præterea eo, quod proprie vocatur catoche, ſe habet. In quibus omni-
bus præſidiorum formula ex affectus inuenitur natura: locus verò, cui maxime ſint applicanda,
ex prænoſcendis tum actionibus, tum vſibus partium*.

*In impreſ. αὐτὸ, i. ipſum, in antiquis αὐτὰ, i. ipſa, referendo ad ambo vitia.

† eſt preterea ĩ græco, ἐπὶ τῆς παρακμῆς, i. in declinatione.

* παρατηρήσιας ſeu παρατηρησίας, vide ſuperius lib. 9. cap. x.

Qua Ratione extrinſecus medicamenta Capiti, aut Oculis apponenda ſint: ac de Communibus præceptis illarum partium curandarum, ac de Arteriarum ſectione. CAP. 22.

ILlud autem, quamuis in ſermone aliquando omittatur, ſæpenumero prius dictum eſt, meminiſ-
ſe oportere nos eorum, quæ ſimul indicent. Ceterum in præſenti eam, quæ à partibus ſumpta eſt,
indicationem propoſitum eſt perſequi: veluti ſtatim in ijs, quæ ad caput pertinent, etſi non aliud,
ſaltem illud noſſe cuiuis eſt promptum, obiectam nobis ante cerebrum eſſe craſſam membranam,
quæ corijs iſtis externis ſit aſſimilis: poſt hanc ẽt cranium. Itaque reſolui in denſis obicibus & duris,
præſidiorum, quæ imponuntur, vim eſt neceſſe: ac, niſi ſuturas in capitis oſſe natura ipſa fuiſſet mo-
lita, nihil adeo æſtimandum efficeret pharmacum vllum extrinſecus impoſitum. Sed, quoniam
etiam ſuturæ, & in his præcipue coronaria non ſolum impoſiti medicamenti qualitates, ſed etiam
ſubſtantiam, ſi tenuis eſt, facile intro tranſmittit, merito multa circa cerebrum vitia ab extrinſecus H
applicatorum remediorum facultate iuuantur. Ipſe enim in me ipſo expertus memini, cum infun-
deretur roſaceum frigidum, citiſſime clariſſimeq; ſenſiſſe me in ſyncipitis loco eius intrò penetra-
tionem. Quin etiam plurima diuerſitas ſuturæ huius in hominibus, ſi inter ſe conferantur, etiam
ante diſſectionem manifeſte apparet. Vidimus enim in ijs, quibus raſum caput fuerat, inter man-
dendum, commiſſionis oſſium in coronali ſutura manifeſtum motum ſic, vt facile appareret ho-
minibus illis laxam eſſe eiuſmodi oſſium capitis compoſitionem. Merito igitur ad hanc maxime
partem applicant omnes medici capiti infuſiones, videlicet accepta quaſi per manus à primis in-
uentoribus ratione, ad id opus venientes: ſed & ipſi, quicunque non negligenter ijs, quæ fieri aſſo-
lent, attendunt, cernentes, & quemadmodum ſutura ea liquido moueri appareat, & quemadmo-
dum celerrime homines hac parte, ſiue ab externo admoto quopiam refrigeretur, ſiue excalfiat,
id ſentiant: nam preter reliqua etiam tenuiſſimum eſt hoc loco cranium, & rariſſimum. Ergo, quo-
ties medicamenti cuiuſquã vim vehementer deſcendere voles, hoc maxime loco impones. Com-
modius etiam fuerit, ſi & cum infrictione id facias, aut tonſis capillis, aut etiam planè abraſis: quòd
ſi humidũ ſit, quod applicandũ eſt, ſi id ex alto effundas, ac veluti, fontis ritu, illidas, quippe penitus
intro

A intrò ab ictu magis compellitur. Sicut autem hic vehementior humoris caſus conducit, ita in oculis eſt contrarius: in capite nanque os eſt, quod feritur: in oculis membranoſa quædam imbecilla q; corpora. Et in capite quidem aliud eſt, quod ictum excipit: aliud quod curatur, quod'que, vt ictũ non ſentit, ita facultate, quæ ex incuſſu ad ipſum peruenit, fruitur: at in oculo non eſt, quod feritur, diuerſum ab eo, quod curatur: ſed idem ipſum, quod eſt curandum, valenter icitur. Ad hæc os capitis ſenſu caret: oculus acerrimi eſt ſenſus. Ergo infundere huic medicamenta oportet, primum ſuperiorem gen*am blandiſſime attollentes, mox minime, quemadmodum in capite, incutientes. Inueniendi præterea humores mitiſſimæ minime'que mordentis naturæ, qui cum medicamentis ſint infundendi. At mihi quidem magna cum conſideratione videntur veteres ad oui deueniſſe humorem, electo ſcilicet ex eo, quod & mordens minime eſſet, & glutinoſum. Nam ex eo, quòd minime mordet, modo dictam indica*tionem ijs compleuit: ex lentore autem, ad indolentiam non nihil confertur, quippe lenire eiuſmodi humores poſſunt aſperitates omnes, quaſcunque acris fluxio excitat. Accedit, quòd craſſus mediocriter ac lentus humor conſtantius, quàm tenuis & aquoſus, in loco permanet. Sanè quòd lentum id, quod abſque morſu ſit, cum modice incaleat, dolorem maxime leniat, id profectò ex mordentibus in aluo deiectionibus didiciſti: in quibus inie-

*βλέφαρον, palpebram.

*AP. δῆξιν, i. mordicationē.

B ctum ſeuum ilico dolo*rem mitigat. Quòd autem permanere quoque in laborante particula eiuſmodi humidum expediat, manifeſtum eſt. Siquidem in ijs, quæ in ventre accidunt, per clyſterem aſſidue infundere moleſtum eſt: in ijs, quæ in oculis, genam attollere. At verò exquiſitus membri ſenſus læue eſſe, quod inijciendum, nihil'que debere in ſe aſperum" ſabuloſum've habere, omnino indicat. Hinc igitur excogitatum commode eſt, tum humido oui vtendum: tum, quæ terrea corpora ophthalmicis, id eſt ocularijs, medicamentis miſcenda ſunt, ea eſſe cum ſumma diligentia ad vnguem leuiganda. Quoties tamen dolores his accidunt vehementes, repetitis ijs, quæ de omnium dolorum generatione accepiſti, diſquires, quo'nam ex his affectu dolere oculos in phlegmone, de qua nunc ſermo proponitur, contingat. Nam aut ex vehementi acris confluentis humoris morſu: aut quòd eorum tunicæ plenitudine diſtenduntur: aut propter craſſorum humorum flatuoſi've ſpiritus extenſionem, vehementes in his excitantur dolores. At morſum quidem tum purgantibus medicamentis, ſcilicet & deorſum reuellendo & vacuando curare conuenit: tum ipſi particulæ oui humore infuſo, quò per eum acris fluxio ſine offenſa eluatur. Vbi autem prius concocta iam phlegmone ipſa fuerit, & ſimul corpus vacuum, tum vtique lauationes in balneo his ſunt aptiſſimæ: nam & dolorem ſtatim ſedant, & fluxionem, quæ ad oculos fertur, ſiſtunt, maxi-

A.l.3.f.3.t.1. ic..f.223.a

C ma quidem eius parte inter lauandum *per totum corpus excreta, reliquo verò diluto. At verò diſtenſionem, quæ ex repletione prouenit partis, miſſione ſanguinis, & alui deiectione, & infernarum partium frictione, curare conueniet: quòd ſi neceſſitas aliquando vrgeat, ligandis artubus: mox fomentis ipſi laboranti particulæ ex aqua dulci modice calida adhibitis. Atque {humorum vel flatuoſi ſpiritus} extenſiones curabimus vacuato prius in his quoque toto corpore: ſed & humorum momento deorſum auerſo. Mox localibus remedijs (Græci Topica vocant) vtendum, non tamen medicamentis ijs, quæ repercutiant ac reprimant, immo ijs, quæ euoce*nt. Fouendi igitur ſunt, ſicut modo diximus: ac fœni græci decoctum ijs infundendum, ſed lauato prius curioſe fœno græco, nequid illi vel pulueris vel ſabuli adhærens clam lateat. Eſt nanque medicamen hoc maxime omnium, quæ oculis applicantur, ſine offenſa digerens. Meminiſſe verò in omnibus, quę membratim docentur, communium præceptorum oportet. Quorum vnum id eſt, digerentia medicamenta, vbi redundantia in toto corpore ſubeſt, ſi particulis quibuſdam applicentur, implere potius, quàm vacuare. Ergo tum reliquos morbos, tum verò phlegmonas (de quibus agimus) ſicubi curas, nullo euapo*rante auxilio prius fidenter vteris, quàm totum corpus purgaue*ris. Illud quoque attendas in" omni vitio, nedum phlegmone, oportet, aliquando totum corpus mediocri

*contēperato.

*διαφορεῖ

*διαφορητικῷ.

*vacuaueris.

A.li.3.f3.t.1. c.9.f.222.g

D habitu eſſe in humorum tum qualitate, tum modo: vnam autem aliquam, aut duas earum, quæ ſuprapoſitæ ſunt, partium, redundantiam ſuam ad ægram tranſmittere: veluti non raro, ſed planè ſæpenumero accidere in oculis videre licet, capite his fluxionem mittente. Manifeſtum igitur arbitror in ijs quoque eſſe, ipſum prius caput ſanandum eſſe, explorato eius affectu, quem ſuperfluorum generatio comitatur. Et diutinas quidem oculorum fluxiones curamus oculis ipſis dimiſſis, atque ad capitis procurationem conuerſi. Cuius vitium, ſi ex genere intemperantiarum ſit, curationem ex ſibi contrarijs, ſicut prius monſtratum eſt, adhibendam indicat. Plurimum igitur vel frigida intemperies caput vitiat, vel humida: nec dubium eſt, quin etiam ambæ congrediantur. Rariores ſunt, quæ propter calorem acrem oculis fluxionem immittunt: in quibus haud expedit ijs, quæ ex thapſia & ſinapi fiunt, medicamentis vti, immo contrarijs omnino, oleo crudo, & hiſpano, & roſaceo, tum frequenti ex aqua dulci in balneo lauatione. Atque aliquando cerebrum ipſum fluxionem tranſmittit: debet'que huius intemperies totius capitis epithematis corrigi. Aliquando vaſorum ipſorum vitium eſt, cum venæ vel arteriæ imbecilliores ſunt ſic, vt aliorum vaſorum ſuperuacua recipiant. Quo caſu aliqua earũ parte exciſa, aut etiã totis bene alte præciſis, du*ra cicatrice, quod intereſt, intercipimus: qua diſiunctæ inciſæ vaſis partes, continuæ præterea non ſint, nec ex altera in alteram confluere aliquid poſſit. Cæterum, cum eorum vaſorum, quæ in profundo

*Aliqui cod. habēt σμικρά, i. exigua. plures tamē σκληρά, i. dura.

profundo ſunt recondita, ac è ſuperiore ad oculos vnà cum neruis perueniunt, vitium eſt, nihil horum agi licet: proinde ægre curabiles omnes eiuſmodi fluxiones ſunt. Quæ verò extrinſecus poſita vaſa ſunt, ea vel ſine chirurgia roborare licet, illitis medicamentis, quæ robur inſerant, Græci Tονικὰ vocant. Eſt & quando calidus ſanguis, ac vaporum plenus, ad caput aſcendit, ac maxime in arterijs redundat. Cui vitio excogitatum ſaluberrimum remedium medicis eſt, vt ipſa incidatur ″ arteria. Oportet autem deraſo capite curioſe tangere, tum quæ retro, tum quæ ſecundum vtranque aurem ſunt, arterias: præterea quæ in fronte, & quæ in temporibus ſunt. Quarum, quæ calidiores alijs apparebunt, ac maiorem exhibentes pulſum, hæ ſunt incidendæ: quæcunque verò & paruæ & prope cutem reſident, harum vel ſi partem aliquam excideris, veluti facere in crurum varicibus ſolemus, aptius erit. Noſtro'que tempore quidam ex ocularijs medicis non minimus, ex arterijs, quæ in temporum ſummis muſculis reſident, non exiguam excidit partem. Ac ferè quidem, cum exciſa eſt arteria, reliquę eius partes ad ſibi continuas retrahuntur: euenit'que id magis in ijs arterijs, quæ tum minores ſunt, tum minorem exhibent pulſum. Quòd ſi inter nudandum appareat tibi vas magnum, aut magnum exhibere pulſum, tutius fuerit vinculo id prius excipere: mox, quod in medio eſt, præcidere. Sunto autem eiuſmodi vincula ex materia aliqua ægre putreſcibili. talis autem Romæ eſt ea, quæ Gaietanorum dicitur, ipſa ex Gallijs aduecta: † vendita verò maxime in ſacra via, quæ à templo deſcendit ad fora. Ac horum quidem Romæ facilis eſt copia: viliſſime enim venduntur. At, ſi in alia vrbe artem exerceas, comparetur filum aliquod ex ijs, quę ſerica nuncupantur. Habent enim ea diuites mulieres in multis ſub ditione Romanorum locis, potiſſimum in magnis vrbibus, in quibus multæ ſunt mulieres id genus. Sin huius facultas non eſt, ex ijs, quæ inueniũtur in regione, quam incolis, deligito materiam, quæ minus ſit putreſcibilis, cuiuſmodi eſt gracilium chordarum: nam, quæ facile putreſcunt, eæ cito à vaſis decidunt. Nos verò poſt, quàm vndique ſunt carne impleta, decidere vincula volumus. Quæ nanque caro in abciſis vaſorum partibus coaleſcit, ea pro operculo eſt, ac oſculum eorum cludit. Poſtea verò, quàm id factum cernitur, decidere iam vincula ſecure poſſunt. At verò, cum venarum partem aliquam excideris, non eſt opus, eas tam imputreſcibili materia deliges, ſed ſuffecerit alia quæpiam. Siquidem in arterijs perpetuus motus inſecti vaſis ora reſoluit: in venis autem, poſtea, quã ſemel ſunt vtcunq; clauſæ, ſiue per deligaturam conſtrictæ, ſiue per medicamentum adſtrictę, permittunt circumpoſitam carnem circa coaleſcere, potiſſimum ſi, qui curatur, immotam partem ſeruet, magis q; et, ſi toto corpore vacuato ipſam attollat. Quippe etiam varices ita curamus. Vocatur ″ aũt varix vena dilatata. Porrò dilatatur in teſticulis & cruribus omninò. Sed, quoniam, cum hos adhuc ſcriberem cõmentarios, non pauci amicorum rogarunt, vt in fine totius operis omnia, quæ ad chirurgian pertinent, deinceps memorem, idcirco tractatio de varicibus nunc differatur. Cum verò non pauci ſpeciatim ſint oculorum morbi, qui magis ſpecialem curationem deſiderent, ne de his quidem hoc loco pluribus eſt agendum. Nam, qui curioſe, quæ prædicta ſunt, legerit, & naturali prudentia fuerit, huic omnia inuenire, eorum ratione ſequenti, nullo negocio licebit. Qui autem tales non'ſunt, ijs ſatius fuerit omnium vitiorum, quæ oculis incidunt, curandi rationem priuatim ſcribere: maxime cum amicorum non pauci ita poſtulent.

E F G

A.ibidem.g

A.l.3 f.22.t.1. c.15. f.400.c

† πιπρασκομένων δὲ μάλιστα κατὰ τὴν ἱερὰν ὁδὸν, ἥτις ἐκ τοῦ τῆς Ῥώμης ἱεροῦ κατάγει πρὸς τὰς ἀγορὰς. i. uendita aut præſertim in uia ſacra, quæ a templô Romæ ad plateas deducit. Nam ĩ uia ſacra fuit templũ Romæ dicatũ, quod hodie Coſmę, & Damiani titulo uocatur.

τόπιταν.

GALENI METHODI MEDENDI
IDEST DE MORBIS CVRANDIS
LIBER QVARTVSDECIMVS.

H

ARGVMENTVM LIBRI

De reliquis Tumoribus & Affectibus præter naturam curandis, ſumpta ex ſingulorum generibus curandi indicatione.

Quid differat Inflammatio, & Eryſipelas. CAP. I.

DE tumoribus, qui præter naturam in corpore conſiſtunt, quot numero, quales'que ſint, proditum à nobis ſingulari volumine ſeorſum prius eſt. Quemadmodum autem hi methodo curandi ſint (quod vtique docere propria propoſiti operis profeſſio eſt) in horum commentariorum tertiodecimo præcipere cœpimus. Et, quoniam in ſuperioribus de omni febrium ratione ſermo erat habitus, aptius mihi viſum eſt de phlegmone primum diſſerere, vt quæ & frequentiſſime incideret, & febres ſubinde accenderet. Ac dictum quidem non nihil fuerat in febrium curatione inter cæteras earum cauſas, etiam de phlegmone: verum abſolutus ſermo, & qui proprie illi debebatur, in libro qui hunc præcedit, eſt traditus: in quo methodum curandæ eius, qualis'nam eſſe conueniat, tradidimus:

nequaquam

A nequaꝗ tamen auxiliorum materiam, niſi tm̄ exempli gratia, ſicut in ſuperioribus fecimus. Haud longe verò à phlegmone abeſt & alius morbus, quem Græci Eryſipelas vocant. Is, vti monſtratum eſt, ex bilioſo ſucco naſcitur. Sed præſtiterit fortaſſis eum pluribus verbis à phlegmone diſtinguere. Ergo communia amborum ſunt, tum tumor, qui præter naturam ſit, tum verò calor. Diſſident inter ſe primum & maxime colore: quando, ſi is ruber ſit, phlegmonen vitium appellant: ſin pallidus flauus'ue, vel ex pallido flauo'que colore miſtus, eryſipelas. Præterea pulſatio magnæ phlegmones proprium eſt ſymptoma, quippe quæ alte magis in corpus demittitur: eryſipelas " verò in cute potius conſiſtit, ꝙ alte deſcendit. Tenuis nanque ſubſtantiæ eſt pallidæ bilis humor: itaque facile ad ipſam cutim transfluit, carnoſis raris'que corporibus trāſmiſſis. Cutis verò denſitas non æque eſt huic bili peruia, niſi ſi admodum tenuis aquoſa'que ſit: talis nāque maxime eſt etiam, quæ quotidie cum ſudore exit. Licet'que multorum, qui in balneis ſudorem ſibi ſtrigilibus detergunt hunc eius videre coloris, cuius lotium eſt, ijs, qui diutius cibo abſtinuerunt. Neque enim ignoras eorum, qui inediam diu tolerāt, pallidius ex aquoſo lotium reddi, mox verò etiam flauum, niſi quis prius humectante nutrimento potione q; ſqualorem corporis irroret. Ac corpore quidem pro naturæ modo gubernato, amaræ bilis ſuccus inuiſibiliter exhalat: præter naturam verò ſe habente, B tum alijs (de quibus poſt agetur) vitijs redundat: tum verò eo, de quo nunc agitur, quod eryſipelas vocant. Cum enim vel longe copioſior, vel craſſior, ꝙ pro naturæ modo, redditus, vniuerſus ad cutim compulſus fuerit, eam tum perurit, tum in tumorem attollit.

A.li.4.f.13.t.1. c.4.fol.452.d

*διερχόμενος

*ἀθρόως.

Quo pacto Inflammatio, & Eryſipelas oriantur, ac de ipſorum Generibus. CAP. 2.

SEd ſatius eſt, veluti ſemper non dicimus modo, ſed etiam facimus, ita nunc quoque à rebus nō à nominibus initium faciamus: alterum q; principium, priore ſcilicet commodius, eiuſmodi ſermoni demus. Cum ſanguis copioſus in aliquam particulam procubuit ſic, vt ab eius particulæ vaſis nequeat contineri, exilit q; aliquid inſtar roris ex ipſis vaſis in ea muſculorum ſpatia, quæ ſimilaribus corporibus, ex quibus componuntur, interueniunt, vtique tumor ex plenitudine oritur: cui ſuccedit cutis tenſio, † & in alta carne cum pulſu dolor, ⅃ & tangenti renixus quidam, & rubor, & calor, ipſa nimirum cute ea, quæ ſubiecta ſibi caro patitur, ſentiente. Similis iam dicto & in viſceribus affectus oritur. Eſt enim his quoque ſua quædam caro, quam aliqui Parenchyma græce vocant, in quam videlicet ſanguis ex refertis vaſis halitus ſpecie exudans, iam dicta ſymptomata efficit. Atque hic vnus affectus eſt ſanguineæ fluxionis ſoboles, in carnoſa corpora maxime incidens. Secundus alter bilioſæ fluxionis germen eſt, ac circa cutim maxime conſiſtens, tum hanc C externam, quæ omnium partium commune eſt tegumentum: tum membranoſam & tenuem, quæ ſingulis internarum eſt circundata. Ergo, ſicuti prior affectus etiam cutis aliquid apprehendit, ita hic quoque aliquid ſubiectæ ſibi carnis occupat. Quòd ſi craſſior humor acrior q; ſit, ſummam cuticulam (Græci Epidermida vocant) excoriat: ſpatio q; temporis ad profundum aliqn̄ cutis exulceratio peruenit. Atque hic quidem affectus eryſipelas nuncupetur, duplicem (vt iam dictum eſt) habens differentiam, ꝙ vel abſque exulceratione, vel vnà cum hac, incidat. Prior autem affectus vnius rationis eſt, vocetur q; phlegmone. Cum ergo nec planè bilioſa, nec ſanguinea fluxio eſt, ſed ex ambabus miſta, vtique ab eo, quod in miſtura exuperat, nomen ipſi indatur: ac dicatur de eo id, quod exuperatur, ſic, vt vel phlegmonem eryſipelatoſam id vocemus, vel eryſipelas phlegmonoſum. Vbi autem neutrum vincit, ibi vitium phlegmones eryſipelatos q; medium nominetur.

† ὀδύνη δ' ἐν τῷ βάθει, καὶ πόνος μετὰ σφυγμοῦ.

Ratio Curandi ſimplex & cum reliquis affectibus iunctum Eryſipelas. CAP. 3.

CVrationis verò methodus, ſicuti in alijs compoſitis, ita & nunc tradatur, initio à ſimplicibus ſumpto. Ergo omnibus, qui ſic præter naturam conſiſtunt, tumoribus communis indicatio vacuatio eſt. Adieci verò illud / ſic / admonens te multitudinis humorum, qui eos excitent. Nam, ſiquis eos vacuet, naturalem habitum membrum recipiet. Iam vacuatio pari modo in omnibus, duplex eſt, vna repellentium ad alias partes: altera foras digerentium per eum, qui ſenſum D fugiat, halitum. At, quoniam eryſipelas non quantitate modo affligit, ſed etiam qualitate ipſa ex vehementi ſcilicet inflammatione cruciat, ampliorem refrigerationem, ꝙ phlegmone, requirit. Nec tamen non periculoſa toti corpori eſt eiuſmodi curatio propterea, ꝙ bilis interim ad aliquod princeps membrum fertur: quippe cum, ſi vel ſanguis ipſe abundet, haud tutum ſit ex minoris notæ membris fluxionem eius repellere. Tanquam igitur in illa poſt totius corporis vacuationem Apocruſticis id eſt repellentibus, vocatis auxilijs vſi ſumus, ita nunc quoque faciemus, ſed pro ſanguinis miſſione, medicamento, quod bilem trahat, purgantes: ipſam verò afflictam particulam refrigerantes. Eſto autem refrigerationis terminus, ipſa coloris mutatio. Etenim, quod purum eryſipelas eſt, ſtatim cum hoc quieſcit: quod non purum eſt, ſed iam quodammodo phlegmonodes, ſi pluſculum refrigeres, liuidam cutim præfert. Sin ne ſic quidem quis deſiſtat, nigricat, potiſſimum in ſenili corpore, ſic, vt quędam ita refrigeratorum ne digerentibus quidē medicamentis ad perfectionem ſanentur, ſed ſcirrhoſus quidam tumor in particula relinquatur. Ergo ſatius eſt, vbi laborantis particulę alteratum colorem videris, à refrigerantibus adſtringentibusq; ad contraria tranſire prius, quā vel liuida vel nigra prorſus fiat. Porro " refrigerantiū materia in opere de medicamentis eſt tradita: ſolanū, & ſemperuiuum, & portulaca, & vmbilicus veneris, & pſyllium, & altercum, & lactu-

A.li.4. f.13.t.1. c.3.fol.452.a

& lactuca, & intybum, & lenticula paluſtris, & cerata ex aqua admodum frigida, & alia id genus. E Vbi verò * inflammatio ægrotantis membri iam deſijt, cataplaſma illi prius, quàm liueat, ex hordei farina (ὠμὴν λύσιν græce voco) eſt imponendum. A.ibidem.b Quòd ſi iam liuor occuparit, inciſa cute cataplaſma ſuperponendum eſt, a † perfundendus'que locus plurimum quidem ex aqua calida: ſed & marina aqua, & muria interim conducet. Quin etiam ipſi cataplaſmati eiuſmodi aqua, vel acetum, vel oxalme miſceatur. Hoc tempore etiam coriandrum cum polenta quidam eſſe ſalubre eryſipelatum medicamentum ſcripſerunt. Alij rurſus eodem inter initia vſi, magnæ noxæ occaſio laborantibus fuere. Sed & roſaceum ceratum, cui immiſtum ſit calcis aliquid, eodem modo ſunt, qui prodiderunt eryſipelati prodeſſe, alia'que ſimilis generis non nulla ex ijs, quę valẽter excalfaciãt. Quorum nullum eſt eryſipelatis medela ante, quàm videlicet mutatum deſinat eſſe id, quod ab initio fuerat, atque alterum iam, illiq; contrarium euaſerit. Quomodo enim, quæſo, non ſit contrarius calido affectui frigidus: aut ei, qui flauo aut pallido colore eſt, is qui liuidus aut niger eſt? Sicuti autem ſubinde phlegmonæ admiſcetur eryſipelas, ita etiam aliquando œdemati: ac vocetur, quod ex ambobus tum eſt conflatum, eryſipelas œdematoſum non ſecus, quàm vbi ex refrigerando durum ęgreq; reſolubile redditur, vocabitur eryſipelas ſcirrhoſum. Iam curatio quoque, veluti in omnibus compoſitis, ita in his adminiſtrabitur: ac potiſſimum quidem contra exuperans pugnabitur, non præ- F termiſſa tamen nec ea, quæ ex admiſto præſtatur, faciendorum indicatione.

* σίφις.

A † Antiqui cod. ita legunt, αἰονεῖν τε τὰ μὲν πλεῖστα δι' ὕδατος θερμοῦ καὶ θαλάσσης καὶ ἅλμης. ποτὲ δὲ συνοίσει καὶ αὐτῷ γε τῷ καταπλάσματι μίγνυσθαι τό τοι ὕδωρ ἢ ὄξος ἢ ὀξάλμην. i. perfundendus'que eſt locus plurimum quidẽ ex aqua calida, & marina aqua, & muria. non nunquam verò cõducet ipſi cataplaſmati eiuſmodi aquã vel acetũ, vel oxalmen miſcere.

De curandis Oedematis, & Scirrho. CAP. 4.

SIcut autem ex biliosa fluxione eryſipelas, ita ex pituitoſa conſtat œdema ipſum, rarus quidam atque indolens tumor. Equidem ſcio aliter quoque œdemata prouenire, b ſicut in pedibus, in intercutis aquæ affectibus, & phthois, alijs'que, c † qui vehementes ſint, malis corporis habitibus. Atq; in illis quidem œdema d multitudinis eius, quæ hominem premit, eſt ſymptoma, nullam ſeorſum propriam curationem requirens. Nam ſatis erit, (ſi modo curatione egebit,) ipſa tum crura perfricare aliàs oxyrhodino, aliàs oleo cum ſale, aut etiam oxyrhodino ſal habente. At, " ſi ex pituitoſo humore in particulam influente œdema conſtitit, abunde aliqñ ſatisfacit ſpongia, quæ ex aqua, in qua ſit aceti aliquid, maduerit. A.l.4.f.3.t.2. c.3.fol.457.d Porrò hæc ita attemperabitur, vt vel bibi poſſit, vel vt non multum ſupra hoc, aceti habeat. Deligare verò ſpongiam debebis, ab inferiore parte incipiens, ac ſupra finiens. Eſto autem ſpongia, ſi modo conductura ſit, omnino noua: huius ſi copia non eſt, cuius erit, hanc detergebis expurgabis'que nitro, & aphronitro, & aqua lixina. Quòd ſi ſub his œdema non ſubſidat, vbi rurſus deligabis, paululum aliquid aluminis conijcies, ac nouam ſpongiam admouebis: ſi nouæ copia non ſit, melius eſt eo, quod vulgus vocat Elychnion, vtare. Id G verò ante omnia molle eſto, quod genus Tarſicum eſt: cuius ſi facultas eſt, audacter vtitor, vtilius enim experiere, quàm ſpongiam. Madeat verò ex puſca, quæ aliquid habeat aluminis: tum (vt præſcriptum eſt) deligetur ab inferiore ſurſum. Sit autem arctatio mediocris, veluti in oſſis fractura: ac primæ quidem faſciæ iniectiones, quæ " ſcilicet inferne incipiunt, magis, arctandæ: A.ibidem.e quæ deinceps ſunt, ſenſim remittendæ, cæterum non adeo, vt laxa ſit aliqua deligationis pars. Porrò idoneum medicamentum ad hæc & Glaucium eſt, tum ipſum per ſe liquatum ex puſca, tum vel magis medicamentum noſtrum, quod ex eo compoſitum eſt. Cuius compoſitionem habes in eo opere, quod de medicamentis eſt inſcriptum. Sanè hactenus à me ſcripta fuerant opera tria, vnum de ſimplicibus: alterum poſt hoc de compoſitione medicamentorum: & tertium de facile parabilibus. Quartum autem adſcribere conſtitui, quandoquidem multi amicorum ita ſuadent. In eo de communibus & proprijs cuiuſque partis & vitij medicamentis agetur. Verum medicamen illud, quod Glaucium habet, non œdemata modo, verum multo etiã magis tum eryſipelata, tum phlegmonas incipientes ſanat, ac potiſſimum calidas. Manifeſtum autem, quòd eryſipelatoſas phlegmonas, & eryſipelata phlegmonoſa, idem medicamentum ſanet: At non eas phlegmonas, quæ in ſcirrhum iam tranſierunt: aut eryſipelata, quæ iam refrixerunt: aut denique vllum ſcirrhoſum affectum ſanauerit: de quibus vtique in quinto de ſimplicium medicamẽtorum facultatibus aliquid H eſt proditum: dicetur verò & nunc. Siquidem humor, vnde eiuſmodi vitium naſcitur, aut glutinoſus eſt, aut craſſus, aut vtriuſque rationis particeps. Curandi verò eius communis indicatio eſt, vt, quod præter naturam in particula eſt, totum vacuetur. Modus tamen vacuationis eius proprius eſt: nam detergere, id vbi contumaciter inhæret, oportebit. Quòd ſi quis ijs, quæ vehementer trahunt, digerunt'que, medicamentis vacuare tentet: nec ijs, quæ humectent & excalfaciant, molliat ac liquet: huic paucis primis diebus egregie proceſſiſſe curatio videbitur, cæterum, quod de affectu reſtabit, id inſanabile erit: ſiquidem toto, quod in eo tenuium partium erat, digeſto, quod reliquum eſt, veluti lapidoſa concretio, linquetur. Quippe etiam, qui in articulari morbo viſuntur pori, ex humore craſſo glutinoſo'que proueniunt: quando is non paulatim eſt digeſtus, ſed violentis medicamentis totus ſimul ſiccatus. Ad eundem modum & calculi generantur in renibus, aſſo ſcilicet in his craſſo glutinoſoq; ſucco. Hac igitur de cauſa ad ſcirrhoſos affectus nullum vehementer excalfaciens ſiccans've medicamentum eſt aptum, ſed ea tantum, quæ cum molliendo digerere poſſunt: cuiuſmodi ſunt tum ceruina medulla, tum vitulina: tum ſeuum hircinum, & taurinum, & leoninum: ad hæc ammoniacum thymiama, & bdellium vtrunq;, ma-

B * Dictio hæc non eſt in cod. græcis.

C † Cod. multi græci hæc non habent.

D * In antiquis legit' πάθος, i. affectionis.

* ἀθρόως.

giſq;

A gis q; Scythicum, quanto videlicet eſt humentius. Pari modo & ſtyrax, qui humentior eſt, ſicco
vtilior eſt. His igitur indica*tionibus attentus, etiam complicatos affectus ſanare poteris, pro ſub-
inde iam dicta in omnibus compoſitis vitijs methodo.

Indicationes Remediorum, quæ in Scirrhis & Oedemate ab affectis partibus præbentur. CAP. 5.

MIhi verò iam tempeſtiuum fuerit de affectarum partium differentia mētionem facere: quam
ſemper in omnibus tum morbis, tum ſymptomatis, in memoria habendam cenſui. Dixi-
mus autem non pauca de indicatione, quæ ab ijs ſumitur, in libro, qui hunc præcedit. Siquidem
omnium, qui præter naturam ſunt, tumorum, in quibus vtique adhuc non ſunt geniti pori, prima
curationis indica*tio vacuatio eſt. Earum verò partium, quæ iam ſcirrhum contraxerunt, vacua-
tio per iam dicta medicamenta perficitur: vocare'que ea malactica, id eſt mollientia, medici ſolent.
Quoniam autem membrorum alia rariora naturaliter ſunt, alia denſiora, etiam vacuationem eo-
rum diuerſa ſpecie remedia poſtulare eſt neceſſum. Hac igitur de cauſa tum in tendonibus, tum
in ligamentis, (cum ſcirrhoſa fuerint,) viſum mihi ſatius eſt ei curationi, quam per mollientia me
dicamenta molimur, aliquid incidentium admiſcere. Ex quorum numero vel in primis acetum
eſt. Interim verò & in alijs partibus, quas ſcirrhus affecit, eo vtimur: vt paulo poſt dicam. Verum
B in tendonibus & ligamentis in hunc modum: In aceto acerrimo candentem igni lapidem extin-
guo, ac, ſi quidem haberi poteſt, qui certe in magnis vrbibus rarus non eſt, pyriten: ſin eius copia
non datur, molarem, Græci Myliten vocant, ſcilicet ex quo molas, quibus molimus, faciunt. De-
inde aſcendente poſt infuſum lapidi acetum vapore calido, in hoc dimoueri ſcirrhoſum ligamen
tum vel tendonem cogo: atque exinde rurſus medicamen, quod molliat, impono. Oleo tamen
principio curationis, non aqua, quotidie omnino laborantem particulam perfundo. Eſto autem id
oleum haudquaquàm adſtringēs, ſed planē tenuium partiū, cuiuſmodi Sabinum eſt. Incoquimus
autem oleo interdum althææ radicem, ac ſylueſtris cucumeris, & ſiqua eſt eius generis alia. Atque
A.l.4.f 3.t.2. hoc vtor (vt dixi) quotidie. Cæterum "curatio, quæ per acetum adminiſtratur, vtilis eſt vitio iam
..12 f. 459.e adulto, & cum præparata iam ſub mollientibus pars fuerit. Excogitaui autem & compoſita quæ-
dam ex aceto medicamenta, quæ inter mollientium vſum ad vnum diem impono. Siquidem aceti
vis, modo ea quis modice & debito tempore vtatur, ſalutaris eiuſmodi affectibus eſt, ceu craſſos
viſcidos'que humores diſſecans ac diſſoluens: ſin vel immoderatius vel in tempore non idoneo, te-
nuiores partes violenter abſumens, id, quod reliquum eſt, lapideſcere ſinit. Sed & ſiquis eo diu-
tius vtatur, ſubſtantiam ipſam neruorum delibauerit. Ob id igitur nec ſæpe, nec inter initia, nec
C longo tempore, medicamentis, quæ ex aceto componuntur, ad ligamenta & tendones eſt vten-
A.ibidem. dum. At "in liene & carnoſis muſculi partibus ſcirrho affectis tutus eius eſt vſus: quippe raræ ſunt
naturaliter hæ partes, nec eſt quod metuas, ne quis neruus eius vi lædatur. Ac ammoniaco quidem
thymiamate cum aceto etiam alij non pauci lieni imponētes vtuntur, ad luti ſ. craſſitudinem, quod
ex vtriſque miſtum eſt, redacto: idq; ſolum ei curando ſæpe ſatis fuit. Ad muſculos verò, alium ſanē
non vidi: ego verò ēt ſæpe ſum vſus, vtique mollientium vſui interponens. Atq; ſub illis nulla cerni
tur euidens vtilitas: ſed poſtea, q̃ mollitus per ea ſcirrhoſus tumor eſt, maximum certe vſum ammo
niacum aceto liquatum confert. Sufficit autē eo vno altero'ue die vſos, rurſus ad mollientia reuerti:
ac rurſus his pluribus diebus vſos, denuo ad medicamen, quod ex aceto fit, redire, ſiue id ammo-
niacum, ſiue quid aliud habeat eorum mollietium, quę paulo ſupra ſunt comprehēſa. Neq;.n. aliud
quicq̃ eſt admouendum, cuiuſmodi ſ. pleraq; ſunt eorū medicamētorū, q̃ ſicca* vocāt: ſiquidē inter *In aliquibus antiquis codi. legit' ὀξυρῶν. i. quæ acetum recipiunt.
initia medicamentum probabis, ſed id inſanabiles affectionis reliquias relinquet. Ego nāq; eius rei
cauſa in medio tpe cataplaſmate ex althæa ſum vſus: vocat aūt hāc vulgus Anadendromalachen.
Huius igit' radix ſeuo ſoluta ſalutare ad talia medicamentum eſt. Eſto autē ſeuū, ſi fieri poteſt, anſe-
rinū: ſin id non ſit, gallinaceum: ſin nec huius facultas ſit, ſuillo vtendū. Sed & ſylueſtris maluæ, quę
D paſſim naſcit', folia cum ſupradictorū aliquo tuſa proficiēt: meliora tñ crudis ſunt, quæ modice ante
ſunt decocta. Ac eiuſmodi quidē auxilia, & curationis variatio, qualis iā comprehēſa eſt oīum par
ticularum, q̃ ſcirrhoſis vitijs ſunt affectæ, cōia ſunt. Ad eundē modum œdematū curatio, quā pau-
lo ante memorauimus, comprehenſis iam differentijs p particulas variat'. Iis.n. q̃ in præcordijs ſunt,
œdematis nemo frigidā ex puſca ſpongiā applicuerit: veluti nec alijs, qui in his ſunt, tumoribus. Iā
quis abſinthium oleo incoquens, genu vnq̃ perfudit? quis oculum, aut aliquid eorū, quæ intra os
ſunt, qualitercunq; affectum? at iecinori ægrotanti & lieni ſubinde cum maxima vtilitate adhibe-
tur. Docet id ipſum & experientia, quæ vim eorum euidenter indicat, non ſecus, q̃ ratio. Nos tñ
nunc hoc opere ſolam eam remediorum inuentionem, quæ methodo paritur, qualis'nam ſit, diſſe-
rimus. In operibus de medicamentis ambas miſcuimus, omnia medico cognoſcenda eſſe rati, tum
quæ ſola inuenta ſunt vſu: tum quæ ſola ratione: ad hæc tertio loco, quæ conferentibus ad inuentio-
nem vtriſq;. Omnibus autem his ille ſolus commode vtetur, qui in hac methodo eſt exercitatus.

Tumorum Induratorum differentia, & qui proprie Scirrhi appellentur. CAP. 6.

AC de phlegmone quidem, ſcirrho & œdemate ſatis ſunto, quæ hactenus ſunt comprehen-
ſa, illo non omiſſo, quòd ſcirrhum nominamus tumorem durum, qui ſine dolore eſt, non
tamen omnino ſine ſenſu: talis enim ſanabilis non eſt: reliqui omnes, ſicut ægrius ſentiſem ipſam
partem

partem affectam reddunt, ita omnino inſenſibilem non faciunt, vtique ſi ſenſilis natura ſit: liga- E
menta nanque ſcimus inſenſilia eſſe. † Quòd ſiquis eos duntaxat tumores, qui & præter naturam ſunt, & omnino inſenſiles,} ſcirrhos appellandos cenſeat, reliquos non ſcirrhos, ſed tumores ſcirrhoſos: & ſe de nominibus litigare ſciat, & nos, quoties cum eo diſputabimus, ita quoque affectum nominabimus: ſiquidem is mos noſter eſt, quibus quiſque nominibus delectatur, iiſdem in diſputatione cum illo vti.

† Quòd ſiquis dūtaxat tumores præter naturam, qui omnino ſint inſenſiles.

De Inflationibus curandis, ac præſertim de Priapiſmo. CAP. 7.

NVnc tempeſtiuum eſt, vt de inflationibus diſſeramus: quibus diuerſa ab œdematis curatio eſt. Illa nanque, ceu diximus, ex pituitoſo ſucco ortum habent: proinde, prementibus nobis cedunt, digiti'que admodum alte in ipſa deſcēdunt. Inflationes" verò ex flatuoſo ſpiritu collecto naſcuntur, aliàs ſub cute, aliàs ſub membranis, quæ oſſibus circundant, aut muſculos viſcerum'ue aliquod includunt. Porrò colligitur aliquando nō parum etiam in ventriculo & inteſtinis, item'que in medio ſpatio horum & peritonei. Differunt quoque hæc ab œdematis, & preſſa digitis non retinent veſtigium: & ſonitum, veluti tympanum, reddunt: item'que ꝙ in cauitate ſenſibili ſubinde continentur, atq; hac nō nunquam maxima. Indica*tio autem curationis omnium communis eſt, vt, quod præter naturam eſt, vacuetur, in quocunque id contineatur: propria verò poſt hanc communem eſt, vt tenuiſſimis & calidis poteſtate medicamentis. Atque in ventriculo quidem & viſceribus oleum, quod tenuium eſt partium, quod q; rutam habet incoctam, aut aliquod calidorum ſeminum, cuiuſmodi ſunt cumini, & apij, & petroſelini, id præſtabit. Aliquando verò & cucurbita magna bis ter'ue ſine inciſione medio ventri affixa: Tanta verò ac taliter applicata etiam totum vmbilicum comprehendet. At in artubus & muſculis, qui ſub cute, aut etiam membranis, quæ oſſa veſtiunt, inflatio orta, ſi citra dolorem ſit, liquor aliquis tenuiſſimarum partium, cuiuſmodi eſt lixiuium noua ſpongia exceptum, ſatisfecerit: ſin dolor quoque vrget, vngenda pars eſt oleo, quod relaxandi remittendi q; vim habeat. Incidunt porrò ex percuſſionibus eiuſmodi affectus, vbi ſcilicet vel muſculus, vel membrana, quæ os circuit, eſt contuſa. Ac ſuper membranam quidem, quę os ambit, antedictam ponenda eſt ſpongia. Ad muſculos verò (nanque hi aliquando dolent) medicamentum, quod magis mitiget, eſt adhibendum. Quo fit, vt ad hos ſolo lixiuio non vtamur, ſed immiſſa ei tum ſapa, tum pauculo oleo. Satius autem fuerit in principio non addidiſſe lixiuium, ſed ſapa cum vino & exiguo aceto vti, ac, quod mediocre ſit, olei adijcere: vbi miſta ſunt, modice excalfacere, ac lanam non lotam, quam œſyperon id eſt ſuccidam vocant, ipſis imbutam imponere. Quòd ſi eiuſmodi lanæ facultas non ſit, ipſius œſypus inijciendus miſcellæ ſupradictæ eſt: G
quòd autem Atticus œſypus cæteris omnibus præſtet, tametſi à me non dicatur, ipſe ſcis. Quin etiam ceratum, quod ex œſypo componitur, medicamentum eſt omnibus notum: vtuntur plurimi eo ad phlegmonas, quæ in præcordijs ſunt. Ergo huius quoque aliquid, vbi œſypus præſto non eſt, recte inieceris. Debent enim contuſi muſculi leniri medicamento, cui miſta facultas ſit, quæ ſimul concoquat, digerat, & modice adſtringat: quando, ſi nihil habet adſtrictionis, auget aliquando phlegmonas, ac maxime in iiſ corporibus, quæ phlethorica ſunt. Ergo trium iam comprehenſarum indica*tionum in inflatis ex plaga quadam muſculis memor, vbi dolor maior vrget, mitigatiua magis ratione vteris: vbi abeſt, † maiori vi inſtabis.} Maiorem vim intelligo, cum breui via properatur ad finem. Porrò breuis via fit per ea medicamenta, quæ valentes habent vires: hæ maxime in lixiuio & aceto habentur, poſt hæc in vino. Quoties igitur de mitigando non laboras, horum plus in miſturam conijcies. Rurſus, vbi repellere ſtudes, vini plus, quàm horum, immittes. Porrò id optimum in hunc vſum fuerit, ſi nigrum auſterum'que ſit. At, ſi digerere males, lixiuij plus indes. Acetum verò ſi his miſcebis, ad ambo erit vtile propterea, quòd miſtas (vt monſtratum eſt) habet facultates. Vbi verò muſculus ſine dolore eſt, licet ſanè in lixiuij penuria pro eo aphronitrum immittere: eſto autem id minime lapidoſum, ſed magis ſpumoſum. Eſt ue- H
rò, quod lapidoſum eſt, durum & ſpiſſum, ac ægre liquabile, cum dictis liquoribus miſcetur: ſpumoſum verò molle eſt & laxum, item'que candidius, quàm lapidoſum: hoc itaque tum celerrime ab humore ſoluitur, tum iuuat maxime, vtpote tenuium partium. Quæ verò huius generis inflationes neglectæ inueterarunt, primo quidem loco his ea, quæ ex lixiuio componuntur (vt prædictum eſt) adhibeas: ſecundo loco emplaſticum aliquod. Dicam autem & horū exemplum. Strigmenta" gymnaſiorum feruefacta percola primum ſic, vt pura ſint: deinde rurſum in cacabum immiſſis, calcem viuam in farinæ ſpeciem tunſam inſperge ad luti vſque craſſitudinem. Salutare his eſt & medicamen, quod ex ſycomoro componitur, alia q; id genus. Nūc enim (vt dictum eſt) exempla tantum eorum medicamentorum ſcribo, quorum generalis facultas per medendi methodum inuenitur. Tanquam verò medicamentorum hoc loco ponuntur exempla, tum vt tota hæc methodus clarius intelligatur: tum vt magis nobis ad inueniendam materiam facultas ſuppetat: ſic etiam & affectarum corporis particularum proponuntur. Statim enim affectus quidam eſt, quē iuniores Priapiſmum nuncuparunt propterea, quòd iis, qui ſic ſunt affecti, etiam inuitis pudendum arrigitur: quod vbi viderit quiſpiam, qui in his commentarijs eſt exercitatus, protinus intelliget ex inflationum eſſe genere. Qui.n. memoria tenuerit tum oīa, quæ in diſſectione eius membri

A. li. 4. f. 3. t. 2. c. 1. fol. 457. c

A. li. 4. f. 3. t. 2. c 20. fol. 460. d

† ἀγωνιςικωτέρῳ τρόπῳ χρῶ.

bri

A bri apparent, tum quæ de functione eius & vſu in naturalibus libris ſunt prodita, is nullo negocio intelliget, ꝙ cauernoſus neruus, qui propriam colis ſubſtantiam conſtituit, halituoſo ſpiritu impletus affectum hunc excitat. Porrò halituoſum ſpiritum in animalis corpore ex ſuccis, qui lente ſenſim'ue excalfiant, naſci didicimus. Quippe, vbi tum inſitus calor validus eſt, tum partis humiditas ad ſummum concocta, vtiq; in tenuem halitum ſoluta inſenſibili tranſpiratu in ambientem effluit: Contra, vbi uel ingenitus calor imbecillior eſt, vel naturalis humor tum ſemicoctus, tum craſſus, tum glutinoſus, ibi craſſior excitatur halitus, ꝗ̃ ut trāſpirare poſſit, ac potiſſimum ſicubi particula ipſa denſior eſt reddita. Non nunquam verò humor, qui in membro continetur, ſubfrigidus eſt, præterea craſſus & glutinoſus: auctior verò calor in halitus eum craſſos reſoluit. Quæ res profectò magnopere tibi ad curationem æſtimanda diſcernendaq; eſt. Siquidem principium ambobus affectibus commune eſt, nempe [a]totum prius″corpus vacuare, [b]† modo id capax vacuationis ſit.} Dictum verò à nobis ſæpe eſt de vacuantium auxiliorum facultate. Ea ſunt miſſio ſanguinis: & purgatio tum per ea medicamenta, quæ ſubter expellunt, tum per ea, quæ ſupra, ſiue ea vomitoria dicere mauis: præterea multa frictio, & omnis dimotio: itemq; balneum, potiſſimum quod ex aquis ſit digerentibus. Sed & acria medicamenta illita per halitum digerunt, omniaq; vno verbo, quæ cal

A.li.3.f.20.t.1 c.39.fol.377.d

B faciunt & ſiccant. Ex accidenti etiam vacuare indicauimus & cibi abſtinentiam, potiſſimum vbi ambiens calet. Ergo, quicquid horum ſuſtinere cubans aptiſſime poteſt, eo eſt vacuandus, imponendumq; ipſi laboranti particulæ medicamentum, ſi ea calidior ſit effecta, quod ad portionem caloris abundantis refrigeret. Sin aliter, inter initia quidem omnino, quod modice refrigeret: poſtea verò id neceſſum non eſt. Pari modo, & quæ circa lumbos ſunt particulæ omnes, eiuſdem facultatis medicamento ſunt comprehendendæ. Etiam reliquus victus exhibendus, qui & flatui aduerſetur, & ſiccet. Incidit verò vitium hoc non ſanè multis, ſed iuuenibus magis, ꝗ̃ alijs ætatibus: quo magis his ſanguinis miſſio præcipue eſt ſalutaris, ceu nec ætate eorum eam recuſante. Scio enim ipſe quendam à me curatum tribus diebus, naturalem habitum recepiſſe, ſanguine primum miſſo, dein medicamento hoc adhibito. Ceratum ex ſimplici roſaceo factum ita liquidum, ſicut ad fracturas vti ſolemus, aqua frigida imbuens, ac ſimul cum ea ſubigens (nam æſtatis initium erat) pudendo ac lumbis impoſui: atq; ita quidem hunc percuraui: Simili modo & alium, qui poſt miſſum ſanguinē humido medicamēto, quod ex chamæmelo conficitur, eſt vſus. Porrò iſtis etiam nymphææ aliquid potandum exhibeo, ſaltem in principio: mox [c]ämerinæ ſemen: ac, ſi traxerit adhuc vitium, rutæ ſemen copioſe comedendum. Eſt enim illud commune præceptum omnium fermè, quos vitioſus

C ſuccus creat, morborum, ꝙ in fine calfacientibus & ſiccantibus ſit vtendum: quippe hæc, quod reliquum humoris eſt, prorſus abſumunt.

A † eſt quidē in impſſis cod. græcis τὸν ὅλον ὄγκον, *i. totū humorē, ſed ī manuſcriptis eſt* τὸ ὅλον, *i. totū. vt ītelligatur de corpore, ſicuti vertit Linacer.*

B † ἦν ἀνδῖον τ' εἴη δέξαϑς κένωσιν legūt antiqui cod i. ea nimirū euacuatione, quā ipsū ferre poſſit.

C † τῆς ἄγνȣ.

Quo pacto Prætumida lingua laborans à Galeno curatus ſit. CAP. 8.

A.li.3.f.6.c 10 fol.245.f

SAnè linguam ita tumefactam cuidam vidimus, vt ore″hominis contineri non poſſet. Huic nec vena vnꝗ̃ inciſa fuerat, & ſexagenarius iam erat: horaq; diei ferè decima erat, cum ad eum primum acceſſi & vidi. Ac viſus mihi eſt vſitatis mihi pilulis, quæ ex aloe, ſcammonea, & colocynthide conſtant, veſpere datis purgandus: ipſi tamen particulæ afflictæ ſuaſi refrigerantium aliquid imponere, ſaltem in initio: poſt enim, inquam, applicabimus, prout ſuadebit euentus. Verum id vni medicorum non placebat: ac propterea pilulas quidem ſumpſit, de locali tamen remedio deliberatio in diem poſterum eſt dilata: quo tempore etiam efficacius aliquid præſtiturum quicquid probatum fuiſſet, ſperabatur, & purgato ſcilicet iam toto corpore, & humoribus ad inferna reuulſis. Cæterum ea nocte euidentiſſimum per quietem inſomnium, noſtrum homini conſilium approbauit, ac materiam ipſam medicamenti definiuit, lactucæ ſucco collui iubens: quo ille ſolo vſus, prorſus eſt ſanatus, nullius alterius egens. Quòd autem″in priapiſmo vomitorijs medicamentis potius, ꝗ̃ ſubducentibus, ſit vtendum, in linguæ vitio contra, id ex partium ſitu indicari manifeſtū eſt.

A.ibidem.

D Nam auerſionis in contrarium (quæ ab Hippocrate[a] ‖ antiſpaſis dicitur) non à ſubſtantia, ſed à curandi membri poſitu, inuentio præſtatur.

A † In libro de Humoribus à principio.

B † Cod. impreſſi habent τῇ τοῖς οἴνοις ὑφιζανούσῃ *ueteres codi.* τῇ τοῖς πίθοις ὑφιζανούσῃ. *ut uertit Linacer*

De Cancri ortu, & curatione. CAP. 9.

IAm verò tempus monet, vt ad aliud tumorum genus tranſeamus, atq; à re potius, ꝗ̃ nomine, initium faciamus: ea nanq; eſt haud dubie vereq; ſcientifica doctrina. Quòd igitur omnibus eiuſmodi tumoribus ſuccus aliquis influit, id in libro, quem de tumoribus præter naturam ſcripſimus, indicatum eſt. Quòd aūt non idem in oībus ſit, ipſe ſenſus euidenter docet, differentibus nimirum ipſis tumoribus nō colore modo, verum etiam ijs, quæ ex calore, frigore, mollitie, duritieq; ſpectantur, differentijs. Ac ruber quidem tumor euidēter ſubeſſe ſanguinis indicat humorem: ſicuti flauus & pallidus perſimilem ipſis bilem: ſubalbidus verò & laxus pituitam. Sūt aūt & præter hos tumores quidam, qui colore ſint inter rubrum & nigrum medio: cuiuſmodi color fuſcus eſt. Hunc, cū in corporis partibus ſæpe incidat, plurimi medicorum liuidum, græce Pelidnon vocāt. Renixus″aūt his quoque tumoribus valens eſt: ac, ſi venas euidentiores membrum haberet, exaltatas eas à craſſo & nigriore quodam modo ſanguine, cuiuſmodi ꝑ aluum aliqñ non paucis hepaticorum excernīt, videre licebit. Suntq; medici, qui mihi eū non abſurde videnī fꝗi, [b]{quæ ſuper uini dolijs hæret,} aſſimilare. Ergo hic humor, vbi amplius incaluerit aut propter putredinem, aut febrem [c] phlegmo

A.li.1.f.1.d.4. c.1.fol.7.h

C * φλεγμονώδη, *eſt ī impreſſis. in aliquibus āt manuſcriptis* φλογώδη. *quid āt inter phlogoſin, quā Linacer vertit īflāmationem, & phlegmonē differat, tum hoc volum. Lib. 13 cap 1. tum alibi, uideri pōt.*

†ne ipſæ quidem muſcæ, et ita etiã vetus interpres.

nodem, nigram efficit bilem, quam nullum animal, †ne ipſi quidem mures guſtauerint: terra quo- E
que raditur ab ea: ac partes, quæ raduntur, omnes in altum attolluntur: vocaturq; is effectus (vt Pla-
to quodam loco inquit) tum feruor, tum fermentatio. Eſt nanque is humor talis, quale eſſe acetum
docuimus: ex quo ipſo quoque, ſi in terram effuderis, idem effectus viſitur. Quo minus alienum
eſt, ſi veteres eiuſmodi humorem acidum nominarunt æque, ut pallidæ bilis amarum. Sanè non ra-
ro etiam in vomitionibus talis apparet. Verum, ſicuti paulo ante dixi vnum quoddam vitium eſſe
proprium verum'que ſcirrhum, qui præter alia etiam inſenſilis ſit: reliquos tumores, qui videlicet
non dum ſunt omnino inſenſiles, dupliciter eſſe à medicis vocatos, nempe vel ſcirrhos, propterea,
ꝙ generis ſcirrhorum ſunt, uel ſcirrhoſos tumores: ſic & in humoribus, quę quidem haud dubie ni
gra eſt bilis, ea talis eſt, qualem modo pinximus, certe acida, & terram fermenti ritu eleuans, tum
omni animanti iniucunda. Quæ verò fieri talis eſt idonea, hæc bifariam nuncupatur, uel melancho
licus humor, vel nigra bilis, ſcilicet, qui ſic eam nominant, affirmaturis aliam eſſe nigram, quæ dũ
animal naturaliter ſe habet, quotidie gignitur: aliam quæ ex uſtione ac velut aſſatione conflatur.
Quod autem ſemper præcipio, vt nominibus contemptis ipſam naturæ rerum ſciẽtiam exerceas,
id nunc eſt faciendum, ac nominandum quidem, prout ſuccurret: cæterum oratione ſic interpretan
dum, quòd quidam præter naturam tumores ex eiuſmodi naturæ ſucco proueniunt, cuiuſmodi eſt F
fæx in vino, & amurca in oleo: & quòd hi ſpatio temporis putreſcente humore propterea, ꝙ in va-
ſis ſit impactus, exulcerantur. Ergo, ſicuti reliqua omnia vitia plurimam habent particularem in
maioris minoris'que ratione differentiam, ſic etiam hoc vitium habet. Quippe phlegmones alia
quidem admodum rubra eſt: alia paulo magis, quàm pro naturali habitu, rubra. At ſpecies, ſiue ge
nus, ſiue quomodolibet appelles, ambobus eſt idem: nã & rubriores, quàm pro naturæ modo ſunt:
& dolor omnino cum ipſis eſt, qui ipſe quoque magnam habet in exceſſu defectuq; differentiam:
ad eundem modum nec renixus nec cutis tenſio omnibus eſt æqualis. Commune tamen eorum
eſt, tum ꝙ pars magis renititur, quàm ante, cum naturaliter ſe haberet: tum ꝙ in tumorem quędam
attollitur, extenta ſcilicet attentaq; eatenus cute, quatenus tumor aſſurrexit. Simili ratione & vi-
tium, quod modo deſcribimus, aliàs confuſa exiguaq;, & quæ uulgum fortaſſe latere poſſint, affert
ſymptomata: aliàs ita vehementia & magna, & cunctis euidentia, vt ne puerum quidem clam ſint.
Verum commune illud in omnibus particularibus, quod intelligentiam ad ſe trahit, unus id mor-
bus eſſe oſtenditur, & vnam ſibi appellationem imponi cogit. At, vbi magna quidem omnia ſunt,
nemo de appellatione ambigit, ſed nominant vno aſſenſu omnes eiuſmodi affectum Cancrum. Cũ
autem adhuc incipit, nihil miri eſt, ſi vulgus lateat, non ſecus profectò, ꝗ̃ ſtirpes, quæ è terra iam G A.li.4. f.4.t.2. c.15.fol.159.g
exeunt: quando hæ quoque peritis tantum agricolis agnoſcuntur. Ergo, quæ nam in cancro tum
communis, tum propria curationis indicatio ſit, opportune nunc dicetur. Communis igitur eſt, vt
humorem, vnde uitium eſt natum, ilico uacues ſimili vacuationis genere ei, quæ in alijs tumoribus
ſupra eſt comprehenſa: mox prohibere, potiſſimum ſi fieri poteſt, nec de cætero eiuſmodi ſuccus
in venis colligatur: ſin id fieri nequit, ſaltem eum omnino ex interuallis vacuare, & ſimul particu-
lam firmare, nequid humorum redundantiæ ad eam confluat. Veluti ergo amaræ bilis humorem
medicamento, quod eum humorem trahere ſit aptum, educimus, ſic & melancholicum educemus
vel ſimplicium aliquo, cuiuſmodi eſt epithymum, pondo drachmarum quatuor in ſero lactis mul
ſa'ue exhibitum: vel compoſitorum aliquo, cuiuſmodi noſtrum eſt, quod ex duobus & triginta
ſimplicibus medicamentis eſt compoſitum. Sed horum materiam in alijs traditam habes. Hic
autem, quæ ad propoſitam methodum proprie pertinent, dicamus. Poſt nanque purgationem il-
lud de omnibus eiuſmodi affectibus prius eſt præceptum, quòd vel retro regerere humorem, qui
in membro procubuit, oportet, vel ipſum digerere: præterea quòd in principio quidem tam in
ipſo purgationis tempore, quàm ante id, repellere: vbi iam totum corpus exquiſite purgaueris, di-
gerere. Vbi tamen mediocris tantum purgatio præceſſit, miſtum eſſe, quod applicabitur pharma- H
cum, ex repellente digerenteq; facultate conueniet. Sanè ad craſſum humorem inutiles ſunt tum
imbecillæ, eo, ꝙ nullum operæpretium efficiant: tum valentes, ꝙ vehementer tenuiores, quæ in ve
nis ſunt, ſanguinis partes uel digerant, uel retrudant: craſſas verò & melancholicas, quas fæci aſſi-
milauimus, nec euocent, nec repellant. Ergo, ſi his inter initia vtare, vtique minutus aperte tumor
erit, cæterum, quod reliquum eius eſt, contumax ad ſoluendum reddetur. Quare mediocrium vi- A.ibidem.c.18 fol.460.b
rium medicamentis eſt opus: quæ nec propter imbecillitatem vincentur, nec propter effectus ve-
hementiam ualenter ſanguinem craſſabunt: Ad hæc item, quæ omnino haud mordeant: quando-
quidem uitij malignitas ab ijs, quæ mordent, irritatur, ac, vt dici ſolet, efferatur. Propter hæc igi-
tur, quæ uiribus quidem ſunt mediocria, qualitate verò minime mordentia, eiuſmodi affectibus
ſunt idonea. Materiæ verò copia, ſicuti in libris de medicamentis eſt traditum, ex vſtis elotis'que
metallicis habebitur. Quippe, quæ medicamenta ex his componuntur, vnà cum purgationibus,
ad ſanandos incipientes cancros magnam vim habent: maiores verò, ſat fuerit, ſi his prohibeantur
augeri. Proſpicere verò, vt, qui iam ſunt ſanati, amplius non regenerentur, id artis de tuenda ſani-
tate eſt opus: cuius ſanè portio eſt ea, quæ de cibis præcipit. Cæterum, ſiquando cancrum per chi-
rurgiam curare audebis, cœpiſſe quidem ab vacuando per purgationem melancholico humore
oportebit.

A oportebit. Vbi verò totum, quod vitiatum eſt, prorſus exciderís ſic, vt nulla ſuperſit radix, ſines effluere ſanguinem, nec propere eum inhibebis: immo premendo potius, quæ circum ſunt, venas, exprimes ex iis craſſiorem ſanguinem: mox aliis vlceribus ſimiliter curabis.

De Carbunculis & Reliquis affectibus curandis, qui Vlcere cruſtoſo conſtant. CAP. 10.

A.li.4.f.3.t.1. c.9.fol.453.b

EST tamen & aliud vitium, quod ex humore craſſo feruenteq; naſcitur. Incipit hoc plerunque à puſtula aliqñ uerò & ſine hac. Cæterum inter initia, quibus hoc inſtat, ſcabunt particulã omnino: mox oritur puſtula quædam: qua rupta, vlcus cum cruſta gignitur. Sæpe verò non vna oritur ſcabentibus puſtula, ſed multæ exiles, veluti milii ſemina, † crebræ in particula reſidentes: quibus perruptis, ſimiliter cruſtoſum vlcus prouenit. In carbunculis verò, qui per Aſiam populatim ſunt craſſati, etiã citra puſtulas nõ nullis excoriata ſtatim cutis eſt. Omnibus tamen, vti dixi, cruſtoſum vlcus fit, modo cruſta ipſa cineris colorem præferente, modo nigrorem. Omnibus præterea his circumpoſita caro in ſummam peruenit inflammationem: nõ tamen colore aſpicitur eryſipelatis, immo qui adhuc phlegmones colore ſit nigrior, veluti ſi pluſculo rubro minus miſceas nigri. Quòd autem neceſſario febricitent, qui ita ſunt affecti, idq; non minus, immo magis, quàm illi, † quibus eryſipelatoſa eſt phlegmone, id vtiq; latere neminem poteſt. Sed & incipiendam ab inciſa vena curatio
B nem eſſe, id quoq; neminem latere arbitror, qui præſertim meminerit, quæ in curatione febrium de ſanguinis miſſione diximus. Nec illud obſcurum, ſanguinis vacuationem, quæ ad animi defectum vſq; ſit adhibita, magis his etiam collaturam: niſi tamen aliud quippiam obſtet ex iis, quæ venam incidi vetent. Imponi verò ſibi laborans particula, quod ad humorum inflammationẽ ſpectat, refrigerantia deſiderat. Cæterũ propter humoris craſſitudinem atq; ẽt malignitatem, nec fluxionẽ auertere vnquàm poteris: &, ſiquando id feceris, aliud quippiam, qđ in alto ſit corpore, offendes. Atqui nec affluere is permittendus eſt: quin potius inquirenda remedia ſunt, quæ cum modice reprimendo etiam digerere poſſint. Tale profectò eſt tum cataplaſma, quod ex planta*gine conficitur: tum quod ex cocta lente, ſ. miſcentibus his nobis micam panis teneram, qui clibano ſit coctus. Eſto autem panis nec omnino à furfure purus, nec nimium eius habens. Siquidem, qui omnino purus eſt, eius ſubſtantia in cutis meatibus hærere eſt apta, Emplaſticωteron Græci vocant: furfuraceus autẽ craſſiorum eſt partium. Super ipſum uerò ulcus, ualens aliquod imponendum eſt medicamentũ: cuiuſmodi eſt Andronis, Paſionis, vel Polyidæ: liquariq; id cum vino aliquo dulci ad ſordium craſſitudinẽ debebit. Porrò commodiſſima ad hunc vſum vina ſunt tũ theræum, tum ſcybelites: in quo
A.ibidẽ c.10.d rum inopia ſapa vtendum, quæ apud nos Hepſema dicitur. Quæ autem pharmaca reliquis adhi
C beri ulceribus ſolent, nempe quæ concoquant & pus moueant, ea nunc adhibenda non ſunt: quando ita putredinem particulæ auxeris. Quin etiam ſcarificare eiuſmodi tumores poſt ſanguinis miſſionem alienum non ſit: ſunto autem inciſiones mediocribus altiores propter infeſtantis humoris craſſitudinem. Ceſſante verò iam inflammatione ulcus ad cicatricem ſimiliter reliquis vlceribus perduces. Atq; hactenus de carbunculis dixiſſe ſat arbitror.

† κατα πυκνῶσαι τὸ μέρος, i. deſantes particulam.

† In antiquis quibuſdã legitur οἷς ἐρυσιπελας ἐστιν ἡ φλεγμονή. i. quibus eryſipelas eſt uel phlegmone.

*arnogloſſo.

De Strumis, quas Chœradas dicunt. CAP. 11.

A.li.4.f.3 t.2. c.9.fol.458 d

DEinceps de reliquis agam tumoribus, orſus à ſtrumis, Chœradas Græci vocant. Exiſtunt hæ glandulis in ſcirrhoſum affectum mutatis. Eſtq; curatio earum, quod ad ipſum attinet vitiũ, iis ſcirrhis, qui in aliis partibus naſcuntur, communis. Cæterum, quod ad ipſius partis naturam ſpectat, in quibuſdam glandulis alias geminas curationis indicationes adiiciunt. Præſtiterit fortaſſis hoc loco de nominibus aliquid clarioris doctrinæ gratia diſtinxiſſe. Quippe glandulæ, quæ, quod in medio vaſorum in diuerſas partes diductorum habetur, implent, eiuſq; diductionis pro firmamento ſunt, earum haud magnus vſus animantibus eſt: ſed ex abundantiore prouidentia, ſicut alia quædam, ſic has quoque glandulas natura fabricauit. Earum verò, quæ vel ſaliuam, vel lac, vel genitale ſemen: ad hæc quæ pituitoſum quendam humorem in meſenterio, vel faucibus, vel larynge,
D generant: earum maior eſt vſus. Atq; aliqui has non glandulas, ſed glanduloſa vocant corpora, vt quæ non paulo, quàm reliquæ glandulæ, & rariore ſint & magis ſpongioſa ſubſtantia: quin etiam in has tum arteriæ, tum venæ ſenſibiles perueniunt. Atq; hæ quidem, cum in ſcirrhoſo ſunt affectu, non aliter, quàm cæteræ omnes partes, † ſunt ſanandæ. At, quæ in medio vaſorum ſpatio conſiſtunt, in iis alia curationis indicatio præſtatur: qua ſimul cum vitio etiam pars ipſa tollitur. Eſt verò duplex ea quoque, nempe vel totum, quod uitiatum eſt, ſcalpello excidentibus nobis, veluti in cancro: vel putreſcere id medicamento cogentibus. Porrò, quæ eiuſmodi medicamentorum materia ſit, id in opere de medicamentis eſt proditum.

Strumarum Curatio cum scirrhis Comunis

† σκιρρωθεῖσιν, i. ſcirrho affectæ, additur i antiquis.

De Abſceſſibus, quæ Apoſtemata dicuntur. CAP. 12.

A.li 4.f.3 t.1. c.20.fol.455.a

MIhi verò tempeſtiuum eſt de aliis tumoribus docere. Quorum ſe primum abſceſſus offert, Apoſtema id græce dicitur. Huius duplex item genus eſt, vnum, cùm phlegmone in pus verſa pus ipſum tanquam in ſinu aliquo eſt collectum: alterum, cùm nulla præcedente phlegmone humor aliquis ſtatim ab initio, iſq; aliàs ſpecie alius, cæterum omnino acris, in parte aliqua colligitur. Porrò excoriat hic circumpoſita corpora, ſpatium videlicet ſibi moliens, vel inter duas tunicas, vel ſub certis membranis. Excoriat autem omnino ipſa copia diſtendens: interim verò acrimoniam quandam putredinoſam tempore contrahens. Sanè inueniuntur in huiuſmodi abſceſſi-

bus,cum ſcalpello ſunt diuiſi,proprietates quædam non paucæ,nec humorum modo, ſed etiam ſo E lidorum quorũdam corporum. Siquidem vnguium,pilorum,oſſium,teſtarum, lapidum, & pori fragmentorum ſimilia inuenta in his corpora q̃dam ſunt. Ac humorũ ipſorum alius,veluti lutum, vel cœnum,vel olei quidam limus,vel vini fæx:alius adeo grauiter olens,vt oẽs auerſentur. Verũ hæc rarius incidunt. Frequentiſſima verò huius morbi ſunt tria genera:quorum ſingula propriã appellationem græce ſunt ſortita. Ea ſunt, Atherωma,Steatωma,& Meliceris,à ſimilitudine contentarum in tumoribus ſubſtãtiarum dicta: eſt.n.aliud eorum veluti ſeuum,aliud veluti mel,aliud pulticulæ,quam Atheran vocant,ſimile. Curationis verò eorum indicationes ſunt cões,nempe id, quod continetur,vel digerere,vel totum putre reddere,vel excidere. Aliqui igitur eiuſmodi tumorum triplicem curationis rationem admittunt,quotquot,ſ.ex tenuiore humore conſtant,vt meliceris:aliqui duplicem tãtum,veluti atheroma, quippe quod tum excidere tum putreſacere licet:ſteatoma verò ſola manuum opera curatur,cũ nec putreſieri poſſit,nec digeri. In ijs verò abſceſſibus, qui in alto corporis conſiſtunt,ac potiſſimum in viſceribus, medicamenta, quæ ex aromatis componuntur,maxime ſunt vtilia,vtpote quorum vis collectum humorem tum in halitum reſoluat,tũ digerat. Sunt profectò & alia eius generis nõ pauca,quorum laudatiſſima ſunt tum antidotus,quæ ex viperis componitur(Theriacen vocant)tum,quæ Athanaſia vocatur, tum Ambroſia : atq; hæc F quidem ſumptuoſa:viliorum ſanè optimum eſt noſtrum,quod ex cretica calamintha eſt compoſitum . Omnia verò id genus in opere de medicamentis colligemus:quod,vti paulo ante diximus, ſatius arbitror ijs tribus,quæ ſupra memoraui,quò nihil deſit,ſubijcere.

De Tumoribus,qui toto genere Præter naturam ſunt, ac de optima Curandi via. CAP. 13.

QVoniam verò eorum,quæ per chirurgiam fiunt, curationis indicationes aliquid commune habẽt,aliquid proprium,ſatius nobis viſum eſt ea non diſtrahere, ſed vniuerſa in calce huius operis apponere. Nunc porrò tantulum etiam de tumoribus,qui præter naturam conſiſtunt,eſt adijciendum,ꝙ quicunque ex his toto genere præter naturam ſunt,ij ſui ablationem indicent, communiori.ſ.indicationi,quæ per omnia,quæ totis ſubſtantijs à naturæ habitu receſſerunt, extendit̃,ſubiecti:veluti in ſteatomatis & atheromatis habet. Huius certe generis eſt,& quæ Myrmecia græce vocatur,& quæ Acrocordωn,præterea in veſica calculus,& hypochyma:& in mulieribus *molæ in vtero geſtatio,ita verò appellant informem carnem : omnia nanq; talia ſummouere A.li.3.f.21.t.2 c.18.fol.388.h in totum properamus. Quorum verò etiam locus ipſe affectus vna quæpiam naturalium partium eſt,prima indicatio,vt affectus ſanetur. Secunda ab hac, ſi inſanabilis is ſit, vt vnà cum vitio pars quoque ipſa excidatur:ſicut in cancro & omnibus vlceribus, quæ curationem reſpuunt. Ecõtrario G verò in ſuffuſione, quod Hypochyma vocant,†victi in prima indicatione, ad aliũ eam locum,q minoris ſit momenti, transferimus. Non deſunt,qui hæc quoque vacuare ſint aggreſſi : ſicut in ijs, quæ chirurgia tractantur,dicam. Nunc illud dixiſſe ſufficiet, ꝙ humor,qui in hydrocelis viſitur, alienus à corporis ſubſtantia tota natura ſit,ſicut etiam, quæ in aſcitis hydropibus continetur aqua. Quarum certe vacuationem vel medicamentis, quæ digerant,molimur,vel chirurgia,in hydrocele quidem immiſſo ſiphone:in hydropibus verò adhibita punctione,quam paracenteſin vocant. Porrò exciditur vnà cum affectu ipſo,veluti in ijs, quæ ante comprehenſa ſunt, etiam pars affecta : ita & in hernioſis aliquid peritonæi. Pari modo & columella aliq̃n vnà cum vitio ipſo exciditur. Itidemq; in cruribus & teſticulis, vnà cum varicibus ipſæ venæ. Ad hæc,tunica in naſo cũ polypo, & foratus dẽs cum foramine:verum ex his nullum eſt,quod ad naturalem habitum poſſit reduci. In columella verò id oĩno eſt conandum,nec ꝑperandum ad eam excidendã : ſed, q̃n gracilis eſt,& ad lori tenuitatem redacta,tum eſt auferenda. Porrò talem eam reddet longius tp̃s: at,qualem Hippocrates in præſagijs deſcripſit, paucorum dierum numerus:æque uero & cætera,quæ in magnitudine naturalem habitum exceſſerunt:in quibus annumeranda ſunt oĩa, quibus ſupercreuit caro, & encanthides, & qui in ſede thymi dicuntur. Sunt ex iſtiuſmodi vlceribus, & quæ ambigua ſint H ſpecie,veluti cicatrices, quæ ſupra circumpoſitam cutim multum extant:item, quæ in oculis ſunt pterigia. Curationis tamen eorum indicatio manifeſta eſt. Siquidem talia omnia amouere oportebit:atq; id ſemper agere,vt rõnibus,quibus id fiat,penſitatis optimam ſemper earum deligas. Sanè optimæ rõnes tripliciter iudicantur,tum ex tp̃is curandi breuitate:tum ex curando citra dolorem : tum ex maxime tutò curando. Rurſus,vt tutò cures,tria propria ſunt,quibus intentus ſis,oportet, vnum primumq;,vt oĩno abſolutionem operis conſequaris:alterum,vt ſicubi hunc non conſequaris,ſaltem cubantem non lædas:tertium,ut uitium non facile reuertat̃. His cõſiderationibus ſi optimam curationis viam iudicaueris,inuenietur in oĩbus,quæ nunc ꝓpoſuimus,q̃n potius chirurgiæ, & q̃n potius medicamentorum ope,ſit curandum. At chirurgię quidem ſtudium in ijs præſertim, quæ nunc ſunt propoſita,ad interemptionem eorũ feſtinat: vt quæ, quod in animalis corpore toto genere præter naturam habetur,id prorſus tollendum ſibi proponat:quod ſi perficere nequeat, ꝓximum illud conſilium habet,vt uitium transferat,ueluti in hypochymatis. Quod uerò ex medicamentis petitur,primum huc tendit,vt,quod præter naturam eſt,tum vacuet,tum digerat:quod ſi per membri naturam,aut etiam vitij rebellionem fieri non licet,ut id tum in pus vertat,tum putreſaciat:hoc uerò ſecundo loco deſtinat. Quippe ita in columellæ uitio facimus,primum ſcilicet ad naturalem

*τῶν κατὰ φύσιν.i.carũ quę ſm naturã ſũt

† ἐπιπίπτοντες τῷ πρώτῳ σκοπῷ.

3.Progno.t.21 4ª.209.c

* Nõ eſt in antiquis.

A naturalem habitum eam reuocare tentantes: id ſi conſequi non eſt, prorſus amputantes, id'que vel chirurgiæ opera, vel per cauſtica medicamenta. Verum medicamenta, melius eſt, in tractationem de ijs differamus (quandoquidem tribus iam proditis, aliam quoque quartam adijciendam ſtatuimus) ac chirurgiam in calce huius operis apponamus.

Quæ ſecundum naturam, quæ Præter naturam propriè in nobis dicantur. CAP. 14.

NOn eſt igitur, ꝙ in his amplius immoremur: ſed tranſeundum ad ea, quę ſimilem ijs, quæ cōprehenſa ſunt, curationem deſiderant. Ea ſunt, tum quæ in numero & magnitudine conuenientem modum excedunt: tum quæ in ambobus his deficiunt. Dixi hoc loco conuenientem: ꝙ ſi conferentem, vel conducentem, vel ſecundum naturam, vel vtilem alibi vſurpauero, eadem ſermonis vis erit. Ac dictum quidem de his eſt alibi latius: cæterum redigere in memoriam ſummatim omnia, etiam hoc loco alienum non fuerit. Omnium ergo, quæ in corpore habentur, primum, cuius maxime indigemus, eſt ipſa particularum minime impedita functio. Hanc verò, quia poſſidemus natura, idcirco publice dicimus expetere nos ſecundum naturam agere. Et, quia hoc ipſum cum eo, quod ſecundum naturam ſe habet, eſt coniunctum, merito profectò nihil intereſſe arbitramur, ſecundum naturam habere, an ſecundum naturam agere dicamus. Quin & ſine additione in-
B terim græce dicimus expetere nos τοῦ κατὰ φύσιν, vtique ſubaudito in dictione, vel habere, vel agere, vel ambobus: {Latinitas propter articuli fortaſſis inopiam, ea figura deſtituitur.} Atque hæc quidem cauſa eſt, cur medicis recte vſurpata vox hæc, Secundum naturam, ſit de omnibus, quæ in corpore ex ſententia noſtra eſſe cupimus. Scire autem licet in ijs, quibus natura *deficit, nec primum, nec propter ſe ipſum, ſecundum naturam à nobis expeti, ſed † propter actionem, } & ex accidente. Siquidem ſextus digitus non nullis ab ipſo ſtatim ortu eſt congenitus, & quintus defecit: & alia quædam ſimilia, aliqua in numero, aliqua in legitima quantitate, vitioſa. Ac, ſi quidem hæc plurimum, recta verò rara fierent, contra, quàm nunc, de naturæ operibus ſtatueremus, vtique non tuentes ut nunc, ſed auferentes ea. Hæc ratio memoria tua nunquam excidat, cum ſit ad nominum vſum vtilis, quæ tum fallere inconſideratos poſſunt, tum diſcordiæ phantaſiam excitare, ſicubi alter dicat totum, quod præter naturam eſt, eſſe tollendum: alter, quod nocet, aut inutile eſt, aut incommodat actioni.

*ἀπολυγχάνει

† δευτέρως. i. ſecundario.

De ijs, quæ in Magnitudine, & Numero excedunt vel deficiunt: ac primum de Curandis ijs, qui Obeſitate & corpulentia onerantur. CAP. 15.

ERgo denuo repetentes, de rebus loquamur, quando de nominibus eſt nobis definitum, hinc
C orſi. Coniuncta comprehenſis iam morbis ſunt ea, quæ uel magnitudine, vel numero, à debito naturæ modo ſunt aliena: in quibus amputare quidem conueniet, quod magnitudine uel numero redundat, reficere autem & fingere, quod deſit, ubi uidelicet fieri id licet. Quintum nanque digitum, aut tale aliud membrum, medico certe gignere non licet, ſed vnius naturæ opus ſunt omnia talia. Verum in totum tollere, quod numero redundat, aut præcidere aliquid eius, quod magnitudine modum exceſſit, hæc nobis quoque licent. Siquidem ex medici officijs vnum eſt, nec id leuiſſimum, ubi in corpulentia eò deuenit corpus, vt nec ingredi ſine moleſtia, nec ſedem propter ventris molem contingere, ſed nec reſpirare libere poſſit, hanc liquare ac tollere, † æque nimirum ut, cum corpus ali deſinit, (Atrophian Greci uocant) quod genus, quos vomica male habet, patiuntur, } huic quoque reficiendo proſpicere. Sæpe autem euenit, vt non totum corpus, ſed una quæpiam pars ex atrophia tabeſcat: quam ſcilicet vel neruorum reſolutio, vel ipſius partis intemperamentum, præceſſit. Opportuneq́; iam de curatione horum conſiderabimus, orſi ab ijs, qui corpulentia nimium onerantur. Oſtenſum verò in libris eſt, qui de temperamentis ſunt inſcripti, ꝙ calidior ſicciorq́; temperies exile corpus reddit. Ergo id agendum, vt nimium obeſi corporis temperamentum tale eſſe faciamus, ſi modo ad debitum modum redibit. Sanè docuimus tum in illo ope-
D re, tum nihilo ſecius in opere de tuenda ſanitate, quòd acuta exercitatio, & tenuans victus, & id genus medicamenta, & animi cogitatio, temperamentum totum non ſolum calidius, ſed etiam ſiccius, ac propterea corpus exilius reddunt. Igitur in exercitationibus celerrimus curſus eſt idoneus. Tenuātis uerò uictus materia ſeorſum ſingulari libro eſt prodita. Quod ſi medicamenta tenuantia quoque requirant, etiam hæc in operibus, quæ de medicamentis conſcripſimus, ſunt edita: quāquam referentur eorum nunc quoque, quæ ſunt efficaciſſima: quibus, ubi demere nimiam obeſitatem ſtudes, vtaris, ſuadeo. Ergo, quæ ad articularia vitia quidem exhibere ſolent, quæ ſcilicet valentem incidendi facultatem habent, ijs tu quoque, cum nimiam obeſitatem curabis, utitor. Sunt porrò talia, rutæ ſemen, præſertim'que ſylueſtris, vnà cum ipſis corynibis, & ariſtolochia rotunda, & minus centaurium, & gentiana, & polium: præterea ex urinam cientibus, ea, quæ pollentes habēt uires, ueluti petroſelinum. Vnumquodq; enim talium, tum ipſum per ſe, tum uerò alijs miſta, vniuerſa & extenuare potenter ſuccos, & vacuare ſunt habilia, partim quidem ſenſibiliter per vrinas, partim per inſenſibilem tranſpiratum: ſed & ſal, quod ex combuſtis fit viperis, potenter extenuat. Multiq́; cum vel graciliores, uel mediocris habitudinis eſſent, ex eiuſmodi medicamentorum potione perierunt, ſanguine ipſorum excocto. Ruerant autem ad ea propterea, quòd liberatos aliquos articularijs vitijs viderant, minime.ſ. æſtimantes, ꝙ temperies eorum, qui ſanati fuerāt,

† Clarius. æque nimirū, vt cū corpus ī ea reddať atrophia, qualē ij, qui phthoe detinētur, patiuntur.

humidior pituitoſiorq́; erat, qualis nimirũ obeſorum eſt: in quibus huiuſmodi medicamentorum E
ſecurus eſt vſus. Ipſe nanque iuuenem quendam quadraginta circiter annos natum, oppidóq́; obe
ſum percuraui, vſus tum antidoto, quæ aduerſus articularia vitia eſt compoſita, tum ſale theriaco,
ipſáq́; theriace, ac reliquo extenuãti victu, & pro exercitatione curſu veloci. Porrò præparaui ho-
minem ad curſum, perfricando primum linteis aſperis, quoad cutis ruberet: dein ſtatim cum oleo,
quod in ſe digerens aliquod medicamentum habebat: quo etiam poſt curſum rurſus vtebar. Talia
medicamenta ſunt, tum ſylueſtris cucurbitæ radix, tum althæa, tum gentiana, tum ariſtolochia, tũ
panacis radix, tum polium, tum centaurium. Per hyemem verò etiam à balneo iam dicto oleo ho-
minem reunxiſſe profuerit. Verum cibum exhibere non ſtatim à balneo, ſed interpoſito ſomno,
conueniet. Quòd ſi velit etiam rurſus ante cibum lauari, permittes. Magis etiam ad rem pertine-
bit, ſi aquæ ipſi digerendi facultas inſit. Ac, ſi quidem talem aliquam ſponte natam habemus, ipſa
vtemur: cuiuſmodi in Lesbo viſitur, à Mitylene ſtadijs quadraginta: ſin minus, ipſi ſimilem ali-
quam moliemur. Eſt porrò ea, quæ in Mitylene conſpicitur, & viribus & colore talis, qualis vtiq́;
fiat, ſi quis florem ſalis aquæ marinæ miſceat. Hæc ipſa aqua etiam hydropicis, & reliquis tumefa-
ctis idonea eſt, vtpote valenter deſiccans, ita profectò, vt præpinguibus, ac præcipue ſi quis ipſos co
gat in ea celerrime natare, nec poſt largam lauationem protinus eſſe bibere'ue, ſed ſomno interpo- F
ſito, aut omnino ſaltem quiete. Sanè illud eſt ſciendum, atque ab eo, qui obeſitatem curat, prædi-
cendum, ꝙ aliquando ex multo ſimul obito motu, & febri hominem tentari eſt credibile: & quòd
febris ad rem propoſitam non aliena erit vtiq́;, ſi medicus rectè omnia faciat. Etenim perſpicuum
eſt, vbi ex laſſitudine febricitarint, qui ita curantur, ꝙ ſopita eorum febre, rurſus ad eandem cura-
tionis formulam redibimus. Sanè fugere in ijs curandis conueniet & vina, quæ multum nutriunt,
cuius generis craſſa ſunt: vti verò vel aquoſis, id eſt colore albis, & conſiſtentia tenuibus, vel quibus
mare eſt admiſtum.

*σικύος. i. cucu meris.

De Reſiciendis corporibus extenuatis, ac Reſtituendis particulis, quæ deficiunt. CAP. 16.

AT, vbi eos, qui extenuati ſunt, reficere in animo eſt, ijs vinum exhibebimus craſſum: cibum
verò, qui ſuccum efficiat craſſum: exercitationes paucas, frictionem mediocrem: ac, ut ſum-
ma complectar, omnia iam comprehenſis contraria moliemur. His verò "etiam picari commodum A.li.4. f.7.t.4. c.2.fol.519.b
eſt, † idq́; tertio aut quarto quoque die: ‡ quippe id ad carnem inſtaurandam, egregium medica-
mentum eſt adeo, vt ſi quod ſingulare membrum hoc vitio laborat, id hoc præſidio reſtituatur. Ac
nobis quidem in omnibus fermè hoc vnum ſatisfecerit, ſi quidem humectat & calefacit, ſanguinis
multitudine accita. Ergo nec aſſidue id ægrotanti corpori admouere conueniet, nec, cum conue- G
niet, ſæpe illinere, verum in hyeme bis, in æſtate ſemel id feciſſe eſt ſatis. Quibus verò à natali die
gracilia ſunt membra quædam, ijs etiam mangones puerorum hoc ipſo præſidio ſuccurrunt, vnà
cum certa percuſſione, quam græce Epicruſin vocant. Eſt porrò & illius mediocritas quædam,
vt ſcilicet nec plus iuſto, nec minus fiat. Ea talis eſt. Ferulas paruas ac leues modice illitas graci-
bus partibus incutiunt, donec modice attollantur: quippe in hoc ſumma rei eſt: veluti Hippocra-
tes de perfuſione ‖ aquæ calidæ dixit, Primum quidem pars intumeſcit, poſt gracileſcit. Ergo, qui-
buſcunque particulis bonam habitudinem reddere ſtudemus, has & fricare, & perfundere, & per-
cutere, & picare oportebit tantiſper, dum intumeſcãt: hoc vbi factum eſt, protinus deſiſtere prius,
ꝙ digeri cœperint. Etenim, quæ calefaciunt omnia, ſicuti attrahere, ita etiam digerere ſunt apta. Si
ergo perſtes, dum, quod attractum eſt, digeſtum ſit, operam luſeris. Ad hunc modum mango qui-
dam proximè nates pueri † fame conſumptas, ‡ breui auxit, percuſſu mediocri quotidie vſus, aut
ſaltem alternis diebus: item moderata picatione. Cæterum, quibus totum corpus eſt extenuatum,
ijs lauari quoque poſt cibum eſt idoneum. Veluti autem metus erat, ne tenuantibus auxilijs febris
ſuccederet, corpore ſcilicet immodice per hæc calefacto, ſic ijs, qui à cibo lauantur, timẽdum eſt, ne
ſibi iecur obſtruatur, potiſſimum propter ciborum ſpeciem: quippe cum aliter quoque obſtruere H
ſoleant, quæ ſuccum craſſum gignunt, ſi quis his liberalius utatur. Vbi igitur aliàs id efficere ſolẽt,
multo profectò promptius idem poſt balneum facient. Incidit tamen ex tali victu diutius exhibito,
etiam calculi in renibus generatio: quod vitium cur omnibus non contingat, ſatis patet. Quippe
incredibile non eſt quibuſdam vel denſos admodum eſſe renes, vel peranguſta venarum in ſecino-
re ora: quibuſdam contra eſſe habita. Horumq́; dignotio nulla planè certa eſt: ſed percontandum
aſſidue ab eo, qui iam dicto modo eſt cibatus, num quis illi grauitatis ſenſus in dextris præcordijs
& circa [a]renes ſit. Quòd ſi quid tale aliq̃ ſenſerit, protinus cappari ex oxymelite in principio ci-
bationis, donec conſtiterit grauitas, dabitur. Ad membra uerò, quæ ægre reficiebantur, ac pluſcu-
lum iam refrigerata erant, vſus aliquando & thapſia ſum, aliàs ea ex melle membrum illiniens:
aliàs etiam ex cerato: ſiquidem attrahit ea quoque partibus, quibus ſuperpoſita fuerit, ſanguinis
copiam. Quibus autem exiguum aliquid pudendi præputio de naturali deeſt quantitate, ijs non
raro citra thapſiam ſola tenſione debitum modum reddidi, [b]membranulam mollem firmamq́;, cu-
ti gummi illitæ circumuoluens. Satis autẽ conſtat, ꝙ etiam membranulæ finem [c]† parti ſubiectæ ‡
agglutinari gummi oportebit: ſiquidem & ſiccatur cito, & ſine dolore adſtringit. Porrò cuti præ-
putij ex interna parte rotundum aliquid ac mediocre ſupponi prius oportebit, quod videlicet
poſtea,

† δι' ἡμερῶν ἤτοι τριῶν ἢ τεττάρων. i. idq́; trium uel quatuor dierũ ſpatio.

Lib. de Offic. med. ſect. 3. t. 16 7[a]. 215. h

† In impreſſis cod. & in pleriſq́; manuſcriptis græcis legitur, ἀπολέπτου i. gracilioris. ī aliquibus autẽ vt Linacer vertit. ὑπὸ λιμῷ συντακέντος i. fame cõſumpti.

A *ψόας. i. lũborũ carnes.

*B ἵνα χάρτου i. fibrã uel mẽbranulã chartæ.

C † τῷ ὑποβεβλημένῳ ἄνω μέρει της ἰνός. i. ſi parti membranulæ, quæ in ſuperiori regione ſibi ſubiecta eſt.

A poſtea, quàm agglutinata membranula eſt, facile eximas. Eorum verò, qui thapſia præputium adducunt, quidam rotundum id è plumbo fecerunt, veluti ſolenarium quoddam: mox illi extrinſecus præputij cutim circuntendunt, ac molli loro deligant. Fueritq́; & id non nunquam vtile, vtiq́; quibus multa deſit cutis: quibus autem exiguum eſt, quod deeſt, ijs (vt comprehenſum eſt) ſola mēbranula circundata ſufficiat: vbi autem circundabitur cuti, & agglutinabitur, ſubtus imponi ſolenarium prius oportebit. Ego verò, cum nihil horum præſtò eſt, modicum chartæ* inuoluens, immittere pro fulcimento præputij ſoleo, vt poſtea, cum planè coaluit, quod foris eſt circundatum, exempto, quod fulciuerat, facile meiat is, qui curatur. Conſtat verò hoc quoque vitium ex eo morborum eſſe genere, quod naturalem magnitudinem eſt egreſſum, aliàs putreſcente præputio incidens: aliàs ab ipſo ortu minore, quàm par erat, congenito. Subijcitur autem duplici chirurgiæ rationi, interim in ſuperna pudendi parte circulo inciſa cute, quò videlicet eius vnitate ſoluta, catenus deorſum trahatur, quoad glandem cooperiat: Interim verò ſcalpro ex interna parte, qua glandis initium eſt, excoriata, mox deorſum tracta, ac deinde (vt ſupra comprehenſum eſt) molli quopiam deligata. Dicemus autem & de eiuſmodi rationibus in ſermonis progreſſu æque profectò, vt de curtis id genus, quæ Colobωmata Græci appellant: quippe ita vocant, quæ in labijs, aut narium alis,
B aut aure deficiunt. Nam methodo quadam curantur hæc quoque, primum quidem excoriata vtrinque cute, deinde adductis coniunctisq́; inter ſe cutium oris: ac vtriuſque, quod calloſum eſt, detracto: mox, quæ reliqua ſunt, adſutis atque agglutinatis. Eiuſdem generis ſunt, & quas in maiore oculi angulo Rhœadas græce vocant, vtique vel impenſius minuto, vel prorſus perdito ipſo angulo. At prorſus quidem perdito eo, omnino inſanabile relinquitur vitium: minuto verò, ijs, quæ modice adſtringunt, curatur, ſi tamen totum corpus primum ante purgaueris, dein caput. Sunt mediocriter adſtringentia medicamenta, & quæ è glaucio componuntur & croco, & quæ nardina vocantur: & in primis, quæ ex vino ſunt confecta. Vt verò ſumma complectar, quibus perit aliquid ſubſtantiæ, maxime quidem id agendum, vt ei quàm ſimillimam faciendam curemus: ſi id fieri nequit, ſaltem aliquid, quod eundem præſtet vſum, machinabimur: erit autem profectò & id eatenus ſimile. Etenim, cum oſſis tibiæ ſæpe excidere portionem magnam cogimur, ad alteram loco eius ſubſtantiam producendam, carnem gignentibus medicamentis naturam ipſam prouocamus: quæ vtique inter initia velut dura eſt caro: poſtmodum calli durioris firmitudinem accipit: ac temporis ſpatio roborata, ad ingreſſum, oſſis loco, fit habilis. Quin etiam, vbi internodia digitorum excidimus, in exciſorum loco alteram, qualem prædiximus, naturam prouenire cernimus. Quòd autem
C venas quoque ſenſibiles generatas aliquando vidimus, prius eſt dictum: verum has non tam ſimiles ijs, quæ prius perierant, quàm eaſdem, renaſci dixeris: veluti in cauis vlceribus carnem. Cicatrix verò, quæ in hac calli modo durata gignitur, ea cuti quidem eſt quàm ſimillima, cutis tamen non eſt: quando & denſior ea viſu tactu'que ſentitur: & ratione ex eo, quod pilos non edit, intelligitur. Hæc igitur ſi præſtò tibi ad manum ſemper erunt, quæ tibi in curationibus peragenda ſint, minime requires.

*χάρτιον.

De Reliquis curandis Affectibus, qui ad prædicta genera referuntur. CAP. 17.

MIhi uerò iam tempeſtiuum eſt ad alia morborum genera tranſire, ſed quibus eſt cum ſupra comprehenſis ſocietas. Ergo ſerpens vlcus, qui Herpes græce dicitur, is eiuſdem eſt generis cum exulcerato eryſipelate: Ramex verò, quam Sarcocelen uocant, cum ſcirrhis. At uitia, quæ Ophiaſin, Alopecian, & Ptiloſin appellant, ex eo ſunt morborum genere, in quibus naturale aliquid eſt amiſſum, æque nimirum, vt Myrmecia eorum eſt, quæ toto genere ſunt præter naturam. Porrò triplex omnium horum eſt differentia. Quædam nanque ex mutatione cōſiſtunt ſolidarum partium: ſicut myrmecia, & leuce, & vitiligo, {& oſſis caries, quam ſphacelon vocant,} & elephas,
D & ſcabies, & lepra. Quædam, cum prius omnino non fuerint, poſtmodum ſunt orta: veluti meliceris, & atheromata, & ſteatomata: atq́; alio modo helminthes, & aſcarides, & ceria, ita enim uocant longam latamq́; helmintha: omniaq́;, quæ ſupra diximus in abſceſſibus quibuſdam, calloſæ ſubſtantiæ, aut lapillis, aut oſſibus, aut pilis, aut alijs quibuſdam id genus ſimilia inueniri. Itaq́; attentum eſſe ſemper oportet in omnibus, quæ præter naturam habentur, atq́; diligenter aduertere, ex quo ea genere ſint: ſi modo illud recte à nobis dictum eſt, primam faciēdorum indicationem, vnde ad omnia, quæ deinceps ſunt adminiſtranda, initium capietur, à genere ipſo ſumi. Herpeta nanq́; bilioſus procreat ſuccus: quo fit, vt eatenus eiuſdem ſit cum eryſipelate generis, atq́; huius quoque magis etiam cum eo, quod exulceratum eſt. Differt autem ab eryſipelate humoris tenuitate: eſt.n. admodum tenuis, qui herpetem excitat, adeo profectò, vt non ſolum omnes interiores partes, quæ vtique carnoſæ ſubſtantia ſunt, tranſeat, ſed etiam cutim ipſam ad ſummam vſq́; cuticulam (Epidermida Græci vocant,) quam ſolam propterea, ꝙ ab ea remoratur, tum erodit, tum excedit: quando, ſi hanc quoq́; ſudoris vice tranſiret, haudquaquam vlcus excitaret. Quippe id ulcerum, quę ex mordente humore oriuntur, quæ nimirum ſpontanea vocant, commune eſt, ꝙ humor, qui ea facit, ſiſtitur in exitu ac tardat. Porrò ex eo, ꝙ alter humor altero ſit tenuior craſſior'ue, vlcerum differentiæ, quæ ex profunditate ſpectantur, proueniunt. Huius certe generis eſt, & quæ Phagedæna Græ-

ce dicitur, & exulcerati cancri. Quorum omnium communis curatio eſt, ut inhibeatur primum humoris confluxio, poſt ſanetur vlcus: propria verò cuiuſque tum ex membri inuenitur natura, tum ex humoribus non ſolum ſpecie, ſed etiam quantitate. At tenuiſſimus quidem in eiuſmodi humoribus eſt is, qui exulceratum herpetem excitat: craſſiſſimus, qui cancrum: proximum ab his locum occupat, quod ad craſſitudinem attinet, qui phagedænas creat. Harum ſpecies quædam ſunt, quæ Chειρωnia ac Telephia græce dicuntur. Iam aliæ quædam eiuſmodi appellationes ſunt, ſed inutiles & ſuperuacuæ: ſiquidem ad curationem pernoſci oportet humoris tum copiam, tum craſſitudinis tenuitatisq; eius modum, tum potentiam: Veluti ſtatim in herpete, quoniam humor tenuis eſt, (vt qui ex genere flauæ ſit bilis) vbi ſummam cuticulam in tranſitu perrupit, vtique, cum digeſtius is eſt, permitti cicatricem vlceri induci. Itaque, ſi quis toto prius corpore purgato, mox, quæ influentem humorem reprimant regerantq;, medicamentis utatur, iam herpetem curauerit. Sin neutrum horum fecerit, ſed tantum ea, quæ cicatricem inducunt, adhibuerit, vtique exulceratam cuticulam ita ſanauerit: proximæ tamen illi, quò minus exulceretur, non conſuluerit. Poſtmodum verò illa quoque cicatrice incluſa, quæ ipſi continua eſt, exulceratur: id'que longo ſpatio, ceu ſerpente malo ipſo, fit, donec humor, qui id facit, ſit uacuatus. Etenim Romæ mulier quædam illuſtris, cum herpetem in malleolo haberet, primum quidem medicamento, quod algam recipit, eſt vſa. Hoc cum protinus cicatrix induceretur, proxima illi ſumma cutis eſt excoriata, veluti ex deſquammatis. Cui cum deinde ſuperpoſitum medicamentum eſt, rurſus illi continua eſt exulcerata. Id'que ita aſſidue perrexit, donec ad genu exulceratio perueniret: cum interim quiduis potius pati, quàm medicamento, quod bilem traheret, purgari parata eſſet. Itaque etiam, (quod fieri in talibus aſſueuit, quoniam plerique culpant non culpanda) damnato ex alga medicamento aliud admoueri iuſſit. Deinceps igitur, quod ex ſandice componitur, vtebamur. Vt verò id quoque, quod exulceratum iam fuerat, ſanauit: quod verò nunc exulcerabatur, non inhibuit, ſed iam ad bubones vſque uitium aſcenderat, ipſa neceſſitate coacta, ſerum" ſ. lactis ſumpturam annuit. Immittentes igitur clanculum minimum ſcammoniæ, inuitam purgauimus, ac ſanauimus. Ergo, cuius gratia hæc dicta ſint, denuo repetamus. Poſt, quàm communem omnium, quæ ſub eodem genere vitiorum ſunt, indicationem acceperis, vtique non hanc in particularibus exequeris, ſed reduces ſemper ad differentiam, quæ tum affectibus, tum ipſorum cauſis, ſit accommoda: ſicuti de ſpontaneis oſtenſum eſt ulceribus. Vacuabis nanque eum, qui redundat, humorem, cæterum aliquando medicamento, quod flauam purgat bilem: ſæpe eo, quod nigram: modo eo, quod miſtæ eſt facultatis, quod ſcilicet bilem ſimul & pituitam educat: veluti in altero herpetum genere, quem à ſimilitudine, quam habet cum milio, Cenchrian græce appellant. Quippe is non protinus ulcus facit, quemadmodum alter, ſed admodum exiguas puſtulas, ad ſpeciem milij: quæ ipſæ interpoſito ſpatio in vlcus abeunt. Adeo non ſine ratione quibuſdam viſum eſt in eiuſmodi uitio bili eſſe aliquid pituitæ admiſtum. Incidunt ſanè non nunquam & citra vehemens totius corporis humorum uitium in partibus ulcera, quæ haud difficulter medicamentis, quæ repellendi digerendi'que miſtas facultates habent, curantur. Ac repellunt quidem nō ſolum ea, quæ adſtringunt, ſed etiam, quæ ſine adſtrictione refrigerant: digerunt verò, quæ calefaciunt. Conſtat'que, quòd in generatione ulceris exuperare debebunt, quæ repellendi facultatem habent: vbi non amplius confluit in ægrotantem particulam vitioſus humor, quæ digerunt. Siquidem exiguum vitioſi humoris, etiam ſiquis ad viſcera & magnas uenas retrudat, nullum profectò, quod ſenſu percipiatur malum committet: at, ſi eius non leuis quantitas ſit, in princeps aliquod membrum aliquando procumbit, ubi ſcilicet prius naturæ viribus totum corpus expurgantis non ſit uel per deiectionem, uel urinas, uel cutim, quæ totum corpus includit, vacuatum. Atque flauæ quidem bilis vacuatio eſt facilis: pituitæ verò, ac potiſſimum eius, quæ craſſior glutinoſior'que eſt, item'que nigræ bilis, difficilior: quo magis purgantis medicamenti ope indigent. In herpete uerò, quoniam tenuis humor eſt, qui id uitium creat, abunde eſt etiam aluum leuiter ſoluiſſe, uel urinas per ea, quæ id modice efficiunt, citaſſe. Verum, quoniam de medicamentorum methodo proditum etiam aliquid in ſuperioribus eſt, non pauca autem & in operibus, quæ proprie his ſunt dicata, ſatius ſit ſermonem nihil ultra proferre: quando ſatisfacere etiam ei, qui attentus erit, hæc poſſint, neque enim nos ea à muſis accepimus. Verum homini, qui prudens ſit & diligens, & mente exercitatus, ipſa rerum natura, quid agendum ſit, ſuggerit: vbi uerò etiam inueniendi viam ab alio quis traditam ceperit, huic facillimum eſt per eam ultra progredi. Huius rei amplum teſtimonium fuerit, quòd eiuſmodi uiri artem maximis operibus illuſtrarunt: qui uerò parum ſunt prudentes, ij nihil præterea inueniant, etiam ſi tota uita infinitos artis effectus conſpexerint. Plurima nanque inueniuntur, hodie, quæ apud maiores noſtros non fuere inuenta: veluti nunc Romæ quidam excogitauit, quemadmodum acrochordonas & myrmecias orc ſanet. Verum de prioribus, utpote à cute extantibus, minus eſt mirum: de myrmecijs verò, potiſſimum quæ cum ſumma cute prorſus ſunt æquales, mirum uidebatur. Veruntamen has quoque primum labiorum applicatione, ceu ſuctu, ad ſe trahebat, atque à radice euellebat: deinde primoribus apprehenſam dentibus totam ſimul eximebat. Sed & ſcalpro ad myrtacei folij ſpeciem formato, & ferramento eo, quod Scolopomachærion

A. li. 4. f. 3. t. 1. c. 7. fol. 432. g

ἀναμνήσουσι

A pomachærion Græci vocant, quiſpiam manibus exercitatus, facile eas excidat: cum proprijs lineamentis à circumpoſita cute circumſcripta diſcernantur. Æque " verò & valente aliqua prima circulo myrmeciæ impoſita ipſam educimus. Debebit porrò pinnæ fiſtula eſſe myrmeciæ craſſitudini par, vt eam vndique prorſus conſtringat: quæ poſtea circumacta, ac ſimul deorſum impulſa, celerrime ita myrmeciam etiam cum ipſa radice totam educet. Conſtat verò, & quòd finis ipſe pinnæ, quæ eam circulo ſecabit, non tenuis modo, ſed etiam acutus & firmus eſſe debebit. Itaque tũ galli veteris pinna, tum vel magis aquilæ, ad hunc vſum eſt commoda. Abſcidere verò ab his tantum radicem verſus oportet, quatenus reliquæ partis fiſtula complecti myrmeciam poſſit. Sanè ex ipſa ſtatim abſciſione, ſi modo ſcire fiat, etiam acumen ipſi comparabis. Atque hoc quidem ratio inuenit, non caſus. Iam, quòd hæc vehementer attrahentibus medicamentis ſurſum velletur, & putrefacientibus enecabitur, ratione ab aliquo eſt inuentum, qui iiſdem poſtea vſus, experientia rem comprobauit. Quædam nanque etiam ante experientiam fiduciam de ſe manifeſte præbent: veluti, quæ aculeum ac telum, quod modo infixum ſit, eximunt: item'que arenulas, ſi quæ oculo inciderunt. Quædam ratione certe excogitantur, confirmantur autem † ipſo vſu. } Quò autem facilius etiam per te eiuſmodi vias ad curationum comparandam copiam inuenias, non tædebit aliquod

A.li.4.f.7.t.3. c.13.f.516.h

† ipſa experientia.

B huius generis exemplum proponere. Nominamus autem id genus, in numero particularum vitium. Quoniam enim quædam deficiunt, ſicut dens, vel digitus, vel è naſo ala, vel auris quæpiam particula, vel pudendi pellis: quædam redundant, veluti ſextus digitus, & quæ Græce Exoſtωſεις dicuntur, & dentium ij, qui naturalibus adnaſcuntur: adimere quidem, quod ſuperuacuum eſt, ſanè haud difficile eſt: aliud verò producere, quod ſimile ei ſit, quod deſit, id in quibuſdam quidem eſt facile, in quibuſdam difficile, in alijs planè fieri non poteſt. Si " nanque carnoſum ſit, quod deeſt, haud magno negocio id reficias: atque eius rei in cauis vlceribus tradita methodus eſt. Sin os ſit, ipſum quidem inſtaurare non eſt, cæterum aliud pro eo durum efficere, id licet. Dictum verò etiam in præcedentibus eſt de reficiendis venis, nempe quòd aliquando nouas alias ſenſibiliter progenitas vidimus: aliquando omnia tentantibus non prouenerunt.

A.li.1.f.1.d.5. c.1.fol.10.b

De Reſarciendo Pilorum defectu. *CAP. 18.*

AT, ſi digitus deſit, vel tale quippiam, reſtituere id prorſus non licebit. Sanè proditum & de præputio prius eſt, quemadmodum id quiſpiam inſtauret. At, quæ in naſo, vel aure, vel labio ſunt curta, ea quidem vt refeciſſe non licet, ita decorem aliquem his adijcere licet, ſi quis diuiſam vtrinque cutim mox in vnum conductam queat agglutinare. Alia verò ratione huic morbo-

C rum generi annumerantur atheromata, & ſteatomata, & meliceridès, & aſcarides, & ceria, & helmintes: præterea, qui in articulos & pulmones incidunt, calli, quos poros vocant: item'que, qui in renibus & veſica inueniuntur, calculi: quippe in omnibus his communis eſt ſubſtantiæ generatio, quæ ante non fuit. Contra fit in alopecia, & ophiaſi, & ptiloſi, item caluitie, in quibus amiſſio particulæ eſt, quæ vtilis fuerat. Tanquam igitur in cæteris omnibus, in quibus gigni quippiam volumus, id agimus, vt naturæ motus liberos minime'que impeditos reddamus, eodem certe modo & in pilis amiſſis. Quippe naturæ opus eſt, veluti in ſinuoſis vlceribus generatio carnis, itidem in capite & palpebris productio pilorum. Ergo, ſi recordaberis ea, quæ in naturalibus libris noſtris de pilorum generatione didiciſti, vtique ex ipſis amiſſionis eorum cauſas inuenies. Siquidem oſtenſum " in ijs eſt, quòd ex ſuccis, qui per cutim tranſpirant, quod limo'ſum eſt, id pilos tum à principio gignit: tum de cætero veluti ſuccreſcendo auget. Hoc igitur quoties vel prorſus perijt, vel redditum eſt vitioſum, toties pilos corrumpi eſt neceſſe. Corrumpuntur nanque & ſtirpes ipſæ duplici de cauſa, alias nutriente ſucco deſtitutæ: alias non idoneo vſæ. Ac prorſus quidem perdito eo, qui pilos alat, ſucco caluicies oritur. Eodem vitiato, tum quas Ophiaſεις græce vocant, tum alopeciæ proueniunt. Ad primum quidem † ex naturali eorum tum ortu, tum mutatione, } etiam alienam à natura cauſam inueſtigabis. Ab hinc curationis rationem inuenies. † Quæ vtique

A.li.4.f.7.t.1. c.1.2.fol.505. g.h

* ἰλυῶδες eſt in impreſsis & ĩ aliquibus antiquis: in alijs λιγνυῶδες, i. fuliginoſum.

† in græco tũ eſt, ἐκ τῆς κατὰ φύσιν αὐτῶν διοικήσεως, i. ex naturali ipſorum moderatione.

D per indicationes omnibus iam dictis (in quibus vel aliud quoduis vitium, vel etiam vlcus, ex humoris vitio incidit) communes peragetur: ſiquidem & inhibere, quod influit, & abſumere ac digerere, quod iam ægrotantem locum occupauit, conueniet. Ergo, ceu in vlceribus illis purgationem nocentis ſucci primum adhibuiſti, eodem modo in pilis ipſis ab hac primum curationem inchoabis, ſcilicet diligenter prius æſtimans, quis color cutis ſit, cuius cernis corruptos pilos. Nam, ſi his albidior, quàm pro naturæ habitu, ſit, pituitoſi humoris purgationem exhibebis: ſin pallidior, eiuſmodi bilis purgationem non ſecus, quàm, ſi nigrior conſpicitur, quæ nigram detrahant bilem, offeres. Sanè ad vitioſi humoris ſpeciem certius agnoſcendam non leue tibi adiumentum præcedens victus conferet, præſertim intelligenti, qui'nam ciborum nigræ bilis ſuccum colligant, qui'nam pallidæ, vel pituitæ. Ergo, cum iam planè purum ex purgatione corpus exiſtimas, eum, qui in cute continetur, humorem digerentibus medicamentis diſcuties, ſic tamen, vt in ijs caueas, ne adeo calida acria'que admoueas, vt cutis exulceretur. Quin etiam ea, quæ valenter ſiccant, cauere conueniet, ne videlicet cum vitiato humore etiam vtilem, qui adfluit, abſumas: veluti in caluicie fit. Hæc igitur ipſe aduertens, admiſcui primum ijs medicamentis, quæ alopeciam ſanarent, exiguum thapſiæ. Deinde conſiderans quotidie, quemadmodum ægrotantis natura ab hac eſſet affecta,

† ἐνδεικτικῶς ὑπὸ τῶν κοινῶν ἀγομένης σκοπῶν ἅπασι τοῖς προειρημένοις, i. quæ indicatiue p ſcopos omnibus iã dictis &c.

pilor. Generatio

ctia, vbi vel tumefactam pluſculum, vel quodammodo excoriatam vidi, illo quidem die à medica- E
mento abſtinui: illeui autem particulam vel galli vel anſeris liquato ſeuo propterea, quòd hæc magis tenuium ſunt partium, & altius deſcendunt. Deinde poſtero die, ſi quidem aliquid iam dictorum remanſerat, ſimili modo illeui. Sin nihil tale apparuerat, rurſus medicamento ſum vſus: atque, vt id alte demitteretur, etiam cutim prius linteo infricui, quoad manifeſte rubra fieret. Verum, ſi à balneo vti eiuſmodi medicamento voles, id ipſum ex balneo factum cernes, quod prius ex frictione habebas. Iam eos quoque, quibus periere ex cilijs pili (quos græce Ptilus nominant) ſimilibus genere medicamentis ſanabis.

De Oculorum vitijs, qui ſunt toto genere Præter naturam, ac de alui Lumbricis. CAP. 19.

DEliges autem materiam oculis idoneam: nec per negligentiam committes, vt medicamentum intra tunicas eorum confluat. Itaque ſicca tutiora ſunt: de quibus æque, ac de cæteris, in noſtris de medicamentis operibus eſt proditum. Nunc enim (quod dixi) abunde eſt ſola genera medicamentorum, prætermiſſa particulari materia, transcurrere, quò minus de iiſdem identidem dicere cogar.[a] † Ergo, quæcunq; ab ipſa naturæ moderatione ſunt aliena, ea tota tollere conueniet: quæcunq; verò[b] † ſub hac ſe tenent, } cæterū quodammodo corrupta ſunt, ea reſtituere, quatenus licet, oportebit. Sanè dictum à nobis eſt aliqua ambiguæ naturę eſſe. Nec illud non dictum, ꝙ eo- F
rum, quæ aliena ſunt, quædam tota ſubſtantia ſunt aliena,[c] † logica ſcilicet inquiſitione, nec ad curationes in quibuſdam affectibus perinde vtili. Siquidem pterygium à ſanitatis habitu alienū eſſe, patere cuiuis arbitror: non tamen idem ſubſtantiæ ratione, quemadmodum atheroma & meliceris, eſt alienum. Sanatio verò huius, quoque dum paruum adhuc eſt & molle, per ea medicamenta, quæ detergent, perficitur, cuius generis ſunt, quæ trachomatica vocant: vbi magnum durum'que euaſit, chirurgiam poſtulat. Simili ratione & aquularum (quas Hydatidas vocant) quæ magnæ ſunt, chirurgia curabis: quæ paruæ ſunt, ſiccantibus medicamentis iuuantur. At Chalazion (eſt enim id quoq; ex vitijs, quæ oculos infeſtant, vnum) cum toto genere alienū à natura ſit, auferri poſtulat. Ad eundem modum & pus ab oculis, quos Hypopius vocant: verum id plerunque medicamentis digeritur. Hypochyma verò iam incipiens digeritur: vbi diu conſtitit, non poteſt. Ætate verò noſtra ocularius quidam medicus, cui Iuſto nomen erat, etiam concuſſione capitis multos hypopius ſanauit. Collocans enim eos in ſella rectos, ac capita eorum vtrinque à lateribus apprehendens, mox quatiebat adeo, vt manifeſte deſcendere pus ipſi videremus. Manſit autem horum pus deorſum propter grauitatem ſubſtantiæ, tametſi hypochymatis nequaquam manentibus, niſi admodum ea quis diligenter impingi cogeret. Etenim leuius eſt, ac, vt ita quis aſſimilet, nebulæ G
ſimilius hypochyma, quàm pus: quanq̃ horum quoque ipſorum quædam (hypochymatum dico) ſerοſioris humoris ſunt. Hæc autem punctione ad præſens diſcutiuntur: interpoſito tamen haud longo ſpatio, † ceu limus quidam } deorſum fertur. At, quando pus, quod in oculis eſt, digerere placet, collyrijs, quæ myrrham habent, maxime vtemur: quæ vtique & Diaſmyrna Græci proprie vocant: his certe minus, ſed reliquis melius faciunt, quæ Dia libanu vocant. Quæ verò impenſe ſiccant, ad præſens certe valenter vacuant, ſed, quod reliquum eſt, ita cogunt, vt ægre reſolui poſſit, veluti de ſcirrhoſis tumoribus prius eſt comprehenſum. Subinde verò multum ſimul puris vacuauimus diuiſa tunica ea, quæ cornu eſt ſpecie, paulo ſupra locum, quo committuntur inter ſe tunicæ vniuerſæ. Nominant porrò locum græce alij irin, alij ſtephanon id eſt coronam. Quo fit, vt hoc quoque vitium tribus ſubijciatur vacuandi modis, & chirurgiæ, quæ ſimul multum aut totum expellit: & per medicamenta, quæ paulatim: & ei, quæ ad alium ignobiliorem transfert locum, veluti in concuſſione. Sunt profectò (vt dixi) ex genere eorum, quæ tota ſubſtantia præter naturam ſint, & aſcarides: & helminthes, ſiue eæ teretes ſint, ſiue etiam latæ. Quocirca & prorſus eas expelli è corpore conueniet. Expelles autem, ſi prius enecaueris. Necabis autem amaris medicamentis: viuentes nanque obſiſtunt inteſtinis adhærentes, at mortuæ expelluntur vnà cum ſtercore. Expelluntur cum hoc etiam viuæ, ſed ſtupefactæ, &, vt H
ita quis dixerit, ſemimortuæ factæ. At teretes quidem abſinthium perimere poteſt. Latæ vehementiora medicamenta deſiderant { cuiuſmodi eſt filix: } Pari modo, quæ Ασκαρὶς græce dicitur. Verum de medicamentorum copia dicere non eſt præſentis propoſiti. Quare hic iam huic quoque libro finem imponamus.

Galeni

A † ὅσα μὲν τοίνυν ἀλλότρια τῆς κατὰ φύσιν ἐστὶ διοικήσεως.

B † οἰκεῖα μὲν.

C † Hoc ĩ loco inter dictionẽ aliena, & logica codex quidam antiquiſſimus græcus intercapedinẽ plurium uerſuum habet, in qua uox, λείπει, quæ, deeſſe, ſignificat, legitur.

† Al. καθάπερ οἴνου τις ἰλὺς, i. ceu vini fæx quædam.

quem' recatur aman/ med[...]

GALENI DE ARTE CVRATIVA AD GLAVCONEM LIBRI DVO

Nicolao Leoniceno interprete

Ab Auguſtino Gadaldino recogniti.

ARGVMENTVM LIBRI

Docet Rationem Curandi, febrium exemplo, quæ vel abſque putredine, vel cum ipſa hominem inuaſerint: Item propoſitis ſymptomatis, quæ frequentius aut vehementius lædunt.

De communi & propria Hominum Natura dignoſcenda, ac ex quibus Medendi uia ac ratio conſtituatur. CAP. I.

QVód quidem non communem tantum hominum naturam medicum
cognoſcere oportet, ò Glauco, ſed & vniuſcuiuſq; propriam, & dudum
C ab Hippocrate ‖ recte traditum eſt, & nos in ipſis artis operibus (vt no-
ſti) circa id ſufficienter ſtuduimus. Non tamen propriam ſingulorum
naturam æque, atque communẽ, poſſibile eſt ſcribere. Verum ſcripta
contrario modo ſe operibus habent, tum in pluribus alijs rebus, tum
præſertim in ijs, quæ ad præſentẽ pertinent intentionem. Petijſti enim
à nobis, vt tibi vniuerſalem quandam medendi viam ac rationem, quaſi
per figuram & quoddam compendium, oſtenderemus: hæc autem
qualitate & quantitate ſingulorum auxiliorum perficitur, nec non &
modo eorum vſus, & temporis occaſione, quæ præ omnibus eſt cognitu difficillima: circa quam
præcipitem admodum exiſtentem (quemadmodum ‖ quodam in loco etiam ſcribit omnium bo-
norum nobis author Hippocrates) vides plerunque medicos non modo vulgares, ſed & pręcellen
tes, aberrare. Quin & quòd magni etiam momenti ſit, ſi quantitas bona coniectura viribus accom-
modetur, ‖ idem vir pariter ſcripſit. Cum igitur ad recte medendum plurimum conferre & tem-
poris occaſio, & auxiliorum quantitas, videatur: inuenies autem hæc vnicuique ægrotanti pro-
pria, nihil autem proprium poſſit ſermone explicari: hoc pacto, quod commune eſt, cogimur ſcri-
D bere, quamuis id ſit vſu ſecundum. Nam & quoſdam aliquando ægrotos viſimus, cum quibus
dum ſani eſſent, non eramus verſati: quo fit, vt neque, quem colorem, quam habitudinem, aut na-
tiuum calorem, aut quem arteriarum pulſum, à natura habuerint, agnoſcamus: quæ ſi ſciremus,
magnitudinem morbi ſatis aliquando iudicare poſſemus: nam, quantum vnumquodque à natu-
rali ſtatu recedit, ad tantam morbus magnitudinem peruenit: quantum verò recedit, ſolus ille ſci-
re poteſt, qui naturalem ſtatum exquiſite cognouerit. Cum igitur hoc in ipſis fuerit nobis igno-
tum, ne omnino hæſitemus, ad commune confugimus, quamuis ad vſum ſecundum locum obti-
neat: hic verò artifex plus aliquid, quàm ij, qui arte carent, aſſequitur. Quid verò hoc ipſum plus
ſit, primus omnium, quos nouimus, & ‖ hoc memorauit Hippocrates: plenius autem de hoc ſcripſe
runt, qui Hippocrate fuere poſteriores, atque illius ſcripta accurate legerunt: ex quorum numero
vnus fuit † Mneſitheus Athenienſis, vir tum in alijs omnibus, quæ ad artem pertinent, ſufficienter
doctus: tum verò, qua via ac ratione medendi ſcientiam oporteat exercere, nemini peritia ſecun-
dus. Hic igitur Mneſitheus à primis atq; ſupremis incipiens generibus, putauit ſecari illa oporte
re in alia genera ſpecies q; & differentias: hæc rurſus in alia diuidi: ac denuo iſta eodem modo, do-
nec ad talem peruenerimus ſpeciem, poſt cuius diuiſionem in vnum numero & indiuiduum de-
fineremus. Mihi verò, qui ad te ſcribam, ſatis eſt breuibus meam explicaſſe ſententiam. Nam ridi-
culus

1. Epid. ſect. 3. t. 1. 3ª. 117. a

i. Apho. 1. Ex. ord. 2. b

Lib. de Alimẽ to poſt mediũ.

1. Prog. t. 2. 4ª. 189. c

† hunc Mneſitheum refert Plutarchus in cauſis nat. 26. ſenſiſſe eos in peripneumonia ſanari qui à principio cepas appetunt, eos uero interi re qui ficus.

culus videri poſſem, ſi tua velim docere, tanquam non multo antea à Platone illa didiceris: neque E
enim vt te docerem, quam viam ac rationem in diuiſionibus ſectari oporteat, hæc volui meminiſ-
ſe, ſed quoniam mihi ad ſequentia omnia plurimum conducere exiſtimaui. Et, cum à me exigeres
ediſcere cauſam, ob quam medicorum plurimis aberrare contingit, non aliter tibi oſtendere po-
teram: etenim, quæ in alijs hæreſibus contingunt errata, & quæ multi medici nunc in ægrotan-
tium curatione delinquunt, hanc primam atque præcipuam cauſam habent, diuiſionis ſcilicet pra
uitatem. Quidam enim in primis & ſupremis generibus ſtant, ſolum, quæ ab illis ſumuntur, indi-
cationibus contenti: quidam verò vſque ad aliquid diuidunt, non tamen vſque ad finem perue-
niunt: non nulli verò etiam vitioſis vtuntur diuiſionibus. Qui "verò & omnia, quæ ſunt ſecundum A.l.4.f.1.t.2. c.7.f.418.d
naturam, & quæ præter naturam, ad eiuſcemodi methodum reducit, atque ab omnibus his per di-
uiſionem inuentis ſufficientes ſumit indicationes, hic ſolus, quantum humanis permittitur viri-
bus, medendo nō errabit: atque illos quidem, quorum habet notitiam, melius curabit, quàm alios:
ignotos verò proxime illis, quoad fieri poterit, ad ſanitatem perducet. Siquis enim primum diſtin-
xerit eam, quæ ſecundum ætates, differentiam: deinceps autem eam, quæ ſecundum temperatu-
ras atque potentias, cætera'que omnia, quæ hominibus inſunt, colores dico, atque calores, habitu-
dines'que, pulſuum motiones, exercitia, aſſuetudines, atque animi mores: his quoque adiunxerit F
eam, quæ maris à fœmina, differentiam: &, quæcunque ad regiones, & anni tempora perinde,
alias'que eius, qui nobis circunfunditur, aeris conſtitutiones recto modo diſtinxerit: hic ad pro-
priam laborantis naturam agnoſcendam proxime accedet. Sed ex his omnibus non nulla quidem
in libris de pulſibus: non nulla verò in ijs, in quibus agitur de temperaturis, ſunt determinata:
Sicuti, quæ præter naturam ſunt, vniuerſa quomodo inter ſe & ſpeciebus, & generibus differant,
in libro de paſſionibus eſt præfinitum. Nunc verò de ijs ſolum ægrotis dicere propoſuimus, quo-
rum natura, antequam morbum contraherent, nobis erat exquiſite perſpecta: cum quibus tamen
& reliqui omnes intelligentur, qui nobis erant ignoti: nihil enim difficile ab eo, quod eſt perfecte
diſtinctum, id, quod non tale eſt, inuenire.

De Cauſis & Signis Febrium Ephemerarum. CAP. 2.

INitium igitur ſumemus à febribus: quoniam & tu in his præcipue curandi artificium habere
cupiebas. Et primum quidem de his ſermonem habeamus, quæ ſimpliciſſimæ ſunt, quas Hip-
4.Aph.55. Ex. ord 33.c pocrates ‖ ephemeras, id eſt diarias, appellat. Hæ verò ſunt, quæ propter laſſitudinem eueniunt, &
ebrietates, atque iras*, furo*res, atque mœrores, atque alias animi curas vehementes. Et, quæ ex bu- G
bonibus febres ortum habent, ex hoc genere ſunt, præterquam ſi abſque vlcere fiant manifeſto:
tunc enim ſuſpicionem afferunt, & nullo modo mites ſunt. Et vigiliæ plerunque ſimplicem fe-
brem induxerunt, ſicut frigefactio, & exuſtio quandoque. Atque hæ omnes febres ſoluuntur fa-
cillime. Oportet ſiquidem eos confeſtim ducere ad balneas, atque ad aliam conſuetam victus
rationem: quandoquidem, qui per tritum illum ſermone medicorum triduanum terminum ad-
mittunt, ſæpius acriores febres effecerunt, quamuis & aliter præterea delinquant: quemadmodum
cernis ex eis plures in quolibet ingreſſu delinquere ita, vt manufactas planè faciant ægritudines.
Sed "curatio quidem harum febrium in promptu eſt, ſed earum dignotio maiorem exigit diligen- A.li.4.f.1.t.1. c.5.fol.411.d
tiam, de qua nemo ante nos, quantum oportuerit, ſcriptum reliquit: quare minus mirandum com-
plures tantum in medicinæ operibus aberrare, quantum etiam cognitione falluntur. Sæpius enim
quidam ab initio caſu aliquo in graues morbos incidunt, veluti vino pleni, aut Sole exuſti, aut fri-
gefacti, aut laſſitudine oppreſſi, aut vigilias paſſi, aut ira concitati, aut quauis alia cauſa, quæ per ſe
nocere natura ſit apta, correpti: deinde totum in cauſa antecedente conſiſtere, neque aliam ſubeſſe
diſpoſitionem arbitrati, circa victum negligentius ſe habent adeo, vt ſe ipſos lateant in inſanabi-
les, aut ægre curationem admittentes morbos prolabi. Ob hæc igitur ante omnia curare oportet, H
1 Progn. t.2. 4a.189.c quemadmodum etiam Hippocrates ‖ admonet, vt non ſolum futura præcognoſcamus, ſed præte-
rita etiam atque præſentia. Nam, & quod nunc proponitur, ad eam artis attinet partem: quod pro
viribus manifeſte trademus. Neque enim parua eſt differentia, ſi laueris iam ægrotantem, & ſe-
curum eſſe iuſſeris, aut eum per omnem cuſtodiam ſecuritatem'que traduxeris. Cum igitur ad
ægrum accedes, primum à maximis, quæ circa ipſum ſunt, conſideratio incipienda, deinde & ab
alijs, adeo vt nec minimum aliquod pro viribus omittamus: nam vt magis aut minus ei, quæ fit
ex maximis, indicationi credamus, ex aliorum fit adiunctione. Maxima quidem in omnibus fe-
bricitantibus ſigna, in pulſibus atque vrinis conſiſtunt. His verò addere oportet, & quęcunque alia
circa faciem Hippocrates ſcribit: accubitum quoque, & reſpirationem: item ea, quæ per ſuperio-
ra vel inferiora excernuntur: Et ſiquid aliud accidens circa aliquam corporis partem, aut opera-
tionem conſiſtere videas, qualia ille mille in millibus ſcripſit: neque ex his vllum aliquod negli-
genter prætereas. Hæc quidē omnibus febribus communia ſunt. Itaq; etiam in ſimpliciſſimis, de
quibus præſens eſt ſermo, nihil horum relinquere oportet. At, poſtq̄ ex pulſibus atq; vrinis febris
naturam perceperis: cum pulſus nullum inflammationis ſignum habuerit, neq; omnino inæqua-
litas in vna arteriæ compulſione apparuerit, aut ſi hoc affuerit, omnino ſit imbecille: vrinæ aūt oīno
ſimiles

* ἤθος, i. morē. Aſ. εἶδος, idest ſpeciē ſeu formam.

A ſimiles ijs, quæ ſecundum naturam ſe habent, aut non multum à naturali ſtatu receſſerunt: tunc & ad omnia illa, quæ antea à nobis ſunt dicta, accedere oportet. Et, cum veluti chorus quidã omnia concinne loquuntur, tunc etiam fidere oportet, ac, ſi libeat, interrogare, nunquid aliqua manifeſta anteceſſerit cauſa. Siquid enim huiuſmodi æger fateatur, expectata prima febris ſolutione, ſtatim oportet lauare, cum tunc certior tibi ſit facta dignotio, & ex ipſo ſolutionis modo. Nam "arteriarum motus in hoc in totum aſſimilatur ei, qui in ſanis deprehenditur: cum in nulla alia febre ad naturalem habitum reuertatur, neque ſi multum temporis inter primæ acceſſionis finem & ſecundæ principium intercidat, quemadmodum in tertianis atque quartanis: in illis enim febris remanet ſignum, in ephemeris autem in totum aboletur acceſſione ceſſante. Plurimis verò earum & humidi quidam vapores, & quibuſdam etiam ſudores optimi apparent: aut omnino quidam plurimus veluti vapor ex intimo corporis erit. Sed & vrinæ quoque multo nunc meliores, quàm circa febris principia, videbuntur. Et, ſi capitis aut alterius partis dolor ſimul inuaſerit, neque hic amplius perſiſtet. Ægrotantis quoque in tolerando facilitas, magnum & ipſa ſignum, tanquam ſigillum quoddam, vltra omnia alia ſigna, febris bonitatem tibi indicabit. Et, ſi, dum lauantur, neq; horror quidam inſolitus moleſtauerit, neque alia triſtitia affuerit: &, ſi poſt balneum deinceps

A.li.4.f.1.t.1. c.6.fol.412.f

B bene ſe habere perſeueret, tunc ne verearis cibum offerre. Vinum quoque ſine formidine ad potandum exhibe, adhibito tamen, vt præſentia exigunt, modo. Nos autem, vt te non latet, eis cauſam, quę anteceſſerit, ſolemus dicere, neque expectamus, vt illam ægrotus anticipet enarrare: quod maximum eſt argumentum, illum non errare, qui talem ſit adeptus facultatem. Si igitur remanentibus adhuc animi affectibus conſideratio habeatur, tunc ex pulſibus maxime tentanda dignotio, quemadmodum in libris de pulſibus ſcripſimus, poſt hos verò & ab alijs dignotio eſt petenda. Quòd ſi illi iam quidem ceſſauerint, remaneat autem diſpoſitio, paruum quidem ex pulſibus habebis indicium earum, quæ febrem attulerunt, paſſionum: ſufficient autem tibi & ſine pulſibus reliqua. Communiter quidem omnibus "vrinæ rufæ. Adiungitur verò ijs, qui propter triſtitiam febricitant, acritudo potius, quàm abundantia caloris: quemadmodum è diuerſo ijs, qui propter furorem. Sed & extenuatio corporis in ijs, quos triſtitia, quàm in ijs, quos cura vexauit, conſpectior exiſtit: oculorum præterea cauitas, ac quædam inconſueta decoloratio. Hæc quidem ſunt & in alijs, qui quouis modo diu cogitarunt, communia. Maxime autem & ex oculis diſtinguere oportet: nam ex his etiam in ſanis animæ mores poſſumus coniectare: at in ægrotis, ſi quis diligenter inſpicere queat, ſunt indicia certiora. Sic quidem eos, qui propter diſciplinas, aut contempla-

A.li.4.f.1.t.1. c.11.fol.413.c

C tionem aliquam diu cogitarunt, ab ijs, quos triſtitia corripuit, diſcernere oportet. At eos, qui vigilarint, diſtinguit forma palloris: nam in ipſis facies eſt ſubtumens: & oculorum motus manifeſtus, vix enim palpebras attollunt: ineſt etiam palpebris humiditas, nam, qui triſtantur, aut cogitationibus detinentur, his exiccantur. Cauitas verò eſt commune accidens omnibus, mœrori, vigilijs, cogitationibus, non tamen furori: in hoc enim neque oculorum cauitas, neque pallor manifeſtus, & plus caloris, atque celerius ex imo prorumpit: neq; pulſuum magnitudo deſtruitur, quemadmodum in vigilijs, triſtitia, & cogitationibus. Quare hæc à furore apertiſſime diſtinguuntur: abinuicem verò, quemadmodum diximus antea. Eorum autem, qui ex laſſitudine in febrem inciderunt, cutis eſt ſiccior, quàm in alia aliqua ephemera febre. Sed hoc quidem omnibus ex laſſitudine febricitantibus commune exiſtit in tempore acceſſionis, donec conſiſtit: poſt hoc verò pluribus, modo non ſint ſupra modum labore vexati, quidam humidi vapores, aut calidus vapor, ex intimo corpore effertur: quibuſdam verò, etiam poſtquam febris conſiſtere deſijt, ſiccitas perſeuerat: quod maxime accidit ijs, quos ſuperfluus labor oppreſſit, aut refrigeratis, aut à Sole exuſtis ſimul cum laſſitudine. Et quidem pulſus non eodem in vtriſque modo ſe habent, quia parui quidem ijs ſunt, quos ſuperfluus labor vexauit: in alijs verò magni. Quæ verò cute condenſata accidunt febres (condenſatur autem hæc aut ex frigore, aut ex qualitate aliqua, quæ vim aſtrin-

*Al. ligatus.

D gendi habet, ſubito ei adueniente, velut illi, qui aqua aluminoſa ſe lauit, accidit) hæ quidem ex omnibus febribus ſolæ ſunt aſtricta paſſio. Has verò tactu cognoſcere licet, quemadmodum & arentes febres, & quæ ex laſſitudinibus & exuſtionibus fiunt: nam neque harum denſitas eos queat latere, qui tactum habent exercitatum. Sed & caloris motus neſcio quo pacto reſurgit, qui mitis quidem in primo tactu ſentitur: acris autem, ſi pluſculum tardemus. Non tamen & his vrinæ ſunt rufæ, neque corporis moles concidit, neque etiam oculi caui atque aridi fiunt: quoniam etiam quibuſdam humecti magis atque prominentes apparent, quàm ij, qui ſecundum naturam ſe habent. Neque ſunt pulſus minores, cuiuſmodi in mœroribus, curis, aut vigilijs, aut valde immodicis exercitijs apparent. Febres autem, quæ ex bubonibus fiunt, pulſus habent maximos, veloces, atque frequentes: multus q; illis calor ineſt: ac, poſtquam febris conſtiterit, ſtatim ex profundo quidam emergit humidus vapor, calidus quidem, ſed mitis, acrimonia enim & mordacitas minime omnium febrium, huic generi febrium adeſt: atque vt plurimũ facies rubicunda illis & magis tumens: vrinæ q; ſubalbidæ. Communis autem omnibus huiuſmodi febribus eſt pulſus ęqualitas: nam paucæ admodum ex his febribus eam, quæ in vno ictu, inæqualitatem oſtendunt, & neq; ipſæ ſatis aperte ac manifeſte illam præ ſe ferunt. Talia quidem ſunt ipſarum indicia.

*Al. inſolita.

De

De Curatione Febrium Ephemerarum. CAP. 3. E

CVrare autẽ oportebat omnes quidem balneis. At, qui ex denſitate cutis aut ex bubonibus febricitant, ſi in aere balnei morari iuſſeris, haudquaq̃ nocebis: reliquos oẽs q̃ citiſſime oportet ab aere ſemouere: ſi verò diutius in aqua immorari voluerint, permittendum. Oleo autem tepido & multo & manibus mollibus perfricare quàm plurimum oportet, præcipue quidem, qui ex laſſitudine febricitant: ſecundo autem loco, qui meatus habent adſtrictos: & tertio, qui ex bubonibus febrẽ incurrerũt: ſæpius aũt iſtos lauare oportet, in quãtum cõtigerit. Cibũ autẽ aſſumere, qui ex laſſitudine febricitãt, poſſunt multoties, nõ eque tñ, qui ex denſitate cutis aut bubonibus febricitant: at his vtriſq; tenuis victus eſt optimus: qui verò ex laſſitudine febrierint, præcipiẽdum eſt, vt cibos aſſumãt cõcoqui faciles, ac cruditatẽ p̃cipue deuitẽt. Sed & vinũ potare, quãtum poſſunt conuincere, ſunt permittendi. Mẽſuræ aũt ratio, queadmodũ in alijs oĩbus, ex viribus, & ætate ſumit̃ ægrotantis, nec non & ex naturali tẽperatura, & præterea ex conſuetudine, & anni tempore, & regione, atq; alijs huiuſmodi. Qui verò ex bubonibus febricitant, arcẽdi ſunt à vini potu, donec bubones ſoluantur. At, qui cutis foramina habent adſtricta, vel refrigerati ſunt, ſi nõ multum hoc affectu laborẽt, neq; plenum corpus habeant, non ſunt à vini potu prohibẽdi: at, qui pleniore corpore ſunt, vel multum refrigerati, prohibere vtile eſt. Qui verò ex vigilijs aut aliquo animæ affectu febriciant, poſtq̃ balneauerit, cibo humectante ac boni ſucci reficere expedit. Vinum verò {oĩbus, ſed} præcipue ijs, qui vigiliam paſſi ſunt, intrepide offerendum eſt, niſi capitis dolore premantur, aut pulſum venarum in temporibus ſentiãt. liquet aũt, q̃ etiã in alijs eadem obſeruanda ſunt. Sed & ijs, qui ira, aut mœrore aliquo, aut cogitatione febricitãt, vinum eſt exhibendum: & qui furore febricitant, qñ oĩno ab affectu quieuerunt, prius verò non tutum eſt vti vino. Tentare aũt oportet & contrariũ ſemper afferre ei, quod moleſtat: labori quidẽ, quietẽ: vigilijs verò, ſomnũ: iræ aũt, & furori, atque triſtitiæ, cã animi iocunditatem, quæ ex ſermonibus, actionibus, ſpectaculis, enarrationibus percipitur: Sic, qui cogitatione laborat, oĩno ratiocinationes omittat: &, qui ex bubone febricitat, prius huius curationi intẽdat, ac multo prius, vlceris vnde originem habuit. Hęc quidẽ febriũ ephemerarum indicia atq; remedia ſufficienter ſe habeant. Reliquæ verò febres non nullæ ex inflãmationibus, nõ nullæ ex humoribus, accẽdunt. Et, quæ ex inflãmationibus fiunt, ſunt veluti quædam accidẽtia partium phlegmone laborantiũ: & morbus magna ex parte ab inſtrumẽto patiente denominatur phrenitis, aut peripneumonia, atque pleuritis, aut aliquid tale: ſed de his poſtea dicemus.

A.li.4 f.1.t.1. c.9. fol.412.h

F

A.li.4.f.1.t.1. c.18. fol.413.f

De Febribus Putridis. CAP. 4.

AT, quæ ex humorum putredine febres accendunt̃, hoc ipſo nominant̃ febres, & ſunt non accidentia morborũ, ſed ipſæ morbi. Ex his verò nõ nullæ quidẽ ſunt ſine accidẽtibus, & quæ mitiſſimæ ſunt: quædã verò ſimul cũ accidẽtibus infeſtant. Nos verò de prioribus dicamus febribus, quæ accidẽtibus carẽt: in quibus maxime, ſi fieri poſſit, primo die, qualis ſit febris, an acuta vel longi temporis, eſt cognoſcẽda: & vtrũ ex ijs, quæ intermittẽtes dicunt̃, an cõtinua. Quòd ſi primo ſtatim die fieri non põt, ſecundo ſaltẽ formã inuenire eſt tentandum: q̃ ſi neq; in hoc aliquid firmũ aut ſtabile ſciatur, in tertio ſaltẽ aliquid manifeſtius apparebit: nã paucæ omnino ſunt, quæ, vt exquiſite dignoſcantur, quartum deſiderent. Ego verò, q̃ breuiſſime potero, indicia explicare tentabo, ex quibus ſpeciem febris intelliges: planius autem ac manifeſtius de omnibus alibi diſſeruimus.

G

Signa Febris Tertianæ. CAP. 5.

QVæ igitur cum rigore inuadunt, non ab re ex earum numero eſſe iudicabis, quæ per circuitum infeſtant. Tertianæ enim atque quartanæ in totum cum rigore faciunt acceſſiones. Sed tertianæ quidem in primo inſultu cum vehementi ſæpe rigore incipiunt: quartanam verò non vidimus cum vehementi rigore incipientem, ſed poſt tempus magnitudo illi ſuperuenit, præter id, q̃ neq; ſtatim ab initio hęc febris vt plurimum ſolet inuadere, ſed alijs, quæ anteceſſerint, ſubſequi. Quartana itaque eas, quæ errabundæ aut erraticæ dicuntur, † inſequitur. Quotidiana verò raro aduenit, quũ os ventriculi patiatur: quemadmodum quartana ex male affecto ſplene generatur: tertiana ex iecore laborante. Quæ quidem cum valido rigore incipit, magis febrem tertianam, q̃ aliquam aliarum febrium, fore par eſt. Si verò & alia, quæ poſtea dicentur, ſigna atteſtentur, hanc proculdubio in prima die tertianam eſſe cognoſces. Quòd ſi cum paruo rigore inceperit, tunc magis & alia ſigna attendere mente oportet: quoniam non quotidiana tantum atque quartana, ſed etiam hemitritæus, id eſt ſemitertiana, aut aliqua alia ex continuis eſſe poteſt. Alia verò ſigna & ex caloris qualitate & quantitate, & arteriarum motu, ſumunt̃: ex ipſa etiam rigoris, qui ſentitur, forma, & anni tempore, & regione, & temporis ſtatu, atque ex natura & ætate ægrotantis, & ex præcedentibus cauſis, & ijs, quæ concomitãtur. Nam calor quidẽ, multus & acris eſſe debet: Pulſus aũt magni, † ac calidi, } vehementes, veloces, atq; frequentes, omnis inæqualitatis, præterquam febrilis, expertes: Rigor autem, veluti ſi à re aliqua acuta magis, quàm frigida, cutis pungeretur: cum ij, qui quartanam aut quotidianam patiuntur, potius frigidum rigorem ſentiant: Tempus autem anni æſtiuum, ſicuti & locus, & præſens conſtitutio calida. Sit autem & ægrotantis natura calidior, bilioſior, & ætas iuuenilis: & exercitationes potius, quàm ocioſitas, anteceſſerint: magis deuſtio, quàm frigefactio: & parcitas cibi potius, quàm crapulæ: vigiliæ quoque, mœrores, atque laſſitudines,

A.li.4.f.1.t.2. c 62.fol.419.c

† quidem cod. a nõn, propter phlegma.

H

† in antiquis quibuſdã hæc non leguntur.

Alaſſitudines,& intenſæ cogitationes ad eundem perducunt effectum. Quòd ſi multos alios eodem tẽpore laborantes contigerit tertianis corripi febribus, hoc quoque maximũ præter ea, quæ nuper diximus, ſignum erit. Quòd ſi, cum hæc omnia affuerint indicia, aut ſaltẽ quæ maxima ſunt & longe præcipua, ſitis quoq; vehemẽs adiungatur: vomitus q; bilis, aut ſudor, vel vtraq; ſuperuenerint: tunc etiã aperte manifeſta erit. Quòd ſi poſt hæc à febre quieuerit homo, hac inquã, quę in ſuo motu eſt & oĩbus nota: propria verò febrium inæqualitas in arteriarum motu relinquatur: tunc certiſſime poteris, eſſe tertianam febrẽ enũciare, æque, ac ſi per tertium diem acceſſionem feciſſe vidiſſes.

Signa Quartanæ. CAP. 6.

Qvartana autem (nam & huius ſigna tibi ſcribere oportet) manifeſtiſſimum ſui præbet indicium in principijs acceſſionum, quando rigent adhuc, qui quartana laborant. Nam eorum pulſus ſatis tardi ſunt ac rari. Cum autem conſiſtit febris, aut etiam augetur, neceſſe quidem eſt, vt veloces fiant atque frequentes. Seruatur tamen & tunc propria ipſius tarditas ac raritas, ſi additam velocitatem atque frequentiam acceſſioni, ratione perpendas. Etenim, ſi comparaueris quartanæ febris conſiſtentiam tertianæ conſiſtentiæ, non paulo velociores atque frequentiores in tertianis pulſus oſtendere arteriæ videbuntur. Et ipſius vnius motus inæqualitas in quar-
B tana febre eius formam oſtendit: nam, quæ omnibus communis eſt febribus, in vno pulſu arteriæ inæqualitatem in hac manifeſtiſſime licet comprehendere: multo enim velocius principium finem'que motus inuenies, quàm medium. Non tamen in tertiana ita ſe habet: breuis etenim in ipſa eſt velocitatis exceſſus, atque in conſiſtentia præſertim. Verum & caliditatis indicia diuerſo modo ſe habent: nam tertianarum calorem & æſtum & veluti feruorem, in quartanis haudquaquam inuenies. Hæc igitur ſigna maxima ſunt. Reliqua verò extrinſecus: nam neque hæc ſunt omittẽda,
A.l.4.f.3.t.2. c.62.f.429.d ſed & ægrotantis" natura eſt inſpicienda, ſi in ea atra bilis abundat: & tempus quoque anni, ſi autumnus: & præſens conſtitutio, ſi inæqualis: ſic verò & loci natura, & morborum peruagantium populariter: & ſi lien intumuerit, febris'que ſine ordine anteceſſerit, & ætas ſenior, quàm conſiſtentium: & ſi cum ſudore febres deſinant. In his verò bilis flauæ vomitus minime eſt expectandus, quemadmodum nec in quotidianis: hoc enim tertianarum proprium eſt. At, cum febris ceſſauerit, ſi adhuc ſignum febris remanſerit: pulſus'que his, qui ſecundum naturam, rariores ac tardiores fuerint: quartana proculdubio erit huiuſmodi febris.

Signa Quotidianæ. CAP. 7.

FEbrem verò quotidianam vel ex his maxime ſignis agnoſces. Nam eius caliditatem humidio-
C rem cum quadam acritudinẽ eſſe oportet, non, cum primum manus admouetur, confeſtim occurrentem, ſed per moram: nam quædam fumoſa caliditas cum multo vapore commiſta exire videbitur: cum magis ignis in multo humore ſuffocetur, quàm ipſum poſſit conuincere. Sed & his multo minores ſunt pulſus pulſibus quartanarum, quàm iſtarum pulſus pulſibus tertianarum. Rurſus verò tanto rariores ſunt in quotidianis pulſus ijs, qui in tertianis, quanto illis pulſus quartanarum: ac tarditas in vtriſq; eodem modo ſe habet. Minus verò ſiticuloſa hæc febris eſt: tantumq; eam quartana excedit, quantum iſtam tertiana. Lingua verò & totum corpus ſicciſſimum eſt in tertianis: at in febribus his humidiſſimum. Et vomitus pituitoſi. Et, quæcunq; per ventrem excernuntur, frigidiora ſunt, atque humidiora, & crudiora, aquoſiora, & pituitoſiora. Vniuerſum cor-
A.li.4.f.1.t.2. c.46.f.425.h pus denique in hiſce febribus plenũ crudis humoribus inuenitur. Ideo q;" ætatibus, naturis, anni q; temporibus, regionibus, & temperaturis humidioribus accidunt. Nam iuuenem biliosa ac ſicca temperatura nunquam vidi huiuſcemodi corripi febre. Pueri autem, & maxime paruuli, & ex his, qui iam perfectum corpus habent, pituitoſi & habitus craſſi, atque ocio plurimo dediti, crapulis, ebrietatibus, balneis aſſiduis poſt cibum præſertim, vtentes à quotidianis facile capiuntur. Loca etiam humidiora, atque ex anni temporibus hybernum, atque ex cõſtitutionibus humidiores, hãc
D præcipue afferunt febrem. Quòd ſi ſit etiam populo communicata, tunc præter ea, quæ antea diximus ſigna, hoc quoq; non parum ad eam dignoſcendam conducit. Non tamen harum febrium declinationes, quemadmodum tertianarum & quartanarum, ſudoribus terminantur. Quare neq; ad integram quietem manifeſte (exceptis paucis) perueniunt. Vrinæ verò, quæ procedentibus ipſis adueniunt, totius morbi tempora docent: quæ autem in principijs videntur, febris etiam ſpeciem indicabunt. Nam in quotidianis vel albæ ſunt & tenues, vel craſſæ & turbulentæ, vel rubidæ. *Aliter &
In tertianis autem rufæ vel ſubrufæ. In quartanis verò variæ quidem, ſed crudæ omnes. Hæc quidem febrium intermittentium ſunt indicia.

Indicia Febrium Continuarum. CAP. 8.

A.li.4.f.1.t.2. c.3.f.417.c.d FEbres" autem continuas ex eo cognoſces, quòd nullum eis adeſt ex ſignis, quæ intermittentibus oportere adeſſe diximus. Et ſi citra etiam quatuor & viginti horas non ceſſauerit febris. Si verò inæquale habuerint incrementum, hoc præter alia ſigna longius etiam tempus oſtendit. Et quidem ſi & proprium febrium ſignum in pulſibus manifeſtum habuerint. Si verò & inordinatio quædam, uel inæqualitas ipſis, vel inconcinnatis adſit, & hoc etiam indicium erit ſimul magnitudinis ac continuitatis. Si verò in hoc ſtatu permanentes, tertio die maiorem acceſſionẽ oſtenderint, aut excrementa & vrinæ omnino crudæ apparuerint, non poſſunt huiuſcemodi febres ad ſeptimum

ſeptimum diem iudicari. Si verò & quarta dies tertiæ diei ſimilis fuerit, & febris quodammodo E ſubmerſa, neque facies aut reliquum corpus collabatur quicq̃, huiuſcemodi febris ad longius tempus extendi conſueuit. Tales quidem ſunt differentiæ earum febrium, quæ accidentibus carent. Curatio autem earum deinceps ſcribetur, primum quidem intermittentium, deinde continuarum. Ex intermittentibus verò breuiſſima quidem ac mitiſſima eſt tertiana. Longiſſima, autẽ, ac, quantum in ipſa eſt, haudquaquam periculoſa, quartana. Quotidiana verò, longa, & non ſine periculo. Quare ab initio ſtatim ad vniuerſum ægritudinis tempus inſpicientes, rõnem victus inſtituemus: nam ″ ægritudinibus, quæ acutæ ſunt, ac celeriter ad ſtatum veniunt, & ſi valde tenuem victũ exhibueris, haud magnum afferes detrimentum. Quæ verò ſunt diuturniores, niſi ab initio grandiori cibo reficias, hominem cum morbo pariter perimes: aut intempeſtiue victus modum cõmutabis: neque enim oportet ſtatu aduentante grandiorem, q̃ prius, cibum offerre, ſed cõtra potius, tenuiſſimum victum, qui in toto morbo exhibeatur, ad ſtatum reſeruare. Hoc igitur in omnibus febribus commune præceptum. Sed oportet præterea, quæ ſingulis febribus intermittentibus propria ſunt, conſiderare. Veluti confeſtim in tertianis (neq; enim male ab his initium ſumendum) primũ diſtinguas, ſi exquiſita ſit febris, & (vt quiſpiam diceret) legitima: aut non exquiſita, ſed velut notha. Nam, quæ exquiſita eſt, in ſeptem, quod longiſſimum eſt, circuitibus iudicatur, præter id, q̃ ẽt F minime periculoſa eſt: alteram ″ verò, quæ non eſt exquiſita, vidi qñq; cum in autumno incepiſſet, in vere deſinere. Deinde verò, vt par eſt, in tempore adeo longo, tum quia ægrotus medici præceptis parere noluiſſet, ſed in aliquo deliquiſſet: tum quia ex hyeme læſus eſſet: lien valde intumuit, & præcordia flatibus ſunt oppleta, & iam ſubtumida quædam erat decoloratio in facie, ac præſertim circa crura: adeo vt nobis de iuuene dubitare contigerit, ac maioribus vti remedijs fuerit neceſſarium. Sic igitur nihil ſimile habet huiuſcemodi tertiana cum exquiſita. Quare & ab initio eas diſtinguere oportet: quantum enim natura differunt, tantum rationabile eſt rationem victus permutare. Vt igit̃ eas optime ſciamus diſtinguere, quæ adoleſcenti acciderint, mihi ſat erit ſcribere: quæ, veluti quoddam exemplum ac monumenta tibi futura ſunt earum, quæ non exquiſitæ tertianæ ſunt. Erat tempus anni medium inter occaſum pleiadum & æquinoctium antecedens. Inceperat autem febris cum horrore adoleſcenti circa aurorã ferè, vt neq; in caliditate ſimilis tertianę videretur, neque in pulſibus: ſed neq; vomitus bilis ſubſecutus eſt, neque ſudor ſufficiens, præterq̃ q̃ in die ſecundo tantummodo circa horam tertiam quidam pauci humidi vapores exierunt: ex quibus febris quidem tranſpirabat, at ita pedetentim, vt vix circa veſperam expers febris videretur: nam febris ſignum ſatis manifeſtum in pulſibus manſerat: in reliquis verò circa veſperas ſatis bene ſe ha- G bebat: & per totam pariter noctem. Rurſus verò circa tertiæ diei auroram ſecũda acceſſio facta eſt, omnino, præterq̃ in tempore, ſimilis primæ: nam nocte ſuperueniente paululũ ante diem vapores humidi exhalarunt, ac circa quartæ diei aurorã febris ceſſauit. Ac reliquo deinceps autũni tempore atque hyemis, quo ægrotauit, alia oĩa & hora acceſſionis & ſolutionis febris eundem modũ ſeruauerunt. Agebat aũt adoleſcens circiter decimumoctauũ ætatis annũ, albus aſpectu, & pinguis, qui ſæpius ante in ocio degerat, & crapulis balneiſq; plurimis & repletionibus vſus erat: quare neque bene cibos cõcoquebat. Simul aũt aduenit ei durus pulſus, in prima quidem die atq; ſecunda mediocriter: in tertia aũt & quarta atq; ſequentibus vſq; ad ſeptimã, ad tantam peruenit duritiem, vt quiſpiam, qui ſoli crederet pulſui, multorum fore menſium ægritudinem iudicaret: talis aũt perdurauit vſq; ad vernũ æquinoctium, in quo cœpit molleſcere. Et rurſus poſtea quadrageſimo die omnino æger à tertiana eſt liberatus, tendente paulatim ad mollitiem pulſu, ac minore quotidie fiente acceſſione, vrinis q; bonam habentibus ſubſidentiam, etenim hæ quoque in priore tempore erant admodum crudæ. Talis quidem eſt tertiana, quæ alteri exquiſitæ maxime contraria exiſtit. Reliquas verò intermedias haud numero paucas, ex extremis determinatis haud difficulter inuenies. Quæ enim in principio ſermonis tertianarum febriũ indicia ſcripſimus, ſi omnia affuerint, exquiſitã reddunt tertianã: cuius acceſſionis tempus breue eſt, quatuor nimirũ horarum, aut quinq;, aut ſex, aut (quod longiſſimum eſt) vndecim, aut duodecim. Huiuſcemodi præterea febrium vrinę tertio die, aut ad ſummum quarto, coctionis ſignũ oſtẽdunt. Hoc pacto quidem exquiſitã aut non exquiſitã tertianã cognoſces: eadẽ quoq; rõne & quartanã & quotidianam. Cui enim oĩa inſunt indicia, quæ in quartanis febribus antea ſcripſimus, hæc vera atque exquiſita quartana eſt: cui verò minime, ſpuria eſt, & nequaq̃ exquiſita: & quotidiana quoq;, cui oĩa, quæ diximus, inſunt, exquiſita eſt: cui autẽ non, non exquiſita. Non igitur ſicuti exquiſitæ quotidianæ & quartanæ, ita ẽt non exquiſitæ, ſunt diuturnæ, ſed, quẽadmodum exquiſita tertiana breuis eſt temporis, ſic & quartana & quotidiana exquiſitæ, diuturni. Hæc quidẽ in ijs, qui p̃ circuitũ quendã febricitãt, oportet cõſiderare. In alijs aũt febricitãtibus vrinas atq; excremẽta atq; vniuerſum corporis habitũ inſpicere oportet: calorem quoq;, atq; arteriarũ motũ, & quæcunq; alia præter hæc Hippocrates, & longus vſus inſpicere iubent, ‖ veluti regiones, anni tẽpora, cõſtitutiones, & ætates, corporũ temperaturas, cõſuetudines, & cauſas antecedentes, & quæ ſimul cum morbis inuadunt, & quæ in medio tẽpore apparent. Iam totum, vt cuiq; videatur, admonitũ eſt, non tñ re vera ita ſe habet: nã quoddam maximũ ẽt inter hæc oĩa, breue tamen dictu, nõ dum ſcriptum eſt. Quid verò hoc eſt? morbi quantitas ac virium, res, quę ad eam

A.l.4.f.1.t.2.c.8.f.419.h

A.li.4.f.1.t.2.c.35.fol.421.h

Lib. de Humoribus a principio.

A ad eam explicandam vno indiget verbo, ad vſum verò permagna: neq;.n.bene prænoſcere poſſumus, niſi horum ſingulorum magnitudinem diligenter penſitemus. Nam, vtrum morbus ſit exitialis, an non: & qñ magis debeat mori, aut ſanitati ægrotus reſtitui: niſi oĩum, quæ diximus, quantitatem, diligentius animaduertens, ad duo redegeris capita, ad ipſius.ſ. morbi magnitudinem, & ęgroti vires, non poteris vere prænoſcere. Nam, ſi vires adeo validæ fuerint, vt poſſint morbum ſuperare, neceſſe eſt ægrotum euadere: ſi verò contra, omnino morietur. Non igitur ſolum inſpicias, qualis ſit morbi ſpecies ac forma, ſed & eius magnitudinem aduerte. Non paruam autem hoc exigit experientiam, tum alias ob cauſas, tum quia neq; ſcribi, neque omnino ſermone edoceri ſingulorum quantitas poteſt. †Et, ſi quid in nobis eſt, ex nulla re adeo poſſumus ad exquiſitam peruenire notitiam, quantum ex crebra exercitatione circa quantitatis coniecturã: hoc quidem in ipſis operibus & diſcere & docere poſſibile eſt: quæcunque verò in qualitate determinantur, hæc diligenter ac manifeſte, q̃ breuibus poterimus verbis tranſigemus.

†Al. Et ſi id, qđ nr̃m eſt, aliqd forte ẽ, ex nulla alia re ad tm̃ perfectionis venit, quam ex crebra &c. Vide explanationem Stephani.

Tertianæ Exquiſitæ febris curatio. CAP. 9.

EXquiſitam ergo tertianam, vt quæ ex flaua bile commota inualeſcat, quãto magis fieri poteſt, refrigerare oportet ac humectare: nam contrariorum contraria remedia ſunt; quæ quidem qđ
B ſuperfluum eſt, reprimant: quod verò deficit, ſuppleant. At flauæ bilis humor inter omnes, qui in corpore ſunt, humores ſicciſſimus calidiſſimusq; exiſtit. Hunc igitur, cum ad ventriculum repit, p vomitum educere oportet: cum verò vergit ad inferiora, per inferiorem excretionem: hoc quidẽ & ſponte fieri ſolet in tertianis exquiſitis. Per vrinam quoq; & ſudores oportet diuertere. †Iuuat aũt & per inferiores partes bilis expurgatio. Venter aũt mollibus"clyſteribus exinaniendus eſt. Vrina verò potionibus, in quibus apium aut anethum maduerunt, prouocanda. Et, ſi tibi coctionis ſigna monſtrantur, iam cum fiducia abſinthium potes exhibere: quod alioquin ſummum eſt remedium mordicationum ſtomachi, quæ à bile proueniunt, ſi præſertim ex ipſius coma, quantum ſufficiat, accipiens melicrato intinxeris. Balnea verò calida ex aqua potabili proſunt, tum quia aliquid bilis educunt, tum etiam quia ſua qualitate plurimum iuuant: nam huiuſcemodi oĩa balnea humectant, ac potentia refrigerãt. Marinæ autem aquæ & ſalſæ, nitroſæ atq; ſulphureæ, plus quidem bilis educunt, ſed multo minus, q̃ potabiles, proſunt: præſtat verò neq; ipſas vtiles dicere, quandoquidem plus qualitate nocent, q̃ euacuationibus iuuent. Equidem noui quendam corrupto iudicio hiſce balneis uti perſuaſum, deinde extenuato corporis habitu ad tantam veniſſe perniciem, vt tabe conſumptus interierit: reliqua verò victus ratio ad bilem etiam[a] excernendam exhibita fuerat. Semper
C autem oportet contrarias qualitates illis, quæ præter naturam inualuerint, opponere, cum hoc[b] mul to plus iuuet, q̃ quomodolibet euacuare: ſed neq; hoc ipſe nouerat, neq; alio docẽte didicerat. Hæc igitur in balneis intentio ſit, vt corpus madeat atq; humectetur: atq; iccirco neque nitrum, neq; ſal, neq; ſinapi inſpergere oportet, (quod genus mali complures ægrotis afferre videntur) at plurimũ olei calidi infundentes ad aquam perducere ac madefacere: &, ſi in ea natare voluerint, quantum id facere poſſunt, permittendum. At, qui balneis admodum delectantur, ſi etiam bis in die lauari permiſeris, non aberrabis: ſed illud ſemper habeto in memoria, vt in tempore id faciant. Si verò etiam coctionis ſigna oſtendantur, tunc, etiam ſi ſæpius laueris, nihil deliqueris. A vino verò ante, quàm morbus concoquatur, omnino abſtinendum: at, vbi concoqui cœperit, dandum eſt ab initio tenue, aquoſum, & paucum: vbi verò iam propè eſt, vt morbus ſoluatur, amplius eſt offerendum. Cibi autem, quicunq; humectant atq; refrigerant, omnes vtiles ſunt exquiſitis tertianis: quantitas verò in ipſis ſit tanta, quanta optime concoqui poſſit. Ex oleribus quidem attriplex, blitum, lapathum, & malua, & lactuca, &"cucurbita: ex alijs verò & ptiſſanę ſuccus, & ex alica ſorbitiões. Et ex piſcibus, ſaxatiles: ex volatilibus autem, quæ mollibus conſtant carnibus: quæ aũt talia non ſunt, eorum alæ. Teſticuli quoq; gallorum: & ſuum pedes, & cerebra: paruorum verò ſi etiam dederis carnẽ liquefactam, nihil nocebis. Sed & oua"ad ſorbendum ſunt concedenda, & pręſertim vitelli eorũ: nam hi
D facilius, q̃ pars alba, concoquuntur. Ex fructibus aũt permittendum eſt, vt illos deguſtent, qui non ſunt omnino difficiles concoqui. Oportet aũt abſtinere à melle, ſinapi, & ſalitis, atq; omnibus acribus: & à vinis & ſatis vetuſtis, & quæ natura ſunt calida. Hæc quidem ſit victus ratio in pluribus veluti ad coniecturam expoſita. Qui verò non ſunt delicioſi, ijs talis victus eſt inſtituẽdus, qualem noſti me aliquando inſtituiſſe in exquiſita tertiana ſecundum ſermonem Hippocratis, ex ſucco ptiſſanæ vſq; ad criſim. Hæc quidem in exquiſitis tertianis ſeruare oportet.

A.li.4. f.1.t.2. c.38.fol.423.e

A. ibidem.

A. ibidem. g

†Al. Iuuat enĩ & p has partes (urinam.ſ. & ſudorem) bilis expurgatio.

A *Quidã cod. habent γένε-σιν, i. generandarum, ſed melior uidetur eẽ Leoniceni lcõ.

B * multoties

Tertianæ Nothæ curatio. CAP. 10.

IN ijs verò, quæ non exquiſitæ ſunt, prouidendum eſt pro viribus, ne morbus augeatur: ne'ue ægrotantis vires proſternantur, quæ longiori tempore debent laborare. Difficile verò eſt ſeruare utrunq;, quoniam inedię quidem, quantum proſunt ad morbi coctionem, tm̃ uel etiam amplius officiunt viribus: cibi verò, quantum ægroti robur adaugent, tantum coctiones impediunt. Sed & id quoq; noſcere opus eſt, ad quantam magnitudinem perueniat morbus, ac quantæ ſint ægroti vires: vt ad ea, quæ maius auxilium expoſcunt, inſpiciens, inedia quidẽ in valentioribus audacius vtaris viribus, & morbo coctu difficili: largiori autem cibo, vbi vires ſunt debiliores, neq; morbus admodum concoqui contumax. Hæc quidẽ & in oĩbus alijs morbis conſiderare oportet. In tertianis

verò non exquiſitis,neq; ſtatim circa initia balneare expedit, ſed cum iam coctionis ſigna apparue- E
rint:neq; quotidie cibum oportet exhibere,ſed ſatis eſt alternis diebus. Quies verò & calefactio cir
ca præcordia iuuant,& ſorbitiones concoqui faciles,& clyſteres non admodum molles. Quòd ſi
ſanguinem mittere oporteat,neq; hoc quoq; omittẽdum,ſed ab initio ſtatim adhibita earum rerũ,
quas ſcis,diſtinctione tm̃ mittendum,quantum præſens exigit ſtatus. Sit autem totius victus ratio,
non quę humectet atq; refrigeret vniuerſum corpus,qualis in exquiſitis exhibetur tertianis,ſed &
aliquem modum aſſumat ad calefaciendum,atq; incidendum.Plurimum igitur eos iuuat ptiſſanæ
ſuccus,pipere adiecto:vel etiam hyſſopum,vel origanum, vel ſpicam nardi mulſa aqua infundens
& decoquens,ad bibendum propina:& quæcunq; alia,quæ cient vrinam,præterquam illa,quæ ſu
pra modum calefaciunt atq; exiccant: maxime″verò poſt diem ſeptimam danda eſt iugiter abſin- A.li.4.f.1.t.4. c.19.fol.438.c
thij coma.Et quidem oxymeli potione plurimos iuuat: & aliquid ex ijs,quæ molliter ventrẽ ſub-
ducunt,quibus me aſſidue vti nouiſti. Vomitus autem poſt cibum adeo ijs,quibus hæc febris per-
durauerit,vtilis eſt,vt multos ſciam ſolis vomitibus ſtatim prorſus fuiſſe curatos.

Quartanarum Curatio. CAP. 11.

DEinceps de quartanis dicemus,quas etiam″ipſas ab initio mediocriter ac leniter tractare opor A.li.4.f.1.t.2. c.63.fol.419.f
tet,nullum forte medicamen aut euacuationem exhibentes,niſi forte″ſanguis uehementer ſu F
perabundans appareat.Et,ſi vena inciſa is qui fluit,niger videatur ac craſſus(præcipue verò in ijs,
qui liene laborant,huiuſcemodi viſitur)audacius mittendus eſt:ꝙ ſi flauus aut tenuis apparuerit,ſta
tim ſupprimendus. Venam verò ſecare oportet vel interiorem,vel mediam ſiniſtri cubiti:Et vi-
ctum deinceps inſtituere minime flatuoſum,& optimum: Ventrem,quantum poſſibile eſt,mollẽ
facientes ijs,quæ vſitata ſunt: Quòd ſi hæc nihil proficiant,clyſteribus vtendum eſt, à principio q-
dem mollibus,poſtmodum verò acrioribus. Arcendi ſunt autem à carnibus porcorum , atque ab
omnibus edulijs,quæ tenacia ſunt,& tardum habent exitum, ac quæ refrigerant exiccãt'que cor
pus. Vino verò utendum eſt albo ac tenui , ac mediocriter calido: & volatilibus,quæ boni ſucci
ſunt,& non in paludibus degunt. Piſces autem adhibendi concoqui faciles,mollibus carnibus ni-
hil tenax habentibus prædíti. Vtendum eſt autem ſalſis,& ſinapi. Et certis diebus id medicamen,
quod Diatrion pipereon vocatur,vel quod Dioſpoliticum,eſt aſſumendum : &,ſi quotidie piper
tantum cum aqua biberent,recte etiam facerent.A frictionibus autem,& ambulationibus , & bal-
neis,atque alijs vſitatis non ſunt penitus prohibendi.Et,ſi omnino poſſent à balneis abſtinere, ſolis
contenti frictionibus,ꝙ plurimum ex eo iuuamen admitterent. Et,ſi quartana febris breuis ſit,ne-
que admodum violenta,nihil nocuerit, ſi diebus interiectis, ad conſueta exercitia ſe transferant. (
Hæc quidem ab initio,& vſque ad ſtatum ſunt peragenda. Si verò in ſtatu morbi præcipue ægro-
tus eſſe uideatur,tunc ſubtilioris victus ratio eſt adhibenda,ꝙ ante vel poſtea. Statim verò præci-
piendum eſt,vt diu conquieſcat,ac viſceribus prouidendum vngendo atque emplaſtrando ijs,quę
mollire ac laxare poſſint:deinde medicamentis vtendum,quæ ciendi vrinam vim habent.Et,ſi co-
ctionis morbi indicia apparuerint, tunc purgare oportet ijs , quæ humores atros exinaniendi vim
habent,non ſemel tantum,ſed & ſæpius,ſi fuerit neceſſarium. Vtendum autem & vomitibus poſt
cibum tunc continue:&,ſi nihil prohibuerit,elleborum″album eſt exhibendum,primum quidem A.ibi.fo.430.d
permiſtum radiculis:ꝙ ſi nihil ſecerit,elleborum ipſum.Qui verò nequeunt euomere, hi per infe
riora valentius ſunt purgandi. Et his poſtea medicamen confectum ex viperis in potu dandum,&
alia,quæ ad huiuſcemodi febres commendantur : ex quibus eſt & illud nobis familiare præ cæteris
laudatiſſimum,quod ſuccum cyrenaicum recipit.Quicunq; verò ab initio aliquod ex his medica-
mentis exhibuerunt,aut omnino ante ſtatum,quartanam,quæ erat ſimplex, ſæpius fecerunt dupli-
cem,aut omnino maiorem ac difficiliorem:ex duplici autem triplicem, aut omnino ambas diffici-
liores maioresq; reddiderunt. Noui autem medicum,qui auſus eſt homini,qui triplici quartana la
borabat,medicamen ex viperis exhibere,quãdo non dum morbus in ſtatu eſſet,deinde (vt par eſt) H
auctis omnibus,febris continua ſubſecuta hominem occidit.

*Codices græci ĩpreſſi & manuſcripti oẽs, Oribaſius;Paulus, Aetius,& Trallianus in hoc Galenũ reprehendens, legũt humectãt. vide Stephanũ Athe.quo huc locũ explanet.

*ſalſamentis.

*Al.infixum.

Quotidianæ Curatio. CAP. 12.

QVotidianam autem cum volueris curare,vtere oxymelite,† poſt primos dies, & illis,ꝙ poſ-
ſunt vrinam valide ciere:& vniuerſum totius victus caput ſit ad incidendum efficacius.Cir-
ca ſtatum verò,de ventriculo eſt habenda ſolicitudo,ac de eius ore præſertim. Deinceps
iubendum eſt,vt poſt radiculas & cibos aſſumptos euomant: ijs etiam , quæ pituitam ſubducunt,
utendum.Reliquam verò victus rationem ad communes intentiones inſpiciens inuenies.

†Al primis diebus.

Curatio Febrium Continuarum, quæ Carent accidentibus. CAP. 13.

IN continuis autem febribus,quibus quidem ſtatus morbi non ultra ſeptimam futurus eſt, & vi
res ualidæ ſunt,atque ætas præterea conſentit,ijs quidem admodum exquiſitus & tenuis victus
eſt inſtituendus.Quibus verò vel ſtatus totius morbi vltra ſeptimam, vel vires inualidæ,hi ab ini-
tio ſolidiori cibo ſunt reficiendi:prope verò ſtatum,tenuiori. Cum autem iam adeſt ſtatus,tenuiſſi
mum uictum ſeruare oportet:deinde rurſus aſſidue ſolidiorem,ac ſimile augmentum efficere illi,
quod ante ſtatum fiebat,decremento.Sanguinem verò mittere oportet & ob morbi magnitudinẽ:
Et quibus rubor multo plus,quàm naturæ conueniat: & maior,ꝙ pro conſuetudine,totius corpo-
ris

A ris tumor,& venæ eminentes atque extenſæ:his omnibus eſt auferendus,niſi vires, aut ætas,aut aliquid eorum,quæ ſupra commemorauimus,prohibuerint. „ Quôd verò humidus victus in febribus „ acutis omnibus iuuat,dudum recte dictum eſt. Succum igitur ptiſſanæ ijs,quibus non aceſcit,exhibere oportet: & melicratum, quibus non bileſcit: & ſorbitiones ex alica,& panem ex aqua,& quæcunque alia eandem aut ſimilem vim habent. In ijs verò,quæ præter modum calidæ & æſtuoſæ ſunt,cum primum videris coctionis ſigna, tunc audacter aquam frigidam potandam exhibe: modus verò in quantitate ſeruetur,quemadmodum tempus anni,regio,ætas, & natura,& conſuetudo etiam expoſcit. Talis quidem eſt,vt in vniuerſum dicam,febrium,quæ accidentibus carent, curandarum ratio.

Febrium,quæ cum Accidentibus affligunt,Curatio. *CAP. 14.*

QVæ verò cum accidentibus ſunt,non æque ſimplicem exigunt curationem. At pro viribus metiendum eſt,quanta ſit febris,quantum'ue ex accidētibus periculum immineat: atque ad id,quod vehementius ac difficilius eſt,intendendum,non poſthabita omnino etiam alterius B cura. Age enim ſiquis febricitet,ᵃet adſit plethorica diſpoſitio,verum ex recentibus cruditatibus ſit,ac morſum ſentiat afflictumq; os ventriculi:vel ſi etiam humorem aliquem malum euomuerit, & in huius tranſitu non parum fuerit offenſus, adeo vt grauiter ſe habeat atque anxie: nunc quid hic ad febrem reſpicientes ſolam multitudinem euacuare tentabimus, (quod alioquin ſine moleſtia faceremus,) an prius ori ventriculi prouidebimus, ac deinde, poſtquam circa hoc bene ſe habuerit,quam contigerit,totius corporis euacuationem faciemus? Mihi quidem ita agendum videtur. Multos itaque ſæpius uidi,qui ita affecti erant,quoſdam interijſſe,non ad extremum periculum fuiſſe parductos,cum medici eos euacuare tentaſſent,antequam os ventriculi corroboraſſent. Sed neque,ſi fuerit febris cum profluuio ventris,alia eſt opus euacuatione: verum hæc ſola ſufficit,quamuis non ſit pro multitudinis ratione: quicunque enim his plus adimere fore neceſſarium putantes,aut ſanguinem mittere,aut ventrem mouere tentauerunt,in grauiora pericula duxerunt. Sed neque,ſiquis ſimul & diſtentione neruorum laborauerit,& ſanguinis eguerit miſſione, huic tantum ſemel mittere oportet, quantum exigit mor*bus: ſed aliquid etiam accidenti eſt relinquendum:cuius cauſa ſæpe ſudores eueniunt,& vigiliæ moleſtant, & vires ægroti debilitantur. Ita etiam,ſi vehementiſſimæ vigiliæ aut dolor intenſus ægrotum infeſtant,cauendæ ſunt ſubitæ ac C multæ euacuationes. Ipſa præterea ambientis aeris temperatura, loco accidentis cuiuſdam habenda,quando exquiſite calida ac ſicca fuerit, † qualis eſt tempore medio } inter Canis ortum & Arcturi. Atque ideo omnes, quibus medici nihil omnino de temporum ſtatu cogitantes, ſanguinem abſtulerunt,interierunt. Si etiam valde frigida fuerit,tunc quidem ſanguinem mittere eſt formidandum: cum non ignoremus non parua ex ſimilibus ſequi pericula. Interierunt autem non nulli, qui in calidis admodum conſtitutionibus non recte euacuati ſunt,ex ſyncopa vocata,& diſſolutione:in frigidis verò, cum acceſſiones incipiunt, nimium refrigerati non amplius releuantur. Ob hæc igitur neque in locis ſupra modum calidis aut frigidis ſanguinem mittere audemus: ſed, ſi regio ipſa & temporis ſtatus conſentiunt,omnino abſtinemus:cum verò non cōſentiunt, euacuamus quidem,ſed multo minus,quàm ſi neutrum prohiberet. Tanquam etiam accidens quoddam, ægrotantis ad patiendum facilitatem conſiderare eſt neceſſarium: multi enim † neque unquam ſunt euacuati, } neq; euacuationem ullam integram,aut inediam longam poſſunt perferre: ſed alij quidem ex his in omnimodam corporis imbecillitatem facile incidunt:quidam verò ſtatim os ventriculi male affectum habent,adeo vt cibos abhorreant: quòd ſi eos cogantur aſſumere, aut non retinent, aut male concoquunt. In hac dignotionis parte etiam ægrotantis temperaturam contemplari opor D tet:quicunq; enim calidi & ſicci natura ſunt,hi omnes facile ab integris euacuationibus offenduntur. Et conſuetudo quoq; non parui momenti eſt,tum ad omnia alia, tum præcipue ad euacuationis indicationem: † quidam.n.nunquam antea fuere euacuati, neq; vnquam euacuationem integram pertulerunt, & multis cibis vſi ſunt: non nulli contra, neq; multis cibis vſi fuerunt, & euacuationibus ſunt aſſueti:hos igitur intrepide euacuare oportet,quando & reliqua etiam conſentiunt,cęteros verò(nempe inſolitos)nec ſi omnia alia id ſuaſerint. Eodem pariter modo & corporis habitus conſiderare oportet:nam,qui denſa & ſolida carne cōſtant,his habitus haudquaquam facilis pati: quare nō oportet vereri ipſos euacuare ex toto,ſi quidem & alia id iubent. Sed qui mollem,& humectā, & diffluentem habēt carnem,hi mirum in modum ſunt ad patiendum habiles: quare, & ſi reliqua omnia ſanguinem eſſe minuendum perſuadent,non tamen id facere audendum eſt:ſed & alijs euacuationibus,quantum moderate & caute fieri poteſt,vtendum eſt. Eodem modo,& quicunque ſupra modum craſſi ſunt aut macilenti:nam & his venam incidere cauendum eſt, aliasq; euacuationes integras vereri oportet. His etiam & ætas annumeranda eſt veluti accidens quoddam,quod prohibendi integram vacuationem vim habet:neq; enim pueri, neque ſeniores hanc ſine noxa tolerāt. Hoſce igitur omnes,quòd diximus, vbi diſpoſitiones hortentur, non ſemel, neque ex toto, ſed paulatim oportet euacuare inedijs moderatis, & frictionibus,& clyſteribus mollibus, humecta-

Septima Claſſis. nnnnnnn ij tionibusq;

A.li.3.f.2.c.7. fol.216.h

ᵃ*Eſt quidem in impreſſis cod. & manuſcriptis omnibus quos viderim* μὴ,*i.nec. Leonicenus tñ uidetur legiſſe* ἤ. *Steph. etiā Athen. legit affirmatiue. et omnino hæc videtur melior lectio.*

*Al. multitudo

† Multi codi. græci legunt, καθάπερ τῆτες ἐγένετο ἐν τῷ μεταξὺ &c. id ē qualis hoc anno fuit tpe medio &c.

† In quibuſdā cod. grçcis hęc non habētur.

† Manuſcripti tamē quidam codi hñt, quidam enim nec vnquā euacuatione integrā pertulerunt,& multis cibis vſi ſunt &c. Sunt ēt codi. qui habeant,quidam enim nec vnq̄ euacuationem integrā pertulerūt,nec multis cibis ſunt vſi:quidam cōtra, & multis vtunt̄ cibis, & euacuatiōibus ſunt aſſueti.

tionibusq; & cataplaſmatis, & balneis: quorum ſingulorum indicationes rurſus ab ijs, quæ antea E
diximus, ſunt aſſumendæ. Ita etiam, ſi quando duo contraria accidentia conſequantur, inſpicere
oportet, vtrum eorum ſit fortius. Eodem modo, ſi duo morbi eundem hominem obſederint, qui
inuicem pugnantes habeant indicationes: nam & tunc quoque aduerſus illum, qui magis vrgeat,
inſtandum, neque alter omnino negligendus. Eas verò, quæ habentur ex accidentibus & mor-
bis indicationes, non ſimpliciter, ſed ſecundum cauſam, à qua ſingula fiunt, conſiderandum: qua-
lia ſunt defectus animi, & diſſolutio: nam conſueuere medici de vna re hæc duo nomina dicere. Eſt
vnum quidem res ipſa, cuius ſunt plures cauſæ: nam animo deficiunt & ex choleris nominatis, &
ex profluuijs ventris, & difficultatibus inteſtinorum ac læuitatibus, & muliebri fluxu, & vulneri-
bus: & ſanguine per ora venarum, quas Græci hæmorrhoidas appellant, emanante, aut per ſupe-
riora educto, aut per nares aut alios meatus: & ex enixarum purgationibus immoderatis. Non nun
quam verò & vehemens cruditas animæ defectum attulit: & tunc præſertim, cum ventrem ſupra
modum ſoluerit. Et, qui bulimus appellatur, nihil aliud eſt, quàm animæ defectus. Omnem præ
terea, quæ ex vtero prouenit, ſtrangulationem, defectus animi antecedit, ſicuti ad vteri verſus ſupe
riora recurſus, & ad latus inclinationes, atque inflammationes, plerunque conſequitur. Antece-
dit autem morbum attonitum, & comitialem, cum malignus exiſtit, & diſſolutiones, & ſyncopen, F
& tabem. Sed & in principijs febrium non admodum paucarum aduenit, & tunc præſertim, cum
ſupra modum aut ſiccum, & ſquallidum, aut plenum immoderate corpus extiterit.[a] †Et non nun-
quam etiam ſimul cum febre incendente atque maligna inuaſit. Et quibus extremæ corporis "par
tes in principijs febrium plurimum ſunt refrigeratæ. Et quicunque ob inflammationis magnitu
dinem vel hepatis, vel ventriculi, vel ſtomachi febricitant, his etiam in principijs acceſſionum non
nunquam animi defectus adueniunt, illis præſertim, quibus humores crudi & incocti redundant,
aut qui aliquam præcipuam partem obſtructam habent. Animo etiam deficiunt, quibus os ven-
triculi male affectum eſt, aut humorum vitio mordicatur: aut craſſis, vel lentis, [b]† vel humidis, vel
frigidis} humoribus aggrauatur. Quidam etiam in vehementibus animæ affectibus animo de-
fecerunt, ſed præcipue ſenes, & qui alioquin ſunt imbecilles: etenim plures eorum triſtati, aut læ-
tati, aut irati, animo defecerunt. Sed & roridæ humiditates quædam aliquando his ita affectis haud
in tempore ſuperuenientes, animi defectum inducunt: ſicuti, & qui magis robuſto ſunt corpore,
ex immoderatis ſudoribus idem patiuntur. Et, ſi abſceſſus quiſpiam rumpatur vehementer ei,
qui non admodum robuſtis ſit viribus: ac tum præcipue, cum materia ſimul tota ad ventriculum,
vel ventriculi os, aut thoracem defluxerit. Et, ſi quando etiam nos abſceſſus ſecantes totum ſimul G
emittere pus tentauerimus, animi defectum ſubſequi eſt neceſſarium. Et, ſi quandoque purgan-
tes, aut clyſtere abluentes, aut quomodocunque euacuantes, id aliquo modo vehementius, quàm
oportreat, egerimus: neque enim in morbo intercute tota ſimul ſuperfluitas, quamuis ſit præter na-
turam, poteſt ſine noxa euacuari: ſed tunc quoque neceſſarium eſt hominem deficere animo. At
verò ex uehementia dolorum veniunt diſſolutiones, cum morſus quidam ac tormina, aut ilei, aut
inteſtini craſſioris affectus, ſubito accidunt. Sed & neruus percuſſus, & muſculi caput animi de-
fectum intulerunt, & maligna in articulis vlcera, omniaque gangrænoſa, & depaſcentia, & immo-
derata frigiditas atque caliditas, vitaliſq; roboris diſſolutio. Hæ quidem ſunt defectus animi cau-
ſæ. Singulæ uerò earum propriam curationem deſiderant, & de omnibus quidem non contingit
nunc ſcribere: nam, quæ paſſionibus aſſident, ſine illis curari non poſſunt. Tantum igitur in præ-
ſenti ſermone de ipſis dicemus, quãtum quiſpiam de eis edoctus, poſſit ijs, quæ repente ingruunt,
acceſſionibus occurrere: Veluti quòd eos, qui ex choleris, & ventris profluuio, & multis alijs vni
uerſim factis euacuationibus diſſoluuntur, aqua frigida ſpargere oportet, & nares apprehendere,
& os uentriculi perfricare, ac iubere vt euomant, ſtomachum iritando digiti vel pennæ immiſſio-
ne: ſed neque malum manus & crura alligare. Oportet autem "nexus fieri plures ac fortiores circa H
manus, quando per inferiores partes fiunt euacuationes, quemadmodum, quãdo per ora venarum
hæmorrhoidum ſanguis profluit, aut ventris profluuia adſunt, aut cum per uteros exeunt in mu-
lieribus menſtrua: nam, ſi tunc crura fortius ligentur, ſæpius aliquid ad partes inferiores attrahitur.
Contra autem fit in fluxibus ſanguinis factis per nares atque vomitibus, in quibus crura ſunt ve-
hementius alliganda. Et quidem, quibuſcunque in vulneribus ſanguis emanat, eodem modo, ſi ex
ſuperioribus partibus accidit, inferiores: ſi ex inferioribus, ſuperiores, vinculis ſunt aſtringendæ.
Situm quoque aliquem in aduerſum tendentem parti expedit inuenire, non tamen hoc multum
fiat: nam, ſi nimium tendatur, atque ex hoc fatigetur, nihilo minus iritatur, quàm ſi inclinaret ad eun-
dem locum. In vniuerſum autem, aut ad communia membris patientibus in aduerſum retrahere
oportet, aut ad ea, in quibus eſt euacuationis origo. Atque ideo uehementes euacuationes, quæ ex
vteris fiunt, cucurbitulæ iuxta mammas appoſitæ ſtatim ſedant: quæ uerò ex naribus, hepati ac ſple
ni ſecundum narem patientem: quòd ſi ex ambabus naribus ſubito ac multus ſanguis efflueret,
vtriq; viſceri ſunt adijciendæ. Vinum etiam aqua frigida temperatum curat eas, quæ ex magnis fiunt
euacuationibus, diſſolutiones, & tunc præſertim, quando ad ventriculum fluunt humores. Sed ad-
uertendum eſt, an aliquid ſit, quod prohibeat huiuſcemodi exhibitionem: veluti ſi aliquod vnũ ex
viſceribus

A† Et cũ ardẽti & maligna febre nõ nunq̃ ſimul ĩuaſit ẽt eos, quibus extremę corporis &c. Nã de ijs potius dẽt intelligi, qui in ĩuaſionib' cau ſi maligni extremis corpis partib' refrigeratis, animi defectũ ĩcurrũt, vt videre licet pag 99 c

B† In exẽplari Stephani Athemẽ. hæc verba non habentur.

A. li. 4. f. 2. t. 1. c. 48. fo. 444. b

A. li. 3. f. 11. t. 2 c. 8. fol. 281. b

A viſceribus inflammationem patiatur:aut caput vehementius doluerit: aut paſſio aliqua, quæ deli-rare cogat,affuerit:aut febris incendens in morbo crudo: magna enim & quaſi inſanabilia ex potu vini in huiuſcemodi affectibus nocumenta proueniunt. Quòd ſi nihil prohibeat, poſtmodum ægrotantis naturam,& conſuetudinem,& ætatem, & ambientis aeris temperaturam, diſtinguere oportet:ad hæc enim reſpiciens,vel frigidum vel calidum potum exhibebis. Nam,qui aſſueti non ſunt potare frigidum,aut manifeſte ex ipſo offenduntur, & quicunque natura ſunt frigidiores, & qui in extrema ſunt ſenectute,& loco natura degunt frigidiori,tempore hyberno,cauere frigidum oportet:at qui contrario modo ſe habent,hiſce intrepide offerendum eſt. Sit verò vinum in fluxionibus,quæ ad ventriculum fiunt,calidum & tenue, quale Lesbium: in ſanguinis autem fluxibus craſſum ac nigrum & acerbum. Ipſis verò locis imponere oportet, veluti ventriculo, & vtero, & ſtomacho,& thoraci,quæ corroborandi vim habent:capiti autem & fronti,præter hæc, illa etiam, quæ refrigerant. Et,quibus in ſummis partibus,& in naribus vena aliqua dirupta eſt,medicamen aliquod ex ijs,quæ ſanguinem ſupprimere poſſunt, imponendum. Balneæ verò in fluxionibus quidem ad ventrem aptiſſimæ ſunt,ſanguinis verò fluxum acriter irritant. Et,quicunque ob ſudo-ris″multitudinem animi defectum patiuntur,ijs etiam plurimum nocent:horum enim adſtringere oportet,ac refrigerare,non laxare cutem:& vinum frigidum præcipue his exhibere,& nihil omnino calidum offerre. Sed neque etiam crura ac manus ligare oportet,neque cogere ad vomitum,neque vllo modo mouere:ac ventis refrigerantibus aditum præparare: aerem quoque domus alterare frigida atque aſtringente qualitate,myrtorum folijs,vitium capreolis,ac roſis,pauimentum conſternentes. Nihil verò horum confert,vbi ad ventrem fluxiones fiunt:nam,quo magis cutem denſaueris,tanto ipſæ magis augentur. Ijs igitur, qui ex euacuationibus diſſoluuntur, ita confeſtim ſuccurrendum eſt: At,qui ex multitudine, non ita: verum in illis artus quàm plurimum fricare oportet,calfacere,atque alligare:à vino verò & cibis abſtinendum, & balneis etiam, ſi febricitauerint:ſufficit autem,ſi eis dederimus melicrati potum,in quo ebullierit thymus, vel origanum,uel pulegium,vel hyſſopus:conuenit quoque oxymel, {& ligare ac fricare manus potius, quàm crura.} Et,quæ etiam ex vtero laborante exoluuntur,non aliter curandæ ſunt,excepto oxymelite: fricare etiã atque alligare magis crura oportet, quàm manus. Et,queadmodum in multo effluxu cucurbitas iuxta mammas imponimus, ſic, quibus ſurſum aut in latus tractus eſt vterus, inguinibus & coxis adhibebimus. Et naribus quidem ea,quæ fœtidiſſimum odorem habent:vtero autem odorata,& ea,quæ laxare ac calefacere poſſint,medicamenta afferemus. Si uerò os uentriculi fuerit imbecille,atque ideo animi ſequatur defectus,ea,quæ roborandi vim habent,oportet emplaſtra adhibere,quale eſt,quod fit ex palmulis,vino,farina hordei,croco,aloe,ac maſtiche: madefacere autem ijs,quæ conſtant ex abſinthio,& oleo melino, & maſtichino, & nardo, & œnanthe, & vino: Et, ſi ipſum æſtuet,miſcere ex refrigerantibus aliquid,veluti cucurbitæ ſuccum,atque lactucæ, & portulacæ,& ſolani,& ſereos,& vuæ acerbæ:hæc quidem non ſolum refrigerat, ſed etiam aſtringit. Aqua etiam frigida æſtuanti ori ventriculi plerunque prodeſt,ſi in tempore detur,alioquin plurimum obeſt. Atq; ijs,qui ventriculi os imbecillum habent,vinum calidum potius oportet exhibere,ſi nihil ſit aliud,quod prohibeat. Plurimum verò iuuat eos,qui ita laborant,etiam frictio extremorum. Quòd ſi ex his remedijs nihil melius ſe habuerint, exæſtuantes quidem quàm primum ad balneas ducere oportet: qui verò aliquid frigiditatis ſentiũt, medicamen dia trion″pepercon nominatum,atque ipſum piper ſolum,atque abſinthium bibant. Qui verò ex vitioſis humoribus os ventriculi mordicantibus diſſoluuntur, hos poſt aquæ calidæ aut hydrelæi potum fac euomere: quòd ſi difficulter euomãt,prius concalefacere oportet, quæ os ventriculi circunſtant,loca, & manus,& pedes:quòd ſi neque hoc modo poſſunt euomere, digitos aut pennas demittendo irritare oportet: quòd ſi neque ſic euomant,rurſus his oleum calidum quàm optimum exhibendum. Solet autem ſæpius oleum non ſolum ad vomitum irritare,ſed etiam ventrem molliorem facere. Eſt autem & hoc præſentibus rebus non parum utile:quare niſi ſponte accidat,arte procurandum eſt: præcipue verò & glandibus ſuppoſitis hoc tentandum eſt facere. Quòd ſi ex iſtis facilius fiat,etiam abſinthij comam in melicrato decoquens ad potandum exhibeas, atque deinceps uinum: ac omnibus modis membra oportet corroborare partim ijs,quæ extrinſecus apponuntur, partim abſinthij potionibus. Non tamen id in principijs faciendum ſuadeo,ſed poſtea,quando partes,quę circa aluum ſunt,fuerint expurgatæ:quando uerò adhuc humores in ipſis continentur,non dum adſtringere, ſed tãtum concalefacere(vt antea diximus)conuenit: Vbi verò multa pituita frigida in ore ventriculi fuerit aceruata, fouere quidem plurimũ oleo,in quo abſinthium ebullierit, poſtea verò etiam melicratũ exhibere,vel hyſſopum,uel aliquid ſimile infundendo: dandum etiam oxymeli, aut piper,aut diatrion pepereon,aut diaſpoliticon medicamen: & vniuerſum victus rationis caput incidendi uim habeat. Quæ uerò ex nimia frigiditate ueniunt exolutiones,eodem modo curandæ ſunt,quo bulimi,omni modo calfaciendo. Vinum igitur eis exhibere oportet calida temperatum,ac cibos,qui calefaciendi naturam habent,fricareq; ac calefacere ad ignẽ ſimul. Quę verò ex nimio calore accidũt, ijs,quæ refrigerandi,ac corroborandi vim hñt,curandæ ſunt:hæ verò maxime eueniũt ijs,q in aere ſuffocante ac balneo commorant̃. Statim igitur ipſos corroborabis,ſi aqua frigida ſparſeris, & fla-

A.li.4. f.1.t.2. c.13.fol.421.e

A.li.3.f.1.t.2. c.8.fol.181.e

bellaueris ad ventum conuerſos, & os ventriculi perfricueris atq; agitaueris, ac poſtmodum vino E
ciboq; refeceris. At, qui ob inflammationis magnitudinem, aut vehementis febris malignitatem animi defectum patiuntur, † & in principijs acceſſionum refrigerantur, his artus fricare fortiter, & calefacere, cruraq; ac manus alligare, ac vigilias, cibiq; & potus omnimodam abſtinentiam, præcipere oportet. Optimum verò in his, quid futurum ſit, præcognoſcere, atque hæc ante acceſſionem facere anticipare. Eos etiam, qui ex ſiccitate in principijs acceſſionum ſyncopam ſunt incurſuri, optimum eſt præuidere: nam, ſi duabus aut tribus horis ante acceſſionem exhibito cibo, manus ac pedes conſtringi iuſſeris, non interibunt. Oportet autem cibos eſſe concoqui faciles, & ventriculo aptos. Quòd ſi magnum imminere periculum fueris ſuſpicatus, vinum dare anticipabis, vinumq; præſertim in alicam elixatam infuſum: quòd ſi aliquid † panis loco alicæ exhibueris, idem valebit. At, ſi mediocris ſyncopa expectatur, vino parcendum: ſufficit enim tunc mala punica, aut pyra, aut poma, vel aliquem alium fructum aſtringentem cibis admiſcere: &, ſi ad hæc mediocriter tulerint acceſſionem, cum rurſus cibum obtuleris, non erit neceſſarium fructibus vti. Hæc quidē facienda ſunt, ſiquid futurum præuideris. At, qui ex inopinato in periculum inciderint, vinum "calidum cum pane eſt exhibendum, & paulalum aliquid cum eo alicæ calidæ: nam, ſi ijs, qui ita affecti ſunt, amplius obtuleris, aut cibos difficiles concoqui, non modo ſyncopam patiētur, verum F
etiam penitus ſtrangulabuntur. At, qui animo deficiunt ex membri principalis obſtructione, his oxymel dare oportet: atque ex hyſſopo, origano, pulegio, & melle potum: ciboſq; incidendi naturam habentes, nam craſſi ac tenaces magnas in ſimilibus afferunt noxas. Sed neque deterius fuerit artus perfricare atq; alligare. Prodeſt etiam illis potibus vti, quæ vrinam ciendi vim habent, veluti qui anethum, & fœniculum, & apium, & petroſelinum, & ami, & daucum, & ſpicam nardi recipiunt: quæ vbi manifeſte iuuerint, iam vino vtendum eſt albo & tenui, non admodum antiquo. Noſces verò huiuſcemodi obſtructiones cum ex alijs inæqualitatibus pulſuum: tum ex his præcipue, quæ ſecundum magnitudinem, paruitatem, ac vehementiam, & debilitatem fiunt, vbi ſyndrome id eſt concurſus, quam plethoricam vocant, non adſit: nam iſtius quoq; communes ſunt. Fiunt verò & in huiuſcemodi diſpoſitionibus, cum vehementes fuerint, pulſus intercidentes. Hæc quidem in libris de pulſibus à nobis latius explicantur. Nunc verò trāſgrediamur ad eum ſermonem, qui ſupereſt de reliquis exolutionibus, veluti, quæ ex abſceſſuum diruptione, aut ſectione contingunt: aut ex ſuperflua euacuatione in ijs, qui aquam inter cutem patiuntur: confeſtim quidem hi optimis odoribus fouendi ſunt, paulo poſt autem ſorbitionibus concoqui facilibus ſunt reficiendi. Si verò ob triſtitiam, aut gaudium, aut timorem, aut iram, aut terrorem exoluantur, odoribus & *narium apprehenſionibus ſunt reuocandi, cogendiq; ad vomitum. Eodem pariter modo, qui ex vulneribus, aut purgationibus, aut doloribus, qui in articulis, neruis, & muſculorum tendonibus eueniunt, exoluuntur, ſtatim ſunt reuocandi: poſtmodum verò conueniens paſſioni curatio eſt afferenda. Animi verò defectus, qui inteſtini laxioris doloribus, aut ilei, aut ſimilibus vehementibus cruciatibus fiunt, ex patientium locorum concalefactionibus frictionibuſq; extremorum præcipue curantur. At, quæ ex propria imbecillitate virium, quæ regunt corpus, eueniunt exolutiones, ex intemperatura videlicet factæ partium, de quibus vires proueniunt, contrarijs curare intemperaturis oportet: frigidas quidem, concalefacientes: calidas verò, refrigerantes: atq; in alijs eadem ratione. Virtus "igitur, quam vitalem vocant, quam ex corde prodeuntem oſtendimus, ex pulſuum debilitate cognoſcitur: At, quæ ex hepate oritur, ac naturalis dicitur, ex ſanguineis egeſtionibus ab initio aquoſis atque tenuibus, poſtmodum verò craſſis ad modum fæcis. At, quæ ex cerebro originem ducit, quam præcipue non nulli animalem appellant, ex motuum voluntariorum imbecillitate deprehenditur. Sed de his quidem diſpoſitionibus proprio tractatu ſeparatim tibi ſcribemus: permulta enim ab ipſis medicis ſunt prætermiſſa.

† In principijs acceſſionū, & refrigerantur.

† Al. panis ex alica.

A.li.4. f.1.t.2. c.30. fol.422.f

*Al. ἐκσμασῖ, id eſt ruptis. G

A.li.1. f.1.d.6 c.1. fol.25.h

Curatio Capitis à varijs cauſis moleſtati. CAP. 15. H

QVoniam verò ſermonem de accidentibus hucuſque fecimus, rurſus ad primum inſtitutum redeamus, vnam in omnibus communem intentionem habentes, cauſas nimirum, à quibus fiunt eorum ſingula, conſiderare: hæ ſiquidem tibi conuenientem curationem indicabunt: Veluti ſi quis doleat caput, ſi quidem os uentriculi illi mordeatur, & faſtidium ſentiat, iubendum eſt, ut euomat: nam uel bilem euomet, uel pituitam, uel utrunque. Quòd ſi nulla inſignis appareat in uentriculo paſſio, conſiderandum, nunquid multitudo, vel obſtructio, aut inflammatio aliquarum capitis partium adſit. Inuenies verò primum quidem, ſi interrogaueris, nunquid dolor per totum caput extendatur, aut alicui particulæ fortius inſideat: deinde nunquid cum grauitate, vel tenſione, vel mordicatione, vel pulſu. Nam, qui cum grauitate dolores fiunt, multitudinē oſtendunt: qui autem cum mordicatione, vel vaporis vel humoris acritudinem: cum pulſu verò, inflammationem: at cum tenſione, ſi quidem ſine grauitate ac pulſu, ſpiritus crudi ac flatuoſi multitudo: ſi verò cum pulſu, corporis membranoſi inflammatio: at ſi grauitas adſit, multitudo intra membranas contenta ſignificatur. Cum igitur omnia diſtinxeris, cauſam, ex qua horum ſingula fiunt, conſiderare oportebit: illa enim tibi modum curationis oſtendet. Veluti ſi multitudo vaporis atq; humoris

A humoris contineatur, aduertere oportet, nunquid ob magnitudinem febrium humores diffuſi ac veluti efferueſcentes ad caput aſcenderint, an propter eius partis imbecillitatem, an ob totius corporis plenitudinem. Hanc enim totius corporis euacuationibus haud difficulter curaueris: eum verò, qui ex partis imbecillitate contingit, partim quidem in contrarium retrahēdo per totum corpus, partim ipſi parti remedia adhibendo. Ac retrahes quidem, clyſteribus acribus, & nexibus, & frictionibus in partibus inferioribus plurimis, &, ſi expedierit, aliquid etiam ſanguinis abducendo. Partem autem ſanabis eo tempore, quo ad vniuerſum corpus retrahis, ijs vtens perfuſionibus, quæ à capite vim repellendi habent, ac deinde euacuantibus, poſtremo verò corroborantibus. Repellit autem oleum, quod omotribes, id eſt immaturum, nominatur, aut tale aliquid ſimile: & quod oxyrhodinum, & roſaceum vocatur, ipſum per ſe ipſum: & quæcunque ex capitibus papaueris, & teneris oliuæ germinibus, & hederæ corymbis, mentaq; viridi, & ſiſymbrio parantur. Vtendum verò ipſis in multitudine quidem crudiore ac frigidiore, tepidis: in calidiore autem & bilioſiore, frigidis. Euacuat autem atq; diſſoluit & oleum calidum ipſum per ſe ipſum, magiſq;, ſi antiquum fuerit, vel ſicyonium aut anethum in ipſo ebullierit: nam multitudo humorum, qui non admodum ſunt craſſi atq; tenaces, ſufficienter per huiuſcemodi euacuatur. Sed, & ſi ſpondylion, vel
B ſerpyllum intus decoxeris, aut pulegij comam, vel calamenthi, vel mētæ, vel ſiſymbrij, ita etiam id, quod craſſius eſt, euacuabis. Hæc verò ipſa, virium etiam aliquid membris adijciunt, &, quæ debilia ſunt, roborant: vtendum igitur ipſis deinceps vſque ad integram ſanitatis reſtitutionem. Et, ſi oportuerit, per nares etiam & palatum expurgabis: & ſternutamenta excitabis. Et, ſi ad balneas hominem induxeris, ſiccis ſindonibus caput eſt perfricandum, ſalq; & nitrum & ſinapi ſine oleo imponendum. Hæ quidem ſunt ex particulæ debilitate doloris capitis medicinæ. At, quando ex magnitudine febrium accidit, & medicamenta adhibere eſt neceſſarium, frigidæ qualitates ac vires, &, quæ ex hydrelæo, & oxyrhodino, & papauerum capitibus conſtant, infuſiones expediunt.

*Al. affectu.

In dolore autem capitis, qui ſanguinis fluxum aut vomitum decretorium ſignificat, non ſunt remedia quærēda: neque enim accidens quoddam, ſed bonum ſignum potius tale quicquam eſt exiſtimandum, ſicuti & multa alia, quæ ante criſes contingunt: quæ plurimis quidem terrorem incutiunt, bonum tamen quoddam oſtendunt. Optimum verò eſt poſſe dignoſcere, vbi corpus perturbatur, natura cum alias excretiones, tum præſertim vomitum, & ſanguinis fluxum moliente, quorum inſeparabile indicium eſt capitis dolor. Diximus autem plenius de hiſce omnibus alibi: nunc verò, quantum poterimus, primum ſeruantes inſtitutum, breuiter de ipſis tranſigemus. Conſidera
C igitur primum quidem ſpecies febrium, ſi calidæ ſunt atque vrentes: nam hæ per excretiones iudicari conſueuerunt, quemadmodum, quæ molliores ſunt ac veluti ſubmerſæ, diu durant, & ſæpius feruntur in abſceſſus. Secundo loco, ſi morbus ſit ad ſalutem decliuis: quis enim bonam criſim in morbo pernicioſo expectauerit? Tertio ad hæc, totius morbi tempus conſiderandum: ſi enim principij vel augmenti fuerit ſignum, non dum autem ſtatus neque concoctionis ſigna apparuerint in vrinis, vel ſputis, vel alui excrementis, non expectandum eſt bonam fieri criſim. Hæc ſunt, quibus ſperauerit quiſpiam morbum per excretiones criſim habiturum. Eius verò, quod iam inſtat, neq; iam etiam futurum eſt, hæc ſigna ſunt. Difficilis quædam tolerantia omnem criſim antecedit, &, ſi quidem in die criſis eſſe debet, noctu: ſi autem noctu, in die. Si igitur tale aliquid videas, conſiderandum eſt, quotus ſit ægritudinis dies. Sunt enim, & qui ad criſim apti ſunt, vel paruo etiam motu à natura accepto: multi verò in magnis motibus nequeunt omnino magnitudinem perturbationis inſpicere, nunquid ſit ſecundum diei naturam. Nam ſeptimus dies etiam ex paruo naturæ apparatu ad criſim per euacuationem mouetur: ſextus verò magno apparatu indiget, & ſæpe neque vlla in eo fit criſis: quòd ſi fiat, neque ſine periculo, neque fideliter accidit. Sic autem & vnicuique dierum aliorum quædam ineſt propria natura, quam, vbi de diebus decretorijs agitur, definiui-
D mus. Age, iam ſit dies pro magnitudine perturbationis: deinde oportet conſiderare, qualis erit criſis. De alijs igitur nihil in præſentia dicere oportet. At, ſi vomitus, aut ſanguinis fluxus ex naribus futurus eſt (nam huiuſcemodi criſibus vnum diximus eſſe ſignum, dolorem capitis) ex his maxime diſtinguere oportet. Primum quidem, ſi ſtatim ab initio non inuaſit, ſicut quoddam ægritudinis accidens, ſed in perturbatione, quæ ante criſim fit. Secundo loco, etiam ſi ceruix compatiatur, & hypochondrium retractum ſit, aut anhelitus difficilis repente ſuperuenerit, thorace veluti anguſtiore facto: ſi enim poſt hæc omnia pulſus in tumorem ſubito elati non reciderint in paruitatem, neque debiles facti fuerint, ſtatim criſis expectanda eſt. Si verò non modo nō deciderint, ſed etiam in altum attollantur, & vehementiam aſſumpſerint, iam faciem ægrotantis inſpicere oportet. Nā, ſi aliqua ex ijs, quæ in ipſa ſunt, partibus palpitet: aut venæ, quæ ſunt in temporibus, pulſent: aut gena, vel naſus, vel oculus rubidior factus fuerit: magis etiam criſis expectanda eſt. Si verò & inuiti lachryment: aut marmarigas, id eſt ſplendores videre imaginentur: ac manus naribus veluti ſcalpētes admoueant: tunc non iam fluxurum, ſed iam fluentem ſanguinem inſpicies: nam, vbi ſemel aut bis ſcalpſerint, ſtatim erumpit. Neque verò ex his perterrearis, ſi hominem deſipientem, aut reſilientem inſpexeris: nam & hæc humorum repentium ad partes ſuperiores indicia ſunt, quemadmodum & anhelitus difficilis, & hypochondrium retractum, & collum ſimul cum capite aggra-

uatum. At tibi vnà cum his indicio etiam ſit deſipientia. Et hæc quidem ſufficere ſigna poſſunt. E Sed accedit quandoq; & ægrotantis ætas, & natura, quæ ſpem magis confirmat, ac præterea anni tempus, & præſens conſtitutio. Nam, ſi ægrotus fuerit adoleſcens, aut alioquin natura calidus, aut multo ſanguine abundauerit, magis adhuc de hoc ſperandum erit: &, ſi etiam ſæpius antea, dum ſanus eſſet aut ægrotaret, ſanguis ex naribus fluere viſus eſt, hoc vel ſolum ſufficit fluxus ſanguinis ſpem afferre. Si verò & tempus anni æſtatem videris, vel non quidem æſtatem, alioquin tamen calidam præſentem conſtitutionem, non'ne ex his aliquam indicationem aſſumes? Quòd ſi & plures eo tempore criſim ex ſanguinis fluxu habuerint, & hoc tibi ſpem vehementius augebit: & ſi corpus plethoricum extiterit, & conſuetæ excretiones fuerint retẽtæ. Mihi quidem non modo non videtur difficile eum, qui tot & talia habuerit indicia, futuri ſanguinis fluxus præcognoſcere, verum etiam abſurdum & magnæ imperitiæ, non præcognoſcere. Noſtri verò temporis medicorum indiligentia ea admiratur, quæ admiratione digna non ſunt: nam, ſiue ex dextra nare, ſiue ex ſiniſtra, fluxurus ſit ſanguis, nihil difficile ex nuper dictis prænoſcere: plures verò medicorum hoc nõ ſolum difficile, ſed neq; omnino poſſibile exiſtimant. Tametſi has & alias excretiones omnes prænoſcere licet, ſi hæc duo tantum conſiderauerimus, & vnde naturæ motus agatur, & in quam partem: nam, & quę" deficiunt adiuuabimus, & quæ immoderate feruntur coercebimus, ſi iſta nouerimus: F A.li.4.f.1.t.2. c.7.fo.419.b Veluti, verbi gratia, ſanguinis fluxus ex ſplene, magnæ cucurbitæ ſiniſtro hypochondrio ſuppoſitæ facile retrahuntur at, qui ex hepate prodeunt, dextro: &, qui ab alijs membris, eadem ratione: nam ex vno de omnibus colligere poteris, vniuerſale contemplando. Quare & ego hoc in loco præſentem finiam ſermonem: deinceps autem de febribus, quæ ex inflammationibus accidunt, tibi tranſigam, deq; alijs paſſionibus, quæ in ſingulis partibus corporis conſtituuntur. Phlegmonæ autem, id eſt inflammationes, à veteribus vocabantur, quę ſunt veluti phlogωſεις, id eſt inflammina, vel incenſiones: à iunioribus autem non omnes: neq; enim herpetas, neq; eryſipelata, neque tale aliquid quicquam inflammationibus annumerant: ſed vni tantum affectui ex calidis, qui fit cum tumore duro atq; dolore pulſatili, hoc nomen accommodant. Non tamen ad hunc ſolum febres & dolores ſequi videmus, ſed ad omnes ſimpliciter calidas, ac veluti efferueſcentes paſſiones. De his igitur, atque alijs ſimilibus morbis ſequenti libro verba faciemus.

GALENI DE ARTE CVRATIVA AD GLAVCONEM

LIBER SECVNDVS.

ARGVMENTVM LIBRI

Ratio curandi Omnes præter naturam Affectus, qui communi nomine Inflammationes dicuntur.

De Generibus ac Differentijs Inflammationum. CAP. I.

DE ijs autem, quæ in ſingulis corporis partibus fiunt paſſiones, ò Glauco, deinceps dicemus, ab inflammatione incipientes. Etenim ſæpius hæc fit, plurimasq; habet differentias, ex quibus omnibus ſolent febres contingere. Cõis igitur in oĩbus immoderata caliditas, & veluti phlogωſis, id eſt inflammen, vnde & phlegmones.i.inflammationis, nomen de ipſis afferre antiqui cõſueuerunt. Propriam autem in ſingulis differentiam inuenies, ex qua eius ſpeciẽ agnoſces, & conuenientem aſſequeris curationem. Aliter.n. qui herpetes, ali H ter quæ eryſipelata, atq; aliter quæ phygethla vocañ, ac reliquas inflammationis ſpecies curabis. Itaq; hoc ẽt in loco antecedit ea facultas, qua poſſumus recte agnoſcere paſſiones: tibiq; hoc primum conabor ſcribere, oẽs ab initio diſtinguẽs inflammationum differentias. Prima igitur inflammationis differentia eſt, ſm quam hanc quidem humidam, hanc verò ſiccam, eſſe contingit: humidam quidem, quæ ex calida fluxione membrum occupante contingit: ſiccã verò, qñ nullo humore influente calor naturalis igneſcit. Hoc autem vſq; ad aliquid quidem veluti febris eſt membri: cũ verò iam ad immoderatam caliditatẽ ac ſiccitatem peruenerit, corruptio atq; extinctio omnimoda fit. Quare neq; in plura ſecari poteſt, quemadmodum differentia altera, ſm quam quoſdam influere humores particulæ dicebamus. Multæ.n. ſunt huius ſpecies: nam fluente ſanguine, altera: flaua bile, altera: ambobusq; ſimul humoribus, alia tertia. Et quidem in earum ſingulis, vel iam putruit id, quod influit, aut in membro conſtrictum putreſcit: & vel craſſum eſt, uel tenue: & vel optimum, uel acre. Sanguine" igitur optimo ac mediocrem craſſitudinem obtinente A.li.4.f.3.t.1. c.1.f.451.d.e. Et c.2. ad particulam aliquam vniuerſim fluente, atq; ob multitudinem conculcato, vehemens dolor arripit hominem, niſi membrum ſenſum omnino hebetem habuerit: pulſusq; in profundo moleſtus accidit, tendiq; omnino ac contundi membrum apparet: & vehementem calorem perſentit adeo,

vt

A vt comburi videatur,& refrigerari deſideret:talis'que rubor per ſumma viget,qualis ex balneis ad-
uenit, aut ex igne, aut quouis alio modo calefactis. Hæc quidem paſſio totius generis nomen acci
pit,atque Inflammatio nominatur, ſicut multæ aliæ ſpecies nomen generis accipiunt: fit q; aſſidue
ex omni ferè occaſione. Nam & vulneribus,& cõuulſionibus, & contuſionibus, & diruptionibus,
& defatigationibus ob exercitationem, & ex articulationibus,atque fracturis, & ſpontaneis vlceri-
bus aduenit: & præter hæc omnia, quando ad immoderatam humorum repletionem venæ per-
tingunt, tunc ſuperfluum effundunt ad aliquam partem, quæ eo tempore recipere apta ſit. Om-
nino autem hæc reliquis omnibus eſt imbecillior, vel rarior, aut ad attrahendum paratior, vel im-
mobilior,quacunque cauſa fuerit ad has perducta diſpoſitiones: neque enim de hoc dicere propo-
ſuimus. Flaua verò bilis, quando ſui ſeruans naturam vnà cum ſanguine per totum corpus de-
fertur, morbum facit,qui Icteros,id eſt regius,appellatur. Sola verò, quando ſecreta eſt, & in ali-
quo membro conſiſtit,Herpes vocatur. Si quidem craſſa ſit ſecundum ſubſtantiam, totam exulce
rat cutem vſque ad carnem ſuppoſitam:atq; hunc affectum Hippocrates nominat Herpetem exe-
dentem. Si verò tenuior fuerit,id,quod in ſuperficie eſt,tantum veluti deurit:atque hæc ſpecies ge-
neris ſortitur appellationem, cum ſimpliciter & ſine additione Herpes vocetur. Nam ex duabus
B aliĳs ſpeciebus,quæ quidem nuper dicta eſt,Herpes exedens nominatur:reliqua verò altera, milia-
ris,qm̃ in hoc affectu puſtulæ paruæ ac multæ per ſummam cutem ſimiles miliĳs excitãtur: fit autẽ
Herpes huiuſcemodi ex bile quidem & ipſe, ſed minus calida & acri,q; ſint priores. Quòd ſi ex
ſanguine & flaua bile calidioribus, q; oporteat, miſta fluxio fuerit: vel ex ſanguine quidem, ſed
ferueſcente & tenuiſſimo ſecundum ſubſtantiam: Eryſipelas paſſio vocatur, multo inflammatio-
ne calidior, magis'que colorem flauum repræſentans. Et, ſi tetigeris,facile ſanguis ſubterfugit,rur-
ſus'que illabitur exquiſite tenuis,& aſpectu rubidus. Non tamen dolet hoc,veluti inflammatio:ne-
que, vt aliqua inflammationis ſpecies, pulſum, aut compreſſionem, aut tentionem inuehit ſimi-
lem:ſed quandoque valde parum infeſtat,ac tum præſertim,quando per ſolam cutem diffuſum fue
rit, nihil inferiorem carnem moleſtans: & tale ſæpius accidit, atque hoc eſt exquiſitum eryſipelas.
Quemadmodum,quod attingit ſubiectam carnem, neque ex vere tenui fluxione conſiſtit, neque
tantum eſt eryſipelas, ſed iam diſpoſitio permiſta ex eryſipelate atque inflammatione. Exuperant
autem in ipſa quandoque propria eryſipelatis accidẽtia,atq; hic affectus à iunioribus medicis eryſi
pelas inflammationis participans,nominatur: non nunquam verò inflammationis, & tunc ipſum
nominant inflammationem eryſipelatis participantem. Quòd ſi neutrius accidentia manifeſte
C obtinuerint,ſed æqualia apparuerint,tunc eryſipelas atque inflammatio miſceri dicuntur. Exquiſi
tum igitur eryſipelas cutis ſolius paſſio eſt,non tamen ipſa inflammatio partium tantum cuti ſubie
ctarum,ſed harum quidem præcipue,non nunquam verò etiam cutis. Et eſt ipſa quidem dolorem
A.li.4.f.3.t.1. c.1.fol.451.d afferens nihilo minus, quàm altera, pulſus tamen ei deficit. Cùm" verò ſanguis influens calidus
ſufficienter extiterit & craſſus,quodcunque membrorum ſubito occupauerit,hoc comburendo fa
cit vlcus cum cruſta: quicquid verò circumiacet, in inflammationem leuat, efferueſcentem gra-
uiter q; dolentem:vocatur autẽ Anthrax,i.carbo,huiuſcemodi paſſio. Cum verò ſanguis influẽs
niger extiterit craſſus'que,ac fęculentus,ac feruens,qualis,quem antea diximus: ſimul autem & ſa-
nies non nullas tenues admiſtas habuerit: puſtulas quaſdam per ſumma cutis excitat, ſimiles ĳs
quæ ex igne fiunt, quibus diruptis cruſtoſum ſub ipſis vlcus inuenitur: hoc'que etiam Carbo eſt.
Inflammationis quidem ſpecies tot ſunt ſecundum ipſam paſſionis diuiſæ naturam. Multas ve-
rò quiſpiam prætermiſſas putaret,deceptus multitudine nominum,veluti à Græcis bubonas,phy
mata,phygethla,ophthalmias,ſynanchas,peripneumonias, pleuritidas, & multa alia ſimilibus ap-
pellationibus dicta:hæc enim omnia inflammationes quædam ſunt, in prioribus comprehenſæ
ſpeciebus. Singula verò diuerſa ſunt ſortita nomina,quoniam,qui primi ea impoſuerunt,vno no
mine & paſſionis ipſius & patientis particulæ compoſitam intelligentiam interpretari voluerunt.
D Sunt enim bubon,phyma,& phygethlon,partium laxarum (quas glandulas,id eſt adenas, vocant)
paſſiones:Bubon quidem inflammatio:Phyma autem,quod ſtatim augetur, atque ad ſuppuratio-
nem feſtinat: Phygethlon autem eſt id, quod eryſipelas particeps inflammationis, aut inflamma-
A.li.3.f.3.t.1. c.6.fol.221.g tio eryſipelatis nominatur. Sic autem" & Ophthalmia eius membranæ, quæ corneæ inhæret, eſt
inflammatio:Pleuritis autem eius, quæ latera ſuccingit: Synanche autem faucium: Peripneumo-
nia verò pulmonis: eadem'que in ſingulis ratione. Eas igitur, quæ ſunt in partibus apparentibus
inflammationes,promptum eſt cognoſcere:quæ autem in occultis, & febres afferunt omnino, non
æque diſcernuntur. At mihi videtur mente egere perſpicaci eiuſmodi agnitio, ac præterea peri-
tia naturæ membrorum,quam ex ſectione ſimul & exquiſita ſcientia operationumq; atque vſuum
comparamus. De his quidem in aliĳs tractatibus diximus. Nunc verò non datur de his ſermonem
adiungere, quando tibi repente peregrinandi neceſſitas ingruat. Quo pacto verò quiſpiam eas
optime curet inflammationes,quæ in apertis partibus conſtant, hoc tibi primum tranſigere ſatago,
principium ſumens ab ea paſſione,quæ plurimum fit,atque idcirco totius generis affert appellatio
nem. In qua hoc in primis conſiderandum exiſtimo, quod & in aliĳs omnibus magnam vim ha-
bet, vt morbi occaſionem inueniamus.

De Cauſis

De Cauſis Inflammationum, ac de Communibus Indicationibus illarum curandarum. CAP. 2. E

ESt igitur vna quædam apparentium inflammationum occaſio, quæ non admodum occulta
eſt, quæ Fluxio appellatur, niſi quandoque illis coniungantur, quæ aliqua alia ex cauſa euiden
ti factæ videntur: quando enim nulla ex ijs præcedente membrum confeſtim patitur inflammatio-
nem ea, quæ hanc paſſionem cauſa generat, Rheuma, id eſt fluxio, vocatur: ipſa verò paſſio, diſpoſi
tio rheumatica. Oportet q; in his inflammationibus principia curationum optima fieri: nam, quę in
ipſis errata contingunt, difficulter ſanabiles, aut omnino inſanabiles, faciunt diſpoſitiones. Sunt
autem hæc duo maxima errata, ſi nulla de toto corpore prouidentia habeatur: & ſi calefiat atque
humectetur etiam membrum. Hæc verò duo medicorum plerique delinquunt, non nulli quidem
à Methodicorum hæreſi perſuaſi, & inflammationes omnes eſſe paſſiones aſtrictas exiſtimantes,
quas claxare oporteat. Sunt verò quidam, qui ſine ratione atque vlla conſideratione iſtos ſequun-
tur, vnam excuſationem ad male agendum habentes, cum multis delinquere. Sed neque ex Dog-
maticis medicis quiſpiam, neque ex Empiricis ita ſenſit: ſed, quod & ratio & experientia ſuadet,
totum quidem corpus euacuare congruis euacuationibus conſulunt: Ipſam verò inflammatam par
tem perfundere ac ſuperlinire eis, quæ id, quod influit, repellendi vim habent: id verò, quod in
membro patiente continetur, euacuandi: vim autem ac robur adiungendi ijs, quæ iam affectę sũt, F
partibus. Ad quæ verò inſpicientes oporteat euacuare, iam & antea diximus: ſed & nunc breui-
ter commemorabimus, vt in ſequentibus memoria ſeruata, non ſit neceſſarium in ſingulis paſſio-
nibus eas, quæ euacuationes indicant, audire intentiones. Ætatem igitur, & tempus anni, & re-
gionem, & præſentem conſtitutionem, & eius qui afficitur, robur, habitum'q;, & conſuetudinem,
atque ipſam ægritudinis naturam diximus conſiderandam: ex his enim, quando euacuare, vel non
euacuare oporteat, & vnde, & quomodo, inuenitur: Veluti in ea, de qua nunc agitur, diſpoſitione,
ad genu fluxus deferatur, atque hoc ſubito plurimum attollatur: tibi verò totum corpus plenum
ſanguine appareat, & valida laborantis vis, tempus autem anni ſit ver, regio temperata, æger ve-
rò ſit adoleſcens aut iuuenis: is ſanguinis euacuatione ex ſuperioribus partibus indiget. Oportet q;
incidere eius in cubito venam, aut ſcilicet interiorem, aut mediam: ſi verò aliqua pars ſuperior
pateretur, per inferiora ſanguis eſt educendus, ſemper enim fluxionis motum ad contrarium re-
trahere expedit. Atque emplaſtrum apponendum eſt" ex ſemperuiuo & corticibus malorum pu- A li.4.f3 t.1.
nicorum in vino decoctis, & rhu, & farina hordei compoſitum: hoc enim in talibus optimum eſt, c.3.f 4)2.a
atq; ad omnia, quæ facere intendimus efficax: repellit enim id, quod influit, atq; id, quod continet,
exiccat, & mẽbra circunſtantia corroborat. Mille q; alia medicamina eodem modo cõponere licet, G
quorum compoſitionis viam ac modum in libris de medicaminibus didiciſti. Vnde ego quoque
in ſingulis vnum aliquod tibi ſubijciam, futurum tibi & monumentum, & exemplum eius, quæ
in alijs eſt, facultatis. Si quidem non admodum doleant, talibus vtendum eſt: cum magno aũt do-
lore fluxu incidente non ſic oportet, neque aquam calidam, neque oleum, neque farinæ triticeæ ca-
taplaſmata afferre: hæc enim omnia diſpoſitionibus rheumaticis aduerſantur, quamuis ab initio ali
quid iuuare videantur. Sufficit autem in huiuſcemodi affectibus vehementiam doloris mitigare
aliquo ex ijs, quæ ex paſſo, & oleo roſaceo, & pauca cera, quæ in vtroq; ſit liquefacta, conficiuntur.
Oportet autem hæc lanis excipere ſordidis, quæ plurimum œſipi habeant: & æſtate quidem fri-
gida, hyeme autem tepida apponere: Sic etiam cataplaſmata ex arnogloſſo, lente, pane, & roſaceo
oleo adhibere: paulo autem ſupra patientes particulas apponere ſpongiam vino acerbo intinctam,
aut aqua frigida: melius verò fuerit, ſi parum aliquid aceti adiungatur. Quòd ſi hæc cura inſigni-
ter profuerit neque alicubi pus ſe oſtenderit, emplaſtris, quæ ad fluxionem mollia parãtur, eſt vten-
dum. Optima vero ex ijs ſunt, quæ exiccandi & repellendi, quod fluit ſanguinis, ſine dolore vim
habent: quemadmodum ea, quæ vehementer intendunt, atque idcirco dolorem afferunt, plus do-
loribus obſunt, quàm exiccando proficiunt. Tale igitur oportet eſſe medicamen, quale nobis in H
vſu eſt, quod ex chalcite conſtat oleo roſaceo diſſolutum: ſi verò lanam mundam vino acerbo ma-
defeceris, & exterius appoſueris, plus iuueris. Quòd ſi pus ſe in particula oſtenderit, cataplaſma
imponere oportet ſemel aut bis: plus vero in præſentibus iuuat farina hordeacea: adiungendum
tamen in his aliquid vel aceti vel vini. Et poſt, quàm ſecueris, & pus euacuaueris, cauendum eſt
deinceps, ne oleum aut aquam imponas. Et, ſi quando vulnus abluere, aut abſtergere oporteat, me-
licrato vel oxycrato & vino & mulſo vtendum. Superponendum verò, ſi adhuc inflammetur,
ex lente cataplaſma: ſi vero ſine inflammatione fuerit, aliquod ex ijs medicamentis, quæ empla-
ſtica vocantur: quibus in huiuſcemodi ſectionibus vti conſueuimus, & præcipue eo, quod ex chal-
cite conſtat. Apponenda verò ſuper hæc extrinſecus ſpongia aut lana vino acerbo perfuſa: quòd ſi
acerbum non affuerit, tanto aceti aqua temperanda eſt, vt adhuc potari poſſit, atque hac intingere
oportet. Sunt verò & ad hoc opportuna ea vina, quę aliquid aquæ marinæ recipiunt: & tu quoque,
vbi ſit opportunum, potes conficere permiſcendo ſal ei, quod affuerit. Vulneri autem nullum
ex medicamentis, quæ oleoſa ſunt, apponendum, quale eſt macedonicum, & quod tetrapharma-
cum nominatur: nam exquiſite exiccare expedit. Ita quidem ſanare oportet, quæ ex fluxione fiunt,
inflammationes. Quæ vero alia ex cauſa fiunt, humectare & calefacere nihil prohibet. Et, ſi ad
ſuppurationem

A ſuppurationem perducere volueris, cataplaſma ex farina triticea, quæ in oleo atque aqua ebullierit, apponendum. Et, ſiquando ſcarificare oportuerit, neque hoc verendum eſt. Si verò eas, quæ ex fluxionibus fiunt, inflammationes ſcarificaueris, magnum afferes malum, ac per initia præſertim. Nam, quæcunque ex ipſis longioris temporis exiſtentes, poſt totius corporis euacuationem, atque aliam opportunam curationem, quaſdam durities atque nigrities in membris habent derelictas, his ſanguinem auferre nihil abſurdum eſt: neque enim amplius hæ inflammationes exiſtimandæ ſunt, ſicuti neq; eryſipelas, quod iam liuidum eſt. Etenim & hoc per initia quidem infrigidandũ eſt, tunc præſertim, cum ſine manifeſta occaſione factum fuerit: quando verò iam illi deerit feruor, & ſcarificare conuenit, atque emplaſtrum ex farina hordeacea calida, & ceratum, & aliud aliquod medicamen ex diſſoluentibus, apponendum. Non tamen ex vena in talibus ſanguinem mittere neceſſe eſt, ſed ventrem tantummodo expurgare ſufficit: dandum autem medicamen, quod bilem flauam educat. Si verò paſſio parua fuerit, neq; hoc facere eſt neceſſarium, ſed ſufficit clyſtere acri vti. Quæ verò ex vlceribus fiunt eryſipelata, & quæcunque adeo manifeſtas cauſas habent, ſi ſtatim volueris cataplaſma apponere ex farina hordeacea, & præſertim ſi antea ſcarificaueris, nihil nocebis. Inflammationibus verò, quæ cum eryſipelate coniunctæ ſunt, & eryſipelatis cum inflamma-
B tione iunctis, miſta, quantum fieri poteſt, curatio eſt adhibenda, ſemper'que illi, quod magis ſuperat, reſiſtendum. Et eorum quoque, quæ Bubones, & Phymata, & Phyegethla à Græcis dicuntur, ſimilem ijs, quæ in alijs partibus ſimiles accidunt diſpoſitiones, curationem oportet adhibere, præterquam in partibus, quæ acriora medicamenta in eiſdem affectibus poſſunt tolerare, quemadmodum laxiores partes, quas adenas vocant. Herpetas autem, quantum ad totius corporis euacuationem attinet, vt eryſipelata, curare oportet: quantum verò ad patientem particulam, non omnibus ſimilis curatio adhibetur. Nam, qui exedentes ſunt, refrigerari quidem deſiderant ſimiliter alijs herpetibus & eryſipelatis: non tamen ea ferunt medicamenta, quæ præter id, quòd refrigerant, etiam humectare natura apta ſunt, ſed ſola admittunt refrigerantia, quæ etiam maxime poſſunt exiccare. Non igitur vel lactucam, vel polygonum, neque ex ſtagnis lentem, aut paluſtrem lotum, vel anthylion, vel pſylion, vel portulacam, vel ſerin, vel ſemperuiuam, vel tale aliquid, quod refrigerare poſſit atque humectare, apponere oportet, quæ eryſipelatibus erant oppotuna: neque vnquam ſpongiæ fidas frigida aqua perfuſæ: neque ſolano, quamuis refrigerandi atq; vnà exiccandi vim habet, ſed mediocrem. Cùm igitur maiorem, quàm ſolano adſit, expetunt ſiccitatem, ſuperimponere ipſis oportet ab initio quidem ex vite capreolos, & folia rubi, & rubi canini, & arno-
C gloſſi. Poſt hæc verò & lens adiungenda, ſi oporteat, & aliquando mel, & farina hordeacea, &, quod antea ſcripſimus ad inflammationes, quæ ex fluxione eueniunt, cataplaſma, dempta ab eo ſemperuiua. Ipſa verò loca exulcerata inunge medicamentis, quæ ad herpetas in libris, qui Pharmaceutici dicuntur, ſcripta ſunt: multa verò huiuſmodi apud omnes inueniuntur, plurimaq; ex his ad figuram paruorum circulorum formantur. Et, vbi vti volueris, ex paſſo liquefacere oportet: ꝙ ſi paſſum non affuerit, vino tenui & albo & ſubadſtringente, quale eſt Fale*rnum, & Maſſilioticum, & Sabinum, & Adrianum, & Arſyinum, vtendum eſt: cauendum tamen, ne ob antiquitatem, aliquam contraxerit in guſtu acritudinem. Et, ſi poſca aquoſa loco horum aliquãdo vſus fueris, nil deterius feceris. Iam verò in longum tempus protractis vlceribus, neque paſſo circuli parui ſunt diluendi, neque poſca adhuc aquoſa ſit: & vina, quæ ſunt adſtringentia, ſufficienter conueniunt, præcipue quidem nigra: &, ſi ea non affuerint, alba. Medicamina autem in hoc tempore ipſis præcipue ſunt accommodata, & quod Polyidæ vocatur, & Paſionis, & Muſæ, & Andronis, & quæcunque alia his ſimilia ſunt. Herpetas verò, qui ſumma tantummodo exulcerant, niſi diu perdurauerint, nullo horum inungere oportet, †comburunt enim fortiter, } & vehementer exiccant: verum iſtis ſufficiunt, quæcunque vim glaucij habent, medicamenta. Diluere autem maxime
D quidem aqua: quòd ſi nil profecerit, etiam acetum adiungere oportet: quòd ſi etiam ſolani ſucco intinxeris, aut arnogloſſi, plus etiam proficies. Summatim verò hæc te cognoſcere oportet, quòd omne vlcus, ſiue ſponte, ſiue ex accidenti, ſiue ex vulnere factum fuerit, exiccari deſiderat, medicamento (vt inquit|| Hippocrates) non aſpe*ro, hoc eſt, non mordente, neque vehementer iritante, præterquam vbi malignum & cum putrilagine fuerit: talia enim acriora expetunt medicamina, & quæ ignis vires habent, quale eſt miſy, & chaſcitis, & arſenicum, & calx, & ſandaracha: etenim non aliter, quàm ignis, adurunt medicamenta huiuſcemodi: ſæpius verò, vbi iſta ceſſerint, ipſum ignem adhibemus. Quapropter & ijs, qui Carbones appellantur, ſuper ipſam cruſtam, vbi præcipue particula putrefit, huiuſcemodi medicamentorum natura eſt conueniens. Non tamen loca circumiacentia tangere expedit, ne te ipſum lateas ea exulcerans, quæ minime expedit, ſed antedictis circulis paruis vtendum eſt, qualis eſt, qui Andronius nominatur. Si quando verò rubor inualuerit & multa phlogωſis, medicamentum paſſo diluendum, vel arnogloſſi ſucco. Si verò magnus ſit tumor, vino quidem acerbo in principio, poſtmodum verò & aceto. Cataplaſma etiam ex orobi farina & oxymelite confectum apponendum: atque ante hæc ſtatim ab initio tantum ſanguinis auferendum, quantum ſufficit, niſi aliud prohibuerit. Hæ quidem ſunt paſſionum per genera curationes: quæ pro naturæ inſtrumentorum patientium varietate mutantur.

* Cum Falernum, & Maſſilioticum fuerint alterius generis, forſan loco ipſorum legendum eſt Tyburtinũ & Marſium nam & apud antiquum īterpretem [illegible] vox Falernum deſideratur.

† In aliquibus codic. antiquis grecis legitur, ἐςι γὰρ ἰσχυρὰ, i. ſunt n. fortia.

|| Lib de Vlceribus nõ longe à principio.

mutantur. Quatuor verò ſunt ab hís indicationes, ab eorum temperatura, à formatione, à ſitu, atq; E
à virtute. A Temperatura quidem, ſi non nulla quidem ex ipſis natura ſicciora ſunt, non nulla autem humidiora: quædam frigidiora, quædam calidiora exiſtunt: Et ſecundum coniugationem humidiora ac calidiora, vel humidiora & frigidiora: vel ſicciora & calidiora, vel ſicciora, atque frigidiora: aut ex toto temperata. Oportet q; in curationibus intentionem haberi ad membri naturam: hæc enim, quouſq; infrigidandum aut exiccandum ſit, docet. Nam, ſi carnoſæ partes inflammationem patiuntur, paulum exiccandæ ſunt: venoſæ quoque, quãuis ſint carnoſis ſicciores, non tamen & ipſæ multum exiccari deſiderant. Sed, quæcunque natura arterioſæ ſunt, magis venoſis ſunt exiccandæ, atque hís amplius neruoſæ, & multo magis hís chartilaginoſæ & oſſeæ: nam prius, quàm ad propriam naturam particula redeat, non dum curationi impoſitum eſſe finem arbitrandum. Ad ſicciorem verò temperaturam reducunt, quæ natura ſicciora ſunt: & ad frigidiorem, quæ frigidiora: & ſecundum alias qualitates eodem modo: ad mediocrem verò referunt, quæ ſunt in ſingulis mediocria. Sic quidem partium temperaturæ paſſionum variant curationes: At Formationes hoc modo: nam quædam ex ipſis intus habent ſpacioſitates, quædam extrinſecus, quædam vtrinque, quædam neutra parte. Velut ex ſimplicibus arteriæ ac venæ & nerui, quæ quidem ſunt in artubus ſeu membris extremis, duæ græce cωla dicuntur, intus: quę verò intra peritonęum, vtrinque. F
Nerui autem, qui in membris extremis ſunt, neutra parte: qui verò intra peritonæum, ex altera parte. Viſceribus autem ferè omnibus intrinſecus atque extrinſecus ſunt magnæ ſpacioſitates. Ac præterea caro ipſa, pulmonis quidem, ſpongioſa: contra verò renum, denſiſſima: & poſt hanc, hepatis caro: ſplenis verò caro, quanto denſior eſt carne pulmonis, tanto hepatis carne rarior. In omnibus igitur hís, quæ neutra ex parte habent cauitates, quæ ſuperfluum fluxum excipiant, fortiter exiccare oportet, quamuis non fuerint natura ſicciores, ſicuti nerui, & præcipue illi, qui ſunt in membris extremis. Sed, quæ intus & extra aliquid inflammationis poſſunt relaxare, non multũ huiuſcemodi fortiter exiccantibus egent, ſi præſertim laxam carnẽ habuerint, quemadmodum pulmo. At ex Poſitu indicatio, neq; ipſa negligenda eſt: nam, per quæ euacuare oporteat, atq; quomodo, ipſa præcipue demõſtrat. Fluentium igitur adhuc humorum, Antiſpaſis, id eſt retractio, ſic. n. Hippocrates ‖ nominat: eorum autem, qui iam membrum obſederunt, Parocheteuſis i. deriuatio, medela eſt. Vtrunq; autem euacuationis genus per communes venas fieri præcipit. Veluti in locis muliebribus retrahes, ſi eas, quæ in cubito ſunt, ſecueris venas, aut iuxta mammas cucurbitas appoſueris, vel manus concalefeceris, & fricueris atque alligaueris: Deriuabis autem, ſi eas, quæ in poplitibus, aut talis ſunt, venas diuiſeris, & cucurbitas coxis applicueris, & crura calefeceris, ac perfricueris, atque alligaueris. Et, ſi quidem in parte dextra locorum muliebrium paſſio fuerit, à dextra manu, aut crure detraxeris ſanguinem: ſi verò in ſiniſtra, à membris, quæ illi è directo ſunt. Quod enim ab ipſo Hippocrate ‖ Cat'ixin, dicitur, hoc ipſum eſt, ſecundum rectitudinem. Interiores autem venas incidere oportet: hæ enim viciniores magiſque è directo ſunt patientibus membris. Nam, ſi ſplene inflammationem patiente, ſanguinem vis euacuare, interiores in manu ſiniſtra venas ſecato: & ſi hepate, eadem ratione in dextra: Si quid verò ex ſuperioribus inflammationem habuerit, veluti in hís affectibus, quos Græci ſynanchas & ophthalmias vocant, & quicunque alij capiti aduenerint, eas, quæ extrinſecus ſunt, atque è directo. Patientibus verò membris extremis, à coniugibus euacuatio facienda eſt, ſiue retrahere velis, ſiue deriuare, prêterquam vbi paſſio ſit inueterata: tum enim à membro ipſo patiente detrahimus. Sic igitur in ſynanchicis eas, quæ ſub lingua ſunt, venas incidimus, quando iam totum corpus vacuum ſe nobis obtulerit, paſſio verò ſit diuturna. Sic & hepati & ſpleni cucurbitulas applicamus. Sic & aliud quodlibet patiens membrum ſcarificamus, ſi non amplius humores influant (tunc enim magis iritaueris, ac malum duplicaueris) ſed quando iam totum corpus expurgatum fuerit, neque iam aliquid influit, aliquid verò, quod pridem influxerat, in membro contineatur. Et quidem laboran- H
tibus gibbis hepatis partibus, quòd per vrinam trahere oporteat: concauis autem per excretionem inferiorem: ſitus ipſe viſceris indicat: atque etiam thoracem & pulmonem per tuſſes expurgare: ventriculum autem & ſtomachum per vomitus: inteſtina autem per inferiores excretiones: quemadmodum & ſplenem & renes per vrinas: locos autem muliebres per menſtrua: cerebrum autem atque eius membranas per palatum, & gargareonem, & nares, & aures. Sed, quòd & ijs, quę in ſuperficie ſunt, partibus talia medicamenta apponere oporteat, qualibus eget paſſio: ijs verò, quæ in profundo ſunt, & quas per multa interpoſita debent eorum virtutes attingere: non qualia nunc ſint, ſed qualia futura ſint, ex ſitu membrorum agnoſcimus. Quare, ſiue medicamentum eſt ex ijs, quæ extrinſecus apponuntur: ſiue ex ijs, quæ comeduntur, aut bibuntur: non præſens eius vis conſideranda eſt, ſed qualem obtinebit, qñ ad membrum affectum peruenerit. Ob hæc igitur, quæcunque in pulmonis inflammationibus extrinſecus thoraci applicantur medicamenta, valde fortiora atque acriora natura ſunt, quàm ſi ipſa viſceri patienti apponerentur: quod enim per multorum corporum media ipſi membro patienti eſt occurſurum, omnino exoluitur, & viribus deficit, ſi ab initio fuerit imbecille. Tantũ igitur aduentitij roboris adiungere oportet, quantum in tranſitu amittitur, vt, quod relinquitur, ęquale remaneat ei, quod tactu iuuat. Ob id igitur in thoracis

Lib. de Humo. à principio.

1. de Rat vict. in acut 29. 7ª. Et alibi.

A cis inflammationibus, quæ in parte ſumma conſiſtunt, ea, quæ ſolum elaxare poſſunt, ſufficiunt: intrinſecus autem, ſicuti in membrana ſuccingente, acriora ſunt neceſſaria. Et de ſplene etiam, atque hepate, omnibus q; viſceribus intra peritonæum ratio eadem. Sæpius enim ex medicamentis impoſitis vlceratur cutis, quamuis durior minus q; ad patiendum habilis, quàm viſcera. Et, ſi ipſis viſceribus medicamenta applicare poſſemus, quibus ſubinde indigent, tanto molliora eſſe oporteret, quanto & ipſorum natura facilior affici. Et quidem omnia, quæ comedere vel bibere iubent, medicamenta viſcerum paſſionibus opitulantia, hæc multo acriora ac potentiora viribus eſſe conuenit præ ijs, quibus indigent membra morbis affecta: exceptis illis, quæ & ventriculo & ſtomacho auxiliantur, hæc enim ſola talia exhibentur, qualia à paſſionibus exiguntur: reliqua verò omnia acriora, ac viribus potentiora ſunt, ea'que præſertim, quæ vel renum vel pulmonis occaſione dantur. Conſidera itaque, quot numero partes pertranſire oporteat id medicamen, quod ad pulmonem ſit peruenturum: primum quidem os, & fauces, & ſtomachum: deinde & ventriculum ipſum, & quædam ex tenuioribus inteſtinis: deinde eas, quæ ſunt in meſenterio, venas: deinde eas, quæ in cauis partibus hepatis: ex quibus ad eas, quæ in gibbis ſunt, tranſumptum, hinc ad cōcauam peruenit venam: poſt quam ad cor: & deinceps hoc modo ad pulmonem. Neque negare

B poſſumus, quin in ſingulis partibus his, quibuſdam admiſceatur humoribus, ac quandam tranſmutationem, atque alterationem pro natura viſceris capiat: quare, quod de eius virtute relinquitur, minus omnino eſt atque imbecillius, quàm vt membrum affectum iuuare poſſit. Quæ igitur à ſitu partium indicatio ſumitur, tantum curationem euariat: Quæ verò à Virtute, quantum nunc dicturus ſum. Quoniam ex partibus corporis non nullæ ab influentibus virtutibus gubernantur: quædam verò à proprijs atque natiuis: atque ex his ipſis quædam ſibi duntaxat, quædam etiam alijs, fons & origo ſunt quarundam virtutum: & aliæ quidem opus habent peculiare, aliæ autem commune: permutare opus eſt curationis formam pro ratione earum, quas diximus, differentiarum. Nam pleraq; ex remedijs, morbum quidem finiunt, ſed natiuas membrorū virtutes offendūt, quæ quidem offenſio ad totum corpus pertinet: Quod dupliciter fit, quatenus aut viſcus illud alicuius virtutis eſt origo omnibus partibus communicatæ, aut ipſius opus toti corpori vtile eſt. Hepar enim, cor, cerebrum, & teſtes, communia vniuerſo corpori principia ſunt virtutum: ventriculo autem, atque locis muliebribus propriæ inſunt virtutes nulli alteri parti communes: opus tamen ventriculi quidem toti corpori confert, locorum muliebrium autem nequaquam. Nocet autem ſæpius paſſionis curatio membri patientis virtuti. Quæ enim immoderate laxant, ſoluunt

C robur, quare & membri virtutem: quæ autem ſupra modum refrigerant, natiuum calorem extinguunt, qui fortaſſis (vt non nulli arbitrantur philoſophi ac medici ſummi) ſubſtantia virtutum exiſtit: &, ſi non hoc, ſaltem primum & maxime neceſſarium ipſarum inſtrumentum. Iam verò & qualitates quædam extraneæ virtutes diſſoluere poſſunt. Nihil igitur horum in curationibus præterire oportet, ne noſmet ipſos lateamus, in eum incidentes ſermonem, Morbus quidem curatus eſt, homo autem obijt: quod à quàm plurimis quotidie factitari videmus, qui irrationalem experientiam colunt, atque hæreſim methodicam, omnia artis bona deſtruentē, quæ rationes quaſdam dogmaticas quidem, ſed multis erroribus plenas, conſectatur. In indicatione autem, quæ habetur ex virtute partium, quiſpiam etiam reponeret & Facilitatem & Difficultatem ad ſentiendum. Nam, quæ facile ſentiunt, acria medicamenta non tolerant, ſicuti neque etiam humores. Nā, cum acris humor in ventriculi ore continetur, ſæpius ſyncopa corripiuntur. Quòd ſi mediocris ſit affectus, anxietatem & nauſeam habent: & non nunquam humorem, quo infeſtantur, euomunt: non nunquam verò fruſtra agitantur: hoc'que in illis affectibus accidit, in quibus in ore ventriculi vitiatus humor imbibitur. Eodem pariter modo, cum ad oculos huiuſmodi defluxerit humor, maximum affert dolorem: & puſtulas vlceroſas, quæ difficulter curationem recipiunt, excitat. Sic quoque rurſus oculi ipſi ob eam, quam habent ad ſentiendum facilitatem, tolerare non

D poſſunt acrium medicamentorum viciniam, quemadmodum neque etiam ventriculi os: quin immo nec aliquod extrinſecus aggrauans hæ particulæ tolerant, & minus ventriculo oculus, vtpote qui non nunquam etiam ab ijs, quæ inunguntur, grauatur. At, quæ difficilem ſenſum habent, hæc cataplaſmata grauia ſuſtinent, & medicamenta mordacia. Siquis igitur velit ex facilitate ſentiendi indicationem illis quatuor, quas antea memorauimus, quintam annumerare: vel in ea comprehendere, quæ ex virtute ſumitur: nihil, quantum ad recte medicandum, differt. Has igitur omnes indicationes in memoria habere oportet in quacunque particula morbo aliquo affecta: nam & ipſius Temperatura, & Formatio, & Situs, & Virtus, ſingulas, quæ in nobis fiunt, operationes commutant, communi intentione ſeruata: hanc enim ex morbo ſemper aſſumendam eſſe docuimus. Qui igitur ſecundum ſolam & ſimplicem intemperiem morbi fiunt, per contrarias qualitates curantur: Calida quidem intemperies per refrigerantia, ſiue primo, ſiue ex accidenti refrigerent: frigida verò per calefacientia: ſic ſicca per humectantia: humida autem per exiccantia, curantur. De eo verò, quod primo calefacit, aut ex accidenti, plenè (vt noſti) diximus in eo tractatu, quem de Simplicium medicamentorum poteſtate compoſuimus: Vbi id, quod primo refrigerat, quandoque ex accidenti calefacere oſtendimus, quemadmodum aquæ frigidæ infuſionem,

vbi

vbi caloris naturalis fecerit reuocationem: & quod calefacit, refrigerare, cùm rarefaciendo corpus E caliditatem fecit euaporare. Quæ igitur ſecundum ſolas actiuas qualitates corporis ſunt alterationes, ex ſola, quæ ex calefacientibus, refrigerantibus, humectantibus, atque exiccantibus poteſtate adhibetur, ad naturalem habitum reſtituuntur, neque ſenſibili egent euacuatione: Quæ verò ob materiæ influxum, ſi quidem bene temperata ſint, ſolam euacuationem deſiderant: ſi verò intemperata, euacuationem, atque vnà per coutrarias qualitates expetunt alterationem, veluti quæ rheumaticæ dicuntur diſpoſitiones. De quibus (vt noſti) vnum à nobis volumen eſt editum, in quo & hoc ſtatim ab initio oſtenſum eſt, quòd ea, quæ totum corpus alit, facultate debilitata, huiuſmodi fiunt diſpoſitiones, cum aceruata ſuperfluitas ad partes præcipue defluat imbecilles. Si enim per rheumaticam diſpoſitionem ſanguis, qui in huiuſmodi partes fluat, aliquam habeat cacochymian, miſta oritur diſpoſitio: quod forte rariſſime euenit. Sanguis enim ſine pituita, aut flaua vel atra bile, fluens, tenuis ſemper mihi conſiſtentiæ apparuit. Ex alia autem quapiam cauſa ſi pars intumeat, conſiderandum eſt, an huiuſmodi affectus ſit phlegmone, an ſcirrhus, an œdema, Phlegmonen id eſt inflammationem nominantibus nobis omnem calidam ac veluti flammeam diſpoſitionem: cuius differentias paulo ante diximus. Tempus itaque eſt, vt de œdemate breuiter ſubijciamus, vt memineris eorum, quæ latius de hoc nos dicere audiuiſti. F

De Oedemate. CAP. 3.

OEdema igitur vocamus tumorem mollem, doloris expertem, quem ex pituitoſa ſubſtantia, A.li.4.f.3.t.2. c.11.f 459.a.b aut ſpiritu vaporoſo fieri conſtat, qualis in cadaueribus euenit: Non nunquam etiam in pedibus & cruribus eorum, qui aqua intercute, & phthiſi, & alio malo habitu (Græci cachexian vocant) laborant. Verum tale œdema in periculoſis illis diſpoſitionibus accidens eſt, nulla propria præcipuaque curatione indigens: ſola enim frictio ex oxyrhodino, aut non nunquam ex ſale & oleo, vel etiam ex ſale iniecto oxyrhodino, ſiſtit ipſum, aliaque huiuſmodi multa. Cum verò propter pituitam pari influxam huiuſmodi fit affectus, ſpongia in aqua, quæ parum aceti habuerit, infuſa paſſionem aliquando ſedat: quæ ſi non quieuerit, plus aceti miſcendum eſt: ſit tamen moderata ipſius temperatura, vt poſſit ipſam quiſpiam bibere. Quæ autem ex ea plus aquæ cōtinet, in principio adhibenda eſt, maxime in mollibus corporibus: quæ verò hac fortior fuerit in robuſtis & duram habentibus pellem, & quæ ad primam ſpongiæ appoſitionem non iuuantur. Oportet autem ſpongiam omnino nouam eſſe, quæ ſi non affuerit, ſaltem exquiſite abluatur ex aphronitro & nitro, & ex ea, quæ conia ſtacte, id eſt lixiuium diſtillatum, à Græcis nominatur. Quòd ſi ex his œdema G non quieſcat, aluminis parum imponendum eſt, ſpongiaque omnino noua applicetur. Si verò in aliquo ex membris extremis tale fuerit œdema, incipiendo ligaturā in imis partibus finire oportet in altioribus, iniectionem & compreſſionem & vniuerſam diſtributionem faciendo, velut in fractionibus. Curationis enim intentio in huiuſmodi affectibus miſta eſt, vna quidem vt eorum ſubſtantiæ aliquid diſſoluatur: alia verò, vt aliquid congregetur ac reſtringatur. Si igitur per ea, quæ dicta ſunt, non ſedetur, tunc aliquid fortiorum medicamentorum, quod temperaturam miſtā habeat, ex dictis viribus adijciendum eſt. Ego in diuturno œdemate, vbi prius particulam oleo illeuiſſem, deinde ſpongiam ex lixiuio appoſuiſſem, atque vehementius ſtrinxiſſem, affectum perfecte curatum vidi, non amplius videlicet hac curandi regula habente miſtam virium intentionem, ſed ad diſcutiendum & incidendum declinante: id quod in omnibus ferè diuturnis affectibus probatum haberi non ignoramus. Poſtquam verò ſatis ad te de œdematis ſcripſimus, de ſcirrhoſis deinceps tumoribus dicendum eſt.

De Scirrho. CAP. 4.

EXquiſitus ſcirrhus eſt tumor præter naturam ſenſu priuatus durusque: non exquiſitus verò H A.li.4.f.3.t.2. c.11.fol.457.c non omnino inſenſibilis eſt, difficulter tamen omnino ſentit. Scirrhus igitur inſenſibilis curationem non recipit: qui verò difficulter ſentit, non incurabilis quidem eſt, non tamen facilem curationem admittit. Fit autem ex humore lento & craſſo, qui partibus, quæ indurantur, tenaciter inſigitur. Interdum itaque ſtatim à principio congregatur paulatim & augetur: crebrius verò medicorum imperitia paratur, cum vehementer eryſipelata & inflammationes aſtringunt & infrigidant. Siquis igitur medicamenta vehementer diſſolutiua induratis corporibus adhibuerit, quæ manifeſtam faciant ſcirrhi diminutionem, breui tempore ſperabit perfectam curationem, non vere, ignorans, quòd reſiduum paſſionis hoc curationis modo incurabile redditur: tenuiori enim ex eo diſſoluto humore, reſiduum exiccatum lapidis duritiem aſſequitur. Non igitur curandæ ſunt partes induratæ medicamento immodice ſiccante, ſed eo, quod calorem habeat tepidum, humiditatem verò nec multam, nec omnino minimam: quod enim ſuperfluum humorem habet, nihil omnino diſſoluit: quod verò minimum, plus, quàm oportet, exiccat. Oportet igitur induratum corpus, à medicamento, quod auxilio futurum ſit, ſimile quid pati ijs, quæ ſub Sole funduntur: vocantur autem Malactica, id eſt mollificantia, huiuſmodi medicamēta: de quibus amplius diximus in quinto tractatu libri, qui de ſimplicium medicamentorum viribus inſcribitur. Et exempla eorum dicta

ſunt,

A ſunt, ſimplicia quidem, medullæ omnes atque adipes. Ex medullis primas partes obtinet ceruina, deinde vitulina: ex adipibus autem adeps anſeris in volucrum genere: leonis verò in pedeſtrium, cæteris præſtat. At verò, qui ex gallina ſumitur, anſerinum, & qui ex pardo, leoninum ſequitur, ac deinde vrſinus, atque taurinus. At, qui ex capris accipitur, & craſſior & ſiccior prędictis eſt, eoq; adhuc magis, qui ab hirco capitur: at, iam dictum eſt, ꝙ huiuſmodi affectus medicamentis vehementer ſiccantibus non indiget. De differentia verò, quæ ex eorum tenuitate craſſitudine'q; oritur, indicatiue quidem dictum eſt, manifeſte verò nequaquam adhuc: iccirco in memoriam tibi reuocanda ſunt, quæ inuicem commentabamur, quando Cercyllij puerulum curabam, cui ex eryſipelate nimis infrigidato atque aſtricto tumor ſcirrhoſus in toto femore relinquebatur. Exiſtimauimus enim medicamenta, quæ ipſum curare deberent, tenuia eſſe oportere: quare femur oleo perfundebam in profundam peluim poſito puero, quæ multum ſabini olei continebat, eo, ꝙ omnium tenuiſſimum ipſum eſſe ſciebam: à balneo verò abſtinebam, niſi in longo interuallo dierum totius corporis curandi gratia. Poſtquam verò partem fouimus, medicamenta ex prædictis medullis & adipibus confecta adhibuimus, miſcendo non nunquam bdellium ſcythicum, maſtichē ægyptiam, atque ammoniacum thymiama vocatum, quod pingue & non vetuſtum eſſet: ſimiliter &
B chalbanen. Et poſt, quàm per hæc præparatum fuerat, ſoluens ammoniacum pinguiſſimū in acerrimo aceto, circumliniui totum femur circum circa: deinde per aliquot dies rurſus opopanacē pinguiſſimum miſcui aceto acerrimo, & huius videlicet exoluens id, quod recens erat: alioquin pingue non permaneret, quemadmodum nec bdellium, nec ammoniacum, neque etiam chalbane: iuſſiq; puerum alteri cruri innixum ſaltare, vt plus cibi ad illud ferretur. Poſtea, vbi repulſus erat iam ſcirrhoſus tumor, timens, ne eius reſiduum maneret, omnia è cōtrario facere aggreſſus ſum, femur ex aliquo medicamento eorum, quæ pice conſtant, perungens. Manifeſte itaque clarebat, quòd ex aceto linimenta egregie tumorem comminuerant, laxatiua autem molliorem reddiderant, minorem autem nequaquam: viciſſim tamen eis vtendo, adhibito conuenienti moderamine, puerulum curaui, ſic, vt, ſi altero duntaxat medicamētorum genere quis curatiouem attentaſſet, nihil ad ſcirrhi ſolutionem profeciſſet. In tendonibus (voco autem ſic muſculorum aponeuroſes, id eſt eneruationes) ex prædictorum medicamentorum vſu manifeſtiſſima auxilia videri licet: ſiquis recte vtatur curatione ex pyrite lapide. Oportet autem eum, cùm igne excanduerit, acerrimo aceto aſpergere, ac deinde ſuper lapidem mouere partem affectam, vt à vapore ſurſum lato ſcirrhus diſſoluatur. Multæ enim partes iam planè curuatæ conuolutæ'que hoc curationis modo membrum dimo-
C uendo, perfectè ſanatæ ſunt, vt ferè magicum opus videretur. At oportet præparare mollificando partem ſcirrhoſam medicamentis, de quibus ſupra diximus. Quin etiam in hac ipſa, quæ fit per pyritem lapidem, curatione, abunde multum oleum ſabinum calidum prius perfundendum eſt,
A.li.4.f.3.t.2. c.12.fol.459.f aut aliquod aliud, quod extenuandi vim habeat. Nec" minus proderit anethi comam decoquere, præſertim cum viride fuerit atque recens. Quòd ſi pyritem habere non poſſis, molari vtendum eſt: vocant autem ſic lapidem, ex quo molæ parantur, quæ frumentum molunt.

De Scirrho Lienis & Iecoris. CAP. 5.

SPlenem induratum non ſolum deforis fortibus medicamentis curare conuenit, ſed etiam per fortiſſimas potiones: nam eas ſine moleſtia tolerat. Ex quorum numero primas partes ſibi vendicant cortices radicum capparis, & ſcolopendrij, & myricæ tum radix tum germina, omnibus huiuſcemodi in aceto vel oxymelite coctis. At ſæpenumero, cum tangitur ſplen, renitens videtur: non tamen ſcirrhoſus, ſed flatuoſus potius eſt tumor. In quo oportet, vbi prius locum abſinthio perfuderis, medicamen emplaſticum miſtas vires continens ſuperponere, quale eſt, quod ex ſulfure atque alumine conſtat: ſunt profectò multa huiuſcemodi in medicamentorum tracta-
D tibus deſcripta: non ſimpliciter autem miſtorum medicamentorum viribus attendendum eſt, ſed & quantum miſceatur. Cum itaque ſplen flatuoſo tumore afficitur, & magis œdemate: ſi multum aluminis adhibueris, nihil nocebis: in ſcirrhoſis autem tumoribus vim diſſolutiuam ſuperare conuenit: parum autem eius, quod ſtrringendi vim habet, admiſcendum eſt. Cum igitur de numero ſimplicium & ſponte naſcentium medicamentorum flos ſalis talis ſit natura præditus, ſanat ſplenes induratos, ſi extrinſecus ipſis in veſica apponatur. Scirrhum autem hepatis ab initio quidem ſanauimus ſæpius: vbi verò ad plures dies forte foret extenſus, neque ipſe potui ſanare, neque alium vidi, qui poſſet. Omnibus igitur, qui ita affecti ſunt, ex neceſſitate ſubſequitur aqua intercus: pereunt autem quàm plurimi in tempore longo: quoſdam verò noui etiam breui pereuntes, quibus aluus multa deijciebat. Liquet igitur, ꝙ ijs ſufficienter anguſtata erāt ora vaſorum, per quæ transmittitur cibus ex ſimis hepatis partibus in deuexas, adeo quòd, ſiqui ex eis ſanati ſunt, ea, quam antea diximus in muſculoſarum partium ſcirrhis, curationis ratio ſaluauit: neque enim perfert hoc membrum fortia medicamenta, veluti ſplen. Augere autem oportet ea, quæ ratione inflammationis ipſi apponuntur, miſtura emollientium: erant autem illa ex abſinthij coma, & expreſſione myrobalani, & vtraque nardo indica q; ac celtica: adhuc aūt & croco, & œnanthe, & maſtiche chia, & vnguentis, quæ ex ſpica nardi conficiuntur: adhuc autem & maſtichino, & melino, & œnanthino.

no. His igitur ammoniacum thymiama, & bdellium, & quas diximus medullæ, & adipes miſti, E
& quæ incidere poſſunt, factum in hepate ſcirrhum ſanare poterunt, ſi etiam ratio conueniens victus adhibeatur vnà cum medicamentis, quæ in potu ſumuntur ad aperiendum abſtergendumq́ eum, qui in viſcere continetur, humorem. Sunt verò hæc omnia etiam eos, qui in renibus continentur, lapides comminuere apta, de quorum materia multi medici conſcripſerunt. Admiſcere autem oportet & ex ijs, quæ vrinam mouere poſſunt aliquid. Plurima verò eſt etiam iſtorum materia, quæ à multis quidem ſcripta eſt, atque à nobis comprehenſa in eo, quem de medicamentis ſcripſimus, tractatu. Quare nunc etiam, quæ dicta ſunt, tibi ſufficiant.

De Tumore Flatuoſo. *CAP. 6.*

A. l.4. f.3. t.2. c.19. f.460. c.d

TEmpus enim iam eſt transgredi ad alterum genus tumoris, cui materia generationis eſt ſpiritus flatuoſus. Vocatur autem non ſolum flatuoſus, ſed etiam flatus, huiuſcemodi ſpiritus, craſſus ac vaporoſus exiſtens, non ſecundum ſubſtantiam æthereus neque tenuis. Cogita verò eius naturam ex circunſtante nos aere, in memoriam reuocans, qualis in auſtrinis conſtitutionibus, qualiſ'ue in aquilonaribus fiat: ei enim qui in auſtralibus, aſſimilatur flatuoſus: alteri verò, qui in aquilonaribus, is, qui in nobis ſecundum naturam eſt, ſpiritus. Adiuuat autem, ne huiuſcemodi ſpiritus difflet, etiam denſitas corporum. Quare huiuſmodi affectus curatio vnam communem'que habebit F
intentionem ad claxanda ea, quæ aſtricta ſunt, corpora, atque ad craſſos ſpiritus extenuandos. Nā, ſi ſubtiliori ſubſtantia ſufficienter calefeceris, id quidem, quod denſatum eſt, rarefacies: quod verò craſſius eſt effectum, extenuabis. Patientium autem particularum natura conuenientem auxiliorum materiam indicabit, ac in ipſa maioris minoris'que rationem. Nam ſpiritus iſte craſſus & vaporoſus non nunquam ſub membranis, quæ integunt oſſa, comprehenditur: non nunquam verò ſub peritonæo: aliquando intra inteſtina vel ventrem: comprehenditur verò aliquando & intra membranas, quæ muſculos complectuntur, quemadmodum & à membranoſis tendonibus: comprehenditur etiam ab ijs, quæ ratione cognoſcuntur, ſpatijs in muſculis atque alijs partibus corporis, quorum locorum naturam in adminiſtrationibus anatomicis didiciſti. Ita igitur ipſe muſculus inflatur, atque in ventris vel inteſtinorum corpore flatuoſus includitur ſpiritus: & cum ſufficienter frigidus fuerit, tunc maximum dolorem excitat. Communis autem curatio omnibus (quemadmodum diximus) per ſubtiliorem ſubſtantiam: quæ'que, quando paſſioni dolor adiunctus ſit, talem habeat naturam, vt dolorem queat ſedare. Secundum verò patientium partium differentiam, & materia curationis commutatur: & augetur, atque obtunditur vis. Cum igitur ex tali ſpiritu dolor interuenerit in ventre inferiore, ſubtile oleum cum medicamentis, quæ in ipſo ebullierint, per G A ibidē. c.20. d
clyſterem inijciens, ſtatim dolorem ſedabis. Quæ verò debent ebullire in oleo medicamenta cum ſubtili ſubſtantia calefacientia, ſint cyminum, & id quod apud nos eſt, & magis quam ipſum, id quod æthiopicum nominatur: & apij, & petrapij ſemen, & marathri, & ſinonis, aneliq́, atq́ libyſtici, & ſeſeleos, & dauci, & ſpondylij. Et, ſi coniectura comprehenderis frigidam eſſe dolentium partium diſpoſitionem, rutam, & marathrum, & grana lauri intus decoques: miſcebis'que aſphaltum, ipſumq́ oleum laurinum, & ſiqua alia ſimilem naturam habent. Quòd ſi inflammationem huiuſmodi doloribus adiunctam putaueris, auferes ea, quæ admodum acria ſunt, & quæ vehementius calefaciunt: ad ea autem, quæ in hoc mediocrem naturam gerunt, quæq́ vim claxandi habent, tranſibis. In oleo itaque ad ebulliendum pones anethum & non rutam: etiam admiſcebis adipem anſerinum vel gallinaceum: ſed hæc quidem, vbi vehementiores dolores infeſtant. Mediocres verò etiam extrinſeca concalefactione iuuantur, ea præcipue, quæ ex milijs fit: nam eorum leuitas dolentibus commodiſſima eſt. Si hæc non affuerint, vel ex ſale calefacito, vel ex lini ſemine crudo, vel quocunque alio modo. Cucurbita etiam magna cum multa flamma abſque cutis ſcarificatione, ſæpius ſtatim dolorem amouit: oportet autem eam vmbilicum comprehēdere. Quòd ſi etiam poſt hæc dolores permanſerint, medicamentis ex opio vti non dubitabis, quale eſt Philonis Tarſen- H
ſis, omnibus medicis notum: quamuis ſcieris aliquam noxam ex huiuſmodi medicamentis, membris patientibus neceſſario affuturam. Sed certe ei, quod magis vrget, obſiſtendo, hominem, qui ex nimio dolore ſyncopa corripitur, parua cum noxa ſaluare eliges: nam & ſequentibus deinceps diebus noxam membro ex medicamento contractam emendare licebit. Vocantur igitur huiuſmodi medicamenta, Anodyna, id eſt indolentia, quoniam dolorem ſedant: & dolorem quidem ſedant, non tamen diſpoſitiones penitus ſanant, ſed vim ſentiendi obtorpeſcere faciunt. Vti autem oportet Philonis medicamento, omnibus'que ex opio confectis, non ſtatim, ſed poſt tempus compoſitionis annuum, aut omnino ſemeſtre. Maxime verò atque citiſſime ex potu horum medicamentorum laborantes dolore liberantur, vbi inteſtina gracilia patiuntur: ſicuti ex ijs, quæ ſedi imponuntur, craſſorum inteſtinorum paſſiones præſentaneum habent remedium. Non modica autem fit virtutis diſtributio & ex ebibitis, cum inferiora afficiuntur: atque ex ijs, quæ ſedi imponuntur, cum ſuperiora fuerint affecta. Quæ quidem in carnoſis fit partibus ſpiritus flatuoſi aggregatio, non nunquam omnino vacat dolore, ac longiori tempore durat, ac tum præcipue, cum fuerint articulationi vicina: hic enim ſunt muſculi magis neruoſi ac denſi, atque in media ſui parte carnoſiores ac rariores. Tales verò (vt noſti) paſſiones ſanaui medicamentis ex pice, reſina, terebinthina,

A binthina,& adipe leonino atq; taurino. Conuenit autem ipſis & quod ex ſorde balnei,& calce fit, & ex ſycomoro,&(vt ſummatim dicam) ea, quæ inſigniter ſubtili conſtant ſubſtantia, quibus ea, quæ molliendi vim habent admiſcentur.

De Abſceſſibus. CAP. 7.

ENimuero,cum de his ſatis dictum,iam tps eſt,vt tranſeamus ad apoſtematum.i.abſceſſuum tractationem:ſic autem nominant eas diſpoſitiones,in quibus inuicem diſtant, quæ prius ſe cõtingebant,corpora.Spatium igitur vacuum in medio fieri oportet, quod aliquam ſubſtãtiam ſpirituoſam vel humidam aut miſtam ex vtriſq; comprehendat.Tranſmutantur autem in abſceſſum inflãmationes quædam, atq; ex inflammationibus eryſipelatis participantibus, & ex eryſipelatibus inflammationis participantibus non pauca.Sine his verò etiam abſceſſuum diſpoſitio cõſiſtit ex multitudine quorundam humorum,aut ſpirituum vaporoſorum, ſiue in ipſis patientibus partibus {in medio} generentur,ſiue ex alijs confluant,ea ratione,qua fiunt illa, quæ Apoſcemata id eſt decubitus vocantur.Nominant verò ſic huiuſmodi diſpoſitiones,cum qui prius vnum membrum infeſtãt humores,eo relicto ad alterum tranſeunt.Quocunq; verò modo fiat abſceſſus,id ſpatium quod abſcedentes interiacet partes,humiditatibus,quæ ipſum faciunt,repletur: quæ, vbi aliquando perdu-
B rauerint,multiformes habent alterationes.Nam & lapidibus,& arenis,& teſtis,& lignis,atq; carbonibus,& limo,& ſordiciei balnei,fæci,& amurcę,& multis alijs talibus ſimilia in abſceſſibus corpora contineri ſæpenumero inueniuntur. Qui igitur per ſumma ſub cute conſiſtunt, facile dignoſci poſſunt,neq; eſt eorum ſanatio difficilis:nam ex tactus proprietate facillime diſcernuntur. Curantur verò ex extrinſecus adhibitis medicamentis,ijs,quæ bibuntur,non indigentes,veluti qui in profundo,atq; in viſceribus præſertim,fiunt.In dignotionibus igitur,cum ſuppurantur, cedunt digitis prementibus non reſiſtentes, quemadmodum membra inflammata: dignotionem igitur præbent manifeſtam. At proprietas ceſſionis alia eſt in tenuibus humoribus, alia in craſſis, quemadmodum & in tenacibus atq; mucoſis humoribus.Sæpius verò nobis ſubijcitur cum tentione ſpirituoſa pars aliqua abſcedens:quæ vbi ſecta fuerit, inuenitur ſanguis concretus, adeo vt, qui bis aut ter huiuſmodi viderit diſpoſitionem,ſi ſolers & memor fuerit, comprehenſum in huiuſmodi tumoribus ſanguinem ita concretum agnoſcere poterit, cum in memoriam ex collatione reuocauerit tenſionis ac ceſſionis proprietatem.At forſan præſtat non proprietatem,,ſed quantitatem tenſionis ac ceſſionis nominare. Curatio autem earum,quæ in ſuperficie cutis abſcedunt,inflammationum,fit incipiente quidem adhuc abſceſſu per ea, quæ dolorem ſedant atq; elaxant: procedente verò tem-
C pore ad ea, quæ concoquendi ac ſuppurandi vim habere proprie dicuntur, tranſire oportet. De his autem dictum eſt,ſicuti de pluribus alijs, in quinto de medicamentorum ſimplicium poteſtate tractatu. Statim igitur aqua abundanti perfundere atq; fouere oportet: & oleo calido partem inflammatam conſpergere:atq; ex farina triticea,quæ in aqua atq; oleo moderate ebullierit, cataplaſma imponere,nam hoc citius ad ſuppurationem perducit,quàm id, quod ex pane conficitur. Illud enim maxime diſſoluendi vim habet, vt cui adſint ſales atque fermentum, optimeq; coctum ſit: hæc verò omnia deſunt triticeæ farinæ. Et, cum ſuppurari incipientem inflammationem curaturus, ſuppurationem prohibere poſſe ſperaueris, tunc plurimum panem ebullire permittas, oleo ſcilicet ac acqua ſubiges: ſit autem aquæ ad oleum multiplex proportio.Plus autem,quàm hoc,ſuppurationem prohibet hordeacea farina ſimili modo præparata. Quæ verò in tali curatione infunditur aqua, habeat althææ radices intus decoctas. Si verò per ſumma cutis in parte inflammata tenſio valida fuerit, multis ſcarificationibus incidere oportet in ſuperficie,ac poſtmodum ex farina hordeacea elixata, vt diximus, cataplaſma apponere. Tentaui autem ſæpius multas & in ſuperficie valdeq; tenues ſcarificationes: contrario autem his modo alias profundiores magnas: & tertias, quæ medium tenebant in longitudine ac profunditate. Quæ igitur in ſuperficie fiebant,debile au-
D xilium afferebant: Quæ verò longæ erant atq; profundæ, plurimum quidem ſanguinis exhauriebant, adeo vt ferè animi defectum afferrent: rurſus verò ipſæ propriam curationem, veluti vulnera, exigebant: Quæ autem earum ambarum medium tenebant, ſemper inueni ab inconuenientibus dictis eſſe remotas:atq; ideo eas in vſu cenſui pręferendas.In quibus igitur difficulter ad ſuppurationem peruenit,neq; facile diſcuti tumor poteſt, ibi humores eſſe compactos craſſiores ac tenaciores eſt exiſtimandum.In his verò diſpoſitionibus tantum conuenit ea, quæ fit per profundiores ſcarificationes,curatio. Conuenit etiam id,quod ex caricis conſtat in aqua decoctis, cataplaſma. Oportet autem non ipſas aſſumere caricas, ſed aquam, in qua ebullientes ſunt liquefactæ. Expedit verò & caricas pingues eſſe & dulces, vt earum humor non diſſimilis melli videatur: &, ſi eas aſſumens decoxeris vſque ad plurimum temporis,reddetur aqua melli tenui ſubſtantia ſimillima. Huic igitur aliquando hordeaceam farinam inijcere oportet, aliquando panem Syncomiſtum, ſic autem nominant eum, qui medius eſt inter exquiſite purum & furfuraceum: vocant autem non nulli eundem panem Autopyron, quoniam in puro farinam, non qualis natura eſt, talem ad conficiendum panem aſſumunt, ſed prius purgantes furfur excernunt: contra autem in furfuraceo prius adimunt eam farinæ partem, quæ puriſſima eſt: panis autem,qui autopyros appellatur, qualem habet ex natura farinam triticum, talem etiam ſeruat. Oportet autem triticum ipſum,ex

A l.4.f.3.t.1. c.18.f.456.a

quo farina ſumitur,eſſe ex ijs,quæ generoſa dicuntur: quædam enim ex ipſis multum furfuris con- E
tinent,quæ ignobilia nominant:quædam verò ſiliginem, quæ(vt dixi) generoſa vocant. Nequa-
quam igitur oportet furfuraceum eſſe frumentum, ex quo vtilem ad cataplaſma farinam accipi-
mus,ſed,quemadmodum dictum eſt,multam habere ſiliginem:quòd ſi ignobilis tritici farinam aſ-
ſumpſeris,craſſiorem furfuris partem oportet excernere,atq; ita panem medium conficere.Ex hoc
igitur pane partem mediam ac teneram ad cataplaſmata commiſcebis, quando potentia medium
farinæ hordeaceę & triticeæ volueris facere cataplaſma.Nam farina triticea maxime ad ſuppuratio
nem valet,hordeacea verò plurimum reſoluit:hic verò,quem diximus, panis mediam naturam ſer
uat,ſicuti & eius farina inter nuper dictas farinas triticeas eſt media. Ad hoc igitur reſpiciens cum
decoctione caricarum miſce,quod tibi conuenientius videtur,ſiue ex panibus ſiue ex farinis. Si ve
rò tumor reſoluatur, minus tamen, quàm oporteret, ſimul coquere oportet cum caricis hyſſopum
vel origanum. Si quando vehementius tumorem exiccare volueris,ſales decoctioni adijcias,dein-
de hoc modo infunde farinam hordeaceam. Eximatur autem & hinc, quicquid furfuraceum eſt:
&,poſtquam plurimum ebullierit,appone cataplaſma. In tumoribus quidem,qui difficulter reſol
uuntur,verendum eſt,ne eorum reliquiæ,Scirrhodes.i.duræ,relinquantur.Quare in ſingulis ſolu-
tionibus attendere oportet,ad quid tranſmutetur omnis,cuius curatio ſuſcipitur, tumor:nam ea cu F A.l.4 f.3.t.2.c.
ratio,quæ fortiter exiccantibus agitur: reliquias duras operatur. Hoc verò in ſingulis ſolutionibus 12 fol.459.c
animaduertes,ſi partem patientem tetigeris,&,quod nunc apparet,illi,quod prius videbatur,con-
tuleris. Si igitur vnquã tale ſuſpicatus fueris,decoque in aqua cucumeris agreſtis radicẽ,aut bryo-
niæ,aut aſſari,ſæpius quidem per ſe ſolas,non nunquam caricas pingues adijciens: deinde aquæ fa-
rinam admiſce,commiſcens & aliquid adipis,anſerini præcipue vel gallinacei:quòd ſi hi non affue
rint,ſuillum adiunges.Radices quoq; earum,quas nuper diximus,herbarum, atq; præterea altheę,
ſi poſt moderatam decoctionem cum pane atq; adipe conterantur, huiuſmodi tumores reſoluunt.
Fortior autem hiſce omnibus eſt dracontij radix:&,ſiquando ea vti volueris,cum ſit ijs,quas nuper
diximus,multo ſubtilior atq; ad reſoluendum potentior,omnino adipem commiſce. Niſi enim hu
mectaueris atq; mollieris induratos tumores, ſed fortibus medicamentis reſoluere tantum ſtudue-
ris,in primis quidem diebus eos inſigniter decreſcere facies,ſed pariter id,quod relinquitur,indura
bis:hoc verò induratum difficulter reſoluetur. Melius igitur,ſicut diximus,vt fortiter reſoluenti-
bus medicamentis commiſceamus mollientia, verentes, ne tumores in ſcirrhos(quorum curatio-
nem in præcedentibus audiuiſti)conuertantur. Rurſus igitur ad ſuppuratos tumores accedamus,
quos vbi poſſe reſoluere deſperaueris, ex farina triticea vtere cataplaſmatibus, nam ad celeritatem G
ſuppurationis plurimum conferunt. Deinde aperiens,ſi videris ea,quæ circa ſectionem ſunt, libe-
ra omnino ab inflammatione,medicamentis,quæ emplaſtica dicuntur, vtere.Sit autem eorum vis
ad exiccandum habilis:careant etiam morſu, vt neq; adſtringentia medicamenta habeant admiſta,
ſed ea potius,quæ ſine doloris ſenſu reſoluunt, vel parum aliquid adſtringentis habeant. Ego ve-
rò ſæpius in huiuſmodi vſus ſum medicamento,ex fermento & oſtreis combuſtis confecto. Si verò
pars aliqua ſectioni circunſtans inflãmatà fuerit,eo, quod ex chalcite conſtat,vſus ſum,oleo liqueſa
ciens: &, vbi paulatim refrigeratum fuerat, in mortario temperans & molliens manibus,atque vi-
num infundens,vt noſti. Ad multa verò vtile eſt hoc medicamentum, quemadmodum in libris de
Compoſitione pharmacorum diximus. Faciemus etiam alios (ſi Deus voluerit) de Paſſionibus,
quæ ſingulis partibus accidunt, in quibus omnium medicamentorum, quibus vti conſueui, dili-
genter vires explicare tentabo,atque eorum vſum opportunum exponere.Sed tu iam in hiſce me-
dicamentis, de quibus in hoc libro memini, habuiſti à me antea & menſuras & præparandi mo-
dum. Vbi verò plus opportuno cutis colliquata fuerit in ſuppurationibus, adeo vt panno lacero
ſimilis efficiatur,non facile ſubiectis corporibus agglutinatur,vt neceſſe ſit eum,qui κατὰ πλάτος,
id eſt per latitudinem, nominatur, curationis modum adhibere. H

De Sinu. *CAP. 8.*

CVm verò amplius agglutinandi cutem ſubiectis corporibus creuerit difficultas, huiuſmodi
affectum Sinum appellant. Deinceps tibi in memoriam reuocabo huius quoque curationis
modum,quem vidiſti me ſæpius in pluribus adhibere. Vbi talis diſpoſitio conſiſtit, ſatius eſt fiſtu-
lam directe perforatam vel ex ære vel ex cornu factam habere paratam:quòd ſi hæc non fuerit,vnũ
ex ijs inſtrumentis,quæ Pyulca id eſt puris attractiua, dicuntur, quod foramen latiſſimum habeat:
& eius, quod à nobis compoſitum eſt ex charta combuſta medicàmentum, tu ſæpe vidiſti me exi-
guam portionem multo oleo roſaceo permiſcere, ac per id inſtrumentum puris attractiuum in ſi-
nus inijcere, deinde filis euulſis orificium claudere. Quæcunque verò emplaſtica medicamenta
oleo roſaceo liquefacientes inijcimus,hoc inſtrumentum non permeant. In his verò oportet veſi-
cam ſuillam accipientes,fiſtulam directum foramen habentem apponere.Eſſe verò acriora medica
menta liquefacta,quàm illa,quę Emmota,id eſt linamentaria,dicuntur,eſt neceſſarium qualia ſunt
apud omnes vſitata, colore viridi inſignia: hæc enim oportet non pauco oleo roſaceo liqueface-
re, vt in ſinum inijci poſſint. Diſſoluitur autem emmotorum vis in huiuſmodi miſtionibus.

A Igitur Emplaſtica omnino medicamenta,quale eſt Macherionis,& Epigoni, & quod Iſis cognominatur, vbi ad emmotorum vſum deducuntur, cerati indigent admiſtione, hæc.n.ad ſinus vtilia ſunt:qua enim ratione eis ceratum admiſcetur,eadem etiam ſunt ad ſinus vtilia. Miſcentur autem, qm̄ vires mordaces habent,ſi per ſola liqueſcerent,non admiſto ipſis cerato:ſed,vbi quidem oleum roſaceum plurimum fuerit, quod verò in ipſo liqueſcit, medicamentum paucum, non amplius acritudinem ſeruant. Vbi verò ſinus mediocriter carne oppletus fuerit, tunc agglutinantia medicamenta apponere oportet, veluti ſi recenti & ſanguinolento vulneri medereris. Multa verò tali ſunt natura prædita, alia quidem, quæ ex aſphalto conſtant, vocant autem huiuſmodi, neſcio quomodo, emplaſtra Barbara: alia verò, quæ Cirrha id eſt fulua,vel Phæa id eſt fuſca,à colore dicuntur, ex lithargyro & ærugine æris decocta plurimum, ſic enim ærugo fuluum colorem accipit: ſi verò paucum ebulliat,facit emplaſtra,quæ Melina id eſt lutea,dicuntur. Te verò non latet, quòd omnia metallica medicamenta ſubtiliores partes habent,& vim exiccandi maiorem,vbi multum ebullierint. His verò medicamentis fuluis, vbi ſtatim reponuntur, quædam extrinſecus ſupereminentia fuſca concreſcit,ſub qua pars medicamenti profundior plus,quàm ab initio fulua videtur. Atque idcirco non nulli huiuſmodi emplaſtra vocant Dichroma,id eſt bicolora, quidam ve

B rò Diproſωpa id eſt bifacia. Quanto verò ſubtiliora fuerint ac maiorem exiccandi vim habuerint, tanto plus in ſinum operabuntur: nam ad eius profundum oportet transmitti vim, ſi intentionem propoſitam aſſequi velimus. Quæ verò recentia & ſanguinea vulnera agglutinant, quanquam his minus exiccant, labra vulnerum, ſi breuia extiterint ac minime profunda,agglutinant: atque ob hoc facile ac cito, quod oportet, efficiunt. Si verò in profundum vulnus protendatur, & ſuturis & fibulis ſolemus in vnum cogere. Sinus itaque omnes non ſimplices ſunt diuiſiones, ſed frequenter in ipſis modo vna pars, modo alia excoriata eſt, quod neq; te oportet latere. Cum igitur ad locum ſuperiorem ſinus extenditur, facile per os humor vitiatus(ichor græce dictus) elabitur. Si verò vergit ad ima,cum intus retineatur, partem aliquam continuam erodit. In his qui-

A.l.4. f.4. t.3. c.5.fol.473.b dem ″ ſinibus, niſi prius ad effluxum feceris ſectionem, nihil proficies, neque cum carnem generare, neque cum agglutinare volueris. In alijs verò non opus eſt ſectione, ſi modo conuenientem figuram in parte patiente ſeruaueris: ex qua figura potes aliquando ſinum ad partem ſuperiorem vergentem, facere ad inferiorem declinare: ac contra, vergentem ad ima,conuertere ad ſuperiora. Vidiſti me igitur ſinum in brachio exiſtentem, cuius os erat prope cubitum, figura in ſuperiora tendente ſanaſſe ſine alia facta ex aduerſo ſectione: & in coxa ſimiliter figura ſinus ad ima

C vergente, cum ſinus verſus genu quidem terminaret,altius verò os media coxæ regione ſuperius, ſine vlla ex aduerſo diuiſione vidiſti factam eſſe curationem, ſubijciente me popliti ceruical molle,vt inferiorem ſitum haberet inguen,quàm genu. Suffecit autem in hoc ſinu & alijs iſto maiori-

A.ibidem.e bus ſolum melicratum ″ immiſſum, aptum ad conglutinandum omnes eius partes profundiores. Quidam autem lixiuium iniecerunt, ſe ipſos coarguentes in ijs, quæ prius ad carnem ſinui inducendam medicamenta appoſuerunt: neque enim caro noua priori adnaſci poteſt, cum ſordicies circumſedit. Quo modo igitur ſufficienter carne innata ſinui, conglutinatiuum adhibent medicamentum, ſiquidem veluti ſatis ſordidum exiſtentem lixiuio abſtergere tentant, cum pura caro neque acrius melicratum toleret: In hoc igitur ſatis eſt,ſi hoc tale immittatur, quale quiſpiam cum voluptate potaret. Et poſt melicratum ſolitus ſum deinceps, antequam medicamentum conglutinatiuum imponam,aliquando vino ſolo,aliquando vino mulſo,ſinum abluere. Nam ad abſtergendum atq; ad expurgandum circunſtantes humores vitiatos melicratum eſt melius: ſed ad conglutinandum vinum eſt melius & efficacius:ſit aūt inter dulce & adſtringens medium. Et quidem poſt medicamenti agglutinantis appoſitionem ſpongia noua ex mulſo vel vino circumijciatur quàm molliſſima:atq; alligatio quidem incipiat à fundo ſinus,finiat autem ad os. Sed & linteorum

D circumuolutiones fundū ſinus ſine dolore conſtringant,paulatim verò laxentur vſq; ad os ſinus: & hoc ipſum habeat laxam pharmaci alligationem,emplaſtro,quod circum apponitur, ita cum forficibus diſciſſo, vt ex ore ſinus humores vitiati, ſi qui excernantur, poſſint effluere, paruo aliquo alio ipſi impoſito emplaſtro vſq; ad ſolutionem:quam tertia quaq; die faciens, auferes hoc ipſum, quod veluti ſuprapoſitum circumiacet, id, quod per totum ſinum circumiectum eſt medicamentum relinquens. Indicium autem tibi ſit, nunquid pars ſinus profunda ſit bene conglutinata, humor emanans ſi multus aut paucus, decoctus aut crudus: adhuc autem ſi neque in ipſo ſinu dolor ſentiatur, neq; tumor appareat, ſed totus locus depreſſus ſiccus atq; expers doloris exiſtat. Si autem & pus bene coctum in ore videris paucum, adhuc magis bona tibi ſit ſpes de ſinus conglutinatione: imponensq; rurſus ſpongiam, ac denuo alligans, vt diximus, ſecunda quaq; die vel tertia ſolue,permutans ſemper,quod ori ſinus ſuperſtat,linteum eodem emplaſtro perunctum, quod totum os in circuitu comprehendet. Oportet autem non eſſe admodum impreſſum, ſed ita, vt omnis humor vitiatus ex ſinu per ipſum poſſit euacuari. In prima igitur & ſecunda die ſi aliquis humor tenuis à ſinu excernitur, noli omnino de conglutinatione deſperare. Sæpius enim circumiecti membro patienti vis medicamenti vehementer exprimit ex ipſa cute & carne ſubiecta tenuem humiditatem, quando ita affectum fuerit corpus ægroti, aut ex naturali temperatura,

aut ex malo victu, qua humiditate expreſſa ſpatia mediocriter exiccata conglutinantur. In tertio au- E
tem & quarto ab initio die ſi ichor crudus ex ore ſe oſtenderit, tunc ſcito ſinum non eſſe conglutina-
tum. Sit autem præ omnibus id, quod patienti membro circumijcitur, medicamentum vehemen-
ter quidem exiccans, neq; mordens verò, neq; intendens, veluti eſt noſtrum, quod cirrhum. i. ful-
uum ſeu giluum vocatur, ſine cera confectum ex metallicis medicamentis elixatis & oleo cicino, &
aceto, quod vulnera ſanguinolenta conglutinat, ac ſine moleſtia ſinus exiccat. Vidiſti verò & ipſo
ſanatas fiſtulas aliquando, in quibus anguſto longoq; exiſtente foramine, cum non dum intus callū
haberent, ſed ſordiciem ſolum, immiſi primum lixiuium: deinde tamdiu intus permanere permiſi,
donec ſperaui totam ſordiciem penitus excidiſſe: poſtmodum medicamentum appoſui. Sic verò
& eos, qui ſub cute ſunt ſola ſinus, in quibus non dum carnem generari oporteat, quiq; inſcite à qui-
buſdam curati erant, ſimul atq; curandos ſuſcepi, hoc medicamento conglutinaui, cum tamē prius
lixiuio abluiſſem: quoniam, qui vlcera curant, nullo ex ijs, quæ expurgandi vim habent, vtuntur
medicamento. Vbi verò, qui ad abſceſſum perueniunt, tumores tarde ſecti fuerint, aut ob medican-
tium imperitiam: aut eorum, quibus medela adhibetur, timiditatem, qui ſecari non patiuntur, ſed
expectant, vt longiori tempore cutis à pure rodatur: contingit ſæpius vniuerſam cutim à pure cir-
ca abſceſſum aggregato ſufficienter extenuari inſtar τοῦ ῥάκους id eſt laceræ veſtis, vnde & illi nomen F
Rhacωdes. i. laceroſa, à medicis inditum puto. Eſt itaq; huiuſmodi cutis conglutinari contumax,
præcipue ſi quis ſecundum ſubſtantiam ſiccum medicamentum imponat: ex his enim magis fit la-
ceræ veſti ſimilis & ſicca cutis, inſtar pellium detritarum. Viſum eſt igitur mihi opportunum, ſi
quis ad eius conglutinationem vtatur medicamento, ſubſtantia quidem humido, potentia autem
ſicco. Dictum autem in libris de medicamentis, quòd potentia ſicca medicamenta dici ſolent à me-
dicis, quæ exiccandi vim habent. Optimum autem ex omnibus medicamentis, quæ ſubſtantiam
quidem humidam habent, vim autem exiccandi, eſt id, quod à me compoſitum eſt ex lithargyro &
adipe ſuillo antiquo & chalcite, quibus additum ſit oleum vetuſtiſſimum. Nam vim eius eſſe effi-
caciorem ſum expertus ad huiuſmodi diſpoſitiones, cum neq; admodum durum fuerit, neq; ex qui-
ſite non inficiens. Sed, & ſi tale conficiatur, & vulnerum ſanguine manantium conglutinatiuum
erit: & omnia etiam vlcera ad cicatricem perducit, ſi & oleo {antiquo} remittatur, & cum vino me-
diocris ætatis commiſceatur, deinde in circuitu eiuſmodi diſpoſitionibus apponatur: quas ſæpius ſi-
ne vlla moleſtia coglutinauit. Confert autem, vt diximus, in laceroſis cutibus non parum & mel, ſi
vſque ad emplaſtri conſiſtentiam elixetur. Eius verò elixationis mediocritas vix recte perficitur,
niſi inſpiciatur. Oportet enim ipſum neq; adeo eſſe durum, vt difficulter labatur: neq; ita humi- G
dum, vt circumfluat: nam, quod durum eſt, ad eandem peruenit cum duris emplaſtris abſurdita-
tem: humidum verò veluti ſuperiectum calido corpori, vndique circumfluit, & ſiccum linteum
derelinquit, quod non modo nihil iuuat, ſed etiam non nunquam obeſt cuti, quæ debet conglutina-
ri: at, ſi mediocriter elixetur, hoc quidem optimum eſt medicamentum in huiuſmodi ſinibus. Sed,
quoniam elixationis eius mediocritas non facile poteſt coniectura attingi, rectius mihi viſum eſt,
ei myrrham ſubtiliſſime tritam aſpergere, aut aloen, vel thus, aut aliquod ex his, vel omnia ſimul,
tum præcipue, cum linteo inunctum humidius apparet. Oportet autem aſpergere iſta per cri-
brum, quod ſublime ſupra mel teneatur: ſufficit autem ſemel aut bis illud agitare, vt mediocriter
excidant. Non nunquam verò &, dum elixatur, adijcio melli aliquid ex antedictis medicamen-
tis, quando præſertim ſinus maior fuerit atq; profundior. Vſus ſum aliquando & tenui centaureo,
quod mirum eſt ad huiuſmodi medicamentum. Poſt ipſum verò & ſymphytum vtile eſt, & dein-
de ireos illyricæ radix, poſtea farina ex orobis. Neq; obſcurum eſt, quin & contundi oporteat, &
per cribrum ſubtile tranſmitti, ac poſtmodum conteri talia omnia: melli autem commiſceantur eo
tempore, quando debet ab igne amoueri, tantum nobis ſuper terentibus, donec melli decocto
optime vniantur. Melius autem fuerit, ſi cacabum ab igne amouentes, hæc omnia admiſcea- H
mus, & deinde diligenter agitemus, donec mel adeo tepidum reddatur, vt corpori, cui curatio ad-
hibeatur, poſſit imponi.

De Gangræna. CAP. 9.

CONſequens eſt, vt deinceps dicamus de inflammationibus, quæ gangrænæ fiunt. Nominant
autem (vt noſti) Gangrænas, " eas, quæ ex magnitudine inflammationis non dum factæ ſunt, A.l.4.f.3.t.1.c 15.fol.454.b
ſed adhuc fiunt, mortificationes. Nam, cum omnino membrum effectum eſt emortuum, vt pun-
ctum vel ſectum vel aduſtum non ſentiat, quæ patitur, ſtatim recidere oportet, quà ſanam partem
vicinam attingit. Sed, quod ita affectum eſt, denigratur: quod verò in medio eſt conſtitutum,
ita vt tendat ad mortificationem, Gangræna nominatur. Curatur autem euacuantibus nobis quàm
poſſumus plurimum ſanguinis, qui in membro patiente compactus eſt, cuius cauſa fiunt morti-
ficationes, ob id, quòd arteriæ ex anguſtia loci nequeunt ſe attollere: reliquo autem tranſpiratio-
nes exhibentibus. Aut igitur cutem vniuerſam multis ſectionibus profundis ſecare oportet vnà
cum ſubiecta ſubſtantia: aut plurimis ſcarificationibus profundis incidere. Sanguinem verò ma-
nare permittens, imponere debes ex medicamentis aliquod ad putreſcentia vtilibus: cuiuſmo-
di ſunt, quæ ex oxymelite & farina orobi vel lolij conficiuntur: ſi verò talia non aſſint, fabarum

farinam

A farinam adhibe, atq; ipſum oxymel ſolum: & ſi fortius medicamen apponere velis, adijce ſal, aut ex trochiſcis aliquem exquiſitiſſime tritum, qualis Andronis & Polyidæ & Paſionis eſt. Et Muſæ medicamen ad hæc aptiſſimum, quod in Heræ tomo ſcriptum eſt. Vtaris autem & his & alijs, quę antea diximus, animum aduertens ad corpus ægroti. Nam, ſi ruſticum fuerit & durum natura, fortiſſima medicamenta deſiderat: fœmineum verò & molles carnes habens, imbecilliora. Sic & viri, quicunq; & molles carnes habent, & balneas amant, & in ocio degunt, mollia exigunt medicamenta. Neq; dubium eſt idem in pueris faciendum eſſe. Et, ſi quando etiam putrefactam atque emortuam partem abſcideris, vt ſecurius agas, nuper dictis vtere medicamentis, naturam corporum ſimul attendens, atq; eius inſuper partis, quæ male affecta eſt. Quædam enim ſunt, quæ citiſſime ad putredinem veniunt: et ſatius eſt ob maiorem ſecuritatem, quando abſcidis aut circuncidis id, quod iam putruit, eam, quæ veluti quædam radix eſt, ſanæ parti adiunctam, ″adurere, ſicuti ſæpius in pudendis facere conſueuimus, non nunquam quidem male affectis partibus, quæ adurunt, afferentes, quandoq; verò linamentum ante ſubmittentes. Facta verò aduſtione, ſolemus (vt noſti) vti ſucco porri: qui vbi non adſit, ijs, quę paulo ante diximus. Vbi verò tibi videbitur his remedijs adhibitis ceſſare putredo, vt cito cruſta excidat, medicamento, quod nominatur Cephalicum, cum melle vte

A.l.1.f.4.c.29. fol.83.f

B re. Melius verò & ex hydrelæo panem decoquentes, vel farina hordeacea eodem modo parata, vel etiam cum ipſa miſcendo triticeam, facere cataplaſma. Id etiam medicamentum, quod Tetrapharmacum nominatur, ac præterea Macedonicum, ſunt cruſtarum ſuppurationibus, atq; earum excidentijs accommodatiſſima. Similiter autem & quæcunq; vim habent ad ſuppurationem perducendi. Et panis verò tritus cum apio vel ocymo optime cruſtas dirumpit, & à ſanis partibus ſeparat. Ex ſimplicibus autem medicamentis iris cum melle, vel radix panacis, vel ariſtolochiæ, vel acori. In mollibus verò corporibus ſufficit orobi farina cum melle vel thure. Auſert autem & cruſtas Machærionis medicamentum, † & iris cum melle. Cum verò exciderint cruſtæ, huiuſmodi vlcera poſſunt quibuſcunq; medicamentis, quæ carnem inducant, ad ſanitatem perduci.

† In grę. cod. legitur, & iſis cum melle. legitur etiam, & iſis, ennnota.

De Cancro & Elephantiaſi. *CAP. 10.*

CVm de his abunde dictum ſit, reliquum eſt, vt de cancroſis tumoribus diſſeramus, qui in omnibus quidem partibus corporis fieri conſueuerunt, ſed in ″ mammillis præſertim mulierum, quæ purgationem ſecundum naturam non habent: quæ vbi modum ſeruauerit, tunc mulier integra fruitur ſanitate. Hi verò omnes præter naturam tumores ex melancholica ſuperfluitate ge-

A.l.4.f.3.t.2. c.15.fol.159.g

C nerantur, de qua diximus in commentarijs, in quibus de potentijs naturalibus egimus: Vbi oſtendimus hunc humorem, dum ſanguis in hepate fit, fæcis vinariæ proportione generari: expurgari autem à ſplene, qui ex eo naturaliter habet alimentum. Cum igitur naturalis temperatura hunc humorem paucum generauerit, & ratio victus adhibita confert, & ſplen ſatis attrahit ex eo, qui generatur, nulla huiuſmodi ſuperfluitas in venis coaceruatur. At, cum contraria eueniunt, tunc in venis multiplicatur: & eas, de quibus dicturi ſumus, facit ægritudines. Dico autem ijs, quæ diximus, contraria, vt ſcilicet hepar ad generandum huiuſcemodi ſuperfluitatem ſit aptum: ſit etiam ratio victus per tales adhibita cibos, qui craſſum & fœculentum humorem procreare natura apti ſunt: ſplen verò ſit natura imbecillior, &, quicquid de ea ſuperfluitate generatur, ad ſe minime trahere potens. In hoc verò corpore turbidus fit, ac craſſeſcit is, qui in venis continetur ſanguis. Et non nunquam à venis habentibus (ſicut & alia omnia) vim excernendi id, quod extraneum eſt, per hæmorrhoidas excernitur. Sæpius autem & ad varices decumbit. Et quandoque ad cutem vniuerſam expellitur, fit'que is morbus, quem Elephantem nominant. Nam & aliquando ad alias corporis partes, quæ cæteris ſunt imbecilliores, humor iſte defertur: atque euidenter apparent, quæ in illa parte ſunt, venæ nigro ſanguine ac craſſo plenæ: quanto'que craſſior

D fuerit ac nigrior, tanto deterior eſt paſſio. In mammillis autem ſæpe vidimus tumorem forma ac figura cancro animali exquiſite conſimilem: nam, quemadmodum in iſto pedes ex vtraque parte ſunt corporis, ita in hoc morbo venæ diſtenduntur, ac figuram omnino ſimilem cancro repræſentant. Hunc morbum per ſui initia ſæpe ſanauimus: ſed, vbi in molem inſignem ſatis euectus eſt, nemo ſine manus opere potuit curare. Itaque vniuerſæ chirurgiæ tumorem præter naturam excidentis intentio eſt totum tumorem, qua partibus ſanis adhæret, circuncidere: ſed ob vaſorum magnitudinem, cum præſertim fuerint arteriæ, profluuij ſanguinis ſtatim periculum imminet: quòd ſi laqueis eas circumprehendas, ſympatheiæ id eſt compaſſiones, inſequuntur. Si autem & morbi radices exurere ſtatuas, neque huic rei maximum periculum deeſt, cum prope principes partes ſit aduſtio. Hunc igitur morbum (vt diximus) in principio ſanauimus, & tunc præſertim, cum melancholicus humor non admodum craſſus videbatur exiſtere: nam hic purgantibus medicamentis, ex quibus ſanitas ſequitur, prompte ſuccumbit. Neque obſcurum eſt huiuſmodi medicamenta debere eſſe euacuandæ atræ bili accommodata. Quod tam diu faciendum eſt, donec ſanitas priſtina parti ſubſequatur, quando ratio victus optimos generans humores interim adhibeatur. In Alexandria ″ quidem elephantis morbo plurimi corripiuntur propter victus modum & regionis feruorem: at in Germania & Myſia rariſſima hæc paſſio videtur:

A.li.4.f.3.t.3. c.1.fol.461.b

& apud Scythas lactis potatores nunquam ferè apparuit. In Alexandria verò plurimum generatur E
ob victus rationem: comedunt enim farinam elixatam, & lentem, & cochleas, & plura ſalita, & non nulli ex ipſis carnes aſininas, & alia quædam, quæ craſſum & melancholicum humorem generant. Nam cum circunſtans aer calidus ſit, motus humorum agitur verſus cutem. Huic igitur morbo, quas antea diximus, conferunt purgationes. Quòd ſi & ætas & virtus permiſerint, ſanguis prius mittendus eſt. In cancris verò non inutile eſt, neq; in iſtis, vbi nihil prohibet ſanguinem mittere, demum purgare: &, ſi fuerint mulieres, menſtrua euocare, ſiquidem non dum quinquageſimum annum attigerint. Patienti autem particulæ ſuccus ſolani imponatur, nam hoc medicamen ad huiuſmodi vtile eſt. Quòd ſi nolit ægrotans medicamento adeo humido illiniri, cum præſertim domum exire cogatur ad conſueta negocia peragenda, medicamen ex pompholyge conſtans eſt imponendum, quo me vidiſti vti ad cancros exulceratos: &, ſi hoc non adſit, adhibe alterum medicamentum noſtrum, quod ex chalcite fit. In victus verò ratione ſuccus ptiſſanæ abundanter exhibendus, & ſerum lactis: & ex oleribus malua, atriplex, & bletum: &, quando tempus tulerit cucurbitas, ipſis etiam eſt vtendum & piſcibus petroſis, & auibus omnibus, exceptis paluſtribus. Sed ijs, qui elephantiam patiuntur, in viperarum eſu eſt mirabile auxilium. Ita verò eas condire oportet, quemadmodum vidiſti Marſos, qui feris venenatis & aſpidibus nutriuntur, Capite quidem primum abſciſo & cauda vſq; ad digitos quatuor: deinde omnibus interaneis exemptis, cute etiam nimirum adempta: aqua deinde abluto corpore ipſarum. Sed neque aliter, cum theriacam antidotum conficere volumus, vſque ad hoc præparamus: ſed deinceps concoquimus differenter, in theriaca quidem paululum anethi & pauci ſalis in aqua ponentes: in ijs autem, qui elephantiaſi laborant, in olla anguillarum modo præparantes, ex albo iure. Fit autem hoc modo. Aqua abundanter in ollam funditur & paucum olei, & cum hoc porrum & anethum adijcitur. Liquet autem, quòd viperarum carnes ſunt decoquendæ, donec exquiſitè molles reddantur. Ipſum etiam medicamentum confectum ex viperis, quod theriacam appellant, optimum eſt ad potandum ijs, qui huiuſmodi morbo laborant, vel etiam, ſi cui libuerit, ad cutem oblinendam: nam, cum omnia hæc facta fuerint, non nunquam ſolet ſquama à cute decidere, quale in ſerpentibus quod ſenium appellatur. F

Strumarum, Meliceridum & Hydropum curatio. CAP. II.

IN alijs autem tumoribus præter naturam non putaui oportere eam, quæ manu fit, curationem hoc in loco ſcribendam, cum tu medicamenta probatiſſima à nobis acceperis. In ſtrumis enim ea, quæ adſtringere, & exiccare, & pus etiam facere poſſunt. In ijs autem, quæ Melicerides dicuntur, ea, quæ has diſſoluendi vim habent, & quæ pus reſoluunt, & aquam in ſcroto & abdomine, G
medicamenta accepiſti: Quibus etiam in aqua intercute laborantibus vtaris: in ijs enim duplex intentio eſt, ſcilicet vt ſanetur tumor durus in viſcere, & coaceruata humiditas diſſoluatur. At prius de induratorum viſcerum curatione dictum eſt: { ſed differunt cum talem tumorem partes patiuntur, & differentem exigunt curam. } Quare curatio hydropum ad has tres reducitur intentiones, vt ſanemus durum tumorem, qui in viſcere eſt: vt ea apponamus, quæ humiditatem diſſoluunt: ″ & medicamenta, quæ vrinam mouent, in potu demus. Hæc quidem tibi, qui ad longam A.I.3.f.14.r 4.
peregrinationem accingeris, ſatis eſſe arbitror. Si verò (vt inſtitui) librum de medicamentis c.13.f.322.a
*Al. genera. ſecundum morbos & loca patientia compoſuero, illum in tuo reditu habebis. Sed & aliud opus magnum amicis expoſtulantibus exarabitur, in quo tota ars curandi continetur. Quòd ſi tibi peregre detineri diutius contigerit, ſingulos, qui à nobis ſcribentur, commentarios ad te mittere non grauabimur.

Poſt hunc librum collocari debuerat liber, cui titulus eſt, Quos, & quando, & quibus medicamentis purgare conueniat: qui in quinta Claſſe pag. 88 habetur. H

Galeni

GALENI IN LIBRVM HIPPOCRATIS DE VICTVS RATIONE IN MORBIS ACVTIS COMMENTARII QVATVOR

Ioanne Vaſſeo Meldenſi interprete

Ab Auguſtino Gadaldino plerisque in locis emendati.

ARGVMENTVM

Pertractat de iјs, quæ Veteribus medicis in Acutorum morborum Victu controuerſa erant: ac in Primo quidem libro agit de Ptiſſana.

1 *QVi Gnidias appellatas ſententias conſcripſerunt, hi ſanè, quæ ægri in morbis ſingulis patiuntur, & quó nam modo non nulla ijs eueniant, recte ſcripſerũt. Atq; hactenus uel medicinæ quoq; imperitus quiſpiã recte ſcribere potuiſſet, ſi ab ægro vnoquoq;, qualia patitur, probe intellexiſſet. Verũ, quæ medicũ nõ referẽte ægro ipſo pdiſcere oportet, multa ex his ſunt ptermiſſa, alia in alijs.*

C Non ſolum nihil eorum, quæ ægri patiuntur, prætermiſerunt, qui gnidias ſcripſerunt ſententias: verum quoq; & vltra id, quod iuſtum eſt, de quibuſdam mentionem fecerunt: vt paulo poſt oſtendam. Neq; id artis opus eſt, ſi nihil prætermiſerint eorum, quæ à plebe ipſa cognoſci poſſunt: non etenim is artifici eſt ſcopus, ſed, quæ ad curationem idonea ſunt, omnia ſcribere. Quapropter ſæpius non nulla adijcere, quæ vulgus non nouit, erit opus: & multa, quæ huic nota ſunt, auferre, ſi nihil ad finem artis conferre videantur.

2 *Et quædam ad coniecturalem cognitionem (τέκμαρσιν dicunt) peropportuna.*

Τέκμαρσις eſt, quæ per τεκμήριον fit, cognitio: Τεκμήριον autem appellant veteres ſyllogiſticum ſignum, non autem ſimpliciter ſignum omne, vt in opere de coniectura et ſigno eſt demonſtratum. Quæ igitur medicis ad huiuſmodi cognitionem tum neceſſaria tum vtilia exiſtunt, non omnia ait gnidijs in ſententijs ſcripta eſſe, ſed prætermiſſa pleraq;.

3 D *Cum autem ad coniecturalem cognitionem dicatur, quó nam modo curare ſingula oporteat, in his multa aliter, quàm illi enarrauerunt, ſentio.*

Ex quo multa, quæ ad coniecturalem cognitionem vtilia exiſtunt, à gnidijs medicis prætermiſſa eſſe dixit: quam'nam dicat coniecturalem cognitionem, ipſe deinceps docuit, inquiens, Quo'nam modo curare ſingula oporteat. Nempe, quod ad horum inuentionem vtile fuerit, id ex arte eſt. Sed forſan quis opinabitur prætermiſſas eſſe, quæ tum ad dignotionem, tum ad prænotionem conferunt, coniecturas. Verum res non ita habet, cum de neceſſitate in illis, quæ ad curationem idonea ſunt, hæc contineantur. Si enim ad optimæ curationis inuentionem nihil conferrent morborum dignotio & futurorum prænotio, prorſus hæ ſuperuacarent: nunc autem, quòd conferant, ob id vtiles exiſtunt. Ergo, quòd affectuum dignotio ad curationem valde neceſſaria ſit, recenſere non eſt opus. Nam in primis, quis'nam ſit morbus, dignoſcere oportet, deinde curationem ipſius ita aggredi. Quòd verò prænotio ad curationem quoque vtilis ſit, demonſtrauit in præfatione ‖ prognoſtici Hippocrates. Qui ergo omnia, quæ ad medicinam ſpectant, vtilia ea 1.Prog.t.3.4.
vel ad dignotionem vel curationem vel prænotionem eſſe dixerit, virtute idem dicit. Curatio 189.d
ſiquidem per ſe à medicis exercetur: prænotio autem & dignotio propter curationem. Quo fit,

vt nemo finem artis dignotionem vel prænotionem,ſicuti curationem,aſſeuerauerit. Intellige autem in præſentia curationem,ſublationem morbi,non eam quidem,quæ adhuc ſit,ſed quæ iam facta ſit.Sed de omnibus abunde eſt ſcriptum in eo libro,qui de fine medicinæ agit. Nec expedit,vt impræſentia quippiam præpoſtere & præter inſtitutum faciamus(græce πάρεργον ἔργον ποιεῖσθαι, dici ſolet)vtpote,qui iam veteris mentem vel ſine exquiſito finis examine cognouerimus. Verum, cum & modo alio dictio præſens pleriſq; in exemplaribus ſide etiam dignis ſcripta ſit,de ea mentionem facere non intempeſtiuum fuerit.Differt autem ab ante ſcripta dictione litera vna videlicet, ἢ id eſt vel,vt ad hunc modum græce ſit: ὁκόταν δὲ εἰς τέκμαρσιν λέγηται, ἢ ὡς χρὴ ἕκαστα ἰητρεύειν, id eſt,Cum autem quippiam ad coniecturalem cognitionem dicatur, vel quo'nam modo curare ſingula oporteat.Qui ita ſcribunt,per τέκμαρσιν dignotionem & pænotionem intelligunt: & per verba hæc ὡς χρὴ ἕκαστα ἰητρεύειν,id eſt quo'nam modo curare ſingula oporteat, curationem: nolentes eam in τεκμάρσεως nomine contineri.Quod ſi ita habet,in anteſcripta dictione,qua dicitur,Multa prætermiſſa ſunt alia in alijs,& non nulla ad coniecturalem cognitionem peropportuna, non recte ſanatoriam artis partem prætermiſiſſe videtur Hippocrates.Sed,quòd hi reſpondeant ob id reſumptam ſcriptamq́;,quę ſequitur,dictionem,vt,quod ſanatorium eſt,adijceret,nemo eſt,qui ignoret. Verum,quoniam de re ad curationem vtili diſceptatio non ſit,ob eas res ſermonem protrahere eſt ſuperfluum. Pergamus igitur ad ea,quibus,quæ ad ſanationem vtilia ſunt, docet.

4 *Atque non ob id ſolum non laudo:verum quòd & paucis numero ſint vſi medicamentis. Nempe maximus numerus medicamentorum† quibus in morbis non acutis vſi reperiuntur,} eſt tempeſtiue exhibitorum tum elaterij, tum ſeri, tum lactis. {Quæ ſi bona eſſent,morbiſq́; quibus dari cenſerent,cõgruerẽt, multo ſanè digniora laude erant,quòd pauciſſima ſatisfacerent.Sed res impræſentia non ita habet.}*

† *Alia lectio ex cod. & manuſcriptis et impreſſis. q̃ tradiderunt niſi in morbis acutis. & hæc magis quadrare videtur cũ Galeni explanatione.*

Paucis quoq; numero auxilijs vſos eos ait,niſi in acutis morbis:quaſi in his multa dixerint:quod ſanè fecerunt. Quæ verò longis in morbis dixerunt,hæc re vera contra ſe habent. Nam & per tempeſtiuam elaterij, ſeri,& lactis potionem perficiuntur.

5 *Qui verò ſecundum adornauerũt librũ,hi medice magis,quæ ſingulis exhibenda ſunt,percurrerũt.*

Liber ſecundus poſt primum ſcriptus,ἐπιδιεσκευάσθαι, id eſt adornatus digeſtuſq; dicitur,cum inſtitutum habens idem,& plurimas dictionum eaſdem, non nulla quidem eorum, quæ in priore erant,detracta habet,alia autem adiecta,& alia permutata. Exemplum rei huius, ſi perſpicuitatem deſideras,ſecundum Eupolidis Autolicum ex priore adornatum digeſtumq́; habes.Sic & gnidias ſententias à primis ſecundas gnidij ediderunt medici:quæ non nulla quidem haberent eadem omnia,alia verò adiecta,& alia detracta,veluti & alia permutata.Secundum igitur hunc librum Hippocrates priore medicinalem magis eſſe aſſerit.

A † *Vide in libro de paſſionibus non lõge a principio.*

6 *Sed de Diæta,id eſt victus rõne,nihil,qđ effatu dignũ ſit, cõſcripſerũt veteres,quãq́ id magnũ eſſet.*

Is curationis ductus contextuſq;,qui per conſuetas materias efficitur, Diæta,id eſt victus ratio, nuncupatur: vt, qui per conſuetas tum ſectiones tum adustiones & alia quæcunq; manibus fiunt, Chirurgia:tertia ab his medicinæ pars eſt pharmaceutice,quæ ſcilicet per medicamenta abſoluitur perficiturq;.Accuſat autem priſcos Hippocrates, quòd de victus ratione nihil effatu dignum conſcripſerint:idq; dixit,non quòd nullum diæteticum theorema conſcripſerint, ſed quòd non effatu dignum.Quale'nam autem ſit effatu dignum,docebit in ſequentibus.

B † *χ ταῦτα ἀλλ ... ὁ ... τὰ τυτίων ... ἄξια ἐστιν.*

C * *τετίταν.*

D * *In codic. manuſcriptis legitur εἶπον, i. dixi. & ita uetus tralatio. & ita omnino uidetur legendũ: ſuperiori.n. cõmẽto 7 de hoc dixit Galenus.*

7 *Fuerũt verò,q varios morborũ ſingulorũ mõs,diuerſaſq́; horũ ſectiones diuiſioneſq́;,nõ ignorauerũt.*

Non ſolum varios morborum modos non ignorauerunt,verum quoq; & vltra, quàm decet, de his ſcripſerunt: vt oſtendam in ſequentibus.

8 *Verum morborum ſingulorum numeros clare pronunciare volentes,non rectè ſcripſerunt:quippe cũ non facile numerari queant,ſiquis languentium morbos alterum ab altero quadantenus differre, nullũq́; morbum eundem videri,quin idem quoq; nomen habeat,cõiectauerit.Mihi verò placet omni in arte animum aduertere.Nam,quæ probe vel recte procedunt officia,probe & recte ſingula peragere oportet:quæ item celeritatem deſiderant,celeriter adimplere:&,quæ puritatẽ,pure:&,quæ ſine dolore adminiſtrari poſtulant,extra dolorem omnem adminiſtrare. Cætera quoq; huiuſmodi omnia inſigniter præ alijs ad meliorem formam nos redigere conuenit.Maxime autem medicum laudauero,qui in morbis acutis,vi quorum plurimi hominum enecantur,inſigniter præ cæteris in melius procedat.[a] † Sunt autem acuti morbi, quos priſci nominatim perſtrinxerunt,pleuritis,peripneumonia,phrenitis,lethargus,cauſus,[b] † & quicunq; alij hos conſequuntur morbi,quorum febres [c] prorſus continuæ interficiunt.*

E † *In libro de internis paſſionibus traduntur, phthiſes tres, morbi a renibus quatuor, icteri quatuor, tetani tres.*

[d] * Dixit paulo ante gnidios medicos confeſtim ab initio de morbis,pluſquàm oportet,ſcripſiſſe. [e] † Scripſerunt ſiquidem bilis morbos ſeptem: pari modo & paulo infra, veſicæ duodecim: renum quoq; quatuor: ſtranguriæ quatuor: deinde tetanos tres: morbi præterea regij genera quatuor: atq; tandem phthiſes tres. Nempe ad [f] corporum varietates, quæ multas ob cauſas permutabantur,

F * *Al. ſymptomatum.*

Atabantur, reſpexerunt, morborum identitatem haudquaquam contemplati: quo modo eſt contemplatus Hippocrates ad horum inuentionem methodo vſus, qua duntaxat morborum numerum inuenire conceditur. Methodum autem eam in methodi medendi principio demonſtrauimus, diximusq́ꝫ aliquid in libro de elementis ſecundum Hippocratis mentē. Habes quoqꝫ & à nobis compendio quodam ſcriptum vnū de morborum differentiis commentarium. Sed hoc in loco dictiones proſequi eſt opus: nempe is expoſitionis ſcopus exiſtit.[a] † Nam ſiquis inter exponendum demonſtrationes ſcripſerit, ſermonem protrahet, & præcipuā, quæ ſanationis morborum cauſa exiſtit, dimittet: partem, inquam, quæ ad maxime lethalium morborum curationē excellit præſtatq́ꝫ. Summa quidem præſentis dictionis hæc eſt, particularia verò dictionis deinceps explicabo.

9 *Cum enim nullus communis peſtiferi morbi modus paßim graſſatus fuerit: ſed morbi & σποράδες, id eſt ſparſim priuatimq́ꝫ prehendentes, & ſimiles fuerint: ab his plures, quàm ab aliis omnibus, intereunt.*

Oſtendit hac oratione Hippocrates[b] † morbos multos vno fieri tempore, quos, ſi pernitioſi fuerint, peſtem appellant: ſi verò mitiores, altera quadam indicant appellatione, epidemos vel epidemios nominantes: vt Epidemus morbus ſit, qui tempore aliquo in regione aliqua abundet: Peſtis B verò, epidemia pernitioſa. Eſt autem & aliud morbi genus commune multis,[c] † quod in regione superuenit acceditq́ꝫ, } endemumq́ꝫ vel endemium appellitatur, quaſi patrium dixeris aut vernaculum. His autem omnibus aduerſantur σποράδες, id eſt qui ſparſim priuatimq́ꝫ prehendunt, ægros diſcrepanter fatigantes, neque ſecundum communem modum conſtantes. Sed quid'nam eſt, quod ab Hippocrate dicitur, Sed morbi, & σποράδες, & ſimiles fuerint? Nempe contrarium dicendum fuit, & non ſimiles eos inter ſe eſſe: ſi vtique ipſa morborum ſimilitudine & endemum, & epidemum, & peſtiferum iudicabatur. Duorum igitur alterum, vel meliorem hanc ſcriptionem exiſtimare oportet, Sed morbi & σποράδες, & nō ſimiles fuerint: vel ſimiles eos[d] † dicere oportuit } non inter ſe, ſed morbis antedictis, id eſt conſuetis: quoniam rarius quidem tum epidemij tum peſtiferi fiunt, vocati verò ſporadici frequenter. De quibus & hoc in loco ab ipſo agetur: veluti de epidemiis in libro epidemiorum morborum, & de endemiis in libro de aquis aere & locis. Nullum autem peculiarem de peſte confecit librum, quoniam ex epidemiis vnum eſſe illam per libros epidemiorum demonſtrauit.

10 *Idiotæ verò non admodum cognoſcunt eos, qui in huiuſmodi aliis præſtant.*

C Idiotas ait non omnino cognoſcere medicos eos, qui, quantum ad huiuſmodi morbos attinet, aliis præſtant. Quòd autem acutos dicat, palàm eſt, de quibus ante ſermonem fecit.

11 *Aliaq́ꝫ auxilia magis laudant, vituperantq́ꝫ.*

Neque conuenientes neque laudabiles curationes dignoſcere ait idiotas, ſed alias magis. Quo fit, vt illi nequaquam recte laudent culpent'ue. Deinceps tanquam eorum, quæ dixit, demonſtrationem adiiciens, hæc ſcribit.

12 [e] † *Magnum aūt rei argumentum, quod vulgus morbos huiuſmodi ſanationēq́ꝫ, vtpote rude, planè ignoret, eſt hoc: Nempe, qui medici non ſunt, medici eſſe ob huiuſcemodi morbos præcipue videntur: facile ſiquidē nomina diſcuntur, quæ apud ægros vſui eſſe exiſtimata ſunt. Si.n. quiſpiam ptiſſanæ cremorem, vinumq́ꝫ tale vel tale, vel etiam melicratum nominauerit, referre omnia eadem medici tū boni tum mali plebeius huiuſmodi vidētur. Sed res ipſa ſecus habet. Nēpe hi, quātū ad hæc attinet, ſupra modū inter ſe differūt.*

Quòd materiis huiuſmodi eorū, quæ ad victus rationē ſpectant, medici vtanť tum boni tū mali, ob id quis'nā melior ſit, dignoſcere nequeūt idiotæ: vtpote qui diſcernere nō poſſint, qui'nam tēpeſtiue D & debito modo præſidiorū materias ægris adminiſtrent: & qui'nam citra hæc. Hippocrates aūt, vbi in præſentia ſecūdum præfiniuit procemium, à præſenti oratione conſequentia exorditur.

13 *Digna aūt ſcribi mihi maxime videntur, quæ, quāquam medicis vtilia exiſtant, tamē ignorantur: quæ, inquā, inſignes profectus & inſignes offenſas afferunt. Quæ aūt ignorātur, hæc ſunt: Cur in acutis morbis medici quidā ptiſſanas non colatas perpetuo exhibeant, & recte curare ſeſe exiſtiment: Alij omnino cōtendant, hordeū vt nullū æger voret, ſubſecuturam inde, quæ inſignis ſit, offenſam veriti: ſed cremorē linteo colatum porrigant: Alij verò neque craſſam ptiſſanam, neque cremorem exhibeant: atque ex his quidam, quoad æger ad ſeptimam vſque peruenerit diem: alij perpetuo, donec morbus iudicatus fuerit.*

Logicam magis ſpeculationē ſapere videť, quod ab Hippocrate in quæſtionē diſceptationēq́ꝫ ponitť: cū & ſine huiuſmodi ſpeculationibus recte ſanare queamus. Nempe morbos recte ſanare ineſt medicis ex faciendorum cognitione, & non ex inueſtigatione cauſæ: ob quā ſunt controuerſi, qui varias in huiuſmodi morbis ſcripſerunt curationes. Eſt verò ſecundum veritatem id nō commodiſſimum modo, verum quoqꝫ & omniū primū, atqꝫ quæſitu neceſſariū, vt, præcedente exponā ſermone: quod enim quæſtione dignū ſit, quod proponit, & quo ſoluat modo, ante percurrere eſt melius. Quòd igitur quæſtione dignum ſit, hinc diſces. Nā de philoſophorū cōtrouerſia nullā habemus, quæ euidens ſit, coniecturam. Neque enim

A † Al. ex Græcis antiquis. Nam ſi quis inter exponendū demonſtrationes ſcripſerit, nec poſtea lōgū perfecerit ſermonē ſanationis morborum cauſa, is præcipuā partē dimittet: partem &c.

B † Al. morbos quoſdā cōes multis hoīb⁹ euenire vno tēpore & ita ēt vetus īterpres.

C † *Legitur qdē hoc ī loco impreſſis codicib. græcis ὅπερ ἐστὶ τὸ καθ' ὥραν ἐπιγιγνόμενον, i. quod eſt ī tēpore ſuperueniens. & Vaſeus loco καθ' ὥραν videtur legiſſe κατὰ χῶραν. At ī manuſcriptis quibuſdā hæc verba nō habentur: ſed ſunt gloſſema in margine poſitum ac ueluti declaratio ſuperioris morbi epidemici, quod ſit morbus qui aliquo tēpore vni regioni ſuperuenit: quæ poſtea uerba per librarij incuriam in contextū loco nō debito irrepſerūt: quādoquidem morbi endemi ſūt illi, qui perpetuo ī vna regione abūdāt, vt habetur à Gal. 1 com. primi Epid. diffuſe.*

D † *dictos eſſe cēſendum eſt.*

E † Al. Nicolaus Lauachi⁹ ita vertit. Cuius rei indicium manifeſtū illud eſt, quod ipſi inter ſe vulgares aduerſiſſimi in affectib⁹ eiuſcemodi vidētur. quāobrē diligenti eſt animaduerſiōe op⁹. Qui enim medici non ſunt, creduntur medici, in his præſertim morbis, cū ſit eorū leue didiciſſe nomina, quæ patiētibus eiuſcemodi, cōferre admodū credantur.

enim ſi genitus mundus ſit, neq; ſi interitus conſcius: neq; ſi extra ipſum inane non ſit, neq; ſi infini- E
tus: neq; ſi is ſolus vnus ſit, neq; ſi plures: neq; quot numero, ſi plures: neq; ſi horum multitudo in-
comprehenſibilis ſit, aut infinita: manifeſte coniectari poteſt. Ad hunc ſanè modum & de aliis mul
tis, quæ in philoſophia quæruntur, nō nulla quidem iudicare prorſus nequiuimus, alia verò nō ſine
magna contemplatione. Verū de ipſis, quæ ægros iuuant, vel lædunt, non ſimiliter eſt. Nēpe, etſi ad
ipſa inuenienda longo opus ſit tpe, viroq; à multis diſcrepante, quę tñ ſe ſe reperiſſe quidā iactant,
ea facilem habere iudicationē videbuntur. Nempe, ſi ægris quidē adhibita præſidiū attulerint, lau-
dare oportet atq; agnoſcere: ſi verò detrimento fuerint, vitare atq; repellere: quæ verò nihil auxilij
vel offenſæ effatu dignum præſtiterint, in neutrius horum ratione cenſere conuenit. Sed ſanè me-
*Al. lędentibus. dicos ab euidenter offendentibus abhorrere oportet. Si ergo parum exuperātibus inſiſtant, qui quo
uis modo ab initio ſunt opinati, nihil mirum videri debet. In iis verò, quæ admodū receſſerunt, atq;
vſque adeo vt à quibuſdam laudentur, ab aliis culpentur, admirari quiſpiam eos poterit, qui valde
offendentia extollunt, vel eos, qui vere iuuantia vituperant. Id ſanè eſt, quod Hippocrates particu-
lari vno exemplo proponit. Dictum autem & id, nec ſecus ipſius ſolutio, ab Eraſiſtrato in primo
libro de febribus paucisq; & euidenter, vtpote qui Hippocratem planè eſt ſecutus. Percurrens et-
enim in libro præfato medicos tum eos, qui aduerſiſſimum febrientibus victum præſcribunt, tum F
eos, qui longis inediis ægros ipſos conficiunt, atq; Petrωnam ipſum, qui tum carnes tum vinum ex- »
hibebat: in textura ſermonis hoc infert pacto. In multis igitur valde magnis plagis decidebant: ſi au »
tem febrientes omnes ex tali curationis modo male liberabantur, qui ita curabant, à curatione deſi- »
ſtebant. Sed, vt videtur, non febribus omnibus opem fert is ſanationis modus. Laudādi igitur cum
Eraſiſtratus, tum alij, qui quæſtionem hanc propoſuerunt, & ſolutionē eius ſcripſerunt: laudandus
quoq; & qui præ cæteris eam propoſuit. Sciueris præterea & eam non magis de acutis morbis, q̃
de aliis omnibus, proponi ſoluiq;. Nempe reſponſio de omnibus cōis eſt. Non enim in acutorum
modo, verum quoq; & morborum aliorum curatione controuerſi fuerunt medici: atq; ob id longo
tpe ſua in cibi exhibendi regula permanent, q non nullos ab ea euidenter iuuari vident. In cæteris
autem, qui nihil inde auxilij recipiunt, cito quidem & ægros occulte aliquid deliquiſſe ſuſpicātur,
quanq̃ id non ſit, ſed quod retulit Hippocrates in libro de fracturis: vbi agens de iis, qui fracturas
3. de Fracturis t.8.7.24.3.b cum vulneribus perperam ligant, atq; ob id lædunt, ait, ‖Non enim deligationē cauſam eſſe exiſti- »
mant, ſed aliud quoddam infortuniū. Sic & eos in victus ratione opinari par eſt. Quod autem præ- »
ſenti in oratione recenſuit Hippocrates, id palàm eſt, vbi quis eam ſecum cogitans bis & ter legerit.
Nempe ex particulari exemplo cōem doceri ſermonem comperiet: quem & vniuerſalem vocare G
conſueuerunt, non Philoſophi modo, verum quoq; & propè omnes Logicæ artis nō imperiti. Era
ſiſtratus ergo aduerſiſſimarum meminit victus rationum. Hippocrates verò relictis mōſtroſis alie
nisq;, ad moderatiores ſe contulit. Monſtruoſæ etenim alienæq; vere ſunt, tum quæ per inediam
fiunt ſummam: tum quæ per repletionem immoderatam, qua vtebatur Petrωnas. Moderatæ verò,
quarum meminit Hippocrates in acutis morbis, ab inſignibus exhibentur medicis. Quidam enim
hordeaceam ptiſſanam in his adminiſtrant, alij cremorem duntaxat, alij ne hunc quidem in acutis
morbis ante iudicationem, ſed tempore interiacente ſolos exhibent potus, aquam, melicratumq;,
&, ſi opus ſit, oxymeli. Controuerſiæ igitur cauſa eſt, quam Hippocrates ipſe in ſequentibus exe-
quetur, & quam ab Eraſiſtrato in primo de febribus bene enūciari aſſerebam. Eſt autem ea, quòd
aliqui ſolo ptiſſanæ cremore indigent: alij hordeacea ptiſſana: & alij horum neutro, ſed potibus ſo-
lis ad iudicationem vſq; fœliciter ſeruantur. Demonſtrabit autem in ſequentibus, qui nam hordea
cea indigent ptiſſana, & qui ſolo ptiſſanæ cremore, & qui neutro horum.

14 *Sanè quæſtiones huiuſmodi proponere medici non conſueuerunt: neq; forſan, ſi proponantur, ſoluūtur.*

Quòd primus Hippocrates quæſtionem hanc propoſuerit, ſolueritq;, ex hac notum euadit di- H
ctione. Neque enim, inquit, tales quæſtiones proponi à medicis conſueuerunt. Quòd ſi & eas quis
fortaſſis propoſuerit, ſolutio non reperietur.

15 *Calumniā verò vſq; adeo grauem patitur apud vulgū ars tota, vt nullo pacto medicina eſſe videatur.*

Hac quoq; in oratione ex particulari exemplo rem quandam vniuerſalem docet. Nempe in pri
mis qualemcunq; ingredientium exercitationem controuerſia iuſtam ignorantiæ ſuſpicionē oſten
dit. Secundo concordia ipſa iuſtam magnamq; cognitionis ſpem demonſtrat: quod nimirum ma-
thematicis demonſtrationibus valde contulit. Neque enim diſcipulos ſolum alliciunt, credulosq;
reddunt, verum quoq; & apud idiotas ſeſe veriſſimas exiſtimandas præſtant. Mathematicis igitur
*Aiunt. ſ idiotę. eſt in veteri tralatione. demonſtrationibus vſos ait, qui euidenter quippiam & citra quamuis ambiguitatem demonſtra-
uerunt. Sed controuerſiæ rationem diligenter in ſequenti oratione proſequitur.

16 *Quapropter acutiſsimis ĩ morbis vſq; adeo diſſentiūt inter ſe artifices, vt q̃ alter porrigit optima eē exi-
ſtimās, ea alter mala eſſe putet: atq; ferè ob id uaticinatiōi (quā græce μαντικὴν uocāt) ars ipſa ſimilis eē ui
deatur, Augures ſiqdē alitē eādē, ſi ad ſiniſtrā volauerit, bonā fauſtāq; eſſe putāt: ſi ad dextrā, malā infan
ſtamq;*

Aſtamq́. Talia quoque in Aruſpicina (quam ἱεροσκοπίαν *dicunt) videntur, alia in alijs: ſed vaticinantiũ non nulli contraria ſentiunt. {Dico autem ſpeculationem hanc eſſe & pulcherrimam & germanam, propter quàmplurima & commodiſſima, quæ in arte comperiuntur.}*

Μαντικὴν appellauit Hippocrates, οἰωνιστικὴν: ἱεροσκοπίαν verò, θυτικὴν à pleriſq; appellatam, quam vere antiqui etiã alij ἱεροσκοπίαν vocant, quòd ἱερεῖα id eſt hoſtias, ſuſpicientes, qui in ea ſcientia graues & præſtantes ſunt, ex ipſis ventura prænuncient: ἱερεῖα, autem ſcimus appellari omnia, quæ dijs ad honorem exhibemus, quales ſunt, quæ litantur victimæ, quarum exta inſpicientes ἱεροσκόποι, id eſt aruſpices, prædicunt. Eos verò, qui ex auium volatu augurantur, quos οἰωνιστὰς & οἰωνοσκόπους, id eſt auſpices, appellant, nunc μάντεις, id eſt augures, appellauit Hippocrates: quanquam μάντεως nomen & μαντικῆς de omnibus, quæ ita prædicunt, artibus proferatur. Nempe μάντεις vocantur: & ἱεροσκόποι, & οἰωνισταὶ, & qui appellantur γενεθλιακοὶ, & qui per notas & victimas, futura prædicunt. præterea & χρησμολόγοι, i. fatidici & θεομάντεις, id eſt diuini vates. Sunt, qui & ὀνειροπόλους, id eſt ſomniorum interpretes, à poeta appellatos inter μάντεις, id eſt vaticinantes, collocant. Sed conſtat Hippocratem ſolos οἰωνιστὰς appellare μάντεις, vt poeta appellauit. Nam is in
B pleriſq; ſui operis poetici partibus οἰωνιστικὴν artem, venturorum prænotionem eſſe demonſtrat. Quo modo & in primo Iliados circa initia ait, Ἀλλ' ἄγε δή τινα μάντιν ἐρείομεν, ἢ ἱερῆα, ἢ καὶ ὀνειροπόλον, καὶ γάρ τ' ὄναρ ἐκ Διός ἐστι, id eſt, Conſulamus itaq; augurem quempiam, aut aruſpicem, aut ſomniorum interpretem: nempe & ab Ioue oſtenduntur inſomnia. ἱερῆα quidem dicens, ἱεροσκόπον: ὀνειροπόλον verò, qui circa ſomnia verſatur: μάντιν autem οἰωνιστὴν, id eſt augurẽ auſpicemq́. Sæpius etenim in ſuo opere poetico huius meminit in maximis rebus, diuinandi etiam arte per alites vſus. Sed forſan hæc, & quàm decet, plura de huius nominis μάντεως appellatione dicta à nobis ſunt: atq; ob id, ad quod dicitur, trãſire iam eſt tempeſtiuum. Quod enim ait Hippocrates, tale eſt. Qui diuinatorias artes proſequuntur, in particularibus multis nihil minus, quàm medici, diſcordant. Vidi equidem aliquando augures in volatibus ipſis, quos dextros & ſiniſtros memorauit Hippocrates, diſcordantes. Alter Arabs erat, alter Græcus, atq; ex Aſia noſtra. Arabs dicebat dextram alitem, laborantes mulieres ſeruare, ſiniſtram viros. Qui verò ex Aſia noſtra erat, dextram alitem in virorum morbis apparentem, interrogantibus ipſis, ſi ſeruarentur, aſtruere interrogationem recenſebat, ſiniſtram verò denegare. Interrogabam igitur eos, ſi quomodocunq; volantem vel dextram vel ſiniſtram alitem pollere eadem ſignificandi facultate dicerent, nihilq; differre pu-
C tarent, ſi aut celſiſſima aut terræ propinquiſſima, aut media volaret. Et ſi media, an ſi propius vel celſiſſimam, vel infimam, vel adhuc inter has mediam. Pari modo, & ſi auis vel propinqua vel longinqua volaret, an ne in his nulla foret diſtinctio. Arabs eas nihil ea, quæ vel in altitudinem vel longitudinem vel latitudinem eſſet, diſtantia diſcrepare reſpondebat. Græcus verò de ſymmetro diſtinguebat, dextro & ſiniſtro: aſſerebatq; ab auguribus hæc ſcripta eſſe, atque immoderatas diſtantias moderatis contrarias: teſteſq; in eam rem libros Apolletis, Athenæi, Cheræmonis, Artemidori, Phocæ, atq; aliorum multorum, qui in augurandi arte clari eſſent, proferebat. Deprehendi proculdubio Arabem & confuſum & à diſtinguendi arte alienum: Græcum verò diſtincte loqui, & artificem eſſe. Nempe artis, quæ ſuorum theorematum iudicium per experimenta habet, diſſidentia ex diſtincta & indiſtincta rerum explicatione oritur. Quod ab Hippocrate edoctus græcum augurem in auium volatu artificioſum magis videri iudicaui: ex abundantia verò celebratiſſimos augurum teſtes adducens, adhuc magis fide dignius erat. Cum verò etiam Arabs plurimos ægrotantiũ, quibus vera prædixerat, teſtes citaret, ſuccedentis vt plurimum euenti ſubſecuti cauſam pronunciaui. Nempe, ſi auis dextra moderate diſtans viros ſeruat, immoderate verò diſtans fœminas: ſint autem complures, quæ immoderate diſtent, vna verò duntaxat, quæ moderate: iure quidem multis
D ſuccedet ex animi ſententia, paucis verò non ſuccedet. Græcus autem alias adijciebat diſtinctiones, quibus, etſi dextra auis immoderate diſtaret, interdum tamen ſeruandum virum laborantem declararet. Nempe, qui molle & muliebre ſtudium exerceret, veluti & ſa*crificulum, mulieris ſchemate ſeruari dicebat: rurſumq; & id ab optimis ſcriptum eſſe auguribus demonſtrabat. Adde quòd & alias quaſdam adijciebat diſtinctiones, in quibus Arabs nihil intelligere videbatur. Retuli hæc propter ſequentem dictionem, quam nemo conuenienter expoſuit, ſicuti neq; eam, quę ante ſcripta eſt, vbi ait, Quæſtiones ſanè huiuſmodi proponere non conſueuerunt medici: neq; forſan, ſi proponantur, ſolui reperiuntur. Nam, cum inquit græce τοιάδε, latine huiuſmodi, i. quæ ita diſſident, quidam de ptiſſana ſola perperam intellexerunt: alij autem paulo his melius de victu acutorum: alij de omni ſimpliciter victu: alij verò de curatione vniuerſa, prioribus quidem melius, ſed neque adhuc abſolute. Cauſam autem vt dixi, totius diſſidij quæſiuit Hippocrates in omni arte, quæ experimentis iudicari poſſit. Quòd autem id ita habeat, manifeſte per ſequentem condiſces orationem.

*Al. laniſtā.

A. li 4. f. 1 t. 2. c. 8. fol. 419. g

17 *Nempe & ægris omnibus ad ſanitatem magnum quippiam poteſt, ſanisq́; ad ſecuritatem, ſe ſeq́; exercitantibus ad bonum habitum, atque ad quod quilibet voluerit.*

Sermo præſens eos arguit, qui Hippocratem exiſtimant præſcriptam dictionem de ptiſſana

ſola

ſola propoſuiſſe:eoſq́; qui de victus ratione ſiue acutorum morborum,ſiue ſimpliciter vniuerſa,fa E
ctum id putant: pari modo & eos, qui de curatione vniuerſa problema eſſe exiſtimauerunt. Nempe prior oratio,quæ ita habet,Nempe & ęgris omnibus ad ſanitatem magnum quippiã poteſt,eos arguit,qui de ptiſſana:atq; alios,qui de ſola vel acutorum vel morborũ aliorum victus ratione antecedentem orationem eſſe opinantur. Neq; enim ęgri oẽs à ſola victus ratione curantur: cum multi ſint,qui manuum opera & medicamentorum adminiſtratione indigeant: adhuc verò magis neque à ptiſſana ſola.Neq; igitur de diæta ſola acutorũ,neq; diæta ſimpliciter quæ eſt in omnibus morbis, ſermo Hippocrati exiſtit: neque de ſola ea,quæ ex his oritur controuerſia: ſed de omni ſimpliciter arte, quæ experimentis tum diſcerni tum iudicari nata ſit. Qui etenim cõe vniuerſaleq; iudicandi inſtrumentum reperit, per id, quæ particularia ſunt,iudicat. Particulare autem vnũ eſt,& quod de ptiſſana medicis in controuerſiã venit: ſicuti & quod de victus ratione non acutorũ modo, verum quoq; & morborum aliorũ:atq; etiã,quod generalius eſt,de curatione vniuerſa:& quod adhuc hoc generalius eſt, de omni corporis prouidentia, & ſi ſanorum ea fuerit: nempe & hi ea indigent arte, non quæ ad conſequendam ſanitatem præcepta tradat, ſed præſentem conſeruandam. Quod non prætermiſit Hippocrates, cum inquit, Saniſq; ad ſecuritatẽ. nempe, vt talis ſeruetur,ſecuritate eſt opus. Vtilem quoq; ait eſſe ſpeculationẽ & iis,qui exercitantur ad habitũ bonum. Vt enim ęgro- F
rum curatio ea,quæ nunc ab Hippocrate propoſita eſt,ſpeculatione indiget: ſic & ſanorum ſecuritas,vt præſens ſanitas conſeruetur: ſic & ſeſe exercitantium prouidentia,vt bonum habitum conſequantur. Hæc igitur oĩa artis,quæ circa corpus verſatur,ſunt:ſed,quod ſerie continuata dicitur,ad omnẽ extenditur artẽ. Quid'nam etenim eſt,quod ait, Et ad quod quilibet voluerit? Nempe augur,aruſpex, muſicus, rhetor, & artifex oĩs, ſimpliciter cauſam eius, quæ in ſua arte reperitur,controuerſiæ vnam eſſe exiſtimat,cũ ſcilicet vnuſquiſq; ex particulari vniuerſale facit.Ita ſanè & in auguribus factã controuerſiam deprehendi:cumq́; qui veriora loqueretur, iudicaui: atq; ob id augurum memini Arabis & Græci. Nempe artis omnis conſtitutio ex propriorum à communibus diſtinctione oritur:qui enim hæc diſtinguere poteſt, is optimus cenſetur artifex. Vt autem conſtitutio,ſic & iudicatio in diſtinctione ſubſiſtentiam habet. Nempe falluntur,qui artes cõſtituunt,cum, quod cuipiam contigit,id vel in oẽs vel in plures,ꝗ̃ oportet,extẽdunt: quod ſiquidem nulli prorſus contigit,nemo id in tali arte perſuadebit ſibi verum eſſe. Nam in hoc vere oritur controuerſia,cum vnuſquiſq; ſibi ipſi perſuadet, non cum ſimulans confingenſq; contentioſe litigat: quo modo non nulli de quibuſdam ſecus, ꝙ̃ animo ſentiebant, fecerunt: quo modo & qui proponunt ambiguum eſſe,vtrum vigilamus dormimus'ue,aut ſapimus, inſanimus'ue. Quòd ſi manifeſtũ eſſe id conceda- G
tur,viri ſanè magis vera loquuntur,anceps inquiunt eſſe,an qui vigilant,iis, qui dormiunt: vel,qui non inſaniunt,iis qui inſaniunt. Nullus ſiquidem,ita perſuaſus, aut ſecum animo opinans, ſed litigans,hos ſermones facit. Quidam autem in arte medicinali res nouas quidem ſunt aggreſſi,cum tñ rebus prioribus melius quippiam inuenire nequirent, ſed vulgi affectionem, quam Hippocrates dixit,intelligerent. Nempe vulgus quod nouum inuſitatumq; eſt:& non dum,ſi vtile eſt,intellectũ: laudat magis,ꝙ̃ aſſuetum,quod vtile eſſe eſt cognitum. Sunt,qui ob victus ſuauiſſimi pollicitationem perſuadentes ægros alliciunt, doli vafriciæq; non ignari: ſed vel propter lucri vel propter gloriæ cupiditatem talia doloſe committere,aggrediuntur. Dictã ergo ea,quæ verbo tenus fit controuerſia,quam viri huiuſmodi inter ſe habent,illa quæ ſecundum rei veritatem eſt,controuerſia orit̃, ꝙ enunciatio non diſtinguatur,ſed vel de pluribus,ꝗ̃ oportet,vel de omnibus tanquam ſimiliter habentibus,efferatur. Atq; ob id iuſte laudandus venit Hippocrates, qui de ſola ſecundum rei veritatem meminit controuerſia: quam,qui artem conſtituere aliquam volunt, patiuntur,cum ſecũ ſuaq; in anima differenter opinantur,& non verbo tenus ſimulate ac ſubdole id agunt ob gloriæ vel lucri cupiditatem. Nullus enim,qui animi conſilia vere per experimenta iudicat, Petrωnæ victus rationem recipiet,carnes aſſas adminiſtrans vinumq; nigrum in iis,qui acuta laborant febre: neq; in tan H
ta ſiti ita temperans,vt cotulæ aquæ vigeſimam porrigat partem. Talia ſiquidem diætemata abſurda ſunt:duorumq; alterum exiſtit,nempe vel ob nouitatem vafris ab hominibus parata,vel ob ſummam ſtupiditatem,ſi planè ſoli veritatem reperiſſe exiſtimauerint. Quæ verò ab Hippocrate ſcripta ſunt,ea in prudentibus viris,qui vere artem conſtituere ſtudent, reperiri poſſunt:cum non maxima ſit læſio, quando, quibus non oportet, offeruntur. Ac talia quidem diſtinctu difficilem habent eã,quæ experimentis cõficitur,iudicationem:quæ autem valde differũt,facilem. Controuerſiam igitur in iis,quæ parum inter ſe exuperant,iudicare, & quibus'nam ptiſſana ſola exhibenda in acutis morbis ſit,& quibus hordeacea:& quibus nullo pacto id faciendum ſit, ſed potus ſolus ad iudicationem vſq; porrigendus ſit, demonſtrare,Hippocratis intelligentia eſt dignum.

Græce ἐξῃρημένης, id eſt ſublata.

† In antiquis loco dictionis εὐέκπλυτον legitur εὐέκκριτον. & ſic ĩ cõmen. vt ſit interpretandũ, & ſi quid excerni, facile ipſa excernit.

18 *Ptiſſana" igitur frumentaceis guſtamentis recte prælata fuiſſe mihi videtur in acutis morbis : eoſq́; qui eam præferunt, laudo. Nempe viſcoſitas eius læuis, continua, iucunda, lubrica, & mediocriter humẽs, ſitim minime infert: &, ſiquid ablui eget † probe abluit: non aſtringit, non male turbat, neque in ventre tumeſcit: nempe inter coquendum, quoad maxime potuit, intumuit.* A.li.4.f.t.t.2. c.8.fol.419.g

Orationem hanc tantummodo legiſſe mihi videntur, qui librum hunc de ptiſſana inſcripſerũt:

veluti

A †veluti procemij partem primam, qui aduerſus gnidias ſententias titulum fecerunt. Nam Hippocrates in ſecunda procemij parte non amplius contra gnidios medicos agere, ſed ſe ſe ad curationis acutorum morborum exercitationem conuertere eſt viſus. Tertia autem procemii pars, quam huc uſq; percurrit, ad eam, quæ victum morbis acutis præſcribit, artem ſpectat. Neque tamen ad eam ſolam eſt vtilis, verum quoq; & alteri, qui generalior ſit, ſubiecta eſt ſermoni. Demonſtrauimus autem in iis, quos in ſcripta de fracturis articuliſq; parauimus, commentarijs Hippocratem ſubiectos ſermones, pro aliis quibuſdam vniuerſalioribus obſignare conſueuiſſe: doctrinamq; vniuerſalium ex ipſis, quæ tanquam exempla conſtituit, efficere: neque enim ita ab inſtituto recedit, neq; ſæpius docet, quod multorum commune exiſtit. Quo autem modo in ptiſſana ſermonem fecit, cauſam eius, quæ de ipſa eſt, contentionis tum veſtigans tum decernens, ſic & de omni acutorum morborum victu rectum tulit iudicium. Nam & de venæ ſectione, & purgatione, & tum glandis tum clyſteris vſu: de cataplaſmatis item, fotibus, vino, aqua mulſa, oxymelite, & balneo non parua inter medicos exorta eſt controuerſia: quę omnia libro in hoc percurrit Hippocrates methodo vna, quam nuper dixi. Vim cuius etiam nouiſſe viſi ſunt, qui ſe empiricos nominauerunt, diorismis, id eſt diſtinctionibus propria à communibus ſeparantes: conſueuerunt autem diaſtolas magis,

B ꝙ diorismos appellare ſermones eos, qui quod proprium eſt, à communi ſeparant diſtinguuntq;. Iam ergo, quæ ab Hippocrate de ptiſſana dicuntur, videamus. Videntur ergo mihi (inquit) priores medici frumentaceis guſtamentis recte prætuliſſe in acutis morbis ptiſſanam. Frumentacea guſtamenta intelligit, quæ ex frumento fiunt: frumentū autem græce σῖτον homines appellant, maxime quidē triticum, ſed iam tum hordeū ipſum tum zeam σῖτον appellant. Appellationē verò ad plura extendentes, δημήτεια quoq; i. cerealia appellata ſemina connumerāt, lentē videlicet, fabam, lupinum, cicerculam, panicum, milium, piſum, fœnum græcum, auenam, tipham, cicera, & quæcunq; id genus alia. Horum igitur omnium frumentaceorum guſtamentorum cætera quidem vulgo damnantur, ꝙ protinus magnum inferant detrimentum. Panis autem vnus & chondrus in acutis adminiſtrantur morbis: & cum his ſolis ptiſſana eſt conferenda: lens ſiquidem, & milium, & fænum græcum, tanquam medicamenta, ob quoſdam ventris morbos exhibentur, & non tanꝙ nutritura cibaria. Ptiſſanam igitur recte prælatam eſſe ait frumentaceis edulijs, pani ſcilicet, chondro, & zeæ, ex qua fit tragus appellatus. Nempe eorum, qui chōdrum temporibus Hippocratis non dū fuiſſe exiſtimant, ignorantiam argues tum ex quibuſdam antiquis comicis, qui chondri meminerunt: tum etiam ex Hippocrate ipſo, qui in libro de victu ſalubri, de chondro ipſo mentionē fecit.

C Nam, etſi liber ille Hippocratis non ſit, ſed vel Euriphontis, vel Phaontis, vel Philiſtionis, vel Ariſtonis, vel alterius cuiuſpiam ex antiquis (nempe ad multos librum hunc referunt) ſanè omnes hi veteres viri ſunt, atq; ex eis quidam & Hippocrate antiquiores, alij verò tempore ipſius vixerunt. Loquor autem de Hippocrate Heraclidæ filio, qui librum hunc confecit: nam auus ipſius Gnoſidici filius Hippocrates, quorundam iudicio nihil omnino ſcripſit: aliorum verò ſententia duos ſcripſit, librum ſcilicet de fracturis, & librum de articulis. Quare autem ptiſſana frumentaceis edulijs recte antepoſita ſit, demonſtrabitur per ea, quæ ipſe infert, inquiens. Quæcunque etenim ad acutorum morborum ſanationem inſunt bona, nulli alteri ineſſe comperies. Recte autem iudicabis, ſi & acutorum morborum naturam, & ptiſſanæ vires, cognoueris. Natura igitur acutorum morborum eſt, vt ipſe paulo ante dixit, vt horum febres omnino ſint continuæ. Febris verò ortus, caloris natiui ad igneum eſt conuerſio, vt alibi demonſtrauit, & nunc manifeſtabit, inquiens ex thorace quidem incipere, ad caput verò flammam mittere. Præterea in libris vulgarium morborum, febrem magnam, ignem vocare conſueuit, quaſi non aliam habeat naturam, præter quàm ignis ſubſtantiam. Si igitur contraria contrariorum remedia exiſtant, ſanè febris peculiare remedium vt virtute tum refrigerante, tum humectante ſit, oportet: id nanque febris naturæ, quæ & calida & ſicca eſt,

D contrarium erit: talis ſiquidem naturæ eſt ignis. Præterea, cum febres & ex humorum putredine oriantur, non paruam diligentiam adhibere oportet, vt, quicquid ex ipſis concoqui poſſit, concoquatur: &, quod iam exuſtum ſit, neque amplius concoqui poſſit, euacuetur. Quòd ſi febrientibus ipſis cibi vſus ſit, qui hæc efficere queat: ſi etiam facile tum coquitur, tum diſtribuitur: iam omnia hæc, quibus eſt opus, habuerit. Quænam igitur ſit ptiſſanæ virtus, ex Hippocrate audiamus. Viſcoſitas, inquit, læuis eſt. Læue exaſperanti opponitur. Exaſperant autem acria, acida, & aſtringentia. Acria ſanè omnia calfaciunt, vt eruum, fœnum græcum. Acidorum cætera quidem dimittere oportet: de oxymelite verò eſt duntaxat agendum. Dimittantur pari modo ex aſtringentibus pyra agreſtia, & meſpila, & quæcunque huiuſmodi, atque ex frumentaceis lens & ſimilia. Exaſperantium igitur malitiam ptiſſana effugit, vtpote quæ læuorem non tactu ſolum, verum quoq; & facultate habeat. Eſt item & viſcoſitas eius continua: eſt ſiquidem in omni parte ſibi ipſi ſimilis propter exactam coniunctionem: †quod zeæ nullo ineſt pacto. Laudatur præterea non parum, quod in ptiſſana iucundum & mite exiſtit: quod immiti iniucundoq; opponitur, id eſt quod, dum ſumitur, inſuauitatem quandam facit: ſicut denique & panis inſuauis eſt, dum ſumitur, niſi abunde ipſum maceraueris madefeceriſq;: immo & ita ſuperatur ab ea, quæ in ptiſſana eſt, iucunditate, quæ mandi non indigeat, ſed potuum inſtar ſorberi poſſit. Neque paruæ eſt conditionis

† In antiquis codi. legitur, ὅπερ οὐχ ὑπάρχει τοῖς λοιποῖς ζωμοῖς, i quod non ineſt reliquis iuribus.

conditionis ptiſſanæ lubricitas, præſertim cremoris. Pertranſit enim thoracem, in nulla ipſius parte quippiam, dum tranſit, relinquens: veluti faciunt, quæ in meatibus infarcta adeo obſtruunt, vt vix abſolui poſſint: quod accidit viſcoſis ferè omnibus excepta ptiſſana. Hinc ſanè, quę ex chondro fit ſorbitio, quod quidem viſcoſum ſit, habet, ſed lubrico eſt deſtituta: ptiſſanæ autem ineſt & lubricum & detergens. Quapropter medici ad detergẽdum eum, qui in ventre infarctus eſt, humorem vomitibus exhibito ptiſſanæ cremore, veluti & aqua mulſa: vtuntur. Crudam quoque conterunt ptiſſanam puerorum mangones, facieſq́; , vt vinoſos cutis exterant colores, illinunt. Quod autem in ea deterſorium exiſtit, id & ad deiectionẽ eſt idoneum, diſtributionemq́; , præſertim vbi ex ſima hepatis ad gibbã tranſmeare debeat, quæ diſtribuitẽ alimoniã: hic etenim infarciuntur, quę craſſi ſucci ſunt, & quæ tenaciter collæ modo adhærent. Atque ob id chondrus non in affectis iecinore ſolum maxime nocet, verũ quoq; & in ijs, qui viſcus hoc nullo quidẽ pacto læſum, ſed cum meatuum anguſtia naturaliter afformatum habent. Qui igitur ita natura affecti ſunt, ipſis tum tenacia tum craſſi ſucci oĩa infarciuntur, atq; opplent: atq; ob id grauitatẽ in eo viſcere ſentiunt, cũ hæc diſtribuuntur. Præterea ptiſſanæ viſcoſitas humens eſt, ſed non vehementer, vt aqua & melicratum, ſorbitio item ex chondro,[a†] & ea, quæ ſorbentur oua: nempe ea oĩa ſtomachum languentibus ipſis ita manifeſte ſupinant, vt ſubuerſum ipſum eſſe exiſtiment: verum ptiſſana humectare quidem valet, ſed ſtomachum ſubuertere non poteſt. Stomachum autem hoc in loco intelligere oportet, vt huiuſce temporis homines dicere conſueuerunt, non meatum tantummodo, verum quoq; & os ventriculi. Cum igitur id imbecillum fuerit, atq; exolutum, manet diutius in eo, quod ingeſtum eſt, ſupernatãs. Sed contrarium vſu euenire natum eſt,[b†] vbi à cibo aliquo boni ſucci reductum, quod continetur, expellit. Nempe humor protinus[c] ab ipſo recedit, & coquitur, atq; , quod ita expulſum eſt, deiicitur. Sicuti ſi crudum, manet, tardeq́; cedit, quod in ore ventris ſupernatat: nempe partis huius munus eſt appetere, non concoquere. Quæ igitur aſtringunt edulia, vt ventriculi os roborant, ſic & plus iuſto exiccant. Pari modo, & quæ ex chõdro paratur ſorbitio, vt humectat, ita & ſupinare nata eſt. Ptiſſana igitur humectantium vim aſſecuta, malitiam effugit. Deinceps ptiſſanam ſitim minime inferre ait Hippocrates, maximum quippiam & hoc eſſe in iis, qui corpus tum exurunt tum ſiccãt, morbis teſtatus. Hac ſanè occaſione ptiſſana, q̃ aqua mulſa, longe melior exiſtit, quãquã abluendi bonitatẽ, quam deinceps huic ineſſe ait, ſimiliter aquæ mulſæ nacta fuerit: immo, ſi ptiſſanam aquę mulſæ comparaueris, ptiſſanam ipſam in acutis morbis & ſuperiorem & melioris conditionis eſſe reperies: quod procedente oſtendam ſermone. Nã de ptiſſana ſermonẽ abſoluere eſt tempeſtiuũ.

Proinde ſiquidem abluere dixit cum adiectione/ſiquid ablui egeat/quaſi non in oĩbus acutis morbis probe abluente vtamur edulio. Nempe cætera oĩa, quę de ptiſſana dicuntur bona, morbis oĩno proſunt acutis: ſed abluendi bonitas, quibus ventrẽ ſubduci volumus, vbi cibus in via moratur, eſt idonea. Probe igitur abluere febrili affectioni neq; tanq̃ contrarium, neq; tanq̃ familiare auxilium vnum vtile exiſtit, ſed bene tanq̃ ſymptomatis alicuius emendatorium correctoriũq; . Deinceps inquit/neq; aſtringit, neq; male turbat/viſcoſitas ſcilicet ptiſſanæ: ſic etenim ſermonem de ea inchoauit. Non aſtringere aũt quibuſdam maxime bonum exiſtit. Nemo ſiquidem aſtringentibus vtitur cibis, niſi vel propter ſymptoma, quod animi deliquium inducat, vel ꝑpter immoderatum ventris profluuium: cogunt ſiquidem conſtringuntq; corpora, viasq; tum diſtributionis, tum alimoniæ, tum eius, quæ foras fit, perſpirationis conniuere faciunt: quas recluſas apertaſq; eſſe conducit.

Quòd aũt non turbet, i. nullam, dum concoquitur, faciat perturbationẽ, in laudem & ipſum præſtat ptiſſanæ. Perturbatio autem huiuſmodi ex multis paritur edulijs, his quidem ventrem mordentibus, alijs verò inflantibus, alijs item, quæ pugnantibus facultate partibus conſtant: Quod tum in lenticula, tum in braſſica reperitur, nempe ſolidum ipſarum corpus ventrem cohibet, ius autem ipſum proritat, ſubducitq; . Sic & qui cerebrum cum oleo & garo condiunt, totum ex ipſis tum diſſimilare, tum ſibi ipſi pugnans efficiunt, cerebro quidem ſtabili & tarde meante, miſtis verò ipſi ad deiectionem excitare idoneis. Pari modo & de ouo dicendum, ſiue cum melle, ſiue cum ſale, ſiue cum garo aſſumatur: nempe quod ex ipſis conſtat, differẽtes habet facultates. Iura item ferè omnia. Quapropter & circa ſermonis initia viſcoſitatem ptiſſanæ laudans inquit/continua/quod ſanè citra totius in partibus omnibus ſimilitudinem non fit. Verum in præſentia huic verbo/turbat/adiecit hoc aduerbium/male/(ſic græce οὔτε ἄραδον κακόν) ptiſſanam non turbare haudquaquã ſimpliciter aſſerens, ſed/male/adiiciens: nihil enim ciborum concoctioni, q̃ hoc ipſum, aduerſatur magis. Quo fit, vt qui de concoctione ſcripſerunt, ciborum varietatem, præſertimq; vbi varijs conſtent facultatibus, nocentiſſimam dixerint, vtpote quæ ingeſta ipſa probe concoqui prohiberet. Obſeruãt id maxime, tum qui luctantur, tum qui legitime certant. Prandio ſiquidem panem duntaxat edunt, in cœna verò carnem. Plura de his enunciarẽ, niſi ſcirem te inuenire ipſa poſſe, qui ex iis, quæ de concoctione in cõmentarijs de facultatibus naturalibus dicunt, ſis inſtructus. Commentarios autem huiuſmodi ſi neglexeris, fruſtra in his verſaris. Quapropter de perturbatione huiuſmodi ſuperſedens, ad oĩum vltimũ me transferã, quod ab Hippocrate de ptiſſana adhuc loquente dicitur, Neq; in ventre tumeſcit. Nẽpe multos ptiſſanã, q̃ flatuoſa eſſet, damnantes haudquaq̃ ignorans, non abs re adiecit, Nã inter coquẽdum, quoad maxime potuit, intumuit. Qua ſanè adiectione crimina-

Margin letters: E (beside first line), F (beside "ſupinant…"), G (beside "Proinde…"), H (beside "ſimilare…").

A † Legitur quidem in omnibus cod. græcis ὅσ᾽ [illegible] ὠῶν. Vetus tamen interpres videtur habuiſſe aliã lectionem, quã vertit, & quòd ex ouis cum ſpeciebus condientibus.

B † Co. impreſſi habẽt, vbi à cibo aliquo cacoſtomacho ſubuerſum: manu ſcripti habent, vbi a cibo aliquo euſtomacho ſubuerſũ. vetus trãſlatio hẽt, ſed, qñ cõfortat̃ ꝑ quoſdã cibos cõfortatiuos conuenientes ſtomacho &c. quam lectionẽ ſecut9 etiam eſt interpres noſter.

C † Al. cum.

A criminationem coindicauit, & ipſius ſolutionem dixit, elixationemq; edocuit. Scribit quædam &
nihilo minus de coctione in ſequentibus: ſed in præſentia tantillum hoc ſermoni de ptiſſana adij-
ciam. Ptiſſanam ſi plurimum coxeris, cibum flatus expertem efficies: Et nos autem fabaceum (ita
Græci dicunt) neq; ſi tribus coxeris diebus, flatu vnquam orbatum reddideris: nempe ex propria
ſubſtantia, flatuoſitatem habet, non autem ob diminutam coctionem, veluti ptiſſana. Sunt, qui ab
ipſius coctione ocyus recedere conſueuerunt, potiſſimumq; diuitum coqui: terunt ſiquidem cru-
dam eam, atque deinde parum calfaciunt: non enim coctam dominis offerunt. Sed de coctione ptiſ-
ſanæ, vt dixi, rurſum dicetur. Nunc autem, poſteaquā vires ipſius demonſtrauit, deinceps vſus di
ſtinctiones docebit: ad quem & ego me conferam, vbi me in ſequentibus abſoluturum ſermonem
de ptiſſanæ ad aquam mulſam & alia, comparatione, præmonuero.

19 *Quicunq; igitur in huiuſmodi morbis ptiſſana vtūtur, iis ne vno quidem die vaſa, vt ita dicā, inaniri ꝑmittendū, ſed vtendū, nec deſiſtendū, niſi vel propter medicamentū vel clyſterē eos deſiſtere opus ſit.*

Soluere hoc in loco incipit, quod quæritur. Sed, quoniam dictionem ipſam non exacte inter-
pretatus ſit, ob id obſcurum reddidit ſermonem. Quapropter, quo'nam maxime expoſitus mo-
B do nihil obſcuritatis habeat, referre conabor: ſermonemq; ab initio hoc repetam pacto. Quæ'nam
eſt cauſa diſcordiæ, cur in acutis morbis alij quidem ptiſſana hordeacea vtantur, alij ſolo ptiſſanæ
cremore, alij ne hoc quidem ad morbi vſq; iudicationem? hoc ſanè eſt problema. Sed ſolutionem
deinceps audi. Qui acutis laborant morbis, alij quidem à cremore ſolo, alij à ptiſſana ipſa, alij ab
horum neutro iuuantur. Sed ſanè petulantius de omnibus morbo acuto laborantibus tulit medi-
corum vnuſquiſq; ſententiam, non conſiderata ea, quæ in omnibus eſſe debuit, experientia. Sed di-
ſtinguam ego, demonſtraboq;, qui'nam à ptiſſana iuuantur, qui'nam à cremore ſolo, & qui'nam
neutro indigeant. Tota igitur ptiſſana vti debent ex acuto morbo laborantes, qui neq; alio quo-
piam ante vtantur remedio, quale vel per ſectam venam, vel ventris ſubductionem, vel quippiam
ſimile fieri ſolet, neq; etiā eis inſit, quod periculum minetur, ſymptoma: Cremore autem, qui aliqd
tum fallacius, tū periculi magis particeps habent. Quos verò vel ſanguinis miſſione, vel purgatio-
ne vacuare expedit, vel etiam dolores ſedare, his non ante vel ptiſſanam vel cremorem dabis, quàm
quippiam eorum, quæ dixi, feceris. Sanè hæc Hippocratē præſcripſiſſe oportuit, & ab vnoquoq;
ſingularium incepiſſe: atque hoc pacto ſermonem feciſſe, ſi ſane clarus futurus erat. Verum, quo-
niam id non fecit, non abſq; cauſa obſcurus abiecto conueniente ordine eſt effectus. Nos autem di-
C ctiones ipſius ſecuti, reducamus vnāquanq; ad ea, quæ ante dicta ſunt, capita: atq; in primis diligen
tia adhibita præſentem exponamus dictionem. Quare me † latius explicantem} Hippocratis di- † παραφρά-ζοντα
ctionem, ſimulq; & verba aliqua gratia perſpicuitatis adiicientem audito. Quicunq; igitur ægro-
tantes ptiſſana in his morbis vtuntur (dicam autem paulopoſt, qui'nam ea vtantur) iis quidem nul-
la die vaſa inaniri (vt ita dicam) permittendum, niſi deſiſtere debeat vel propter medicamentum,
vel propter clyſterē. His ergo ſi bis dederis, cum opus habuerint, bene facies, atq; quantum corpo-
ris tolerat virtus. Explicabo autem tibi ſcopos, quibus attentus vel per ventrem vel per venas ipſos
euacuabis, aut fotibus cataplaſmatis'ue vteris. Hæc ſi ita prædixiſſet, deinde vnūquodq; ipſorū ſe-
riatim reſumens conuenienti expoſuiſſet ordine, non obſcurus fuiſſet ſermo ipſius. Nunc autem,
quod interrepit, interlabiturq;, ſemper † ad finem vſq;} perſequi cupiēs, vbi ſermonem diutius ſu- † τελέως.
ſpenſum eſſe permiſit, iure obſcurum fecit. Vera aūt me loqui deprehendes, ſi dictiones ſingulas
omnes claras manifeſtaſq; inueneris: orationem verò totam incompoſitam, & ob id obſcuram.

20 *Proinde, qui bis die cibari cōſueuerūt, bis ptiſſanā dare oportet: ꝗ ſemel, ſemel qdē † primo die} detur: deinde ἐκ προσαγωγῆς, id eſt ſenſim paulatimq;, ſi fieri poteſt, bis quoq; detur, † ſi quid putes adiiciēdū.* † τὴν πρώτην, id eſt, primo. & ita in commento. † ſi putes oportere. & ita in commento.

D Bis cibandos ipſos inquit, qui bis cibari conſueuerunt: cum verò neceſſitas fuerit eis, qui ſemel
cibari conſueuerunt, bis aſſumendi cibum, ptiſſanam bis dabis, ab ipſo quidem ſemel incipiens, ſed
paulatim ad bis ipſum procedens: nempe ἐκ προσαγωγῆς, id eſt ſenſim, id declarat. Fitq; res hoc
pacto. Semel quidem dabis, quod ſatis ſit: ſed minimum ſit, quod ſecundo exhibeas: deinde paula-
tim augebis: idq; efficies, donec ambas æquari alimonias continget. Sed nondum ſermonis huius
fides huic patet, qui librum hunc Hippocratis legit, ꝙ neque ab ipſo eſt præmonſtratum, qui'nam
ſint, qui commode ptiſſana vtantur. Verum, cum paulo ſuperius, eos qui mediocriter ægrotant,
ab ipſo ita cibari, prædixerim, paulo poſt & Hippocratem ipſum velle id demonſtrabo. Atque hęc
tibi ſit præſentis huius dictionis expoſitio. Sunt autem plerique, qui dictionem hoc ſcribant pa-
cto. Qui ſemel cibari conſueuerunt, ſemel quidem prima die dandum ſenſim paulatimq;: quòd ſi
fieri poteſt, bis quoque detur, ſiquid adiiciendum putes. Sed mente caret dictio hæc. Nam, quòd
prima detur die ſenſim paulatimq;, fieri non poteſt: cum ſenſim ipſum pluribus ingeſtionibus fie-
ri natum ſit: non ſemel neque ſtatim in prima.

21 *Verum inter initia neque multam, neque craſſam admodum, dare oportet: ſed quantum & ob conſuetudinem, & ne multa vaſorum inanitio fiat, ingerere conuenit.*

Qui

Qui Hippocratem replere ægrotantes aſſerunt, ꝗ his, qui citra periculum agunt, bis quotidie E ptiſanam dare iubeat, ſi, quod in dictione retulit, conſiderarent, ſe ipſos condemnarent. Tantum ſiquidem ſorbitionis dari præcipit, quantum alimoniæ corpori & ob conſuetudinẽ & vt non multa fiat vacuatio, adminiſtrari conuenit. Si igitur ptiſanæ oxybaphum, {id eſt cotulæ quartam partẽ} quæ quotidie ad ſeptimam vſq; vel nonam diem exhibetur, minoris eſſe facultatis, quàm id, quo alunt, nutrimentũ, fatebuntur, mea ſententia à nugis ſe ſe cohibebunt. Sed paulopoſt id declarabo. Atq; in præſentia verbum hoc/inter initia/quod Græci dicunt κατ' ἀρχὰς, exponam. Neq; enim morbi principium id ſignificat: ſed ex eo generalius adhuc audi ſignificatum. Nempe, cum ægrotans primum ptiſana egere videbitur, tunc protinus neq; multam, neq; admodum craſſam dato: à multa ſiquidem & ſubita tum repletione, tum vacuatione, ſemper abſtinuit Hippocrates.

22 *Verum dandæ ſorbitionis quantitas augenda hoc obſeruabitur pacto. Nempe, ſi morbus ſiccior, quàm vt quiſpiam exiſtimet, fuerit, non multum dare oportet: ſed ante ſorbitionem, vel mulſam vel vinum, vtrum magis congruat, propinare conuenit: quod autem modis ſingulis congruat, dicetur.*

Morbus ſiccior varijs dignoſcitur modis, quanquam vniuerſalem communemq; rationem habeant eandem. Peripneumonia quidem, & pleuritis, atq; omnino, qui tum pulmonem, tum aſperam arteriam infeſtant, morbi, cum nihil ab affectis expuitur partibus: Iecinoris verò, vel meſaræi, F vel ventris, vel ieiuni, vel inteſtinorum, vel lienis, vbi aluus prorſus cohibita ſit, aut pro neceſſitate excernat tum ſicca, tum dura, & caprarum ſtercori ſimilia excrementa. Morbi ſicci tum arteriarũ tum venarum dignoſcuntur linguæ ſiccitate, & ea, quæ † totum corpus} occupat, ariditate. Phlegmonæ pari modo fiunt ſiccæ in ijs, quæ tum foris tum conſpicue apparent, vlceribus, vbi ſcilicet nulla ex ipſis ſanies effluat. Sępius & in oculis phlegmonæ etiam ſiccæ oriuntur nihil excernentes. Cerebri præterea ægritudines, quę neque per nares neque per palatum expurgantur, iure optimo ſiccæ dicuntur. Et ſanè ſuperfluitatum nihil excernere, ſiccorum omnium morborum notam eſſe non ignoras. Non immeritò igitur Hippocrates humectantium aliquid ante ptiſanam aſſumi iubet: vt vel aquam mulſam, vel vinum, tanquam hæc, quàm aqua, magis humectent. Sed, quoniam vires ipſorum ſe ſe enarraturum pollicetur, ob id & nos eorum, quæ ad aquam eſt, comparationẽ, in eam differemus libri partem, quæ horum vires edocet.

† Al. totam cutim.

23 *At, ſi os madefiat, &, quæ à pulmone expuuntur, talia ſint, qualia eſſe oportet, ſorbitionis quãtitatem, vt dicam ſummatim, augere conuenit. Nempe, quæ citius magisq; madeſcunt, iudicationis denunciant celeritatem: quæ verò tardius minusq;, tardiorem ſignificant iudicationem.* G

A morborum ſiccorum genere ad eos, qui contrario pugnant, modo conuerſus, deinde memorato citra omnium adiectionem vno, narrationem eius commune omnium eiuſdem generis exemplum ratus, non abſque cauſa obſcuritatem fecit. Nempe os madeſcere, & talia à pulmone expui, qualia oportet, morbi non ſimpliciter ſunt humidi notæ, qui omnino in omni ſit corporis parte, ſed cum cuiuſpiam eorum, quæ reſpirationi ſubſeruiunt, inſtrumentorum affectione. Ob eam rem, vt dixi, dictio Hippocratis obſcurior eſt reddita. Sed, quod ab eo enunciatur, verum omnino eſt, ꝗ ſcilicet, quæ per ſputa, qualia eſſe oportet, excreta expurgantur, celeriter iudicantur. Contraria verò duorum alterum ſubeunt: nempe aut in pernitiem, aut in lõgum finiuntur tempus. Ergo, qui probe expurgantur, his ptiſanam dare oportet, vt roborata virtus iis, quæ per tuſſes ex pulmone fiunt, humidorum expuitionibus ſufficiat. Nempe verba hæc/qualia eſſe oportet/coctionis habent notas: de quibus abſolute diximus tum in iis quos de criſibus, tum illis quos de temporibus morborũ fecimus, commentarijs: præterea & in expoſitione aphoriſmi illius, vbi Hippocrates, quo'nam oporteat modo ex apparentibus prænotiones facere, oſtendens, ſermonis exemplum pleuritidem ſcripſit hoc pacto: ‖ Veluti in pleuriticis ſi ſputum inter initia protinus appareat, morbum breuiat: H ſi verò poſtea appareat, producit.

1. Aphor. 12. Ex. ord. 5. 2

24 *Et hæc quidem per ſe talia parte plurima exiſtunt. Sed multa quoq; & alia peropportuna, quæ præmonſtranda ſunt, prætermittuntur, quæ poſtea dicentur.*

Dixi & ego ſermoni huic deeſſe non pauca, quæ ad diſtinctè definiteq; loquendum vtilia exiſtunt: de quibus & ipſe agere pollicetur. Sed in præſentia de his ſolum vult intelligere, quæ dicta ſunt: ea ſi quidem per ſe talia ſunt, qualia ipſe percurrit.

25 *Et quanto copioſior fuerit expurgatio, tanto plus ad iudicationẽ vſq; dare oportet, ſed maxime duos ab iudicatione dies, quibus vtiq;, vel quinto, vel ſeptimo, vel nono fieri debeat morbi iudicatio: quaſi dierũ tũ paritas tũ imparitas ꝑpẽdẽda ſint. Poſt hoc aũt mane ſorbitionẽ dabis, ſero autẽ ad cibaria tete cõferes.*

A. li. 4. f. 2. t. 1. c. 101. f. 448. h

Κρίσιν, id eſt iudicationẽ, nunc dixit vel perfectam morbi ſolutionem, vel permutationem eam, quæ vſq; adeo inſignis ſit, vt æger periculum omne euaſerit. Duos autem ab iudicatione iubet adnotari dies, vt & eos, qui diebus tum paribus tum imparibus fiant, acceſſionum circuitus obſeruemus. Contingit ſiquidem interdum, vt tanquam ſoluto exacte morbo ægri confidant, cibentur

deinde

A deinde negligentius,& eius, quæ per circuitum repetat,acceſſionis occaſionem præbeant. Tutum igitur eſt,etiam ſi morbus iam videatur iudicatus,ad duos vſq; dies dilige͂tem victus rationem, qua æger vſus fuit,ſeruare. Præteritis autem ab iudicatione diebus duobus, iam ſecurum eſt plenius cibare:ſic vt neq; mutationem eam,quę vniuerſim ſubitoq; fit,efficiamus:ſed mane quidem ſorbitionem demus:poſtea verò progrediente die iam & frumentacea exhibeamus alimenta. Conſtat igit̃ Hippocratem languentibus ipſis neq; aliud quippiam ante præfinitum tempus nuper dictũ dare, neq; panem,ſed ptiſſana omnino contentum. Quod ægrum replentis nõ eſt,ſed potius,ſiquis vitio vertere voluerit,tenuius,quàm oportet,cibantis. Verum ita cibare neq; tenuius iuſto eſt,neq; plenius,q̃ oportet,ſed exuperantiarum exacte eſt medium,& maxime laudabile. Quòd autẽ ita cibare ſit medium,demonſtrat & eorum,qui contraria vitio vertunt,contentio. Quo è numero Theſſalus eiusq; ſequaces,tanq̃ ęgros replentem accuſant Hippocratem:Eraſiſtratus verò,tanquam fame necantem. Nempe,quę ab Eraſiſtrato in primo de febribus aduerſus Apollonium Dexippumq; Hippocratis diſcipulos dicuntur,calumniã habent eius,qui per famem fit cruciatus,qui ad Hippocratem magiſtrũ refertur.Sed ſanè Eraſiſtrato ignoſcendum magis,vtpote qui veriſimilia dicat: cæteros verò,qui Hippocratem ægros replere aiunt, viros Theſſalo dignos eſſe eſt exiſtimandũ: qui
B neq; aliud quippiam ſcriptorum Hippocratis, neq; quæ de victus ratione proferuntur,nouerunt.

26 *Talia autem magna ex parte proſunt ijs, qui protinus tota vtuntur ptiſſana.*

Siue totam, ſiue hordeaceam,ſiue ptiſſanam ſimpliciter dixerit,vnũ & idem ex tribus his ſignificatur vocabulis,ptiſſanam vnoquoq; non colatam ſignificante. Nempe ſi à decoctione quis ipſam colauerit,deinde cremorem ſeparauerit,dederitq;, is neq; tota,neq; hordeacea, neq; ſimpliciter dicta,vti ptiſſana dicetur,ſed ſolo ptiſſanæ cremore. Rurſus autem impræſentia memorabo,qui'nam ſint,qui ptiſſana tota ab initio vti debent:breuisq; erit memoratio,niſi ſegniter deſidioſeq;,quę prędicta ſunt,audieris. Si ergo,quæ expuuntur,vtilia fuerint,ægerq; neq; medicamento neq; clyſteri egere videatur,ptiſſana hunc cibare iubet. Sed rationem conſilij adiecit inquiens.

27 *Dolores ſiquidem pleuriticorum confeſtim ſponte deſinunt, vbi aliquid effatu dignum tum expui tum expurgari cœperit. Nempe & purgationes longe perfectiores exiſtunt, minusq; purulenti ita fiunt,quàm ſiquis aliter cibaret. Præterea iudicationes ſimpliciores faciliores q;, & minus reuerſoriæ.*

A.l.3 f.10.t.5. c.1.fol.272.e Probe autem hæc omnia à ptiſſana fiunt,tum quòd humectet,mediocriterq; incidat, quæ expui
C debent humida,tum demum quod virtutem roboret. Concurrentibus ſiquidem vtriſq; ocyus expurgantur, qui reſpirationis inſtrumenta infeſtant humores: quos quidem & humectare & ſecare poteſt ptiſſanæ modo aqua mulſa,ſed virtuti robur non addit. Contraria autem pollent facultate & panis & chondrus:nempe virtutem quidem roborant,ſed neq; humectant,neq; ſecant. Quod neq; alteri cuipiam ineſt eorum,quæ medici languentibus dare conſueuerunt:verbi gratia,ouis,gallorũ teſticulis,alis,piſcibus,iuuenibus columbis,& quæcunq; id genus ſunt. Quare,qui lenticulam ex aceto confectam pleuritico morbo iam declinato,vt nihil aliud, quàm coctorum expuitionem deſideraret,exhibuit,is non immerito languenti ipſi,qui ſequenti nocte ſuffocatus eſt,mortis cauſa fuiſſe eſt viſus. Verum lenticulam nemo,qui mentis compos fuerit,dederit. Quòd ſi æger aquam mulſam ptiſſanamq; faſtidierit,piſces ſaxatiles ſunt maxime idonei,ex aqua ſcilicet & porro,& anetho, & ſale,& modico oleo parati:atq; ex non ſaxatilibus aſelli. Sed antea oxymeli propinare oportet:neque enim id ſtomacho aduerſatur,niſi affectis in languente neruis, & in muliere, vtero. Quòd ſi oxymelitis loco medicamentum aliud dare volueris,dabis eam,quæ ex marrubio & iride fit, confectionem. Nempe hæc etiam,ſi per ſe cum mulſa bibatur,maturat probe,quæ tum in thorace tum in pulmone ſunt ſuperflua, atque ad expuitiones præparat.

D

28 *Ptiſſanam autem ex optimo confectam eſſe hordeo oportet,atq; quàm probiſſime coctam, & maxime ſi non ſolo vti debeas cremore.*

Probatiſſimum hordeum prius,q̃ experiaris,ex eo ſolum,q & plenum ſit, & nihil rugoſum in ſe habeat,iudicabitur. Sed experientia iudicatum per decoctionem deprehendetur, vbi ſcilicet plurimũ intumeſcat:& ſuccũ faciat plurimum:quod ſtabile ratũq; virtutis ipſius eſt argumẽtum:nempe,quod à plenitudine ſumitur, id ſcientificum non eſt, neq; perpetuo verum, quanquam magna ex parte inſigne egregiumq;. Ptiſſanam autem perpetuo optimam eſſe iubet: ſed maxime ſi non ſolo vti cremore velimus, verũ & ipſa tota. Quare aũt id præcipiat,manifeſte declarauit, cum inquit.

29 *Nam præter reliquas ptiſſanæ virtutes lubricitas eius, ne hordeum, cum deuoratur, noxam inferat, efficit: neq; enim adhæret, neq; in recto thoracis manet tramite, (ἴξιν eum vocant.)*

Hippocratem ἴξιν magna ex parte quidem ἰυθυωρίαν, id eſt rectum tramitem: interdum autem & φορὰν,id eſt lationem, dicere non ignoramus. Quòd autem ptiſſanæ hauſtæ per thoracem tum rectum iter tum latio ad ventrem vſq;,per ſtomachum fiat, liquido conſtat omnibus, vultq; Hippocrates in ea re nihil ipſi adhærere. Nempe, cum multa in thoracis pulmonis'que affectionibus

exiſtit caliditas, quod adhæret, areſcitq; atq; adeo pertinaciter obſtruit, vt vix abſolui poſſit, id ciborum faſtidium quoddam & ſitim facit. E

30 *Lubriciſſima autem eſt, & ab inferenda ſiti maxime aliena, facillime concoquitur, & infirmiſſima exiſtit, ſi optime cocta fuerit: quibus omnibus eſt opus.*

Ptiſſanam probe coctã non lubriciſſimam modo, maximéq; ab inferenda ſiti alienã, & facillimæ cõcoctionis eſſe aſtruxit, ſed tandẽ infirmiſſimã eſſe adiecit. Ac quòd quidẽ maxime lubrica ſit, ſi probe cocta fuerit, iã antea eſt enunciatũ. Sed, ꝙ ab inferẽda ſiti maxime aliena ſit, hic pp hordei naturam continuo adijcitur: eſt aũt hordeum temperamẽto frigidum. Verũ, quo nam pacto ſubſtantiã ipſam tũ frigidã tum calidã iudicare oporteat, inter aĩantia quidem in libris de temperamentis diximus: inter ea verò quæ anima carent, in ijs, quos de ſimpliciũ medicamentorũ viribus fecimus, cõmentarijs. Immo & facillimæ ait eſſe concoctionis ptiſſanã huiuſmodi, vtpote quæ diſſoluta ſit, neq; quippiam habeat, quod & durũ ſit, & difficulter cõfici poſſit: atq; flatus expertem iã propter longam cocturã effectã eſſe. Quod verò in dictionis fine dixit, ptiſſanam ita coctam, infirmiſſimam nominans, ſi nihil de probiſſima ipſius concoctione prædixiſſet, promptum eſſet ſermonem Hippocratis ad eam, quæ in ventre fit, confectionem referendum affirmare: quaſi infirmiſſimam dixiſſet, quæ in ventre & facillime vincatur, & conficiatur, & permutetur. F Sed, quoniam id prædixit, infirmitatem illam intelligere oportet, quòd vel paucam præſtet corpori alimoniam, vel nullam habeat qualitatem vehementem vt vel neruos vel mentem feriat, quo modo acetum vinumq;.

† *Niſi igitur quis cõtulerit, quantum opus eſt, ut ſufficiẽs ſit eiuſmodi ſorbitionis ptiſſanæ modus, crebrius &c. De exhibendi enim ratione, non de apparatu intelligenda eſſe hæc verba, ex ſequentibus innoteſcit.*

31 † *Niſi igitur quis, quantum deeſt, contulerit, vt ptiſſanæ ſorbitio ſufficienter paretur, crebrius ſanè detrimentum afferet.*

Docere incipit hoc in loco, quæ paulo ante ſe dicturũ promiſit, cum dixit/multa quoq; alia peropportuna, quæ præmonſtranda ſunt, prætermittuntur, quæ poſtea dicent̃/. Quòd autem verbũ τιμωρῆσαι, i. conferre, tum apud antiquos, tum apud Hippocratem ipſum ſæpius pro βοηθῆσαι, i. auxiliari dictum ſit, demonſtratum & in alijs libris per eas, quas in ipſos confecimus, enarrationes.

32 *Quibus enim cibus ſtatim incluſus, ſiquis non ſubuacuato eo ſorbitionem dederit, dolorem ſi adeſt, adaugebit: ſi non adeſt, protinus inducet, frequentiorq; reddetur ſpiritus: quod malum eſt. Nempe pulmonem exiccat fatigatq; tum hypochondrium, tum ventrem imum, tum ſeptum tranſuerſum.*

Cibum (græce σῖτον) dixit, quod ab edulijs (hoc eſt ἀπὸ τῶν σιτίων) in inteſtinis ipſis cõtinet̃ excremẽtũ quod Græci & σκύβαλον & κόπρον appellãt. G Si igit̃ incluſo eo, id eſt ex multo tp̃e haudquaquã eiecto, ptiſſanam quis propinauerit, lateri offenſam fieri eſt neceſſe propter inteſtinorum oppilationẽ, quã ex collecto in ipſis ſtercore flatuq; propter oblatã ptiſſanam haudquaquã pertranſeunte, & demũ ob prauam, q̃ ad affectam partem fit, diſtributionẽ, nacta ſunt. Quo fit, vt exhauſta ptiſſana, neceſſario dolorem, ſi lenitus fuerit, adaugeat: &, ſi cõquieuerit, generet. A. l. 4. f. 1. c. 1. c. 9. f. 421. f Nempe vapores, flatuoſiq; ſpiritus, & exhalationes ſcybalorum, cum ad latus perueniunt, dolorẽ ipſi pariunt, adaugentq;: ob eas cauſas & frequentior fiet reſpiratio. Vocauit autem totam reſpirationem ſpiritum & in prognoſtico, & in libris populariter vagantium morborum. Denſata aũt frequenſq; reddita reſpiratio, reſpiratorijs in organis aſſiduũ ob motũ caliditatem efficit maiorẽ, qua ſiccantur tum pulmo, tum ſeptum tranſuerſum: ſiccanturq; vnã & calſiunt eæ, quæ tum in hypochondrio tum in peritonæo exiſtunt animalis partes: omnes ſiquidẽ in reſpirationibus vnã cũ thorace mouent̃. Quod aũt principio dictionis dr̃, Quibus. n. cibus ſtatim incluſus, vocem hãc /ſtatim/ ordine hẽt cõmutato: quæ ſi ſuam peculiaremq; acceperit cõcinnitatem cõpoſitionemq;, dictio ita habebit: Niſi præfato ptiſſanaceæ ſorbitionis modo ſuppetias tulerimus, frequentius orietur læſio: ſtatim ſiquidem, quibus cibus incluſus eſt, niſi quis prius ſubuacuato eo ſorbitionem ita dederit, maximam afferet offenſam. H

33 *Præterea, ſi lateris dolor aſſiduus eſt, calidiſq; fomẽtis nõ remittitur, ſputũq; nõ pcedit, ſed καταγλισχραινόμενον ἀπέπτως. id eſt ſumme citra coctibilitatẽ glutinoſum ſit, niſi quis dolorẽ vel alui emollitione vel ſecta vena pro vtriuſuis exigentia ſoluerit, ptiſſanã aũt ita affectis dederit, præcipitẽ aget in mortẽ.*

Quòd de pleuritide tanquam exemplo agat Hippocrates, memoria non excidat: fieri autem pleuritidem ipſam propter inflammationem eius, quæ coſtas ſuccingit, membranæ oſtendimus. Si igitur, cum in vigore fuerit inflãmatio, ptiſſanam quis dederit, ægrum grauiter offendet. Vigentis autem inflammationis notæ ſunt, dolor aſſiduus, & quòd nullo pacto à calidis fomentis remittatur. Continuò autem & alia adijcitur pleuritidis non magnæ modo, verum & moroſæ, nota, quòd ſcilicet ſputum abunde glutinoſum ab euacuatione arceatur, infarctum affectis partibus & detentum. Nempe hoc verbũ καταγλισχραίνεσθαι plus aliquid indicat, dictione maximam ſignificante glutinoſitatem, facta præpoſitionis huius κατὰ adiectione. Satis igitur fuerit ex ipſius additamento, quod ita glutinoſum ſit, ab eo, quod concoquitur, diſtinxiſſe. Nempe, quod concoquitur, mediocriter glutinoſum exiſtit, non tamen καταγλισχραίνεται, i. neque extreme neq; ſumme id habet. Et, ne quis in ea re falleretur, continuo Hippocrates verbo huic καταγλισχραινόμενον aduerbium

A aduerbium hoc ἀσαπῶς adſcripſit, quod idē cum ἀπέπτως, id eſt incoctibiliter ſignificat. Nempe καταγλισχραινόμενον ἀπέπτως, id eſt citra coctibilitatem glutinoſum, malum eſt. Ægro aūt ita affecto ſiquis ptiſanam dederit, priuſquàm dolorē vel ſecta vena vel ventris euacuatione ſoluerit, hominem perimet. Nempe in præſenti & tali pleuritide, poſtea q̄ à calidis fomentis non remiſſum eſſe dolorem dixit, ſtatim duo alia habet aduerſus dolorem remedia, ſanguinis miſſionem ſcilicet & purgationem. Nempe eorum, quæ ex opio, hyoſcyamo, & mandragora conficiuntur, medicamentorum vſus doloroſam pleuritidis affectionem non ſanat, ſed ſenſum tollit enecatq́ȝ. Nunc ergo ſectionis venæ meminit ſimpliciter & purgationis. Sed deinceps ſuper vtriuſqȝ vſu diſtinguetur.

34 *Ob has igitur προφάσιας. i. cauſas, atq̧ ob alias ſimiles adhuc magis, qui tota vtuntur ptiſſana, ſeptimo die vel celerius moriuntur: alij quidem mente læſi, alij verò ob orthopnœam ſtertoremq́ȝ præfocati.*

Quòd ſæpius appellet cauſas προφάσεις, demonſtratum quidem in ijs, quas in alios libros parauimus, enarrationibus. Sed, quas'nam alias præter dictas vnà celeriorem inferre mortem dicat, adijcere ſermoni oportet. Nunc ſiquidem ſumptionem ptiſſanæ, prius quàm ſoluatur dolor, recenſuit, ſputiq́ȝ ob frequentem reſpirationem glutinoſitatem, ob quam & ſuffocantur. Sed lædi quoqȝ aſſe-

B rit, ſi prius (vt ſuppoſuit) quàm vacuati ſint, vinum ſumpſerint, aquam item mulſam & oxymeli. Nempe de alijs omnibus neqȝ idiotis ipſis non conſtat. Non abs re igitur ait alios mente læſos mori. Id enim contingere natum eſt, ſi vinum vinoſaq́ȝ intempeſtiue ſumpſerint.

35 *Non perperam autem hos antiqui ſideratos eſſe exiſtimauerunt, tum maxime ob id: tum non minime, quòd mortuis latus liuidum plagæ ſimile videretur.*

Veteres talis prehendit opinio tum propter necis celeritatem, tum quòd non nullorum latus affectum liuore videretur, vbi ſcilicet inflammationis erat radix. Sanguine etenim in latus ob dolorem perueniente, quicquid in cute diuiſum ſolutumq́ȝ eſt, id in morte refrigeratum nigrorem contraxit, ſimiliter illis, qui ita ex plaga affecti ſunt.

36 *Rei huius cauſa eſt, quoniam prius, quàm dolor ſoluatur, pereunt. Celeres ſiquidem fiunt reſpirationes.*

Quòd autem hoc reſpirent pacto, deinceps ipſe oſtendit, inquiens.

37 *A multo autem frequentiq́ȝ ſpiritu, vt iam dictum eſt, ſumme tum viſcoſum, tum incoctum, effectum ſputum, fieri egreſſum prohibet.*

C Quod prius ἀσαπὲς dixit, nunc ἄπεπτον, ideſt incoctum, dicit: fidemq́ȝ facit quòd & probe tunc vocis tranſpoſitionem fecimus.

38 *Nēpe & ſputū, qđ intus retinetur, prohibet ſpiritus ad interna lationē, cogitq́ȝ ipſum celeriter egredi.*

Nō oīs ſpūs in hmōi affectionibus ad interna ferri prohibet̃. Nēpe, ſi id fieret, hoīem ꝓtinus mori eſſet neceſſe, nō ſecus, q̄ ijs accidit, q ſtrāgulant̃. Verū, quod vſui reſpirationis cōferat, intro ferri prohibetur: quapropter ad tempus aliquod ſufficiunt, ſed tractu tpis aucta indigentia moriuntur.

39 *Et ita aduerſus malum ſibi inuicem opitulantur. Nempe retentum ſputum frequentem ſpiritum reddit: qui frequens effectus ſputum agglutinat, atq̧ expui prohibet.*

Quòd verbo hoc τιμωρεῖν pro opitulari tum antiqui alij, tum Hippocrates vſi ſint ſæpius, ante dictum eſt: & nunc ſanè συντιμωρεῖν ἀλλήλοις εἰς τὸ κακὸν dixit pro συμπράττειν καὶ λυσιτελεῖν, id eſt opitulari & prodeſſe. Atqȝ, quo'nam modo ſibi inuicem opitulentur proſintq́ȝ, perſpicue quidem ipſe oſtendit, ſed & à nobis dicetur. Sputum" in bronchijs pulmonis tenaciter adhærens, tranſi-

A.l.3.f.10.t.4. c.1.fol.268.c

D tui ſpiritus anguſtiam parit: atqȝ ob eam anguſtiam minus ægri inſpirant. Quo autem minus inſpirant, eo magis inexpletam reddunt reſpirationis neceſſitatem: atqȝ ob id citius à priore inſpiratione ad ſecundam properant: quod frequentem ſpiritum vocant.

40 *Prehendunt autem hæc, non ſolum ſi ptiſſana intempeſtiue vtantur, verum & multo magis ſi quippiam aliud, quod ptiſſana deterius ſit, vel ederint vel biberint.*

Iam rei huius paulo ante mentio habita eſt, quando dixit, Ob has igitur cauſas, atqȝ ob alias ſimiles magis. Immo eo in loco de vino, aqua mulſa, & oxymelite mentionem fecimus: hic autem & alia intelligere eſt opus, quæ ita affectis non aliter pleriqȝ medici exhibent: quæ etiam, quàm aqua mulſa, vinum, & oxymeli, nocent magis.

41 *Bene igitur vt plurimum ſimilia ſunt auxilia tum ijs, qui tota vtuntur ptiſſana, tum ijs, qui cremore ipſius: verum, qui neutro horum, ſed potione ſola vtuntur, his interdum diuerſimode auxiliandum eſt.*

Auxilia, inquit, ſimilia ſunt & ijs, qui ptiſſana, & ijs, qui cremore ipſius vtuntur. Sed, qui potione duntaxat vtuntur, his interdum diuerſimode opitulari oportet. Sed, qualis'nam ſit huiuſmodi diuerſitas, in ſequentibus perdocet.

42 *Verum omnia hæc ad hunc modum facere oportet. Si nuper paſto cuipiam, & alui oneribus non dum expurgato, febris vel cum dolore vel ſine dolore inceperit, à ſorbitione tantiſper eſt temperandum, donec cibum ad infernam inteſtini partem deſcendiſſe coniectum fuerit.* E

Sermonem lacerum fruſtatímq; ſectum, neq; continenter & conuenienti digeſtum ordine, feciſſe ſe deprehendit Hippocrates: quapropter reſumens ipſum, ad accõmodum perducit principium. Hoc autem ideo ipſi accidit, ꝙ quæſtionem ſuper medicorum controuerſia ſoluere conatus, in ea ſolutione de rationibus curatorijs mentionẽ fecit: qui ſanè re intellecta atq; his quidẽ permutatis, ſermonem ab initio aliter percurrere debuit. Nempe & ita mihi aliqñ fœlicius contingere eſt viſum, vtpote qui ijs, quæ ante ſcripta fuerant, permutatis, alio de ipſis ſcripſerim modo. Sed, quo'nam pacto & quæſtionem ab ipſo propoſitã ſoluere, & ſermoni ordinem dare debuit, ŋs exponam ego, qui talia interpretari exponiq; deſiderant, viamq; dilucidabo. Iam ergo animum conuerte, ſermonem ab initio auditurus. Quare contingit, vt interdũ præſtantes medici de curatione diſſideãt: quòd ſcilicet in non nullis expertum, conuenire oĩbus putauerunt. Sic ſanè & in victus ratione in morbis acutis fuerunt controuerſi, alij quidẽ ægros ad iudicationem vſq; ptiſſanæ cremore ſeruantes, alij ptiſſanam ipſam exhibentes, alij autẽ neutrum horum adminiſtrantes: ex parte autem verũ quidem dixerunt oẽs, ſed ex parte falſi circumuentiq; ſunt. Nempe quidam ex eis, qui acute ægrotant, ptiſſana indigent, alij cremore, alij horum neutro ad iudicationem vſq;: verum claritatis gratia de acuto morbo vno, tanq̃ exemplo, ſermonem faciam. Proponatur igitur pleuritidis curatio tradẽda. Si languenti non multo ante tempore cibato, neq; ventris oneribus expurgato, febris inceperit, ſorbitionem huic non dabis, donec, quæ adminiſtrata eſt alimonia, penetratis plurimis inteſtinis, ad vltima vſq; eorum perueniſſe videbitur. Principium huiuſmodi vbi quiſpiam ſermoni fecerit, atque deinceps omnia proprio dotauerit ordine, doctrinam in his haudquaquam obſcuram pariet. F

A† Antiqua tralatio hoc in loco habet, Nõ eſt vſus eius in hydromelle in eo, qui ex infirmi hẽt ſitim, vt non abſcindat ſitim eius, ſed vt faciat eum cauere ab vino ſecundũ plus: propter hanc ergo cauſam dixit aquam, poſtquã dixerat hydromel.

43 *Vbi autem dolor aliquis vexauerit, oxymeli bibendum dabis: hyeme calidum, æſtate frigidum. Quòd ſi multa ſitis fuerit, melicrato vtendum & aqua.*

a† Siticuloſo exiſtente ægro, alioqui oxymeli admodum multũ deuitans, quapropter conſequenter tum melicrati, tum aquæ mentionem fecit. } Nempe, quantum ad morbum ſpectat, oxymelite magis eſt vtendum: verum, ſi æger accepto multo oxymelite adhuc ſitiuerit, melicratum inſuper dare oportet. Quòd ſi & ab hoc ſitiuerit, aqua offerenda eſt: nempe aqua per ſe pota culpa non caret. Cauſas verò, ob quas aqua pota culpetur, in ſequentibus in ea libri parte, quæ de virtutibus ipſius agit, perdiſces. Nunc autem, quod præſenti appoſuit orationi, conſiderabimus, qua ſcilicet præcipit oxymelite vtendum hyeme quidem calido, æſtate verò frigido. Nempe id ad eã, quæ in acutis morbis b† magno eſt adiumento, } nos hortatur gelidæ aquæ potionẽ: quam oĩno prætermiſiſſe videtur Hippocrates, atq; ob eam rem à quopiã culpari poſſet: res etenim doceri, non negligenter incurioſéq; narrari debuit. Quam ergo opinionem habuit de aquæ frigidæ potione, ex hoc ſermone intelligi poteſt. Nempe, ſi Hippocrates ſitientibus oxymeli frigidum aliqñ exhibeat, ꝙ & aquam daturus ſit, eſt manifeſtum. Quamuis ſiquidẽ non prorſus de frigidæ potione id præceperit, verũtamen dogmata ſequitur ipſius: vtpote qui febrẽ ex natiuo calore igneſcente ſuſcitari exiſtimet, atq; cõtraria contrariorum eſſe remedia. Cum aũt ignis (græce πῦρ) tum calidus, tum ſiccus ſit, atq; ob id ẽt febris (græce πυρετός,) ſanè aqua febris naturæ aduerſiſſima eſt, corpus tum refrigerans, tũ humectãs. Et ſanè ab ea, ſi tempeſtiue detur, febres protinus extingui videntur. Dictum ſanè abunde in libris methodi medendi: ſed & nunc rei ſumma dicetur. Cũ ergo febris fuerit, conſtante virtute, tunc non ſolum non offendes dans frigidam, verum & iuuabis abunde. Potio aũt frigidæ huiuſmodi tanta ſit, quantum frigidæ aquæ æger c inſpirando haurire poſſit. Oxymelitis verò exiguum datur, neq; ſingulis oblationibus d† plus dimidio: } in hoc ergo exhibitionis ſcopus eſt diſſimilis. Nempe ad H febris extinctionem frigida affatim atq; ad laborantis vſq; ſatietatem bibitur: quæ enim ita bibitur aqua, ſanationis gratia bibitur. Oxymeli verò æſtate datur frigidum, ne laborantis adaugeat ſitim: immo vt aduerſus etiam contrarium cõferre poſſit. Ob eas etiã cauſas frigidum oxymeli ante morbi coctionem dari iubet: quaſi frigidam aquã ad ſatietatem vſq; in eiuſmodi affectione dare æſtate haudquaquam debeamus. Denſat ſiquidem inflammationem, ſi ex ea febricrint, crudoſq; refrigeratione e reddit humores, vbi ex ipſis morbum contraxerint: f † ſed ab oxymelite reducũtur, ꝙ ſecandi vim habeat. Nempe quod ſecat penetratq;, id ſpiſſanti cogentiq; corpora eſt contrarium. G

B * ἀγωνιστικῶς γινομένων. vide ĩ lib. d marcore c. 8.

C * ἀναπνευσὶ.

D † al'. oxybaphu. Antiqua tralatio habet, plus vncijs quatuor & ſemis.

E * Al'. συνάξει, i. ſeruat.

F † Hæc addi debent ex antiqs cod. græcis. Sed tũc oxymelitis parum damus, tanq̃ in ventriculo pri' ſit euaſurũ tepidũ, q̃ eius frigiditas ad coſtã vſq; diſtribuaẽ ꝙ ſi quid exiguũ fuerit ẽt diſtributũ, illud ab ipſo oxymelite corrigetur. vt qd ſecãdi vim &c & ita vetus tralatio.

44 *Poſtea, ſi dolor quiſpiam vel periculum comparuerit, ſorbitionem dare oportet neq; multam neq; craſſam: ſed poſt ſeptimam { vel nonam, } ſi validus ſit.*

Qui Hippocratem ægros ἐμπιπλᾶν, id eſt repleri dixerunt, (ita enim verbo ſunt vſi) dictionem hanc prætermittere mihi videntur: vt, qui fame necare ipſum dicunt, ſolam hanc legiſſe apparent. Quòd ſi vtrique animaduertiſſent, eorumq;, quæ ab ipſo bene enarrata ſunt, meminiſſent, quo'nam ſcilicet pacto naturæ inter ſe valde differant, forſan eos contraria Hippocrati imponere puduiſſet, & potiſſimum ſi reliqua animo volutaſſent, quæ ipſe demonſtrauit, regiones

à regionibus

A à regionibus magnopere differre oſtendens, & anni tempora ab anni temporibus, & ætates ab ætatibus, & conſuetudines à conſuetudinibus, & proprios peculiareſq; languenti vnicuiq; ante morbum victus. Si ergo in omnibus, quæ dicta ſunt, contrario habentes modo inter ſe comparaueris, maximas in victus ratione comperies differentias. Quas vbi è regione inter ſe ordinaueris, iam & hoc pacto, quàm multas conſiſtere in medio exacte videbis. Sed de huiuſmodi differentijs dictum quidem abſolute in libris methodi medendi, dicetur quoque & nunc rei ſumma. Statue igitur quempiam natura ſiccum quidem corporis habitu, ſuperficie autem denſum, latis venis, virtute vitali valida, cibiſ'que non multis aſſuetum, ægrotare hyeme non admodum frigida, in loco tali, atque, prius quàm ægrotaret, ocio deditum, inſatiabiliter'que † ciborum varietate abuſum: præterea & os ventris validum ſit, quod & ſtomachum quidam appellant. Sit autem & alter contrario affectus modo, humidus quidem & mollis, & virtute vitali imbecilla, & qui plures cibos ingerere conſueuit: ægrotet'que æſtatis tempore æſtuoſo, regione huiuſmodi: ſtatuamus'que hominem, antequam ægrotaret, tum curis, tum aſſiduis neceſſitatibus fatigatum, pauca præter conſuetudinem ediſſe, & oleracea, & quæ haudquaquam nutriunt: ventris item os non validum, ſed natura imbecillum habere: atque his ita habentibus vterque eodem, ſi volueris, morbo infeſtetur, ea ſci-

† In A.C. Græ. legitur, πολυτρόφοις ἐδέσμασι, ideſt cibis multi nutrimenti.

B licet, quam Hippocrates veluti exemplum hoc in loco conſtituit, pleuritide. An'ne vna tibi victus ratio in vtroque definienda videtur? An poſterior à prima die alendus: prior verò potu ſolo ad ſeptimam vſque gubernandus, vbi morbum non longius protracturum ſe ſe ſperaueris? Ego ſanè, qui longa experientia vtrunque probauerim, optimam ita fore victus formam aſſero. Nam, ſi vice verſa feceris, priorem ſcilicet à principio nutrire aggreſſus, poſteriorem verò ad ſeptimum vſque ſine cibo ſeruare volueris, trucidabis ſanè ante quartum diem vtrunque: nempe alterum citiſſime præfocando, alterius verò vires proſternendo. Cæterum adijce, ſi velis, ætatem vtrique contrariam, priorem quadragenarium conſtituens, poſteriorem puerum: nam hoc pacto citius adhuc ad mortem vterque properabit. Sed ſanè omnia hæc, quæ nunc dicta ſunt, ad vnum reducuntur ſcopum, qui vno verbo ab Hippocrate eſt declaratus. Quid enim ait? Sorbitionem dare oportet poſt ſeptimam, ſi validus fuerit. Verbum ſiquidem vnum eſt: ſed ex omnibus, quæ nuper dicta ſunt, inuenitur. † Si enim validus ad ſeptimum vſque diem fuerit, oxymel & melicratum & aquam dare ſatis erit: per quæ, vt dixi, omnia tum liberabitur tum ſanabitur. Quaſi ſanè ex ipſis alia quidem præſtò ſint, alia verò non, quorum vires ſi vice verſa comparaueris, quot diebus ſufficere ex tali victus ſpecie æger poſſit, deprehendes. Verum hæc noſtris in tractationibus demonſtrata ſunt, quas ſi

† Ex antiquis græcis cod. & tralatione veteri ita legi põt. Si.n. valeat ad ſeptimam vſq; perdurare, diæta vtens ex oxymelite, & melicrato, & aqua, ex ijs omnib⁹, quæ dixi, inueniri ac cognoſci poterit: quoniã, ſi alia quidẽ præſtò ſint, alia verò abſint, vires præſentiũ cum abſentiũ viribus comparando, quot dieb⁹ &c.

C legiſti, memoriæ mandes, oportet: ſi non legiſti, in eas te prius transfer, ſi ſententiæ Hippocratis veritatem cognoſcere volueris. Omnia ſiquidem in operibus omnibus dicta ſunt à nobis, qui veriſſima Hippocratis dogmata ſequimur. Sed, cum fieri non poſſit, vt homo vnus conuenientem methodum & ſingularia, quæ in ea ſunt, omnia doceat, neque ideo ab Hippocrate ſingularia omnia auditurum te exiſtimaueris. At potius culpa eos, qui, cum ea, quæ ab Hippocrate bene præcepta ſunt, elaborare & conficere deberent, laudis appetentia ducti ſectam aliam conſtituunt. Verum nos, qui veritatem honoramus, laudamus Hippocratem cum in cæteris omnibus, tum quòd in vnoquoque opere proprium ſcopum ita docuerit, vt huic attentus omnino quiſpiam definitam certam'que inuentionis auxiliorum habeat viam. Sic ſanè & cibandi ſcopum vnum communem prorſus tum ſanis tum languentibus eſſe demonſtrauimus. Is autem facultatis vitalis cuſtodia eſt, quam nunc manifeſte explicuit, cum dixit/ſi validus fuerit/. Ob eandem ſanè facultatem ſani edimus, & bibimus, alia'que omnia vitæ munia exequimur: propter hanc eandem & ægrotantes ad cibos potus'que procedimus. Nempe morbus ſuæ affectionis indicat auxilia, phlebotomiam videlicet, clyſma, cataplaſma, purgationem, oxymeli, aquam mulſam, atq; aliorum vnum quodque: virtutis verò cuſtodia ſolam indicat alimoniam. Si igitur morboſam affectionem

D nullo pacto offenderet alimonia, nos virtuti ſoli attendentes ægros, vt ſanos, aleremus: ſed, quoniam ſæpius noxam, vti oſtendimus, affert, ob id morbi affectionem, non tanquam cibi indicatricem, ſed tanquam prohibitricem contemplamur. Vbi ergo non prohibuerit, facultas'que præceperit, tunc nutrimus. Nunquam enim cibus morboſam affectionem ſua ratione iuuabit. Id ſanè dixi, quoniam ſæpius materia vna vim tum cibi tum medicamenti obtinet, vt ptiſſana. Nempe, quòd virtutem roboret, id ea efficere tanquam alimentum nata eſt: ſed, quoniam & ſecat & humectat, quæ expui oportet, ideo medicamenti obtinet rationem. Chondrus ergo pleuritico cibus tantum exiſtit: oxymeli verò medicamentum. Sed vtrorumque facultatem ptiſſana obtinet, vſum'que languentibus ipſis exhibet: ſed ingeritur virium quidem conſeruandarum gratia, tanquam alimentum: vt verò ſoluatur morbus, tanquam medicamentum. Cum igitur virtus ad morbi vſque iudicationem ſine ptiſſanæ ſorbitione ſuffecerit, oxymeli & aqua mulſa ſatis ſunt: oxymeli quidem vim medicamenti ſolam habens, aqua" mulſa verò cibi pauci & imbecilli. Si igitur iudicationem ſeptima die citius futuram ſperaueris, vt verbi gratia circa quartam vel quintam, ægros ſanè multos ſufficere citra ptiſſanæ ſorbitionem poſſe comperies: quòd ſi ad ſeptimam vſque protrahatur, paucos omnino: ſunt'que, qui & virtutem habent valentem, corporis'que habitum tum durum, tum ægre tranſpirabilem, ſuccos'que vel craſſos vel viſcoſos, atque ſi ambiens aer

A.l.4.f.i.t.2.c. 8.fol.419.g

calidus non fuerit. Nempe, ſi nihil è noſtro efflueret corpore, alimento opus non eſſet: ſed, quoniam E effluit, ideo huius proportione cibi quantitatem definimus. Quibus igitur per cuticulares meatus parum exhalat, fieri poteſt, vt his ſummam conſulamus inediam, & magis, vbi virtutem ab initio validam habuerint: quaſi velociter laboret, quæ imbecilla, veluti ſenum, fuerit, & ſi corpus parum exhalauerit. Quapropter & paulo ante quadragenarij meminimus, & non ſeptuagenarij. A.l.4.f.1.t.1. c.8.fol.419.f

45 *At, ſi nuper cibato cibus prior non deſcenderit, virtusq; valida fuerit, & floruerit ætas, ſubluere oportet: ſi verò virtus imbecilla fuerit, glande eſt vtendum, niſi aluus ſua ſponte probe deiecerit.*

Rurſus & hoc in loco remediorum indicationem ab affectu corporis accepit, ſimulq; virtutem conſiderauit, neq; tanquam remediorum vſum aliquando indicantem, ſed tanquam contrario indicantem modo, interdum autem & prohibentem. Non enim, quòd æger valida ſit virtute, ob id clyſmate eſt opus, ſed clyſmatis indicatio ex ventris deſumitur affectu. Si verò virtus valida fuerit, vacuationi non reclamat: quæ, ſi imbecilla eſt, vacuationem ipſam inhibet. Sed rurſus ad Hippocratis conſuetudinem conuerte animum, qui in talibus aliquando de ſola virtute mentionem facit, ſicut in ante dicta videre eſt dictione, interdum autem adijcit ætatem. Præcipuus ſiquidem eſt virtutis ſcopus: ſed ad notitiam eius confert etiam ætatis cognitio, cito quidem in pueris laborante propter F copiam effluuij virtute, in ætate verò florentibus abunde ſufficiente. Cæterum, quo modo in pueris corporis ſubſtantia tum mollis tum humida præcipua exolutionis virium cauſa efficitur, ſic & in regionibus & anni temporibus res habet: nempe horum caliditas velociter confeſtim'que virtutem vacuationis quantitate ſoluit. Iure igitur Hippocrates ex virtute interdum ſola diſtinctionum huiuſmodi doctrinam efficit: interdum & quippiam ex alijs adijcit, vnà cum ipſis & cætera commemorans.

46 *Tempus autem dandæ ſorbitionis tum per initia, tum per omnem morbi decurſum, hoc maxime ſeruare oportet. Nam, ſi pedes frigidi fuerint, non à ſorbitione modo, verum quoque & maxime à potu temperandum: at, cum caliditas ad pedes deſcenderit, tunc dare expedit. Sanè tempus valere admodum putandum cum in morbis omnibus, tum præcipue in acutis, & potiſsimum quibus febris vehementior ſuberit, periculumq; ſummum.*

Quo modo dixi vnum quidem eſſe alimoniæ ſcopum cuſtodiam virtutis, neceſſario autem ſimul morbi affectionem contemplandam eſſe, ita cibi offerendi tempus ex morbo non prohibente inuenitur. Quantum ſiquidem ex primo virtutis ſcopo eſt, interdum & per acceſſionum initia ali G moniæ exiſtit neceſſitas: ſicuti & in ſanis, vbi primum in naturalibus euacuationibus quis eò deuenerit, vt propè laborare incipiat, refocillatione eſt ſibi opus. Sed, quoniam in acceſſionum tum principijs tum incrementis ingeſta alimonia lædere admodum nata ſit, ob id differimus ipſius exhibitionem, quanquam corpus ipſum iam iam indigere videatur. Quod nam igitur optimum languentibus ipſis dandæ alimoniæ tempus? Sanè, cum moderatiſſime habuerint tum thorax tum venter: deterrimum verò, cum ea deterrime habuerint. Deterrime autem habent in acceſſionum principijs: moderatiſſime verò in declinationibus. Conſtat igitur optimum cibi miniſtrandi tempus in ægrotantium declinationibus eſſe. Acceſſionis autem principium fit calore omni toto ex corpore ad cor thoracemq; concurrente: Incrementum, cum paulatim ad extremas corporis partes ſeſe expandit: Status, cum ex æquo corpus totum occupat. A.l.4.f.1.t.1. c.3.fol.411.f Verum declinatio contrarium principio modum habet, perſpirante ſcilicet caliditate atq; medium corporis relinquente, quod vno oſtendit verbo inquiens, Cum ad pedes calor deſcenderit. Neque enim idem eſt calidos ex frigidis fieri pedes, & caliditatem in eos deſcendere: nam deſcendere commutationem caliditatis ex alia parte in aliam manifeſtat. Fieri autem poteſt vt pedes calfiant manente in corporis medio caliditate, quod in vigore ipſo contingit. H

47 *Inprimis aūt & maxime cremore, deinde ptiſſana vteris, præſcriptis coniecturis diligenter attentus.*

Poſteaquam Hippocrates prædixit, quando potu ſolo regere ægrotantes oporteat, & quando ptiſſana, nunc, quando cremore ſolo, & quando ptiſſana ipſa vtendum ſit, diſtinguit breui quidem & conſpicua diſtinctione. Nempe ad coniecturas, quas recenſuit, animum conuertens, quiſnam ex languentibus ptiſſana vti poſſit, comperies: ſic tamen, vt à cremore ipſo exorſus ad ipſam ſenſim paulatim'que te transferas. Dico autem ſenſim paulatim'que, vt primum quidem ſolo vtaris cremore: deinde cremoris quidem plus exhibeas, ptiſſanæ autem exiguum: deinceps æqualiter vtrunque, mox ptiſſanæ plus, atque tandem eam ſolam: ſciens ptiſſanam ipſam ad corporis nutrimentum virtutiſq; robur exuberare, cremorem autem ad concoctionem confectionemq; facilem eſſe.. Cum igitur morbi conditionem virtutiſq; robur vergere ad melius videris, auge & tu ptiſſanæ oblationem.

Galeni

GALENI IN LIBRVM HIPPOCRATIS DE VICTVS RATIONE IN MORBIS ACVTIS COMMENTARIVS SECVNDVS

ARGVMENTVM

Exemplo doloris lateris agit de Vi ac Vſu Fomentorum, deinde de Repentina tum in victu, tum in reliquis rebus Mutatione fuſe lateq; pertractat.

1 *LAteris autem dolorem ſiue is per exordia fiat, ſiue poſtea, tentare calidis quidem fomentis primum diſſoluere, non abs re exiſtit.*

B
Quod à me ſæpius eſt enunciatum, ad memoriam & nunc id reuocare eſt melius. Nempe quòd explanatio fit in dictionibus, quæ obſcuritatem habeant: neque tamen expoſitores id tantummodo in commentarijs faciunt, verum quoque & ea, quæ dicuntur in libris, in quos commentaria parant, aſtruunt & demonſtrant. Ob hunc igitur morem cogor ego & illis conſentire, quos non probo, atque ſæpe numero ad ea, quæ explicatione egent, ſententiam meam prodere, & efferre. Neque tamen eorum, quæ in huiuſmodi commentarijs vera mihi apparent, demonſtrationes ſcribo, vtpote qui de his peculiariter in eorum vnoquoque ſcripſerim: ſed ſolas earum, quæ cæteris in tractationibus demonſtratę ſunt, rerum ſummas ad memoriam reuoco: quod & hoc loco in dolore ſum facturus. De doloris ergo generatione diximus quidem libro de elementis ſecundum Hippocratis mentem: diximus etiam & in libris, quos de ſymptomatum cauſis fecimus: quòd dolor in ſenſilibus fiat corporibus, mutationem ſubitam in id quod præter naturam eſt ſuſcipientibus: & quòd duplex eſt hæc mutatio, aliàs quidem, dum ipſa tum ſubito ſimul'que ſecundum qualitatem alterantur: aliàs verò, dum continuitas ſoluitur. Alterantur autem ſubito ſimul-
C 'que ab efficientibus qualitatibus, cum & calfiunt, & refrigerantur, & ſiccantur, & humectantur: corrumpitur autem eorum continuitas, vbi illa vehementer vel diſtenduntur, vel comprimuntur. Ad hunc igitur modum, & dolor lateris fit in pleuriticis affectibus, de quibus agit Hippocrates, dum quæ illis in locis eſt phlegmone, tum multitudine caliditatis præter naturam, particulas per diſtemperantiam contriſtat, tum etiam repletione corpora phlegmone laborantia diſtendit. Primo ergo auxilio ſi dolor is vel ſanari vel mitigari fomentis calidis poſſit, tentandum præcipit Hippocrates. Nempe fomenta calida cutim ipſam ad perſpirationes rariorem efficere, phlegmones'que
A.l.3.f.10. t.5. c.2.fol.272.g ſanguinem tum tenuare, tum per halitum digerere, conſueuerunt. Quæ ſi facta fuerint, non " ſolum ſanguinis aliquid euacuabitur, verum quoque & affectæ, quæ minus diſtenduntur, partes mitius exinde & manſuetius dolebunt. At, cum ſanguis in phlegmone non diminuitur, vel etiam ſpiritus vaporoſus ex calore generatur, tunc dolorem augeri contingit. Sanguis autem non diminuitur propter eam, quæ in toto corpore eſt, humorum redundantiam. Nam pars, quæ calore afficitur, plus trahit, quàm euaporet: nempe, quæ calfaciunt, ſuapte natura hæc, vt, quod vicinis continetur partibus, digerunt, ſic, & quod redundat, ex propinquis trahunt. Cum igitur fomenta calida dolorem non ſoluerint, corpus totum {inſigni} aliqua vacuatione præuacuabis. Vacuatio
D autem inſignis in morbis acutis, aut per ventrem, aut per venæ ſectionem fit. Quarum alteram aſſumi præcipit Hippocrates, ſcopos'que eius, quæ præſidio magis eſſe poſſit, edocet. Summa ergo præſentis narrationis hæc eſt: verum, quæ particulatim ab eo dicuntur, & quæ multis obſcura, exiſtunt, in ſequentibus explanabo. Multis dixi, quoniam ijs, qui ſeſe in dictionibus antiquis intelligendis exercuerunt, pauca omnino obſcura ſunt. At in hiſce commentarijs intentionem non eò tantum dirigimus.

A.l.1.f.4.c.30. fol.84.c 2 *Fomentorum autem calidorum probatiſſimum eſt aqua" calida, vel in vtre, vel in veſica, vel in vaſculo aut æneo aut teſtaceo poſita.*

Θερμάσματα, i. fomenta calida, proculdubio vocat, quæ corpus quouis modo calfaciunt. Quorum alia prorſus humida, alia ſicca, & alia ex vtriſque miſta: mordentia præterea alia, & alia mordendi facultate carentia, & ex ijs commiſta tertia. Primum igitur horum genus, cuius in dictione meminit, morſu caret, atq; humidum exiſtit. Secundum ex vtriſq; ſicco & humido, mordenti & morſu priuato, commiſtum eſt. Tertium autem ſiccum quidē, ſed vel mordens vel morſu carens. Quòd ſi & affectiones, quæ vnoquoque dictorum generum egent, recenſuiſſet, orationem pro-

fecto ſuam tanto perfectiorem melioremq́; quanto & legentibus ipſis vtiliorem, feciſſet. Sed quia E non recenſuit, propterea neq; id recenſere neceſſarium erit nobis, qui doctrinam alterius explanamus, non noſtram perſequimur. At verò, quoniam partes meæ ſunt contra, quàm expoſitores cæteri, agere (nempe illi ſuis in enarrationibus ſophiſticas, quę diſcentes ipſos ad finem artis nullo pacto iuuare poſſint, ſuperſeminant quæſtiones: ego autem ſemper, quæ commodiſſima ſunt, proſequi molior) ob id & nunc doctrinæ Hippocratis prætermiſſa quidem ab eo, ſed quæ toti ſententiæ dogmatiſq́; atq; vniuerſalibus præceptis quodam accedunt conſequio, adijcere non cunctabor. Quanam igitur ratione fotus (græce πυρία) omnis doloribus ſæpiuſcule adiumento ſit, prius dictum eſt. Dictum quoq; & de illis eſt doloribus, qui à fotu nullo pacto, niſi prius vacuato vniuerſo corpore, iuuantur. Verum, cum hæc fotibus omnibus communia ſint, humidi quidem phlegmonis ijs, quę à biliosiore ſucco factæ ſunt, opitulantur: ſicci verò ijs, quæ à tenui aquoſoq́; ſanguine exortæ ſunt. Perpetuo ſiquidem contraria contrariorum eſſe remedia meminiſſe oportet. Hoc igitur ſcopo, fotus morſu carentes aduerſus mordentes ſuccos proſunt: mordentes verò, quòd tenuent, contra craſſos viſcoſoſq́; valent humores. Eam ob rem quiſ'nam in ea, quæ phlegmone obſidetur, parte euincat humor, obſeruabis, ab ijs, quæ retuli, auſpicatus, ętate ſcilicet laborantis, naturali temperatura, anni temporibus, locis, & vita antecedente: &, ſi phlegmone videatur, ex ijs, quæ ipſi tum in colore tū F in magnitudine, tum in duritie, tū in mollitie contigerunt: &, ſi pleuritidem vel peripneumoniam curaueris, ex ijs, quæ ſpuendo excernuntur. Verum, cum præfata omnis dignotio coniecturalis ſit, & non ſcientifica, non certa compertaq́; præſertim vbi in corporis imo ſita ſit, quæ dolore afficitur particula, ab ijs inchoare te oportet, quæ, quàm cætera, magis auxilio eſſe tibi videbuntur. Quòd ſi nihil preſidij tuleris, ad alia etiam te transferre conueniet. Dolore autem non ſedato, ad totius corporis accede euacuationem. Videtur ergo Hippocrates ab eo incepiſſe fotu, qui periculo omni vacat: is autem eſt, qui minime mordet, humiduſq́; exiſtit. Nempe, tametſi nihil aduerſus malum fecerit, non tamen magnum, & inſigne afferet detrimentum. Cæterum fotus, qui ex aceto, vel orobo, vel ſale fiunt, niſi propriam conuenientem'que conſequantur affectionem, non ſolum non ſalutares erunt, verum quoq; & malum augebunt, vtpote qui fortem efficacemq́; habeant facultatem. A.l 3. f.10. t.5. c.3. fol.273.e

3 *Verum prius molle quippiam lateri, vt & mitior & iucundior fotus fiat, ſupponere oportet.*

Poſtea quàm in vtre, vel veſica, vel vaſculo aut æneo aut teſtaceo, poſitam aquam lateri adhiberi præcepit, hac in dictione prius molle aliquid ſupponi ijs, quæ lateri tum quadrare tum cohærere de G beant, vt nullo pacto angat, prorſuſq́; iucunda ſit eorum, quæ exhibentur applicatio, pręcipit Hippocrates: Cuiuſmodi fuerit lana mollis, vel linteum multiplex, vel quippiam eorum, quæ tum tenera tum mollia exiſtunt. Sed paulo poſt de eo, qui per ſpongiam fit, fotu agens, nihil ſupponi iubet.

4 *Vtilis autem & ſpongiæ mollis magnæq́; atq; ex aqua calida expreſſæ applicatio. Sed fomentum linteo veſtiendum, vt vis eius pluſculo ſufficiat tempore permaneatq́: atq; ſimul ne halitus ad laborantis ſpiritum feratur: niſi forſan & id prodeſſe aliquando videatur, nempe interdum prodeſt.* A.ibidem.e

Cætera quidem, quę in dictione continentur: liquida manifeſtaq́; exiſtunt: ſed de halitu eſt diſcutiendum: qui multum & lædit & contriſtat, non ſpirandi difficultatem caloris incremento ſolum prioritans, ſed pulmonis anguſtiam, qua ob replentem, qui humidus eſt, halitum afficitur. Solis igitur laterum doloribus tum ſiccis, tum quibus nihil expuitur, idonea eſt halitus inſpiratio, plus auxilij, quàm noxæ, afferens. Hoc igitur in loco ſcriptum eſt primum fotus genus. Mox ad ſecundum ſeſe conferens inquit.

5 *Præterea & hordeum & eruum in aceto ita diluto vt paulo acidius ſit, quàm vt quis bibere poſſit, madefacta perfuſaq́; & feruefacta atq; in ſacculos coniecta lateri apponuntur: atq; ad hunc modum furfur.* H A.l.1.f.4 c.30 fol.84 d

Hordeum eruumq́; non ſemina, quæ integra ſint, ex aceto & aqua excoquere præcipit, ſed prius conciſa comminuta'que: conſtat'que Hippocratem velle id ex verbo hoc δίευτα, { δίημι ſiquidem madefacio & perfundo ſignificat: } atque aliter ex actione ipſa certior fies, nempe hoc pacto tum blandior, tum efficacior erit fotus. Furfur deniq; & hoc pacto parare præcipit: fotus autem huiuſmodi priore efficacior virtute aceti redditur. Quòd ſi & ex eruo paretur, conferet ſanè & id non parum: nempe eruum craſſos humores tum ſecare, tum conficere, tum euaporare poteſt: atque ob id fotibus huiuſmodi vtemur, vbi craſſos viſcoſos'que humores in ea, quæ plegmone obſidetur, parte collectos ſuſpicabimur. Tibi autem ſanè id conſtabit ex antecedente victu, ſi humores huiuſmodi produxerit, anni temporibus, & locis, & ętate. Præterea & ſi beneuoli fotus manſuetiq́;, quos prius memorauimus, nihil præſidij attulerint. Nam, vbi de corporis totius repletione diſtinxeris, cum videlicet neq; huius notæ apparuerint, neq; beneuoli miteſq́; hi fotus quippiam iuuerint, ſuccorum exiſtimabis craſſitiem, quæ in halitum ſoluitur, flatuoſum'que ſpiritum, qui ob denegatum exitum contriſtat. Flatum ergo hunc parienteſq́; ipſum humores, præfati diſcutiunt fotus, & potiſſimum qui ex eruo parantur. Præterea & ſermonem percurrens Hippocrates manifeſte ſimul

& optime

A & optime metricam aceti ad aquam temperaturam memorauit. Nempe acetum ita dilutum eſſe oportere inquit, vt paulo acidius ſit, quàm vt quiſpiam biberit, vt ſcilicet & acrius ob mordendi facultatem, & aquoſius propter operationis ignauitatem vitemus. In incidendis igitur atque per halitum digerendis tum craſſioribus tum viſcoſioribus ſuccis, aquoſo oxycrato congruentius fuerit, quod acrius: ſed, quoniam medicamenta huiuſmodi non tolerant, quæ phlegmone obſidentur partes, ob id mediam vtriuſque exuperantiæ temperiem fecit. Hoc tibi ſit ſecundum fotuum, quos ab initio trifariam ſeparauimus, genus.

6 *Ex ſiccis autem fomentis maxime conueniunt, quæ[a] ex ſale milioq́ frictis torrefactisq́, atque in ſacculis concluſis parantur. Leue ſiquidem quippiam & beneuolum iucundumq́ eſt milium.*

A. ibidem.

Ad tertium fotuum, quos ab initio diſtinximus, genus ſeſe transfert Hippocrates, mentionem milij & ſalis faciens. Eſt autem communis vtrique ſiccitas: ſed ſali proprium eſt vt mordax ſit, milio autem vt morſu careat.

7 *Fomentum huiuſmodi, & dolores ad clauiculam {humerumq́} pertinentes ſoluit.*

B Ex adiectione huius coniunctionis, &, oſtendit & dolores alios ſoluere, vtpote eos, qui ad hypochondria pertinent.

8 *Sectio autem non ſimiliter ſoluit dolorem, niſi is ad clauiculam pertingat.*

Sectio, inquit, venæ ſcilicet: quam non ſimiliter ſoluere inquiens, auxiliari & ipſam non negauit. Sed de huiuſmodi auxilio in ſequentibus fuſius latiusq́ ſcribit.

9 *Verum, ſi fomentis dolor non ſoluatur, ne diutius calefacito: ſiccat enim id pulmones, atque ad ſuppurationem excitat.*

Fomēta varia, alia quidē humida, alia ſicca, & alia mordētia, aliaq́ mordacitate carētia, vbi percurreris, ſi ab horũ experiētia facta dolor non leuet, totũ corpus vacuabis à fomentis deſiſtens, cũ pulmonē exiccent, & ſuppurationē excitent. Fit autē ſuppuratio huiuſmodi, lateris inflãmatione non exhalante, ſed in pus trãſeunte: mox pure ipſo in mediã thoracis pulmonisq́ regionem confluente.

10 [a]† *Si verò dolor ad clauiculam pertigerit, aut moleſta ſit vel brachio, vel mammæ, vel partibus ſepto*
C *tranſuerſo ſuperioribus, grauitas, internam cubiti venam ſecare expedit. Neque, vt copioſe ſanguis detrahatur, eſt cunctandum ſed eouſque auferendus, donec rubidior[b] † multum, vel pro puro rubido liuidus fluxerit: nam vtrunque contingit.*

Pro eorum, qui inflãmationem pariunt, humorum vergentia inclinationeq́, vacuationes facit Hippocrates. Nempe, quod dicitur,[c] ‖ Quò natura vergit, per loca conferentia eò ducere, id veriſſimum exiſtit. Contingit aũt interdũ id ob differentiam partium eius, q̃ coſtas ſuccingit, mēbranæ. Nēpe ſuperiores ipſius partes, cum inflammãtur, ad clauiculam brachium & mammam condolentiã extendunt: inferiores verò ad ſeptum tranſuerſum & hypochondrium. Cum igitur ſuperiorum condolentia ſignum fecerit, venam in cubito ſecare eã oportet, quæ ſanguinem ab affecta parte & magis & velocius tum reuellere tum vacuare poſſit: verũ, ſi partibus infernis affectus conſenſerit, purgatione vacuare expedit. Recte autem grauitatem circa brachium eſſe & non dolorem dixit. Nempe, ꝙ hoc in loco ſanguis magis aceruetur, repatq́, ſignum eſt grauitas, quę ex multitudine fit. Tenſiones aũt & in ſola affectus participatione fieri conſueuerunt: cum videlicet partes iis, quæ inflãmantur, attiguæ, citra ſanguinis in eis redundantiã tenduntur. Ob id igitur ſanguinē redundantem ſecta interna vena vacuãdum præcipit. Sunt aũt in[d] interno cubiti articulo plures, quas ſecare
D conſueuimus, venæ: de q̃bus abunde quidē in anatomicarum tractationum tertio, atq́ in alio libro, qui ſeorſum de venarum arteriarumq́ ſectione ſcriptus eſt, diximus: ſed in præſentia de ipſis ſummatim agemus, ab initio ducentes orationem. Vena caua ex gibba hepatis ſurſum ad dextram cordis aurem ſanguinem ferens, partibus quidem interiacentibus exiguum ipſius diſtribuit, ſed cordi ipſi plurimum elargitur. Deinde ab eo, tanquam ab initio, progreſſa, ad collum recto feſtinat tramite, atque in duas rectas ſcinditur in thoracis parte venas, easq́ inſignes, quas iugulares vocant. Propagantur autem ab ipſa prius, quàm ad cor ipſum pertingat, inſignes quidem venæ ad ſeptum tranſuerſum: paruæ autem[e] † ad inferiorem thoracis partem, quæ octo coſtis conſtat, contendentes. Pars autem hæc ab vna, quæ coniugio caret, nutritur vena: quæ in quibuſdam animantibus ſupra cor adnaſcitur‡: in quibuſdam verò,[f] † vt in hominibus, ex ea emergit parte, qua iam cordis aurem vena caua tangit: hinc ſiquidem emergens, humilius depreſſiusq́ per cor defertur, atq́ in ſpinam contorquetur. Vena igitur, quæ ad inferiorem thoracis partem defertur, vtrinque coſtis octo ad ſeptum vſque tranſuerſum diſtribuitur. Cæteræ autem ſublimiores thoracis coſtæ quatuor ab alio venarum nutriuntur coniugio, quod à vena caua propagatur prius, q̃ ea in iugulares ſcindatur. Ab his igitur duabus venis deinceps ſunt, quæ ad manus per axillas pertingunt. Verum, quæ humerariæ appellantur, poſtquàm caua in iugularias fiſſa eſt, ab vtraque vna, progignuntur, habentq́ radices iis,

A† *Al. Sed ſi ſignum quidem faciat dolor ĩ clauicula, uel in brachio grauitas, vel circa mãmã, uel ſupra phrenas, ĩterna etc.*

B† Aliqui cod. addunt, & flauior.

C. ‖ 1. Aph. 21. Ex ord. 10. a

*D Dictio hæc nec ĩ antiquis quibuſdã græcis codi. nec in tralatione veteri habetur.

E† *Ant. tralatio. in pãniculis qui ſunt ĩ pectore: pars aũt inferior pectoris compoſita ex octo coſtis, ab vna, q̃ coniugio &c.*

F ‡ ὥσπερ καὶ ἐπ' ἀνθρώπων *eſt ĩ impr . . . i. vt & in hominibus. Bartholomæus Euſtachius medicus inſignis reiq́ anatomicæ profeſſor eximi⁹ aſſerit ĩ cod. ueteri legi* ὥσπερ καὶ ποτὲ ἐπ' ἀνθρώπων *i. vt quandoq́ ĩ hominib. cui lectioni adſtipulatur vet⁹ tralatio q̃ habet, & in quibuſdã hoĩbus ēt.*

ces iis, quæ in ſuperficie extant, iugularijs communes. A iugulariis ſiquidem quæ in ſuperficie extant, partes ferè omnes tum colli tum capitis in ſuperficie conſtitutæ nutriuntur: ſicut & à iugularijs altius profundiuſq; latentibus partes omnes altius profundiuſq; latentes. Verum, quæ circa ſcapulas atque circa dorſalem medullam, quæ eſt in collo, exiſtunt loca, venas habẽt, quæ ex inferioribus præfatæ radicis communis partibus ad ipſas aſcendunt. Communem dico radicem, quam proxime dixi & iis, quæ in ſuperficie conſtitutæ ſunt, iugularijs & humerarijs communem eſſe. Non immerito igitur humeraria partes, quæ ſupra clauiculas ſunt, quæ & in collo & capite exiſtunt, tum magis tum velocius euacuat. Axillaria verò thoracis partes, & magis eas, quæ in ſublimi ſitæ ſunt, præſertimq; in hominibus ipſis. Nempe infernas demiſſaſq; omnes vena vna altera nutrit, quæ ſub corde à vena caua procedit. Ex ſiniſtra autem parte venæ illius, quæ infernas thoracis partes alit, atque ad coſtarum radices prona fertur, aduſq; ſeptum tranſuerſum ſingulis intercoſtalibus ſpatijs tum ſiniſtris tum dexiris rami diſtribuuntur. Verum, quod reliquum ex ea eſt, ſeptum tranſuerſum penetrat, primiſq; ab eo corporibus diſpenſatur. Cæterum, quæ per axillas ad manus feruntur venæ, proximas iis, quæ ſublimes quatuor thoracis alunt coſtas, radices habent: ſuntq;, quàm quæ per humerum ad manus contendunt, non paulo maiores, aſcẽdunt autem ad internam regionem brachij vtriuſq;: atq;, cum per ipſam pronæ feruntur, muſculis ipſis, qui inibi ſitum habent, notabiles diſpẽ F ſant ramos. Verum, cum ad cubiti articulum prope vtraq; venerit, venas brachij internas ad ipſius cubiti oſſis nodum, qui hîc poſitum habet, producit: quicquid verò reliquum eſt bifariam ſciſſum diuiſumq; per cubiti flexum defertur, parte ea, quæ in ſuperficie conſtituitur, venam eam, quæ in eo cubiti flexu ſecatur, efficiente: penitiore verò eam, quæ cum arteria diuiditur. Secatur quoq; & vena alia in cubito obliqua, †veluti & ea, quæ in vtroque manu vna eſt} humerariæ non exigua portio. Nempe & humeraria ipſa per brachium ſubter cutem conſpicue percurrens in ipſo cubiti articulo, qua ſublimiſſimæ extant partes, figurata ſ. vt Hippocrates in libro de fracturis docuit, ‖ manu, diuiditur. Quæ igitur ſublimior venæ ipſius à fiſſura portio per externa cubiti loca defertur, ea apud fiſſuram ipſam ſecatur, qua primæ venæ radici è directo maxime reſpondet. Eam ob cauſam & ſublimiora clauicula*rum loca citiſſime euacuat. Portio autem, quæ in cubiti flexum oblique fertur, minus quidem ea, ſed cæteris magis eas euacuat partes. Pars verò, quæ ab interna notabili vena oblique etiam fertur, minime quidem præfatas vacuat partes: verum maxime thoracis ſuperiora, {q; radices tum eius, quæ per axillam ad manum fertur, tum eius, quæ ſuperiores thoracis alit partes, vicinæ admodum exiſtant.} Secare igitur hanc iubet Hippocrates prius, q̃ venæ, quæ ex humerariæ fiſſura prouenit, præſens ſit, inſeraturq;. Quæ ſi aliquando non comparuerit, vice huius ſeca- G mus aliquam ex internis, quas re*cta in os cubiti deferri didicimus. Quòd ſi & eæ non comparuerint, accedimus ad eam, quæ ex præfatarum duarum venarum obliquarum inſitione progignitur. Verum, & cum ea interdum non apparere poſſit, humeraria apparente, ſeca humerariam: qui ſcilicet vacuationes ab vniuerſo animalium corpore fieri noueris, quãquam neq; celeriter, neq; ſimiliter, ex vena omni fiant. Nos verò partem eam, quæ phlegmone obſidetur, tum celeriter, tum q̃; cæteras partes magis, in acutis præſertim morbis vacuare contendimus. Quod ſanè interna cubiti vena facit, multoq; magis, vbi ſanguinis redundantia ad ſuperiora vergere videatur, aut ſuperiores thoracis partes affectæ ſint. Tunc enim grauitas magis in brachio & circa mammam fit. Verum, quæ partes thoracis inferiores prope ſeptum tranſuerſum infeſtant phlegmonæ, non abs re dolorem ad hypochondrium tranſmittunt. Quo fit, vt dolores huiuſmodi non admodum iuuet, quæ in cubito fit, vacuatio, corde ſ. medium occupante: nempe venam, quæ inferiores thoracis alit partes, infra cor emergere nuper audiuiſti. Dicta quidem mihi hæc ſunt ſuper eo, quod ab Hippocrate bene ſcriptum eſt, de ſecanda ſ. interna cubiti vena. Sed, cum ″vacuandi ſanguinis terminum coloris mutationem poſuerit, deinceps eſt de eo diſſerendum. Quicquid ergo ſanguinis in phlegmone continetur, id caloris abundantia colore permutatur: reliquum autem in partibus omnibus ſimile manet. H Eam ob cauſam ſanguine, qui in totum ſpargitur corpus, pituitoſiore exiſtente, rubicundior ſanè erit, qui in eo, quod phlegmone obſidetur, latere continetur. Quòd ſi ſanguis in corpus totum diffuſus, rubidus fuerit, is proculdubio, qui ad phlegmonem eſt aduſtus aſſatuſq;, in nigrum permutabitur. Liuidus autem in ea, quæ fit à rubido ad nigrum, tranſmutatione medium obtinet. Coloris igitur mutatio ſanguinis ex particula inflammata translationem ſufficienter commonſtrat. Vacuationis igitur modum menſuramq;, quæ affectui peculiaris ſit, diximus. Sed, ſi interdum virtus tãtum vacuare prohibeat, parti ipſi, quæ phlegmone obſeſſa eſt, minus quidem futurum auxilium ſcire oportet: ſed melius eſt virtutem non exoluere, quàm ſanguinem vacuare redundantem.

†veluti & hęc, in vtraque manu vna.

Sect. 1. t. 1. 7ª. 225. e. Et t. 16. 226. g

* Clauiculis.

†Hæc ex antiqua tralatiõe, & recte.

* κατ' ἶξιν.

A. li. 3. f. 10. t. 5 c. 2. fol. 272. f

11 *Si verò eas, quæ ſub ſepto tranſuerſo ſunt, partes dolor infeſtat, nullumq; ad clauiculam ſignum fecerit, ventrem vel nigro veratro vel peplio mollire oportet. Sed veratro nigro vel daucum, vel ſeſeli*, vel cyminum, vel aniſum, vel aliud quippiam boni odoris miſcebis. Peplio verò ſilphij ſuccum, quanquam & hæc inter ſe mixta non diſſimiliter agant. Cæterum veratrum nigrum tum melius tum ad indicationem iuuantius, quàm peplium, ventrem ſoluit, ſed peplium flatum magis excutit. {Dolorem præterea ambo hæc ſedant. Sedant quoque & alia multa, † quæ expurgant medicamenta. Verum*

*Al ſeſeli non id eſt apium.

† ὑπήλατα.

A *rum omnium, quæ nouerim viderimq́;, hæc potiſsima exiſtunt. Nempe, & quæ in ſorbitionibus dantur purgantia* medicamenta, ſoluere poſſunt, quæcunq́; ſcilicet non valde inſuauia exiſtunt vel propter amaritudinem, vel aliam quampiam iniucunditatem, vel quantitatem, vel colorem, vel ſuſpicionem aliquam.* * ὑπήλατα.

Quòd medicamenta purgantia per experientiam inueniantur, & quem'nam expurgent humorem, & ſi omnino purgent, in libris de ſimplicium medicamentorum facultate didiciſti. Quòd verò purgationis neceſſitas ſit, ſi redundantes humores deorſum repant, eſt quoq; ratione ſcitum animaduerſumq́;: ſed id, teſtimonium ratamq́; fidem ab experimentis habet. Edocuit autem Hippocrates facultates medicamentorum, quæ in huiuſmodi affectibus propinat, veratrum quidem nigrum κρισιμώτερον i. ad iudicationem iuuantius vacuare, peplium verò flatus magis excutere affirmans. Sint autem quæ ab Hippocrate κρισιμώτερα, id eſt ad criſim iuuantiora, dicuntur, ea quæ morbi iudicium faciunt magis, quod facultate verbo huic ὠφελιμώτερα, id eſt iuuantiora, idem exiſtit. At, cum purgantia omnia" medicamenta ventrem, præſertimq́; os ipſius, quod maxime tum neruoſum tum ſenſile exiſtat, affligant lædantq́;, ob id eorum, quæ boni ſunt odoris, miſtio excogitata eſt, ne ſola ſynceraq́; purgantium medicamentorum virtus os ventris tangat. Permiſta quoque inter B ſe, tum peplium, tum elleborum, ὁμοιότροπα id eſt modi ſimilis, eſſe ait, quod eſt facultatibus conuenire, & in nullo controuerſa eſſe. Nam & in purgantium medicamentorum permiſtione controuerſia eſt, non quando aliud quidem bilis, aliud verò pituitæ excretorium fuerit, (nam eodem tempore vacuari tum bilis, tum pituita poſſunt) ſed quando aliud quidem protinus, aliud verò longo à propinatione tempore, purgationem mouere natum ſit. Nempe hoc pacto inæqualis (eis ſimul ingeſtis) fit vacuatio: inæqualem dico, cum iam altera quidem deſinere, altera verò incipere videatur. Nempe, quod citius purgare conſueuit medicamentum, id & ex alio quippiam ſimul vacuat: quo fit, vt, quod exiguum ipſius relinquitur, imbecillius reddatur, & longe tardius ſuam inchoet purgationem. Præfinita igitur vacuationis lege ſimile eſt elleboro peplium, poteſtq́; elleboro ſimiliter nigrum ſubducere humorē. Cætera tum dictionis huius, tum ſequentium patent. Conſiderare igitur hæc atq; in memoria tenere nos oportet, ſed non perpetuo in pleuriticis vti debemus, ad memoriam reuocantes aphoriſmum illum, vbi dicitur, "In acutis morbis raro & in principijs, purgantibus medicamentis eſt vtendum." Vbi igitur (inquit) non ſolum acutus morbus fuerit, cuiuſmodi eſt pleuritis, verum & cum febre vehementiſſima, multo magis vitanda eſt purgantis medicamenti adminiſtratio: atq; per ſectionem venę vacuandum magis, etiam ſi ad hypochondrium dolor per C tingat. Nempe & ſi minus quidem auxilium, quàm per purgationem, ſequatur, ſecurius tamē multo exiſtit. Immo nullum ex eo, quod per venæ ſectionem fit, periculum impendet, eo diſcrimen maximum ſubeunte, quod per purgationem tentatur: Et potiſſimum ſi laborantis naturam expertus quis non fuerit: nempe alij difficulter natura purgantur, alij modico aſſumpto medicamento purgantur copioſe. Quibus igitur dare quadrabit, his medicamenti tantum propina, quantum in plurimis mediocriter vacuari tum nouiſti, tum ſis expertus. Si enim hominis naturam non noueris, metus eſt, ne plus iuſto vacues, vel nullo pacto vacuationem moueas: aut, ſi moueris, non tamen ſufficienter vacues. Quæ omnia magnas in morbis acutis pariunt offenſas: quod non facile, vt in iis, q non febricitant, emendatur. Cum igitur febris vehemēs non fuerit, naturamq́; laborantis expertus fueris, ad medicamenti purgantis potum te conferes, iis, quæ ab Hippocrate dicta ſunt, vel etiā aliis ſimilis naturæ vſus. Quo è numero eſt, quod ex colocynthide paratur medicamentum: quod iam ex vſu hieram vocant. Id ſanè varijs parant modis, ſed, quod elleborum accipit ſcammoniamq́; non habet, id iis, qui medicamen ſubductorium omnino aſſumere poſſunt, optimum eſt.

A.li.3.f.13.t.1. c.36.fol.292.d

1.Aph.24.Æxt. ord.10.c

ὑπήλατον.

D *Vbi autem quis medicamentum ebibit, ptiſſanam protinus ſorbendam dato, neq́; inſigniter minore, quàm conſuetum eſt, quantitate.*

Et maxime quidem ventris ori, quod & ſtomachum vocant, vt in ipſis purgantium medicamentorum potibus illæſum maneat, conſulere oportet: præſertim'que vbi febrientibus tale quippiam propinatur. Verum præcipua, ne offendatur, cautio eſt, ſi medicamentum, quod propinatur, purum non ſit: ſed cum aliis, quæ malitiam ipſius hebetare nata ſunt, temperatum miſtum'que. Nempe purgantium omnium medicamentorum natura, corporum, quæ purgantur, naturis contraria eſt, atque, vt quiſpiam dixerit, lethalis, & deleteria. Vt autem ſucci papaueris, mādragoræ'que, & hyoſcyami, atque aliorum huiuſmodi multorum, quæ nobis & ſubſtantia & viribus aduerſa corpus perimere nata ſunt, portionem exiguam aſſumentes, magnam percipimus commoditatem: ſic & purgantium medicamentorum, quorum natura corporibus noſtris aduerſa eſt, exiguam aliquam partem præcidentes ad ſuppetias ferendas vtimur. Quo item modo in horum medicamentorum potu ſeminum aliqua, quæ boni ſint odoris, miſcemus, quæ & malitiam obtundere nata ſint, & operationem ipſorum non prohibeant, tenuandi incidendiq́; facultatem obtinentia, ita vt & craſſos incidant humores, & vias quibus vacuatio fiat, aperiant patefaciant'que: ſic & à ſumpto medicamento ptiſſanam ſorbere confert. Nempe purgans medicamentum

tum ipſum, tanquam exiguum ſit, ad ventris quidem fundum peruenit: verum, dum tranſit, ſtoma- E
chus & quæcunq; ventris ſublimior pars non qualitatem medicamenti purgantis modo, verum
& ſubſtantiæ, quæ in tranſitu hæret, aliquid aſſumens, vehementer læditur. Ptiſſanæ igitur cremor
ſuperingeſtus cōmoditatē affert. Nēpe & detergere, & deorſum trahere, quod viæ adhęret, & qua-
litatem medicamenti, quod his adhæret partibus, tum contēperare, tum permutare poteſt. Ob eas
igitur cauſas à purgantis medicamenti potu, ptiſſanam ſuperſorberi præcipit: ſed, vbi purgatio cœ-
pit, ab ea vult abſtinendum, purgantis medicamenti operationem exolui veritus: atq; ob eā rē ait.

13 *Et, quoniam ab re non eſt, purgatione in media ſorbitionem dare non conducit. At, vbi purgatio deſie-
rit, tunc ſorbitio detur, ſed conſueta minor: deinde liberalius perpetuo exhibeatur, ſi & dolor ceſſauerit,
& nihil aliud obicem fecerit.*

Contra, quàm plerique huius temporis medici, rem hanc docuit Hippocrates. Nempe hi, vbi
vacuauerunt, copioſe nutriunt: Hippocrates verò à purgatione, ptiſſanæ minus miniſtrari iubet.
Nam corporum, quæ purgata ſunt, natura purgatione agitata labefactataq; tolerare alimoniā non
poteſt, neque probe eam conficere, niſi omnino pauca fuerit. Purgatis igitur tantum cremoris pri-
mo exhibendum, quātum domare poſſint: deinde paulatim ſenſimq; adaugere oportet, ſi & dolor, F
vt inquit, ceſſauerit, & nihil aliud prohibuerit. Quod de dolore ait eſt manifeſtum: ſed, nihil aliud
prohibere, ad præfatas referre oportet, ſi intelligere volueris, diſtinctiones, in quibus demonſtrauit,
quónam pacto morbis acutis laborantes abſque ſorbitionibus regere oporteat. Summa verò ho-
rum eſt, cum vel morbum ante iudicationem nulla ſorbitione indigere ſperabimus: vel in quibus
ſumma eſt, quæ phlegmonen facit, cruditas.

14 *Ratio autem mihi eadem eſt, ſi & ptiſſanæ cremore vtendum ſit.*

Tempus exhibendorum tum ptiſſanæ, tum cremoris ipſius, & antea ſimile eſſe demonſtrauit,
re vna duntaxat differentiam horum definiens. Nempe à cremore principium exhibitionis facit.

15 *Melius ſiquidem eſſe dico, vt protinus à morbi initio ſorbere incipias, quàm inanitis vacuatisq; venis
vel die tertio, vel quarto, vel quinto, vel ſexto, vel ſeptimo, ſi ante hoc tempus morbus haudquaquam iu-
dicatus fuerit, ſorbitionem inchoare.*

1 Apho. 8. Ext. ord. 4.

Quod in Aphoriſmis ‖ ſcripſit Hippocrates, id & impræſentiarum perſequitur, in morbi omnis
vigore, tenuiſſimo vtendum victu præcipiens. Si igitur, quinta die morbi vigor futurus ſit, & ęger G
ſolo vſus potu ſufficere non poſſit, melius eſſe ait ſi protinus ab initio ptiſſanā dederis, & neq; tertio
die, neq; quarto, ſorbitionē inchoaueris. Sic ſanè & eos, qui vel quinto, vel ſexto, vel ſeptimo, ſorbi-
tionē inchoant, falli circūueniriq;, ſi ante hoc tps morbus nō fuerit iudicatus. Per iudicationē intel-
ligo, vt dixi, nō pfectam morbi mutationem ſolum, verū quoq; & effatu dignam tranſmutationē.

16 *Præparationes autem & his tales fiant, quales dictæ ſunt. De ſorbitionis igitur exhibitione ita ſentio.*

Et, quibus ab initio ſorbitionem daturus ſis, præparationem ſimiliter fieri præcipit. Id eſt, ſiue
ſectionis venæ, ſiue clyſmatis, ſiue balani neceſſitas fuerit, illud ante faciendum iubet.

17 *De potu quoque, qualemcunque ex declarandis potaturus quiſpiam ſit, eadem omnino mihi eſt ratio.*

Si laborantem potu ſolo citra ptiſſanæ ſorbitionem rexeris, præfatas quoq; præparationes te fa-
cere iubet, id eſt aut venam ſecare, aut clyſmate vel balano vti.

18 *Verum" & medicos contra omnino, quàm oportet, agere ſcio. Nempe omnes, languentes ipſos per initia* A. lib. 4 f. 1. c. 2
morborum duos vel tres vel etiam plures dies inedia ſiccare, atq; ita tum ſorbitiones tum potus exhibere H c. 8. fol. 420. a
*volunt: idq; forſan ꝙ magnæ corporis mutationi magnam quampiam obiicere mutationem ipſis decens
eſſe videatur. Verum mutatio ipſa bene quidem habet † non modica, ſed recte transferenda venit. Iam
autem & ciborum exhibitio mutationis rationem maxime ſubit.*

† Al. ſi modica. al. nō modicū.

Medicos culpat Hippocrates, qui languentes ipſos in abſoluta ciborum abſtinentia ſeruant: de-
inde eos protinus alij quidem ad ſorbitionum, alij ad potuum ingeſtionem deducunt. Non tamen
mentionem eorum fecit, qui cibos validiores ante morbi concoctionem miniſtrant. Conſueuit ſi-
quidem, vt antea dixi, interdum prætermiſſis, quę maxima ſunt, erratis culpare minora: & eam, quę
ex illis oritur, demonſtrare offenſam. Qui autem ita tranſmutant, forſan (inqt) rationabiliter tranſ
mutare arbitrantur, in magna corporis tranſmutatione effatu dignam victus permutationem facie-
tes. Quod ſanè bene eos exiſtimaſſe ait: non tamen de tranſmutatione omni, ſed bene aliqua eſt pu-
tandum. De qua partim prædixit, & partim quippiam eſt dicturus, ſermoni adſtruens declinan-
das eſſe repentinas mutationes.

19 *Maxime ergo lædentur, qui tota vtentur ptiſſana, niſi recte transferantur: lædentur quoque, & qui
ſolo vtentur cremore, quanquam minus: lædentur præterea, & qui ſolo vtentur potu, ſed hi minime.*

Dictam

A Dictam paulo ante ſubitam victus mutationem, qua primis diebus in abſoluta ciborum abſtinẽtia ſeruatos languentes circa diem quartum nutrire incipiũt, maxime quidem nocere ait, ſi in ptiſſanam totam transferantur: minus verò, ſi in cremorem: ſed ἥκιστα, id eſt ἐλάχιστα, quod minimum indicat, offendi eos, qui ad ſolos procedunt potus. Nempe ex magnitudine virtutis eorum, quæ offeruntur, magnitudo oritur offenſæ.

20 *Oportet autem & ex ſanorum hominum victu diſciplinam, quæ conferat, facere. Nam ſi ſanis quibuſdam tales vel tales cibi variare videantur cum in alijs quibuſdam, tum in non nullis mutationibus, quomodo & in morbis quibuſdam & maxime in acutis non valde euariabunt?*

Incipit Hippocrates præfatam ab ipſo de victu ſententiam demonſtrare, arguẽs vnà & eos, qui contrario victum inſtituunt modo. Sed, vt dilucidus cõſpicuuſq; reddatur ſermo, ſummam ipſius omnem præfari melius eſſe mihi videtur. Eſt autem earum, quæ in eam rem aſſumũtur, ſumptionum dignitas altera vniuerſalis hæc: Si bene valentibus læſionem afferant repentinæ victus ad contraria mutationes, multo magis ægrotantibus ipſis. Quod variis etiam modis poſſumus interpretari, aliud in aliam tranſumentes dictionem, vt hoc pacto, In repentinis victus mutationibus, qui ſani B ſunt, ægris minus læduntur: Vel ſic, Ægri ſanis magis læduntur: Vel ad hunc modum, Detrimenta ſanos minus, quàm ægros, afficiunt: Et adhuc generalior hac: Validiores minus afficiunt, imbecilliores magis, detrimẽta. Licet & aliter vim ſermonis interpretari aut ex eo, quod per ſe & primum vtile ſit ad quod demõſtratur: aut ex aliqua continentium ipſum vel dignitatum vel ſumptionum. Talis quidem tibi ſit per ſe credibilis altera ſumptionum (lemmata Græci dicunt) quas ſanè vocare conſueuit Ariſtoteles axiomata id eſt dignitates. Sed alteram, cui fides per experientiæ lucem acceſſit, deinceps audi. Sanos etiam repentina victus mutatio offendit. Ex vtraque hac ſumptione concluditur languentes à repentina victus mutatione lædi magis, ſed multo magis, qui acutis infeſtantur morbis. Hæc eſt vis ſermonis. Verum Hippocrates alteram ex ſumptionibus per ſe tum prius, tum credibilius, protinus citra probationem accipit. Alteram verò iis, quę ſingulatim per experientiam noſcuntur, fide donat & auctoritate. Quod & ſequens declarat oratio.

21 *Atqui, quòd vitioſus* victus cibi & potus ſemper ſibi ſimilis ad ſanitatem tutior omnino* ſit, quàm ſi quis ſubito ad alterum vel meliorem ſe transferat, facile diſcitur, intelligiturq́.*

*Dięta φαύλη, id eſt vulgaris ac ſimplex, q d ſit, habetur à Galeno in cõ. lib. de Fractu. pag. 230. g. & pag. 248. c

*τὸ ἐπίπαν.

Alteram ſumptionum earum, quæ ad præſentis ſermonis demonſtrationem præſtant, nunc ex C multis particularibus exemplis aſtruere incipit, fidem ipſius in vnam colligens ſummam, quæ talis eſt. Magnæ & repentinæ præter conſuetudinem mutationes non paruam ſanis afferunt læſionẽ. Quanquam ſermo hic conſpicuus ſit, tamen, ſi quippiam, quod explanatione indigeat, intercidere videbitur, iis, qui exercitati non ſunt, in ſequenti ſerie explanare non cunctabor. Nempe hic commentarius liberalior ac humanior eſt, ſi non eos modo, qui in rationibus ſunt exercitati, ſed etiam, qui non ſunt exercitati, ſpectet. Quòd ſi quis præfatas diſciplinas neque didicerit, neque expertus fuerit, aliud quippiam agat.

22 *Nempe tum iis, qui bis die comedunt, tum iis, qui ſemel, noxas & infirmitatem pariunt repentinæ mutationes: eoſq́, qui prandere non conſueuerunt, & prandent, ſtatim infirmos reddunt, toto item corpore graues & imbecillos, & deſides. Quòd ſi ſupercœnauerint, acidum ructant: alios alui læuitas exercet. Nempe ventriculus præter conſuetudinem grauatur, ſuperſiccescere conſuetus, non bis tumeſcere, neque bis cibos coquere*.*

*ἑψεῖν. i. elixare. vide in fine cõmenti.

Non ſolum, quòd in repentina conſuetudinis mutatione valde lædantur, verum quoq; & quæ'nam læſiones fiant, & quo'nam modo ſingulas emendare oporteat, ſcribens Hippocrates, ob id ſermonem prolixum facit: quomodo, ſi duntaxat, quòd in repentina conſuetudinis mutatione lædantur, oſtẽ D deret, ob id ſermo illi totus breuis foret. Prima igitur conſuetudinis mutatio, quam nunc exprompſit, eſt de iis, qui prandere non aſſueti pranſi aliquãdo ſunt. Ait enim tales & infirmos, & toto corpore graues fieri, imbecillos item & deſides reddi. Contingunt autem hæc ipſis, grauata ab alimento, veluti à pondere, facultate, neque enim imbecilla ea redditur propria ratione, veluti in cibi penuria fieri conſueuit. Ob eam igitur cauſam hoc in loco ſermoni adiecit totum corpus grauari iis, qui bis cibati ſunt, eoſq; fieri deſidioſiores. Verum in aſſuetis prandere & non pranſis imbecillitatem quidem virtutis ſcripſit, ſed grauitatem non adſcripſit. Nempe & in talibus mutationibus imbecillitatur ſua ratione virtus. Præterea, cum deſides fieri in præſenti victus mutatione aſſerat, in contraria timidos eſſe dixit, quaſi opus omne peroſos, & veluti opus aggredi veritos, diceret. Nempe res ita habet. Nam, qui ita ſe habent, virtutis imbecillitatem vere ſentiunt: atque ob id eas, quas ante promptius obibant, obire non audent actiones. Quin etiam & iis, qui diminute cibantur, viſcera videri pendere ait, eos'que tum calidum, tum χλωρὸν, id eſt viride, meiere, Calidum inquiens, id eſt ſolito calidius: χλωρὸν verò, id eſt viride, iuxta morem quendam Aſiaticorum Græcorum, qui & nunc obſeruatur: ὠχροὺς ſiquidem, id eſt pallidos quoſdam videntes, cauſam, cur ita χλωροὶ, i. virides, facti ſunt, interrogant, χλωρὸν & ὠχρὸν, id eſt viride & pallidum, nihil differre exiſtimantes.

† Al. ὥσπερ καὶ τὸ τῆς καλουμένης ὤχρας, i. veluti & color &c.

*In antiquis legitur διαιτηθεῖσι, i. cibatis.

exiſtimantes. Viſumq́ꝫ quendam ſe ipſo χλωρότερον, id eſt viridiorem, dicunt: ὠχρότερον, id eſt pallidiorem, ita ſignificantes. Eſt autẽ ὠχρὸν χρῶμα, id eſt color pallidus, † veluti ignis, & color ὤχρας vocatæ, cuius prima ſyllaba acuitur. Fitq́ꝫ talis color permiſta aquoſo excremento pallida & amara & flaua appellata bile. Nempe flauus color, quantum à rubro in albiorem ſecedit, tantum à flauo pallidus. Scripſit & alia quædam ſymptomata, quæ ita affectis fiunt. De quibus, cum ad eam, quæ de ipſis eſt, mentionem peruenerimus, agemus. Præſentem autem dictionem diſcutiamus. Quæ in non aſſuetis prandere contingere ait, iis adhuc & hoc adiecit: Si autem ſupercœnauerint, acidum ructant. Quòd autem ructus acidi fiant & propter ventriculi frigiditatem, & propter pituitam ſæpius in eo aceruatam, & propter ciborum multitudinem, aut, ſi pauci quidem ſint, poteſtate tamen frigidorum, didicimus. Omnium autem præfatorum commune eſt calorem ventris ingenitum vinci à cibis, non eos vincere, neqꝫ iis præſtare, neqꝫ probe ipſos conficere poſſe: vt ſi modicæ flammæ lignorum multitudinem ſuperaceruaueris, vel & citra multitudinem tum viridia tum humida ſuperpoſueris. Cæteris ita cibatis σπατίλην, i. alui læuitatẽ ſiue humidam deiectionẽ fieri ait. Verum in exemplaribus non paucis non σπατίλην, ſcriptum inuenies, ſed ἄσην, vt eo vocabulo ῥιπτασμὸν, i. proiectationem intelligamus corporis hominis huius, qui ita cibatus eſt: corporis, inquam, ob cibi multitudinem ἀσωμένε, i. grauiter moleſteq́ꝫ habẽtis, atqꝫ implacidi inquietiq́ꝫ, dum F in lecto iacet, & ſeſe permutantis. Cæterum, ꝙ circa dictionis finem concoctionem elixationi ſimilem eſſe oporteat, manifeſte oſtendit, tanquam à calido fiat non ſicco ſqualentiq́ꝫ, cuiuſmodi eſt febrilis, ſed humido vaporoſoq́ꝫ, cuiuſmodi eſt, qui in animalibus ſecundum naturam exiſtit. E

23 *Conuenit autem his permutationem æqua virtute compenſare. Dormire ſiquidem eos oportet tãquam noctem à cœna, hyeme quidem citra frigus, æſtate verò citra calorem, agant. Quòd ſi dormire non queant, plures lente ambulando abſoluant circuitus, neque ſtent: nihil cœnent, aut pauca & innocua. Minus præterea bibant: ſed meracius & non dilutum. Magis præterea & is afficietur, qui ter die replebitur: ac etiam multo magis, qui crebrius: quanquam ſint non nulli, qui ter die ſatiati facile ferant, vtpote qui ita ſunt conſueti.*

Hoc in loco referre hæc non erat neceſſe. Nempe docere propoſuerat, quonam pacto repentinæ conſuetudinum mutationes nos lædant, non autem, quo tales læſiones modo curare oporteat. Verum, quoniam Hippocrati hoc tentare eſt viſum, propterea, quæ ſcripſit, perſequemur. Maxime quidem his dormire ipſos plurimum iubet: &, ſi dormire nequeant, plures lenta ambulatione abſoluant circuitus: idq́ꝫ, vt quàm plurimi expoſitorum aiunt, poſt cœnam: ſed, vt eorum, quæ dicuntur, ſenſus præcipit, poſt prandium. Nam oratio hæc / tanquã noctem agãt / de ſomno meridiano G non de nocturno dici expoſtulat. Præterea, quod continuata eſt ſcriptũ ſerie, vbi inqt / Si verò dormire non queant, plures lente ambulando abſoluant circuitus, neqꝫ ſtent: nihil ꝑterea cœnẽt vel pauca & innocua / teſtatur Hippocratẽ velle eos à prandio dormire, non à cœna. Duorum igitur alterũ: Nam aut emendanda, tanquam errati conſcia, ſcriptio, atqꝫ ita ſcribẽdũ, Dormire ſiquidẽ eos oportet poſt prandiũ, tanꝗ noctem agant, hyeme quidẽ citra frigus, æſtate verò citra calorẽ: Vel, ſi ſeruare volumus orationem hanc à cœna, intelligenda eſt hoc pacto dictio: Dormire ſiquidem eos oportet, vt à cœna ante dormiebant: ſic & nunc poſt prandium, tãquam noctem agant. Quòd aũt velit Hippocrates eos vel nihil omnino vel parce vel leuiter cœnare, ſenſus eſt manifeſtus. Ventrẽ ſiquidem vult requieſcere, laboremq́ꝫ, quo grauatus afficiebatur, refoueri, ꝙ præter conſuetudinẽ pranſus homo fuerat. Hinc ſequens eſt & minus bibere, ſed non aquoſum, non dilutum. Nẽpe fluctuationem humiditatemq́ꝫ & refrigerationem vitare oportet, vbi à ciborum multitudine venter grauatus fuerit. Potum autem, qui exhibetur, non aquoſum eſſe conuenit, ſed ventris tum calfactoriã, tum roboratoriam obtinere facultatem. Cætera, quæ continuantur, liquida ſunt & manifeſta.

24 *Præterea, qui bis die cibum ſumere conſueuerunt, ij, niſi pranſi fuerint, imbecilli, & infirmi fiunt, timidiq́ꝫ ad quoduis opus, & cardialgici. Nempe his viſcera pendere videntur, calidum mingunt & viride, id eſt pallidum, ſtercusq́ꝫ exuritur. Sunt, quibus os amareſcit, oculi cauantur, & tempora ſaliunt, parteſq́ꝫ frigeſcunt extremæ.* H

Cætera quidem huius dictionis in eorum comparatione, quæ præter conſuetudinem pranſi contingere diximus, ſunt explanata: ſed de reliquis nunc dicam. Ἄφοδον, id eſt ἀποπάτημα, id eſt ſtercus ipſorum ſiue alui purgationem exuri inquit, à calore ſcilicet aſſatam. Nempe corpus magis tum ſicceſcit tum igneſcit iis, qui conſuetum relinquunt prandium. Alijs os amaricare ait, vtpote iis, qui biliohorem habent naturam: hisq́ꝫ caui fiunt oculi ab eadem, qua excrementum aduritur, cauſa ſicceſcentes. Quòd autem in amaræ bilis naturis innatus calor in id, quod igneum eſt, digrediatur, propterea & tempora ſaliunt, id eſt temporum arteriæ euidenter pulſant. Partes præter ea corporis extremæ frigidiores fiunt, quòd venter biliofis repleatur humoribus: quorum morſu atqꝫ contriſtatione affectus virtutem diſſoluit, corporiſq́ꝫ extrema refrigerat.

25 *Plurimi quoq́ꝫ horũ, ꝗ pranſi non ſunt, cœnare nequeũt: ꝗ, ſi cœnauerint, vẽtris grauitate afficiũtur: ac difficilius*

A *difficilius cubant multo, quàm ſi pranſi fuiſſent.*

Picrocholi natura præter conſuetudinem impranſi permanentes, cibos auerſantur, ventre ſcilicet male affecto. Verum, qui coacti cibum ſumpſerint, grauantur: atque ob id δυσκοιτοῦσι, vt ipſe inquit, id eſt male habentes in lecto permanent & traducunt:

26 *Cum igitur talia ob dimidiatæ diei victus à conſuetudine digreſsionem ſanis contingant, neque adyci quicquam neque ſubtrahi commode videtur.*

Rurſus inter exponendum, quæ contingunt valentibus iis, qui ſubito conſuetudinem permutauerunt, ſermonis ſummã obiter atq; veluti appendicem adiecit, cuius gratia omnia hæc exponit, q̃ ſanis contingunt. Nempe, vt conſtat, ſi bene valentibus victus dimidiatæ diei permutatio adeo moleſta ſit, quo modo non admodum languentibus ipſis moleſta erit? Deinde rurſus ad explanationẽ eorum, quæ ſanis contingunt, reuertitur in ſequenti dictione, quæ ita habet.

27 *Qui igitur præter conſuetudinem ſemel paſtus toto die exinanitis vaſis, quantum conſueuit, cœnauit, ſi tunc impranſus laborauerit ægreq́; habuerit, atque aſſumpta cœna tunc grauatus fuerit, multo magis* B *eum grauari par eſt. Quòd ſi adhuc pluſculis horis venæ exinanitæ fuerint, atque repente cœnauerit*, magis adhuc grauabitur.*

* μεταδειπνήσειεν, i. poſt cœnauerit, eſt ĩ impreſsis, et multis manuſcriptis cod. in aliquibus autẽ μέγα δειπνήσειεν, i. copioſe cœnauerit.

Quod ait huiuſmodi eſt. Si, qui præter conſuetudinem impranſus permanens minus conſueto cœnauerit, nocte grauetur, multo magis grauabitur, qui ſolito plura eſt cœnatus. Qui autem pluſculo tempore exinanitis vaſis repente cœnauerit, magis adhuc grauabitur. Nempe, qui impranſi præter conſuetudinem permanent, horum alij ad minus temporis inediam protendunt, alij ad longius interuallum: hos igitur grauari adhuc magis ait.

28 *Quibus igitur p̃ter conſuetudinẽ venæ ſunt inanitæ, ij eodẽ die veniũt reficiẽdi. Vitent in primis frigus, calorẽ, & laborẽ: nempe hæc omnia moleſte feruntur. Deinde cœnam ſolito minorem faciant, eamq́; non ſiccã ſed humentiorem: deinceps bibant, neq; dilutum, neq; minus, quàm ingeſtorum ratio poſtulat. Poſtero autem die pauca prandeant, vt acceſsione ἐκ προσαγωγῆς creſcente, ad conſuetudinem redeant.*

Vt eorum, qui præter conſuetudinem pranderunt, detrimenta emendauit: ſic & eos: qui, quòd ſemel duntaxat die præter conſuetudinem ederunt, afflicti ſunt, vult in primis vitare tum calo- C rem, tum frigus, tum labores: hæc nempe omnia moleſte ferri ait. Adde, quòd & minus ſolito cœnare ipſos iubet: quanquam plerique maxime contra agant. Nam prandere ob negocium aliquod prohibitos volunt in cœna & eam, quæ in prandio omiſſa eſt, aſſumere alimoniam, haud ſcientes quòd eget quidem vere alimonia omiſſa corpus, ſed ipſam conficere non poſſit ventriculus ob longiorem abſtinentiam læſus. Quin etiam Hippocrates, vt alimoniæ minus vult exhiberi, ita & eam humidiorem. Nempe huiuſmodi alimonia exiccatis tum ventri tum corpori vniuerſo peculiare auxilium præſtat. Roborare præterea & ventrem ipſorum iubet vini potu, neque dilutum, neque minus, quàm cibi proportio exigit, potandum præcipiens. Dilutum enim, ventris tonum ſeu robur exoluit: minus verò, quàm cibi proportio expoſtulat, ventri arefacto inhabile exiſtit. Poſtero tandem die ita affectos victui proſpicere iubet: qui Hippocratis præcepto conſuetorum ciborum minus ingerere debeant: vt ἐκ προσαγωγῆς, id eſt ſenſim paulatimq́;, in priſtinam redeant conſuetudinem.

29 *Talia verò moleſtius ferunt, qui parte ſuperiore picrocholi exiſtunt.*

Iam & ego paulo ante dixi picrocholos, id eſt amare bilis homines, ſubitariam eam, quæ à victu ad abſtinentiam fit, digreſſionem pituitoſis difficilius moleſtius'ue ferre. Bileſcit ſiquidem D ocyus his totus tum corporis tum ventris habitus. Sed quare non ſimpliciter dixit picrocholi, at parte ſuperiore? Nempe, cum flaua bilis, quam & pallidam & amaram nominant, ſuperiori ſupernatat ventri, iure optimo tales parte ſuperiore picrocholos dicimus: cum verò per ſedem demittitur, parte inferiore picrocholos aſſerimus. Paulo ſiquidem rhetori, qui toto corporis habitu pituitoſus erat, diebus ſingulis ſupernatabat flaua bilis, primam'que ipſam vomebat à lauacro non paucam. Eudemo autem philoſopho, qui temperamento bilioſus erat, per ſedem demittebatur: raroq; is (quanquam aliquando) pallidam vomebat bilem. Vt autem Pauli excrementa bilis exiguum habebant, ita & Eudemi multum. Qui igitur præter conſuetudinem non prandent, ſi & toto corporis habitu, & ſuperiore ventre, picrocholi fuerint, his neceſſario contingunt, quæ paulo ante dixit omnia. At, qui ventre duntaxat ſuperiore picrocholi exiſtunt, his tolerantiæ difficultas ſimiliter continget: ſed ex reliquis ſymptomatis alia quidem nullo pacto erunt, alia erunt quidem, ſed moderatiora. Prædixit quoque & eos, qui præter conſuetudinem non prandent, "timidos ad quamuis operationem eſſe, ſtomachi eroſionibus, hoc eſt cardialgijs, affici, penſilia videri ipſis viſcera, calidum & viride meiere, exuriq; excrementa: aliis os amaricare, oculos cauari, tempora palpitare, & extrema perfrigere. Sed horum alia toto habitu picrocholis contingunt magis, alia autem ſuperiore duntaxat ventre talibus. Atque ob id ad quamuis operationem timiditas,

A.li.4. f.1.t.2. c.8.fol.410.c

extremorum

extremorum perfrictio, mictus calidus viridiſq́; deiectionum aduſtio, cauatio oculorum, & temporum ſaltus, toto habitu picrocholis vſu eueniunt. Vtriſq́; autem penſilium viſcerum opinio, & oris amaritudo. Nam ob inſuetam abſtinentiam, tum ſuſpenſa tum pendula percipiunt viſcera. Verum ob bilis exuperantiam picrocholis toto corpore os amaricat: non quod affectio in ore magis fiat, ſed quod ſentiendi partem eam natura generis humorum diſcretoriam fecit. Venter autem magis quidem iis exuritur, quibus ex hepate in ventrem bilis effuſa ſupernatat: minus autem, quibus deorſum mittitur. Nam his quidem inteſtinum prouocat ad excretionem, illis verò ſtomachum mordet. Ob eam rem Eudemus diebus ſingulis, bis & interdum ter deijciebat: Paulus autem interdum nullo pacto excernebat. Niſi etenim inteſtina à mordente aliquo irritentur, vel copioſo excremento grauentur, excretionis promptitudinem non accipiunt. Neutrum horum impranſis contingit, neque enim mordentur inteſtina bile in os aſcendente, atque illa non mordente contriſtanteq́;: neque grauitas his fit, qui nullo pacto comederunt. E

*Al. amaritudinem.

30 *Non aſſuetam autem cibi abſtinentiam facilius omnino ferunt, qui parte ſuperiore pituitoſi ſunt. Quo fit, vt, ſi ſemel die cibo vtantur, facilius etiam ferant.*

Prius quidem parte ſuperiore picrocholos vſum cibi, qui ſemel die ſit, difficilius tolerare dixit. Nunc autem ad pituitoſos ſe, transferens, pro cibi vſu qui ſemel die ſit, inediæ meminit, ex habente manifeſtius detrimentum, ad minus noxium, translationem ex proportione faciens. Nam, ſi magis quidem lædi eos, qui ſine cibo totum præter conſuetum permanſerunt diem, æquum ſit, minus autem, qui non prandent: & pituitoſi picrocholis cibi vſum, qui ſemel die ſit, facilius ferant: quod ſane & inediam facilius ferant, palàm eſt omnibus. Cauſa autem, cur pituitoſi facilius † cibi vſum, qui ſemel die ſit, ferant, ex iis, quæ antea de bilioſis dicta ſunt, euadit conſpicua. Nam bilis humor in ipſis inedijs amarior redditur: pituita verò temporis proceſſu coquitur, ſanguiſq́; efficitur, neutra bile in ſanguinis ſubſtantiam redire valente: cum ex ſanguine quidem plus calfacto flaua bilis generetur, ex eodem verò aſſato atque etiam ex craſſo atra. Pituitæ autem generatio in pituitoſis edulijs ſanguinem perpetuo antecedit: atq́; generatione ipſius media cibi in ſanguinem tranſeunt. Neque hoc deterioribus tantum cibis contingit, verum & quibuſdam eorum, qui ſalubres admodum eſſe videntur: vt pani, chondro, ſemidali. Ego ſanè eam, quæ mihi optima eſſe videtur, enarraui conſcriptionem. Nempe, quod in ea docetur, per ſe verum eſt: atque continuatam cum iis, quæ ante dicta ſunt, habet ſeriem: qui optimæ explanationis ſunt ſcopi. Non tamen in exemplaribus omnibus conſimilem inuenies deſcriptionem, ſed in alijs & alijs pugnantem. Cæterum aliter in libris ferè omnibus reperitur dictio hæc falſo ſermone, & nullam, quæ antedictis continuetur, ſeriem ſeruare. F G

† In manuſcriptis legitur τὴν ἀσιτίαν τὴν μονοσιτίαν, i. cibationis abſtinentiam, & cibationem ſemel die factam.

31 *Potiſſimum ſanè & hoc argumentum, quòd maximæ mutationes eorum, quæ circa* naturam noſtram habitumq́, contingunt, maximè morbos committunt.*

*Περὶ eſt in impreſſis. ſed in aliquibus manuſcriptis legitur παρὰ, id eſt præter.

Multa quidem apud Hippocratem φύσεως, id eſt naturæ, nomen indicat: ſed hoc in loco temperaturam ſignificari quiſpiam exiſtimauerit, veluti & partium ipſarum ſtructuram compoſitionemq́; ἕξιν, id eſt habitum, appellari: quo in ſtructuræ genere continetur & bilis ad partes ſuperiores fluctuatio, & ad inferna deiectio, & viſcerum tum ſuſpenſio, tum conſtantia ſtabilitaſque. Nempe, cum venter magnus exiſtit, viſcera confirmat & ſtabilit, tametſi cibis vacuus, deſtitutuſq́; fuerit: verum, cum paruus eſt, cibis quidem refertus confirmat, vacuatus verò ſubſidentia relinquit: hinc fit, vt ſuſpenſa ſentiant viſcera. Quibus autem bilis flaua ſurſum natat fluctuatque, ante eſt dictum, meatu, qui bilem ipſam ex hepate ad id inteſtinum, quod Græci ἔκφυσιν vocant, (quaſi è ventre enatum dixeris,) defert, ſtructuram differentem habente. Nam interdum quibuſdam portio aliqua ab ipſo ad ventrem procedit: his quidem ſupernatat bilioſum excrementum: cæteris verò deorſum omnino voluitur. H

32 *Non igitur intempeſtiue, neq; fortes vaſorum inanitiones moliri: neq;, cum morbi vigent, feruoremq́; habent, cibum dare neque repente huc vel illuc in toto negocio quicquam mutare licet.*

Dictio hæc præter ordinem ſcripta eſt, copulari ſiquidem debuit cum ea, quæ ſcripta eſt ante: vt tota oratio talis foret; Talia verò moleſtius ferunt, qui parte ſuperiore picrocholi exiſtunt. At non aſſuetam cibi abſtinentiam facilius omnino ferunt, qui parte ſuperiore ſunt pituitoſi: quo fit, vt cibi vſum, qui ſemel die ſit, facilius etiam ferant. Non igitur intempeſtiue, neque fortes vaſorum inanitiones moliri: neque, cum morbi vigent, feruoremq́; habent, cibum dare licet. Nam, poſtea quàm ſermonem, quo magnas victus mutationes oſtendit ſanos ipſos, non quo modo languentes, lædere, compleuit abſoluitq́;, iure intulit, cuius gratia mentionem de his omnibus fecit, inquiens, Non igitur intempeſtiue, neque fortes vaſorum inanitiones moliri licet. Quanquam autem & inſtitutum etiam per relata ſufficienter demonſtrauerit, videtur tamen & ad alterum tranſire ſermonem, qui hæc commonſtret, ex abundanti teſtimonijs vſus. Principium igitur ſequentis ſermonis iure cenſetur dictio hæc, Potiſſimum ſanè & hoc argumentum, quod maxime mutationes eorum,

quæ

A quæ circa[a] naturam noſtram habitumq́; contingunt, maxime morbos committunt. Cui quidem dictioni continua fuerit, quæ ita ſequitur: Multa autem his germana, eorum, quæ ventri contingunt, atq; alia quis dixerit. Dictionem ſanè hanc ſum explanaturus: ſed nunc ad præſentem reuertar, quę hanc habet mentem. Non intempeſtiue neq; vehementer ſame necare, neq; in morborum conſiſtētijs victum ex media ad cibi oblationem permutare licet, ſicuti neq; ſubito ad contrarium. Ex quibus ſequitur talem inſtituendam victus rationem, qualem is præcepit. Summa autem horum eſt, declinandas eſſe ſubitas repentinasq́; ad contraria permutationes.

33 *Multa autem his germana, eorum, quæ ventri cōtingunt, atq; alia, quiſpiā dixerit: vt exempli gratia, Cibos, quibus vti conſueuerunt, facile ferunt, tametſi natura haudquaquam boni fuerint: ſimiliter & potus. Cibos verò, quibus vti non conſueuerunt, ēt ſi mali nō fuerint, moleſte ferūt: conſimili modo & potus.*

Quę ſimilia exiſtūt, atq; vt quiſpiā dixerit, genere admodū iūcta cognataq́; cōſueuit vocare Hippocrates ἠδελφισμένα, i. germana: q eorū, q̄ genere iunguntur, & familiariſſimi & genere oīum iunctiſſimi ſunt ἀδελφοὶ, i. germani. Nam propinquitates cęteræ his poſteriores ſunt, vt patrū matrūq; fratres ſororesq́; & fratrum ſororumq; filij filiæq; & quæcunq; id genus ſunt. Cætera dictionis cla B ra ſunt. Nam demonſtrat Hippocrates ſermonem eundem, quem ab initio demonſtrauit: cuius ſumma eſt, Conſuetudo maxime poteſt: repentinaq; ab ea digreſſio corpora non parum offendit.

34 *Si ergo multa præter ſolitū carnis deuoratio, vel allia, vel ſilphion, vel ipſius ſuccus, vel caulis, vel alia conſimilia, quæ ſeorſum inſignibus ſunt prædita viribus, vētriculis quibuſdam magis, quàm alia, labores inferant, minus quis admirabitur.*[a] † *At iure admiraberis, ſi deduceris quantam Maza turbationem, tumorem, flatum, torminaq́; mazam deuorare non aſſueto pariat, ſi præter conſuetudinē ingeſta fuerit:* ⟩ *vel qualem Panis ipſe calidus deuoratus ſitim inferat, & repentinam plenitudinem, quòd tum exiccet, tū tarde deſcendat: Et quàm varia inter ſe pariant puriſſimi confuſaneiq́; panes, ſi præter conſuetudinem deuorentur: & maza ſimiliter vel arida, vel humida, vel tenax: qualiter item & polentæ afficiant, recentes quidē eos, qui recentibus vti nō conſueuērūt, & aliæ eos, qui recentibus ex conſueto vtūtur: Ad hæc quid faciant Vini, & Aquæ potationes præter conſuetudinē in aliud ſubito tranſlatæ: quid dilutū item vinum, meracumq́;*[b] *rēpente pota: dilutum enim cum infirmitate humentem reddit ventrem ſuperiorem flatuoſumq́; inferiorem: meracū verò venarū palpitationem efficit, capitisq́; grauitatem, & ſitim infert: Prætera quid vinū album nigrumq́; præter ſolitū mutata: quæ ſi ambo vinoſa fuerint, valde alterant corpus. C Quare dulce vinoſumq́; minus quis dixerit mirum eſſe non idem poſſe, vbi repentina fuerit mutatio.*

Sermonis totius ſenſum intelligētiāq; vbi prius dixerimus, ad particulares, quę in eo ſunt, dictiones perueniemus. Orationis igitur totius ſenſus talis eſt: Victus mutationē in eos, qui inſigni prędi ti ſunt virtute, tum cibos tum potus, nemo, qui lędentē corpora viderit, admirabitur: verū eam, quę fit neq; ſine læſione in cibos potusq́; non inſigni præditos virtute, iure quis admirabitur. Talis quidē eſt ſermonis totius intelligentia: Sed, vt particulatim dicam, orationis totius principiū mentionē eorū facit ciborū, qui fortē vehementēq; habent facultatē, vt carnium deuorationis, alliorū, ſilphij, ſucci eiuſdē, & caulis: nempe ſilphium totum fortem habet facultatem, ſigillatimq; ſuccus ipſius, & caulis. Verū hæc quidē ſimpliciter dixit, ſed cū carnium deuorationis meminit, adiecit hoc verbū, multa: nempe multa carniū deuoratio magna habebit facultatem, mediocris verò nō magnā. Quæ huic ſuccedit dictio, ad eos accedit cibos, qui non magna cōſtant virtute, mazā videlicet, & panē vel calidū, vel frigidū, vel ſyncomiſton, id eſt confuſaneū. Quòd verò panē non purū ſyncomiſton appellet, conſtat & ex eo, quæ ad purū eſt, oppoſitione: panē hunc homines huius tēporis autopyron appellant, non diſcreto. ſ. furfuraceo, ſed vnà cum ſyncera puraq; farina macerato conſperſoq;. Poſt hæc de polentarum differentia mentionē fecit, recentesq; vocauit ποταίνιας, Ionū voce vſus & anti D quorum. Memorauit poſtea & vini & aquæ potationes præter ſolitū mutatas: meraciorē item & dilutiorem potum. Quibus adiecit dilutū vinum in ventre ſuperiore πλαδὸν, i. humiditatē infirmitatemq́; facere, flatumq; in inferiore: meracū verò palpitationem[c] † temporū, capitis grauitatem, & ſitim, idq́; caliditate: dilutū aūt contraria, tum humiditate tū frigore. Mentionē quoq; & de vinorum ipſorum differentia fecit, ex his oībus colligens, quod in vniuerſum ab initio ipſi propoſitū inſtitutumq́;, omnem. ſ. conſuetudinis ſubitā permutationem non paruum corpori afferre detrimentum.

35 *Cæterum partem hanc ſermone contrario τιμωρητέον, id eſt iuuare oportet. Nempe his victus mutatio facta eſt, corpore neq́; ad robur, vt cibos adijcere, neque ad infirmitatem, vt cibos diminuere oporteret, haudquaquam permutato.*

Verbum hoc τιμωρητέον opitulandum ſiue iuuandum indicat. Neq; aūt opitulatio alia ſermoni huic fuerit præter patrocinium, q vera loquitur. Nempe, cum ex duobus ſermonibus vnus ipſi placuerit, alter verò huic aduerſetur: & ei quidē, qui placuit, huc vſq; eſt patrocinatus: nunc ad alterius patrocinium deſcendit: cuius ſententiam quis conuenire dixerit, vt lāguentes ab inſigni victus mutatione iuuentur, quando & corporis affectio in contrarium his quidem, qui antea ſani viuebant, nunc verò ægrotant, permutata ſit. Sanè & in huius ſermonis gratiam vniuerſaliter antea eſt lo-

[a] Al. præter

† codex quidam antiquiſſimus græc. plura hoc in loco habet, quàm impreſſi, quæ tamen omnino videntur eſſe Hippocratis: hæc n. [Greek text, illegible] id eſt. At iure admiraberis, ſi didiceris, quanta maza turbatione & tumore & flatu & torſione ventris inferat præter conſuetudinem comeſta ei, qui pane comedere ſit ſolitus: vel qualem panis grauitatem et tenſione ventris ei, qui mazam comedere ſit ſolitus.

[b] præter conſuetudinem.

[c] † venarum, ut ſtatue in antiquis.

† Al. ſi modica al. nō modicū.

Supra.t.18.

Supra.t.32.

cutus his verbis: Tranſmutatio autem bene habet† non modica: }ſed ὀρθῶς, i. recte, transferenda venit. E Deinde, quid aduerbium hoc ὀρθῶς indicet, non paucis oſtendit, ſed ad ſummam ſubducens colligensq́; dixit, Non igitur intempeſtiue neq; fortes vaſorum inanitiones moliri: neq; cū morbi vigent feruoremq́; habent, cibum dare: neq; repente huc vel illuc in toto negocio, quicquam mutare licet. Quare & ambiguitatem ſoluere iam anticipat, quam nuper enunciauit ſermoni conſentiens. Adijcietq́; impræſentia aliquid, cum inquiet, Conijcere autem oportet & robur, & morbi cuiuſq; modum, & cætera quæ his ſuccedunt: quæ in ſequenti dictione explanabo.

36 *Conijcere autem oportet & robur, & morbi cuiuſq; modum, hominis item naturam, atq; ægrotantis in victu conſuetudinem, non in cibis ſolum, verum quoq; & in potionibus.*

Conuenienti in acutis morbis victus inſtitutioni, quam docuit, & roboris conſiderationem, & morbi modum, præterea & hominis naturam, conſuetudinemq́; ipſius, adijcere iubet Hippocrates. Nempe ſumma, quam aſtruit, eſt, Non permutandū eſſe victus ſpeciē prius, q̃ ſigna coctionis manifeſta ſint: id aūt fiet, ſi, quot diebus ad vigorem morbus venturus ſit, præcognoueris. Verum, cum victus, quem manifeſtabo, pro maioris minoris'ue ratione permutari poſſit, q; laborantes inter ſe differant virtutis tum robore tum infirmitate, naturali item temperamento, & morbi modo, F atq; antecedente conſuetudine, ſi ad ea reſpexeris, poteris artificioſe tum magis tum minus in ſpecie victus conijcere: {ſpeciem victus intelligo,}ſi videlicet vel oxymelite, vel melicrato, ægrum regere debeas: aut ſolam aquam bibendā adusq; coctionis notas dare: aut ptiſſanā, aut ptiſſanæ ſolum cremorem: deinde ſi bis & ſemel die. In victu ergo tum magis tum minus per ea, quæ dixit, conijcere oportet. Nam, ſi ægrum ptiſſanæ cremore indigere comperias, iam tibi conſtat, quātum de eo ſis propinaturus: conſimili modo de oxymelite, melicrato, & aqua. Verū, quemadmodū ad ſpeciei victus inuentionē, operæpretium eſt, vt cognoſcas, an robuſta vel infirma ſit laborantis facultas, quot item diebus morbi coctio futura ſit: ſic & conſiderandum, quantū vel robuſta vel imbecilla fuerit; nempe in virtutis tum robore tum imbecillitate magis & minus valde diſcrepant. Sic morbi quoque differentias conijcere oportet. Neq; enim ſatis eſt cognoſcere, quòd pleuritis, vel peripneumonia ſit, ſed &, qualis'nam ea ſit, cognoſcere oportet in dolore, febre, & ſputis. Nempe pleuritidum, quæ cum dolore ſunt, alię quidem magis, aliæ verò minus, tales exiſtunt: febremq́; vehementem habent tum magis tum minus particulares pleuritides. Sed non parua quoq; eſt in ijs, quæ expuuntur, differentia, vt in prognoſtico eſt dictum. Cum igitur particulatim in dictis differentijs varient ægri, fieri nequit, vt in Empiricorum appellatis ſyndromis reperiatur diſciplina. Neq;.n. eorum G qui in virtute comperiuntur, exceſſuum differentiæ ſcribi poſſunt, neq; febris vehementia, neque ſputorum quantitas, neq; in particularibus coloribus diſſimilibusq; eductionibus magis minusq;. Verum cuiuſq; rei virtute intellecta, omnes inter ſe comparare, ſummamq́; vnam ex ipſis colligere oportet. Qua quidem in re tum meliores tum deteriores reperiuntur medici, quanquam eadem didicerint. Nempe, qui perſpicaci magis pollent ratiocinio, ijs, qui hebetius habent, euadunt probatiores: laboris item amantiores ſegnioribus, exercitatioresq́; minus exercitatis: atq;, qui memoriam tenaciorem habent, ijs, qui minus ea valent. Ex particularium igitur omnium virtute colligere in vnam ſummam vniuerſam victus formam ſingulorumq́; ciborum quantitatem commodius eſt. Nam imbecillitas ſæpius quidem, ſed paulatim cibādum indicat: fidemq́; rei huic facit, quòd æger bis cibari ſuetus ſit. Facultatis autem robur contrarium indicat, nam, ſi in homine ſemel cibari ſueto videatur, ſemel ipſum cibare oportet: quod indicant ambæ coniecturæ. Sic & corpus bene difflabile ad cibationem ſtimulat: quod ægre difflatur, ad contraria agit. Quod item tenues habet ſuccos, id cibandum indicat: quod his non conſtat, contrarium commonſtrat. Atq; in ſingulis, quæ dicta ſunt, magis minusq́; proportionaliter ſibi & auxiliorum vſum tum auget, tum remittit. Sed de huiuſmodi, omnia in methodo medendi deinceps, & ordine ita exarata ſunt, vt tum citiſſime condiſcere, H tum facillime ad memoriam reuocare poſſis: fieri ſiquidem nequit, vt libro vno præſenti bene omnia ſcribat Hippocrates, atq; ordine doceat: præcipueq; cum ipſe primus horum inuentionem ſit molitus. Qui tamen hæc ab Hippocrate tum tranſuerſim tum inordinate ſcripta didicerit, totamq́; ſuam vitam in eam, quæ ex operibus docetur, meditationem exercitationemq́; deuouerit; is & lucem & ordinem doctrinæ adijcere poterit. Quòd ſi & pluribus libris fecerit, quanta futura ſit claritatis eorum, quæ docentur, exuperantia, liquido patet. Nemo ergo animo deſpondeat, ſi hoc in loco confundatur, ſcoporum multitudine affatim circumſeptus. Nam, ſi quòd particulatim horum vnumquodq; à nobis in methodo medendi demonſtratum ſit, intellexerit, atq; ad illam tranſlatus ſedulo ſingula didicerit, ea ſanè, quæ nunc inordinate dicuntur, liquido cognoſcet: ſpeculationemq́; in ipſis artis operibus exercens, veritatem ipſius laudabit.

37 *Ciborum autem adiectioni intendendum multo minus: nam ſubtrahere omnino, ſæpenumero expedit, vbi æger ſufficere poſſit, donec morbi vigor maturuerit.*

Quoniam victus cuiuſque ſpecies ex ijs, quę antea dixit, inuenitur: atq; inde, quæ in ante ſcripta dictione dicuntur, conijcere operæpretium ſit, vt in ſingulis victus formis quantitas reperiatur: præſenti

A præſenti dictione/ciborum autem adiectioni intendendū multo minus:nam prorſus ſubtrahere,ſæpe numero expedit/ cognoſcens præſidiorum ſingulorum quantitatem artificioſa egere coniectura:artificioſe autem conijcere viri eſſe,qui vires omnium,quæ in arte ſunt,didicerit,memoriæ mandauerit,atq; diligentia omni adhibita ſeſe in operibus artis exercuerit: paucoſq; tales exiſtere: Iure optimo,quæ præſenti,inquã,dictione dicuntur,adſcripſit,in quantitate ipſa ad id, quod minus ſit, procedendū eſſe magis,q̃ ad id,quod exuperat,vbi quis à iuſto modo abſcedit,admonens.Nempe, quod plus eſt,noxas interdū inemendabiles facit:quod verò minus eſt,facile emendatur. Nempe,ſi virtus labaſcere videatur,cibi exiguum miniſtrare poſſumus:verum,ſi in ventrem abſorptus fuerit cibus, quod ſuperfluit,ſi aliàs,multo magis in acutis morbis tollere eſt difficile. Nam prorſus ſubtrahere,ſæpenumero expedit,vbi æger ſufficere poſſit, donec morbi vigor maturuerit. Rurſum præfatæ dictionis partem hanc [a] aſſumpſit,nos familiaris huius ſcopi admonens,qui tum hic,tum in Aphoriſmis habetur : [b] ‖ Nempe,ſi æger ad morbi vſq; vigorem ſine cibo ſufficere poſſe videatur,in omni ciborum abſtinentia eum & potu ſolo moderaberis,cum tibi videbitur neceſſitas.

A * ἀνέλαβεν, ſed forte ἀνέλαβον,i.aſſumpſi.vt ſic vertatur.præfatæ dictionis partem hanc rurſus aſſumpſi, vt qui velim ad memoriam reuocare familiarẽ hunc ſibi ſcopū & hic & in aphoriſmis. & ita videť legiſſe vetus ĩterpres.

B ‖ 1.Apho.9. Ex.ord.4.g

38 *In quibus autem id faciendum ſit,ſcribetur.*

B Quòd prædixerit Hippocrates commonſtrata vniuerſali victus ratione in hoc libro ſe tranſiturum ad cæteras omnes acutas ægritudines,liquido conſtat. Verumtamen [c] opus huiuſmodi non reperitur.Nempe,quæ in hoc libro à balneorum conſideratione [d] extant,ſi quis,veluti in typo,ab Hippocrate ſcripta, qui ſibi hæc ad rememorationem præparauerat, in domo reperiens poſt viri mortem deprompſit, forſan ratione quidem hoc fecit, veruntamen vt liber, digna Hippocratis mente non ſunt:ſicuti neq; ea,quæ de morbis & affectibus inſcripta ſunt,quanquam multa in ijs bene ſcripta ſint.Sed ſuper ea re in ijs,quæ in ea ſcriptæ ſunt expoſitiones,diſceptabimus.

C * σύγγραμμα.

D * προκείμενα.ſed legendum eſt vt in antiquis προσεθημένα, i. adiecta ſunt.

39 *Multa autem & alia ijs,quæ dicta ſunt,germana quis ſcribere poteſt.*

Rurſus ad eum reuertitur ſermonẽ,quem multis certū ratumq; fecit exemplis, mutationem cõſuetudinis languentibus noxam afferre demonſtrans:ſed,q̃m à ſanis in eos tranſijt, [e] † ob id,quæ ſimilia ſunt & congruentia bene,ἠδελφισμένα.i.germana dixit. Quod autem poſtea dicturus eſt,ſermonis huius teſtimonium exiſtit,quanquã non ſimile,nõ congruẽs,nec germanū, vt ipſe appellauit,ſed id quod peruestigatur.Patebit aūt tibi mens Hippocratis in ſequẽtis dictionis expoſitione.

40 [f] † *Hoc autem verius efficaciusq; teſtimonium.Neq;.n.rei,de qua plurimus factus eſt ſermo, germanū*

A.l.4.f.1.t.2.c. 8.f.410.d C *exiſtit,ſed res ipſa commodiſſimum eſt documentum.Nempe quidem per morbi acuti exordia eodem,quo laborare cœperunt die,comederunt,alij poſtero die,alij quiduis,alij cyceonem ſorpſerunt. Sanè hæc omnia deteriora quidem ſunt,quàm ſi modo alio cibaretur quis:ſed,quæ hoc tempore peccata fiunt,ea minus multo lædunt,quàm ſi primis quidem diebus,vel duobus vel tribus uaſa quis integre exinaniuerit,mox quarto vel quinto talia miniſtrauerit. Adhuc tamen deterius erit,ſi omnibus his diebus vaſa ante exinaniuerit,& ſequentibus diebus ita pauerit prius,quàm morbus maturus reddatur.Nempe hoc pacto mortem plurimis liquido affert,niſi morbus omnino beneficus fuerit. Quæ verò in principio committuntur delicta,ea non ſimiliter his,domantibus renituntur,ſed facilius domari poſſunt.*

E † Al. ex antiquis, ob id ἠδελφισμένα, i. germana dixit,per germana ſimilia intelligens.

F † Al. ex antiquis. Hoc tamen melius eſt teſtimoniū. Neq; enim ſolum germanū eſt rei, de qua plurimus mihi factus eſt ſermo, ſed res ipſa &c.

Ante ab ijs,quæ bene valentibus ex conſuetudinis mutatione contingunt, ad languentes ipſos per ſimilitudinem tranſijt:tranſiturus autem & nunc,atq; ipſum,quod nunc inſtituitur,ferè ita habere eſt demonſtraturus.Sed quid nam id fuit:ſanè quòd neq; à principio neq; primis diebus fame cruciatos ægros,cum prope vigorem iam peruenerint,replere oportet. Tota autem dictione vult oſtendere grauiorem contingere ægris offenſam,cum prope vigorem erratum ſit,quàm ſi in morborum principijs quippiam delinquatur.Inquit enim, Quæ hoc tempore peccata fiunt,ea minus,

D lædunt, quàm ſi primis diebus, duobus vel tribus,vaſa quis integre exinaniuerit,mox quarto vel quinto talia miniſtrauerit, [g] † atq; etiam ante,quàm morbus(vt græco verbo inquit)πέπειρος reddatur. Quòd πέπειρον appellet πεπεμμένον,i.quod ad maturitatem eſt perductum, palàm eſt omnibus.Morbos præterea εὐήθεις.i.beneficos dixit,non quidem maleficos moroſoſq;, quos Græci κακοήθεις vocant,ſed εὐτρέπτους,i.qui facile ad bonum vergunt. Scimus etenim veterum multos ita vti dictione,ita quoque & Hippocratem,vt alibi eſt dictum.

G † Hæc addenda ex antiquis cod. græcis. Adhuc tamen deterius erit, ſi omnib9 his diebus vaſa ante exinaniuerit,& ſequentibus diebus ita pauerit, priuſquã morbus, vt græco &c.

41 *Hoc ſanè maximum reor eſſe documentum, quòd primis diebus quauis ſorbitione nequaquam eos priuemus,quibus futurum eſt,vt paulo poſt ſorbitionibus quibuſuis vti debeant.*

Sermonem hoc in loco eundem dixit, quem ſæpius antea enunciauit,nutrire ſcilicet ſorbitionibus ab initio præcipiens eos,qui ad vigorem vſq; ſufficere citra ptiſſanæ ingeſtionem non poſſunt. Nam eos prope vigorem nutrire compellemur, cum ad tenuiorem victus formam, etiam ſi antea plenius cibati fuerint,tranſeundum ſit.

42 *Πυθ μένοθεν ergo,q hordeacea utũtur ptiſſana,q ægri lædẽtur, ignorãt,ſi duobus uel tribus diebus antea exinanitis uaſis ſorbere incipiãt:neq;.ẽt,q ſolo vtũtur cremore,q ſorbẽtes læduntur, intelligunt, cũ ſorbi-*

tionē nō rectè inchoabūt. Sed tūc cauēt, magnāq́; intelligūt læſionē, ſi æger ante mutationē morbi ptiſſanā hordeaceā ſorbeat, cremore vti ſuetus. Oīa igitur hæc magna teſtimonia ſunt, medicos nō rectè ægrotātes ad uictū inducere, quippe q & in qbus morbis nō oportet vaſa exinanire, ĳs q ſorbitionibus cibari debēt, vaſa exinaniāt: & cōtra, in quibus ex vaſorū inanitione ad ſorbitiones trāſeundū nō ſit, in illis trāſeant. E

Aduerbium hoc πυθμνόθεν, vel παντελῶς, id eſt omnino, vel ἐξ ἀρχῆς, id eſt ab initio, Hippocrati indicat. Nam medicos ignorare ait, quando primum vel ptiſſanam vel cremorem ęgrotis dare oporteat: bene tamen ſcire, ſi ante morbi coctionem ptiſſanam hordeaceam dederint, ſe ægrum læſuros. Sequentem autem dictionis huius ſeriem, quæ eadem ex eiſdem ſæpius dictis oſtendit, de induſtria ob claritatem tranſgrediar.

43 *Et plerunq; ἀπαρτὶ, id eſt exquiſite. Interdum autem hoc tempore, interdum & alio, ex vaſorum inanitione ad ſorbitiones tranſeunt, vbi ſæpius à ſorbitionibus ad vaſorum inanitionem tranſire expedit, ſi ita ex morbi acerbatione contigerit.*

Hoc aduerbium ἀπαρτὶ & apud auctores atticos, & apud Hippocratem, eſt in vſu pro ἀπηρτισμένως καὶ ἀκριβῶς, id eſt exquiſite & abſolute. In quo ſignificatu & nunc eſt vſus Hippocrates, demonſtrare volens medicos in illo maxime tempore permutare victus rationem ex abſtinentia cibi ad ſorbitiones, quo ad abſtinentiam accedere oportet: atq; hinc manifeſtiſſime oſtendens, cum morbi vigor adeſt, tunc tenuiſſimo de neceſſitate victu eſſe vtendum. F

44 *Interdum autem & cruda tum à capite tum à thoracis loco attrahuntur bilioſa: vigiliæq́; his accidūt, ob quas non coquitur morbus: pertriſtesq́; & amari hi fiunt, deſipiunt, incerti & diſcurrentes lucis ſplendores oculis obyciuntur, aures implentur ſono, frigent extrema, vrinæ crudeſcunt: ſputa tenuia fiunt, ſalſa, colore ſyncero, & exigua: ſudores circa collū, anxietates inquietationesq́;: & ſpiritus offendens, in ea quæ ſurſum fit, aeris latione frequens, vel valde magnus: ſupercilia quadantenus amplificantur, deliquia animi fiunt, veſtium à pectore reiectiones, manuum tremor, atq; interdum labĳ inferioris concuſſio.* A.l.4. f.1. t.2. c.8.f.420.d

† ὀφρύες δὲ νωτίος μετέχεται, i. ſuper cilia grauitate participat.

Vniuerſa hęc contingere ĳs ait, qui perperam cibati ſunt à medicis: qui primis diebus exiccatos ęgros, die tertio vel quarto vel quinto vel ſexto repente ad edulia non peracto morbi vigore permutauerunt: quaſi peracto morbi vigore, conuenienter eos victum permutaſſe dicat. Quod igitur dicebat, Permutare quidem oportet ſanorum victum in morbis, neq; tamen temere id agendum, iam patere ex prædictis arbitror. Nempe, cum vna quidem corporis conditio ſalubris ſit: altera, quæ à morbi initio ad ſtatum vſq; extenditur: mox & tertia, quæ ad perfectam vſq; morbi ſolutionem ſeſe prorogat: deinde & quarta, quæ totius conualeſcentiæ tempus aduſq; ſanitatis habitum occupat: in nulla harum quatuor conditionum permutationes victus inſignes facere oportet, niſi prius in alteram conditionis ſpeciem peruentum ſit. Qui igitur ægros morborum exordĳs in omni ciborum abſtinentia ſeruant, ſi ad vigorem vſq; talem victus ſpeciem ſeruare poſſint, nemo eos culpauerit: quod ſi facere non poſſunt ob interlabentes ægrorum vires, quòd perperam inedia vtantur προταριχεύσαντες, id eſt exiccantes ægros, palàm eſt omnibus. Hoc autem verbo abſtinentiæ importunitatem plus iuſto corpus exiccantem euidenter demonſtrat: vbi etenim, quo tempore prope vigorem tenuius cibandum fuit, in eo cibum dare coacti ſunt, quòd ægros abſtinentia immoderate exiccauerint, eſt manifeſtum, quod vocatur ταριχεῦσαι. Ob id igitur modo cibandi huic ſuccedere ait ſymptomata multa, & praua: quæ omnia continuata recenſet ſęrie à bilioſis crudis exorſus. Nempe bilioſa cruda ita appellauit, quoniam & excrementorum coctionem appellat, quanquam mutata nutrire non poſſunt, vt bilis vtraque, & qui græce ἰχῶρες dicuntur. Veruntamen, quoniam & talia euincit natura, cocta quidem vocare conſueuit Hippocrates excrementa huiuſmodi, quæ à natura ipſa euicta ſunt: cruda verò, quæ non ſunt euicta. Ob id & pus in phlegmonis, quæ concoquuntur, fieri ait, quanquam pars nulla ex pure alimoniam accipiat, veluti accipit ex crudis appellatis humoribus & pituita: quæ reliquum perfectionis aſſecuta & prorſus cocta, corpus nutrire poſſunt. Sic igitur bilioſorum humorum concoctio exiſtit, vt ſanguinis, qui in phlegmone eſt, in pus migrantis, intelligentibus nobis coctionis nomen in ſuo vniuerſaliore ſignificato. Eſt autem vniuerſalius, cum natura cauſis fortior fuerit, permutaueritq; eas pro ſuo robore. Quæ igitur, veluti in corpore inanimato, putreſcunt, nihil ad permutationem conferente innato calore, à concoctionis ratione degenerant: hoc ſanè aliquando contingit etiam aquoſis ĳs ichoribus, qui per vrinas excernuntur: atq; ob id incoctas vrinas concoqui dicimus, quanquam corpus ex coctis vrinis ali non poſſit. Generali præterea hoc concoctionis ſignificato vtimur, cum vel catarrhum, vel coryzam, vel fluentes ex his ichoras, vel eos qui ex oculis manant, aut incoctos aut coctos eſſe dicimus. Ad hunc modum & bilem vel crudam, vel incoctam, vel coctam eſſe pronunciamus. Cruda quidem flaua admodum eſt & acris & male olens: cocta autem & pallidior & minimum male olens. Bilem igitur incoctam ait ad ventrem de neceſſitate confluere, quæ ob prauam victus rationem tum ex capite, tum ex thorace trahitur, idq; cum fame ægros necant, nullo vtili ſolatium ventri præſtantes, atque cum ex inedia ad validos cibos prope vigorem intempeſtiue tranſeunt. G H

Recenſet

A Recenſet deinceps & ſymptomata alia, quæ prauam ob victus rõnem oriuntur, In primis quidem vigilias, quæ longã inediam, ciboſq; intempeſtiue exhibitos conſequuntur, quæ vtroq; nõie medicorum culpant victus rationem. Quòd autem vigilias morbi apepſia.i. incoctio ſeu cruditas conſequatur, manifeſtũ ſanè exiſtit, ſi ſomnos concoctio ſequi debeat. Cæterũ pertriſtes, inquit, fiunt tum ob longam inediã, tum ob validũ repentinũ alimentum, quo grauatur venter, grauatuſq; lãguidos reddit & mœſtos. Adde, ꝙ & amaros fieri ait, quippiam manifeſte præfato conſimile adſtruens: vt enim ſunt, qui ex melancholia tum languidi tum mœſti ſunt, ſic alij quidem ſæpius acriter excandeſcunt, tanquam collecta in ſtomacho bile. Vel ſanè, cum amaros fieri ait, eã, quæ in ipſorum ore ex tali bile fit, amaritudinem indicat. Deſipientiæ & acres excandeſcentias & bilem amaram vel in ſtomacho, vel in cerebro collectam, conſequi natæ ſunt. Incerti & diſcurrentes lucis ſplendores, qui μαρμαρυγὲς græce dicuntur, oculis fiunt propter eam, quæ à ventre eſt, exhalationem, & propter ſanguinis, qui ad caput fertur, abundantiam: atq; ex his prius quidem ex importuna interdum fit ciborum oblatione, alterum autem propter iudicatoriam ſanguinis eruptionem, vel delirium imminens. Conſimiliter & aures ſonis implentur, tum propter eos, qui à ventre ſurſum feruntur vapores, tum propter flatuoſum ſpiritum, qui in capite ipſo oritur. Corporis extrema, quæ ſunt pedes

B & manus prompte perfrigere, male habente ventris ore, haudquaquam nos præterit, vtpote cum vel propter longam inediam vehementer à mordentibus mordetur ichoribus, vel ob importunam cibi multitudinem grauatur. Patitur autem vtrunq; ex ea, quæ antedicta eſt, victus ratione, qua medici, ægros primis diebus vbi fame exiccauerint, tunc, cum tenuiter cibandum ſit, ad frumentacea repente tranſeunt edulia. Ob eandem rationem neq; eorum, qui ita cibantur, vrinę concoquuntur. Nam in ea, quæ citra vel cremoris ptiſſanæ, vel melicrati, vel oxymelitis oblationem fit, exiccatione, ſanguis propterea, quòd non purgetur, bileſcit: propterq; ſubitam ad eſculenta permutationem venter compatiente ipſi facultate vitali grauatur. Quo fit, vt ſtomachicæ appellatæ ſyncopæ manifeſto nobis indicent facultatis vitalis ad os ventris condolentiam. Hoc ſiquidem tum magis tum primum ex importunis tum inedijs tum cibis affligitur. Ob id igitur ſputa & tenuia, & ſalſa, & exigua, & ſynceris coloribus fieri ait, & ſudorem circa collum duntaxat, & anxietatem inquietationemq;, & ſpirandi difficultatem. Incoctus ſiquidem manet morbus propter exceſſum vtrunq;, longam. ſ. inediam, & intempeſtiuam cibi oblationem. Apepſiam autem ipſam conſequuntur ſputa commemorata veluti & circa collum ſudores, virtute & ob famis anginam langueſcente, & ob cibum intempeſtiuum grauata. Conſimili modo & ἀπορία id eſt anxietas inquietatioq; commune

C eſt vtriſq; ſymptoma, & ob longam inediam, quæ ventrem ichoribus replet, & propter cibum intempeſtiuum grauantem. Verum ſpirãdi difficultas, qua ſpiritus offendit, ob cibum intempeſtiuũ magis, quàm ob indigentiam, oritur. Nam ſpiritum inter *inſpirãndum & offendere & quaſi ſiſti, tum anguſtiæ, tũ conuulſionis eſt nota: latio etenim, quę ſurſum fit, expirationẽ facit. Tali aũt ſpiritui contrarium tum in ‖ ſecundo tum in ſexto de morbis populariter vagantibus libro percurrit inquiens. ‖ Duplex intro reuocatio veluti *aſpirãntibus. Quod aũt ob cibum intempeſtiuum & non pp penuriam talis fiat ſpirandi difficultas, patet ex ſermone Hippocratis ſpiritum frequẽtẽ vel magnum valde perperam cibatis fieri aſſerentis: fit ſiquidẽ frequens magnuſq; actio in anguſtiã ſepto tranſuerſo ab ea, q̃ in ventre continetur alimonia, cũ videlicet neq; victa, neq; probe à ventre confecta, inflationem parit. Nempe tunc ob ſepti trãſuerſi anguſtiã de neceſſitate minus aeris inſpiratur, quanq̃ thorax ſe ea, qua prius dilatabat, dilatatione dilatet. Ergo, quod nunc aeris deeſt priori, qui inſpirabatur, id deficiẽtem diminutumq; reſpirationis vſum facit, atq; ob eam rem animal maiorẽ reſpirationem facere cogitur, vel frequentiorem, vel vtranq;. Dictum autem abunde de ſpirãdi difficultatibus omnibus, in libris de ſpirandi difficultate: vbi tum harum tum aliarum difficultatũ ſpirandi cauſas vnà cum proprijs demonſtrationibus ſcripſimus: verũ, quantũ ad præſens attinet, hæc

D ſufficiunt. Ait pręterea & ex prępoſtero cibatu ſupercilia quadantenus amplificari. Verum id bifariam ſcriptum inuenitur. Nempe in quibuſdam exemplaribus ſingulari numero ad hunc modũ, ὀφρὺς δεινώσιος μετέχουσα, id eſt ſupercilium quadantenus amplificatur. In cæteris verò pluraliter, ὀφρύες δεινώσιος μετέχουσαι, i. ſupercilia quadantenus amplificantur. Significatur autẽ ex ea dictione † ſupercilia ipſa quodam modo euelli vel retrahi. Fitq; illud interdum quidẽ ambobus conuulſiue intentis, aut altero ſolo: interdum autẽ & altero reſoluto. Deinceps ait deliquia animi fieri, ſermonẽ ad ſymptomata referens, per quę & veſtiũ reiectiones fiunt ardẽtibus ægris. Interdum aũt & manus totæ tremulæ fiunt, plus aucto malo. Concuſſio aũt labri inferioris, morſum in ore ventris vehementem ſignificat. Quo fit, vt tale ſymptoma, vomitus acrium humorum etiam ſignum ſit.

45 *Hæc ſi in initijs apparuerint, delirium vehemens indicant, atque magna ex parte ægri moriuntur.*

Dicta, inquit, ſymptomata ſi circa morborum initiũ fiãt, delirium vehemens denunciãt. Morbi "initium nunc intelligere oportet totũ illud tps, in quo non dũ exiſtunt concoctionis notæ. Nempe & in libris de iudicationibus dictum eſt nomẽ principij & plura ſignificare: & ſignificatum, quod nunc dictum eſt, ſecundum eam eſſe diuiſionem, qua morborum tempora diuidentes morbos ipſos conſtare ex principio, augmento, vigore, & declinatione aſſerimus. Ergo, cum nuper di-

Side notes (left margin): 2. Epid. ſect. 2ª. circa medium. 2. in ſextũ Ep. t. 10. 3ª. 162. d — A. l. 4. f. 1. t. 1. c. 3. f. 411. e

Side notes (right margin): * Al. expirãdũ. & ita vetus interpres. — * *ſuperinſpirantibus.* — † παρεσπᾶσθαί πως αὐτὰς ἢ ἀνεσπᾶσθαι, i. *ad latus trahi quodã modo ipſa ſupercilia, uel ſurſum trahi. Antiquus interpres, q̃ tẽpora eorũ trahuntur ad latus aut ſurſũ. Nã dictionem* ὀφρύες *vertit ipſe tẽpora.*

cta ſymptomata,vbi prope morbi vigorem apparent, iudicationem futuram ſalubribus in morbis ſignificent:ſanè,ſi in principio fiant,iudicationem quidem nō denunciant, (nihil enim in principio iudicari poteſt)ſed delirij notæ exiſtunt. Scriptum autem & de his abunde in libris de iudicationibus,ex quibus totum,qui de his eſt,ſermonem perdiſces, cum illic plenior ſit,quàm vt nunc omnino percurrere oporteat. Sed ſanè,vt in cæteris,ita in his ſummatim perſtringere ſatis erit. Ergo, quoties natura ad excretionem properat,effatu digna in corpore fit permutatio, ob quam ſymptomata huiuſmodi cum manifeſtiſſimis coctionis ſignis apparēt. Verum,cum perturbatio efficitur ſimilis, nullo à natura ad infeſtantium excretionem facto apparatu, tunc periculoſiſſimum eſt ſignum. Dictum iam & cæteris in commentarijs de κρισίμοις id eſt iudicatorijs ſymptomatis,qualia ſint,& quæ'nam ipſorum natura,& quo'nam pacto ab ijs differant, quæ ἐπιφαινόμενα.i.ſuperapparentia,vocantur,quo in genere erunt & ipſa coctionis ſigna. Nempe & prognoſticum, & librum de humoribus,& aphoriſmos,iam ante hunc librum expoſuimus.Sanè ſemper de his eadem dicere ad eum ſpectat,qui prolixioribus vti conſueuit ſermonibus. E

46 *Qui autem euadunt,hi vel cum abſceſſu,vel ſanguinis è naribus fluxione, vel puris craſſi expuitione euadunt,neque aliter.* F

Cum mori ipſos dixit,non ſimpliciter dixit,ſed magna ex parte aſcripſit:quapropter, quo'nam pacto quidam ex ipſis ſeruentur,dicere ſequens erat. Quos nunc percurrit,atq; quoſdam ex ipſis ſeruari ait,aut per ſanguinis eruptionem,aut per abſceſſum,aut puris abūde cocti expuitionem, ſimul ex ijs,quæ retulit,ægros in huiuſmodi ſymptomata incurrere propter multitudinē ſignificās.

47 *Neq; ſanè horum ita peritos video medicos,qui,vt oportet,dignoſcant eas, quæ in morbis contingunt, virium imbecillitates,& quæ ob vaſorum inanitionem, & quæ ob aliam quampiam irritationem, & quæ ob laborem,& ab acumine morbi fiant.Quas item natura noſtra habitusq; ſingulis, affectuum ſpecies omnigenas fabrefaciat:quamuis cognitæ ſalutem,& mortem ignoratæ,ferant.*

Quoniam de ægri robore imbecillitateq; ſermonem fecit, qui victus ſcopi ſunt non contemnendi,ob id nunc ſermonem de imbecillitate reperit,quibus hæc fiat modis,medicos cognoſcere debere aſſerens: Nempe, quòd quædam fiat ob vaſorum inanitionem:hoc.n.vocabulum κενεαγγεία id proprie & primum ſignificat,atq; ob id ἀσιτία.i.ciborum abſtinentia,κενεαγγεία.i.vaſorum inanitio, ſæpius dicitur,tanquam nomine generis etiam in ſpecie homines omnes vti conſueuerint. Alia autem ob πόνον.i.laborem ſeu proprie dictum,vt dolori idem ſit,ſeu,vt quiſpiam dixerit,malam affectionem,qua in acutis morbis ægri male afficiuntur. Aliam præterea virium imbecillitatem ob aliam quandam fieri ait irritationem. Nam,ſi morſum dixit vel ventris,vel inteſtinorum,ſymptoma hoc ſub dolorum nomine intellexiſſe eſt viſus. Verum, ſi vel vigilias vel oris ventris affectionem dixit,non proprie interpretari viſus eſt. Cæterum virtus exolui videtur,& ob euacuationem,quæ fit vel ſanguinis eruptione,vel vomitu,vel deiectionibus,vel ſudoribus,& ob longiorem,quàm par ſit,inediam,& propter tum dolorem aliquem,tum vigilias, tum aſſiduas purgandi ventris ſuſcitationes:atq; etiam cum os ventris ita affligatur, vt ſyncopas minetur, idq; vel propter grauantis alimoniæ multitudinem,vel contriſtantem quandam ipſius qualitatem, nempe hæc virtutem celerrime tum fatigant,tum diſſoluunt. Omnes igitur hæ virium offenſæ ex manifeſtis quidem fiunt cauſis:ſed aliæ ex non manifeſtis:vt qn̄ abſq; manifeſta vacuatione,vel vigilijs,vel inedia,vel oris ventris ſenſu,ægri ad talē ſubtrahuntur corporis affectionem, quam in prognoſtico ſcripſit Hippocrates,inquiens,‖ Naris acuta,oculi concaui,collapſa tempora, & quæ deinceps ſunt. Nam hæc corporis conditio fit quidem & ob vigilias,& ob excretionem quandam,quæ multa ſit,& ob inediam: fit quoq; & abſq; his,cum.ſ.corporis humores tenues fuerint,& febris calor acris. Nam euaporantur, qui ita extenuantur,per inſenſibilem euacuationem. Cæteris autem & ob intemperaturam principis vnius partis affectæ imbecilla redditur facultas. Primum ſiquidem affecta prima laborat, deinde affectuum participatione & reliquæ duæ. Didiciſti.n.vnam eſſe in neruis facultatem,quæ principium habet cerebrum:alteram in arterijs,cuius principium eſt cor: tertia verò in venis, quæ ex hepate oritur. Ergo partis vnius, quæuis illa fuerit, intemperatura propriam interdum facultatem violauit, cui affectus participatione conſenſerunt reliquæ duæ facultates. Velociſſimæ igitur fiunt corde patiente mortes: deinde affecto cerebro: tardiſſimæ ab hepate prodeunt. Vt enim partes hæ intemperie affectæ maximam facultatis vnaquæque ſuæ offenſam incurrunt: ſic partes aliæ principio vnicuiq; propius appoſitæ, ſi forti intemperatura affligantur, virtutum principia ad ſympathiam agunt. Sunt etiam aliæ, quæ quamuis propius appoſitæ non ſint, ob generalem tamen communitatem, vel quandam affectionis proprietatem, partes virtutum principia continentes lædunt. Os igitur ventris, cum vitalem facultatem ad ſympathiam agit, ſyncopas infert: cum verò proprie animalem appellatam, deſipientias vel conuulſiones. Vterus interdum & apnœas (quas non ſpirationes propè dixeris:) interdum & neruorum contenſiones. Verum ſingula hæc completa ab omnibus cognoſcuntur:cum verò fiunt,& ſenſim increſcunt, medicos pleroſq; latent. Quæ ſanè non, quando ob magnitudinem auxilio iam carent, tunc cognoſcere oportet,

quod

A quod vulgo contingit,ſed & cum incipiunt,& fiunt:hoc ſiquidem optimum eſt. Quòd ſi fieri non poteſt,ſaltem omnino,cum increſcunt,dignoſcere eſt neceſſe. Sanè hæc omnia Hippocrates ſignifi caſſe mihi videtur, cum inquit, Quas item natura noſtra habitusq́ꝫ ſingulis affectionum ſpecies omnigenas fabrefaciat: vbi naturam,temperaturam dixit:& habitum,ſtruem corporis compoſitio nemq́ꝫ.Nam,qui raram ex natura habent texturam,tum euaporantur, tum ſyncopam facile incurrunt:qui verò denſiore conſtant textura, hi in morbis cunctantur,diutiusq́ꝫ trahunt. Sic autem & partes non nulli habent,alias quidem frigidiores,alias calidiores,alias ſicciores,& alias humidiores: ſed omnibus peculiare temperamento malum.

48 *Maius ſiquidē malū eſt,ſi ob laborē & acumen morbi imbecillitato porrexerit quis potū vel ſorbitionē copioſiorem,vel eſculentū,imbecillitatem eā ex vaſorum inanitione contigiſſe arbitratus.Neq; ſanè calūniā effugere poteſt,qui imbecillitatē ex vaſorū inanitione non cognoſcit,premitq; victu. Periculum ſiqui dē aliquod adfert erratū hoc:ſed lōge minus,quàm alterū,atq; riſu dignū magis.Nā ſi medicus alius vel plebeius ægrū interuiſerit,cognouerítq; ea,quæ contigerunt,dederitq; tū edendū tum bibendū,quod alter vetuerit,is præſidiū attuliſſe exiſtimabitur.†Talia aūt maxime ab ÿs vituperātur hominibus,qui res ad nigrū vertunt.Nēpe,qui ægrū interuiſit vel medicus vel plebeius,hunc à mortuis ſuſcitaſſe ipſis videtur.*

† *Aliqui ita uertunt, Talia aūt artificū fi cinora maxime ab hoībus uituperantur.*

B Ob dolores ſæpius ægri ſine pulſu redduntur,animíq́ꝫ deliquia incurrunt, & nullo pacto queūt moueri:ſimiliter & ob morbi acumen.Sunt autem,quibus non ob hæc virtus offenditur, ſed ob va ſorum quomodolibet factam euacuationem. Siue igitur ob euacuationē ſenſui manifeſtā,ſiue ob eam,quæ per halitum fit,diſcuſſionem,ſiue ob inediā,virtus labefactata fuerit,qui ita affecti ſunt, ci bari quàm celerrime expoſtulant.Contra aūt,qui ob dolorem,vel morbi acumen parū valentē habent facultatem,vacuatione interdum magis,q̃ repletione,indigent:immo,qui cibum his exhibet, maximum affert detrimentum. Verum,qui ex vaſorum inanitione imbecilles ſunt, hos ſiquis diæta tenui preſſerit,lædet,quanquam non æque euidenter vel celeriter.Ignorare autem,ſi æger ſit imbecillus ob vacuationem magis,quàm ob dolorē,probro vertitur.Cætera dictionis manifeſta ſunt.

49 *Scribemus autem & horum notas,quibus ſingula dignoſci poſſint.*

Rurſum & hic pollicetur Hippocrates,ſicuti paulo ante, ſe librum alium quendam de morbis, acutis ſcripturum.

50 C *Similia porrò ÿs,quæ ventriculo contingunt,hæc exiſtūt.Nā,ſi corpus totū præter conſuetudinē valde quieuerit,nō cōfeſtim robuſtū magis euadit:q́ ſi diutius ociatū ad labores ſeſe repente verterit,vile profe ctò quippiam euidenter operabitur.Ita de cæteris corporis partibus eſt exiſtimandū. Nēpe & pes,& cætera,quæ articulis prædita ſunt partes,laborare nō conſuetæ,tale quippiā patiuntur, ſi poſt longū tempus ad laborē ſubito ſe vertant.Hæc patienter oculi & dentes,& quicquid huiuſmodi eſt.Præterea & cubile præter conſuetudinē & molle & durū,laborem facit. Quod item ſub diuo eſt,præter ſolitum corpus indurat.*

Rurſus ad inſtitutum redÿt Hippocrates abſoluto de virtutis imbecillitate ſermone, quē per digreſſionē à priſtino mutauerat inſtituto:aitq́ꝫ,quæ nunc dñr,ſimilia quodā modo eſſe ÿs, quæ ventri contingere dicta ſunt.Nempe ſcopum dirigit ad ſummā eam,in qua mutationes ſubitas magnā languentibus afferre læſionē aſtruit.Quod aūt hoc in loco ſcribit,huiuſmodi eſt. Vt venter diutius omnino ociatus functionem perficere probe non poteſt,niſi prius ſenſim rurſum aſſueſcat, & ſuas exerceat operationes:ſic corpus vniuerſum ſingulæq́ꝫ aliæ partes.Deinde & partes aliquas ſerie cōtinuata nominatim commemorat:atq́ꝫ tandē in fine ſermonis,eius,quæ in cubili fit,mutationis mentionem fecit,aſtruens ſanè & tunc,quod ab initio de conſuetudinis mutatione eſt ab eo propoſitū.

51 D *Sed horum omniū exempla ſcribere ſatis fuerit.Nā ſiquis vlcus neq; admodum inſigne, neq; valde vile,in tibia acceperit:fuerítq; homo, cui neq; admodū difficulter neq; valde prōpte vlcera ſanentur: & prima protinus die ita iacēs curetur,vt nequaquā crus tollat:hoc ſanè pactō ſine inflammatione manebit,citiusq; ſanitati reſtituetur,quā ſi oberrās curetur. Quòd ſi vel quinto vel ſexto uel ſuperiore adhuc die ſurrexerit,atq; ambulare voluerit,magis laborabit,quā ſi ſtatim ab initio oberrās curatus fuiſſet.Porrò ſi et multū et repēte ſe fatigauerit,multo magis laborabit, q̃; ſi ita curatus in dieb⁹ huiuſmodi ſeſe fatigauerit.*

A.li.4.f.4.t 3. c.2.fol.472.c

De repentina adhuc mutatione, vt antea in exemplis alÿs, ita & nunc in vlcere ſermonem facit Hippocrates. Nam, ſi quiſpiam (inquit) vlcus in tibia habens, qui & quieſcere & iacere indigeat, quiete ambulet (hoc enim ſignificat πλανώμενος ἰητρεύοιτο, id eſt oberrans curetur) læderetur quidem prorſus, ſed minus, quàm qui primis diebus quieuerit, deinde ſubito circa quintum vel ſextum,vel diem etiam ἀνωτέρω,id eſt ſuperiorem,tertium videlicet vel quartum,ambulare cœperit. Sunt, qui vocabulum hoc ἀνωτέρω de ſequentibus dici diebus exiſtiment, ſeptimo ſcilicet octauo & nono:quod ſi ipſis placebat, eos principium dictionis per ε & ξ ἐξωτέρω, & non ἀνωτέρω per α & ν,ſcribere oportebat. Quare autem,inquiunt,tale fieri non valet vlcus,vt.ſ.non parum lædatur, qui ſeptima vel octaua ambulare cœperit, & antea quieuerit: & grauiter, dixerim, ſi vlcus magnum fuerit, vel laborans fuerit vnus ex illis, quibus vlcus difficulter curatur: & magis, ſi ambo

concurrerint. Quòd ſi neq; vlcus magnũ fuerit, neq; laborans fuerit, cui difficulter vlcera curentur: curetur aũt cõuenienter, nã & hoc ſubaudire in ſermone oportet: iã circa ſeptimam aut octauam bene habebit, & ambulare citra læſionẽ poterit. Quã ob cauſam ſermoni adiecit, Vlcus neq; admodũ ἐπίκαιρον, i. notabile inſigneq;, neq; valde εὐηθὲς, i. vile, ſimplex ſcilicet εὐηθὲς vocans. Fueritq; item homo, cui non admodum difficulter vlcera ſanẽtur. Is ſiquidem, ſi nihil aliud circa curationem erratum ſit, ſolũ quia mediocriter ambulet & incedere indigeat, læditur quidẽ: ſed non ita grauiter, vt ſi primis diebus quieuerit, mox tertia vel quarta vel quinta vel ſexta obambulare cœperit. Qui verò magnũ vlcus habuerit, & is ſit cui difficulter vlcera ſanentur, non mediocriter ſed grauiter læditur ab initio obambulans: veluti & qui paruũ vlcus habuerit, atq; is ſit cui facile admodũ vlcera ſanentur, ſi primis diebus quieuerit, & quinta vel ſexta ambulare cœperit, non grauiter ſed mediocriter offendetur. Ob eam igitur cauſam Hippocrates de eo, qui in vtraq; oppoſitione medium obtinet, ſermonem fecit. Oppoſitionem autem dicit tum eam, quæ in magno & paruo vlcere comperitur: tum eam, qua homo dicitur δυσελκὴς & εὐελκὴς, id eſt cui tum difficile tum facile vlcera ſanantur. Quòd nihil referat dicere inſigne vlcus, vel magnum, palàm eſt. Nempe ἐπίκαιρον, i. inſigne, propter loci naturam tale fit: magnum verò virtute perficitur, etiam ſi ſectione corporis paruum ſit, vel ipſa ſectionis magnitudine inſigne fiat: εὐηθὲς verò, i. vile, quod ſimplex eſt & paruũ vel propter loci naturam, quæ vilis & abiecta eſt, vel propter ſectionem ipſam paruam factam, dicitur. F

52 *Omnia igitur hæc inter ſe ſubitam omnem ſupra modum huc & illuc mutationem nocumentum inferre perpetuo teſtantur.*

In exemplis ſingulis præſentis ſermonis mentionem facit Hippocrates: quapropter & nunc in exemplo, quod de vlcere facit, idem eſt executus. Nempe διὰ τέλεος, id eſt perpetuo, idem ſignificat, quod διὰ παντὸς & ἀεὶ, id eſt vbique & ſemper.

53 *Multiplex itaq; in ventre eſt læſio. Nam, ſi ex multa vaſorum inanitione repente quid plus iuſto ingeratur: ſimiliter ſi reliquum corpus diutius ociatum ſubito ad laborem uehementem ſeſe uerterit: multo magis lædetur, quàm ſi ex multo cibo ad vaſorum inanitionem transferatur. Corpus re vera his ceſſare oportet, etſi ex multa fatigatione ſubito ad ocium ignauiamq; deſciuerit. Oportet autem & illis ventrem à ciborum ceſſare multitudine: alioqui læſio in corpore fiet, & totius corporis grauitas.*

Quod primum omnium demonſtrare decreuerat, id de ſubitis in ventre mutationibus fuit. Deinde ab hoc ad generalius, quod & vniuerſalius dicunt, tranſiens, de repetina omni conſuetudinis mutatione hucuſq; percurrit. Nam, cum ſpecialiora in generalioribus, et particularia in vniuerſalibus, contineantur, ventriſq; permutatio cum ſubita omnium mutatione demonſtrata ſit, nunc rurſum ad ventrem reuerſus, mutationum, quæ in eo fiunt, differentias edocet. Aitq; longe grauiorem in victus mutatione eſſe læſionem, cum ex multa inedia repente plus modico ingeritur, quàm ſi ex multo cibo ad inediam tranſmutatio fuerit. Simile huic fieri in toto corpore deprehẽditur. Nam minus læduntur, qui ex motione ad quietem ſubito tranſeunt, quam qui ex quiete ad motionẽ demigrant. Rurſum & hoc in loco permutationis intempeſtiue emendationes correctioneſq;, veluti & in præmiſſis, adſcripſit, quanquam id ad præſentem non videatur pertinere ſpeculationem. Quæ autem adſcripſit, hæc ſunt: Qui ex motu quidem actioneq; in ocium ſegnitiemq; tranſeunt, eos ἐλινύειν, id eſt ceſſare & toto quieſcere corpore præcipit: quod idem huic ſententiæ exiſtit: || Vbi fames, laborandum non eſt. Verum, qui ex multa fatigatione ad quietem tranſeunt, eos pauciora ingerere iubet, quod eſt & ventriculum quieſcere. Quoniam, qui toto corpore non laborans conſueta ingeret, is multitudinem ſubalet: qua efficitur ratione, vt totum corpus grauetur, laboretq;. Πόνος autẽ, id eſt labor, nunc Hippocrati læſionem indicat, multis ſpecialibus læſionibus genus exiſtens. G

A.l.1.f3.d.c.7.fol.61.h

2 Aph.16.Ex. ord.12.g

54 *De mutatione in victu, quæ in hac vel illa fit, plurima ſum locutus: quòd re vera hæc nouiſſe commodiſſimum ſit, cum ad omnia, tum ad id, de quo nunc agitur. Nam & in morbis acutis ex vaſorum inanitione ad ſorbitiones tranſeunt. Transeundum quidem, veluti iam præcipio ego: deinde ſorbitionibus haudquaquam vtendum prius, quàm morbus ad maturitatem perductus fuerit, aut ſignum aliquod aliud apparuerit, vt in inteſtinis vacuatorium vel proritatorium, vel in hypochondrijs qualia ſcribentur ſigna.* H

Rurſus ſermonem totum in ſummam vnam coegit Hippocrates. In habentibus quidem ſimiliter, victum haudquaquam permutare præcipiens: verum in ijs, qui ex ſanitate ad morbum tranſeunt, permutare quidem, non tamen vt cæteri permutant. Deinde compendio quodam victus ſcopum in acutis morbis declarauit. Nam, ſi morbus maturuerit, tranſeundum ad cremoris ptiſſanæ exhibitionem præcepit: &, ſi adhuc incoctus fuerit, non tranſeundum, niſi forſan ſymptoma aliquod, quod vires proſternat, apparuerit, vt vel vacuatio ventris immodica, vel aliud quippiam, quod proritet. Communi autem proritationis nomine comprehendit omnia, quæ quouis modo virtutem ad infirmitatem agunt, quo in numero cenſentur & morſus, quem acris humor ſiue in inteſtinis ſiue in ventriculo & præſertim ipſius ore parit, & vigilia, & ira, & mœror, & lumbrici helminthes, qui ab inteſtinis ad ventrem vſque aſcendunt, & cutis totius aut membri alicu-

ius,

Aius, qui nocte aggrediatur, pruritus: ita vt virtus non ſolum ob irritationem, verum quoque & propter vigilias, exoluatur. Præterea inquit, Vel in hypochondrijs qualia ſcribentur ſigna. Nam & ipſa dandam vel non dandam commõſtrabũt alimoniam. Fieri ſiquidem poteſt, vt intelligatur vtrunque: ſed alterum magis pro ſermonum intelligentia. Nempe præcipiens à ptiſſana abſtinendum antequàm morbus maturuerit, cũ ſcilicet æger ſufficere poſſit, adiecit, Niſi ſignum aliquod apparuerit vel in inteſtinis vacuatorium aut proritatorium, vel in hypochondrijs qualia ſcribentur: tanquã & hæc cremoris exhibitionem antequam morbus maturuerit, admoneant. Forte hypochondria dicit, quæ vehementer exaruerunt, & ſquallida admodum exiſtunt. Talia nempe contingunt & mortiferæ faciei, de qua in prognoſtico dixit, ‖ Naris acuta, oculi concaui, & collapſa tempora. Nempe is ſignorum concurſus hypochondrium habet ita contractum, vt quempiam ex inexercitatis fallat, tanquam reuulſum videatur. Verum contrahi vehementer ob ſiccitatem, & propter phlegmonen reuelli, idem non ſunt, ſiquidem exuperans corporis ſiccitas tenſionem ſepto tranſuerſo & hypochondrio pariat maiorem. Sed maxime animaduertas diſtinguasq; à ſiccitate phlegmonen, q; ſanatio non vna ſit, oportet. Nempe, qui hoc ipſum ob phlegmonẽ habent, tenuiſſimo egent victu: qui verò ob ſiccitatem, contrario, vbi ſæpiuſcule pauculum exhibemus ptiſſanæ cremorem.

‖ 1. Progno 6 & 7.4ª.191.a & b

B

55 *Fortis vigilia potus ciboſq; tum crudos tum incoctos reddit: verum ea, quæ in alia fit tranſmutatio, corpus diſſoluit, excoctionemq; & capitis grauitatem parit.*

Sæpius exiſtimaui librum hunc in typis repertum, poſt mortem Hippocratis eſſe publicatum. † Non ſecus etenim, quàm hoc pacto, facta eſſe videtur inordinata ſermonum compoſitio. Nam quæ ab Hippocrate inueniebantur exempla, hæc in libro ad fidem vniuerſalis ſcripta ſunt, alia quidem in facie, alia in tergo. Neque enim vnicuique tum adſcripto tum addito ſuum aſſignare ordinem potuit. Ergo, quod ab Hippocrate impræſentia dicitur, id manifeſte inordinatum exiſtit. Neque enim hoc in loco aſcribendæ rei huius occaſio fuit, ſed certe paulo ante, cum de ea, quæ præter conſuetudinem ad contrarium fit, mutatione exempla ſcripſit. Nempe illis adſcribi debuit, Quæ etenim ad vigiliam inſueta fit mutatio, incoctiores tum cibos tum potus efficit: ad ſomnum verò multum, eum que ſtudio quodam accerſitum ſegnitiem corporis & capitis grauitatem. Quam enim dixi ἐφθότητα, id eſt excoctionem, & diſſolutionem, & capitis grauitatem, verbo vno coniunctam comprehenſamq; manifeſtat roboris exolutionem. Commonſtrat autem & nomẽ ἐφθότητος, id eſt excoctionis, quæ ob calidam humiditatem fit, non ob ſiccitatem. Nempe vigilia per halitum

† *Lauachius ita vertit, & meo iudicio recte. inordinatꝰ nanque ſermo haud aliter eẽ factũ quã ſic monſtrat.*

C digerere & ſiccare, non, quæ in imò ſunt, coquere nata eſt: ſomnus verò humectare, ſpiritumq; & effluuia cohibere. Non igitur abſque ratione in eorum, qui plurimum præter conſuetudinem dormiunt, corpore halituoſa redundant excrementa: atque ob eam rem tota ipſorum conſtitutio ex coctis ſimiliter exoluta redditur.

GALENI IN LIBRVM HIPPOCRATIS DE VICTVS RATIONE IN MORBIS ACVTIS COMMENTARIVS TERTIVS

ARGVMENTVM

Exponit Vini, Mulſæ, Oxymelitis, Aquæ, & Balneorum facultatem.

D

De Vino.

1 *Qvibus autem vinum dulce vinoſumq; & album & nigrum, melicratumq; & aqua & oximeli inſigniantur, in morbis acutis, diſtinguere oportet.*

Non inordinate ſolum: verum quoq; & diminute vinorũ catalogum fecit. Eſt ſiquidem vna ipſorum differẽtia in colore: alteram qualitas in guſtatu facit: tertia conſiſtentiam reſpicit: quartam odor progignit: & quinta in virtute reperitur. Quæ ergo in colore eſt, ea in album, nigrum, fuluum, & flauum, & rubrum diuiditur: verum cum & aliæ, quæ medium obtineant, ſint differentię, ſanè vt in colore, ſic in virtute permiſtæ reperiuntur. Quæ autem ex vinorum guſtatu eſt differentia, ea in dulce & auſterum diuiditur: & ex his medium, tum quod nullã, quę manifeſta ſit, habet qualitatem: tum quod ex vtraq; cõſtat qualitate: pręterea & in id, quod acre appellitatur. Verũ, quę in conſiſtentia reperitur differentia, in aquoſum ſecatur & tenue, & in valde craſſum, & in horum mediũ, atq; in ea, quæ mediũ hoc & extrema interiacent. At ſ͞m eam, quæ in odore eſt, alia quidẽ boni odoris ſunt, alia verò non boni odoris exiſtunt, ſed & ſerientem quandam & in ſuauẽ nacta

ſunt

ſunt qualitatem: alia nullo pacto odorem habent, ſed ſunt aquæ inſtar inodora. Differentia verò in E
facultate eſt, ob quam aliud quidem potens, aliud verò imbecillum, aliud medium, atq; aliud quod medium hoc & extrema interiacet. Vinum potens vehementer celeriter'que corpus calfacit, caput'que ferit: imbecillum contrario agit modo: quę verò medium obtinet, nota euadunt, ſi ab extremis diſtinguantur. Potens, vinoſum appellatur: imbecillum, aquoſum. Nempe in quo vinum aquam euincit, id cum in aliquo vehementiſſimum eſſe videbimus, iure vinoſum appellabimus: ſicuti & contrarium, aquoſum, quod aquæ maxime in omnibus ſimile exiſtit tenuitate ſcilicet, & colore, & odoris carentia, & non manifeſta calefactione. Hæ igitur in vinis ſecundum propriam naturam reperiuntur differentiæ. Sunt, qui his adiiciant eam, quæ ex tempore deſumitur, differentiam: qua, vetuſta quædam ſint admodum, alia recentia, & alia, quę in medio horum conſiſtant. Sed, quòd differentiæ huiuſmodi eorum ſint, quæ extrinſecus accidant, palàm eſt. Nempe, quatenus tempore acriora & calidiora fiunt vina, atque vnà cnm his tum colorem, tum ſubſtãtiam, tum odorem mutant. eatenus differentiam aliquam in vinis tempus facere videtur. Quòd ſi nihil horum immutetur, neque ab aliquo vinum vetus dicetur, neque recens: immo neque nunc ita dicunt, tanquã vini ipſius annis opus prima ratione habentes, ſed tanquam ſimul cum annis facultatem commonſtrantes. Non enim ob tempus vina vel iuuant vel lædunt, ſed ex propriarum differentiarum mutatione id habent. Ergo, cum de vinorum agimus differentiis, temporis mentionem facimus per accidens, & non proprie, neque primum. Cæterum inter proprias vinorum differentias quædam iuuant lędunt'que propria ratione: aliæ non per ſe proprie'que ſed per accidens: Dulcedo quidem & auſteritas propria ratione, ſic tum potentia tum imbecillitas, tum tenuitas tum craſſities: Sed differentiæ, quæ tum colore tum odore deſumuntur, non primum, ſed per accidens: quoniam vinorum hæc quidem & aquoſa & alba & fulua & nigra, alia aquoſa & inodora vt aqua, vel inſtar aromatis vnguenti'que beneuolentia. Si igitur vinorum hæ ſint differentiæ, quæ & ſecundum propriam virtutem & per accidens numerentur, iam tibi conſtat de eo tum ordinis tum numeri, qui in præſenti dictione ſit, defectu. At, ſi in ſequentibus omnium, quæ commodæ ſunt, differentiarum meminiſſe Hippocrates videtur, veniam eius inter exponendum defectui dabimus. F

2 *Vinum dulce vinoſo minus caput grauat, minusq; mentem ferit, atque quouis alio facilius per inteſtina deſcendit: lienem tamen iecurq; tumefacit: picrocholisq; nullo pacto eſt idoneum, nempe his ſitim facit, ſuperiusq; inteſtinum inflat: non tamen inferiori pro flatus ratione eſt inimicum, etſi non admodum penetret, qui à dulci vino eſt, flatus, ſed diutius circa hypochondria moretur.* G

Vinum dulce ſecundum guſtandi qualitatem nominatur, qua & auſterum & acre, vt aquoſum prætermittamus, quod non omnino ab aſtringendo excidit: tametſi penitus exolutam habeat aſtringendi qualitatem. Nam, ſi ipſum aquæ comparaueris, percipies manifeſte ex ea comparatione guſtum huiuſmodi vinorum, eorum eſſe, quæ modicam nacta ſunt aſtringentiam. Aquoſum autem vinum appellant homines, quod aquæ tum colore tum ſubſtantia ſimile eſt: perſpicuum ſiquidem, vt aqua, ſplendidum & purum, & ſubſtantia tenue videtur. Protinus autem & facultate aquę ſimile exiſtit, neque imbecillum caput feriens, neque infirmos neruos, quando ne quidem manifeſte calfacit. Sed de vino hoc rurſum tractabitur. Dulce igitur vinum hoc quidem modo ab ea, quæ in guſtu reperitur, qualitate eſt nominatum, ſed multis numeris ab aqua & colore & ſubſtantia receſſit. Neque enim tenue exquiſite neque album vidiſti aliquando vinum dulce: ſed plus minus dictis recedit, & neutrum horum habet. Dulcia autem vina maxime ſunt theræum & ſcybelites, craſſa vtraque & nigra. Dulcia quoque & ea, quæ in Mæonia ſunt, therinum & caryinum tanto dictis & craſſitie & nigritie ſuperiora, quanto dulcedine inferiora. Præterea, quod hepſema & ſiræon à Græcis, {& à Latinis ſapa} appellatum ex cocto muſto conficitur, quo dulcius vino perficitur, eo & colore nigrius & ſubſtantia craſſius apparet. Quarto autem de ſimplicium medicamentorum viribus dulcem omnem ſaporem à caliditate: quæ non immoderata & vehemens ſit, fieri demonſtrauimus: ſicuti & acrem in vehementer calefacientibus, acrimonia ſiquidem horum eſt inſeparabilis. In vſu verò vinum dulce mediocriter calfacere videtur, ſitim'que facit propter tum caliditatem tum craſſitiem. Ita ſanè & muſtum, quo diutius in igne verſatur, eo tum craſſius tum nigrius tum dulcius euadit: quanquam ſupra modum coctum amaritudinem contrahat, quo modo & mel ipſum, quod, quanquam omnium dulciſſimum ſit, longa tamen coctione amarum redditur. Sed, vt iam retuli, de qualitatibus omnibus guſtabilibus in quarto de ſimplicium medicamentorum viribus eſt tractatum: atque hoc in loco, vt in aliis ſuper Hippocratis libros expoſitionibus, non demonſtrationes, ſed concluſa tantummodo recenſeo. Cum igitur vinum dulce viſcus calfaciat, ſit'que, vt dictum eſt, ſubſtantia craſſum, particulares ipſius facultates, quas epotum commonſtrat, ſecundas qualitates conſequuntur: color ſiquidem ſua ratione nullo pacto vel iuuare vel lædere poteſt. Ergo vinum huiuſmodi pro ſubſtantiæ craſſitie tarde meat: quapropter tantum abeſt: vt ex obſtructis partibus aliquid adimat, vt etiam obſtructiones adaugeat. Atque ob id hepati affecto maximum affert detrimentum, præſertim'que vbi vel phlegmone vel ſcirrhus ipſum occupauerit. Sed moderatius lædit, vbi vel ab humorum craſſitie viſcus oppilatur, vel propter H

A.1.3.f.14.t.1. c.19.fol.309.g

pter

A pter imbecillitatem afficitur, vti in affectionibus, quæ propríe hepaticæ nuncupantur. Poſt hepar lien à vinis"craſſis læditur:non tamen pulmo,quãdo in bronchiis craſſum habet humorem. Nempe in hepate ex amplis portæ vaſis ad anguſta ſtrictaq; vaſorum tum gibbæ tum ſimæ proceditur extrema:per quæ eorum omnium,quæ in corpus totum digeruntur, tranſmeatio fit:at in pulmone contrario euenit modo:nam per venas multas digeſtum confectumq; in amplam bronchiorum, & primo minorum,irruit capacitatem:atq; ab his ad maiora excipitur,ſecum & craſſos tollens humores,quibus non calidius ſolum,verum quoq; & tenuius exiſtit. Scis autem pulmonem ipſum ab humoribus craſſis viſcoſisq; per tuſſes expurgari:nam,qui aquoſi ſunt,& exquiſite tenues, aerem qui tuſſiendo extra mittitur,circumfluunt. Aer etenim tanquam manus quædam exiſtit, quæ ſurſum craſſos humores ſecum ferat: ſed craſſitiem humorum talem eſſe oportet, vt ab aere ſurſum ferri poſſit,& non,vt lutum,bronchijs illitam eſſe & infarctam. Ob id ſane viſcoſos humores tuſſes non expurgant: nempe manent, & interna, viſci inſtar, occupant bronchia. Ergo: quæ ad eductionem eorum,qui in pulmone continentur, craſſorum humorum futura ſunt idonea medicamenta, moderatam humiditatem habere debent. Quòd ſi viſcoſi humores fuerint, non humiditate ſolum eſt opus,verum quoque & ea,quæ ab acidis fiat ſuccis, deterſione. Ob eam rem melicratum B quidem ad craſſorum humorum expuitionem eſt conuenientiſſimum, oxymeli verò ad viſcoſorum. Poſt melicratum ptiſſana eſt, atque ab ea vinum dulce,ſi coctis iam tum peripneumonia,tum pleuritide propinetur,amplius non vexatis inflammatione corporibus. Quòd ſi vinum huiuſmodi epotum ſitim faciat, ad expuitionem minus idoneum redditur. Verum, vt vno abſoluam verbo, vinum dulce in acutis morbis ad expuitionem tum propter dictas operationes, tum propter communem vinorum omnium rationem,qua vires roborant, idoneum exiſtit,& maxime ijs, qui quæuis humida,quæ tum in thorace tum in pulmone continentur, expuunt. Didiciſti autem humida illa varia tum ſubſtantiis,tum qualitatibus,tum virtute eſſe,in prognoſtico, vbi ſputorum expoſuit differentias. Nullum ſane bonum aliud,vinum huiuſmodi habet febrientibus propinatum: minus tamen vinoſo, quod vehementer calfacit, lædere poterit. Commodum præterea aliud nihil habet præter antedicta,niſi quòd ventris permeationem modice iuuet. Ob id igitur Hippocrates,vbi à minus lædentibus,quæ multa ſunt,doctrinæ exordium fecit, ad iuuamenta ipſorum, quæ pauca ſunt, circa finem ſermonis tranſit. Percurramus igitur: quæ recenſet, dictiones ipſius perſequendo. Vinum dulce minus, quàm fortia potentia'que, mentem ferire ait, id eſt minus deliria progignere: fortia ſiquidem vina vehementer calfacientia caput humoribus vaporibus'que & ca-C liditate replent. Vina igitur dulcia,quo magis à vehementi caliditate abſunt, eo minus cum caput grauant,tum mentem lædunt. Sed facilius per inteſtina deſcendere ait,& viſcera tumefacere, id eſt viſcerum tumores augere. Sed de his dixi paulo ante. Præterea dulce vinum non idoneum eſſe ait picrocholis,id eſt qui amaram bilem ſibi aceruant. Nempe medici χολὴν, id eſt bilem, ſimpliciter & pallidam & flauam dicere conſueuerunt, μέλαιναν verò χολὴν, id eſt nigram bilem hoc toto appellare, & non χολὴν, id eſt bilem ſimpliciter: ſed hæc quidem acida eſt: amara autem, quæ flaua. Ob eas res picrocholos appellat Hippocrates, qui redundantem habent huiuſmodi bilem. Permiſta autem aquoſis ichoribus & liquidiſſima & pallida videtur: ſola verò cum exiſtit, & craſſa & flaua eſt. Quæ autem huiuſmodi bilem procreant, ſunt calida & ſicca temperamenta: ad cuius generationem idonei ſunt & dulces omnes humores. Quo fit, vt omnium horum maxime mel bileſcat,quòd dulciſſimum ſit: deinde & dulcia vina. Non ſolum autem,quòd caliditas multa tales humores amaros reddit,propterea dulce vinum febrientibus, & præſertim vbi calidi & ſicci temperatura fuerint,idoneum non eſt: verum quoque & quòd craſſa ſint huiuſmodi vina,neq; per vrinas velociter deſcendant, neque cito diſflentur tranſpirentq;: quo fit, vt bilioſos humores neque ſecum agant,neq; excernant. Solis ergo his vnum ineſt bonum, quòd vẽtrem emolliant: quod ſi non D fecerint,omni pacto nocent. Præterea & ſiticuloſa ſunt,hac re,quòd facile bileſcant, commonſtrantia. Flatuoſum quoq; vinum huiuſmodi eſſe aſſerit. Nempe incaleſcentes craſſi humores flatum ſibi ſimilem generant,tum vaporoſum,tum craſſum: quod autem tale eſt,inflationes parit. Quapropter ex tenuibus vinis non prodit flatus,quanquam interdum quippiam generetur, quod & tenuium ſit partium & aeroſum, non nebuloſum vaporoſum'que. Cæterum"dulce vinum inferioribus inteſtinis non eſſe inimicum ait, quanquam tarde meet, qui ab ipſo eſt,flatus,moretur'que circa hypochondrium. Ea autem occaſio eſt, ob quam non admodum turbet inferiora inteſtina, quia circa hypochondrium moretur, donec perfecte coctum & tenuatum fuerit: quòd ſi ſemel coctum fuerit, commeabiliorem tenuiorumq; partium habebit naturam. Qua igitur ratione à ſupernis ad infernas expellitur partes, eadem ab infernis extra mittitur.

A.l.3.f.10.t.5. c.1.fol.272.d

A.li.3.f.10.t.5. c.1.fol.272.d

3 *Vrinas ſiquidem hoc minus, quàm vinoſum album, omnino mouet.*

Quod'nam vocauit vinoſum album, conſiderabimus:nam antea vinoſum vinum tum eſſe, tum appellari diximus, quod iure optimo aquoſo opponitur. Valenter igitur ipſum & calfacere, & caput replere, & deſipientias procreare,& calorem febrilem augere,eſt operæpretium. Sed vinum huiuſmodi album non eſt:neq; cum nouum exiſtit,neq; cum vetus: quando ne quidem aliud quippiam

piam

piam antiquorum vinorum manet album, etſi quàm maxime circa initia tale fuerit: immò ſemper fuluius redditur, & tandem flauum. Viſus eſt ergo Hippocrates dixiſſe vinoſum album, auſterum quod neq; vrinas mouet: ſed, ſi tale craſſum fuerit, circa hypochondriũ moratur: ſi verò nõ craſſum, neq; multum moratur, vt nigrum, neq; albis ſimul & mediocriter auſteris ſimiliter ad vrinas deſcẽdit. Nempe vina hæc vrinas cient, quòd vtranq; tarde per vrinas deſcendendi effugerunt proprietatem, tum eam, quæ aquæ* eſt, quam ob frigiditatem nacta eſt: tum eam, quam vinum nigrum propter craſſitiem habet. Vinum ſiquidem album & auſterum minime calidum inter vina exiſtit: atq; ob id ijs, quæ ad ventrem fiunt, diſtillationibus idoneum. Non tamen abunde ciet vrinas hoc vinum. At forſan Hippocrates vino huic nigrum comparans, minus ciere vrinas ipſum ait. E

* Al. ὑδατῶδες, i. aquoſi vini.

4 *Sputum autem alio efficacius educit, quod dulce eſt.*

Quod nam aliud dicit? vtrum'ne præſens, ad quod dulce comparans dixit, Vrinas ſiquidem hoc minus, quã vinoſum album, omnino mouet: an non hoc ſolum, ſed ſimpliciter omne id, quod dulce non eſt? Cum ergo Hippocrates, quantum ad dictionem hanc attinet, obſcurus ſit, credibilius'que ſit ipſum nunc de vinoſo albo ſermonem intelligere, rurſum & alia oritur ambiguitas, quid nam ſit vinoſum album: q non valde manifeſtum ſit, vtrum'ne id, quod vehementer calfacit: an quod valde aſtringit, quod ςρυφνὸν, ideſt acerbum, Græci appellitant: veluti quod moderatius: auſterum. Quo'nam igitur pacto habeat, quod in dictione eſt, ego impræſentia exponam. F A.li.3.f.10.t.5 c.1.fol.272.d.

Sputum maxime omnium vinorum dulce educit, vbi non ſupra modum craſſum fuerit, veluti & quoties non vſque adeo ad fuluum ſeceſſerit, vt exoluta in eo ſint tum craſſities tum dulcedo. Prauum autem febri auxilium eſt vinum fuluum, q vehementer calidum ſit. Verum poſt vinum dulce non admodum craſſum ad eorum, quæ in pulmone ſunt, eductionem conueniens eſt aquoſum vinum, virtutem ſcilicet roborans, & humores tum humectans tum incidens mediocriter. Quod cæteris vinis omnibus innocentius febrientibus exhibetur.

5 *Et ſanè, quibus propinatum ſitim facit, his minus, quàm vinum aliud, educit: quibus verò ſitim non facit, vino alio magis educit.*

Vinum aliud nunc dixit, quod omnino ſiticuloſum non eſt. Quare autem vinum ſiticuloſum minus ſputa educat, facile intelliges, ſi, quæ antedicta ſunt ad memoriam reuocaueris. Nempe ſitis his perſeuerat, qui dulce vinum bibunt, quòd febrilis calor in ipſis moroſior maleficentiorq; exiſtat. Qui ſi talis fuerit, ſputum ſiccat, craſſiusq; & viſcoſius reddit. Quòd autem ſputum huiuſmodi difficulter educatur, verbis non eſt opus. G

6 *Vinum autem album vinoſum iam plurima maximaq; parte laudatum quidem & culpatum in vini dulcis enarratione. Ad veſicam vero vino alio magis penetrat, vrinasq; prouocat, & perpetuo purgat*, atque multa ad opem his morbis ferendã facit. Nempe, etſi vino alio ad cætera inhabilius exiſtat, verum tamen, quæ in veſica ab eo fit purgatio, liberat, ſi propinetur, quale oportet. Bonæ hæ coniecturæ ſunt de vino tum profectus, tum detrimenti: quas, qui me ſeniores ſunt, non didicerunt.*

* καταῤῥυπτικῶς.

De vino hoc in dulcis vini mentione diximus, poſtea quàm vires ipſorum comparauit, perquiſiuitq;: dixi autem non paruam eſſe quæſtionem, ſi album ſimul & auſterum vinum, album vinoſum dixit, vel quod vehementer inter vina alba calfacit. Nempe ex vinis albis nullum valenter calfacere poteſt: quod enim ſumme calidum eſt, id continuo & flauum exiſtit, veluti & quod ab ipſo eſt fuluum: mox ab his rubrum, & deinde dulce. Album autem minus quidem his omnibus calfacit: ſed differentias particulares alia'que omnia pro pluris minoriſq; ratione habet interualla. Quòd autem vinum huiuſmodi dulci facilius ad veſicam penetret, dictum antea: ſed ad alia dulci inhabilius eſſe ait, quæ ſunt ventris ſubductio & eductio ſputorum. Bonas autem has ait coniecturas eſſe, id eſt notas indiciaq;, facultatis vinorum. H

7 *Fuluo autem vino & nigro auſtero in morbis huiuſmodi ad hæc vteris, ſi neq; grauitas capitis fuerit neq; mentis concuſsio, neq; ſputo via concludatur, neq; teneatur vrina: excrementa autem & humentiora & ramentoſa magis fuerint. In his autem ex albo migrandũ præcipue eſt: & ijs, quæ his ſimilia exiſtũt.*

Dulce quidem vinum continuo & nigrum exiſtit: non tamen nigrum omne continuo & dulce: nam ex his quædam auſtera ſunt, qualia apud nos in Aſia prope Pergamum in Perperine & Ægis. Quod autem in Cilicia eſt Albates, auſterum ſimul & dulce exiſtit, qualitatibus conſtans contrarijs, quo fit, vt prauum ſit, quia neq; diſtribuatur, neque deſcendat, ſed plus iuſto in ventre permaneat ſuperiore, atque ipſum inflet. At, quod citra dulcedinem nigrum auſterum eſt, id ventri vtile exiſtit, quando vel plura iuſto deſcendunt uel ramentoſa: tunc enim eſt idoneum, ſicuti & vinum album auſterum, & quæcunque alia aſtringentia. In eum vſum & fuluum vinum prodeſſe ait, non omnino ſimpliciter fuluum affirmans, ſed fuluum auſterum. Nam de vtriſq; te intelligere oportet, quod in principio dictionis exiſtit, qua dicitur, Fuluo autem vino & nigro auſteris, in morbis huiuſmodi ad hæc vteris. Duplex ſiquidem fuluum, vt nigrum: aliud ſiquidem dulce, aliud

In textu eſt Anabates. Aliqui legũt Sybates. Codex quidã manuſcriptus hẽt Aβάτης. In libro etiã de cibis boni et mali ſucci cap. 11. tractat de vino Cilicio Abate.

ce, aliud

Ace,aliud auſterum. Atque,cum tertium præter vtrunque exiſtat ex vtriuſq; qualitatis permiſtione conſtans,attamen,quod vna eſt præditum qualitate, id colore vtroq; duplex exiſtit. Caput autē & mentem fuluum magis ferit, ꝙ & calidius nigro exiſtat. Febres quoq; ratione eadē auget: his.n.idonea ſola ea ſunt,quę aquoſa ſunt. Non immerito igitur vinis auſteris vtendū prohibuit,ſiue ea colore fulua,ſiue nigra fuerint,in capitis grauitatibus & mētis lęſione, vbi nimirū febris ipſam percuſſerit:atq; amplius in thoracis pulmoniſq; ægritudinibus, in quibus ſputum detinetur, vina huiuſmodi inhabilia eſſe ait,atq; cū vrinę ſupprimuntur, propter craſſitiē videlicet & aſtringendi facultatē.

8 *Quòd autem ſuperiora quidem omnia veſicamq; minus offendet, ſi dilutius fuerit, inteſtina verò iuuabit magis, ſi meracius: neminem latere debet.*

Vinum meracius, vt dixit, inteſtinis magis conuenit: quo fit, vt non abs re iuuet ipſa aſtrictionis ratione, propter quam omnino iuuamentum habet. Verum huiuſmodi aſtrictionem exoluit, ſi aqua temperatum fuerit, atque ob eam rem minus inteſtina iuuat. Quo autem modo hæc iuuat magis aſtringendi ratione, vbi meracius fuerit, ſic thoracem caputq; magis offendit: hæc ſunt ſanè quæ manifeſtauit inquiens/ſuperiora quidem omnia lędit/. Lędit quoq; & corpora ea, quibus
B per vrinas expurgari eſt opus: nempe auſterum vinum: excretiones omnes cohibet. De vinis hæc locutus Hippocrates, continuo ad melicratum tranſit, cæteris quidem ferè omnibus de vino demonſtratis, at prætermiſſo vno, quod non abſoluit, & ego obiter percurram, ꝙ ſcilicet febrientibus maxime idoneum aquoſum ſit. Eſt autem vinum hoc album colore, ſubſtantia tenue, nullam earum, quæ cæteris vinis inſunt, habens qualitatem, neq; auſteritatem, neq; acerbitatem, neq; dulcedinem, neque acrimoniam, neq; odorem. Nempe vino huic omnium ſoli, vt tum aquæ tum vini mala effugeret, eſt datum. Prodeunt autem talia in vnaquaque gente aliqua. In Italia imbecillum Sabinum, quod febrientibus adminiſtrant. In Aſia Titacazenum & Tibicenum*. Sed vini huius notas vbi intellexeris, talia facile in qualibet gente reperies, vbi & valde tenuia & aquoſa producuntur vina. Repperi equidem talia in Cilicia, Phœnicia, Palæſtine, Scyro*, & Creta, in quibus regionibus non facile gignuntur vina tenuia & aquoſa: immo, vt retuli, in regionibus vidi omnibus, & quod mirum magis ſit, in Ægypto. Craſſa ſiquidem vina & odora & valde fortia in feruidis pro gignuntur regionibus: in Italia verò, & Bithynia, & Aſia, ſi multa producantur aquoſa, nihil mirum. Sed merito quæret quiſpiam, quam ob rem Hippocrates in antecedente dictione peculiarem de his vinis prętermiſit ſermonem, cum febrientibus, quā cætera omnia, ſint minus noxia. Neq;.n.
C eſt dicendum, ꝙ ſcilicet Hippocrates tale vinū ignoraret: nempe poſt paulo, cum de melicrato agit, hęc ſcribit: Cæterum vino albo tenui paucifero & inodoro quodam modo fortius eſt, & quodam modo infirmius. Hæc ait Hippocrates, vino albo tenui, & paucifero id eſt parum aquę ferenti, & inodoro, melicratum comparans. Vini igitur vinoſi notas tum conſpicue tum exacte vbi recenſuiſſet percuriſſetq; quonam ſcilicet pacto tum caput tum mentem feriat, de aquoſo ipſi contrario diſciplinam ſufficientem eſſe exiſtimauit, cum contraria ipſi ineſſe ratiocinari poſſimus.

* δίηλθον, i. percurri commento ſcilicet ſuperiori

* Tibinum.

* Al. Cyro.

De Melicrato.

9 *Melicratum, id eſt mulſa, per totum morbum in acutis epota parte plurima tum picrocholis, tum megalosplanchnis (id eſt quibus magna ſunt viſcera,) minus, quàm non huiuſmodi, eſt idonea.*

Oratio hæc/per totum morbum/oſtendit Hippocratem de ijs intelligere morbis, in quibus cremorē exhibere idoneum non eſſe demōſtrauit prius, quā ad morbi peruentū ſit vigorē. Nā, ſi ęger acuta febre laboret, neq; tū in thorace tum in pulmone fuerit morbus, vireſq; valuerint, & morbus quintum vltra diem ſeſe prorogaturus non ſit, aqua mulſa ſola epota abunde ęgro ſufficere poteſt.
D Cæteris quidem omnibus in morbis huiuſmodi eſt conuenientiſſima: ſed picrocholis minus propitia exiſtit. Nam in ipſis bileſcit, niſi prius vel inteſtina vel veſicā pertranſierit: quę ſi pertranſierit, non ſolum nihil lędit, verum quoq; & maxime iuuat, nam ſecum billioſa deducit excrementa. Hac ſane cum ratione temperaturam quoq; ipſius demonſtrauit: nempe in huiuſmodi naturis, dilutior exhibita mulſa confert, neq; enim hoc pacto ſiticuloſa exiſtit, neq; bilem generat. Vt autem picrocholis, ita megaloſplanchnis haudquaquam idoneam eſſe ait. Megaloſplanchnos nunc dixit non eos, quibus magna ex natura ipſa ſunt viſcera, ſed quibus ex ea affectu aliquo intumuerunt, ſiue ſcirrhum, ſiue phlegmonem, ſiue œdema nacta ſunt. Mala ſiquidem in his, ꝙ cito pertranſire viſcera ipſa non poſſit, & facile bileſcat, præſertimq; in phlegmonis propter caloris magnitudinem: in cæteris autem, qui præter naturam ſunt, tumoribus, minus detrimenti affert.

10 *Porrò & ſiticuloſa minus, quàm dulce vinum, exiſtit. Nempe & pulmonem mollit, & ſputum mediocriter educit, & tuſſes mitigat. Habet etenim vim quandam exterendi, quæ plus, quàm mediocriter viſcoſum, facit ſputum.*

Quam ob cauſam aqua mulſa minus, quā vinum dulce, ſiticuloſa ſit, dixi antea, cū ú traq; quatenus dulcia ſunt, eatenus facile bileſcere demonſtrarem. Verum, ꝙ tenuior penetrantiorq;, vt oia ſubeat

ſubeat, exiſtit, ea ratione minus vino dulci eſt ſiticuloſa. Quo fit, vt, ſi aliquando pluſculo tempore E in ventre manſerit, tunc vino dulci non minus ſiticuloſa reddatur: quod rarenter contingit. Aqua verò mulſa, vino dulci citius ventrem inteſtinaq́ʒ omnia penetrat: nec ſecus hepar aduſque tum renes tum veſicam non rarenter quidem, ſed perpetuo. Ob hæc igitur vino dulci minus ſiticuloſa exiſtit. Hippocrates idem, quanq̃ non ita, ſed modo alio dixit, mulſæ virtutem ex iis, quæ in pulmone facit, demonſtrans: nempe, q̃ hæc non efficeret, niſi vias ipſius penetraret abſtergeretq́ʒ, palam omnibus exiſtit. Præterea ſputum educere non ſimpliciter dixit, ſed hoc aduerbium/mediocriter/adſcripſit: neque enim valenter educit, vt oxymeli: ſanè mitigat, quo oxymeli priuatur. Nempe oxymeli tuſſes incitat, tum iritans tum aſperans, quatenus ſcilicet vehementer detergit: mulſa verò, & præſertim aquoſa, deterſoria, quæ minima ſit, participat facultate. Vocatur autem huiuſmodi facultas etiam σμηκτικὴ, à qua & nunc Hippocrates nomen fecit σμηγματῶδες, de mulſa ita ſcribens, ἔχει γὰρ σμηγματῶδές τι, id eſt habet etenim vim quandam exterendi detergendiq́ʒ. Mediocri autem participare ipſam facultate huiuſmodi oſtendit adiiciens vocabulo huic σμηγματῶδες, vocabulum hoc τὶ: nempe, quibuſuis adiiciatur, paucitatem indicat. Ergo exigua mulſæ abſtergendi vis, non quia abſtergendi vis eſt, ob id impotens infirmaq́ʒ, ſed quia exigua eſt. Ad glutinoſum liquidem ſputum, medicamentum vehementer abſtergere oportet, quod glutinoſum eum, qui brõ- F chijs pulmonis inhæret, detergere poſſit humorem. Quòd ſi talis quiſpiam in thoracis pulmonisq́ʒ medio aceruatus fuerit, iam & maior, vt probe ſpuatur, tum inciſoriæ tum deterſoriæ virtutis eſt neceſſitas, quæ id à ſuccingente coſtas membrana detergat, diſſecet, & tenuet: nam fieri non poteſt, vt talis humor aliter per membranam, quæ viſcus ambit, ad pulmonis bronchia transferatur. Non igitur bene eſt vſus dictione Hippocrates, cum huic orationi/habet enim vim quandam exterendi/eam, quæ ſequitur, adiecit/quæ plus, quàm mediocriter, καταγλισχραίνει, id eſt viſcoſum reddit, ſputum/. Nam melius dixiſſet, Habet enim vim quandam exterendi detergendiq́ʒ, quæ exigua ſit, & quæ ſępenumero viſcoſum fieri ſputum ſinit. Non enim ob mulſam glutinoſum fieri ſputum contingit, ſed id quidem ſputo huiuſmodi, proprium ineſt: mulſa verò nil iuuat, ſed excrementi naturam talem permanere ſinit: quapropter melius dixiſſet nihil glutinoſum ſputum iuuari, & non tale à mulſa fieri. Nam hòc verbum καταγλισχραίνειν, quod ab Hippocrate dicitur, ſputum à mulſa tale fieri, cum emphaſi ſignificat.

11 *Ciet autem & vrinas abunde mulſa, niſi ex viſceribus aliquod prohibuerit.*

Mulſam ante, quòd vias omnes, quæ ventrem renesq́ʒ interiacent, facile penetret, ciere vrinas di- G xi: atque, vbi iecur male afficitur, vſui haudquaquam conuenire demonſtraui. Lieni præterea, ſi phlegmone obſideatur, moleſta eſt: atque multo magis inteſtinis ventriq́ʒ, nam cito igneſcens ob phlegmones caliditatem in bilem conuertitur. Melle ſiquidem ob dulcedinem delectantur tum viſcera tum venter: quo fit, vt tum citius, tum raptim magis eliciant. Melli quoque & dulcia alia idem habere quis dixerit, atque ideo vt ad ventrem, ita ad viſcera ſe habere. Venter autem his oblectari videtur. Nempe, vbi ea deglutiuit, manifeſte quodam modo ab aſſumptis delectatur, veluti è contrario ab aſperantibus amarisq́ʒ offenditur: neque ſolum, cum aſſumuntur, verum quoque & vbi aſſumpta ſunt, ad aliquod vſq́ʒ tempus. Quo fit, vt nemo ea, niſi interdum vice medicamenti, vt ob humores præter naturam collectos in ventre, ingerat: vbi enim ſecundum naturam habuerit, iniucunda ipſi talia omnia ſunt: iucunda autem ſola, quæ dulcia exiſtunt. Sanè in appellato gutture maxima ex deuoratis dulcibus exoritur voluptas, corpore. ſ. loci illius peculiare quippiam cum ſucco huiuſmodi habente. Corpus autem hoc facit ventriculi interna tunica, vt & ea, quæ linguam ambit: verum in lingua euidentiſſimam habet dulcedinis ſenſionem, in gutture autem voluptatis. Senſio verò manifeſta continuo efficitur & in ventris ore, quod dulcibus aſſumptis delectatur, modo animans ſecundum naturam habuerit. Viſcera igitur hoc pacto dulci gaudere ſucco, H plurimumq́ʒ ipſius celeriter attrahentia, cum valent, frui, aliq́ʒ: cum verò febriunt & phlegmone obſidentur, in id, quod bilioſum eſt, dulcem ſuccum conuertere par eſt. Videntur igitur, quæ συκωτὰ, id eſt ficata, ex carycarum eſu appellantur, tum maxima, tum ſuauiſſima eſſe, iecinore ipſo, vt liquet, ex dulcium eſu alimentum vberius accipiente. Verum in phlegmonis febribuſq́ʒ rerum huiuſmodi ingeſtio non in probam alimoniam, ſed in bilis generationem, demigrat: febrilis ſiquidem calor exuperat: natiuus autem deficit, qui bene temperatus erat.

12 *Bilioſa quoque alui deijcit magis, interdum quidem bona, ſed interdum, quàm decet, redundantiora ſpumantioraq́ʒ: quod bilioſis, magis, & megalosplanchnis, contingit.*

Reuocare ad memoriam oportet dictionem ante enuntiatam: in qua mulſam vino dulci comparans dicebat, Porrò & ſiticuloſa minus, quàm dulce vinum, exiſtit. Nam & hoc in loco mulſam eandem ad vinum dulce comparans bilioſa alui excrementa deijcere magis pronuntiauit. Nempe & bilioſa deijcere vinum dulce poteſt: verum mulſa, bilioſa interdum, quæ bona ſunt, ſubducit: interdum & vitioſa, quę ſyncere admodum bilioſa exiſtunt, bilem ſ. vel igneam vel flauam habentia craſſam'que. Bilis igitur ea ſpumam accipit ſæpius quidem ratione ea, qua in ijs, quę vehe-

menter

A menter igne calfiunt, ſpuma exurgit: ſæpenumero autem & in iis, quæ à flatu agitantur, humidis. Horum primum caliditatis exuperantis nota eſt: ſecundum verò inſtrumentorum anguſtiam, & flatuoſi ſpiritus intercluſi, viamq́ haudquaquam liberam habentis, agitationem denotat. Biliosa autem huiuſmodi maxima ex parte ſubducuntur in iis febribus quæ colliquant, quibus fermè omniũ aduerſiſſima nocentiſſimaq́ eſt mulſæ potio, veluti & modo contrario potio aquæ frigidæ iuuantiſſima. Excrementum huiuſmodi ait à mulſa magis generari iis, qui natura biliosi id eſt immoderate calidi exiſtunt, atque in iis morbis, quibus viſcus aliquod phlegmone infeſtatur. Communne ſiquidem hoc nomen peculiare nunc factum eſt eorum, quæ inflammantur: neq́ enim propter ſcirrhum vel œdema febris incenditur. Ergo, quòd in acutis morbis, de quibus agit Hippocrates, vbi tumor in viſceribus genitus fuerit, phlegmones ſymptoma ſit, non œdematis vel ſcirrhi, conſtat omnibus. Hos autem & nunc μεγαλοσπλάγχνους appellauit, {quaſi viſceroſos dixeris.}

13 *Mulſa igitur quæ aquoſior eſt, ſputum educit magis, pulmonemq́ mollit. Meracior verò ſpumoſa excrementa, atque plus, quàm conuenit, valde bilioſa calidioraq́, quàm aquoſior, agit magis.*

B Mel in acutis morbis bileſcere, atque ob id nobis afferre moleſtiam antea dixi: aquam præterea tarde penetrare, atque in hypochondriis diutius morari, atque ob eas res fugiendam. At, quod ex vtriſque miſtum ſit, conueniens redditur, quando ea conſtat temperatura, qua aquæ plurimæ tã tum mellis permiſtum fuerit, vt viam aquæ paret, & ad diſtributionem agat: nempe his ita temperatis, vrinæ facilius penetrabunt, ocyusq́ ſputum educetur. Quòd ſi mellis plurimum admiſtum fuerit, ſitim facit, & viſcoſum reddit ſputum. Atque ob eas res aquoſior mulſa tum ad ſputi eductionem, tum ad penetrationem vrinarum, idonea magis exiſtit: meracior verò ad ventris deiectiones: nempe, quanto magis proritabit, tanto magis & velocius ſubducet. Clyſteribus ergo infuſa, quo meracior, eo magis excretoria reddetur. Cauſaq́ erit deiectionum, tum earum, quæ κατακορέως, id eſt, ἱκανῶς, hoc eſt valde, bilioſæ exiſtunt, tum ſpumoſarum: talia ſiquidem trahere magis poteſt, quia inteſtina tum mordet, tum deterget. Adde, quòd & in bilem flauam tranſiens ea occaſione bilioſorum excrementorum copiam ſimul adauget: quo fit, vt ipſius vſum non laudet Hippocrates. Declarat autem ex horum verborum adiectione, καὶ μᾶλλον τοῦ καιροῦ κατακορέως χολώδεα, id eſt atque plus quàm cõuenit, valde bilioſa. Nam μᾶλλον τοῦ καιροῦ dicere conſueuit pro μᾶλλον τοῦ προσήκοντος, id eſt plus, quàm conuenit. Spumoſas item deiectiones & in progno- C ſtico damnauit. Et κατακορέως, id eſt ἀκράτως, hoc eſt ſyncere, bilioſa praua ſunt: neque enim κατακορέως, neque ἀκράτως, ſed mediocriter talia eſſe oportet. Horum igitur non immemor, cum vel ex mulſa epota vel abſque ipſa quis ſpumoſa ſimul & ſyncere bilioſa deiecerit, febrem ſciueris eſſe, quæ colliquet: atque ob id ab vſu mulſæ abſtineto, atque in ptiſſanæ cremorem deuenito, obſeruans vt aliquod ſignum licet exiguum coctionis morbi ex vrinis videas. Nam, ſi tunc frigidam dederis, maximo eris præſidio.

A.li.4.f.1.t.2. .8.fol.419.g

14 *Deiectiones autem huiuſmodi habent quidem & alias magnas offenſas. Neque enim hypochõdriorum extinguunt ardorem, ſed excitant. Inquietationemq́ & iactationem membrorum faciunt. Inteſtina etiam ſedemq́ exulcerant.*

Conſueuit Hippocrater βλάβας, id eſt offenſas, σίνεα dicere, vt in libris de fracturis & articulis eſt demonſtratum: nam σίνειν Iones dicunt pro βλάπτειν, id eſt lædere: immo & βλαβερά, id eſt nocua σινάμωρα ſæpenumero appellauit. Magnas igitur offenſas habent (inquit) præfatæ deiectiones, id eſt puræ bilioſæ ſimul & ſpumoſæ. Conſueuit autem Hippocrates inter ſigna notasq́, vocibus vti, tum cauſarum, tum, quæ læduntur, corporum. Deiectiones ergo huiuſmodi ſignificare cõ- D modius dixiſſet: ſed habere dixit, quanquam corpora affecta læſiones habeant, cauſæ faciant, & ſigna indicent. Sed, quę nam ſint, quæ à dictis proueniunt deiectionibus offenſæ, ab Hippocrate audi inquiente, Neq́ enim hypochondriorum extinguunt ardorem, ſed excitant. Hoc autem ideo dixit, quoniam ſepius bilioſorum deiectio hypochondriorum feruorem protinus extinguit. Quare in malignis maleficisq́ bilioſis adiecit, ꝙ talia excernentibus ipſis non extinguuntur, ſed omnino vice verſa increſcunt augenturq́. Neq́ ardor hypochondriorum ſedatur, quin potius vehemẽtior redditur. Adde, ꝙ ῥιπτάζονται, id eſt ἄσην & δυσφορίαν habent, id eſt implacidi inquietiq́ fiunt: deiectiones ſiquidem huiuſmodi flammantis in hypochondrijs ipſis affectionis ſymptomata exiſtũt. Atque in inteſtinis ramentoſam parit acrimonia affectionem. Sanè affectionis huius, quæ ſyncere bilioſa ſunt, cauſæ exiſtunt: eius verò, quæ in hypochondrjs exiſtit, ſigna: verum Hippocrates, vt dixi, vocabulis cauſas indicantibus inter ſigna vti conſueuit.

Sed horum auxilia ſcribentur.

15 Quòd morborum ſingulorum remedia ſe ſcripturũ dixerit, vt antea expoſuit, ſic & hoc in loco nõ minus. Verum, ſi & quæ libro huic poſt ſermonẽ de balneis adiecta ſunt, digna Hippocrate exiſtant, & q̃ in libris de morbis vel de affectionibus ſcripta ſunt, ea inter exponendũ cõſiderabimus.

Qui

16 *Qui ergo in morbis huiuſmodi relictis ſorbitionibus mulſa potionis alterius vice vtetur, is multa fœliciter conſequetur: ſic & nequaquam præter animi ſententiam ſuccedent multa. Verum, quibus danda ſit, & quibus non, & quam ob cauſam, iam magna ex parte eſt dictum.* E

Significauit & nunc manifeſtiſſime, donec morbus iudicatus fuerit, ſola vti mulſa conſulens. Nempe in ſolis, qui colliquefaciunt, morbis, vel in quibus hominum virtus ad morbi vſque iudicationem ſufficere non poſſit, ad ptiſſanæ cremorem perueniemus. In aliis verò ſola cibare mulſa eſt melius.

17 *Damnata autem propterea ab hominibus eſt mulſa, quòd bibentes ſumme imbecillitat, atque ob id citam afferre mortem ſit credita. Verum id ob languentes ipſos dictum fuerit: ſunt enim, qui ſola vtantur mulſa, tanquam huiuſmodi exiſtat.*

ἀποκαρτερήσαντας, id eſt inediam ſpõte tolerantes.

Dicere καταγυιοῦσθαι, id eſt ſumme imbecillitari à mulſa, & mulſam nullo pacto nutrire, vel exigue, idem non eſt: quippe cum tria hæc inter ſe diſtent. Nam, quæ vires imminuunt, vt ſanguinis eruptio, deiectio ſuperflua, ſudor immodicus, & per accidens cibi abſtinentia, ſumme imbecillitare dicuntur. At, quæ nullo pacto nutriunt, vt aqua, ea virtutem neque ſumme imbecillitare neque roborare quiſpiam vere dixerit, niſi id aliquando per accidens contingat. F Aqua ſiquidem non vt alimentum vires recreat, ſed bene vt medicamentum, ad temperamenti ſymmetriam, quæ propter ipſius immoderationem imbecilla ſunt, reducens. Tertio deinceps loco ſunt, quæ exigue nutriunt: quibus qui tantummodo vtitur, tametſi interire poſſit, non tamen tanq̃ vires imminuentibus, ſed tanquam eas non, quod ſatis ſit, roborantibus. Quo è genere eſt mulſa. Nam, ſiquis diebus quatuor cibo priuatus interire deberet, is mulſæ vſu non quintum modo, verum quoque & ſextum attingere poſſet. Sermonem hunc & de melle intelligas. Nempe mellis naturã & mulſam ipſam inter modice nutrientia facit. Nam humiditatem non modo Hippocrates, verum quoque & medicorum probatiſſimi ferè omnes, cibi vehiculum non cibum cenſuerunt. Hæc ſanè eadem, quæ nunc dicuntur, de mulſa & melle ſcripſit non obſcure Hippocrates in ſequentibus.

A. lib. 4. f. 1. t. 2 c. 8. fol. 419. g

In lib. de Alimento in fine.

18 *Sed hoc ita non omnino habet.*

ἀποκαρτερήσαντας.

Non omnino ſiquidem verum eſt ægros ipſos propter mulſam mortem obire, moriũtur etenim, & ſi aquam ſolam biberint: ſed, ꝙ exiguam corpori præſtet alimoniam, ob id ſolum vitam ſeruare non ſufficit: quod etiam accidit, vbi quis ptiſſanæ cremorem ſolum perpetuo ſorbeat. G

19 *Sed mulſa, quàm aqua, multo potentior eſt, ſola epota, niſi aluum perturbet.*

Indicare videtur per hanc vocem/potentior/quòd & aqua aliquam nutriendi vim habeat: euenit autem eo, ꝙ corporis ventriculi ariditas irrigatur, vt diu, qui aquam bibant, magis durẽt, quàm qui nihil aſſumunt. Secure autem/niſi aluum perturbet/addidit, de mulſa ſermonem faciens, illos enim iure peius habere facit propter euacuationem, quibus aluum perturbat: ſimulq́; verbum id/perturbat/immoderatam ſignificat excretionem & nõ mediocrem. Scire quidem oportet mulſam crudam aluum magis ſoluere, coctam autem bene, magis nutrire. Hoc autem obiter à te ſit cognitum. Videamus autem, quæ deinceps ſcribit, vino mulſam comparans.

20 *Cæterum vino albo tenui paucifero & inodoro, quodam modo fortior eſt, & quodam modo imbecillior.*

Sunt, qui dictionem ſcribant ſine hoc verbo/eſt/hoc pacto: Cæterum vino albo tenui paucifero & inodoro, quodam modo fortior & quodam modo imbecillior. Alij pro/quodam modo/legunt/interdum/ad hunc modum: Cæterum vino albo tenui paucifero & inodoro, interdum quidem fortior, interdum autem & imbecillior. Sed ex omnibus vis eſt eadem atq; idem intellectus. H Nam Hippocrates mulſam vino huiuſmodi quadantenus fortiorem, & quadantenus imbecilliorem dicit. Feci autem mentionem vini huius in ea, quam de vinis feci, tractatione. Quod tanquam neſcientis vice functus Hippocrates ſubticuit: ſed nunc quædam manifeſtauit tum ſubſtantiam memorans ex hoc verbo/tenui/tum virtutis imbecillitatem, cum adiecit/oligophoro, id eſt paucifero./Vocatur ſiquidem oligophorum ſiue pauciferum, quod, vt bibatur, minima eget aquæ miſtione. Contrario autem modo polyphorum vel multiferum appellatur, quod, vt bene temperetur, multam exigit aquam: æquiualenter dixeris, quod aquæ multum ſuſtinere poſſit ad bene temperatam miſtionem. Quod verò pauciferum appellatur, id exolutum imbecillumq́; & ad potũ inutile redditur, ſi multa dilueris aqua. Atqui, quæ in vino hoc eſt carentia odoris, ea imbecillitatis frigiditatiſq́; efficaciſſima exiſtit nota, quippe in hoc aquæ eſt aſſimilis: non ſecus, quàm fortis odor efficaciſſimum roboris ſignum. Vinum ſiquidem aquoſum leuiſſimam in ligno vitis habuit tranſmutationem: leuiſſimam quoque & elementi terrei permiſtionem, ita vt aqua ſit, quæ tum paulum terræ calidæq́; ſubſtantiæ aſſumpſerit, particeps'ue fuerit, tum leuiſſima in horum coniunctione indiguerit confectione. Contrarium autem tum vinoſum tum multiferum, neque à leui confectione tale efficitur, vtpote quod ab aqua longiſſimo recedat interuallo. Qua de cauſa in-

κραθῆναι, i. temperetur.

A ſignem conſecutum fuit tum caliditatem tum odorem.

21 *Multum tamen differt & vini & mellis meracitas, ad vtriuſque robur. Nam ſi duplam vini menſu-
ram ad mellis delinctum quis biberit, à ſolo nimirum melle validior longe reddetur, niſi ventrem turba-
uerit. Nempe multo plus ſtercoris deijcietur.*

Si mulſæ & non mellis dixiſſet Hippocrates, manifeſtius enũciaſſet. Nã de mulſa hucuſq; egit,
ipſamq; vino ex aqua diluto comparauit, neq; ipſam per ſe: ſed, vt iuſta fieret comparatio, ob id ſer-
monem ſuum ad mel vinumq; reuocauit. Sunt autem, qui in huiuſmodi comparationibus non re-
liquos modo volentes, ſed ſe ipſos quoq; inuitos circumueniant fallantq;. Cæteri meraciora purio-
raq; experti non puris ſolis, ſed quouis modo temperatis illorum vires adaptant. Nõ ſecus alij aquo
ſiora experti, ex illis de omnibus quoquo modo temperatis ſententiam ferunt. Non ita tamen de re-
bus iudicium eſt faciendum. At, ſi iuſtam facturus ſis de ipſis comparationem, mulſam ad eorum,
quæ bibuntur, vinorum temperaturam in aquæ permiſtione, ita ex proportione exiſtimabis, vt vi-
num non meracius & mulſa aquoſior fuerit. Sed, quoniam in miſtione proportionem exacte ſerua
re difficile eſt, ob id ad ea, quæ vere immiſta & proprie ἄκρατα, id eſt pura, appellãtur, tranſtulit ſer
B monem Hippocrates, vino nullo pacto diluto mel ipſum comparans. Aitq; duplum vini epotum
minus alere, quàm mellis ſimplũ. Verum, qm̃ plura vinorum genera exiſtũt, non, quæ fortia ſunt,
caputq; feriunt, & deſipientias creare poſſunt, in hoc exprompſit ſermone, ſed vinum imbecillum
aquoſumq;: melq; ipſum huic comparans plus alere enunciauit. Cæterum, cum vini duplo mel di-
midium comparare voluerit, non ꝙ ſolum vtrunq; per ſe & citra aquæ miſtionem æger ſumere de-
beat, aſſeruit: ſed, ſi poſt vtrunq; dimenſum, pro arbitrio ingerat, non minus differt. Poteſt ſiquidẽ,
ſi res tulerit, mellis cyathum vnum vel per ſe accipere, vel aquæ, quantum volet, miſtum ingerere,
atq; id quotidie bibere: vel denuo vini cyathos duos diebus ſingulis, vt volet, aqua temperatos. Ta-
li ſiquidem experimento tum in plurimis ſimiliter in cæteris habentibus hominibus, tum etiam in
vno magis, per idem temporis ſpatium cognoſcetur exquiſita vtriuſq; facultas. Si.n. mel non ex na
turæ proprietate ventrem turbat, qui melle vtuntur, diebus pluribus abunde ſufficient. Si ergo res
ita habet, cur in principio orationis dixit Hippocrates, Cęterum vino albo tenui paucifero & in odo
ro interdum fortior & interdum imbecillior eſt mulſa? Non enim interdum fortior & interdum
imbecillior, ſed ſemper fortior ſecundum nuper dicta videtur. Quoniam prius, quàm de compara
tione iuſta diſtinxiſſet docuiſſetq; citra diſtinctionem abſoluto ſermone, bene & ſecure dixit, Inuc-
C nietur mulſa vino quadantenus fortior, & quadantenus imbecillior. Si enim temperamenti vtriuſ-
que analogiam quis non diſtinxerit, interdum quidem imbecillius vinum, interdum & mulſa, eſſe
videbitur. Verum, ſi hæc diſtinxeris, vt eſt dictum: atq; eam, quam mel in ventre facit turbationem
contemplatus fueris: mulſam ad nutriendum validiorem ſemper deprehendes, quàm vinum ea-
dem proportione dilutum temperatumq;. Quòd ſi & ſtercus, quod ex mulſa ita moderatum excer
nitur, vt virtutem non exoluat, adnotaueris, tibi etiam magis ex mulſa copioſior videbitur nutritio,
quàm ex vino. Nam, & ſi duplum exeat ſtercus, laborans tamen pluribus ex diebus mulſa ſufficiat,
certe ad nutritionem mel vino tum potentius tum validius videtur.

22 *Mulſa tamen poſt ptiſſanæ ſorbitionem epota valde replet, inflat, & hypochondriorum viſceribus eſt
inutilis. Sed, ſi ante ſorbitiones bibatur, non vt ſuper epota lædit, ſed iuuat.*

De ordine ait Hippocrates: quem in vſu mulſæ ptiſſanæq; quis optime ſeruare debeat. Verum
vno mulſæ ptiſſanæq; edoctus exemplo vniuerſalem hunc accipe ſermonem. Nam perpetuo prius
ingerenda ſunt, quæ & facilius corrumpuntur, & quæ ſubducuntur magis: poſterius verò contra-
ria. Ptiſſana autem, quòd mulſa difficilius corrumpitur, & deſcendit tardius. Si ergo mulſa primo
D ſumpta fuerit, ex ea quædam ptiſſanæ ad deiectionem fit prouocatio: verum, ſi ptiſſana primum
ſumpta fuerit, ſubduci mulſa prohibetur: inflabit hypochondria: atq; tandem in bilem conuerſa,
ptiſſanæ detrimentum afferet.

23 *Cocta autem mulſa, facie quidem cruda longe eſt melior: ſplendida ſiquidem & tenuis & alba & pellu
cida exiſtit. Sed, qua ab ea euariat virtute, non habeo. Neque enim eſt ſuauior, ſi mel bonum fuerit, imbe
cillior tamen & minus ſtercoris habens: quorum neutro, vt auxilietur, mulſa opus habet. Cocta tamen
probiſſime, vtendum, ſi mel vitioſum fuerit, impurum, nigrum, & mali odoris: nempe coctura plurimam
malignitatum turpitudinem tollit.*

Tota dictione coctæ crudæ'que mulſæ differentias docet Hippocrates: ſed nullam deſiderat
expoſitionem.

De Oxymelite

24 *Oxymeli vocatum potum, ſæpius quidem in his morbis commoditatem habere reperies. Nam ſputum
educit, & facilem reddit ſpirationem.*

Καλέμενον id eſt vocatum, aut quod vocatur, & καλεῖσθαι, i. vocari, atq; his ſimilia adijcere Hip-

* In aliquibus antiquis cod. legit ἀσαφέστερον, i. obſcuri"

pocratem non ignoras: interdum quidem quòd hæc appellatio Græcis omnibus nullo pacto vſitata ſit interdum verò quòd improprie dicatur: atq; interdum quòd artificioſum quippiam demonſtret, vt ἐπὶ τῶν κροταφίτων καὶ μασσητήρων μυῶν, id eſt temporalibus & maſtificatorijs muſculis, declarauimus. Sed, quòd artificioſum nihil indicet oxymelitis appellatio, conſtat omnibus. Appellationem igitur ex adiectione τοῦ καλουμένου vel damnauit, vel tanquam inuſitatam indicauit. Poteſt autem & vtrunq; feciſſe, nam forſan tunc primum in communem cœpit vſum venire. Forſan & vocem damnat, tanquam ex ſolis aceto* & melle conſtare medicamentum explanantem, vel tanquã mellis differentiam indicantem: quaſi ita quiſpiam diceret: † Mel autem acetumq; tali ſunt prædita facultate. Ergo de verbi huius καλουμένου adiectione nemo ignorat: quapropter ad id, quod vtile eſt, deſcendamus. Non enim ex aceti melliſq; miſtione tantum oxymelitis eſt compoſitio: verum ex mulſa paulum aceti accipiente. Sed melius eſt, vt concoquitur: nempe virtus aceti ita coctura imminuitur, vt mulſa quidem ab eo, cui miſcetur, auxilium ſumat, offenſam autem non habeat. Auxilium autem in orationis exordio enunciauit, atq; ab his enunciabit: offenſas verò ad dictionis totius calcem adijciet. Dictum eſt igitur in exordio, Sputum ſiquidem educit, & facilem reddit ſpirationem. Quæ autem deinceps ſunt, dictiones ſecuti, ab eo diſcemus. E

† Græce τὸ δὲ μέλι τὸ ὀξὺ δύναμιν ἔχει τοιάνδε, id eſt, Mel aũt quod acidum eſt, tali eſt præditum facultate.

A.l. 3. f. 10. t. c. c. 1. fol. 172 d

25 *Tempora verò hæc habet.* F

Καιρούς, id eſt tempora, dixit vel tempora, quibus ex conſuetudine vtendum ſit, vel tempora, quibus iuuare ſoleat. Nempe & in hoc ſignificatu καιροῦ, id eſt temporis, appellatione interdum vti Hippocratem oſtendi.

26 *Quod ualde acre* exiſtit, nihil mediocriter in ijs, quæ non facile educuntur, ſputis efficiet. Nam, ſi † quæ detinentur } educeret, gutturq́; lubricaret & ueluti † geſtientem redderet, } pulmonem certe leniret: nempe ipſum molliret: quæ ſi contingerent, maxime profuiſſet. Interdum verò accidit, cum valde acre fuerit, vt ſputum non educat, ſed viſcoſum reddat, afferatq́; detrimentum.*

* ὀξὺ, i. acidũ & ſic vbique.

† τὰ ἐγκέρχοντα.

† διαπτερώσει.

In quibus acri oxymelite vtendum ſit, in ijs fieri aliquando ex eo offenſam docet Hippocrates. Nempe, in quibus nemo prorſus tali, quod acre eſt, medicamento vteretur, tales recenſere offenſas ſuperfluum eſt. Neq; enim ſimpliciter de acri oxymelite ſermonem fecit, ſed aduerbiũ hoc κάρτα, id eſt valde, adiecit: quod λίαν & σφόδρα, id eſt admodum, vehementerq́;, ſignificat. Tale igitur oxymeli nihil mediocriter in craſſis glutinoſiſq; pulmonis ſputis efficere conſueuit, in quibus eo ſolo quiſpiam vtatur, ſed ea vel ſecat, detergit, educitq;: vel facere id non valens, exiccat. Nempe, vt huiuſmodi medicamentum ſecandi vim habet, ita & exiccandi: vtimur autem eo in craſſis pulmonis ſputis non tanquã exiccante (nempe hoc pacto detrimentum afferret) ſed tanquam incidente & detergente. Cum igitur hæc facere non valet, tantum abeſt, vt vtilitati ſit, vt etiam maxime noceat: ſed, q̃n neq; ſecat neq; detergit, in ſequentibus docebit. Volo autem impræſentia de ea, quæ in multis reperitur libris, ſcriptura agere. Non enim per σ, ſecundam huius nominis μέσον, id eſt mediocriter, ſyllabam, ſed per ζ ſcriptam inuenimus, vt dictio tota talis ſit, τὸ μὲν κάρτα ὀξὺ οὐδὲν ἂν μέζον ποιήσειεν, id eſt, quod valde acre exiſtit, nihil inſigne efficiet. Sed id falſum eſt: nempe inferens magnum aliquando fieri ab eo iuuamentum, oſtendit interdum & detrimentum. Quare perpetuo inſigne quippiam facit, & nullo pacto leue paruumq;. De quo autem eſt verum dicere, quòd perpetuo magnũ vel malum vel bonum facit, de illo melius nihil mediocriter ab eo fieri quiſpiam dixerit. G

27 *Potiſſimum autem ita aſſiciuntur, qui maxime pernicioſe habentes, neque tuſſire, neque, quæ intus continentur, excreare poſſunt.*

Sputa craſſa vehementer glutinari, nihilq; ab exhibito, quod acre ſit, oxymelite iuuari, ait ijs contingere, qui maxime pernicioſe afficiuntur, id eſt quibus crudus ſupra modum exiſtit morbus: nempe hi nihil expuunt. H

28 *Cum hæc ita habuerint, vires hominis perpende. Nam, ſi de eo ſperaueris, dabis.*

Poſtea quàm eos, qui maxime pernicioſe ægrotant, ab acri oxymelite nihil iuuari prædixit, paucis; ex ipſis adiuti liberantur, ob id & ipſius, quod rarenter contingit, non tacuit auxilium. Fit autem auxilium huiuſmodi ab acri ſupra modum oxymelite, cum ægri vires valent. Nempe, ſi non valent, non iuuabit, quod tale eſt oxymeli. Duorum ſiquidem alterum efficiet: nam vel prorſus non ſecabit, ſed, quod glutinoſum eſt, glutinoſius reddet: vel diſſecabit, abſtergetq;. Verum ſubitam vniuerſam'que tum eductionem, tum vacuationem, quam molietur, non ſufferente natura continget ſtrangulari hominem.

29 *Cum autem dare volueris, perquàm tepidum paulatimq́; & non affatim dabis.*

Si æger ob ſputorum tum craſſitiem tum viſcoſitatem nihil expuerit, virtus'que valida fuerit, oxymeli dari iubet valde acre, paulatim & ἀκροχλίαρον, quod eſt ἄκρως χλίαρον, id eſt perquàm tepidum. Id autem calidi frigidi'que exacte eſt medium. Nam, quòd vehementem habeat facultatem

A tatem, propterea copioſe ipſum vno hauſtu offerre veretur. Pari modo & æſtate frigidum porrigere, vt antea præcepit, ideo timet, quia tum pleuritides tum peripneumoniæ, in quibus nihil expuitur, incoctæ ſunt. Coctioni autem perpetuo calidum opitulatur confertq́ꝫ: frigidum verò renititur & aduerſatur. Cur ergo calidum etiam oxymeli deuitat Hippocrates? An ob morbi malignitatem malumq́ꝫ morem, ne videlicet protinus ex tali potione cruda perſiſtat affectio, hominemq́ꝫ à calido oxymelite ſiticuloſiorem fieri contingat: nempe, quòd ſymptoma hoc viſcoſum reddat ſputum, ex poſuit. Tutius ergo mediocriter tepidum eſſe oxymeli arbitratur Hippocrates, vtpote qui calidi eam, quæ ſuccedere poſſit, frigidiq́ꝫ de neceſſitate ſucceſſuram, fugiat læſionem.

30 *Quod autem parũ acre eſt, os fauceſq́ꝫ humectat, ſputum educit, & ſitim ſedat: qua occaſione hypochondrio viſceribuſq́ꝫ eſt beneuolum, melliſq́ꝫ inhibet noxas: nempe, quod in melle bilioſum eſt, caſtigat.*

Poſtea q̃ de ſupra modum acri oxymelite ſermonem abſoluit, ad id, quod mediocriter acre eſt, tranſijt, humectare ipſum os fauceſq́ꝫ, & ſputũ educere, & ſitim ſedare, in textura orationis ingens. Nẽpe, quod omnia, quibus iuuari ægritudines natæ ſunt, habet, id eorũ, quæ nocere valent ob vim tẽperaturæ, nihil habet. Nam mulſæ tm̃ aceti eſt admiſtum, vt, quod in ipſa bilioſum ſit, queat ſuffi-

B cienter κολάσαι, id eſt καθελεῖν & ταπεινῶσαι, id eſt caſtigare, inuertere, & ſupprimere. Nempe in quarto de ſimplicium medicamentorum viribus dulcem ſuccũ acri maxime potẽtia aduerſari mõſtrauimus. Cum itaq́ꝫ mulſæ facultas cætera quidem omnia, quibus morbi huiuſmodi opus habẽt, contineat: in vno autem duntaxat contraria, quòd. ſ. ſupercalfacta ipſa bileſcat: migrationem ſanè huiuſmodi permiſtio aceti cohibens, optimum efficit medicamentum. Nempe minime ſiticuloſum erit: atq́ꝫ ob id ſputa, quæ non omnino craſſa glutinoſaq́ꝫ ſunt, facile educet: hæc autem, quæ duo numero exiſtunt opera, conſequitur partium oris fauciumq́ꝫ humectatio. Qua verò occaſione hoc facit, ea tum lieni tum hepati maximam affert commoditatem, viſcera innoxie expurgans.

31 *Flatum præterea diſcutit, & vrinas mouet.*

De mediocriter acri oxymelite adhuc differens, hæc protulit. Nam in pulmonis thoraciſq́ꝫ affectionibus plurimo eſt vſui, maximeq́ꝫ inſignem habet patrocinatum ob metricã illam aquę acetiq́ꝫ & mellis permiſtionem. Tale ſiquidem oxymeli ſpiritum craſſum flatuoſumq́ꝫ in hypochondrio ſecat: flatuſq́ꝫ abrumpens, vias oẽs expurgat: atq́ꝫ ad vrinas tum feroſa tum bilioſa agit excrementa.

32 C *Sed partem inteſtini infernam reddit humentiorem, facitq́ꝫ ramenta.*

A.li.4 f.1.c.2. c.8.fol.419.h

Eam, quę ſupra id, quod ſecundum naturam eſt, innaſcitur partibus, humiditatem, πλαδὸν Hippocratem nominare neminem ex nobis præterit: hoc igitur efficere ait oxymeli. Nam, quicquid craſſi glutinoſiq́ꝫ ſucci ſuperius infarcitur, id abradit ſecatq́ꝫ, atq́ꝫ tanquam ad excretionem ſubducit: facile item & hac facultate ab iecinore facit excrementorum eductiones, ita vt collectis ſuperioribus cunctis humiditatibus in inteſtinis ipſis & potiſſimum infernis, ob multitudinem quidem innaſcatur ea, quæ ſupra naturam eſt, humiditas, ob qualitatem verò inteſtini abraſio: nempe & oxymeli detergente præditum facultate, tandem abradet inteſtinum. Eiuſdem quoque eſt facultatis, quod cum oxymelite deſcendit chylóſum excrementum: quapropter & ſine oxymelite, ſi aliquando exuperauerit, inteſtinum abradet.

*In oĩbus antiquis græcis legit χολῶδες, ideſt bilioſum, & ita ẽt habet vetus tralatio.

33 *Interdum autem & in acutis morbis eſt inutile, & potiſſimum, quòd non flatum modo foras prodire vetet, verũ quoq́ꝫ & reuerti faciat. Præterea & maxime vires imbecillitat, & extremas infrigidat partes.*

In acutis interdum morbis abradi inteſtinum, bonum non eſt. Vlceratio enim quædam ſuperfi-

D cialis eſt ipſa ramentoſa affectio. Quæ cum talis exiſtat, ab irrumpentibus omnibus, & præſertim mordentibus, moleſtiam recipit inteſtinum. Quod affectum, niſi protinus mordentia excreuerit, ad regionem ſuperiorem ea, quæ irrumpunt, remittit. Quo fit, vt ea occaſione flatus etiã ſurſum recurrat. Naturalem ſiquidem functionem circumſtrictoriam, ſortita ſunt inteſtina, vt in commentarijs de facultatibus naturalibus eſt demonſtratum: ſed, quæ irrumpunt, à partibus, quibus continentur, reijci velocitatis eſt opus. Cum igitur ſuperne motus exordium habet, quæ continentur, deorſum habent excretionẽ: verum, ſi motio inferne capit exordia, ſurſum ferũtur. Quod ſanè in habentibus ſecundum naturam vſu venire videtur, cum ſcilicet vniuerſim raptimq́ꝫ ſubeunte ad inferna inteſtina bile continemus excretionem, aut propter aliquam, quæ prompta ſit, negocij curam, quæ interpellari non poſſit: aut quòd non prope ſit, quo venter exoneretur, locus. Nempe tunc recurrere ſurſumq́ꝫ ferri bilẽ ita percipimus, vt non adhuc excerni poſſit. Sunt, quibus ex huiuſmodi bilis recurſu ſtomachus male habet: alijs caput repletur, & ob morſum dolet: alij patiuntur vtrunq́ꝫ. Hoc igitur pacto, ramentoſa in inteſtinis affectio, deorſum interdum excernit celeriter, ægrorum moleſtiã nequaquam ſuſtinens: interdum autem & à partibus inferioribus ad ſuperiores, vbi, quæ irrumpunt, non protinus ad ſedem prodierint, ſed is, qui ſedem circulariter ambit muſculus, tum contractus, tum recti inteſtini extremum ipſum obſtringendo complexus, principium motionis obſtri-

*vetus interpres legit, huiꝰ virtutis.

ctoriæ ex infernis partibus ad ſuperiores fecerit. Ob eam igitur cauſam non flatus modo, verum & excrementum in huiuſmodi affectionibus reuertitur. Contingit autem et vires offendi ob eum, qui in tranſitu ipſo ſequitur, morſum. † Nempe abradentia, tametſi, quod irrumpit, breuiſſimum habeat morſum, vehementer tamen infeſtant. Scimus autem dolorem omnem vires exoluere, atq; ob id partes infrigidare extremas. E

† Nempe quæ [illegible] quod [illegible] faciunt.

34 *Et hæc ſola eſt, quam nouerim, oxymelitis noxa, quæ ſcribi digna ſit.*

Oxymeli mediocriter temperatum, noxas omnes, quæ ex mulſa, vino, & aqua emergunt, effugiſſe paulo ante eſt monſtratum. Si quando igitur nocuerit, ſolum nocet, quòd abradat inteſtinum: idque facit in ijs, qui imbecillius habent natura & pati idoneum inteſtinum.

35 *Exiguum autem potionis huius nocte quidem & ieiuno ante ſorbitionem dare expedit, quanquam & à ſorbitione, modo longum interſit tempus, nihil vetet bibere.*

Vbi facultatem, quam habet, percurrit, ad rationem temporis, quo maxime ipſum quis porrigere debeat, in præſenti peruenit[a] †: & potiſſimum, cum, qui oxymelite vti debet, is ſorbitionibus alatur. Nempe, vbi quis non ſorbitionibus, ſed potione ſola regatur, tempus in illis poſtea docet. F At ergo in ſorbitione vtentibus illud duntaxat obſeruandum tempus, quo ſorbitio ingeri debet. Ptiſanæ autem cremor ſorbitio eſt: qui, vt corpus alat roboretq́;, aſſumitur. Ad quæ confert, ſi nutritionis tempore ſolus in ventre contineatur: nempe antea didiciſti cibos multiplices & præſertim facultate diſſimiles magnam progignere in ventre turbationem. Ob eam igitur cauſam non porrigendum oxymeli, niſi cremor concoctus fuerit. Qui ſi coctus fuerit, licet tum nocte tum appetente die ante ſorbitionem ſumere. Tempus autem inter ſorbitionem oxymeli'que medium ſatis facit, [b] † ſi ptiſanæ cremor vacuum ſimul & purum ex ea, quæ ab oxymelite facta eſt, abſterſione, ventriculum ingrediatur.

A † Ex Græcis co. & tralatiõe veteri clarius. Et primo quidē tps explicat, cū maxime quis ſpiá ex ijs qui ſorbitionib⁹ alūtur, oxymelite vti debeat: poſtea vero, licet non ſorbitionibus ſed potione ſola q̃s regatur, tps quoq; quo illi exhiberi debeat, docet.

B † Antiqua tralatio hęc addit, quantitas duarū horarū. quod eſt, quia oxymel præcedit in hoc ſpatio & penetrat pars eius ad venas, & pars eius deſcēdit: ita vt ptiſanæ cremor vacuū ſimul &c.

36 *Qui autem non ſorbitionibus, ſed potione ſola vtuntur, his non ſemper oxymelite vti expedit,* [c] †*præſertimq́; quòd inteſtina abradantur, fatiſcantq́;, & ſuccumbant. Nam, cum ſtercore vidua & deſtituta ſint, vacuæ item venæ, atq; ablatæ à melicrato vires, citius inducuntur.*

Qui victus rationem non ex ptiſſana, ſed ex potu ſolo, ſibi inſtituunt, ijs non per totum morbum eſt conueniens oxymeli,[d] † q̃ vehemētius inteſtinum ipſum tum nudum tum humore alio deſtitutū abradat. Nempe à ptiſſana quodam modo inungitur, vbi eam aſſumpſerint, & cum corpus nihil à mulſa auxilij acceperit. Mulſæ aūt auxiliū, quod corporibus affert, cum de mulſa ageret, prædixit. G

C † Præſertim quidē ob abraſionem vel exaſperationē inteſtini: ei enim ſine ſtercore exiſtēti magis nocet; hęc inferat [illegible] lente vaſorū inanitione. [illegible] ò, qa melicrat [illegible] vires auſerat.

37 *Quòd ſi potum hunc quidem multum per totum morbi tempus profecturum exiſtimaueris, paulum aceti, tantumq́;, vt duntaxat ſentiri poſſit, infunde: ſic enim & iuuabit, & lædens, minimum lædet, & ea, quæ oportet, præſtabit.*

Cum ſitim quidem mulſa inferat, ſputa autē in bronchijs pulmonis contineantur vel glutinoſa vel admodum craſſa, tūc ſolo eſt vtendū oxymelite. Neq; memoria excidat dicta hęc fuiſſe de ijs, qui ſolo potu ſine ſorbitione vtuntur. Si igitur, vt dixi, ſolo vtendū ſit oxymelite, paulū aceti mulſæ infundere conuenit, vt aceti vſu commodoq; fruatur: & fugiat, quod ab eo eſt, detrimentum. Sed acetum mulſæ commiſtum excoquere oportet, nempe hoc pacto ad nocendum imbecillius redditur.

38 *Vt autem in ſumma dicatur, quæ ab aceto eſt acredo, pichrocholis magis, quàm melancholicis, prodeſt. Amara ſiquidem diſſoluuntur deſciſcuntq́; in pituitam, cum ab aceto in ſublime attolluntur. Nigra autem fermentantur, attolluntur, & multiplicantur: nempe nigra educit acetum.* H

Picrocholas naturas appellat Hippocrates, quæ amarum ſibi contraxerunt ſuccū, cuius generis eſt bilis flaua: his idoneum eſſe ait acetum, quod melancholicis aduerſiſſimum exiſtit. Nam & bilē nigram acidam eſſe contingit, cum. ſ. præter naturam habēte corpore[e] † & ſyncera & impermiſta fuerit. Nempe, cum recte valet, plurimum quidem prædictæ habet qualitatis, non tamen exquiſitam ipſam. Reliqua dictionis manifeſta ſunt. Docet ſiquidem in ea, quo'nam pacto acetum picrocholis, qui in temperamento calido cæteros vincunt, adiumento ſit, vtpote quod frigidum ſit.

D † Tum quia, cum inteſtinū nudū ſit id vehemētius abradit, à ptiſſana enim quodam mō inūgitur, vbi eam aſſumpſerint: tū quia melicrati vtilitatem corpus [illegible] quá [illegible].

E † κατὰ τὸ [illegible]

39 *Mulieribus autem longe magis, quàm viris, aduerſatur acetum: nam vterum dolore afficit.*

Quòd acetum ſuapte natura neruos offendat, teſtatur experimentum, & ratio demonſtrat. Nempe exangues ſunt, & ideo frigidi, facileq; ab ijs, quæ refrigerant ſimul & tenues habent partes, afficiuntur medicamentis. Læduntur præterea & à reliquis refrigerantibus omnibus: ſed, ſubſtantiæ aceti quod tenuium eſt partium, in eorum mergitur profundum: atq; in omnes ita penetrat partes, vt ne minimum quidem ex eis illæſum maneat. Sic igitur acetum neruoſas offendit partes. Vterum autem anatomici ferè omnes neruoſum eſſe dicunt. Verum & abſq; eorum adnotatione, quam ex anatomica inſpectione fecerunt, poteris & tu de eo ratiocinatione colligere.

Nempe

A Nempe ad maximam laxatur molem, & ad minimam contrahitur: quantus etenim fœtus fuerit, tantum ipſum perpetuo circulariter ambit: impleturq; ſpatiũ omne ab eo, etiã ſi fœtus paruus fuerit vel magnus, veluti venter à cibis. Sed ventris non magna eſt ad cõtraria permutatio, vteri autem maximæ: plurimum autem dilatari neruoſorum proprium eſt corporum, & non carnoſorum.

De Aqva

40 *Aquæ, quæ in acutis bibitur morbis, nullum ſanè aliud habeo, quod illi concedam officium. Neq; enim in *peripneumonicis tuſſim ſedat, neq; ſputũ educit: immo cæteris minus, ſiquis aquæ potione prorſus vtatur. Verum, ſi inter oxymeli & mulſam paulum aquæ inſtille*tur, ob qualitatis potionum transmutationem ſputum educit: nempe intus inundationem quandam parit. Aliàs neq; ſitim ſedat, ſed amareſcit: nempe ei, qui ſuapte natura bilioſus exiſtit, ea eſt bilioſa. Hypochondrio præterea eſt mala, atq; etiam peſſima bilioſiſſimaq;, & vires maxime labefactat, vbi in vacuitatem venerit. Adde, quòd lienem auget iecurq;, vbi inflammata ſunt, fluctuatq; & innatat: tarde ſiquidem meat, quòd ſubfrigida & incoctibilis ſit, neq; aluum deijcit, neq; vrinas mouet. Atq; ex eo quoq; nocua eſt, quòd ſtercoris ſuapte natura expers ſit. Quam ſi pedibus frigentibus aliquando quis biberit, ea his omnibus multo magis nocebit, ad quoduis eorum venerit.*

*Al pleuriticis

*Al. ἐπιπορευόμενον, i. inſorbeatur.

B Neq; incidendi vim aliquam habet aqua, vt acetum: neque calida eſt, vt mel: quod ſanè non calfacit modo, verum quoq; & detergit, ſecatq;. Tarde igitur iure optimo meat aqua, difficulter concoquitur, atq; ægre deſcendit, quanquam alioqui & optima ſit, & culpa omni vacet. Nam, quæ vel limoſa, vel male olens, vel ſalſa, vel alterius cuiuſpiam medicamentoſæ qualitatis particeps exiſtit, ea non ſimpliciter eſt aqua, ſed cum tali quadam permiſtione medicamenti: vt ſi mel vitioſum, vel ptiſſanam, vel acetum, vel vinum, vel quippiam tale deſignaueris: non enim ex illo genus totum culpabis, ſed id ſolum, ad quod conuertis mentem. Cum igitur ſuper ſingulis, de quibus enunciat Hippocrates, ſermo de optimis ſit, ita & nunc intellige, ſingula, quæ dicuntur, ad optimã referens aquã. Ea autem puriſſima eſt, & omni aliena qualitate deſtituta. Hæc igitur quanquam optima ſit, multo tamen tempore in ventriculo manet, fluctuationesq; plurimum parit. Quo fit, vt, cum bilioſus ventriculus fuerit, corrumpatur & illa. Præterea, & cum ex ventriculo ad ieiunum inteſtinum ægre perueniat, non facile diſtribuitur neq; in hepar, & minus in renes, thoracem, & pulmonem. Quo fit, vt neq; vrinas mouere nata ſit, neq; ſputum educere. Immo neq; per totum corpus molitur tranſpirationes: id nanq; ſubſtantiæ, quæ tenuium ſit partium, opus eſt, calidæq;, non frigidæ & craſſarum partium. Neque præterea ſitim ſedat, quòd in amplis tum ventris tum inteſtinorum animalis C inſtrumentis plurimo maneat tempore: neque prorſus imas ipſorum penetret partes, neque ariditatem humectet. Quòd autem non alat, antea eſt dictum: quo fit, vt neq; facultatem vitalem roborare poſſit. Atque ea eſt cauſa, propter quam Hippocrates ad mulſam, oxymeli, & vinum ſe contulit, in ægris ab aqua abſtinens. Iam igitur ob eas cauſas nunquam ea quis vtatur: vtuntur tamen & alij quidam medici, atque etiam Hippocrates: ſed hic minus, cæteri magis. Nempe, quòd cæteris perperam vocantur, circumuenti, ad aquam ipſam recurrunt, quæ non inſigniter, quod præter animi ſententiam ſuccedat, habet, quando ne virtutem quidem. Sic enim Eraſiſtratus dicebat, "Fortes tum ciborum tum potuum facultates tempeſtiue quidem aſſumptæ maximum iuuamentum: "intempeſtiue verò maximam offenſam afferunt. Quem autem vitioſum eſſe dico, tum oxymelitis, tum mulſæ, tum vini vſum, is quidem oritur & ob repentinas mutationes, vt ipſe oſtendit, & magna ex parte ob ſynceram, quæ à medicis fit, permiſtionem. Cum igitur ſeni cuidam ægrotanti quotidie vinum aquoſum exhiberem, quidam ex huiuſmodi medicis præſens, me vini minimum aquæ ipſi inſtillantem contemplatus riſit, ægrum'que vinum non bibere, ſed duntaxat videre dixit, non ſanè intelligens miſtionis vini, quod gratia voluptatis datur, ad aquam aliam eſſe ſymmetriam, & aliam eſſe eius, quod ad opem ferendam miniſtratur. Nam vini omnino mi-D nimum veluti excitationem quandam, quæ ad diſtributionem aquam trahat, permiſcemus, quo duntaxat aquæ tollamus ſynceritatem, non autem aquam vinum faciamus. Sunt autem plerique ex ſanis, qui vinum aqua dilutum bibant, ſed in his aquam guſtatu ipſo euincere non oportet, ſed vinum: in ægrotantibus verò adhuc magis, ita vt pauca ſit vini repræſentatio. Sic & de oxymelite paulo ante dicebat, aquoſum laudans: quòd item tutius quiſpiam ea vteretur, quæ aquoſa eſt, mulſa. Nam ſyncera pura'que, niſi ventrem ſubducere anticipauerit, magis nocebit, & potiſſimum in amaræ bilis hominibus, & illis, quibus præter naturam tumefacta ſunt viſcera: in quibus & aqua detrimentum affert, cum plus iuſto in hypochondrijs morata bileſcit. Nempe & præter hæc omnia, quæ habet mala, ſtercoris adhuc expers exiſtens, nullo pacto aluum ſubducit. Aquam autem in principijs acceſſionum potam lædere, (quod manifeſtauit, cum dixit / quam ſi pedibus frigentibus quis aliquando biberit, ea his omnibus multo magis nocebit / eorum eſt, quæ omnibus & nota & certa & confeſſa ſunt. Quando igitur bibi idonea eſt aqua? Cum ſcilicet potu ſolo æger vſus fuerit, non dum accepto priſſanæ cremore: tunc enim in potionum aliarum medio aquam tempeſtiue quis ingeſſerit, & præſertim cum ſiticuloſus æger fuerit: nempe eam πλημμυρίδα quandam, id eſt humidi cuiuſpiam copiam facere ait. Quo fit, vt inter mulſam oxymeliq; parum aquæ exhibeat, quod ijs, quæ expui debent, conferat ad humectationem. Immo,

*Al. manam

& cum vinum grauiter nocet, tunc aquam propinant. Quo'nam autem pacto id enunciaturus ſit E Hippocrates, audiemus.

41 *Cũ verò in huiuſmodi morbis fortẽ capitis grauitatẽ vel mẽtis læſionẽ ſuſpicatus fueris, à vino penitus eſt abſtinendũ: aquãq; tunc dare oportet vel vinũ aquoſum flau*umq; & prorſus inodorũ: atq; ab ipſius potione, aquæ exiguum ſuperbibendum, nam hoc modo vini potentia caput mentemq; minus tentabit.*

* κιῤῥὸν, quod ſuperius verterat eluũ, Gellius giluũ vertit.

Mens tentari lædiq; dicitur, cum æger febre correptus deſipuerit. Nunc ergo mentis læſionem deſipientiam dicit: in qua vino abſtinẽdum præcipit. Pari modo & in vehementibus capitis doloribus. De vtroq; antea eſt dictum. Sed in præſentia, vbi in prædictis ſymptomatis à vino omnino abſtinendum prædixit, conſequenter aquoſum fla*uumq; omnino, & quod odore careat, dandum ait. Aquoſum quidem & inodorum dare bene dicitur, ſed fla*uum non admodum recipio: nam ad ea aquoſum album melius exiſtit. Etiam verò in eam gratiam, cum vina talia ſunt, ſuper bibendam confeſtim aquam tutius præcepit. Minus enim (inquit) vini robur, quod vehemens eſt, caput mentemq; tentabit, ἅπτοιτο quidem verbo vſus ſibi ipſi vſitato conſuetoq;, quo ἅψιν τῶν φρενῶν, id eſt mentis læſionem, ab huiuſmodi verbo, quod ἅψεως nomine hominibus vſitatius eſt, ſeſe feciſſe oſtẽdit: caput autem mentemq; vino tentari ait, quòd propter caliditatem celeriter ad caput feratur, feruentesq; in corpore ſecum ferat humores. Qua autem ratione caput male afficit, ea & mentem: F nam in capite ſapere ipſum ſitum eſt, & ea animæ pars, quæ ratiocinatur.

42 *In quibus autem maxime aqua vtendum ſit, & quando valde multa, & quando modica, & quando gelida, & quando calida, partim quidem antea dictum eſt, partim verò ſuo tempore dicetur.*

Eraſiſtratus quidem in libro de febribus malitioſe ſatis criminatur Hippocratem; diſcipulos ipſius propè accuſans Apollonium & Dexippum: quos ait cereos cyathos duodecim in ſextantali cotulæ cyatho effinxiſſe, atq; vnum ex illis vel duos febrientibus admetiri. Verum Hippocrates non hic ſolum, verum quoq; & in ante dictis potionibus omnibus, copioſius largius'ue manifeſte vti viſus eſt. Quod & in præſenti dictione liquido oſtendit inquiens, In quibus autem maxime aqua vtẽdum ſit, & quando valde multa. Nam & τὸ κάρτα πολλῷ, τὸ λίαν πολλῷ, id eſt valde & ſupra modum multa ſignificat: ſed ſanè ſatis erat dicere multam aliquando dari aquam ſine adiectione aduerbij huius κάρτα, in oſtenſionem malitiæ Eraſiſtrati, qui de Apollonio & Dexippo mentionem facit, nec vllum horum librum oſtendere poteſt: nec Hippocratem ipſum intelligit aperte dicentem, Et quando vtendum valde multa. Quin etiam & ſuperiore oratione mulſam inter oxymeli'que G aquam porrigens vtilem eſſe ait, quòd πλημμυρίδα, id eſt humiditatis abundantiam parit. Scripſit & antea de mulſa & oxymelite aquoſis, quòd os humectant, & vrinas cient, non vtiq; cyathum horum porrigens, ſed quantitatem inſignem, qua & os humectari, & vrinæ cieri, &, quæ pulmonem infeſtent, expui poſſint. Præterea & de oxymelite ita ſcripſit, Quòd ſi potum hoc & quidem multum per totum morbi tempus profuturum exiſtimaueris, adijciens hic multum. De malitia itaque Eraſiſtrati aduerſus Hippocratem dicta hæc ſufficiant. Cæterum recordemur Hippocratem, quo modo ante, ita & nunc, polliceri ſe in morbis ſingulis propriam facturum doctrinam: cum hoc in loco victus inſtituendi artem non ſufficienter conficiat, ſed vniuerſalia ſola in exemplo morbi vnius, ſcilicet pleuritidis, proſequatur.

43 *De reliquis potibus, cuiuſmodi eſt hordeaceus, & qui ab herbis viridibus, vua paſſa, vinaceis, piris*, cnico, myrtis, punico, & alijs parantur, cum horum aliquo vti intempeſtiuum fuerit, in morbo ipſo ſcribetur, vbi & de compoſitis agetur medicamentis.*

* tritico.

* ἄρμενα.

Habet quoq; ſuam & hæc dictio doctrinæ alterius, quæ de morbis ſingulis ſit, promiſſionem. Verum, quicquid ſit, liquido conſtat vel libros, qui de ſingulorum acutorum morborum curatione H ab Hippocrate ſcripti ſunt, non extare, vel prorſus non ſcriptos. Hi ſiquidem, qui nunc circunferuntur, præſtantiæ Hippocratis non ſunt: habent tamen multa, quæ mentem ipſius oleant: veluti, & quæ huic libro adiacent ab eo, qui de balneis eſt, ſermone. Sed, vt dixi, de ſingulis in horum expoſitione commodius diſſeremus.

De Balneis

44 *Balneũ in pleriſq; morbis cõfert, in his quidẽ perpetuo, in alijs verò nõ. Eſtq; quãdo minus vtendũ ſit, quod imparatũ homines habeant: nã in paucis domibus parantur neceſſaria*, reperiunturq;, qui rẽ, vt oportet, curent. Quodſi exacte quiſpiã nõ lauetur, nõ mediocrẽ incurret noxam. Tecto ſiquidem eſt opus, quod fumo careat: copioſa item aqua, & crebra lauatione, ſed quæ immediocris non ſit, niſi res ita poſtulauerit.*

Balnea huiuſmodi, temporibus Hippocratis non dum parari videbantur. Nempe dicere paucis in domibus parari neceſſaria, & reperiri, qui rem probe curent, opusq; præterea tecto eſſe non fumoſo, copioſa aqua, & quæcunq; deinceps dixit: † quòd item in domibus calefiat adhuc intra lebetes aqua, labriſq; infundatur: argumentum habet. Quòd autem in fine dictionis ait, crebra opus eſſe lauatione, ſed quæ immediocris non ſit, niſi res ita poſtulauerit, ſi vtique memoria non excidat,

† ὡς ἐν τοῖς οἰκίαις ἔτι θερμαινομένου τοῦ ὕδατος ἐν λέβησιν, εἶτ' ἐγχεομένου τῶν ὑδάτων τοῖς πυέλοις, ἔνδειξιν ἔχει. quorũ verborum ſententiam optime videtur expreſſiſſe vetus tralatio ſignificans, q hoĩes adhuc, qñ volebant balneari, calefaciebant aquã in vaſis, & fundebãt eã in tinam. deinde ſedebant in illa tina.

A dat, in ſequenti doctrina obſeruabimus. Nam ipſe dicet, qui'nam ſint, qui immediocri aliquando egent lauatione: id autem eſt, cum æger multa, dum lauatur, perfunditur aqua. Quod ſi dicere ipſe non videatur, nos ipſi non ſimpliciter quidem, neq; vt inciderit, ſed cum eorum, quę ab ipſo ſcribuntur, conſequentiæ obſeruatione percunctabimur.

45 *Et magis quidē nō abſtergendū eſt: Quòd ſi aliquādo abſtergendū ſit, calido aliquo, atq; multiplici plus quàm exiſtimetur, vtendum abſterſorio, perfundendaq; aqua non pauca, & celeriter poſt perfundenda.*

Nullus æger, cum lauatur detergi expoſtulat, niſi ſordidus ſit, & pruritu vexetur. Nempe, qui ægrotant, aqua citra laborem omnem læſionemq; prolui debent. Deterſio autem purgamentis fit tum mordentibus tum ſiccantibus: quo fit, vt ea tum virtuti tum vſui balneorum aduerſiſſima ſit. Si verò æger detergi debeat vel propter ſordes vel propter pruritum, vim medicamenti deterſorij multa admiſta aqua, immiſſo quoq; oleo, exoluere oportet. Quocirca inquit Hippocrates, Atque multiplici plus, quam exiſtimetur, id eſt, quàm ſanis conſuetum ſit, vtēdum abſterſorio. Non enim ſubſtantiam medicamenti abſterſorij in ægris multiplicem accipiendam præcipit, cum non abſtergendum eſſe magis, quàm abſtergendum velit: ſed deterſorij quantitatem in ægris multiplicem fieri iubet per aquæ adauctionem. Ea ſiquidem ratio detergentia quoq; vitare præcipit non excitante vel ſorditie vel pruritu, acribusq; ipſis & ſynceris non vtendum. Sicut autem multitudine aquæ admiſtæ exoluit detergentis medicamenti acrimoniam, eodem modo totius deterſorij vim exoluit, ſuperinfundens ſtatim multam aquam calidam puramq;, atq; deinceps aliam.

B

46 *Via ad ſolium breuis ſit.*

Cōmune id eſt, ſiue in balneo hoīem laueris, ſiue in domo aliqua extruxeris pyrā, & labrū aqua impleueris. Quod & nunc in caſtris fit ſæpius, cū lauari quempiam deficiente balnei loco oportet.

47 *Facilisq; tum ingreſſus tum egreſſus.*

Prorſus ſiquidem citra fatigationem laſſitudinemq; ægrum ſeruare iubet: atq; ob id ſolium facilem tum ingreſſum tum egreſſum habere voluit. Id proculdubio fiet, ſi paries, qui aquam continet, neq; ſublimis, neq; anguſtus fuerit. Maxime autem laudabile & à labore omni alienum eſt, quod in aquarum ſponte naſcentium conficitur lauacris. Nempe ſolia humilia ita depreſſaq; prope omnes conficiunt, vt nihil ſolij pauimento, quod prope eſt, emineat.

48 C *Qui lauatur, componat ſeſe, taceat, & nihil agat: ſed cæteros tum perfundere tum abſtergere ſinat.*

Hæc quoque prædictis ſimiliter, vt æger non laboret, conferunt. Nempe & ægrotantis quies, vt corpus in balneo tum laxius tum mollius reddatur, eſt idonea. Nam, cum mouetur corpus, muſculi tenduntur, tenſi verò minus tum molliuntur, tum relaxantur.

Multæ quoque aquæ miſturæ parentur.

49 Cum Hippocrates inquit, καὶ μετακέρασμα πολὺ ἡτοιμᾶσθαι, i. multæ quoq; aquæ miſturæ parentur, poteſt vnico legi verbo μετακέρασμα, atq; intelligi hæc præpoſitio μετὰ per ſe, & ſeorſum κέρασμα. Nam Hippocrates non in hoc ſolum libro, verū & in alijs, Ionum more per defectum vti prępoſitione μετὰ videtur. Plene enim atq; integre ita legeē, καὶ μετὰ ταῦτα κέρασμα πολὺ ἡτοιμᾶσθαι, i. multæ quoq; poſt hæc aquæ miſturæ parentur. Siue autem quis vno intelligat verbo μετακέρασμα, ſiue diſtinguat diſtrahatq; pro μετὰ ταῦτα κέρασμα, vna eſt dictionis vtriuſq; intelligentia: vult ſiquidem miſturam parari, eum, qui in labro lotus eſt, perfuſurus: quod medici huius temporis omnes efficere conſueuerunt, cum ægrum lauerint. Neq; enim in ſolium frigidum ingredi permittunt, ſed tepida perfundunt aqua. Alij labra tota aqua huiuſmodi replent. Nam, vt corpus, tum laxius, tum rarius, calida lauatione eſt redditum: ita rurſum quiete paulatimq; contrahere ipſum, & cogere, & denſare in animo habet. Nempe id ad virtutis robur confert, vt non facile homo lædatur, *niſi ſubita quædam in ambiente aere fiat ad frigidum permutatio. Ob id, qui recte valent, à balneo calido ſeſe in frigidam proijciunt aquam. Sed, qui ægrotant, contactum frigidæ non ſuſtinent citra læſionem: quapropter frigiditatem calidæ miſtione frangimus. Miſtionis autem quantitatem inueniemus, in primis quidem, ſi corporis affectionem inſpexerimus: deinde & propriam laborantis naturam, ætatemq;, & anni tempus, & regionem, & præſentem cœli ſtatum. Melius autem facient, qui à calido balneo tepidas non minus trium generum aquas, quę inter ſe differant, parabunt: vt prima quidem admodum tepida ſit, ſecunda verò minus: & tertia adhuc, quæ magis ad frigidum declinet. Tale autem quippiam velle viſus eſt Hippocrates, cū præcepit miſturas parari. Nempe, quod paratur, id non ſimpliciter modo multum, verum & multiforme, eſſe eſt melius, vt paulatim à calido ad frigidum procedatur, cum ſubitam ad contrarium mutationem æger non ferat. * Al. ſi.

D

50 *Celeresq; faciant perfuſiones.*

Ταχείας, i. celeres, referre oportet, non ad eam ſolum, quæ in perfuſione fit, actionem: verum

quoq; & ad illud, quod actiones interiacet, ſpatium: vt primam inter perfuſionem, ſecundamq́; parum ſit interualli. Quòd ſi quis proprie nominauerit, non ταχείας, id eſt celeres, ſed πυκνάς, id eſt frequentes, dixerit. Quanquam apud veteres vſus horum nominum πυκνῶ & ταχέως, confundatur: nam aliquando πυκνάς, id eſt frequentes actiones, ταχείας, id eſt celeres vocant. E

51 *Et ſpongijs pro ſtrigili vtantur.*

Neq; ſtrigilibus in ægris ipſis, neq; ſpongia, medici huiuſce temporis vtuntur, ſed à balneo eos linteo conteguntur: alij veſtibus & potiſſimum puris, vt plurimum ſudent, obuoluunt. Sed non ſemper ægrum ipſum à balneo copioſe ſudare conuenit. Nempe ſæpius laborantem ad balneum non vacuandi corporis gratia ducimus: ſed prorſus contrariam ob rationem, vt ſcilicet humectetur madeſcatq́; quòd immoderatius exaruit. In talibus igitur neq; intus in balneo ſunt expectandi ſudores multi: ſed quàm citiſſime labri aquam ingredi, & poſtea egreſſos reſiccare expedit.

* ἐγχάπτεις.

52 *Et non valde ſiccum perungant corpus.*

Oratio hæc ſuccedit quidē huic, Et ſpongijs pro ſtrigili vtanť. Sed, q ſermonis proprietatē contēplatus fuerit, is de vnctionis in balneo vſu intelliget, ne eorū, quæ de neceſſitate dicenda ſunt, quippiā prætermiſſum eſſe videatur. Nā, vbi poſt balneū ſpōgia aquā deterſit Hippocrates, obſcurū qdem eſt, ſi corpus vnxerit: bene tñ ægri corpus, cū humidū exiſtit, non perungendū eſſe conſtat: niſi quiſpiam dixerit, ꝙ Hippocrates hoc ipſum oleum, quod cū aqua eſt, reſiccet. Eſt igitur vtile, vt de vnctionis in balnea vſu diſcutiatur: ſed neceſſaria magis eſt ſuper vnctionis tēpore diſcuſſio, ſi oleū perfundere conueniat, vel vbi, qui lauatur, ſudauerit: vel cū ſiccus adhuc eſt, cōfeſtim, vbi ſeſe exuerit, & prius, quàm ſudauerit: vel horum neutrum fuerit, ſed vbi humeſcere cœperit. Sanè, quicunq; eorum meminit, quæ de olei facultate in ſimpliciū medicamentorū tractatione dicunť, is exacte nouit optimum eſſe olei vſus in ijs, qui lauantur, tps, quod tertio dicitur loco: nouitq́; quonā pacto calfactum corpori exhibere conueniat. Nempe id corpus mollius reddit laxiusq́; cum frigidum ſuo contactu non ſolum horum neutrum efficere natum ſit, ſed & eos, qui lauantur, frigentes reddat. F

53 *Caput verò ſpongiæ, quoad maxime fieri poterit, reſiccare oportet.*

Quòd in balneo caput curioſe reſiccandum ſit, vt ne minimum quidem ſuperſit humiditatis, nequaq̄ eſt ambiguum: nā, quicquid relinquitur, refrigerare conſueuit. Non tñ, à ſpongia vt fiat, effici poteſt, niſi ſtatim ab initio poſt miſturarum vſum. Capitis tamē aquam linteo reſiccare eſt melius. G

54 *Neq; caput ipſum mō, uerū & extrema, & q̄uis aliā partē corporis, à frigoris iniuria ꝓhibere cōuenit.* A. li. 3 f. 3. d. 2. c. 5. fol. 61. c

Dixiſſe id per ſe ſeorſumq́; parum eſſe mihi videtur: quòd enim pars nulla omnino nuda eſſe debeat, cum à balneo aquam eorum, qui lauantur, reſiccant, conſtat liquido omnibus: nam, quæ ita denudantur partes, cito eas refrigerari nemo ignorat.

55 *Lauari quoque is non debet, qui nuper vel ſorpſit vel bibit.*

Non in ægris modo, verum quoq; & in ſanis, nullus confeſtim à cibi vel potus ſumptione lauari debet. Nam qui biberunt, his caput repletur: qui verò cibum ſumpſerunt, his non caput modo, verum & corpus totum, alimoniam ad ſe prius, quàm concocta fuerit, trahent.

56 *Neque confeſtim à balneo ſorbendum, neque bibendum.*

Sedata, quæ ex balneo eſt, turbatione, tum eſſe tum bibere melius eſt: veluti & compoſita ea, quę ab exercitatione oritur. Nam cibum protinus vel potum ſumere, caput replet, deuoratumq́; interdum ſuperfluitare facit. H

57 *Magni aūt admodū pendere oportet, ſi æger, cum recte valuit, balneum valde affectauit, & lauari fuerit aſſuetus. Nempe tales magis appetunt, iuuanturq́;, cum lòti fuerint, adeo, vt lædatur, ſi non fuerint loti.*

Demonſtrata ſunt hæc per totum ferè horum commentariorum ſecundum, vbi dictiones expoſuimus, in quibus parte prima conſuetudinum vires enarrauit.

58 *Peripneumoniæ aūt magis, quā ardenti febri, cōfert. Nā lateris pectoriſq́; & dorſi mulcet dolorē, ſputū maturat educitq́;, & ſpiritum facilem reddit, laſsitudines tollit, mollit articulos & cutem per ſumma apparentem, urinas ciet, capitis ſoluit grauitatem, & nares humectat. Tot ergo inſunt balneo bona, quibus omnibus eſt opus. Cæterum, ſi in apparatu re vna vel pluribus defectum ſit, metus eſt, ne non proſit balneum: vnum ſiquidem horum, quoduis fuerit, ſi à miniſtris non, vt oportet, præparetur, valde lædit.* A. ibidem. c

Quare peripneumonias magis, quàm febres ardentes, iuuet balneum, oſtendit Hippocrates, cum inquit, Nam lateris pectoriſq́; & dorſi mulcet dolorem, ſputum maturat educitq́;, & ſpiritum facilem reddit. Ob hæc etenim omnia peripneumonicis maximo eſt præſidio. Sanantur ſiquidem, qui contenta in pulmonibus ſputa expuunt. Pleuritici quoque ob doloris mitigationem

nem

Anem valde iuuantur. Quapropter duorum alterum: nempe vel ita ſcribendum, Peripneumonię autem & pleuritidi magis, quàm ardenti febri, confert: vel in peripneumonia pleuritidem ſubaudire oportet. Nam pleuritis dolorem in latere habet: Peripneumonia non habet. Cæterum, cum peripneumonijs magis, quàm ardentibus febribus, conferre balneũ inquit, docet quoq; & æſtuantibus quibuſdam auxilio eſſe: verum oratio hæc diſtinctionem expoſtulat, quam non dum efficere poſſumus, quia tempus, quo lauari ægrotantes velit, non definierit. Vbi autem ſequenti dictione enarrātē Hippocratē, quos'nã haudquaquã lauare velit, intellexerimus, ad balnei tẽpus ita perueniem⁹.

59 *Qui in morbis aluum plus iuſto humidiorem habent, ij non ſunt lauandi: neque ij, quibus magis, quàm decet, detinetur, & ſoluta non ſit: neque ſumme imbecillitati, nec cibum faſtidientes, nec vomitabundi, nec biliosa ructantes: nec quibus ſanguis è naribus profluit, niſi minus, quàm decet, fluxerit, quod autem decet, non te latet. Si verò minus," quàm decet, fluat, lauabis, & ſi vniuerſum corpus in cæteris, etſi caput duntaxat iuuerit. {Si igitur apparatus hi conuenientes fuerint, ægerq́; fœliciter balneum ſuſcepturus ſit, quotidie lauare oportet.}*

A. lib. 4. f. 2. t. 1 c. 73. fo. 445. g

† *Potius anxietate, vel æſtu laborantes. Laſtatione corporis dixit Celſus li. 3. c. 9. Et ſi. n. qui anxietate torquentur, cibos etiã auerſentur, res tamen diuerſa eſt vtraque, cũ non oẽs qui cibum faſtidiunt, ſimul etiam anxietate teneatur.*

Quibus complura per ventrem ſubducuntur, ijs balneum ſiſtit, ea ad corpus vniuerſum reuel-
B lens: atq; hac occaſione detrimentum affert. Quòd autem, qui nullo modo deiecerunt, eos antea vetuſtam fęcem euacuaſſe melius ſit, nemo ignorat: ſicuti, neq; quòd γεγυωμϑύες, hoc eſt, τὺς καταλελυμϑύες τὴν δυνάμιν, i. viribus reſolutos, balneum amplius euertit. Ait præterea & ἀσώδεις, id eſt † cibum faſtidientes, & vomitabundos haudquaquam lauandos: nempe hos viribus ita deficimetus eſt, vt ſuccedat ea, quæ ſtomachica appellatur ſyncope. Succedunt his, quibus os ventriculi bile redundat, quos nota indicauit inquiens, Nec biliosa ructantes. Pari modo neq; eos lauare conuenit, quibus profluit abunde è naribus ſanguis: † nam, ſi minus fluxerit, lauare eſt conſentaneum. Hi autem ſunt, qui etiam largo egent balneo: vt ſanguis, qui in capite eſt, vehementius moueatur, Conſimiliter lauabimus, ſi ſanguis nullo pacto erumpat, & erumpere debeat. Ex adiectione autem huius ſermonis, Et ſi vniuerſum corpus in cæteris, & ſi caput duntaxat iuuerit, clarius adhuc ſignificauit, quo'nam pacto ſæpius in domo calfacta ægrum abſque labro collocent, & caput duntaxat citra reliquas corporis partes calida perfundant aqua.

† Ex antiquis codi. græcis & ex tralatiõe veteri hæc addenda immoderatiſſime enim ipſis profluet sãguis.

60 *Lauandi autem cupidos ſi quotidie bis laueris, nihil nocebis.*

Qui Victori Romano principi librum de victus ratione Hippocratis tradidit medicus, is dictio-
C nem hanc & alias quaſdam decurtatas ſcripſit: ſicuti & illam, in qua dicit, † Non protelentur primi ſorbendi dies: Præterea &, † Qui bis die cibum ſumere ſunt aſſueti, ijs bis dare oportet. Verum vtriuſque harum dictionum dimidiam partem ſubtraxit, ſed præſentis quidem nihil: tempus verò non adiecit, vbi φιλολουτρῦντάς, id eſt lauandi cupidos, eos intelligit, qui cum ſani ſunt, lauari gaudent, atque ob id ſæpius lauantur. Nempe hi, cum lauantur, eum accipiunt, qui ex conſuetudine eſt, ſcopum. In ſequentibus autem ab Hippocrate tempus, quo ægros lauari velit, audiemus.

† Vide text. 41. li. 2. vbi ad verbũ interp̃s traduxerat. primis dieb⁹ quauis ſorbitione, nequaquã eos priuemus, quibus &c.

† Tex. 20. libri primi.

61 *Tutius autem longe balneo vti poſſunt, qui tota vtuntur ptiſſana, quàm qui ſolo vtuntur cremore: quãquam & ijs interdum vti poſſint: minimum autem, qui potu ſolo vtuntur.*

Tempus, quo lauandum ſit, hoc in loco patefecit. Hippocrates: quod ſi ab initio pronunciaſſet, multa ſanè, quæ loco medio dicta ſunt, non obſcura eſſent. Ptiſſanam ſanè totam porrigit ijs, qui mitius habent: ſolum verò cremorem: ijs, qui deterius degunt: verum ijs, qui periculoſius acutius'que laborant, potus ſolos. Quòd autem toto in hoc commentario de thoracis pulmonis'que affectibus egerit, plurima quidem exempli vice in his morborum partibus & præſertim pleuritidis vniuerſa-
D lia præcipiens, ſæpius eſt demonſtratum. Eſt expoſitum quoque, quo'nam pacto coctis morbis ptiſſana vti velit. Eo igitur tempore etiam balneum ſine periculo conciliatur, vtpote quod ad ſputorum, quę in thorace & pulmone continentur, expurgationem maxime conferat. Qui igitur ita habent, & quæ ex conſuetudine eſt, acceſſerit indicatio, his lauationem duplicare nihil prohibet. Ait præterea balneum ἥκιςα id eſt minimum, iuuare eos, qui ſolo vtuntur potu: vbi ἥκιςα ἐλάχιςον id eſt minimum ſignificat, & non, vt quidam aiunt, ὀυδαμῶς, id eſt nullo pacto. Nam inferens, inquit.

62 † *Sunt autem & ex ijs, qui vti poſſunt.} † Ex ijs autem, quæ ante ſcripta ſunt, quos' nam in ſingulis viuendi modis iuuaturum ſit balneum, & quos non, conijcere oportet. Nam, quibus aliquid eorum, quæ balneum & bonum reddere & iuuare poſſunt, deeſt, hos lauare non expedit: quibus verò nihil deeſt, ſignũq́; adeſt ipſis, in quo lauare conueniat, lauare oportet.}*

† Hęc verba in cod. antiq̃s & ĩ tralatione veteri. coniũgũtur cũ ſuperiorib⁹ verbis Hippocratis, ita vt vnum duntaxat ſit comment.

† Non ſunt in aliquibus veteribus cod nec in tralatione veteri.

Non adiecit autem, quando ij balneo vti poſſint, ſed nos, qui ſententiam ipſius ſequimur, dicemus. Potum ſolum ijs exhibet Hippocrates, quos acuti infeſtant morbi, vbi vires ad morbi vſque vigorem, qui interdum cum ipſa coctione exiſtit, veluti in morbis thoracis, pulmonis'que ſuffecturas ſperauerit. Coctis ſiquidem, qui affectum progignunt, humoribus, confeſtim excreabunt.

bunt. Quòd ſi, qualia oportet, ſolum expuere cœperint, in neutro adhuc modorum neque in affe- E
ctu, neque in ſymptomatis, morbus augebitur. Nam ſæpius affectio ipſa, qua laborant, mitior quidem exiſtit, ſed ſymptomata augentur, vt in phlegmone obſeſſis particulis quo ipſe inquit modo,
[2. Aph 47 Ext. ord 18. h] ‖ Cum pus conficitur, tunc dolores & febres fiunt magis, quam cum factum fuerit. Sæpius autem mutuis exultant incrementis decrementiſ'que ſymptomatum magnitudines, & ea, quæ affectionis
[*ἐκροὴν ἔχει.] eſt: fit'que id in ijs phlegmonis, in quibus pus efflu*it, quod iam eſt confectum, vt in vulneribus quibuſdam fieri conſueuit, & in peripneumonijs pleuritidibuſ'que. Poſſunt ergo in his morbis & ij, quibus potus ſolus vſui eſt, non inutiliter lauari: nempe dolorem ipſorum balneum mitigare ait, & ſputa maturare. Sed ſanè vacuato prius corpore id factitandum. Sciueriſ'que "in vniuerſum de bal [A. li. 4. f. 1. t. 2. c 42. fo. 424. h]
neorum viribus, quòd, ſi non antea vacuato corpore exhibeatur, membris affectis fluxionem parit. Vacuato autem ſi exhibeatur, coctionem iuuat: nempe corpore toto ante vacuato adhibitum, aduacuatoriam obtinet facultatem. Quo fit vt ex febre ardente laborantibus, ijs tantum opituletur, qui ſine tumore vel phlegmones vel eryſipelatos laborant, feruente in ipſis per totũ corpus bile. Quòd ſi coctionis ſigna habuerint, his multo magis conferet. Verum, ſi ardens febris ob ſalſam pituitam putreſcentem oriatur, aduerſiſſimum illis eſſe balneum ſcire oportet. Neque enim pituitoſus humor, vt bilioſus, per cutim euacuatur, propterea quòd tum craſſus tum glutinoſus ſit, neque extin- F
guitur, longa egens concoctione.

DE IIS QVAE *Pollicitus fuerat ſe poſtea dicturum.*

[Sect. 1. t. 1. 108. c] Non ſum immemor verborũ Hippocratis, quæ in principio libri huius hoc refert pacto: ‖ Quæ autem medicum ante animaduertiſſe ægro non referente oportet, plurima dimiſſa ſunt. Hæc ſiquidem, qui Hippocatem dogmaticum eſſe putant, locos affectos eſſe dixerunt, & affectiones ipſorũ, & cauſas. Sed, qui Hippocratem empiricum eſſe exiſtimant, anni tempora eſſe, regiones, ætates, & ambientis nos aeris conditiones, affirmauerunt. Hæc equidem omnia, tum quæ à dogmaticis tum quæ ab empiricis dicuntur, vtilia eſſe non ignoro. Verum ſcopos multos hoc in libro recenſens Hippocrates, ad quos quis reſpiciens victus formam inuenire poſſit, nullius eorũ, quę dicta ſunt, præter quam conſuetudinis, mentionem fecit: ſed ſane non nulla, quæ reminiſcentiam exigunt, prę poſuit. Atque ob id ſermonem ſum remoratus, vt hac, quę breuis ſit, interpretatione eos, qui totum legerunt librum, habeam ſermonis huius per intelligentiam aſſecutores. Vnus ſanè & præ-
[Sect. 1. t. 22. 112. c] cipuus ſcopus, tanquam in exemplo pleuritidis, talis in dictione ab Hippocrate enarratur: ‖ Siquidem ſiccior fuerit morbus, quàm vt quiſpiam putauerit, non multum dare oportet, ſed ante ſorbi- G
tionem, vel mulſam vel vinum, vtrum magis auxiliaturum putaueris, propinare conuenit. Poſt hæc deinceps ait, At, ſi os madeſcat, &, quæ à pulmone expuuntur, talia ſint, qualia eſſe oportet, ſorbitionis quantitatem, vt dicam ſummatim, augere conuenit. Verum tum hęc, tum quę ſerie conti-
[* medicis.] nuata dicuntur, non ſunt à gnidijs ſententijs definita. Sed & poſt hæc, morbi coctionem animaduertendam eſſe ait Hippocrates, qui ſanè ſcopus totius propemodum eſt Hippocrati ſpeciei victus inſtituendæ, atque earum, quæ in ea particulariter fiunt, permutationum. Sed & alias deinceps appo
[Ibid. t. 32. 113. f] nit definitiones, quæ tales ſunt: ‖ Quibus enim cibus ſtatim incluſus eſt, ſi quis non vacuato eo ſorbitionem dederit, dolorem, ſi adeſt, adaugebit: &, ſi non adeſt, protinus inducet. Et rurſus deinceps: Præterea, ſi lateris dolor aſſiduus eſt, calidiſ'que fomentis non remittatur, ſputum'que non procedit: ſed extreme citra coctibilitatem glutinoſum ſit, niſi quis dolorem vel alui ſubductione, vel ſecta vena pro vtriuſuis ſignificatione ſoluerit, ptiſſanam autem ita affectis dederit, præcipitem aget
[Ibid. t. 42. 114. c] in mortem. Poſt hæc & rurſus definiens, ait, ‖ Si nuper paſto cuipiam, & alui oneribus haudquaquam purgato, febris vel cum dolore vel ſine dolore inceperit, à ſorbitione tantiſper eſt temperan-
[Ibid. t. 45. 115. c] dum, donec cibum ad infernam inteſtini partem deſcendiſſe coniectum ſit. Tum rurſus, ‖ Si nuper cibato cibus prior non deſcenderit, virtuſ'que valida fuerit, & floruerit ætas, ſubluere oportet: H
ſi verò virtus imbecillior fuerit, balano eſt vtendum, niſi aluus ſua ſponte probe deiecerit. Adiecit ergo in hac dictione eum, qui à virtute eſt, ſcopum, veluti in ſequentibus ſæpenumero, & id conſiderari præcipiens, quæ'nam cauſa & affectio ſit, quæ virtutem proſternant: vbi & hoc à medicis
[Sec. 2. t. 11. 117. c] ignorari adiecit. Præterea adiecit, ‖ quòd ijs, qui dolorem ad hypochondrium pertinentem habent, ea, quæ per talia medicamenta fiat, auxilio ſit purgatio: cæteris autem, quibus dolor vel grauitas ad brachium vel pectus extenditur, venæ ſectio. Hæc igitur & reliqua huiuſmodi, quæ item de conſuetudine dicta ſunt, à gnidijs medicis omnino ſunt prætermiſſa, multo'que magis naturæ & corporum temperamenta, de quibus ſæpenumero in hoc libro egit, hos picrocholos appellans, † alios melancholicos. His ſcopis inhærens ac inſiſtens † de ea, quæ tum in ſanis, tum in ægris fit, victus ratione agit, quo'nam pacto & emendare & corrigere oporteat, demonſtrans. Prҫterea & in eo, quem de vino, oximelite, & aqua facit, ſermone ſcopos recenſuit eoſdem. Meminit quoque & coctionis morbi ſæpius, non paruum ſcopum vniuerſæ victus rationis, earum'que, quæ in ipſa fiunt, mutationum hunc faciens. Pari modo & de morbi vigore quippiam dixit: & ad hunc reſpiciens, non tanquam ad abiectiſſimum in victus ratione ſcopum, alimoniam miniſtrat. Cuncta hęc & reliqua talia à gnidijs medicis prętermiſſa ſunt, quæ medicum ante animaduertiſſe nõ dicente ægro oportet.

[† In quibuſdã cod. græcis additur τοὺς δὲ φλεγματίας, i. pituitoſos. et ita vetus interpres.]
[† de ea quæ in ſanis fit, mutatione diætæ, docuit, quã corrigẽda ſit: & de ea quæ i ægris.]

Galeni

GALENI IN LIBRVM HIPPOCRATIS DE VICTVS RATIONE IN MORBIS ACVTIS COMMENTARIVS QVARTVS

ARGVMENTVM

Liber à Quopiam ex Hippocratis diſcipulis, multis diuerſiſq; theorematis inordinateq; diſpoſitis conflatus, quorum plurima ad acutos morbos videntur pertinere.

QVæ in libro de victus ratione poſt eum, qui de balneis eſt, ſermonem ſcripta ſunt: iure optimo plerique medicorum Hippocratis non eſſe ſunt ſuſpicati: nam à ſuperioribus, & vi interpretationis & theorematum integritate longo diſcedunt interuallo. Neque tamen abs re moti ſunt, qui & Hippo-
B cratis eſſe exiſtimauerunt. Nempe eorum, quæ ſcripta ſunt, ſententia propoſitum ipſius mentem'que vſque adeo redolet, vt diſcipulum Hippocratis aliquem ſcripſiſſe ſuſpicio ſit: imo & ex his multa dictionem vnà cum ſententia ita abſolutam inculpatam'que habent, vt rurſum & ea ab Hippocrate ſcripta eſſe ſuſpicandum ſit, vtpote qui librum componere, vbi ſingulariter morbi cuiuſque acuti curationem doceret: vt in libro de victus ratione in morbis acutis promiſerat, ſeſe apparauerit. Præterea & alias in præſenti libro reperies dictiones, quæ Hippocrate ita indignæ ſunt, vt legitimis iuſtis'que adſcriptas eſſe ſuſpicari te oporteat. Sicuti & in aphoriſmis ipſis quidam huiuſmodi viſi ſunt, partibus libri vltimis adiecti. Qui enim interſerunt, quia multis in memoria ſunt primæ librorum partes, vltimis adſcribunt. Quod & in libro de capitis vulneribus factum eſſe videtur, & in ſecundo de morbis vulgaribus. Nec ſecus in eo, qui nunc nobis proponitur, libro reperimus, quæ interſeruntur, atque adhuc magis partibus vltimis. Cum igitur quatuor, vt quiſpiam dixerit, in eo reperiantur ſpecies, vna quidem quæ & dictione & ſententia Hippocrate digna ſit, altera autem quæ alterutro ſolum, vel dictione vel ſententia, non nullæ verò quæ horum neutro: in ſingulis earum, quæ ad expoſitionem nobis expromentur, dictionibus id ipſum declarabimus.

1 C *Cauſus, id eſt febris ardens, fit, cum venulæ tempore æſtiuo exiccatæ acres, & bilioſos ichoras ad ſe traxerint.*

Æſtiuum anni tempus dixit calidum & ſiccum, ſiue vltimo vere fuerit, ſiue prima æſtate ſiue media vel extrema, ſiue primo autumno. Quòd autem aeris nos ambientis temperamentum diſpoſitionem corporis ſecum mutet, ſiccum quidem ad ſicciorem, humidum verò ad humidiorem, in cõmentarijs Epidemiorum eſt demonſtratum: Quòd item & anni tempus mediocre & temperatum naturalem ſeruet temperaturam, ceteris, quę in vniuerſa victus lege agunt homines, modo habentibus ſimili. Demonſtratum præterea & corpus, quod à naturali moderata'que conditione ſeſe alienauit, commutauitq;, id, propter quod alienatũ eſt & cõmutatum, ob illud peculiari egere auxilio, vt arefactum humectatione, humectatum exiccatione, calfactum refrigeratione, & refrigeratũ calfactione. Cum igitur ob aliquam rerum, quarum exempla dicit Hippocrates, circunſtantiã venulas aliquas qualibet in parte corporis exiccari contigerit, à vicinis partibus trahunt hę humiditates. Si ergo, quæ ad arefactas venas feruntur humiditates, vt ſubſtantia humidam naturam, ita & vim humectatoriã habuerint, pars naturalem commoderationem recipit. Verum, ſi humiditas
D qualitate acris fuerit, & facultate ſiccatoria, corpus incenditur: vt ſi ex nobis quiſpiam ſiticuloſus effectus liberaliter biberit vel vinum, quod, quia aqua marina largior miſta ſit, tethalaſſomenon dicunt, purum, vel aquam ſalſam. Scio equidem me aliqñ ex æſtiuo itinere ſiticuloſum redditũ bibiſſe vini veteris paulo ſincerioris calicem vnum, atque ex eo ſitim magis auxiſſe, non placaſſe. Vt igitur nos, quanquã mente, quæ appetitum moderetur, præditi, interdum quidem negligentius, interdũ autẽ & incontinẽtius, atq; ẽt, cum in prõptu melius nõ ſit, ad potũ aliquẽ qui & ſalſus & acris ſit, peruenire cogimur: ſic & venarũ facultas attractoria perpetuo vicinis ex partibus humiditatẽ attrahit, ſubſtantiã ipſius, qualis'nam ſit, nullo pacto diſcernẽs. Ratione etenim caret, qua quippiam ex meliori ſcrutari poſſit: ſed, vt pueri: brutaq; ad caſu oblatũ humidum, cum ſitiunt, irruunt, hoc pacto & illa. Si ergo in vna quapiã corporis parte affectio ea fiat, in ea ſolum, qui eryſipelas referat, affectus quiſpiã erit. Verum, ſi venę totius corporis ſupra modum exiccatæ calidas carnoſis è partibus humiditates traxerint, in toto corpore fiet, quæ cauſum referet, affectio. Cauſus verò propriè dictus non caliditatis, quæ per totum fit corpus, præſtat modo vehementia, verum quoq; & ſiti: nam ſitis in eo vehemens eſt, & incompeſcibilis. Deeſt ergo pręſenti dictioni ſingularis de cauſi generatione ſermo de partibus, quem nos nuper adiecimus. Nempe in vna corporis parte, quęuis illa ſit: interdum cauſus gignitur, interdum & toto in corpore. Verum, cum in toto fit corpore, ſitim omnino

A.li.4.f.t.t. 2. c 41.fo. 414.c

omnino parit: cum verò in vna parte, non de neceſſitate, niſi pars ipſa ſitim pariat. Omnium autem E
primum & maximè id facit os ventriculi, deinde ventriculus, atque ab eo ſtomachus, poſt pulmo, & ſubinde ieiunum inteſtinum. Vtrum igitur ita tantummodo fit cauſus, vt dixit, cum ſcilicet acres & bilioſos ichoras ad ſe traxerint venulæ: An'ne & carne id patiente erit cauſus, ſiue in parte vna, ſiue toto in corpore, pati eam contigerit? Oſtendimus etenim eam vim habere eorum, quorum indiga eſt, attractoriam. Præterea & fieri poteſt vt modo altero ſimilis affectio fiat. Modum alterum dico, cum ex validioribus partibus ad imbecilliorem aliquam mittantur excrementa: nempe, quòd particulis ſingulis vt attractoria, ſic & expulſoria inſit facultas, eſt declaratum. Fieri ergo poteſt, vt interdum quidem ex parte vna, interdum verò & ex pluribus, acres & bilioſi ichores exactè ad dictas fundantur particulas, quæ ſcilicet imbecilliores ſunt. Quòd Hippocrates ichoras, tenues humiditates appellet, liquido conſtat.

2 *Febris quoque multa habet, corpusq; veluti ab oſſearia laſſitudine habitum laborat, doletq;.*

Febris ergo multa habet, propter naturam ichorum, quos & acres & bilioſos ait. Nempe his ſuperueniunt febres vehementiſſimæ, id eſt quę multam & acerrimam habent caliditatem: ſicuti quę & minorem & minus acrem habent, & pituitoſos ſequuntur ſuccos. Laborat autem corpus totum F
laſſitudine vlceroſa propter ichorum acrimoniam. Sed de laſſitudinum omnium differentijs abſolute in libris de tuenda valetudine eſt tractatum.

3 *Fit autem magna ex parte longum ob iter, longamq; ſitim, cum venulæ areſactæ, † acres calidasq; fluxiones ad ſe traxerint.*

† Aliqui cod. antiqui habẽt acres calidosq; ichoras.

Tum in principio dictum eſt, tum rurſum hoc in loco adiecit verbum hoc, areſactæ, procatarcticas appellatas cauſas, veluti exemplo, manifeſtans {primitiuas nunc dicunt.} Siquidem calidæ omnes & ſiccę cauſos progignere poſſunt. Scio equidem non nullos ob liberalem vini, quod tethalaſſomenon vocãt, potionem cauſo fuiſſe correptos: Veluti & alios ob ſalſamentorum ſalſarumq; carnium atq; aliorum quorundam ſalſorum vſum immoderatum. Alius ex Ambulatione & ęſtu veniens, primum quidem lauit ſe, deinde domum perductus, † vini miſti plus bibit, cœpitq; protinus affici cauſo. Alius autem ob iram, & alius ob vigilias cauſum incurrerunt.

† ἢ πιὼν οἴνου καλὰ τὴν κρᾶσιν ἔχοντος πλεῖον.

Fit quoque & " lingua aſpera, ſicca, & valde nigra: ventrisq; morſu dolet, deiectionesq; & liquidæ & pallidæ fiunt: vrgetq; ſitis vehemens & vigiliæ, atq; interdum mentis aberratio. A li. 4. f. 1. t. 2. c 41. fo. 414. c

G
Percurrit hoc in loco, quæ cauſum ſubſequuntur, quæ & συνεδρεύοντα id eſt conſidẽtia vocant. Sunt autem hæc, lingua ſicca aſpera & nigra, ventris morſus, deiectiones pallidæ, vehemens ſitis, & vigiliæ, interdum quoque & deſipientia. Lingua ſanè areſcit, quòd tota corporis affectiò ſicca ſit & calida, febris'que ipſa talis. Ventris verò morſus propter ichorum qui illuc confluunt, acrimoniam oritur. Deiectiones autem pro ſucci redundantia. Liquidas'que eas (græce ἐξύγρας) dixit, nullo pacto concoctas exprimens: coctio enim omnia cogit incraſſat'que. Qui autem ita habent, vigilant ob ſiccitatem. Nempe humiditatem immoderatam ad ſomnum delatione: (græce cataphoras:) multam verò ſiccitatem vigilias procreare eſt demonſtratum. Accedit quoque & ab alijs ſymptomatis fatigatio, † quæ ob vigilias efficitur. Deſipientiam autem fieri ſciuimus ob eam, quæ ad caput recurrit, bilem, & ob temperaturæ caliditatem ſiccitatem'que. Quòd autem, vbi quiſpiam bilem ſimpliciter dixerit, amara ſignificetur, antea eſt enunciatum: quòd item bilem eandem & pallidam & flauam appellent. Vt ergo nihil eorum, quæ ad cauſum bilioſum ſpectant, prætermiſſum videtur, niſi quòd non ſolum fit per attractionem, ſed & per effluuium ichorum, ſic inordinate ſcripta quædam ſunt. Nempe ex ijs, quæ dicta ſunt, quædam ſunt ſymptomata cauſum indicantia, quæ παθογνωμονικὰ dicunt, alia verò συνεδρεύονται, i. conſident. Verum, quæ cauſos procreant, alia quidem προηγούμενα, i. antegredientia: alia verò προκατάρχοντα, ideſt præincipientia à H
medicis appellantur. Omnium autem, quæ dixi, prægre*dientium ſymptomatum, potes tibi, vt lubet, catalogum facere. Sed, qui librum hunc ſcripſit, à pregredientibus fecit exordium. Venulas etenim exiccari prægrediens cauſa eſt. Deinceps autem, cum præincipientia, vt ambulationem lõgam & ſitim, dicere debuit, non ea dixit, ſed ex ijs, quæ affectum indicant, quippiam dixit, vt febrem vehementem. Debuit & hic ſitim vehementem adijcere, quam poſtea ſimul cum alijs, quæ conſidentia vocantur, ſymptomatis dixit: quorum quædam aliquando, alia perpetuo, cauſis inſunt: quod & ipſe oſtendit inquiens, interdum autem & mentis aberratio. Nam, interdum, perpetuo opponitur. Ego autem dico & ventrem mordere & bilioſa deijcere non eſſe ex ijs, quæ perpetuo cauſis inſunt. Nempe, quòd vehemens morbus ſit, motusq; acrium ichorum ad interna ſit, propterea hæc contingunt, ijs quidem, qui ventrem hepar'que cauſi veluti ſedẽm habent: verum ijs, qui pulmonem veluti ſedẽm habent, hæc non admodum contingunt, ſed quæ de lingua dicuntur, & deſipientia magis. Difficulter etiam & hi ſpirant, ea ſcilicet, quæ denſa & magna eſt, ſpirandi difficultate, efflant'que continenter os aperientes, ignei'que ſpiritus effuſione leuantur: verum totam ſpirandi difficultatem prætermiſit, quam in prognoſtico dictam oſtendimus. Cæterũ inordinate

† Al quę eſt cã vigiliarum.

* In aliquibus antiquis hæc vox non habetur.

ἑστίαν, i. focũ.

Adinate ſymptomata linguæ recenſuit. Nempe debuit primum ſiccam dixiſſe, deinde aſperam: nam ob immoderatam ſiccitatem lingua aſpera redditur: vt, ſi aſpera ſit, omnino & ſicca exiſtat. Quòd autem ob caliditatem immoderatam nigreſcat, vt ijs, quibus cutis Sole vſta ſit, iã ante didicimus.

5 *Huic, aquæ, mulſæq; coctæ & aquoſæ, quantum voluerit, bibendum dabis.*

Liber hic, etſi Hippocratis non ſit, antiquus tamen eſt, quippe qui legitimo operi iam Eraſiſtrati temporibus adiectus fuerit. Quapropter mirandum, quo'nam pacto Eraſiſtratus calices cereos in Apollonium & Dexippum retorſiſſe auſus ſit. Nam, qui librum hunc ſcripſit, mentem Hippocratis Eraſiſtrato melius intelligens, cauſo laborantibus, quantum placet, bibere concedit: demonſtrauitq; & in legitima voluminis huius parte ita ſentire Hippocratem. Sed de Eraſiſtrati malitia ſatis hæc ſint. Et iam ſcrutemur, quæ in oratione dicuntur. Præcipit ſiquidem neque aquam ſolam, neque mulſam ſolam, ijs propinandam, qui cauſo laborant. Scis etenim aquam, quòd natura frigida ſit, tarde penetrare, & quam plurimo tempore in hypochondrijs manentem corrũpi in acutis morbis: mel autem facile bileſcere. Ob id mulſam aquoſam dari iubet, vt aqua, nulla in ſuperiore ventre facta mora, à miſto melle ad diſtributionem trahatur. Ob eas cauſas & coctam ipſam exhibet: nem-
B pe, quàm cruda, ſitim magis arcet, & flatu magis vacat: vrinasq; magis, ciet, vt, quæ cruda eſt, deiectionem. Minus ſiquidem acris, quæ cocta eſt, non ſolum, quòd in coctura peragatur conficiaturq; verum ꝙ & ſpumoſum ipſius omne tollatur. Nempe, quòd acre & flatuoſum exiſtit, in mellis eſt ſubſtantia: cocta autem tum morſu caret, tum flatu vacat, diſtribuiturq; melius, quàm per inteſtina deſcendat: quo fit, vt eam ob cauſam magis alat, quàm cruda. Cæterum, qui ita laborant, citra ptiſſanæ ſuccum mulſa nutriendi ſunt. Sed, quod in acutiſſimis morbis ſolos exhibere potus oporteat, in libri huius non ſpuria parte eſt prædictum. Hæc omnia, quæ ad præſentis orationis expoſitionem pertinent, ijs, qui & ante legerunt, & meminerunt eas, quæ in illis factæ ſunt, expoſitiones, ad hunc modum & dicta ſunt & dicentur.

6 *Quòd ſi os amarum fuerit, vomere confert, & ventrem ſubluere.*

Bilis amaritudo, amarum os reddit. Nempe communem vnam'que efficiunt tunicam, & quæ ventri interna eſt, & omnis ea, quæ os ſubungit. Non ergo ſine ratione ſermonis huius ſcriptor bilem tum per vomitum tum per clyſterem euacuat.

7 C *Verum, ſi ad hæc non ſoluatur, lacte aſinæ cocto purgabis.*

Quòd omnino quidem eam, quæ in ventre eſt, bilem, vacuare præcipiat, timeat autem purgantia medicamenta, quòd & acria & calida prorſus exiſtant, ob id ad lac aſinæ diuertit, vtpote quod nullam, vt non aliud vllum, habeat acrimoniam, ſed præ omnibus vnum humiditate exuperet, atq; ob id ſolum ventrem ſubeat. Præcoquit autem ipſum ob flatus. Sed ſanè ſolo vti ſero poteris, per oxymeli ipſum, vbi lac ante coxeris, ſeparans, vas æneum frigida plenum aqua continenter in lac demittens: nam, & hæc ſi probe fiat demiſſio, ſerum à caſeo ſeparat. Al. argenteum & ita etiã Dioſcorides.

8 *Salſum autem nihil neque acre exhibendum, non enim deſcendet.*

Salſus ſuccus qualis'nam ſit, ex ſale apparet. De acris autem tum ſubſtantia tum facultate dictũ eſt in quarto ſimplicium medicamentorum. Piper ſiquidem, ſinapi, pyrethrum, & quæcunq; ſunt eiuſmodi, viribus calida ſunt, & acria guſtatibus apparent. Quo fit, vt tũ acria tũ ſalſa, tanquã cauſũ augẽtia, vitare iubeat. Hęc aũt acribus magis ſiccãt, quanquã illis non ſimiliter, ſed minus calfaciãt.

9 *Sorbitionem verò, † niſi iudicationes tranſierit, non dabis.*

† Aliqui cod. habent, donec extra dies iudicatorios ſit, ne dato.

D Sermonem ita, vt robuſtam eſſe virtutem ſubaudiendum ſit, intellige. Nempe hoc pacto Hippocrates doctrinam facit magna ex parte, quæ ſingulis in ſcopis præcipiuntur, ſcribens: atque ita deinceps ſemel dicens, comparare inter ſe, quæ demonſtrata ſunt, conſideratis ipſorũ viribus oportere. Quòd verò ſorbitio ante iudicationem danda non ſit, ſi virtus ſufficit, in prima huius libri, quę legitima eſt, parte eſt demonſtratum.

10 *Et, ſi è naribus fluxerit ſanguis ſoluitur ægritudo, atque ſi ſudores ſuperuenerint iudicatorij legitimi, cum vrinis albis craſſisq; & læuibus ſubſidentijs.*

A lib.4.f.i.t.2. c.40.fo.424.e

In acutis febribus quod ex ſanguine feruet, ad caput fertur. Cum igitur reſciſſis" ruptisq; venis natura id ipſum vnà cum aceruatis vaporibus effuderit, cæteris promptius dominatur & imperat. Pari modo, & cum per ſudores ichoras feruentes expulerit, morbum ſanat, ſi vtique morbo iam cocto ſuperuenerint. Nam de re huiuſmodi iam ſępius in alijs explanatorijs commentarijs eſt dictum, atque in ijs, qui de iudicationibus ſunt confecti. Vt igitur in prima libri huius parte, ‖ quam omnes legitimam fatentur, eum, qui à morbi coctione eſt, ſcopum ad victus rationem commodiſſimam accepit, ſic & nunc ad prædictionem. Subiicit quidem coctionis nomen: ſed conſtantiſſimam ipſius notam in vrinis ſcripſit. Optima igitur vrina eſt, quæ albam & lęuem habet ſubſidentiam,

‖ Sec. t.23.1.2. fol.

2. Prog. t. 26. 4ª 200. b

tiam,vt in prognoſtico,‖eſt demonſtratum. Neque tamen ad ſpem ſalutis ſemper apparere expo- E
ſtulabis.ſed ſatis tibi ſæpe numero fuerit,ſi enæωrema naturali tum colore tum ſubſtantia commodum videris. Etiam his ita habentibus in interpretatione exuberauit dictio: nam ob dictas vrinas cõſtat & ſudores iudicatorios eſſe,quapropter & fruſtra adiectum,Legitimi præterea non proprie in ipſis dicitur: nam ſecundum morborum ideas talem inferre conſueuerunt appellationem cum alij medicorum probatiſſimi,‖tum Hippocrates ipſe.

11 *Et ſi abſceſſus aliquis factus fuerit.*

Rariſſime per abſceſſum iudicatur cauſus,atq; adhuc magis,ſi citra partis corporis adiectionem recenſionem quis fecerit. Nempe parotidibus,{id eſt abſceſſibus,qui poſt aures fiunt,}cauſos aliquos ſcio iudicatos,ſed non legitimos. Id autem paulo poſt condiſces poſt expoſitionem.

12 *Verum,ſi abſque his ſoluatur, reuertetur ægritudo,vel coxa vel crus dolebit,expuetq́; craſſa ſi ſanus eſt futurus.*

Vbi de ſanguinis eruptione ſudoreq; egit,ſi abſq; his cauſus deſierit, ſuſpectam ait eſſe ſolutionem:nam paulo poſt reuertetur. Erit ſiquidem,ait,in recidiua crurum dolor vel coxæ, ſpuetq; craſ- F
ſa. Nempe,ꝙ iudicandus,ſanguinis eruptione,vel ſudore,vel abſceſſu opus habeat,poteſt quis arbitrari recte dictum eſſe,ſi dictis adiecerit,quæ curationi intendens ipſe ſcripſit, vomere ſcilicet præcipiens,atq; aluum ſubducere,potumq; aquam & mulſam aquoſam coctam comminiſtrans. Quare ſi cum his quidem & ſanguinis eruptionem,& ſudores,& abſceſſum,cauſum ſoluere quis dixerit, aliàs autem ſolui non poſſe,ſermonem fortaſſe ἐπιεικῆ, hoc eſt iuſtum ęquumq; dicere videbitur. Iuſtum autem æquumq; dico,quaſi mediocriter vera loquentem,atque priore magis,non tamen inculpatum prorſus. Neque enim verus eſt ſermo. Nempe,quod in aphoriſmis dicitur,‖A cauſo habito rigore ſuperueniente ſolutio, veriſſimum exiſtit. Rigorem autem hunc de neceſſitate ſequitur interdum quidem ſudor ſolus,interdum verò & bilioſorum vomitus ſolus, atq; interdum deiectio ſola:ſed plerunq; ex dictis tribus duo fiunt,& rurſum quandoq; tria. Nempe horum duorum de neceſſitate alterum in cauſo fit,ſi perfecte ſolui debeat:nam bilioſi humores vel perfecte vacuabuntur,vel extinguentur. Prætermiſſa itaq; videbitur præcipua cauſorum ſanatio, frigidæ ſcilicet potus,quo cauſos perpetuo curauimus, nullo ex his moriente,quibus frigidam propinauimus in tempore opportuno:cuius expoſitionem priore quidem libri huius parte paucis percurrimus,at in cæteris tum commentarijs tum operibus fuſius. Sed forte quiſpiam me aſſerere putabit nullum ex G
ijs,qui cauſo laborant,moriturum, qui aquam tempeſtiue biberit: quanquam id non aſſerui, ſed ꝙ omnibus,quibus propinaui, cum adeo multi extiterint,vt numeri non meminerim, ſucceſſit auxilium & ſalus:quod idem non eſt,vt ſi diceres cauſo laborantes omnino,ſi frigidam biberint,ſeruãdos. Nam,qui pernitioſe inſalubriterq; habent, eos neq; per aliud quippiam, neq; per aquam ſeruari eſt poſſibile:quibus neq; miniſtrare ſum conatus. Quod autem in fine dictionis narratur, Expuetq; craſſa,ſi ſanus eſt futurus,in his tantum cauſis obſeruare debes,qui paſſo pulmone oriuntur.

4. Aph. 58. Ext. ord. 53. g

insanabiliter.

13 *Cauſis genus aliud. Aluus ſoluta, ſitis magna lingua aſpera, ſicca, ſalſa.*

Veteres Grecos reperio nomen generis interdum in homonymis,i. æquiuocis,vſurpare:homonymis inquam,quæ vnum quidem habent ſignificatum,ſed ex ipſius diuiſione ad plures deducuntur differẽtias. In quo ſæpius dicere conſueuimus genericas rei huius differentias eſſe vel duas, vel tres,vel quatuor, vel quotquot eſſe poſſunt. Sed, cum & homonyma duplicia ſint, aliqua quidem nullo pacto inter ſe communicantia,vt cum canem dicimus & terreſtrem, & marinum: alia verò, quæ cum ſynonimis,i. vniuocis,aliquatenus communia exiſtant, cum ab vno factam appellationẽ habuerint,† ad quam interdum referantur:conſiderandum,vt dictum eſt,duo eſſe cauſorum gene- H
ra:quod exacte quidem cognoſcetur,ſi ſubſtantiæ vtriuſq; ratio,quæ in appellatione eſt,oſtenſa fuerit. Sed quoniam à mentis conceptu ratio iudicium accipit:perſcutandum,ſi mentis conceptũ cauſi ita conſonum habemus,vt hominis,bouis,& equi. At,cum oratio commentario prolixior futura ſit,tum ipſam tum cæteras ad breuem contrahere ſummam conabimur,hoc exorſi modo. Febrem cauſum medicos reperio appellantes, cum vrens caliditas ſitiſ'que incompeſcibilis hominem torquet. Quod ſi ita habet,"cauſum eum, in quo corpus non vritur, ſitiſ'que leuis ſit,cauſum quidẽ ſimpliciter,exquiſitum autẽ legitimumq; non dicemus:pro dimidia autẽ parte cũ talis ſit,breuioris doctrinæ gratia cauſum nothum appellare haud perperam fuerit. Quo aũt modo tertianis in febribus appellatione huiuſmodi vti conſueuimus,ita duo cauſorũ genera eſſe intelligemus,"vt tertianarum genera duo eſſe quiſpiam dixerit,vnum exquiſitum legitimumq;:alterum verò nothum ſpuriumq́ue,cui videlicet ex legitimi quidem ſymptomatis non nulla inſunt,aliqua verò non. Quòd autem ſecundus cauſus,de quo in hac parte docere inſtituimus, tanquam diminutus quidã ſit,atq; non exacte abſolutus,certior fies,ſi mentem ad ea ſymptomata, quæ à ſcriptore ipſo in eo fieri dicuntur conuerteris. Nempe principio ait, Aluus ſoluta, ſitis magna, lingua aſpera, ſicca, ſalſa, non eo adiecto,quod in priore adiecit. Nothus ſiquidem cauſus ex legitimi ſymptomatis alterum quidem

† quo tandẽ referantur duo cauſorum genera conſiderandum.

A. li. 4. f. 1. t. 1. c. 40. fol. 424 d

A li. 4. f. 1. t. 1. c. 35. fol. 422. h

A dem habet,alterum non.Deinceps autem linguam aſperam eſſe inquiens & ſiccam, non adiecit nigram,quo modo in priore:ſed pro hoc ſymptomate ſalſam dixit.Nempe,vt,cum lingua amarulenta redditur,flauam redundare bilem oſtendit: ita,cum ſalſa, ſalſum ſalſuginoſumq́ȝ appellatum humorem,qui vnum exiſtit ex pituitæ generibus:quæ tria ſunt,vt tibi innotuit,acidum ſcilicet,dulce. & ſalſum.Quo modo igitur prior cauſus ex amara bile conſtans, pallidas geminam ob cauſam parit excretiones, tum quòd tenuis fuerit, tum quòd febris vrens augeatur, prænata in eo, quę flaua eſt,bile:ſic pituitoſus humor neque facile excernitur,neque febrem auget,neque ſitim ardentem habet, neque in ſpiritum vertitur: atque ob id de eò dixit,aluus ſoluta,excernere ipſam ſolum oſtendens, quod ipſi non excernere aduerſatur:ſubit ſiquidem his venter, non tamen ſecundum humoris cuiuſpiam ideam,ſed ijs,quæ in alimentum miniſtrata ſunt,corruptis.Non enim hi potu reguntur,vt quàm plurimi eorum, qui priore infeſtantur cauſo: nempe ij citam habent excretionem, ex tenui ſcilicet & feruenti humore conſtituti: ſeram verò hi ob frigidam glutinoſam'que & craſſam pituitæ ſubſtantiam.Fieri ergo nequit,vt qui ita laborant,ſolo vtantur potu.Id ſiquidem didicimus in ijs morbis,qui in quinta vel ſeptima die valida exiſtente virtute coctionem ſunt recepturi: verum, ſi morbus ad nouum vel decimumquartum vel vigeſimum ſeſe prorogaturus ſit, in eo circa

B initia ptiſſanę cremore vtimur.

14 *Vrinæ interceptio.*

Dici id ab ipſo conſueuit,vel cum non effatu digna, vel nullo pacto emittitur vrina: fit autem in inſtituto præſenti ſermoni cauſo propter humoris craſſitiem.

15 *Vigilia.*

Cauſo vtriqȝ hoc commune eſt,atque ob id in priore mentionem huius fecit: fit ſiquidem in illo magis,quòd caput accendatur, inflammeturq́ȝ magis.

16 *Et refrigerata extrema.*

Symptoma hoc ſecundi eſt cauſi. Verum ſermonem non ſimpliciter efferre conuenit, ſed cum definitione aliqua:neqȝ.n.perpetuo talis exiſtit, at cum malignus fuerit. Nempe in billioſis vrentibusq́ȝ frebribus,caliditatem ad extrema vſqȝ corporis extendit,etſi nòn malignus cauſus fuerit:at in pituitoſis fumoſa eſt caliditatis ſubſtantia,cum ſ.vel in ventre,vel hepate vel pulmone ſalſus humor

C putruerit,ob quam quidem caliditas ignea redditur. Verum,ſi malignus euaſerit morbus, refrigerantur extrema ob virtutis imbecillitatem,plegmonesq́ȝ totum ad ſe ſanguinem trahentis magnitudinem:nam abſqȝ his nunquam lethalis efficitur morbus.

*Sunt quidam cod.qui nō habent illam particulam, non.

17 *Cauſus hic, niſi ſanguis è naribus fluxerit, vel circa collum abſceſſus fiat, vel crurum dolor, & æger ſputa craſſa expuat (hæc autem adſtricta aluo fiunt) vel coxarum dolor, vel pudendi liuor ſuperuenerit, nō iudicatur: teſtis quoque intenſus iudicatorius exiſtit.*

Quòd ſoluantur per abſceſſus magis,quàm per excretiones, quæ ex pituita putreſcente oriũtur febres,ſępius eſt demonſtratum. At in pręſenti cauſo non abſceſſus modo commemorauit, verum quoque & ſanguinis profuſionem adiecit, magis'que in ijs cauſis, quorum ſedes in pulmone exiſtit.Nempe in huiuſmodi affectionibus caput incaleſcens,ſanguine repletur:effundit'que,quod ex eo redundat,tum ruptis,tum adapertis venis.Ob eandem cauſam circa ceruicem abſceſſus fiunt,& parotides,ijs,qui ita afficiuntur. Verum,quibus affectionis conſtitutio in partibus, quæ ſecundum ieiunum vel hepar ſunt,exiſtit deorſum magis fiunt abſceſſus: qua efficitur ratione, vt coxæ doleant,pudendum liueat,teſticulus'que ijs tendatur,qui ita afficiuntur. Fit autem teſtis intentio in-

D terdum ab ea, quę in eo ſit inflammatione: interdum quoque,quia à quopiam eorum, quæ ſuperius inflammantur,attrahitur. † Quoſdam autem eorum, qui in pulmone afficiuntur, craſſa expuere cocto iam morbo diximus.Ex eo igitur liquet doctrinam confuſam eſſe & inordinatam & indefinitam:quod,tametſi eam,quæ τῶν συγγραμμάτων i. librorum gratia fit, ὑποτύπωσιν i. ſubfigurationem deceat, libro tamen nullo pacto eſt peculiare propriumq́ȝ. Nam,cum ex multis membris paſſis tales fiant febres,deinceps & ex ordine ſymptomatum catalogum ſcribere oportebat, & non inordinate indefiniteqȝ,ſed ſm peculiarem propriumq́ȝ & propoſitum morbum, efficere. Et ſanè in hunc dictum eſt modum, Aluus ſoluta,non φ cauſis ſymptoma hoc perpetuo inſit,ſed vt interdum.Nam,qui in ventre dictam habent affectionem, ijs, corrupto cibo deiectiones liquidæ exiſtunt.Qui verò in pulmone habent, ventre haudquaquam patiente, ijs deiectiones huiuſmodi de neceſſitate non fiunt,cum interdum contrarium ita affectio contingat,vt dura ſcilicet ſit aluus, difficulter'que excernat.Præterea † & quibus in iecinore cauſi ſubeſt radix, } & qui ob iecur cauſo laborant,ijs, quæ excernuntur,interdum quidem liquida exiſtunt,& interdum ſicca, veluti quæ σπυραθώδη appellantur, {quaſi caprarum ſtercori ſimilia excrementa dixeris} combuſtis ſcilicet à viſceris phlegmone ſcybalis. Cum igitur viſcus huiuſmodi ſolũ phlegmone obſidebitur, id efficiet: verũ:ſi cum phlegmone fuerit & imbecillitas,liquida deijciuntur, viſcere ſcilicet alimentũ ad ſe trahere

†Quod ãt quidam eorũ craſſa ſputa expuant, hoc dictũ eſt ac intelligi debet ijs, qui affectũ in pulmone habent concoctione iã facta.

†Hęc non habentur in antiquis codicib⁹.

here nequeunte. Sed deiectiones hmõi ab ijs, quę ventre affecto fiunt, chyloſitate diſtinguuntur. E

18 *Sorbitiones dato attractorias.*

Quod ſæpius dicere ſum ſolitus, ꝙ ſ. obſcura lectio nihil doceat, id & nunc dicam. Nam, qui ex pituitæ vitio laborant: pro potu quidem oxymeli eſt vtiliſſimum; pro alimento verò ptiſſanæ cremor. Ego tñ, quanquã hoc noſcam, nec opus habeã, vt ab alio diſcam, diuinare non poſſum, quas'nã dicat attractorias ſorbitiones. Oxymeli ſiquidem & ſecatorium, & inciſorium, & abſterſorium dici poteſt attractorium tamen nullo pacto, quia ſanè, quod ab ipſo attrahatur: demonſtrare non poſſumus. Ad hunc modum neq; ptiſſanæ cremorem attractorium eſſe aſſeremus. Sed forte quiſpiã dicet velle ipſum ventrem ſubducere attractorijs, i. quę craſſum trahunt ſuccum, cuiuſmodi eſt, quod pituitam trahit. At verò ſorbitiones non dixiſſet. Nempe hoc munus medicamentorum eſt & non ſorbitionum, ſicuti neq; potuum. Innotuit ergo, quo'nam pacto in obſcuris dictionibus nihil certi comperiq; habeamus. Quapropter neque dictionem hanc defendere conabimur, quòd nihil in ea certum finitumq; reperiatur. Cæterum non mihi conſtat, quo'nã homines pacto: vt in alijs multis manifeſte errent, ſic & in eo, ꝙ ijs, quæ obſcure dicuntur, gaudeant: quanquam omnes vno fermè ore perſpicuitatem orationis virtutem eſſe, obſcuritatem verò vitium, proclament. F

19 *In acutis autem morbis ſanguinem detrahes, ſi vehemens morbus videatur, vigeatq́, ægrotanti ætas, & virium adſit robur.*

Sermo hic nimirum Hippocrate eſt dignus. Subitq; mihi in admirationem, quòd inter aphoriſmos eum non ſcripſerit, cum in paucis verbis vis magna comperiatur: quod aphoriſmis vſu euenire ſolet. De his ergo, qui ſanguinis egent detractione, frequens apud medicos fuit ſermo. Quorum quæ de ea detractione maximè probabilia videntur, duobus à me ſcriptis ſecure ſunt enarrata libris. Quorum alter de ſanguinis detractione inſcribitur: in quo, quæ commodant, omnia docentur. Alter ſcriptus eſt, vt dixi, medicis tum empiricis, tum dogmaticis. Verum amethodi, id eſt ab omni methodo alieni, Theſſalij, vti & cætera ſine demonſtratione ſimpliciter dicunt: ſic & ſanguinis detractionem χαλαστικὸν, id eſt relaxatorium, cenſent eſſe remedium: χαλαστικὸν verò non vno exponunt modo, vt per commentarios noſtros, cum de methodica ſecta ageremus, oſtendimus. Qui autem omnem de ſanguinis miſſione hiſtoriam intelligere voluerit, legere tum noſtros tum reliquorum medicorum libros poteſt. Nunc verò ſummam ipſam in paucos tandem relatam ſcopos audi. Sanguinem etenim primum detrahes, ſi magnus tibi videatur morbus. Manifeſte à per- G ſpecta quantitate tali vtitur remedio propter vehementes affectus: neque refert, ſi vel vehementem vel magnum morbum dixeris. Secundus ſanguinis detrahendi ſcopus eſt, ſi æger ætate vigeat: neque enim puer neque ſenex ſanguinis ſuſtinent detractionem, etiam ſi morbus, quo ipſi laborauerint, magnus fuerit. Tertium ſcopum non prætermiſit libri huius conſcriptor, qui facultatis vitalis robur exiſtit: neque enim in ijs, qui ętate vigent, cum ægrotant, perpetuo robur apparet. Quã ob cauſam quis fortè duo hæc ſola pro ſcopis detrahendi ſanguinis ſatis eſſe autumabit, magnitudinem ſcilicet morbi, & virtutis robur. Neque enim ſenex, quòd annoſus ſit, per ſe, ſed propter virtutis imbecillitatem non fert ſanguinis detractionem. At certe pueri, quanquam vitali facultate valeant, tamen neque hi ſanguinis ſuſtinent miſſionem: prompte enim eorum ſubſtantia tum propter humiditatem, tum propter temperamenti caliditatem, euaporatur. Detractione igitur ſanguinis non egent, qui connatam habent à temperamento vacuationem. Ob eam cauſam ſcoporum ſanguinis detrahendi numero non ſatisfacere videntur magnitudo morbi, & virtutis robur, melius'que feceris, ſi & vigentium ætatem adieceris. Quod porrò in fronte dictionis dictum eſt, In acutis morbis ſanguinem detrahes, vt conſideretur, eſt dignum. Quo modo enim longorum morborum non meminit? Quoniam ſanè de acutis nunc docet, atq; ob id ſolos eos memorauit: nempe H & ex longis multi ſunt, qui ſanguinis egent detractione, cum & hi dictis tribus ſubiaceant ſcopis.

Cæterum, cum oĩa hæc recte dicta ſint, quoſdam tamen non recte vſos fuiſſe eſt putandum. Quo è numero eſt Menodotus empiricus in ſola plethorica appellata ſyndrome ſanguinis miſſionem obſeruari aſſeuerans. Nos autem & ea non exiſtente, venam ſecamus, cum dolor vehemẽs hominem ſtatim prehenderit, vel pars aliqua fracta fuerit, vel os ex loco pulſum ſit, vel alius quiſpiam articulus cõtractus reductusq; ſit. Neque etiam plethorica facta ſyndrome ſanguinem ſemper mittimus, ſed & frictione, & balneis multis, & abſtinentia, quæ tribus vel quatuor diebus fiat, ad id, quod naturale eſt, reuocamus. Verum de his abunde tum in libro de plenitudine, tum in libro de ſanguinis detractione, eſt pronunciatum, præterea & in libro methodi curatiuæ. Ad præſens ergo hæc de ſanguinis detractione, veluti in commentario, dicta ſufficiãt. Verum, vt nihil deſit, adijciam & eum, qui ab ambiente nos aere deſumitur, ſcopum, cum fuerit abunde calidus & ſiccus, ita vt cito ab eo corpus euaporetur. Nempe tunc à ſanguinis miſſione abſtinemus, etiam ſi morbus magnus fuerit, vigens'que ætate homo. Id ergo auctor ſolum prætermiſit, reliquis ſcriptis, atque etiam patientis ipſius corporis habitum. Verum procedente oratione & mentionem habitus fecit: qui & ætatis differentias in ſe comprehendere poteſt, vt oſtendam.

Porrò

20 A *Porrò, ſi angina fuerit, & ſi aliud quodpiam ex pleuriticis malum, ecligmate repurgato. At, ſi imbecilliores appareant, vel plus ſanguinis detraxeris, clyſmum tertio quoq; die ventri infundes, donec in tuto æger fuerit, & fame indigeat.*

Συνάγχη, id eſt angina, partium, quæ in faucibus ſitæ ſunt, phlegmone eſt, quæ poſt ſanguinis miſſionem repurgari eclegmatibus poteſt, id eſt quæ in partibus phlegmone obſeſſis continentur, per ſputa euacuari poſſunt. Nempe corpus impurum excrementoſumq́; quod vacuatur, iure optimo expurgari quiſpiam pronunciauerit. Cæteris autem acutis morbis omiſſis, de pleuritide mentionem facit, quo modo & in prima libri parte fecit. Si verò imbecilliores, inquit, tibi eſſe videbuntur, vel propter ſanguinis ablati copiam, vel ob aliam quamuis rationem, purgationis vice clyſterem tertio quoq; infundes die. Nempe relaxato per ſanguinis miſſionem corpore, quod ex morbificis humoribus qualitate vitioſum ſuperfluit, per clyſteres id euacuari iubet. Quòd autem ſcopus illi ſit non ſolum alimenti excrementa ſubducere, verum quoq; & paſſum locum expurgare, palàm eſt. Quod verò finem orationis facit, Et fame indigeat. ijs, qui in primo libro à nobis demonſtrata meminerunt, etiam manifeſtum euadit.

B

21 *Φλεγμαίνοντα hypochõdria nõ ſpirituũ interceptione, ſepti trãſuerſi intẽſio, vel ſpirituũ protenſiones, quibus orthopnœa ſicca pus nõ ſubit: ſed à ſpirituũ interceptione pathemata hæc ſuperueniũt. Potiſſimũ uerò & iecinoris dolo*res, & lienis grauitates, atq; inflãmationes aliæ, et ſuperiores ſepto dolo*res, morborũq́; collectiones, quas συςροφὰς dicunt, ſolui non poſſunt, ſiquis prius medicari aggreſſus fuerit. Nam venæ ſectio in his præferenda venit: deinde clyſmis eſt opus,* ſi vehemens & magnus fuerit morbus: ſi verò non, & poſtea medicamento opus ſit, ſanè id poſt ſanguinis miſsionem ſecure & mediocriter porrigendum.*

*περιώδυνται

*Al. niſi.

Morborum, qui prius ſanguinis egent miſſione, deinde ab ea purgari expoſtulant, catalogum facit. Primumq́; inter omnes ſcribit, φλεγμαίνοντα hypochondria. Neq; vocem hanc, φλεγμαίνοντα, ex Hippocratis conſuetudine audias, velim. Nempe flammantes morbi omnes & calidi voce hac ſignificantur: cuiuſmodi ſunt eryſipelata, herpetes, & carbunculi, & quæ proprie phlegmonæ appellantur. Verum recentiores medici omnes ſpeciei flagrantium co*rporum vni vetus commune nomen indunt: vocantq́; hoc pacto ſolum eum tumorem, qui renitens cum dolore & multa caliditate exiſtit. Verum, cum & alij præter naturam exiſtant tumores, vt ſcirrhus, & qui à recentioribus me-
C dicis œdema appellatur (fuit ſiquidem & id aliquando commune nomen tumorum omnium præter naturam atq; ipſius inflationis:) diximus quidem alibi, libro vno, de tumoribus præter naturã, verum impræſentia, vt cætera, ita & hoc ſummatim dicatur. Scirrhus quidem renitens tumor eſt, et doloris expers. Verum inflatio bifariam fit, nempe collecto in quibuſdam cauitatibus vel ſenſui expoſitis, vel ratione contemplabilibus, flatuoſo ſpiritu: Fuerunt ſanè, qui aliquando tumores præter naturam in muſculis ſecuerunt, tanq̃ pus in imo reperturi, ſed nihil aliud, præter quàm ſpiritum, qui totam per carnem minutatim diſſeminatus eſſet, inuenerunt. Præterea & thrombi ſoli aliquando ab ijs, qui ita ſecant, vel viſcoſa humiditas vel mucoſa eſt reperta: verum in talibus tumor vel ex thrombo vel mucore erat, carne ad hunc affici modum apparente, ſpiritus autem in ea per minuta eſt diſſeminatus. Non igitur in præſenti dictione φλεγμαίνοντα hypochondria ſecundum aſſuetum Hippocrati ſignificatum dicta eſſe videntur. Nempe quam mentem habebit, quod ipſi adijcitur/non flatuum interceptione/cum flammea caliditas in hypochondrijs, ſiue cum flatu fuerit, ſiue non, eandem habeat indicationem? Neque etiam ita dicere eſt viſus, vt coniunctim tum phlogoſin, tum ſpirituum interceptionem, fieri dicatur, cum id falſum ſit: nunquam enim ſpiritus interceptio flammeam hypochondrio infert affectionem. Qui ergo hæc ſcripſit, Φλεγμαίνοντα hypo-
D chondria, dicere eſt viſus, quæ in tumorem ſublata ſunt. Poſt hæc autem mentionem de ſepti tranſuerſi intenſione fecit, deinde & protenſione ſpiritus. Septi tranſuerſi intenſio manifeſta eſt omnibus: ſed ſpiritus protenſos dicere viſus eſt, veluti interruptos. De quibus in prima libri huius parte ſcriptum eſt, Spiritus offendens in ea, quæ extra fit, aeris delatione. Super quo in dictionis illius expoſitione eſt enarratum. Siccam autem orthopnœam dixit eam ſpirandi difficultatem, quæ ſine ſputis vel eductione per tuſſim vſque adeo vehemens eſt, vt inclinàri citra ſuffocationem, qui ita afficitur, non poſſit. Quam fieri non ignoras ab anguſtia † carum pulmonis capacitatum, quæ ſpiritum deferunt, quæ id patiuntur iacentibus magis, minus autem ſtantibus, & profecto recte collocatis omnibus, quæ in thorace exiſtunt partibus: quo fit, vt & orthopnœa appellitetur. Sed, cum ea interdum fiat ób viſceris phlegmonen, vt in peripneumonijs, interdum'que & oppletis bronchijs, ſanguinis miſſione ait egere eos, qui orthopnœa ſunt affecti, eos inquam, quibus pus collectum non ſit. Nempe, quibus pus collectum ſit, eos puris vacuatione egere conſtat. Qui autem à ſpiritus interceptione (quòd in anguſtiam acto pulmone fieri ſolet) hæc patiuntur, eos ſanguinis miſſione iuuabis. Pari modo & iecinoris dolo*res ſplenis'que, atque cæteras omnes inflammationes, ſanguinis detractio iuuabit, atque vniuerſas morborum collectiones, Græci συςροφὰς dicunt. Quod autem morborum συστροφὰς dixerit eas, quæ ab in-

*Aliqui cod. habẽt non, σωμάτων, id eſt corporum, ſed νοσημάτων, i. morborum.

*κατακλίνειν

†capacitatum ſpiritus, q́ ſunt ĩ pulmone, quæ id, &c.

tumeſcentibus fiunt partibus, par eſt:audio ſiquidem & nunc multos in Aſia noſtra tumores præter naturam omnes ita nuncupantes. In his ſiquidem prius, quàm ſanguis mittatur, purgationem interdicere oportet, quanquam & hanc quoque mentem rationemq; deinceps dicat in ea, quæ ſequitur, dictione. E

22 *Quicunq; autem ea, quæ inflammantur, ſtatim morborum inter initia medicamento ſoluere conantur, ij non ſolum ab intenſa inflammataq; parte nihil adimunt, cum non cedat obſequaturq;, quæ adhuc cruda eſt affectio: verum quoq; & quæ morbo reſiſtentia & ſana ſunt, abſumunt colliquantq;: vbi autem corpus imbecille ſit, morbus præualet: vbi autem morbus corpori præualuerit, remedium non habet.*

1. Aph. 22. Ex. ord. 10. b

† Manuſcripti quidam codices habent, ὅπερ, ὡς ἔφην, συρρέεσθαι, λέγεται ἐν τῷ δε τῷ χωρίῳ. i. quod ſane, ut dixi, συρρέεσθαι dicitur hoc in loco.

Hunc expoſuimus aphoriſmum, cum illum exponeremus.‖ Cocta medicari & mouere. Atq; in eiſdem, quibus & nunc, ſymptomatis recte ad ſanguinis miſſionem propius deueniendum præcipit, vbi vitioſi aliqui humores in partem aliquam confluant, atq; in ea aceruentur, † quod modo quodam vt dixi συῤῥεῖσθαι. i. colligi, in ea parte dicitur. Quod autem in fine ante hanc ſcriptę dictionis ſcribitur, quidam dignotioni inacceſſum efficiunt, nomen φαρμακείας in caſu accuſandi pro genitiuo haud recte legentes ad hunc modum: ἀσφαλείας μὲν καὶ μετριότητος δεῖσθαι φλεβοτομίαν μετὰ φαρμακίην, id eſt ſecuritate & mediocritate indigere ſanguinis miſſionem poſt medicamentum: qua F dictione ſignificari volunt ad ſanguinis miſſionem à medicamento veniendum. Verum in tota dictione prius ad ſanguinis miſſionem veniendum, deinde ad medicamentum, præcipitur: non autem è contrario, vt ij ſcribunt, aſſumendum medicamentum, deinde ad ſanguinis detractionem deueniendum. Cætera dictionis dilucida ijs ſunt, qui exacte dicta eius animaduerterunt.

23 *Quòd autem quis repente obmuteſcat, id venarum interceptiones occluſionesq; faciunt, ſi ſano abſq; occaſione vel forti alia cauſa id contigerit.*

Venarum ἀπολήψεις, i. interceptiones, appellat oppletiones, quæ à copia exoriuntur. Cum igitur ſupra modum oppletæ fuerint venæ, grauari virtutem eſt neceſſe, atq; in extinctionis agi periculum natiuam caliditatem, quę ob copiam ſuffocationi quippiam ſimile patitur. Oriuntur ſiquidem epilepſiæ, & apoplexiæ, & ſyncopæ cardiacæ. Nempe vno communi aphoniæ, i. vocis carentiæ, ſymptomate, ſymptomata huiuſmodi ſignificauit. Adiecit autem orationi, Si ſano abſq; occaſione vel alia forti cauſa id contigerit. vbi πρόφασιν, id eſt occaſionem, dicit cauſam manifeſtam, vt ſi quis in lucta vel pancratio ex brachiorum accommodatione ad periculum ſuffocationis circumductus fuerit. Cauſam verò aliam fortē dicit, qualis vel timore vel maximo animi mœrore pcuſſis accidit. G In ægris autem vocis priuatio huiuſmodi fieri poteſt, interdū læſis duntaxat ijs, quæ voci efformandæ ſubſeruiunt, inſtrumentis, vel etiam ijs, quæ reſpirationi deputauit natura. Poteſt quoq; contingere ob recentem quandam exolutionem & afflictionem virtutis. Vt autem ab huiuſmodi aphonijs vocisq; priuationibus eam diſtinguat, quæ orationi appoſita eſt, adiecit, Si ſano contigerit.

24 *Venam igitur brachij dextri internam ſecare oportet.*

Velociſſime & plurimum ex ijs, quæ principes ſunt, partibus, vena ea corpus vacuat: atq; ob id in acutiſſimis morbis ad eam ſeſe confert.

25 *Sanguinemq; auferre inſpecta ſecundum habitum ætatemq; pluris minoris'ue ratione.*

† Al. κοινὴν ἔνδειξιν, i. cōem indicationem.

Superius, cum de ſcopis miſſionis ſanguinis ageret, corporis habitum quidem omiſit, ſed hoc in loco virium non meminit. Verum habitus nomen pro virtutis nomine dictum eſſe opinantur nonnulli, vna ex re duo dici perperam exiſtimantes. Nempe habitum ad corporis conſtitutionem referentes dicimus, vtpote cum quis vel mollis vel durus fuerit: robur verò virtutis functionum vehementię attribuimus. Ex quo fit, vt duo hi ſint ſcopi, vacuandi quidem † indicationem, quòd communes ſint, } habentes, ſed inter ſe differentes, veluti & ab ætate. Verum ætatem ipſam ad corporis H habitum referre eſt melius, & non virtutem. Nam pueris propter habitus molliciem, ſucci perſpirabili cute facile digeruntur: ſenibus verò non facile propter ſiccitatem & frigiditatem. Satiſq; eſſe tres hos detrahendi ſanguinis ſcopos quiſpiam dicere poteſt, Indicationem euacuandi accipientibus nobis & à morbi, qui curatur, magnitudine, & habitu, & virtute. Cuius'nam autem ambiens nos aer eſſe debeat temperaturæ, inſpiciendum eſſe, eſt ſupra dictum.

26 *Quàm plurimis aūt horū accedunt hæc, faciei rubores, oculorum conſtantiæ, manuū porrectiones, dentiū ſtridores, pulſus, maxillarū contractio, refrigeratio extremorū, & ſpirituum in venis interceptiones.*

*Al. ἐξαίφνης, id eſt repente.

Inter hæc, quæ deinceps accedunt,* faciei ſolius, qui ante ſcribuntur rubores, ſanguinis copiam indicant. Succedit oculorum conſtantia, id eſt immobilitas, & manuum porrectiones: nempe & eas lædi ob neruorum principium contingit, ſed aliter, quàm ſit oculorum conſtantia. Nempe ea veluti torporem quendam functionum in neruorum primordio indicat: manuum verò porrectiones & dentium fremitus neque ob quietem neque ob principij immobilitatem, ſed propter vitiatam motionem, exoriuntur. Quid autem pulſus indicent, non omnino conſtat. Nempe ve-

teres

A teres in motionibus dolorem in membris inflammatis excitantibus,hoc proferunt nomen:in palpitationibus quoque: & præterea in vehementi arteriarum motione. Maxillarum verò contractio conuulſionis eſt ſymptoma,manuumq́ porrectiones,& fremitus dentium.Extremorum verò perfrictio in huiuſmodi affectionibus caliditatem natiuam ab humorum multitudine grauari oſtendit. Quod autem in fine dictionis apponitur/ſpirituum in venis interceptiones/id vt de pulſus carentia(ἀσφυξίαν Græci vocant)dicatur,probabile eſt:nam veteres,arterias, venas appellabant. Spirituum ſanè interceptiones,quaſi inclinationes & quietes,ab auctore dici poſſunt. Sunt,qui ſequentis dictionis alteram habentis ſententiam principium conſtituant dictionem hanc: cui, quæ deinceps ſcripta eſt, copulant.

* καταλήψεις.

27 *Cum dolores acceſſerint,bilis atræ fluxuumq́. acrium influxiones fiunt: dolēt morſa interna,morſæq́. atq́. admodum arefactæ venæ intenduntur,inflammatæq́. trahunt,quæ influunt. Quapropter corrupto ſanguine,nequeuntibusq́. ſpiritibus naturales pertranſire meatus,infrigidationes fiunt obſtationem,uertigines,aphoniæ,capitis grauitas,& cōuulſiones,ſi iā ad cor vel hepar vel in venā peruenerint.Hinc epilepſiæ,et paraplexiæ,ſi cōtinētes locos fluxiones inuaſerint, atq́. ſpiritibus exire nequeūtibus exaruerit.*

B Eiuſdem cum prædictis generis eſt ſermo, qui nunc effertur: quem & non nulli illis copulant. Atq́ ob eam cauſam bifariam verbum hoc προσγένηται,i.acceſſerint,ſcribi reperitur. Sunt enim, qui præſentem ſermonem cum prædictis coniungant, ſcribentes πρὸς ſyllabam cum σ elemento: alij verò non coniungunt,ſcribuntq́ πρὸ ſine σ. Verum, quod in oratione dicitur,huiuſmodi eſt. Dolorum motio influxionem humiditatum ad eam,quæ dolore vexatur, partem excitare conſueuit. Cum igitur vitioſis ſuccis corpus refertum fuerit,bilis atræ cæterorumq́ acrium humorum influxiones exoriuntur,ob quas dolet æger magis,mordenturq́ interna, grauanturq́ morſæ à prædictis humoribus,quę in affecto loco ſunt venę:idq́ ipſum rei alterius cauſa redditur contraria.Nempe repleta à fluxibus huiuſmodi,quæ afficitur particula,corrumpitur quidem in primis ſanguis ipſe,vaſa verò opplentur,quòd in eo cunctas ſpirituum vias arcet cohibetq́. Nam aperte & id declarauit inquiens,Nequeuntibusq́ ſpiritibus naturales pertranſire meatus. quod ſanè ſpirituum interceptiones paulo ante vocauit. Cum autem ſanguis ſteterit,atq́ cum eo ſpiritus,infrigidationes fiunt,vertigines,aphoniæ,capitis grauitates,& conuulſiones:quibus ſuccedunt paraplexię, & epilepſiæ, cū in locos oppletas venas cōtinentes deſederint ipſi fluxus.Locos dixit corporis partes,quas auctor ante ſcripſit,cor,hepar,& venam,quæ prædicta coniungit viſcera:venam,inquam, poſtea à C medicis cauam appellatam,quòd venarum omnium,quæ per corpus animalis diſſeminantur,latiſſima ſit. Iure igitur ſanguis in locis huiuſmodi propter venarum repletionem ſpiritum penetrare non permittit,ſed veluti in mortuo corpore,concreſcit:quod & auctor ipſe oſtendit inquiens,Atq́ ſpiritibus exire nequeuntibus,exaruerint. At proprie magis dixiſſet, concreuerint: concreſcunt ſiquidem,& quæ ſiccantur,& quæ refrigerantur: nunc autem non propter exiccationem concreſcit ſanguis,& qui in ipſum influunt vitioſi ſucci, nempe exeuntibus ipſis & flabellatis incorruptus & naturaliter fuſus redditur ſanguis:verum,cum manent, natiuamq́ caliditatem reſpuunt extinguūtque,concretio ſanguinis tanquam in mortuo corpore fit.Cum ergo ita affectis ſanguis detrahitur, is frigidus craſſusq́ & vix effluens apparet,idq́ propter huiuſmodi refrigerationem.Interdum autem & toto corpore conuulſiones fiunt:interdumq́ ſalubriter & conferunt. Nempe corpus totum quatientes,vniuerſas calfaciunt partes adeo,vt multitudo partim per cutim digeratur, partim ad aliquam ex non præcipuis expellatur partem:vbi cum indiſſolubiliter impacta fuerit,paraplexiam facit.Nam,quòd eas,quæ apoplexia vel epilepſia ad aliquam ex non præcipuis partem irruunt,paralyſes id eſt reſolutiones,Hippocrates ita appellet,eſt demonſtratum. Interdum quoque & facta abſque † conuulſione apoplexia non nullis affectus in partis reſolutionem finiuit, qui paraplexia ap-D pellatur. Cætera dictionis ſunt manifeſta.

† Cum apoplexia frequenter ſine cōuulſione fiat: plane vel loco (apoplexia) legendum (epilepſia) vel particula illa, cōuulſione, omnino mutanda qū et ī antiqua interpretatione Legitur, ſine ſpatio, iam verò epilepſiam interdum fieri abſq́. conuulſione manifeſta, aperte docuit Auicēnas

† μετέωρα, i. ſublimia.

28 *Talibus ſanè prius adhibitis fomentis,uenam confeſtim ab initio ſecare oportet,cum† non dum fixa ſint omnia,quæ contriſtant,tum ſpiritus,tum fluxiones: facilius et enim remedijs patent.*

† ἀεὶ τέμνειν αὐτίκα, i. ſemper ſecare ſtatim internā &c. in aliquibus aūt manu ſcriptis, εἶτα τέμνειν αὐτίκα, i. poſtea ſecare ſtatī, etc, & ita vetus tralatio.

Qui ita habent,his ante adhibere fotus oportet, qm̄ coaluit in ipſis ſanguis, difficulterq́ effluit. Sed,qm̄ & in fotu ipſo fricatio aliqua fiat,facere,quod ſcripſimus,eſt melius, † ſecare.ſ.internā cubiti venā:non enim ſemp ita concreuiſſe ſanguis reperit̄,vt effluere non poſſit. Fricandæ igitur in eo tpe multis ab hoībus cunctæ corporis partes:&,ſi mediocriter ſanguis fluxerit,rurſus fricandæ, ſuperq́ auferendus ſanguis:ſi verò non fluxerit,fricandæ quidē & fouendæ,donec fluxerit. Vbi verò in paraplexiam deſierit affectio, breui fricare expedit tempore & fouere:rurſum fricare & fouere, donec citiſſime hæc deſierint, † dum fixi adhuc non ſunt ſpiritus, & euacuationi contumaces.

† dum ſublimes ſunt ſpūs nec euacuationi cōtumaces.

29 *Poſtea reficere expedit, & habita iudicationis ratione ſuperiorem ventrem,ſi non leuetur,purgare: inferiori uero,ſi non deiecerit,clyſmum inycere. Coctum deinde aſinæ lac dabis: bibetq́. hominis duodecim non minus: &,ſi virtus tolerauerit,ſedecim magis.*

Ab ea,quæ per ſanguinis miſſionem fit,vacuatione refici hominem præcipit: vt, ſi nihil leuatus

videatur,ad eā,quæ per ſuperiores partes,id eſt per vomitum fit,purgationem agatur. Verum purgans medicamētum neq; nominatim perſtrinxit,neq; ipſius fecit delectum:nempe,q̄ ad morbi magnitudinem virtutiſq; robur reſpicientes vel album veratrum,vel ex alijs,quę vomitum cient,quid quam exhibeamus,nemo ambigit. Quæ autem de aluo inferiore dicta ſunt,clara exiſtunt,expoſitoriſq; haud indiga. Neque admirationi ſit lactis copia,cum †antiquis omnibus ita fuerit aſſuetum. Quòd autem lac aſinæ propter humiditatem exhibeat,ſupra eſt dictum:atque amplius, quòd non coaguletur epotum,veluti quæ craſſa ſunt. At cum eo mellis quippiam ſaliſq; miſcere cónuenit. E

† impreſſi habēt πᾶσι τοῖς παλαιοῖς, i. antiquis oïb⁹. aliqui manuſcripti habēt, παρὰ τοῖς παλαιοῖς, id eſt apud antiquos. & ita vetus interpres.

30 *Synanchus,id eſt angina, fit,cum hyeme vereq; fluxio multa & viſcoſa à capite *ad iugulares defluxerit venas,plurimumq; hæ propter latitudinem traxerint ſpiritum. Cum autem & frigida & glutinoſa fuerit,ſpiritus obſtruit permeationes,ſanguinemq; coercens,quæ ſanguini uicina ſunt,congelat,ſanguinemq; ipſum immobilem reddit & ſtabilem,quippe cum frigida natura ſit & obſtructoria. Ob id ſuffocantur liuente lingua,atq; in rotundum acta,reflexaq; propter eas,quæ linguæ ſubduntur, venas:nam præciſa vua,quam{non nulli}cionida,id eſt columellam,vocant,vena vtrinq; craſſa apparet. Cum igitur hæ oppletæ fuerint,linguæ,quæ ob ſiccitatem & rara & ſpongioſa exiſtit,innituntur. Lingua autem vi ex uenis humidum accipiens,ex lata,rotunda:ex bene colorata,liuens:ex molli, dura: atq; ex facile flexili, flectenti contumax efficitur:ita vt cito ſuffocet,niſi quis cito auxilium ferat,ſanguinem ex brachijs detrahens,& venas,quæ ſub lingua ſunt,ſecans, & medicans quibuſdam attractorijs, & calida exhibens gargariſmata,& caput abradens. Debet item ceratum tum collo tum capiti circumponere,lanisq; circum uoluere, mollibusq; ſpongijs ex aqua calida expreſſis fouere. Bibat etiam aquam, & mulſam non frigidam. Cremoremq; aſſumat,vbi ex iudicatione in tuto fuerit.* F

* Al. ῥεῦμα. i. fluxionem.

Siue ſynanchon dicere volueris,ſiue cynanchon: vel alterum quidem horum ſynanchen, alterū verò cynanchen:ſiue vtrunq; ſynanchen vocaueris:duas ſynanches ſciueris eſſe rationes. Nempe ad curationem nominibus opus nobis non eſt:conſueuit ſiquidem eam docere longe melius, quàm ij,qui in nominibus monſtroſa enunciant. Subſcribam autem tibi compēdioſe[a] † doctrinam ipſius peculiarem,}ſuſcepto ita exordio. Fluxionum,quæ ex capite deferuntur,quædam ſubſtātia tenues exiſtunt, aliæ ex craſſis viſcoſiſq; humoribus conſtant. Quæ igitur tenues ſunt,hæ latis penetratis venis in anguſtioribus detinentur. Tales autem ſunt,quæ in[b] *laryngę.i.gutture ſunt. Contrarium autem in craſſis contingit,quòd non ingrediantur vniuerſas,quę ſtrictę admodum exiſtunt,venas, ante.ſ.in capacioribus detentæ. Cum igitur in faucium venis tales impacti fuerint humores,pars in tumorem attollitur,veluti guttur ex alijs:tanq̄ gutturis,q̄; faucium,ſtrictiores multo exiſtant venæ. Corpus aūt totum vacare excrementis debet & nō plethoricum eſſe geminā ob cauſam, [c] †nempe tum ob eam,quæ à vacuatione eſt,reuulſionem:tum q̄ vacuato corpore, cum à parte affecta, quod influit,expellimus,id facilius conſentit, nihilq;, ſi calido aliquo euaporare volueris, à corpore ipſo parti calfactę mittetur. Corpus igitur totū vena ſecta vacuare oportet,& purgatione,& clyſteribus: verum affectas partes medicamentis aſtringentibus,quæ profluentes retrudant humores,atq; exfirmatis eos,qui non admodum infarcti ſunt & glutinoſi & craſſi:tum calidis & acribus,quæ contentos in membris paſſis digerant humores. At ſine medicamentis venę,quæ ſub lingua ſunt,eam,quę in faucibus eſt,phlegmonen vacuant. Sed,q̄m humorum craſſi aliqui glutinoſiq; ſunt,acrioribus propterea indigent medicamentis,quæ.ſ.& ſecare,& in tenuia diuidere,& tum glutinoſa tum craſſa cōſtringere poſſint. Præterea & ad exteriorem ſuperficiem reuellere oportet,circumpoſitis collo, quæ attractoria polleant facultate,medicamentis. Nempe colli ſuperficiarias partes,quàm imas,affici eſt melius:q̄ ſpiritus quidem,cum inſpirationes fiunt,ad fauces gutturq; irruat, & cum expirationes fiunt,per ea foras deferatur. Sæpius verò,quæ ad partes prædictas procedunt fluxiones,eæ ad partes quaſdam alias exprimente natura tranſmutantur:atq; interdum principio ita deferuntur, vt rurſum aliæ oriantur tum faucium,tum gutturis,fluxionum differentiæ. Quòd autem,quæ ad cutem receſſerunt,ijs,quæ in profundum decubuerunt,multo ſalubriora exiſtant,cōſtat omnibus. Commune tamen in vtriſq; tum colli tum capitis, à quo fluxiones fiunt, auxilium tibi ſit. Sermo hic & ſynancharum ſpecies,& cauſas,& affectos locos,& curationes docuit: neq;, ſi vel ſynanchen vel cynanchen,vel ſynanchon vel cynanchon,appellaret,fuit ſolicitus. Qui igitur librum hunc ſcripſit, neglectis nominibus omnes, qui tum in faucibus tum gutture exiſtunt, arctantq; reſpirationem,affectus ſynanchos appellitans,duas horum ſpecies eſſe ait,alteram quidem, quæ[a] à glutinoſa frigidaq; fluxione facta ſit,quam pituitoſam vocare poſſis:alteram verò à calida acriq;,quam ſi picrocholam bilioſamq; ſimpliciter appellaueris, non peccabis. Priorem autem fluxionem in latiores decumbere venas ait.bilioſam, etiam in tenuiores peruenire oſtendens. Cætera dictionis ſunt manifeſta. Ad ea autem,quæ retuli, conuertas animum,oportet:&,ſi prima vice non intellexeris, bis & ter lege,& intelliges:ego autem ad ſecundam ſynanchi ſpeciem tranſibo. G H

A † Legitur ī manuſcriptis codicibus τὴν τῆς τοιαύτης διδασκαλίας ἰδέαν, id eſt talis doctrinæ ideam ſeu formam. & ita vetus īterpres. male enim legitur in impreſſis διδασκαλίαν.

B * Al. pharynge, i. faucibus. & ita vetus interpres.

C † Clarius ex antiquis. tum ob reuulſionē quæ ad vacuandum fit, tū quia vacuatis corpus, vbi ab affectis locis id quod influit retrudimus, facile ſuſcipiet, nihilq; & c. & ita vetus interpres.

A li. 3. ſ. 9. c. 8. fol 253. e

31 *Cum æſtate vel autumno fluxerit ex capite calida & nitroſa fluxio, quaſi ab anni tempore tum acris tum calida fuerit, atque huiuſmodi ſit, mordet, vlcerat, ſpiritu implet, orthopnœam parit ſiccitatemq; multam: præterea, quæ intuenti apparent, gracilia videntur.*

Quomodo

A Quo modo & quam ob cauſam hæc fiant? quoniam à calidis & acribus. Priorem ſiquidem fluxionem, quæ pituitoſa eſt, hyeme vel vere decumbere ait: hanc verò ſecundam autumno vel æſtate: in alijs anni temporibus ex proportione, vt antea eſt dictum. Orthopnœam autem huic ſuperuenire anginæ generi ait, quæ inſignis nota eſt anguſtiæ, partem ex ijs, quæ reſpirationi ſubſeruiunt, aliquam fatigantis, vt ſupra eſt demonſtratum. Quòd ſi his ampliſſime aperire os volueris, linguamque repreſſeris, vt, quæ in faucibus ſunt, inſpectare queas, nullum ſanè præter naturam tumorem, vt in ante dictis, inuenies: quod ſcriptor explanauit, cum inquit, Præterea, quæ intuenti apparent, ἰσχνὰ id eſt gracilia, videtur. Nempe, quod in faucium *meatu inflammatum eſt, non videtur: quod autem ex apertis videtur, id omne citra inflammationem exiſtit, parteſq; ipſæ ſunt graciles: nempe hæc vox, ἰσχνὸν, tumenti præter naturam interdum opponitur. Quam vocis huius nunc dictam ſignificationem ignorantes non nulli, dictionem ridicule exponunt. Alij autem permutant, vt & qui ad hunc ſcribunt modum: Præterea, quæ intuenti apparent, ἄχροα id eſt decolora videntur. Cæterum ita affectis fit interdum, vt & fluxionis partem recipiant *faucibus vicini atq; à tergo ſiti ordinatiq; muſculi, vbi & ſtomachus: qui ſæpius & ipſe vnà afficitur. Poſt hoc ſanè in præſenti dictione ſcriptum quoque eſt, quod ſequitur.

*Al. χώροι. loco, & ita uetus interpres.

*Laryngi, habent cod. omnes, quos uiderim.

32 B *Tendines quoque ceruicis poſteriores contenduntur, apparentq; tetani modo intendi.*

Quod deinceps dictum eſt, magis adhuc guttur affici oſtendit: nempe & vocis generationem in ea animalis abſolui parte eſt demonſtratum. Quapropter inquit.

33 *Voxq; ἀπέρρωγε, id eſt abrupta eſt, & ſpiritus paruus eſt.*

Nempe vox oĩno ἀπέρρωγε, i. ἀπόλλυται, i. diſperijt abruptaq; eſt, paſſo, vt dictum eſt, gutture. Reſpiratio aũt parua redditur pp meatus anguſtiam. Recenſet aũt in commentarijs de difficultate ſpirandi, quòd longior tpe ſit & interuallis frequentior: quod ſcriptor in hunc enunciauit modum.

34 *Spiritusq; reuulſio frequens & violenta accedit.*

Spiritum, & eam, quæ inſpirationi ſuccedit, expirationem: & eam, quæ expirationi ſuccedit, inſpirationem, dixit. Ex vtroq; enim frequens redditur ſpiritus: nam ita affectis, quæ inſpirationi ſuccedit quies, breue tempus habet: ſimiliter & quæ expirationi ſuccedit ante inſpirationem. Demonſtrationes horum in libris de ſpirandi difficultate enarratæ ſunt.

35 C *Talibus arteria vlceratur, incenditurq; pulmo: neq; externum aerem admittere intro queunt. Quibus niſi ad exteriores partes malum ſua ſponte perferatur, hi grauius ineuitabiliuſque habebunt, & propter anni tempus, & quòd à calidis acribuſque id ſit humoribus.*

Arteriam quoq; vlcerari ijs, qui ita affecti ſunt, dictum eſt & propter humoris acrimoniam, ſed pulmonem ardere † viduatum deſtitutumq; ait, dogmati verò ſermonem copulans. Nempe in commentario de vſu reſpirationis demonſtratum eſt animal in reſpirationis priuatione, non ob ſubſtantiæ penuriam perire, ſed quòd calor natiuus tum refrigerio tum ventilatione deſtituatur: quapropter non immerito, qui immoderatior exiſtit, pulmonem accendit. Hanc igitur anginæ ſpeciẽ tum grauiorem tum ineuitabiliorem eſſe priore ait, tum propter ante dicta, tum quòd æſtiuum autumnaleq; ſit anni tempus, & quòd ex acrioribus oriatur humoribus. Qua efficitur ratione, vt ea, quæ cum coniunctione, &, eſt dictio, melior ſit, quàm ea, quæ ſine coniunctione, &, eſt. Significat autem ab ijs, quæ ante dicta ſunt, & propter anni tempus, in quo fit, & propter humorem, à quo oritur, maioris eſſe periculi ſecundam anginæ ſpeciem. Non eſt ergo ſimpliciter ſcribendum, quòd tum grauior tum vitatu difficilior ſit propter anni tempus. Quòd ſi & abſque coniunctione ſcri-D ptionem ſeruare quis voluerit, coniunctionem eam ita ſubaudire oportebit, vt ſi in dictione eſſet: multa ſiquidem atque alia apud antiquos defectiuo modo ſcripta reperiuntur.

† Al. ſtrictum & ita etiam vetus interpres.

36 *Si febris hominem prehenderit, vetere excremento deſcendente, vel nuper cibatum, ſiue cum lateris dolore, ſiue non is quieti tantiſper permittendus, donec cibus primum ad ventrem imum deſcenderit.*

Dictiones quoque huiuſmodi ea, quæ libro de victu in acutis morbis adiecta ſunt, Hippocratis ſcripta non eſſe oſtendunt. Non enim, qui perfecte de pleuritide in legitima libri huius parte tractauerat, eum rurſus hic pauca apponere oportebat.

37 *Sumat autem in potu oxymeli. At, cum grauitas ad lumbos vſq; deſcenderit, tum uel clyſmum dare, uel medicamento purgare oportet. Atq;, cum purgatus fuerit, ſorbitionem primum & aquam mulſam, deinde cibaria & elixos piſces miniſtrare: vinumq;, quod aquoſum ſit & exiguum, noctu, interdiu vero dilutam mulſam. Cum verò flatus male olentes fuerint, balanus uel clyſmus confert: ſi non, bibentem oxymeli tantiſper cohibere oportet, donec ad inferiorem aluum deſcenderit, deinde clyſmate ſubducere conuenit.*

Indefinite indiſtincteq; dictum eſt: quanquam, quod hic ſcriptum eſt, definite diſtincteque in legitima libri huius parte dictum ſit, & quæ poſt id, vſquequo piſcium meminit Hippocrates:

quoniam adhuc de languentibus in libro ipſe agebat, & non ijs, qui ex morbo reualeſcunt. Cætera diċtionis manifeſta ſunt. E

38 *At, ſi liquidam aluum habenti cauſus ſuperuenerit, ſi tibi pu*rgatio idonea videatur, eam non tribus primis diebus adhibebis, ſed quarto.*

† φαρμακεύειν

1. Aph. 22. Ex. ord. 10. b

1. Aph. 24. Ex. ord. 10. c

Quòd intempeſtiue quidem hic de cauſo egerit, prædiċtis ſcilicet in principio tum differentijs, tum curationibus, nemo eſt, qui ignoret. Nempe & diċtiones ex mente ſunt aphoriſmi illius, ‖ Coċta medicari & mouere, non cruda, neque in principio, niſi turgeant: plurima verò non turgent. » Quidam aliter ſcribunt cauſos ab initio medicari volentes: vt diċtio talis ſit: Intra tertium diem adhibebis. Expedit igitur non omnino à tertio medicari die, ſed vt aphoriſmus canit, ‖ In acutis morbis raro & in principijs medicamento purgante vti. Rem ergo ſecundum aphoriſmorum mentem definire oportet, ſcrutariq́ꝫ, cum in principijs purgatione vtendum ſit, & cum morbi coċtio expeċtanda ſit. Qui autem vel in principio ſimpliciter dixerit, vel neutrum definierit, fallitur.

39 *Cum aũt pu*rgaueris, ſorbitionibus vtitor, obſeruatis ita febrium acceſſionibus, vt nunq̃, cum adſunt, neq. cũ futuræ ſunt, exhibeas, ſed uel cũ ceſſant, vel quieuerũt & maxime à principio receſſerunt. Frigentibus ergo pedibus neq. potum, neq. ſorbitionem, neq. aliud quippiã huiuſmodi, dabis: ſed maximũ exiſtimato, ſi id tantiſper obſeruaueris, donec valde incaluerint. Deinde ita, quod confert, exhibe. Frigiditas ſi quidem pedum, magna ex parte febris acceſſuræ ſignũ exiſtit: quo tempore ſiquid porrigas, maxime prorſus peccabis, nempe & morbũ non parũ augebis. At verò, cum febris deſinit, contrario modo, pedes reliquo corpore calidiores fiunt: nempe, cũ augetur, pedes refrigerat, incenſaq. ex thorace ad caput flammam mittit. Calore igitur toto ad ſupernas partes concurrente atq. ad caput exhalante, non abſq. cauſa pedes frigeſcunt, vtpote qui natura & carne vacent, & neruis abundent: præterea & à calidiſsimis diſtantes locis refrigerãtur, ſeſe ad thoracem colligente calore. Rurſum, & cum febris ſoluitur, & in minutas redigitur partes, calor ad pedes ex proportione deſcendit. Quo tempore caput, & thorax refrixerũt, atq. ob id cibus dandus. Nempe, cum pedes frigidi fuerint, venter de neceſsitate calet † faſtiditq́. cibum, intenditur hypochondrium, iaċtatur propter internam turbationem corpus, † mens fixa non eſt, dolet æger, lãcinatur uellicaturq́., vomere affeċtat: &, ſi mala vomuerit, dolet. Ergo, cũ calor ad pedes deſcenderit, curritq. vrina: &, ſi non ſudet, omnia ceſſant: Quo tempore ſorbitionem dare expedit, nam aliàs pernicioſa exiſtit.* F

† καὶ πονηρῶς ἄσης μεστὴ diċtio autē ἄσην, & ἀσῶδες, nario modo ab hoc interprete vertitur hoc in libro.

† τὸ μετεωρισμοῦ γνώμης.

De particulari cibi miniſtrandi tempore diċtum quidem eſt paucis in legitima libri parte: ſed æque & nunc prolixius manifeſtiusq́ꝫ dicitur, quaſi ſermo præſens ſit illius explanatio ſeruata Hippocratis mente, quam tum in cæteris dixit, tum in eo, quòd febrem ex thorace, hoc eſt ex corde, accendi, atque in caput flammam mittere, ait. G

40 *Quibus aũt aluus per febres perpetuo liquida eſt, his pedes maxime calfaciens, ceromatisq. contegens, atq. faſcijs obuoluens ita attende, vt reliquo corpore frigidiores non ſint. Si verò pedes calent, calorificum nullũ exhibe, ſed, ne frigeſcant, obſerua. Potu eſt vtendum quàm minimo, aqua frigida vel mulſa.*

Διὰ τέλεος idem cum διὰ παντὸς τοῦ χρόνου, ſemper & perpetuo ſignificat. At, cum multi exiſtant affeċtus, in quibus per totum malum aluum liquidam eſſe contingit: fieriq́ꝫ nequeat, vt curationem habeant vnam, quo modo ſępius eſt demonſtratum: tantum abeſt, vt ex diċtione quicquam vtiliter dicatur, vt etiam iaċturam faċturus ſit, qui ſcriptum curationis modum in affeċtibus multis iuuare crediderit. Nam, vt cætera omittam, cum aluus liquida eſſe poſſit tum propter ventris phlegmonē, tum propter colliquantem febrem, frigidæ potus maxime contrarius eſt phlegmonæ: colliquantibus verò febribus conuenientiſſimus, eo, quod didiciſti, tempore exhibitus.

41 *Quibus per febres aluus liquida eſt, & mens turbata: horumq. multi floccos vellunt, naresq. fodiunt: & parum quidem interrogatus reſpondent. ſed ex ſe nihil, quod compoſitũ ſit, dicunt: talia his melancholica eſſe arbitror. His igitur ita habentibus, ſi venter liquidus fuerit, & colliquans, ſorbitiones frigidiores craſsioresq. exhibendas eſſe puto: potusq., qui ſiſtant, vinoſioresq., vel etiam aſtringentiores.* H

Phreniticorũ ſanè cætera ſunt ſymptomata: ſed vẽtris liqdi ſymptoma, interdũ qdē in phrenitide ſit, nõ tñ id ꝓprie ipſi ineſt: quapropter aluũ liquidã ex diſtinċtione curare expedit: phrenitim verò alia ſeorſum perſequi ſanatione. In ea aũt, quã auċtor ſcripſit, ſanatione nullo paċto animi intentionē ad phrenitidē dirigit, ſed curare eũ magis velle arbitror affeċtionē quandã, ex vẽtris quidē parte aliqua prodeuntem, ſed caput ita ad condolentiam trahentem, vt ex ventris affeċtu deſipiat. Talia autē non reċte melancholica eſſe dictum eſt: magis enim ea à flaua proficiſcuntur bile, cohibita aluo.

42 *Quibus item febribus vertigines à principio, & capitis pulſus ſunt, & vrina tenuis, his ad iudicationes vſq. febris acceſsionem expeċtare oportet. Quòd ſi delirarent quoque, non mirarer.*

A. l. 3. f. 1: t. c. c. 1. fol. 207. b

Cum caput circumagi videtur, δῖνος, i. vertigo, vocatur affeċtio: cum autē, & tenebricoſa ſimul fuerit viſio, σκοτόδινος, id eſt tenebricoſa vertigo, appellitatur. Fit autem ob inordinatam ſpiritus flatuoſi motionem, qui vel in capite localem habet generationem, vel ſurſum ex infernis fertur

partibus

A partibus. Omnes autem ſpirituum huiuſmodi generationes turbationem indicant: ob quas & cum ſymptomatis tumultuoſis iudicationes fiunt. Scire etenim oportet affectiones huiuſmodi medium quodam modo obtinere tum earum, quæ periculo vacant, tum pernicioſarum. Conatur ſiquidem caliditas natiua corporis humores tum diſſoluere, tum effundere: ſed tenuare ipſos & per inuiſibilia foramina excernere non poteſt. Cum verò perfectè languet, (hoc eſt ἀῤῥωςεῖ) neq; ſoluere incipit, atq; ob id ſpiritus flatuoſus non ſummè languente natiua caliditate ortum habet. Languere igitur periculo omni vacat, natura ſiquidem morbo ſuperior exiſtit: verum maximè languere lethale eſt, natura enim non parum à morbo vincitur. Cum autem non vincitur, prædicta fiunt ſymptomata: atq; poſtea, quàm ægrotauerit, iudicationes abſoluuntur, aliæ ad ſalutem, aliæ ad mortem. Pulſus autem, qui in capite fiunt, id eſt ſenſibiles arteriarum motiones, caliditatis multæ ſymptomata exiſtũt: ob quas cauſas ſæpenumero deliria fiunt. Ad hunc itaq; modum vniuerſim habentibus, quæ dicta ſunt, cum, vbi quis parum valere cœperit, ab vrinarum quidem tenuitate cruditas morbi indicetur, caput autem flatuoſo impletum eſſe ſpiritu ſignificent vertigines cum pulſibus, ſcire oportet naturam haudquaquam quieſcere, ſed interdum contentos in corpore prauos humores ita aggredi, vt à bonis eos ſeparet, atq; quouis modo excernat: vel ad eam, quæ minus præcipua ſit, reijciat partem.

B Prædictus igitur ſermo ad antedictorum prænotionem maximè confert. Nempe interdum ab initio morbi, febres quidem moderatæ fiunt, ſed ſymptomata huiuſmodi caput infeſtant propter exuſtionem, vel exhalationem humorum in ventriculi corpore contentorum. Sanè capitis ſolius, quouis aliter modo habentis, caliditatem balneum iuuabit: ptiſſanæq; cremor pro ſorbitione ſatis erit. Verum, cum ſpiritus calidus flatuoſusq; ob humorum prauitatem ad caput fertur, lauare hos non confert. Tute igitur ſingula hæc facienda ſunt. Definitio autem affectionum vna ſola eſt ex vrinarum cruditate & concoctione: quorum auctor rectè meminit inquiens/ vrina tenuis/ quod ſæpius cruditatis ſignum eſſe eſt pronunciatum. Quo fit, vt nullus ſit medicus, qui in morbis huiuſmodi negligentius vrinarum inſpectionem negligat.

43 *Quibus principio urinæ & nebuloſæ & craſſæ exiſtunt, hos annuentibus cæteris ſubpurgare conuenit. Quòd ſi vrinæ inter initia tenues fuerint, tales non purgabis: at, ſi videatur, clyſterem exhibebis. Tales autem ita curare confert.*

Siue ijs, quæ in antedicta oratione relata ſunt, hæc coniungit, ſiue non, quod ex ipſis vtile quis habere commune poteſt, ꝙ ſcilicet corporis purgationem prorſus vitare oporteat, cum in humoribus C adeſt cruditas, id manifeſtauit inquiens/ vrinæ tenues/ tanꝗ craſſæ coctionis notas habeant. Iã hoc ipſum ſubſtantiã indicat: & verbũ hoc νεφελοειδέα, i. nebuloſæ, vrinas ſignificat, nebulas habentes. Nẽpe nigras adieciſſet, ſi nos eas audire voluiſſet. Multa ſiquidẽ nomina cõia citra diſtinctionem dicere conſueuerunt, cum id, quod in ſignificantijs rerum melius eſt, declarare voluerint. Sic ſanè, cũ iudicationes ad ſalutem fuerint, ſimpliciter dicunt, iudicatus eſt: defuncto verò iudicato, non ſimpliciter efferunt, ſed hoc totum, iudicatus obijt. Præterea, cum quis excretã bilẽ ſimpliciter dixerit, pallidam & non nigram intelligimus. Sic certè & in præſentia vrinas nebuloſas audire oportet eas, quæ albas habent nebulas: quæ coctionis notæ exiſtũt. Qm̃ igitur cocta medicatur, ob id & nunc ita ſcripſit libri huius author: Tales aũt ita curare confert. Nihil autẽ de ſanguinis miſſione locutus, ea particulatim enarrat ex ordine omnia: non ꝙ interdum ita habentibus, ſanguinis miſſione opus non ſit, ſed quòd nunc ſola alia docere velit: nempe de ſanguinis miſſione abundè ſupra eſt dictum.

44 *Corpus quieti permittere, vngere, & æqualiter contegere oportet: ac pro potu mulſa aquoſa vti, pro ſorbitione autem cremore ptiſſanæ veſperi. Ventrem ab initio clyſtere duces, ſed medicamenta purgantia non admouebis. Nempe, ſi ventrem moueris, vrina non maturabitur, febriſq; citra tum ſudorem tum iudicationem in longum protrahetur tempus.*

D Sermonem quoq; hunc percurrit, ſcopum in eo habens eam, quæ cum moderata calfactione ſit, quietem. Cremorem autem ptiſſanæ ab initio dat, ꝙ mulſa ad vigorem vſq; & iudicationem ſufficere non poſſit: morbus ſiquidem crudus eſt, & longè abſunt concoctiones. Præterea mulſam, quæ aquoſa ſit, exhibet propterea, ꝙ aquam per ſe & ſolam nihil boni habere demonſtratum ſit. Veſperi autem ptiſſanam mauult exhiberi, quàm mulſam. Nempe, cum antea in legitima libri huius parte didicerimus ptiſſanã mulſa poſterius exhibendam, melius fuit & nunc ita dicere, Mulſam quidẽ prius, poſteriorem verò ptiſſanam exhibe. At verò, cum veſperi pro poſterius dixerit, particulariorem efficit doctrinam & non vniuerſaliorem. Cur autẽ eos purgare haud velit, in quibus ſumma ineſt cruditas, cauſam recenſuit epilogiſticam magis, ꝗ̃ analogiſticam: quam recenſere ad eum ſpectat, qui quod fit, ſola citra logicam indicationẽ experientia nouit. Dogmatici aũt viri erat docere, quam ob cauſam purgantibus nobis ita habentes non coquatur vrina, febriſq; ſine ſudore & iudicatione perſeueret. Perfectius quidẽ & diligentius alibi hæc omnia ſumus contemplati: ſed in præſentia, quod præſenti enarrationi prodeſſe poſſit, ſummatim dicemus. Tu ergo animum ad me conuerte. Cum facultates, vt ſcis, quatuor ſint, atq; inter eas non minimè valeat alteratrix, per quam, diſpenſatis ab ea corporibus natura alimentum aſſimilat, coctio nuncupatur nutrituræ ſubſtantiæ

permutatio ſecundum qualitatem exiſtens. Natura igitur aſſumpto in ventrem deuoratoq; alimen- E
to, à cæteris quidem motionibus ceſſare debet, vt ſoli, quod coquendis deputatum ſit, operi vacet: ſed auxilio externo aliquo indiget, ſi aliqñ imbecillior reddita fuerit, quo modo & in ea humorum, quę in venis fit, concoctione contingit. Quiete quidem indiget ſequentem ante caliditatem, quòd calfactum, frigefactumq;, vel exiccatum, & humectatum ſit, ſingulis horum alio & alio tempore factis. Ob id igitur, qui hæc ſcripſit, hominem curari voluit quieti permiſſum, vnctum, & æqualiter veſtimentis obuolutum. Nempe aduerſus vim febris humiditatem eam, quæ vnctionibus comparatur, remedium eſſe putauit: præterquàm quod neq; valenter calfaciat neq; refrigeret, ſed leniat mulceatque: quibus maxime indigent, quæ coquuntur maturanturq;. Quòd ſi hæc coctioni humorum cōferant, purgationes contrariæ exiſtunt: nempe corpus vehementer mouentes frangunt: tali ſiquidē virtute prædita ſunt omnia, quæ purgant, medicamenta. Hęc eſt ergo cauſa, cur purgationes coctionibus aduerſentur. Ad eam autem, quæ ſermoni huic continuatur, ſeriem pergamus.

45 *Cum iudicatio propè fuerit, ſorbitiones ne dederis, ſi perturbetur, ſed cum perturbatio deſierit, atq; in melius profectū ſit. Obſeruandæ autē febrium omnium iudicationes, ſorbitionesq; hoc auferendæ tēpore.*

Mentem Hippocratis hoc in loco ſeruat, qui librum hunc ſcripſit. In principio quidem mulſam F
& ptiſſanæ cremorem exhibens: &, cum propè eſt iudicatio, cremorem tollens.

46 *Conſueuerunt febres hæ protrahi & abſceſſus habere, †ſi aurium quidem ceruicisq; infernæ partes frigidæ fuerint. Quòd ſi frigidæ non fuerint, alias mutationes habent: nempe fluit è naribus ſanguis, & ventres his turbantur.*

†Si quidem inferne partes fuerit frigidæ, circa aures & ceruicem. ſ. ſolent habere abſceſſus.

Quibus vrina ob humorū cruditatē tenuis eſt, his iure optimo protrahuntur febres, quæ ante coctionē ſolui nequeunt. Quòd aūt tales per abſceſſus iudicentur, ſæpius iā eſt dictum. Rarius aūt & per excretionē ſolutiones horum fiunt. Vtrum aūt in ſuperiore corporis parte vel inferiore abſceſſus generabitur, quæ hic dicuntur, iis, quæ in prognoſtico ſcripta ſunt, concordant conſentiuntq;.

47 *Quibus febres graues & implacidæ ſunt, & hypochondria contendunt, iacentesq; ægri ſeſe continere non poſſunt, atq; extrema frigeſcunt, abſolutiſſima tum diligentia tum cuſtodia indigent: eosq; ita degere oportet, vt nihil præter oxymeli aquoſum tangant: ſorbitionem autem non dabis, donec ſeſe malum remiſerit, & vrinæ maturentur.*

Ἀσώδεις febres appellat, in quibus ægri ἀσσῶνται, id eſt grauiter afficiuntur, atq; implacide ha- G
bent. Hæc aūt difficilis tolerantia (atq; implaciditas ſeu inquietatio,) ſequitur interdum quidem febrem ſtabilē & æſtuoſam, ſæpius autem & ſtomachi malitiā: os aūt ventriculi ita me dicentē nunc audi. Incepit ergo à febribus ipſis, ἀσώδεις, i. graues & implacidas, ipſas eſſe inquiens, & hypochondria contendentes, deinde ad febrientes pertranſiit. Nā, ꝙ iacentes ſeſe continere non poſſint, de febrientibus eſt dictū: veluti & ꝙ extrema refrigerantur. Iacentes aūt ſeſe non continere, grauiter affectorū, atq; difficulter ferētium, (implacidorumq; & inquietorum,) nota eſt: Extrema autem frigere, magnæ viſcerum phlegmones, quæ ex craſſis ſuccis orta ſit: vt antea monſtrauimus, cum de ſecūda cauſæ ſpecie ageremus. Quòd ſi vehemens frigus fuerit, ꝙ virtus valde infirma ſit, iam tibi coniectura eſt. Non immerito igitur ita languentes plurima tum cuſtodia, tū diligentia indigere ait. Dat aūt & ipſis non abſq; cauſa oxymeli, vt pote qui à craſſis viſcoſisq; humoribus moleſtātur. Adiecit aūt ſermoni, aquoſum, tanquam contrarium illi, quod illis exhiberi ſolet, in quorum pulmonibus tales continentur humores. Nam acrius longe in illis eſſe conuenit, quòd propter longam in diſtributione ad affectam partem delationem de neceſſitate ſoluatur virtus: his verò tale hypochondrio incurſat, quale epotum eſt. Nullo autem pacto ſorbitionem ita habentibus dare prius, quā morbus ad maturitatem deductus fuerit, indiſtincte eſt pronunciatum: ſeruātibus nobis, quod edocuit Hip- H
pocrates. Adiiciendum eſt ſermoni, ſi æger ſuffecerit: quod, tanquā manifeſtum, fortè prætermiſit.

48 *Decumbere autem in conclaui obſcuro debent, & lecto maxime molli, diuq; decubitum eum ſuſtinere: & quam minime ſeſe proiicere & iactare, nempe id tales maxime iuuat.*

Nunc decubitum obſcura in domo, non tanꝗ maturatorium auxilium, ſed tanꝗ difficilis tolerantiæ inquietationisq;, quæ ob ἄσην, id eſt moleſtiam angoremq; fit, correctorium voluit: gratia cuius & lecti mollis meminit. Tentare autem ſe ipſum non proiicere, ſed conquieſcere, laboranti modo vtroq; commodat, tanquam & morbi totius concoctionem iuuans, & virtutem ipſam conſeruans.

49 *Hypochondrium autem lini ſemine illines, cauebisq;, ne, cum apponitur, frigeſcat: ſit autem ſumme tepidum ex aqua & oleo coctum.*

Mollit lini ſemen, nec manifeſte calefacit: quæ maxime expoſtulat phlegmone omnis. Et ſanè tantū tale ipſum oſtendit, quale & ſm virtutem eſt, ſumme tepidum ipſum adhibere præcipiens. Cæterum aquę & olei miſtura tepidam generat caliditatē, mollitq; & mitigat, vt pote moderatā habēs facultatē: cuius potiſſimū eſſe debent, vt demonſtrauimus, quæ & maturant & per halitū digerunt.

Coniectura

50 A *Coniectura autem colligere oportet ex vrinis, quid nam futurum ſit. Nempe craſsiores pallidioresq́, meliores: tenuiores verò & nigriores, deteriores.*

Non, quicquid futurum ex vrinis, docet, ſed vel ſalutem vel mortem. Salutem indicant craſſiores & pallidiores. Craſſiores autem dixit, tenuibus & non naturalibus comparans, vt & paulo ante intelligere voluit: neq; enim craſſas, neq; tenues, quæ ſecundum naturam habent, dixeris, ſi rectè volueris interpretari. Porro tenues & nigræ, deterrimæ ſunt. A tenuibus ſiquidem ſolis, morbi incoctio indicatur: nam, quod exacte tenue eſt, id aquoſum eſt, quapropter & album. Sed prænotiones ex vrinis in commentarijs prognoſtici dictæ ſunt.

51 *Si autem mutationes habent, tempus indicant: morbusq́, de neceſsitate, modo ad peius, modo ad melius, permutat inæqualitatem.*

Nempe, ſi id & in laborantibus obſeruaueris, vere hominem ex vrinarum varietate in longius decidere tempus reperies, atq; medias incurrere permutationes. Plures nanque ſignificantur affectiones, quæ non eadem egent curatione, neq; æqualem habent ſolutionis præfinitionem.

52 B *Inconſtantes verò febres, donec conſtent, ſinere oportet: vbi autem conſtiterunt, victu & curatione conuenienti pugnabis, quod naturale eſt, contemplatus.*

Febres ἀκαταστάτους, i. inconſtantes, dixit, in quibus nihil καθεστικὸς, i. conſtans quietumq́; exiſtit, quod ſignificat τὸ βέβαιον, i. certum cõpertumq;. Sunt autem certa, q̃ in periodis & vrinis & exquiſitis febriũ formis apparent. Periodi itaq; † principiũ non oſtendunt primis diebus: Vrinæ verò ſuperueniunt alias aliæ: & ſępenumero ter quaterq; interdiu & noctu meiere cõtingit, diſſimileſq; inter ſe apparent vrinæ. Formã ergo talis febris incõſtantẽ eſſe ait, quod idẽ eſt perinde, atq; ſi diceres non exacte formã vnã ſeruantem. Expoſui tibi exactas febriũ formas & in cõmentarijs de febrium differentiis, & in ſecundo iudicationũ libro. In huiuſmodi itaq; febribus non in principio victu vti præcipit, ſed ſinere, donec, qualiſnam ſit febris, cognoſcamus, & tunc victus formam præfinire.

> † τὴν ἀρχὴν οὐδὲ φαίνονται id eſt, nullatenus apparent, vt vertit vetus interpres.

53 *Sunt autem facies ægrotantium multæ.*

Ὄψιας, i. facies, dixit, quaſi differentias, vel modos, vel formas: ægrotantiũ verò, pro iis, q ægrotãtibus fiunt, morbis. Nempe ſępius eſt demonſtratũ eam eſſe antiquis oĩbus conſuetudinẽ, vt à pathematis ad patientes, & à patientibus ad pathemata, transferant appellationes: quaſi febrium vel febrientiũ differentias dicere nihil referat: ſic & pleuriticorũ vel angina laborantiũ, aut pleuritidis vel anginæ. C Facies ergo dixit laborantium, quoniam eos oculis contemplantes, reperimus differentias.

54 *Quo fit, vt animaduertere debeat medicus, ne quampiam occaſionem ignoret.*

Quòd manifeſtas cauſas græce προφάσεις, hoc eſt occaſiones, appellet, didicimus: & ſanè nunc eam de his appellationem ferre conſtat. Infert igitur.

55 *Neq́, eas, quæ ad ratiocinationem ſpectãt, neq́, quæ in numerum parem vel imparem apparere oportet.*

Quaſi cauſarum alias quidem manifeſtas abſq; ratione artificioſa cognoſcant omnes: alias verò ſoli, qui ratione artificioſa vtuntur. His quoq; & attendendum ait, quas in numerum parem vel imparem apparere oportet.

56 *Maxime verò numerus impar eſt obſeruandus. Nempe hi dies in hanc vel illam declinantes partem reddunt laborantes.*

Dies impares multa pollere virtute non ſimpliciter, ſed in acutis morbis, eſt intelligendum, q̃ inſignes in vtrãq; tum ſalutem tum mortem mutationes efficiant: id.n. ſignificat vocabulũ: quod græ D ce ἑτερορροπίας, i. huc & illuc declinantes, dixit. In acutis quidem hi ſunt, tertius, quintus, ſeptimus, nonus, vndecimus, decimuſquartus, & decimuſſeptimus: In longis, ſexageſimus, & octogeſimus. Medij horum ſunt vigeſimus, trigeſimuſquartus, & quadrageſimus. Impares autem & hi.

> † καὶ ἢν τὸ πνεῦμα καλῶς εὔφορον αὐτὸν ἔχει. q̃d alij uertũt, & ſi bona ſpũs tolerantia ipſum habeat. et ſic in cõmento.

57 *Obſeruare autem oportet primum diem, quo æger parum valere cœpit, principiumq́, vnde & quando, inſpicere: exiſtimatur ſiquidem id ſcitum præcipuum. Cum autem ægrum interrogaueris, atq́, omnia fueris perſcrutatus, in primis quidem, quónam habet caput modo, ſi dolore careat, nec grauitatem in ſe habeat: deinde ſi hypochondria lateraq́, dolore infeſtentur, ſi videlicet hypochondrium laboret, vel attollatur, vel obliquitatem habeat vel ſatietatem, aut latus doleat, ſimulq́, cũ dolore tuſsicula fuerit, vel tormina dolorue ventris: cum inquam horum quippiam hypochondrio aderit, potiſsimum ventrem clyſmis ſoluere oportet: bibat autem mulſam calidam coctamq́,. Ad hæc perdiſcendum, ſi, cum exurgit, defectu animæ corripiatur: † & ſi facile ſpiret Inſpiciendum quoque, vtrumne, deiectio nigra admodum colore fuerit, vel ſyncera, qualis ſanorum exiſtit: & ſi febris exacerbet in tertium diem, † nẽpe in huiuſmodi morbis, tertianæ conſiderandæ ſunt exacerbationes. Conſpicienda præterea & alia, & ſi quarta dies tertiæ quippiam ſimile attulerit, nam tunc æger in periculo eſt. Quantum autem ad ſigna attinet, nigra deiectio mortem indicat: Quæ vero ſanæ ſimilis, cum omni die apparuerit, ſalutem.*

> † Vbi aũt optime perſpexeris tales in his morbis tertianas, poſtea iã & alia conſpicito: & ſi quarta dies aliquid ex eiſdẽ ipſis ſimile tertiæ habuerit, tunc æger &c.

Obſer-

Obſeruandam in primis ait primā eſſe diem, in qua morbi cām cognoſci iubet: nēpe hæc oratio E
ἐξ ὅτου παρῆν ὅτε, id eſt, vnde & qñ, quis'nam ſit morbus, indicat. Interrogari autē præcipit in primis quidem, quo'nam modo habet caput, mox hypochondria, & latera: hypochondria quidē, ſi dolor quiſpiā afficiat, vel attollant̄, vel quandā habeāt σκολιότητα, id eſt ἀνομαλίαν, id eſt obliquitatē ſiue inæqualitatē. quod in prognoſtico hac dictū eſt oratione: Si inæqualiter affecta sūt dextra ac ſiniſtra parte. vel ſi κόρον, i. ſatietatem habent, inqt: quod ciborū repletionē eſſe arbitror. Interrogari quoq; & alia, q̄ in dictione ſequenti habent, iubet. Deinde hypochondrijs ita affectis ſoluere aluū clyſteribus pcipit, mulſamq; bibere calidā & coctā. Sed indiſtincte hæc locutus deinceps ſcribit, Ad hæc pducendum, ſi, cū exurgit, defectu animi corripiatur: & ſi, inqt, facile ſpiret, qđ defectu animi correpto appenit. Conſpiciendam p̄terea iubet deiectionē, vtrum'ne nigra ſit, vel ſincera & inculpata, qualis in ſanis eſſe vr̄: veluti & ſi febris in tertiā exacerbet diem. Et, ſi his ita habentibus quarta dies tertiæ quippiam ſimile in acceſſione attulerit, periculoſam eā eſſe aſſeuerat: nēpe quartam diē, q̄ ſeptimæ index eſt, rem nouā edere ex grauibus eſt notis. Rei aūt nouæ editio deſignatioq; patet omnibus. Nam, ſi prima die & tertia acceſſio fiat, & ſecunda facta haudquaquam fuerit, ꝙ quinta acceſſionem habitura ſit, par eſt, & non quarta: quapropter, ſi quarta habuerit, mali cuiuſpiā alterius generationem demōſtrat. Si autem & nigra deiecerit, mortem indicat fore. Tu autem multa ex dictis F prætermittens, memoriam rei huius habe. Nam, ſi prima & tertia die proportionalem attulerit acceſſionem febris,[a] † atq; nouiter quidem quarta paroxyſmū fecerit, ſed æger nigra deiecerit, ſignū eſt lethiferum. Quòd ſi diebus omnibus, ſanis ſimilia deiecerit, ſalutem ægro futuram ſpera.

58 *Cum autem venter glandi non obedierit,* [b] † *ſpiritusq́, tum placidus tum quietus fuerit, ſurgensq́, æger in ſedem, vel dum in lecto eſt, animæ defectu corripiatur: ſi hæc vel mari vel fœminæ inter initia fuerint, delirium fore expecta.*

Confuſa eſt dictionis huius intelligētia. Nēpe vbi glās nihil pfecerit,[c] † videturq; æger placidus quietusq́; eſſe, ſi vtiq;, & cū exurgit, defectu aīæ corripit̄, delirium expectādū, perperā dictum eſſe mihi vr̄, cum rei huic neq; experientia neq; rō patrocinentur: quanquam tale quippiam aliqñ fiat. Prænotiones tamen non eorum ſunt, quæ raro accidunt, ſed eorū, quæ ſemper vel magna ex parte.

59 *Manus quoque contemplari oportet. Nam, ſi tremulæ fuerint, huic ſanguinis è naribus deſtillationem futuram expecta.*

Sermo quoque hic neque quod continuum eſt, neq; quod magna ex parte fit, ſed quod raro ac- G cidit, docet.

60 *Nares quoq; inſpiciendæ. Nam, ſi per vtranq; ſpiritus æqualiter trahatur, & ſi multus ex ipſis feratur, conuulſio fieri conſueuit: {quæ ſi fiat, propinqua mors eſt: quam prædicere pulchrum fuerit.}*

Cum tremulæ ſunt manus, nempe ita dicere expedit, ſi ſpiritus multus per vtranq; narem feratur, conuulſionem ſuperuenire ait. Conſueuit autem ita appellare conuulſificam affectionem, quæ in muſculis naris pinnas mouentibus fit.

61 *Si in febre hyemali lingua aſpera reddatur, prehendantq́, animæ defectiones, huic,* [*] *tametſi febris remitti conſueuit, in eo tamen, qui per famem fit, cruciatu conſeruare ægrum oportet, & aquæ mulſæq́, potione & ptiſſanæ cremore. Neq; febris quieti eſt fidendum: nempe, qui ſigna huiuſmodi habent, his mortis periculum impendet. {Ergo, cum hæc noueris, optimeq́, contemplatus fueris, ita prædicere pulchrum fuerit.*

Sunt, qui febrem hyemalem ſimpliciter intelligant eam, quæ in hyeme fit: alij eam, quæ hyemi peculiaris ſit. Ea autem ex pituita eſt, veluti æſtiua ex ipſa bile. Si ergo, inquit, in huiuſmodi febre lingua aſpera fuerit, atq; animæ defectus, eam periculoſam eſſe eſt fatendum. Atq; ob eam rem fe- H brium quieti fidendum non eſt, ſi cum prauis fiant tum ſymptomatis tum ſignis, veluti in præſentia cum animæ defectu & linguæ aſperitate. Non negligenter itaq; ait regendos ægros: aquamq; & mulſam & ptiſſanæ cremorem exhibendum. Sed ſanè hæc pugnare videntur aduerſus id, quod fame cruciandos dixerit. Nam huiuſmodi cruciatus, qui græce λιμοκτονία dicitur, maxime quidem abſtinentiam omnimodam ſignificat: aut, ſi non, ſaltem eam, quæ in potibus ſolis fit, victus rationē. Hic tamen auctor & mulſam & ptiſſanæ cremorē dare permiſit. Videtur ergo eos ob id fame cruciandos dicere, ꝙ, qui remiſſiones huiuſmodi quietiſſimas habent, longo ita tempore in his morentur, protrahantq́;, vt falſi circumuentiq; non nulli validiorem miniſtrauerint alimoniam, & potiſſimum ob animæ defectionem. Quo fit, vt ad victum hunc iis, qui per mulſam atq; ptiſſanæ cremorem multis fit diebus, recte dictus ſit λιμοκτονία id eſt ex fame cruciatus.

62 *Cum autem in febribus quinta die terrificum quippiam fuerit, vel venter repente liquida deiecerit, & animæ defectus prehenderit, vel vocis priuatio, vel conuellatur æger, vel ſingultiat, ex his angi graui terq; affici conſueuit, ſudoresq; circa tum muſtacem, tum faciem, tum ceruicem ab occipitio eſſe conſueuerunt. Qui autem hæc patiuntur, ſpirituoſi paulo poſt moriuntur.*

Ex

A Ex iis, quæ per obſeruationem empiricè à medicis ſcripta ſunt, quædam talia exiſtunt, vt ex ſemel aut bis conſpectis, modi vniuerſalis annotationem habeant, tanquam ſæpenumero in eiſdem & ſimiliter conſiderari poſſint. Tale autem quippiam & id eſt, quod nunc dicitur. Nempe cōtem platus ægrum quendam liquida quædam deieciſſe, atq; animæ defectu prehenſum, voceq; priuatum, alium verò conuulſum: & poſtea vel ambos vel alterum ἀσώδη, id eſt faſtidiis plenum grauiterq; affectum, parteſq; tum faciei, tum colli ſudantes, deinde obiiſſe: hæc ſcripſit, quòd ſignorum empiricorum concurſum exiſtimaret. Sed ſanè hæc poſſunt & ſtomachicam prægredi ſyncopen: fieriq; valent & propter copiam oppreſſa virtute, vel ea ipſa alio languente modo. Vnumquodq; ſiquidem eorum, quæ dicta ſunt, per ſe malum eſt, nedum ſi omnia conuenerint. Nempe ex repentinis deiectionibus deficere animam periculoſum eſt, veluti & voce priuari, & faſtidiis angoreq; plenum eſſe. Partibus verò tum faciei tum capitis duntaxat, ſudare non bonum. Quo igitur modo hæc tum multa tum mala exiſtunt, ſic & alia, quæ in prognoſtico ſcripta ſunt. Poteſtq; quiſpiā hæc inter ſe connectens videri nouum quippiam docere. Quòd ſi & dictionem obſcuram veluti ænigma, ſermoni miſcuerit, iam plebeiis & ex ea ſapientior eſſe videbitur: admirantur ſiquidem plebeij, quæ non intelligunt. Viro autem, qui ſuperuenientia ſymptomata ab eorum, quæ morbum indi-

B cant id eſt pathognomonicorum concurſu diſtinguere nouit, ſermo is varius quidem deprehendetur, ſed inutilis: nempe pathognomonica ſyndrome morbi ſpeciem demonſtrat: ſuperuenientia verò ſymptomata manſuetudinem ipſius & malignitatem. Eumq;, qui ſingulorum horum ſymptomatum vires didicit, quæ apparent, tum æſtimare, tum inter ſe comparare oportet. Et, ſi quidē tum fortiora tum plura videntur, quàm bona, mala, hominem in periculo eſſe eſt ſciendum: verum, ſi bona malis & fortiora & plura fuerint, de ægro bene ſperandum. Quod te facere iubet & ipſe Hippocrates. Nempe in prognoſtico ſingulorum tum ſymptomatum tum ſignorum vires particulatim docuit, atque circa libri finem ita ait: ‖ Oportet autem eum, qui rectè ſit tum conualituros tum morituros predicturus: præterea & in quibus ægritudo pluribus diebus, & in quibus paucioribus, permanſura ſit: ſigna omnia perdiſcere, atq; æſtimatis eorum inter ſe viribus, vt ſcriptum eſt, ferre ſententiam. Signorum autem vires æſtimari præcipit, atq; ex ipſis prænoſcere, quid'nam futurum ſit. Vbi ergo bona malis permiſta fuerint, viribus quodam modo paria æquaq;, exercitato eſt opus viro, qui in operibus ea ſępenumero fuerit contemplatus. Vbi verò omnia vel mala, vt nunc, fuerint, vel bona, cuiuis patet, quod futurum ſit. Cum enim deiiciente aluo deficere animam ſignum per ſe malum ſit, pari modo & malum, vocis priuatio: ſi præterea æger neruorum diſtentione conflicte-

3. Prog. 37. 4a. 211. e

C tur, vel ſingultiat, vel faſtidiis refertus ſit: manifeſtius indicabit periculum. Si præter hæc & aliud quodpiam malum ſuperuenerit ſignum, vt circa faciem ceruicemq; ſudores: atq; adhuc, quæ nunc à ſcriptore huius libri dicuntur, nullo, quod bonum ſit, malis permiſto ſigno: quòd talis de neceſſitate ex ſignorum malorum aceruatione morietur, notum euadit. Adiectum autem in fine dictionis πνευματωθέντες, id eſt ſpirituoſi facti, tanquam ænigma, ceu quippiam eorum, quæ de neceſſitate fore conceduntur, quicquid ſignificet, ſiue ſpirituum copiam, quibus venter inflari poſſit: ſiue magnam & frequentem reſpirationem, quam ſanè iis, quas comitatur, affectionibus haudquaquā bonam eſſe didicimus, veluti & eam, quæ ventris eſt. Quapropter veſtiganda alia ſigna non ſunt, his de neceſſitate antegredientibus. Neq; enim amplius ex his, veluti ex non nullis, quæ caſu eueniunt, futurorum obſcura quædam fit prænotio.

63 *Quibus per febres crura tuberculoſa ſiunt, eaq; tractu temporis manente etiam num febre non maturuerint faucibuſq; gracilibus exiſtentibus irrepſerit ſuffocatio, non maturuerint, inquam, † ſed extincta ſint, iis ſanguis è naribus fluere conſueuit: qui, ſi multus fluxerit, morbi ſolutionem portendit: ſi non multus, morbi prolixitatem. Quo minus verò fluxerit, eo deterius & prolixius erit malum. Quòd ſi & alia*

D *facilia fuerint, pedum dolores ſunt expectandi: qui ſi pedem affecerint, & doloroſius perſeueret, inflameturq;, & non leuetur, dolores poſt paulo ad ceruicē peruenient, clauiculāq;, & pectus, & articulum: nēpe & hic tuberculoſus fieri debet. His autem extinctis, ſi manus vel contrahantur, vel tremulæ fiant, talē neruorum diſtentio prehendit, & deſipientia: ſed & ſupercilijs oriuntur, quæ φλυζάκια vocāt, ruboreſq; ægrum habent: & ex palpebris altera ad alteram germinat: dura prehendit phlegmone: tumet vehementer oculus, et delirium valde creſcit, intenditurq;: atq; noctu magis, quàm interdiu, indicatur. Signorum aūt multa ſiunt in numero impari magis, quàm pari. Vtro tamen horum fiant, pernicioſi ſuperueniunt.*

† Cod. aliqui manuſcripti habent. ἀλλὰ μηδὲ σβεσθῇ, i. ſed nec extincta ſint. & ita et uetus interpres. Galenus tamē videtur legiſſe, ſed extincta.

Qui librum hunc confecit, is hæc omnia, quæ dicta ſunt, deinceps inter ſe contemplatus vniuerſalem quendam particulari ex obſeruatione ſermonem temere feciſſe mihi videtur. Melius ſiquidem erat, ſi, quo Hippocrates modo in epidemijs ſcribere conſueuit, is ita feciſſet, præfatus quidem ab initio patientis nomen: deinde dies, in quibus ſingula facta ſint, narratione aſſecutus, vt & in ipſis, quæ nunc dicta ſunt, ſymptomatis facere potuit. Nempe in cuiuſpiam cruribus orta ſint tubercula, ea'que non recipiant maturitatem, febriat quoque is, & ſuffocationem incurrens ab his liber ſit tuberculis: exiſtimabit profecto quis ſurſum factam humorum, qui crus infeſtabant, tranſmutationem, quæ in horum tranſitu ſuffocationem homini peperit. Si ergo talis, (vt Hippocrates dixit) euaſurus eſt, profluere per nares ſanguis poterit: qui ſi multus fuerit, morbum

ſoluet:

ſoluet:ſi non, protrahetur ægritudo. Et, ſi reliqua bene fiant, rurſum ad pedes decumbere huic do- E
lor poterit. Quod ita factum eſſe ſtatuatur,veluti ex his hominem πυελφλεγῆ factum eſſe,quod caliditatē multam circa pedem manifeſtare conſueuit, vel febrem multam igneamq́ʒ. Et, ſi poſt hæc nō ſoluta fuerint ſymptomata, reuerſa iterum ad ſuperiores partes humorum copia dolores pariet in collo,clauicula,humero,& pectore. Vt aūt huic omnia hæc abſq́ʒ ratione contigerunt (nempe id extincta eſſe,fuit) ita manus tremulas factas eſſe ſtatuatur:deinde neruorum diſtentionem,ꝙ ad neruoſas partes decubuerit humorum copia,principiumq́ʒ ipſorum prehēderit, vnde deſipientia, ſubſecutam eſſe.Contemplatus igitur auctor quendam ex iis,qui ita affecti ſunt, φλυκταίνας in ſupercilijs habentem, (nempe id ſignificant φλυζάκια.) omnibus ita habentibus futurum ſymptoma hoc temere pronunciauit.Idemq́ʒ de iis,quæ continuata ſerie ſcripta ſunt,ſermo exiſtit. Nempe, quod vni ita affectorū vel duobus factum eſt,id ad omnes extēdens,ait & ipſos rubores habere, & ex palpebris alteram ad alteram germinare,durā quoq́ʒ fieri phlegmonē, & vehementer tumere oculos. Quorum cætera quidem cuiuis patēt, ſed ex palpebris alteram ad alteram germinare eſt ambiguū, vtrum'ne ſignificare voluerit quandam ex parte earum exurgentem conſertionem, vel carnoſam quandam germinationem,ab altera quidem enaſcentem,ſed ad alteram ſeſe extendentem. At verò, ſi rei huius aliquo pacto inuentio quippiam vtilitatis afferret,de ea amplior foret ſcrutatio. F

*Al. morbus.

64 *Hos ſi ab initio purgare volueris,id ante diem quintum facito,vbi venter murmurauerit:ſi non, à medicamentis abſtineto. Verum, ſi murmurauerit, fuerintq́ʒ excrementa biliosa, ſcammonia mediocriter ſubpurgato. Quantum verò ad aliam pertinet ſanationem, quàm minime exhibebis tum potus, tum ſorbitiones,vt melius æger habeat,niſi decimamquartam fuerit egreſſus.*

Sanationem prædictæ concurſionis ſcribit,quam nominatim perſtringere mihi,vt dixi,nō placet,cum etiam & ſanatio nihil commune habeat præter ea,quæ ſæpius ante ſunt enarrata. Ait ſiquidem conſiderandam aluum, quam per murmurationes cognitam, purgandam eſſe præcipit: &,ſi bilioſa deorſum repant,ſcammoniam bilioſa purgantē exhibet. Quod verò ad reliquum ſanationis attinet, ſorbitiones percę́ exiguas miniſtrari præcipit, quouſque decimumquartum pertranſierint diem:qua oratione morbum ante decimumquartum diem coctum eſſe non poſſe ſignificatur. *

65 *Cum febricitanti decimoquarto die vox intercepta fuerit, tantum abeſt, vt morbus celeriter tum ſolui tum diſcedere conſueuerit,vt etiam diuturnitas ipſi indicetur.Cum ergo in eo die apparuerit vocis interceptio, morbus protrahitur.*

Dictio hęc his ſuperfluit,qui mala ſymptomata maiori prædita eſſe facultate didicerunt,cum in G
diebus iudicatoriis apparent. Nempe,qui librum hunc ſcripſit, nunc in re vna,quæ decimoquarto diei eſt particularis,hoc eſt vſus vniuerſali. Nēpe,vt diebus cæteris iudicatoriis,ſic & decima quarta, ſi malum aliquod ſymptoma apparuerit, id maiorem habet efficaciam. Annotare autem oportet,quod futurum eſt,neq́ʒ ſimpliciter,neq́ʒ vt res tulerit, ſed cum definitione. Nam,ſi ex ſignis bonis,quæ maiorem habent efficaciam,laboranti quædam affuerint,longiori tēpore ſaluari æger poterit:at,ſi nullum tale fuerit,morietur,nequeunte morbi concoctioni ſatisfacere virtute. Qui igitur hæc ſcripſit,prolixiorem omnino fore morbum male pronunciauit. Nempe & is cito mori poteſt, cui vox decimoquarto die interrupta eſt,ſi cum ſæuis aliis notis factum fuerit hoc ſymptoma.

66 *Cum febrientis lingua quarto die turbata quædam loquitur, venterq́ʒ liquida bilioſa deijcit,talis delirare conſueuit. Sed obſeruare oportet,quod euenientibus ſuccedit.*

Id quoq́ʒ & in alio quodam die apparet: verum, ſi quartò apparuerit,in primis periculoſiorem ſeptimum fore demonſtrat,id eſt quæ illo die futura ſunt.

67 *In acutis morbis, quæ æſtate & autumno fit repentina ſanguinis deſtillatio, robur multamq́ʒ in venis inflammationem ſignificat:itemq́ʒ quod poſtero die vrina tenuis apparebit. Et,ſi æger ætate viguerit,fueritq́ʒ corpore ob exercitationes bene carnoſo vel melancholico, vel ex potatione manus tremulæ fuerint, delirium vel conuulſionem prædicere bene eſt.* H

Dictio quoq́ʒ hæc ſymptomatū multorum,q̄ non in ægro omni coeunt conueniuntq́ʒ, complicationem habet:quo fit,vt inutilia ſint, q̄ ad hunc ſcribuntur modum,cum doctrina ab vniuerſalibus recipiat cōmoditatem,quo Hippocrates modo facere conſueuit.Dictum aūt eſt,ꝙ vniuerſalium,q̄ quidem perpetua ſunt, primam habent virtutem vtilitatemq́ʒ:quæ verò magna ex parte ſunt,ſecūdam. Quòd ſi anceps quippiam vel rarum fuerit, id ad doctrinā inutile cenſetur. Quæ igit̄ recenſuit particulatim cōtemplemur,atq́ʒ ante omnia quod primo eſt dictum. In acutis morbis,q̄ æſtate & autumno fit repentina ſanguinis deſtillatio, robur & multam in venis inflammationem indicat. Melius ſiquidem erat pronunciare, quod robur venas curatione egere indicaret. Nouimus.n.ꝙ ſanguinis ē naribus ſtillationes malū ſemper quippiam eſſe ait, propterea ꝙ natura quidem concupiat,qđ ſuperfluum eſt,excernere, ſed ob propriā imbecillitatē nequeat,vel ſanguinis craſſitiē,vel partium denſitatem,vel quædam ex his, vel propter omnium concurſum. Cum autem malū ſemper hoc

Aper hoc ſignum ſit, magiſq; q́ primis tum æſtatis tum autumni temporibus virtutē ipſius intendi contingit,(nempe in eis diebus flaua redundat bilis,ambiensq́; nos aer calidus eſt:quo fit,vt ſanguinem vtranq; ob cauſam,bene fluētem eſſe oporteat,)magnitudo quædam cauſæ indicatur, propter quam fluere inhibetur, quam robur eſſe ait, forte denſitatem ita appellans. Quòd porrò ita affecti venarum curatione egeant,non dum oſtendit,prius quàm aſtruat,quam'nam dicat curationem,nec tamen dixit.Prædictionem preterea primam dixit,q́ ſcilicet poſtero die vrina tenuis apparebit,nō ſolo eo die de neceſſitate incoctis apparentibus,verum quoq; & alijs præcedentibus. Conuulſionē quoq; & deſipientiam fore ait, ſi laborans ætate viguerit.Præterea & exercitati,& bonæ ipſius carnoſitatis meminit,& temperamenti:nempe melancholicus,nomen eſt temperamenti.Huc adde,q́ ex potatione cum manus habere tremulas ait. Hæc ergo ſymptomata poſſunt inter ſe complicari, non tamen de neceſſitate,neque magna ex parte ſuccedent deſipientia & conuulſio.

68 *Et, ſi paribus quidem diebus ſuperuenerint, melius:in iudicatione autem pernicioſum, niſi multus abunde effuſus ſanguis viam redundantiæ fecerit vel per nares, vel per ſedem, vel per abſceſſus,vel commutationes, vel ad hypochondriorum dolores, vel ad teſtes, vel ad crura. Coctis autem his,viæ patent ſputis:vrinæq́; excernuntur craſſæ,læues,& albæ.*

B

Gemina eſt ſcriptio in hoc verbo ἐπιγίνεσθαι, id eſt ſuperuenire,vna quidem ſcripta per τ elementum tertia ſyllaba,altera per γ. Verum, ſiue per priorē ſcriptionē ægros diebus paribus ἐπιτείνεσθαι. id eſt intendi dixerit: ſiue ſecundum poſteriorem prædicta ſymptomata diebus paribus ἐπιγίνεσθαι, id eſt ſuperuenire affirmauerit:non continuo exiſtit & melius,quāquam id dixit.Neq; enim,ſi pares fuerint,intueri oportet,ſed ſi & iudicatorij:nempe quartam,quæ par eſt, & ipſe ex ordine paulo ante maximam habere facultatem aſſeruit.Cæterū,quod deinceps dicitur,verum exiſtit.Nam,ſi, ſanguis multus,quouis modo id fiat, excretus fuerit,ſalutis ſpem habet. Præterea & per abſceſſum ipſos, & per commutationem, ſeruari ait: abſceſſum quidem ferē ſua peculiari appellatione declarans,ſed commutationem, cum ait, ad hypochondriorum dolores,vel ad teſtes, vel ad crura. Differunt autem inter ſe,q́ ἀπόστασις,id eſt abſceſſus,iudicationem infert,ægrumq; à moleſtijs omnibus liberat:μετάστασις autem,ideſt commutatio,aliarum habet principium acceſſionum offenſionūq;, vt & aliud exigat tempus ad coctionem mali, corporis locus, ad quem infeſtantium humorum facta ſit commutatio. Eam ob cauſam adiecit, Coctis autem his permeationes fiunt ſputis,vel craſſis

C vrinis læuibus & albis,ſigna coctæ commutationis edocens ex coctis,tum ſputis,tum vrinis.

69 *Febri ſingultuoſæ laſerpitij ſuccum, oxymeli, daucum tritum propina: galbanumq́; ex melle & cyminum in eclegmate: poſteaq́; ſorbendum ptiſſanæ cremorem dato. Talis autem euadere non poteſt, niſi ſudores ſuperuenerint iudicatorij, & ſomni æquales, vrinæq́; exierint craſſæ & acres, aut in abſceſſum firmetur morbus.*

Λύγγας & λύγγους, id eſt ſingultus, appellare conſueuerunt. Sunt autem motiones quædam ſtomachi conuulſoriæ, quas quidem fieri aiunt propter immoderatam vel inanitionem, vel repletionem. Quæ ſi propter inanitionem fiant,ferè ſanationem non recipiunt:ſi verò ob repletionem fuerint,ab iis,quæ infarcta ſecant abſterguntq;,ſanantur medicamentis:quo è numero ſunt,quæ in hoc loco ſcripta ſunt. Videtur autem & nunc morſus is fieri propter acrimoniam ſtomachum mordentem,vt cum quiſpiam piperis plus vel ſimile quippiam deuorauerit. Et ſanè fuerunt ex febrientibus,qui in ſingultu rodētem acerrimumq; vomuerunt humorem: à quo tandem ſymptomate ſunt liberati. Verum febris huiuſmodi nequaquam ſingultuoſa appellatur:nempe,vt ſingultuoſa vocitetur, permanere amplius debet ſingultus,vel etiam per totum morbum ſimul cum febre exacerba

Singultus quid sit, et eius causa

D re. Febrem hanc per ſudores iudicatorios, ſomnoſq; æquales,vacuataſq; vrinas, tum craſſas tum acres,ſanari ait,talibus quidem vel excretis,vel in abſceſſum firmatis.

70 *Coccalus,id eſt nux pinea,& myrrha,in eclegmate exhibeantur,bibantq́; oxymelitis p̄quàm exiguū.*

Scriptum quoque & inordinate hoc eſt. Commodius ſiquidem feciſſet, ſi paulo ante in ea orationis parte, qua eos ſanauit, quibus tum thorax,tum pulmo per ſputa expurgari debent, id ſcripſiſſet, & non febri ſingultuoſæ adieciſſet. Et ſanè,quod dicitur, obſcurum eſt. Nempe κόκκαλος ab ipſo dictus, non ita, ſed κῶνος magis,ab antiquis Græcis appellitatur, veluti à recentioribus medicis propemodum omnibus στρόβιλος. Conſueuit autem ex eo eclegma confici,vbi maxime pinguis fuerit, id eſt vbi multam circunfuſam habuerit, quæ peculiaris ſit, reſinam.Coquunt autem fructum hunc in aqua cum praſſio, hoc eſt marrubio, recenti: mox decocto mellis exiguum miſcent, coquunt'que iterum, donec mellis accipiat craſſitudinem: quo ad hunc modum confecto medicamento vtimur ad thoracis pulmonis'que expuitiones. Quo autem modo & alia quædam medicamento huic ſæpius immittunt, ita & auctorem libri huius myrrham immittere veriſimile eſt: quod poſtea, velut compendio, manifeſtauit, inquiens, Coccalus & myrrha in eclegmate exhibeantur. Poteſt autem & ipſos,qui eduntur,cωnos cum myrrha exhibere: atq; huic for

taſſe

taſſe mel non perperam medicamento miſceri intellexerimus. Sunt, qui dictionem hanc ab ante E ſcripta ſeparant, ſeorſumq; ſcribunt:alij finem ante ſcriptæ principium huius efficiunt hoc pacto: Si autem abſceſſus firmentur, coccalus & myrrha in eclegmate exhibeantur: vt morbis in abſceſſum firmatis ei medicamentum eſſe intelligamus:quod à ratione alienum cenſeo propter id, quod ita infertur, Bibantq; oxymelitis perquàm exiguum. Nempe in ſingultuoſa febre formidandum acetum præcipit ratio: in iis verò, quæ in abſceſſum firmantur, nequaquam. Eam ob cauſam ſunt, qui dictionem hanc quadantenus quidem antea ſcriptæ copulent, quadantenus verò ſeparent, atque adiecta coniunctione, autem, ita ſcribant: Si autem in abſceſſum firmetur. tanquam de ſingultuoſa ante dicta febre id dictum ſit: volente auctore, ſi in abſceſſum aliquando firmari contigerit ſingultuoſam febrem, coccalum cum myrrha exhibere, & copioſam oxymelitis vitare potionem. Syllaba autem vltima verbi huius ςηρίζει, id eſt firmetur, ſiue per ζ literam ſcribatur, ſiue per ξ, nullam, quæ inſignis ſit, facit ſermonis mutationem.

71 *Quòd ſi ſupra modum ſiticuloſi fuerint, bibant aquam hordei.*

Quòd potum hunc, tanq̃ ſitim adimẽtem, exhibeat, eſt manifeſtum. Sed melius feciſſet, ſi prius, quo nam pacto parare hordeum oporteat, enunciaſſet: vtrum'ne ſimpliciter madefacere: vel ex eo F zythum, vt huius temporis homines, conficere: vel quouis alio parare modo.

72 *In peripneumonijs & pleuritide ita conſiderare oportet, ſi febris acuta fuerit: ſi dolores lateris vel alterum, vel vtrunque infeſtent: & ſi æger in ea, quæ ſurſum fit, ſpiritus latione laboret: tuſſesq́; adſint, & ſputa educantur, rufa, vel liuida, vel & tenuia, & ſpumoſa, & florida: & ſi quippiam aliud diſcrepans præter ea, quæ didicimus.*

Pleuritidis peripneumoniæq; tum magna tum effatu digna quidem omnia in legitima libri huius parte ſunt definita diſtinctaq;: ſed, quæ medicis omnibus patent, ea ſunt prætermiſſa. Talia autẽ ſunt, quæ impræſentia ab auctore ſcribuntur. Et primum quidem à veteribus empiricis appellata ſyndrome, quam veteres affectibus conſidentia ſymptomata appellabant: ſi videlicet febris acuta, doloŕq; lateris, vel alterius, vel vtriuſq;, & potiſſimum, qui in expiratione fit: nempe id eſt, Et ſi æger in ea, quæ ſurſum fit, ſpiritus latione laboret: tuſſes adſint, & ſputa educantur, rufa, vel liuida, & tenuia, & ſpumoſa, & florida, & quouis aliter modo præter ſolitum euariantia. Nempe hoc ſignificat, inquiens, Et ſi quippiam aliud diſcrepans habent præter ea, quæ didicimus. Quæ omnia in pleuriticis peripneumonicisq; apparere ait, ſi contingant. Sed hos ita regere oportet. G

73 *Si dolor ſurſum penetrauerit vel clauiculam, vel mammam, vel brachium, venam brachij internam ſecare oportet, qua dolor afficit parte.*

Rurſus & in præſenti loco partis legitimæ ſentẽtiam elaborat, qm̃ in ea prætermiſſum eſt, quod ſimul cũ dictis intelligitur: adiicitq; illud, venã ſcilicet ſecandã recto à latere dolente tramite: quod expoſuit inquiens, Venã brachij internã ſecare oportet, qua dolor afficit parte: ſed manifeſta vſus breuitate orationem negligentius pcurrit: nã venam cubiti dicere debuit, cum venã brachij dixit.

74 *Sanguinemq́; auferes pro corporis habitu, anni tempore, ætate, & colore. Ampliusq́; non veritus, ſi dolor acutus fuerit, ad animi vſque defectionem detrahes.*

Rurſus hoc in loco plus, q̃; mediocriter, ſcopos detractionis ſanguinis omnes recenſere conatus, quoſdam ſilẽtio pterijt. Neq;.n. virtutis meminit, neq; ſanguinis mutationis, nec verò regionis, nec conſtitutionis Plus aũt auferre atq; ad animæ vſq; defectionem id audacter agere præcipiens, deliquit ſanè in dictione, cum adiecit, quam ob cauſam audere conueniat. Nempe, q; dolor acutus ſit, plus quidẽ ſanguinis vacuamus: ſed fluere ſinimus, non quia acutus ſit, ſed ob alia: vtpote ſi virtus H robuſta fuerit, viguerit ætas, ſanguis abundauerit, & laborantis natura tũ dẽſior, tũ durior, atq; ægre magis pſpirabilis, & ſanguinis copioſi fuerit: anni cũ tẽpus, & cõſtitutio bñ temperata: ſic ſanè & regio. Nempe, q; ad animæ vſq; defectionẽ ſanguinẽ auferre non vereamur, nobis ex his accidit.

75 *Clyſterem poſtea exhibebis.*

A ſanguinis miſſione clyſterem exhibere iubet. Sed melius erat adieciſſe, ſi non ſponte probe deiecerit aluus.

76 *Si verò dolor ſub thorace fuerit, valdeq́; infeſtauerit, pleuritico ventrem ſubpurgabis: nihilq́;, dum purgabitur, dabis, à purgatione autem oxymeli. Verũtamen † purgans medicamentum miniſtrabis quarto die, {tribusq́; primis diebus clyſteres exhibebis: quibus ſi non leuetur, ad hunc ſubpurgabis modum. Cuſtodies deinde ægrum, donec ad febris priuationem & ſeptimum peruenerit diem: qui ſi in tuto eſſe videatur, in primis exiguum tenuemq́; cremorem, cumq́; melle miſcens, dabis: ſi vero facile reuocatur, & facile ſpirat, lateraq́; non doleant, ſenſim craſſiorem copioſioremq́;, & bis die miniſtrabis.}*

Pleuriticum nominauit, id quod ab Hippocrate in legitima libri huius parte eſt dictum: vbi ita

habentes

A habẽtes pleuriticos purgat:facit aũt id duobus modis. Quarto verò die medicandũ indiſtinctè ꝓnũciauit. Neq; n. inter initia aliqđ remediorũ huiuſmodi ægro iniũgere oportet deſumpto à numero dierũ ſcopo:ſed, qđ Hippocrates recenſuit, eſt exequendũ. Nã vel ſtatim ab initio prius, q̃ in partẽ aliquã firmati ſint humores, medicandũ:vel poſtea cũ concocti fuerint. Quã ob cãm & prima interdũ die, & ſecũda, & quarta, & interdũ q̃nta, medicati ſumus, & nõ in quarta ſolũ, quo modo is dixit.

77 *Quodſi non facile liberetur, potionis minus, ſorbitionem ex quam, cremoremq́, tenuem. & ſemel exhibebis: atque eo, quo melius degit, tempore, quod ex vrinis deprehendes. {Nempe in iſtiuſcemodi morbis ſorbitio non prius danda eſt, quam lotia aut ſputa matura facta videris. Quod ſi purgatus multa deiecerit, dare oportet, minus tamen & tenuius. Non enim poterit præ valorum vacuatione dormire, neque concoquere ſimiliter, neque iudicationes ſuſtinere: verum, vbi crudorum colliquatio facta fuerit, &, quæ renituntur, reiecta, nihil obſtabit }*

De particulari cibi exhibendi tẽpore agens Hippocrates & libri huius auctor in iis q̃ ſupra ſcripta ſunt, eã, quæ tum in thorace, tũ in pedibus eſt, caliditatẽ animaduertendã eſſe voluerunt. Nẽpe vrinarũ conſideratio ad vniuerſalẽ victus formam, non ad particularẽ, vtilis eſſe videtur. Quo fit, vt
B non rectè dicat hoc in loco cremorẽ tenuẽ ſemel exhibendum eo, quo melius degit, tẽpore, idq; deprehendendum ex vrinis. Nẽpe, tametſi breuiſſimã in particularibus acceſſionibus ad melius inclinationem vrinæ habuerint, tempus tñ huiuſmodi non vſqueadeo ꝓtrahit, vt has recondamus, expectemusq;, dum nebulas vel ſublimes vel ſubſidentes habuerint: hæc ſiquidem non pauco fiunt tempore. Atqui in acutis morbis interdũ ægri in declinationis principio de neceſſitate ſunt alẽdi.

78 *Cocta autem ſunt ſputa, cum puri ſimilia fuerint: Vrinæ autem, cum hypoſtaſes erui modo ſubrubras habuerint. Cæteris autem laterum doloribus tepefactoria apponere & ceromata nihil vetat, cruraq́, & lumbos calido inungere, & pinguedine illinere: hypochondrys quoque adusque mammas ex lini ſemine cataplaſma imponere. Vbi autem peripneumonia ad ſtatum peruenerit, quando non repurgantur, auxilium non habet, & mala eſt, ſi laborans ægre ſpirauerit, fuerintq́, vrinæ tenues & acres, atque ſi ſudores circa ceruicem caputq́, oriantur. Nempe ſudores huiuſmodi mali ſunt, vincente ob æſtum impetumq́, & violentiam ægritudine, niſi vrinæ multæ & craſſæ prodierint, & concocta exierint ſputa. Vtrum autem ex his ſponte euenerit, ſoluit morbum.*

Neq; ſui ipſius eſt memor, q̃ nõ ad hũc modũ de coctis vrinis ſupra ſcripſerit, neq; Hippocratis,
C q̃ aliter dixerit, ¦Nẽpe ꝙ vrina optima ſit, q̃ ſedimentũ habet, tũ albũ, tũ læue, tũ æquale. Cætera, q̃ peripneumonicis pleuriticiſq; ĩ orationis textura narrant, cõſpicua ſunt, tũ vbi libri huius auctor ab Hippocratis recedit ſnĩa, tũ vbi maxime, vel prorſus, vel aliqua ex parte, huic annuit & cõſentit. 2. Prog. 2. 16. & 200. D

79 *Peripneumoniæ eclicton ſeu eclegma. Galbanum & nucleum pineum ex melle attico dabis: abrotonum ex oxymelite. Piper quoque & nigrum elleborum, vbi ferue feceris, pleuritico etiam circa initia dolenti bibendum offeres. Quod ſi panacem ex oxymelite feruefactam percolatamq́, propinaueris, bene facies. Proderit autem & hæc hepaticis, aut ex ſepti tranſuerſi dolore affectis, atque iis omnibus, quæ aut per aluum aut per vrinas expelli deſiderant, ex vino & melle. Verum, quæ ventri expurgando exhibiturus ſis, ea cum mulſa aquoſa & multa propinabis.*

Medicamentum primum ſecundumq; ſputa educunt. Sed, quod ex elleboro nigro conficitur, ventrem ſubducit. Quod verò ex panace eſt, quibuſnam vtile ſit, recenſuit.

80 *Dyſenteria, quæ ceſſauit, abſceſſum vel tuberculum aliquod pariet, niſi deſierit vel in febres, vel ſudores, † appareuerintq́, vrinæ craſſæ & albæ & læues, } vel in tertianas, vel in varices, aut dolor in teſticulum vel crura vel coxam firmetur.* † et urinæ craſſæ et albæ et valde perſpicuæ.
D

Sermo quoq; præſens ſine definitione & diſtinctione eſt prolatus, ꝙ neque, qualem dicat dyſenteriam, demonſtrauerit, ꝙ neq; omnis, quæ ceſſauerit, hæc inferat.

81 *In billioſa febre morbus regius cum rigore ante ſeptimum diem enatus morbum ſoluit: ſi verò abſque rigore præter temporis occaſionem ſuperuenerit, pernitioſum.*

Neq; ꝓculdubio añ ſeptimũ diẽ cũ rigore enatus morbus regius febrẽ ſoluit, neq; poſt ſeptimũ. Sed ſanè ita diſtinguere oportet. Febrientibus morbus regius ſuꝑuenit, interdũ q̃dẽ tãquã affectionis hepatis ſymptoma: interdũ quoq; & natura bilẽ ꝑ cutim excernere cõtẽdẽte, ſed nequeũte: veluti ĩ abſceſſibus oĩbus fieri cõſueuit. Verũ in ¦ Aphoriſmis de huiuſmodi morbis regiis eſt enũciatũ. 4. Aph. 62. Sa. ora. 34. D

82 *Lumborum tetanus, atque in melancholicis per venas ſpirituum interceptiones cum fuerint, ſanguinis detractione ſoluuntur.*

Cum inquit, propter melancholicum ſanguinem in venis redundantem ſpirituum interceptiones fiunt, ſanguinis miſſio ſoluit: ſi interceptionem dicit ſpirituum, qui in arterijs ſunt, nam & arterias antiqui venas appellabant: quænam alia fuerit, quàm pulſus carentia priuatioq; Græcis

ἀσφυξία dicitur:ſi verò eorum, qui in pulmone ſunt ſpirituum interceptionem dicit, rurſum & E
appellatam apnœam, quaſi reſpirationis priuationem dixeris, obſcure inſinuabit. Poteſt quoque ſanguinis tum copia tum craſſitudo non arterias modo inflare, vt permeare non poſſit, verum quoque & proprie appellatas venas.

83 *Cum autem ob tendines vehementer in anteriorem reuelluntur partem, ſudoresq́; circa ceruicē faciēq́; oriuntur. morſis ob laborem & areſcentibus ijs, qui ad ἱερὸν id eſt caudam, vergunt tendinibus: craſſiſſimi hi ſpinam continuant, quà maximæ* enatæ copulæ ad pedes vſq; finiuntur: Is, ſi neq; febris neq; ſomnus ſuperuenerint, fuerintq́; ſecutæ coctionem habentes vrinæ, ſudoreſque indicatorij, vinum creticum vinoſum bibat, edatque polentam coctam. Cerato quoque perungatur: & crura ad pedes vſque calidis in pelui madefacta, ſuperimpoſito velamine contegantur: brachia item ad digitos vſq; inuoluantur. Spinam præterea à ceruice ad coxam vſq; molli pelle, quæ pinguedine & cera illita ſit, velabis ita, vt anteriora ēt contineantur. Intermiſſisq́;, quæ per vetriculos fiant, fomentis, calida perfundes aqua, linteo obuolues, & {in conclaui} cubare ægrum facies. Ventrem autē ipſum non admodū ſolueris, niſi balano, ſi longo iam tēpore ſe continuerit, idq́; ſi bene tibi proceſſerit: ſin autem, modi** radicē in vino odorato tritam & daucum mane ieiuno prius quam madefeceris, propina. Poſt hæc cito farinam coctam tepidam voret plurimā: vinumq́; cū voluerit, bene tēperatum ſuperbibat, idq́; ſi ad melius tibi proceſſerit: ſi nō, prædicere te oportet.* F

* Al. μέσαι mediæ.

*Al. molcos.

Sermo quoq; hic indiſtincte & indiſcrete eſt prolatus, prēter id, quòd & nomina quędam improprie ſcripta ſunt. Nempe ob laborem morderi tendines impropriè eſt dictum, verbo hoc mordere acribus humoribus & non doloribus quadrante: præterea & quod in principio dictionis dicitur. Vehementer in anteriorem reuelluntur partem. Deinde ait, A reſcentibus, qui ad ἱερὸν id eſt caudam, vergunt, tendinibus, qui craſſiores ſpinam continuant, eos, qui vſq; ad caudam protēduntur, ita vocans: appellant autem ἱερὸν, oſſis extremum. Quòd ſi partem vtranq; tendi manifeſtare voluerit, atq; tum in ſcapulas tum in pectus tetanum intendi, fieri ſanè poteſt: quo modo paulo ante dixit, Tetani lumborum. Non tuto autē morbi facilitatem ex vrinarum concoctione prēnoſcit. Nēpe, tametſi febris cruditates per vrinas manifeſte iudicentur, morborum tñ muſculos infeſtantium, haudquaquā ſecura eſt per vrinas ſignificatio: ſed hoc quidem exiguum. Vinum autē his exhibere diſtinctione non facta, vtrum'ne ob frigiditatem paſſus æger fuerit, an aliam ob cauſam, nō exiguū eſt delictū, immo petulans potius immodeſtūq́;. Abſq; itē ratione dictum eſt ventrem ſoluendū nō eſſe, niſi balano. Nēpe in hmōi morbis cōmode interdū ſoluitur. Cætera dictionis manifeſta ſunt. G

84 *Morbi omnes ſoluuntur vel per os, vel per aluum, vel per veſicam, vel per aliam, quæ talis ſit, partem. Sudor autem morbis omnibus eſt communis.*

Sermo hic neq; vniuerſalis eſt, neq; communiter ineſt omnibus: neq; enim per hæc ſolum morbi ſoluuntur, verum quoque & per vterum, & per ſanguinis è naribus eruptionem.

85 *Quibus à capite fluxio eſt, his elleborum dare oportet.*

Elleborum dare omnibus, quibus à capite fluxio eſt, non eſt neceſſe: nempe interdum capiti ſoli prouidere conſueuimus.

86 *Quicunq; propter abſceſſus, vel phleborrhagian, vel incontinentiam, vel aliam quampiam fortē cauſam ſuppurati facti ſunt, his ne elleborum dederis: neq; etenim proderit: &, ſi quippiam afficiatur æger, feciſſe id videbitur elleborus Si verò corpus diſſoluatur, vel dolor in capite ſit, vel oppletæ aures, vel nares, vel ſputatio, vel genuum grauitas, vel corporis præter ſolitum tumor: quodcunq; horum contigerit, dabis: modo hæc neq; ob potum fiant, neq; ob veneres, neq; ob triſtitiam, neq; ob curas, neq; ob vigilias. Si enim quippiam horum cauſam fecerit, ad id curationem dirigere oportet.* H

Phleborrhagian, venarum ruptionem dicit. Quòd autem neq; ijs qui ob huiuſmodi cauſas, neque ijs qui propter abſceſſus, neq; ijs qui ob cauſam aliam ſuppurati facti ſunt, dare elleborū oporteat, nemo ignorat. Sed qui ob incontinentiam intēperātiamq́; ſuppurati ſunt perperā in hoc recenſentur catalogo, intemperantia ipſa per ſe intemperantes lædente, vt redundantia, cruditate, crapula, venere multa, vigilijs, & quibuſdam ſimilibus. Cæterum prædicens, quibus'nam elleborum exhibere oporteat, inquit, Si verò corpus diſſoluatur, i. fractū admodum reddatur, abſq; ſ. occaſione, vel dolor in capite diuturnus & ſolutu difficilis fuerit. Nempe & id te ſubaudire oportet in capitis dolore, & deinceps in ijs, quæ ſerie continuata dicūtur omnibus, oppletis ſ. auribus, naribus, & ſputatione. Adijcit & genuum grauitatem doloremq́;, & corporis præter ſolitum tumorem. In omnibus ſiquidem ijs, quæ ſine manifeſta cauſa facta ſunt, vult elleborum exhiberi. Diuertens autē ſermonem vniuerſalem ad particularia inquit, Modo neq; ob veneres, neq; ob curas, neq; ob vigilias, dicta facta ſint. Si enim ex horum aliquo facta ſint, pugnandum aduerſus efficientem cauſam præcipit. Quæ'nam autem ex his omnibus, quæ recenſuit, vere diligenterq́; dicta ſint, & quæ non, didiciſtis tum in Hippocratis libris, tum in commentarijs noſtris.

87 *Dolores ex itinere ſi fuerint, laterū, dorſi, lumborū, & coxarū, & q inter reſpirādū dolēt, occaſionē habentes*

A *bentes. Sæpius enim dolores ex crapula cibiſq́; inflantibus ad lumbos & coxam uenire conſueuerunt. Quibus talia fuerint, vrinæ difficultas accedit. Horum iter cauſa eſt, coryza item & raucedinis.*

Sine ordine hæc interpretatus eſt. Nam prędicens dolores ex itinere, laterum, dorſi, lũborũ, & coxarũ, rei inanis exhibitionẽ repræſentationẽq́; fecit, perinde atq́; quo'nã modo hæc curẽtur, eſſet dicturus. Deinde facto ita additamẽto, Sæpius. n. dolores ex crapulis cibiſq́; inflãtibus venire cõſueuerũt: intulit. Quibus talia fuerint, vrinę difficultas accedit. Poſt hęc quoq; inquit, Horũ iter cauſa eſt, coryzę itẽ & raucedinis: acephalũ vt quiſpiã dixerit, id eſt ſine capite & vertice, rei faciens ſermonẽ.

88 *Quæ ob victus rationẽ eueniunt, multa quidẽ vnuſquiſq́; pro non aſſueta victus forma maxime declarat. Nã, qui prandere non conſueuerunt, & pranſi fuerint, his tumor ventris ingens accidit, dormitatio, & proiectatio. & plenitudo: quòd ſi ſupercœnauerint, vẽter turbabitur. {Hi à balneo (cõfert enim) dormiant, expergefactiq́; plures lenta ambulatione abſoluant circuitus. Et, ſi ventrẽ exonerauerint, cœnent, paruũq́; vini, ſed meracioris, bibant: ſi ventrẽ non exonerauerint, corpus calido perungãt. Et ſi ſitiuerint, vinũ aquoſum albũ & dulce bibant: ſi non, amplius dormiãt, conquieſcãtq́;. Cæterũ talis inſtituatur victus, qualis ex crapula laborantibus inſtitui ſolet.* B *Pocula aquoſiora tarde meant, ac veluti in orbẽ agũtur, innatantq́; circa hypochondria, & non decurrunt ad vrinas: quibus qui repletus fuerit, nullũ celeriter ex ijs abſoluet opus, quæ cõpoſitum corpus vi vel celeritate conficere poteſt: maxime aũt quieſcat, donec cũ ci-* *ξυνταθὲν. *bis concocta fuerint. Meraciora verò & auſteriora palpitationẽ in corpore, atq́; in capite pulſum efficiũt: his bene fuerit, ſi ſuperdormiãt, calidũq́; quidpiã ſorbeant ex ijs, quæ ſuauiſsima habent: ieiunium enim aduerſus capitis dolorem crapulamq́; malum eſt. Qui ſemel tantum die cibum aſſumunt, imbecilli fiunt, & calidum mingunt, vtpote præter conſuetum vacuati: os ipſis ſalſum efficitur, & amaricat: atq́; in quouis opere contremiſcunt, tẽpora contenduntur: cœnamq́; non ita cõcoquere perinde, atq́; ſi pranſi fuiſſent, queunt. Minus igitur, quàm conſuerunt, bibant, liquidioremq́; mazam panis loco aſſumãt: atq́; ex oleribus rumicem, vel maluam, vel betas, & ptiſſanam. Dum autem cibantur, vinum modice bibant, aquoſiusq́;: atq́; à cœna parum ambulent, donec excurrat vrina, minxerintq́;. Piſcibus præterea elixis vtantur.}*

Totum hunc ſermonem in legitima libri huius parte abunde tum elaboratum tum explanatum ſcimus: quo fit, vt ex illis, quæ modo dicantur ſimili, poſsis tum diſcernere tum iudicare. Neque mihi diutius morari in his eſt neceſſe.

89 C *Cibi autem maxime notas & indicia faciunt.*

Eduliorum vim non ex rõne aliqua ſed experientia iudicari conuenit. Neq; hic refert βρώματα, vel ἐδέσματα, id eſt cibos vel edulia, dicere. Cæterum, qui hęc ſcripſit, tale quippiam oſtendit p hoc verbum, ἐπισημαίνειν, i. notas & indicia facere. Nempe nota corporibus ſignumq́; fit (vt inquit) ſecundum vnamquanq;, quæ ex cibis valentibus fit, mutationem. Conſequenter autẽ ea enumerat.

90 *Allium flatum parit, caliditatemq́; in thorace: capitis item grauitatem facit, & † cibi faſtidium: & ſi alius quiſpiam dolor ex conſuetudine ante infeſtauerit, irritat. Cæterum vrinas ciet, eſtq́; hoc præditũ bono: eumq́;, qui potaturus ſit, & ſeſe crapulæ daturus, vorare allium optimum eſt.* †*anxietatem.*

Si vnumquodq; eduliorum experientia iudicandum ſit, non recte dictum eſſe videt̃ flatuoſum eſſe allium: neq; caliditatis maioris ſenſum, q̃ cœpam comedentibus, inferre, nec in vlla alia corporis parte, neq; ẽt in thorace: neq; ſimiliter ἄσην, i. † cibi faſtidium, & potiſſimum vbi quis ipſum pa- †*anxietatem.* rum ante feruefactum aſſumpſerit. Eduliorum aũt multa corpus, ſi plethoricum fuerit, calfaciunt: *Al. humectãt. cum verò ante vacuatum fuerit, ſiccant abunde. Peccauit igitur libri huius auctor, qui indiſcrete rẽ enunciauit: nam melius erat, vti dictum eſt, definire. In præſentia aũt ſimpliciter de allio cenſuit: ſed D melius feciſſet, ſi & exiccare & calfacere ipſum dixiſſet, & non flatuoſum eſſe: nempe aduerſus indiſcretum indiſtinctumq́; ferre ſententiam conſuetudo non eſt. Subaudire autem oportet, vbi tempeſtiue datum fuerit: quod parato ante corpore manifeſtat. Ante autem paratur, ſi neq; plethoricũ neq; cacochymum fuerit. Non recte igitur capitis grauitatem ab eo fieri ait: nempe, ſi præuacuato corpore allium obtuleris, capitis grauitatem ſanabis, partiſq́; alterius oĩs. Demiror aũt, quo'nam pacto, quæ hucuſq; percurrit, præfatus, deinceps dixerit/eumq́;, qui potaturus ſit, & ſeſe crapulæ daturus, vorare ipſum optimum eſt/. Videtur autem ex his neq; crapulam neq; ebrietatem efficere, ſed ab his ita præſeruare, vt & grauitatem expellere poſſit, & flatus ſanare. Vera quidẽ hæc dixit, atq; adhuc ex cientibus vrinas vnum eſſe allium. Sed alia falſo adiecit, ſimulq́; & pugnantia, ſi dicantur.

91 *Caſeus flatum, atq́; aſtrictionem, & ciborum accenſionem facit: crudum & incoctum: † atque ijs, qui ſe potu repleuerunt, deterrimum eſt.* †*Ad verbũ. peſſimum aũt in potu comedere repletis.*

Caſeus recens & mollis duro & ſicco flatuoſior exiſtit: minuſq́; q̃ durus ſiccuſq́;, adſtringit, i. ſiſtit ventrem. Siccus etenim flatuoſus minus eſt, ſed ventrem magis ſiſtit: præterea & ſiticuloſus magis exiſtit: quod oſtendit, cũ inquit/& ciborũ accenſionẽ facit/. Crudum aũt & incoctum in dictionis iacet medio: quod exacta enunciatione caret. Oſtendit aũt, q crudum omne incoctumq́; in cor-

poris humoribus contractum ex huiuſmodi edulijs fieri natum eſt: cuiuſmodi eſt caſeus, crudum E
& incoctum exiſtens edulium: quaſi ita diceret, Caſeus flatum parit atque adſtrictionem ventris, æſtuoſusq; eſt: præterea & crudum & incoctile eſt edulium, talesq; ſuccos generat. † Ait præterea & deterrimum eſſe ijs, qui ſe potu repleuerunt: quod & idiotis ipſis patet: neque ſiquidem aliàs bonum eſt edulium caſeus, vtpote qui craſſum ſuccum & coctu difficilem pariat. Si verò inter bibendum eo quis vtatur repletus, deterrimum omnium eduliorum redditur: grauat ſiquidem os ventris, primusq; ipſe corrumpitur, & alia deinceps ſecum corrumpit.

92 *Legumina omnia flatuoſa ſunt, & cruda & elixa, & fricta: minime verò vel macerata vel viridia. His autem vtendum non eſt niſi cum cibarijs. Sed horum ſingula ſuum vitium habent.*

Ventrem implent legumina omnia, coctuq; difficillima ſunt, quæ cruda exiſtunt: fricta flatuoſa minus, ſed concoctioni non minus renituntur: quæ autem plurimum elixa ſunt, ea exiſtunt moderatiora. Quod autem ſequitur, in exemplaribus non nullis ſcriptum eſt ita: Et macerata, & viridia: vt & talia præfatis vitijs ſint prędita. In quàm plurimis verò non ita ſcriptum reperitur, ſed principio altero in hunc modum: Minime autem macerata, {vel viridia} Viridia dicuntur, quæ neq; ſicca ſunt, neq; exquiſite iam perfecta: macerata verò, quæ in aqua fuerint madefacta. Cæterum leguminibus haudquaq̃ ſine cibarijs vtendum eſſe pręcipit, cibaria nimirum maxime quidẽ eos, qui ex tritico panes ſiunt affirmans: vel ſimpliciter oĩa, quæ quouis modo parantur: forſitan verò & alia oĩa, ex quibus panes conficiunt, zeam ſcilicet, tiphã, & hordeũ: ruſtici aũt & ex milio panes conficiunt. F

93 *Cicer flatum parit crudum frictumq;, & laborem.*

Sunt, qui cicer ſcribant ob id flatuoſum eſſe, quòd pudenda intendat. Quòd autem in fine dictionis laborem dixerit, id ad eum referre oportet, qui propter inflationem fit, dolorem. A.lib.2.t.2 ca. 128.fol.114.d

94 *Lens aſtringit, atq; turbationem facit, ſi cum cortice ſit.*

Vocem hanc ἄραδον, turbationem quandam & veluti pugnam, quæ in ventre ex diſcrepantibus facultate cibarijs oritur, ſignificari dixi: quo modo & nunc ſignificat, ſi cum cortice aſſumatur, vtpote quæ, quàm caro ipſius, longe coctu difficilior exiſtat.

95 *Lupinus inter hæc minime mala habet.*

Vocabulum hoc ἥκιστα, id eſt minime, vocabulo huic μάλιστα, id eſt maxime, contrarium indicat. Lupinum autem minime prædictorum omnium ait habere mala. G

96 *Laſerpitij tum caulis, tum ſuccus, non nullis quidem maxime, inexpertis verò per ventrem non deſcendit. Nominatur autem hoc malum cholera arida.*

Laſerpitij radicem hoĩes æquiuoce cum tota herba vocare conſueuerunt: hanc & herbæ ſuccum inexpertis, i. inaſſuetis ſiccam generare choleram ait. Sed, quę'nam ea ſit, poſt paulo ipſe docebit, ita inquiens, Ab arida cholera venter inflatur, & ſtrepitus inſunt. Patet ergo ſpiritum flatuoſum ex laſerpitij ingeſtione colligi in ventre, eſt.n. acre & æſtuoſum. Quid'nam aũt ſignificet vocabulũ hoc, /non nullis/ nihil ex dictione eſt manifeſtũ. Atq; ob id explanaturus quiſpiam horum ſingula, quod maxime probabile ſibi videbitur, dicet: nẽpe in talibus dicere, quod ex ratione eſt, difficile exiſtit.

97 *Maxime autem id fit, ſi cum multo caſeo, aut bubularum carnium edulio miſceatur.*

Siccam ab eo vocatam choleram ait maxime ijs fieri, qui laſerpitium ſimul cum caſeo multum ingeſſerunt, aut cum carne bubula. Nempe flatus, qui ex laſerpitio oritur, cum emplaſticis & tarde penetrantibus edulijs miſsus manet in ventre, & non deſcendit. H

98 *Bubulæ etenim carnes melancholica proritant pathemata. Nempe harum natura inſuperabilis eſt, nec cuiuis ventriculus eas concoquere poteſt.*

Agebat quidem de laſerpitij virtute, ſed bubularum carnium eſum ſupermiſcuit: factoq; ad pathemata melancholica tranſitu, ea à bubulis carnibus proritari ait. Deinde geminas aſſignans cauſas hoc ait, Nempe harum natura inſuperabilis eſt. Vſus eſt igitur hac coniunctione, nempe, eorum modo, qui dictorum cauſas referunt. Non tamen, cur à bubulis carnibus melancholica proritentur pathemata, cauſam dixit: quanquam aliam quampiam communiorem dixerit, qua. ſ. natura ægre conficiatur, & valida ſit: natura enim ea inſuperabilis eſt, quam nullus ſuperauerit.

99 *At optime liberabuntur, qui perelixis vtentur & perquàm vetuſtis.*

Hęc quoq; ſermonis textura vniuerſaliorem habet admonitionẽ non in melancholicis. Nam bubulis carnibus & perelixis & vetuſtis vti præſtat, ſicuti & alijs oĩbus, quæ difficulter cõcoquuntur. At impropriè voce hac βέλτιστα, i. optime, eſt vſus. Neq;.n. melancholico laborantes morbo, neq; homo alius quiſpiã vel ſanus vel æger, optime liberaẽ, bubulas carnes & perelixas & vetuſtas ingerens.

A rens. Nempe inter oīa, quæ eduñt, hæ non bonā præſtant alimoniā: bene tñ talia ingerentes cæteris minus lædunt. Si ergo pro voce hac βέλτιςα dixeris ἥκιςα, i. minime, ſermonem reddes integrum.

100 *Caprinæ carnes, q̄ in bubulis mala ſunt oīa habēt, & crudita*tē. Sūtq; flatuoſiores, ructusq; magis generāt, & cholerā pariunt. Verū, quæ odoratiſſimæ, ſolidæ, & ſuauiſſimæ ſunt, hæ optimæ ſunt, tum perelixæ, tum frigidæ: quæ verò ſuauitate omni carent, male olent, & duræ ſunt, hæ deterrimæ, & quæ recentes.* *ἀπεψίαν.

Cur caprinæ carnes bubulis vitioſiores ſint, cauſam hoc in loco dixit. Nempe, cum coctu difficiles bubularum modo exiſtant, flatuoſiores etiam ſunt, & ſæpius mouent ructus, qui malam habeant qualitatem. Cum igitur bubulis & acriores & calidiores ſint, ſi incoctæ maneant, choleram pariunt. Qua efficitur ratione, vt frigidas eas magis, quàm calidas, eſitare oporteat.

101 *Optimæ autem æſtate, autumno verò peſſimæ.*

Optimas eſſe ait caprinas carnes, inter ſe qdē nō cū cæteris cōparatas: oportebat igit̃, quātū ad anni tpš attinet, vitioſiſſimas ob tēperaturā eſſe. Cōtingit aūt capris tpe æſtiuo meliorē eſſe alimoniā: quo modo praua ſunt, q̄ herbas vorāt aīalia, vbi viridē herbā nō habeāt. Capris aūt maxime idoneā B præbent alimoniā germina arborū caulesq;: quos à fine veris æſtas largiter habet. Quòd aūt alimonia ad carnis bonitatē plurimū poſſit, potes ex vulpibus certior fieri, quæ autumno probatiſſimam ob vuas habent carnē. Sic paſſer & ficedula maxime laudabilē carnē obtinēt. Autumno igit̃ capræ nutrimēto idoneo deſtitutæ tū deterrimā, tū perq̄ tenuem, habent carnem. Hyeme aūt meliorē ſanguinis conſequuntur habitū, naturalē intemperiem à temperatura tēporis contractam corrigentes. *αἵματος, eſt in impreſſis. σώματος, id eſt corporis, eſt in manuſcriptis. & ita uetus interpres.

102 *Porcelli carnes prauæ ſunt, cū vel crudiuſculæ vel ambuſtæ fuerint: nēpe tū choleraceæ ſunt & turbatoriæ. Suillæ aūt carnium omniū optimæ ſunt: valentiſſimæ verò, quæ non admodum neq; pingues neq; graciles ſunt, nec victimæ veteris ætatem ſunt aſſecutæ. Edendæ verò ſunt detracta pelle & frigidiuſculæ.*

Χοῖρον proprie appellabant veteres porcum valde paruum, vt apud poetam reperitur, ἔσθιε νῦν ὦ ξεῖνε τὰ δὴ δμώεσσι πάρεςι χοίρε. ἀτὰρ συάλους γε σύας μνηςῆρες ἔδουσιν, i. veſcere nunc ò hoſpes, ſeruorum cibus porcelli ſunt: proci etenim plus, quàm abſolutos, edunt ſues. Non ſanè video, quo pacto ſyalos ederent proci, (nam & ſyalos veteres appellabant ſues eos, qui perfectos abſolutosq; ſupra eſſent,) niſi ꝙ & ignariſſimi eſſent dignoſcendorū tum eorū, quę facile concoquuntur, tum ſuauium eduliorum: quales & ſeſe oſtendebāt, cū ventres caprarū pingui & ſanguine plenos eſitarent: C quo ſanè, quod difficilius concoquatur, eduliū reperies nullū. Caro aūt optima tū ad ſuauitatem tū ad concoctionē eorū eſt, qui mediam ætatē ſunt aſſecuti: hæc ēt ſanguinē bonum gignit. Veluti deterrima eſt porci vetuſtiſſimi: atq; eius, qui confeſtim à partu voratur, porcelli: nempe hi terreſtriū ferè oīum, quæ vorant hoīes, animalium maxime humidā obtinent carnem. Atq; ob eam rem, cum nuper genitorum caro exuperāter humida ſit, plurimam inde generat pituitā: &, ſi ſubcrudior fuerit, multo adhuc magis. Simili quoq; ratione pinguiſſimam ſuum carnem ea, quam medij & bene carnoſi habent, deteriorem exiſtimat, ſuſpicionē humiditatis habēs, ob quā pinguedo oīs carne ſui generis deterior tum ad concoctionem tum nutritionem exiſtit. Quæ aūt ob aſſationem ambuſtæ ſunt, tum ad ſucci bonitatem, tū ad concoctionē, ſunt inhabiles: choleramq; pariunt propter eam, quæ his accedit, acrimoniam: nempe ea choleraceorū eduliorū cōmunis eſt malitia, cum & humida & acria fuerint. Talia ſiquidem ſimiliter corrumpuntur, ſuaq; acrimonia vaſorum eorum, quæ ad ventrem decumbunt, ora remordent: atq; fluxionum earum, quæ ex toto corpore in eum fiunt, cauſæ efficiuntur. Quòd aūt porcelli abſq; pelle, i. abſque cute edendi ſint, nemo ignorat: non enim cutis animalis carni ſimiliter concoqui nata eſt, vtpote quòd frigidior exiſtat. Frigidiuſculos quoq; & hos manifeſte edendos præcipit, calidas oēs carnes veritus, ac fortaſſe calidas frigidiuſculis tū æſtuo D ſiores tum flatuoſiores eſſe exiſtimās. Ego autem in caprinis carnibus, & quæcunq; calidæ ſunt natura, ſermonem admitto. In moderatis verò tū caliditate tū frigiditate, cuiuſmodi ſuillæ carnes ſunt, ſimpliciter indiſcrete ita dici nō admitto: nēpe ei, qui diſtinxerit, calidæ frigidis idoneæ magis erūt.

103 *Ab arida cholera venter inflatur, ſtrepitus fiunt, & dolor tum laterum tum lumborum, nihilq; aluus deijcit, ſed adſtricta eſt.*

Choleram ab hoībus ſimpliciter appellatam ab arida per humiditatē diſtinguit. In vtraq; autem noīe cōmuni eſt vſus, generationis modum, qui cōis eſt, reſpiciēs. Vt n. cholera humida ex acribus oritur humoribus, qui ex eſorum corruptione prodierunt, ſic arida ex ſpiritu flatuoſo acri. Quo fit, vt, quæ prope ventrē ſint, neruoſa corpora mordeanť, intendanturq;, & dolorē pariant. At, cū ſpiritus hi poſſint interdum quidē retineri, interdū & exire, aridā propter retentos ſpiritus generari choleram aſſerere non poſſum: nam probabilius fuerit ita appellare eos, qui penetrant egeruntúrq;.

104 *Ita affectum, ne vomat, ſeruato, ſed venter ſubducatur. Clyſterem ergo ex calido & perquàm pingui celeriter adhibebis: perunctumq; in aquam demittes calidam, & quàm plurimam in ſcapha reclinans, & calida ſenſim perfundens: & ſi calfacto ipſi venter ſubducitur, morbus ſolutus eſt.*

Quã citiſſime clyſterem exhibere & vomitum prohibere præcepta ſunt cõmunia oĩum, quæ in E
ventre præter naturam continẽtur, & quæ vt deorſum excernant, apprime cõtendimus. Simili modo & calidũ exibere clyſma: prouocat ſiquidem calidum, & frigidum reprimit. Clyſma aũt pingue aridam proprie ſanat: qm̃ & virtute contrarium eſt, ſiccitatem nimirum humectans, morſuſq; leniens. Eundem habes ſcopũ, ſi in ſcapha fouendo tum aqua tum oleo & calfacis & mitigas ſolariſq;.

105 *Confert quoque & huic dormire.*

An eum, dum in ſcapha fouetur, dormire velit, an ſine illa, non conſtat. Quòd autem ipſum dormire per ſe cruditatibus omnibus maximo remedio ſit, conſideranti patet.

106 *Bibere item vinum tenue & vetus & meracius.*

Vinum quidẽ exhibet, vt concoctioni adiumento ſit: ſed tenue, vt in ventre non moretur: vetus verò & meracius, vt calfaciat magis. Vinum ſiquidẽ omne habitũ calfacit, magiſq; quod vetus eſt.

107 *Oleum quoque dabis, vt quieſcat, & venter ſubducatur, & ſoluatur morbus.*

Oleum, quæ acria ſunt, lenit, placatq;, & ſiccitatem emendat, ventremq; moderate ſubducit: quibus omnibus ei qui curatur eſt opus. F

108 *A cibis autem atq; a* lijs abſtineat.*

* Ἀλιτοτῶν, i. potionibus. & ita vetus interpres.

Si corpori nihil deſit, nullaq; apponendi quippiã premat neceſſitas, & cruda quędam concoctionis indiga contineantur, his requie eſt opus & nõ cibarijs, priuſq; contẽta mediocriter cõcoquantˆ.

109 *Verum, ſi dolor non ceſſauerit, lac aſinæ bibendum, vt purgetur, dabis.*

Si feceris, quod dictũ eſt, & dolor non ſoluatˆ, cõtriſtãtis cauſæ maiorẽ eſſe acrimoniam exiſtimandum, atq; ob id corpus purgare oportet. Lacte aſinæ vtendũ præcipit, quod purgantia inter medicamenta oĩa mitius tranquilliuſq; exiſtit: id quoq; & lacte oĩ humidius eſt, & ventrẽ magis ſubducit.

110 *Si venter liquidus fuerit, biliſq; excernatur: vexentq; tormina, & vomitus, & mordicationes: quieſcere his eſt optimum, mulſam bibere, & vomere.*

An de arida adhuc cholera agat, an per ſe hæc intelligenda ſint, non ſatis conſtat. Sed, quocunq; res ierit, contineri in ventre videtur bilis, quæ acris & elui contumax ſit. Ventrem autem moderate G
ſubducere, atq;, quæ in ventre continentur, concoquere molitur. Subducetur autem mediocriter aqua mulſa: & per requiem concoctio fiet. Qui autem in affectionibus huiuſmodi ſæpius valenter auxiliatur, is cacochymiam valente medicamento affatim expurgat, vires ægri & habitum contemplatus anni tempus, ætatem, & conſtitutionem. Quod autem in fine dictionis dicitur, mulſam bibere & vomere, quaſi ſuperiorem ventrem expurgari auctor voluerit, melius cum aduerbio/non/dicetur. Nam mulſa detergendi pollens facultate, quæ corrupta ſunt, in naturalem præuertit viam, idque citra oris ventris tum læſionem, tum periculum, quæ per vomitum contrahi poſſunt.

111 *Hydropum duæ ſunt naturæ, quorum hypoſarcidius, ſi fieri aggreditur, vitari non poteſt: alter ex flatibus conſtat, multaq; & bona indiget fortuna. Curatur maxime tolerantia, fotu & temperantia. Sicca autem & acria edat: ita enim maxime tum minget, tum valebit. Si difficulter ſpirauerit, fueritq; anni tempus æſtiuũ m, & viguerit ætas, uiribuſq; fuerit valentibus, ſanguinem à brachio tolles: deinde calidos panes ex vino nigro & oleo tinctos edendos dabis: iſq; quàm minime bibat, & quàm plurimum laboret: ſuillamq; carnem edat carnoſam ex aceto coctam, vt aduerſus arduas reſiſtat inambulationes.*

Sunt, qui non hypoſarcidium, ſed epiſarcidium ſcribant. Neq; tñ anaſarca & cataſarca alicubi H
ſcriptum repperi, quanq̃ recẽtiores ita nominent. Cum aũt hydropũ naturas duas eſſe affirmauerit, atq; de poſteriore flatus citra quoduis aliud ſymptoma dixerit, de priore aũt nihil oĩno, manifeſtum eſt aliqua ex parte confuſum ipſum eſſe ac falli in hydropum differentia. Quidam ergo ex medicis quatuor hydropum differentias eſſe affirmant, à iuſto recedentes: aduerſus quos verba impręſentia facere tempeſtiuum non eſt. Verum, qui hæc ſcripſit, manifeſte defecit. Nempe hydropum vnus humidi conſiſtentia tenuis copiam, in tota† inferiore thoracis regione aceruat: quam aliqñ perpungentes, humidum euacuamus. Alter locum hũc non aqua, ſed ſpiritu, plenum habet, & ferè ſuperiora omnia tumentia: hunc Tympaniã appellant. Alius aũt habitũ totũ pituitæ plenũ hẽt: eum Hypoſarcidium non nulli appellãt. Quo fit, vt deficiẽter duas hydropũ eſſe naturas dixerit. Neq; ẽt recte protulit ἐγχειρέων γίγνεσθαι, i. ſi fieri aggreditur: nã verius dixiſſet ita ſcribens, Interficit aũt protinus poſtea q̃ factus fuerit. Scripta eſt aũt ita dictio, ſed perperam, ab eo, qui primum ſcripſit. Alterius ſanẽ hydropũ, quẽ ex flatu conſtare ait, ſanationẽ ſcribit: † quæ profecto hydropum oĩum, quod commune eſt, habet. Principio autem ſcripſit tolerantiam, fotum, & temperantiã, calida & ſicca guſtare admonens: quod ſolius anaſarca eſt, quem, vt inſanabilẽ, prætermiſit. Nempe hic ſolus, cum incipit, eget interdum ſanguinis " detractione, cum. ſ. ex retentione vel hæmorrhoidum, vel muliebrium, A.l.3.f.14.t.4. c.14.fol. 324.g

† infra thoracem.

† quæ aliquid quidem cõe habet omniũ hydropũ, ſicuti in principio ſcripſit, tolerãtiã, & fotũ, & temperantiã, cõſulens comedere calida & ſicca: aliquid verò ſolius anaſarca, quem, &c.

vel

A vel ex quapiam, quæ ita plethorica ſit cauſa, inceperit. Tympaniā verò, & Aſcitem nullus per ſanguinis miſſionē ſanare eſt auſus. In eo igitur, qui ſanguinis detractione eget, fiat, quæ ſubſequēs eſt curatio, q̄ ſcilicet calfacit & ſiccat. Sanè qui hæc ſcripſit, ad id, quod expedit, intentionem direxiſſe vr. Non tn̄ recte dixit, Si difficulter ſpirauerit, ſanguinis eget detractione: ſi re vera non propter plethoram hydropa incurrat, propè ſcilicet ad extinctionem accedente naturali caliditate, vt igni contingit. Nempe, vt ignis propè extinguitur immiſſis lignis tum humidis tum multis, niſi quis multitudinem ſuſtulerit: ſic & in frigidiore ob copiam ſanguine, vbi calor natiuus propè extinguitur, præſentiſſimū eſt remedium ſanguinis miſſio, quo tempore periculum ita prehenderit. Perperam quoq; dictioni apponit, Fueritq; anni tēpus æſtiuum. Nempe plus minus auferendi ſanguinis alia quædā ſcopi eſſe dicta ſunt, ſicuti & anni tēpus: auxilij verò huius, affectionis natura. Dioſcorides nō æſtiuum anni tp̄s ſcripſit, ſed vernū, virtutis exolutionē æſtate affuturam ſuſpicatus, hyeme verò affectionis refrigerationem.[a] Vulgariter autē &[b] ineptè admodū panes calidos ex vino nigro & oleo ei, cui ſanguis eſt detractus, exhibet, ſcopū quidem verū roborandæ virtutis habens, vt exercitationū patientiis ſufficere poſſit. Sed materiā ſcopo dignā non inuenit: vinum etenim nigrum, ſanguinem plurimū generat, ſed tm̄, vt & ſuperfluus ſit, & melancholicus fiat. Verum huic melius eſt B vinū dare fuluū, tenue quidem ſubſtantia, vt vrinas moueat, ſed nō ætate nouū: quo modo ſanè multis contingit, Vinorū etenim nouorū nullū eſt fuluum, ſed vel albū, vel rubrū, vel nigrum: vetuſtate aūt fiunt & fulua & flaua. Atqui, quā minimū bibere, & quā plurimū laborare, rectiſſime eſt dictum: nēpe talis viuendi modus calfacit & ſiccat. Suillæ carnes, ſi, quo dictū eſt, modo edanī, vigentibus ętate & validis nō male dari poſſunt: cęterorū aūt nullus vtiq; eas, ꝓbe coquere poteſt, vtpote q̄ iam prope eſt, vt caloris natiui patiaī extinctionē. Melius ergo ita affectis dare, q̄ probe coquēt.

a ἰδιωτικῶς
b ἀρχαίως

112 *Qui ventrem inferiorem calidum habent, ſubeuntq; acres deiectiones & inæquales, hi à colliquatione id patiuntur. Qui ſi valentes fuerint, reuelles elleboro albo*: ſi non, cremorē tritici frumentacei craſſum frigidumq; dabis, & quod ex lente ἔτνος conficitur, panemq; ſubcinericium: & piſces febrientibus quidem elixos, non febrientibus verò aſſos. Vinum præterea non febrientibus nigrum dabis: alijs verò aquā aut à meſpilis, aut myrtis, aut malis, aut ſorbis, aut palmulis, aut vitium œnanthe.*

*Gloſsema eſt, nec ī antiquis quibuſdā eſt, nec in tralatione veteri.

Excrementa his ob combuſtionem nō ob colliquationem ſubire propriè magis dixiſſet. Nam colliquatio in eo fit liquata contabefactaq; propter febrē malignam vel pinguedine, vel molli carne: cōbuſtio verò in vētre oritur propter acrē eorū, q̄ ingeſta ſunt, caliditatē, ob quā & febrire contingit. C Elleborū ergo huic album exhibet: quod indicauit ꝑ hoc verbum ἀντισπάσαι, i. reuellere, nēpe ꝑ ventrem ſuperiorē. Si verò ęger quauis ex cauſa nō poſſit elleborum aſſumere, viceritq; acrimonia, pocula dare iubet tū aſtringentia, tum refrigerantia. Adiicit aūt edulijs, & quę aſſiccare poſſunt, veluti panes ſubcinericios, atq; aſſos piſces. His ita & nō ſine ratione enūciatis, quem'nā ventrem inferiorē dicat, eſt contēplandum. Veteres. n. thoracē interdum ventrē ſuperiorē appellantes, alimenti receptaculū omne, quod à ſepto tranſuerſo eſt, ventrē inferiorem noīant. Interdum autem ventrē ſuperiorē appellantes, in quē cibi aſſumuntur, q̄ ab eo ſunt oīa, ventrem inferiorē vocitant: Interdū quoq; & ſola, q̄ craſſiora ſunt inteſtina. Sunt, qui cωlon duntaxat ventrē inferiorē vocant. Forſan igitur q̄ſiuiſſemus, quam'nam vel quas'nam ex ꝑdictis particulis probabilibus impræſentia intelligere deberemus, ſi effatu dignū quippiā percepturi fuiſſemus: ſed, qm̄ horum inuentio nihil nos admonet magis, q̄ ea, quæ ipſi & ſcimus & diſcernimus, cꝫ nō nulla quidē recte dicta ſunt, non nulla verò non, cognitioniſq; curioſitatem magis, q̄ commoditatem, habent: melius eſt cito relinquere, & potiſſimum cum huiuſmodi liber Hippocratis legitimus non ſit.

113 *Si verò febris non† habeat, & tormina adſint, primum quidem lactis aſinini calidi pauxillum, deinde* D *ſenſim paulatimq; plus bibat, & lini ſemen, & triticeam polentam miſta hordeacea, & ſparſa adempto amaro faba ægyptia: vel oua ſemiconcreta edat aſſa, & ſimilam, & milium, & chondrum ex lacte coctum. Cocta hæc & refrigerata edat, atque his ſimilia tum pocula tum edulia ingerat.*

†Dictio, non, nō hētur in aliquib⁹ cod. græcis nec in tralatione ueteri.

Quàm plurimi exponentium conuenientius hæc cum prædictis componunt, præſentem ſermonem adhuc de iis, qui calidum habent ventrē inferiorem, fieri exiſtimantes. Alij, pauciq; ſeparant, & ſeorſū exponūt: ſcopuſq; his eſt partim q̄dē cacochymiā expurgare, partim verò ἐπικεραννύναι,* hoc eſt cōtemperare infrenareq;: partimq; reſiccare, & partim refrigerare. Lac ergo aſininū expurgare poteſt & cōtemperare: Lini ſemē tum ſiccare tum refrigerare. Quæ aūt ex tritico cōficiuntur polentę, cōtemperant: quibus nō perperam remiſcētur hordeaceæ, vtpote q̄ ſiccent & refrigerent. Fabæ ægyptiæ mediocriter refrigerare poſſunt. Oua autem & ſimila & chondrus craſſi ſunt ſucci & boni, & humorum acrimoniā infrenāt. Siccat aūt in edulio miliū, quo refrigerat modo. Omnia hæc frigida exhibet propter humorum, qui affectū procreant, tum acrimoniam tum caliditatem.

*ἐκ προσαγωγῆς.

114 *Eius medicinæ partis, quæ victu medetur, maximum eſt febrium tum intentiones, tum declinationes, non in acutis modo, verum quoque et in lōgis morbis, obſeruare, vt tempora, quibus cibi offerendi nō ſunt, & tuto, & quibus offerendi exiſtunt, cognoſcas: atq; adhuc quando plurimum ab intentione aberunt.*

Artis

Artis ciborum exhibendorum maximum eſſe ait particulare cibi porrigendi tempus noſſe: ſco- E pumq́; vnum ait, ꝙ ſcilicet tempus illud, quo cibus exhiberi debet, quàm plurimum abſit ab febris intentione, quam ἐπίτασιν dicit, acceſſionis principium intelligens. Id autem non in diuturnis ſolum, ſed quoque in acutis verum eſſe videtur. Sed quare longis in morbis adiecit? Nempe ꝙ in his magis & forſan ſolis euidens ſit ſcopus. In acutis etenim morbis deprehenſa in pedibus caliditas, cibi tempeſtiue offerendi ſignum ſufficiens fuit: non tamen in longis ita nutrire oportet, ſed melior declinationis pars eſt expectanda: quod in acutis haudquaquam expectari poteſt, timore cito futuræ acceſſionis. Sunt, qui dictionem hanc ita ſcribant: Eius medicinæ partis, quæ victu medetur, maximum eſt, vt in acutis, ita & in longis, obſeruare & ſcire, quando cibum dare oporteat. Alij finem dictionis ita ſcribunt: Atque adhuc, cum plurimum à febris acceſſione aberunt, ſcire oportet: vt præter cætera, quæ nos in ægro contemplari voluit, & id admoneat. Quod ſiquis perquirit, & non particulari tempeſtiue cibandi inuentioni copulat, id importunum eſſe de alimonia præceptũ, atque re nulla dignum, videtur.

115 *Cognoſcere autem & eos oportet, qui capite dolent vel ob exercitationes, vel curſum, vel iter, vel venatum, vel quemuis alium importunum laborem, vel venerea: Decolores item, raucos, lienoſos, exangues, ſpirituoſos, ſicce tuſsientes, ſiticuloſos, flatuoſos, & venarum interceptiones. Huc adde, quibus extentà ſunt tum hypochondria, tum dorſum, tum latera, torpentes, obſcure videntes, eos quibus aurium tinnitus eſt moleſtus, eos qui vrinas non continent, morbo laborantes regio, quorum venter cruda egerit, ſanguinem è naribus vel ſede vehementer profundentes, inflatos, & quos vehemens labor infeſtat. Nulli etenim horum, niſi ſuperuicerint, medicamentum* exhibebis. Nam periculo ægrum expones, nihilq́; iuuabis: ſpontaneasq́; tum permutationes, tum indicationes adimes.* F

* *Al. intenta.*
*φαρμακεύειν

Quòd inordinate, & præparationis ad commentationem modo, omnia hoc in libro ſcripta ſint, cuiuis patere arbitror. Multa ſanè, vt dixi, in hoc bene dicta ſunt, ob quæ iis, quæ dicta ſunt, non recte quidam fidem adhibuerunt, magisq́; qui ſibi conſcij fuerunt veluti diſcretoria eorum, quæ ſcribuntur, ſcientia carentes. Quæ ergo hac in dictione dicuntur, catalogum habent eorum, qui, vt medicationem recipiant, idonei non ſunt: καθαίρεσθαι autem, id eſt purgari, & φαρμακεύεσθαι, id eſt medicamento purgante vti, idem ſignificant, vt φαρμακεύειν & καθαίρειν. Videamus ergo, quibus nam ab initio purgationem interdicat. Capite-dolentes recenſet vel ob exercitationes, vel alium quemuis importunum laborem, ſummatim eos intelligens, qui ex intempeſtiuis laboribus capite dolẽt, haudquaquam purgandos. Labores autem intempeſtiui importuniq́; omnino ſunt, quos præſens G hoc tempore corporis affectio ferrenõ poteſt. Admonebo autem tete impræſentia rei, quæ ad multa eſt vtilis, quam ſemper in memoria haberi velim. Corpore igitur noſtro ad morboſam affectionẽ non nunquam parato, ita vt propè completa ſit, externum quippiam obueniens eam affectionem manifeſtauit, febrem videlicet accendens: vel capitis dolorem, vel catarrhum, vel tuſſim excitans, vel aliquod quod tale ſit. Deinde ex eo continenter ad morboſæ affectionis præparationem non ſine periculo languent, neque curſu morbum excitante, vel vehementi omnino motione, vt neque intemperantia, vel refrigeratione, vel alia quauis ſimili cauſa: nihil etenim horum ſuapte natura vehementem generare languorem poteſt. Nam, ſi febris ab horum aliquo fiat, hæc ex diariarum genere erit: aut, ſi ſymptoma aliquod aliud generetur, id pauco edurabit interuallo. Et ſanè ſæpius, vt retuli, propter corporis diſpoſitionem vnumquodque horum non morbi cauſa, ſed πρόφασις, id eſt occaſio, redditur. Nam huiuſmodi cauſas propriiſſime quis appellauerit προφάσεις, non ſimpliciter euidentes & manifeſtas, vt hi ſæpius vocare conſueuerunt, cum ab aliqua manifeſtarum cauſarum noxa in corpore euidens fuerit. Si enim nulla alia corporis diſpoſitio affuerit, neque morbus effatu dignus ſubſequetur: eius'que, quod in corpore fit, detrimenti, quod ipſum fecit, cauſa eſt. Sciueris itaque hoc in loco de his agi cauſis, quæ non ſua ratione corpori afferunt detrimentum. H Summa autem horum eſt vna quidem & prima labores varij & particulares: curſus ſcilicet, luctæ, pancratia, venerea, frictio, æſtuatio, frigus, vigilia, ira, mœror, & timor. Venereorum quidem meminit, verum cætera ſubticuit, quanquam virtute eadem prædita forent. Nam, quæ, vt dictum eſt, ſpiritum perturbant, ea purgatione non egent, quòd morbus huiuſmodi à cacochymia contractus non ſit. Ab his autem digreſſus indiciis auctor, quos prius dixit, declarauit. Proprie autem ἀχρόους, id eſt decolores, λειφαίμους, id eſt ſanguine carentes, vocant: eos'que, qui propter aliam affectionem corpus non ſecundum naturam, affectum habent, κακοχρόους, id eſt mali coloris, appellant. Hi ergo decolores calfieri expoſtulant tum exercitationibus, tum vini facultate calidi potu, & cibis, qui talem obtineant facultatem. Raucos deinde ſubiungit. Nempe & horum humiditatem & frigiditatem ob delapſum ad guttur rheuma ſanare conuenit, exiccatis ſcilicet topicorum auxiliorum vſu tum capite tum cæteris, quæ affecta ſunt, membris. Præterea & lienoſos purgatione haudquaquam egere inquit: quod non recte dictum arbitror, cum lienoſis, ſi alijs quibuſdam, purganda ſint, quæ nigra exiſtunt. Poſt lienoſos meminit λειφαίμων, id eſt eorum, qui ſanguinis inopiam habent, etſi non aperte manifeſtéque fuerint decolores. Deinde mentionem de ſpirituoſis facit, ſicce tuſſientibus, & ſiticuloſis, obſcure ita locutus, vt non con-

ſtet

A ſtet, vtrum'ne ſinguli horum ſeorſum intelligendi veniant, an hi tres vnà comprehendendi. Neque adhuc in ſingulis horũ ſeorſum intellectis pſpicuus eſt ſermo, vt & antea iam eſt enũciatũ. Nempe πνευματώδεις, i. ſpirituoſos, ſæpius eos duntaxat vocant, qui, cum inſpirant, aeris indigent: interdũ aũt & inflatos: quorũ vterq; multas habet cauſas, quas oẽs ſi pcurrero, prolixior, q̃ par ſit, ſermo eſt futurus, pręter id, q quidam ex his ſanguinis miſſionem exigere videntur, alij purgationẽ, & remedium aliud alij. Sic & ſicce tuſſientes non affectione vna fiunt, neq; ſiticuloſi. Neq; etiam impræſenti certiores fieri poſſumus, an'ne de febrientibus ſiticuloſis ſermo ſit, an de non febrientibus ſiticuloſis, an de vtriſq;. Quòd ſi vnius horum, quæ in aphoriſmis recenſentur, meminerimus, quod
« vniuerſale eſt, tolletur. Dictũ aũt in aphoriſmis, ‖ Si non febriẽti inappetentia fuerit, oris ventriculi 4. Aph. 17. Ext. ord. 29. a.
« morſus, tenebricoſa vertigo, & oris amaror, id p ſuperiora purgatione indigere ſignificat. Si autem os amaricat, ſiticuloſi ſunt. Pari modo, & qui'nam flatuoſi ab ipſo dicãtur, haud ſcio, an videlicet cũ venarũ interceptione flatuoſi effecti intelligendi ſint, cum adſint non nulli, qui per ſe legant. Atq; adeo ſingula dictionis huius poſſem tranſmutare: poſſemq; oĩa, quæ cognoſcere vtile ſit, citra librorum multitudinẽ docere: veluti & de iis, quæ deinceps dicuntur. Ait enim, Quibus extẽnta ſunt tũ hypochondria, tum dorſum, tum latera, torpentes, obſcure videntes, eos, quibus aurium tinnitus eſt
B moleſtus, & qui vrinas non continent. Nẽpe in ſingulis his pathematis & cauſæ & affectiones ſunt multæ, variiſq; egentes curationibus. Quarum profecto non nullæ eam, quæ per bilis eductorium medicamentum fiat, purgationem expoſtulabũt. De his ergo oĩbus, atq; adhuc de iis, quæ deinceps dicuntur non enunciationes indiſtinctas, ſed diſtinctiones doctrinaſq; tum claras, tum longo rerum vſu probatas, habes in noſtris tractationibus: quas qui intellexerit, omnia quæ ab auctore hoc recitantur, diſcernere valebit: atq; an partis meminerit, quam & legitimam & commodæ doctrinæ plenam faſſi ſumus. In ea ſiquidem parte cum demonſtratione & explanatione congruentibuſq; diſtinctionibus ſcripta ſunt omnia: ſed, q̃ ita diſſeminata ſunt, vt præſens oratio, nihil iuuare poſſunt. Nempe, ſi quis nunc ſingula horum ſimpliciter & indiſtincte audierit, is multa in arte perperã molietur. Quòd ſi ſingula, vt oportet, diſtinxerit, primum quidem nihil impræſentia ad eorum inuentionem iuuari deprehendet, deinde ad eam, quæ de præſentibus ſit, contemplationem multis egere libris cognoſcet. Nec verò pleriſq; hominum ſuaderi poteſt, vt aggrediantur quidẽ ſola ea ſcripta, quæ manifeſta ſunt: quæ verò talia non ſunt, iis, qui ea ſcripſerunt, relinquant. Nempe, ſi nullam illi curam habuere, vt nos ea, quæ ſcripſerunt, intelligeremus: & nos haudquaquam diligenter adhæreamus, ea, quæ dicuntur, tum quærentes tum diuinantes, par eſt.

116 C *Si cuipiam ſanguinem auferre confert, ventrem confirmare oportet, & ita auferre, & inediam præcipere, & vinum tollere: deinde congruenti victu & fotibus humidis reliquam curationem abſoluere.*

Fluente aluo ſanguinem non detrahes. Nam, ſi poſt detractionem perſeuerat fluor, virtutem proſternit. Inediam autem præcipere, hoc eſt λιμοκτονεῖν, quibus detractus fuerit ſanguis, & vinum tollere, recte dictum eſt, vt & congruo vti victu. Sed fotibus humidis curare, ſi de omnibus quidem, quibus ſublatus fuerit ſanguis, dicatur, id falſum eſt: ſi verò de aliquibus, dicere oportuit.

117 *Si verò venter denſus aſtrictuſq; tibi videatur, mollem huic adhibe clyſterem.*

Dignum conſcriptione, quòd omnibus pateat, hoc non eſt.

118 *Quòd ſi medicamento opus ſit, elleboro tute ſurſum expurga: deorſum verò talium neminem.*

Tanq̃ ægritudinem prædixerit, in qua hæc fieri iubet, ſermonem facit, tametſi nihil prædixerit, Vel ergo exempta eſt quædam oratio, in qua oſtendebatur ægritudo: vel obliuioſus fuit, qui hæc ſcripſit, vel talis, qualis à multis appellatur μετέωρος, id eſt non dum fixo animo, ſed ſuſpenſus.

119 D *Optimum autem eſt, ſi vrinæ cieantur, ſudores prouocentur, inambulent, & tranquille ita ſeſe perfricent, vt non denſiorem reddant habitum. Quòd ſi in lecto iacuerit, perfricent eum alij.*

Scripſit quoque & hæc ita, tanquam ægritudinem prædixerit.

120 *Et ſi in thorace ſupra ſeptũ tranſuerſum infeſtet affectio, reſideat frequentius, qui afficitur: minimeq; reclinent, donec vires valeãt, ſedentemq; calido multo diu refricent. Si verò dolor ventrem inferiorem ſub ſepto tranſuerſo infeſtat, iaceat is (cõuenit.n.) nulloq; pacto corpus moueatur, ſecluſa etiã frictione oĩ.*

Oratione ex hac quis cõiecerit tum hæc, tum quæ ea pręcedunt omnia, de doloribus ſcripta eſſe. Prætermiſſa igitur principio dictionis ſunt hęc, peccante primo libri huius ſcriptore, & manente poſtea peccato. Quamobrem fieri non poteſt, vt quiſpiam in his veritatem peruеſtiget, etſi plus, q̃ temere, in huiuſmodi tempus conterere videamur.

121 *Quæ autem ex ventre inferiore ſoluuntur tum per vrinas, tum per ſudores, ſi mediocriter per ſe delabuntur, quæ parua ſunt, ſoluuntur. Vehementia verò pernicioſa ſunt: nempe tales vel intereunt, vel non ſine malis alijs ſaneſcunt: nam eiuſmodi confirmari ſolent.*

Per talem quoq; dictionem coniicere licet de dolorum curatione omnia, quę ab ipſo ante ſcripta E ſunt, dicta eſſe, & hoc etiam.

122 *Poculum hydropi. Cantharides" tres abiectis ſingularum tum capite, tum pedibus, tum alis, in cyathis aquæ tribus terantur: atque, cum bibens laborauerit, calido perſundatur, vngatur prius. Ieiunus bibat, & panes calidos ex oleo vel pinguedine edat.* A.lib.3.f.1.t 4. c.13.fol.322.b

Quidam dictionis huius mentē haudquaquā intelligens audax medicus p̄dictas partes à cantharidibus abiecit, deditq; hydropi: cui cū à primo die abſceſſus in ſura cōparuiſſet, poſt tres alios dies ſectus eſt, effuſaq; copioſa aqua, curatus eſſe viſus eſt, ꝙ pars tumoris præter naturā plurima ſtatim ad moderationem redacta ſit, veruntamen non multis poſt diebus obiit, Quam ob cauſam medico quidam crimen ingeſſit, perperam data eſſe cantharidum corpora inquiens: nēpe propinanda ablatis corporibus tum caput tum pedes tum alas, idq; eſſe, quod in dictione enunciaretur. Quare non cūctatus audax ille medicus hydropi alteri ita propinauit, moxq; facto ſimiliter in femore abſceſſu, ſectoq;, atq; effluxo ſimiliter humore, multis poſt diebus hominē mori cōtigit. Quāquam vrinarū prouocatorio medicamēto ex cantharidibus confecto quidam citra bibētium incōmodū vſi ſint.

123 *¶ Sanguinem ſupprimentia, quæ Græci ἴσχαιμα dicunt. Fici ſuccū lana ſuſceptum intus ad venā appone. Vel coagulum inuolutum ad nares immitte. Vel chalcitidem digito ante tractam preme, chartilaginesq; vtrinq; foris comprime. Ventrem lacte aſinæ cocto ſolue, caputq; rade, & aſtringentia, ſi calidū anni tēpus fuerit, exhibe. ¶ Seſamoides ſuperiorem ventrem purgat ſeſquidrachmæ pondere in oxymelite tritum & potui datum. Miſcetur autem veratris ita, vt tertiam efficiat partem: nempe id hoc pacto minus ſuffocat. ¶ Ad Trichωſin. Filum vbi acui foramē habenti ſubieceris, celſioremq; atq; acuminatam ſupra tenſæ palpebræ partem ad inferiorem vſq; traieceris, quod ſuperius eſt, inferiori liga, fila autē extendens conſue & colliga, donec deciderit. Et, ſi ſatis quidem fuerit, bene cedat: ſi nō, deficitq; aliquid, hæc refice. ¶ Hæmorrhoidas" modo ſimili perſequeris. Nam acui craſſiſſimū lanæ pinguis filum & q̄ maximū colligabis, ſecurior etenim eſt huiuſmodi curatio: deinde comprimes, & putrefaciente vteris medicamento: neq; prius, q̄ deciderit perfundes: vnāq; perpetuo relinques: & poſtea purgabis elleboro. Exercitetur deinde, & ſudet, & mane multum perfricetur. A curſu contineatur, & crapula, & ab acribus, excepto origano. Vomat ſeptem diebus, aut ter in menſe: nam hoc pacto optime corpus habebit. Vinum fuluum bibat, auſterum, & aquoſum, & paucum. ¶ Purulentis diſſectos ſcillæ orbiculos in aqua excoques aquamq; valde feruefactam effunde, aliamq; infunde, & coque ita, vt tangenti percoctū, & molle appareat. Deinde, vbi triueris, cyminū frictum miſce, ſeſamaq; alba, & recentes, quæ tritæ ſint, amygdalas: atq; ex melle eclegma facito, datoq;. Poſt hæc vinum bibat, papauerisq; albi triti leciſcium aqua perfuſum, & cum frumentacea farina melleq; coctum tepidumq; ſorbeat. Sicq; diē tranſigat. Deinde ad ea, quæ contingunt, reſpiciens, cœnā dato. ¶ Ad Dyſenteriā. Fabarum purarū quadrantem accipe, ſurculoſq; rubiæ duodecim immiſce, atq; abundanter excoque, deinde delingendum porrige ¶ Ad Oculos. Cinerem (græce ſpodon) lotum abūdanterq; maceratum, vt pinguedinem non liquidā læuemq; teres: acerboq; vuæ acerbæ amaræq; ſucco humectabis, in Sole deſiccabis: humectare. n. oportet, vt non ſolutu facilis ſit. Cum autē ſiccus factus fuerit, leui trito & ſicco perunge oculos, & angulos conſperge. Ad eoſdem. Ebeni drachmam, æris vſti obolos tres, in cote tere: quæ vbi triueris, vini dulcis cotulam atticam infunde: deinde Soli expone, contege: atq; vbi concoctum fuerit, eo vtere. Ad eorū dolores. Chalcitidis drachmam, vuæ expreſſæ partes duas, myrrham, crocumq; tere, muſtum permiſce, in Sole excoque, & eo dolentes oculos perunge: ſit autem in vaſe id æneo. ¶ Quonam pacto Vuluæ ſtrangulatio cognoſcatur. Digitis duobus comprime: ſi ſentit, ea eſt: ſi non, conuulſio eſt. ¶ Hydropi potio conueniens. Meconij id eſt peplij rotundi leciſcium atticum. Catapotia eidem. Lepidos id eſt ſquāmæ, melæ tres latitudine cum farina triticea agglutinētur, teranturq;, & in catapotia conuoluantur, denturque: deorſum enim aquam purgant, & fæcem deiiciunt. Aliud. In caricas ſingulas, tithymalli guttas ſeptem etiam pueris inſtilla. Deinde in vaſe nouo compone concinnaq;, & aſſerua: atque ante cibum exhibe. Aliud. Meconium tere, aquam infunde, & percola, farinam macera, itrium coque, mel coctum infunde, & edendum hydropi exhibe: bibendumq; vinum dulce aquoſum, vel dilutam mulſam, porrige. Quod ab excrementis meconium colligis, aſſerua, & cura.* F G H

Liber hic ex his planè oſtēditur cōmentarius eſſe, variis miſtiſq; cōſtans theorematis, ꝙ in eo inordinate ab aliis in alia fiat tranſitus: quō & hic in ea, q̄ per nares fit, ſanguinis pfuſione, ſcripta ſunt auxilia. Nēpe alia parti ipſi, q̄ ſanguinem profundit, exhibent: alia reuellunt, vt alui ſolutio: alia caput addenſant, aſtringuntq;, vt refrigerantia. Quæ deinceps ſunt, oīa medicamētorū ſcriptiones habēt, & q̄dā cōmiſta auxilia. De appellato igit̄ ſeſamo ſermonē in primis facit. Mox pilorū in palpebris manualem operationē ſcribit, quam ἀναβεῤῥαφισμὸν appellant. Pari modo & hæmorrhoidωn, alteriuſq; earū ſanationis meminit. Poſtea purulentorum tum medicamenta, tum ſorbitiones, ſcripſit. Atq; ab his cōpoſitiones eorū, q̄ ad oculos deputata ſunt, medicamētorū. Præterea de ſtrangulationis vuluæ dignotione egit: mox de meconio: poſtea de aquæ eductorio medicamēto, & ſubinde fæcis. Et demū hydericis ex meconio & itriis exhibet. Sunt autē eorū, quæ ſerie continuata dicta ſunt, plurima quidem manifeſta: alia nequaquam manifeſta ſunt, de quibus deinceps faciam ſermonē.

Quæ hoc ī loco de Flatibus in vetuſto libro ſunt adiecta, ſumpta ad uerbū fere ſunt ex libro 3. de cauſis ſymp. ca. 2, cl. 3, pag. 27, f

Galeni

GALENI DE DIAETA HIPPOCRATIS IN MORBIS ACVTIS

Auguſtino Gadaldino interprete

In omnibus quos viderim Græcis codicibus hic liber ſub Galeni nomine, & ſine principio circunfertur. Galenus certe in libro de proprijs libris cap. 4. & 6. quendam huius argumenti librum ſe feciſſe aſſerit. ſed an hic ille ipſe ſit, dubium eſt: tum ob doctrinam, quæ Galeni doctrinæ haud ex toto ſimilis videtur: tum ob verba quædam medica ab hoc ſcriptore vſurpata, quæ fortaſſe nuſquam alibi apud Galenum reperiuntur: tum prę B terea, quòd in fine libri pollicetur ſe in libro de conſuetudine de quibuſdam tractaturum, quorum tamen nulla fit mentio in eo libro quem de conſuetudine habemus. Quiſquis tamen eſt huius libri auctor, is in Hippocratica doctrina eſt admodum verſatus. Magis autem ipſum extollere poſſemus, ſi hunc librum integrum haberemus. Nam licet aliquid adiumenti alter huius libri interpres attulerit, & nos etiam trium græcorum exemplarium ope ac Hippocratis lectione non paucas mendas ſuſtulerimus: principium tamen libri hucusq; inueniri non potuit: atq; aliqua adhuc ſupereſſe fatemur, quæ velut interiecta eſſe videntur, nullamq; cum ſuperioribus & inferioribus connexionem habere: aliqua item, quæ nullo modo, aut vix intelligi queant.

Deeſt principium.

In paroxyſmis quietem ac ſolamen non motum indicari. CAP. I.

quietem verò & mitigationem indicat, ac obſequendum potius, quàm cogendum, omnibus, quæ mouere poſſint, præſidijs amotis. [a] ‖ Cum verò irruunt morbi, quieſcere oportet & laborantem & medicum à curationibus, ne quid mali fiat. Hoc idem etiam de particularibus paroxyſmis, id eſt exacerbationibus vaticinatus eſt, inquiens. [b] ‖ Ijs qui per circuitus exacerbantur, nihil dandum, neq; C cogendum, quod eſt, nullo, quod cogere poſſit, vtendum. Nihil enim in paraxyſmis, quod vel apponere queat, vel violentum ſit, aſſumendum cenſet. Forte verò & hoc idem innuit, cum inquit. [c] ‖ Quæ iudicantur, vel iudicata ſunt integre, neq; mouenda ſunt, neq; innouanda, neq; pharmacijs, neq; alijs irritamentis: ſed ſinenda. [d] † Satis ſit paroxyſmi malum: ne ſimul adſit & hoc, & id quod ab arte fit. Verum de indicationibus deinceps conſiderabimus.

A Libro 3. de morbis. cap. de pleuritide ex dorſo.

B 1. apho. 19. Ex ord. 9. f. Et lib. de humo.

C 1. apho. 20. Ex. ord. g. Et libro de humo.

Morbos omnes ſua tempora habere. CAP. 2.

VIdeamus autem & tales temporum *deinceps differentias. Dicamusq; morborum alios natura quatuor ipſa tempora acuta habere: alios producta: nonnullos tarditatem cum celeritate compenſare, hos in principio, illos in fine, alios, vt ſors tulerit. * In Epidemia enim, cum prius poſuiſſet febrium differentias ſecundum ipſarum figuras, continuarum ſcilicet: intermittentium, ſemitertianarum, tertianarum, quartanarum, & reliquarum: poſtea hæc infert. [e] ‖ Sunt aūt modi & conſtitutiones & paroxyſmi ſingularum harum febrium tam continuarum, quàm intermittentium. Et enim continua quibuſdam incipiens floret ac viget maxime, atq; ad grauius perducit: circa criſim verò atq; vnà cum criſi attenuatur. quibuſdam verò molliter incipit ac ſummiſſim, increſcit autem, D & exacerbatur quotidie: circa criſim verò & vnà cum criſi ſatis elucet, quibuſdam autē blande incipiens increſcit, exacerbaturq;: atq; cū aliquandiu viguerit, rurſus ſubmittit ſe vſq; ad criſim & circa criſim: contingit aūt hæc fieri in omni febre & omni morbo Eſto, vt hæc Hippocratis verba præcipue quidem intelligantur in febribus continuis ob notabilitatem: prædictę tn̄ temporum motiones non ſolum in omni febre contingunt, ſed etiā in omni morbo. Ita vt nec ab Eraſiſtrato nec ab vllo recentiori diſcendum nobis ſit, ophthalmiam, i. oculorum inflammationem, & otalgiam, i. auriū dolorem periodos ſeu circuitus habere, ſed ab eo, qui medicinā inuenit & perfecit. Cōtingit enim (ait) hæc fieri in oī febre & omni morbo. Cum aūt intuliſſet omnē etiam morbū quatuor habere tempora, rationē ad vſum reduxit, inquiens: [f] ‖ Oportet autem diætemata ex horum cōſideratione offerre. Sed quia non ex hoc ſolū diætemata ſumit, iccirco addidit. [g] ‖ Multa verò etiā alia opportuna ſigna his ſunt germana, de quibus partim quidem ſcriptum eſt, partim verò ſcribetur: ad quæ ratiocinando examinare atq; conſiderare oportet, cui horum acutus & lethalis vel ſalutaris ſit: & cui adhibendum ſit vel non: & quando, & quantum, & quid offerendum erit. Et quis breuiori ſermone remediorum ſcopos tradidiſſet, quàm hic ipſe Hippocrates, qui conſiderandum eſſe ait quantum, quid,

D † *Videtur innuere locum libri* τῶν παραγγελιῶν, *id eſt præceptorum, non longe à principio.*

E 1. Epi. ſect. 3. t. 10. cl. 3ª. 12. a

F 1. Epid. ſect. 3. t. 11. cl. 3ª 120. b

G Ibidem.

& quando. Etenim ordo in hoc & tempus conſiſtit. Qui ergo prius nutrit, poſtea apotherapia vti- E
tur, is peccat in quando: nam quod tempus requirit, non offert: quo non indiget, id aſſumit: hic ipſe
verò, qui tempus tranſpoſuit, nec feliciter, ea quæ ad ordinem ſpectant, coniectatur.

De tempeſtiuitate & intempeſtiuitate. Quòd terreſtria cœleſtibus compatiantur. CAP. 3.

SEd de his quidem alibi. Nunc autem de temporibus docendo diſputabimus, vt ab initio ad finem vſq;, locum hunc omnem abſoluamus. primumq; verba ex libro de Morbis afferemus, in quo cum prius declaraſſet, neceſſarium eſſe, vt ſciatur, quid ſit tempus (hoc eſt καιρός) et quid intem-
Lib. de Morb. peſtiuitas (hoc eſt ἀκαιρία) poſtea hæc ſubnectit. ‖ Tempora autem (vt ſemel dicam) multa & omnimoda ſunt in arte, quemadmodum & morbi, & eorum curationes. Sunt autem acutiſſima tempora, illis ſcilicet auxiliari qui vel exanimantur, vel mingere, aut egerere nequeunt, vel ſuffocantur, vel mulierem parientem, aut abortientem liberare: vel quæcunq; ſunt eiuſmodi. & hæc quidem ſunt tempora acuta, nec paulò poſterius conferunt: plerique enim obeunt paulo poſterius. Tempus igitur eſt, ſi quis homini aliquid horum patienti, antequam anima exierit, in tempore opituletur: qui verò hoc facit, is certe opitulationis tempus ſcit. Quicquid enim quis in tempore aſſumpſerit, id propterea quòd eo inſtanti tempore aſſumptum eſt, opem tulit. Cùm autem de acutiſſimis, ac F maxime repentinum auxilium requirentibus dixiſſet: deinceps & de tempore protracto docet.
Ibidem. ‖ Alij autem ſunt morbi, quibus tempus eſt, vt ſemel die curentur, & quando ſanè, nihil refert: alij tertio vel quarto quoq; die: alij ſemel in menſe: alij tertio quoq; menſe: & an tertio incipiente, an finiente, nihil refert. Talia ſunt tempora, in quibus non aliam habent certitudinem, quàm hanc. Incepit ſanè ab hypoſtaſi quæ in temporis puncto conſiſtit, atq; ita ad horas acceſſit, & ab horis ad dies, & à diebus ad menſes, eosq; per lunæ incrementum vel decrementum numeratos. Quod autem aliquibus fortaſſe paradoxon eſſe videtur, id ego magnam vim habere oſtendam ad morbos deſtruendos, ac præcipue diuturnos, in quibus permiſſum eſt artifici, idonea tempora expectare. id autem
Lib. de Alim. eſt, compati contranſmutariq; cœleſtibus terreſtria. ‖ Conſpiratio enim vna & confluxio vna, non ſolum in noſtris corporibus, ſed etiam in vniuerſis. Si quidem mutationis, quæ in ambiente eſt, participes fiunt & plantæ, & animantes, & multo magis in lunæ transfigurationibus: eius enim calor, terræ vicinior eſt, vnde & carnes quorundam animalium & viſcera coaugentur. & vniuerſaliter alia quidem tabeſcunt, alia verò liqueſcunt. Coadnotant autem & hominum corpora, ac multo magis in morbis: potens enim eſt ſanitatis robur tales morbos occultare. Morbi autem ſi per detractionem fiant, decreſcente luna ad deterius adnotationem faciunt: ſi per abundantiam & affluentiam, G creſcente luna præcipue premunt. Scire itaq; debet artifex, non ſolum in oceano mari receſſum & acceſſum fieri aquarum circa tales lunæ transfigurationes: ſed etiam in noſtris corporibus quandam eſſe reciprocationem, id eſt ἄμπωτιν, humorum, in quibus creſcente luna, conuenit auxilia quę replent aſſumere: decreſcente autem, detractione vti. Contraria enim quæ in toto pugnant, non ſolum ægrotantem ſuperant, ſed etiam medicum. ita enim arti cooperatur & numen diuinum. Quapropter etiam ſermonem prædictis conſequentem infert, etiam ad horarum vſque circumuerſionem, cum inquit.
Li. 1. de Morb. ‖ Intempeſtiuitas autem eſt huiuſmodi. Quæcunq; quidem mane curari debent, ſi meridie curentur, intempeſtiue curantur. intempeſtiua autem ſunt hæc, propterea quòd inclinationem ad peius habent propter curationem non in tempore adhibitam. Quæcunq; autem citò, ſiue meridie ſiue veſperi ſiue noctu curentur, intempeſtiue curantur. Et ſi hyeme curari debeant, curentur æſtate: vel ſi quod iam curari oporteat, id ipſum differatur: vel ſi quod differri oporteat, hoc iam curetur: talia intempeſtiue curantur. Et hæc quidem obiter ac veluti præter ſermonis tradendi propoſitum dicta ſint.

Duo cum ſint tempora ex Hippocrate, alterum totius morbi, alterum cuiuſq; paroxyſmi: alimenta pro eorum ratione exhibenda eſſe. Multaq́; de hac re traduntur regulæ. CAP. 4. H

Videtur innuere t. 11. ſect. 3. primi Epid. VOlo autem iam opportuniora ſcribere. Sunt autem hæc. Duo tempora tradit Hippocrates, alterum totius morbi, alterum particulare cuiuſq; paroxyſmi. ‖ Dicit ergo in Epidemijs neceſſe eſſe, vt totius morbi incrementum & remiſſionem vigoris conſideremus, & ad vtraq; tempora reſpiciendo, ſemper auxilia adhibeamus. Et hoc facile in omnibus doceri poteſt, at in alimento oſtendetur. Alimentum enim optimum eſt in diæta auxilium. Id enim ſolum ſi cæteris comparetur, omnibus æquiualet: omnia etiam in ſe continet. Huius rei teſtis eſt Hippocrates, qui alimenta, diætas vocauit: totius enim appellatione partem exornauit. Eſt autem totus hic ſermo iunioribus medicis
1. Aph. 7. & 9. Ex. ord. 4. d g maxime contrarius, medicinæ tamen conſequens. ‖ Vult enim Hippocrates vt medicus à primis diebus ſciat, quis morbus cito, & quis tarde vigebit: & vbi hoc prædidicerit, virtutem etiam laborantis conſideret: ac tanquam in quadam ſuæ ipſius cogitationis libra, de vtriſq; ponderet: vtrum, ſi
Forte gloſſema. à principio tenuiter nutriatur laborans, ſufficere ad vigorem vſq; poterit (ita vt poſt principij tempus vſq; ad vigorem tenuiter ſemper cibetur.
1. apho. 8. ext. ord. 4. f ‖ Quando enim viget morbus, tunc tenuiſſima diæta neceſſe eſt vti) an prius ipſe deficiet, nec ad vigorem vſq; perdurare poterit. Nam ſi futurum eſt,

A vt æger ante vigorem diſſoluatur: primis certe diebus virtus reſumi debet, vt poſſit poſtea æger,
dum vigor aderit, tenuiter cibari. Non enim in omnibus dictum eſt, in principio pinguius cibari
oportere: ſed in ijs, in quibus futurum eſt, vt virtus circa vigorem diſſoluatur. Diſcamus autem &
huius dogmatis rationem: ita enim ipſo audacius ad artis opera vtemur. Natura archegonon, id eſt
primogenian, & primam ſuæ ipſius eucraſiam ſeruans, oportune appetit quæ offeruntur, riteq́;
quæ aſſumpta ſunt diſpenſat, & in vniuerſum corpus diſtribuit, appoſitiones'que & detractiones
commoderatas facit. Cum autem morbi inciderint, ac ϛάσιν, i. ſeditionem & ἀναρχίαν. i. carentiam
principatus rebellionem'ue effecerint, quantum vtiq; paſſiones valuerint, tantum etiam natura fa-
tigatur. Ac circa quidem morborum principia, exigua eſt naturalis ſtatus euerſio: multum verò eſt
naturæ robur. circa vigores autem magna eſt ſtatus præter naturam vis: multa verò naturæ infirmi
tas. Quare, ſi futurum eſt, vt quiſpiam à principio tenuiter nutritus, circa vigorem ſolidiora alimen
ta, virtute prius conſumpta, ſit poſtulaturus: hunc in principio roborare conſulit, vt cum poſtea vi-
gor adfuerit, tenuiter cibetur. Etenim rationi conſentaneum eſt, vt in difficillimo morbi tempore,
& in quo potiſſimum pugnare natura creditur, paucus ſit cibus, tenuiſſimeq́; id, quod offertur, nu-
triat: ne in diſtributione vellicet, neq; multam faciat additionem, ſed, non ſecus ac irrigationes, ſo-
B letur: totumq́; corpus permeet, labore aut tempore quo diſpenſetur, minime indigens. Neq; enim
in particularium quidem paroxyſmorum vigore cauendæ ſunt alimentorum oblationes, in vniuer
∴ ſalium autem morborum vigoribus nutrimènta ſunt danda. Prope poſita eſt (inquis) declinatio.
Ego verò haud quæro quid ſit quod futurum eſt, ſed quid quod præſens eſt. Neq; enim id quod
humanius eſt vigorem denotat, ſed declinationem. Morbi vis adeo cita eſt, vt minime comprehen-
di poſſit. Nonne ſæpius magnitudinem neſcimus, quamuis etiam virtus viguerit? Hæc certe pluri-
mum eueniunt. Quòd autem non omnes circa principium velit pinguius nutrire, ſed quibus futu-
" rum eſt, vt circa vigorem virtus diſſoluatur, patet ex ijs quæ inferuntur: quid enim ait? ‖ Neq; igitur 2. de Vict. acu.
" licet præter tempus, neq; vehementiſſimas vaſorum vacuationes facere, neq; vigentibus morbis & 32. 7ª. 120. h
" in inflammatione exiſtentibus, cibos offerre. Et rurſus. ‖ Hoc igitur maximum documentum eſſe 2. de Vict. acu.
" cenſeo, quòd primi dies non ſint ſorbitione tali vel tali priuandi, ijs qui paulo poſt talibus vel talibus 41. 7ª. 122. d
∴ " ſorbitionibus ſunt vſuri. Præſumpſiſſe hoc decebat, propterea quòd de acutis ſermo eſt. Et paulo
" poſt oſtendit, ſe non in omnibus, ſed in aliquibus, talem victum inſtituere, inquiens. ‖ Hæc igitur 2. de Vict. acu.
" omnia magna teſtimonia ſunt, quòd non recte medici ad diætemata ægrotantes ducunt, ſed in qui- 42. 7ª. 122. e
" bus morbis non oportet vaſa vacuari, ijs ſcilicet qui ſorbitionibus cibandi ſunt, vaſa vacuant, & in
" C quibus ex vaſorum vacuatione ad ſorbitiones mutationem facere non oportet, in ijs mutationem fa
" ciunt, et plerunq; abſolute. Aliquando autem in his temporibus ex vaſorum vacuatione ad ſorbitio
" nes mutationem faciunt, in quibus ſæpenumero expedit à ſorbitionibus ad vaſorum vacuationem
" accedere, ſi ita morbum exacerbari contigerit. Hoc autem eſt vigoris tempus in quo ob virtutis diſ
" ſolutionem coacti, à tenuioribus ad ſolidiora cibaria accedunt, cum tamen corpora iam ab inflam-
" matione detineantur. ‖ Non igitur licet præter tempus nec vehementiſſimas vaſorum vacuationes 2. de Vict. tōne
" facere, neq;, vigentibus morbis & in inflammatione exiſtentibus, cibos offerre. Neq; decet, ait, im- ac. 32. 7ª. 120. h
modicas ἀνατάσεις, i. protractiones aſſumere, neq; intempeſtiue nutrire. In multis autem intempe-
ſtiuum maxime eſt, ad tertium vſq; diem aſcendere: nocua etiam male eſt quæ alternis diebus fit nu
trimenti oblatio. Ad eos enim qui ita cibant, reſpiciens, omnia hæc ſcribit. In principijs enim ma-
gnum peccatum eſt ipſa diatrite, i. triduana inedia, qua tamen etiã Hippocratis tempore vtebantur.
" Teſtis eſt ipſe Hippocrates rurſus in libro aduerſus Cnidias ſententias, dicens. ‖ Noui autem medi- 2. de Vict. acu.
" cos, qui contrario maxime modo ac oportet, faciunt. volunt enim cuncti, vbi in morborum princi- 18. 7ª. 119. h
" pijs, duobus vel tribus vel pluribus diebus fame arefecerint homines: ita offerre ſorbitiones & po-
" tiones. Nec increpat, quòd aliquos ad prædictum vſq; dierum numerum protrahant, ſed quòd om
D nes. quandoquidem & ipſe protrahit ad tres & ad quatuor vſque dies: ſed protrahit quos oportet.
" ‖ Inconſtantes enim febres, donec conſtiterint ſinit, vbi verò conſtiterint, hoc modo curat. ſorbitio- 4. de Vict. acu.
" nes enim & potiones in conuenienti die offert. Conſulitq́; tertium & quartum diem cauendos eſ- 54. 7ª. 114. a
" ſe. ‖ quandoquidem hi dies, παλιγκοσίας, i. recrudeſcentias, vt ipſe ait, potiſſimum pariunt: ea item 3. de Fract. t. 33. 7ª. 246. d.
" tum quæ ad phlegmonem & immunditiam incitant, tum quæ ad febres tendunt. & magni admo-
" dum momenti, perinde ac quoduis aliud, documentum hoc eſt. cum qua enim ex opportuniſſi-
" mis in medicina rebus non circa vlcera ſolum ſed etiam circa alios multos morbos non communi-
" cat? Niſi quis alios etiam morbos vlcera eſſe dixerit. habet enim quandam & hæc oratio æquita- T. 34.
tem. Videamus ergo id quod ſequitur, per quod patrocinatur ijs, qui in plures dies protrahunt.
" Et forte aliqua etiam æquitas videtur ipſis eſſe, vt cùm magna mutatio in corpore facta ſit, aliqua 2. de Vict. acu.
" etiam valde magna mutatio obijciatur. At mutare quidem, non parum bene habet. Recte quidem 18. 7ª. 118. h
" ſanè transferenda eſt & ipſa mutatio. & ex mutatione, exhibitio guſtamentorum adhuc magis.
Recte ergo cum mutatio facta eſt in corpore, protractionem ad tres vſq; dies faciendam laudat.
ſed recte ac artificioſe hoc facit, dum genus, & magnitudinem affectionis, & tempus, & regionem,

& ætatem & anteactæ diætæ formam conſiderare contulit, quæ certe mutationis diætæ, firmiſſimæ E ſunt indicationes. Illud certe eſt obſeruandum, ne cum alimentum circa primos dies ſubtraxeris, quando id & laborans ſumere, & virtus conficere poterat, circa vigorem poſtea, dum virtutem ferè diſſolutam vides, mutationem aggrediaris, pugnareq; adhuc magis virtutem cogas, quo tempore ne ſorbitiones quidem confici ab ægrotante poſſunt, id illi hoc ſuadens, nutrimentisq; cum ſuffocans. Videre enim licet ratione quidem methodicos, opere verò amethodos medicos, vinum & carnes dare, tanquam in vas inanime alimenta infundentes. Ac ei quidem qui recta ratione in principio protrahit, in vigore etiam virtus conſtans perſeuerat. ei verò qui indebite protractionibus vſus fuerit, circa principium etiam debilitatur, partim quidem à morbo, partim verò à prauo artifice coacta. Eiuſmodi etiam medicos in alijs redarguerat inquiens. ‖ Quid enim tandem mali erat, ſi præmium ignorantiæ ferrent ij, qui artis opera male adminiſtrant: nunc autem ægrotis qui extra culpam ſunt, non ſufficiens videbatur ex morbo noxa, niſi etiam medici imperitia accederet. Oportet ergo ita ſemper circa initia & protractionibus vti, vt ne quidem cogitandum ſit, circa vigores morbos eſſe mitiſſimos, etiam ſi poſt protractiones, & maxime eas quæ plurium dierum ſunt, cibus exhibeatur. Didicimus autem & ex ijs quæ intulit: rationem enim ſubnexuit. ‖ Ac mutare quidem non parum bene habet: recte quidem ſanè transferenda eſt & ipſa mutatio, & ex mutatione exhibi F tio guſtamentorum adhuc magis. A communi ratione, ſi recte fiat mutatio, firmiter etiam debet ſequi iuuamentum. Malum ſanè eſt in alterutro peccare, peius tamen eſt in additione. Audiamus & quæ deinceps dicat. ‖ Coniectandum ſanè eſt & robur, & modus morbi in ſingulis, & naturæ hominis, & conſuetudinis, & diætæ laborantis, non ſolum ciborum, ſed etiam potuum: multo autem minus ad additionem eundum eſt, quandoquidem ſubtractionem omnino auferre ſæpenumero confert, vbi perduraturus eſt laborans, donec morbi vigor concoctus ſit. Neq; enim virtutem conſiderare debemus, an phlebotomiam {vel aliud quicpiam validum præſidium} omnino ferre queat, ſed an his neglectis, perdurare ac portare morbi vigorem poſſit. Quare mihi ne dicas, & ego virtutem inſpicio, neq; enim ita inſpicis, vt oporteret. quocunque autem modo inſpicis, præterquàm quòd nihil noui dicis, †tua etiam ipſius} vniuerſalia theoremata ſubuertis. Quæ igitur artificialis ratio eſt: ‖ Coniectandum eſt, an ægrotans ex diæta vſq; ad morbi vigorem perdurabit, & vtrum ille deficiet, & ex diæta non perdurabit, vel morbus prius deficiet ac obtundetur.

Libro præceptorũ non longe á principio.

2 de Vict. acu. 18.

2. de Vict. acu. 56. 7ª. 121. c

† σεαυτοῦ, i. tui ipſius forte tamen αὐτοῦ, i. ipſius ſcilicet Hippocratis.

Notæ traduntur ex Hippocrate quibus ſcire poßimus qui morbus cito & qui tarde vigorem ſit habiturus. CAP. 5. G

1. apho. 9. Ex. ord. 4. g

CVm autem ipſe ſciret, non cuiuſuis medici eſſe, à primo morborum inſultu, ſcire, qui nam cito, & quinam tarde vigeant, multas ad hoc notas dedit in omnibus ſuis libris, præcipue verò in ſecunda Epidemia, dicens, ‖ Circa principia morborum conſiderandum, an ſtatim floreant: manifeſtum autem hoc fit ex incremento. Noſces, inquit, ipſum vigorem prope, vel procul eſſe, ſi probe incrementum conſideraueris. Morbi enim qui paulatim increſcunt, tardum: qui celeriter, celerem denotant vigorem. ‖ Incrementa autem ex circuitibus, & criſes quoque hic manifeſte. Per incrementum quidem vigorem agnoſces: incrementa verò, per circuitus. Aliud enim eſt, ſingulis diebus adnotationem habere: & aliud, vno die vel duobus interiectis. Nec hoc tantum ſatis fuit: ſed adiecit etiam artificioſiora. ‖ Et ex paroxyſmis in circuitibus conſiderandum eſt, ſi citius an non: & ſi longiori tempore an non: & ſi magis an non: Vult vt ad præcognoſcendum accelerantem vel tardantem vigorem, prædicta obſeruemus, id eſt vtrum feſtinanter an ſecus, incrementum adueniat: & vtrum modus propius accedat ad continuitatem, an multum abſit à continuitate. Ad hæc etiam paroxyſmi in circuitibus an citius an non, hoc eſt, an anticipent, an poſtponant. Nam qui anticipant, celeritatem, qui poſtponunt, tarditatem magis ſignificant. Quoniam H autem poteſt qui anticipat paroxyſmus, prius etiam deſinere: ob id addidit, Et longiori tempore, an non. Præterea cum ſciret non in longitudine tantum & breuitate paroxyſmorum, differentiam eſſe, verum & in vehementia & imbecillitate, fieri'que poſſe vt in æquali adnotationis dimenſione difficilius vel leuius aliquis exacerbetur: iccirco addidit. Et magis, an non. Cum videris magnum aduenire incrementum: ac ſequentem paroxyſmum præcedenti ſemper & multo longiorem & multo difficiliorem, ſcias vigorem ſtatim affuturum. ‖ Nam & eorum qui repente moriuntur, celeres ſunt ipſæ criſes, quoniam & celeres ſunt do*lores & continui & validi. Ex contrarijs autem contrarium. Forte verò & aliarum rerum hoc commune eſt, vt quæ quidem citius fiunt, breuiores ſint: quæ verò tardius, longiores. Non ſolum autem in Epidemijs, ſed etiam in Aphoriſmis, rationes docet, per quas præſcire poteris vigorem prope vel procul eſſe. ‖ Paroxyſmos autem & conſtitutiones indicabunt morbi. Nam horum alij natura acuti: alij natura diuturni. Et tempora anni. Quęcunque enim ipſorum adiuuant, morbis aduerſantes, celeriter & incrementa & vigores facient. ‖ Ideoq; neceſſarium eſt ſcire, bonum eſſe quod in conſtitutione & in morbo commune eſt.

2. Epid. ſect. 1.

Ibidem.

Ibidem.

Ibidem.

*Al. febres.

1. aph. 12. ext. ord 5. a

Ibidem.

3. Epid 3. t. 88. 3ª. 151. h

Et

A Et circuituum inter ſe incrementa.‖ Hæc quidem ſunt communia cum iis quæ in Epidemijs dicta ſunt. Adiiciet autem & aliam quādam præterea rationem, per quam vigorem ſcire poteris.‖ Et ex iis quæ mox apparent, vt in pleuriticis, ſi ſputum ſtatim appareat, incipiente quidem morbo, abbre uiat: ſi verò poſt appareat, prolongat. ‖ Concoctiones enim celeritatem criſeos ſanitatisq; ſecuritatem ſignificant.‖ Et vrinæ, & deiectiones, & ſudores, mox apparentes, morbos ægre & facile iudicandos, breues & longos indicant. Habes, inquit, vbertatem, ſi noſtra legas, nec ſolum celerem vel tardum vigorem, ſed etiam alia multa eorum quæ futura ſunt, prænoſces. Hoc tātum prius accipe, ac firmiter crede, optimum eſſe, vt medicus prouidentiam adhibeat, non ad gloriam tantum, ſed & multo magis ad curandi rationem. His prius conſtitutis, rationem ad artis opera accommodato.

1 Aph. 12. ext. ord. 5. a
Ibidem.
1. Epi. cōm 2. t. 45. 3ª. 122. b
4. Aph. 12. Ext. ord 5.

Regulæ cibandi pro ratione totius morbi. *CAP. 6.*

QVibus‖ igitur ſtatim eſt vigor, ij ſtatim tenuiter ſunt cibandi. Neq; n. de virtutis diſſolutione eſt timendum, vbi vigor ſtatim affuturus eſt, ſicuti in angina vſu venit: Licet enim, vt totus ad morbum tollendum incumbas, nihil de virtute formidans. ‖ Quibus autem poſterius eſt B vigor: in illud tempus & paulo ante illud ſubtrahendus eſt cibus: antea verò pinguius eſt cibandus æger, quò durare poſſit. Hoc in loco de vtriſque ſimul paſſione inquam & virtute coniectari oportet. Cibari autem plenius, eſt paulo ſolidius nutriri, quàm fiat in extreme tenui diæta.‖ In paroxyſmis autem ſubtrahere oportet. Per hæc verba documentum valde curatiuum ac ad artem maxime ſpectans tradit, hoc eſt incumbente grauiori paroxyſmo, nihil nutrimēti apponendum eſſe, ſiue. n. per ἐπανάβασιν, quaſi dixeris ſuperaſcenſionem, vehementiores fiāt paroxyſmi, pulchrum ſanè eſt, virtute proirritata, ad detractiones accedere: ſiue etiam nunc quidem leuiores, ſi urſus autem grauiores fiant adnotationes, ex arte rurſus eſt, ante difficiliorē paroxyſmum non nutrire: ſed ſemper poſt grauiorem adnotationem. Sed exacerbabo, inquies, morbum, ſi primis diebus alimentum dedero. atq; ita quem curandum ſuſcepi, lædam. At certe magis iuuabis, virtutem ſeruando. Omni ſanè auxilio noxa aliqua coniuncta eſt: quod. n. iuuat, id etiam nocet. Si ergo cum in principio nutriuero, cui futurum eſt, vt virtus circa vigorem diſſoluatur, morbum quidem aliquantiſper augebo: at virtutem magnopere corroborabo.‖ Qui verò opinatur virtutem non refici, ſed morbum exacerbari, mortem is proculdubio ægrotanti afferet. ‖ Peccata autem quę per initia committuntur, non ęque, vt hęc, immedicabilia ſunt, ſed multo facilius corrigi poſſunt. patet ergo, ꝙ non lubēs in primis die- C bus ad alimenti exhibitionem accedit, ſed tanquam in anguſtia quadam detētus, commodiſſimum eligit tempus. Quòd, ſi nihil ipſe de virtute vereatur, maxime ex arte eſſe exiſtimat, ad tertiam & ad quartam vſq; diem, non nunquam etiam & ad longius tempus protractionibus vti. quando & robur virium adſit, & morbi modus cogat, multaq; ſubſit humorum redundantia: & loco phlebotomię vel aliorum vacuantium prędidiorum, longiorem eligimus protractionem. Aliquibus enim in diatrite, aliquibus ante diatriten, aliquibus poſt diatriten, probe primum exhibitum eſt alimentum. Et in vniuerſum quidem, ſymmetriam attingere oportet. Si autem hoc fieri nequit, vergendum eſt magis ad protractionem plurium dierum, quàm ad celeriorem alimenti appoſitionem, ſi virtus nihil prohibeat.

1. Aphor. 10. Ex ord. 4. h
Ibidem.
1. Aphor. 11. Ex. ord 5. a.
omni auxilio noxa aliqua iuncta est
Locus mendis nō vacās. vt āt ĩnuere. tex 40. 2. libri de Vict. rōne in morb. acu. Sed ſanè deterius agit q. omnibus vaſa ante &c.
Peccata in principio facilius corriguntur.
2. de Vict rōne in acu. t. 40. 7ª. 122. c

Animaduerſiones de virtutis fortitudine & imbecillitate. Signa imbecillitatis virtutis ob inanitionem, ob morbi acumen, ob irritamentum aliquod, exemplo flammæ lucernæ. *CAP. 7.*

SEd quiſpiam ex iis qui methodum perturbant, inquiet. Et ego virtutem animaduerto. Ad quem licet reſpondere. Et quomodo virtutem inſpicis? non enim apparet. nam ſæpius qui D primo aſpectu fortis videtur, imbecillus eſt, diſſolutúque facilis. Nam qui fortis videtur, * non per ea, per quæ virtus, dignoſcitur. Accipis ætatem, anni tempus, regionem, & ſimilia. Nonne tibi licet pulſus tangere? At neque ſi tetigeris cognoſces, vtrum in ſpiritu, vel in humoribus vel in ſolidis ſit virtus. Mentem adhibes naturalibus actionibus, vt ſcire poſſis, à quot rebus virtus impediatur. Si autem nunc quidem permittat, poſterius autem diſſoluetur, præuidere poteris, ſi naturæ * κράματα, id eſt temperamenta conſideraueris. præcognoſcere item vigores poteris. Si verò * noueris alicui quidem firmam eſſe virtutem, alicui verò facile mutabilem, diiudicabis alterum ſeptentrionalem, alterum meridionalem eſſe. Quoties autem imbecilla viſa eſt manere virtus, at per detractionem corroborata eſt. Audi Hippocratem ignaros medicos redarguentem. ‖ Non enim video medicos talium rerum eſſe peritos, quomodo ſcilicet dignoſcere oporteat imbecillitates in morbis, & quæ ob vaſorum vacuationem fiunt, & quæ ob aliud quoddam irritamentum, & quæ ob dolorem & ab acumine morbi: itemque quot paſſiones & omnigenas formas natura noſtra & habitus ſingulis pariat. quamuis talia ſalutem vel mortem inferant cognita vel ignorata. Neque enim paruum periculum eſt, ſi ignoretur vtrum virtus per indigentiam diſſoluatur, ita vt nutri-

2. de Vict. rōne in acu. 47. 7ª. 123. f

menti

menti additione indigeat,an ob phlegmones magnitudinem ſuffocatur,ita vt detractione indigeat: E
an ob aliud quoddam irritamentum, id eſt ob mutationem & corruptionem eorum quæ aſſumuntur. Sicuti enim lucernæ flamma & ob defectum olei extinguitur, & ob multam confertam'que infuſionem: & quando non purum & argilloſum eſt: Eodem modo & calidum quod eſt in nobis, natura exiſtens flammæ ſimilis, & indigentia & abundantia & prauitate alimenti corrumpitur. Itemq; quot paſſiones & omnimodas formas, natura noſtra & habitus ſingulis pariat. Quidam enim natura famelici ſunt, quidam ſtomachum habent qui facile afficitur, & animo facile delinquunt, ac à minimis affectionibus læduntur, & alimenti appoſitione ſemper indigent. Et aliæ ſunt priuatim in ſingulis ſyncriſeis. Animaduertendumq; eſt ne cum in eiuſmodi habitus incidimus,
1. de Vict. rõne in acu. 48. 7ª. 124. a.
aliquod peccatum committamus.‖ Maius enim malum eſt, ſi ob dolorem & acumen morbi debilitato, potionem vel ſorbitionem copioſiorem aut cibum quis obtulerit, exiſtimans ob vaſorum vacuationem imbecillum eſſe. Indecorum etiam eſt ob vaſorum vacuationem debilitatum non cognoſcere, ac diæta eum premere. Affert etenim aliquod periculum & hoc peccatum, multo tamen minus quàm alterum. Ridiculoſum autem magis eſt hoc peccatum, quàm alterum. Si enim alius medicus vel etiam idiota ingreſſus cognouerit ea quæ contigerunt, & edenda potãdaq; dederit ea, quæ alter prohibuit, aperte iuuaſſe exiſtimabitur. Talia artificum inſtituta maxime ab hominibus F
vituperantur. videtur enim ipſis ille qui ingreſſus eſt medicus, vel idiota, tanquam mortuum ſuſcitaſſe: ſcribentur autem & de his ſigna, quibus ſingula dignoſcere oportet. De vniuerſalibus igitur temporibus & de primâ alimenti exhibitione hæc ſatis ſint.

Regulæ cibandi pro ratione particularium paroxyſmorum. CAP. 8.

1. Aph. 18. Ext. ord. 9. f. lib. de humo.
VIdeamus iam & de particularibus.‖ Iis qui in circuitibus exacerbantur, nihil dare oportet, neque cogere, ſed detrahere de additionibus ante criſeis. Item.‖ In paroxyſmis ſubtrahere oportet, addere enim, noxa. Et, quæcunque per circuitus exacerbantur, in paroxyſmis ſubtrahere oportet.
1 Aph. 11. Ext. ord. 5. a
In morbis ſanè qui per circuitum vexãt, ſiue continui ſint, nullasq; habeant intermiſſiones, ſiue ex quibuſdam interuallis exacerbentur ac reiuueneſcant, obſeruandum eſt ne in paroxyſmis eſculenta aut poculenta aut diaclyſmata demus: quandoquidem quicquid tunc offertur, morbi non corporis fiet alimentũ.
7ª Aph. 62. Ex. ord. 59. g
‖ Si quis enim alimentum febricitanti dederit, vt ſano robur, ita laboranti morbus. Neq; cogere, hoc eſt, nulla re cogente vti. ſolamine. n. potius eſt opus, quàm vi in paroxyſmis, expectandumq; eſt remiſſionis tempus, & in eo vehementia cogentiaq; remedia aſſumenda ſunt: G
vbi verò paroxyſmi inciderint, lenientia. Quemadmodum. n. feræ etiam valde agreſtes, ſi quis eas placide adeat, blandeq; demulceat, manſuetæ redduntur: ſi verò ex aduerſo ipſis iraſcatur viq; adoriatur, agreſtiores efficiuntur: Ita & morbi quodam modo agreſtiores effecti, ſi quis eos in paroxyſmis ſoletur & mitiget, leuiores ac manſueti euadunt: ſi verò ex aduerſo ſe opponat vimq; inferat, excitantur ac exacerbant̃. Propter has & alias id genus cauſas nec rebus cogentibus, nec alimẽtis vult vti in paroxyſmis: partim quidem ob additionẽ, partim verò ob turbationem q̃ in diſpẽſatione fit.
1. Aph. 11. Ext. ord. 5. a
‖Et quæcũq; p circuitus exacerbantur, in paroxyſmis ſubtrahere oportet, addere. n. noxa.‖Non ſolum aũt dum adſunt paroxyſmi, nulla re, q̃ mouere aut addere poſſit, vtendum eſſe cenſet: verũ neq;
Lib de Alim.
dum mox futuri ſunt: ſed dũ deorſum inclinat morbus. Hocq; ſapiẽter admodũ in libro de morbis
Li 3 de Morb. ca de pleur. ex dorſo.
demonſtrat, cum ait.‖Cum aũt irruunt morbi, quieſcere oportet & laborantem & medicũ à curationibus, ne q̃d mali fiat. Omnium aũt clarius ac magnificentius in libro aduerſus Cnidias ſenten-
1. de Vict. rõne in acu. 46. 7ª. 115. f
tias, cum inquit.‖ Tempus autem exhibendæ ſorbitionis hoc maxime obſeruare per initia & per omnem morbi decurſum oportet. Quando ſanè pedes frigidi fuerint, inhibere oportet ſorbitionis exhibitionem. Maxime verò & à potu abſtinendum eſt. Quando autem caliditas ad pedes deſcenderit, tunc exhibendum eſt, & putandum magnopere valere hoc tempus in omnibus morbis, H
non minime verò in acutis, maxime verò in magis febrilibus, & periculoſiſſimis morbis. Forte quis dictionis græcanicæ ignarus, dicat, Hippocratem in vigore alimenta offerre: cum enim caliditas in pedes deſcenderit, tunc febrem vigere, corpore vniuerſo æque ac ſimiliter calefacto. Verum qui hæc in veteres dicere audet, ſtoliditatem ſummam'que inſcitiam præſefert. nec quid ſit τὸ καταβαίνειν, id eſt deſcendere, intelligit. Diſcant ergo qui hæc aduerſus Hippocratem effutiunt, cum non in vigore ſed in remiſſione febris alimentum dare. Quid enim ait? Quando caliditas in pedes deſcenderit, tunc exhibendum eſt. omne autem quod iam deſcendit, ſuperiores partes reliquit, & infernas adiit: caliditate non extenſa, ſed ad infernas regiones tranſpoſita. Et hoc adeo clare ipſe
4. de vict. rõne in acu. 39. 7ª. 139 f
edocet, vt & à ſtolidis etiam intelligi queat. dicit autem in hunc modum.‖ Cum verò pedes ſunt frigidi, neque potum neque ſorbitionem, neque aliud quicquam tale dato: ſed maximum hoc eſſe exiſtimato, ſi obſerues, quouſque valde calidi fiant. deinde ita id quod confert, exhibe. Vt plurimum enim ſignum eſt futuræ exacerbationis febris, ipſa pedum frigiditas. Si verò in tali tempore exhibueris, maxime per omnia peccaueris: morbum enim non parum augebis. Cum autem fe-

febris

A bris deſinit, è contrario pedes calidiores fiunt reliquo corpore. Augetur etenim, frigeſaciens pe-
des, accenſa ex thorace, in caput flammam emittens. Vbi vero calor totus ſurſum concurrerit, &
exhalauerit in caput, merito pedes ipſi frigidi fiunt, cum excarnes neruoſiq; natura ſint: præterea,
cum multum à locis calidiſſimis diſtent, frigeſiunt, calore ſeſe in thoracem colligente. Et rurſus
ex proportione, cum febris ſoluitur, & in minutas partes redigitur, in pedes deſcendit. Hoc ergo
tempore caput & thorax ipſorum perfrigerata ſunt. Non eſt ergo in toto corpore caliditas, neq;
extenſa eſt: ſed ſicuti, dum vigebat paroxyſmus, partes circa thoracem caput'que, affatim incende-
bantur: ita & nunc, vbi adeſt remiſſio, caliditas nobiliores quidem partes reliquit, circa pedes au-
tem extremos verſatur. hocq; naturaliter fit. Rationi enim maxime conſentaneum eſt, vt hos, qui
valde prius refrigerati erant, calor etiam ingens deprehendat, natura nimirum tribuente ipſis mu
tuam contrariorum ſucceſſionem. Vnde cum quis per frigidas regiones iter fecerit, vbi in æſtuo-
ſam peruenerit, ignitos obtinet pedes. quandoquidem cum magis ij friguerint, magis etiam ac
vehementius iure incaleſcunt. Quapropter & in difficillimis febribus, quando inuaſio cum pe-
dum perfrigeratione fit, in remiſſione pedes vehementer calefieri contingit. Quare cum locum
abſolueret Hippocrates, inquit. Hac de cauſa offerendum eſt. nam vbi pedes frigidi ſint, neceſſe Ibidem.
B eſt inferiorem ventrem calidum eſſe, multo'que faſtidio plenum, & hypochondrium extenſum,
& proiectationem corporis ob internam turbationem, & mentis ſuſpenſionem, & dolores, & vel-
licatur æger, ac vomere affectat: ſi que praua vomat, dolore afficitur. Vbi autem caliditas in pe-
des deſcenderit, vrina'que pertranſierit, etſi non ſudauerit, omnia ceſſant. In hoc igitur tempore
oportet ſorbitionem dare: tunc autem pernities. * Et præcipue nocumentum, quod ex intempe-
ſtiuitate in morbis acutis euenit: mortem eſſe inquiens ſub paroxyſmum nutrire. Aperte igitur
& hæc imperat. Oportuerat igitur ſatis iam hæc te edoctum fuiſſe: ſi quid tamen diſcere cupis, Au
di & hæc aperte præcipientem Hippocratem. Cum autem medicamentum dederis, ſorbitioni- 4. de Vict. rõne
bus vtere, ac obſerua paroxyſmos febrium, vt nunquam cùm adſunt, neque cum futuri ſunt, offe- in acu. 39. 7ª.
ras: ſed vbi deſinunt, aut deſierunt, & quàm longiſſime à principio. Alimenta danda ſunt, non ex- 139. c
pectata exquiſita febris declinatione, vbi nimirum laborans fame intolerabili premitur, vel à lon-
gis ciborum protractionibus male admodum affectus eſt, vel aliqua pars à ſtomacho obriguit, &
valde exoluta eſt. Tunc ſanè in remiſſionibus febrium, corpore adhuc calido exiſtente, alimentum
apponimus: potiſſimum'que cum remiſſionis interſtitium anguſtum fuerit. Qui enim paulo an-
te quàm terminauerit, cibum offert: is longius à futura adnotatione cibum exhibet. Quòd autem
C perfecte iam ceſſata adnotatione cibus offerri debeat, clare ipſe oſtendit, inquiens. Et quàm lon-
giſſime à principio. Vt enim adnotatio alimentum non diſpenſatione priuatum ſed probe con-
coctum ac iam corpori familiare redditum ſuſcipiat, ceſſata nuper adnotatione alimentum præbet.
quod tempus plurimum à futuro paroxyſmo abeſt. Adhuc verò & in libro aduerſus Cnidias ſen-
tentias ea adiungit, quæ & iis quæ dicta ſunt & artis etiam operibus conſentiunt. Diæteticæ partis 4. de Vict rõne
maximum eſt obſeruare ac cauere, ſicuti in acutis ita in longis ægritudinibus, & intentiones febri- in acu. 14. 7ª.
um & remiſſiones. ita vt tempora obſeruare ſcias, quando cibaria offerre non oporteat, & quando 249. d
tuto offerre oporteat. ea autem ſunt, cum longiſſime ab intentione diſtant. Et hæc rurſus fatebitur,
qui in artis operibus fuerit exercitatus.

Quomodo in morbis diuturnis ſint obſeruanda tempora. CAP. 9.

MAximum enim eſt in morbis diuturnis obſeruare tempora. quandoquidem in iis obſcuri ac
latentes ſunt paroxyſmi, & per ſymbola deprehenduntur, ex vigilia, grauitate, motus diffi-
cultate, inſomniorum turbulentia, decoloratione, inappetentia, & ſimilibus. In acutis enim, quos
D potiſſimum febres continuæ comitari ſolent, magna ſunt inter paroxyſmos & remiſſiones diſcri-
mina: ita vt & ab idiotis etiam ſæpenumero dignoſcantur: in diuturnis autem tenues quidem ſunt
febres, vixq; deprehenduntur: occultiq; ſunt paroxyſmi, ac præcipue vbi plurimum traxerint, vt &
ipſos etiam ægrotos multoties lateant. Vnde vel exquiſitum omnino ſignum illud erit, ſi aliquan-
tulum differentiæ ipſorum dignoſci poſſint.

In febribus ſynochis matutino tempore eſſe cibandum. CAP. 10.

IN febribus autem quæ non cedunt (quas ſynochos vocamus) conſentaneum eſt mane ali-
mentum dare. Sæpius enim tum alibi, tum in Epidemiis, diem anno comparauit, ita vt tem- 2. Epid. ſect. 1.
pus matutinum, veri aſſimilatum ſit: meridies, æſtati: pomeridianum tempus, autumno: no-
cturnum, hiemi. Vnde pomeridianum tempus quod autumno aſſimilatum eſſe tradidimus, ſi
matutino, quod veri ſimile eſſe diximus, comparetur, exitialiſſimum erit: ſicuti matutinum, ſalu-
berrimum.

berrimum.ita ſanè crepuſculum veſpertinũ conturbans & exacerbans eſt:matutinum tempus,be- E
1. Apho. ſect. 1. nignum ac relaxans.|| Tanquam annus circuitum habeat morborum. quale eſt dies morbi, quale
eſt veſpertinum tempus ad exacerbationem, tale eſt morbi & vniuſcuiuſque conſtitutionis inter ſe »
inuicem. Quare vbi nullum ſit veſtigium remiſſionis, tempus eucraſiæ aeris aſſimilatum eligito. »
id autem eſt, quod circa crepuſculum matutinum eſt: idq; accommodatiſſimum eſſe poterit tum »
ad alia remedia, tum ad cibum offerendum. Hæc quidem ſatis ſint ad ſuadendum id quod à no-
bis propoſitum eſt. Portionem enim ſelegi ex infinitis ferè quæ apud Hippocratem leguntur. Ex .·.
arte tamen erit, vt ex iis quæ adhuc citari poſſent, aliqua quidem in librum de Conſuetudine à no- *
bis conſcribendum,aliqua verò in librum de Qualitate & Quantitate,reponamus. illic ergo quàm
plurima ponentur ex Hippocrate,quę in præſenti libro ſilentio pręteriuimus, largaq; etiam copia
in vnoquoque theoremate tradetur.

Vt oculi ſe habent ad Solem, ita imperitorum hominum animas ad ſcripturam Hippocratis ſe habere. CAP. II.

TEmere ergo aduerſantur illi, qui ad Hippocratis ſcripta imparati prius accedunt, quàm pri- F
mas literas didicerint. Suam enim ipſorum ignorantiam incuſare cum debuiſſent, obſcurita-
tem Hippocratis reprehendunt: quippe qui ob propriam imbecillitatem non poſſint magnitu-
dinem Hippocraticæ virtutis aſſequi. Ita enim opinor affectæ ſunt ad Hippocratis ſcripturas inſi-
pientum abiectorum'que hominum animæ, vt oculi ad Solem dum in ipſum intuētur: vt enim illi
de propria imbecillitate redarguuntur à Solis pulchritudine conuincunturq;, quippe qui haud
poſſint perſeueranter citra laborem in ipſum intueri, ſed tandem cæcutientes ad tenebroſa ſe ver-
tunt:ita animæ profanorum hominum, quę prius in encyclopędiis non fuerint educatę, à pul
chritudine ſcripturarum Hippocratis fulgore circumcirca perculſæ, & dogmatum lu-
mine vallatæ, quodam modo cæcæ fiunt, & ab iis quæ maiora ſunt quàm vt ipſæ
ferre poſſint auerſæ, ad parua quædam ac obſcura ſuæ que ipſarum ignora-
tioni accommodata accedunt. Nos autem non illorum cauſa, ſed vt
illis qui probe inſtituti ſunt gratificemur, tum hæc conſcri-
pſimus:tum omnia, quibus res medicæ ex Hip-
pocratis ſententia abſolutiſſimę fiant,
digna vt rurſus ſcribantur
cenſebimus.

Finis ſermonis Galeni de Diæta Hippocratis, in morbis acutis.

GALENI DE REMEDIIS PARATV FACILIBVS LIBELLVS AB HVBERTO BARLANDO PHILIATRIO LATINO SERMONI TRADITVS

Nunc denuo, accuratiſsime caſtigatus, & ab omni labe purgatus.

PROOEMIVM

ARtem medicam, nullis vnquam ciuitatibus, nullis locis publicis opulentis've hominibus, aut nobilibus, aut principibus, aut potentibus, circumſcriptam: ſed quæ potius, præ ingenti erga genus humanum beneuolentia, ſuaq; maxima vtilitate, ad omnes tandem homines pertinet: quæq; ſaltem poteſtate, quamuis actione, ob negligentiam eorum, qui illi operam nauant, nunc videatur deficere, ad rura ipſa ac etiam ſolitudines fines ſuos prorogauit: æquum eſſe duxi vt pro mea virili, ad eorum miniſterium, qui iter facerent, & eorum etiam maxime qui ruri ac in ſolitudine

C verſantur traducerem, vbi in corporibus facilis quidem, & præter omnem expectationem eſt morborum tum prouentus, tum vis: nec tamen poſtea ita facilis eſt remediorum copia. Nam neq; quocunq; loco in promptu medicamenta pretioſa eſſe poſſunt, neq; præterea medici præſentes ſunt, qui eis vti nouerint: cum tamen tales plerunq; adſint circunſtantiæ, vt nullam dilationis occaſionem præſtent: vt in angina, venenoſisq; medicamentis, atq; morſibus animantium virus eiaculantium, nec non in ſanguinis profluuijs, cholerisq;, ac id genus alijs ſolet euenire. Vnde neq; ſcientificas, atq; exquiſitam curandi rationem omnibus ſuis præceptis abſolutam, hoc in loco explicare inſtitui: ſed eam qua poſſit quis, vel etiam vulgaris, periclitantibus caſu quopiam, aut alioqui male affectis hominibus illico opem ferre, illis ſane remedijs vſus, quæ in tanta rerum difficultate, ſint paratu faciliora: id enim reor iure eſſe ſupponendum, quòd ratio materiæ quæ exquiſita, & omnino ex arte eſt, atq; etiam remediorum vſus, qui ex ſcientiæ ratione ſit, eo maxime tempore neceſſaria ſunt, quo & medicamentorum, atq; etiam medicorũ copia nobis ſuppetit. At vbi occaſio præceps eſt, nec in promptu copioſa ac larga ſit remediorum affluentia, ſummopere neceſſariam eo tempore facultatem medicamentorum, quæ paratu facillima ſint, illis eſſe arbitror, qui quauis corporis particula male afficiuntur. Deſcribam igitur remediorũ

D facile parandorum materiam: quandoq; tamen, quamuis id raro, aliquam etiam exquiſitiorium medicamentorum, quæ propterea quòd in vſu multis ſint, facile haberi poſſunt, mentionem faciam: ſumamq; à capite exordium. Ipſum etenim tãquam arx totius corporis eſt, & veluti habitaculum ſenſuum, qui in ſummo ſunt honore, atq; hominibus maximopere neceſſarij. & proinde, ab illis remedijs quæ illi ex vſu ſunt, initium faciam: in primis proſequens quæ facile haberi poſſint, quæq; maxime aperta ſint. Caput multifariam affici poteſt: nam ex æſtu, ex frigore, ex vaporibus qui à ventriculo tolluntur atq; id replent, ex externis etiam quæ grauitatem illi afferunt, quæq; fœtida ſunt, & ex alijs multis. Præterea verò ſæpe turpitudine quadam ſm cutem & capillos tenetur, vt ſunt alopeciæ & ophiaſes, variæq; vlcerũ differentiæ. Æſtus itaq; ac frigoris, vaporumq; præterea qui ex externis rebus excitant̃, ſigna quæ ſatis eſſe poſſunt, ſunt illæ ipſæ cauſæ manifeſtæ, ꝓcatarcticas græci appellant. Iã verò illos qui ex æſtu laborant, hæc conſequunt̃, dolor cum pulſu, vt vniuerſum caput ſideratione teneri videatur (græci ſphacelũ vocant) cũ ſenſu ignei caloris, vaſorum circa frontem diſtentio, oculorũ rubor, plerunq; etiã vigilia. Eos verò qui ex frigore, grauedo cum ſtupore: congelatio, vaſorum ſecũdum frontem conciſio: quòd ſi frigori iungatur humiditas, ſopor. At eos qui ex vaporibus, dolor pungens, pulſus arteriarum quæ circa frontem ſunt, vertigines, oculorum hallucinationes, auriũ ſonitus: quæ eadem etiam his, quibus ex interna cauſa caput vaporibus repletur, euenire ſolent.

De Capitis Dolore, & Primo de dolore ex Solis æſtu. CAP. I. E

CApitis ex Solis æſtu dolori medetur fotus ex oleo immaturo, frigido: quòd ſi vehementior fi-
at dolor, ex roſacco & aceto. At ſi ad manum non fuerit roſaceum, oleo acerbo ſiue immatu-
ro vtendum. Porrò olei partibus quatuor, aceti vnam commiſceto, ſi mediocriter refrigerare cu-
pias, alioqui plus aceti foret adijciendum. Feruente autem æſtuanteq; vehementius capite, commi-
ſcendus aceto ſuccus, aut polygonij, id eſt ſanguinariæ, aut plantaginis, aut portulacæ, aut lactucæ,
aut vuæ acerbæ, aut denique alius quiuis, ſimilis cum dictis facultatis. At ex ſuccis hiſce, magis'ne
an minus temperatura frigidus conueniat, ſatis ſuperq; docebit affectus ipſius magnitudo ſiue ve-
hementia. Conſultius ad hæc fuerit, decumbere ægrotum in domo quapiam frigidiori, ſi non
natura ſaltem arte, vtpote ſtrata folijs & vitis, & rubi, & pomi: & alijs horum ſimilibus, quibus
fuerit pro tempore refrigerandi facultas. Dicto porrò affectui perquàm ſimiles ſunt, qui è quauis
intemperie ortum habent, & non à cauſa externa. Verum vt ab intemperatura, tum calidiori &
ſicciori, tum frigidiori & ſicciori, graues oboriuntur dolores, ita nulli ab humidiori. Cæterum cu-
rantur ab intemperie orti capitis dolores modo eodem, quo à cauſa oborti externa, ſuo nimirum
contrario.

De Capitis Dolore ex Frigore. F

Capitis ex frigore dolori medentur fotus natura calidi. Qui ſi ex mediocri habuerit ortum, ſatis
fuerit vti oleo aut anethino, aut rutaceo, calido: ſi autem intendatur ex vehementiori videlicet frigo
re, cucumeris agreſtis radix prodeſt, cui modicum euphorbij interdum addito. Vel oleo irino, alio'
ve id genus tenuis ſubſtantiæ vtitor, aliqua ijs commiſcendo. Porrò admiſcebitur horum quantitas
modo maior, modo minor, pro ratione vincentis frigoris conſiderando ac metiendo.

Ad Capitis Dolorem ex Vaporibus.

Quibus caput ex vaporibus dolet, his ſubducenda aluus eſt: proſpiciendumq; de domo vndiq;
perſpirabili, aeriſq; clari ac puri: cienda ſternutamenta, præſertim ſi febre vacent, attracto per nares
trito aut ſtruthio aut pipere: vacuatis enim ratione hac vaporibus, facile diſcutietur dolor. Fouen-
dum præter hæc oleo caput eſt, cui adiectum ſit aceti non nihil: ſic enim reprimetur immodica ad
caput vaporum ſublatio, quodq; nunc cerebri ventriculis inſedit, diſcutietur. Non ſinatur autem ta
lis dormire, & potiſſimum interdiu.

De Dolore Capitis ex ventriculi cruditate.

Quibus caput per conſenſum dolet ex cibi in ventriculo cruditate, aqua tepida liberalius eſt in
potu exhibenda, dein vt vomant iubendum. Multis eorum ſanè, qui ſtomacho laborant, cum è le- G
cto ſurrexerint, caput dolere conſueuit: ijs ſtatim aſſumpto cibo dolor leuari ſolet. Quòd ſi quando
præ nimio capitis dolore, repente aliqui obmuteſcant, idq; cauſa non ſatis cognita, horum caput
aqua tepida liberalius infuſa foueri conuenit, auribuſq; oleum infundi, & lanam inſeri.

Ad Capitis Dolorem ex Vini potu.

Quòd vinum natura calidius capitis faciat dolorem, opplens ipſum facile vaporibus, interdum
autem & ſuccis: quòd etiam citra vini potum vapores id genus petant facile non nunquam ipſum
caput, dolorem inducentes, præſertim ijs, quibus cerebrum contingit temperaturæ calidioris: om-
nibus manifeſtum exiſtimo Proinde curationis intentio in his eſt, vaporum vacuatio ac diſcuſſio:
qui quoniam natura calidi ſunt, caput ipſum diſtendentes, egent refrigerantibus: hinc illinendum
capiti roſaceum actu admodum frigidum. Conueniunt etiam talibus ſomnus ac quies, & ſub ve-
ſperam balneum, cibus boni ſucci, cui tamen calefaciendi natura non ſit, cuius generis ſunt ptiſanę
ſuccus, oua ſorbilia non addito garo, panis aqua maceratus, lactuca, vt quæ refrigeret, & braſſica,
vt cui ſit vapores deſiccandi natura: vtendum ad hæc aquæ potu. Cæterum ijs, quorum os ventri-
culi aquæ potu ſubuertitur, dabimus aut malum punicum, aut coctum ſeu pomum ſeu pirum, quę
coquenda ſunt ratione hac. Infuſa in ollam aqua ferui*da, ſuſpenſiſq; in ipſa olla fructibus eiuſmo- H
di autumnalibus, tantiſper ſub hac ignem ſuccendemus, donec fructus illi percoquantur, ſolo ab
aqua illa feruente ſublato vapore. Quin etiam vuæ paſſæ corroborandi ventriculi habent faculta-
tem: At palmulis in totum abſtinendum, vtpote natura ſua inducentibus capitis dolorem. Quòd ſi
poſt hæc, ſic affecti nondum probe dormiant, in craſtinum ducendi rurſus in balneum ſunt, aquaq;
calida frequenter perfundendi: deinde interiecto aliquantulo tempore denuo lauandi, ac tandem ci
bandi, eodem, quo nobis paulo ante dictum eſt, modo. Cęterum ſi quando poſt omnia hęc, relinqua
tur adhuc priſtini non nihil ſeu vaporis ſeu ſucci, exilioribus capitis meatibus impacti: atque ita per
duret adhuc veteris doloris veſtigium: roſaceo abſtinentes, fouebimus ipſum caput chamæmelino
moderate calido, deinde irino, quod maxime quadrat id genus affectibus. Cæterum omnibus his
vino eſt abſtinendum.

* Al. modica.

De Dolore Capitis ex Ictu, & Caſu ab alto.

Quandoquidem ex ictu & caſu ab alto, obueniunt capitis dolores, exiſtimaui non inutile, ſal-
tem paucis, de his etiam agere. Admouendus igitur his per ſpongiam aut lanam molliorem, va-
por aquæ calidæ: iniungenda poſt hæc quies, cibi ſubtractio, inferioris ventris vacuatio. Fugien-
da autem ſunt, Sol, balneum, vini potus, clamor atq; vociferatio, omnes præterea cibi acres, acidi,

ac

A ac ſalſi. Cæterum illud cuiuis manifeſtum exiſtimo, variandas inueniendorum auxiliorum intentiones pro cauſarum affectus inducentium varietate ac natura.

Ad Capitis Dolorem ex Contuſione ſiue Colliſione.

Vſu venit non raro, vt ipſum caput contundatur, interim ſine vulnere, interim cum vulnere, ita vt ob hoc complicentur curationis intentiones. Porrò contuſioni propria ſunt remedia, Græcis παρηγορικὰ, Latinis verò mitigatoria dicta: cuius generis ſunt, aquæ calidæ ſuper caput effuſio, & fotus capitis hapſo lanæ ex oleo. Quòd ſi qua adſit capitis fractura, quę occaſione hac conglutinari prohibeatur, huic deterſæ prius ſpongia ex vino ſideritin herbam tritam alligabis. *Aliud.* Reſinam frictam cataplaſmatis modo impoſitam vulneri alligato. *Aliud.* Aloen tritam ac melli miſtam imponito. *Aliud.* Vlmi virentia folia conciſa, deinde contrita, applicato: quin vlmi etiam cortex pro vinculo vulneri circumuolutus idem præſtat.

De Capitis Dolore ex Ebrietate ac Solis æſtu.

Quandoquidem Archigenes ſcripſit cōferentia capitis dolori remedia dicta Græcis περίαπτα, {Latinis verò amuleta, ſic appellata, quòd de collo ſuſpenduntur, aut alicui corporis parti alligantur} haud exiſtimaui abſurdum, adſcribere paulo ante dictis & hæc. ¶ *Capitis arcentia Dolorem,*
B *tam ex Ebrietate, quàm Solis æſtu.* Polygonij, id eſt ſanguinalis herbæ, duos connectens ramulos, capiti coronæ in modum imponito. { *Aliud.*} Polygonio læuigato ex lactis crema caput ſub veſperam inungito, ac ſuperponito leporis pellem, ſicq́ in craſtinum ſinito: tum enim hanc detrahens, comperies finitum dolorem.} *Aliud.* Cichorion, quod Romani Intybum dicunt, applicato dolenti capiti. *Aliud.* Sertum roſaceum, ex recentibus roſarum floribus confarcinatum, inducito dolenti capiti. *Aliud.* Cinge caput ſerto ex callitricho, quam alij adianton, alij trichomanes vocant. *Aliud.* Scripſit Archigenes ſummopere conferre capitis dolori verbenacam, quam quidam ſacram herbam vocant, tam ſerti modo impoſitam, quàm ex aceto & roſaceo inunctam. Teſtudinis lacuſtris, quam Amyda quidam appellant, ſanguinem inſtillato capitis ſincipiti.

Ad Capillorum Defluuium. CAP. 2.

Ladanon conſperſum vino odorato adſtringentiq́, contere, adfundens & myrteum, vt ſordium conſequantur craſſitiem, capitiq́ inunge. *Aliud.* Nuces virides, ſed iam ſubmatureſcentes, confractæ numero centum, olei ſextaria duo, aluminis liquidi libræ tres, conijciuntur in nouum vas teſtaceum præſaturatum aqua, ne combibat concreditum ſibi humorem: quod poſtea accuratiſſime oblitum reponitur in domum liberi patentiſq́ aeris, diebus quadraginta: demum aufertur, atque
C in vſum conſeruatur ſic præparatum oleum. *Aliud.* Ladanon [a] † abſinthium, & iuniperi baccæ: [b] † conteruntur, linteoq́ illigata conijciuntur in oleum, macerenturq́ diebus quinque: quod poſtea fuerit vſui. Idem poſſunt nigræ myrti, [c] aut gallæ partes duæ, ex oleo: quin hoc ipſum medetur etiam capitis furfuribus. *Aliud.* Ladanon, detritum ex [d] † vino dulci quoad ſordium habeat ſpiſſitudinem, infricatur. *Aliud.* Anemones florem læuigatum ex oleo, illine. Idem hoc reddit etiam capillitium nigrum. *Aliud.* Verbenacam rectam, vnà cum radicibus deſiccatam, deinde exacte admodum læuigatam, cum tantillo miſceto oleo, quantulo opus ſit, vt luti conſequatur craſſitiem, ſinitoq́ deinde ad tempus ſimul putreſieri, demum vtitor.

A † æquis portionibus.

B † decem.

C * adianti partes æquales.

D † oleo, &

Ad Capitis Furfures, quam Πιτυρίασιν dicunt Græci. CAP. 3.

Præfricatū caput illinitur betæ ſucco, fœnogræci farina, & nitro, oībus æqua portione contritis.

Ad Capitis Pediculos. CAP 4.

Herbæ pedicularis partes duæ, ſandarachæ † pars vna, ex aceto ac oleo capiti infricantur. *Aliud.* Alumine ſciſſili ex oleo vtitor.

† & nitri, ana.

De manantibus Capitis Vlceribus, quas ἀχῶρας dicunt Græci, & Fauis. CAP. 5.

Αχῶρες, id eſt manantia vlcera, cutis capitis vitium ſunt, ab ipſo ſic dictæ affectu, quòd cutem te-
D nuiſſimis foraminibus perforent, ex quibus glutinoſa effluit ſanies. Huic vitio affine eſt, quem κηρίον dicunt Græci, (nos fauum) in quo foramina ſunt, quàm in illis maiora, melleum continentia humorem. Eſt autem vtrique vitio initium ex humore ſuperfluo. Porrò incipiunt cum pruritu, demum extuberaſcunt. Curatio eſt, ſi quidem graue ac magnum fuerit vitium, corporis totius vacuatio, catapotijs ex ſcammonia, aloe, & colocynthide: hæc enim æquali pondere contrita excipiuntur braſſicæ ſucco, ac conformantur in catapotia erui magnitudine. Quorum maxima vice vnica offerenda quantitas, ſunt catapotia decem & ſeptem numero: cæteræ autem variant pro viribus eorum, quibus ſumuntur. Sin mitius ac minus fuerit vitium hoc, ſatis fuerit topica, id eſt localia, tantum dicta remedia applicuiſſe, è quorum albo eſt cimolia ex acerrimo aceto illita. *Aliud.* Cræta ex acerrimo aceto ſimiliter inungitur. Idem poſſunt ſamia terra, & pompholyx *Aliud.* Illinitur ſimiliter lithargyrus cum charta vſta ex aceto. At achores ac faui, quibus adiuncta eſt vlceratio doloroſa, præfouendi diebus ſingulis ſunt aqua calida, in qua decocta ſit aut myrtus, aut rubus, aut morus, aut aſparagi radix, demum inungendi. *Aliud.* Salicis folijs ex aqua, aut lente ex melle, aut decocta aſparagi radice, deline caput, aut betæ ſucco cum fœnogræci farina. Appoſita præter hæc remedia his, ſunt pini cortex cum cera, vel cadmia ex oleo, aut lithargyrus, aut ceruſſa. Proderit etiam abſtergere in balneo cimolia ex betæ ſucco. Cæterum illud

lud neminem latere velim, in mollis carnis corporibus, vt mulieribus, remedia hæc non ex aceto, E ſed vino illinenda.

De Alopecia, & Ophiaſi, id eſt Areis. CAP. 6.

Idem in lib. de cōp med. ſect. loc. c. 2. e

Geminum accidit pilis capitis vitium, alterum defectu, alterum mutatione ipſorum in colorem contrarium ſiue diuerſum: defectu, vt in caluitie: mutatione coloris, vt in alopecia & ophiaſi, id eſt areis, vitijs pilorum cum primis indecoris. Euenit autem pilis hoc vitij genus, eadem ferè qua ſtirpibus ratione, quæ corrumpuntur intereuntq́; interim penuria nutrientis ipſas ſucci, interim immutatione huius in alienum ac contrarium. Porrò tam alopecia quàm ophiaſis, vt ſunt ex æquo affectus præter naturam, ita ſimiliter eandem habent tum ortus tum curationis rationem, ob ſolam tantum figuram ac formam, diuerſas ſortitæ appellationes: ſiquidem in ophiaſi perſimilis ſerpenti ſpecies in capite apparet: at alopeciam ferunt dictam, quòd ἀλώπηξ id eſt vulpes, vitio eo frequenter laboret: quod aliud eſt nihil, quàm pilorum denudatio, qua locus affectus apparet colore prorſus ex angui. At nos cur hoc aut illo modo appellatum quidpiam ſit, curioſius non inquirimus, pro comperto habentes, idq́; phyſica ſiue naturali quadam ratiocinatione adducti, horum omnium cauſam F eſſe, vitioſos ſuccos. Proinde tempus iam eſt, vt ad ipſorum tranſgrediamur curationem, quæ & ipſa varia eſt, pro nimirum affectus, ſeu vitij diuerſitate quam tibi cutis color monſtrabit: qui in alijs confeſtim albidior eſt, in alijs pallidior, in alijs verò nigrior. Eſſe porrò omnia hæc vitioſi ſucci germina, neminem fugit. In quibus igitur cutis in capite color apparet albidior, à corrupta pituita vitium eſſe indicat: quod curatur medicamētis pituitam educentibus, nec non apophlegmatiſmis, hoc eſt medicamentis quibus per os pituita purgatur. In quibus autem color apparet pallidior, vtēdum medicamentis quæ bilem pallidam vacuant: ſicuti ijs quæ nigrā, vbi color apparuerit nigrior. Neceſſum enim totum prius corpus purgari, quàm loco affecto topica, id eſt localia, dicta remedia applicētur, ne his irritato affectu, plus etiam adfluat ad membrum læſum vitioſi ſucci: cuius rei cum præpurgato toto corpore nullum ſit periculum, tum demum localibus remedijs vtendum. Sunt porrò ἀποφλεγματικὰ id eſt, pituitam per os educentia medicamenta, pyrethron, & vua tamінia, quorum alterum per ſe, aut etiam vtrunq́; ſimul, cum maſtiche maſticatur: & ſal gleboſus cum pulegio: aut ſinapi contritum, ex oxymelite, & diutius ore contentum ac gargariſſatum. Cæterum purgantium medicamentorum quodque peculiarem ſibi humorem trahit, educitq́;: aliud quidem pituitam, aliud verò bilem, hoc flauam, illud nigram. Sed longum nimis eſſet quodque horum ſin- G gulatim recenſere, nec adeo ad rem, cum alterius ſit inſtituti. At in communi quidem, alopeciæ & ophiaſi hæc ferè conueniunt. Initio catapotia ſiue pilulæ eæ, quæ conſtant ex medullæ colocynthidos parte vna, aloes ac ſcammoniæ partibus duabus, ſucci abſinthij parte vna: excipiuntur autem omnia hæc ſucco pomorum. Quantitas horum exhibetur pro ſumentis ea corporis viribus. Deinde paucis, vtpote ſeptem forte interiectis diebus vtēdum hiera διὰ κολοκυνθίδων, ſic dicta, quòd colocynthidos ſit particeps. Porrò ratio hæc curandi non raro vel ſola ſatis eſt, vbi nimirum vitia hæc ſunt etiamnum noua, ac tantum non recentia: inueterata enim difficilioris ſunt curationis, egentq́; remedijs localibus. Cum igitur (vt modo dictum) fuerit iam corpus totum, quàm fieri poteſt, mundum, ſubductis ſuperfluis vitioſis ſuccis purganti medicamento, tum confidenter admouebis loco affecto topica, id eſt localia remedia, quæ omnia in genere calida ſunt, & diaphoretica, qua facultate vitioſos ſuccos tum vacuant, tum diſcutiunt. E quorum albo eſt thapſiæ ſuccus, cum ceroto inunctus. *Aliud.* Euphorbium detritum, & ex oleo illitum: ſulfur ignem non expertum, & nitrum alexandrinum, ex aceto infricata. *Aliud.* Laurinum illitum: naſturtij ſemen ex oleo. *Aliud.* Erucæ ſemen tritum, pinguedineq́; agnina exceptum, illinitor. *Aliud.* Alcyonium aſperum illud toſtum ac læuigatum, ex aceto aut cedrino liquore inducitur. *Aliud.* Calami radix vſta, aut cortex H vſtus ex oleo cedrino aut pice liquida delinitur. *Aliud.* Murium ſtercus contritum ex aceto inungitur. *Aliud.* Integras amygdalas vſtas imbue acri aceto. *Aliud.* Erinacei terreſtris pellis vnà cum ipſius capite toſta, & in puluerem tuſa, ex melle inungitur. *Aliud.* Cepam vetuſtam affecto loco, ſed præfricato panno lineo donec rubeſcat, frequenter infrica. *Aliud.* Raphani corticem contritum ex melle illinito. *Aliud.* Læuigatam ferri ſquamam ex oleo & aceto inducito, infricans donec locus rubeſcat. *Aliud.* Hordeum toſtum, & muſcerda, id eſt murium ſimus, æquali pondere ex aceto illinuntur. Cæterum cum dictorum medicamentorum ſit hoc quidem vehementer, illud verò minus calidum, ſilentio neutiquam prætereundum, calidiori vtendum tum in durioris carnis corporibus, tum vitijs hiſce vetuſtioribus: ſicuti contra minus calido, cum in recentibus id genus vitijs, tum etiam puerorum ac mulierum, ſimilibusq́; alijs tenerioris carnis corporibus. Eſto autem commune præceptum hoc in omnibus eius generis remedijs. Huic adde præfricandam partem affectam panno lineo, neque ruditer adeo, vt non excorietur, neque contra leniter adeo, vt non mediocriter ſaltem rubeſcat, ante prædictorum remediorum applicationem. Eſt poſtremo affectus locus frequenter radendus: qui ſi quando vſu veniat vt dictorum medicaminum impoſitione vlceretur, illinendus aut porcino adipe, aut roſaceo.

De

A *De Aurium Vitijs, & primo de Doloribus.* CAP. 7.

OBoriuntur aurium dolores interim à frigore: atq; fiunt hi ferè à frigidis aut ventis aut balneo: interim ab aqua medica, quæ auri incidit: interim ab inflammatione, quæ conſiſtit modo extrinſecus, vtpote in foraminis ſeu meatus auditorij cute, modo parte huius ima, inflammata ea, atq; ita diſtendente etiam particulas proximas. Eſt cum ſpiritus flatulentus auri incluſus, non reperiens egreſſum, huiuſcemodi excitet dolorem. Quin efficit raro idem ſanies auribus quauis occaſione innata. Cæterum dolores ad frigus relatos, diſcutiunt celerrime calefacientia. Cuius generis ſunt, inſtillatum auribus oleum, in quo incocta ſit cœpa. *Aliud.* Piper curioſe admodum detritum ex oleo. *Aliud.* Nardinum calidum auri infuſum. *Aliud.* Oleum, in quo decocta eſt ruta.

Ad Aurium Nocumenta ex aqua.

Oleum calidum frequentius inſtillato, quod molli deinde lana exuccato, rurſusq; aliud inguttato. *Aliud.* Oui aquato, modo eodem, quo in oculorum inflammationibus vti ipſo conſueuimus, præparato, aut lacte muliebri tepido, vtitor. *Aliud.* Confert adeps tum anſerinus, tum vulpinus, tum gallinaceus.

Ad Aurium Inflammationes.

B Nardus cum medicamine baſilico immiſſa iuuat. Quòd ſi immenſus, intolerabiliſq; ſit dolor, caſtorio ex lacte muliebri, aut aquato oui tepido, vtitor. *Aliud.* Parua opij portio cum ſapa. Ceterum cauendum hic, ne præter rationem & temere auditorio meatui faceſſas negocium: qui ſuauiter tantum detergendus ſiccanduſq; eſt, ſpecillo molli lana circumuoluto. Fouenda porrò auris ſpongijs mollibus ex aqua, in qua decocta ſit althæa, quam quidem à magnitudine vocant δενδρομαλάχην, id eſt arboreſcentem maluam: aut furfuribus tenuioribus macrioribus. Quòd ſi flatulentum fuerit, quod in aure includitur: & obſtructio verius, quàm dolor, hanc obſideat: aphronitro ex aceto vtitor, aut ſucco dracontij herbæ, aut centaurij, aut polij.

Ad igneum in Auribus Feruorem.

Ardorem igneum in auditorio meatu perceptum, cui non ſit adiunctus pulſatilis dolor, ſolet initio iuuare acetum cum roſaceo.

Ad Aurium Vlcera.

Glaucium ex aceto contritum inſtillato. Quòd ſi plurima ab his defluat humiditas citra dolorem, ſcoriam ferri ex aceto acerrimo curioſe detritam multos dies in Sole immittito.

Ad Grauem Auditum, Auriumq; Sonitus ſeu ſibilos.

C Ad aurium ſonitum repente obortum, nardinum ex aceto inſtillato. *Aliud.* Cyminum tantillo miſceto oleo, quoad mellis habeat craſſitudinem, ac infundito. At ſibilos morbi cuiuſpiam reliquias, curamus fotu auris ex abſinthij decocto, cui poſt hæc acetum ac roſaceum inguttantur, aut raphani ſuccus cum roſaceo, aut helleborus † cum aceto. Quinimmo ſolum acetum, ſed acre, inſtillatur tepidum, aut ſolum mel, aut aqua mulſa, aut miſtum oleo acetum, quod ὀξέλαιον dicunt Græci. *Aliud.* Porri ſuccum cum lacte muliebri aut roſaceo immittito. *Aliud.* Oleum amygdalarum amararum in cœpa decoctum inguttato tepidum. *Aliud.* Cœpam, allium, & adipem anſerinum æqua portione ſimul terito, deinde colatum adipe infundito. *Aliud.* Lentis decoctum addito melle immittito. *Aliud.* Vinum dulce in quo decocta ſit myrtus, in aurem mittito. Vel ſuccum ex oliuæ folijs expreſſum, melli incoquito, ac poſtea vtitor. *Aliud.* Idem poteſt cœparum ſuccus cum melle. *Aliud.* Naſturtium tritum roſaceo diſſolue ac vtitor. Vel inteſtina terræ ichori incoque & inſtilla.

† niger cũ aceto coctus.

Ad Grauem Auditum.

Subduc initio ventrem catapotijs ex colocynthide. Vtere dein apophlegmatiſmo, id eſt medicamento pituitam per os educente, ex pyrethro & maſtiche. Ipſi autem auri extrinſecus admoueto
D fomentum per calamum ex abſinthij decocto: cui deinde inſtillato acetum album, & aquam æquali menſura, in quibus feruefactum fuerit nitrum. *Aliud.* Vtitor ſimiliter decocto, aut foliorum, aut baccarum lauri.

{In Aurem Infundi apta.}

Porri ſuccum irino vnguento miſtum infundito. *Aliud.* Fel ſeu taurinum ſeu caprinum roſaceo miſtum inſtillato. *Aliud.* Corticis raphani ſuccum ex roſaceo immittito.

Ad Vermes Aurium.

Auribus verminoſis infundito ex bubulis carnibus inter aſſandum defluentem liquorem. Aut ariſtolochiam tritam vt emplaſtrum ipſis admoueto. Idem poteſt immiſſus ipſis ſuccus tam nepetę quàm rubi. Eodem modo & ſuccum abſinthij inſtilla.

De Parotidibus, id eſt Abſceſſibus iuxta Aures.

Quæ ex morbis proueniunt, parotides, ab alijs ratione alia obortis inflammationibus differunt: proinde diſſimilem etiam poſtulant curationem. Quæ enim à ſola deſtillatione, ſeu defluxu materiæ proueniunt, neque multa exiſtente, quæ influit materia, neq; venenoſa, nec toto denique corpore plethorico, ſola ſpongia ex poſca impoſita ſiſtuntur. Contra in parotidibus, {quæ morbi alterius ſunt ſoboles,} medicamentis vtimur, quibus in cutem attrahendi eſt facultas, aut etiam

impoſita cucurbitula Tantum enim abeſt reprimamus influentem hic ſuccum, vt contra è profundo in ſummam cutem euocandi ſit ſtudium nobis: niſi forte vehemens fuerit ac copioſus humoris influxus, ſic enim nihil opus iuuemus naturæ conatum: quandoquidem ſi tum aut cucurbitulam quis admouerit, aut attractorium medicamentum, quo ex alto in cutem pertrahat materiam, grauem excitabit dolorem, qui & vires ægrotantis proſternet, & ſomnum ac quietem turbabit. Proinde mitigatorijs eſt hic remedijs opus, non autem ijs, quæ humoris fluxum iuuent etiam. Cataplaſmata autem παρηγορικὰ, id eſt mitigatoria, ſunt Panis oleo maceratus ac impoſitus. *Aliud.* Triticea farina ex oleo appoſita. *Aliud.* Hordeacea farina cum axungia admota. *Aliud.* Hyoſcyamus herba, cum butyro in modum emplaſtri applicata. Quòd ſi abſceſſus ad ſuppurationem deuenerit, aut cute diſciſſa pus excernendum, deinde vlcus ipſum communi vlcerum ratione curandũ, aut tentandum poſſit'ne pus diſcuti diſijciq́; idq́; remedijs ſimul attrahendi ſimul extenuandi facultatem habentibus: quæ bis ſunt diebus ſingulis reñouanda. Fouendus porrò locus affectus donec ſedetur dolor: quo iam mitigato, locum habebunt, quibus eſt diſcutiendi facultas, è quorum numero ſunt, plantago detrita cum ſale, vtq́; emplaſtrum impoſita: rumicis radix in vino decocta, ſulfur ignem non expertum, & cimolia ex aceto, fici in muria decoctæ ac tritæ, marrubium cum ſale. Applicatur etiam commode ſal tritum cum butyro, ſuccidaq́; lana exceptum, maxime parotidum ini- F
tio, multo autem magis in teneræ carnis corporibus. Induratis enim parotidibus, omniq́; iam dolore carentibus, ſtercus caprillum ex aceto vtiliter imponitur. Cæterum ſi quando breui tempore volemus pus mouere, fouebimus parotidas aſſidue calida, & farina hordeacea oblinemus.

Ad Narium Vitia, & Primo ad Ozænam ac Polypum. CAP. 9.

IN curandis narium vitijs, & potiſſimum ozæna, ac polypo, exiccandum initio roborandumq́; eſt ipſum caput, impoſito emplaſtro δι᾽ ἰτέων, ſic dicto, quòd ſalicem contineat: aut anemonite, aut barbaro, aut de limacibus, cuius hæc eſt confectio. Myrrhæ *uncia, thuris tantundem, limaciæ integræ †, duo ouorum aquata. Omnia hæc contuſa in pila miſceantur: deinde linteo excepta capiti admoueantur, quod continuis fiat diebus nouem: atque tum demum localibus hiſce vtendum in naribus remedijs, nempe ſucco nepetæ naribus infuſo: ac ipſamet nepeta ſiccata, & trita, demum naribus per arundinem inſpirata. *Aliud.* Ranunculi herbæ ſuccus cum melle ſupine iacentis naribus inijcitur, vtq́; ipſum ægrotus attrahat præcipitur. *Aliud.* Mali punici ſuccum æreo vaſe tantiſper decoquito, donec craſſeſcat, demum naribus infricato. *Aliud.* Gallas ac myrrham æqua portione conterito, naribusq́; inſpirato. G

* Al. triens.

† Deest hic limaciarum numerus.

De Polypo.

Atramenti ſutorij vnciæ quatuor, milti vncia vna, redacta in puluerem, naribus per calamum inſpirantur. Simili modo inſufflatur puluis toſtæ radicis bryoniæ. *Aliud.* Atramentum ſutorium & ſandaracha æquo pondere teruntur, naribusq́; inſpirantur. *Aliud.* Cornu ceruinum vſtum & ſandarachen naribus inflato. *Aliud.* Plumbum vſtum ex vino inungito. *Aliud.* Acidi mali punici ſuccum coquito in vaſe æreo, donec mellis habeat conſiſtentiam, deinde illinito. *Aliud.* Auripigmentum læuigatum ſtylo applicato. *Aliud.* Auripigmentum & calcem aqua non reſtinctam æqua portione, trita applicato.

Ad Sanguinis è Naribus fluxum.

Principio concretum in naribus ſanguinem ſpecillo, cui lana ex aqua madens addita ſit, abſterge: dehinc lycium aqua diſſolutum, penicilloq́; ex intorto panno lineo exceptum, naribus inſere. *Aliud.* Linamentum tortile igni accenſum, ſuccoq́; aut polygonij aut porri extinctum, naribus inſerito. *Aliud.* Acetum acerrimum coquito, in quo maceratam ſpongiam naribus immittito: quam vt facilius poſſis, cum voles, extrahere, præſtat lineo filo deligatam imponi naribus. Frontem præterea ſpongijs ex aqua frigida foueto: ſitq́; ægrotus capite eleuato erectoq́;, iubeto. Manus & pe- H
des vinculis conſtringito, nec non aures valide obturato. *Aliud.* Gypſo, aut luto figulino frontem illinito. *Aliud.* Cucurbitulam magnam applicato, hepati quidem, profluente è dextra nare ſanguine: lieni verò, à ſiniſtra: ſin ex vtraq; nare effluat, vtrique viſceri.

De Vitijs Oculorum. CAP. 10.

OMnia ſanè corporis membra exactiſſimis in curando præſcriptionibus egent, ſi re vera ad ſanitatem reduci debeant. Verum oculi, quo præſtantiorem habent præ ceteris vſum, dignitateq́; præcellunt, hoc debent exactius conſiderari ab eo, quiſquis inoffenſe curabit crebros in ipſis affectus, varijs differentibusq́; de cauſis euenientes ac augeſcentes. De quibus exactius verboſiusq́; agere, alterius eſt commentarij opus: præſens tamen eatenus de ijs agit, quatenus id patitur ipſius compendium. Affectus igitur oculis accidentes ortum habent, interim ab æſtu & calore, interim à frigore, cum particulæ ſenſu quodam ſubſtupido. His accedit, fieri modo cum inflammatione, modo ſine hac. Eſt etiam cum ortum habent ab humorum defluxu ſeu deſtillatione, & cum ſine his. Non nunquam ad hæc cum partis affectæ grauedine & dolore, non nunquam abſque his. Cæterum leues ſed calidas oculorum perturbationes ſatis ſuper'que reprimit fotus oculorum ex ſola poſca, ſicuti frigidas fomentum per ſpongiam ex vino albo diluto: at validas vehementes'que, vt

quas

A quas magna grauiſq; comitatur inflammatio, ſiquidem ſanguinis in fronte vaſa, præ plenitudine diſtenta fuerint ita, vt vltro ſe proferat conſpiciendam ſanguinis plenitudo, curat facta mox ab initio venæ ſectio, niſi quid prohibeat hanc fieri: ſicuti eas quæ ab alijs cauſis fiunt, atq; infarctu concitantur, ventris per medicamenta vacuatio. Quibus factis vtendum τοῖς ἐγχυτοῖς, quòd in oculos inſtillentur, ſic dictis medicamentis: vt fœnogræci decocto cum in vſum pulchre præparato: quod optime hac fit ratione. Principio lotum diligenter in aqua dulci fœnogræcum, leuiter in eadem coquitur, donec quicquid habet in ſe acre abijciat: deinde alij rurſus aquæ incoquitur effuſa priore. Vtile etiam in vſum eundem eſt oui candidum ac tenue, oculis frequenter inſtillatum: quin etiam lac muliebre, quod neceſſum & boni ſit ſucci, & ex ipſis mulieris mammis in oculum immulgeatur. Mitigandus porrò ſedanduſq; oculi dolor impoſitis emplaſtris ad inflammationes conſcriptis, nec non ex oui exiguo luteo, ſertula campana ſeu meliloto, pane, & roſaceo. Quin vtendum etiam collyrijs hunc in vſum conſcriptis præparatiſq;, quæ longa quadam experientia longoq; vſu omnibus ferè ſunt nunc cognita, alijs alio vti conſuetis, ſi tamen eorum adſit copia. Sunt autem ea ex oui candido leniter & indoloroſe adhibenda. Innatans porrò oculis lippitudo, detergenda eſt ſpongia ex aqua calida. Victus ratio ſit tenuiſſima. Quòd ſi vehemens fuerit capitis grauitas, auferenda erit, ac occi-

B pitio cucurbitula adfigenda cõciſa prius cute ſcalpello, copioſuſq; inde ſanguis detrahendus. Quòd ſi ſublatis ſurſum vaporibus caput impleatur, ac pituita obſtruat omnes ipſius meatus, ſternutatorijs mitioribus apophlegmatiſmiſq; vtentes purgabimus ipſum caput, humorumq; infarctum diſijciemus: ſternutatorijs quidem ex pipere, quod tritum naribus attrahant, iubebimus: apophlegmatiſmis verò ex ſinapi accuratiſſime læuigato, additis aceto tenuis ſubſtantiæ & quantitatis mediocris, melle, & aqua, ea portione vt fluidiora omnia & ore faciliter contineantur & gargariſſentur: facta enim hunc in modum per nares {ac palatum} vacuatione liberaliori, infarctus obſtructioneſq; omnes capitis diſcutientur. Porrò quòd modo curandæ lippitudinis, verum etiam cuiuſuis ferè alterius ægritudinis, primus præcipuuſq; curandi ſcopus conſiſtat in exacta victus ratione, neminem fugere exiſtimo. Cæterum lippitudinibus æſtiuis medemur aridarum roſarum decocto, quod oculorum palpebris per ſpongiam aſſidue admouetur.

Ad Diuturnas Lippitudines.

Specilli mucronem allio tantiſper inſertum, donec huius tingatur ſucco, oculis inducimus. *Aliud.* Triticum ignitis ferreis laminis incoctum ex vino illinimus palpebris. *Aliud.* Atramento ſutorio ex melle inungimus & frontem, & palpebras.

C *Ex Archigenis de Pharmacorum compoſitione commentarijs præcepta, ad Humorum in Oculos defluxum.*

Deſtillationi humorum in oculos, maxime ab ipſo protinus exordio conducunt parcitas tum cibi tum potus, aquæ potus, ac præ omnibus abſoluta à coitu continentia, ventris inferioris laxitas, frigidæ multa potatio, frontis aſſidua irroratio ex aqua, cui ſit adiectum aceti pauxillum. Quidam ex aqua id faciunt, in qua præmaceratum fuerit calcanthum. Fugiant omnes acres odores, puluerem, fumum, ſplendorem tam lampadis quàm Solis. Imponatur fronti per noctem lana, aut munda ex vino, aut ſordida ex aqua frigida: mane abluantur. Quòd ſi deſtillatio ingraueſcat accedatq; dolor, conueniunt venæ ſectio, & omnimoda abſtinentia tum cibi tum potus, niſi forte & ægroti vires proſternantur, & protrahatur morbus. Sit venter continue fluidus, aut medicamento ad hoc appoſito, aut validioribus clyſteribus. Poſt hæc iuuant viridia vitis folia, in modum cataplaſmatis fronti aſſidue inhærentia: aut folia ſeu myrti ſeu lentiſci Similiter ſuccus tum rubi, tum braſſicæ. Idem præſtant vitis folia cum tenui polenta, vel ſampſychi, vel ſedi, vel portulacæ, vel cotoneorum: cuiuſque enim horum tenera folia, cum vino & tenui polenta inſtar cataplaſmatis fronti vtiliter applicantur. Ipſis autem oculis foris lana munda ex oui aquato, nec non coctum oui luteum cum vino &

D tenui polenta, vt emplaſtrum aut fronti, aut ipſis oculis admouetur. Iuuant præterea tum eryngij radix trita ex aqua, tum cicutæ ſemen eodem applicatum modo: nec non mollis ac nuper ſalitus* caſeus, cum apij folijs. Panis præterea ex vino aut roſaceo mirum in modum confert. In ſumma, quæcunque adſtringendi reprimendiq; vim habent, vtilia ſunt initio, vt ſunt cicuta, pſyllium, apium, ſolanum, & paludibus innatantes lentes, ſerpyllum, ſampſychon, folia vitis, coriandrum, portulaca, lens aquis innatans. Horum vnumquodque ex vino tritum emplaſtri modo apponatur, pſyllium ac lentes paludibus innatantes ex aqua. * Al. coagulatus.

Ad Calidam Deſtillationem.

Braſſica & polenta trita, ex aqua inſtar cataplaſmatis imponuntur. Eodem applicantur modo, contrita folia tum ocimi, tum ſampſychi. Multam impetuoſamq; deſtillationem cohibent papauerum capita: herba apollinaris, quam hyoſcyamum dicunt, cum tenui polenta ex vino. Memineris tamen non niſi foto prius loco, cataplaſmata applicanda. Quòd ſi protuberent palpebræ diſtendanturq;, linteum butyro madens oculis imponitur. Porrò graui difficiliq; oculorum chymoſi (dicta eſt autem chymoſis rubra carnoſaq; corneæ oculi pelliculæ inflammatio) medentur præſentiſſime, accuratius detritæ murium† carnes, cum crudo oui luteo, ad ceræ conſiſtentiam, & ex panno lineo impoſitæ. † Al. muſcarũ.

Linimentum pro Oculis. E

Panis purus toſtus, additis acacia & ſatiuæ punicæ flore (cytinon dicunt) ex aqua illinitur.

Ad Oculorum Dolores.

A † Al. paſſo
B † Al. ac croci quãtũ ſufficit.
C * Al. paſſo.
D † Al. aut oui aſſati luteũ cũ pauco croco læuigatum vino modico.

Roſas aut aridas aut virides in[a] † aqua dulci } præmaceratas ac læuigatas addito candidi oui luteo, [b] † emplaſtri mõ ĩpone, aut hordeaceã farinã coctã ſimiliter in[c] † aqua dulci. } Quòd ſi grauior moleſtiorq́; fuerit dolor, hyoſcyami folia, aut carnẽ ſeu peponis ſeu cucumeris [d] † cũ ouo cocto, aut huius luteo, & pauco vino, } vt cataplaſma applicato. Pulchre his medetur pini cortex & polenta ex vino.

Ad Vehementes oculorum Dolores.

Coriandri ſuccum cum lacte muliebri oculorum angulis guttatim inſtillato. Aut platani folia trita cum tenui polenta, in modum emplaſtri oculis extrinſecus imponito.

Ad Deſtillationem in Oculos Cataplaſmata.

† Cod impreſſi hoc in loco legunt vt inter preſvertit, μάλιστα χυρὸν σὺν ὄξει &c. Alij μάλιστα χιλὸν σὺν ὄξει &c. ideſt, præſertim ſuccum cum aceto ad malagmatis crasſitiẽ redactum, &c. Alij μάλιστα χυῤῥὸν σὺν ὄξει &c. i. præſertim ſoluum ſeu giluum cũ aceto ad malagmatis &c.

Conducit ad hanc viridis tum cupreſſus tum ſabina herba ex vino: & folia tum paliuri tum portulacæ, detrita cum pinguedine anſerina, & croco: nec non iris ſicca ex melle, & apij folia cum polenta. Porrò graui impetuoſoq́; defluxui confert viridis pulegij ſemen: † quàm hoc autem, magis adhuc, cera cum aceto ad malagmatis craſſitiem redacta, capitisq́; ſyncipiti admota, cui ſuperdato lanam, ſuauiterq́; illigato: aut imponito ipſis oculis in modum emplaſtri roſas, melilotum, & amylum ſimul cocta: aut amylum ex vino † albo. F

Anacollemata, id eſt Reſtringentia fluxum.

Limacem cum teſta tuſam, toti fronti & temporibus illinito.

Ad Hæmalopas & Hypoſphagmata.

Incipientibus oculorum ſanguinolentis ſuffuſionibus ab ictu percuſſu've, confert ab ipſo confeſtim initio, ne inflammatio ac dolor comitentur, inſtillatus ſanguis columbinus, præſertim alis expreſſus tenerioribus. Confert & oui aquatum eodem modo immiſſum, aut lana pura exceptum, & foris admotum. Plurimum ad idem faciunt oui luteum aſſum ex vino impoſitum. Et trita roſarum tum folia, tum flores, per ſe, aut cum vino, cum tenui polenta, vt emplaſtrum appoſita.

Ad Oculorum molles ex ictu Tumores, dictos Oedemata.

Plurimum ad hoc facit fomentum ex poſca molli ſpongia frequenter adhibitum, deinde ſpongia noua ex eadem poſca oculo impoſita.

Ad Oculorum Pſorophthalmiam, i. pruriginoſam ſcabiem, à Sole & puluere ortam.

† Additur in ant. aut oui.
† veteri.

Iuuat hæc aqua liberalius infuſa, æſtate frigida, hyeme calida: nec minus fotus ſpongia factus ex lentis decocto: immittere etiam guttatim ipſis oculorum angulis ſuccum aut rubi aut roſarum, G quenq; ſingulatim ex aqua: aut applicare roſas aridas tritas ex vino. Porrò illinuntur dormituri oleo †. Abſtinendum his in totum ab omnibus tam acribus, quàm acidis.

Ad Inueteratos Palpebrarum affectus præcipue Callum.

Coctam amurcam, & ex oleo tritam inunge.

Ad Caluas pilisq́; carentes Palpebras ſummopere hoc conducit, faciens renaſci pilos.

† calami græci duplum.

Muſcerda, id eſt ſimum murium, & caprinum, æquali menſura torrefacta † ex melle illinuntur. Facit hoc etiam ad vitiligines.

Ad Pilos Palpebris innatos oculum infeſtantes.

Euulſis radicitus pilis, cimicis ſanguine confricato locum, & nunquam renaſcentur. Idem poteſt illitus pediculi canini ſanguis. Idem præſtat, euulſis prius radicitus pilis, fel aut hyænæ fœminæ, aut hirci, inunctum confeſtim à pilorum euulſione.

Ad Oculorum Λευκώματα, id eſt Albugines.

Celeriter his medetur nitrum exacte contritum & ex oleo veteri inunctum. Idem præſtant illitus lacertæ fimus, & nycticoracis ouum, his enim tinguntur oculi.

Ad Viſus Obſcuritatem. H

Omnem oculorum obſcuritatem, incipientemq́; ſuffuſionem, curat fel vulturis, cum marrubij ſucco, & melle attico: cuius ſi nulla ſit copia, tenero ac molli vtere: eſto autem tum ſucci marrubij, tum mellis, dupla ad ipſum fel portio. Idem poſſunt fel taurinum liquidum cum æquali pondere ſucci fœniculi, & duplo mellis: & fel vrſinum cum aquæ duplo.

Ad Pterygion, ideſt Oculi Vnguem.

Populi nigræ liquorem cum dupla mellis portione miſtum illine.

Ad Nyctilopa, id eſt Nocturnam Oculorum cæcitatem.

Iecur hircinum aſſa, interq́; aſſandum defluentem saniẽ ſiue ſanioſum humorem collectũ oculis infrica, ipſumq́; iecur edendum præbe. Iuuat etiã colũbę ſanguis inſtillatus, & fel capræ. Aut capræ iecur decoquens, pcipe, vt habentes caput pannis circumuolutũ, teneant intentos in ollam oculos, ſuſcipiantq; vaporem. Vel expreſſum ex recenti onide, id eſt ſtercore aſinino, ſuccum oculis illine.

Ad Oculorum Tubercula, quæ Crithæ. i. Hordea appellantur.

Cera alba foueto. Aut muſcæ reliquũ corpus, præciſo abiectoq́; capite, tuberculo ipſi infricato.

Ad Sugillata.

Raphanus, quam radiculam dicunt, trita & impoſita, iuuat confeſtim: quam vbi erodere incęperit

perit

Aperit,aufer. Iuuat ſimiliter impoſitus caſeus recens ſalſus. Porrò cerotum cum abſinthio vel raphani ſucco impoſitum ſummopere confert ad recentia & liuida ſugillata. Item ſpongia ex muria aſſidue admota. Præter hæc frequens fotus ex calida plurimum iuuat liuida ſugillata. Cęterum quibus ſanguinolenta ſunt, aut ſubflaua, aut ſubpallida, muria vitanda eſt, imponendumq; emplaſtrum ex rubo, aut abſinthio, aut hyſſopo, aut origano, aut raphani cortice, aut vua paſſa abſque acinis: horũ enim quodq; ſingulatim imponitur: aut ex melle, aut aceto, aut incocta aqua. Nec non bulbus candidus cum ouo ac melle, aut cyclaminum cum vua paſſa. At vetuſtis iam & denigratis ſinapi cum duplo adipis ouilli: vel fabacea farina cum melle miſta, aut manſa & cum ſaliua inuncta. Aut cyminum veteri linteo illigatũ intinge feruenti aquæ, oculosq; hoc foue. Aut hordeaceam farinam † cũ cocta aqua mulſa* applicato. Aut tritum fœniculi ſemen cum ceroto.

* Al. ῥεγμῷ λεύῳ.

† Cum oxymelite coctam.

Ad Sugillata cum molli tumore.

Spongiam ex aceto impone, & emplaſtro vtere ex farina hordeacea, cocta † cum aqua mulſa, ad iuſtam craſſitudinem: poſt hæc apponito coctam lentem & cum melle tritam.

† Cum oxymelite, donec tumor reprimat.

Ad Recentia Sugillata.

Imponitur trita ex aqua cicuta, aut detrita vitis albæ radix ex mulſo.

B

De Vitijs Faciei, & Primo de Varis. CAP. 11.

NAſcitur in faciei cute tumor exiguus durusq;, dictus Græcis ἴονθος, Latinis varus, Differt autem à ficoſis tumoribus in mento prouenientibus, non ſolum quod ex craſſo humore conſiſtat, † verũ etiã quod participet tenui quadam ſanie, rõne cuius facile vlcerat non recte atq; ex arte curatus.

† Ficoſus tumor.

Ad Varos in Facie.

Acetum acerrimum cum melle æquali menſura miſtum varis accuratius illine, digito infricans.

Aliud. Ex amygdalis amaris aceto diſſolutis ac curioſius tritis, conformato paſtillos, atque in vmbra deſiccato. Vbi autem vſus poſtulabit, dilutum ex his aliquem aceto varis inducito: & ſimul atq; aruerit, nunc ſapone abſtergito. Facit hoc ad tumidos affectus, faciei pruritus, & principium elephantiaſis.

Ad Ficoſas in mento excreſcentias.

Salem foſſilem ex aceto, aut glutinum fabrile cum milto, id eſt rubrica illine.

Ad Menti Impetigines.

Acceptum magna copia triticum incudi impone, cui deinde applicato candentem laminã ęreã: quiq; effluit humorem etiamnum calentem affectui infrica.

C

Ad Diuturnas Impetigines.

Trita capparis folia ex aceto acerrimo cum tantundem mellis imponito. *Aliud.* Idem poteſt contritus ex aceto radicis rumicis cortex. *Aliud.* Chamæleontis radicem in aceto decoctam, ac læuigatam ſuperdato. *Aliud.* Detritam rumicis radicem, & hordeaceam farinam, ex acerrimo aceto applicato.

Ad Scabras Impetigines.

Tritis amygdalis amaris frequenter ipſas inungito.

Ad Genarum Exanthemata ſiue Papulas.

Ferrum candens paliuri ligno imponito, acceptumq; qui ex hoc defluit humorem, illinito.

Aliud. Contritas myrti baccas ex vino inungito.

Ad Dentium Vitia, & Primo ad Dolorem. CAP. 12.

ABluito dolentes dentes calido gallarum ex aceto decocto, aut tedæ pinguis talearum, aut alterci tum ſeminis tum corticis, aut cedreæ id eſt cedrini liquoris, vel propoleos, vel ſolani, vel capparis, vel allij, vel myrti ramulorum in aceto decoctorum, aut calidę vini fæcis, aut polij corticis, aut etiam ipſiuſmet herbæ, aut marrubij: horum inquam quodq; cum aceto iuuat. Idem præſtant platani pilulæ, & roſæ aridæ, decoctæ in vino albo, ad tertias vſque, quo dentes frequenter colluantur.

D Idem efficit tum eupatorij radix cocta in vino, tum pulegium. Aut decoquito ceruinum cornu in oxycrato, ſæpeq; eo os abluito. Aut ſcillæ interiora in minutas ſecato particulas, additoq; aceti ſextario, in vas aliquod coniicito libram vnam: linitoq; hæc in fimo aſinino defoſſa macerari diebus triginta, eluitoq; eo dentes. Eiuſdem eſt effectus lac aſininum, quod motos dentes confirmat etiã. Aut tithymalli radicem in oxymelite ad medias vſq; incoquito, aut etiam hyoſcyami, lauatoq; decocto eo dentes. Item lacte mori commiſto probe cum vino, deinde tepefacto, collue dentes. *Aliud.* Lauantur item dentes vtiliter decocto allij, ſeminis erucæ, & nitri.

De Fomentis ad Dentium Dolores.

Extrinſecus ad dentium dolorem conueniunt fomenta ex fricto ſale, vel milio, in marſupiũ coniecto: aut etiam ex ſordidis panniculis admodum calentibus. At intrinſecus huiuſcemodi ſunt fomenta vtilia. Aridi origani ramulum in feruens oleum demiſſum, ſuperne affecto denti applicato. Vel ricini fruticis coliculum ſimul cum cera imponito dolenti denti. Aut tange hunc frequenter ſpecilli mucrone, vehementiſſime calente. Cæterum illius in vniuerſum meminerimus neceſſum, vtendum fomentis id genus omnibus, tam iis inquam quæ extrinſecus, quàm quæ intrinſecus adhibentur, ante cibum, aut longo poſt aſſumptum cibum tempore.

Apophlegmatiſmi

Apophlegmatiſmi pro Dentium Dolore. E

Optimi apophlegmatiſmi vtiliſſimiq; dentium doloribus ſunt, herba pedicularis maſticata, aut ſingulatim aut cum pulegio. Vel quod in galla nigrum interius eſt affecto dente commordeto, ſini toq; hians interim effluere pituitam. Aut quinque allij nucleos cum nigræ myrti pauculis folijs in aceto ad dimidias decoquito tædæ rude aſſiduo commiſcens, ac eluito eo dentes, oreq; contineto: poſt hæc hiato, donec pituitæ ſatis profluat: demum roſacco os abluito.

In Nares inijci idoneum, pro Dentium Dolore.

Solum radicis betæ ſuccum naribus immittito, & dentium leuabis dolorem.

Ad Dentes Denigratos.

Prærigatum melle foſſilem ſalem, torreto ſuper igne, ex ſarmentis vitis, teritoq;: deinde adiecta paucula myrrha dentibus infricato.

Ad Colluendos Dentes.

Vino odorato, incoctam aridam iridem habente, dentes colluito.

Ad Colluendum Gingiuas.

Lauato gingiuas aceto, in quo coctum ſit hyoſcyamus.

Dentes à Dolore Præſeruantia. F

Lauato dentes bis menſibus ſingulis vino, in quo ad medias decocta ſit tithymali radix, & nunquam dolebunt. ¶ *Subſcripta Dentifricia maximopere conducunt ad Dentium à Dolore præſeruationem, & ad Confirmandum tam dentes, quàm gingiuas, Conciliandumq; dentium Candorem.*

Lanam ſuccidam linteolo alligatam torreto: adiecta deinde tertia ſalis portione terito omnia ſimul, & perfricato hoc puluere dentes. Idem præſtat puluis vſti contritiq; capitis leporis. *Aliud.* Contritum ex melle ſalem ad ceræ craſſitiem, linteoq; mundo illigatum, vrito: quo deinde addita iridos portiuncula perfricato dentes.

† Ad gingiuarũ affectiones.

† *Ad Oris Graueolentiam.*

Hordeũ melle & vino præmaceratũ illigatur chartæ, teriturq;: quo deinde cõfricantur gingiuę.

Ad Motos Dentes, vt confirmentur.

Teritur ex oleo atramentum ſutorium, quod lana exceptum dentium applicatur radicibus. Vel vlmi cortex in vino decoquitur, decoctumq; hoc ore continetur, confirmat enim dentes.

Ad Dentium Eroſionem.

Folia capparis in aceto acerrimo ad dimidias coquito, ac tepido eo lauato dentes. Idem poteſt coctus ſimiliter capparis cortex: hoc idem dentium medetur dolori. *Aliud expertum.* Nigellam præfrictam, deinde tritam ex acerrimo aceto, dentis eroſioni vt emplaſtrum imponito: ſic enim in poſterum plus non erodetur, ſed perdurabit vt eſt eroſio. G

Ad Omnes tam Oris, quàm Columellæ ac Faucium Inflammationes, Cæterosq; affectus, ſeu vlcera ea ſint, ſeu cruſta, ſeu putredo. CAP. 13.

Commune in omnibus hiſce præceptum, reprimendum repellendumq; mox ab initio omnem è capite defluxionem. Cæterum ab elapſo iam morbi initio, ad ipſius finem vſque vtendum ſimul reprimentibus ſimul reſoluentibus. Reprimendi igitur facultatem habet medicamentum διὰ μόρων, ſic dictum, quòd ex moris conficitur. Eiuſdemq; ſunt facultatis vuæ immaturæ ſuccus, cum pauxillo melle & florum roſarum, aut ipſarummet roſarum ſiccarum: ſicuti & pini corticis ex aqua decoctum. At vbi iam morbi principium præterierit, quando adhuc à capite deflueret, alia digerendi ratione eſſet opus. Proinde adiiciendum cuiuis prædictorum aphronitrum, aut ipſum nitrum beronicarion dictum. Vel incoquẽdum in ſapa pulegium, aut ſatureia, aut thymus, aut nepeta. Poterit porrò quiuis copioſo repente influente ſucco paratam habere ſimilium medicamentorum copiam, ſeu venator erret per agros, ſeu opus ruſticum in agro faciat, ſeu etiam viator iter ſuum, enumeratorum medicamentorum indigus, ſi meminerit dictis affectibus rubi ſuccum, ac dictorum etiam quemuis, immo omnia ferè quibus adſtringendi facultas eſt, oris affectibus eſſe accommodata. Electiſſimum tamen ad ipſos medicamentum fit ex ſucco corticum nucũ viridium cocto, cum pauco melle. Vtile ſimiliter ad eoſdem, decoctum cotoneorum, adiecto mellis pauxillo: ſed quod ex viridibus nucibus fit medicamentum, multo eſt vtiliſſimum, ad vehementes tonſillarum inflammationes, & ſuffocationes. *Aliud.* Accipe dulcis mali punici tuſi cum ſuo cortice expreſſum colatumq; ſuccum, cuius ſex partibus addito vnam mellis, demum coquito ad mellis ſpiſſitudinem ac vtitor. *Aliud.* Muſti ſextarium decoquito ad tertias, adiectis rhu coriarij vncijs quatuor: demum reponito in vſum. *Aliud.* Tuſas gallas numero triginta, decoque in mellis ſextario, quo vtere. H

Optimum Medicamentum Stomaticum.

Florum roſarum vncias duas, πιτυΐδων, id eſt fructus pini vnciam vnam, tere ex melle, ac vtere.

Ad Inflammationes Tonſillarum ac Columellæ, & Oris Putredines.

Succi mororum, aut rubi, & roſarum aridarum, ſingulorum vncia vna, coquuntur parum cum melle, quod his illinitur. *Aliud.* Cotoneorum acerborum ſuccum cum æquali mellis portione coctum

coctum

A coctum illine. *Aliud.* Acerbum malum punicum cum ſuo cortice tuſum incoquito paſſo: quo colato vtitor. *Aliud.* Immittito in ſapam pulegium, aut thymum, aut origanũ, aut hyſſopum, aut nepetam, ac ſimul coquito ſufficienter, deinde colatum hoc teneatur in ore.

Ad Oris Putredines ac Cruſtas.

Album canis ſimum inungito ex melle: ſit autẽ eius canis ſimum qui ſolis veſcitur oſſibus. Aut aquam rhu ſutorij cum melle ad ſordium craſſitudinem decoctam. Aut etiam vſtarum hirundinum cinerem ex melle illinito.

Ad Columellæ Inflammationem & Relaxationem.

Palmularum ex aqua decoctum, adiecto pauxillo melle, gargariſſatur, oreq́ꝫ continetur. Ad idẽ faciunt decoctum roſarum, & clauicularum vitis, rubi, ſentis caninæ, pomorum acerborum, ſorborum denique immaturorum, rhoi quo in cibis vtimur, & rhoi coriarij, & fructus myricæ: horum enim quodq́ꝫ ſingulatim, aut cuiuis ex prædictis adiunctum, & ex aqua decoctum, gargariſſatur. Aut ex his ſiccatum quodpiam in puluerem conteritur, & columellæ apponitur, quæ ſenſim ac leniter ſurſum ducitur: ſolet autem is cochleario iniectus, columellæ apponi. Quin etiã cuiuſuis prædictorum, tam plantarum, quàm fructuum ſuccus, cum pauculo melle vuæ illitus iuuat. *Aliud.*

B Ad vuulæ inflammationes conferunt ſales triti & ex melle inuncti. *Aliud.* Palmularum oſſa, ac nuces, teneræ, virides, aridæq́ꝫ pari portione vruntur, inq́ꝫ puluerem comminuuntur, quo columella tangitur. *Aliud.* Roſas ſiccas in tenuiſſimum pollinem læuigatas ex melle inducito.

Ad Aphthas, quæ Oris ſunt vlcera.

Portulacam melle madentem maſticato. Aut foliorum oliuæ ex vino decoctum gargariſſato.

Ad Aphthas Nigras depaſcentes.

Deterſas prius, orobea farina ac gallarum ex melle illinito. Aut lycij decoctum gargariſſato. Aut fæce dulcis vini ex melle perfricato. Aut tamaricis fructum cum melle tritum infricato.

Ad Depaſcentes Aphthas.

Gallarum decocto cum mellis æquali menſura miſto feruefactoq́ꝫ vtitor.

Ad Aphthas Albas.

Pluma oleum in quo chalcitin præcoxeris illine, & confeſtim curabuntur. Aut deterſo nunc mũdatoq́ꝫ loco affecto, tritum tamaricis fructum ex melicrato aut vino pluma ſimiliter inducito: & cito ſanabuntur.

Ad Aphthas Nigras.

C Vuam paſſam ſine acinis & aniſum tere, locoq́ꝫ affecto ex melle infrica. Aut pruni folia conciſa, aſinino lacte miſceto, colluitoq́ꝫ ex eo os. Idem poſſunt marrubij ſuccus, & lentis ac rubi decoctum: nec non tritum cornu ceruinum locoq́ꝫ infricatum.

Ad Aphthas Infantium.

Lentem cum pauco pane & cotoneorum ſucco miſtam exhibe, & roſarum florem: quin ipſas etiam roſas aridas: vtitor autem oris collutione ex rebus mediocriter adſtringentibus. Cæterum oleum aphthis ipſis aduerſiſſimum eſt, nec nõ omnia vehementer acria: illud quidem ꝙ humectat ſordidatq́ꝫ, hæc verò ꝙ ſua mordicatione noceant.

Ad Vitia Inſtrumentorum Voci reſpirationiq́ꝫ deſeruientium, & primo ad vocalis Arteriæ Aſperitatem. CAP. 14.

DVlcis radicis, quam glycyrrhizan dicunt, vnciæ tres minutim admodum conterantur: deinde addita gummi tragacanthæ vncia vna, excipiantur omnia paſſo, conformenturq́ꝫ ad fabæ magnitudinem pilulæ: ex quibus contineat vnam ſub lingua dormiturus.

Ad InterciſamVocem.

D Ficus & eryngion affatim coque, huicq́ꝫ decocto adde gummi pauxillum, ita vt quàm mellis, craſſior ſit ipſorum conſiſtentia, & ſub noctem exhibeto. *Aliud.* Braſſicæ ſuccum cum melle decoctum lambat. Conducit hoc idem ad tuſſim. *Aliud.* Lini ſemen toſtum, ac per cribrum excretum, vuas paſſas bene pingues ſine acinis, purgatos pineæ nucis nucleos ac frixos, nuces ponticas ſiue auellanas præpurgatas, omnia hæc in pari portione trita excipe melle crudo: datur' cochlearij menſura.

Eclegma Tuſſi accommodatum.

† Πυρίνων, id eſt nucleorum, pineorum vncias duodecim, carnem duorum dactylorum, terito ſimul exactius, melleq́ꝫ crudo excipito. † Hanc cõpoſitionẽ integrã inuenies lib. 7. de cõpoſ. med. ſecundum locos fol. 182. h

Ad Tuſſim ſiccam.

Iridis ex aqua decoctum, cui mellis pauxillum adiectum ſit, da frequenter ſorbendum.

Ad Sanguinis Reiectionem, expuitionemúe.

Roſarum aridarum vnciæ octo, gummi tragacanthæ hexagia tria, teruntur, & in paſtillos drachmæ pondere ex aqua conformantur: propinantur ex aqua. *Aliud.* † In cucumeris domeſtici ventrem infundito aquæ ſextarium, coquitóque ad tertias: demum expreſſum ex his cremorem in ſorbitione dato. *Aliud.* Rubricæ ſynopicæ vncias duas, terræ ſamiæ vncias duodecim, † vide lib. 7. de compo. medic. ſecundum loc. fol. 184. c

amyli

amyli vncias tres, coge ſanguinalis herbæ ſucco: propinato trium obolorum quantitatem. *Aliud.* E
Fricti ſeminis lini vnciæ octo, gummi tragacanthæ vnciæ duodecim, prædicto modo commode excipiuntur. *Aliud.* Polygonij ſiue ſanguiſugalis herbę radices aqua incoquito ad tertias, additoq́ʒ trito pauculo gummi offerto in ſorbitionem.

Ad Tabidos, & Thoracis vitia.

IReos decoctum cum melle ad potandum dato. Aut ad ſorbendum hyſſopi decoctum cum melle. Aut coctum marrubij herbæ ſuccum cum melle. Aut eruum rufleſcens, frixum primo, deinde tritum cum viginti partibus mellis, da in eclegmate. Aut amygdalas amaras lęuigatas cũ melle exhibeto. *Aliud.* Seminis apij vncię ſex, piperis nigri vncia vna, mellis libra vna, datur cochlearij menſura. *Aliud.* Miſtum cum melle, lentoq́ʒ igne decoctum, butyrum offerto. *Aliud.* Apij & piperis cuiuſq́ʒ vncia vna trita, cum mellis libra vna, ſenſim decoquitur, propinaturq́ʒ. *Aliud.* Scillæ crudæ expreſſum ſuccum cum mellis æqua portione, carbonibus ſuperpoſitum coquito: ac dato ex hoc myſtri quantitatem ante cibum & poſt cibum. *Aliud.* Abrotonon, pingues paſſulas ſine acinis, rutæ germina, in aqua decoquito, percolatoq́ʒ decocto huic mel adijce, rurſusq́ʒ decoque, ac vtere.

De Stomachi & Ventriculi affectibus. *CAP. 15.* F

INflammationes tam oris ventriculi, quàm hepatis, adſtringentium medicaminum indigent admiſtione. Etenim ſi in curandis his vtatur quis ſolis relaxantibus, vitæ adducet diſcrimen, idq́ʒ omnibus empiricis vocatis medicis experientia edoctis, & in artis exercitatione obſeruantibus. Non pauci verò eorum, qui ſe methodicos nominant, curandi hac ratione innumeros ſuſtulerunt è medio, oborta ſyncopa ſtomachali: ſicuti non paucos etiam hepatis vitio affectos, ſolis vſi relaxantibus, quibus hepar pleriſq́ʒ diſſoluitur. Cuiuſmodi nihil eueniet, ſi eorum, quibus eſt adſtringendi facultas aliquid his ſemper adiiciatur, ſeu oleo affectum locum foueas, ſeu admoto cataplaſmate cures. Sunt porrò ex adſtringentium numero, abſinthium, vnguentum nardinum, aloe, cotoneorum tam decoctum quàm oleum: nec minus Ceratum ex aloe, maſtiche, cera, & nardo, cuius fuerit hæc confectio. Accipitur ceræ vncia vna, maſtiches vnciæ quatuor, aloes vnciæ duæ, & nardi quantitas conueniens. Quòd ſi vehemens adeo fuerit ventriculi imbecillitas, vt ne alimentum quidem contineat, adiiciantur his ſucci vuæ immaturæ † vnciæ duæ.} Porrò ſi ſucci abſinthij fuerit facultas, addatur & huius *vncia vna, aut labruſcæ flos, aut ſuccus rhu.

† drachma vna
* drachma.

De Calida Ventriculi Intemperie.

In calida ventriculi intemperie medicamentum hoc per os commode exhibetur, quod conſtat G maſtiches vncijs duabus, mentæ vncia vna, coactis ſucco plantaginis: huius medicamenti fabæ exhibetur magnitudo ex aqua. Quòd ſi contra ventriculus frigida afficiatur intemperie, dicto medicamini adiicito caſtorei vnciam vnam, exhibetoq́ʒ ſimiliter. Cognoſcetur autem calida ventriculi intemperies partim ex bilioſo vomitu, partim ex ſenſu mordicationis bilioſæ in ore ventriculi perceptæ, partim ꝙ hoc ipſum admotæ manui calidum appareat.

Ad Ventriculum iuſto Frigidiorem.

Ad ventriculum refrigeratum, quiq́ʒ ob pituitæ in ipſo hærentis craſſitudinem opus habet ſimul calfactione ſimul humorum inciſione, perquàm aptum eſt medicamen hoc, quod, conſtat corticis radicis fœniculi vnciis ſex, aceti libra vna, mellis libra vna. Decoquuntur primum radices cum aceto, ac coctæ nunc exprimuntur, abiiciunturq́ʒ: demum adfuſo melle incoquuntur rurſus ſimul omnia ad mediocrem craſſitiem. Propinantur autem huius cochlearia tria ex aqua.

Ad eos Quibus in Ventriculo Cibus aceſcit.

Quibus aſſumptus cibus in ventriculo aceſcit, medicamentum hoc accommodatum eſt, quod conſtat piperis vncia vna, ſeminis anethi vncia vna, cymini vncijs quatuor: omnibus diligenter tritis, propinatur ex eis cochlearium ex aqua vino miſta. H

Ad Ventriculi Subuerſiones.

Ad ſubuerſiones ventriculi idoneum eſt hoc medicamentum, quod conſtat ex ſucci mali punici acidi, cum ſuis acinis expreſſi, partibus tribus, ſucci mentæ parte vna: decoquuntur hæc in vaſe fictili, aſſidue miſcendo: cumq́ʒ iam craſſeſcunt, ſublata reponuntur in vſum. Datur ex medicamento hoc poſtulante neceſſitate, ante cibum omnem myſtrum vnum, aut etiam duo.

Ad Dyſentericos, & Cibum Vomitu reijcientes.

Radicis arboris cotoneæ libram vnam, decoque in vini myrtei ſextariis tribus ad tertias vſque: expreſſo deinde cremori adde mellis libram dimidiam, coquitoq́ʒ rurſus aſſidue miſcendo: tãdem reponito in vſum. Datur huius ante omnem cibum myſtron.

Ad Ventriculi Subuerſionem, Cœliacos, & Dyſentericos.

Mala cotonea quatuor numero, integra mala punica decem numero, ſorba octo, in aquæ ſextarijs tribus accurate decoquito: cumq́ʒ omnia flacceſcere iam cœperint, exprimito: demum abiectis craſſis fructuum partibus cremorem cum iteratò coque ad tertias vſq́ʒ: poſtremo additis generoſi mellis libris quatuor, rurſum coquito impoſitum carbonibus, continuo miſcendo ad conueniẽtem conſiſtentiam: ſicq́ʒ in vſum reponito. Vtitorq́ʒ vt medicamento præcedenti.

Immodicam

A *Immodicam ex nimio ardore Sitim extinguentia, Catapotia.*

Seminis cucumeris domeſtici vnciæ octo, ſeminis portulacæ vnciæ octo, tragacāthæ vnciæ quatuor: diſſolue tragacantham recentium crudorum ouorum aquatis, diſſolutamq́; adfundito cæteris probe tritis: conformatoq́; ex omnibus miſtis catapotia, quæ in vmbra deſiccentur: teneaturq́; ex ipſis vnum ſub lingua, ſolutusq́; ſaliua humor paulatim deglutiatur.

Ad Ventriculi Subuerſionem, & Feruidos halitus.

Aniſi, apij, cuiuſque vnciæ duæ: cymini vncia vna: propinato ex his bene læuigatis, ieiuno quidem cochlearium ex aqua, ſub ſomnum autem aliquando ex vino. *Aliud.* Bibatur tribus continuis diebus abſinthij dilutum.

Ad Ventriculi Refrigerationem & Singultum.

Piperis vnciæ tres, caſtorei vncia vna mediocris cochlearij quantitas, ex aqua ieiuno datur. At ſi ex calidis ſuccis in ipſa ventriculi concoctione corruptis ſingultus ortum habeat, quod ex ventriculi ardore mordicationeq́; cognoſces, aqua tepida epota, iube affatim vomant, & ceſſabit cōfeſtim ſingultus. Porrò ſternutamentum in tempore factum, ſedat ſingultum: ſicuti etiam acetum in ſorbitione acceptum.

B *Ad Aeſtuantem Ventriculum.*

Quibus ventriculus præ nimio ardore exoluitur, aut animi ſequitur defectus, ſiquidem ſine febre hoc vſu veniat, dato in potu frigidæ cyathos tres, aut quatuor, idq́; per temporis interualla. Quòd ſi his malum miteſcat, cibo eſt reficiendus æger: ſin verò perduret, aſtrictis coniunctisq́; extremis, ei præbeto ſorbendam aſſiduè aquam, in qua maduerint cotonea, pira'ue, aut meſpila, aut baccæ iuniperi, aut pampini vitis, aut roſarum. Vel ſuccum mali punici, aut vuæ acerbæ. Vel dato, quem bibat, tritum mentæ ramulum, aut labruſcæ florem, & ſinito quieſcat.

Ad nimiam ex Ventriculo Saliuam.

Nimia diffluentes ſaliua maſticent ſiccam conyzam. Porrò extrinſecus imponantur ventriculo, contrita vitis viridia folia, aut cotonea, aut viridis portulaca, aut etiam cucurbitæ ramentum.

Ad Dolorem Ventriculi.

Ventriculi ex inquietudine aut anxietate dolores ſedat ac mitigat potum lac muliebre, aut vaccinum, aut aſininum, cui incocti ſint lapilli. Et roſarum decoctum. Quin etiam aſſum oui luteum cum polenta potum.

Ad Vomitum Bilis nigræ.

C Ad nigræ bilis vomitum ventriculiq́; inflationem, & potiſſimum † inter manducandum, } imponitur valiter ventriculo ſpongia ex aceto quàm acerrimo calido. Aut hederæ folia vino decocta, vt cataplaſma, ipſi applicantur. Porrò cibus ſit boni ſucci, cuius generis ſunt oua, alica, & iuſcula, vtpote auicularum, extremarum porci partium, phaſiani, iuuenis perdicis, aliorumq́; omniũ his ſimilium. † Al. in diſtentionibus.

Ad Ventriculi inflationem.

Ad inflatum diſtentumq́; ventriculum iuuat polij faſciculus foris impoſitus, nec non potum eiuſdem decoctum. Idem præſtant nepetæ decoctum addito mellis momento, & piper drachma pondere.

Doloris Stomachi Mitigatorium.

Stomachi dolorem ſedat cuminum aſſum, & apij pauxillum potui ex aqua datum. Item abrotani ac thymi vtriuſq; obolos duos potui dato.

Ad eos qui Grandem Famem dictam βούλιμον facile incurrunt in via.

βούλιμον dictam famem incurrentes, ſeu in itinere, ſeu modo alio, refocillamus reficimus'ue, porrigentes olfaciandum acetum, aut pulegium, aut terram aceto madentem, aut poma, aut pira, aut D his ſimiles fructus alios, quorum pro tempore fuerit facultas: aut etiam panem ex vino eos aſſumere cogentes.

Ad Singultientes.

Singultientibus da rutam, cum vino in ſorbitionem: aut nitrum ex melicrato, vel apium, vel caſtoreum, vel abrotonon, vel ariſtolochiam, vel cyminum, vel aniſum, vel calaminthem, { quam nos nepetam dicimus. }

Ad Hepatis Vitia, & primo ad Obſtructionem. CAP. 16.

Amygdalarum amararum vnciæ tres: cymini, ſeminis apij, cuiuſque vncia vna: datur cochlearium ex vino. *Aliud.* Baccarum iuniperi vnciæ tres, ſeminis braſſicæ vncia vna, ſeminis erucæ vnciæ duæ, excipiuntur melle crudo, daturq́; cochlearium vnum. *Aliud.* Succi cichorij cyathum cum aquæ calidæ cyathis duobus, & mellis cochleariis duobus, exhibeto. *Aliud.* Succi anethi cyathus cum tribus cyathis aquæ mulſæ calidæ. Porrò dictorum omnium quodq́; ſeorſum, aridum, tuſum, aut cibo inſpergitur, aut coctum bibitur. *Aliud.* Camæpityos, decoctum cum pauxillo melle bibitur. *Aliud.* Chamæpityos vncias octo, radicis cichorij vncias quatuor, contunde, & excipe melle cocto: datur huius auellanæ magnitudo ex aqua calida.

Paſtillus.

Paſtillus Hepaticus, id eſt ad Iecur, inſcriptus. E

Aniſi, ſeminis apij, aſari, amygdalarum amararum præmundatarum, abſinthij, cuiuſque vncia vna: conformantur ex aqua in paſtillos drachmæ vnius pondere: exhibeto febrientibus ex hydromelite, non febrientibus ex vino miſto. *Aliud.* Erigerontis eundem in vſum bibitur decoctum. *Aliud.* Ariſtolochiæ drachma dimidia trita offertur, febrientibus ex aqua, ſicuti ex vino non febrientibus. *Aliud.* Trifolij herbæ ad tertias decoctum dato potui.

Ad affectos Morbo Regio.

Morbo regio affectum lauato in balneo aquæ potabilis, totumq; corpus oleo confricato anethino. Quòd ſi febre vacet, in colocynthidos corio calefactum vinum propinato. *Aliud.* Lanariæ tritæ cochlearium ex aqua dato: aut ex mulſo, liberis à febre. *Aliud.* Cichorij ſucci cyathos tres propinato, febrientibus quidem, nullo admiſto alio: non febrientibus verò, ex mulſo miſto. *Aliud.* Ciceris dicti κριοῦ id eſt arietini, & fœniculi, coctorum cremorem exhibeto: febre carentibus, cum vino miſto. *Aliud.* Tenerrima folia tam naſturtij, quàm roriſmarini terito: expreſſoq; ex his ſucco, vtitor, ex mulſo, ſi febre careant. *Aliud.* Elaterion cum lacte muliebri maceratum naribus infundito, & iubeto ſurſum attrahi. *Aliud.* Cyclamini ſucco aqua miſto, vt modo dictum, vtitor. *Aliud.* Editur eundem in vſum ſentis caninæ rubeus fructus. *Aliud.* Chelidonij herbæ ſuccum F cum vino & aqua mulſa porrigito non febricitantibus. *Aliud.* Hyperici drachmam vnam propinato ex aqua mulſa. Porrò ieiunis dato in cibum amygdalas amaras.

Ad Lienoſos. *CAP. 17.*

Datur his in potu decoctum chamædryos, vel chamæpityos, vel polij, vel rubiæ: idq; aut per ſe, aut cum oxymelite non febricitantibus. *Aliud.* Candidæ hederæ corymbi numero tres, dantur deuorandi, & ſuperbibendum acetum mulſum. *Aliud.* Radicis capparis ex oxymelite decoctum non febricitantibus datur. *Aliud.* Tamaricis fructum tritum & per incerniculum excretum duorum cochleariorum quantitate, dato ex oxymelite. *Aliud.* Ferrum ignitum aqua reſtinguito, quam da in potu cum vino, ſi nulla adſit febris.

Epithema Splenicum, id eſt lieni aptum.

Fœnogræci vnciæ quatuor, hordeaceę farinę vncię tres, ſeminis naſturtij vnciæ tres: caricas acerrimo primum aceto maceratas contundito fortiter in pila: deinde adijciens cætera, vnito omnia ſimul, ac vtitor. *Aliud.* Moly herbam etiamnum virentem cum ſuo ſemine in ollam coniicito, in qua diligenter obturata coquito plurimum lento igni: coctamq; nunc & in pila tritam imponito lieni, ante tres dies non ſoluturus. G

Ad Hydropicos, id eſt Aqua inter cutem affectos. *CAP. 18.*

Fœnogræci vncia vna, hordeaceæ farinæ vnciæ tres, ſtercoris columbini vnciæ quatuor: frixæ reſinæ, picis, cuiuſque libra vna: axungiæ veteris libræ duæ: liquato quæ liquari ex his poſſunt: demum addito cætera ex aceto trita, ac vtitor. *Aliud.* Fimi caprilli ſicci libras duas coctas in oxycrato, vt malagma imponito.

Ad Colicos. *CAP. 19.*

Anethum & cyminum in tribus olei vnciis coquito, & ſimul exhibeto. *Aliud.* Rutam coctam ſimiliter in dicta olei menſura, adiecto reſinæ terebinthinæ cochleario, præbeto.

Ad eos qui Refrigerati ſunt.

Anethino vtere, cui additum ſit triti caſtorei cochlearium.

Ad Inflammationes.

Anethino vtitor, cui admiſta ſint caſei non ſaliti duo cochlearia. *Aliud.* Additur ſimiliter vel pinguedo anſerina, vel cerui medulla.

Ad Dyſentericos & Cœliacos, & Primo ad Dyſentericos. *CAP. 20.*

In dyſentericorum curatione, illud præmeminiſſe fuerit perquam opportunum, videlicet optimum dyſenteriæ remedium cibi eſſe paucitatem. Neceſſum ad hæc ſunt ea, quæ dyſentericis in H cibo dantur, quàm licet leuia, ab omni aliena grauitate, & concoctu facilia. Porrò decoctum malorum punicorum integrorum, nec minus cotoneorum commode his tum ad ſorbendum propinatur, tum per clyſterem iniicitur. *Aliud.* Plantaginem herbam cum oryza exacte decoctam da in cibo: quin huius ipſius ſuccum adiecta pinguedine hircina commode ſubminiſtrabis. *Aliud.* Myrti baccas vino incoquito, ſi quidem febre careant: ſin aliter, aquæ: ac immittito. *Aliud.* Cochlearum integrarum vſtarum vncia vna, cornu cerui vſti vnciæ duæ, vniantur ſucco plantaginis: exhibeatur ex hoc fabæ magnitudine, febre carentibus cum vino, cum aqua verò febricitantibus.

Ad Cœliacos & Dyſentericos.

Baccarum myrti ſiccarum contuſarumq;, roſarum aridarum, cuiuſq; vncia vna: baccarum iuniperi decem numero, pyrorum aridorum tuſorumq; tria & viginti numero: ceratiorum, quas dulces ſiliquas dicunt, contuſorum vncia vna: corticis pini vnciæ quatuor: propinato excreti ex his puluiſculi cochlearium ex vino. Porrò ſolidius illud craſſiorumq; partium pinguibus palmulis coactum ventri imponito. *Aliud.* Potum leporis tum hinnuli tum etiam capreæ coagulum ex vino, nec non immiſſum cum oryzæ cremore iuuat.

Ad

A *Ad Diuturnam Dyſenteriam.*

Chartæ vſtæ, calcis, cuiuſque vnciam vnam vuæ immaturæ ſucco excipiens in paſtillos confor-mato, ponderis diuerſi, nempe modo vnius, modo duarum. modo etiam trium vnciarum, vt cuique ætati apta ſit ad manum quantitas. Porrò vbi vſus poſtulabit, vnum ex his vino auſtero diſſolutum adiecto oryzæ cremore, per clyſterem iniice. *Aliud.* Cocti anſerini oui putamen minutiſſime tritum dimidiæ drachmæ quantitate ex vino propinato.

De Sedis vitijs, & de Applicandis ſedi Medicamentis. *CAP. 21.*

SEdi diuerſa accidunt vitia, vt ſunt rhagades, i. rimæ, condylomata, aliæq; inflammationes. Apta autem his ſunt tenera, mollia, omniq; vacantia mordicatione, inuncta medicamenta.

Ad Sedis ex ardore Dolores.

Oui luteum ex vino albo tritum, & roſaceo cerato exceptum illine, emplaſtriq; modo vtere. Cõueniunt autem his ἁπαλὰ id eſt mollia teneraq; dicta pharmaca, & ἄδηκτα id eſt mordicatione carentia, illita. *Aliud.* Recentem anſeris adipem inungito, & emplaſtri in modum imponito. Vtile his etiam cataplaſma ex pane mundo diſſoluto coctoq; in aqua & roſaceo: quod fuerit efficacius, additis ouorum luteis aliquot coctis. *Aliud.* Fœnogręcum elixum tritumq; adiecto butyro vt
B cataplaſma applicato. *Aliud.* Anſerinum adipem inungito. *Aliud.* Roſarum vnciæ tres, coctorum ouorum lutea duo, trita ex vino albo, roſaceoq; cerato excepta, illinuntur.

Ad Ani Pruritus.

Terram vocatam cimoliam tritam cum vino, ceratoq; myrteo exceptam appone.

Ad Procidentem Anum.

[a] † Recrementi plumbi vncia vna, roſarum ſiccarum vnciæ quatuor, accurate admodum trita, ſic ea inſperguntur ano, eloto prius vino myrteo. [b] † *Aliud.* Cyclamini ſuccum & mel æqua portione decoque in vaſe æreo, donec cerati habeat craſſitudinem, & inunge.

De Renum & Veſicæ Vitijs. *CAP. 22.*

POtio ad *Renum & Veſicæ affectus inflammationis participes, & Exulcerationes.* Seminis lini vnciç duæ, amyli vncia vna: propinato ex aqua cochlearium.

Ad Veſicæ Vlcerationem, & Vrinæ Difficultatem.

[c] † Pinei nuclei, & amygdala, ſingulorum numero viginti, palmulæ quindecim, tragacanthæ vnciæ quatuor. Datur ex his cum aqua.

a † Vide l. 9. de cõpõne medi. ſm locos.

b † Vide ibidẽ cap. de hæmorrhoidibus, Extractorium hæmorrhoidum magni Tarſenſis.

c † Vide i. x. de cõpõne med. ſm medicamẽtũ Andromachi integram iſtius medicamenti compoſitionem.

Ad Renum Obſtructionem.

C Apij decoctum tribue in potu febre carentibus ex condito, febrientibus ex aqua. *Aliud.* Decoctum cicerum, quę à ſimilitudine κριά. i. arietina appellantur, cum condito, detur in potu.

Ad Calculoſos.

Lini ſemen exacte tritum, datur ad bibendum cũ condito. *Aliud.* Seminis cucumeris domeſtici frixi vnciæ ſex, ſeminis maluæ vnciæ quinque, nucleorum pineorum frixorum vnciæ ſex, ſeminis apij vnciæ octo, amygdalorum amarorum mundatorum vnciæ nouem, paſſo excipiuntur. Cochlearij datur menſura, vt ante dictum eſt.

Ad Coxendicum, Pedum, & Articulorum Dolorem. *CAP. 23.*

EIuſdem inter ſe ſunt generis omnes huiuſcemodi morbi: proinde eandem ferè poſtulant curationem, differentes ſolum efficientibus ipſos ſuccis: quorum hi quidem calidi ſunt, illi verò frigidi. Dignoſcuntur autem, ꝙ calidum ſuccum comitentur rubedo, calor, & ſi adiuncta fuerit inflammatio, vehementes dolores. Contra frigidum, tumor albus, laxus, ac mollis. Porrò vtriuſque curatio eſt, vt calido frigida, frigido verò calida diſcutientiaq; applicentur. Et ſi quidem magna fuerit efficientis morbum ſucci abundantia, hic vacuante medicamento primo eſt educendus. Quòd ſi corporis adſit plethora, principio ſecanda eſt vena: deinde repellendus cohibẽduſq; influxus oxy-
D crato, aut hoc etiam frigidioribus medicamentis alijs. At omnibus de his ſcriptum nobis abunde eſt, cum alijs in libris plurimis, tum maxime, mi Glauco, duobus illis de arte curatiua ad te miſſis. Proinde verboſius de his diſſerendum non eſt, hoc præſertim commentariolo, qui de rebus acquiſitu facilibus tantummodo inſtituitur nobis. Cæterum in coxendicum doloribus, reprimentibus medicaminibus nunquam eſt vtendum. Cum enim in alto corpore ſit iuncturæ huius ſitus, reprimentibus medicamentis ſuccus à circunſtantibus vaſis muſculiſq; deferetur ad ipſam iuncturam, grauius etiam diſcruciaturus. Quapropter mitigantibus tantum lenientibuſq; eſt remedijs vtendum. Neque porrò vehementer aut calidis, aut frigidis medicamentis in coxendicum dolore agendum, ꝙ ab his irritetur verius, quàm curetur humorum fluxio: † admodum enim calida attrahunt magis, quàm vel diſcutiunt vel dilliciunt: è diuerſo frigida congelant coarctantq; quodammodo fluentes humores, diſcutiq; reddunt contumaces. Cæterum coxendicum dolore affectos vomitus, quàm alui deiectio, iuuat magis, ꝙ humorum ad inferiora defluxum retrahat. Prouocãdus autem initio vomitus, eſt ab accepto cibo. Poſtea verò ad ciendum hunc, licet etiam vti bulbis vomitorijs, & raphano, id eſt radicula: exhibentur autem in aqua cocti bulbi, ex oxymelite: radicula vero conciſa in tenues particulas, editur ſimiliter ex oxymelite. Deinde vbi nunc à ſumptis his longum ſatis tempus præterierit, ad vomitum ducendi ſunt: quo prouocato, deinceps longo interpoſito tem-

† Ex impreſſis cod. ita poſſet verti calor enĩ multus ipſas attrahit magis q̃ diſcuti ꝓhibet ex li. autẽ. x. de cõpõne med. ſm locos hoc pacto. caliditate nimirũ ipsã fluxionem magis attrahẽte, q̃ ꝓhibente.

to tempore, lauandi ſunt: deinde iterum tantiſper eſt ipſis quieſcendum, donec omnis oborta ex eo E corporis turbatio conquieuerit: demum tenui ſunt victu reficiendi.

Ad Podagræ Paroxyſmum, id eſt acerbationem.

Braſſicæ folijs decoctis ac tritis addito aceti fæcem, lutea duorum ouorum crudorum, ac roſacei parum: quæ accuratius deinde miſta in modum cataplaſmatis tepida imponito, frequenter renouans. *Aliud.* Cataplaſmati vulgari & vſitato ex caricis elixo adiecta hyoſcyami folia incoquito, ac vtitor.

Ad Feruidas Inflammationes.

Lentem paluſtrem ex aceto & roſaceo imponito. *Aliud.* Vlmi folijs expreſſum ſuccum, & coctum, cum cerato illine.

Ad Excedentes & veluti immenſos Ardores.

Lactucæ folia exacte cum pane trita, applica, frequenter remutans. *Aliud.* Coriandrum viride tritum cum polenta vt emplaſtrum admoueto.

Ad Laxatas Inflationes.

Salem ex oleo diligenter tritum ſuccidaq; lana exceptum vt emplaſtrum impone. F

LICET commentarij huius initio de cholera dicto vitio, & mortiferis pharmacis, deque ſerpentibus qui ictu morſu've venenum relinquunt, & ſanguinis etiam fluxu, ſit non nihil dictum nobis, non fuerit tamen à ratione alienum paucis adhuc de iis agere, licet ad alium locum hæc pertineant.

Ad Sanguinis è Naribus fluxum. CAP. 24.

TRiticeam farinam porri ſucco maceratam tortili linamento adfrica, perfluentiq; nari inſerito. *Aliud.* Tortile linamentum aceto quàm acerrimo madens ad lucernam comburito, & mananti nari inſere. *Aliud.* Aſinini fimi, etiamnum calentis ſuccum, miſtum cum equali aceti portione, & tanta farinæ triticeæ, vt ſordium habeant conſiſtentiam, linamento adfricato: quod affectæ nari imponito. Iuuant ad hæc tam pedibus quàm manibus iniecta vincula, nec non refrigerare caput. Magnas præterea cucurbitulas præcordijs adfigere, iecoris quidem, profluente dextra nare ſanguine: ſicuti ſiniſtris ſiue lieni, affecta nare ſiniſtra. Cæterum de ſanguinis per os reiectione, dictum nobis antea eſt.

De Fluxu Sanguinis è Vulnere. CAP 25.

Sanguinis è vulnere effluxum curant myrrha & thus trita, & ex oui aquato pro vulneris ratione G impoſita. *Aliud.* Vſtæ ranę cinerem vulneri inſpargito. Superponēda porrò his ſpongia ex oxycrato, & frequenter ſiccitatis ratione mutanda. *Aliud.* Recentem ac calidum adhuc fimum aſininum cataplaſmatis modo ſuperdato: quòd ſi aridus fuerit, diſſolue pauxillo aceto.

Ad Choleram dictum affectum. CAP. 26.

Si ſine febre, aliaq; vacuatione eueniat, da bucellam panis ex vino miſto, daq; potu frigidam, & cucurbitulas magnas medio adfige ventri. Quòd ſi is, qui affligitur quadrato ſit habitu, in frigidum inducito lauacrum, in quo diutius permaneat. Porrò cibus conuenit adſtringentis facultatis, vt ſunt ex autumnalibus fructibus poma tam cotonea quàm punica.

Ad Pharmaca Mortifera. CAP. 27.

De lethalibus medicamentis, neque indiſtinctius hic agere tutum ſatis eſt, neq; parui laboris de omnibus ſingulatim, deq; ſequentium ad hæc ſymptomatum ſiue accidentium curatione: ne interim referam adiunctam huic rei male faciendi occaſionem, præſertim iis, quibus male facere volupe eſt. Proinde ea hic tantum tradam, quæ in communi ferè creduntur conferre ijs, quos lethalia eiuſmodi medicamenta deuoraſſe contigerit. Principio igitur iubendum, vt hi tales confeſtim H vomant, epoto prius hydrelæo, id eſt miſtis aqua & oleo, & plurimo & frequenter. Deinde varijs diuerſiſ'que ſunt cibandi ferculis: à quibus non ita multo poſt rurſus vomant, iubeto: ſic enim aut ſimul reiicietur mortiferum medicamentum, aut ſaltem infringetur ipſius virtus. Quòd ſi poſt hæc ventriculus videatur à vomitu veluti aduri, hydrorhodynon, id eſt aquam roſaceo oleo miſtam, potui offerto: dehinc vomant, rurſus iubeto. Quòd ſi vſus poſtulare videbitur, dabis theriacen ex vino, aut iuniperi baccas numero nouem, & rutæ trita viginti folia, aut herbæ chamæpityos. A ſomno in totum abſtineat, præcipito, extremarum'que partium vtitor frictione. Quòd ſi malum videbitur tibi altius in ventrem nunc deſcendiſſe, quod ex mordicatione irritationeq; inferioris ventris cognoſces, inſtandum acrioribus clyſteribus: cuius generis ſunt, qui ex melle copioſiori, & aphronitro conſtant, aut alio quouis, cui irritandi ventris ſit facultas. At ſtrangulationi à deuoratis fungis medetur nardus, ex oxymelite pota. Idem poteſt gallinarum domeſticarum fimum, ex oxymelite. Cæterum ſuffocationi ex concreto in ventriculo lacte, auxiliatur potum cum vino coagulum.

Galeno

GALENO ASCRIPTVS LIBER
DE MEDICINIS FACILE PARABILIBVS AD SOLONEM MEDICORVM PRINCIPEM

Iunio Paulo Craſſo Patauino interprete

CENSVRA

Liber, cuiuſcunq; is fuerit, non omnino inutilis.

GALENVS CLAVDIANO SOLONI ARCHIATRO S.

Ex tralatione veteri.

QVia petijſti, vt de facile parabilibus remedijs ad te ſcriberem, Solon chariſſime, gratum tibi fore putaui, ſi quæ mihi per experientiam cognita ſunt, ſcriberem, & ad te mitterem, à capillis vſq; ad pedes procedens, vt

C homo facile poſſit ipſa adipiſci. Incipiamus igitur primo à capillis.

De Tincturis Capillorum. CAP. I.

¶ *Vnctiones Capillorum, vt etiam cani fiāt nigri.* Scoriam ferri, & plumbum, coque in aceto vſque ad tertiam partem, & illine: interim tamen ne tange capillos oleo. *Aliud.* Radices capparis tere, & coque in lacte aſinæ vſq; ad tertiam partem, & vtere. Hoc ſerua, quia prorſus denigrat pilos capitis. *Aliud.* Teſtudinis marinæ fel diſſolue cum oleo, & vnge capillos. *Aliud.* Racemulos in nucibus pendentes in oleo coque, bitumen liquidum adde,

* & vnge. *Aliud.* Plumbum cum oleo repone in vaſe plumbeo, & eo vnge capillos. *Aliud.* Melo*ngiam terreſtrem combure, & cum oleo diſſoluens, vnge capillos, & dimitte per totam noctem. ** Aliter ſtra-*

¶ *De prohibenda Canitie.* Accipe colocynthidem, & perfora eam, & purga ipſam bene ab ijs quæ *t ot m.*

ſunt intus: deinde imple oleo laurino, & adde ſemen hyoſcyami non contritum: dimitte vnum diem, & vnge ſemel in anno. ¶ *Ad Dealbandos Capillos.* Stercus hirundinis terens cum felle tauri, vnge. *Aliud.* Verbaſci albi combure florem, & extingue aceto, & leniens vnge. ¶ *Vt Flaui fiant Capilli.* Alumen coque in aqua, & madefacito capillos duobus diebus: & poſt hoc laua cum

D aqua, in qua eſt diſſoluta fæx vini combuſta. *Aliud.* Decocto lupinorum amarorum madefacito capillos: vel ipſos lupinos amaros crudos terens, & permiſcens cum aqua, illine. *Aliud.* Fæcem vini permiſce cum ſordibus balnei ad ſpiſſitudinem cerati, & vnge caput, quando vadis dormitum. *Aliud.* Folia liguſtri infunde in ſucco lanariæ, & vtere hoc diluto. *Aliud.* Rubiam, ſtœchadem citrinum, polytrichum, abſinthium & lupinos, conijce in aquam, reponens in vaſe vitreo: & dimitte per nouem dies, mouens bis in die. Tempore verò vſus accipiens dictæ aquæ quod ſufficit, mitte in eam ſpongiam, & dimitte vt imbibat aquam: & quando fuerint deſiccati capilli ea aqua prius irrigati, ablue cum aqua calida & ſapone.

De Caſu Capillorum. CAP. 2.

Ad caſum capillorum, vlmi radicem, & foliorum manipulum, j, macera in iiij cyathis aquę, & vnge: & poſt hoc vnge cum oleo *Aliud.* Sambucum comburens, miſce cum cerato, & vnge. *Aliud.* Aloen permiſceto cum vino nigro auſtero, & vngito. *Aliud.* Myrrham & ladanum illine cum vino aut oleo myrtino. *Aliud.* Accipe apes multas, & combure, & miſce cum oleo, & vnge cauens ne vngas ea, quæ ſunt circa. *Aliud.* Nigellam accipiens combure, & miſcens cum aqua illine: maxime autem hoc confert ſupercilijs. ¶ *De Capillis, qui Cadunt ijs, qui reficiuntur ex ægritudine.*

Ladanum cum vino & oleo roſaceo coquito, ad ſpiſſitudinem cerati, & vngito. *Aliud.* Radicem E
mori decortica, & combure, & coque vt dictum eſt. *Aliud.* Pulicariæ ſemen terens, pone in lixiuio, & laua caput: deinde coque lentiſcum, & collue caput. ¶ *Vt in loco Combuſto ab igne oriantur Capilli.* Folia ficus terantur, & in farinam vertantur, & apponantur loco. ¶ *Pſilothrum.* Cerebrum veſpertilionis terito cum lacte mulieris, & illine. *Aliud.* Fel thynni miſce cum gummi hederæ, & illine. *Aliud.* Accipe ſanguinem recentem leporis, & adhibe. *Aliud.* Sanguinem cerui permiſce cum aceto, & obline. *Aliud.* Semen vrticæ ſylueſtris accipe, tere cum oleo, & frica ipſo locum. *Aliud.* Veſpertiliones plures viuos pone in bitumine, & dimitte, vt putreſiant, & vnge quem vis locum.

De Alopecia. CAP. 3.

Murem combure, & tere, & puluerem permiſce cum adipe vrſino, & vnge prius fricans locum cæpa alba. *Aliud.* Cantharidas combure, & tere, & puluerem permiſce cum melle, & vngito. *Aliud.* Folijs ficulneis frica diligenter, deinde vnge cum adipe vrſino. *Aliud.* Spumam maris combure, & terens permiſce cum oleo, & vnge. *Aliud.* Ranam habentem longa crura combure, & terens miſce cum pice liquida, & vnge locum præfricando ipſum. *Aliud.* Equi fluuialis pellem combure, & vnge locum. *Aliud.* Sanguine teſtudinis marinæ vnge locum. *Aliud.* Accipe mu- F
ſcerdam & tere & permiſce cum aceto, ad mellis craſſitudinem, & vnge præfricato loco. *Aliud.* Aſphodelum tere, & permiſce cum aceto, vel vino, & præradens locum frica folijs ficus vel panno aſpero, & illine. *Aliud.* Radicem cannæ vrito, & permiſceto cum adipe vrſi, & vngito. *Aliud.* Tithymallum tere, & vnge locum.

De Porrigine. CAP. 4.

Cimoliam perfunde aqua, & miſce ſuccum betæ, & vnge: deinde laua: poſt accipe thus maſculum, tere, & permiſce cum vino & oleo atque vnge: ſequenti verò die herbam pedicularem ex oleo illinito. *Aliud.* Accipe nitri, fecis vini, mirobalanorum, ſingulorum libram: herbæ pedicularis ſeſquilibram: permiſce cum oleo antiquo, & vnge. Humidas autem porrigines aqua ſalſa, vel decoctio lupinorum, ablue: eſt enim vſu probatum. *Aliud.* Laua caput ſucco portulacæ. *Aliud.* Vnge caput ſucco betæ cocto vel crudo permiſto cum melle. *Aliud.* Cimoliam permiſce cum decoctio fœni græci, & impone. *Aliud.* Radicem cucumeris ſylueſtris coque, & eius decocto lauato. *Aliud.* Scillam in fornace obrue: vbi fuerit mollis, exprime ſuccum, & ei parum olei admiſce & vnge.

De Pſydracijs & Exanthematibus. CAP. 5. G

Pſydracia ſunt parua exanthemata facta in capite, ſimilia veſicis eminentibus in ſuperficie. Exanthemata verò ſunt vlcerationes factæ in ſumma cutis ſubrubicundæ & aſperæ. Curantur autem ſic. Accipe lomentum, & funde in vinum, & appone vt ceratum. *Aliud.* Fac ceratum ex liguſtro & ceruſſa, & illine. *Aliud.* Accipe amyli, ceruſſæ, aluminis, foliorum viridium rutæ, ſingulorum drachmas quatuor: permiſce cum aceto, & oleo myrtino, & vnge. *Aliud.* Accipe ſpumæ argenti, ceruſſæ, ſingulorum ſeſquiunciam: ſulfuris ignem non experti drachmas octo: dilue oleo myrtino, & vnge.

De Achoribus & Fauis. CAP. 6.

Achor eſt affectio oriens in capite, perforans cutim ſubtilibus foraminibus, per quæ exit ſanies parum viſcoſa. Fauus autem facit foramina maiora continentia humiditatem melli ſimilem. Curantur autem ſic. Abraſum caput foue bis aut ter aut ſæpius aqua calida decocti myrti, aut rubi, aut lentis, aut lupinorum amarorum, aut radicis aſparagi: cum autem effluet multa ſanies capiti, folia ſalicis, aut lentem coctam in aqua imponito. Confert etiam ante caput ſulfure & parietaria & ſapone oblinere. *Aliud.* Accipe lithargyri drachmas xvj, foliorum rutæ drachmas viij, herbæ pedicularis drachmas quatuor, attramenti ſutorij drachmas duas: aceto & oleo myrtino H
excipito.

De Tremore Capitis. CAP. 7.

Stœchadem da bibendam ex aqua. *Aliud.* Artemiſiæ ſuccum parua habentis folia permiſce cum oleo roſaceo, & vnge neruorum origines. *Aliud.* Spinæ albæ ſemen bibendum exhibe. *Aliud.* Caſtoreum aqua dilue, & bibendum præbe.

De Dolore Capitis. CAP. 8.

Cornu cerui combure, & tere, & permiſce cum oleo roſaceo, & vnge frontem ac tempora. *Aliud.* Cerebrum vulturis terens, illine caput, & tempora. *Aliud.* Pſyllium fundens in oleum roſaceum permiſce, & vtere: hoc autem confert & ad hemicraniam. *Aliud.* Styracem liquidam permiſce cum oleo, & applica. *Aliud.* Oniſcos id eſt aſellos, ſub hydrijs degentes, coque in oleo, & vnge caput. *Aliud.* Flores mali punici, vel ipſa balauſtia, coque in vino, aut aqua marina vſque ad conſumptionem tertiæ partis, & tere, & cum cerato permiſcens admoue. *Aliud.* Pulegio & fœniculi radice cum farina hordei line tempora. *Aliud.* Mentam aut ſinapi cum aceto permiſce, & madefac tempora bis in die. ¶ *Ad Dolorem Capitis & Temporum.*

Accipe

A Accipe opij magnitudinem fabæ, & pulegij partes ſex, & lentiſci: & excipe aceto ac oleo roſacco, & vngito. *Aliud.* Rumicem acidum & gallam tere, & vnge tempora & frontem. *Aliud.* Caſtoreum diſſolue cum oleo roſaceo & aceto: vnge frontem & tempora. *Aliud.* Iridem ſiccam & cardamomum minus aceto reſolue, & line capillos, ſicut faciunt mulieres, cum inungunt eos. *Aliud.* Succum peucedani oleo irino diluens imponito. *Aliud.* Hirundinū nidum ne permittas in terrā cadere: & lutum, quod eſt ſtercori miſtum, capito: & aceto in vaſe lineo ſubigito, & illine frontem. *Aliud.* Gummi hederæ aceto & oleo roſaceo diluens vnge tempora. } *Aliud remedium.* Caprinum ſtercus ex aceto & oleo roſacco terito, fronti illinito, & faſcia deligato: id facito multo mane, ac veſperi, & caput dolentem ſanitati reſtitues. *Aliud.* Euphorbio & atramento ſcriptorio vnà cum aceto detritis frontem illine. *Aliud.* Puer venerem non expertus in limine ægroti ianuæ mingito: tu verò acetum infundito, atque vtrunq; in vnum ſuper limen commiſceto, donec ſordium acquirat craſſitudinem: ac eadem illa hora fronti imponito. *Aliud.* Si qua ex partu capitis dolore tentetur, cinerem cum aceto admiſcens fronti ſuperdato. *Aliud.* Hederæ lachryma cum aceto & roſaceo miſta tempora & frontem obline. ℭ *Epithema ad idem.* Naſturtium cum aceto & roſaceo miſceto ad cerati craſſitudinem: imponitoq; ita, vt à tempore ad tempus pertincat: illico dolorem auferes.

B ℭ *Ad eos, qui ex Altera Capitis parte dolent.* Acaciam roſeo cerato excipiens vtere. *Aliud.* Cichorium impoſitum & capitis dolores, & exuſtiones à Sole, efficaciter tollit.

Ad Comitialem Morbum. CAP. 9.

Ictinum, hoc eſt miluum, in olla cremato viuentem: cineremq; propinato, & ſanabis. *Aliud.* Eiuſdem iecur exuſtum & tritum ex aqua potui dato. *Aliud.* Aſini ſtercus frictum cochleariorum duorum pondere quotidie exhibeto, atque ægrotus morbo liberabitur: id remedium longa experientia comprobatum eſt. *Aliud.* Vrina verris in fumo areſacta ex oxymelite pota bene facit: eſto autem vrinæ portio ad ægyptiæ fabæ magnitudinem: ſed optima eſt apri. *Aliud.* Hircinum ſtercus ad morbum comitialem proficit, ſi ex eo quindecim globuli ſummum exhibeantur. *Aliud.* Agreſtis maluæ ſuccum ægrotus per triginta dies ieiunus bibat, & curabitur. { *Aliud.* Muſtellæ iecur aridum ex aqua propinato: id facias autem, cum ægrotus mox eſt caſurus. *Aliud.* Parum olei leporis coagulo infundito, & pilulas facito: ex quibus modo vnam, modo duas præbeto. } *Aliud.* Muſtellæ ſanguine oblinito, ac muſtellam pedibus capiteq; abiectis edendam apponito. Pariter & ſtrumis exhibita muſtella prodeſt. *Aliud.* Murem diſſecans per Lunæ ſilentium, iecur

* C ipſius extrahito: & aſſum ægro, vt comedat, exhibeto. { Iuuat etiam oxymel ſcilliticum, & Iuliani, & theriaca. } *Aliud Odorabile ad Comitialem affectum.* Tithymallum cum aceto & polenta terens placentulas conficito, olfaciendasq; laboranti offerto, & non cadet. { Confert etiam odorari peucedanum & picem. ℭ *Suffimentum Comitialem morbum detegens.* Lapidem gagaten ſuffito, ipſum circumuelans, ne odor diſſipetur, cadetq;, ſi re vera comitiali morbo affectus eſt. ℭ *Potiones, per quas Dignoſcitur, vtrum Comitialis morbus Sanabilis ſit.* Acaciæ drachmam aqua diluens bibendam dato: ſi

* vomuerit, inſanabile malum eſt: ſin autem febricitauerit, potio ipſi prodeſt. ℭ *A Sidere percuſſorum curatio.* Aſini lotio ipſos conſperge, & ſaneſcent. ℭ *Si Comitiali morbo humi proſtratum confeſtim excitare vis.* Thymum aut pulegium conterens eius naribus admoueto. ℭ *Materiam per Nares detrahentia.* Anagallidis cœruleum habentis florem ſuccum naribus inſtillato, iubetoq; ſupinum ægrotum ſpiritum adducere: hoc enim omnibus ex capite laborantibus opitulatur. { *Aliud.* Succum hederæ albæ naribus inſtillato. } *Aliud.* Nigellæ expreſſum ſuccum cum mulſa inſtilla. Ad eundem modum & iride veteri oleo admiſto vtitor. *Aliud.* Betæ radicis ſuccum in nares infunde, & caput purgat.

De Aurium vitijs, primumq; de illis quæ in Auditorijs ſinibus fiunt. CAP. 10.

D Vino diluto, aut mulſa, aurem ſubluito: ac lycium in oui putamine macerans infundito. ℭ *Ad Inflammationes, & Dolores.* Allij capitula conterens cum oleo in olla calefacito: oleumq; in aurem infundito, & dolor ſedabitur. ℭ *Ad magnum Dolorem.* Anſerinum iecur ſalſum cum nardo eliquato, & repurgans in aurem indito. ℭ *Ad Aures Sanie manantes.* Liquidum alumen aqua diluens in vitreum vas conde, & maceratum inſtilla. ℭ *Ad Aures Purulentas & grauiter Dolentes.* Porri ſucco melle diluto vtere. *Aliud.* Opium dulci vino eliquans ac tepefaciens in aurem inijce. *Aliud.* Cedri lachrymam ex pauca nardo immittito. *Aliud.* Mel & oleum vnà in vaſculo prius

* tepefacta inſtillato. ℭ *Ad Teredines & Saniem.* Alumen ſciſſile cum aceto & dulci vino elixum ad mellis temperaturam, infuſum, tam in recentibus quàm antiquis vitijs efficax eſt. ℭ *Ad Sonitus Aurium intra ſe ipſas & acres Dolores.* Cedri lachryma cum melle admiſta, & infuſa prodeſt. *Aliud.* Aloe, quæ iecoraria dicitur, cum mulſo ad ſordium craſſitudinem temperata, & infuſa benefacit. *Aliud.* Vulpis adeps eliquata infundatur. *Aliud.* Nardum tepefactum infundito. *Aliud.* Caſſiam ex roſacco inijcito. *Aliud.* Blattæ domeſticæ oleo roſacco inferuefactæ opitulantur. ℭ *Ad*

* *Dolores paulatim ingruentes.* Lanam ſuccidam in aceto feruefacias, exprimitoq; humorem in aurem: deinde foramen ſummum, ipſius lanæ ſuccidæ portione integito. *Aliud.* Mali punici im-

maturi ſucco cum melle vtere aut lentiſci aut herbæ muralis aut liguſtri, aut rubi. horum cuiuſque E ſuctum aut per ſe aut melli admiſcens & elixans, vtere: porrei & plantaginis, aut lactucę, aut ſanguinalis ſucco vtendum eſt. ℂ *Ad Dolores abſque vlcere.* Sulfur ignem non expertum per calamum naribus inſuffletur. *Aliud.* Papaueris lachryma muliebri lacte temperata inſtillatur. ℂ *Ad Grauem Auditum.* Abſinthium in aqua decoquens, aurem decocto eluito. ℂ *Ad Surditatem naturalem.* Capræ nuper iugulatæ cornu calido lotio impleto, & ad fumum per dies nouem ſuſpendito, deinde vtere. ℂ *Ad Sonitus ex profundo.* Acetum, & oleum roſaceum, rutam, & cuminum, cum melle macerans, vtitor. ℂ *Ad Tinnitus Sonosq́; repente exortos.* Acetum acre tepefactum in aurem demitte. *Aliud.* Vitis albæ, mellis, veratri albi, & roſei olei portionem, in vnum permiſcens in aurem dato. ℂ *Ad Aurem Dolentem & Sanie manantem.* Acetum, mel, roſeumq́; permiſce, & tepefactis vtere. ℂ *Ad Acerbos Dolores.* Subactam oleo euthypſillon adipem infundito, & ſpongia locum occludito. bene facit & ad neruorum morbos cum vulpino adipe atque ſuillo æqua portione permiſta. ℂ *Ad Dolores Aurium ac Phlegmonas.* Faſtulæ regiæ radicem mundato, & in oleum vaſe vitreo contentum demittito: & per continuos quadraginta dies ſub Canis æſtu inſolato: deinde vtitor. ℂ *Ad Vlceratas Aures & purulentas.* Lacertas puſillas venatus mundo oleo eliquato, atque ita in aurem demittito: & vermes, ſi in aure fuerint, interficies. ℂ *Ad Aurium Vermiculos: & ad ea, quæ in aurem ſubierunt.* Cæpam & hyſſopum in lotio vetere conterens inſtillato. *Aliud.* Partis interioris cucurbitulæ ſyluaticæ ſeminum, aluminis ægyptij, pares portiones in cedrino oleo macerans infundito. ℂ *Ad Sordes Aurium educendas.* Lanam vnguentaria glande madidam in aurem demitte, & ipſam ſordium plenam inuenies. *Aliud.* Nitrum tenue in aurem conijcito, acetumq́; inſtillato: ſuper lana mollis addenda eſt, & per noctem relinquenda. ſequenti verò die calida aqua & oleo aurem eluito. ℂ *Ad Aurem Dolentem.* Salis flos cum roſeo & aceto infundendus eſt.

ℂ *Ad Saniem Aurium & magnum Dolorem.* Nitrum roſaceo dilutum in aurem demitte. *Aliud.* Album veratrum ex vino, aut aceto, cum alumine infundendum eſt. Radicis præterea calaminthæ ſuccus aceto maceratus inſtilletur. ℂ *Aliud ad Diuturna Vitia.* Lycij & mellis æquas portiones commiſcens vtere. ℂ *Ad Inflammatas Aures.* Capitulorum papaueris cortices contere, & tertiam partem cum hordeacea farina permiſce: & in dulci diluto incoque, cataplaſmaq́; confice. ℂ *Ad Aures Sanie manantes & Dolentes.* Medullam vituli liquefaciens inſtilla. *Aliud.* Scoriam ferri terens in aceto acerrimo inſtilla.

In tralatione veteri.

Ad Strumas & Parotidas. CAP. 11. G

Strumas communi quidem curatione diſcutiunt ea quæ ſcirrhos, propria verò ita. Farinam lupinorum amarorum coque in oxymelite, & illine. *Aliud.* Stercus bouis aut capræ coque in aceto, & appone. *Aliud.* Calcem melli aut oleo aut adipi porci permiſce, & appone. *Aliud.* Farinam iridis, & ſtercus columbi, coque in vino, & adhibe. *Aliud.* Accipe axungiæ veteris, ſeminis hyoſcyami, picis, olei antiqui, ſtercoris citrini gallinæ, ſingulorum pares portiones: commiſce, & admoue.

De Morbis Oculorum, & primo de Ophthalmia incipiente. CAP. 12.

Succum mentæ infunde: reſoluit enim, ſed melior eſt ſanguis columbi. *Aliud.* Fœniculi Succum exprime, & vtere. antiquus autem eſt melior: permiſce autem eum aquæ, & vtere. *Aliud.* Ex ruta recente ſuccum exprime, & pone in pyxide æris rubri, & vtere. *Aliud.* Ex coctanis coctis, & farina hordei, & vino albo cataplaſma facito. *Aliud.* Folia papaueris & cortices granatorum cum

* polline hordei ſuperdato. *Aliud.* Roſas coctas & tritas impone. *Aliud.* Decoctum meliloti infunde. *Aliud.* Ex folijs coctani tritis fac cataplaſma cum vino & polenta. ℂ *Ad Vngulam.* Dicitur vngula morbus oculi, quando cornea aliquando quidem ſuperficietenus, aliquando verò in profundo, pus continet: & aſſimilatur paruæ vngulæ, quare morbus ille vocatur vngula. Ad moderatas H ergo vngulas confert mulſa, & ſuccus fœnigræci, & collyrium quod fit ex thure. Ad maiores autem accipe aloes, myrrhæ, croci, ſingulorum, partem i, vini partes iij, mellis partes vj: diſſoluas crocum cum modico vini, deinde aloen & myrrham: deinde infunde mel: & vniens, in vaſe vitreo reconde: & vtere bis in die, expurgat enim, carnem gignit, & ſolidat. ℂ *Ad Sugillata.* Sinapin tere, & appone cum cerato. *Aliud.* Oſſa ſepiæ tere ſubtiliſſime, & permiſcens aceto illine noctu, tollit enim ea. *Aliud.* Radicem cucumeris agreſtis melli commiſce, & impone. ℂ *De Liuoribus Oculorum.* Hyſſopum tritam liga in panno, & infunde in aqua calida, & tange liuores fomentum faciens. *Aliud.* Farinam iridis melli admiſce, & adhibe. *Aliud.* Cyminum tritum admiſce lacti mulieris, & appone: vel origanum appone ſimiliter. *Aliud.* Erucæ ſemen terens cum felle bubulo imponito. ℂ *De Pterygijs.* Pterygium dicitur neruoſa ſupernatæ oculo membranæ eminentia, incipiens ab angulis & procedens vſque ad corneam: quando verò amplius augetur, cooperit & pupillam. Magna igitur & diuturna pterygia per chirurgiam inciduntur: recentia verò & moderatæ magnitudinis iuuant æs combuſtum vel atramentum ſutorium

A rium cum adipe porci. *Aliud bonum.* Atramenti ſutorij partem j, gummi arabici partem mediam:
dilue vino, & vnge. Quidam autem hepar capræ melli miſcentes inungunt. *Aliud.* Accipe Ly-
cium & liguſtrum, & cum aqua fac collyrium, & illine. ℭ *De Vlceribus Oculorum & Albuginibus.*
Vlcera, quæ fiunt in oculis, quæ quidem ſunt ſuperficietenus, nephelia nominant: quæ verò
profundum petunt, albugines. Nephelia ergo ſuccus anagallidis expurgat, & ſuccus centaurij mi-
noris cum melle. Diuturna verò extenuat cedria, & æs vſtum ſolum diſſolutum aqua in modum
collyrij. Albugines autem iuuat nitrum diſſolutum diligenter oleo, & illitum. *Aliud.* Accipe
ſuccum dracunculi & miſce cum melle crudo, & vnge. *Aliud.* Felle hirci confrica oculum. *Aliud.*
Os ſepiæ comburе, & diſſolue cum melle, & impone. *Aliud.* Ex ſtercore lacertæ faciens collyrium
cum aqua indito. *Aliud.* Felle canis marini vnge, vel raphani ſucco, vel felle galli. *Aliud.* Su-
mito ſuccum malorum granatorum, & pone in vaſe terreo, & contege panno, & expone Soli, do-
nec habeat mellis craſſitudinem: & ei miſce mellis tantundem: & ſerua, quia inueteratum valet
magis: & cum it dormitum patiens, vnge oculos. *Aliud.* Fel leonis cum melle indito. Si verò
puer paruus habet albuginem, mater infantis mandat ammoniacum, & inſufflet in oculum: ſimi-
liter vngat oculum menſtruo alicuius de cognatione ſua: & ſimiliter mater eius incidat paruum di-
B gitum ſuum, & ſanguine, qui effluxerit perfundat oculum. ℭ *Ad Caliginem & Nebulas Oculo-
rum.* Illine oculos ſucco foliorum dracunculi. *Aliud.* Succum betonicæ miſto vino calido inſtil-
la. ℭ *De Hordeolo.* Aqua decoctionis hordei foue oculos, vel cera alba. Vel accipe muſcas, & ab-
ſcinde capita earum, poſtea reliquo corpore frica oculum. ℭ *De Madaroſi.* Madaroſis & Mil-
phoſis eſt caſus pilorum genarum. Curantur autem his, Accipe nucleorum palmularum combu-
ſtorum drachmas tres, ſpicæ drachmas duas: tere, & vtere. *Aliud.* Stibij aſſi, piperis, ana drach-
mam vnam: ſpicæ drachmas tres. ℭ *Aliud faciens ad Caſum Pilorum Superciliorum.* Auellanas com
bure, & permiſce cum adipe vrſi aut capræ, & vnge. ℭ *Aliud quod etiam confert ad Alopeciam Bar-
bæ.* Alterci drachmas duas, muſcerdæ drachmam, polytrichi drachmas duas, olei irini cyathos
quatuor: tere & permiſce oleo, & præfouens vngito. *Aliud.* Vernationem anguis comburе, &
inſperge: facit enim naſci pilos. Vel nigellam tere, & fac ſimiliter. ℭ *Ad Supercilia Piloſa.* Origa-
num combure, tere, & applica: prius tamen euelle pilos. *Aliud.* Lacertam viridem coque in oleo,
& poſtquam euulſeris pilos, vnge locum. *Aliud.* Chamæleontis ſeu chamælcæ radicem permiſce
cum ſanguine ranæ, & vnge locum. ℭ *Ad habentes Oculos Glaucos.* Glaucos mulierum oculos ni-
gros reddit hyoſcyami flos cæruleus ſiccatus in vmbra, & tempore vſus permiſtus vino auſtero
C & illitus. ℭ *Ad Suffuſiones.* Theriacam, quæ fit ex viperis, permiſce melle ſine fumo, & impo-
ne. Conferunt etiam caput purgantia, & purgatio cum hiera, & fomentum cum decocto fœnicu-
li, & ſagapenum, & helleborus albus cum melle appoſitus, vel mel cum ſucco fœniculi. ℭ *Ad
Aegilopes.* Ægilops eſt abſceſſus paruus inter magnum oculi angulum & nares: qui ſi negligatur,
ſcinditur vſque ad os: & dicitur ægilops, ante, quàm ſcindatur. Huic confert glaucium & crocum
ſimul cum ſucco perdicij appoſitum: oportet autem frequenter ea permutare. *Aliud.* Conchu-
las cum teſtis ſuis tere, & appone. Aliqui verò miſcent & aloen, vel myrrham. *Aliud.* Fel porci-
num ſicca, & appone. *Aliud.* Ex perdicio cataplaſma facito. *Aliud.* Ex ægilope herba cataplaſma
impone. *Aliud.* Portulacam & thus maſculum appone: prius tamen ea manducabis ieiunus.
Aliud. Caluariam hominis tere, & appone. ℭ *Ad Nyctilopas.* Hepar hirci aſſa, & vnge li-
quore qui defluit, oculum: iuuat enim duodecies illitus. ℭ *Ad Pediculos Oculorum.* Aqua ma-
rina tepida foue.

De Affectibus Narium, & primo de Polypo & Ozæna. *CAP. 13.*

D Atramentum ſutorium terens ex aceto illine. *Aliud.* Corticum granatorum drachmas xvj:
fellis tauri, amomi, myrrhæ, calaminthę, marrubij, ana drachmas viij: croci, drachmas ij, ellebori al-
bi drachmas ij: vtere ſicco. ℭ *Ad Fœtorem Narium.* Accipe amomi, myrrhæ, roſarum ſiccarum,
pares portiones cum oleo nardino, & vnge: confert autem & vnctio cum hedychroo magmate.
ℭ *Ad Vlcera Narium.* Cape lithargyri drachmas iiij: rutæ recentis, aluminis ſciſſi, ana drachmas
ij: dilue oleo myrtino & aceto. *Aliud.* Accipe ceruſſæ, drachmam vnam, lithargyri drachmas iij:
ſcoriæ plumbi, vel plumbi combuſti, drachmas iij: omnia lauentur & excipiantur oleo myrtino.
ℭ *Ad Extrahendum Sanguinem è Naribus.* Florem graminis impone. *Aliud.* Rubiam cum oleo
accipe, & vnge nares. *Ad Fluxum Sanguinis, è Naribus.* Corticem oui comburе, & accipe partem
vnam, & gallæ partem mediam, & inſuffla. *Aliud.* Lycium impone. *Aliud.* Aſini ſtercus combu
rens inſuffla cinerem eius: aut exprimens inſtilla ſuccum. *Aliud.* Lapidem molarem candentem ex
tingue in aceto, & olfaciendum præbe. *Aliud.* Thus maſculum & aloen albo oui excipe, & fac lina
mentum, & impone, addens pilos leporis. *Aliud.* Cucurbitulam magnam affigito hypochondrio
è regione naris patientis. Oportet autem & ijs, quæ aſtringunt & prohibere poſſunt impetum ſan-
guinis, vti. }

ℭ *Ad Nares Vlceratas, & Polypos, & Ozænas.* Spuma*nitri attinge. Et ad ſpiritus odorem conciliã- E
dum, albæ violæ florem non dum ex coliculo delapſum lege: tereq́ȝ ex aqua, donec mellis craſſitu-
do fiat. *Aliud.* Ærugine ex melle decocta locum attinge. ℭ *Ad Interiores Phlegmonas.* Adipe an-
ſerino cum porri ſolaniq́ȝ ſucco æquis portionibus diluto interdiu obline. ℭ *Ad Narium Vlcera
cum duritie.* Plumbum tritum vino puro macera: myrteiq́ȝ olei, quod ſatis eſt adde, ad mellis ſpiſſi
tudinem. *Aliud.* Æris ſquamma ex melle decocta vtere. ℭ *Sanguinem per Nares euocantia.* Men
tam excipiens melle, & collyrium faciens, in nares mitte. ℭ *Ad Profluuium Sanguinis è Naribus.* Ru
tam tritam oleo excipito, & intra nares conijcito. *Aliud.* Gummi ac thus contrita & aceto liqua-
ta in nares da. *Aliud.* Cinerula cypria cum ſucco porri temperata bene facit. *Aliud.* Spongiam
vſtam pici admiſtam, & arefactam, linamento inſperſam in nares pellito. *Aliud.* Acuti iunci flo-
rem naribus imponito. ℭ *Ad Sanguinis Eruptiones, quæ Supprimi nequeunt præſertim cum diutius fe
bricitantibus ſanguis effunditur.* Pyrion imponito non nunquam aridum, non nunquam linamen-
tum illitum: & craſſitudinem cauis naſi reſpondentem faciens, ita immittito: ijſdem & nares & tem
* pora & frontem illinito. *Aliud.* Diphryges vſtum, & ex aceto tritum ſuperimpone. *Aliud.* Lanam
oui albo madentem admoue. *Aliud.* Lanam herbæ ſanguinalis aut ſolani ſucco imbutam in nares
dato. *Aliud.* Ruta ex aceto trita circumponenda eſt, & ſuffienda. Vtendum præterea eſt reprime F
re cohibereq́ȝ ſanguinis impetum valentibus: Vt cicutam naribus ſuffito, odoremq́ȝ æger attrahi-
to: nares etiam digitis comprimito: aut cerato, aut alio quopiam diligenter occludito: quin etiam pe
nis extremum papyro deligato: in mulieribus verò, mammarum papillas ſimiliter. Item refrigerare
potentibus frontem caputq́ȝ oblinito, & conſpergito. Præſentiſſimum remedium eſt capiti cucurbi
tulam affigere: vel etiam frontis venam ſoluere. Sternutamenta quoque plerunque ſanguinem re-
uocant. Aut herbam bugloſſon, aut aſini fimum ex aceto in nares conijce. ℭ *Ad Stertentes.* Ane-
* thum capiti clam ſubijcito: id & proſilientibus ex lectulo remedio eſt. ℭ *Ad Puncta & Aeram vo-
catam abſq. cicatrice & vlcere.* Nitro locum detergens reſinam terebinthinam ſuper dato, & per
dies quinq́ȝ dimittito: mox locum ſoluens puncta ſcriptorio ſpecillo perforato: deinde thus nitrum
ac mel pari modo miſta, vt cerati craſſitudo ſit, imponito: poſt ſolue, & ablue. *Aliud.* Ex trito vera
tro cum pane, aut ex acido lacte per ſe, cataplaſma facito. *Aliud.* Fici trito cortice illine. *Aliud.*
Vuam taminiam, in cataplaſmatis modum imponito.

Ad Vitiligines, Ephelidas, Lenticulas, & Alias id genus Faciei affectiones. CAP. 14.

G

Cucumeris ſyluatici radicis tritæ & cribratæ ſucco faciem deterge. *Aliud.* Alcyonio ex vino
trito faciem obline. *Aliud.* Vitem ſylueſtrem contuſam, & vino ægyptio maceratam, & in farinam
redactam ſuperdato. *Aliud.* Erucæ agreſtis radice trita & ouis felle excepta vtitor, facie prius nitro
perfricata. *Aliud.* Elaterium ex aceto terens, & ad mellis craſſitudinem redigens, ceratoq́ȝ admi-
ſcens inunge. *Aliud.* Cinabari ex melle faciem illine. *Aliud.* Cachrys ſemine trito ipſas lenticu-
las inunge, & arefactum ablue. *Aliud.* Syluatici cucumeris radicem, ficiq́ȝ ſummos ramulos in ace
to decoctos tritosq́ȝ, imponito. *Aliud.* Veneris vmbilici radicibus ex melle contritis faciem illi-
ne. *Aliud.* Rubia ad maculas à Sole contractas & vitiligines benefacit, ſi ea trita ex oleo facies in-
ungatur. *Aliud.* Zochum amarum terens, ex melle faciei imponito. *Aliud.* Anethi ſemen ex vi
no vetere tritum & ad mellis ſpiſſitudinem redactum, faciei obducito, atque ita per integram no-
* ctem remaneto: ſequenti mane illud remoueto, recensq́ȝ aliud reponito. Eodem quoque ſemine
commanducato ephelidas & lenticulas vtiliter illinito. *Aliud.* Alba viola ex aqua ad eadem pro-
ficit. *Aliud.* Aphronitrum tritum cum cerato ex tyrrhenica cera confecto faciei ſuperdato.
ℭ *Ad Vitiligines & Album colorem.* Alcyonium vſtum melliq́ȝ admiſtum illitum prodeſt: eodem
quoque cum erui farina & tritici miſto quàm maxime calido faciem detergito. *Aliud.* Amara H
amygdala cortice ſpoliata aceto acri excipito, & cataplaſma facito. *Aliud.* Ocymi ſemen cum gal-
linaceo aut anſerino adipe tritum bene facit. *Aliud.* Fœnum græcum ex aceto tritum ſquammu-
las, ſi illinatur, detrahit. ℭ *Ad Ephelidas & Lentigines.* Myrrha & crocum ſi aqua macerentur,
illita iuuant. *Aliud.* Purpuras, aut vocatas cerycas, hoc eſt buccina, expiſcatus, in ollulam conij-
ce, & in furnum aſſandas mitte: deinde ex melle tritis vtere. ℭ *Ad Faciem albam & extenta cute
reddendam.* Cucumeris ſylueſtris radices in fruſta diuide, & refrigera: deinde aqua elixatis ac tritis
in cataplaſma vtere. ℭ *Aliud faciem ſplendidam reddens.* Ex eruo bene olente vino macerato ac
trito cataplaſma facito. *Aliud.* Tritici, quod ſemidalin vocant, ſuccum exprimens, humidiorem
partem abijce: parti illi autem, quæ ſubſedit, oui album commiſceto ad mellis ſpiſſitudinem: at-
que hoc faciem perunctam oleo deterge. A Sole autem maculatam faciem frigida multa lauato,
& per vnum diem facies coloratior redditur. * Violam elixans parum aluminis inijce: dein-
* de lixiuim admiſcens ac terens vtere multo inungens oleo: ſic enim facies grati coloris, bonum
∴ que odorem os ſpirans efficitur. Cupreſſi atque ilicis ramenta vnà ferueſaciens, decocto cor-
pus totum madefacito. *Aliud.* Thuris & pæderotis æquas portiones miſce, & ex melle tere: ita

faciem

A faciem inunge,atq; integrum diem ſic dimitte,deinde ablue. *Aliud.* Lini fæcem melli admiſcens ſub Sole iter facturus corpus inungito,eo tamen prius nitro perfricto. ℭ *Ad impediendam Solis exuſtionem, & Exuſtam faciem ſanandam.* Bulbo candido trito ex melle inungito. Quòd ſi facies citra phlegmonem tumefacta fuerit,nigram terram ex aqua conterens ſuperdato. *Aliud.* Alcyonio & nardo gallico ſimul tritis vtere. {ℭ *Ad Panum & Lentigines.* Dracunculi radicem cum melle in cataplaſma redige:vel nigellam cum aceto,vel pentaphyli ſemen. ℭ *Ad faciendam Faciem rubicundam.* Rubiam tere & permiſce cum oleo,& vnge. *Aliud.* Bulbum amarum terens permiſce cum melle,& vnge. *Aliud.* Accipe ciceris,rubiæ,thuris,myrrhæ,ana drach.ij:excipe adipe vituli, & oleo maſtichino,& vnge:& poſt ſpatium abſterge ſpongia calida.} * Ex tralatione veteri.

Ad Oris vitia & primo ad Labiorum Rimas. CAP. 15.

Immaturam gallam tritam accipito,& reſinam terebinthinam cum hyſſopo & melle,atque his perunge. ℭ *Ad altiores Sciſſuras.* Caprinus adeps mundatus proficit. *Aliud.* Adeps anſeris,& mel,& terebinthina,æquis portionibus,addito flore roſarum,hyſſopo arido,& maſtiche,fiat inunB ctio. ℭ *Ad Oris Halitum commendandum.* Vino vetere bene olente,in quo iris maduerit,os collue, aſſiduéq; in ore breui tempore contine. *Aliud.* Vino pauliſper os ſublue, in quo ſerpillum maduerit. ℭ *Ad Oris Tetros abſq; vlcere odores.* Non nulli meraco vino, cui myrrha admiſta ſit, os eluunt: atq; rotundum odoratum iuncum terentes, partes oris internas perfricant: & cimoliam cũ ſale tritam affricant: perinde & marmore vſto cum aniſo vtuntur: ita & hordeo cum ſale & melle. Quidam & linteolum cremant,& vino inijciunt,atq; ita trito vtuntur,& pumice & nardo & myrrha ex melle. Semidalin quidam & irin cum melle miſcentes comburunt, atq; ita vtuntur: & ex oſtreis purpura & buccino cum myrrha: cumq; cubitum eunt, aceto acerrimo colluunt. Commanducant autem non nulli domum egreſſuri,piceæ folia,& aqua os ſubluunt. Quidam præterea & aniſum,aut dulcem radicem,aut irin,idq; genus alia,aliqui iter facturi commanducant. ℭ *Ad Oris Vlcera & putredines.* Melanteria contuſa prodeſt. Ad eadem benefacit oleum immaturum per ſe aut cum melle propinatum. Prodeſt etiam glaucuris vocata cõtuſa: eius ſuccum ex melle & aqua paribus portionibus ad gargarizandum exhibeto. {ℭ *Ad Fluxum Sanguinis ab ore.* Colluatur os ex decoctione roſarum in poſca,poſtquam erit frigida,& deglutiatur. *Aliud.* Gargarizet patiens & colluat decoctione roſarum frigida,aut extremitatum vitis,aut foliorum lentiſci,aut rubi, aut cyC toniorum,aut vinaciorum aut rhoe. *Aliud.* Semen roſæ cum maſtiche da ex vino adſtringente bibendum,vel ex vino decoctionis rubi,aut roſarum. ℭ *Ad Oris Vlcera.* Gallam in vino coquens collue os, deinde appone gallam tritam permiſtam cum melle,aut florem roſarum: colue etiam os decoctione foliorum oleæ.} * Ex tralatione veteri.

Ad Dealbandos Dentes, Aliaq; eorum vitia ſananda. CAP. 16.

Vtuntur autem & huiuſmodi quibuſdam dentifricijs, quæ vnà & gingiuis proſunt, & dentes ſplendidos firmioreſq; reddunt. Terram eretriada vocatam vſtam tritamq; adhibent: hoc valde bene ſplendidos dentes reddit. Farina erui lotio ſubactam illine. *Aliud.* Cuniculi caput vſtum cum fœniculo quàm albiſſimo ſæpiæ tritis oſſibus admiſcens vtere. *Aliud.* Cornu ceruino vſto trito que vtitor:hoc & dentium dolores tollit,& ex roſaceo impoſitum capitis dolores diſcutit. *Aliud.* Pulegio & ſale fricto miſtis ad eadem tritis vtere. *Aliud.* Ouillo talo vſto ad ſimilia vtitor. *Aliud.* Hordeo toſto & ſale miſtis tritiſq; vtere. ℭ *Diaclyſma, id eſt lauatio ad Vlcera, & Dentes titubantes infirmoſq;.* Alicacabi radicem vnà cũ malicorio craſſiore elixã imponito. *Aliud.* Albæ populi,aut verD benacæ, radicem accipito:aut eryngij radicem vel ipſam herbam:aut polij radicem accipito: & terens apponito. ℭ *Ad Concuſſos Dentes & dolentes.* Alini vngulam vſtam tritamq; aceto excipe,& orbiculos faciens repone: ad vſum aceto orbiculum vnum liquato, datóq; ore continendum: illico enim dolorem ſedat tollítq;. *Aliud.* Nigri chamæleonis decocto ſi foueas, dolorem dentium curabis:id & mures necat. *Aliud.* Betæ ſucco ſi fiat collutio, confeſtim dolor finitur. *Aliud.* Alterci radicis calidiore decocto ſi foueas,dolor quieſcet. *Aliud.* Rutam,hyſſopum,& myrrham,ex vino tritas ore contineto. *Aliud.* Si ex aceto,poſca,aut vino,vbi verbaſci radix incocta ſit os colluatur,benefacit. *Aliud.* Ex nitro cum oleo facta collutio dolorem pellit. *Aliud.* Cupreſſi baccis ex vino & roſa elixis os foue. Quòd ſi dentes omnes doluerint,cedri liquore os ſi collues, protinus dolori ſuccurres. Dens molaris ſi doleat, maluæ vnicum habentis cauliculum radice ſi tangas, dolor abibit. Dentes dolentibus herbæ muralis radicem,cum balneas ingrediuntur, commanducandam præbeto:quam ſub molari dente,quoad ex balneis egrediantur,retineto:& dolor euaneſcet. *Aliud.* Pyrethri radicula commanducata eodem die fugat dolorem. *Aliud.* Herbæ pontitidis vocatæ radix manducata dolorem finit. ℭ *Suffimentum Dentes dolentibus.* Alcyonij ſuffitu continuo dolor tollitur. *Aliud.* Alterci ſemen ſuffitum dolori medetur. ℭ *Vt Dentes bene oleant.* Cimoliam

liam cum̃ ſale terito,denteſq́ʒ fricato. *Aliud.* Dentem canis accipito,& in ignem conijce,ſuffitumq́ʒ E facito:vt enim ille crematur,ita dentes confirmat. ℭ *Ad Exeſos Dentes.* Ad exeſos autem dentes, atramento ſutorio trito permiſtum piper accipito,aut gallam. Aut ex melle fiſſum alumen in cauũ ∴ dentis inſerito,& dolorem leuabis. *Aliud.* Limacis lapidem in fruſtula ſeſami magnitudinem æquã tia confringe,& in dentis foramen immitte:illico dolorem ſedat,ſed ex cera operculũ facito. *Aliud.* Taurinum iecur lento igne frictum,dentiq́ʒ impoſitum,ſimul atqʒ tetigit,dolorem diſcutit. *Aliud.* Teſtudinis vnguis in maxillaris dentis exeſi foramen coniectus multum proficit. *Aliud.* Fel vrſi impoſitum illico dolorem leuat:curat autem etiam,quoquo modo illinatur. ℭ *Ad Dentes Motos & labantes.* Teſtudinis ſanguis diu ore contentus dentes corroborat. *Aliud.* Alcyonio indico ex vino trito ſi os colluatur, motus ſiſtitur. ℭ *Ad Dentes ex ictu Concuſſos.* Corallium imponito,& ſatis diu contineto. {ℭ *Ad Dentium Stuporem.* Ægrotus portulacam mandito. Aut oleo omphacino perungito. Aut amurcam olei in vaſe æneo ad mellis temperaturam coquito: hac enim vetuſta ſi inungas,valde prodeſt.} ℭ *Ad Dentes Eximendos ſine ferramento & abſque dolore.* Fermentum denti circundato,& pauliſper relinquito:mox dentem lacertæ ſanguine circunfundito,& excidet. ℭ *Vt Sponte Dens excidat.* Pyrethrum aceto mollitum, ſaleq́ʒ per triginta dies maceratum, denti prius mundo facto circumponito. *Aliud.* Artemiſiam herbam ex aceto tritam obline. *Aliud.* Dentem F circum ſuffodiens,vermiculis, quas campas vocant, in ſummis braſſicarum aliarumq́ʒ herbarum folijs repertis illine,ab alijs dentibus cauens. Quòd ſi inferiores dentes eximere voles,illis vermiculis vtere,qui in inferiore parte illarum herbarum reperiuntur. *Aliud.* Sandaracham ex aceto tritam ſiccari permitte,& ſicca vtiliter vtitor,prius ſanguinem circum dentem eliciens:ſic.n. pauliſper di- * mittens,digitis ipſum eximes. Aut agreſtis cucurbitulæ radicem in foramen dentis conijce. *Aliud.* Mœdi immaturi radicem in vmbra areſactam tritam & cretam radicibus dentis circunda:& paulo poſt digitis apprehende,ſequetur enim. Aut æthiopicæ oleæ lachryma affectum dentem tangito.

Aliud. Lacertam agreſtem areſactam,diſſectam,contritamq́ʒ repone:cum dentem circum purgaueris,imponito:& paulo poſt attrahito,quoniam ſequetur. *Aliud.* Vrticæ ſemina cum galbano miſta affecto denti circumline,& protinus excidet. ℭ *Ad Eximendos ſine dolore Dentes.* Herbæ lapæ radix calefacta,& denti appoſita facit,vt ſtatim digitos ſequatur. ℭ *Vt Dentes digitis euellantur.* Syl ueſtres cucurbitulas contunde, & aceto macera ad mellis ſpiſſitudinem: deinde ferramentum ad ſcalpendos dentes in medicamentum demitte,eoq́ʒ dentem circum ſcarifica,atqʒ os pauliſper clauſum haberi præcipe:deinde apprehende digitis dentem & attrahe:abſqʒ dolore euelletur. *Aliud.* Farinam ex lacte tithymalli adhibe,& hederacea folia ſuper impone,per horamq́ʒ dimitte: frange G tur enim ſine dolore. {ℭ *Ad Dealbationem Dentium.* Nitrum,os ſepiæ,& os palmularum terens vtere. *Aliud bonum.* Corallium rubrum,pumicem,oſſa palmularum,oſſa ſepiæ,& ſalem aſſum terens vtere. ℭ *Ad Dolorem Dentium.* Oleo lentiſci non antiquo colluantur dentes. *Aliud.* Colluatur os cum folijs rutæ coctis ex oxymelite:vel colluatur cum aceto ſcillitico:vel coquatur in aceto pyrethrum & hyſſopum:oportet autem humiditatem & humorem euacuare.

Ex tralatione veteri.

De Morbis Gingiuarum. *CAP. 17.*

Ad gingiuas corroſas,florum roſarum drachmas viij,gallarum drachmas iiij,myrrhę drachmas ij,commiſce,& appone. *Aliud.* Lacte aſinæ gingiuas collue. *Aliud.* Foliorum oleæ decocto os collue. *Aliud.* Aceto ſcillitico gingiuas ablue. *Aliud.* Rubiginem ferri & balauſtia ſicca appone.

ℭ *Ad Gingiuas Tumidas, & carnis incrementum.* Succum portulacæ ore detine,vel aquam ſalitam oliuarum colymbadum,vel oleum ex immaturis oliuis expreſſum calidum,vel lentiſcinum,vel de cotoneis. Sicca verò,quæ proſunt,ſunt,rubigo ferri,aut æris,radix ariſtolochiæ,ſemen plantaginis, atramentum ſutorium aſſatum,& balauſtia. ℭ *Ad Inflammationem Gingiuarum.* Collue decocto foliorum oleæ,& appone gallam. *Aliud.* Coque in ſapa folia oleæ & gallam. ℭ *Ad Gingiuas De-* H *nigratas & putridas.* Confert fricatio ex fæce vini vſta:abſtergit enim mundat dealbatq́ʒ. ℭ *Ad Gingiuas Sanguinolentas.* Confert miſſio ſanguinis è cephalica,& ſcarificatio gingiuarum: confert etiam ſuccus hyoſcyami,vel eius decoctum ex ſapa,ſi retineatur in ore. *Aliud.* Extremitates lentiſci & balauſtia coque in poſca, & collue. *Aliud.* Radicem rubi coque in vino,& os collue:vel rhun & gallam coque in vino,& vtere ſimiliter.} ℭ *Ad Oris Vlcera, & putredines.* Melanteria contuſa efficax eſt. Ad eadem proficit & oleum omphacinum per ſe & cum melle potui datum. Prodeſt & Glaucuris tuſa, ſi ex melle & aqua pari portione eius ſuccus gargarizandus exhibeatur.

Ad Columellæ morbos. *CAP. 18.*

Gallam tritam per ſe admoueto digito oleo intincto:aut in conchleariũ inijciens,applica. *Aliud.* * Spinæ ægyptiæ ſemen tritũ atqʒ aridũ appone. *Aliud.* Caricas cũ oleæ folijs eſui dato. Succũ cyrenaicũ cũ ſale areſactũ apponito,prius gargarizatione ex aqua calida facta. Aut fiſſum alumẽ vſtum * diligenter admotũ iuuat. Aut ſtellionẽ viteis lignis crematum imponito,& bene facit. *Aliud.* Rubi cauliculos ex melle & pice liquida maceratos circunda. *Aliud.* Lapidis agerati florẽ admiſtũ gar-

garizandum

Agarizandũ dato. Aut braſſicę ſucco admiſtũ alumẽ fiſſum & gargarizatũ mirifice ꝓdeſt. ℭ *Vſtorium columellæ apponendum.* Miſy & calcem viuã æquis portionibus reſina terebinthina excipe, & ſubde, retinendamq́; permitte: intra horas tres auſert. Item proficit ad vuæ affectum picis recremen tum, quod ex Cilicia aduehitur, cochleario exceptum & ſubditum. Et vuæ acerbæ ſuccus ex melle, aut prædulci vino. Dicitur autem incolumem ſeruare columellam, ſiquis vuæ acinos quotannis ieiunus deuoret: & nunquam eius partis affectu vexabitur. Iiſdem præterea gargariſmatis in vuulæ vitiis vtendum eſt, quæ ad tonſillas affectas deſcribentur. Primum atq; inter initia iube aqua calida os fouere: deinde frigida gargarizare, aut poſca, aut mali punici dulcis ſucco ad mellis craſſitudinẽ decocto, & oxymelite eliquato: aut poſca, aut dracunculi ſucco gargarizet, & optime proficient.

{ℭ *Ad Vuulam Phlegmonem patientem.* Fiat gargarizatio cum ſucco mali punici ex mulſa, vel cũ aqua decoctionis roſarũ, vel cũ Diambron ex aqua calida. Confert etiam glycyrhizæ ſuccus cum melle appoſitus & terra ſigillata & fructus ſpinæ ægyptiacæ. Mitiora autem ſunt hæc, gummi arabicum, tragacanthum, ſarcocolla appoſita. *Aliud.* Fructum ſpinæ ægyptię, & ſiccum appone: vel cauliculos rubi terens illine cum melle.} Ex tralatione veteri.

Ad inflammationes Tonſillarum, & Anginas. CAP. 19.

B Id verò benefacit in tonſillarum inflammationibus. Myrteas baccas præparantes melle, & abſinthiũ, & dracunculum inungere conſueuerunt: hoc autem medicamentũ illitum, aut cum aliquo gargarizatum mirum in modum prodeſt. Quòd ſi aliquæ phlegmonis reliquiæ ſuperſint, tõſillęq́; exaſperatæ ſint, lacte planè calido per ſe, aut cum ſupra poſitorum aliquo vtendum eſt: aut ſurfuribus aqua elixis, aut mulſa, aut ſurfurum diluto: aut oryzæ aqua calida farinam ſubigens bis aut ter, ſucco vtere: aut gallinę hœdiue iuſculo: aut hordeum cortice liberatum vnà cum paſſulis decoque: aut maluę decoctio per ſe vtere: aut vnà cum melle maluam elixa, aut cum lupinis & paſſo & vtitor.

ℭ *Ad Tonſillarum Humores, & Anginas.* Dulcis radicis ſuccum eliquans vtere. Quòd ſi cruſtæ factæ ſint, ad has remouendas, mulſa gargarizandum eſt, aut lentis decocto per ſe, aut cum hyſſopo, aut iride. Vel etiam oliuarum ſalſarum aqua gargarizetur. Aut croci parum & myrrhæ cum modico paſſi inferueſcant. Aut ficis elixis hordei farinam permiſce, ſuccũq́; exprimens percola, & ſucco vtere. Aut ficorum decocto ſinapis modicum adiiciens gargarizandum propina, pituitam nãq; detrahit, & phlegmonem diſcutit. ℭ *Ad Abſceſſus in Tonſillis.* Aliquod ex iis, quæ ſupra comprehenſa ſunt, proficit. Item aphronitro contrito locum tange: interdum autem & florem nitri adiũge, ſeparat enim cruſtas, & abſceſſus attenuat, ſi per collutionem detur. Et lixiuio percolato marrubij C ſuccus dilutus vtiliter exhibetur: Aut ipſum marrubium in mulſa coctum: Aut rutæ decoctum cũ marrubio, aut per ſe, aut in mulſa elixum ſubſidio eſt. Item & ſuccus gargarizatus, & erui decoctũ ſimiliter prodeſt: Aut miſy cum galla immatura miſtum: Aut myrtum liquido alumini ac melli paribus portionibus tritam miſcens illine: hoc remedium non cruſtas ſolum abiicit, verum etiam antiadas à Græcis vocatas glandulas mirifice diſſipat. Aut porcelli cruore manus imbuens, ter laborantis collum attinge. *Aliud.* Cochleas teſta nudatas in ollam iniice, deinde torreas: & in cinerem redigens, puro melle ac leni excipe, atq; perunge: vis eius incredibilis eſt.

Ad Interruptam ſubmiſſamq́; Vocem. CAP. 20.

Bulbos duos crudos ex melle eſui dato. Auxiliatur & fici decoctum cum thure & myrrha gargarizatum. Ad idem facit & ſulfur ignem non expertum in ouis deuoratum cochleariorum duorum aut trium menſura. *Aliud.* Accipe amygdalas amaras xx, ſeminis lini aſſi drachmas quatuor, tragacanthæ aqua maceratæ drachmas duas, nucleos pini triginta: melle excipe, & vtere. *Aliud.* Pulegij drachmas quatuor: ſeminis lini, piperis, calamenti, ana drachmas duas: petroſelini drachmam vnam, mellis libram vnam. ℭ *Ad eos qui propè Suffocantur.* Humanum ſtercus in panniculo deD ligatum & crematum potui dato: hoc his, qui iam ſtrangulantur opem fert. *Aliud.* Et caprinum ſtercus cum melle & liquida pice illitum angina laborantibus ſumme prodeſt: Aut rutæ ſucco & lacte per clyſterem tranſmiſſo laborantis fauces collue: multam enim lachrymam detrahit, & malum leuat. *Aliud.* Vrina aſſidue gargarizata ſanitatem reſtituit: vnà verò & ſuccum braſſicæ gargarizare oportet. ℭ *Ad Puerorum cruſtas in faucibus.* Prius inungito: deinde vinum, in quo ariſtolochia decocta fuerit, gargarizetur: citiſſime curabitur. *

Ad Oſſa Deuorata, aliaq́; omnia ex gutture excutienda. CAP. 21.

Aquæ & olei parem modum in os fundens contineto, quoad rem deuoratam eiiciat. Siquis comedens aliquid deuorauerit, & ſuffocetur: ex eadem re, quam comedebat, particulam vtriq; auri ſuperimponat ac ſuper caput: res enim deuorata ſtrangulansq́; deſcendet. ℭ *Ad Hirudines ex gutture eyciendas.* Marina aqua gargarizetur. *Aliud.* Oleum, aut ſuccus cyrenaicus, ad magnitudinem erui ex vino puro calidus potui detur: Aut ſuccum anagallidis, aut acetum acre, cum thymo propina: poſtea calenti aqua gargarizetur.

Ad Diſtillationes. CAP. 22.

Caſeus antiquus in cibum ſumptus iuuat: ipſas enim reſiccat. Oleo veteri nares aſſidue perunge: Aut ſulfure & myrrha contrita cum vino & melle & oleo.

Ad Tuſſes.

Ad Tuſſes. CAP. 23. E

Fici puro vino madefacti & in cibum ſumpti bene faciunt. *Aliud.* Reſina terebinthina in mel-
le cocta linctui detur, poſtea vinum merum dulce ſorbendum exhibeatur. ℭ *Aliud Pueris magis
commodum.* Coagulum purum cocto melle comprehende, & exhibe. *Aliud.* Canem lycurgum
vocatum excoriatum epulandum appone. *Aliud.* Allium ex melle decoctum ſuccurrit tuſſienti-
bus. *Aliud.* Scillam accipito, & eius ſummum excauato: in cauo coniice ouum, locumq́; creta ob-
tege: & toſtum edendum exhibe. ℭ *Ad Tuſſientes aſſidue.* Hyſſopi faſciculum in aqua ad tertias
decoquens, ieiuno per triginta dies calidam potui dato: pueris verò etiam cum caricis. *Aliud.*
Pernam contundens, & inſtar farinæ in potione ſpargens, iuuat. Hoc idem & ſanguinis ex ore eie-
∴ ctioni ſuccurrit egregie. *Aliud.* Sinapi tuſum tritumq́; cochlearij menſura cum vini cyathis duo-
bus deinceps per dies tres bibendum dato. ℭ *Ad Nocturnas Tuſſes.* Mentham tritam in acetum
coniice, & ſorbendum præbe. ℭ *Suffitus ad Tuſſim.* Styracis, maſtiches, piperis, petroſelini, ana
drachmam vnam: ſandarachæ drachmas ſex: baccam lauri vnam: impone carbonibus accenſis, &
per calamum æger fumum excipiat.

Ad Aſthmaticos, ideſt Suſpirioſos. CAP. 24.

Vinum, aut mulſam, vbi ſcilla decocta fuerit, propinato. Facit & pulmo vulpis ſiccatus, & tri- F
tus, ex vino nigro potui datus. *Aliud.* Naſturtium album tuſum & melli miſtum lingendum ex-
* hibeto. ℭ *Ad ſpiritus difficultatem.* Ouium pilos, qui circum anum ſunt, accipe, hosq́; vſtos ac tri
* tos in paſſo propinato. *Aliud.* Sulfur ignem non expertum ex vini cyathis quatuor potui dato.
* ℭ *Ad Recta ceruice ſpirantes.* Radiculam ex aqua calida propinato. *Aliud.* Sedum ex melle tritũ
linctui dato: aut bulbum, aut abrotonum, aut halicam ex mulſa, aut hyſſopum in mulſa coctum, aut
herbam ſtœchada, aut caſtoreum ex dulci vino, aut ſcillæ intranea ex aceto mulſo.

Ad Sanguinis ex Ore profuſionem. CAP. 25.

Symphyti herbæ radice, quanta poteſt, veſcatur, eodemq́; die acetum ne guſtato. *Aliud.* Ter-
ram ſamiam dato, interdum cum ſucco herbæ ſanguinalis, interdum per ſe. Dicebat autem Hip-
pio Centaurius, Ad ſanguinis eruptionem magnifice proficit vrticæ ſuccus ex vini cyathis tribus
epotus. Iuuat præterea acetum abſortum præcipue ſcillinum: item & menthæ ſuccus & tragacan-
thæ ſub lingua contentus.

Ad eos Quibus ex aliqua vi interiora Sanguis erupit. CAP. 26.

Accipe vitis cinerem aceto extinctum, plusq́; aceti ſuperfundens madefacito, & per panniculũ G
* excola: id modica aqua temperatum propina cochleariorum ſex mẽſura: hoc & locum ſanguinem
fundentem adſtringit, & concretum ſanguinem deuoratum excernit, & cruoris profluuium com-
peſcit: nam ſanguinis in interioribus locis exitum coercet. ℭ *Ad omne Sanguinis profluuium.*
Symphyton herbam ex aceto faciei ſuperdato, ſi ex naribus ſanguis decurrat: ſi ex thorace fera-
tur, oſſi pectoris: ſi ex veſica, aut vtero, aut renibus, coxendicibus imponito.

Ad Sanguineum Sputum, & Tabem vel Phthiſim. CAP. 27.

Gũmmi partem nigram paſſo elixam exhibe ſub lingua continendam ac deuorandam: ad ſpu-
tum enim ſanguinis & tuſſim gũmmi nigra pars vehementer facit. ℭ *Ad Phthiſim non perfectam
ſanandam.* Pulmo cerui calamo extractus & areſactus conterat: ipſius cochlearia tria ex mellis cya-
this tribus exhibeantur: deinde paucis diebus interpoſitis iterum propinetur. ℭ *Ad Phthiſicos,
& Purulenta ſanguineaq́; ſputa reiicientes.* Vtimur ſalſamento cum pane eſui dantes, ipſum ita col-
luentes aqua ter & quater, donec aqua ſalſa non reddatur: ipſum deinde charta inuoluentes crema-
mus, damusq́; ſine oleo, exiguum mulſi infundentes. Herophilus autem ſalſamentum ſolum cum
pane exhibet: poſtea verò aquam potandam iubet, dicens, cum ſal in ſalſamento aluum perturbat,
vinum quidem datum ſoluit. Vtimur & ſcilla toſta cum ſalſamento in ipſa, & vehementer purgã- H
tur: item & porro cum pane. Poſtea cum diligenter purgati eſſe videbuntur, ſi infirmiores fuerint,
ipſos carnibus & aliis id genus reficimus. Eadem ratione vtimur in iis, quæ ad purgationem atti-
* nent, vbi abſceſſus eruperint. Herba quoque piſcis vocata cum axungia non ſalita eſui data ſangui-
nem reiicientes ac tuſſientes mirifice adiuuat. ℭ {*Ad Sputum Sanguinis.* Iuuat etiam terra ſigil-
Ex tralatione veteri. lata, & trochiſci ex electro, & trochiſci ex corallo. & theriaca data in lecto.}
*

Ad Lateris Phlegmonem. CAP. 28.

Ex tralatione veteri. Radicis corticem in potum exhibe. Cuminum, quo in obſonijs vtimur, in aquam iniice, & bi-
bendam præbe. *Aliud.* Rutæ coliculos quinq́; contritos quotidie dato: aut herbę ſtœchadis quã-
tũ tribus digitis capi põt. Itẽ trifolij ſemen, aut panacis radicẽ, aut aiugã, ſil'r potui dato. {ℭ *Ad
Pleuritidem.* Si quidẽ vſq́; ad clauiculã peruenerit dolor, mittendus ſanguis eſt: ſi verò ad præcordia
deſcendat, corpus eſt purgãdum, & vtendum clyſteribus valentibus. Si dolor fuerit moderatus, dã-
da eſt aqua mulſa & ptiſanæ cremor, aut chondri: in proceſſu verò morbi permiſcendum ſorbitio-
ni calamentum, vel marrubium: confert etiam ſemen vrticæ cum melle. Ad fortiores autem do-
lores vtendum eſt ſacculis è milio & furfure: vel fomentis ex aqua calida, aut oleo in aliqua veſi-
ca poſito,

A ca poſito, vel lana ſuccida perfuſa oleo & vino habente ſal. Poſt ſeptimum verò diem & emplaſtro dicto rutaceo vtemur. Multoties autem bulbi cum axungia ſuffecerunt. Dandum eſt & eclegma, quod fit ex nucleis pineis, & amygdalis amaris, & ſemine lini, & amylo. ¶ *Vnguentum bonum.* Accipe bdellium, coſtum, cauliculos braſicæ combuſtos & redactos in cinerem, permiſce cum adipe: hoc enim medicamentum præclare diſcutit.} *

Ad Extollendas diſtendendasq́; Mammas pendulas ac flaccidas. CAP. 29.

Terram pictorum capiens, & cum melle elixans, panniculo illitã imponito à ſummo mane vſq; ad veſperam: deinde ſpongiam ex olla ſuperaddito, quoad cataplaſma abduxeris: hoc autem & erectas & turgidas mãmas facit. Craſſius aũt cataplaſma imponas. Si vis ipſum efficacius reddere, gallæ acerbæ vncia vna miſceatur. ¶ *Vt Mammæ plures annos molles ſint.* Ex cicuta cariſtia cataplaſma facito. ¶ *Vt Mammæ maiores ne fiant.* Porcellum diſſecans eruore mãmas obline, amplius non augeſcent. ¶ *Ad Lac ſiccandum.* Cretãrium aceto maceratũ illitũ & impoſitum lac areſacit. {¶ *De Mammillis & primo de Abſceſſu mammillarum.* Cimoliã, thus, & oleum roſatum pmiſce, & appone. *Aliud.* Principio infunde ſpongiam in poſca tepida, & exprime, & appone, & ſuperliga. *Aliud.* Palmulas & micam panis tere, pmiſce cum poſca, & appone tepidũ. *Aliud.* Coriandrum & pſyliũ B cum cerato appone. *Aliud.* Panem & herbam muralem viridem cũ cerato imponito p diẽ. *Aliud.* Panem cum aqua mulſa, vel melle & vino, admoueto: ſi verò non tolerant grauitatem mammillæ, perfunde oleo calido & lana ſuccida molli, vel decoctione fœnigræci, vel althææ, vel ſeminis lini. Ex tralatione veteri.

¶ *Ad Attrahendum Lac.* Raphanum cum furfuribus in vino coque, cola & propina. Seſamũ ex vino dulci da potui. *Aliud.* Anethum vel ſemen eius coque cũ carnibus, vel cũ facientibus lactis copiã. *Aliud.* Furfures cũ radicibus fœniculi coque in aqua, & da potui. *Aliud.* Nigellæ drachmã j pone in mulſa, & propina. *Aliud.* Porrũ coque in aqua, & da bibẽdum eius decoctum. Vel porrũ tere, & cola, & da aquam potui. *Aliud.* Succum fœniculi da bibendũ. *Aliud.* Radicem fœniculi & hordeũ aſſum coque in aqua, & pmiſce butyrum, & da bibendum. *Aliud.* Decoctũ erratici fœniculi da bibẽdũ: da etiam eſui ipſum fœniculum. *Aliud.* Cardamomum cũ vino da potui. *Aliud.* Semen viticis da cum vino bibendum. *Aliud.* Succum betæ da bibendum. Oportet autem abſtinere ab acribus & ſalſis & acidis, & oleribus crudis ¶ *Ad Prohibendum Lac.* Foue mammas ex aqua marina, & eis admoue adſtringentia, & ſiccantia. ¶ *Vt Mammillæ remaneant tenſæ diu.* Cicutam mãmæ imponito per dies nouẽ, ſpongiamq; poſca madentem ſuperdato. Cyminum terens impone cum aqua, deinde ſpongiam pfuſam poſca ſuperappone & liga: poſt tres aũt dies aufer cy-C minũ, & tege mãmillas cum radice lilij & melle, & dimitte tribus diebus: & hoc fac ter in menſe.}

Ad Fœtidos Sudores, & Alarum tetros odores. CAP. 30.

Aſaro alas ſubline à balneo, & sũmo mane quotidie. Aut alumine liqdo perunge quotidie. Aut ocymi ſemine ex vino & melle illinito: hoc odores fœdos alarũ diſcutit. Aut puluerẽ tenuẽ admoue.

Ad Vitio Stomachi laborantes. CAP. 31.

Cedri liquoris cochlearia duo, olei immaturi cyathũ, in vnũ miſcens ſorbẽdũ dato: id omnẽ dolorẽ funditus tollit: eſt aũt Serapionis, fidemq; hoĩum ſuperat. *Aliud.* Aneſum in panniculo ſucci plenũ deligato, & in aquã calidã coniicito, & ſorbere iubeto. * ¶ *Ad Imbecillos, & Nauſeantes.* Mentæ coliculos duos aut tres, mali punici dulcis ſucco atq; aceto inferueſaciens, ſorptui dato. *Aliud.* Sãbuci tenera folia ex munda aqua ſi bibantur, ſupra fidẽ pficiunt. ¶ *Ad Morſus Ventriculi ſine bilis vomitu.* Tragoriganũ in aqua pari modo macerans ſorbendũ exhibeto, lactis faciẽs tẽperaturã. *Ad Stomachi Imbecillitates.* Sinapi frictũ ex aqua tritũ & potũ bñ facit. ¶ *Epithema ad Stomachi Hypochondriorumq́; vitio laborantes.* Fecẽm aridã cerato myrteo aut roſeo excipe, & vtere. ¶ *Ad Singultum.* Cũ ſemel ſingultũ ſenſit, digitũ tuũ ſiniſtræ manus, quẽ ſalutatoriũ vocant, ter ore contineto: aut acetũ ei ſorbendũ dato: aut cuminũ, & alicã: aut vomat: & ſingultus ſedabit: aut ſpiritũ con- * *
D tineat: aut ſternutatione vtat: aut rutã ex vino bibat: aut micã panis aceto madentẽ bibito: aut porcelli oſſiculũ manu atterito. Singultus quoq; terror incuſſus finit. {¶ *Ad Dolorem Stomachi.* Caſtoreum da bibendum cũ poſca. & ſi eſt flatus cauſa, coque in oleo cyminũ, & ſemen dauci, & petroſelinum, & vnge: & ſi eſt frigus coque in oleo baccas lauri & rutã, & nigellam, & ſemen fœniculi. In immoderatis aũt doloribus fac fomentũ cũ milio. Cõfert ẽt cucurbitula magna vmbilico impoſita. ¶ *Ad Debilitatem Stomachi.* Confert oleũ de ſucco cotoneorum. Semẽ ſinapis vſtulatũ tere, & ex aqua propina. *Aliud.* Maſtiches, ſtyracis, ana partes ij: abſinthij, œnantes, ana partes tres: olei malini partes quatuor, vini quod ſuffícit: roſarũ partes duas: hæc trita, & miſta aſſume ex purpura aut lana, & appone ſtomacho. Quidã addunt cyphi vocatũ. Quidam apponunt cerã, & ceratũ faciunt. *Aliud.* Menthæ ramos duos vel tres coque in ſucco punici dulcis & aceto, ac potui dato. Ex tralatione veteri.

Ad Choleram & Vomitum, & Voluulum & Vomitum ſtercoris. CAP. 32.

Vinum olbinum in cholera ex vſu eſt, ſtomacho enim commodat, & ad ventrem bene facit.

¶ *Ad Vomitum comprimendum.* Herbæ ſanguinalis ſucco cibos inficito. *Aliud.* Abſinthium in aqua ad tertias decoctum potui dato, habitum ægroti conſiderans: centaurium præterea, aut thymum, aut nigras myrti baccas ſimiliter exhibeto. ¶ *Vt Facilis ſit Vomitus.* Sampſuci folia

eſui

eſui dato. *Aliud.* Lixiuio percolato oras poculi oblinito. ℭ *Ad Voluulum mirum auxilium, & E
ad Stercus vomentes.* Ita facito. Oleum, in quo anetum decoctum ſit, propinato: quoad autem eli-
* xatur, ægrotum in calidam aquam demitte, & ab olei potu calidas micas eſui concedito: ſeruabitur
enim etiam ſi iam ſtranguletur. Hoc ego principem in noſtra Aſia ſeruaui. ℭ *Ad eos, qui crebro
Vomunt.* Rhun & cuminum in vnum contundens da ex aceti mulſi cyathis ſex vnciam in potum.
ℭ *Ad Cholera vexatos valde efficax.* Mentha ex vino ſumpta, ſi febris abſit, herba quinque fo-
lia arida trita ex vini cyathis ſeptem, aut ex aquæ calẽtis cyathis duobus pota, ſtatim dolorem leuat.
Aliud. Cochlea cum teſta contuſa potui danda eſt. *Ad Supprimendum Vomitum.* Foliorum &
capreolorum vitis ſuccus cum polenta ieiuno in potum detur ex aqua cochlearij menſura. *Aliud.*
Panacis obolum ex vino & oleo calido propinato.

Ad Iecinoris Vitia. CAP. 33.

* Petroſelini ſeminis cochlearium, mentha inſperſa & epota proficit. *Aliud.* Herba fumaria vo-
cata in ſuccum ſoluta, & in paſtillos redacta aridaq;, indolentiam præbet: ter autem ex aqua pota li-
berat. *Aliud.* Lupi iecur denarij pondere ex paſſi ſextario exhibitum bene facit. *Aliud.* Piperis
albi grana nouem, & myrrhæ quod auellanæ magnitudinem æquat, omnia vnà contuſa ſereno cœ-
* lo alternis diebus exhibeto ter aut quater. *Aliud.* Equi iecur penu cedrino reponito: deinde chio F
vino & aqua dilutum exhibeto: quibus enim iecur vlceratum eſt, ne amplius exedatur, efficitur.
Aliud. Maluę ſuccus ex melle potus iecinoroſis medetur. *Aliud.* Haſtulæ regiæ radix pota iecino
ris dolores leuat. *Aliud.* Alba viola pota confeſtim iecinoroſos dolore liberat. ℭ *Epithema Ieci-
noroſis commodum.* Laſerpitium contuſum veteri axungia comprehende, & linteolo illitum ſuper-
impone. *Aliud.* Fico in mulſa decocto & trito abſinthium contuſum quàm plurimum admiſceto,
& vtitor. *Aliud.* Braſſica cruda ſuperdata iecinoroſis celeriter opitulatur.

Ad Arquatos. CAP. 34.

Radices acanthi, quod Romani tricardumæam vocant, virides tres, aut aridas quatuor, in aqua
decoquito, donec dimidium relictum ſit, & expreſſis radicibus aquam potui dato. ℭ *Ad Aurigi
nem valde efficax medicamentum, & longa experientia comprobatum.* Raphanos virides cum folijs
contunde, & vnius duorum'ue ſuccum ex vini cyatho vno exhibeto: ante balneum verò, ſi ieiunus
* fuerit, propinato, & in calidum ſolium deſcendere iubeto: videbis enim auriginem aquæ ſuperna-
tantem. Quòd ſi contumacior ægritudo fuerit, ſuccum bibere iubeto. Aut anchuſæ radicis aridæ co
chlearia duo accipiens ex aquæ cyathis tribus potandam dato. Aut ſulfuris ignem non experti co- G
chlearia quatuor ex vino. Aut herbæ ſabinæ vnciam ex mulſo. Ego ſanè & hoc vtor, vehementer fa
ciente. Aphronitri vncias duas in vini aminæi cyathis duobus macerans, ſub diuoq; noctem inte-
gram exponens, do ieiuno potandum. idq; facio per tres aut quatuor continuos dies, & ſanitatem
reſtituo. *Aliud.* Herbam hypericon & adianton aquæ incoctam potandam offeras. *Aliud.* My-
ricam ex aceto tritam potui da: arquatos curat. Regio morbo affectum in balneum abducens, & in
ſolium deſcẽdere iubens iunci odorati vncias duas ex vini mulſi cyathis tribus potui exhibe: diſcu-
tiet longam auriginem, & liberabit. *Aliud.* Herba rubia vtere in quotidiano victu abſque carne
ſuilla: ipſam contundens & cribrans da vſque in ſextum diem cochlearium vnum ex vini decem
* cochlearijs: deinde ſemper ſubtrahens dato vini cochlearia nouem, deinde octo, deinde ſeptem, po
ſtea ſex, poſtea quinque, deinde quatuor, deinde tria: quòd ſi trigeſimo die fuerint aliquæ morbi re-
liquiæ, eandem exhibeto ſimilem ordinem ſeruans. *Aliud.* Chamæmelum ex aqua potum arqua-
tum pellit, & iecinoroſis vehementer auxiliatur. *Aliud.* Radicula ex melle & lacte pota mede-
tur. *Aliud.* Aſelli, hoc eſt centipedæ, ſub aquarijs vaſis repertæ, tritæ, ex mulſo potæ, regio morbo
liberant. *Aliud.* Serpillum aquæ incoctum, & potui datum, auriginem ſubmouet. *Aliud.* Sulfur
ignem non expertum menſura vnius cochlearij, aut duorũ, ex vino potum arquatum curat. *Aliud.* H
Ferri ærugo cito liberat. *Aliud.* Capreæ ſtercus aridum tritum cribratũ cochlearij menſura ex vi-
ni odorati cyathis quatuor ieiuno & loto exhibe: febricitantibus autem ex aqua eãdem portionem.
Aliud. Vrſini fellis quantum græcam fabam ęquat, exhibeto, deinde aquam ſuperbibito. *Aliud.*
Sabinæ cyathus ex mulſo potus hoc morbo liberat. *Aliud.* Thus aquæ incoctũ propinato. *Aliud.*
Terreſtrem lumbricum tritum potui dato. *Aliud.* Ariſtolochiam ex aqua exhibeto. *Aliud.* Ci-
chorij ſucci cyathos quatuor ſi biberit, ſanabitur. *Aliud.* In medium balnei conclaue deſcendere
iubeto, vt ſudet: & egreſſus ſanus erit. *Aliud.* Stercoris canini albi, quod genubeos vocant, cochlea
rium ex vini optimi cyathis tribus per dies decem propinato. Hoc idem ad colicos dolores & infla
tiones pariter proficit. ℭ *Medicamentum ad Morbum Regium, quod in nares fundi debet.* Elaterij
quantum fabæ græcæ amplitudinem æquat, muliebri lacte liquatum in nares fundatur. *Aliud.* Ni-
gella aquæ incocta in nares coniecta in balneo auriginem detrahit.

Ad Lienoſos. CAP. 35.

Rumicis agreſtis radix tundatur in pila, & tritæ ſuccus exprimatur, & per tres dies ſinguli cya-

A thi bibantur. *Aliud.* Panacis radix contuſa cochlearij menſura ieiuno ex aquæ calidæ cyathis tribus exhibeatur. ¶ *Ad Lienoſos cum præduro tumore.* Capparis radicis corticis vnciam accipe, aceti ſextarium ſemis, aquæ ſextarium integrum: decoque ad tertias: propina à cibi perfecta concoctione * cyathum vnum duosúe, & hoc per interualla facito. *Aliud.* Hederæ foliorum aceto incoctorum & contuſorum ſuccus expreſſus robuſtis purus potui detur: ſed delicatioribus, aqua dilutus: antequàm bibant autem ipſos concitatius ambulare cogito. *Aliud.* Centauri tenuioris, quod iam conſenuerit, in pila contuſi, cochlearium febre carentibus dato. *Aliud.* Leporinus lien recens ita deuoratus, vt ne dentibus attingatur, lienoſos magnifice iuuat: ignoret autem laborans quid deuorauerit, oculis faſcia velatis. Idem facit & catellorum non dum viſum adeptorum lien perinde in ventriculum tranſmiſſus. *Aliud.* Venatorij canis catulum aridum tritum modico nardo adiecto ieiuno exhibe. Dicebat autem Marcellus id quoque ad lienoſos vehementer facere, ſi cardamomi cochlearium vnum aut duo ex aceti ſcillini cyatho vno duobusúe ieiuno dentur: idq; per tres dies continuos facito. *Aliud.* Radices hederæ molles elixæ ex vino bibantur: aut crudæ contuſæ ex vino itidem. *Aliud.* Aſini ſtercus aridum aceto diſſolue, & per linteolum excolatum potui dato. *Aliud.* Raphani ſuccus ex oxymelite maceratus per tres dies accipiatur, ſingulis diebus cyathi
B bini: lienem attenuat. *Aliud.* Ferri recrementi cochlearium ex poſca potui dato. *Aliud.* Irin longam aceto incoque, & acetum propinato. *Aliud.* Elcordani cor potui eſuiéq; exhibeto. *Aliud.*
* Muxin ex aqua elixum, ſi aridus ſit, ſuccum propinato: muxin verò dicitur lingua Cappadocica. *Aliud.* Sthœchadis triti cochlearium ex vini lentiſcini cyatho bibatur. *Aliud.* Ammoniacam guttam ex aceto tritam ieiuno exhibe cyathi menſura. *Aliud.* Muris lienem, & piperis grana ſeptem, in fico torreas, & clam epulanda exhibe. ¶ *Epithema ad Lienoſos.* Lapidem aliquem in veſicam bubulam coniicito, & aceto acri madefactam lieni ſuperimponito: ipſum comminues. *Aliud.* Glandem, qua vnguentarii vtuntur, ex aceto maceratam, & ad cerati craſſitudinem redactam, imponito. *Aliud.* Vulpis lienis ſuper locum alligatus lienoſos morbo liberat. Item hœdi lienis impoſitus lienem digerit. *Aliud.* Syluestris braſſica, ſi ex ea cataplaſma fiat, lienoſis medetur. *Aliud.* Perſici arboris folia eodem modo impoſita bene faciunt. *Aliud.* Myricæ ſemen aceto incoctum, tritum atque ſuperdatum, iuuat. *Aliud.* Ammoniacam guttam aceto maceratam linteolo illitam impone. *Aliud.* Crocomagma aceto maceratum, & ad cerati temperaturam redactum, imponito: non amouetur, quoad ex toto ſanauerit. *Aliud.* Capparis radix curioſe trita, & linteolo illita ac loco impoſita eodem die opem tulit. ¶ *Ad Lienoſos.* Radicis capparis corticem in aquæ libra
C & aceti ſemilibra incoquito vſque ad tertias, & potandam præbe ſexquiunciam. *Aliud.* Hederacea folia aceto inferuefacta contunde, & humorem exprime, ac robuſtioribus ipſum præbeto: delicatioribus autem aquam admiſceto: ſed prius ipſe ambulato, atque ita bibito. *Aliud.* Capparis radicem tuſam & aceto mulſo incoctam ieiuno potandam præbeto. *Aliud.* Accipe cypreſſi baccas, & valide conteras: & erui farinam quàm tenuiſſimam in acetum mitte, & vſque ad emplaſtri temperaturam decoque: lieníque per triduum impone: poſt tertium diem ſolue, & emplaſtrum aquæ plenum inuenies. *Aliud.* Ammoniacam guttam in ſcillino aceto per triduum demerſam ac læuigatam panniculo illine, atque impone: neque amoue, quoad emplaſtrum decidat. *Aliud.* Folia ſycamini mori refrigerata & areſacta in vmbra terito: & aridum medicamentum facito ſcrupulorum quatuor pondere: & cum pauco pipere & caryophyllis, & ex vino mero calido, cum deſcēdit in balneum, potui præbeto.

Potio ad Aquam inter cutem, vt humor incluſus per lotium eiiciatur. CAP. 36.

Aeris vſti quantum fabam ægyptiam æquat, fimi columbini vnciam, vini cyathos tres, exhibe: eſto autem vnica potio. *Aliud à nobis in multis vſu comprobatum.* Tithymalli characiæ vocati radi-
D cem pro ægroti viribus eſui dato: ſtatim enim largiter aquam ducit. *Aliud.* Granum cnidium tuſum & cribratum melle comprehende, vt ſordium craſſitudo fiat: & cochlearium plenum ex vini mulſi cyathis tribus & modico aquæ calidæ ad lactis temperaturam, aut ex ouo ſorbili, propinato: plurimum enim aquæ deiicit. *Aliud.* Hebuli radicum ſucci cyathi duo, vini tantundem, in vnum miſti & exhibiti liberant abſque ſtomachi ſubuerſione. *Aliud.* Graminis decoctum potui datum vrinam citat. *Aliud.* Solani ſucci cyathi quatuor, mellis cyathi ſedecim, in potum ſumpti, bene-
* faciunt. *Aliud.* Hyſſopum, & hirci lotium, ex paſſo potum, vrinam mouet: perinde & ſi caprini copiam habueris. ¶ *Epithema ad Hydropicos.* Heteram crematam diligenter in modum cataplaſmatis impone. *Aliud.* Raphanos aquæ incoctos, quoad teneritate flacceſcant, accipe: deinde hordeacea farina adiecta miſce: decoque, & cataplaſma facito.

Ad Vmbilicos Procidentes. CAP. 37.

{Gallas combure, vel tere, & permiſce cum cortice thuris, & albo oui, & appone.} Ex tralatione veteri.

Ad Tormina, & Ventris dolorem. CAP. 38.

Ariſtolochiæ radicem in vino potui dato: ad tormina, ſingultum, capitis dolorem, & partus difficultatem bene facit. Sternutatio ad tormina & omnia interna vitia proficit. *Aliud.* Lychnitidis

nitidis herbæ radix lota, dulci vino incocta, deinde percolata & pota, magnifice prodeſt: ſin minus E
autem, cibis tuis adiice modicum caliæ & olyræ non contuſæ. ℭ *Ad Tormina inteſtinorum, &*
ventris. Cumini fricti & contriti cochlearium vnum duó'ue ex aquæ cyathis tribus potandum eſt.
Et aduerſus inflationes acetum feruefacito ac refrigerato: poſtea apij ſemen tuſum admiſceto, ac ite
rum acetum feruefacito, ex eoq́; potionem dato. *Aliud.* Irionem herbam ex aqua tritam potan-
dam dato. *Aliud.* Ex lampro, quod ſatis eſt, tritum ex aceto ieiuno exhibe. *Aliud.* Laurum com
manducans ieiunus ſuccum deuorato: partem commanducatam vmbilico imponito: illico tormi-
na finientur. ℭ *Medicamentum ano immittendum Alui purgatorium.* In fel tauri lanæ hapſum in-
tingito, anoq; immittito. *Aliud.* Gallicum ſaponem lana inuolutum ſubmittito, aut liquidum alu
men potiſſimum. ℭ *Ad Inteſtinorum Tormina.* Lentem teneram contuſam cum rubi radice eli
xam imponito, ac eſui dato. *Aliud.* Flores mali punicæ domeſticæ acido lacti incoctos contere:
& oleum eodem modo infunde, & edendos appone. *Aliud.* In milium contuſum elixum, vituli-
num adipem infunde, & quàm pinguiſſimum calidiſſimumq́; ſorbendum exhibe: poſtea gelidiſ-
ſimam aquam ſorbeto, & confeſtim erit incolumis. *Aliud.* Gallæ interiorem partem tritam ac læ-
uigatam accipito, farinaq́; admiſta & oui albo paſtillos effingito: atq; aſſos frangito, vinoq́; ſimplici
madefacito, & eſui dato. ℭ *Medicamentum ad Torminoſos, Ventriculoſos, & Læuore inteſtinorum* F
laborantes, quod per linctum accipitur. Laſerpitij ramenta melli commiſcens linctui dato. *Aliud.*
Ouum, mel, vinum, mali punici putamina, pari portione in vnum miſcens frigito, & piperis mo-
dicum inſpergito, ac potionem dato: vehemẽter facit. *Aliud.* Oua tria accipiens in aceto coniicito,
ac ita per triduum macerari ſinito: deinde ſimilaginis modicum capiens cum tribus ouis ſubigito:
mox aſſans, & meraco vino madefaciens, exhibeto. ℭ *Potiones ad Torminoſos, & Ventriculoſos, &*
Læuorem inteſtinorum. Vinum aſtringens, cui rhus obſoniorum vſq; ad tertias incoctus ſit, potan-
dum iubeto, quibus ventriculus male ſe habet. *Aliud.* Vinum auſterum, cui galla incocta ſit, illi
Ex tralatione veteri. potui pro viribus concedito, quorum ventriculus fluxione vexatur. {ℭ *Ad Tortiones, & Dolores*
ventris. Da cyminum mandendum, & deuorandum. *Aliud.* Cnicum, & fœnũgræcum tere, &
coque: & da decoctum bibendum. *Aliud.* Baccas lauri ſiccas & excorticatas tere, & da bibenda co
chlearia nouem. *Aliud.* Serpyllum terens da cum vino bibendum. *Aliud.* Decoctum ſampſuci
da cum vino in potum. *Aliud.* Eringij radicem da cum vino potui, vel decoctum ſpicæ, vel caſto-
reum. Ad dolorem autem dyſentericorum, cotonea cum cerato roſeo aut myrteo, æquis portioni-
bus, ventri impone. ℭ *Ad Colicam.* Spolium ſerpentis in vaſe æneo frigens cum oleo quouſq;
comburatur, diſſolue ipſum in illo oleo, & vnge ex eo cum tuo digito.} *Aliud.* Glandulam opio G
in ſucco lactucæ liquato obline, & ano indito.

Ad Ventris Profluuium. C A P. 39.

Gallitrichi ex aqua decoctum potui dato. *Aliud.* Stœbẽn, qua ad teſtacea vaſa vti ſolent, ſpinis
aſperam, in pila contundito, & aquæ incoquito: & aquam in dolore ventris abſq; vino propinato,
cum febrim habent: cum febre vacant, vinum commiſceto. *Aliud.* Nucum putamen, quod nu-
cleos includit, tritum, ex aqua potui dato cochleariorum trium menſura. *Aliud.* Cornu ceruinum
mollius vſtum cum gallæ pari portione in potum dato. *Aliud.* Rumicis ſemen contritum & po-
tioni cibo'ue inſperſum optime facit. *Aliud.* Nucum internum illud, quod inſtar columellæ eſt: &
capitum papaueris, quod veluti operculum eſt: pari portione ex vino exhibeantur. *Aliud.* Quer-
nas glandes contuſas & diutius cribratas, vt polentam in vinum auſterum ſpargito, potionemq́; cõ-
cedito. *Aliud.* Carabi teſtas frictas & tritas ex aqua porrigito. *Aliud.* Struthocameli ventriculus,
& gallinarum ſimiliter, cochleariorum duûm menſura ex vino potus febri abſente, præſente verò
ex aqua. *Aliud.* Thuris grumus fabæ magnitudinis in vini nigri cyatho vno, ſolani ſucci cyathis
duobus, eliquatus, in potum detur. *Aliud.* Gummi albi contuſi vnciam ex vini nigri cyathis ſex bi
bito: ad idem ano impoſitum facit. *Aliud.* Cochleam aphricanam ſumens, in eam liquidam picẽ H
infunde, & calefactæ carnem exime, & in anum bis aut ter immitte. *Aliud.* Serpentis ſenium, hoc
eſt ſpolium, in vaſe æneo ex oleo frigens, quoad in carbonem vertatur, contere: & digito in oleum
intincto anum perunge. *Aliud.* Herba ſacra inferius foueto, aquam ne attingito. *Aliud.* Beta ex
aceto contuſa, & cataplaſmatis more à ſuperioribus ad inferiora vſq; impoſita, torminoſis magnifi-
ce prodeſt. *Aliud.* Cornorum oſſa contuſa ventri illinito. ℭ *Ad Dolores Torminoſorum.* Malũ
cotoneum aſſum, cum cerati roſei pari portione impoſitum, illico dolorem leuat.

Ad Laxioris inteſtini, quod Colon vocant, Dolores. C A P. 40.

Oſtreorum teſtæ crematæ & tritæ potui dentur: duarum ligularum modus ſit ex calentis aquæ
cyathis tribus. *Aliud.* Thymum cretenſe aquæ vſque ad tertias incoctum ex attico melle pro-
pinetur. *Aliud.* Sacram radicem tenuem in aquam mitte, & ad dimidias elixa: decoctum per
quinque dies potui detur, & morbo liberat: hoc in multis probatum eſt. *Aliud.* Viridis mem-
ta elixa per triduum exhibeatur, & nunquam dolebit. *Aliud.* Lauri ſummitates teneræ ligneæ
eſæ per triduum, liberant: ollula verò, vbi menta incocta ſit, caue ne per triduum illud terram
attingat. ℭ *Ad Interſeptum.* Fraxini ligni ramentorum cyathus triduum potui datus ſani-
tatem

A tatem reſtituit. *Aliud ad multa faciens.* Cucurbitulam ſylueſtrem alexandrinam exacuatam non
ferro, & expurgatam, in vini Coi ſextarium mitte, & ferueſacito: vinum poſtea ad temperatum ca-
lorem reuerſum bibito, & deambulato: & dolore ſolutus erit. Detrahit multa excrementa hæc po- *
tio: ſalem autem, ne nauſeet, ore contineto. Bene facit & ad coxendicis dolores. ℭ *Medicamentum
ad Coli dolores ano immittendum.* Opium Hiſpanum lactuca excipe, & in peſſum redactum ſedi im
mitte. *Aliud.* Allij nucleolum lixiuio calefactum ex inferiore parte indito, & arido ſtercore de-
tracto ſaneſcet. *Aliud.* Si coli dolore tentatus dormientem canem expergefecerit: & in locum vbi
canis dormiebat, meierit: ſtatim dolore leuabitur, & canis morietur. ℭ *Remedium Colicis & Infla-
tis exterius imponendum.* Cerato liguſtrino laſerpitium comprehende, & impone. Ego verò & mo
dicum caſtorei admiſceo, & efficacius redditur. ℭ *Ad Tormina.* Græcum cuminum manduca-
to ac deuorato. *Aliud.* Cnici contuli & fœnigræci elixi ſuccum potui offer. *Aliud.* Pectinem in ∴
aqua calida madefactum & ablutum propina. *Aliud.* Baccarum lauri aridarum corticis cochlea-
ria nouem in potũ dato. *Ad omnes Inteſtinos Dolores.* Ex inteſtinis dolenti ſiquis pedes lauerit, &
ex aqua ea potui dederit, dolor confeſtim euaneſcet.

Ad Inteſtinorum Sciſſuram. CAP. 41.

B Ægyptiæ ſpinæ radicem, & carnes hœdi capręue cum pilis & corio, capiens terito, & ſimilagini
commiſtas cępas vino temperatas potionem facito. Eadem radix & phlegmone pulmonum labo- *
rantibus in potu auxiliatur. Eadem ſuſpenſa tertiana febri & quotidiana liberat, & ex oleo pota
vulneribus medetur.

{*Ad Renum & Coxendicum dolores.* CAP. 42. Ex tralatione veteri.

Accipe farinam iridis, & acetum potens: & permiſce eis reſinam pini, & lupinos, & pyrethrum,
& terebinthinam, & ſulfur, & nitrum, & baccas lauri: & miſcens omnia cum melle appone.}

ℭ *Ad Coxendicis dolores Purgatorium.* Tithymalli ſucci guttas quinque in ficum inſtillato, &
eſui dato: purgat.

Medicamenta, quæ Exterius impoſita Aluum ducunt. CAP. 43.

Granum cnidium cortice liberatum cerato comprehende, & ventri puerorum ſuper vmbili-
cum imponito. *Aliud.* Felle tauri vmbilicum perungito. *Aliud.* Suillus talus vſtus tritusq́ȝ ex
aqua potui detur. *Aliud.* Herbam anthemin, hoc eſt chamæmelum ex oleo terito, & inungito:
ſtatim dolor finietur. *Aliud.* Reticulum, cuiuſmodi volueris, de mulieris capite detractum capi-
ti laborantis imponito: ſanitatem ei reſtitues: melius fuerit autem, ſi prius calefactum reticulum
C impoſueris. *Aliud.* Coriandrum vſtum, oleo maceratum, vmbilico ſuperimponito, & lana con- ∴
tegito.

Ad Vrinæ Difficultatem, & Calculos. CAP. 44.

Scorpij vſti edantur, illis autem, qui forſitan aborrerent, cum adipe miſti, toſtiq́ȝ, clam & citra ſu-
ſpicionem exhibeantur: mirifice proſunt. Calculus etiam per vrinam redditus oliuę nucleo ſimilis, *
contritus & igne cãdens, ſi bibatur, eos, qui in veſica ſunt, calculos exterit. Felis iecur vſtũ tritumq́ȝ
ita, vt bibi poſſit, calculoſis remedio eſt. Iaſpis quoqȝ lapillus potui datus veſicæ calculos diſſipat.
Aliud. Vmbilici veneris radix elixa & trita vnciæ pondere in diem ex diluto vino bibatur: ad re- ∴
num calculos vehementer proficit. *Aliud.* Succi vuæ immaturæ, & rufæ hederæ corymborum, ∴
par modus ex albo vino teratur: ſucco illinito mictus difficultate male habitos. ℭ *Medicamen Ex-
terius Calculoſis imponendum.* Vrina reddita butyro veteri remollito penem oblinito, & cubitum
eunti lana apponatur per triduum. ℭ *Epithema Vrinam proritans: prodeſt & Calculoſis renibus.*
Calaminthan cũ aceto & pipere cerato colligito, & vmbilico ſuperdato. *Aliud.* In ſampſuci de-
cocto deſideat. *Aliud.* Herbã perdicion, id eſt parietariam, oleo incoctam ſuper locũ veſicæ impo-
nito: illico vrina decurret. ℭ *Ad Calculoſos.* Montana trixago mulſæ incocta potanda offeratur:
D hoc remedio Samius Priſcus vtebatur. *Aliud.* Albæ hederæ corymbi ex vino poti lapillos con-
fringunt. *Aliud.* Salicis folia tuſa ex vino auſtero tantiſper accipiantur, dum ſanitas reſtituatur.
† *Ad eos qui nolentes Vrinam reddunt.* Galli guttur vſtum ligulæ menſura ieiuno ex aqua pro- † *Hæc in græco codice in fine sũt ſcripta.*
pinato. *Aliud.* Leucanthemi flores ſeptem tritos ex aqua potui dato. *Aliud.* Leporis teſticulum
aridum minutatim conciſum ex vino odorato potandum præbe. *Aliud.* Cimices tres contuſos ex
vino auſtero propinato per nouem dies. *Aliud.* Calaminthan & myrrham ex aqua ante cœnam
potui dato. *Aliud.* Anſerinas linguas per triduum, quoque die vnam, edendas apponito. *Aliud.*
Rutæ ſyluaticæ ſemen per triduum eſui dato. *Aliud.* Ipſius penis cimolia ex muralis herbæ ſucco
oblinatur. *Ad Difficultatem Mingendi.* Rhum & corymbos hederæ rubræ tere ex vino albo: & Ex tralatione veteri.
vnge partes, quæ ſunt ſub vmbilico patientium dyſuriam. ℭ *Ad Siſtendum exuberantiam Vri-
næ exeuntis.* Accipe pelliculas, quæ ſunt in ventre gallinarum, & ſicca in Sole: & ſume ex eis drach
mam. Ex thure maſculo & glande ſicca, & floribus punici ſylueſtris & galla, ana drachmas iij: tere,
& da ex eis ieiuno cum melle roſaceo & aqua frigida.

Ad Fœminarum Vitia, & primo ad Conceptum. CAP. 45.

Caricas ieiuna cum oleæ folijs edito. *Aliud.* Ruminantis pecudis ſpumam digito ſumens

ex vino

ex vino in potum exhibe. *Aliud.* Naſturtium tritum ex aceto per quatriduum edito, poſtquam E
corpus mundatum fuerit. *Aliud.* Vulpinum ſtercus in peſſo apponatur, & loci mulíebres ſubli
nantur, atque ita venere vtatur. *Aliud.* Artemiſiam tritam apponito: inunge autem muliebre pu
dendum gummi, cum à purgatione menſtrua tertius fuerit dies & concipiet, ℭ *Vt Mulier Marem
generet.* Alba faſcia puerili dextrum pedem ligato, & coeat. *Vt Fœminam.* Nigra faſcia ſiniſtrum
pedem. ℭ *Vt Mas concipiatur.* Anſerino adipe & reſina terebinthi loci perungantur per biduũ:
tertio die cum viro coniungatur, & marem concipiet. Vt Mas gignatur, vir ſiniſtro teſte ligato ve-
Ex traslatione veteri. nere vtatur: vt fœmina, dextro. {ℭ *Ad Conceptionem.* Vterum leporis ſicca, & tere, & da po-
tui quando fuerit à menſtruis purgata. ℭ *Ad Difficultatem Partus.* Aiugam, & bitumen, pone
ſuper carbones, & ſuffumiga: vel ipſa appone. ℭ *Ad Extrahendum Fœtum mortuum.* Fellis tau-
ri magnitudinem amygdalæ diſſoluens in vino aquato, da cochlearia ij potui, & emittet confeſtim.
Aliud. Lycium crudum trito caule iunge cum cedria, & calefacias, & da bibẽdum ieiuno. *Aliud.*
Artemiſiam coque in mulſa, & propina. *Aliud.* Super lapidem, quem mordet canis, quando
proiicitur in eum, poſitum in Sole, tranſeat mulier, quæ patitur difficultatem partus. ℭ *Ad Edu
cenda Menſtrua.* Marrubium, nepitam, rutam, corticem celſi, ana drachmas iij, coque in vino aut
aqua, & da bibenda. *Aliud.* De aqua, qua diſſoluitur fermentum vetus, quando fit panis, potui da- F
to. ℭ *Ad Dolores Vteri.* Pæoniæ radicem propina, vel radicem iridis, vel ſeminis pæoniæ gra-
nula xv, vel pulicariæ aut vrticæ ſuccum appone, vel folia apiaſtri cocta in vino. *Aliud.* Accipe
rutam viridem, & tere: & cum butyro & adipe porci fac vnguentum. *Vt Mulier violata appareat
virgo.* Accipe gallarum immaturarum, liguſtri, xylocaſię, roſarum ſiccarum, piperis albi, grani gni
dij, ana hexagium vnum: tere, & prius lotæ vuluæ apponat iſta. Confert autem & ſemen rumicis
acidi tritum & appoſitum.}

Notæ Maris & Fœminæ in Vtero. CAP. 46.

Apium inſcia muliere ſuper caput imponito, quodq; primum voce protulerit, aut marem, aut
fœminam, illud pariet: incorruptæ veritatis hoc ſignum eſt. *Aliud.* Grauidæ mulieris vrinam ac-
cipiens duas foueolas facito: in vnam hordeum, in alteram triticum coniicito: deinde vrina conſper
gito, atq; ita demum terram ſuperiacito: ſi prius triticum expullulauerit, mas parietur: ſin verò hor-
deum, fœmina.

Vt Fœtus Retineatur. CAP. 47.

Lapis Aëtites appendatur. Fœtum quoque & lapis ille retinet, qui in piraſtro adnatus inhære-
ſcit: ille ſimiliter penſilis geſtetur. Et maluæ agreſtis radix, quam epiboſcon nominant, appenſa. G
Sardonius etiam lapis retinet fœtus vſque in finem: ventri autem eum deligare oportet. Eſt her-
ba quoque ſideritis, cuius appenſu fœtus cuſtodiuntur.

Vt Partus Acceleretur. CAP. 48.

Bulbi amari triti ex vino dulci potui dentur: illico pariet. *Aliud.* Dictamnum ex vino, aut aqua,
propinatum idem facit. *Aliud.* Suillum lac ex melle bibitum. *Aliud.* Galbanum ex aqua tritum
potumq; confeſtim educit fœtum. ℭ *Suffitus ad Aegre parientes.* Aiuga ſuper carbones poſita:
aut bituminis, quo fabri ferrarij vtuntur, duplum carbonibus iniectum, mirifice prodeſt. *Aliud.*
Pulegij faſciculum in aquam calidam mittito, in eaq; mulierem deſidere iubeto: ipſiq; in aurem di
cito, Chu, ca, mi, dus. *Aliud.* Oleum manibus continens eius ilia perfricato, atq; ita dicito: Secun-
dæ ſiſtite corpus, quoniam præcipit vobis magna Dei genitrix.

Ad Lac Creandum. CAP. 49.

Radices cum tritico, vino incoctos, percola, & vinum potui offeras. *Aliud.* Aquam, cui furfu-
res cum fœniculi radicibus incoctæ ſint, propinato. *Aliud.* Mulſæ nigellam permiſtam habentis
vncia bibatur. *Aliud.* Mulſa hederæ folia contuſa habens potui detur.

Ad Lac Reſiccandum. CAP. 50. H

Aqua maris foueto, & aſtringere ſiccareq; valentia ſuperimponito. *Aliud.* Muriam calidam
ſpongiis exprimens, & thuris puluiſculum inſpergens, deligato: & chartas eodem modo. ℭ *Quòd
ſi Mammæ Duræ inflammatæq; fuerint.* Lini ſemine aceto mulſo incocto illine: aut fœno græco ſimi
liter elixo: aut ſeſamo non loto refrigerato, trito, & melli admiſto: aut ex ficis cataplaſma facito.
Aliud. Cuminum tritum mulſo temperatum ad cerati craſſitudinem linteolo illitum impone.
ℭ *Potio Fœtum Mortuum, aut non ritu naturali exeuntem, eijciens.* Fellis tauri quanta eſt nux amyg-
dala, vini veteris diluti ligulis duabus temperatum, potandum offeras: ſtatim fœtum excludit.
Aliud. Ouum crudum cedri lachryma illinito, calefacito, & ieiunæ ſorbendum dato. *Aliud.* Mul
ſam artemiſiam incoctam habentem propinato. *Aliud.* Lapis phœnicites vocatus illitu fœtum
detrahit. Item lapis demorſus à cane fœtum adhuc imperfectum euocat, ſi prægnans mulier ſuper
ipſum tranſeat: nam quod in ventre eſt, valde cito expellit.

Vt Cognoſcatur, Mulier an Abortum *fecerit, & ad* Abortiendum, *& Fœtum mortuum ac Menſes ducendos.* CAP. 51.

Mammæ gracileſcentes abortum ſignificant. ℭ *Cataplaſma ad* Abortum *impellens.* Viciæ mun

dæ cyathi

A dæ cyathi duo in ollula ex aceto decoquantur: cum ad dimidium conſumptum fuerit, aloes vncia adijciatur, vt malagmatis inſtar reddatur: deinde illinito ab vmbilico ad pectinē vſq; & adalligato.

¶*Cataplaſma ad Necandum Fœtū citra noxam vllamq́, ſuſpicionis notam.* Cupreſſi foliorum partem aqua elixā curioſe terito ad malagmatis temperaturā: atq; vmbilico & abdomini imponito, faſciaq; deligato: deinde ſupinam iacere iubeto, aut in ſella ſedere, qua in partu mulieres vti ſolent: & ſopita ſine dolore fętū emittet. ¶*Medicamē diſcriminis expers, ut Trimeſtris, aut Quadrimeſtris Fœtus eyciatur.* Opopanacis obolū accipe, & collyriū fac, & locis muliebribus ſubmitte: tutū eſt, atq; in multis expertū. *Aliud.* Radiculam tritam melle exceptā peſſis illinc paruis, & eos mulieris genitalibus impone: educit hoc ſecundas & menſtrua purgamenta. *Aliud.* Artemiſiæ folia teras ex roſeo, & ſordium craſſitudinem faciens appone: menſes citat. *Aliud.* Caricas duas & ſemiſſem, nitri obolum accipe: peſſum facito, & ſubmitte. *Aliud.* Artemiſiam tritam impone. *Aliud.* Rutæ agreſtis ſemen immitte. *Aliud.* Galactites lapis ſuffitus non purgatis mulieribus menſes ducit. ¶*Ad Mulierem, quæ à partu non purgetur.* Ari ſemen tritum ex vino albo ieiuna bibito. ¶*Ad Pallorem mulieris à partu.* Panacis radices contuſæ ex dulci vino à ieiuna potæ pallorem diſcutiunt. *Aliud.* Flores mali punicæ domeſticæ odorato oleo incocti potui dentur. {Accipe fæcem vini antiqui, & radicem lilij, & Ex tralatione veteri.
B allia, & lenias: & vnge faciem veſpere, & mane laua: & hoc quouſq; facies rubeſiat.

Ad Ventris, Mammarum, Femorum, Coxendicumq́, Sciſſuras. CAP. 52.

∴ Marinam cochleā oblongam cremato & conterito: deinde oui albo, aut aſinino lacte adiecto illinito. *Aliud.* Lapidem, qui diaphanes hoc eſt perſpicuus vocatur, cōterere: cōtritumq; in ingreſſu balnei, anteq̄ inungatur, illinito: viceſimo die ſciſſuræ euaneſcent. ¶*Ad Sudores ventris, præcordiorum, femorumq́, à partu.* Cimolliæ & pulueris thuris (mannam vocant) par modus oui albo exceptus cum liguſtrino cerato illinatur. ¶*Ad Inflationes in Coxendicibus* Panis medullā & melanteriā vnā ſubigito, & imponito: bene facit. ¶*Ad Prominentes Vmbilicos.* Gallas vſtas tritasq; ex aqua ſuperdato.
∴ ¶*Vt Vmbilicus à partu magnus ac elegans fiat.* Operculū vrcei chartaceū ſumēs pāniculo inuolue: deinde thuris puluiſculū oui albo comprehendens illine, & in vmbilicū mitte, tenaciterq; alligato.

Ad Vteri Strangulatus. CAP. 53.

Teſtudinis terreſtris iecur tritum in peſſo naturalibus imponito: perpetuo reſpondet, cuiquam ne communices. ¶*Potio ad Vteri Dolorem.* Leporis cor aridum, & in ramenta conciſum, potui de-
* tur. ¶*Ad Tormina Vteri à partu, Corruptiones, & Strangulatus.* Leptoſphæros accipito ad oboli ſemiſſem, (oreſinema vocant) tribus digitis, & ex dulci bibito. ¶*Ad Vteri Dolores.* Mali punicæ dul
C cis radicem ex vino propinato. ¶*Ad Vteri Duritias.* Cuminum tritum & rutæ folia pice liquida excepta & butyro, in peſſo ex lana facto impone. ¶*Potio ad Mulieres ex Vtero laborantes.* Caſtoreū cum aniſo propina. *Alia.* Cuminum tritum, & nigellæ ſemiſſum, ex aceto mulſo propina.

Potio ad Muliebre Profluuium. CAP. 54.

Peucedani radicis, & cupreſſi baccarum, pares portiones, ex vino albo potentur. *Alia.* Vuæ nigræ acinorum arida ſemina ex vino nigro auſtero potui dentur. *Alia.* Hædi coagulum acerrimo aceto maceratum ieiuno propinato. *Alia.* Corallium ex nigro vino dato, & confeſtim ſupprimetur
∴ profluuium. *Alia.* Ferulæ cinerem, & papaueris puluerem ex aqua pauxillum exhibeto: quòd ſi largius effluat, ſpongiæ combuſtæ drachmas iij exhibeto. *Alia.* Cornu ceruinum vſtū potui dato.
¶ *Medicamenta Naturalibus imponenda.* Malum punicum in lana more cataplaſmatis appone. Aut mali punici coria elixa in lanaq; trita in peſſo apponenda ſunt. *Aliud.* Gallæ interiora, & thuris tantundem, in peſſo accipiens ex aqua appone. *Aliud.* Pulegium tritum lana munda comprehen-
∴ dens naturalibus impone. Opitulatur etiam ſpongia feruenti aceto, madida, & mediocriter expreſſa: femorum præterea coitio, extremorum deligatio, atq; in caput decubitus.

Vt ne Mulierum Naturalia in concubitu humeſcant. CAP. 55.

D Gallæ immaturæ grana quatuor: cinerulæ, qua in oculorū vitijs vti cōſueuerunt, myſtra duo: terito, in vnum miſceto, & in vitreo vaſe reponito. Ex hoc myſtrū ſumens veteri vino dilutū eo primis diebus nupta naturalia ſublinat, ac per totā vitam locorū illorū humiditatem non percipiet. *Aliud.* Gallas per octo dies in aqua macerato: deinde lanā mollē ſulfure ſuffumigatā aqua illa madefacito, & non expreſſam ſiccescere ſinito: ex lana peſſum faciēs naturalibus immittito: in cōgreſſu venereo virgo putabitur: deinde lanam tollito, exiccatoq;, atq; iterū, ſi lubet, vtitor. *Aliud.* Acidi rumicis ſemen tritū ſubmittendū exhibeto, & non differeut à virgine. *Aliud.* Gallas contuſas in aquā demitte, ex qua ſubluantur mulierum naturalia, anguſtiora.n. reddentur. *Aliud.* Panniculos tenues in aquā alumen liquatū habentē demergito, & exiccato: deinde quadrati iūci, caſiæ, gallarū, ſingulorū parē modū ex vino veteri conterito, donec mellis craſſitudo fiat: in hoc panniculos madefaciens reſiccato, vtq; imponant, concedito: atq; ita p duas horas retineant, vel prout reqrit neceſſitas: & cū venere vti volent, eximant. *Aliud.* Melle & nitro vſq; ad pubē naturalia oblinito, atq; ita concubito.

Vt Ne cui Penis arrigi poſſit. CAP. 56.

∴ Buccinum vſtum lotio bouis caſtrati extinguito: hoc in cibis, aut potionibus, vtitor: qd' remanet,
* in vaſe reponito. *Aliud.* Paruulū lignū appendito, & deſinit. *Aliud.* Acutus iuncus impoſitus, vt in figurā cyrici redactus illius, qui cito ſemen excernit, ſub ſtragulis veſtibus politus impetū in venerem cohibet. *Aliud.* Coriandrū aut pulegiū ſi frequentius edatur, penē flaccidū reddit. *Aliud.*

Fel torpedinis ſiquis potui det,genitale membrum minime rigebit. *Aliud.* Lucernæ ſponte extin E
ctæ ſcintillam adhuc viuam ſi in poculum conieceris,& potui dederis, per totam noctem penis arri
Ex tralatione veteri. gi non poterit. {℃ *Ad Arrectionem Pudendi.* Pudendum intendunt & mouent ad coitum iſta,nucũ pinearum,piperis,petroſelini,ſcobis pudendi ceruini ardi,terebinthinæ, ſingulorum partes æquales excipe melle:& ex vino bibendas præbe. *Aliud.* Cicerum crudorum,nucũ pinearũ,ſingulorum partes duas.ſeminum erucæ,piperis albi,ſingulorũ partẽ vnã:mellis quod ſufficit:da cũ vino. *Aliud.* Vnge pudendum melle anteq̃ coeas. *Aliud.* Semen erucæ bibendum exhibe cum melle. *Aliud.* Succi erucæ cyathos ij cũ pipere albo,quod ſufficit,da tribus diebus alternis diebus. Vel ſucci erucæ & piperis albi da cochlear vnum ieiuno. Confert etiã teſta marini erinacei bibita:& lac bubulũ bibitum. *Aliud.* Sanguinalis herbæ ſemen,& carnem piſciũ fluuialiũ ſiccã terens, bibendã præbe: tentiginem enim facit.Similiter ſemen portulacæ coctũ cũ lacte bubulo mire prodeſt.Itẽ oua perdicis,ſi comedantur. *Aliud.* Semen porri cũ vino mero bibendũ exhibe. *Aliud.* Succus ſanguinalis herbæ bibitus facit promptiores ad coitum. *Aliud.* Aquã,in qua extinguitur ferrũ,bibe cũ vino. *Aliud.* Teſticuli vulpis ſicci bibe cochlear vnum. *Aliud.* ſuccum expreſſum,è radice haſtulæ regię da bibendum. *Aliud.* Quando taurus,poſtquam coiuerit,minxerit,terram cõmiſce:& luto,quod fit ex vrina,vnge pudendnm. *Aliud.* Stercore bouis recenti vnge pudendum. *Aliud.* Granum F
gnidium tere,& permiſce cum oleo roſaceo,& vnge. *Aliud.* Succo verbenacæ vnge pudendum.

Ad Somnum conciliandum. CAP. 57.

Lauri folia inſcripta capiti clanculum ſubijcito,nominans Concophon brachereon.

Ad eos, qui coire nequeunt. CAP. 58.

Scammoniam ex aqua illinito.

Ex tralatione veteri. {*Ad Morſum Venenoſorum animalium.* CAP. 59.

Ad morſum venenoſorum animalium fraxini folia tere,et ſucci da cochlearia tria non febricitantibus cum tribus cyathis vini. *Aliud.* Corticem arboris glandis,vel erucam,quæ in oleribus naſcitur,vel aiugam, vel allium,vnum ex his terens da cum vino non aquato ieiuno bibendum. *Aliud.* Sanguis anatis aduerſatur omnibus venenoſis & mortiferis. Hoc idem etiam faciunt carnes gallinæ nuper occiſæ, ſi morſibus imponantur:obſiſtunt.n.omnibus venenoſis, & curant, præter aſpidis morſum. *Aliud.* Rutam da cum vino bibendam. *Aliud.* Cerebrum gallinæ bibitum iuuat. ℃ *Inunctio ad Morſus Viperæ.* Ex chalbano cum cyprino vnge. *Aliud.* Serpyllum cum aceto ſimiliter illine.℃ *Suffumigia fugantia Venenoſa animalia.* Pyrethrum & ſulfur incende,& fugient. *Aliud.*
* Cornu cerui & eius pinguedo idem facit.Pellis etiam & pedes dextri ſi infigantur ianuę prohibent G
ingreſſum cuiuslibet venenoſi. *Aliud.* Pulmo aſini ſi fumigetur,omne venenoſum fugat. ℃ *Vt Vipera non mordeat.* Dracunculum tere & obline manum, & non mordeberis. Semen verò ipſius herbæ tri us cum aqua,& politus in aquis peregrinantium, fugat eas. *Aliud.* Ex ſucco ſolani manus illine. ℃ *Epithema in Morſis à Vipera.* Viperæ caput abſcidens applica partem cruentam loco demorſo,liga,& dimitte ſic.℃ *Fomentum ad Morſum Viperæ & Muris aranei.* Trifolium bituminoſum coque:& decocto calido locum demorſum foue. Nullus autem fomento illo vtatur, qui non patitur:tranſit enim affectus in eum, vt putet ſe à vipera vel araneo mure demorſum.}

LIBER TERTIVS DE MEDICAMENTIS
QVÆ AD MANVM SVNT
GALENO ASCRIPTVS

Iunio Paulo Craſſo Patauino interprete H

CENSVRA

Liber ordine ac iudicio vacans.

De Gurgulionis, quæ & Vua dicitur, vitijs curandis. 1.

GVrgulionem male habitum ita ſanè curare poteris. Initio phlegmones,victus tenuis & boni ſucci eſto. Sorbitiones & gargarizationes ex mulſo fiant,aut mulſa,aut ſapa tepida,aut ex aceto mulſo, quod gargarizetur ſolum & effundatur,& ne deuoretur. Manducetur autem pyrethrum,aut piper,aut vua taminia, quam & ſtaphida agrian vocant.hæc trita cum nitro & ſale,palato columellæq; affricta, phlegmonen diſſipat: exterius autem hæc eadem impoſita,& alia, ſimiliter calefacientia & phlegmonen mitigantia,& dolorem leuantia:epithemata verò & cataplaſmata idonea ſunt.

Ad Pendentem Columellam.

Hyſſopi radicem & caricarum ſuccum vnà miſceto, & gargarizato. Perinde & ad tonſillas ac columellam vnà feruefaciens palmulas & lentem gargarizato.

Vt

A *Vt Sine Siti diu quis conſeruetur.* C A P. 2.

Dulcis radicis ſuccus potui detur. Aut portulacæ ſucci cyathũ deuorato. *Aliud.* Anſerũ pondo vncia, dulcis radicis ſucci pondo vnciæ duæ, tragacanthæ madefactæ pōdo tantundem: cōficito paſtillos, & in vmbra ſiccato: ex his vnũ ſub lingua cōtineto, & ſuccũ deſcendere permittito, & non ſities.

Ad Grauem Auditum & ſurditatem. 3.

Caprinum fel recens cum pari portione mellis ad carbones decocti miſtum tepidum in aurem inſtillato. *Aliud.* Leporis fel recens cum pari mellis portione miſtum, & in cæpæ corio tepefactum, in aurem mitte: hoc enim remedium ei, qui vel nihil audiat, auditum reſtituit. *Aliud.* Suis manſueti fel pari mellis ad carbones cocti portioni admiſtum tepidum infunde. Aut ſcillæ ſuccum & roſaceum miſcens vtere. *Aliud.* Erui ſuccum inſtillato, & ſtupam roſaceo imbutam ſuperimponito.

Ad Cœliacos, hoc eſt ventriculoſos. 4.

Myrteas baccas virides, roſas aridas, malicoria, flores mali punicæ ſylueſtris, gallas quinq; mulſo vino ſubigens in ventriculũ mitte. Aut fabæ cortices vino inferuefactas per clyſterẽ inijce. Aut lẽtis decoctæ, aut oryzæ non purgatæ, aut ſideritidis herbæ ſuccũ tepidũ perinde p clyſterẽ immitte. Itẽ & acaciæ ſuccũ per inferiores partes in vẽtrẽ da: aut ceruſam, & argẽti ſcoriã, ex melle & vino tritã.

B *Ad Ventris Tormina.* 5.

Cuminum ex melle eſui dato, & profectum miraberis. Aut calami radicem ex vino calicis vnius menſura propinato.

Ad Supprimendum Alui Profluuium.

Aquam origanum incoctum habentem propinato. *Aliud.* Sepiæ teſtam & capillamenta cremata ex vino veteri potui offerto. Aut rubi fructus cum folijs ad tertias decoctũ propinato. *Aliud.* Cuminum græcum & gallam non tritam cremato, & ex vino veteri potui dato, cum ad tertias redactum fuerit: id facito per triduum.

Ad Eminentias internas, Sciſſuras, Ficosq; in ſede. 6.

Auripigmenti fiſſi pondo vncias tres, quernæ cariei pondo vncias quatuor: ex omnibus in vnũ tritis aridum medicamentum componito. Ita verò vtitor, locum prius vrina pueri venerem non experti ſubluito, deinde inſpergito.

Ad Eminentias, quæ intus foris q; in Ano ſunt.

Laſerpitij radicem tuſam tritamq; ſuperdato.

Aridum medicamentum ad Exeſas Gingiuas, Dentesq; labantes. 7.

C Maſtiches pondo vnciam, thuris pondo vncias duas: myrrhæ, roſarũ aridarũ, vtriuſq; pondo vncias tres: ſarcocollæ, gallarum, vtriuſq; pondo vncias quatuor: oĩa in vnum contere, & gingiuas conſperge: quas prius ſedi, aut myrti, aut lentiſci, aut viticis, aut oleæ foliorum, decocto tepido collueris.

Ad Dentium Dolorem. 8.

Aceto, cui hyſſopum aut origanum incocta ſint, foueto. Aut pyrethrum, piper, & zemna, & maſtichen, paribus portionibus commanducanda exhibeto. *Aliud.* Vuæ taminiæ acinos quatuor, maſtiches micas vel grana octo, manducari iubeto.

Ad Dentes ob ictum Decidentes.

* Oleo vuulas paſſas incoctas habente locum foue: deinde aceto, dolore videlicet exacerbato: triduo interpoſito iterum repete, atq; ita dentes renaſcentur.

Ad Corroſas Gingiuas. 9.

Ariſtolochia ex melle contrita gingiuas conſpergito. Aut ceruinum cornu exuſtum, donec albeſcat, & ceruſam, & argenti ſpumam, & nardum, & pumicem, cerato comprehende, & illine. Aut teſtudinis crematam teſtam ex oleo tritam in gingiuam inſtillato. *Aliud.* Erucæ ſemen cum ſucco, & capræ fel cum melle, aut nigellam itidem cum melle, illinito.

D *Ad Oculorum Dolorem.* 10.

Caprina medulla oblinito, & ſanabis: Aut caprinam, ouillam've adipem calida aqua madentem imponito. Aut lini ſeminis ſucco, aut muliebri lacte madefacito.

Ad Albugines Oculorum, Græci Leucomata vocant, & Cicatrices veteres pauciſſimis diebus curandas, Remedium, quod etiam Viſum mirifice exacuit.

Æruginis raſæ vncias quatuor accipe, ammoniacæ guttæ tantundem, ceruſæ vncias duas, gummi vnciam vnam: liquidum autem medicamen, eſto cucumeris agreſtis radicis ſuccus. *Aliud.* Lauri baccarum mundatarum & tritarum, gummi, quantum ſatis ſit, permiſce, & fiant collyria. Quando vti voles terito, & ex pueri venerem non experti vrina illinito: probatum eſt.

Ad Aegilopas, hoc eſt Fiſtulas oculorum.

Fimi columbini aridi drach. iiij accipe, & cum maſculo thure tritas inſpergito: expertum eſt.

Ad Albugines comprobatum, multos enim iuuit.

Perdicis maſculi felle ex melle illinito. *Aliud.* Ladani vncias duas terito: ex vino optimo, & oleo, quantum ſatis erit, illinito.

Ad Suffuſionem admirabile, quod illico viſum reſtituit.

Muris ſanguinem, & galli fel, & muliebre lac, æquis ponderibus miſce: & bene ſubactis vtere: probatum eſt enim, & magnifice profuit.

Aliud ad Inueteraſcentes Suffuſiones, Hebetem Viſum, & ad omnia, quæ Oculis Tenebras offundunt. E

Baccas lauri cortice liberatas numero decem, gũmi drach. ij: ex aqua pluuiatili collyria facito, & illine, ſuffuſos quidem ex vrina pueri venerem non experti: cæcutientes autem, ex aqua pluuiatili.

Ad Oculorum Dolores, & Vigilias.

Mulſam inſtillato: & ouum prius coctum, putamine mundatum in duas portiones ſecato, & ſuper oculum deligato: & ſomno occupabitur. ∴

Ad Carbunculos Oculorum totiusq́; corporis.

Herbam muralem cum panis micis poſca prius madefactis tritam adhibeto. ∴

Ad Acuendum Viſum.

Fœniculi caule trito ex melle in nouo alueari facto, & ſuper carbones cocto, illinito. ∴

De Ordeolis in palpebris enatis.

Acacia ex vino vtere. *Ad Fluxiones Oculorum.*

Oculis fluxione laborantibus initio quidem cibus modicus conuenit, aquæ potus, à venere abſtinentia, & aluus ducatur. Primumq́; multa frigida modico aceti permiſto aſſidue faciem lauet, & in lectulo olfaciat. Puluerem, fumum, lucernæ Solisq́; ſplendorem deuitet. Deinde roſas virides vel aridas paſſo madefactas contere, ouiq́; vitello admiſtas ſuperdato: aut ex hordei farina paſſo incocta cataplaſma facito: quòd ſi dolor vehementiſſime cruciet, altercum quoq; admiſceto. F

Ad Capitis Vitia diuerſa. 11.

Cataplaſma ad caput Fluxione vexatum. Hæc compoſitio caput fluxione tentari non ſinit, neq; oculum male haberi. Accipe cimoliæ, nitri, albæ vitis radicis aridæ, cucumeris ſyluatici radicis, fabaceæ farinæ, ſingulorum pondo vncias duas: pariter tritis & in vnum redactis ad ſordium craſſitudinem vtere in balneo: longe valentiſſimum remedium eſt.

Vt Manducatu Pituita ex capite detrahatur.

Vuam taminiam & maſtichen manducato, aut maſtichen & zingiber: ſi maſtiche dura ſit, parum ceræ admiſceto. *Ad Capitis Dolorem.* ∴

Rutam diligenter contere, & ex aceto atq; roſaceo frontem illine.

Ad Capitis ab Altera tantum parte Dolorem, quem Hemicraniam Græci vocant.

Porri caput comamq́; oleo incoquito, ex eo caput perfundito, ſtatimq́; dolor tollitur. *Aliud.* Hederæ extrema oleo incoquito, & ex eo caput perfundito: effectum miraberis. *Aliud.* Amaris amygdalis tritis frontem oblinito.

Ad Clauos probatiſſimum, etiamſi in capite ſint. G

Accipe ſandarachæ, aluminis ſciſſi, attramenti ſutorij, myſios, viuæ calcis, ſaponis, ſingulorum parem modum, ſed calcis tantum duplum: tritis ex primo ſaponis iure vtitor: admirabile eſt.

Ad Dolorem Capitis Hemicraniam vocatum.

Accipe erucæ ſeminis vncias tres, rutæ viridis vncias ſeptem, piperis grana vnum & triginta, ouorum trium alborem, aceti quod ſatis eſt: omnibus permiſtis illinito frontem. *

Paſtillus celebris Socratis ad Capitis Dolorem & Hemicraniã, Omniaq́; ex fluxione vitia, mirificus.

Accipe euphorbij drach. iiij, thapſiæ ſucci drach. vj, zingiberis drachmam vnam, opij drach. iij, opopanacis drach. ij: oĩa in vnum ex aceto liquato, paſtilloſq́; conficito. Cũ vti voles, aceto dilue, & fronti illine. Suffiri etiam poteſt, & ad membrũ aliquod fluxione male habitũ magnifice proficit. *

Ad Clauos. 12.

Clauos enumera, & totidem formicas accipies, et in panniculo lineo raro deligato & cum his etiã cochleam: deinde cremato, tritaſq́; ex aceto oblinito. Aut fimum bubulum aceto maceratum per triduum imponito, omneſq́; claui decident. ¶ *Ad Clauos, & verucas Myrmecias vocatas.* Palmularum oſſeam partẽ vſtam ac tritã cũ ſale & gutta ammoniaca in Sole ſubigito, imponito, & curabis. H

Ad Dolorem Capitis Hemicraniam dictum. 13.

Lumbricos terreſtres quindecim accipito, piperis grana quindecim, aceti quod ſatis ſit: omnia ſimul conterito, & illinito. *Ad Ictus Venenoſarum ferarum.* 14.

A beſtijs venenatis, rabioſoq́; cane demorſos, ſanat cancri interiorum cinis ex aqua ſemel ac bis potus, quantum manu capere potes. *Ad Dolorem Capitis ex Vini potu.* 15.

Herbæ ſanguinalis coliculos duos connecte, & ſertum capiti circundato. ∴

Ad Hemicraniam dolorem. 16.

Naſturtij ſemen tuſum cũ oui albo permiſce, frontiq́; impone, & ſtupã ſuperda. Aut aquilę capitis os ſimile, ſimili appende, perinde & vulturis. *Aliud.* Lapilli in capite labracis, i. lupi piſcis, reperti dolorem capitis leuant: & ad hemicraniam faciunt appenſi, dexter dextræ parti, ſiniſter ſiniſtræ.

Ad Defluuium Capillorum & Barbæ. 17.

Betam ex myrteo, & polytrichis capillis illinito: aut adiantum ladanumq́; paribus portionibus trita, ex immaturo oleo, aut myrteo, aut lentiſcino imponito. *Aliud.* Ladanum vino amynęo, & oleo myrteo, maceratum, vtroque ad mellis ſpiſſitudinem, caput in balneo perungito: melius eſt autem, quod aliqui polytrichon vocant, ſi portio ſeptima ladano adijciatur, atq; ita illinatur.

Ad Capillos Defluentes, vt plures inſtaurentur.

Murini ſtercoris drach. iij accipito: calamorum, quos conatelos vocant, drach. iiij: amygdala ∴
amara

A amara numero lxxij: ſucci balſami, ladani, vtriuſque drach. iiij: polytrichi drach. vij, nardi gallici drachmam vnã: in pice liquida madefaciẽs ladanũ vino oleoq; macerato, arida verò in puluerẽ redigens cũ liquidis pmiſce & vtere, quotidie perungẽs. Mihi videtur & caluis poſſe capillos reddere.

Ad Tuſſim diuerſa remedia. 15.

Iuniperi fructus eſu potuq; ſumptus. Aut bdellium epotum. Aut daucus creticus ex vino potus. Aut dracunculi radix pariter elixa, & ex melle trita. Aut Inulæ. Aut perdiciadis herbæ ſuccus tepidus ante cibum ex aqua potus. Aut ſanguinariæ ſuccus eodem modo ſumptus. Aut perſonatæ radix. Aut pineus nucleus ex aqua potui datus. Aut propolis ſuffita. Aut reſina epota, & terebinthina ſuffita. Aut arſenicum ſciſſile cum chalbano ſuffitum, & fumus deuoratus. Præterea bituminis, thuris, ſtyracis, cuminiq; ſuffimentum. Aut cinnamomum ex melle tepido potum. Aut cupreſſi baccæ contuſæ ex vino cum myrrha ieiuno exhibitæ. Aut fœniculi radix ſemenq; vino incocta, & propinata. Aut vinum, cui viridis ferula incocta ſit. Aut origanum melli incoctum & bibitum. Aut myricæ flos, ſemen, ac folia, vino elixa, & potui data. Aut piceæ cortex ex aqua potus. At albæ populi folia & ramuli ex aqua aut vino potui oblata. Aut verbaſci radix ex vino in balneo pota. Aut allium crudum elixum've eſui datum. Aut lanariæ herbæ radix ex melle ſumpta, peſſime
B affectos liberauit. Leporinum ſtercus contritum ex vino calido ſumptum arteriæ & columellæ vitijs, & ſpiritus difficultati, ſummopere opitulatur. Ad eadem facit & lingua aquilæ collo ſuſpenſa. Aut nucleus pineus integer viſus tritusq; cum modico piperis, melle exceptus, laborantiq; exhibitus cochlearij menſura. Ad veterem tuſſim autem leuandam ſulfur ignem non expertum ouo inijcito, & in balneo ſorbeto. Aut ſinapi terens miſcensq; melli dacolos tres exhibeto. Aut naſturtij ſemen tritum ex aqua potum cubitum eunti. Aut thus cum melle tritum linctui datum ſummo mane, aut cubitum eunti. Aut raphani ſuccus ex melle ſorptus diluculo. *Aliud.* Iuniperi baccæ quinque, aut ſeptem, ex melle potæ. *Aliud.* Accipiantur piperis drach. iiij, nucum drach. ij: nucleorum pineorum, hyſſopi, vtriuſque drach. i: pulegij, iridis, ſeminis vrticæ, ſingulorum drach. iiij: mellis quantum ſatis ſit: detur ligulæ menſura. *Aliud.* Sinapi, cuminum, nigella, naſturtium, paribus portionibus vnà conterantur: vino excipito, & propinato. *Aliud.* Pulegium aſſidue manducetur: tritumq;, & vino maceratum, bibatur. *Aliud.* Cumini fricti, nigellæ frictæ, vtriuſque vnciam: piperis grana quadraginta: vnà trita, & melle fermentata, ieiuno dato & cubitum eunti. ℭ *Suffumigatio.* Accipe auripigmentum ſciſſile, piper, marrubium, hordei farinam, trixaginis, & vitis radicis corticem, chamæleucen, maſtichen, croceum oui, coſtum: omnia in vnum miſce, & collyria confice,
C & ieiunum ſuffumigato cubitumq; euntem. *Aliud.* Piper, nuces, auripigmentum ſciſſile, ſimul terito, miſcetoq; cum melle, & propinato. *Aliud.* Butyrum, anſerinam adipem, & reſinam, vnà cum melle conterito: & ieiuno cubitumq; eunti exhibeto. *Aliud.* Virgulam fœniculi, ſemen piperis, vnà terito, & melle fermentata concedito. *Aliud.* Veſicarium ſolanum cum radicibus elixum potui dato. ℭ *Ad Tuſſim, Reiectionemq; Sanguinis.* Accipe coſti, cinnamomi, rheubarbari, ſingulorum vnciam: ſimul & trita, & in vnum corpus redacta, ex vino tepido propinato.
ℭ *Aliud ad Tabeſcentes faciens.* Accipe thuris, piperis, auripigmenti ſciſſilis, cariophyli, ſingulorum parem modum: omnia conterito ex melle, & fermentata concedito diluculo, & cubitum eunti.
Aut auripigmentum ſciſſile pro ſale in ouum ſorbile mittito, & ſorbeto ieiunus. Aut arſenicum tritum ex vino tepido in balneo propinato. Aut arſenicum fiſſile & vitellum oui miſceto, & bombici illinito, & per inſtrumentum, quod cichonen Græci vocant, ſuffumigato. Cum verò laborans ſuffumigio triſtabitur, ipſi butyrum ad auellanæ nucis magnitudinem deuorandum exhibeto: iterumq; ſuffumigato: id autem ſepties repetes. *Aliud.* Styracem bonum, & braſſicæ ſuccum, vnà terito: & fermentata ieiuno, aut dormitum eunti, exhibeto. Aut laurei olei & vini boni accipe ſingulorum vncias iij: miſce, & tepidum in balneo propina: & œnelæo. i. vino oleoq; miſto, in olla ca-
D lefacto ſtomachum foue. Oenelæum phthiſico potui ne dato, ſed œnelæum curioſe paratum calefacito, & ſpongia ſtomachum foueto. *Aliud.* Lupinorum decocto calido myrrham ſtacten vocatam madefacito, & pedes tuſſientis foueto, & ſpongia detergens inungito butyro: deinde iterum foueto: hoc ter facto curabitur. *Aliud.* Hederæ granis, aut lignis, aut folijs, tuſſientem ſuffumigato. Aut reſinam ex vino veteri tritam ieiuno propinato. Aut agreſtis canabis ſemen tritum ex aqua. Aut cedri liquorem, ieiuno potui dato. Aut hyſſopum & pulegium in poſca incoctum. Aut beronicen melle ſubactam edendam offeras. Et raphani aſſi mane ac veſperi ſi edantur, bene faciunt: & chamæleuce ſuffita. *Aliud.* Baccas laureas cum pipere, & nucleos pineos ex melle, dato mane & cubitum eunti. ℭ *Ad Tuſſientes, Arteriam aſperam, Vocem amiſſam, & Sanguineum ſputum.* Accipe tragacanthæ, gummi, vtriuſq; vnciam: myrrhæ bonæ tantundem: dulcis radicis ſucci, ac vini dulcis, quantum ſatis eſt: omnia contuſa in vnum redige: cum trita fuerint, arida cum reliquis miſce. ℭ *Aliud ad Tuſſiculam, & Vlceratam Arteriam.* Accipe terebinthinæ, gummi, mellis boni, ſingulorum vnciam: & terebinthinæ prius cum melle elixæ gummi adijce: & exhibe oleæ magnitudinem ore continendam. *Aliud.* Gummi, lycij, vtriuſq; vncias quatuor in aquã mitte, macerariq; ſinito: deinde heminam cretici paſſi infunde, & ferueſacito vſq; ad ſordium ſpiſſitudinem: & delingẽdũ præbeto. ℭ *Aliud, ad Tuſſiculas, Raucedines, & Sanguinis ſcreatum.* Accipe tragacãthæ

vncias ij, lini ſeminis fricti vncias iiij, amygdalas delibratas decem, nucleũ pineum adipi incoctum: E
tragacantham aqua calente madefacito, & reliqua admiſceto, paſſumq́; infundens conterito. Ad vo
cem autem amiſſam, & ſanguineum ſputum, pro paſſo melle vtitor. *Aliud.* Raphanum in taleas
rotundas concidito, & ſuper prunas aſſato, ex melleq́; ieiunus edito. ℭ *Ad Tuſsim diuturnam.* Acci
pe piperis vnciam, lupinorum farinæ vncias tres, & mellis ligulam: ſorbendum dato. *Aliud.* Au-
riculæ porcinæ os perforatum collo alligatum à tuſſi futura cuſtodit. ℭ *Ad Tuſsim, Columellæ vitia,*
& Tonſillarum phlegmonem. Lapilli in nidis pullorum hirundinum reperti, appenſiq́;, à tuſſi tutũ
reddunt. ℭ *Ad Tuſsim, & Vitia radicis Vuæ, & Deſtillationem.* Accipe zingiberis drach. j: chalbani,
opij, ſtyracis, ſingulorum tantundem: paſſo excipe, & globulos erui magnitudinis conficito: & loco
pilulæ duos cubitum eunti concedito, & paſſum dilutum poſtea ſorbeto. *Aliud.* Zingiberis, ſty-
racis, ſingulorum drachmas quatuor, paſſo excipito, & inſtar erui conficito: & cubitum eunti pro
pilulis tria dato, paſſumq́; dilutum poſtea ſorbeto. ℭ *Ad Deſtillationem & Tuſsim probatum.* Acci-
pe papaueris lachrymæ drach. ij, caſtorei drach. j: confice paſtillos erui magnitudinis, & eunti cubi
tum pro eius viribus dato. ℭ *Aliud quo vtebatur ſapientiſsimus Alexander.* Accipe pyrethri drach.
ij, coſti drach. j: tunde & cribra: in vtendo autem iube nares tangere, ſtatimq́; conſtringe. ℭ *Ad Ar-*
teriam ex deſtillante pituita laborantem, & Tuſsim. Accipe ſtyracis drach. viij, caſtorei drach. iiij: zin F
giberis, chalbani, vtriuſq; tantundem: in vnum miſceto, paſtillosq́; magnitudinem erui æquantes ef
ficito: & de nocte duos, tres've exhibeto, poſteaq́; bibat, ſed non illico, & iuuabitur.

Medicamentum Capiti inſpergendum eius Fluxionem finiens. 19.

Accipe hyperici, iunci odorati, iridis, ligni balſami, ſingulorum vnciam vnam: contuſa cretaq́;
*fœniculi. caluariæ inſpergito. ℭ *Aliud caluariæ inſpergendum Exiccatorium.* Accipe coſti, foliorum, ma*laba
thri, gallarum, ſpicæ nardi, iridis, nardi gallici, roſarum aridarum, ſingulorum vnciam vnam: tuſa
cribrataq́; inſpergito. *Aliud.* Ericæ ſeminis, gallarum, iunci odorati, ſanſuci, coſti, iridis, ligni balſa
mi, ſingulorum vnciam vnam: tuſis cretisq́; caput conſpergito.

Medicamentum, quo hyeme per Manducationem ex capite Pituita detrahitur. 20.

Accipe hyſſopi, origani, vtriuſq; drach. iiij: pulegij drach. ij, calaminthæ drach. vnam, pyrethri
drach. ij: vuæ taminiæ, marrubij, ſinapis, ſingulorum drach. j: ſapæ, aceti, vtriuſq; ſextarium vnum:
omnia in vnũ miſceto, & vſq; ad tertias decoquito, & gargarizato. ℭ *Aliud eiuſdem facultatis, quo*
verno tempore vtendum eſt. Accipe hyſſopi vncias iiij, origani vncias iij, pulegij vncias ij, calamin-
thæ vnciam j, ſapæ ſextarium vnum, aceti ſextarios tres. ℭ *Aliud quo æſtate & autumno vtendum.*
Accipe hyſſopi vnc. iiij, origani vnc. tres, pulegij vnc. ij: calaminthæ, ſpicæ nardi, caryophyllorum, G
ſingulorum vnciam vnam: cinnami vnc. iij, marrubij vnc. iiij, iridis vnc. tres, iunci quadrati vncias
duas, pyrethri vnc. vnam: ſapæ, aceti, vtriuſq; ſextarium vnum: decoque vſq; ad tertias, & vtere.

Ad Deſtillationem. 21.

Accipe origani faſciculos duos, pulegij faſciculum vnum, cum aceto in mundam ollam demitti
to: item caricas ſex, vuæ paſſæ acinos duodecim: omniaq́; decoquito vſq; ad tertias: mox percolato,
& in poculum conijcito, ac gargarizato.

Ad Humores in Pectore contentos. 22.

Vrticæ folia cum hordei cremore decocta exhibeto: hoc inflationes digerit, & materiam ex pe-
ctore euocat.

Ad Tuſsim, Spiritus difficultatem à ſtomacho, & Sanguinea ſputa. 23.

Nouam ſpongiam & candidam accipito: huius vſtæ tritæq́; cinerem cum melle & pipere, quan
tum ſatis eſt, commiſceto: in eamq́; formam redigito, vt delingi poſſit: veſperiq́; à cœna, quantum
tribus digitis capere potes, accipito. *Ad Anginam.* 24.

Bouis maſculi felle collum oblinito. *Ad Tuſsim Exiccatorium.* 25.

Fœnumgræcum vſq; ad tertiam partem delixato, iuſculumq́; ſummo mane ex melle propinato. H

Paſtillus ad Tuſsim, Fluxionemq́; pectoris. 26.

Accipe pulegij, hyſſopi, piperis, naſturtij, ſingulorum vnc. vnam: melle comprehende, & paſtil-
los effice, ſingulos vnciæ pondus æquantes: his vtitor.

Ad Tonſillarum vitia. 27.

Salicis folia & ſemen in aqua diutius ferueſacito, gargarizandamq́; exhibeto: hoc pinguem pi-
tuitam maxime detrahit, & ad anginam bene facit. *Aliud.* Ex myrti lenticulæq́; decocto gargari-
zari præcipito. *Ad Anginam.* 28.

Caprinum ſtercus ex melle gargarizato. Aut rutæ ſucco ore adaperto fauces ſublinito.

Ad Deſtillationem. 29.

Hyſſopum, ficos, mel, ac rutam aquæ incoquito, eamq́; gargarizato.

Ad Vocis Claritatem. 30.

Tragacantha vino madefacta & epota vocem claram præſtat.

Ad Amiſſam vocem. 31.

Styracem aqua maceratum in globulos ciceris magnitudinis redigito: tres exhibeto: & ſtatim vo
ce recuperata loquetur.

Ad

A *Ad Inflammationem ab eryſipelate.* 32.

Sedi folia cũ polẽta in cataplaſmatis modũ impoſita. Aut portulacę folia cũ polẽta. Aut braſſicę, aut calami, folia virentia cõterito, & ſuperimponito. Aut rubi, aut rhamni & roſarũ, folia ſubdato.

Ad Lumbricos Aluum occupantes. 33.

Polypodij radicem cum ſapa miſtam edito. Aut raphani ſemen ex aqua potato. Aut allium corrodito. Aut vlmi radicem ex mulſa aqua bibito. Aut ſycamini radicis cortex aquæ incoctus potui detur. Aut nigella potui detur, & in cataplaſmatis modum imponatur. Aut ex aqua braſſicę ſemen habente potio fiat: aut ex mentæ ſucco: aut ex naſturtio atq; menta. ¶ *Proprium Experimentum.* Cannabis ſemen aridum tuſum cretumq; miſceto cum aqua, vt ſucci temperatura fiat: mox linteolo mũdo percolatum in potum offer. Aut bubulum fimum aridum combuſtum in puluerem redigito, ex eo potui drachmam vnam ex vino dato. ¶ *Ad Lumbricos latos & rotundos.* Accipe nitri, naſturtij, piperis, ſingulorum vnciam: fac puluiſculum, & ex vino ligulam propinato.

* *Ad citandum Sudorem, Finiendamq; Febrim.* 34.

Canchryos ſemen ex oleo illitum prodeſt. Aut pyrethrum ex oleo calefactum, & per horam ante inuaſionem illitum bene facit. ¶ *Aliud ad Febrem expertum.* Oleum cum cinnamo paratum,
B oleum chamæmelinum, acetum, nitrum cum laureis folijs: omnia bene elixentur, & ex eo laborans
* perungatur: & vndiq; contectus ſtatim ſudabit. ¶ *Illitio ad Febricitantes.* Butyri partes duas, mellis partem vnam, miſce: & calefactis vtere. *Aliud.* Lactucæ foliorum ſucci partem vnam, olei vulgaris partes duas, miſce: & curioſe agitans totum corpus inungito: experientia probatum eſt. *Aliud.* Artemiſiæ ſucci partem vnam, roſacei olei partes duas, miſce, & vtere.

Ad Dolorem Hemicraniam vocatum. 35.

Solani ſuccus ex oleo illitus vehementer proficit. *Aliud.* Sinapis ſemen ex melle imponito. *Aliud.* Rutam domeſticam aceto & roſaceo incoctam illinito.

Ad Canis morſum. 36.

Vrticæ ſemen impoſitum iuuat. Aut nigri marrubij folia. Aut apiaſtrum ex vino potum, & morſibus illitum. Allium quoq; illitum prodeſt: & toſtum in cibum potumq; aſſumptum. ¶ *Ad Timentes Canum impetum.* Nerij radicem collo circundato, & liberabitur: quòd ſi experiri volueris, cum canis in furorem verſus ſit, illi circumponito, ſtatimq; furorem deponet. ¶ *Ad Morſus Canis rabioſi.* Vulneribus rabioſi canis morſu factis braſſicæ folia cum laſſere trita ex aceto imponantur: per ſe enim braſſica aduerſus rabioſi canis morſus proficit: & ipſius decoctum potui datum. Elixa
C verò braſſica ante alios cibos ſumpta phthiſicos ſanat, vitijſq; arteriæ ſubuenit. Contuſa autem, & cataplaſmatis modo lieni impoſita, illum extenuat.

Ad Anginam, Colliq; Dolorem. 37.

∴ Alba populus arida contrita, & collo illita. Aut naſturtij ſemen, & fimus columbinus, ex melle impoſita bene faciunt. Aut mel tepidum gargarizatum. Aut canino ſtercore candido trito ex aceto collum oblinito. *Ad Narium Fœdum odorem.* 38.

Hederæ foliorum ſuccus tepidus naribus inſtillatus. Aut calaminthæ ſuccus æque tepidus infuſus. Aut myrrha ex muliebri lacte trita infuſaq; naribus, narium halitum commendat.

Ad Prorumpentem è Naribus Sanguinem. 39.

Acaciam ex aceto tritam naribus infundito. *Aliud.* Acetum cum ſale ſumens in ollam aut mortarium mittito, lanamq; accipiens in ipſis madefacito: hæcq;, quantum laborans ferre poterit, calefacta, eius capiti imponito: illicoq; velamentis quàm plurimis contegi præcipito. ¶ *Purgatorium Narium.* Thymum & origanum melle exceptum in paſtillos redige, commanducandoſq; exhibe.

Ad Lateris Phlegmone correptos. 40.

Hæc oĩa benefaciunt, Bdelliũ ex vino pariter & ex aqua potũ: Aut balſami ſemen ex aqua potũ,
D aut ex melle delinctum: Aut ariſtolochiæ radix ex aqua potui data: Aut ruta ex mulſa itidem pota.

Ad Acutam Febrem. 41.

Peponis domeſtici ſuccus, aut cucurbitæ ramentorum ſuccus, illitus benefacit. Aut roſæ ex oleo: Aut plantago in cataplaſmatis modum impoſitæ iuuant.

Præſagium in Febricitantibus. 42.

Roſaceo prius inunge, & apij ſemen tritum ſuperda, deinde ſtupam rotundam inſtar rotæ cordi ſuperimponito, luteumq; oui infundito, & reticulo contegito. Tum ſi fiat oui diſperſio, mortem adeſſe ſcito: hoc enim ipſa anima facere dicitur.

Ad Glutinanda Vulnera. 43.

Radix graminis contuſa, vt aridũ medicamen imponatur. Aut ſideritidis herbæ folia ſuperdentur.

Curatio ad Dolorem Auris. 44.

Amygdalinum oleum in aures inſtilletur: aut ex nucibus oleum, aut laureum, aut balſaminum. Aut dracunculi herbæ feminis ſuccus ex oleo infuſus. Aut herbæ vrceolaris ſuccus ex oleo roſaceo tepidus inſtilletur. Aut ruta virens oleo incocta, & tepida in aurem mittatur: aut myrrha ex melle tepida. Aut ruta ex mulieris, quæ marem peperit, lacte, tepefiat, & inſtilletur. Aut ex allio expreſſum ſuccum in aurem mittito: aut porri ſuccum tepidum: aut ſapam tepefactã: aut porri ſuccũ melli ad-

miltum. Aut oleum ore continens in aurem inſpuito. Aut cucurbitæ ſuccum ex roſaceo inſtillato. E

Ad Scabiem Pruritumq́. 45.

Vlmi folia arida trita in balneo inſpergito. Aut ſulfure ignem non experto, & ſyluestri vua, &
auripigmento, & ſandaracha ex oleo & aceto in balneo oblinito. *Aliud.* Myrrha ex muliebri lacte
cutem oblinito. Aut dulcis radicis ſuccum ex paſſo potui offerto. Aut oua gallinæ integra in acetū
acerrimū demitte per diē noctemq́;: quæ ſi tria fuerint, ipſis cum putaminibus in eodem aceto con-
tritis adijce ſulfuris ignem non experti, auripigmēti ſciſſilis, vuæ taminiæ, ceruſſæ, ſpumę argēti, ne
rij ſucci, ſingulorum vnciam vnā: olei veteris quantum ſatis eſt: omnibus contritis obline in balneo.

Remedia ad Stomachi Vitia. 46.

Ex folijs calaminthæ virentibus, & hordeacea farina, cataplaſma conficito. ℭ *Ad Cruditatem In
flationesq́; Ventriculi: quiſquis hoc vſus fuerit, ſtatim eſuriet.* Accipe aneſorum drach. duodecim: pi-
peris albi, lybiſtici, ammij, petroſelini, fœniculi, ſingulorum drach. ſex: hæc tuſa & creta melle cocto
* comprehende: exhibe drachmam vnam. ℭ *Ad Aeſtuantem Ventriculum nec cibi tenacem.* Lactucæ
ſuccum ex dulci vino potui dato, nec vomet amplius. ℭ *Ad Dolorem Ventriculi.* Lac, in quo carbo
nes quercini extincti ſunt, laboranti propinato. ℭ *Ad Acorem in Ventriculo.* Trixago ex vino pota
acore liberat. ℭ *Ad Inflationem Ventriculi.* Piperis, baccarum lauri, cumini, aneſi, pares portiones F
* contuſas & cribratas ex temperato vino ieiuno dabis ligulæ vnius menſura per triduum. Aut ane-
ſum ieiunus manducato.

Ad quædam Oculorum Vitia & primo ad Oculos Fluxione laborantes. 47.

Fœniculi ſuccus per triduum illitus, aut thus ex melle & lacte, aut centaurij ſuccus ex melle, aut
folia herbæ quinq; folij ex melle impoſita, benefaciunt. ℭ *Ad Caliginem Oculorum.* Cucurbitæ ra-
mentorum ſuccus ſuperdatus proficit. ℭ *Ad Albuginem Oculorum.* Alterci folia cum polenta ſuper
dato. Lignum balſami quoq; ex muliebri lacte illinito. Aut rutam viridem imponito. Herba præte
* rea pulicaris ex muliebri lacte, aut calami virentium foliorum ſuccus, illitu prodeſt. ℭ *Ad Oculorum
Vertiginem remouendam.* Oleæ folia contunde, & ſuccum expreſſum illine, atq; miraberis. ℭ *Ad
Oculorum fluxionem Cataplaſma.* Portulacam cum croco & adipe anſerino contere: aut apij folia
cum polenta. In magnis autem fluxionibus roſas ſertulamq́; cum amylo coctas oculis imponito.

Ad Dentium Dolorem. 48.

Aceto nigellam habente os collue: aut oleo acerbo gallas incoctas habente: aut aceto, in quo pla-
tani globuli incocti ſint, aut quinque folij radix. Item peucedani radix trita & combuſta illinatur.
Aut malicorij roſarumq́; decocto os collue. ℭ *Ad Dentium Vulnus.* Accipe nitri, ſepiæ teſtæ, myr G
rhæ, ſingulorum vnciam: tritis vtere.

*Aridum medicamen, quod Humidum Os cruentumq́; deterget, Gingiuarum carnem
instaurat, Dentesq́; dealbat.* 49.

Accipe nitri combuſti, myrrhæ troglodytidis, ſepiarum teſtæ, ſingulorum vnciam: roſarum ari
darum vnc. iiij: tritis & cretis vtere: addito etiam iridis vnciam vnam: huius effectum miraberis.

Ad Lateris Dolorem. 50.

Virentis braſſicæ caules cum radicibus combuſtos adipe ſuilla cōprehende, & vtere: valentiſſi
mū remediū eſt. Aut apij ſemen decoctum, donec tertia pars relicta ſit, potui da: vehementer iuuat.

Ad internos Ani Tumores. 51.

Amaranthum aqua maceratum mane veſperiq́; propina.

Ad Lienem Cataplaſma valde bonum. 52.

Accipe apium, ſinapi, baccas lauri bene contritas: deinde detrahe corticem nouellę arboris nucis:
& parum contunde: deinde omnia in pilam coniecta vehementius contundito: mox extracta acerri
mo aceto per triduum macerato: & omnia in vnum confuſa tyberiadis ſucco incoquito, donec cata-
plaſma fiat: deinde lieni ſuperimponito à matutina vſq; ad octauam horam, aluo tamen prius ſub- H
ducta: medicamenti effectum miraberis. ℭ *Aliud, ad Lienem, experientia comprobatum.* Ficus no-
uellæ arboris corticem viridem detrahito, & cum cinere permiſceto & calefacito.

Ad Tertianam Febrem. 53.

Mel cum ſcammonia ſemel potum curat. *Ad Quartanam.*

Accipe piper contritum, laureas baccas, cuminum, maſtichen, myrrham, thus mundum: ſingula
ſeparatim trita in vnū commiſce: & mellis boni, quod ſatis ſit, adijce: & per quatriduum imponito.

Ad Sanguinis ex Naribus profuſionem. 54.

Oui putamen integrum comburito, & liquorem ex eo exactum cum fiſſili arſenico permiſceto,
∴ in naresq́; patientis immittito: ſi arſenicum præſto non fuerit, ſolus oui liquor ſuffecerit. *Aliud.* Ca
præ fœminæ ſetas vſtas & tritas, & myrrham ſimiliter tritam, cum ſetiſq́; caprinis miſtam, in nares
ſufflato, ſi viri fuerint, cum charta: ſi fœminæ, cum alio quopiam: qua parte autem ſanguis erumpit,
arctiſſime deligato.

Ad violentas Sanguinis Eruptiones. 55.

Gallas mola tritas, & malicorium, & punicę mali grana contuſa & miſta cum oleo, ſciſſili & mel
* le, ac bene ſubacta, mane veſperiq́; propinato, vt mel gallarum.

Ad

A *Ad Ventris Tormina & Inflationes.* 56.

Accipe piperis,rutæ,zingiberis,pares portiones:& tritas ex aqua calida propinato. Aut artemiſiam tuſam cretamq; dato. Aut nitrum vſtum tritumq; ex humore aliquo exhibeto.

Vt ne Boues ægrotent. 57.

Cerui cornu in Panis dei ſacello ponito,candelãq; deſup accendito,& ne interdiu accenſam obliuione demittito:& in tpe ſanctũ Demuſarim inuocato,& Arſum,qui armẽta tua & vitã cuſtodiet.

Vt ne Porci ægrotent. 58.

* Rhaidi radicem tritam in aquam,vbi ſeſe proluunt ſues,proijcito.

Ad Carnem Glutinandam. 59.

Terræ lumbricos frictos tritosq; inſpergito.

Plagarum Curatio. 60.

Myrrham & aloen tritam inſpergito. Aut reſinam pini,vel & maſtichen & hederæ lachrymam, ex his factum emplaſtrum imponito. Aut hircina axungia plagam obline,& capræ nigræ cornu inſperge. *Aliud.* Aut coſtum,ſpicam,cinnamum,zingiber,cuminum,ſingulorum parem modum terito:cum pice ſubigito & imponito. Aut panis cruſtam aridam tuſam,& vino oleoq; ſubactam,

B ſuperdato quotidie per vices mutans.

Ad Equorum Scabiem. 61.

Anguem diſcindito, eiusq; adipem capiens ligno equi vngularum oras inungito.

Ad Somnum conciliandum. 62.

In lauri folijs hæc elementa inſcribito, iacentisq; ſtragulis ceruicali eo neſciente ſubijcito.

ξϛ,χϛϛ,φθ. *Vt Ne Homo noctu Somniet.* 63.

Rutæ ſemen ceruicali ipſius neſcientis ſuſpendito,nullasq; in ſomnis imagines videbit.

Ad Pectus. 64.

Cum ouo arſenicũ fiſſile miſceto,& piper,& hordei farinam,& lauri baccas, pineosq; nucleos, & exhibeto. *Aliud.* Allij accipe ſpicas ſeptem:arſenici fiſſilis,piperis,vtriuſq; grana tredecim:bambacem,pini nucleum,ceræ modicum miſcens,cum oui vitello accipe frequenter.

Ad Corroſos Dentes. 65.

Arſenicum,piper,caſeum,calcem viuam,aceto macera,& appone.

Clyſter ad Renum vitia. 66.

* Accipe pulegium,origanum,ſampſucum,ſerpyllum,chamæmalum,abſinthium, centaurium,

C lauri folia, cucumerem ſyluaticum, peponem: vnà omnia prius contuſa aquæ incoquito: deinde cum melle oleo & ſale decocti quantum ſatis eſt,inijcito.

Clyſter ad Coxendicis dolorem. 67.

Accipe cucumeris ſylueſtris radices,lauri folia,rutæ folia,abſinthium,plantaginem,trixaginem, marrubium,calaminthiam,pulegium,origanum,thymum,lactucam,euphorbium,anethum,pyrethrum,vuam taminiam:hæc omnia in aqua incoquito:deinde melle oleo & ſale adiecto,per inſtrumentum admoueto.

Vt Dentes Putridi nigriq; ſplendidi reddantur. 68.

Accipe ſalis contriti,ropi,ſepiarum teſtæ, pares portiones: omnibus in vnum tritis dentes fricato,quos prius aceto puro collueris.

Cataplaſma ad Caput Fluxione tentatum. 69.

Hoc remedium præſtat,ne caput fluxione vexetur,neq; oculum vnquam iniuria affici ſinit. Accipe maſtiches,myrrhæ,ſarcocollæ,thuris,ladani,nitri,ceruſſæ, terræ cimoliæ, ſtyracis, roſarum aridarum,ſingulorum vnciam:ſaponis ſanci libram, mellis tantundem, lupinorum amarorum decoctum quod ſatis eſt:omnia in vnum miſceto,& pro ſapone in balneo vtitor.

D *Paſtillus de Seminibus ad Tuſsientes.* 70.

Accipe aneſorum amarorum vnciam,fœniculi ſeminis,alterci ſeminis,ammij,ſingulorum drachmam:apij ſeminis drachmas tres,opij drachmam:ſingula bene terito, & aquam paulatim tepidam infundito,donec ſordium balnei ſpiſſitudo fiat:paſtillos fabæ magnitudinis conficito, vnumq; exhibeto,tuſſientibus nanq; prodeſt.

Ad Iecoris vitia remedia experientia confirmata. 71.

Gallarum cum papaueris capitulo coctarum ius in balneo potato, contectus,& in latus affectum iacens. Aut hederæ radicis decoctum cum vino propinato. *Aliud.* Baccas lauri ſeptem,grana piperis ſeptem,trita ex vino in potum dato. *Aliud.* Aloes drach.iiij:aſſari,coſti,eupatorij, hedyſari, ſertulæ campanæ,maſtiches,croci,ocymi ſeminis,ſingulorum drachmas duas:conterito, cribrato, & ex aqua temperata exhibeto. ℭ *Aliud Iecori & Ventriculo commodum.* Accipe lauri baccarum, cinnami boni,caryophyllorum,aloes,hedyſari, coſti, ſingulorum drachmam:contrita, & melle excepta,ex vino vetere potui dato. *Aliud.* Accipe acori,ſeminis lini,zingiberis,rutæ foliorum mollium,ſingulorum drachmam:aneſorum drachmas quatuor:ex mulſa dato. *Aliud.* Mel cum pane miſtum calidum emplaſtri modo imponito. Aut abſinthij ligulam vnam ex temperato melle potui præbe,& ſuper iecur ægrotus decumbat.

Ad Linguam Fluxione laborantem. 72. E

Cynaræ folijs contuſis ex melle linguam perungito. Aut venam partis, vnde fluit materia, incidito, & bene faciet.

Ad Oris Ariditatem. 73.

Palmularum ficorumq; decocto per pennam illinito, & contineto.

Ad Labia Sciſſa. 74.

Lini ſemen ex melle contritum imponito.

Ad eos, quibus Menti Pili decidunt, quos Græci appellant Spanopogonas, hoc eſt raribarbos. 75.

Accipe piperis, euphorbij, pyrethri, ſingulorum vnciam: calami foliorum molliorum ſuccum, murinum ſtercus, oleum per combuſtionem expreſſum: trita omnia affricato, & aſſidue radito.

Vomitorium Medicamentum, quod myſtri menſura exhibetur. 76.

Aphronitrum album in aquam tepidam conijce, quoad diſſolutum ſit: & modicum olei adijce, potandumq; exhibe.

Reprimentia Vomitum. 77.

Menta tuſa creta, & roſacco admiſta nares pectusq; illinito. *Aliud.* Palmulas Thebaicas, & mentæ ramulos, aquæ duorum ſcyphorum menſura incoquito, quoad ſordium balnei temperatura fiat: dimidium propinato. *Aliud.* Palmæ glandium contuſarum, quod ſufficit, accipe: vini myrtini modicum inſtillato: deinde exceptas ex mulſo aut aquæ hemina exhibeto. F

Ad Sanguinem Vomentes. 78.

Iunci odorati ex aqua decoctum propinato.

Ad Citandum Vomitum Pituitæ. 79.

Viridem mentam, aut ſiccam ex aqua temperata bibito. ℭ *Vt Facile autem Vomat.* Sampſuci folia potui, raphani verò ſemen eſui, dato: pituitam multam vomitu reijciet.

Compoſitio Pilularum purgantium Pituitam. 80.

Accipe aloes vnc. ſex: maſtiches, abſinthij ſucci, vtriuſq; vnc. duas: cucurbitæ ſyluaticæ vnc. quatuor: dentur pilulæ nouem & viginti.

Ad Oris Stomachi vel Cordis vitio vexatos. 81.

Lentem cum ſpantæo, palmulis, & vino mendeſio, elixam potui offerto. ℭ *Ad Dolorem autem Oris ſtomachi, vel Cordis.* Herbam ſanguinalem curioſe tritam, aut mala, aut cotonea elixa cõtritaq;, roſaceo cerato comprehenſa, in modum cataplaſmatis imponito. Aut portulacam roſeo cerato aut myrteo exceptam ſuperdato. ℭ *Aliud admirabile, experientia comprobatum.* Accipe ſeminis lini heminas quatuor, aquæ heminas ſeptem: elixato, & vtitor: hoc medicamentum ſanitatem creat: neque enim ægrotus in peius ruet, ſed in melius proficiet. G

Paſtillus ad Spiritus difficultate laborantes, & diu Tuſsientes, ſuffitu proficiens. 82.

Accipe naſturtij, ſinapis, abrotoni, rutæ ſyluaticæ, ſandarachæ, ſingulorum vnciam: terito, & ex aqua factis paſtillis accurate vtitor.

Ad Difficultatem Spiritus. 83.

Thymum cum pipere tuſum, & melle exceptum, delinctui dato: ſtudioſeq; vtitor, valde enim efficax eſt. *Aliud.* Porrorum capita melli incocta ieiunus edito. Aut rutæ aridæ, mentæ, vtriuſq; vncias quatuor, cum melle terito: & ceratia duo cubitum eunti ex aqua temperata propinato. Iuuant autem ægre ſpirantes & piſtacia eſui data.

Ad Cruentum Sputum. 84.

Accipe ſymphyti, maſtiches ruſſæ, vtriuſq; drachmas quatuor: lemnij ſigilli, balauſtiorum, vtriuſque drachmas duas: terito & cribrato, & ex aceto mulſo ligulam potui dato. ℭ *Aliud expertum.* Lemnij ſigilli, vnciam: terræ, quæ aſtrum dicitur, vncias duas: corallij tantundem: dato ex aceto mulſo puro heminam vnam: mane & veſperi hoc vtere. *Aliud.* Acaciæ ruffæ, amyli medicinalis, pares portiones, terito: & ex aqua temperata potui dato ligulas quinq;.

Ad Febrem Ardentem tollendam. 85. H

Semperuiui & aneti folia quinq; aut ſeptem accipito, & oleo roſacco incoquito: & ex eo à capite vſque ad pedis veſtigium perungito, & demiraberis. Aut oleo, in quo pyrethri radix macerata fuerit, inungito. hoc.n. ſudores mouet, & diuturnos rigores diſcutit, & corporis partes refrigeratas aut reſolutas curat. *Aliud.* Lauri baccas & thymum ex vino terito & illinito, veſtibusq; contegito: ſudabit enim.

Ad Vim Genitalium & veteres affectus. 86.

Calamintham tuſam cribratamq; in pilam conijce: & melle exceptam decoque vſq; ad cataplaſmatis ſpiſſitudinem: & tenui linteolo illitam imponito, & faſcia deligato: à multis probatum eſt. *Aliud ad Genitalium confirmationem & Renum. Sed quenquam ne curato, antequam mercedem acceperis: à multis enim expertum eſt.* Accipe zingiberis drach. iiij: herbæ ſabinæ, piperis albi, vtriuſque drachmam: ex mulſo exhibeto. *Aliud.* Picis aridæ, telephij, colophoniæ, maſtiches, nitri albi, pares portiones: conterito, & aridum medicamentum facito: & locum prius lotum & adhuc calentem liquida pice oblinito: & aridum medicamen inſpergito, ſuperq; imponito, & bene deligato. *

Ad Diſcutiendas Genuum Fluxiones. 87.

Caprifici contritæ ſucco perfricato. Aut radicis ſuccum in balneo affricato. Aut ſalem columbinumq; fimum terens ex oleo inungito.

Cataplaſma

A *Cataplaſma ad Pedum laborem, ex offenſione, aut caſu, aut aliquo alio acri dolore.* 88.

Accipe ſalis vſti, origani, cineris ſarmentorum vitium, pares portiones: vitellos ouorum duos aut tres: cum vino miſta ſuperimponito.

Ad Scabros Vngues diuinum auxilium. 89.

* Vnguibus ex caſu reuulſis, & vitio, quod paronychion græce, latinè Reduuia dicitur, affectis, ſachar tritum & in puluiſculum redactum, ac inſperſum, ſuccurrit. Scabros autem vngues mundabis, ſi ſulfur ignē non expertum & oui luteum æqua portione miſcebis, atq; ex aceto impoſueris.

Ad Ambuſta. 90.

Accipe argenti ſpumæ, croci, vtriuſque vncias duas: ouorum aſſatorum vitellos ponderis vnciarum quatuor: roſacei, quod ſufficit. *Aliud.* Linteoli vſti cinerem cum roſaceo miſce, & cera anchuſaq; adiecta vtere.

Ad Sanguinis ex quauis parte Eruptionem. 91.

Accipe ſoreos, atramenti ſutorij, aluminis, chalcitidis, myſios, gypſi, gummi, ſingulorum drachmas octo: tritis vtitor: valde bonum eſt, & experientiæ teſtimonio comprobatum. *Aliud.* Chalcitidis drachmas vj, reſinæ frictæ drachmas iiij, pulueris thuris drachmas duas: arido medicamine vtitor.

B *Ad Impetigines expertum.* 92.

Ex his conſtat. Thuris maſculi, zingiberis, aloes, ſulfuris ignem non experti, ſingulorum drachmas binas: aceto excepta penna illinito, loco prius laneo panno perfricato. *Aliud.* Ammoniacę guttæ, alcyonij, ſulfuris ignem non experti, pares portiones: contere, & vtere.

Ad Dealbandam Faciem. 93.

Accipe alcyonium combuſtum: & tritum, cum melle & farina miſce, & deterge. *Aliud.* Lyſomumudon terens ex aceto in Sole illinito. Aut ollarum florem terito ex aceto: deinde locum panno perfrictum, quoad rubeſcat, in Sole inungito. *Vt Facies munda fiat.* Butyro cum ſapone miſto faciem illine.

Ad Dolorem Vteri remedium Sanctorum argentum non poſſidentium. 94.

Aſarum cum pulegio potui offerto. *Paximadum vocatorum, i. panis biſcocti, purgatoria* 95.

Accipe ſcammoniæ drach. ij. aut tres, maſtiches drach. iij, apij ſeminis drach. ij, polypodij drach. iiij, cinnamomi drach. j fermenti mundi libram j: arida permiſce, & ſubige diligenter.

Ad Necandos Culices. 96.

Ex nigella & ſutorio atramento ſuffimentum facito. *Ad Abigendos Serpentes.* 97.

C Chalbanum, cerui cornu, caprinas vngulas, & lilij radicem, ſuffito. Ad morſum verò ſerpentis ſal porrumq; imponuntur vtiliter. *Ad Fugandos Pulices.* 98.

Syluestris cucumeris foliorum decoctio domum conſpergito.

Ad Difficultatem Vrinæ Iumentorum. 99.

Salſarum oliuarū quod intus ligneū eſt, conterito, & contegens per dies quinq; ſuffumigato.

Ad Ictum Calami. 100.

Radicis calami combuſtæ cinerem ſuperimponito.

Ad Morbum Comitialem valde efficax. 101.

Coturnicū cerebrū ex vnguento myrteo tritum ſtaneo vaſe reponito: & cum quēpiam morbo comitiali prolapſum videris, eo faciem illinito: admiraberis. n. huiuſce naturalis auxilij efficaciam, nam ſtatim ægrotus conſurget. *Ad Appetentiam Cibi excitandam.* 102.

Accipe myrrham, thus, ammoniacum, maſtichen: & ex oui albo tritis pectus viſceraq; oblinito, & ſtupam ſuperdato. *Ad Hirudines deuoratas.* 103.

Eos, qui hirudines deuorarunt, aduerſus Solē conſtituito: & locū, vbi inhæreant animaduertito, & garum ipſis inſtillato: ſtatim. n. locū relinquūt, & expuuntur. Aut acetū cū butyro miſtū, in quo

D ferrum candens extinctū ſit, potui dato: hirudines. n. eiicit. Aut eum, qui hirudinem deuorauit, in calidam aquam mento tenus demittito: phialam verò frigidæ plenā ori eius admoueto, ſed potui ne dato: ſtatim hirudo exibit. *Aliud.* Hirudines deuoratas calidum acetum abſorptum excutit: aut ſuccus ſyriacus epotus: aut ſuffiti cimices. *Ad Apum Ictus.* 104.

Succus maluæ ab apibus ictos indolentes reddit. *Ad Serpentum Morſus.* 105.

Cornu ceruinum vſtum & ex aceto tritum illinito: aut furni fuliginem. Aut calami radices, & cicer, & baccas cupreſſi, & cornu cerui, combuſta omnia tritaq; in vnum miſceto, & ex aceto ac porro propinato.

Ad Inflammationes à venæ inciſore factas, & Duritias humerorum, & Deuſtiones, & Sanguinis concretiones. 106.

Fermento triticeo, cum axungia ſubacto, ſummo ſtudio vtere: probatum enim eſt.

Ad Hydropicos. 107.

Stercus bubulum accipito, ſi mas ægrotet, maris: ſi fœmina, fœminæ: in ollam nouam conijce, * contege: operculum luto, ne diffletur, obline: ollam deinde ſuper cinerem viuæ calcis per dies ſeptem ſtatue. Octauo die detecta olla ſtercus exime: & aridum medicamentum vitreo vaſe repone. Cum vti voles, tres ligulas ex vino per ſeptem dies exhibeto, ſed in vino ruta n feruefacias. Hęc

potio

potio bene facit, etiam ſi tumores adſint, & œdemata: reſiccat, euacuatq; per lotium: ægrotus autem E
non potet per totum diem, niſi ter, expertum nanq; eſt.

Vt Vinum odio ſit, & quo modo Cauenda Ebrietas. 108.

Vinum, in quo anguilla ſuffocata ſit, potui exhibitum, vini odium parit. Idem præſtat & vua inferuefacta. Si tutus ab ebrietate & morbo cuſtodiri velis, folia rutæ edito: finiunt eadem capitis dolorem ex vino. Idem & acorus facit in cibum ſumpta, & Thebaica palmula. Ebrietate non tẽtatur,
* qui prius aut ſeptem, aut nouem, aut vndecim amaras amygdalas ederit. Ita etiam qui pulmonem ouis elixum ieiunus ederit, quantumvis bibat, ebrietatem non ſentiet.

Vt quis ex vno tantum vini ſcypho Ebrius fiat. 109.

Sarmentorum viridis aut aridæ vitis modicum comburens, in phiala, vbi vinum eſt, extinguito: ſtatim ebrietate corripietur.

Ad Lenticulas in Facie. 110.

Baccarum lauri interiora ex melle trita illinito. Aut nucleum pineum melli incoctum oculis imponito. *Ad Infantium Procidentem Sedem.* 111.

Fabrorum aqua, in qua candens ferrum extinguunt, calefacta ſubluito, deinde cochleam combuſtam & in puluiſculum redactam inſpergito. F

Ad Gingiuas Pueri, & Dentes orientes. 112.

Roſarum floribus tritis ex melle illinito, aut ouis cerebro ex melle, aut butyro ex melle.

Ad Lac multum Creandum. 113.

.·. Seſami ſemen tritum ex paſſo potum, aut ptiſſana elixa cum fœniculo abſorpta, aut naſturtium cum braſſica potum.

Ad Exuſtiones per Hyemem. 114.

Muria foueto. Et elixa lente & micis panis cum roſaceo tritis cataplaſma facito.

Ad Aquoſum Ramicem. 115.

* Plumbaginem cum ſulfure, & aceto pauco, & oleo decoque, & illine locum. *Aliud.* Veteres nuces putridas contritas in mortario accipe & inunge. *Aliud.* Acetum potui dato, & ceruí cornu vſtum ad cataplaſmatis modum imponito. Aut ex argenti ſpuma cum aceto & oleo miſta ad Solem perungito.

Ad Vulnus incurabile in quauis corporis parte. 116.

Buglosſon herbam euellito, & ſuccíſas radices curioſe lotas in pila conterito, ſuillam axungiam adiicito, ac bene emolliens vulneri imponito. G

Ad Vomitum. 117.

Accipe apij radices quinque, fœniculi radices teneras quatuor, aneſi drachmam, acetum, mel, & crocum merum: omnia ſine croco decoquantur: & poſt cocturam crocum iniiciatur, deturq; phialę dimidium. *Ad Aphtas, hoc eſt Oris vlcera.* 118.

.·. Oliuæ molles manducentur. Aut vuæ paſſæ agreſtes aceto incoquantur, & ex eo os colluatur.

Ad Capitis Tumores, quos Talpas nominant. 119.

Locum prius mulſo lauato, deinde bubulum fel iniicito, & leporis ſtercus, aut quod ex ſapone
.·. confectum eſt. Aut rutæ ſuccum in foramina inſtillato. Aut ariſtolochiam tritam in ipſa foramina cum aceto infundito.

De Viribus Rutæ. 120.

Ruta in primis eſui potuiq; data viſum acuit: veneris appetentiam extinguit: capitis dolorem leuat, ſiquis teneris eius folijs capitis oſſa contegat. Succus præterea rutæ cum fœniculi ſucco, & melle commiſtus atq; illitus hebetem viſum acutiorem reddit. Idem præſtat & ſeminis rhãni ſuccus ex mulſo illitus. Menta quoque cum polenta in cataplaſmatis modum impoſita abſceſſus ſanat.

Ad Supprimendum Sanguinem. 121. H

.·. Beronicem mellis ſuper prunas cocti plenam edendam apponito: & braſſicæ ocymiq; ſeminis, vtriuſq; grana ſex trita potui dato ex vino mulieri à multi ſanguinis profluuio male habitæ.

Præſagium de Aegrotante. 122.

Salicis tenera folia contuſa illinito: ſi roſeus fiet, euadet: ſi viridis, morietur.

Ad Impediendam Venerem. 123.

.·. Erucam ſacerdotes edunt & rutam & viticem. Erucæ igitur ſemen ex melle, aut cum fœnogræco ieiuno illitum penem arrigi non ſinit.

Ad Dolorem Oculorum. 124.

Crocum tritum, & cum liquore, qui à roſa ſtillauit, fermentatum, illinito.

Ad Capitis Dolorem. 125.

Si hæc adſint ſigna, oculorum tenebræ, capitis ipſius dolor, aurium ſonus, naſi obſtructio, ſummo mane oculorum lachrymæ, non nullis & oculi caligant: quibus hæc adſunt, caput hunc in modum purgato: origano hyſſopo & ſale nares perfricato, neque in poſterum caput dolebit. Quod ſi neglexeris, morbi huiuſmodi ſequentur, obtuſus viſus, aurium ſonus, capillorum caſus, & dentium dolor.

De Pectore

A *De Pectore Humano.* 126.

Cum pectus aliquod vitium paſſurum eſt, in primis humiditatem in ipſo ſentire videtur: & in coſtis, crudis abundat humoribus, æſtuationem ſitimq́ habet, ipſius lingua aſpera eſt & ſpumans, & ſingulis horis ſaliua decurrit. Conuenit autem ipſum à cœna vomere: aut ſummo mane ſtomachum purgare præſumptis raphani radicum corticibus, aut ſinapi vireti, aut eruca, aut naſturtio ex aqua tepida, & ſtatim vomens ſanabitur. Si negligenter ſe geſſerit, in ſpiritus difficultatem, & lateris dolores, & febres acutas incidet, atq; penitus ſomno carebit. *De Ventre.* 127.

* Quando in ventre vitium aliquod ſuborturum eſt, primo tormina doloresq́; in ventre ſentiuntur: & alui ſuppreſſio, & excretio: & in ipſo cibi perturbantur, & potiones amaræ videntur: & grauitas in genubus, & circa lumbos renesq́; dolores ſunt: & omnino febricitabit. His ita ſe habẽtibus, ſimplicibus medicinis purgare oportet. Cnicum igitur contuſum, & aqua diſſolutum, potui dato. Aut braſſicæ, aut betę ſuccum melle conditũ adiecto modico ſalis propinato, & miraberis. Si res neglecta fuerit, difficultas inteſtinorum, deſidendi immoderata cupiditas, & dorſi dolores impẽdent.

Ad Grauem Auditum, & Aurium Sonum. 128.

* Nitrum in acetum coniice, oleumq́; roſeum & vinum infunde, & capitis poſteriora inunge.

B *Aliud.* Nigri veratri radicem in aurem coniice, & ſanabitur: expertum enim eſt.

Ad Cuſtodiendam Vitem. 129.

Centaurij decocto palmites vitis conſpergito: hoc canes, vulpes, & cœli volatilia propulſat.

Ad Vteri Strangulatus. 130.

Os cordis cerui accipe, tere, & potui da mulieri: & videbis gloriam Dei.

Ad Lumbricos mirabile remedium. 131.

Nigellam tritam ex garo potui dato.

Ad Dignoſcendum Mas ne, an Fœmina, Sterilis ſit. 132.

* Lentem in vtriuſq; vrinam ſeparatim coniice: & vtrius lens germinabit, ille eſt filium creans, cuius verò lens non germinat, ille ſterilis eſt. *Ad Rigorem.* 133.

* Scribe in tribus malis Pepopulas: aut ita dicito, Sauus, drauus, danonus, danubius: & eſui dato.

Confectio Gari Ioachi martyropolitæ. 134.

Accipe fruſtulorum panis non fermentati, non conditi, putrefacti, libram: nigellæ tziaricam, ſemicontuſam mentam, calamintham, buniſam aridam, vtraque ſemilibræ pondere: rutæ, ſylueſtris thymbræ, fœniculi, ſingulorum tramia quadraginta: aniſi tramia triginta, nanachuã tramia quadra-

C ginta, vuarum paſſarum pinguium maturarum ſemilibram, palmularum mundarum tziaricam: mellis veri, hilari meliſſij ſemilibram: ſacchari cantij tziaricam: roſarum aridarum, aut humoris ab ipſis per ignem extracti, tramia centum. Hæc in doliolum cum aqua coniicienda ſunt, Soliq́; per quadraginta dies exponẽda. Ipſis verò adiicere oportet in puro linteolo deligata ligni aloes tramia

* quinque, ſpicæ tramia ſeptem, caryophyllorum tramia duo, croci tramia tria: maſtiches, thuris, vtriuſque tramia decem: ſtruthij corticis tramia quindecim, muſci tramium, ampar tramia duo. Omnia linteolo incluſa in dolioli medium ſuccum demittito: & per quadraginta dies quotidie terito, & exprimito, ſuſpendens videlicet in dolio in medio ſucco & poſt quadraginta dies aquã ſucco ſuperfluitantem colligito, & in altero vaſe reponito: & in ſuccum alterã aquam iniicito, & vtraq;

* inſolato. Sed poſtquam totum ius coactum fuerit in altero vaſe, tunc in nitido cacabo aut in ollavſq; ad tertias decoquito, & cotoneis maturis impleto: linteolum autem nunquam de medio garo eximito: & optimum garum, omnibusq́; hominibus vtile conficies.

De Capitis Dolore Barnabæ monachi. 135.

Accipe farinam fabaceam, quantum manu capere potes: & maſtiches, cuminiq́; parum, in vnũ miſcere oportet cum ſucco malorum cotoneorum: emplaſtrum facito, & membranæ illitum fronti

D imponito. *Ad Vrinæ Difficultatem.* 136.

Vnguentum optimum in vrinarium iter infundito, ſtatim vrinam reddet. Aut mel, & ſylueſtrẽ canabim, in vnum miſce, & perinæo impone. Aut muſcum in vrinarium meatum immitte.

Ad Sanguinis è Naribus profluuium. 137.

Canabina folia trita & arida in narem ſufflato. Aut pannum lineum combuſtum ex acri aceto in nares immittito. *Ad Vteros.* 138.

* Obſonium è iuſculo, & amanetarium verum, & cardid: vſta ex vino veteri potui dato.

Ne Arbor Fructum amittat. 139.

Lilij radicem arbori ſuſpendito: ibiq́; fructus hærebit, & non cadet. *Ad Vulnus.* 140.

Cor cum pelle & cornu cerui comburε, & ex oleo inunge. *Ad Stomachum.* 141.

Rutam & thymbram cum ouo: & cuminum, & mentæ radices potui dato.

Ad Impetigines. 142.

Pipere trito ex muliebri lacte inungito, & ſanabitur. *Ad Dolorem Dentium.* 143.

Ouorum putamina, ſæpiam, & oleum miſceto: & coquito, donec tertia pars relinquatur: & tepidum ore contineto. *Ad Lumbricos ventris.* 144.

Cornu cerui ramenta ex vino vetere potui dato à balneo.

Ad Vrinæ

Ad Vrinæ Difficultatem. 145. E

Coriandrum, mentam, & aquam cum melle decoquito, quoad tertia pars ſuperſit, & in potum offerto. *Ad Vulnus, dulce.* 146.

Suillum fimum cum oleo & acri aceto miſceto: & locum prius ſetaceo panno excoriatum inungito. *Ad Dolorem Lateris.* 147.

Paliuri radicem vino incoquito, donec tertia pars remaneat: & à balneo potui exhibeto.

Ad Iecur & Stomachum. 148.

Accipe aloes, & ſpicæ, vtriuſque miliariſium: ex vino à balneo propinato.

Ad Conciliandum Somnum. 149.

Caprinum fimum cum trixagine ad luti ſpiſſitudinem miſceto, & faciem oblinito.

Ad Tuſsim. 150.

Raphani ſemen & fœniculi ex melle potui dato. *Ad Cordis Dolorem.* 151.

Rutam, & lini, fœniculiq́ semen cordi imponito.

Ad Lumbricos aluum occupantes. 152.

Lupinos, lauri baccas, taurinum fel miſceto, & vmbilico ſuperdato.

Ad Hæmorrhoidas. 153. F

Teſtudinis teſta ſuffita bene facit. *Ad Exuſtionem.* 154.

Ouorum aſſorum vitellos in ſartagine combure, & in modum emplaſtri impone.

Ad Pruritum. 155.

Garum, ſulfur ignem non expertum, & oleum miſce, & inunge: effectum miraberis.

Ad Morbum Regium. 156.

Chryſolachani ſemen, mel, & crocum confundito, & in lectulo cubantem illinito: bene facit.

Ad Vermes 157.

Chamæleonis radicē contunde, & vrticæ ſummitates contritas iniice. *Ad Tuſsim.* 158.

Fœniculi radices contritas ieiuno potui dato: admirabile remedium eſt. *Ad Comam.* 159.

Maluam, & ſaluiæ radicem, conterito diligenter, & in vas cum generoſo vino coniicito, à balneoq́ comam illinito. *Ad Aurium Dolores.* 160.

Rubi ſuccus expreſſus, tepefactus, & in aurem infuſus dolorem finit.

Ad Regium Morbum. 161.

Chryſolachani contuſi, mellis, vtriuſque ligulam vnam, ex vino calido ieiuno exhibe. *Aliud valde bonum.* In dextram aurem iacenti tenuem venam cædito: & ſanguine effluente vtilitatem miraberis. Si lienis verò doleat, idem facito in ſiniſtrum latus iacenti. G

Ad Iecinoroſos, Lienoſos, & à Stomacho laborantes, præſentiſsimum remedium. 162.

5 Viticis grana eſui potuiq́ ex vino mane veſperiq́ exhibeto. *Aliud.* Apij & petroſelini macedonici ſemen, & cicer, & viticis ſemen: omnia conterito, & ex vino calido potui dato.

Remedium ad Renum vitia. 163.

Erucæ, naſturtij, raphani ſemina, conterito, & melle attico comprehendito, & ex vino vetere drachmam potui concedito.

Baſilij Icti Melitinoti de Ratione victus ad regium notarium grammaticum, Confectio Vini perſpicui & coccini. 164.

Dolium vino impleto, quantum fuerint menſuræ viginti: & ex ipſo menſuras duas accipe, & in lapideam ollam coniice: & adde ſeminis fœniculi, lini, ſingulorum miliaria centum: aniſi miliaria k. cum his bene feruefacere oportet: & ex ſacculo percolare, & ſextarium in dolium mittere: deinde accipe triſpidij miliaria centum, caryophyllorum miliaria quinque, croci miliarium: cyperi, ligni aloes, vtriuſque miliaria quinque: omnia in vnum trita & cribrata lineo linteolo inuoluito, & in medio dolio ſtatuito, atque vtitor. H

Eiuſdem Roborantia Stomachum pituitæ plenum, & dolorem capiti inferentem. 165.

Te oportet ſingulis diebus roſei mellis miliaria viginti accipere, apij ſeminis miliarium vnum, aniſi miliarium ſemis: & ieiunare vſq́ ad meridiē, & tunc cibum capere. Nam propterea ita te facere ſtatuimus, quoniam roſa ſtomachum confirmat, maſtiche calefacit: fœniculum & apium, ſi in iecinore ac liene multitudinem atrorum ſuccorum offenderint, detrahunt, & per lotium eiiciunt abſq́ moleſtia: aniſum verò, eo quod flatus à ventre diſiicit, ſtomachumq́ corroborat. Iccirco te vſque ad meridiem cibo abſtinere præcepimus, vt ne alter morbus appareret, vtq́ vis herbarum diutius in ventriculo moraretur. Cum verò decem dies præterierint, eundem ordinem aſſidue obſeruato cum roſeo ſaccharo, vt ſtomacho robur addatur, viuaſq́ indolenter. Fecimus autem & de alimento ſermonem hunc in modum. *Ratio Victus in cibis & ieiunio.* 166.

* mel,

Primo die amygdalas amaras decem cum pane & vino, quantum ſatis ſit, te edere conuenit. Secundo die mel cum pane & vino, quod ſufficiat, edito. Tertio die agni anniculi carne veſcaris: eius ſcapulam elixam igne torreto, cum pane biſcocto & vino quod ſatis, edito. Quarto die oryzam ſolam aquæ incoctam addito melle cum pane & vino, quantū ſufficit, edito. Quinto die grana punici mali, amygdalas, allium, cum dauco, ficis aridis, & vuis paſſis decoque: & veſcere cum pane & vino,

A vino,quod ſufficiat.Sexto die ſimilem carnem anniculam in ſartagine cum dauco decoquito,& veſcere:panis & vini,quod ſatis eſt,addito,vt vis punici mali obtundatur,frigida enim eſt: atque ideo malum punicum adiectum fuit, vt quæ antea per quinque dies aſſumpta fuerant, refrigerarentur, erant enim re vera calida. Septimo die carnem minutatim conciſam cum cicere & condimentis decoque:& veſcere, quantum ſatis eſt. Octauo die carnem cum aceto, caricis,amygdalis, nucibus ſyriacis,croco,dauco,paſſis vuis,cum aliis carnibus conciſis,cum melle,quod ſatis ſit,decoque:& veſcere cum vino,quantum ſufficiat.Decimo autem die ciborum ieiuniiq; ratio ita ſe habet:mali punici granum,quemadmodum & prædicta,decoque: & cum vino,quod ſufficit, æde. Hæc eſt ſumendi cibi ratio:ſemper tempore cœnę menta ex melle vtitor,vt cibi conficiantur,& ne pituita vẽtriculus abundet. Quò autem bona valetudine fruaris, venam ſine noxia cauſa ne ſecato. Quòd ſi morbus caput tentauerit, venam caluariæ ſecato, & extrahe ſanguinis miliaria decem : hoc autem bis feceris & aprili menſe,& ſeptembri,per triduum ante & poſt abſtinentiam imperans. Auxiliũ quoque bis prædictis menſibus deuorato: & capitulis papaueris,vt dormias vtere:caueasq; a coitu: q; ſi velis,ſemel in ſeptimana poſt noctem mediam id facito. At Iulio menſe & Auguſto te per biduum vomere oportet:vtrunq;,quoniam per diem vnicum ſtomachus purgari non poteſt. Quando autem vomis,caueto,ne aquam prius,aut poſtea biberis:dumq; vomis, oculos velato, & deligato,ſtansq; vomito loco edito,aut ſuper fluuium:à vomitu ſi ſitias,bibe zulapiũ,& ſobrius eſto. Te vti lauatione oportet menſe Aprili vſq; in totum Nouembrem:cæteris menſibus abſtineto: q; ſi lauari volueris,ſemel tantum in ſeptimana lauator,idq; ſemper ieiunus.Si ſitias,temperatam aquam bibito: & balneum egreſſus oleo, & mulieris lacte, quæ fœminam peperit, caput irrigato : per noctem autem pedes calenti aqua cum furfuribus foueto.

B

Ad Capitis Dolorem. 167.

Accipe amygdalarum libras tres,ſeminum cucurbitæ libram vnam: oleo ab vtriſq; expreſſo,capitis verticem,nares,pedes ac manus inungito. *Aduerſus Vini Noxam.* 168.

Cotonea mala matura dulcia accipito, & mundato:deinde ſuccum exprime,& in vinũ infunde.

Inunctio experta ad Artuum Dolorem, Manuum pedumq; intertrimenta, corruptelas, aduſtiones hyemis & venti manus pedesq; lædentis, qui Sarracenica lingua Tlen dicitur. Cõpoſitio ita ſe habet. 169.

Accipe axungiæ anſerinæ partes duas,& medullam ceruorum iuuenum, & martaſancem rapã,& mel ſuper carbones decoctum & percolatum: pone in lapideum lebetem, & feruefacito,quoad prædicta pinguia tabeſcant: quibus adhuc calidis martaſancem iniicito:& cum prorſum refrixerint,mel addito,& bene inſtar malagmatis ſubigito:& ad ignem,aut in furno inungito,& bene perfricato:tantiſper autem inunge,donec dolor abſceſſerit.

C

Ad Aegylopas,i.fiſtulas angulorum oculi. 170.

Taurinum fel,& liquidam picem,& acetum,in vnum miſcens,emplaſtrum conficito,& imponito.Aut rutæ folia cum chorygio in foramina immittito. *Ad Vulnera Incurabilia.* 171.

Ariore panij radicem in vinum dulce demittito, & ægrotanti potui dato.

Ad Pulmonum Inflammationes. 172.

Piperis grana xv,ſalis micas non lotas totidem: terito,& teaphen addito,in vnumq; cogito:& cũ fimo gallinæ rufæ,atq; oleo inungito.Aut dauci ſemen,& nigellã,& porrũ cõtere, & potui exhibe.

Ad Talpas. 173.

Accipe trixaginem & hordeaceam farinam cum melle fermentato, & inungito, & in modum cataplaſmatis imponito. *Ad Dolorem Ventris & Stomachi.* 174.

Thus cum vino antiquo in cacabum coniicito, & donec tertia pars ſuperſit, decoquito, atq; ita in balneo propinato.Aut oleum & vinum perinde coquito,& tepidum in balneo potui dato.

Ad Stomachi vitia. 175.

D Cuminum & cinnamomum cõterito:& myrrhã, maſtichẽ, & bliſcune modicũ adiicito: deinde cocta & miſta potui offerto.Aut mentæ ramulos tres,& grana punici mali,& palmulas propinato.

Ad Debilitatem Genuum. 176.

Lini ſemen & mel in aqua feruefacito,& cordi in modum cataplaſmatis imponito.

Ad Dolorem Lateris. 177.

Ex cumino triticea farina & vino veteri cataplaſma facito,& cordi ſuperdato.

Ad Lienoſos. 178

Braſſicæ folia,ammoniacũ,acre acetũ:omnia miſceto, conterito,& locum per triduum oblinito. Aut platani folia aquæ incoquito, quoad tertia pars ſuperſit, & potui dato. Aut braſſicæ folia igne torreto,& trita ex vino propinato. *Ad Profluuium Sanguinis muliebre.* 178.

Taurini cornu ramenta ex aqua pota ſanguinis profluuium ſiſtunt. Aut lulacem, & braſſicæ ſemina,& ſcammoniam,in vnum miſceto,& potanda exhibeto.

Ad Stomachi Compreſſionem. 180.

Accipe gallas tritas,& rhoi flores,aut mali coria, & vſq; ad tertiam partem decocta:aut fœnigræci melli incocti ius, potui dato. *Ad Cœliacos, hoc eſt ventriculoſos.* 181.

Naſturtij ſemẽ in nouã ollã coniice, & decoque: deinde ouũ ſeparatim elixa,& eius putamẽ detrahito

trahito,& ipſum diligenter conterito:& naſturtij ſemini elixo adiicito,& vnà ferueſacito:atq; ſi ve- E
lit ægrotans,edito,ſin id non poſſit,aquam potato. Aut taurinos renes frictos potui dato. Aut vete-
rem caſeum acri aceto incoctum ieiuno eſui concedito. *Ad Vrinæ Difficultatem.* *182.*
Pagurum fluuiatilem conterito, & panniculo expreſſum potui exhibeto. Aut fœniculi radices
ad tertiam partem decoctas laboranti propinato.

Ad Exterius prominentes Ani tumores. *183.*

Viuam calcem & recens auripigmentũ in vnũ miſta imponito. *Ad Artuum Dolores.* *184.*
Quinqueneruium & ſcorpidium & acetum modicum miſceto, & locum oblinito. Aut ſinapi
& caricas in vnum conterito, & in balneo ſuperdato. *Ad Dolorem Genuum.* *185.*
Maluam,hordei farinam,lini ſemen,vnà contere: & in ſartagine cum oleo fricta loco impone.

Ad Oſſa Fracta. *186.*

Accipe picem,thuris puluerem, palmulas, maluæ florem,oui album: omnia miſta imponito,&
ſtupa ſuperaddita,calamis ac faſcia deligato:ſanabitur. *Ad Quartanam.* *187.*
Vinum vetus trixaginem incoctam habens ter potui dato.

Ad Morſum Scorpij. *188.*

Teſtam igne candentem impone. Aut alam ex melle potui dato. Aut humum reſpiciens,quem F
lapidem premebas,eum imponito. *Ad Veneficia & Præſtigia.* *189.*
Caridion & latum cuminum & zochij radicem ad tertiam partem decoque: & ex vino vetere
potui da. Geſtet & glaneum oſſa:hæc enim ſuffita dęmonas abigunt.

Vt Mulier concipiat. *190.*

Leporis vterum frige, tritumq; aſſidue propina: habeat autem & leporis ſanguinem. Aut vul-
pis ſtercus cum ſeuo bubulo miſce,& mulieris viriq; genitalia inunge.

Ad Fœtum in vtero Mortuum. *191.*

Muliebre lac cũ melle & radicibus amaranthi potui dato,& exibit. *Vt Lac abundet.* *192.*
Fœniculum & anethum cum melle & vino decoque,& quotidie mammas obline: lacte mulier
affluet. *Ad Vteros.* *193.*
Gallinam iugulato,& feſtucam lineo panniculo inuolutam intra eam condito,atq; ita elixato:ius
potui dato:ſuito verò gallinæ oculos,& manetarem verum,& caridion vre,& propina.

De Inuoluntario Mictu. *194.*

Galli gulam gutturi annexã concidito, & vrito,ac diligenter terito,& ex vino vetere potui dato.

Ad Roborandum Penem. *195.* G

Rapi ſemen tritum melli admiſceto:& panniculo attrito illitum peni circundato.

Ad Scabiem Vnguium. *196.*

Sinapi mentamq; ex aceto coctam imponito. *Ad Intertrigines.* *197.*
Muſcum marinum aquæ marinæ incoquito,& expreſſo humore imponito.

Ad Podagram. *198.*

Accipe myrrham Mur vocatam,herbamq; policarem, aut pyzurcatum myſtri menſura ex ace-
to,pedes illinito. *Ad Roborandum Stomachum.* *199.*
Accipe lignum aloes,acorum,cyperum,maſtichen,thus,nigellam,fœniculum,& ſpanthos:val-
de conterito,& in vnum corpus redigito:& ex ſucco punici mali & melle ſuper carbones cocto po
tui offeras. *Ad Sputum.* *200.*

Roſaceum Zupha, aut hyſſopi, quod ad Tuſſim facit, & Anguſtiam & Dolorẽ Pectoris. Cõpoſitio hæc eſt.

Accipe manuſiacorum drach.ij,vnapia,vel zizipha numero viginti,zepiſtania,vel myxia toti-
dem, ficos aſpr.dulces numero xv, aut dulcem radicem ſemitritam menſura drachmæ: chaſchaſis
contuſi,vel papaueris capitulorum drach.v: pareſauſa,vel polytrichi, drach.ij: aneſuen, vel dulcis
aneſi drach.ij:tolme caraus,vel apij ſeminis, drach.ij:vuas paſſas ,grana bona logaricæ s.zupha vel H
hyſſopi drach.iij:rhazani,vel ſeminis fœniculi, drach.duas. Vuas paſſas,granaq; miſta lauato:& e-
moſchaſum ex aqua refrigera per diem vnum & ſummo mane: vt elixatum cum prædicto videli-
cet logaricyon vnc.iiij:& tantiſper decoquatur,donec aquæ remaneat logarica vna & ſemis: & tũc
percoletur,vt certo ſciatur in ipſa nullam remanere materiam: deinde ſacchari logaricam vnam ad-
dito,vt zulapion fiat:& quotidie vnum potato per dies octo,& oleum amygdalinum inſtillato.

Ad Vomitum Bilioſum. *201.*

Bilem vomentibus huiuſmodi cataplaſma adhibendum eſt,quod ex his conſtat:; Palmulis mali-
corio gallis in vino aut poſca incoctis & pane exceptis. Acacia præterea,hypociſtis, & balauſtia,&
rhus cataplaſmatis adiiciantur. Item cucurbitula magna cum multa flamma ſtomacho ſi affigatur,
bene facit. Cibus paucus & crebro exhibendus eſt. Verum ad atram bilem vomentes & ſtomachũ
inflatum ſpongias aceto acerrimo calido imbutas adhibeto. Aut ex hederæ folijs vino incoctis cata-
plaſma facito. *De Singultu.* *202.*
Singultus aut ex repletione, aut ex inanitate, aut ob acres humores ſtomachum mordentes, ex-
citatur: quibus vomitu reiectis deſinit. Plerique autem, ſi compoſitione ex tribus piperibus deuo-
rata, mox vinum biberint,ſingultire ſolent. Cibo præterea in mordacem qualitatem corrupto qui-
dam

Adam ſingultiunt. Vomitum ſanè ob plenitudinem aut morſum ſingultientibus remedio eſſe inuenimus: calorem iis, qui ex refrigeratione. Si verò ex humorum copia ſingultus fiat, euacuare vehementius oportet, id ſternutatio præſtabit: ſed ab euacuatione ſingultum ſternutatio non curat. Singultientibus autem ruta ex vino danda eſt, aut nitrum ex mulſa, aut ſeſeli, aut daucum, aut cuminũ, aut zingiber, aut calamintha, aut nardum gallicum. Hæc ſingultibus ex cibi corruptela, aut ex frigore, aut ex multitudine ciborum, auxilia ſunt. Ad eos verò, qui ob frigidorum, aut craſſorum ſuccorum multitudinem ſingultiunt, caſtorium ex poſca potui datum bene facit: cuti quoque ex oleo vetere cucumerino illitum prodeſt. Scillinum quoq́; aut mulſum acetum potum iuuat. Item ſpiritus retentio magnificè ſingultum diſcutit.

Ad Pedum Intertrimenta, Sciſſuras, & Perniones. CAP. 203.

∴ Rubricæ vel ſinopidis, & cimoliæ, paribus portionibus ex caprifici ſucco illinito. *Aliud.* Hederam, calaminthamm, & ſalem, in aqua ſimul incoquito diligenter, ac pedes ſemel atq; iterum lauato: & ſanitatem recuperant. *Aliud.* Muriam craſſam cum feceris, calidæ aquæ admiſceto: ex ea pedes ac perniones foueto. Tertium, ſal, cuminum, oleumq́; miſceantur: & prius inunctos pedes illinito curioſe: nam per occultos ſenſibus meatus materia elabitur.

B *Ad Podagram.* 204.

* Semperuiui ſucco diligenter cocto vtere. *Aliud.* Vini ſuccum aſinino lacti, ac dulci vino admiſce, & illine. *Aliud.* Phocæ aut leonis aut lupi aut vulpis corium ſiquis elaboret, & calceos geſtet, pedes non dolebunt. *Aliud.* Veſpertiliones tres aquæ pluuiatili incoquito: deinde hæc aquæ adiicito, lini ſeminis triti vncias quatuor, oua cruda tria, olei cyathum vnum: bubuli ſtercoris, ceræ, vtriuſque vncias quatuor: omnia in vnum corpus redacta ſubigito, & cubitum eunti ſemel atque iterum applicato.

Aceti Scillini confectio ex Galeno. 205.

Remedium optimum ex ſcilla à Pythagora ſcribitur, quo omnes Imperatores vſi ſunt. Ab ipſius auctore fertur, quicunq; hoc vtantur, longæ vitæ fore, & eius extrema integra vſque ad finem permanſura. Et ipſe quidem Samius ſenex huiuſmodi extitit: quantum enim temporis vixerit, haud ignoras: de ipſo enim in libro traditum eſt, ꝙ cum ſuis conſanguineis hanc facultatem communicauit, cumq́; hoc medicamento vti incepit, quinquageſimum annum natus erat, & vſque ad centeſimumdecimumſeptimum vitam produxit integer, & nulla vnquam aduerſa valetudine tentatus. Hęc ſanè medicamenti autor diſſeruit, qui vir philoſophus erat mentiri neſcius: nos autem vi-
C ri huius fidei periculum fecimus, ac firmam conſtantemq́; huiuſce medicamenti facultatem eſſe teſtamur. Oportet igitur ſcillam montanam libræ vnius pondere capientem dura circuncidere, & mollia minutatim concidere: & aceti acerrimi ſextarios octo in vitreum vas mittere, atque obturare: ac per triginta dies in caniculę caloribus, vt maceretur ſinere: deinde ſcillam extractam exprime. Id genus aceti parum mane ſorbeto: tibi enim hæc euenient, vt ne faucium oris'que partes vnquam remolleſcant: os ventriculi bene valebit, facile ſpiritum duces, vox recte habebit, oculi acutiſſime cernent, aures in officio manebunt, nullusq́; flatuoſus vapor in ventre vnquam excitabitur, nullum viſcus ſuſpenſum erit: bene ſpirans, bene coloratus deges, ad ciuilia negocia recte affectus: non acidum, non ſalſum ructabis, ſi aliquid aceti huius aſſumpſeris. Et ieiunus vt aſſumas præcipio, ſeptemq́; poſtea ſtadios deambules, ita enim diſſoluetur. Hoc aceto qui vtitur, in victu quamuis licentioſus eſto: omnia enim cibaria conficiet, & à nullo vnquam offenſam patietur: neque valde imple-
* bitur, & eius, quod vtiliter ſumitur, nihil ſuperuacui in corpore reſidebit, non flatus, non bilis, non ſtercus, non vrina, ſed omnia facile excernit atque educit: aluus lubrica omnino eſt, totiusq́; corporis purgatorium eſt medicamentum, etiam ſi in oſſibus ſordes inhæreant. Item phthiſicos ab omnibus deploratos hoc medicamento ſanitati reſtitutos nouimus. Morbo comitiali diuturno effica-
D citer profuit, vt niſi poſt longa temporis interualla non redierit: incipientem verò ac nouum perfecte diſcutit, neq; reuerti amplius hunc affectum permittit. Ad podagras præterea, & articulorum morbos, iecoris lieniſq́; duritias, vehementer facit. Et ſingulares quidem aceti ſcillini effectus hi ſunt: communes autem quàm plurimi, quibus nos commoti ſalutare hoc medicamentum ſanitatis integritatiſq́; cauſa tibi tradidimus. Deficit.

Vini Scillini compoſitio ex Galeno.

Vinum hoc potui datum omnem ſanitatem affert. Humores enim attenuat, ſed maxime pituitam: neq; ipſam in ſtomacho, aut ventre, aut capite, aut iecore, aut liene, aut neruis, aut oſſibus, conſiſtere permittit, neq; alium id genus tenacem humorẽ obſtructiones facientem, ſed omnia diſſoluit, & ventrẽ lenit, atq; ita ſubducit. Et vrinam mouet, & ꝑ ipſam cauſas attenuat excernitq́;. Adeo verò caput purgat, vt nares prorſus humore vacent. Commodum eſt podagrę, articulari & comitiali morbo: deniq; oĩs ſanitatis autor eſt. Ex his conſtat. Scillã albã montanã circiter canis exortũ accipito libræ pondere: per dies decẽ in vmbra refrigera: deinde ſcillæ folia refrigerata in vitreum vas mitte, & vini albi veteris ſextarios duodecim ſuper funde, & ſuſpenſum vas per quadraginta dies habeto: poſtea ſcillam exime, & abiice: & vino ad antedicta vitia vtere, & eius vim percipies. Subinde ante cibũ vini duas vncias exhibe: ſin † à cibo, ℥ vnciã mediã. Quod ſi ipſum potui cõmodum efficere

† *Aliter a ſomno.*

efficere velis, vt magis delectet, mellis ſextarios duos aut tres admiſceto. E

Medicamentum, quod Manducatum Stomachi pituitam detrahit, Gargarizatum Caput purgat. CAP. 206.

.·. Origanum, gummi, hyſſopum, ſampſucum, pulegium, thymum, paſſi vncijs iij incoquito, donec vna remaneat: & gargarizandum dato: excutit.n. etiam pulmonis materias, ſi manducetur. Id autem quotidie facito: probatum eſt enim. *Ad Vrinam reddentes ægre, aut nequaquam.* 207.

Lectuli cimices terito, & vrinarium foramen illinito: ſtatim vrina decurret. Id etiam ad pueros mingere nequeuntes benefacit.

Ad Calculoſos, & Vrinam prouocandam. 208.

Baccarum lauri, & piperis, æquas portiones terito & cribrato: & ex mulſæ menſura vna exhibeto: mulſa verò calida eſto. *Aliud Lapides atterens, mulieribus viriſq; Vrinam prouocans.* Lauri corticem aquæ incoque & permiſce, ſorbendumq; propinato: vehementer facit.

Ad Sanguinis Mictum. 209.

Accipe zingiberis drach. ij, braſſicæ ſeminis drach. iiij, papaueris drachmam ſucco excipe, & globulos facito laborantiq; exhibeto. *Ad Vrinæ Stillicidium.* 210.

Thymi & fœniculi æquas portiones conterito, & ex aqua temperata calida potui dato. F

Ad Dolorem Viæ vrinariæ, & Difficultatem mictus, atque ſpiritus, & ad Sanguineum lotium, & Calculum. 211.

Aſari, myſios, nardi gallici, æquas portiones accipito: melle attico cuius ſpuma abiecta ſit, excipito: & dato nucis ponticæ magnitudinem: facit enim etiam ſenes conualeſcere, quibus effluxus ſiccior eſt, eumq; validiorem reddit. *Ad Inuoluntarium Vrinæ exitum.* 212.

Lilij radicem elixam potui dato. Alterci quoq; ſuccum aut ſemen in vino & lacte maceratum corio cerui includito, & dextro femori appendito: miraberis. *Aliud.* Apri vngulas vſtas ex vino potui dato. Aut galli teſtem vſtum edendum apponito. ℂ *Ad Inuoluntarium Mictum.* Cochleam cum teſta vſtam tritamq; ex vino cubitum eunti potui offerto.

Ad Difficultatem Vrinæ, & Calculum. 213.

Lini ſemen, piper, petroſelinum, tuſa & creta: ex condito accipe cochlearium vnum.

Ad Exterendos Calculos expertum. 214.

Scorpiones marinos exiguos tres integros comburito, & cinerem ex condito propinato.

Ad Supprimendum Aluum. 215.

Rhun atq; oryzam vino incoque, donec tertia pars remaneat, & per inferiores partes immitte. G Aut vinũ auſterum, in quo hirci iecur incoctum ſit, potui dato. Aut gallas vſtas bene terito, & ſuillam adipem miſceto, frictaſq; ex aceto eſui dato laboranti * piperis drachmam, farinæ lupinorum drachmas tres, mellis ligulam.

Ad Citandum Sudorem, & Finiendam Febrem. 216.

Cachryos ſemen ex oleo illitum. Aut pyrethrum ex oleo calefactum & illitum horæ vnius interuallo poſt annotationem. *Ad Canis Morſum.* 217.

Vrticæ ſemen emplaſtri modo impoſitũ. Aut nigri marrubij folia ſimiliter. Aut apiaſtrũ ex vino potum vel morſibus impoſitum. Aut allium illitum, aut aſſum, potui eſuiq; datum. ℂ *Ad Morſus Canis rabioſi.* Braſſicæ folia cum lacte ex aceto trita imponito: per ſe.n. braſſica rabioſi canis morſibus aduerſatur, & ipſius decoctum potui exhibitũ. Elixa autẽ braſſica ante alios cibos aſſumpta phthiſicos ſanat, & arteriæ vitia emendat: contrita verò & lieni ſuperdata ipſum conſumit.

Ad Anginam, & Colli dolorem. 218.

Alba populus arida, trita, & ex melle illita collo. Aut naſturtij ſemen, & columbinum fimum ex melle, inſtar cataplaſmatis imponito.

Ad Internas Ani prominentias. 219. H

Amaranthum aqua maceratum mane veſperiq; potui dato.

Ad Lienem Cataplaſma valde efficax. 220.

Inulam, ſinapi, baccas lauri ſm proportionem: accipe & tere: deinde nucis nouæ corticem parũ contundito, mox in pilam coniectum validius terito, & eximens aceto acri macerato per triduum: & omnia in vnum redigẽs cum ſucco Tiberiadis vſq; ad cataplaſmatis temperaturam decoquito: & lieni ſummo mane per octo dies imponito euacuato prius ventre, atq; miraberis. ℂ *Aliud ad Comminuendum Lienem.* Capparis radicum vnc. iij, calcis viuæ vnc. iiij, contuſas cribratas, acetoq; commiſtas, imponito non diutius horæ ſpatio: totus lienis abſumitur. *Aliud.* Braſſicæ decoctum ſolum ex aceto mulſo ieiuno potui dato. Aut rubi radicem vſq; ad tertiam partem decoque, & decoctum per triduum dato. *Aliud.* Corticem nucis aceto ac melli incoctam ieiuno propinato. Aut ferrum candens in mulſo extinguito, & potui dato: admirabile eſt.

Ad Nigros Dentes. 221.

Palmularum oſſibus maſtiche & melle dentes per ſeptem dies perfricato: & albi redduntur.

Ad Lumbricos alui. 222.

Lupinos, lauri folia, ac fel taurinum miſce, vmbilico impone: id bene facit.

Ad Interiores

A *Ad Interiores Exterioresq; Ani prominentias.* CAP. 223.

Amylum,picẽ,aquã,vnà feruefacito,donec tertia pars remaneat:ac per ſeptem dies potui dato.

Ad Dolorem Aurium. 224.

Vitis racemum capiens in ſartagine frigito cum oleo,auriq; inſtillato:& conualeſcet.

Ad Hirundines. 225.

Ariſtolochiam terito,& ſale conſpergito. *Ad Calculoſos.* 226.

Lauri baccas piperq; miſceto ęqua mẽſura,& ex mulſa myſtrũ vnũ dato. *Aliud Calculos frangẽs.*
Lauri corticẽ aquę incoquito,quoad tertia pars ſupſit,& ſorbẽdũ exhibeto. *Aliud Calculos frangẽs.*
Turturis ſtercus vſtum ex mulſa ꝑbeto, lapides.n.per vrinã exturbat. *Aliud expertũ ad Calculoſos.*
Struthij,rha pontici,capparis,ſingulorũ drac.accipito:dato quotidie ex vino albo drach.& per mi-
ctum ſubſidentiã calculoſam eiiciet. *Aliud.* Origanũ in aqua vſq; ad tertiam decoquito, & deco-
cti cyathum vnũ potui dato. *Ad Stillicidiũ, & Difficultatẽ vrinæ, & primo ad Stillicidiũ.* 227.
Fœniculi,ſeminis palmularum Thebaicarũ,pares portiones cõterito,& ex aqua tẽperata calidas
propinato. *Ad Vrinæ Difficultatẽ & Stillicidiũ.* Coſti,mellis,aquę cyathos nouẽ,accipe:des potui
craterẽ, mercede prius petita. *Aliud.* Cyperi aſiatici triti cochleariũ vnũ, ex vino meraco, aut ex
B melie exhibeto:periculũ de ipſo factũ eſt. *Ad Vrinæ Difficultatẽ.* Petroſelinũ macedonicũ terito,&
ligulã vnã exhibeto. *Ad Stillicidium.* Cucurbitã aridã cõterito,vt farinę inſtar ſit:cuius exiguũ co
cleariũ ex aqua potui dato. *Ad Mingentes inſtratis.* Leporis cerebrum ex vino ꝓpinato. *Aliud.*
Veſicã aſſam eſui dato ꝑ triduũ. Aut cyperũ tritũ*potui dato. Aut leporis teſticulũ ex vino odo-
rato tepido propinato. *Ad Stillicidium.* Thus accipe,& in vino diutius feruefacito, propinatoq; ꝑ
triduum*. Accipiens Raphida marinum piſciculum,comburito,& potui cinerem offerto.

Ad Impetigines. 228.

Cornu ceruini ramenta acerrimo aceto incoquito,vſq; dũ tertia pars remaneat:ex eo illinito.

Ad Feras Impetigines. 229.

Hordei farinã aceto acri ꝑmiſtã imponito. Aut haſtulæ regiæ radice ex aceto trita illinito frequẽ
ter. Aut lineũ pãniculũ ſuper cãdẽti ferro cõburito,& illinito. Aut nucis virentia folia cataplaſma-
tis modo imponito: hoc & ad ſcabiem facit. *Ad Penis Dolorem, & inflammationem.* 230.
Cuminũ & ouorũ putamina bñ decoqto,& foueto:effectũ miraberis. *Ad Impetigines.* 231.
Allium,& theaphen,aquam,& oleum:omnia miſceto,& illinito.

Cataplaſma ad Vulnera recentia à gladio aut ligno illata. 232.

C Salicis folia trita imponito, & ſanguinem profluentem ſupprimes, & vulnera glutinabis, atque
ſanabis. Aut ouillum fimum ex oleo tritum inſtar cataplaſmatis imponito.

Ad Pernicioſa Medicamenta. 233.

Rutã,ficũ,& nucẽ terito,ac ex vino potionẽ dato. Aut fulicæ ſanguis liquidus ex oleo potus ſer-
uat à potu venenoſi medicamenti, & à viperæ morſu liberat. *Ad Fluxionem Gutturis.* 234.
Nido hirundinis trito ex aceto illinito. *Ad Mammarum mulierum Tumores.* 235.
Caprinum ſtercus aridum ex vino meraco imponito:inflammationem enim diſſoluit.

Ad Dolorem Capitis lupinum. 236.

Suillum fimum comburito,& cinerem melli admiſceto, caputq; raſum inungito,ac ſuper braſ-
ſicæ folia dato. *Ad Tuſsim, & Hecticam febrem.* 237.
Styracem & braſſicę ſuccũ ſimul terito,& fermẽtatos ieiuno & cubitũ eũti exhibeto. Aut laurei
olei,& vini generoſi,vtriuſq; drach.iij,miſce & calefacias*in balneo interius:& vinũ oleumq; cali-
dum temperato,& ſtomachũ foueto. *Aliud.* Lixiuiũ percolatũ calefacito,& tuſſientis pedes foue-
to,& ſpongia deterſos inunge,& foue:id verò tuſſibus medetur. *Ad Tuſſes.* 238.
Reſinã ex vino vetere tritã ieiuno potui dato, & pulegiũ in poſca decoctũ:& beronicẽ cũ melle *
D fermẽtatã eſui dato. Aut raphanũ toſtũ mane ac veſperi edẽdũ apponito. Aut butyrum inſulſum,
quanta eſt nucis regiæ magnitudo, deuorato. *Ad Humores Pectore contentos.* 239.
Vrticæ folia cum ptiſſana decocta potui dato: bene facit ad inflationes, & materiam ex pectore
euocat. *Ad Tuſſes.* 240.
Fœnumgræcum,quoad tertia pars ſuperſit,decoque: & iuſculũ ſummo mane ex melle exhibe.

Vt Vox Canora reddatur. 241.

Tragacantha vino madefacta & in potum aſſumpta,vocem ſplendidam reddit.

Ad Vocem Amiſſam. 242.

Styracem terito,& ex aqua globulos amplitudinem cicerum æquantes conficito: &,tertio cum
dederis,ſtatim loquetur. *Vt Capilli & Barba Creſcant ſi decidunt.* 243.
Betam,& myrteum oleum,& polytrichũ miſceto, capilloſq; oblinito: Aut adiantum & ladanũ,
ęquis portionibus terito ex immaturo oleo,aut myrteo,aut lentiſcino:& illinito. *Aliud.* Ladanum
in vinum aminæum myrteumq; oleum mittito:& terens vtrunq; ad mellis ſpiſſitudinem redige,
caputq; in balneo perunge. Melius eſt & illud adiantum quod non nulli polytrichon vocant,ſi ſe-
ptima pars ladano addatur,& illinatur. *Ad Renes Dolentes.* 244.
Cum pulegio farinæ furfures decoquantur, & ius percolet̃, ſpongiaq; eo imbuta fomẽtum fiat.

Galeni

E

GALENI DOCVMENTVM DE PVERO EPILEPTICO

Nicolao Leonico Thomęo Patauino interprete.

CAP. I.

EGo te Ceciliane exiſtimabam ad ægritudinē filij tui noſtris admonitionibus haud quāq̄ indigere:nā q prius ipſum vidit,& tecū Athenas iterū nauigaturus eſt, Dionyſius, idoneus eſt & p̄ſens facere ea q̄ opus erūt: & rurſus diſcedēs,ad habitudinē ægritudinis condecentia documēta relinquere. Ego aūt q nunq̄ puerū hunc vidi,forſan multū decipi poſſē:cū neq; à principio morbi qualis fuerit ipſius natura,neq; nūc qualis ob morbum ſit,cognouerim:ſed à vobis hoc tm̄ audierim epilepſiæ acceſſionibus puerū infeſtari. Verū,ne forſitā me ſuſpiceris neglig̃etem magis q̄ veridicū ſcriptionē hāc ſubterfugere, F qđ nunq̄ antea feci,laborē hūc libēs ſubibo,vt tibi rē gratā faciā,ſcribēdo q̄dam medicinalia p̄cepta pueri epileptici: in q̄bus neceſſe eſt medicæ artis imperitū decipi & aberrare circa mēſuram vel tp̄s vtēdi. Demonſtratū.n.à nobis eſt in aliis libris, ꝙ nō cōtingit quēpiā recte mederi ne minimis q̄dē ęgritudinibus,nedū adeo magnis vt eſt epilepſia,niſi methodū aliquā curatiuā nouerit. Atq Dionyſius mihi iā cōicauit,& mecū prius cōſiderauit,de tota pueri curatiōe,quā tu mihi īpoſueris, vt hæc documēta cōſcriberē. Dionyſioq; meā tū ipſe ſn̄iam facile manifeſtaui,cū intelligeret, oīa q̄ ego dicerē:nihilq; ille obaudiret,ceu methodi curatiuæ valde p̄itus. Tecū verò neq; q̄uo ſermonē, īſtituā, noui: nā accuratus diſtinctionibus multis indiget, & obſcurior eſt q̄ imperito hoī cōueniat: breuis aūt & manifeſtus haudquaq̄ accuratus eſſe pōt. Quapp ſubuerebar tibi documēta cōſcribere,q̄uis rē tibi gratā facere p̄cuperem,exiſtimans mihi ſimile quippiā euēturū, quale Phidiæ vtiq; accidiſſet,ſi poſtq̄ Palladis ſimulachrum abſoluit,q̄ſpiā illū coegiſſet ſeparatim digitū,manū,pedē,naſum, aures, ſingulasq; corporis partes effingere. Ego verò methodū curatiuā tanq̄ quoddā ſimulachrū in pluribus cōmentariis à nobis ſcriptā fuiſſe arbitror,q̄ nō mō imperitos hoīes,ſed ne medicos qui dē quoſcūq; iuuare non pōt. Qm̄ aūt cogis me de parte vna artis curatiuæ ſermonē facere ſeorſum G ab alijs, tuæ cedo volūtati & pareo: atq; in tuā gratiā documenta ſcribo, q̄ tibi in hoc ſufficient:ſatis enim eſt medicæ artis inexperto nō magnū aliq̄d & irremediabile,in medicorū pręceptis committere,præcipue cū didiceris legitime verſari in his cōmētarijs. Eruditis illis curatiuæ methodi negocium ſcriptum eſt: tibi autē & alijs, qui nonnullarum rationalium artium ſcientes eſtis, medicinæ autem inexperti,arbitror, fortaſſe nonnihil vtilitatis & in his commentariis,proueniet, Conabor autem quantum fieri poterit manifeſtiſſime enarrare quánam vtens puer diæta non parum iuuetur: & ab accidentibus quotidie ipſum inopinate inuadentibus minime lædatur.

CAP. 2.

Conuenit igitur in primis quantū fieri pōt hæc obſeruare. Nāq; puerū neceſſe eſt interdū occurrere magnis frigoribus, immenſis caloribus,ventis validis, balneis malis,cibarijs caput tentātibus, rotarū obuolutionibus, corruſcationibus p̄terea, & tonitruis, & vigilijs, & cruditatibus, triſtitiæq; ēt,& iracundiæ, & laſſitudini, atq; alijs huiuſcemodi rebus,à q̄bus (vt ſummatim dicā) corpus vehemēter moueri & perturbari ſolet, atq; in reminiſcentiā quandā morbi referri, & ad generationē paroxyſmi deduci. Hæc igitur conuenit, multo ante caueri. Etſi q̄ūq; his præcedentibus paroxyſmus ſuccedet,tunc ab omni penitus motu oportet illū remouere,& domi continere, & victu valde H tenui illum nutrire,donec à paroxyſmi incōmodo liberetur. Quis aūt ſit tenuis victus,quamuis arbitrer te cognoſcere,tamen ſi ea quæ ſequuntur perlegeris,aliquid etiam de ipſo percipies.

CAP. 3.

Tempus itaq; eſt vt huiuſce rei documēta tradere aggrediar. Accedēte vere(nā ęgritudines q̄ reuerti ſolēt,quodā mō tūc moueri contingit,) puerū purgandū affirmo mediocri purgatione. Huic aūt purgationi Dionyſius p̄ſens moderabit̄, & q̄ opus erūt imperabit, accurate cognoſcens quónā mō ad purgationē corpus p̄parare oporteat, & quo vti debeat pharmaco, quáue q̄ītate, & in quo tēpore:nā de his inter nos ſæpe cōſultum eſt. Quare Athenis p̄ſentē habes Dionyſiū,ſed nihilo minus cū ipſo mētē ſimul & cōſiliū habes meū. Poſt purgationem aūt qn̄ receſſerit Dionyſius,& puer Athenis remāſerit, hanc oportet ipſum victus rōnē obſeruet. Cū à cubili mane ſurrexerit, anteq̄ ad p̄ceptorē accedat,mediocri deambulatione vtatur,greſſu nō admodū frequēti: poſthac aūt vſq; ad paleſtræ tp̄s,diſciplinis vacet quibus aſſueuit: cum primū aūt ab illis diſceſſerit,vbi mediocriter rurſus deambulauerit,ad pędotribā accedat. Hūc aūt pædotribā ſi quempiā alium ex iis qui puero p̄ſunt,multū oportet eſſe prudētē: ſed talē inuenire difficile eſt, p̄ſertim cum electio fieri debeat ex hoībus ineruditis & ignaris,nō minus aīam q̄ corpus hebetē & craſſam habētibus. Nō igitur tanq̄ paruū hoc te fugiat: neq; cuiuis è populo pueri curā tradas, probe cognoſcens ꝙ ſumma curationis in hiſce duobus verſat̄, in vſu videlicet à me tibi dati pharmaci, & in exercitij mō. alia nāq; oīa horum ſunt

rum ſunt

A rum ſunt præparamenta quædam. Pædotribam igitur hunc tecum ſimul Dionyſius eliget. Sit autē
ipſius ſcopus in exercendo quo ad quãtitatē quidē, vt puerũ anteq̃ defatigetur ceſſare faciat. nec nō
vt vniuerſum corpus calefaciat, & mediocriter euacuet. Ambo aũt in eodē tempore cõtingent: qñ
enim quod ſuperfluit ſufficienter euacuat, & quantũ ſatis eſt corpus incaleſcit, tunc ſi quiſpiam ab
exercitio ceſſauerit, quieſcet anteq̃ in defatigationem incurrat. Exercitium verò ab hoc tpe vltra, in
ſolida iam agit mēbra, & corporis habitũ colliquat: aggregat aũt omne id quod colliquat in iunctu-
ris maxime & muſculis: ad hocq; ſequitur virtutis laſſitudo: poſtea vlceroſus ſenſus, qñ aliquã cor-
poris partē mouere tentauerint, & hoc eſt ipſa laſſitudo. Non ſolũ igitur pædotribã prudētem eſſe
oportet, ſed etiã mediocris exercitij expertum, ne citius q̃ par eſt puerum ab exercitio ceſſare faciat,
ſecuturam timens laſſitudinem: ne'ue ſatagens calefacere, & complete quod ſuperflui eſt euacuare,
in laſſitudinem puerum ducat. Mediocrium igitur exercitiorum in quantitate huiuſcemodi ſunt
ſcopi: In qualitate verò, vt corroborentur oēs corporis particulæ, maxime caput & ventriculus, &
huius præcipue quod ori circumſtat. Vt aũt quiſpiã iſtud aſſequi poſſit, nũc dicam. Primo qm̃ exer
citia vehemētia caput replent, ab his abſtinere præcipio. Secundo, ſi qñ his vti neceſſe fuerit, capite
erecto quæ infra ſunt moueantur, & ex his maxime crura. Tertio à paruis & tardis motionibus inci
B piat pædotriba, & ſic ad vehementiores & celeriores motus deueniat: nam ſubito ab intenſis exerci
tijs incipere non ſolum imbecillibus, ſed ēt robuſtis corporibus, ſumme pernicioſum eſt. Cõſidera-
re præterea oportet, q̃ fricationes exercitij loco habentur, maxime in corporibus imbecillibus: im-
mo ſæpenumero ſolæ, modo recte fiant, aliarũ motionũ vicē ſupplent. Opus eſt aũt primum mani-
bus molliter cũ ſindone à ſupernis partibus ad inferna delatis, corpus ad rubedinē deducere initio
à brachijs & manibus facto, atq; ita ad pectus & ventrē deuenire. Subinde etiam crura multum fri-
care conuenit, vt ſiquid ex ſupernis partibus illuc fuerit deriuatũ, cõmode abſumat̃. Poſtremo ad ca
put deueniendũ eſt, nã ſtatim à principio ad ipſum accedere periculoſum: corpore.n. adhuc pleno
exiſtente, ad id quod primo calefit, facile ſuperfluitates attrahuntur. Vltimo igitur loco poſt alias
corporis partes, caput confricari oportet, vt nũc diximus, abſq; oleo: qñ aũt & oleũ applicare libue-
rit, nihil prohibet capitis fricationē ſimul cum alijs fieri mēbris, vt vnus caput fricet, duo alij pectus
& ventrem, & totidē alij crura. Sic aũt & poſt exercitia, immo verò magis tunc, omnia ſimul confri
centur mēbra: ita.n. celerius ad quietē corpus deducitur, & minus refrigerat̃. Oportet autē ſi de qua
piã alia re, de hac ipſa magnã curã habere. Non lauari autem, vt plurimũ conuenit: neq; ſtatim poſt
exercitiũ palæſtram exire, ſed poſtquam planè quieuerit ſpiritus, & ab exercitijs cõmotio prorſus
C ceſſauerit: atque tunc etiam ſindone caput multum fricare conuenit, & ſæpenumero pectine vti.
CAP. 4. Poſt hæc aũt ad prandiũ eat: & prius quippiam ex ijs quæ ventrē molliũt aſſumat, vel olus, vel ſal
A.ib.fol.211.a ſamentum, vel ptiſſanã, vel oliuas, cũ tertia parte panis: reliquas" verò duas in cœnæ tp̃s ſeponat cũ
valentioribus obſonijs. Quæ aũt huiuſmodi exiſtũt, paulo poſt dicētur, ſi prius enarrauero ex olerũ
genere oïa quæ abſq; nocumento ſumi poſſunt. Ex oleribus igitur, nec à lactucis, nec à malua, nec
ab atriplice, nec à blito, prorſus illũ prohiberi iubeo: nō tñ idē ſemper capiat volo, verũ aliàs aliud,
moderate. Ex eodem ēt eſt genere beta, & braſſica: oportet.n. ēt ex ijs quippiam moderate guſtare.
Porrum quin etiam interdum, & apium, & ſmyrnium, deguſtare conferet: & de horarijs fructibus
quicunq; non ſunt penitus crudi, aut ſuapte natura difficulter cõcoquuntur: ij nanq; & ſuas ipſorũ
ſuperfluitates, & aliorũ etiam eſculentorum, retinere cõſueuerunt. Ergo & mora & quæ præcocia
nominãtur, & ficus, & ſiqui ſunt eiuſmodi notæ, ſine moleſtia deſcēdunt. Et quæ cucurbita dicitur,
nihil ab oleribus ventrē molliētibus differre videtur: itē pepones cucumerini, nã qui tales nō ſunt,
praui ſunt. Maturæ etiã vuæ aliquantulum qñq; puero concedi poteſt: mala verò & pyra raro & in
parua quantitate deguſtet: & hæc ipſa non ſolũ vt in arbore ſua ſint bene cocta, ſed etiã domi ſerua
ta ad maturationem recte peruenerint. Scire aũt oportet eadem poma quę recenter à matre ſunt de
D cerpta, & quę domi depoſita reſeruantur, permultum inter ſe differre, nullamq; inter ſeſe ſimilitudi
nem habere. Poſſunt aũt conſeruari poma pyraq;, nec non plurimi ēt alij fructus, & pruna quę vocã
tur damaſcena. Ficus quin etiam quas carycas vocant, ex huiuſcemodi ſunt genere: & ex arbore pal
ma dactyli, quorum comeſtionem penitus illi non interdico, ſed opportune et moderate illis vti per
mitto: aſſidue aũt & multum illis vti minime velim. Atq; vt ſemel concludam, quicunq; mali ſucci
ſunt cibi, vel aluũ aſtringunt, vel inflant, vel difficulter cõcoquuntur, ſi aſſidue vel plusq̃ conueniat
aſſumãtur, non ſolum huic morbo, ſed oïbus ēt alijs nocere ſolent. Atq; hucuſq; ſermo de diætę mo
do protractus, alijs ēt q̃ plurimis ægritudinibus conueniens erit: Huiuſce aũt morbi peculiaris &
ꝓprius eſt, vt caueamus ab ijs p̄cipue eſculentis q̃ pituitã generant. Vnde in cibarijs, quę, tametſi in
alijs non obſint, viſcoſos aut frigidos aut craſſos humores generant, haudquaq̃ eſſe immorandum
cenſeo. Huiuſmodi aũt ſunt atriplex, & blitũ, & malua: quos ſanè vt guſtet non ꝓhibeo, aſſiduũ aũt
eorũ vſum vehementer damno. Ex hoc ſunt genere & cucurbitæ: multoq; magis cucumeres, & po
ma, & pyra: & demũ quæcũq; humorē pituitoſum gignunt, aut viſcoſum, aut craſſum: vel quęcũq;
ſunt in genere peſſimorũ eſculentorũ, quales ſunt q vulgo appellãtur fungi: ab ijs.n. oĩno abſtinere
conſulo, quemadmodũ & à rapis, & à quibuſcunq; radicibus quæ mandi ſolent: craſſos.n. habent
ſuccos, & male concoquuntur, exceptis quibuſdã, quę acrimoniã quandã & caliditatē in ſe habent,

quemadmodũ ſunt dauci & raphani:ſed ex raphanis haudquaq̃ illũ deguſtare prohibeo,verũ quodã intercedente ſpatio:à dauco aũt abſtinere condiſcat,magiſq́; ẽt à rapis.In eſculẽtorũ aũt vſu abũdent illa quæ acria ſunt,& virtutẽ incidẽdi habẽt,dũmodo inſigniter nõ ſint mali ſucci, odoreq́; habeant q̃ caput tentet:quorũ ex genere ſunt quęcunq; per caliditatẽ replent caput, quẽadmodum vinũ,& ſinapi,& petroſelinũ,& daucus,& cœpæ,& ſmyrniũ:hæc.n.vltra modũ inflãmatiua ſunt, & malos humores generantia.Sinapi verò licet conueniat ad humores craſſos incidẽdos,tñ ab eo abſtinendũ eſt,qm̃ caput tentat.In oxymelitis aũt vſu ſecure cõfidat,etiãſi quotidie ſumere velit. Poteſt aũt cappares ex illo comeſſe,& parua quædã ſalſamẽta oleo modico ſuperinfuſo,vt concinnetur obſonium:quod profectò huiuſcemodi ægritudinis,veluti medicamentũ quoddã reputari poteſt,pręcipue ſi ſit acetũ ſcilla conditum:hoc oẽs vulgo iã ſcilliticũ vocant:quod ego ſi quippiã aliud in hoc caſu ſanè laudo.Horũ verò alterutrũ ſingulis diebus aſſumere contenderim, dico aũt vel cappares, vel ſalſamenta oxymelite condita.Si verò puer oxymel bibere velit, id ſit in promptu & ante præparatũ,& non ex tpe ex vtriſq; crudis confectũ:quo aũt modo ipſum præparare oportet,paulo poſt recenſebimus.Cæterum plurima aqua commiſceatur,nã quod ſic factũ eſt,ſuauius redditur:ac hyeme quidẽ calidũ accipiatur:æſtate verò nõ erit malũ etiã,ſi plerunq; frigidũ ſumat,ſi & vehemẽtes fuerint calores,& ipſe vehementer ſitiat,potuiq́; frigido aſſueuerit antea : nam inter alia ſitim egregie ſedat oxymel non valde dulce,præſertim ſi aquæ frigidæ miſceatur.Mihiq́; nõ parũ ſæpe contigit puerũ à comitiali morbo penitus liberaſſe,nõ immutata victus ratione, cũ poſt primã purgationẽ oxymel ſumere,eoq́; vti pharmaco iuſſiſſem. Verũ qm̃ neq; filij tui naturã noui,neſcioq́; quantum virium is ſibi aſciuerit morbus,& ipſe aſſiſtere nequeo,diuinare haudquaq̃ poſſum,q̃ pauciſſimis indigeat remedijs.Melius itaq; mihi videtur de oĩbus ſermonẽ facere. Igitur poſt exercitiũ, in prandio(vt dictũ eſt)vtatur & quibuſdã oleribus,& oliuis,& nucibus,& ficubus, cũ ſiccis,tũ recentibus:verũ non ſimul quotidie oĩbus,vnũ enim ſit & ſimplex quod aſſumat: ſed vt victus ratio variari poſſit,de oĩbus verba feci.Eodẽ etiã tpe(vt dictũ eſt) ſi deſiderauerit puer,alij etiam fructus concedi illi poſſunt:cũ alioqui ab ipſis melius ſit abſtinere,nõ ſolũ morbi illius deuitandi cauſa, ſed ad integrã etiã totius valetudinis incolumitatẽ:quemadmodũ vides nos ferme ab oĩbus horarijs fructibus abſtinere. † Verũ qm̃ philoſophis in præſentia ſalubris victus præcepta nõ conſcribimus,ſanè perq̃ optandũ erit ſi non ſolũ ad pueri curã hæc documẽta, ſed ad vniuerſam illius vitã facere poterunt.} Eſt igitur illi concedendũ vt palàm tempeſtiue eos comedat fructus,quicunq; magni non fuerint nocumenti,ne clam & intẽpeſtiue illos comedens,magis lædatur:qui.n.palàm ab aliqua re, quam valde appetunt,prohibentur,ij cum data eſt facultas,plus nimio ingurgitare ſe conſueuerũt. G Quamobrem pueris ego plura eſculenta concedere ſoleo ex ijs quæ non valde nocent, vt tempeſtiue & palàm illis moderate vtantur potius,quàm,vt diximus, propter vehemens deſiderium furtim ex his & voraciter aſſumere feſtinent.Atq; hæc de cibi ratione ſufficienter ſint dicta.

† At ſane philoſophis ſalubris victus documẽta non conſcribimus qđ certe maximopere optarem,nõ ſolũ ad huius affectus curationem ſed ad vniuerſã pueri tui vitam.

CAP. 5.

Poſt cibũ aũt vbi paululũ tpis intermiſerit,priuſq̃ ad ſtudia diſciplinarũ accedat,leuiter deambulet cenſeo:& rurſum vt id ipſum à ſtudijs rediens ante cęnã faciat,ſanè conſulo: quo tẽpore duas reliquas panis portiones quas reſeruauerat aſſumat,itẽ aliorũ vnũquodq; ſic(vt dictũ eſt) carnes quidẽ ex omni ferè auium genere,præter paluſtres:ab oĩum autem quadrupedũ ″eſu præcipue abſtineat. A.l.3.f.1.t.5.c.11.f.211.n. Quòd ſi qñ illis vti neceſſitas fuerit, domeſtici quidem ſuis extremitatibus & ſtomacho veſcatur, ſylueſtris verò carnibus vniuerſis bene vti poteſt:hœdorum quin etiã carnes deguſtet, & non nunquã leporum ẽt.Carnes aũt oẽs ſint vel ſimpliciter conditæ,vel ſine nidore aſſæ:ſimpliciter condiũtur ſi aquę incoquantur,& anetho porro ſale & oleo concinnẽtur.Quo'nã aũt modo ſine nidore recte aſſetur caro,clibanũ quod apud me vidiſti,exẽplo tibi eſſe poteſt. Ex marino aũt genere cruſta intecta quidem oĩa nocua,& incõmoda:ex piſcibus verò optimi ſunt ij, qui in ſaxoſis degunt locis: ſumere ẽt poterit ex ijs qui in alto degunt, quos pelagicos vocant: ex chartilagineo autem torpedo ferè ſola conueniens eſt & commoda. Cæterum de leguminibus ptiſſana quidẽ præcipua eſt: hanc H ſequitur″lens,alica, & piſum:alia aũt ferè oĩa mala.Et vt vniuerſaliter dicatur,quæcunq; viſcoſum, A.l.3.f.1.t.5.c.10.f.210.g & craſſum generant ſuccum,ventoſaq́; ſunt,& multarũ ſuperfluitatum,nec non difficilis cõcoctionis,ſicut ante dicebamus,maxime ſunt cauenda: Oſtrea quin etiã oĩa,& chartilaginea ea quæ σελάχια vocantur,& ſquãmis carent:præterea bulbi,& cochleæ,& caſeus,& fungi,bouinæq́; carnes:& oua in aqua durata cũ difficilis ſunt concoctionis,tum craſſos generãt ſuccos. Alica verò & carnes ſuillæ bonũ quidẽ generant ſanguinem,ſed viſcoſum. Paluſtria autẽ omnia ſuperfluitates generãt plurimas.Legumina verò omnia ventoſa ſunt,& præcipue faba,& ciceres:ptiſſanaq́; non diligenter cocta,ventoſa eſt,quamobrem bene coquere illam oportet,vel ea non vti:lens quoq; bene decocta omnem ponit ventoſitatem, verum illa non aſſidue crebro've vti oportet, quoniam humores generat craſſos.Cæterum ad victus quotidiani rationem hæc abundę ſufficere poſſunt.

CAP. 6.

† καὶ σκιῤῥώδης ἡ νόσος Vox ſane Galeno inuſitata in ſimili morbo.

Medicamento autẽ ex ſcilla,quod tibi tradidimus purgatione præmiſſa, quodq́; primo vere fieri iuſſimus,ſingulis diebus ſecure filius tuus vtatur,priuſquã ad palæſtram accedat: nam niſi valde magna fuerit ęgritudo,& †occalluerit,ſperandũ ſanè eſt in quadraginta dierũ ſpatio hoc medicamẽto illam perfecte ceſſaturam,quoniam iam innumeros pueros nulla ellebori opera ſic curaui. Verum poſt purgationem prius,quàm hoc vtatur pharmaco,ſemel aut bis abſinthiũ ſumere oportet.

De

AP. 7. A De oxymelite autem vt dicamus, id certe acidiſſimum eſſe cenſetur, quod ad mellis proportionē quartā aceti habet partē: dulciſſimū verò, quod octauam: aliæ aūt intermediæ menſuræ quanto ad extremorum alterutrum appropinquant, tanto aciditatis aut dulcedinis participare videtur. Oportet autem ipſum penitus decoquere, ita.n. quę miſcentur, accurate in vnum ambo deueniunt: & aciditatis vehementia, quæ in aceto eſt, retunditur: & quod in melle inflatiuum eſt, caſtigatur: ſpumam .n. illius, qui recte decoquit, auferre debet. Nec me præterea latet in Græcia, & in pleriſq; locis inſularum oxymel etiam ex fauis confici ſolere, quo etiam tibi ſecure vti licet, puero præſertim ęſtiuo tpe Athenis degente. Minime aūt ad me in præſentia pertinet declarare, qn̄ dulcius id, aut acidius, vel dilutius, aut meracius exhibere oportet: neq; in alijs particularibus immorari meū eſt, ſed illius qui & præſens fuerit, & curandum corpus quotidie inſpexerit, & de humorū habitu recte coniectari poterit. In craſſis.n. & viſcoſis humoribus acidiori & meraciori oxymelite vtendum eſt: in ijs aūt qui huiuſmodi nō fuerint, dulciori & diluto magis. Eodē ēt modo reliqua q̄ dicta ſunt oīa, pro quotidianis corporū conſtitutionibus commutare & variare conuenit, quemadmodum & in omnibus alijs ægritudinibus facere cōtingit. Quapropter ſiquis methodi curatiuę ignaro & inexperto innumera ēt perſcripſerit documēta, haudquaq̄ illū ſufficientē efficiet medicū nō modo nō maximarū
B ægritudinū, ſed ne minimarū qdē. Iſtud.n. ſæpenumero palàm oſtendi cū inueterata vlcera malasq; oculorū diſpoſitiones ad ſanitatē redegiſſē ijſdē ſanè medicamētis, quibus pleriq; ante me vſi nihil ꝓfecerāt. Et ꝓfecto tpis opportunitas in vſu vniuſcuiuſq; vt Hippocrati placuit, poſt quantitatē ad vires diligenter accōmodatā, reliquū vtilitatis apportat: nā pharmaca potius ſunt iuuantiū materia q̄ iuuamēta, queādmodū ēt ab excellētibus aſſeuerat̄ medicis. Et vt meus quidē, vnde exordiū ſumpſit, finē accipiat ſermo, haudquaq̄ fieri poſſe vt minimum quippiam quod ad artē pertinet pertractare recte valeat is, qui artis penitus ſit ignarus & expers, ſed illi ſemper aſſiſtentis periti opus eſſe.

AP. 8. Verum qm̄ pleriq; ſcillæ ſuccum nō recte conficiunt, qn̄ id tibi ēt cognoſcere cordi eſt, huic ego
l.3. f.1. t.5. ſermoni adiungam, quo nā modo illū conficere ſim ſolitus. Vas quodpiā accipio à quo extractum
1.f.211.e fuerit mel, meliteriū id Græci vocant: in qđ ſcillā conijcio manibus prius illā in exiguas diſcerpens particulas. Poſtea bene apto operculo illud obturās, extrinſecusq; pelle circundās, & diligenter colligās, in loco quopiā meridiē ſpectāte colloco, qui à borealibus oīno nō perfletur ventis. Id aūt facere ſoleo ea anni parte, in qua caniculā exoriri omnes aſſeuerāt Græci: quadraginta aūt huiuſcemodi ſunt dies, viginti quidē ante, totidēq; poſt exortū: paulatimq; in ijs diebus vas illud ad Solē cōuertere ſoleo, vt ex oībus ſimiliter partibus incaleſcat. Trāſacto poſt modū præſtituto tēporis ſpatio, vas
C illud aperiens, in illo reperire ſoleo ſcillæ partes elixis ſimiles, ſuccūq; ex illis in vaſis fundo quendā defluxū, quē colligēs, q̄ optimo melle cōcinno. Huius ſingulis diebus, cui dare voluero, cochlearis pleni menſurā præbeo, pueris quidē minoris, adultis verò maioris. Quin ēt ſcillæ ipſius carnes accurate cōtundēs, illasq; cū melle diſſoluens, & cōterens, ex illis cochleare vnū vt dictū eſt, præbere cōſueui: quod ſanè quo ad vires & efficaciā ſecundū à prædicto locū obtinet. Cæterū quicunq; ſcillā elixantes, illam poſtea conterūt, illius proculdubio vires reſoluunt: quemadmodū, qui iſtud ipſum ex aceto faciunt, pharmacum quidem validum admodum conficiunt, verum neruis non innoxiū.

GALENI IN LIBRVM
DE NATVRA HVMANA
COMMENTARIVS SECVNDVS

D

Victore Trincauelio interprete

Hunc librum Galenus inter Hippocraticos non agnoſcit.

IN priore horum commentariorū libro opus de natura humana expoſui: nūc quæ illi perperam adiecta ſunt aggrediemur: quæ & ipſa quodā ordine cōpoſita digeſtaq; ſunt. Eſt etenim liber vnus exiguus, i quo de victu ſanorū agit̄, is à Polybo Hippocratis diſcipulo videtur fuiſſe ſcriptus. Quod autem inter hunc, & illum de natura humana, eſt interpoſitū, ab eo qui primū hoſce duos libros de natura humana, Hippocratis, & Polybi de ſalubri victu in vnū coegit, cōſcriptum & collocatū eſt. Quo enim tēpore Attalus & Ptolomæus certatim inter ſe de comparandis ſibi libris contendebāt: ab his qui ex oblatis celebriorum virorum ſcriptis pecuniam à Regibus reportabant, cœpere inſcriptiones & digeſtiones

librorum vitiari. Vnde, quum vtriq; libri, & qui de natura humana eſt, & qui de ſalubri victu, E
eſſent puſilli: arbitratus quiſpiam ob paruitatem neutrum ipſorum multi faciundum, ambos in
vnum contulit: ſubinde verò alius quidam, vel ille idem etiam qui hos primum in vnum redegit,
hæc ipſa illis interpoſuit quæ nunc exponenda ſuſcepturi ſumus.

1 *Oportet præterea & hæc nouiſſe, quòd morbos, quicunq. ex repletione ortum habent, euacuatio ſanat: quos verò parit vacuatio, repletio curat: quos gignunt labores, illis quies remedio eſt: quos nimium inducit otium, labor tollit. Summatim verò ſciendum, quòd oportet medicum præſentibus morbis, formis, anni temporibus, ætatibusq. contrarium opponere: atq. contendentia laxare, laxata contendere. Sic enim maxime quod moleſtum eſt, remouetur: mihiq. curatio hoc ipſum eſſe videtur.*

Sigillatim oı̄bus huius orationis verſibus ſignū id Dioſcorides aſcripſit, quod obeliſcum appel-
lant: quo ſigno Ariſtarchus omnes notabat verſus qui apud poetā ſibi erant ſuſpecti: Sic & Dioſco-
rides agebat, quia ſuſpicabatur partē hanc fuiſſe Hippocratis qui fuit Theſſali filius. Nā duo hi ma
gno Hippocrati fuere filij, Draco, & Theſſalus, amboq; genuere filios nominatos Hippocrates.
Hæc ſanè in præſenti capite propoſita ſunt. Expedit autem vt & nos de ipſis diſquiſitionem inſti- F
tuamus, particulatim dictionē vnamquamq; examinantes. Quicunq; morbi ex repletione ortū ha
bent, euacuatio ſanat. Idē non eſt, vt dicas repletionē eſſe continentem morborum cauſam, vacuatio
nem've, & cætera quoq;, quorū ſubinde mentio habita eſt: aut ꝙ à repletione, vel ab aliquo aliorum
quippiā fiat. Nā ꝙ morbi aliqui ex repletione fiant, vel à repletione (nihil. n. intereſt hoc vel illo mo
do dici) verū eſt: haud tñ verū deinde eſt, ꝙ repletio ſit cauſa morbi continens. Quippe ꝙ morbus A.l.1. f.2.d.1. c.1.fol.18.d
affectio quædam eſt in animantis corpore, quæ, vt in libro de morborum differētijs monſtrauimus,
primum actionem lædit. Repletio verò ipſa, vt & id in libro de plenitudine oſtendimus, primum
minime lædit actionem, ſed intermedia alia affectione: quam aliter Eraſiſtratus, aliter Aſclepiades,
ſecus etiam medici qui Pneumatici vocati ſunt, gigni conſtituere. Nos etiam alibi pluribus explica
uimus, in quem modum ex vtraq; plenitudine exoriantur morbi. Monſtrauimus etenim duplicē
eſſe plenitudinem, alteram quoad vires, alteram quo ad vaſorum concauitatem. Quę vires reſpicit,
humores ad corruptionem perducit, fluxionemq; ad imbecilliores in corpore particulas immittit.
Quæ verò infuſionem, & vaſorum ora aperit, eaq; ſæpe dirumpit, ſæpe etiam mortem repentinam
infert, ſi corporis obſtruat perſpirationes. Iam & curatio non modo dicitur morborum eorum qui
facti ſunt: verum & eorum qui fiunt. Porrò ſiquis voluerit in his vti nomine proprio, huiuſcemodi G
omnia, cauſæ προηγουμέναι, quaſi præcedentes dicas, erunt, vt fecit Atheneus, appellandæ: ſicuti ea à
quibus hæ ipſæ, præcedentes inquam, efficiuntur, προκαταρκτικὰς vel προκατάρχοντας, quaſi an-
te incipientes, nominabis: ciborum enim multitudo, cruditates, balneæ, exercitationes non op-
portunæ, & cætera tandem quæ in commentarijs de procatarcticis cauſis recenſuimus, præceden-
tium vniuſcuiuſque morbi cauſarum effectrices ſunt. Quos verò parit vacuatio, repletio curat.
Qui hæc ſcripſit, abuſus nomine repletionis videtur: quum nedum medici omnes verum & cæ-
teri Græci repletionis vocabulum exceſſibus immoderatæ quantitatis accommodare ſoliti ſint: at
vacuatio per contrarium exceſſum corrigenda non eſt. Subinde tamen audi rationem, quæ immo-
deratis exceſſibus fauet. Sunt cibi quidam, qui ad alicuius iam ſani habitum moderati ſunt: horum
collatione exceſſum & defectum intelliges. Qui verò vacuatus eſt, ſi id quod de ſuæ prioris medio-
critatis quantitate detractum eſt, reſarcire velit: cibum adaugebit. Qui ſi tantundem nunc alimenti
ingerat, quantum ante quàm vacuaretur ſolitus erat: nunquam id quod exinanitum eſt replebit.
Ad artificem ſanè pertinet moderate incrementum id afferre, vt neque intempeſtiue repleat quod
demptum eſt, neque confertim atq; repente. Sunt nonnulli ex medicis, qui nolint in cauſis morbo-
rum ponendas eſſe vacuationes, quas dicunt tum virium imbecillitatem, tum habitus gracilitatem H
ſolummodo parere, & quòd nullus vnquam morbus ex defectu oritur. Hi profectò non animaduer
tunt, qui morbi eos arripiant, qui immoderate vacuantur. Nam facillime ex quacunq; occaſione re
frigerantur, itemq; paruo negotio vruntur, faciles etiam vt in laſſitudines incurrant, omnibusq; ex-
ternis cauſis obnoxij ſunt: & longe præterea magis ij ex vigilia, triſtitia, cruditate, & ira, quam qui
bono ſunt habitu, in morbos decidunt. Quos labores gignunt, quies remedio eſt. Labores eos appel
lat, qui in motionibus fiunt præter modum. At verò qui in hunc modum affecti ſunt, quòd quiete
ſint reficiendi: nemo mortalium eſt qui hoc neſciat, quiq; id etiam non agat, vt neq; in hac re medici
conſilium expectent: immo & bruta etiam (vt iam oſtendimus) nedum homines, noxam per ea quę
contraria ſunt, lædentibus auferunt. Quos nimium induxit otium, labor tollit. Neque primum, &
per ſe otium morbos excitat, ſed media plenitudine: ocioſis enim minus corporis particulæ dige-
runtur, & præterea imbecilliores redduntur, vt inde vtraq; gignatur plenitudo. Itaque immodera-
tior motus vires quidem nequaquam validiores reddit: humores tamen qui redundant, euacuat.
Liquet igitur, quòd ſi in his motus qui modum parumper excedat adhibeatur, ſenſim à laſſitudi-
ne capietur homo, vt tamen non illico febricitet. Summatim verò ſciendum quòd oportet
medicum præſentibus morbis, formis, temporibus anni, ætatibus'que contrarium opponere.

Formas

A Formas appellare videtur corporum naturas, quarum ſubſtantiam oſtẽdimus in temperatura quatuor elementorum ſitam eſſe. Morbi itaq; curantur ab his quæ facultatibus contraria ſunt, vt iam monſtratum eſt, non aũt apparentibus imaginationibus. Porrò natura corporis quæ temperamento idem eſt, non omnis per contraria corrigitur: quemadmodum neq; anni tempora, aut ętates: ſunt.n. in ipſis temperatæ quædam, ſicuti multæ etiam intemperatæ: vnde temperatarum ſimilibus ſeruatur temperies: contrarijs verò intemperies intemperatarum emendatur. Hæc quippe in libris de tuenda ſanitate definita ſunt. Atq; contendentia laxare, laxata verò contendere. Nequaquam, vt decebat, morborum oppoſitionem conſtituit: contendenti.n. laxans, laxato contentum propriè opponitur: contendentia verò & laxantia propriè de cauſis, & non de lęſis dicuntur corporibus: contenta autem & laxata, ad ipſa læſa iam corpora referuntur. Præterea etiam contenta & laxata corporum nomina ſunt, minime verò morborum contentorum aut laxatorum: quem ad modum durũ & molle, rarum, et denſum: de quibus à nobis probe in ſexto epidemiorum libro actum eſt eo loco. Cutis duræ mollitio, contentæ remiſſio. Quo etiam in libro ſubinde de condenſando, quod rarefactioni contrarium eſt, ſermonem habuimus: id aũt cum inſpiſſare idem eſt, ſicut inſpiſſatum & denſatum. Non reperio hæc verba in lib. Epid. habẽtur tamẽ in li de vſu humidorum Hipp in principio.

2 B *Fiunt autem morbi, tum à victu, tum verò à ſpiritu, quo attracto viuimus.*

Victum nonnunquam ſolum cibum potumq; appellant: ſæpe etiam hoc nomine omnia vitæ inſtituta comprehenduntur: qua ſignificatione hic vſurpatum eſſe eſt arbitrandum. Neq; enim ex his ſolum quę comedendo vel bibendo ingerimus, verum ex balneis quoq; & exercitationibus, otio, vigilijs, mœrore, ira, refrigerationeq; & æſtu, morbi ortum habent: quandoq; etiam ex ſolo ſpiritu, quo reſpiramus, lædimur, vt in locis qui Charonij dicuntur.

3 *Vtroſq; verò hoc dignoſces modo. Quum multi homines vno corripiuntur morbo tempore eodem: id in cauſa eſſe arbitrandum, quod communiſſimum ſit, quoq; omnes maxime vtimur: id verò eſt, quo reſpiramus. Conſtat enim quòd victus cuiuſq; noſtrum cauſa minime ſit, vbi morbus omnes ſubinde tentat, tam iuuenes quàm ſenes, tam viros quàm fœminas, prætereaq; tam eos qui vinum quàm qui aquam bibunt, quiq; maza, & qui pane veſcuntur, & tam eos qui in multis ſunt, quàm qui in paucis laboribus. Non igitur, quum homines quocunq; victu vſi in eundem morbum incidunt, ratio victus erit cauſanda. Verum vbi eodem tempore varij ſuboriuntur morbi: clarum eſt quòd ſuus cuique victus cauſa ſit.*

Quòd communem cauſam habeat, ſiquid multis morbis commune ſit: probe profectò ab eo dictum eſt, perinde ac cætera huius orationis: vt tamen id non omnino recte dictum ſit, quòd ortus cõ-C munium morborum in aerem ſolummodo ſit referendus: quando ex fame in Æno leguminibus veſcentes, crura imbecillia habuere: qui verò eruo, illis genua dolebant. Iam etiam nouimus quòd comeſſe ſemiputridum triticum famis neceſſitate compulſi quidam, communi morbo ex communi cauſa arrepti ſunt. Sed & exercitus quandoque, dum prauis vterentur aquis, ſimili in omnibus militibus noxa vexatus eſt. Cætera huius capitis clara ſunt.

4 *Sic autem curatio inſtituenda eſt, vt contra occaſionem morbi (quem ad modum alibi à nobis dictum eſt) & victus etiam rationem venias Nam ſatis patet, quòd ea quibus homo in victu vtebatur, vel omnia, vel pleraque, vel ex illis ſaltem vnum, illi inopportuna ſunt. Quæ quum animaduerteris, commutabis: atque hominis tum ætate, tum forma anniq; tempore, & ipſo morbi modo recte examinatis ad curationem accedes, nunc detrahendo, nunc addendo. Iam enim docuimus ſemper tam in exhibendis medicamentis, quàm in victu inſtituendo, proſpiciendum eſſe ad ætates ſingulas, & anni tempora, ad formas & ipſos morbos. Quum verò idem morbus populariter inuaſerit, tunc obſcurum non eſt, victum haud eſſe in cauſa, ſed id quod ſpirando trahimus: quippe quod morboſa quædam habeat excrementa. Itaque eo tempo-D re homines ſic monebis, victum, quòd minime cauſa ſit, ne mutent: ſed id curent, vt corpus quàm minime fieri poſſit tumidum aut imbecille ſit: paulatim etiam de cibis & potionibus, quibus vti conſueuere, demant. Nam ſubita victus immutatio citra periculum non eſt, ne quid in corpore innouetur ab ea permutatione. Porrò hac victus ratione erit vtendum, ſi quando nihil videatur hominem eo offendi. Verum cura erit adhibenda vt quàm parciſſime ſpiritus in corpus influat, ſitq; maxime familiaris. Locum prætera, in vim alienam ab eo in quo morbus ille excitatus eſt, mutabis, & corpora extenuabis. Sic enim fiet vt homines neque multo neque frequenti ſpiritu egeant.*

Mancam communium morborum, quorum cauſa ſit aer circunfluus, curationem protulit. Non nunquam enim halitus ſtagnorum, paludum, & cœnoſorum locorum, vel huiuſcemodi alicuius terræ iſtiuſmodi gignendis morbis occaſionem præſtat: interdum verò ſola anni temporum intemperies. Recte igitur, quum halitus ſola potius ſubſtantiæ proprietate, quàm ſimplici aliqua qualitate corporibus noxij ſunt, curandi rationem explicuit, rem hanc in duos referens ſcopos, locorũ mutationem, ac vſum modice reſpirationis. At verò in his qui ex qualitate læduntur, non morborum modo iam dum factorum, curatio: verum & cuſtodia ne illi ſuboriantur per contrarias perficitur qualitates: quia ſi corpus ab immoderato offendatur calore, per refrigerantia: ſi ex frigore, per calefacientia: & pari etiam modo in alijs tam ſimplicibus, quàm compoſitis qualitatibus. Iam au-

tem à nobis de his indicationibus quæ ab ætatibus, anni temporibus, corporumq́ꝫ temperamentis ſumendæ ſunt, actum eſt. Illud verò τῇ φαρμακείῃ προτρέπεσθαι græce dictum arbitror pro προσφέρεσθαι. i. occurrere morbis per contraria. Nam nunc ēt in Aſia dicunt aliquem alicui προσφέρεσθαι χρηστῶς, ἢ φιλικῶς, ἢ ἀπίστως, ἢ ἀπηνῶς, hoc eſt bene cũ eo agere, vel amice, vel perfide, vel crudeliter. E

5 *Morbi quicunque ex valentiſsimo corporis membro ortum habent, vehementiſsimi ſunt. Nam ſi ibi permanſerint, vbi cœperint, neceſſe eſt vt laborante membro validiſsimo, totum male afficiatur corpus. Sin autem ad imbecilliores partes à robuſtioribus quicquam delabatur, non erit facilis diſſolutio. Quæ ne rò ab infirmioribus ad fortiora deueniunt, ſolutu faciliora ſunt: influxus enim facile à robore repellitur.*

Siue membrum, ſiue corpus, valentiſſimum quis dicat, id propriè dicet quod ad actiones validiores obeundas ſit optime conſtructum: quo pacto Herculem robuſtiſſimum fuiſſe dicimus. Altero etiam modo validum eſſe hoc corpus dicimus, vel hoc membrum, pro hac certa actione, quemadmodum aliud pro alia, & in omnibus alicui quidem ſingularum actionum robur adſit, ita tamen, vt aliud in eorum alio robur habeat. Vna itaq; actio earum motionum quæ in animante voluntariȩ ſunt, vt ſi aut currat, aut cum alijs animantibus congrediatur, aut corpus aliquod animatum vel inanime diuellat, aut quicquam auellat. Eſt & vna alia facultas quæ ad actiones vitales pertinet, vnde arteriæ & cor habent quòd pulſent. In his præterea quæ genere inter ſe differunt, ſunt aliæ quædam diſſimilés, quæ non modo in animalibus, ſed etiam in plantis, reperiũtur, quapropter naturales eas nominamus, attractrix, contentrix, alteratrix, & expultrix. Poteſt itaq; aliàs quidem in alio atq; alio corpore venter, verbi gratia, facultatem quantum ad vnam quampiam actionem ſpectat robuſtiſſimum habere, vt ad contentricem aut alteratricem: non nunquam etiam vel iecur, vel lien, vel aliorũ aliquod. Contra etiam in animante eodẽ inualida erit ventris attractrix, vel expultrix facultas, quas tamen iecur robuſtiſſimas obtinebit. Sed is author qui hæc literis mandauit, iſta prætergreſſus eſt. Mihi verò robuſtum videtur intelligere id, quod præter hoc quòd à cauſis quæ morbos pariunt haud facile afficitur, habet etiam vt ſi in ipſo aliqua humorum excreſcat redũdantia, in aliud quodpiam membrum ope expultricis facultatis propellat: ſed eſt ſanè manifeſtum quòd oportet vt valentius ſit id quod propellit, eo quod recipit. Erit quippe in omni corpore, hoc quidem membrum infirmiſſimum, alia verò validiſſima: in quo omnes tam medici quàm vulgares conſentiunt. Et proinde podagricis pedes aiunt eſſe inualidiſſimos: vniuerſum autem articulorum genus ijs qui arthritidi obnoxij ſunt: infirmum etiam caput eſſe, quibus id dolet: & lien, lienis vitio laboranti, oculos quoque illis, qui in lippitudinem procliues ſunt: eodemq́ꝫ in cæteris partibus modo. Præterea verò, vt duplices ſunt cauſæ morborum effectrices, aliæ externæ, aliæ verò quæ à nobis ipſis prodeunt: ſic ad externas interdum offenſiones non nullæ in nobis partes imbecilliores ſunt: ad internas aliæ: quando & cauſarum ipſarum non eadem genere vis eſt. In nobis etenim morbi vel ex humorum multitudine, vel ex eorundem ſuboriuntur prauitate. Externæ item cauſæ corporibus animantium nocuæ ſunt, tum quòd intemperiem quampiam gignant, tum quòd contundant, vel incidant. Luxatio enim & ab vtriſque videtur habere occaſionem: ſolus enim abſque alterius congreſſu quiſpiam ambulans interdum genu, aut mentum oſcitans, luxauit: ſic & alium aliquem articulum aliud quicquam agens, aut ſe contorquens: ſed & ſine vlla externa cauſa aliquibus infractum eſt membrum aliquod, dum ſubito contorquetur, aut vi maiore ſalit. Vnde totidem ſunt membrorum facile aut ægre patientium, totidem etiam firmitatis vel infirmitatis genera, quot ſunt cauſarum. Morbi ſiquidem qui ex humoribus habent originem, ipſi etiam à robore vel imbecillitate expultricis facultatis ortum habent. Nam quum omnes animalis particulæ naturali quadam connexione inter ſe deuinctæ ſint, à robuſtioribus repulſi noxij humores, ad alias confluunt: & inde rurſus ad alias, donec in imbecilliorem partem quampiam delati, ibi ſigantur, quòd nullam ſe præterea inualidiorem habeat, quò morboſum humorem propellat. Hæc ſi, perinde ac inteſtina, venter, veſica, vteruſq́ꝫ, effluxus habeat, inde excreta noxia cauſa vacuatur: quæ tamen ſi cõſiſtentia tenuior ſit, ſæpe canalibus quæ in ea parte ſunt, diruptis, aut vaſorum oſtijs reſeratis, copioſior ſubſequitur euacuatio: in quem modum fiunt ſanguinis quæ abſq; vulnere ſunt, profluuia. Si verò ea neq; dirumpantur neq; aperiantur, ſed craſſus ſit humor aut tenax, qui in aliquam incumbat particulam, tumorem aliquem in ea parte præter naturam excitat. Sic ergo hæc eſt membrorum noſtri corporis imbecillitas, & eorundem robur, in affectibus illis qui ex nobis ipſis prodeunt. Qui verò ex externa cauſa, ij dum calefiunt vel refrigerantur, exiccantur aut humectantur, plurimum affici videntur. Alioqui enim quæ aut contundunt, aut incidunt, vel aliud quodpiam huiuſcemodi agunt, raro admodum corporibus animalium morbos afferunt. Quo fit vt aliud membrum ad aliud in huiuſcemodi morbis collatum ſit vel imbecille, vel robuſtum. Membra ſiquidem natura frigidiora, faciliora etiam ſunt vt à refrigerantibus cauſis afficiantur: calidiora verò, à calefacientibus: nec ſecus etiam ea ſe habent, quæ præ ſiccitate aut humiditate ſunt intemperata. Sunt porrò in his non nulla, quæ & ſi non ægre à calfacientibus refrigerantibus've, exiccantibusq́ꝫ aut humectantibus cauſis afficiantur, quia tamen vim expultricem obtinent valentiorem, in aliam partem ſuum impellunt malum,

* Alicubi legitur ὁμογενεῖς hoc eſt conſimiles.

Quum

A Quum igitur non vnus neq; ſimplex modus ſit, quo membrum robuſtum aut debile aut ſit aut intelligatur, ſed multi potius ac genere varij: nemo eſt qui poſſit pronunciare, præſens pars vera ſit necne. Verum enimuero vt de hac, ita de alijs omnibus quæ modis pluribus dici & accipi poſſunt, id ſanè dixerim, quòd quum ita indiſtincte proferantur, confuſam ac minime articulatam habent interpretationem, vt inde nequeant auditores aliquem fructum referre. Præterea nec leuem obiectionem id patitur, quod præſens inſinuat oratio, vbi ait: Quæ verò ab infirmioribus ad fortiora deueniunt, ſolutu faciliora ſunt: influxus enim à robore facile ἀποκλείζεται. Et proinde expoſitores varij in exponendo illud ἀποκλείζεται fuere. Nam quidam ἀποκλείζεται ſcripſere, alij ἀποκλείεται. Fuere & qui ἀποπαγιώσεται, tertia ſcilicet ſyllaba verbi iſtius per ω ſcripta: Sicut alij, in quibus eſt Dioſcorides, per η & σ, ἀποπαγήσεται dicunt ita, vt pro repelli ſit poſitum hoc verbum. At verò ſi ab infirmioribus particulis ad validiores propulſus noxius humor, ab illis rurſum repellatur, nihil inde ægrotus proficiet. Quare melius ſanè erit vt hoc modo ſcribatur locus iſte. A robore.n. quæ influunt expendentur, hoc eſt concocta ac digeſta conſumentur. Quidam autem validiſſimas partes eas appellari hic quæ principes ſunt, autumant, & falſam reddunt hanc ſententiam. Satius.n. eſt vt humores praui, relictis principalioribus partibus, in ignobiliores ferantur, quàm quòd ab ignobilio- B ribus in principes impellantur. Aſpeximus etenim ſæpe in his qui articulari morbo, aut podagræ obnoxij erant, quod repulſis ab artubus humoribus eò delatis, illi in principem aliquã partẽ contendẽtes, homini interitum attulere: cui ea ſola relinquebatur ſpes ſalutis, ſi iterũ poſſent ad artus reuelli.

6 *Venæ, quæ craſſiſſimæ, ſunt in hunc modum digeſtæ: Quatuor ſunt in corpore earum paria, quorum unũ ab occipite per ceruicem exteriorem vtrinq; delatæ ad ſpinam, & inde ad coxas & ad crura, & tandem per tibias exterius ad malleolos vſq; ad pedes perueniunt. Quare in dorſi aut coxendicum doloribus ſanguis mittendus eſt ſectis exterioribus in poplite aut malleolo venis. Alteræ autem quæ à capite ortũ habẽt venæ prope aures, & iugulares appellantur, per ceruicem interiorem † à caua iuxta ſpinam vtrinq; & lũbos in teſtes delatæ & femora per poplites ex parte externa, atq; per tibias in exteriores malleolos & pedes: Vnde ad lumborum dolores teſtiumq;, venas incidere in tibijs oportet & malleolis interioribus. Tertiæ venæ per ceruicem ex temporibus ſub ſcapulis in pulmonem ſubinde tendunt, & vna à dextris in ſiniſtra, altera à ſiniſtris in dextra procedit. Ex dextra quidem à pulmone ſub mammam tranſiens, ſe ad lienem & renem confert. Quæ verò à pulmone ex dextris in ſiniſtra delabitur ſubter mammam ad iecur & renem pertingit: ſic tamen vt ambæ in ſedem deſcendant. Quartum deinde par à ſincipite oculiſq; ſub ceruicẽ & clauiculas deferuntur, mox verò ab his ad flexus brachiorum & cubitum brachialiaq; & digi-* C *tos: item à digitis per pectinem & cubitum ex ſuperiore parte manuum ad inflexus & per brachiorum inferiores partes ad alas, & à ſuperioribus coſtis altera ad lienem, altera ad iecur deſcendit: poſtea verò vtræq; ſuper ventrem incedentes, ad pudenda tandem concedunt vtræq;. Sic ergo ſe habent venæ craſſiores. A vena tamen caua multæ aliæ variæq; per corpus diſpertiuntur, quæ alimenta corpori miniſtrant.*

† Alibi tamen legimus ἀπὸ τῆς κοιλίας: hoc eſt à ventre.

Ea quæ in artibus in controuerſiã veniũt, partim ſenſu, partim demõſtratione dijudicãtur. Quæ ad iudicium ſenſus pertinent, vigentẽ à quo iudicẽtur ſenſum expoſcunt: ſed quæ ad demonſtrationes, rationẽ exercitatione elaboratã. Iam igitur ſi de ciborum concoctione, tum ea quæ in ventriculo fit, tum verò quæ hanc excipit, humorum generatione, diſtributione, nutricationeq;, & id genus reliquis, ſermo habeatur: ratione qua veterum opiniones iudicentur, egemus. At verò an quę ruminant animalia, quatuor ventres habeant: quæ aũt vtrinq; ſunt dentata vnum, à ſenſu hoc, non ex demonſtratione petendum. Vnde diuerſus modus eſt, quo conuincendi falſitatis ſint qui aberrant, in his quorũ ſenſus, & in illis quorũ ratio iudex eſt. Eorũ.n. quę ad ſenſum attinent, quũ inter ſe aliqui diſputant: ad id quod in corporũ diſſectionibus conſpicitur, ſi ſe contulerint, facile erit iudiciũ. Sed q̃ demonſtrationẽ requirũt, poſſunt ſine vlla ẽt diſſectione, ſola aſcripta demõſtratione iudicari. Igi- D tur quũ ſcriptis cogimur cũ his cõtendere, qui de aliquo diſſectorio theoremate, quod ſenſum in primis iudicem habet, impudentiſſime pariter ac imperitiſſime pronuntiarũt, fieri nequit vt ignari eorũ quæ in diſſectionibus videri ſolita ſunt, poſſint mendaces à vericidis diſcernere. Vt enim ſiquis Cretam eſſe inſulam negauerit: ſtatim ab omnibus qui id audierint, deſpicietur, quippe qui probe nouerint eam eſſe inſulam: Sic ſiquis canibus quatuor eſſe vẽtres affirmauerit, vnicum verò ruminantibus, hunc illi qui in ruminantibus quatuor, & vnũ in canibus inſpexere, facile deridebũt. Idipſum quoq; de venarum ſectione dicas: nam à ſenſu, non à demonſtratione huiuſce rei petẽdum eſt iudiciũ. Porrò quoaduſq; illi q in hac re diſcordes ſunt, in ſuis chartis quęq; illis viſum ſit deſcripſerint: veritas eos qui ſectionis imperiti ſunt latebit. Sic itaq;, quum in hoc præſenti ſermone in cõtrouerſiam venerimus cum his qui auſi ſunt affirmare quatuor venarũ paria à capite in corpus deſcendere: diſſectionis rudibus nullam poſſumus validam ſcriptis afferre demonſtrationem, nempe quod non demonſtratione, ſed ſenſu iudice egeat. Niſi quis forte velit ea proponens, quæ de iudicanda hiſtoria, tum à multis tam philoſophis quam medicis, tum vel maxime ab empiricis tradita ſunt, horum inſtitutis vſus iudicium afferre. Et equidem antiquiorum iudicia, atque etiam conſenſum authorum minime fugerim, dum illi qui ſcripſere fuerint in re de qua ſcripſere conſummati, quemadmodum in diſſectoria diſciplina Eudemus & Herophilus: Crateuas, & Dioſcorides in metallicis

medicamentis. Quod ſi quis huiuſcemodi ſubterfugiat iudicium, non modo non poterit quatuor venas oſtendere à capite deſcendentes, verum neq; tres, neq; duas: quia vna tantummodo vena eſt, & ea maxima quæ caua appellatur, à gibbo iecinoris per totã animalis longitudinẽ protracta. Nam quum ſeptũ tranſuerſum animantis partẽ ſuperiorẽ ab inferna ſeparet, vena caua pertranſiens trãſuerſum id ſeptũ ſurſum verſus ad cor tendit, deorſum verò à gibbo iecinoris per ſpinam concedit. At ab ea quæ ſurſum contendit parte planè perſpiciũtur tanquã à caudice omnes exoriri, quæ ſepto tranſuerſo ſuperiores ſunt venæ: ſicut ab ea quæ ad ſpinam deflectit, inferiores. Horum Hippocrates in ſecundo epidemiorum libro ‖ meminit, vbi venã cauã iecorariã vocat. Huic cæteri omnes quicunque in diſſectionibus verſati ſunt, conſentiunt: nec quiſquam alius vnquã medicus repertus eſt, ſiue diſſectiones diligentius ſiue negligentius ptractauerit, qui aſſeuerauerit octo eſſe venas, q̃ à capite in corporis infernas diſcurrant partes, nõ Diocles, non Praxagoras, nõ Eraſiſtratus, nõ Philonicus, non Philotimus, non Mneſitheus, nõ Dieuches, nõ Chryſippus, neq; Antigenes, vel Medius, vel Euryphon, nec alius tandem quiſpiã è numero priſcorũ medicorum. Et quid de recentioribus dicam, à quibus anatomica diſciplina plurimum adaucta eſt? in quibus Herophilus & Eudemus fuere: quos nullus ad tempora vſq; Marini & Numeſiani ſubſequutus eſt, qui illorum methodo aliquod inuentum addiderit, vt neq; Heraclianus, cũ quo Alexandriæ magna attẽtione verſatus ſum. F Horũ virorum & alij etiã plures extitere diſcipuli: ſed omniũ præſtantiſſimi fuere, Numeſiani quidẽ, præceptor noſter Pelops: Marini verò, Quintus. Quintus verò vt de nulla prætereà re alia quicquam ſcripſit, ſic neq; de diſſectionibus. Sed aliorum nõ paucos habemus anatomicos libros. Immo & commentaria reperiũtur anatomica à diſcipulis Quinti edita, qualia ſunt Satyri præceptoris noſtri & Lyci. Igitur quum ab his omnibus, & ab alijs prætereà multis, de corporibus ſecandis ſcriptũ ſit: nullus tamen nouiſſe potuit quatuor venarum paria à capite delabi. Neq; hoc ſecus eſſe videtur, q̃ ſi quis vellet cõtendere Athenis octo eſſe arces, vbi vnica tantum eſt. Romæ etiã ſi aliquis diceret colles octo eſſe qui inhabitẽtur, alius verò ſex tantum, vno vterque mentiretur. Si tamen quiſpiam vnum pro ſeptem habitari collẽ, contra verò Athenis pro vna octo dicat eſſe arces, hic longe maiori mendacio erit obnoxius, quàm alter, qui vno tantum à vero aberrat. Sic ergo quum vna ſit vena, quæ à iecinoris gibbo in ſupernas corporis partes fertur: quæ etiam ſi quis à ſuperioribus ſectionẽ exordiatur, deſcendere potius quàm aſcendere dici poterit, vt tamen nihilo ſecius vna videatur: ille profectò ab omnibus deridendus veniet, qui octo dixerit à capite venas deferri. Quia ſiue ex ſuperna parte deorſum, ſiue ex ima ſurſum, ferri dixeris venam iecorariã, quã cauam appellãt: illa vna penitus ſemper erit per gibbum iecinoris porrecta. Et proinde ſi vllus cuiuſpiam reperiatur liber, G qui anatomen huiuſcemodi litteris mandauerit: nullus ſanè vnquam eam poterit illius habere rationem, vt pati poſſit particulatim omnia capita legere: immo hoc vno audito, quatuor eſſe venarũ in corpore paria, ſtatim quaſi à ſtolido quodam inſtituto aufugiet. Verum poſteaquam hæc à non nullis intericcta ſunt Hippocratis operibus, coacti fuimus nos hoc tẽporis, quod tũ in his refellendis, tũ verò illis quæ vel perperã ſcripta ſunt legẽdis cõſumimus, diſpendiũ ſubire. Eſt (ait ipſe) par vnum venarũ, quod ab occipite exoriens, per ceruicẽ deſcendens, & ab exterioribus ſpinæ partibus ad coxas delatum, mox inde per tibiã ad malleolos tandẽ exteriores peruenit: Alterũ verò par à partibus iuxta aures originẽ habere ait, quod per collũ delatum, conſtitutiſq; venis iugularibus vocatis, mox vt primum ex externis circa ſpinã partibus, ita hoc ab internis, ad teſtes & femora pertingit: deinde verò per poplites ad internos cõcedit malleolos. Quis vnquã ſi vel diẽ vnam ſecari corpora viderit aliquando, hæc audire queat? Multa quidẽ in ſectionibus exiſtunt theoremata obſcura, nec facilem demonſtrationem habentia, quæ meritò quempiam ex his qui in ea re non admodum conſummati ſunt, latere poſſunt: & proptereà de his aliqua ſuborta eſt diſſenſio: at maximè illius venæ negotium ita omnibus apertum eſt, vt illos qui ex anatome quicquam addiſcere potuerint, fallere nequeat. Immo adeo penes omnes in confeſſo eſt, vt etiam poetæ id cognoſcant. Vnde Homerus ait. H

Et venam præcidit inde,

Quæ dorſo incumbens in collum fertur vtrinque.

Sic igitur vnam, vt vna etiam eſt, nouit, non quatuor: duas extra ſpinam, duas item alias quæ eodem ſicut illæ modo vtrinque ſecundum ſpinam porrectæ ſint: vt tamen nullum ſit animal, quod, in quem modum qui hanc deſcripſit anatomen fingit, quatuor habeat. A vena hac maxima, per vniuerſos ſpinalis medullæ fines, vt in ſecundo Epidemiorum libro ‖ ſcripſit Hippocrates, germina oriuntur: ſuperior eius terminus ad clauiculas eſt, inferior autem ad os ſacrum. Horum alter in venas iugulares ſcinditur: alter in illas, quæ in crura deferuntur. Iam ergo quo modo is, qui hoc ſecundum par commentus eſt, putauit iugulares venas duas permanentes iuxta ſpinam ex internis partibus ad crura deuehi? quo etiam interius ad malleolos peruenire? quum vna in vtranque & ſola vena feratur, & non vna intra, altera verò extra malleolos, ſed vnius & eiuſdem ſunt rami. His autem prætereà ineptius eſt tertium id venarum par, quas à temporibus deductas per ceruicem, ſub ſcapulis tranſire ad pulmonem dixit: inde verò mutato inceſſu, à recto in obliquum, dextram ad ſiniſtrum latus peruenire, ſicque ad lienem, & ſiniſtrum renem concedere: ſiniſtram verò ad dextrum renem: & ambas tandem in ſede finiri,

Sed

Margin notes: 2. Epid. ſect. 4. (beside "tes in ſecundo epidemiorum libro"); 2. Epid. ſect. 4. (beside "xima, per vniuerſos ſpinalis medullæ fines"). Margin letter E beside the first line.

A Sed dicat quiſpiam authori huiuſce inuenti,ò bone vir, ſedes habet ſua venarũ germina à caua iuxta lumbos exorientia,qua ſanè parte duæ illæ q̃ in vtranq; partẽ deductæ à caua ortæ,quaſi rami maiores in crura deueniunt.Et quis præterea eſt nedũ medicus ſed nec coquus, qui neſciat ſanguinẽ à corde,cuius ille qui hoc tertiũ confinxit par,vſquã in ſuo ſermone ne meminit quidẽ, pulmoni per venam vnam ſubminiſtrari:Immo is iſtius ſermo id ſi vllam habeat venam ignoraſſe videtur,quod tamen à nõ nullis ſectoriæ diſciplinæ peritis tanquam fons & origo venarum omnium per vniuerſum corpus diſtributarum,habitum eſt.Quartum enim venarũ par à ſincipite oculiſq; ſuum initiũ habere ait,vnde ſub ceruicem & clauiculas delatum,brachium ingredi, ad vtranq; manum vnam: ſubinde verò ex ſuperioribus partibus in digitos ferri, & mox referri rurſum per vniuerſam manũ ad alam,indeq; per coſtas progredi,alteram quidem in iecur, alteram in lienem,vt tandem à ventre decurrentes ambæ ad genitalia deſinant:ſicq; nec iſtæ vllam cordi partem attribuunt.Qui ergo potuit is horum,veluti nouus quidam Prometheus,confictor,tantum viſcus,cor inquã, omnino obliuioni mandaſſe?At nec cerebri vſquam meminit: vel forſitan quòd malleolis eſſet in minori honore habendum. Sed quod de renibus tradit omnem videtur cæcitatem ſuperare:quippe qui à vena caua maximas venas habeant, quas iſte prætergrediens,ſibi quaſdam alias eò à pulmone deferri cõ-

B fingit. Iam igitur ſatis ex omnibus iſtis conſtat,ꝙ vir iſte nequaquam,vt alij quidã ſectionibus operam dantes ſæpe faciunt,quædam quaſi cæcutiens prętererit,ſed potius nihil prorſus viderit.Nam ſiquis vel maxima non videat,hunc nihil omnino videre,quàm cæcutire verius dicas.Atq; is qui de venarum à capite in vniuerſum corpus partitione habitus eſt ſermo,ꝙ ebriorum ſomnijs ſimilis ſit, eorum qui ſectionibus vel parum interfuerint,nemo ignorat.Porrò paruas aliquas venas viros anatomicos feſelliſſe,magnum non eſt:nunquam tamen quiſpiam aliam alio modo deſcripſit,neq; eas quæ à cæcis etiam,modo digitos admouiſſent,comprehendi poterant,prætermiſit. Itaq; vna eſt vena,per quam ſanguis ex iecinore in vniuerſum corpus influit,à qua multę aliæ minores quaſi rami à trunco prodeuntes,illum omnibus corporis diſpertiuntur particulis. Quòd ſi ſanguinem in caua vena fluuio compares, riuulis verò illũ qui inde in corporis particulas defluit:minime à vera aberrabis ſimilitudine.Sed ſiue fluuio,ſiue trunco ſimilem eſſe venam magnam quis dicat:omnes penitus medici conſentiunt vnicam eam eſſe, præter quam ille qui audaciſſime quatuor hæc paria huic libro interſeruit.Et præter alia multa,tum cor,tum venam ipſam cauã ſilentio præterijt:quũ tamen iugulariũ meminerit,in quas illa in ſupremo thorace ſcinditur.Quicquid enim pręterea inter locũ hunc & vltimam ſpinæ partem clauditur,vena caua occupat,à qua venæ vtrinque germinant. Ex

C vtroq; verò ipſius termino,& ex vtriſq; partibus bipartita eſt.Nam à ſuperiore eius parte duæ prodeunt venæ maximæ,quę per collum inuectæ iugulares appellantur:ab inferioribus verò in vtrũq; crus vna,vt iam diximus,& ea quidem maxima deſcendit. Eorum ſanè quæ per collũ ferũtur,& iugulares vocantur, in ſuo illo ſecundo pari meminit nouus hic noſter Prometheus: vbi temeritatem ac ignorantiã maximam oſtendit, nulla vnquã cauæ venæ,à qua iſtæ ortũ habent, facta mentione. Debuiſſet quippe,ſi vnq̃ vel tantillũ ſecandis corporibus interfuiſſet,dixiſſe venas has iugulares in vnum coire & efficere iecorariam vel cauam venam,vel quomodocunq; quis illam in præſentia velit appellare.Quòd ſi de iſtis tanq̃ ſemper ſic duabus permanentibus ab eo ſit ſermo habitus,qui dicat illas per internas prope ſpinam partes ad interiores malleolos deuehi: quid deinde de alijs venis poſt quatuor illa paria deſcriptis erit dicendum? quas ipſe putauit alimẽtum à caua vena in corpus vniuerſum afferre: ac ſi quatuor illa cõmemorata paria alterius cuiuſpiã negotij gratia fuerint à natura fabrefacta,neq; vnum idemq; & commune ſit venarum omniũ munus:nempe ſanguinẽ ex hepate in cæteras animantis partes aduehere.At verò quæ à ventriculo & inteſtinis ſuccum ciborum in iecur aſportant,earum nulla vltra iecur progreditur:immo nec in multis ſecũdum iecur locis apparent,quamuis numeroſæ admodũ ex ea parte ſint,qua ventrem & cætera attingunt inteſtina: ſed

D in vnũ locum quem portas iecoris vocant,omnes conueniunt:quẽ locũ qui primus portas nominauit,iecur vrbi aut ædibus amplis comparauit: inteſtina ventremq; agris, ex quibus inſtar viarũ per venas multas cibi in vrbis ædium've portas vehuntur.Delirat itaq; in hoc animante, quem ſibi nouus iſte Prometheus,ſuo ſermone fingit. Nam nemo vnquã animal aliquod effectu ipſo ſic formabit,vt in eo venæ à ventriculo & inteſtinis alimenta in totũ corpus deferant:oẽs ſi quidẽ in vnũ concurrunt locum,portas ſcilicet iecinoris:vnde quæ per id viſcus diſpertitæ ſunt venæ aſſumptum alimentum in cauam venã ferunt:à qua in totum corpus ſanguis(vt paulo ante diximus) diſtribuitur.

7 *Feruntpræterea à craſſioribus venis in cauam & in reliquum etiam corpus,atque ab exterioribus intro,mutuoq; impartiuntur:internæ extra,& externæ intro.*

Poterant huic nouo Prometheo quatuor ea venarum paria ſuffeciſſe:nec tamẽ ſatis iſti fuere,immo præ inexplebili quadam impudentia,has illis inſuper addidit,q̃ corpori à caua vena alimentum miniſtrent.Et nũc coronidẽ ſermoni impoſiturus,de venarũ cõione hoc tandẽ minime verũ ꝑtulit. Ex his etenim venis q̃ à caua oriuntur,quas ille craſſas vocat,nulla in alia partita paria inteſtinis aut ventriculo inſeritur.Porrò vt ne verbũ quidẽ is, qui hãc venarũ anatomen cõmentus eſt,verũ attulit:ſic Hippocrates epidemiorũ libro ſecũdo,‖in nullo prorſus aberrauit. Quare inſaniũt profectò 2.Epid. ſect. 4.

qui ne per ſomniũ quidẽ corporũ ſectiones attigere, & libros Hippocratis exponere aggrediũtur, E
& illi quammaxime, qui quũ velint Hippocratici appellari, in eundẽ tñ authorem & has vniuerſas de venarũ ſectione nugas, & exactã eiuſdem diſquiſitionem in ſecundo epidemiorũ traditam referendã arbitrantur. Si.n. in alterutro eorũ aliquod præterea acceſſiſſet inuentũ: fieri ſanè potuiſſet vt idẽ vir tpe peritior factus, illis q̃ ab eo prius, pbe dicta fuerant, alia ẽt addidiſſet. At quum videamus Hippocratẽ nõ modo omnia ad amuſſim in cõmentarios retuliſſe quæ cũctis planè conſpicua ſunt, verũ & ea q̃ ad videndũ ſunt difficiliora, is verò qui hanc anatomen cõpoſuit, ea ẽt non viderit quæ quiſq; vel palpando inueniat: Quõ poteſt quiſpiã affirmare eundẽ vtraq; hæc ſcripſiſſe: quõ ẽt probabile eſt, vt abſoluto vniuerſo qui de hominis elementis inſtitutus erat ſermo, de venis ſubnexuerit: Aut enim tota anatomes ratio explẽda erat, aut neq; de venis erat tractandũ. Hoc.n. magis ad cõmentationes, quas nobis ipſis memoriæ gratia deſcribimus, attinet vt eiuſcemodi varia theoremata ſimul explicentur. Iuſto autem & legitimo volumini nequaquam conuenit, vt priore doctrina conſummata, ſubinde illi alterius pars aliqua annectatur, atq; iterum illa relicta, paulo poſt alia, & poſtmodum etiam alia: quod in his eueniſſe videmus, quæ libro de natura humana ſubiecta fuere.

8 *Sanguis ergo iſtis inſtitutis mittendus erit.* F

Quæ ipſe videlicet præmonſtrauerat, quando ad finem primi paris ſubiunxit hæc verba. Venã itaq; ad coxarum & dorſi dolores in poplitibus ſecabis & exterioribus malleolis. Secundo item pari hæc adſcripſit. Vnde ad lumborum dolores & teſtium, venas in tibijs incidere oportet & malleolis interioribus: vt tamen in tertio & quarto pari nihil de vena ſecanda meminerit: quapropter hac etiam parte mancam tradidit hanc inſtitutionem, qui multas præterierit corporis partes, quarum venæ tundendæ eſſent, explicandæ erant. Vt ergo ab vniuerſa anatomes ratione particulam quandam auulſam litteris commiſit: ſic & quod de ſanguine mittendo referendum erat.

9 *Procurãdũ aũt ẽ ut ſectiões q̃ maxime pcul ab illis locis faciamus, ubi dolores excitari, ſãguinẽq; colligi nouerimus. Sic.n. nulla magna pmutatio repẽte fiat, cõſuetudoq; ĩtercipietur ne ãplius ĩ eũdẽ locũ cõfluat.*

Quòd ſectiones venarum hic intellexerit, quas phlebotomias compoſito appellamus nomine: recte ab expoſitoribus acceptũ eſt, qui in hoc oẽs cõſentiunt. Quòd verò minime definierit nũ dolentibus iã partibus cẽſeat procul eſſe reuellendos humores, vel potius ſanitatis tempore: ea ratione forte veniet reprehendendus. Et mihi quidem videtur quòd id in his, qui proſpera vtantur valetudine, dictum ſit: quippe quòd voluerit author aſſuefacere humores redundantes in alias ferri partes. G

10 *Qui ſine febre multũ puris expuunt, quibus etiã abſq; dolore plurimum puris in vrina ſubſidet, & quibus cruentæ ſunt deiectiones, vt in dyſenterijs, & diuturnæ, quæ iuuenes annos quinq; & triginta natos atq; ſeniores arripiũt: in his omnibus ſpontanei oriuntur morbi. Hos.n. in laboribus verſari oportet, & corporeos labores diligere, & in adoleſcentia in operibus eſſe: deinde verò reiectis laboribus, carnẽ reficiant mollẽ à priori plurimũ differentẽ, corpusq; quod prius habebãt, plurimũ ab eo diſſideat quod refectũ eſt, ut nihil inter hæc cõueniat. Quãdo itaq; morbus aliquis eos q̃ ita ſe habuerint, arripiat, tũc quidẽ euadũt, demũ attamẽ poſt morbũ liqueſcit corpus, & p venas qua maxime patẽt, effluũt ſanioſa. Quòd ſi ĩ inferiorẽ aluũ ferãtur: tales erũt deiectiones, qualẽ erat id qđ in corpore inerat: quũ.n. via ſit decliuis, diutius in inteſtino nõ pmanet. Quibus verò in pectus delabitur, hi ſuppurati fiũt: accliuis.n. expurgatio eſt, & ĩ pectore lõgiori tpe cõmorãs putreſcit, & in pus trãſit. Quibus in veſicã eijcitur, ex loci iſtius calore albeſcit & excernitur: quodq; tenuiſſimũ eſt, ſuperius delatũ conſiſtit: craſſiſſimũ verò ſubſidet, & pus appellatur.*

Omnia quæ hac traduntur ſerie, clara ſunt, potiusq; lectorẽ qui animũ aduertat, q̃ expoſitorẽ deſiderant qui declaret: q̃ tñ an vera ſint, partim experientia, partim rõne examinanda ſunt. Experientia quidẽ obſeruandũ eſt, nũ aliqui à febre immunes viſi vnq; ſint aut ſputo pus reiecisſe, aut vrinis H
aliquid excreuiſſe: pterea ſi priorẽ vitã duxerint laborioſam, moxq; quieuerint multo tẽpore, atq; ſi ij à morbo detẽti incolumes euaſere, & ſubinde ſi purulentę excretiones ſupuenerint. Hæc experiẽtia ſunt iudicanda: Ratione verò, ſi quã is retulit, cauſa vera ſit, vel ſecus. Iã verò ꝙ iſta ab ipſo authore producta nullã ſecũ habeant neceſſitatẽ, facile oĩbus conſpicuũ erit, qui demonſtratiuis methodis operã nauarũt. An aũt probabile ſaltẽ habeat, ſecũ quiſq; perpendat: videtur.n. pbabile in his eſſe, q̃ ad aliud referunt. Et equidẽ quantũ ad ea ſpectat, q̃ in experimẽtis apparẽt: tñ hoc habeo qđ tibi afferã, me cruẽtas vidiſſe ſæpenumero deiectiones p aluũ ab his q̃ cõſuetas validasq; exercitationes dimiſerint, excretas: purulẽtas verò nequaq̃. Vidi pterea ex qbuſdã pıodis tũ ordinatis, tũ ẽt inordinatis mucoſa ab his in vrinis reddi & p aluũ deijci: ſicut & ſputa cocta q̃dẽ, purulenta verò minime.

11 *Gignuntur etiam in pueris calculi ob calorem tum loci illius, tum vniuerſi corporis: viris præ corporis frigore calculi non naſcuntur.*

Loci nimirum veſicæ, de qua in fine prioris orationis ſic ipſe ait: Quibus in veſicam eijcitur à loci iſtius calore albeſcit. Inquit ergo quòd calculi pueris innaſcuntur ob calorem tam veſicæ quàm corporis totius. Poſtea de puerorum calore hæc ſubiungit.

Nam

12 A *Nam hoc probe nouiſſe expedit: hominẽ primis illis diebus calidiſsimũ eſſe. poſtremis verò frigidiſsimũ.*

Qui ſimpliciter abſq; limitatione primis illis diebus hominem aiunt calidiſſimum eſſe, eorum ſermo non eſt verus: at cum limitatione, verus. calidiſſimus ſiquidem eſt, ſi de innato calore loquamur, is enim in pueris plurimus eſt. Id autem, vt ſequens indicabit oratio, ille qui hæc ſcripſit obaudiuiſſe videtur, quod tamen in hoc ſermone præcipuũ erat. Neq; enim, vt Hippocrates dixit, ‖ Qui augentur plurimum habent innati caloris: ita hunc ſenſiſſe offendes, immo natiuo prætermiſſo, ſimpliciter putaſſe calida eſſe quæ creſcunt. 1. Aph. 14. Ex. ord. 7. a

13 *Neceſſe ſiquidem eſt, vt augeſcens corpus & ad vim progrediens calidum ſit.*

Quum Hippocrates dixerit, qui augentur plurimum habent innati caloris: videtur hic author exiſtimaſſe corpora his qui augentur, calida ſimpliciter eſſe: qui innati nihil in hoc meminerit ſermone. Quod enim ad vim progreditur, calidum fore ait. ad vim autem progredi, vult quid huiuſmodi indicare. Videtur ipſi incrementum eſſe rem violentam, & validam, & vt opera alia vehementiora operarios excalfaciunt: ſic & incrementum. At contra debuerat dicere, ex innato calore pueros augeri: non aũt ob id eos incaleſcere, q̃ augeantur. Nam calor ipſe innatus non ſolum mode-
B rate calidus, ſed præterea etiam humidus eſt. Igitur iure merito eiuſcemodi augentur corpora, q̃ppe quæ in tres diſtendantur dimenſiones, & quaſi inflantur, & propterea omnibus illis fit acceſſio. Itaq; ea vndiq; natura diſtendit ad hoc negotium organo vſa calore innato: ex humore.n. habet vt facile protendantur. Atqui pleriq; pueri, vtpote qui plurimum voraces ſint, humorem non modicum aggregant, quem crudum proprie vocamus: qui calculo gignendo in primis opportunus eſt. rationem ſiquidem materiæ habet, accedente calore vti effectrice cauſa.

14 *At vbi flacceſcere corpus cœperit, ac in ocium prolabi, frigidius euadit.*

Et hic rurſum, quando non amplius augetur corpus, his qui inclinata ætate ſunt, ipſum ab ocio fieri ait frigidius. At ſatius erat vt contra ratio cauſæ aſſignaretur: ob id enim quia illis innatus calor imminuitur: & incrementum etiam ceſſat. Clarius tamen horum author ſuam in ſequenti parte ſententiam aperuit.

15 *Et hac ratione, quo magis priori die homo augetur, eo calidior redditur. quo etiam poſtrema die marceſcit plurimum, eo frigidiorem fieri neceſſe erit.*

C Nos ergo recte partem ſuperiorem, vbi ait: Neceſſe ſiquidem eſt vt augeſcens corpus & ad vim progrediens calidum ſit, interpretati ſumus. Erat enim è contrario dicendum, ob calorem innatum augeri quæ augentur: non autem quia augeantur, ideo eſſe calida: vt eadem ſit ratio in his quæ decreſcunt. Putat nãque, quando non amplius creſcit, frigidum fieri propter ocium, dum priſtinum incrementum quod in opere erat, nunc quieſcit.

16 *Qui eo modo ſe habent, pleriq; eo ipſo anni tẽpore quo decreſcere cœperint ſani ſua ſponte fiunt, diebus quadragintaquinque. Qui verò id tẽpus exceſſerint, anno ſua ſponte ſani fiunt, niſi re alia lædatur homo.*

Quoſnam eo ſe habentes mõ nominat? Nimirũ quos prius cõmemorauerat. Qui ab exercitatione ad ociũ translati pus expuunt, & mingũt, dyſenteriisq; corripiunt. Vbi equidem dixi me plures vidiſſe cruentis arreptos dyſenteriis, qui laborioſa negotioſaq; vita relicta, ad deſidem ſe cõtulerint. Qui verò pus expuerint aut minxerint, nullos vnquam vidiſſe. At hic (vt arbitror) crudum quem vocant humorem, vbi concoctus ſit, pus eſſe putat. Qui autem hoc mirum ſit? quando & Eraſiſtratus quoque ea quæ in vrinis febricitantium ſubſident pus eſſe, non hunc humorem cenſeat? neque nouerit in bene valentibus etiam qui voraces ſint, id genus plurimum ſubſidere? Nos mul-
D tos obſeruauimus, qui in ocio aliquandiu vitam egere, vrinis magnam copiam rei quæ muco ſic appellato ſimilis erat, excreuiſſe, & in eorum nonnullis vbi hæc tarde permeabant, puri ſimilia excernebantur, quemadmodum & in reſpiratoriis inſtrumentis, quando diutius contenta concoquuntur. Huius autem & ipſe paulo ante cauſam retulit: in dyſenteria quidem, quum dixit viam decliuem in cauſa eſſe celeris excrementorum tranſitus: quem ad modum tardi accliuem in iis quæ tuſſi reiiciuntur: in vrinis verò loci calorem. Quòd ſiquis concedere nolit in vrinis, aut ſputis, aut excremẽtis à pure crudum humorem differre: is alterutro errori obnoxius eſt, quia vel vltro, ne ſuum dogma prodere videatur, doloſe agit, Eraſiſtratum imitatus, qui voluit febres omnes habere ab inflammationibus ortum: vel ſophiſtes eſt, qui in operibus artis nunquam verſatus ſit. hos antiqui recte λογιάτρυς appellant. Porrò à crudo humore pus colore, ſubſtantia, ac odore diſtat. Iam & per nares & per os certis quibuſdam vel incertis circuitibus fit huiuſce crudi humoris excretio, vnde expurgatur cerebrum, cuius nulla nunc ab illo qui hæc ſcripſit, mentio habita eſt. Merito tamen dixit prædictos ſponte ſua fuiſſe ſanatos, id eſt nullo noſtro negocio. Nam ipſa quantum ſatis ſit, natura expurgat. At expurgationis duplicem ipſe præſcripſit terminum: Alterum eo anni tempore quo dicta iam excretio ipſis cœpiſſe contigit: alterum qui in annum protenditur: vt tamen qui breuior eſt, ad quinque & quadraginta dies, p̃ducatur. Nonnulli verò nõ quadraginta quinq;, ſed qua-

draginta ſcribunt. Ego ſanè multos in hunc modum à natura fuiſſe expurgatos quum obſeruaue- E
* Melius in manuſcriptis ὁρισ legitur quàm in impreſ. ἀριθμῶν. rim, non eos duos ſolummodo terminos* euacuationis quos iſte deſcripſit animaduerti, ſed quàm plures. Alius etenim alio præfixo termino plenè purgatus eſt, alij quidem diebus quadraginta: alij in menſes, & eos non numero pares, progreſſi ſunt: nec defuere, qui per annum integrum ab eo ſymptomate detenti ſint.

17 *Morbi qui celeriter fiunt, & quorum occaſiones manifeſtæ ſunt: hos quàm maxime periculo vacare denuntiabis. His verò curationem adhibebis, contraria occaſioni ipſius morbi inſtituendo. Nam ſic illud, quod morbum in corpore excitat, depellas.*

Cum his illud pugnare videtur, quod in aphoriſmis traditum eſt, Acutorum morborum non »
omnino certæ ſunt pronuntiationes neq; ſalutis, neque mortis. Sabinus, dum nodum ſoluere cona- »
tur, nugatur plurimum, nihil tamen quod conſentaneum eſſet attulit, vt & aliorum plerique, qui librum hunc exponendum ſuſcepere. Mihi verò non videntur aſſequi quid ἐξ ὀλίγου ſibi velit. Ipſi enim arbitrantur de breuibus & acutis morbis ſermonem haberi: quum tamen ipſe non videatur id voluiſſe, ſed de iis qui à manifeſtis cauſis recentem ortum habent, ex breui tempore, non autem ex multo excitatum. In his ſiquidem facilis eſt eius quod euenturum eſt prædictio, vtpote quia iam F
& ipſa cauſa qualis & quanta ſit cognoſcatur. At, qui paulatim & longo temporis ſpatio fiunt, nec ſui ortus apertam aliquam cauſam habent, in his non ita erit præſagitio tuta. Recentes verò morborum cauſæ ſunt, æſtus, refrigerationes, vigiliæ, mœrores, curæ, cruditates, durum cubile, laſſitudines, ebrietates, & id genus reliqua. Per ea ergo quæ morborum occaſionibus contraria ſunt, moliendam eſſe curationem ait. Vt ſi exæſtuauerit, refrigerantia adhibeantur: ſi frixerit, calfacientia: ſi laborauerit, vt quieſcat: ſi in otio præter morē degerit, plenius exercitetur: ſi fuerit repletus, euacuetur: ſi euacuatus, repleatur: in quem modum ſuperius etiam ea parte dixit, cuius principium eſt, ‖ Quos morbos repletio gignit, euacuatio ſanat.

Supra textu 1. 181 c

18 *Quibus in vrina Arenoſa ſubſident, vel pori, his inter initia Tubercula ad craſſam venam exoriuntur, ac ad ſuppurationem ducuntur. Poſtea verò ſi ea tardius erumpant tubercula, ex pure coguntur Pori, qui cum vrina extruduntur per venam in veſicam.*

Poteſt quidem eſſe, vt ea de cauſa quam ipſe attulit, eiuſcemodi vrinę fiant: poteſt & pariter eſſe, vt fiant abſq; vena ex affectu renis. Frequenter tamen huiuſmodi excretiones in vrinis proueniũt etiam ſine tuberculis: nempe quando craſſus & ſatis viſcoſus humor tarde egrediens, ab illius loci G
calore exiccatus cogitur.

19 *Quibus Vrinæ ſunt Sanguinolentæ, his venæ laborarunt.*

Obſcurum eſt qua de re/laborarunt/dixerit. Nam ſignificare poteſt eas imbecilles factas, vt ſolutis viribus ſemicoctum ſanguinem generēt: qui vel p̄ earum imbecillitate facile profluat, vel quaſi res aliena ab illis excernatur. Poteſt præterea cōiter/laborarunt/ſignificare affectæ ſunt, ꝙ ſcilicet tota affectio citra renum incommodum ad ſolas venas pertineat. Quæ tamen illa ſit, haud ex hac expoſitione indicatur. At verò perquàm manifeſtum eſt ꝙ neque Hippocrates, neque Polybus, vnquam οὐρήματα dixiſſent, quum ita dicere potuerint, quibus ſanguinolenta ſunt τὰ οὖρα. Alioquin enim Hippocrates frequentiſſime οὖρα ſcripſit: οὔρημα verò nullibi in eius ſcriptis inuenias. Sunt & alia multa adſcripta in hoc libro, quæ manifeſte indicāt ea neq; Polybi neq; Hippocratis fuiſſe.

20 *Quibus vnà cum vrina, & ea craſſa Carunculæ forma pilos referentes egrediuntur, eas à Renibus prodire cognoſcas, † & ab Arthriticis.*

Hæc particula in manuſcriptis nō habet. 4. aph. 76. Ext. or. 36. b.

Aphoriſmum illum in hoc loco interpretatus eſt, ‖ Quibus cum vrina craſſa carunculæ paruæ, H »
aut capillis ſimiles egrediuntur, his a renibus fit excretio. »

21 *Quibus vrina nunc pura eſt, nunc autem veluti furfures innatant, his veſica ſcabie tenetur.*

4. aph. 77. Ex. ord. 36. c.

Hoc item loco eum aphoriſmum deſcripſit, ‖ Quibus in vrina craſſa furfuraceum quid excerni- »
tur, his veſica ſcabie laborat. »

22 *Plurimæ Febres ex bile gignuntur, quarum formæ, præter eas quæ ab occultis doloribus proueniũt, ſunt quatuor. Earum nomina ſunt continua, quotidiana, tertiana, & quartana. Quæ Continua vocatur, ea à bile plurima ſit & ſinceriſſima: iudicationesq́; ſinceriſſimas, & tempore breuiſſimo facit: corpus etenim quod nunquam refrigeratur, citiſſime colliqueſit, quippe quod ex multo calore feruet. Quotidianam poſt continuam copioſior bilis parit, & alijs velocius depellitur: eſt tamen quàm continua longior, quia à minore bilis copia gignitur: quieſcitq́; interim corpus, quod in continua requiem nullo habet tempore. Tertiana vero longior eſt quàm quotidiana, vtpote quæ ex pauciore bile naſcatur: Vt autem diutius in tertiana quàm in quotidiana corpus requieſcit, ita etiam hæc quotidiana prolixior eſt. Quartanarũ in alijs eadē ratio, niſi quòd tertianis ſunt longiores: quo.n. minus bilis participes ſunt, q̃ calorē præſtat, eo magis*

habent

A *habent vt corpus refrigeretur: Ab atra autem bile prouenit is exceſſus, atq; etiam ꝙ ægre depellatur: nam bilis atra omniũ quæ corpori inſunt maxime lenta eſt, ſedemq; diuturniorem habet. Quòd quartanæ febres expertes non ſunt bilis atræ, ſic cognoſces: Autumno ſiquidem homines à quartana corripiuntur, et à quinto & vigeſimo ſuæ ætatis anno, ad quintũ & quadrageſimũ. Hæc autem ætas præ omnibus alijs ætatibus atræ bilis eſt particeps, & autumnus præ alijs omnibus temporibus. Quos verò extra id anni tẽpus, eamq; ætatem quartana inuadit, nouiſſe oportet, eã febrẽ, niſi homini aliquid obfuerit, minime fore lõgã.*

Pleriq; expoſitores, in quibus poſuerim Sabinum, illum mihi imitari videntur, qui quum aqua inter cutem laboraret, medicum expoſcebat vt ſuã diligenter reduuiã curaret: alterutrum ſanè erat, aut is ſe vniuerſo corpore laborare non animaduertebat, aut putabat curationem non requirere. Pari modo & expoſitores, aut animi oculis cæcutiunt, aut arbitrãtur leuioribus quidem erroribus eſſe conſulendum, maioribus verò nullum eſſe remedium adhibendum. Hi quaſi ex profundo excitati ſomno ſentiunt tandẽ, quã ea quæ in hac parte tradita ſunt, nẽpe quotidianã eſſe tertiana breuiorem, cum Hippocratis ſententia pugnent, qui in primo epidemiorum libro‖necnon in aphoriſmis‖aperte protulerit tertianam celerrime iudicari: & proinde aiunt librum hunc nõ eſſe Hippo- Sect. 3. te. 8. 34. 119. h 4. Aph. 59. Ex. or. 33. g
B craticũ, quũ & falſa contineat, & quæ ab his, quę alibi ſcripta ab Hippocrate ſunt, diſcrepent. Quippe ſi in hac tantũmodo re putant hunc qui iſta, quæ libro huic inſerta ſunt, adſcripſit tum mentitum fuiſſe, tũ etiã Hippocrati refragari, ſimiles illi ſunt qui reduuiæ attẽdit, corpus verò vniuerſum eſſe peſſime affectum non aduertit. Quem.n. latet quotidianam eſſe longiorẽ tertiana, is ſe in operibus medicinę parum eſſe exercitatum prodit. Porrò ille non tam ex impudenti ſtupiditate mendacium id effinxit, quã probabili ratione motus: eo magis ꝙ inter antiquos non nulli fuere, in quibus eſt Plato, qui ſenſere continuas febres ex ignis exceſſu gigni, quotidianas aeris, tertianas aquæ, quartanas terræ. Platonis verò hæc ſunt verba: Itaq; corpus quod ex ignis abundantia laborauit, continuos feruores & febres efficit: quod verò ex aeris, quotidianas: at ex aquæ, tertianas, vt quæ ignẽ & aere ſit tardior: quartũ aũt quum ex terra ſit, oĩum lentiſſimũ eſt, & quadruplicibus temporis circuitibus purgatur, quartanã efficiens ęgre remouetur. Igitur quũ Plato elementũ pigerrimum, quod & firmiſſimũ eſt & ad motũ difficillimũ, quadruplicibus purgari dicat circuitibus, veriſimile ipſis viſũ eſt alia quoq; inter ſe eadẽ ꝓportione differre, qua genita ſunt, vt quod ſubinde ſeqtur terreſtre elemẽtum, vtpote aqua, circuitũ etiã quaterno proximum ꝓducat: itẽ quod huic conſequens eſt, ꝗ aer eſt, quotidianũ: quod verò citiſſime mouetur, id autẽ planè ignis eſt, febrẽ parit continuã. Probabi-
C lior tñ ea ratio eſt, ꝗ cauſam ortus ipſarũ in calidũ natura refert elemẽtum, id eſt ignẽ. Neq;.n. cõſentaneum eſt affectũ calidiſſimũ à frigido dominãte elemẽto in corpore gigni: cõgruum ſanè eſt calidum affectũ ex redundantia elemẽti calidioris excitari. Diſcrepant autẽ mutuo febres ſuis ipſis differentijs, quas in quantitate cauſæ ponas. Quod ſi cõceſſerimus, febris, ꝗ cõtinentiſſima iuxtaq; & calidiſſima eſt, à plurimo igne proficiſcetur: quod huic continens eſt, ſecundum ſibi vendicabit in quantitate locum, tertium tertiana, quartum quartana. Solutiones quoq; earum erunt cauſis conſequentes: calidiſſimæ quidẽ febris, citiſſimæ: ab his verò temporis ſpatio ſecundum ordinem habent quotidianę, tertiũ tertianæ, quartũ quartanæ, ita vt ſi ad ꝓbabilitatem reſpicias, hæc ſanè erunt recte ꝓnuntiata. Hanc verò rationẽ rerum ipſarum explanatio cõuicit. At in ſuperiori venarum anatome eius author nulli innixus probabili argumento non ſemel, aut bis, aut etiam ter, ementitus eſt, ſed ſæpiſſime: vt neq; vnum quippiam in illis inuenias quod vel caſu ſit recte expoſitum: vnde mirabile profectò eſt, quod in nullo eorũ authorem, qui omnia hæc à libro de Natura humana vſque huc conſcripſit, accuſauerit vnquam, in præſentia accuſet ita, vt ob hoc non amplius illi videatur liber hic fuiſſe Hippocratis. Porrò & id mirandum eſt, ꝙ Sabinus, & alij pleriq; expoſitores, ſuperioribus omnibus ſemper applauſerint aſſerentes hoc quidem mirifice fuiſſe ab homine dictum, il-
D lud verò ſumma cum fęlicitate, aliud diuine: nunc, aũt eorum omniũ obliti ex vna tantum contradicendi occaſione, ſtatim cœperit illis videri liber hic non eſſe amplius Hippocratis, ipſumq; in Polybũ trãsferunt. Quaſi ipſi aphoriſmos legerint atq; ẽt primũ epidemiorum librum, non legerit autẽ Polybus: quem, fieri nequit, quũ Hippocratis diſcipulus fuerit, non ſæpiſſime ab eo de febriũ differentijs audiuiſſe, & non raro etiam eius libros relegiſſe. His accedit ꝙ viderat & ipſe in ægris tertianam cito iudicari, quotidianam verò longiori tempore perdurare. Nam neq; in eis ponendus eſt Polybus, qui Alexandriæ diuinabant: ij nullo vnquã vel viſo ægrotante, in ſcholis verſabantur, nihil vnquam quod ſanum eſſet dicentes, neq; ea etiam quæ in ægrotis clariſſime apparere animaduertunt qui in arte exercitati ſunt. Vnde is horum author aut ſophiſtes fuit, aut veterator, vt videtur: quippe qui vt notam aliquam ſeni inureret, falſa libro annexuit. Nam iuniorẽ illum fuiſſe qui hæc tradidit literis, nomen σύνοχος argumento eſt. Neque enim vnquam Hippocrates vel ex antiquis alius continuam febrem σύνοχον nuncupauit, ſicuti neq; vrinas οὐρήματα. Sunt ſanè vocabula iſta medicorum recentiorum, qui linguam antiquorum ignorarũt.

Quare hæc miſſa faciamus quæ ſuppoſititia ſunt, & ad librum de victu ſalubri, quem Polybi fuiſſe aiunt, accedamus.

Galeno

GALENO ASCRIPTVS LIBER DE INCANTATIONE.

ADIVRATIONE ET SVSPENSIONE. F

QVæſiſti fili chariſſime de incantatione, adiuratione, & ſuſpenſione, ſi qua poſſunt prodeſſe: & ſi inuenerim in libris Græcorum hoc: & qualiter in libris Indorum eſt inuenire. Cui quæſtioni compendioſe in hac epiſtola correſpondere. Omnes inquam antiqui in hoc videntur eſſe concordati, corporis complexionem animæ ſequi virtutem: quæ virtus ſi ſit æqualiter temperata, actio quoque corporis erit perfecta: vnde quia virtutes actionis animæ, in pueris, ſenibus, & mulieribus, imperfectæ plurimum eſſe videntur, complexio quoque corporis eorum imperfecta eſſe probatur. Et hæc imperfectio ſimiliter contingit habitatoribus intemperatæ regionis, vtpote caliditatis Æthiopiæ, & frigiditatis Scythiæ. Inde Plato inquit, Quando mens humana rem amat aliquam, licet naturaliter non iuuatiuam, ſibi eam prodeſſe certificat. Ex ſola autem mentis intentione, corpus res illa G iuuat, verbi gratia ſi quis incantationem ſibi prodeſſe confidat, qualiſcunque ſit, eum tamen iuuat. Si enim vt diximus, complexio corporis virtutem ſequitur animæ, neceſſe eſt rem taliter ſe habere: quod certificatur, quia ex timore, triſtitia, lætitia, ſtupore, non ſolum corpus in colore mutatur, ſed etiam in multis alijs rebus, vt ventris ſolutione, ſiue conſtipatione, vel nimia defectione. Ego autem vidi iſta, ſanitatis diuturnarum paſſionum fuiſſe cauſas, maxime illarum quæ corruptiones ſũt mentium. In ſanis autem fuere infirmitatis cauſæ hæc eadem. Vnde Socrates, Incantationes, inquit, verba ſunt decipientia rationales animas ſecundum ſpei inceptionem, aut ſecundum timoris inciſionem. Indi autem medici tantum confidunt incantationem ſiue adiurationem iuuare. Græci verò antiqui medici intendunt his in animam erroneam perfectionem ſuam reuocare, qua reuocata neceſſe eſt vt corpus reuocetur ab ipſa, cum complexionem corporis virtutem animæ conſtet ſequi. Vnde Galenus ſuper libro Hippocratis de Humoribus, Si quis, inquit, dixerit humores corporis mutatos immutare actionem animæ, vt animæ actio mutata mutat eoſdem, non mentitur. Quod certificatur, quia quando complexio cholerica dominatur, fit inde iracundus: & econtra in ſæpe iraſcentibus, cholera rubea augmentatur: neceſſe eſt enim complexionem animæ corporis complexionem imitari, & corporis animæ. Iterum inquit Galenus, Intellectus & ſcientia in ani- H ma, ex complexione augmentatur cholerica: continentia & ſtudioſitas, ex melancholica: deambulatio verò & delectatio, ex complexione ſanguinea: phlegma nihil adiuuat virtutem animæ niſi in prima guſtatorum mutatione. Conſtat ergo, quòd ſi medicus animæ complexionem quoque adiuuerit incantatione ſiue ſuſpenſione, corporis complexionem ad vitam perducit: ſi autem his conueniens adiungitur medicina, corpus incantatione animæ adiuuatur: quibus coniunctis neceſſe eſt ſanitatem vtriuſque citius conſequi. Item inquit Galenus, Sunt homines læti naturaliter, & delitioſi, qui quando infirmantur, ſanos eos ſubito futuros confirmet medicus, & eorum diætam cũ exercitijs reuocet. quorum ſpes, ſanitatis eſt cauſa. Sunt & alij è contrario natura triſtes, & vnde triſtentur & anguſtientur, eorum animis ſemper cogitantes: quorum cogitationes oportet fallere medicum, & lætificante intentione mutare animas eorum. Sed neq; excedere debet lætificandi modũ, ne promiſſionum magnitudine negligat ſe medicandus. Memini enim quendam noſtræ terræ nobiliſſimum murmuraſſe ſe eſſe ligatum, ne cum mulieribus coiret: quem adiuui falſificando intentionem ſuã, & hoc magnis ingenijs, ſed tamen nũquam reuocare potui: propter quod certificare & confirmare incepi quod ipſe prius intendebat: deinde adducens ſibi librum Cleopatræ, quem fecerat de fœminarũ formãda ſpecioſitate, legi locũ, vbi dixit taliter, Ligatus fel coruinum accipiat mi-

ſtum

A ſtum cum ſoſami oleo, quo vngens totũ corpus, adiuuabitur: Iſte autem audiens, confiſus libri verbis, ſic fecit, citoq; conualuit, & augmentata eſt concupiſcentia coeundi. Ego quoque, in antiquorum libris multis legi ſuſpenſa collo ſuffragari cum proprietate, non ex natura ſui, quod non nego poſſe fieri propter confortationem mentis, vt dixi: de quibus cum ſint multa, pauca tibi tangere diſpoſui. Ariſtoteles in libro de lapidibus, Suſpendens Smaragdum collo, aut portans ipſum in digito, defendit à caſu epilepſiæ ſuſpecto: vnde ſemper mandamus nobilibus, vt è collo filiorum ſuorum ſuſpendatur: ne in hanc infirmitatem incidant. Item, quodlibet genus Hyacinthorum ſuſpendens collo, ſiue habens in digito, ſi intret regionem peſtiferam, non læditur, ſed potius in mentibus hominum honoratur, & à maioribus petitiones eius complentur. Item, Sardam. xx granorum hordei pendus portans è collo, ſeu in digito, non videbit terribilia in ſomno. Item, Corneolam è collo portans, ſiue in digito, mitigat iram in contentione: cuius autem color eſt ſicut lotura carnis, ſanguinis fluxum cuiuslibet membri ſtringit, maxime in fœminis. Onyx ſuſpenſus vel digito portatus augmentat in ſomno terribilia, & triſtitiam, & inter homines contentioſa, in pueris autem ſuſpenſus ſaliuam oris auget. Galenus ait, Stercora luporum oſſa comedentium ſi in ventribus ilia dolentium, vel è collo patientium ſuſpenſa fuerint, ſtatim dolorem mitigant: aliquando & in coxis B ſuſpenduntur & cum fune laneo ligantur, illius, ſcilicet ouis quæ à lupis comeſta eſt, ſicq; melius iuuabuntur & fortius, qꝫ ſi filum non inueniatur, cum corrigia ceruina ligantur. Idem, Galenus in vas argenteum poſuit, cuius, quantitas fabæ fuit, & in coxis ſuſpendit, & multum profuit: hoc autem dixit in libro de ſimplici medicina. In libro autem eodem ait, Si Viperæ ſuffocatæ collum cum filo lineo ſuffocandi è collo ſuſpenderis, abſoluitur à ſuffocatione ſua. & multum valet apoſtematibus faucium. Dioſcorides ait, Dentes canini canis rabioſi quando hominem momorderit, in fruſto corij ligati, & armo ſuſpenſi, defendunt à morſibus canis rabioſi. Idem Pullis hirundineis paruis in augmento lunæ acceptis, & primogenitis, ſi fuerint in ventre ſciſſi, duos lapides inuenies, vnum vnius coloris, & alterum diuerſi & oppoſiti: quos ſi ligaueris in corio vituli antequam terrã tetigerint, & è collo ſiue armo ſuſpenderis, epilepticis valet, & aliquando perſanant. Quidam medici ſuſpendunt è collo radices herbæ Acetoſæ propter ſcrofulas, & valent: Alij ſuſpendunt radices Arnagloſſæ propter eaſdem, & diſſoluuntur. Auricularis digitus abortiui ſi è mulieris collo ſuſpendatur, non concipit dum collo habebit. Hyoſcyamus cum lacte caballino temperatus & corio ceruino impoſitus & ſuſpenſus è collo mulieris, concipere non permittit, dum in collo erit.

Quidam dicunt mulierem ranam accipientem & os eius aperientem, terq; ibi inſpuentem, non C concipere illo anno. Alij oculum hirci ligant radici ſampſuchi in horto, & irrigant cum vrina rufi tauri veſpere: mane autem extracta radix ligatur cum eodem oculo in armo, libidinem augmentat. Galenus inquit, lapis Coralli multum valet ad paſſionem ſtomachi, ſi ſuſpenſus fuerit ſuper ſtomachum, vel è collo patientis. Dioſcorides, ſemen Croci hortenſis ad ſcorpionis morſum valet in manu tentum, vel è collo ſuſpenſum: ſimile facit radix Lauri: idem etiam Iris agit. Alij dicunt, radices Aſparagi ſiccæ ſuper dentes ligatæ, trahunt ſine dolore. Item pedes Leporis & renes dextro armo ligati canes latrare non permittunt: ſimiliter iecur facit canis, niſi coloris eius generis fuerit, cuius iecur fuit. Indi dicunt ſtercus Elephantinum cum melle miſtum, & in vulua mulieris impoſitum, nunquam permittit concipere: teſtatur hoc, quia arbori ſuſpenſum non permittit fructificare. Aaron dicit, ſtercus Elephantis cum lacte caballino miſtum & corio ceruino ligatum, & vmbilico mulieris ſuſpenſum, non permittit concipere. Quidã medici dicunt pedem teſtudinis dextrum pedi podagrici dextro ſuſpenſum iuuare, ſiniſtro ſiniſtrum: idem & in manibus. Item radix Pæoniæ è collo ſuſpenſa pueris valet epilepticis: ſimiliter pyrethrum: idem facit pilus ex toto nigri canis. Nos autem hæc ex libris antiquorum excerpſimus, vt mens tua in incantatione, adiuratione, & ſuſpenſione non refragetur amplius. Sed omnia ſi ex libris antiquorum philoſophorum D extrahamus, librum protendemus. Atqui voluntatem noſtram hactenus exhibuimus. Hæc autem ego non tentaui: Sed nec etiam neganda ſunt mihi, quia ſi non viderimus Magnetem ſibi ferrum trahentem: non certificamur, nec credimus: ſimiliter qꝫ Plumbum rumpit adamãtem, quod ferrum non facit: & lapis, qui vocatur Nitrum, foco incenditur: Piſcis autem quidam marinus ſe capientis ſenſum aufert: quæ omnia ſi à nobis non videantur, non creduntur, ſed tentata certificant. Et forſitan itidem ſe habent dicta ab antiquis. Quorum enim actio ex proprietate eſt, rationibus vnde ſit comprehendi non poteſt: rationibus autem tantum comprehenduntur quæ ſenſibus ſubminiſtrantur. Aliquando ergo quædam ſubſtantiæ habent proprietatem ratione incomprehenſibilem propter ſui ſubtilitatem, ſenſibus non ſubminiſtratam propter magnam ſui altitudinem.

Galeni

GALENI DE OCVLIS
A DEMETRIO TRANSLATVS
NVPER A VARIIS MENDIS EXPVRGATVS F

Quòd oculorum, & partium eorum, & operationum notitia eſt neceſſaria volenti curare oculos: & quòd cryſtallinus eſt pars principalis oculi, cui cætera ſubſeruiunt. CAP. I.

OPortet medicum oculorum curam habere volentem, prius eorum natu-
ram optime cognoſcere: vnumquodq; enim membrum infirmum ideo
curatur, vt ad naturam ſuæ propriæ ſanitatis conuertatur. Sed ſcientia
naturæ membri, & vniuſcuiuſque compoſiti, non poteſt comprehendi
niſi partes totius noſcantur. Qui igitur oculorum naturam ſcire deſi-
derat, primo omnes partes quibus conſtructi ſunt intelligat: noſcatq;
operationem cuiuſque partis, & quæ fuerit illius neceſſitas, & quo mo-
do quæcunque pars illa componatur. vnde de difficilioribus dicamus.
Sciamus itaque ꝙ omne membrum compoſitum habet propriã actio-
nem propter quam factum fuit, quam actionem cum vna ſuarum par- G
tium operatur, cæteræ verò illi operanti miniſtrant. Sic & de oculis eſt, qui cum è multis partibus
diuerſis compoſiti ſint: viſus tamen proprie fit ab vna ſuarum partium, id eſt humore qui dicitur
cryſtallinus. Cæteri verò humores, atq; panniculi ſunt propter iuuamentum ipſius, quod explana-
bimus, cum de omnibus diſputabimus.

De colore, figura, & ſitu humoris cryſtallini, vitrei & albuginei, Et de tribus tunicis quæ ſunt poſt vitreum: Et de tribus quæ ſunt ante albugineum: Et de tela aranea. CAP. 2.

Cryſtallinus eſt humor albus, ſplendidus, lucidus, non omnino rotundus, ſed aliquantulum pla-
nus, qui locatus eſt in medio oculorum. Albus eſt & ſplendidus, vt cito varios colores recipiat, quia
album & ſplendidum corpus cito & velociter coloribus opponitur, ſicut in claro vitro fieri patet.
Rotundus, ne cito patiatur, quia omnis forma rotunda non cito patitur, quia angulis caret. Parum
latus, vt lumen ſumere poſſit: ſi enim rotundus eſſet exquiſite, lumen nõ cito ſumere poſſet, quia in
loco vno ſtabilis non eſſet. In medio locatus, vt cęteræ partes ſibi miniſtrent: quædam, quibus defen
ditur: quędam, quibus adiuuatur: vnde neceſſario in medio ſibi miniſtrantium fuit. Quòd autem in
eo ſit viſus, teſtatur id quod videmus in cataractis: aqua enim cum inter cryſtallinum & corneã ſte-
terit, vt non poſſit ſpecies præ aqua ad cryſtallinum tranſire, lumen amputat viſuale: ſed aqua abla- H
ta lumen reparatur. Cryſtallinus autem in medio duorum locatur humorum, quorum vnus retro
eſt, qui dicitur hyelinos, id eſt vitreus, quaſi vt vitrum lucidus. Alter verò eſt, qui eſt quaſi albumen
oui, & dicitur albugineus. Poſt vitreum ſunt tres panniculi, quorum primus vitreum circundat,
quaſi rete, inde, & retina dicitur. Poſt hunc eſt alius, ſimilis ſecundinæ, & dicitur ſecundina. Iuxta
quem eſt tertius, qui oſſa cõtangit, durus & ſolidus: vnde & ſcliros vocatur. Ante albugineum ſunt
tres panniculi, quorum vnus albugineo coniungitur, eumq; circundat, qui eſt quaſi vuea, eiuſq; co
lor nigredini pertinet, vnde vocant eum rhagoida, id eſt vueam. Ante hunc eſt alter cornu ſimilis,
vnde ceratoidis, id eſt cornea, dicitur. Iuxta hunc eſt alius, qui penitus non circũdat ſicut alij ſed eos
intra ſe iungit, vnde coniunctiua dicitur, quia ſi cornea ab ea operiretur, ſpiritus eam perforare non
poſſet. Inter cryſtallinum & albugineum eſt tela aranea. Sed nunc videamus examen vniuſcuiuſq;
ipſorum. Et primo de vitreo tribusq; panniculis poſt eum exiſtentibus.

Quod cryſtallinus vitreo nutritur, Et quòd nerui optici ſoli concaui & de cerebro veniunt tecti dura & pia matre ad loca oculorum, Et de tribus tunicis quæ ſunt poſt vitreum. CAP. 3.

Dicamus igitur ita. Omne membrum neceſſarium eſt vt habeat cibum, quo inſtauretur id quod
calore

A calore naturali & accidentali intus & extra diſſoluitur. Cibus verò membro conueniens eſt, quem ſibi mẽbrum bene aſſimilat. Cryſtallino ergo cibus eſt ſic neceſſarius, vt ipſe ſit albiſſimus, & clariſſimus: & hoc cum ſanguinem in ſui naturam ſumere non poſſit, neceſſario vitreum habuit mediantem, qui medius eſt inter naturam ſanguinis & cryſtallini: albior enim ſanguine eſt, & minus albus quàm cryſtallinus. Hic autem vitreus humor eſt de ſanguine in venis ſubtilibus & arterijs digeſto: vnde mutatus eſt à ſuo colore in ſpeciem vitri. Ipſæ enim venæ & arteriæ ſunt de retina, quæ procedit à ſubtilibus cerebri panniculis, neruum per quem ſpiritus ducitur circũdantibus, qui neruus concauus eſt: quod planius dicemus vt pateat. Natura.n. à cerebro ſenſum & voluntarium motum omnibus tribuens membris per neruos mediantes, duos neruos à cerebro prodeuntes, ad oculos mittit: quorum vnus durus eſt, vnde fit motus: alter mollis & concauus, neq; præter ipſum in toto corpore concauus alius eſt: quod ideo fuit, vt animatus ſpiritus viſum faciẽs, per eum duceretur. Cerebrum verò duobus panniculis eſt opertum, vno ſubtili & molli, altero duro & craſſo: ſubtilis autem ſecundinę aſſimilatur, quia venas & arterias habet, qui cerebro prodeſt, quia nutrit & defendit cum cum ſuis arterijs & venis: craſſus verò defendit ſolummodo ab oſſibus capitis appropinquantibus ei. Omnes autem nerui à cerebro procedentes, iſtis panniculis ſunt operti, donec à capi-
B tis oſſibus egrediantur: ſimiliter nerui ad oculos venientes, his duobus panniculis circundantur. Vnde molli panniculo concauus neruus circũtegitur, & extenditur in modum telæ cum ſuis venis: eſt autem rete vitreum humorem cooperiens. Vitreus autem humor medium cryſtallinum cõprehendit. Retina venis & arterijs ad vitreum portat cibum, & cum ſuis neruis ſenſum & ſpiritũ viſibilem ad cryſtallinum ducit. Subtilis autem panniculus qui ſecundina dicitur, quo neruus circũtegitur, cum alio qui retina dicitur, coniunctus eſt illi ſecundo loco cryſtallino iunctus eſt, cui ſecundina præſtat auxilium, quia ſuis venis & arterijs nutrimentum portat ad retinam, & defendit eam ne rumpatur. Durus autem panniculus ſubtili coniungitur, eumq; circundat: qui ad hoc valet oculis, ꝙ eos ab oſſe defendit in quo locati ſunt, ne eis ſua duritie noceat, & eſt quaſi ligamentum oculorum. Sufficiant hæc de tribus humoribus, & tribus panniculis poſt cryſtallinum exiſtentibus.

De Tribus Tunicis ante cryſtallinum iunctis eis, quæ ſunt poſt ipſum: Deq; Iuuamentis earum & Albuginei humoris: Et de Coniunctiua, & Muſculis qui mouent oculos & palpebram, & ſuſtinent neruos opticos. CAP. 4.

Panniculi verò tres ante cryſtallinum exiſtentes taliter ſunt. Diximus enim panniculos cooperi-
C re cerebrum, neruosq; ad oculos venientes circundare: ſed tamen in oculis exiſtentes diuiduntur, & faciunt duos: vterq; tamen ad medium cryſtallini iungitur in loco qui dicitur iris. Super pupilla eſt panniculus cornea, qui à duro panno cerebrum cooperiente procedit: & panniculus qui vuea dicitur, & ab illo quem ſecundinam dicunt procedit, qui, vt diximus, iungitur duro, qui cooperit, vt dictum eſt, ſecundinam. Panniculus verò exterior, id eſt coniunctiua, ſuper corneam procedit. Cornea verò ad hæc neceſſaria eſt vt cryſtallinum defendat, ne ab exterioribus, quia durus panniculus eſt, patiatur. Hæc autem ſubtiliſſima, alba, & dura eſt: ſubtilis & alba, vt cito ſpiritus eam penetrare poſſit: dura, ne propter ſubtilitatem cito rumperetur. Vuea tribus de cauſis neceſſaria eſt: vna, vt corneam nutriat, quæ venas vnde nutriatur habere nequit: alia verò, vt media ſit inter corneam & cryſtallinum, ne cornea duritie ſua noceat cryſtallino: tertia, vt coadunet lumen ſuo colore nigredini pertinente: omne enim lucidum, lumen diſpergit, nigrũ vero coadunat. Vuea ergo multitudinem venarum habuit & arteriarum, vt corneam nutriat: mollis fuit, ne cryſtallino inferret nocumentum. Proprios habet villos in quibus aqua coadunatur in cataracta. Lenis autem exterius eſt, ne cornea ſibi noceat. Color eius eſt ſicut color cœli, vt lumen ſicut diximus coadunet. In medio eius foramen eſt, per quod lumen ingreditur: & intrinſecus plena eſt humore qui dici-
D tur albugineus, vt faciat cryſtallinum à cornea diſtare. Albugineus alterius iuuaminis eſt, quia cryſtallinum defendit, ne ab exteriori aere deſiccetur: & humectat vueam, ne noceat cryſtallino. Sed inter cryſtallinum & albugineum quidam eſt panniculus tenuiſſimus, ſicut cortex tenuiſſimus cæpæ, vel araneæ tela, qui medium operit cryſtallinum, vt eum ab vuea defendat. Ideóque quidam medici dixerunt oculorum panniculos ſeptem eſſe, dixerunt alij ſex, alij quinque, quidam quatuor, quidam tres, non nulli duos, quorum diſcordia non erat in re. Dicentes enim ſeptem, computabant retinam, ſecundinam, ſcliron, araneam, vueam, corneam, coniunctiuam. Qui autem ſex, retinam non eſſe panniculum dicebant, aſſerentes defenſorium panniculum quoddam eſſe: retinam potius nutrire, quàm cuſtodire. Sed qui quinque autumabant, araneam non panniculum, ſed cryſtallini partem, eſſe dicebant, neq; coniunctiuam. Dicentes autem quatuor, contendebant coniunctiuam non eſſe panniculum, ſed ligamentum oculorum, neq; retinam nec araneam telam. Tres eſſe dicentes, vueam & ſecũdinam vnũ eſſe dicebant panniculum, quia vuea à ſecundina procedit: retinam quoq; & araneam vnũ panniculum: item ſcliron & corneam vnum pãniculum. Qui duos dixerunt, ſcliron & corneam vnum intendebant: & ſecundinam & corneam vnum: retinam verò & araneam & coniunctiuam non eſſe panniculos. Intentio ergo antiquorum erat vna. Nunc de cõiunctiua dicamus, de qua hucuſq; tacuimus. Sciendũ ergo lacertos oculis eſſe neceſſarios,

ceſſarios,quibus poſſent moueri, & viſibilibus rebus opponi. Ideoq; ſeptem habent lacertos,quo- E rum vnus mouet oculos erga nares,alter verſus tempora,tertius ſurſum,quartus deorſum,quintus firmat & corroborat neruum vnde viſus procedit: duo alij alligant coniunctiuam ne vſq; ad corneam tendat,& operiunt lacertos ibi exiſtentes in angulis oculorum. Tres iterum ſuperiores palpebras mouent,vnus ſuperius & duo inferius:inferiores verò palpebræ nullum habent motum.

PARTICVLA ſecunda eſt de ortu neruorũ ſenſus à cerebro. Et triplici ſpecie regitiuæ virtutis: Et de neruis opticis & ipſorum coniunctione, & ſpiritibus viſiuis. Et de modo quo fit viſio. Cuius ſex ſunt capita. Quòd omnes ſenſus à cerebro procedunt, & ab ipſo prodeunt ſeptem paria neruorum,cæteri verò nerui à ſpinali medulla. CAP. I.

NEceſſe eſt qui naturam oculorum vult ſcire, prius cerebri naturam optime cognoſcat. Viſus enim ab eo procedit,& ſuperior eius actio ad eum conuertitur. Cerebrum autem frigidius & humidius cæteris membris eſt, quod poſtea explanabimus. Initium enim eſt ſenſus & voluntarij motus ac regitiuæ virtutis. Nullum.n. aliud membrum hac actione fungitur,ſed cerebrum. His.n. modis operatur,vel per ſe,vel per viam adiuuantis, inſtrumento adiuuante ſenſum agit, & motum voluntarium. Inſtrumenta ſunt nerui, qui duobus ſunt modis,quidam à cerebro,quidam à ſpinali medulla procedunt: medulla ſpinalis tñ de cerebro eſt, vnde cerebrum fundamentum neruorũ eſt F omniũ. Sed duris neruis voluntarius motus efficitur:dum nerui cum lacertis componũtur. Lacerti enim de neruis ſunt & carne & ligamento compoſiti, & ligamenta ab oſſibus procedunt. Molles nerui quinque ſenſus faciunt. Quibus omnibus ſubtilior & acutior eſt viſus,qui ſenſus igneus eſt, & igneam habet naturam.i. ſplendorem & ruborem: lumen igneæ eſt naturæ, quia cum coadunatur intus,ignis ex eo ſuccenditur. Poſt viſum eſt auditus, poſt quem olfactus,poſt olfactum,guſtus: qui quidem quia ſentit quod eſt aquoſum,aquæ pertinet. Sapor.n. qui ſentit nihil aliud eſt q̃ aqua alicuius corporis ſiccitati admiſta calore operante: proinde antiqui ſaporem vocauerunt chymũ,i. liquorem. Cæteris ſenſibus tactus craſſior eſt,qui quidẽ ſentit quod terreum eſt, & terrę pertinet.i. durum,molle,calidum,frigidum, & ſiccum,& quæ ex his procedunt. Omnes autem nerui ſenſum habent tactus,ſed non voluntarium motum,vt diximus:quia duri nerui tantũ volũtario motu funguntur:ſed molles duris ſunt ſenſibiliores:procedunt verò duri plus à ſpinali medulla. A cerebro autem,pcedunt ſeptem paria neruorum: quorum primum & ſecundum par ad oculos veniunt: Vnũ eſt concauum per quem ſenſus viſus fit.i. per quem animatus ſpiritus viſum dans ad oculos tendit: Secundum par oculi lacertos & palpebras mouet. Tertium ad linguam tendit dans ei ſenſum ſaporum. Quartum ad palatum deuenit vbi guſtus ſenſum facit. Quintum ad aures accedit ſenſum au- G ditus faciens. Sextum ad viſcera deſcendit,& per ea diuiditur, dans eis tactum. Septimum mouet lacertos linguæ, Cæteri quibus mouentur manus,pectus,pedes,dorſum,& caput de ſpinali medulla procedunt. Sic cerebrum cum inſtrumento.i. neruis, motum agit,& ſenſum.

De Trina actione virtutis regitiuæ & de animali ſpiritu, & natura cerebri. CAP. 2.

Regitiua verò actio per ſe ſolum tribus modis eſt, phantaſia in fronte, ratio in medio, memoria in puppi. Cerebrum habet quatuor concauitates quæ dicuntur ventriculi,duæ ſunt in prora, tertia in puppi,quarta inter proram & puppim, in quibus ſemper eſt animatus ſpiritus,quo actus,vt diximus,fit. Spiritus autem animatus,de vitali fit:vitalis in corde generatur & naſcitur. A corde enim duæ venæ ad cerebrum aſcendunt, quæ ſubtus cerebrum venientes, multis diuiduntur modis, & protelatæ faciunt quaſi rete, per quas ſpiritus vitalis à corde ad cerebrum ductus, in illo reti moratur, quouſq; mundificetur, & ſubtilietur. purificatus deinde ad medium ventriculum cerebri tendit, ibiq; aliquantulum permanens ſubtiliatur:poſtea ad puppis vadit ventriculum. Sed via quæ eſt a medio ad puppim non eſt aperta: habet enim portam, in qua quoddam obſtaculum eſt, cuius forma eſt ſicut pinea, quam anatomici Vermem vocant:ſed fermè ſemper clauditur. Vnde cum ſpiritus qui eſt in puppi, fuerit motus,fit memoria:cum is qui eſt in medio,fit intellectus & ratio:cum H ille qui eſt in prioribus, fit ſenſus communis & phantaſia. Hæc eſt diſpoſitio cerebri, ſuæq; actionis. Cerebri autem natura frigida eſt & humida. Frigida duabus de cauſis: Vna propter multitudinem ſui motus:quo fiunt memoria,intellectus,& imaginatio. Secunda, propter motionem quæ ab eo dirigitur:vnde fiunt ſenſus & voluntarius motus, ne cauſa ſuæ motionis calidiſſimum factum, incenderetur, & incenſum conſumeretur amplius. Si cerebrum calidum eſſet, memoria inſtabilis eſſet:caput enim calidum,mobile eſt naturaliter,frigidum contra. Memoriæ verò requies & ſtabilitas eſt neceſſaria, quod ſic atteſtantur,quia calidum cerebrum habẽtes, inſtabiles, & mobiles ſunt. Humiditas autem cerebri duabus de cauſis eſt neceſſaria: Vna,ne ex motu nimio deſiccaretur:motus enim calorem facit,calor verò deſiccat humiditatem: Alia,vt in eo velociter imaginatio formaretur, & cito ſenſum qui eam dirigit, ſuſcipere poſſet, & velociter ad audita diſcernendum moueretur:rurſus vt nerui ab eo procedentes molles eſſent. Impoſſibile eſt enim à duro,molle,vel à molli,durum generari: proinde prora mollior eſt puppi, quia de prora molles, de puppi, duri nerui procedunt,quibus motus voluntarius fit.

De neruis opticis & eorum differentijs à cæteris neruis. CAP. 3.

Qui inſtr̃m viſus optime ſcire deſiderat, primum naturam vtriuſque nerui viſibilis inueſtiget,

vt bene

A vt bene cognoſcat,quibus cum cęteris neruis cōicet,& quibus diſcrepet. Deinde de viſibili ſpiritu perquirat, quatenus ſciat cū quibus ſpiritus conueniat, & in quo diſcrepet: poſtremo de ipſo viſu quo modo fit, quod in hoc capite planè deſcribam. Primum itaq; neruorum par,quod ſupra diximus cum vtroq; cerebri panniculo deſcendere,& ſecum viſibilem ſpiritum ducere, cū ceteris neruis ſenſum facientibus duobus modis cōuenit: Vno,quia vt alij,à cerebri prora deſcendit: Alio,qa & ipſe nobilis eſt,diſcrepat tñ ab eis,ſex modis Primo, quia maior ceteris eſt à cerebro & à ſpinali medulla procedentibus: Magnus verò quia concauus eſt:ſi enim eſſet paruus,neceſſario ſubtilis eſſet,vnde cito frangibilis:Cuius concauitas neceſſario fuit larga, vt nullam pateretur obſtructionem & ideo magnus fuit. Secundo, quia ſolus ſic concauus eſt, vt eius concauitas ſenſui oſtendatur, quæ concauitas protenditur vſque ad locum in quo panniculus oculorum qui rete dicitur, ſe procreare incipit:quod facile ſenſui patet,ſi anatomia cernatur. Inchoat quoq; ipſa cōcauitas ab vtroq; cerebri ventriculo,qui eſt in cerebri prora: in quo tamen loco cōcauitas videri nō poteſt,quia ſubtiliſſima & anguſtiſſima eſt.Hoc foramen qui vult aſpicere,quærat in cerebro magnorum animalium in hora,qua occiduntur. Caueat tamen ne in æſtate, calidóue tempore fiat: & vtroſq; cerebri panniculos tangat caute, ne frangantur, & in fine illorum panniculorum inueniet illud neruorum
B par ab vtroque ventriculo procedens: poteritq; videre qualiter ipſa concauitas ab ipſis ventriculis inchoet. Tertio,quia vterq; viſibilis neruus,intrinſecus eſt molliſſimus,vt facile ſentire poſſit,extra aliquantulum durus, vt à paſſione ſit illæſus. Quarto, quia per hoc par neruorum multo maior ſpiritus quantitas, q̄ per omnes neruos ſenſum & motum voluntarium facientes ducitur: in illis tamen non ſubſtantialiter, ſed ſola virtus eius per eos vehitur. per illud autem par, multa ſpiritus eſſentiæ quantitas defertur. Oculi enim cum ſint nobiliſſimæ actionis, vadit ad eos multum de ſubſtantia ſpiritus,vſq; ad panniculum qui dicitur vuea:hoc enim fuit neceſſarium ad adiuuandum viſum. Quinto, quia cæteri nerui quanto ſunt à cerebro remotiores, tanto ſunt duriores, & à propria natura mutantur:iſte intrinſecus molliſſimus eſt,extrinſecus verò ſolidior,vt mollities interior exteriori duritie tueatur, nequando deliccetur. Cuius mollitiem & ſi aliquantulum inuenies indurari,tamen ad oculos veniens, in naturam,quam in cerebro exiſtens habuerat, conuertitur: in panniculo enim qui rete dicitur,mollis efficitur, ita vt in naturam cerebri procedat, fitq; quaſi rete.

Sexto,quæ & laudabilior eius proprietas eſt:quia hoc par neruorum cum è prora vtriuſq; ventriculi ſeparatum egrediatur,non recto itinere ſicut exierat,vadit: ſed per interiora capitis torquetur, & ad oſſa narium veniens commiſcetur:ſic vt ipſorum vtraq; foramina fiãt vnum ibidem. Iterum
C hi nerui ſeparantur,& recto itinere,vt egreſſi fuerant,vadunt,vnusq; è dextro ventriculo exiens,ad dextrum oculum tendit:alter de ſiniſtro prodiens ad ſiniſtrum peruenit, de quorum coniunctione & ſeparatione plures antiquorum diuerſe ſenſerunt.

De Opinionibus circa cauſam coniunctionis neruorum Opticorum, & de cauſa ob quam non vnicus exiuit craſſius à medio primi ventriculi cerebri. CAP. 4.

Quidam hęc ideo fieri dicebant,vt ſi vnus lęderetur,alius ſubueniret,alij eos ideo eſſe coniūctos, quia omnis ſenſus ab vno fundamento procedit,quórum ſententia prorſus vana eſt. Natura.n.tam optime,tam fortiter,membra compleuit,vt nullam timeant paſſionis occaſionem, nec ſolum nerui viſum ferentes ab vno loco exeūt,ſed oēs ab eodem loco egrediuntur, neq; tñ poſtea cōiunguntur. Nōnulli ob hoc eos dicunt cōiungi, vt vnus ab alio confortetur:ſi.n.ſeparati eſſent, propter itineris longitudinem rumperentur,quod quidem non impoſſibile eſt,ſed tñ non eſt via tam longa,vt in ea rumpi debeant. Alij ſic aiunt,quorū intentio vera eſt:ſpiritu viſibili veniente ad oculos, neceſſe eſt, vt vno oculo clauſo totus ſpiritus ad aliū veniat,quod fieri non poſſet,niſi nerui prius ſeparati coniungerentur,& iterum ſepararent:quod huiuſmodi experimentum teſtatur,Si aliquod corpus ſuper naſum ponatur,vtroq; oculo ad videndum directo,fit viſus debilior & obſcurior, ſed vno clau-
D ſo,fit viſus in altero fortior,q̄ in vtroq; fuerat,& quod vtriq; cernere nequiuerant,vnus ſolus clariſſime aſpicit. hoc ideo,quia ſpiritus qui in vtroq; fuerat, ad vnum conuertitur:altero.n.clauſo, alterius pupilla clarior efficitur. Alij alio modo ſentiunt, quorum ſententia eſt neceſſaria, niſi nerui ad oculos directi primum coniungerentur,& poſtea ſepararētur,neceſſario res vna,dupla viſui appareret. cum enim res viſibilis videri non poſſit, niſi viſu oculorum pupillas exeunte: ipſe autem viſus per lineas rectas egrediatur, & rem recto tramite ante ſe percipiat, ſicut videmus radios ſolis p anguſtã cauitatem pomū ingredi,& lineæ ipſæ, anguſtæ ſunt in exordio ſui: deinde verò paulatim dilatant: fiatq; in vtroq; oculo quaſi quædam pineæ forma neceſſe eſt,vt vterq; viſus lineatim directus,& in loco vbi eſt res videnda coniunctus,eam æqualiter percutiat: deinde quouſq; ad pupillã perueniat, conuertatur neceſſe eſt,vt exordium vtriuſq; à pupilla æqualiter egrediatur, & per vnã ſuperficiē ambo ambulent. Duorum exordia ſunt in loco,vbi vtriq; nerui coniunguntur,ibi vnus idemq; factus,& ſic ex vtraq; pupilla à ſuo loco egreſſus,videndam rem videt,eamq; ſicut eſt,comprehendit: q̄m ſi vna pupilla à ſuo loco inferius vel ſuperius mutaretur, res ſuperiori pupilla viſa, ſuperius videretur,ſicq; dupla appareret:propter quod oculis tria fuerant neceſſaria.ſ.pupilla fundítiua viſus,locus vbi vterq; coniungitur neruus,& rectæ lineæ,vt viſus recte per eas tranſeat. Hęc eſt cauſa quare nerui ad oculos venientes prius coniunguntur. Sed tamen quidam ſic obiiciunt.

Cum

Cum illos duos neruos neceſſarium ſit coniungi, quare non ſtatim vnus facti ſunt, ſed duo. Quibus E eſt reſpondendum: vnus ideo neruus non fuit, quia à cerebri medio exire non potuit, maxime quia magnus eſt vterq;. Item, magna quædã cõcauitas illic eſt, vbi palati foramina cerebro cõiungunt̃, p quã cerebrũ ſuã ſupfluitatẽ expellit: via etiã quæ ad nares ducit, ibi cõſtat: illa autẽ cõcauitas, & hęc via, ibi eſſe non poſſet, ſi neruus vnus ibi locaret̃. Nares.n. ſunt in media facie, vñ niſi earum foramina cerebro oppoſita eſſent, olfactus nõ eſſet. Quia ergo cerebri loca rebus hiſce comprehenſa ſunt, neceſſe fuit, vt nerui viſum ferentes non ab vno loco egrederẽtur: quos natura in vno loco coniunxit, vt idem foramen eos habere faceret: deinde, vt ſeparatim ad vtrunq; oculum irent, ſeiunxit.

De Animato Spiritu, & Viſibili, & q viſibilis ſpiritus ſubſtantialiter ad oculos peruenit, & aliorum ſenſuum organa ſolum perueniunt eorum ſpiritus irradiatiue. CAP. 5.

Viſibilis, vt diximus, ſpũs de ſpiritu naſcitur aĩato, à ventriculis proræ cerebri procedens: ibiq; mundificat̃, vt diximus, cũ de cerebri natura diſputauimus: qui ſpũs, ſpiritualiter eſt ſenſibilis, quia viſus vnus ẽ ſenſibus, cæteris dignior & nobilior. Porrò ipſe habet proprietatem, quã nullus aliorũ ſenſuum habet. Animalis ſiquidem ſpiritus in cerebri ventriculis exiſtens, ſenſum & voluntarium mandat motum: virtus enim ipſius per neruos penetrat ad cætera membra, eſſentia verò in proprio permanet loco: ſicut Sol totũ aerem illuminat, ipſe tamen in vno loco ſtat. Sed ad oculos non ſolum F virtus viſibilis ſpiritus ſed ipſe ſpiritus eſſentialiter dirigitur: & tanta eius quantitas, quanta eſt neceſſaria, illuc adducitur: quod vtriuſq; nerui concauitas atteſtatur. Id etiã hoc teſtat̃, quia vno oculo clauſo, ad pupillã alterius tota virtus conuertitur cauſa neruorum coniunctorum: inde foramen paniculi, qui dicitur vuea, præ multitudine ſpiritus neceſſario dilatatur: aperto verò oculo cũ ſpiritus ad eũ reuertatur, foramen vueæ ad propriam redigitur menſuram. Hoc ſigno ẽt, ſi obſeruari poſſit, cognoſcitur, Si vno oculo aqua clauſo pupilla alterius dilatetur: ſpũs enim viſibilis in eo eſſe demõſtratur, vnde aqua quæ tranſitum eius obſtruit, ablata, viſus redditur. Si verò non dilatetur, hoc ideo eſt, quia neruus per quem ſpiritus ducit̃, obſtructus eſt. Vnde etiam cũ cæteri nerui nullam habeãt concauitatẽ, quia virtus aĩalis ſpũs, non ipſemet eſſentialiter per eos ducit̃, oculorũ nerui neceſſario concaui fuerunt, vt ſpũs ſubſtantialiter per ipſos tranſire poſſit. Cæteri autẽ non ſunt cõcaui, ne per corpus diuiſi, & à ſuo fundamento remoti, leuiter rũperent̃: vel quia tanta ſpiritus quantitas ſenſui & motui voluntario non eſt neceſſaria, quanta viſui. Nullus enim ſenſus, ꝑter viſum, ſentit ſentiendam rem, niſi ei coniungatur: viſus autem pupillam egrediens longe remota ſentit: vnde multa ſpiritus quantitas neceſſaria eſt: & ideo nerui neceſſario concaui facti ſunt.

De Modo quo fit Viſio. CAP. 6. G

Videndũ eſt etiã, quõ fiat viſus. Diximus ergo, cũ aliqua res videtur neceſſario: vel aliquid ex ea dirigitur viſui, per quod quid ipſa ſit, cognoſcitur: vel virtus viſus ad eam mandatur, vel aliquid medium eſt inter viſum & rem viſam, per quod ipſa cognoſcitur. Sic poteſt ergo inueſtigari quod horum certum ſit. Oẽs philoſophi concordati ſunt, q res non poſſit videri niſi per foramẽ pupillæ. Si ergo ad viſum à re videnda aliquid dirigitur, ſiue ſit virtus, ſiue ſit forma, ſiue qualitas, ſiue quantitas menſurata, quõ illud anguſtũ foramen intrare poterit? quæ etiã virtus eſſe põt, quæ ad oculos diuerſorum in momẽto rẽ videndã deducat? quod qa impoſſibile eſt, ſpernat̃. Quòd autem viſibilis ſpiritus pupillam exiens ſolus ad rẽ videndã vadat, eiuſq; quantitas magnitudinem cõprehendat, falſum eſt. Ipſe enim ſpiritus non tantæ eſt quantitatis, vt adeo dilatari poſſit, vt tot & tantas rerum ambiat quãtitates, cum in vno momento multa & diuerſa & maxima indiuidua comprehẽdimus. Ad tertiũ ergo mẽbrum cõuertamur. Quippe aer corpora circũdans, ſi clarus & lucidus fuerit, ſupplemẽtũ viſui facit, quod nerui cerebro: quia ſicut ſplẽdor Solis, ſic ſpũs recipit virtutẽ. Sicut.n. Solis ſplendor ſuperiorem aeris extremitatẽ percutiens, totum aerem penetrat, eumq; clarificat: ſic & viſibilis ſpũs pupillam egreſſus, mox totum aerem penetrat, & extenſus per loca remotiora, mutat ea in ſuam naturã, quod fit cum aer in toto iunctus eſt, quod in Sole palàm fieri videtur. Si enim aliqd corpus in aere ponatur, cum Solis ſplẽdor illud nequeat penetrare, forma illius corporis poſt ſe H obſcura apparet. Cauſa, quia non ſuſcipit aer lumẽ niſi ſit cõtinuus, nec Solis ſplendor, ſeparatum à ſe aerem mutat, qm̃ ſi actio ſplendoris fortiter in aere operata fuiſſet, poſſet in eadem actione permanere, ſplendore Solis abſente. Sed vtriq; hac carẽt proprietate, q neq; Solis neq; ſpiritus ſplẽdor ſuam actionem aeri, ipſo abſente, poteſt dimittere. Recte ergo cauſa dans lumen ablata, ipſo momento, lumẽ ab aere aufertur. Eodem modo de neruis intelligitur: quia ſi neruus fuerit inciſus & à cerebro diuiſus, illico membrum cui ſenſum dabat, fit inſenſibile. Propterea hæc duo ſic debẽt eſſe coniũcta, i. aer & ſpiritus, ſicuti nerui & cerebrum. Et quãuis aer in altera mutetur actione, ſicut cũ calefit vel infrigidatur & in qualitate rei calefacientis vel infrigidantis permanet, lumen tamen nõ idem in aere operatur: ipſo.n. abſente & lux ab aere amputatur. Deinde neceſſe eſt ſemper vt aer continuatim illuminet̃: hoc.n. niſi fuerit, nullo modo lucidus fieret: ſic & nerui cerebro faciunt ſupplementum, quia licet de ſubſtãtia ſint cerebri, duriores tñ ſunt, quò lucidioribus paſſionibus ſubiaceãt, vnde aliquãtulũ à natura cerebri ſunt mutati. Sed nerui duobus modis ſunt: qdam.n. motũ faciũt, qdã ſenſum: & facietes ſenſum, molles ſunt: opantes motũ, ſunt duri. Et qͥuis nerui duri ſenſum habeãt agẽdi, molles tñ nerui nõ inueniunt̃ illã cũ duris neruis habere ſocietatẽ, ſed ipſi duri hoc faciunt:

A ciunt,quia tactus cæteris ſenſibus eſt craſſior.Senſus aũt viſibilis, quia cæteris ſenſibus eſt acutior et
ſubtilior,ideo neruus ſpiritũ viſibilem ſeruans,cęteris ſenſibilibus neruis cerebro eſt propinquior.
Quia igitur oculi in aere agunt,ſicut cerebrum in neruis,ideo multã quantitatẽ ſpiritus habuerunt,
vt in aere rem ſuam faciant,ſicut in neruis proprias res cerebrum. Viſus autẽ primo calores ſentit,
quod ei propriũ eſt:deinde corpus in quo fundati ſunt,ſicut guſtus prius ſentit ſapores, poſtea fun-
damenta eorum.Guſtus tñ & cæteri ſenſus rem ſentiendam ad ſe venturã expectant:Viſus verò ab
oculis elongatur,& per aerẽ extenditur quouſq; ad corpus perueniat coloratum.Hac de cauſa ſolus
viſus ſentit formam corporis,ac quantitatem,& cum eius colore motum rationabiliter, nõ tñ eſſen
tialiter,ſentit:quod nullus habet cæterorum niſi tactus accidentaliter. Verbi gratia:Siquis per tene
bras ambulans fuſtem in manu duxerit,eo amplius nõ potente penetrare,cognoſcit ꝙ motũ per cor
pus ſolidum fieri,impoſſibile eſt. Viſus aũt habet alteram proprietatem,quia incidens ſupra leue,
ſolidũ,& lucidum:rectus ad pupillam conuertitur, vnde exierat:vnde in ſpeculo vel in alijs ſplendi
dis corporibus prope nos ſtantibus,videmus formam noſtrã: & ſiquis ſtudioſe in oculũ alterius ſpe
ctet,videt in eo ſuã faciẽ:cauſa,quia viſus ad pupillam conuertitur propter luciditatẽ panniculi,qui
araneæ tela dicitur:eſt.n.ſupra cryſtallinum,ſicut adeps ſuperne coagulatus: & quaſi rutilans,clara
B eſt.Veruntamen quamuis præ cæteris ſolus per aerem motum rei ſentiendæ ſentiat,non tñ arbitra
tur,ſicut cæcus ſe confuſe ſentire:quia aer,mox vt rem ſentit,eã viſui miniſtrat: quæ proprietas ſoli
ineſt viſui,aerẽ videlicet in ſui mutare naturã. Alterius etiam dignioris eſt proprietatis,ꝙ non ſolũ
recte, ex tranſuerſo conſpicit neceſſario, cum multus ſpiritus à cerebro ad oculos dirigatur,rurſus
ſpiritus pupillam exiens, & aerem percutiens,mutat eum in ſuam naturã.Recte ergo viſus,igneus
dicitur:auditus,aereus:guſtus,aquoſus:tactus,terreus:olfactus,fumoſus: quatuor.n.elemẽta ſenſus
quatuor conſtituunt,vt vnuſquiſq; eorum vnum ex his comprehẽdat, & ea,cum in natura ſua ſunt,
vel in aliud mutantur,vel aliqua accidentia patiũtur,diſcernat:præter hos quatuor ſenſus, fuit alius
qui fumoſa comprehenderet:fumus.n.in ſua natura mediocris eſt, cum elementa non niſi quatuor
ſint.Sed viſus qui ad hoc eſt,vt colores comprehendat,neceſſario luminoſus fuit:ſolum.n.quod luci
dum eſt,cõuertitur in colores.Teſtatur hoc aer, qui cum clarus & lucidus ſit, facile in colores muta
tur:nam palàm eſt, quia ſi quis candidis indutus iaceat ſub arbore, color veſtimentorum in frondiũ
colorem mutatur:vnde patet aerem in illum colorem fuiſſe mutatum. Videmus etiam ſæpe aerem
in colorem lucidi parietis mutari,illumq; colorem per aerem ad illud corpus mutari,maxime ſi pa-
ries viridis,vel rubeus fuerit vel citrini coloris:& ſicut Solis ſplendor eum ad ſuam mutat naturam,
C ſic & colores in ſuas eum qualitates conuertunt. Similiter & lumen viſibilis ſpiritus mox vt aerem
percutit,ipſum immutat.Hæc tria ſunt,quæ aerem ſine vllo temporis ſpatio immutant, lumen So-
lis,fulgidus color,& lumen viſibilis ſpiritus.Palàm eſt ergo,viſum non fieri niſi aeris mediocritate,
quod ſenſus atteſtatur.Antiqui etiam concordant dicentes aerem eſſe viſui veluti ramus,& conue-
niens eſt inſtrumentum cum fuerit lucidus,vel aliorum corporum lucidorum lumine illuminatus:
& ſic ſeruire aerem viſui,ſicut cerebro nerui. Sicut enim cerebrum non ſentit quod oculi compre-
hendunt,niſi neruis mediantibus:ſic & oculi nihil ſentiunt, niſi lucido aere mediante.

PARTICVLA tertia eſt de prima & vniuerſali medicinæ intentione, & de rebus naturalibus, non naturalibus, & præter naturam, & de generibus & ſpeciebus, & cauſis & accidentibus morborum. Cuius ſunt quinq; capita.

De prima medicinæ intentione, & de neceſſarijs ad eam. CAP. I.

OPortet medicum præ oĩbus primam & vniuerſalem medicinæ intentionẽ præuidere, & eam
particulariter diuidendo ad indiuiduum ducere.Prima autem medicinæ intentio eſt,quę bifa
riam diuiditur:aut.n.in ſanis,cum ſimilibus ſanitas cuſtoditur:aut in ægris per contrariũ ſanitas red
ditur.Quorum primæ neceſſaria eſt rerum naturalium ſcientia: naturalibus.n.agnitis,pateſiunt ea
D quæ ſunt ſimilia ſanitati:& ſic etiam cognoſcuntur quæ ſunt contraria:ſimilibus ergo ſeruatis, con-
trarijs prohibitis ſanitas cuſtoditur.Secundæ autem intentioni duo ſunt neceſſaria:non naturaliũ. ſ.
& contra naturam rerũ ſcientia.Sanitas.n.infirmo cũ quadã mutatione reſtituitur:quã mutationem
qui facere vult,neceſſe eſt ſciat ad quid mutare decet.Niſi.n.ſciat de quo,& ad quid mutandum de
cet mutare,nõ ſecurus eſt quin vnde cõuenit nõ immutari,mutet:& niſi nouerit ad quid decet mu-
tare,ad id quod non oportet,conuertere poterit.Sanitas infirmo redditur cõmutatione rerũ contra
naturã ad naturalia:vnde & iſta ſciri debent ad q̃ illa trãſmutantur,& illa etiã q̃ ad illa conuertãtur.

De rebus naturalibus, non naturalibus, & contra naturam. CAP. 2.

Res autem naturalis duobus eſt modis,generalis & ſpecialis.Generalis dicitur eſſe humani cor-
poris complexio,& vniuſcuiuſq; corporis compoſitio. Complexio quidem multipliciter eſt:tum
ætas, & conſuetudo. Naturalis complexio eſt ſecundum differentiam ſexus, vt in mare & fœmi-
na: vel ſecundum euentum,vt eſt complexio ſpermatum, vel ſpirituum de quibus fit. Conſuetu-
do ſex modis eſt: Primo, ex aere & eius mutatione, quæ mutatio vel localis eſt, vel temporalis,
cum aliquid in tempore contingit: Secundo, ex motu vel quiete: Tertio, ex repletione vel inani-
tione: Quarto,ex ſomno vel vigilia: Quinto,ex cibo & potu: Sexto,ex animæ accidentibus. Spe-
cialis eſt, vt virtus, quæ triplex eſt, naturalis, vitalis, animalis. Superius animalem tetigimus,

cum de cerebro diſputauimus. Vitalis eſt, quæ cor & arterias facit pulſare. Naturalis triplex eſt, generatiua, nutritiua, & augmentatiua. Nutritiua quadruplex eſt, attractiua, retentiua, digeſtiua, & expulſiua. Res autem extra naturam duplex eſt, aut eſt nocumentum actionis, aut quod ex eo generatur. Nocumentum actionis, aut quod ex eo generatur, duplex eſt: aut eſt ſine mediatore, & morbus dicitur: aut cum mediatore, & cauſa vocatur. Quod autem actionis nocumento generatur, accidens nominatur: quod iterũ duplex eſt, ſ. aut ex diuerſis corporis qualitatibus, aut à qualitatibus diuerſis à corpore egredientibus. Corporis qualitatis diuerſitas quinq; modis eſt. Sunt enim qualitates quæ ſentiuntur. Qui ergo ægro ſanitatem vult reſtituere, decenter debet inueſtigare ſeptẽ res naturales, quæ ſunt, elementa, complexiones, humores, membra, virtutes, ſpiritus, & operationes, & quæ ſequuntur eas, vt ætates, colores, figuras, diſtantia inter maſculũ & fœminã: Et res non naturales, quæ ſunt ſex, aer, cibus & potus, inanitio & repletio, motus & quies, ſomnus & vigilia, & accidentia animæ: Et res extra naturã, quæ tres ſunt, morbus, cauſa morbi, & accidentia morbum concomitantia. E

De Generibus & ſpeciebus Morborum. CAP. 3.

Morbus generaliter triplex eſt, quia corporis compoſitio trina eſt. Prima corporis compoſitio eſt in membris ſimplicibus, ex elementis cõpoſitis: in quibus quædã morbi ſpecies generantur, quę duobus modis ſunt, vel ſimplices, vel compoſitæ. Simplices quidẽ ſunt calida, humida, frigida, & ſicca: compoſitæ verò ſunt, calidæ & ſiccæ, calidæ & humidæ, frigidæ & humidæ, frigidæ & ſiccæ. F

Secunda corporis compoſitio eſt in membris quæ cõpoſita vocantur, ex ſimplicibus cõpoſitis: in qua fiunt morbi quatuor modis, aut ſecundum formam membrorũ, aut ſecundum cõpoſitionẽ, aut ſecundum magnitudinem, aut ſecundũ numerũ. Secundũ formam quinq; modis, in figura, foramine, concauitate, lenitate, aut aſperitate. Secundum cõpoſitionẽ dicitur cum à loco mutatur, vel in loco malo ponuntur. Secundum magnitudinẽ bifariam, vel vltra modũ, vel infra. Secundum numerum ſimiliter, vel vltra modum, vel infra: vltra modum, naturaliter, vel extra naturam. Tertia corporis compoſitio eſt corporis totius ex vnitate ſimplicium & compoſitorum membrorum facta, in qua morbus generatur, qui ſeparatio iuncturæ vocatur. Hæc ſunt genera morborum & ſpecies.

De Cauſis Morborum. CAP. 4.

Cauſa autem morbi eſt generaliter ſicut genus, ſed ſpecialiter eſt triplex. Cauſa enim morbi ſimplicis, aut calidum facit morbum, & eſt ſeptupla, i. nimius motus animæ, corporis paſſio, calor exterior, anguſtia pororum, putredo, rerum acutarum acceptio, cibi paruitas. Aut frigidum facit morbum, & eſt octo modis, tactus rerum frigidarum, acceptio earum, multitudo cibi et paruitas, obſtructio pororum & largitas, nimius motus & quies. Aut facit morbum ſiccum, & eſt quadruplex, ſiccę rei obuiatio, cibi ſicci, cibi paruitas, nimius motus. Aut facit morbum humidum, & eſt contraria proximæ dictæ. Sed ſimplicibus morbis quos diximus cum materia exiſtentibus, commiſcentur cauſæ intraneæ: quæ ſunt, virtus membri impellentis, debilitas recipientis, materiæ multitudo, pororum largitas, defectio nutritiuę virtutis. Cauſa morbi compoſiti vel eſt ſecundum figuram, vel foramen, vel concauitatem, vel aſperitatem, vel lenitatem. Secundum figuram, aut propter quantitatem ſpermatis, vel qualitatem: vel propter aliquod accidens quod infans patitur qñ naſcitur, vel cũ lac ſugit: vel propter alia. Secundum foramen, vel propter obſtructionem, vel propter coniunctionem. Obſtructio fit à fortitudine retentiuæ, vel defectione expulſiuæ, vel propter frigiditatem & ſiccitatem, vel ligaturæ ſtricturam. Secundum concauitatem, aliquid innaſcens vel in membro incidens, vt eſt chymus, lapis, verrucæ. Largitas foraminis coniunctioni contraria eſt. Aſperitas de genere ſeparationis eſt iuncturæ, cum non eſt à caliditate: quod poſt planius dicemus. Lenitas eſt aſperitati contraria. Corruptio loci fit cum membra à naturalibus ſuis locis mutantur, vel ſeparatione, vel mollitie concatenationis membrorum. Magnitudinis cauſa eſt multitudo materiæ, vel fortitudo naturæ: paruitas membrorum cum contrario eſt, aut propter inciſionem. Magnitudo in numero, aut naturalis eſt, ex ſpermatis abundantia, aut accidentalis vt lapis in veſica: paucitas autem eſt econtrario. Separationis iuncturæ triplex cauſa eſt, inciſione exterius facta, vt igne vel enſe: vel interius, vt ex acutis chymis: Aut extenſione, vel exteriori, vt cum fune: vel interiori, vt ex craſſa ventoſitate: Aut de fractura, vel exteriori, vt à lapide: vel interiori, vt ex craſſis chymis. G H

De Accidentibus Morborum. CAP. 5.

Accidentia ſunt tria, ſ. nocumentum actionis, diuerſitas egredientium à corpore, diuerſitas qualitatum corporis ſenſibilium, quorum duorum cauſa eſt nocumentum actionis. Actiones tres ſunt, animalis, naturalis, vitalis. Nocumentum actionis triplex eſt: nam omnis actio tria patitur, vel enim ex toto aufertur, vel minuitur, vel mutatur: verbi gratia, tactus aut amputatur, & dicitur ſtupidus: aut minuitur, & titillatio vocatur: aut à ſua natura mutatur, & tunc corrupta vocatur: cauſa horum duorũ eſt frigiditas tertij gradus, & iuncturæ ſeparatio. Palàm ergo eſt quòd cauſa nocumenti actionis morbus fit. Morbus tantum nocet actioni ſine mediatore: ideo nocumentum actionis eſt ſignificatio morbi. Nec eſt differentia inter accidens & ſignificationem, niſi in noſtra intentione, quia noſtra intentio eſt in nocumento actionis, & id ad quod ſequitur nocumentum, morbum vocamus: & illum inſequentia, accidentia dicimus: morbum autem dicimus cauſam accidentium: vnde morbo cognito, cum accidentia ſcire volumus, dicimus accidentia ſignificationes.

PARTICVLA

A *PARTICVLA quarta de accidentibus, & morbis oculorum, & neruorum ſuorum, & muſculorum, & palpebrarum. Cuius ſunt quatuordecim capita.*

De accidentibus morborum oculorum in generali. CAP. 1.

SEd quia intentio huius libri eſt patefacere ſignificationes morborum oculorum, prius oportet ſcire eorum accidentia: vt via, qua ad morbi notitiam veniamus, ſit nota. Accidentia ergo oculorum ſunt triplicia: nocumenta actionis, & quæ ex illis ſequuntur: diuerſitas in oculis. ſ. ſenſibilis qualitas, & diuerſitas ab eis exeuntium. Nocumentum autem actionis oculorum, eſt ſecundum quantitatem actionis, id eſt eorum quæ ſunt actionis, vel animalis, vel naturalis. Nocumentum naturalium actionum, eſt quod accidit quatuor virtutibus naturalibus: animalium verò actionum, quod ſenſui & voluntario motui accidit. Actiones animales tantum duas ſpecies ſenſus habent. Nocumentum naturalis actionis in hoc loco non oportet notari: quoniam in hoc non differunt oculi à corpore toto: ſequitur enim nocumenta tactus, vt ſunt mollities, titillatio, & dolor: ita oculis vt toti corpori accidit. Accidentia verò viſus & voluntarij motus, quæ oculi patiuntur, hic oportet dici.

De diuiſione accidentium oculi, & declaratione membrorum diuidentium. CAP. 2.

Sciendum itaq; quòd accidentia quæ oculis contingunt, aut in eius inſtrumento ſunt, aut in ſua
B virtute, aut in miniſtris. Inſtrumentum viſus eſt humor cryſtallinus qui patitur, vel vnum ex octo ſimilibus morbis, vel ex compoſitis morbis, cum à ſuo loco mouetur, vel iuncturæ ſeparationem. Si mutatur à loco ſurſum vel deorſum in vtroq; oculo, vident rem duplam: ſi mutatur dextrorſum vel ſiniſtrorſum, non apparet res dupla. Virtus viſus à cerebro per concauum neruum deſcendit: vnde eius paſſio vel de nerui, vel de cerebri fit infirmitate. Quorum infirmitas triplex eſt, ſimplex: quæ eſt vna de octo: vel officialis, vt apoſtema, & obſtructio: vel iuncturæ ſeparatio. Miniſtri viſus ſunt humores, & ſpiritus, & panniculi, qui in oculis ſeptem habentur: quorum illi qui ſunt ante cryſtallinum, ſunt foramen vueæ, id eſt pupilla, albugo oui, ſpiritus qui eſt in pupilla, & quantitas pupillę, quæ corona dicitur.

De accidentibus pupillæ. CAP. 3.

Coræ. i. pupillæ contingunt quatuor, largitas, anguſtia, mutatio de loco, & tortuoſitas. Largitas vel naturalis eſt, vel accidentalis. Accidentalis eſt, vel de extenſione panniculi quo tegitur: cuius extenſio de paſſione eſt vueæ, vel de multitudine humoris albuginei. Paſſio vueæ aut ſimplex eſt, vt ſiccitas: aut compoſita, vt apoſtema. Anguſtia pupillæ, vel naturalis eſt, vel accidentalis: de mollitie, quæ mollities de nimia fit humiditate dominante, & lubricum faciente, aut de albuginei paruitate.
C Largitas pupillæ ſiue naturalis, ſiue accidentalis, ſemper eſt mala, quia ſpiritum ſpargit. Sed anguſtia, ſi propter rem de qua facta eſt ſtricta, naturalis eſt, bona eſt, quia ſpiritum coadunat: accidentalis tamen moleſta eſt, non ideo, quia anguſtia, ſed propter cauſam de qua facta eſt ſtricta: maxime ſi fuerit propter albuginei paruitatem. Duplex enim malum eſt: vnũ, quia cryſtallinus eſt diſcoopertus ad lumen: aliud, quia ex paruitate albuginei deſiccatur. Mutatio pupillæ de loco, vel naturalis eſt, vel accidentalis. Accidentalis conſideretur. Panniculi qui ſunt iuxta pupillam contumeſcunt, vulnerantur, & conſolidantur. Hæc tamen mutatio non multum eſt mala. Separatio iuncturæ, ſi ſit in vuea, & non ſit perforata, non multum nocet viſui: quòd ſi perforetur, currit humor albugineus, & vueam tunicam coniungit araneæ. Vnde quinq; accidentia generat. Vnum, quòd vuea cryſtallino propinquatur, nec habet vnde cooperiatur: atq; ſpiritus viſibilis de cerebro procedens, non coadunatur in pupilla, ſed egreditur ab ea, & diſpergitur.

De accidentibus albuginei humoris. CAP. 4.

Albugineus humor in quantitate & qualitate patitur: In quantitate, ſi augmentatur, vnde viſus obſcuretur, vel minuatur: vnde nequit cryſtallinum cooperire, in qualitate, liquore & colore: liquore ſi parum craſſus fuerit, longinqua videre nō ſinit, & propinqua bene diſcernit. Si ſit craſſiſſimus
D omnino, viſum occupat, & amputat, & cataracta dicitur: quæ vel in parte vna, vel in multis locis diſpertita eſt, in vuea, vel in pupillę medio, vel circa eam. Si ſit in medio, omnia perforata videntur infirmo. Partem enim quam videre nequit, putat concauam eſſe. Si circa pupillam, multa in vna hora vuea non permittit videre, propter paruitatem pineæ viſus. Si craſſitudo diſpertita ſit, & particulariter ſit diuiſa, quæ videt putat eſſe quaſi ſtricta: vnde patiens cernit quaſi muſcas & ſimilia, quod pueri & febricitantes plurimum patiuntur. Color ſi mutetur, omnia coloris iſtius eſſe putantur: vtpote ſi fuerit plumbeus, omnia fumoſa apparebunt & tenebroſa: ſic et ſi fuerit alterius coloris, idem ipſe color in viſis omnibus apparebit: eis tamen ad cataractam præparati ſunt oculi, de quorum ſtomacho fumus ad caput aſcendit, & patientibus fluit de naribus rheuma.

De accidentibus viſibilis ſpiritus. CAP. 5.

Spiritus viſibilis in qualitate & quantitate patitur: In qualitate, vtpote ſi fuerit ſubtilis, vnde bene diſcernit, ac res optime comprehendit: vel craſſus, vnde ad remota loca penetrat: et longinqua videt: vel paucus, ad remota ſe elongare non valens, ſed ſolum propinqua cernens.

De accidentibus corneæ. CAP. 6.

Panniculus cornea, quo pupilla tegitur: ſi quo modo patiatur, viſui nocet: cuius nocumentum propter ſe, vel propter aliud fit. Propter ſe, tria morborum genera patitur: videlicet ſimplicem, com

poſitionem,& ſeparationem iuncturæ:Simplex,vt humiditas,& ſiccitas:humiditas viſui nocet pro E
pter quantitatem: vt ſi fuerit multa, omnia ſicut fumus & nebula apparebunt: vel propter qualita-
tem:vtpote ſi rubea fuerit.omnia videri rubea facit, veluti qui patiuntur ſebel contingit:ſi autem ci
trina fuerit, citrina apparebunt omnia, ſicut ictericis fit.Siccitas ſpaſmum generat, vnde viſui no-
cet:ſi multa, multum:viſus ergo quandoq; ex toto amputatur.Separatio iuncturæ, ſi fuerit perfora
ta cornea,duobus modis viſui nocet:vno modo propter putredinem in illo vulnere congregatam:
ſecundo,quia cryſtallinus ſecundo lumini fit vicinus.Paſſio corneæ,quæ propter aliud fit, vel pro-
pter coniunctiuam,vel propter palpebram eſt. Propter coniunctiuam,ſi vngula naſcatur in ea,vel
fiat apoſtema corneam operiens: Sed paſſio corneæ & coniunctiuæ & aliarum partium oculorum
non nocet viſui,niſi accidentaliter.

De accidentibus motus voluntarij oculorum. CAP. 7.

Paſſio verò motus voluntarij oculorum eſt triplex. Vel enim amputatur,& mollities vocatur:
vel minuitur,& tremor & titillatio dicitur:vel propter lacertos, cum non vt oportet, mouentur, &
ſpaſmus nuncupatur.Quorum trium vnumquodq; fit:aut propter cerebrum, aut propter neruos,
aut propter lacertos. Sed diuerſitas mollitiei ac ſpaſmi lacertorum oculos mouentium eſt ſecundũ
diuerſitatem motionis eorũ. Quod quõ videat,vel vnde procedat, in fine ſexti cap.planius dicitur. F

De diuiſione morborum oculorum in apparentes & occultos.Et primo de apparentibus. CAP. 8.

Morbi oculorum vel ſenſui apparent,& faciliime cognoſcuntur: vel latent, & eorum notitia eſt
obſcura,quorum ſignificationes intellectuali inueſtigatione comprehenduntur. Incipiendum igi-
tur à morbis ſenſui apparentibus,& oſtendendum in quo loco oculorum appareant, & naſcantur.
Morbi ergo qui ſenſui apparent,vel ſunt in coniunctiua,vel palpebra,vel in angulo oculorum,vel
in cornea,vel in vuea,vel inter vueam & cryſtallinum. In coniunctiua ſeptem ſunt,videlicet petiã,
vngula,ophthalmia,tumor,duritia,& cætera.Petia eſt ſanguis fluens de aliqua arteria,vel vena inci
ſa,quam patitur ex ictu. Vngula eſt ſuperfluitas neruoſa aut carnoſa,extendens ſe ab angulo ad pu-
pillam,& prohibens viſum.Ophthalmia triplex eſt,quæ viſum turbat: cuius cauſa vel exterior eſt,
ſicut fumus,ſol,puluis,& ſimilia:vel interior,ſicut humores ad coniunctiuam fluentes. Sed prima
ophthalmia mala non eſt:cauſa enim quàm primum ablata,morbus amputatur.Secunda verò,poſt
quam cauſa amputatur,habet & ſigna quæ habent cætera membra,cum patiuntur apoſtema: quæ
ſunt, tumor, inflammatio, durities,lachrymæ, rubor, plenitudo venarum oculi. Tertia cæteris eſt
fortior,quia & alias habet ſignificationes. Acumen enim palpebræ inuerſatur extrinſecus: eiusq;
motio vix fit,& albugineus aſcendit ſuper nigredinem. Tumor eſt quadruplex: Vnus fit ex craſſa G
ventoſitate:Secundus,ex phlegmatico humore non craſſo:Tertius,ex phlegmate craſſo. Quartus,
ex melancholia, qui dicitur ſcliros. Qui omnes ſic adinuicem diſcernuntur.Primus euenit ſubitò,
ſicut videmus ſeniores in æſtate pati propter muſcarum morſus. Secundus & tertius paulatim fi-
unt,ſine magno dolore & mollitie,minor in ſecundo quàm in tertio:quorum color eſt ſicut color to
tius corporis. Quartus vt plurimum fit in angulis oculorum,& aliquando dilatatur & aſcendit ad
ſupercilia durus,multum habens dolorem. Eius color plumbeus eſt,qui multoties ſequitur varias
& diurnas ophthalmias,& maxime quæ mulieribus contingunt. Duritia naſcitur in oculo toto,na-
ſcitur & in palpebris,quæ motum grauem facit cum dolore & rubore: nec patiens valet oculos ape
rire cum à ſomno ſurrexerit, attamen ſunt lachrymæ ſalſæ & nitroſæ.Dolor & rubor in toto corpo
* re palpebris fiunt ex humiditatibus ſalſis aut acutis: ſi coniunctiua eſt plena craſſi ſanguinis, quæ
cum inflatur,rubei fit coloris:eſt & profluа, quæ dolorem & tumorem facit.

De paſsionibus palpebrarum & angulorum ſuorum. CAP. 9.

Paſſiones palpebræ quædam ſunt communes morbis totius corporis, ſicut verrucæ, ſcrofulæ,
& ſimilia. Naſcunturq; vel extrinſecus vel intrinſecus. Extrinſecus, ſicut eſt craſſities, quæ eſt
quaſi pinguedo viſcoſa relata neruis & panniculis. Naſciturq; in palpebra ſuperiori intrinſecus, H
ſcabies, grando,petroſitas,& viſcoſitas. Scabies quatuor modis eſt, vna dicitur pſorophthalmia,
alia trachoma,tertia ſycoſis,quarta teloſis:prima,ſecunda leuior eſt: quæ magis aſpera, dolorem &
grauitatem facit:vtraq; tamen in oculis humiditatem generat:tertia dura eſt & aſperior,quia palpe-
bræ interioris quaſi ſciſſura eſt: quarta cæteris deterior eſt & durior ad ſanandum. Grando eſt
tumor craſſus in interioribus coagulatus,vt quaſi grando videatur. Inuiſcatio eſt quædam viſcoſi-
tas palpebram cum pupilla iungens ſiue in eius albedine, ſiue in eius nigredine: vel vtraſque pal-
pebras ſimul iungens, qualis fit propter vulnera in oculis. Item nocumentum palpebræ triplex
eſt: Vnum, erectio palpebræ ſuperioris, ne oculi albedo poſſit cooperiri: quod aut eſt natura-
liter, aut cum palpebræ tortura mala fit: Aliud eſt, palpebræ breuitas: Tertium eſt, palpebræ in-
uerſio ad partem inferiorem, quando naſcitur, aut propter aliquod vulnus, vel propter carnem
ſuperfluam in carnibus natam. Raſura & vulnus naſcuntur in eis ſicut & in corpore toto in ex-
tremitate palpebræ. Pili ſuperflui ad interiora conuerſi nocent: Et pili aliquando à palpebris ca-
dunt: Naſcuntur ibi pediculi & hordeoli. Pili ſuperflui in interioribus palpebræ naſcuntur, qui
pungunt & ad oculos humorem adducunt: Pili cadunt aut propter humorem ad eos fluentem,
aut propter alopeciam: & aliquando cum duritia, craſſitie palpebræ, & rubore. Hordeolus eſt
apoſtema

A apoſtema naſcens in extremitate palpebræ. Ægilops eſt vlcus inter oculos & nares: quod ſi fuerit neglectum, fiet ex eo fiſtula putrefaciens os, & quandoq; putredo fluit per foramen ad nares: aliquando ad palpebram, eiusq; chartilaginem putrefacit: & ſi palpebra digito tacta fuerit, putredo ab ea effluit. Grando & lachrymæ noxiæ ſunt oculis. Lachrymæ fiunt vel apoſtemate in foramine inter oculos & nares exiſtente: qui hoc habent ſemper lachrymas patiuntur: vel fiunt lachrymæ ex conamine medicorum acutas medicinas in ſcabie ponentium.

De paſsionibus corneæ. CAP. 10.

Paſſio in cornea naſcens, vel propter oculos, vel propter totum corpus cauſatur: in qua tamen infirmus magnum dolorem ſentit in neruo, & patitur extenſionem in panniculis oculorum, qui panniculi ruborem & extenſionem ſentiunt aſcendere: & maxime, ſi ambulat, aut mouetur, capitis dolorem patitur, & ab oculis ſubtiles & acuti humores fluũt: neq; poteſt acuta collyria ſuſtinere, neq; valent oculis impoſita. Paſſio corneæ propria eſt vulnus, macula, obſcuritas, ſanies, et talia multa, ſeptẽ nominibus dicta: quarum quatuor intrinſecus, tres verò ſunt ſuperficietenus. Intrinſecus hæc ſunt: Prima eſt vulnus, cuius color eſt quaſi fumus, quandam partem nigredinis operiens: Secunda, vulnus plus primo concauum, ſed tamen albidius: Tertia, vulnus partem albedinis & nigredinis operiens: pars tamẽ qua tegitur albedo, rubei coloris eſt: quæ verò ſuper nigredinem ſtat, alba eſt: Quarta eſt vulnus quoddam in modum faculę putrefactum. Paſſiones verò exteriores hæ ſunt: Prima, eſt quoddam vulnus concauum & anguſtũ: Secunda, eſt vulnus concauum, ſed largius: Tertia, vulnus plus cæteris putrefactum: hoc obliuioni tradito, oculorum panniculi putreſcient. Quare autem omnes corneæ paſſiones aliquando curabiles, aliquando incurabiles ſint, cauſa duplex eſt: aut propter diuerſitatem vulnerum, aut propter diuerſitatem materierum in vulnere exiſtentium: & cornea de multis corticibus compoſita eſt, vno ſuper alium locato. Aliquando vulnus in primo, aliquando in ſecundo, non nunquam in tertio cortice naſcitur, propter materiam quæ in quantitate multa eſt, aut pauca: aliquando alba, aliquando nigra, modo ſubtilis, modo craſſa, calida ſolã, vel acuta, vel nitroſa, vel dulcis. Quod poſt tertium corticem eſt, moleſtius eſt, quàm quod poſt ſecundum: & poſt ſecundum, quàm poſt primũ, ſalubrius quod fit in ſuperficie: deterius quod eſt poſt omnes cortices. Materia ſi fuerit multa calida, patiens magnum in oculo ſentit dolorem: Multitudo enim materiei facit extenſionem & calidum dolorem. Item ſalubrius eſt quod non eſt in loco pupillæ, deterius quod in loco pupillę: quia ſi ſcindatur vulnus, non ſumus ſecuri, quin per vueam pupilla egrediatur, & fluat humiditas oculorum. Quòd ſi vulnus ſuper pupillam ſit, vulnere ſanato viſus offenditur.

A.l.3.f.5.t.2. c.1.f.124.d

C *De egreſsione vueæ, & paſsionibus eius.* CAP. 11.

Egreſſio vueæ quatuor modis fit. Aliquando enim egreditur parum, vt videntes puſtulam eſſe putent: ſed ſi diſcrete inſpiciatur vuea ſani oculi, & vuea infirmi oculi: & ſi earum colores ſint diſſimiles, ſcias pupillam egredi: ſi verò ſimiles, apoſtema ibi ortum eſſe. Aliquando plus exit: & tunc ſatis apparet eam eſſe egreſſam. Tertius modus eſt, cum tantum egreditur vt palpebræ minus præualeant, & pili palpebram pungentes iungendo dolorem inferant: & hunc modum melon dicunt. Quartus modus, gomphos græce, latine dicitur clauus: quia egrediens pelliculas vueæ ſuperficietenus operit: vnde eius forma fit quaſi clauus. Paſſiones vueæ ſunt, dilatatio, aut conſtrictio. Dilatatio autem fit quatuor modis, aut ex nulla cauſa patenti, vel propter percuſſionem, vel propter apoſtema, vel propter aliam paſſionem.

De ſuffuſione, ſeu cataracta. CAP. 12.

Inter vueam & cryſtallinum humorem aqua naſcitur coagulata, prohibens ſpiritum viſibilem ẽ pupilla exire: quæ paſſio ſi eſt incipiens, obſcura eſt: perfecta verò, faciliſſime cognoſcitur. Sed qui ad hanc venturi ſunt paſſionem, eis ante oculos cimices volant: quibuſdam autem quaſi flammæ apparent: incidentibus autem viſus amputatur, & color pupillæ amputatur. Huius aquæ color eſt diuerſus: quædam enim aeri, quædam vitro aſſimilatur, alia eſt quaſi album habens colorem, alia quaſi cœli colorem, alia quaſi viridem, alia quaſi venetum: vnde antiqui cataractas, veneticos oculos appellauerunt: ſed differentia eſt, quia venetici oculi duobus modis fiunt, vel propter aquam, ſi nimium fuerit coagulata: vel propter ſiccitatem, quam patitur cryſtallinus. Species aquæ, quæ aeri aſſimilatur, facile poteſt curari: licet eius accidentia ſint, quæ ſupra diximus. Secunda verò ſpecies quandoque curabilis eſt, quandoq; non: quod ſic dignoſcitur. Si vno oculo clauſo pupilla alterius dilatatur, poſſibile eſt ſanari: ſin autem, minime: cauſa, quia neruus concauus quo viſibilis ſpiritus ad pupillam ducitur, oppilatus eſt. Hæc cataracta ex paſſione ſtomachi procedit, vel cerebri: ſed ſic diſcernitur: Si apparitio in vno oculo fuerit, vel in vtroque, ſed diuerſe, cataracta ex cerebro eſſe intelligitur: ſi in vtroq; æqualiter, ſtomachi eſſe cognoſcitur. Item ſi modo plus, modo minus apparuerint, ita quòd ſtomacho minus digerente maior fit. Item ſi patiens, de ſtomachi arſura, vel ardore murmurauerit. Item ſi ex picra exhibita, iſta imaginatio decreuit: cum enim non fuerit huius mali cataracta, picra videtur nihil eſſe proficua. Si fuerit propter cerebrum, plurima ex phrenetica naſcitur paſſione: quia phreneſis eſt apoſtema calidum naſcens in cerebri prora: fitq; quaſi fuligo, calore ſecundum humorem de quo naſcitur, deſiccante: & per venas circa cerebrum & oculos ad oculorum ſubſtantiam penetrante: talia enim appa-

rere facit. Sufficit de paſſionibus oculorum viſui apparentibus. Oportet de his dicere quæ difficile E intelliguntur, quia intrinſecus naſcuntur.

De paſſionibus oculi natis intus, & occultis. CAP. 13.

Paſſiones intrinſecus naſcentes, ſunt mollities quæ dicitur paralyſis: & deſiccatio, quæ ſpaſmus vocatur. Paralyſis autem triplex eſt: vel enim motum amputat, vel viſum, vel vtrunq;. Sed viſu amputato abſq; cauſa manifeſta, vel etiam minorato notabiliter: propter nerui concaui paſſionem, vel propter viſibilis ſpiritus paruitatem fit. Neruus patitur conſtrictionem, vel iuncturæ ſeparationem, & tunc neceſſario viſus corrumpitur: nec enim manifeſtatur, niſi rationabili inueſtigatione comprehendatur. Verbi gratia, ſi viſus abſq; manifeſta cauſa, vel minuitur, vel aufertur: interrogetur patiens an grauitatem ſentiat in prora capitis, aut circa frontem: quo id patiente, ſcias humores humidiſſimos ad concauum neruum fluxiſſe, eumq; obſtruxiſſe, vel apoſtema ibi generaſſe. Poteſt etiam aliter inueſtigari: ſi vno oculo clauſo pupilla alterius non dilatatur, neruum obſtructum eſſe non dubitatur. Item patiens interrogetur ſi in capite fuerit percuſſus, vel propter caſum aliquem vulneratus: quòd ſi fuerit, nec pupilla exierit poſt, nec magis ſubito virtus conuerſa fuerit: ſcias neruum eſſe conſtrictum. Si autem propinqua videat, & non longinqua, & non parua: ſcias ſpiritum viſibilem eſſe defectum. Quòd ſi longinqua & minime propinqua viderit: & ſi meridie, veſpere F verò non, ſicut accidit ſenibus: ſcias cauſam eſſe craſſitiem ſpiritus, vel ſuam commiſtionem cum turbidis humoribus. Hæc ſunt accidentia in ſubſtantia oculorum latentia. Sed paſſiones oculorum in mobilibus locis naſcentes, aut ſunt propter cerebrum, aut propter neruos, aut propter lacertos. Si propter cerebrum, neceſſario in vtroque oculo corrumpitur motus: ſi propter neruum, illa pars oculorum offenditur, quæ ab illo neruo regitur: quòd ſi neruus non in toto patitur, ſed in parte, motus lacerti, qui neruo illi pertinet, corrumpitur, non nunquam paſſio non in neruo, ſed in eſſentia lacerti naſcitur.

De muſculis q mouēt oculos & palpebras, & de vijs per quas fluunt humores ad oculos. CAP. 14.

Lacerti autem oculorum ſunt, vt diximus, duodecim: quorum quinque oculi ipſi mouentur: tribus vtriuſque nerui fundamentum corroboratur, & per eos oculi ſeorſum mouentur: reliqui quatuor palpebras mouent. Paſſio verò lacertorum eſt duplex, mollities & ſpaſmus. Quòd ſi lacerti motus oculorum, molles fiant: oculi ſuæ grauitatis cauſa deſcendunt inferius, & cum palpebris ſe infigunt. Si autem ſpaſmantur, verſos oculos torquent: & ſic cum nerui ſpaſmantur, in eadem parte qua ipſi patiuntur, oculi torquentur. Tres verò lacerti vtriuſq; nerui fundamentum corroborantes, oculos ſuperius eleuantes, ſi ſpaſmantur, oculi non patiuntur, immo inde confortantur: ſi autem G mollificantur, oculis nocent, quia extra egrediuntur. Oculis ergo abſq; vlla percuſſione exiſtentibus, viſuq; permanente, ſcias neruos eſſe mollificatos: quòd ſi fuerit ex percuſſione neruorum, fracturam eſſe cognoſcas: ſi neruus qui palpebras ſurſum mouet, mollificetur, palpebra deorſum cadet: ſi ſpaſmatur, non valet oculum claudere: lacertis quibus interius mouentur palpebræ mollificatis, oculi non clauduntur: ſi ſpaſmantur, palpebræ ſuperius non eleuantur. Quòd ſi lacerti in parte patiente non patiuntur, nec palpebræ in loco eius attinente patiuntur. Humores autem ad oculos fluunt, vel per venas ſupra craneum exiſtentes, vel per venas ſub craneo exiſtentes. Si per venam ſupra craneum manauerint, frontis & temporum venæ craſſæ ſunt & extenſæ: vnde valet ſi incidantur, vel deſiccatiua emplaſtra vel cataplaſmata apponantur. Si autem hæc non apparuerint: ſcias humores per venas, quæ ſub craneo ſunt manare.

PARTICVLA quinta eſt de virtutibus medicinarū ſanantiū morbos oculorū. Cuius ſunt capita ſex.

De diſtinctione medicinarum oculorum penes ſapores. CAP. 1.

QVi oculorum paſſionem volunt curare, eorum medicinas, & virtutes earum oportet cognoſcere, quæ maxime ſaporibus oſtenduntur. Sapor enim virtutes innuit. Vnde ſciendum quòd quæ ad linguam veniunt, & nihil in eam faciunt, inſipida vocantur. Inſipida H autem vel ſunt ſimplicia, ſicut aqua, vel compoſita: nulla tamen qualitate præualente. Quòd ſi aliqua præualuerit, erit aliquantulum frigiditati attinens, ſicut medicina quæ dicitur obſtruens, quæ duobus modis eſt: aut terreſtris & ſicca, ſicut hæmatites, & tutia, & cadmia, & his ſimilia: vel viſcoſa, vt oui albugo, oleum omphacinum. Quibus aer dominatur, linguam pati faciunt, vel cum delectatione, vel cum nocumento. Quæ delectationem inferunt, neceſſario patet quòd quibus ea faciunt, eis ſimilia ſunt. Linguam ergo delectantia, humanæ complexioni ſunt ſimilia. Humana autem complexio, temperate calida eſt & humida: Hinc ergo & omnia linguam delectantia, & humana corpora, ſicut aqua tepida, delectant. Delectationem ergo facientibus ſi aqua dominetur, dulcia ſunt: ſi aer, vnctuoſa erunt. Ideoq; omne nutrimentum vel dulce, vel vnctuoſum, vel compoſitum ex vtroque. Quibus verò præter iſtos ſapor alius dominatur, non nutriunt, ſed ſunt propter medicinam. Quæ verò nocent, faciunt linguæ punctionem: quæ punctio ſpecies eſt ſeparationis iuncturæ. Separatio enim iuncturæ aut nimia conſtrictione fit, aut inciſione. Quæ inciſionem faciunt, calida ſunt: quæ nimiam conſtrictionem, frigida ſunt. Item linguam ſeparantia, aut multum, aut parum ſeparant. Multum ſeparantia, craſſa ſunt, terreſtria, dura, & amara. Quæ non multum ſeparant, ſalſa vocantur. Quæ verò ſubtilia & ignea, dicuntur acuta. Quæ autem con-

A ſtringunt, vel ſunt craſſa, terreſtria, vel ſubtiliatiua, & aquoſa. Terreſtria, & craſſa, multum conſtrictiua & pontica ſunt. Quæ verò minus conſtrictiua ſunt, & ſtyptica, ſubtilia dicuntur acetoſa.

De Speciebus ſaporum, & impreſſionibus quas in lingua faciunt. CAP. 2.

Sapores autem ſunt iſti, dulcis, vnctuoſus, amarus, ſalſus, acutus, ponticus, ſtypticus, acetoſus. Ponticus coadunat linguam & premit, non ſolum ſuperficietenus: verum etiam intrinſecus, vnde obſtruit & aſperat: Stypticus ſimiliter: Sed ſalſus lauat & mundificat. Amarus magis ſalſo mundificat, exaſperat, & excoriat. Acutus verò mordet, pungit, & calefacit: Acetoſus verò ſine calefactione. Dulcis humectat & lenit aſperitatem linguæ, & delectationem tribuit: Vnctuoſus ſimiliter, ſed debilius. Sapidus de genere dulcedinis aquoſitatem non habet ſibi dominantem. etiam in ſapido dulcedo tantilla ſentitur: Vnde fructus à terra ſublimes ſunt dulces, & propinqui ſapido, quia humiditas eorum vicina eſt humiditati ſapidi. Ponticus ergo terreſtris eſt & frigidus: Acetoſus aquoſus: Amarus terreſtris, calidus, & igneus: Dulcis, calidus & terreſtris: Vnctuoſus, aereus. Pōticum quoque pororum ſcimus coadunatiuum, conſtrictiuum, incraſſatiuum, refrigeratiuum, & delicatiuum. Acetoſus incidit, ſubtiliat, aperit, mundificat, repercutit, diſſoluit, refrigerat. Amarus mūdificat, lauat, attenuat, & calefacit. Salſus coadunat, obſtruit, deſiccat, non multum calefacit. Dulcis B mollificat, maturat, & moderate calefacit. Vnctuoſus humectat, & mollit ſine manifeſta delectatione. Et ſciendum ꝙ ponticus & acetoſus ſunt in infrigidatione æquales: ſed ponticus, terreſtris: acetoſus, aquoſus eſt: quod & ſenſu patet & intellectu. Videmus enim in initio fructus ponticos eſſe ſuæ arbori ſimiles, ſicut oliuam, vuam, coctana, granata, & ſimilia: quorum quidem quanto ſunt pluris temporis, humefiunt: & cum ſua humiditate & ponticitate acetoſitatem recipiunt: deinde ſapor paulatim mutatur, quouſque dulcis fiat. Sed non nulli ad dulcedinem veniunt nulla mediante acetoſitate. Sed maturatio fructuum fit calore, quæ duobus eſt modis: Vna naturaliter fit in fructuū eſſentia ex proprio ipſorum calore: alia ex calore ſolis. Item ſenſui patet, ꝙ videmus ponticum linguam conſtringere & deſiccare, quod eſt eminentis frigiditatis actio. Palàm igitur eſt ponticum frigidæ complexionis eſſe. Item acetoſum ſubtile eſt, etiam penetrabile: cuius cauſa eſt calor in eo ebulliens. Vnde patet ponticum craſſum eſſe & terreſtre: acetoſum verò, ſubtile, & aquoſum: quod ſic certificatur. Inuenimus fructus in initio ponticos eſſe & frigidos, quorum ponticitatis minoratio, aut eſt propter ſolis calorem, aut propter humiditatem, aut propter vtrunque. Si propter ſolis calorem, maturati dulcorantur, ſicut caſtaneæ: Si autem propter humiditatem craſſam, fiunt fructus pōtici. Si autem propter humiditatem aquoſam & quaſi aeream mutantur, fiunt acetoſi. Si cauſa calo C ris & aquoſæ humiditatis mutantur, dulces fiunt. Si verò humiditas aerea fuerit, fiūt vnctuoſi. Item dulcia & amara ſunt calida: ſed dulcia ſunt in caliditate & humiditate temperata: ſic vnctuoſa: vnde vtraque naturæ humanæ cōueniunt, quæ in humiditate & calore temperata ſunt. Amara verò ſunt calidiora dulcibus, & ſicciora: quod arbitratione probatur. Omnis liquor, ſi naturali vel extraneo calore coquatur, in primis dulcoratur, ſed augmentato calore fit amari ſaporis: ſicut mel cum inueteratur, & etiam ſuper prunas excoquitur. Idcirco dulcia & amara mundificant & lauant: Sed dulcia, cum moderamine & delectione: Amara verò, non moderate, quia & iuncturam ſeparant: Acuta, & ſalſa, calida & ſicca ſunt: Acuta tamen calidiora & ſicciora quaſi ignea: vnde incendunt & elidūt: ideoq; exterius poſita mundificant, & ſuperfluam carnem in vulneribus natam corrodunt. Salſa verò potui data craſſos humores de pectore & capite educunt, epilepſiæ repugnant: neq; enim velociter vt acuta penetrant, neq; in eis eſt tanta craſſitudo, vt diu morentur ingredi, ſicut pontica. Salſa verò terreſtria & calida ſunt, ſed minus, quàm amara. Et hac ratione ſapores inueſtigantur.

De virtutibus Medicinarum primis, ſecundis, & tertiis, & ſuis effectibus. CAP. 3.

Virtus autem medicinæ diuerſa intelligitur. Eſt enim prima, ſecunda, tertia. Prima quidem D quadruplex eſt, calida, frigida, humida, & ſicca: quarum vnaquæque quatuor gradus habet, & vnicuique graduum eſt initium, medium, atque finis. Quæ igitur primo gradu eſt, corpus immutat à ſuo temperamento, ſed hæc mutatio ſenſu non apparet. Quæ autem in ſecundo, corpus à temperamento mutat, ſed non multum apparet. In tertio gradu conſiſtens, manifeſte mutat, ſed non corrumpit. Quæ verò in quarto gradu eſt, mutat & corrumpit: ſed calida cum intentione deſtruit, frigida cum dormitatione. quæ verò in quarto gradu ſicca ſunt, neceſſario ſeparant iuncturas. Hæc primam habent virtutem. Secundam virtutem habentia, vocantur, maturatiua, mollitiua, obſtruentia, aperitiua, mundificatiua, incraſſatiua, inciſiua, incenſiua, putrefactiua, carnis depaſcitiua, carnis generatiua, ſolidatiua, doloris mitigatiua. Maturatiua & mollitiua calida ſunt. Maturatiua etiā neceſſe eſt vt tantum habeant calorem, quantum membro curando neceſſarium ſit, ne minuant vel augmentent ſuam naturalem humiditatem. Mollitiua calidiora & humidiora eſſe oportet: quia membra mollitiuis egentia duritiem habent, cuius cauſa eſt humor craſſus frigidus & viſcoſus: vnde calida neceſſaria ſunt, quæ craſſitiem & coagulationem illius chymi diſſoluant. Oportet ergo ne ille calor ſit nimius, ne illius chymi ſubtilitate reſoluta, quod craſſum eſt, indureſcat, atque putreſcat. Item neceſſe eſt vt calor eius ſit in fine primi gradus, ſicut bdellium, ſigia, ideſt ſtyrax liquidus, galbanum, ammoniacum: tum cūm medulla vitulina, caprina, bouina, & ſimilia. Maturatiua,

ſi ſint calida & humida, obſtructionem tamen quandam oportet ea habere, qua pori claudantur: E
quia illis obſeratis calor interius adunatur & corroboratur: vnde & digeſtiua & cæteræ actiones na-
turales vigent, ſicut facit oleum cum aqua calida, farina frumenti cum aqua mica panis, ſeuum por-
cinum, vel camelinum, pix, reſina, gummi cypreſſi, cera cum oleo, thus, & ſimilia. Hæc ergo obſtru
ctionem faciunt, ſed non tantam, vt diſſolutioni repugnet. Si igitur mollitiua huiuſmodi eſſe opor-
tet, induratiua neceſſario erunt frigida, ſicut portulaca, pſylium, lens, aqua, ſolanum, & ſimilia. Ob-
ſtruentia adeo poros oblimant, vt facile aperiri non poſſint: vnde neceſſe eſt ea eſſe terreſtria, viſco-
ſa, nullam punctionem facientia: quæ ſi pungunt, membra ferre non poſſunt, & attenuant, pori'que
aperiuntur: & ſic oportet ea eſſe abſq; calore nimio & frigore. Aperitiua dicuntur eſſe contraria, vt
craſſam materiam attenuent: quæ virtus in amaris & nitroſis inuenitur, ſicut ſunt iris, amygdala
amara, nitrum, orobus, lupinus, dictamus. Sed aperitiua, quę ſtypticitatem & ponticitatem habent,
extra poſita non aperiunt: ſed potata viſcerum aperiunt obſtructionem. Mundificatiua ſunt neceſ-
ſario quaſi aperitiua, tamen debiliora, vt lauent & mundificent, vt violæ, fabæ dulces amygdalæ, &
ſimilia. Medicina corpus mundificans temperate calefacit, nec deſiccat, nec craſſitiem habet, ſicut
chamæmelum, malua, ſambucelæon, radix elenij, & ſimilia. Incraſſatiua eſt quaſi obſtruens, con-
ſtrictiua oris venarum craſſa eſt & frigida, ſtyptica, omni carens reſolutione. Incenſiua multum ca- F
lida eſt, ſicut allium, cæpa, fel tauri, & ſimilia. Putrefactiua ſubtiliſſima eſt, vaſtans primo ſuperficiē.
Carnis minutiua, eſt quaſi putrefactiua, debilior tamen. Cicatrizatiua eſt ſicca & ſtyptica, ſed in-
ciſiua, aliquando carnem generat, ſi modice vulneribus apponitur. Attractiua dicitur naturaliter
& accidentaliter: naturaliter, cuius attractio eſt cum calore, & ſubtilitate, ſicut ſagapenum: acciden-
taliter, cui propter putredinem virtus innaſcitur, ſicut fermento. Doloris mitigatiua debet habere
calorem ſimilem calori corporis. Huiuſmodi ſecundam habent virtutem. Tertiam habent vir-
tutem, quæ lapidem frangunt, pectus & pulmonem ad ſcreandum iuuant, lac & ſperma generant,
vrinam & menſtrua prouocant. Medicina attenuans & incidens nimietate caloris lapidem fran-
git, vt radix capparis, radix calamenthi, vterque elleborus, acetum ſcilliticum. Si enim multum ha-
bent calorem, lapidem frangere videntur: Si nimium calorem non habuerint, & cum aliquo humi
do accipiuntur, ad ſcreandum vtiliora fiunt: Sed ſi aliquantulo ſint calidiora, & tamen in ſtatu tem
peramenti permaneant, ſiccitatemq; non habeant, lac & ſperma generant: Si autem multo plus ca-
lida fiant, ſed non ſicciora in vltimitate, menſtrua prouocant, vt acorus, petroſelinum, ſeſeli, & ſimi-
lia, quæ ſunt calida, nec nimis ſicca.

De diuiſione medicinarum ſumptarum à plantis, & metallis, & animalibus, G
exemplisq; earum. CAP. 4.

Medicinam oculorum ſcire volentem, virtutes medicinarum ſuarum oportet prius cognoſcere.
Sciendum, itaq; quod oculorum medicatiua quædam de naſcentibus terræ, quædam de metallis, quæ-
dam de animalibus ſunt. De naſcentibus eſt, vt gummi, aſſa, ſagapenum, euphorbium, myrrha,
opium, thus, tragacanthum, galbanum, ſarcocolla, oculi lyciorum, ammoniacum, aut hypocyſthis,
acacia, marathrum, fœnugræcum, roſæ, glaucium, aloes, amygdalæ, vel ſicut galla, aut flos roſæ &
frondes, aut folium, aut lignum, vt caſia, & cinnamomum: vel vt cortex thuris, vel mandragoræ, vel
ſpicæ nardi. De metallis ſicut hæmatites, ſal ammoniacum, flos æris, ærugo, arſenicum, cadmia, ni-
trum, calcanthum, plumbum, antimonium, ferrum, ferrugo. De animalibus aliquando ſunt humo-
res, ſicut fel, lac, albumen oui, & vrina: aliquādo membra eorum, vt cornua, caſtoreum: quarum om-
nium virtutes ſingulariter oſtendam.

De prædictis medicinis & earum affectibus ſpecialiter. CAP. 5.

Aſſa cæteris gummis calidior eſt, incendit & diſſoluit. Sagapenum calidum eſt & ſubtile: mun-
dificat & attenuat maculas oculorum: valet quoque ſuffuſioni & obſcuritati, quæ fit ex turbiditáte.
Euphorbium ſubtile incenſiuum eſt. Myrrha calida & ſicca: puſtulas oculorum abſq; dolore mun H
dificat. Thus calidum in ſecundo gradu, ſiccum in primo. Gummi arabicum frigidum eſt & ſic-
cum: obſtruit: Tragacanthum ſimiliter. Sarcocolla deſiccat & conſolidat ſine nocumento oculi.
Lycium temperatum eſt in calore, vnde mundificat & attenuat craſſitudinem ſuper pupillam na-
ſcentem. Ammoniacum apoſtemata oculorum mundificat & diſſoluit. Roſa refrigerat: Glaucium
ſimiliter. Succus hypocyſthidis confortat & refrigerat: Acacia ſimiliter. Mandragora refrigerat,
dolorem placat, quia dormitionem prouocat. Marathrum valet cataractæ, maculas mundificat.
Malum coctanum oppilat & refrigerat. Galla repugnat humoribus ad oculos fluentibus, & mem-
bra confortat. Crocus maturat. Balauſtia refrigerat, repugnat, deſiccat, & confortat. Spica diſſol-
uit & attenuat. Cinnamomum calefacit, maturat, atque deſiccat, & confortat. Hæmatites deſiccat,
& valet aſperitati palpebrarum, carnem ſuperfluam manducat. Sal mundificat, & deſiccat: Simi-
liter ſal ammoniacum. Arſenicum rodit & incendit, carnem diſſoluit & minuit. Cadmia deſiccat
atq; conſtringit & mundificat: quæ incenſa & lota, ſuperiora agit ſine pūctione: adiuuat etiam ocu-
lorum vulnera, maxime ſi humida, quia deſiccat ea. Plumbum deſiccat. Antimonium deſiccat, &
conſtringit, & calefacit. Æs vſtum vulnera conſolidat. Ceruſa deſiccat & infrigidat. Flos æris deſic-
cat, conſtringit, & calefacit. Tutia deſiccat & infrigidat ſine dolore, maxime ſi lota eſt: valet etiam,

vulneribus

A vulneribus,puſtulis, & lachrymis oculorum. Ferrugo deſiccat & conſtringit:valet quoque contra puſtulas ſpinoſas.Ærugo carnem minuit & attenuat. Sciendum eſt,quòd omne fel eſt ſiccum & attenuatiuum,quod miſtum oculi medicinis viſum acuit. Albumen oui confortat & oppilat. Lac lauat & mundificat. Caſtoreum ſcindit atq; maturat.

De nouem potentijs medicinarum oculorum, & ſuis effectibus. CAP. 6.

Hæc eſt diuerſitas ſpecierum medicinæ oculis pertinentium. Oppilatiua, Colatiua, Mundificatiua, Aperitiua, Putrefactiua, Conſtrictiua, Contractiua, Maturatiua, Dormitiua. Oppilatiua duobus modis eſt, terreſtris & ſicca, vel humida & viſcoſa: Terreſtris deſiccat humores calidos & ſubtiles ad oculos fluentes, maxime ſi ibi ſint vulnera, quibus oportet adhiberi mūdato capite, prout neceſſe eſt, & toto corpore fluxuq; humorum ceſſante. hæc enim medicina leuiter & ſubtiliter mediocriter deſiccat humores, qui in oculorum venis latitant,& ad oculorum panniculos prohibet penetrare: tranſactoq; humorum curſu,cauſaq; fluxionis eorum præterita, hæc medicina non amplius debet dari, quàm ne dolor oculorum augmentetur, quia panniculi oculorum nimia humorum multitudine extenduntur, vnde & quandoque ſinduntur. huius tamen medicinæ poſteritas non in pauco declaratur tempore, quoniam aliquando operatur, & ſi ratio non expoſtulat, ſcilicet B vulneribus in oculis apparentibus,vel corroſione in cornea exiſtente,vel vuea egrediente:acutis tamen humoribus ad eos fluentibus, non audemus deſiccatiua ponere. ſtypticis enim illic poſitis humores fluere prohibentur, vnde dolor augmentatur. q ſi medicina apponatur, materiæ ad oculos fluentis acumen augmentatur. Mollitiua verò ſeu diſſolutiua ſeu maturatiua, ſi dentur, humores quidem maturantur:ſed tamen in vulneribus caro non generatur, neque vulnus ſanatur. Acetoſis frigidis applicatis, punctura, & morſura, & tumor in oculis generantur. Nulla igitur medicina conuenit huic paſſioni, niſi quæ inter calidum & frigidum temperata eſt, vel temperamento vicina, quod facit tutia lota, cadmia vſta & lota, ſimiliter ceruſa lota. Alia autem medicina oppilatiua, ſcilicet humida, viſcoſa, quam diximus, valet in hoc loco modis duobus:vno,quia non pungit,ſed dolorem mitigat:alio,quia lædit aſperitatem ex humorum fluxu factam:vulnera enim lauat,vnde dolor mitigatur,quia craſſi humores acuti mundificantur. Sed oculorum medicina ſæpiſſime metallina eſt:quia verò oculi ſenſum habent acutum,cum metallina,viſcoſa & humida miſceātur,ne aſperitatem faciant,ſicut albumen oui,fœnugræcum, lac,gummi arabicum,tragacanthum,& ſimilia. Medicina aperitiua diſſolutiua,neceſſe eſt,vt ſit acuta,quam nō expedit ponere in puſtulis corneæ, niſi res maturatiua propter ſui duritiem non valeat. Similiter cum apoſtema tunicarum panniculo- C rum & pellicularum,maturatiuis non curatur,acuta imponatur:quibus tamen maturatiua miſceantur, ſicut aſſa, ſagapenum, euphorbium, cinnamomum, amomum, caſia, aſſarum, achorus, folium, ſpica. Mundificatiuarum & Colatiuarum quædam mundificant,& colant modicum:& valent contra paruas puſtulas & vulnera: ſicut cadmia, thus, cornu ceruinum, & caprinum,& vt dicit Galenus, antimonium. Quædam verò nimium mundificant,quæ valent ad vngulas,ſcabies palpebrarū, pruritus, & craſſas puſtulas:vt ærugo, tragacanthum, ſal ammoniacum: quæ omnia pungunt: ſed cum lauantur,eorum punctio minoratur. Putrefactiua valent vetuſtę ſcabiei & aſperitati:vngulam vetuſtam purgant:& pruriginem,ſi longi temporis eſt,curant: vt arſenicum,flos æris,& ſimilia.

Conſtrictiua medicina etiam temperatæ actionis eſt,& optime prohibet humorem fluentem,puſtulas & vulnera,vt roſa,folium,crocus,glaucium.thus fortiter ſtringit & fluxum humorum amputat. Contractiua magnum generat dolorem, quæ etiam valet commiſta cum medicina viſum acuente,quia oculos coadunat:& eſt optima contra aſperitatem palpebrarum,ſicut eſt balauſtia,cortex thuris,ferrugo,flos æris,ſuccus hypocyſthidis,ſuccus vuæ agreſtis,acacia,glaucium. Hæc enim lauant & leniunt aſperitatem. Maturatiua conuenit apoſtematibus oculorum & doloribus propter humores clauſos in interioribus corneæ:ſicut myrrha,crocus, caſtorium, fœnugræcum,lyciū, D ſarcocolla, mellicratum, & ſimilia. Soporifera dolorem magnum patientibus valent: tunc,ſ.cum doloris magnitudine perire videntur. Caute tamen adhibeantur,quia viſum minuunt, & nonnunquam amputant. Idcirco non ſæpe apponantur, vel appoſitis calefactiua miſceantur. Talia ſunt opium,mandragora,& ſimilia.

PARTICVLA ſexta de Apoſtematibus, & doloribus, & ipſorum curis in generali poſtea de ipſis vt inſunt oculis, petia, pruritu, carbone: & pilis, vulneribus, fiſſuris, puſtulis corneæ, panno, ſcabie, Nyctalope, ſuffuſionibus, oculorum exitu, & collyrijs multis contra morbos oculi. Cuius ſunt capita duodecim.

De Apoſtematibus & cauſis ipſorum in generali. CAP. 1.

MAximo ſtudio curationes paſſionum, quas quarta particula ſcripſimus, neceſſe eſt oſtendere. Ac primo de ophthalmia, quoniam quod propoſuimus, tractabimus. Sed quia ophthalmia de genere eſt apoſtematum magnorum, quæ faciunt dolorem, decet nos de apoſtematibus generaliter tractare, deinde ad ea, quæ in oculis fiunt, peruenire. Diximus ſecundo, quòd cauſa omnium apoſtematum ſunt humores ad membra fluentes, cuius cauſa vel interior eſt vel exterior:

rior: interior, vt ſuperabundantia materiæ: Exterior, vt percuſſio, caſus, fractura, vulnus, & ſimilia. E Præterea membri præparatio ad recipienda ſuperflua quatuor modis eſt, aut propter membri defectionem: aut raritatem, viæq; largitatem membra tendentem: aut propter ſuæ virtutis attractiuæ fortitudinem, vel ſui locationem naturalem. Defectio membri aut naturalis eſt, aut accidentalis: naturalis, vt cutis quam conſtituit natura defectiuam, vt ſuperflua ab interioribus ad exteriora, à nobilibus ad ignobilia expulſa, facilius ſuſcipere poſſit: accidentalis, vt ex infirmitate præterita. Raritas membri, vt teneritas maxillarum & inguinum. Attractiuæ membri fortitudo fit in membris fortibus propter nimium calorem: qui calor aut naturalis eſt, aut accidentalis. Propter ſitualem poſitionem, ſicut ſi inferius locatum fuerit: humores enim ad corporis inferiora maxime deſcendunt. Sed materia, quæ defluit, aut eſt humor, aut eſt ventoſitas: Si humor, aut ſanguineus, aut aquoſus, aut phlegmaticus, aut melancholicus: Ventoſitas autem, cum non ſit ſubtilis, non generat tumorem. Sanguis autem ſi temperati caloris eſt, phlegmonem generat: ſi calidior & ſubtilior, eryſypelas generat: ſed calidiſſimus ſacrum ignem facit, & variolas. Aquoſus tumor eſt, qui hydropiſis dicitur, phlegmaticus: ſi fuerit ſubtilis, tumorem: ſi craſſus, apoſtema generat, quod interius eſt quaſi pingue ſeuum. Melancholicus autem cancrum generat. Ventoſitas autem, ſi fuerit, tumet. Hæc eſt diuerſitas apoſtematum, quæ diuerſa exigunt medicamina. F

De Curis apoſtematum. CAP. 2.

Apoſtemata ergo, quæ fiunt ex ſanguine calidiſſimo, ſi eorum cauſa extrinſeca fuerit, nec corporis extiterit plenitudo, medicamine diſſolutiuo & repercuſſiuo curetur: excalpellatio quoq; vel inciſio adhibebitur opportune. Quòd ſi cauſa ſit intrinſeca, ab initio non dentur mollitiua vel diſſolutiua, cum plus quàm neceſſe eſt diſſolutiua à locis remotis ad apoſtema attrahant. Sed neque repugnantia audemus apponere, ne materia ad membra principalia conuertatur. In initio ergo curationis phlebotomia corpus purgetur: deinde apponantur repugnantia & deſiccatiua, temperiem facientia, vt ſua ſiccitate reſiſtant humoribus, ne ad tumoris perueniant locum, & temperiem complexionis confortent & locum, vt ſuperfluam materiam deuincant. Sciendum quoque omnia apoſtemata quatuor tempora habere, initium, augmentum, ſtatum, & declinationem. In initio ergo conuenit repugnantia opponi calori. Repugnantia, tenui materia diſſoluta in parte & craſſa remanente, mollitiua & diſſolutiua ponuntur: non nunquam in augmento, magno dolore exiſtente, ſtypticam medicinam & refrigeratiuam ponimus: nimio dolore coacti ſoporiferam adhibemus. Medicina ſanguinolenti apoſtematis, ideſt eryſipelatis, quæ cum nimio eſt dolore & calore, ſi cauſa eius fuerit extrinſeca, ab initio mollitiua & diſſolutiua ſit: Si autem intrinſeca fuerit, primo detur G choleram rubeam pharmacum purgans, deinde ſi opportunum eſt, phlebotomemus, poſtea medicina infrigidans & humectans apponatur: calore tranſacto diſſolutiua aptetur. Apoſtema, cuius materia fuerit ſanguis craſſus, ſi cum vulnere, punctione, & putredine ſit, in initio phlebotomia ei ſubuenias: deinde vulnera medicina corroſiua & mundificatiua curantur. Sed tamen conſidera apoſtematis magnitudinem ex calore: quia ſi magnum fuerit, repugnantia pones: ſi calidiſſimum, fortem caue medicinam. Aquoſum apoſtema vel ſolutione, vel inciſione curetur. Prima autem ſpecies phlegmatis, quæ eſt, vt mel, curatur conſtrictiuis vel confortatiuis & ſolidatiuis, ſicut eſt vinum miſtum cum lycio & nitro: oportet autem à leuioribus incipere, & ſic ad fortiora procedere. Quòd ſi fuerit inueteratum apoſtema, inciſiuis & diſſolutiuis: & ſuperius ligentur fortiter & inferius leuiter. Secundum genus phlegmatis taliter curatur, diſſolutiuis putrefactiuis & inciſiuis. Tertium verò, putrefacientibus & incidentibus, diſſolutiua verò non valent. Quartum genus ſtylo incenſiuo curatur. Melancholicum apoſtema i. cancer, difficile curatur. Non incidatur, inciſio multis inconueniens eſt modis: primo, quia ſyncopam generat, ſi locus multas venas habuerit: ſecundo, quia membra principalia non patiuntur membrum ligari neque ſanguinem conſtringi niſi cum cauterio: & in loco aliquando naſcitur, in quo non audemus cauterium apponere. In huius igitur initio H corpus ad temperamentum oportet reuocari: & ad bonum, cum phlebotomia, & pharmacia, & diæta, & ſimilibus immutari. Apoſtema de ventoſitate factum diſſolutiuo curatur.

De Cauſis & cura Doloris in generali. CAP. 3.

Dolor duobus eſt modis, ſubita qualitatis immutatione, & iuncturæ ſeparatione. Mutatio vel eſt de frigore vel de calore, vnde cauſam eius non oportet inueſtigari. Separatio iuncturæ tribus modis fit, inciſione, fractura, crepatura. Inciſio vel extrinſeca eſt cum gladio: vel intrinſeca, vt cum acuta humorum qualitate. Fractura autem fit de exterioribus, ſicut ſolidis & craſſis corporibus ponderantibus: aut de interioribus, vt de apoſtematibus. De exterioribus, ſi ſit lapis, locum in quo ſcindit conculcat propter vtranque loci extremitatem, qui depreſſus neceſſario extenditur. Iunctura, quæ ſeparatur de interioribus taliter fit, augmentata materia concauitates replet membrorum, doloremq; generat. Materia verò humorum eſt, vel ventoſitas vel acuta qualitas. Ideoq; ſex ſunt cauſæ doloris, chymus nimius, ventoſitas non habens exitum, magnum apoſtema, vel durum, humorum acuitas, vel vulnerum ſiccitas vel caliditas vel frigiditas. Si dolor propter nimium chymum fuerit, ipſo purgato ceſſabit: Si propter craſſam ventoſitatem, cibo ſubtili & potu calidiſq;

A fomentis & cataplaſmatibus curatur: Si ex apoſtematibus, ipſorum curatio eſt dolorum amputatio: Si ab humorum qualitate proceſſerit inceſſiua, neceſſe eſt chymum purgari, ſiue in bonum mutari cum medicina doloris mitigatiua, quòd ſi non ſufficiat, ſoporifera imponamus, vt dolor mitigetur. Quòd ſi de frigidis craſſis & viſcoſis humoribus proceſſit, ſoporiferam caueamus, quia non eſt tantus dolor qui de his naſcitur: Si craſſa ventoſitas exitum non habens cauſa fuit doloris, res attenuatiua & diſſolutiua adhibenda erit, vt ventoſitas diſſoluatur, & humores deſiccentur. Sic etiam de cæteris contraria contrarijs appone.

De cauſis & cura dolorum Oculorum. *CAP. 4.*

Oculi verò patiuntur ex apoſtemate vel propter acutos humores ad ipſos fluentes, vel propter pelliculărum ſuarum extenſionem ab humorum plenitudine, aut incluſione craſſorum humorum & viſcoſorum, vel craſſæ ventoſitatis in loco illo. Si ſit propter acutos humores, pharmacia detur, materia deorſum ducatur, & oculi cum albumine oui lauentur. Purgato corpore & apoſtemate maturari incipiente, balneum diligenter aptetur. Quòd ſi dolor fuerit propter humores interius clauſos, totum corpus maxime purgetur, deinde calefacientibus vtatur, & oculi cum decoctione fœnugræci lauentur: & ante purgationem totius corporis diſſolutiua & calefactiua caueātur, quia ad apo-
B ſtema plus attrahunt quàm diſſoluunt. Sciendum q̃ humores ad oculos veniunt, vel de omnibus partibus, vel de ſolo capite: ſi de ſolo capite, ſolum caput expedit purgari, poſtea confortari, & ad tēperiem duci, ne vltra malos humores generet, plurimumq; digerat humores. decet etiam confortare cor, & corroborare, & temperare, quando arteriæ in cauſa ſunt, quare humores ad ipſos defluūt: quæ ſi ſupra carneum fuerint, deſiccatiuum cataplaſma & emplaſtrum apponatur: his non proficiētibus incidantur. Nonnunquam dolor fit in oculis propter ſanguinis coagulationem in venis oculorum clauſi, vnde plenæ videntur, & oculorum eſſentia ſanguinolenta: Quæ paſſio curatur vini potatione, tamen balneo præcedente.

De Ophthalmia & eius cura. *CAP. 5.*

Diximus q̃ ophthalmia eſt apoſtema calidum naſcens in coniūctiua, & oſtendimus curam apoſtematum ſolis oculis pertinentium. Vnde quia oculi ſenſum habent acutiſſimum, & dolorem ferre nequeunt: non temere curentur forti medicamine, ſed cum rebus dolores mitigantibus temperentur. Et fiat, quod apponendum eſt, humidum: & viſcoſum in loco in quo congruit, immiſcetur. & palpebra ſuauiter eleuata, medicina guttatim iniiciatur: & ab initio non nimio exiſtente dolore, medicina aliquid ſtypticitatis habens, ſicut collyrium in quo eſt acacia ponatur: etiam diſſolu-
C tiuum & maturatiuum medicamen ſicut crocus & lycium: ſimiliter & ſtyptica, vt myrrha & caſtorium, thus maſculinum. Collyrium quoq; ſi multum ſtypticum fuerit, humefiat cum albumine oui, lacte, & decoctione fœnugræci. Hæc ſi fecerimus, in vno die dolor remittetur, & paſſio declinabit: qua declinante balneum ſuccedat, deinde collyrium priore fortius imponatur ſicut nechium, vt conſtringat & confortet oculos: tamen parum acuti collyrij cum eo miſceatur & parum à medio ad multum aſcendatur. Quòd ſi ophthalmia cum nimio dolore fuerit, ponatur ab initio collyriū, quod dicitur diarhodon aſperon. Apoſtemate verò decreſcente diarhodon erimoni imponatur. & calefiat ſępiſſime, ſi nimio pungetur dolore: & ſi dolor non ſit multus, ſufficit ſemel aut bis: & hæc calefactio fiat de meliloto, fœnugræco, & ſimilibus. Cataplaſmentur quoq; croco, meliloto, coriandro, oui vitello, pane loto in vino. Sed ſi dolor nimius fuerit, miſceatur illi cataplaſmati decoctio papaueris: vnguentum factum de croco, glaucio, lycio, gummi, & aloe, ponatur ſupra frontem. Si calidi ſunt humores, ramus portulacæ, citonij, vel ſuccus portulacæ, pſilij, ſtrigni, & ſimilia. Si calidus nō fuerit multum, puluis molendini, myrrha, thus, albumen oui. Humoribus verò frigidis exiſtentibus, ſulfur, pix liquida, colophonia, & ſimilia apponantur.

De Curis petiæ, tumoris, & Pruritus Oculorum. *CAP. 6.*

D Ad petiam ſanguis columbæ, pauonis, & omnia talia proſunt, ſi cum thure modico miſceantur: & calefactio decoctionis hordei & hyſſopi prodeſt. Oculorum tumores habentibus fiat cataplaſma ex vuis paſſis ſine acinis ex melicrato vel aceto. Si tamen apoſtema non diſſoluatur, radix trita admiſceatur: tumore nondum diſſoluto, ſuccus columbæ apponatur. Pruritus ſicut apoſtema curetur purgatione corporis: & diſſolutione materiæ intus clauſæ, & collyrijs, & cataplaſmatibus, & fomentatione aquæ calidæ in nocte oculis appoſita: quæ miſta cum oleo roſato, aut in ouo anatis pruritum amputat, & oleum roſatum temperate calidum. Sæpe tamen oculis cholericam imponimus medicinam, vt lachrymas in eis prouocet, quibus lauentur, & mollificentur. Pruritus cum nimio fluxu humorum, medicina Eraſiſtrati curatur.

De Carne addita in Oculis, & Carbone, & Cura. *CAP. 7.*

Si carnes additæ propter vulnera fuerint, non curantur, niſi chirurgia. Excreſcentia ſuperfluæ carnis acuta medicina curetur, ſicut ærugine æris, ſulfure, & ſimilibus. Si autem caro oculorum excreuerit ſuperflue, nō curabit niſi chirurgia. Quòd ſi locus ille tumidus fuerit, valet allium gummi cum glaucio & vino. Naſcitur etiam quoddam in oculis, quod dicitur carbo: & ſicut apoſtema curatur: cumq; ſaniem habuerit, ſicut vulnus curatur ſaniem habens. Quidam medici ponunt in hac paſſione glaucium, tragacanthum, rutam, ſuccum maligranati, lanam vſtam, vel myrrham &

aloen,

aloen. Huic paſſioni valent ammoniacum cum aceto: & aliquando admiſcemus cum eis de hordeo & zedoario: & capita muſcarum ċ cera cataplaſmata. E

De Pilorum ablatione & Remedio contra Caſum pilorum. CAP. 8.

Pilis ablatis lauentur loca ipſorum aquis ſalſis, & aluminoſis, & vngantur loca pilorum palpebræ cum albumine oui, & alumine, ſtaphiſagria, & farſima i. ſtercore columbino. ℭ *Collyrium Sabor, valet ad Pilos Cadentes de Palpebris.* Recipe oſſium dactylorum drach. iiij, cadmiæ drach. ij. ℭ *Aliud Sabor.* Recipe antimonij, chalcanthi, tragacanthi, pondus æquale: quæ omnia cum melle temperata terantur, deinde collyrium fiat. Si autem pilis cadentibus palpebræ appareant craſſæ, ſtercus muris cum melle temperatum valet: ſuperflui pili de palpebris ſunt amputandi. Quidam dicunt pilos non vltra naſci, ſi radicibus pilorum extractis, ſanguine teſtudinis vel dentibus caninis locus vngatur.

De Curis Vulnerum, & Fiſſurarum in generali. CAP. 9.

Oportet primo vniuerſaliter dicere de vulneribus, poſtea verò de iis, quæ propria ſint oculis. Omne vulnus vel concauum eſt tantum, vel fiſſum. Si multum fuerit fiſſum, trina intentione curatur. Iungamus vtranque partem, & ſuamus ſtudioſe, & curemus ne incidat puluis vel pilus. Quòd ſi magnum vulnus fuerit, nec pars parti poſſit coniungi, nec ſanies permaneat in concauitate, neceſſe eſt vti deſiccatiuo medicamine, vt finita ſanie vulnus impleatur carne. Cuius compoſitio eſt F cum cauſa vel morbo vel accidenti. Si cum cauſa ſunt humores ad illud fluentes, corpus purgetur pharmacia, & phlebotomia: diæta quoq; temperetur: deinde deſiccatiuis ſiccetur. Quòd ſi fuerit cū morbo; vel eſt ſimplex vel compoſitus. Si morbus ſimplex eſt, ad temperiem membrorum reducatur. Quòd ſi compoſitus, vel vt naturam ſuam membrum egrediatur, vel vulnus multum concauū ſit, duplex medicina neceſſaria eſt: vna, qua membrum ad temperamentum redeat: altera, qua concauitas carne repleatur. Impleatur ergo medicamine deſiccatiuo mundificatiuo, quod humores coadunatos deſtruat, vulnuſq; à putredine mundificet. Sed vt per poros poſſint egredi ſuperflua (vnū ſubtile & continuum, quod latet ſenſum: aliud craſſum, quod vt lutum in corpore coadunatur: & hæc duo ſuperflua plus in vulneribus, quàm alicubi ſunt propter loci defectionem atque dolorem) neceſſaria eſt deſiccatiua & mundificatiua medicina, qua mundificetur & deſiccetur ſuperfluitatis ſordities. Omne etiam vulnus vel concauum eſt, vel fiſſum. Et ſi fuerit cum accidente ſicut cum dolore, mitigatiua conueniunt. Fiſſura ſi parua ſit, non eſt neceſſaria niſi coniunctio partium: & parū medico eget, niſi locus vulneris partem amiſerit, quæ pars vel caro eſt, vel cutis, vel vtrunq;. Si ſit cutis, apponantur ſtyptica vel deſiccatiua, vt locus induratus cuti aſſimiletur: non nunquam acuta G medicina facit hoc accidentaliter: calida medicina paulatim appoſita facit hoc accidentaliter, & locum ſua ſiccitate indurat: multa verò quantitas ex ea, loco appoſita reſoluit cauſam, & minuit fiſſuram. Quòd ſi caro à vulnere ſit amota, in initio carnis generatiua expediunt: deinde locus mundet, & cuti aſſimiletur. Sed omnem medicinam, quæ vulneribus pertinet, neceſſe eſt ſiccam eſſe, quæ tamen propter cauſam quandoque cauenda eſt. Parum ſicca erit, ne multum ſiccans, carnem prohibeat generari. Mundificatiuam quoq; ſiccam eſſe oportet, vt putredinem mundet vulnera conſolidans. Deſiccatiua eſſe debet ea, quæ generat carnem, quæ nec mordicatiua ſit, nec abrodens, ſed ſtyptica, vt caro induretur, cutiq; aſſimiletur. Hæc eſt diſputatio vniuerſalis vulnerum, & medicina.

De Vulneribus Oculorum, Puſtulis in cornea, Panno, Vngula, Nyctalope, Scabie. CAP. 10.

Sed vulneribus oculorum, ſi ſint ſimplicia, mundans & colans cōgruit medicina, quia humores cito vndiq; fluunt ad oculos propter acumen ſenſus eorum. Quòd ſi vulnus cum tumore ſit, vel nimio dolore, apponuntur collyria, quæ thus & metalla vſta recipiunt: & cataplaſmata: nec pungitiua cataplaſmentur. Aliquando tamen, ſi putredo vulneri inſit, colatiua tunc apponatur. Sed intueri oportet an vulnus carnem rodat: inueſtigandum quoque, vnde humores ad oculos fluxerint: quo perfecto, caput & corpus expedit purgari: Deinde apponenda ſunt collyria deſiccatiua H nullamq; facientia punctionem: ſicut ea, quæ reſpiciunt caſum, cum dantur cum lacte vel cum decoctione fœnugræci. Si dolor eſt nimius, aliquando ſoporifera medicamina apponuntur: fluxu humorum ceſſante, eis ſtyptica apponuntur. Præuidendum tamen ne vuea egrediatur, cui egredienti ſtypticum conuenit adiutorium. Collectio & puſtulæ in cornea naſcentes curantur cum medicina maturatiua mediocriter colatiua, ſicut collyrio recipiente crocum, thus, myrrham, caſtorium, decoctionem fœnugræci. Quòd ſi non inueuerint, & tumor non diſſoluatur, calidum & aperitiuum appone, ſicut ſagapenum, euphorbium, & ſimilia. Pannus in oculorum albedine natus colatiuo & mundificatiuo curetur. Quòd ſi fuerit ſubtilis, ſufficit ſuccus rubei papaueris, vel decoctum minoris centaureæ cum melle: ſi groſſus, fortiora dari neceſſe eſt, ſicut picem liquidam, æs vſtum, nitrum, ſtercus muris, myrrham, ſal ammoniacum, & ſimilia. Si aliquid ex eo remanſerit, gallam, acaciam, & chalcanthum appone. Vngula & ſcabies, ſi duræ ſint etiam & veteres, incidere eas vel excoriare optimum eſt: ſin autem ſubtiles, appone æs vſtum, florem æris, fel porcinum, ſal ammoniacum. His non dum proficientibus, appone medicinam putrefacientem atque rodentem. Scabies non ſtypticis eſt curanda, quæ ſi ſit cum vulnere magnoq; pruritu, cōuertatur palpe-

bra

A bra & cum hoc excorietur. Eſt quædam paſſio oculorum, quam qui habuerint, veſpere non vidēt:
quos phlebotomari conuenit de cephalica brachij: & vtantur pharmacia, & clyſteribus, & caput
purgantibus, & gargariſmate, & ſternutatione mundificentur: vena auris incidatur. Oculis mel cū
alumine & ſale ammoniaco apponatur, & cum hepate caprino fumigetur: hæc omnia proſunt.

De Suffuſione, Egreſſu Oculorum, & Petia. CAP. 11.

SVffuſio, ideſt viſus defectio, ſic curatur. Caput, & totū purgetur, vt diximus: diæta ſit tenuis: deinde vtatur collyrijs fœnumgræcum, mel, ſagapenum, aſarū, thus recipientibus, & opobalſamū,
& ammoniacum. Valet quoq; ſi vena hepatica incidatur, & ſanguiſugæ temporibus apponantur.
Oculis extra exeuntibus, ventoſa in collo apponatur: oculi ligentur, & aqua ſalſa ſuffumigentur.
Petia curatur ſanguine oculis inſtillato: deinde cum albumine oui oleoq́; roſarum ligentur.

De Collyrijs multis ad Oculorum ægritudines. CAP. 12.

COllyrium quod dicitur Dia rhodon in modum piperis, valens in Augmento Doloris Ophthalmiæ. Recipe cadmiæ, ceruſſæ, ana drach. xiiij: roſarum drach. duodecim: gummi, amyli, ana drach. j: tra
gacanthi drach. iiij & ß, aloes drach. vj: tempera cum aqua pluuiali, & informa. ℭ *Aliud in Initio Oph
thalmiæ, quod etiam vetuſtæ valet.* Recipe acaciæ drach. liiij, gummi ʒ xliiij, cadmiæ drach. xxxvj:
B tempera cum vino pontico ana drach. xij: tempera cum aqua pluuiali. Hæc omnia à Paulo ſunt ordinata. Iſta verò Galenus dicit. ℭ *Collyrium valens ad Diſſoluendum Apoſtema die vno, & ad Oph-
thalmiam.* Recipe antimonij, acaciæ, ana ʒ lxx: cadmiæ drach. ix, æris vſti loti ʒ xxj, ceruſſæ drach.
xij 5, myrrhæ ʒ vj, ſulfuris drach. vj: caſtorei, opij, chalcanthi vſti, ana drach. vj: gummi drach. ix:
tempera cum albumine oui: in vno die eſt validiſſimum. ℭ *Aliud Pauli.* Recipe cadmiæ, croci,
gummi, ana ʒ iiij: æris vſti drach. xxiij: ceruſſæ, roſarum, ana drach. xxij: polij, croci, chalcanthi, opij,
ana drach. vj: aloes, ſpicæ, caſtorij, ana drach. j & ß: tempera cum aqua: curat verò ophthalmiam,
& humores vel propter dolorem, vel vetus vulnus fluentes. *Aliud.* Recipe cadmiæ, acaciæ, gummi, ana drach. ix: antimonij triti drach. xx: caſtorij, opij, ana drach. vj: lycij drach. iiij & ß: myrrhæ
drach. xij: ſpicæ, aloes, ana drach. iiij: gummi, tragacanthi, chalcanti, ana drach. j & ß: tempera cum
vino & aqua myrtina. ℭ *Aliud ad ſuperiora.* Recipe acaciæ, gummi, ana ʒ lx: plumbi loti ʒ xxx, ſpicæ, caſiæ, ana ʒ vij: roſarum, cadmiæ, ana ʒ xxx: ceruſſæ, aloes, opij, croci, ana ʒ ix: caſtorij, lycij, ana ʒ
iiij & ß: tempera cum albumine oui. Valet vulneribus & omnibus paſſionibus oculorum vetuſtis
& putrefactis. ℭ *Aliud in Statu conueniens cum albumine oui, in Declinatione cum aqua.* Recipe cad
miæ vetuſtæ & lotæ, ceruſſæ, ana drach. vj: amyli, tragacanthi, ana drach. iij: hyoſcyami drach. j & ß,
C croci drach. vj: glauci, ſarcocollæ, ana drach. vj: opij drach. iiij, tragacanthi drach. vj, croci drachmas
tres: gummi, opij, drach. j & ß: tempera cum aqua. ℭ *Aliud valens in Augmento Ophthalmiæ.* Reci
pe cadmiæ, ceruſſæ, ana drach. xxiiij. roſarum ʒ xij: gummi, amyli, ana drachmas quatuor: tragacan
thi drachmas quatuor & ß, aloes drach. iiij: tempera cum aqua. Valet in vulneribus, & humoribus
vulneroſis, & lachrymis ex oculis fluentibus. ℭ *Aliud valens ad Ophthalmiam, & Vulnera, & Adu-
ſtiones, & ad Mundificandum vulneris putredinem.* Recipe antimonij vſti, cadmiæ, roſarū, ana drach.
xxiiij: ceruſſæ tritæ ʒ xxij, opij drach. vj: tempera cū aqua. ℭ *Aliud nimio Dolori conueniens, & liqui-
diſſimos Humores ad Oculos fluentes reprimens.* Recipe roſarū drach. vj & ß: opij, ſpicæ, ana drach. j.
Aliud. Roſarum drach. xxij, croci vj, æris vſti & loti drac. j & ß: tempera cū aqua pluuiali. *Aliud.* Re
cipe roſarum drach. xviij: cineris locorum, vbi æs funditur, drach. vj: croci, opij, gūmi, ana ʒ vij: tēpe
ra cum aqua pluuiali. *Aliud.* Recipe gummi drach. iij, tragacanthi drach. j & ß: tempera cum aqua
pluuiali. *Aliud.* Recipe myrrhæ drachmas lxxv, roſarum xl, croci vj & ß: tempera cū vino. ℭ *Aliud
valet nimio Dolori, Puſtulis concauis, putridis Vulneribus Corneæ: Oculosq́; exeuntes comprimit, Om-
nemq́; oculorum paſſionem ad ſanandum difficillimam curat.* Recipe roſarum drachmas centum-
octo, gummi xxxvj, cadmiæ vſtæ & lotæ drach. xxj, croci vndecim: opij, antimonij, drach. ij & ß: iar
D ri ſpicæ drachmas tres, myrrhæ iij: tempera cum aqua pluuiali. ℭ *Collyrium Pauli.* Recipe æris
vſti, tragacanthi vſti, ana drach. viij: croci ij, nitri drach. j: coquantur ad mellis ſpiſſitudinem.
*Aliud eiuſdem, valet Scabiei palpebrarum, veteriq́; Ophthalmiæ. Saniem, & vulnera Aurium, & Os
rodentia ſanat.* Recipe æris vſti drach. quatuor, myrrhæ drachmam vnam & ß: piperis, croci, vini,
ana drach. ix. ℭ *Collyrium Pauli.* Recipe cadmiæ auri & argenti drachmas tres: tempera cum
aqua pluuiali. ℭ *Collyrium Oribaſii valens in initio Ophthalmiæ, & Vulneribus.* Recipe cadmiæ, ceruſ
ſæ, tragacanthi, ana drach. vigintiquatuor: antimonij, gummi vſti, ana drach. xxj: plumbi incenſi, tu
tiæ, ana drach. vigintiquatuor. *Aliud.* Amyli xvi, gummi ix: æris vſti, tragacanthi, ana ʒ vj: myr-
rhæ, opij, ana ʒ v. ℭ *Aliud valens Vſtioni, Vueam egredi prohibens, ſubueniens Vulneribus.* Recipe an
timonij vſti, ceruſſæ, ana ʒ vigintiquatuor: myrrhę drachmas tres, amyli xix, tragacanthi xij, gummi
vj: tempera cum aqua pluuiali. ℭ *Aliud valens Puſtulis, Vulneribus ſanioſis, & nimio Dolori, du-
ræq́; Ophthalmiæ.* Recipe cadmiæ vſtæ & lotę drachmas vigintiquatuor, antimonij loti & vſti xviij,
amyli iij, plumbi incenſi & loti xij: tutiæ, myrrhæ, ana drachmas xij: tempera cum aqua. *Aliud.*
Recipe tutiæ drachmas duodecim: cadmiæ lotæ, ceruſſæ, ana drachmas cxxiiij: antimonij incenſi
& loti xviij: myrrhæ, opij, ana drachmas quinquaginta & 5: tragacanthi drachmas duodecim:
tempera cum aqua. ℭ *Aliud vtiliſſimum Aſperitati Palpebrarum & Scabiei.* Recipe chalcanti

drachmas duas, cadmiæ drachmam vnam: ad Solem cum vino ſufficienter agita. *Aliud.* Reci- E
pe cadmiæ drachmas vj, chalcanti grana triginta, piperis grana xxxviij: ſpicæ drachmam vnam &
5, aliter drachmas tres & 5: cadmiam & chalcanthum tritura ſufficienter & agita, deinde cum pipe
re ſpicam commiſce & tempera. ℭ *Aliud valens Scabiei, & Humoribus ad Oculos fluentibus, Vete-
riq; paſsioni, & Puſtulis.* Recipe cadmiæ, gallæ roſarum, gummi, croci, ana drachmas tres: opij, drach
mam vnam: omnia pulueriżata cum vino ad Solem ſufficienter agita. ℭ *Ad Oculos Caliginoſos
& ſanguinolentos.* Aloe trita cum albumine oui mirifice prodeſt. Si aloen non habueris, canabis
trita idem facit. ℭ *Ad Oculos Dolentes, & Lachrymas ſtringendas, & Pruritum tollendum.* Colli-
ge mel deſpumatum, & ex eo vnge folia hederæ, & ſuperaſperge puluerem fæcis vini, & oculis ſu-
perpone per noctem: expertum eſt. Item chelidonia cocta in aqua, ſi ex ea oculi fomententur, dolen
tibus prodeſt. Item coriandrum viride tritum admiſto lacte mulieris oculis ſuperpone: dolorem &
tumorem tollit. Idem facit radix cucurbitæ agreſtis trita & impoſita. Fel caprinum cum melle an-
tiquo miſtum & inunctum oculorum caliginem deſtruit. ℭ *Ad Pannum ab Oculis abſtergendum.*
Fæcem vini, album oui, raſuram oſſis ſepiæ: facto puluere mitte, donec corrodatur. Vitellus
oui tritus ſucco'que apij miſtus & inunctus ſanguinem ſpargit. Abſinthium viride cum albumi-
ne oui tritum, & nocte ſuppoſitum, ſanat. ℭ *Ad Tumorem calidum & ſanguinem Oculorum.* F
Anagallis cum albumine oui trita & impoſita prodeſt. ℭ *Ad Tumoris calidi dolorem.* Herbam
violariam cum oleo roſaceo tere, & ſuperpone: mire iuuat. Valet etiam mali granati ſuccus:
in vaſe æneo vel ſtanneo ipſum coque & cola, & cum opus fuerit vtere. Item Recipe plantaginis,
centaureæ, vngulæ caballinæ, pulegij, betonicæ, chamædryos, apii, fœniculi radicum, partes
æquales: pone in olla noua, & intra ſparge fœnugræcum. Item lycium in rhodoſtomate gutta-
tim impoſitum valet. Item auripigmentum, pannum ſubtile laneum, & fimum hominis, com-
bure in olla bene argillata.

G

GALENO ASCRIPTVS LIBER
DE RENVM AFFECTVVM
DIGNOTIONE ET MEDICATIONE

Chryſtophoro Heyl Vuiſsbadenſi interprete

Nunc primum ad græcorum codicum fidem accuratisſime recognitus. H

De Subſtantia, Figura, Situ, Partibus, & Vſu Renum. CAP. I.

Renibus peculiare quoddam corpus eſt ex fibris & carne conſtitutum,
quod cum alia parte nulla commune habent: & caro hæc denſa eſt, ne
ſanguis qui ad ipſos defertur, facili momento diffluat, effundatur, &
abeat cum vrina. Carnea hæc ſubſtantia non paucas habet inuolutio-
nes, in quibus quoniam ſingulatim per ſubſtantiam lapides plerunque
generantur, fiunt in renibus grauiſſimi dolores. Ac de ſubſtantia qui-
dem hactenus. Figuram autem renes habent græcæ literæ Ϲ : & in
medio cauitatem quandam, qua ex venis & arteriis ſeorſum excre-
mentum excipiunt: nam ad eos non maiores ſolum venæ, quarum
aliæ in cauitatem hanc inferuntur, aliæ in membranam, quæ renes cir-
cuntegit: ſed meatus etiam capillis modo exiles deferuntur. Dexter autem ſiniſtro ſublimior
eſt: ne inter operandum, alter trahat, alter retrahat. Iacent ad ſpinam renes, paulo altius quàm
illa:

A iliа: & ex ſe, vrinarios meatus duos emittunt, quibus ad veſicam vrina deducitur. Sed habent iſti quoq; meatus propriam corporis ſui ſubſtantiam, quam in alia particula nuſquam reperias. Duos autem natura renes produxit, non vnum: quoniam alias excrementorum ſpecies ſeroſa hæc ſuperfluitas non parum ſuperat, quam attrahere, renum officium eſt: ignorare enim non debemus alteram cauæ venę partem ad corporis noſtri inferiores partes deferri: quę bifariam diuiſa eſt, altera parte ſurſum, altera deorſum porrigitur. Pars quæ deſcendit, rurſus tripliciter finditur, & pars vna ad crura porrigitur, altera ad teſticulos, & tertia ad renes. Procedunt verò & de corde arteriæ, quæ ſeroſum excrementum & vnà caliditatem immittant: vt ab eis renes calefiant: nam renes ita ex ſeroſo iſto excremento frigent, vt ex atræ bilis ſucco lien: Quamobrem à dictis iam arterijs calor renibus ſuppeditatur, quò natiuam ſuam frigiditatem poſſint euincere. Poſtquam verò ſeroſum id excrementum renes attraxerunt, vtilem qui in eo eſt ſanguinem ipſi retinent, & ex eo nutriuntur: excrementum verò ipſum ſeroſum à facultate ſegregatrice ceu inutile expellitur. Sed quandiu in venis et arterijs hoc cum ſanguine currit, excrementum ſeroſum: cum ſegregatum eſt, lotium nominatur. Proinde quod in ſanguine vtile eſt, id ſibi renes in nutrimentum ſeruant: quod autem inutile, id abigunt. Atque vt bilis veſica, bile delectatur: & lien, atræ bilis ſucco: ita renes ſeroſo iſto excremento
B gaudent. Renum autem operatio eſt ſecernere & percolare ſeroſum excrementum à ſanguine. Atque hic renum vſus eſt. Non ſolum autem renum, ſed & ſingularum partium operatio medico eſt inueſtiganda: quòd ex operatione labefactata cognoſcatur, quę particula morbo ſit affecta: & ex modo ruinæ operationis, quantum ſit quæque affecta.

Quibus ex cauſis Calculi oriantur: & qua ratione Pueris in veſica, Adultis in renibus frequentius oriri ſoleant. CAP. 2.

OMnis affectus, quo ren laborat, quanquam Nephritis dicitur, ſiue is ſimilaris ſit, ſiue inſtrumentalis, ſiue communis: propriè tamen Lithiaſis, id eſt calculi morbus, Nephritis appellatur. Sunt autem lapidis huius quatuor cauſæ. Efficiens, materialis, inſtrumentalis, & finalis. Nec operoſum fuerit diſcere à rebus externis, lapidis concretionem, aut à frigore, aut à calore fieri: velut in riuulis & canalibus, cum caliditas, materia non expirante & ventilata, exoritur, cum aqua in aliquo canali ſubſtat, calor quidam præter naturam accenditur, quo diſpergente id quod in aqua ſic cœnoſa partium erat tenuium, quod craſſarum eſt partium in terram dureſcit:
C manens'que eo in loco ſubſtantiæ lapideæ ex qua factus canalis eſt, adhæreſcit: & in lapidem ſic colligitur. Subnectam aliud de eadem re notum exemplum. In lebete generari lapides ſæpe compertum eſt aquæ parte, quæ tenuis fuerat, diſſoluta, manente alia, quæ craſſa & terrena eſt: ea enim lebetis vel alius æris corpori affigitur, & lapideſcit. Verum in nobis lapidem frigus non parit: neque enim fieri poteſt, vt viuo corpori tantum frigus accidat, quo concreſcere valeat in homine lapis, quemadmodum fieri in externis videmus: quo fit, vt à calore lapis in homine generetur, eoq; vel vehementi, vel tepido. Nam ſi craſſa materia eſt, ſufficere poteſt tepida & moderata caliditas, & quæ naturalis eſt, ad firmandam & indurandam terræ modo craſſam hanc materiam: eſt enim craſſities ad generandum lapidem ſingulariter accommodata: Sin tenuior eſt, vehementiori tum planè indigebit caliditate, ſiue naturali, ſiue præter naturam, qua dureſcat in terram: ſiquidem calor tenues materiæ partes euaporare facit: atque ita, vbi valuerit, lapidem conformat. Ideoq; ſimpliciter à calore fit in nobis calculus. Materialis cauſa eſt craſſus aut glutinoſus ſuccus, vel vtroque modo vitiatus. Inſtrumentalis cauſa eſt ren, aut veſica, vel pars alia quæ generando lapidi ſit opportuna. Finalem cauſam haud aliam dicas, quàm lapidem
A.l.3 f.18.t.2. ipſum. Sanguis" qui in renes fertur, aut craſſior ſeipſo eſt, aut pituitoſior, aut magis ad bilem
c.16.f.360.e D atram, aut rufam demutatus: fertur'que ad eos per venas & arterias, vel in cauitatem, vel ſubſtantiam: eò delatus, ſi quantitate, vel qualitate, vel conſiſtentia excedat, aſtringitur, detentusq; concipit caliditatem præter naturam: hæc caliditas præter naturam amplius eum denſat, agglutinat, & aſſat, aſſatumq; ipſum in terram & lapidem commutat. Qui itaq; arbitrantur in renum concauitate lapides conſiſtere ſolum, cum per vrinæ meatus tranſeunt, dolere laborantes dicunt: Qui verò in ipſo renum corpore gigni lapides arbitrantur, quo modo & in arthriticis nodi gignuntur: non ſolum cum pertranſeunt, ſed & quando generantur, & quando renum concauitatem ſubeunt, dolere laborantes aſſerunt. Sed fieri vtroque modo lapides poſſe nobis ſatis perſuaſum eſt, cum ſuccus tenax & craſſus tempore aliquo aſſatur in ijs atque exiccatur. Demonſtratum eſt enim in commentarijs de facultatibus naturalibus renem trahere ad ſe quicquid in venis feroſi & tenuis cum ſanguine permiſtum reperiatur. Si quando igitur meatus, qui in renis ventriculum illud tranſmittunt, latius aperiantur, craſſius vnà aliquid colatur: quo calefacto & exiccato in renis cauitate, lapidoſam conſiſtentiam aſſequitur. Quamobrem ſi virtus ſegregatrix ipſius renis id omne in vrinis expulerit, arenoſum in ipſis ſedimentum proueniet. Si infarctum id & ſolutu difficile ſit quod renis cauitas ſuſcepit, ad eum aliud adhuc non abſimile ex caua vena immiſſum deinceps colligitur, & augeſcit (circumlinitur enim ſemper quod affluit ei quod iam adeſt) itaque

lapis non adeo contemnendæ magnitudinis exurgit. Quod certe vt facilius fiat, renum temperatura iuuare poteſt haud mediocriter, ſi calore naturali hæc ceu feruens & acris fuerit. Atqui ſi foramen & meatus, qui ex vena caua in renem peruenit, fuerit rarefactus, & ſanguis humens, neque craſſus neq; glutinoſus: tum vrina fiet cruenta. Cum itaq; ex ſola pituita tenaci & craſſa poroſorum & lapidoſorum corporum, quæ in renibus coguntur, ſubſtantia coiuerit: color ineſſe ſolet, quem cineritium nominamus: non abſimilem lapidi, quem fieri in aquis ſponte natis, quæ ἀυτοφυεῖς græce dicuntur, videmus. Hæ nanque, ſi tepidiores ſint quàm pro temperatione, tophos videntur producere: neq; alij cauſæ acceptum feremus, quod pueris in veſica lapides generentur, ætate verò florentibus in renibus. Quippe cum actiones naturales in pueris ſint omnes fortes, fuſa eſt in eis & diſſoluta ſuccorum craſſities. Contrario modo ſe habent qui ætate proceſſerunt: nam actionibus in hiſce debilioribus coacta eſt craſſities ſuccorum. Apparet verò in externis id quoque, cum videlicet quæ craſſam naturam habent, per tenuia foramina traijcere inſtitutum ſit: quæ nanque fuſa calore ſunt & colliquata, tranſire ocyus videmus: quæ verò liquata non ſunt, traiectioni reſiſtere: harum materiarum exempla nobis ſunt pix, reſina, adeps, cera, & mel. Cum itaque in pueris calidum innatum abundet, & fortes ſint actiones: craſſitudo materiæ diluta in renes delabitur, indeq; facilius in veſicam tranſit, non parum etiam adiuuante ad tranſitionis celeritatem ipſo actionum robore: in veſica autem exiſtente frigida (membranoſa eſt enim pauciq; ſanguinis, & ampla intus capacitate) rurſus conſiſtit, denſaturq; ad eam craſſitudinem, quam paulo ante monſtrauimus: conſiſtentiæq; principium ſumit, ſi diutius in veſica commoretur. Ipſa ſiquidem glutinoſa credibilius eſt ab innato puerorum calore facilius ſubigi, atq; ideo magis vniri, conſiſtere, & condenſari. Adijciamus ſi libet, puerilium vrinarum craſſitudinis cauſam: quæ certe alia non eſt, quàm puerorum voracitas, & mouendi exceſſus mox ab alimento aſſumpto, dum ſcilicet pueri ferociunt & ludunt. In lactentibus autem ipſa etiam materia plurimum facit: in adultis enim qui caſeo & ſimilium rerum eſu delectabantur, lapides in veſica & renibus fieri cognouimus. Idcirco lithiaſis veſicæ, puerorum eſt morbus. Haud enim poteſt veſicæ collum tam anguſtum in maioribus corporibus eſſe, vt humorem craſſum remoretur. Attamen ne putemus ſolum hoc ſufficiens eſſe ad lapidis generationem, niſi calida intemperies eodem accedat: quæ calorem ignitum habeat, non temperatum aut modicum. In puellis ceruix veſicæ dehiſcit in membrum genitale, & breuis ſimul eſt & lata, vt nullo labore craſſa per eam ipſæ meiant, quæ in vrina feruntur: quæ dum pueri retinent, quod ſæpe fit, & propter longitudinem & anguſtiam ceruicis veſicæ, materiam veſicæ æſtuanti præbent ad calculi generationem.

E F G (marginal section letters)

Indicia quibus Calculi, & reliqui Renum Affectus deprehenduntur. CAP. 3.

Signorum alia ſunt, vt ita dicam, ſcientialia, alia artificialia, alia propria. Proprium ſignum eſt, quod certe, nullo'que medio morbum oſtendit, in renibus nempe lapidem: vt cum arenæ in matula ſubſident, tunc planè oſtenditur lapidem in renibus eſſe: ſignum'que hoc conſtans & proprium. Quoniam verò affectus quidam complicantur, dicemus quoque de ſignis communibus. Cum lotium quod excernitur, ſanguinolentum eſt, ſignum id eſſe commune poterit, vel quòd vaſorum apertio ſit, vel ruptio, vel eroſio, vel imbecillitas, vel dilatatio, vel aliud quicquam eiuſmodi. Quoniam ruptionem exquiſiti & confertim egeſti ſanguinis vacuatio ſequitur. In apertione paulatim fertur, & ſanguis tenuiſſimus emanans cruentam vrinam efficit. Si quocunque tempore & momento ſanguis egeritur, imbecillitas vaſorum eſt: Sin vnà cum ſanguine, aliæ quoque craſſitudines excernuntur, dilatatio. Sin ſanguis ſit aquoſus, manifeſtum eſt certum'que, lapidem conſiſtere. Sin ſanguis qui excernitur ſit craſſus, manifeſtum eſt ipſius craſſitudinem violenta coactione in lapidem eſſe abituram: ſi (vt fit) in ea ſanguinis vacuatione frigidam exhibeamus, vt vena atque arteria coarctetur & conniueat, nec amplius ſanguinem vllum in renes ingerat, qui cogi iſtic poſſit. Fit enim proculdubio in hiſce ſanandis error: nam venam coarctant frigida, vt alium ſanguinem inferre non ſinat: verum ea ratione ſit, vt ſanguis in renibus commoretur. Proinde ſi frigidam exhibeas, venam comprimes quidem, ne ſanguis deferatur: ſed qui renibus illatus iam eſt, mox indurabis. Ex ſtupore cruris quod à rene ſecundum lumbum porrigitur, cognoſcere poteris quis ren laboret: nam ſi dextrum crus ſtupor occupabit, dexter ren ægrotat: ſin læuum, ſiniſter. Eſt verò ſtupor, ſentiendi & mouendi in particula difficultas: qui fit in crure, quia vena quæ ad inferiora demiſſa eſt, triplici ramo diuiditur, quorum vnus cum arterijs ad teſticulos vadit, & vaſa ſeminalia: alius renes ingreditur: tertius ad crura porrigitur. Cùm igitur in renibus lapis generatur, vnà tum afficitur vena quæ ad crura deſcendit: ſunt enim ambæ ab vna ſobole cauæ venæ, quam inferis partibus natura diſtribuit: igitur vena quæ ad crura porrigitur, repletur: qua repleta, ſtringuntur neruus quandoque aut muſculus: cum ſtringitur neruus, animalem ſpiritum ad crura non tranſmittit, vnde ſenſu crus priuatur, & prouenit ſtupor. Porrò ex teſticulo, quoque † ſecundum lumbos retractio, ſcire poſſumus renem eſſe affectum. Si nanque dexter teſticulus retrahatur, H

A.l.3.f.18.t 2. c.17.fol.361.b

† In impreſsis eſt κατ' ἰξιν. ſm ꝓceſsioné, vel rectitudiné

dextrum

A dextrum pati renem argumento eſt:ſi ſiniſter,ſiniſtrum. Nam à iecore & corde vena & arteria ad
renes procedit,quæ in eorum cauitatem inſeritur:vaſa autẽ ſeminalia ad teſticulos feruntur. Quan-
do igitur lapis in renibus generatur,vena illa & arteria diſtenduntur,& ſeminalia vaſa quæ ad teſtes
pertingunt,atque ita per compaſſionem teſtes retrahuntur. Tradunt aliqui, vehementis doloris ra
tione vigilias vomitum excitare:debebant itaq; podagrici, lippientes, & qui vehementi dolore,&
vigilijs exercentur, vomere. Sed ea de cauſa hi non vomunt, immo propter poſituram renum:ij
nanq; poſiti ſunt ſecundum ſpinam poſt inteſtina & ventriculum:quapropter facta in renibus vio
lenta quadam diſtenſione, per copulas affectio ad inteſtina & ventriculum digreditur, indeq; affe-
ctione aſcendente, ſequitur ſubuerſio. Quoniam verò cum lapis ſubeſt,quædam veluti titillatio ori
tur,naturaq; ad eius quod moleſtat expulſionem ſtimulatur,ideo ſpiritus occurrunt: quibus irrum
pentibus in fiſtuloſam pudendorum partem, ipſam immaniter contendunt:nam in omni motione
naturali ſanguis & ſpiritus concurrunt,qui ſunt naturæ vehicula. Cum verò demonſtratum ſit cor,
iecur, & renes in concauitate non ſentire, in ſuperficie autem ſentire (quoniam in ſuperficie nerui
ſentientes feruntur,in concauitate verò nulli ſunt) quomodo hæc dolorem perſentiſcunt? An quia
grauatur cauitas,ideo dolor exurgit?extenditur nanque membrana quæ foris eſt, vndique,quod ca
B uitas interna ſit repleta,& ſic extenſa membrana dolorem facit. In renum itaque ſubſtantia dolor iti
dem generatur, quando concauitas ex lapide grauata eſt, & circuntenditur, profertq; conſenſione
dolorem in ſuperficiem:quippe quæ neruos ſentientes habeat & membranam. In meatibus autem
vrinæ, vt qui neruoſi ſint & ſenſibiles,dolor fit ſæuiſſimus. Dolor præterea vehementiſſimus fit in
renibus, propterea quòd eorum cauernulæ non ſunt latæ, ſed anguſtæ, & renes ob firmitatem ſub-
A.l.3.f.19.t.1. ſtantiæ non diducantur vt veſica. Eadem cauſa, renum lapides magna ex parte minores ſunt,æqua
c.5.f.363.g les,& molliores,vtpote qui diuturni non ſint. Qui calculo laborant,his primo vrinæ ſunt aquoſæ:
cum enim ſit obſtructio,ceu per cribrum effluunt,poſt arenoſæ:demum calculi excernuntur, cum
dolor ceſſauerit. Sicut in mulieribus parientibus ad fœtus egreſſum partes dilatantur: ita hic violen
tia, renum ſubſtantia fatiſcit, & egreditur lapis:cum ad renum cauitatem ſubit,in membrana, quæ
iſtic ſubſtat,quoniam facili ſenſu eſt,dolorem mouet vehementem:& multo magis cum meatus vri
næ ingreditur, propter anguſtiam & ſenſum eorum: quantiſper enim in renum corpore ſiſtitur,
non multum ſolicitat,quoniam,vt diximus,eorum ſubſtantia ſenſibilis non eſt. Sæpe nanque præ
magnitudine in collo veſicæ detenti lapides in extremum periculum doloris acumine patientes
agunt,nec vrinas ſinunt excerni. Vidi ego quendam, cui per alias vias elapſus in virilium extremi
C tate lapis hæſerat, minimumq; abfuit quin vrinæ difficultate, & dolore acutiſſimo homo interiret,
niſi anguſto tandem forcipe eximere potuiſſemus, ſectionem per longum ſuperne moliti:nam vri-
næ meatum,niſi vrgeat magna neceſſitas,incidere non oportet,ne fiat fiſtuloſa pars ea,& vrina pro
fluat. Inuenias tamen qui dolorem non habent,nec ſanguinem mingunt,quibus meatus in renibus
congeſti non ſunt. At tenues arenulæ haud magno negocio quidem excernuntur:quod qui faciũt,
nec ægrotare ſe putant, quando dolorem nullum ſentiant. Verum nihil eſt hac in re contemnen-
dum,cum tempore omnia grauiora reddantur. Lapides & arenulæ colore differunt,tum ob cali-
ditatem,tum ob materiam:nam vt quidque illorum longiori tempore retinetur,ita ruſum, flauum,
rubeum,aut nigrum efficitur. Haud aliter & à ſuccis fiunt lapides & arenæ, colore vel ſandarachæ
ſimili,vel nigro,vel pallido, vel alio aliquo colore pro ſuccorum varietate. Fiunt autem lapides in
concauitate renum,in eorum ſubſtantia,& vbicunque fieri commode poſſunt,aut parui,aut maiu
ſculi:interdum pauciores,interdum plures. Differuntq; magnitudine,figura,colore, aſperitate,&
multitudine. Nigros ſiquidem inuenias,& ſubalbos,& pallidos. Ac rotundi,lenes,& parui,facile
excernuntur:maiores,vel aliter figurati, & maxime oblongi & aſperi, difficulter. Arenulæ verò
prodeunt & egeruntur dum fiunt lapides:cum facti ſunt, haud fieri poteſt vt efferantur, quia in la-
D pidem ſunt coacti, niſi natura ipſa vltro conterat & excernat,vel ars per medicamentum tritorium
naturæ auxiliata,conterat & euacuet ipſas. Nemo verò ignorabit colicum & renum affectum vnà
plerunque incidere. Deprehenduntur tamen proprijs ſignis: nam aluus exonerata colicis mede-
tur: nephriticos quoque à principio mitigat. Etiam aliqui dederunt medicamentum quo aluus
ſubducta eſt, & dolor ceſſauit primo,ſecundo,& tertio die,quarto prodijt lapis. Cum autem ſimul
inciderint renum & coli diſpoſitiones, mutuo particulas communicant intenſione & remiſſione:
tenduntur enim ob continuitatem partes haud aliter quàm funiculus:& neque ſuperne ructus vl-
lus,neque infrà flatus quiſpiam exit.

Calculi, & reliquorum Renum Affectuum Curatio. *CAP. 4.*

SI renum affectus ſubito inuadat, & qui laborat cibo nuper refectus ſit, cibi'que adhuc ſint in-
cocti ſicut ægrotus eos ingeſſit, aut ſemicocti, vel ſuccorum multitudine corpus grauatum
habeat: oportet ante aliam curationem, vel potius mitigationem, niſi quicquam impedimento
eſt,vomitum prouocare. Mox ſi in inteſtinis excrementorum ſuperfluitates fuerint, per idoneos
clyſteres extrahere, modo nihil obſtet. Poſtea ſi totum corpus plenum fuerit, conſiderare quiſ-

nam humor ſit, qui ipſum repleuerit. Atque ſi ſanguis is eſt, euacuationem inſtituere oportet, cum E
nihil impedit: minorem tamen multo quàm plenitudo deſiderabat. Quid ita? quoniam lapidem non planè ſtatim eximere poſſumus, potiſſimum cum magnus eſt: ideoq; oportet pleniorem ſanguinis euacuationem cauere, propter conſumptionem, quæ tempore adhuc aliquo in corpore futura eſt. Sin quatuor humores abundauerint, potius vena incidenda eſt ante purgationem, quàm purgandum ante venæ ſectionem. Quoniam ſi per ſanguinis miſſionem corpus prius vacuatum fuerit, purgans medicamentum exhibitum, venas & arterias, & inanes corporis regiones inuenit non oppletas: quo fit, vt abſque vllo impedimento in totum corpus dimanet ad attrahendum ſuccos, faciliméque fiat eorum euacuatio per vaſorum ſpatia & fuſionem tenuitatemque ſuccorum. Nam ſi vaſa ſanguine repleta ſint, & purgatiuum dederis: non poterit propter plenitudinem in corpus differri: vnde fit, vt ſubſtet, & nihil efficiat: aut ſi quicquam facit, male faciat. Ex medico quidem purgans medicamentum: Ex natura verò totum negocium pendet: hæc etenim à purgante medicamento excitata, facultatem ſegregatricem aduocat, qua ſegreget inutilia ab vtilibus: ac vtilia quidem retentrix facultas detinet: inutilia verò expultrix facultas expellit. Non oportet autem ſimul venam ſecare & purgare: verum prius ſanguinem detrahere, deinde virtutem pulchre refocillare: quoniam ipſa nos gubernat, & medicamentis auxiliatur: medicamenta enim per ſe ipſa nihil efficiunt: ideóque corroboranda virtus eſt, vt poſſit natura vti purgatiuis exhibitis ceu inſtru- F
mentis, atque quod decens eſt, perficere. Huc præterea accedit, quòd vnà cum ſanguine multum è vitali ſpiritu excernitur: quo excreto refrigeſcit totum corpus, & opera naturalia deterius obeuntur. Ea propter virtutem prius refocillare oportet, deinde medicamentum purgans exhibere. Sed quia affectus renalis eſt, & materia, ex qua lapis generatur, craſſa, materiámque craſſam ſurſum reuellere promptum non eſt, magis verò ad ipſius lationem ſpectantibus deorſum vacuare expeditum: ob id ſi valida ſit virtus, venam quæ in poplite eſt, aperiemus, vel quæ ad malleolos: ſin imbecillis, venam quæ eſt in cubito: nam ſi virtute debili infra euacuabimus, retentrix facultas, quæ eſt imbecillis, non retinebit: ſed vniuerſa in præceps rapietur, & partem aſſiduo defluxu impetet, ſuccis videlicet in locum imbecillem perpetuò procumbentibus. Quapropter cum firma virtus eſt, conuenit ex vena, quæ in poplite eſt, ſanguinem mittere: cum debilis ea eſt, reuellere ad ſuperiora. Quam verò ob rem? Ne materiæ plus in renes deriuetur. Hinc eſt quòd cum cibaria, pituitam, & ſuccum vomitu euacuauimus, tranquillitas quædam fiat & leuatio. Eijcitur nanque cibus & pituita, quæ ventriculum grauant: à ventriculo autem renes ſtringuntur & vrinæ meatus. quo fit vt grauior ſit oblæſio. Sunt itaque primum iſta diluenda, quæ ſtomachus excipiens ceu de- G
bilior diſtendebatur & premebatur: quibus euacuatis leuatio ſequitur, nondum tamen perfecta liberatio. Vacuamus etiam per clyſterem excrementa: ne colo & reliquis inteſtinis conſtrictis atque grauatis, vnà quoque ren laborans ſtringatur prematúrque, atque ſic amplius doleat. Quod manifeſtum eſt, quia ſtercoris obſtructione renes plerunque exaſperari compertum ſit, enematis iniectione renalem dolorem eſſe mitigatum: vel quòd ab ea vacuatione ren aliquis non ſit amplius compreſſus: vel quòd ex ſtercore nulli poſtea flatus prodierint: qui in renes impingentes, ipſos vt imbecilles comprimunt & extendunt. Sed neque ſanguinem, neque alium ſuccum plus æquo relinqui in corpore par eſt, ne multa hinc renis vaſa diſtenta plus doloris concitent. Quæcunq; enim vel dolent, vel calent, vel extenduntur, per vehementes & acutos dolores, ad ſe materias accerſunt. Proinde doloribus ſiue repente, ſiue pedetentim in renem incurſantibus ex commemoratis iam cauſis, illico, niſi quid prohibeat, aluum decocto aliquo eluemus, caricarum, fœnogræci, ariſtolochiæ, & ſimilium: ac, ſi vacuatum ſatis eſt, bene vertit: ſin minus, bis, ter, aut amplius vacuandum enemate eſt, ſed ex eorum decocto quæ conducibilia ſunt, & familiaria naturæ ægrotantis, ne angantur grauentúrque renes & viæ vrinales. Poſteaquam autem aluus ſatis excreuit, iniicienda ſunt, quæ vrinæ vias dilatare, renes laxare, calculum deprimere, & morſus mitigare queant: vtilis ad H
hæc materia eſt oleum anethinum, in quo eliquatus ſit gallinaceus adeps quàm recens: maximopere verò phaſiani adeps, vel butyrum recens, aut ſimilium aliquid. Quæ ſi in promptu non ſint, fœnogræcum, & altheæ vel radicem vel ſemen, aut ſimilium aliquid decoquentes oleo iniiciemus. Nam hæc omnia vias dilatant, & lapides deprimunt, nec non doloris vehementiam mitigant. Sed horum vſum frequentius aſſequitur is, qui exploratum habet naturalium facultatum firmitatem: immoderata nanque emollitio & laxatio virium robur exoluit: quod ſolatur, & perfecte curat vniuerſum dolorem. Poſt vomitum autem & enemata, conferet locum qui affectus eſt, fomentis humectantibus & relaxantibus delinire, quantiſper lapis in rene hæret: vt interim tamen curemus, ne, vt dictum iam eſt, ijs abutamur. Huc faciunt etiam cucurbitulæ, quæ ſæpe lapidem celeriter adeo trãſferunt, vt ſubitam eius mali leuationem poſſint comparare, lapide nimirum in locum ampliorem tranſlato: quapropter ſupra à renibus initium faciendum eſt, procedendumq; ad inguina per obliquam ilium poſitionem, quo loco frequenter dolores incedunt: quod cum inſtitueris, nihil eſt vtilius quàm partes eas in laborantibus prius calfacere, poſtea cucurbitulas admouere: alioqui lapis ſicubi maior fuerit inuentus, arctius figitur: cumq; violentius vrgeatur, nonnunquàm periculũ haud mediocre doloribus accerſit: quare fomentare iam nominatis inſeſſionibus proderit, ſi mali com-

munication

A municatio ad pudenda vſq; proceſſit, atq; id cum fœnogræco, althea, ſemine lini, anetho, gummi,
& ſimilibus, aqua diligenter incoctis & dulci oleo infuſis. Conducet etiam emplaſtrum ex triti-
cea farina, aut hordeacea cum lini ſemine, & fœnogræco, & melle, & oleoanethino, & glaucino:
quæ cum decoctione prædicta elixabimus, inſpergentes in ipſa cataplaſmatis ebullitione, radicem
altheæ pulcherrime tuſam, & cribro diſcretam, terebinthinamq; reſinam cum deſinit feruere deco-
ctum, aliquibus adiectis ſeminibus, quæ flatus diſcutiũt, ſiquam ſubeſſe inflationem intelleximus,
vt ſunt anethi & apij ſemina, fœniculum, liguſticum, & alia id genus, pro laborantis temperamẽto.
Fiet autem cataplaſma optimum ex lupini farina decocta cum muſto, ſi à decoctione peucedani ra
dicem minutiſſime leuigatam admiſceamus & chamæmelum. Bonum etiam fuerit panem muſto
incoquere, & cataplaſma inde lumbis imponere & ilibus. Nec minus proderit veſicam & partem
ſub vmbilico cataplaſmate confirmare ita, vt crebra permutatiõe alia atque alia ſubinde admouea
mus, priuſquam refrigeratum ſit primum quodq;. Sin illud non liceat, tepefactorio poſſumus alio,
ne refrigeſcat, quod impoſitum eſt, fouere: quod fiet ſi pro fomento cataplaſmati aquam calidam in
vaſe teſtaceo vel æneo imponamus. Poſt alui verò & ſupra & infra, ſicut diximus, euacuationem,
phlebotomiam, purgationes, fomenta, inſeſſiones, ſi dolores adhuc perſeuerent, vti lotionibus con
B uenit dulcium aquarum. Aliqui enim vel ante venæ ſectionem & reliquam curationẽ, balnea ad-
miſerunt, propter doloris immanitatem: Aliqui, ſi nihil eſſet, quod vrgeret, poſt ſanguinis miſſionẽ
& curationem reliquam. Balnea ſanè humectant & calefaciunt eueſtigio: calida ſiquidem aqua leni
tionem affert cum calefactione: In quam tamen qui frequentius ſe dimittit, ineſcatus lenimento do-
loris, quod lotio præſtat, corporis vires exoluit: quarum eſt, quicquid corpus infeſtat, propulſare.
Eam ob rem cum ceſſauerit dolor, auferenda balnea ſunt, & fomenta adhibenda: ſed ex medicamẽ-
tis, quæ patientis naturæ ſint accommodatiſſima. Cæterum ſi exceſſu doloris homo periclitetur, cõ
modius erit ſtupefacientibus ſuccurrere: nam aliter ea nunquam vſurpes, quippe cum dolorem nõ
ſedent, ſed ſua temperatura ſenſum auferant, ipſumq; fallant: quæ diſpoſitio poſtea multam curam
requirit. Quòd ſi ſpiritus aliquis craſſus, qui vnà cum calculo morbum exaſperet, ſuſpectus nobis
fuerit: prædictis fomentis & cataplaſmatis admiſcebimus, quæ digerendæ inflationis naturam ha-
bent, ſicut rutam, anethum, nigellam, & hoc genus alia, diligenter attrita, poſt perfectam ebullitio-
nem. Sed eadem ad fomenta & enemata aquæ incoquimus abſque contuſione. Verum ſi omnibus
his peractis adhuc lapides fixi permaneant, à multis cibis atq; potionibus laborantẽ abſtinebimus,
& iis, quæ ipſius naturæ ſunt minus conuenientia: ne venter repletus, grauatus, inflatuſq; ciborum
C ſuccorumue aut flatuum copia, repletione hac renes premat, & violentia proſequatur. Sint verò
quibus vtitur, omnia modica, & laborantis naturæ tum qualitate, tum quantitate accõmoda. Ve-
runtamen ſi laborantis natura calidior eſſet, & ſitis vehementior, vacuato prius toto corpore & ab
excrementis repurgato, ſiqui frigidam bibere eſſent conſueti, & phlegmone nullum viſcus labora
ret, nec eſſet imbecille, frigidam ſæpe copioſe exhibuimus. renibus ita corroboratis, eueſtigio lapi-
dem impactum expulerunt. In corporibus autem plethoricis, id eſt quæ ſuccorum quatuor mul-
titudine ęqualiter redundant, & excrementoſis, & in quibus viſcus aliquod debilitate affectum eſt,
& ea forte aliis, frigidæ potionem cauere conuenit. Cæterum ſi & poſt hæc omnia, quæ diximus, la
pis adhuc firmiter reſiſtat, vtendum eſt medicaminibus quibus cõteratur, quæ tepidam facultatem
habeant. Nam calida vrinam prouocantia indurant lapidem: quæ verò tepidam virtutem habent,
paulatim comminuunt lapidem, nec eum duriorem reddunt: eiuſmodi ſunt damaſonium, petroſe-
linum, polytrichon, & his ſimilia. Sed forſan dubitaret aliquis, quomodo lapidem poſſint commi-
nuere, quæ tepidam facultatem habent. Cui nos reſpondemus. Lapis ille cum ab intemperie & va
lido calore ſit factus, ob id merito exhibemus, quæ virtutem tepidam obtinent, vt quæ contraria iis
ſint, à quibus lapis eſt effectus. Sic enim multo tempore attenuamus, conterimus, & ſuperamus ip-
D ſum. Quippe tepida, ceu minus calida, ſunt valde calidis contraria. Diureticis ergo & valde calidis
vti non poteris, ne craſſam materiam eo pacto indures, & in lapidem celerrime cõmutes. Cum ve-
rò lapis nondum conſtitit, neq; magnus eſt, ſed tantum obſtructio fit ab arenis, vel craſſis & tenaci-
bus ſuccis: tunc calida ſecure porrigas, & quę obſtructiones aperiant, haud veritus vt lapideſcat ma
teria. Cum nanque arenę ſint, quæ obſtruunt, ſi porrigas, quæ aperiant, & calida, qualia ſunt medi-
camentum ex aniſo, ex pipere, apium, phu, & ſimilium aliquid: euacuabis & diſſolues eas.

De ratione Præcauendi ab Affectibus Renum. CAP. 5.

AD prædicta verò breuiter delibandum eſt, quomodo quis ſe à lapide præſeruet, ne qui iam
curati ſunt, eos noua lapidis generatio rurſus perturbet. Quoniam autem eorum qui calcu-
lo infeſtantur, ſanabiles ſunt alij, alij minime: In præſeruando maximi ſunt momenti ciborum mo-
deratio, & bonæ coctiones. Satietates enim & cruditates hunc morbum non exacerbant modo,
ſed etiam pariunt, vbi nullus erat. Quapropter nihil eſt feruens ingerendum, quod renes poſſit
& veſicam calefacere. Nec minus cauendum à cibis eſt, qui duram ſubſtantiam habent, & qui ęgre
diuiduntur: quiq; ſubſtantiam habent pleniorem, & qui multum nutriunt, tum qui celeriter in
corpus diſtribuuntur ante perfectam concoctionem: item qui innatant, difficulterq; deſcendunt,

& inflant,

& inflant, ac vias oblimant, aut aliter corporibus adhæreſcunt pertinacius. Nam ventriculus tali- E
bus alimentis grauatus, cruda hæc ad iecur & renes detrudit: incoctum autem alimentum à ventri-
culo conferiim illuc expulſum praue excolatur, atque cum tumultu, ſemel atque iterum per renes
tranſiens, in lapides concreſcit ob renis diuturnam percuſſionem. Sed ad victus rationem transfea-
mus. Vinum itaque ſit tenue admodum & album, non valde vetus: dulcia verò & nigra vina calcu
loſis ſunt inepta. Aqua verò in vniuerſa victus ratione ſit puriſſima & purgata: nam fluuiales, pa-
luſtres, & omnes aquæ ſtagnantes, quæq; ſegniter fluunt, & non commouentur, omnes genera-
re lapidem poſſunt. Atque, vt paucis de omni victus ratione præcipiam, in frigidis & carnoſis, diæ-
ta ſit planè extenuans: in calidis & gracilibus media ſit inter extenuantia & craſſefacientia. Ab
aliorum omnium ſaturitate cauere conuenit, & præcipue dulcium, & caſeaceorum nutrimento-
rum, & craſſorum, & tenacium, & pinguium. Cruditatemq; ideo aduerſiſſimam eſſe putandum
eſt: in quam ſi calculoſorum aliquis incidat, ſomno diutius aut quieti prorſus indulgeat: præcor-
diaq; proprijs manibus calfaciat, donec concocta rite omnia ſint, & infra ſubſidant. Locis tempe-
ratis & in aere puro fiant exercitia ab his quibus liberum tempus eſt. Iraſcantur interdum. Deam-
bulationes & exercitia laborantis naturæ conueniant. eſt enim deſidia in primis noxia. Sit aluus
ſoluta aſſidue, modo ne inſtet aliud quippiam. cum nanque hæc probe excernit, vrinæ profluent F
libere. Vnctionibus ſi oportet vti, quando oportet vti, ſint quæ contra locorum iniuriam queant
corpus communire: vt ſunt rubrificationes, dropaces, & quæ ex ſinapi fiunt. Aquarum etiam ſpon-
te natarum, vſus prodeſt, cum nihil prohibet. Conſiderare etiam accurate debes de ſanguine mit-
tendo cum tempus adeſt, ſi corpus ſanguine plenum videatur. Exundans enim niſi euacues, con-
fluet in partem imbecilliorem. Sed purgatione vti præſtiterit in his qui malis ſuccis ſunt repleti.
nam eos qui inordinate degunt, & ſuccum crudum in ſuperiori ventriculo multum colligunt, à
cœna frequenter vomere facito, niſi ſit quamobrem prætermittant. Poſt prouidentiam, quæ toti
corpori adhibetur, offerre conuenit medicamenta, quæ renes purgent: ſicut quæ obſtructiones
aperiunt, quæ vrinas craſſiſſimas, viſcoſas, fœtidas, & multas, à venis, renibus, vrinæ meatibus, atq;
veſica educunt: quo numero ſunt radicis cardui decoctum, & alia prędicta. Sępe etiam magno vſui
ſunt, quæ vrinam mouent. Hæc vt omnes homines communiter moneremus, non vt exquiſitam
diſciplinam traderemus, ſunt à nobis expoſita. Quamobrem tibi gratia eſt habenda, quoniam per
te ſunt omnia tradita. Porrò conſtat ab vnicæ diſpoſitionis indicatione parari perfectam & ex-
quiſitam curationem non poſſe: ſed indigere nos alijs adhuc, quæ ab eo genere non ſint aliena:
hinc eſt, quòd commonefacere de illis etiam aliquid operæpretium putemus. Variatur enim me- G
dicatio pro diuerſis cauſis, ætatibus, locis, anni temporibus, habitibusq; & diſpoſitionibus, mo-
ribus & conſuetudinibus, temperamentis, ſenſus facilitate & difficultate, partium differentiis, po
ſitionibus, aliiſque id genus compluribus. quamobrem opus eſt optimum medicum diligenter id
noſſe, quod ſecundum naturam eſt. Qui nanque id, quod ſecundum naturam eſt, exquiſite perſpe
xit: celerius cognoſcet id quod eſt præter naturam. Neque enim prædictæ cauſæ ſolummodo me-
dicationem variant, ſed proprij quoq; naturarum modi, propter quos medicamenta, vel plurimùm
probata ſæpe nihil conducunt atque fallunt. quapropter obſeruare conuenit. Et niſi curationi ob-
temperent, vel ob naturæ proprietatem, vel affectus apparatum, vel aliud quippiam: his relictis,
ad alia quæ vtilia planè ſunt, tranſire neceſſarium eſt. Id quod faciendum non tantum in medica-
mentis eſt, ſed & aliis omnibus tum auxiliis, tum viuendi inſtitutis. Verum memoratas hic pro-
prietates, aliaque complura, quæ dicta non ſunt, non omnes qui ad medicinæ ſacraria acceſſerunt:
(licet ſint alioqui argutiſſimi) ſed qui ſemper ægris aſſiſtent, & explorabunt naturæ motus, aſſe-
quentur. Proinde ſi ob latentem aliquam & propriam cauſam, artificiali cuiuſquam coniecturæ,
medicamenta non reſpondeant, oportebit propter vrgentem vehementiæ neceſſitatem, ad ea quæ
veteres obſeruatione tradiderunt, & quæ à tota ſubſtantia operantur, deſcendere: Ea dico, quæ H
experimento, & exercitatione irrationali ſunt reperta: quod genus ſunt paſſer troglodytes, lepo-
rina pellis combuſta, ſanguis hircinus, & alia infinita tam ſimplicia, quàm compoſita medica- A.l.3.f.18.t2.
menta. Quorum multa abominanda ſunt, quæ exercitatio irrationalis inuenit: vel natura, vel for- c.19.fo.361.h
tuna quadam, vel obiter non data opera, vel imitatione, vel inſomnio, vel oraculis, vel traditione,
vel alijs quibuſdam, ex quibus empirice conſtat. Quæ omnia cum ratione indiſcuſſa noſtro tem-
pore ſint, nō ponemus magnam in eis fiduciam, quia modum vtilitatis illorum ignoramus. Quòd
ſi aliquando cogente aliqua neceſſitate adhibeamus, non debemus his abuti, ne quemadmodum
abſq; comperta & manifeſta cauſa iuuarunt, ita viciſſim offendant. Qui nanque volet eſſe præcla-
rus medicus, & ratione quæque, non temere agere: circa qualitates effectrices, & operationes de-
bet verſari, & in eis fiduciam ponere: quippe qui ſic methodo compertum habeat calidi & frigi-
di, humidi & ſicci effectus, item acerborum, auſterorum, acidorum, dulcium, ſalſorum, amaro-
rum, acrium, & omni qualitate carentium. nec ignoret, quem effectum præſtent, quæ craſſarum
ſunt partium, quæ tenuium, quæ obſtructiones aperiunt, quæ attrahunt, quæ emplaſtica ſunt, &
alia quoque ſigillatim. Enimuero vt plurimum ratio conſtat lapides conterentis materiæ, hac vti
magis decens eſt, quam quorum ratio cognita non eſt, veluti damaſonio, petroſelino, polytricho,

& ſimili-

A & ſimilibus his virtute, quæ probatiora etiam eo ſunt, quòd tepida facultate conſtent. Verum ſi
tandem caſibus ita deploratis, & hæc fruſtra admoueris, non abſurdum erit nos Chriſtianos(ſic
Deo rem committas) ad maxima noſtra & vere arcana confugere quibus ego quidem & credo &
confiteor, non corporis ſolum affectus, & à quibus omnes medici deſperarint perſanari, ſed omnes
etiam animi paſſiones funditus extirpari. Reliquum ſermonem ad te peculiariter, tanquàm hypo
theſim conuertam.

De Alimentis quæ Calculorum morbis conueniunt. CAP. 6.

CVm multa ſint, quæ reſtaurare ſanitatem poſſunt, mihi ab alimento neceſſariò incipiendum
videtur: nam aliis auxiliis non ſemper vtimur, ſed alimēto carere nullum animal planè poteſt,
ſiue valeat, ſiue ægrotet. Quoniam verò tutior eſt & compendioſiſſima via ad affectus leuationem
vnica victus ratio: quandoquidem aliorum medicamentorum abuſus & permutatio, ſicut compe-
ri, multis ſæpe non leues morbos pepererunt: tu animæ meæ Sol, qui calidius es & humidius tem-
peramentum ſortitus, & ætatem puerilem, vireſq; non ita robuſtas, habitum gracilem & rarum, &
facilem inſuper ad percipienda incommoda ſenſionem: Ob temperaturam, ætatem, habitum, & ra
ritatem, aſſumere debes horum qualitati ſimilia in nutrimentis ciborum & potuum, & quæ valeas
concoquere: Ob debilitatem autem virtutis pauca, & eo ſæpius: pauca quidem, debilitatis virium
gratia, nam onus ferenti conueniat oportet: ſæpius verò, quia neceſſitas vrget. Athletæ enim, viato-
B res, milites, & omnes qui valida exercitia obeunt, modo valeant inculpate, abſtinere à nullis debēt,
vel cibis, vel potibus, quæ ad manum ſunt, vel quæ occaſio præſtitit, quia vti iis oportet, quæ eſt ne
ceſſitas elargita. Quibus non ſolum viuere ita licet, ſed & his qui negociis vrbanis plurimum di-
ſtrahuntur, † & patroni aut vindices propugnandis clientibus negocioſius degunt.} Tu verò, qui — † καὶ τῷ καλου-
nunc tui iuris es, hyeme comedes plurima: plurima dico non ad tuas vires, ſed aliorum anni tempo- — μένῳ πραγμα-
« rum reſpectu. Quemadmodum & Hippocrates artis noſtræ princeps inquit, ‖ Æſtate & autumno — τικῷ βίῳ. Vid. cl. 2ª. 39. h
« cibos difficillime ferunt, hyeme facillime, ver ſecundo loco eſt. Idem rurſus alibi ait, ‖ Ventres hye- — 1. Aph. 18. Ex. or. 9. e
« me & vere calidiſſimi ſunt natura, & ſomni longiſſimi. In his itaq; temporibus alimenta plura tri-
« buenda ſunt: ſiquidem calor innatus multus eſt, ideo pleniori alimento indigent. Indicio ſunt æta- — 1. Aph. 15. Ex. ord. 8 a
tes & athletæ. Bibes autem aliorum anni temporum comparatione minimum: debetq; potus eſſe
album & tenue vinum, quod admodum vetus non ſit. Sed & obſonia hoc tempore aſſa debent eſſe
vt plurimum. Vtendumq; oleribus & leguminibus tum parciſſime eſt. Et hæc omnia magna ex
parte calida & ſicca non propter temperiem ætatemq; tuam aſſumes, ſed propter intemperiem,
quę ex anni tempore frigida & humida eſt. Poſt vbi ver aduenerit, potus vberior, dilutiorq; parum
conducet, & eſculenta molliora paucioraq;. Quin & obſonia ex aſſis ad elixa commutabis, oleraq;
C non nunquam aſſumes. Verum ad hæc ab illis non ſubito, ſed paulatim tibi tranſeundum eſt, ne
« vniuerſa illa & ſubita mutatio comparet offenſam: ſicut traditum ab Hippocrate eſt, ‖ Plurimum — 2. Aph. 51. Ex. or. 19. c
« atque repente euacuare, vel replere, vel calfacere, vel refrigerare, ſiue quouis alio modo corpus mo
« uere, periculoſum, quoniā omne nimium eſt naturæ inimicum: quod verò paulatim fit, tutum eſt,
cum aliàs, tum verò cum ab alio ad aliud trāſitur. Vberiorem verò & aquoſiorem potum pręcipio,
non plurimum, neque aquoſiſſimum. Plurimum enim & aquoſiſſimum æſtate bibitur, quod tem-
pus hiemi planè contrarium eſt. Ver autem ſicut medio loco eſt inter hęc duo extrema, ita mediam
quoque rationem viuendi requirit. Hæc autem viuendi ratio tibi conducit non ob anni tempus ſo
lum, ſed ob tuam etiam temperaturam atq; ætatem. Et hunc in modum, verno tempore te geres.
Aliis autem anni temporibus paulo diuerſius, non propter ætatem tuam & temperaturam ſolum
ſed & anni temporum intemperiem. Sicut verò anni temporum differentiæ non eandem victus
rationem demonſtrant, ita & corporis habitus. Carnoſos ſiquidem & molles, frigidoſq; & humi-
dos, vt plurimum ſiccius alimentum confirmat: qui contrario modo ſe habent, contrarium. Tibi
itaque, quia medio es & temperato habitu, maiori tempore victus ratio temperata conueniet. Quę
nanque ſecundum naturam ſunt, vt plurimum ſimilibus indigent: quæ præter naturam, contrariis.
D Puerorum temperamētum calidum eſt & humidum, cum non poſſit auctio & conformatio in alia
temperatura fieri, quàm puerili. Ob hoc igitur ſimilia te oportet & multa nutrimenta vſurpare, vt
multa & varia concoquere aſſueſcas: quippe hac ratione natura ventrem & iecur ampla & capacia
formabit, & alias vnà omnes partes. Quòd ſiquando tibi plus humiditatis, q̄ pro ſanitate conueniat,
aderit, ſiccari tamen non vt alii debes, propterea, ꝙ auctioni nihil æque aduerſetur ac ſiccitas. Hac
de cauſa vitanda tibi ſunt quæcunq; exiccant, calefaciunt, & extenuant. Atq; hic modus eſt, quo vi-
tam inſtituas, vt tua natura valeat inculpatius. Senes autem propter membrorum quidem duri-
tiem, frigidi ſunt & ſicci: propter excrementa verò, frigidi & humidi. Itaque ipſi partium quidem
ſolidarum frigiditate, contrariorum contraria poſtulabunt (nempe frigiditatis calefactionem) in ci-
bariis, poculentis & reliqua viuendi ratione: euacuationem verò illis ipſis accommodam, propter
eadem excrementa. In his paucum nutrimentum deſideratur, ob virtutis imbecillitatē. id quod eſt
« ab Hippocrate traditum: ‖ Qui creſcunt, plurimū habent innati calidi: plurimo igitur egent alimen — 1. Aph. 14. Ex or. 7. a
to, alioqui corpus abſumit. Senibus verò parū innati caloris ineſt, paucis ꝓpterea fomētis indigēt. — 1. Aph. 13. Ex or. 6. g
« Et rurſus: ‖ Senes facillime ieiunium ferunt. Panes differunt materia, fermentatione, & ratione co-
quendi.

quendi. Materiæ differentiæ ſunt quatuor: ac primus quidem σιλιγνίτης græce, id eſt ſiligineus, nominatur. ſecundus σεμιδαλίτης, latine ſimilagineus dicitur. tertius αὐτόπυρος, quem συγκόμιστον quoq; Græci nominauerunt, quod ex farina vniuerſa comportata, non diſcuſſis furfuribus, conſtet. quartus πιτυρίας, ac ſi furfuraceum diceres latine. Horum nos incommoda atq; effectus edocebimus. Plurimi eſt alimenti ſiligineus, qui & diutiſſime in corpore moratur, & efficaciſſimus eſt. ſecundum locum obtinet ſimilagineus. inferior his eſt ſyncomiſtos, ita vt haberi medius poſſit. omnibus infirmior eſt furfuraceus. Tibi verò, vnicum mihi caput, cum vales, commodiſſimus ſiligineus eſt: cum renum morbus infeſtat, quod nolim, dum laboras ab hoc abſtine: & ſi te moueat edendi deſiderium, furfuraceis vti mediiſq; tuto poteris. Nam conducibilius tibi eſſe genus hoc poteſt, niſi prohibeat aliquid, quia pauci nutrimenti eſt, & in ventre facit excrementa, quibus ad excretionem deſcendit expeditius: aſtringitq; non nihil ex furfuris natura, quamobrem ocyus deiicitur, inteſtinis ad expulſionem irritatis. Quando in hoc affectu nihil perinde conducit, atq; ventrem ſemper lenem & ſolubilem habere: cum enim probe is ſubducitur, vrinæ poſſunt puriores proferri. Panes reliqui, maximeq; ſiligineus & ſimilagineus, contrario modo aluum retinent, quia difficulter ſecernuntur. Et hinc eſt, quòd iecoris & renum obſtructiones pariant: tametſi alibiliores ſint & magis corroborant. E' volucribus laudantur, quæ mediam quandam materiam præſtant extenuantium & craſſefacientium: vt ſunt perdices, attagines, galli, gallinæ, columbæ, phaſiani, paſſeres, & ante alias, quæ turritæ nominantur. hæ nanque habent naturalem efficaciam. E' terreſtribus optimi ſucci eſt caro ſuilla, & hominibus maximopere familiaris, maximeq; tum nutribilis, tum corroborans: ſed glutinoſum quiddam habet & craſſum: ob id qui diutius ea victitant, iecoris & renum obſtructione corripiuntur: eoq; longiori ab ea interuallo abſtinendum. Paruorum autem porcellorum carnibus ſi parum, & aſſidue vtaris, nihil offendent. Ceruinam carnem vitabis, quippe, quæ dura ſit, concoctu difficilis, & melancholica. Ouilla carne vtilius eſt ex interuallis vti, ꝙ excrementoſa ſit & mali ſucci. Agnorum verò hœdorumq; carnibus quoties libitum fuerit, vteris. Ex aquatilibus animalibus, piſces, qui ſaxatiles nominantur, erunt tibi comeſti vtiles: erunt etiam gobij, muli, chartilagineorum genus, alijq; qui generare bonum ſuccum poſſunt. Ad hęc marinorum aliqui, & qui mollem teſtam habent: Aſtaci, paguri, cancri, carabi, & carabides, & quibus dura teſta eſt. De fructibus autem quid dicam? neque enim nobis ceu alimentum idonei ſunt plerique ipſorum: ſed ceu medicamenta, quæ ſtomachum & ventriculum corroborent, aſſumuntur. De cibarijs hactenus. De potu autem dicendum nunc eſt, & vino potiſſimum: nam alij liquores vel ad nutritionem nihil conferunt, vel aduerſantur etiam nutritioni plerunq;. Vinum verò ſolum nutrit, quoniam plus habet ad noſtra corpora familiaritatis, quàm alij humores omnes. nam oleum & mel habent quidem & ipſa aliquid conuenientiæ nobiſcum, ſed non tantum, quantum vinum. Sunt tamē vini differentiæ quibus diſcernatur: inter quas prima eſt, quam color exhibet: Secūdam præbet degustata qualitas: Tertia conſiſtentiæ debetur: Quarta in odore eſt: Quintam viribus metimur. De quibus omnibus ſingulatim diſſerere ſuperuacuum erat: dicendumq; eſt, quodnam tibi vinum peculiariter conducat. Aliud etenim alij vinum confert, idemq; rurſus alij minus. Tibi verò conducit tenue & album vinum, quodq; parum aquæ ſuſtineat. Nam eiuſmodi vinum facile deſcendit, & ſuccos qui ſunt in nobis attenuat, & excernit per vrinas, virtutemq; corroborat. Alia vina tibi non conferunt, ſicut in alijs vtilia ſunt.

E

F

G

De Aqua, Exercitatione & Lotione. *CAP. 7.*

NOn videtur ab re, de aqua paucis hic ſermonem facere. Aqua tam ſanis, quàm ęgrotantibus commune ſolatium eſt, & maximopere neceſſaria, quòd mundanorum & ſingularium elementorum hoc vnum ſit, ex quibus vniuerſis tota noſtri corporis conſtitutio eſt conflata. Quamobrem de ea fuero haud ocioſe dicturus. Aqua puriſſima tribus ſenſibus iudicatur, guſtu, viſu, olfactu: Guſtu, ſi nullam planè qualitatem præ ſe ferat, ſed videatur ab omni qualitate immunis: Viſu, ſi pura, ſyncera, & exquiſite clara: Olfactu ſi eorum nihil ineſt, quæ in aquis vitioſis eſſe olfactus teſtatur: vt ſunt aciditas, putredo, acredo, ſalſedo, aliquod'ue aliud vitium, quod nomine careat. Qua tu autem commode quouis & tempore & modo vti poſſis aqua, ſit puriſſima, defæcata, leuis, & fontana, cuius natura eſt frigida. quòd ſi etiam cito à præcordijs deſcendit, potiorem non deſiderabis. Haud verò ſicut vino, cibis, exercitiis, vigiliis, & ſomno, ſecundum ætatum & temperaturarum diuerſitatem aliis atque aliis vti commodum eſt: ſic etiam aqua non eadem ſemper vti eſt ex vſu: Immo quam vtilem eſſe modo diximus, ea vti audacter poteris, & puer, & adoleſcens, & ſenex quacunque naturæ differentia ſis præditus. Quoniam verò aqua vna plus alia frigida reperitur, hac de cauſa non omnibus prodeſt aquæ frigidę potu indifferenter vti: verum ſupra modum calidis, pinguibus, & carnoſis ſiue naturali habitu ſiue acquiſito, & his qui ſe vehementer exercent, quiq; conſueuerunt frigidam potare, innocua eſt ſi frigidam bibāt. Quòd ſi aliter aliqui ſe habeāt, minus bibant ex ea. qui verò iuuenili ſunt ætate, & in rebus ciuilibus verſantur negocioſius, quàm vt exerceri ordinate & victitare queant, fontanam ſument, relicta niuali aqua. Hæc nanq; tametſi iuuenilia corpora mox offendere non videtur, noxa videlicet, quæ paulatim increſcit, non percepta: tempore tamen procedenti, cum ætas declinat, difficulter ſanabiles aut incurabiles planè morbos

H

bos

Abos inducere nata eſt, in neruis, articulis, & viſceribus. Quam offenſionem pars aliqua corporis percipit, quæcunque debiliſſima eſt natura. Quam ob rem vti debes fontana, & ea defecata, de qua plus aſſumas, quàm de vino. Ac de aqua quidem breuibus hactenus. Tempus nunc eſt, vt de exercitationibus verba faciam. In quibus corpus contentioſius mouendum non eſt, donec videlicet vires ſuccumbant: nec imperfecte exercitandum, vt membra perſpiratione non ſatis diſtrahantur: ſed vt viribus cuiuſq; proportione reſpondeat. Quippe vehementia relatione ad aliquid eſt: quo fit, vt dimotio eadem alij ſit exercitatio, alij minime. Vtile eſt igitur cuiq; id exercitationis genus eligere, cui eſt potiſſimum aſſuefactus: nec pugilum, curſorum, & luctatorum exercitationem ſubire. Ab exercitatione verò tria in primis commoda proueniunt: nam inſtrumentorum duritiã, dum inuicem confligantur, & innati caloris incremẽtum, concitatioremq; ſpiritus motum efficit: Quæ tria vniuerſæ commoditates aliæ ſingillatim ſequuntur: Inſtrumentorum nanque duritiam ſequitur firmitas, atq; immunitas ab iniuriis, quæ vndecunq; in corpore expectantur: Augmentum caloris ſequitur fortis alimenti diſtribuendi attractio, & promptior alteratio, & commodior nutritio, & excrementorum fuſio per quam dura quidem membra molliuntur, humentia verò extenuantur & digeruntur, meatusq; totius corporis dilatantur & pateſcunt: Ex valido autem ſpiritus motu eoſdem meatus purgari neceſſe eſt, & euacuari ſuperflua excrementa. Cum verò nobis ab exercitatione commoditates tantæ accedant, commodum earum vtendarum tempus inuenire B difficile non eſt. Nam cum alimentorum diſtributionem adiuuent, nullam oportet multitudinem crudorum, neque ciborum, neque humorum, vel circa ventrem, vel meſaraicas, vel iecur, vel reliqua vaſa contineri, quia periculum eſſet, ne effunderentur ad omnes corporis partes, priuſquam concocta fierent nutritioni vtilia. Et quia meatus expurgant, euacuantq; ſuperfluitates, melius eſt " ante cibum eas inſtituere. || Corpora enim non pura (inquit Hippocrates) quanto magis nutries, 2.Aph.10.Ex. ord.12.c " tanto magis lædes. Quare ex prædictis clarum eſt, hoc tempus exercitationibus admodum conuenire. Illud præcipue curandum in quocunq; exercitationis genere, vt fiat in loco ſalubri & aere puro. Sed hæc de exercitationibus dicta ſufficiant. Crebris autem lotionibus vtere, temperatis & breuibus, non propter ægritudinem, ſed quod ad auctionem tuam, nutritionem, conformationemq; faciant. Cui rei optimum erit tempus, cum nutrimentum heſternum perfecte concoctum eſt & ſubſedit, aliaq; iam nutrimenti neceſſitas impendet: item cum & in iecore, & venis celebrata cõcoctio fuerit. Id quod ſciet medicus qui tibi aſſidet, & tui perpetuo curam gerit. Nempe ventris exquiſitã concoctionem ex deiectionibus: iecoris & venoſi generis ex naturalibus vrinis. Vnde conſtat tibi à cibo lauandum non eſſe, ne obſtructio circa iecur & renes eueniat. Cauebis etiam vini aſſumptionem protinus à balneis, nam vino caput tentatur: vt cõducibilius ſit primo temperatam aquam aſ- C ſumere. Igitur non frigidæ aquæ, non vini, non zythi, vel ſiceræ potus mox cum laueris, damno carebit: quippe quæ & ipſa ventriculum, iecur, & neruos offendant: ſi non temperie, contactu ſaltem. Profuerit inſuper tibi non ſtatim vbi à ſomno ſurrexeris lauare, ſed aliqua dimotione interpoſita: nonnunquam etiam mediocri exercitio. Nam exercitia moderata atque idonea, tuæ naturæ ſunt vtilia, quòd concoctionem, ſanguificationem, & nutritionem meliorem operentur: & ob id ad bonum habitum, id eſt eutrophian, & ad virium robur, & ad perfectam tertiæ concoctionis actionem conferunt. Sed de his hæc quoq; ſufficiant.

Ordo vniuerſæ Curationis ante traditæ. CAP. 8.

PRoinde ſi te calculorum paſſio repente inuaſerit, ſi cibum nuper aſſumpſeris, & nauſeam præſentiſcas: totum euomito, ſiue id naturaliter facias, ſiue arte adiutus, vtrocunque modo viſum tuo medico fuerit: poſtea ſomno te committes. Cum que aliqua in aluo indurata iam excrementa hærere ſuſpicatus fueris, clyſtere hæc niſi quid prohibeat, vacuentur. Quòd ſi dolor intolerabiliter affligit, in aquam calidam te dimitte. Veruntamen ne ipſa, ſicut paulo ante oſtendimus, abutare: nam calida perfuſio dolorem mitigat quidem, ſed vires etiam exoluit, quæ morbi cauſam, & D quicquid in corpore inutile eſt, diſcutiunt. Poſt vomitus & enemata, fomentis & emplaſtris laborantem particulam delinias: atque id ex medicamentis, quæ naturæ ægrotantis conueniant. At ſi lapis defixus in rene ſubſiſteret, acetum, ſaccharum, acetum ſcilliticum, & quæ lapidem ſimpliciter conterunt, aſſumere oportet, ſicut eſt decoctum radicis graminis, damaſonij, adianti, polytrichi, & ſimilium. Quæ ſi inefficaces videantur, iis quæ lapidem frangunt vti poteris, quales ſunt regalium aſparagorum radices, bdellium ex Arabia aduectum, ſemen altheæ, milium ſolis, betonica, ſaxifragia, pulegium, capparis ægyptiæ radix, domeſticarum ficuum ſemina, & quæ iſtorum viribus ſunt propinqua. Quòd ſi aliquo pacto ne hæc quidem proficiant, vtendum putarim medicamentis, quæ lapidem potenter frangendi virtutem habeant. Potenter verò diuidunt lapidem, lapis Iudaicus (& ſi calculum in renibus fixum eſt maſculo: ſin in veſica hæreat, & ob magnitudinem excerni haud poſſit, fœmineo lapide vtaris. Nam maſculus, lapidem qui in renibus eſt frangit: fœmineus, qui in veſica) vitrum combuſtum, lapis cappadox, & paliuri ſemen. Hæc ſunt, quæ A.l.3.f.18.t.2. c.19.fo.361.h calculum violentius frangunt. Si verò craſſus ſuccus in corpore ſubeſt, & vrinarum craſſarum euacuatione ſit opus: craſſam vrinam agunt cardui radix, rubia, & ſimilia. Quòd ſi frequentes vrinas

nas ducere opus fuerit, frequentes vrinas ducent acorus, paſtinaca, aſſarum, ammi, & ſimilia. Quòd E ſi natura in deponenda vrina pigra fuerit, ipſam excitabunt, ſcordium, chamædaphne, bryoniç cauliculi, & quæ viribus ſunt ad hanc rem paribus. Quæ verò mouendæ vrinæ naturam habent, ea periculoſius lapidem pellunt: temperatura nanque ſunt acri, & ob id calida & ſicca, inſuperq; naturæ colligentis & ſegregantis collectam ſeroſitatem. Sed quæ ignitas conſtitutiones in ſe non habent, rumpendo lapidi ſunt magis idonea, quia incidunt opportune, & minimam caliditatem obtinent. Caliditas autem exiccando porrum colligit, non incidit aut diuidit. Quapropter quę minus calida, cum hoc, quod incidendi facultatem habent, ſunt meliora. Quæ verò vrinam mouent, calida ſunt & ſicca, atq; acria, quamobrem ſecernunt quidem ſeroſum ſanguinem: ſed quicquid in ſe craſſius ille habet, id cogunt & compingunt. Propterea iis qui calculorum morbo ſunt affecti, apponi non debent. Hæc tamen, ſi veluti ductoribus & vectoribus ad locum affectum vſi quandoque fuerimus, proderunt. Cæterum poſt lapidis excretionem, {medicamentis} vtendum eſt opportunis† {ad reficiendum & colligendum,} quæ morſu, aſperitate, & feruore deſcendens calculus exulcerauit: præſertim, ſi magnus atq; anguloſus is fuit. Poſtea vbi corpus ex colligentium {medicamẽtorum} beneficio, ſatis collectum agnoueris, tum & foris & intus præſeruantia admouebis. Sed ne in hoc rei ſummam eſſe putemus. Immo quantiſper ad prouidentiam hanc opera datur, tantiſper conferentibus tam cibis quàm potibus, & quæ concoquere valeas, vtaris. Ex nutrimentis enim & potibus, quæ naturæ tuæ conueniunt, balneisq;, & exercitiis atq; ſimilibus, virtutes ſingulariter corroborantur: ſicut inuicem ex illorum contrarijs debilitantur & deiiciuntur. Hinc eſt quòd propter virium erectionem & vigorem, vſus ſimilium maxime deſideretur. Viribus etenim roboratis & confirmatis, tantum momentum ad morbi generationem habere nihil poteſt, quin ab iis illico profligetur. Quod adeo verum eſt, vt nihil ſubeſſe in vniuerſo corpore inutile eædem patiantur. Hęc ſunt pauca, quæ non equidem in iuſtam hac de re inſtitutionem, ſed breuem ſubmonitionem ſedulo tuus miniſter tibi offero. Quod ad perfectam de his omnibus traditionem attinet, id nobis vetuſtiſſimi ſapientiæ profeſſores diligenter proſecuti exhibuerunt. Quod reſtat, medicus qui tibi à latere eſt, & curam tui perpetuò gerit, meus conſeruus & hæc, & veterum ſcripta, & tuæ naturæ conuenientia me magis & alijs omnibus, quantum homini permiſſum eſt, proſpexit, ex iis, quæ edoctus iam eſt, & ex naturæ tuæ exprompta cognitione perſpiciet. Ei te ergo ſolum committas, nã ita te ille (quod Deo teſte affirmare auſim) ſedulo curat, vt quiſquam alius curare omnino poſſit. Quandoquidem is, cui natura hominis alicuius perſpecta ſic eſt, vt quid ſecundum naturam in ea ſit exploratum habeat: expeditius alijs omnibus cognoſcat, quid præter naturam eidem acciderit. G At quanquam animus erat diſceptationem logicam de paucis quibuſdam in medium afferre, id tamen reſeruandum in aliud tempus videtur, nam in præſentia locum habere non poſſunt. Cuiuſmodi eſt, quinam ab hoc affectu liberari poſſint, qui liberari non poſſint, & an lapis hic cauſa ſit, an morbus, an morbi ſymptoma. Et, ſi eſt cauſa, prçincipiens'ne ſit, an antecedens, an coniuncta: Idq; ſimilariũne, an inſtrumẽtorum, an vtrorũq;. Iam ſi morbus eſt, an ſimilaris ſit, an inſtrumentalis, an communis. Si ſymptoma, actio'ne ſit læſa, an excernatur quod retinẽdum erat, vel retineatur quod excernendum. An affectus ſit quidam, an vtrunq; illi ſic acciderit, vt & cauſa ſit & morbus, & ſymptoma.

† καταχερα- ϛικοῖς.

GALENI IN HIPPOCRATEM DE OFFICINA MEDICI COMMENTARIVS PRIMVS

Vido Vidio Florentino interprete.

ARGVMENTVM PRIMI LIBRI

Communi vniuſcuiuſque artis Dignotione conſtituta, docet, ex quibus conſtet: quibus'que munus eius Medicinæ compleatur, quæ manuum opera exercetur. Liber autem hic de ijs quæ in Medicatrina fiunt, aut Hippocratis, aut Theſſali eius filij, Galeno teſte eſt, ad memoriam magis, quàm ad editionem compoſitus.

D

OPus hoc ad medicum pertinens inſcripſit / de officina medici/: ſatis autem fuerat / de ijs, quæ in officina medici/, ſicut non nulli Dioclis, Philotimi, & Mantiæ opera inſcribunt. Nam, cùm ſinguli horum de eadem re libros confecerint, legitur quidem in pleriſque inſcriptio ſine præpoſitione atque pronomine / officina medici/: in paucis autem præpoſitis illis/de ijs, quæ in officina medici/. Sed eorum volumina præceptis plena ſunt: Hippocrates verò, vbi in ſuo libro ea recenſuit, quæ medicinam manu curantem perficiunt, faſciandi rationem exequitur, cui uoluit medicum primò aſſuefieri: quæ res in ligno, quod in hominis ſpeciem exculptum ſit, vel certè in puerili corpore fieri poteſt. Hæc liber ipſe priuſquam ſingularum partium explicationem aggrederer, præfari me coegit: iam venio ad ea, quæ me impellit non liber, ſed quicunque maiorum ſcripturam promptè im-

mutat,ad quamcunque ſententiam voluerit, ipſam traducens. Quidam igitur conati ſunt vetu- E
† Melius hūc in modū, partim ī cōtinuatis, partim in diuerſis membranis, ſicut
ſtiſſima volumina inuenire,trecentos abhinc annos ſcripta,quæ† partim habent in chartis, partim
in libris, partim in membranis, ſicut Pergami apud nos videre licet. Conſtitui ego omnia æſti-
mare,quæ tradita à primis expoſitoribus fuerunt, vt de plurimis ac maximè fide dignis, germa-
nam ſcripturam comperirem: quod mihi longè melius ceſſit,atque putaueram: nam omnibus fe-
rè tum exemplis,tum expoſitorum commentarijs,animaduerti inter ſe conuenire, ita,vt admira-
tus fuerim audaciam eorum,qui vel nuper exponunt, vel ſuo iure omnia Hippocratis volumina
edunt,quemadmodum Dioſcorides,& Artemidorus,qui Capito cognominatus eſt,qui complu-
ra in vetuſtiſſimis ſcripturis innouarunt. Sed longiùs labi mihi videor explicando, ſi ſcripturæ
cuiuslibet fecero mentionem: melius igitur duxi antiquas ſolùm adſcribere, paucis quibuſdam,
quæ immutatæ paulum fuerunt,adiectis, de quibus præſertim conueniat inter eos,qui ante libros
enodauerint.qui,cùm quatuor ſint,duo, Zeuxis, & Heraclides omnia Hippocratis opera expli-
carunt:at non omnia,ſed obſcura tantùm,Bacchius,& Aſclepiades. Ac de his quidem hactenus.
quo tamen clarius exordium ſit, à principio repetentes breuiſſimè agemus, quaſi nihil præfati.

Liber Hippocratis,qui/de officina medici/inſcribitur,primò totius artis commune procemium
habet,vt mox indicabo: atque ea de cauſa non nulli ante omnes libros iure legendum eſſe exiſti- F
marunt,quippe,qui talem docendi viam polliceantur, qualem in ſuis libris, quos primas inſtitu-
tiones appellant, recentiores aliqui tradiderunt. proximè à communi procemio ſubijcit, quæ me-
dicinalem artem nunc primùm addiſcentibus vtiliſſima ſint, ex ijs, quæ in officina medici fieri
poſſunt. Quam rem ita eſſe liquidò conſtabit, ſi ad verborum ipſorum enodationem animum
adiunxeris.

1 *An ſimilia, an diſſimilia, principio à maximis, à facillimis, à quibuſcunque, quomodocunque co-
gnitis.*

Siue quis benè valere, ſiue bonam valetudinem, ſiue aliud quid tale, medicinalis artis finem
conſtituat,hunc ipſum propter ſe ſtudent, qui in hac arte verſantur. Neque vlli dubium eſt,quin
contemplatio quædam ſit,cui operam dare oporteat eum, qui reſtituere velit (vbi corrumpatur)
naturalem noſtrum ſiue habitum,ſiue adminiſtrationem,ſeu ſtructuram, ſeu quod eſt aliud ver-
bum,quo placeat nominare: at non propter ſe cætera omnia, quæ ad artem ſpectant,addiſcimus,
docemus, aut denique audimus, ſed quòd ad finem ſingula eorum conducant. Quemadmo- G
dum in propoſito ſermone eam partem,quæ ad indicia pertinet (recentiores Græci σημειωτικὸν
dicunt) tractari neceſſe eſt,quibus rectè mederi propoſitum eſt,antequam eam, quæ curat, aggre-
diantur, vt quum ſimile quid nacti fuerint, morborum diſcrimina ad vnguem in ægrotantibus
teneant. Nihil autem in ſequentibus intererit, habitum noſtrorum corporum naturali admini-
ſtrationi contrarium, morbi vel affectus vocabulo nuncupare, ſicut Græci omnes conſueuerunt,
interdum νόσημα, interdum πάθος, genus hoc vniuerſum appellantes. Nunc igitur docet,par-
tis,quæ ad indicia ſpectat,maximè generale propoſitum, quemadmodum fit in parte,quæ mede-
tur. nam ſicut in hac curationis cuiuſque commune conſilium eſt contrarijs per contraria ſubue-
nire:ita in illa poſſe cognoſcere, quatenus ea, quæ in affecto corpore conſpiciuntur, bene admo-
1. Progn. 5. 4ª. 190. g dum valentis ſunt ſimilia. Quod Hippocrates ipſe in prognoſticis indicauit,cùm inquit,‖Maxi-
mè ad rem pertinet intueri,an ſibi quis ipſe aliqua ex parte ſimilis ſit/.Idem in libro quoq; de arti-
culis propoſuit,quū vitiatam corporis partem ad eam,quæ integra eſt,conferri iuſſit: vbi ſimiliter
voluit non ſimpliciter comparari,ſed affecti hominis dextram partem cum ſiniſtra conferri, nihil
alienis articulis,hoc eſt aliorum hominum inſpectis.Quod etiam nunc faciendum duxit, cùm ait/
an ſimilia,an diſſimilia,principio à maximis,à facillimis/ac ſi ita dixiſſet, laborantium corpora ab H
initio protinus inſpici debent,quatenus ſimilia ſint ſanis, quatenus diſſimilia. quam rem, quum
agemus,ex ijs,quæ maximi momenti ſunt,& in quibus expedita admodum cognitio eſt, morbo-
rum notas intelligemus.quandoquidem nos ignorare non oportet,non eſſe alia maxima,alia facil
lima:ſed ijſdem ſignis contingere potētia maximis eſſe,& cognitu facillimis.huiuſmodi ſunt,quæ
1. Progn. 6. 4ª. 191. a in prognoſticis ſtatim à principio traduntur his verbis, ‖Nares acutæ,oculi concaui, collapſa tem-
pora,& quæ ſequuntur/. Namq; hæc maximi eſſe momenti in prænotione eorum qui mediocri-
ter in medicinali arte fuerint exercitati,nemo eſt,q neſciat:eſſe verò cognitu facillima, oēs ſanè vel
artis ēt expertes intelligunt,quū nullam corporis partem prius facie protinus videat,qui ad cuban
tem accedit.Ergo ipſe cubans,ſi cum ſeipſo cōferatur(vt præcepit)certiorem quoq; notā exhibet.
atq; hac ratione ab ijs,quę facillima & maxima ſunt,initio ſumpto,iam poterit,qđ ad artem attinet
æſtimari.Fortè autem interdum fiet,vt decipiatur quis homine,qui natura habet nares acutas,ocu-
los concauos,collapſa tempora:ſed,ſi laborantis corpus pleriſq; hominibus ſimile comperiemus,
nullo pernicioſo morbo,aut affectu,detineri hominem facilè intelligemus. vbi,qđ ab Hippocrate
ſcribitur,

Aſcribitur, notabimus, ſi reliquæ totius corporis notæ ſalutem denuncient, confiſi eam eſſe naturalem hominis faciem, vt rem magis perſpectam habeamus, de ijs, qui ante ipſum nouerunt, percontabimur: qui vbi idem afferent, noſtram prænotionem confirmabunt. nō perinde tamen ſciemus, ac ſi ipſi hominem nouiſſemus, atque adeò, ſi vſi familiariter eſſemus. eo enim quòd bene valētem ſæpenumero viderimus, in ſignis, quæ in ipſo apparent, nunc, vbi aduerſa valetudo eſt, diſcriminis modum certius deprehendimus. Vt enim audiuerimus, coniecerimuſq; hominem acutis naribus eſſe, concauis oculis, familiaris duntaxat modum intelligit, quæ res medico in primis neceſſaria eſt. non enim id ſolum nouiſſe operæprecium nobis eſt, quòd corpus à naturali habitu receſſit, ſed quatenus nares acutiores ſint, oculi magis concaui, tempora collapſa, & alia ſingula, quæ deinceps exequitur: è quibus, quod ſimili maximè cōtrarium eſt, non ſimpliciter graue dixit, ſed grauiſſimum, eſt autem maximè contrarium, quod à naturali habitu diſtat longiſſimè. ergo, quemadmodum, quod maximè contrarium eſt, non ſimpliciter graue, ſed grauiſſimum poſuit, ſic graue magis minus'ue dixit, quatenus plus minus'ue contrarium ſe oſtendit. Notæ igitur, quæ in facie ſunt, nullo negocio percipiuntur, & plurimum pōderis habent, tum quas à principio protinus recenſuit, tum quas de oculis ſubiecit. Complura autem ex ijs, quæ in prognoſticorum libris tra-
B ctauit, ſi mentem adhibeas, intelliges partim non maxima eſſe, partim non facillima, partim quibus vtrunque abeſt, vis ſcilicet & facilitas. quæ in eorum librorum expoſitione latius perſequuti ſumus perſequemur & nunc exempli cauſa non nulla. Nam, quòd æger ſupinus cubet brachijs cruribus'que ſimiliter iacentibus, vt reſolutis, non modò ob grauem affectum euenire poteſt, ſed ob mollitiem quoque hominis, delitias'que vltra modum. quare niſi mores ægri cognitos habeamus, facilè decipiemur. At fieri minime poteſt, ut quos curamus, omnium nobis mores innoteſcant. quamobrem percontari hos oportet, præterquam in paucis. Comperimus quidem aliquando non magni momenti rem denunciari, vt in ijs, quæ ad cubandum pertinent: interdum maximi, vt in viro ornato, vbi trucem vultum habeat, vel flatum per uētrem reddat cum crepitu, dolorem, aut mentis alienationem ſignificat, ſi in eo ſit, quem id facere audiente aliquo puderet: ſed ſi nullam præſentium rationem haberet, nihil is prorſus oſtenderet. Quocirca hic etiam nouiſſe hominis mores conuenit, non ſecus atque conſuetudinem in ventrem cubantium, eorum'que naturam, qui per ſomnum dentibus ſtrident, vel quorum palpebræ non committuntur. namque hæc, vbi cubantis conſuetudinem, vel naturam medicus nouerit, aut ab altero quæſierit, qui eos cognoſcat, indicium faciunt, id'que modò bonum, modò malum. In vrina verò nigra, nigro item ſputo, tum
C in atra bile, morbi initio apparentibus maxima vis ineſt, & expedita cognitio: ſicut è contrario in acutis morbis ſummam ſecuritatem pollicetur facilè ſpirare, ſubſidere in vrina album leue & æquale. Hæc de ijs, quæ ad cognitionem pertinent, poſuiſſe voluimus, vt ſint exempla eorum, quę maximam vim habent, & cognitu facillima ſunt, tum quorumcunque, quomodocunque nobis innoteſcant, ſeu experimento, ſeu ratione. quanquam non tantam vim habēt, nec æque facile percipiuntur, niſi ægri vſus, natura, mores, vel ſciantur, vel quærantur. Deinceps mihi ſermo erit de ijs, quæ attinent ad chirurgiam. Vt autem res magis in aperto ſit, quoddam exemplum apponemus, quod habetur in libro de ‖ articulis inter initia protinus, vbi de prolapſo humero agitur. in Sect. I. t. 3. 7ª. 251. g
quo, idem quod maximum eſt, nullo negocio comprehenditur. nam, ſi quod turgidum, rotūdum, ac durum in ala ſe oſtendat, id ibi eſſe nulla ratione poteſt, niſi humeri caput ſuo loco motum in alam exciderit. Sed ſinus in ea parte, quæ humeri iuncturæ ſuperiecta eſt, commune indicium eſt, & humeri prolapſi, & lati ſcapularum oſſis, quatenus ſummum à iugulo recedens, attollitur: atque idcirco debemus affectam partem integræ comparare, quæ vbi non ſuæ naturæ deprehendatur, exiſtimare licebit humerum excidiſſe. In hoc igitur ſigno, non æque magna uis ineſt, & expedita cognitio, atque in tumore ſub ala. imbecillius adhuc eſt, quod ex motu colligitur, humerus
D enim ſurſum non porrigitur, & vbi huius partis muſculi atteruntur, tenduntur, inflammantur: & vbi aliquæ ipſorum fibræ altius abrumpuntur. Ego autem huiuſmodi caſum aliquando nactus ſum. latum ſcapularum os ſummum ante à iugulo receſſit, deinde alterius brachij humerus loco ſuo motus eſt, quod accidit in palæſtra. intuitus autem medicus ſedem iuncturæ humeri ſuperiectam ab vtraque parte æqualem, inconſideratè dixit eum ipſum locum plagam accepiſſe, & iure hominem dolere, iuncturam verò illæſam eſſe. quocirca præcepit, vt in balneum iret quàm celerrimè, & multo vſus oleo in ſolio moraretur: atque ubi exiret lana tincta in oleo, cui paulum ceræ adiectum eſſet, ictam partem obtegens, ſe contineret in lectulo, quieſceret'que. His factis homo, quum totam noctem dolore vrgeretur, mane eundem medicum, & quoſdam alios accerſiuit ex ijs, quos non ratio, ſed ſola ſuſtinent experimenta. Qui pridie ob temeritatem deceptus, articulum bene ſe habere protulerat, vbi ad ægrotantem acceſſit, videns duos alios medicos ſe ignobiliores, vt qui paruipenderetur, iniquo animo tulit, id tamen diſſimulans promptius adhuc ob indignationem dixit articulum nullo modo læſum eſſe, quum vtramque partem iuncturæ humeri ſuperiectam ſimilem inueniret, cum'que inflammatio iam ictum humerum occuparet. Perfundens igitur hominem multa aqua calida, ſubinde oleum copioſè immiſcens, iuſſit, vt lana rurſus circunda-

tus eadem ratione conquieſceret. At, quum per hæc nihil proficeret, ego tertio die adhibeor: con- E
ſpiciens'que partem iuncturæ ſuperiectam magis cauam eſſe ab eo humero, qui dolore vacabat, quàm ab eo, qui dolebat, nimirum inflammatione aucta, humerum, qui integer videbatur, diligenter inſpexi, viſum'que eſt mihi ab ea parte ſummum lati oſſis ſcapularum in ſuperiorem partem receſſiſſe. Hoc igitur adductus, & eo quòd per idoneam curationem homo nihil leuaretur, ſub inflammati humeri alam digitum demittens, ibi humeri caput inueni. quo tamen res certior eſſet, animaduerti alterius humeri alam, in qua, vbi nullum huiuſmodi tumorem repperi, pronunciaui humerum quidem luxatum eſſe, medicos verò id latuiſſe, eò quòd ignorarent latum os ſcapularum in altero brachio ſummum à iugulo receſſiſſe, compararent'que percuſſum locum ad illud perinde, ac ſi in ſtatu eſſet naturali. Nobis inquam diſcere licet ex homine percontantibus, num ab altero brachio, quà cum iugulo latum os ſcapularum iungitur, aliquando plagam acceperit, ille principio non habet, quod dicat: dein, quum ſibi in mentem veniret, ſe quondam ex vehiculo decidentem percuſſum fuiſſe fatetur, ſed paruo negocio liberatum lana oleo tincta tribus aut quatuor diebus ſuper ictam partem impoſita. Sed quorſum hæc? vt oſtendam, quantum dignitate inter ſe diſtent indicia, per quæ innoteſcunt morbi manus curationem requirentes. Non poſſe enim affectum brachium ſurſum porrigi multis quoque alijs commune, quum & chordæ muſculorum, F
qui ea parte ſunt, & ſæpenumero ipſi quoque muſculi, vbi indurati, aut inflammati ſunt, tum contuſi, aut altè abrupti, vel vbi aliquæ ipſorum fibræ perrumpuntur, ſurſum ferre brachium non ſuſtineant, neque ſolum ſub hoc, ſed ſub omni etiam motu indoleſcant. Sinus verò ea parte, quæ iuncturæ humeri ſuperiecta eſt, & ipſe communiter recedentis quoque oſſis facit opinionem. At rotundus, durus'que in ala præter naturam tumor abundè humerum loco ſuo motum teſtatur. quare is minime decipietur, qui ei tantum confidet. quin, quòd & ipſum cognitu facillimum eſt, ſolum'que oportet tumorem contingere digitis in alam coniectis, quà humeri caput euidenter ſe oſtendet. Sed muſculorum affectus, ſub quibus neque ſurſum porrigere humerum poſſunt, neque citra dolorem mouere, exercitatam rationem, ſummam'que animaduerſionem exigunt. Has igitur notas illis annumeramus, quæ plurimum valent, & facillime comprehenduntur, ſiue quis rationalem, ſiue in experimentis poſitam medicinam profiteatur. Empiricus enim inſpiciens quas συνδρομὰς appellat, quæ nihil aliud ſunt, quàm concurſus eorum, quæ morbis ſuperueniunt, vbi ſæpius eadem notauerit, æque omnium ſimul in tempore meminit: dein, quum ex hac obſeruatione multorum concurſuum vſum habet, tunc ex ijs, quæ morbis ſuperueniunt, quæ'nam in multis concurſibus viderit, & quæ in vno duntaxat, dignoſcit: atque hoc pacto communia intelli- G
git, & propria, quam rem ſequitur rurſus notitia ſignorum, quatenus inter ſe viribus diſtent. nam, quod in multis, vel omnibus concurſibus fuerit animaduerſum, longe ijs cedit, quæ notantur in vno tantum: quod autem in paucis, minus vincitur, ac præcipue, quòd in duobus. medicus autem, qui ſpectat experimenta communia, perinde ac propria intuetur, & in memoria habet. cùm hæc, quæcunque ſint, & quocunque modo cognoſcantur, vnà cum proprijs venientia obſeruauerit. Qui ratione nititur, multo magis celerius'que ſingulorum morborum indicia comperit, & vbi communia ſint, & ubi propria, nec Empirici modo diu moratur, ſed ne diem quidem aut horam. Concipiens enim humeri caput in alam excidiſſe, id ſimul intelligit, primò quidem quòd tumor ea parte non naturalis apparebit: deinde quòd ſinus erit ſuper humeri commiſſura, cùm humeri caput, vt quod in alam venerit, inde abſit, vbi eſſe conſueuerat: tum quòd ceruix lati ſcapularum oſſis humero ſuperimpoſita ſurſum porrigi brachium non ita ſinet, & quòd muſculi admodum dolebunt, quum vehementer extendantur, vbi attollere humerum conentur, quod'que non abſimile tormentum ſentient, cùm ad latus tentant affectum membrum adducere. Atque ita quæcunque, & quomodocunque cognita, nec, quæ magnam vim habent ſolum, ſed cætera etiam intelliget. quoniam hac vna via cuncta inueniuntur, quum altera in obſcuro ſint, quæ non ſunt fa- H
cillima, ſed indicatione comprehenduntur. Humeri quidem caput in ala magnam vim habet, & nullo negocio cognoſcitur: at muſculorum affectus maiori egent cogitatione, ſed & à tumore qui in ala conſpicitur, vtroque viribus ſcilicet & facilitate ſuperati, eadem contemplatione artificioſo medico innoteſcunt. Meritò igitur Hippocrates ante alia artis opera, id eſt ante prænotionem, & curationem, eam partem, quæ ad morborum indicia pertinet (iuniores σημείωσιν nuncupant) intelligi ex ſimilium ac diſſimilium notatione voluit: meritò etiam ex valentiſſimis, & cognitu facillimis: item tertiò ex quibuſcunque, cum his quomodocunque cognitis, dignitate verò & cognoſcendi facilitate inferioribus. Hactenus itaque præfatus, à quibus vitia indicentur, nempe ab ijs, quæ rectè habentibus ſimilia ſunt, aut diſſimilia, deinceps cuiuſmodi illa ſint, ea nunc perſequitur his verbis.

2 *Quæ & videre, contingere, atque audire licet.*

Quum voluerit eam medicinæ partem, quæ de morborum notis eſt, per ea exerceri, quæ in affecto corpore

A corpore ad exemplum ſanorum ſimilia ſunt, aut diſſimilia: item quædam maxima eſſe & facilli-
ma, quædam cum ipſis neceſſariò percipi: nunc iam (quod ſupra commemoraui) quę'nam illa ſint,
exequitur inquiens/quæ & videre, contingere, atq; audire licet/. Videre quidem licet, quæ con-
ſpectui ſubijciuntur: contingere, quæ tactu: audire, quæ auribus comprehendi poſſunt. Ergo, quæ
inter prognoſticorum initia de facie proponuntur. || Nares acutæ, oculi concaui, collapſa tempora/ 1.Prog.6.& 7.
ſentiuntur viſu: tactu, frigidæ aures: tactu ſimul & viſu, cutis faciei dura, arida, atque extenta: quæ 4ª.191.a
eodem libro ſequuntur, auditui ſubiecta ſunt, nempe ſternutamentum, tuſſis, crepitus, ſtrepitusq;
hominis præter naturam loquentis, vel ꝙ mens non conſtet, vel ꝙ vox ſit ſtridula, rauca, aut huiuſ-
modi quopiam vitio affecta. In morbis autem, quæ manum poſtulant, oculis expoſita ſunt, quæ ni
greſcunt, rubent, tum quæ quauis ratione ſuum colorem variant aut retinent. adde exempli cauſa
in humero, ꝙ ſinus in parte eius articulo ſuperiecta, & extremitas lati ſcapularum oſſis elata, viſu
percipitur, caput in ala contingitur, auribus accipitur ſtrepitus in corpore ægrotantis, quemadmo-
dum vbi thorace perforato è plaga fertur ſpiritus cum ſono.

3 *Quæ item oculis, tactu, auribus, odoratu, guſtatu, mente ſentiuntur.*

B

Subiecit hîc omnibus ſenſibus mentem, quam dixit γνώμην (græci communiter νοῦν & φρένα vo-
cant, & λόγον, hoc eſt rationem) ſed quoniam & in voce quædam ratio eſt, philoſophi illam dixe-
runt ἐνδιάθετον, hoc eſt interiorem, vt ab hac ipſam ſeiungerent. Comprehenditur interiori,
quid cuique conſequens ſit, quid'que contrarium, ad hæc diuiſio, compoſitio, reſolutio, demon-
ſtratio, & ſi quid eſt generis eiuſdem. Requiritur autem non immeritò, cur olfaciendi & guſtan-
di ſenſus ante ſeorſum mentionem non fecerit, quum dixit,/quæ & videre, contingere, atque audi
re licet./poſtea verò omnes quinque proponens, mentem quoque adiunxerit. Multi ſanè dixe-
runt non nulla abſurda, & quæ ſcribi non merentur: alij verò probabilia, ac memoratu digna. hinc
autem ordiuntur. Hippocratem dicunt præcepiſſe, vt ex eorum, quæ ſub ſenſus cadunt, ſimilitu-
dine ac diſſimilitudine, morborum notas intelligeremus. Proprie autem ſub ſenſus cadere vo-
lunt ea, quæ, vt comprehendantur, non aliam potentiam requirunt, ſed vna ſenſuum comprehen-
ſio ſufficit: ſub ſenſus cadere ſimiliter, ſed non proprie, quæ pluribus ſenſibus ſimul, & tum me-
moria, tum ratione, quam vocant componentem, & colligentem, accipiuntur. Colorem verò ex
eorum numero eſſe exiſtimant, quæ proprie ſub ſenſus cadunt, itidem ſuccum, vaporem, vocem,
C præterea duritiem, mollitudinem, calorem, frigus, & vno nomine qualitatem omnem, quæ tactu
comprehenditur: at mali, mali punici, piri, aut cuiuſuis alterius rei totam naturam ſenſu minime
percipi, ſed (vt Plato dixit) opinione cum ſenſu rationis experte, omnia'que eſſe opinabilia arbi-
trantur: & propterea quoſdam ſæpius in ipſorum cognitione decipi, cùm vel colorem tantum, vel
figuram, vel vtrunque naturali non abſimilem intuentur. mala enim, mala punica, pira, vuam, nu-
cem iuglandem, & plura alia ex ijs, quæ edendo ſunt, vbi ex cera componuntur, priuſquam vel ad
nares admoueantur, vel guſtentur, tangantur'que, à veris abhorrentia non videri: cum verò falli
non poſſe, qui ipſorum vſum ſingulis ſenſibus æſtimet: omnibus autem rem diſcutere ſine memo
ria & enumeratione non licere, & hanc non ad ſenſum aut memoriam pertinere, ſed ad mentem.
nominant autem enumerationem, non ſolum συναρίθμησιν, ſed etiam συγκεφαλαίωσιν. Hippo-
cratem ergo, quum inquit/quæ & videre, contingere, aut audire licet/ volunt eorum, quæ ſenſi-
bus ſubijciuntur, meminiſſe, vt exemplum aliquod in medium afferret: atque vbi ab ijs, quæ ſen-
ſibus ſimpliciter, & proprie ſubiecta ſunt, ad totam naturam tranſijt, iure tunc ſenſus omnes, &
mentem quoque commemoraſſe, ita, vt vniuerſa oratio ſit huiuſmodi. Aggredi medicus debet
ad uitiorum notas, orſus à ſimilium ac diſſimilium inſpectione, interdum ſolam qualitatem, in-
D terdum tota conferens corpora. quæ quidem expoſitio ratione non caret. Eſt & altera hunc in
modum, Hippocratem, quum inquit/quæ & videre, contingere, atque audire licet/ de medico lo-
quutum eſſe: quòd verò addit/quæ item oculis, tactu, auribus, odoratu, guſtatu, mente ſentiuntur/
ad ægrotantem ipſum referri, ita, vt medicus non modo indicia colligat ex ijs, quæ ipſemet, ſed
ex ijs, quæ æger uidet, tangit, olfacit, guſtat, tum ex eius mente, quatenus labat, aut conſiſtit. quòd
autem medico ad cognitionem expediat, nouiſſe mente'ne homo labatur, an ſui compos ſit, in
aperto eſt. Placet alijs, quod ſcribitur/quæ item oculis, tactu, auribus, odoratu, guſtatu/ad ægro-
tantem, quod adiungitur/mente/ad medicum pertinere. ſi quidem ex ijs, quæ cubans videt, audit,
contingit, guſtat, medici mens aliquid ratiocinatur. conijcit enim de laborantis guſtatu aliquid ad
ipſum pertinens, non ſecus ac de morbo. nam, ſi guſtanti amara omnia videantur, quemadmo-
dum ijs, quos morbus regius male habet, redundat indigna bilis: ſi ſalſa, pituita ſalſa: ſi acida, aci-
da ſimiliter pituita plurima in ea eſt. ſic'que hominem dicunt qualitatem ſui ſudoris interdum
in os deſtillantis percipere. Hoc pacto enodantibus aduerſari videtur, quòd olfactum medici
præterierit, quamuis eo ſæpius vtatur, cum indicia ex deiectione, vrina, ſputo, vlceribus, ſpiri-
tu ægrotantis, collecta, olfactu à medico æſtimentur. Porrò autem à ratione non abhorret, fuiſſe

hunc à librario prætermiſſum, ſicut alia multa in plurimis Hippocratis aliorum'que volumini- E
bus, partim omiſſa inueniuntur, partim euidenter deprauata. Nec abſuerunt, qui locum hunc ita
explanarent, non idem ſcilicet ſignificari his verbis/quæ videre, contingere, & audire licet/ atque
illis/oculis, auditu, tactu ſentiuntur/. poteſt enim videre quis, contingere, aut audire, nullo modo re
comprehenſa: ſentire verò ſine comprehenſione non poteſt. Refertur huiuſmodi explicatio
verbi/ſentire/ad Semium Stoicum, cui proprerea ſubſcripſit Iphicianus Quinti diſcipulus, qui
Stoicam philoſophiam ſequutus eſt. Quod cenſent igitur huiuſmodi eſt. Priora verba ſolum-
modo in rerum genere, ex quibus notæ ſumuntur, accipi debent: ſequentia in eodem ad vnguem
habito atque comprehenſo, quaſi ita ſcripſerit. Colligendæ notæ ſunt ab ijs, quæ in corpore ægro-
tantis ſuæ naturæ ſimilia & diſſimilia ſe oſtendunt. Sunt autem hæc ea, quæ ſubiecta ſunt ſenſi-
bus, atque ex ijs ipſis, non quæ non bene videntur, aut audiuntur, vel quouis denique ſenſu non
bene ſentiuntur, ſed quæ ſingulorum ſenſuum comprehenſione & mente percipiuntur. abu-
ſum verò Hippocratem dicunt vocabulo/ſentiuntur/de mente verba facientem. Ita, vt in priori-
bus verbis ſenſum vnum, vel alterum prætermiſerit, vniuerſum enim eorum genus ſub exem-
plo demonſtrauit: in ſequentibus omnium meminerit, & mentem adiecerit, magis exquiſitam fir
miorem'que enunciationem reddens. nam commune eſt omnibus comprehenſi obiecti ſpeciem F
imprimere. Sed, quum, quod polliciti ſumus, præſtiterimus, referentes, quæ non nulli probabi-
lia attulerunt, ne videretur Hippocrates eadem ſæpius repetere, proximum eſt, vt ad ea, quæ ſe-
quuntur, veniamus: tu verò ſuperiores ſententias ſcrutatus optimam eligas. Vſurpat autem γνώ-
μης vocabulum more priſcorum, quod idem ſignificat, atque mens, ſiue intelligentia. quam rem,
& ſi poſſem multorum teſtimonio confirmare, pauculos tamen adducam, qui mentem γνώμην
dixerunt. Critias igitur in primo aphoriſmo hæc ſcribit /Nec quæ reliquo corpore ſentit, nec,
quæ mente intelligit/. & iterum /Intelligunt homines mente an ſanus aliquis ſit/. Et in primo
libro, qui de colloquijs inſcribitur /Si ipſe excitatus ita fuiſſes, vt mente valeres, non ſic ab ipſo
tibi iniuria fieret. & in eodem ſæpenumero, & in ſecundo colloquiorum, γνώμης ſæpius men-
tionem fecit, ſenſibus ipſam in diuiſione opponens. Ad hæc Antipho in primo de veritate/ Qui
hæc intelligit, nec oculis longitudinem comprehendit: nec qui longitudinem intelligit, ſine men-
te eam intelligit/. præterea /Omnes enim homines, tam in ſecunda, quàm in aduerſa valetudine,
atque in alijs omnibus mente vtuntur. Et Plato, ſicut prius ſæpe, ita in quinto de repu. /Huiuſ-
modi igitur cogitationem, vt cognoſcentis mentem, ita opinantis opinionem rectè dicere poſſu-
mus/. Et Lyſias in Polyuchum /Ille enim, in omnibus rebus, quas ſua vſus mente, pro noſtro po G
pulo geſſit, multorum bonorum in noſtra ciuitate cauſa fuiſſe videbitur, & multa hoſtibus attu-
liſſe incommoda/. Æſchines item Socraticus in Miltiade, & Hyperides in Dioclem, & alij retho
res, medici, atque poetæ, quorum omnium meminiſſe ſuperuacuum eſt, eodem modo id vocabu-
lum vſurparunt.

4 *Quæ item omnibus, quibus cognoſcimus, intelligi poſſunt.*

Iure etiam hîc quæritur, quas præter ſenſum, & mentem, natura nobis potentias dederit ad per-
cipiendum obiecta exteriora. Adiungit enim / quæ item omnibus, quibus cognoſcimus, intel-
ligi poſſunt/ perinde quaſi non enumerauerit omnes. Explicabo igitur, quamobrem hæc ad-
ſcribi ab ipſo exiſtimem, illud præfatus, quod & ſequentibus neceſſarium eſt, & memoriæ pro-
ditum fuit à multis veterum: quibus placet ex opinionibus, quas videntur ſectarum auctores in-
ueniſſe, nullam eſſe nouam, ſed, quæ priori ſæculo tradita fuerunt, vnà cum aliorum mente inte-
rijſſe. Si quis in opinione ad res ipſas animum aduertat, neque Pyrrhonis ſectam, neque Acade-
micam, Stoicam, Peripateticam, nec quamuis aliam, poſt Hippocratem ſumpſiſſe initium iudi H
cabit, quum ipſi Pyrrhonei ad vetuſtiſſimos auctores ſuam referant ſectam. Quocirca veriſimile
eſt, vel adeò non veriſimile, ſed neceſſarium Hippocratis ſæculo de naturalibus iudicandi poten-
tijs diſceptatum eſſe, & quoſdam nullam talem poſuiſſe, quemadmodum poſtea Pyrrhonei: quoſ-
dam ſenſum duntaxat: alios nihil huic tribuentes id verum putaſſe, quod vulgatum eſt /Mens
videt, mens audit, cætera ſurda ſunt & cæca/: alios vtramque dediſſe iudicandi potentiam, ſenſum
in ijs, quæ ſenſibus ſubijciuntur, mentem in ijs, quæ comprehenduntur, intelligentia: quoſdam
alias animi noſtri potentias concepiſſe. Itaque Hippocrates, vt eorum vitaret importunitatem,
generatim duarum potentiarum meminit, ſenſus & mentis, quas ſolas in nobis (vt ſcitis) vbique
docui cognoſcendi ac iudicandi vim habere: propter cauillatores autem orationi adiecit/ quæ
item omnibus, quibus cognoſcimus, intelligi poſſunt/. Iam verò aliqui cenſent aliam eſſe na-
turam intelligentiæ, aliam mentis, aliam illius rationis, quam ἐνδιάθετον vocant, atque harum
plures adhuc potentias introducunt. Nos autem in libris, qui de communi ratione ſunt, tres ho-
minibus in vniuerſum ineſſe potentias demonſtrauimus, quibus ad artes conſtituendas, libros'que
conficiendos vtuntur, ſenſum, mentem, memoriam: atque in memoria quidem hærere ſeruari'que

quicquid

A quicquid ſenſu ac mente conciperetur, quum ſingularum rerum naturam nō inueniat, ſed eorum, quæ inuenta ſunt, receptaculum quoddam ſit: ad ea verò, quæ inquiruntur inuenienda, iudicādaq; naturam nobis mentem dediſſe ac ſenſum. Sed, vbi de his verba fiant, demus, ſi qui ita ſentiant, aliam vim eſſe intelligentiæ, rationis aliam: rurſus'que, ſi velint, aliam mentis, aliam conſilij, quum aduerſus eos id nobis ſufficiat, ꝙ omnes homines euidenter cognoſcunt malum, meſpilum, vuam, & alios fructus, ſiue vna animi potentia, ſiue altera, ſiue tertia, ſiue pluribus comprehendantur. Omnes autem homines æquè ſibi perſuaſum habent ſenſum, mentem, memoriam, & voluntatem eſſe. quæ Aſclepiades, quaſi nulla ſint, præter alia multa conatus eſt funditus euellere. His igitur propoſitis ſatis planam eſſe cauſam exiſtimo, quur ijs, quæ poſtremò perfectè docuerat, adiunxerit /quæ item omnibus, quibus cognoſcimus, intelligi poſſunt/. Inire medicus debet artis opera, initio ab affectuum cognitione accepto, comparans ea, quæ in ægrotante apparent, ad ea, quæ in ſanis cōſpiciuntur, intuitus, quæ ſimilia, quæ item diſſimilia, & hæc atque alia omnia ſenſu ac mente comprehendere: tum, ſi qua ſit præter has potentia, quæ communiter poſſit ſecundum naturam de omnibus iudicare, hac etiam perinde, atque illis de inuentis iudicare. ſicut etiam cognoſcere omnes homines poſſunt, quemadmodum nos in medicinæ operibus, principio habentes pro materia, quę
B ſenſu comprehenſibilia ſunt, his verbis/quæ contingere atque audire licet/: potentiam verò hæc iudicantem duplicem, ſenſum ſcilicet & mentem, quam oſtendit, cùm inquit/quæ item auribus, odoratu, guſtatu ſentiuntur/. vtrique autem euidenter memoria ſubſeruit. ſi quis aliam quamuis potentiam introduxerit, nihil pugnabimus, modò ſubiectæ materiæ vtilis videatur. His enim verbis /quæ item omnibus, quibus cognoſcimus, intelligi poſſunt/ & mentem complectitur, & permittit, vt ſi quis aliam iudicandi potentiam eſſe arbitretur, illam quoque nobis declaret. Hactenus igitur, quæ in hoc libro tradita ſunt ab Hippocrate communiter ad vniuerſam medicinæ artem pertinent, atque idcirco ea eſſe procemium totius artis propoſui. Proximè autem tranſit ad medicinæ partem, quæ manu medetur, & ex ijs, quæ huius partis ſunt, ad ea, quæ in officina medici diſcere poſſunt, aut tractare, qui in arte primum exercentur. Nemo autem exiſtimet expoſitionem me longiorem præter meum morem feciſſe. ſiquidem, quæ totius artis communia ſunt, pluribus verbis explicari debent, quàm quæ propriè ad ſingula pertinent, vt quum maximè, vbi quis in aliquo opere ipſa pertractet, nunquam alias commemoranda: id quod ego conſtitui in horum librorum Hippocratis expoſitione, vbi de mente ac ſenſu omnia perſequutus, eorum, quæ proximè retuli, nullam amplius faciam mentionem. Quin hæc dixi paucioribus fortaſſe, quàm reſpe-
C tebat, quia quum proponere poſſem agitatam de numero potentiarum animi controuerſiam, ac de ea pronunciare, magis operæprecium duxi eum, qui harum abſolutam notitiam requirit, ad librum de communi ratione reijcere. Aliud etiam vertitur in dubium, vbi præcipit, vt ab inſpectione illius, quod ſimile eſt, & diſſimile, inchoemus, propterea, quòd non ita diſtinctè omnibus notum ſit, quo ſimile & idem inter ſe diſtent. quod ipſum de induſtria omiſi alibi explicatum. Attinent ad eandem contemplationem, & alia multa, quæ ſimiliter præterij: & hoc vtrum, qui medicinam in vſu poſitam profitentur, eorundem vel ſimilium obſeruatione vtantur. ex ijs enim quidam ſimilia cenſent animaduertenda, alij cautiores ea, quæ ſuæ ſectæ vniuerſæ conſentanea ſunt, tenentes, omnia eadem obſeruari volunt, ſeu ad morbos ſignificandos, ſeu ad prognoſtica, ſeu ad curationem pertineant: & Dionem phreneticum eundem eſſe, atque Theonem phreneticum, quatenus ambo febricitantium inſania opprimuntur. alij neque ſimile vno modo vſurpari dicunt atque intelligi, ſed duobus, vno quidem ſimile ſignificat, quod nulla conditione differt, vt Caſtor, & Pollux: altero non huiuſmodi, ſed id, in quo maius & minus conſpicitur. Quin & apud vetuſtiſſimos medicos ac philoſophos, quorum ſcripta adhuc extant, videre licet ſimile ita vſurpatum, vt qui confuſè ipſo citra omnem diſtinctionem vtantur, & modò eandem formam haben-
D tia nulla ratione diſtantia ſimilia dicant, vt dextrum oculum & ſiniſtrum, quum vterque in eodem homine conſideratur: modò, vbi vnus glaucus, cæſius alter eſt, aut niger, vel quatenus oculi ſunt in diuerſis quoque hominibus, ſimiles vocent. Magis tamen conſuetum eſt apud ipſos glaucum glauco, & cæſium cæſio, non ſecus ac naſum aduncum adunco, ſimum ſimo, rectum recto, ſimilem appellare.

4 *Quæ autem ad Chirurgiam, in Officina medici.*

Huiuſmodi breuitate conſtat eos de induſtria vti, qui volunt obſcurè quid enunciare. nam, vbi interdum vno nomine aut verbo adiecto, interdum altero, aut ſummum tertio, lucida reddi oratio poterat, cur neget quis eius auctorem operam dediſſe obſcuritati? Equidem verborum formam adiungam, qua quis claram feciſſet orationem: ea eſt. Medicinalis ars vniuerſa in affectuum cognitione ad ea commune conſilium dirigit, quæ ſanis ſimilia ſunt, aut diſſimilia, ex illis, quæ mente ac ſenſu apertè comprehenduntur, inueniens, atque diiudicans, è quibus, quæ chirurgi tan-

tummodò ſunt, exequar, atque ex his ipſis, quæ in officina medici oſtendi addiſcentibus, aut præſtari ægrotantibus poſſunt. Sic igitur diceret, qui clarè loqui vellet. Officinam medici κατ' ἰητρεῖον appeliat, cuius non nulli poſtremam ſyllabam per η ſcribunt: quo modo ſi ſcribatur, ſignificabit, in arte medicinali, non in loco, quem ἰατρεῖον appellamus, quaſi ita dixerit: Quæ in medicinali arte eius partis ſunt, quæ manu curat, talia ſunt. In ſequentibus autem patet eum, qui librum compoſuit, ſeu Hippocratem ipſum, ſeu Theſſalum eius filium, non explicaſſe omnia chirurgi munera, ſed neq; omnia, quæ in medici officina aguntur, ſed ex his ipſis, quæcunque addiſcere debent, qui primas inſtitutiones aggrediuntur. Quin & inde originem traxit inſcriptio libri, quam poſtea ſequuti ſunt Diocles, Philotimus, & Mantias. Satius autem fuit ſic inſcribi, περὶ τῶν κατ' ἰητρεῖον, hoc eſt, de ijs, quæ in officina medici fiũt. Miror autem Aſclepiadem, qui κατ' ἰητρεῖον ſcripturam ſeruans, putauerit ſignificare artem medicinalem, quam κατ' ἰητρινὴν ſignificat, at non κατ' ἰητρεῖον: ſic, vt ἰατρεῖον pro officina accipiatur, ἰατρινή ad morbos curandos pertineat. Sed huiuſmodi contemplationes attinent ad nomina, quibus parum inſiſtere debent, qui in rerum veritatem incumbunt. Ea verò, quæ propoſita ſunt, proximis verbis docere incipit. E

6 *Aegrotans, agens, miniſtri, machinamenta, lumen. Vbi, quomodo, quot, quibus, quomodo, quando, corpus, inſtrumenta, tempus, modus, locus.* F

Omnia hîc percurrit à quibus, per quæ, quibus cum, & circa quæ chirurgia exerceatur: deinde narrat quale eſſe prædictorum vnumquodque debeat, & quomodo, aut quo tempore adhiberi. Ex his pleraque in aperto ſunt, ſicut ægrotans, agens, miniſtri, machinamenta, lumen: ſed & in ſequentibus ab ipſo quoque auctore exponuntur, quum referat, quomodo æger ſe medico exhibeat, qua ratione medicus agere circa ipſum debeat, & aſſiſtentes ſubſeruire. Non ſecus etiam quæcunque de machinamentis, & lumine, nouiſſe nobis neceſſarium eſt, in ſequentibus perſequitur. Poſt hæc vberius de faſciandi ratione pertractat, non quò multa verba faciat, in toto enim libro ſtudet breuitati: ſed quo nihil, quod vtile ſit, voluerit præterire. Ergo quæcunque propoſitis verbis continentur, præterquam / ægrotans, agens, miniſtri, machinamenta, lumen / examinanda ſunt. Atque ante omnia / vbi / quod primò propoſitum eſt, ὅκου dixit, cuius dictionis poſteriorem ſyllabam Iones per κ, nos per π ſcribimus. hac ſignificat locum, in quo quis ſitus eſt. quocirca non abſurdè dicet aliquis ad omnia, quæ dicta ſunt, eam referri. Siquidem ægrotanti idoneo loco opus eſt: vocantur autem ægrotantia, quibus manus curatio adhibetur. ijs non minus idoneum locum requirunt, medicus & inſtrumenta. ex luminibus verò, quod artificioſum eſt, licet vbi volumus collocare. Quod deinceps adiungitur / quomodo / ὅκως dixit, nos per π ſcribimus ὅπως. notat autem non modò apud nos, ſed apud Iones quoque rerum, quæ traduntur, veluti qualitatem. eos enim qui artem addiſcunt, non ſolum ſcire locum conuenit, vbi æger iacens, aut ſedens, manu curandus eſt, ſed quomodo figurandus, quomodo item, qui agit, & qui agenti ſubſeruiunt. Machinamenta item non ſolum debent loco idoneo collocari, ſed in ordinem quoque diſponi. ſingula enim & medico & eius miniſtro, ſic erunt maximè ad manum. Videtur autem hîc omiſiſſe inſtrumenta, vt quæ intelligi ex machinamentis poſſint: ſed quamobrem inordinatè eorum meminerit, mox conſiderabimus. nunc autem explanare conuenit, quæ proxime ſubijciuntur / quot, quibus, quomodo /. Singula hæc ad ea referuntur, quæ ſuperius dicta ſunt, quæ ad chirurgiam præparata ſcire debent addiſcentes, quot ſint, & quibus ex ipſis, quomodo vtendum: ſic, vt particula / quomodo / quum paulo ſuperius particulæ / vbi / ſubijciebatur, ſitum: nunc vtendi rationem ſignificet. Ibi ergo ponitur / quomodo / iuxta aduerbium loci / vbi /: hic autem iuxta relatiuum ad exponendum, quibus inſtrumentis, machinamentiſque agendum ſit. Quod adijcit / quando / occaſionem apertè demonſtrat, per quam vti ſingulis conueniat. Quæ ſubijciuntur his verbis / corpus, inſtrumenta, tempus, modus, locus / non immeritò requiritur, quid ſibi velint. nam, quum / ægrotans / dixit, ægrotantis corporis, ſimiliter verbo / quando / temporis, verbo / quomodo / modi, verbo / vbi / loci vim notauit. cur igitur hæc repetit, & turbato ordine inſtrumenta inſerit, cùm proximè à machinamentis ordine poni magis potuiſſent? quanquam, & ſi nullus eorum meminiſſet, intelligi ex machinamentis poterant. Sed his occurrere poſſumus affirmantes inſtrumenta nunc intelligi ſcalpellum, terebram, hamum, ſcalprum, laminam membranæ cuſtodem, & quæ ſimilia ſunt, quæ poſſumus etiam ex machinamentis comprehendere, quum ſint eiuſdem generis. Huiuſmodi inſtrumenta, quia proprie parata ſunt curationis gratia, idcirco ἄρμενα nuncupauit. quod vocabulum in opere de ratione victus in morbis acutis, quà de balneo, vſurpauit, quum inquit / quippe in paucis domibus, uel inſtrumenta (quæ ἄρμενα dixit,) vel miniſtri inueniuntur /. ſcaphia igitur, rotas, peluim, labra, & quæcunque accommodantur ægrotantibus, ſub eo nomine comprehendiſſe credibile eſt. Reſtat adhuc abſurdum in reliquis, quorum vnà fit mentio cum inſtrumentis. Fortaſſe autem corpus

nunc

A nunc dixit affectam partem: tempus verò id, quod ipſi adiungitur. nam, vbi manus curatio admouetur, ſcire conuenit, quàm diu inceperit affectus, qui curandus eſt. Ipſe enim cauit, ne tertio aut quarto die membra extenderentur, aut articuli reponerentur. Poteſt item / tempus / nunc dixiſſe, dum manu curatio fit. quandoquidem conari in quibuſdam debemus manu quàm celerrimè vti, quùm periculum maximum ex frigore iam ſequatur, ſicut in ijs, qui ſuuntur: celerrimè enim intolerabili dolore prehenduntur, qui manu curantur: in alijs autem, vt ſuffuſionibus longiori tempore agenda res eſt, quùm demiſſa acus diu contineri ea parte debeat qua non fluere, ſed vehementer inſidere ſuffuſionem volumus. At modus vitiorum originem nūc ſignificare poteſt, quùm ipſe cenſeat cognoſcendum eſſe medico, quomodo os fractum eſt, aut ſuo loco motum, ſicut ipſe etiam in ‖ libro de vulneribus capitis indicauit, quibus modis illata plaga fuerit, vbi ait / Vulneratur autem caluariæ os tot modis /. & rurſus / ſunt'que vniuſcuiuſque modi ſpecies fracturæ plures. / addit prætereà / collidi etiam os poteſt, quamuis in ſuo ſtatu ſeruetur, & colliſo rima non accedat, atque hic eſt ſecundus modus /. tum alium adijciens, inquit / tertius hic modus eſt /. & rurſus / quartus hic modus /. Illud inſuper à ratione videtur alienum, quòd locum iterum adſcribat, quùm ſupra dixerit / vbi / quo aduerbio locus ſignificatur. Quare non nulli eam dictionem aliter expoſuerunt, Non longe à principio.

B ſimul'que ſcripturam immutarunt, ſic, vt pro / locus / iterum / vbi / legatur. hæc tamen ſcriptura libri expoſitores non latet, quam non ignorant plurimi eorum, quos experimenta ſuſtinent. Sed, vt res magis perſpicua ſit, eam repetam. habet autem ſic / Ægrotans, agens, miniſtri, machinamenta, lumen, vbi, quomodo, quot, quibus, quomodo, quando, corpus, inſtrumenta, tempus, modus, locus /. Volunt igitur, quando inquit primùm / vbi / id ſimpliciter intelligendum, quùm liceat id verbum referre ad ægrotantis corpus & inſtrumenta, vocari'que hìc inſtrumenta credunt ea, quæ ſupra machinamenta dixerat: at quùm ſecundò repetit / vbi / definiſſe laborantis corpus, & inſtrumenta idoneo loco collocanda. Sed, ſi prior ſcriptura, & ſuperior expoſitio maneat, locus in fine totius orationis affectam corporis partem ſignificabit. Conſueuerunt enim medici tam locos dicere, quàm corporis partes: & à quibuſdam confecta ſunt integra volumina de locis affectis. Hactenus percurſa ſunt ſola capita rerum, quæ tractari debent: docere verò proximis verbis ingreditur. quapropter ad ea adiungendum animum exiſtimo. nam, ſi quid eorum non rectè intelligatur, in arte exercenda detrimento erit: ex ijs, quæ adhuc propoſita ſunt, ſi quid non benè acceptum fuerit, non admodum officiet.

7 C *Agens, ſiue ſedeat, ſiue ſtet, commodè, tum ſui habita ratione, tum illius, qui curatur, ac luminis.*

Antea expoſui illa ab Hippocrate recenſeri, à quibus, per quæ, quibuſcum, circa quæ chirurgia exerceatur. / A quibus ergo / intelligere debemus medicum & miniſtros: / per quæ / inſtrumenta: / quibuſcum / lumen & locum: / circa quæ / corpus totum laborantis, & vitiatam partem: quæ & propoſitis verbis & ſequentibus ſingula exequitur, qualia eſſe oporteat, non tamen eo ordine, quo enumerauerat. quandoquidem orſus fuerat ab ægrotante, quod ab antiquis omnibus fieri ſolet, atque, vbi velis, ſexcenta legas exempla apud omnes. quod autem pertinet ad hunc locum, ſatis erit, quod à Poeta ſecundo Iliados in enumeratione profertur:

Dic mihi Muſa, virum quis maximus eſt, vel equorum,
Atridas pariter qui ſunt in bella ſequuti?

Primò enim propoſuit viros, deinde equos, non tamen primò de viris reſpondit, ſed inquit,

Prima Pheretiadæ debetur gloria equarum,
Quas auium in morem celeres Eumelus agebat
Æquales ætate, pares tergo'que pilo'que.
Monte in Pierio, quas enutrirat Apollo.
D Inſignes ambæ, & Martis terrore carentes.
Maximus at longè fuit Aiax ille virorum.
Indignatus adhuc, dum nulla ſubibat Achilles
Prælia, nam pugnans omnes virtute præibat. Alibi rurſus, cùm dixiſſet,
Triſtis erat gemitus toruo & iactantia vultu.

Subiecit prius ſatisfaciens illi, quod ſecundo loco propoſitum fuerat.

Cædentum, & dura miſeri, qui morte peribant.

In ſeptimo autem Iliados volens quaſi de induſtria indicare, non eſſe habendam huiuſmodi ordinis rationem, quùm perpetua quinque tradidiſſet, primum de ſecundo tractauit, tum de quinto, poſt hæc de quarto, deinde de tertio. qui locus ab his verſibus incipit:

Beotij hic, Iones, prolixa veſte decori
Et Locrij & Phthij, & qui reſplendebat Epeus.

Hæc de ordine orationis nunc ſemel dixiſſe ſufficiat, ne quis alibi de huiuſmodi re cupiat audire. Quæ igitur ad agentem attinent, id eſt ad chirurgum, clara ſunt omnibus, qui ad ea volent

animum

animum aduertere. Oſtendit enim agentem, ſiue ſedeat, ſiue ſtet, dum manum adhibet, commodè E figurandum eſſe, tum quod ad ſe ipſum pertinet, tum quod ad ægrotantem & lumen. Quod conſilium quum perpetuum ſtatuerit in ſingulis, quæ dicta ſunt, commodam deinceps collocandi rationem demonſtrat orſus à lumine, quod poſtremum poſitum fuerat.

8 *Luminis quidem duæ ſpecies, vna communis, altera artificioſa. Communis non eſt in noſtra poteſtate. Quæ arte comparatur, ſita eſt in nobis.*

Speciem dixit εἶδος, quod vocabulum nunc ſemel intelligens vbique in memoria habeto. Maiores enim græce ſoliti ſunt appellare, & διαφορὰς, & εἴδη, & τρόπους, partes, quæ generi ſubijciuntur. Dixit igitur nunc Hippocrates luminis eſſe duas ſpecies, quaſi differentias duas & modos dixerit. Eſt autem commune lumen, quo omnes homines vtuntur, ſub dio potiſſimùm, deinde in ampliſſimis ædibus, quibus patentiores fores ſunt, ac luminis plenæ, quales nunc habitant in multis ciuitatibus, qui medicinalem artem exercent, quas à medico ducto vocabulo medicinas appellant: artificioſum lumen maximè fit, vbi lucernas, faces, lampadas, aut tale quid accendimus, deinde, quum totas feneſtras, aut earum partem patefacimus, ſeu alias claudimus, alias aperimus. quod æquè in foribus accipiendum eſt. F

9 *Quarum vtriuſque duplex vſus lumine aduerſo, aut auerſo.*

Duplicem proponit vſum vtriuſque ſpeciei luminis, & communis, & eius quod arte comparatur, aduerſi ſcilicet, aut auerſi. aduerſum nominans πρὸς αὐγὴν, vbi ſcilicet id, quod à chirurgo curatur, aut inſpicitur, ad lumen ſpectat: auerſum verò ὑπ' αὐγὴν, vbi à lumine paulum declinat, quod in ſuffuſione fit, & vno nomine in omnibus vitijs oculorum, quorum affectus neque benè cognoſci, nec curari queunt, vbi homo ex aduerſo luminis collocetur. atque idcirco fugiendum eſt aduerſum lumen: auerſum autem ita, ſi oportet, vt is, cuius oculi à chirurgo tractantur, vel à lumine auertatur, vel ad ipſum ſpectet obliquus. Loquor autem nunc de ipſis oculis, non de palpebris, ſiquidem hæ tractari poſſunt, & ſi homo aduerſo lumine collocetur, ſicuti quando aquoſa veſica extrahitur, vel pili laqueo excipiuntur, aut ſutura palpebris inijcitur, aut denique vbi medicus diductis palpebris non eget. Igitur, ſi lippiens aliquis vehementer exulceretur, vel id morbi experiatur, ſub quo figura in oculo fit acino ſimilis, auerti ex toto à lumine debet per omne tempus, niſi quando medicus oculis remedia adhibet, cùm eorum pars, quæ læſa eſt, ſine lumine ſubijci curantis G conſpectui non poſſit. id quod etiam accidet, ſi in oculo excidere vnguem velit, ſuffuſionem deducere, vel manu tale quid præſtare. ſed obliquus ad lumen ſpectare debet, cui manus inijcitur, ita, vt nec lumen pupillam feriat, nec medicus prohibeatur arte, hoc eſt aſpectu earum partiũ, quibus medetur. Græcè autem apertè dicetur, qui auerſus à lumine eſt, non πρὸς αὐγὴν, non ὑπ' αὐγὴν, ſed potius ἀπὸ τῆς αὐγῆς, aut λοξὸς πρὸς αὐγὴν: Hippocrates tamen vſurpare ὑπ' αὐγῆς maluit, quàm ἀπ' αὐγῆς.

10 *Auerſi quidem luminis exiguus vſus, & euidens moderatio.*

Hoc ſupra demonſtratum eſt, nulla enim pars exceptis oculis in eiuſmodi lumine manus curationem deſiderat. ſed quoniam (ſicut diximus) nullo pacto admoueri manus poteſt, vbi æger ex toto auerſus eſt à lumine, præcipit, vt inter aduerſum lumen, & auerſum figuretur. at non propterea æquè in omnibus morbis à lumine auertendus eſt, ſed quatenus res ipſa cogit. nam, ſi exulceratio eſt, aut pus ſubeſt, aut in oculo figura ſimilis acino fit, aut ingens inflammatio, ſeu acris materiæ curſus oculum exercet, lumen vel modicum infeſtiſſimum eſt, ſic, vt momento, materiæ curſum excitet, & dolorem moueat: leuiorem offenſam ſub lumine ſentiunt, quibus curatur ſuffuſio, vnguis, H vel tuberculum in angulo, quod parum palpebras diduci patitur. Iam verò qua moderatione auertendus homo ſit à lumine, facile comperies, ſi in hæc duo incumbas, vt & chirurgus id, quod agit, in oculo apertè videat, & ægrotans non magnopere affligatur. quòd ſi vtrumque contrariè figurari hominem hortetur, ei, quod magis vrget, inſiſtito: ſi neutrum ſuperare iudicaueris, hominē prorſus medium collocato inter lumen aduerſum, atque auerſum. Nos ſanè tibi viam indicauimus: hac vſus inuenies, quà moderatione æger à lumine ſit auertendus. Hippocrates verò ita loquitur exiſtimans omnibus euidentem futuram, ſi qui inuenire ipſam ſtudeant. nõ enim rudes docuit, quemadmodum nos nunc, ſed admodum in diſciplinis aſſuefactos, ſic, vt ex eorum, quæ ſupra oſtenſa ſunt, conſequutione, talia per ſe nullo negocio aſſequantur.

11 *Quod verò ad aduerſum attinet, ex luminibus, quæ dantur, conferunt'que, conuerti ad illuſtriſſimum oportet, cui manus adhibetur.*

Vt planè conſpicari chirurgus poſſit, quicquid in corpore ægrotantis molitur, in omni corporis

A corporis parte, oculis exceptis, eligere locum debet maximè lucidum. Eſt autem maximè lucidus ſub dio in Sole, vbi nihil officit eius luci. ſed talis locus interdum nullus eſt in ædibus ægrotantis: ſæpius eſt quidem, collocare tamen ibi hominem nō expedit, hyeme propter frigus, æſtate propter ardorem. vtriuſque enim ſua noxa eſt. adde, quòd cauere perflatum oportet, cuius cauſa ſæpe non modò idoneo aeri hominem non committimus, ſed cauemus, ne prope portas & feneſtras ducatur, ſi vehementior perflatus accedat. Vitamus autem vt quùm maximè perflatum, vbi veremur, ne quid neruoſum patiatur, ſicuti rurſus Solem in ijs, quæ putreſcunt, vt potè quibus periculū ſubeſt, ne ſanguis erumpat. Rectè igitur adiecit / ex luminibus, quæ dantur, conferunt'que. / non enim ſimpliciter ex luminibus, quæ dantur, eligendum eſt maximè lucidum: ſed intueri etiam oportet an illuſtriſſimum ſit, ex ijs, quæ conferunt.

12 *Niſi vbi quidpiam, aut latere oportet, aut conſpici non decet.*

Sententiam ſuam his verbis auctor minùs euidenter expreſſit, ita, vt partes, quæ tractantur, non videantur in aduerſo lumine collocandæ, quandocunque aut latere quidpiam oportet, aut conſpici B non decet: at longè aliter ſenſit, idcirco ſubijcit.

13 *In quo caſu id, quod manu curatur, ad lumen conuertendum: Chirurgus autem ad id, quod curatur, cum eo ne lumini officiat.*

Debuit enim ipſe totam ſententiam aperire hoc modo. quod verò ad aduerſum attinet ex luminibus, quæ dantur, conferunt'que, conuerti ad illuſtriſſimum oportet, cui manus admouetur, non tamen purum ac ſine vllis tenebris lumen ſeruare: ſed, vbi latere quidpiam oportet, vel conſpici nō decet, ſe ipſum ita collocare, vt partes, quæ curantur, ſibi conſpicuæ ſint, cùm cæteros omnes lateāt. Vniuerſa igitur orationis ſententia ſic habet. Roget fortaſſe quis cauſam, quamobrem medicus velit aſſiſtentes celare. an quia docere magiſterium chirurgiæ aliquos ex præſentibus nolet, tanquam indignos, qui id percipiant? quin & ab ægrotantium neceſſarijs eſt etiam cauendum, quod non ferant id incidi, quod neceſſarium eſt corporibus, quæ eiuſmodi manus operam requirunt. indignantur enim, & chirurgo quaſi carnifici ſuccenſent. Quid quòd res ſæpenumero cogit, vel putrem teſtem abſcindi ex toto, vel neruum tranſuerſum ſecari, ne homo neruorum diſtentione pre C henderetur? Quidam verò idiotæ, nec videre multitudinem puris ſuſtinent: alij ne ſuppurantem quidem locum planè aperiri à medico permittunt, in quo caſu medici propoſitum eſt, vt his minimè aduertentibus abunde affectum locum ſecet, & pus vniuerſum effundat. id quod & ob laborantis timorem nobis interdum accidit: non nulli ſiquidem ita manus curationem pertimeſcunt, vt exanimentur metu ipſo tormenti, priuſquàm incidantur. in quo caſu medicus dicere probabiliter debet, quantum ſpectat ad manum adhibendam, poſtero die ſe conſideraturum, nunc ſe nölle manum inijcere, ſed perfundere aqua, vel ſpongijs fouere, vt locum cataplaſmati aut medicamento idoneum reddat, atque interim timidum hominem nec opinantem ſecare. Hæc quidem medicus aſſiſtentes celat, vt ipſos aſpectu prohibeat: Alia verò ob laborantis pudorem, vbi graui animo fert videri à multis, quo vitio in ano vel obſcœnis partibus affligatur. has enim partes inuitiſſimus quiſque alteri oſtendit: fœminæ verò clunes, pectus, ventrem, atque adeò magis pubem. Porrò autem quiddam Hippocratem reprehendens, hæc ait ab ipſo ridiculè appoſita. nam, qui has partes celari volunt, quæ manu curantur, his in procliui eſt omnes eijcere foras, & medico duntaxat, aut vni cuipiam, vel alteri ex ijs, qui adſunt maxima familiaritate coniuncti, rem committere. Verùm qui hæc profert, ignorare videtur complures, quos æquè pudet prohibere præſentes aſpectu, D & miſſos facere, atque ſuos affectus conſpici. Fit etiam ſæpe, vt, & ſi iuſſi fuerint diſcedere, curioſi quidam aut non nulli ex familiaribus atque amicis ſolliciti ſtudio cognoſcendi quæ ad ægrum ſpectant, remaneant impudenter. Per huiuſmodi ergo occaſionem, ineat medicus gratiam apud ægros, quæ nihil obeſt, polliceatur'que ipſis ſeorſum nullo audiente, ſe manum ita adhibiturum, vt multos lateat. poteſt enim (vt dixi) dum vel aquam perfundit, vel ſpongijs fouet, quaſi nondum ſit manum admoturus, momento effectum perficere, ijs, qui videre cupiunt, aliam rem agentibus. Verùm huiuſmodi quæſtiones præter medicinæ præcepta ſunt, quæ nos eorum, quæ dicta ſunt, conſequutione impulſi, & contradicentium importunitate, commemorauimus. Sed proximum eſt, ut ad ſequentia tranſeamus.

14 *Hac enim via, qui agit, videt quod tractatur, conſpectui non ſubijcitur.*

Hic quoque, perfecta oratio huiuſmodi eſt: / Hac enim oratione, qui agit, partem cernit, quæ manu curatur, ea'que ipſa cerni ab alijs non poteſt. / neque enim, quod parti accidit, quæ curatur,

vtrumque

vtrumque ad medicum refertur, nempè, vt oculis expoſita ſit, & lateat. E

15 *Verum ſui habita ratione, dum ſedet, Pedes habeat è regione genuum deorſum ad rectam lineam, quod que ad interuallum ſpectat, non magnopere inter ſe coniunctos: Genua verò, paulo ſupra inguinum regionem, diducta ſic, vt cubiti inſidere illis poſsint, & vtrinque dari ad latera.*

Poſtquàm modum expreſſit, quo Chirurgus reſpectu luminis debeat figurari, ad habitum venit, quo ſui ipſius habita ratione commodè collocetur. ſupra enim inquiens / Agens, ſiue ſedeat, ſiue ſtet, commodè, tum ſui habita ratione, tum illius, qui curatur ac luminis/: deinde primò exequutus, quod poſtremum poſitum fuerat, & neceſſariò ſimul mentione facta moderationis, quà collocari debeat, ratione eius, qui manu curatur: iam docet, quo pacto ſe ipſum intuitus debeat commodè figurari. commodè autem reſpectu habito ad ſe ipſum collocari nihil poteſt, quod ſimplex ſit, & quaſi articulis diſtinctum: ſed, ſi partes conſideres, variè poteſt aliàs alio modo figurari, ſic'que interdum etiam commodè collocari. Ergo, ſi quis ſeu conſidat, ſeu ſtet, crura plurimum inter ſe diducat, erit eorum habitus à moderatione alienus, perinde, ac ſi ex toto hæc committat, efficiat'q; vt ſe contingant, vel alterum alteri ſuperimponat, atque adeò, ſi in longitudinem crus totum exten F dat, vel ſi pedem non ſtatuat è regione genu, ſed verſus partem poſteriorem, multum à recta linea declinantem. Meritò igitur Hippocrates docens quà moderatione, ſedens chirurgus ſui habita ratione, vtatur in ſingulis partibus collocandis, præcipit, vt pedes è regione genuum contineat. Sed, cùm / è regione / accipi bifariam poſſit, modò in ijs, qui membrum in longitudinem extendunt, modò in ijs, qui ipſum recta deorſum continent, ſicut, vbi ſtamus, iure / deorſum ad rectam lineam/ addidit. vt ſemper autem conſueuit, ſitum è regione ἴξιν appellat. Iubet igitur pedes modicè inter ſe diduci, genua'q; paulo inguinum altitudinem excedere, eo conſilio vbique, vt decorè figuretur, vt paratus ad opera ſit, vt ſic ſtabilis ſedeat, ne labet. quàre genua & femora tota vſque ad inguina, catenus inter ſe diduci iuſſit, vt decore, vt tutò ſine curationis impedimēto, cubitis & aliqua brachiorum parte modò femoribus inſidat, modò vtrinque porrectis vtatur. quam rem his verbis expreſſit: θέσει ſignificauit femoribus inſidere: verbo παραθέσει dari vtrinque ad latera.

16 *Veſtis ſuccincta, diſtincta, æquè, ſimiliter, in cubitis atque humeris.*

Succinctam dixit pro collecta, vt neque fluat, neque medicum ſtranguletur: verbum / diſtincta / ad G veſtem refertur, cuius nullam partem voluit duplicari. Quod poſtremis verbis adiungitur / æquè, ſimiliter in cubitis atque humeris / ambiguum eſt: aut enim / æquè / & / ſimiliter / vtriuſque brachij & cubitum & humerum veſte velandum exiſtimat, ita, vt brachia inter ſe conferantur, quod græcorum plerique συγκρίνεσθαι dicunt: aut cubitos cum humeris comparat, volens cubitos æquè & ſimiliter, vt humeros, in vtroque brachio circundari. Conſtat autem noluiſſe veſtem ſupra cubitos terminari, cùm eos nudari turpe ſit, non ſolùm medico, qui artem adeò honeſtam exercet, ſed & forenſes cauſas publicè agentibus, quos pudere manifeſtum eſt athletarum more ſupra cubitos veſtem reijcere: ſed & huiuſmodi genus amictus expelli alioquin debet, vt potè ſub quo non modò ad cubitum, ſed ad totum brachium, frigus aſpiret: non tamen oſtendit, quatenus vltra cubitum velari brachium debeat. an id omiſit, quia manifeſtū erat, & inueniri à nobis omnibus facilè poterat? quum in qualibet opera, non magno negocio conijciatur, quatenus vltra cubitum tegendum veſte brachium ſit, ſi in decus & propoſitæ manus curationis vſum hìc quoque incumbamus. Verùm, quòd paulo ſupra, vbi latere quid oportet, contraria cōſilia eſſe propoſui, nempe obſcuro aere opus eſſe, ne quod curatur, oculis patere poſſit: claro lumine, vt id chirurgico cōſpicuum ſit: illud autem ſequendum eſſe, quod ſuperat, ac ſi vtrunque idem poſſe videatur, medium prorſus accipiendum: idem hîc faciendum eſt, & vbicunque conſilia contrarias res hortantur. medium ſiquidem inter H vtrunque ſemper eſt eligendum: ſi alterum ſuperabit, ad illud vergendum. Quod igitur ad manus curationem pertinet, ipſa per ſe nudari totū brachium exigit: contrà, decus velari totū. quamobrem deligi ſemper vtriuſque medium conuenit, atque in id, quod vrget, inclinari.

17 *At ratione habita partis, quæ tractatur, quod pertinet ad longe vel prope, ad ſupra vel infra, ad hinc vel hinc, ad medium. Quod quidem ad prope vel longe, termini ſunt cubiti, qui in priorem partem vltrà genu, in poſteriorem vltra latera ferri minimè debent. Quòd ad ſupra & infra, non ſuperius quàm vt manus ad mammas perueniant: non inferiùs quàm vt pectore ſuper genua incumbente, manus cum humeris ad rectum angulum figurentur. Quæ quidem in medio ſunt, ita ſe habent: ſed, quod ad hinc vel hinc, porrigatur corpus, & huius illa pars, quæ agit, quatenus inclinari conuenit, modò ſede nō excedat.*

Cùm medico imperauerit, vt tum ſui habita ratione, tum illius qui curatur, ac luminis,

commodè

A commodè vel ſederet, vel ſtaret, & primò commodam pro vnoquoque horum trium ſeſſionem aggreſſus fuerit, orſus à lumine, deinde ad ſeſſionem medico idoneam tranſiens, hanc ipſam expoſuerit, venit ad tertium, quod reſtat, ſedendi moderationem oſtendens, quantum ſpectat ad eum, qui manu curatur. neque enim ſedere chirurgum maximè propè hominem conuenit, ne loci anguſtia manus ab agendo prohibeantur, neque ita recedere, vt vix ad illum perueniant. hic igitur terminos quoſdam conſtituit, quos chirurgus in priorem aut poſteriorem partem excedere non debet. illud autem obliuiſci non oportet, quod primò ſedentis mentionem facit. Chirurgum igitur iubet adeò recedere ab ægrotante, vt cubiti nec in priorem partem quàm genua, nec in poſteriorem quàm latera porrigantur. hos itaque fines ſtatuit interualli, quod ad priorem & poſteriorem partem refertur, id quod in longitudinem appellatur: in reliquis verò duobus, vno in latitudinem, altero in altitudinem, ſiue profunditatem (vtroque enim vocabulo dicitur) altitudinis eum finem chirurgo poſuit, ne ſuperius quàm ſit mammarum ſitus, manus porrigat, nec inferius quàm vt pectore ſuper genua incumbente ad rectum angulum cum humeris figuretur, quem habitum ἐγγώνιον appellat: hic autem medius eſt, inter vltimum cubiti flexum vltra quem flecti, & vltimam porrectionem vltra quam extendi brachium non poteſt: latitudinem, quæ ad vtrunque latus pertinet
B dextrum ſcilicet & ſiniſtrum, eo finit, vt eatenus inclinari vtile ſit, dum ſedes nō moueatur, hoc eſt illæ partes corporis, quibus ſedemus, ſedili'que innitimur. Scripſit quidem terminos perpetuos nō eodem tempore, quia non licuit, quando egit de longitudinis interuallo, latitudinem aut altitudinē docere, ſicut nec vbi de altera, reliquas duas. vult autem (vt arbitror) medicum ipſum animo hæc, quæ commemorauit, omnia quocunque tempore perſequi. quùm, quicquid agatur, omnia ſimul vſui ſint. Sed, quùm medius quidam ſit ſeſſionis habitus, vbi medicus nihil intuetur, nihil agit, in eo figurari decorum magis atque honeſtum eſt, quaſi pingi debeat eius imago, aut fingi. At, quùm ad chirurgiam venit, mouere manus debet interdum in priorem & ſuperiorem partem ſimul, tum in ſiniſtram priorem ac ſuperiorem: rurſus ab eo habitu in poſteriorem partem, vel vtramque manum, vel alteram tantum adducere: ſic & in inferiorem interdum & rurſus in ſuperiorem, aut in dextram vel ſiniſtram. interuallis enim inter ſe coniunctis, variè ſtatus mutantur. commune eſt omnium ſeſſionem tueri, quam non nulli relinquunt ex interuallorum termino excedentes. nam, ſi pars, quæ tractatur, adeo ſublimis ſit, vt medicus manus ferat ſuper mammas, cogetur interdū ſublimior à ſede leuari, vt quaſi conſurgens, neque ſedeat, neque ſtet, ſed ſitus ſit in medio vtriuſque, neque hæreat. at ſi plurimum in dextram vel ſiniſtram partem inclinet, ob id ſedili mouebitur,
C ita, vt periculum ſit, ne de eo cadat. quid attinet dicere, ſi & in priorem vel poſteriorem partem cōuertatur idem ipſi in vtraque euenturum eſſe? Tantùm, vbi in inferiorem partem inclinet, præterquam quòd indecorè ſedebit, lumini etiam officiet.

18 *Stantem verò oportet pariter ambobus pedibus benè inſiſtere, ſed agere altero inſiſtentem, at non eius partis cuius manus agit: Tum genu inguinis altitudinem æquare, perinde atque vbi ſedet: In cæteris ſeruare eoſdem fines.*

Quùm ſeſſionem abſoluerit, ad ſtandi rationem venit, eadem prorſus iubens obſeruare ſtantem, quæ ſedenti ſupra imperauit, excepto quòd id, cui pedes inſiſtunt, non debet æqualem vtrunque pedem ſuſtinere. alterum enim vult ſublimiorem haberi, qui tamen non ſit è regione manus agentis: in quo ſtatu perſeuerandum eſſe, quoad manus opera vtitur, modò pars, quæ curatur, neque erectior ſit, neque multum in longitudinem aut latitudinem recedat, nulli dubium eſt, qui eorum, quæ dicta ſunt, meminerit. pars enim, quæ adeò ſublimis ſit, vt medicus cogatur ſuper ſuarum mammarum regionem manus admouere, illum plus iuſto ſurſum trahendo, loco dimouebit: eundem loco excedere ſimiliter coget, ſi longè rurſus adeo diſtet, vt in priorem partem ferri neceſ-
D ſe ſit. Quoniā verò alterum pedem voluit rei cuipiam inhærere, hîc quoque altitudinis modū declarauit, præcipiens genu eodem modo ad inguinis altitudinem figurari, quo in ſedentibus dixit. ibi enim ait genua habenda eſſe paulo ſupra inguinum regionem, quandoquidem huiuſmodi ſeſſio ſtabilis maximè eſt, & ad agendum honeſtiſſima, atque expeditiſſima. Sed nunc alterum genu tantùm vult haberi ſublimius ad inguen ſpectando: ibi multitudinis numero genua poſuit, quùm vtrumque crus æquè altum contineretur.

19 *Ægrotans autem cæteris corporis partibus Chirurgico ſubſeruiat, ſtans, ſedens, aut cubans, ſic, vt in eo habitu facillimè perſeueret, obſeruans fluxum, ſtatum, inclinationem ad latera, inclinationem deorſum, ita, vt conuenientem habitum, Speciem'que affectæ partis tueatur, in porrectione, in tractatione, in habitu, quo contineri poſtea debet.*

Non immeritò expoſitores huius libri variè hunc locum explanarunt. nam & quatuor voca-

bulorum

bulorum obſcuritas ὑποῤῥύσεως (inquam) quo ipſe fluxum indicauit, ὑποστάσεως, quo ſtatum, E ἐκτρίψιος, quo inclinationem ad latera, & καταντίας, quo inclinationem deorſum: & ꝙ paucis ſignificare multa voluerit, in cauſa fuerunt, vt de propoſitis diſſiderent: quippe qui auctoris ſententiam vt potè obſcuram opinione & coniectura magis, ꝗ̃ ſcientia perſequuti in varias diſſenſiones incurrerunt. Equidem, quod in huius generis omnibus facere conſueui, nunc quoque conabor. omiſſis enim, quæ minimè ſunt probabilia, referam, quæ mihi non ſine ratione excogitata eſſe videbuntur, ſimul'que, quid ipſe in hac re ſentiam, explicabo. initium verò faciam ab obſcurorum nominum enodatione. ſiquidem ſimplex compoſito prius eſt, & ſæpe ſimplicium compoſitio facit obſcuritatem, quamuis ipſa plana ſint: id quod videre licet in propoſitis verbis. Nanque ὑπόῤῥυσιν quidam in humoribus acceperunt, atque hi bipertiti ſunt: non nulli referunt ad eos, qui extrinſecus infunduntur: alij ad eos, qui ex corpore fluunt. Sed & horum quidam loqui Hippocratem aiunt de ijs, qui educuntur, dum manus curatio adhibetur: quidam poſtquàm adhibita eſt. Eadem diſſenſio eſt de vocabulo ὑποστάσεος. nam, cùm ſtatus humorum fluxui aduerſetur, iure de hoc quoque controuerſia eſt. Alter expoſitorum grex non de humoribus, ſed de ſolidis corporis partibus vocabulum ὑποστάσεως & ὑποῤῥύσεως dictum exiſtimat, volens ὑπόστασιν ſignificare erectiorem ſitum, vel partis, quæ tractatur, vel corporis vniuerſi: ὑπόῤῥυσιν verò F inclinationem deorſum, perinde quaſi καταῤῥυσιν dixiſſet. vſurpauit enim in hanc ſententiam

1.Prog.15.4°. 193.f vocabulum καταῤῥεῖ in prognoſticis, vbi inquit, ‖ Id verò grauius eſt, ſi ſe ipſum æger continere non valens in lecto, ſubinde ad pedes delabitur. vbi delabitur dixit καταῤῥέει. Cum hac expoſitione faciunt vocabula, ἐκτρέψεως & καταντίας, quæ ſuperioribus proximè ſubiecit. namq; inclinationem ad latera ἔκτρεψιν appellauit, ſiue totius corporis ſit, ſiue partis quæ curatur. καταντίαν verò dicunt accipi propriè in membris, non ſecus atque ὑπόῤῥυσιν in toto corpore. vbi enim corpus vniuerſum in eadem ſede cõtineatur crure aut brachio immobili, & deorſum delabatur, eiuſmodi ſitum aiunt καταῤῥοπον appellari. quæ ipſa per ſe vera dicunt, quamuis ſibi non ſatis in vniuerſa oratione conſtent. Aliter enim omnes iterum inter ſe diſcrepant, ꝙ eum habitum, qui quatuor verbis, nempe ſtatu, fluxu, inclinatione ad latera, inclinatione ad inferiora ſignificatur, alij ſeruandum eſſe, alij cauendum ægris, velle Hippocratem arbitrantur. Nihil autem intereſt, quod attinet ad totius orationis ſententiam, triplicem ſcripturam eſſe vocabuli ἐκτρίψεως. cùm non nulli ſecundam eius ſyllabam per τρε ſcribant, non nulli σ quoque primò adijciant ἔκστρεψιν ſcribentes, alij & ἔκτριψιν per τρι, nos enim ſuprà vnam duntaxat adſcripſimus. Propoſita igitur vocabula manifeſta ſunt, à verbo enim ἐκτρέπεσθαι ducitur ἔκτρεψις, à verbo ἐκτρίβε- G σθαι ἔκτριψις. quum ſcriptura nihil aliud velit, quàm vt hæc ab ægrotantibus obſeruentur. videntur autem omnes, qui hunc locum explanarunt, auctoris ſententiam perſpexiſſe ex parte: totam tamen ad vnguem comprehendere minimè potuiſſe. ſi quis enim animaduertat, quod poſtremò additur, / in porrectione, in tractatione, in habitu, quo contineri poſtea debet, / omnes verum dixiſſe videbuntur. quum tribus temporibus aliter alia ſint ægrotantibus profutura, ſcilicet in porrigendo, in manu adhibenda, in continendo poſt curationem. non tamen poterunt omnia coniungere, quod liquidò conſtabit, ſi hæc tria tempora diſcernantur. Primum eſt, cùm ægri ſe ipſos medicis tradunt, vt vitium bene cognoſcatur, quod ἐν παρέξει, id eſt, in porrectione dixit: alterum deinde, quùm medicus circa vitiatam partem aliquid agit, quod vocauit χειρισμὸν, id eſt tractationem: tertium, quod dixit ἐν τῇ ἔπειτα ἕξει, id eſt, in habitu, quo contineri poſteà debet: tunc enim ad id conſilium dirigitur, vt homo affectam partem eodem modo contineat figuratam. Deduxit ergo vocabulum habitus, eo quòd ſe habeat in eodem. In omnibus autem tribus temporibus, quoddam commune eſt omnium, quoddam proprium ſingulorum. commune eſt ſeruare vitiatam partem immobilem in ſua figura, quod requiri dictum eſt, niſi medicus aliquo modo mouere ipſam tentauerit: inde ad perfectam curationem ſingu- H lorum proprius eſt vſus, in porrectione, vt medicus exquiſitè, quid curaturus ſit, intelligat, in manu admouenda, vt, vbi oſſa fracta ſunt in diuerſa extendat, rectè componat, atque deuinciat: vbi prolapſa, in diuerſa extendat, reponat, vitiatam partem idoneo vinculo complectatur: vbi ſcalpellum adhibet, vt pus vel ſaniem effundat, vel quod putre alicubi eſt, excidat, aut candenti ferramento adurat. His igitur vtilis eſt humorum fluxus, ac ſtatus, ille, ſi excitetur, excerni ſiquidem oportet humores à natura alienos: hic, ſi euitetur, quùm ſubſiſtere intus noxium humorem non expediat. ſed interdum ſubſiſtere commodum eſt, ſicut vbi in magna ſuppuratione ſubitò excerni pus, aut humorem aquoſum volumus. Multo autem magis in membris, quæ tractantur, dum manus adhibetur (vt diximus) obſeruari ſtatum ac fluxum conuenit: ſimiliter & in ſolidis partibus animalis obſeruari, quæ dicta ſunt, à laborantibus debent, vt eàdem ratione fiant per tria tempora, nimirum porrectionis, tractationis, & eius habitus, quo contineri poſtea conuenit. Pars enim, ſi dum inciditur, nimis porrigatur, chirurgum coget alieno loco ſecare, ac nec modum aliquando, nec quæ ſeruanda ſunt, tueri, propterea quod æger

anteueniat

A anteueniat ſcalpellum atque anteuertat: ſi retrahatur, efficiet, vt curatio minus abſoluatur, & à medico interdum dimidia, interdum quoq; minor, relinquatur: quod accidet ægrotantibus, interdum etiã deligatis, vt, vbi, dum ad ventrem manu curant, aut ſe attollunt ad ſpinam, aut conuertuntur in latus: quod ſignificauit, quùm dixit / in latera inclinationem /. aliqñ autem nihil tale moliuntur, ſed muſculos vehementer intendunt: atq; hanc ipſam mutationem mihi videt̃ indicaſſe, quùm ait, ὁ δεῖ, id eſt conuenientem, vbi inquit, / ita, vt conuenientem figuram, ſpeciem'que affectæ partis tueatur /. Cuilibet autem in aperto eſt, quod malum afferat æger, vbi oculus perforatur, ſi habitum ſpeciemq; non ſeruet, aut transmutetur vel intendat̃, ita, vt facies ſanguine ſuffundatur. æque etiam exquiſitam manus curationẽ corrumpit, ſi medico caluariæ os excidente, paulum caput attollat, aut demittat, vel in latus inclinet: id quod ẽt euenit, ſi ſe vehementer extendat, moto enim habitu mouetur quoq; ſitus partis, quæ curatur. Efficiunt autem intentiones in alijs quidem partibus, vt ſanguis erumpat: in muſculis non ſolum hæc ratione nocent, ſed & partem interdum ſublimiorem præſtant, interdum humiliorem. vbi enim ſubiectum os eſt, muſculus attollitur: vbi inane ſpacium, cõtrahitur ac deprimitur, ſicut euenit in ſede, quæ inter coſtas eſt, & in ea, quæ iuxta ventrem.

20 B *Vngues, neque longiores, neque breuiores ſint, digitorum ſummitatibus. In exercendo vtendum digitis quidem ſummis, plerunque indice cum pollice: tota autem manu prona, ambabus verò aduerſis.*

Quùm de ægrotante egerit, quatenus illi cum cæteris communitas eſt, iterum his verbis ad chirurgum reuertitur, indicans quanti eſſe vngues debeant, & quales digiti, tum qua ratione illis vti oporteat. Vngues igitur ad ſummorum digitorum opera, quæ propriæ digitorum ſunt, neque ipſos exuperare, neque exuperari, optimum eſſe vberius in primo de vſu partium explicauimus, vbi totam manus naturam oſtendimus: quod ad hunc locum attinet, ſatis erit verba duntaxat exponere. Duplex autem ſcriptura, quùm ſit, vtramque explanabo. Altera huiuſmodi eſt, / vngues neque longiores neque breuiores ſint digitorum ſummitatibus /: exigua ſiquidem corpuſcula, quæ ſummis digitis capiuntur, & ad quæ ſummorum digitorum opera egemus, hac ratione facilius leguntur. deinde ab altero capite exorditur / in exercendo vtendum digitis quidem ſummis, plerunque indice cum pollice / ſic, vt prioribus verbis magnitudinem vnguium digitorum complectatur, ſed his digitorum vſum. Altera verò ſic habet, / vngues, neque longiores, neque breuiores ſint /. dehinc alterum principium eſt, / digitorum ſummitatibus in exercendo vtendum / vocabulo / ſummmitatibus / ſexti caſus poſito, vt vniuerſa ſententia ſit huiuſmodi: Vngues neque ex-
C cedant oportet digitorum longitudinem, neque exuperentur ab hac, ſed prorſus ipſam æquent, ſiquidem eorum ſummitatibus vtimur. Videbitur hoc falſum, niſi, vt congruum eſt, accipiatur. Nõnulla quidem opera totis manibus præſtamus: brachium, femur, crus, aut aliud quid huiuſmodi vtraque manu prehendentes, in diuerſa ducimus, intendimus'que, in quibus operibus digiti agunt tanquam particulæ manuum, perinde atque prominentiores palmæ partes, & aliæ particulę: at vbi in oculum demittimus acum, vel ſuperiorem inferiorem've palpebram, aut oculi vnguem incidimus, tunc digitis vtimur, vt digitis, non vt particulis manus: ſimiliter, vbi ſcalpello, vel quopiam alio tali quid agimus. in omnibus igitur digitorum actionibus ſummis ipſis vtimur, ac propterea dixi rectè ſcriptum eſſe digitorum ſummitatibus vtendum. Deinde ab altero capite incipit, / digitis quidem ſummis plerunque indice cum pollice / vna oratione declarans pleraſque muſculorum actiones fieri, vbi index pollici (quem ἀντίχειρα vocant) è regione occurrit, ſic videlicet, vt quod comprehendendum eſt, ſummis ipſis vtriſque capiatur: tunc enim duntaxat propoſitis digitis vtimur. quin, & ſi tribus digitis aliquid comprehendatur, vt, vbi ſpecillo illinimus, aut acum demittimus in oculum, maximam partem operæ duo illi præſtant, aliquid etiam confert & medius. Sed tota manu prona vtitur chirurgicus, eius ſinu id prehendens, quod curatur. Digiti qui-
D dem affecti abundè altera manu extenduntur, componuntur'que: at non abundè brachium, femur & crus, ſed exigunt huiuſmodi partes ambas manus ex aduerſo concurrentes, vt membrum vniuerſum in orbem complectantur. Inſuper manu prona opus eſt, vbi cucurbitulam defigimus, & vbi paruum, quo adurimus, ferramentum comprimimus, & ſpongiã imponimus: ſed & in multis medicinæ operibus, quæ fortaſſe euidentiora ſunt, quàm vt neceſſaria ſint, quæ propoſuimus: cuilibet enim per ſe venire in mentem poteſt omnium actionum, & digitorum, & manuum, quas partim vtraque manu, partim altera tantùm, partim ſolis digitis molimur.

21 *Optima autem digitorum ſtructura eſt, vbi ipſis magnum ſpacium interiectum eſt, & è regione pollex cum indice concurrit.*

Non enim fieri aliter poſſet, vt in agendo è regione pollex cum indice concurreret, niſi ſpacium eſſet inter eos latius. quod & in alijs digitis commodiſſimum eſt, vt, vbi vaſtius quidpiam oporteat vndique in orbem comprehendere, plurimum inter ſe diſtantes id præſtare valeant.

22 *Morbus, quo & læduntur, quibus à primo natali die, vel in educatione, aſſueuit pollex ſub alijs contineri, patet.*

Cùm

Cùm eadem ſit vtriuſque ſcripturæ ſententia, duæ enim reperiuntur: ad eam, quæ dilucidior eſt, E primò aggrediar. Arbitrantur non nulli, qui rationem ignorant, referendum hoc eſſe ad conſuetudinem eorum, qui ſolent pollicem ſub alijs digitis tenere: quo fit, vt laboris expers paruus ſit, & interuallum inter ipſum & indicem minimè augeatur;: quæ res in morbum manus, quod perinde eſt, ac ſi noxam dixerit, terminatur. Placet alijs referri rem ad morbum, oriri verò hunc, vel pollice ſua ſede excedente, vel loco, qui inter pollicem & indicem eſt, exulcerato, & in curatione dura cicatrice inducta, ita vt muſculus, qui inter eos eſt, induratus, vel quopiam vitio tabeſcens alimento incremento q; prohibeatur. interdum etiam carne inter digitos, q valdè putruerit, abſumpta, ac dura poſtmodum cicatrice inducta, interuallum anguſtum inter pollicem & indicem redditur, & ipſi inter ſe, quaſi vinciuntur, ac præcipuè, vbi locus (vt dixi) duram acceperit cicatricem. Quin & huiuſmodi vitia in pueris negligi plerunque veriſimile fit: eos verò, qui firma ætate ſunt, iuſſos à medicis mollire pollicem, mouere'que, interuallum, quod inter ipſos eſt, alimento idoneum reddere. adde, quod ijs totum corpus increuit, & ſi quid lædatur, ali duntaxat deſinit: at infantibus, vbi primò increſcunt, cùm morbo ipſo opprimuntur, præter id uitium, q digitos non moueant, affectæ partes non augentur, & propterea, quod inter digitos eſt, interuallum contrahitur. Quibuſdam hoc inquiunt euenire: alijs verò ob cicatricem duram, & aliquod eius loci, quod in medio F eſt, vitium durum. quare quaſi aliquo vinculo continetur, hoc eſt, prohibetur pollex ab alijs diduci: ſic enim accipiunt aliqui verbum/contineri/, & ſi his illud maximè aduerſetur, quod iuxta hanc expoſitionem non debuit Hippocrates/ ſub alijs / dicere ὑπὸ τῶν ἄλλων, quod cauſam, ſed ἀπὸ τῶν ἄλλων, quod loci interuallum ſignificat, cùm mala, quæ inter ipſos incidunt, interuallum contrahant, atque alligent. De his igitur, vt tibi videbitur, iudicabis, eligens, quod maximè probabile ſit: verba enim ita obſcura diuinationem magis exigunt, quàm ſapientiam: nos autem ad antiquam ſcripturam reuertemur, quam Aſclepiades fortaſſe vitiatam ſuſpicatus integram hoc modo habere coniecit. / Morbus, quo & læduntur, quibus à primo natali die, vel in educatione aſſueuit / & quæ ſequuntur. fortaſſe autem hæc fuit germana Hippocratis ſcriptura. Putauit Heraclides Tarentinus intelligendos eſſe affectus, vt perfecta oratio tota ſic ſcribatur / morbus à quo, & lædens affectus, quibus à primo natali die, vel in educatione /, & quæ ſequuntur.

23 *Agens vti vtraque manu ad omne opus debet, & ambabus ſimul. ſiquidem ambæ ſimiles ſunt, id ſpectans, vt rectè, vt decorè, vt celeriter, vt iocundè, vt eleganter, vt promptè.*

Præſtari quoduis iubet vtriuſque manus auxilio: id enim ad celeriter ac decorè agendum maxi- G mè accommodatur. Poſſet quidem medicus tentare dextra, vbi dexter hominis oculus curatur, acum dimittere, vel excidere vnguem, vel aliud quid tale, & idcirco adducit / id ſpectans vt rectè, vt decorè, vt celeriter, vt iocundè, vt eleganter, vt promptè / quoniam hæc conſequemur, ſi, qua ratione propoſuit, exerceamur. quale autem vnumquodque eſſe debeat, mox indicat. Quod verò ad hunc locum attinet, illud meminiſſe conuenit, quòd omnium, quæ hîc habentur, caput eſt /quomodo/ : id vnum ex illis eſt, quæ prima diuiſione comprehenduntur. Illud etiam obliuiſci nō oportet, quòd manus ſimiles appellauit, quanquam ſpecie non diſtant.

24 *Machinamenta autem, quando, et quomodo, exponentur: vbi oportet, ne operam impediant, né ue longius diſtent, quàm vt prehendi poſſint, ſed collocentur iuxta eam corporis partem, quæ tractatur: quòd ſi ab altero præbeantur, is paulo antè paratus ſit, exequatur autem, vbi imperaueris.*

Non ſolum ſphatham habentem in ſummo capitulum rotundum, cauum'que, & ſcamnum, cui ab vtráque parte axes ſunt, & aliaq;, quæ machinationum ſtructura continentur, ſed & quæ communi momine ἄρμενα id eſt inſtrumenta, vocantur, venire ſub ὀργάνων, id eſt machinamentorum, appellationem planè hîc oſtendit, quùm inquit / quàm vt prehendi poſſint /, deinde / quod H ſi ab altero præbeantur / : namque hæc, dum manum adhibemus, & nos ipſi prehendimus, & ab alijs accipimus.

25 *Iam verò aſſiſtentes, id, quod curatur, eo modo præbere debēt, quo traditum fuerit: reliquum verò corpus continere ſic, vt immobile præſtent: item habere ſilentium, & ei, qui præeſt, auſcultare.*

Clariora hæc verba ſunt, quàm vt explanationem deſiderent.

ARGVMENTVM SECVNDI LIBRI

Ab affectarum Partium ac ipſarum affectionum natura communia Præcepta de recta Deligandi ratione traduntur.

GALENI IN HIPPOCRATEM DE OFFICINA MEDICI COMMENTARIVS SECVNDVS.

Vido Vidio Florentino interprete.

1 *Vinculi ratio duplex, altera illius, quod inijcitur, altera illius, quod iniectum eſt. Quod inijcitur, vt celeriter, iocundè, promptè, eleganter: celeriter quidē, vt opus expediatur: iocūdè, vt facilè præſtetur: promptè, vt vbique ſit in promptu: eleganter, vt oculos delectet. Qua verò exercitatione hæc aſſequamur, dictum eſt.*

Quædam communia ſunt vtriuſque rationis vinculi: quædam propria
alterius. prompte, & celeriter proprie ad vinculum pertinent, quod inijci-
B tur: recte, & decore, ad id, quod iam iniectum eſt, ipſe autem id quod
inijcitur, vocat ἐργαζόμενον, quod iniectum eſt, εἰργασμένον: iocundè, & eleganter vtriuſque ſunt
communia, iocundè quidem, tam voce, quàm ſignificatione: at eleganter, quod ad vocem ſpectat,
commune eſt vtriuſque, quod ad ſignificationem non ita. nam elegātia vinculi, quum adhibetur,
in manuum motu conſiſtit: quum iam adhibitum eſt, in ambitu linteorum. Poſſumus autem dice-
re faſcias eleganter circundari, loquentes de vinculo, quod inijcitur. At iocunditas num magis etiā
attenditur, cùm adhibetur, quàm quum iam adhibitum eſt? ſiquidem hoc ſolo faſciarum preſſu
dolorem affert: at quod adhibetur, & eo nomine, quod membrum incommodè continetur, interdū
enim ea de cauſa comprimitur, licet faſcia recte circundetur. Neque alienum eſt etiam cenſere
communem vtriuſque eſſe compreſſum eorum, quibus tanguntur, quæ vel comprimunt, vel non
comprimunt, eius quidem, quod inijcitur, quatenus pars, quæ curatur, premitur, vel nō premitur,
ſub continentibus: at eius, quod iniectum eſt, quatenus ſuſpenditur, vt quum brachium mitella ex-
cipitur, vel quatenus continetur: vt quum ea cruri ſubijciuntur, quibus fulciatur. Non mediocri-
ter autem confert ad vinciendi iucunditatem, agendi celeritas: celeritati verò maximè promptitu-
do conducit: quin & hæ ſunt perfectiones vinculi quod inijcitur, potiſſimum propriæ, vt & ſine
C preſſu contineat, & promptum ſit, atque paratum. namque error in collocando ad partem quoque
alligatam ſpectat, ſed nunc agit de membro vinciendo, vbi commodè figuratur. Statui verò ſuæ
ſunt perfectiones & vitia, non ſecus ac faſcijs, quarum, omiſſo ſtatu, in præſentia mentionem facit.
Ergo, vbi paratum vinculum adhibeatur, opus maturè perficitur. ipſe enim, quid ſibi vellet prom
ptitudo, expreſſit, cùm inquit/prompte, vt vbique ſit paratum/quod euenit, vbi, qui deligat, proui
dit, vt nihil ambigere nihil ſcrutari debeat in agendo, hoc'ne, an illo modo circumagere faſciam cō-
ueniat. Promptitudo igitur, quæ idem eſt, atque præparatio, operam facillime abſoluit: iocundita-
tem ipſe docuit ſitam eſſe in facile agendo: ſed celeritatem conſtat cum præparatione & agendi ve-
locitate coniungi. Iocunditas igitur illis annumeratur, quæ magnopere ei conducunt, qui manu cu
ratur, atque ob eam celeritas, quam promptitudine, dum agimus, facile conſequimur: elegantiam
verò aſpectu gratam (ſicut ipſe deinceps adſcripſit) præter ea, quæ neceſſaria erant, in chirurgico
poſuit, vt quæ ipſius gloriam augeat apud vulgus, cui obnoxius eſt ambitioſus, perinde quaſi amo-
re captus. hac quanquam non capitur, qui humanus eſt, non tamen laudem aſpernatur, eò incum-
bens, vt magis apud ægros valeat auctoritate. quandoquidem ſibi magis obſequentur, quæ res illis
vtiliſſima eſt. Huius ergo auctoritatis apud vulgus gratia non modo medicus illam non aſper-
D natur, ſed ne philoſophus quidem. magis enim homines iuuat, vbi apud eos in honore & admi-
ratione eſt, vt qui magis ipſius facta imitentur, & iuſſis eius obediant, non ſecus ac numinis cu-
iuſdam. /Qua verò exercitatione hæc aſſequamur, dictum eſt/. qua exercitatione celeriter, io-
cunde, facile, prompte agamus (inquit) dictum eſt. id potiſſimum docuit, vbi ait/agens vti vtraque
manu ad omne opus debet, & ambabus ſimul, ſiquidem ambæ ſimiles ſunt/: tum vbi oſtendit
in exercendis digitis pleraque agenda eſſe pollice atque indice, tota verò manu prona, & amba-
bus aduerſis.

2 *Quod iniectum eſt, vt rectè, vt decorè. Decorè quidem, vt ſimpliciter, vt diſtinctè, aut ſimilibus, & æqualibus, æqualiter, & ſimiliter: aut inæqualibus & diſſimilibus, inæqualiter, & diſſimiliter. Species autem ſimplex orbicularis, aſcia, ſima, oculus, rhombus, dimidiatus. Aptetur vero ſpecies ſpeciei, ac morbo illius, qui deuincitur.*

Quum duplicem propoſuerit vinculi rationem, vocans quod inijcitur ἐργαζόμενον, quod inie-
ctum iam eſt, εἰργασμένον proxime præfatus, qua via, quod inijcitur optime inijciatur, nunc id

exequitur,quod iniectum eſt,vbi decore ait iniectum eſſe,ſi ſimplex ſit,ſi diſtinctum. ſimplex eſt, E vbi linteum non implicitum eſt,non duplicatum,non rugoſum, ſed æque ab omni parte extenditur: diſtinctum,vbi iterum aut tertio circa idem conuenienter datur. ex duobus autem in quibus conſiſtit iniecti vinculi decor,alterum,nempe ſimpliciter, tanquam clarum, mihi videtur ſine expoſitione prætermittens in enodationem verbi/ diſtincte/ ſequentia omnia adieciſſe:ad quæ animum adiungas oportet, non oblitus me dixiſſe dudum, diſtincte, idem ſignificare, quod conuenienter. Siquidem propoſitum eſt, vt alter faſciæ circuitus primò interdum æqualis ad vnguē ſit, ac nullo modo impar,interdum inæqualis. fit autem æqualis, vbi extremæ faſciæ partes in latitudinem eodem loco ita finiantur,vt neque exuperent, neque exuperentur, ſed in vtroque circuitū deſinant non aliter,ac ſi iniecta ſit ima faſcia duplicata:eadem'que ratio ſit tertij circuitus,& quarti,ſi hoc quoque opus ſit. Ergo & in eo,qui rhombus,& in eo,qui ſemirhombus dicitur,exquiſita hæc obſeruatio adhibenda eſt.

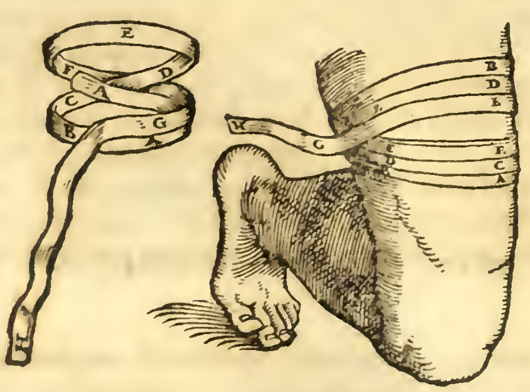

Sed vinculi fracturis accommodati, quum ad brachium,humerū, aut femur datur,item diſtincta ratio eſt,in quo priorem faſciam iubet ſurſum ferri, ſecūdam F vero prius deorſum, deinde ſurſum ductam, quà prior deſinit finiri,quod fieri non poteſt, niſi, quod ſpectat ad latitudinem lintei, orarum altera alteram excedat. hæc igitur æqualis erit, ſi tota æque in ea inclinatione perſeueret,qua à circuitu in orbem recedens orſa eſt. Vocatur autem orbicularis, quæ affectam partem ex toto in orbem ſine inclinatione complectitur, in quo oræ faſciæ ſecundo & tertio circumactæ alijs inſident,ſic, vt neque excedant,neque exuperentur.

Rotūda ſincera ęqualis.

At in eo,qui declinat, neceſſe eſt faſciā vel ferri ad vitiatæ partis regionem ſuperiorem,vel ad inferiorem dimitti: quòd, ſi vbique ſimilem inclinationem habeat, G diſtinctum vinculum præſtabit. Quare, ſi ea,quæ dicta ſunt,diligenter conſideraueris, planè intelliges circuitus in orbem vnam duntaxat eſſe rationem, vbi nihil plus eſt aut minus: at non vnam eius: qui declinat,quum alter altero declinare plus poſſit,aut minus.Hîc tamen translatione vſus illum, qui paulum inclinat, aſciam: qui multum,nūcupauit ſimum. Aſciam fabri dicunt inſtrumētum quoddam extrema parte,qua ligna incidunt,modicè incuruum & labroſum in ſpeciem labri.

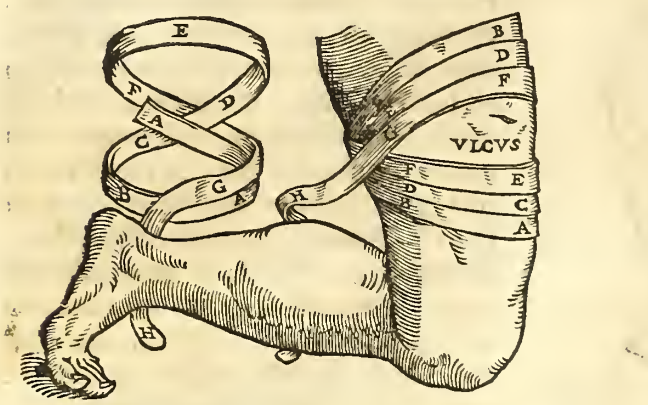

Aſcia ſyncera inæqualis.

Simum græci appellant locum, vbi planities cum colle coniungitur: qua.n. committuntur,ſimum efficiunt, quum neutrum per ſe ſimum ſit.cùm planities H ipſa recta ſit, & æqualis: collis, accliuis, & altus.at vbi inter ſe coeūt ſimam figuram repræſentant. eadem figura fit,quà decliuis via,cum accliui cōmittitur. eodem modo in naſo ſima pars illa dicitur, quæ vtrinq; ſublimioribus partibus terminatur,iamq; ab hac parte totus naſus nuncupatur ſimus. Conſtat enim plura vocabula in totis vſurpari corporibus, à non nullis ducta,quæ partibus accidunt, quo modo ſimus homo dicitur. ſiquidem nōn eodem modo vocatur ſimus, quo plenus, ac tenuis, aut albus, aut niger, ſed ſicut glaucus,cæſius,vel gibbus. naſus igitur, vel via, propriè ſimi nominantur: vinculum verò ſimum ab Hippocrate appellatur eadem ratione, qua ἄμβη ſpathæ capitulum rotundum & leniter cauum,

&

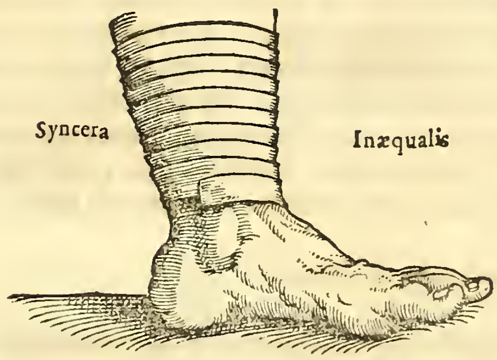
A & σχέπαρνον, id eſt aſcia,genus quoddam circuitus ipſorum linteorum. namque, vbi præcipit, vt panni in aſciæ figuram imponantur,diducit ab orbiculari circuitu eum,qui fabrorum aſciæ modo declinat. non enim cenſet pannos ita oblique circumponendos, vt ab orbiculari circuitu nimium abſint,ſed paulum declinent,ſic,vt fideliter comminuta oſſa contineant.

B

Sima ſyncera inæqualis.

Patet autem in vtroq; horum circuituũ maiorem & minorem eſſe inclinationẽ,cũ neuter ſimplex ſit & vnius formæ, cuiuſmodi eſt orbicularis, quem cum ſimplici coniunxit: ſed aſciam verò, & ſimum, ſeorſum per ſe,quaſi diſtinctos ſubiecit./Diſtincte/autem ſignificat,vt ſit,quaſi diſcretum, & minime implicitum. fit autem (vt dixi) cùm quilibet faſcię circuitus eoſdem habet latitudinis fines, vel inclinationem ordinatam. voco ordinatã inclinationem, quum, quæ ex latitudine vinculi conſpiciuntur, æque inter ſe diſtant, quod vtique fiet,vbi, qui deligat,quam ab initio inſtituit, æqualem vbique inclinationem ſeruet.

Syncera

Inæqualis

Artemidorus autem & Dioſcorides,ſic, vt alibi antiquam ſcripturam nouant,tranſponuntq;,ita hic caſum mutant, nempe dictionẽ,ſimplex orbicularis, ſimplex in orbem,ſcribentes. bene autem rem intelligũt, ſed audacter ſcripturam immutãt. plurima tamen,quæ non ſatis intellexerunt, auſi ſũt immutare, atq; ea de cauſa eorum nũc mentionem facio,quamuis ſexcẽties, hactenus, vbi ſcripturam immutarunt, ſilentio præterierim,cùm hoc recte intellexiſſe, & clarius mutatione reddidiſſe mihi videantur: quã-

C q; in paruis,non eo modo accipientes,quo auctor voluit, decipiuntur. ſed de his ſatis eſt ſemel dixiſſe. Præfatus autem Hippocrates decore quidem,vt ſimpliciter,vt diſtincte,deinde ſubijciens aut ſimilibus,& æqualibus,æqualiter,& ſimiliter:aut inæqualibus & diſſimilibus, inæqualiter,& diſſimiliter:quaſi communiter docuit,quo conſilio diſtincte vinculum adhibeatur. æqualia enim, & ſimilia corporis membra faſciam vniuerſam æqualiter & ſimiliter per omnes partes circumactam requirunt:inæqualia & diſſimilia,inæqualiter & diſſimiliter. Hæc autem verba in vetuſtis exemplaribus,& in libris expoſitorum,præciſe leguntur, non adiectis inæqualiter & diſſimiliter: ſed,cùm ſolum ſcriptum ſit,aut inæqualibus & diſſimilibus, intelligi etiam volunt inæqualiter & diſſimiliter, id'que ab Hippocrate prætermiſſum fuiſſe,ꝙ manifeſtum videretur, eo ꝙ propoſitis conſequens eſſet. Verum hæc ratio ſcribendi nõ breuitatem, ſed errorem manifeſtum,præ ſe fert. Satius ergo fuerit,ſi ita ſcriptum inueniamus,exiſtimare hæc veluti complura primorum exẽplarium eſſe corrupta,idq; propterea fieri,ꝙ librarius ea præterierit,atq; error hucuſque manſerit. Ergo ſuper humerum ſimiliter & æqualiter circuire faſcia poteſt,minus aũt ſuper femur,& brachiũ, ſed paulo magis ſuper crus:at in capite humeri,& in coxa, contrarijs partibus indigemus, quem-

D admodum & vbi caput à latere vinciendum eſt. frons quidem & naſus ſimilem & æqualem amat orbicularem faſciæ circuitum, non ſecus ac vertex, qui,etſi in orbem circundatam faſciam non poſtulet,ęqualiter tñ & ſimiliter,pcedentem requirit. de his autem diligentius in ſequẽtibus tractabitur,nunc ad verba, quæ reſtãt pergamus.

Oculus

Hippocrates poſitis tribus ſimplicium vinculorum formis,nempe orbiculari,aſcia,ſima, deinceps trium compoſitorum meminit,oculi,rhombi,& dimidiati,dimidiatum ſemirhombum etiam appellans. quibus adiungit/aptetur verò ſpecies ſpeciei ac morbo illius,qui deuincit/ cõmonens, vt accommodetur,& vitiatæ partis formę,& vitio,quo detinetur. ſpecies enim vinculi, quam oculum appellamus, ad oculum adhibetur, vbi vel periculum eſt, ne procidat, vel contineri quippiam volumus ipſi ſuperimpoſitum: rhombus verò,vbi vel capitis ſuturas diductas adducere in vnum

oportet,vel hians vlcus interdum contrahere, & valde reſolutam cutem adducere, atque aggluti- E
nare. non abſimilem effectum præſtat ſemirhombi vſus.

Verum enimuerò hæc ſcripta ſunt ab Hippocrate tanquam exempla, ad quorum ſimilitudinem inueniendum nobis eſt,vel ab his, qui compererunt diſcendum,quod vinculum ad quamuis corporis partem, atq; valetudinem accommodetur. Expedit autem doctorem non imperare ſimpliciter, ſed viam exponere, qua ipſe vinculum inuenerit. eo enim fit,vt diſcipulus, ſiquando obliuiſcatur, in memoriam redeat, & quæ ab altero non didicit,poſſit cogitare. quo circa nõ ab re fortaſſe fuerit, ſi librum conficiamus,vbi de faſcijs,& corporis parti & vi F tio accommodatis pertractemus.

3 *Rectè iniecti vinculi duæ ſpecies, firmitas in preſſu,& linteorum multitudine conſiſtit.*

Dictum eſt in ſuperioribus conſueſſe Hippocratem τὰ εἴδη, id eſt, ſpecies appellare διαφορὰς, id eſt differentias. præbuit autem maximam quæſtionem diſſenſionis cauſam inter huius libri expoſitores,quum duas ſpecies nominatim non poſuerit,quod ante in alijs fecit. vna quidem in vinculi modo ſita eſt,quam ipſe firmitatem dicit:eam explanauit,quum inquit,/firmitas in preſſu,vel linteorum multitudine conſiſtit/.eſt enim moderatio quædam in vinculi firmitate, quam ſi partes comprimens excedat,dolorem ægrotantibus affert: ſed laxius continet, ſi ad eam non perueniat. Alteram verò ſpeciem rectè iniecti vinculi non poſuit,ſed ijs,quæ de robore loquutus eſt,ſubijcit.

4 *Vinculorum aliud per ſe remedio eſt: aliud ijs, quæ remedio ſunt, ſubſeruit.*

Hæc profectò non ſunt altera ſpecies rectè iniecti vinculi,vtpote quæ communem vſum cuiuſlibet vinculi comprehendant. quin & poſt hæc de omni vinculi moderatione agit,qua ratione ſer- G uetur,deinceps de nodo. tum quod ſubiectum eſt,docens ſic incipit/licet quidem bene ſcientem ad partes decliues,& quæ in extremitate tenuantur,labi faſciam omnem,vt in capite,ſurſum, in crure,deorſum/& quæ ſequuntur. Ab ijs tranſit ad qualitatem vinculi,cuius item,quum partes ſint, noſſe,vnde incipere faſcia in ſingulis vitijs ac partibus debeat,& qua nouiſſime finiri,tum qua via, dum circuit,circumagi,& obuolui ſingulis partibus,hæc quoq; indicauit.nam,vbi inquit/quę mouentur,vt articuli,qua curuantur/obuoluendæ faſciæ rationem exequitur. poſt hæc adſcribit,quomodo extremæ faſciæ fideliter in ijs contineantur. inde pergit ad faſciarum vſus exponendos,ſic, vt rectè iniecti vinculi altera ſpecies,quæ firmitati opponitur,totius uinculi qualitate contineatur. Fortaſſe autem ꝙ difficile ſit communi vno vocabulo complecti ſingulares differentias eius ſpeciei,quæ è regione firmitatis eſt,eam non tentauit vno verbo notare. Rem autem ita habere verba ipſa teſtantur,quibus oſtendit,quæ varietas inſit in ſingulis capitibus à me commemoratis. ſed, vt rem clariorem magis ac breuiorem faciamus,vocetur totum ipſum genus qualitas vinculi. /Firmitas in preſſu & linteorum multitudine conſiſtit/.quemadmodum potentiæ nomen interdum imbecillitati contrarium dicunt:interdum ad id ſignificandum, quod roboris & imbecillitatis commune eſt,vſurpant:ſic & magnitudinis vocabulo vti ſolent, & alijs quamplurimis, partes & totum H communi nomine appellantes:ita nunc quoque vſurpat firmitatis vocabulum. debent enim affectæ partes faſcijs neque valenter adſtringi,neq; ita leuiter,vt homo iniectum vinculum nõ ſentiat: quin & linteorum multitudo pro numero accipienda eſt:at non ita intelligenda multitudo,quaſi è regione ſit paucitatis,ſiquidem moderatio rectum vinculum præſtat. rectum appellat, quod confert,iuuat'que. At dum comparantur inter ſe duo vincula,vt ea,quæ ex comparatione ſpectantur, quod adſtrictius eſt,validius,reliquum infirmius dicemus.neque abſurdum eſt,ſi vinculum habita ratione ſubiecti vitij moderatum ſit,ſed comparatum,cum altero validum dicatur, aut imbecillum. Quando autem ſoluere,aut arctare vinculum expediat,vel faſciarum numerum augere,aut minuere,ipſe in opere de fracturis demonſtrauit.

5 *De quibus lex quidem eſt.*

Lex in ciuitate ratio eſt,quæ iubet ea,quæ facienda ſunt,prohibetq; contraria. his legibus ſimilia dicit,quæ nunc proponuntur,cum coniecturale nihil contineant, aut ambiguum, vt quædam

alia

A alia ad medicinam pertinentia. Idem quoque dixit in opere de fracturis, liberam orationem moderatus. non enim ſcripſit ſimpliciter/de quibus lex quidem eſt/ſicut nunc, ſed oratio hæc veluti lex iuſta fertur de curatione fracturæ.

6 *In ijs autem maximè ad vinculum pertinet, vt arctetur quidem, ſic, vt quæ iniecta ſunt, neque recedant, neque comprimant, ſed fulciantur, non tamen cogantur, idq; minus quidem in extremis partibus, minimum in medijs.*

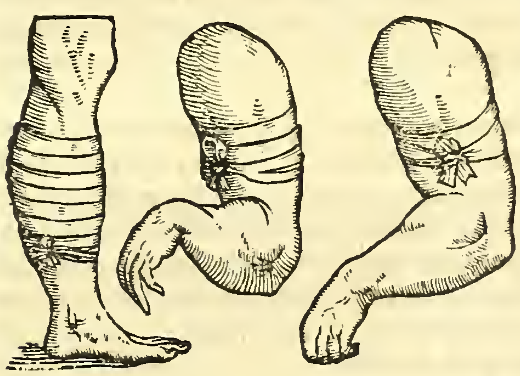
In his inquit, quæ traduntur de ea ſpecie, quæ ad firmitatem attinet, potiſſima vinculi præcepta ſunt, vt quæ vitiatæ parti inijciuntur, hoc eſt lintea, neq; à cute diducantur, neq; ipſam premant, ſed fulciantur, hoc eſt firmiter inſidant, at non cogant. dicitur autem vinculum cogere, qd' ita arcte affectis partibus circundatur, vt dolorem afferat. Hæc autem præcepta de modo premēdi, quà vitium eſt, minime oīum conuenit præterire. quod & in extremitatibus quoq; prorſus eſt attendendum, ſed minus q̃ in medio. ſiquidem optimum eſt artem culpa vacare: ſi quid tñ peccet, id in illis partibus ac vitijs euenire, vbi detrimenti minus affertur: minime verò errare, vbi noxa ingens eſt.

7 *Nodus & filum non ferantur deorſum, ſed ſurſum, in porrectione, in præparatione, in vinciendo, in*
B *habitu, quo poſtea continetur.*

Cur hæc ſine ordine adijciat ijs, quæ de vinciendi ratione pertractat, paulo poſt perſequemur: nunc id primum ſtudendum, vt quod propoſitum eſt, intelligamus. Diſſentiunt expoſitores inter ſe, cùm/deorſum & ſurſum/alij ſimpliciter ad longitudinis ſpacium referant, alij ad affectum: ſed neutri dictionem/ferantur/, nec quod ad nodum, nec quod ad filum ſpectat, explanant.

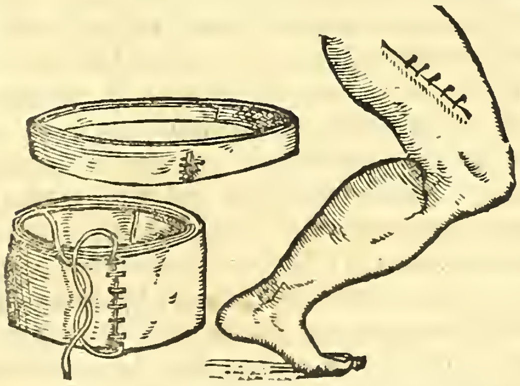
Quod extrinſec' iniectū eſt cōprehenſamentum. | Nodus ex vno capite in duo crura diſciſſo. | Nodus ex duobus capitibus faſciæ.

C

Nodus aciæ in faſcijs. Nodus in ſuturis cutis.

D

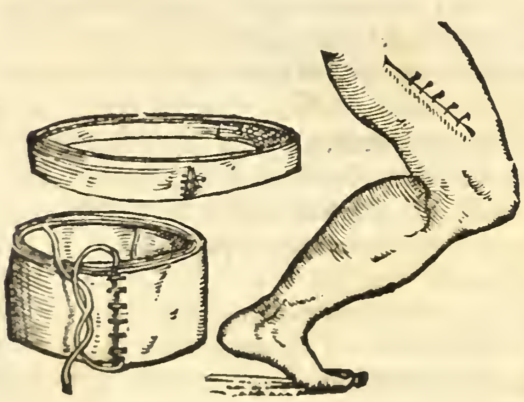
Conſtat autem omnibus id appellari ἄμμα, id eſt nodum, quod fit in faſcijs, cùm ambo capita implicata inter ſe vinciuntur, vel alterum ſcinditur, vel tertiò quum extrinſecus ad continendum adijcitur id, quod græce κατάλημμα vocatur: ῥάμμα verò id eſt filum id vocari, quod in acum cònijcitur, vel vt inciſę corporis partes inter ſe coniungantur, vel vt extrema pars faſciæ inferioribus aſſuatur. quin & nunc loquitur de filo ad hunc vſum parato. iubet quidem ſurſum hoc ferri, quod ipſe dixit τὴν νομὴν φέρεσθαι. quid autem appellet νομὴν ab ipſo diſcere oportet, qui eo verbo ſæpius vtitur ad faſcias, quum à principio ad finem feruntur. Itaq; in fracturis iuſſit, vt vtriuſq; faſciæ caput ſuper fracturā inijceretur, ſed prior faſcia ſurſum ferretur, altera verò ante deorſum, poſtea ſurſum, νομὴν vocans quaſi iter quod faſciæ tunc faciunt, cùm à principio ad extremum laborantis corporis obuoluuntur. Simile eſt id, quod νομὴ ſignificat in filo, nam, cum liceat acum à ſuperiori parte deorſum, & contrà ab inferiori ſurſum tranſmittere, & præterea in neutram partem inclinatam, ſed ſine inclinatione, aut à dextra in ſiniſtram, aut à ſiniſtra in dextram demittere, præcipit omnino, vt ſurſum feratur. Quòd ſi extrema pars faſciæ duntaxat inferioribus aſſuenda ſit, in eo quidem uinculo, vbi contrarijs partibus non indigemus, vt in brachio, humero, femore, crure, in quibus etiam neceſſe eſt, vel à ſiniſtra parte in dextram acum immittere, vel contrà, vtrobiq; nobis enitendum eſt, vt ſurſum tendentes extremam faſciam hac ratione cum inferioribus partibus ſuamus: vbi contraria parte opus eſt, vt in capite humeri, & in coxa, danda opera eſt, vt faſcia, dum ſurſum fertur, finiatur, ibiq; acu ab inferiori parte ſurſum traiecta hoc modo aſſuatur: neque debet ſuperior vinculi pars deorſum attrahi, ſed inferior ſurſum, vtrunque enim fieri poteſt, dum faſcia ſuitur. Ergo tranſmiſſa acu filum ducente, inferior pars fili ſurſum adducenda, non tamen ſuperior deorſum, conſilio ad id directo, vt inferiores vinculi partes à ſuperioribus trahantur: quod facere ab ipſo iubemur, & quo tempore homo affectam partem videndam medicis porrigit, & quo manus curatio paratur, ac tertiò quo vinculum inijcitur, quod & ipſum ad manus curationem pertinet, & quartò quo poſtea membrum continetur. vocauit primum ἐν παρέξει, id eſt in porrectione, alterum ἐν σχέσει, id eſt in præparatione, tertium ἐν ἐπιδέσει, id eſt in vinciendo, quartum ἐν τῇ ἔπειτα ἕξει, id eſt in habitu, quo contineri poſtea debet. quanquam alij ἐν πιέξει, id eſt in compreſſione ſcribant, ſed priorem ſcripturam magis probo. nam in ſuperio-

ribus dixit id temporis ἐν ἕξει,id eſt in habitu. Neq; dubium eſt,quin, ſicut eandem figuram par- E tium,quæ vinciuntur,ijs omnibus temporibus ſeruari iubet,ſic & filum & nodum, quum ferunt, ſemper ſurſum attrahi velit,in primis quidem extremitate faſciæ ſurſum firmiter attracta, & contenta,atque ob ipſam faſcia tota. Illud verò animaduerſione dignum ab expoſitoribus Hippocratis intactum relinquitur, ꝙ nodum & filum ad ſuperiora affectæ partis ferri voluit,dum ægrotãtes ſe ipſos medicis tradũt,non ſecus atque in alijs temporibus.pro ſuo enim arbitratu, quidam ad medicum pedibus eunt,quidam geſtantur,modò affecta parte ſuſpenſa,aut deuincta, modò vtroq; facto.Nodus igitur & filum in eorum poteſtate eſt,non medicorum à quibus inſpiciendi ſunt,aut curandi.cenſet fortaſſe tunc quoque interdum laborantes medicis uti. nam in itinere & ruri non nunquam tenuioris fortunæ homines,plagas accipiunt,vulneranturq;, vel oſſa ipſis ſuo loco mouent̃, in quo caſu ad curationem plurium medicorum conuentu opus eſt,tum diligenti inſpectione,machinamentis quibuſdam,aut inſtrumentis,aut linteis,aut etiam laqueis, quæ ruri vel in itinere nulla ſunt. quare ſi eo tempore medicus adſit,læſam partem ſuſpendet, & deligabit linteis illis, quorum copia erit.conſtatq;,ſiue nodo,ſiue ſutura opus erit,medico hæc apte efficienda eſſe. Quo facto in ciuitate rurſus æger conſuetos medicos adhibebit,primum vt diligenter vitium cognoſcant: deinde,vt prolapſum articulum reſtituant,vel fractum os componant,aut plagam ſuant, aut colli- F ſis recte opem ferant:poſt hæc medici idoneum vinculum admouent: poſtremò,quod deuinxerũt, prouident,vt eodem modo figuratum contineatur.

8 *Principia & nodus inijcienda ſunt,non quà vlcus,ſed hinc,vel hinc.*

Quid nunc vocet ἅμμα,id eſt nodum inijcere,oſtenſum eſt: in prioribus enim verbis è regione ῥάμματος, id eſt fili ponebatur, nunc alterius tantum meminit, quòd debeat & filum deſinere in nodum.nam in quauis ſutura in hunc finitur,cum acu non ſola, ſed ſequente filo trăjciantur,quæ ſuuntur,& nodo inter ſe aſtringantur.Sæpe quidem euenit, vt inter ſe proxima ſint fili capita,& nodus,ſicut,vbi cutem ſuimus:interdum diſtant,quod ſæpe in″vinculis accidit, vbi fili partes longe adducuntur,vt communem nodum accipiant. A.li.4.f 5.t.1. c.9.485.a

Nodus aſciç in faſcijs. Nodus in ſuturis cutis.

Veriſimile ergo eſt nũc ipſum edicere, ne fili principia, quà vlcus eſt, inijciantur. quo præcepto illud quoque intelligitur, ꝙ neque nodus ſuper vlcus collocetur, vrgeretur enim non ſolum nodo, ſed faſcia à no G do fortiter preſſa,eo quòd vehementius eſſet coarctandus,vt faſciam contineret.Eodem modo ſi citra filum faſciæ extremitates inter ſe complicatæ nodum accipiant,vel aliquid extrinſecus vlceri ſuperdetur, non debet nodus ſuper vlcus imponi,impoſitus enim ipſũ comprimeret,præſertim ſi faſcia ante obuoluta tenuis eſſet,& abſque lana circundata.Nunc ſanè mihi videtur Hippocrates agere ſiue de filis, ſiue de habenulis, quæ inter ſe complicatæ in nodum finiuntur: ſed cenſent alij velle ipſum principia faſciarum ſuper vlcus non imponi. ex quibus non nulli variarunt ſcripturã, verè quidem,ſed propoſitæ orationi parum conuenienter, cùm non de faſcijs, ſed de filo tractare nunc propoſitum ſit: quam quidem ſcripturam veram & artificioſam eſſe non inficior. ſic autem habet/faſciarum principia inijcienda ſunt,non quà vlcus,ſed hinc vel hinc/hoc eſt, ab vtraq; parte eius,vel dextra vel ſiniſtra.ſic autem fiet, vt id verum ſit, quod ab ipſo traditur in‖opere de fractu- H ris, & huic loco minime repugnet. Imperat enim ibi,vt faſciarum capita affectæ parti ſuperimponantur,ſiue fractura,ſiue vlcere laborent,non tamen ſupra,aut infra. in eo enim libro de dimenſione in longitudinem loquitur:nunc,quum non ad hanc,ſed ad latitudinem reſpiciat, principia inijci dixit,non quà vlcus,ſed hinc vel hinc,hoc eſt,ab vtraq; parte eius. cui non aduerſatur,quòd neq; ſupra,neq; infra inijci debent,quod tamen latet expoſitores huius libri. Meritò igitur dubitant, quum Hippocrates inquit/principia & nodus inijcienda ſunt,non quà vlcus, ſed hinc vel hinc/. Placuit etiam quibuſdam principia faſciarum intelligi τὰ πέρατα,quamuis πέρατος nomen latius pateat τῆς ἀρχῆς,id eſt quam principij,quod & Plato nos docuit, aſſerens τὰ πέρατα principium eſſe & finem. Ergo,ſi liceat latiori vocabulo pro eo, quod anguſtius eſt,rem appellare,licebit nobis tam principium,q̃; finem nominare πέρας,non tamen finem nuncupare principium. Iam verò principia,ad nullum aliud referri poſſunt,quàm ad faſcias fila & habenulas.cumq; nullo modo fieri poſſit,vt hîc de faſcijs loquatur, neceſſe eſt principium in filis accipi, & habenulis, & ſi placet etiam in panniculis.quandoquidem hi quoq; comprehendere vinculum poſſunt,non ſecus atque habenulæ,quarum extrema inter ſe complicata vinculi vicem exhibent.

Sect.1.t.23.7'. 27.b

Nodus

9 A *Nodus non ea parte ſit, cui innitimur: non ea, qua agimus: non qua inanis eſſet, ne inanis collocetur.*

Quum proxime in præcedentibus iuſſerit, vt qui futuram adhibet, principia ſuper vlcus non ponat: ſed alia parte, qua nodus etiam collocãdus eſt, nunc docet, quibus locis ponere nodum oporteat. Docemur aũt res interdum per ea, quæ ipſis non accidunt, ſic enim appellantur, quæ, cum accidere poſſint, non tñ accidunt. Vis aũt orationis huiuſmodi eſt. Nodum nõ conuenit ponere qua parte vlcus eſt, ſed qua ferri poſſit verſus ſuperiorem regionem, cum eo, vt caueatur pars, cui innitimur, qua agimus, & tertio, quæ inanis eſt. Vocat aũt qua agimus eam partem, qua vtimur, cum extendimus, curuamus, vel ad latera porrigimus. pars verò cui innitimur, in ambulando quidẽ eſt planta pedis, in cubando totum dorſum, atq; eius pars potiſſimum, quæ in eo extat, præterea capitis partes poſteriores, in ſedendo, ima pars natiũ. ſi quis aũt deligatis brachijs aliquid agere debeat, conſidera quid'nam illud ſit, & circa quæ externa, in ea actione poteris partem, cui innititur, inuenire. agũt quidem articuli, quamobrem vbiq; vitandi ſunt, atq; illi præcipue, quibus agere vinctis ægrotantibus conuenit. Conſtat aũt recte ipſum edicere, ne nodus, qui continere totum vinculum debet, ſuper eam partem ponatur, quæ in motu figuram mutat. neceſſe enim erit nodum, vbi ſup

B articulos collocetur, modò iuſto laxiorem fieri, modò coarctari. Quod in fine orationis dixit ἐνεὸν, id eſt inanis, omnes accipiunt pro ſuperuacuo, perinde ac ſi dixiſſet, nullum ad vſum. græci.n. ἐνεὰς dicunt eos, qui à primo natali die ſurdi ſunt, & voce citra verborum conformationem obſtrepunt. quemadmodum igitur hi ad vitæ actiones prorſus inutiles ſunt, ſic aiunt ab Hippocrate appellari ἐνεὸν, quod nihil ad vinculum conducit. Potuit id verbi ab ipſo ſcribi per κ κενεὸν, corrumpi verò ab initio protinus atq; ita ſeruari. ſed, quod ad ſententiam pertinet, idem hæc ſcriptura ſignificat, ſi quidem κενεὸν eſt, quod à nobis dicitur κενὸν, & μάταιον, hoc eſt inutile. ſed quia multos videmus, vel ob inſcitiam, vel ꝙ velint diligentes videri, nodos adhibere faſcijs inutiles, idcirco Hippocrates nunc præcipit, ne ponantur εἰς τὸ ἐνεὸν, hoc eſt inanes, quod videlicet inutiles ſignificat, & ſuperuacuos. Putauit quidam ex ijs, qui hunc librum explanarunt, Hippocratem intellexiſſe inane, locum inanem, vt puta alam, poplitem, inguen, ex aduerſo capitis, humeri, genu, coxæ, ea diducens. inhærere enim dixit oportere nodum corpori, at non perinde collocari, quaſi ſuſpenſus ſit, quod eueniret in ala atque inguine. Si quis autem & hoc probabile iudicabit, ipſum poterit accipere: nam in obſcuris, vel eo quod mediocriter probabile eſt, conuenit acquieſcere.

10 C *Nodus & filum, molle, & non magnum.*

Hic rurſus, ſicut principio duo vocabula proponit, cum & res inter ſe diductæ ſint, quibus illa indita eſſe videntur. ῥάμμα, id eſt filum vocatur, quod unà cum acu traijcitur, cuius materia linum eſt, ſiue lana, ſiue quid aliud eius generis: ἅμμα, id eſt nodus, qui ex habenulis, vel ſciſſis faſciæ extremitatibus implicitis efficitur. Patet autem vtrunq; molle conuenire, ſi futurum eſt, vt non comprimat. quòd uerò non magnum eſſe expediat, indicio eſt celeritas, quam ipſe in agendo laudat: eã prohibet longitudo, uel fili, vel ſeparatim etiam habenularum ſciſſæ extremitatis, aut eorum, quæ continendi uinculi cauſa ſuperinijciuntur. Pendebunt igitur hæc magna à nodo fruſtra, præterꝗ̃ ꝙ tædium afferent, quum non nunquam uulnera contingant, dum complicantur. Exquiſitius autem ſcripſit/non magnum/quum potuiſſet ſcribere/paruum/, uerum ſicut magnum uitari oportet propter ea, quæ retuli, incommoda, ſic & paruum, quum in agendo prehendentes digitos effugiat, atq; ob id remorans tempus producat: tum in uinculo propter breuitatem ſæpius ab eo, cum quo deuinctum eſt, elabatur, atque idcirco nos cogat in eodem iterum uerſari. adde ꝙ cum opinionem aliquando faciat rei deligatæ, nodus exiguus poſtea ſoluitur, ubi contineri debet. Meritò igitur cauendum eſt, tam quod omnino paruum eſt, ꝗ̃ quod magnum: & hîc perinde atq; in alijs, quod mo

D dicum eſt eligendum. id alterius extremi negatione non nunquam appellant, quemadmodũ nunc Hippocrates/non magnum/: qui ſi non paruum dixiſſet, idem utique ſignificaſſet.

11 *Licet quidem bene ſcientem ad partes decliues, & quæ in extremitate tenuantur, labi faſciam omnem, vt in capite ſurſum, in crure deorſum.*

Si pro/ſcientem/ſcriberetur/ſcire/ perfecta foret oratio: at nunc pendere uidetur, & cum alia coniungi, eoq; fit, ut non nulli copulent, quæ ſequuntur, ſic ut tota ſit huiuſmodi: Licet quidem bene ſcientem ad partes decliues, & quæ in extremitate tenuantur, labi faſciam omnem, ut in capite ſurſum, in crure deorſum, deligare dextram partem ad ſiniſtram, ſiniſtram ad dextram, præterquam in capite. ſed nullo modo continuari uidetur, quum non propterea deligare eo modo conueniat, quia nodus conſueuerit ad partes labi decliues, & quæ in extremitate tenuantur. alia enim de cauſa iuſſit (ut in ſequentibus oſtendemus) dextram partem ad ſiniſtram, ſiniſtram ad dextram deuinciri. quoniam cum his/licet quidem bene ſcientem ad partes decliues, & quæ in extremitate tenuantur, labi faſciam omnem/conneƈtuntur ea, quæ ſic tradit/ quæ autem adijciuntur ad continendum quidem, quæ circa hæc ſunt: ad ſuſpendendum uerò faſciam omnem, quà corpus quie-

ſcit,& magis cauum eſt,ſuperimponenda/& quæ ſequuntur. quod ipſum paulo poſt exponens E
clarius demonſtrabit:nunc quæ interiecta ſine ordine ſunt,per ſe conſideremus.

12 *Deligare dextram partem ad ſiniſtram, ſiniſtram ad dextrã, præterquam in capite: hoc.n.è regione.*

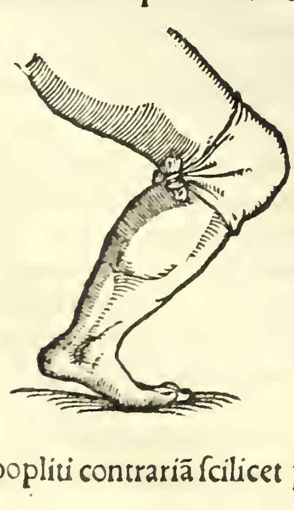
Præceptum hoc potiſſimum ad fracturas ſpectat. perpetuò enim in cõtrariam partem inclinandum eſt:vbi vlcus ab altera fuerit,vt ſi dextra pars læſa ſit, in ſiniſtram: ſi hæc, in contrariam: ſicut vbi totum os tranſuerſum fractum eſt,vinculum in neutram partem inclinandum,quum panni in orbem ſuperimponentur. Huiuſmodi igitur eſt,quod proponitur. Quum deligamus,ſi dextra pars affecta eſt,in ſiniſtram inclinare debemus:& contrà ſi ſiniſtra,in dextram. quod fit, vbi caput faſciæ ſuper affectam partem ponimus,non exquiſite quidem ſuper fracturam,aut vlcus,ſed vtrobiq; hinc vel hinc:reliqua verò faſcia,quod affectum eſt,in cõtrariam partem attrahimus, & ſimul etiam adſtringimus. At quum hanc ad contrariam partem adduximus, ibi non amplius æque adſtringimus, & multo minus etiam inclinamus,donec in orbem circumacta ad ſuum principium reuertatur. ibi enim id manu prius tenebamus,cui rurſus faſciæ partem,quæ ipſum cõtingat, ſuperpoſitam valenter continemus ſic,vt iterum incipiat circuire ſuper partem prius inuolutam ſimiliter adſtricta, & in contrariam partem inclinata:tum eodem modo circundata,vbi rurſus ad princi- F
pium redierit,æque faſciam altera manu continemus,altera coarctamus, atque in contraria vitiatæ ſedis attrahimus. Non ſolum autem hoc modo membra deuincimus,ſed & latera.nam,ſi affecta ſit pars dextra,orſi ab ipſa faſciam eo modo,quo dictum eſt,ducimus ad ſiniſtram:ſi vitium ſit in ſiniſtra,ab hac,faſcia incipientes, quaſi iter facimus verſus dextram: ſed caput non licet ita in orbem comprehendere,q̃ non patiantur id ceruices,quà cum ipſo committuntur. Quamobrem ſiue dextram,ſiue ſiniſtram partem occupet vitiũ, quod vinculum poſtulat,faſciam è regione, hoc eſt,rectam ducimus per ſummum quidem caput porrectam, inde ad extremam maxillam demiſſam, poſt hæc iterum ad affectum locum ſimiliter datam,ſiue iterum, ſiue tertiò ipſam circuire abunde putamus,& dum finiatur,circumactam. finiatur autem in vertice prorſus, is enim locus maxime idoneus eſt,qui fideliter contineat.

13 Deligatio p̃ contrarias partes. Deligatio p̃ proceſsionẽ.

Sed in cõtrarijs faſcia in vtranq; partẽ attrahatur, quòd ſi ab vno capite incipiat, ſimiliter quà firmiter cõtineatur, vt in medio capite, & in alto eiuſmodi loco. G

Duplex eſſe poteſt huius loci ſententia, vt vel ad omnes corporis partes,vel ad caput tãtum referatur: quia,quum dixerit, præterquam in capite dextram partem ad ſiniſtram, hoc aũt è regione deligandum eſſe,cæteras eius partes,quæ inter ſe contrariæ ſunt, quarum quidem hæc poſterior eſt & in occipitio,illa verò prior & in fronte, deuinciri iubet, faſcia in vtranq; partẽ ducta.ducitur aũt in vtranq; partẽ,vbi media affectæ ſedi iniecta, vtrumq; caput æqualiter ad contrariam attrahitur.Ergo faſciarum,quæ ſic volutæ ſunt,extremitates valentius continentur, ſi in fronte,q̃ ſi in occipitio collocentur. Verum,ſi de omnibus corporis partibus loqui Hippocratem ſtatuamus,cõtrarias dicemus partes,quarum vtriuſq; ſtructura eſt ſimilis, nempe dextram & ſiniſtram,priorem & poſteriorem:quæ vbi pariter vitiatæ ſint,ſicut in tranſuerſa fractura euenit,faſcia in vtramq; partem attrahenda eſt,quemadmodum faciendum diximus in pannis, qui in figuram aſciæ ſuperdantur.Quòd ſi(inquit)ab vno capite incipiat, perinde ac ſi in vtranq; partem du- H
ceretur, circumagenda eſt, ſicq;, quà firmiter contineatur, adducẽda,vt ibi finiatur.pro exemplo autem loci,vbi firmiter cõtineatur,attulit medium caput,contentus nunc eo ſolo,quum paulo poſt, perfectè vniuerſam orationem ſit explanaturus,docens qua parte deſinere faſciam conueniat,vt iuncturam totam fideliter tueatur. Particula antem/ſimiliter/ in vtroq; accipi poteſt,& in toto faſciæ circuitu,& in fine.

14 *Quæ mouentur,vt articuli,quà curuantur,minimis, & maximè collectis:veluti poples:quà extenduntur,ſimplicibus, & latis,veluti patella circundari debent.*

Minima lintea danda eſſe docet circa poplitem, cætera'que eius generis,& maxime collecta, hoc eſt contracta in anguſtum: partem verò poplitũ contrariã ſcilicet patellam,contraria via.eſt autem contraria via, vbi lata ſunt, & quantum

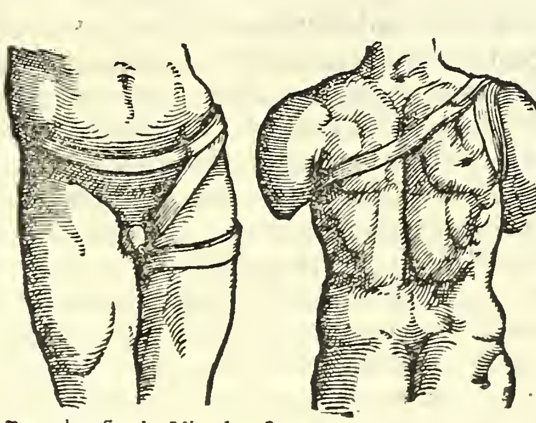
minime

A minimè poteſt, contracta, quod omnibus articulis conuenit, quà curuatur, quemadmodum popliti: quà extenduntur, quemadmodum patellæ, quam non nulli vocant ἐπιγονίδα, ſicut alij ἐπιγουνατίδα. ſuper hanc igitur dixit latam faſciam extendendam eſſe, ſic, vt ipſam vniuerſam complectatur. nam, quæ non ſic obuoluatur, ſurſum vel deorſum facilè feretur: ad vtramque enim partem labetur, propterea quòd patella gibba eſt. At poplitem contracta faſcia, inuoluendum cenſet. nam neque admittere, neque ſeruare eam poteſt, quæ in latitudinem explicatur.

15 *Quæ autem adijciuntur ad continendum quidem, quæ circa hæc ſunt: ad ſuſpendendum verò faſciam omnem: quà corpus quieſcit, & quà magis cauum eſt, ſuperimponenda, vt ſupra vel infra genu.*

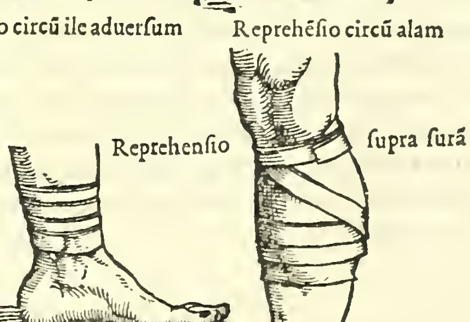
Laudare eiuſmodi breuitatem decet, quæ vno vocabulo apertè id notare poteſt, quod oratio. Quemadmodum & nunc, vbi /ad continendum/ καταλήψιος dixit, quo verbo ſignificatur oratio, quam proferre ſic poſſemus, vinculorum, quæ ad articulos adhibentur, extremitas firmiter tenenda eſt extra articulum aliquo inſuper vinculo addito: /ad ſuſpendendum/ verò ἀναλήψιος, quo monemur, vt magnoperè prouideamus, ne faſcia ad partes decliuiores delabatur, ne'ue ſurſum tendat B ad gibbas, quas ipſe ſuprà dixit ἀπόξυ, id eſt in extremitate tenuatas, quùm inquit /licet quidem benè ſcientem ad partes decliues, & quæ in extremitate tenuantur, labi/. Planè autem conſtat ex verbis ipſius, rectè id à nobis dictum eſſe, quòd quæ nunc proponuntur, continuata illis ſunt, quibus ait /licet quidem benè ſcientem ad partes decliues, & quæ in extremitate tenuantur, labi/. quin & breuiſſimè ſedes commemorauit idoneas, quibus faſcia finiatur, duobus vocabulis eas comprehendens, quùm inquit /quieſcit, & cauum eſt/. Quieſcunt, quæcunque extra articulum ſunt, in vtroque oſſium, quæ inter ſe committuntur, vt, quod ad genu pertinet, quæ in femore ſunt, aut crure, hæc ſiquidem magis caua ſunt. Caua autem, λαπαρώτερα dixit, partes ſignificans, quarum contrarius habitus eſt, atque extãtium, hoc eſt, quæ depreſſæ ſunt ac deſidunt. omne enim, quod cauum eſt, deſidit. Propriè autem vox λαπαρὸν inane ſignificat, ſicut λαπάξαι exinanire. nam illud ἴλιον ἐξαλαπάξαι εὖ ναιόμενον πτολίεθρον, exinanire vrbem Troiæ frequentem ſignificat. λαπαρὰ item dicunt illas corporis partes, quæ inter coſtas nothas poſitæ ſunt, & oſſa, quæ ad ilia pertinent. Iam verò omne quod deſidit, λαπαρὸν appellant, tranſlato vocabulo ab eo, quod communiter accidit. ſiquidem omne, quod vacuum eſt, neceſſariò deſidit.

16 C *Conſentit autem cum capite humeri, faſcia ad alteram alam demiſſa: cum inguine, ad alterum ilium: cum crure, ſuper partem huius poſteriorem, quæ carnoſa prominet. Quibus autem ſurſum labitur, ab inferiori parte ſuſpendenda eſt: quibus deorſum, à ſuperiori.*

A.li.4.f 5.'t.2. c.5.fol.484.a

D Reprehenſio circũ ile aduerſum — Reprehẽſio circũ alam

Reprehenſio — ſupra ſurã

Vbi vinculum non eorum commoditate, quæ laboranti particulæ ſuperimponuntur, ſed propter ſe adhibetur, eo conſilio primùm potiſſimum'que inijcitur, vt affectam partem, & quo modo compoſita eſt, ſeruet, & ab inflammatione tueatur, quod plenè oſtenſum eſt in opere de fracturis. ſed quia præſtare hæc vinculum nequit, niſi contineatur, ne ad ſuperiora vel inferiora corporis procedat, idcirco neceſſe eſt faſcias dare ad partes integras: & vbi veriſimile eſt vinculum totum ſurſum ferendum eſſe, à contraria parte ſuſpenſum deorſum attrahere. In quibuſdam igitur partibus à contrarijs ſuſpendimus vtiliùs, ſicut in capite humeri, & in inguine. exquiſitiùs verò ait in capite humeri, non ad alterũ humeri caput, ſed ad alam: in inguine ad alterum ilium, ducendum eſſe faſciam: cùm neq; humeri caput, neque nates fideliter ſeruare juncturam queant, ſicut ala, atq; ilia. Vocatur autẽ (vt mox retuli) κενεὸν, quod inter thoracem eſt, & os quod ad ilia pertinet, ita dictum propterea, ꝙ inane ſit, hoc eſt, deſidat. Iam verò conſtat conſentire, quod ὁμολογεῖν dixit, poſitũ fuiſſe pro congruere & cõuenire. nam, qui benè factis conſentiunt, non modò nihil cõtrà faciunt, aut dicũt: ſed perficiẽdi ſocij ſunt: ſic ex locis, quæ ꝓpoſita ſunt, alia, quùm ad

hæc

hæc quoque faſcia pertineat, alia adiuuant. Similiter & in crure, cuius partem, quæ carnoſa promi- E
net, facilè iunctura effugit, ad ſuperiorem partem faſcia vtiliter datur, vbi videlicet carnoſam ipſius prominentiam vinculo comprehendi neceſſe eſt. Locus ſimiliter, qui iuxta talos eſt, fortiter vinculum continet, quùm inter duas eminentias poſitus ſit, nempè ſuræ tibiæ'que extremitates, quas nonnulli perperam vocant ἀστραγάλους. idem quoque præſtat ſuperior locus per eam cruris partem, quæ poſterior carnoſa prominet.

17 *Vbi nihil tale eſt, quemadmodum in capite, quà maximè æquale eſt, contineri faſcia debet, & duci quàm minimè obliqua, vt poſtremò obuoluta, quà valentiſsimè hæreat, vagos circuitus contineat.*

Qua ratione partes vinciri debeant, iuxta quas nulla talis ſedes eſt, qualem in crure dixit, quibus'ue non eſt contraria pars altera, quemadmodum humeri capiti, & inguini, oſtendit, nominatim capitis mentionem faciens, iubetq; quà maximè æqualitas eſt, totam iuncturam contineri, nempè extremitatem in neutrã par- F
tem inclinantem, rectam finiri, vel in fronte, vel in medio capite, vbi ea pars eſt, quę βρέγμα vocatur. nam, vbi ad mentum faſcia ducitur, commodè finitur in medio capite attracta ſic, vt nullo modo inclinet: vbi verò in orbe circundatur, in fronte ſimiliter citra omnem inclinationem. nam, quæ ſic circuit ad poſteriorem partem feretur, quà occipitium eſt, quod inter collum eſt, & gibbam à tergo caluariæ partem. Dixit autem poſtremò faſciam quàm minimè obliquè circumagendam eſſe, idcirco, quia priores ambitus, vt diuerſis locis affectam ſedem inuoluant, ſæpius neceſſe eſt obliquos duci: ſed poſtremus minimè obliquus priores continet, qui morbi cauſa obliquè ſunt adhibiti. hos itaque conſtat hoc modo contentos immobiles permanere. Quemadmodum igitur in capite, & ſupra vel infra genu, poſtremus circuitus ſeruari penitus ſine inclinatione debet, ſic in vinculis, quæ dantur ad inguen, vel humeri caput, vbi ad contrarias partes porrigere faſciam cogimur, extremi circuitus citra omnem inclinationem in orbem eſſe debent, in ilibus quidem ab vtraque parte, vbi deligare inguen volumus: ab vtraque ala, vbi caput humeri. quod G
ſimiliter ſeruandum eſt in cubiti commiſſura.

18 *Verùm, vbi nec contineri, nec ſuſpendi commodè poteſt, contineri filis debet, vel ſubiectis, vel ad ſuturam adhibitis.*

Quod proponitur, huiuſmodi eſt. in quibus vitijs, aut partibus difficulter extrema lintea continentur, aut ſuſpenduntur, in his oportet filis, vel in orbem datis, vel ſutura adhibita ad extremũ vinculum, efficere vt contineatur. Vtrum verò fieri poſſit, vt aliqua pars, qua difficulter extremũ linteum contineatur & ſuſpendatur, filum facilè ferat, nihil cum expoſitoribus dicere poſſum. Neſcio autem an aliquæ ſint partes, quæ huiuſmodi iuncturam non ſuſtineant, ſed quoſdam noui, qui, vbi paulum vitiata pars mota eſſet, intolerabili dolore premerentur, ſicut is multo antè, cui, quùm ex alto caderet, regio iuxta ſpinam icta eſt, ita, vt ne ſi paulùm quidem moueretur, ferre magnitudinem doloris poſſet. neceſſe ergo fuit tunicam illi primùm detrahere, non exuẽdo, ſed ſuturas omnes ſcindendo: deinde tradere hominem plurimis, qui totum corpus continerent, & ſuſpenderent ſic, vt in neutram partem inclinaret: tum extendere ſuper lato ſcamno panniculum, lanæ hapſo ſuperiniecto. quod imperauimus, vt, quùm primùm homo ab ijs, qui illum continebant, à cubili attolleretur, celeriter ſuper id imponeretur, ſubijceretur'que in latitudinem ſpinæ hominis ſublati. nos ve H
rò alterum lanæ hapſum, calido oleo madentem, vbi dempta tunica fuit, ſpinæ abſque mora ſubijcientes, ſuper ſubiectum panniculum, cui alter hapſus lanæ ſuperimpoſitus erat, hominem collocauimus. poſt hęc madentis hapſi extremitatum ab vtraque parte vnam ad priorem corporis partem adduximus, deinde ſuper ipſas attraximus extrema ſicci hapſi, tum lintei, quæ ſutura coniunximus. Quòd ſi non ſutura, ſed filis contineri quis iuncturam voluerit, primum illa ſub panniculo extendat, oportet. hoc ſiquidem fieri non debet vinculo iam iniecto, quod ſimiliter in coxa conuenit, tum in femore, in humero, & interdum in ceruicibus à poſteriori parte.

19 *Faſciæ " mundæ, leues, molles, tenues.* A li.4. f.5.t.2 c.5.fol.484.a

Materiam nunc docet faſciarum, eas adhiberi iubens, mundas, leues, molles, tenues. mundas quidem, ne ob ſordes ſenſum mordentium excitent, ne'ue humorum, qui ſuperinfunduntur, vim penetrare vſque cutem prohibeant: leues, ne vitiatus locus oneretur: tenues, vt leuiores ſint, & molliores, facile'q; per eas tranſeat, quod infunditur: molles, ne premant. Conſtat autem hæc omnia ad id valere, ne inflammatio affectas partes inuadat.

Circumagendæ

20 A *Circumagenda autem, vel ambabus manibus, vel vtraque in vicem.*

Quod ſuprà dixerat communiter de omnibus operibus chirurgiæ, præſtari ea volens vtraque manu, vel ambabus ſimul, id nunc de ſola circumagendi ratione ſcripſit. huiuſmodi enim manuum exercitatio celeritati, quæ in dolore potiſſimùm requiritur, magis eſt accommodata. Ergo ambabus manibus ſimul circumagitur faſcia, quæ in vtranque partem attrahitur: cæteræ, altera tantùm. ſed & in his vtraque in vicem faſciam prehendit, nam, vbi in vtrâque partem attrahitur, ambæ eodem tempore ſimiliter agunt: in reliquis in vicem, altera maximam iuncturæ partẽ efficit circumdans, cui miniſterio vtiliter altera ſubſeruit.

21 *Idoneis verò vtendum, partium latitudine, craſsitudinéque inſpecta.*

Imperat, vt idoneam faſciam inueniamus, partium, quas deuincimus, latitudinẽ, craſſitudinémq; intuiti. Sed, quùm rectè faſcia adhibeatur per ea, quæ dicta ſunt, in quibus docuit, vnde incipere debeat, qua ratione affectæ ſedi circundari, quas'que partes cũ ipſa cõprehẽdere, tũ quà finiri, & quo- B modo adhibere ibi nodũ & filũ expediat, ſcire conuenit nihil iudicari ex his. ſiquidem nihil ex iis, quæ propoſita ſunt ex partium, quæ vinciuntur, latitudine aut craſſitudine colligitur, ſed ex ipſo morbo, & ex figura partis, quam morbus occupat. Nunc igitur par eſt ipſum tradere, quis'nam ſit profectus faſciarum, vbi partium, quæ vinciuntur, latitudinẽ & craſſitudinẽ attẽdimus. hinc enim ipſorum linteorum longitudo ac latitudo intelligitur. Paruulo puero exempli cauſa conſentaneum eſt faſcias inſiciendas eſſe, quæ, quod ad longitudinem ſpectat, breues ſint, quod ad latitudinem, anguſtæ: vt magnæ ſtaturæ iuueni longas, & latas, pro'que eorum proportione cæteris corporibus, quæ inter magna ſunt, & parua. ſi quod enim corpus vinciatur, quod penitus mediam inter vtranque latitudinem & craſſitudinem habeat, faſcias adhibemus, quod ad longitudinem & latitudinem attinet, medias inter eas, quibus ad magnum corpus, & quibus ad exiguum vſi ſumus: ſed ſi ad alterum extremum magis accedat, augentes vel minuentes pro eo illarum modum variabimus.

22 *Circuituum capita, dura, æqualia, diſtincta ſint.*

Vtraque faſcia circuitum habet, & quæ laborantis corpori non dum circundata eſt, & quæ lo- C cum affectum comprehendit. Capita verò faſciarum, quæcunque illa ſint, vtrique cõmunia ſunt, ſeu capita nunc intelligantur principia faſciarum, ſeu fines, ſiue vtraque, & præter hæc etiam extremitates in latitudinem: hæc omnia attinent ad vtrumque faſciæ circuitum, vbi ſcilicet per ſe glomerata eſt, & vbi laborantis corpori obuoluta. quare hoc explicare nullo pacto difficile eſt, quamuis de eo huius libri expoſitores inter ſe diſſideant, vera enim oratio eſt, ſeu referatur ad glomeratam, ſeu ad eam, quæ corpori ſuperdata eſt. Quin & omnes extremitates intelligimus, non, vt quidam æſtimarunt, eas, quæ in longitudinem, vel, vt alij, eas, quæ in latitudinem: illi ad ſolas faſcias, quæ extra corpus ſunt referentes: hi arctatum faſciæ circuitum indicari ab Hippocrate cenſentes. Conſtat autem faſciam per ſe, priuſquam corpori inijciatur, arctandam eſſe. ſic enim facilius prehendetur, quùm & tenuior ſit, & circuitus habeat diſtentos, eo quòd in globum intenta coarctetur, quùm adſtringi aliter nequeat. ſola verò capita adſtringenda eſſe apertè falſum eſt, quùm non hæc tantùm, ſed tota faſcia debeat coarctari. Ergo velut in re ambigua id, quod ſentio, iam explicabo. Capita intelligenda ſunt omnes tam in longitudinem, quàm latitudinem, faſciæ extremitates: exiſtimandum'que eſt minus propriè dicta fuiſſe, dura, atque ea de cauſa orationem eſſe obſcuram. præfatus enim ſuprà / faſciæ mundæ, leues, molles / qui nunc D rurſus eas duras inquit? Equidem arbitror vſum fuiſſe σκληραὶ, id eſt duræ, vocabulo rei, quæ ſignificatur, accommodato. nam ſæpiùs in extremitatibus linteorum, quæ quaternæ ſunt, binæ in longitudinem, totidem in latitudinem, vel ſolum ſtamen conſpicitur, cui ſubtegmen vſque ad finem non connectitur, vel ſolum ſubtegmen ſine ſtamine. eſt etiam interdum, vbi alterum eorum laxiùs extrema parte reſidit: vel alia parte reſidit, alia extat. In his igitur linteis circuituum capita molliora ſunt, quàm in quibus ſtamen & ſubtegmen perpetua vſque ad finem procedunt. His, quæ hoc modo molles ſunt, duræ aduerſantur (vt dixit) conuenienter glomeratæ. ſatius autem fuiſſet dicere non molles, vt ſuprà dixit de nodo / non magnum / : quæcunque enim media ſunt inter immodica (vt retuli), proferri negatione alterius exuperantiæ ſolent. capita igitur dura iure ſic accipi potuerunt, tum quòd nihil aliud vel mediocriter probabile afferri poſſit, tum quòd Hippocrates de huiuſmodi errore circa lintea nullo alio loco pertractet. Æqualia ſignificant ea, quæ tota ſine vlla varietate ſimilia ſunt: id quod fit, vbi nulla pars lintei durior eſt aut latior, nulla item mollior, aut anguſtior, tum vbi nihil deeſt, nihil corroſum eſt (παρύφασμα græci dicunt), ſicuti videmus in telis, quarum textura inæqualis eſt. Diſtincta verò fieri

accipimus,

accipimus, quùm æquè omnes partes extentæ ſunt, neque vna extenta & ſimplex eſt, altera du- E plex atque implicata.

23 *Caſura ſanè deteriora ſunt, quùm citò cadunt: hæc autem ſic, vt neque premant, neque decidant.*

Hæc loquendi ratio perturbata omnino eſt, quomodocunque accipiatur verbum ἀποπεσόντων, quo / cadunt / expreſſit: ſiue iuxta atticorum conſuetudinem dictum exiſtimemus, qui genitiuum participij pluralem pro tertia perſona pluralis imperatiui ponunt, cuiuſmodi illud eſt ἵπποι δ᾽ ἐς δόλιχον παριόντων: ſiue genitiui caſus, cuius rectus ſit ἀποπεσόντες, oratio perturbata eſt. nam, ſi prius ſignificatum admittamus, talis erit / caſura deteriora citò cadant, vel ſi mauis, cadat / cùm dictio, caſura, neutri generis ſit: hoc autem in numero multitudinis acceptum græcè verbo iungitur tam ſingulari, quàm plurali. iuxta alterum ſignificatum, eiuſmodi reddetur oratio / caſura deteriora ſunt, ipſis citò cadentibus /. ſed ſatius fuit ſic ſcripſiſſe / caſura ſanè deteriora ſunt, quùm citò cadunt /. Colligitur autem euidenter ex hac oratione, & alijs quibuſdam, librum hũc rudem adhuc editum fuiſſe, propterea quòd partim auctor ipſe vnam vel alteram literam prætermittendo, addendo, aut variando errauit, quemadmodum plures ſcribunt: partim peccauit primus librarius, qui quædam ab auctore obſcuris literis ſcripta minùs perſpiciens, non benè coniecit. adde, quòd literà perierit, vel confuſa fuerit abrupta charta, vel alio caſu interueniente. fortaſſe etiam alij errauerunt, literas præposterè componentes, & non nulli veterem ſcripturam immutantes. ex quibus omnibus fit, vt magnus errorum numerus, in multis exemplaribus accumuletur Hæc profectò vel ſemel habita, memoria tenenda ſunt: in ſingulis enim erroribus eadem repetere longum eſt. Dantes autem integra verba ſic habere / caſura ſanè deteriora ſunt, quùm citò cadunt / inquiremus, de quibus hæc dicantur, num de quibuſdam corporis partibus caſuris: an de faſcijs: an de ijs, quæ affectæ parti ad ſanitatem comparandam imponuntur, qualia ſunt cataplaſmata, medicamina, linamenta, laquei. nanque extra hæc tria genera nihil videtur ab ægrotantium corporibus poſſe cadere. quin & ab ijs, qui librum hunc explanauerunt, ſigillatim vnumquodque dictum eſt, non tamen omnia tria: quanquàm, ſi cui ſingula probabilia viſa fuerint, poterunt & omnia videri. Equidem non alienum exiſtimo accipere orationem hanc in linamentis, quæ, vel per ſe ſæpiùs imponuntur vt ad ſanguinis eruptionem, vel, vt medicamenta excipiant, vel, vt eadem ſuperdata contineant. expedit enim prorſus ea decidere, at non citò, ſicut neque laqueos: ſed, vbi ſuppuratione facta perfectè caro producta fuerit, & circa venas ſanguinem fundentes increuerit. At neque cruſtas etiam candenti ferramento, vel adurentibus medicamentis inductas, conuenit citò cadere. Sed complura medicamenta, quæ partim liquida putreſcentibus partibus infunduntur, partim inſperguntur arida, partim ad lienoſos dantur, & ad aquam inter cutem ſummopere proſunt, quùm non celeriter decidunt: medicamenta item, quæ quòd benè inhæreſcant, ἔχεκολλα dicuntur, ad alias partes atque affectus impoſita valdè proficiunt, ſi diutius contineantur: ad fracturas etiam, & ad humeri caput frequenter excidens, tum ad pedum, coxarum, renum, omnium articulorum tormentum, capitiſq; dolorem acutum, experti ſumus admodum conferre, niſi citò decidant. è quibus quæcunque dicuntur ἐχέκολλα, cum ita glutinentur, vt vix reſolui poſſint, & corpori inhæreſcãt, vinculum non requirunt: alia verò decidunt, niſi faſcijs contineantur, de quibus nunc loquitur. Inquit igitur / hæc autem ſic, vt neque premant, neque decidant / quaſi ita ſcripſerit, quæcũque medicamenta non expedit citò cadere, ita vincienda ſunt, vt affecta parte ſub vinculo non coacta valenter teneantur, quod idem ſignificat ac non decidant. In his igitur, quæ extrinſecus ſuperdãtur, ſatis verba hæc excuſſa ſunt: conſideremus rurſus, num de partibus corporis illud verè dicatur / caſura ſanè deteriora ſunt, quùm citò cadunt /. non nulli ſiquidem orationem hanc falſam exiſtimãt, quos fallunt partes putreſcentes, quæ celeriter excidantur neceſſe eſt. quod ipſum per ſe verum eſt, H nihil tamen illi repugnat, multum enim intereſt inter ea, quæ caſura ſunt, & quæ excidi debent. ſæpè enim oſſis teſta, vel ſquamula tempore decidit, quas præſtat à natura compulſas tempore paulatim abſcedere, quàm ſub irritantibus præſidijs, aut ſub inſtrumentis reſoluentibus cadere. quæcunque enim ſubita vi extrahuntur, ſinus fiſtulis ſimiles relinquunt: vbicunque caſura ſubcreſcente calloſo quopiam vel carnoſo remittuntur, locus quàm primùm plenus conſpicitur, & celeriter ad cicatricem perducitur, ſi medicina modicè ſiccans, atque adſtringens adhibeatur. Atqui non nulla etiam neruoſa, & à membranis non abhorrentia, ſæpiùs excidunt, paulatim tuto longo tempore ſuppurantia: quæ ſi cogantur vehementibus medicamentis, id eſt acrioribus, vel ſi inſtrumento quopiam, ſeu digitis noſtris euellantur, reliquas partes afficiunt, inflammationem, febrem, delirium, neruorum diſtentionem concitantia. Iam verò ad reliquum, nempe ad tertium genus eorum, quæ cadere diximus, pergamus, hæ autem ſunt (vt non nulli concipiunt) faſciæ, quas aiunt, vbi laxæ ſunt, futurum'que omnino eſt, vt cadant, vtiliùs longiori tempore cadere.

ſed

A ſed hoc falſum eſt, ſiquidem, quæ malè affectis partibus circumdatæ ſunt, ſatius eſt cadere quàm celerrimè, ne dum tempore: atque adeò expectare non debes, dum illæ cadant, ſed citò ipſe iuncturam ſoluens rurſus moderatiùs deligare. quare non nulli ex ijs, qui ſic exponunt, fatentur expeditius eſſe, laxas faſcias citò cadere. Sed, quod ab Hippocrate effertur, præciſè dicitur, niſi quiddam aliud intelligatur, vt vniuerſa oratio ſit huiuſmodi/ caſura, quum diutius manent, deteriora ſunt ijs, quæ celeriter cadunt/. ſed, ſi hoc detur/ cadere/ minimè probabiliter refertur ad alias faſcias. Ecquis tam diu expectat in ijs, quæ ſponte ſunt caſura, cùm poſſit celeriter ſoluere, & rectè deligare? alij verò in contrariam partem inclinantes, veram quidem dixerunt orationem, ſed explanando verba contorſerunt. nam, quî non contorta eſt hæc expoſitio? Caſura deteriora ſunt, quàm non caſura, præſtat tamen ea citò decidere. vt vna ſententia contineatur priori parte orationis hactenus/ caſura deteriora ſunt/: & rurſus ab alio principio orſi legamus /ταχέως ἀποπεσόντων, hoc eſt citò cadant/. At contorta eſt (vt diximus) hæc expoſitio iuxta figuram loquutionis σύναρθρον appellatam. adde quòd ſi illud/ caſura ſanè deteriora /in vniuerſum accipiatur, falſum eſt: compluribus enim cadere bono eſt. Melius eſt igitur (vt narrauimus) orationem ad ea referre, quæ ſuperimponuntur, & ad partes caſuras: faſcias verò, & poſtremam expoſi-
B tionem reijcere.

2 *Ad quæ autem faſciæ ſpectant, vel quæ ſuper alias dantur, vel quæ primæ inijciuntur, vel vtræque.*

Supplendum eſt /hæc ſunt/: dein protinus legendum / faſciæ quæ primæ inijciuntur, efficiunt, vt quæ abſceſſerunt, propellantur/ & quæ ſequuntur./ Spectant / dixit ἔχεται, eo ſignificans, quaſi deſiderant, & ſibi vendicant, & ſpectant, quæ rurſus omnia idem ſibi volunt, nempè quæ vinculi vires ſint, quæ'ue opera. Voco autem nunc opera, non operas, ſed effecta, quomodo domus opus eſt ædificatoris, fabri lectus, textoris veſtimentum. In vinculis itaque, præſertim quæ ad fracturas adhibentur, binæ faſciæ obuoluuntur, antequam panni inijciantur, ſecundum hos reliquæ. Priores duas Hippocrates proprio nomine dixit ὑποδεσμίδας: iuncturam verò, quæ ex his fit, nuncupauit ὑπόδεσιν. Audiamus deinceps ipſum dicentem, quæ præſtare poſſint tam illæ faſciæ, quæ primò inijciuntur, quàm faſciæ communiter. debuit autem primùm explicare cuius gratia vincula à medicis inijciantur, quomodo primùm partitus eſt, aſſerens alia ſanare, alia ſanandi ſocia eſſe: tum qua via iniectum vnumquodque eorum ſanet. ad curationis enim conſilium reſpi-
C cientes idoneam iuncturam inueniemus. indicabit autem cōſilium valetudo, quæ curabitur. Hippocrates tamen non ita ſcripſit, ſed hactenus præfatus, qualem adhibere iuncturā debeamus, tranſit ad opera, & vires ipſius.

25 *Faſciæ, quæ primæ inijciuntur, efficiunt, vt quæ abſceſſerunt, propellantur: hiantia coniungantur: contracta ſeparentur: peruerſa dirigantur: aut contraria.*

Abſceſſiſſe nunc dicit, quæcunque corpore integro cum alijs partibus iungebantur hæc, cùm aduerſa valetudo eſt, vnitatem & contactum non ampliùs retinent. Vnitas quidem abeſt omnibus fracturis, vlceribus, fiſſis, contuſis: contactus verò abſceſſibus, ſinibus, inflationibus, tumoribus. Hiantia dicit, quæ plurimum inter ſe recedunt, quod fit duobus modis, vel vbi ipſa tota, vel vbi oræ duntaxat inter ſe diſtant. Ergo conſilium curationis eſt, quæ abſceſſerunt propellere: hiantia coniungere: peruerſa dirigere, quod communiter ad omnia ſuperiora pertinet. græci hoc ἐπανορθοῦσθαι & διορθοῦσθαι dicunt, ſignificantes, quæcunque aliquo modo excedant, in ſtatum reſtituere moderatum. Conſilia igitur in vinculis adhibendis hæc ſunt: quanquam eorum vis non modò hæc præſtat, ſed interdum etiam contraria: cùm rectè inijciuntur, hæc: quùm
D malè, contraria. Meritò igitur in extrema oratione adijcit/ aut contraria/. conſtituit enim oſtendere, quid faſciæ, quæ primò inijciuntur, efficiant, & non tantùm de rectè adhibitis tractare. In principio ſanè huius orationis/ ad quæ autem faſciæ ſpectant, vel quæ ſuper alias dantur, vel quæ primæ inijciuntur/ loquitur de omni vinculo, non de optimo tantùm: ſi quis tamen de optimo tantùm velit ipſum agere, quod in extrema oratione additur, hanc ſententiam habebit. Sicut in habitu præter naturam alia diducta, hiantia alia, non nulla peruerſa conſpiciuntur, ſic videre licet alia vitia his contraria. corpore enim benè valente, quùm moderata cuncta ſint, omne vitium inde oritur, quòd moderatio corrumpitur. Ergo, ſicut quæcunque naturali habitu ſunt, vbi cum quibuſdam continuantur, vel quædam contingunt, amiſſa vnitate & contactu ægrotare & habere præter naturam dicimus: ita etiam, quæ neque continuabantur, neque ſe contingebant, vnitas & contactus morbo implicabit. quare, quum hæc contraria ſint, vbi curentur, contraria conſilia exigent. Illa verò videbuntur rationi repugnare, quæ contraria ſunt peruerſis, directa'que nuncupantur. oportebit enim, & hæc (quantum ex propoſita oratione colligitur) peruertere,

tere, qui effectus non amplius eſt vinculi idonei, ſed alieni. verùm, ſi quis meminerit eorum, quæ E ab Hippocrate de femore, & de humero traduntur, comperiet his rectum habitum præter naturam eſſe: quùm ſecundum naturam in exteriorem & priorem partem gibba ſint. Sed quendam hoc latuit, qui femur humerum'ue tranſuerſum fractum, primò quidem rectum compoſuit, tum callo glutinandum in eo habitu deligauit: ſed, quùm naturalem oſſium habitum animaduerteret, eumq; ſeruandum eſſe intelligeret, ſentiens fractum os non dum callo ſolidatum, aqua calida perfudit oleo copioſè adiecto: dein vehementer extendens, primò quidem perfregit, vt initio fractum fuit, tum naturali figura ſeruata compoſuit, poſt hæc ita figuratum naturæ commiſit callo glutinandum. Quare verum eſt non ſolùm imprudentes medicos ob alienum vinculum contrariam vtilitatem ſuperioribus afferre, ſed optimos etiam de induſtria: quoniam, quæ præter naturam duplicata ſunt, ad contrarias partes conuertunt: in ijs, quæ coaleſcunt, coniunctionem ſoluunt. videmus enim quibuſdã exulceratos digitos cohærere, ita labra, & palpebras. Spectare igitur hæc oportet in huiuſmodi vitiorum curatione, quorum ſingulorum propriam iuncturam ſubijcit, primò proximis verbis agens, qua via parari faſciæ debeant.

26 *Iam verò Faſciæ parentur leues, tenues, molles, mundæ, latæ, ſine ſuturis, ſine eminentijs: ita valentes, ne extentæ rumpantur, & paulo ampliùs: non ſiccæ, ſed eo humore madentes, qui ſingulis ſit idoneus.* F

Scripſit iam antè de faſcijs, ſed mutila quædam, ex quo colligitur librum hunc, neque ab Hippocrate fuiſſe adeò politè limatum, vt edi poſſet, neque à filijs. nemo enim poſt obitum Hippocratis eadem, vel breuiſſima etiam oratione attigiſſet, ſed vel hæc, vel quæ antè propoſita ſunt, reſecuiſſet. dixit enim ſuperiùs / faſciæ mundæ, leues, molles, tenues / nunc adiungit opus etiam eſſe, vt latæ ſint, ſine ſuturis, ſine eminentijs, tum valentes, non ſolùm ſic, vt non rumpantur, quùm vehementiùs extenduntur, ſed eo etiã ampliùs, hoc eſt validæ ſint, & firmæ, quo fidelius teneant. Præcipit autem, vt ſine ſuturis ſint inæqualiter prominentibus, & ſine eminentijs, quæ ſunt in ijs, quæ texuntur, interdum de induſtria, interdum inuito textore, oblongis quibuſdam extantibus, modò ex ipſo ſubtegmine, modò etiam ex purpura. ſed & fœminæ in ijs, quas vocant παρυφας, data opera omnino hoc faciunt. quæ omnia caueri iubet. At quod inquit / faſciæ parentur latæ / ijs annumerari poteſt, quæ minus accuratè proferuntur. nam, ſi anguſtis comparentur, poterit quis redarguere, conferens eas cum ijs, quæ iuſto latiores ſunt: ſed ſi ad moderatas, quod à moderato in vtramuis partem recedit, ſiue amplius ſit, ſiue minus, id omne vitioſum eſt. Quorſum adhibeantur tenues, leues, molles, mundæ, ſuperiùs dictum eſt. Quod addit / non ſiccæ, ſed eo humore madidæ, qui ſingulis ſit idoneus / ad faſcias quoque refertur. quo autem motus argumento id præcipiat, euidentiſſimum eſt. in nullo enim vinculo ſiccas admouendas cenſet, ſed ex eo humore madefactas, qui σύντροφος, hoc eſt idoneus ſit ſingulis vitijs, quæ curantur. Siquidem cerato liquido ſimplici, & quod picem habeat, & vino nigro auſtero madefieri has docuit in opere de fracturis, & de articulis. Quòd ſi inijciantur ſiccæ, præterquam quòd ea ope carent, quam afferunt madefactæ, comprimendo ipſas partes, quibus ſuperdantur, earum calorem augent, atque ea de cauſa proximorum locorum humores euocant ad ſedem affectam: quod cùm tumores excitet, cuiuis conſtat maximo eſſe detrimento. G

27 *Quæ abſceſſerunt quidem, eatenus, vt quæ ſublimia ſunt, ſedem contingant: at nõ premant. Incipiendum verò à parte ſana, & quà vlcus eſt finiendum, vt quod ſubeſt, effundatur, neque aliud vltra coeat.*

Siue fracti oſſis partes præter naturam inter ſe receſſerint, ſiue quæ coniuncta ſunt, inter ſe dehiſcant, ſiue magnum vulnus ſit, coniungenda ſunt, dum ſe tangant, non tamen vrgeant. H quandoquidem partes, quæ ſic deligarentur, inflammatio & dolor inuaderet. De his autem nunc potiſſimum loquitur, quæ ventriculi nuncupantur, id'que exempli cauſa, hoc enim ipſe explanauit in ſequentibus. Illud verò / eatenus, vt quæ ſublimia ſunt, ſedem contingant, at non premant / communiter refertur ad alia omnia, quorum naturalis contactus, vel coniunctio ſoluta eſt. ſed, quæ proximè ſubijcit, cùm inquit / incipiendum verò à parte ſana, & quà vlcus eſt, finiendum / patet de tumoribus dictum eſſe. ab ijs enim ſaniem effundi oportet, & glutinationis tempore nullum ſuccum concurrere ad partem. quod ſanè continget, vbi imum ſinum adſtringamus, dum comprimatur: tum paulatim vinculum laxemus, vſque ad os ſinus, quod ſeruare apertum debet, & deuexum. ſinus itaque, vbi puros reddiderimus, glutinare volentes, ea ratione deligabimus. At vbi latum os ſcapularum ſummum à iugulo receſſerit, ſublimior ipſius pars valenter comprimi, & cogi debet, nullum enim afferet incommodum eiuſmodi preſſus, quemadmodum, vbi iugulo comminuto altera pars eius ſublimior ſit: minus tamen comprimemus hanc quàm latum ſcapularum os ſummum, alias inſuper fracturas minimum,

veri

Averiti ipſam inflammationem. Nos itaque de omnibus, quæ abſceſſerunt, locuti ſumus, Hippocrates autem exempli cauſa de ſolis ſinibus, in quibus deligandis, moderationem apertè docuit, cùm ait / quæ ſublimia ſunt / hoc eſt, quæ abſceſſerunt, / ſedem contingant, at non premant /, ſedem videlicet id nuncupans, quod abſcedenti corpori ſubiectum eſt. perpetuò autem debet inhæreſcere, inſidereq; quod admouetur. ſiquidem priuſquam partes ſe contingant, nullo modo poſſunt inter ſe glutinari. glutinantur enim, cùm ſe contingunt, & non vrgent. In aperto ſanè eſt neminem ſimpliciter imperaturum, vt ſinus, qui glutinatione indigent, ita vinciantur, cùm primò vindicandi ſint ab inflammatione, dein purgandi, aut ſiccandi: prætereà ſi quid carnis tabuerit, reficiendum: at nec fiſſa, nec contuſa, quæ ad vlcera ſimul & ſinus ſpectant, per propoſitum vinculum conuenit curare, quùm primò incidunt, ſed ſimul atque inflammatione vacant, & ſicca ſunt. In vtriſque autem dixit continui ſolutione carnoſas partes afflictari, cum eo quòd aliquid ſanguinis inter eas ſubſiſtit, quod commune eſt abſceſſus & ſinus. pars enim, quæ ſic afficitur, quouſque aperta non eſt, abſcedere dicitur, idque vitium nominatur abſceſſus. Verùm, ſi quà aperiatur, vt humor, qui receptus eſt, exitum habeat, vitium iam non ampliùs abſceſſus, ſed ſinus vocatur. Omnia igitur hæc mala perpetuò iuncturam poſtulant, cęterùm non perpetuò ſimilem. quoniam ſuperueniente inflammatione, iun-
B ctura ne per ſe quidem expetitur: ſicut neque vbi ſuppuratio fit: quùm ſinus iam eſt factus, & caro increuit, moderata admodum opus eſt, ita, vt quæ abſcedunt, ſedem non contingant, per os enim demittenda ſunt purgantia, & aperientia medicamenta: vbi glutinandi tempus eſt, quod Hippocrates nunc agit, neceſſaria eſt vinciendi ratio, quam tradidit. Sed neminem decipi velim exiſtimãtem velle Hippocratem ſinus omnes ita deligari. oſtenſum enim eſt nõ omnes, ſed quibus nullum aliud acceſſit malum, nempè quùm nec inflammatio eſt, nec putreſcit caro, nec ſordes aut ſuccus ſubſiſtit. quoniam ipſi vnius generis ſoli per ſe ſuam curationem admittunt. Hæc autem abundè fuerunt à nobis diffinita in libris de ratione curandi.

28 *Atqui obligentur recta rectè, obliqua obliquè, eo modo figurata, & quo minimè lædãtur, & quo faſciæ non premant, non laxentur: quem habitum non mutabunt, quùm ſuſpendendi, aut collocandi cauſa, mouenda erunt: ſed ſimiliter hæc omnia ſe habebũt muſculi, venæ, nerui, oſſa, benè cõtẽta, & benè ſuſpenſa.*

Recta & obliqua nunc dicit non partes corporis, ſed abſcedentia, de quibus agit exemplo dumtaxat ſinus adducto, qui ad longitudinem eius, in quo fit, relatus, prorſum vel rectus eſt,
C vel obliquus. Rectum igitur nunc intellige decliuem, obliquum verò eum, qui talis non eſt. Vocauit autem rectum ſinum, cuius os in inferioribus partibus ſitum eſt, imum in ſuperioribus: obliquum verò, vbi ſpectat ad latera. Veruntamen fiunt etiam ſinus, quorum ſitus his contrarius eſt quippe quorum imum ab inferiori parte ſit, os à ſuperiori, quos, vt detur exitus saniei, imos aperire rurſus oportet. quòd ſi os ab inferiori parte penitus non fuerit, ſed à latere, neceſſe eſt commodum partis habitum & vinciendi modum, vt inde ſanies excernatur, inuenire. tanta enim in talibus eſt habitus vis, vt ſæpenumerò nos, eo variato, os, quod à ſuperiori parte videbatur, in inferiori collocauerimus. Femur itaque, in quo ſinus verſabatur, os habens prope inguen, imum prope genu, ſanauimus, quùm ita figuraremus, vt inguen genu ſuperius eſſet, quod facilè ceſſit, ac ſine dolore, popliti ſubiecto puluino molli: eãdem quoque via ſinus in poſteriori parte cruris, quæ carnoſa prominet, quorum os popliti finitimum erat, ad ſanitatem perduximus, extremum pedem ſublimiorem poplite collocantes: brachium prætereà ſinu detentum mitella ſuſpendentes, ſæpè curauimus, manum cubito altiorem conſtituentes: cubiti articulo ſimiliter offenſo, ſic, vt ſinus iuxta ipſum inſidens à ſuperiori parte humerum, ab inferiori brachium occupet, maximè accommodatur, qui nunc dictus eſt habitus, in quo articulus vtroque
D oſſe humilior collocatur, cubiti ſcilicet & humeri, in quo caſu, duabus vtimur faſcijs, quarum vtraque à vitio orſa ad os, quod in articulo eſt, finitur. Ergo, vbi ſinus rectus omnino ſit, iuncturam adhibebis, quæ in neutram partem inclinet, perinde, ac ſi fractum membrum deuincias, quod rectum debeat contineri: ſed, ſi ad latus conuertatur, vinculum æquè eodem ſpectet, & is habitus ſeruetur, quo ſanies exitum habeat. Deligare autem debemus affectam partem in eo ſtatu, quo continenda eſt, ſcientes ea, quæ mutantur, magnoperè lædi, ita, vt neceſſe ſit, non nulla ex his, quæ attollebantur, ſubſidere, quædam, quæ deprimebantur, aſſurgere: quo neceſſariò fiet, vt quæ attolluntur, vrgeantur à faſcijs, quæ ſubſidunt, cùm faſciæ relaxentur, non contineantur. Dixit autem Hippocrates in faſcijs, quæ premunt ἀπόσφιγξιν: in ijs, quæ laxantur, ἀπόστασιν: imperauitque, vt propriam ſinui iuncturam inijciamus, cum habitum deligentes, ſub quo neque faſciæ premant, neque laxentur. nam, vbi laxentur, coguntur affectæ partes mutari. Quòd ſi vinciendi tempore ſimpliciter obliquum ſinum duntaxat ſpectemus, obliquam iuncturam admouebimus in eo habitu, in quo durare vitiatæ partes non poſſunt, vbi contineantur, aut ſuſpendantur. vbi autem alligatæ partes moueantur, non nullæ adſtringentur, non nullæ laxabuntur. quæ in figurando mutentur, ipſe nominatim expoſuit, cùm inquit / muſculi,

venæ,nerui, oſſa / his enim continetur corporis moles. Intelligendæ autem venæ ſunt iuxta maio E
rum conſuetudinem,non ſolùm,quæ nunc venæ nuncupantur, ſed etiamnum arteriæ. Mens igi-
tur totius orationis hæc eſt: cuius ſingula verba non admodum obſcura ſunt, fortaſſe tamen non ab
re fuerit ea paucis declarare. ἀναλήψιος, hoc eſt ſuſpendendi vocabulum accipit in brachio, quod,
vbi deligatum eſt,collocatur in mitella,quę à cubito ad manum excipiens,ipſum ſuſtineat: θέσεως,
hoc eſt continendi in crure. Patet autem id,quod ſuſpenditur comprehendi ſub genere eorum,quę
continentur. In fine orationis / benè contenta / εὔθετα dixit, / bene ſuſpenſa / εὔχετα: illud ad crura,
hoc ad brachia refertur.

29 *Tum eo modo figurata ſuſpendantur, & iaceant,quo minimè lædant, & ſecundum naturam ſint.*

Non aliud eſt,quod minimè lædit, quàm quod ſecundum naturam eſt: ſed vni & eidem contin-
git ſecundum naturam eſſe, & minimè lædere. quid hoc ſit in opere de fracturis ſatis ab ipſo expoſi
tum eſt: quod & hîc etiam ſuo loco exponetur.

30 *Quæ verò non abſceſſerunt, contraria ratione.* F

Quidam adiecta negandi particula / non / ſcripſerunt / quæ verò non abſceſſerunt / aſſeruntq́ue,
vbi abſceſſerit aliquid, vtendum eſſe vinciendi ratione ſuperiùs poſita, vbi non abſceſſerit, contra-
ria. Ratio ſuperiùs poſita,incipiebat à parte ſana, & ſuper vlcus deſinebat,coarctandi vim remittēs.
contraria igitur incipiet ab vlcere ac fractura, & ſuperiùs procedet laxiùs adſtringens. Sed qui ver-
ba hæc declarant citra negationem ſcripta,commonere ipſum aiunt,vt,vbi operam damus,vt quæ
præter naturam contracta ſunt,aut commiſſa, abſcedant, ſuperiorem vinciendi rationem immute-
mus. Perſpicuum autem eſt,vbi ea,quæ admodum inter ſe iuncta ſunt, quocunque modo non con-
uenienter inter ſe concurrerint,deducere volumus,cōtraria vinciendi ratione opus eſſe. quin & in
multis magnis vulneribus,in quibus, ima parte non ſaneſcente, cutis agglutinatur, vel ex duplica-
tis oris altera ſuper alteram excedit,item ad ſimilitudinem orarum cutis, in illis fracturis, vbi fracti
oſſis extremitates altè ſunt diductæ, quæ concurrerunt, abſcedere debere, id quoque in aperto eſt.
quod ipſum illis quidem oſſibus accidit, quæ intrinſecus multum caua ſunt. Hæc quidem per ſe
vtilia eſſe certò ſcimus. quæ quis nunc reprehendere poſſet,vt malè adducta,eo quòd propoſitis ver
bis nullo modo accommodentur,ita enim habent / quæ verò abſceſſerunt contraria ratione /. at non G
idem ſignificatur his verbis / quæ verò abſceſſerunt / atque illis, / quæ verò vt abſcedant, operam da-
mus /. debuerunt hi ſicut priores negationem præponere verbo / abſceſſerunt / ſicq́ue orationem
ſuæ ſententiæ conſonam reddidiſſent, ſcripturamq́ue ita mutatam potuiſſent ſuo iure exponere: nā,
ſi ita habeat,vt nunc habet,eorum explanatio aliena eſt. Ne putes igitur hîc de ijs tractari, quæ ope-
ram damus, vt abſcedant, hæc ſiquidem in ſequentibus oſtendet: ſed de ijs, quæ abſcedunt, & non-
dum perfectè abſceſſerunt,vel quamuis perfectè abſceſſerint,non dum tamen verſa ſunt in ſinum.
amant enim hæc primò curationem,quæ dolorem leniat,concoquat, & pus moueat: ſed poſtquam
ad ſuppurationem venerunt aperienda ſunt,vt exitum habeant: tum ſi quæ remaneant inflāmatio-
nis reliquiæ,qua parte continetur pus,quod effunditur,ſoluendæ ſunt ex toto: deinde (vt poſui) ſic-
care conuenit, & carnē producere: quibus factis,vbi vnus ipſe relinquitur ſinus nulli vitio iunctus,
ac neq́ue inflammatio eſt,nec ſordes,nec ſuperat humor,aut deeſt caro,ad glutinationem veniēdum.
Ergo nihil mirum eſt,ſi iubet contraria fieri in his,quę abſcedunt. nouit enim quilibet,qui medici-
nalem artē profeſſus in operibus eius verſatus ſit,abſceſſibus,qui maturari poſſunt,inimicum eſſe,
ſi quid eius humoris in pus verſum effundatur,magis enim ad rē pertinet, expeditiusq́ue eſt intus
ſubſiſtentē reliquū iuuare. in quo caſu affecta pars,quod ad morbum attinet,vinculum non requi-
rit,cum hoc adhibeatur,non quò per ſe curet, ſed quò iuuet curantia. Diſtat ergo abſcedentium cu- H
ratio à totis ſinibus,in abſceſſibus enim expedit prius quàm ad maturitatē peruenerint,nihil effundi: cō
trà in ſinibus,excretis omnibus nihil intus relinqui. Prętereà abſceſſibus nullo ore prorſus eſt opus:
ſinus os requirunt,id quod apertū. Itē quæ abſcedunt,ſub calido cataplaſmate, & madefaciendi vim ha
bente,coqui debent: ſinus per vehementer ſiccantia puros reddere, ſiccosq́ue oportet. Ad hæc ſinus
propoſito vinculo curantur: abſceſſus non alio nomine vinculū poſtulant,quàm ſanantiū præſidiorū cō
moditate. Sed Aſclepiades illud / quæ verò abſceſſerunt contraria rōne / referens ad vinculum,eius
mentē vniuerſam eſſe autumat. Quòd ſi partē ſic figuratā deligaueris, vt faſciæ neq́ue premant, neq́ue
laxentur,hoc totum ſecundum naturā eſt: in ijs verò faſcijs,quæ abſceſſerunt contraria efficito, hoc eſt con
trario modo figurans deuincito. Scribit aūt ad verbū ſic / Si quo modo parte figurata vinculum ab- »
ſcedat contrario figuratā alligato, vt ſi, vbi extento cubito humerum deuinxeris, faſcia nō maneat, »
ſed recedat,contra, atque vbi extentus erat figurato,hoc eſt cubitū inflectens ipſum denuo vincito. »
quoniam verò ſecundum naturalem habitum crura extenta ſunt, ſi, quem ijs curuatis deuinxiſti, »
extendere ipſa iuſſeris,cum muſculi locum mutent, diducetur faſcia ab illis locis, à quibus muſculi »
receſſerunt,

A receſſerunt, quod contrario modo figurentur, atque vbi curuata erant. ſiquidem crura extenta vincienda ſunt, eoq; modo figurata continenda/. Hactenus Aſclepiades, proximum iam eſt, vt ad alia verba tranſeamus.

31 *Vbi verò hiantia coniungenda ſint, in cæteris eodem modo, tantùm ab vlterioribus aliquid adducēdū erit, et paulatim cōprimēdū. Primò quidē minimū, deinde magis, maxima cōpreſsio cōtactu terminetur.*

Reducamus in memoriam id, quod ſummatim Hippocrates à faſcijs, quæ primæ inijciuntur, fieri dixit his verbis, quorum principium eſt/faſciæ, quæ primæ inijciuntur, efficiunt, vt abſcedentia propellantur/tum ea, quæ hactenus ab ipſo prodita ſunt. ſupplebimus.n. hac via id, quod propoſitæ orationi videtur deeſſe, ſic, vt eo adiecto talis fiat/vbi verò hiantia coniungere oportet, in cæteris eadem agemus, tantum ab vlterioribus aliquid adducemus/& quæ ſequuntur. Hiantia verò nunc ab ipſo dici exiſtimandum eſt, quæ præterq̃ q̀ vltra debitum inter ſe recedunt, vtranq; etiam oram habent in exteriorem partem conuerſam: quod in vulneribus fieri conſtat, vehementi interdum inflammatione accedente: vbi, cum carne altè admodum vulnerata tranſuerſus muſculus incidatur, deinde non glutinetur, iungatur'que, ſed magna inflammatio ſequatur, ſub qua extenta cutis B vtrinq; proximam horam attrahat, ab vtraque parte vulnus hiabit. Eiuſmodi figuram repræſentant labra inflammata, palpebræ, & cutis quæ glandem tegit: in capite etiam cū aperta cutis eſt, vt locus terebræ ſit, adiecta inflammatione hiatium ſpeciem videmus, idq; ſæpius accidit, potiſſimū, vbi cute coacta ſpacium, quod in medio eſt, linamentis implemus. id quod interdum facimus, vbi aut muſculorum vulnus traſuerſum altè inſederit, aut ſanguis eruperit, lintea carpta (quæ μοτὺς vocant, id eſt linamenta) inſerentes: atq; vbi timemus, ne cutis ſaneſcat, vtrinq; contracti muſculi partibus non glutinatis. Poſtulant ſanè cuncta hæc vitia & alia præſidia, quæ inflammationem ſubmoueant: verum ipſe nunc non quamlibet cuiuſq; morbi curationem exequitur, ſed eam, quæ ꝓpriè vocatur chirurgia. Hiantium igitur vinculum idem eſt, quod abſcedentium, quod ad reliqua ſpectat, orſum enim à parte ſana paulatim ad cutem venit aperte vlceratam: ſed eo diſtat, q̀ in his ab vlterioribus incipit, q̃ in abſcedentibus, quodq; compreſſionem intendit vſq; ad hiatum. In ſinibus igitur vinculum ab imo incipiebat: at in hiantibus non rectè inde orditur, vbi quaſi radix eſt, ſed longius à parte ſana. præterea cutem paulatim adducit ad vlcus, quam compreſſionem non remittit, ſed paulatim intentum primo ambitu cutem premit, deinde magis. Vocabulum/primo/nō nulli accipiunt in vno vinculo, non nulli in pluribus. q̀ ſi ad vnum referatur, notabit vinculi principiū: C ſin ad plures, primum vinculum vniuerſum oſtendet. vtrunq; autem verè dicitur aliter in alijs affectibus, non genere, ſed magnitudine inter ſe diſcrepantibus, ſi quidem oras leuius in exteriorem partem conuerſas vno tantum vinculo reducere ad naturalem habitum conabimur: vbi amplius hient, vi non cogemus, cùm primò deligabimus, tunc enim magis ad rem pertinet inſiſtere inflammationi, q̃ componere hiantia. Adijcitur autem poſtremis verbis/maxima compreſſio contactu terminetur/quoniam hiantia magis adduci poſſunt, q̃ vt ſe contingant: ſed ubi ſic adducta ſunt, alterum altero urgetur, & dolet, eoq; ipſorum inflammatio augetur. ducenda ergo ſunt, quæ hiant, vt ſe contingant, ſed non vltra id. Hæc autem ſcriptura dupliciter legitur, in quibuſdam exemplaribus/maxima compreſſio contactu terminetur/, quam agnouit Aſclepiades: in alijs autem / maior compreſſio contactu terminetur/. quæ/maxima/habet, ſicut potior eſt, ita etiam vetuſtior.

32 *In diducendis ijs, quæ contracta ſunt, ſi inflammatio eſt, contraria ratione vti oportet: ſi ea non eſt, præparatione eadem, ſed vinculo contrario.*

Contraria ratio eſt contractionis, atque hiatus, ſiquidem ſub hoc labra plurimum inter ſe in cō- D trarias ſedes recedunt, ſic, vt alterum in dextram partem, reliquum in ſiniſtram conuertatur: contrà ita inter ſe concurrunt, quæ contracta ſunt, vt vel unum alteri inſidat, uel inter ſe duplicentur quodammodo, uel inſtar eorum, quæ inuoluta ſunt, implicentur: id, quod interdum ob inflammationem accidit, non aliter quàm contrarium malum, ſub quo hiantis corporis partes plurimum inter ſe diductæ in contrarias ſedes recedunt. Neque mirum eſt, ſi ab eodem morbo inflammatione videlicet, hi contrarij caſus oriuntur, cùm non ijſdem particulis vehementer inflammatis utrunq; accidat, ut hient & contrahantur. in oculis enim, ubi exteriorem palpebrarum cutem ingēs inflammatio male habeat, & intentione quadam proximum locum afficiat, palpebra ob inflammationem intenta, in exteriorem partem conuerſa aperte deprehenditur: ubi non cutis, ſed interior tunica, quæ uſque ad nigrum oculi pertinet, ualde inflammetur, palpebra tunc in interiorem partem trahitur. quæ res, cum ambabus accidit palpebris, morbum facit, quem χύμωσιν dicunt, ſub quo aperire æger oculum non poteſt. quod uitij genus labris interdum incidit, tum cuti quæ glandem tegit, & ano: quorum cauſa eadem eſt: exteriores enim eorum partes inflammationis ui in interiora uertuntur. eadem uitia & in fœminarum naturalibus uerſantur. ſimile quoddam accidit & uulneribus, & ijs, quæ utcunque ulcerantur. interioribus enim partibus inflammatis peruertūtur

vlcerum labra in interiorem partem: ſed concidunt etiam intrò, in quo caſu extenuari & emacre- E ſcere ac putreſcere eadem labra neceſſe eſt. nam qui aliter fieri poſſet, vt promptè introrſum cõuerterentur? Deficit etiam pars interior, vel ꝙ non ſubminiſtretur alimentum, quæ res ad tabem perducit: vel ꝙ ſubiectæ carnis ſcalpelli opera plus iuſto exciſum fuerit, vel ꝙ putreſcens abſumatur. Ergo huiuſmodi affectibus ſuccurrit idoneum vinculum, quod vbi inflammatio accedat, non ſolũ per ſe non iuuat, ſed onere etiam lædit. Adhibetur autem commoditate medicamentorum inflammationem curantium. quò ſpectans dixit Hippocrates debere nos, quæ contracta ſunt diducentes, vbi inflammatio quidem eſt, contraria ratione iuuare, hoc eſt à vinculo cauentes. quoniam, niſi magna neceſſitas vrgeat, vt quædam teneantur inflammatis partibus ſuperiniecta, nullo modo deuincimus: cumq; hæc confidimus poſſe ſine vinculo manere, faſcias ad continendum non inijcimus. Accipimus autem lintea ꝗ tenuiſſima, & leuiſſima: ac circuitibus, quantum fieri poteſt, rariſſimis, vel vno tantum etiam contenti ſumus: quæ res plures medicos latuit inflammatis partibus, quà tumor eſſet, ſuper cataplaſmata imponentes duros & graues panniculos, multam lanã, plures faſcias, quæ per ſe omnia ſunt inflammationibus aliena, cùm onere potiſſimum offendantur. Iam verò in ijs, quæ citra inflammationem contracta ſunt, iubet, vt faſciarum præparatio eadem ſit, quæ prius: vinculum verò contrarium, atq; in hiantibus. Siquidem in illis faſcia longè orſa, à parte ſana, euolu- F ta ad ipſum hiatum procedebat, paulatimq; compreſſio eius intendebatur: at in contractis ab affecto loco incipientes faſciam euoluimus ſuper cutem, quæ iuxta eſt. Adiungi verò hîc debet, quod ab Hippocrate prætermittitur, vt qui non conſtituerit ipſorum, quos memorat, affectuum vniuerſam curationem docere, ſed eam duntaxat, quæ manu adhibetur. nos verò vt ſermo abſoluatur, quod reſtat adſcribemus. Vbi quid eorum, quæ contracta ſunt (vt dictum eſt) diduxerimus, ſubiectum locum, in quem labra inciderunt, implere linamentis debemus, vel idoneo medicamento, donec contractæ partes proximæ cuti æquentur, tum propoſitam vinciendi rõnem admouere.

33 *Dirigere item vbi peruerſa oporteat, cætera fieri eadem debent. In ijs autem, quæ receſſerunt, adducendis, vincire opus eſt per faſcias, quæ primò inijciuntur: tum glutinare, atque ſuſpendere: in contrarijs verò contrà.*

Corpus peruertitur, vbi aliquid ſua ſede, modo in exteriora corporis, modò intrò in ſpacium quodpiam laxius mouetur, quemadmodum in naſo: qui, ſi quid vel oſſis, vel cartilaginis in exterio- G rem partem recedat, ab exteriori parte deprauatur: ſin in foramẽ interius, ab interiori, ad cuius exẽplum reliquæ partes peruertuntur. Conſtat autem & in ijs commune cuiuſque curationis conſiliũ præſidia oſtenſurum. eſt autem commune vbique conſilium contrarijs contraria curare. quocirca nunc etiam, quæ receſſerunt, & per alia auxilia (de quibus tractare nunc propoſitum nõ eſt) & per faſcias coniungenda ſunt. docuit autem ipſe deligandi modos huc pertinentes, iuncturam (vt ipſe

Sect.2.t.29. & 43.7ᵃ.265.c F:266.f Sect.1.t.51.7ᵃ. 231.a

antea ſcripſit) ad ea quæ abſceſſerunt, quæ hiant, & quæ contracta ſunt: glutinationem, vt in opere de articulis ad ‖ naſum & maxillam: ſuſpendendi rationem, quemadmodum, vbi in libro de fracturis inquit, ‖ Quod ſi vtroque oſſe comminuto, vel eo, quod ſubiectum eſt tantum, deligatum brachium mitella ſuſpendatur, eaq; plurima circa fracturam detur, partes verò hinc atq; hinc ſuſpenſæ ſint, homini neceſſe eſt os ad ſuperiora peruerti: ſin oſſibus ſic fractis, mitella manum duntaxat, & cubitum excipiat, reliquum verò brachium ſuſpenſum ſit, deprauatum ſpectabit deorſum. debet ergo brachium ſuſpendi per mitellam latam mollemq; multum brachij cum prima palmę parte æqualiter ſuſtinentem. Hæc igitur verba alienam ſuſpendendi rationem, deprauantemq; indicantia, deprauatorum quoque curationem demonſtrant. Demus brachium cuipiam in inferiora peruerti, ſuſpendendum erit mitella anguſta ab inferiori parte exceptum: at ſi ſurſum intendens H deprauetur, ea vtendum erit ſuſpendendi ratione, quæ in inferiora peruertit, per quam & regione iuxta primam palmæ partem, & cubito mitella comprehenſis, quod inter hæc eſt, nulla re fulcitur. Conſimili modo, vbi prima palmæ pars in ſuperiora conuertat̃, iuncturam adhibebimus, quæ deorſum inclinet: hac complexi, quæ in vicinia cubiti ſunt, alteram extremitatem à prima palmæ parte ſine fulctura relinquimus. itidem cubitum in ſuperiorem partem intendentem ſic ſuſpẽdemus, vt ipſum ſine fulctura relinquamus. quæ ſuſpendendi ratio efficiebat, vt, cum nondum peruerſus eſſet, in inferiorem partem inclinaretur. Sed (vt ſummatim dicam) quæcũque deprauare poſſunt, quæ deprauata non ſunt, eadem dirigunt, quæ in contrariam partem ſunt peruerſa. Ad horum autem ſimilitudinem deprauantur, diriguntúrq;, quæ in femore, & quæ in crure, cùm totum crus iacet. quod enim in brachio efficit ſuſpendendi ratio, id iacendi in crure. ſed ſupplere oportet /iacere/ vbi Hippocrates inquit /ſuſpendere/. Illud autem in fine ſermonis /in contrarijs verò contrà/ poteſt ad prædictos deligandi modos referri: intelligemus enim ipſum velle vitia, quæ ijs contraria ſunt, contrario modo vincta curari, hoc eſt ijs, quæ peruertunt ea, quæ præter naturam recta ſunt, quorum in ſuperioribus mentionem feci.

Galeni

GALENI IN HIPPOCRATEM DE OFFICINA MEDICI COMMENTARIVS TERTIVS.

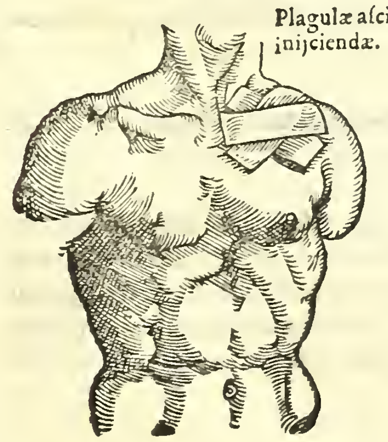
Vido Vidio Florentino interprete.

ARGVMENTVM LIBRI

Quæ in communi de Deligationibus dicta ſunt, trahuntur ad rationem deligandarum fracturarum, ſed pleraque in libris de fracturis & de articulis latius exponuntur.

1 A.li.4.f.5.t.2. c.5.fol.484.b B *INfracturis, quod ad pannorum" attinet longitudinem, latitudinem, craßitudinē, numerum, longitudo quidem, vinculi longitudinem æquet: latitudo trium ſit, vel quatuor digitorum: quod verò attinet ad craßitudinem, triplices dentur aut quadruplices: tot aūt numero, vt neq; plures ſint, neq; pauciores, quàm vt ambiant.*

Scripſit in opere de officina medici, primò de naturalibus iudicandi potentijs, quibus vniuerſi homines & ad tractationem omnium artium, & ad totius vitæ rationem vtuntur, neceſſariæ ſiquidem fuerunt, non ſolum ad propoſitam medicinæ partem, quæ manu medetur, ſed ad omnes in medicina morborum notas (σημειώσεις græce vocantur) quæ ſanè iudicandi potentijs diſcernuntur: proxime in propoſito opere docuit, quibus conſtet medicinæ pars, quæ manu curat: tertiò, qualem adhibere vinciēdi rationem debeamus, tum ab affectæ partis natura, tum ab ipſo affectu indicium ſumentes. In propoſitis autē verbis de fracturis agit, quæ ſpectāt ad commune vitium continui ſolutionem. ſic enim ego ſolitus ſum hoc morbi genus appellare: ſed Hippocrates corpora, quæ huiuſmodi malo torquentur, abſcedentia dicit, quare & malum non iniuria abſceſſus nuncupabitur, fietq; abſceſſus morbi quædam ſpecies, quam græci ἀπόστασιν proprie vocant & ἀπόστημα. Hæc diximus, vt in memoriam redi-
C geremus, quæ in ſuperiori expoſitione narrauimus: ſed iam pergamus ad reliqua. De fracturis verba faciens, pannos ante omnia proponit, iubens, vt horum longitudo ſit æqualis vinculo, quod cōſtat ex faſcijs, quæ primò inijciuntur, cùm eo nomine illi adhibeantur, vt has fulciant, atque immobiles teneant: latitudo trium, aut quatuor digitorum, hominis videlicet qui deligatur: tum quod ad craſſitudinem pertinet, triplices ſint, aut quadruplices, quoniam, vbi faſciæ, quæ primò inijciūtur, fulctura egent firmiori, quadruplices, vbi non tanta opus ſit, triplices obijci abunde putat. Illud autem euidentiſſimum eſt, quòd, quo magis comminuta oſſa ſunt, eo debent firmius contineri. Numero autem tot, inquit, eſſe oportet, vt affectum membrum complectantur. at iugulum fractum, & coſta, comprehendi in orbem nequeunt, ſed magnitudo fracturæ in quibuſdam pannorum numerum indicabit. iugulo ternos pannos, quadruplices plerunque, imponimus. duos quidem primos ad ſimilitudinem literæ X, ut medium vtriuſque, quà inter ſe committuntur, fracturæ obijciatur. tertium extendimus ſuper reliquos duos in longitudinem iuguli, vt ea, quæ ſubiecta ſunt, adſtringat, & fracturam ipſam adurgeat.

Plagulæ aſciatim inijciendæ.

2 D *At quum hi complendi cauſa inijciuntur, longi ſint, vt ambiant: latitudinis & craßitudinis coniectura ſiat de eo, quod deeſt, id autem compleatur non confertim.*

A. ibidem. Miror Hippocratem non docuiſſe prius vſum pannorum, deinde viam, qua quis eum poſſit cōparare. Vſus quidem" duplex eſt, vt contineantur faſciæ, quę primò inijciuntur, & vt impleantur partes, quæ in extremitate tenuantur, quas ipſe nominare ſolet ἀπόξυ & ὑπόξηρα, cuiuſmodi brachium eſt iuxta primam palmæ partem, & crus iuxta pedem, quibus iubet pannos in orbem circundari, vt poſtquā iniectæ illæ faſciæ fuerint, quæ alijs ſuperdantur, iunctura ſit æque craſſa. Ergo, quum pāni duplici de cauſa ſuperdentur, & ad continendum, & (quod διόρθωσιν dixit) ad complendum, commonet, vt ita longi adhibeantur, vt corpus quod alligatum eſt, complecti in orbem poſſint: lati verò, & craſſi pro eo quod complendum eſt. nam, ſi longiores ſint, q̄; vt partis ambitum

æquent,neceſſe erit extremitatum alteram alteri inſidentem reddere membrum tumidum magis E ea parte,ꝗ̃ vtrinque,ſic,ut iunctura inæqualis fiat, atque idcirco laxior: ſin breuiores fuerint,ꝗ̃,vt extremi ſe tangant,quum inter ipſos aliquid inanis ſpacij relinquatur, iunctura itidem contraria ratione inæqualis erit,ſiquidem locus in ijs neceſſariò reddetur inanis & cauus, perinde atque,ubi longiores erant,gibbus & eminens.Edicit,ne huiuſmodi panni ſemel ſubitò inijciantur, ſed paulatim,tenuiores quidem à ſuperiori parte,craſſiores ab inferiori.quòd ſi vnum ſubitò inieceris, locus talem habitum acquiret,qualem primò habuit membrum.

3 *Ex faſcijs,quæ primò inijciuntur duæ ſunt,prior ab affectu orſa in ſuperiori parte deſinit: altera ab affectu deorſum procedit,inde ſurſum finitur.*

Sect. I. t. 23. & deinceps. 7ª. 217 g.

Supra quoq; oſtendi faſcias,quæ ante pannos affectæ parti primò inijciuntur, ὑποδεσμίδας ab Hippocrate nominari.Scripſit autem in libro de‖fracturis quorſum vtraq; imponatur. prior nãq; ex ipſis non modò prohibet,quod concurrit,ſed & eius quod in affecto loco receptum eſt, ſurſum aliquid expellit: altera non nihil ſanguinis in vitiata parte ſuperantis ad extremum mẽbrum tranſmittit.Commune eſt vtriq; compoſitum os ſine deprauatione continere. F

4 *Adſtringendæ autem maximè ſunt,quà morbus eſt, extremis partibus minimè, alibi pro ratione.*

Ibidem.

Horum item ratio in commentarijs de‖fracturis expoſita eſt.In vniuerſum autem ſub omni vinculo,vbi ſubiecta caro magis adſtringitur,humor in ea contentus ad proxima loca propellitur: vbi verò lenius,admittitur quod procedit ab ijs,quæ vehementius comprimuntur.

5 *Comprehendatq; vinculum integræ partis quàm plurimum.*

Qua ratione hoc quoq; conſilium dederit,manifeſtum eſt, quia cum vinculum integræ partis multum complectitur,firmius continetur,& humor ab affecta parte ad ea,quæ iuxta ſunt, magis exprimitur,reprimiturq; valentius,quod à ſuperiori parte deſcendit.

6 *At quod ad faſciarum numerum, longitudinem, latitudinem ſpectat, numero quidem tot accipiantur, vt à vitio minimè ſuperentur, vt ferulas comprimere non ſinant, vt onere non lædant, vt inclinationis cauſa non ſint, nec effœminent.*

Alij ferè omnes ſub eodem nomine faſcias habent,quæ primæ inijciuntur,& quæ his ſuperdã- G tur:ſed Hippocrates priores appellat ὑποδεσμίδας,quæ pannis ſuperdantur ἐπιδέσμους. has igitur quot,ꝗ̃ longas,quàm latas adhibere conueniat,nunc perſequitur.Imperat itaq;,vt tot ſint,quot cõpoſitum os fideliter contineant.Illud enim/vt à vitio minime ſuperentur/id ſibi vult,ꝙ,vbi non ſuperent,in contrarium incident,nempe vt cedant,& à vitio,hoc eſt vitiata parte ſuperentur. quòd ſi tunc vincunt,quum compoſitam partem immobilem conſeruant,ſi quid hæc moueatur,iure dicet quis eas ſuperari.Quod autem inquit/vt ferulas comprimere non ſinant/ nihil amplius notat,ꝗ̃ ꝙ ferulæ,vbi faſciæ iuſto pauciores ſint,membrum prement, hoc eſt,cogent atque vrgebunt,quæ noxa violatam quoque ſedem afficiet:quin ſi tot adhibueris,ut laborantem oneres, ſic quoq; peccaueris,quum modum excedas. quæ duo cauentes faſciarum numerum conijciemus, ea obſeruatione adhibita,vt neq; premant,neq; onerent. Sed ne faſciarum numerus (inquit)cauſa ſit inclinationis, quam dixit περίῤῥεψιν verbo inde ducto,ꝙ iunctura tota in alteram partem dextram vel ſiniſtram περιῤῥέπῃ,id eſt inclinetur,id quod accidit ob exuperantem numerum faſciarum. Vſurpat autem verbum effœminare,quod ἐκθηλύνειν dixit. quidam in partibus vitiatis accipiunt, vt quas redditurus ſit infirmas & molles ſuperimpoſitorum linteorum numerus: alij in ipſo vinculo,quod imbecillum fiet,quum ferulæ,ſub iniectorum linteorum numero laxius contineantur. H

7 *Quod verò ad longitudinem, & latitudinem pertinet, impleant trium, quatuor, quinque, aut ſex, longitudinem quidem cubitorum: latitudinem verò digitorum.*

Tot igitur digitorum,& cubitorum,illius ſcilicet, qui alligatur,ſuperdari vinculum iubet,neq; vnum ſtatuit longitudinis & latitudinis terminum,eo ꝙ nullum ſit vinculum, quod adhiberi omnibus æque longum debeat,ſed numerum,longitudinem , & latitudinem faſciarum pro magnitudine fracturæ definit.atq; hoc eſt poſtremum vinculum,quod in opere de fracturis iniji voluit, quo tempore inflammatione à ſede affecta ſublata ueniendum eſt ad ferulas.

8 *Ambitus itaque panniculorum totidem ſint, nec vrgeant.*

Imperat,ut panniculi toties faſcias cingant,quoties earum vnaquæque circuierit. Illud autem /nec vrgeant/ad modum refertur adſtringendi. eatenus enim coarctari panniculi ſuper faſcias debent,ut firmiter maneant,ſed non urgeant. At quid magis præſtat,quàm coniunctè hanc partem

contexere

A contexere cum priori, vt tota oratio ſit huiuſmodi:/ Ambitus itaq; panniculorum totidem ſint, vt ne vrgeant/. quandoquidem premunt, vbi ſæpius circundentur. Expedit fortaſſe pro τοσαῦτα, id eſt totidem, legere τοιαῦτα, id eſt talia, σ tertia litera ſcilicet verſa in ι. nam ambitus panniculorũ qualitate potius, ꝙ numero vinculum exhibent moderatum.

9 *Mollia autem adhibeantur, & minimè craſſa.*

Hæc omnia videlicet præcipit mollia adhiberi, & non craſſa, cauens, quemadmodum ſupra de linteis diximus, ita etiam nunc, ne ſubiecta corpora comprimantur.

10 *Omniaq; hæc pro longitudine, latitudine, craſſitudineq; ſedis affectæ.*

Idem quoq; iam ſupra dictum, vbi alia res agebatur, non huic diſſimilis. Meminiſſe autẽ vbiq; conuenit ad vitiatæ partis longitudinem, latitudinem, & craſſitudinem referri, quidquid de longitudine linteorum, tum latitudine, craſſitudine, numero'ue propoſitum fuerit.

11 *Cæterum" Ferulæ, leues, æquales ſint, ab extremo reſimæ, ab vtraque parte vinculo paulo breuiores, craſſiſſimæ quà fractura extat.*

A.li.4.f.5.t.2. c.7.fol.484.g B

Spectãt tam ferulæ, ꝙ panni, ad ſtabilitatem vinculi, ac firmitatẽ, panni quidem, vt faſcias tueantur, quæ primò iniiciuntur: ferulæ verò, vt omnia, quæ ſubiecta ſunt, muniant, ſic vt in vniuerſum quatuor ſint, quæ ſingula ſuum vſum præſtant. In primis.n. faſciæ, quæ primò iniiciuntur, compoſitum os continent, & affectum inflammari non ſinunt: deinde panni, qui ſuperdantur, delabi ipſas non patiuntur: tum ferulæ firmant, quas circumponi Hippocrates iubet leues, & planas. Eſt autẽ contrarium leui aſperum, inæquale æquali, idq; quod aſperum eſt, oĩo inæquale eſt: at non ſequitur, ſi quid inæquale ſit, id prorſus aſperum eſſe, quẽadmodum nec via idcirco aſpera eſt, quia inæqualis. poteſt.n. cùm aſcenſu & deſcenſu contineatur nõ aſpero inæqualis & eſſe & appellari. quin & ferulas nihil prohibet leues eſſe, non tñ æquales, nam vbi in latera, vel ſurſum, aut deorſum ſpectent, æquales vtique non erunt, poterũt tamen eſſe leues. Fracturis itaq; ſaluberrimum eſt ferulas nec aſperas eſſe, nec peruerſas, vtraq; enim de cauſa comprimunt, præterquam ꝙ, quæ peruerſæ ſunt, vinculum quoq; peruertunt, quo deprauato pars etiam, quæ comminuta eſt, deprauatur. Monet autem, vt ab extremo reſimæ imponantur. reſimas intelligere poſſumus leniter ab inferiori parte deraſas, cùm, quæ ad finem vſq; æquali craſſitudine ſunt, vinculum ibi æque atq; in cæteris par-
C tibus contineant, quod minime opus eſt facto. placuit enim ipſi medium arctius adſtringi, inde verſus extrema laxari, extremiſq; partibus omnium eſſe laxiſſimum: tum ferulas vinculo ipſo breuiores ſuperaccommodari, ne vltra ipſum vlla in parte cutem tangant, quæ ſæpius intumeſcit, eò ꝙ humorem admittat ſub faſcijs depulſum. Craſſiores item ferulas imponi voluit, quà fractura eſt, quãdoquidem ad hunc locum potiſſimum pertinent.

12 *Atque vbi partes gibbæ ſunt, & natura minimum carnis habent, vereri oportet, quæ eminent, vt iuxta digitos aut talos, vel imponendo, vel breuitate.*

Cauere iubet, ne iuxta oſſium eminentias ferulæ ſuperaccommodentur, id qđ duplici rõne fit, vel vbi nullo modo ab illa parte ipſius vinculi dant: vel vbi adhibent breuiores, ꝙ vt ad eminentiã ptineant, priuſq; deſinunt, ꝙ illã attingunt, qđ expeditius eſt. In quibus aũt vitamus ferulas, ne quid lædant, ab illis planè abſtinẽtes, dixit/imponẽdo/: at/breuitate/ cũ longitudini aliqd demimus, quaſi ita dixerit: Cauere debemus, ne ferulæ tangant, qđ eminet, vel non imponẽtes, vel breuiores dãtes.

13 D *Panniculi verò fulcire debent, at non comprimere primò.*

Paulò ſupra proxime à faſcijs panniculorum mentionem fecit, non tamen expreſſit panniculos illis ſuperiniiciendos eſſe, ſed illud nobis conſequutio ordinis indicauit: nunc autem ait/fulcire debent/id eſt firmare ac ſtabilire, cum eo vt ne premant: idq; vbi primò vinculum iniicimus, ita, vt ſi homo ſequentibus diebus rogetur, reſpondeat ſe nihil ſentire, quod comprimat, cùm liceat nobis per panniculos ferulas coarctare. Scripſerunt quidam/primò/non in fine propoſitorum verborũ, ſed in principio ſequẽtium, ita, vt habeant/primò inuoluere oportet ceratum, molle, leue, purum/. ſatius autem fuit cerato molli, leui, puro, in ſexto caſu accipere, ita, vt oratio reddatur: Primò circa fractam partem cum ipſo circundare faſciam oportet.

14 *Ceratum," molle, leue, purum.*

A.li.4.f.5.t.2. c.2.fol.484.d

Non enim faſcijs ipſis aridis iniectis ſolam vitiatæ partis cutem cerato inungendam cenſet, ſed ſubinde ſingulos etiam faſciarum ambitus. nam, ſi cute tantum illita ſiccas faſcias dederis, eo præſidio affectas partes priuabis, quod per ceratum erant conſequuturæ, cùm lintea ceratum ipſum,

quod cutem madefaciat, abſorbeant, & eam ob id ſiccam reddant. Patet autem quam ob cauſam ce- E ratum eſſe molle velit, cum eo in vicem perfuſionis vtatur, quæ perficere quidem hoc ipſum poteſt: ſed tutius id ceratum præſtat, præſertim vbi tunc aſſidere vſq; medicus non poteſt, nec miniſtrum nouit hominem laborioſum, qui'ue ſedulo det operam ægrotanti. Iubet inſuper, vt ceratum illinatur non ſolum molle, ſed & purum, hoc eſt, cui nihil ſit immixtum propolis, ſordium, aut terreni vel arenoſi, præter ceram. id autem protinus etiam leue erit, niſi propter eas, quæ vocantur ἐγκρίδες, latius pateat leue, quàm purum. Leue autem λεῖν ab Hippocrate dicitur. quod verbum non ſolum inuenitur ſic ſcriptum, ſed λίβη etiam, adiecta litera β ante η: tuncq; non leue, ſed liquidum ſignificat. Sic autem magis ſcribendum putant, quicunq; ſignificatione verbi/purum/cẽſent leue quoque contineri, liquidum verò dicunt è regione aridi eſſe, quod non eſt tale.

De Aqva Calida.

15 *Quod ad Aquæ calorẽ pertinet, & copiam, calor vehemẽtior non ſit, quàm vt infuſa ferri poſsit à manu: Copiam, vbi relaxandum, extenuandumq; eſt, eſſe conuenit maximam: vbi caro producenda eſt, aut molliendum, modicam.* F

Exigit fracturæ curatio, vt de aqua non nihil etiam dicamus. Vbicunq; igitur faſciæ reſoluunt, conſuerunt medici omnes fracturas aqua calida perfundere, vtpote eius opem euidenter experti. Verum in duobus peccare ſolent, qui ea vtuntur, in modo & qualitate. in hac quidem, quòd calidiorẽ infundant, vel frigidiorem, quàm opus ſit: in modo quòd longiori, vel breuiori tempore faciant huiuſmodi medicinam. Temperamenti igitur in qualitate iudicem conſtituit manum ipſius curantis, qui manum ſuam aqua perfundens, quam infuſurus fracturæ eſt, poteſt pro fractura temperationem iuſtam conijcere. latè autem patet, quam dico temperatio: & ad communem hominum ſpeciem, non ad offenſum duntaxat refertur, ea enim interdum & ipſi iuſta videbitur. Ergo, vbi primum faſcias ſolueris, hac perfuſa poteris de homine quærere, nimis'ne calida, an gelida ſibi videatur: atq; ita calidiorem vel frigidiorem perfundens pro ægrotãte appoſite temperabis. Temperatum ergo aquæ calorem iudicari primò noſtra manu voluit, quem quidem proprie admodum perfectiſſimeq; & omnium optime iudicat ſenſus ægrotantis. Iam verò quandiu in perfuſione aquæ calidæ perſeuerandum ſit, ex eiſdem colligitur animaduerſionibus, quibus frictio, & quoduis præſidium calefaciens. hæc ſiquidem admota, non modò euocare poſſunt ad affectam partem, quod iuxta continet, ſed etiam digerere. Quocirca aquæ calidæ, & ob corporis modum, & ob diuturniorem & breuiorem vſum, contrarij eſſe effectus videntur. quoniam toto corpore inani, digerit magis quàm euocat: contrà repleto, magis euocat quàm digerit. tum paruo tempore admota implet amplius quàm detrahat: ſed ſi longior mora in perfuſione ſit, digerendo plus poteſt, quàm implendo. Iure igitur dixit, vbi relaxandum tenuandumq; eſt, maximam copiam requiri: modicam, vbi molliendum, & caro producẽda. Extenuantur protinus, quæ exinaniuntur: non tamen ita protinus relaxantur, quę extenta ſunt, ſed alijs medijs interiectis. quæcunq;.n. multitudine diſtenduntur, cuiuſmodi ſunt omnia, quæ inflammatione tenentur, vbi exinanita ſunt, relaxantur: quæ verò frigore ſpiſſante, vbi calefacta ſunt: quæ ſiccitate diſtenduntur, vbi madefacta relaxãtur. Recte ergo ait aquam calidam laxare, vbi plurima corpori infunditur, cum hæc præſtare valeat. Mirari verò te nolim, ſi diximus aquã calidam poſſe & ſuperantem humorem detrahere, & ſolidum corpus madefacere, alibi enim vtrunq; eſſe verum demonſtrauimus. Hæc igitur aquæ calidæ vis eſt, quæ, vbi pauca ſit, quid præſtare poſſit, proferre ſimpliciter non licet. ſi quis.n. iterum vel tertiò infudiſſe, aut per ſpongiam fouiſſe, contentus ſit, operam penitus luſerit: ſed, ſi modice perfuſione vtatur, Hippocrate auctore carnẽ producet, mollietq;, quibus eiuſmodi præſidio opus fuerit. Quorſum verò adiecerim/quibus opus fuerit/cognoſce. moderata aquæ calidæ perfuſio graciliori corpore, ac repleto ſuperanti humore, calefactam partem implebit: ſed, ſi corpus macrum ſit, & minime repletum, carnem ſimul producet, & molliet. H creatur.n. caro in illis partibus, in quibus ali & creſcere debet, quum temperatam naturam inter frigus & calorem habent, & ſanguis ſincerus iuſto modo ad illas confluit. vtrumq; efficit calidæ aquę moderata perfuſio. quandoquidem ſanguinem concitat ad ſedem perfuſam: & ibi prius exiſtentẽ carnem temperat, ſi frigida prius erat, calefaciendo, ſi calida, refrigerando, quum calorem euocat ad exteriora, & vtili humore madefacit, atq; idcirco etiam refrigerat. quemadmodum balnea aquæ dulcis, hęc ſiquidem eos calefaciunt, qui ex itinere, immodico frigore emoriuntur: exuſtos verò nõ lædunt. videntur enim temperatæ aquæ ſolio delectari, & vindicari poſt balneum à ſiti. Id etiamnum ualet perfuſio aquæ calidæ, quę ſi moderatè adhibeatur, carne implet, & ob id particulam reddit molliorem. caro enim nuper coacta mollis eſt, vtpote, cum ſanguis haud ita pridem concreuerit, quoniam caſei modo, qui recens cogitur, generatur.

16 *In eo quod perfunditur, hac moderatione utendum, ut, dum intumeſcit, finiatur, priuſquam reſidat. Primò enim attollitur poſtea extenuatur.*

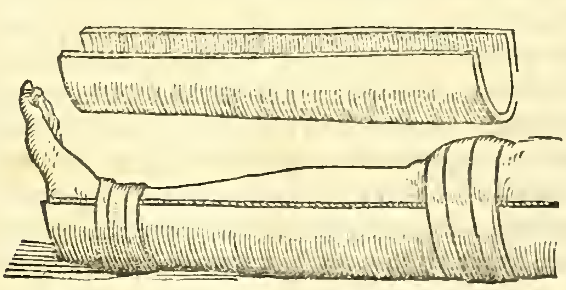
Modus

A Modus eius perfuſionis,quæ carnem producere,& mollire debet,eſt,vt deſiſtamus, antequam perfuſus locus incipiat reſidere.primò enim attollitur,hoc eſt, in tumorem aſſurgit naturali maiorem,tum quia funditur ſanguis,qui in ipſo continetur,tum quia à ſuperioribus partibus eò deſcendit: poſt hæc extenuatur,quia multum ſanguinis diſcutitur,tam eius,qui à ſuperiori parte concurrit,quàm eius,qui ibi ſubſiſtebat.

17 *Contineantur autem molliter, æqualiter, & altius excitata quæcunque extant in corpore, cuiuſmodi calx eſt,& coxa,ita,vt neque curuentur,neque peruertantur.*

Orationem hanc alij legunt,quaſi totam coniunctè contextam: alij in duas partes ſeiungunt,& vtramq; ſeorſum explanant. Prior itaq; pars ita circunſcripta eſt, vt ſuum habere abſolutū ſenſum per ſe poſſit.Ergo,ſiue contineri partes communiter intelligamus, vt ſub continendi verbo comprehendantur etiam quæ ſuſpenduntur,veluti brachium:ſiue ad ſolum crus referamus, optimum erit molliter contineri,& æqualiter,& ſublimiores.molliter quidem,ne laborans eo loci prematur, & ob prementium ſenſum inflammatione periclitetur,ne'ue coactus ſtatum mutare, fractum membrum peruertat,quod ſeruari immobile debuit,& ex toto conquieſcere:quæ verò inæqualiter
B continentur,dolent ſimul,& deprauantur,cū alia parte ſine fulcro ſint,alia vrgeantur. non iniuria itaq; cenſet æqualem habitum eſſe deligendum.ad hæc,vbi altius excitentur,defenduntur à materię curſu,cui,quum opportuna ſint,quæ in inferiorem partem inclinantur, inflammatione prehendūtur. Cōſtat igitur prioris partis orationis ſenſum vnum eſſe poſſe,recteq; ita explanatam eſſe. Alterius verò partis,ſiquidem per ſe legatur,mens hæc erit. Quæcunq; in corpore extant,vt in calce & coxa,recte contineantur,vt neq; curuentur,neq; peruertantur. Sed quia non adiectum eſt/recte contineantur/idcirco non nulli eam præciſam exiſtimant,coguntur'q; cum priori parte ipſam coniungere.Rurſus,ſi coniunctè ambæ legantur,oratio non amplius manet communis, ſed ſolum ad cōtinendum extantia pertinet. Qui in omnibus hæc accipiunt,communem orationem fieri dicunt,eo ꝙ cum extantibus partibus,& reliqua intelligantur.quin, & Hippocratem oſtendunt, non in hoc libro tantum,ſed & in alijs multis,ex vnius vel alterius rei exemplo res vniuerſas complecti.quum id,quod proponitur,euidentia antecellat ea,quæ ſunt eiuſdem generis,ſic,vt ex ipſo intelligantur, quemadmodum nunc ex calce,& coxa. Etenim,cū omnes eiuſmodi partes, quando affectæ ſunt, molliter & æqualiter iacere, & ſublimiores haberi debeant,in extantibus qualis coxa eſt & calx, id
C maximè ſeruandum eſſe perſpicuum eſt.Sæpius autem diximus huiuſmodi loquutiones præbere anſam alijs ad alia traducendi,ſic,vt quod cuiq; viſum fuerit,probabile credatur. quare de opinione,quæ vera videatur,non conuenit ſententiam proferre. Hoc igitur meminiſſe nos oportet,illud etiam non ignorantes in diſcrepantibus expoſitionibus,vbi in ſententia non peccetur,non diu eſſe inſiſtendum,ſatius enim eſſe,tranſire ad id,quod ad artem maximè pertinet,atque in eo immorari, quod nunc facere pręſtat.Ergo,quum conueniat partes omnes molliter collocandas eſſe,tum ęqualiter & ſublimes,potiſſimum quæ extant,qualis coxa eſt & calx, ad ea,quæ reſtant, veniamus,vbi inquit/ita,vt neq; curuentur,neq; peruertantur/.Rurſus hoc loci ijs,quæ ad artem pertinent, annumerari debet extantis partis collocandæ peritia.hæc,ſi iuſto altius excitetur, membrum curuabit: ſi humilior erit,peruertetur ac præſertim,cùm is error accidit, vbi primò collocatur. Quæ verò præter medicinalem artem in oratione ſunt,longam requirunt explanationem. In commentarijs autem ‖ de fracturis,ſicut perfecte tractatum eſt de alijs omnibus, quæ ibi præcipiuntur, ita etiam Sect.1.t.77.7'
de calce continendo,vbi ait/danda potiſſimum opera eſt, ut imus calx optime contineatur/. Sed 141.
conſuerunt non nulli addere omnia vbiq;, totaſq; alibi poſitas orationes, quibus idem præceptum continetur,adſcribere, quod neq; biduo perpetuo fieri poſſet. quocirca ſcripta ita exponentium
D nemo legit breuiori ſpacio ꝙ annuo. Iam ergo quum in libros de articulis & de fracturis commentaria ſcripſerimus,hîc tantum monuiſſe neceſſe eſt. Si quis igitur eos libros legerit percurrens celerrime,quod nunc proponitur,ad vlteriora pergat,doctus à nobis,qui periculum fecimus, perfectos fieri artifices lata plenaq; docendi ratione,non breui & compendiaria: quam alioqui vtilē eſſe non inficior,cum paucis contemplationem vniuerſam complectatur.

18 *Canalis verò crus non dimidium, ſed totum excipiat.Spectetur autem morbus,et cætera,quæ oriuntur incommoda manifeſta.*

Canalis cruri ſubiectus.

Agit hîc, vt cum ijs, qui commentaria de articulis & de fracturis legerint, id manifeſtū appellans,quod quiuis vnus è populo intelligit. Nō nulla ſiquidem ita conſpicua ſunt,ut vniuerſis appareat,qualia ſunt, quæ proxime præcedentibus verbis narrauit. omnes enim

intelligunt fractum membrum molliter & æqualiter eſſe collocandum, incommoda tamen, quæ ca E
Sect.2.t.64.7ª. 239.b nalis affert, non vident, niſi qui ab ipſo perceperint in opere de‖fracturis, his verbis: quorum principium eſt, De canali, qui fracto cruri ſubijcitur, incertus ſum quid dem conſilij. cauſam verò, cur
Sect.2.t.75.7ª. 41.f iure incertus ſit, ſubijcit. Ac rurſus alibi in‖eodem opere, vbi incipit, Si quis ipſi femori canalem ſubijciat. tum compluribus adiectis in extrema oratione adſcribit, Canalis igitur, vel totum excipere crus debet, vel nullo modo adhiberi. Voluit autem propoſitis verbis canalis vſum neceſſarium non eſſe, ſi adhibeatur tamen, ſubijciendum eſſe toti cruri inguinibus tenus, non ad genu duntaxat pertinetem. Ex illis ergo manifeſtum eſt, quod proponitur hoc loco, neque ipſum per ſe ipſum patet. quoniam quantum ſpectat ad verba/non/dixit/ἤ/, quæ vox accipi poteſt, quaſi disiungat, ſed eã ab ipſo vſurpari ad negandum ſcimus. cenſet enim canalem vniuerſo cruri ſubijciendum innocenter. Eodem modo etiam vſurpauit ipſam Homerus in eo carmine.

Tutari incolumem populum non perdere conor. vbi/non/dixit/ἤ/. quin & Thucidides etiã ita mutuat̃. Vult aũt ſpectandum eſſe morbũ, cuius gratia canalis admouet̃, & alia omnia, q̃ lædere poſſunt. Morbus quidem eſt fractura grauis oſſium cruris, ad cuius curationẽ opus eſt crure penitus immobili. canalis. n. ꝓbatur à quibuſdam, vt qui vtiliſſime tunc ſubijciatur, quum æger è lectulo ſurgit. id aũt accidit, vbi vel deſidere cupit, vel cubilis duriciẽ non ferens, ad alterũ transfert̃ iam F
Sect.2.t.64.7ª. 239.b tunc ſtratũ, quod in opere de‖fracturis expoſuit: vbi illud etiã oſtendit, ꝙ canalis, ſi non ſit longior, ꝗ̃ vt vltra genu pertineat, non ꝓhibet crus, quum mouetur: infeſtusq; eſt, & ſæpius comprimit. Imperat aũt, vt morbum intuiti, cuius gratia canali vtimur, & ea, q̃ canalis affert incommoda, ipſum modò accipiamus, modò repudiemus. namq; vbi moleſtia, quã canalis exhibet, exuperet, vitandus erit: contrà, ſi vincat vtilitas, præſtabit crus, non vſq; ad genu tantum, ſed totum canali excepiſſe.

19 *Præter hæc porrectio, ab inferiori parte intentio, in diuerſas partes ductio, compoſitio, aliaq;, ſecũdum naturam ſint.*

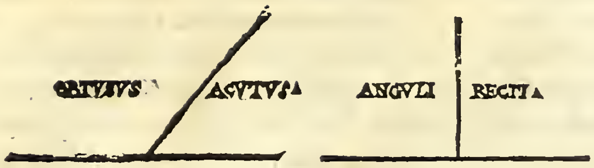
In prioribus dictum eſt porrectionem, quam πάρεξιν dixit vocari, quum languẽs ſe ipſum præbet medico curandum. quo tpe medicus primùm cognoſcit affectum ipſum infeſtantem: deinde ad curationem ipſam accingitur. At quum neceſſe omnino ſit affectã partem aliquo modo contineri, iure videtur ſm̃ naturam eſſe continenda: nam, ſi præter naturam iaceret, non mediocriter læ- A.li.4.f.5.t.2. c.4.483.h
deretur. Poſtq̃ porrecta eſt, vel intendi ſolum debet ab inferiori parte, vbi adeò tenera eſt, vt abunde ſit, ſi à ſuperiori parte teneatur: vel in diuerſa diduci, vbi validior eſt. conſtat itaque, & hoc tpe ſa G
tius eſſe ægro eum ſeruare habitum, qui ſecundum naturam ſit. Quo facto proximum eſt, vt cõponatur, ac tunc etiam conuenit eundem habitum tueri. Dehinc ſequitur, vt contineatur, vel ſuſpendatur, quæ duo non commemorauit nominatim, ſed ſignificauit, dum dixit/aliaq;/.

20 *De natura, quod ad actiones pertinet, animaduertẽdum eſt, quid requirat opus, quod ſit, quod ad hæc: attẽdenda quies, medium, cõſuetudo. In quiete quidem, atq; ocio cõſiderare rectum habitũ oportet, puta brachij: in medio, porrectionem, atq; contractionẽ, quẽadmodum, vbi cubitus cum humero propè ad rectũ angulum figuratur: conſuetudo idcirco ſpectanda eſt, quia non alius habitus facilius fertur, cuiuſmodi eſt in cruribus, vbi extenta habentur. Quæ enim hoc modo collocantur, immobilia diu facillimè perſeuerãt.*

Præfatus in ſuperioribus verbis/ſm̃ naturam/non immeritò hic exprimit, quæ'nam ſit hæc natura, quæ'ue ſint eius notæ. Scribit autem/de natura, quod ad actiones pertinet, animaduertendum eſt, quid requirat opus quod ſit/ quaſi ita dixerit, naturalis habitus in actionibus quidem actionis propoſito indicat̃, & vſu, cui deſtinatur/ quod ad hæc/ id eſt ad ea, quæ nunc propoſita ſunt, ſcilicet ad porrigendum, extendendum, componendum, collocandum, quum homo ad nullum opus læſa H
parte vti debeat. Alias animaduerſiones in peruestigatione habitus naturalis deinceps adiũgit his verbis,/attendenda quies, medium, conſuetudo/. quietem intelligit, quum homo feriatus ex toto in ocio eſt. vnde colligi rectum habitum teſtatur, ſicut in brachio docuit, ſubijci cubitũ volens, eiq; radium inſidere. Eo medio ait apparere habitum inter extremam porrectionem, & contractionẽ, qđ ſcribit prope accedere ad rectum angulum cubiti cũ humero, quem ipſe ἐγγώνιον dixit, quo volunt habitum appellari, qui eſt ad rectum angulum, ſic, vt cubiti os cum humero rectum angulũ oſtendat. Verum addit/prope/vetuſtis oĩbus exemplis, quam ſcripturam agnoſcunt, qui hunc librũ explanarunt. bis aũt peccatur in hac ſcriptura, ſi ἐγγώνιον accipiatur pro habitu, qui acutum angulũ habet. Quum ꝙ acutus angulus dicatur, qui recto minor eſt, nam, vbi recta linea ſuper rectam ducta angulos efficit ab vtraq; parte inter ſe æquales, vterq; æqualium angulorum rectus eſt, ſed qui recto minor eſt, appellat̃ acutus, ſicut qui maior, obtuſus. habet rectus angulus eam magnitudinẽ, cui nihil addi, nihil demi poteſt, ſed acuti, & obtuſi anguli numero ſunt infiniti. in recto angulo, nulla penitus declinatio eſt, quandoquidem recta linea ſuper rectam ducta tunc vtrinque rectum angulum facit, quum in neutram partem inclinat: at vbi linea, quæ rectum angulum facit, vergat in alteram partem rectæ lineæ ſubiectæ, inclinationes maiores, minores'que fiunt innumerabiles.

Non

A

Non licet ergo, vbi quis rectum angulum exprimi ſimpliciter velit, dicere, propè acutum. ſiquidem prius intelligitur rectus, poſtea acutus, quoniam (vt retuli) vnus eſt rectus, acuti verò innumerabiles. meritò igitur dicet quis acutū quempiam angulum propè rectum accedere, ſed, quùm plurimi ſint acuti anguli, intelligemus illum eſſe, propè rectum, qui parum abeſt, neque concurſum rectarum linearum, à quibus producitur, ita acutum habet. ex quàm plurimis itidē angulis obtuſis eos intelligemus propè rectum accedere, quibus rectarum linearū, à quibus fiunt, coniunctio modicè obtuſa eſt. aliquem verò angulum propè ad acutum accedere

28 incomprehenſibile eſt, cùm acutus angulus non ſit vnus. Non poteſt ergo ἐγγώνιον dici quod ad acutum angulum figuratur: tum quòd nemo ex græcis appellat aut ἐγγώνιον per duplex γγ, aut εὐγώνιον per ευ ſyllabam, acuti anguli figuram: ſed, quæ rectum angulum habet, ea εὐγώνιον

B per ευ diphthongum, & ἐγγώνιον per duplex γγ nuncupatur. An ἐγγώνιον neceſſe eſt accipere id, quod ad rectum angulum figuratur, quod accidit, vbi cubitus cum humero facit angulum rectum: exquirere autem, cur Hippocrates prope adiungit? Dicemus igitur & nunc, quod ſæpius dicere conſueuimus, obſcuræ orationis explanationem non certò ſciri, ſed, ſi quid probabile ſit, cum eo vt quod propoſitum eſt verum ſit, & auctoris ſententiæ non repugnet, accipiendum eſſe. huc itaque incumbentes verbum / propè / conabimur enodare. Statuamus ἐγγώνιον figuram, quùm vna ſit, neque minui poſſe, neque augeri: nobis autem non licere brachium ita collocare, vt oſſa ad angulum rectum ſine vlla inclinatione inter ſe committantur, ſed ſatis eſſe, ſi non ita multum ab huiuſmodi figura recedant, præſertim cùm neque Hippocrati placeat is totius brachij habitus. demonſtrabo enim naturalem habitum prope rectum angulum eſſe, ſed paulum recedere ad obtuſum, hoc eſt ſpectare ad porrectionem: demonſtrationem verò ab ijs accipiam, quæ ipſe ſcripſit, nam de quiete ait, & de conſuetudine, indagare nos poſſe naturalem habitum, ex ambobus coniunctis conficitur conſilium vnum compoſitum, perinde quaſi quis ita dixerit: Collocandi rationes, quibus iacere ſingulæ partes ſolent, quùm ocioſæ ſunt, "in curationibus quoque eligi debent, nam in partibus commodè figurandis, id patet primò ſtudendum eſſe, vt " minimè

A.li.4.f.5.t.2. c.4.483.h

C doleant. Verùm, ſi huiuſmodi quieſcentium habitus à laborantibus ſeruetur, ſed alio modo

30 iaceant ſine dolore, haud diu manſuros eſſe manifeſtum eſt. Igitur, ſi reſpexeris ad homines ocioſos, plerunque comperies brachia non penitus media, inter porrecta ex toto, & ex toto curuata, ſed ad porrectionem magis accedentia, id quod etiam accidit in altera habituum oppoſitione. Cuncti enim homines, vbi defeſſi ſunt, brachia aperientes, habitum eligunt medium inter pronum prorſus, & ſupinum, vt qui omnium maximè dolore careat, coguntur tamen paulum inclinare in pronum. Volens igitur Hippocrates hæc exprimere, cùm non eſſet, quòd rem pluribus explicaret, adiecit verbum / prope /. Quòd autem ea ratione, quam dixi, inter cæteras maximè collocari cubantem iuuet, præcipuè intelligunt, qui ſunt in eiuſmodi artis operibus verſati, hac enim oratione audita veram eſſe rem comprehendunt. Itaque, vbi mens auctoris propter obſcuritatem dubia eſt, expoſitorem tueri auctoris ſententiam, & propoſitæ rei veritatem oportet: ſic enim, qui diſcunt, vtilitatem conſequentur. Hoc igitur conſilium ſeruare in omni expoſitione conor, quod quidam expoſitores, neque ſi operam daret, aſſequi poſſent, vt qui medicinalium operum ſint expertes, & cauillatorum veſtigijs inſiſtant, fiant'que ex eorum numero, qui λογικοὶ ἰατροὶ vocantur, id eſt verbotenus medici, quorum cauſa vulgo ſuſpecti ſunt qui rectè vtuntur

D ratione. Hæc, & ſi rarò explicentur, teneri memoria debent. Accedamus nunc ad ea, quæ proximis verbis ſubijciuntur, quemadmodum habitus inter pronum & ſupinum omnium minimè dolori eſt, cui aſſueti ſunt ferè omnes plurimum tempus ætatis: ita etiam ſe res habet in cruribus extendendis, extenta enim crura iacere diu queunt immobilia. Mutandum verò neceſſariò non eſſe membrum in alterum habitum minus iocundum oſtendimus in libro de muſculis, vbi mutationis quoque cauſam adiecimus. quare id non amplius oſtendendum eſt, ſed in memoriam reuocandum, quemadmodum & illud etiam, quòd citò ad eundem habitum reuertemur. ſed neceſſarium non eſt cauſam referre, longiorem enim ſermonem deſiderat. ſatius itaque eſt ſententia Hippocratis ad vnguem ſeruata, aliud quid pro cauſa tradere, quod iuuenibus magis expediat, quod'que à nobis diſputatum eſt in libro de motu muſculorum. Igitur in commiſſura humeri cum cubito, habitus naturalis medius eſt inter vtrunque extremum, nempè eius, vltra quod porrigere, & eius, vltra quod curuare, brachium non licet. Apparet autem, vbi oſſa carne nudentur, duobus proceſſibus terminatum cubiti cauum, quo recipitur humeri ambitus cardinem repræſentans, quem duo tubercula medium complectuntur: tum in vltima porrectione poſterior cubiti

cubiti proceſſus coniectus in ſinum humeri poſteriorem, non ſecus quàm in extremo flexu prior E
in priorem. quibuſcunque verò ſinus poſterior natura magis ſinuatur, præter extremam porre-
ctionem cubitum adducunt ad exteriorem partem, ſicut contra, qui eum receſſum iuſto minus ca-
uum habent, perfectè brachium non extendunt. Vt non ſunt autem conſimiles in omnibus ſtru-
cturæ articulorum, neque certi in omnibus extendendi fines, ſic neque medium erit in omnibus
idem. quare vbi medium habitum inter extremam porrectionem, & vltimum flexum naturalem,
eſſe affirmamus, medium non ad vnguem accipimus, ſed ſic, vt latè pateat, quod medium Hippo-
crates appellat κοινὸν. Verùm, ſicut nullo modo fieri poteſt, vt medius ex toto habitus ſeruetur, vbi
nec adijcere latum vnguem, nec demere queas, ſic non expedit brachium longè ab hoc medio figu
rari. Id enim intereſt inter artificioſam coniecturam, & eam, quæ artis eſt expers, quòd artificioſa
exquiſitam moderationem propè attingit, quæ artis eſt expers, plurimum non nunquam aberrat.
Poſſet itaque Hippocrates iuxta hanc ſententiam monuiſſe, vt ſeruetur habitus prope ἐγγώνιον, hoc
vocabulo rectum angulum appellans, vt qui nos coniectura ductos, nō longè receſſuros eſſe ab ex-
quiſita moderatione exiſtimet. Sed iamiam perſequar, quod pollicitus ſum me relaturum iuniori-
bus, quod ad hunc locum maximè conferat. Habet conſuetudo præcipuam in medicina vim, ita, vt
à clariſſimis medicis natura aduentitia nuncupetur. quam conſtat inter ea, quæ neceſſariò admo- F
dum ſpectantur, Hippocratem vbique numeraſſe in indicandi facultate tribuentem ei ſecundas,
illa videlicet primas occupante, quæ à natura ſumitur. collocandi enim ratio, quæ ab hac indica-
tur, eatenus inferior eſt, quatenus exquiſitè in omnibus eadem eſſe non poteſt, ſed pro cuiuſque
conſuetudine variatur. Conſpexi ergo quoſdam totum diem conſidentes, qui artes exercent ſe-
dentarias, alios ſtantes, aut ambulantes: cenſui'que non immeritò ijs magis extenta ſiguranda
crura eſſe, qui bonam temporis partem habere ſic collocata conſuerunt, ex contrario minus
extenta, quibus curuata diem vniuerſum detinentur. experimento autem rem comprobans,
comperi qualem ſperaui. Brachiorum verò eadem eſt ratio, iacere enim ad rectum angulum de-
bent, ſed propius'ne accedere ad ipſum oporteat, an longius abeſſe, ex conſuetudine intel-
ligitur. Verùm homines, quùm quæ à ratione excogitata ſunt, experimento dijudicant, tunc
rei excogitatæ certum indicium habent, vbi experimentum à ratione non diſſentit. itaque
præceptum hoc ab omnibus amicis comprobatum firmiter iam conſtitutum eſt ad hæc maxi-
mè pertinere. Arbitramur ergo Hippocratem voluiſſe habitum, qui ad rectum angulum ad
vnguem eſt, pro conſuetudine variari: mutationem verò exiguam eſſe, hoc eſt, prope rectum an-
gulum accedere. G

21 *In" mutatione verò poſtquam adhibita intentio eſt, hæc ſimiliter ſe habeant, quòd ad habitum perti-* A.li.4. f.5.t.2.
net & ſitum, muſculi, venæ, nerui, oſſa, benè admodum contineantur, & bene ſigurentur. c.4.483.h

Hæc ſuperius etiam dicta ſunt, ſi quis autem ex toto ipſa detraxerit, præceptis nihil dempſe-
rit. Accidit enim in huiuſmodi libris, quibus multa ſummatim continentur, vt auctor eaſdem
res aliter atque aliter adſcribat, ea de cauſa, vt conſideret, quibus verbis, eas potiſſimum explicet:
librarius verò poſtea, vbi repperit ſcripta non nulla in margine, non nulla in ipſo ſpacio, in quo
contineri ſcriptura ſolet, vniuerſa in ipſum ſpacium congerat, quo ordine maximè cenſet conue-
nire. Id igitur, quod propoſitis verbis oſtenditur, eius generis eſt. Complura diximus attendi
tempora in eo, qui curatur, primum, vbi ad medicum accedit aliquo prorſus modo figuratam
habens affectam partem: alterum deinde, quùm ſe præbet medico, qui intuitus partem, & vitium
eius cognoſcat, & qua præparatione ad curationem opus ſit. Sequitur deinceps tempus præpa-
rationis, & poſtmodum intentionis, tum oſſa componendi, vbi fracta fuerint, & reſtituendi,
vbi prolapſa, dein alligandi, poſtremum omnium eſt tempus ſuſpendendi in brachio, continen- H
di in crure, & in locis iuxta ſpinam, & caput. Ἕξιν igitur, id eſt habitum hîc vocauit παρὰ τὸ
ἔχειν, quod habeat eam rationem, qua partes continentur figuratæ eo tempore, quod ab inie-
cto vinculo proximum eſt: huic è regione oppoſuit ſitum eorum, quæ continentur, nempè trium
crurum, capitis, & totius ſpinæ, ſic, vt habitum accipere in alijs debeamus, vt puta in iugulo,
brachio, latere, capite humeri, lato ſcapularum oſſe, malis, maxilla, & ſiquid aliud ſimile eſt. cen-
ſet enim opus eſſe, vbi prædictæ partes affectæ mutantur, non nullas rectè iacere, puta quæcunque
contineri poſſunt, non nullas rectè figuratas haberi, nempè, quæ contineri non poſſunt. Dixit
autem, quæ continentur εὔθετα, alia verò εὔσχετα. cætera in alijs ex dictis temporibus diuerſa
ſunt. Commune eſt omnium vnum & idem, naturalis ſcilicet partium ſtatus, ad quem ſpectare iu-
bet illum, qui poſtremo tempore vinculum diu ſeruandum conſtituit. nam, ſi membrum alio mo-
do figuretur, dum alligabitur, poſtremo tempore etiam mutabitur muſculorum, venarum, & ner-
uorum poſitio, ac neque εὔθετα erunt, neque εὔσχετα, hoc eſt neque rectè continebuntur, neque
rectè ſuſpendentur.

Intendere

22 A *Intendere autem illa valentiſsimè oportet, quæ maxima ſunt & craſsiſsima, & vbi vtrumque os comminutum eſt: minus vbi id, quod ſubiectum eſt: minimè, vbi id, quod ſuperius.*

Intendere (inquit) valentiſſimè oportet, quæ maximis & craſſiſſimis oſſibus cōtinentur, & corpora, quæ ipſa cingunt, hoc eſt muſculos. hi enim ſunt, qui potiſſimum intentione indigent, vt quibus maximè vis inſit ad ſua initia recurrendi. ex harum partium numero eſt femur, deinde humerus & crus, poſt hæc brachium, poſtremo, quæ iuxta manum ſunt & pedem. excipe hîc quæ in ſpina ſita ſunt. Sed quod ait / vbi vtrumque os fractum eſt, magis extendere oportet / intellige cubitum & radium: quod verò ſubijcit / minimè / id eſt leuiſſimè, ac maximè moderatè: / vbi id, quod ſuperius / accipe in brachio radium. quæ omnia (vt retuli) diſcuſſa ſunt in opere de fracturis.

23 *Quòd ſi iuſto valentior intentio adhibeatur, noxia erit, præterquam in pueris: partes autem paulo altius excitentur.*

Si oſſa in pueris, vel vbi franguntur, vel vbi ſuis ſedibus excidunt, minus quàm expedit, extēdan-
B tur, tantùm rē procedere non ſinent. nam nec componentur, quæ fracta ſunt, nec quę prolapſa ſunt,
reſtituentur: ſed ſi valentius extendantur, propriū affertur detrimentū. quo quidem tēpore vis adhibetur, dolor excitatur, poſtea inflāmatio ſuperuenit, febris, neruorū diſtentio, & interdum etiam reſolutio. quod teſtatur ſe vidiſſe Eraſiſtratus in humeri capite nimiū extento. Minus tamen alijs pueri læduntur, ſi vehementius extendantur, propter humorē corporum & molliciem. nam, vt lora plurimū citra noxam diſtenduntur, quùm mollia ſunt & madida, abrumpuntur verò, cùm arida ſunt & dura: ita muſculi, atque nerui, quùm madēt, & molles ſunt, ducentē facilè ſubſequuntur, neque multum dolent, neque rumpuntur: ſicci verò & duri, quùm, niſi magna vi cogātur, extendi nequeant, grauiori dolore vrgentur, non ſolum ſi iuſto magis, ſed etiam ſi modicè intendantur. in eo enim caſu neruorum ac muſculorum fibræ conuelluntur, rumpunturq;, quorum nihil manet pueros, neque enim poſtea inflammatione, atque idcirco febre, delirio, neruorum diſtentione, ac reſolutione prehenduntur. Ipſe igitur de pueris verba fecit, quæ transferēda nobis ſunt ad eunuchos, fœminas, tum ad eos, qui natura ſiue conſuetudine madent, & molli carne ſunt, cùm iſtiuſmodi corporum temperamenta ducenti facilè pareant, neq; ſentire offenſam vllam grauiorem ſoleant, ſi vltra debitum extendantur: at quibus vel natura, vel conſuetudine corpus induruit, vix cedunt extenden-
C tibus, atque ea de cauſa minus ipſe cenſuit à medicis eſſe extēdendos, valde ſiquidem læduntur, vbi
immodica vis adhibeatur. Quod verò ait / partes autem paulo altius excitentur / item duplici de cauſa proponitur, & vt fidelius cōtineantur, dilabuntur enim, quæ contraria ſunt: & ne doleant.

24 *Bene repoſiti articuli exemplum ſit ille, qui cognominis, qui par, qui ſimilis, qui ſanus eſt.*

Cognominem Hippocrates dixit ὁμώνυμον. ſatius autem fuit dixiſſe συνώνυμον, alia enim ſunt ὁμώνυμα, quàm quæ hîc tractantur. homini quidem homo, & equus equo, tum canis terreſtris terreſtri, marinus marino, συνώνυμος eſt. quæcunque autem nomina in multis ſingularibus ſpeciem vnam ſignificant συνωνύμως in ipſis dicuntur: contra ea, quibus differentes ſpecies appellantur, vocare ſolemus ὁμωνύμως dicta, & quæ ſub ipſis ſunt, atque exprimuntur, ὁμώνυμα habentur. quî dicetur igitur brachium cōparatum ὁμώνυμον, quando ſpeciem eandē habet? Sed nō expedit in verborum controuerſia immorari. Quæ ſequuntur magnum in medicina momentum habēt, quibus iubemur, cùm prolapſum articulum in ſuam ſedem reſtituimus, vti exemplo cognominis, paris, ſimilis, ſani. cognominis quidem, vbi humerus cum humero confertur, cum brachio brachium, femur
cum femore, crus cum crure: paris in eodem homine, & non in alio, quam rem in opere || de articu- Sect. 1. t. 34. 7ª. 257. f
D lis declarauit his verbis / ſpectareq; in articulis, non quidem alterius hominis / : pari autem adiecit
ſimilem, poteſt enim, cum quo cōfertur, par eſſe, vt ſanè ſimilis non ſit, cùm ſæpe alter humerus vitio quopiam tabuerit, aut abſceſſu ægrotauerit, vel crus valgum ſit, aut varum: atque idcirco ſanum rurſus adſcripſit, ne quid nos perperam accipiamus, non grauatus verbum, quantum eſt in vi, idem penitus iterare. nam, quod par eſt, vtique ſanum eſt, ſi ſimile ſit, niſi vbi vtrumque membrum eodē modo ſit affectum. tunc autem in alijs hominibus ſpectandum erit, in quo caſu conuenit ſimili ſanum adijcere, ſed, ſi in eodem homine conſideretur, abundè erit dixiſſe ſanum, quod ſimili comprehenditur. fortaſſe autem Hippocrates vtrumque ſcripſit, vt in alijs ſcriptum inuenitur, animo accipiendi non vtrumque, ſed alterum tantùm, librarius verò vtrumque adſcripſit.

25 *Frictio ad reſoluendum valet, & adſtringendum, præter hæc ad implendum, ac minuendum. Nam, ſi dura ſit, adſtringitur corpus: ſi mollis, reſoluitur: ſi multa, minuitur: ſi modica, impletur.*

Adſtringere intelligit durare: reſoluere, laxare, & mollire: minuere, extenuare. ſub dura enim frictione carnem pertractatam veriſimile eſt reddendam eſſe frictioni ſimilē, dū adſtringitur premiturq;: ſic & ſub molli carnem ſimilem afficiendam, eo q contraria pręſtet, atq; dura: multa inſu-

per,

per,cum demere plurimum poſſit,extenuari corpus probabile eſt:ſed non ſimiliter plerunq; reſici E
ea quæ multæ contraria eſt,pauca videlicet,verum modica,quod ſuperius dixit de vſu aquæ calidę.
pauciſſima enim fricatio,non ſecus,ac exigua aquæ perfuſio,nihil efficit, quod ſenſu percipiatur.
Perfricare igitur oportet,vbi implendum eſt,quoad indicia cõſpiciãtur,quæ tradita de perfundẽdi
moderatione fuerunt,quùm ait/ dum intumeſcit priuſquã reſidat finiatur: primò enim attollitur;
poſtea extenuatur/.demonſtrauimus autem in ſecundo de tuenda ſanitate ex ijs, quæ frictio præ-
ſtat,nihil ab Hippocrate prætermiſſum. Illud verò,quod multos latet,ignorare non oportet, quã-
uis *ἀνὰ* ſurſum ſignificet,*τρῖψις* frictionem, *ἀνάτριψιν* vocari à græcis non modò eam frictionem,
quæ ab inferiori parte ſurſum procedit,ſed quamlibet,quouis modo intendat: raróq; legi apud ip-
ſos vocabulum *τρίψεως*,conſuerunt enim appellare *ἀνάτριψιν*,quam nunc dicimus *τρῖψιν*.

26 *Sed,quod ad uinciendum attinet primum uinctus premi ſe maximè dicat,quà uitium eſt,extremis ue-*
rò partibus minimè:fulciri item faſcias,& non urgere ſe,idq́; non ui,ſed numero,eo ipſo die,quo deliga-
tus eſt,ac nocte paulo magis,poſteriori minus,tertio autem laxari. Reperiatur poſtridie in extremitati-
bus tumor mollis,tertio die cum reſoluitur,quod uinculo exceptum fuit,extenuatum.Id q́;ſeruandum eſt
quotieſcunque alligatur,cum q́;iterum uincitur,intelligendum eſt conuenienter ne iniectum uinculũ fue- F
rit.In poſterũ enim expedit plura atque arctiora lintea dare, ab hinc tertio die plura adhuc atque arctio-
ra,deinde ſeptimo die à primo reſoluto uinculo oſſa gracilia in conſpectum ueniant, & facile tractentur.
At,ubi ferulis alligatis locus gracilis ſine prurigine, atque exulceratione fuerit, ſuperſedendum eſt uſ-
que ad uigeſimum diem ab ictu: ſi quid ſuſpectum ſit, ſoluere interim ferulas conuenit,& tertio quoque
die coarctare. Eodem autem modo figuratæ habendæ partes ſunt, dum ſuſpenduntur, dum continentur,
atque dum alligantur.

Fulcimenta conſtat à græcis appellari,non ſolũ *ἐρμάσματα*,ſed *ἐρείσματα*,vel ex eo,quod Poeta
ait in carmine, *ὑπὸ δ᾽ ἤρεον ἕρματα νηῶν.* ad cuius ſimilitudinẽ fulcire dictum eſt ab Hippocrate *ἠρ-*
μόσθαι, quod quaſi inſidere ſignificat,& inhæreſcere.Id autem fieri iubet linteorũ numero magis q̃
preſſu,caueri enim per ſe voluit linteorum preſſum.Sed hæc & alia multa,quæ & prępoſitis & ſe-
quentibus verbis continentur,abundè explanata ſunt in opere de fracturis,& de articulis. quare, ſi
quid obſcurum eſt,non eſt,quod exponamus,transferamusq; huc quæcunque ibi perfectè prodita
ſunt,atque ideo quaſi rem apertam prætermittendum exiſtimo. ille enim qui non modò magis ap-
poſitè,quàm ego,ſed,qui omnium optimè potuit dicendo ſenſa mentis aperire turpe duxit,
Quod clarè expreſſum eſt iteratis dicere verbis. G
His igitur relictis,vt potẽ,quæ plana ſunt ijs,qui commentaria de fracturis & de articulis legerint,
ad ea,quæ reſtant,progrediar.

27 *Capita figurandi ex conſuetudine & natura uniuſcuiuſque membri colliguntur: Species uerò, ex cur-*
ſu,ſtatu,cubandi ratione,ex actione,& ocio.

Apertẽ quoq; ex his verbis intelligitur librum hunc,qui ſummatim rem complectitur,poſt obi-
tum auctoris editum fuiſſe.nam,qui huiuſmodi libros excribunt, ſi qua ſint, quæ duobus modis,
ve in margine etiam,appoſita ſint ab auctore, vt poſtea conſideret vtro exprimere mentem ſuam
præſtet,ſoliti ſunt omnia deſcribere in ipſo opere.quis enim adduci poſſet, vt crederet eum voluiſ-
ſe hîc eadem iterare nulla ratione cogente, præſertim cum ſummopere ſtudeat breuitati? Sed cùm
maiores noſtri hæc dixerint explananda,nos quoque illos ſequemur. Patet igitur capita collocandi
dicta eſſe quaſi propoſita,ad quæ intendentes idoneum cuiuſq; partis habitũ inueniemus. quin &
conſuetudinem vnum eſſe ex ijs propoſitis ſupra memoriæ prodidit, cùm inquit,Præter hæc por-
rectio,intentio,in diuerſas partes extenſio, compoſitio, aliaq́; ſecundum naturam ſint. De natura,
quod ad actiones pertinet, animaduertendum eſt, quid requirat opus, quod ſit: ad hæc,attendenda
quies,medium,cõſuetudo.in quiete quidem atque ocio cõſiderandus rectus habitus, puta brachij: H
in medio porrectio,& contractio,quemadmodum,vbi cubitus cum humero propè ad rectũ angu-
lum figuratur:conſuetudo idcirco ſpectanda eſt,quia nõ alius habitus facilius fertur, cuiuſmodi eſt
in cruribus, vbi extenta figurantur:nam,quæ collocantur hoc modo, diu facillimè poſſunt immo-
bilia perſeuerare.hæc cum paulo anteà ſcripſerit,quî deterius iterũ hic repetet? Propoſita igitur cõ-
ſuetudine & natura vniuſcuiuſq; membri,deinceps ſpecies hoc eſt differentias ipſorum colligẽdas
eſſe ex actionibus arbitratur. Non nulli verbo / ſpecies/ adiecerunt / membrorum / ita, vt oratio ſic
habeat / ſpecies membrorum/. de cruribus autem gratia exempli dixit / ex curſu, inceſſu,ſtatu/cui
addidit cubandi ratione / quod idem eſt, ac verbum ſuperius ſcriptum,videlicet / quies/.his rurſus
ſubiecit/ ex actione & ocio / actionem accipiens pro inceſſu, curſu, ſtatu, ſingularibus actionibus,
ocium verò pro quiete. Quare nihil amplius his verbis exequitur, quàm actionem & quietem.
Neque propterea, quod in principio huius orationis naturam membrorum nominauerit, exiſti-
mari velim alterum nunc collocandi modum indicaſſe, cùm nullum aliud naturæ tradiderit indi-
cium præter actiones, quod totum ſic habet, quemadmodum in verbis paulo ſupra ſcriptis
docuit.

A docuit, quocunque autem tempore curationis eorum affectuum, qui manus auxilium deſiderant, vnus ſeruandus eſt partis habitus, qui ſecundum naturam eſt, quem inueniri ait ex quiete atque ocio, id eſt vbi quis conquieſcit: tum ex medio, quod ſcilicet eſt inter extrema: atque ex cõſuetudine, ſub qua actio & quies manifeſtè cõprehenditur. Hæc itaq; duo maximè communia indicia, medium ſcilicet inter extrema, & conſuetudo vniuſcuiuſque partis, naturalem habitũ nobis exponẽt. ego autem in libro de motu muſculorum hæc perſequutus & partium compaginẽ indicans, quam ex ratione corporum incidendorum inueni, naturalem partium habitum iuxta Hippocratem in libro ‖ de fracturis docui. Videri autem poſſunt diuerſa de propoſitis rebus dici, cùm aliàs alia verba & nomina vſurpentur, veluti cùm quis dixerit collocanda eſſe membra, quemadmodum minimè lædunt, non alium habitum inueniet, quàm eum, in quo detineri ſolent quieſcentes, qui medius quoque eſt inter extrema: ſed & indicatione ſumpta à partium compagine hic idem inuenitur. Sect. 1. t. 16. 7a 216. g

28 *Quoniam labor firmat, ignauia reſoluit.*

Hoc etiam perangustè traditũ fuit ab auctore, quod fortaſſe conſtituerat dilatare in eo libro, quẽ
B erat editurus. Legitur autem in quibuſdam exemplis / quid labor firmat, ignauia reſoluit? / proponente ſibi ipſo auctore rem exquirere vtiliſſimam non modò ad medicinæ partem, quæ manu, ſed & ad eã, quæ victus ratione medetur. omne igitur corpus, vbi in ocio degit, effœminatur, & imbecillum redditur: firmatur autem & vires colligit, vbi quid faciat, hoc eſt aliquem vſum præſtet. cuius orationis duo fidem faciunt, experientia omnium, qui animaduertunt euidenter apparentia: & indicatio, quæ à naturali compagine ſumitur, quam in libro de tuenda ſanitate explicauimus. Quod verò ad chirurgiam attinet, non debent diu affectæ partes haberi immobiles, ſicut non nulli ſecuritatis gratia faciunt: ſed inflammatione ſublata modicè dimoueri, quod primò tantùm faciendum eſt, quùm affectæ ſedi calida aqua infunditur, deinceps in balneis, poſtea etiam ſine his.

Adſtringendum eſt numero potius, quàm preſſu.

Item hoc ipſum ab auctore ſummatim per ſe ſcriptum à librario ſanè huc translatum fuit. ſupra enim clarè perfecteq; explicatum eſt, nunc præciſe adſcribitur. Supplere autẽ oportet / linteorum / vt vniuerſa oratio ſic habeat / adſtringendum eſt numero potius linteorum, quàm preſſu /.

C

30 *Vbicunque ſanguinis ſuffuſio eſt, ſeu contuſum, ſiue abruptio, ſiue tumor, ſi inflammatio non eſt, ſanguinis plurimum à vitio ſurſum expellatur, paulum verò deorſum. Sed nec brachium, nec crus dependeat. Faſcia autem ab affecto loco incipiat, ibiq; validiſſimè inſidat, extremis verò partibus minimè, medijs modicè: extrema item ſurſum adducta vinciatur: numeroq; potius quàm compreſſu faſciæ adſtringant. Huc autem maximè accommodantur tenues, leues, molles, munda, latæ, valentes, vt quæ ſine ferulis adhibeantur. Perfuſione inſuper copioſa vtendum.*

Hippocrates iuxta Ionum linguam (vt ſolitus eſt) contuſum appellauit φλάσμα per φ, id quod à nobis per θ θλάσμα dicitur. accidit autem hoc vitij, vbi graue aliquid decidit in corpus, quod quaſi carnem abrumpendo, atterendi vim habet. Verùm vbi contuſa caro ad regionem, quæ ſub cute eſt, ſanguinem tranſmittit, hæc ſanguinis ſuffuſio dicitur ἐκχύμωμα, ſub qua cutis inuiolata ſeruatur. ſcindi autem tenues venas cum carne, vbi id exoritur, manifeſtum eſt. Incidit autem abruptio (quod σπάσμα dixit) quùm muſculorum fibræ plurimum extenduntur, ita, vt non nullæ abrumpantur, cuiuſmodi mala recentiores medici ῥήγματα propriè appellant. Huic ſubiecit Hippocrates tumorem, quem dixit οἴδημα, quo vocabulo ſolet omnes præter naturam tu-
D mores notare: iuniores diſpertiuntur hos in inflammationes, quas φλεγμονὰς vocant, & in duros tumores, atque in molles, & pituitoſos, quos propriè vocant οἰδήματα. ſed φλεγμονὰς ſolet ipſe appellare φλογώσεις, vndè nomen inditum eſt calidis tumoribus. accedit ad priores tumores is, qui eryſipelas dicitur, quod perpetuò quidem inflammatum eſt, non tamen perpetuò tumet. Hi ergo morbi omnes nominatim poſiti ab Hippocrate, quod ad rationem victus ac medicamenta pertinet, aliam curationem exigunt: quod verò ad manum, vinciri conuenienter debent, præſertim, vbi oriuntur ex præcedentibus vinculis, de quibus nunc pertractat. Illud verò / à vitio ſurſum expellatur / dixit ἐξαριᾶται, quod quaſi exprimatur ſignificat. non nulli apertè ſcribunt ἐξαίρεται, hoc eſt expellatur, vt nulla apud græcos explanatione ſit opus. Cæterùm deligari hæc in libro de fracturis voluit, faſcia orſa à loco tumido: nunc verò à vitio partis, quod τρώματος nomine expoſuit, ſed vinculum, quod ad fracturas pertinet, hîc eatenus variat, quatenus faſcias plurimum ferri docet ad ſuperiora, parum verò ad inferiora. Illud item / ſed nec brachium, nec crus dependeat / commune quoque eſt eius vinculi, quod ad fracturas accommodatur, ſed id adſcripſit, vt potè, quod magnum in propoſitis momentum haberet, ne (vt conſueuimus) negligentius agentes ſummopere lædamus: quùm, quæ ingentem noxam aut opem afferunt, prout quis rectè vel

non

non rectè vtitur, Hippocrates commemorare frequentius non grauetur: contrà, quę parum prodeſ- E
ſe nouit, aut obeſſe, contentus ſit ſemel tractare. Ergo in fracturis, cùm primùm alligantur, antequã
vel inflammatio, vel aliud ex dictis nunc vitijs acceſſerit, cautio eſt ſimiliter, atque in his, ne quid ad
affectam ſedem concurrat: at non æquè in illis danda opera eſt, vt quæ affectam partem occupant,
digerantur. quocirca perfuſionem hîc adiungit, non quo illic quoque non adhibeatur, ſed quo hîc
magis. perfundenda enim copioſius hæc ſunt aqua calida, vt quod in tumidis partibus collectũ eſt,
diſcutiatur. Quamobrem ipſe, cùm loquutus eſt de calce, qui à ſaltu ex ſuperiori loco ſanguine ſuf-
funditur, præter cætera auxilia ad id hoc quoque poſuit, aqua calida copioſe perfundendum, vin-
ctum´q; locum ſine compreſſione fideliter continendum. Igitur hæc quoq; ad fracturas docuit, li-
cet plus habeant ponderis in malis, quæ nunc commemorantur, nempe ea de cauſa, vt citra omnẽ
preſſum digerantur: ac propterea ſine ferulis quoque deuincit, ita, vt iunctura hæc duplici modo
differat ab ea, quam fracturæ poſtulãt, tum ꝙ faſcias requirat minus arctatas, & potiſſimum leues,
tenues, molles, mundas, his enim maximè indigent, quæcunque adſtringi leuius oportet: tum ꝙ di-
geſtione opus ſit vehementiore. Adiungit præterea vnumquodque ex propoſitis vitijs inflamma-
tione vacare debere, ſi qua docuit ratione, curandum ſit. ſiquidem inflammationes ne modicũ qui-
dem preſſum ferunt. contra eas igitur nitimur per cataplaſmata, per aſſiduam calidæ aquæ perfu- F
ſionem, per´q; liquida medicamenta, quæ ſuccurrere ſcilicet inflammationibus poſſint.

31 *Vbi articuli ſuis ſedibus excidunt, aut his intactis, quæ ipſos continent, reſoluuntur: aut oſſa, quæ citra commiſſuram ſe contingunt, diducuntur: uel quæ iuncta erant, abrupto eo, quo continebantur, inter ſe dehiſcunt: ſeu iuxta articulos comminuuntur: aut peruertuntur, cuiuſmodi ſunt, quæ vara ſunt, in alteram partem inclinantia: ab ea parte, à qua mota ſunt, lenius vinciri debent, arctius ab ea, in quam, vt quùm deligata ſunt, in contrariam ſpectent, ac priuſquam deligarentur, id´q; paulo plus æquo: quod & faſcijs agendum eſt, & pannis, tum ſuſpendendi, collocandi, intendendi´q; ratione, præterea conuertendo, dirigendo, plurimum´q; perfundendo.*

Mala hæc vniuerſa latè perſequutus eſt in opere de articulis, & de fracturis, quæ nunc ſicut alia
multa in compendium contulit: quod breuitatis cauſa per ſe obſcurum eſt, at ijs, qui ea volumina
legerint planum. nos, quùm ipſa anteà explanauerimus, vt memoria redintegretur, pauca in mediũ
afferemus: ſi quis autem ab officina medici initium acceperit, huic pręceptore opus eſt, qui res eno-
det, & quæcunque ab Hippocrate in opere de fracturis & de articulis ſcripta ſunt, in commentariũ
translata huc proferat. Dixit igitur Hippocrates propoſitis verbis ἐκπτώματα in articulis, qui ſuis G
ſedibus excidunt: ϛρέμματα, vbi intacto articulo, quæ iuxta ipſum neruoſa ſunt, reſoluuntur, quod
præſertim accidit, quùm ambulando veſtigium fallit: διαϛήματα, cùm oſſa, quæ citra commiſſu-
ram naturaliter ſe contingunt, præ affectu quopiam diducuntur, in opere etiam de articulis & de
Sect. 2. t. 1. 7ª. 261. c fracturis ‖ nominatim mentionem facit de oſſibus, quæ inter ſe diducuntur, vt de cubito & radio in
commiſſura brachij cum humero, & in manu de ijs, quibus illa continentur, & in crure ſimiliter
de ijs, quæ iuxta genu ſunt pedem´que in vicinia calcis: ἀποσπάσματα dixit, quùm abruptis ijs,
quæ oſſa inter ſe connectunt, ipſa, quæ prius iungebantur, plurimum inter ſe dehiſcunt, quemad-
modum ipſe de extremitate lati ſcapularum oſſis oſtendit: ſed ἀποκλάσματα dicit, quæ iuxta arti-
culos comminuuntur, vocantur à iunioribus ἀπάγματα, de quibus in fine libri de fracturis me-
minit inter cubiti noxas, vbi ἄπαγμα ſcripſit, eò ducuntur, qui poſt ipſum hoc vocabulo nuncupa-
runt quamcunque tranſuerſam totius oſſis fracturam in vicinia articuli, in qua videlicet fracti oſſis
partes inter ſe plurimum recedunt, oſſa, quæ ſic franguntur, recentiores dicunt frangi καυλιδὸν,
quùm caulis modo abrumpantur: διαϛρέμματα vocauit, quæ peruertuntur, ab ijs autem quæ
ϛρέμματα dixit, differunt διαϛρέμματα, quatenus hæc aliquo modo perueniunt ad articulum le-
uiter ipſum deprauantia, ſua´que ſede commouẽtia, id quod euenit præcipuè vni oſſi tibiæ in pue- H
ris, in quo caſu vincimus, vtrinque ad dirigendum obijcientes lignum ex tilia, vel ex tali aliqua ma
teria firmum molle´q;, tenuem inde regulam parantes. Rectè autem addidit, vbi commemorat ea,
quæ peruertuntur/ in alteram partem inclinantia/ etiam, ſi legamus vt non nullis placet/ cuiuſmo-
di ſunt, quæ valga ſunt, hæc in alteram partem inclinantia/. vtrique ſcripturæ optimè cõuenit adij-
cere/ in alteram partem inclinantia/ ſiquidem totus articulus ſæpe in interiorem partem vel exte-
riorem conuertitur, id´que cruri accidit frequenter prope genu & prope talos. Vocantur autem,
quæ in exteriorem partem vergunt βλαισὰ, ideſt valga: quæ in interiorem ῥεβὰ, & κυλλὰ, id eſt
vara. His omnibus vinculum prodeſt, quod duo ſpectat, vt ab ea ſede, in quam prolapſa pars eſt, fa-
ſciæ adducantur, vrgeant´q;: locus verò, vnde ea receſſit, laxior ſit, vt admittat, quod ſub vinculo ad
ipſum compellitur, hoc eſt, vt faſciæ ibi laxæ ſint, non arctatæ. Supplere autem oportet/ vene-
runt/ vbi inquit/ ab ea, in quam/ ſic, vt totus ſermo ſit/ ab ea parte, à qua mota ſunt, lenius vinciri
debent/ hoc eſt faſciæ laxiores eſſe: arctius ab ea, in quam venerunt, vt ſpectent in contrariam partẽ,
atque venerunt. terminum autem conuertendi in contrariam partem non præſcripſit naturalem
ſtatum, tunc enim morbo vinculum cederet, quùm deprauationi diu pars aſſueuerit: ſed pau-
lo vltra

A ſo vltra naturalem ſtatum partem adducendam cenſet, atque hoc eſt, quod ait/ id'que paulo plus æquo / nam, quod naturale eſt, æquum eſt. Cæterùm præcipit, vt ad contraria conuertamus per omnia, quæ ad vinciendum admouentur. quæ ipſe nominatim cum faſcijs recenſuit, quùm inquit/ & pannis, tum ſuſpendendi, collocandi, intendendi'que ratione, præterea conuertendo, dirigendo/ quùm poſſit vinculum per hæc omnia plus iuſto ad contraria inclinari. Scribit, item /plurimum perfundendo/ addens/ plurimum / quod in proximè præcedentibus verbis omiſit, intelligi tamen potuit ex ijs, quæ propoſita erant. ibi itaque digerendi, hìc verò molliendi cauſa, copioſe aquam infundit.

32 *In his, quæ extenuata ſunt, plurimum integræ partis comprehendatur, vt ex transfuſione, quæ exhauſta ſunt, magis, quàm ſuapte natura emacreſcerent, diuerſo vinculo ad incrementum ſpectent, & carne impleantur.*

Percurrerunt locum hunc expoſitores huius libri, non ſecus atque alia multa, circuitione q; vſi pauca quædam attulerunt: qui verò enodare apertè ipſum contendunt, veritatem nō attingunt, ita,
B vt mirum ſit, qui potuerint extenuatis, hoc eſt gracilibus partibus, & quæ ali deſierunt naturalem habitum reſtituere. Equidem cenſeo quæcunque, vel ad verborum ſignificationes attinent, vel ad quæſtiones captioſas, vt perperam accipiantur, nihil ad artis opera diſcentibus obeſſe: quæ verò cōtraria idoneæ curationi traduntur, neceſſario ijs officere, qui medēdi artē exercent. Ante omnia igitur docebo qua via curauerim, quæ ſumma macie confecta eſſent, vt qui addiſcunt, iam eius ope fruantur: deinceps accōmodare veritati propoſita verba enitar. vbi enim latebra eſt obſcuritatis, conabor rei veritatem tueri, ei'que, ſi vlla ratione fieri poterit, uerba Hippocratis conſentanea demonſtrare: quod ſi interim non dabitur, iuuenis certè rē ipſam, vt ſeſe habet, comprehendat. Ergo macies partium plerunque, vel ex diuturna quiete, vel ex eo vinculo, quod ad fracturas pertinet, proficiſcitur, quum ob illam robur quieſcentium partium emoriatur: ob hoc regio, quæ vincta eſt, ſanguine ſurſum partim, partim deorſum expreſſo, alimento priuetur. Quocirca contrario modo, atque contractum fuerit, mederi vitio debemus, nempe affectæ parti vim reſtituentes, efficientes'q;, vt eo ſanguis affatim concitetur. Vires" quidem reficit moderata infrictio, perfuſio, motus: debet autem eſſe idonea moderatio in vtroque genere, in qualitate ſcilicet & modo. ſanguinis verò plurimum euocabunt, propoſita nunc ratio alligandi, aquæ calidæ perfuſio modica, motus, & fri-

A li.4. f.5.t.2. c.:7.486.a.b

C ctio, quæ & vires etiam confirmant. Omnia autem modo & qualitate moderata eſſe conuenit, cùm non ſatis ſit frictionem, motum, calidæ aquæ perfuſionem, nec multa eſſe, nec omnino pauca: ſed oporteat frictionem quoque mediam eſſe, tam inter duram & mollem, quàm inter multā & paucam: ſimiliter aquam ita temperari, vt media ſit inter eam, quæ non dum calefacit (χλιαρὸν id eſt tepidam vocant), & quæ iam dolori eſt, calore mordens (ζέον id eſt feruentem dicunt): in modo item, mediam inter multā & paucā. verùm de modo ſupra tractauit, cùm dixit / dum intumeſcit priuſquam reſidat, finiatur/. hoc autem tempore, ſi pars cum ſe ipſa conferatur, rubens maximè apparet. Quæcunque ergo gracilitate, macieq; tentantur, planè magis exanguia conſpiciuntur, quàm quæ benè valent, vix'que & quùm pertractantur, & quùm aqua calida perfunduntur, rubeſcunt. hoc autem nobis propoſitum ſit, quod ad modum pertinet, vt membrum rubore offundatur, quo tempore tumidius quoque exhibetur, ſed, niſi ceſſet qui fricat, vel perfundit, tumor deſinit, & rubor finitur. Maciem verò vel medicinam non admittere, vel ſanabilem eſſe, indicio erūt tumor ruborq;, prompte vel magno negocio excitati. quibus hi quidem ægrè contingunt ſuccurrere ſoleo perfricando corpus aliquo ex calefacientibus medicamentis, atque ex ijs præcipuè, quæ modicum accipiunt thapſiæ non vetuſtæ: ſed & huiuſmodi gracilitates inungo aliqua mixtura, quæ picem habeat, qua-
D lia ſunt medicamenta, quæ πιττωτὰ, vel δρωπακιστὰ, græcè à quibuſdam dicuntur. quæ, ſi πίττανα & δρωπακιστὰ nominari audies, æquè intelliges, licebit'que tibi appellare, vt velis. inſtituimus autem in his commentarijs iuniores atticiſmum non docere, ſed perſequi medicinalis artis effectus vtiliſſimos, atque eos præcipuè, qui ex confectionibus picem habentibus ad propoſita pertinent. Igitur, ſi primus vſus partem reddat tumidam & rubram, iam ceſſandum eſt: ſin minus, iterum & tertiò inungendum, in alijs quotidie, in alijs tertio aut quarto quoque die, prout affectæ parti maximè opus eſſe iudicabis. Illud verò, quod pars, quæ fricatur, aut pice illinitur, incaleſcit, inter ea, quæ ſpectantur interdum non enumero, quoniam ſub rubore comprehenditur, cum eodem tempore caleat, rubeat q;. Ego hac ratione gracilitati præter naturam ſæpè occurri, raro'que vſus ſum vinculi opera, & ſi quando vſus ſum, eo modo alligaui, quo docet Hippocrates inſpectis verbis ipſius /diuerſo vinculo/. quod enim inquit /diuerſo/ illi vinculo opponitur, quod pertinet ad fracturas, quod'q; affectam ſedem vehemētius vrget. Diuerſum itaque vinculum primo protinus faſciarum ambitu diſcrepat ab eo, quod poſuit ad fracturas. non enim ordimur à parte cui medemur, quemadmodum facere in vlceribus, fracturis, ſanguinis effuſione, cæteris'que omnibus paulo ante propoſitis conſueuimus: præter hæc affectum locum non magis adſtringimus, ſed remittimus, maxime

mè autem comprimimus partem integram, vnde incipimus. inde enim præcipit, vt faſcia vſque E
ad affectum locum laxetur, atque vbi eò ventum eſt, laxiſſima inuoluatur. hic ſiquidem hyeme
obuoluendus eſt, ne calefiat, laxus videlicet nec minimum quid adſtrictus:| ſed æſtate debet | inte-
gra ſedes vinciri, vt, qui in ea ſubeſt ſanguis, ad locùm, qui refectione indiget, depellatur, partem
verò quæ curatur, ſub vinculo calefacere & digerere alienum eſt. Vbi autem crus totum, aut to-
tum brachium valde emacruit, alterum par membrum deligare conuenit, initio ab imis parti-
bus accepto, dein faſcia ducta in crure inguine tenus, in brachio ad alam vſque & humeri ca-
put. quandoquidem eodem modo venæ, quæ cruribus alimentum ſubminiſtrant, ab inferiori
parte iuxta os ſacrum deriuantur à vena caua: atque illæ, quæ brachijs, à ſuperiori iuxta iugu-
lum. ſanguis itaque, qui ad vnum fertur ex paribus membris, vbi iter clauſum eſt, ad alterum
deducitur. Adſtringi autem ſanum membrum hactenus debet, vt ob compreſſionem minimè in-
doleſcat: ſed, quod vitiatum eſt, vel nudum relinquendum, vel pauca lana vſque ad inguen ob-
tegendum, vbi cœlum frigidum ſit: ſed, vbi non ſit tale, expedit nudum eſſe, & ſubinde linteis
perfricari, tum calidis medicamentis foueri, ſi locus ægrè incaleſcat. nanque, vbi promptè, oleum
cui parum ceræ adiectum ſit, per ſe idoneum eſt, ſiquidem diutius manet & minus reſoluit. Ea-
dem omnino ratio eſt in brachijs, in quibus vinciendum id eſt, quod benè valet, perinde quaſi F
crus: præſtanter'que calefaciendum, quod ægrum eſt, & frictione & motu: hominem verò, vbi
prorſus ſtupidus non fuerit, rogare præſtat, num in ea parte, quæ curatur, aliquid eius caloris,
qui excitatus fuerit, ſentiat ſupereſſe: an apertè deſijſſe ſibi penitus videatur. quòd ſi ceſſaſſe re-
ſpondeat, iam tempus eſt iterum adhibere, quæ calefaciant, & partem confirment, quorum qua-
tuor genera ſunt, frictio per lintea, calidæ aquæ perfuſio, frictio per calida medicamenta vel per
oleum, ſimplicis dropacis inunctio. vbi vitiata pars refrixiſſe plurimum videatur, dropax va-
rius ſit, habeat'que bitumen, modicum ſulphuris ignem non experti, & pyrethrum. Curanda
verò ſic eſſe corpora extenuata, experimento comprobaui plurima reficiens. Vtrum autem ver-
ba Hippocratis rectè expoſuerim non eſt, quòd contendam, quùm me non lateat obſcuræ oratio-
nis explanationem eò euadere poſſe, vt probabilis ſit, non tamen vt firmiter ſciatur. Declaro au-
tem verba Hippocratis non ſicut plerique ſic ſcripta/ vt ex transfuſione exhauſta magis, quàm
ipſa emacreſcerent/, ſic enim abſurda ſententia eſſet, ſed (vt alij legunt) adiecto pronomine his
verbis/ vt ex transfuſione, quæ exhauſta/: vocat enim exhauſta, quæ extenuata ſunt, propterea,
quòd in ocio degerint, fuerint'que alimento deſtituta. hæc ait ex transfuſione ſanguinis (quaſi
ex curſu dixerit) ſanari, nimirum ſanguine ad affectum locum copioſius concitato, quàm ſi na- G
turaliter haberet. Siquidem hac ratione implebitur, quod extenuatum erit, ſi diuerſum adhi-
beatur vinculum ab illo, quod in prioribus indicauit, cuius diſcrimen nos paulo antè demon-
ſtrauimus, ex quo neceſſariò facultatis diſſimilitudo proficiſcitur: illud quidem ab affecta ſede
ſanguinem expellit, hoc amplius ad eam concitat, quàm ſi rectè valeret. nam, cùm benè vale-
bat, abundè erat, qui in ipſa continebatur, & ideo non opus erat amplius tranſmitti, quàm qui,
partim in alimentum ſubminiſtrandum conſumitur, partim digeritur: nunc verò, quùm vitia-
tus locus inanis ſit, atque exanguis, multo plus concurrere ſanguinis oportet, non modò vt ala-
tur ſicut in ſecunda valetudine, ſed reficiatur etiam, præterquam quòd nunc plurimum neceſſa-
riò digeritur, quùm ſubinde calefiat. calefaciunt enim quæcunque ad ipſum præſidia adhiben-
tur, ſiue frictio ſiue motus & medicamenta, ſiue pix illita, & confectiones picem habentes, ac
tandem calidæ aquæ perfuſio. nam & hac Hippocrates vſus eſt, fortaſſe ob eius ſeculi inopiam
balneorum: nos autem hoc ſeculo aqua, quam in balnei labris habemus, contenti ſumus, ad affe-
ctas partes modicè calefaciendas, tollendum'que eam laſſitudinem, quæ extendentium ſenſum
repræſentat. Iam verò partes exerceri neceſſe eſt in actionibus vſitatis, id quod quotidie facien-
dum eſt, non ſubito ſemel, uerùm ſubinde, quomodo etiam frictio adhibenda eſt, donec exci-
tetur calor, tunc'que ab ea deſiſtendum. Verbis igitur ſic veram curationem accommodo, cu- H
ius vim experientia demonſtraui, ſexcentos, qui ſub vinculo diuturno'que ocio extenuati erant,
recreando. Sed iam eorum, qui librum hunc enodarunt, mentem aperire tempus eſt. ex ijs
plerique (vt retuli) vſi circuitione duntaxat integram verborum obſcuritatem reliquerunt. pau-
ci conati ſunt iuxta verba ipſa ad vinculum relata hoc modo vniuerſam ſententiam enodare.
Hippocratem præcipere aiunt, vt eorum, quæ extenuata ſunt, curatio à vinculo inchoetur: quo
exhauſta, hoc eſt extenuata magis, quàm antè extenuata fuerant, in contrarium habitum mu-
tentur. multos enim morbos putant hac ratione ſanari, afferunt'que exempla & eorum, qui
nauſea preſſi ſumpto medicamento vomitum ciente ad ſanitatem peruenerunt: & qui aſſiduè
cita & acri aluo exerciti, cathartico conſanuerunt: & quorum tuſſis finita eſt ob præſidia vehe-
mentiorem tuſſim excitantia. Nec deſunt ex illis, qui commemorent, quæ Hippocrates in illis
ſententijs, quæ aphoriſmi vocantur, ad verbum ſic ſcripſit. || Eſt etiam, quùm in neruorum ri-
5.Aph.21.Ex. ord.39.b gore citra vlcus iuuene habitiori, media æſtate, gelidæ aquæ multa perfuſio calorem reuocat. er-
go, ſicut contra morbos (inquiunt) non ſolum pugnamus per auxilia ipſis contraria, ſed etiam
per

A per ſimilia, ita nunc ab Hippocrate iubemur gracilitati occurrere ab eo vinculo orſi, quod magis extenuare poteſt. id quod transfuſione fieri aiunt, cùm partes paulatim, plurimum'que ſub vinculo contabeſcentes, iterum recurrentibus humoribus recreantur, & idoneæ fiunt, quæ carne impleantur. Sed quum videant, qui ſic exponunt à ſe nullo modo explanari illud poſſe/diuerſo vinculo/, ſcribunt/diuerſo habitu/. ſic, vt ternæ reperiantur ſcripturæ inter ſe differentes, quarum vna habet/diuerſo habitu/, namque in non nullis exemplaribus ſic ſcriptum reperitur. Qui ſcribunt igitur/diuerſo habitu/locum hunc in vinculo non accipiunt, ſed in parte ægra, quam alterius habitus exiſtentem ac prius eſſet, ſpectare ad refectionem dicunt, eum'que habitum comparari vinculo plurimum extenuante, quaſi exhauſtæ partes non amplius vinculo extenuentur, ſed nunc fortaſſe futurum ſit, vt inde reficiantur. Itaque quum vinculum, quod ad fracturas pertinet, commune (vt paulo ante dixi) & aliorum affectuum, quibus annumerabantur ſanguinis ſuffuſiones, contuſa, abruptiones, extenuandi facultatem habeat, quis conficiet, vt de eodem refici extenuatæ partes incipiant. quamobrem non nulli ita legunt/vt ex transfuſione, quæ ſuapte natura exhauſta ſunt/ concipientes id abſurdum, quod oratione ſequitur, effugiſſe, eo quòd partes ſuapte natura ſint extenuatæ: atque id, quod nunc præcipitur, non pertineat communiter ad omnia, quæ ex-
B tenuantur, ſed ad ea tantum, quæ ſua ſponte. ſic autem commune hoc præceptum & generale pauca complectetur, pauciſſima enim ſunt, & rariſſima, quæ hac de cauſa tabeſcunt, reliqua omnia ob diuturnum vinculum, ſimul'que ob vitiatæ partis quietem in hunc morbum incidunt, ea'que potiſſimum fas eſt commemorari ab Hippocrate, quum ſub ijs fiant, quæ ſuperius poſita ſunt. docuit enim hactenus de fracturis, & de quibuſdam alijs affectibus, qui ſimile vinculum exigunt, quibus quum maciem partium ſuperuenire intelligat, indicare meritò voluit, qua ratione ad ſanitatem perducatur. Sed iamiam exequar, cuius maximè accuſari poſſent, qui putant Hippocratem monere, vt extenuans vinciendi ratio adhibeatur. Conſilium quidem eſt reficere, quæ exhauſta ſunt, quod contingere non poteſt, niſi & vires reficiantur, & materia alimenti abunde ſubminiſtretur. vinculum verò, quod tradi ab Hippocrate volunt, & ſanguinis concurſum prohibet, & robur infirmat: ſed quod nos dari ab eodem credimus, diuerſum eſt ab illo, quod extenuat, inchoandum enim eſt à parte ſana, non ab ægra, & per multos circuitus adſtringendum comprimendum'que, dum ne compreſſione excitetur dolor, qui poſſet inflammationem mouere: faſcia item vſque ad affectam ſedem trahenda eſt paulatim vi compreſſionis remiſſa. Illud præterea, quòd integrum crus vnà cum ægro deligari conueniat, ipſorum expoſitioni minime congruit, vbi in-
C quiunt Hippocratem velle vinciendum eſſe, vt quæ extenuata ſunt magis, exhauriantur, quo non modò nihil confert vinculum alterius cruris, ſed etiam obeſt: ſanguis enim, qui ante ad illud ferebatur, nunc omnis ad affectum depellitur. Quòd autem ſuperioris expoſitionis auctores malè huc exempla transferant, in aperto eſt, quum nullam ſimilitudinem habeant cum ijs, quæ ab Hippocrate traduntur. quoniam qui rectè rationi innititur, ſi ſubitò eijci velit omne id, quod cauſam exhibet, nempe, quod ventriculi tergoribus ita inhæreſcit, vt vix inde extrahi queat: ſimiliter & acria, quæ paulatim deſtillant, & ita ventrem irritant, vt deſiſtendi neceſſitas ſit, ſubitò non iniuria educet: quemadmodum euenit in tuſſi mediocri, quæ ijs exoluitur, quæ ipſam concitant acriorem. ſed nulla his communitas eſt cum eo, quòd putant affectum locum, vt recreari incipiat, exhauriendum eſſe, quum ex vinculis, neque tabeſcentes partes firmari poſſint, neque alimenti materia deduci. Illud verò, quod afferunt de neruorum rigore, maximè alienum eſt, ignaros enim ſe oſtendunt artis, quam tradit Hippocrates, quum docet medendi rationem eſſe, vt contrarijs tollantur contraria. At non nulli minus verborum vim percipientes ad contradicendi ſtudium conuerſi ſunt, quod ferè faciunt, qui inconſiderate aduerſantur, atque ea labefactare contendunt, quæ nunquam didicerunt. tantum enim abeſt, vt per artificioſa illa, quæ traduntur ab Hippocrate, id
D tollatur, quòd contrariorum contraria ſint auxilia, vt etiam confirmetur. Quin & in adducta ſententia dixit, || Frigidæ enim aquæ perfuſio calorem reuocat, hæc autem calore finiuntur / hunc verò calorem, qui medetur frigidis vitij interdum frictione mouemus, interdum calidis medicamentis, modò exercitatione, aut calida aqua infuſa: atque vbi vehementiore calore opus eſt, bitumine (vt ſæpius retuli) vel pice illita, interdum etiam & aquæ frigidæ perfuſione. ſed cætera omnia, vtpote quæ calefaciendi vim habeant, ijs partibus ac morbis, quibus calore opus eſt, vbique vtilia ſunt: frigida aqua, vt quæ frigida eſt, quantum in ſe eſt, rarò utiliter adhibetur, atque ei tantum corpori, quod potentem habet innatum calorem. In habitiore quidem corpore (inquit ipſe) eſt, vbi vtilis ſit aqua frigida, neque in hoc, quolibet tempore, ſed æſtiuo. frigidæ enim aquæ potionem duo afferre, vel noxam ex frigore, vel plurimum caloris ex altioribus partibus redeuntis, quis non nouit, aut non didicit ex ijs, qui de ea conſcripſerunt? Corpore itaque abunde calido fit, vt à frigore non ſuperetur calor, qui in ipſo eſt, ſed cute denſata, atque ijs, quæ expirare debent, relictis, augeatur: at ſi calor imbecillior fuerit, quàm vt ſubeunti frigori obſiſtat, vi ipſius ad altiora corporis aſpirante, homo frigidis morbis excipitur. fortaſſe hæc ſuperuacanea nunc attuli, quum

5. Aph. 21. Tx. ord. 39. b

alibi(vt dixi) ea fuerim exequutus. Quæ primò igitur medentur, primò neceſſe eſt contraria ſint. E
prima autem dicuntur, quæ nullius medij auxilio his opponuntur: quæ medio indigent, nō primò
efficiunt, ſed alia adiuuando efficiendi ſocia ſunt. Agunt autem nugas, qui alui purgationem, me-
dicinam tuſſim mouentem, frigidam perfuſionem proferunt. nam hæc, quamuis rectè interdum
fiant, plurimum tamen ab eo, quod nunc proponitur, abhorrent: in quo demonſtrandum eſt, quî
fiat, vt vinciendi ratio, quæ extenuandi vim habet, vel quod exhauſtum eſt, confirmet, vel plurimū
eò ſanguinis conciteт. Fruſtra autem, dum hæc oſtendere nequeunt, exempla adſcribunt, præterꝗ
quòd exemplo ſtabilem certamq; ſcientiam non efficiunt, neq; argumento neceſſariò demonſtrāt.
oſtendimus enim in libro de exemplis, non eſſe exempli vſum, vt qui rem non cognoſcunt, eius
ſcientiam acquirant. quod quidem non nulli aſſerunt, qui rhetorum more, vt ſcientia compare-
tur, exempla adhibentes tota aberrant via, non ſecus atque vbi Platonem dicunt plerunq; per enu-
merationem demonſtrare. oſtenſum enim eſt illum vti enumerationibus gratia explanationis: qui-
cunque verò tenetur ſtudio exquiſitius intelligēdi enumerationis vim, & exempli, ad eum locum
adeat, vbi de vtroque tractatur, quæ nos alibi exequuti ſumus. Sed nunc ad propoſitum reuerta-
mur eos hortati, qui in hiſce libris verſantur, vt quum hactenus diligenter legerint, ad ſequentium
expoſitionem accedant, quæ præcedentium fidem faciunt. ad ea iam igitur progrediamur vniuer- F
ſa, quæ vt in aperto magis ſint, non adſcribemus tota ſimul, ſed membratim, eo'que modo etiam
explanabimus.

33 *Cæterum præſtat partem, quæ ſuper aliam poſita eſt, ſicut femur ſuper id, quod à genu ad pedem eſt, ſimulq́, alterum crus, cum integra parte deligare, vt ſimilius ſit, pariter quieſcat, & æquè alimento prohibeatur, atque alatur.*

Paulò ante propoſitum eſt rationem deligandi extenuatas partes diuerſam eſſe debere ab ea,
quæ ad fracturas pertinet: hæc ſiquidem adhibetur, vt ſanguinis curſum prohibeat, quod in affe-
cta ſede collectum eſt, ſurſum deorſum'que exprimat, membra quieta ſeruet & immobilia, cū hac
via vitiatæ partes interdum ab inflammatione penitus defendantur: at nunc non eo incumbitur, vt
fluxus ſanguinis repellatur, vt quod in ipſis ſubſiſtit educatur, vt immobiles contineantur, ſed ad
omnia his contraria conſilium dirigitur. Faſcia itaque(vt ſupra ſcripſi) ordiatur à parte ſana, pre-
mendoq; hanc, ſanguinem, qui in ipſa continetur, ad extenuatam transfundat, non tamen ex toto
integram partem exhauriat. Crure igitur aut brachio ægrotante abunde eſt vinculum incipere ab G
inguine, aut ab ala: ſed, ſi malum hoc femur infeſtat, aut humerum, neceſſe eſt contrarium membrū
deuinciri, vinculo ab ima parte orſo, & vſque ad inguen, vel alam porrecto. Siquando autem bra-
chium, aut crus vehementer ægrotet, expeditius eſt vtrunque deligare, & quod ſuperpoſitum eſt
affectæ parti, & quod integrum, vt prohibeatur alimentum, neque illi ſubminiſtretur. atque hac
de cauſa dixit Hippocrates/ſicut femur ſuper id, quod à genu ad pedem eſt, ſimulq; alterum crus,
cum integra parte deligare/vt pariter(inquit) quieſcat, id eſt ocioſum ſit alterum crus, atque illud,
quod affectum eſt, & æque ipſius alimentum intercipiatur. Illud verò/vt æque alatur/ idcirco po-
ſuit, quia membrum, quod vincitur, noluit ita alimento prohiberi, vt nulla pars penitus ad ipſum
feratur. Quòd ſi vehementer quis adſtringat, ex toto ferri alimentum prohibebit, periculum'que
protinus erit, ne pars emoriatur: id ſi non fiet, alimentum quidem certe tam in femore, quàm in cru
re auferetur. propoſitum quidem eſt non extenuare femur, ſed crus reficere. verum quia vinculi
ratio alimentum detrahit, huiuſmodi noxam aliquandiu admittimus: deinde poſtea, vbi crus mo-
dice carnem contraxerit, vtrique communiter conſulimus. Quare illi audiendi non ſunt, qui vo-
lunt Hippocratem iubere, vt cum extenuata parte, ea, quæ ſuperpoſita eſt, atque alterum crus ex-
tenuetur, vt gracilium partium macies occultetur, ne in aperto ſit, ne'ue ex plenioris membri com- H
paratione deprehendatur. cùm nec medicus quiuis vnus è populo, nedum Hippocrates, hanc cu-
randi rationem probaret.

34 *Linteorum numero, non preſſu.*

In ſuperioribus iam ſæpe imperauit, vt hoc idem fieret, vbi deligatum membrum ſanari peni-
tus ſine dolore voluit.

35 *Laxandum eſt primò, quod maxime indiget: ac frictione vtendum, quæ impleat, & perfuſione citra ferulas.*

Verbum/primò/ vel ad tempus retulit, uel ad vim. ſi ad tempus, vel in vno vinculo, vel in his,
quæ ſequuntur, inter ſe collatis. Sed quia vere hæc omnia dicuntur, idcirco quod proponitur

clarum

A clarum eſt,niſi fortaſſe ſi ita ſcripſit,volens cuncta hæc à nobis intelligi. Protinus igitur in primo vinculo, quoniam conuenit plurimum integræ partis comprehendere,linteaq; primo ambitu arctari,tum ſubinde magis laxari,maxime autem ea parte,quæ refectione maxime indiget,probabile vtiq; eſſet verbum/primo/ad vim relatum,de parte dici, quæ curatur:ad tempus verò,de primo vinculo. Quòd ſi accipiamus in omnibus vinculis inter ſe comparatis,mens erit huiuſmodi.ſi in primis vinculis cum integra partem quoque vitiatam deuinxeris, interdum nudandam æger præbebit,quod ipſum primò agendum eſt in ijs,quæ refectione indigent, atque ea de cauſa minus bene nutriuntur.at quum ſanguis ad uitiatum locum & frictione concitetur,& alijs quæ paulo ſupra narraui,ipſe magis citiusq; carne implebitur. Verum Hippocrates & frictionis & perfuſionis aquæ calidæ meminit,non tamen medicamenti,quoniam hic ſola docet manus præſidia. neq; exiſtimandum eſt prætermiſſum ab eo fuiſſe membra eatenus dimouenda eſſe,ne ad laſſitudinẽ dentur,quum ea oſtenderit,quæ ſunt eiuſdem generis,& motus quilibet permacræ partis ad id genus ſpectet,ad quod frictio: quum verò quieſcere iuſſerit alterum crus, non ſecus atque integram partem,& nunc frictionis mentionem fecerit,motu quoq; vtendum eſſe planẽ cenſuit.nihil enim prohibet,quo minus abſque humero brachium,& crus abſque femore moueatur, quum non opus ſit
B aduerſus maciem immobili crure ac brachio. conſtat enim curari hæc, dum mouentur tranſmiſſo alimento per partes ſuperiores,quæ eo non fruuntur,ſiquidem illæ potiſſimum fricentur,pice illinantur,& calidis medicamentis curentur.Plurimum verò ſanguinis ad membra concurrere extremis partibus calefactis magnum tibi ſit indicium concitatus ibi calor & rubor.Horum autem plenam curationem habes,quum his,quæ Hippocrates tradidit,adiecerimus calefacientium medicamentorum admotionem,cuiuſmodi eſt inunctio picis. Hippocrates nihil penitus in hoc libro de medicamentis meminit,quanquam plures affectus memorat medicamentorum auxilium poſtulantes, ex quorum numero ſunt ſanguinis ſuffuſiones, id vitium ſub quo reſoluuntur quæ articulos continent.præter hæc abruptiones,cum eam perſequi medicinæ partem inſtituerit, quæ manu medetur,atque hanc (vt dixi) non uniuerſam, ſed partem,quæ maxime neceſſaria ſit,& vtiliſſima his,qui ad medicinalem artem aggrediuntur.

36 *Fulcimenta verò,ac firmamenta,velut pectori,coſtis,capiti, cæterisq; eius generis, alia pulſus cauſa adhibentur,ne quid eo concutiatur: alia propter commiſſuras,quæ dehiſcunt,ad oſſa caluariæ,vt fulciãt: ſed ad tuſſim,& ſternutamentum,alium'ue motum,cuiuſmodi in pectore & capite excitatur,vt firmẽt:*
C *quorum omnium eadem in vinciendo moderatio eſt,nam qua vitium eſt,maxime adſtringi debent. Subijcienda igitur lana mollis,quæ morbo aptetur,alligandumq; eſt,non arctius, quàm ne pulſus concutiat, extremitatesq; commiſſuræ dehiſcentis ſe concingant,neque circa tuſſim,& ſternutamẽta, ſed firment, ita,vt neque cogi,neque concuti ſinant.*

Quid ſibi velit verbum fulcire,quod Hippocrates dixit ἐρμάζειν,inde aperte colligitur,vbi iuſſit fulciendum vinculis eſſe,non tamen comprimendum, tam quum panniculus ſuper faſcias inijcitur,quàm quum faſciæ ipſæ circundãtur.Ducta autem vox eſt à nomine ἕρματα, ſic.n.fulcimẽta græce vocantur,quorum meminit Homerus in eo carmine, ὑπὸ δ' ᾕρεον ἕρματα νηῶν. quaſi nihil differat,ἐρείσματα,id eſt fulcimenta'ne dicantur,an στηρίγματα,id eſt firmamenta. Conſtat autem Hippocratem ſæpius dixiſſe ἐρμάζειν non tam in faſcijs,q̃ in pannis, panniculiſq;, quod στηρίζειν,id eſt firmare ſignificat:quin & expoſitores vbique pro eodem acceperunt. Nunc verò duorum nominum ἐρμάσματα,ſic.n.dixit fulcimenta,& στηρίγματα,quo firmamẽta expreſſit,proxime alterum alteri ſubijciens,indicaſſe videtur non ſignificari idem ab vtroque. An ἐρμάσματα intellexit,quæ in vinciendo ſubijciunt̃,circundanturq;, vt affectam partem immobilem teneant, ac
D primò quidem faſcias,quæ primũ inijciuntur,quæ præter alios quoſdam vſus,etiamnũ ἐρμάζουσιν, id eſt fulciunt:dein pannos,qui & ipſi non modò fracturam,ſed & faſcias fulciunt:poſt hæc faſcias, q̃ ferulis ſuperinijciuntur,& panniculos: ſiquidem hæc omnia,cũ ea de cauſa dentur, vt contineãt quæ ante inuoluta ſunt,nõ ea tm̃,ſed fracturas quoq; fulcire poſſunt. Verum ἀποστηρίγματα,id eſt firmamenta,mihi videtur appellare quæcunq; ſine vinculo ægræ parti vniuerſæ ſuperdantur,aut à ſiniſtra vel dextra parte,aut à ſuperiori vel inferiori. voco aũt ſuperiorem vel inferiorem ad craſſitudinem reſpiciens totius corporis, in eo enim ſpacio, quod in ipſius craſſitudinem eſt,quæ ſubijciuntur,ab inferiori parte ſunt:quæ ſuperimponunt̃,qualiacunque ſint,à ſuperiori. Firmatur autẽ extremitas recta aliqua re,quæ ab inferiori parte erigatur,caput puluinis & ceruicalibus, tum lana & panniculis mollibus:canalis comminuto cruri item ſubiectus vtrinq; ipſum firmat. Sed pilã ex lana demiſſam ſub alam,in quam humeri caput exciderit, licet & fulcimentum & firmamentũ appellare,eo enim,ꝙ & ipſa alligetur,pars quodammodo fit totius vinculi:quæcunque autem ad fulciendum thoracem & caput ſuperdantur, firmamenta magis dicuntur quàm fulcimenta. Hæc à medicis excogitata ſunt propter motus partium neceſſarios,quorum aliqui naturales ſunt,vt reſpiratio

ratio pectoris,pulſus membranarum:non nulli præter naturam,cuiuſmodi tuſſis, ſternutamẽtum, E
ſingultus,& quicunque pulſus inflammatis partibus accidunt,aut ſub vehementi capitis dolore in
temporum arterijs,& ſæpe palpitatio præcordiorum : eſt etiam interdum, cùm aliæ partes firma-
mentum requirunt. Debent itaque adhiberi firmamenta faſcijs non nunquam per ſe iniectis,vt ad
temporum arterias,vbi caput intolerabili dolore torquetur,aut ad præcordia palpitãtia,aut ad vul-
nera,in quibus veremur,ne ſanguis erumpat.non nunquam verò faſcia lanam comprehendimus:
interdum tamen nulla adiecta faſcia ſimpliciter firmamus. thoracem quidem & ceruices lana, ca-
put puluinis mollibus,aut leuibus ſacculis,in quos milium calefactum cõiectum fuerit,vbi ſimul
& firmandum & fouendum eſt:maxillam verò prolapſam, mollia firmamenta admouentes inter-
dum firmamus. Ergo,cũ communis ſit ἑρμάσματος,id eſt fulcimenti,ac στηρίγματος,id eſt firma-
menti vſus,iure putant,qui librum hunc expoſuerunt,ab vtroq; idem ſignificari:quibus ſæpe ver-
bis nos quoq; vtemur nullo diſcrimine interpoſito. Eſt autem commune conſilium,id,quod pau-
lo ante dicebam,vt partes motu minime concutiantur,ſed,cũ (quod proxime declaraui) proprium
quoddam diſcrimen inter hæc ſit,vbi curioſius agere volumus,στηρίγματα dicemus, quæ ſine vin
culo: ἑρμάσματα,quæ cum hoc adhibentur. ſicq; ſtatuemus ea vocari στηρίγματα,quæ partibus il
lis dantur,quarum motus neceſſarius eſt,à quo ceſſatio non eſt in nobis : ἑρμάσματα,quæ immobi- F
libus.Motus ſiquidem cruris & brachij in nobis eſt:thoracis verò & membranarum non eſt in no-
ſtra poteſtate,neq; item palpitatio alicuius partis,neq; tuſſis,neq; ſternutamentum,neq; ſingultus:
quibus,quo minus moueantur,obſiſtere aliquãdiu non licet.vrget enim poſtea neceſſitas,vbi,qua
concitantur,cauſa vehemens fuerit,videnturq; valentiſſimi viri duntaxat poſſe reſiſtere , prohibe-
req;,ne moueantur.Sed aliter Hippocrates in propoſito loco ſcripſit,℘ ad pulſus pertinet,ne con-
cutiat:tum quod ad commiſſuras capitis,ne dehiſcant : ἑρμασμάτων verbo vſus : στηριγμάτων verò
ad tuſſim & ſternutamentum alium'ue motum,cuiuſmodi in pectore & capite excitatur . Dehi-
ſcunt igitur in capite ſuturæ,quæ ῥαφαὶ dicuntur,cùm,vbi oſſa capitis ſe tangunt, proprie dicãtur
ἁρμονίαι,ſed trãslato vocabulo ῥαφαὶ. caluariæ enim oſſa ad vnguem inter ſe ἥρμοσται, id eſt commit
tuntur,atq; idcirco ipſorum contactus καθ' ἁρμονίαν committi meritò dicentur: & ſimilitudine eo-
rum,quæ ſuuntur,ῥαφαὶ id eſt ſuturæ . hæ autem facile interdum hiant , & interdum dolorem mo-
uent,quum ea inflammantur,quæ connectunt membranam caluariam tegentem cum ea, quæ du-
ra ſub caluaria cerebrum cingit.Sæpius item venæ tenues,quæ per ſuturas trãſeunt, inflammatio-
ne tentantur:quo fit,vt motus duræ membranæ ſuper inflammatam partem concidentis,dolorem
afferat,ad exemplum motus arteriarum,qui aliquando ob inflammationem dolori eſt. Hæc quidẽ G
vitia curioſam firmamenti moderationem poſtulãt,ſic,vt nec ita laxum inhæreat affectæ parti,quę
mouetur,vt ipſum quoq; facile concutiatur,& ea'de cauſa moleſtum ſit : nec rurſus plus iuſto inſi
dens premat & dolorem exaſperet . Ipſa autem alligandi moderatio ſuperius ab ipſo poſita eſt,&
ad alios quoſdam morbos,quibus idem vinculum quod fracturis conuenit , atq; idcirco nunc ſcri-
pſit/quorum omnium eadem in vinciendo,moderatio eſt,/quorum/intelligens,quæ nunc propoſi
ta ſunt.Cumq; eandem dixerit moderationem eſſe,deinceps moderationem ipſam refert,cum in-
quit/nam,quà vitium eſt,maxime adſtringi debent/id eſt,vbi vitium eſt:ſiquidem verbum/quà/ ᾗ
ab ipſo dicitur,quod nunc pro aduerbio loci accipitur, ac propterea debet adſpiratione & circun-
flexo accentu proferri . Itaq; id, quod ad huiuſmodi vitium fulciendum vel firmandum adhiberi
vtiliter teſtatur,adſtringi voluit,nimirum faſciarum ambitu,non magis,ꝗ̃ vt prohibeat partes,quo
minus ſub pulſu concutiantur,quod eſt præ anguſtia impedire motum arteriarum, hæc enim eſt
cauſa doloris. Alium inſuper finem præſcripſit,qui proprie pertinet ad ſuturas, quæ diducuntur,
quum inquit/extremitateſq; commiſſuræ dehiſcentis ſe contingant/extremitates vocãs,vltra quas
non poſſunt commiſſuræ ſe contingere.Intelligitur autem ex hoc vehemens & immoderata com-
preſſio.nam,vt diduci oſſium commiſſuram non expedit,ita nec plurimum comprimi,quandoq;- H
dem hoc quoque naturæ alienum eſt . Hi ergo fines ſunt valentioris preſſus:imbecilliores,deinde
adſcribit/neq; circa tuſſim & ſternutamenta/ . quaſi ita dixerit,neq; in tuſſi & ſternutamẽto ,
ita,vt affectæ partes nulla re contentæ concutiantur,agitenturq;:tunc ſiquidem acriores
motus concutiendo laxiores partes,& minime fulctas,vehemẽtius ꝗ̃ vitiatis opus
ſit,earum dolores exacerbarent. Quæ verò moderatio adhibenda ſit in
fulciendo, ipſe poſtremò adiungit,vbi ait/ita,vt neq; cogi,neque
concuti ſinant/id eſt,ne, quæ vitiata ſunt, compriman-
tur , valenter, ne'ue motu concutiantur,
hoc eſt, neque nimis arcte, ne-
que nimis laxe,col-
ligentur.

GALENI IN HIPPOCRATEM DE FRACTVRIS COMMENTARIORVM LIBRI TRES.

Vido Vidio Florentino interprete.

Ab eodem denuo multis locis ex vetuſtis manuſcriptis Græcis exemplaribus caſtigati.

ARGVMENTVM PRIMI LIBRI.

Communis ratio corrigendi ſimplices in cubito fracturas tractatur. Ac primum Brachio propoſito docet, quo pacto extenſiones, conformationes, deligationes, & poſitiones fractarum partium fieri debeant.

C SCire licet, antequàm ſingula exponamus, poſſe expoſitionem omnem,
quæcunque in opere obſcura ſunt, aperire. aliquid autem ex ijs, quæ
ſcripta ſunt, vel vt verum demonſtrare, vel vt falſum refellere, tutariq́;
ſi quid à cauillatore quopiam reprehenſum fuerit, præter expoſitoris
officium eſt, conſueuit tamen fieri ab omnibus ferè, qui libros expo-
nunt. quam rem ab expoſitore modice attingi proprie nihil prohibet:
ſed certare de auctoris ſententijs abſolute, expoſitoris fines excedit.
Hoc igitur non illud reſpiciens, vbique ijs, quę verè expoſitiones ſunt,
pauca ad confirmanda, quæ proponuntur, adijciam. Verum, quum du
plex ſit huius expoſitionis differentia: quādoquidem & idipſum, quod
obſcurum eſt, duplex eſt: de hoc quoque aliquid præfari expeditius arbitror. Hæc ipſa, quæ in li-
bro de expoſitione ſeorſum latius enarraui, paucis explicabo, quaſi quoddam compendium faciēs.
ibi enim oſtendi aliud re vera obſcurum eſſe, aliud ob id præcipuè, quod multa ſunt auditorum ge
nera, vt ſermone eruditi ſunt & exercitati, vel omnino rudes: tum vt natura perſpicaces ſunt, & pru
dentes, vel hebetes, & imprudentes. Ac, ne longius exempla petamus, in hoc propoſito libro de Sect. 1. t. 7.
fracturis, vbi Hippocrates inquit, ‖ Dicendum ergo eſt è medicorum erroribus, quos docere vo- 225. C
D lo, quoſque dedocere. verba per ſe obſcura ſunt, quum minime exiſtimemus quoſdam eſſe erro-
res, quos docere conueniat. Huiuſmodi etiam illud eſt. Præterea articulus ita extentus recuruatur
in hoc habitu. intento enim brachio curuari inquit cubiti iuncturam. videtur autem & hoc abſur
dum, id curuari dicere, quod rectum eſt. Item, quod inquit. Nam ſi ita collocetur imum caput hu-
meri, quòd cardinis modò in cubiti ſinum conijcitur, efficit, vt brachij atque humeri oſſa dirigan-
tur, perinde ac ſi totum vnum ſit. ſed, ſi quis viderit, quale vtrumque os ſit, de quo agitur, nullam
habet obſcuritatem. iure autem verba exiſtimabit obſcura, qui naturam cubiti iuncturæ ignoret.
Ego, quoniam plerique eorum, qui librum hunc legunt, in incidendis corporibus minime ſunt
verſati, melius duxi omnia huius generis explicare: quæ verò talia non ſunt præterire, adhuc de his
illud præfatus ijs, qui librum hunc lecturi ſunt, vt ſi quà ex verbis à me expoſitis obſcura ipſis ali-
quo modo videantur, ante omnia ſpectent, num quid mendi ſit in ſuo libro, cum exemplaribus fi-
de dignis illum conferentes, examinanteſq́; : tum ſi recte habere viſus fuerit, eadem verba attentè
iterum, & tertio legant. ego verò, quum præſens præſenti librum aperio, ad vnguem conijcere
poſſum expoſitionis modum, vbique addiſcentis ingenium inſpiciens: at cum omnibus ſcribo,

nec quid maxime,nec quid minime idoneum exigat,conijcio: nam illud pleriſque obſcurum erit, E
hoc iniquo animo ferunt,qui in rebus claris immorantur. Optimum igitur cenſeo, quid medio-
cre ingenium poſtulet,conijcere,atque,vbi,non ſuccedit,magis ad id ſpectare,quod præſtātius eſt:
neque enim commentarios legendos puto, quibus ingenium eſt inferius mediocri, quibus cum
bene agitur, ſi poſtquàm eadem ſæpius de doctoribus audierunt alijs atque alijs verbis expoſita,
percipiunt.

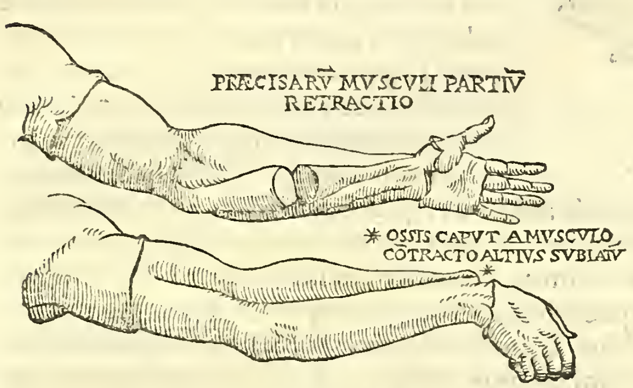
1 *Medicum oportet, quæ ſuo loco mota ſunt, & fracta, recto admodum ſtatu intendere.*

Non nullæ orationes,& ſi nihil doceant,quod magni momenti ſit, tamen expoſitionis particu-
læ cenſentur,quales ſunt,quæ ſcripturæ varietatem notant.cuiuſmodi quidpiam nunc videmus in
propoſita oratione,quæ ab alijs ſcribitur/medicum oportet/. ab alijs abſque primis verbis/ medi-
cum oportet/, Atticis enim hoc prorſus eſt vſitatum,quorum linguam Hippocrates aliquantum
vſurpat,ita vt eius ſermo à non nullis priſcus atticus exiſtimetur. Nos autem in alio paruo libello,
quid de ſermone Hippocratis iudicemus, ſeorſum demonſtrauimus. Nunc explanationis initio
ſatis eſt admonere omnia hæc à me prætermittenda, quum propoſitæ materiæ neceſſariæ partes F
non ſint,& expoſitionem reddant nimis longam / quæ ſuo loco mota ſunt, & fracta, recto admo-
dum ſtatu intendere/.appellat autem,cum oſſa citra fracturam ſuo loco mouentur, non ſolum ἐκ-
πτώσεις & ἐκπτώματα,ſed etiam ἐξαρθρώσεις, & ἐξαρθρώματα. Quod ad fracturas pertinet,id
animaduertendum eſt,Hippocratem,vt ſæpius κατάγματα, rarò ἄγμα nuncupet, eo vocabulo,
quod rarius vſurpauit,hoc opus inſcripſiſſe:quo fit,vt non nulli velint non ſeiunxiſſe hoc Hippo-
cratem ab opere, quod inſcribitur, de Articulis, ſed vtrunque in vnum contuliſſe: diuiſum verò
fuiſſe poſtea in duo præ magnitudine:atque,vbi in vnum ambo conuenerant,inſcriptum fuiſſe,de
Officina medici. Quam rem malè conantur teſtimonio firmare,aſſerentes ſcriptum fuiſſe librum
vnum de Officina medici, ab homine antiquo primo Hippocrate, qui patrem habuit Gnoſidi-
cum:libellum verò,quem nunc ita inſcriptum habemus,compoſitum non fuiſſe à magno illo Hip
pocrate,qui maximus inter græcos habitus eſt auctor ac medicus. Sed quia in duobus operibus
tractatur de ijs,quæ in Officina medici fiunt,idcirco aiunt inſcripta fuiſſe,de officina medici, atq;
ea de cauſa hîc etiam exquiſitum ordinem in docendo non ſeruari:ipſum enim in hoc opere de fra-
cturis mentionem feciſſe de articulis quibuſdam luxatis: atque operi, quod ſequitur de articulis,
non pauca de fracturis inſeruiſſe. Verùm quibus placet opera hæc, non ab aliquo ſeiuncta, ſed à G
principio duo compoſita fuiſſe,ab ijs,circa quæ magis verſantur,inueniſſe inſcriptionem affirmāt.
ita enim opinantur ipſi inſcripta fuiſſe,atque inde initio ſermonis accepto longius labuntur, oſten
dentes pleraque ex operibus Hippocratis hac ratione inſcribi. Equidem in vnum'ne contulerit
Hippocrates ambo hæc opera,an non,dicere non habeo: procedente autem ſermone oſtenſurum
me polliceor fracturas,& ea luxata, quæ tractantur in hoc opere, doctrinæ cognationem inter ſe
habere,atque item luxata,& eas fracturas,quæ in opere de articulis. At quamobrem in propoſi-
tis nunc verbis/quæ ſuo loco mota ſunt,& fracta/orationis ordinem permutet (ſcripſiſſe enim de-
buit/quæ fracta ſunt,& ſuo loco mota/, eo quòd ante de fracturis tractet) poſſum vnam duntaxat
cauſam reddere,hoc pacto. ſæpiſſimè videre licet Hippocratem, & ex maioribus eos, qui elo-
quentiſſimi ſunt,hunc enunciandi modum vſurpaſſe. Fortaſſe igitur non ordinem dicendorum,
ſed ordinis concentum attenderunt, vel adeò exquiſitum ordinem in huiuſmodi orationibus ne-
glexerunt. /Recto admodum ſtatu intendere/. Membra, quæ luxata ſunt, aut fracta, dum in-
tenduntur,præcipit recto admodum habitu figurari. ſed qua de cauſa intendi debeant, hîc omit-
tit:de modo,quo collocari membrum conueniat,dum intentio adhibetur, latius pertractat. cùm
poſſet in opere rem ipſam docens, nihil de ijs, qui ſecus ſentirent, meminiſſe. Atqui non in hac H
oratione tantum,ſed in cæteris omnibus ignorare nō oportet,orationum alia ſummatim rem pro-
ferri,atque hæc omnium breuiſſima eſt:alia huic maxime contraria rem plenè explicari,in qua ni-
hil omnino prætermittitur, quod vtiliter dici potuiſſe videatur: reliquas verò omnes his interie-
ctas eſſe,& alias ad breuiſſimam, alias ad longiſſimam, propiùs accedere, ſicut alias rurſum pau-
lum à media diſtare. Vtriuſque autem generis legere ſingulas oportet pro arbitrio, atque ocio:
eos autem nullo modo accuſare,qui vel quòd breues eſſe laborent,obſcuri fiunt: vel,quòd oratio-
nis perſpicuitati ſtudeant, longius labuntur. illis enim dare legem non conuenit, præſertim,
quum nihil ſit profutura,ſed accipere debet vnuſquiſque quod ſibi vtile ſit,cum eo vt intelligat do
cendi propoſitum non eſſe idem in omnibus libris. verbi gratia, in his duobus de fracturis, &
de articulis, plenè ſcribit: ſummatim verò in eo, qui, quum de impellendis oſſibus tractet, μο-
χλικός inſcribitur,vbi,quod ad res pertinet, idem agit. Eſt autem plenè explicandi ratio ad per-
ſpicuitatem maxime accommodata: compendiaria verò ad memoriam. huius rei,quam ſemel in-
dicaui,vbique memento. Sed iam pergimus ad ea,quæ traduntur,diligenter animum aduertito,

Ipſe

A Ipſe ergo in ſequentibus cauſam inquiret, cur, ſiue fractum os componendum, ſiue luxatum in ſuam ſedem collocandum ſit, antè opus ſit extendere. Mihi autem rei explicandæ locus hic videtur, vt qui operam dem, vt planè exponam: ad quod plurimum conferre orationis ordinem, quum nullam controuerſiam recipiat, nihil eſt, quòd demonſtremus: ſicut nec ab ijs, qui quidpiam exponunt perſpicuitatis gratia, non ſolum ordinem, ſed modum ſingularum omnium orationum attendendum eſſe. nulla enim alia de cauſa expoſitionem ſcribimus. In opere igitur de motu muſculorum oſtendimus maxime proprium eſſe muſculorum, ſi ad reliquas corporis partes referantur: ſi ad ſe ipſos, maxime commune ad exemplum lori, chordæ, aut funis, in ſe ipſos contrahi. nam, ſicut hæc diſtenduntur, vbi eorum extrema prehendentes in diuerſa diducimus: & vbi ſinimus, penimuſq́, contrahuntur: ita muſculi ꝛ oſſibus vtraque extremitate innexi coniunctionem habent ijs, quæ manu prehenduntur, reſpondentem: ab ipſis autem in contrarias partes attracti medij inter extremas partes, hoc eſt, ſuo corpore vniuerſo intenduntur. qua de cauſa, vbi eorum fibræ omnes tranſuerſæ præciduntur, partes plurimum inter ſe recedunt, vna quidem ſurſum ad totum muſculi initium, altera verò deorſum ad extremum, qua parte poſt articulum cum altero membri oſſe coniungitur. Idcirco, vbi integro muſculo articulus ſuo loco moueatur, finis muſculi iunctus illi

B parti, in quam os excidit, qui totus ad ſuum initium cōtrahitur: cum eo autem attrahitur pars membri cum qua nectitur, hoc eſt, caput oſſis, quod in receſſum inſeritur, quo contracto vnà contrahitur totum os.

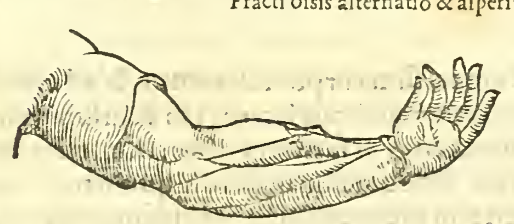

In quo caſu accidit, vt caput eius oſſis, quod in commiſſura ſubiectum eſt, priſtina ſede ſublimius collocet. quare nullo modo reſtitui in ſuum locum poteſt, priuſquàm toto membro intento catenus deorſum compellatur, quatenus ſurſum præter naturam venit. Hac itaque de cauſa oſſa, quæ prociderunt, prius intendenda ſunt. Quòd autem comminuta quoq; oſſa intendi debeant, vel ex eo potiſſimū colligitur, ꝙ ſicut in luxatis reſtituēdum eſt, quod erupit, ita in ijs, quæ fracta ſunt,

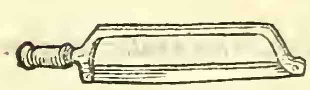
C quod affectum eſt, componi debet, ſic, vt comminuti membri extrema ſe tangant. eſt enim fractura perpetui oſſis abruptio, perinde, atque vlcus carnis. vtrunque autem tūc ex toto reſtituitur, cùm ad priſtinam vnitatem id actum eſt. quod fieri non poteſt, niſi fracti oſſis partes è regione collocentur, quæ curatio græce διάπλασις dicitur. Itaque, ſi leuis fractura fuerit, vtraque læſi oſſis pars ſuo loco manet: ſin opus penitus perfringatur, neceſſe eſt partes inter ſe cedere, hac, vt puta in priorem, illa in poſteriorem regionem venīre, atq; alia in dexteram, alia in ſiniſtram. Quamobrem ambabus manibus, vtrinque membrum prehendentes, quod in priorem partem erupit, retrò cogimus: quod in poſteriorem, compellimus in priorem: quod in ſiniſtram excidit, in dexteram trudimus: quod in hanc prolapſum eſt, in contrariam repellimus, ita, vt omnes comminuti oſſis partes per manus componentis in contrarias partes vrgeantur. Dum hæc itaque fiunt, periculum eſt, ne aliquæ fracti oſſis eminentiæ confringantur. non enim redditur ex toto leue vtrunque os extremum, perinde quaſi ſectum ſit ſerra gladium referente: nam quæ dentata eſt, & ipſa exaſperat.

Fracti oſsis alternatio & aſperitas.

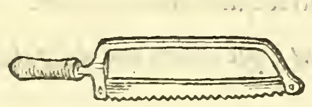
D

Quare fracti oſſis partes in diuerſa, partim ſurſum verſus, partim deorſum deducentes, ad componendam fracturam venimus, cauētes, ne, dum coniunguntur partes oſſis, quarum altera ſuper alterā exceſſit, aliquæ ipſorum eminentiæ perfringant. quod penitus aſſequemur, vbi oſſa ἐγκρύπτοιτο, id eſt condantur, vnum ſcilicet ſub altero. eo enim vocabulo vtitur Hippocrates, vbi fracti oſſis partes in ſuum locum reponuntur. Ergo, vt, quæ receſſerunt, iungantur, neceſſe eſt alteram partem ſurſum, alteram deorſum attrahere. quod iam omnes medici faciunt, rem

Serra cultraria.

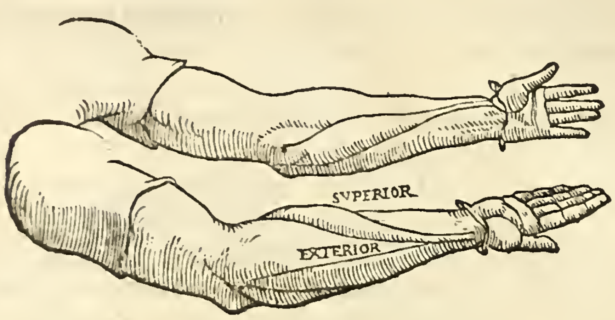

Serra dentata.

interdum ſolis miniſtrorum manibus committentes, interdum laqueos inijcientes, vbi maiori vi opus ſit, in diuerſa contendere. Oſtendimus autem tam in fractorum, quàm in luxatorum oſſium curatione, principio intendendum eſſe: adhibendam verò intentionem hanc membro non temere figurato, deinceps dicemus: atq; illud in primis, quum in fracturæ curatione quatuor agere debeamus, intendere, componere, alligare, & continere, eundem habitum omnium eſſe communem oportere

oportere. componimus quidem, dum intendimus: vbi compoſuimus, protinus alligare conuenit, E ſaluo eodem membri habitu, quo compoſitum eſt: quem rurſus ſeruare decet, vbi continet: nam, ſi moueatur, vinculum quadam parte laxiores habebit circuitus, quadam arctiores. laxiores, quum oſſa moueri patiantur, quod compoſitum eſt, corrumpent: arctiores, quum dolori ſint, inflammationem excitabunt. Quatuor igitur, quæ agenda diximus, communem habitum requirere demonſtratum eſt. conſideremus poſthac, quid intuiti, hunc habitum inueniamus. Porrò, quum membrum intenditur, ille optimus eſt, ſub quo nō magna vi ſeparata oſſa in diuerſa componuntur: quū continetur, ille, qui minime lædit. vtrunq; præſtat, qui ita figurat, vt muſculorum fibræ directæ intendantur. directæ autem intenduntur, quum ab ima membri parte vniuerſus muſculus collocatū: nam, ſi muſculus, qui ſuum initium habet à parte interiori, ita collocetur, vt medius ab interiori parte membri, extremus ab exteriori: vel ſic, vt medius à ſuperiori, extremus ab interiori ſitus ſit: hoc pacto circa membrum in cochleam ſerpens magnam vim requirit, cùm intenditur.

Muſculorum directio.

Muſculorum diſtortio in ſupinæ manus figuratione.

Itaque, ſi hoc modo figuratum muſculum extēdas, dum fracti oſſis partes abunde diducantur, vehementer dolebit, magno cum periculo, ne conuellatur. conſtat F enim intentionis vi conuulſos interdum muſculos fuiſſe. Quare eundem eſſe habitum conſtat, qui minime lædit, & qui muſculos nullo modo peruerſos continet: qđ aperte Hippocrates expreſſit, volens brachium cubito tantum inniti, non ex toto curuatum, aut extentum, ſed in medio inter hæc collocatum. Quem habitum ipſe docuit optimum eſſe, primo, φ cubiti os longius eſt radij ſede, ipſumq; firmiter ſuſtinet: deinde, quia muſculi, qui oriuntur ab interiori tuberculo humeri, extrema habent ab interiori parte totius brachij: qui ab exteriori incipiunt, ab exteriori finiuntur. Cuius autem muſculi initium & finis ab interiori parte ſunt totius brachij, huius & reliquæ omnes partes, & propterea totus ipſe muſculus. Similiter cuius extrema ab exteriori parte ſunt, & ipſe totus ab exteriori parte eſt totius membri. Quin & experimentum indicat hunc habitum minime lædere. Ex duobus verò quibus hic interijcitur, ſupinus muſculos plurimū peruertit, & vehementem dolorem mouet: pronus minus G peruertit, minusq; dolori eſt. Habes de brachio figurando ſummatim omnia, quæ latius deinceps Hippocrates docebit, ea oratione vſus, quæ perfectè planeq; rem exponit, ita, vt paucis omnino opus ſit ad ea exponenda, ijs præſertim, qui imbuti ſunt puerilibus diſciplinis, vel apud doctores librum legerunt, quibus ſanè commentaria ſcribuntur.

2 *Ea ſiquidem eſt natura iuſtiſſima.*

Quaſi dixerit maxime conueniens. nam, vbi, quod conuenit vnicuique, ſeruatur, res iuſte habet, atque adminiſtratur. Quid autem corpori conueniat, præter id, quod ſecundum naturam eſt, haud facile intelligitur. ergo cùm ſingulis partibus conuenientia ineſt figuræ, coloris, & magnitudinis, optime habent.

3 *Sed, ſi in hanc vel illam partem declinatur, in pronum habitum peccetur. leuius enim peccatum eſt, quàm ſi in ſupinum.*

Duos habitus poſuit, ſupinum & pronum, qui & ad vniuerſum corpus referuntur, & ad vnam H ipſius partem, nempe brachium. Totum igitur corpus pronum dicimus iacere, vbi deorſum venter ſpectat, dorſum verò in ſuperiorem partem: contra ſupinum, vbi ſurſum venter, in inferiorem partem dorſum. Quos habitus commemorās loquuturum ſe de brachio indicauit, quum nequeat corpus totum frangi, aut excidere. Sed cauſam, cur præſtet in pronum declinare, quàm in ſupinū, vbi quis deceptus rectum non aſſequatur, ipſe in ſequentibus aperiet.

4 *Qui nihil capiunt conſilij, plerunque nihil errant: ipſe enim, qui deligabitur, ſic iuſta natura coactus brachium porrigit.*

Medici, inquit, qui ante naturalem brachij habitum, nihil attendunt, plerunque melius curant, quàm qui male ratiocinantur. Idiota enim, qui alligandus eſt, medico brachium porrigit figuratum, quemadmodum minime lædat, inſtructus à natura, quam nunc iuſtam dixit: quippe quæ generationis initio, & poſtea in tota vita degenda οἰκεῖον, id eſt conuenientem, ſingulis partibus habitum inuenit. /Ipſe enim qui deligabitur brachium porrigit/. vocabulum, porrigit, ἀπορέγει dixit, quod non nulli accipiunt pro ὀρέγει, id eſt porrigit medico: non nulli pro ἀποκωλύει, hoc

A hoc eſt, non permittit, vt medicus indoctior membrum in contrarium conuertat. omnes enim homines natura ſingulas partes figurant, quemadmodum minimè lædant: quem habitũ indicat Hippocrates eſſe maximè rectũ. Porrigunt igitur ægri ſe ipſos ita figuratos: atq; ægrè ferunt, vbi aliter à medicis collocentur, renituntúrq;, atque ob dolorem ducenti non parent. hoc autẽ volunt Hippocratem ſignificaſſe verbo ἀπορέγει. Sed vtrouis modo acceperit, res eadem manet. nã idiotæ, quùm ita brachiũ collocent, quemadmodũ minimè lædat, præſtãtiores ſunt medicis, qui, cùm ſibi ſapiẽtes videantur, malè hoc figurant. Sunt & qui ad vtrunque referant/ſic à iuſta natura coactus brachium porrigit/. Sed cùm propoſita res ſeruetur, quomodocunque verbũ id accipiatur, ſuperuacaneũ eſt in his ampliùs inſiſtere, inutilia enim ſunt, & inuentu facilia, quæ ambiguis verbis tradũtur. Quare illi omittenda ſunt, qui tempori parcit, quùm in ijs, quæ vtilia ſunt, id conſumere magis conueniat.

5 *Sophiſtæ autem medici vtique ſunt, qui peccant. Porrò brachium fractum non magno negocio pertractatur, idq́; (vt ita dicam) cuiuis medico facilè eſt.*

Sophiſtas intelligit eos, qui ſapienter aliquid ſibi inueniſſe videntur, errantes tamen, atque idcirco non obſeruantes, quod rectè omnes idiotæ cognouerunt.

B

6 *Quem locum cogor latiùs explicare, quoniam medicos vidi, qui, cùm deligarent, ſapientes habiti ſunt à brachio figurando, vndè par fuit videri ignaros. Multa enim alia, quæ ſunt huius artis, ita iudicantur. Nam, quod nouum eſt, quamuis nondum conſtet, vtrum ſit vtile, anteponunt ei, quod conſuetum eſt, quod iam ſciunt vtile eſſe, atque id, quod alienum eſt, ei, quod receptum.*

Ipſemet tibi oſtendit in ſequentibus, quæ omnia obſcura ſunt, cur ſermonem de figurando brachio dilatauit, quanquàm locus per ſe, nec difficilis eſt, nec ita multa verba deſiderat, ex quo protinus cauſam inuenies, quamobrem in ijs, quæ tradidit, ordinem omnino exquiſitum non ſeruarit. quiſque enim priùs de eo, quod magis vrget, verba facit. Ergo, quia medici eius ſæculi pro cõperto habebant ad omnem, tam comminuti quàm prolapſi oſſis curationem intentione opus eſſe, ſed ignorabant, quí nam habitus ſecundum naturam eſſet, idcirco de hoc in primis egit. Ac multò adhuc magis, quia medici quidem optimo deterrimum habitum anteponẽtes, prauis rationibus eam rem ſibi ipſis, atque alijs perſuadebant. Quòd ſi ignari omnino fuiſſent, oportebat verum ipſos docere. at, cùm non ſolùm ignari eſſent, ſed etiam cognitionem ſibi vendicarent, neceſſe fuit Hippo-

C cratem id primò conuellere, deinde animum iam purum vera ſcientia inſtituere.

7 *Dicendum igitur eſt è medicorum erroribus, quos docere volo, quoſq́; dedocere, de brachij natura.*

Dedocere vult ea, quæ medici non putant vitio danda, quùm tamen vitia ſint: docere quę putant vitia, quùm non ſint.

8 *Etenim, quod hac ratione traditur, ad alia quoque oſſa corporis pertinet.*

Non iniuria dicit orationem hanc ad alia quoque oſſa ſanãda pertinere. ea enim ad quæ ſpectantes, inuenire naturalem vniuſcuiuſque habitum conueniat, omnium communia ſunt. duo autẽ ſunt (vt ſuprà indicauimus) nempè vt dolorem euitemus, & rectum ſtatum tueamur. illud experimento comperitur: hoc partium quoque ſitu, quem corporibus incidendis comparamus.

9 *Ergo Brachium, de quo ſermo eſt, quidam vinciendum dedit pronum: hic autem coegit collocari modo ſagittariorum, quùm humeri caput conijciunt: atque ita deuinxit exiſtimans hunc eſſe naturalem eius*

D *habitum. Quam rem eo argumento comprobauit, quòd oſſa omnia, quæ in cubito ſunt, inter ſe dirigantur, tum ſuperiectæ partes æquentur: quòd etiam tam exteriores, quàm interiores, inter ſe directæ collocentur: ita enim inquit & carnem, & neruos naturaliter ſitos eſſe. Sagittarios præterea teſtes adduxit. His autem dicendis, præſtandisq́; ſapiens habebatur: aliarum verò artium immemor erat, quæcunque vi aut artificio quidpiam moliũtur, neſciens alium alibi eſſe habitum naturalem. Quin & in eodem opere, alius erit dextræ, exempli cauſa, alius ſiniſtræ habitus naturalis: aliter enim brachium naturaliter figurant iaculantes, aliter funditores, aliter rurſus qui lapides conijciunt, aliter pugiles, aliter qui in ocio ſunt. Quotquot enim artes reperiri poſſunt, ſingulæ naturaliter brachia requirunt, non eodem modo ſigurata, ſed ad inſtrumentum, quo in ſingulis vtendum, & ad opus, quod efficiendum eſt, accommodata.*

De his quoq; ſemel aliquando meminiſſe oportet, quam rem nos minimè præteribimus. Quidam ex ijs medicis, qui ſapientes habentur, propoſita verba / ergo brachium de quo ſermo / tanq̃ mendoſa iure ſuo corrigens, græcè ita ſcripſit/ τὴν οὖν χεῖρα περὶ ἧς ὁ λόγος ἦν / adiecto verbo/ ἦν, hoc eſt erat/ſuã nobis oſtentans diſciplinã, qua fuerat à grammaticis, rhetoribusq; eruditus, ita vt ignoraret modum præciſè loquendi omnibus antiquis vſitatum. Erit aũt plena oratio, ſi perficiatur hoc modo

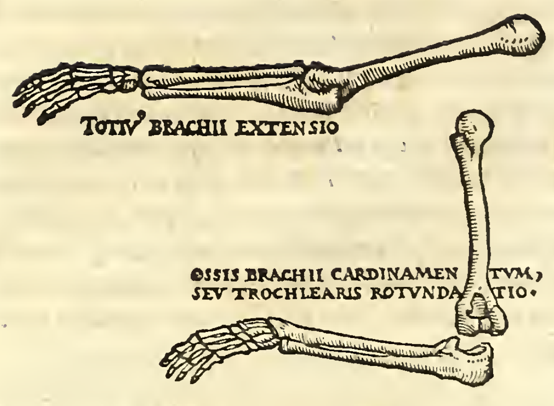
modo / ergo brachium, de quo ſermo erat, quidam vinciendum dedit pronum/. Idiotæ plerunque E medicis brachium porrigunt conuenienter figuratum, ſed horum quidã nimium curioſi recedentes ab eo, quod naturaliter propoſitum eſſe debet (id autem fuit doloris carentia) pronum habitum eligunt, vt potè quem commodiorem exiſtiment. nullus tamen idiota medico brachium porrigit reſupinatum: multum enim abeſt hic habitus ab eo, qui minimè lædit. quem aliqui medici & ob inſcitiam, & vt ſapientes videantur, interdum non admittunt, atque ea de cauſa ſagittariorum exẽplo brachium vniuerſum collocant, quidam penitus reſupinatum, quidam non multum ab huiuſmodi habitu recedens. Peccant igitur, non modò in hanc partem, ſed quòd extentum figurẽt. quos Hippocrates prodidit ea ratione moueri, quòd vbi totum brachium ſagittariorum exemplo figuretur, oſſa diriguntur, & totius brachij ſuperiectæ cutis partes æquantur. ſed hæc valdè probabilia ſunt, & ſe viciſſim conſequuntur: illud re vera non ſic habet, carnem & neruos eo habitu, perinde, atque oſſa in recto ſitu omnibus partibus ſeruari: quòd ſi ita res haberet, non modò probabiliter, ſed firmiſſimè demonſtrarent huiuſmodi habitum naturalem eſſe. Verùm hæc tolerabilia ſunt. transferre autem huc ſagittariorum exemplum, exiſtimari debet prorſus fatuum, ſatiuſque fuit eos ab Hippocrate nullo modo commemorari, quàm acerrimè refelli. nam, quæ prorſus ſtulta ſunt, deridenda magis ſunt, quàm à ſcriptoribus confutanda: non tamen prohibeo, quo minùs, dum viuentes agunt, redarguantur: ac præſertim, vbi, qui hæc nugatur, audientibus perſuadet, vt ſibi ipſi hominis curationem committant. F Fit etiam interdum, vt nos quoque in ſcribendo ſtultis opinionibus contradicamus, vbi multos videmus illis credere, quaſi veræ ſint: quod nunc accidit Hippocrati, qui nihil eſſe commune ſagittarijs, & vincientibus, oſtendit. Quæ verò afferuntur de oſſibus, neruis, & carne, recto ſtatu collocandis, quamuis nullum per hæc fuiſſet Hippocrates reprehenſurus, per ſe neceſſaria fuerant ad optimum habitum inueniendum, cuius caput eſt, ſi argumentum ex ſigno colligamus, doloris carentia, id enim neque ipſos idiotas latet: verùm, ſi rei cauſam, naturamq́ꝫ ſpectemus, rectus partium ſtatus, qui idiotis non item patet, ſed illis duntaxat, qui incidendis corporibus operam dederunt. Quæ ab Hippocrate ſubijciuntur, maxima ex parte plana ſunt, nec quidquam habent, quod in quæſtionem vocetur. quare vniuerſa hæc mihi prætereunda, quod non accidit ijs, qui librum legunt, quibus longiori tempore ſunt conſideranda. Quod inquit/hic autem coegit ipſum collocari modo ſagittariorum, cùm humeri caput conijciunt/obſcurum eſt, & incertum. quocircà nonnulli verbum / conijciunt / quod dixit ἐμβάλλωσι, propterea ſcriptum ab Hippocrate exiſtimant, quòd extẽto brachio humeri caput in ſinum ceruicis, quæ in lato ſcapularum oſſe eſt, conijciatur, in quem anteà non conijciebatur, cùm brachium demiſſum erat. tunc enim iuxtà erat G duntaxat, & contingebat: quam rem his verbis expreſſit/ verſatur humerus in lato ſcapularum oſſe tranſuerſus, vbi brachium iuxta latus extenditur/. Cenſent alij ἐμβάλλωσιν dixiſſe Hippocratem translatione vſum à nauium impetu. ἐμβολὴ græcè dicitur, vbi datur opera, vt naues hoſtium mergantur, quandocunque ſigno dato prora aptatur ad nauem alteram perfringendam, potiſſimum à latere, totamq́ꝫ diſſoluendam, ac ſubmergendam. tunc quaſi paratum eſſe ad ἐμβολὴν, id eſt ad impetum faciendum aiunt. Item apud comicos porrecta membra dicuntur ad ἐμβολὴν, id eſt ad impetum faciendum parata: quod Ariſtophanes oſtendit, quùm inquit, χωρεῖ ἐπὶ γραμμὴν λόρδος ὡς ἐμβαλῆ, id eſt, recta accedit incuruus, quaſi ad impetum faciendum paratus. Quę ſubdit omnia, ſi animaduertantur, manifeſta ſunt, vſque dum inquit.

10 *In ſagittarijs par eſt hunc alterius brachij habitum optimum eſſe: nam ſi ita collocetur, imum humeri caput, quod cardinis modo in ſinum cubiti conijcitur, efficit, vt brachij atque humeri oſſa dirigantur, quaſi totum vnum ſit.*

Scribit nunc aduerſus eos, qui vniuerſum brachium intentum deuinciunt, ſicuti ſagittarij ſiniſtrum continent. H Ait enim ad id agendum iure opus fuiſſe brachio extento, quùm neruus dextra tenditur verſus partem poſteriorem: totus verò arcus in eadem regione continetur à ſiniſtra, ne in alteram partem inclinetur. Nam ſi neruus dextra validè in poſteriorem partem intentus totum arcum ſecum adducat, ductio ſagittæ in poſteriorem partem impedietur, vt quæ debeat à valido neruo contentoq́ue emitti. Ergo, quantum ex vltima contentione remittitur, tantum demitur de emiſſione ſagittæ: quod, quùm in confeſſo ſit, Hippocrates cauſam adiungit huiuſmodi: /nam ſi ita collocetur imum humeri caput, quod cardinis modo in ſinum cubiti conijcitur, efficit, vt humeri atque brachij oſſa dirigantur, & brachium totum ſine inclinatione ſeruetur./ vocat autem γιγγλυμοειδὲς imum caput humeri, quod cardinis modo cum cubito committitur, quandoquidem cardines (gæcè γίγγλυμοι) & quoſdam ſinus habẽt, & quoſdam proceſſus ſinibus recipiunt eorum, cum quibus cõmittuntur, proceſſus: proceſſibus in ipſorũ ſinus inſeruntur. Similiter imum caput humeri in gibbũ ambitum deſinens duo à lateribus tubercula exigit, vnde ſimilitudo trochleæ fit. hæret aũt huiuſmodi ambitu trochleã referente in ſinibus cubiti. Extremus hic ambitus, & à priori & à poſteriori parte cauum hẽt: in vtroqꝫ ſe inſinuant cubiti ꝓceſſus roſtro ſimiles.

Siquidem

A

Sinus cubiti ſigmatoides

Siquidem cubiti caput ſuperius C literam refert, quà cum humero committitur: accipitq; humeri ambitum, qui trochleam refert, ferè totum, vbi brachium ſic collocatur, vt cubitus atque humerus rectum angulum oſtendant. At rurſus, vbi humero quieſcente, cubitus circa gibbū eius ambitum moueatur, ſi in priora feratur, cubiti commiſſuram flectit. ſi in poſteriora tēdit, in maximo quidem flexu prior cubiti proceſſus in humeri cauum, quod à priori parte eſt, conijcitur: in extenſione poſterior proceſſus in poſterius cauū, quod, quũm maius ſit, maiorē proceſſum accipit. quare plurimum extēdere & curuare totum brachium poſſumus: quod nullo quidem modo contingeret, ſi nullum cauum in humero fuiſſet. Quũm huiuſmodi ergo ſit cubiti iunctura, vbi totum bra-
B chium ad rectum angulum figuretur, ita, vt humerus & cubitus rectum angulum oſtēdant (quem habitum Hippocrates ſolitus eſt appellare ἐγγώνιον) ambitus trochleam referens medius hæret cauo cubiti, quod C literam repræſentat. At vbi totum brachium extenditur, cubitus in poſteriorem partem fertur, & proceſſus, qui ab ea parte eſt, motui præeſt: ceſſat autem, quieſcitq;, quũm primum ad humeri cauum, quod ea parte eſt, peruenit. Quo fit, vt commiſſura extendatur, & imũ humeri caput, cardinis modo, ſinu cubiti innitatur. vocat autem Hippocrates βαθμίδα, non modò humeri ſinum, ſed cæteros omnes, in quibus recipiuntur oſſium proceſſus.

11 *Præterea articulus ita extentus recuruatur. Ergo veriſimile eſt ſic eũ locum minimè flecti, maximeq; intendi, neque à neruo, quem dextra tendit ſuperari, neque illi cedere: ad hæc neruum ipſum plurimum adduci. Quo fit, vt ſagittæ à valida ſubitaq; vi emittantur: quæ autem ſic emittuntur, maiori impetu celerius feruntur, longiusq;. Sed vincientis & ſagittarij nihil commune.*

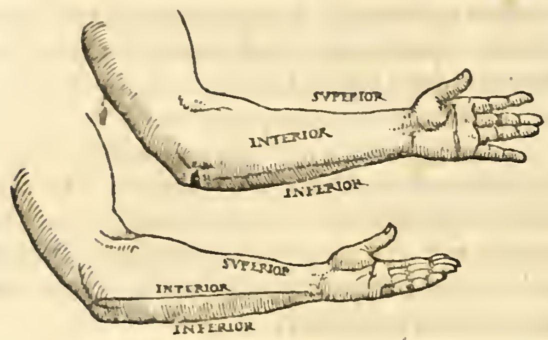
Ex modis, quibus brachium figuratur, extenſio flexui contraria eſt, ſupinus habitus prono. hi ergo extremi ſunt, & quaſi quatuor habituum exceſſus: duo alij medij ſunt, vnus quidem inter extre-
C mum flexum & extenſionem, quem Hippocrates (vt dixi) ἐγγώνιον appellat: alter inter pronum & ſupinum, ſub quo ait cubitum radio ſubijci. Igitur, ſicut hunc iuſtum & rectum dicit, ſic etiã illum, qui ἐγγώνιος dicitur, ſub quo humerus cum cubito ad rectũ angulum collocatur. Quòd ſi hic habitus rectus eſt, ſequitur, vt, vbi brachium extenditur, non debeat rectus appellari. ſi rectus nõ ſit, certè erit in exteriorem partem recuruatus: quemadmodum, ſi in poſteriorem partem ita recuruetur os cubiti, vt cum humero angulum oſtendat: quod iam non nullis accidiſſe perſpectum eſt, quibus neceſſe eſt poſterius humeri cauum abunde altum eſſe, in quod ſe inſerit poſterior cubiti proceſſus. Quòd ſi huiuſmodi cauum nobis omnibus altiſſimum eſſet, flectere in poſteriorem partem brachium poſſemus, vt dixi de his, quibus aliquantulum id licet, vtpotè qui poſterius cauum non ſecundum naturam penitus habeant, ſed nimis ſinuatum.

12 *Qui brachium deligat, vbi ſic figuratum contineatur, multa alia affert mala grauiora, quàm vulnus. Nam, ſi curuari brachium imperet, non oſſa, non nerui, non caro eundem habitum ſeruabunt, ſed vinculis cedentibus in aliam atque aliam partem mouebuntur. Ecquid opus eſt ſagittariorum habitu? qua in re nullus fortaſsis error fuiſſet, ſi ſophiſta permiſiſſet, vt homo ipſe vulneratum brachium porrigeret.*

D Qui intentum brachium deuincit omnino (inquit) vel ita contineri iubet, vel curuari ſinit: vtrumuis fecerit, ægrotantem lędit. nam, ſi in eodem habitu contineatur, dolor aſſiduè vrget: ſin aliter figuretur, deprauatur brachium ſub vinculo, quod cò ſpectat, vt membrum, ſicuti compoſitum ab iniectis faſcijs contentum, ſine vllo preſſu tueatur. at, ſi aliter figuretur, contrarium accidet, nempè, vt fractura vinculo non contineatur, ſed moueatur, transferaturq́ue vnà cum neruis habitũ mutantibus, muſculiſq́ue, quos carnem vocauit, eorum nobis naturam oſtendens. Sunt enim muſculi caro ſentiendi vim habens à ſimplici carne, ex qua maximè conſtant, caro nominati, per quos fibræ diſtribuuntur à neruis ac ligamētis diductæ. creatur enim totus muſculus à natura eiuſmodi fibris contentus, quibus caro ſimplex vndique concreſcit: atq; hæc eſt propria muſculi natura, per quem venæ & arteriæ diſcurrunt, vt non ſecus ac cæteræ partes, alatur & viuat: proprium verò muſculorum corpus fibræ ſunt, quę ſimplici carne cinguntur, plurimum quidem medijs muſculis, tum ſubinde minus, præſertimq́ue in initio ac fine ipſorum. quocirca extremi muſculi neruoſi magis ſunt, medij verò carnoſi.

13 *Quidã alius medicus reſupinatũ brachiũ extēdi iuſsit, atque ita figuratũ deuinxit, ſibi perſuaſum habens hunc ſtatum naturalem eſſe: quod ex cute conijciebat, et ex eo, quod oſſa ſic tueri naturalem habitum exiſtimaret.*

exiſtimaret. Quia id oſsis, quod in prima palmæ parte extat à parte minimi digiti, è regione collocetur E *eius oſsis, vndè cubitum metimur. Hæc adducebat ad comprobandum huiuſmodi habitum eſſe naturalẽ, rationiq́ conſentanea loqui videbatur. Sed brachium vehementer cruciari, ſi ſupinum extendatur, experiri quilibet in ſuo poteſt: nam ſi extendatur, hunc habitum dolori eſſe comperiet. Quin, ſi imbecillis homo manus prehendat valentis ita collocatas, vt cubitus reſupinatus curuetur, vtique, quò uolet, ipſum ducet. Manus item eo modo collocata, ſi gladium teneat, vti eo minimè poterit: vſque adeò iſtiuſmodi habitus violentus eſt. Ad hæc, vbi brachium in eo habitu vinciatur, grauiori dolore torquebitur homo, dũ ingredietur: graui, dum cubabit. Quòd ſi brachium flectatur, neceſſe eſt muſculos contrahi, & oſſa in eodẽ habitu minimè contineri. Ignorabat autem illud, præter alia, quæ in huiuſmodi habitu incommoda accidunt, quod os in prima palmæ parte extans à parte minimi digiti, cubiti pars eſt: illud verò, quod in cubiti iunctura eſt, vnde cubitum metimur, eſt humeri caput.*

Directio interioris tuberculi brachij ad finem cubiti.

Si quis brachiũ reſupinauerit, videbitur humeri caput ab interiori parte, quod græcè κόνδυλος id eſt tuberculũ, nominatur, eſſe caput ſuperius cubiti, cùm quodammodo è regione ſe oſtendat capitis F inferioris, quod in prima palmæ parte extat à parte minimi digiti. Non tamen omnes cubitũ metiunẽ ab humeri tuberculo: ſed ſunt, qui metiri incipiãt, id'q; rectè, à cubiti eminẽtia, quam græci ὀλέκρανον dicunt & ἀγκῶνα. At Hippocrates, cum dixit / vnde cubitum metimur / ſignificare videtur, vel omnes, vel pleroſque inde metiri. Quomodo autẽ ſeſe res habeat, hîc quærere ſuperuacaneum eſt. illud meminiſſe oportet, quòd inferius cubiti caput ſitũ in prima palmæ parte è regione ſuperiori capiti reſpondet, vbi ſecũdum naturam brachium figuretur, vt ſcilicet curua pars interior ſit, gibba exterior: in quo habitu fit, vt minimus digitus ab inferiori parte ſubijciatur, pollex à ſuperiori inſidat.

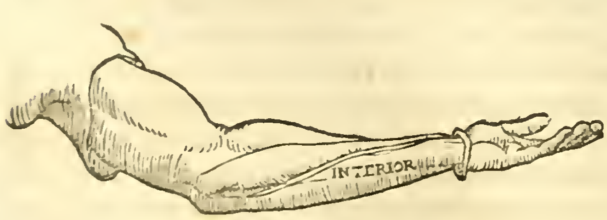
14 *Hic verò putauit hoc idem os eſſe atque illud.*

Non ita dixit / hoc idem os eſſe, atque illud / ſicuti aliquem eundem cum ſe ipſo dicimus, vt Aiacem Telamonium eundem cum Æacide, ſed quòd vtrunque oſſis extremum intelligat eiuſdem eſ- G ſe, nempè cubiti.

15 *Eſt autem idem cum illo eminentia cubiti, cui potiſsimum innitimur.*

Vocabulum / idem / accipiendum nunc quoque eſt eodem modo, quo proximis verbis explanauimus, cùm vnius & eiuſdem oſſis partes eſſe exiſtimarẽt, quod in prima parte palmæ ſitum eſt, & quod ab interiori regione commiſſuræ cubiti extat.

16 *Ergo, vbi brachium reſupinetur, partim hoc os peruerſum conſpicitur: partim nerui, qui ab interiori ſede, & digitorum, & primæ palmæ partis procedunt, ſupino brachio peruertuntur: tendunt enim huiuſmodi nerui ad humeri os, unde cubitũ metimur. Errores, atque ignorationes naturæ brachij tot ac tales sũt. Si quis autem (vt præcepimus) fractum brachium extendat, dirigetur os, quod à parte minimi digiti ad cubiti eminentiam tendit: dirigentur item nerui, qui à prima palmæ parte ad extremum humerum pertinent: ſuſpenſum q; brachium in eodem habitu continebitur, in quo fuerit colligatum, neque dolori erit, aut moleſtiæ ſiue ingrediatur homo, ſiue cubet.* H

Diſtortio neruorum & muſculorum & oſſis cubiti in reſupinatione manus.

Qùm accidit, vt oſſis cuiuſpiam, vel nerui, vel muſculi initium ſit ab interiori parte membri: finis vel ab exteriori, vel ab inferiori: conſtat partem hanc peruerſam eſſe. Rectè igitur dixit omnia hæc peruerti, vbi totũ brachium reſupinetur. Ac ne longius exempla petamus, nerui, qui ab interiori parte feruntur ad manum, cum cubito iunguntur circa totum humeri caput. Fiet itaque reſupinato brachio, vt neruorũ, qui cubito alligantur, initia ab interiori parte collocentur, fines à ſuperiori. idẽ accidet muſculis, & ipſius cubiti oſſi: horum enim omnium initia ab interiori parte ſunt iuxta tuberculũ humeri. Poterant aũt per ſe muſculi, cũ peruerterent, abundè dolorẽ excitare, atq; ea de cauſa inflammationẽ. Si quis aũt brachiũ figurauerit, vt Hippocrates iuſſit, muſculi, q ab interiori parte cubiti oriunẽ, toti ab interiori parte ſiti erũt,

qui

A qui ab exteriori, in hac ſimiliter continebuntur: quemadmodũ, qui à ſuperiori, poſitum à ſuperiori tuebuntur in vniuerſo mẽbro. Ab inferiori autẽ cubiti parte nullus ſitus eſt omnino muſculus. ſed, ſi cubiti muſculorũ omnium ſitum cognoſcere tibi curæ eſt, ex primo libro de incidendorũ corporũ ratione addiſcere poteris: tum ex opere de muſculis incidendis, vbi muſculorum omnium natura ad compendium confertur magis, quàm in libro de incidendorum corporum ratione.

17 *Collocari ſic hominem oportet, vt id oßis, quod excedit, ad lumen quantum maximè poteſt, illuſtre cõuertatur, ne Chirurgicum lateat, dum intendit, quando ſatis fuerit directum. Porrò, qui vſum habeat, quùm admota manu os excedens continget, rem optimè comprehendet.*

Siue iacere, ſiue ſedere ſignificare voluerit verbo / collocari / quod καθικεῖσθαι dixit, cum altero alterum quoque intelligendum eſt. Nam ſi ægri vires, & fracturæ magnitudinem, intueamur, ipsũ modò iacentem, modò ſedentem, vinciemus. Verùm vtrouis modo collocetur, vt vitiata pars conſpectui magis pateat, ex luminibus quæ dantur, ſpectare debet ad maximè illuſtre.

B

De Brachio.

18 *Oßium brachij, cùm non vtrunque fractum eſt, facilior curatio eſt, quibus quod ſuperius, comminuitur, quamuis plenius ſit: tum quia integrum, quod ſubiectum eſt, fundamenti vicem præſtat: tum quia faciliùs reconditur, præter quàm in vicinia manus. Superius enim os carne plurimum contegitur: id uerò, quod ſubiectum eſt, minime carnoſum eſt, ægrè conditur, ac maiori vi extenditur.*

Indicauit brachium ex binis oſſibus conſtare, vbi ait / ὧν μὴ ἀμφότερα, id eſt cùm non vtrunque. non enim conſueuit dictio ἀμφότερα græcè vſurpari ad vnum, vel tria, vel plura ſignificanda. Ex his ergo binis oſſibus, quod ſubiectum eſt πῆχυς, id eſt cubitus, propriè vocatur, idque ſanè lõgius eſt: quod ſuperinſidet κερκὶς, id eſt radius. Plana autem eſt, non modò oratio hæc, ſed reliquæ ferè omnes huius libri. Illa duntaxat explanationis mihi viſa ſunt indigere, quæ à me enodantur. Quare ſi quid præter hæc obſcurum tibi videatur, ſpectato, num quid in exemplari fuerit mendoſum. vbi enim correxeris, ſi quid lectum ſemel non comprehenderis, iterum ac tertiò relegens, quod propoſitum eſt, optimè percipies.

19 C *Vbi nõ hoc, ſed illud fuerit comminutũ, ſatisfaciet ſimplicior vis in intẽdendo: vbi vtrũque, extẽdere valẽtiùs oportet. Puerũ iam vidi plus iuſto intentũ: ſed plerique, minus quàm res poſtulat, extenduntur.*

Vim ſimpliciorem, & quæ non magno negocio adhibetur, φαυλοτέραν dixit. φαῦλον enim apud veteres græcos, non ſolùm ſignificat vitiatum, ſed ſimplex.

20 *Intentione adhibita, conuenit admotis prominentioribus palmarum partibus dirigere.*

Prominentiores partes palmarum appellant θέναρα deducto vocabulo à percutiendo, quod θείνειν græci dicunt, vt non nulli volunt, qui verborum interpretationibus ſtudent. Quicquid enim percutimus, prominentioribus his partibus percutimus. Alij non omnes prominentiores palmæ partes ſic appellatas exiſtimant, ſed eas tantùm, quæ pollici ſubijciuntur.

21 *Deinde cerato inungere non ita liberaliter, ne faſciæ ſuperinnatent, atque hoc modo deuincire.*

Vinculi vſus duplex eſt, nam & comminuti oſſis partes, quæ rectè inter ſe compoſitæ fuerint, fideliter continet, & lintea liquore aliquo reſperſa, vel illita medicamento quod ad repellendam inflammationem præſentiſſimum eſſe putauerimus, decidere non patitur. Adhibent itaque non D nulla medicamenta, quæ linteis illinuntur, his quæ excepta imponunt, vinculum ſuperdantes. Alij humorem aliquem ingerunt ad rem idoneum, quale eſt vinum, vel per ſe, vel cum oleo, & ſæpè liquidum aliquod medicamentum, cuiuſmodi eſt ceratum hoc. cuius duplex ratio eſt: interdum ſiquidem cera ex roſa, vel oleo liquatur: interdum arida pix adijcitur, hincq; πισσηρὰ κηρωτὴ græcè nominatur. Sed liquida medicamenta, ſpiſſa quoque ſunt & craſſa, cuiuſmodi eſt liquidum ceratum. Fiunt autem & ex emplaſtris inflammationem arcentibus, liquatis in oleo, de quibus loquuti ſumus & in opere de ſimplicium medicamentorum facultate, ſed latiùs in eo, quod ſcripſimus de ratione curandi, & in eo, quod de compoſitione medicamentorum. Hippocrates igitur liquido cerato vtitur, quod multò magis inflammationem coercet, quàm quod durum eſt, ſeu quouis alio nomine libeat appellare. Modum verò vtendi huiuſmodi cerato indicauit inquiens / non ita liberaliter, ne faſciæ ſuperinnatent. / ſed contrarium terminum, vt pote, qui nobis notus ſit, prçterijt. is autem eſt, ne ceratum ita parum inungatur, vt iniecta lintea ſicceſcant, prius quàm tertiò quoque die reſoluantur. At qua de cauſa cerato nunc inungendum dixerit, conſiderandum eſt, quùm, vbi os cute excedit, vinum nigrum auſterum ſuperinfundi iuſſerit. Mihi ſanè videtur vinum excogitaſſe ad hæc tanquam præſidium efficacius: omiſiſſe verò in alijs fracturis, vbi nullum

ex comminutiſq; oſſibus nudatum eſt, eo quòd vini vſus ſummam diligentiam poſtulet; nam, niſi E
ſubinde infundatur, aridæ faſciæ maximo ſunt detrimento. Plærique autem ex ijs, qui laboranti-
bus ſeruiunt, recuſant ſubinde infundere, noctu præſertim. Sed quia extremus morbus extrema
curatione perfectè reſtituitur, idcirco quibus excedit os, vt vinum ſuperinfunderetur, edixit. Sed
plura de facultate vini dicemus, vbi eo vtitur. nunc illud indicaſſe ſatis ſit, quòd, cùm aliæ fracturæ
ſola cerati inunctione curari ſine vino poſſint, non neceſſe eſt hoc adhibito grauiter interdũ ob mi-
niſtrorum negligentiam peccare. At, quùm ſummum periculum circunſtat, tunc & ipſi vltrò fati-
gandos ſe præbent, & nobis imperantibus parent. Adde, quòd nos etiam ob periculum ingens fre-
quentiùs hìs adſumus, atque interdum vniuerſam noctem immoramur, vbi veremur, vt miniſtri
rectè exequuturi ſint, quæ præcepimus.

22 *Cura habita, ne manus inferior iunctura cubiti collocetur, ſed paulò ſuperior, ne ſanguis ad manum fluat, ſed retineatur.*

Cubitum ita figurandum eſſe, vt radio ſubijciatur, atque ad rectum angulum cum humero collocetur, in ſuperioribus proditum eſt. Sed, quùm hoc fieri poſſit, manu & ſupra & infra cubiti regionem poſita, meritò hoc quoque definiuit, imperans, vt manus paulò ſublimior, quàm iunctura cubiti habeatur. Conſtat enim, vbi membra dependeant, ad ima concurrere materiam: ac propterea, quemadmodum, qui totum diem inambulant, quibuſq; crura calidiora ſunt, maximi momenti cenſent noctu hæc vniuerſo corpore ſublimiora continere, ita iubet Hippocrates, vt caueamus, ne manus dependeat, ſed ſublimior collocetur. quòd ſi cubiti iunctura multo ſublimiorem figurari iuſſiſſet, huiuſmodi habitus in ijs etiam, qui paululum in eo perſeuerant, dolorem afferret vniuerſo brachio, potiſſimumque muſculis à priori parte humeri ſitis. Eum autem habitum dolori eſſe docebit ipſa experientia: doloris verò cauſam oſtendet natura muſculorum, cubiti iuncturam mouentium. ſunt enim & à priori, & ab interiori parte humeri, atque vbi cubitum flectimus, ad ſuum initium contrahuntur, & ſurſum verſus intenduntur, cumq; ipſis contrahitur ac ſurſum tenditur totum brachium, cui ſuis imis partibus iunguntur. / Ne ſanguis ad imum fluat, ſed retineatur /. verba hæc referenda ſunt ad illud / ne manus inferior iunctura cubiti collocetur /. interpoſuit autem / ſed paulò ſuperior / ſic, vt tota oratio ſit huiuſmodi: Cura habita, ne manus inferior iunctura cubiti collocetur, ne ſanguis ad imum fluat, ſed paulò ſuperior retineatur. G

23 *Poſt hæc faſcia alligare, capite, quà fractura eſt, iniecto.*

Poteſt inijci caput, vel non inijci, quà fractura eſt, dupliciter. cùm id modò in longitudine membri, modò in latitudine, accipiatur. Termini autem inijciẽdi faſciæ caput in longitudinem membri ſunt, vbi primus faſciæ circuitus in orbem attractus fracturam vniuerſam complectitur. Quòd ſi, vel ſuperiùs inijciatur, quàm vt fracturam contingat, vel inferiùs, quàm vt ad ipſam perueniat, caput hoc verè quis poterit aſſerere minimè iniectum eſſe, quà fractura eſt. ſic mihi intelligito iniectum, vel non iniectum caput, quà fractura eſt, ſed in latitudinem, cum faſciæ caput primò ſuperdatum, vel quà fractura eſt vel extra procedet. Hic igitur Hippocrates membri longitudinem intuitus, caput, quà fractura eſt, inijciendum eſſe propoſuit, hoc eſt, neque fractura inferiùs, neq; ſublimiùs. quod indicauit per ea, quæ ſubdit quùm inquit / vbi ſuper fracturam iterum & tertiò circumierit, ſurſum feratur /. At in libro de officina medici, cùm ait, ‖ Principia inijcienda ſunt, non quà vlcus, ſed hinc, vel hinc, ad membri latitudinẽ ſpectauit, vt ibi rurſus demonſtrat verbis ἔνθα ἢ ἔνθα, id eſt hinc vel hinc, his enim vocibus græcè latitudo ſignificatur. Plæraque autem exemplaria ſic leguntur / Principia inijcienda ſunt, non quà vlcus, ſed quà nodus. H

24 *Sic vt inſidat, non tamen vehementer adſtringat.*

Docet hoc loco vinculi moderationem. id ſiquidem inſidere debet eatenus, dum fracti oſſis extrema immobilia tueatur: non tamen ita arctari, vt dolorem afferat laboranti. Quilibet enim dolor, cùm perſeuerat, præſertim ſi ex compreſſione eſt, inflammationem concitat. Hæc igitur ſpectari debent in faſcijs coarctandis, quæ initio ad vnguem conijcere non licet: licet autem, vbi ſæpiùs deuinxerimus. nam diligenter animaduertentes modum adſtringendi, cùm vinculum iniecimus, interrogantesq; hominem, qualem circundatam faſciam ſentiat, iterum æque ac primò inijcientes, laxare vel adſtringere oportet: ſi quidem premi ſe dixerit, proculdubio laxare: ſin vinculum ita laxum affirmet, vt iniectum minimè ſentiat, adſtringere. Licet autem, prius quàm eum alligemus, quem fractura malè habet, exerceri, ſanum puerum ſæpiùs vinciendo, ſed cum eo, vt percõtemur, quæ paulò antè interroganda propoſuimus. ſic enim promptiores erimus ad fracturas deligandas. Illud etiam perſpicere oportet, quòd quæcũque corpora robuſtiora ſunt ac duriora, vinculum ſuſtinent arctius adſtrictum: quæ verò infirmiora ſunt & molliora, leniùs adſtringi debent.

Vbi

25 A *Vbi ſuper fracturam iterum, aut tertiò circumierit, ſurſum feratur, vt fluens ſanguis retineatur, atque ibi ſubſiſtat.*

Ipſe cauſam expoſuit, cur primò velit faſciam ſurſum ferri: vult enim ſanguinem prohiberi, quò minùs à ſuperioribus membri partibus deſcendat. hac autem vinciendi ratione, nõ ſolùm coercetur ille, qui fluit, ſed, qui circa fracturam coijt, exprimitur: qui fluit, vno duntaxàt itinere fertur à ſuperiori parte deorſum: qui exprimitur vtroque, & à ſuperiori parte deorſum, & ab inferiori ſurſum. Depelli enim aliquid poteſt, & ad ſuperiorem membri partem, & ad inferiorem. monet ſanè, vt vtrique operam demus, quùm duas adhiberi faſcias iubet, quarum utraque ordiatur ab affecta ſede, habita longitudinis ratione: deinde prior ſurſum procedat, ſecunda deorſum: quoniam præſtat ſanguinem à vitiata ſede exprimi ad ſummum membrum, atque ad totum corpus. imum enim minus eſt, quàm vt ſine iniuria recipere ſuccorum copiam poſſit, quandoquidem, poſtquàm ſub priori faſcia ſanguis tranſmiſſus eſt ad ſummum brachium, ſi altera arctiùs adſtringatur, inflammatio iuxta primam palmę partem & digitos orietur. Hac igitur de cauſa antè ad ſuperiora depellendum eſt, potiſſimum'que, ſi fieri poteſt omne id, quod dolori foret: ſed, ſi paulum quid relictum fuerit,
B exprimendum ad inferiora, altera faſcia iniecta. Totam hanc ſentẽtiam perfectiùs intelliges in ſermone de ratione vinciendi.

26 *Prior faſcia, longa ne ſit.*

Iure hoc adſcripſit: prior enim faſcia, quùm à fractura incipiat, & ad ſuperiora feratur, atque ibi deſinat, breuior ſit, neceſſe eſt, quàm ſecunda. Hanc enim voluit à fractura orſam primò deorſum ferri, deinde ſurſum, ad eum locum, vbi prior finiebatur.

27 *Secunda primùm ſuper fracturam inijciatur.*

Non immeritò: inde enim excerni plurimum ſanguinis conſtituit.

28 *Ac ſemel ſuper ipſam circumeat.*

Secundæ faſciæ caput ſemel circuire iuſſit, non bis vel ter, ſicut prioris. vult enim ob propoſitã cauſam ſurſum magis, quàm deorſum, transferri id, quod ad fracturam collectum eſt.

29 C *Tum deorſum demittatur, leniùs adſtringatur, atque ex maiori interuallo circundetur.*

Minùs adſtringi membrum iuſſit à ſecunda faſcia ob cauſas propoſitas: quin & eius circuitus nõ ita ſpiſſos adhiberi, quùm id opis, quòd ſpiſſi afferunt circuitus, à priori faſcia ſatis afferatur.

30 *Vt poſſit relata ad eam partem, qua prior deſinit, peruenire.*

Hippocrates, antequàm pannos ſuperimponat, binas faſcias adhibet. alij verò ternis vtuntur, vna, quæ à fractura incipiens ſurſum tendat, quemadmodum Hippocrates præcepit: altera, quæ à fractura deorſum: ac tertia, quæ ab inferiori parte ſurſum per priorem vtranque in cochleam ſerpat. Verùm hi ſecundam faſciam duabus prioribus breuiorem inijciunt, illas verò inter ſe æquales, propterea, quòd prima faſcia ſuper fracturam ipſam iterum ac tertiò circumeat, membrum q; ipſum ſpiſſiori ambitu complectatur: ſecunda ſemel ſuper fracturam voluta ex maiori interuallo circundetur: tertia ſuper vtranque obuoluatur, & quia minùs ſpiſsè circumagitur, primæ longitudinem non excedat. Sed conſtat (etiã me tacente) tres poſitas faſcias duabus, quas Hippocrates prodidit, contineri, quùm ſecunda duplicem vſum præſtet, quem illi partiti ſunt, vnam inijcientes, quæ à fractura procederet ad partem inferiorem: alteram, quæ hinc ſurſum, quà prima finiebatur.

D
31 *Attrahere verò faſcias in hoc caſu, vel à dextra debemus vel à ſiniſtra, prout ab hac vel illa parte, ad fracturæ habitum, atque inclinationem in hanc vel illam regionem, confert.*

Oſſa, quæ ſub fracturis peruertuntur, modò in dextrã membri partẽ, modò in ſiniſtrã, declinantur. Quocirca priores duæ faſciæ attrahi à contraria debent, ab ea ſcilicet orſæ, in quam membrum conuertitur, atque in contrariam inclinatæ. ſic enim fractum os ęquè in vtramque partẽ inclinabit. atq; hoc eſt, quod nunc ab Hippocrate proponitur, quùm præcipit, vt fracturæ habitum intuiti faſciam circumagamus, hoc eſt, vt ad contrariam partem, atque fractura inclinat, faſciã adducamus.

32 *Poſt hæc panni ſuperdentur modico cerato inuncti, ſiquidem leniores ſunt, & ſtabiliores.*

Panni duas faſcias priores fulciunt, quas propriè ὑποδεσμίδας vocat. Inijciuntur autem contraria rõne ac faſciæ: illæ enim ſerpunt circa membrũ tranſuerſæ: pãni verò in longitudinẽ dantur,

vniuerſum

vniuerſum vinculum ex binis prioribus faſcijs excipientes. iuſſit autem cerato modicè inungi. E
fluerent enim, vbi cerati copia labarent, non ſecus ac, ſi parum inungerentur, quòd ſubiectis faſcijs minimè coirent. exhibet enim ceratum vicem glutinantis. conſtat autem in alijs, quæ glutine colligantur modum eſſe optimum. Panni igitur comprimunt, vbi ſicci imponantur, cui opponitur, quod inquit / leniores / : ſicut & quod dicit / ſtabiliores / illis contrarium eſt, qui ob cerati copiam non hærent. Iure itaque ait / ſiquidem leniores ſunt, & ſtabiliores /. namque, vbi panni nullo pacto cerato inungantur, non ampliùs lenes ſunt: vbi plus iuſto vncti ſint, non ampliùs ſtabiles, labuntur enim copia cerati.

33 *Hi faſcijs alligandi ſunt inter ſe aduerſis, alijs à dextra parte, alijs à ſiniſtra, plurimum ab inferiori parte ſurſum ductis, aliquatenus à ſuperiori deorſum.*

Faſciæ, quæ primò dabantur, non circuibant inter ſe aduerſæ, ſed vtraque membrum, quod peruerſum erat, à contrario habitu ad naturalem reſtituebat: ſed, quæ pannis ſuperinijciuntur, cùm eò pertineant, vt membrum vniuerſum alligent, tueanturq́ vinculum vniuerſum, quale exceperint, aduerſæ inter ſe procedunt, atque vna quidem à dextra parte, altera à ſiniſtra circumagitur: ſimiliter altera à ſuperiori, altera ab inferiori: ſic enim, quùm inter ſe aduerſæ ſint, vinculum, quale acceperint, potiſſimum ſeruabunt. Quare quatenus à dextra parte vel ſiniſtra procedunt, iunctura ex toto fit æqualis: quatenus verò à ſuperiori vel inferiori feruntur, altera non longè alteram excedit. ſæpius tamen circuit, quæ ab inferiori parte ſurſum tendit. hoc ſiquidem tutius eſt, ob cauſam, quæ paulò ſuprà poſita eſt, vbi iuſſit ſanguinem à fractura depelli ad ſummum membrum. F

34 *Quæ extremitate tenuantur, pannis æquanda ſunt in orbem datis, qui, vbi ea dirigimus, non ſubitò, ſed paulatim plurimi obuoluendi ſunt.*

Tenuantur membrorum extrema, quæ dixit ὑπόξηρα. Has igitur partes circundatis pannis tranſuerſis compleri voluit, & pluribus faſciæ circuitibus cingi, cum eo, vt quod tenuius eſt, nō ſubitò (ſic enim vinculum inæquale redderes) ſed paulatim impleatur.

35 *Laxeq́; circa primam palmæ partem varijs locis vinciendi.*

G

Solent iuxta vitiatam ſedem loca omnia inflammatione affici, ac præcipuè membrorum extremitates, quoniam paruæ ſunt, & minimè carnoſæ, & idcirco materiam à locis, qui iuxta fracturam ſunt, deſcendentem non recipiunt citra noxam. Eas igitur leuare conſtituit cerati inunctione, quod non expedit per ſe membris imponi ſine vllo tegmento, ſine alijs faſcijs. nam cum caput & finem haberet ſine aliquo fulcro, citò caderet. idcirco vſus eſt faſcijs totius fracturæ, quas iure laxas inijcit, vt nullam afferant moleſtiam, ſed id vnum duntaxat efficiāt, vt inflammationem arceant. non enim admouentur ad id, quod fractum eſt, continendum.

36 *Quod ad linteorum multitudinem pertinet, duas partes primò abundè eſt ſuperdare.*

Ad vniuerſum vinculum, quod primum omnium damus, cenſet paucioribus linteis opus eſſe, quàm procedente tempore futurum ſit. docuit enim paulò infrà, quo tempore plurimis vti faſcijs conueniat. Sed, quùm linteorum multitudo, faſciarum & pannorum numero longitudineq́ augeatur, quæret quis num idoneo tempore, maiora an plura lintea inijci velit: quin & quanta ſingula eſſe debeant. Porrò longitudinem & latitudinem faſciarum definiuit in libro de officina medici, quùm inquit, ‖ Quod verò ad longitudinem & latitudinem pertinet, impleant trium, H
quatuor, quinque, aut ſex, longitudinem quidem cubitorum, latitudinem verò digitorum. At neque numerum nunc ſilentio præterijt, ex faſcijs enim, quæ primæ inijciuntur, duas dari iuſſit per vniuerſum vinculum. pannos item duplices triplicesúe ſuperinijciendos eſſe, ibi quoque explicauit: quos eſſe voluit tot numero, vt complecti queant vniuerſum membrum. Sed faſciæ, quæ ſuper pannos dantur, plerunque duæ ſint, quarum vna ab inferiori parte ſurſum tendat, altera à ſuperiori deorſum. has etiam licet & ternas, & quaternas imponere. nos autem binis vbique vtimur. igitur, qui in hæc incumbet, duas linteorum partes initio: ſed quo tempore vitiatus locus inflammatione vacat, tres dandas eſſe conijciet. In libro itaque (vt diximus) de officina medici, faſciarum longitudinem definiuit, iubens, vt ſuperinijciantur longæ ternos vel quaternos cubitos, nimirum hominis, qui deuincitur. nam ridiculum eſſet puerum exempli cauſa bimum vel trimum faſcijs ita longis alligare, vt robuſti hominis quaternos cubitos æquent: vel ad robuſtum ita breues adhibere, vt quaternos pueri cubitos impleant. Sed in hoc opere, faſciarum longitudinem

Sect. 3. t. 7. 77. 214 h

A longitudinem non ſtatuit,ſicut neque latitudinem, ea nobis conijcienda relinquens. Conſtat autem fracturæ magnitudine inſpecta inueniri à nobis longitudinem faſciarum, quùm(vt ipſe imperauit) debeat vinculum ſemper plurimum integræ partis comprehendere. Hæc non conuenit eadem vbique,ſed pro magnitudine fracturæ,vt diximus. Quòd ſi iterum,aut tertiò,ſuper fracturam circumagenda prima faſcia eſt: poſteà crebris circuitibus voluta non priùs finienda, quàm integræ ſedis plurimum complexa fuerit: planè debet ita longa ſumi, vt propoſitis ab Hippocrate circuitibus ſufficiat. Eadem ratione,& aliarum faſciarum longitudo tanta ſit,vt ſufficiat deſcriptis ab ipſo vinculis. Porrò faſciarum latitudinem comperies,ſi ad ea,quæ ipſe docuit, reſpexeris. inquit enim /fulciantur:non tamen cogantur/. ſignificat autem fulciri quaſi hærere. quod fiet, vbi faſciæ non ita latæ parentur,hæ ſiquidem rugant,quùm circumaguntur. nam alioquin latior faſcia, vt quæ plurimùm amplectatur,fracti oſſis partes firmiùs continet. atque hac de cauſa latiſſima faſcia ex vſu maximè eſt. verùm,quia,quæ talis eſt, rugas contrahens, quùm ſuper affectas partes eſt obuoluta, laxior fit, & quæ ſubiecta ſunt,minùs fideliter continet,idcirco expedit,non ita latam imponere, ſed eatenus eius latitudinem augere,quatenus nulla pars laxatur. Quamobrem experiens hæc omnia melius præſtabit: eiuſmodi enim obſeruationes coniecturales ſunt, neque ſcriptura comprehendi B aut lectione poſſunt. Ob quam verò cauſam plures faſcias dari poſteà velit,tunc intelliges,cùm ad eum locum peruenerimus.

37 *Hinc autem cognoſces rectè hominem curatum eſſe,ac terminum deligandi,vbi,num prematur,rogaueris: atque is reſponderit ſe premi quidem,ſed leuiter, idq́; præſertim quà fractura eſt. Hæc itaque ſic habere,neceſſe eſt fateatur,qui rectè eſt alligatus.*

Quoniam ea, quæ nos ſpectamus in faſcijs obuoluendis, intelligit non comprehendi ſcientia, ſed coniectura,ex certis indicijs iudicandum cenſet,quæ rectè iniectæ fuerint, quæ malè. Quòd ſi homo abundè ſub faſcijs vrgeatur, celerrimè ſoluentes aptiùs deligabimus: ſin faſciarum circuitus iuſto laxiores fuerint, non patiemur diutiùs ſic habere: nam, quæ arctiùs adſtringuntur, dolent, inflammantur, & interdum etiam extrema parte emoriuntur: quæ laxiùs, prorſus eiuſmodi periculo vacant, ſed non prohibent membrum, quo minùs,quà fractura eſt,deprauetur. Vrget igitur arctior iunctura ſic, vt neceſſe ſit eodem die ſoluere, & rurſus deligare: quæ laxior eſt, non item, poteſt enim vnum diem, & interdum alterum ſuſtineri. Hac igitur de cauſa diligenter C rogare eum, qui alligatus eſt, conuenit, qualem ſentiat faſciarum circuitum: vt ex ijs,quæ reſpondet, aliquid de faſcijs emendandis intelligamus. Debet enim (inquit) reſpondere, qui alligatus eſt, ſentire ſe vinculum arctius iuxta fracturam, quàm alijs partibus ipſius membri. ea enim ſedes inter eas, quæ adſtringuntur, acerrimè ſentit, quòd & ægra ſit,& faſcia à nobis magis compreſſa, vt potè, qui operam dederimus, vt ſanguis vniuerſus à fractura longè ad vtramque membri extremitatem exprimeretur, ſiquidem hac via futurum ſit, vt quod vitiatum eſt, ab inflammatione defendatur.

38 *Moderationis autem indicia ſunt,ſi eodem die ac nocte,quo deligatus fuerit,ipſe ſibi videatur non leuiùs,ſed valentius,adſtringi: poſtridie verò tumor in manu oriatur mollis ac paruus: indicant hæc uinculum fuiſſe abs te moderate adſtrictum.*

Quùm adſtringendi modus in vinciendo omnium maximè momentum habeat: quum'que hic variari conſueuerit, tam quòd quædam partes mollitie ac duritie inter ſe diſtent, quàm quòd alia corpora hebetioris ſenſus natura ſunt, alia acrioris: meritò contendit ex pluribus notis ſecu- D ritatem ægrotantium inueſtigare. atque hac de cauſa non contentus ſola poſuiſſe indicia, quæ ex interrogatione ſumuntur, inſpiciendas etiam nobis ipſas partes exiſtimat, potiſſimùm extremas. Inquit enim, vbi moderatè adſtrinxerimus, futurum poſtridie in manu paruum tumorem mollem,hoc eſt cedentem,ſi ſuperdatis digitis prematur. Quare,ſi tumor hic,vel nullus appareat,vel durus, planè ſcire licet vinculum, vbi nullus appareat, non ſatis fuiſſe adſtrictum: vbi durus, nimis arctatum. Conſtat enim extremum membrum ſuccis ſub vinculo ad ipſum tranſmiſſis, quùm multi ſint, impleri, digitis'que preſſum non cedere. id'que tibi indicio erit vinculi valentius adſtricti, non ſecus atque, vbi manus nullo modo tumeat, conijcere poteris nihil fuiſſe ſub vinculo expreſſum. nanque adſtringendi modo modus eorum, quæ exprimuntur, perpetuo reſpondet: & huic modus tumoris. Quare non immeritò renititur tumor in extremitate membri: atque ingens eſt, vbi comminuta pars eius fortiter fuerit adſtricta: cedit atque exiguus eſt, vbi leuiter: non ſecus autem, vbi non adſtringitur, nullus tumor excitatur. ergo euidentiſſimum eſt, vbi poſtridie in manu tumor magnus ſit, & renitatur, membrum ſolui protinus debere, perfundi'que multa aqua calida, cui oleum copioſè fuerit adiectum, rurſus'que alligari modicè adſtrictum: vbi

poſtero die nullus tumor appareat, tertio reſolui, & arctiùs alligari. quòd ſi tumor modicus fuerit, E
Hippocrates tertio die reſoluit: nos vſque quartum, interdum quintum diem trahentes, hyeme potiſſimùm, nihil vidimus deterius accidiſſe.

39 *Labente iam die minùs adſtrictas faſcias ſentiat, ſed tertio die penè reſolutas. Scire autem licet, ſi quid horum, quæ propoſuimus, abſit, vinculum non ſatis arctatum: ſiquid ſuperet, fuiſſe iuſto plus adſtrictum. Hæc itaque indicia intuitus, deinceps, vel laxiùs alligabis, vel arctè magis.*

Relaxantur faſciæ, non mehercle (vt non nulli putant) quòd intentæ tempore longiores appareant, ſed quòd membrum extenuatum contrahatur, vbi rectè fuerit alligatum: quod euidenter in omni fractura perpetuum conſpicitur, quemadmodum & ipſe Hippocrates oſtendet.

40 *Tertio die, poſtquàm extenderis atque direxeris, ſoluere membrum oportet. Quòd ſi primis diebus moderate deuinxeris, paulo magis faſcias adſtringes. Deligare autem incipies à fractura, quemadmodum prius: nam, ſi hanc partem prius deuinxeris, materiam inde ad vtramque membri extremitatem depelles: ſin aliam prius adſtrinxeris, inde ad fracturam deduces, quod intellexiſſe pertinet ad multos locos. Sic ergo ordiri ſemper vinculum debet, atq; hunc locum primum adſtringere, alios verò pro portione: quo enim longiùs à fractura procedit, eo leniùs arctari: nunquam verò ex toto laxari, ſed adhærere: poſt hæc* F
adyciendæ faſciæ ſunt, quotieſcunque deuincimus. Rogatus autem homo reſpondeat adſtringi ſe paulo magis quàm antè, præſertim quà fractura eſt, atque alibi pro ratione. Tumeat item membrum, vrgeatur, leuetur, pro ratione prioris iuncturæ. Abhinc tertio die ſentiat faſcias relaxari. Tum ſoluere conuenit, ac rurſus deligare paulò arctius omnibus faſcijs iniectis, quibus vtendum erit. Poſt hæc laboranti omnia eueniant, quæ in ſuperioribus alligandi circuitibus expoſita ſunt.

Si primo die homine propter fracturam dolente, quantum adſtringendum eſt, non adſtrinxerimus, vbi, omnibus rectè factis, tertio die dolor remittatur, arctiùs alligamus, neq; tunc quoq; quantum res poſtulat: hoc ſiquidem, quùm omnia rectè procedunt, quinto die conuenit. quare tunc pluribus faſcijs vtemur, & quantum res exigit, adſtrictis, non obliti hoc ab ipſo præcipi, vbi omnia conuenienti ordine ſequantur. nam, ſi propterea quòd aliquid interim peccatum ſit, brachium non dũ quinto die ex toto inflammatione vacet, neq; nos faſcijs omnibus vtemur. Exhibet quidem faſciarum multitudo (vt ipſe ait) vinculi firmitatem. potiſſimùm verò ea vtemur, quo tempore deſedit locus, qui circa fracturam eſt: & ipſum os, quod perfractum eſt, laxius effectum eſt, & faciliùs tractatur, vt componi poſſit. At ſi quando hoc quinto die non cedat, differemus in alium circuitum, qui G
ad diem ſeptimum perueniet: iubet enim donec ferulæ ad fracturam dentur, tertio quoq; die ſolui, ac rurſus deligari, ea de cauſa, vt aqua calida infundatur ad " educendos ſuccos in comminuta parte exiſtentes, qui tenues ſunt, & ſeri naturam habent, digeſtionemq; requirunt: & ſimul etiam ad leniendum dolorem, & pruriginem finiendam. Itaq; vbi nec dolor nec prurigo hominem exerceat, atq; indicia illa omnia ſe oſtendant, ex quibus rectè fracturam habere cognoſcimus, etiam ſi quarto quoq; die ſolues, nihil lædes, hyeme potiſſimùm, atq; adeò magis homines agreſtes, qui lauari ferè non conſueuerunt. ſed eos, qui quotidiè lauari ſolent, & qui præſertim bis id faciunt, conuenit non longo interpoſito ſpacio reſoluere, ac præcipuè, vbi carne fuerint molliori.

A. l. 4. f. 5. t. 1. c. 2. f. 483 c

41 *Inde, vbi ad tertium diem ventum erit, qui ſeptimus eſt à primo, quùm iniectum vinculum fuit, ſi rectè alligatus fuerit, tumor in manu apparebit, isq; non admodum magnus: locus item, cui vinculum inijcitur, quotieſcunq; deligabitur, tenuior & gracilior conſpicietur. ſeptimo autem die tenuiſſimus: atque oſſa perrupta tractabuntur facilius, magisq; ducentur, vt dirigantur. Quòd ſi hæc ita habeant, dirigere oportet, alligareq; ac ferulis excipere, pauloq; ampliùs, quàm antè adſtringere, niſi ſi tumor, qui in manu eſt, maiorem dolorem afferat. Vbi verò faſcias inieceris, imponendæ ferulæ ſunt, ſuperq; faſciæ alligandæ ad* H
modum laxæ, ſic, ut circundatæ ferulæ contineantur, nec quidquam brachium adſtringant. Quo facto prematur offenſus eodem modo & releuetur, atq; in prioribus vinciendi circuitibus. At, ubi ad tertium diem perueniens laxum vinculum ſentiat, neceſſe eſt ferulæ magis arctentur. potiſſimùm quà fractura eſt, atq; alibi pro ratione: ſi quidem ipſum vinculum laxum potiùs erat, quàm adſtrictum. Pleniores autem adhibẽdæ ferulæ ſunt ab ea parte, qua fractura extat, non multo tamen: videndumq; eſt, ne è regione pollicis collocentur. ſed hinc: uel hinc: neq; item è regione minimi digiti, quà os in prima palmæ parte excedit, ſed hinc vel hinc. Verùm, ſi fractura omnino ferulas requirit, his locis breuiſſimæ ſuperaccommodandæ, ſic, vt ad oſſa, quæ in prima palmæ parte extant, minimè pertineant: periculum enim eſſet, ne vlcus fieret, & nerui nudarentur. Debemus autem ferulas arctare tertio quoque die paululum omnino, id ſpectantes, quòd eo nomine imponuntur, vt vinculum tueantur, non vt adſtringant. Quod ſi optimè perſpexeris oſſa ſub prioribus vinculis abundè fuiſſe directa, neque locum prurigo aliqua infeſtat, neque vlla exulcerationis ſuſpicio eſt, vltra vigeſimum diem ſinito alligatas ferulas manere: nam plæriſque ſummum triginta diebus brachy oſſa conferuent.

Si

A Si tertius dies fractum os nobis daret, quale ferè ſeptimus exhibet, neceſſariò ad ferulas veniremus: ſed quia (vt ipſe dixit) ſeptimo die πάνυ λεπτὸν, id eſt tenuiſſimum apparet, quo vocabulo ſignificauit gracilius fieri, quàm quum erat in priſtino ſtatu ſalubri, idcirco eodem die ferulas circumponit, tunc ſcilicet membrum diligentius componens, vt potè quum oſſa laxiora ſint. eò autem ferulæ pertinent, quò & pannos antè diximus, nempè vt fractum os cõtineant. at, quum oſſa ob ſiccitatem naturalem nequeãt carnis modo coaleſcere, callo circa fracturę oras increſcente, quaſi quodam vinculo circundantur: hîc autem creatur de eo quod ſuperat, ex ipſo fracti oſſis alimento. quòd ſi laborans vel non idoneo victu vtatur, vel plenus ſit, id, quod ſuperat, copioſius eſt, effuſumq; faſcias totas veluti craſſo ſanguine madefacit. Quicquid igitur ex eo, dum effunditur circa fracturæ oras concreſcit, tempore ab oſſe, cui hæret, mutatur, & ſimile ipſi redditur, callusq; nominatur. Ergo, ſi fracti oſſis oræ agitentur, dimoueanturq;, prohibebitur, quo minùs adſtrictum maneat, atque idcircò creari callus & agglutinare non poterit. quod enim gluten lignis efficit, quæ glutinantur, id callus præſtat oſſibus fractis. Iure igitur ſumma quiete opus eſt ad fracturas, quæ callo debent ſolidari: nam, ſi agitetur coactus callus, diſſoluitur, perinde ac gluten, quo ligna cohærent, & coactum lac. ſummam verò hanc quietem præbent faſciæ adſtrictæ, & quæ ſuperdata continent: porrò conti-
B nent faſciarum multitudo, ac ferulæ. Quæ deinceps ſequuntur, omnia plana ſunt, his, qui animum adiungunt. præcipit enim, vt ſicubi vinculum laxetur, ferulæ tertio quoq; die arctentur, non tamen reſoluatur tota iunctura, niſi homo ingenti prurigine vexetur, vel exulcerationis alicuius ſuſpicio ſit. prurit autem fractura initio magis, deinde minùs, quoniam vitiata pars exhauritur. excitatur enim prurigo à vaporibus, qui ab eo, quod ſupereſt, profuſi leuiter mordent. At, vbi acriùs mordeant, prurigini iam dolor iungitur. Igitur, quando pars inanis eſt, nihil omnino tale ſuperat, vel certè quàm minimum.

42 *Nihil autem perpetuum eſt: multum enim & ætas ab ætate diſtat.*

Non dixit ſimpliciter differre ætatem ab ætate, ſed adiecta coniunctione indicat alias etiamnum cauſas eſſe, cur non omnes brachij fracturæ triginta diebus conſaneſcant, ſed quædam paucioribus. ſunt enim in cauſa, anni tempus, regio, natura ęgrotantis, anni temperatio, ratio victus, & vinciendi modus. nam citiùs conferueſcunt, hoc eſt callo firmantur, & ob materiæ, ex qua callus oritur, quantitatem ac qualitatem moderatam, & ob robur virium ipſam cogentium. diutiùs autem trahitur ex materiæ inopia. quod enim breuiori tempore ob materiæ copiam vires efficiunt, id longiori præ-
C ſtant ob inopiam, & interdum etiam ob copiam immodicam. callus enim concreſcens abluitur humore, qui ab interiori parte fluit, vbi multus ſit, & continuetur. Porrò materia craſſa commodè ſpiſſeſcit, & in callum vertitur: humor autem, vbi aquoſus fuerit, & habitu tenuis, ſpiſſando callo maximè eſt alienus. Vires quoq; quùm valent, maturè ſuo munere fungi: ſerò, quùm imbecillæ ſunt: nihil attinet dicere. quibus de cauſis callus diuerſo tempore fractis oſſibus circundatur. Hæc autem ipſa, quæ nunc dicuntur, ob cauſas priùs poſitas mutantur. quoniam materia, & plus & minùs abundat, & craſſior eſt ac tenuior, ob temperamentum, tam vniuſcuiuſque naturale, quàm aduentitium ipſius fracturæ eo tempore, quo curatur, atq; item ob victus rationem qua homo vtitur, & ob modum quo deligatur, præter hæc ætatem, tempus anni, regionem: ex quibus omnibus validiores vires ſunt, aut infirmiores.

43 *Vbi ſolueris, aqua calida perfundito, & rurſus alligato faſcijs leniùs quàm antè adſtrictis, paucioribus item quàm antè iniectis: inde tertio quoq; die ſoluens, rurſus laxioribus faſcijs & paucioribus deuincito.*

A primo die, vſq; dum ad ferulas veniat, & faſciarum numerum auget, & arctiùs adſtringit: eas
D autem imponens ſeptimo die, membrum non ſoluit vſque ad vigeſimum, ſtatuere quaſi firmam baſim volens calli producendi, quo circundato fracturam penitus immobilem non ampliùs tuetur. nutrire enim callum oportet, vbi altiùs radices egit. nutritur autem, quùm materia in ipſum deriuatur: quam ſicuti ab initio auertimus ab affecta ſede ad alias corporis partes, ita nunc euocare debemus aqua calida perfuſa. quin et initio faſcijs multis atque adſtrictis, quo minùs ad vitiatum locum conflueret, ex toto ipſam prohibuimus: nunc paulatim numero demimus, preſſum'que laxamus, quùm non expediat prohibere, ne confluat.

44 *Quòd ſi alligatis ferulis ſuſpicio ſit, ne oſſa rectè concurrerint, vel aliud quidpiam hominem infeſtet, vbi dimidium temporis præterierit, vel paulò ante, ſoluere oportet, & rurſus deuincire.*

Superiora dicta ſint, quùm omnia rectè procedant: nanque, vbi ſit ſenſus aliquis doloris, vel exulcerationis ſuſpicio, aut vereamur, ne fractura malè compoſita ſit, aut caſu aliquo interueniente membrum motum ſit, ſoluere vinculum ante vigeſimum diem cogimur. id autem ipſum definiuit, ne quis exiſtimet perpetuum eſſe, quod ſuprà imperauit, fracturam quamlibet vſque ad vi-

geſimum diem ſeruandam eſſe penitus immobilem. ſemper enim pugnare medicus debet aduerſus id, quod magis vrget, neque obligare ſe præceptis tanquàm legi, quam contemnere nephas ſit, quùm omnia præter rationem eueniunt. E

45 *Quibus initio cutis non abrumpitur, neque os cute excedit, idonea eſt ratio victus propè quæuis: minus tamen cibi ſumant vſque ad decimum diem, præſertim, quùm quieſcant.*

Φαῦλον vocabulum ſolent veteres græci ferè omnes vſurpare, quùm ſignificare volunt/ſimplex/aut/quoduis: huic opponitur exquiſitum, quod Iones σκεθρὸν appellant. Sicut igitur exquiſitam victus rationem σκεθρὴν vocat, ita, huic contrariam φαύλην: atque hac ratione nunc eam, quę propè quæuis ſit, ὑποφαύλην dicit, quæ media eſt inter quamuis ſimpliciter, & exquiſitam. Exquiſitam victus rationem imperat, quibus initio, præter oſſis fracturam, carnis quoque vulnus acceſſit, ac pręcipuè, quùm ex fracto oſſe aliquid cute excedit: ſimplicem, id eſt quamuis, illis, qui omnino periculo vacant: propè verò quamuis mediamq́;, quibus os fractum eſt primis diebus, quorum terminum conſtituit decimum: non quòd non interdum maturiùs, interdum ſeriùs, mutare victum liceat, ſed quòd plærunq́; ita accidat. Vtitur autem media victus ratione, propterea, quòd neque ita magnum periculum eſt, ſicut cùm oſſa nudantur: neq́; ita res tuta, ſicut cum intacto oſſe caro ſimpliciter vulneratur. meritò igitur ijs, qui medij ſunt inter eos, qui periculo vacant, & eos, qui periclitantur, mediam victus rationem indicit: præſertim, quùm vſq́; ad decimum diem, quibus brachium fractum eſt, ex toto quieſcant, quod Iones ἐλινύειν dicunt. Itaque par eſt exquiſitiori victu ſuſtinendos eſſe quieſcentes, quàm qui mouentur. at quùm à decimo die plærique ſuſpenſo brachio inambulent, meritò præcipit, vt in eum vſque diem medio victus genere vtantur, præſertim quùm quieſcant. Quod/præſertim/vertimus, Hippocrates habet ἤδη, quod plerunque tempus notat: ſed adijcitur etiam ad aliquid comprobandum, vt, ſi dicamus, & ob alia, & ἤδη, hoc eſt, præſertim propter hæc credendum huic, faciendum hoc eſt: quomodo videtur nunc ab Hippocrate vſurpatum, ſic, vt oratio talis ſit. Mediocri victu vtendum vſque ad decimum diem, & alia de cauſa, & præſertim, quùm homo interim ex toto conquieſcat. F

46 *Adhibeantq́; ex obſonijs mollibus, quæcunque modicè admodum deiiciunt aluum.*

Ptiſſanam videlicet, betam, aut maluam, atriplicem, ſiue blitum, vel cucurbitã, & piſces teneros. G

47 *Sed à vino & carne ſibi temperent.*

Docuit ipſe exquiſiti victus rationem, & eius, qui quiuis eſt, & eius, qui propè quiuis, quam nunc præcipit vſque in decimum diem ſeruari. nam, cùm æger carnem edit, & vinum potat, victus ſimplex eſt, & quiuis: ſed cùm ſolo ptiſſanæ cremore, & mulſa viuit, victus tenuis eſt, atque exquiſitus: inter vtrunq́; eſt ille, quem proximè indicauit, quùm inquit/adhibeantq́; ex obſonijs mollibus quæcunque aluum modicè deijciunt/.

48 *Tum paulatim ſe reficiant. Oratio hæc lex iuſta fertur de curatione fracturæ.*

Reficiantur dixit ἀνακομίζεσθαι, quo vocabulo nihil aliud ſignificat, quàm, vt cui comminutum os eſt, poſteà recreetur. ſcribit autem ἐκ προσαγωγῆς, hoc eſt paulatim, cui contrarium eſt repentè: damnat enim, quod ſubitò plurimum implet, aut demit, vel quid aliud præſtat.

49 *Quare danda opera eſt, vt iuſta curatione adhibita res benè procedat: vbi autem non ſic procedit, ſcire licet aliquid curationi defuiſſe, aut ſuperaſſe.* H

Iuſtam vocauit eam, quæ laboranti omne id præbet, quod ei conuenit, & nihil prætermittit. curationem verò, quam χείριξιν dixit, vel pro chirurgia, vel pro vniuerſa ſimpliciter rerum omnium admotione accipit. græci enim μεταχειρίζεσθαι dicunt, non ſolùm, quæ manibus prehendunt, ſed quæcunque tractant.

50 *Illud prætereà animaduertere in hoc ſimplici modo conuenit, quod medici non admodum attendunt: quanquàm, ſi non rectè fiat, corrumpere curam omnem, omnemq́; vinciendi rationem poteſt.*

Simplicem modum fracti oſſis, & prolapſi vocat, vbi non accedit vlcus: non nudatur os: neque quod perfringitur, in multas partes comminuitur, quod fracturæ genus recentiores à farina ἀλφίτιδον appellant. ita, vt nullus ex propoſitis modis ſimplex ſit, ſed ille duntaxat, vbi fracturæ nullus alius caſus adijcitur. ſic autem à ſe vſurpari vocabulum/ἁπλῶν, id eſt ſimplex/apertè oſtendit paulò infrà

A infrà in‖hoc ipſo libro, vbi propriè eam rem agit. quòd ſi oſſa ſimplici fracturæ modo perfringantur, peccatur, videturq; id peccatum leue: ſi quis tamen diligenter ſimul omnia æſtimet, maximum momentum habet, id enim, ſi committatur, priorem curam vniuerſam corrumpit. quid autem hoc ſit, in ſequentibus oſtendet. Scribitur item aliter eadem oratio ſic / quanquàm, ſi non rectè fiat, corrumpi omnis cura, omniſq; vinciendi ratio poteſt/. vbi curam ipſam, quùm aliquid peccatur, damnare videtur, vt quæ corrumpere poſſit, quæcunq; ad laborantem particulam rectè adhibita ſunt. Sect.3.t. 242.b

51 *Quòd ſi vtroque oſſe comminuto, vel eo quod ſubiectum eſt tantùm, deligatum brachium mitella ſuſpendatur, eaq; plurima circa fracturam detur: partes verò hinc atque hinc ſuſpenſæ ſint: neceſſe eſt os ad ſuperiora peruerti.*

Diligenter voluit animaduertendum eſſe, qua ratione totum brachium ſuſpendatur, quùm homo iam ingreditur, & non amplius cubat, hoc eſt, à decimo die. ante ſiquidem plærunque cubabat brachio (quemadmodum ſuprà oſtenſum eſt) ita figurato, vt manus paulò ſublimior haberetur: ſed, quùm iam inambulat (vt fieri conſueuit, brachio ex ceruicibus ſuſpenſo) mitellam adhiberi præcipit ſic latam, vt brachium vniuerſum ſuſtineat, totumq; æqualiter amplectatur, neq; vllam partem
B eius relinquat, quam non fulciat, quo fieret, vt brachij os a parte, cum qua iungitur, deorſum inclinaret, ac deprauaretur. nam priuſquàm vitiaretur, totum perpetuum erat: corrupta autem eius vnitate, vbi perruptum eſt, poteſt altera eius pars à ſubiecta mitella ſuſtineri, altera verò pars, vt quæ non ampliùs cum illa continuetur, deorſum inclinata peruerti. Poteſt item ex eadem parte, vbi non rectè mitella ſubiiciatur, altera extremitas ab hac elata ſurſum ferri, altera deorſum inclinata peruerti. Quatuor igitur modis mitella brachio malè ſubijcietur, primo, vbi fracturam ſolummodo ſuſtinet, partes autem hinc atq; hinc ſuſpenſæ manent: ſecundò, vbi extremę brachij partes & ſupra à cubito, & infra à manu, diligenter mitella fulciuntur, medium non ſuſpenditur: tertiò, & quartò, vbi interdum prior brachij pars, interdum poſterior, mitella excipitur. Ex his quatuor modis binos duntaxat ſcripſit, qui maximè membrum peruertunt: reliquos binos præterijt, vt qui ex enarratis intelligi poſſint. eorum duorum, quos ſcripſit, alterum propoſitis verbis oſtendit, vbi cenſet in ijs, quibus vtrunque brachij os fractum ſit, vel tantum id, quod ſubiectum eſt (cubitus propriè nuncupatur) intelligendum eſſe primum ex propoſitis modis. ſed commune, id eſt duobus modis, de quibus verba faciet. proprium verò eſt vtriuſque, prioris quidem, quem nunc indicat, ſubiecta brachio mitella anguſtiori, quàm, vt totum membrum complectatur, fracturam ſolummodò fulcire: al
C terius rurſus, vtranque membri extremitatem ſuſtinere, fractura tantùm non fulta. Deprauari autem inquit priori modo brachium in ſuperiorem partem conuerſum: ſed in inferiorem altero modo, quem ſubdet proximis verbis. priorem, qui ſurſum verſus peruertit, nunc propoſuit. Nam, quùm brachium, quà fractum eſt, à mitella ſuſtineatur, partibus, quæ vtrinque ſunt, deorſum inclinatis, quùm non ſit, cui firmiter innitantur, accidet, vt quod à mitella excipitur, altius excitatum callo glutinetur: eum verò habitum, quo membrum callo ſolidetur, in poſterum perpetuò ſeruabit. Quare ſæpiùs neceſſarium eſt, quæ ſic peruerſa ſunt à nobis de integro abrumpi, extento membro rurſus fracturam, qualis initio fuerat, reddentibus: quam ſuprà diximus nullo modo coaleſcere, ſed alligari à callo, qui circundatur. hunc igitur extendendo diſſoluimus, rurſusq; operam damus, vt callus increſcat fractura conuenienter figurata. Videre autem licet in alijs animalibus comminuta oſſa non omnino coaleſcere, vt in ſue, apro, boue, capra, oue, gallo, gallina. ſi quando inuenies (inuenies autem ſæpè, quemadmodum & nos) fracturæ oras callo inter ſe glutinatas, vbi hoc tibi curæ ſit, callum deradens conſpicies fracturę oras ſe contingere, non tamen coaluiſſe, ſolidataſq; eſſe eo modo, quo in vulneribus glutinata caro coaleſcit. At cur, vbi vtrunque brachij os comminutum ſit, & quod propriè cubitus vocatur, & quod radius, accidat, vt membrum adeò peruertatur, ſi in ſuſpen
D dendo aliquid peccetur: ſed minùs, ſi alterum tantùm, cubitus ſcilicet: ac ſi radius per ſe, nihil omnino deprauetur: non magno negocio comperies, ſi eorum, quæ ipſe retulit, memineris. quia, quod ſubiectum eſt (inquit) fundamenti vicem præſtat ei, quod abruptum eſt, atq; ipſum deprauari non patitur: ſed radius, vbi intactus ſit, cubitum quodammodo ſecum dirigit, ſi rectè vinculum adhibeatur. tueri autem ipſum à deprauatione ex toto non valet, vbi aliquis error ſit in ſuſpendendo, quandoquidem cubitus ſubiectus nihil habet, quo fulciatur, præter vinculum ipſum.

52 *Sin oſsibus ſic fractis mitella manum duntaxat et articulum cubiti excipiat, reliquum uerò brachium ſuſpenſum ſit, deprauatum inclinabitur deorſum.*

Ex quatuor modis, quos paulò ſuprà declaraui, ſecundum hîc tradit, qui primo contrarius eſt: ſiquidem in priori mitella ſolam fracturam ſuſtinebat: in hoc, quùm cætera ſuſtineantur, ſola fractura ſine fulcro eſt. Quemadmodum igitur in priori ſuſpendendi ratione, vbi fractura, quùm ſola à mitella ſuſtineretur, ſublimior fuit, reliquæ verò partes vtrinque humiliores, iure dixit deprauari brachium totum in ſuperiorem partem conuerſum: ita nunc, quùm ea tantùm membri pars,

qua fractura eſt, non ſuſtineatur, deprimetur, & deorſum verſus inclinabitur: quo fiet, vt brachium in eam partem curuetur, atque ea de cauſa, vbi callus circundatus fuerit, peruerſum deorſum ſpectet. Expoſuimus igitur vniuerſam propoſitæ orationis ſententiam. legitur autem ſcripta duobus modis, ſi vocem ſpectemus, maximè inter ſe contrarijs: re tamen, ſi animaduertantur, inter ſe minimè diſcrepantibus. Itaque brachium ſuſpenſum non nulli intelligunt, quod à mitella non excipitur, ſed ſolùm in aere ſuſpenditur: alij contra, omne id, quod à mitella ſuſtineatur, vt potè quùm in inferiora minimè inclinetur, neque fiat ob id humilius, quod ſuſpenſo contrarium eſt. Meritò igitur ſcripturæ, verbis inter ſe pugnant, ſententia conueniunt. nanq; hæc vox μετέωρον, hoc eſt, ſuſpenſum, quùm apud expoſitores contraria ſignificet, à quibuſdam eorum citra negationem ſcribitur / reliquum verò brachium ſuſpenſum /: ab alijs negatione adiecta / reliquum verò brachium non ſuſpenſum /, verba, vt illis videtur, accommodantibus ad vtramq; ſignificationem vocabuli μετεώρε, hoc eſt, ſuſpenſi. E

53 *Debet ergo brachium ſuſpendi per mitellam latam, mollemq́, multum brachij cum prima palmæ parte æqualiter ſuſtinentem.*

Duas hîc indicat ſuſpendendi rationes, quas præterierat: eas inquam duas, quarum commune eſt extremam brachij partem ſuſtinere: proprium autem vtriuſque, vel eam, quæ à cubiti commiſſura, vel eam, quæ à manu tantùm. Exequutus enim eam ſuſpendendi rationem, vbi mitella ſolummodo fracturam excipiebat, atque alteram, vbi vtramque extremitatem: deinde ſubijciens verba proximè poſita, in quibus præcipit, vt plurimum ex brachio, cùm prima palmæ parte, mitella æqualiter ſuſtineatur: reliquas duas ſuſpendendi rationes euidenter reprehendit, quùm non habeant id, quod maximè requiri voluit. ſiquidem neutra primam palmæ partem, & plurimum ex brachio æqualiter fulcit, non tamen propriè eas hîc expreſſit, præcipuè (vt dixi) quòd intelligi ex ſuperioribus poſſint: tum quòd leuem omnino noxam afferant, vbi nihil in deligando peccetur. duæ enim ſuperiores ſuſpendendi rationes, ea de cauſa plurimum erant alienæ, quòd fractura contineretur contrario modo, atque eius partes vtrinq;, quùm interdum ſola à mitella attolleretur nulla eius particula fulta, interdum ſola deorſum conuerteretur. F

GALENI IN HIPPOCRATEM
DE FRACTVRIS
COMMENTARIVS SECVNDVS

Vido Vidio Florentino interprete.

ARGVMENTVM LIBRI

Curatio reliquarum Fracturarum ſimplicium, Luxationum, ac Dimotionum, quæ in brachio, ſumma manu, pede, tibia, calce, & femore, contingunt, exponitur.

De Hvmero

1 *AT vbi humerus perſringatur.*

Teſtantur non nulli ex ijs, qui librum hunc exponunt, Hippocratem, vt ſuprà πῆχυν vocauit modò eam partem totam, quæ inter manum & cubiti articulum eſt, modò cubitum, qui è duobus oſſibus longior eſt, ita nunc humerũ appellare βραχίονα, nempè id os, quod à cubiti articulo pertinet ad humeri caput. Alij non ipſa oſſa, ſed partes, quæ inter articulos ſunt, volunt ijs vocabulis nuncupari, quòd conſueuerimus ita loqui. Ille in capite plagam accepit, vel in malis, aut naſo, & vbi plaga cutem tantùm violauit, & vbi altiùs aliquid læſit, puta muſculi membranam, neruum, arteriam, aut venam. quin, quùm humerum exulceratum dicimus, oſtendimus humero id mali incidiſſe, quod vlcus vocatur. At, quùm definitione vlceris caro contineatur, quamuis nominatim non explicetur, vlceris tamen vocabulo notatur. carnis enim diuiſionem appellamus vlcus, ſic, vt, cùm dicimus Dioni exempli cauſa humerum eſſe exulceratum, carnem humeri ſignificemus. eadem ratione, quùm fractum humerum dicimus, ſignificari volunt os huius partis eo vitio teneri, quod fractura nuncupatur. Sed controuerſia hæc de nominibus ac ſignificationibus nullo modo ad fracturæ curationem pertinet: neq; enim quidquam officit, aut prodeſt. quæ verò in ſequentibus docet, qua ratione curare fractum humerum conueniat, oſtendunt. cuncta autem (vt mihi videtur) plana ſunt, non ſecus, atq; alia, quæ ſuprà de brachio tradidit. ea enim paucis admodum verbis exceptis, clara erant. Longiùs autem lapſi ſumus, quùm cauſam

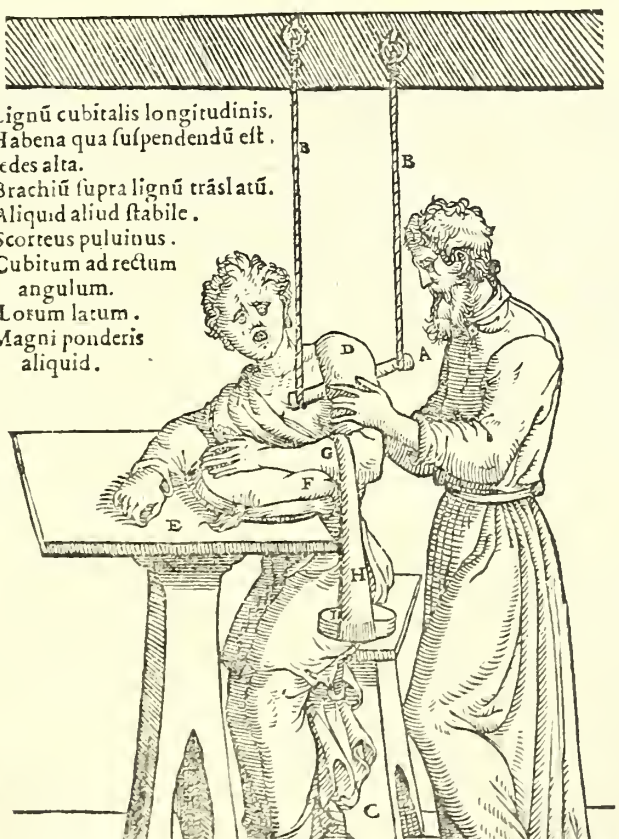
A ſam adiecerímus, cur ſingula præcipít: quę res, & ſi expoſitionis fines excedat, fieri tamen (vt retuli) ab omnibus expoſitoribus conſueuit. at, quu'm hæ rationes alibi paucis ab ipſo oſtendantur, neque nos hîc eas tanquam auctores adiecimus, ſed ordinem mutauimus. Totus autem nunc propoſitus ſermo, ſi per ſe examinetur, conſidereturq́ꝫ, perquam facilis eſt. adde quòd ratio ſingulorum, quæ tractantur, fuit in ſermone de brachio explicata. ad communia enim præcepta, quæ ibi tradita ſunt, hæc quoque referuntur, primu'm de vniuerſo brachio figurando: tum de extendendo, de componendo: poſtremò de continendo, ac ſuſpendendo, quæ continendi ſpecies eſt. His itaque habitis, ſi quid ſe offeret, quod breue ſit & non planum, in ſequentibus aperiemus.

2 *Si brachium extendatur, eoq́ꝫ ſic figurato intentio adhibeatur, humeri lacertus intentus alligabitur: atque, vbi, qui deligatus eſt, cubitum curuet, humeri lacertus habitum mutabit.*

Propoſitæ orationi illud adijcere oportet, quod anteà dictum eſt, ſcilicet, vbi humeri lacertus ab iniecto vinculo aliter figuretur, futurum eſſe, vt alias eius partes vehementer vinculum comprimat, alijs laxius ſit atqꝫ delabatur: compreſſæ item partes inflammatione tententur: ſed relaxatis vinculis membrum peruertatur. Quare brachij habitus nullo modo variandus eſt, ſed perpetuo (vt ſu-
B prà demonſtratum eſt) à principio ad finem ſeruandus. At contrà, ſi ille habitus ſeruetur, in quo extentum membrum deuinctum eſt, vinculum quidem nullo loco arctius erit, aut laxius, ſed ipſe habitus, quu'm vitiatus ſit (vt ſuprà declarauimus) dolorem, atque idcirco inflammationem afferet.

A.l.4.f.5.t.3. c.9.489.b

3 *Iuſtiſſima itaque intentio ad humerum ſic adhibetur. Lignum, quod cubitum æquet, vel paulò breuius ſit, qualia ſunt ligonum manubriola, habena ab utraq́ꝫ parte alligatum ſuſpenditur: homo autem" ſublimiori alicui ſedi inſidet, brachiumq́ꝫ ſuper manubriolum imponit, ſic, vt id in alam indatur ea moderatione, vt ille vix conſidere poſſit, nihilq́ꝫ propius ſit, quàm vt ſuſpendatur. Tum aliquid aliud paretur, cui brachium inhæreat ſcorteo puluino ſuperdato vno, vel pluribus, ita, vt ad eam altitudinem perueniat, vt cubitus ad rectum angulum collocetur. Commodiſſimè autem lorum molle, latumq́ꝫ, ſeu lata habena circundatur, atque inde magni ponderis aliquid ſuſpenditur, quod extendere conuenienter poſſit: aut in vicem huius, robuſtus aliquis in inferiorem partem cogit cubito cum humero ad rectum angulum figurato.*

A Lignũ cubitalis longitudinis.
B Habena qua ſuſpendendũ eſt.
C Sedes alta.
D Brachiũ ſupra lignũ tráslatũ.
E Aliquid aliud ſtabile.
F Scorteus puluinus.
G Cubitum ad rectum angulum.
H Lorum latum.
I Magni ponderis aliquid.

Oſtenſum eſt in libris de philoſophia, naturæ iuſtitiam in eo conſiſtere, vt quod vni-
C cuique conuenit, diſtribuat, non lege aliqua, ſed ſuopte nutu. quod iam ſuprà quoqꝫ dictum eſt. dictum eſt inſuper, cum eſſe iuſtũ habitum, qui aptum ſitum vniuſcuiuſque particulę membri tuetur. demonſtratum eſt etiam huiuſmodi habitum minimè omniũ lædere. hic autem in brachio eſt, vbi cubitus cum humero ad rectum angulum collocetur. Toto itaqꝫ brachio ſic figurato præcipit hominem ſedere: iuxta ipſum verò à priori parte poni lignum tranſuerſum, quale ac quantum eſt ligonis manubriolum. ligones verò appellat σκαφία, quibus terram fodimus (græci σκάπτειν dicunt). his annumerantur etiam bipalia (Attici μινύας vocant).
D Vult autem huiuſmodi lignum, quod iuxtà collocatur, immobile reddi, ſic, vt dum manus admoueẽ, nec ſurſum feratur, nec deorſum. quod continget, ſi ab vtroqꝫ extremo habenis vinciatur: quæ ad aliquid ſublime religentur, vt lignum inde ſuſpendatur. Pręcipit igitur, vt æger brachium antè ſuper ipſum imponat, hoc eſt, vt lignum tranſuerſum alæ ſubijciatur: tum is, cuius humerus fractus eſt, ſedeat ita ſublimis, vt parum abſit, quin ſuſpendatur. ſedere autem ægrum iubet, vt vires, dum manus adhibetur, ſufficiant, neqꝫ propterea quòd ſtet, conuellantur. neqꝫ in humiliori ſedili hominem collocat, ſed q̃ maximè poteſt alto, quu'm ſedet, & ob ipſum medicum, vt rectius agere poſſit, neqꝫ plurimum cogatur deorſum inclinari: & ob ægrotantem ipſum, cui magis expediat ita ſedere. ſolent enim, quibus

brachium extenditur, præ dolore ducentem ſequi, atq; attolli, nec in eadem ſede penitus, qua collo- E
cati ſunt à principio, permanere. quo fit, vt intentio remittatur. Hoc igitur cauens imperat, vt homo ſedeat, quantum maximè poteſt ſublimis, & propè ſuſpendatur, ac, ſi paulum attollatur, ſtet. quod, vbi eueniat, neq; ipſum ægrotantem, neq; alios latebit: atq;, vbi non lateat, paruo negocio rurſus, vel ab alijs, vel per ſe ipſum in priorem ſedem reſtituetur. quin, vbi homo ita ſedens ſtabit, paululum mutabitur: plurimum verò, vbi humilior fuerit collocatus. Quare ex ſeſſionis mutatione minimum læduntur, qui ſublimiori inſident ſedili, plurimùm, qui humiliori. Conſtat itaq; tranſuerſum lignum ab Hippocrate ea de cauſa ſub alam demitti, ne brachio ab inferiori parte intento, æger ſequatur, atq; intentionem ſoluat. quod nos ſine ligno ſoliti ſumus ſæpiùs facere per laqueos alæ circundatos, quorũ extrema verſus poſteriorem partem extendenda ſunt. non ſecus etiam alijs laqueis circumligatis fractum os in diuerſa diducimus, vbi intentio, quæ per manus adhibetur, imbecillior ſit, q̃ oporteat. Verùm, ſi hanc credamus per ſe poſſe effectum præſtare, vt in puerili corpore, non opus eſt amplius laqueis, & multò minus machinamẽtis habẽtibus axes, ad quos extremos laqueos alligantes valentiùs in diuerſa contendamus: quo extendendi modo ad luxata potiſſimum vtimur. In ea autem extendendi ratione, quam nunc probat, præcipit, vt brachium rei cuipiam hæreat, quã ipſe vocat ἔφεδρον, hoc eſt, huiuſmodi quidpiam, cui firmiter inſideat, ſcorteis puluinis ſubiectis: de- F
inde ab imo humero iuxta cubiti articulũ graue aliquod corpus ſuſpendatur, quæ pondera σταθμίον nuncupauit: hæc ſunt, quibus vti conſueuimus, ex ferro, ære, aut plumbo confectis. præterea lorum molle, latum, vel habena valida imo humero circundetur, vnde pondera ſuſpendantur.

4 *Debet autem Medicus curare, ſtans altero pede ſuper quapiam re ſublimiori collocato: componere autẽ os prominentioribus palmarum partibus: facilè autem componitur: ea enim extendendi ratio optima eſt ſi quis conuenienter ipſam adhibeat: pòſt faſcias iniicere à fractura orſus: reliqua verò omnia, vt anteà iuſſus eſt, exequi, eademq́; de homine requirere: tum ex iiſdem indiciis intelligere, moderata nec ne ſint: ac tertio quoque die ſoluere, & rurſus deligare, arctiusq́; adſtringere.*

Eligit hunc Chirurgici habitum tanquam firmiorem. idem in opere de officina medici præce-
Sect. 1.t.18.7ª. 203.c pit, cùm inquit, Stantem verò oportet pariter ambobus pedibus benè inſidere, ſed agere altero inſiſtentem, at non eius partis, cuius manus agit.

5 *Dein ſeptimo aut nono die ferulas alligare: quòd ſi vereatur, ne rectè oſſa concurrerint, intereà ſoluere, dirigensq́; rurſus deuincire.* G

Quod in ſuperioribus, quà de brachio, ſupplendum eſſe exiſtimaui, idem nunc exiſtimo, ſcilicet, quùm omnia commodè reſpondeant, eo tpe ferulas imponendas eſſe. Verùm, vbi de brachio egit, A.l.4.f.5.t.3. c.9.489.b
ſeptima die ſimpliciter iuſſit ferulas circundari: in ſermone verò de humero, coniunctionem, quã diſiungentem appellamus, vſurpauit. ait enim, ſeptimo aut nono die ferulas alligare, eo ꝙ in humero ob muſculorum, quibus continetur magnitudinem, quæ circa fracturã ſunt, diuturniori tẽpore ex toto gracilia fiant, laxaq́;. vbi verò talia eſſent, oſtendimus opportunè tunc ad ferulas veniri.

6 *Humeri os fere quadraginta diebus cõferuet: quos ubi exceſſerit, ſoluere oportet, & pauciores faſcias dare, leniusq́; arctatas: ac diutius uti ictu magis exquiſito, q̃ antè: intueri aũt manus tumorẽ, & uires.* A.ibidem.

Conferuere, quod κρατύνεσθαι dixit, intelligit, vbi fracti oſſis partes callo firmantur, vt in ſuperioribus etiam, quà de brachio. Quo autem grandius eſt humeri os, eo longiori tpe per callum glutinatur. Reliqua omnia, ex ijs, quæ dicta ſunt de brachio, plana ſunt. nulla igitur opus eſt explanatione.

7 *Illud etiam ignorare non oportet, quòd humerus natura ab exteriori parte gibbus eſt, & peruerti facilè ſolet, vbi malè curetur. Quin & alia oſſa omnia, quæ naturaliter aliqua parte gibba ſunt, ubi comminuta* H
curantur, facilè ab ea peruertuntur. Ergo, vbi tale quidpiam timetur, lata faſcia humerum excipiens in orbem circa pectus agatur: &, quùm quieſcere humerum oporteat, pannus multiplex implicitus inter cubitum & latus ſubijciatur, vel quidpiam huius generis aliud. hac enim via os gibbum dirigetur. Eſt autem cauendum, ne nimis in interiorem partem conuertatur.

Quæ in ſermone de humero vſq; ad finem ſcribuntur, omnia clara ſunt. namq; ipſe cauſam exponit, cur in exteriorem partem conuertatur, & quo pacto in contrariam coactum dirigi debeat. iuſſit autem, vt multiplex pannus inter latus & cubitum demitteretur, ne humerus attingat latus, ſed in medio ſpacium ſit, quo compulſus habena ad pectus adducente minimè deprauetur, quùm natura in exteriorem partem ſpectans ad interiorem conuerſus dirigitur.

De Oſſibus Pedis et Manus

8 *Pes hominis ex multis minutisq́; oſſibus conſtat, quemadmodum & manus.*

Similitudinem quandam habent inter ſe totius cruris & brachij partes: qualis enim eſt humerus in brachio, tale eſt in crure femur: quale item in brachio eſt id, quod eſt inter cubitum

& manum

A & manum, tale in crure id, quod inter genu eſt & pedem: reliqua verò pars, ſcilicet manus, pedi reſpondet. Cæterum manus apud græcos proprium nomen non inuenit diſtinctum à toto brachio, ſicut pes, qui nomen habet diſtinctum à toto crure. quare Hippocrates meritò pedem ſimpliciter, πόδα vocauit, ἄκρον vocabulo non adiecto: manum verò non vno verbo expreſſit, ſed χεῖρα dixit, quod brachium ſignificat, ἄκραν adiiciens, quo extremum notatur. Sed ſatis dixi de vſu nominum, venio ad res. Iis, quæ ſuperius tractauit, proximus erat ſermo de manu. ipſe verò non tantùm agit de hac, ſed etiam de pede, ſermonemq; de ipſo dilatat, quòd maiorem diligentiam requirat. Dicit ergo vtramque partem ex multis minutisq; oſſibus conſtare. nos autē adiungimus/& duris/quandoquidem medulla carent, caua minimum ſunt, & à lapillis paruis non abhorrent. Simile igitur eſt totum brachium toti cruri, atque itidem vnius extremum extremo alterius. qualis enim in manu primæ palmę pars eſt, tale eſt in pede id, quod inter talos eſt & plantam: tum qualis in manu palma, talis planta in pede eſt: ſimilitudo autem, quæ inter digitos eſt, vel me tacente, clara eſt. præter hæc in pede ſunt oſſa iuxta calcem, atq; idcirco de pede plura verba facit, quàm de manu. quæ quidem pes habet, communia quoque ipſius manus primùm enarrat, deinde illa ſubdit, quæ propriè ad pedem pertinent. Primam igitur palmæ partem complent octo oſſa, palmam quatuor. at ſinguli digiti ternis oſſibus continentur, vt in vniuerſum oſſa manus ſeptem ſint & viginti. ſed in pede quatuordecim ſunt oſſa digitorum: nam magnus digitus ex binis conſtat, planta ex quinis. Quocirca in
B vtraque parte ſunt decem & nouem. Totidem in manu palmam & digitos explent, quùm planta vno oſſe palmam excedat: ac digiti manus, pedis digitos æquè vno oſſe exuperent. quocirca, ſi vtraque pars ad vtramque conferatur, idem erit oſſium numerus. Reſtant in manu oſſa octo, quæ primam palmæ partem conſtituunt: in pede autem ea pars, quæ inter talos & plantam ſita eſt, cum calce ac talo, quæ omnia oſſibus octo continentur. Calcis autem os, omnium, quæ in vtriuſque extremitate ſunt, maximum, ſuſtinet talum & crus, ac propè corpus fert vniuerſum, vbi ſtamus: à priori autem parte committitur cum oſſe, quod à cubi ſimilitudine κυβοειδὴς appellatur: perinde atque tali caput, cum eo oſſe, quod, quia ſcapham repræſentat, σκαφοειδὴς dicitur. cum vtroque horum iunguntur alia oſſa, quæ partem potiſſimum inter talos & plantam explent. Si quis autem velit talum extremo cruri reddere, idem erit oſſium numerus in vtriuſq; membri extremitate, ita, vt docendi modo, non natura ipſa rerum, inter ſe diſcrepent, qui vigintiſeptem, & qui viginti ſex, oſſa pedis eſſe affirmant. erunt enim vigintiſeptem, vbi talus non annumeretur cruris oſſibus, ſed ſine hoc vigintiſex. Rectè igitur ſcribit/pes hominis ex multis minutisq; oſſibus conſtat, quemadmodum & manus/. agit enim cum iis, qui prima elementa didicerunt, & incidendis corporibus operam dederunt, in memoriam reuocans, quæ perceperunt ad hunc locum facientia. quùm non ſo-
C lùm ſcire conueniat propoſitarum partium vtrāq; ex multis duris, minutisq; oſſibus conſtare, ſed meminiſſe etiam habitus & magnitudinis ſingulorum, & qua ratione cum proximis connectantur: quod θέσιν, id eſt poſitionem vocant, vt, vbi aliquod ex oſſibus, quæ his partibus ſita ſunt, ſuo loco mouetur, prompte reſtituamus.

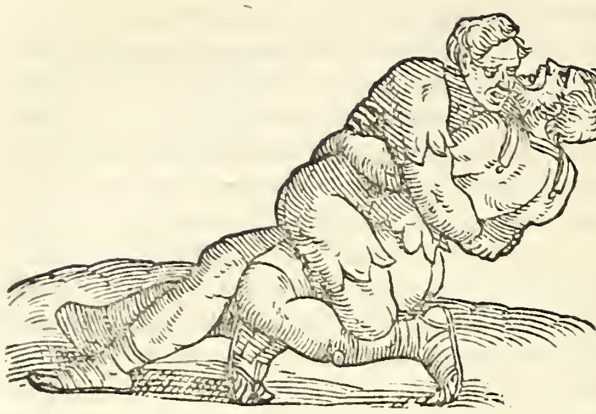
9 *Oſſa hæc ferè non rumpuntur, niſi acuta vel graui quapiam re carnoſæ partes vulnerentur. De vulneratis autem dicemus, vbi vlcerum curationem perſequemur.*

Carnoſas partes χρῶτα nuncupauit, quo vocabulo vocant Iones, quidquid in noſtro corpore carnoſum eſt. cuius generis præcipuè ſunt, cutis, & muſculi, tum viſcera. oſſa verò cartilaginem & ligamenta χρωτὸς vocabulo non ſignificant. Ad hoc etiam exemplum videtur vſurpari ab Homero, quùm cutem χρῶτα vocat his verſibus:

Αἰεὶ τῶν ἔσαι χρὼς ἔμπεδος ἢ καὶ ἀρείων. Et iterum,
Ὡς ἂν μὴ κλαίουσα κατὰ χρόα καλὸν ἰάπτῃς.

Propoſitarum igitur partiū oſſa ait ferè non perfringi ſine vlcere. Illud enim/niſi carnoſæ partes vulnerentur/idem ſibi vult, quod/ſine vlcere/. nihil aūt intereſt, quod ad hunc locū attinet, vlcus'ne
D an vulnus nominetur. atqui carnoſa pars extremis membris minima eſt, plurima autem in humero & femore. Ea igitur tota facilè læditur, vbi externum aliquid ſuper manum vel pedē incidat, quod frangere aliquid poſſit ex ipſorum oſſibus. Abrumpitur aūt os quatuor de cauſis maximè generalibus. ſuper ipſum enim vehementi impetu incidit aut aliquid conterendi vim habens, quod planè neceſſe eſt natura durum eſſe, & mole non exiguū: aut aliquid, quod non tantùm cutem, & quæ inter cutem ſunt & oſſa, ſed hæc quoq; ſecare poſſit, quem morbum Hippocrates in libro de vulneribus capitis ἕδραν appellat: nō nulli etiam ob ſaltum ex altiori loco fregerunt tibiæ vel femoris os, ꝙ ſicciora his eſſent, & non ita denſa: videmus item in palęſtra cōminui os κατὰ παρέγκλισιν, hoc eſt, vbi tibia vnà cum ſura perfringitur, & præter fracturam, vulnus quoq; magnum accedit, atq; oſſa nudantur, quod fracturæ genus accidit, cùm luctantis membrum cruri ipſi tranſuerſum ſubiicitur, atque vtrunque eius extremum, tam quod à genu, ꝗ; quod à pede eſt, deorſum verſus cogitur. Euenit huiuſmodi tale lignis, quæ nos de induſtria rumpimus. impoſita enim ſuper vtrunq; femur obliqua, & manibus ab vtroque extremo in inferiorem partem coacta effringi media videmus.

Quemadmodum

Quēadmodum igitur neq; magnū lignū, neq; validū, ſed paruū & infirmum, hac rōne frangit, ita, cùm os infirmū natura fuerit, medium ſub ꝓpoſitis palęſtræ generibus perrumpitur. At oſſa, q̄bus extrema mēbra continent̄, ſub huiuſmodi palæſtrę generibus, ſiue ex ſuperiori loco ſaltātes deorſum ferant̄, & in terrā incidāt, ſiue pes vehemēter conuellat̄, non facile rūpunt̄. his. n. ictibus frangunt̄ ligamēta oſſium magis, q̄ ipſa oſſa: cuius cauſa eſt, corū non tā exiguitas, q̄ durities. ſed neq; externa, quùm magna vi ſup incidūt, poſsūt hæc oſſa facile ꝑfringere, niſi duriora illis ſint, & grandia. at quod tale eſt, neq; carnē inuiolatā relinquit, quēadmodū nec ictus ab acuta re: nā & hic priuſquā attingat oſſa, q̄ ipſis ſuperiniecta ſunt diſcutit. quare meritò dixit oſſa hæc ferè non abrūpi ſine vlcere. Sed qm̄ in ſequētibus ſeorſum de fracturis aget, quibus carnis quoq; vulnus accedit, hæc ad eum huius libri locum reſeruauit. E F

10 *Siquis erumpat ex digitorum articulis, vel aliud quidpiam ex iis oßibus, quibus continetur pars pedis, quæ inter talos & plantam eſt, compellere ſingula in ſuam ſedem oportet, quemadmodum in manu.*

Quod ait/quemadmodum in manu/accipiendū eſt, non quaſi aliq̄d præfatus ſit de oſſibus, quæ in manu ſita ſunt, ſed quaſi ita ſcripſerit, ſingula oſſa pedis in ſuam ſedē cōpellēda ſunt: id, quod etiā fieri debet in manu. Compellere autem Hippocrates dixit ἀναγκάζειν, vel, vt alia exempla habent, καταναγκάζειν, quod idem ſibi vult, ac ſi dicat, os ſuo loco motū reſtituere. mouetur aūt, vbi ligamēta, ꝑ quæ cum ꝓximis annectit̄, abrumpunt̄. non tm̄ abrumpuntur oīa ligamenta, q̄ ꝓlapſum os in orbem comprehendunt, rarò. n. id ex toto accidit. in quo caſu os, quod ita lędit̄, ſuam ſedē relinquēs ad cutem prorūpit, ꝑſertim quibus ea laxior eſt, ita, vt oſſi, quod prolabit̄, parū renitatur. ea vero de cauſa ferè non ſolet os, quod mouet̄, in inferiorem partē pedis excidere, quia cutis, q̄ pedi ſubiecta eſt (ἴχνος græcè dicitur) craſſa eſt & dura. adde, q, q̄ pedem feriunt, plerunq; à ſuperiori parte ſuper ipſum cadunt. Ergo hac vna via os, quod ſuo loco mouetur in inferiorem partem excidet, ſ. quùm ex ſuperiori loco quis ſaltauerit ſup rem aliquam, q̄ eminentias habeat admodū aſperas acutas've. Quæcunq; igitur vndiq; prorſus reſoluta ſunt, vbi ſua ſede mota in ſuperiorem vel inferiorem pedis regionem veniunt, ægrè reconduntur: ſiquando aūt (quod rarò accidit) recondantur, ſemp magno negocio in ſua ſede ſeruantur. nanq;, vbi os rurſus vehementer moueat̄, nihil erit, quod ipſum contineat, vtpotè ſolutum ligamentis, quibus alligabat̄: q̄ ſi non fuerint ex toto abrupta, ſed aliqua ex parte integra, ſicut euenit, quibus procidere ſolet, diſtendentes totum pedem vrgebimus. G

11 *Tum cerato mederi pannis faſciisq; non ſecus atq; vbi frāgitur, excepto quòd omittendæ ferulæ ſunt: eodemq; modo adſtringere, ac tertio quoq; die alligare. Is autem, qui deuincitur, ſimiliter atque in fracturis, adſtringi ſe reſpondeat, vel laxari.*

Qualem curationem ad fracturas tradidit, talē nunc ad oſſa, q̄ extremis membris mouent̄, ꝑcipit adhiberi. Primò, ſiquidē extendere cōuenit, ad hoc, vt oſſa, q̄ ꝓlapſa ſunt, in ſuā ſedem cōpellant̄: tū, vbi repoſita fuerint, deuincire, conſilio ad idem directo: ꝓpoſitum. n. eſt mēbrum ab inflāmatione tueri, & ſub linteis adſtringere, cōtinereq; os, qđ reſtitutū eſt. In ſuperioribus aūt oñſum eſt hęc nullo modo rectè fieri poſſe, niſi ſanguis, q in affecta ſede ſubſiſtit, ad ſummū atq; imū mēbrū depellat̄: ꝓhibeaturq;, quo minus alter concurrat. Hæc itaq;, ſi in memoria habeamus, ſpectantes, vniuerſam vinciendi rationē fracturis idoneā inueniemus, quam hic vtendā dixit, niſi q ferulæ non debent circundari, quandoquidem loci natura eas non patitur. nam partes quibus ferulæ iniiciēdæ ſunt, æquè planæ eſſe debent, cuiuſmodi non eſt ea pars pedis, quæ inter talos & plantam ſita eſt. H

12 *Omnia hæc viginti diebus perfectè ad ſanitatem perducuntur, niſi, quæ cum cruris oßibus iunguntur, vel ex eius regione ſita ſunt. Interim verò iacere conuenit, non tamen id ſuſtinent, qui morbum paruifaciunt, ſed ingrediuntur priuſquam conualeſcant: eoq; fit, vt pleriq; non benè ſanentur, ſed ſubinde languoris ſenſu aliquo tententur, atq; id quidem non iniuria. Ferunt enim pedes onus corporis totius. Vbi ergo non dum conualuerunt, ſi inambulant, articuli, qui moti ſunt, malè confirmantur, atque hac de cauſa ſubinde oſſa dolent, quæ cruri iunguntur. Porrò quæ cruris oßibus iunguntur, cæteris maiora ſunt, & cùm mouentur, longiori tempore confirmantur, ſed medendi ratio eadem eſt.*

Cruris oſſa intelligit tam ſuram, q̄ tibiam. volens autem ſignificare è regione, κατ' ἶξιν dixit, quā loquutionem ſæpius variiſq; in locis vſurpauit. ſed & paulo inferius eádem ter ex ordine vtitur, de crure pertractans, quùm ait, ‖Femoris enim caput ſuperius corpus fert. id autem ab interiori cruris parte ſitum eſt, at non ab exteriori, ſed è regione tibiæ, tum quia pars altera corporis è regione huc

Sect 2. t. 65. 240. a

ne huc

A ne huc propius accedit, ꝗ̃ ad exterius os. adde, quòd os interius plenius eſt, quàm exterius, non ſecus atq; in brachio, vbi os, quod è regione minimum digitum ſpectat, tenuius eſt, & longius.

13 *Plurimis autem faſcijs, plurimisq́; pannis vtendum eſt.*

Vt oſſa, quę repoſita ſunt, ſuo loco maneant, ſolent tum faſciæ, tum panni circũdari, pręſertimq́;, cùm loci inæqualitas alligari ferulas non ſinit.

14 *Ferè autem hinc atque hinc vincire conuenit, adſtringereq́;, ſicut cætera omnia, ea parte potiſſimum, qua os prolapſum eſt, primumq́; ibi faſcias circumagere.*

In prioribus imperauit, vbi fractum os in aliquam partem conuertatur, ſi ad dextram inclinet, vt ad ſiniſtram adducatur: ſi ad hanc ſpectat, vrgeatur ad dextram. At vbi alligare pedem oportet, in neutram partem debet vinculum inclinari, quùm oſſa, quæ ſua ſede excidunt, non ad latera, ſed ad ſuperiorem vel inferiorem partem conuertantur.

15 *Quotieſcunq; vinculum ſoluitur, multa aqua calida fouendum. In omnibus autem, qui iuxta articulos* B *ſunt, affectibus liberaliter calida aqua perfundenda eſt. Quod ad laxandum vel adſtringendum pertinet, iiſdem temporibus eadem indicia ſe oſtendant, quæ in ſuperioribus: reſoluere item, & rurſus deligare ſimiliter expedit. Hi autem quadraginta diebus ex toto conualeſcunt, præſertim, ſi iacere ſuſtinent: ſin minus, in eadem mala incidunt, quæ ſuperius poſita ſunt, atq; etiamnum grauiora.*

Quùm leniendus dolor eſt, & corpora, quæ adſtricta ſunt, laxanda, tunc pręcipit, vt multa calida aqua perfundatur. id potiſſimum accidit in affectibus articulorum, quùm hæ partes oſſibus magis & neruis contineantur. Comprimuntur igitur cum inflammatione, & magis dolorem ſentiunt, ꝙ magis neruoſæ ſint. Appellauit autem affectus σίνεα, quoniam affici σίνεσθαι dicit.

De Calce

16 *Quicunq; ex ſuperiori loco ſaltantes, calci vehementer inſiſtunt, his oſſa diducuntur: venæ ſanguinem effundunt, carne circa os attrita: tumor magnus oritur, & dolor. Hoc enim os exiguum non eſt, extatq́; è regione ſub tibia.*

A.l.4.f.5.t.3. c.18.490.b

Ἐκχυμοῦσθαι dixit venas, ſignificare volens effundere ſuccum, quem continent, nempe ſanguinem: quod fit, quùm colliditur earum tunica. corpora enim, quæ colliduntur, naturalem vnitatem amit- C tunt, quùm pluribus exiguisq́; partibus diuellantur, quibus ſanguis ſuffunditur. Hunc igitur effuſum ſanguinem recipiunt loca, quæ venam cingunt: quibus non ſeruatur, qualis recipitur, tempore ſiquidem nigreſcit, perinde atq; vbi extra corpus effuſus diu manet: concreſcit, inſuper, quam rē græci θρόμβωσιν appellant. hinc factum eſt, vt ſanguis propterea, ꝙ concreſcat, θρόμβος iam, & dicatur, & ſit. prius autem nigreſcit, deinde redditur admodum putris. Atqui non poſſunt grauiſſima hæc accidere ſanguini, qui à venis in corpore funditur. namque, vbi natura vincit, hunc non ſecus mutat, atque alium, qui in inflammatione ſuppurante continetur, vertitq́; in pus. Ad hoc autem, vt partium natura ſanguinem ſuperet, duo obſeruanda ſunt, alterum, ne inflammatio corpori ſuperueniat, id qua ratione fiat, ſupra habuimus: alterum, vt ſanguis, qui effuſus eſt, repellatur. In hæc itaque incumbens Hippocrates, omnia, quæ ſubiiciuntur, præcepta ſigillatim tradit. Diducuntur (inquit) oſſa his, qui ita ſaltant, abruptis nimirum ligamentis, quibus ipſa nectebantur, ſicut paulo ſupra de ea parte, quæ inter talos & plantam eſt, dicebamus. iungitur autem cum calce à ſuperiori parte talus: à priori id os, quod à cubi ſimilitudine græcè κυβοειδὲς vocatur: ſicuti cum talo à priori parte id oſſis committitur, quod à ſcaphæ ſimilitudine σκαφοειδὲς græcè nominatur: cum vtroq; autem horum, ſcilicet cum eo quod cubum, & cum eo quod ſcapham refert, quatuor oſſa, quę inter D talos & plantam ſunt, committuntur. omnia autem hæc oſſa tam manus, quàm pedis, in commentario de oſſibus expoſita ſunt.

17 *Coniungitur item venis & neruis grandioribus, poſteriorq́; chorda huic oſſi innectitur. Hos igitur curare oportet cerato pannis faſcijsq́;: ad hæc calidam aquam largè infundere, faſciarumq́; numerum augere, tum alijs vti optimis præſidijs ac maximè lenibus.*

Coniungitur, inquit, os calcis neruis quos nominat ἐπικαίρους, id eſt grandiores, tum venis non paruis. Innectitur item huic oſſi poſterior chorda, quæ diducitur à muſculis, qui ſiti ſunt in parte cruris, quæ carnoſa à poſteriori parte prominet. De his autem abundè diximus, tam in eo libro, qui de corporum, quàm in eo, qui de muſculorum incidendorum ratione eſt. ea autem tenere ad vnguem debet, qui aſſequi vult, quæ nunc ab Hippocrate traduntur.

18 *Quòd ſi cutis, quæ calcem tegit, naturaliter tenera eſt, relinquenda eſt, quomodo ſe habet: ſin dura & craſſa, qualis in quibuſdã conſpicitur, æqualiter ſuccidenda eſt, atq; extenuanda, non tamen vulneranda.*

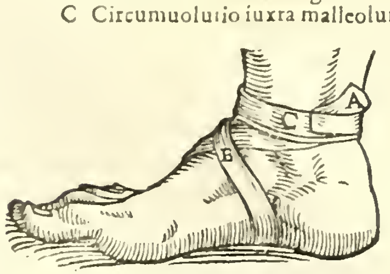
Propoſitis vitiis circa calcem atq; adiunctas partes periculum eſt, ne ingens dolor atq; inflãmatio

tio non modica ſuperueniat. huiuſmodi enim partes oſſibus continentur, non quibuslibet, ſed val- E de minutis inter ſe commiſſis, ita, vt vel leuis inflammatio magnum dolorem poſſit comprimendo excitare. chordæ verò, quà calci à poſteriori parte innectitur, cum grandior ſit, vbi inflammatur, periculum erit, ne neruorum diſtentio ſuperueniat. quin & cum hac parte iunguntur multi nerui, qui oſſa contingunt, quod in libro de incidendis neruis oſtendimus. Reliqua igitur vniuerſa curatio diligentem animaduerſionem requirit, & quod ad victum tenuem pertinet, & quod ad modũ calidæ aquæ perfundendæ. ſed & cutis, quæ pedi ſubiecta eſt (ἴχνος græcè dicitur) incidenda eſt magna cum moderatione. vbi dura eſt, altitudo plagæ debet duritiei altitudinem æquare. occalleſcit.n. quibuſdam, ita, vt ne paululum quidem ſanguinis fundat, niſi ſcalpellus altè admodum demittatur. Illa igitur ſecanda eſt, quæ ſanguinem non fundit: quæ verò ſtatim cruẽtatur, relinquenda eſt, nam, ſi ſecetur, dolet. At neq; in illa, quæ dura eſt, quouis modo, ſed æqualiter, incidere conuenit id, quod ex ipſa cute durum eſt. ſpectare autem tria debet, qui æqualiter incidit, primò, longitudinem ſectionis, deinde altitudinem, tertiò, interuallum. ſectiones autem æquè longæ atque altæ ſint, oportet, & æquè inter ſe diſtantes, vt vniuerſa cutis, quæ pedi ſubiecta eſt ſine tormento inflammationis tempore ſimiliter diſtendatur. Conſtat autem omnem inflammationem diſtendere, quodq; diſtenditur dolere, atq; idcirco inflammationem augeri, & neruorum diſtentionem excitari. Quemadmodum F igitur liberalis aquæ calidæ perfuſio, cui oleum copioſe ſit adiectum, ſaluberrima eſt, ita etiam ſecandam cutem duxit ſcalpello catenus altè demiſſo, vt hæc minimè cruentetur. Vtiliter autem excogitauit huiuſmodi ſectionem, quandoquidem in alijs partibus, vbi vehementer inflammantur, cogimur cutem ſcalpello exaſperare, partim educentes aliquid eius ſanguinis, qui in inflammatione ſuperat: partim expirationem efficientes: partim laxantes, quæ ſub inflammatione diſtendebantur. At in pede inflammatione nondum orta feſtinabimus ad cutem incidendam, eo ꝙ duriſſima ſit. vbi verò talis eſt, nequit ſub inflammatione amplius extendi. quamobrem dolebit hæc, & vehementiſſimè premet intentione quadam proximas partes, præcipueq; latam chordam, quæ illi iuncta eſt, cuiusq; initium eſt ex fine vnius ex muſculis ſitis in poſteriori parte cruris, quæ carnoſa ꝓminet. Igitur, vbi hæc dolore atque inflammatione tenetur, periculum eſt, ne totus muſculus eadem ſentiat. id ſi accidat, neruorum diſtentionem ſequi veriſimile eſt. Ob hæc itaque omnia cutem, quæ ſub pede eſt, ſecare, vt dictum eſt, conuenit: deinceps, vt retulit, extenuare, hoc eſt, tenuem reddere. id autem fiet, ſi molliatur ipſius durities, & multitudo exhauriatur. Ad hæc ambo valet oleũ, & aqua calida, ſi copioſe infundatur: à perfuſione verò priuſquàm vinculum detur, olei, quod nullam adſtringendi vim habeat, inunctio. G

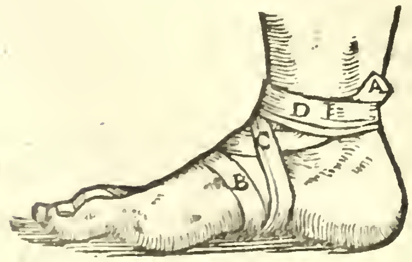
19 *Hæc benè alligare non cuiuſuis eſt. Nã ſi quis vinciat eo modo, quo cætera circa talos vinciuntur, faſcia modò ad pedẽ data, modò ad ipſam chordam, circũactæ faſciæ compreſſio, calcem, qua ictus fuit, expellet.*

Dictionem/benè/ἀγαθῶς dixit, ſæpe enim ab alijs veteribus ita vſurpatur. præcipit autem, vt vitia, quæ circa calcem ſunt, vinciantur ea ratione, qua fracturæ, eos reprehendens, qui eo modo deligant, quo deligare ſæpius conſueuimus, vt medicamenta, ſeu cataplaſmata, ſeu quædam ex perfuſione madentia, ea parte teneantur. Vinciendi modus, quem damnat, ſic ſe habet.

A Initium faſciæ.
B Decuſſatio ad literæ x figuram.
C Circumuolutio iuxta malleolum.

A Initium faſciæ.
B Orbicularis circumuolutio circa plantam.
C Decuſſatio ad literę x figuram.
E Circumuolutio iuxta malleolum.

Faſcia ab altera parte talorum orſa, obliqua fertur à priori parte extremi cruris, qua talus extat, quem ἀστράγαλον vocant: inde tranſuerſa ſub pede demittitur: eoq; circundato vſque ad contrariam partem obliqua rurſus infernè ſurſum procedit ad priorem partem tali, ei'que inijcitur, quemadmodum antè. At vbi ita circumeat, neceſſe eſt in priori parte pedis ſibi occurrat, & X literam repræſentet: inde in or- H bem circa talos data eò redeat, vndè incepit: ſic autem iterum circumagitur, ita, vt eodem reuertatur: tertioq; ſimiliter voluta rurſus ad ſuum initium redit, atque inde rurſus circa talos porrigitur. Verùm alij, vbi tranſuerſam ſub pede faſciam dederunt, non protinus obliquam ſurſum attrahunt ad talos, ſed antè per ſuperiorem partem pedis in orbem ipſam adducunt: quemadmodum alij in orbem circa talos, ſic, vt obliqui circuitus ab iis, qui in orbem ſunt, comprehendantur. Hæ quidem vinciendi rationes vſitatæ ſunt, vbi muſculi ſint, ſed ad propoſita vitia minimè accommodantur, quòd ante faſcias nihil ibi imponatur, quod illis continendum ſit: neque calx vitio vacet, ſicut in eo caſu,

qui

A qui illas requirit, ſed primò læſus ſit. quare propoſita vinciendi ratio, quùm ad calcem ſanguinem exprimat, ipſum expellit. at contrarium fieri debet, ſanguis enim à calce ad partes, quæ iuxta ſunt, per vinculum expellendus eſt: quam rem ea duntaxat vinciendi ratio præſtat, quæ ad fracturas pertinet, quam ſupra demonſtrauit. eádem igitur nunc vtitur.

20 *Atque hoc pacto periculum eſt, ne os calcis corrumpatur.*

Corrumpatur dixit σφακελίσαι, nam, quùm pars ex toto corrumpitur, veteres dicere id vitium ſolent σφάκελον, quod, vbi carnoſis partibus accidit, aliis nominibus appellant. Vocat item Hippocrates carnem, quæ putreſcit, σαπρὰν, μυδῶσαν, σηπομένην, atque alijs etiam num vocabulis. At vbi os ex toto corrumpitur, σφάκελον vſurpat: quod vitium oſſibus accidit, vbi à ſuperiecta carne pernicioſa ſanies profluit, quæ hæc ipſa irrigando corrumpit.

21 *Quod vbi corrumpitur, morbus æuum durat.*

Apertius dixiſſet totam ætatem hominis. Habet autem ipſius oratio hanc mentem. ſi quando calx corrumpatur, caſus curationem non recipit, quodq; ex eo ſequitur malum, totam ætatem hominis durat.

22 B *Nam alioquin, vbi calx hoc modo non corrumpitur, ſed quòd nigreſcat, quia dum homo iacet, negligenter habitus ſit: vel quia crus iam diu graue vulnus acceperit, quod calx etiam ſenſit: vel vitiati femoris, aut alterius affectus cauſa, diu iacuerit: diuturna tamen res eſt, & moleſta. Tum ſubinde recrudeſcit, niſi ſumma diligentia, & longa quiete attendatur. Quare quæcunque hoc modo corrumpuntur, præter aliam noxam, corpori ſummum quoque periculum afferunt.*

Calcis os (inquit) non modò ex propoſitis affectibus vitiari ſolet, ſed ex eo, quòd calx diu iacueri (quam rem ὑπτιασμὸν dixit) nigreſcit ſæpe, quando negligenter fuerit collocatus. id autem euenit, vbi ſuper quapiam re dura continetur, neque ſubinde attollitur: ſed iis, quæ ſubiecta ſunt, continenter calefit, premiturq; Quocirca attollendus eſt, mutanduſq; orbiculus ex lana molli, quem nonnulli ex græcis τρόφιον dicũt. eius autem cauum reſpondere debet magnitudini calcis. quo orbiculo ita calx fulcitur, vt imum eius attollatur, ne comprimatur, ne incaleſcat, ne expirare prohibeatur.

23 *Sequuntur enim febres acutæ admodum, continentesq́, cum tremore, ſingultu, mentis alienatione, quæ paucis diebus hominem præcipitant.*

C Hæc fieri inquit, vbi calx corrumpitur, non ea de cauſa, quia os alienatur: ipſum enim, ſi per ſe circunſcribatur, nullam ſuperiorum partium afficit: ſed quia ad partes, quę ipſum cingunt, ipſiq; alligantur, eius vitium pertinet, idcirco ſuperiores quoq; corporis partes lędũtur. Chorda igitur, quę calci innectitur, vbi inflammatione teneatur, muſculos quidem poſterioris partis cruris, quæ carnoſa prominet, propter conſortium afficiet, quùm ab ipſis oriatur. quibus muſculis affectis, nerui, qui per eos diſtribuuntur, promptè lædentur, quemadmodum, & arteriæ, per quas cor noxam ſentit, ſicut per neruos cerebrum. Sed qm̃ cor innati caloris fons eſt: cerebrum verò per ſe rationis domicilium habet, & per muſculos partes mouet motu, quem voluntarium dicunt: conſequens eſt, vt propter cor febris oriatur: mentis alienatio, propter cerebrum: tremor, neruorumq; diſtentio, propter muſculos: ſingultus, propter ſtomachum, qui plurimum neruoſus eſt.

24 *His accedunt, venarum ſanguinem fundentium liuor, nauſea, gangræna. Cauſa compreſſio eſt. Poſſunt hæc alioquin incidere, etiamſi nihil corrumpatur. Hactenus de ijs, quæ ſuperueniunt, vbi ictus vehemẽs admodum fuerit. Pleraq; tamen leuiter colliduntur, neque ita magnum ſtudium & diligentiam exigunt, ſed curari nihilo minus rectè debent. Quòd ſi caſus videatur aſperior, fulcire oportet, aliaq́; efficere,* D *quæ propoſui.*

Sanguinem fundentes intellexit venas grandiores, quandoquidem his diuiſis ſanguis effunditur: quod exiguis venis non accidit, parum enim ab his ſanguinis profluit, celeriterq; citra noxam in oris plagæ concreſcit. Nauſeæ nomen duxit à nauſeantibus, atque ea de cauſa vomentibus, quam appellauit ναυσίωσιν, cùm Iones ναυτίαν, ideſt nauſeam, ſic appellent. ac ferè, quod antè dixit ἐκχυμώσεις, vocat nunc ναυσιώσεις, vbi venæ ſanguinem expuunt, & quaſi vomunt, oppreſſe tum ſua imbecillitate, quam inflammatio attulit: tum multo vitioſóque ſanguine, quem conſtat ſub huiuſmodi affectibus vitiari. Gangrænam vocauit, quum venæ ex ingenti inflammatione emoriuntur. Quorum omnium cauſam eſſe affirmat alienam vinciendi rationem, quæ duplex caput habet, vnum, quòd calcem non comprehendit, ſed nudum relinquit: alterum, quòd partes, quas complectitur, arctius adſtringit. Diligentiam expreſſit vocabulo μελέτης: ſic enim ab Ionibus appellari ſolet, & ab ipſo ſæpius nominatur.

Faſciamq́;

25 *Faſciamq́. maxima ex parte ad calcem dare, & modò circa extremum pedem, modò circa medium,* E *modo etiam circa crus obuoluere: tum, quæ his proxima ſunt, hinc atque hinc omnia comprehendere, quemadmodum ſupra oſtenſum eſt, neque arctè admodum alligare.*

Vinciendi rationem probat contrariam illi, quam ſupra damnauit, quæq; apud multos in vſu eſt, ſub qua ſanguis ex aliis partibus pedis ad calcem tranſmittitur. debemus enim ſuperantes ſuccos, à calce ad alias partes depellere, hunc vincientes, quomodo ſupra ad fracturas docuit, faſciamq; maxima ex parte ipſi obuoluentes, non tamen nimis arctantes.

26 *Sed linteorum numerum augere.*

In ſuperioribus etiam indicauimus Hippocratem velle, vt vinculi firmitatem, vel faſciarum numero moliamur, vel arctius adſtringendo.

27 *Præſtat veratrũ eodẽ die epotum, vel certè poſteriori. Præterea tertio die reſoluere, & rurſus deligare.*

Veratrum potui præſtat, non eo nomine tantùm, vt quæ ſuperſunt, purget, ſed & in aliam partem auertat. conſtat autem dari ab Hippocrate album, quod vomitum excitat, & à toto corpore ma- F teriam in ventriculum auocat, priuſquam ad inteſtinorum ſinus deducatur. quod autem album intelligi debeat, planè licet ex ſequentibus colligere. Inquit enim/ſed ſi homo vacat febre, per ſuperiora conuenit purgare ſicut dictum eſt/. Quòd igitur ea, quæ ſuperant, vtiliter educantur: quodq; ad contrariam partem, atq; affecta eſt, materiam depellere magnum momentum habeat, euidentiſſimè apparet: at num albo veratro moliri id expediat, non dum eſt manifeſtum, ſtrangulare enim interdum ſolet, vbi redundat in corpore glutinoſus ſuccus, aut craſſus. quocirca hic prius diſſipari debet victu extenuandi vim habente, de quo totum librum compoſuimus. Fallaciſſimum ergo eſt veratrum dare, antequam corpus victu præparetur, quùm ſæpius non facile ſit, vt quales corpori ſuperſint ſucci, dignoſcantur. Hippocratis ſæculo veratrum album fortaſſe tutò ſumebatur ob rationem victus eorum hominum, qui curabantur, qui vitæ genus non ocioſum ſequebantur aut intemperans, ſed laborioſum, paucisq; alimentis erant contenti, ſic, vt craſſos ſuccos nulla ratione contraherent. neq; enim nos latet fieri hos, cum ocio, tum abundantia. Quòd ſi vim æſtimaueris corporũ eius ſæculi, quam ex eiuſmodi victu comparabant, magis adhuc dari veratrum permiſeris, quùm, quæ vomitus affert incommoda, ferre homines illi facilè potuerint.

28 *Ex eo autem intelligitur, futurum nec'ne ſit, vt hi affectus recrudeſcant. namque, vbi ſanguis à venis transfuſus, nigrities, & quæ his proxima ſunt, ſubrubicunda ſunt & ſubdura, periculum eſt ne recrudeſcant.* G

Malos affectus, qui recrudeſcunt, vocat παλιγκότα παθήματα: & παλιγκοταίνειν dicit, quaſi mala rurſus fieri. Docet autem quibus indiciis cognoſcantur propoſiti affectus, quãdo futurum eſt, vt rurſus mali fiant: quæ indicia ad ſuperuenientem inflammationem ſpectant, quam in primis cauit, ne oriretur. Quælibet igitur inflammatio rubicundiorem durioremq; cutem efficit, quorum neutrum opus eſt affectis partibus. mollis enim eſſe debet, ac ſubuiridis ſanguis à venis transfuſus: hunc enim voluit citra inflammationem ſuppurare. Quare, ſi membrum molle ſit, & non rubeat, inflammationem abeſſe demonſtrabit. ſuppurantis ſanguinis indicium erit carentia vtriuſq; coloris, ruboris ſcilicet & nigritiei. nam, vbi ruber eſt, inflammari: vbi ex toto niger eſt, neque ſuperari neque concoqui ſe à natura denunciat, ſed concretum eſſe. Hoc enim ipſi accidit, vbi diutius extra venas maneat, etiam, ſi in corpore contineatur, ſiquidem in eo caſu nunquam in pus vertitur. Contrà, ſi natura in corpore ſuperet, vertitur in pus: ſi ea vincatur, putreſcit, non ſecus, ac vbi extra corpus eſt, atq; adeò magis, quùm in calido loco retineatur. H

29 *Sed, ſi homo vacat febre, vomitu purgetur, ſicut dictum eſt: idem conuenit, ſi febris ſit, ſed non continua: vbi ea non intermittat, abſtinendum à purgatione, à cibo & ſorbitione: aqua potui danda, vitandum vinum, ſed non ὀξυγλυκὲς.*

Purgare φαρμακεύειν dixit. conſueuit enim Hippocrates vſurpare id vocabulum, non vbi quæuis medicamenta adhibet, ſed ſolum, vbi purgantia. Præcepit autem, vt veratrum eodem die detur, vel poſteriori, priuſquam inflammatio in affectis partibus oriatur, atque homo febricitet. ſed, ſi febris præuenerit, ſiquidem leuis eſt, veratro nihilo minus vtitur (nos verò neque integro homine dare veratrum audemus) ſi vehemens non vtitur, ſed maximam abſtinentiam imperat, non cibo, non ſorbitione vtens, ſolam potionem adhibet, neque hanc vini, quod licet nuſquam poſuiſſet, fugiendum eſſe manifeſtum erat. Permittit autem, vt æger ea potione vtatur, quæ dicitur ὀξυγλυκὲς, vel etiam mulſa, hæc enim potui præſtat in tenuiſſimo victu: & tertium ad hæc oxymel, quod ex mulſa, & aceto conſtat: ſed ὀξυγλυκὲς fauos habet dulciſſimos maceratos, atque incoctos, ſicut etiam nunc in Hellade componitur, cuius ratio eſt:

Faui

A Faui expreſſo melle in ollam coniiciuntur, in qua pura aqua ſitum inferuent, donec omnem prorſus humorem in aqua poſuiſſe videantur. is autem humor reponitur, ſeruaturq́; & æſtiuo tempore bibitur ad ſitim tollendam, frigida aqua dilutus. Hac ergo potione nunc vtitur Hippocrates, ſi ea non eſt, ſumere mulſam licet. ſed oxymel, vbi neruoſæ partes vitiatæ ſint, alienum eſt, aceto enim tentantur: quam rem & vſus docuit, & ipſe demonſtrauit. quibus verò idoneum ſit oxymel, oſtendit in libro de ratione victus in morbis acutis, quem malè non nulli inſcribunt in Cnidias ſententias: non nulli de ptiſſana, neque etiam hi rectè.

30 *Sed, ſi nullum periculum eſt, ne recrudeſcant, ſanguis ſuffuſus, nigrities, proximæ partes ſubuirides ſunt, & citra duritiem.*

Vis horum verborum expoſita eſt in eo ſermone, vbi inquit/nãque, vbi ſanguis à venis transfuſus, nigrities: & quæ his proxima ſunt, ſubrubicunda ſunt & ſubdura: periculum eſt, ne recrudeſcant/. illis enim, ſ. ſubrubicundis & ſubduris, nunc opponit ſubuirides, & ſine duritie. fiunt enim ſubuirides, vbi paulatim in pus vertuntur: duritie carent, propterea ꝙ inflammatio non eſt admodum vehemens: id enim cauſa fuit, quamobrem effuſus ſanguis verteretur in pus.

31 B *Quod idoneum teſtimonium eſt, vbicunq; ſanguis transfunditur, metuendum non eſſe, ne malum recrudeſcat.*

Idoneum dixit ἀγαϑὸν, quaſi certum, ſtabile, verum, perpetuum. teſtimonium poſuit pro ſigno, ſiquidem teſtis eſt, nobiſq́; opinionem facit eorum, quæ ab Hippocrate propoſitis verbis traduntur. Inquit igitur poſitum indicium certum eſſe, vbi ſanguis ſuffunditur, non ſolum in calce, ſed in cæteris partibus etiam, idq; iure, quũ non ex partium indicatione, ſed ex ipſo ſanguine transfuſo intelligatur. Malus autem transfuſi ſanguinis affectus, non par affert periculum: differt enim pro natura partium, quibus ſuffunditur. Prouenit tamen periculum non ex iis partibus, ſed ex ſanguine ſuffuſo, qui in pus non vertitur. quo minus in pus vertatur, prohibet ingens inflammatio, vel ſub aliena vinciendi ratione orta, vel ob ſuccos, qui aut copia ſui malè habent, aut corrupti ſunt. quibus Hippocrates ſuccurrit purgatione per medicamenta, nos per venæ ſectionem: miramur'que ipſum hac ſola contentum non fuiſſe, quũ hoc præſidium nouerit, atque ad huiuſmodi caſus adhibuerit. ſiquidem in libro ‖ de articulis inter alia, quibus opus eſſe cenſet ad coſtas colliſas, venam incidi in cubito iubet. Sect.5. t.62.7°. 275.g

C

32 *Sin duræ ſunt, & liuent, nigritie periclitantur.*

Sanguis etiam, qui ſuper terram funditur, interdum diutius conſeruatur, modò magis flauus fit, modò in nigriorem, modò in euidenter atrum, conuertitur. veriſimile autem eſt ab aere, in quo continetur, ſereno, nebuloſo, humido, ſicco, calido, aut frigido variè colorari. Præcipua verò cauſa varietatis colorum conſiſtit in ipſo ſanguine, qui varius eſt, ſicut in ſingulis hominibus conſpicitur, vel ad atram bilem magis, vel ad flauam ſeu pallidam, vel ad pituitam accedens, vel etiam aquoſus: id quod illi etiam accidit in animalium corporibus, nãque à venis transfuſus in varios colores conuertitur, & vbi non ſuperetur, & vbi à partibus, quæ ipſum continent, in pus vertatur. Meritò autem hoc tempore liuidus apparet. color enim liuidus illis interiectus eſt, qui nigri penitus ſunt, & qui floridum colorem habent, qualis præſertim eſt rubicundus, & flauus. ſed & hic color, liuidus inquam, à colore florido recedens, ad nigrum accedit, qui apparere etiam ſolet, vbi, quæ nigra ſunt, dum ſuppurant, inalbeſcunt. Sæpe enim videre licet, quæ nigra ſunt, quũ incipiunt verti in pus, liuida ſe oſtendere: tum paulatim nigritie amiſſa ad ignis colorem accedentia, albidiora euadere, eſt D enim pus cinerei coloris. Indicat ergo Hippocrates nunc diſcrimen in eo ſanguine, qui transfuſus liuidum ſe oſtendit. nam, ſi cum duritie ſic appareat, partes inflammatione tenentur: ſi ſine duritie, inflammatione vacant. quæ inflammatione carent, naturam robuſtam demonſtrant, & ſanguinem concoquendum eſſe, & in pus vertendum: at inflammatio naturæ infirmitatem indicat, quæ ob inflammatarum partium imbecillitatem, & multitudinem mali ſucci ſubſiſtentis, transfuſum ſanguinem nec concoquere poteſt, nec in pus vertere. Sequitur itaque, vt nigreſcat & corrumpatur.

33 *Pedem verò expedit ita collocare, vt reliquo corpore plerunque paulo ſublimior habeatur, ſaneſcit autem ſexaginta diebus, ſi quieſcat.*

Si pes humilior ſit, ſanguis, qui ex crure ad ipſum confluet, inflammationem excitabit: ſi ſublimior, nihil confluet. atque idcirco ſublimior omnino continendus eſt, non tamẽ multo, dolet enim, ſi diutius hac ratione contineatur: quæ verò dolent, in inflammationem incidunt. Sublimiter ergo figurandus eſt, quatenus non doleat. hoc autem comperies, ſi tendi pedem ſenties, vbi paulo altior contineatur.

De Crvre

E

35 *Crus binis oſſibus continetur, quorum alterum altero ab vna parte multo, ab altera paulo, tenuius eſt.*

Verba hæc, quibus crus appellat κνήμην, eorum confirmare ſententiam videntur, qui volunt πῆχυν, βραχίονα, κνήμην, μηρὸν vocari ab Hippocrate, non totum id, quod compoſitum ex oſſibus & partibus ſuperiectis eſt, ſed ſola oſſa. At re vera ex his ipſis verbis colligitur, non hoc modo, ſed illo etiam, accipi poſſe. quare nomina hæc, quibus vtitur, duobus modis accipere licet, ſicut accipiunt, qui ea referunt, modò ad ipſa oſſa tantùm: modò ad oſſa ſimul & partes, quibus oſſa ſuperteguntur, ſic, vt κνήμη appelletur id, quod inter pedem eſt, & genu. Duorum autem oſſium, quę in ea parte ſita ſunt, alterum ſcilicet tibiam græcè appellari κνήμην, reliquum ſcilicet ſurã, περόνην, ad hæc tibiam pleniorem eſſe, ſuram verò tenuiorem: ac medium, quod minimè carnoſum, & per vniuerſam hanc partem à ſummo ad imum in longitudinem fertur, & in his, qui graciles ſunt, conſpicitur (græcè ἀντικνήμιον vocatur) tibiæ partem eſſe, non ſuræ. atque alia, quæcunque ad oſſa pertinentia ſcire licet, omnia expoſuimus in libro quem de oſſibus confecimus, ad eos, qui primas inſtitutiones addiſcunt.

F

36 *Hæc ad pedem inter ſe iunguntur, communemq; appendicem habent.*

Communem non debemus ita accipere, quaſi continuam, atq; omnino vnam, ſed quaſi vtriuſq; appendices inter ſe iungantur, & vnius tantùm opinionem faciant. ita enim inter ſe conueniunt hæ appendices, vt vna eſſe videatur. extremæ verò earum partes rotundæ, quà carne nudantur, non rectè à quibuſdam talus nominatur: perpetua enim chorda talum continet ab interiori parte, qui ab hac tectus nec viſu comprehenditur, nec tactu.

37 *Sed recta in crure dehiſcunt.*

Dehiſcunt propoſita duo oſſa recta in crure, hoc eſt, in longitudine cruris non ſe contingunt, neque inter ſe connectuntur.

38 *Ad femur autem iunguntur, & appendicem habent: appendix verò diſcrimen.*

In commiſſura genu, caput tibiæ longè craſſius eſt, quàm ſuræ, atque idcirco appendix tota eſſe tibiæ videbitur, ipſamq; ab exteriori parte ſura fulcit. Diſcrimen, quod διάφυσιν vocat, id intelligit, G quod in medio extat neruoſum cartilaginoſumq;, quod proceſſus femoris, qui in tibia coniiciuntur, diſtinguit: ſed in oſſibus eorum corporum, quę iam diu mortua ſunt corrumpitur, ſic, vt aliquis decipiatur, falſumq; exiſtimet, quod ab Hippocrate ſcribitur: iniuria quidem, quoniam in recenti cadauere id ſemper apparet.

39 *Longius autem paulo eſt alterum os, quod à parte minimi digiti eſt. Natura oſſium cruris ſic ſe habet.*

Quod inquit longius, ego ſic ſcribendum cenſeo /longius autem paulo eſt alterum os à parte minimi digiti/. Quòd ſi non hoc modo, ſed illo, Hippocrates ſcripſiſſet, confirmaret prorſus tibiæ appendicem in genu communem eſſe vtriuſque oſſis, non propriam tibiæ. nam ſimpliciter longius eſſet, non ab ima parte duntaxat.

40 *Luxantur hæc modò à parte pedis: ac tunc, modò vnà cum appendice oſſa ambo, modò appendix tantùm mouetur, modò alterum os.*

Putant medicorum aliqui verbum ἐξαρθρεῖν vſurpari ad ea oſſa ſignificanda, quæ toto loco mota ſunt, ſed ὀλισθαίνειν (quo verbo /luxantur/ expreſſit) ad ea, quæ paululum, non tamen ex toto, naturali ſede exceſſerunt. Verùm hi non videntur legiſſe librum de articulis, vbi initio protinus ait, H

Sect. 1. t. 1. 7ª. 251. c ‖Articulum, qui cum lato ſcapularum oſſe committitur, vidi vno modo excidere, nempè in alam/. in quo loco verbum excidere ὀλισθάνον dixit. Atqui totum humeri caput eo ſinu mouetur, in quo recipitur, quùm non poſſit paulum excedere, ſicut ipſe Hippocrates docuit, vbi cauſam adiecit: quã habebimus, quùm ad eum locum veniemus.

41 *Hæc quidem minus moleſta ſunt, quàm quæ in prima palmæ parte, homines modò quieſcant. Curatio autem in vtroque caſu ſimilis requiritur. namque hæc coniicienda in ſuum locum ſunt, intenta perinde atque illa, ſed valentiorem etiam intentionem requirunt, quatenus corpus hac etiam parte validius eſt. Plerunq; ſatis duo homines ſunt, qui in diuerſa contendant. qui, vbi nequeant abundè extendere, facilè eſt validiorem intentionem adhibere.*

Non modò minus moleſta ſunt, quàm quæ in prima palmæ parte, ſed multò magis, quàm quæ in pede. Sed quoniam de pede & manu communiter tractauit, ideò abundè exiſtimat alterius

partis

A partis duntaxat meminiſſe,quæ,quod ad moleſtiam pertinet,media eſt inter crus & pedem.quanto .n.maiorẽ moleſtiã affert,ꝙ crus,tanto minorẽ, ꝙ pes, & præcipue ꝙ calx,de quo paulo ſupra egit.

41 *Nã vel rotæ modiolũ defigere oportet,vel aliud qd ſimile:tũ molli aliqua re pedẽ obuoluere, bubulisq. loris latis circũligare, & eorũ capita vel ad piſtillũ vel ad aliud lignũ deuincire,eiusq. imã partẽ in modiolũ demittere,ſummã recuruare:alios verò & ab humeri capite, & à poplite,in cõtrariã partẽ extendere.*

A Rotæ modiolus.
B Mollis res pedi circumiecta.
C Lora lata.
D Piſtillum.
E Ab humeri capite extendens.
F A poplite extendens.

B

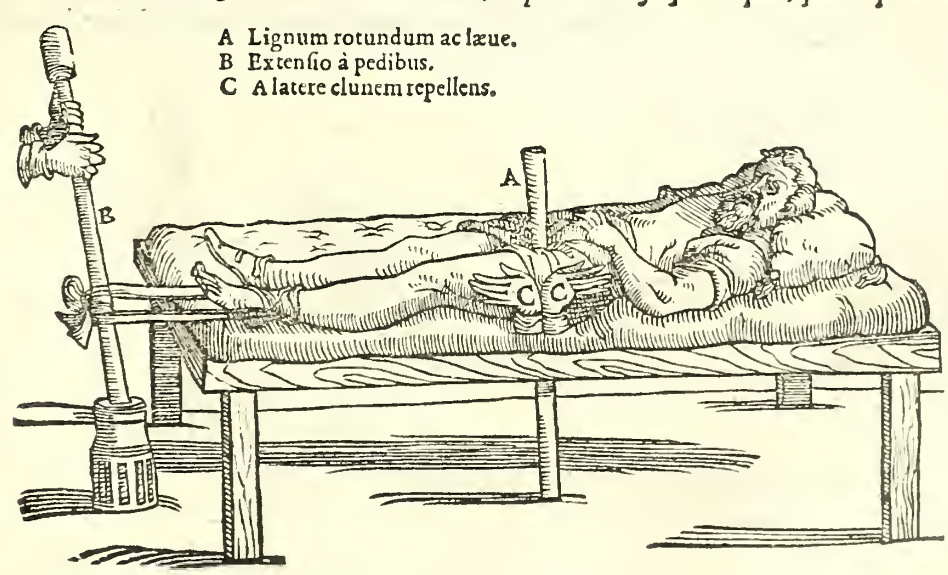
Lignum defigi iubet, quod recipere poſſit imã partẽ vectis, per quem membrũ debet ab inferiori parte extendi. Tibi verò ignotũ eſſe nõ credo, rotæ modiolũ πλήμνην ab Ionibus appellari, cùm apud poetam hoc quoq; vocabulũ legat. Cõmonet autem Hippocrates, vt vbiq; ex ijs, quę ad curationem cõducunt, illis vtamur, quæ in promptu ſunt: & nunc etiam meminit modioli rotæ, qui præſto nobis eſſe poteſt vbiuis gentium. ſimiliter piſtillo pro vecte nunc ad extendendum vtitur. Sed qua via adhiberi hæc debeant, ipſe ſuis verbis, ſi animaduertantur, aperte declarauit.

42 *Sed à ſuperiori quoque parte adhibere vim licet.*

Vim, hoc eſt, valentem in vtranque partem intentionem ἀνάγκην appellauit, vt vehementem
C eius potentiam indicaret.

43 *Potes etiam, vbi velis, altè lignum defigere rotundum ac læue, ſic, vt pars eius extet, quæ inter crura, media inter anum & naturale demittatur, vt prohibeat ſequi corpus, quod à pedibus extenditur.*

A Lignum rotundum ac læue.
B Extenſio à pedibus.
C A latere clunem repellens.

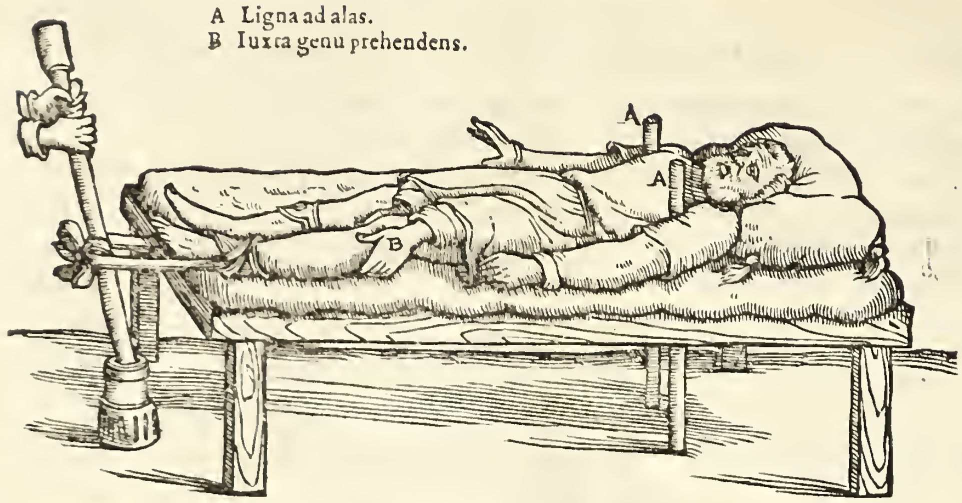
Rectum ſtatuit lignũ hoc firmiter inhærens, ne corpus (vt dictũ eſt) à pedbus extẽtũ ſequatur, ꝙ collocatum ſit hoc lignũ inter anum & primã naturalis partem, quem locum περίναιον appellat.

D
44 *Deinde, ne corpus inclinetur in id crus, qđ intẽditur, collocare aliquem à latere oportet, qui clunem repellat, ne corpus ducatur.*

In pleriſque exemplaribus, quæ nunc proponuntur verba, proximè poſitis ſubijciuntur, quanquam ſine his vniuerſa ſententia maneat. vult enim medium lignum ſtatui inter vtrunque crus, atque ita ab inferiori parte affectum crus extendi, aliquo ſurſum clunem repellente, ne corpus ea parte trahatur, & in alteram partem inclinatum permittat crus ducentem ſequi. namque, vbi hoc accidat, intentionem remitti neceſſe eſt.

45 *Idem quoque fiet, ſi ad vtramque alam lignum figatur, brachia verò ſeruentur extenta, & alius genu prehendens in contrariam partem adducat.*

A Ligna ad alas.
B Iuxta genu prehendens. E

Modum alium docet, quo prohibere poſſis, ne totum corpus extentam membri partem ſequatur. figit enim lignum ad vtramque alam, quod corpori obiectum, hominem ſequi non patiatur, quùm partes inferius extenduntur. Sed nunc nihilo minus oportet crus, quod ab inferiori parte extenditur, propriè à genu prehenſum in ſuperiorem partem attrahi, atq; ita in diuerſa diduci. F

46 *Nihil etiam prohibet, ſi placeat, lora alia ad genu vel ad femur alligare, aliumq; rotæ modiolum poſt caput hominis figere, loraq; ad aliquod lignum dare, quod in modiolum demittatur.*

Vbi velis crus à ſuperiori parte extendi, vt in diuerſa diducatur, moliri eam rem poteris iniectis loris, quorum capita ſurſum adducta ad vectem religentur: imæ autem vectis parti, quæ hærere pauimento debet, neceſſe eſt cauum aliquod ſubijciatur, cuiuſmodi eſt rotæ modiolus, qui obex vecti ſit, vt poſſit in contrariam partem attrahere.

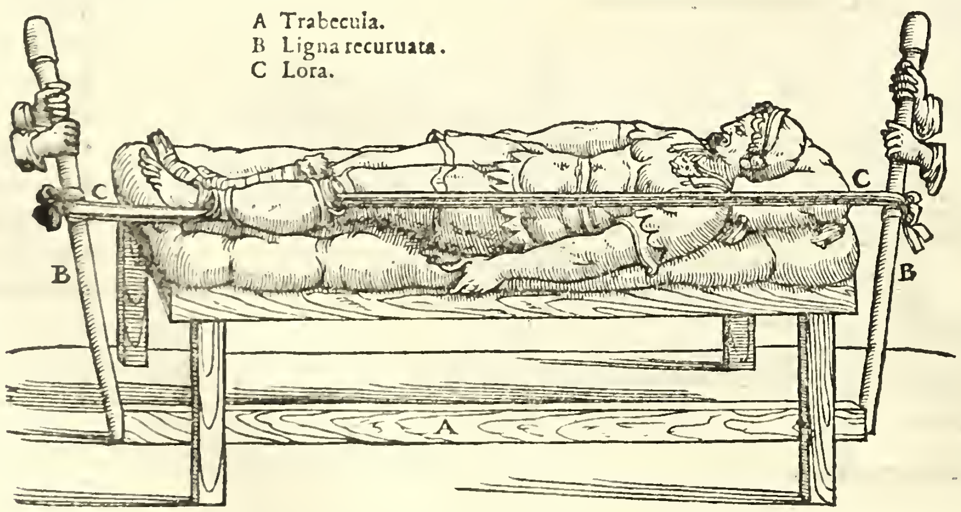
46 *Et ad contraria, atque ad pedes attrahat.*

Qui apud Fel. ſuit vnus textus, videtur ſecari in duos.

Ad contraria dixit τἀναντία. Sed ſi ſcriptum inueniremus πρὸς τἀναντία, quid'nam obſcurum in verbis aut ſententia eſſet? Verùm quia legimus τἀναντία, ſine propoſitione πρὸς, quæ ſignificat ad, duorum alterum exiſtimandum eſt, aut principio ab eo, qui librum deſcripſit, omiſſam fuiſſe particulam εἰς, vel πρὸς: aut ab ipſo Hippocrate de induſtria, vel quòd idem ſignificet, vel, quôd vocem /τἀναντία/ vſurpet pro aduerbio, quaſi dixerit ἐναντίως. G

47 *Pro modiolo etiam poteris lecto mediocrem trabeculam ſubijcere, eiusq; utrunq; caput ſtabilire, lignisq; recuruatis lora extendere.*

A Trabecula.
B Ligna recuruata.
C Lora.

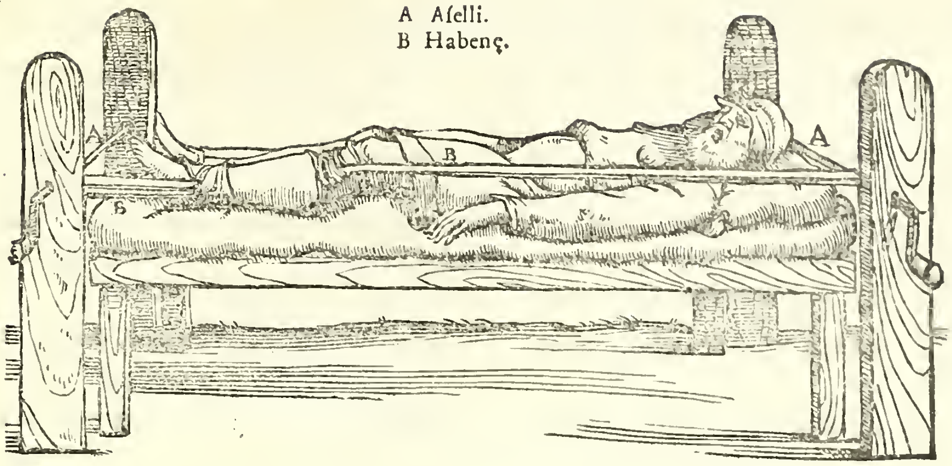
H

Antè, binis modiolis, binisq; vectibus in contrarias partes extendebat, vno infra pedem extento, altero ſupra caput. Sed quoniam (vt retuli) in eo exerceri nos voluit, vt præſidia in promptu habeamus, alium modum docens, in ſimilium inuentione te exercet. nam, ſi modioli non ſint, tignum, quod lecti, ſuper quo ægrotans iacet, longitudinem æquet, ſubijciendum eſt. Cætera omnia, eadem atque antè, efficienda ſunt. lora enim corpori inijcienda eo modo, quo ſuperius docuit, vinciendaq; ad ligna, quibus, quaſi vectibus ad extendendum vtimur. Sed pro modiolis nunc adhibentur extrema longioris tigni, quæ capita dicuntur, vt modicè vtrinque lectum excedentia, & à capite & à pedibus, extendentibus lignis, mora ſint. trabeculam verò, quod lignum in longitudinem lecto ſubiicitur, δοκίδα dixit, quaſi μικρὰν δόκον, id eſt paruam trabem, ſignificans.

48 *Cōmodè itē extēdes ꝑ axiculos ab vtraq; parte collocatos. Sunt et aliæ extēdendi rationes, q̃ plurimæ.*

Axes

A

B

Axes ſolitus eſt appellare ὄνους, quē admodum, vbi ſcribit / axis verſatio/. nūc verò axiculos nominauit ὀνίσκους, vſus nomine diminutiuo, ſicut in ſuperioribus verbis, trabeculā δοκίδα dixit, paruā trabē ſignificans. Exerceri autem debes, nō ſolū in ijs, quæ prōpta ſunt, excogitandis, atq; admouendis, ſed etiam in machinamentis, quæ parantur à medicis ad has intendendi rationes. Axes itaq; collocandi ſunt, non recti in longitudinem corporis, ſed tranſuerſi ab ijs, quæ hinc atq; hinc ſunt, partibus corporis, quod curatur. id autem non aliud ſignificat, quàm alterum ab inferiori parte à pedibus, alterum à ſuperiori à capite, collocandum eſſe. Poſt hæc iniecta lora extrema ad axes danda, qui verſati crus, quod curatur, in diuerſas partes diducant.

49 *Optimū aūt eſt, ſi quis medicinam in magna vrbe exerceat, paratum habere lignū, per quod vim omnē adhibeamus ad fracta & luxata omnia reſtituēda, tū extēdētes tū impellentes. Abundè aūt erit lignum tale, quales ſunt quadratæ columnæ quernæ, quod ad longitudinē latitudinem & craßitudinem pertinet.*

Organi cuiuſdam, ſeu machinamenti, quod haberi voluit, mentionem facit: in libro autem de articulis, qui huic ſubijcitur, docet eius fabricationem. Nos ibi ſi quid obſcurum fuerit, exponemus. nunc proximum eſt ad ea tranſire, quæ ſubdit.

50 *Vbi ſatis extenderis.*

C Crus videlicet: de crure enim agens circa talum prolapſo inſeruit extendendi rationem. ſicq; rurſus ad ſermonem reuertitur, quem initio propoſuit.

51 *Articulus facilè reconditur. Diducitur enim ab antiqua ſede, ſic, vt è regione ſupra ipſam ſpectans non hæreat. Prominentioribus itaque palmarum partibus dirigendus eſt, partim, quod extat adurgentibus, partim infra talum repellentibus.* 52 *Eo reſtituto crus, ſi fieri poteſt, extentum alligandum eſt: ſin lora prohibeant, ea ſoluenda, & dum vinculum inijcitur, in contrarias partes extendendum.* *Vidius vnum facit textum, quē Feli. duos fecit.*

Hippocrates articulum ἄρθρον dixit: quo mouentur, qui volunt ſic apud ipſum vocari extrema oſſa, quæ in cauis recipiuntur, ſic, vt totum id appelletur διάρθρωσις, vbi committuntur extrema oſſium, quæ in flexu atq; porrectione mouentur. Ex vtroq; autem oſſe, id quod inſeritur, ἄρθρον: cauum, quod recipit κοτύλη, vel γλήνη ab Hippocrate dicatur. ſed hęc nominum diſceptatio reijcienda eſt. Deinceps verò oſtendet luxati reſtituendi rationem vniuerſam, ſicuti nos in primo horum commentariorum ſtatim diximus, vbi intendendi vſum explicauimus, demonſtrantes non poſſe luxata commodè reſtitui, niſi ita diducantur, vt alterum alteri non inhæreat. Protinus autem terminum habes, ad quem vſq; extendere conueniat. namq;, vbi iam videbuntur eatenus extenta eſſe, vt
D altero alteri non inhærente, diducantur, extendere deſines.

53 *Dandum inſuper eodem modo vinculum eſt, æquè capitibus ea parte, quæ extat, impoſitis: ibiq; primò & plurimum circundandum, & pannis plurimis iniectis potißimum adſtringendum.*

Capita ſummatim commemorauit illius vinculi ad fracturas pertinentis, quod antè declarauimus. Meminiſſe autem oportet, ea, quæ in manu, pede, calce, taliſq; ſuo loco excidunt, eo modo vincienda eſſe, quo fracturæ, atq; idcirco in hoc libro omnia comprehendi. Cauſam verò, quamobrem ita vinciendum ſit, ſiue fractum os ſit, ſiue prolapſum, in ſuperioribus habuimus.

54 *Tum hinc atque hinc plurimum obuoluendum.*

Hoc etiam docuit in libro de officina medici, quùm inquit, || Comprehendatq; vinculum integræ partis quamplurimum. Cauſa in prioribus poſita eſt. ſatius. n. eſt ſuccos, non ſolum exprimi à vitiata parte ad ea loca, quæ iuxta ſunt, ſed repelli ad ea, quæ plurimum recedunt, & longè cohiberi. Sect. 2. t. 5. 7. 214. f

55 *Hunc autem articulum, vbi primò deuincimus, comprimere magis debemus, quàm qui in manu.*

Modum comprimendi, & faſciarum numerum, conſtituit pro magnitudine articulorum, intui- E
tus etiam, quàm neruis contineantur, & quàm acris ſenſus ſint: hos ſiquidem minus comprimi iubet.

56 *Iniecto vinculo pars deligata, reliquo corpore ſublimior habeatur. Sic tamen continenda eſt, vt pes mi-
nimè ſuſpendatur.*

Pedem continendum eſſe reliquo crure paulo ſublimiorem, ſupra quoq; dictum eſt. Dictum eſt
inſuper ipſum eatenus excitandum, quatenus extenti muſculi non laborant. Nunc præceptum ad-
iungit, quod ad tutò continendum pertinet, vt pes ne minimum quidem ſuſpendatur. id autem fit,
vbi lana molli vndiq; cingitur. quin & pars eius extrema qua cutis eſt, ipſi ſubiecta, molli aliquo, vt
puluino, fulcienda eſt, tum ligno aliquo erecto, ad quod per mollem habenam vinciatur.

57 *Extenuari autem corpus debet, prout oſſa grauiter ſuo loco excidunt. Non nulla enim leuiter, non nulla
plurimum mouentur.*

In aperto ſanè eſt, quæ paululum exceſſerunt, paruam curam exigere: quæ plurimum prolapſa
ſunt, & maiorem abſtinentiam, & cætera, quæ corpus extenuant.

58 *Magis omnino ac diutius extenuare corpus oportet, vbi crus, quàm vbi brachium læditur, quùm illud* F
*maius ſit & craſsius, quàm hoc. Neceſſe item eſt corpus quieſcere, atq; iacere: ſed ſoluere articulum tertio
quoq; die, & rurſus alligare, nihil prohibet, nihil item cogit. Reliqua omnia eadem fieri debent, quæ in
prioribus poſita ſunt. Quodſi homo quieſcat, & iaceat, abundè ſunt quadraginta dies, modò oſſa in ſuam
ſedem reſtituta fuerint. Sin quieſcere nolit, ægrius crure vtetur, cogeturq; diutiſsime vinculũ adhibere.*

Ipſe cauſam reddidit eius, quod præcepit. inquit enim/quùm illud maius ſit, & craſſius, quàm
hoc/: quibus tertium adijcit, quòd homo cubans conſaneſcat, non ingrediens, ſicut vbi brachium of-
fenditur. Hæc igitur in vniuerſum pertinere ad omnes articulos arbitramur.

59 *Verùm, vbi oſſa ex toto in ſuam ſedem non reuertuntur, ſed aliquid abeſt, tempore extenuatur coxa, fe-
mur, & crus: ac, ſi in interiorem partem excidant, exterior pars tenuatur: ſi in exteriorem, interior.*

Si qua ex integris partibus diu quieſcat, vel leuiter moueatur, tenuior fit, quàm prius eſſet: mo-
tus enim corpora calefacit, eorumq; vim firmat, ob quam partes melius nutriuntur. ſed, vbi luxa-
tum aliquid non fuerit perfectè reſtitutum, deterius perficiuntur motus, pręcipueq; à contraria par-
te illi, in quam venit, quandoquidem locus eà vacuus relinquitur, quùm os in contrariam mouea- G
tur. Homo igitur facilius illi parti inhæret, in quam articulus excidit. ſuperiores enim partes ſedem
requirunt, quam inanis locus non exhibet, ſed plenus, quùm nihil poſſit inani loco hęrere: atque eà
de cauſa crus ab ea parte, in quam articulus erumpit, ſuſtinere corpus ſolet, & tantùm muſculis, qui
ea continentur, ſuo munere fungi, hi ſiquidem benè nutriuntur: inexercitatis verò non ſatis alimen-
ti ſubminiſtratur, hi autem in contraria parte continentur.

60 *Pleraq; tamen in interiorem partem promouentur. Sed ſi integra cute vtrumq; cruris os comminua-
tur, validius intendendum eſt. Si vna pars fracturæ valdè ſuper alteram excedat, aliquo utendum eſt ex
propoſitis intendendi modis. Abundè quoq; eſt, & per homines extendere: ferè autem ſatis ſunt duo homi-
nes robuſti, qui in diuerſa contendant, vnus ab vna parte, alter ab altera. Extendere autem rectà ſecun-
dum naturam oportet, & è regione cruris ac femoris, tamſi huius, quàm ſi illius fracti oſſa extendantur.*

Quæ excidunt ab inferiori parte, qua cum talo committuntur, in interiorem partem magis pro-
rumpunt. cuius rei cauſa eſt ſuræ proceſſus, qui ab exteriori parte talum magis complectitur, quàm
tibiæ proceſſus ab interiori.

61 *Atque ita extenta ambo deligare, vtrumuis deuinxeris. At non eadem cruri ac brachio accommodan-* H
*tur. Namq; vbi brachij vel humeri oſſa comminuta deligantur, brachium ſuſpenditur: atq;, ubi extentum
alligatur, caro alio modo figuratur, dum cubitus flectitur. Nequit enim cubitus extentus diu haberi: non
enim ſolitus eſt ſæpe in hoc habitu detineri, ſed curuatus. Quin, quùm homines ingredi poſsint brachio cō-
minuto, neceſſe habent cubitum curuare. Crus vero, quia ambulando & ſtando in inferiorem partem,
nunc ex toto, nunc propè ex toto, intendi ſecundum naturam, & ferre etiam reliquum corpus conſueuit,
idcirco ſine moleſtia extenditur, quùm opus eſt. Quid quod & in lecto ſæpius hoc modo continetur figura-
tum? Sed, vbi frangitur, neceſsitas hominis animum ſubigit: nequit enim excitari, quare de curuando
crure, aut de ſurgendo nullum verbum facit, ſed ita figuratus quieſcit, & cubat.*

Siue femur, ſiue crus alligetur, præcipit, vt vtráque commiſſura extendatur, ſcilicet, quæ in coxa
eſt, & quæ in genu. Cur ita figurari debeat, ipſe deinceps adijcit euidenti demonſtratione vſus, cu-
ius mentem facilè comprehendes. Horum itaque verborum capita ſunt. Conſueuit crus, & eo-
rum, qui ſtant, & eorum qui ambulãt, extendi. à natura enim, corporis ferendi gratia factum, ab ea-
dem ad hunc habitum præparatum eſt: atque ea de cauſa in cubando plerunq; extentum ſeruatur,

A ſed brachia & in ingreſſu, & alioquin ferè modicè curuata continentur, quandoquidem nemo extentis brachijs ambulat. ac propterea brachio etiam deuincto mitella cubitum excipiente ambulare æger poteſt: at crure perfracto, priuſquam callo firmetur, ingredi minimè licet.

62 *Ob has igitur euidentiſſimas cauſas non conuenit eodem habitu brachium, atque crus, extendere & vincire. Quòd ſi abundè fuerit per duos homines adhibita vis, fruſtra laborandũ non eſt: iactantiæ enim eſt vti machinamentis, vbi res non exigit. At ſi duo homines non ſatis extendant, confugiendum ad eum ex propoſitis intendendi modis, qui expeditiſſimus ſit. Intentione ſatis adhibita oſſa facile reſtituuntur, et in ſuam ſedem compelluntur, prominentioribus palmarum partibus directa atque diducta. Poſtquàm reſtituta fuerint, extenta faſcijs alliganda ſunt, quæ ſiue à dextra, ſiue à ſiniſtra parte, magis attrahi debeant, illis primò inuoluendæ ſunt. Ordiantur autem ab ea parte, qua fractura eſt, primoq́; ibi circumeant: deinceps ad partem cruris ſuperiorem porrigantur, quemadmodum oſtenſum eſt in alijs fracturis. Faſciæ verò latiores & longiores, ac multo plures ad crus adhibeantur, quàm ad brachium. Vbi deligatum fuerit, ſuper aliqua re plana molliq́; collocandum eſt, ne in hoc, vel illud latus deprauetur, né ue in anteriorem, né ue in poſteriorem partem peruertatur.*

B Euidentiſſimas cauſas appellauit προφάσεις, quamuis cauſæ, quas propoſuit, veræ ſint, neque id vocabuli ad falſas cauſas ſignificandas (vt vſurpari ſolet) mutuatur. paulo infra etiam eodem modo ipſum accipit, quùm inquit / ob has igitur euidentiſſimas cauſas, ſi os, quod ab exteriori parte eſt, confringatur, maturè homo ingreditur /. Id quod de ſura dixit, veram cauſam reddens, cur ea fracta crus celeriter moueatur: atque, vbi tibia perfringitur, longo ſpacio opus ſit ad hoc, vt homo vti crure poſſit.

63 *Maximè autem pro valetudine eſt, ceruical ſubijcere ex lino aut lana, quod medium in longitudinem molle ſit, vel quodpiam tale.*

Crus fulciri iuſſit eo modo, quem poſuit, ceruical magis quàm canalem adhibens. proximè autem ſubdit, cuius rei illos accuſet, qui canali vtuntur.

64 *De canali, qui fracto cruri ſubijcitur, incertus ſum quid dem conſilij, ſubijci nec ne debeat. Prodeſt quidem, ſed non quantum exiſtimant, qui illum admouent: non enim quieſcere cogit, vt arbitrantur. Nam neque ſi reliquum corpus in hanc, vel illam partẽ conuertatur. prohibet canalis, quo minus ſequatur crus,* C *niſi ipſe homo caueat. Neque item prohibet, quo minus ſine corpore crus in hanc vel illam partem moueatur. Sed & ſubiectum lignum immite eſt, niſi molle aliquid in ipſum indatur: eſt tamen commodiſſimum, quando vel ſterni lectum, vel deſidere hominem oportet. Licet igitur, & cum canali, & ſine eo curationẽ benè vel malè admouere. Vulgò ſibi perſuaſum habent medicum culpa magis vacare, ſi canalem ſubijciat, quanquam res minus artificioſa eſt. Crus enim rectum prorſus iaceat, oportet, & ſuper plana ac molli aliqua re, quùm neceſſe ſit contineri vinculum, ne peruertatur, dum membrum iacet, quocunque ſe vertat, & moueatur. Reſpondeat item, qui deligatus eſt, eadem, quæ ſupra poſita ſunt. Nam vinculum tale eſſe conuenit, & tumorem in extremis partibus aſſurgere, & eodem modo laxari, ac tertio quoq́; die reſolui, & rurſus deligari: ad hæc id, quod alligatur tenuius inueniri, tum arctius vinciri, & pluribus linteis vti, pedemq́; non arctè comprehendere, niſi fractura ad genu proximè accedat. Debent etiam oſſa modicè extendi ac dirigi, quotieſcunq́; vinculum inijcitur. Nam, ſi curatio idonea fuerit & tumor vt conuenit, procedat, alligata ſedes tenuior eſt, atq́; gracilior, & oſſa facilius tractantur, & ducentibus magis parent. Septimo autem vel nono die ad ferulas veniendum eſt, quemadmodum dictum eſt in alijs fracturis.*

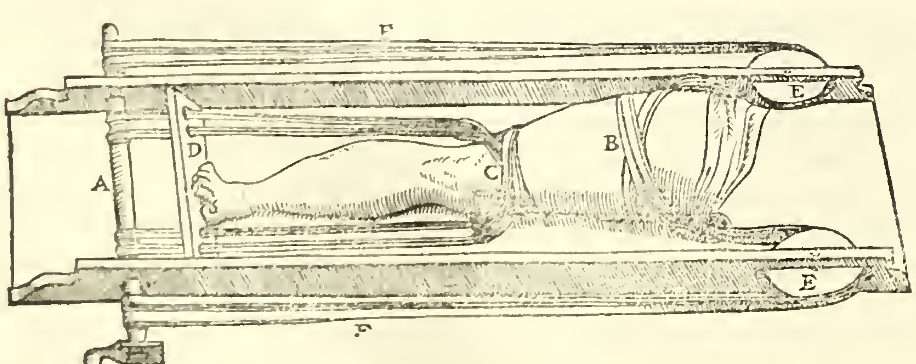
Et nunc etiam quoſdam medicos noui, qui etiam nunc cruri vel femori affecto canalem vel gloſ D ſocomum ſubijciunt, vbi femur quidem læſum eſt vniuerſo cruri: ſed, ſi quod inter genu & pedem eſt, lædatur, non nulli vniuerſo cruri lignum ſubijciunt, non nulli eam partem duntaxat gloſſocomo fulciunt. lædunt, qui vnà femur etiam comprehendunt, ſed minus quàm alij. Noxas docuit Hippocrates ſic apertè, vt mea explanatione non egeant: verùm, ſi quid iudicauero in verbis eius fore cuipiam obſcurum, illud explicabo, atque ante omnia, quid inter canalem & gloſſocomum interſit. Gloſſocomum ab atticis appellatur arcula illa, in qua ſeruare homines ſolent eas res, quas in precio habent, & ſcripta, quæ recondi volunt: qua non nulli ad itinera vtuntur. At nihil refert, ſiue gloſſocomium, ſiue gloſſocomum nominetur, ſicut neque ſiue per duplex ττ ſiue per duplex ſſ. Conſtat autem gloſſocomum, quod cruri ſubijciendum eſt, longius eſſe debere, & anguſtius, quàm quæ in vſu ſunt. eius enim latitudo parum excedere debet cruris latitudinem, ſeu craſſitudinem, ſeu quomodocunque libeat appellare: vt lana vndique adiecta benè crus firmetur, ſic vt loci anguſtia, etiam ſi æger velit, crus moueri non patiatur. ſed, ne in dextram partem vel ſiniſtram moueatur, poteſt impoſita lana efficere: at, quo minus in ſuperiorem vel inferiorem feratur aut excitetur, prohibere non poteſt. Quocirca Hippocrati huiuſmodi ligni vſus non placet, quoniam præter cætera incõmoda durum eſt. nam immite, quod ipſe dixit ἀργὶςερον, durum ſignificat, & inſuaue, quòd nihil cedat, quemadmodum ceruical, & ille puluinus, qui cùm cu-

bito ſubijciatur, ὑπαγκώνιον græcè dicitur: hæc enim medicè cedentia cruri minimè infeſta ſunt. E
Commodum autem eſt machinamentum hoc, quùm deſidere homo debet, vel ad lectum alterum
transferri, vt ille in quo iacet, ſternatur, qua potiſſimum cauſa eius vſum admittimus. quanquam
alij ceruical adhibentes habena tranſuerſa initio illi protinus ſubiecta: atque, vbi crus in id conie-
ctum fuerit, habenæ capitibus inter ſe aduerſis vtrinque ductis in altitudinem cruris, & in ſuperio-
ri parte membri inter ſe deuinctis: fideliter contineri crus exiſtimant, quoniam ceruical, vbi homo
ex vno lecto ad alterum transfertur, cruri vicem gloſſocomi preſtat. Adiecerunt non nulli ad imam
eius partem lignum rectum lana ſuperdata, vt pes extremus moram habeat: ne homo videlicet crus
vel ad ſuperiora attrahat, vel ad inferiora demittat. ad ſuperiora enim ferri, vinculum non patitur:
ad inferiora verò, lignum, quod plantæ adijcitur. Verùm, vt hæc à medicis ſtabilia præparentur,
non tamen prohibetur motio articulorum, quùm languens poſſit articulum tali ac genu paulatim
dimouere. De coxæ enim articulo nihil attinet dicere, quùm nec à vinculo nec à gloſſocomo com-
prehendatur. canalis verò in cæteris gloſſocomo ſimilis eſt, ſed figura ipſa differt, quùm ab exterio-
ri parte teres ſit, ab interiori cauus, ad exemplum fictilis canalis, vndè nomen traxit. Videtur autem
hic ad propoſitum vſum maximè idoneus: namque vniuerſum crus in orbem complectitur, ma-
gis quàm gloſſocomum, in quo non nulla loca inania relinquuntur, poſtquàm demiſſum crus fue- F
rit. Quidam verò medici plures canales paratos habent, vt ad ſingula membra eo vtantur, qui ido-
neus ſit, id lignum conquirentes, ex quo cauare eos poſſint firmos, albos, & molles. Apud nos au-
tem quidam medicus eiuſmodi canales complures habebat ex tilia confectos, ſic, vt ad ſingula cru-
ra eos adhiberet, qui magnitudini membri reſponderent, non ſine vinculis, quæ (vt recenſui) a qui-
buſdam ceruicalibus ſuperdantur. Sed vincula in ceruicalibus laxantur, & compoſitum crus cor-
rumpunt: canales verò, dum homo ex vno lecto ad alterum transfertur, ob ligni mollitudinem, ſine
vlla compreſſione id continent.

Ad continendum autem firmiter, Gloſſocomum inſtrumentum à iunioribus medicis inuen-
tum eſt, ſeu femur, ſeu crus fractum ſit, cuius ſtructuram vſumq; ſubijciam. id autem non ab re mi-
hi videtur fuiſſe excogitatum: & tam ſi femur, quàm ſi crus comminutum ſit, vbi callus circunda-
tur, commodiſſimè adhibetur. Habeat ab ima parte axem, ad quem extremi laquei in diuerſa exten
dentes deligantur. inijciantur laquei extremis partibus oſſis, quod curatur, fiantq; ex duabus habe-
nis, ſic, vt quatuor vterque capita habeat, bina à dextra parte, totidem à ſiniſtra Ex ijs capitibus, quę
inferioris laquei ſunt, per foramina facta in inferiori parte gloſſocomi ad axem duci debent, quæ ſu
perioris, primò procedere ad ſuperiora: deinde ipſa quoq; per latera gloſſocomi perforata traijci, G
quibus foraminibus trochleæ incluſæ ſint: vtrinque autem ab exteriori parte gloſſocomi ſuperio-
ris laquei capita ferenda ſunt ad axem. His enim ita conſtitutis vna axis conuerſio pariter ambos la
queos extendit, deorſum verſus illum, qui ad inferiora fracti oſſis alligatur, ſurſum alterum, ſic, vt,
vbi crus iacet, liceat in poſterum quotidie hanc laqueorum in diuerſas partes intentionem corrige-
re, valentius vel lenius extendendo. Laqueum igitur, qui in inferiori parte eſt, directa ductione
axis extendit: eum, qui in ſuperiori parte, intercedente alio motu, græci διὰ τῆς μεταληπτικῆς
τάσεως dicunt.

GLOSSOCOMIVM

65 A Axis ad quem laquei alligantur.
B Laqueus ſuperior.
C Laqueus inferior.
D Inferior pars gloſſocomij.
E Trochleæ.
F Superioris laquei capita ab exteriori parte gloſſocomij.

*Cauendum eſt, ne ſe-
rulæ è regione talorũ,
vel eius chordæ, quæ à
crure ad pedem tẽdit,
imponãtur. Conſeruẽt
autem oſſa cruris qua-
draginta diebus, ſi re- H
ctè curentur: ſed, vbi
ſuſpicio ſit, ne quid oſsis
dirigi debeat, né ue ali
qua interim facta fue-
rit exulceratio, infra
hoc tẽpus ſoluere opor-
tet, tum dirigere, &
rurſus alligare. At ſi
alterum os abrumpa-
tur, lenius intenden-
dum eſt, ſed non propterea omittenda intentio eſt, aut negligenda. Potiſsimum autem, uel cùm fractura
primò deligatur, vel certè quàm celerrimè, extendenda ſemper oſſa ſunt, dum in ſuum locum reuertan-
tur. Quodcunq; autem membrum oſsibus non rectè compoſitis ſub vinculo adſtringitur, magis indole-
ſcit. Reliqua curatio eadem eſt. Ex oſsibus cruris interius, quod conſpicitur in priori parte cruris,
quam græci ἀντικνήμιον dicunt, curationem ægrius admittit, & intentionem poſtulat valentiorem:*

neque

A *neq; latere poteſt, vbi non rectè oſſa concurrant, totum enim ſe oſtendit, & ſine carne eſt: multoq; tardius homo ingreditur, vbi hoc fractum eſt. Quòd ſi exterius os abrumpatur, caſus longè tolerabilior eſt, neq; id ita facilè deprehenditur, quùm minus rectè componitur, quoniam carnoſum eſt: maturius item æger pedibus conſiſtit. Maximam enim oneris partē ſuſtinet os, quod ab interiori parte ſitum eſt, tum quia magis laborat, & ob ipſum crus, & ob pondus, quod è regione eſt, femoris enim caput ſuperius corpus fert, id aūt ab interiori cruris parte ſitum eſt, at nō ab exteriori, ſed è regione prioris partis tibiæ: tū quia altera pars totius corporis è regione huc propius accedit, quā ad exterius os. Adde, q̃ os interius plenius eſt, quàm exterius, non ſecus, atq; in brachio, cuius os, quod è regione minimum digitū ſpectat, tenuius eſt, & longius.*

Extantes oſſium partes, cuiuſmodi ſunt tibiæ ſuræq; extrema, ferulas non patiuntur: cautio igitur eſſe debet, ne his locis circundentur. /imponantur/ dixit ἐνέδρας quaſi ἕδρας, adiecta præpoſitione ἐν, vt clarius rem ipſam exprimeret. Hæc itaque oſſa, quùm extent, & carne minimè tegantur, impoſitis ferulis premuntur. Magis autem premi dicantur, non ipſa, ſed muſculi illis ſuperiniecti, tum quidam muſculorum fines & cutis. hæc enim collocata inter duo corpora dura, nempè inter ferulas ab exteriori parte, & os ab interiori, premuntur, atteruntúrq;, & ſæpius ita læduntur, vt exul- B cerentur. Calci verò à poſteriori parte verſus priorem innectitur chorda, quæ ab vno diducitur ex muſculis, qui continentur in parte cruris poſteriori, quæ carnoſa prominet. hæc, quùm carnis maximè expers ſit, potiſſimum in homine gracili, ſuperimpoſitam ferulam non ſuſtinet: ſed, quùm acerrimi ſenſus ſit, ſi comprimatur, inflammatione vrgetur. ea verò, quæ tibiæ ſuræq; tuberculis ſuperiniecta ſunt ob duritiem eorum, quibus (vt dictum eſt) excipiuntur, compreſſa eatenus læduntur, vt exulcerentur. ſummæ autem cutis exulcerationes ſub comprimentibus ortæ, ἐκθλίματα ab Hippocrate vocantur.

96 *Verùm longioris oſsis ſtructura in inferiori articulo diſsimilis eſt. Non enim ſimiliter flectitur cubitus, & poples. Ob has igitur euidentiſsimas cauſas ſi os, quod ab exteriori parte eſt, perfringatur, maturè homo ingreditur: ſi, quod ab interiori, tardè.*

Quùm ipſe in prioribus dixerit, ſuræ os longius, quemadmodum et in brachio os cubiti: vtrunq; autem è regione minimum digitum ſpectare, & tenuius eſſe, quàm id, cum quo iungitur: deinceps addidit, qua ratione inter ſe diſtent. Explicauimus autem in commentario de oſſibus, præter alia, quomodo ſe habeat vtriuſque commiſſura: atque inſuper radium in brachio cum interiori tuber- C culo humeri committi, ac circa ipſum moueri in exteriorem vel interiorem brachij partem conuerſum: ſed in crure, tibiam ſolam cum femore committi, quia ſura nullum motum præſtat. Nam neque hic articulus in latera vllo modo mouetur, ſicut articulus cubiti, ſed curuatur duntaxat, id'que non eadem ratione, qua articulus cubiti, vbi humeri ambitus trochleam referens in cauo cubiti recipitur: at in genu duo proceſſus femoris in ſinus tibiæ ſe inſerunt. Adde, quòd ex cubiti proceſſibus roſtrum referentibus, poſterior in poſteriori ſinu humeri recipitur, vbi maximè articulus extenditur: prior in priori, vbi maximè curuatur. quorum neutrum tibiæ accidit, quùm nullum penitus proceſſum habeat roſtro ſimilem, non enim ſimiliter flectitur cubitus ac poples. Cubiti verò eminentiam clarum eſt vocaſſe ἀγκῶνα, quo nomine vſus eſt etiam in ſuperioribus, de cubito agens, quùm dixit /eſt autem idem cum illo eminentia cubiti, cui præcipuè innitimur/. Eandem eminentiam & ὠλέκρανον dicunt, & κύβιτον. ſed nunc ait /non enim ſimiliter flectitur cubitus & poples, / idem ſignificans, ac ſi dixiſſet, illa commiſſura, quæ iuxta cubiti eminentiam eſt, & illa, quæ iuxta poplitem, diſſimiliter curuantur: cuius rei exemplum infra habet, quà de luxatis, vbi aſſerit, quæ in cubiti articulo ſunt, moleſtiora eſſe. Illud autem multis in locis meminiſſe oportet, exquiſitam nominum rationem, ne ab vno quidem ex vetuſtis græcis ſeruari, quùm quibuſdam abutantur, quæ- D dam à proprijs rebus ad alias transferant. Atqui poplitis nomen tale eſt, quale ipſa ala, quæ locum ſignificat ſub humeri capite: at poples id appellatur, quod à poſteriori parte ipſi genu opponitur: genu autem notant, priorem partem huius articuli vniuerſam. Quare, ſi cui hac parte cutis exulceretur, eum hominem inquiunt teneri vlcere in genu: quòd ſi chorda, quæ ſub cute os cingit, ſecetur, genu accepiſſe vulnus dicunt: non ſecus, etiam ſi patella vitietur, quam græci & μύλην, & ἐπιγονατίδα vocant. Ad hæc, qui latera corporis exprimunt, modò ab interiori parte genu, modò à poſteriori, vlcus ortum aiunt. vniuerſum enim hunc locum à lateribus, genu vocabulo appellant: eadem ratione, & poplitem, & alam, & humeri caput: ſic etiam cubitum, & talos, & primam palmæ partem ad totum locum ſignificandum vſurpant: ſæpe etiam adijciunt, articulum capitis humeri, aut cubiti, genu, coxæ, vel talorum. Conſtat igitur Hippocratem variè nominibus vti, aliorum maiorum exemplo (vt retuli) contempta quam iuniores excolunt, curioſa verborum ratione: quæ ab ijs, qui in ea verſantur, exquiſita diligentia dicitur.

De Femore

67 *At ſi femoris os fractum eſt, valēter omnino extēdi debet, ne minus q̃ res poſtulat, id ſiat: ſiquidē plus*

iuſto intētū nō læditur. Nā oſſa hæc, quæ ꝑ vim diducta ſunt, ſi ſic recedētia inter ſe vinciātur, non ſanè po E *terūt, ita diducta, vinculis cōtineri, qn celerrimè cōcurrāt, quū primū, q̃ extēdūt, ex opere ſe receperint.*

Quia maximi ſunt muſculi, qui femur circundant, non immeritò veretur, ne (quod ſæpe contingit) non ſatis membrum extendatur. Ergo, vt audacter extendamus, intentio (ait) iuſto valentior nō læditur: fieri enim in hac parte poteſt, quod ſuſpectum eſſet in alijs. At quid hoc eſt? vt deuinciatur os fractum, dum ipſius partes, quę pertractantur, inter ſe recedunt: quas non ſecus, atq; vbi membrum naturaliter ſe habet, coire oportebat nullo relicto inani ſpacio, in quo ex contracta ſanie periculum ſit, ne os corrumpatur. Si quando enim fracti oſſis partes, quùm vehementius intentæ fuerint, diducte vinciantur, non poterunt poſt iniectum vinculum, vt in cęteris locis contineri, in quibus circum actæ faſciæ muſculos immobiles ſeruant. quod in femore monet pertimeſcendum non eſſe ob magnitudinem muſculorum, quùm hos vinculum non ſuperet, ſed cedat. quam rem propterea dixit, quòd proprietas eſt, vinculi quidem femur tueri, quomodo deligatum accepit: muſculi verò ad ſuum initium concurrere. Quùm contraria igitur ſit proprietas vtriuſq;, ſi vinculum ſuperet, naturalis muſculorum motus cedet, quùm fracti oſſis partes diductæ contineantur: ſed, ſi muſculorum motus vinculo validior fuerit, ipſi ad initium contrahentur, atque vnà trahent, & ad ſuperiora adducent comminuti oſſis partem inferiorem. F

68 *Craſſa enim ac robuſta caro vinculum ſuperabit, at non ſuperabitur. Id ergo, quo de agitur, extendi valenter oportet, ſicq́, vt in neutram partem conuertatur, ne ue minor vis, quàm ipſum exigat, adhibeatur: quùm turpe magnopere ſit, atq́; incommodum, femur breuius reddere. Brachium namq́;, ſi breuius fiat, celari poterit, neq́; noxa magna erit: crus ſi breuius reddatur, hominem claudum demonſtrabit: ab integro enim, quod longius erit prodetur, adeo, vt illi, qui malè curandus ſit, ſatius fuerit vtrunque crus frangi, quàm alterum, æquè enim in vtranque partem inclinaretur. Vbi verò extentum ſit abundè, prominentioribus palmarum partibus, eodem modo, quo ſupra poſitum eſt dirigatur, ac deligetur: faſciæq́; caput iniyciatur, vt antè indicauimus, ipſaq́; ſurſum verſus porrigatur: tum itidem reſpondeat, ut in ſuperioribus: præterea, & magis vrgeatur, & laxius vinculum ſentiat ijs partibus, quæ ſuprà poſitæ ſunt: ad hæc ſimiliter reſoluatur, ac rurſus deligetur: ferulæq́; eodem modo ſuperaccommodentur. Conferuet autem femur quinquaginta diebus.*

Hippocrates vſitato vocabulo carnem appellauit, quos in ſuperioribus muſculos diximus. nam quæcunq; caro ſentit, muſculi pars eſt, atq; hęc in medijs muſculis potiſſimum ſe oſtendit, quùm in G extremitatibus muſculi neruoſi magis quodammodo ſint, minusq́; carnis habeant.

69 *Illud etiam ſcire licet, quòd femur ab interiori parte gibbum eſt magis quàm ab interiori, & à priori magis quàm à poſteriori. In has igitur partes conuertitur, vbi non rectè curatur. Quin & in his partibus minus carnoſum eſt, quàm in alijs: vt quando peruertitur, latere minimè poſſit. Ergo, ſiquid eiuſmodi ſuſpectum ſit, tale quidpiam moliri oportet, quale traditum eſt ad humerum peruerſum.*

Gibbum dixit, γαῦσος. at quòd hęc vox gibbum ſignificet, res ipſa declarat, ſiquidem femur non omnino rectum eſt, ſed à priori atq; exteriori parte gibbum, ſicut à contrarijs ſimum. Vtrum verò vox γαῦσος, poſtrema ſyllaba acui, an penultima circumflecti debeat, incertum eſt, non enim frequēti in vſu eſt apud græcos id verbi. quidam à ſimilitudine ducti penultimam circumflecti volunt, quemadmodum καῦσος, μαῦρος, γαῦρος: quibuſdam verò magis placet vltimam ſyllabam acutam eſſe, quoniam omnia nomina duarum ſyllabarum, quæ affectum ſignificant, acuto ſunt accentu in vltima, χωλός, λορδός, στρεβλός, κυρτός, βλαισός, ῥαιβός: nec ſolum, quæ duabus ſyllabis conſtant, ſed ferè quæcunq; affectum notant, ἀρθριτικός, πλευριτικός, ἡπατικός. Concedito igitur, vtro quis velit modo pronunciare. At γαυσός, efferenti tibi vltima acuta (eos enim, qui librum legunt ire in hāc H ſententiam tantùm comperi) ſi quiſpiam aduerſetur, exiſtimans debere penultimam circumflecti, tu quoq;, vtcunq; illi placet, pronunciato. Quòd ſi alium rurſus nactus fueris, qui malit vltimam acui, tu itidem facito, nomina, atq; accentus paruipendens, vtpotè, quæ nihil ad philoſophiam conferant, & multò minus ad geometriam, arithmeticen, muſicen, aſtronomiam. Quare, ſi nulli arti ad ſuum finem importuna contemnendaq́; nominum inquiſitione opus eſt, non modò horum hominum non probare ſtudium conuenit, ſed quàm maximè deridere.

70 *Circundare autem aliquot lintea oportet, eaq́; in orbem circa coxam & ilia: vt inguina etiam, & quod inter anum & naturale eſt (πληχάδα græci vocant) inuoluantur. Quod & ob aliam cauſam vtile eſt, & ne extremæ ferulæ nudam partem offendant.*

Coxa, id eſt os illud, in quod ſe inſerit femoris caput, ἰσχίον græcè nuncupatur, ſicut & ipſius cauum κοτύλη. vtroque nomine vtitur poeta in hoc carmine.

Ενθά τε μηρὸς
Ισχίῳ ἐνστρέφεται κοτύλην δέ τε μιν καλέουσι.

Ilia

A Ilia dixit ἰξύας, quæ non nulli accipiunt pro ilium oſſibus, non nulli pro parte, quæ ſuper ipſa eſt, quæ λαπάρα propriè vocatur: quod verbum apud poetam reperitur in eo carmine,

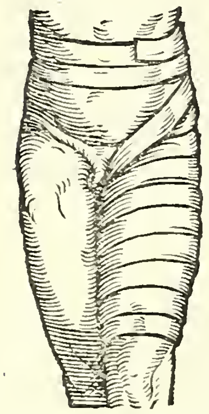
-οὖτα κατὰ λαπάρην.

Equidem de vocabulo λαπάρας dicere poſſem, adductus experimento, & Hippocratis ac poetæ vſu, tum ipſo morbo, eam ſignificare partem, quæ inter oſſa pectoris, & quæ propriè appellantur oſſa ilium, eſt interiecta: de quo ſuo loco agemus. Quæ autem partes ἰξύες nominentur, non eſt quòd multis agam: ob id enim, quòd poeta numero ſingulari ἰξύαν ſcripſit in illo carmine,

-περὶ ζώνην

Βάλλετ' ἰξύην ἑκατὸν θυσάνοις ἀραρυῖαν.

tum ob id, quòd credibilius eſt zonam dari inter ilia & thoracis oſſa, exiſtimet aliquis hanc ipſam partem corporis ἰξύαν appellari. Contrà verò ex eo, quòd Hippocrates multitudinis numero ἰξύας dixit, quodq́ue ad ilium oſſa voluit vinculum pertinere, iure arbitrabitur aliquis ἰξύας hæc ipſa nuncupari.

B

Deligatio circa femur, inguina, coxam, iliorum os, & ilia.

Quod ad hunc locũ attinet, quando ſuperior femoris pars comminuitur, faſcia non ſolùm vſq; ad inguina ferri debet, ſed vltrà aliquam ex ſuperioribus partibus comprehendere. tales ſunt, primum coxa, deinde oſſa ilium, poſtremò ea pars quæ ſine oſſe eſt (λαπάραν vocant) quam, vbi vis, complecti licet, dum ilium oſſa etiam deuinxeris: quibus omiſſis, faſciã protinus ad hãc ſedem, porrigendã eſſe minimè puto, quùm Hippocrates maximi fecerit, nullum relinqui locum nudũ, ſed ęquè perpetua, donec ex integra parte comprehẽſum aliquid eſſe videatur, omnia faſciis alligari. Πληχάδα quidam per χ ſcribunt: quidam per γ, πληγάδα. eo vocabulo ſignificatur, quod inter vtrunq; crus ſpacium eſt. vnde Hippocrates diuaricari vocat ἐκπεπλῆσθαι καὶ διαπεπλῆσθαι. Nam & poeta τοὶ δ' ἐκπλήσσοντο πόδεσ, dixit, ſignificare volens /diuaricabant pedibus/.

71 *A qua ſemper vtrinque ſatis recedere debent. Semper autem cautio ſit, ne imponantur ſuper oſſa in*

C *articulis naturaliter prominentia, neque in articulorum vicinia ſuper neruum.*

Solet Hippocrates, vbi de vna ſpecie pertractat, complura docere ex iis, quæ communia ſunt ac generalia, monens ea non eſſe propria vnius ſpeciei, ſed ad omnes, vel multas, vel aliquot pertinere. Adiicit autem orationi modò particulam /ſemper/ vt in propoſitis verbis: modò, quod intellexiſſe pertinet ad multa loca, /interdum/. Hoc ad omnia vtile eſt/: eſt enim re vera, quod nunc ab ipſo proponitur, ſemper commodiſſimum, non in femore duntaxat, ſed in vniuerſum in omnibus fracturis, quæ ferulas poſtulant. breuiores enim ſint oportet, quàm vt ad eam ſedem perueniant, quæ faſcia non excipitur: quod potiſſimum obſeruandum ait, vbi ferularum extremitates proximę ſunt oſſium tuberculis.

72 *Tumores verò iuxta poplitem vel pedem, aut alibi, ſub conſtringentibus vinculis aſſurgentes, multa lana ſuccida curentur, benè carpta, & vino & oleo reſperſa: tum cerato inuncti deligentur: atque, vbi ferulæ vrgeant, citiùs laxentur. Extenuarentur autem tumores, ſi ſurſum verſus ad ferulas tenues faſciæ uincirentur, quæ ab imis partibus orſæ ad ſuperiores intenderent.*

Tumores (inquit) ſub conſtringentibus vinculis aſſurgentes (quos ἐξαειρευμένους dixit) pro-

D pterea, quod ſucci expreſſi magno impetu ferantur, curari debent alligando multum lanæ ſuccidæ benè carptæ, item vino atque oleo reſperſæ: cutem verò, cui hæc ſuperimponuntur, iubet cerato inungi, atq; ad eandem rationem vinculum adhiberi à tumoribus ſurſum procedens. Faſciandi rationẽ ipſe aperuit, docens à qua parte quis inceperit deuincire, ab eadem trãſmitti materiam, atq; depelli. At de facultate medicamentorũ, quibus vtitur, abundè dictum eſt in operibus, quæ de illis ſunt: dicentur & nunc capita eorum, quæ in illis fuerunt oſtenſa. Ergo oleum dolorem leuat, & diſcutiendi vim habet. Vinum ſiccare poteſt, repellere, & concoquere, item mollire & digerere. Conſtat autem lanam ſuccidam (quam non nulli οἰσυπηρὰν vocant) & ceratum præter leniendi vim, digerendo quoq; eſſe & repellendo. Non ſine ratione igitur ab eiuſmodi medicamentis præſidium petijt. quoniam verò tumor fit iuſto maior ab ijs, quæ ſub vinculis cõ exprimuntur, curatio primùm dirigi debet ad id exhauriendum, quod in tumida parte præter naturam ſubſiſtit. At, quùm multa ſint, quæ hoc efficiunt, quibus nam vtemur? digerentibus, repellentibus, lenientibus: digerentibus quidem ac reprimentibus, quoniam aperte exhauriunt: at lenientibus eo nomine, ꝙ prohibent, ne materia præ dolore ad vitiatam ſedem concitetur: atque ob hanc cauſam lenius digerentia, ac reprimentia ad inflammatam partem admouemus: nam, quæ horum vtrunq; fortiter præſtant,

præſtant, dolorem irritant. His ratiocinationibus ductus Hippocrates, lana ſuccida vſus, hoc eſt, œſy E
po redundante, curationi adiicit oleum vinum ac ceratum: lanamq; ipſam bene carptam eſſe vult, quo lenior ſit, & dolorem leuet. quæ elota quidem eſt, carpta facilè mollitur: at ſuccida ob ſordem non facilè tractatur, carpiturq;, eóque fit, vt negligenter carpta, dura dolenti parti inhæreat. quod Hippocrates, quùm aliquando neglectum animaduerteret, addidit/benè carpta/. Iam verò copioſè ipſam adhibet, vt vino atq; oleo madens conſeruetur, quùm facilè ſiccеſcat, quæ exigua imponitur. Ad primum etiam conſilium pertinet ratio vinciendi tumoris, quę ex tumidis partibus (vt dictum eſt) ad ſuperiora ſuccos expellit.

73 *Hac ſiquidem via tumor celerrimè extenuaretur.*

Diceret extenuari membrum, non tumorem, qui propriè loqueretur. dāda ſiquidem opera eſt, vt tumor ex toto euaneſcat. maiores tamen complura ſic loquuntur, præſertim, qui eloquentiſſimi ſunt, contempta, quam iuniores excolunt, curioſa nominum inquiſitione, non exquiſita diligentia, vt ipſi nuncupant, qui in ea verſantur. Sed digni vtiq; eſſent, quos laudaremus, ſi hac vel exquiſita, vel propria (vtcunq; ipſi nominent) verborum inquiſitione, rem clariùs aperirent, q̄ Hippocrates: ſin obſcura atq; humilis eſt eorum oratio, præſtat maiorum æmulari negligentiam. F

74 *Et ad priorem iuncturam ſuperferretur. Ad quem deligandi modum veniendum non eſt, niſi tumor aut puſtulis, aut nigritie periclitetur. Sed nihil tale ſequitur, niſi quis fracturam vehementer adſtrinxerit, aut ſiuerit dependere, aut manu ſcalpſerit, aut aliquid cutem attigerit, quod ipſam irritauerit.*

Vna quidem hæc ſcriptura eſt/& ad priorem iuncturam ſuperferretur/. putant tamen expreſſo tumore alij materiam depelli ſuper iuncturam, alij ad loca, quæ iuxtà ſunt: quorum controuerſiam diiudicare facile eſt, ſi antè vinciendi ratio conſtituatur. Vbi enim ferulis relaxatis, tumida pars (vt ſuprà oſtenſum eſt) alligetur, aliquid ſanguinis ad loca, quæ iuxta iuncturam ſunt, depelletur: ſed, ſi ferulis ſummotis, atq; omni vinculo penitus reſoluto, de integro vinciamus, ſimul & eam iuncturam adhibentes, quæ fracturis accommodatur, & eam, quæ à tumore incipit, ſuccus hac via expreſſus vltra partem priùs deligatam ad ſuperiora transferetur.

75 *Si quis femori canalem ſubiiciat breuiorem, quàm vt vltra poplitem pertineat, noxam magis quàm opem afferet: quandoquidem prohibere non poterit, quin corpore aut crure moto, femur quoque moueatur. Popliti item infeſtiſſimus erit, vbi adhibeatur, cogetq; id fieri, quod minimè eſt opus: minimè namque* G
opus eſt curuari genu, omnia enim deuincti cruris ac femoris vincula neceſſariò mouerentur, ſi quis genu curuaret: neque fieri poſſet, quin muſculi alio atque alio modo figurarentur, comminutaq; oſſa dimouerentur. In primis igitur danda opera eſt, vt extendatur poples. Videtur autem femur in eum canalem vtiliter coniici, qui à coxa ad pedem eſt.

A tumoribus ad canalem aggreſſus eſt, quem euidēter expoſuit. mox autem adſcribet canalem vel διαμπερῆ, hoc eſt, qui totum crus excipiat, vel nullo modo ſubiiciendum eſſe. Gloſſocomum verò machinamentum diximus rectè fuiſſe à iunioribus repertum.

76 *Detur item faſcia lenta iuxta poplitem cum canali, quo modo & infantes inuoluuntur in cunis: ſic.n. vbi femur in ſuperiorem partem, ſiue in latus vertatur, cum canali alligatum meliùs continebitur. Canalis igitur, vel totum excipere crus debet, vel nullo modo adhiberi.*

Quod inquit/cum canali/duobus modis exponitur. non nulli exiſtimant canalem extrinſecus faſcia circundandum, ita, vt hæc ſit Hippocratis ſententia: Faſciam dare laxam conuenit, quę vtrunq; complectatur, & hominis poplitem, & canalem qui ipſum excipit, id eſt, vt ipſe poples non ſeorſum, ſed vnà cum canali comprehendatur. Alij circumligandum eſſe poplitem intelligunt, vt crus H
immobile cum canali contineatur, hoc eſt, ſubiecto etiamnum canali: quùm neque vinculum per ſe poſſit ſatis fideliter continere, neque canalis, ſed ambo ſimul.

77 *Item maximè videndum eſt, vt in fracturà tam femoris, q̄ cruris, quantū poteſt, imus calx optimè contineatur: nam ſi dependente pede crus reliquū fulciatur, neceſſe eſt oſſa gibba in priori parte cruris conſpici: ſin calx iuſto ſublimior collocetur, reliquo crure leniter ſuſpenſo, os in priori parte cruris iuſto magis ſimū neceſſariò ſe oſtendet, idq; adeò, ſi calx hominis naturaliter eſt grandior. Ad hæc oīa oſſa tardiùs conferuent, vbi nō figuratur naturaliter, neq; in eodē habitu detinētur: ꝓtereà callus infirmior circūdatur.*

In ſuperioribus, vbi de cubito mitella ſuſpendendo pertractauit, diximus à quibuſdam ſcribi /brachium ſuſpenſum/dempta particula/non/: à quibuſdam ea adiecta/brachium non ſuſpenſum/: & illos quidem intelligere ſuſpenſum brachium, quod non inhæret, neq; ſubiectæ alicui rei inſidet: hos verò id, quod fideliter ſuſtinetur. De crure autem, quod fulcitur, ἠρματισμένης dixit, ducto vocabulo à fulcris, quæ dicuntur græcè ἕρματα, quorum meminit poeta in eo carmine.

ὑποδείρεων ἕρματα νηῶν. Sic igitur accipitur vocabulum ἠρματισμένης.

Galeni

GALENI IN HIPPOCRATEM DE FRACTVRIS COMMENTARIVS TERTIVS

Vido Vidio Florentino interprete.

ARGVMENTVM LIBRI

Curationem earum Fracturarum, in quibus oſſa denudata ſunt, aut partes exulceratæ, noxarumque gibbi cubiti & genu, abſoluit.

1 *INteruenìunt hæc, quibus os quidem fractum eſt, at non excidit, nec alioquin vulnus acceßit.*

B Hactenus ſimplices fracturas propoſuit, in quibus neq; os cute excidit, ſic,
vt nudum ſe oſtẽdat, neq; vllo modo vulnus acceſſit. Conſtat autem oſſa nec
excidere, nec nudari, niſi cutis & ſuperiecti muſculi ſecentur: fieri tamen vl-
cus poteſt, etiam ſi nihil ex comminutis oſſibus detegatur. Tranſit ergo iam
atq; aggreditur ad fracturas, quibus carnis quoque vulnus acceſſit, ſiue id
ſolum ſit, ſiue præter id, os etiam nudetur.

2 *Quibus ſine fragmentis oſſa ſimplici modo comminuta, eodem die vel certè poſteriori repoſita ſunt, atque in ſuam ſedem reſtituta, nec teſtæ alicuius expectatio eſt, quæ ab oſſe abſcedat: aut quibus vulnus quidem eſt, ſed abrupta oſſa non excidunt, neq; fractura talis eſt, vt metuendum ſit, ne teſta quæpiam ab oſſe abſcedat: his omnibus aptißima deligandi ratio eſt, quæ ſimplici fracturæ accommodatur.*

Fracturæ, vbi vulnus quoq; adiicitur, duplicem curationem docet, alteram quatenus aliquid fra-
cti oſſis nudatur, vel teſta vrget, quæ à contrito oſſe diducta eſt: alteram, quùm nihil tale eſt, ſed ex-
tra facturam, quæ rectè compoſita eſt, vno vulnere ſolicitamur. Nã, ſi nudum os cute excidit, quod
protinus benè compoſitum fuerit & reſtitutum, mutandum eſſe ſuperius genus curationis non cen
C ſet. Verûm alia requiritur curatio, vbi vulneri adiecta fractura os excedens reſtitutum eſt, neque ſu
ſpicio eſt, ne aliqua teſta à perfracto oſſe reſoluatur: alia, vbi os tegitur, cute, ſed expectatur teſta, quę
reſoluta procedente tempore à natura per vulnus expellatur. In priori caſu vtitur iunctura, quam
poſuit conuenire, vbi os integra cute perrumpitur: in altero variam curationem adſcribit, vt mox
euidenter oſtendet: ſatiùs enim eſt ipſum audire.

3 *Non nulli (atq; hi non admodũ proficiunt, aut obſunt) vlceribus imponunt aliquod ex purgantibus medicamentis, vt ceratum, quod picem habet: vel quodpiam ex iis, quæ cruentis vulneribus iniiciũtur: vel quoduis aliud, quod componere ſoleant. Illos autem laudo, qui pannos ſuperdantes vino madefactos, aut lanam ſuccidam vel eius generis aliquid deuinciunt: vbi uerò ulcera pura ſunt, & iam glutinantur, tunc lintea complura adhibent, & per ferulas dirigunt. Hæc ratio curandi aliquid confert, neq; multum lædit: oſſa tamen in ſuum locum non ſimiliter reponuntur, ſed hac uia fiunt aliquanto tumidiora, quàm par ſit.*

A. l.4. f.5. t.2. c.9. fo.485.a

Retuli ad eas fracturas, quibus carnis quoque vulnus adiicitur, curationem duplicem ab Hip-
pocrate admoueri. Nunc orſus ab ea, quam primo loco poſui, eos primùm reprehendit, qui malè
vlceri illi medentur, in quo, quùm fractum os benè compoſitum eſt, nihil aliud, quàm ipſum re-
D ſtat, neque vlla ſuſpicio eſt, ne fragmentum ab oſſe reſoluatur. Quidam (inquit) medici eos, qui ſic
affecti ſunt, inter initia curant, perinde, ac ſi vlcere ſolo detinerentur: vbi hoc moderate habet, tunc
ea vinciendi ratione vtuntur, quæ ad fracturas pertinet. Caput igitur propoſitorum verborum
huiuſmodi eſt. multus autem eſt in eorum curatione narranda, qua non nulli vtuntur, eo quòd
ſingula perſequatur. Equidem ſcripſi eos ita curare, ſicut, ſi citra fracturam vulneri mederentur:
at ipſe, quibus etiam medicamentis vterentur, expoſuit, facta mentione cerati, quod picem acci-
pit, tum medicamentorum, & quæ protinus cruentis vulneribus iniiciuntur, & quæ purgandi
vim habent, item panni vino madentis. Rectè autem medicamenta, quæ cruentis vulneribus inii-
ciuntur, ἔναιμα vocat. namque etiam nunc apud medicos id vocabuli eſt vſitatum, quo ea medica-
menta nuncupare ſolent, quæ vulneribus ſuperdantur, vt primùm illata ſunt, & non dum ex toto
ſicca, ſed adhuc cruenta, hoc eſt, cùm cruor (græcè αἷμα dicitur) ex cute ipſa vulnerata, ſeu etiam ex
carne, in roris ſpeciem deſtillat. purgans verò medicamẽtum eſt, quod modicè ſiccat (quam rem de-
monſtratũ eſt caput eſſe in vlcerum curatione) ac detergendi facultatem habet, qua vlcera pura red-
dit. Huius generis ſunt mixturæ, quæ ex ærugine æris & ſquama cõponuntur, quarũ duplex ratio
eſt, ſiquidem ærugo ab aliȷs coquitur, ab aliȷs adiicitur cruda: quæ crudam accipiũt, virides dicunt:

quæ

quæ coctam ruffæ, à colore, qui in vtriſq; ſe oſtendit. Igitur hæc medicamenta purgare vlcera poſ- E ſunt, quùm mediocrē habeant detergendi facultatē. huiuſcemodi eſſe, quæ ſordē ab vlceribus detrahunt, ſicut contrà, quæ cruentis vulneribus protinus iniiciuntur, carere detergendi facultate, indicauimus. variè autem miſcentur ſicuti priora. At, quēadmodum in illis exempli gratia, æris æruginem attuli & ſquamā; potui & alia ſimilia eadem ratione proponere. nūc autem abundè ſit illud indicaſſe, quod ἔναιμα vocata, quibus abeſt detergendi facultas, ſunt, quæ ex bitumine cōponūtur. Horum exempli gratia mentionem faciā, quùm omnia quæ id præſtant, in opere de medicamentis fuerint explanata. Ceratum autem, quod picem habet, inter oēs ferè conuenit, lenire dolorē, & pus mouere. tunc verò confert, quùm vlcus iam inflammatione tenetur: alioquin ipſum nemo imponeret, quùm neq; detergere ſordem poſſit, neq; vlcus glutinare, aut ad cicatricem perducere. At panni vino madentes ob vinum ipſum repellunt. dantur.n. ad continendum ab iis, qui hoc modo medentur, qui adhibere volunt vlceris cauſa eas faſcias, quibus antè iniectis aliæ ſuperdant. Quæ autē ſcire oporteat eū, qui rectè vlcera curaturus ſit, poſita à nobis ſunt, quo ordine ſingula requirebant, in tertio & quarto libro de ratione curandi, atq; etiā abundè in expoſitione libri de vlceribus. quod ad hunc locum pertinet, ſatis eſt hæc retuliſſe, nam de curatione propoſitorū affectuum rurſus tractandum nobis erit, quùm Hippocrates illam exequetur: nūc meminit aliorum medicorum, quos F ait, non ſimiliter grauē noxam afferre, atq; illos, quorū mentionem facit. Quid igitur eſt, quod errant? ſiquidem, quùm primum id cognitum fuerit, conſtabit etiam iure ab Hippocrate ſcribi illos non admodū proficere, aut obeſſe, qui vlceri non malè prouident, ſed fracturā initio negligunt, idoneum vinculum poſteà ſuperdantes, quod proditū eſt ab initio cōuenire: quamobrem (inquit) oſſa fiunt tumidiora. Satius igitur eſt per omne tempus curationis cōprimi hæc, atq; adſtringi, quod pſi dij ad non paucos dies initio prætermittunt: aſſerit.n. vbi iam futurum eſt, vt vlcera glutinentur, tunc, qui ſic medentur, incipere deligare eo modo, quo fracturæ conuenit. Cōſtat autem vlcera ſuppurare, deinde purgari, prius quàm glutinanda ſunt, quod triduo fieri nequit, aut quatriduo.

4 *Quibus tam cruris, quàm brachij vtraque oſſa fuerint comminuta, breuiora etiam fiunt.*

Breuitatis Hippocratis proprium eſt id, quod in propoſito ſermone deſideratur, apertè ex eo, quod ſubiicitur, indicare: quam rem nunc feciſſe perſpicuū eſt: præfatus.n. eorum, qui ſuperiori ratione curantur, oſſa reddi tumidiora, non definiuit, omnium'ne, an aliquorum: at nunc ex propoſitis verbis euidenter colligit, non omnium, ſed eorum duntaxat, quibus alterum fractum eſt, quùm partes, quæ iuxta fracturam ſunt, minimè ipſum contineant, vt, quæ per omne tempus curationis, G nec adſtrictæ fuerint, nec coarctatæ. Membrū tamen breuius non redditur, quandoquidē alterum os integrum manet, quo naturalis longitudo ſeruatur. Sed, vbi vtrunq; comminuitur, muſculi (vt antè expoſuimus) contracti, ad ſuperiores partes vitiata quoq; oſſa cōtrahunt. quamobrem extendi ea iubet, antequā componantur. Sed, quia ſine cōuenienti iunctura cōpoſita oſſa nequeunt cōtineri, ea de cauſa, donec increſcat callus, curioſè deligat. Quam rem qui negligunt, & vlceris curationi inſiſtunt, non ſolùm tumidū magis quàm naturaliter cōueniat, mēbrū reddūt, ſed breuius etiā efficiunt.

5 *Rurſus alij reperiuntur, qui lintea in eiuſmodi caſibus à principio protinus circundantes vtrinque deuinciunt: vlcus verò ipſum relinquunt, & nudum eſſe patiuntur: deinde ſuper ipſum imponunt aliquod ex purgantibus medicamentis: tum pannis ex vino madentibus ac lana ſuccida medentur. Hæc quidem curatio aliena eſt: qua qui & in his fracturis, & in alijs vtuntur, longè aberrare veriſimile eſt. Maximè enim ad rem pertinet noſſe, quo pacto iniici primò linteum debeat, & quà valentiſſimè coarctari: item quid conferat, qua potiſſimùm parte conuenit, cum faſciæ caput ſuperdare, tum adſtringere: quidúe ſequatur incommodi, ſi alia parte, atque opus eſt, orſa faſcia fuerit, nec quà maximè expedit, ſed hinc vel hinc fuerit arctata. Vtriuſque vinculi effectum in ſuperioribus demonſtrauimus, cuius teſtimonium eſt ipſa medicina. Illi enim, qui ſic deligatus fuerit, neceſſe eſt vlcus in tumorem aſſurgere.* H

Eorum nunc meminit, qui ſummoperè lædunt, & quæ ab his admoueantur, planè docet: tum errores ipſorum apertè redarguit, ſic, vt meæ expoſitionis non egeant, qui in iis, quæ ab ipſo afferuntur, laborare non recuſent.

6 *Nam, ſi carnoſa pars, quæ ſana eſt, hinc atq; hinc vinciatur, media non comprehenſa, ea pars, quæ relicta ſine vinculo fuerit, maximè turgebit, minus q; erit ſui coloris. Quo pacto igitur vlcus hæc effugiet?*

Hippocrates quamlibet carnoſam partem appellat χρῶτα, vt ſuprà quoque indicauimus. Nūc illud animaduertendum eſt, quòd qui rationalem medicinam profitetur, vbi præſidium idoneum eſſe comperit, non expectat longum vſum. putant autem, vbi vlcus ſine vinculo dimittentes, vtrinque faſciam circumagunt, excitari inflammationem, & vlcus malè affici ex mala conditione affectus, at non ex ea, quam adhibent, curatione: cuius primus auctor ſe ipſum falſa ratione decepit: ſucceſſores verò vſitatam hanc curationem edocti ſeruarunt, eò quòd mutare non auderent. ex quo magnum malum ſequitur. Id illis meritò euenit, qui artes vſu ſine ratione pertractant:

vna

A vna enim ratio eſt,qua fretus aliquis, rei natura demonſtrante mutare tentat, quæ malè fuerant longo vſu recepta. Qua ergò ratione motus Hippocrates ipſorum curationem mutauit? non hercle probabili aſſumptione,aut aliena,ſed quæ ſcientiam faceret,ac neceſſaria eſſet. Quod ſi corporibus benè valentibus, ſub ea vinciendi ratione materia vtrinque in medium ſpacium inter partes deuinctas expreſſa,inflammationem excitat,quî non longè magis id faciet ægrotantibus?

7 *Igitur neceſſe eſt,decoloretur vlcus,& materia ad ipſum exprimatur,tum lachrymet,ac minimè ſuppuret: oſſa verò,& quæ abſceſſura non eſſent, abſcedant.*

Quæ accidant, vbi malè vlcus deuincitur,hoc loco declarauit. Cuncta autem ab inflammationis magnitudine proficiſcuntur: quandoquidem ob hanc vlceris labra in exteriora vertuntur, perinde atq; ea, quæ propriè oris labra nominantur, vbi inflammatione vexentur. Totus autem locus mali coloris non iniuria conſpicitur,quod & ipſum conſtat ex immodica inflammatione prouenire. Deſtillat verò ab vlcere tenuis,& cruda ſanies,ſimiliter ac lachrymæ ab oculis inflammatis.inde translatione vſus,dixit lachrymare vlcus,vbi ſic afficitur. Præterea ſucci, qui inflāmationem excitarunt, crudi permanent, dum ea vinculi ratio admouet. Sed & oſſa neceſſe eſt procedente tēpore vitiari. B his.n.crudorum ſuccorum abūdantia madefactis mirum non eſt, ſi qua particula abſcedat, vbi qui ſic medetur,ab alieno vinculo non deſiſtat. Singula,quæ in vniuerſo ſermone reſtant, euidētiſſima fient,ſi quis (vt diximus) animum adiungat:tum in memoria habeat, quæ ſuprà oſtenſa ſunt,eò.n. hæc omnia pertinent,& (quemadmodum ipſe Hippocrates admonet) his illa confirmantur.

8 *Vlcus item pulſu affligetur, atque igneum erit, tumor item coget cataplaſmata ſuperdari: quod incommodum ſimiliter afferunt, qui vtrinq; deligant, quùm præter alium pulſum, inutile quoq; onus adiiciant. Faſcias tandem ſoluunt, vbi vlcus recrudeſcere conſpiciunt, & reliquo tempore ſine iunctura medentur. Nec ſecus curant quoq;, ſi aliud vulnus nacti ſint. ſiquidem hæc euenire minimè cenſent, eò quòd hinc atque hinc deligauerint, & nudum vulnus reliquerint, ſed aliquod aliud infortunium cauſantur. Quòd ſi hanc deligandi viam, penitus alienam eſſe, frequentari verò à compluribus, tum maximè ad rem pertinere eam dediſcere, apertè non cognouiſſem, non tam multa ſcripſiſſem. Adde, quòd hæc teſtantur, quæ ſuprà expoſita ſunt, maximéne an minimè adſtringendum ſit, rectè fuiſſe tradita. Oportet autem (vt ſummatim dicam) vbi nullum expectatur os, quod receſſurum ſit, ſimiliter curare, atque vbi ſine vlcere fractura eſt. extendenda enim æquè oſſa ſunt, ac dirigenda, & eodem modo vincienda. Ad hæc vlcus cerato, quod picem habeat, inungendum, tenuique panno duplici contegendum, proximæq; partes albo cerato illinendæ. faſciæ verò, cæteraq; ſcindenda paulo latiora, quàm ſi vlcus non eſſet: & qua parte primùm dantur, latiora multo danda, quam vlcus, quùm, quæ anguſtiora ſunt, inſtar zonæ ipſum cingant, quod minimè expedit. primus enim circuitus totum vlcus complecti debet.*

C

Indicauit paulo ſuprà ſub hac vinciendi ratione,tumorem exprimi ad ipſa vlcera. tumorem verò οἶδος nuncupat, ſic, vt ſermo talis ſit. Sanguis, qui ſub aliena vinciendi ratione vtrinq; ad ipſum vlcus exprimitur, tumorem facit præter naturam, huncq; & οἶδος & οἴδημα ſolitus eſt appellare. Tumori autem, quùm pulſus accedit atq; ardor, inflammationem perficit, quæ propriè φλεγμονὴ ſuperiùs appellata eſt: quod vocabulum non ſic accipiebatur apud veteres, eo ſiquidem notabant omnem ardorem, quemadmodum ſæpenumerò declarauimus: ab Eraſiſtrati verò ſæculo conſueuit vſurpari ad illos tumores ſignificandos,quibus nō modò ardor accedit,ſed renixus etiam & pulſus,neceſſarioq; rubent.ruborem efficit ingens ardor:renixus & pulſus à multitudine oritur. Poterat Hippocrates igneum vlcus dicere πυρετώδες, quaſi febricitans: dixit autem πυρώδες, ſumpto vocabulo ab igne,quem græci πῦρ vocant,quo ardorem(vt mea fert opinio) nobis reduceret in memoriam: D quoniam & febris, quæ πυρετὸς græcè nuncupatur, ab eodem vocabulo ducitur, quùm nihil aliud ſit febris natura,quàm igneus calor.

9 *Feratur item faſcia præter vlcus ad partes etiam, quæ ſuprà ſunt, atque infrà.*

Veteres quùm ſuperiorem atque inferiorem partem ſignificare volunt, raro ἔνθεν καὶ ἔνθεν ſcribunt. his enim vocabulis plerunq; exprimunt partes vtrinq; à lateribus ſitas: Hippocrates tamen hic antiquam exponendi figuram vſurpauit.

10 *Ergo caput faſciæ initiatur è regione vlceris, & laxiùs paulo attrahatur, q̄ ſi fractura eſſet citra vlcus. Circūagatur autem eo modo, quo ſuprà poſitum eſt: ſintq; faſciæ molliores ſemper, q̄ ſi integra cute os eſſet abruptum: neq; pauciores, quàm priùs diximus, ſed aliquanto plures: homini verò, quùm inuolutus fuerit, videantur aptiſſimè inhærentes, non tamen adſtrictæ, aſſeratq; ſuper plagam maximè inhærere: tum eodem tempore, quo ſuprà indicauimus, ipſas, & benè inſidentes, & laxiores ſentiat: deinde tertio quoque die ſoluantur, et rurſus alligentur. In cæteris ſimiliter agendum, vt in ſuperioribus: hic tātùm latiùs, q̄ ibi coarctentur. Quod ſi fiant, quæ rationi conſentanea ſunt, locus in quo plaga eſt, & reliqua etiam ſub vinculo*

vinculo comprehenſa ſemper graciliora ſe oſtendent: iam verò & pus ocyus orietur, quàm ſi alia curatio E *admoueatur. Carunculæ præterea, quæ in vlcere nigreſcunt & emoriuntur, celeriùs ſub curatione hac reſoluentur & recedent, quàm ſub alia: atque vlcus celeriùs cicatricem recipiet, ſi hac via, quàm ſi alio modo curetur. Cuncta hæc propterea fient, quòd & locus exulcèratus, & quæ iuxta ſunt, extenuentur.*

Γξ.ν ſemper intelligit Hippocrates/è regione/modò in longitudinem corporis, modò in latitudinem: veluti nunc, quum voluit primæ faſciæ caput dari ſuper dextram vel ſiniſtram vlceris partem, dein ſuper ipſum vlcus inuolui, ſic, vt vniuerſum complectatur, neque vllam partem nudam relinquat.

11 *Reliqua curatio eſſe debet, perinde ac ſi oſſa citra plagam perfringantur, niſi quòd ferulæ non ſunt imponendæ. Quamobrem pluribus faſcijs hîc opus eſt, quàm alibi, quùm & minus adſtringendum ſit, & ferulæ tardius circundandæ.*

Interdicit, ne ferulæ imponantur, vbi fracto oſſi vulnus acceſſit, veritus ne comprimant: atque ob eam rem præcipit, ne arctiùs ſuper has faſciæ deligentur, ſed vtráque de cauſa plures imponantur. Memento autem ipſum imperaſſe, vt plures iniicerentur, propterea, quod & minùs coarctantur, & ad ferulas tardiùs venitur. F

12 *Tamen, ſi ferulæ ſuperaccommodentur, è regione vlceris minimè circumponantur: deturq́ opera, vt laxiores ſint, ne vehementer adſtrictæ premant, quam rem in ſuperioribus quoq́ propoſuimus. Tenuiori autem cibo diutiùs contenti ſint, quibus à principio carnis quoq́ vulnus acceſſit, vel oſſa cute exciderũt, et (vt vna cõplexione complectar) grauiſſimæ fracturæ rationem victus tenuiorem amant, & diuturniorẽ.*

E` regione nunc intelligit in longitudinem, in hanc ſiquidem ferulæ imponuntur. Suprà loquutus eſt, vt, qui ferulas ſummouebat: nunc, vt is, qui non nunquam ipſas accipit. Inquit/tamen, ſi ferulæ ſuper accommodentur/. Quid ipſe in eiuſmodi caſibus facere conſueuerit, & in ipſo crure etiã, non eſt, quod contendam, quum rem minimè definiuerit. Exponam tamẽ id, quod facio. in illis fracturis, quibus in longitudinẽ mẽbri, carnis quoq; vulnus accedit, ferulas vtrinq; à lateribus vulneris adhibeo: ſed ſi hoc tranſuerſum fuerit, non patitur ferulas ſuperdari, præſertim, vbi grandius ſit.

13 *Eandem verò curationem requirunt vlcera, quæ non à principio fracturæ, ſed, vel ob lintea nimium* G *arctata vel ob impoſitas ferulas, aliáue de cauſa, ſub curatione poſteà oriuntur. Cognoſcitur autem, vbi vlcus ſubeſt, ex dolore, & pulſu: item ex tumore, qui tunc extremis partibus indureſcit: & ſi digito preſſeris, exprimitur, ac rurſus citò reuertitur. Igitur, ſi quid tale ſuſpectum ſit, ſoluere oportet: atque vbi, vel ea pars, cui ſuperdantur illæ faſciæ, quæ primæ iniiciuntur, vel altera, quæ deuincta fuerit, pruriat, in vicem alterius cerati inungenda eſt eo, quod picem habeat.*

De vlceribus nunc agit, quæ procedente tempore fracto oſſi ob circumpoſitas ferulas ſuperueniunt. Docet ergò, quibus de cauſis fiãt, quibusq́; indicijs cognoſcantur, vbi iam orta ſunt: poſt hæc præcipit, ne per conſuetum tempus alligatas eſſe faſcias ſinamus, ſed celeriùs ſubtrahẽtes, idoneam curationem quam ipſe euidenter expoſuit, admoueamus.

14 *At ſi nihil eiuſmodi ſit, ſed ipſum vlcus iritatum, nigrum valdè, aut ſordidum reperiatur: tum caro purulenta: futurumq́ etiam ſit, vt nerui excidant: hos non conuenit ex toto nudare, neq́ ſuppurata hæc timere, ſed in cæteris eadem ratione mederi, atq́ vbi initio vulnus adiectum eſt.*

Nudare dixit ἀναψύχειν, hoc eſt, vinculum detrahere fracturæ idoneum, vt vlcus nutriatur. non H enim vult nulla re impoſita nudum prorſus ipſum relinqui, ſed adiiciens/non conuenit ex toto nudare/mediam curationem indicat. eſſet autem media huiuſmodi quæpiam. Si in vulnere aliquod ex propoſitis ſignis apparet, imperat, vt quàm primùm ſoluatur iunctura fractis oſſibus accommodata: & vno atq; altero die curatio, quam vlcera poſtulant, adhibeatur: membrumq́; rurſus deligetur, quemadmodum ſubiecta verba demonſtrant.

15 *Tantum faſciæ laxæ admodum ordiantur à tumore, qui in extremitatibus eſt, deinde ſemper ſurſum verſus circũagantur, neque vllo modo coarctentur: inſideant item vlceri commodiſſimè, alibi verò laxiùs vinciantur. Sint autem hæc prima lintea munda, non anguſta: & eorum, quæ circumdari ſolent, vbi ferulæ imponuntur, vel numerum æquent, vel non multo pauciora ſint.*

Imperat hoc loci, vt vinculum orſum à tumore, qui in extremis membris aſſurgit, inde ita feratur, vt nihil nudũ relinquat, donec ad ipſam fracturã, qua parte exulceratio eſt, porrigatur: ita, vt in vnum cõmittatur vinculum, quod tumorem curat, & quod fracturã deuincit: vnaq́; ſit vtriuſq; intentio, quæ paucis circuitibus abſoluatur. Iubet autem faſciam commodiſſimè vlceri inſidere, hoc

eſt

A eſt laxam eſſe catenus, vt nullo modo adſtringatur: ſuper cæteras verò partes, atque adeò iuxta fracturam magis edicit, vt minimè coarctetur: perpetuum enim eſſe voluit arctiùs eam partem vinciri, vnde ſanguis exprimi debet. monet autem, vt in extremitatibus, quæ tumidæ ſunt, faſcia laxiùs alligetur, ad id conſilium dirigens, vt vinculum in vnum committatur. At non propterea caput totius curationis illi committit, non enim id eſt, quod in hoc caſu remedio ſit fractis partibus, vbi nigræ ſunt, atque emoriuntur, ſed tumori, de quo ad verbum ſcripſit/tumor extremis partibus indureſcit, & ſi digito preſſeris, exprimitur, ac rurſus citò reuertitur/. Hæc tumoribus ſuperueniunt. iure igitur non æquè eos negligit, atque vbi molles ſunt, nec ad eoſdem dirigit præcipuum totius curationis conſilium.

16 *Vlceri abundè eſt pannum inducere albo cerato inũctũ, ſiue caro, ſiue neruus cadere debeat: his .n. acria ſuperdare non expedit, ſed mitia, non ſecus, atq; aduſtis. Inſuper tertio quoq; die ſoluere conuenit, ac rurſus deuincire: tum ferulas vitare, & magis q̃ antè conquieſcere, atq; abſtinere. Scire etiam oportet, vbi futurum ſit, vt vel caro, vel neruus excidat, hac ratione vitium minùs ſerpere, & celeriùs multò excidere, ac proximas partes fieri longè graciliores, quàm ſi vlcus linteis reſolutis, quopiam ex medicamentis* B *purgantibus nutriatur. Iam verò, vbi excidat, quod purulentum eſt, citiùs caro increſcet, & cicatrix maturiùs inducetur hoc pacto, q̃ ſi alio ſuccurramus. Hæc omnia igitur eò pertinẽt, vt ſciamus rectè & cum moderatione deligare. Eò etiam confert idoneus habitus, reliqua victus ratio, & faſcia quàm aptiſsima.*

Declarauit ipſe aduſtorum exemplo, cur acriũ medicamentorum vſus eiuſmodi vulneribus noceat: ſiquidem orta ſunt ex calidorum atq; acriũ ſuccorum mixtura. Cum quo ſimul etiam oſtenditur, albo cerato acrius eſſe id, quod picem habet: pix enim eo eſt acrior cera, quo calidior.

17 *At ſi quis deceptus recenti vulnere nullo modo exiſtimans fore, vt os recedat, quod receſſurum ſit, eam vinciendi rationẽ adhibeat, quã ſimplices fracturæ poſtulant, eiuſmodi medicinã non debet pertimeſcere: quãdoquidem nullum ingens malum apportabit, dum poſsit modò rectè & citra noxam manu deuincire.*

Timere, inquit, non oportet modum alligandi fracturæ idoneum, quamuis receſſuri oſſis indicia ſe oſtendant. quæ nam illa ſint, proximis verbis addiſces.

18 *Denunciat autem futurum eſſe, vt ſub curatione hac oſſa recedant, quod pus ex vlcere ampliùs profluit, & videtur ad exitum feſtinare.*

C Vbi copioſiùs, q̃ pro vlceris modo, pus feratur, verendum eſt, ne ſubiectũ os vitiatum ſit: ſed, ſi præter id videtur ad exitum feſtinare, quod ὀργᾶν dixit, hoc eſt, ſi feſtinanter à vitiata parte expellatur, iam certa res eſt. At vndè cognoſcemus membrum feſtinare ad expellendum? primùm ex oris plagæ, quæ inter ſe non committuntur, ſed dehiſcunt, & in interiora vertuntur: deinde ex hominis ſenſu, qui exiguum quendam motum ſentire ſibi in altioribus partibus videtur, vbi cæteras non ſenſu non animo aduertens, hanc vnam obſeruet, cui hæc ſuperueniunt.

19 *Reſoluere igitur ac deligare frequentiùs oportet ob humoris abundantiam: cùm alioquin febres excitentur, & vlcus cum his, quæ proxima ſunt, ſi nimium vinculis coarctentur, emacreſcant.*

Humoris abundantiam (vt ſolitus eſt) appellat πλάδον, ſeu tenui habitu ſit, ſeu craſſo, quale nũ C eſt pus, quod, quando pars quæpiam ab oſſe receſſura eſt, dixit copioſiùs euadere.

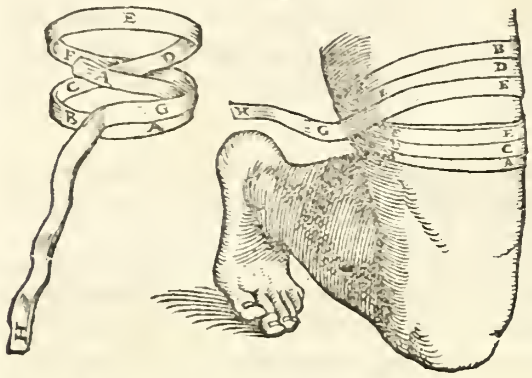
20 *Ergo, vbi expectatio eſt tenuium partium, quæ ab oſſe recedant, haud multum expedit variare: faſcia tantùm laxior circumligetur, ne pus retineatur, ſed exitum facilè habeat: &, dum os recedat, ſæpiùs ſoluatur, ac deligetur: ferulæq; omni modo vitentur.*

D In quibuſdam exemplis ſimpliciter legitur/variare/non adiecta particula/multum/, ſed veriſimilius fit illam adiici debere. nam, quùm ratio fracturæ alligandæ tribus modis varia ſit muteturq;, non diceret ſimpliciter/ haud expedit variare/quandoquidem addita etiam particula/multum/dicet aliquis Hippocratem falſa prædicaſſe, propterea q; imperet nunc, vt faſcia laxior inuoluatur, vt ſæpius reſoluatur, ac deligetur, vt ferulæ non imponantur, & quarto (id quod in vniuerſum ab ipſo præcipitur) vt faſciarum numerus augeatur, vbi vel laxiùs deligantur, vel ferulæ omittuntur. ſed, quod ſeruatur, eſt modus ille vinciendi, qui pertinet ad fracturas, cuius habita ratione dixit in curatione/haud multum expedit variare/. Faſciis enim vtendum, quæ primò iniiciuntur, quarum vna à vitiata parte orſa, vbi ter fuerit ſuper ipſam voluta, deſinat in ſuperiori parte, eoq; modo feratur, quo antè propoſuit: altera item, quæ ſuper priorem fertur, ab eadem parte incipiat, tum deorſum ducta ad ſuperiora reuertatur, minusq; arctetur. Panni quoque extrinſecus inducendi ad eundem modum, quo in prioribus declarauit, & ſuper hos faſciæ dandæ: quæ omnia docuit, vbi vinculum fracturæ idoneum indicauit. At, ſi ſuſpicio eſt, ne grandior oſſis teſta recedat, non ampliùs ad quem modum fracturæ poſtulant, deuincit, vt proximis verbis ſubiiciet. Iure igit hîc ſcripſit/haud multum expedit variare/. Quòd ſi detracta particula/multum/legamus, au-

dicemus

diemus ipſum aſſerentem, non mutandam eſſe rationem deligandi, quæ ad fracturas poſita eſt. ni- E
hil enim mouet, quùm ſimiliter atq; in ea faſcijs illis vtatur, quæ primò iniiciuntur, & deligare inci
piat, ac primò circumagat, poſteaq; adducat, item pannos æquè iniiciat, & alliget: quod nihil aliud
eſt, q̃ eandem rationem ſeruare.

21 *At quibus granatus fragmentum expectas ab oſſe receſſurum, ſiue initio præſenſeris, ſiue poſteà cognoueris, nō amplius eadem medicina opus eſt, ſed quod ad intendendum membrum ac dirigendum pertinet, idem fieri debet. Panni verò duplices ſint, non anguſtiores, quàm vt dodrantis dimidium æquent, qua in re contemplari quoq; vulnus cuiuſmodi ſit, oportet : tum, quod ad longitudinem, paulo breuiores, quàm vt bis fractum membrum complectantur, multò autem longiores, quàm vt ſemel: totq; numero ſint, quot res poſtulat. Tincti autem in vino nigro auſtero primum medij ſuperdentur, perinde ac faſciæ, quæ à medijs orſæ in vtramq; partem attrahuntur: poſt hæc ad figuram aſciæ dextrum caput ad ſiniſteriorem partem, ſiniſtrum ad dexteriorem, procedat.* A.ʃ.4.f.5.t.2. c.6.fo.484.d

Aſcia ſyncera inęqualis.

In libro de officina medici, de circuitu faſciæ inquit /ſimplex orbicularis aſcia./ Eſt aſcia breuis ille circuitus, qui rectus incipiens ad latus attrahitur, nō dum tñ eſt bliquu s: deſinitq; ad ſimilitudinē aſciæ, qua fabri vtuntur, nāq; à recta linea paulum recedens curuatur, vnde nome naſciæ traxit. In hanc igitur figuram præcipit, vt pāni ſuper fractū membrū imponant: eorūq; capita ducantur, non ſecus atq; vbi faſciç à medijs orſç vinciuntur: hoc eſt, vt panni ſup mēbrum medij primùm dentur, deinde eorū capita p vitiatum locum ferantur, non in orbem, ſed paulul um inclinati ſic, vt à contraria parte, atq; inceperint, ad X literæ ſimilitudinē inter ſe committant. quod non fieret, ſi circūagerentur in orbem. Nam, q̃ ita pcedunt, planè inter ſe coeūt. F
Pannorū longitudinem indicauit, quùm inquit /paulo breuiores, q̃ vt bis fractū membrum cōplectantur, multò autem longiores, q̃ vt ſemel/. præcipit.n. membrum ab his ſæpius excipi, ſic, vt ſinguli ſemel ipſum amplectant. At non continerent firmiter, ſi qua parte cōmittunt, eadem finirent, neq; vltrà pcederent, aliamq; membri particulā complecterent. Ferè aūt totius membri dimidium G
ſecundò pannis inuoluendū eſſe intelligit, quùm ingt /paulo breuiores, q̃ vt bis fractum membrum complectant, multo autem longiores, q̃ vt ſemel/. quod ſanè continget, vbi hi dimidium mēbri ambitum amplexi deſinant. Quare ſi panni pedalis vtputa longitudinis totum membrum ſemel inuoluant, duplo longiores eſſe conueniet ad hoc, vt bis pſtare idem poſſint: ſed, ſi ſecundò vltra dimidiū non ferantur, eo longiores ſint, q̃ vt ſemel totum membrū excipiant, quo breuiores ſunt, q̃ vt idem bis efficiant. erunt autē ſic ſeſquipedales. Diligenter igitur contemplari membri craſſitudinē oportet, & de ipſa pannorū longitudinē coniectare, eoſq; tantos admouere, vt primo circuitu totū, ſecundo dimidium duntaxat, complectantur. Vbi minùs tuæ coniecturæ confidas, ſi eos ſuper integrum membrum inducas, ad vnguem longitudinem reperies. Dubium autem non eſt, quin panni ita cohærere inter ſe debeant, vt nullum inter ipſos inane ſpacium relinquatur. Hos docet ex vino madefieri, quod colore nigrum ſit, guſtu auſterum, habitu verò, quale illiuſmodi vinum eſt, plenum videlicet. nam ex cunctis vini generibus ad hæc vitia, id optimum eſt, quod nigrum & auſterum eſt. cōmunis.n. illi gratia eſt, ob quam in vlcerum vinculis ingeritur, præterquam, quòd minùs mordet, q̃ aliud vinum ex adſtringentibus: quod permagni in eiuſmodi curatione refert, oſtenſum.n. eſt ſub dolore inflāmationem ſe concipere. quare potius eſt, qđ modicè, q̃ quod vehementer auſterum eſt, H
quandoquidem hoc dolorem mouet, quùm carnem vltra debitum cogat, comprimatq;. Quamobrem, nec id vtiliter adhibetur, qđ tenuium partium, quale album eſt, aut flauum, aut ruffum, quùm ad altiores partes exulceratæ carnis penetret, doloriq; ſit, eam comprimens, atq; adſtringens: at plenum, cuiuſmodi nigrum eſt, ad carnem altiùs non deſcendit, ſed illam refrigerando & contrahendo, qualitatem duntaxat impertit. repellit itaq; ſuccos, qui iam recepti ſunt, & eos, qui influunt, coercet. Ratio igitur eligi vinum hortatur, quod nigrum ſit & auſterum. quamobrem, vbi velis etiā experimento comprobare, periculum faciens eius facultatis in maximis grauiſſimiſq; vulneribus, verum dixiſſe me cognoſces. Dictum autem eſt etiam in ſuperioribus, oportere vlcus ex eo continenter madere. quandoquidem, vbi ſuperiniecta lintea paulatim ſiccentur, atque incaleſcant, vlcus inflammari neceſſe eſt, potiſſimùm æſtate. Quo tempore, quùm pontifices Pergami apud nos ſemper gladiatores darent, eos, qui grauiſſimè vulnerati fuerant, curaui, multiplicem pannum vulneribus inducens, iſtiuſmodi vino madentem: extrinſecus verò ſuperimponens ſpongiam mollem: deinde totum ferè diem noctem'que perfundens. Vulnerato autem membro pellem ſubieci leniter à pedibus ſinuatam, per quam procederet infuſum vinum, & quaſi per canalem efflueret,

atque

A atque inani pelui receptum, regeſtumq́ rurſus infunderetur. Extra alios vſus, quos vinum hoc præſtat, ferè nullum odorem mouet, id, quod inter cætera commodiſſimum eſt: cùm ex alijs quod odoratum eſt, maximè caput tentet: nigrum & auſterum, neq́ etiam eo nomine officit, ſed ſi vllum excitat odorem, ille exiguus eſt, cùm natura frigidum ſit. Oſtendimus autem in libro de ſimplicium medicamentorum facultate, vinum auſterum natura frigidum eſſe ac terreſtre. Tale igitur, quùm ex miſtura conſtet frigida terreſtri'que, calidos vapores ad ſuperiora minimè tranſmittit. At, quùm plæriſque eorum, qui icti ſunt, huius præſidij vtendi copia non ſit, quo nos ad gladiatores vſi ſumus, diximus inter initia protinus horum commentariorum inungendum eſſe liquidum ceratum, quo ſimplices fracturę illinuntur: quod vino longè imbecillius eſt, ſatis tamen efficere poteſt id, quod res exigit.

22 *Imponantur autem hi ſuper ipſum vlcus, & hinc atque hinc, neque vllo modo adſtringantur, ſed eatenus inſidant, vt vlcus fulciant.*

Nunc rurſus, hinc atq; hinc /ἔνϑεν καὶ ἔνθεν/ dixit, vt longitudinem membri, non vt latitudinem indicet: ſeruat autem commune præceptum, vt vincula non parùm ſuper integram partem ferantur: vbi ingens vitium eſt, vt cum maximè.

B

23 *Ad vlcera verò admoueatur ceratum, quod picem habeat: vel aliquod ex ijs medicamentis, quæ cruentis vulneribus iniiciuntur: vel aliud ex ijs, quæ idonea ſunt, quæ perfundantur.*

Summa curationis in perfuſione ſita eſt primis diebus, quibus & exprimere ab vlcerata parte conuenit, quidquid humoris in ea iam contractum fuerit, & id prohibere, quod à ſuperiori parte concurrit. A tertio die ceratum, quod picem accipit, expeditius eſt, quo maturantur, quæ in vlcere collecta ſunt. At Hippocrates cerato initio cum vini proprietate vtitur, quòd vlceratas partes attingi nolit à vino puro, ſed medium aliquid interijci, ne qua illis iniuria propter adſtringentem vini facultatem accedat: non enim medetur vulneribus enſis ictu ſimpliciter illatis, ſed quibus iuxtà omnis caro plus minus'ue quodammodo neceſſe eſt, atteratur: ſiquidem ſub quo ictu frangitur os, caro etiam atteritur. Meritò igitur ſuper ipſa vlcera imponi quoq; voluit aliquod medicamentum ex ijs, quæ ſtatim cruentis vulneribus inijciuntur, vt attrita curet, ac mitiora efficiat: præcipit autem, vt idonea legantur, quæ id, quod extrinſecus infunditur, admittant: idoneum autem hoc loco σύντροφον dixit.

C

24 *Si æſtas fuerit, pãni ſubinde uino madefiãt. Supdetur hyeme multa lana ſuccida vino atq; oleo reſperſa.*

Quia vitia hæc, vbi vehementer frigeſiunt, interdum neruorum diſtentione periclitantur, & vinum tum habitu tum natura frigidum infunditur, propterea veritus, ne quid hyeme grauius accidat, quùm frigidæ medicinæ temporis quoq; frigus accedat, occurrit immodico frigori lanam multam inducens, tinctam vino, cui olei paulum adiectum ſit: imperatq́, vt ea ſuccida ſit, quo per œſypum aliquid calefaciat, & modicè refrigeret.

25 *Subijciaturq́; pellis ſic figurata, vt humor per ipſam facilè deſcendat: & quod effunditur, recipiatur.*

Pellem ἰξάλην vocauit: quo nomine caprina'ne tantùm ſignificetur, an alia quæuis, quærere in arte hac ſuperuacuum eſt, quùm non verborum expoſitio, ſed vitiorum curatio, propoſita ſit: in qua noſſe id ſufficit, quòd ſubijcere pellem oportet raram non denſam, per quam feratur quaſi per canalem, non modò id, quo perfunditur membrum, ſed etiam ſanies, quæ abluitur: eamq́ à pedibus, vt ſuprà poſuimus, figurare.

D

26 *Meminiſſe etiam debemus exulcerari eiuſmodi partes, ſi diu in eodem habitu perſeuerent, & ægerrimè ad ſanitatem poſteà perduci.*

Quæ cingunt os ſacrum (quod & latum appellant) calefacta atq; exeſa in torporem incidunt, & vltra cutem exulcerantur: eaq́ exulceratio difficulter curatur, quùm ſub cute ſint cartilaginoſæ oſſium extremitates, quæ nudatæ cicatricem vix recipiunt.

27 *In ijs, qui aliquo ex ſuperioribus modis, vel ex ijs, qui poſteà ſubiicientur, ſub vinculis nequeunt ad ſanitatem perduci, eò potiſſimum incumbendum eſt, vt pars comminuta recte contineatur, atque è regione corporis, ea obſeruatione, vt ad ſuperiora magis ſpectet, quàm ad inferiora.*

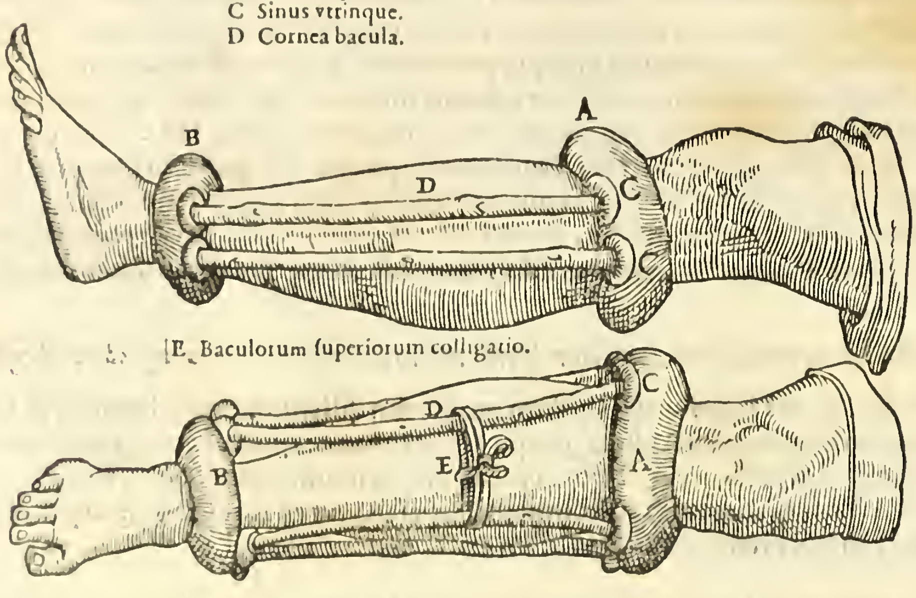
Pręcipit, vt crus omnino è regione corporis contineatur, ſed extrema parte paulo ſublimiùs. De his enim ſuperiùs iam poſui, ex humiliori habitu ad crus plurimum materiæ concurrere, ex ſublimiori dolorem excitari. Hac igitur de cauſa vbiq; cauendus eſt humilior membri habitus, ſuperior verò hactenus accipiendus, quatenus cruri dolorem non dum affert.

28 *Quodſi benè expediteq́; rem agere quis velit, neceſſe eſt machinationibus vtatur, vt fracti oſſis intentio iuſta ſit, ac minimè violenta: præcipuè autem ad crura machinationibus opus eſt. Quidam ſanè reperiuntur, qui quoties crus abruptum eſt, et alligatum, extremum pedem ad lectum deuinciunt, aut ad aliud lignum, quod iuxta lectum defigunt. Hi ergo omnia mala efficiunt, nec quicquam boni, eo quòd nihil ad extendendum conferat vinculum pedis, quoniam nihilo minùs reliquum corpus ad pedes fertur, atque ea de cauſa non ampliùs extenditur: neq; etiam ad continendum è regione aliquid conducat, ſed potiùs peruertat: reliquo enim corpore in hanc, vel illam partem conuerſo, vinculum non prohibebit, quo minus pes, atque oſſa quibus continetur, reliquum corpus ſequantur: quòd ſi nullo modo vinciatur, minùs vtique peruertetur, minùs enim relinquetur, vbi reliquum corpus moueatur.* E

Intentione, quæ per organa adhibetur, quam in his latiùs & iam expoſuit, & nunc exponit, æquè totum membrum extendi, neq; vllam ſini particulam peruerti, ſuperiùs oſtendimus. Quę verò ſcribit de ijs, qui pedem vinciunt, plana ſunt: pergamus ergò iam ad ſermonem de orbibus.

29 *Si quis è corio Aegyptio binos orbes ſuat, qualibus vtuntur, qui diu in magnis compedibus detinentur, ſintq́; orbes hi vndiq; tunicis inuoluti, altioribus quidem à fractura, ab articulo humilioribus, tumidi præterea, & molles: accommodentur aũt vnus quidem ſuper talos, infra genu alter: à lateribus verò vtrinq; habeant ex ſimplici vel duplici loro exiguos quaſi ſinus, alios vtrinq; à talis, alios à genu: ſinusq́; ſuperioris orbis, è regione illis reſpondeãt, qui in inferiori. Deinde cornea bacula eiuſdem magnitudinis prehendat, ſcilicet digiti craſſitudine, & ea lõgitudine, vt quũ flectuntur, diducere oſſa poſſint, ſic, vt nõ inhæreant.* F

A Orbis infra genu.
B Orbis ſuper talos.
C Sinus vtrinque.
D Cornea bacula.

Sermo de orbibus, quos Hippocrates excogitauit, mihi ita clarus videt̃, vt mea explanatione minimè opus ſit. Sed, quoniã non nulli ſæpiùs dixerunt neſcire ſe, quomodo ſe habeãt, quæ ab Hippocrate tradũtur, incertũ eſt quid agã: ijs enim, qui negarunt intelligere ſe Hippocratem, orbes ipſos monſtraui: ac librum legens, ſermonem planum feci, ſingula eius verba accommodans ad eam orbis partem, quam monſtrabam, de qua ipſe tractauerat. In libro autem non licet orbes demonſtrare, ſic, vt neſciam, qua via hanc orationem aperiam: ſi quis enim Hippocratis verba, quæ plana ſunt, comprehendere nequeat, nec mea etiam comprehendet. Ea igitur ſæpiùs legat, ac diligenter conſideret: certum enim ſcio, eum, qui hoc ſæpiùs fecerit, ſi antè non intellexit, omnino intellecturum: equidem quicquid lucis addere potero, non omittam. Orbes igitur non debemus tales intelligere, quales ſunt pilæ, quibus pueri ludunt: illæ enim verè orbes H ſunt, ſed quos Hippocrates parari iubet à compedibus (vt ipſe retulit) non abhorrent, quorum aſſerre ſimilitudinem licet: eos enim concipito anguibus ſimiles vel farcimini. Ergo, quemadmodum coqui inteſtinorum ſinus ſimilagine infercientes, vel carne conciſa, vel alio eius generis quopiam, farcimen parant: ſic tu quoque corium ſuito, quod inane inteſtinum repręſentet, & molli aliqua re impleto. Præcipit autem, vt corium ſit Ægyptium, id eſt validum & molle: quod ſi in Italia, vel Thracia, aut vbiuis gentiũ eiuſmodi corium habeas, Ægyptium ne quærito. Sit autem aſſutũ corium ita longum, vt compedum modo talos complecti in orbem poſſit. Alter præterea orbis ad regionem, quæ ſub genu eſt, ſimiliter detur: his enim binis opus eſt ad ſingula membra, quæ curantur: quorum item multa paria diſparis magnitudinis habeantur, vt prout vnicuique conueniunt, huic quidem maiores, illi verò minores inijciantur. Hæ aũt tunicæ, quas σφαίρας, id eſt orbes vocauit, ex toto eſſe in orbem non debent, neq; paris latitudinis, aut altitudinis, ſed quà cuti hęrent paulatim pateſcentes quodammodo: qua verò attolluntur, rotundæ: neq; etiã exquiſitæ tales, ſed ab interiori parte magis in altitudinem attollantur, inde in orbis ſpeciem deſidant, dum ad cutem perueniant à parte exteriori: ea pars, quæ deſidit, in inferiori orbe ad pedem propiùs accedat, in ſuperiori ad genu.

Orbibus

A Orbibus igitur (vt dictum eſt) conſtitutis,quædam appendices innectantur,quas in vtroque vult duas eſſe,binas in inferiori orbe,quarum ſinus ſurſum ſpectent ad genu,binas in ſuperiori,quarum ſinus contrà deorſum conuertantur:hæc autem à lateribus aſſuantur ab ea nimirum parte,quæ maximè attollitur,hinc vna,atque inde altera:in quas conijci vult quatuor bacula extrema,quæ,vbi coniecta fuerint,eodem penemomento paulatim curuentur,vt,dum ad naturalem rectum habitum redeunt,orbes compellant,ſuperiorem ad ſummum membrum,inferiorem ad imum:hoc enim facto fracturæ partes in diuerſa extentæ rectè componuntur,ſeruanturq́ȝ. Imperat autem,vt ob firmitatem ligni bacula è corno accipiantur,conſtatq́ȝ ad hunc vſum ex eo vtilius adhiberi.Gloſſocomum verò machinamentum membris in contrarias partes diducendis aptiſſimum eſſe,in ſuperiori commentario indicaui,vbi exequutus ſum eius ſtructuram.

30 *Magna cura,ne imæ fuſtium partes cuti inſidant,ſed extremis orbibus. Parentur autem baculorum paria tria,vel plura:ſintq́; alia alijs aliquanto longiora breuiorá ue, vt, vbi magis extendere volumus, commodè poſſimus:demittanturq́; hinc atque hinc à talis.*

Inſidere dixit ἐγκέλσαι, quaſi inhærere ſignificans:edicit enim,ne bacula,quæ ad orbes data, ipſos,alterum ad ſuperiora,alterum ad inferiora compellunt,cutem tangant,ſed, ſublimiora ipſis orB bium ſinibus inhæreant. Cornea verò accipi iuſſit ob firmitatem,vt,quum induntur,vehementer inflexa rurſus dirigantur,& ad priſtinum habitum reducantur:neq́ȝ dubium eſt,& ſurſum,& deorſum,orbes per hæc eatenus compelli,quatenus extenta in longitudinem procedent.

31 *Hæc,ſi rectè parentur,iuſtè intendent,tū pariter è regione,nec fractura aliquod tormentū ſentiet:nā, ſi quid exprimatur,partim ad pedem,partim ad femur tranſmittetur. Commodiùs autem bacula collocātur à talis hinc atq́; hinc,ne ſitū cruris impediāt,& vt fractura benè oculis ſubijciatur & facilè curetur.*

Δικαίως id eſt iuſtè,dixi ab Hippocrate poni pro ἴσως id eſt æqualiter:ſed idem ſignificare videbitur ὁμαλῶς id eſt æqualiter,& ἴσως id eſt pariter,quod proximè ſubijcitur.Verùm ἴσως in partibus vnius rei accipitur,ſed ὁμαλῶς minimùm in duabus rebus. Nunc autem,quod inquit/iuſtè intendet/ intelligendum eſt de intentione,quæ per duos orbes in contrarias partes adhibetur, & de corneis baculis in eos demiſſis:quod verò ſubdit/pariter/de ea intentione,quam ſingula præſtant,puta orbis,qui à talis eſt,ſi per ſe æſtimetur,dein is,qui iuxta genu,poſt hæc ea pars,quæ à dextro baculo, dein, quæ à ſiniſtro.

32 C *Nihil autem prohibet, ſi quis velit vel duo bacula ſuperiora inter ſe iungere,vel aliquid etiam ſuperinijcere,ſic tamen,vt,quod ſuperinijcitur,à fractura attollatur.Si orbes igitur leues,firmi,molles,ac noui ſuantur, & bacula rectè extendantur(vt iam propoſuimus)machinatio maximè idonea eſt:ſed,ſi quid horum non rectè habeat,oberit magis, quàm proficiet. Perpetuum autem eſt,alias etiam machinationes, vel rectè vel nullo modo,adhibendas eſſe,turpe enim eſt, & ab artificio plurimum abhorret, machinationibus vtentem ipſa machinatione deſtitui.*

Quatuor erant bacula,ab vtraq́ȝ parte cruris duo, vnum ſuperiùs,alterum inferius. duo(inquit) quæ à ſuperiori parte ſunt,alligari inter ſe poſſunt, vt maneant recta, ne, dum magna vi curuantur inter ſe aduerſa,ad proxima loca conuertantur.

33 *Plerique tamen medicorum, fracturæ, ſeu integra cutis ſit, ſeu vulnus etiam acceſſerit,primis diebus lana ſuccida medentur, neque id videtur ab arte alienum.Quicunque ſanè recentioribus fracturis protinus,vbi lintea non ſunt,coguntur lanam imponere, maximè venia digni ſunt:ſiquidem linteis exceptis nihil eſt,quod multò commodiùs,quàm lana ſuper vitia hæc alligetur:ea verò coprosè danda eſt, tum beD nè carpta,non aſpera:pauca enim & mala,parum quoque proficit.Sed,qui vno die,aut altero vinciendam lanam cenſent:tertio autem, & quarto lintea inijcientes, tunc maximè adſtringunt, atque extendunt: medicinalis artis ſunt ignari, atque admodum imprudentes. In vniuerſum enim omnia vulnera tertio & quarto die minimè vexanda ſunt,omnisq́; opera ſpecilli fugienda eſt his diebus,& quibuſcunque alijs vulnera recrudeſcunt.In ſumma enim vulnera pleraque tertio aut quarto die recrudeſcunt, tum quæ inflammatione,tum quæ ſordibus grauiter excipiuntur: aut febrem inferunt:quo præcepto nullum aliud tradi poteſt vtilius.Nam quæ ſunt in medendi arte grauiſſima,quibus id non ſit commune? non enim pertinet ad vlcera tantum, ſed ad alios quoque morbos complures.*

Propoſitum auctoris eſt prauam emendare conſuetudinem medicorum,qui ſatiùs exiſtimabāt, non protinus à principio fractum membrum extendere, ſed primùm duobus aut tribus diebus lenientes,tertio aut quarto die à principio vim adhibere. Hippocrates verò curandi rationem docet huic maximè contrariam, nempè initio membrum extendendum eſſe, tertio & quarto die leniendum.Quod ſi,quæ hîc ſcribuntur,ſingula conſideres,plana erunt,apertè enim loquitur.

34 *Niſi ſi quis dicat,alios quoque morbos eſſe vlcera,quod quodammodo veriſimile eſt.*

Veriſimile dixit ἐπιεικὲς, quaſi probabile : id autem propterea poſuit, quia non nulla à ratione prorſus abhorrent. Quo igitur argumento mouebitur, qui alios morbos vlcera eſſe affirmet? Morbi ſanè, qui dolorem afferũt, probabiliter admodum annumerari vlceribus poſſunt: indicaui enim dolorem inde oriri, & quòd continuum ſoluatur, vbi ſecatur, extenditur, aut contunditur : & quòd immoderatum incidat temperamentum. Atqui ſolutionem continui ad vlcus ſpectare, cuiuis manifeſtum eſt: ſed immoderato temperamento, vbi ſubita mutatio accidat, aliquam fieri continui ſolutionem, in opere de ſimplicium medicamentorum facultate demonſtrauimus. Calorem quidem conſtat penetrare, & quaſi excedere, quod continuum eſt: frigus item, quod vehemens eſt, cum ſubitò cogit, quæ ſoluta ſunt, aliquam creare ſolutionem, in eodem opere oſtenſum eſt. Iuxta hoc igitur non ſolùm probabile, ſed verum quoque erit, dolorem omnem ad vlcerum genus pertinere: at non æquè verè, atque id, quod propoſitum eſt, non tamen abſurdè, morbi omnes poterunt vlceris nomine appellari : quandoquidem, cum plæriſque morbis dolor coniungitur, à quibus ſermo transfertur ad omnes, quùm ratione quis contendet totum corpus omnino, vel immoderato affici temperamento, vel contundi, extendi, aut euidenter ſecari: deinde conficiet à quolibet immoderato temperamento continuum aliquid ſolui: id, quod, quanquam euidenter ſenſui non ſubijcitur, rationali tamen contemplatione verum eſſe comprobatur. hoc adeò magis accidit in ijs, quæ extenduntur, contunduntur, & comprimuntur: hæc ſiquidem proxime accedunt ad ea, quæ diuelluntur, quę res continui ſolutio eſt. E F

35 *Sæpenumerò alij alijs germani ſunt.*

Quos conſueuimus ſimiles dicere, coniunctos, aut cognatos, Hippocrates ſolet appellare germanos: quo vocabulo ſummam rerum coniunctionem conſortiumq; ſignificat: nam, cùm multi inter ſe cognati ſint, nulli magis propriè cognati dicuntur, quàm germani. Eos igitur, qui maximè coniuncti ſunt, quaſi eandem coniunctionem habeant, quam germani, eo verbo nuncupat.

36 *Quicunque verò exiſtimant lana vtendum eſſe, donec ad ſeptimum diem ventum fuerit, dein extendendum, dirigendum, & faſcijs vinciendum, non ita videntur imprudentes: tunc enim inflammationis impetus conquieuit: atq; oſſa ab his diebus laxantur, & facilè tractari poſſunt. Hac tamen curatione longè melior eſt, quæ à principio vinculum adhibet, ſub qua ſeptimus dies membrum exhibet ex toto alligandis ferulis idoneum: quod ſub hac multò poſterius contingit.*

Illis in ſuperiori ſermone reprehenſis, qui tertio, aut quarto die adhiberent vinculum fracturę accommodatum, ad eos nunc tranſit, qui poſt ſeptimum diem ad id veniunt, quos minùs errare indicat, vt qui partes extendant non ita inflammatas: ſed, qui tertio aut quarto die id efficiunt, quo tpe inflammatio, quùm maximè vigeat, lenientibus eget, eos in non mediocri errore verſari oſtendit. G

37 *Alia etiamnum affert incommoda, quæ omnia perſequi longum eſſet.*

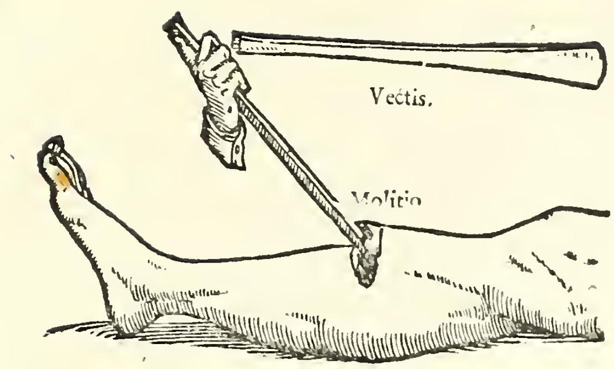
Longitudinis temporis accuſauit eam curationem, quæ non niſi poſt ſeptimum diem vinculo vtitur fracturis accommodato: nunc ſubdit in alia quoque compellere incommoda, quæ, ne multus ſit, omittit. Nos ſatiùs ducimus ea ſubijcere, noti ab ijs, quæ in ſuperioribus demonſtrauimus. Vbi fractura mediocris ſit, partes ſub hac vinciendi ratione tumidiores fiunt, vt ſuprà etiam oſtēdimus : quod ſi os aſperius & grauius perfringatur, periculum quoq; eſt in eo caſu, ne corrumpatur, ſi vinculum, quod ad fracturas pertinet, dum tranſeat ſeptimus dies, differatur. hoc enim iubet à primo adhiberi, quoniam in vtramq; partem à fractura exprimit ſuperantem ſanguinem, qui, ſi diutiùs ibi ſubſiſtat: non nunquam efficit, vt oſſa vitioſa ſanie plurimùm irrigata corrumpantur. H

38 *Quibus oſſa fracta & cute excedentia reſtitui nequeunt, hoc modo in ſuam ſedem collocantur.*

Solent gręci, qui Aſiam incolunt, vſurpare verbum καταστῆσαι, vt ſignificent in ſuam ſedem collocare: vnde mihi videtur Hippocrates ducere nomen καταστάσεως per σ tertiam ſyllabam ſcribens, ſic, vt idem ſignificet, quod καθίδρυσις, quod vocabulum nihil aliud ſibi vult, quàm aliquid in ſuam ſedem collocare, quam rem κατάστασιν dixit. Malè igitur ſcribunt non nulli κατάτασιν abſque σ, non enim per intentionem, quam κατάτασις notat, ſed & per impulſum, nudata oſſa in ſuum locum reconduntur.

39 *Ferramenta facere oportet ad ſimilitudinem uectium, quibus in lapidicinis utuntur, latiora ex una parte, anguſtiora ex altera: quæ terna habeantur, aut etiam plura, ut ſemper adijci aptiſſima poſſint : quibus demiſſis oſſa eodem penè momento, quo intenduntur, impellenda ſunt. Innitantur autem ab imo, inferiori oſſi, à ſummo, ſuperiori: atq; (ut uno uerbo dicam) non aliter, quàm ſi uectis ad lapidem uel lignum fortiter impellendum admoueatur. ſint autem ferramenta quantum fieri poteſt firmiſſima, ne flectantur. Hæc itaque curatio maximum momentum habet, ſi ferramenta idonea ſint, & impulſus conueniens adhibeatur.*

Conſtat

A

Conſtat fabricanda eſſe ferramenta ad figuram vectium, quibus in lapidicinis vtuntur, non tamen æquè magna, cum, quæ ad impellenda oſſa adhibentur, ab ijs non abhorreant, quæ ad vrgendos dentes comparantur. Verùm ad oſſa impellenda parari multa debent, quorum alia alijs pleniora, vel tenuiora ſunt, vel minora, ab extrema parte, qua maximè ſuum effectum præſtant: ſed qua via vti eiſdem ferramentis conueniat, Hippocrates ipſe euidenter declarat. Si quis eius verba non intelligit, alia expoſitione, aut interpretatione non indiget, ſed oculorum ſenſu: quædam enim res natura tales ſunt, vt aliqui nec diſcere, nec doceri eas poſſint, niſi in conſpectum adducantur.

40 B *Ex vniuerſis enim machinationibus, quæ ab hominibus excogitatæ ſunt, hæ tres ſunt omnium ualentiſſimæ, axis verſatio, impulſus per vectem, & cuneus adactus: namq; homines ſine aliquo vno, vel ſine omnibus, nullum opus, quod maximam vim poſtulet, perficiunt: quare non paruifaciendus eſt impulſus hic: ſiquidem oſſa, vel hac via, vel nulla alia, reconduntur. Sed ſi id os, quod ſuper alterum excedit, vecti idoneum locum non præſtet: ſitq; ita acutum, vt vectis effugiat: ſcalpro excauandum, donec vecti locus fiat, cui firmiter hæreat. Impellere autem oportet, atque extendere eodem die, uel poſtridie, ſed non tertio: quarto verò, vel quinto minimè: nam, ſi his diebus laceſſita oſſa nequeant in ſuam ſedem reuerti, inflammatio ſuperueniet, ac nihilo minus etiam, vbi reſtituantur.*

Axes nuncupantur ab Hippocrate vocabulo ὄνου & ὀνίσκου. Horum itaq; verſationem ait validiſſimam eſſe, ſicut & vectis impulſum, & cunei admotionem, quam vocat σφήνωσιν, quæ lignorum per cuneos diductionem, diuiſionemq; ſignificat.

41 A li.4 f.5. t.2. c.3.f.483 g *Atqui multò magis neruorum diſtentio excitabitur, ſi os reſtituatur, quàm ſi reſtitui nequeat: quod quidem ignorare non oportet: nam, ſi condito oſſe neruorum diſtentio ſuperueniat, in anguſto ſpes eſt: præſtat autem iterum expellere, ſi poteſt citra moleſtiam fieri.*

C Cauſam, quamobrem his omnibus vitijs inflammatio accedat, vbi oſſa condantur, ipſe deinceps oẽm perſequitur, ſemel ipſam explicaſſe contentus, non ſecus atq; alia multa, quę in medicina maximum pondus habent, vt, qui transferendum nobis ſermonem cenſeat ad cætera eiuſdẽ naturæ oĩa. Ecce tibi adſcribam eius verba, quibus vniuerſum hoc, quod ad multa ſingularia pertinet, exponit.

42 *Neq; enim ijs, quæ iuſto laxiora ſunt, neruorum diſtentio aut rigor ſupernaſcitur, ſed ijs, quæ vltra debitum intenduntur. Quod ad hunc locum attinet, propoſitis diebus iritare non conuenit, ſed operam dare, ut vlcus quàm minimè inflammatione tentetur, & quàm maxime ſuppuret: atq; vbi ſeptem dies, vel paulo plures tranſierint, ſi febris non ſit, atq; vlcus inflammatione vacet, tunc minus prohibemur eniti ad reponendum: vbi voti cõpotes fieri poſſe non deſperemus, quoniã ſine effectus ſpe non conuenit & ſibi & alteri moleſtiam afferre. Ergò ſi oſſa in ſuam ſedem collocentur, quæ curatio admouenda ſit, iam declaratum eſt, ſiue abſceſſura credamus, ſiue non. Quòd ſi abſceſſura eſſe uideantur (vt dixi) faſciæ in omnibus his ordiri à medijs debent, plerunq;, quemadmodum illæ, quæ primæ circundantur, in vtramq; partem attractæ.*

Oſtenſum eſt in libro de motu muſculorum ſingulos muſculos ſuo munere fungi, vbi verſus ſuum initium contrahuntur: quæ res, quando inuitis nobis accidit ob inflammationis magnitudi- D nem, nerui diſtenduntur. Cur igitur, ſi reponantur oſſa, quæ fracta aut luxata inter ſe ceſſerunt, muſculorum diſtentio ſequitur? Quæſtio ex eo præſertim diluitur, quod membrum redditur breuius, quùm fractum vel luxatum os cute excedit: ſed poſtquam in ſuum locum repoſita ſunt, quæ nudata erant, ſuam longitudinem recipiunt: in quo caſu coguntur muſculi, quos inflammatio exercet, vnà cum toto membro diſtendi. Duobus igitur modis diſtenduntur, et ſub inflammatione, & nunc, quùm ad priſtinam longitudinem reuertunt.

43 *Attendenda inſuper eſt figura vlceris, ne ſub vinculo hiet, ac diuaricetur.*

Tranſlatione vſus duo hæc verba vſurpat, hiare ſcilicet, quod χήρεσθαι dixit, ducto quidem verbo à labijs oris: & diuaricari, quod ἐκπλήκτεσθαι, à cruribus plurimùm inter ſe diductis: diducta enim crura diuaricata dicimus: labia verò, quùm ſine motu maxillæ inter ſe diſtant, hiantia: namque, vbi os ſic aperitur, vt labia non coeant, dentes verò inter ſe committantur, hiare dicitur. Cauet autem, ne oræ vulneris diductæ vinciantur: vult enim eas contrahi cutis partibus ſuum ſitum recipientibus: quandoquidem ſubiectum muſculorum vlcus hac via minimè comprimetur, & maximè tegetur. ſcire enim licet, quæcunq; cute conteguntur, hac eadem delectari, nihil'q; nu-

dari innocenter. At quid mirum eſt, ſi ea,quibus cutis proprium,atq; innatum velamentum eſt, E
ſemper velamento gaudent innato,ceteriſq; omnibus læduntur? Equidem,quum nihil ex cute pręciderem,ſed eam ab vlterioribus partibus ſuper locum inducerem,à quo detracta erat, agglutinatã vidi,&(quod magis admiratione dignum eſt)quum locus iam nigritie occuparetur. Illud item longè admirabilius,q non modò adoleſcentibus,ſed ſenibus nõ paucis,cutem ita detractam protinus, vbi in plaga nigreſceret,ſæpè agglutinaui. At nuda caro,ſi ſine cute relinquatur, ægrè ad cicatricem perducitur,præterquàm q morſum omnino ſentit,& ſordida redditur:medicamenta enim,quæ inflammationem coercent ac leniunt,cuiuſmodi eſt,quod πάρυγροι,& quod τετραφάρμακον nuncupatur,affectam partem ab inflammatione tuentur,ſed vlcus ſordidum efficiunt:quę verò vlcus purgant,ob detergendi facultatem mordent. Sed,vbi pars,à qua detracta cutis eſt,eàdem contegatur, nulli eiuſmodi noxæ patet:quod ſimile eſt,atq; vbi puſtulæ ſub varijs cauſis ortæ in tumorem aſſurgunt,& interdum grauem afferunt dolorem:acuta enim acu(vt noſti)eas aperio, vt exitum habeãt, collectoq; ibi humore leuiter expreſſo,ſuperiectam cutem relinquo. Hæ deinde iterum implentur pręcluſo foramine,impletęq; eodẽ modo aperiuntur:humore expreſſo cutis ad carnẽ compellitur, ſeruaturq;,dum quod ſub ea exulceratum eſt,ad cicatricem perueniat. Hæc dixiſſe volui, vt apertè
oſtenderem vlcus quodlibet innata cute cõtegendum eſſe. hic autem non quodcunq; tractatur, ſed F
quod altè penitus inſedit,quũm caro tota ab oſſibus diſcuſſa ſit:non enim cute excederẽt,niſi priùs vniuerſam carnem incidiſſent. Hanc igitur melius eſt proxima cute velari:namq;, vbi nuda ſit,contactu medicamentorum,quibus nutritur,ſi oleum accipiant,et vlcus mitius reddant,ſordida euadit: ſin purgent ſordem,& detergendi vim habeant,morſum ſentit. At,vbi iniecta medicamenta,per cutem,ſuam facultatem carni exulceratæ impartiant,nulla ipſorum particula penetrante, proderũt quidem,ſed nullum afferent ex ſuperioribus incommodis. Iure igitur Hippocrates magni momenti exiſtimat oras huiuſmodi vlcerum contrahi, id, quod benè vtique cedet,ſi diligenter figura vlceris animaduertatur: ſi vna enim ora in alterum latus inclinetur, faſcia inde orſa ad contrarium conuertenda eſt:ſi pariter in vtrunq;,media primò inijci debet,atq; oræ vulneris inter ſe committi.

44 *Faſcia commodè quibuſdam à dextra parte attrahitur, quibuſdam à ſiniſtra,alijs in vtramq; partem ducitur. Quæcunq; autem oſſa reuerti in ſuam ſedem non potuerunt, hæc ſcire licet abſceſſura eſſe, non ſecus etiam ea, quæ ex toto carne ſunt nudata: nudatur autem quibuſdam pars ſuperior, plæriſque verò emoritur caro, quæ circa fracturam eſt.*

Συντρόφως dixit,vt cõmodè ſignificaret,inutili tranſlatione vſus:quod mihi libuit notaſſe, quan- G
doquidem eloquentiſſimus quiſque tranſlationem vſurpat, vt rem apertiùs declarans exponat.

45 *Oſſa quædam ſub fractura diuturna alijs putreſcunt,alijs minimè: & quibuſdam grauius, quibuſdam leuiùs: tũ modo grandia, modò exigua oſſa infeſtantur. Ob hæc igitur, quæ poſita ſunt, non licet vno verbo explicare, quo tẽpore abſceſſura ſint: non nulla enim, & quòd exigua ſunt, et quòd in ſummo continentur, celeriùs excidunt: non nulla non excidunt, ſed areſacta & putria ſquamam remittunt: præter hæc multum curatio alia ab alia differt. Ferè tamen oſſa illis celerrimè abſcedunt, in quibus celerrimè pus apparet, & celerrimè etiam atque optimè caro increſcit: caro enim, quæ in vitiata parte ſuccreſcit, plærunque os attollit. Ambitus ergo totius oſsis, ſi quadraginta diebus abſcedit, optimè abſcedet, quũm non nulla vſque ad ſexageſimum perueniant. Rariora quidem oſſa maturiùs abſcedunt, firmiora ſeriùs, alia, quæ minora ſunt intra tempus multò breuius, atque alia aliter.*

Oſſa, quæ putreſcunt τεσάπρισαι dixit, verbo ducto à nomine σαπροῦ: nominant autẽ quæcunq; corrupta ſunt, σαπρὰ, idq; nõ rectè: quęcunq;.n.& vetuſta, & diuturna ſunt, ab ipſo dicũtur σαπρά.

46 *His autem de cauſis os præcidendum eſt. Si reſtitui nequit, & parùm quid excedere uideatur, abſcinde* H
re hoc licet: ſi noxium ſit, & carnẽ aliqua ex parte vulneret, ac moleſtiam afferat, nudatumq; ſit, hoc quoq; abſcindendum eſt. Reliqua verò non multum refert, præcidantur nec ne: ſcire enim certum licet oſſa, quæ carne nudata ſunt ex toto, & arida, omnia penitus abſceſſura: ea verò præcidi non oportet, à quibus ſquama reſoluenda eſt, ex propoſitis autem indicijs, coniiciendum eſt, quæ penitus abſceſſura ſint. Ad horum curationem pannis vtendum eſt, ac vini perfuſione, ſicut antè indicauimus in oſsibus, quæ abſceſſura ſunt: cauendumq; ne frigida aliqua re à principio perfundantur: nam periculum eſt, ne cum febre grauis horror ſequatur, nè ue neruorum diſtentio ſuperueniat: nam frigida ſemper neruorum diſtentionem afferunt, præſertim vlceribus. Illud item ignorare non oportet, quod membra, in quibus vtraq; oſſa comminuta ſunt, dũ inter ſe cedentia curantur: & ea quibus fragmentũ à totó oſsis ambitu recedit: neceſſe eſt breuiora fiãt.

Cauſas appellauit προφάσεις, patet autem ab eo hic quoq; ſic vocari, non falſas, ſed veras cauſas. vniuerſus autem ſermo de oſſibus putribus planus eſt, quũm imperat, vt id ex ipſis præcidatur, quod in cauſa eſt, cur non condantur, vt quod proximam carnem pungit, atque (vt ipſe ait) moleſtiam affert, hoc eſt, cum perturbatione, atq; tormento reponitur. Addit inſuper futurum prorſus, vt ea oſſa abſcedant, quæ nudata protinus reſtituta non fuerunt: ad hæc, quæ inaruerunt.

Quibus

47 A *Quibus femoris vel humeri os exceſſit, ferè non euadunt. ſunt enim oſſa hæc grandia, & medulloſa: adde, quòd multa ac magna ſimul lacerentur, nerui ſcilicet, muſculi, ac venæ. Quòd ſi reponantur, ſolet neruorum diſtentio ſuperuenire: ſi non reponantur, acutæ, bilioſæq́. febres cum ſingultu, ac nigritie. Non minus euadunt, quibus nec reponimus, nec reponere tentamus: magis adhuc euadunt, quibus inferior pars oßis, quàm quibus ſuperior exceßit. Euadere etiam poſſunt, quibus reponuntur, rarò tamen: multum enim curatio, multumq́. natura corporis, alia ab alia diſtat, quod ad facilè ferendum attinet. multum quoque refert, an ab exteriori humeri femoris'ue parte oſſa exceſſerint: multæ enim & grandes venæ per interiorem partem feruntur, quarum non nullæ vulneratæ hominem iugulant: per exteriorem verò pauciores intendunt. In eiuſmodi igitur caſibus, periculi meminiſſe oportet, quod propriè circunſtat, idq́. in tempore prædicere. Quòd ſi reſtituere cogaris, ſperesq́. te id aſſequuturum, neque oſſa nimium inter ſe ceſſerint, neque muſculi contracti ſint (conſueuerunt enim ad ſuum initium recurrere) hæc quoque per vectem impellendo, extendendoq́., in ſuam ſedem reponito.*

Conſtat, quibus oſſa hęc nudantur, non tam oſſium, quàm muſculorum, neruorum, arteriarum, ac venarum magnitudine periclitari: ad hæc, quoniam propiora ſunt neruorum muſculorumq́; ini-
B tijs. diximus autem in opere de muſculis, vbi oſſa inter ſe ceſſerint, eos facilè in ſe ipſos contrahi, id quod ſæpiùs adduximus. Cætera, ſi animum adiungas, in aperto ſunt.

48 *Vbi reſtituantur, " veratrum molle potui dandum eſt eodem die, ſi eodem die reſtituuntur, alioquin ne tentare quidem oportet: vlcus verò curandum eſt, non aliter, quàm caluariæ oſſa, vbi comminuuntur. nihil frigidum imponendum, à cibo penitus abſtinendum.* A. l.4. f.5. t.2. c.2. f.483.c

Incertum eſt, quid ſibi velit/molle/. patet autem, vel qualitatem potionis, vel modum, ſignificare: nemo autem de modo exiguo, molle, propriè dictum exiſtimaret: nec qua ratione Hippocrates præparari ipſum velit, facilè intelligitur. Nos ſanè radiculam ex oxymelle interdum dedimus, in quam veratri radicum ſurculi duntaxat per totum diem ac noctem fuiſſent infixi. Huiuſmodi autem purgatio per veratrum leuior eſt. Ipſa autem res comprehendi ſanè non poteſt, quùm non adiecerit, quo pacto dari debeat: ſcimus enim & veteres medicos, & iuniores, & qui inter hos ſunt, ſumendi veratri varias rationes prodidiſſe.

49 *Si homo naturaliter amara bile redundat, ſuſtineri debet potione aquæ, cui oxyglycis odorati paulum*
C *aſperſum fuerit: ſed, ſi amara bile non redundet, contentus ſit aquæ potu. Si quidem continenti febre laboret, non minus quatuordecim diebus hoc victu vtatur: ſin febre vacet, ſeptem.*

Contrariam huic ſcripturam habet Artemidorus, qui Capito cognominatus eſt, volens, vbi amara bilis non ſuperet, dandum oxyglyces: vbi ſuperet, aquam. Scripſit autem hoc modo: Si homo na- »
turaliter amara bile non redundet, ſuſtineri debet potione aquæ, cui oxyglycis odorati paulũ aſper- »
ſum fuerit: ſed, ſi amara bile redundet, contentus ſit aquæ potu. Quidam alij cum Artemidoro ſcri- »
pturam hanc ſuperiori præpoſitam habent: quanquam in libro de ratione victus in morbis acutis Sect.3 t.40.7°. 131.a
Artemidorus ipſe eum locum, vbi Hippocrates agit de potione aquæ, ita ſcribit: Alioquin, nec ſitim tollit, ſed amara efficitur: bilioſis enim naturaliter bilem facit, & præcordijs aliena eſt: infeſtiſſima verò eſt, potiſſimumq́; bilem facit, & vires conuellit, cùm inani corpore aſſumitur. Qui locus, quũ à quibuſdam ita ſcribatur/bilem.n.naturaliter facit, & præcordijs aliena eſt/Artemidorus ipſe priori ſcripturæ potiùs ſubſcripſit, in qua adijcitur/bilioſis/, atq; ita legit/bilioſis enim naturaliter bilem facit/volens aquam non ſimpliciter cuilibet, ſed bilioſis duntaxat, bilem facere. Quo pacto igitur nunc dat aquam bibere, quibus amara bilis abundat, niſi fortè ſi exiſtimat amara bile redun-
D dantes, quos Hippocrates vocat πικροχόλυς, alios eſſe, atq; bilioſos: ſed nemo eſt, qui neſciat illos vocari πικροχόλυς, in quibus amara bilis redundat: namque altera bilis, quæ nigra conſpicitur, acida eſt: quæ verò pallida, & flaua, amara. Patet autem ob vitia, quibus languens detinetur, vinum remoueri: ſi quis autem amara bile naturaliter redundet, quùm ab aquæ potione plurimùm lędatur, quẽadmodum dictum eſt in opere de ratione victus in morbis acutis, huic tantùm permittit dari paululum omnino oxyglycis, quam miſturam nominant etiam ἀπόμελι. Eligit autem id, quod dulce eſt, ne tentet partes neruoſas. nam, quod magis acidum eſt, magis nocet, ac præſertim, vbi ex melle conſtat & aceto, non ex fauis, vt ſuprà indicauimus: quo modo in Hellade quidem, atq; Eli potiſſimum componitur. Nos in alijs regionibus ex fauis conficimus, acetum melli adijcientes, poſt hæc incoquentes, donec eorum qualitates in vnitatem coierint, atque aceti vis frangatur.

50 *Deinde paulatim pro ratione ad quemlibet victum reuertatur. Quibus item recõdita oſſa non fuerint, eadem purgatio conuenit: eodem modo vulnus nutriendum, & eadem abſtinentia ſeruanda: pars item corporis, quæ tumida eſt, extendi non debet, ſed contrahi potiùs, vt ſpacium in vlcere laxius ſit. Oſſa autem longiori tempore abſcedunt, quemadmodũ ſuprà dictum eſt. Cauere autem hæc oportet, præſertim, ſi bella*

cautio eſt: ſiquidem ſpes in anguſto eſt, & pericula multa circunſtant: atq; vbi oſſa non reponantur, medicus videtur arte deſtitui: vbi reponantur, homo ad interitum magis præcipitatur, quàm liberetur. E

Anteà quoque diximus quamlibet victus rationem, quæ exquiſitæ contraria eſt, ab Hippocrate φαύλην nuncupari.

51 *Vbi oſſa genu vel toto loco mota ſunt, vel paulum exceſſerunt, caſus multo mitior eſt, quàm vbi ea, quæ in cubito ſunt, vel toto loco mouentur, vel paulum excedunt.*

Quùm oſſa toto loco mouentur ὀλισθήματα dicit, quùm paulum excidunt διακινήματα. mitiorem verò caſum εὐηθέστερον appellauit, iuxta propriam ſignificationem verbi εὐήθης, quo ſignificatur bonos habens mores. nam, ſi ſtolidus græcè vocatur εὐήθης, ſimiliter dicitur, atque γλυκεία & καλλεία. γλυκείαν quidem vocant ſuem, vbi dijs immolatur, † vt blandè rem appellent: καλλείαν verò ſimiam: nam ab hoc quoque vocabulo cauent, quod teſtatur Callimachus quùm ait, A vocabulo feræ per horam caueto.

† Vt pulchro nomine (ſecundũ figuram, quæ Græcis εὐφημία dicitur) rẽ appellens.

52 *Nam pro magnitudine tenuior eſt articulus femoris, quàm humeri.* F

Commiſſura genu duobus oſſibus continetur inter ſe commiſſis, femoris ſcilicet, ac tibiæ. ſed, ſicut in cæteris commiſſuris neceſſe eſt quoddam cauum eſſe, in quod ſe inſerat caput oſſis, quod recipitur, atq; ipſum caput rotundum eſſe, vt promptè facileq; in cauum coniiciatur: ita etiam in commiſſura genu, extremum quidem femur inſinuatur, tibiæ verò caput recipit. nam, quùm hæc femori ſubiecta ſit, duo eius tubercula, duobus cauis admittit reſpondẽtibus, quæ media aptè diſtinguuntur cartilagine quadam neruoſa. Meritò igitur Hippocrates ex oſſibus, quæ inter ſe committuntur, articulum vocat, non id, quod proximum proceſſum accipit, ſed, quod in cauo recipitur. nunc autem inquit/tenuior eſt articulus femoris, quàm humeri/, quoniam, vbi articulus hic, id eſt imum femoris caput, cum tibia committitur, tenuior eſt, hoc eſt, minùs tumet: non tamen ſimpliciter eſt minor humero, quà cum cubito coniungitur, ſed ſi pro portione æſtimetur. nam, ſi imum femoris caput magnitudini femoris reſponderet, longè maius eſſet: ſed res aliter habet, multò enim maius eſt femoris os, quàm humeri: imum verò femur paulò maius eſt, quàm imus humerus.

53 *Atq; hic vnus iuſtam naturam habet, eamq; rotundam.* G

Femoris articulus, qui in genu eſt ſolus, inquit, iuſtam naturam habet. Conſtat autem (vt ſæpe numerò indicauimus) iuſtum ab ipſo intelligi, quod æquale eſt. Si ſcrutemur itaque diligenter, qua ratione dicat hunc vnum naturam æqualem habere, inueniemus nullas in eo partes excedere, quùm omnes inter ſe ſimiles ſint, quumq; vnam tantùm commiſſuram habeant. Igitur, quia femur ea parte in duos rotundos proceſſus finitur æqualis magnitudinis ac figuræ, qui in duos tibiæ ſinus æquales coniiciuntur: & quia vtrunq; extremum, femoris ſcilicet ac tibiæ, ſitum eſt è regione totius oſſis: ea de cauſa iure quis dicet articulum hunc iuſtam naturam habere. ſuperius enim femoris caput, quod cum coxa committitur, neque è regione femoris eſt, ſiquidem videtur in interiorem partem proiectum: neq; magnitudini eius reſpondet, cùm multo plenius ſit femur, quàm humerus, ac nihilo minus ſummum caput humeri longe minus ſit, quàm femoris: at neq; ipſum humeri caput è regione humeri ſitum eſt. Quòd ſi cæteras ſpectes commiſſuras, nullam inuenies habere omnem æqualitatem, quam in genu propoſuimus. Ac; non longè abieris, extrema tibia, quæ ſuræ iuncta, cum talo committitur, neq; appendices, neq; ſinus habet oſſibus reſpondentes: neceſſe enim fuit, ſi ita ſe habere debuit, quemadmodum tibia longè craſſior eſt, quàm ſura, ſic eius appendicem & ab interiori parte commiſſuræ qua caua eſt, & ab exteriori, qua gibba, maiorem eſſe. ſed res aliter habet. quin H & ipſe talus non ſimplicem figuram repræſentat, quà committitur, ſed variam, parteſq; habet plurimum inter ſe differentes. Inuenies autem ab his non abhorrere commiſſuram cubiti, & radij cum manu. Quòd ſi omnia perſequi velim, cogar longiùs labi, & multò magis, ſi cæterorum articulorũ omnium naturam exponam, vt maxillæ vertebrarum, & oſſis quod latum appellatur. ſatiùs igitur duxi rem ſummatim, breuiq; ſermone complectens ad alia tranſire. is ſermo ſic habet. De natura omnium oſſium ſcriptus eſt à nobis liber vnus, vbi vniuſcuiuſq; magnitudinem, figuram, commiſſuramq; explicauimus: quem, ſi quis præ manibus habeat, inueniet verè hoc loco propoſitum eſſe, inter commiſſuras omnes, ſolam, quæ in genu eſt, ad vnguem iuſtam eſſe.

54 *Humeri autem articulus magnus eſt, & plures receſſus habet.*

Quùm propoſitum ipſi fuerit genu & cubiti commiſſuram inter ſe conferre: quum'que oſtenderit caſus genu mitiores eſſe, quàm cubiti: hanc rem conficere volens, dixit/nam pro magnitudine

Agnitudine tenuior eſt articulus femoris, quàm humeri/, & inſuper adiecit/atq; hic iuſtam naturam habet./Quod abundè fuiſſet, ſi genu cum cubiti commiſſura duntaxat comparaſſet: ſed quoniam orationi adiicit/vnus/, quùm inquit/atq; hic vnus iuſtam naturam habet/, cogitur articulorum omnium naturam referre: quam nullus ſimplicem habet, ſed tum figuræ ac magnitudinis inæqualis, tum partium diſſimilium. Nunc igitur, quùm ad cubiti commiſſuram veniat, oſtēdatq; partes eius diſſimiles eſſe & inæquales, nos quoque verba eius ſequuti, quæ proponuntur, ſingula explicabimus. Magnum ergo eſſe inquit humeri caput in cubiti commiſſura, idq́; non immeritò: lateſcit.n. hac parte, pluraq́; habet capita inæqualia, quæ κονδύλους græcè dicunt. at nullum eorum cauo recipitur, quemadmodum euenit in genu, niſi gibbum quoddam, quod inter ea medium eſt, & trochleæ imaginem repræſentat: quùm ex magnis tuberculis humeri, quod interius eſt, cum nullo oſſe coniungatur; quod ab exteriori parte eſt, committatur cum radio, in ſummum eius ſinum coniectum. Hactenus humerum videmus excipi cubito ac radio. ſed alio rurſus modo humerus cubiti proceſſus excipit, cùm ab vtraq; parte quantum ſatis eſt, ſinuetur, minus quidem à priori, magis à poſteriori, quùm & cubiti proceſſus, quos à roſtri ſimilitudine græci, & fœminino genere κορώνας, & neutro κόρωνα vocant, non ſint æquè magni, quiq; à poſteriori parte eſt, maior ſit. Quocirca cubiti
B commiſſura varia & inæqualis eſt, ac diſſimilium partium: atque ob hanc cauſam rectè ait Hippocrates iuſtum eſſe articulum in genu, in cubito non item. Sed cur dixit/& plures receſſus habet/? an eo quia voluit cubitum cum genu conferre? ſunt.n. in genu duo receſſus tibiæ dūtaxat, ſicut & duo femoris tubercula: ſed in cubiti commiſſura vnus eſt magnus cubiti receſſus, qui duobus proceſſibus terminatur, vno quidem breuiori à priori parte, à poſteriori altero magis oblongo. ipſe; autem humerus duobus receſſibus excauatur quaſi foueis quibuſdam, in quos coniici diximus cubiti proceſſus: exculptus item eſt alio receſſu, qui medius trochleam repræſentat.

55 *Ad hæc oſsium cruris longitudo ſimilis eſt, ſed quod ab exteriori parte eſt, paululum excedit, idq́; non eſt animaduerſione dignum, nihilq́; magni momenti prohibet: ab hoc oritur exterior chorda, quæ iuxta poplitem ſita eſt.*

Paulo maius eſſe ait exterius os, quod περόνην, id eſt ſuram dicunt: quod & in ſuperioribus iam poſuit, cùm ſimplicis fracturæ cruris curationem tradidit. nos autem, quod eo loco diximus, nunc etiam repetimus, ima parte ſuram tibia longiorem eſſe, à genu autem magis dicendum eſt tibiam
C eſſe longiorem. non enim coniungitur femur cum ſura, verum (vt paulò antè diximus) caput ſuræ, quod ab exteriori parte eſt in cauo tibiæ, ab eadem parte recipitur. Sed qua de cauſa dixerit à ſura nihil, quod magni momenti ſit, prohiberi, manifeſtum eſt iis, qui librum de vſu partium legerint: vbi oſtendimus in omnium articulorum fabricatione duplex fuiſſe conſilium, nempè, vt permittat membrum ſine impedimento ſuos vſus præſtare, prohibeatq́; (quod Hippocrates dixit κώλυμα) ne ſuo loco oſſa moueantur. vt permittat quidem membrum ſuos vſus præſtare, efficiunt & caua in ſummo exiſtentia, & ligamenta laxa: ſtabilem commiſſuram reddunt caua admodum ſinuata, altioresq́; oras habentia, tum firmioris naturæ ligamenta breuioraq́;, ad hæc robuſtæ chordæ valentesq́; cingentes commiſſuram à parte exteriori. Sura igitur ad firmitatem commiſſuræ genu nihil confert, niſi paululum quid: id quod expreſſit his verbis/ab hoc oritur chorda, quæ iuxta poplitem ſita eſt/. Ad eius autem exquiſitam cognitionem non debes expectare, dum corpus incidatur, cum in omnibus gracilibus euidenter quoq; ſe oſtēdat ante corporis ſectionem. At quamobrem chordas, id eſt, extremos muſculos, cùm in neruos degenerant, τένοντας vocet, ſæpenumerò declarauimus. Chorda hæc ab exteriori parte poplitis ſita, ab eàdem commiſſuram quoque adſtringendo ad huius partis firmitatem conducit, prohibetq́;, ne femur in eam prorumpat.
D

56 *Sed brachij oſſa inæqualia ſunt, quodq́; breuius eſt, multo plenius eſt: quod tenuius, plurimum vltra articulum fertur, atque excedit.*

Inæqualia dixit brachij oſſa, non quòd cum crure hæc conferat, quaſi crus inæqualia oſſa non habeat, quippe quùm in eo poſuerit longius eſſe, quod ab exteriori parte ſitum eſt: ſed, quod exterius os tibiam excedat, minimum tamen, cubitus verò plurimum. nam, ſi diligenter ſumma pars cruris inſpiciatur, ſura videtur paulo minor quàm tibia, eademq́; in imo crure apertè longior conſpicitur. Ergo, quia ſura in ſumma parte paulo minor eſt, præ vt in ima excedit, cubitus autem tota ſua eminentia radium excedit, idcirco dixit vltra articulum ferri, articulum nominans vel commiſſuram vniuerſam, vel extremum humeri, quod cauo cubiti C literam referenti inſeritur.

57 *Neruis item illigatur, qua parte oſſa inter ſe coniunguntur.*

Ligamenta nunc neruos appellat, vbiq; autem eos ita vocat: lata verò ligamenta, & quaſi membranas circa commiſſuram, nominari neruos patebit ex iis, quæ proximè ſubiicit: ſed & abſq; illis euiden-

euidentiſſimum eſt, nullum ex ijs, qui propriè nerui nominãtur, ad os pertinere: hoc ſiquidem pro- E
prium eſt ligamentorum, ac propterea chordarum, quũm hæ naturam habeant mixtam ex neruis
ac ligamentis. Hæc autem omnia abſolutè tradita ſunt à nobis in libro de motu muſculorum. Sed
nunc ad id veniendum eſt, quod in propoſitis verbis exequitur. Illigatur (inquit) id cubiti, quod
excedit, id eſt, eminentia cubiti, ligamentis commiſſuram comprehendentibus, qua parte oſſa inter
ſe iungũtur, cubitus ſcilicet & radius. quod idcirco protulit, quia vltra hunc locum, totum id, quod
in poſteriorem proiectum eſt, carnis eſt expers, neque ligamentis commiſſuræ aliquo modo cõpre
henditur: ipſi enim innectitur lateſcens chorda muſculi illius, qui cubiti commiſſuram extendit.

58 *Pluribus autem neruis ad humerum alligatur id os, quod tenuius eſt, quàm quod craſſius. Natura igitur horum articulorum, atque oſsium talis eſt.*

Ex his verbis colligi diximus totius commiſſuræ ligamenta νεῦρα, id eſt neruos, ab Hippocrate
nominari, quę quidem ab imo humero orta, ſummo cubito ac radio ea parte innectuntur. euenit. n.
in omni commiſſura, vt lata ligamenta, quæ ipſam comprehendunt, ita communia ſint oſſium, quæ
inter ſe committuntur, vt craſſæ membranæ videantur. hæc autem capiti radij etiam iunguntur, ſed F
magna ex parte cubito. atq; ea de cauſa dixit/ pluribus autem neruis ad humerum alligatur id os,
quod tenue eſt, quàm quod craſſius/ hoc eſt cubitus, quàm radius: ſiquidem ambo ad humerum al-
ligantur per ligamenta innexa, quæ nunc retuli νεῦρα, id eſt neruos, ab Hippocrate appellari, ſed
pluribus alligatur cubitus.

59 *Ob cuius naturæ modum oſſa, quæ in genu articulo ſunt, ſæpius excidunt, & facilius reconduntur.*

Oſſium enim, quibus vtraque commiſſura continetur, ſtructura arctior eſt in cubito, laxior in
genu. Huc accedit, quòd multi proceſſus multiq; ſinus inter ſe commiſſi, vndequaq; cubiti commiſſu
ram adſtringunt: at in genu femoris tubercula in exiguos ac reſupinatos tibiæ ſinus coniiciuntur.
Iure igitur articulus hic magis prolabitur, & celerrimè reuertitur.

60 *Inflammatio verò non magna ſupernaſcitur, neque articuli vinculum.*

Oritur inflammatio vi, qua oſſa expelluntur, quaq; in ſuam ſedem collocantur. Sed in genu,
quũm vtrunq; facilè & ſine magna vi incidat, inflammatio non oritur: quæ quũm abſit, articuli vin G
culum non ſequitur. ſub quo cũm neq; facilè extẽdatur, neq; facilè curuetur, ægrè poſt curationem
mouetur. Fit autem huiuſmodi vinculum ea de cauſa, quia articulus inflectitur ob neruos ac liga-
menta, quibus continetur, quæ ſub immodica inflammatione extenduntur. Quocirca articulus ob
quaſdam inflammationis reliquias ita ęgrè mobilis redditur, vt alligatus eſſe videatur. Nam, quũm
chordæ ac ligamenta, quę ipſum illigant, comprehenduntq;, & extendi & in omnibus promptè ſe-
qui muſculos articulum mouentes non poſſint, ſed propter duritiem in contrariam partem attra-
hant, affectus vinculo ſimilis proficiſcitur. Verũm in cubiti commiſſura, quũm tenues extremita-
tes proceſſuum cubiti interdum confringantur, & vbi excidunt, & vbi conduntur: quumq; multo-
rum concurſus ſit, vinculum articuli grauius oritur, & curatu difficilius.

61 *Plerunque autem in interiorem partem mouetur, interdum in exteriorem, non nunquam in poplitem: quæ mutationes vniuerſæ difficiles non ſunt. Sed, ſi in exteriorem vel interiorem partem erumpat, ſuper ſedile aliquod humile collocare hominem oportet, crure ſublimiori quidem, ſed non multo,*

Qua parte articulus magis adſtringitur, ea minus elabitur. perfectè igitur à priori parte adſtrin- H
gitur, quà patella eſt, quam non nulli medici, cũm toti genu oppoſita ſit, ἐπιγουνατίδα græcè meri-
tò appellant. hanc ab exteriori parte continet lata quædam chorda, cuius initium eſt à ligamentis,
quæ à priori parte femoris ſunt. ea verò per totam patellam fertur, ac tibiæ capiti innectitur. Prio-
rem igitur partem commiſſuræ genu, & patella, & chorda, quæ (vt dictum eſt) ad tibiæ caput per-
tinet, optimè tuentur: ſed poſteriorem exquiſitè rotundam adſtringit caput eius muſculi, quo cur-
uatur crus. eſt quidem hic muſculus exiguus, atq; ob eam cauſam ipſa commiſſura abſconditus la-
tet eos, qui corpora incidunt. maximè autem craſſum caput habet, quod validiſſimis ligamentis an
numeratur. Superſunt duæ partes in commiſſura genu, exterior & interior, quæ nulla tali re ſepiun
tur, quali prior & poſterior: atque idcirco femur in eas prolabitur: magis autem in interiorem, vt
quæ minus ſepta ſit.

62 *Ferè ſatis eſt modicè extendere, crus ſcilicet ab inferiori parte, femur à contraria.*

Quum extendendi apertè mentionem feciſſet, de reponendo nihil meminit, vt de re quæ pla-
na ſit, quòd optimè nouerimus perpetuum eſſe in articulis omnibus reponendis ad contrariam
partem

A partem eius, in quam venit, rolapſum articulum repellere. At, vbi reponimus, ſi quædam eminentia oſſis non longa extat, os quod reponendum eſt, dirigere conuenit. quod etiam docet non ſecus, ac fecerit in cubiti commiſſura. Nihil autem de genu articulo meminit, quùm in poplitem prolabitur, quoniam eádem ratione conditur, atq; vbi in exteriorem vel interiorem partem mouetur. membro enim in diuerſa diducto, articulus, qui excidit, in priorem partem adurgendus eſt.

63 *Moleſtiora ſunt, quæ in cubiti, quàm, quæ in genu articulo incidunt, & maiori negocio reſtituuntur, idq́; ob inflammationem, & ob naturam ipſam, niſi protinus reſtituantur. Excidunt quidem hæc minus q̃ illa, ſed ægrius in ſuum locum collocantur diriguntur q́;, magis q́; inflammatione prehenduntur, & callo circundantur: hæc item ferè paululum excedunt: idq́; modò ad pectus, modo in exteriorem partem: articulus autem non toto loco mouetur, ſed aliquid ex cubiti proceſſu, quà excedit, in humeri cauo manet. Hæc igitur, vbi in hanc vel illam partem procidũt, facilè reuertuntur. Satis autem eſt è regione humeri recta extendere, ſic, vt vnus brachium à prima palmæ parte extendat: alter prehendat hominem ſub ala: alius item vna manu ad os, quod extat, admota, prominentiori eius palmæ parte ipſum propellat, altera verò prope articulum data cogat in contrariam partem. Atq́; hæc quidem luxata non ægrè in ſuam ſedem repo-*

B *nuntur, ſi priuſquam inflammatio ſuperueniat, recondantur. Pleruнq́; igitur in exteriorem partem veniunt, veniunt & in interiorem: figura autem ipſa exprimuntur, ſæpius q́; hæc licet abſq́; valida intentione reſtituere. Neceſſe eſt, vbi in interiorem partem erumpant, articulum ad naturalem ſedem repellere: brachiũ verò magis in pronũ habitum conuerſum circũducere. Cubitus ergo plerunq́; in has partes excidit, ſed, ſi humeri articulus in hanc vel illã partẽ moueatur vltra cubiti proceſſum, qui in cauo eius recipitur, quod rarò accidit: ſed, ſi accidat, ad hæc luxata non amplius accõmodatur directa extendendi ratio, nãq́; vbi ſic extendimus, id cubiti, quod excedit, prohibet, quo minus ſequi humerus poſſit. Quæ igitur ſic luxantur, eo modo extendenda ſunt, qui antè traditus eſt ad extendendum humerũ fractum, quùm alligandus eſt: ab ala enim conuenit ſurſum verſus extendere, à cubito deorſum cogere. Humerus.n. hac ratione diductus è regione ſui receſſus collocabitur, ſic, vt non hæreat: hoc, vbi accidet, facilè reſtituemus prominentioribus palmarũ partibus partim id humeri, quod extat, impulſum reponentes: partim id cubiti, quod iuxta humeri articulum eſt, à contraria parte coactum in ſuã ſedem collocantes, eodem modo in vtroq́; caſu: hæc autẽ intentio ad huiuſmodi luxata iuſtiſſima eſt: reſtitui etiam poſſent, ſi recta intentio adhiberetur, minus tamen, q̃ ſi hoc modo intendantur. At humero vt in priorem partem erũpat rarò admodum accidit. Sed, quid ſubita vis non expellit? multa.n. ſuo loco excidunt, licet magnum ſit, quo prohibentur. In*

C *hoc autem caſu grande eſt, quod ſuper os craſſius excedit, plurimumq́; nerui tenduntur: quibuſdam tamẽ excidit: cuius rei id ſignũ eſt, quod neq́; minimum quid curuare cubitum poſſunt, quod etiam articulũ contingenti patet. Niſi ergo ſubito reponatur, graues vehementesq́; inflammationes cum febre oriuntur: ſed, ſi ſtatim occurratur, non magno negocio conditur. Expedit autem linteum durũ, implicitum, non magnũ, qua parte cubitus curuatur, tranſuerſum iniicere, tum repentè cubitum flectere, & quantum maximè poteſt, manum ad humeri caput porrigere: hæc.n. reponendi ratio, iis, quæ ſic luxata ſunt, abundè eſt.*

A Linteum conuolutum in flexuram cubiti coniectum.
B Cubitus repente conflexus.

D

Poteſt item directus intendendi modus ad hanc reponendi rationem aptari. Debet autem, qui reſtituit, prominentioribus palmarum partibus id humeri, quod, quà cubitus curuatur, præter naturam extat, retro cogere: alter ab interiori parte cubiti eminentiam adurgere, ſic, vt ad cubitum ipſum è regione ſpectet. Valet autem ad huiuſmodi luxata ille extendendi modus, quem ſupra narrauimus pertinere ad extendendum humeri oſſa comminuta, quùm vincienda ſunt. Intentione adhibita prominentiores palmarum partes admouendæ ſunt, quemadmodum in prioribus demonſtrauimus. Verùm, vbi humerus in poſteriorem partem erumpat (id quod rarò accidit) maximè omnium dolorem mouet, & febrem, eaq́; ſub pura bile continuatur, mortifera eſt, & paucis diebus hominem præcipitat: homo autem extendere brachium nequit. Quòd ſi à principio protinus adhibearis, coge cubitum extendi, ac per ſe reſtituetur: ſi iam febris anteuerterit, non amplius reponendus eſt, adhibita enim vi dolor hominem interimeret. Atque (vt vno verbo dicam) nullum articulum, dum febris eſt, compellere in ſuam ſedem conuenit, ſed minime omnium cubitum.

cubitum. Obnoxia item eſt cubiti iunctura alijs grauibus noxiis: hoc enim os craſſius eſt, quumq; ab altero diducitur, ea neq; curuari, neque extendi ſimiliter poteſt: id patebit, ſi quis priorem iuncturæ partem tangat, quà diuiditur vena, quæ à ſuperiori parte lacerti procedit: quæ res vbi accidit, non facilè reſtituitur. Neque enim alia oſſa, quæ bina inter ſe iunguntur, vbi dehiſcunt, facilè in priſtinum locum reuertuntur: ſed neceſſe eſt oſſibus ſic diductis partem reddi tumidam: rationem verò, qua deligare conuenit, poſuimus, vbi vinculum eius commiſſuræ, quæ ad talos eſt, oſtendimus. Eſt etiam, quùm perrumpitur interdum os cubiti, quod humero ſubiectum eſt: interdum eius cartilago, à qua naſcitur chorda, quæ ſita eſt in humeri parte poſteriori. id, quùm accidit, febrem concitat, & malis vitijs annumeratur: articulus tamen ſuo loco remanet, baſis enim tota hac parte excedit. At, quùm ea pars comminuitur, quæ ſubiecta eſt humeri capiti, articulus huc atque illuc mouetur, ſi tranſuerſa penitus frangitur. Sed (vt ſummatim rem exponam) leniora vitia ſunt, ſub quibus os frangitur, quàm ſub quibus hoc inuiolato venæ ac nerui grandiores ibi conteruntur: hæc enim hominem magis ad interitum præcipitant, quàm illa, ſi continua febris accedat: ſed huiuſmodi fractura rarò accidit. Eſt etiam interdum, quùm imum humeri caput frangitur, quà prominet: id autem multo grauius videtur vitijs, quæ cubito incidunt, ſed aliquanto leuius eſt. Qua ergo via reſtitui potiſſimum, curariq; luxata ſingula debeant, diximus: atq; id etiam, articulum protinus reponendum eſſe, quòd nerui celerrimè inflammatione prehendantur: nam ſi, vbi excidant, ſtatim recondantur, nerui tamen contrahi ſolent, & aliquandiu conſuetam porrectionem contractionemq; non præſtare. Curare autem hæc omnia ſimiliter conuenit, & quæ comminuuntur, & quæ dehiſcunt, & quæ procidunt: omnia enim pluribus faſcijs pannisq; & cerato nutrienda ſunt, non ſecus ac cætera, quæ franguntur. Figuranda autem eſt in his omnibus cubiti commiſſura, ſicut quando humerus & cubitus fractus deligabatur: huiuſmodi enim habitus maximè communis eſt omnium, quæ excidunt, dehiſcunt, aut franguntur: maximè item communis mutationis, quæ poſtea ſequitur, ſiue curuari illa, ſiue extendi debeat, ab eo enim habitu mota, æquè & curuari & extendi poteſt. Præterea membrum ita figuratum citra moleſtiam ægrotantis continetur atq; ſuſpenditur. Ad hæc, ſi extento brachio callus obduceretur, contineretq;, ſatius eſſet nullo modo increuiſſe, multum enim eſſet impedimento, & parum proficeret: expeditius autem eſſet callo curuatum brachium firmari: multo autem melius eſt callum circundari, brachio medio inter hos habitu collocato. Hactenus de figurando. Deligare autem conuenit faſciæ capite ſuper vitiatam partem iniecto, ſeu fracta ſit, ſeu prolapſa, ſeu diducta: eaq; primos circuitus dare, ac maximè adſtringere, ſed hinc atq; hinc leuius: vinculoq; & humerum & brachium comprehendi, & vtrunque magis, q̃ plerique ſoleant, vt à vitiata ſede tumor quàm longiſſimè ad partes, quæ hinc ſunt atq; hinc, depellatur. Iniciatur autem vinculum eminentiæ cubiti, ſi ea parte vitium ſit, ne tumor ibi excitetur. Cauendum inſuper eſt, quantum poteſt, ne in vinciendo plurimum vinculum colligatur, quà cubitus flectitur: adſtringenda verò eſt quàm maximè pars vitiata: reliqua eadem ſequantur, quod ad vinculum ſpectat, arctius ac laxius: atq; eodem tempore ſingula, quo ſuperius ſcripſimus in curatione fracturæ: tum tertio quoque die faſciæ ſoluantur, ac rurſus alligentur, ſentianturq; tertio die laxæ, ſicut in fracturis. Ferulæ quoq; debito tempore circũdentur, nihil enim alienæ ſunt, tam ſi fractura ſit, quàm ſi non ſit, niſi homo febricitet: laxiſſimæ autem imponantur, ac tum ad humerum, tum ad brachium dentur, neque craſſæ ſint: adhiberi item debent inæquales inter ſe ſic, vt vna alteram excedat, quantum conferre ad flexum coniiciemus. Quin et panni ſuperiniiciendi ſunt eadem ratione, qua ferulas diximus, ſed quà vitium eſt, paulo pleniores. Temporis verò coniecturam facere oportet & ex inflammatione, & ex iis, quæ ſupra ſcripſimus.

GALENI IN HIPPOCRATEM
DE ARTICVLIS
B COMMENTARIORVM LIBRI QVATVOR

Vido Vidio Florentino interprete.

ARGVMENTVM PRIMI LIBRI

Vt in libro de Fracturis multa dicta ſunt, quæ ad Luxationes attinent, ita hoc quoque de Articulis multa de Fracturis tractantur. In cuius prima parte de Humeri articulo reſtituendo, de Summo humero, ac de Iugulo, pertractat.

LIbrum hunc illi proximè ſubiectum eſſe, qui de fracturis eſt, in com-
mentarijs in eum iam diximus, quod nunc paucis etiam dicemus.
Eam rem ante omnia planè demonſtrat principium vtriuſque libri.
in illo enim ita orditur: Medicum oportet, quæ ſuo loco mota ſunt &
C fracta, recto admodum habitu intendere. vbi apertè de fractis ac lu-
xatis tractaturum ſe indicat. Sed in hoc rurſus, ab initio protinus /δὲ/
coniunctionem, quam /autem/ vertimus, adiungit: quæ ibi adiici ſo-
let, vbi aliquid agitur, cuius antè mentio facta fuerit, nunquam tamen
in principio ſermonis adſcribitur: quanquam non nulli ad id ſapien-
tiæ deuenerunt, vt Xenophontis librum, qui œconomicus dicitur, ad-
ducant, inde putantes fidem facere, veteres ſolitos eſſe /δὲ/ coniunctio-
nem in principio ſermonis vſurpare: ac propterea Xenophontis libri tale eſſe initium aſſerunt,
ἤκουσα δέ ποτε αὐτοῦ, καὶ περὶ οἰκονομίας τοιάδε μοι διαλεγομένου, non intelligentes eum librum po-
ſtremum eſſe inter eos, quos de Socratis dictis ac factis memorabilibus ſcripſit. Ad hæc ipſa rerum
doctrina teſtatur librum hunc ei, qui de fracturis eſt, proximè ſubiici. ibi enim pollicitus de fractis
luxatiſq; tractare, quæcunque ibi explicanda reliquit, hîc exequitur, ſic, vt nihil in opere deſidere-
tur: atque ea de cauſa dixi Hippocratem iuxta quorundam ſententiam vniuerſum hoc opus in
duos libros non ſecaſſe, ſed vno colligaſſe, eumq; inſcripſiſſe de officina medici, qui præ magnitu-
dine poſtea ab altero diſtinctus fuit in duos. Nullum autem fracturæ aut luxati genus fuiſſe ab Hip
D pocrate prætermiſſum, exceptis, quæ ad caput pertinent, cùm alio libro ab ipſo tradantur, euiden-
tiſſimum eſt, ſi in memoriam reuocentur, & quæ in libro de fracturis prodidit, & quæ in hoc ipſo
oſtenſurus eſt. In libro itaque de fracturis ſcripſit de brachio, cubito, crure, ac femore comminu-
to: tum de iis, quæ pedi incidunt & manui: poſtea de illis fracturis, quibus vlcus accedit, & oſſa nu-
dantur: poſtremò de omnibus vitijs genu & cubiti. Reſtabāt adhuc ex luxatis humeri caput, quod
cum lato ſcapularum oſſe committitur: & femoris caput, quod coxa recipitur, maxilla, & ſpina: ex
fractis, coſtæ, maxilla, naſus, auriculæ, quæ in hoc libro perſequitur. Sed & de oſſibus, quæ dehi-
ſcunt, ac de iis, quæ circa articulos conteruntur, in vtroque libro tractat: & ſi quid in eo, qui de fra-
cturis eſt prætërijt, in hoc adiecit, ita, vt nullum ſuperſit genus fracti, prolapſi, aut diducti oſſis. Scri-
pſit etiam de muſculis, venis, ac neruis colliſis, & de alijs, quæ (vt retuli) ſatis teſtantur hunc li-
brum illi, qui de fracturis eſt, ſubiiciendum eſſe. Huc accedit, quòd in hoc ipſo exponit vniuer-
ſam ſtructuram machinamenti illius, quod in eo voluit paratum haberi medicis, qui in magna ci-
uitate medicinam faciunt: ſimulq; in memoriam reducit, illius ſe antè mentionem feciſſe. Id ma-
chinamentum à medicis, qui poſt ipſum fuerunt, ſcamnum Hippocratis appellatur. ſed ſatis ha-
ctenus oſtendimus librum hunc proximè ſequi eum, qui de fracturis eſt. Ad expoſitionem igitur

cius veniamus,adhuc illud præfati,quod in enodatione libri de fracturis propoſuimus,nempe ſer- E
monem Hippocratis planum eſſe, minimaq́ꝫ expoſitione indigere apud eum, qui primis diſcipli-
nis inſtitutus ſit,quiq́ꝫ fuerit in Hippocratis ſermone verſatus.ſi quis enim ita paratus oſſium hoĩs,
vel certè ſimiæ,cõmiſſuras inſpexerit,facilius adhuc cõprehendet,quæ in hoc opere tradunt̃. ſi quis
aũt incidendis muſculis operã dederit, & prudens alioquin natura fuerit,huic (certum ſcio) ſuper-
uacua videbunt̃ cõplura eorum, quæ in iis cõmentariis poſuimus, quandoquidem verba Hippo-
cratis prius tenebit, q̃ꝫ à me exponantur. ſed qm̃ non his commentaria ſcribimus, ſatius arbitror &
aliorum habita ratione,ſi quid vel parum videatur obſcurum,id nullo modo præterire.

1 *Articulum autem lati ſcapularum oſsis noui vno modo excidere, nempe in alam.*

Oſtenſum iam eſt in ſuperiori libro Hippocratem ſolitum eſſe mutuari nomen ἄρθρα (quem
articulum interpretamur) ad ſignificandum oſſium, quæ inter ſe committuntur, non cauum, quo
proximi oſſis caput recipitur, ſed ipſum caput. nunc verò meminiſſe etiam oportet humeri caput,
quod grande eſt,inſeri in extremitatem ceruicis lati ſcapularum oſſis,quæ leniter caua eſt:tum con-
ſueſſe Hippocratem interdum eiuſmodi res ita exprimere,vt nunc,quùm inquit/articulum autem
lati ſcapularum oſſis/:interdum non ita,ſed ac ſi diceret, Articulum, qui cum lato ſcapularum oſſe F
committitur:quemadmodum in libro de fracturis, vbi ſæpenumero ſcribit/articulus,qui ad genu./
/Vno modo/inquit,hoc eſt,in vnam partem ſcire ſe hunc articulum excidere, quod an verè ſic ha-
beat,in iis,quæ ſequuntur, conſiderabimus.

2 *In ſuperiorem verò locum, aut in exteriorem, nunquam.*

Cauum id,quod(vt retuli)in extrema ceruice lati ſcapularum oſſis ſitum eſt, in priorem partem
ſpectat.quare vbi humerus in ſuperiorem partem porrigitur, illius caput eo cauo prorſus toto reci
pitur. At,quùm cõmiſſuræ vniuerſæ ſex ſint partes circũſtantes,ſuperior & inferior, prior & poſte
rior,exterior & interior,pars huius commiſſuræ exquiſitæ ſuperior tegitur carnoſa parte illius mu-
ſculi,qui,quùm literam Δ repræſentet,δελτοειδὴς à quibuſdam noĩatur: quà verò ad collum incli-
nat, ſuperiectum habet dorſum lati ſcapularũ oſſis, quà id ſummum cũ iugulo coniungit̃. ab inte-
riori parte obiicitur proceſſus lati ſcapularum oſſis, quem non nulli ab anchoræ ſimilitudine vocãt
ἀγκυροειδῆ, alij à roſtri figura κορακοειδῆ. Hîc itaq́ꝫ prohibet,quo minus in eam partem articulus
elabatur: in poſteriorem quis noſtrũ poterit concipere, quùm ibi latum ſcapularum os ſit? Reſtant
quatuor loca non ſepta,in quæ putare licet articulum erumpere,quorum oĩum meminit:inferioris G
quidẽ initio libri,quùm inquit/articulum aũt lati ſcapularum oſſis noui vno modo excidere, nem-
pe in alam/: reliquorum verò trium nominatim,primò ſuperioris, deinde exterioris, tertiò prioris.
Conſideremus igitur,quid de duobus modis dicat,quos aggreſſus eſt proximis verbis.

3 *Non eſt tamen, quod contendere cupiam, excidat'ne an non, & ſi de eo non deſit, quod dicã: ſed in prio-
rem partem elapſum, nec vidi vnquam, nec elabi poſſe exiſtimo: cenſent tamen quidam medici in priorẽ
partem plurimum excidere: decipiuntur autem maximè ijs, quorum caro circa articulum & humerum
tabe conſumpta eſt: ſiquidem in his humeri caput in priori parte prominens ſe oſtendit. Ego quùm in eam
partem procidiſſe articulum negarem, propterea & à medicis, & à vulgo, malè audiui: vnus enim habi-
tus ſum ignarus, cæteriq́ꝫ omnes periti, vixq́ꝫ perſuadere illis potui rem ita habere.*

Exequutus duas partes,in quas excidit,ſuperiorem.ſ.& exteriorem, teſtatusq́ꝫ ex vtriſq́ꝫ in neu
tram ſe vidiſſe articulum luxatum,quaſi de vtraq́ꝫ pertractans adſcripta nunc verba,ꝓpoſuit. Quod
aũt poſtea ponit, cùm inqt/& ſi de eo non deſit, quod dicam/apertè videtur ad alteram ꝓpoſitarum
partium referri: nam, ſi referri ad vtrãq́ꝫ voluiſſet, non loquutus eſſet ſingulari numero/de eo./ An H
de ſolo exteriori loco intelligit, ſiquidem verba hæc ab eo loco proximè ſubiiciunt̃/& ſi de eo non
deſit, quod dicam/? Poteſt etiam(vt non nulli accipiunt) de vtroq́ꝫ loco id ſcripſiſſe, vſus antiqua lo-
quendi figura, quaſi ita ſcripſerit/& ſi non deſit de ea re, quod dicam/. Aiunt non nulli dari poſſe,
ſcripturam hanc corruptam eſſe,cùm à primo librario nõ rectè fuerit deſcripta:&,quùm nemo de-
inde auſus fuerit ipſam corrigere, hactenus corruptam perſeuerare. Nos autem in quodam exẽplo
ita ſcriptum inuenimus/& ſi non deſit de iis,quod dicam/quùm aliquis non dubitarit aliter ſcribe-
re,quàm alibi reperiretur. ſed,ſiue de vtroq́ꝫ loco,ſiue de altero tantùm dicat (non eſt,quod conten
dere cupiam), operæprecium nobis eſt vtrunq́ꝫ contemplari, quod attinet ad eius verba illo dunta-
xat adiecto,ꝙ verbo ἰσχυρείω ſignificauit contendere cupio: id enim nihil aliud notat,quemadmo
dum & verbum ὀψείω videre cupio: vnde Homerus deduxit vocabulum ὀψείοντες, ſignificans cu-
pientes videre, quùm inquit, τῷ ῥ' οἵγ' ὀψείοντες ἀυτῆς καὶ πολέμοιο. Conſideremus igitur cauſam,
quamobrem ait nolle ſe aliquid dicere, & ſi non deſit, quod dicat, primò intelligentes, quæ'nam
ſint, quæ dicere poſſet. Conſtat autem, ſi quid dicendum omnino ſibi ſtatuiſſet, ex partium natura
inueniendum fuiſſe. partium autem naturam demonſtrauimus ad vnguem in libro de oſſibus,
in eo,

A in eo, q̃ eſt de muſculis incidendis, & in eo, qui de rõne incidendi corporis. natura. n. arteriarum ve-
narum neruorũ nihil ad hunc locum facit, quia caſus oẽs, vbi articuli excidunt, fiunt ac prohibẽtur
& ob oſſium cõmiſſurã, & ob muſculos quibus illa comprehenditur: ad quã rem nihil conferunt,
aut prohibent venę, nerui, & arteriæ. Ac ne longius à propoſito diſcedamus, lati ſcapularũ oſſis ar-
ticulus inter cæteros oẽs faciliimè prolabitur, qm̃ vnius formæ eſt, & ſimplex, non duplex, quem-
admodum qui in genu eſt: neq; varius, & nullo modo ſimplex, quẽadmodum qui in cubito: & qm̃
humeri caput grande eſt & ſine oblonga ceruice in ſinum parum deſidẽtem conijcitur: femur verò
caput paruum habet, & ceruicem oblõgam, id verò cauum, quo recipitur, valde ſinuatum eſt, & al-
tis labris cingitur. adde q́ in ſummo capite per validiſſimum ligamentum ad ſuum cauum, quà ma
ximè altum eſt, diſtinetur. Iure itaq; femur raro procidit, ſæpe humerus, vt qui neq; ligamentum
habeat, neq; in altiori cauo ſe inſinuet. Neceſſe aũt eſt, cùm prolabitur, principio in eam partẽ mo-
ueri, in quam cõpellitur vi illius habitus, quo figuratur: vbi manere neceſſariò non poteſt, & q́ ſuo-
pte nutu deorſum feratur, & q́ interdum prohibeatur anguſtia loci, ſiue ob oſſium ꝓceſſus, ſiue ob
muſculorum vires. Igiť lati ſcapularum oſſis cõmiſſura ſuperiectum habet à ſuperiori parte ſum-
mum lati ſcapularum oſſis, quà cum iugulo coniungiť. & ideo, quãuis in eam aliqñ articulus mo-
B ueať, quùm ab oſſibus, quæ ibi ſunt, non admittať, ſtatim pondere inclinatum deorſum fereť: ab ex-
teriori verò magis muſculis contineť, præterquam q́ articulus deorſum naturaliter inclinať. Inter-
dum tamen violentus habitus, qui muſculos poſſit inter ſe diducere, poteſt in ſpacium, quod inter
eos eſt, articulum compellere, quo deinde adſtrictus muſculis cõtineať. atq; hac de cauſa dixit Hip-
pocrates nolle ſe contendere, excidat'ne articulus humeri, an non. quatenus. n. deorſum fertur, ma-
nere in priori parte non poteſt: diductis aũt muſculis (vt dictum eſt) nihil alienum videť adſtrictum
ibi contineri. Hæc adducere potuit de humeri capite luxato in alium locum, q̃ in alam: ſed, cùm id
nunquam viderit, commentitias cauſas ſcribendas eſſe minimè credidit, vbiq; magis fide dignum
exiſtimans, quod euidenter apparet, q̃ quod à ratione duciť. Sic & quæcunq; ipſe ad curationem
excogitauit, priuſquam nos doceat, experimento cõprobat: non ſicut non nulli ex iunioribus medi
cis, qui in ſcriptis de ratione medendi, nobis ea imperarunt, quæ ipſi nunquam antè ſunt experti.
Sed & ipſe Hippocrates ‖ in hoc libro, quùm tractaſſet de iis, quæ ſpinæ incidũt, ſubdidiſſetq; poſſe Sect. 3. t. 50.
experimento redargui, quæ ipſe excogitaſſet, inquit, Pulchra. n. huiuſmodi monumenta ſunt eorũ, 274. g
quæ, cum experti ſumus, ſine effectu inuenimus, & cauſarum, ꝓpter quas parum proceſſerint.

4 *Siquis carnẽ detraxerit ab ea parte, q̃ ſuperiecta cõmiſſuræ humeri cum lato ſcapularũ oſſe ad ceruicẽ*
C *intendit, & ab ea, qua ſitus eſt muſculus, qui verſus ſuperiorem partẽ extẽdit, & à chorda iuxta alã, et à*
iugulo ad pectus, humeri caput, quamuis prolapſum non ſit, in priori parte admodum ſe oſtendet. Natura-
liter. n. humeri caput in priorẽ partem prominet: reliquum verò oſſis humeri in exteriorẽ conuertitur.

Βραχίων, quem humerum vertimus, dicitur ea totius brachij pars, quæ inter duos articulos ſita
eſt (duos aũt articulos intelligi volo, & eum, qui ad latũ ſcapularum os, & eum, qui ad cubitum eſt)
ἐπωμὶς verò illa, quæ ſuperiecta cõmiſſuræ humeri cum lato ſcapularum oſſe ad ceruices intendit,
ὦμος enim grçcè noĩatur ex tota cõmiſſura id, quod oculis ſubiicitur. nã quod lati ſcapularum oſſis
minimè ſe oſtendit, à poſteriori parte ſitũ eſt: ab inferiori oẽ id, quod apparet, quùm totũ brachium
ſurſum porrigiť. ala μασχάλη græcè nuncupatur. Præfatus igitur Hippocrates, vbi in carne, q̃ hu-
meri cõmiſſuram contegit, macies ſumma oriť, caput humeri ita extans conſpici, vt quibuſdã exci-
diſſe videať, ¦docet vniuerſam eius naturã ex arte corporis incidendi, ¦præcipiẽs, vt ſi quis aperte in-
tueri ipſam velit, ab ea parte, q̃ ſuperiecta cõmiſſuræ humeri cum lato ſcapularum oſſe ad ceruicẽ
intendit, carnẽ detrahat, hoc eſt, ſcalpello circũcidat, donec, quæ in cõmiſſura ſunt, oſſa nudenť: de-
trahat ſimiliter ab ea chorda, quæ iuxta alã eſt: terni. n. hic muſculi ſunt, primus à lato ſcapularũ oſſe
D ac iugulo oriť, quẽ à ſimilitudine literæ Δ vocant δελτοειδῆ. Huius muſculi, quod carnoſum eſt, te-
git vniuerſam cõmiſſurã: chorda in lõgitudinem tendit per os humeri, cui illigať altera chorda grã-
dioris muſculi¦, qui ¦à pectore incipiens cũ ſuperiori connectiť, quà ſita vena eſt, quæ ſub ala ad cu-
bitum ꝓcedit. Meminit ẽt huius ipſius, quùm inquit/ & à chorda iuxta alam/: ſed, quùm ait/ & ab
ea qua ſitus eſt muſculus, q verſus ſuperiorẽ partem extendit/ potuit loq; de muſculo, q Δ literã re-
pręſentat, cuius, quod carnoſum eſt, operit vniuerſam cõmiſſurã. potuit ẽt muſculũ illũ intelligere,
qui ferť ad priorẽ partẽ humeri, & à duobus capitibus ligamenta valida habet, quorũ alterũ à lati
ſcapularũ oſſis, ꝓceſſu anchorę ſimili, alterũ à ſublimiori labro ceruicis eiuſdem oſſis, dependet.

5 *Verſatur humerus in cauo lati ſcapularũ oſſis à latere, vbi brachiũ iuxta latus extenditur: at vbi totũ*
in priorem partẽ porrigitur, humeri caput è regione caui lati ſcapularũ oſſis collocatur, neq; amplius vide
tur in priorem partẽ excedere. Ergo, quod propoſitũ eſt, nũquam vidi humeri caput in priorem partẽ pro-
moueri: non tamen contendere velim, eo nec'ne promoueatur. Quum humerus igitur in alam excidat, cõ
plures reſtituendi peritiã habent, quippe quum multis excidat: callere autẽ omnes modos, quibus medici
luxatum reponant, & qua ratione ipſis vtendum ſit, eruditi eſt. Tunc autem adhibere modũ validiſſimũ
debes, cùm maxima vi opus eſſe intelligis: validiſſimus autem eſt, qui omnium poſtremus adſcribitur.

Verſari

Verſari dixit ὁμιλεῖν, quod vocabulum græcè ferè mutuantur antiqui, non ad ſignificandum, E colloqui, quemadmodum nunc pleriq; ſed hac voce intelligunt inter ſe conuenire, & quaſi vnà verſari, quod ὁμοῦ εἰλεῖσθαι dicebant. quin & Homerus eodem modo id vſurpat in iis, quæ ſcribit in clipeo appicta fuiſſe à vulcano, cùm inquit, ὡμίλεον δ' ὥστε ζωοὶ βροτοί. Humerum itaque à latere ait verſari in cauo lati ſcapularum oſſis, vbi brachium iuxta latus extenditur, ὁμιλεῖν dicens verſari, vt eo verbo ſignificaret, ſimul eſſe, & ipſum contingere. At vbi (inquit) brachium totum in priorem partem porrigitur, humeri caput è regione ſinus lati ſcapularum oſſis collocatur, neq;, cùm erectũ maneat, videtur amplius in priorem partem excedere.

6 *Quibus humeri caput ſæpenumero excidit, ipſi per ſe reſtituere poſſunt.*

In commentarijs quoque de fracturis oſtendi articulos duabus de cauſis frequenter vel leui occaſione erumpere, aut enim ob ipſos ſinus parum deſidentes, atque ipſis labris reſupinatos: aut ob humorem earum partium, quæ commiſſuram comprehendunt, ob quem laxantur, & facilè extendũtur. Adieci etiam articulos iiſdem de cauſis promptè reſtitui. quamobrem ab ægrotantibus per ſe citra operam medici, reponuntur. A.l.4.f.5.t.1. c.1.477.g.

F

7 *In alam enim coniicientes tubercula digitorum alterius manus, articulum ad ſuperiorem partem adurgent: cubitum verò ad pectus adducunt.*

Primus reſtituendi modus hic eſt, quùm ſeu æger ipſe, ſeu medicus aliquis, humeri capiti digitorum tubercula ſubiicit, non quouis modo, ſed à parte interiori, vt primò ad priorem partem caput humeri compellat, dein ad ſuperiorem, ipſumq; è regione collocet ſui caui. vbi (vt arbitror) muſculi, qui commiſſuram complectuntur, ipſi ſubſeruient, & efficiendi ſocij erunt. ipſe enim ait in opere de fracturis, quod & nos in libro de motu muſculorum, id proprium eſſe atque innatum muſculis, vt in ſe ipſos contrahantur. non enim à ſe ipſis, ſed quieſcentes atq; ocioſi, ab iis, qui in contraria parte ſiti ſunt, tenduntur. Hic muſculorum motus humeri caput in alam luxatum non patitur in eodem loco manere, ſed ipſum attrahit ad latus, dum expellatur, ſubiiciaturq; ceruici lati ſcapularum oſſis. Quocirca tria in reſtituendo ſunt agenda, primò quidem in priorem partem impellendum eſt, deinde in ſuperiorem, poſtremò in poſteriorem: hoc ſiquidem neceſſe eſt quocunq; modo quis reponere id tentauerit. Igitur, vbi partes, quæ commiſſuram comprehendunt, naturaliter madent, & laxæ ſunt, humeri caput, vel leuiter intento brachio in priorem partem adducitur: at, vbi va G lidæ ſint, valentius intendi debet. Quamobrem plures inuenti ſunt reſtituendi modi, quorum omnium caput vnum eſt, quod ego retuli. ſpectat autem ad ea tria, quæ propoſui agenda. inueniuntur hæc ex eo, quod maximè commune eſt & generale, poſitum quidem ab Hippocrate, demõſtratum verò à nobis in libris de ratione curandi: quod & nunc etiam docebimus, quantum poterit breuiſſimè, nempe ex iis, quæ naturaliter habent, nihil eſſe corrigendum, ſiquidem ea nobis conſilium eſt non tollere, ſed tueri: quæ verò præter naturam ſunt, propoſitum eſt in naturalem ſtatum reſtituere. neceſſe autem eſt id quod in antiquam ſedem, vndè exceſſit, reuerſurum eſt, rurſus idem iter facere, quod perinde eſt, ac ſi dicas, contrarium iter facere: nam iis, qui Athenis Eleuſinem proficiſcuntur, iter contrarium non aliud appellari poteſt, quàm Eleuſine Athenas, quanquam primum iter, quod fecerunt Athenis abeuntes, poſtremum eſt, vbi redeunt. Conſiderato igitur in ſingulis luxatis, vndè cœperit articulus expelli, quà proceſſerit, & vbi conſtiterit. oportebit enim excidendi finem, principium eſſe reuertendi, atque inde rurſus ad excidendi principium procedere. Ac ne longius diſcedamus in propoſito caſu, cùm humeri caput ſuo loco motum in priorem partem venit, ob pondus deorſum fertur, deinde in poſteriorem partem ad latus vi muſculorum ad ſe recurrentium contrahitur. cùm ergo reuerti ad ſuam ſedem debet, inchoari à poſteriori regione neceſſe eſt, tuncq; H primò in priorem partem impelli, poſtea ſurſum adduci: deinde, cùm ſitum eſt è regione ſui caui, duorum alterum faciendum eſt, vel res tota muſculis committenda, vel vnà cum ipſis attrahentibus adurgendum eſt. at, vbi rem muſculis commiſeris, inferiorem locum ſine fultura ne relinquito: ſuſtineri enim hîc re aliqua humerum oportet, ne, cùm muſculi non dum ſic confirmati ſint, vt ipſum attrahant, deorſum feratur, priuſquam ab illis in ſuam ſedem adducatur. Ergo, cùm tria hęc itinera ſint, optimum eſt, vnumquodque ad rectam lineam fieri, primò quidem in priorem partem, deinde in ſuperiorem, tertiò in poſteriorem. ſæpe autem non ſic, ſed circa ceruicem lati ſcapularum oſſis circunducentes humeri caput reſtituimus: cuius ſanè generis eſt primus reponendi modus per digitos, vel ipſius hominis, vel medici. Eum modum appellat Hippocrates κατὰ περίσφαλσιν, qui citra noxam proficit in commiſſura humeri cum lato ſcapularum oſſe, quippe quæ nullum oblongum proceſſum habeat, neque in capite humeri, ex toto enim rotundum eſt, neq; in labris illius caui, quo recipitur. Quibus itaque ſæpe promouetur, neceſſe eſt commiſſuram eſſe laxam, & cauum exiguis labris contineri: atq; ea de cauſa ipſi per ſe ipſos articulum reſtituũt, quibus ita habet, integræ manus digitorum tubercula in alam coniiciẽtes, ſic, vt inter latus & humeri caput demittantur:

Infra tex 10. 253 g.

A demittantur: in quo caſu digiti vicem vectis præſtant, cùm tubercula in acutum deſinant ad effigiem ſummi cunei. hac igitur ſummitate facilè inter humeri caput, & latus inſerũtur. quòd ſi ubi ſemel admittantur, cùm facilè reſtitui poſſit ob humorem partium, quæ commiſſuram comprehendunt, digiti quidem ea parte protinus admiſſi articulum a latere in priorem partem reducunt. at cubitus, quùm ad pectus adducitur, humerum attollit: cumq; digiti ſimul interim impellant, & circunducant iuxta inferiorem & priorem partem commiſſuræ, humeri caput ad ſui caui oram aſcendit. quòd ſi ſemel eò fuerit compulſum, leui momento in ipſum cauum reuertitur: hic autem reſtituendi finis fuit.

A Digiti ſub alam coniecti.
B Caput ad ſummum humerum obiectum.
C Genua ad gibbum cubiti appulſa.

8 B *Eundem reſtituendi modum adhibere medicus poterit, ſi ſub ala ab interiori parte articuli prolapſi digitos demittens, à latere ipſum reducat: ſuum verò caput ad renitendũ obyciat, quà iugulum cum lato ſcapularum oſſe committitur: genibus iuxta cubiti iuncturam ad humerum datis ad latus repellat. Expedit autem eum, qui reſtituet, manu ſtrenua eſſe: vel ipſe manibus & capite, quod dictum eſt, præſtet, alter cubitum ad pectus adducat.*

A Digiti demiſſi ſub ala ab interiori parte articuli prolapſi.
B Caput obiectum, quà iugulum cum lato ſcapularum oſſe committitur.
C Alter cubitum ad pectus adducens.

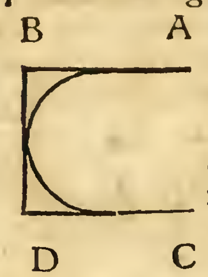
Medici in reſtituendis luxatis quædam agunt, idiotis quoq; communia, id quod nunc faciunt in propoſito reſtituendi modo: quædam propriè adÿciunt ijs, quæ communia ſunt. commune eſt medicorum pariter & idiotarum per digitos impellere, C & humerum attollere: ſed proprium medicorum, caput obÿcere homini, quà iugulum cum lato ſcapularum oſſe committitur, & humerum adurgere genibus ad imum eius datis. Obÿcitur autem caput, ne homo ſequatur, quùm humerus digitorum impulſu in priorem partem adducitur: quæ primò fieri debent: tum tertiò genibus adurgendum, quod in eo tempore totius curationis, quæ per manum admouetur, opportuniſſimè fit, quùm humeri caput à latere penitus reductum, non protinus occurrit ceruici lati ſcapularum oſſis, tunc enim neque oportet articulum in priorem partem adducere, ſed in ſuperiorem D compellere: quod optimè continget, ſi quis imum humerum ad latus trudat: quatenus enim in interiorem atque inferiorem partem fertur, eatenus, quod ipſi opponitur, in contrarias partes ducitur. At, vbi humeri caput in priorem ſimul & ſuperiorem venit, facilè reconditur. Sed, ſi nolit medicus genibus imum humerum adurgere, imperet alteri, vt ipſum ad pectus adducat. hoc ſupra oſtenſum eſt fieri ab idiota, quòd ſæpe articulus excidat, edocto qua ratione agendum ſit: ſed cui nunc primum excidit, non licet id efficere, niſi ſi generoſus eſt, atque aduerſis rebus non perturbatur: hic ſiquidem iuſſus à medico per ſe humerum excitabit.

9 *Reponitur item humeri caput, quùm brachium retrodatur ad dorſum: tum altera manu eminentia cubiti ſurſum compellitur, altera à poſteriori parte vrgetur articulus.*

A Cubitus ad ſpinam do.ſi reductus.
B Manus gibbum cubiti ſurſum retorquens.
C Manus à poſteriore parte ad articulum innixa.

Hoc reſtituendi modo magis circundu- E
cimus, quam ſuperiori, ſed ſub ipſo etiam neceſſe eſt in tres partes articulum agi, quæ tamen ſingulæ proprijs finibus non circumſcribuntur: neque angulum efficit, quum ex vna parte ad aliam transfertur, ſed in orbem flectitur, perinde ac ſi anguli à quadrato retundantur. Quid autem accidat, quum articulus in orbem agitur, circunduciturq́ꝫ, planè intelliges ex deſcriptione huius figuræ.

Concipito caput humeri, quem articulum lati ſcapularũ oſſis vocat, quum primò agitur, ferri à latere ad partem priorem per li- F
neam C D, inde ſurſum per lineam D B, poſtea in ſuum cauum conijci, vbi A. quòd ſi ita feratur, non circunducitur: ſed, ſi anguli D B quaſi infringantur, non amplius per tres lineas rectas feretur, ſed per vnam curuam. Sic itaque circumactus humerus ad oram adducitur ſui caui. ad quam vbi venit, modico impulſu in ſuam ſedem reuertitur. Atqꝫ hoc commune eſt omnium, quę circunducendo reponuntur. id quod etiam euenit ei reſtituendi modo, quem nunc exprimit, ſiquidem brachio in poſteriorem partem ducto ad ſpinam, quum neceſſariò humerus ſequatur, caput huius in priorem ac ſuperiorem partem tranſlatum circunducetur, primò circa inferiorem partem commiſſuræ, deinde circa priorem, donec
aſcendat ad oram ſui caui: in quod, vbi coniectum fuerit, continebitur, tuncq́ꝫ reſtituendi finis eſt. G
Quemadmodum autem in ſuperiori modo reſtituendi, ne homo ſequens in priorem partem conuerteretur, pręcepit medico, vt capite obiecto ſummum lati ſcapularum oſſis, qua cum iugulo committitur, retrò repelleret: ita nunc, ne in poſteriorem partem conuertatur, contrarium imperat, vt ſcilicet manu obiecta à poſteriori parte totius commiſſuræ, hominem in priorem repellat.

10 *Hic reponendi modus, atque is qui ſuperius poſitus eſt, ſecundum naturam non ſunt: circumagentes tamen in ſuam ſedem articulum cogunt.*

Dixit non ſecundum naturam eſſe, eo quòd articulus ad rectam lineam non feratur, ſed in orbem magis, vt oſtenſum eſt. qua in re periculum eſt, ne abſcindantur proceſſus aliqui. Propterea autem adiecit/cogunt/vt vim eorum indicaret.

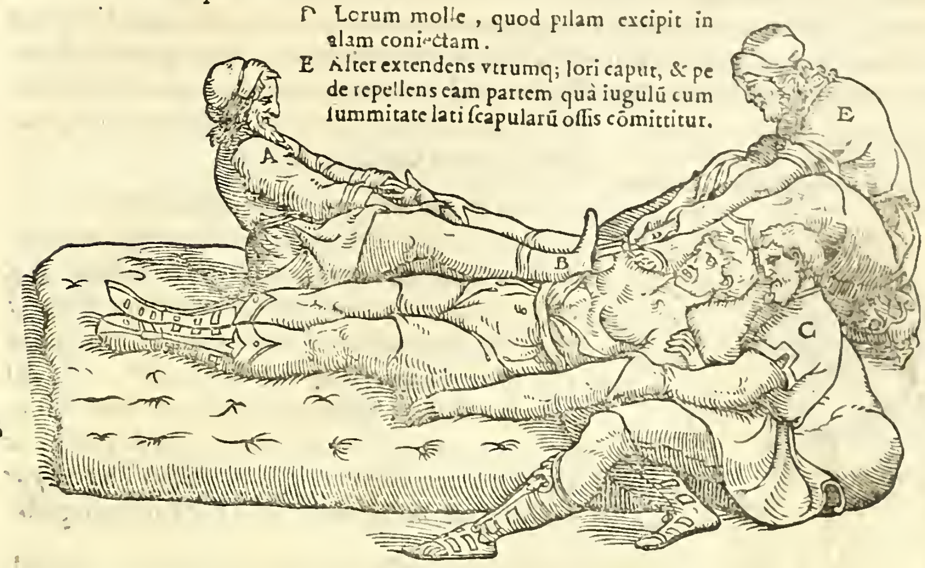
11 *Sed, qui per calcem reponere nituntur, propè ſecundum naturam cogunt.*

Qua de cauſa hunc reponendi modum afferat propè ſecundum naturam eſſe, apertè intelliges, H
quum ipſum vniuerſum cognoueris: quod fiet, vbi, quæ ſubijciuntur, animaduertas.

12 *Hominem oportet humi reſupinare, medicum verò ab ea parte, à qua articulus eruperit, humi ſedere: deinde ſuis manibus hominis brachium affectum prehendere, ac deorſum verſus extendere, & calce in alam demiſſo, dextro quidem in dextram ſiniſtro in ſiniſtram, in contrariam partem vrgere. Neceſſe autem eſt in ſinum alæ rotundum aliquid demittere, quod ibi aptetur. maximè idoneæ ſunt pilæ paruæ admodum ac duræ, quæ è corio ferè ſuuntur: nam, niſi tale aliquid indatur, non poteſt calx ad humeri caput peruenire: brachio enim ab inferiori parte extento, ſinuatur ala, quoniam chordæ ab vtraq́ꝫ parte alam conſtringunt inter ſe aduerſæ. Oportet autem aliquem ab altera parte eius, qui extenditur, ſedentem, continere hominem ab integri humeri cum lato ſcapularum oſſe commiſſura, ne corpus ducatur affecto brachio ab altera parte extento: poſt, loro molli abundè lato pilam in alam coniectam excipere, cuius lori utrunque caput alter extendat, qui à capite hominis ſedeat, pedeq́ꝫ eam partem repellat, vbi iugulum cum ſummitate lati ſcapularum oſsis coniungitur. Pila vero, quantum maximè poteſt, intus conijciatur, atque ad latus, & à capite humeri recedat.*

Si

A A Medicus ſuis manibus brachium affectum prehendens, ac deorſum verſus extendens.
B Eiuſdem calx in alam demiſſus in contrariam partem vrgens.
C Aliquis ab altera parte ſedens, continens hominem ab integri humeri commiſſura cum lato ſcapularum oſſe.
D Lorum molle, quod pilam excipit in alam coniectam.
E Alter extendens vtrumq; lori caput, & pede repellens eam partem quà iugulũ cum ſummitate lati ſcapularũ oſſis cõmittitur.

B

Si quis, quæ ſic traduntur, nõ intelligat, huic opus eſt non verbo exponere, ſed agẽdo rẽ monſtrare. atq; idcirco mihi placet, quemadmodũ ſupra retuli, librum ipſum Hippocratis ſæpius legi, verbis diligẽter conſideratis, atq; adhibito omni ſtudio, vt quod proponit, intelligatur. Equidẽ tibi, vt quæ ab Hippocrate ſcripta ſunt tenẽti, cauſam adijciã, quamobrem hunc reponẽdi modũ propè ſcḋm naturã eſſe affirmet, quoſq; ſuperius poſuit, tanq̃ non ſcḋm naturã reprehendat. Primò quidẽ hic reponendi modus humerũ extendit, quod neuter ex ſuperioribus præſtitit, quãobrẽ à quouis meritò laudetur. nos. n. ad quẽ vſum intentio adhiberetur, extendendumq; perpetuò eſſe, anteq̃ reſtituere aut componere tentemus, in opere quoq; de fracturis oſtendimus. Deinde, in hac curatione calce homo retrò repellitur, ne ſequatur, quùm brachiũ attrahitur. Hæc itaq; duo agẽtes in diuerſa contendimus: loro quidem circa alam iniecto hominẽ in poſteriorem partem ducimus, pede in priorem repellimus. patet aũt eundem eſſe, qui vtrunq; efficiens in diuerſa contendit. Hæc in propoſito reponendi modo ſecundũ naturam adhibentur. ſed, quu'm impulſus abſit, à conuenienti modo recedit, eò q̄ nequeat exigua pila inter latus & humeri caput penetrare, ac multò minus etiam calx. At, vbi eò nihil indatur, quomodo impellemus? vbi non impellamus, neque reponere ſecundum naturam poterimus.

C

13 *Eſt & alius reponendi modus, quo ſuper ſummum humerum alterius hominem collocant: Maior autem eſſe neceſſariò is debet, ſuper quem collocatur: hic autem apprehenſo brachio laborantis ſummum humerum ſuum excitatum alæ hominis ſubijciat.*

A.l.4.f.5.t.1. c.2.479.a

A Homo collocatus ſuper ſummum humerum alterius.
B Maior, ſuper quem collocatur.
C Leuis puer à poſteriori parte appenſus.

Primus reponendi modus, quẽ poſuit, per digitos fuit, ſiue ęgrotantis, ſiue medici: alter per calcem: tertius eſt, quem vocant διὰ τοῦ κατωμισμοῦ, eo quòd Hippocrates dixit, ὧ κατωμίζουσιν ἐς ἄνθρωπον, quûm ſignificare voluit eum modum, quo ſuper ſummum humerum alterius hominẽ collocant. Quomodo autem hoc fiat, ipſe apertè docuit, quu'm præcepit, vt qui ſuper ſummum humerum collocaturus hominem eſſet, ſuis manibus prolapſum ipſius brachium prehenderet, atque ita ſummum humerum ſuum attollens in hominis alam conijceret, vt cauum, quod in ea eſt, eiuſmodi eminentiæ locum præſtaret.

D

14 *Poſtea conuertatur, quaſi ſedili velit inſidere, eò ſpectans, vt ſummo ſuo humero æger ala ſuſpẽdatur: ipſe verò ſe ipſum ab eo humero magis excitet, quàm ab altero, ſuſpenſiq; humerum ad ſuum pectus quam celerrimè adducat. Ita verò figuratus concutiatur, quùm hominem ſuſpenderit, vt reliquum corpus in contrariam partem inclinetur, atq; humerus contentus. Quòd ſi homo leuis admodum fuerit, appendatur ei à poſteriori parte leuis aliquis puer. Hi reſtituendi modi omnes ad palæſtram ſunt aptiſſimi, quoniam luxata ibi, ut reſtituantur, nullum aliud machinamentum deſiderant, quibus alibi uti ẽt conueniet.*

Υποςρέψαι dixit verbum / conuertatur / ſignificare volens, ſummum humerum, ſuper quem

homo collocatur, conuerti, ſicut quando ad ſedile accedimus, vt illi inſidamus. Ægrotantem verò, E
quu'm ab humero pendebit, conſtat à tergo eius, ſuper quem collocatur, ſuſpendendum eſſe. hac ſi-
quidem via in contrariam partem ducetur, atq; brachium, quod à fronte trahitur. Quòd ſi leuis fue
rit, qui ſuſpenditur, appendi leuem puerum præcipit, vt grauius reddat pondus, quod tendit in par
tem contrariam. vult etiam concuti articulum humeri ipſius ægrotantis ab eo, ſuper quem colloca-
tur, vt è regione ſuæ ſedis conſtituatur. ſępius enim diximus vbi articulus ita collocetur, facilè recon
di: quu'm nobis etiam nihil impellentibus, mu-
ſculi, quod expedit, efficiant.

A Piſtillum molli faſcia inuolutum ſub alam intruſum.
B Brachium ad piſtillum porrectum ac detractum.
C Alter manibus ceruici circumiectis deorſum cōpellens.

15

16

A Rotundum quoddā ſca
læ gradui alligatum.

17

18

*Sed & qui ſuper piſtillum cogunt, prope ſecun-
dum naturam reſtituunt. Inuoluatur autem piſtil-
lum molli aliqua faſcia, minus enim elabitur: atq;
inter latus & humeri caput demittatur. Quòd ſi
piſtillum breuius fuerit, homo alicubi ſedeat, ſic, ut
uix inycere humerū ſuper piſtillū poſſit. Ferè aūt
piſtillū adhiberi lōgius cōuenit, ſic, ut homo ſtās pe* F
*nè ex eo pēdeat. Deinceps humerus et brachiū iux
ta piſtillū extēdatur, corpus uero alter ī alterā par
tē adurgeat, manibus ad collū datis iuxta iugulū.*

Atq; hi etiam, quatenus in diuerſa conten-
dunt, ſm naturam reponunt: quatenus verò hu
meri caput (vt in ſequentibus oſtendit) piſtillo
circunducitur, à reponendo ſm naturā abſunt.
quæ autem hic ſcribit, ſingula in aperto ſunt.

*Hic reponēdi modus moderatè ſecundū naturā
eſt: ac reſtituere articulū pōt, ſi rectè adhibeatur.*

Hunc modum ſm naturā eſſe affirmat mo-
derate, quod ſignificauit verbo ἐπιεικέως, quē-
admodū & homo moderatus ἐπιεικὴς gręce di-
cit. putarunt non nulli verbū ἐπιεικῶς vſurpari G
p maxime, atq; idcirco (vt opinor) in principio
huius orationis remouerunt dictionem / propè /
ita ſcribentes / ſed & q ſuper piſtillū cogunt, ſm
naturā reſtituunt /. Debuerunt aūt, ēt ſi Hippo
crates id non monuiſſet, per ſe intelligere, cuius
rei hunc reponendi modū in ſequentibus accu
ſet. accuſat enim; quu'm inquit / licet. n. piſtillo
humeri articulus inhæreat, periculū eſt, ne cor-
pus in hāc vel illam partem labat /: ac propterea
ait eū modum, qui per ſcalā adhibet, meliorē eſ
ſe. Modus igit, qui piſtillo vtit, ad ſummū per-
fectionis nō accedit. quare neq; verbo ἐπιεικῶς
/ maximè / ſignificat: magis. n. eum probat, qui p
ſcalā eſt: magis item eū, qui per ſpatham haben
tē in ſummo capitulū rotundū ac leniter cauū. H

*Quin et alius quidam modus eſt per ſcalam ad
huc melior: quandoquidē tutius ſuſpenſum corpus
non magis in hanc, quàm in illam partē, inclinabi
tur. Licet enim piſtillo humeri articulus inhæreat,
periculū eſt, ne corpus in hāc uel illā partē labatur.* A.l. 4. f. 5. t. 2. c.2.479.c

Quintus hic eſt reponendi modus. ob quam
vero cauſam vtilior ſit, quàm qui poſitus eſt
quarto loco, apertè ipſe expoſuit.

*Alligandum autem eſt ſuper gradum rotun-
dum aliquid, quod alæ ſinui conueniat, vt humeri
caput in ſuam ſedem compellatur.*

Ex eo ipſo ligno, ex quo gradus conficit, ta-
le quidpiā extat initio protinus, quu'm ſcalæ machinamentū paratur, quo nos ēt frequēter vtimur.

ſimile

Aſimile autem eſt ligno, quod proximè ſubdet, quod ſummum habet capitulum rotundum ac leniter cauum, vndè apud recentiores medicos ferè omnes græcè ἄμβης nomen inuenit. conſueuit aūt illis organis adijci, quæ erecta collocantur: cuiuſmodi eſt organum tum Andreæ tum Fabri. Neutrius aūt ſtructurā adſcribere nunc oportet, poſita enim eſt à ſexcentis architectis iunioribus, quā de organis ſcribunt. nobis aūt inſtitutum eſt Hippocratem explanare, qui ad omnia validiſſimè in cōtrarias partes, ſeu extendenda, ſeu impellenda, eo machinamento vtitur, quod ſcamnum appellatur.

19 *Inter omnes reponendi modos hic præſtantiſſimus eſt. Lignum accipitur ad ſummum quinos vel certè quaternos digitos latum: craſſum verò binos, aut etiam minus: longum cubitos duos, vel paulo breuius: quod ab altero extremo rotundum ſit, anguſtiſſimum ac maximè tenue: in ſummo capitulum rotundum ac leniter cauum habeat, parumq́; extet ab vna parte, non quidem verſus latus, ſed verſus humeri caput, vt huic ſubiectum, alæ iuxta latus accommodetur. Summo item ligno, vel linteum, vel mollis habena agglutinatur, vt mitius ſit: deinde caput ligni in alam demittitur intrò quantum poteſt inter latus & humeri caput: brachium totum ſuper lignum extenditur, alligaturq́; paulum infra humeri caput ſupra cubitum, & ſupra manum, vt quàm maximè immobile ſit. Eſt autem maximi momenti extremum lignum vltra humeri caput in alam intimè indere.*

B Sextum reponendi modum, quem potiſſimum laudauit, hic docere ingreditur, apertè exponens ſtructuram ligni, cuius extremo ſuperimpoſitum eſt capitulum rotundum ac leniter cauum. Hoc quia ſimile eſt labro, quod græci vocant ἄμβονα, medici totum lignum ἄμβην appellant, tale ſiquidem labrum eſt, quale videmus in ollis conuerſum in interiorem partem, verſus cauum. vndè quidam comicus, vt per iocum morderet, dixit quendam ollarum ἄμβονας delingere. Attici igitur maſculino genere ἄμβωνας, Iones fœminino ἄμβας, huiuſmodi labrorum figuras appellant. Commodiſſimè autem capitulum hoc demittitur inter latus atque humeri caput, vtiliſſimumq; eſt ad impellendum, quùm firmiter, quod gibbum eſt ex humeri capite, excipiat. In vniuerſum autem ſingula ipſius verba plana ſunt.

20 *Poſt hæc tignum tranſuerſum inter duas columnas bene alligandum eſt, ſuperq́; id brachium cum ligno imponendum, ita, vt ab vna parte brachium ſit, corpus ab altera, ſed tignum iuxta alam: dein ab altera parte circa tignum attrahēdum brachiū cum ligno, ab altera reliquum corpus. Vinciatur autem tranſuerſum lignum ſublime, vt reliquum corpus ſuſpenſum imis pedibus ſit. Modus hic reponendi capitis humeri præſtātiſſimus eſt: iuſtiſſimè enim impellit, modo lignum retrò magis, quàm humeri caput, demittatur: iuſtiſſimè item in contrarias partes inclinat, osq́; humeri tutū ſeruat. Vbi caſus quidem recens ſit, articulus citius opinione reconditur, prius item, quàm extentus videatur.*

Columnas conſtat ab ipſo ςύλους appellari. tignum vero tranſuerſum, quod ab vna columna ad alteram peruenit ςρωτῆρα.

21 D *Sed & quæ iam diu exciderunt, hoc tantùm modo reponi poſſunt, niſi tempore caro in cauum venerit, atque humeri caput locum ſibi tritum fecerit, in quem veniat. Vbi autem luxato humero malum ita inueterauerit, hac via arbitror poſſe reſtitui. nam quid non moueat iuſtus impulſus. manere tamen ſuo loco non puto, ſed prolabi, vt conſueuit. Idem efficies, ſi ſuper gradum vim adhibeas, hac reponendi ratione vſus.*

Locum tritum & calloſum nominauit τρίβον, quem efficit humeri caput, quod adſtrictum diu continetur in ea parte carnis, quæ iuxta commiſſuram eſt, in quam fortè à principio erumpens conſtitit. κοτύλην dixit cauum commiſſuræ, quod (vt dictum eſt) ſuper inſidet extremæ ceruici lati ſcapularum oſſis. Plerunq; aūt tam ipſe, quā alij medici, κοτύλας appellant alta caua ac magnis oris ſepta: ſed nunc iure ſuo mutuatus eſt hoc vocabulum ad ſignificandum cauum, in quod proxima caro conijcitur, quùm articulus luxatur: & locum occupat, in quo humeri caput antè recipiebatur.

Igitur & propterea, quòd ipſe ſinus capitis humeri obſtructus eſt: & propterea, quòd locus, in E quem venit, occalleſcens, ſinus vicem præſtat: fit vt, ſi quando reponatur, contineri non poſſit: cùm caro, quę iuxta erat, ſinum pręter naturam occupet, & ea, quę oſſi locum facit, occalleſcens commiſſuræ ſinum reſerat.

A Sedile theſſalicum.
B Ægrotus in latus collocatus in ſedili.

Satisq́; oīno fuerit, ſi recens adhuc vitiū ſit, ſup
22 *magnū ſedile Theſſalū vim adhibere. Sed parari lignū conuenit, quēadmodū dictū eſt, atq́; hominē in latus conuerſum ſedili inſidere, brachio cū ligno ſuper eā partē ſedilis iniecto, cui ſedētes dorſo inhærēt: atq́; ab una parte corpus attrahere, ab altera humerū cū ligno. Idē quoq́; facere licet ſuper fores bipartitas. His aūt vtendum eſt, prout præſto ſunt.* F

Sedilis quondam hæc figura fuit potiſſimū in Theſſalia, vt ad rectam lineam attolleretur ea parte, cui ſedentes dorſo inhærent, ſuper quā adhiberi voluit vim in diuerſa extendendi, quē admodum antè ſuper tignum docuit. Verùm, quomodo collocare languentem ſuper ſedile oporteat, ipſe apertè explicauit. † Idem efficiēt fores bipartitæ, ſi ſuper eas vis adhibeatur. Inueniuntur autem huiuſmodi fores, in quarū medio interiectum eſt lignum firmum, quale paulo antè dixit tignum inter duas columnas. ex his foribus altera ab inferiori parte aperitur, à ſuperiori altera, atq; hac de cauſa bipartitas fores vocauit, quaſi duplicem quandam duas in ſe continentē paruas. Docet igitur prolapſum G humerum ſuper lignum inter duas fores ſitum imponi, vt intentio in diuerſa admoueatur.

† 23 *textus in antea impreſſis.*

A Ianua biformis.

De Hvmero iis modis prolapso, qvos Hippocrates non vidit.

Teſtatur quidem Hippocrates humeri caput prolapſum in alam duntaxat ſe vidiſſe: quidam verò ex recentioribus medicis ſcribunt, in alias quoque partes excidere, vt in quas etiam prolabi poſſit: nos autem quinquies hactenus eiuſmodi caſum nacti ſumus, ſemel in Aſia, Romæ quater, nec ſæpius arbitror Romæ accidiſſe, quoniam medici omnes, vt me conſulerent, quæ præter opinionem euenirent, mi- H hi oſtendebant. Quater igitur procidit, ac ſemper in priorem partem. erat autem diſcrimen, eo, quòd nunc magis ad commiſſuram accedebat, nunc ab ipſa magis diducebatur in longitudinem, vel latitudinem membri. Mirabar autem quodammodo, qui fieret, vt Hippocrates hoc nunquam viderit: ex recentioribus verò vnus dicat ſemel ſe vidiſſe, alter bis: nemo autem ita ſæpe, ſicut nos hactenus conſpeximus, & fortè rurſus etiam conſpiciemus. Exiſtimamus autem non caſu, ſed ratione, id nobis accidiſſe, vt deinceps oſtendemus. In Aſia noſtra primùm inſpeximus humerum ita prolapſum, quùm Smyrnæ adhuc à præceptoribus erudiremur (eſt autem hæc vrbs multo maior illa, cuius vbique meminit Hippocrates) vt qui ibi plurimum eſſemus. Poſt trigeſimum & ſecundum

annum

A annum Romæ degimus:quam vrbem tot homines habitant,vt Polemo rhetor eam celebrans dixe
rit terræ habitatæ compendium. Quod autem quater hactenus eiuſmodi caſus euenerit, patere pla
nè poteſt, eo quòd omnes medici(vt poſui) mecum communicarent, quæcunq; præter opinionem
nacti eſſent.ac non modò Romæ nihil me latere huiuſmodi potuit,ſed neq; in portu, atq; in proxi-
ma vrbe,quam Hoſtiam nominant, quùm omnibus amicis vterer, quicunq; illis locis medicinam
exercerent,quæ & ipſa frequentiſſima ſunt. At vrbes,quarum meminit Hippocrates,vbi diutius
egit,non plures incolunt, quàm Romæ vicum vnum.nihil ergo mirum, ſi in frequentiſſima vrbe
plures incidunt in idem malum.Illud prætereà experientia diſcens,ductus ſum ad cauſam inueniē-
dam.non nullis enim palæſtra,non nullis medicorum opera, viſus eſt articulus eo modo excidere.
nam duo quidem ex ijs,quos vidi,articulum in alam veniſſe mihi retulerunt:medicis autem impe-
ritè vrgentibus,muſculorum complexu arctè cōtentum fuiſſe ſecus ac principio apparuiſſet.Quo
circa, ſi Romæ has duas cauſas præter hominum frequentiam adijcias, requires, non quidem cur
tot nactus ſim,quibus humeri articulus ita prociderit,ſed cur non plures. Hippocratis enim ſeculo
medici optimè artis præcepta diſcebant,atq; ea præſertim, quæ ad huiuſmodi manus operam perti
nent:ea nunc à medicis,vel nullo modo addiſcuntur,vel certè exiguo temporis ſpacio:deinde palæ
B ſtrę vſus mirum in modum increuit,vbi eius magiſtri membra varijs modis contorquent,atq; per-
uertunt.Requires igitur(vt dixi)non cur tot,ſed cur in tot hominum millibus non plures viderim,
quos magiſtrorum numerus in palæſtra, & inſcitia medicorum,in huiuſmodi noxam compulerit.
Reſtituuntur autem luxata hæc ijſdem conſilijs ſcilicet extendendo, impellendo, & collocando.
Non conuenit autem ita impellere in hoc caſu, ſicut quando in alam articulus eruperat. ibi enim
opus erat articulum primò in priorem partem,deinde ſurſum,adducere,dum collocaretur è regio-
ne ſui caui:nunc autem, quùm penitus in priori parte commiſſuræ ſit,ſiue in interiorem,ſiue in ex-
teriorem partem adſtrictus à muſculis inclinetur, impellere ipſum oportet ad contrariam regio-
nem.in quo faciendo periculum eſt,ne ipſe deorſum lapſus à muſculis in alam trahatur.quam rem
in diuerſa extendentes præcipuè vitamus. Non eſt autem ab re,dum in diuerſa contenditur,locum
ſepire, qui ſub ala eſt,quod nos Smyrnæ fecimus,ad articulum in priorem partem elapſum. Acci-
dit autem in palæſtra, quùm brachium cuidam à luctante duplicaretur,ſub quo modo potiſſimum
articulus in priorem partem prorumpit. nos verò homine reſupinato intentionem in contrarias
partes adhibuimus ſimilem illi,quæ per calcem fit, quodam à poſteriori parte ſedente, ac loro lato
ſub ala iniecto,ſinu aliqua re prius completo.Nos(vt diximus)articulum è muſculis,quibus adſtrin
C gebatur, expellentes, dein remiſſa intentione ſiuimus attractum à muſculis in ſe ipſos recurrenti-
bus in ſuum locum reponi. Hic igitur promptè reſtitutus eſt, in palæſtra enim protinus curatio-
nem aggreſſi ſumus,ſatiſq; fuit affectum brachium à nobis ipſis extendi, non ſecus,atq; in eo repo-
nendi modo,vbi calce vtimur, interdum etiam extendendi cauſa laqueum inijcimus. ſit autem la-
queus ex ijs,qui facultatem habent extendendi æqualiter,qualis eſt duplex Carchelius,qui ex dua-
bus habenis conficitur. Sed, vbi iam diu procidit, opus fuit ſcamno Hippocratis,quod ipſe in ſe-
quentibus tradet. Hæc de articulo prolapſo.pergamus iam ad ea,quæ tractat de corporum varieta
te,quibus magis aut minus humeri caput elabitur.

24 *Illud autem ignorare non oportet, quòd in luxatis facilè reſtituendis, naturæ à naturis plurimum differunt, & multum cauum à cauo diſtat: nam hoc quidem facilius, illud verò minus facilè ſuperatur: multum etiam diſcriminis eſt inter eos, quibus neruorum coniunctio laxa eſt, & quibus tenta.*

A.l.4.f.5.t.1. c.1.fol.477.g

Cùm ſermonem de reſtituendo abſoluerit,cauſam docere incipit,quamobrem non nullis facilè
quiuis articulus excidit,ac ſine magno negocio reponitur,non nullis contrà rarò excidit,ſed magno
negocio reſtituitur.qua in re nos ſuprà & oſſium commiſſuras cauſati ſumus,& ſuperiniectos mu-
D ſculos valentes, aut laxos.

25 *Quibuſdam enim hominibus humor in articulis eſt propter adiunctos neruos, ſi natura laxi fuerint, & extendi facilè patiantur. Complures autem videre licet ita humidos, vt vbi velint, ſine dolore articulos ſua ſede moueant, atq; item ſine dolore reſtituant.*

Commutaſſe mihi ſermonem videtur, quùm neruoſa corpora laxiora fiant ob humorem hominis naturalem: at non propterea quòd laxiora ſint, idcirco humor ſit in articulis: cuius oppoſitum indicant Hippocratis verba. Videtur autem mihi voluiſſe neruoſa corpora propter humorem hominis facilè plurimum extendi, non tamen hoc ſua oratione aſſequitur, ſed particula/propter/abuſus lectorem adducit ad intelligendam cauſam.

26 *Differunt etiam inter ſe corporis habitus. Quibus enim membrum boni habitus eſt & carnoſum, articulus minus excidit, & ægrius reponitur: quibus quàm ſoleat tenuius eſt & minus carnoſum, magis elabitur, & facilius reſtituitur: cuius rei indicio ſunt boues, quibus femur ſuo cauo magis erumpit tunc, quùm ipſi emacreſcunt: emacreſcunt autem boues maximè vltima hyeme. Tunc igitur maximè his articuli luxantur; modò quid tale in medicina ſcribere conueniat, ſed certè conuenit.*

Naturæ atq; articulorum differentiæ, ſub quibus ipſi, ſeu promptè, ſeu vix procidunt, & reuertuntur, duæ ſunt: quas ſæpius recenſui, cùm in ſuperioribus habeantur. Illis non nunquam tertia accedit, quam nunc exequitur, à craſſitudine vel macie corporis orta, quam σχέσιν id eſt habitum, dicunt. hoībus enim, quo habitiores efficiuntur, eo articuli ægrius excidunt, ac reponūtur, qm̄ carnis copia vndiq; conſtringuntur: contrà ijs, qui emacreſcunt, relaxatur cutis eius carnis, quę commiſſuram cōplectitur, parumq; prohibet, quo minus articulus excidat, & reuertatur: nec quidquam deterius agitur cum his, qui natura graciliores ſunt, quàm cum his qui pleniores, oſtendimus. n. in libro de temperamentis graciliorem eſſe naturæ ſiccioris, pleniorem magis madere. Quocirca muſculi, quum gracilibus robuſtiores ſint, commiſſuram coarctant: plenioribus caro, quatenus magis abundat, adſtringit id, quod articulum ambit: quatenus aūt mollis eſt, facilè peruertitur, quùm rotundorum oſſium, quæ ſua ſede mouentur, capita admittat, ſic, vt vtriq; quod ad articulos excidentes attinet, æquales ſint. Si quis tn̄ habitior aliqn̄ emacreſcit, facilius huic articuli elabuntur, ac rurſus recōduntur, tunc, quam anteà: non ſecus etiam, ſi quis natura gracilis, carne impleatur, ei vix procidit, atque ægrè reuertitur. Quam rem comprobat per ea, quæ in bobus apparent, ita apertè loquutus, vt nulla explanatione opus ſit, niſi alicubi in vno, vel altero vocabulo, quæ à me notabuntur. E

27 *Rectè enim ſcripſit Homerus ex omni pecore boues tempore hoc maximè pati, atque inter boues, qui arant, quùm hyeme laborent: his igitur maximè articulus excidit, quoniam maximè extenuātur. Namque aliud pecus paſcere exiguas herbas poteſt: bos non item, priuſquam grandiores fiant. Aliud enim pecus tenuem habet labrorum prominentiam, tenues item malas: bobus contrà labrorum prominentia craſſa eſt, malæ item hebetes & craſſæ, atq; idcirco exiguis herbis non poſſunt eas ſubijcere.* F

Pecus πρόβατα nunc dixit, ſignificare volens vniuerſum pecus, quemadmodum & in libro de morbo comitiali, vbi ad verbum legitur Οὐκ ἔστιν ἄλλο πρόβατον οὐδὲν ἢ βόες καὶ αἶγες. Simile quid apud poetam legitur, vbi ait,

-Πολλὰ τέ οἱ πρόβατ᾽ ἔστι. Vult enim ſignificare gregem pecudum armentumq;, quam vocem è maioribus multi ſimiliter vſurparunt.

28 *Verùm animalia, quæ ſolidi pedis ſunt, vt potè quæ vtrinq; ſint dentata, vellere poſſunt, & exiguis herbis dentes ſubijcere gaudentq; eiuſmodi herba magis, quàm grandiori. Omnino enim melior eſt ac firmior exigua herba, quàm quæ grandis eſt, antequam ad maturitatem veniat: ac propterea ſcripſit,*

Sicut quando redit gratum ver bobus, in orbem

Crura quibus vertuntur- quoniam grandior herba iucundiſſima illis videtur. Sed & bos natura hunc articulum laxiorem reliquis habet, atq; ea de cauſa pedem circumuoluit magis quàm cætera animalia, præſertim vbi macie ſenioq; confectus ſit: quas ob res omnes boui maximè prolabitur. Plurima de ipſo ſcripta ſunt, quoniam hæc fidem faciunt eorum omnium, quæ propoſita ſunt. Sed, vt eò reuertatur oratio, vnde digreſſa eſt, gracilibus magis prolabitur articulus ac citius reponitur, quàm ijs, qui bono habitu ſunt: minusq; inflammatione tentantur madentes ac graciles, quàm ſicci & carnoſi. G

Vellere Hippocrates σαρκάζειν dixit, quo vocabulo non nulli ſignificari volunt, labra vehementer inter ſe coniungere, ſic, vt herbæ partem auellant: alij inferioribus dentibus cum ſuperiori labro idem efficere, nam qui derident (σαρκάζοντες græcè dicuntur) dentibus labrum mordent. Verùm illi quidem ſuperioribus dentibus mordent labrum inferius: animalia verò, quæ ruminant, cùm inferiorem tantùm dentium ordinem habeant, eo ad mordendum vtuntur. ac propterea accipiūt alij vocabulum σαρκάζειν in illis, quæ dentes inter ſe committunt, qm̄, quæ carnem vorant (σαρκοφαγοῦντα vocantur) tam ſuperioribus quā inferioribus dentibus vtuntur. atq; his videntur fauere verba Hippocratis, quum σαρκάζειν dixerit, non de ijs, quæ ruminant, ſed de ijs, quæ vtrinq; dentes habent, quæ ἀμφώδοντα græcè nuncupantur. Hæc quidem paſcere exiguas herbas poſſunt, cuiuſmodi ſunt equi, aſini, muli: at ex ijs, quæ ab vna parte tantùm ſunt dentata, illa duntaxat, quibus labri prominentia tenuis eſt. atq; idcirco inter animalia, quę herbis veſcuntur, ſoli boues hyeme paſtu indigent, quoniam nequeunt exiguam herbam aut σαρκάζειν, id eſt dentibus abſcindere, aut labris prehendere: boues. n. non habent labra ita tenuia, vt exiguam herbam circumplicare atq; comprehendere poſſint, quemadmodum & capræ & oues. Hæc tria animalium genera multifidos pedes habent: ſed ſolidi pedis ſunt, quæ vtrinq; ſunt dentata. appellantur autem græcè μώνυχα contracto vocabulo, vt aſſerunt, qui nominum interpretationem excolunt, à dictione μονώνυχα, eo quòd vnū vnguem habeant, græci μόνον ὄνυχα dicunt: ſolidipedum. n. pedes extremi vnguibus hominis reſpondent. /Minusq; inflammatione tentantur/. quùm facilius articulus excidat, ſequitur, vt ſimiliter recondatur: quo fit, vt nulla vel certè quam minima inflammatio ſuperueniat. namque, vbi magna vi procidat, ac reuertatur, muſculi dolore vexantur, quem ſubſequitur inflammatio. H

29 *Minusq; in poſterum articulus alligatur. Atqui ſi citra inflammationē mucci iuſto plures fuerint, idcirco etiam facilè procidet. Ferè autem circa articulos mucci redundant magis in gracili, quàm in pleno.*

Quod inquit /in poſterum/ referri poteſt ad duo tempora, & ad id, quod repoſito articulo proximum

A ximum eſt, cùm inflammatæ partes curantur, & ad id, quod deinceps citra moleſtiam inſequitur. eo
quidem tempore, quod repoſito articulo proximum eſt, vbi inflammatio ſit, articulus ab ipſa con
ſtringitur, quod ipſe etiam narrauit: poſt curationem à validis eiuſmodi hominũ muſculis, & à qua-
dam duritie, quam muſculis ingens inflammatio relinquit, articulus quaſi vinculo coarctatur.

30 *Sed & caro quoq; gracilium qui arte non fuerint rectè extenuati, muccoſa magis eſt q̃ eorum, qui ple-
ni ſunt. Vbicunq; autem mucci cum inflãmatione ſunt, inflãmatio articulum illigat: ac propterea non ad-
modum elabitur, vbi mucci redundant: qui lapſurus vtiq; fuiſſet, niſi locum vel amplius, vel minus, in-
flammatio occupaſſet. Qui repoſito articulo, partibus, quæ iuxta ſunt, nulla inflãmatione affectis, protinus
humero vti ſine dolore poſſunt, hi nulla cura ſibi opus eſſe arbitrantur: ſed medici officium eſt præſagire
contra eorum opinionem, ſiquidem his rurſus prolabitur, magis q̃ quibus nerui inflammatione tentãtur.
Hoc in omnibus articulis ita habet, & præcipuè in commiſſura humeri cum lato ſcapularum oſſe, ac in ge-
nu, nãque hi præcipuè luxantur. At quibus nerui inflammatione vexantur, humero vti nõ poſſunt, dolo-
re.n.prohibentur, atq; inflammatione extendente. His itaq; mederi oportet cerato pannisq;, & multas fa
ſcias circũdare: tum lanam mollem ac mundam in alam ſubiicere, donec id cauum compleatur, vt vincu-
B lum fulciat, & articulum ſuſtineat. Continere autem humerum oportet, plerunq; in ſuperiorem partem
conuerſum: ſic.n.fiet, vt humeri caput longè collocetur à loco, in quem proruperat. Conuenit autem hume-
ri articulo deligato humerum ipſum ad latus deuincire, faſcia in orbem circa corpus porrecta.*

Quicunq; ſeu fame, ſeu †obſidione, ſeu luctu, ſeu mœrore, ſiue etiã cibi faſtidio, alimenti non ſa-
tis ſumentes extenuati ſunt, caro non ſtatim ſiccеſcit, ſicut illis, qui arte rectè ſunt extenuati: ſed ferè
in omnibus propoſitis caſibus madentior efficitur, quibuſdam tunc ob inopiam liquatis. Magis
adhuc tabeſcunt, qui in mœrore ſunt, quem græci poetæ μελεδῶνα idcirco dicunt, quaſi membra
edat, deuoretq;. ſub hoc itaq; adeps omnis tabeſcit, & quæcũq; caro mollis ac recens cõcreuit. Sed,
vbi medicus de induſtria corpus aliquod extenuat: per † ea, quę excogitauit, moliri id contendit de-
inceps frictione vtitur, quo tpe opus eſt, ſi quid liquatur, exhaurire vel per ſudorem, qui ſenſui ſu-
biicitur, vel per expirationẽ, quæ non ſenſu ſed ratione percipit. Ad hæc par eſt ipſum eſculenta &
poculenta non temerè dare, ſed conari per hæc, vt quæcunq; educenda ſunt, benè exitum habeant,
non modò quæ per deiectiones, ſed & quæ per vrinam. eo.n. pacto, ſi quis in corpore humor liqua-
retur, vndiq; extra corpus efflueret. nam, vbi in corpore maneat, tempore muccoſas carnes efficit.
Quodcunq; igitur tenue omnino ac ſeri naturam habens liquatur, effertur: & per expirationẽ, quę
C ſenſu non comprehenditur, magis q̃ alio modo, diſcutitur: tantum autem ſubſiſtit id, quod aliqua-
tenus craſſum eſt, quod tempore glutinoſum efficitur, & à muccis non abhorret.

† interpres videtur legiſſe διὰ πολυορκίαν, ſed Baſilienſis codex habet, et melius πολυωρίαν. ideſt vehementi & continua ira.

† Melius ſic. hoc quidem dilatat, aperitque deinceps.

31 *Neceſſe eſt inſuper humeri commiſſuram ſenſim molliterq; perfricare. Opus autem medico eſt multa-
rum rerum & frictionis etiam experiente: ſiquidem ab eo, quod eodem nomine appellatur, non idem ef-
fectus oritur: poteſt enim frictio laxiorem articulum illigare, & iuſto duriorem ſoluere. Verùm de frictio
ne alibi pertractabimus. Ergo hanc humeri commiſſuram conuenit mollibus manibus perfricare, tum le-
niter, quod alioquin vtile eſt.*

Efficit frictio ſenſim molliterq; adhibita, ne quæ remaneant inflammationis reliquiæ. variè au-
tem procedat, oportet, modò manus à ſuperiori parte deorſum, modò ab inferiori ſurſum ferantur:
deinde obliquæ non ſolùm ab inferiori parte ſurſum, ſed à ſuperiori deorſum: poſt hæc in orbem,
& quaſi tranſuerſæ à dextra in ſiniſtram, & rurſus à ſiniſtra in dextram, vt muſculorum fibræ oẽs
molliantur. Maiores enim græci ad frictionem ſignificandam mutuati ſunt vocabulũ ἀνατρίψεως
pro τρίψεως. at nolim tibi perſuadeas (quemadmodũ non nulli exiſtimarunt) Hippocratem velle
manus in perfricanda humeri commiſſura ferri ab inferiori parte ſurſum, q̃ τρῖψις frictionem, ἀνα
D ſurſum ſignificet: nam verbum ἀνατρίβειν vniuerſum frictionis genus exprimit, non eam dunta
xat, quæ ab inferiori parte ſurſum procedit. quod & ipſe indicauit, quùm inquit, / ſed de frictione
alibi pertractabimus / vbi frictionem ἀνάτριψιν vocauit. non enim pollicetur ſe de vna ſpecie tra-
ctaturum cæteris omnibus omiſſis. Sed in libro etiam de ‖ officina medici omnes expoſuit, genus
vniuerſum ἀνάτριψιν appellans, quùm inquit, Frictio ad reſoluendum valet, & adſtringendum,
præter hæc ad implendum ac minuendum. & quæ ſequuntur, quæ tum in commentariis in eum li
brum perſequuti ſumus, tum in opere de tuenda ſanitate lauſſimè narrauimus.

Sect. 1. t. 25. 7². 218.d

32 *Articulus non violenter dimouendus eſt, ſed quatenus citra dolorem moueatur. Confirmantur autem
omnes, alij quidem longiori tempore, alij breuiori.*

Inflammatione remiſſa nihil expeditius eſt, q̃ eiuſmodi motus, ſoluit.n. illius reliquias omnes:
quibus neglectis articuli contracti atq; illigati redduntur, vtriſq; enim vocabulis appellantur.

33 *His autem indiciis exciderit'ne humerus, intelligendum eſt.*

In libro de ‖ fracturis antè ad eos, qui errant, aggreditur, quod nunc quoque facit. nam poſtquam

Sect. 1. t. 5. 7². 215.a

errantes

errantes redarguit, reponendi rõnem ſubiicit, quæ nõ ſolùm ſequitur, quod propoſitũ erat, ſed eius E etiam fidem facit. Eam ergo primùm exequutus, nunc deinceps indicia ſubiicit humeri capitis luxati, quæ in exercenda arte neceſſariò procedunt, in tradenda non item neceſſariò. eorũ verò, q̃ p̃cedunt, aut ſequuntur, illud tibi indicio ſit, ꝙ non rectè effici poteſt opus, quod ſequitur, aut pcipi qđ p̃ceptum eſt, antequam intelligatur quod p̃cedit. Ratio quidem luxati reſtituendi, antequã intelligatur in quam partẽ articulus eruperit, apertè demonſtrari nequit: ſed nihil eam addiſci prohibet, priuſquam notæ enarrentur. Principio itaque orationis, ſi id vnũ edocti ſimus, humerum in alam prolabi, & ipſi inuenire modum reponendi poſſumus, & ab altero etiam doceri: non tñ comprehẽdere modũ reponendi, niſi antè ſciuerimus humerum in alam procidere: ſicut neq; quo pacto in alã procidit, niſi priùs nouerimus naturam vniuerſæ cõmiſſuræ. Si quis igitur reſtituendi modum p̃ſatus, deinceps adiiciat, in quam partẽ articulum luxatum reſtitui docuerit, neceſſarium ordinẽ perturbat. id quod accidit etiã ei, qui primò incipit oſtendere, in quas partes articulus erũpat, dein trãſit ad cõmiſſuræ naturã exponendam. nam, ſi quis penitus noſſet, q̃uo articulus in alam excideret, ſuperuacuum eſſet cõmiſſuræ naturam hunc docere: ſed, ſi quis primò audiat, pcipiatq; quo'nam modo hæc habeat, deinde in quam partem articulus venerit, huic nihil opus eſt ad hoc, vt reſtituendi modum doceat. Eodem etiã modo nunc nihil nos prohibuit ſignorum inſcitia, quo minùs reponẽ- F di rationem intelligeremus. quæ res communiter euenit in omni curatione tradenda: poteſt enim doceri quis, qua ratione curetur inflammatio iocinoris, ſeu ventriculi, ſeu renũ, ſiue inteſtini craſſioris, antequam ipſorum affectus teneat: non tñ curare poteſt, priuſquam eos intelligat: ſicut neq; ratione curationem inuenire, aut doceri ab altero, priuſq̃ naturam calleat partis, quæ curatur.

34 *Partim quidem, quùm homines iuſtum habeant corpus, & brachia, & crura, ad exemplum integri* A. l. 4. f. 5. t. 1. c. 10. fo. 478. h *extimare vitiatum oportet, et ad exemplum vitiati integrum, neque ſpectare alterius hominis articulos.*

Quod ab vtraq; parte tam dextra q̃ ſiniſtra æquale eſt ad vnguem, iuſtum appellauit. Sed qm̃ membrorum forma in hominibus varia eſt, imperat, vt affectum membrum cum pari ipſius affecti hominis membro conferatur: atq; inde quatenus à naturali ſtatu receſſerit, coniectura fiat.

35 *Alijs enim magis extant, alijs minùs, ſed ipſius laborantis, an integer vitiato diſſimilis ſit.*

Eos, quibus articuli naturaliter extant, prominentq; ἐξάρθρους appellauit.

36 *Quæ res rectè quidem oſtendetur, omnino autem magna eius inſcitia eſt. Hac de cauſa non ſatis eſt* G *ratione artem hanc ſcire, ſed vſu experiri ipſam oportet.*

Inſcitiam dixit παρασύνεσιν, non omnem ſimpliciter intelligens, ſed eam, quæ coniuncta eſt a proxima ſcientiæ. indicabit autem ipſe in ſequentibus, quî fiat, vt interdum decipiantur, qui protinus cum vitiato integrum conferunt.

37 *Multis enim articuli præ dolore vel alia de cauſa, vt non exciderint, nequeunt tamen eo modo, quo in* A. li. 4. f. 5. t. 1. c. 10. 478. h *ſanis corporibus figurari. Intelligere igitur, ac ſcire huiuſmodi habitum oportet: nam multò magis in ala ſentitur caput humeri prolapſi, quàm eius, qui naturaliter habet: ad hæc locus, qui à ſuperiori parte ſuper commiſſuram eſt, cauus apparet: item latum os ſcapularum ſummum, quà cum iugulo committitur, extare videtur, cùm articulus inferiori loco recipiatur.*

Inſcitiam, quam ipſe παρασύνεσιν dixit, nunc vnam ponit, quæ in figurando accidit. Interdum enim nequeunt affecta membra aliquo modo figurari, quamuis hoc ægris non accidat, propterea ꝙ articulus eruperit, ſed vel dolore, vel muſculorum intentione. Deinceps inſcitiam alterã ſubiicit.

38 *In quo etiam accidit inſcitia, de qua in ſequentibus agemus: eſt enim memoratu digna.* H

In eo quòd locus, qui humeri commiſſuræ ſuperiectus eſt, cauus conſpicitur, quendam incidere errorem ait, quem in ſequentibus dicturum ſe pollicetur. id autem interdum euenit, vbi iugulum à lato ſcapularum oſſe diducitur.

39 *Partim etiam à latere cubiti eminentia recedere magis videtur ab eo humero, qui prolapſus eſt, quàm ab altero: ſi quis tamen cogat, adducitur quidem, ſed cum dolore.*

Indicium quoque hoc fallax eſt, niſi ſub ala humeri caput contingas, quod in eam venit. quo fit, vt brachium adduci ad latus ſine dolore non poſſit.

40 *Adde quòd cubito extento brachium iuxta eiuſdem partis aurem non ità porrigi poteſt, quemadmo-* A. ibidem, 479. a *dum & integrum, neque in latera ſimiliter. Hæc itaq; indicia ſunt humeri capitis luxati: reſtituendi verò modi hi, qui ſcripti ſunt, & curationes eædem.*

Hoc quoque ſignum ex illis eſt, in quibus eſſe inſcitiam propoſuit. quod euidentiſſimum eſt ex iis, quæ prodidit, cùm inquit, multis enim articuli præ dolore, vel alia de cauſa, vt non exciderint,

nequeunt

A nequeunt eo modo, quo in ſanis corporibus figurari. Si quis (vt ipſe ait) prompte brachium poſſit ad latera porrigere, id certum indicium eſt articulum naturaliter habere: quod ſi aliqua ex parte prohibeatur, poteſt huius rei cauſa eſſe dolor, vel muſculorum intentio.

41 *Maxima autem animaduerſione dignum præceptum eſt, qua ratione curare eos conueniat, quibus ſæpe humeri caput elabitur, cum multi ob calamitatem hanc, quanquam alioquin idonei, certare prohibeantur: multi etiam ea de cauſa redditi ſint inutiles ad bellum, ac perierint. Ob id etiam animaduerſione dignum eſt, quòd neminem nouerim, qui rectè curaret, ſed alios quidem manus homini non inducere, alios contrarium ei, quod expediret, excogitare, moliriq́. Adusſerunt iam complures medici, vbi humeri articulus excideret, eum locum, qui à ſuperiori parte commiſſuræ eſt: & eum, qui à priori, qua prominet humeri caput: & à poſteriori parte paulo infra ſuperiorem ſedem commiſſuræ. Profectò huiuſmodi vſtiones commodæ fuiſſent, ſi humeri caput in ſuperiorem, priorem, aut poſteriorem partem veniſſet: nunc, cùm in inferiorem erumpat, expellunt magis quàm cohibent: excludunt enim humeri caput à ſpacio ſuperiori. Sic autem adurere hos conuenit: cutis ſub ala prehendenda digitis eſt, atque attrahenda è regione potiſſimum eius partis, in quam humeri caput elabitur.*

B In hac etiam oratione pleraque plana ſunt. quare à me prætermittentur, niſi ſi qua videantur obſcura.

42 *Tum, cute ſic attracta, ita admouendum candens ferramentum eſt, vt traiiciatur.*

Imperat, vt ex cute extenta nihil relinquatur, quod non vratur, ſed candens ferramentum traiiciatur à dextra parte alæ in ſiniſtram, atque ab hac ad dextram.

43 *Ferramentis autem adurere oportet, non craſſis, neque nimium rotundis, ſed oblongis: celeriùs enim manu impulſa traiiciuntur.*

Ferramenta extremitate rotunda appellauit φαλακρὰ, cuiuſmodi ſunt capitulata illa, quibus ad alas vtuntur (πυρῆνες vel διαπύρηνα nuncupantur) atq; item ſpathæ capitulatæ: quæ verò, his contraria, oblonga ſunt, προμήκη dixit, quorum extremitas non eſt rotunda, ſed acuta, illis aliquo modo ſimilis, quæ ad perforandum accommodantur.

44 *Sintq́ candentia, vt traiici quàm celerrimè poſſint. quæcunque enim plena ſunt, tardiùs traiiciuntur,*
C *et cruſtæ inde latiores reſoluuntur, periculumq́ eſt, ne vlcera abrumpantur: quod & ſi nihilo deterius eſſet, turpius tamen atque expers artis penitus haberetur. Vbi ergo candens ferramentum traieceris, ferè abundè erit in inferiori parte duntaxat aduſiſſe.*

Candentia eſſe voluit ferramenta, quæ ad alam admouentur, quod expreſſit vocabulo διαφανῆ.

45 *At ſi nullum inſtare periculum videatur, ne vlcera abrumpantur, ſed magnum ſpacium in medio integrum relinquatur, inſtrumentum, quo ad illinendum vtimur, tenue traiiciendum eſt, ab vna vſtionis parte ad alteram, cute adhuc extenta, non enim poſſet aliter traiici: quo facto remittenda cutis eſt: poſteà inter vtranque plagam alia media facienda eſt, admoto tenui ferramento cãdenti, donec ad priùs demiſſum inſtrumentum pertineat. Quatenus verò prehendere cutem ſub ala conueniat, hinc coniicere poteris, quòd glandulæ ſub ala ſitæ ſunt, atq; in multis alijs corporis partibus.*

Vlcera vocauit ὠτειλὰς, quemadmodum & poeta, qui de recenti vulnere inquit,

Ὅφρα οἱ αἷμ' ἔτι θερμὸν ἀνήνοθεν ἐξ ὠτειλῆς. Vbi extentam cutem (vt ait) tranſuerſam ferramento traieceris à dextra in ſiniſtram, præcipit, vt iterum aduras, demiſſo candenti ferramento, non ampliùs tranſuerſo ab vna parte ad alteram, ſed prorſus in altitudinem. Oportet autem inter
D vtramque plagam, quam candens ferramentum fecit, non exiguum ſpacium interiicere, nanque, vbi exiguum ſit, periculum eſt, ne vlcera abrumpantur, atque vna magna exulceratio fiat. quamobrem & ſi nihil deterius accidat, ſiquidem adurimus, vt partem exiccemus, atque adſtringamus, non tamen neceſſe eſt magna inducta cicatrice locum deformem reddere, quum per exigua foramina liceat æquè ſuccurrere.

46 *Sed alibi glandularum vniuerſam naturam perſequemur, quid ſint, quidq́ & in quibus indicent, aut poſſint. Glandulas itaque prehendere non conuenit, nec quæcunque glandulis interiora ſunt, id ſiquidem valdè periculoſum eſt.*

Glandularum vniuerſam naturam appellauit οὐλομελίην, quam pollicitus eſt alibi docere. non tamen extat hic liber Hippocratis de vniuerſa glandularum natura. Sed quidam ex medicis iunioribus, qui Hippocratem ſequuntur, paruum libellum confecit, quem inſcripſit, Hippocratis de vniuerſa glandularum natura. qui tam loquutionibus, quàm ſententiis, longè ſuperatur à germanis libris Hippocratis. adde quod neq; vllus veterum medicorum eius libri meminit, neq; ab iis, qui indicem ſcripſerunt, commemoratur.

Proximè

47 *Proximæ enim ſunt neruis, qui magnam vim habent. Extra glandulas plurimum prehendendum eſt, nam id ſit innocenter.* E

Subiectos eſſe ait glandulis in ala neruos magnam vim habentes, quos nuncupauit τόνους. Ridiculè igitur quidam ex recentioribus medicis exiſtimant neruos illos duntaxat ab ipſo appellari τόνους, qui coniugati à cerebro oriuntur, quoniam in ſecundo de morbis vulgaribus, cùm dixit/duo enim nerui à cerebro iuxta os magnæ vertebræ/ & quæ ſequuntur, neruos appellauit τόνους. nerui enim, qui ad brachia intendunt (vt in confeſſo eſt apud omnes, qui incidendi corporis peritiam habent) à ſpinę medulla in ceruicibus dependent, qua parte ad thoracem accedit: quos conſtat ab ipſo nominari τόνους, tum in propoſitis verbis, ac deinceps bis in iis, quæ ſubiiciuntur: tum infrà rurſus, vbi de ſpina agens, neruos appellat τόνους.

Sect. 4. circa medium.

48 *Illud etiam ignorare non oportet, quòd vbi humerũ valdè in ſuperiorem partem porrexeris, nihil prehendere ex cute ſub ala poteris, quod extendere operæprecium ſit: nam, vbi in ſuperiorem partem porrigatur, cutis, quæ ſub ala eſt, abſumitur. Ad hæc nerui etiam nulla ratione violandi ſunt: hi ſiquidem in eiuſmodi habitu prominent, atque extenduntur. Sed, ſi humerus paulum excitetur, multum cutis apprehendi poterit: & nerui, quos cauere oportet, intrò magis recedent, longiusq́; aberunt ab eo, quod apprehenditur.* F

Abſumi in ala cutem ait, vbi totum brachium ſurſum porrigatur. antè ſiquidem laxa erat, ita, vt ſupereſſe videretur. brachio autem ſic figurato extenditur circa partes, quas contegit, ita, vt quod prius ſupereſſe videbatur, pereat, & quaſi abſumatur, quùm brachium ſurſum porrigitur.

49 *At non'ne in vniuerſa arte in primis dãda opera eſt, ut quo pacto ſingula iuſtè figurentur, inueniamus?*

Iuſtè intellexit quaſi æqualiter. hoc autem fit, vbi ſeruatur, quod vnicuiq; rei conuenit, & proprium eſt. Id nunc, quo de agitur, vſtio cutis in ala eſt, quam admouere oportet, humero conuenienter figurato. nam, ſi ita demittatur, vt latus attingat, nimis parùm excitabitur, neque poterit altitudo alæ ſe oſtendere, neque cutis ſanè digitis extendi atque aduri: ſed, ſi humerus plurimùm attollatur, digitis extendi nihil ferè cutis poterit, ſub hoc enim habitu circa ſubiectas partes extenditur: adde, quòd nerui prominent. Eatenus igitur attollere humerum conuenit, atque ab ala reducere, vt locus in conſpectum veniat: ſitq́; quà ſubiicere digitos facilè poſſimus, & cutem extendere, atque adurere. G Quæ, quùm primùm excitato brachio fieri poſſunt, admouenda manus eſt membro ita figurato, neq; vlterius attollendum. non.n. alia de cauſa humerus attollitur, niſi vt poſſit cutis ſub ala digitis extendi hactenus, vt candens ferramentum admoueatur, prout ipſe indicauit, ita, vt ſi hæc præſtare potuiſſemus humero demiſſo, eiuſmodi habitu nihil antiquius fuiſſet, quùm laxiorem cutem efficiat. ſic enim plurimùm attrahitur, ac manus ſine vllo periculo penitus admouetur.

50 *Hæc circa alam: ſatisq́; eſt ſic prehendere, modò quà conuenit, candentia ferramenta demittantur.*

Prehendere dixit de cute.

51 *Extra alam duæ tantùm ſedes ſunt, quùm aduruntur morbo auxiliantes.*

Dictionem/extra/dixit ἔκτοσθεν, quam poſuit non vt loci differentiam notaret, ſed quemadmodum apud Demoſthenem, atque alios rhetores vſurpatur, qui cùm ἔξωθέν τι τοῦ πράγματος dicũt, præter rem ſignificare volunt. Id igitur, quod Hippocrates aſſerit, tale eſt. Præter vſtionem alæ, duę aliæ ſedes ſunt morbo auxiliantes, quùm aduruntur. vſus autem eſt vocabulo τιμωρέουσαι, quo conſtat ipſum non aliud ſignificaſſe, quàm auxiliantes. quod fecit etiam Euripides, cùm Oreſtem induxit hæc loquentem, ἀνόσια μὲν δ᾽ ἐᾶν, ἀλλὰ τιμορεῖν τῷ πατρί. Differunt autem inter ſe τιμωρῶν, H & τιμωρούμενος, quod vocabulum cum accuſandi caſu iungitur, hoc ſiquidem ſignificat crucians. eadem ratione & Menandri fabula inſcribitur ἑαυτὸν τιμωρούμενος.

52 *Vna quidem eſt à priori parte inter caput humeri, & chordam, quæ ad alam eſt.*

Nos quoque vidimus articulum contineri in hoc loco, qui pars totius prioris regionis eſt. nam, quùm ea lata ſit, vna quidem eius in medio ad vnguem eſt, duæ autem vtrinque: vna ab interiori parte, cuius nunc meminit, altera ab exteriori, de qua paulo infrà loquitur. Eſt autem admiratione dignus, qui, quùm nunquam viderit humeri caput in aliam partem excidere, quàm in alam, non contentus fuerit ipſam tantùm adurere, ſed adiungens duas alias regiones, illas coniecerit, in quibus nos vidimus caput humeri fixum: ex his in eam, qua vena ſita eſt, per ſummum humerum procedens, vbi duo muſculi concurrunt, & magnus ille, qui à pectore oritur, & qui à literæ Δ ſimilitudine Δελτοειδὴς nuncupatur, quater vidimus humeri caput prorupiſſe: in exteriorem verò partem mediæ regionis ſemel, de qua tractabit in ſequentibus.

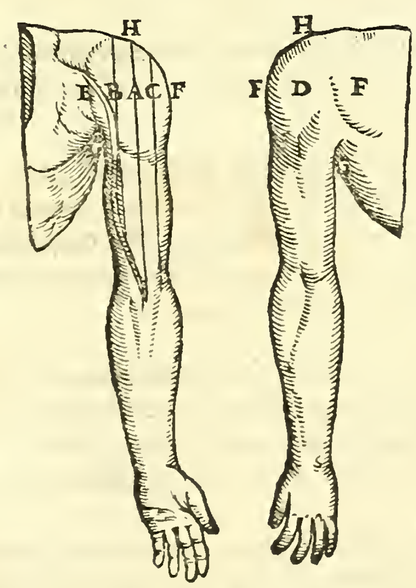
Quà

53 A *Quà demittere candens ferramentum conuenit, vt cutem traiiciat, non tamen nimis altè: proxima enim eſt craſſa vena, ac neruus, quorum neutrum calefaciendum eſt.*

Craſſam venam intelligit nunc eam, quæ per ſummum humerum fertur ad cubitum (ὠμιαία græcè vocatur) quaſi latam vel grandem, cui innectitur coniunctio duorum muſculorum propoſitorum. cuique adiungitur neruus, qui diſtribuitur in partes cutis, quæ iuxta venam eſt. Cauẽdum autem eſſe, ne in adurendo neruus aut vena attingatur, apertè declarauit, non tamen oſtendit, à priori ne an ab interiori parte venæ, vel prorſus ſuper ipſam, adurendum ſit. Fieri enim hoc poteſt, in primis cutem attrahendo, quo modo in ala diximus, dein tranſuerſam adurendo, poſt hæc inſtrumẽtum, quo ad illinendum vtimur, traiiciendo, atq; in orbem iterum adurendo. Quemadmodum autem in ala, quamuis ſubſint nerui maximi, & cum ipſis arteria ac vena latiſſima, tamen aduri cutem voluit, ſecuritatem ſubiectarum partium comparans eo inſtrumento, quo illinimus, demiſſo: ſic in propoſita nunc vſtione nihil mirum, ſi cutem venæ ſuperiectam aduri iubeat. illos autem neruos dixit ἐπικαιροτάτους, quod vocabulum mutuari ſolet ad ea, quæ magnam vim habent, quemadmodum illi, ꝙ non longè diſtent à ſpinæ medulla, & maximè pleni ſint. Sed circa venam, quæ ab inte-
B riori parte tendit ad cubitum, neruum ſimpliciter dixit, non adiiciens ἐπίκαιρον: multum enim diſtat à medulla ſpinæ, atque exiguus eſt.

54 *Rurſus alio loco licet adurere ab exteriori parte multo ſupra chordam, quæ ad alam eſt, paulo infra humeri caput. Traiiciatur autem cutis candenti ferramẽto, ſed non nimis altè, ignis.n. neruis eſt inimicus.*

Venit ad tractandum reliquum ex iis locis, in quibus recipitur humeri caput prolapſum. hic autem eſt in exteriori parte prioris regionis, in quam ſemel etiam conſpexi humeri caput veniſſe. non rectè autem in pleriſque exemplaribus legitur/rurſus alius locus quem licet adurere à poſteriori parte eſt/, hic enim locus non à poſteriori, ſed ab exteriori parte commiſſuræ eſt. Si quis igitur exquiſitè definire loca velit, quæ iuxta humeri commiſſuram ſunt latitudinem habentia, hic profectò omnia intuitus in priori regione mediam dicet eſſe quandam lineam, ſine latitudine conceptam in medio ad vnguem, quæ ſupernè in humeri longitudinem tendat: & vtrinque in latitudinem terminari priorem regionem, ab interiori quidem parte ea vena, quæ ad interiorem cubiti ſedem pertinet, ab exteriori verò alia quadam linea, quæ diſtet à linea media, ſine latitudine conce-
C pta, quantum ipſa vena recedit. Hi ſunt ergo termini prioris regionis. duo autem alij vtrinque ſunt, quà feruntur chordæ ad alam: vnus interiorem regionem, alter exteriorem finit. eam verò intelligito interiorem commiſſuræ regionem, quæ eſt inter venam, & chordam, quæ ab interiori parte alam terminat: ſed exteriorem, eam, quæ incipiens à linea, quæ tantum diſtabat à media linea ſine latitudine concepta, quantum ipſa vena tendit ad chordam, quæ ab exteriori parte alam finit. Quare iuxta diuiſionem hanc quidquid erit ſuperius chorda, quæ ab exteriori parte alæ ſita eſt, non dicetur vtique à poſteriori regione commiſſuræ, ſed ab exteriori. ſiquidem regio poſterior in commiſſura eſt, quà latum ſcapularum os ſimum eſt: inferior in ala continetur: ſuperior verò inter lati ſcapularum oſſis ſummitatem atque humeri caput.

A Linea latitudine carens.
B Humeralis vena.
C Alterum tantum interuallum.
D Poſterior pars.
E Interior.
F Exterior.
G Inferior.
H Superior.

55 D *Porrò mederi in tota curatione vlceribus debemus, videntes, ne multũ attollatur humerus, ſed modicè, quatenus vlcerum curatio poſtulat, quoniã frigus eò minùs adſpirabit. Aduſta.n. omnia tegenda ſunt, non ſecùs etiã moderatè curanda: nam ſic minus hiant, minùs ſanguis erumpit, minùs neruorum diſtentio ſequitur.*

Cauſas ipſe expoſuit, cur edicat, ne multum humerus vnquam attollatur, primùm, quòd vſta omnia tegere expedit, ſic tamen, vt curari poſſint, & non frigeant, quùm alioquin (vt ipſe teſtatur) frigus vlcera mordeat, cutem induret, pus fieri in dolore non patiatur, ac multo magis in iis, quæ calor excitauit, ſicuti nunc ignis/minus (inquit) hiant/ hoc eſt diducuntur vlceris oræ. ob id enim frigore

magis

magis excipiuntur, & tardiùs ſaneſcunt, grandioremq; cicatricem recipiunt. Quod autem ſubdit/ minùs ſanguis erumpit/communiter ad omnia vlcera refertur, non propriè ad ea, quæ propoſita nunc ſunt. nam ſi quis ſic cutem vrat, quemadmodum præcepit, periculum nullum ſanguinis eruptionis ſequetur. fortaſſe autem nerui tantùm diſtentione periclitabuntur ob frigus, quod cute nudati contraxerunt: cuius rei in fine orationis meminit. E

56 *Vbi vlcera pura ſint, & ad cicatricem intendant, tunc ſanè oportet humerum diu noctuq; ſemper ad latus deligatum continere.*

Οὐλὰς nunc propriè de cicatricibus dixit, non de vlceribus, quemadmodum antè. monet autem maximè dandam operam eſſe, ne humerus, niſi paululum duntaxat, à latere diducatur, idq; quùm vlcera curantur, quoniam pura vlcera opportuniſſima ſunt illis omnibus caſibus, quos in oratione proximè præcedente narrauit, atque iis præſertim, qui ab exterioribus cauſis oriuntur. antea ſiquidem ſordida erant, atque inflammata, ſordemq; & humorem præter naturam ſuperãtem pro velamento ac tegmento quodam habebãt, quin & inflammationis calor extrinſeco frigori obſiſtebat: at, vbi inflammatio conquieuit, & pura reddita ſunt, ac ſine ſuperãte humore, magis quàm ante ſentiunt ea, quibus læduntur. Ob hæc igitur omnia facilè ſub exterioribus cauſis ac præcipue frigidis dolent, & refrigerantur, propter ſenſum verò acriorem vehementiori dolore cruciantur, cui accedunt ea mala, quæ ſequi dolorem ſolent. F

57 *At vbi vlcera conualuerunt, humerus diu debet ad latus ſimiliter deligari: namque hac via cicatrix maximè confirmabitur, atque id ſpacium, in quod maximè humerus procidit, contrahetur.*

Hic etiam indicauit, quo conſilio hæc præceperit, quùm inquit/namq; hac via cicatrix maximè confirmabitur, atque id ſpacium, in quod maximè humerus procidit, contrahetur/quaſi ita dixerit, quo minor cicatrix inducetur, eo magis alæ cutis contrahetur: quod maximum momentum habet in prohibendo, ne in hanc partem humerus elabatur.

58 *Quibus recondi humeri caput non potuit, ſi adhuc creſcunt, humerus non æquè augetur atque is, qui integer eſt: ſed quamuis aliquid augeatur, altero tamen breuior redditur.*

Ea nunc perſequitur, quæ neceſſariò iis accidunt, quibus humeri caput ſuo loco non eſt. Primùm ac maximè commune, cui reliqua omnia ſuperueniunt, eſt, quòd minus alitur: quam rem, ſi membrum iam perfectè increuit, gracilitas ſequitur: ſi adhuc augeatur, exiguitas. Non alitur autem membrum ob muſculorum & venarum, quas continet, deprauationem. eius quoq; rei cauſa eſt totus articulus immobilis: nam & integra membra, vbi diutiùs omnino immobilia maneant, apertè graciliora conſpiciuntur. G

59 *Iam verò, "qui à primo natali die humeros breuiores habent (γαλιάγκωνες græcè appellantur) ob duplicem noxam id mali experiuntur, vel quòd dum in vtero ſunt, humeri luxentur: vel aliam ob noxam, de qua poſtea aliquando ſcribemus.* A. l. 4. f. 5. t 1 c. 9. fo. 478. h

Dicti'ne ſint γαλιάγκωνες à ſimilitudine felis (γάλη græcè dicitur), an ab alio quopiam, relinquenda quæſtio eſt iis, qui in huiuſmodi ſtudia incumbunt. medicũ verò ſcire conuenit naſci quoſdam vtriuſq; humeri articulo luxato, dextro & ſiniſtro, ſicq; humeros breuiores eſſe: neq; ignorare alteram huius vitij cauſam, de qua tractaturum ſe pollicetur. Difficile autem eſt alteram inuenire, præter illam, quam ipſe deinceps ait illis accidere, qui teneri ſunt. Inquit ergo.

H

60 *Sed, quibus" tenera adhuc ætate iuxta humeri caput in intimis partibus alteq; ſuppurationes oriuntur, omnibus ſanè humeri breuiores fiunt: ac ſiue ſecentur, ſiue vrãtur, ſiue per ſe pus aperiatur, ſcire licet hæc ita ſe habere. Maximè vero brachio vti queunt, quibus à primo natali die humeri breuiores ſunt: neq; ipſi tamen ſurſum ad aurem porrigere brachium poſſunt, cubito extento, niſi multò minùs, q̃ ab integra parte.* A. ibidem.

Poteſt hoc etiam, dum in vtero ſunt, accidere: aliam verò noxam, quæ iis, qui in vtero geruntur, cauſa ſit, vt articulus elabatur, difficile eſt inuenire. ſed has ambas accidere nihil prohibet: poteſt. n. dum infans in vtero eſt, à natura ſuppuratio fieri, aperiri, & ad cicatricem vlcus perduci: quod magis adhuc euenit, vbi humeri caput elabitur ob humorem infantis naturalem, & quia cauum commiſſuræ ipſius humeri tale eſt, vt facilè articulum expelli patiatur.

61 *Quibus verò ætate iã robuſta humeri caput erupit, neq; reſtitutũ eſt, pars, q̃ ſup cõmiſſurã eſt, tenuatur, et gracilioris habitus fit. vbi dolore liberãtur, nõ æquè pſtare poſſũt opa oĩa, q̃cunq; reqrũt, vt cubitus à pectore*

A *ctore diductus in latera attollatur. Ad ea autem valent quæcunq; efficienda ſunt humero vel in priorem partem, vel in poſteriorem ad pectus adducto: nam terebra, ſerra, ſecure, ac raſtris vtuntur, dummodo cubitum non admodum attollere neceſſe ſit, atq; ad alia omnia idonei ſunt, quæ brachia poſtulãt ita ſigurata.*

His, qui hoc vitio tenentur, pars, quæ ſuper humeri commiſſuram eſt, protinus etiam inter initia tenuior apparet, & gracilior, quùm humeri caput lati ſcapularum oſſis cauum reliquerit: ſed & iſtiuſmodi in poſterum adhuc ampliùs conſpicitur, eo quòd procedente tempore emacreſcant partes muſculi, Δ literam referentis, quòd redditus ſit imbecillis, quùm ſequens humeri caput, vi deorſum feratur ad alam: & quòd immobilis maneat, neque ſuo munere fungatur, quod erat humerum attollere: quare frigidior & imbecillior redditur, atque emacreſcit: quandoquidem labor firmat, ignauia tabidum reddit.

De Svmmitate lati Scapvlarvm Oſſis, qva cvm Ivgvlo conivngitvr

62 B *Quibus lati ſcapularum oſſis ſummitas diducitur, extare videtur os, quod recedit: eſt autem hæc ligamentum iuguli cum lato ſcapularum oſſe. Diuerſa autem eſt hac parte natura hominis à cæteris animalibus. Medici itaq; in hoc caſu maximè decipiuntur: excitato enim oſſe, quod recedit, humeri commiſſuræ pars ſuperior apparet depreſſa, & caua, ita, vt quaſi prociderit humeri caput, prouideant. Noui ergo complures medicos alioquin non ignobiles, qui ſummopere læderent, dum niterentur huiuſmodi humeros reſtituere, vt qui luxatos eſſe extimarent: nec priùs deſiſterent, q̃ vel rem deſperarent, vel indicarent per* A.ibi.c.14.fol. 479.d *ſe non poſſe humeri articulum reſtituere. His" eadem curatio conuenit, quæ cæteris eius generis, nempè ceratum, panni, faſciæ, atq; eadem vinciendi ratio: verùtamen deorſum cogendum eſt id, quod excedit tum ea parte plurimi panni iniiciendi, maximeq; adſtringendum, humerusq; ad latus continendus eſt, ſuſpenſus à parte ſuperiori. Hac .n. ratione id, quod receſſit, proximè adducetur: quam rem ſcire optimè licet, atque prædicere, omni periculo vacare, ſi alioquin tibi videatur: ex hoc .n. caſu, nec paruum nec magnum in humeri cõmiſſura oritur detrimentum: ſed aliquid decoris eo loco amittitur: nunquam .n. huiuſmodi os in naturalem & antiquã ſedem reuertitur, ſed neceſſariò ſiue ampliùs, ſiue minùs, à ſuperiori parte prominet: neq; .n. aliud os vllum in priſtinam ſedem reuertitur, quod receſſerit ab aliquo oſſe, cũ quo naturaliter iungeretur. Paucis autem diebus à dolore liberatur latum ſcapularum os ſummum, ſi cõmodè vinciatur.*

C Indicat lati ſcapularum oſſis ſummitatem eſſe coniunctionem. dicit etiam ipſam eſſe os, quo alligantur propoſita oſſa ambo. conſtat autem ſummitatem lati ſcapularum oſſis eſſe chartilaginoſum os, quod ſitum eſt, quà iugulum cum lato ſcapularum oſſe committitur, à quo dependent membranæ, quibus extrema oſſium colligantur. Hoc, vbi recedat, iugulum etiam ſequi conſueuit, & idcirco reſtituitur iugulo deorſum compulſo, ſic, vt ea parte in orbem quodammodo inclinetur: quo fit, vt in iuuenibus faciliùs cogatur, nam, quo magis ętas procedit, eo magis corpora noſtra ſiccantur. Ergo, quemadmodum ſicca ligna minimè idonea ſunt, quæ curuentur, madentia autem & viridia facilè id patiuntur: eodem modo & oſſa eorum, qui adhuc increſcũt, coacta curuari poſſunt, ac multò magis, vbi rara ſint, & cauis plena, quale eſt iugulum. Equidem experimẽto ſenſi iugulum in me ipſo curuari: nam, quùm vinculi vi vehementer compelleretur, altè vrgebat. quod ego pertuli quadraginta dies, quibus iugulum ad humeri caput ita adductum eſt, vt iis, qui nunc aſpiciunt, nũquã receſſiſſe videatur: quiq; tunc quùm receſſit, diductum interuallo trium digitorum viderunt, rem admirentur. Inde tñ factum eſt, vt humerus id temporis minimè nutriretur, ita, vt penitus emacreſceret, cumq; eo brachiũ etiam nutriri deſineret. Sed his omnibus, vno vinculi pſidio ſuccurrẽs, nõ multo tempore à ſoluto vinculo totũ membrum refeci. In adoleſcente aũt, ac multo magis in puero,
D os faciliùs vinculo cogitur: ego verò, quùm id mihi accidit in palæſtra, annũ agebam trigeſimũquintum. nullum tñ alium ex iis, qui firmiſſima ætate eſſent, æque licuit ad ſanitatẽ perducere, eo ꝙ vinculi vim minimè ferrẽt. Ipſe igitur locũ ſenſi frigidum prorſus, ſic, vt totum diẽ ac noctem pfundere calidũ oleum cogerer, pelle toto corpori ſubiecta, ſup qua nudus iacebã, quùm caniculæ æſtus vigeret. A pedibus igitur inani pelue ſubiecta pellis ita figurata erat, vt oleum per eam commodè funderetur. quidquid autem in pelui coactum erat, in ollã coniiciebatur iuxta ignem, vt calefieret, eoq; inde accepto totus affectus locus perfundebatur. at quùm, vel modicum quid aliquando intermittebatur, ſentiebam continuò muſculos iuxta ceruices diſtendi, ſic, vt apertè conſtaret ſequuturã eſſe neruorum diſtentionem, ſi ignaui fuiſſent, qui perfundebant. Mihi etiam aliud euénit, quod non parùm in cauſa fuit, vt muſculi malè afficerẽtur, atq; id quoq; enarraſſe operæprecium erit, ne quis exiſtimet malè affici muſculos, propterea ꝙ iugulum duntaxat deorſum fuerit coactum. In palęſtra enim lati ſcapularum oſſis ſummitate diducta magiſter intuitus partem ſuperpoſitam humeri cõmiſſuræ, depreſſam, exiſtimans humeri caput in alam excidiſſe, intentionem tentat, atque impulſum: quæ quidem artificioſè agit. at quùm ſine vllo profectu operam perderet, arbitror peccati aliquid in impellendo: quamobrẽ alios adhiberi iubeo, qui cum ipſo humerum, & ab inferiori parte,

& à

& à contraria extendant:atq; ipſe integræ manus digitos,quantum poſſum, intrò demitto ad humerum,qui excidiſſe videbatur, vt inditi inter latus & humeri caput, ipſum impellerent: nihil autem inueniens in ala præter naturam, iubeo, vt extendere ceſſent, qui cum magiſtro ſimul vim adhibebant,eo quòd humeri caput non procidiſſet. hi verò exiſtimantes me fracti animi ob dolorem eſſe, hortantur,vt ſibi me ipſum committam,nec ab extendendo deſiſtunt, ita,vt muſculum auulſiſſent (quæ res alĳs iam accidit) niſi fortè alter aduenißet, qui optimè nouerat me nullo modo ob mollitiem extendentes prohibere.hic eos remouet, ac me rogat,quid mali ſit,quidq; faciendum cēſeam. reſpondeo ſummitatem humeri diductam eſſe, opus autem mihi eſſe oleo,linteis,lana. eo igitur ad balneum,multoq; oleo perfuſus maneo in labro, quoad poſſum, dum, quæ ad curationem facerēt, afferrentur. Quare muſculis aſſidua perfuſio neceſſaria fuit, quùm malè affecti ea ratione fuiſſent. multi autem vinculum non ſuſtinent,etiam ſi id non accidat,ſed malunt in poſterum, quæ ex eo malo moleſtia ſequitur,ferre,quàm id quadraginta diebus ſuſtinere:neq; enim breuiori ſpacio conſequi eos poſſe exiſtimo, vt iugulum ita exquiſitè curuetur. Reliqua Hippocratis verba plana ſunt. E

De Ivgvlo fracto

63 *Iugulum comminutum, ſi ex toto fractum ſit, facilius curatur: ſi in longitudinem, ægriùs: hæc autem contraria ſunt, atque aliquis exiſtimet. Id igitur, quod ex toto fractum eſt, magis vtiq; in ſuam ſedem cōpelli poteſt: ac, ſi ſumma cura prouideatur, quod ſublimius eſt, magis deorſum cogetur idoneo habitu, ac debito vinculo: quamuis autem ex toto in ſuam ſedem non collocetur, tamen ea pars, quæ excedit, non valdè acuta apparebit. At quibus in longitudinem frangitur, ſimile vitium eſt, atque vbi oſſa diducuntur, de quibus ſupra tractauimus: non ita enim in ſuam ſedem reſtituitur, extansq; oßis extremitas aſpicitur admodum acuta. In vniuerſum autem ſcire conuenit, nihil humeri commiſſuram aliamûe partem lædi, quùm iugulum frangitur, niſi (quod raro accidit) corrumpatur.* F

Ex toto frangi dicit,quod nulla parte hæret:cuius contrarium eſt,quod non ex toto abrumpitur. Id vno modo fieri expreſſit, quùm inquit/ſi in longitudinem, ægriùs/:ſimulq; demonſtrauit,quod ex toto abrumpitur,tranſuerſum abrumpi:quod non ex toto, in longitudinem.ergo,vbi ex toto cōminuitur,partes cedere inter ſe plerunq; ſolent,atq; vna ſurſum ferri,altera deorſum, tum altera in interiora, in exteriora altera.qua de cauſa videtur fractura grauis, & ægrè ſanabilis. Verùm altero modo, quùm fractura in longitudinem eſt, leuior quidem apparet, ægriùs tamen curationem admittit:nequit enim iugulum faſcia excipi in orbem, ſicut membra: qua via duntaxat propelli, atq; G adduci poſſet, quod in longitudinem fiſſum eſt. Quòd ſi hæc, quæ nunc oſtēdimus, in memoria habeantur, nihil obſcurum videbitur ex iis, quæ ab Hippocrate in ſequentibus ponentur.

64 *Iuguli fractura deformitatem affert: deformitas autem principio maxima eſt, deinde minor.*

Satiùs fuiſſet dicere/minùs apparet/. principio enim rei nouitate deforme vitium videtur: procedente tempore,ſicut alia omnia,quibus aſſueſcimus,ita deformitatem paruifacimus.

65 *Saneſcit autem citò iugulum, atque alia oſſa, quæcunque rara ſunt, quoniam callo hæc maturiùs obducuntur. Igitur, vbi caſus recens eſt, ægri ſolliciti ſunt, putantes malum grauius eſſe, quàm ſit, medici autem ſedulos in probe curando ſe exhibent: procedente tempore laborantes, vt qui non doleant, neque ingreſſu, neque cibo prohibeantur, rem contemnunt: at medici, vt qui locum reddere decorum non poſſunt, ſe ſubducunt, neq; offenſorum negligentiam iniquo animo ferunt: interim callus feſtinat increſcere. Deligandi autem ratio ea conuenit, quæ plerisq; cerato, pannis, faſciis mollibus, adhibitis. Hæc autem prouidiſſe oportet, atq; item nouiſſe in hac præſertim curatione, plurimos pannos, quà os extat, obiiciendos eſſe, ac faſcias plurimas, ibiq; maxime premendum. Non nulli exiſtimarunt plumbi aliquid alligandum, quod* H *oneri eſſet, vt deorſum cogeret, quod extaret. Fortaſſe autem nec illi ſapiunt, qui ſimpliciter vinciunt, quādoquidem neque propoſitus modus fracto iugulo conuenit: nihil enim ferè cogere poteſt, quod excedit. Sūt & alĳ, qui cognoſcentes vincula ipſa aliena eſſe, neque in naturalem locum adducere, quod extat, deligāt quidem eiuſmodi ægrotantes pannis faſcĳsq; ſuperdatis, perinde atque alĳ: ſed hominem faſcia aliqua cingunt, qua parte commodiſſimè cingitur: vbi pannos obiecerint, quà fractura extat, ſic, vt ea parte in tumorem aſſurgant, caput faſciæ ad cingulum à priori parte deuinciunt, faſciamq; è regione iuguli porrigūt ad partem poſteriorem, & in cingulum demiſſam ad priorem adducunt, atque inde rurſus ad poſteriorē. Alĳ faſciam in cingulum non demittunt, ſed inter anum & naturale: tum iuxta anum ipſum, dein circa ſpinam ducentes, ſic fracturam comprimunt. Hæc, quùm ab eo audiuntur, qui vſum non habet, propè videntur ſecundum naturam eſſe: at, vbi quis ea experiatur, inutilia comperiet, neq; enim aliquod tempus immobiles manent, etiam ſi homo cubet, quanquam hoc modo proxima eſſent: tamen ſi cubans crus flectat, aut ipſe curuetur, omnes faſciæ mouebūtur: præterquam quod hæc vinciendi ratio alioquin fœda eſt.*

Cauſam ipſe adiungit, quamobrem hæc celeriter ſaneſcant: ſed cur callus maturè increſcat, cauſam

A cauſam non expreſſit, vt quæ ex natura oſſium, de quibus tractatur, percipi poſſit, quoniam in iis, quæ rara ſunt, multum humoris contrahitur. In prioribus autem demonſtrauimus, recepto humore ob affecti oſſis vim ſpiſſato, in oris fracturæ callum increſcere, qui, vbi ſatis increuit, fracturę oras illigat, atq; adſtringit. neq; enim os altioribus partibus ſolidatur, quemadmodũ caro, ſed (vt dictum eſt) in ſummo, quaſi vinculo adſtringitur. Quæ ſequũtur, ſi diligenter cõſiderentur, oĩa plana ſunt.

66 *Siquidem anus comprehenditur, faſciæq; in hac loci anguſtia colliguntur. Quod verò ad eas faſcias pertinet, quæ in Zonam induntur, non ita arctè hæc cingitur, quin ſurſum ferri cogatur: quod vbi accidit, neceſſe eſt totum vinculum relaxari. Proximè autem moliri quis ſibi videbitur, quamuis nihil magnum efficiat, ſi faſcias non nullas in cingulum demittat, ſed pleraſq; ad primum vinculum adhibeat. hac enim ratione maximè ſtabiles erunt, & alteri circuitui alter auxiliabitur. Plurima quidem dicta ſunt ex iis, quæ ad iuguli fracturam attinent. Scire autem licet, iugulum plærunq; ita frangi, vt ea pars, quæ à pectore eſt, ſurſum feratur: quæ à ſummitate lati ſcapularum oſſis, deorſum: cuius cauſa eſt pectus, quod neq; admodum ſurſum, neq; admodum deorſum mouetur.*

Loci anguſtiam dixit ϛενυγροχωρίην. quod nomen (vt quibuſdã placet) non componitur ex voca B bulis ὑγρȣ͂, ϛενȣ͂, & χώρας, quæ ſignificarent humidum, anguſtum, locum, ſed deducitur à voce ϛενυγρὸν, quæ nihil amplius ſibi vult, quàm ϛενὸν, quod ſignificat anguſtũ. vnde quadam additione (quã figuram παραγωγὴν dicunt) deducitur ϛενυγροχωρίη, quę nihil aliud ſibi vult, quàm anguſtiã. quod ex iis euidenter colligitur, quæ Simonides ſic ſcribit ȣ̓́πω τὶς ȣ̓́τω δασκίοις ἐν ȣ̓́ρεσιν ἀνὴρ λέγεται λὶν, ȣ̓δὲ πάρδαλιν μȣ͂νος ϛενυγρῷ συντυχὼν ἐν ἀτραπῷ. effertur autẽ ſecunda ſyllaba tenui ſpiritu.

67 *Exiguus enim eſt motus articuli, à parte oſſis pectoris.*

Exiguum motum vocauit κιγκλισμὸν. At ſiue vocabulum ſumatur à motacilla aue, quæ græce κίγκλος dicitur, eo quòd aſſiduè caudam moueat, ſiue à quouis alio, non pertinet propriè ad hunc locum: ſed magis perſequi cauſam oportet, cur commiſſura iuguli cum pectore, quamuis ſicut aliæ non nullæ referri inter minimas non debeat, tamen nihil ferè moueatur. ſed quam huius rei cauſam Hippocrates tradat, audiamus de verbis ipſius. Os pectoris ϛῆθος appellat, quo nomine ſignificaſſe nunc videtur, non omne id, quod eſt à priori parte thoracis, ſed medium os, in quod ſe inſerunt coſtæ, quod græcè à iunioribus medicis ϛέρνον vocatur, de quo rectè dixit.

68 C *Ipſum enim os pectoris ſibi continuatur, & ſpinæ.*

Os pectoris ſibi ipſi continuari manifeſtiſſimum eſt, ſed & ſpinæ etiam. liquidò conſtabit, ſi qñ in cadauere detracta carne coſtas videris à poſteriori parte, ſpinæ: à priori, oſſi pectoris, inhærere.

69 *Sed & iugulum prope humeri articulũ ſupernatat. Cogitur aũt moueri ſæpiſſimè, eo quòd cum ſummitate lati ſcapularum oſſis iungatur. Maximè autem, vbi perrumpitur, pars, quæ ab oſſe pectoris eſt, ſurſum fertur, neq; facilè ſolet deorſum repelli, quoniam natura leuis eſt, ſpaciumq; ipſi latius patet à ſuperiori parte, quàm ab inferiori: latũ verò ſcapularum os, humerus, & quæ his inhæreſcunt à coſtis & oſſe pectoris, optime ſoluuntur: quamobrem poſſunt plurimum attolli, atq; demitti. Itaq; vbi iugulum frangitur, ea pars, quæ eſt à lato ſcapularũ oſſe, deorſum conuertitur: facilius enim deorſum fertur vnà cũ humero ac lato ſcapularum oſſe, quàm ſurſum. Quando igitur ſic ſe res habet, decipiuntur, qui cenſent poſſe, quod ſuper excedit os, deorſum compelli: namq; in aperto eſt inferiorem partem ad ſuperiorem adducendam eſſe, ea ſiquidem mouetur, ea à naturali ſede recedit: conſtat aũt hanc aliter nullo modo propelli poſſe, vincula enim nihil magis adducũt, quàm repellant. Si quis aũt humerum, ad latus, quantũ poteſt, adductũ ſurſum attollat, vt humeri commiſſura maximè acutam ſe oſtendat, hoc pacto concurret cum oſſe pectoris, à quo receſſit.*

D Solet Hippocrates quaſdam figuras ac linguarum proprietates vſurpare, quamuis conſuetam locutionem ſequatur. Simile quid apud Xenophontem legitur. ipſe enim, ſi quiſquam eſt, qui viſitata locutione vtatur, in his nomen profitetur ſuum. ſæpiùs tamen inſerit vocabula linguæ propria, ac tranſlata: quod rariùs apud hunc, frequentiùs apud Hippocratem reperitur: quemadmodum in præcedentibus verbis, vbi κιγκλισμὸν dixit paruum motum, nunc verò, πλοώδης ἐςί, quod ſupernatat. id autem quaſi ſine fulcro ſignificat: cuius rei teſtimonium facit, quod ſubiicit, quùm inquit / cogitur autem moueri ſæpiſſimè, eo quòd cum ſummitate lati ſcapularum oſſis coniungatur /. at ſummitas lati ſcapularum oſſis rurſus ob humeri articulum ſæpiſſimè mouetur, quùm ipſe imbecillis ſit, & maximi motus. Initio verò ſermonis / propè / dixit. dubium autem eſt ad locum'ne, an ad rem debeat referri: vel enim accipiemus, prope articulum, frequẽter iugulũ moueri, quã ſententiã magis probo, vel (vt quibuſdam placet) / propè / referemus ad frequentem motũ, ita, vt mens eius ſit, Iugulum maximè propè accedit ad ea, quæ frequenter mouentur, quùm humeri articulo iungatur.

70 *Si quis igitur legitimum vinculũ adhibeat, vt celeriter glutinetur, cætera verò omnia extra huiuſmodi habitum ſuperuacua exiſtimet, rectè vtiq; ſentiet, celeriterq; hominem ad optimam valetudinem perducet: quem iacere maximè ad rem pertinet, ſatisq; ſunt quatuordecim dies, ſi quieſcat, ſummũ viginti.*

Legitimum vinculum appellat, quod omnibus in conſuetudine eſt, ac iam eſt veluti lex quæ- E
dam non ſcripta. ſic enim & in vita fit vt quos mores omnes ſtudent, legibus ſimiles ſint. Vinculum igitur quod ad fracturas pertinet, huc non admodum accommodatur, atq; idcirco fuſiùs de ipſo ſcripſit in primo de fracturis: hîc autem nullum vitium exponitur, ad quod eiuſmodi vinculum adhibeatur. Oſtendimus enim in commentarijs in eos libros, & nunc etiam in memoriam redigemus, morbos omnes, quibus accommodatur id vinculum, quod ad fracturas pertinet, traditos fuiſſe ab Hippocrate in eo volumine: in hoc autem omnes, qui alteram vinciendi rationem poſtulant. Porrò autem in eo vinculo, quod ad fracturas pertinet, faſcia ſuper affectum membrum in orbem circundatur, ſed in altera vinciendi ratione fertur ad alias partes, ac plurimum ad eas, quæ vitiatę ſedi contrariæ ſunt: quod in libro de officina medici teſtatur, cùm inquit, Conſentit autem cum capite humeri faſcia ad alteram alam demiſſa.

71 *Si in iuguli fractura (quod rarò accidit) contrarium eueniat, vt ſcilicet id oſſis, quod à pectore eſt, ſubijciatur, id, quod à ſummitate lati ſcapularum oſſis ſublimius feratur, ac ſuper alterum excedat, nullo magno præſidio opus eſt: demiſſo enim lato ſcapularum oſſe, cum humero, rectè oſſa inter ſe concurrent: ac quæuis ratio vinciendi ſatis erit, & callus paucis diebus increſcet.* F

In ſuperioribus quidem demonſtrauit, vbi totum iugulum tranſuerſum abrumpatur, ferè quod à pectore eſt, ſurſum conuerti: quod à ſummitate lati ſcapularum oſſis, deorſum. nunc eum modũ perſequitur, qui rariùs accidit, ſub quo ea pars iuguli, quæ eſt à ſummitate lati ſcapularum oſſis, ſurſum fertur, quæ à pectore demittitur: atque hic (vt ait) faciliùs ſaneſcit. nam demiſſa ſummitate lati ſcapularum oſſis, ſimul etiam demittitur ea iuguli pars, quæ ipſi continuatur, ſicq; alteri æquata illigatur, curatur'que.

72 *Quòd ſi non comminuatur hoc pacto, ſed ab hac vel illa parte in latere erumpat, in ſuum locum collocandum erit, lato ſcapularum oſſe vnà cum humero excitato, quemadmodum & in ſuperioribus explicauimus: vbi reſtitutum fuerit in priſtinum ſtatum, reliqua curatio celerrimè perficietur. Plærunq; igitur, cum partes inter ſe ceſſerunt, ipſo humero ſurſum coacto reſtituitur.*

Quod ab ipſo nunc proponitur, accipere debemus in oſſe, quod in interiorem vel exteriorem partem prolabitur. intellige nunc, quam dico interiorem partem, eam, quæ altè ſita eſt in corpore: exteriorem, quæ in ſuperficie ad cutem. G

73 *Vbicunq; autem, quod à ſuperiori parte eſt, in latus vel in inferiorẽ partẽ veniat, commodè reſtituitur, ſi homo reſupinetur ſubiecta aliqua re inter ſcapulas, quæ attollat ſic, vt pectus quã maxime recuruetur: aliquis item humerum iuxta latus extentũ ſurſum adducat: medicus verò altera manu ad humeri caput data prominẽtiori palmæ parte repellat, altera quod diductum eſt, componat: ſic enim maximè in naturalem ſedem reſtituet. Sed (ſicut iam diximus) ſuperius os deorſum ferri maximè ſolet. Plæriſq;, vbi alligati ſunt, conuenit ita figurari, vt cubitus iuxta latus contineatur, ſicq; humeri caput excitetur.*

A Æger ſupinus collocatus.
B Puluinus inter ſcapulas ſubiectus.
C Alter brachium à coſtis diductum attollens.
D Medicus fracta oſſa componens.

Vbi ea pars iuguli, quæ cũ pectoris oſſe cõmittitur, vel in latus, vel in inferiorẽ partẽ prorumpat, tunc ait cõmodè reſtitui, ſi homo reſupinetẽ, ſubiecto H
inter ſcapulas iuxta ſpinã puluino, ſeu ceruicali, ſiue tali quopiam, vt hac via thorax totus recuruetur. hoc autem expreſſit vocabulo περιῤῥηδὲς, quod poeta etiam vſurpauit, quùm inquit, Περιῤῥηδὴς δὲ τραπέζῃ κάππεσε. Homine igitur ita figurato, præcipit, vt medicus altera manu humeri ad latus adducti caput in exteriorem partem repellat, ſic enim diductæ iuguli partes plurimum inter ſe recedent, recuruato pectoris habitu multum ad eam rem cõferente: altera manu componat, atque in vnum adducat diductas iuguli partes. humerum verò iuxta latus ſurſum compelli interdum ſatiùs eſſe in ſequentibus adſcribit.

Sed

74 A *Sed quibuſdam (vt narrauimus) debet humeri caput ſurſum vrgeri: cubitus autem ad pectus adduci: manus verò ad ſummitatem lati ſcapularum oßis ab integra parte porrigenda eſt. Quòd ſi homo cubare non recuſet, aliquid imponere conuenit, quo fulciatur, ſic, vt humeri caput maximè ſublime ſit: at ſi inambulet fundam à ceruicibus ſuſpendere ex faſcia oportet, quæ cubiti eminentiam complectatur.*

Hæc figurandi ratio efficit, vt humeri caput in exteriorem partem compellatur, cum quo adducitur & iuguli pars, quæ ſummitati lati ſcapularum oſſis adiuncta eſt. Sed eiuſmodi habitu inquit ferè opus non eſſe, quòd ſuperiori ſatis reſtituatur, ſub quo humerus iuxta latus extentus adducebatur, cubito ibidem collocato, non quemadmodum nunc pectori ſuperimpoſito. Abſtinere igitur debemus ab imponendo cubito ſuper pectus, non quò hic habitus priori ſit deterior, ſed quò per illum duntaxat, plæraq; præſtari poſſint, quæ ad reponendum idonea poſita ſunt. Quomodo, ſi res non ſuccedat, ad habitum tranſibimus ſecundo loco oſtenſum.

GALENI IN HIPPOCRATEM DE ARTICVLIS COMMENTARIVS SECVNDVS

Vido Vidio Florentino interprete.

ARGVMENTVM LIBRI

Agit de reliquis Manus articulis: de Faciei malis, ac maxillis: de Naribus & Auribus curandis: cum luxata vel fracta fuerint.

De Cvbito

1 C*Vbiti articulus, vbi paulũ dimotus ſuo loco exceſſerit, vel ad pectus, vel in partẽ exteriorẽ, maneatq́ pars eius acuta in cauo humeri, rectà extẽdere oportet, & qđ extat repellere, atq; ad latus vrgere. At vbi toto loco motus fuerit in hanc vel illã partem, idẽ extendendi modus aptatur, qui fractò humero, cùm deligandus eſt: ſic .n. curua pars cubiti non impediet, maximè verò verſus coſtas erũpit. Reſtituitur aũt plurimum reductus, ne humeri caput attingat cubiti proceſſum: ita aũt collocatus vt non hæreat, circũagitur ac circumflectitur, non rectà cogitur: eodemq; tpe*

C *vtrinq; in contraria compulſus in ſuam ſedem reſtituitur. Expedit & cubitũ nũc pronũ, nunc ſupinũ conuertere. In curatione ita figurare brachiũ oportet, vt manus paulo ſublimior cubito habeatur, humerus verò ad latus: ſic aũt & ſuſpẽſum & collocatũ naturæ & vſui commodũ erit, modò callus non malè increſcat: increſcit aũt celeriter. Lintea uerò adhibenda eo modo ſunt, quo articulorũ ratio poſtulat, vt pars quoq; acuta adligetur. Malum aũt luxato cubito maximè recrudeſcit febre, dolore, vomitu puræ bilis: præcipuè cũ in poſteriorem partẽ exciderit, quòd cartilaginoſa ſit: deinde cùm in priorem: ſed curatio eadem eſt. Vbi in poſteriorem partẽ prolapſus reponitur, rectà extendere oportet: ſignũ aũt ſic prolapſi eſt, quòd homo extendere brachiũ nequit, nam vbi in priorem venit, flectere non poteſt: tunc aũt durum aliquid implicitũ cõuenit inijcere, & cubitũ porrectũ plurimũ repentè circa ipſum flectere. Diducta aũt oſſa intelliges, vbi eam partem tãgas, qua uena in humero diuiditur: ſed hæc celeriter callo circũdãntur. Oſſa autem à primo natali die breuiora fiunt, præſertim quæ proxima ſunt cubito, deinde quæ manui, tum quæ digitis. Humerus aũt & ſcapula propter motũ validiora euadũt: ſed & alterũ brachiũ propter opera validius eſt. Minuitur caro vbi in exteriorem partẽ venit ab interiori, alioquin à contraria illi, in quam venit. At vbi cubitus in interiorem vel exteriorẽ partẽ prolabitur, diſtentio ita adhibenda eſt, vt cubitus ad rectum angulũ cum humero collocetur. Attollere autem alam oportet faſcia ſubiecta, & cubitum ſuper rem aliquam collocare, ac iuxta articulum graue aliquid appẽdere,*

A Alæ ſubiecta habena.
B Manibus depellens.
C Medicus articulum palmis coaptans.

D

aut manibus deorſum vrgere. Suſpenſo aũt articulo neceſſe eſt prominentioribus palmarũ partibus adurgere, quẽadmodũ in manibus. Hæc figura conuenit dũ deligatur, dũ ſuſpenditur, dũ collocatur: vbi in poſteriorẽ partem ſubito extendere oportet, & prominentioribus palmarũ partibus in ſuã ſedem compellere, qđ ſimiliter ſeruandum eſt in alijs reponendis: vbi in priorẽ impoſito linteo in pilæ ſpeciem inuoluto flectere ſimul, & reponere neceſſe eſt: quòd ſi in alteram partẽ vergat, cùm reponitur, vtrumq; fieri debet. Figura aũt, quæ cõmuniter aptatur, cùm reponitur, & cùm deligatur, idonea eſſe etiã poteſt, cùm diſtenditur, ita, vt in omnibus communiter requiratur. Quòd ſpectat ad modos reponendi, reponuntur alij ſuſpendendo, alij diſtendendo, alij circumducendo: quæ celeriter fiunt, vbi figuræ in hanc vel illam partem excedant. E

De Manv

2 *Manus autem articulus in interiorem, uel exteriorem partem promouetur: ſed maxima ex parte in interiorem. Manifeſtum indiciũ, vbi in interiorem, quòd curuari: vbi in exteriorẽ, quòd porrigi digiti non poſſunt. In reſtituendo collocentur digiti ſuper ſcamnũ, & in diuerſas partes diſtendantur: quod extat ex oſſe vel prominentiori palmæ parte, vel calce ſimul repellatur, & in anteriorẽ & inferiorẽ partem vrgeatur: ſed ab inferiori iuxta alterũ os, pila aliqua mollis ſubijciatur, manui pronæ, ubi à ſuperiori eſt: ſupinæ, vbi ab inferiori. Curatur aũt linteis. Prolabitur tota manus vel in interiorẽ, vel in exteriorẽ partẽ, vel in hoc aut illud latus, maximè aũt in interiorẽ. Promouetur aliquandò & appendix: aliquando & alterũ os* F *diducitur, tunc autem vehementer extendere conuenit, & quod extat repellere: reliquum verò à contraria parte adurgere, duobus modis retrò, & ad latus, vel manibus ſuper ſcamnũ, vel calce. Maximè autẽ recrudeſcũt & deformitatẽ afferunt, tpe tamen confirmantur, ita ut uſui ſint. Curatio aũt lintea poſtulat, quæ ad manũ & cubitum pertineant: tum ferulas, quæ vſq; ad digitos accõmodentur. Alligata aũt ferulis ſæpius reſoluere oportet quàm fracturas, & vberius inungere. Verũ à primo natali die breuior ſit manus, & minuitur maximè caro à parte contraria illi, in quam os venit: ei verò qui iã adultus eſt, oſſa manent.*

A Extendentes in diuerſa
B Medicus palmis os eminens retrudens.
C Inuolucrum molle alteri oſſi ſubiectum.

De Digitis

A.l.4.f.5.t.1. c.2.478.d

3 *Digiti articulus, vbi excidit, in aperto eſt. Reſtituitur rectà diſtendendo, tũ quod extat repellendo, & in contrariam partẽ adurgendo. Curatio faſcias & lintea poſtulat. Niſi reſtituatur, callo extrinſecus circundatur. Luxata autem oſſa vel à primo natali die, vel ei qui adoleſcit, ab inferiori parte breuiora euadunt, & caro minuitur, à contrario illi in* G *quam prolapſa ſunt, ſed iam adulto manent.*

4 *Maxilla paucis hactenus toto loco mota eſt.*

Sect.1.t.1. 251.c

Qui operam dant corporibus incidendis γνάθον dicunt eam partem, quæ genis ſubiecta eſt: genas verò, quæ μῆλα vocant, eas, quę leniter rotundæ in facie prominent. Quemadmodum igitur Hippocrates dixit, articulum autem lati ſcapularum oſſis, pro articulo, qui cum lato ſcapularum oſſe committitur, ſic nunc maxillæ articulum intellexit, qũu'm maxillam ait, quam γνάθον appellat. Sic etiam poeta dixit.

Κόπτων ἀμφοτέρησι χαμαὶ δ' ἅπαντας ὀδόντας,
Γνάθων ἐξελάσαιμι συὸς ὡς ληϊβοτήρην.

vbi videtur appellaſſe γνάθους, malas & maxillã, H quas ipſe etiam Hippocrates in ſequentibus γνάθους nominat. Atq; hæc de vocabulo. cur autem ſcripſerit paucis maxillam toto loco moueri, ipſe deinceps docebit. animum igitur adiungito.

5 *Os enim, quod à malis procedit, cum eo coniugatur, quod ab aure, hoc autem maxillæ capita excludit: quorum vnum à ſuperiori parte ſitum eſt, alterum ſubiectum. Item ex maxillæ capitibus vnum quidem ob longitudinem non facilè expellitur, quod roſtro ſimile, iugale os excedit.*

Anteà quoq; diximus in expoſitione libri de fracturis, & in primo commentario, ſi quis non intelligit, quæ ita clarè ab Hippocrate exponuntur, huic opus eſſe monſtratione oſſiũ, precipuè hominis, vel certè ſimiæ. ſatius aũt eſt non tunc, cùm liber legitur, ſed prius per ociũ oſſa inſpicere. Diximus item ſcriptũ fuiſſe à nobis librum de oſſibus ad eos, qui primas inſtitutiones addiſcunt, in quo antè exerceri melius eſt eũ, qui percepturus eſt, quæ ab Hippocrate ſcribũtur. Atqui, vt in ſuperioribus ſcripſi, ſic etiam nunc faciã mediam quandam doctrinã, inter eam, quæ conuenit ijs, qui inſpexerint, & eã, quæ ijs, qui non inſpexerint. Hoc enim pacto, qui inſpexerint moleſtè ſermonis longitudinem non ferent: qui non inſpexerint quaſi deſcriptionem quandam habebunt exquiſitę cognitionis, quæ haberi non poteſt, niſi oſſa ipſa inſpiciant. Intelligito igitur ex partibus oris, quæ dentes continent,

A continent,eam,quæ mouetur,eſſe maxillam:quæ immobilis eſt,malas:in vtroq; item oſſe dentes cõtineri,tam magnitudine,quam numero,inter ſe ęquales.Procedit autem à malis os tenue continuatum illi oſſi, quo continetur angulus oculi temporibus propior. cum hoc alterum os nectitur, in quo ſitum eſt foramen auris.quà verò coeunt hæc inter ſe,commiſſura fit ſuturæ ſimilis.Hoc igitur os,quod malas capiti annectit,ab ijs,qui incidendis corporibus operam dederunt, iugale os appellatur:quandoquidem & ipſe Hippocrates/coniugatur/inquiens,oſtendit duo oſſa inter ſe coniungi, quaſi iugo ſubiecta. huic autem iugo cauum ſubiectum eſt non mediocre, in quod ſe inſerit alterum maxillæ caput,quod roſtrum refert.hoc & fœminino genere κορώνην, & neutro κόρωνον,græci appellant.Iuxta hunc proceſſum maxilla quoq; alterum exigit,per quem cum capite prope aurem committitur.Sed hic breuior eſt,alter multo longior.vterq; diſtinguitur iugali oſſe, quod medium inter vtrunq; ſitum eſt,longiori humiliùs,breuiori ſublimiùs.vtroſq; maxillæ proceſſus Hippocrates nominauit capita,quùm inquit/hoc autem maxillę capita excludit/hoc eſt,diducit,ſeparatq; inter ſe,alterum ab inferiori parte,à ſuperiori alterum. Conſtat igitur procidere maxillam non poſſe,niſi proceſſus roſtro ſimilis iugali oſſe humilior demittatur.at non propterea ſimpliciter luxabitur,vbi illud accidat,aperto enim ore in ſuum locum reuertetur. Ad hoc igitur,vt luxetur,neceſſe
B eſt reditum prohiberi,eo quòd ipſa in latus conuertatur.Rectè igitur in ſequentibus inquit/ luxari autem non poteſt,niſi ore vehementer aperto in latera conuertatur/neq; enim ferri poteſt ipſe proceſſus infra os iugale,priuſquam maxilla à malis plurimum diducatur,quod accidit, vbi homo maximè hiat: neque reditu in ſuam ſedem prohibetur,niſi in latus conuertatur. Ægrè igitur prolabitur & ob hæc, & ob muſculorum robur, quibus ad ſuperiores partes alligatur, de quibus agit proximis verbis.

6 *Iam verò ab vtraque harum ſummitatum neruoſæ oriuntur chordæ,quibus muſculi illigantur,qui κροταφῖται,& μασσητῆρες dicuntur.*

Quæ antè κεφαλὰς id eſt capita maxillæ vocauit,nunc ἄκρεα id eſt ſummitates appellat, ab vtriſque inquiens neruoſas chordas oriri,quas τένοντας vocat.ſolet autem ſic appellare eas muſculorum extremitates,quæ græcè ab ijs,qui verſantur in corporibus incidendis ἀπονευρώσεις nuncupantur. Semper autem magis neruoſæ ſunt,quàm medius muſculus:verùm inter ſe differunt,eo quòd aliæ naturam magis neruoſam habeant,aliæ minùs.vbi carnoſa natura plurimum abundat, muſculi extremitatem carnoſam vocant,contra vbi neruoſa ſuperat,neruoſam.nunc quia neruoſę magis ſunt,
C quàm carnoſæ,iure dixit ab vtroq; horum capitum neruoſas chordas oriri:innecti enim inquit ſummitatibus maxillæ muſculos,qui κροταφῖται & μασσητῆρες nuncupantur. Sed incertum eſt,num eoſdem muſculos his vocabulis appellet,an alios eſſe velit κροταφῖτας,alios μασσητῆρας,quoniam, qui poſt Hippocratem verſati ſunt in corporibus incidendis κροταφῖτας vocant eos, qui à temporum oſſibus oriuntur,quos vbi intenduntur, claudere & contrahere os apertè videmus: eos verò, qui maxillæ,quà lateſcit,illigantur,vtrinq; ſcilicet vnus,μασσητῆρας nominant, eo, quòd in mandendo maxillam circumagant:quod efficere non ampliùs poſſunt, qui à ſuperiori parte oriuntur: hi enim ſurſum ſolummodò ipſam adducunt,non tamen in latera mouent. Quocirca ipſis opus eſt in contrahendo ore, non ſecus etiam, vbi prioribus dentibus aliquid mordentes abſcindimus, vel vbi comminuere aliquid caninis volumus.Sed,vbi cibum,vt contundamus, conteramuſq;, ſuper maxillares imponimus (quæ actio μάσσησις græcè dicitur) muſculi tunc ſuo munere funguntur, qui maxillam,cui illigantur,quà lateſcit,in latera mouent.Probabile igitur eſt hos muſculos appellari μασσητῆρας:eos verò κροταφῖτας,qui à muſculis iuxta oſſa temporum(quæ græci κροτάφους dicunt) oriuntur, qui & neruoſas chordas continent, maxillæ ſummitatem roſtro ſimilem circumagentes.Atqui conditum eſt in ore par aliud muſculorum,qui ſupernè ab oſſe, quod ab alarum ſi-
D militudine πτερυγοειδὲς vocatur,& à toto ſinu iuxtà poſito oriuntur.iunguntur autem maxillæ,ca potiſſimum parte, vnde proceſſus ad commiſſuram fertur. perueniunt autem hi muſculi ad eos, qui μασσητῆρες dicuntur, quiq;(vt dixi)maxillæ inhærent ab exteriori parte,quà lateſcit, quùm ab interiori parte duo,qui propoſiti ſunt,vtrinq; vnus,maxillam,quà lateſcit,comprehendant. Ergo, quùm Hippocrates ait/iam verò ab vtraq; harum ſummitatum neruoſæ oriuntur chordæ,quibus muſculi illigantur,qui κροταφῖται,& qui μασσητῆρες dicuntur/conſtat nullo modo loqui de muſculis, qui ab exteriori parte maxillæ ſuperiniiciuntur, ſed duo muſculorum paria indicaſſe,eos ſcilicet,qui euidenter ab extrema fronte oriuntur,& eos,qui iuxta ſinum oſſis πτερυγοειδοῦς:hi enim alterum proceſſum attrahunt, quem inſeri in commiſſuræ cauum diximus: ſed alterum muſculorum par,quod (vt retuli) maxillæ extremitatem roſtro ſimilem in orbem amplectitur,rurſus ipſos maxillæ proceſſus ſurſum ad caput adducit.

7 *Et propterea vocantur,ac propterea mouentur,quòd inde illigantur.*

Quùm propoſitos muſculos dixerit nominari μασσητῆρας,cauſam reddidit,cur ita appellent.

inde enim illigantur, hoc eſt, maxillæ ſummitatibus: propterea mouentur, quùm mandimus, & μασσητῆρες vocantur. E

8 *Nam, quùm edimus, loquimur, aut aliter ore vtimur.*

Maxilla ſolummodò mouetur, quùm à malis ipſam reducant priores duo ceruicum muſculi, cumq́ μασσητῆρες illam adducant. Iure igitur euidenter mouentur, quùm ei oſſi, quod maximè mouetur, illigentur. Dicti autem ſunt ob huiuſmodi motum μασσητῆρες, à mandendo, quæ maxillæ actio valentiſſima eſt, leuiter enim mouetur, dum loquimur.

9 *Malæ quidem quieſcunt: innectuntur enim capiti, ſed non inſinuantur vt articuli: at maxilla mouetur, vt quæ articulorum modo cum malis & capite committatur.*

Verbum/innectuntur/ συνήρτηνται dixit. non nulli ſcribunt συνήρθρωται, id eſt iunguntur, propterea quòd Hippocrates ait συνάρθρωσιν eſſe iuncturam oſſium, interdum eorum, quę vix, interdum eorum, quæ nullo modo moueri videntur: ſicut διάρθρωσιν naturalem commiſſuram oſſium, quæ apertè mouentur. In propoſitis autem verbis commiſſuram articulorum ἀπάρθρωσιν vocat, quod idem notat ac διάρθρωσις, ſiquidem & ἀπηρθρῶσθαι διηρθρῶσθαι ſignificat. F

10 *At quamobrem neruorum diſtentionis, rigoriſq́, hic articulus primus indicio ſit, vbi contrahitur: & quam ob rem plagæ in temporum muſculis graues ſint, & ſtuporem inferant, alibi explicabimus.*

Paucis perſequi rem potuit. quoniam hic articulus ad neruorum initium propius accedit, primus neruorum diſtentionem concitat, plagaſq́ habet ſtuporem inducentes. neſcio autem quo pacto reſeruauerit. fortaſſe voluit in ſcribendo demonſtratione vti, mentionem faciens neruorum, qui à cerebro ad hos muſculos perueniunt, quod neceſſarium non fuit, in propoſita doctrina, atq; idcirco in alium locum, perfectum ſermonem diſtulit.

11 *Atque hæ cauſæ ſunt, cur non admodum prolabitur.*

Sed quæ nam ſunt? nempè non aliæ, quàm quæ dictæ ſunt, quarum duplex eſt caput, natura oſſium (vt narraui) & robur muſculorum.

12 *Illud ēt in cauſa eſt, ꝙ nulla ferè in edēdo neceſſitas eſt, quæ cogat hoīem aperire os, ultra q̄ poſſit: luxari aūt aliter maxilla non poteſt, quocunq́ figuretur, q̄ cùm ore vehemēter aperto in alterā partē conuertitur.* G

Præter duas ſuperiores cauſas, quæ efficiunt, vt maxilla raro luxetur, tertiam adſcribit, ſcilicet niſi plurimum os aperiatur, luxari minimè poſſe. Verùm non ſæpè fit, vt nobis opus ſit ore plurimū aperto: quandoquidem eiuſmodi actio duplici vſui accommodatur, vel vbi volumus ore magnæ molis quidpiam apprehendere, vel vbi quàm maximè hiamus: quorum illud raro accidit, hoc delirantibus duntaxat. Quod & aliquando accidiſſe vidimus Pluſio Placino, cùm quantum poterat, os aperiret, deinde maxillam in latus deduceret. conſueuerat autem ſic ſubinde figurari, ac tanquam egregium factum, vltro ſemper hiare amplius conabatur.

13 *Verūtamē illud ēt efficit, vt maxilla excidat, ꝙ ex oībus neruis ac muſculis, qui iuxta articulos ſunt, vel nō longè ab articulis, quibus illigātur, quicunq́ in vſu frequēter dimouētur, dū extendūtur, maximè idonei ſunt, q extenti ſequātur, perinde atq́ coria, q́, quum optimè mollita ſunt, plurimū extendi poſſunt.*

Quod ad propoſitas cauſas attinet, neceſſe eſt maxillam vel nullo modo, vel raro admodum, luxari. Videtur tamen res aliter habere. excidit enim raro, at non adeò, vt permulti noſtrum eiuſmodi caſum non viderint, quod in ijs euenit, quæ ſunt rariſſima. eo enim quòd eiuſmodi commiſſura multum mouetur, muſculi neruiq́ ipſius tenduntur, & opportuniores ſunt, qui extendantur, quàm H quibus raro motis opus eſt: quemadmodum (ait) et coria εὐδεψητότατα, hoc eſt, optimè mollita, plurimum extendi poſſunt: quoniam poeta verbum δέψειν mutuatur ad ſignificandum mollire, quùm inquit κηρὸν δεψήσας μελιηδέα.

14 *Ergo (quod propoſitum erat) maxilla raro excidit, mutatur tamen ſubitò ſæpè, quùm homo hiat, vt com pluribus alijs muſculorum, neruorumq́ motionibus accidit.*

Mutatur ſubitò dixit σχᾶται, quod verbum quid ſignificet, intelligemus, ſi ea, cum quibus in oratione coniungitur, animaduertamus. inquit enim/vt compluribus alijs muſculorum, neruorumq́ motionibus accidit/. quare σχᾶσθαι vitiū eſt neruorum ac muſculorū articulo non erumpente. Quid nam hoc vitij ſit, aperit, quùm inquit/motionibus/. voluit enim ex naturali ſitu in alterum mutari, idq́ ſubitò. idem & paulò pòſt indicat ſignificari verbo σχάσαι, quùm ait/dein ſubitò mutare ad tres habitus ſimul conſilio directo/, vbi mutare dixit σχάσαι, hoc eſt, ſubitò mouere priorem habitum. adde, quòd nunc etiā in Co, ac ferè in omnibus Grecię ciuitatibus, σχαστηρίαν dicunt id, ſuper quod pedem imponentes, protinus efficiunt, vt id in carceribus cadat, cui adſtant, qui

curſuri

A curſuri ſunt. In palæſtra item verbum σχάσαι ſignificat brachium à priori ſitu celeriter retrahere. Vbi ergo dixeris maxillam σχάσαι, ad muſculorum vitium referendum eſt, repentè mutantium alias partes, ſic, vt muſculi antiquam ſedem minimè retineant, ſed aliqua ex parte deprauentur, aliqua etiam extendantur.

15 A.l 4. f.5. t.1. c.7.478.e *Hinc autem" euidentiſſimum eſt, cùm excidit: maxilla enim in priorem partem proijcitur, conuertiturq́ in contrariam, atq́ vndè luxata eſt, ſummitasq́ oſſis roſtrum referens magis extat iuxta malas, maxillaq́ cum malis ægrè committitur.*

Diximus etiam in ſuperioribus os, quod iugale appellatur, ita ſitum eſſe, vt ſuperiniiciatur maxillæ ſummitati roſtrum referenti: ac niſi in alteram partem prolabatur, maxillam ad ſuum locum reuerſuram. Neceſſe igitur eſt, ſi quando maxilla excidat, propoſitam ſummitatem extra iugale os ferri, nullus enim alius locus eſt, in quem impellatur. Quare meritò extat iuxta malas, quà ſitum eſt iugale os: ſed quà potiſſimum ſitum ſit, facilè percipies in homine gracili, muſculum temporis, genamq́ intuitus, inter vtrunq́ enim ſitum eſt iugale os. In memoria itaq; habens eius ſitum, vbi aliquem videris, qui os claudere nequeat, maxilla in priorem partem proiecta, atq; in alteram inclina-
B ta, conari debes, exquiſitè oculis, digitiſq́ ſummitatem comprehendere, quæ iuxta genam & iugale os extat. At vbi ſic habere comperies, optimum indicium erit maxillam excidiſſe.

16 A.ibidem. *His qua ratione" apertè reponi debeat, in aperto eſt. Oportet enim aliquo laborantis caput continente, alterum digitis maxillam ad mentum comprehendere, tam ab exteriori parte, quàm ab interiori, homine hiante quantum modicè poteſt: ac primò quidem aliquandiu maxillam manu in hanc, atq́ illam partem adductam dimouere: imperareq́, vt ipſe homo maxillam relaxet, ſimulq́ cum medico ipſam adducat, & adducenti quàm maximè pareat.*

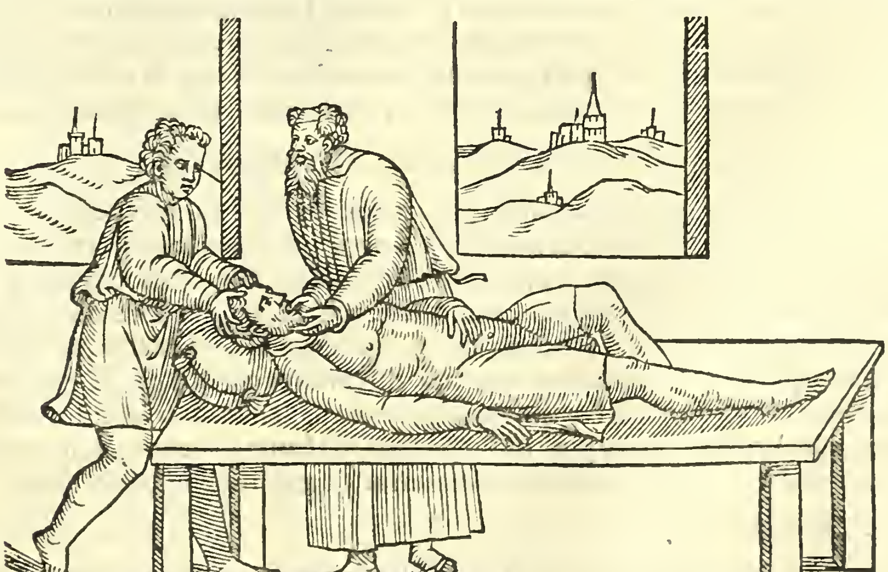
Ratio reponendi euidentiſſima eſt ijs, qui in corporibus incidendis, partium, quas narrat, compoſitionem diligenter inſpexerint: ad quos reſpectũ habens, hæc ſcripſit. Quæ deinceps adiũgit de reſtituendo, omnia plana ſunt, niſi ſicubi vnũ vel alterum verbũ occurrat, quod à nobis notabitur.

17 A.ibidem.e.f *Dein ſubitò" mutare ad tres habitus ſimul conſilio directo: ſiquidem ab ea ſede, in quam peruerſa eſt, ad naturalem adducenda, præterea in poſteriorem partem adurgenda eſt: tum æger obſequens eam debet cũ malis committere, ac minime hiare. Ratio quidem reponendi huiuſmodi eſt, neq́ reponi maxilla poteſt, ſi*
C *aliter figuretur: lenisq́ medicina abundè eſt, nẽpè panni cũ cerato, laxiori faſcia alligati. Tutius aũt eſt admouere manũ homine reſupinato, capiti ſubiecto ſcorteo puluino, maximè farcto, vt q́ minimè cedat.*

Vbi, priùs neruis & muſculis agitatis atq; emollitis maxillam deorſum traxerimus, & quantum poteſt à malis reduxerimus, debemus agere, quod ab Hippocrate iubemur, quùm inquit/dein ſubitò mutare/, quod σχάσαι dixit, id eſt repentè ac ſimul articulum collocare è regione ſuæ ſedis: tum ita collocatum rurſus in poſteriorem partem momento impellere, homini imperantes, vt os claudat. Anteà quidem præcipiebat, vt homo hiaret, laxam maxillam præbens, id eſt nullum muſculum intendens: id enim maximè confert ad neruos muſculoſq; agitandos, repenteq́; ad naturalem ſedem adducendum maxillam deprauatam, atq; ad compellendũ in poſteriorẽ partẽ. Nunc, iã, vbi vtraq; maxillæ ſummitas ſita eſt è regione ſuæ ſedis, permittit muſculos, qui κροταφῖται dicuntur, agentes, eam totam ad ſe ipſos attrahere: agunt enim, vbi æger comprimere, claudereq́; os velit.

18 *Aliquis autem caput offenſi contineat.*

D

Dum maxilla agitatur, ac modicè deorſum demittitur, præcipit, vt caput contineatur, ne ſequatur maxillam. quod perpetuum eſt in omnibus, quæ in diuerſa duci debent. Offenſum appellauit τετρωμένον, Iones enim quamlibet offenſam τρῶμα dicunt.

19 *Quòd ſi maxilla vtraq; parte elabatur, curatio eadem eſt: ſed homo minùs comprimere os poteſt. tunc enim mentum magis prominet, ſed in neutram partem inclinatur: intelliges autem in neutram partem inclinari, præcipuè ex dentium finibus, vbi inferiores è regione ſuperioribus reſpondeant.* E

Maxilla ab vtraq; parte, dixit, γνάθοι ἀμφότεραι/. videbiť aũt γνάθυς appellaſſe nõ maxillã totã, ſed vtrãq; eius partẽ, quà lateſcit: mentũ quoq; cũ γένυας dixerit, videri poterit intellexiſſe maxillæ imũ, quà nudũ os eſt ſine carne, quũ inqt/tũc.n. mẽtũ magis ꝓminet/, ſed paulò poſt maxillã totã nũcupauit γνάθον, quũ ait/ſed ſi maxilla, quà ad mẽtũ iũgiť, diducať: ſola aũt hæc iũctura eſt in maxilla, in malis multæ/. Quare apud Hippocratẽ ſignificationes verbi γνάθυ & γένυος cõfundunť. qđ tñ ait in ꝓpoſitis verbis huiuſmodi eſt: Quòd ſi maxilla luxeť ab vtraq; cõmiſſura, magis qdẽ in priorẽ partẽ ꝓpellitur, ꝙ vbi excidit altera parte dũtaxat, magiſq; à malis recedit: nõ tñ deprauatur, aut peruertitur, ſed naturalẽ ſedem ſine inclinatione tuetur. id aũt indicant dentes, qui è regione reſpondent, hoc eſt, inferiores ſuperioribus qui ſecant ſecantibus, canini caninis, maxillaribus maxillares.

20 *His quàm celerrimè" reſtituenda eſt: qua autem ratione, ſuprà explicauimus.* A l.4. f.5. t.1. c.7.478.c

Celerrimè qdẽ reponẽda eſt, priuſꝗ muſculi diſtẽti ob cõſortiũ cerebrũ afficiãt. modus aũt reponẽdi, quẽ docuit, vbi altera parte prolabitur, mihi nõ videtur ex toto idẽ nũc accommodari: tunc.n. paulatim maxilla in alterã partem conuertitur, nũc pariter in vtramq;. quare ſatis eſt concutere, mẽtumq; adducere deorſum, vt proceſſus extremitas roſtro ſimilis, iugali oſſe inferiùs collocetur, ſicq; in interiorem partem vtrinq; totam maxillã compellere, ſimulq; præcipere homini, vt os claudat. F

21 *Si reuerti" nequeat, mortis periculum inſtat propter febres continentes, atq; marcorem, & inexpugnabilem dormiendi neceſſitatem.* A.ibidem.

Periculo quidẽ non vacat maxilla, etiã ſi altera parte luxeť: ſed, ſi vtrãq;, ægriùs reſtituitur, quùm muſculos oẽs, quibus maxilla contineť, intendat. ſunt autem quatuor (vt dictũ eſt) duo ſcilicet, qui à temporibus incipiunt: duo, qui à ſinibus iuxta os, quod πτερυγοειδὲς nominatur. Habent autem hi muſculi neruos ab ipſo cerebro, ac propè ipſum contingunt: quo fit, vt celerrimè afficiatur. Hi ergo quatuor muſculi, vbi maxilla prorumpit, maximè affliguntur, quùm inter oẽs pręcipui ſint, vt qui neruos ex cerebro habeant à tertia coniugatione, quæ non longè ab ipſo principio ſita eſt. Atqui fit etiã, vt muſculi, qui maxillã extrinſecus comprehendunt, orti ab vtraq; parte eius, pręter naturã extendantur, vbi maxilla luxetur: quanꝗ non ita pręcipui ſint, ſicut quatuor prædicti, magis enim à cerebro recedunt, neruuſq;, qui in hos diſtribuiť, longiùs oritur, & non ab ea cõiugatione, vndè nerui ad quatuor muſculos feruntur, qui & ipſi non parũ vſui ſunt, perindè atq; alij vniuerſi corporis muſculi, & ſi non æquè præcipui ſint, atq; hi. Ob hęc igitur omnia, periculum mortis impendet, quùm præter naturam muſculi intendantur, ac propterea doleant, & idcirco inflãmatione premantur, ac ſimili vitio cerebrum afficiant, quo affectio acutæ febres ſequuntur, ſimulq; læduntur omnes animi actiones. non enim ſolet, vbi cerebrum inexpugnabili dormiendi neceſſitate prematur, eius vitio ſenſus duntaxat lædi & motus, ſed ratiocinatio, memoria, ſenſus & motus voluntarius corrumpi. G

22 *Huiuſmodi enim muſculi inexpugnabilem dormiendi neceſſitatem inducunt, quum alienantur, & præter naturam extenduntur.*

Poteſt vtrũq; ex propoſitis inexpugnabilẽ dormiẽdi neceſſitatẽ inferre, & alienatio muſculorũ, & diſtentio, quùm vterq; affectus ob cõſenſum ad cerebrũ pertineat. Diſtentio inde proficiſcitur, ꝙ fibræ, quæ priùs laxę erant, nũc oẽs ad rectã lineã extendantur: alienatio, vbi vltra modũ calefiant, frigeſcant, madeſcant, ſiccentur, inflãmenť, eryſipela prehendantur, vel putreſcant, in quibus oĩbus eorũ natura alienatur: ſed in diſtentione fibræ dũtaxat extendũtur citra naturæ ipſius alienationem. H

23 *His ſolet" aluus bilem puram, atque exiguam reddere, ac ſi euomant, vomitus purus eſt.* A.ibidem.

In febribus admodũ acutis nihil mirum, ſi pura bilis in corpore produciť, ſiquidẽ & adeps & caro tenera ac paulò antè concreta, ſub hmõi febribus tabeſcit, & ſanguis aduritur. concurrere autem hæc ad aluum, atq; inteſtina, quùm tabent, propriũ eſt, vbi tantũ neruoſæ partes laborant: cum ipſis enim vitiať læditurq; os ventriculi, quod maximè neruoſum eſt. Rectè aũt ab ipſo docemur proximas, communeſq; partes primũ potiſſimumq; affici: præterea, vbi ventriculi os lædatur, dolorem ne leuem quidẽ poſſe ſuſtinere: ſequitur enim animæ defectio, vbi ipſum malè affligať, & quũ animus deficit, oĩa, quæ ſuperſunt, tenuia ad ventrem concurrunt. quin etiã, ſi hoc nõ accidat, ſub vehementi dolore, atq; mœrore, quæ ſuperant in corpore huius generis, videntur ad ventriculum atque inteſtina decurrere: quæ in ventriculo coeunt, vomitu excernuntur: quæ in inteſtinis, deiectione.

24 *Decedunt" autem hi maximè decimo die.* A.ibidem.

Verbum/maximè/μάλιϛα dixit. inuenitur autem, & apud alios veteres ita acceptum, ſicut nunc

ab

A ab Hippocrate accipitur, vt coniecturam numeri eius rei, quæ proponitur, proximè oſtendat, quaſi ita dixerit: Hi ergo decedunt plerunque circiter decimum diem. ita vt, quamuis nono vel vndeci-
" mo intereant, vera oratio ſit. Teſtantur autem exempla vocabulum/μάλιςα/ita vſurpari. Thucidi-
" des quidem in primo libro inquit, Hæ omnes græcorum, & inter ſe, & contra barbarum res geſtæ fuerunt maximè quinquaginta annis. atq; ibidem, Diſtat ſexaginta ſtadia maximè. Andocides item de myſterijs inquit, Homines maximè trecentos. vbi maximè μάλιςα dicunt, in quam ſignificationem huiuſmodi vox à græcis ſæpenumero accipitur.

25 *Sed, ſi maxilla comminuatur, vbi non frangitur omnino tranſuerſa, ſed aliqua parte icta oſſa inter ſe cohærent, in ſuam ſedem compellenda ſunt, digitis vtrinque prementibus, tum ab ore lingua in latus adducta, tum à cute, vt conueniet repellendo. Quòd ſi peruertantur dentes ad fracturam moti, vbi oſſa in ſuam ſedem collocata ſunt, non ſolum bini, ſed etiam plures, inter ſe ligandi ſunt auro potiſſimum, vel certè lino, donec oſſa confirmentur. Quo facto vincire oportet paucis pannis ceratoq; iniectis, paucisq; faſcijs, non valde aſtrictis, ſed laxioribus.*

Vbi comminuto oſſe nihil integrum relinquitur, partibus inter ſe recedentibus, ita, vt nullo pa-
B cto cohæreant, huiuſmodi fracturæ ſpeciem recentiores medici græcè καυλιδὸν à fracti caulis ſimilitudine appellant, eo quòd Hippocrates illud/vbi non frangitur omnino tranſuerſa/dixerit/ Ἐὰν μὴ ἀποκαυλισθῇ παντάπασι/. Reliqua omnia tam in hac oratione, quàm in ſequẽtibus, plana ſunt. ſed, ſi parum quid offendemus, id quoque explicabimus.

26 *Scire aũt cõuenit maxillã fractã faſcijs parũ iuuari, ſi rectè iniiciantur: vbi minus rectè, multũ lædi.*

Commune eſt omnibus fracturis ſummopere lædi à vinculo, quod non rectè ſuperdetur: at non admodum iuuari maxillæ fracturam vinculo rectè iniecto non pertinet communiter ad omnia oſſa, ſed ad ea duntaxat, quæ faſcia comprehendi in orbem nequeunt, quà vitiatum os quo modo à medico compoſitum exceptum fuerit, ſeruetur. Adde q; in maxilla vinculum præcipuè infeſtum eſt, quũm ſemper ſolita ſit nuda eſſe, ac ſine velamento.

27 *Subinde autem circa linguam altè inquirere oportet, ac diutius digitis vtrinq; reprimere, dirigereq; id oſſis, quod inclinatum eſt: optimũ autẽ eſſet, ſi ſemper id fieri poſſet, ſed non poteſt. Quòd ſi os tranſuerſum omnino abrũpatur, quod quidem raro incidit, collocare eo modo, quo dictum eſt, os in ſuam ſedẽ oportet. Quo facto deligare dentes inter ſe conuenit, veluti ſupra oſtendimus: hoc ſiquidem maxillam valdè*
C *immobilem præſtat, ſi quis capita rectè, vt oportet, ſutura inſuper coniunxerit. Vniuerſam verò manus curationem ad vnguem ſcribere non facile eſt: ſed ex ijs, quæ ſcripta ſunt, exprimenda eſt.*

Ματτεῦσαι ſignificat inquirere, ſed ἐσματτεῦσαι altè inquirere, ſicut nunc, vbi altè inquirere ἐσματτεῦσαι dixit. præcipit enim Hippocrates digito in os demiſſo conſiderari, num fracti oſſis partium altera ſuper alteram excedat: atque ita digito adurgeri, quò expedire videatur, id quod in interiorem partem conuerſum eſt, in exteriorem repellendo. In aperto autem eſſe exiſtimo Hippocratem imperare, non vt medicus aſſidue, ſed vt æger hoc efficiat.

A Habena inferiori parti maximè agglutinata.
B Habena ſuperior.

28 *Dein, ſi is, quem fractura malè habet, puer ſit, ſatis erit corij Carthaginenſis, exterioris partis id, quod durius eſt & magis denſum, admouere: ſed, ſi robuſtior fuerit, ipſum corium. Incidenda autẽ habena eſt, quæ trium digitorum latitudinẽ æquet,*
D *vel quanta conueniet tum maxilla gummi inungenda. maxillæ enim, quà tranſuerſa fracta eſt, firmius hæret extrema habena agglutinata interpoſito digiti ſpacio, vel paulo lõgiori, idq; ab inferiori parte: incidaturq; habena hæc media in longitudinem, vt vtrinque mentum complectatur. altera item habena æqualis, vel paulo latior ſuperiori parti maxillæ agglutinetur, diſtetq; à fractura quantum prior. ſcindatur autem, quatenus poſſit aurem comprehendere.*

Molle accipi voluit coriũ, cuiuſmodi tũc fortaſſe fuit Carthagini. huius.n. exẽplũ cũ nominatim meminit, quẽadmodũ Ægyptij corij anteà in opere de fracturis. conſtat aũt in eo corio partis, q̃ maxime ſumma eſt, id quod durius eſt ac magis dẽſum, nunc λιπὸν ab ipſo nũcupari. At quõ illud adhibeat, vt maxillæ fractæ partes in diuerſa extẽdat, ipſe nobis euidẽtiſſimè aperiet, ſi quorſũ de his agat intelligamus: vult ſiquidẽ fracti oſſis alterã partẽ deorſum à mẽto extẽdi, alterã à capite ſurſum. Sect. 3. t. 29. 7. 245. e

Acuantur

29 *Acuantur autem habenæ, quà coniungi alligariq́; inter ſe debent.* E

Præcipit hîc, vt habenæ quodammodo anguſtiores ſint, paulatim latitudine imminuta, quò iunctura firmior reddatur. capita enim, quæ lata ſunt, quamuis ſumma cura vinciantur, non tamen fideliter continentur.

30 *In glutinando corij caro cutem contingat, ſic enim magis inhæreſcit.*

Corium fit ex pelle animalis duplicem naturam habente. id enim ex ipſa, quod exterius eſt, cùm ambienti aeri obiectum ſit, magis denſum euadit, & neruoſum eſt: quod interius, mollius & rarius, atque ex hoc ipſo minus id, quod ad exteriorem partem magis accedit: quod ad interiorem, quà id tangit quod cuti ſubiicitur, rarius eſt & carnoſum, quod ſanè corij carnem nominauit, à quà parte glutinari voluit: nam, quùm rarius & mollius ſit, ad eiuſmodi vſum magis accommodatur.

31 *Deinceps extendenda eſt huiuſmodi habena, magis autem, quæ à mento ſita eſt, vt potiſſimum cautio ſit, ne maxilla in acutam figuram ducatur: in vertice autem iungendæ ſunt vtræq; habenæ, dein circa frontem faſciæ alligandæ.* F

Vtræque habenarum extremitates dari debent ad caput laborantis, atque in vertice deligari. magis autem extendi voluit inferiorem, ne maxilla (vt ipſe dixit) ἀποσμιλαίνει, id eſt in acutam figuram ducatur.

32 *Aliquid etiam ſuper omnia extrinſecus inijci debet, vt fieri ſolet, quo vincula immobilia reddantur. Cubet autem homo in maxillam integram, non tamen huic, ſed capiti innixus. Corpus verò extenuandũ eſt, vſq; ad decimũ diem: poſtea reficiendum eſt non tardè: nam, vbi primis diebus inflammatio non oritur, maxilla viginti diebus conferuet: celeriter enim callus increſcit, ſicut in alijs oſſibus, quæ rara ſunt, niſi corrumpantur: ſed reſtat alius ſermo longus de cunctis oſſibus, quæ corrumpuntur. Intentio autem, quæ per gluten adhibetur, firmiter manet, intendi & minui poteſt, & ad multa dirigenda ſæpenumero proficit. Medicorum verò, quicũq; incogitantes ſunt, & in alijs caſibus, & in maxillæ fractura promptè manus admouent: comminutam enim maxillam variè, & benè, & malè deuinciunt.*

Quod ſuper omnia extrinſecus iniicitur κατάβλημα appellauit, ſiue panniculus ſit, ſiue aliud G
eius generis. vocat autem panniculum πάραρμα, ſicut etiam nunc dici ſolent παράρματα, quæ ex veſtimentis præcidũtur ab iis, qui ea ſuunt. hæc ſiquidem ad propoſitum vſum propter mollitiem commodiſſima ſunt, quæ vbi non ſint, licebit aliquid ſimile admouere.

33 *Omne enim vinculum maxillæ ita abruptæ ad fracturam oſſa inclinat, magis quàm ſecundum naturã.*

Maxillæ inquit ita abruptæ, hoc eſt, quæ tranſuerſa fracta ſit, vinculum ad fracturam magis oſſa conuertit, quàm dirigat, propterea, quòd faſciæ in orbem circundari nequeãt circa ſedem affectam, ſed ab exteriori parte duntaxat imponi.

34 *Sed ſi maxilla, quà ad mentum iungitur, diducatur (ſola autem iunctura eſt hæc in maxilla, in malis multæ, ſed à propoſito ſermone diſcedere conſilium non eſt, in alijs enim morborum generibus de iis dicendum eſt) ſi iunctura inquam, quæ in mento eſt, diducatur, componi à quouis poteſt: nam quod extat, intus repellendum eſt digitis ſuperdatis: quod in interiorem partem conuertitur, in exteriorem adducendum digitis adurgendo: hæc autem facienda ſunt oſſibus in diuerſa diductis.* H

Maxilla quidem ex duobus oſſibus conſtat, quæ in imo mento ad vnguem inter ſe iunguntur: Malæ verò, ex multis, quæ iuncturam habent omni motu carentem, κατὰ συνάρθρωσιν dicunt. ſed curioſum hoc huiuſmodi vocabulorum ſtudium apud veteres non fuit, atq; idcirco Hippocrates iuncturam oſſium malarum ſub ξυμφύσεως genere poſuit, id tantûm in ipſis indicium ſpectans, ꝙ in eiuſmodi oſſium iuncturis nullus ſit motus, qui ſenſui ſubiiciatur.

35 *Oſſa enim ſic facilius in ſuum locum reuertentur, quàm ſi quis tentet altero ſub altero condito cõpellere.*

In omni eiuſmodi cõmentario ſcire licet conſueuiſſe Hippocratem in iis præceptis, quæ ſingulis communia ſunt, cùm ſemel vnius mentionem facit, exponere vim rei cõmunem eſſe omnium ſimilium: quemadmodum & nunc volens maxillam prius extentam ita componi, ſubiicit/oſſa.n. ſic facilius in ſuum locum reuertentur, ꝙ ſi quis tentet altero ſub altero cõdito compellere/. Hoc autem, quod nunc proponitur, attinere ad oſſa omnia, quæ componuntur, propoſitis verbis indicauit.

Compoſita

36A *Compoſita maxilla alligare inter ſe dentes conuenit, qui ſunt hinc atque hinc, ſicut antea quoq; dictum eſt, mederiq́; cerato, ac pannis paucis faſcijsq́;. Vinculum autem exiguum variumq́; maximè huic loco accommodatur: propè enim ſine inclinatione eſt, quanquam non ex toto ſine inclinatione ſit.*

Pars exquiſitè ſine inclinatione eſt, vbi ſimillimam cylindro figuram repræſentat. voco autem cylindrum, non quo pueri ludunt, ſed qui columnæ imaginem refert: hæc autem ex toto in nullo oſſe reperitur, magis tamen in femore atque humero, quàm in alijs oſſibus, conſpicitur. In maxilla autem conſtat non eſſe huiuſmodi figuram: quocirca eam inclinatione vacare non protulit, propè tamen ſine inclinatione eſſe, eò ꝙ ſiniſtra eius pars dextræ ex toto ſimilis ſit & æqualis, atque idcirco, quod ex vtraq; componitur ſine inclinatione eſt, & in neutram partem inclinatur. admittit autem maxilla varia vincula, ſicut in faſciando, quæ exercitatio omnium prima eſt, didiciſtis.

37 *Attrahi autem faſcia debet, ſi maxilla à dextro latere extat, à parte dextra: tunc autem à dextra parte eſſe indicatur, cum dextra manus faſciam ducit: ſed ſi ab altero latere maxilla excedat, alio ſanè modo attrahenda faſcia eſt. Vbi autem rectè componatur, atque, vt oportet, immobilis ſeruetur, cito ſane-*
B *ſcit, dentesq́; integri remanent: ſin ſecus, longiori tempore confirmatur, tum peruertitur, dentes autem vitiantur, atque inutiles redduntur.*

Anteà quoque dictum eſt in vlceribus, quibus oræ excedunt, caput faſciæ ſecundum oram excedentem iniiciendum eſſe: atque ita faſciam voluendam, vt ad alteram oram vlceris, ipſam adducat. eſt autem hoc perpetuum in omnibus, quæ reſtitui ad priſtinam naturam debent, quod commune etiam nunc ſeruandum eſt, quo excedens pars repellatur, cogaturq;. id autem continget, ſi ea faſciis ad alteram adducatur. adducetur autem, ſi dextra parte, vt puta, excedente, faſcia inde orſa porrigatur ad ſiniſtram: ſi ſiniſtra læſa ſit, ab hac incipiens ad dextram feratur. Hippocrates igitur, vbi à dextra parte incipiens ad alteram faſcias adducit, huiuſmodi vinculum à dextra parte nuncupat, attendens non quò ferantur faſciæ, ſed vtra præcipuè manu attrahatur. namque, vbi intuearis medicum è regione eius, qui deligatur, collocatum, faſcia, quæ à dextro latere maxillæ ad ſiniſtrum procedet, à dextra manu attrahetur: contraria, à ſiniſtra.

De Naso

38 C *Quòd ſi naſus perfringatur, fracturæ modus non eſt vnus.*

Ipſe deinceps modos adſcribet. aut enim pars eius abrumpitur, ipſe tamen ſeruatur perpetuus, ſic, vt neque deorſum inclinetur, nec in alteram partem conuertatur: aut horum alterum fit, idq; aut in parte eius, quæ cartilaginoſa prominet, aut in reliqua, quæ oſſibus continetur.

39 *Sed, qui præſtantia vincula amant ſine mente, complura alia lædunt, atque adeò naſum.*

Præſtantia καλὰ dixit irridens, non quò verè ſignificauerit præſtantia, quorum conſilium eſt affectam partem ad ſuam naturam reſtituere, ſed pulchra & aſpectu iocunda. qualia hæc ſint, in ſequentibus oſtendet.

40 *Inter omnia .n. vincula hoc maximè varium eſt ac plurimis locis aſciæ imaginem refert, & aliquod*
A.l.4.f.5.t 3. c.3.fo.488.c *ſpacium cutis nudum, ac ſine faſcia intermittit, quo rhombi variè admodum repræſentantur. Igitur (vt dictum eſt) qui ſine mente huiuſmodi vinculis ſtudent, comminutum naſum libenter deligant: ſed vinculo iniecto, vno, vel altero die medicus lætus eſt, lætus item & qui deligatur, deinceps ægrum cito ſatietas*
D *capit, inuentio enim noxia eſt: abundeq́; medico eſt, oſtendiſſe peritiam, quam habet, naſum variè deligandi. Efficit autem hæc vinciendi ratio omnia contrà atque oporteat, tum quòd, qui ob fracturam ſimi fiunt, ſi à ſuperiori parte adſtringantur, magis adhuc ſimi euadent: tum, quòd quibus in hanc, vel illam partem, ſeu quà cartilago eſt, ſeu ſuprà naſus conuertitur, nihil ſuperpoſito vinculo iuuandos, ſed magis lædendos eſſe manifeſtum ſit.*

Aſciam appellat, vbi faſcia à tranſuerſo circuitu recedens paululum inclinatur, vt ſupra oſtẽſum eſt. ſpacium verò, quod faſcia intermittit, dixit διαρρώγας: rhombi verò figuram, eam, quæ ęqua latera habet, ſed angulos non rectos, nam & Euclides ita rhombum finit. noſti autem ex faſcijs primã ferè nominari rhombum, quùm eam figuram potiſſimum repræſentet.

41 *Sic autem panni à latere naſi haud benè aptantur: quanquam neque hoc faciunt, qui alligant.*

Nihil conferre ait vinculum ad naſum ſub fractura in latus conuerſum, cùm id præſtare nõ poſſit, quod vtile eſſe videtur. videtur autem vtile eſſe per pannos naſum fulcire ab ea parte, in qua iacet, ſed neque ad hanc rem inquit id prorſus accommodari.

Proximè

42 *Proximè autem vinculum mihi videtur occurrere, ſi in medio naſo, quà acutus eſt, caro iuxta os conte* E *ratur, vel paululum etiam os ipſum lædatur: non tamen multum: his ſiquidem naſus callo obducitur, & aliquanto aſperior fit: neque tamen vinculo egent magni negocij, ſi ſanè alligandi ſunt.*

Commune vinculum naſi proximè ad ſalubre accedere videtur, vbi in medio cutis contuſa fuerit, vel os parumper vitiatum. ſequitur autem, vt promineat, quà callo circundatur. Vinculum itaque in huiuſmodi caſibus coercens, repellensq; affectum locum, prodeſſe aliquid videbitur. ſed neque his vllo modo neceſſarium eſt, conari enim debemus, quæ contuſa ſunt, maximè ab inflammatione defendere: atque vbi inflammentur, celerrimè inflammationem tollere. quin & callus, quum paruus increſcit, nihil profectò huiuſmodi vinculis eget.

43 *Satis eſt ad contuſum, pannum admouere cerato inunctum, dein ſemel faſciam circundare, quæ in vtranque partem ducatur.*

Media faſcia medio naſo iniicienda eſt: cuius vtraque capita ad poſteriorem capitis partem non magna vi adducenda ſunt, atque inde fronti circundata inter ſe vincienda.

44 *Optimum tamen præſidium eſt illinere hæc farina tritici huius anni, lota, glutinoſa, reſperſa, pauca.* F

Qui optimè videntur verba Hippocratis enodare, aſſerunt σητάνιον triticum ab ipſo appellari, id quod ſatum eſt σῆτες, quod attici vtraq; ſyllaba per τ prolata τῆτες dicunt: quo verbo ſignificari volunt/hoc anno/id eſt quod vere ſatum eſt, quod & duorum menſium, & quadraginta dierum, appellatur. Equidem in Co, & in tota Græcia Aſiæ, vidi tritici genus σητάνιον appellatum, ſed parum furfurum habet, & eius farina ex aqua ſubacta plurimum glutinoſa eſt. quam rem nunc Hippocrates maximè exigit, quemadmodum ipſe deinceps narrabit: qui, vbi farina hæc non ſit, imperat, vt puluis qui ex concuſſo thure habetur, vel gummi admiſceatur. ſeritur autem eiuſmodi triticum vere ineunte, vt duorum menſium ſit: rectéq; ſic dicitur, quoniam ſummum ad id temporis perducitur, cuius farina ex aqua ſubacta maximè glutinoſa redditur, vbi molito tritico furfures ex toto detrahantur, id quod fit & cribris tenuibus, & tritico antè eloto. Nam idem tritico euenit, atq; hordeo: ex hoc enim, vbi ptiſſana præparanda eſt, cortex magis remittitur, ſi anteà madefactum fuerit. Quo pacto igitur dixit/lota/quum non idem ſit madefieri, & lauari? in quolibet enim priſtino madefit triticum, priuſquàm molatur: non tamen lauatur in quolibet, ſed in compluribus Aſiæ ciuitatibus: vbi calathos habent magnos intextos ex tenuibus iuncis exigua ſpacia intermittentibus, G per quæ excerni puluis poſſit & arena, ſed triticum retineatur. Id ergo triticum, quod molendum eſt, primò in calathos coniiciunt, atq; excutiunt: deinde calathos in aquam demittunt, ſic, vt triticum lauetur, ac modicè madefiat. calatho ex aqua recepto humoris plurimum effluit: tãtum autem in tritico remanet, quantum idoneum eſt, vt moli poſſit. nam niſi madefiat, cortex circumpoſitus, qui tanquam innata cutis eſt, ſub mola in tenues partes diſſipatur, atq; ita, cum farina per cribrum excernitur, educitur aliquid etiam ex furfuribus in tenues partes diuiſis: ſed tritico prius madefacto, furfures, grandiorum partium quum ſint, manent, & cum farina non excernuntur. atque idcirco tritico prius madefacto farina magis purgatur, & quod ab interiori parte eſt tritici huius anni, lotum (vt ait) & glutinoſum, quod ſcilicet poſt cutem eſt, veluti caro ipſius, in farinam, vt propoſui, redactum, valde glutinoſum redditur. Puto itaque ab ipſo lotam farinam appellari, vbi ex tritico fit, ſic purgato, & prius madefacto. nam, niſi ita accipiatur, reſtat, vt intelligamus farinam, vbi ex aqua madefacta variè agitatur, deinde ſinitur conſiſtere, tum ſuper innatans aqua excipitur, ac decoquitur, quod in farre etiam fit: ſed huic repugnat, quòd reſpergi farinam iubet, decoqui enim dixiſſet, non enim reſpergitur huiuſmodi humor, ſed coquitur duntaxat. Ex verbo igitur/reſperſa/quid ſibi voluerit, magis demonſtratur. H

45 *Vti autem conuenit ad omnia hæc huiuſmodi farina, ſi ex optimo tritico fuerit, faciléq; duci poſſit: ſed, ſi non omnino benè ducatur, modicum pulueris illius, qui ex thure concuſſo habetur, in tenuiſſimum pollinem redacti, & aqua diluti, farinæ adiicere, vel paulum omnino gummi ſimiliter admiſcere. Quibus igitur fractus naſus in inferiorem partem demittitur, ſimusq́; efficitur, ſi ab inferiori parte, qua cartilago eſt, deſidat, poteſt in nares indi aliquid, quod dirigat: quod vbi non fiat, omnia hæc excitanda ſunt digitis, ſi fieri poteſt, in nares coniectis.*

Optimum triticum dixit ἀγαθοὺς πυροὺς: maiores enim ſoliti ſunt ἀγαθοῦ vocabulo vti, ad notandum id omne, quod in ſuo genere primum eſt: nunc autem omnes, qui in pannificijs verſantur, aſſerunt optimum triticum eſſe, quod denſum eſt: nam quod rarum, multis furfuribus continetur, farinaq́ue eius ex aqua ſubacta non æquè efficitur glutinoſa, atque illius, quod denſum eſt. glutinoſum autem expreſſit, cùm ait/facile ducitur/ea loquutione ſumpta ab eo, quod ipſi accidit, quandoquidem à nobis in diuerſa attractum, ſeruatur perpetuum, neque diſſipatur: contrà

quod

A quod minimè glutinoſum eſt, quùm ita tractatur, diuellitur: ſed ſi diuellatur, quo pacto ſequi dicet, cum manu trahitur: ac ſi non ſequitur, qui nam dicetur facilè duci? id verò quod nō diſſipatur, ſed ppetuum eſt, iure quis dicet facilè ſeq, quemadmodum & viſcum, hoc ſiquidē manibus noſtris prehēſum in contrarias partes plurimum attrahitur. Quare ex his conſtat velle Hippocratem farinam ex aqua ſubactam glutinoſam eſſe, atq; vbi huiuſmodi non ſit, gummi vel puluerem ex concuſſo thure collectū (quē μάνναν appellat) adiici iubet, vbi eius pulueris copia non ſit, contundere thus ipſum ea de cauſa oportet, atq; ex eodē id, quod maximè pingue eſt. Ego interdū, quùm nec thuris, nec gūmi copia eſſet, reſina liqda vſus ſum, hanc fortè nactus: at vbi, neq; hæc ſit, melle vti poteris, ſed vtilius puluis ex concuſſo thure vel gūmi adiicitur. nā mel & reſina quodāmodo calefaciunt, ſed talia ab initio aliena ſunt: pcedente verò tēpore remanentibus inflāmationis reliquijs, vt ſi quid aliud cōmodiſſima. Quemadmodum igitur in ſuperioribus gratia exēpli meminit prius corij Ægyptij, ac rurſus Carthaginenſis, ſic etiā nunc tritici huius anni: quaſi ita dixerit, Farina vti debemus, quæ ex aqua ſubacta glutinoſa ſit, qualis efficitur ex tritico huius anni, quod σηταν́ιον appellauit, fortaſſe eiuſmodi vocabulo ſignificare volens triticum omne, quod denſum eſt, & farinam reddit glutinoſam, ita, vt nomen ab eo, quod ipſi accidit magis, non ab aliqua ſingulari ſpecie, ſumptum fuerit.

46 B *Vel certè eo inſtrumento, quo ad illinendum vtimur, pleniori digitis compulſo, nō in priorem partem, ſed quà deſidet: extrinſecus autem digitis vtrinq; cōpreſſis impellere ſimul conuenit, & excitare. Sed, ſi fractura omnino in inferiori parte fuerit, licet aliquid in nares inſerere, ſicut iam diximus, vel linamentum, vel aliud linteolo cinctum, vel magis Carthaginenſi pellicula, circūſutumq; & ita figuratum, vt idoneum ſit, quod in hunc locum demittatur. At, vbi fractura fuerit ſuperior, nihil demitti intus poteſt: nā, ſi in inferiori parte id præſidium alienum eſt, quî non in ſuperiori? Primò itaq;, & ab interiori parte dirigere naſum oportet, et ab exteriori vtrinq; compellere, atq; in priſtinam ſedem reſtituere: cōmodiſſimè.n. reſtituitur naſus fractus, præcipuè eodem die, vel certè paulo poſt. Sed torpēt medici, & primò mollius rē pertractant, q opus ſit: vtrinq;.n. digitos, qui naſo accommodentur, demittere oportet, quantū fieri poteſt in imum, et ipſum ab inferiori parte ſurſum compellere, atq; excitare, ſimulq; ab interiori parte dirigere: ad quā rem nullus alius medicus magis idoneus eſt, ſi homo id dare operam velit, audeatq;, q̄ ipſius digiti indices, hi enim maximè ſecundùm naturam ſunt. Admouere aūt vtrūq; digitum conuenit, vt toti naſo inhæreat, atq; ita quieſcere, potiſſimum ſi fieri poſſet aſsiduè, donec glutinaretur, vel certè plurimum tempus, vt dictum eſt: aut ſi non ipſe ægrotans, ſaltem puer, vel mulier aliqua digitos demittat: mollibus ſiquidem manibus opus eſt, vt optimè naſus curetur. Verùm, vbi non reddatur ſimus, ſed deorſum ſpectans, in* C *neutram partem inclinetur. Equidem nullum vnquam naſum vidi ita fractum, qui non poſſet protinus componi, ſi priusq̄ callus increſceret, compelleretur, modò quis rectè mederi vellet. Atqui deformitatem homines maximè oderunt: curationem verò partim ignorant, partim non ſuſtinent, niſi dolore premantur, aut mortem pertimeſcant: quāquàm in naribus callus citò increſcit, nam decem diebus ſaneſcit, niſi corrumpatur. Quibus os à latere abrumpitur, curatio eadem eſt: dirigere nimirum oportet, non æquè ab vtraq; parte, ſed eam, quæ inclinat, ad naturalem ſitum adurgere ab exteriori parte compellendo: in naribus item altè conquirere, quod in interiorem partem conuerſum eſt, dirigendo aſsiduè, dum reſtituatur, cum eo, vt ſciamus naſum, niſi protinus dirigatur, dirigi poſtea non poſſe, ſed peruerti. Quo ad naturalem ſedem compulſo, ad eum locum admouēdi ſunt digiti, vel vnus, vel plures, ſeu ipſius hominis, ſeu alterius, vt quà excedit, repellatur, dum fractura ſaneſcat: ſed & minimus digitus in naſum ſubinde coniiciendus eſt, quo componantur, quæ declinant. Vbi his inflammatio ſuperueniat, farina vti conuenit ex aqua ſubacta: digitosq; ſimiliter dare, eiuſmodi etiam farina inducta. Verùm, ſi quà cartilago eſt, naſus à late re perfringatur, neceſſe eſt extremum peruerti: itaque oportet ad extremum naſum aliquid ex ijs, quæ dicta ſunt, adhibere, quod ipſum componat, vel aliquid tale demittere: multa enim inueniri poſſunt accom-* D *modata, quæ odorem non mouent, & alioquin mollia ſunt. Ego interdum fruſtum pulmonis ouilli conieci, id enim fortè nactus ſum: nam ſi ſpongiæ indantur, humorem combibunt.*

Si nequeant (inquit) digiti in nares demitti, adhibendum eſt id inſtrumentum, quod nūc ſicut in ſuperioribus etiam, ὑπαλειπτρον appellat. quo verbo intelligitur omne id, quo ad illinēdū vtimur, qualia ſunt ſpecillū, ſpathæ, idq; inſtrm̄, quod δ[illegible] dicitur, q̄ omnia in ſummo capitulū habent rotundum. ſed quemadmodum in ſuperioribus ad alæ vſtionem opus fuit tenuiſſimis, ita nūc plenioribus, quandoquidē & digitos, vbi licet, admouemus, & in nares coniicimus, eos nēpe, qui aptantur, & q fractam naſi partem componant. Qua ratione autē vti cōueniat hoc inſtrumēto, ipſe apertè expoſuit, imperans, vt indatur in cauum, non in inferiorē partem naſi, ſed quà potiſſimum fracta pars in eius cauum decidit: ea ſiquidem eſt, q̄ impulſu eget, vt excitata poſſit in ſuam ſedem reuerti. nihil.n. aliud eſt componere quamlibet partem, q̄ vnamquamq; eius particulam in ſuum locum compellere. Quæ ſubiiciuntur, per magnam partem orationis plana ſunt.

47 *Ad hæc ex parte exteriori corij Carthaginenſis incidenda habena eſt, quæ vel pollicē lata ſit, vel quantum conuenit: & extrinſecus naſo, quà declinatur, agglutinanda: poſt hæc intendenda eſt, quātū expedit,*

paulo

paulo autem magis quàm vt naſus dirigatur, intendi debet: tum ſub aure (longa.n.eſſe habena debet) ſurſum circa caput adducenda. Licet autem fronti extremam agglutinare: licet & vlterius ferre, & circa caput volutam vincire: hæc ſiquidem iuſtè naſum dirigit & intendi & remitti poteſt, atq; vbi velis, naſum in contrariam partem, ac iacet, magis aut minus repellere. Nam et quibus à latere naſus abrumpitur, in cæteris eadem curatio conuenit, quæ propoſita eſt: pleriſq; autem opus eſt naſo extremam habenam agglutinare, vt in contrariam partem repellatur, atq; inclinet. Quòd ſi fracturæ vlcus accedit, nihil ſollicitare nos debet, ſed nutriendum eſt cerato, quod picem habeat, vel aliquo ex iis medicamentis, quæ protinus cruentis vulneribus iniiciuntur, hæc ſiquidem facilè curationem admittunt. Aequè etiam, vbi oſſa receſſura ſint, primò dirigere aſſiduè conuenit, nulla re prætermiſſa, & in poſterum digitis compellere laxius ſuperdatis, ſuperdatis tamen: naſus enim ex omnibus corporis partibus facillimè componitur. Atqui habena agglutinata, & impulſu in contrariam partem, atque naſus declinatur, nihil vti omnino prohibet, neque ſi vlcus ſit, neque ſi inflammatio, innocenter enim eiuſmodi præſidia adhibentur. E

A Habena nari inclinatæ, & fronti agglutinata.

Appendatur, dixit ἀπαρτῆ: quo verbo ſignificauit vniuerſam rationem extendendi & quaſi dirigendi naſum peruerſum, per ea, quæ agglutinantur. quod autem nunc præcipit, experimento imbecillum comperi: nam, ſi habena vehementius intendatur, gluten diſcutitur, reſoluiturq;: ſi modicè, nihil ferè proficitur. F

De Avre

48 *In fractura auris quodlibet vinculum inimicum eſt, neq; enim ita laxum circundabitur: quòd ſi magis adſtringatur, plurimum officiet, quandoquidem integra auris ſub vinculo adſtricta dolet, pulſu vexatur atque inflammatione.*

Vbi continuum ſoluitur græcè in carne ἕλκος appellatur, in oſſe κάταγμα: in cartilagine nō habet proprium vocabulum, ſed eam fracturam Hippocrates abuſus κατάγματος nomine nuncupauit. G

49 *Sed & cataplaſmata, quæ maximi oneris ſunt, penitus aliena ſunt: pleraque etiam noxia ſunt, atque abſceſſum concitant, & muccos plurimos, ſuppurationemq; infeſtam reddunt: quibus minimè opus eſt auri comminutæ.*

Omnia ſigillatim iis conſentanea ſunt, quæ oſtendimus in libro de ratione curandi. nāque Hippocrates etiam nunc lædi aurem aſſerit cataplaſmate, quod experimento conſpicitur. abundè enim ſiccari eam voluit, quûm natura ſicciſſima ſit, eo q ex cute conſtet & cartilagine. Oſtenſum autem eſt vnamquamque partem, quatenus ſiccior eſt, eatenus ſicciorem curationem requirere.

50 *Proxima quidem eſt (modò quid ſuperimponi conueniat) farina glutinoſa. Hæc autem neceſſariò grauis ne ſit, ac minimum contingat: interdum enim optima medicina eſt, medicinam non facere, & ad aurem, & ad alia multa. Cauere inſuper homo debet, ne in eam partem dormiat. Extenuare autem corpus expedit, illi potiſſimum, qui auris ſuppuratione periclitatur, & aluum mollire.*

Proximum inquit eſſe ei, quod non obeſt, cataplaſma ex farina glutinoſa: conſtat enim hoc magis ſiccare, quàm alia. diximus autem paulo antè, vbi de illinendo naſo tractauit, qualem appellet farinam glutinoſam. huic ſimillimum cataplaſma conficiunt experimento edocti, qui in palæſtra verſantur, ex farre in aceto madefacto, dum maceretur, atque ita temperato. H

51 *Sed, ſi homo facilè vomat, vomere debet, vt modicè exhauriatur.*

Veteres appellabant συρμαισμὸς, quûm modicè homo exhauriebatur, ſeu vomitu, ſeu deiectione. tale quid nunc fieri iubet eodem vocabulo vſus. Multa autem ſunt medicamenta, quæ hoc præſtant. nam & mel copioſe aſſumptum, & mulſa minus diluta, vel cremor ptiſſanæ ex aqua decoctus, ſeu per ſe, ſeu cum melle: magis adhuc vomitum citat radicula, & bulbus narciſſi. His efficacior eſt, non dum tamen valens radicula, in qua ſurculos radicum veratri albi defixeris, data poſtridie ſiue per ſe ſiue ex oxymelle.

52 *Sed, ſi ad ſuppurationem veniat, non eſt celeriter aperienda: multa enim ex iis, quæ videntur ſuppurare, interdum abſorbentur, etiam ſi nullum cataplaſma inducatur.*

Cauendū eſt, ne auris incidatur ob cartilaginem cuti ſubiectā. nam, niſi, vbi inciſa eſt, conſolidet & glutinetur,

A & glutinetur, periculum eſt, ne cartilago obeſa reddatur./Abſorberi/ (quod ἀναπίνεσθαι dixit) hoc eſt, diſcuti ac digeri pus ibi collectum, non nunquam per ea quæ ſuperimponuntur ſimplicia medicamenta, ac leuia, ſine morſu ſiccandi vim habentia, cuiuſmodi eſt muccus cochleæ adiecto thure: ac, ſi valentius ſiccare opus ſit, vel aloe, vel myrrha, vel vtriſq;. Eodem modo ſiccare poteſt mel atticum inunctum inſperſo quouis ex propoſitis medicamentis, benè contrito. voco autem ſine morſu thus, aloen, & myrrham.

53 *At, vbi incidere coactus ſis, celerrimè ſaneſcit, ſi candens ferramentum ab vna parte ad alteram demittatur. Scire autem certum licet aurem curtam reddi & mancam magis quàm altera, ſi candens ferramentum traiiciatur.*

Curta neceſſariò fit, & manca, cùm non exigua pars & cartilaginis, & cutis ipſam comprehendentis, vſtione abſumatur. Ad quod præſidium monet, vt confugiamus, non nunquam veritus, ne cartilago ægrè ſaneſcat. namque vbi nudatur, cicatricem non recipit, præſertim ſi res aliquot dies protrahatur, neq; cutis à ſectione protinus coeat & glutinetur.

54 B *Sed ſi cādēti ferramēto nō traijciatur, incidere cōuenit, qđ magis excedit, ſectione nō admodū exigua.*

Ne quid ſuperſit puris, quo cartilago lædatur, incidi non parum iubet.

55 *Quandoquidem pus altius inuenitur, quàm quis exiſtimet.*

Decipiuntur, qui ſecant, in cognoſcendo pure, quod ſubiectum eſt, ita, vt exiſtiment id in ſummo contineri, & cutem extenuatam eſſe. Quo pacto autem in hunc errorem incidant, ipſe Hippocrates proximè demonſtrabit.

56 *Verùm (vt ſummatim dicam) cætera quoq; omnia, quæ muccoſa ſunt, & muccos producunt, vtpotè glutinoſa, vbi tangantur cito in hanc vel illam partem digitis elabuntur: quamobrem altiora hæc medici reperiunt, quàm exiſtiment.*

In dignoſcendo loco ſuppurante, vbi in affecta parte, quùm tangenti moderatè cedit, ſectione adhibita contentum pus inuenitur, medici poſtquam eundem cedendi modum in quauis alia parte comprehenderint, putantes eam ſimiliter ſuppurare, vt illæ, quas prius intuiti fuerint, venientes ad ſectionē errant: iſq; error interdum duplex eſt, & ꝙ nullo modo ibi pus inueniatur, quùm hæc multo craſſiora ſint q̄ opinentur: & ꝙ medicis ea ſuppurare videantur, quæ muccoſum humorem in ſe C continent. id, quod euenit, qm̄ huiuſmodi humor (vt ipſe ait) vbi tangatur, citò elabitur. contrahi autem ſolet in cartilagine, chordis, neruis, ac ligamentis, vt deinceps oſtendet.

57 *Quandoquidem & ea tubercula, q̄ ganglia dicuntur, cùm humida ſunt, & muccoſa carne continētur, à multis aperiūtur, inde fluxurū humorē putantibus. Medicū itaq; in ſectione animus fallit: ſed ei, qui ſectus eſt, nullum affertur detrimentum. Quæ autem loca aquoſa ſint, vel muccorum plena, quibúſue partibus ſingula, quæ aperiuntur, hominem interimant, vel alterius noxæ cauſa ſint, alibi exponentur.*

Hæc enim ganglia circa cartilaginoſas partes, & circa neruos, ex horum alimento increſcunt, oriunturq́; ex humore glutinoſo ac muccoſo: hoc enim eſt proprium neruorum alimentum.

58 *Vbi qs igitur aurē ſecuerit, abſtinere ab oī cataplaſmate, atq; omni linamēto debet, mederiq́; vel medicamētis, q̄ protinus cruentis vulneribus inijciūtur: vel alio, qđ neq; onere lædat, neq; moleſtiam afferat.*

Auris quia ſicca eſt, idcirco ſiccantia medicamenta requirit. non tamen plus iuſto ſiccāda eſt, vbi à ſectione protinus medicamenta inducuntur, diſtendunt enim, cùm nihil habeāt, quod leniat. Sed D neq; onerari auris debet mole eorum, quæ ſuperimponuntur, dolet enim & infeſtatur. Optimum eſt igitur à ſectione medicamentis vti, quæ modicè ſiccent, cuiuſmodi ſunt, quæ cruentis vulneribus protinus iniiciuntur. Cataplaſmata leniunt quidem, ſed reſoluunt, atque effœminant: ſuperantem verò humorem non diſcutiunt, præſertim cùm glutinoſus ſit & craſſus.

59 *Namq;, vbi cartilago nudari incipiat, coitūq́; habeat purulentū ac muccoſum, res infeſtiſsima eſt.*

Adiicere orationi oportet/humorum/ſicut non nulli adſcribunt, vt vniuerſa ſit huiuſmodi/nāq;, vbi cartilago nudari incipiat, coitumq́; humorum habeat/. Vocat autem ὑποστάσεις coitum humorum, qui intus continentur, & excerni debent, puris videlicet & mucci. res (inquit) infeſtiſſima eſt, hoc eſt, dolorem affert: quod patet, quùm cartilago vitiatur.

60 *Fiunt autem & hæc ob illas curationes. In omnibus autem, quæ recrudeſcunt, maximè abundè eſt candens ferramentum traiicere.*

Quam curationem damnat? eam'ne, quam paulo ſupra indicauit, præcipiens vt cataplaſma, linamentum, quod onerat, quod dolorem excitat, vitemus?

Galeni

GALENI IN HIPPOCRATEM
DE ARTICVLIS
COMMENTARIVS TERTIVS

Vido Vidio Florentino interprete.

ARGVMENTVM LIBRI

Luxationes ac reliquas noxas, quæ manu curantur, abſoluit, cum Spina, Coſtæ, aut Femur patitur.

De Spinae Vertebris

1 *Spinæ autem vertebræ.*

Adiecit/ſpinæ/non ꝙ in aliis corporis partibus vertebræ reperiantur, omnium.n. vertebrarum cōpoſitio vocatur ſpina: ſed quaſi ita dixerit, vertebræ, quarum ſitus eſt in ſpina. Quibuſdam tñ ex iunioribus placet ſpinam nominari, non vniuerſam vertebrarum compoſitionem, ſed earum tantùm, quę ad thoracem ſunt, & lumbos. iuxta quos Hippocrates nunc de vertebris agere videtur, quæ in lumbis tantùm & dorſo ſitæ ſunt, non de iis, quæ in ceruicibus. vertebrarum verò compoſitionem vniuerſam in libro de oſſibus ad eos, qui primas inſtitutiones addiſcunt, ad vnguem narrauimus, in quo exerceri illū volumus, qui percepturus eſt hæc commentaria, intuitum exquiſitè qualia ſint ſingula oſſa in cadauere arefacto hominis, vel certè ſimiæ. F

2 *Quibus ob morbos trahuntur, vt gibbum efficiant.*

Gibbum"dixit κῦφον. vocatur aūt ſpina gibba, quùm in poſteriorem partem conuertitur, quod vitium ὀπισθοκύφωσις græcè nominatur: ſicut curua, qñ in priorem partem, dicitur autē hoc græcè λόρδωσις: ſed σκολίωσις, cùm deprauat̃ à latere. Non nulli aūt exiſtimant ſpinam in poſteriorē partem peruerti (quod vitium κύρτωσιν quoq; græci nominant) vbi in ea fuerint cruda tubercula magna, dura, ac diuturna, quorum onere vertebræ in poſteriorem partē compellantur. neq; intelligūt, ſi ſupinus homo iaceat, nō poſſe ſubiectas vertebras tuberculis onerari, neq; etiam ſi ſtet, aut ſedeat, ac neq; ſi in latus conuerſus cubet. Ad hæc abſurdum eſt, exiſtimare tubercula ad tantum pondus ac duritiem peruenire, vt oſſibus grauiora fiant, & duriora: ſed, & à crudis tuberculis ſpinā in priorem partem conuerti Hippocrates ipſe paulo poſt docebit. Illud item animaduertendum eſt, non ſolum eos, qui librum hunc exponunt, ſed Hippocratem in propoſitis nunc verbis dixiſſe/trahuntur, vt gibbum efficiant/quùm dicere potuiſſet/impellunt̃/, quemadmodum his placet. Abſurdum verò videbitur aſſerere vertebras, quæ in poſteriorem partem erumpūt, trahi à morbo in priorem: hoc ſiquidem magis propriū eſt illius vitij, ſub quo ſpina in interiorē partem conuertitur. Quónā igitur pacto res vera ſit, quidq; Hippocrates ſentiat, conabor exponere. Vertebrarum quidem oſſa per ſe, neq; peruertuntur à tuberculis, neq; trahuntur, ſed primum vitium eſt in iis corporibus, quibus vertebræ alligantur. Igitur, vbi ad vertebras tuberculum oriatur, cùm in tumorem aſſurgit atq; augetur, ab interiori ſiue priori parte, vtroq;.n. vocabulo appellatur, neceſſe eſt, vt tuberculum ſequantur ligamenta, atq; hæc rurſus vertebræ. Itaq;, ſi in vna parte dūtaxat tuberculum oriatur, vbi aliqua interiecta ſit inuiolata, gibba euadet. vtroq;.n. tuberculo adiunctam vertebram trahēte, quæ in medio ſunt, à poſteriori parte gibbæ fiunt. quod euidenter intueri licet omnibus euenire, q̃ curuari modicè poſſunt, cuiuſmodi ſunt virides rami, & ex ſcriptoriis calamis pleriq;, quos ſi quis dextræ digitis ab vna parte, ſiniſtræ ab altera, prehendens ad ſe traxerit, medium in contrariam partem attractū gibbumq; conſpiciet. Atqui neq; alia de cauſa ſpina ad latus conuertitur, q̃ ob crudum tuberculum, quod à latere eius ſit. Hęc autem tria vitia in ſpina incidunt, cùm vertebræ loco mouent̃. nam vel κύφωσις fit, vel λόρδωσις, vel σκολίωσις: cùm in poſteriorem quidem partem conuertitur, κύφωσις: quùm in priorem, λόρδωσις: quùm in latus inclinat, σκωλίωσις. Extra hæc quartum vitiū in ſpina incidit, quod σεῖσις vocatur, vbi vertebræ loco manent, ſed earum compago dimouetur.

A.l.3.f.22.t.1. c.12.399.g

G

H

3 *Plerunq; ſolui nequeunt, præcipuè, vbi ſpina ſupra ſepti tranſuerſi coniunctionem gibba fiat.*

Non nulla (inquit) quæ in ſpina incidunt, ægrè ſoluuntur, pręcipueq; vbi ſupra eam regionem, qua cum ſepto trāſuerſo coniungit̃, gibba fiat, hoc eſt, in vertebris thoracis. dixit aūt ποτὶ, ſignificare volens/præcipuè/quemadmodum etiā in principio huius libri, quùm inquit/omnino enim melior eſt ac firmior exigua herba ꝙ grandior, præcipuè antequam ad maturitatem veniat/, vbi verbum præcipuè dixit ποτὶ. Sed qua ratione ægrè tubercula ſoluantur, proximis verbis intelliges.

Infra

4 A *Infra verò quædam ſoluuntur, cum varices in cruribus fiunt: illi autem magis gibbam ſpinam ſoluunt, qui in vena poplitis oriuntur: fiunt etiam & in venis inguinum.*

Quędam (ait) vitia infra thoracem, nempè ad lumbos, à varicibus vel torminibus ſoluuntur, cùm ſucci, qui ea faciunt, primò ferantur in venam maximam ipſius ſpinæ, deinde in eas, quæ ab eàdem diductæ ad crura intendunt. huiuſmodi autem in thorace nulla vena eſt, quæ poſſit vitiatòs ſuccos recipere, quandoquidem vtrinq; octo coſtis vna alimentum ſubminiſtrat: ſed ſuperioribus, duę alię tenues, ſcilicet ab vtroq; latere vna: quæ omnes per thoracem diſtribuuntur, diſſipanturq;. Idcirco, ſi ſuccus aliquis ad ipſas ex tuberculis transferatur, excerni non poteſt, præterquàm quòd ægrè etiã admittitur. ſucci enim, qui cruda & dura tubercula faciunt, glutinoſi ſunt, & craſſi, quare non facile per tenues venas feruntur: ſed vena, quæ ad lumbos eſt, latiſſima eſt, & ſanguinem ad venas omnes tranſmittit. Ergo, cùm hos craſſos ac glutinoſos ſuccos receperit, ſi affectæ partes viribus adeo valeant, vt quod ſuperat, expellant, ad venas hîc ſitas tranſmittit. quo fit, vt lateſcant, & in varices aſſurgant. vbi quidem ſucci craſſiores fuerint, id accidit in inguine protinus: ſin mediocriter craſſi, in poplite. namq; vbi primùm, eo quòd craſſi ſint & glutinoſi, conferti ſubſiſtunt, ibi venam diſten-
B dunt, dilatantq;. Etenim, quibus citra cauſam hanc varices in cruribus oriuntur, videre licet venas pro portione ſuccorum craſſitudinis lateſcentes, vbi craſſiſſimi ſint, latiſſimas, cuiuſmodi venæ ſunt in inguine: vbi minus craſſi, minus latas, quales in poplite. Interdum enim, quùm maiores venas obſtruunt, hunc affectum excitant: interdum ad inferiores concurrunt, quæ anguſtiores ſunt. in vniuerſum autem in varicibus craſſus ſanguis continetur, nam id vitium plerunque à ſucco melancholico, interdum etiam ab alijs crudis craſſiſq; concitatur.

5 *Solutum quoque iam id vitium eſt à torminibus diuturnis.*

A.l.3.f.22.t.1. c.12.499.g

Vbi ſucci, qui præter naturam in corpore ſunt, ad inteſtina transferuntur, tormina fiunt, quùm abradantur inteſtina ob ſuccos acres, qui ad ipſa confluunt, nempè, vbi tubercula ſuppurant, neque enim aliter ob ſuam craſſitudinem confluere ad inteſtina potuiſſent. ſed in ſuppurationibus craſſi ſucci extenuantur, & naturam affectæ partis ad expellendum excitant id, quod in ea contentum iam moleſtum eſt.

6 *Quibus verò adhuc pueris ſpina gibba fit, antequam corpus perfectè increſcat, his corpus ad ſpinam non augetur: ſed crura & brachia duntaxat perficiuntur, quæ ſunt ad ſpinam, non complentur.*

C

Nihil mirum eſt, ſi in his morbis ſpina non increſcat, quemadmodum ſupra in luxatis tradidit, cùm inquit / quibus recondi non potuit /. Nam & propter venas peruerſas, & propterea, quòd ægriùs membrum moueatur, naturaq; in eiuſmodi affectibus langueat, læſæ partes neceſſariò deterius, quàm antè nutriuntur. Quo fit, vt quæ iam perfectè increuerunt, emacreſcant: quæ adhuc increſcunt, incremento iuxta ſpinam prohibeantur. Sed, quæ à vitiatis partibus longius abſunt, vt brachia & crura, ſine noxa omnino ſeruantur: ea enim, quæ ſic vitiata ſunt, non totum corpus, ſed ſolummodò proximas partes afficiunt.

7 *Quibus item ſupra ſeptum tranſuerſum gibba ſpina fit, coſtæ in latitudinem augeri non ſolent, ſed in partem priorem: pectus verò latum non fit, ſed acutum: ſpiritus difficulter mouetur, & cum ſono, quùm cauum, quo ſpiritus recipitur atque emittitur, anguſtius reddatur.*

A.l.3.f.22.t.1. c.12.499.h

De ijs agens, quæ adhuc increſcunt, dixit, quæ iuxta ſpinam ſunt, his augeri non conſueſſe. Ergo, vbi ſpina gibba fiat in vertebris thoracis, hæ maximè increſcere in longitudinem prohibentur. Hac igitur de cauſa, & illa etiam, quòd vertebrę, cùm ſpina gibba ſit, in poſteriorem partem conuer-
D tantur, neceſſe eſt thoracem anguſtum reddi, atq; acutum: & idcirco interiora caua, quæ ſpiritui accommodantur, minora effici, ſic, vt, vbi ſpiritum attrahunt, corpus minori modo ipſius fruatur. Diximus autem & in libro de difficultate ſpiritus, vbi is minus attrahatur, quàm opus ſit, neceſſe eſſe breuiori temporis interuallo proximè rurſus attrahi, quàm ſi prius ſecundum naturam attrahi cœpiſſet. ſpiritus autem, qui breuiori interuallo attrahitur, creber redditur, in quo conſiſtit id genus ſpiritus difficultatis, ſub quo & exiguus, & creber cooritur. ſonus autem adijcitur, ob anguſtiam iuxta fauces, & aſperam arteriam. auget anguſtiam hanc id, quod proximè ſubijcit.

8 *Atqui coguntur etiam ceruices iuxta magnam vertebram in priorem partem conuertere, ne caput in eandem proijciatur, hoc autem fauces reddit admodum anguſtas: nam ijs etiam, qui natura recti ſunt, id oſſis, ſi in interiorem partem inclinetur, ſpiritus difficultatem affert, dum repellatur. Ob id igitur, quòd ita figurentur, guttur his hominibus magis extare videtur, quàm benè valentibus.*

Cùm vertebræ, quæ ad pectus ſunt, vbi gibba ſpina fit, in poſteriorem partem ſpectent, neceſſe eſt collum in priorem conuerti, quare & ipſum caput, illi enim è regione ſuperimpoſitum eſt.

Accidet igitur ijs,qui gibbi ſunt,ambulare ita figuratis, ſicut cæteris omnibus, cùm totum collum E ſpinamq́ꝫ inclinant,& vtrunqꝫ curuantes a poſteriori parte gibbi terram ſpectant. quod vt euitent, qui gibbi ſunt,coguntur collum in poſteriorem partem recuruare,eius vertebris,vt quę minimum mouentur,ad hoc parum conferentibus:ſed,qua potiſſimum moueri aliquid poſſunt, valdè recuruatur:poſſunt autem quà duæ primæ vertebræ inter ſe & cum capite committuntur. Quemadmodum igitur figurantur iuxta capitis commiſſuram illi, qui benè valentes caput in poſteriorem partem compellunt,ita gibbi,cum erecti ſunt. prætereà,vt ijs,qui naturaliter habent, guttur extat, vbi caput in poſteriorem partem recuruatur,ſic gibbis,cùm rectum continetur. Vocauit autem ἐξεχεβρόγχυς eos,quibus in priorem partem extat βρόγχος, quo vocabulo veriſimile eſt vel aſperam arteriam totam,vel guttur duntaxat appellaſſe. hinc autem maximè fit,vt ſpiritus cum ſono reddatur, quandoquidem maximè etiam ſtertunt,qui ſic figurati dormiunt: quamobrem ſcribit/nam & ijs, qui natura recti ſunt,id oſſis,ſi in interiorem partem inclinetur, ſpiritus difficultatem affert/. dicit autem id oſſis,ad illud referens,quod principio orationis propoſuerat, cùm inquit/atqui coguntur etiam ceruices iuxta magnam vertebram in priorem partem conuertere/. vndè poſſet quis conijcere magnam vertebram appellari ſecundam, quæ magis poteſt in priorem partem vrgeri, atqꝫ inde rurſus repelli. Conſtat autem eandem regionem,& priorem,& interiorem,ab ipſo vocari: priorem F quidem,quùm vertebræ à poſteriori parte in eam erumpant: interiorem, quùm ſit in profunditate corporis,ſi ſpectetur ſumma pars ſiue prior,ſiue poſterior.

9 *His tubercula plerunq; circa pulmonem ſunt, eaq́; dura & cruda: pleriſq; enim eiuſmodi tumores ſunt cauſa gibbi, & diſtentionis, quibus nerui afficiuntur.*

Quibus ſpina ſupra ſeptum tranſuerſum gibba eſt, his plerunqꝫ ait tubercula fieri circa pulmonem: conſtat autem,& quibus ad lumbos gibba fit, his ea parte tubercula verſari. Dixit / plerunqꝫ / proptereà quod & caſu & ictu ſpina gibba redditur,& tum in priorem partem tum in latus conuertitur. At cùm inquit/plerunqꝫ enim eiuſmodi tumores cauſa gibbi ſunt, & diſtentionis/eandem ſententiam tradit,quam à principio,cùm ait/ſpinę vertebrę,quibus ob morbos trahuntur,vt gibbum efficiant/. Quod autem nunc ſcribit/quibus proximi nerui afficiuntur/ad neruos dorſi refertur, ac vertebrarum. nos verò anteà cauſati ſumus vertebrarum ligamenta attrahentia,quibus cum & ipſę vertebræ trahuntur. non enim arbitramur neruos, qui à ſpinæ medulla oriuntur, attrahere ſecum vertebras poſſe, cùm & propter exiguitatem & propter mollitiem longè imbecilliores ſint, quàm G vt præſtare id poſſint: quippe, qui ab oſſibus non dependent, quemadmodum ligamenta, quæ firmiora ſunt & neruis coniuncta: ac,ſi tuberculis afficiantur, ſecum trahere vertebras poſſunt.

10 *Verùm ex his quibus ſub ſepto tranſuerſo gibba ſpina eſt, nō nullis renū & veſicæ vitia ſuperueniūt: ſed & abſceſſus ad ilia & inguina, qui diu manent, & ægrè ſanantur: quorum neutrum gibbum ſoluit.*

Ob conſenſum ſanè propoſiti affectus ſuperueniunt. conſenſu autem afficiuntur, & quæ ſunt eiuſdem generis, & quæ vicina, quæ ſupra ſignificauit, quùm proximos dixit: ſed quæ communia primò ſunt, maximè læduntur. Tormina igitur, & varices, quorum cauſa erat ſuccorum tubercula excitantium transfuſio, gibbum curant: ſed ex ijs malis, quæ conſenſus cauſa oriuntur, nullum eſt, quod priorem morbum depellat.

11 *His autem coxæ extenuantur, magis quàm quibus ſpina ſuprà gibba eſt.*

Quibus ſpina ad lumbos gibba eſt, his coxę graciliores ſunt, quàm quibus ad pectus. hinc autem manifeſtum eſt coxas, quibus ſpina ad pectus gibba eſt, graciles modicè reddi propter conſenſum, H quem habent cum ſpina.

12 *Tota autem ſpina longior his eſt, quàm quibus à ſuperiori parte gibba eſt.*

His qui ætate non dum robuſta ſunt, præterquàm quòd communis eſt macies, accedit quòd affectæ partes non augentur, quemadmodum & anteà dictum eſt: Nunc diſcrimen aliud adiungit, non ab ætate, ſed à locis affectis: nam ſpina, quo magis verſus ſuum initium vitiatur, eo minus augetur, cum habeat & originem & incrementum supernè.

13 *Pubes autem & barba ſerius increſcit, & minus completur, minus item fœcundi ſiunt, quàm quibus gibba eſt pars ſuperior.*

Ad communem rationem conſenſus accedit differentia ex natura locorum. Communis igitur ratio eſt, vt quæ vitiatis locis proxima ſunt, conſenſu afficiantur: propria autem, vt vbi hæ partes læduntur, quæ ſpiritui accommodantur, ſequatur, vt ſpiritus ægrè, & cum ſono moueatur: vbi, quæ infra ſeptum tranſuerſum, pubes ſerius increſcat, lædaturq́ꝫ etiam barba.

Sed

14A *Sed quibus corpore iam robuſto gibba ſpina fit, his euidenter ſoluit morbum tunc exiſtentem: tempore tamen eius aliquid ſe oſtendit, ſicut & ijs, qui iuniores ſunt, aut plus aut minus: plerunque autem, hi affectus minus maligni ſunt.*

Euidenter ἀπαντικρὺ nunc dixit, quod non nulli alij ex veteribus dixerunt ἄντικρυς. Aperte igitur, & (vt dixerit quis) quaſi res manu teneatur, gibba ſpina admittit ea, quæ quùm morbus iudicatur, id eſt ſoluitur, expelluntur, videturq; ex toto morbus ſummotus: ſuperſunt tamen reliquiæ paruæ, quæ irritantur, ſi quid vel in ratione victus peccetur, vel noxium extrinſecus occurrat.

15 *Multi quidem gibbi facilè, & non ſecus, quàm benè valentes, iam vſque ad ſenectutem id mali ſuſtinuerunt, præſertim quibus corpus carnis plenum & pingue effectum eſt: pauci tamen ex ijs ad ſexageſimum annum peruenerunt, plerique enim citius moriuntur.*

Ob validas vires, ob morbum leuem, iámq; ob vniuerſam victus rationem, qua viuunt, non nulli gibbi quaſi ſani ad ſenectutem vſque vitam degunt.

16 B *Non nullis etiam vertebræ ab hac vel illa parte in latus mouentur. Hæc tamen uel omnia, vel complura incidunt, eo quòd ſpina ab interiori parte deprauetur.*

Anteà iam diximus ſpinam ad latus conuerti orto ab eius latere tuberculo, quod ad ſe traheret ligamenta. hoc Hippocrates fieri dixit διὰ τοὺς τόνους, id eſt, per neruos.

17 *Quoſdam etiam in id vitium compellit, vnà cum morbo habitus ille, quo iacere conſueuerunt.*

Concurrit ad ſpinam gibbam efficiendam, et quòd materia magis confluat ad id, quod humilius eſt: & quòd pars, in quam quis cubat, magis comprimatur. Prima autem & præcipua cauſa, & tuberculi, & cuiuslibet vitij, eſt partium natura morbo opportunior. demonſtrauimus enim ad eiuſmodi partes concurrere ea, quæ ſuperant.

18 *Verùm de his agemus, quà de diutinis affectibus pulmonis: ibi enim de his futurorum pulcherrimæ prognoſticationes traduntur.*

Multa quoq; alia in hoc libro ſcripturum ſe pollicetur, quę nunc non extant. Ea fortaſſe vel non ſcripſit, vel interierunt, quemadmodum & multa alia antiquorum volumina, quæ nunc non extãt, C de quorum interitu complures ſcripſerunt. De diutinis igitur affectibus pulmonis multa habẽtur & in maiori libro de morbis, cuius initium eſt, ‖ Si pulmonis arteria exulceretur. atq; etiam in primo libro de morbis, qui non rectè ita inſcribitur, cuius initium eſt, Qui vtiq; interrogare de curatione rectè velit, rogatusq; reſpondere. Sed in neutro horum plenè exequitur, quæ hic pollicetur. In initio libri de Internis affectibus.

19 *Quibuſcunque cadentibus gibba ſpina fit, paucis ita conualeſcit, vt dirigatur.*

Adhuc ſcripſit de ſpina citra exteriorem cauſam deprauata. quæ deinceps adſcribit, omnia ſunt de vertebris, quæ ob caſum vel ictum aliquem læduntur. Pleraq; autem plana ſunt, niſi ſicubi opus ſit omiſſam cauſam adijcere, quemadmodum & nunc, cum aſſerit rarò luxatam ſpinã reſtitui. cuius rei cauſam, et ſi nunc afferre potuiſſet, in ſequentibus demonſtrat, cum ſcribit vertebras cardinis modo inſtructas, ita, vt, vbi vna aliqua quouis modo exciderit, in ſuam ſedem magno negocio reuertatur, cum in ſingulis multi proceſſus ſint, multi ſinus. hoc autem & aſpectu ipſo in oſſibus didiciſtis. luxatio spinæ nunquam reponitur, quia sunt sicut cardines

20 *Iam verò intentio, quæ ſuper ſcalam adhibetur, nullum, quod ſciam, reſtituit. Ea potiſſimum vtuntur medici, qui apud vulgus videri volunt magnum aliquid moliri. Apud hoc enim admirandum eſt ſuſpen*D*ſum hominem intueri, vel proiectum, vel tale quidpiam: ſemperq; hæc ab ipſo laudantur, cui nec vltra curæ eſt, quí nam effectus ſequatur ex huiuſmodi præſidio, bonus ne an malus: medici uerò, qui hæc ſtudent, rudes ſunt, quos quidem noui. Inuentio quidem vetuſta eſt: atque ego ſanè primum auctorem laudo, non ſolum huius, ſed cuiuſque machinamenti ſecundum naturam excogitati, minimè enim diffido non nulla reſtitui poſſe, ſi quis rectè præparans concutiat: ſed turpe exiſtimaui eiuſmodi morbis ita mederi, quùm eiuſmodi machinationes magis ſint impoſtorum.*

Quoniam (vt oſtendimus) in omnibus articulis reſtituendis, præcedere debet in diuerſas partes extentio, eandem quoque ad ſpinæ oſſa neceſſe eſt adhibere. qua verò ratione intendere in diuerſa conueniat, in ſequentibus docebit. nunc de ea intentione loquitur, quæ minus rectè adhibetur, quod facere conſueuit, ſicut in prioribus iam monſtratum eſt. Primò enim reijcienda ſunt, quæcunq; malè à quibuſdam medicis fiunt, deinceps tradenda ſunt ſalubriora. Igitur, quùm medici complures luxatam ſpinam per ſcalam extendant, aſſerit in primis eiuſmodi inuentionem nihil proficere: ſi quis tamen ea vti velit, docet, quomodo facere id optimè poſſit. Ergo in intendenda ſpina propoſitum eſt ſuperiorem partem intendere per vincula prope affectum locum inie-

cta:inferiorem,per corporis pondus. Ad hoc itaq; ſpectans,quæ ab ipſo ſubijciuntur, percipies, E
maxima enim ex parte clara ſunt.

21 *Quibus prope ceruices ſpina gibba fit,par eſt minus ſuccurri intentione adhibita per caput deorſum de miſſum,parum enim ponderis habent caput, & vtrinq; lati ſcapularum oſsis ſummitas, cùm deorſum ſpectant:ſed hos veriſimile eſt in pedes deorſum concuſſos magis reſtitui,in eam enim partem demiſsi maius pondus habent. At quibus infra gibba fit, hos concutere magis conuenit capite deorſum ſpectantes. Si quis igitur concutere velit,rem ſic rectè molietur. Scalam ſternere ſcorteis puluinis tranſuerſis debet, uel ex lana benè alligatis,ac paulo plus & lõgitudinis et latitudinis ſcalæ tenentibus,quã occupet hominis corpus.*

Quum ſpina vel prope initium lædatur,vel prope finem,vel in medio ſpacio,primò agit de noxa ipſius prope ceruices.Ergo in hoc caſu,ſi quis ſuper ſcalam à pedibus hominem ſuſpendat,ſicut non nulli medici Hippocratis ſeculo conſueuerunt,nulla ferè intentio fiet ab inferiori parte,quũ parũ ponderis ſit in capite, & ceruicibus:ſed,ſi in ima vitium ſit prope os ſacrũ, maximè ſperare quis poterit huiuſmodi vim ab inferiori parte abũdè futurã.ſubdit deinceps, qua ratione id optimè fiat.

22 *Poſt hæc homo ſuper ſcalam reſupinetur, dein pedibus non diuaricatis iuxta talos ad ſcalam alligetur vinculo,quod quidem firmiter ac ſine compreſſu teneat,ſed molle ſit: vinciatur item, & ab inferiori, & à ſuperiori parte circa vtrunq; genu, & tum circa coxas, circa ilia inſuper & pectus, habena ita lata, ut concuti non prohibeatur:ſed brachia iuxta latera extenta ad ipſum corpus, non ad ſcalam religentur.* F

Exprimit omnia euidenter.vinculum,quod firmiter ac ſine compreſſu teneat,ἔυοχον dicit.

23 *Scala ita præparata attrahenda eſt ad turrim altam,vel ad culmen domus.*

Turrim dixit τύρσιν:culmen verò domus,id eſt altiſſimam partem ipſius, ἀέτωμα, ita enim appellant eam tecti partem,quæ attollitur in ſpeciem trianguli. Si quis enim ſolarium faciat,pro tegulis tectum ſtruet planum,quod calorem non prohibeat:ſed,ſi tegulæ imponantur, propoſitum eſt, vt pluuialis aqua poſſit effluere. Hac igitur de cauſa medium tectum in longitudinem à priori & poſteriori parte attollitur,vtrinq; autem à parietibus humile eſt. Maiores igitur ad exemplum alarum demiſſarum hanc partem domus ab aquila videntur ἀετὸν appellaſſe, quo vocabulo tectum appellat & Pindarus in pleiadibus,vbi ait,

Χρύσεα δ᾽ ἐξύπερθε αἰετοῦ ἄειδον κηλήδονες. & Euripides in Hyſipyle,cùm inquit,

Ἰδοὺ πρὸς αἰθέρα ἐξαμιλλῆσαι κόρας γραπτοὺς οἷσι πρόσβλεπον τύπους. Quòd τύρσις turrim ſignificet,idoneus teſtis eſt Diocles Chariſtius,qui iuxta verba (παράφρασιν græci dicunt) locum hunc exponit in libro de faſcijs.Inquit igitur/attrahenda ſcala eſt ad turrim altam,vel ad culmen domus/, vbi turrim,quam Hippocrates τύρσιν, πύργον dixit. G

24 *Locus autem ſuper quem concuti homo debet,renitatur: qui verò ſurſum attrahunt,non ignari ſint,ut æqualiter,rectè, & in neutram partem inclinantes repenteq; demittant,ne ſcala in alteram partem inclinata ad terram perueniat, nè ue ipſi in priorem partem conuertantur.*

Summam ſcalam à ſublimiori loco ſuſpenſam,quæ(vt dictum eſt) alligatum hominem habeat, in pauimentum ſubito demittit,vt cadente hac, atq; concuſſa recondantur ſpinæ vertebræ ſuo loco motæ. Meritò autem ad hunc vſum duro & renitenti pauimento opus eſt:nam,ſi ita molle ſit,vt cedat,ſpinæ concuſſus remittitur, ac ſine vllo effectu res erit.

25 *Vbi verò à turri demittas, vel à malo, qui carcheſium habeat annexum, commodius adhuc rem parabis, ſi à trochlea vel ab axe funes demittas,ſed moleſtum eſt in his longius immorari. Per has tamen machinationes concuti quis maximè poterit. Quòd ſi ſpina in parte admodum ſuperiori gibba fuerit, atque omnino concuti hominem oporteat,expedit in pedes concuti,vt iam dictum eſt: hoc ſiquidem pacto magis in inferiorem partem compelletur.* H

Quum ſcala ex ſublimiori aliquo loco ſuſpenſa in terram demittenda ſit,repentè,ęqualiter,& in neutram partem inclinata,ſatius eſt,inquit,vincula ipſa circa trochleas volui,ſic enim facilè,æqualiter, & ſine inclinatione ducentur. Antea turris tantùm & cacuminis domus, mentionem fecit, nunc malum adiungit,quem ἱςὸν appellat,ſignificans maximum atq; erectum tignum,cui ſummo ſuperpoſitum eſt aliud lignum tranſuerſum, à quo ſuſpenditur velum, quod ἱςίον græcè nuncupatur. Differunt enim inter ſe ἱςίον trium ſyllabarum, & ἱςός duarum:hoc ſiquidem vocabulo malus ſignificatur,qui(vt retuli)tignum eſt,quod in naui erectum affigitur:ſed illo linteum, quod à ventis inflatur. funes verò in ſummo malo, carcheſij nominantur. Ergo vbicunq; ad ſuſpendendam ſcalam malo vtendum eſt,id efficiendum eſt per trochleas, & carcheſios. nihil etiam deterius eſſe affirmat ad hæc vti axiculis,quos appellat ὀνίσκους.

Fulcire

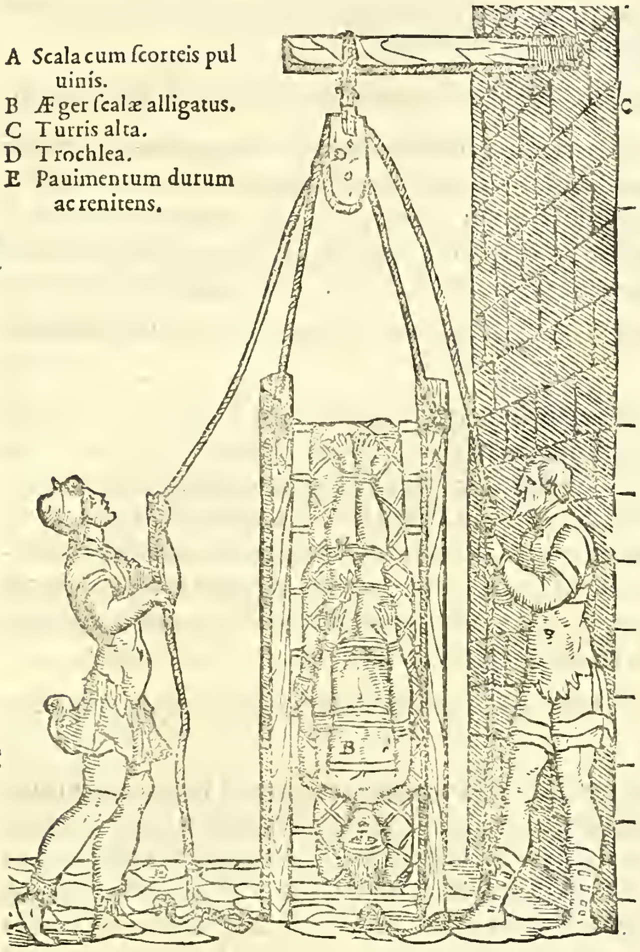
26 A *Fulcire autem pectus debes ad ſcalam fortiter alligans, atque item ceruices habena valde laxa, quatenus, quod exceſsit in ſuum locum reuertatur: atq; inſuper caput à fronte ad ſcalam deuincire, ac brachia extenta ad corpus non ad ſcalam: reliquum tamen corpus ſolutum ſit, niſi quòd pluribus locis habena laxa circundetur, quatenus, quod exceſsit, in ſuum locum reuertatur.*

In ſuperioribus quoque oſtendimus ἕρματα dici ab Hippocrate fulcimenta, & ἑρμάσαι fulcire: atque hoc eſſe, quod à poeta ſcribitur, Υ᾽ποδ᾽ εἴρυον ἕρματα νηῶν.

27

A Scala cum ſcorteis pul uinis.
B Æger ſcalæ alligatus.
C Turris alta.
D Trochlea.
E Pauimentum durum ac renitens.

B

C

Sed videndum eſt, ne huiuſmodi vincula cõcuti hominẽ non ſinant. Crura verò non ad ſcalã, ſed inter ſe vinciẽda, ut è regione ſpinæ depẽdeant: hæc ſiquidẽ ita admouere conuenit, ſi homo ſuper ſcalã omnino concutiendus ſit. Turpe aũt eſt in omni arte, nec minus ẽt in medicina ſine vllo profectu magnã adhibere turbam, magnũ ſpectaculũ polliceri, et multa uerba facere.

Quòd ſi homo, qui concutitur, nullis corporis partibus, exceptis ſuperioribus, ad ſcalam vinciatur, facilè in latera deuoluitur: at rurſus ſi fortiter alligetur, vt immobilis ſit, concuſſu nihil leuatur. Ambo hęc igitur ſpectantes ita hominem vinciemus, vt neq; immobilis ſit, quùm concutitur ſub vinculis firmiter adſtrictus: neque ita laxè ſuper ſcalam contineatur, vt in latera deuoluatur. Hippocrates autem huiuſmodi extendendi rationem contemnens, quo tamen modo optimè adhiberi poſſet, adſcripſit: quandoquidem vidit, qui ea vtuntur neſcire ipſam optimè adhibere. huc accedit quod ſuperius dixit / minimè enim diffido non nulla reſtitui poſſe, ſi quis rectè præparans extendat /.

28 *Inprimis quidẽ cognoſcendũ eſt, quæ ſit natura ſpinæ: ad multos enim morbos ea opus eſt.*

Notare ſemel alicubi volumus, atq; in memoriam reducere, quę à nobis dicta ſunt à principio in primo libro de ratione corporum incidendorũ Hippocratis, in quo empiricorũ impudentiã cognoſces, qui audent Hippocratem appellare empiricũ. Fuit enim omnium, qui medicinã exercuerunt, maximè experiens, maximeq; experimentorum ſpectator: iiſq; omnia comprobauit, quæ multis fretus rationalibus argumentis inuenit. potiſſimumq; rationi corporum incidendorum operam dedit, vt quæ mirum in modum ad artem conferat: quod nunc apertè docet, cùm ſpinæ naturam intelligi velit, quam empirici non ſecus quàm cæterarum partium omnium, eſſe inutilem dicunt.

29 D *Vertebræ igitur ab interiori parte, quà ad ventrem ſpectant, inter ſe ſunt æquales.*

Vertebræ à poſteriori parte proceſſum exigunt acutum, extrema parte cartilaginoſum, qui ſpina nuncupatur: à contraria verò, priori ſcilicet, ſiue interiori (vtroq; enim vocabulo nuncupatur) æquè cartilaginem ſuperiectam habent, quà rotundæ ſunt & leues, nullumq; acutum proceſſum exigunt, neq; prorſus eminentiam aliquam vel breuiſſimam, quemadmodum & à poſteriori parte, & à latere. Quales igitur ſingularum vertebrarum proceſſus ſint, ex cadauere arido intelliges: ex quo planum etiam fiet id, quod ait, vertebras ab interiori parte eſſe equales, hoc eſt, ęquari ſingulas, quà inter ſe iunguntur. Quoniam igitur ea parte nullum proceſſum habent, aptiſſimeq; inter ſe conueniunt, æquales eſſe inter ſe dixit, hoc eſt æquari ea parte, qua cohærent.

30 *Alligantur autem inter ſe mucoſo ac neruoſo ligamento, quod à cartilagine orſum vſque ad ſpinæ medullam progreditur.*

Naturam cõmiſſuræ vertebrarum ad vnguem indicat. non.n. altè admodum in vnitatem coeunt à parte interiori, ſicut non nulli exiſtimarunt: nam ſic vbi in poſteriorem partẽ plurimum curuanda ſpina eſſet, vel ex toto reniterentur, vel diuellerentur. nunc autem res aliter habet, quum non

coeant in vnitatem, ſed veluti vinculo alligentur mucoſo neruoſoq́;,atq; idcirco leniter aliquid hac E
parte mouentur, qua nullo modo motæ fuiſſent, ſi continuarentur. At neq; vinculum earum ad ſpi-
næ medullam vſq; pertinet, ſed interiecta aſpera membrana in orbem medullam ipſam complecti-
tur, quæ non ſecus, ac cerebrum, tenui membrana primò velatur, poſtea craſſiori. ſed præter ea quæ
in cerebro ſunt ſpinę medulla ſepta eſt, hoc tegmento, quod vim habet prohibendi ne doleat, quùm
vertebrarum oſſibus offenditur, vbi ſpina mouetur. Circa ipſas autem vertebras innatum eſt vin-
culum mucoſum, hoc eſt glutinoſum, & quaſi pituitæ plenum, vt vertebrę promptius moueantur,
ipſumq́; vinculum minus lædatur. In vehementi enim motu abrumpuntur, quæ ſicca ſunt, & ſine
humore, atq; idcirco qui loris ad vehicula & iumenta vtuntur, ipſa inungunt. quanquàm eiuſmodi
mucoſus humor in omnibus articulis ob eandem cauſam inuenitur.

31 *Quædã alia ẽt ligamẽta neruoſa, perpetua adnaſcũtur, & hinc atq; hinc à lateribus ipſarũ intendunt.*

Perpetua ligamenta intellexit, quæ à ſuperiori parte deorſum feruntur plurimum longa. nihil tñ
habeo, quod ſcribam, quamobrẽ ligamenta, quæ iuxta intẽdunt, neruoſa dixerit: dicendum.n. fuit,
non neruoſa, ſed nerui, niſi ſi valida appellauit neruoſa. nerui aũt euidenter per vniuerſum thoracẽ
iuxta vnamquanq; vertebram intendunt, quorum ſuperiorem originem in corporibus incidendis F
demonſtrauimus. ad ceruices aũt & lumbos ſuper vertebras muſculi ſunt, per quos feruntur nerui.

32 *De venis autem & arterijs huc pertinentibus alibi tractabimus, quot & quales ſint, vnde inchoentur,
quidq́; in quibus poßint.*

Has quoq; didiciſtis in corporibus incidendis: ſed & in libris, quos de venis & arterijs, de neruis
item incidendis habetis: quæ oĩa diligentius tradidimus in libro de ratione incidendi corporis. qua-
re pluribus hîc de illis agere operępretium nõ eſt, quùm neq; ipſe Hippocrates pſequi in hoc ope-
re vniuerſam earum naturam velit, ſed eam ſicut alia multa in alium locum differat, licet, quæ de ve-
nis & arterijs ſcripta nunc pollicetur, non extent. de neruis autem iuxta vertebras tendentibus in ſe-
cundo libro de morbis vulgaribus, non plenè quidem, ſed in commentarij modum tractauit, tanq̃
de alijs, quæ nos oſtendimus in eo libro commentarij modo & non plenè ab Hippocrate ſcripta: ſo-
lummodò enim primum & tertium librum de morbis vulgaribus abſoluit, ita, vt edi poſſet.

33 *Tum de medulla ſpinæ, quibus tegmentis tegatur, vndè originem ducentibus, qua parte finitis, quibus
cum coniunctis, quidq́; valentibus.* G

Tegmenta ac velamenta alicuius rei veteres appellant ἔλυτρα, atque idcirco Hippocrates nunc
medullæ ſpinæ tegmenta ἔλυτρα nuncupauit, quæ nos paulo antè narrauimus. duo quidem intrin
ſecus omnino ſunt: extrinſecus verò communia omnium vertebrarum ligamenta. Oriuntur autem
membranæ à membranis, quæ cerebrum tegunt: ſed tertium velamentum, quod extrinſecus eas
complectitur, originem habet à caluaria, quà cum prima vertebra committitur. Huiuſmodi autem
ligamenta non ſecus, atque ipſa medulla, ad imam ſpinam finiuntur. / Finitis / Hippocrates dixit
κραίνουσι, ſicut poeta quùm inquit,
Εἴπερ δὴ κρανέω γε καὶ εἰ τετελεσμένον ἔσται. quid verò poſſint, exquiſitè iam oſtendimus in ope-
re de ratione corporum incidendorum, atq; etiam in proprijs libris, inter quos pręcipuus eſt, qui de
vſu partium inſcribitur. nunc autem ſcripſiſſe abundè eſt membranas, quæ cingunt ſpinæ medul-
lam, eundem præſtare vſum, atq; in cerebro, quod craſſa mèmbrana defenditur, ne à circumpoſitis
oſſibus lædatur. Eſt & aliud cerebri velamentum, & quaſi cutis innata, quo hæc nectuntur, nempè
tenuis membrana. de tribus autem his tunicis in medulla ſpinæ paulo ſuprà pertractauimus.

34 *In vlteriore autem parte, vertebræ cardinis modo commiſſuras habent.* H

Quùm explicare ſpinæ naturam inſtituerit, orſus ab interioribus partibus ipſius, quà vertebræ
aptè inter ſe cohærentes ad ventrem ſpectant, & inter ſe ſunt æquales, iure nunc ſubdit / in vlteriore
autem parte vertebræ cardinis modo commiſſuram habent /. vlterior enim pars ijs, quæ propoſitæ
ſunt, erit poſterior, qua inquit vertebras cardinis modo inter ſe committi. Non debes autem intelli-
gere poſteriorem partem eam, quæ ſita eſt contra ligamentum propoſitum, quod ſcilicet à iunctura
vertebrarum procedit, is enim locus medius exquiſite poſterior eſt, vbi ſpina tantùm eſt: ſed eam,
quæ vtrinque eſt à commiſſuris ipſarum vertebrarum: quæ, ſi ad ſpinam referatur, erit à lateribus
ſpinæ: ſi ad priorem partem, in qua dixit vertebras inter ſe colligari, poſterior. Scripſit autem eas
commiſſuras cardinis modo eſſe, quoniam quatuor exigunt proceſſus, quibus committuntur: duo-
bus quidem admittunt eminentias proximè vertebræ, duobus ſe in alteram inſinuant. efficitur au-
tem quodammodo ſtructura cardinum ſimilis.

35 *Nerui omnium communes, & ad exteriorem partem, & ad interiorem procedunt.*

Pars vertebrarum, quæ ei opponitur, qua illigantur, poſterior & exterior appellari poteſt:
ſicuti

A ſicuti ea ipſa, quæ illigantur, interior, & prior. verùm à poſteriori parte non reperiuntur nerui, quos nunc τόνους dixit, ſi nerui intelligantur, qui motum voluntarium præſtant. quà enim vertebræ inter ſe committuntur, foramen eſt, per quod vnuſquiſq; neruus à ſpinæ medulla traiectus, protinus diſtribuitur, cuius aliæ partes ad priorem regionem intendunt, aliæ ad poſteriorem, atque in muſculos diſſipantur, qui, quùm ſpinæ ſuperiecti ſint, ῥαχῖται græcè nominantur.

36 *Singulæ aũt vertebræ, tã maiores, q̃ minores, in exteriorẽ partẽ ſingulos proceſſus exigunt: his aũt proceſſibus adiecta eſt cartilago, atq; ab ea germẽ oritur ligamẽtorũ, quæ neruis exterioribus germana ſunt.*

Singularũ vertebrarũ proceſſus per mediũ dorſum intẽdunt, atq; vniuerſam ſpinã componunt: extremo aũt proceſſui cartilago innexa eſt, à qua oritur germen ligamentorum, quæ (vt ipſe ait) neruis germana ſunt: quo ſignificat, vel ſimillima, vel inter ſe coeuntia, immixtaq́; vtrunq;.n. verũ eſt.

37 *Adiunctæ autem coſtæ ſunt capitibus in interiorem partem ſpectantibus magis, quàm in exteriorem, quæ ſigillatim cum vnaquaque vertebra committuntur.*

Coſtæ, id eſt thoracis oſſa, q̃ à ſpina intendunt tranſuerſa ac modicè obliqua ad pectus, græcè non B modò ab Hippocrate, ſed ab oĩbus iunioribus medicis, noĩatæ ſunt πλευραί. Has inquit cum vertebris cõmitti, quod προσηρθρῶσθαι dixit, quaſi dicat διηρθρῶσθαι, quod vocabuli apud iuniores medicos magis in vſu eſt: eo.n. ſignificant oſſium commiſſuras quibus talis ineſt motus, vt ſenſu aliquatenus percipi poſſit. Coſtarũ capita vocauit extrema, per quæ cũ vertebris coniungunt̃, in radices proceſſuum à lateribus ſe inſinuantes. Exquiſitè autem dixit ipſas magis in interiorem partem ſpectare, noſtis enim rem ita ſe habere: ipſarum verò commiſſuram quodammodo duplicem conſpeximus, quam rem Hippocrates prætermiſit, vel ꝗ non ex toto vniuerſam naturam commiſſuræ fuerit intuitus, vel quòd tam diligentem eius inquiſitionem ad propoſitum pertinere non exiſtimauerit.

38 *Maximè autem flexæ ſunt hominis coſtæ, & modo eorum, quæ curua ſunt.*

Inter oĩa aĩalia homo coſtas habet maximè curuas, qm̃ & pectus omnium latiſſimũ: ex cęteris verò aĩalibus, alia magis, alia minus, acuto pectore ſunt. latiſſimi autem pectoris eſt homo, dein ſimia, quæ pectus habet anguſtius hoĩe, latius q̃ cętera aĩalia. Cõmune eſt aũt oĩum animalium, quę thoracem habent, coſtis eſſe ab exteriori parte, quà tangimus, gibbis: à contraria, intrinſecus ſcilicet, ſimis. Id.n. neceſſarium hominibus fuit, vt thoracis ſpacium latum redderetur, qm̃ iuxta os pectoris diri- C gi coſtas oportuit: reliquas earũ partes, quùm deberent ad ſpinæ vertebras peruenire, opus fuit plurimum curuari. Res igitur, quam proponit, ex eo apertè intelligitur, q̃d ipſe ait coſtas maximè curuas eſſe, quòdq́; earum figura talẽ euidenter ſe oſtendit. Reſtat quæſtio, quæ ad rẽ non ꝑtinet, ſicut prior, ſed ad vocẽ, quũ Hippocrates explanationis vel exempli cauſa vſus fuerit verbo ῥοιβοειδέα, q̃d maiorẽ affert obſcuritatẽ, q̃ res ipſa, cuius gratia id exemplum affertur. tunc fortaſſe vox erat vſitata, alioquin verba hęc/mõ eorũ, q̃ curua ſunt/nõ dixiſſet ῥοιβοειδέα τρόπον: deinde vſu exploſa, obſcura effecta eſt. Vox q̃dẽ ῥοικοειδέα ꝑ κ apud Theocritũ curuũ ſignificat in eo carmine, vbi inq̃t,

Ῥοικὸν δέ ἀγριελαίας δεξιτερᾶ κόρυναν.

Idem quoq; ſignificat apud Archilocum, quùm ſcribit,

Ἀλλά μικρός τις εἴη, καὶ περὶ κνήμας ἰδεῖν.
Ῥοικός ἀσφαλέως βεβηκώς ποσὶ καρδίης πλέως. Apud Nicandrum ſimiliter.
Ἄλλοι δὲ ῥοικοῖσιν ἰσήρεες αὖ τὰ παγκύροις, γυῖα βαρύνονται.

Per β autem ſcriptum ῥοιβὸν neſcio quid ſibi velit. Quanquàm in non nullis exemplaribus per β ſcribatur, ſed in magis probatis, per κ.

39 D *Quod autem inter coſtas eſt, quodq́; inter proceſſus oſſium vertebrarum, vtrinque complent muſculi, qui à ceruicibus orſi vſque ad nexum intendunt.*

Quod in corporibus incidẽdis apparet, non admodũ conſentit cum verborũ ſentẽtia, nam quod apparet hmõi eſt. A coſtarũ capitibus, quà cũ vertebris cõmittuntur, muſculi ſunt à poſteriori parte, qui ῥαχῖται nuncupantur, alij in longitudinem ſpinę tendunt vſq; ad initium crurũ: à priori parte in longitudinẽ muſculi non procedunt, ſed tranſuerſi inter coſtas, quos μεσοπλευρίους appellant. Deinde ad aliquot coſtas pertinent muſculi, qui ſtomacho ſubiecti ſunt, à quibus totũ collũ in priorem partẽ attrahitur, & paululum ẽt annuit, vbi capitis cõmiſſura non moueatur: ipſa.n. per ſe maximũ habet motũ in annuendo, & abnuẽdo, ſi quis eam cum vertebris cõferat, quæ poſt primas ſunt: aliarum.n. inter ſe commiſſuræ paululũ mouent̃. Sed & à regione iuxta lumbos procedunt ad extremas thoracis coſtas eorum muſculorum ſummitates, qui ψόαι dicuntur: in medio autẽ thoracis ad coſtas muſculi non pertinent, qui ſiti ſunt ad vertebrarũ proceſſus à lateribus poſitos, quà cõmitti coſtas poſui. Sunt & alij duo muſculi anguſti, atq; exigui, qui ab exteriori parte per vniuerſum thoracẽ iuxta muſculos, qui ῥαχῖται dicuntur, intendunt à priori parte, non à poſteriori verſus ſpinam. Hęc igitur eſt poſitio, ac natura muſculorũ circa vertebras, quæ ex corporibus incidẽdis inuenitur.

Videamus deinceps de quibus'nã Hippocrates meminerit. ac de ijs quidẽ q inter coſtas ſunt, patet E ipſum minimè egiſſe, quũm ait /muſculi, qui à ceruicibus orſi/. ſupereſt igiť, vt eos intellexerit, vel q ῥαχῖται dicuntur, vel qui iuxta hos ſiti ſunt. ſed neutri rectè diceñ, quod inter coſtas eſt, quodq́ inter proceſſus oſſium vertebrarum, cõplere. Ῥαχῖται quidem muſculi vniuerſis propoſitorũ oſſiũ cõmiſſuris in toto thorace ſuperiniecti ſunt à poſteriori parte, nihil relinquentes, quod nõ cõtegãt, ſed oẽs coſtarum radices, & vertebrarum proceſſus, qui à lateribus ſunt, ad hæc quod inter ipſas radices eſt, complectuntur: Anguſti aũt muſculi, qui iuxta hos verſus priorem partem ſiti ſunt, protinus poſt commiſſuram ſunt, ad extremitates eorũ proceſſuum, quos vertebræ à lateribus exigunt. quin ẽt, quod in fine propoſitorum verborum adiungiť/ vſq; ad nexum / ſi de anguſtis muſculis intelligatur, neceſſe eſt ad ſepti tranſuerſi nexum referamus: ſin de ijs, qui ῥαχῖται vocantur, ad crurũ nexum, quem πρόσφυσιν dixit, crurum fortaſſe iuncturam intelligẽs. Equidem verba hæc nequeo accommodare ad id, quod ſenſui apparet, arbitrorq; initio protinus erraſſe primũ librariũ, ſicut in alijs multis veterum ſcripturis. Sed, quũm ita habeant, quæ in corporibus apparẽt, quæſtio idoneæ expoſitionis cõmuniter oĩbus proponatur. quod aũt diſtinctum, & aliquatenus probabile videtur, huiuſmodi eſt. Coſtas accipiemus pro ipſarũ coſtarũ capitibus: proceſſus oſſium vertebrarum, pro oſſibus, quæ ſpinã conſtituunt: ſed muſculos cõplentes vtrinq; eam regionẽ, quę interiecta eſt, ῥαχί- F τας intelligemus: nexum, ſepti tranſuerſi. Pelops aũt præceptor noſter coſtas, nunc ab Hippocrate voluit nominari oẽs vertebrarũ proceſſus, q à lateribus ſunt: ſed nexũ retulit ad ſeptũ tranſuerſum.

40 *Ipſa autem ſpina in longitudinem rectè obliqua eſt.*

Obliquam dixit σκολίαν, eam ſic appellare ſolitus, quæ in latus inclinata eſt: nunc autem non in latus, ſed in poſteriorem & priorem partem ſignificare vult, ſpina enim in longitudinem recta paululum in poſteriorem & priorem partem inclinatur, vt ipſe deinceps docebit.

41 *Ab oſſe ſacro vſq; ad magnam vertebram, quã inhæret crurum nexus, ſpina caua eſt. quoniam ueſica, partes naturales, & id inteſtinum, quod laxum eſt ſupra anum, hac parte continetur.*

Crurum nexus multis modis intelligi poteſt, maximè quidem propriè fortaſſe is, qui à coxarum commiſſura eſt, quũm ſcilicet femoris caput coxarum oſſi per lata ligamenta illigatur, & per id, qđ rotundum eſt, quo altiſſimis partibus caui ipſius coxæ innectitur: tum per muſculos, qui commiſſuram femoris mouent, meritò vtiq; dici poteſt crus necti ſuperioribus partibus: deinde per neruos, poſtea per arterias, & venas. Videtur autem hic Hippocrates nexum per neruos exponere, quũ ab G extrema lumborũ vertebra, quæ cõmittitur cum oſſe, quod & latum & ſacrum nuncupatur, oriantur nerui, qui tendunt ad crura. comprobatur autem, vel ex eo, quod in corporibus incidẽdis apparet, veſicam, & partes naturales, & id inteſtinum quod laxum ſupra anum eſt, hac parte contineri, quamobrem ab exteriori parte gibba ſtructa eſt. Naturales partes quas γονὰς dixit, intellexit eas, q̃ generationi accommodantur, vterum in fœminis: q̃ ſemini aptanť in maribus, γεννητικὰ nuncupantur. id aũt, quod laxũ eſt: ſupra anum dixit χαλαρὸν ἀρχοῦ, id ſiquidem ſacro oſſi ſuperimpoſitũ eſt, & re vera laxum eſt, quũm non habeat muſculos, qui extremum inteſtinum rectum adſtringunt.

42 *Ab hac ad ſepti tranſuerſi nexum, recta in interiorem partem recuruatur.*

Hac parte nihil tale ſpinæ inſidet, quales in inferiori vterus & veſica. Quare non neceſſe fuit ab interiori parte ſimam eſſe, atq; idcirco, neq; ab exteriori parte gibbam, ſed hac parte ſpinam paululum intus ſpectare, fulciri enim ab ipſa magnam arteriam, ac venam oportebat.

43 *Atque hic locus ſolus ab interiori parte adiunctos habet muſculos, quos ψόας appellant.*

Ex his potiſſimũ verbis conijcere quis poſſet, Hippocratẽ ſpinę non annumeraſſe vertebras cer- H uicum. quaſi. n. ſpina vniuerſa lato oſſe & vertebris, q̃ ad lumbos, & quæ ad thoracẽ ſunt, contineatur, dixit/atq; hic locus ſolus ab interiori parte adiunctos habet muſculos/. Nam, ſi ſpinæ ceruicum quoq; vertebras annumeret, falſum vtiq; erit hunc locũ duntaxat habere adiunctos muſculos, cũm & in ceruicibus ab interiori parte grandes muſculi contineanť: quos, quũm grandes ſint, nõ latuiſſe Hippocratem nemo ignorat, quandò etiam, ſi exigui fuiſſent, nullo modo ipſum latuiſſent. horũ tñ muſculorũ, qui ψόαι nominantur, particulã vſq; ad eã regionẽ pertinere, quã ſeptũ trãſuerſum innectitur, propoſitis verbis nõ notauit, vt qui operæpretium eſſe tã exquiſitè docere nõ exiſtimarit.

44 *Ab hoc item ad magnam vertebram, quæ ſita eſt ſublimior commiſſura humeri cum lato ſcapularum oſſe, recta in gibbum vertitur, ſed magis adhuc videtur, quàm ſit: habet enim ſpina in medio oſſium proceſſus altiſſimos, ab vtraque autem parte humiliores.*

Vertebræ, quæ ad coſtas ſunt, ab interiori parte ſimæ paululum videntur, à poſteriori gibbæ multum propter ſpinæ proceſſus. vertebram autem, quam magnam dicit ſitam ſuper commiſſuram humeri cum lato ſcapularum oſſe, nouiſtis, & reminiſcendi cauſa habetis in commentario,

A rio, quem de oſſibus ſcripſi. His autem, quę proponuntur, accommodanda illa ſunt: neque opus eſt me vlterius explanante, niſi ſi quod verbum alicubi occurrat, quod expoſitionem requirat, cuius cauſa huiuſmodi commentaria ſcribuntur: quemadmodum euenit in hoc ipſo loco.

45 *Ipſa verò ceruicum commiſſura in interiorem partem ſpectat. Quibus igitur vertebræ gibbæ ſunt, magna vi coniunctione abrupta expellitur vel vna vertebra, vel plures: quæ res non accidit multis, ſed paucis, non enim facilè incidunt huiuſmodi caſus, nam nec facile in exteriorem partem veniunt vertebræ, niſi à priori per ventrem vehementi ictu trudantur, ſic autem homo interiret: aut niſi quis ex ſuperiori loco decidens, in coxas vel ſcapulas cadat, ſed & ſic quoque expiraret. A poſteriori autem parte non facilè expellitur vertebra in interiorem, niſi aliquid graue admodum ſuper ipſam incidat: oſſa enim, quæ ab exteriori parte procedunt, ſingula talia ſunt, vt potius frangi poſſint, quàm coactis ligamentis, valde in interiorem partem erumpere.*

Spectat in priorem partem, dixit λορδὸν, ita enim conſpicitur. Duæ autē ſunt primæ vertebræ, quibus ceruicum commiſſura efficitur: poſt quas relinquuntur tres, quarum non meminit, quō collocatæ ſint inter ſecundam & ſextam, nempè tertia quarta & quinta, quæ maximè videntur rectum B poſitum habere. hæ autem vertebræ lōgè minores ſunt duabus, & præcipuè tertia, quarta enim hac maior eſt, ſicut his rurſus quinta, ſexta verò non his duntaxat maior eſt, ſed ſeptima etiam. Ab hac autem vſq; ad extremam ſpinam pro ratione altera maior altera eſt, ſi hæc in homine perpendātur, vel in ea ſimia, quæ hominis faciem magis repræſentat, & magis q̃ cæteræ, recta inambulat, namq; hæc, & in alijs, & in oſſibus homini ſimillima eſt. vnum autem in ſpina habet aliarum quoq; quadrupedum commune, quod in homine nō reperitur, nempè lumbos pro magnitudine reliquarum partium corporis longiores, q̃ homo, cui ad lumbos quinque duntaxat vertebræ ſunt, in ſimijs autem ſicut in alijs quadrupedibus ſex. Illud autem animaduertere in propoſitis verbis oportet, quòd Hippocrates, quùm de ſpinæ figura tractare conſtituiſſet, orſus hoc modo/ipſa autem ſpina in longitudinem recta obliqua eſt/in extrema oratione adiecit/ipſa verò ceruicum commiſſura in interiorem partem ſpectat/: videbitur enim hîc rurſus ceruices ſpinæ partem poſuiſſe. Supra t. 40.

46 *Et articulis, qui alios recipiunt, & in alios coniiciuntur. Medulla item ſpinæ laboraret, ſi parumper loco mota inclinaretur, vertebra hoc modo expulſa. Luxata inſuper vertebra medullam comprimeret, ſi nō laceraret: hæc autem compreſſa detentaq;, multis locis grandibus & præcipuis torporem afferret, ita, vt* C *medico non ampliùs curæ eſſet, qua ratione dirigere vertebram deberet, circumſtantibus multis alijs malis violentis: ſed manifeſtum quoque eſt reſtitui non poſſe, neque concutiendo, neque alia via.*

Vertebrarum articulos dicit in proceſſibus à lateribus ſitis, quorū alter alterū excipit. eos autem ait recipere, & in alios coniici, eo ꝙ vtraq; vertebra duobus proceſſibus ſublimioribus cū ſuperiori vertebra committatur: duobus humilioribus cū inferiori, ſic, vt alijs ꝓximæ vertebræ proceſſus admittat, alijs in alterius proceſſus coniiciatur. q̃ omnia perfectè exequuti ſumus in libro de oſſibus.

47 *Niſi hominem ſeces, deinde manu alte in ventrem indita ab interiori parte in exteriorem compellas: quod quidem mortuo fieri licet, viuente, nullo pacto. Quorſum igitur hæc ſcribimus? quoniam non nulli ſibi perſuadent ſe ſanaſſe eos, quibus vertebræ articulis ex toto excedentes in interiorem partē venerūt. Quanquàm non nulli facillimum exiſtiment vertebris eo modo luxatis euadere, nihilq; opus eſſe reſtituere, ſed eas per ſe reſtitui. Multi ſanè ignari ſunt, & ob imperitiam lucrum faciunt, vulgo enim ſuadent. Hoc itaq; pacto decipiuntur. Spinam, quæ in dorſo extat, putant eſſe ipſas vertebras, nam ſingula tactu ibi rotunda ſentiuntur: neq; intelligunt hæc oſſa à vertebris procedere (de quibus paulò ſuprà tractauimus) ipſas verò vertebras multo magis in priorem partem ſitas eſſe: ſiquidē ex omnibus animalibus homo pro* D *magnitudine ventrem habet anguſtiſſimum à poſteriori parte in priorem præcipuè ad thoracem. Ergo, ubi aliquod ex iis oſſibus, quæ valde excedūt, comminuatur, ſiue vnum, ſiue plura, is locus humilior ſit, quàm qui hinc eſt, atq; hinc: ac propterea errant, putantes vertebras in interiorem partem procidiſſe. Quos item fallit habitus eorum, qui icti ſunt: nam, ſi curuari velint, dolent, cum qua parte percuſſi ſunt, cutis tendatur, ſicq; oſſis fragmenta carnem magis vulnerent: ſin ita figurari, vt ſpina à poſteriori parte caua ſit, leuantur, cutis enim, quà fractura eſt, laxior efficitur, & oſſa minùs vulnerant: quin ſi ea parte tangantur, cedunt, ſpinam in priorem partem compellentes, isq; locus inanis & mollis tangenti apparet. Hæc omnia, quæ dicta ſunt, medicos fallunt: citò autem, ac ſine aliquo detrimento, huiuſmodi homines per ſe ſaneſcunt, hæc enim oſſa omnia, quæ rara ſunt, callo celeriter glutinantur.*

Manum altè indere in ventrem, cauſa conquirendi, quæ ibi ſunt, dixit ἐσμάσεσθαι.

48 *Iam verò iis, qui ſani ſunt. obliqua ſpina fit pluribus modis: nāque & natura, & vſu ſic habet, ſed & ob ſenium, & ſub dolore, hæc ſiquidem colligandi vim habent. Gibba autem plerūq; fit, quùm homo vel in coxas vel in ſcapulas cadit: neceſſe enim eſt in ſpina gibba vnam aliquam vertebram reliquarum omnium conſpici maxime ſublimem: eas autem, quæ hinc atq; hinc ſunt, minùs. Nec plurimū huiuſmodi vertebra*

ab alijs

ab alus recedit, ſed parum, quando ſingulæ ſubitò plurimum cedunt Hac igitur de cauſa, & ſpinæ medulla E *facile fert, quum ita peruertitur, quàm fiat gibba in orbem, non ad angulum.*

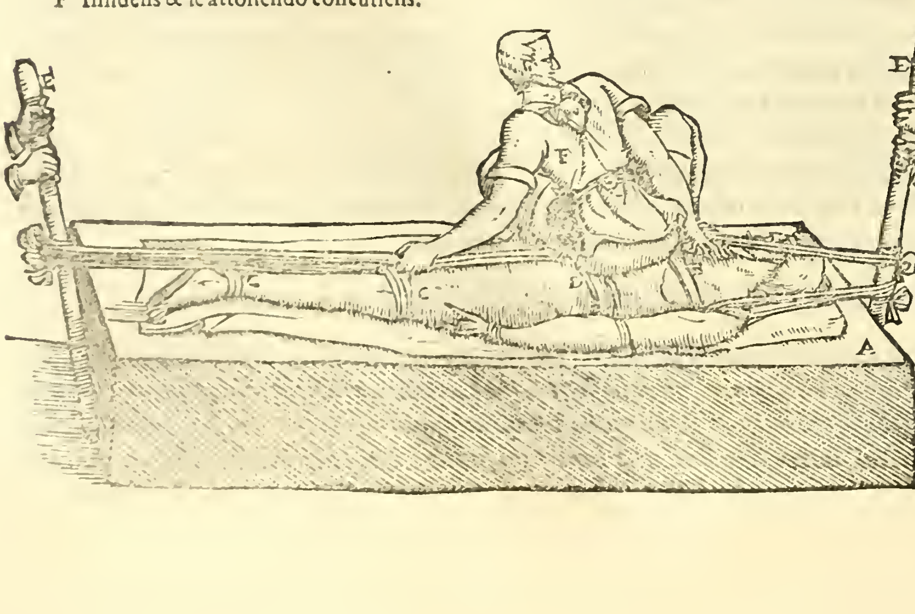
Vbi ſpina gibba fit, hoc eſt, in poſteriorem partem conuertitur, κύφωσιν appellat: λόρδωσιν, vbi curua, ſpectatq; in priorem: vbi obliqua & in latera, σκολίωσιν, quo verbo vtitur alio modo & ad omnem ſpinæ deprauationem ſignificandam, indicans verbum generale magis eſſe quàm alia. in qua ſignificatione nunc quoq; ait ſpinam σκολιαίνεσθαι, quaſi dicat quouis modo peruerti: atque in ſuperioribus etiam dixit ipſa autem ſpina in longitudinem rectè obliqua eſt, obliquam vocans σκολιὴν, vbi eam inclinare in priorem & poſteriorem partem indicauit.

49 *Oportet autem reſtituendi rationem huiuſmodi præparare. Commodè quidem lignum firmum ac latũ, quod in lõgitudinem inciſum ſit, foditur: commodè etiam pro ligno paries in longitudinẽ excauatur, quod cauum à pauimento, vel cubitum, vel quantum res exigit, attollatur. Dein veluti quadrata columna querna trãſuerſa adhibetur, quæ à pariete eatenus recedat, vt aliquis inter vtrunq; vbi opus ſit, trãſire queat: ſternitur columna hæc vel tunicis, vel quapiam re, quæ mollis ſit, & non admodum cedat. Homo fouetur, & ſi ſuſtinet, multa aqua calida lauatur: deinde in ventrem iacet extentus, brachys ſecundum naturam porrectis, atq; ad corpus alligatis. Lorum item molle latumq; abundè, & longum, quod conſtet duabus habenis,* F *medium medio pectori iniectum bis circundatur, quantum poteſt iuxta alas: poſteà, quod ex loris ſupereſt, circa alas humeri capiti obuoluitur, capitaq; ad aliquod lignum cuiuſmodi piſtillum eſt, alligantur, eorum enim longitudo aptatur longitudini eius ligni, quod ſubiectum eſt, vt hoc piſtillo extendenti mora ſit. Huiuſmodi etiam aliud vinculum ſuper genua, & ſuper calces datur, capitaq; eius ad aliquod tale lignum vinciuntur. Aliud inſuper lorum latum molle ac valens habenæ modo conuenienter longum ac latum coxis in orbem firmiter deuincitur, quàm maximè poteſt prope coxas: deinde lori, quod ſupereſt, vtrũq; caput ſimul ad lignum, quod ad pedes ſit, alligatur. Homine ita figurato intentio in diuerſa adhibeatur, ſine vlla inclinatione ſimul, & recta: nullum enim magnũ detrimẽtũ inferre eiuſmodi in-* G *tentio poteſt, ſi rectè p̃paretur, niſi q̃s de induſtria id agat. Medicus verò vel alius quis modò præualens ſit, & nõ imperitus, ſublimiori unius palmæ parte, qua ſpina gibba eſt, data, atque alterius palmæ ſublimiori parte ſuperiniecta, comprimit, intuitus nũ rectà deorſum verſus caput, vel uerſus coxas debeat, comprimere. Adhibetur au-* H *tẽ hoc modo vis maximè innocẽter: innocẽter etiã, ſi q̃s ſuper eam partẽ, quà ſpina gibba eſt, ſedeat: ſimulq;, vbi homo extenditur, ſe attollens concutiat. Sed & pedibus cõſiſtere ſuper ſpinam, quà gibba eſt, ſuſtinerique & leniter concutere, nihil prohibet, ad quam rem ſatis idoneus eſt quilibet palæſtræ aſſuetus.*

A Columna querna quadrata pannis ſtrata.
B Laquei pectus circundantes qui feruntur ad ſuperius piſtillum.
C Laqueus ſupra genu & talos.
D Lorum ilibus alligatum.
E Piſtilla ad caput & pedes.
F Manibus comprimens.

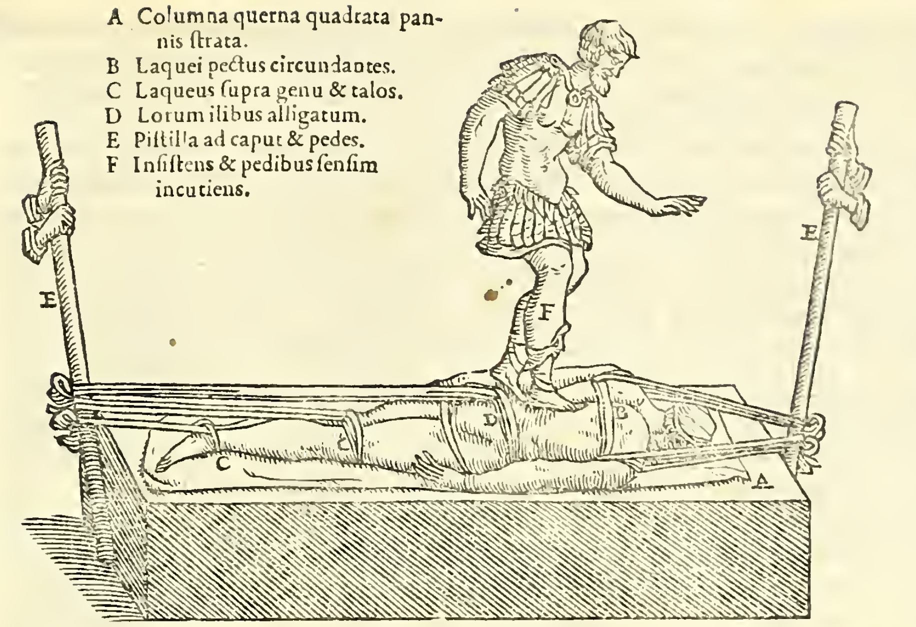
A Columna querna quadrata pannis ſtrata.
B Laquei pectus circundantes, qui feruntur ad ſuperius piſtillum.
C Laqueus ſupra genu & talos.
D Lorum illibus alligatum.
E Piſtilla ad caput & pedes.
F Inſidens & ſe attollendo concutiens.

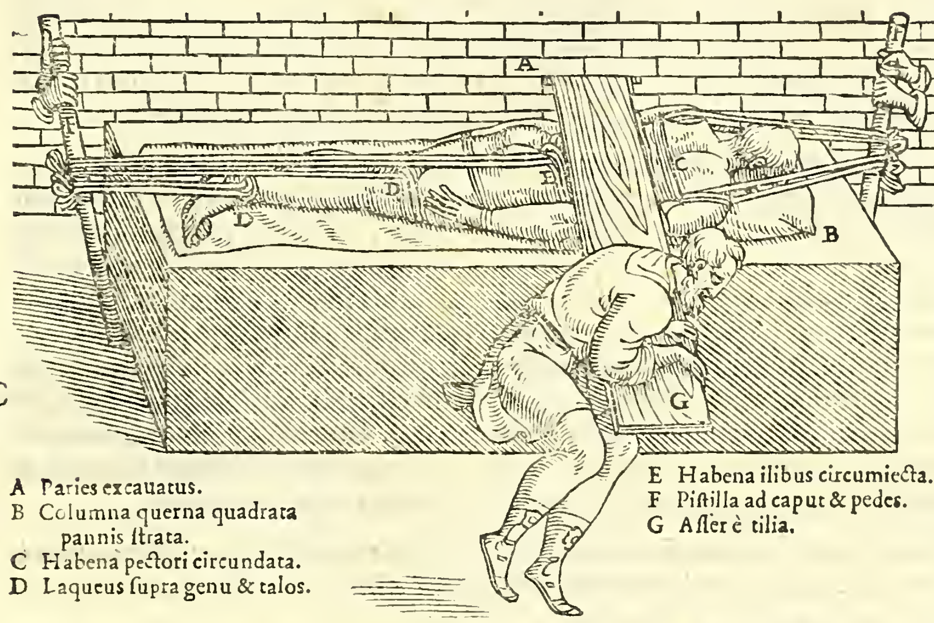
Aptiſſimè

A

A Columna querna quadrata pannis ſtrata.
B Laquei pectus circundantes.
C Laqueus ſupra genu & talos.
D Lorum ilibus alligatum.
E Piſtilla ad caput & pedes.
F Inſiſtens & pedibus ſenſim incutiens.

B

C

A Paries excauatus.
B Columna querna quadrata pannis ſtrata.
C Habena pectori circundata.
D Laqueus ſupra genu & talos.
E Habena ilibus circumiecta.
F Piſtilla ad caput & pedes.
G Aſſer è tilia.

Aptiſsimè autem cogitur, ſi paries, qui excauatur, vel lignũ, quod foditur, quatenus cõuenire videbitur, infra hoĩs ſpinam incidatur: aſſer uerò è tilia, uel ex altero ligno non tenuis ſecetur: tũ ſuper ſpinã, quà gibba eſt, uel multiplex pãniculus, vel paruus aliqs puluinus ſcorteus, ĩponatur: ſed quãtum minimè poteſt, conuenit hæc ſubiicere: uidendũ eſt ſolũmodò, ne aſſer p̃ duritie fruſtra dolori ſit: ea autẽ pars ſpinæ, quæ gibba eſt, ſit maximè è regione eius partis, quà paries exciſus eſt, vt aſſer, quà maximè ſpina extat, ſuppoſitus, maximè p̃mat: adhibitus verò aſſer, à miniſtro vno vel altero ſi opus fuerit, cogatur, alÿ (vt ſuprà oſtẽſum eſt) hinc atq; hinc in lõgitudinem corpus intendãt. Licet & per axes extẽdere vel iuxta lignum defoſſos, vel cõtẽtos ĩ qbuſdã lignis in ipsũ defixis, q̃ erigãtur, ſiue vtrinq; à lateribus paululũ extãtia, ſiue in vtraq; eius extremitate. Accommodatur aũt vis, q̃ per hæc adhibetur, et vbi vehemẽtiore, & vbi leniore opus eſt: tantum.n. roboris habet, vt ſi quis non in medicina, ſed ad torquendos homines eam adhibeat, præſtanter ad id valeat, ita, vt, ſiue tãtùm extendamus in longitudinẽ, hinc atq; hinc nihil vltrà cogentes, ſiue citra intentionem aſſerem duntaxat admoueamus, abundè ſit. Optimum autem eſt vti eiuſmodi via, quam in ipſo vſu, & intendendo, & remittendo moderari potes, quæ ne ſecundum naturã eſt. Quæcunq; igitur extant, compreſſa, in ſuum locum redeunt: quæ præter naturam coierunt, intenta, ſecundum naturam compelluntur. Equidem cogendi alium modum meliorem aut iuſtiorem habeo nullum.

D Quæ ſubiicit, plane omnia explicat. quare ſi quis non percipit, quæ proponuntur, huic non explanatione opus eſt, ſed monſtratione. quin & commentaria ad eos ſcribuntur, qui eiuſmodi curationes iam inſpexerint. Monui etiam in ſuperioribus, vt, ſi quis prima lectione non intelligat, quæ ita clarè ab Hippocrate ſcribuntur, iterum, & tertiò, & ſępiùs, diligenti animaduerſione relegat, q̃, ſi hoc faciat, quæ planè ab ipſo traduntur, omnino intelliget.

Nam quùm è regione ipſius ſpinæ intentio adhibetur, ab inferiori parte, & iuxta os, quod ſacrum appellatur, non eſt locus, qui prehendi poſsit: à ſuperiori iuxta ceruices & caput, eſt quidem, ſed aſpectu indecorus, præterquam, quod, ſi corpus ab hac parte valentius extendatur, alia quoq; noxa afferetur. Expertus aliquando ſum vtrem non inflatum, quem reſupinato homine ſpinæ, qua gibba erat, ſubieci, dein fiſtula ænea demiſſa inflaui, ſed parum proceſsit: cedebat enim vter, quum homo benè extendebatur, neq; ſpiritus impellere quidquam poterat, ſed alioquin vter promptè labebatur, quùm ſe compellerent & gibbus ſpinæ locus & repleti vtris tumor: at contrà, quùm non valdè homo extendebatur, vter ob ſpiritum in tumorem aſſurgebat, ſed homo magis quàm expediret, in priorem partem conuertebatur. De induſtria autem hæc ſcripſi, pulchra enim huiuſmodi monumenta ſunt eorum, quæ, quùm experti ſumus, ſine effectu inuenimus: & cauſarum, cur parum proceſſerint.

Locum, qui prehendi poſſit ἐπιλαβὴν, quaſi ἀντιλαβὴν, & ἀντίληψιν dixit, eo q̃ obex & mora ſit

ſit iniectis laqueis,ſic,vt hereant, quà eminet,& minimè decidãt. Ab oſſe ſacro nullus talis locus eſt E
à ſuperiori parte,quãuis ceruices ſint,& caput,homo tñ ſtrãgulari videbit̃,ſi hac parte prehendat̃: atq; idcirco ea intendendi rõ indecora habebitur, ſed & noxã inferet,ſi laqueus ad guttur delabat̃.

51 *Quibuſcũq; autem vertebræ in interiorem partem cõuertuntur,vel ꝙ homo ceciderit,vel ꝙ graue aliquid ſuper ipſum inciderit,plerũq; nulla vertebra valdè ab alys recedit: vbi nõ valdè recedat,ſiue vna, ſiue plures,hominẽ non p̃cipitat,ſicut anteà dictum eſt, cùm ſpina in orbem,nõ ad angulum peruertatur. His quidem vrina,& aluus magis ſupprimitur, q̃ quibus vertebræ in exteriorem partem conuertuntur, pedesq; & crura tota magis frigeſcunt: atq; hæc magis mortifera ſunt,q̃ quæ poſita ſunt: quibus,ſi euadũt, vrina ſine voluntate magis prorumpit,cruraq; magis reſoluuntur, & torpent. Quòd ſi ſuperior ſpina in priorem partem conuertatur,vniuerſum corpus reſoluitur ac torpet. Machinationem autem nullã habeo, qua ſpina reſtitui poſsit,vbi ſic luxatur. Quod ſi nihil proficiat concutiendi modus,qui per ſcalam admouetur: vel alia ſimilis curatio, ſeu extendendi via, qualis paulò antè dicta eſt: nullum noui impellendi ſimul & extendendi modum, qui id præſtare poſsit, quod aſſer,vbi ſpina gibba erat: nam,qui fieri poterit, vt à priori parte per ventrem impellatur? Ergo,neq; hoc licet,neq; tuſsis aut ſternutamentum vim aliquã habet, qua ad extentionem conferat. Nihil etiam proficies, ſi ſpiritum in ventrem indas. Quin,& qui* F
magnas cucurbitulas defigunt,vt ſurſum attrahant vertebras,quæ in interiorẽ partem exciderunt,ſummopere aberrant: expellunt.n.magis,quàm attrahant,quam rem ignorant,qui eas defigunt: nam quo maior cucurbitula eſt,eo magis ſpina caua fit,quùm à ſuperiori cute vrgeatur. Alios item concutiendi modos præter iam poſitos adducere poſſem, quos exiſtimet quis ad vitium magis pertinere, ſed eos (vt potè quibus parum confidam) omitto. Illud autem in vniuerſum, vt ſummatim dicamus, intelligere oportet,ꝙ, vbi ſpina in interiorem partem conuertitur,ad interitum ægrotantem præcipitat,& infeſtiſsima eſt: vbi in exteriorem,vacat mortis periculo,vrinam non ſupprimit, & plerunque torporem non infert.

De vertebris agens in interiorem partem luxatis, inquit caſum aſperiorem eſſe,q̃ ſi in exteriorẽ ferantur. cauſam eſſe in aperto dicit. nerui.n.omnes, qui à ſpinæ medulla oriuntur, in interiorem partem procedunt. Premuntur ergo magis,vbi ſpina in hanc partem conuertitur,q̃ vbi in exteriorem,cumq; iis vrgentur,quæcunq; partes ſpinæ ſuperinſident. quo fit,vt interdum ſuperior quoq; pars veſicæ comprimatur: & quæ cum his conſortium habent,omnia inflammatione occupentur. Quamobrem neq; veſica vrinam, neq; aluus deiectionem reddit: expellentis enim facultatis, quæ vna ex naturalibus eſt,vitium eſt vrinam atq; aluum ſupprimi: torporis autem membrorum cauſa eſt,neruorum affectus: ſed veſica & inteſtinis affectis, periculum eſt, ne homo interim decedat, dũ G
tollitur inflammatio,quæ efficit, vt nec aluus, nec vrina reſpondeat. Quemadmodum autem muſculus,qui veſicam adſtringit, cùm nimium ſuo munere fungitur, non patitur vrinam euadere, ita veriſimile fit affici muſculum ani, quem græci ab adſtringendo σφιγκτῆρα nominarunt.

52 *Quùm nec alui itinera diſtendat, nec prohibeat, quo minùs facilem exitum habeant, ſpina, quùm in exteriorem partem conuertitur: ſed quùm in interiorem, vtrunq; hoc efficiat, accedantq; alia complura.*

Quùm proximè propoſuerit his vrinam & aluum magis ſupprimi, quàm quibus vertebræ in exteriorem partem conuertuntur, nunc cauſam adiecit his verbis/quùm nec alui itinera diſtendat/ id eſt exitum eorum, quæ per veſicam & per anum expelluntur. Diſtendi autem partes, per quas hæc feruntur,& à compreſſione vertebrarum,& à conſortio,quod cum neruis habent,à ratione minimè abhorret.

53 *Multo autem pluribus crura, & brachia reſoluuntur, corpus torpet, vrina ſupprimitur, quibus vertebræ nec in exteriorem partem, nec in interiorem exciderint, ſed concuſſæ vehementer fuerint, manentes è regione ſpinæ: quibus ſpina deprauatur, minùs hæc patiuntur.* H

Vt deprauationem exprimat, mutuatur ὕβωμα vocabulum tanquam generale, agens de vertebris, quomodocũq; ſuo loco motis. Vniuerſa autem oratio clara eſt, venit.n.ad quartum genus vitiorum ſpinæ, quod græci à concutiendo σεῖσιν appellant. Id autem eſt, quùm vertebrarum ſpinæ compago vniuerſa dimouetur, periculumq; eſt, ne conuellatur atteraturq; ſpina vehementer concuſſa: quod malum ipſe teſtatur multo deterius eſſe, quàm, ſi ſpina non concuſſa vertebræ peruertantur. In ſequentibus ad coſtas pergit, quibus abruptis huiuſmodi quidpiam accidit.

De Fractvra Costarvm

54 *Multa quoque alia medicinali arte quis inſpiciet, quorum, quæ vehementia ſunt, quùm morbi momentum omne in ſe contineant, non nocent: quæ leuiorem offenſam afferunt, mala concitant diuturna, & reliquum corpus plurimùm afficiunt.*

Locutus de vitio, ſub quo ſpina concutitur, vertebris nullo modo ſua ſede excedentibus, ſubiicit multa in medicina leuiora eſſe re vera, quanquàm grauiora videntur: multa enim, quæ minùs afficiunt partes cum vitiato loco conſortium habentes, vt, quæ nullam ex præcipuis partibus lædant, ſed in ſe morbi momentum habeant, minùs moleſta ſunt; quamuis grauiora videantur.

In

A In ſequentibus gratia exempli de coſtarum affectibus meminit, indicans eorum alios graues apparere, alios eſſe.

55 *Quin & coſtis abruptis tale quidpiam accidit. Quibus enim coſta vna, vel plures abrumpuntur, ſicut permultis abrumpi videmus, ſi comminuta oſſa, neq; in interiorem partem compellantur, neq; in ſuperiorem, pauci adhuc febricitarunt: ſed neq; multi etiam ſanguinem ſpuerunt, nec multis item contractum eſt pus in thorace, aut linamentis opus fuit, aut vitiatum os eſt: victus autem quiuis idoneus eſt.*

Ex propoſita oratione, quæ longa eſt, non parum intelligi poteſt orationis modum ad facilitatem conducere. Nos priorem partem ſuprà attigimus, quam Hippocrates longiùs labens obſcuram fecit, paucis autem ita loqui potuit: Vbi coſta abrumpitur, ſi fractura ſimplex & ſola ſit, caſus quidem aſperior videtur, licet leuior ſit, q̃ vbi atteritur, celerrimè enim curatur & ſine periculo: ſed abſq; fractura, vbi caro circa coſtas atteratur, in maximo interdum periculo reuoluuntur, qui ſic affecti ſunt. Caput quidem orationis huiuſmodi eſt, ſingula autem deinceps videamus. Si primam partem huius orationis paucis Hippocrates explicaſſet, quemadmodum ego, quùm dixi, vbi ſola & ſimplex coſtarum fractura ſit, apertiùs ſcripſiſſet. verùm ipſe, quaſi exponens ait/ſi oſſa abrupta,
B neq; in interiorem partem compellantur/. vocauit autem interiorem partem interius ſpacium thoracis, in quod erumpere os abruptum, per ſe non poteſt, niſi nudetur à tota carne ſuperiecta: niſi item ſcindatur membrana, quæ coſtas cingit. per hæc igitur ſimplicem fracturam indicauit. Deinceps notauit caſus leuitatem, quùm ait, paucos febricitaſſe, raros item ſanguinem expuiſſe, aut pus in interiori thoracis regione contraxiſſe, raroq; opus fuiſſe linamentis, vel coſtarum os vitiatũ fuiſſe, & idcirco abundè eſſe victus rationem quamuis. hanc ipſe (vt didiciſti) vbique φαυλην nominat, eam, quæ exquiſitæ contraria eſt, ſignificans. Propoſitæ igitur partis orationis vniuerſus ſenſus huiuſmodi eſt: ad reliqua igitur pergamus.

56 *Quin, & vbi continens febris non inuadat, deterior eſt inedia, quàm cibus: & dolorem, febrem, ac tuſsim magis concitat, venter enim modicè repletus coſtas dirigit, quas inedia ſuſpendit: at vbi ſuſpendantur, dolorem inferunt.*

Tumor ventris coſtas fulcit: quare, vbi hæ rumpuntur, qui magis ventricoſi ſunt, minùs dolent: quibus gracilis venter eſt & contractus, dolore magis vexantur, quùm coſtas ſentiant ſine fulcro ſuſpenſas. Quòd ſi continens febris hominem occupet, inedia vti debet (quod ipſe ſignificauit verbo
C κενεαγγεῖν) quoniam magis læditur à cibo, q̃ à coſtis non fulctis. At ſi nulla febris ſit, expedit eatenus cibum ſumere, vt venter in eum tumorem aſſurgat, vt coſtis ſedes ſit ac fulcimentum citra offenſæ partis compreſſionem.

7 *Ab exteriori parte vincire rurſus quouis modo ſatis eſt: tantùm cerato, pannis, faſcijsq; leniter adſtrictis debemus æquale vinculum reddere, aut etiam lanæ aliquid ſuperiniicere. Conferuet autem coſta viginti diebus: in huiuſmodi enim oſsibus citò callus increſcit.*

Vinciendi modum quemuis φαῦλον vocat, quemadmodum & victum: qui contrarius eſt ei, qui ſumma diligentia adhibetur.

58 *At carne circa coſtas detrita, quòd homo percutiatur, cadat, re aliqua vrgeatur, aut alio tali modo, multi iam ſanguinem expuerunt.*

In memoria habendus eſt hic ſermo propter eos, qui exiſtimant in lateris dolore neceſſarium eſſe, aliqua ex fibris pulmonis afficiatur. nam, quùm proximus ſit lateri inflammato, aſſerunt aliquid ad eum tranſmitti ex tenui ſanguine, qui in inflammatione ſubſiſtit. Pulmone ergo nihil violato,
D ſed coſta affecta, quoſdam ait ſanguinem expuere. quo pacto autem hoc fiat, licet per ocium requirere. Nos ſanè quæſtionem hanc perpendimus in iis, quæ ſcripſimus in librum Eraſiſtrati de ſanguinis ſputo: nunc illud duntaxat intellexiſſe abundè eſt, quoſdam ſine vitio pulmonis ſanguinem ſpuere, proptereà, q morbus circa coſtas verſetur. Vidiſtis ſæpè, & in alijs inuiolata cute, quæ fracturam tegit, effundi cruorem, ſic, vt faſcias impleat, quamuis cutis membrorum denſior multo ſit, q̃ membrana, quæ coſtas amplectitur. Quare nihil mirum eſt, ſi ſanguis per hanc ab affecta coſta in interiorem regionem ducatur: dein protinus in ipſa expiratione in aſperam arteriam, quæ in pulmonem diſtributa eſt, transferatur: quemadmodum in iis videmus, quibus membrana hæc vulneratur, quicquid enim per vulnus in thoracem inſtillaueris, per os continuò redditur. quam rem, quùm Eraſiſtratus ignoraſſet, abſurda ſcripſit in libro de ſanguinis ſputo. ſed qua in re decipiatur, eius ſcripta de me audientes ſæpe numerò didiciſtis.

59 *Venæ enim & arteriæ, quæ per id, quod eſt inter coſtas, intendunt, & nerui, ex iis, quæ in corpore præſtantiſsima ſunt, oriuntur. Multi igitur ſæpè tuſsi, tuberculis, pure in thorace collecto oppreſsi ſunt, et ad id venerũt, vt linamentis egerent, coſtaq; vitiaretur: ſed & quibus nihil tale ſuperuenit, carne circa coſtas*

attrita,

attrita tardiùs dolore liberantur, quàm quibus perfracta coſta eſt, atque in eiuſmodi caſu dolor ſæpiùs locum repetit. Verùm non nulli longe magis hæc mala contemnunt, quàm ſi abrupta coſta eſſet. E

Arterias & venas ὀχετοὺς vocauit: quod aũt eſt inter oſſa ſingularum coſtarũ λαπαρὸν dixit, qua parte muſculi ſunt, q, quùm medijs coſtis interiecti ſint, μεσοπλεύριοι græcè noïantur: neruos verò appellauit τόνους. Oriri aũt ait hæc oïa ab iis, q̃ præſtantiſſima ſunt, qm̃ initium harum venarũ, perinde atq; arteriarũ, eſt in vicinia cordis: neruorum autem ad ſpinæ medullam, quæ ad thoracem eſt, quibus aliquid cognationis eſt cum alio pari neruorum, qui à cerebro proficiſcuntur. Quæ deinde adſcribit, euidentiſſima ſunt iis, qui meminerint, quæ prodita ſunt in prioribus commentarijs.

60 *Sed & curatione egent magis exquiſita, ſi ſapiant: conuenit enim inedia extenuari, corpore quàm maxime conquieſcere, abſtinere à venere.*

Exquiſitiorem vbique appellat σκεθροτέραν, cui contraria eſt ſimplex & quæuis, quam φαύλην nominat.

61 *Item ab eſculentis pinguibus, & fauces exaſperantibus, ac tuſſim mouentibus, & ab iis, quæ valentiſſimæ ſunt materiæ.* F

Eſculenta, quæ fauces exaſperando tuſſim mouent, κερχνώδη nuncupat: huiuſmodi aũt ſunt pinguia, acuta, atq; acria. valentiſſimæ materiæ intelligit, q̃ ægrè concoquunt̃. In exemplaribus aũt magis idoneis, verbi κερχνωδέων ſecũda ſyllaba ſcribit̃ per ν, ducto vocabulo à milio, qd Iones κέρχνον appellant. id accidit, vbi in faucibus aſpera quædam milij modo exigua ſentiuntur. Quod aũt in ſuperioribus dixit, de iis, qbus circa pulmonẽ tubercula ſunt diuturna, q̃ ægrè ad maturitatẽ perueniunt, & ſpũs redditur cum ſono, κερχώδεις abſq; ν ſcribit̃. ducitur aũt à verbo κέρχειν, quod ſonum notat, q vel anguſtia loci, quo ſpiritus reddit̃, vel humoris multitudine accidit, plerũq; tñ vtroq; cõcurrente, quem ſpiritum non nulli δασέα, id eſt aſperum vocant. Sed qua de cauſa abſtinere hominem velit ab eſculentis tuſſim mouentibus manifeſtum eſt, quùm affectæ partes omnes quietẽ poſtulent, atq; idcirco ſilentium rurſus imperat: manifeſtum item eſt, cur caueri voluerit ea, quæ vehementer dimouent vniuerſum corpus, quandoquidem cum toto pars etiam dimouetur.

62 *Ad hæc venam ſecare in cubito conuenit: & quàm maximè ſilentium habere: inducereq́; ſuper ſedem attritam pannos non multiplices, ſed complures, & multo latiores quàm ſit attritus locus, cerati inunctione adhibita: linteisq́; latis, ac faſciis item latis, & mollibus alligare, modiceq́; adſtringere, ita, vt qui deligatus eſt, dicat ſentire ſe vinculum non valdè adſtrictum, neque item laxum: inde autem ordiri debet, vbi locus eſt attritus, ibiq́; maximè inſidere.* G

Meminiſſe huius loci oportet aduerſus eos, qui exiſtimant venam ſolummodo ſecandam eſſe, vbi ea concurrunt, quæ multitudinem denunciãt. E quorum numero eſt Menodotus Empiricus. Oſtendimus autem in opere de venæ ſectione, & in eo, quod de multitudine ſcripſimus, falſam eſſe eiuſmodi opinionem, quæ præter alia multa, vel ex eo reiicitur, quòd, vbi quædam partes eiuſmodi plagas acceperint, medici ad venæ ſectionem confugiunt, quanq̃, qui icti ſunt, multitudine non tentantur, eo quòd, niſi iis ſanguis detrahatur, maximæ inflammationes oriuntur: quod cùm euenit, alia inſequuntur, quæ morbo accidere ſolent.

63 *Iniiciendum verò vinculum medium eſt, & in vtrãq; partem attrahendum, ne cutis circa coſtas in alterutram partem inclinet, ſed ſine inclinatione ſeruetur. Deligandum autem, vel ſingulis diebus, vel tertio quoque die. Satiùs item eſt aluum mollire leui aliquo medicamento, quod deiectionem citet, ac decem diebus inedia vti, dein corpus reficere & implere.*

H

Cutis ſuperiecta coſtis pleriſq; laxa eſt, præſertim, ſi quo tempore homo plagam acceperit, plenior non fuerit. his ergo ait magis q̃ alijs opus eſſe faſciis, quæ mediæ primùm iniiciantur, nam cutis peruertitur, ſi ab vno capite faſcia ordiatur. q ſi, vt cautior ſis, craſſos quoq; ita alliges, nihil lędes, præcipuè vbi regio prope alam atteratur, ibi enim cutis ſemper laxa eſt.

64 *Ad hæc dum offenſus inedia vtitur, arctiùs alligandus eſt: vbi pleniore victu, laxiùs. Quòd ſi ab initio ſanguinem expuat, quadraginta diebus habenda cura, alligandumq́; eſt: ſi ſanguinem non expuat, ferè viginti abunde ſunt. Coniicere autem tempus ex vi caſus oportet.*

Commune hoc eſt omnibus fracturis: quod vnà cum multis aliis, quæ hîc ab ipſo traduntur, antè etiam expoſui, quùm librum de fracturis explanarem. Ea igitur magis ſunt vobis in memoriam reuocanda, quàm ſæpiùs à me repetenda.

65 *Quicũq; aũt rẽ parui fecerint ob huiuſmodi ictũ, ſub quo atterũtur q̃ circa coſtas ſunt, quãuis in aliud malũ deterius nõ incidãt, carnem tamẽ magis mucoſam habent in loco attrito, q̃ prius. At, vbi talis relinquitur,*

A *quitur, nec curatione ad bonum habitum reſtituitur, res peior eſt, ſi mucoſa circa os ipſum relinquatur, quùm caro non ampliùs ſimiliter os attingat, & ipſum os morbis opportunius reddatur. Ob eiuſmodi autem cauſas oſſa multis vitiantur, quod malum diutius extrahitur.*

Mucoſum humorem appellare conſueuit glutinoſum & album, qui colligitur in partibus exanguibus, vt in oſſe, & cartilagine, vbi ipſorum natura rectè concoquere alimentum non poſſit. relinquit enim quaſi quoddam ſemicoctum, quemadmodum relinquunt infirmæ oculorum membranæ pituitam craſſiorem, quæ λήμη græcè nominatur. Vis autem imbecillior redditur, vel ob ſuam temperationem immoderatam, vel ob multitudinem concurrentis humoris, quod etiam euenit in tumoribus præter naturam. Cætera omnia orationis huius clara ſunt.

66 *Quòd ſi non, quæ iuxta os ſunt, ſed ipſa caro mucoſa fiat, nihilo minus ſubinde morbus & dolor reuertit, ſi quis corpore laborauerit: quo circa dare vinculū expedit, & bonum, & valdè accōmodatum, donec ſiccetur diſcutiaturq́; ſanguis in attrito loco ſuffuſus, & caro integra ibi augeatur, augetur aūt oſsis caro.*

Caro, & quælibet pars ſanguinem habens, non per ſe mucoſa fit: id enim, quod propriè in ipſis B ſuperat, tale eſt, quale in fluxu, atq; in deiectionibus ob iocinoris imbecillitatem conſpicitur. Quocirca, vbi oſſa, cartilago, membranæ læduntur, mucoſus humor ſæpe contrahitur: carne affecta rarò, idq; vel propter conſortium, quod hæc habet cum eiuſmodi partibus: vel propter humorem copioſè defluentem, vbi mucoſus ſuccus, aut pituita in ea contrahitur. cōſtat autem eiuſmodi ſuccum maximo negocio excerni, eo ꝙ nec perfuſione, cataplaſmate, aut medicamentis, euocari digeriq́; poſſit, neque vllo alio præſidio educi, niſi ex toto anteà tenuetur, atq; in vapores reſoluatur. Ergo, quia ſuccus glutinoſus in vapores ſoluendus eſt, idcirco ægrè mouetur. vbi verò tale aliquid ſuperans relinquitur, leui de cauſa pars affligitur, cùm ob infirmitatem quidquid in reliquo corpore qualitate vel modo ſuperans collectum fuerit, promptè recipiat.

67 *Quibus autem neglectus morbus inueterauerit, & locum dolor exerceat, caroq́; mucoſa ſit, his ferramentum candens medicina optima eſt: quòd ſi caro ipſa mucoſa ſit, adurere conuenit vſq; ad os, ea obſeruatione; ne hoc ipſum calefiat: vbi inter coſtas hæc fuerit, neque ſic, in ſummo conuenit adurere: cauendum tamen eſt, ne candens ferramentum penetret vſque ad partem interiorem. Vbi ſedes iuxta os attrita eſſe videatur, ſed recens caſus ſit, neque os adhuc vitiatum fuerit, ſi exiguum vitium ſit, ita vrere conuenit,* C *ſicut dictum eſt: ſin oblongum ſit, quod in oſſe attollitur, pluribus in locis adurere expedit. De coſtis autem vitiatis dicemus, ſimulatq; de iis tractabimus, ad quorum curationem linamentis eſt opus.*

Mucus glutinoſus cùm diſſipari per medicamenta non poteſt, reliqua curatio eſt adurere, quæ quo pacto admouenda ſit, apertè declarauit.

De Femore ex Coxa prolapso

68 *Quòd ſi femoris articulus è coxa prorumpat: prorumpit autem in quatuor partes, ſæpiſſimè in interiorem, deinde in exteriorem: in priorem & poſteriorem excidit quidem, ſed rarò.*

Qui coxæ cauum inſpexerit, non eſt, quòd deſideret cauſam à me doceri, quamobrem in interiorem partem ſæpiſſimè moueatur, deinde in exteriorem, quùm imum caui, non ſit omnibus partibus æquale: & articulus, qua parte ora humilior eſt, faciliùs elabatur.

69 *Vbi ergo in interiorem partē venit, crus longius eſt, ſi cū altero conferatur, idq́; iure duplici de cauſa. Oſſi .n. quod à coxa ſurſum procedit ad pectinē, femoris caput inhæret, ceruixq́; articuli cauo ſuſtinetur: rurſus ab exteriori parte clunis cauus apparet, vtpotè quùm femoris caput in interiorem partē exciderit.*

D Orationem hanc ferè vniuerſam initio orſus ipſe ita euidenter adſcripſit, vt nemo loqui poſſit euidentiùs: ſed & eorum, quæ tradit, cauſas etiam adiecit. Quare quod ſæpius dicere conſueuimus, nunc etiam adducemus, Si quis conſideret, quæ proponuntur, ea, ſi non vbi primò, ſaltem vbi ſecundò, vel certè tertiò legerit, percipiet.

70 *Extremum rurſus femur iuxta genu ſpectare cogitur in partem exteriorem, ſimiliter crus & pes. Ergo, quùm pes in exteriorem partem conuertitur, imperitus medicus cum hoc alterum confert, non hunc cum ſano, atque idcirco crus læſum multo longius videtur, quàm integrum.*

Hoc etiam communiter pertinere ad omnia oſſa luxata antea quoque demonſtrauimus, quùm altera extremitas ſpectet ſemper in contrariam partem, atque ea, quæ prolapſa eſt. Nunc igitur femoris capite in interiorem partem prolapſo, altera extremitas, quæ ad genu eſt, meritò in exteriorem conuertitur.

71 *Multisq́; alijs modis error in his accidit.*

Errorem

Errorem παρασύνεσιν dixit: quo vocabulo cõſueſſe Hippocratem appellare non quemlibet er- E
rorem, ſed eum, qui vero proximus eſt, & ea de cauſa probabilis, ſuprà quoque indicauimus. Errant ergo nunc, quatenus in conferendo affectam partem cum integra in naturali habitu decipiuntur: debuerunt enim integrum cruri recto ſtatu extento, quod vitiatum eſt comparare, ſed contrarium faciunt, integrum enim æſtimant ad exemplum vitiati.

72 *Quin, nec ad inguen flectere crus poſſunt ſimiliter, atque ab integra parte. Adde, quòd femoris caput, ſi contingatur, inter anum & naturale prominens ſentitur. Ex his itaq; indicijs colligitur in interiorem partem femur veniſſe.*

Flectunt quidem, ſed cum dolore, ac minus perfectè: cuius rei cauſa ſunt poſterioris partis muſculi illis, qui femur inflectunt, oppoſiti, q̃ donec ex toto femur curuetur, ſine dolore non ſequantur: quoniam, vbi ſic femur exciderit in maximo flexu maiorem diſtentionem ferunt, quàm ſecundum naturam conueniat.

73 *Quibus ergo articulus prolapſus fuerit, neq; repoſitus ſit, ſed reponi non potuerit, neglectusq́; ſit, dum* F
ingrediuntur, crus circumagunt, perinde ac boues, plurimumq́; integro pede nituntur.

Quùm vitiatum crus longius reddatur femore ita prolapſo, neceſſe eſt hominẽ bouis modo ingredi. ille ſiquidẽ coxæ articulum laxiorem habet, ſicut ipſe ſuprà in principio huius operis teſtat̃. Fortaſſe autem non oportuit laxiorem duntaxat articulum cauſari, ſed mouentium quoq; muſculorum imbecillitatem. nam, ſi validi fuiſſent, facilè vtiq; commiſſuram curuaſſent, quo facto non neceſſe eſſet crus in exteriorem partem circumagere. ambulamus.n. vtrũq; crus in vicem ſiſtẽtes, mouentesq;: vbi.n. ſiniſtrum ſiſtimus, tunc dextrum ex poſteriori parte in priorem agimus: quod vbi in priori parte ſtabiliuimus, alterum rurſus à poſteriori parte in priorem transferimus: ſicq; rurſus hoc in priori parte ſiſtentes ad dextrum mouendum reuertimur, altero crure recto humi innixo, altero, quod mouetur, excitato. Quòd ſi crura nec ad inguen nec ad genu curuarentur, cogeremur prorſus vtrũq; transferre ligni modo, aliquantiſper altiùs excitantes, & circũagentes: at quùm poſſint ad vtramq; commiſſuram curuari modis inter ſe contrariis, qui tamen cruri toti aptiſſimi ſunt, ambulamus hæc neq; circũagentes, neq; tanquam ligna excitantes: quoniam commiſſura, quæ ad inguen eſt, attollit femur in partem priorem: quæ ad genu id, quod inter ipſos & talum eſt, in poſteriorem. G Quare crus, quod transfertur, ſi longius eſſet, quàm quod humi inſiſtit, nihil oporteret in exteriorem partem circumagere, modò haberet idoneos muſculos, qui celeriter flectere vtramque commiſſuram poſſent: ſed, quùm ob imbecillitatem flectere promptè nequeant, & ob dolorem recuſent, supereſt, vt in orbem circũagant, quùm infirmi ac dolentes muſculi nihil excitare ſublime poſſint, quod ligni exemplo nequeat curuari. Hac igitur de cauſa, magis quàm quòd crus longius redditum ſit, circumagi in orbem, dum homo ingreditur, euidenter intelliges, de exemplo, quod ipſe Hippocrates adiicit. in ſequentibus.n. ait/quandoquidem quicunque vlcus habẽt in pede, aut crure, non ita poſſunt crure vti ad ambulandum, & pueri quoq; ita inambulant/: his enim licet crus longius non reddatur, accidit, vt ita ambulent ob ſuperuenientem dolorem, vbi cõmiſſuras flectant, præcipuè circa inguen & circa genu, ac tertiò eam, quæ ad talos eſt, cùm neceſſe ſit iuxta commiſſuram hanc, extremum crus ſimum in ingreſſu euadere, & ſublimem ferre pedem vniuerſum: nam, niſi hoc fiat, offendet, ac potiſſimum in ſolo inæquali.

74 *Coguntúrq; regionem iuxta eius partis ilia, & iuxta articulum prolapſum, cauã oſtendere & obliquã.* H

Neceſſe habent ita figurari, non vbi crus integrum ſiſtentes moueant quod luxatum eſt, & in orbem transferunt: ſed, vbi vitiato innixi, quod integrum eſt, transferunt: nam, quod vitiatum eſt, ſuperpoſiti corporis fulcrum eſſe non poteſt, erectum ſicut quando naturaliter ſe habebat, ad rectam lineam ſolo hærens, ſed obliquum, ita, vt ab inguine in exteriorem partem conuertatur, in quam etiam inclinant id corporis, quod è regione eſt affecti cruris, quùm periculum ſit, ne in contrariam cadant. quo fit, vt corpus circa ilia prehendant. ilia autem vocat κενεῶνα, eam regionem intelligens, quæ eſt inter oſſa coxarum, & coſtas nothas, quæ omnino ſine oſſe eſt. Sed, quùm neque ſic vitiatum crus ferre corpus poſſit, & propter imbecillitatem, & propter habitum, ope indiget: quam afferunt non nulli ægrotantes, qui re ipſa docti affectum crus manu fulciunt, quà maximè opus eſt, ab exteriori parte femoris inſidente. quæres, quùm eos cogat ſpectare in regionem cruris affecti, eius partis ilia obliqua magis reddit, quæ ſi crure etiam in exteriorem partem non conuerſo, ita figurentur, caua videbuntur.

75 *Clunẽ verò integri lateris neceſſe eſt ab exteriori parte rotundũ eſſe: ſi quis.n. ambularet pede integri cruris*

A *cruris in exteriorẽ partẽ conuerſo, reliquũ corpus à vitiato crure ferri vtiq; cogeret, à quo ſuſtineri minimè poſſet: nã quo pacto? neceſſe igitur eſt hoĩem ambulare integri cruris pede in interiorẽ partẽ conuerſo, nõ in exteriorẽ: ſic.n. integrum crus, & partem ſuam, & eam, quæ ad vitiatum pertinet, maximè feret.*

Explicandi ordine permutato paulo obſcurior fit: conuenientem verò ordinẽ ſeruaſſet, ſi ita ſcripſiſſet, ſicut ego nunc: Clunem verò integri lateris neceſſe eſt ab exteriori parte rotundũ eſſe, eo q̃ homo inambulet crure hoc in interiorem partem ſpectãte. nam, ſi in exteriorem ſpectaret, reliquũ corpus vitiato crure ferri vtique cogeret: quod fieri minimè poteſt, ſiquidem hoc modo integrum crus (vt dictum eſt) maximè corpus fert, ſcilicet quando homo ambulat integro pede in interiorem partem conuerſo: ſic enim corpus totum ita ſuſtineri ab ipſo poterit, vt nequeat facilè peruerti.

76 *At quùm regio iuxta ilia eius partis & iuxta articulum ſinuetur, parui apparent, & à latere coguntur ligno inniti ab integro crure: ea enim parte indigent aliqua re, quæ obiecta reſiſtat, in hanc enim clunes conuertuntur, & ab eadem onus corporis ſuſtinetur.*

Quia vitiatũ crus corporis partem ſibi ſuperiectam ferre nequit, propterea integro toto maximè B in interiorẽ partem compulſo nituntur, & in id ſpectãt corpore vniuerſo. Euenit igitur, vt in alterã partẽ inclinati in periculo ſint, ne cadant in eam partem, quæ vitiatæ cõtraria eſt. Quemadmodum igitur, cùm vitiato cruri innixi ſanum transferunt ad priorẽ partẽ, vitiatũ manu fulciunt: ita, quùm periculum ſit, ne conuerſi in integrum grauiter in terram cadant, ad baculi præſidium confugiunt.

77 *Coguntur item inclinari: neceſſe enim habent manu, quæ è regione affecti cruris eſt, à latere femur fulcire, quoniam, vbi transferenda crura ſunt, non poteſt, quod vitiatum eſt ferre corpus, niſi contineatur, deorſumq; vrgeatur.*

Rurſus hic etiam obſcurus fuit, quùm non præfatus ſit pergere ſe ad alteram partem ambulationis. hactenus enim de ea parte tractauit, in qua crus, quod naturaliter habet, humi conſiſtit, affectum in priorem partem fertur: nunc agit de altera, in qua affecto cruri innixus, ſanum transfert, de qua parte ambulationis paulo ſuprà tractatum eſt.

78 *His itaq; modis figurari neceſſe eſt eos, quibus articulus in interiorem partem elapſus, reconditus non* C *fuerit, homine nullum conſilium capiente quomodo aptiſſimè figuretur, ſed calamitate ipſa edocto, ex his figurandi modis, qui dantur, eum eligere, qui ſit commodiſſimus: quandoquidem quicunq; vlcus habent in pede, aut crure, non ita vti crure poſſunt ad ambulandum: & pueri quoque ita ambulant, ingrediuntur enim affecto crure in exteriorem partem conuerſo.*

Quùm non vno tantũ, ſed duplici ſtatu, in ingreſſu vtantur, qui ſic affecti ſunt, meritò dixit / his itaq; modis figurari /. vnus quidẽ ſtatus eſt, cùm femur manu fulciunt: alter, quũ integro cruri innixi in id toti inclinantur, atq; idcirco baculo egent, quo fit, vt in cõtrarias partes corpus inclinent, modò in dextram, vbi dextro pede inſiſtunt, modò in alterã, vbi altero. hi quoq; magis indecorè ambulant, quàm quibus femur coxa excidens in exteriorem partẽ prorupit, quos in ſequẽtibus perſequetur.

79 *Duo aũt lucrãtur, duobus enim indigẽt: nam corpus in ingreſſu nõ æquè fertur eo crure, quod in exteriorẽ partem cõuertitur, atq; eo, quod in interiorem, quùm onus nõ ſit è regione illius, ſed multo magis huius, è cuius regione in ambulãdo & cruribus trãsferẽdis onus collocatur. Præterea, ſi ita figuretur, vt affectũ crus ſpectet in partẽ exteriorem: quod integrum eſt, in interiorem: integrum vicem alterius quàm citiſſi* D *mè ſubibit. Quod ad propoſitum attinet, magni momenti eſt inuenire ſtatum corpori commodiſſimum.*

Vbi læſum crus in exteriorem partem circumagunt, & integro ſpectante in interiorem nituntur, duplex ſibi lucrum comparant: ſiquidem quod læſum eſt, nec toto corpore ſuperiori oneratur, nec diu ſubſeruit, cùm quod integrum eſt paulum interualli moueatur. Nam, ſi diligenter intueri tempus volueris, quo crus vtrunq; ſubſeruit, non modò duplum, ſed & triplum reperies: per breuiſſimum enim ſpatium celeriterq; rectà duntaxat integrum crus fertur: per multum tardeq;, quod affectum eſt: ſiquidem conſpicuum eſt, quanto longior ſit ambulatio in orbem, quàm quæ recta eſt, quamuis vtraque iiſdem finibus terminetur.

80 *His autem, qui non dum perfectè increuerunt, ſi excidens non recondatur, breuius redditur femur, crus, & pes: neq; enim oſſa ſimiliter in longitudinem augentur, ſed breuiora fiunt, femur præſertim.*

Minus ait reddi crus totum, quibus non dum auctis femur luxatum relinquitur. quod (vt in ſuperioribus oſtendimus) omnium quoque articulorum commune eſt. Communis autem rei nunc

cauſam aſſignat, quemadmodum ſolitus eſt. ſemel enim, vbi aliquod ſingularium tractat, eius meminit, quod commune eſt. hac igitur de cauſa inquit crus his non augeri, neque ali, partim quòd articulus loco motus ſit: partim, quòd nequeat ſuo munere fungi. Ego autem in ſuperioribus retuli ocium cauſam eſſe, cur partes neque augeantur, neque alantur, quæ ambo eueniunt articulo luxato. quare non video quo pacto Hippocrates luxatum articulum cauſatus, ocium ſubijciat: luxata enim non poſſunt primò prohibere, quo minùs partes alantur, ſed intercedente venarum & arteriarum deprauatione, atque ocio. E

81 *Crus itē vniuerſum ſine carne & ſine muſculis efficitur, ad hæc effœminatum tenuiusq́, partim quòd articulus loco motus ſit: partim quòd nequeat ſuo munere fungi, quùm naturalem ſtatum non retineat.*

Partes, quibus muſculorum natura continetur, caro ſunt, vt in muſculis incidendis ſæpè vidiſtis, quùm duo eſſe eorum principia demonſtrarem, quę ſenſu comprehenduntur, nempè fibras neruoſas, & carnem ſuper ipſas ſpiſſatam. Ergo, vbi quis exercitatione & frictione robuſtior euadat, fibrę meliùs aluntur, caro gracilior fit, ſed firmior. ignauis contrarium ferè accidit, graciles enim fibræ ſunt: at caro admodum quidem abundat, ſed ob humorem mollis eſt. eiuſmodi enim carne caſeus, F qui adhuc concreſcit, repræſentatur: ſed carne eorum, qui exercentur, ille, qui iam ſpiſſatus eſt. quocirca his muſculi duri, neruoſi, & proprijs finibus circumſcripti, conſpiciuntur: inexercitatis verò molles & carnoſi apparent, ac vel nullo modo vel vix circūſcripti. quibus propterea ſine carne crus reddi Hippocrates aſſerit. Sed quùm hoc quoq; fieri ex multa exercitatione intelligeret, vbi dixit/ſine carne/ proximè ſubiecit/ſine muſculis/ quaſi muſculis non circunſcriptis à finibus, qui ſenſu comprehendantur. nullus ſiquidem ex ipſis muſculis ex toto corrumpitur, ſed, ſicut corpus ſine venis dicimus, vbi venæ non apparent, ita ſine muſculis, cùm muſculorum fines penitus deliteſcunt. Ad hæc, quùm clariùs oſtendere vellet, in his cuiuſmodi forma cruris ſequatur, adiecit effœminatum, hoc eſt madens, molle, non adſtrictum, ſed laxum, quales ſunt fœminæ, de quarum carne conuenienter hæc omnia dici poſſent: à quibus translatione vſus mutuatur verbum/effœminatum/. Adiungit autem in extrema oratione/tenuius/ indicans partes eius omnes extenuari, quam rem in principio dixerat his verbis/breuius redditur/. nam quòd ait/ſine carne / ad ſolam carnis carentiam refertur: quòd verò dicit breuius reddi crus, ad partes omnes, quæ breuiores redduntur.

82 *Namq; vſus aliquis id, quod valdè effœminatum eſt, confirmat: ſoluit etiam aliquid ex eo, quod augeri membrum in longitudinem prohibebat. Potiſſimum autem læduntur, quibuſcunq;, dum in vtero ſunt, hic articulus elabitur: deinde quibus id accidit, dum in ætate ſunt admodum tenera: minimè, quùm iam robuſti ſunt. Qua ratione autem ingrediantur, qui robuſti ſunt, iam oſtendimus.* G

Verbum/aliquis/μετεξέτερος dixit, quod apud Iones nihil ampliùs ſibi velle, quàm quod nobis dicitur ἕτερος, id eſt alter, licet ex Herodoto colligere. vtitur enim eo frequenter, ſicut & verbo μετεξέτεροι. quo ſignificat id, quod nos vocabulo τινὲς, id eſt aliqui: ſed & nunc quoq; μετεξέτερος talê quidpiam ſonat. præfatus enim ob ignauiam crus ipſis minui, ne quis fortaſſe rem minus benè accipiens exiſtimet quemlibet partium motum efficere, vt alantur, aſſerit non omnem, ſed quendam hoc præſtare, nempè moderatum, ſicut cætera omnia in vniuerſo victu ſalubri: quod ipſe & alibi, & in vno capite in ſexto de morbis vulgaribus teſtatur, cùm inquit, ‖ Labor, cibus, potus, ſomnus, venus, omnia moderata /.

Sect. 6. à principio.

83 *Quos tenera ætate calamitas hæc inuaſit, plæriq; in dirigēdo corpore negligētes ſunt, maleq́; ſuper integrū crus circūuoluūtur, manu, q̄ è regione eius eſt, deorſum vrgētes. Negligētes itē nō nulli ſunt in rectè ambulando, quibus, poſtq; ætas induruit, hoc vitiū accidit Sed, qui tenera ætate huiuſmodi calamitatē experiuntur, ſi rectè educentur, integro crure rectè inambulant, baculū tamen alæ, quæ integro cruri reſpondet ſubijciunt: non nulli baculum ad vtrumq; brachium admouent, vitiatum verò crus ſuſpenſum habēt.* H

Quùm homo ætate iam robuſta eiuſmodi calamitatem experitur, crure vti poteſt, quanquam claudicante: paruulis pueris (qui, quamuis crura naturaliter haberent, quo nam ijs pacto vti poſſent:) ſuperuenit ignauia quædam circa membri actiones: atque ea de cauſa καταβλακεύουσιν ὀρθοῦσθαι, id eſt, in dirigendo corpore negligentes ſunt, atque ignaui. At quid mirum, ſi ambulantes pueri rectè claudicare non ſtudent, quando ij, qui iam robuſti ſunt, non ſuſtinent interdum claudicare, ſed (vt ipſe dixit) ſuper integrum crus circumuoluuntur: manifeſtè autem aperuit modum motionis ipſorum verbo/circumuoluuntur/.

84 *Eo autem faciliùs agunt, quo affectum crus breuius habent.*

Faciliùs agentes appellat eos, qui promptiùs ingrediuntur, quod contingit, vbi vitiatum crus breuius

A breuius habent. non enim coguntur id circumagere, quemadmodum, qui ætate firma ſunt, quum luxatus articulus non reponitur, quibus crus ob prolapſum articulum longius efficitur, coguntur〈q〉ꝫ (vt ipſe anteà indicauit) ipſum, dum ambulant, in orbem circumferre.

85 *Atque integro crure nihilo minus valent, quàm ſi vtrunque integrum eſſet.*

Meritò hoc adiungit, iure ſiquidem integro crure vtuntur æquè, ac ſi vtrumqꝫ integrum eſſet, vt quod eundem vſum præſtet: atqꝫ vbi vtrumqꝫ integrum erat, ſimiliter nutriatur, & robuſtum ſit.

86 *Iam verò his omnibus caro cruris effœminatur, plærunq. autem magis ab exteriori parte, quàm ab interiori. Non nulli autem ferunt Amazonas ſuis maribus protinus infantibus articulos ſua ſede expellere, alias ad coxas, ad genu alias, vt claudi fiant, ne ſcilicet mares fœminis inſidientur, ſed operarum loco ſint, & ſutoriam, fabrilem, aliasue ſedentarias artes exerceant: Quæ vera nec ne ſint, ignoro: ſed hæc ſequi certò ſcio, ſi, dum infantes ſunt, articuli expellantur.*

Omnibus ait effœminari carnem ab exteriori parte magis, quàm ab interiori, vbi in interiorē partē prorumpat, quandoquidem ea pars magis in ocio eſt: nam femoris caput ab interiori parte, licet
B præter naturam moueatur, mouetur tamen aliquantum, vbi femoris caput interiori parte continet.

87 *In coxis quidē multū refert, in interiorem ne partē articulus excidat, an in exteriorē: in genu refert quidē, ſed minùs. Suus verò claudicādi modus vtriuſq. eſt: nā quibus in exteriorē pcidit, vari magis fiūt: minùs aūt recti ſtant, quibus in interiorē partem luxatur. Similiter, vbi circa talos articulus prorumpat, ſi quidem in exteriorem partem, vari fiunt, ſed ſtare queunt: ſi in interiorē, valgi, & ſtare minùs poſſunt.*

Varos dixit κυλλὸς, quo nomine quidam ſignificari volunt deprauationem quamlibet, generale ipſum exiſtimantes: alij, eam ſolummodò, ſub qua membrum in exteriorem partem conuertitur, in quo caſu neceſſe eſt extremum eius, pedem ſcilicet, in interiorem partem ſpectare: quæ res non mediocriter ad id confert, vt pes firmiter inſiſtat, ita, vt ij, qui naturaliter curuis ſunt cruribus (ῥαιβοὶ aut ῥοικοὶ græcè nominantur) firmiùs pedibus inſidant, & maiori negocio ſubuertantur, quàm ij, qui rectà penitus habent crura. id vel ex Archilocho patet, quum inquit/ imperatorem magnum non probo cruribus diuaricantibus, ſed paruum cruribus curuis, pedibus firmiter inſiſtentem, & animi audacis/. Verùm curioſa inquiſitio ſignificationis verbi κυλλοῦ, nihil ad præſentem locum confert: ex ipſa enim oratione ita planum fit, vt Hippocrates nullo modo obſcurus eſſe videatur.
C Ergo quibus in exteriorem partem articulus procidit, ſtare magis poſſe affirmat, quàm quibus in interiorem venit. nam quibus coxæ articulus in exteriorem partem excidit, pes è regione totius corporis collocatur: recedit autem à ſitu, qui è regione eſt, vbi articulus in interiorem partem conuertitur. conſtat autem omnes homines, qui naturaliter valgi ſunt, deteriùs ſtare, neqꝫ poſſe celeriter currere, tum paruo momento ac leui de cauſa cadere. Hoc igitur rerum diſcrimen in coxa maximum eſt, deinde in genu, tertiò ad talos, commiſſuræ enim magnitudinem noxæ quoqꝫ magnitudo conſequitur. hinc ergo manifeſtum eſt eos meliùs ſtare, atqꝫ ingredi, quibus femoris caput in exteriorem partem prolapſum eſt, de quo paulo inferiùs tractabit.

88 *Ratio autem incrementi oſsium hæc eſt. Quibus ad talos crus exciderit, his pedis oſſa minimùm increſcunt, hæc enim uitio finitima ſunt. In crure augentur, neque multo minùs, caro tamen minuitur. Sed quibus articulus, qui ad talos eſt, ſuo loco manet, ille qui ad genu, elabitur, his cruris oſſa non æquè increſcunt, ſed breuiſsima fiunt, vt quæ vitio proxima ſint. At in pede minuuntur quidem, ſed non ſimiliter, quēadmodum paulò antè dictum eſt, quoniā articulus, qui ad pedem eſt, inuiolatus ſeruatur: quod ſi vti pede liceret, ſicut cùm varus eſt, minùs adhuc his minuerentur pedis oſſa. Quibus uerò coxæ articulus promouetur, his*
D *femoris os non pariter increſcit, proximè ſiquidem vitium attingit, ſed integro breuius euadit: his tamē oſſa cruris & pedis etiam, non æquè increſcere prohibentur: id autem euenit propterea, quòd & femoris articulus, qui cum crure committitur, & cruris, qui cum pede. ſuo loco manet: crus tamen vniuerſum his gracilius redditur. Quòd ſi crure uti poſſent, oſſa magis adhuc augerentur, ſicut anteà quoq. dictum eſt, ſemore excepto: & minus caro minueretur, multo tamē magis quā in ſano crure. Huius aūt rei indicio ſunt illi, quibus humeri luxati, vel à primo natali die, vel dū increſcunt, priuſquā robuſti ſunt, breuiores redduntur: hi humeri os breuius, brachium verò & manum ſanis paulo minora habent ob cauſas ſuperiùs dictas, quia humerus læſo articulo propior eſt, idcirco breuior redditur: brachium verò eiuſmodi noxæ non ſimiliter cedit, quoniā humeri articulus, qui cum brachio committitur, in priſtina ſede manet: manus itē longiùs diſtat à vitio, quàm brachium. Ob propoſitas igitur cauſas, quæcunq. oſſa vitium attingunt, incremento prohibentur: quæ non attingunt, non prohibentur. Multum autem facit ad bonum habitum totius brachij labor manus, nam qui humerum iam luxatum breuiorem habent, plæraque ex manuum operibus non minùs præſtare poſſunt, manu eius partis, quàm integræ: neq. enim, quemadmodum cruribus, ita manibus ferendum corpus eſt, ſed earum opera leuia ſunt: propter vſum verò ijs, qui luxatum iam humerum breuiorem habent, caro manus ac brachij non minuitur, ſed & humerus inde aliqua parte impletur.*

Vbi verò in interiorem partem coxæ articulus excedit, vel in utero matris, vel adhuc infantibus, caro ma E
gis minuitur, quàm in brachio, ea de cauſa, quia crure vti non poſſunt.

Sermo hic, qui ſequitur, vniuerſus perſpicuus eſt, doctrinæ autem capita duo habet. Quę ad prolapſos articulos propiùs accedunt, magis incremento prohibentur, emacreſcuntq́; minùs, quæ longiùs abſunt. femore autem luxato multo magis membrum incremento prohibetur, atq; emacreſcit, ſi in interiorem partem, quàm ſi in exteriorem prorumpat, ſiquidem deteriùs mouentur, & claudicant magis. Meminit autem eorum, quos γαλιάγκωνας vocat, quo vocabulo retuli apud ipſum ſignificari eos, qui ob humeri caput in alam prolapſum, dum adhuc increſcunt, humerum breuiorem habent. his ait minùs lædi brachium totum, quàm crus totum illis, quibus luxatur articulus, qui in coxam inſeritur, quoniam in multis vitę operibus ſatis laborant: at non ſimiliter vti crure poſſunt, quibus femoris articulus in interiorem partem promouetur.

89 *Hæc ita habere id teſtabitur, quod paulo infrà ſubiiciemus.*

Quæ'nam ſunt, quorum teſtimonium adducturum ſe pollicetur? hæc ſanè, quòd ex ijs, quæ præter naturam habent, quæ minùs mouentur, magis alimento, incrementoq; prohibentur: quæ verò F
magis vicina ſunt partibus habentibus actionem ſecundùm naturam, minus effęminãtur, minusq; priuantur alimento atq; augmento. Pollicetur ergo ipſe Hippocrates oſtenſurum ſe in ijs, quę paulo infrà ſubdet, eorum teſtimonium. ego, quum ad locum veniam, vbi eam rem agit, hanc ipſam orationem in memoriam reuocabo.

De Capite femoris in exteriorem partem luxato

90 *Quibus in exteriorem partem femoris caput elabitur, crus, ſi cum altero extendatur, breuius eſt, idq́; non immeritò, quum femoris caput non feratur ſuper os ſicut quãdo in interiorem partem procidebat: ſed iuxta os, quod non prominet, ſed natura reſidet, in carnem humidam cedentemq́; infigatur: hac itaq; de cauſa breuius apparet. Interior aũt regio, qua crura diducuntur, caua magis cõſpicitur, & gracilior fit: exterior verò gibba, vt in quã venerit femoris caput. Sed & clunis apparet ſuperior, quùm, quæ ibi caro eſt, cedat capiti femoris: femoris item extremitas, quæ ad genu eſt, intrò ſpectat, non ſecus etiam crus & pes.* G

Agit nunc de coxæ articulo in alteram partem luxato, narratq; mala, quæ ibi apparent, & cauſas adijcit, quemadmodum in omnibus fecit: nihilq; præterit ex ea doctrina, quę in experimento aut ratione conſiſtit. quæ oratio vniuerſa ſimiliter in aperto eſt.

91 *Sed neq; curuare crus poſſunt, perinde ac ſanũ. Hæ ſunt ergo notæ femoris in exteriorẽ partẽ excidentis.*

Hoc verò accidit ob muſculos poſteriores, qui flexui pugnant, quoniam ita figurati plurimùm extendi non ſuſtinent.

92 *Quibus ergo ætate iã robuſta, plapſus articulus nõ reuertitur, totũ crus breuius fit: calx ingreſſu terrã nõ cõtingit, ſed plãta ima, extremiq; digiti parũ in interiorẽ partẽ ſpectant: meliusq; id crus ſuperius corpus fert, quàm quibus in interiorẽ partem exceſſit, partim quia femoris caput, et articuli ceruix, quùm natura à latere cõtineatur, magna ex parte coxæ ſubijcitur: partim qa extremus pes nõ cogitur in exteriorẽ partẽ inclinari, ſed propè è regione corporis eſt, & aliquantum magis in interiorem partem conuertitur.*

Imam plantam dixit ςῆθος, quam πεδίον appellant, qui corporibus incidendis verſantur. ea eſt ad radices digitorum: nam pedis medium naturaliter cauum eſt, quod calce extremo à poſteriori parte terminatur, à priori plantæ principio, ſic, vt pes humi inſidat calce, ima planta, & ea carne quæ extremis digitis ſubiecta eſt: reliquis partibus omnibus, quæ propoſitis interiectæ ſunt, attollatur, excepta pedis parte exteriori, qua humi totus inſidet. Habent autem non nulli pedum ſtructuram prauam, vt quibus medius pes ab interiori parte non ſit cauus, quos à pedibus planis græci nominant λειόποδας. ſed hos, vt qui ſimilem valgis pedum ſtructuram habeant, in hoc ſermone præterijt. Quæ ſequuntur igitur animaduertens in ijs, qui naturaliter figurati ſunt, perpendere nanque hi, quùm moderatè progrediuntur, toto calce, ima planta, ac digitorum parte carnoſa humi hærent. quòd ſi enitantur maximè progredi, principio calci inſidunt: deinde, quùm iam tranſferunt in priorem partem alterum crus, tunc imæ quoq; plantæ innituntur: poſtremò, vbi plurimũ ſimiliter altero pede progreſſi ſunt, calce terram contingere incipiunt, tuncq; pedis antè conſiſtentis calcem quidem attollunt, extremos verò digitos in ſolo collocant. Eorum igitur, qui naturaliter habent, ambulatio huiuſmodi eſt. ſed, vt quibuſdam ex vitio aliquo crus longius ſit, aut breuius, vtrumque duplici de cauſa accidit. longitudinis cauſa eſt humor multus neruorum, vel articulus luxatus, quo modo ſuprà diximus: breuitatis ſiccitas, & articulus luxatus in eam partem, quam

nunc

A nunc propoſuit. priores quidem ingrediūtur ad eum modum, quem paulo ſuprà indicauit: reliqui ſicut nunc docet, primo oſtendens femoris caput carnoſo loco excipi, & non oſſe, vt in primo caſu femoris erumpentis, quem propoſuit. Cedit igitur in hac parte caro, ſingulisq; muſculis ad ſuum initium attractis fit, vt totū quoq; femur ſurſum trahatur. Merito itaq; crus breuius altero ſe oſtendit, neq; terrā contingere ſimiliter poteſt, atq; vbi naturaliter habuit. Hi ergo, quum ingredi neceſſe habent, contrario modo pedē figurāt, atq; ij, qui ante propoſiti ſunt, quibus affectum crus integro longius reddebatur: illi enim iuxta talum pedē ſimum figurabant digitos excuantes: contrà hi pedē inclinant, inflectuntq;, & terram contingere extremis digitis cupiūt: atq; hac de cauſa ab affecta coxa ſe demittunt, vt humi innitantur non ſolùm extremis digitis, ſed magna ex parte ima planta, quā retuli ab ijs, qui in corporibus incidēdis verſantur, vocari πεδίον: Hippocrates autem eam dixit στῆθος. quòd ſi velint calce terram contingere, demitti multum ab affecta coxa cogentur, periculumq; erit, ne inclinati in alteram partem cadant. qua de cauſa neq; vti calce eiuſmodi homines tentant.

93 *Vbi caro, in quam articulus exceſsit, iam trita eſt, & glutinoſa euaſit, dolor tempore conquieſcit: quo ceſſante, ingredi abſq; baculo poſſunt, ſi alioquin velint, poteſtq; affecto crure ferri corpus. His ergo, cùm crure vtantur, caro minùs effœminatur, quàm paulò antè propoſitis, effœminatur autem vel magis, vel minus: ferè autē magis ab interiori parte, quàm ab exteriori. Alij verò ex ijs nequeunt calciamenta ſe induere, propterea quòd crus non curuetur, alijs id licet. Quibus autē ſeu in vtero matris, ſeu vt dum adhuc increſcunt, huiuſmodi articulus iam exciderit, neq; repoſitus fuerit: quibus item morbo elapſus fuerit expulſusq;, complura enim talia eueniunt: vbi aliquibus horum femur corrumpatur, ſuppurationes habent diuturnas, & linamentis indigent: atq; oſſa non nullis nudantur, & femoris os, tam vbi corrumpitur, quàm vbi non corrumpitur, multo breuius redditur, neq; ad ſani exemplum augetur: præterea oſſa huius cruris breuiora fiunt, quàm alterius, parum tamen ob eaſdem cauſas, quæ antè expoſitæ ſunt.*

B

Locum tritum dixit translatione vſus à locis ambulatione tritis. eſt autem eius oratio talis: Femoris caput ſuo loco motum in exteriorem partem figitur in carnē: ijs verò, qui ſic affecti ſunt, à principio dolet caro, quam premit femoris caput: procedente tempore occalleſcit, perinde quaſi foſſorū manus. vbi id accidit, ſedes fit commiſſuræ ſimilis, quum femur trito loco vtatur, nō ſecus atq; anteà cauo coxæ: nam præter cætera quidā ea parte humor colligitur, qui principio quidē copioſè ob inflammationem coit, dein tenuiori ſui parte et aquoſa magis à ſuperiectis medicamentis diſſipata, reliqua remanet, quæ glutinoſa eſt & mucoſa: hæc ad motionem capitis femoris maximè confert, ob

C quem humorem trito hoc loco, tanquam articuli ſinu vtuntur: magis autem inclinantur in exteriorem partem, quàm in interiorem. Dictum autem eſt in ſuperioribus quoq; partes contrarias ijs, quę luxatum articulum recipiunt, graciliores fieri, & molliores, quatenus magis in ocio ſunt: eas verò in quas prolapſus articulus figitur, quamuis præter naturam, aliquantum tamen mouentur: illæ, vnde receſſit, per ſe quidem non mouentur, ſed paulùlum per alias, quæ primò motæ ſunt, quùm partes in quibus articulus erat, effœminentur. atque hoc eſt id teſtimonium, quod allaturum ſe pollicitus eſt: In ſequentibus de partibus, quæ plus minus'ue emacreſcunt, extenuanturq;.

94 *Ingrediq; huiuſmodi homines poſſunt, non nulli quidem eo modo, quo illi, quibus ætate iam firma articulus excidit, neq; repoſitus eſt: non nulli verò toto pede inſiſtentes, coguntúrq; ob cruris breuitatem in ingreſſu à recto habitu, & qui ſine inclinatione eſt, in affectam partem inclinari: & ab inclinatione, quæ in affectam partem eſt, rurſus attolli, atq; erigi. Hæc itaq; ſic eueniunt, vbi, & quod ad figurandi rationem attinet, & quod ad cætera, quæ conueniunt, fuerint diligenter à pueris inſtituti, priuſquàm ita confirmentur, vt inambulare poſsint: diligenter item ac rectè, poſtquàm confirmati fuerint. Summam verò curam poſtulant, quibus ætate maximè tenera hoc infortunium accidit: nam, ſi negligantur, quùm teneri ſint, crus vniuerſum inutile efficitur, & minimè increſcit: caro item totius cruris magis minuitur, quàm in ſano, multo tamen minùs ijs, quàm quibus in interiorem partem exceſsit, idq; vſus ac laboris cauſa, quùm ſtatim vti crure poſsint, quemadmodum ſuprà de ijs diximus, quibus ob humeri caput iam in alam prolapſum humerus breuior redditur. Inueniuntur autem non nulli, quibus in vtero penitus, alij, quibus ſub morbo, vtriuſq; cruris articulus in exteriorem partem prolabitur. His ergo oſſa eiuſmodi vitio vexantur, ſed caro minimè effœminatur, crura autem habitiora fiunt, niſi ſi ab interiori parte parum emacreſcant: ea verò de cauſa habitiora ſunt, quia hi vtroque pariter vtuntur.*

D

A rectò habitu, & qui ſine inclinatione eſt, in affectam partem inclinari, & rurſus ab inclinatione attolli atq; erigi, διαῤῥίπτειν dixit: quod quid ſibi velit, & in ſuperioribus oſtendimus, & hîc quoq; oſtendemus. Namq; vbi femur in exteriorem partem promouetur, à muſculis, qui ibi ſunt, ſurſum attractum (quemadmodum antè dictum eſt) innexum crus totum ſublimius reddit, atque ea de cauſa vix terram contingit. quamobrem coguntur ima tantum planta humi inſidere, dùm ambulant vniuerſo corpore in affectum crus conuerſo, quu'm huic innituntur. neceſſariò itaque, vbi ſano inniti debent, cùm quod læſum eſt in priorem partem transferunt, in ſanum rurſus conuertuntur femore erecto, ita, vt ſemper in ingreſſu duos habitus inuicem mutent, varientq;. nam,

quo tempore integro crure inſiſtunt, erecto corpore attolluntur ſimul & ambulant: quo rurſus læ- E
ſo humiliore nituntur, demittunt ſe, atque in id inclinantur. Mutare igitur corpus modò à recto habitu & ſine inclinatione, in affectam partem inclinando, & ab inclinatione, quæ in affectam partem eſt, rurſus attollendo atque erigendo, διαῤῥέπειν dixit, vno verbo propoſitam habitus mutationem exprimens.

95 *Similiter enim ab utraq; parte in ingreſſu agitantur, clunibusq; apparent admodum in exteriorem partem prominentibus, propterea quòd articuli exceſſerint.*

Quibus vtriq; crurum articuli in exteriorem partem exciderunt, mutatio totius corporis, dum ingrediuntur, in vtroq; crure ſimilis eſt habitui, qui accidit, quum altero duntaxat luxato æger ipſo innititur, atq; ad ilia curuatur, deprimiturq;. altero enim tantùm luxato, quum homo affecto cruri inſiſtit, eo modo, quem nunc diximus figuratur: ſed contrario, cùm alteri nititur, corpus enim attollit erigitq;, & ilia recta continet. Conſtat ergo eum tunc diſſimiliter figurari, ſed in hoc caſu ægri eodem ſtatu ab vtraq; parte tam dextra quàm ſiniſtra continentur. Agitantur autem hîc nihilo minus, dum inuicem vtriq; cruri innituntur, quod ipſe dixit/σαλεύουσιν ἐν τῇ ὁδοιπορίῃ, ideſt, in ingreſſu agitantur/. agitari expreſſit vocabulo σαλεύειν, quod idem ſignificat, ac διαῤῥέπειν. Accidit igi- F
tur hic, vt ſimiliter vtræq; corporis partes figurentur, quum vtrunq; crus inuicem terræ innitatur: quod (vt oſtenſum eſt) ipſis antè non eueniebat.

96 *Sed, niſi his oſſa vitientur, neq; gibbi ſupra coxas fiant (non nulli enim huiuſmodi vitijs prehenduntur) niſi inquam tale quid eueniat, in cæteris ſatis ſani degunt.*

Non nulli ex ijs, quibus crura ſic luxantur propter communitatem gibbi fiunt: nempè, quum inflammatio in vertebrarum ligamentis primò oriatur, tum duræ quædam reliquiæ remaneant. id ſiquidem & extrinſecus accidere videmus popliti, cubito, & digitis non rarò, quum articulus contrahitur, ἀγκύλην græci dicunt: patetq; in eiuſmodi iuncturis articulum præ tumoris duritie contrahi, cùm chorda muſculos, qui eam partem tendunt, minimè ſequatur: ſicuti, cùm ob durum tumorem flectentes non ſequitur, commiſſura, quæ ſic affecta eſt, tenditur, quod malum græci nominant ὀρθόκωλον. Poteſt igitur ob talem quendam durum tumorem ſpina deprauari: poteſt & propter conſortium ſub crudo duroq; tuberculo idem vitium experiri. Sed quo pacto eiuſmodi affectibus ſpinæ peruerſio ſuperueniat, ſuprà poſuimus, vbi de ipſa propriè tractauimus.

97 *Minus tamen toto corpore increſcunt capite excepto.* G

Quibus coxę articulus in exteriorem partem prolabitur, meliùs ingrediuntur, quàm quibus in interiorem, vbi inflammationis periculum effugerint, & præcipuarum partium, cui opportuniores ſunt, quàm illi. Articulus enim, cùm in interiorem partem luxatur ſuper os fertur, quod non premitur, cùm durum ſit, neq; huic malo patet: at exterior femoris regio, cum maximis muſculis comprehendatur, ingenti dolore torquetur: premuntur enim articulo in eam prolapſo, teruntur q;, & extenduntur tumore præter naturam, nempè femoris capite: & ſentiunt omne id, quo vexantur, ac propterea dolent. Ergo propter muſculos, qui articulum admittentes teruntur: premunturq;, atq; idcirco inflammantur, & cæteræ partes adiunctę, & quę circa ſpinam ſunt, afficiuntur: quæ ſiquando afficiantur, & æger adhuc increſcat, non ſecus ac femur incremento prohibentur, & minores fiunt, atq; omnino deteriores. Illius autem meminiſſe oportet, quod iam ſæpiùs dictum eſt, & eorum teſtimonium eſt, quæ paulò antè propoſita ſunt: Vbi, qui adhuc augentur, ſic læduntur, partes minùs increſcunt: quibus verò ætate firma id accidit, minùs aluntur, & molliores euadunt. ſpina minùs aucta, ſequitur, vt reliquum corpus huiuſmodi hominibus minus reddatur: infrà enim crura afficiuntur: ſuper crura vſq; ad caput ſpina ſita eſt: Itaq;, vbi hæc minor fit, minus item crus totum, H
meritò dicit his hominibus vniuerſum corpus minùs increſcere excepto capite.

De Femoris Capite in Posteriorem partem luxato

98 *At vbi in poſteriorem partem femoris caput prolabitur (prolabitur autem rarò) extendi nō poteſt crus, neq; ad articulum luxatum, neq; admodū ad poplitem: ſed ex omnibus partibus, in quas hic articulus excidit, vbi in poſteriorem excidat, commiſſura, quæ ad inguen, & quæ ad poplitem, minimè extenditur.*

Femoris caput ob cauſam, quam ſuprà declarauimus, in propoſitam nunc partem paucis excidit, quoniam ſcilicet caui altitudo inęqualis eſt. quo circa quà minor eſt, magis procidit, atque ea de cauſa magis in interiorem partem: quà maior, paucis, et ob id in poſteriorem rarò procidit, in quam vbi mouetur, crus ad inguen nullo modo extenditur, ad genu non ex toto. vtriuſq; cauſa eſt muſculorum ſitus, quorum naturam perfectè indicauimus in opere de muſculis incidendis, & in ſecundo libro de ratione corporum incidendorum. Vt autem in memoria habeatis, quæ ſæpiùs intuiti eſtis

incíſa

A inciſa ſimia(hoc enim animal ſtructuram habet maxima ex parte homini ſimilem)primùm meminiſſe debetis muſculi,qui à lumbis ortus ad paruum femoris tuberculum pertinet:deinde alterius, qui ab oſſe, quod pubi ſubeſt ad idem tuberculum intendens, cum ſuperiori coniungitur. hi ergo vehementer extenduntur,quùm femoris caput in poſteriorem partem elabitur,ibi implicari,& circa coxæ cauum in orbem voluti. atque, vbi is,quem hoc vitium exercet,extendere articulum tentet,oportebit vniuerſum femur in poſteriorem partem circumuolui: in quo caſu propoſiti duo muſculi potiſſimùm lædentur, vt qui plurimùm trahantur, extendanturq;: nam, quùm longiores, quàm antè facti ſint, vlterius extendi citra dolorem nequeunt: cumq; longiores fieri non poſſint, commiſſuram extendi non patiuntur.Hac igitur de cauſa, qui ſic affecti ſunt, extendere crus ad inguen non poſſunt,neque etiam ad genu, propterea, quòd femoris caput ſuo cauo prolapſum continetur in poſteriori parte illius oſſis,à quo recipi ſolet.quòd ſi futurum eſſet, vt femoris caput extentum ad genu,inguine penitus curuato multum attolleretur,neceſſe eſſet,vt femoris caput à coxa plurimùm in poſteriorem partem excederet:quod fieri non poteſt,niſi conuellatur muſculus, quo exceptus eſt,quùm ex naturali ſede procidit.In commiſſura ergo, quæ ad inguen eſt,neutrum fieri poteſt ex ijs,quæ fiebant,priuſquam articulus procidiſſet,nam neque perfectè extendi, neque per-
B fectè curuari poteſt. Quid ergo Hippocrates alterum duntaxat adſcripſit? An quia,poſtquàm luxatus articulus eſt, crus curuatum protinus apparet? vt potè quùm imum femur ad genu eatenus in priorem partem excedat, quatenus ſummum in poſteriorem, & quatenus ad inguen crus curuatur: quo fit, vt poſteriores muſculi, qui ad poplitem ſunt, ſuperioribus capitibus extendantur, quùm femur ſic retrò prolapſus eſt: his autem ſupernè extentis, extenditur vnà reliquum eorum corpus vſque ad chordas,quæ perueniunt ad crus:quibus extentis poples curuatur. quo circa quibus ſic articuli luxantur,curuatæ meritò vtræque commiſſuræ conſpiciuntur. Igitur quia extendere ipſas nequeunt, præcipuè eam, quæ ad inguen eſt, idcirco non dixit ſolummodò has commiſſuras non poſſe extendi: ſed in ea, quæ ad coxam eſt,id ſimpliciter protulit,in ea,quæ ad genu,adiecit κάρτα,hoc eſt admodum,vt potè quæ extendi poſſit,non admodum tamen: nam ſi id poſſet, nihil à naturali ſtatu recederet.ſuperuenit autem hæc noxa ob eandem cauſam, ob quam ab articulo luxato protinus poples curuatur. Illud enim ſcire licet commune omnium deprauationum,quòd, vbi partes aliquæ extendantur,quæ cum his continuantur,ſequentes ad ipſas conuertuntur.nulla enim ex ijs,quæ ſic ſuo vitio conuerſæ ſunt,naturalem ſedem relinquit, ſed ab ea, cum qua continuatur, attrahitur:hæc autem attrahit communi vna ratione quòd tendatur:ſed tenditur, non vna de cauſa,
C ſiquidem intendi ſolet, vbi vltra debitum humore impleatur,ſicceſcat inflammatione,vel duro tumore teneatur, vel locum mutet. quare cuncta hæc Hippocrates in ſequentibus latiùs adſcripſit, cuius nos ſermonem ſequuti verba omnia enodabimus.

99 *Illud etiam ignorare non oportet,utiliſſimum enim & maximi momenti eſt,ac pleroſq; latet, quòd nec qui benè valent, extendere poplitis commiſſuram poſſunt, niſi ſimul extendant eam, quæ ad inguen, præterquam, vbi pedem admodum attollunt,ſic enim poſſent.Hi ergo poplitis articulum curuare non ſimiliter poſſunt,ſed multo ægriùs,niſi inguinis quoque articulum curuent.*

Coniunctionem, quam poſuit in partibus, quæ moueri aliquo modo prohibentur, non ſuo vitio, ſed earum, cum quibus conſortium habent, nunc docere incipit in muſculis, qui naturaliter habent, quorum nullus initium ſumit à femore, quanquam multi ſunt. non nulli enim ab oſſe, quod ad ilia pertinet, oriuntur: non nulli à coxa: vnus tantùm ab oſſe, quod pubi ſubeſt. Hac igitur de cauſa commiſſuras moueri ſimul neceſſe eſt, ſicut nunc in pede & poplite oſtenſum eſt, in
D quibus apparet etiam conſortium,quod cum inguine habent.nam(ſicut demonſtratum eſt)quemadmodum muſculi, qui poſteriorem ipſorum partem mouent (vt dixi) in imo femore ad radices tuberculorum incipiunt, ita, qui per priorem cruris partem feruntur, ex eodem imo femore dependent. quare neceſſe eſt intendi poſteriores quidem, quùm poples extenditur: priores, quùm curuatur. vbi ergo tendantur magis, quàm eorum naturæ conueniat, oppoſiti renituntur, & minimè ſequuntur.voco autem oppoſitos eos,qui extendunt, ijs,qui curuant, id eſt priores poſterioribus. Duobus autem muſculis gratia exempli contentus ero ad huius loci explanationem, quùm qui in corporibus incidendis omnes cruris muſculos intuiti ſunt, ex his poſſint de reliquis facere coniecturam: alijs verò,qui nullo modo intuiti ſunt, neque ſermo de duobus clarus erit. Hi ergo orſi ab eo oſſe, quod ad ilia pertinet,procedunt,primò quidem per femoris commiſſuram, quæ ad inguen eſt:dein,vbi per femur totum ad alteram eius commiſſuram,quæ ad genu eſt,intenderunt, alter, qui anguſtior eſt, fertur iuxta interius femoris tuberculum,quod humilius eſt, tum ſpectans in priorem tibiæ partem,cruri ex interiori parte innectitur: alter, qui magnus eſt, lateſcit degenerans in valentiſſimam chordam,quæ miſcetur cum altera chorda dependente à maximo ex muſculis prioris partis, qui à clune inchoatur. patellæ autem primùm ſuperiniicitur,dein fertur ad crus.

Itaque ſi crus ad inguen flectatur, ea parte muſculi breuiores reddentur: ſi extendatur, longiores. E
commiſſura verò genu ac poplitis, vbi extendatur, qui ſuper patellam fertur, breuior fit: qui ab inte
riori parte, longior. quare cogetur maximè extendi, qui à priori parte eſt, ſi extendentes commiſſu-
ram, quæ ad inguen eſt, conemur poplitem curuare: qui à poſteriori, ſi poplite extento inguen cur-
uetur, ex ſublimiori enim loco per priorem partem femoris deſcendens flectitur, inde conuertitur
obliquus, et ad priorem tibiæ partem porrigitur. Meritò igitur ipſe longior euadens primas partes
cruris ac femoris longiores reddit, vbi excitantur. oſtendimus enim in libris de motu muſculorum
ſummam contractionem, ſummamq; extentionem, dolori eſſe: & muſculos quidem contrahi, dum
agunt, extendi verò, dum ab oppoſitis attrahuntur. ſi quando autem, quùm muſculi in ſe ipſos con-
tracti agunt, oppoſiti non dolent, ſimul extenduntur naturaliter quidem in commiſſuris, quæ pro-
poſitum conſortium habeant, præter naturam verò in illis, quæ deinceps adſcribentur. complures
autem medici decipiuntur, putantq; eos muſculos affectos eſſe, quorum prohiberi actionem vide-
rint, quod magis adhuc perſpicuum eſt in ſequentibus.

100 *Multa quoq; alia in corpore inueniuntur, quæ ſimiliter germana ſunt: de neruorum item extenſione &*
muſculorum habitu multa etiam ſunt, et magis ſcitu digna, quàm quis exiſtimet: præterea de inteſtinis ac F
ventre vniuerſo, de vtero, qui huc atq; illuc fertur, contrahiturq;. Sed alibi de his verba faciemus germa
na his, quæ nunc traduntur: quod ad hunc locum attinet, & extendi crus non poteſt (ſicut iam dictum eſt)
& breuius apparet duplici de cauſa, tum q̀ nō extendatur, tum quòd articulus in carnem clunis eruperit.

Anteà quoq; diximus conſueſſe Hippocratem eas partes nominare germanas, quæ inter ſe con
ſortium & cognationem habent, quarum id caput eſt, quod vna parte vitiata, alterius actio, ſitus, ha-
bitus, vel magnitudo læditur. communis horum omnium cauſa eſt in contrariam regionem exten-
ſio. In ſitu exempli cauſa (vt ab euidentiſſimis ordiamur) multos vidimus, qui mederi aggrediũtur,
quod non ritè didicerunt: & protinus, vbi aliqua pars contraheretur, & breuior fieret, priſtinumq;
ſitum penitus non ſeruaret, ad eam ipſam remedia adhiberent, quamuis nullo vexaretur affectu,
qui curatione indigeret. Itaq;, vbi muſculi ab altera maxillæ parte reſoluantur, fit, vt altera breuior
appareat, & quaſi contracta, ſed, quæ læſa eſt, eam ſequuta, extendi videatur. nam, cùm muſculi om
nes vnam propriam habeant actionem, qua ſcilicet ad ſua initia contrahuntur, quando illi, qui à ſi-
niſtra parte maxillæ ſiti ſunt, agendi poteſtate priuantur, qui à dextra ſunt robuſti, ac naturaliter ha-
bentes agunt, dextram maxillam vniuerſam, & labra ad ſe contrahentes: atque ita conſpicitur ſini- G
ſtrum labrum extentum, & longius redditum: dextrum breuius, & contractum. ergo in hoc caſu
breuius fit, quod integrum eſt, attrahens ad ſe ipſum maxillæ partem, quæ reſoluta eſt. Alibi verò
ab eo, quod affectum eſt, attrahitur, conuelliturq; id, quod ſanum, ſicut vbi muſculus vel chorda,
cùm induruit, nequit ſimul cum oppoſitis, dum agunt, extendi. Multa quoq; ſimilia euenire con-
ſtat, id digitis manus, cubito, poplite, cùm contrahuntur propter vitia muſculorum & chordarum
interiorum: ſed, vbi extenduntur, græci ὀρθοκώλως dicunt, ita enim appellare medici ſolent articu-
los, qui extenti ſunt, & curuari non poſſunt. Huiuſmodi quid accidit cicatricibus magnis ac duris,
quæ, quùm ab interiori parte ſunt, articulum contrahunt, cùm ab exteriori (vt dixi) ſic extendunt, vt
curuari non poſſit, quod ob ſiccitatem, & ob ingentem humorum vel ſpiritus inflantis concurſum
euenire etiam ſolet. nam, quùm partes, quæ ſic affectæ ſunt, in ſe ipſas contrahuntur, ſequitur, vt op-
poſiti muſculi agere nequeant, quùm, qui contrahuntur, partes in contrarium auellant. Sic neruo-
rum diſtentiones fiunt, quùm ipſi muſculi primò ac præcipuè ſe ipſos, deinde partes, ad quas perue
niunt, ad ſuum initium contrahunt. Sic & vterus interdum ſurſum fertur, non nunquam in latus
conuertitur: non quòd ipſe ſua actione naturalem ſedem relinquat, ſed quòd ab alio trahatur. multa
verò ſunt, quæ attrahunt, nam & ea, quibus appenditur, & nerui, & arteriæ, & venæ, quæ cum eo H
iunguntur, efficere id poſſunt, vbi in tumorem aſſurgentes eatenus breuiores fiunt, quatenus in lati
tudinem augentur: namq; hoc commune eſt corporum omnium, quæ extenduntur, contrahuntur
que, non modò animalium, ſed eorum, quæ inanima ſunt, cuiuſmodi ſunt vtres, ſacculi, calathi.
Vterus igitur hac de cauſa ſurſum, ac deorſum fertur: & quædam inteſtina, muſculique com-
plures, ac proptereà membra, & maxilla. Simile quid ſuprà oſtenſum eſt in ſpina, vbi gibba, ca-
ua, vel obliqua redditur.

101 *Eſt enim hæc natura oſſis coxæ, vbi & caput, & ceruix femoris recipitur, quòd, quùm hoc luxatum in*
exteriorem partem natium decliue fertur, curuare quidem homo crus poteſt ſi dolore non prohibeatur.

Tenuis eſt natura oſſis coxæ, in quo cauum continetur. patet autem, quùm femoris caput in
poſteriorem partem prorumpit, ab ea parte, quæ poſt cauum eſt, ſuſtineri, vt inter cauum & femo-
ris caput id os ſit, quòd à poſteriori parte cauum complectitur: hoc quidem eſt pars coxæ, cuius
nunc meminit, quùm ait /in exteriorem partem natium decliue fertur/. Manifeſtum eſt autem ijs,
qui

A qui viderint eiuſmodi locorum ſectionem, femoris caput vi cum tota ceruice expelli in magnũ muſculum natium, qui commiſſuram hanc extendit: à quo muſculo chorda oritur, quæ à membrana non abhorret, coniungiturq; cum ea chorda, quam paulo ſuprà diximus, quæ ex duobus muſculis orſa à priori parte femoris vltra patellam tendens cum tibiæ capite connectitur. Ergo hic muſculus prolapſum femoris caput admittens omnium maximè torquetur, quũm ſub ipſo prematur, diſtendaturq;: quare neceſſe eſt inflammatione ipſum prehẽdi, ſurſumq; ad ſe trahere chordam, quã paulo antè commemorauimus à membrana non abhorrentem: quod quũm accidit, conſequens eſt, vt homo doleat, vbi poplitem flectit, quatenus enim hic flectitur, hactenus chorda extenditur, atteriturq; à patella: hæc autem extenta muſculum extendit, à quo dependet, nempè magnũ illum, quo (vt retuli) recipitur femoris caput. Procedẽte tẽpore, quũm muſculus hic ab inflãmatione ſoluitur, contrahitq; humorem quendam glutinoſum, pars eius, quæ articulum contingit, occalleſcit, & poples citra dolorem extẽditur: ad quam rem faciunt & alia, quæ prius poſita ſunt de cruris muſculis.

102 *Tum crus & pes modicè recta ſe oſtendunt, neque multum in hanc vel illam partem inclinata.*

Hippocrates modicè ἐπιεικέως dixit, quo verbo ſignificari, neq; perfectè, aut omnino vehemen-
B ter, neq; ex toto, ſed mediocriter, ex ipſius verbis colligitur: ipſe enim ſubiungens / neq; multum in hanc vel illam partem inclinata / apertè demonſtrat, quũm adſcripſerit / multum / id cruri accidere, vt non multum, ſed vt parum peruertatur, deprauetúrq;: atque ob eam rem dixit / tum crus & pes modicè recta ſe oſtendunt /, quaſi dixerit has partes apparere mediocriter rectas.

103 *Præterea in inguine caro mollior ſentitur, præſertim ſi tangatur, vt potè quũm articulus in alteram partem exciderit: ſed in natibus, ſi tangatur femoris caput, videtur magis prominere. His ergo notis indicatur femoris caput in poſteriorem partem procidiſſe. Cui autem ætate iam robuſta prolapſum, reſtitutum non fuerit, ambulare quidem poteſt, quũm tempus proceſſit, & dolor ceſſauit, atque articulus volui in carne conſueuit: cogitur tamen, dum ambulat, vehementer ad inguina curuari, idq; duplici de cauſa, quia ob ea, quæ propoſita ſunt, crus multo breuius redditur, & multum calx abeſt, vt terram contingat: nam ſi vel paulum tentet eo pede ſuſtineri, nulli alteri rei innixus, cadet vtique in partem poſteriorem: coxæ enim, quũm magis in poſteriorem partem, quàm pedum baſis, excedant, in eam plurimum inclinabunt, & ſpina item in coxas vixq; una planta conſiſtet: neque hoc accidet, niſi ad inguina ſe curuet, & alterius cruris poplitem flectat, quandoquidem neceſſe eſt, vt manu, quæ à parte affecti cruris eſt, in quolibet paſſu*
C *ſuper femore hæreat: quæ res cogit ipſum flecti aliquid ad inguina, nam quũm in ingreſſu crura permutentur, nequit corpus affecto crure ſuſtineri, niſi id crus manu deorſum ad terram compellatur, quoniam articulus corpori non ſubijcitur, ſed in poſteriorem partem ad coxam prominet: ambulare tamen offenſus ſine baculo poteſt, ſi alioquin aſſueuerit, propterea, quòd baſis pedis è regione priſtina ſpectat, neque in exteriorem partem conuertitur. Idcirco igitur nihil egent baculo, quod renitatur, quicunque velint femur non amplius comprehendere, ſed in vicem baculo inniti, quod alæ ab affecto latere ſubijciatur: quodſi longius baculum admoueant, magis erecti ambulant, pes tamen terræ non innititur: ſi inniti velint, breuius admoueant, cogentur autem ad inguina curuari. Emacreſcit etiam ijs caro pro ratione, quemadmodum anteà diximus: nam quibus ſuſpenditur crus, minimeq; laborat, maximè extenuatur: ſed, quũm in ingreſſu vſui admodum eſt, minimè gracile fit: integrum tamen crus non iuuatur, ſed potius deformius redditur, ſi vitiato vtantur terræ innixi: nam, dum ſanum vitiato ſubſeruit, coxam & poplitem curuari neceſſe eſt: quòdſi vitiatum crus terram non contingat, ſed ſuſpenſum ſit, & homo baculo innitatur, hoc pacto integrum robuſtius reddetur, quũm naturaliter habeat & exercitatione magis firmetur. At dicet quis hæc præter medicinam eſſe, nam quid vltra ſcire nobis conuenit de ijs, quæ curationẽ non admittũt? conuenit tamen ſummopere, intelligenda enim hæc ſunt ab eodem profeſſore, quũm tanquam aliena ſeiungi nequeant: ſiquidem tractare debemus, quæ curationem recipiunt, ne inſanabilia euadant, intelligentes qua potiſſimum ratione occurramus, quo minus inſanabilia efficiantur: illa verò in quibus medicinæ*
D *locus non eſt, dignoſcenda ſunt, ne maximè noxia reddantur. Præclara autem & ardua prædictio in eo conſiſtit, vt intelligamus, quo, qualiter, & quando ſingula terminentur: ac ſiue in ea mala vertantur, in quibus remedio futurus locus ſit, ſiue euadere in inſanabilia debeant. Cæterùm quibus vel à primo natali die, vel alioquin, dum increſcunt, articulus ſimiliter in poſteriorem partem excidit, neque reconditus fuit, ſeu vi, ſeu morbo exciderit (multis propter morbos ſic articuli luxantur, cuiuſmodi verò ſint hi morbi poſthac indicabimus) ſi prolapſus (inquam) reuerſus non eſt, femoris os breue efficitur: vitiatur item crus vniuerſum, minusq; increſcit, & gracilius redditur, quũm nulli vſui ſit.*

Præſertim ποτὶ dixit, quã vocẽ in ſuperioribus etiã retuli ab Hippocrate vſurpari, vbi intẽdere velit, quod proponitur. eſt aũt eius oratio talis: In inguine caro mollior ſentitur, ſi aſpiciat, & multo magis ſi locus tangat. Quæ ſequuntur oĩa patent ijs, qui in memoria habeant, quæ antè poſita ſunt.

104 *Vitiatur.n. his & articulus, qui ad poplitẽ eſt, quoniã nerui ob propoſitas cauſas intẽduntur. Quare, quibus ſic coxa exciderit, extendere poplitẽ non poſſunt: nã (vt ſummatim dicã) quæcunq; in corpore ad ali-*

quem

quę vſum fabricata ſunt. ſi quis moderatè vtatur, exerceatq́; in eo laboris genere, cui ſingula aſſueuerint, E
eo pacto benè valent, augentur, & ad longam ſenectutem perducuntur: ſi in vſu non ſint, ſed ocioſa degāt,
morbis patēt, non augētur, & maturè ſeneſcunt: id præcipuè accidit neruis, atq́; articulis, niſi quis illis vta-
tur. His igitur de cauſis vitiantur magis, quùm hoc modo articulus luxatur, quàm cū alijs: totū enim crus
incremēto prohibetur, & quod ad carnē, & quod ad oſſa pertinet. Huiuſmodi ergo hoīes, quùm ætate iam
robuſta ſunt, ſuſpenſum curuatūq́; crus tenent, ſed altero feruntur baculo innixi vno, vel etiam altero.

Euidentiſſimum eſt Hippocratem dixiſſe coxam excidere, pro coxæ articulo. ſæpè enim nar-
rauimus maiores noſtros nō dum tenuiſſe exquiſitam tenuemq́; nominum rationem, in qua poſte-
riores exercentur, ſed ſat exiſtimaſſe in ijs, quæ explicabant, eo tantum incumbere, vt quæ dicerēt,
ab auditore intelligerentur. quod inquit igitur, huiuſmodi eſt: Quibus femur in poſteriorem par-
tem prorupit, vitiatur non ſolum articulus luxatus, ſed & qui ad poplitem eſt. propterea /&/con-
iunctionem adiunxit, neque ſimpliciter dixit /vitiatur articulus, qui ad poplitem eſt/. quo autem
vitio occupetur, ipſe apertè expoſuit, cùm ait/ nerui intenduntur/: ſed neruos'ne intellexerit eos,
qui propriè nerui ſunt, quiq́; à ſpinæ medulla oriuntur, vel in quas muſculi degenerant chordas,
quæ ad crus pertinent, in hoc loco nihil intereſt, cùm vtraque fidem facere poſſint rectè à nobis ex- F
poſita fuiſſe, quæ ab Hippocrate dicta ſunt, vbi aſſerit non poſſe poplitem extendi, quibus hoc mo-
do femur promouetur. Quandam prætereà communem rationem adiecit, nempè partes aliquas va-
riè lædi, quod ad habitum pertinet, magnitudinem, poſitionem, ac motum, quamuis ipſæ nullo
proprio morbo lædantur, ſed à quibuſdam alijs afficiantur, quibus'cum conſortium habent. In-
tentionem verò in huiuſmodi affectibus præcipuè cauſatur, quam perſequutus tribus modis, in-
dicat, vno, quùm muſculus aliquis reſoluitur, tunc enim, qui integer eſt, contrahi videtur: altero,
quùm oppoſitus tenditur: tertio, vbi quod integrum eſt, trahitur ab aliquo eorum, cum quibus
contingitur, ſicut accidit, quùm vterus mouetur. Nunc ergo, quùm poſteriores nerui, muſculi, &
chordæ tendantur, curuatus poples extendentibus muſculis non paret. Cæterum de chordarum,
muſculorumq́; extenſione anteà dictum eſt: nunc de neruis, qui à medulla ſpinæ orti ad crura in-
tendunt. quorum initia tria ſunt, vnum à priori parte iuxta magnum foramen oſſis, quod pubi ſub-
iectum eſt: alterum ad inguina, vbi neruus fertur, & cum magna vena, & abſque ipſa à priori par-
te femoris, atque hæc parua ſunt: maximum autem neruorum initium à poſteriori parte fertur ad
vniuerſum crus, primumq́; procedit ab ea regione, quæ eſt inter os latum, & id, quod ad anum ter-
minatur, κόκκυξ græcè dicitur. hoc igitur initium, vbi articulus in poſteriorem partem elabatur, G
premitur, tenditurq́;: atque idcirco diximus Hippocratem hoc loco poſſe intelligere eos tendi, qui
propriè nerui vocantur.

De Femoris Capite in Priorem partem lvxato

105 *At quùm femoris caput in priorem partem erumpit (quod quidem raro accidit) perfectè extēdi crus*
poteſt, ſed ad inguen minimè curuari, laborat enim homo, etiam ſi flectere poplitem cogatur: ad calcem
verò, & in vniuerſum crus, æquè longum conſpicitur.

Propter cauum, quod non æquè vndiq́; altum eſt, articulum in aliam partem raro, in aliam fre-
quenter luxari, anteà ſæpenumero demōſtrauit: nunc autem de femore diſſerens in priorē elapſo,
contrario modo affici ait eos, quibus in hanc luxatur, atq́; eos, quibus in poſteriorem. illi enim ex-
tendere crus non poterant: hi, cùm in ipſo flexu nūc ſit femoris caput ac ceruix, curuare ad inguen
non poſſunt nec ad poplitem propter muſculum priorem, qui oritur ab oſſe, quod ad ilia pertinet:
ille enim cōprimitur, tenſusq́; attollitur à femoris capite, cumq́; extendi amplius non poſſit, reniti-
tur, ſi quis flectere poplitem conetur, apparet aūt cruris longitudo conſimilis. In ſuperioribus au- H
tem de femore luxato in partem interiorem ſic ad verbū ſcripſit /os enim, quod à coxa ſurſum pro-
cedit ad pectinem, femoris capiti inhæret, ceruixq́; articuli cauo ſuſtinetur /, à quo prius non ſuſti-
nebatur ex toto, ſed magna ex parte in eius caui altioribus partibus inſidebat: in caſu autem, quem
nunc ponit in inguine prominet, atque is locus intentus apparet, cùm femur nunc à ſuo cauo rece-
dens in priorem partē & paulo inferius venerit. quo fit, vt vitiatum crus ſani longitudinem æquet:
id, quod præſertim ipſis accidit ad calcem, extremum enim crus minus demitti in terram poteſt: cu-
ius rei cauſa in ſuperioribus explicata nunc rurſus ſummatim etiam enarrabitur.

106 *Sed pes extremus ſpectare minus poteſt in partem anteriorem: crus verò totum rectam poſitionem na-*
turaliter ſeruat, nec in hanc aut illam partem inclinatur.

Poteſt, dixit ἐθέλει, vbi verbum ἐθέλειν, id eſt velle, pro poſſe vſurpauit, quemadmodum etiam
Homerus, cum ait, Οὐδ᾽ ἔθελε προῤῥέειν. vbi ponit, οὐδ᾽ ἔθελε, id eſt noluit, pro non potuit. Ex-
tremum pedem appellauit eam partem pedis, quæ à planta ad digitos eſt, & vngues. accidit enim
(quemadmodum ſupra oſtenſum eſt) vt extento poplite non benè articulus tali in priorem par-
tem

A tem inclinetur. Hæc itaque nunc exponere volens ait/ſed pes extremus minus ſpectare vult in partem anteriorem/indicans digitos, quibus continetur extremus pes, non facilè extendi poſſe, aut deorſum conuerti, & terram contingere.

107 *Ferè autem his dolor protinus accedit, & vrina ſupprimitur, magisq́; quàm ſi articulus in aliam partem luxetur.*

Quamobrem hæc ſequantur, ipſe cauſam adiungit.

108 *Venit enim femoris caput maximè prope neruos magnam vim habentes, & in inguine prominet, atque is locus extentus apparet, in clunibus rugæ conſpiciuntur & ſumma gracilitas. Quas quidem diximus, notæ ſunt femoris in priorem partem prolapſi.*

Neruos appellauit τόνους, eos intelligens, qui cum vena & arteria per inguen feruntur /magnam vim habentes/vocauit ἐπικαιροτάτους, ſicut in ſuperioribus etiam didicimus. habent autem hi ma-
B gnam vim, quùm medullæ ſpinæ proximi ſint, atq; inde oriantur, vndè initium ſumunt nerui, qui ad veſicam feruntur. quo fit, vt femoris capite in hanc partem luxato, veſica quoq; afficiatur, inflãmeturq́;, & reddere vrinam nequeat. Fortaſſe etiam aliquãdo ob inflammationis magnitudinem, qua veſicæ ceruix affligitur, vbi muſculus eſt, qui eam adſtringit, vrina ſupprimitur, eo quòd inflammatis partibus excæcatum iter claudatur.

109 *Quibus verò ætate iam robuſta articulus in hanc partem elapſus, minimè reſtituitur, hi quùm dolor finitur, & articulus aſſueſcit in eo loco conuerti, in quem procidit, recti protinus ingredi poſſunt ſine baculo, ac recti ex toto, quùm vitiatum crus neque ad inguen, neq; ad poplitem facile complicetur. Ergo, quùm ad inguen non flectatur, crure in ingreſſu magis recto vtuntur, quàm quùm integrum erat.*

Quo tempore articulus excidit, dolorem dixit protinus accedere, & vrinam ſupprimi: procedente verò tempore, vbi hæc ceſſant, ingredi hominem poſſe: at qua de cauſa hæc finiantur, quanquàm femoris caput maneat, comprimatq́;, & ſimiliter neruos extendat, docuit, quùm orationi adiecit/& articulus aſſueſcit in eo loco conuerti, in quem procidit/. Videtur enim in ea re cõſuetudinem cau-
C ſari, quoniam, quæ ab aliquo premuntur, quùm tempore occalleſcant, id facilius ferunt: & ea, quæ tunc tendebantur, quùm huic moleſtiæ aſſueuerint, dolere ceſſant. Cur verò ſine baculo recti ingrediantur, ipſe ſubiecit. caput autem orationis id eſt, quod crus erectum ſeruatur, & neutra commiſſura, nec quæ ad inguen, nec quæ ad poplitem eſt, flectitur.

110 *Non nunquam etiam pedem per terram trahunt, vt qui ſuperiores commiſſuras non facilè flectant, quanquàm pede toto inambulant: namque hi minus calci, quàm priori parti pedis, in ingreſſu nituntur.*

Superiores commiſſuras nominat, eam, quæ ad inguen eſt, & eam, quæ ad poplitem. quatuor autem commiſſuræ ingreſſui accommodantur, quæ ad inguen eſt, quæ ad poplitem, quæ ad talum, & quæ ad digitos. poſtremam, quãuis multiplex ſit, vt vnam tantùm annumero, quùm vſum atque actionem communem præſtet. hæc non admodum confert, dum per æquale ſolum ingredimur: ea verò, quæ ad talum, ad progrediendum, atq; ad crura transferenda nihil proficit, maximè tamen efficit, vt pes humi hæreat, ad quam rem parum faciunt digitorum commiſſuræ. Vniuerſa autẽ cruris actio, dum ingredimur, & multo magis dum currimus, à commiſſura, quæ ad inguen eſt, & ab
D ea, quæ ad poplitem, proficiſcitur, his enim curuatis crus à terra attollitur ac facilè transfertur: at nunc, quùm neutra flectatur, iure per terram trahi pedem ait. Adiecit/non nunquam/propter ſoli differentiam, & vim noxæ. illi enim, qui per æqualia & decliuia loca ingrediuntur, ſi vel parũ quid crus ad ſuperiores commiſſuras inflectant, pedem haud trahunt: ſed, qui per inæqualia ambulant, & accliuia, minimeq́; eas curuant, tantùm ab eo abſunt, vt pedem non trahant, vt etiam offendant in ea, quæ in ſolo eminent./ Quiq; pede toto inambulent/inambulant pede toto, qui calce, planta, & extremis digitis terram contingũt. illi enim, quibus in poſteriorem partem femoris caput elabitur, de quibus ante hos tractauit, cum breuius crus redderetur, non vtebantur calce in ingreſſu, ſed terram contingebant ima planta duntaxat, quæ (vt diximus) ab iis, qui in corporibus incidendis verſantur, πέδιον dicitur: verùm, quibus in priorem partem coxę articulus promouetur, calce primùm in terra conſidente, quùm ea parte pedis, quæ ad digitos eſt, ingredi nequeant: quà poſtea vtuntur, quùm iam affecto cruri inſiſtentes transferre alterum incipiunt.

111 *Verùm, ſi valdè progredi poſſent, calce admodum ingrederentur: nam & qui benè valent, quanto maximè procedunt, tanto maximè calce ingrediuntur, quùm vni pedi inſiſtunt, & alterum attollunt.*

Eos,

Eos,qui valde procedunt,calce terram contingere,ſupra oſtendimus,quod euidentiſſimè appa- E
ret.non minus etiam in aperto eſt, non poſſe omnino valdè procedere, qui ſuperiores commiſſuras
curuare ob quamuis cauſam nequeunt. id autem ipſis accidit, propterea quod moleſtiam non ferant,
qua,dum transferunt extremum crus, vexantur, nihil enim aliud prohibet, ne maximè procedant.
quòd ſi ſano cruri inſiſtentes id facere vellent, poſſent quidem,ſed non ſine labore. quamobrem ſa-
tius fortaſſe fuit hāc orationem,ita explicare: Quibus coxæ articulus in priorem partem erupit,his
nihilo minus quàm ima planta & digitis, ad ambulandum vti calce licet: ac ſi ſuſtineant longius affecto
crure procedere,& calce omnino ingredientur: verùm non ſuſtinent, quoniam,vbi extentum crus
cum difficultate transferunt, dolore torquentur.

112 *Prӕtereà,quibus ſic procidit,magis adhuc calci inhӕrent,quàm priori parti pedis.*

Inhærere dixit ἐγχείπτειν, quod vocabulum mutuari ſolet ad ea ſignificanda,quorum alteri alte-
rum inhæret,iuxta quam ſignificationem eo vtitur,quùm in fractutis componendis imperat, vt fra
cta oſſa prius intenta inter ſe diducantur:ſic.n.ait facilius componi,quàm ſi ἐγχείπτοντα,id eſt,quùm al-
terum alteri inhæret, propellantur. Quod igitur paulo antè propoſuerat, clare in hac oratione de-
monſtrauit.namque hi nihilo minus calce ingrediuntur,quàm priori parte pedis. quod clarius ad- F
huc & melius dixiſſet hoc modo/non enim minus hi calce ingrediuntur, quàm priori parte pedis, ſed
magis etiam/,non tamen adiecit in ſuperiori oratione/ſed magis etiam/.

113 *Pedis enim anterior pars, quùm reliquum crus extentum eſt, non ӕquè poteſt in priorem partem cur-
uari,atq; vbi flexum eſt: neque item ſimus pes redditur, vbi crus inflexum eſt, ſicut vbi extentum. Crus
igitur natura, quùm benè valet, ſic ſe habet, vt diximus. Vbi verò articulus luxatus reſtitutus non fue-
rit, homo ob propoſitas cauſas inambulat, ſicut oſtenſum eſt, crus tamen altero gracilius redditur, & à
clune, & à carnoſa parte, quӕ in poſteriori crure prominet, & è regione poſterioris partis. Quibus itaque
tenera ӕtate articulus elapſus minimè reſtituitur, vel à primo natali die id mali incidit, femoris os ma-
gis minuitur, quàm tibiӕ, aut pedis.*

Pars pedis, quæ ad plantam & digitos eſt (quam priorem appellat) extento poplite contingere
terram non poteſt. vocauit autem huiuſmodi pedis habitum καμπύλον, id eſt curuum: nam com-
miſſura,quæ ad talum eſt,neq; extenta dici ſolet,neq; flexa,ſicut ea,quæ ad poplitem, & ea,quæ ad
inguen.Ergo,vbi priores muſculi eam partem pedis,quæ inter talos & plantam eſt,attollunt,dici ſo
let aliquo modo pes σιμοῦσθαι, id eſt,ſimus fieri:vbi verò poſteriores calcem ad ſe trahunt vnà cum ea G
parte,quæ inter talos & digitorum radices eſt, nullum eſt nomen vſitatum, quo iſtiuſmodi habitus
nominetur. quare Hippocrates (vt oſtendimus) eum appellauit καμπύλον, vocem inueniens rei,
quam exprimit,accommodatam.neque enim poteſt pes ſimus fieri, attolliq; à prioribus muſculis,
quod non aliud eſt, quàm ſimum fieri, quùm crus inflexum eſt, ſicut quando erat extentum: quemad-
modum nec curuus fieri,niſi crus flectatur: poteſt autem vtroq; modo figurari, ſub vtroque cruris
propoſito habitu,ſed paulum & violenter, multum & ſine vi,non poteſt.Ergo,cùm muſculi (vt di
ximus) orti à poſteriori parte cruris, quæ carnoſa prominet, non ab interiori, calcem & vniuerſum
pedem trahunt ad partem poſteriorem,eiuſmodi habitum pedis, græcè non nulli κάμπτλω, nō nulli
ἔκτασιν nuncupant:quemadmodum,vbi pes in contrariam partem à prioribus muſculis mouetur,
alij ἔκτασιν,alij κάμπτλω nominant,in quo caſu (vt retuli) dici ſolet pes σιμοῦσθαι,id eſt ſimus fieri: in
contrario nullum eſt nomen,de quo inter omnes conueniat,ſed nihilo deterius habet rerum peritia
propter vocabulorum diſſenſionem. Equidem abſq; vocabulis,de quibus non conueniat inter om
nes,oratione vtrunque mihi clarè videor explanaſſe.

114 *Minimùm autem femur minuitur, quùm in hanc partem promouetur: minuitur tamen caro vbique
à poſteriori parte prӕſertim, ſicut in ſuperioribus quoq; dictum eſt. Ergo quicunq; rectè educati fuerint, H
vti crure poſſunt, cum increſcunt, quanquàm aliquanto breuius altero eſt, baculo tamen fulciuntur à par-
te cruris vitiati: nequeunt enim abſque calce ima planta conſiſtere, quod quibuſdam alia de cauſa claudi-
cantibus licet: quamobrem nequeant, paulo ſupra declarauimus: idcirco igitur baculo egent. Iis verò, qui
negligenter habiti fuerint, neque crure terram contingant, ſed id ſuſpenſum habeant, oſſa magis minuun
tur, quàm alijs, qui crure vtuntur: circa articulos autem crus, quod ad rectum habitum pertinet, magis
deprauatur, quam quibus articulus alio modo luxatur.*

Quidam ex ijs, qui huiuſmodi dictiones exponunt, tantam videntur earum habere peritiam,
vt/minimum/arbitrentur/nullo modo/ſignificare:/non minimum/ /maximè/. hi ergo Hippocratē
dixiſſe exiſtimarent his,qui ſic affecti ſunt,femur nullo modo minui. At minui ipſum conſtat,non
æquè tamen,atq; vbi in alias partes prolabitur: cauſæ enim, ob quas minuitur, leuiores ſunt in hoc
caſu,quàm in illis.Duas autem cauſas reddidimus,inſtrumentorum deprauationem, & actionum no-
xam, ob quam parum crure vtuntur. ſed, quùm in hanc partem femoris caput erumpit, præterquàm
quòd inſtrumenta non admodū deprauantur,actio ipſa cruris non multum læditur.

Galeni

GALENI IN HIPPOCRATEM DE ARTICVLIS COMMENTARIVS QVARTVS,

Vido Vidio Florentino interprete.

ARGVMENTVM LIBRI

De Differentijs ac de Curatione Luxationum tractat, quæ in Cruribus, & Manibus, horumq; partibus contingunt. Ratio item interponitur Excidendorum oſsium, & Structuræ illius machinamenti, quod Scamnum Hippocratis appellatur.

1 B *VT ſummatim igitur dicamus, articuli, qui excidunt, & elabuntur, non eodem modo ſemper excidunt & elabuntur: modò enim multo plus, modò multo minus. Vbi quidem multo plus & elabuntur & excidunt, in vniuerſum maiori negocio reſtituuntur: ac niſi reuertantur, oſſa, caro, atq; habitus, & magis & apertius deprauantur, vitianturq;. At, quùm minus excidunt & elabuntur, oſſa hæc facilius cõduntur: & vbi vel negligantur, vel reponi nequeant, minus debilitantur, & cum leuiore detrimento in hoc caſu, quàm in eo, quem proximè poſuimus. In reliquis ergo articulis multum intereſt, magiſ'ne an minus ſua ſede excedant: ſed vtrũq; caput tam femoris quàm humeri ſemper omnino æque prolabitur: quoniam abſq; vllo exceſſu ſimpliciter rotundum eſt, & cauo recipitur, quod in orbem eſt, & optimè ſibi aptatur: quocirca euenire non poteſt, vt in his articuli dimidium procidat: nam, cùm rotundus ſit, vel totus erumpet, vel intro reuertetur. Id ergo, quo de agitur, ex toto ſua ſede mouetur, alioquin non excideret: interdum tamen magis, interdum minus, à naturali ſede recedit, quod magis femori euenit, quàm humero.*

Non modò huius orationis, ſed & omnium, quæ ſequuntur, caput vnum eſt, luxata non mediocriter inter ſe differre, quatenus magis aut minus à naturali ſede recedunt. non nulla enim multum, non nulla parum abſunt, vtrunque autem magis aut minus patiuntur. In alijs quidem articulis res
C clara eſt, vt in cubito, manu, crure, pede, digitis: ſed humeri & femoris caput indicat non poſſe paulum ſuo loco excedere (quod vitium græci παράρθρημα dicunt) quùm rotũdum ſit, & in cauum inſeratur, quod oras in orbem habet, in quibus cõſiſtere caput nequeat, neceſſario enim, vel protinus reconderetur, vel ex toto excideret. vtrunq; tamen caput ait interdum longè, interdum paululum, à naturali ſede recedere. vbi verò & plurimum & minimum datur, non paucas, quod ad plus & minus attinet, differentias intercedere manifeſtum eſt.

2 *Quandoquidem non nulla ex ijs, quæ à primo natali die ſua ſede mouentur, ſi parum exceſſerint, reſtitui poſſunt, præſertimq; ad pedis articulos.*

Quod ait/primo natali die/non nulli ad eos referunt, qui in vtero ſunt: alij ad eos, qui non multo antè nati ſunt. horum ſententiam comprobant, quæ ſequuntur: ſed illi proculdubio errant, qui accipiunt in iis tantùm, qui in vtero ſunt. ſatius enim eſt ad vtroſq; orationem referre. Præterea, quæ ſequuntur cum alijs facere paulo poſt demonſtrabimus, vbi eum locum aperiemus.

3 D *Quibus à primo natali die crus varum eſt.*

Crus varum, id eſt in exteriorem partem conuerſum: ſupra etiam nũcupauit κυλλὸν, vbi ſpectare intro pedem ait. dixit autem pedis articulos, quoniam plures numero ſunt, omnes iuxta tali commiſſuram ſiti, cum quo non vnum os tantùm committitur. ſura.n. ab exteriori parte, ab interiori tibia, vtraque magno proceſſu complectitur talum, cuius pars prior, quæ rotunda eſt, & quaſi caput habet rotundum ceruici ſuperimpoſitum, à cauo excipitur illius oſſis, quod ſcaphæ ſimilitudinem refert, qua parte commiſſuræ pes potiſſimùm & ſurſum extenditur, quùm ſimus efficitur, & in poſteriorem partem ducitur: ſed & ab inferiori parte talus cum calce committitur, quomodo in libro de oſſibus explanauimus, in quo exerceri iuſſimus eum, q debeat in his expoſitionibus verſari. Verùm pes tunc potiſſimum varus redditur, cùm tibia in exteriorem partem creuit, ſic, vt inferior ſuræ proceſſus, quo talum ab exteriori parte complectitur, ſine vlla fulctura ſuſpendatur.

4 *Plerique ſanabiles ſunt, niſi ita magnus exceſſus ſit, aut pueris iam adultioribus res incidat. Commodiſſimum itaque his eſt celerrimè ſubuenire, antequàm & pedis oſſium, & carnis in crure magna admodum defectio ſequatur.*

Adultiores

Adultiores vocat eos, qui plurimum increuerunt, quorum oſſa non æquè tractari & componi E
poſſunt, atque infantium propter mollitiem. Hinc itaque colligitur Hippocratem de iis agere, qui nati iam ſunt: at loquatur ne de illis, qui in vtero ſunt, non ſimiliter manifeſtum eſt, ſed in ſuperioribus ſæpius retulit in vtero matris articulos luxari.

5 *Modus ergo eius vitij, ſub quo pes varus fit, non ſimplex eſt, ſed multiplex. Plerunque autem varus redditur, non quòd articulus ex toto luxatus fuerit, ſed quòd pes conſueuerit re aliqua exceptus figurari.*

Modum τρόπον dixit, quod verbum plerunq; mutuari ſolet, quùm de vnoquoq; eorum loquimur, quæ inter ſe differunt ſingula: ſed nūc agere poteſt, qua ratione pes varus fiat, quod multis modis accidit namq; id, quod ſubiicitur, vtramq; ſententiam comprobat, quùm ait/ plerunq; autem varus efficitur, non q̄ articulus ex toto luxatus fuerit, ſed q̄ pes conſueuerit re aliqua exceptus figurari/. Nam, quùm inquit/ non q̄ articulus ex toto luxatus fuerit/ vnum quēdam vitij modum expreſſit: quùm verò dixit/ ſed q̄ pes conſueuerit re aliqua exceptus figurari/ vndè is fiat, oſtendit. Neque alienum eſt deprauari tenera & veluti cerea infantium oſſa, prauè à nutricibus figurata, cùm in cunis collocantur quodammodo contorta, vel pluribus velamentis inuoluta, vel ſic, vt à quibuſdam etiam vrgeantur, à quibus omnibus deprauationes fiunt. F

6 *Hæc autem in curatione animaduertenda ſunt. Os cruris, quod ad talos extat, ab exteriori parte in interiorem propellendum, dirigendumq́; eſt: calx contrà è regione eius in exteriorem repellendus, vt oſſa, quæ exceſſerunt, inter ſe concurrant, & in medio, & à latere pedis: digitiq́; omnes vnà cum pollice repente in interiorem partem inclinandi, atque ita cogendi ſunt.*

Sect.2.t.34.7².236.c

Scribit ipſe in libro de fracturis, ‖ Crus binis oſſibus cōtinetur, quorum alterum altero tenuius eſt, ab vna parte multo, paulo ab altera. ſolent autem recentiores hoc os, quod ab exteriori parte ſitum eſt, græcè nominare περόνην. Iubet igitur, vt illud in interiorem partem cogatur, ſimulq́; calx repellatur in exteriorem, idq́; præſertim ex calce, quod è regione eſt, cruris videlicet, quod ſuper ipſum naturaliter ſitum eſt. De hac autem reſtituendi ratione anteà ſæpius mentionem fecit, quæ omnium communis eſt: ſiquidem neceſſe eſt, quod naturali ſede exceſſit, in priſtinum locum propellere: & quod ſubiectum eſt, in contrariam partem adducere, vt oſſa inter ſe concurrant. Quæ ſubiicit de ipſis dirigendis euidentiſſima ſunt iis, qui in memoria habeant, quæ ſuperius diximus in expoſitione huius libri, & antè, eius, qui de fracturis eſt. ſiquid autem occurrat, quod obſcurius videatur, illud duntaxat enodabimus. G

7 *Deligare item conuenit adhibito cerato, quod reſinam copioſe acceperit, et faſcijs mollibus, non paruis, neque admodum arctatis.*

Partibus compoſitis aptatur ceratum, quod reſinam acceperit, quoniam faſciæ cuti melius inhærent, & partes corporis magis ſiccantur. ex eo quòd faciæ inhærent, ſequitur, vt partes, quæ curantur, immobiles, vt compoſitæ ſunt, ſeruentur: ex eo quòd partes ſiccantur, vt ſpiſſentur, & confirmentur, quæ res etiam compoſita fideliter tuetur. Porrò autem faſcias molles adhibet ob corporum mollitiem, quæ infantium corporibus propter ætatem ineſt, quas leniter adſtringit, cauens, ne vehementer arctatæ comprimant, præcipuè cum corpora mollia ſint. ſed quia minus adſtringit, idcirco imperat, vt plures faſciæ iniiciantur: ſcripſit enim vinculi firmitatem vel preſſu comparari, vel numero faſciarum.

8 *Non ſecus autem circumagenda faſcia eſt, quàm ſi pes manibus dirigendus ſit, vt paulo magis valgus appareat.*

Hoc item præceptum communiter ad luxata fractaq́; omnia pertinet, quod ſæpius ab ipſo memoriæ proditur. H non.n. vult in dirigendo, quæ compoſita ſunt in naturalem ſedem exquiſitè reſtituta, ita relinqui, ſed paulo vltra compelli, vt ad contrarium eius loci, in quem diu peruerſa ſpectarunt, à nobis impulſa, conſiſtant in medio, quod prorſus ſecundum naturam fuit: nam ſi collocata in hoc dimitterentur, ad diuturnam deprauationem redirent. Conſtat autem præceptum hoc ad id cōſilium pertinere, quod in curando maximè commune eſt, in quo contraria contrariorum eſſe præſidia docuit: quùm nec refrigerata, moderate calefaciamus: nec calefacta, moderatè refrigeremus: ſed eatenus à medio in contrariam partem recedamus, quatenus in alteram morbus receſſit. Nunc quia pes varus eſt, cui vitio contrarium id eſt, ſub quo valgus efficitur, idcirco Hippocrates iubet, dum componitur, vt in valgum conuertatur, ſcilicet vltra ſedem prorſus naturalem.

9 *Solea item conficienda eſt, aut ex pelle non multum dura, aut ex plumbo.*

Hoc etiam ad ſtabiliendam iuncturam molitur: quamobrem iubet ipſum poſtremum omnium ſuper iuncturam deuinciri, vt eam totam contineat, & carnem ipſam non comprimat, id quod in ſequentibus expreſſit, inquit enim.

Alligandaq́;

10A *Alligandaq́, non vt cuti inſidat, ſed cùm poſtrema lintea circũdantur. vbi iam alligaueris, caput vnius ex faſcijs, quibus vincitur, è regione minimi digiti aſſuendum eſt illis faſcijs, quæ ſub pede ſunt, vt dum moderatè ſe habere videatur, faſcia ſurſum ducta circa poſteriorem cruris partem, quæ carnoſa prominet, voluatur, atque ita firmiter maneat. Sed (vt vno verbo dicam) quaſi ceram fingamus, debemus & manibus in naturalem ſedem compellere, & vinculo ſimiliter non magna vi, ſed leniter, adducere.*

E regione minimi digiti, hoc eſt, ab exteriori parte pedis faſciã appendit, quam attrahit ad poſteriorem partem cruris, quæ carnoſa prominet, q̃n quidem pedi varo medeť: q̃ ſi valgum curaret, ab altera parte faſciæ caput aſſueret, q̃m inclinare pedem oportet in contrariam partem atq; conuertiť, ſic, vt, quæ extra ſpectant, cõpellantur intro: quę intrò, ſimiliter in contrariã regionem cogantur.

11 *Aſſuendæ autem faſciæ ſunt, vt quomodo opus eſt, ſuſpendantur: alia enim deprauatio aliam ſuſpendendi viam poſtulat.*

Quod ego nuper poſui, ipſe nunc declarat, alijs deprauationibus alias ſuſpendendi rationes accõmodari. conſtat autem, vbi pes in interiorem partem ſpectet, ita ſuſpendendum eſſe, vt extremum B crus in interiorem partem compellatur, pes in exteriorem: vbi pes in exteriorem inclinatur, ita, vt crus in exteriorem, pes in interiorem vrgeatur: vbi in vtramuis partem paulum exceſſerit, appenſa faſcia moderatè in contrariã partem cogi debet: qui longè à naturali ſitu receſſit, validius repellẽdus eſt. Ideo deprauationem (quam χώλωμα dixit) commune nomen omnium prauitatum accipito.

12 *Calcei verò è plumbo inſtruantur, qui ſuper iuncturam obligentur, ad eam formã, quam Chiæ crepidæ habebant: quibus opus non eſt, ſi quis manibus rectè componat, rectè item faſcijs alliget, rectè ſuſpendat. Curatio igitur hæc, neq́; ſectionem, neq́; vſtionem, neq́; aliam varietatem requirit: celerius enim opinione huiuſmodi vitia curationi cedunt, tempore tamen ſuperanda ſunt, dum corpus iuſto habitu increſcat.*

Quę nam fuerit chiæ crepidæ forma, non ſatis patet, q̃m neque Hippocratis ſeculo in vſu erat: atq; idcirco inquit/ad eam formam quam Chiæ crepidæ habebant/quùm potuiſſet dicere/habẽt/. Conſtat autem infantibus, cùm dirigũtur, id calciamenti genus maximè idoneum eſſe, quod ad vnguem pedem excipit, & carnem non comprimit: ad quam rem ſpectantes, parare nunc idoneum calciamentum poterimus, quamuis cuiuſmodi chiæ crepidæ fuerunt, non requiramus.

13 C *Vbi autem ad calceos ventatur, aptiſſimi ſunt, qui per loca luto plena geſtari ſolent, πηλοπατίδες nuncupantur.*

Veniunt ad calceos pueri, qui curantur, quùm pars, quæ dirigiť, confirmata fuerit, & aliquid increuerit, atq; oſſa ipſa non amplius mollia ſint. nam nec permittendum eſt, vt prius inambulent, ne pars ad priorem deprauationem iterum reuertatur: at vbi tuto ingredi poſſunt, calceis vtantur licet, quos Hippocrates ἀρβύλας appellat. eſt autem calciamenti genus cauum, quod arctè pedem vniuerſum exquiſitè vſq; ad talos complectitur. Manifeſtum eſt autem eiuſmodi eſſe, ex eo, quod Hippocrates ſubiicit, quùm inquit/πηλοπατίδες nuncupantur/, hoc enim nomen inuentum eſt: quod ſi per π ſcribatur, πηλοπατίδες, ductum erit à luto, quod πηλὸς grecè dicitur, quùm ab ipſis lutum calcetur, calcari enim πατεῖν dicunt: ſi per β, πηλοβατίδες, à luto ſimiliter, & à verbo ambulare, quod βαίνειν dicunt, quùm, qui iis vtantur, tutò in luto ambulent.

14 *Namque hoc calciamenti genus à pede minimè coercetur, ſed magis ipſum coercet.*

Et natura, & vſu, alius homo alio modo inambulat, alius.n. pede prorſus recto, alius in interiorẽ partẽ inclinato, alius in exteriorem: atq; inſuper alius planta, iam alius calce magis ingreditur, alius D æquè toti pedi inſidit: quin & calcei videntur ſemper in ambulandi modo ſimiles reddi, vbi neque alti ſint, neq; exquiſitè pedem cõprehendant: quorum calceorum ſi quem intuearis, conſicere licet, q̃uo ingrediatur, qui illis vtitur, calceus.n. rectus & in neutrã partem inclinans, ſed talis permanens, qualis ſtructus eſt à ſutore, hoīem recto pede ingredi denunciat: ſed, ſi vel intro, vel extra ſpectet, inambulantis pedem conuerti in eam partem demonſtrat. Idem euenit, vbi calceus vel in poſteriorẽ, vel in priorẽ partem vergit. Non ſecus etiã claui, vbi attriti magis ſint vel ad calcẽ, vel ad plantam, vel ad exteriorem partem, vel ad interiorem, indicio ſunt ambulantis pedem in eas partes conuerti. Hunc igitur calceum Hippocrates coerceri ait à pede, hoc eſt ſuperari: ſicut à contrario, qui rectus ſeruatur, & in neutrã partem declinat, coerceri pedem, cogiq́; rectum, ac ſine inclinatione terræ inſidere. caput autem huius ſtructuræ id eſt, vt calceus vniuerſum pedem arctè contineat, & abundè altus ſit: arctè autem complecti pedem non poteſt, niſi multis locis findatur. Quamobrem venatores huiuſmodi calceis induuntur, cùm per inæqualia loca, & ſaltare, & currere neceſſe habeant, in quibus obtorquentur conuelluntur q́; iuxta talos, niſi calcei ex toto cuti hæreant.

15 *Idonea item eſt ratio calciamenti Cretenſis.*

In Aſia

In Aſia noſtra, & non minus in Creta nunc calciamenta in vſu ſunt, quæ ad medium vſque crus pertinent, in quibus fiſſa pellis eſt multis locis, & ab vtraque parte dextra ſcilicet & ſiniſtra æqualiter extenta: extremis partibus foramina habet, per quæ traiectum lorum partes pellis inciſas inter ſe contrahat. In aperto autem eſt huiuſmodi calceis pedem cum vniuerſa commiſſura, quæ ad talos eſt contineri, atque adſtringi. his autem vtuntur apud nos venatores potiſſimum, quùm feras ſectantur: quandoquidem in aſperis, atque inæqualibus locis non ſolum currere, ſed ſaltare etiam coguntur. Eadem cauſa Cretenſes ad talium calceorum vſum impulit ob vaſtos inſulæ montes, atque aſperitatem. E

De Oſſibus, quae Excidunt ſimul et Nudantur

16 *Vbicunque cruris oſsibus luxatis accedente vulnere articuli, qui ad pedem ſunt, ſiue in interiorem, ſiue in exteriorem partem, penitus excedant, reponendi non ſunt, ſed ſinendum eſt, vt cui placet medico, eos reponat: ſcire enim conuenit, vbi repoſiti ſeruentur hominem decedere, paucisq́; diebus vitam trahere: nam pauci ſeptimum diem excedunt, cùm neruorum diſtentione abſumantur.* F

Oſſa κνήμης, ideſt cruris, ſuram intelligit ac tibiam, quæ κνήμη græcè dicitur, & cognominis eſt cum eo toto, quod inter genu & pedem eſt. nudantur autem hæc & cute excedunt, ad vtranque cruris commiſſuram, cum pede ſcilicet & cum femore. Antè igitur tractat de commiſſura cruris cum pede, imperans, vt, vbi tibiæ os luxatum nudetur, à reponendo caueamus; propterea, quòd neruorum diſtentio ſuperueniat: quod vbi incidat, dictum eſt in opere de fracturis muſculos alios conuelli, alios contineri, & continuatos ſeruari. Vbi ergo ad ſuum initium contrahantur, vniuerſum membrum breuius redditur, ſequitur enim, quùm à muſculis attrahitur. quare ſi quis extendens os extans reponat, muſculi & ipſa intentione non mediocriter lædentur, & longitudine membri ſimul diſtenti dolorem ſentient intolerabilem. atque idcirco, quùm muſculi grandes ſint, neruorum diſtentionem ſequi neceſſe erit: nam & vbi exigui eſſent, quemadmodum in digitis, neque ſic res periculo vacaret. Multi tamen ex his ob ſummam in curatione diligentiam ſeruantur. Hactenus, quod curationi vtile erat. ſupereſt quæſtio quædam ad locutionem ſpectans, quæ curationi non prodeſt, aut officit: vt ſi requirant aliqui, cur Hippocrates de cruris oſſibus G ἐξαρθρεῖν id eſt luxari dixerit, quùm id vitium eſſe eorum oſſium affirmet, quæ in cauis ſe inſinuant, non eorum, quæ proceſſus accipiunt, hos enim vocat ἄρθρα id eſt articulos, vt antè ſæpius oſtendimus. non debuit igitur (inquiunt) dicere ἐξαρθρεῖν de crure, ſed de talo. Iis, qui hæc requirunt, reſpondendum eſt id, quod in prioribus ſæpenumero diximus, Hippocratem eò tantùm intendere, vt propoſitam rem exprimat, quod ipſe Plato & præcipit, & primus exequitur. Alibi autem demonſtrauimus veteres non aliò quàm huc ſpectaſſe: ſolus enim Prodicus ſtuduiſſe videtur tenui huic nominum inquiſitioni, quam qui Prodicum ſequuntur, ſolent exquiſitam diligentiam nuncupare. Hippocratem verò nihil obſcurius rem expreſſiſſe, ex verbis eius aperte conſpicitur, quùm inquit/vbicunque cruris oſſibus luxatis articuli, qui ad pedem ſunt, penitus excedunt/. nam, ſi omnino dempſeris verbum luxatis, apertum eſt quod proponitur. ſed Hippocrates hoc adiecit nihil reſpiciens ad tenuem huiuſmodi nominum inquiſitionem, cui qui ſtudent, plerunque non ſunt eloquentes: nam, qui dicendi facultatem habent, ad vim enunciationis reſpicientes, verba ſingula non attendunt, ſed græcorum more illis vtuntur, quorum copiam habent: quomodo videtur nunc Hippocrates loqui volens oſſa cruris à commiſſura recedentia cute excedere. ſi quis enim id, quod extat, & extra commiſſuràm valdè prominet, luxatum dicat, clarius rem exponet, auditoreḿq; H imagine rei docebit.

17 *Pedem inſuper & crus gangræna prehendit: quæ ſic futura eſſe certum ſcire conuenit.*

Gangrænam quoque his ſuperuenire ait, ob inflammationis ſcilicet magnitudinem, vbi excedentia oſſa recondita fuerint. Inflammatæ ergo partes, cùm rubor inflammationis recedit, liuidæ euadunt, minuiq́ue dolor videtur, eo quòd ſenſus torpeat: ſed, vbi, quæ ſic affectæ ſunt, ex toto ſentiendi facultate carent, græcè id vitium non amplius gangræna, ſed ſphacelus vocatur. Inter hunc autem & magnam inflammationem media gangræna eſt, quæ tanto grauior eiuſmodi inflammatione eſt, quanto leuior ſphacelo: ſub hoc enim natura membri vniuerſa corrumpitur: idemq́ue, vbi iam hæret, curationem non admittit, ſed ſolum à principio, cùm nondum ſphacelus eſt, ſed magna gangræna ſphacelo vicina. Verum abutimur interdum vicinorum affectuum nominibus ad eos ſignificandos, qui ad hos accedunt, quanquam nondum ex toto ipſorum ſpeciem & naturam habent. ſic igitur & ingentem inflammationem, cùm non amplius ſuum

A.li.4.f.3.t.1 c.15.fo.454.b

A ſuum colorem tuetur, dolori'que eſt, interdum nominare gangrænam conſueuimus, quæ quamuis gangræna non dum penitus ſit, futura tamen eſt paulo poſt, ſi negligatur.

18 *Nec mihi etiam videtur idoneum eſſe veratrum eodem die datum & rurſus epotum, ſed vt quoduis tale ad idoneum proximè accedere, cui tamen confido. Quòd ſi neq; ab initio reponantur, neq; tentet aliquis ea reponere, pleroſque ſe explicare manifeſtum eſt.*

Tractauimus de vſu veratri ad eiuſmodi vitia in commentarijs in librum de fracturis.

19 *Fulcire autem crus & pedem oportet eo modo, quo ipſe velit.*

Fulcire crus & pedem ἠρμόσθαι dixit, hoc eſt, ſtabiliter collocare: quò ſpectans imperat, vt membrum figuremus, quemadmodum maximè cubantem iuuat. nam, quod ait/eo modo quo ipſe æger velit/huc euadit.

20 *Tantum ne dependeant, ne'ue moueantur.*

Eius quod nunc ait/ne'ue moueantur/vim antè propoſuit, cùm fulcire præcepit, quod ſignificauit verbo ἠρμόσθαι. Neq; enim aliud eſt fulcire membrum, quàm ab omni parte ſtabiliter collocare, ſic, vt nullo pacto moueri poſſit. Rectè autem adiecit/ne dependeant/. præfatus enim continendum à nobis membrum, quemadmodum cubantem iuuat, non ignorans contineri membrum poſſe etiã dependens, edicit, vt eiuſmodi habitum vitemus, cùm ad affectum locum materiam concitet, quæ cauſa inflammationis eſt. Meminiſtis quidem eius, quod narrauit in ſuperiori opere de crure figurando, vbi extentum pedem collocari voluit, paulo ſublimiorem, quàm vt exquiſitè rectus ſeruaretur: nunc verò permittere ægris videtur, vt ipſum rectum habeant. nam cum tribus modis figurari poſſit, dependens, rectus, ac tertiò in ſuperiorem partem ſpectans, permittit ęgrotanti, vt quo pacto velit, crus figuret, modò non dependeat: ſed antea præceperat, vt ſublimiorem duntaxat contineret. Perſpicuum itaq; eſt Hippocratem in huiuſmodi affectibus, eò potiſſimum incumbere, vt dolor vitetur, veritus ne ſequatur neruorum diſtentio, quam in neruoſis partibus " dolor maximè infert. quamobrem, ſi quæ hoc modo vitiata ſunt, neq; refrigerentur, neq; dolore tententur, neruorum diſtentione prehendi minimè poſſunt.

A.li.3.f.2.c.5. ol.215.e

21 *Mederiq; cerato, quod picem habeat. paucis pannis ex vino madentibus non valdè frigidis, quando-* C *quidem frigus in his neruorum diſtentionem concitat.*

De his quoque iam loquuti ſumus. nam ceratum, quod picem habeat, vlceribus accommodatur: vinum, præſertim'que (vt ipſe docuit) nigrum & auſterum affectas partes inflammari non patitur. Quod autem inquit fugiendum eſſe frigus cùm neruorum diſtentionem efficiat, in carnoſis partibus fortè aliqua expoſitione indiget, in neruis euidentiſſimum eſt, quibus vtrunque ineſt: nam & facile refrigerantur, vt qui natura frigidi ſint, atque exangues: &, cùm læduntur, in diſtentionem incidunt, cùm neque in alia parte diſtentio incidere poſſit, niſi nerui afficiantur. commiſſuras verò inter alias partes maximè neruoſas eſſe manifeſtum eſt, in quibus muſculi poſita carne, quam alijs ſuis partibus habebant, in chordas degenerant. Quare magis inquirendum eſt, cur vtatur modicè frigido, quùm non mediocriter frigidum, ſed calidum adhibendum videatur: cuius ratio ſic habet. In curandis partibus exulceratis propoſitum eſt, vt ab inflammatione defendantur: defendentur autem, ſi nullus humor ad eas concurret, quam rem eas refrigerando conſequemur. nam, ſi admoueantur, quæ calidum & humidum corpus efficiunt ſtatim rubicundius, paulò poſt tumidius ipſum exhibebunt, & in alium affectum inflammationi ſimilem compellent. contraria omnia præſtant, quæ refrigerant, cùm non modò nihil humoris à ſuperioribus partibus ad refri-
D geratum locum concitent, ſed quod in eo ſubſiſtit, exprimant, & ad proximas partes depellant. Eſt autem refrigerantium duplex genus, quædam aduentitia qualitate tactu frigida ſentiuntur: quædam innatam refrigerandi facultatem habent. adſtringentia quidem frigida ſunt, ſicut in opere de ſimplicium medicamentorum facultate demonſtrauimus, vbi reliquum genus refrigerantium ab his diducitur: ad hoc ſpectat papaueris lachryma, mandragoræ ſuccus, cicuta, & cætera, quæ madefaciunt ſimul & refrigerant. nanque auſtera omnia terrenam naturam habent cum facultate refrigerandi. De vſu autem horum medicamentorum non pauca ſcripſimus in eo volumine, quod eſt de ratione curandi, nec non in commentarijs in librum Hippocratis de vlceribus. Sed quod ad hunc locum pertinet, id nouiſſe abundè eſt, quòd madefacientium & refrigerantium medicamentorum vis penetrat omnino ad altiores partes eorum corporum, quibus admouetur, cito'que ipſas vltra debitum refrigerat, torporem'que affert potentiæ corpora adminiſtranti. Quæ verò cum refrigerandi vi terrenam naturam habent (vt oſtenſum eſt in libris, quos commemoraui) ad confluentes ſuccos depellendos maximè aptantur, atque hac de cauſa illis vtimur. ſed quia calor ad ſe humores concitat, ideò aduentitia qualitate frigida admouemus, neq; illa calefacimus. Nunc verò quod ſpectat ad exulceratarum partium affectum, Hippocrates frigidis vteretur, quemad-

modum & in alijs vulneribus: ſed quatenus neruorum diſtentionem timet, quam afferre frigus ſo- E
let, veretur ex toto frigida imponere, atq; idcirco adijcit, cum de his loquitur / non valde frigidis/.

22 *Recte etiam folia betæ, vel tuſſillaginis, vel cuiuſpiam alterius talis, in vino nigro auſtero ſemicocta, vlceri atq; adiectis partibus imponuntur.*

Tuſſillago herba quædam eſt propoſito affectui ſalutaris, quùm modicè ſiccet, id quod in omni-
bus vlceribus requiri demonſtrauimus. De vino autem nigro atq; auſtero loquuti ſumus in com-
mentarijs in librum de fracturis. hoc repellendi facultatem habet, ſimiliter vt alia vina, & cùm craſ-
ſiorum partium ſit, quàm ipſa, exulceratas partes non mordet: ea de cauſa præſtantius eſt.

23 *Tepido item cerato vlcus inungitur.*

Admouet nunc ceratum, non vt vlceri medeatur. oſtendimus enim in expoſitione libri de vlceri
bus, vitari ab Hippocrate huiuſmodi medicamenta, quæ vlcerũ glutinationem prohibent: ſed quo-
niam nunc vlceri quatenus vlcus eſt, nõ ſuccurrit, quùm neq; id glutinare propoſitum ſit, ſicut alia
recentia vulnera. Primum autem curationis conſilium eò ſpectat, ne homo neruorum diſtentione
prehendatur. quocirca neque reponendum articulum cenſet, ſed magis permittendum, vt crus ex F
vlcere turpiter claudicet. Non tamen ſimpliciter adhibet lenia medicamenta, quæ vocat in libro de
vlceribus μαλθακώδη, quamuis poſſint inflammatas partes lenire. primò enim eò incumbit, vt in-
flammatio minimè oriatur, atq; idcirco repellentibus vtitur: neq; his rurſus per ſe, quemadmodum
in alijs caſibus, timet enim neruorum diſtentionem: ſed compoſitam curationis rationem indicat,
per medicamenta contrariæ facultatis iuſto modo inter ſe mixta, quò maximè tendere in ſequenti-
bus videtur. ad quæ iam animum adiungito.

24 *Quòd ſi hybernum tempus fuerit, lana quoq; ſuccida madens ex vino atq; oleo tepido imponenda eſt. Et perfuſione inſuper vtendum.*

Neq; medicamenta tepida adhiberet, neq; oleum prorſus adijceret, ſi loco ſubueniret, quaſi ſim-
pliciter vlcerato, ſed (quod ſuprà retuli) veretur neruorum diſtentionem: atq; ob eam rem oleum ad
miſcet, & tepida cuncta ſuperimponit, nec, vt qui tantùm pugnet contra neruorum diſtentionem,
vlceris curationem relinquit: ſed neq; ad vlcus ſpectat duntaxat, mixti enim morbi mixta quoque
præſidia exigunt. quocirca præcipit, vt lana ſuccida inducatur, quam οἰσυπηρὰν dicunt, propterea G
quòd œſypum habeat. quandoquidem (vt in libro de ſimplicium medicamentorum facultate oſten
dimus) huius medicinæ proprietas ſimplex non eſt, ſed mixta ex contrarijs qualitatibus ac viribus,
adſtringendi ſcilicet & modicè calefaciendi. Perfundi autem voluit hos affectus, non hyeme tantũ,
ſed æſtate etiam: hoc ſiquidem, quod in fine ſubdit, commune eſt totius propoſitæ curationis, quo-
niam huiuſmodi affectus non hyeme duntaxat aſſiduam perfuſionem requirunt, quùm æſtate quo
que magis eam poſtulent quàm hyeme, quò tunc his lana impoſita magis ſiceſcat. imperat igitur,
vt hęc omnia aſſiduè perfundantur: id verò quo perfundimus tale eſſe debet, quale in principio pro
tinus curationis admoueri iuſſit, nempè vinum æſtate per ſe, hyeme cum oleo. Caloris autem mo-
dum conijcies ex temperamento aeris, in quo viuimus: vbi enim valdè frigidum fuerit, humoris,
qui perfunditur, calorem augebis: vbi calidum, remittes. ad calidi enim vſum nunquam venit, quo
circa caloris modum augens atq; remittens, pro ambientis cœli temperamento variabis. in quibus
omnibus meminiſſe debes eorum, quæ in vniuerſum dixit, ne omnia vbiq; velle percipere. At
quę nam hæc ſunt? nimirum ea, quę in commentarijs in eas ſententias Hippocratis, quę aphoriſmi
inſcribuntur, & in alijs compluribus, recenſenda duximus: quorum, vbi vnum aliquid poſitum fue
rit, omnium, quæ eandem vim habent, meminiſſe oportet, exiſtimareq; ſermonem in omnibus acci H
piendum eſſe, quaſi omnium communis ſit. Sic igitur & nunc Hippocrates hyberni temporis me-
minit: tu verò regionem, ætatem, vſum, corporis naturam, reuocare in memoriam debes, nem-
pè regionem frigidam, ætatem ſenilem, vſum eorum, quæ corpus refrigerant, corporis natu-
ram frigidiorem. ſiquidem hæc omnia idem hortantur, ac tempus, cuius Hippocrates meminit.
Sed quemadmodum hyeme curationem calidiorem adhibet, ſic æſtate contrà tu frigidiorem ad-
mouebis: & ſicut in æſtiuo tempore, ita in ætate, regione, conſuetudine, & natura corporis calida.
quòd ſi omnia calefaciendum eſſe denuncient, calidioribus præſidijs vtéris: ſi refrigerandum, frigi-
dioribus: ſin alia ad calefaciendum, alia ad refrigerandum hortentur, ipſorum numerum ac vim ipe
ctabis. ſic enim maximè conuenientem calefaciendi & refrigerandi modum conijcies.

25 *Neque vlla re quidpiam deuincies, neque aliquid impones. Scire enim licet huiuſmodi vitijs, omnibus modis alienum eſſe preſſum & onus.*

Subtrahit in hoc caſu non modò eas faſcias, quæ primæ inijciunt, quas vbiq; ad cõminuta & ad
luxata

A luxata oſſa adhibuit,ſed & eas,quæ ſuper lanam voluũtur.cuius rei cauſam ipſe reddit,cùm inquit/
huiuſmodi vitijs omnibus modis alienum eſſe preſſum & onus/.ſufficit autem ipſis ſolummodò la
nam imponere,quæ cum mollis ſit,& leuis,oneri eſſe non poteſt.hoc autem timet,non vt qui vlce-
ri medeatur,ſed vt qui nudatis attritisq; chordis ac neruis caueat, ne diſtendantur.

26 *Ad hæc autem pertinent non nulla ex ijs medicamentis,quæ cruentis vulneribus inijciuntur, ea ſcili-
cet,quæ idonea ſunt, quibus impoſita lana vino perfuſa,longiorem moram trahat.*

Medicamenta,quæ vulneribus ſtatim inijciuntur,& in his libris, & in eo, qui de‖vlceribus eſt, Non longe à principio.
ἔναιμα appellat.inter hæc,quæ longiori tempore reſoluuntur,& interim,dum ſoluantur, perfundi-
poſſunt,admoueri potiſſimum debent:ſiquidem conſtituit,quemadmodum in tota reliqua curatio
ne,eò ſpectandum eſſe,vt leniendi vim habeat.hac enim de cauſa neq; vinculum imponit, neq; fre
quenter ſoluit. Ex medicamentis autem,quæ cruentis vulneribus protinus inijciuntur,ea longiori
temporis interuallo ſoluere licet,quæ validiorem ſiccandi facultatem habent,ea tamen cautione, ne
ob vehementem vim contrahendo lædant. Duo autem medicamenta,quæ nota vobis ſunt,gratia
exempli commemorabo,leguntur enim in omnibus libris de medicamẽtorum compoſitione,qua-
B les ſunt duo Andromachi,& vnus Heræ,& aliorum permulti.componuntur medicamenta hæc ex
bitumine:alterum Barbarum, Cyzicenum alterum nominatur. hoc cùm magis ſiccet,quàm opus
ſit medicamentis,quæ cruentis vulneribus inijciuntur,obeſt magis quàm proſit,cùm membra con
trahat,& dolorem afferat: alterum verò medicamentum idoneum eſt, ſi moderata mixtura fuerit,
ex ijs ſiquidem non nulla plus iuſto exiccant,& dura ſunt.verum de huiuſmodi medicamentorum
diſcrimine in opere de compoſitione ipſorum fuſius tractauimus. Quæ poſt hæc ab Hippocrate
ſcribuntur,magna ex parte plana ſunt,ſi quæ ſuprà,& in commentarijs in librum hunc de articulis,
& antè in eum,qui de fracturis eſt,prodidimus,in memoria habeantur.

27 *Quæcunq; autem ex ijs medicamentis,quæ cruentis vulneribus protinus inijciuntur,paucorum dierũ
ſunt,vel picem accipiunt,non æquè atq; illa proficiunt,quandoquidem vlcerum purgatio porrigitur in lon
gius tempus,diutius enim madent:horum tamen non nulla vtiliter deligantur. Scire autem aperte con-
uenit neceſſe eſſe hominem turpiter claudicare,quùm verſus partem ſuperiorem pes trahatur, & oſſa lu-
xata ab exteriori parte promineant.Ferè enim nullum ex ijs oſſibus nudatur niſi paululum quid,neq; re-
cedit,ſed cicatrix inducitur tenuis:atque infirma, eaq; non niſi multum temporis conquieſcant:alioquin
C periculum eſt,ne remaneat vlcuſculum,quod curationem non admittat. Sed,quod ad propoſitum malum
attinet,ſi hac ratione curentur,ſeruantur:ſi articulus reponatur,maneatq;,in exitium præcipitantur.*

Quęnam ex ijs medicamentis,quę cruentis vulneribus protinus inijciuntur,paucorum dierum
vocet,non magno negocio inuenies,ſi in memoria habeas,quæ in explanatione proximè poſitę ora
tionis tradidimus.patet enim eum ſic appellare,quæ ex paucorum dierum interuallo ſoluuntur.ex
interuallo autem paucorum dierum ſoluere conuenit,quæcunq; ex propoſitis infirmiora ſunt: pa-
tiuntur enim in vlceribus multum colligi ſaniei,eo quòd non ſatis exiccent.Hæc à non nullis ex ve-
teribus reſina extrinſecus excipiebantur,quorſum neſcio.multa enim dici poſſent:ſed, quùm Hip
pocrates ab omnibus his medicamentis abſtineat,longius labi operępretium non eſt:in opere enim
de medicamentis, quæ de his ſcire conuenit, omnia exequuti ſumus, nunc autem, quod attinet ad
propoſita,ſatis hæc ſint. Quæ ſequuntur omnia præteribimus,quùm manifeſta ſint ijs,qui eorum
meminerint,quæ antè explanauimus.

28 *Eadem ratio eſt,ſi brachij oſſa ad manum adiecto vlcere,ſiue in interiorem partem,ſiue in exteriorem
excedant:certum enim ſcire conuenit,hominem paucis diebus interiturum tali genere mortis,quale ſu-
D prà poſuimus,ſi repoſita oſſa fuerint,contineanturq;:ſed,ſi nemo hæc uel repoſuerit,vel reponere tentarit,
longè ſæpius liberatur.Cui malo mederi eádem ratione expedit,qua ſuprà diximus:deprauationem verò
deformem reddi,ac digitos manus infirmos atque inutiles fieri,neceſſe eſt.*

Quemadmodum in crure totum id,quod inter talum & genu eſt,duobus oſſibus contentum κνή
μην appellant: ſic brachium, quod inter manum & cubitum eſt, πῆχυν, quod ſimiliter non ex vno
oſſe,ſed ex binis conſtat,quorum alterum κερκὶς, id eſt radius,alterum græcè πῆχυς proprie nomi-
natur,id eſt cubitus:quod ſimiliter euenit κατὰ τῆς κνήμης,hoc eſt,in crure.commiſſura igitur,quæ
ad manum eſt,commiſſuræ tali reſpondet:quæ ad cubitum,illi,quæ ad genu. Maiorum tamen par
tium mala, ſeu fractæ, ſeu prolapſæ ſint, ſemper grauiora ſunt.quam rem ſi animaduertas, exigua
expoſitione ad ſequentia indigebis.

29 *Nam digiti,vbi oſſa in interiorem partem luxentur,curuari non poſſunt: vbi in exteriorem, extendi.*

Cur luxari dicat in ſuperioribus oſtendimus, vbi cruris oſſa adiecto vlcere dixit ad pedem lu-
xari: nunc reddere cauſam volo, quamobrem,cùm brachium accedente vlcere in interiorem par-

tem prorumpit, digiti curuari nequeant. in hoc caſu ſanè accidit, vt brachij oſſa ab interiori regione E oſſibus, quæ in prima palmæ parte ſunt, ſuperinſidant, ab exteriori ſubijciantur, quùm prima palmæ pars tendatur à chordis, quæ ab exteriori parte ad ipſam perueniunt, ſurſum'que ad humerum tendunt. quod, quùm euenit, neceſſe eſt digitos verſus exteriorem regionem trahi, quo fit, vt extendantur. idcirco neq; flecti ex toto poſſunt, cùm exteriores muſculi, & chordæ flectentibus renitantur. ſæpius enim diximus perfici actionem non poſſe, niſi oppoſiti muſculi ijs pareant, qui agere nituntur. Hinc etiam fit, vt digiti minimè extendantur, cùm brachij oſſa in exteriorem partem mouentur. interiores enim muſculi, & chordæ vehementer intenduntur, atq; idcirco cùm cedere exterioribus nequeant, neceſſe eſt exteriorum actio intereat. Sed & ipſorum oſſium poſitus, cùm brachium in interiorem partem elapſum primæ palmæ parti inſidet, prohibere flexum poteſt: cùm in exteriorem promouetur, porrectionem.

30 *Vbicunq; autem cruris os ad genu cute ſiue in interiorem, ſiue in exteriorem partem excedit, quibus reconditur, maturius intereunt, quàm alij, quamuis illis quoq; vitæ periculum inſtet: ſed, ſi curationem adhibeas reponere minimum tentans, hac via tantùm ſpes ſalutis ſupereſt: hæc autem oſſa eo magis periculoſa ſunt q̃ cætera, quo ſuperiora ſunt & robuſtiora, et à robuſtioribus prolabuntur. Quòd ſi femoris os ad genu* F *luxetur, vbi ponatur, maneatq; maiori vi, & citius adhuc homo abſumitur, quàm ſuperioribus caſibus: ſi non reponatur, res longè periculoſior eſt, quàm in ſuperioribus: hæc vna tamen ſalutis ſpes ſupereſt.*

Hoc etiam, & id quod proximè ſubdit, non parum comprobat, quæ paulo ſuprà indicauimus de oſſibus, & ad talum, & ad manum cute excedentibus. neq; enim talus in commiſſura cruris, quæ ad pedem eſt, nudatur, neq; prima palmæ pars in commiſſura cubiti cum manu, ſed in crure oſſa cruris, & in brachio ſimiliter oſſa brachij. iure igitur excedere hæc, & luxari dixit, vt, quæ extra commiſſuram excedant. Nunc itaq; crus interdũ excidere inquit ad tali commiſſuram, ac modò ab exteriori parte, modò ab interiori: quanq̃ ſubdit, nõ crus, ſed femur luxari, idq; non immeritò, nã in cõmiſſura genu modò crus modò femur excidit, ad pedem verò crus duntaxat, ſicut ad manum brachium. Cætera, quæ in hac oratione ſunt, ijs patent, qui in memoria teneãt, quæ ſuperius dicta ſunt.

31 *Eadem ratio eſt articulorum, qui ad cubiti cõmiſſuram ſunt, nempè cubiti & humeri. Quicunq; enim ex his cùm luxantur, cute excedunt, ſi reſtituantur, omnes mortiferi ſunt: ſin minus, res nõ omnino deſperationem habet, ſed ijs, qui liberantur membrũ remanet deprauatum: magis autem mortiferi ſunt, ſi recondantur, articuli ſuperiores, ſed & ijdem, ſi non recondantur, alijs ſimiliter ſunt periculoſiores. Si cui* G *ergo ſuperiores articuli luxati, cũ vlcere cute excedant, vbi reſtituantur, celerrimè in exitiũ præcipitãt: vbi non reſtituantur, cæteris periculoſiores ſunt: curatio autem, quæ mihi commodiſſima videtur, iam expoſita eſt. At quibus digitorum pedis, vel manus, articuli luxati adiecto vlcere cute exceſſerunt, oſſe quidẽ non fracto, ſed ab ipſa commiſſura recedente, ſi repoſiti maneant, neruorum diſtentionis periculum impendet, niſi rectè attendantur: expedit tamen, vbi prædixeris ſumma cura & diligentia opus eſſe, eos reponere. Facillimè autem & maximè promptè, magnoq; cum artificio reponuntur, ſi adigatur paxillus, quemadmodum ſuprà diximus in oſſibus fractis, luxatisq;: quo facto quieſcere homo debet, cubareq;, & modico cibo vti: ſatiusq; eſt leui aliquo medicamento, quod vomitum citet, ipſum purgare.*

Meritò hic articulos dixit multitudinis numero, quemadmodum in genu: vbi verò de commiſſura, quę ad talum, & de ea, quę ad manum loquitur, non poſuit articulos multitudinis numero. propoſitam verò nunc partem non vno tantùm articulo contineri in tertio commentario in librum de fracturis oſtendimus. eandem inquit rationem eſſe huius commiſſuræ, & eius, quæ ad genu, de qua prius tractauit: nam quemadmodum ibi modò tibiam, modò femur, excidere dictum eſt, ita nunc modò cubitus, modò humerus, in idem malum compellitur. Quæ ſequuntur, omnia plana ſunt. H

32 *Auxilium autem aduerſus vlcera in medicamentis eſt, quæ cruentis vulneribus protinus inijciuntur: in illis ſcilicet, quæ perfuſioni accommodantur, aut in buphthalmo herba, aut in ijs, quæ fractis caluariæ oſſibus ſuccurrunt: nihil autem induci debet valdè frigidum. Ac primi quidem articuli minimè periculoſi ſunt: ſuperiores magis periculoſe læduntur. Eodem autem die reſtituendi ſunt, vel certè poſteriori, tertio aut quarto minimè: ſi quidem quarto die malum recrudeſcere maximè videmus: vbi ergo non protinus recondantur, his diebus ſuperſedendũ eſt, contineri enim ſolet, quod intra decẽ dies conditur. Quòd ſi repoſito articulo neruorũ diſtentio ſupernaſcatur, cito expelli debet, & ſubinde calido humore perfundi.*

Quæ'nam ex medicamentis, quæ cruentis vulneribus protinus inijciuntur, idonea ſint, quæ perfundantur, anteà declarauimus. præcipit autem, vt herbę buphthalmi (quam πολυόφθαλμον appellat) non ſecus atq; antè tuſſillaginis, quæ eandem vim habet, folia imponantur. huius quoq; herbæ meminit Diocles in libro de oleribus. Totius autem curationis caput ait id eſſe debere, quod in libro de vulneribus capitis demonſtrauit, in quo oſtenſum à nobis eſt curationem requiri ſicciorem, quàm quæ in vulneribus, circa articulos præſertim.

Conuenit

33 A *Conuenit item vniuerſum corpus magis curuatum eſſe, quàm extentum: expectandum tamen eſt fore, vt repoſiti digitorum articuli abſcedant, plerunq; enim ita accidit, ſi quæuis inflãmatio ſuperueniat. Quare, niſi vereretur medicus, ne vulgo imperitus haberetur, nihil reponere prorſus deberet. Oſſa igitur, quæ ad commiſſuras ſunt, ſi cute excedant, vbi recondantur (ſicut oſtenſum eſt) periculoſa ſunt.*

Extentum eſſe non idem ſignificat, atq; extendi, ſicut neq; curuari, & curuatum eſſe. ſi quis.n. mẽbrum extentum dicat, vnum tantùm exprimit eius habitũ, rectum videlicet, qui neq; plus, neq; minus admittit: ſi curuatum, omnes eius habitus, qui poſt extenſionem ſunt, notat vſq; ad vltimum flexum, qui quatenus maiores minoresq; ſunt, inter ſe differunt. ſi quis extendi & curuari dicat, motum, qui accidit, vbi mutatur habitus membrorum, ſignificabit: nempè, quùm extendi ait, eum, qui euenit in mutatione, quæ fit à ſummo flexu ad ſummam extenſionem: quùm curuari, eum, qui à ſumma extenſione rurſus ad ſummum flexum. Nunc ergo Hippocrates curuatum, inquit, corpus eſſe magis conuenit, quàm extentum, verbo/extentum/rectum habitum notans, quem ſolum vitandum cenſet: ſed, cùm ait curuatum, habitus medios inter hunc & extremum flexum ſignificat, inter quos ille eligendus eſt, qui maximè accommodatur, modò qui parum, modò qui longius ab extre-
B mo flexu abeſt. quo tempore vterque accipiendus ſit, licebit, & ex ſuperioribus conijcere.

De Oſſibvs Praecidendis

34 *Quæcunq; circa digitorum articulos ex toto abſcinduntur, plerunque detrimentum non afferunt, niſi, dum ſecantur, homo animi defectione lædatur.*

Nunc tractare incipit de oſſibus præcidendis. apertè autem, ſic omnia narrat, vt mea explanatione opus non ſit. illud duntaxat me præfari abundè eſt, quòd ferè quæcunq; ab ipſo traduntur, intelliges, ſi id ſpectes, quod oſtenſum eſt in articulis cute excedentibus (iuniores medici ἐκβυρσώματα dicunt) dimetiendum, ſcilicet eſſe periculi magnitudinem pro magnitudine articulorum. quod ſicut in illis euenit, ſic & nunc in oſſibus, quæ præciduntur, euenire ſolet. adijciemus tamen eorum, quæ obſcura videbuntur, expoſitionem.

35 *His aũt ulceribus, quæuis curatio idonea eſt. Sed & quæcunq; oſſa, non ad articulos, verũ ad aliquã aliã regionem præciduntur. ſimiliter ſine noxa ſunt, & alijs promptius adhuc curationem recipiunt: ſimiliter*
C *quæcunq; oſſa fracta in digitis cute excedunt, non ad articulos, hæc quoq; innocenter reponuntur. Ex toto aũt oſſa, ad articulos, in manu, in pede, & in crure nõ nullis ad talum, atq; in brachio, non nullis ad primã palmæ partem, plerunq; citra noxã præciduntur, niſi protinus anima deficiat, vel quarto die continens febris ſuperueniat. Caro tamen corrupta, & in vulneribus ſanguinem fundentibus, & in ijs, quæ valentius adſtringuntur, tũ in oſſiũ fracturis plus iuſto compreſſis, in ijs itẽ, quæcunq; vinculis violenter comprehenſa fuerint, compluribus decidit, quorũ plerіq; liberantur. Liberantur & illi, quibus in femore pars aliqua carnis & oſſis decidat, & quibus in humero: ſed citius adhuc & facilius ad ſanitatẽ perducũtur, quibus aliquid in brachio & crure decidat. Quibus verò fractis oſſibus aliquid protinus alienatur, & nigreſcit, his cito abrũpitur: & qbus caſurũ eſt, cito cadit, quũ oſſa iã ceſſerint: at quibus oſſe inuiolato nigrities accidit, his celeriter caro emoritur, os verò tardè abſcedit, & quà nigrities terminatur, & quà nudatũ os eſt.*

Curationem quamuis φαύλην dicit: quo vocabulo iam ſæpius oſtendimus Hippocratem nuncupare eam, quæ exquiſitæ contraria eſt.

36 *Cæterùm partes, quæ citra finẽ nigritiei fuerint, vbi iam prorſus emoriantur, & dolorem non ſentiãt, iuxta articulos excidendæ ſunt ea animaduerſione, ne quid violetur: nã, vbi qui ſecatur, dolet, quùm nõ-*
D *dum quà ſecatur, emortuum corpus fuerit, maximum periculum eſt, ne ſub dolore anima deficiat: eiuſmodi autem animæ defectio plurimos repente iam ſuſtulit. At femoris os hoc modo nudatum vidi octogeſimo die abſcedere: crus tamen huic homini ad genu vigeſimo exciſum eſt: mihi verò propius etiã videbatur, cùm non eodem tempore, ſed antè prouidendũ exiſtimarẽ. Cruris verò oſſa, quæcunq; nudata fuerunt, circa mediũ omnino ex huiuſmodi nigritie ſexageſimo die deciderunt: curatio enim à curatione diſtat, quantum ad id pertinet, vt nudata oſſa maturius vel ſerius decidant: preſſus itẽ à preſſu diſtat, quatenus vnus altero validior eſt, aut imbecillior, ad efficiendum, vt nerui caro venæ citius aut tardius emoriantur: nã, quæ emoriuntur quamuis non fuerint adſtricta, non omnia ex altis oſſium partibus decidunt, ſed quædam ex ſummis. Quocirca tempus, intra quod ſingula hæc ſoluuntur, certum definire non licet.*

Quùm dixerit neceſſarium eſſe, vbi nigreſcat & corrumpatur caro, quæ ſita eſt circa oſſa, vt oſſibus tempore idem eueniat: atque ea de cauſa imperauerit, vt præciderentur: nunc præcipit, vt excidantur, ea cautione, ne integræ partes violentur, ne præ dolore anima admodum deficiente homo ægerrimè reficiatur. Ad articulum autem, ſi fieri poteſt, præcidi membrum voluit ad celeritatem ſpectans: namque, vbi medium præcidatur, multum temporis abſumitur, quùm oſſa ſecantur, ſed iuxta articulum affecta membri pars intacto oſſe abſcinditur.

37 *Accipiendæ prorſus eiuſmodi ſanationes ſunt, magis enim terrent, dum accipiuntur, quàm dum adhi* E
bentur: atq; hæc omnia lenem medicinam requirunt, ipſa enim per ſe ipſa ſoluuntur. Eſt autem victus ex-
peditiſſimus ille, qui febri aduerſatur.

Hippocrates conſilium dirigit, non ſolum ad ægrotantes, ſed etiam ad medicos, vt apud ægrotan
tes à culpa ſemper vacui ſint, & laudem plerunque inueniant. quamobrem mala, quæ grauia viden
tur, mònſtrat, diſcernitq; ab ijs, quæ verè talia ſunt. in ijs enim, quæ verè grauia ſunt, non tamen ta-
lia ſe oſtendunt, monet, vt medicus ſe ſubducat: illis manum inijciat, quæ grauia videntur, quemad-
modum & hæc, quæ nunc proponuntur. Vbi enim pars aliqua ex toto emortua ſit, non amplius
grauiter afficit, quæ vicina ſunt. hanc ſi præcidas, cauens ne, dum manus curatio adhibetur, animæ
defectio ſequatur, malum aliud non afferes vllum.

38 *Ad hæc iuſto habitu figurare corpus oportet. Iuſtus habitus eſt, vbi nihil ſuſpenſum eſt, nihil deorſum*
ſpectat. ſed ſurſum magis, præcipuè donec ex toto reſolutum fuerit, periculum enim eſt, ne interim ſanguis
erumpat. Quamobrem vulnera inclinari in inferiorem partem non debent, ſed ſuperiora haberi.

Oſtendimus iam ſæpe /iuſtum/ apud Hippocratem vocari id, quod potentia æquale eſt: hoc au- F
tem illud eſt, quod vnicuiq; conuenit, quandoquidem & iuſtitiam huiuſmodi quid eſſe manifeſtũ
eſt. Quod quidem ad muſculos attinet, ille iuſtus habitus eſt, ſub quo tam qui membrum flectunt,
quàm qui extendunt, in neutram partem trahuntur: quod verò ad collocandum membrum in infe
riorem, vel ſuperiorem partem ſpectat, iuſtus habitus videri poterit, qui medius erit inter eum, qui
ſurſum, & eum, qui deorſum ſpectat, hoc eſt qui ad rectam lineam prorſus extentus eſt. hic autem,
vbi nullum periculum ſit, ne ſanguis erumpat, & facillimè ab ægrotante feratur, eligendus eſt. de
quo etiam paulo ſupra tractauimus, vbi oſſa cute excedentia perſequuti ſumus. At nunc in oſſibus
abſcindendis, ſicut dum manus adhibetur, vnum periculum eſt, ne præ dolore intolerabili anima
deficiat: ita poſtquam adhibita eſt, vnum aliud circunſtat, ne videlicet ſanguis erumpat, id quod eue
nire ſolet, vbi putreſcentes corporis partes reſoluuntur. Conſtat autem habitum, ſub quo mem-
brum dependet, eruptioni ſanguinis eſſe opportuniſſimum. Quantum ergo ſpectat ad ſanguinis
eruptionis periculum penitus tutoq; euitandum, præciſum membrum ſuperius omnino habendũ
eſſet, ſed quia ſtatus hic dolori eſt, idcirco moderatè in ſuperiorem partem conuertitur. Manifeſtũ
item eſt, quũm in ijſdem verbis augere vellet, quod proponitur, adieciſſe vocabulum /præcipue/
quod ποτὶ dixit, quaſi ita ſcripſerit, Vbi nihil ſuſpenſum eſt, nihil deorſum ſpectat, ſed ſurſum ma- G
gis, potiſſimum, vbi putria ex toto reſoluta fuerint, periculum eſt, ne interim ſanguis erumpat.

39 *Namque, vbi tempus proceſſerit, & vlcera iam pura ſint, non amplius accommodatur huiuſmodi ſta-*
tus: ſed ille, qui rectus eſt, & interdum ille, qui verſus inferiorem partem inclinatur: tempore enim non
nullis oſſa abſcedunt, & illæ faſciæ neceſſariæ ſunt, quæ primæ inijciuntur.

Non ſecus, atq; vbi ſanguinis eruptionem cauebat, rectum membri ſtatum, quamuis medius &
iuſtus eſſet, eatenus in eum, qui ſurſum ſpectaret, conuertebat, quatenus membrum ſine dolore ex-
citabatur, nunc quoq; præcipit, vt membrum moderatè in inferiorem partem inclinetur, vt ſanies
effluat. quandoquidem, vbi nullum periculum eſt, ne vel ſanguis erumpat, vel propter conſortium
aliqua pars afficiatur, vel inflammatio ſuperueniat, atq; vlcera iam pura tantum modò ad cicatri-
cem perducenda ſunt, danda in primis opera eſt, vt nec pus, nec ſanies aliqua tenuis tunc ſubſidat,
ſed omnia exitum habeant. At ſi qua ibi pars ſinuetur, hoc enim accidit ſub ſanie, quæ illas partes
erodit, dum nos cauentes ne ſanguis erumperet, membrum ſublime habuimus, ad faſcias venien-
dum erit, quæ primę inijciuntur, quibus ſinus coerceatur. Vinciendi autem ratio in eo caſu contra- H
ria eſt illis omnibus, quæ ſuprà dictæ ſunt, in quibus faſciæ ab inferiori parte orſæ in ſuperiori ter-
minantur: ſed in propoſitis affectibus, vbi eò conſilium tendit, vt pus excernatur, à ſuperiori parte
incipiunt, & deorſum verſus intendentes paulo ſupra os ipſius ſinus finiuntur, vt quicquid in imo
ſinu reſidet, ſub hac vinciendi ratione exprimatur, & ore aperto protinus euadat.

40 *In his autem procedente tempore expectandæ ſunt deiectiones cruentæ, cùm pleriſq; & ex nigritie, &*
ex ſanguine ab vlceribus fuſo, cruentæ deiectiones ſuperueniant. Fiunt autem plerunq;, vbi nigrities, &
ſanguinis eruptiones ſolutæ ſunt.

Cruentam deiectionem Hippocrates δυσεντερίην vocauit: quo nomine vſus videtur, non vt ex-
ulcerationem inteſtinorum, quemadmodum pleriq; medici. ſed vt cruentas inteſtinorum deiectio-
nes ſignificaret, ſic, vt, vbi propter iocinoris imbecillitatem cruentum deſcendat, id quoque vitium
δυσεντερίη appelletur, quod à medicis vſurpari ac dici nouimus. ſæpiuſq; homines ita affectos me-
dentium inſcitia perijſſe nos non latet: interdum enim, quũm propter deiectiones acres, princi-
pio quidem pinguedo, proceſſu temporis quædam ſtrigmenta, quæ ab inteſtinis deraduntur, vnà
excernantur,

A excernantur, pleriq; medici neglecto iocinore, vlceri duntaxat inteſtinorum medentur, atq; idcirco ægrotantes præcipitant. Eſt ergo morbus & iecinoris imbecillitas, & vlcus inteſtinorum: cruenta verò aluus communiter ſuperuenit non propriè cauſis propoſitis, quùm inteſtinorum venis præ ſanguinis copia adapertis, cruentum deijciatur, ſic, vt ſimilis affectus ſit, atq; vbi ora venarum non in ano, ſed in inteſtinorum anfractibus, aut ad initium recti inteſtini longè ab ano aperiuntur. Permultos autem videmus experiri hoc malum, quibus membrum exciſum fuerit: qui'ue repentè vehementes exercitationes omiſerint, quibus antè aſſueuerant, quùm non nulli certarent, alij foderent, vel quid huiuſmodi laborioſum vitæ genus ſequerentur. nam, niſi, quemadmodum exercitationi, ita aliquid dempſerint, cibi aut potionis abundantiæ, qua vtebantur, dum exercerentur, non nullos celeriter inuadunt ea mala, quæ à multitudine fiunt: alijs, qui minus aduerſa fortuna vtuntur, aluus cruenta deijcit, quam rem Hippocrates propoſuit, δυσεντερίας vocabulum vſurpans, quo (vt retuli) cruentam deiectionem ſignificat. Quoſdam ego iam vidi, quos ſanguinis per nares eruptio liberauit: alios, quos tentauit cholera: his autem omnibus æquali ferè temporis circuitu ſanguis effunditur. languentes enim repentè exhauſti, refrigeratiq;, in poſterum victus ratione curioſa non vtuntur, ſed rurſus inordinatè viuunt, rurſus multitudinem colligunt priori æqualem & æquali tempo-
B re. Horum ergo affectuum communem cauſam in multitudinem referemus, quæ adapertis venis, vel in naribus, vel in ano, aut inteſtinis eijcitur. colligitur autem multitudo in illis, qui liberaliter, vt ſoliti erant, cibum ſumunt, ſed ſanguinem, quem ex aſſumpto alimento contraxerunt, minimè abſumunt. Ad communẽ horum affectuum rationem ſpectat, quod ab Hippocrate proponitur: quibus enim aliquod membrum abſciſſum fuerit, alimentum, quod antè transferri ad ipſum ſolebat, in venis coit, & ſanguinis multitudinem producit. Hos itaq; omnes monere oportet, vt minus cibi capiant, quàm ante, iſq; infirmior ſit: ſubinde aluum ducant, & quantum poſſunt, exerceantur: multam frictionem adhibeant: à cibo non lauentur, ſed antè ſæpius: rectè autem conſulent, ſi digerente aqua vtantur, vbi eius copia fuerit. Hęc præter propoſitam rem adieci, quùm tamen ab re non ſint. Cur autem non nullis, quibus copioſe ſanguis effunditur, aliquo interpoſito tempore cruenta deiectio ſuperueniat, adijcere ſermoni oportet. Fit ergo in his, vt ob vehementem ſanguinis profuſionem corpus refrigeretur, atq; idcirco minus quàm antè per cutem exhauriatur, quod verò non exinanitur in corpore ſubſiſtens ſanguinis multitudinem auget: quæ (vt ſupra oſtenſum eſt) efficit, vt, vel cholera ſuperueniat, vel ſanguis per nares erũpat, vel αἱματώδης δυσεντερία ſequatur (ita enim appello clarioris doctrinæ gratia) hoc eſt, cruentum deijciatur. Proficiſcitur autem huiuſmodi deiec-
C tio ex multitudine ſanguinis, quem natura tentat magis ob virium robur, quàm ob infirmitatem, expellere: quæ res contrario modo ſe habet, quàm in iocinoris affectibus, in quibus ſanguis per inteſtina ob viſceris imbecillitatem deſcendit. Quòd ſi per ora venarum, quæ ad anum, inteſtina, aut nares pertinent, natura, quod ſuperat exinaniret, benè ageretur cum eo, cui hac via multitudo detraheretur: vbi multitudo non recipitur his locis, ſed ad thoracem vel pulmonem confluit, malum iam graue eſt: alterutrum enim, vel pulmonis inflammationem, & lateris dolorem, vel ſanguinis ſputum, ſuperuenire neceſſe eſt.

41 *Magno autem impetu concitantur, ſed nec diuturnæ ſunt, nec mortiferæ: nam neq; homo valdè propter cibi faſtidium abſtinet, neque alioquin exhauriendus eſt.*

Adiungit hæc Hippocrates, non vt hiſtoriam conſcribat eorum, quæ ſic affectis euenerunt, quemadmodum Thucidides, vbi peſtilentiam illam recenſet, ſed vt cruentas has deiectiones diſtinguat à torminibus, quæ alijs de cauſis accidunt. Quare hæc, quamuis ad propoſitum opus propriè non pertineant, exponere tamen alienum non fuerit, quùm medici complures morbos, ſub
D quibus ſanguis deijcitur, diſcernere non poſſint: non nulli enim exiſtimant vbiq; cruentam deiectionem ex inteſtinorum vlcere prouenire, quos magnopere animus fallit. Sanguis itaque, quùm ab ore venarum, quæ in ano ſunt, funditur, neque laborantes ipſos latet: ſed vbi cruenta deiectio à ſuperiori parte ad anum feratur, quædam protinus à principio deſcendit, quædam præcedente aliquo tali. Quòd ſi repente cruor multus deijciatur, ſcire conuenit, adapertum eſſe os venæ natura id, quod pondere moleſtum eſt, depellente, cuius generis eſt, quam nunc Hippocrates proponit, cruenta deiectio, quæ magno impetu concitatur, & cito quieſcit, præterquàm quòd homo ob cibi faſtidium non admodum abſtinet, ſicut quando ob iocinoris imbecillitatem aluus cruenta eſt. quanquam raro initio, quùm iecur afficitur, huiuſmodi aluus ſe oſtendit: plerunque enim à principio tenuis ſanies cruenta deijcitur aquæ ſimilis, in qua lota caro ſit: interdum tamen incipit iocinoris affectus cum ſubita ſanguinis deiectione, vbi videlicet viſceris imbecillitati ſanguinis multitudo acceſſerit: poſt principium verò vtrouis modo res acceſſerit, & æger maximè cibum faſtidit, & ſanguis modò purus & non multus, modò flauæ bili immiſtus ſimul, cum deraſa inteſtinorum pinguedine deijcitur, poſteà quaſi fæx ſanguinis deſcendit, vbi iecur iam peſſimè habet. Sub huiuſmodi ergo deiectionibus, præſertim vbi aliquid bilis admiſtum fuerit, quædam ipſius

inteſtini partes excernuntur, quæ, quùm deradantur, ξύσματα vocant. nam, quæ per inteſtina de- E ſcendunt, eo quòd acria ſint, ſummam ipſorum partem eradunt. in quo caſu quanta maximè poteſt, abſtinentia imperanda eſt: ſed ijs, qui ſuperantem ſanguinem deijciunt, conuenienti modo cibus dari debet, quùm iecur valeat, & poſſit ipſum conficere.

QVA RATIONE FEMVR IN COXAE CAVVM REPONATVR

42 *Vbi femur à coxa elabatur, ſi in interiorem partem venerit, hac via reſtituendum eſt.*

Reprehendunt Hippocratem, quòd ponere tentet femur à coxa prolapſum, quùm iterum protinus elabatur, primò quidem Cteſias Gnidius eius cognatus, nam ipſe quoq; ex familia fuit Aſclepiadarum: poſt Cteſiam verò alij non nulli. Sed, quùm hæc omnia duplici via iudicentur, altera, cùm ipſis oculis comprehenditur, quod requiritur: altera, cùm non expectato longo vſu aliquid de- F monſtramus, iudicio ex ipſius natura ſumpto: nos quoque vtraq; via iudicabimus. Natura igitur rei ſic habet. In hac ipſa commiſſura ligamentum rotundum validiſſimum incluſum eſt, quo ſummum femoris caput altiſſimis atque intimis caui partibus innectitur, ita, vt quis, licet ligamentum ipſum non viderit, poſſit ex hac narratione intelligere id breue eſſe. nam, cùm femur ſemper cõuertatur, quod Poeta retulit, cùm ait, in coxa conuertitur: nec vnquam caui oris excedat: neceſſe eſt ligamentum breuiſſimum eſſe. Hoc ipſum igitur, dum naturaliter habet, excidere femur non patitur. Poteſt autem non abrumpi ſolum, ſed & ob humoris copiam in cauo collectam præter naturam adeò extendi, vt ſinat femur ſua ſede moueri: quod vbi accidat, quamuis ſtatim poſitum fuerit, non poterit ſuo loco manere: nam, quùm cauum deuexum ſit, onus verò totius cruris, quod appenditur graue, leui momento rurſus ſuo loco excedet, ſi quis in ingreſſu tentet paulo celerius moueri, vel aliquid tranſgredi, quod ob pedes ſit, ita, vt ſi quis æquali ſolo paulum moueatur, hoc modo fortaſſe tueri naturalem poſitum aſſiduè poterit. ſed videtur id fieri minimè poſſe, nam ſi non ad alium vſum, certè quùm lauatur, cogetur homo pedem magis attollere, vt ingredi in labrum poſſit. Hoc igitur pacto rei natura monemur, vbi ligamentum abrumpatur, femur repoſitum in ſua ſede contineri non poſſe. Sed & illud verè adijceretur, quod commiſſura genu ab exteriori parte neruoſis G quibuſdam ligamentis continetur: femur verò hoc vno, neque vllum aliud habet tale, quo commiſſura ab exteriori parte illigetur, ſed nec muſculos etiam, qui non parum quoque conferunt ad continendos articulos, ne procidant, præſertim vbi boni habitus fuerint ac validi. Quamobrem athletis, quamuis in palæſtra vehementiores ictus patiantur, cadant, diſtendantur, contorqueanturq; ad Se.1.t.27.256.f articulos, nihilo minus membra non luxantur, eo quòd validis & grandioribus muſculis vndique circundentur. Scripſit etiam Hippocrates ‖ inter initia huius libri, bobus potiſſimum coxæ articulum luxari, vbi ſenes ſunt, & graciles. Femur igitur abrupto ligamento, quo continebatur, etiam, ſi in ſuam ſedem collocetur, manere non poteſt, ijs præſertim, qui graciliores fuerint. Spectemus deinceps, ſi ligamentum humoris copia relaxatum excidere femur ſinat, idq; reponatur, quid futurum eſſe credibile ſit. mihi quidem, & in hoc caſu res manifeſtiſſima videtur. namque, vbi idem humor maneat, ſimiliter erumpet: ſed, ſi inareſcat, ad naturalem firmitatem reducetur. femur verò ob humorem excidere, & ipſe Hippocrates docet, qui in ſententijs illis, quæ Aphoriſmi inſcribun- 6.Aph.59.Ex. ord.53.f tur, ſic inquit, ‖ Quoſcunque coxæ dolor exercet, his ſi coxæ articulus excidat, & rurſus recondatur, mucci ſuperueniunt. muccis autem in commiſſura collectis, hoc eſt, glutinoſo humore, madefit ligamentum ac relaxatur. Nihil autem intereſt, ſeu ligamentum, ſeu neruus illigans vocetur: H quæcunque enim ligamenta neruorum exemplo rotunda ſunt, ab ijs, qui in incidendis corporibus verſantur, vocari ſolent nerui illigantes. Sed & nos quoque femur hac de cauſa luxatum bis iam reſtituimus, neque amplius poſteà procidit. diu autem oportet ſiccantibus medicamentis commiſſuram circundare, dum neruus illigans abunde ſiccetur, ne amplius ita extendatur, vt femur oris caui poſſit excidere, ſed intus in naturali ſitu ipſum contineat. Manere autem interdum femur, vbi repoſitum fuerit, idoneus teſtis eſt Heraclides Tarentinus, homo, qui nec, vt ſectam comprobet, mentitur, ſicut ſoliti ſunt rationalium plerique, nec medicinæ vſus eſt expers, ſed optimè, vt quiuis alius in medendo exercitatus. Audiamus ergo, quæ ab ipſo traduntur in quarto libro de ratione curandi ea, quæ ſunt extrinſecus. ſic autem ad verbum habent: Errant, qui cenſent femur repoſitum non manere, quòd abruptus ſit neruus, qui ad coxam ipſum alligabat, cùm in vniuerſum rem negent. neque enim Hippocrates, Diocles, Philotimus, Euenor, Nileus, Molpis, Nimphodorus, & alij non nulli de reſtituendi ratione tractaſſent, Sed & nos quoque id conſequuti ſumus, vt duos pueros ſanaremus, quibus ſæpius, & magis quàm ijs, qui ætate iam robuſta ſunt, excidere articulus ſolet. Rem igitur ratione iudicare non oportet: ſed, quùm interdum maneat,

„A maneat, exiſtimare non ſemper neruum abrūpi, ſed relaxari, & iterum contrahi: quoniam expedit
„ hoc requirere, quanꝗ non omnino commune eſt/. Adiecit hoc Tarentinus in fine orationis, vt quā profitebatur Empiricorum ſectam tueretur, quorum ea ſententia eſt, vt in ijs, quæ ita manifeſtè apparent, vt inde proferre vtilitatē ad artem iam poſſimus, inutile ſit cauſam quærere. Sed & poſt Heraclidē multi alij ex iunioribus reſtitutum à ſe femur perpetuò ſeruatum eſſe in ſua ſede teſtantur.

43 *Hæc quidem reſtituendi ratio bona, iuſta, & ſecundum naturam eſt, per quam ſubito ferè ad finem peruenitur, ſi quis oſtentationi ſtudeat. Homo per pedes ab eo ligno grandiori, quod tranſuerſum ab vno pariete domus ad alterum peruenit, vinculo ſuſpendatur, firmo, molli, latoq́.: pedes autem habeat quatuor digitos, aut minùs etiam inter ſe diſtantes: vinciatur item ſuper genua loro lato ac molli, quod ad propoſitum lignum adducatur.*

A Lignum grandius.
B Homo à ligno, vinculo ſuſpēſus.
C Homo rectus aſsiſtens corpori ſuſpenſo ſe appendens.

Qui cum oſtentatione aliquid efficiunt, ab
atticis κομψεύεσϑαι, dicuntur, quemadmodum
nunc ab Hippocrate, qui oſtentationē expri-
mere volens vſus eſt verbo κομψευόμενος. nam
B & anteà, ‖vbi hominem ſuper ſcalā reſupina- Sect.3.t.27.
uit, ad id pręſidium eos venire dixit, qui vulgo 271.a
videri volunt magnū aliquid moliri. id tamen
ſcripſit, quia viderat multos ſui ſeculi medi-
cos, qui eo minùs rectè vterentur. ita etiā nunc
oſtendere voluit, qùa via crure per ſcalā opti-
mè extento femur reponatur, qua vti fortaſſe
non erit ab re, vbi non ſit ſcamnū, de quo poſt-
eà tractabit. Præcipit igitur, vt ſcala, ſuper qua
homo loris alligatus fuerit, ſuſpendatur à li-
gno grandiori, quod tranſuerſum ab vno pa-
riete domus ad alterum pertinet, μεσόδμην vo
cat. id videre licet in magnis diuerſorijs: vbi iu
menta habentur, & ruri ſimiliter in ędibus ru-
ſticorum. Vult ergo pedes ad tignum ſurſum
ſpectare, caput verò deorſum verſus non mul-
C tum recedere à terra, ita, vt ille, qui articulum
reponit, ſtans ad reponendum, ſuis vti mani-
bus poſſit, quomodo in ſequentibus docebit.

44 *Sed affectum crus duobus digitis magis quàm alterum extendatur, caput verò recedat duos cubitos à terra, vel paulo plùs, aut minùs: brachia deligata ſint ad latera molli aliqua re: quæ omnia paranda ſunt homine reſupinato, vt quàm minimo tempore ſuſpenſus maneat.*

Partibus, quas commemorauit, quomodo iniicienda vincula ſint, apertè expoſuit. Illa igitur, quibus affectum crus appenditur, robuſtiora eſſe voluit & mollia, idq́; non iniuria, cùm tota intentio ad ipſius curationem adhibeatur, ea ratione, quæ communiter requiritur in luxatis omnibus reponendis. Igitur femoris caput, quùm cauo excidens in interiorem partem eruperit, à muſculis, qui ibi ſunt, attractum primò in inferiorem partem attrahendum eſt, vnà ſcilicet cum femore: deinde
D in exteriorem impellendum: cum'que è regione ſui caui collocatum fuerit, tunc vel ſolis muſculis committendum eſt, vel ſimul etiam adurgendum. Sæpiùs autem diximus, muſculos naturalē vim habere, qua ad ſua principia contrahuntur. Attrahunt igitur ſimul & femur, quod attractum ſuo capite in cauum coxæ conijcietur.

45 *Homine iam ſuſpenſo peritus aliquis, & non imbecillus traijcere manum debet inter femora eius, qui curatur, collocareq́. brachium inter caput femoris luxati, & eam regionem, quæ inter anum & naturale media eſt: tum traiectam manum altera prehendere, & rectus aſsiſtens repente corpori ſuſpenſo appendi, ita, vt ſublimis maximè æqualiter ſuſpendatur. In hac reponendi ratione omnia ſecundum naturam ſunt: nam corpus ipſum ſuſpenſum ſuo pondere deorſum verſus extenditur: is, qui appenditur in inferiorem partem extendit, & femoris caput excitari cogit è regione ſui caui, ſimulq́. oſſe brachij ipſum vrget, truditq́., ſic, vt in priſtinam ſedem reuertatur. Neceſſe autem eſt aptiſsimè vincula inijcere, ea animaduerſione, vt is, qui appenditur, validiſsimus ſit.*

·· Solet Hippocrates eam regionem, quæ eſt inter inguen vtriuſq; cruris nuncupare πληχάδα,
cuius

cuius medium ἀξίναιον vocat, quæ ab initio naturalis ad anum pertinet, quà ceruix veſicæ ſita eſt. E
Inter hanc itaque regionem, quam πληχάδα nominat, in medio eius in longitudinem, & caput femoris, iubet, vt, qui trahit femoris caput, manum demittat, cum qua alteram coniungat, ſicut ipſe apertè declarauit, atque ita ſuſpendatur. quo fiet, vt femoris caput, non ſolùm trahatur, ſed in exteriorem commiſſuræ partem impellatur, vt è regione caui, quod in coxa eſt, collocetur.

46 *At (quemadmodum ſuprà narrauimus) homines plurimum natura inter ſe differunt, quantum ad articulos attinet facilè vel vix reſtituendos. Quamobrem plurimum differant, diximus, quà de humeri capite: nam femur quibuſdam abſque vlla præparatione reuertitur, ſiquidem leui adhibita intentione, & exiguo motu, manibus in ſuam ſedem compellitur.*

Antè κιγκλισμὸν maſculino genere dixit, nunc fœminino κίγκλισιν, quod vocabulum διακίνησιν, id eſt exiguum motum ſignificat: quoniam verbum διακινῆσαι mutuatur ad id ſignificandum, quod leuiter dimouetur, cuius meminit, cùm tradidit qua ratione luxata maxilla reponeretur.

47 *Compluribus etiam, quùm crus ad commiſſuram hanc flecterent, circumactùs iam articulus reuerſus eſt: ſed plerunque non paret cuiuis præparationi: quamobrem, quæ ad ſingula efficaciſſima ſunt, in vnaquaque arte ſcire conuenit, & ea vbique adhibere, quæ accommodata videbuntur.* F *Suprà extendendi modos diximus, vt quilibet eo vtatur, cuius copia ſit: oportet enim præſtanter ab vna parte crus extendere, ab altera corpus: nam, ſi benè extendamus, femoris caput è regione ſui caui excitabitur, quod, vbi ſic excitatum fuerit, non facilè prohiberi poterit, quo minùs in ſuam ſedem reuertatur, ita, vt iam quouis modo impellere ac dirigere abundè ſit. Sed minùs extendunt, quàm par ſit, idcirco maiori negocio reponunt.*

Vbi crus ad inguen curuatur, femur vniuerſum ſuſpenditur: in qua actione prolapſum femoris caput dimouetur, circumactumq; reſtitui non nunquam ſolet. Quid ſit circumagere, quod accidit, vbi prolapſus articulus, vel qui in latum ſcapularum os inſeritur, vel qui in coxam reſtituitur, ipſe in ſuperioribus declarauit, vbi docuit non poſſe articulum in his commiſſuris ſuo loco paululum excedere, vt ad cubitum, ad manum, ad genu, ad talos. nam, cùm & femoris caput rotundum ſit, & oræ caui in quo recipitur in orbem, nullo pacto fieri poteſt, vt caput partim in cauo ſit, partim extrà, vel oræ caui hæreat, quoniam vbi primùm voluetur, vel intrò reuertetur, vel excidet. Igitur quia paruo momento in vtramuis partem caput compellitur, hoc quod fit circumagendo fieri aſſerit. G

48 *Non ſolùm autem pedibus iniicienda vincula ſunt, ſed etiam ſupra genu, ne hoc magis quàm coxæ articulus vinculo intendatur: ſic itaque extendere à pedibus conuenit. Verùm, vbi altera parte vis adhibetur, non ſolùm circa pectus & alam iniecto laqueo in contrariam partem attrahere debemus, ſed lorum longum, duplex, validum, molle, inter anum & naturale demittere, à poſteriori parte ad ſpinam, à priori iuxta iugulum adducere, & religare, atque ita in diuerſa contendere, alijs ab vna parte, alijs ab altera ducentibus. Animaduertendum autem, ne lorum, quod inter anum & naturale demittitur, ſuper femoris caput extendatur, ſed inter femoris caput, & eam regionem, quæ inter anum & naturale media eſt. Dum intentio adhibetur, femoris caput in exteriorem partem propellendum, pugno ipſi inhærente: vbi, qui extendit, ſuſpenditur, vna manu traiecta, & alteri iuncta, ſimul & extendere debet, & in exteriorem partem vrgere: ſed alius ad genu femur in interiorem partem leuiter dirigat.*

Vbi homo per pedes appendatur, capite deorſum ſpectante, omnes articuli extenduntur. At propoſitum eſt eum ſolùm extendere, qui ad inguen eſt. Iure igitur ſuper genu vinculum inijcit, quod femur ſurſum extendat. nam, ſi permittamus attrahi crus ſolùm à vinculis, quæ infra genu ſunt, fiet vt genu, non minùs, imò magis quàm coxæ articulus extendatur, quùm propiùs ſit vin- H culis ſub ſe extendentibus.

49 *Suprà etiam diximus expeditiſſimū eſſe iis, qui in frequenti ciuitate medentur, lignū habere quadratum, ſex cubitorum, aut paulo lōgius, latum cubitos duos: cuius craſſitudo, ſi dodrantē impleat, abūdè eſt.*

Sect.2.t.49.7ª. 238.b In opere de‖fracturis huius machinamenti meminit, ita, vt huic quoque teſtimonio innitantur, qui aiunt compoſitum fuiſſe principio ab Hippocrate librum vnum, inſcriptum'que /de officina medici/, deinde in duos diuiſum ob magnitudinem, eius'que priorem partem inſcripſiam/de fracturis/, alteram verò/de articulis/. Quale autem ſtrui velit machinamentum hoc, manifeſtum eſt iis, qui id viderint, quod ſcamnum Hippocratis nuncupatur, ſic enim ex multo iam tempore à medicis appellari conſueuit. Plerique autem formulas paruas habent, ad eius exemplum fabricatas. Sæpiſsimè verò adhibetur, articulis'que reſtituendis per ſe abundè eſt. ſi quis autem velit alijs quoque vti, eſt πολύσπαστον, ita appellatum, quòd multis orbiculorum circuitibus, facilitatem præſtet, quod iterum facientibus maximè idoneum eſt. refertur autem ad Archimedem auctorem. In vrbibus verò non alienum eſt Fabri vel Andreæ organum, vbi erecto

opus

A opus eſt: vbi plano, ſcamnum hoc Hippocratis præcipuè aptatur, quod à non nullis ex recentioribus medicis variè iam ſtruitur, ſicut machinatio ſpathæ, quæ in ſummo capitulum habet rotundū ac leniter cauum. Deinceps igitur ad organi ſtructuram, quæ ab ipſo traditur, animum aduertite, ea, quę Hippocrates ſcribit, ijs, quæ in ſcāno inſpexiſtis accōmodantes: hæc enim, ſicut anteà quoq; dictū eſt, ſola monſtratione aperiuntur. Equidē ijs, qui apud me librā legunt, rem facilè demōſtro, organo iuxtà collocato, ſæpè ipſo magno, ſæpè paruo aliquo, ad magni exemplum fabricato, cuiuſmodi ad hunc tantùm vſum paramus, vt oſtendere legentibus poſſimus, quùm per tales formulas nequeant articuli in ſuā ſedem vrgeri. nūc autē monſtrari hæc minimè poſſunt: ſed exponere licet, ſi quid ex verbis Hippocratis obſcurum ſit: quod & in ſuperioribus feci, & nunc etiam faciam.

50 *Excauetur prætereà hinc atque hinc in longitudinem, ne machinamentum iuſto ſublimius ſit.*

Hinc atque hinc/ dixit ἔνθεν καὶ ἔνθεν, quod accipit pro à dextra parte, & ſiniſtra. id vel eo patet, quod adijcit/ in longitudinem/ quod idem ſignificat, atq; longum. nam, ſi excauari voluiſſet ſuprà à capite, vel infrà à pedibus, tranſuerſum potius dixiſſet, non in longitudinem. Mens autem totius orationis huiuſmodi eſt, quam non ab re eſt perſpicuitatis cauſa non longè à verbis recedētem exponere. Excauetur prætereà hinc atq; hinc in longitudinem ligni: idq; cauum eam altitudinem habeat, quæ ad impellendum accommodatur, ne machinatio iuſto ſublimior ſit. Verbum/ iuſto/ ipſe ſcribit τοῦ καιροῦ, græci enim ita dicunt, & interdum etiam τοῦ προσήκοντος, quod/ debito/ ſignificat. Ergo altitudo caui tanta eſſe debet, vt vectis, qui ad impellendum aptatur, illis inhærere, atque obijci poſſit.

B

51 *Poſtes item ab vtraque parte adijciantur, breues, robuſti, qui axes contineant.*

Nominat axes ὀνίσκους: poſtes verò, quæ ſunt ligna, quibus axis ſuſtinetur, φλιάς. hæc magno ligno adijci voluit, ab vtraque parte, à ſuperiori ſcilicet & inferiori. Religantur autem ad axes extrema laqueorum, qui quo tempore conuenit in diuerſa diducere, laboranti inijciuntur.

52 *Satis autem eſt in dimidio ligno, nihil etiam prohibet in toto, paruas quaſi foſſas quinque aut ſex excauare, quæ palmum inter ſe diſtent, & trium digitorum latitudinem atque altitudinem æquent.*

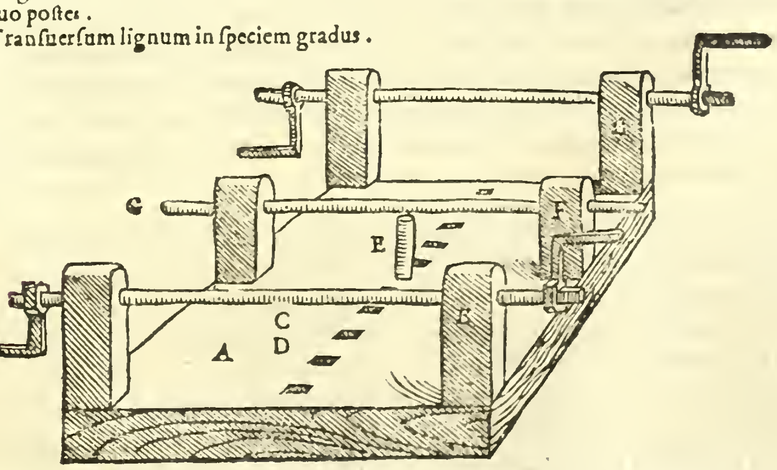
Foſſas dixit καπέτους, quod verbum non pauci ex veteribus græcis in eandem ſignificationē acceperunt. id mutuatur nunc Hippocrates translatione vſus, ad ea caua ſignificāda, quæ in ſcamno ea de cauſa fiunt, vt illis obijci vectes poſſint: quæ caua præcipit, vt in altera ligni parte magis, hoc eſt in inferiori, exculpant: nihil ēt (inquit) prohibet, quin in ſuperiori quoq; parte ſint. quanq̄ nō neceſſe eſt, hoc ſiquidem machinamentum, quod nunc exponimus, non ſolùm ad coxæ articulum pertinet, ſed & ad vertebras quocunq; modo luxatas, & ad humeri caput reponendū. Cōplura aūt ſint caua hæc oportet, quandoquidē, qui curant̄, ætate, magnitudine, & vniuerſo corporis habitu, inter ſe differunt. q̄ꝫ magna eſſe debeant, & quantum inter ſe diſtare, ipſe euidenter expoſuit.

C

53 *Medium inſuper lignum altè in quadratam figuram trium digitorum excauetur, in quod cauū, vbi opus eſſe videatur, defigatur lignum, quod cauo conueniat, & ſuperiùs teres ſit. Figatur autem, quùm ad rem pertinere uidebitur, medium inter femoris caput & eam regionem, quæ inter anum & naturale media eſt: quod lignum extans corpus ſequi non permittit, quùm à pedibus trahitur: interdum enim hoc ſufficit, abſque intentione, quæ, vt membrum in diuerſa diducatur, à ſuperiori quoque parte adhibetur. Interdū autē, ubi crus ab vtraque parte extēdatur, lignū hoc uerſus hanc uel illam partē laxum demittitur, vt ſemoris caput in exteriorē partē impellat: hac enim de cauſa & caua exculpta ſūt, vt cuneꝰ, vel vectis ligneus, in quod expeditiùs ſit demiſſus, aut iuxta articulorū capita, aut ipſis prorſus inhærens, eodē momento impellat, quo intentio adhibetur, ſeu in exteriorem partem, ſeu in interiorem impellere opus ſit.*

A Lignum ſex cubitos longum, latum duos, craſsitudinis nouem digitorum.
B Quatuor ligna, pedem longa, extremis partibus rotunda.
C Axes habentes in medio clauos, & in extantibus capitibus manubriola ductaria.
D Foſſæ, quarum altitudo tres digitos æquat.
D E Priapiſcus ſuperiùs teres, demiſſus in medium lignum altè in quadratam figuram excauatum.
F Duo poſtes.
G Tranſuerſum lignum in ſpeciem gradus.

Scānum Hippocratis.

Excidi

Excidi voluit in ſcamno quoddam cauum, quo recipi id lignum poſſit, quod erectũ collocandum eſt, inter prolapſi femoris caput, & eam regionem, quæ eſt inter anum & naturale. Cur autem lignum hoc, dũ extendimus, adhibendũ ſit, ſicut cætera omnia, quæ deinceps ſubdit, ipſe apertè indicauit: ob eos tamen, qui hebetioris ſunt ingenij, verba hæc aperire aliquantulum non grauabor. Hoc igitur lignum, quod erectum collocatur inter caput femoris prolapſi, & eam regionem, quæ media eſt inter anum, & naturale, renixus cauſa obijcitur, quũm ab inferiori parte crus extenditur. ſæpiùs enim oſtendimus, vbi membrum extenditur, niſi à contraria parte tendatur, ſequente ægro intentionem reſolui. Tenditur autem & per laqueos ſuperioribus partibus iniectos, ſed firmitatis cauſa lignum hoc adhibet, quo non nunquam minùs firmiter hærente ad impellendum vtitur. E

54 *Ac ſeu teres vectis eſſe debeat, ſeu latus, alius enim alij articulo conuenit, huiuſmodi impulſus, ſi intentio quoque accedat, ad omnes crurum articulos reponendos efficaciſſimus eſt: propoſito autem articulo vectis teres accommodatur. Quòd ſi per hoc machinamentum vis adhibeatur, fieri non poſſe exiſtimo, vt aliquis ſit articulus, qui non reponatur. Reperiet quis & alios reponendi huius articuli modos.*

Ipſe deinceps oſtendet tereti vecte tunc vtendũ eſſe, quũm femur in interiorem partem impellitur, quod nunc inſtituit, quũm femoris caput in interiorẽ partem prolapſum reponat: nam, ſi in exteriorem luxatum ſit, latum vectem admoueri iubet. Nunc quidem præcipit, vt medium inter caput femoris prolapſi, & eam regionem, quæ eſt inter anum & naturale, inſeramus, conemurque ſublimiùs paulo, quàm femoris caput demittere: ſed, quũm in exteriorem regionem articulus venit, vbi ſatis ſpacij eſt, latus vectis firmiùs obijcietur, quod ipſe paulo infrà oſtẽdet, vbi aget de ipſo ſeparatim. F

55 *Nam, ſi magnum hoc lignum medium duos poſtes habeat pedales, eius altitudinis, quæ idonea videatur, ab vtroque latere vnum: tum ſuper hos duos poſtes tranſuerſum lignum in ſpeciẽ gradus ſtatuatur: deinde integrum crus inter poſtes traijciatur: quod læſum eſt, ſuper gradum commodè collocatur, ſuperq; aptatur, quà articulus exceſſit. Gradum verò iuſto ſublimiorem ſtabilire oportet: & et multiplicem veſtem, prout conuenire videbitur, corpori ſubijcere.*

Poſtes nominari ab Hippocrate, non ea ligna tantùm, quibus axis ſuſtinetur, apertè ex hac oratione colligitur. in media enim regione longitudinis totius ſcamni ſitum eſt lignum tranſuerſum, quaſi gradus, quod à dextra parte ad ſiniſtram pertinet, ſuper quod crus, quod luxatum eſt, extenditur, non ſimpliciter, ſed cum altero ligno alligato, quod in longitudinẽ à ſuperiori parte cruris ad inferiorem porrigitur, ita, vt ſuper gradum crus cum eo ligno cogatur. Cõſtat autem integrum hominis crus ſuper gradum habendum eſſe inter φλιὰς, ſic enim vocauit poſtes, ligna intelligens, quæ gradum ſuſtinent, quorum vtrinque vnum ſtruit in ipſo ſcamno. Hippocratem verò vſum tranſlatione à portarum poſtibus ita nominare ligna, quæ in ſcamno ſunt, perſpicuum eſt. G

56 *Poſt hæc lignum, quod conuenientem latitudinem habeat, & longitudine vſque ad talum perueniat, cruri ſubijciendum, ſic, vt vltra caput femoris, quantum poteſt, feratur: crurique alligandum, quot locis opus eſſe videbitur.*

Lignum alligandum eſſe ad totum crus ſuprà etiam oſtendimus, ſed nunc ſuperiorem ligni extremitatem, ſuperiorem capite femoris collocandam exiſtimat, adijciens orationi / quantum poteſt / ſiquidem, quod nunc fieri iubet, difficillimum eſt, niſi ea pars longi huius ligni, quæ inguini hæret, humilior ſtruatur: quæ ſpectat in exteriorem partem, ſublimior: nam, ſi æquale ſit, paremque altitudinem habeat, difficile admodum fuerit ipſius ſummitatem ſimul in inguine ſtabilire, & ſuperiorem femoris capite demittere.

57 *Quo facto dum crus intenditur, vel per lignum, quale piſtillum eſt, vel per aliud ex ijs, quæ idonea ad extendendum ſunt, ſimul oportet crus cum alligato ligno ſuper gradum deorſum compellere, et ad coxam ab aliquo hominem contineri: hac enim via femoris caput intentionis vi è regione ſui caui ſuperiùs collocabitur, & ſimul ob impulſum in ſuam ſedem trudetur. Quæ cogendi rationes validæ ſunt: & ſi rectè admoueantur, vitium ſuperant: ſed (quemadmodum antè dictum eſt) articulus hic, imbecilliori vi, & plærunque quauis præparatione in ſuum locum reuertitur.* H

Femore ſuper gradum extento prolapſus articulus humilior redditur: quæ res ad reſtituendum aptiſſima eſt, nam ſic ora caui humilior femoris capite continetur. Sed, quũm elapſus articulus, niſi caui ora ſuperior ſit reponi nequeat, vbi ſublimior fuerit optimũ erit humiliorẽ collocare, atque ita extendere. Cæterùm laquei, quibus crus extenditur, religandi ſunt, vel ad lignum, quale piſtillum eſt, cuius ima pars firmiter in pauimento oppoſitæ moræ obijciatur: vel ſi huiuſmodi ligno vti ad intendendum nolis, lori capita ad axem, qui in ſcamno à pedibus eſt, vincienda. id enim ſibi voluit, quũm ait / vel per aliud ex ijs, quæ idonea ad extendendum ſunt /, / ex ijs, intelligens, quæ propoſita ſunt diuerſa à ligno, quale piſtillum eſt. Quæ ſubijcit in hac oratione manifeſta ſunt.

At vbi

58A *At vbi in exteriorem partem femoris caput exciderit, ab vtraque parte, quomodo antè diximus, extendendum eſt: ſed impellendum per latum vectem, ſimulq́; dum intentio adhibetur, ab exteriori parte in interiorem vrgendum, vecte ad clunem ac paulo ſuprà accommodato, &, ne corpus cedat, aliquo integræ partis clunem repellente, vel manibus, vel alio huiuſmodi vecte ſuperimpoſito, qui cauo illi, quod magis in rem erit, obiiciatur: femoris item luxati, quod ad genu eſt, ab interiori parte leuiter in exteriorem cogendum. Suſpendere tamen, vbi articulus in hanc partem erumpat, alienum eſt, quãdoquidem cubitus illius, qui appenditur, articulum à ſuo cauo reduceret: impulſus autem per ſubiectum lignum videbitur alicui ad hoc genus luxati pertinere: in quo caſu ab exteriori parte accommodandum eſt. Quid plura? ſi commodè rectéq́; extendamus, rectè item impellamus, quis articulus ita luxatus non reuertetur?*

Si crus valenter extendatur, non neceſſe erit per lignum impellere: manibus enim prehendentes femoris caput totum iuxta clunem cogere ab exteriori parte in interiorem poterimus, donec è regione ſui caui collocetur. Patet autem teretẽ vectem ad huiuſmodi impulſum inutilem eſſe, quùm & latus etiam non ſufficiat, niſi, quà clunem attingit, talis ſtruatur, quale ſtrui voluit capitulum rotundum ac leniter cauum ſuper eam ſpatham, quæ ad reponendum humeri caput aptatur, ἄμβη dicitur. Ipſe autem ad verbum ſcripſit/vrgendum vecte ad clunem ac paulo ſuprà accommodato/.
B reſimum autem hunc eſſe neceſſe eſt, quà clunem complectitur, non ex toto rectum. Quæ ſequuntur in hac oratione omnia clara ſunt.

59 *At ſi in poſteriorem partem femur exciderit, extendere oportet, & in diuerſa diducere, eo modo, quo diximus: imponereq́; ſuper lignum, veſtem multiplicem, vt molle admodum ſit, & homine prono extendere. Eodem autẽ momento, quo extenditur, per aſſerem cogendum, non ſecus atq;, vbi ſpina gibba eſt ita, vt aſſer è regione clunis, ſeu ſupra ſeu infra coxam magis collocetur. Cauum in pariete è regione aſſeris nõ ſit, ſed magis deorſum ſpectet ad pedes. Hæc reponendi ratio articulo in poſteriorem partem luxato maximè ſecundum naturam eſt, ac ſimul etiam valentiſſima. Satis fortaſſe fuerit aliquem pro aſſere inſidere, vel manibus vrgere, vel pedibus repente conſiſtere attolliq́;, quo tempore intentio adhibetur. Nulla autem alia reſtituendi ratio femori ita luxato ſecundum naturam eſt.*

Hæc etiam, quæ de femore ſic luxato tradit, iis, qui eorum, quæ propoſita ſunt, meminerint, in aperto omnia ſunt. edicit enim, ne hos vt priores reſupinemus, ſed in ventrem conuertamus, hic ſiquidem eſt habitus pronus. Valenti ergo intentione adhibita à poſteriori parte in priorem compellere articulum oportet. nam, cùm homo ita iacet, vt præcepit, poſterior pars ſublimior collocatur,
C prior ſubiicitur. quocirca neceſſe eſt, vt qui reſtituit, femoris caput deorſum compellat, quod commodiſſimè præſtat impulſus, qui per aſſerem adhibetur. idem efficeret, qui quà prominet femoris caput inſidens, magna vi cogeret: ſed, niſi clunis eminentia luxato capiti hæreat, nihil hominem iuuabit. Hæc igitur curatio virum ſummæ diligentiæ ac prudentiæ poſtulat.

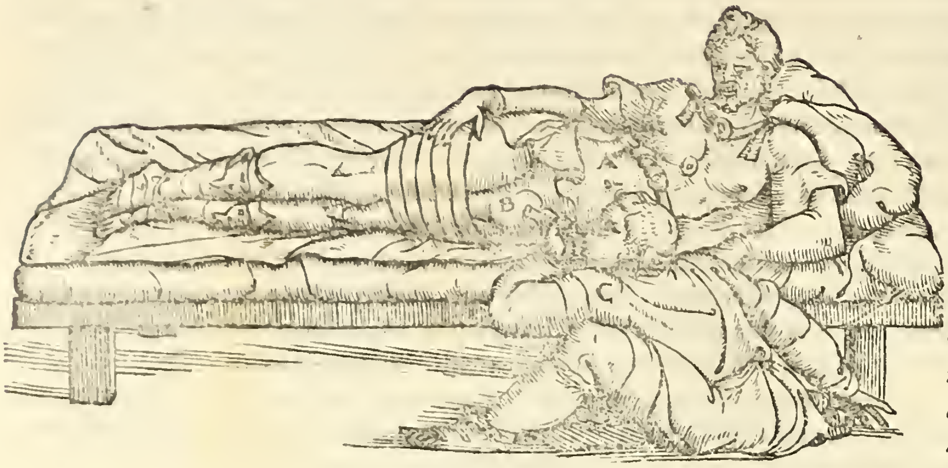
60 *Si in priorem partem venerit, idem conuenit extendendi modus: ſed aliquis manu admodum ſtrenua, & maximè peritus, ſublimiori vnius palmæ parte inguen adurgeat, eandemq́; manum altera comprehendat, ſimulq́; quod exceſſit, in inferiorem partem trudat, & verſus priorem genu ſubigat. Hic extendendi modus, vbi femur ſic luxatur, maximè naturæ conuenit: ſed & ille, qui hominem ſuſpendit, propè etiam naturæ aptatur, in quo neceſſe eſt, vt is, qui appenditur, non ignarus ſit, ne brachio articulum impellat: ſed inter partes naturales & anum, iuxta os, quod ſacrum dicitur, appendatur.*

Ad quartum genus luxati femoris aggreſſus eſt: de quo euidentiſſimè omnia ꝓdidit, iis præſertim, qui in memoria habeant, quæ anteà dicta ſunt: quare nihil eſt ꝙ nugas hic agamus.

61 *Inuenias etiam laudem, ſi ſine vtre articulũ hunc reſtituas: ſed quoſdam noui, qui cũ præ inſcitia, & vbi in exteriorem et vbi in poſteriorem partem erũperet, reponere per vtrem tentarent, neq; intelligerẽt hac via expelli magis, q̃ in ſuam ſedem reſtitui: primum verò auctorem conſtat vtrem adhibuiſſe, vbi ar-*
D *ticulus in interiorẽ partem elaberetur, ſcire tamen licet alia multa ex vſu magis eſſe, q̃ vtrem. Datur ergo inter femora vter non inflatus, ſic, vt quantum maximè poteſt, ſublimis inter anum & naturale collocetur: tum femora inter ſe vinciuntur habena, quæ à patella ordiatur, & vſq; ad dimidiam femorum partem intendat: poſt hæc inflatur vter, diſtẽditurq́; demiſſa ænea fiſtula in vnum ex pedibus, qui ſolutus ſit, & æger in latus cubat vitiato crure ſurſum ſpectante. Præparatio igitur huiuſmodi eſt, ſed pleriq; hãc adhibent deteriorem, q̃ ego dixerim, cùm non alligent bonã femoris partem (vt propoſui) ſed genua duntaxat: adde ꝙ intentionem quæ maximè neceſſaria eſt, omittunt. Non nulli tamen luxatũ iam reſtituerunt, vt qui rem facilem nacti fuerint, ſed huiuſmodi impulſus non magnopere tolerabilis eſt: ſiquidem inflatus vter, quà maximè tumet, eam regionem non attingit, in qua prolapſum femoris caput iacet, quà potiſſimum impellendum eſt, ſed infra illud, vt qui in medio femorum vel interius etiam contineatur: ad hæc femora naturaliter ſunt curua, à ſuperiori enim parte carnoſa ſunt, & propè inter ſe iunguntur, ab inferiori tenuantur: quare & femorum natura vtrem expellit ab ea parte, qua præcipuè admouẽdus eſſet, ita, vt ſi paruus vter inſeratur, cum vim exiguam habeat, nullo modo vrgere articulum poſſit. Oportet ergo, ſi vtendum vtre ſit, femora ad magnam partem inter ſe deuincire, & vtrem inflare, eodem momento, quo corpus extenditur, cruraq́; extrema parte inter ſe colligare, vbi hac ratione articulus reponitur.*

Docet

A Homo in latus cubans.
B Vter inter femora iniectus
C Alter ænea fiſtula vtrem inflans.

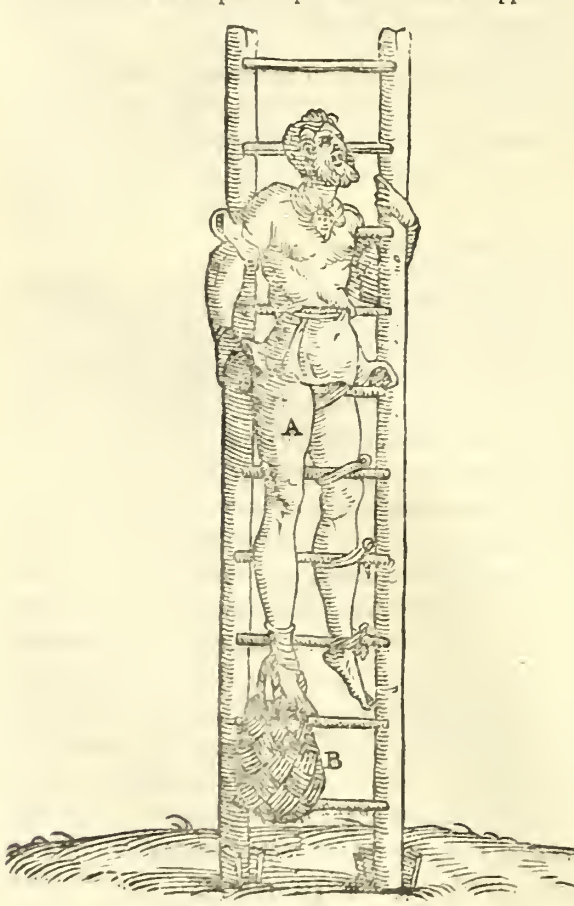
Docet, qua ratione quis vtatur modo reſtituendi per vtrem, quamuis eum non ꝓbet. cuncta autem planè explicat. E

62 *In tota arte medicinali id in primis dare operam oportet, vt quod malè habet, ad ſanitatem perducatur: quod, vbi cõtingere poſsit pluribus modis, ille eligendus eſt, qui omnium minimo negocio comparatur: hoc ſiquidem magis officium eſt probi viri, & plus habet artificij, niſi quis in popularem auram incumbat. Sed, quod ad hunc locum attinet, quidam modi extendendi corporis per ea, quæ domi habentur, parari poſſunt, ſic, vt ex iis, quæ præſcutta ſunt, inuenire liceat, per quæ promptè curatio adhibeatur.* F

Oratio hæc poſtrema eſt, in qua iubet, vt in iis exerceamur, quæ promptè ad curationem accommodantur, ita, vt quamuis nec ſcamni copia ſit, neque alterius, ex iis, quę propoſita ſunt, excogitare per te aliquid ſimile poſſis. ſed de his euidentiſſimè in ſequentibus tractauit, vt neque breuiſſima expoſitione opus ſit. omnia enim perſpicua ſunt iis, qui meminerint quæ propoſita ſunt: explicabo tamen, ſi quid mihi obſcurius eſſe videatur.

63 *Quòd ſi vincula ex loris non ſint mollibus, & quæ facilè tractentur, ſed tantùm vel catenæ, vel rudentes, vel funes, neceſſe eſt antè faſcijs vel panniculis è lana eam partem inuoluere, qua potiſsimum iniici vinculum debet, & vlteriorem quoque, poſteà deuincire.* G

A Homo ſcalę deſoſſę inſidens.
B Calathus lapidibus plenus vitiato cruri appenſus.

Nauium rudentes græci vocant ὅπλα, quod Poeta indicat in eo carmine,

Κεῖτο δ' ὑπ' αἰθούσῃ ὅπλον νεὸς ἀμφιελίσσης.

Conſtat etiam Hippocratem, quum rudentes ὅπλα dixit, eos funes intellexiſſe, qui in nauibus habentur: nam eos, qui in vrbibus, & qui in agro, communi funium vocabulo appellauit σχοινία.

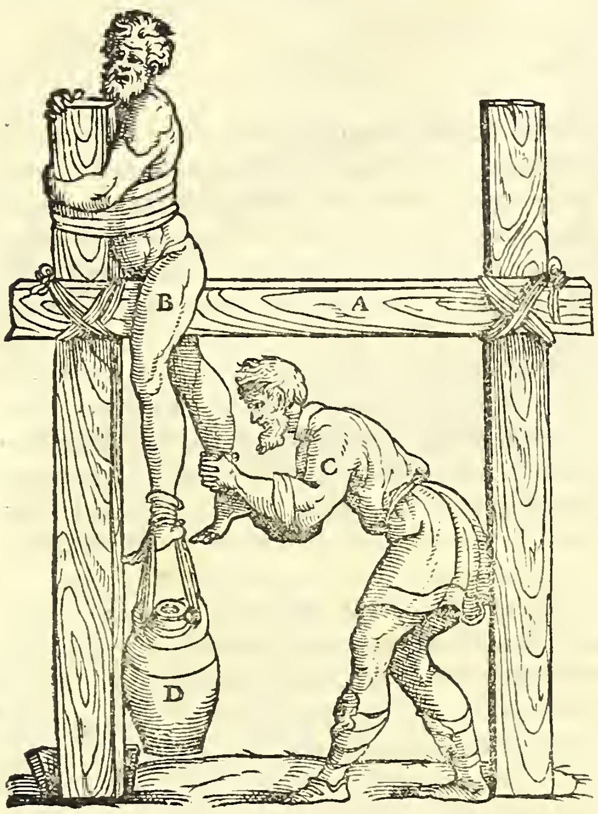
64 *Ad hæc ſuper lectum, qui ex ijs, quorum copia eſt, firmiſsimus ſit, & maximus, rectè homo extendatur: lecti autem pedes, vel qui à capite vel qui à pedibus ſunt, vel ab exteriori vel ab interiori parte fulciantur, ita, vt fulcra limini firmiter hæreant: ſed ad alios pedes collocetur lignum quadratum tranſuerſum, quod perueniat ab vno pede ad alterum: ac ſi tenue ſit, ad pedes lecti deligetur: ſi craſſum, ſine vinculo relinquatur: poſt hæc vinculorum capita tam eorum, quæ verſus caput procedunt, quàm eorum, quæ verſus pedes, vtraque ad piſtillum vel ad aliud tale lignum vinciantur: vincula autem vel recta iuxta corpus porrigantur, vel paulo etiam ſuperiora, conuenienterq́; à piſtillis intendantur, quæ erecta ſint, ſic, vt vnum limini obiiciatur, alterum ligno, quod adiectum eſt. Sic igitur per piſtilla ad ſe attracta adhibere vim oportet: ſatis autem eſſet loco liminis & ligni appoſiti ſcala, quæ gradus firmos haberet, lecto ſubiecta, vt piſtillis hinc & inde admotis, vincula extẽderentur.* H

Reponitur

A *Reponitur item hoc modo femoris articulus, ſiue in interiorem, ſiue in priorem partem eruperit. Scala defoditur, cui homo inſidet integro crure, leniter extento, & quà commodè poterit alligato: vitiato cruri vas fictile appenditur aquæ plenum, vel calathus in quem coniecti lapides fuerint. Eſt & alter reponendi modus ad eos, quibus femoris caput in interiorem partem luxatur. Tranſuerſum lignum inter duas columnas deuincitur, quantum res poſtulat ſublime, & ab vna parte extra columnam cubitum porrigitur: deinde homo veſtimentis pectore obuoluto ſuper eam partem tranſuerſi ligni, quæ extat, collocatur, ac pectus per latam habenam ad columnam deuincitur: integrùm crus ab aliquo tenetur, ne ſubuertatur: ſed affecto appēditur res aliqua, quæ grauitatem habeat conuenientem, vt ſuprà quoque dictum eſt. Ante omnia igitur ſcire licet omnium oſſium commiſſuras plerunq́ ſinu & capite contineri: & in alÿs ſinum cauū eſſe & oblongum, in alÿs parùm deſidentem. Semper autem reſtituere conuenit omnes articulos, qui exciderunt, protinus, quùm adhuc calidi ſunt, vel certè quàm celerrime: nam, qui reponit, faciliùs & citiùs reponit: & æger minorem moleſtiā ſentit, vbi priuſquam locus intumuerit, articulus reſtituatur. Perpetuò item, vbi reponendus articulus eſt, emolliri ante debet, & dimoueri, ſic enim promptiùs reuerti conſueuit. Vbicunq́ autem reponitur, imperanda abſtinentia eſt maxima, vbi maximus fuerit, & difficillimus ad reponendum: minima, vbi exiguus, & facilè recondatur.*

A Canterius inter duas columnas deligatus.
B Homo canterio inſidens pectore ad columnam alligato.
C Alter crus ſanum detinens.
D Vas teſtaceum aqua plenum cruri læſo appenſum.

B

C

De Digitis Lvxatis

Quòd ſi digiti articulus excidat, ſeu primus, qui ad manum pertinet, ſeu ſecundus, ſeu tertius, eadem eſt & æqualis reponendi ratio. maximi quidem articuli ſemper ægriùs reſtituuntur. Excidunt autem in quatuor partes, vel ſurſum, vel deorſum, vel vtrinq́ ad latera, ſed maximè in ſuperiorem partem, minimè in latera, quod accidit, vbi vehementer moueantur. Quòd ſi à latere prorumpant, ab ea parte, in quā veniunt, quaſi capitulum rotundum conſpicitur, & leniter cauum: ſi in ſuperiorem vel inferiorem partem prolabantur, quùm hic locus leuior ſit, quàm qui à lateribus, ſimulq́ procidentium articulorum exceſſus paruus, faciliùs reconduntur. Reponendi ratio ſic habet. Summus digitus faſcia vel aliqua tali re inuoluitur, ſic, ne dum intenditur, extrema parte prehenſus elabatur: quò inuoluto vnus eam regionem, quæ ſuper primam palmæ partem eſt, alius inuolutam partem, ad ſe vterq́ valenter attrahat, ſimulq́ excedens articulus in ſuam ſedem compellatur. Si à latere excedat, ratio extendendi eadem eſt: namque, vbi vi debitur loco exceſſiſſe, ſimul dum intētio adhibetur, protinus in ſuam ſedem cogendus eſt: ſed interim alius ab altera parte debet digitum repellere, cauens, ne in eam rurſus prolabatur. Commodè quoque reſtituuntur per digitorum tegmenta ex palmis intexta, quæ à lacertis σαῦραι græcè nuncupantur. vbi in diuerſa digitum extenderis, prehendens altera manu primam palmæ partem, altera tegmentum, poſito articulo, debès quàm citiſſimè deuincire faſcia tenuiſſima,
D *inuncta cerato, quod nec nimis molle ſit, nec nimis durum, ſed moderatè: cùm quod durum eſt, à digito recedat, quod liquidum & molle, digiti calore tabeſcat & reſoluatur. Soluendus autem eſt digiti articulus tertio aut quarto quoque die. atq́ in vniuerſum, ſi inflammatio locum occupauerit, frequentiùs ſoluendus eſt, ſin minùs, rariùs: quod communiter de omnibus articulis intelligi volo. Confirmatur autem digiti articulus decimoquarto die. Eadem verò curatio eſt digitorum manus ac pedis. Quicunque articulus recondatur, debet homo inedia ac tenui victu vſque ad ſeptimum diem vti: ac, ſi inflāmatio ſit, frequentiùs reſolui, alioquin rariùs. Semper autem quieſcere vitiatum articulum conuenit, & quàm optimè figurari.*

De Genv Lvxato

E *Facilius reſtituitur articulus genu, quàm cubiti, propter iuſtam & facilem naturam, quamobrem facilius quoque excidit. Excidit autem plerūque in interiorem partem, quanquam & in exteriorem, & in poſteriorem. Reponitur verò vel flectendo, vel calcitrando vehementer, vel vbi faſcia in globum conuoluta & ad poplitem admota repente crus curuetur. Sed ſi in poſteriorem partem prolabatur, poteſt per diſtentionem in ſuam ſedē collocari, quemadmodū articulus cubiti. Si in latera excidat, flectendo & calcitrando reſtituitur, quāquam mediocris diſtentio cōiter pertinet ad quoduis reponendū. Quòd ſi genu in*

ſuam

ſuam ſedem non reuertatur, curuari non poteſt iis, quibus in poſteriorem partem venit, neque omnino E
alijs. vnde femoris & cruris prior pars extenuatur. Quibus excidit in interiorem, valgi magis fiunt, ſed
extenuatur pars exterior. Si moueatur in exteriorem, magis vari fiunt, ſed non ita claudicant, & craſsio
ri oſſe nituntur, ſed extenuatur pars interna. Quod ſi à primo natali die, vel in incremento, id accidat,
ſuccedit res quomodo ante oſtenſum eſt.

De Talo Lvxato

Quæ ad talum pertinent valenter diſtendere oportet, vel manibus, vel alijs quibuſdam, & ſimul dirigere quod commune eſt omnium.

De Pede

Quæ in pede perinde atque ea quæ in manu, reſtituuntur. Tum eorum quæ in crure ſiue à primo natali
die, ſiue in incremento, luxentur, eadem eſt ratio, atque eorum quæ in brachio. Quicunque ex ſuperiori
loco ſaltantes calci vehementer inſiſtunt, ita vt oſſa diducantur, venæ ſanguinem effundant, nerui qui F
iuxta ſunt, contundantur, atque hæc grauiſſima accidant, periculum eſt, ne calx corrumpatur, & æuum
negocia faceſſat: oſſa enim moleſta ſunt, nerui inter ſe communicant. quandoquidem & quibus ob fractu-
ram in crure aut tibia, aut ob neruos qui cum calce communicant attritos, aut quòd homo, dum iacet negli
genter habitus ſit, nigreſcit calx, & malum recrudeſcit, & corruptioni oſsis febres acutæ accedunt, cum
ſingultu, cum mentis alienatione, quæ celerrimè hominem interimunt: accedit & venarum ſanguinem
fundentium liuor. Ex eo autem intelliges, futurum ne ſit, vt malum recrudeſcat, ſi ſanguis è venis fuſus,
ſi nigrities, & quæ iuxta ſunt, ſubdura ſint, & ſubrubicunda. Tum, ſi cum duritie liuida ſint, periculum
eſt ne nigreſcant. quòd ſi ſanguis ſuffuſus, nigrities, proximæ partes ſubuirides ſint & molles, talia in his
omnibus bona. Remedium eſt veratrum ſi febris abſit: ſed ſi adſit, & res poſtulet, bibatur ὀξυγλυκὲς. *Ra*
tio vinciendi eadem conuenit, quæ articulis. maxime autem vbique ad colliſa pluribus linteis mol-
lioribus, & minus aſtrictis vtendum eſt: faſciam vero oportet maxima ex parte circa calcem
obuoluere, & ita circundare, vt ipſum non exprimat, & à ferulis abſtinere. Quibus
autem pes, aut per ſe, aut cum appendice, elabitur, elabitur autem magis in interio-
rem partem, ſi non reſtituatur, extenuatur tempore coxa, femur, crus è re-
gione partis luxatæ. Reponendi ratio eadem eſt, atque in prima palmæ G
parte. diſtentio validior conuenit, & curatio eadem quæ articu-
lis. Minus autem recrudeſcit malum quàm in prima pal-
mæ parte ſi homo quieſcat: in quo caſu tenuiori vi-
ctu opus eſt. Eorum autem, quæ à primo natali
die, vel in incremento, eadem ratio
eſt, quam ſupra oſtendimus.

GALENVS DE FASCIIS

Vido Vidio Florentino interprete

VIDIVS LECTORI

Poſtremi libri de Faſcijs de Laqueis, de Machinamentis non reperiuntur (quod ſciam) niſi in eo codice, cuius mētionē fecimus in epiſtola ad Regē, in quo ſunt tres auctores de faſcijs, Galenus, Soranus, & Heliodorus: è quibus ego latinū feci Galenū dūtaxat, nā qui hunc norit, reliquos plane norit. Sed an eiuſmodi liber germanus ſit Galeni, dubitare nemo debet, nā vel ipſo procemio cōuincitur: atq; hic eſt ille liber, quē ipſe pollicitus eſt in ſecundo cōmentario de officina medici. Verū deſiderantur in Galeno quædam, quæ placuit accepta à Sorano & Heliodoro in hūc librū inſerere, ne qua ſuperſit humani corporis pars, cuius vinculū in hoc opere non reperias. Quę ſuppleuimus, putamus vel ab auctore omiſſa, vel (quod magis probabile eſt) intercidiſſe: neq; enim veriſimile eſt Galenum tam Sorano quàm Heliodoro poſteriorem, qui ab vtroq; multa alia de faſcijs mutuatur, que nunc deſiderantur, omiſiſſe, nec ſingulis partibus (vt pollicetur) ſuam vinciendi rationem aſſignaſſe. Huc accedit, quòd deſcriptio Aſcię vinculi, quam poſuit Heliodorus ad vinciendum femur, in libro Galeni non legitur, licet eius meminerit ſępe numero: quia tamen neceſſaria fuit, prætereunda fuiſſe non videtur. Vbicunq; autem aliunde quidquam petemus, auctoris nomen maiuſculis literis notabimus hoc pacto, Ex SORANO, Ex HELIODORO. cumq; ad Galenum reuertemur, Nunc GALENVS.

HIppocrates ille auctor vetuſtiſſimus mundiciem ſpectans, quam exigunt aliæ artes in agendo, mihi videtur non inconſiderate protuliſſe,
« Nobis ſanè placet in arte vniuerſa animi intentionem adhiberi: in qua-
« C cunque enim opera decore agere rectéque poſſumus, decore ac recte
« agere conuenit: quæcunque mundiciem celeritatémque admittunt,
« celeriter mundeq; conficienda ſunt: atq; vbi euitari dolor poſſit, quàm
« maxime iocunde: tum reliqua huius generis omnia præclarius agere
« debemus, quàm alij eiuſdem artis profeſſores. Siquidem (vt in non nullis, quæ efficiuntur, videre licet) artifices vſum habentes non alia re præſtant ignaris & expertibus, quàm celeritate atq; elegantia. Medicum ergo eo magis quàm alium artificem fungi decet ſuo munere, quo ſibi nobilior eſt ſubiecta materies: & idcirco, ſiue ſecet, ſiue adurat, ſiue alliget, ſiue quid aliud manu moliatur, non modo vtilitati ſtudere debet, ſed mundiciei & elegantiæ, quemadmodum ipſe alibi ‖ rurſus teſtatur, quum In lib. de ijs q in med. f. ſect. 2.t.1.7ᵃ.205.a
« inquit, Vinculi ratio duplex, altera illius quod inijcitur, altera illius, quod iniectum eſt: quod inij-
« citur, vt celeriter, iocunde, prompte, eleganter: celeriter quidem, vt opus expediatur: iocunde, vt
« facile præſtetur: prompte, vt vbique ſit in promptu: eleganter, vt oculos delectet. Mala enim in non nullas corporis partes incumbentia, idoneam vinciendi rationem poſtulant, eam'que per ſe homo ſæpiſſime decoram expetit. Quare tam ſolius ægrotantis gratia, quàm omnium quibus ſui
D videndi copiam faciet, ſcire oportet, quæ vincula, & ſimplicia, & varia, ſingulis partibus accommodentur: nec ignorandum eſt non nullis vtraque conuenire, non nullis alterutra, nempe varia, licet alij ſecus exiſtiment, de qua controuerſia primo diiudicare operæpretium eſt. Expellunt non nulli varia vincula, non modo tanquam nihil proficientia, ſed veluti vſum præſtantia maxime alienum. id quod nulla ſtabili ratione firmant: ſed teſtimonio maiorum nituntur, primum Hip-
« pocratis, cum inquit, Sed qui præſtantia vincula amant ſine mente, complura alia lædunt. præſtantia id eſt varia: deinde Mantiæ, referentis cuidam oculos procidiſſe, cui pharmacopola caput & faciem vario vinculo deligauerat: idq; iure putant eueniſſe, quòd faſciæ ob varietatem inæquales vrgeant, & idcirco mouere inflammationes poſſint, atque abſceſſus. Sed ſatius fuit eos dignoſcere, non vinculorum varietate accidere, quod adducunt, ſed inſcitia alligantium, qui valenter
« adſtringunt. oportuit enim ita deligare, vt Hippocrates docuit, ‖ cum ait, In his autem maxime ad vinculum pertinet, vt arctetur quidem ſic, vt quæ iniecta ſunt, neque recedant, neq; comprimant, In lib. de iis q in med. f. ſect. 2.t.6.7ᵃ.207.a
ſed fulciantur, non tamen cogantur. æquum autem fuit, vbi Hippocratem citarunt, illud adiungere, quod in Hippocratis oratione reſtabat: non enim ſimpliciter ſcripſit/ ſed, qui præſtantia vincula amant, complura alia lædunt/, verum ſubiecit/ſine mente/. Intelligant autem ex ijs quæ mox perſequar, vinculum varium nullo modo ab Hippocrate ſubmoueri. ipſe igitur in libro de

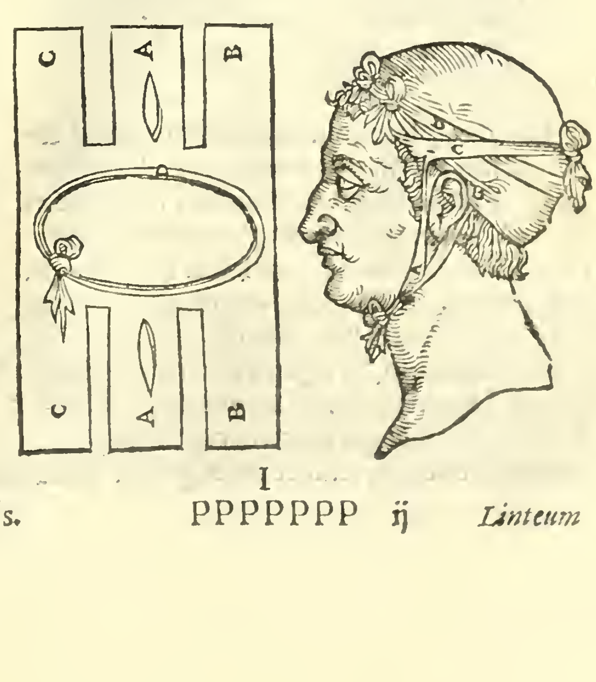
Sect.2.t.2.7ª. 205.d officina medici ‖ faſciandi rationem agens, vbi narrauit quid vincula requirant dum inijciuntur, E
quid poſtquam iniecta ſunt, ſubdit/quod iniectum eſt, vt recte, vt decore / recte intelligit inie- »
ctum, quod confert: decore, quod elegans eſt. vt autem exponat quid ſibi velit decore, addit/ de- »
core quidem, vt ſimpliciter, vt diſtincte/. adiungit autem verbum ſimpliciter, non quo ex toto »
declaret decore, ſed ex parte, quaſi dicat vinculum ſimplex ſit & diſtinctum, quod euidentius col-
ligitur ex ijs, quæ ſubiecit: Aut ſimilibus & æqualibus, æqualiter & ſimiliter, aut inæqualibus & »
diſſimilibus, inæqualiter & diſſimiliter. Species autem ſimplex orbicularis, aſcia, ſima, oculus, »
rhombus, dimidiatus. aptetur verò ſpecies ſpeciei, ac morbo illius, qui deuincitur. Ergo vinculi »
ſpeciem, quæ ſimplex eſt, orbicularem eſſe neceſſe eſt, ſed aſcia omnino ſima eſt, atq; ita quod pror-
ſus æquale eſt, erit ſibi ſimile, quod inæquale diſſimile. Num igitur deterrentur iam de ſententia,
qui varia vincula repudiari ab Hippocrate voluerunt, fatentes aſciam, oculum, rhombum, dimi-
diatum, varijs aſſignari? an præter hæc, illis commemorem eundem Hippocratem in libro de ar-
ticulis, ad fractum iugulum, vinculum admouere, quod à gruis ſimilitudine γερανίδα nomina-
uit, idque varium eſſe. Sciant autem quibuſdam partibus, cuiuſmodi femur eſt, vbi repoſitum eſt,
atq; humerus & cubitus aliaq; plura, nullum aptari vinculum poſſe niſi varium. Hactenus de his.
pergamus iam ad faſciarum vinciendiq; rationem: ſcrutemurque in primis, vt faſciæ inter ſe di- F
ſtent, materia, habitu, longitudine, latitudine, ſtructura. Materia igitur inter ſe diſſident, quoniam
non nullæ lineæ ſunt, non nullæ ex lana, aliæ ex membranulis: quarum vſus, cum neq; vnus ſit, neq;
ſimilis, ſed diſpar, vbi opus erit, eas accipere conabimur, quæ morbo maxime congruant. quæcun-
que ergo adſtringenda erunt, linteis alligabimus: at vbi adſtringere non oporteat, propterea quòd
hoc inflammationi ſit inimicum, ſed abunde ſit continere vel tegere, ex lana: ex membrana verò
In li. de Artic. ſect.2.t 27 & 46 7ª.265.d & 267.d ſecuti Hippocratem, ‖ vbi naſus vel maxilla comminuitur, extremitatem membranulæ parti quæ
vinculum poſtulat, agglutinantes: Habitu, cum aliæ glomeratæ, aliæ ſciſſæ ſint, aſſutæ aliæ: glo-
meratæ ſunt, quæ ex habena in longitudinem fiunt, quibus nihil aſſuitur, tales ſunt quibus per-
fracta membra vinciuntur: ſciſſæ, quæ ex vno linteo extremis partibus vel alibi ſciſſo conficiun-
tur, quales ſunt, quæ ad capitis vulnera dantur (cancri dicuntur) ſiue in quatuor partes ſcindantur,
ſiue in ſex, ſiue in octo: aſſutæ ex pluribus habenis varia figura inter ſe iunctis componuntur, qua-
les ſunt, quæ ſuſpendunt, quæ cingunt, quæ mammas deuinciunt, quæ mammis & loco præte-
rea, qui iuxta anum eſt, accommodantur: Longitudine, cum quædam breuiores, quædam longio-
res ſint: Latitudinis eadem ratio eſt, ſiquidem tam hæc, quàm illa, debet vinciendis partibus reſpon
dere: Structura, nam aliæ texuntur, aliæ conſtant ex materia per ſe coacta, vel certo ordine impli- G
cata, quæ ſimplici textura fiunt: non nullæ hac de cauſa texuntur, non nullæ conficiuntur ex tela,
quæ ad alium vſum texta ſcinditur in faſcias: his plerunq; vulnera obligamus, illis vtuntur venato-
res ad crura defendenda: eædem primæ palmæ parti circundantur, quæ ex implicata materia fiunt,
ab aurigis ad latera continenda adhibentur. Eſt autem perpetuum, vt qui vinciunt faſcijs abun-
dent: & quas habent, ſciant quàm optime adhibere: atque vbi deligandi locus eſt, tales accipiant,
In lib. de Offi. med. ſect. 2. t. 26. 7ª.211.f quales docuit Hippocrates ‖ quum inquit, Iam verò faſciæ parentur, leues, tenues, molles, mundæ, »
latæ, ſine ſuturis, ſine eminentijs, ita valentes, ne extentæ rumpantur. & paulo amplius, Mundas »
quidem eſſe conuenit, quoniam ſordidæ præter quàm quòd indecoræ ſunt, liquore aliquo reſper-
ſæ, non madeſcunt, deteriusq; id reddunt, quo perfunduntur. eſſe item ſui coloris debent, ne ſi pur-
pura inficiantur, vel alia huiuſmodi re, eandem noxam afferant, aut coloris ſimilitudine currentem
ſanguinem repræſentent: tenues inſuper, ne ambitus in tumorem nimium aſſurgant: molles, ne ob
duritiem vrgeant: leues, ne onere infeſtent: ſint præterea ſine ſuturis inæqualibus, ob quas futurum
eſſet, vt comprimerent: tum ſine eminentijs, hoc eſt non ſint oræ à lateribus ipſa textura confectæ,
vel alioquin verſæ atque conſutæ, nec quædam extantia, quaſi fibræ: cùm quæ eminent, vinculum
reddant inæquale, quæ extant, non patiantur faſciam facile circuire. Quòd ſi faſciæ ex inciſo linteo H
fiant, incidatur non per tranſuerſum, ſed in longitudinem, ſicut intextum eſt, ſectione ad ſtamen di-
recta, ſic enim lintea facile ſcinduntur, quod ſecus habet, ſi quà ſubtegmen procedit, hoc tentetur.
adde, quòd quę in longitudinem ſcinduntur faſcię, quod vinctum eſt, firmius continent. At vincien
di ratio quædam (vt ſuperius dixi) ſimplex eſt, & quædam varia: atque hæc modo nomen inuenit à
ſede, cui adhibetur, modo ab euentis, non nunquam translato vocabulo à ſimilitudine animalium. à
ſede, quæ vincitur, nomen trahit, oculus, naſus, inguen, cæteraq; huius generis: ab animalibus, can-
cer, accipiter, aries, lepus, teſtudo: ſed ab euentis, vallum ſeu coniunctum, ſeu diſiunctum, opercu-
lum, habena, & quæ his ſimilia ſunt. Pręterea ex huiuſmodi vinculis quædam ſunt vincula tantum,
vt tholus, regium, ſcapha, diſcrimen: quædam vincula ſimul & laquei, cuiuſmodi eſt lepus auritus,
paſtoralis, cæteriq; conſimiles. Vinculum inſuper aliud ab altero faſciarum capite incipit: aliud à
medijs faſcijs: aliud vtroque modo. Quoddam item certis ſedibus idoneum eſt, reliquis alienum
cum ſit: quoddam alijs quoq; aptatur. Super hæc aliud à priori parte conſpicitur, quòd priorem
hominis partem duntaxat alligatam oſtendat: aliud à poſteriori: aliud ab vtraque ſimiliter & prio-
rem & poſteriorem partem æque vinctam demonſtrans. atque hęc nunc conſimili, nunc diſpari ra
tione veniunt in conſpectum, quæ omnia plana fient, cum ad ſingula ventum erit. Sed conſideran-

dum

A dum eſt,inquirendumq́; an quomodolibet ordiri faſcias oporteat: maiores enim omnes ſtatuerunt
certas corporis ſedes, à quibus faſciæ ordiri deberent. Exempli cauſa in capite, ob quancunque
cauſam vinciatur,faſciæ caput in occipitio collocant, inde ipſam circumagentes, iuncturam conficiunt:nec quidquam intuentur,quod agunt,morbo'ne,cuius cauſa vinculum adhibent,ſecundum
ſit,an aduerſum:in alijs item partibus inſcitia vel ignoratione(vt credibile eſt)decepti, locos præſcri
pſerunt. neceſſe enim eſt recte vincientem auctore Hippocrate eò incumbere, vt non ſolum deligandæ parti,ſed affectui quoq; vinculum conueniat. Nos igitur non vndecunq;,ſed quà maxime
expedit,ordimur,extremamq́; faſciam imponimus,quà docuit Hippocrates, || cum inquit, Quæ In lib. de iis q̃ ĩ med. f. ſect. 2. t. 14. 7ª. 208. h
" mouentur, vt articuli, quà curuantur, minimis,& maxime collectis,veluti poples:quà extendun-
" tur,ſimplicibus & latis,veluti patella,obuolui debent. quæ autem adiiciuntur ad continendum qui
" dem,quæ circa hæc ſunt:ad ſuſpendendum verò faſciam omnem, quà corpus quieſcit, & quà ma-
" gis cauum eſt,ſuperimponenda,vt ſupra vel infra genu. Conſentit autem cum capite humeri faſcia
" ad alteram alam demiſſa: cum inguine, ad alterum ilium:cum crure, ſuper partem huius poſteriorem,quæ carnoſa prominet. quibus autem ſurſum labitur,ab inferiori parte ſuſpendenda eſt: quibus deorſum,à ſuperiori. vbi nihil tale eſt,quemadmodum in capite,quà maxime æquale eſt, con-
B tineri faſcia debet,& duci quàm minime obliqua,vt poſtremo obuoluta, quà valentiſſime hæreat,
vagos circuitus contineat. Oportet præterea deligantem ad ea reſpicere, quæ in vinculo requiruntur,cuius Hippocrates||duas eſſe ſpecies teſtatur,vnam eius, quod inijcitur,alteram eius, quod in- In lib. de iis q̃ in med. f. ſect. 2. t. 1. 7ª. 205. a
iectum eſt. vtrobique autem ſumma cura enitendum eſt, dum vinculum inijcitur, vt celeriter, iocunde, prompte,eleganter. celeriter quidem,vt opus expediatur:iocunde,vt facile præſtetur:prom
pte,vt vbique ſit in promptu:eleganter,vt oculos delectet. cum iniectum eſt,vt recte, vt decore habeat,nihilq́; abſit ex ijs,quæ ſupra opus eſſe retulimus. De vſu autem vinculorum ſcire licet quædam ea de cauſa adhiberi,vt continendo curantibus præſidijs ſubſeruiant:alia non propter hoc,ſed
vt ipſa per ſe agant,quibus curatio committitur. in his maxime attendendum à qua parte faſcia ordiatur, qua circumeat, qua deſinat: quæ ſingula exquiſitius conſcribi non poſſunt, docere tamen
viam licet per quam medicus facile iudicare de ſingularibus poterit, naturam ſingularium partium perſpiciens,quàm facile alligentur, ſuſpendantur,collocentur: atque inſuper quid vinculum
valeat:efficit enim,vt quæ abſceſſerunt propellantur,hiantia coniungantur,peruerſa dirigantur,atque omnium contraria præſtentur. Oportet autem,ſi quid abſceſſit,ita deuincire,vt quæ ſublimia
ſunt,ſedem contingant,hoc eſt locum,vnde receſſerunt,at non premant: incipiendum verò à parte
C ſana,& qua vlcus eſt,finiendum,vt quod ſubeſt effundatur,& aliud vltra non coeat. Sed quæ abſcedere volumus,contrario modo penitus alliganda ſunt,atq; vbi in vnum adducere conuenit. verum
vbi,quæ hiant,hoc eſt, quæ in exteriorem partem conuerſa ſunt, longe initio accepto coniungenda ſunt:in cæteris eodem modo vinciendum,tantum ab vlterioribus aliquid adducendum erit,pau
latimq́; comprimendum,primo minimum, deinde magis, maximæ compreſſionis terminus ſit,
vbi ſe contingunt,aptanturq́;,ſed non vrgent. verum in diducendis,quæ contracta ſunt,ſi inflammatio eſt,ſuperſedendum eſt:ſi ea non eſt,præparatione eadem vtendum,ſed vinculo contrario. digerere item vbi peruerſa oporteat, cætera fieri eadem debent: tum quæ receſſerunt adducenda ſunt,
contraria autem contra. Hæc omnia medicum quaſi leges tenentem obſeruantemq́; expedit id eligere, quod ſingulis vitijs idoneum eſt, minimeq́; ad certos locos conſilium dirigere. Nos quanquam in vnoquoque caſu, quà primum ordiri vinculum oporteat, perfecte explicare difficile eſt:
dum tamen faſciarum rationem indicabimus,vt res euidentior ſit, locos ſtatuemus, à quibus ordiri
potiſſimum conueniat:medicus verò in agendo vbiq; illum eliget,qui maxime in rem erit.

D *Linteum ſciſſum ad ſummum caput, & ei proximam regionem.* 1.

Linteum iuſtæ magnitudinis ſcinditur in partes ſex, & medium,qua verticem complectitur,integrum relinquitur: ex partibus verò pendentibus mediæ findantur è regione aurium, ac ſub mentum demiſſæ nodo inter ſe vinciantur. quo facto altera faſciola anguſta media occipitio inijcitur, extremaq́; ad frontem adducuntur,& à latere capitis nodum accipiunt:quatuor verò partium, quas pendere ſinebamus, hæc ratio eſt, poſteriores prope nodum anguſtioris faſciolæ, priores ſupra occipitium inter ſe colligantur. licet item abſque nodo,alijs ſubiectis,alijs ſuperdatis, poſtremæ fibulam imponere.

I

Linteum ſciſſum ad frontem, & partes quæ iuxta ſunt. II.

In quatuor partes ſcindere linteum oportet, medio intacto quà fronti circundetur: prioresque partes ſuper poſteriores, quæ dependeāt, ad occipitium dare, ibi'que inter ſe deuincire: poſt hæc reliquas duas conuerſas, in ſummo capite colligare, quæ ſub mentum etiamnum demitti poſſunt, & ibi nodum accipere. Hoc vinculo ad occipitium quoq; vtimur partibus à latere capitis nodo inter ſe deligatis.

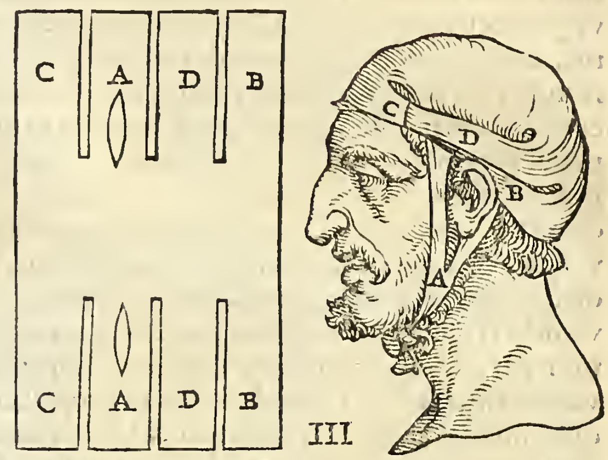
E

Linteum ſciſſum ad totum caput. III.

Linteum ſciſſum in partes octo, ita, vt medium integrum ſit, donec tegere caput poſſit, toti capiti obuoluatur: tum ex pendentibus partibus, duæ iuxta aures fiſſæ ſub mento inter ſe deligentur: è reliquis verò, binis à priori parte, quaternis à poſteriori, duę à poſteriori extremæ ſuper alias ducantur ad frontem, altera alteri ſubiecta, vt à ſuperiori contineantur: deinde priores duę ferantur ad occipitium, ſic, vt ęque alteri altera inſidat, his comprehenduntur quę prius fuerant circundatæ: reliquæ duæ poſteriores ad frontem attrahantur, altera ſimiliter alteri ſubiecta, extrema'q; à latere fibula inijciatur. Hæc vinciendi ratio efficit, vt caput ſine nodis inuolutum defendatur à tædio, quod hic comprimendo afferre plurimum ſolent.

F

Cancer, ſiue Vinculum capitis ſiue Operculum ſciſſum in partes octo, ad caput. IIII.

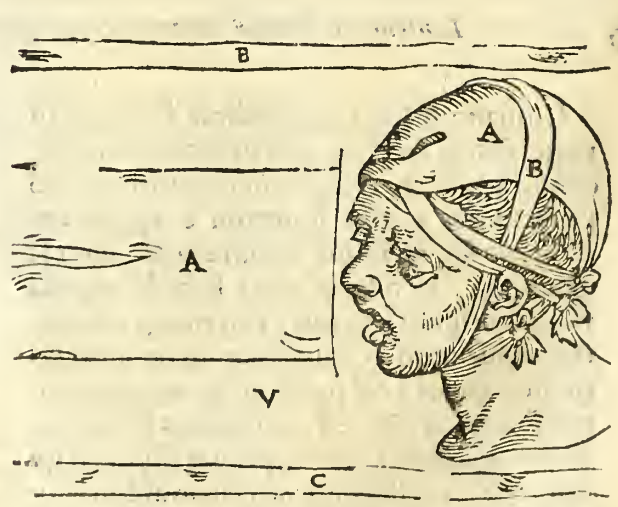
Medium amplecti debet vniuerſum caput, ſic, vt quatuor partes à fronte recte dependeāt, ab occipitio totidem: ex illis exteriores, ad occipitium porrectæ inter ſe alligentur: ex his exteriores ſimiliter fronti circundatæ, à latere deligentur. tum ex reliquis, quę in fronte ſciſſę partes ſunt, ad occipitium, quæ in occipitio, ad frontem attrahantur.

G

Operculum ex faſcia lata trium capitum (σκεπάστρα dicitur) et ex altera quæ hanc continet (κάτοχος vocatur) & tertia, quæ prohibet, ne totum vinculum diducatur, καθολκεὺς nominatur. V.

H

Pertinet ad obuoluendum vniuerſum caput, dicitur autem παρασκεπάστρα. eſt quidem κάτοχος faſcia longior, quæ in orbem faciei & capiti circundatur, vt operculum comprehendat: ſed καθολκεὺς ex faſcia fit ol longa, adhibeturq; eo nomine, vt diduci vinculum non ſinat. quarum hæc ratio eſt. Linteum adhibetur ſic latum, vt caput vniuerſum complectatur, longius quàm vt duplicatum, hoc efficiat, cuius alterum caput occipitio datur, alterum à fronte dependet: tum anguſtior faſcia ſub mentum media inijcitur, & in vtranque partem

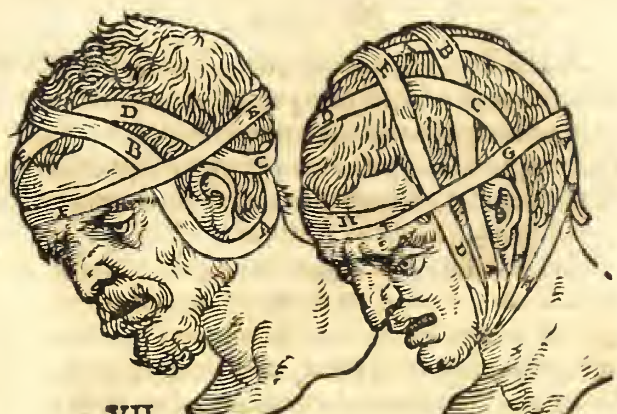
per

A per malas attrahitur inter frontem & verticem, inde ſub mentum rurſus demittitur: poſt hæc alterius anguſtioris faſciæ medium fronti iniicitur, capitaq; in orbem ad occipitium porrecta, ibi & inter ſe, & cum alterius anguſtioris faſciæ capitibus alligantur: at quod à facie pendebat in longitudinem, vſq; dum ad ſupercilia ventum fuerit, diuiditur in duas partes, quæ in fronte alte ra ſuper alteram inſidente ad ſimilitudinem literæ X in orbem ad occipitium ducuntur, atq; ibi deligantur. Poteſt autem vna faſcia duntaxat longior, & operculum continere, et prohibere, ne tota iunctura diducatur, ad hunc modum, ſi media inter frontē & verticē ordiat, capita verò recta per malas ſub mentum demiſſa, ibiq; altero ſuper alterū excedēte in ſimilitudinē literæ X, ſub imas aures ad occipitiū dentur, vbi rurſus in ſpeciē literæ X inter ſe aduerſa ad frontē ducatur, & nodo à latere deligentur.

Hactenus de ſimplicibus vinculis. Sequitur, vt de varijs dicamus, ſi id antea oſtenderimus, ꝙ faſciæ circuituum alius dicitur rectus, alius tranſuerſus, obliquus alius: quid autem hi ſibi velint, nomina declarant: tum alius στεφανιαῖος, μετωπιαῖος alius, παρειάς alius, alius γενειάς: præter hæc aliud vinculum orbiculare, aliud in orbem ſerpens nuncupatur, aliud poſtremo aſcia. Eſt aūt στεφανιαῖος, qui coronarum modo inter frontem et verticem tendit: μετωπιαῖος, qui frontem ambit: γενειάς, qui ſub mento circumagitur: παρειάς ſimiliter à malis per quas ducitur, nomen habet: illa demū vocat B aſcia, quæ lunata figura ab vna parte ſima eſt, ab altera gibba. Circuituum igitur iſtęc nomina ſunt.

Rhombus alter ſimplex, alter Hippocratis, de quo nunc. *V I.*

Aptiſſimum eſt vinculum hoc (vt quidam ſenſerunt) ad ſuturas, vbi dehiſcunt: vel (vt alijs placet) ad partium, quas vulnus diduxit, glutinationem, atq; ad emittendum humorem, eo, quòd comprimendi vulneris vim habeat. ſic autem circuire debet. Faſcia à latere capitis orſa, obliqua ducenda eſt ad verticem atq; alterū tempus: deinde malis vtrinq; circundanda, & obliquæ parti prius obuolutæ aduerſa in modum literæ X ad occipitium demittenda: inde obliqua, ſic, vt à priori circuitu diſtet, per malas porrigēda eſt ad alteras malas: ac rurſus obliqua ſurſum danda, vt bis X literam repræſen C tet, quodq; in medio eſt rhombi figuram accipiat. quo facto ad occipitium ferenda eſt, & fronti in orbem iniicienda, eatenus autem circumagenda, vt quæ nuda ſunt, includantur.

VII VI

Semirhombus vel Lepus ſine auribus. *V I I.*

Huic, & illi, cui nomen eſt Tholus, in omnibus eadem vis eſt. ratio adhibendi huiuſmodi eſt. Faſciæ caput occipitio iniicimus, eamq; ſub infimam auriculam obliquæ inter frontē & verticē ad occipitium ducimus: tum inter frontē & verticem priori parti aduerſam, ac ſub infimā auriculam ad occipitium attrahimus. poſt hæc fronti circūagimus ſic, vt quod mediū eſt, ſemirhombi effigiē referat. extrema verò faſcia, non modo in hoc, ſed in alijs quoq; capitis vinculis, fibula à latere vincienda eſt. Poſſumus etiam, ſi ex vſu ſit, faſciam circumducere, non ab inferiori parte ſurſum, ſed contra.

Vinculum ad caluariam, vel Scapha, vel Tholus, ſeu Dioclis, ſeu Glaucij. *V I I I.*

Maxime idoneum eſt, vbi ſummum caput, & quod inter ipſum & frontem eſt, vincire cōuenit. hoc autem modo ipſum iniicies. Orſus ab occipitio faſciam rectè per verticem duces D ad frontem: ibiq; ſiniſtræ manus digito indice continebis, & iuxta priorem partem rurſus ad occipitium demittes: ab eoq; tertio ad frontem porriges iuxta partem priorem, vbi ipſam obuolues per eum ſinum, qui à digito tenebatur: poſtremo fronti circumages.

VIII IX

Thais Perigenis, quam alij ad Molpi eam auctorem referunt. *I X.*

Adhibetur eadem cauſa, qua Tholus, ſed quandam pręter vſum elegantiam habet. Vbi Tholus vinculum ſuperdatum fuerit, anguſtioris faſciolæ caput, ſub eius ambitum indatur, eaq; porrigatur obliqua ad ſummum caput, & inter ipſum & frontem, tum in fronte ſub prioris faſciæ ſinum agatur, inde obliqua ad verticem, per id, quod inter ipſum & frontem eſt, ducatur, poſt hæc ad occipitium: dein ſub infima auricula dextra inter frontem & verticem, ſub infima auricula ſiniſtra rurſus ad occipitium reuertatur. Nos verò, vt fidelius contineatur, alium quoq; ambitum per frontem adijcimus.

Thais alia ſine auctore. X. E

Tholo obuoluto,faſciola,quæ digiti latitudinem æquet,vel etiamnum anguſtior ſit, orſa ab occipitio recta ad ſummũ caput,& ad frontem, per id, quod inter ipſam & verticem eſt, adduci debet:ibiq́; duplicata rurſus ad occipitium porrecta conuerti: atque inde per dexteram capitis partem ad verticẽ, & inter ipſum & frontẽ procedere: deinde ad ſiniſtrum tempus demitti,quà duplicanda eſt,& per partem prius obuolutam, ad dextram capitis attrahenda: inde ſimiliter duplicata ad tempus: quod tertio fiat, vt tres ſinus duplicatæ faſciæ cincinnorum imaginem referant: ſed poſtquam tertio ad dextram occipitij partem ventum fuerit,faſciola ad ſiniſtram partem conuertenda,vt æque in altero tempore conſpiciatur: poſtremo,vt F bene priores ambitus teneat,fronti circumagenda.

X

XI

Diſcrimen. X I.

Ad eoſdem pertinet ad quos Glaucij Tholus, inijciturq́; hoc modo. Faſciæ quod ſatis eſt,à facie dependeat,& reliqua eius pars ad ſummum caput,per id quod inter ipſum & frontem eſt, feratur: inde ad occipitium,ibiq́; tradatur miniſtro continenda:poſt hæc conuerſa circa frontem detur: quo facto caput à facie pendens,per partem primo iniectam,recte ad verticem,per id,quod inter ipſum & frontem eſt,procedat:inde ad occipitium,ibiq́; finiatur.

Scapha,ſeu Tholus Diocleus. X I I.

Recte datur, vbicunq; coniungere diducta neceſſe eſt, vel quòd ob diutinum materiæ curſum ad oculos inciſa cutis fuerit, vel ꝙ frons alioquin vulnus acceperit. obuoluitur autem hoc modo. Faſciam ab occipitio orſam trahimus ſub infima auricula dextra, vel ſiniſtra, G prout ab hac vel illa prius ducendam æſtimabimus: inde ad tempus adiunctum, ab eo'que tranſuerſam inter frontem & verticem, porrigimus ad alterum tempus:inde ſub infima auricula ad occipitium,quà caput prius ſuperiniectum adſtringimus: dein ſuper aurem fronti circundamus, ſic, vt ambitus hic illi ſubijciatur,qui inter frontem & verticem procedit, ac vterq; è regione alterius,ab interiori parte ſit reſimus,tum quoties opus eſt, eodem modo circumagimus. Inijcitur & aliter per duos faſciæ ambitus,circa eam ſuturam,quæ ad aures per verticem tendit,ſic,vt alter ambitus ſuper ſuturam ſit,alter infra,& vterq; ab interiori parte ſit reſimus: inferior autem ſurſum procedere debet,ſuperior verò deorſum.

XII

XII

Thais ſub incerto auctore. X I I I.

Illis idonea eſt, quibus quod inter frontem & verticem eſt ac proximas partes, conuenit H deuincire.eam ſic admoueto. Vbi ſemirhombum inieceris,ſic tamen,vt faſcia frontem non complectatur, ipſam ab occipitio obliquam, ad verticem & frontem porrigito: ibiq́; conuertito, facitoq́;, vt circa frontem Lunæ figuram imitetur,& cornua ſurſum ſpectent, ima parte ſita inter ſupercilia: poſt hæc ab altera parte verticis ad occipitium ducito, ſicq́; circa frontem attrahito. huiuſmodi vinculum præter eam, quam ſemirhombus affert vtilitatem, eſt etiam aliquo modo ſpecioſius.

XIII

XIIII

Glaucij vinculum ſuperimpoſitum, vel additum. X I I I I.

Ad eoſdem confert,ad quos vinculum ad caluariã,ſed huic magis ſidendum.Igitur, vbi vinculũ ad caluariam adhibitum eſt,aliud ſuperinijcito,cui nomen eſt Lepus ſine auribus,ne longũ faciam.

Regium

A *Regium. XV.*

Idem efficit, quod Thais ſub incerto auctore, nimirum, quòd inter frontem & verticem eſt, ac proximas partes deuincit. cuius hæc ratio eſt. Faſcię quantum ſatis eſt dependere à facie ſinimus, quodq; ex ea reſtat, inter frontem & verticem rectà ad occipitium trahimus: inde conuerſam ſub ima aure inter frontem & verticem obliq; ad occipitium: ab hoc obliq; item ad id contrariæ partis, quod inter verticem & frontem eſt: tum per tempus, ac ſub ima aure ad occipitiū ducimus: deinde caput, quod à facie pēdebat, ad frontem attrahimus, terq; ibi replicamus, ſic, vt ſinus ad ſimilitudi-
B nem graduum ſe excedant: quos poſtremo cō prehendimus faſcia circa frontem obuoluta.

XV

XVI

Capiſtrum, quod dimidiatum, vel ad alteram partem, dicunt. XVI.

Expeditiſſimum eſt, vbi maxillam ſeu vulneratam, ſeu prolapſam, ſeu ob diſtentionem oris alium'ue morbum oportet ab altera parte vinciri. Faſcia ab occipitio orſa, obliqua per verticem, & inter ipſum & frontem per tempus ferri debet ad malas: inde ſub mēto & ima aure alterius partis ad occipitium: deinde ſub imis auribus ac mento attracta eodem reuerti, atq; ad eandem rationem, quoties opus eſt, circuire. Tunc verò commodū ita circundatur, cum à ſuperiori parte deorſum deligan-
C dum eſt. Sin ab inferiori parte ſurſum, faſcia ab occipitio incipiat, & ſub infimam auriculam, mentumq; procedat: tum per malas ducatur: & obliqua inter frontem & verticem ad occipitium, dein ſub mentum circumagatur: poſtremo frontem ambiat.

XVI

XVII

Capiſtrum ad vtramque partem. XVII.

Ad eos pertinet, quibus maxilla vel vtrinque ſuo loco mota eſt, vel alio quopiam tenetur, ex ijs, quæ dicta ſunt in capiſtro ad alteram partem. Faſcia occipitio primùm iniecta, oblique per verticem & inter ipſum & frontem ad malas porrigitur, demiſſaq; ſub mentum maxillam & malas ab altera parte amplectitur: inde inter frontem & ſummum caput per partem prius iniectam in ſpeciem literæ X ad occipitium reuertitur: & ſub imis auribus ac mento rurſus ad occipitium data, nouiſſime frontem complectitur.

Idem ab inferiori parte ſurſum. XIII.

Ab occipitio ordiatur, & ſub infimam auri-
D culam ac ſub mētum detur ad malas: inde oblique per ſummum caput ad occipitiū tendat, ab eoq; ſub infima auricula alterius partis, & ſub mento demittatur: tum ad malas: poſt hæc oblique inter frontem & verticem ad occipitium ducatur, & fronti poſtea circundetur.

Idem in utramque partem ductum à ſuperiori parte deorſum. XIX.

Media faſcia complecti occipitium oportet, capitaq; eius per verticem obliqua inter ipſum & frontem porrigere, ſic, vt X literam repræſentent: deinde per malas ſub mentum, & ſub imas aures ad occipitium reuerti: poſt hæc circa frontem obuolui, & ad occipitium adducta ſub mentum demitti: poſtremo ad occipitium per frontem circuire.

XVIII

XIX

Idem aliter. X X. E

Media faſcia ſuper frontem detur, capitaq; eius ducantur ad occipitium, ibiq; figuram accipiant literæ X: poſt hæc ſub imas aures ac mentum ad malas, inde inter frontem & verticem obliqua ad occipitium demittantur, tum ſub mẽtũ, nouiſſime per frontẽ circundentur.

XX

XXI

Aliter. X X I.

Faſcia media ab occipitio orſa, capita ſub imas aures mentum'que attrahenda ſunt: tum per malas, quod ſupereſt eodem modo obuoluendum, quemadmodum in ea, quæ proxime poſita eſt. F

Capiſtrum obliquum ad alteram partem, quo vinciuntur quæ iuxta aurem ſunt & maxillæ proceſſum. X X I I.

Ab occipitio initium ſumat, & ſub infimã auriculam ad tempus, atque inter frontem & verticem oblique ad occipitium, & circa frontem procedat, ſæpiusq; ad eandem rationem circumeat: quo modo procedere debet, cum ab inferiori parte ſurſum attrahitur. Sin expeditius ſit à ſuperiori parte deorſum, ita porrigatur: Incipiat ab occipitio, & obliq; per verticem, & inter ipſum & frontem ad tempus procedat, ab eoq; ſub imam aurem ad occipitium reuertatur, deinde frontem ambiat. G

XXII

XXIII

Quod alij Leporem ſine auribus, alij Semirhombum vel Nauiculam dicunt, ad vtranq; partem commodiſſime ad frontem, & ex parte etiam ad id quod inter ipſam & verticem eſt, adhibetur. X X I I I.

Occipitio primum faſciam inijcimus, ab eoq; ſub infimam auriculam ad tempus, & inter frontem & verticem adducimus, & obliquam ad occipitium demittimus: inde circa frontem iuxta angulum oculi tempori propiorem, & inter frontem & verticem oblique ad occipitium: inde oblique inter verticem & frontem, parti prius iniectæ aduerſam ſic, vt ibi X literam repræſentet: poſt hæc ſub infimam auriculam ad occipitium, poſtremo circa frontem.

Idem in vtranque partem ductum à ſuperiori parte deorſum. X X I I I I. H

Media faſcia occipitium amplectitor, capitaq; eius per verticem inter ipſum & frontem adducito, ſic, vt ibi X literam repræſentent: inde ſub imas aures ad occipitium, poſt hæc circa frontem attrahito.

Idem ab inferiori parte ſurſum. X X V.

Faſcia media ab occipitio orſa ſub infimis auriculis in vtranq; partem ducitur ad angulos oculorum temporibus propiores, ab his inter frontem & verticem ad occipitiũ reuertitur, deinde frontem comprehendit. Quibuſdam placet hanc ſub mentũ quoq; circumagi.

XXIIII

XXV

Vinculum

A *Vinculum à ſuperiori parte iunctum.*

XXVI.

Capiſtrum rectum ad vtranq; partem adhibemus, faſciamq́; non amplius ſub mentũ, ſicut in illo, ſed per medium naſum agimus ad occipitium, & ſuper eam ſuturam attrahimus, quæ ad aures per verticem tendit.

XXVI

XXVII

Vinculum Glaucij valde iunctum.

XXVII.

Eadem ratione obuoluitur, atque id, quod à ſuperiori parte iunctum inſcribitur, niſi quòd fertu etiam ſub mentum.

Perigenis Galea gladiatoria. XXVIII.

Aptiſſima eſt, vbi caput ac malæ pluribus locis vulnus acceperunt. Capiſtrũ obliquum
B ad vtranq; partem iniĳcitur: dein Glaucij ſcapha, poſt hæc rurſum capiſtrum ad vtranque partem. non nulli vt vinculum hoc elegantius reddant, id capitis ornamẽtum, quod κεφαλὸν appellant, parantes aſſuunt. Adhibetur item & alio modo ſine obliquo capiſtro, & faſcia per malas minime porrecta.

XXVIII

XIXX

Galea aliter ad eoſdem. XXIX.

Faſciæ quod ſatis eſt à fronte dependeat, reliqua ad occipitium recta ducatur, & eatenus obuoluatur, vt rectum capiſtrum efficiẽs totas genas & caput complectatur. quo facto caput quod à fronte pendet, ſurſum conuertendum eſt, & recta per verticem ad occipitium attrahendum: ac, ſi placeat, ſub imas quoque aures adducendum.

C *Lepus auritus. XXX.*

Sic appellant ſemirhombum, vbi laqueus ille accedit, quem auriculas nuncupant, qui vel gladiatoribus decoris cauſa datur, vel vt caput contineat, vbi propter aliquem faciei affectum pertractare id oporteat. ſi decoris cauſa, auriculæ breues ſint, & in medio frontis, nam ſic animalis imaginem referunt: ſin vt contineant, in medio ſimiliter, & magnæ, vt digiti in earum ſinus coniecti, continere caput queant.

XXX.

XXXI.

Alius ad tempora. XXXI.

Hac ratione obuoluitur. ex altera parte faſciæ laqueus fit paſtoralis, vel qui duos habẽs ſinus nominatur (quos ſæpius in libro de la-
D queis breuiter declarauimus) & fronti iniĳcitur: ſuper quem deinde ſemirhombus, vel nauicula circumligatur.

Simplex Oculus, vel Tenue vinculum ocularium. XXXII.

Faſciam ab occipitio orſam ducimus per verticem inter ipſum & frontem, inter ſupercilia ad oculum, ſic, vt ipſum contegat: inde ſub infimam auriculam ad occipitium, poſtremo circa frontem.

XXXII.

XXXIII.

Idem ab inferiori parte ſurſum. XXXIII.

Ab occipitio initium ſumit, & per ſummũ caput inter ipſum & frontem, inter ſupercilia ad oculum: tum ſub infimam auriculam ad oculum, inter frõtem & verticem agitur: poſt hæc ad occipitium, & circa frontem.

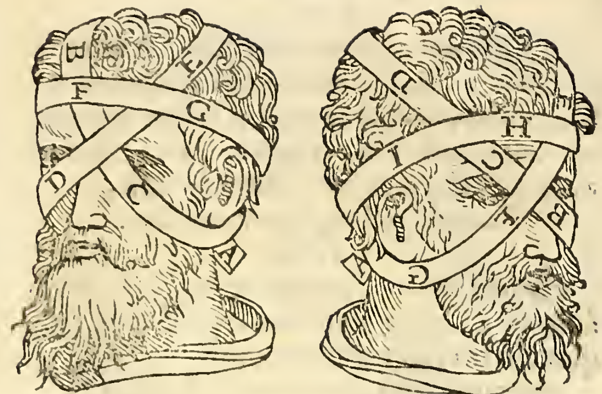
Duplex

Duplex Oculus à ſuperiori parte ductus. XXXIIII.

E

Orditur ab occipitio,& per ſummum caput,atque id, quod inter ipſum & frontem eſt inter ſupercilia fertur ad oculũ:tum ſub infimam auriculam alterius partis, ad alterum oculum,inter ſupercilia inter frontem & verticem ad occipitium : poſtea circa frontem.

Poteſt etiam, ſi ad rem magis pertineat, initio conuerti,& ab inferiori parte ſurſum circundari.

XXXIIII XXXIIII

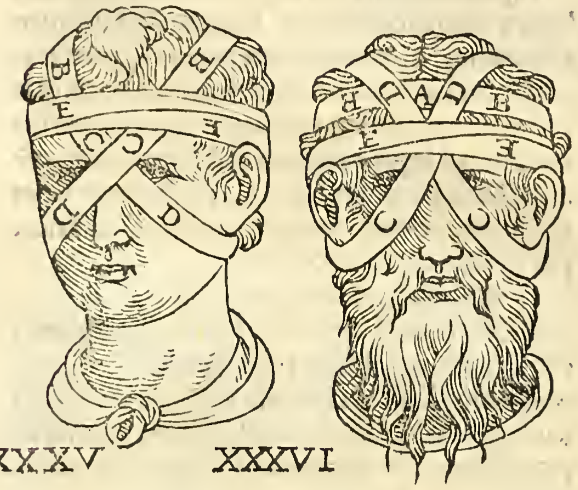
Duplex in vtranque partem ductus à ſuperiori parte deorſum. XXXV.

F

Media faſcia ab occipitio orſa,ducere capita oportet inter frontem & verticem,atq; inter ſupercilia, ſic, vt ibi X literæ figuram accipiant: tum ad oculos,atq; inde ſub imas aures ad occipitium & circa frontem.

Aliter. XXXVI.

Media faſcia ordiatur à fronte, capita ad occipitium dētur:inde ad modum literæ X ſimiliter,atq; in ſuperiori vinculo,ꝓcedāt.

XXXV XXXVI

Oculus rectus ad alteram partem. XXXVII.

G

Orſi ab occipitio,faſciam per ſummũ caput,& inter ipſum & frontē directà ad oculũ ducimus: inde per eã partē, qua maxilla cum malis cōmittitur, ſub mētũ, & ſub infimã auriculã ad occipitiũ & circa frontē.

Duplex ex eodem ductus. XXXVIII.

Priuſquam frontem comprehendat, ab occipitio ad alterum oculum trahi debet: tum recta,quà maxilla cum malis cōmittitur,ſub mentum, ab eoq; ſub infimam auriculam ad occipitium & circa frontem.

XXXVII XXXVIII

Idem ab inferiori parte. XXXIX.

H

Faſciam ab occipitio orſam ducito ſub infimam auriculam:ab eaq; ſub mētum,& quà maxilla cum malis cōmittitur,ad oculum: inde inter frontem & verticem ad occipitium:poſt hęc ſub infimam auriculam, ſub mentum,quà maxilla cum malis ex altera parte committitur, ad oculum attrahito: tum inter ſupercilia ſuper partem prius iniectam, ad modum literæ X inter frōtem & verticem ad occipitium porrigito:& circa frontem nouiſſime circundato.

Idem in vtranque partem ductus. XL.

Faſcia media nō ſecus ac in ea, q̄ obliqua oculũ vinciebat,occipitio iniĳciat̃,capitaq; à ſuperiori

XXXIX XL

A à ſuperiori parte, vel inferiori attrahantur. poteſt etiamnum media faſcia ſub mento incipere.

Linteum ſciſſum ad naſum. XLI.

Faſcia eatenus lata eſſe debet, vt naſum complectatur: longa verò, vt duplicata à naribus ad occipitium perueniat. Orſam igitur ab occipitio rectà, per verticem & inter ipſum & frontem ad medium naſum adducimus, & quod ex ipſa ſupereſt à facie ſinimus dependere: quod rectum in duas partes ſcindimus, vſque dum vētum ſit ad ſuperius labrum. quo facto alteram faſciolam mediā, ab imo naſo orſam ſuper eam, quæ ſciſſa pendet à facie, in vtranque partem, ſub imas aures ad occipitium ducimus, ſuper partem pri-
B mo iniectam, ſic, vt ibi X literam repræſentet, miniſtro'que tradimus: deinde partes ſciſſas à facie conuertimus ab vtraque parte naſi inter ſupercilia, vt ibi literæ X ſimilitudinem accipiant, ac per ſummum caput obliquas ad occipitium porrigimus, & cum priori capite iungimus: ſuper quas deinde capita miniſtro contenta circa frontem attrahimus, ſic, vt à latere nodo vel fibula inter ſe vinciantur.

XLI

Funda ad naſum ex quatuor capitibus. XLII.

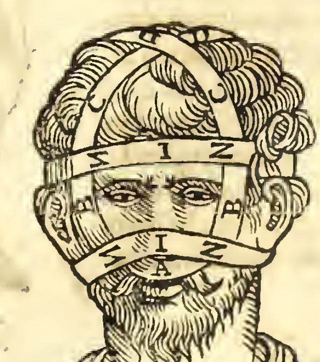
Scindendum linteū eſt in partes quatuor, medium'que integrum relinquendum, quà vincire debet imum naſum. ex capitibus verò, quæ ſuperiora ſunt, pendere deorſum oportet: inferiora per genas primum ad an-
C gulos oculorum temporibus propiores procedere, inde inter frontem & verticem ad ſimilitudinem X literæ inter ſe commiſſa à miniſtro contineri: reliqua duo ſub imas aures ad occipitium demitti, ibi'que literæ X ſimilitudine accepta, circa frontem agi, & à latere inter ſe deligari, tum quæ à miniſtro tenebātur, in occipitio deſinere.

XLII

Eadem ex tribus faſciolis. XLIII.

Vna media inijcitur ſub imo naſo, capita'que eius per oculorum angulos temporibus propiores inter frontem & verticem ducuntur, ibi'que aduerſa ad imaginem literæ X
D à miniſtro continentur: altera media datur ſuper imum naſum, & in vtranque partem ducitur ad occipitium, ibi'que accipit nodum cum capitibus à miniſtro contentis: tertia orditur à fronte, & capiti circundata à latere deligatur.

XLIII.

XLIIII

Eadem ex duabus. XLIIII.

Vna ſub imo naſo dari media debet, capita'que eius per angulos oculorum tēporibus propiores inter frontem & verticem porrigi, atque inter ſe aduerſa in ſpeciem literæ X miniſtro ſimiliter tradi: altera media inijci ſuper imum naſum, & capita eius ferri ſub imas aures ad occipitium, & ibi X literæ ſimilitudine accepta per frontem circumagi, & à latere deuinciri.

Naſus ex binis faſciolis. XLV. E

XLV XLVI

Vna ſuper naſum in longitudinē detur, dimidiaq; pars à fronte dependeat, reliqua per verticem recta ad occipitiū porrigatᷓ: ſed alterius medium dādum eſt ſub imum naſū, capita verò ſub infimas auriculas ad occipitium ferenda, vbi debent literę X ſimilitudinem accipere. poſt hæc prioris faſciæ quod à fronte pendet, ſurſum conuertēdum, & ſuper partem primo volutam recta per verticem ad occipitium demittendū. quo facto, capita quę ibi literæ X figuram acceperant, id complexa, poſtquam fronti circundata fuerint, finienda ſunt.

Accipiter ad naſum ex tribus faſciolis. XLVI. F

Vna ſub imo naſo media incipit, cuius capita vtrinque iuxta nares inter ſupercilia ducuntur ad imaginem literæ X, inde ad ſummum caput atque occipitium dantur, ibiq; continentur: altera media ſuper imum naſum obuoluitur, capitaq; eius ſub infimas auriculas ad occipitium demittuntur, & ibi inter ſe, & cum capitibus, quæ continebantur, vinciuntur: tertia media à fronte orditur, & in vtranque partem circumacta à latere capitis finitur.

Idem ex binis faſciolis. XLVII.

Prior faſcia perinde atque altera circumagenda eſt, ſed capita huius in occipitio ad literę X ſimilitudinem inter ſe aduerſa vbi frontem complexa ſunt, finiuntur: illius verò ſub his comprehēduntur, vel ipſa quoque in occipitio in ſpeciem literæ X inter ſe aduerſa ſub mentum adducuntur, ibiq; inter ſe alligantur.

XLVII XLVIII G

Faſcia glomerata ad idem. XLVIII.

Faſciæ pendere tātum à facie finito, quātum à naribus poſſit ad occipitium peruenire, reliquam eius partē recta per naſum, inter ſupercilia ad frontem & verticem trahito: inde per medium caput ad occipitiū demittito, ibiq; conuerſam ſub infima auricula ad imum naſum attrahito ſuper partem pendētem: inde ſub infima auricula alterius partis ad occipitium ducito, ibi'que contineto. poſt hæc caput quod à facie pendebat, recta ſuper partem priorem volutā, ac occipitium dato, ſic, vt à reliqua faſcia cōprehendatur: quam poſtremo circa frōtem adducito, & ad occipitium reuerſam à latere capitis deuincito.

XLIX L H

Funda. XLIX.

Orſa ab occipitio obliqua per verticem & inter ipſum & frontem tēdit ad angulum oculi tempori propiorem, inde per genam ad imum naſum, ab eoq; ad genam ſimiliter alterius partis, oculi angulum tempori propiorem, inter frontem & verticem, ad ſummum caput fertur priori parti aduerſa. poſt hæc ad occipitium demittitur, & ſub infimis auriculis porrecta ad occipitium reuertitur, nouiſſime que fronti obuoluitur.

Eadem aliter. L.

Faſciam occipitio primum inijcimus, deinde obliquam per verticem ad tempus atq; angulum

oculi

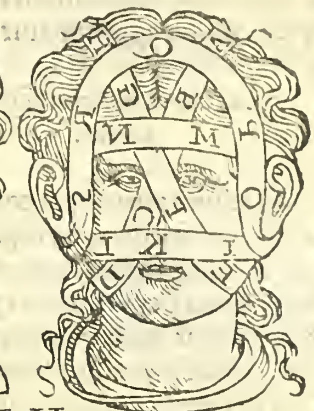
A oculi tempori propiorem adducimus,ab eo'que ſub imum naſum, atque infimam auriculam rurſus ad occipitium demittimus,ibiq; conuertimus,& priori parti aduerſam obliquam ducimus ad tempus,ac ſub imum naſum ad infimam auriculam contrariæ partis, poſt hęc ad occipitium,deinde ſub infimam auriculā,ſub imum naſum,ac ſub imam auriculam alterius partis ad occipitium, poſtremo circa frontem obuoluimus.

Amintæ Vallum. L I.

Orſi ab occipitio, faſciam oblique per verticem ducimus,atq; inter ipſum & frontem inter ſupercilia: inde à latere iuxta angulum oculi, naribus propiorem, recta ad proximam narem: inde quà maxilla cum malis cōmittitur,attrahimus:tum ſub mentum demittimus, & ſub infimam auriculā ad occipitium damus: ab eo'que per verti-
B cem oblique inter ipſum & frontem, atque inter ſupercilia porrigimus,priori parti aduerſam in ſpeciem literæ X: poſt hæc à latere naſi, ex contraria parte, & qua maxilla cum malis committitur,ſub mentum atque infimam auriculam alterius partis ad occipitium: inde fronti circundamus: poſt hæc ſub infimam auriculam,per medium naſum,ad alteram infimam auriculam atq; occipitium.præter hæc non nulli quoque mentum complectuntur. Adhibetur autem commodiſſime, vbi vel inter ſupercilia,vel medium naſum deligare opus eſt.

L I

L I I

Phaleræ, ſeu Vallum. L I I.

Ab occipitio inchoatur, & oblique per ſummum caput atque inter ipſum & frontem procedit inter ſupercilia: inde iuxta angulum oculi naſo propiorem per genam ſub imam aurem ad
C occipitium:ab eoq; per contrariam partem, ſic, vt inter ſupercilia literæ X figuram accipiat: tum oblique inter frontem & verticem,per verticem ipſum ad occipitium demittitur: deinde ſub infimam auriculam, per medium naſum atque alterā infimam auriculam, item ad occipitium reuertitur: poſt hæc circa frontem agitur. Quidam,vt ſpecioſius vinculum efficerent,per eam quoque ſuturam,quæ ad aures per verticem tendit,circuire voluerunt. Poteſt etiam, ſi res poſtulat, faſcia duci in vtramque partem. Huic & ſuperiori eadem vis eſt.

Menecratis Accipiter. L I I I.

Faſcia primùm occipitio detur, & recta per verticem inter ſupercilia tendat iuxta angulum oculi naſo propiorem: & ab altera nare ſuper imum naſum feratur iuxta alterum angulum naſo propiorem, & inter ſupercilia, vt ibi ſimilitudo literæ X fiat: poſt hæc recta iuxta partem prius volutam
D ad occipitium reuertatur: ibi'que conuerſa ſub infimam auriculam, & ſuper imum naſum, ac ſub infimam auriculam alterius partis,itidem ad occipitium adducatur, & fronti nouiſſime circūdetur: quam agere etiam licet ſuper eam ſuturam, quæ ad aures per verticem tendit. Non nulli,vt elegantius vinculum reddant,adijciunt ſemirhombum, cuius rationem ſupra indicauimus.

LIII

LIIII

Amintæ Vallum ad naſum in alteram partem declinatum. L I I I I.

Faſciam ab occipitio orſam recta ad ſummum caput adducito: deinde inter ipſum & frontem, atque inter ſupercilia ab altera nare ſub imum naſum attrahito: inde ſub imam auriculam alterius partis, & ſuper imum naſum, ab eo'que ſub imam aurem ad occipitium obuoluito: inde circa frontem.

 E

Hippocratis vinculum adducens. LV.

Idem præſtat, quod proximè poſitum. ſic autem obuoluitur. membranula palmæ longior accipitur, cuius vnum caput glutine vel gummi illitum naſo agglutinatur ab ea parte, in qua iacet: alterum ſub imam aurem ad occipitium adducitur, ab eo'que ad frontem, quà ſimiliter agglutinatur.

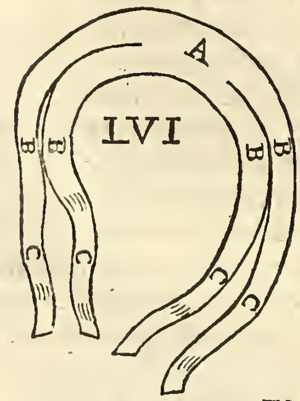
LV

LVI

Ad aures linteum ſciſſum in quatuor partes. LVI.

Medium auriculam complectatur: ex partibus verò ſciſſis, quæ ſuper auriculam ſunt, vbi X literæ figurã acceperint, vna per frontem, altera per ſummũ caput, ad occipitium porrigantur: tum quæ per frontem procedebat, quà X literæ ſimilitudo eſt, attrahatur, quæ per verticem ad frontem ducatur, & à latere capitis ambæ inter ſe vinciantur: ſed partes ſubiectæ aduerſæ inter ſe procedant, & altera per poſteriorem partem, altera ſub mentum detur ad occipitium, ibiq; nodum accipiant. F

LVII

Auris ex faſcia glomerata. LVII.

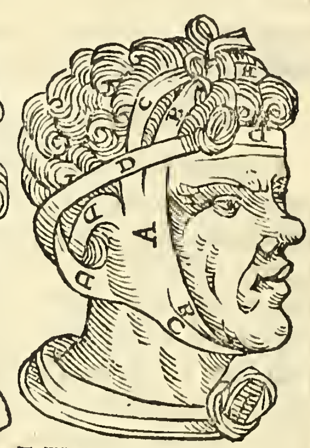
Faſcia poſt læſam aurem prope occipitium orſa, per ipſam ferri debet, vt ex parte eãdẽ includat: inde inter frontem & verticem attrahi non longe à fronte: tum per priorem partem prope alteram aurem ac ſub mentum ad aurem affectam, deinde inter verticem & frontẽ ad poſteriorem G partem integræ auris, & ſub mentum, atque infimam auriculam ad occipitium, inde circa frontem, ac rurſus ad occipitium.

Aliter. LVIII.

Occipitio primum inijcitur, & ſub infimam aurem ſanam inter frontem & verticem ad priorem partem affectæ auris porrigitur, atq; inde ſub mentum & ſub infimam aurem ad occipitium, deinde oblique ſuper aurem, poſt hæc circa frontem.

LVIII

LIX H

Linteum ſciſſum in partes ſex ad regionem iuxta aurem. LIX.

Medium ſuper locum vinciendum inijcimus: ex partibus verò alijs à ceruice dependentibus, alijs ſuper caput collocatis, eas, quæ à priori parte ſunt, inter frontem & verticem nodo inter ſe deuincimus: medias verò in ſummo capite & inter ſe, & cum prioribus alligamus: poſteriores ad occipitium adductas, vt X literam referant, circa frontem agimus ſic, vt à latere capitis finiantur.

LIX

LX

Iunctura ad malas ex tribus faſcijs, LX.

Vna media inter frontem & verticem inijciatur, capita'que eius per malas ſub mentum demittantur, ab eo q; per malas iuxta priores partes inter frontem & verticem procedant, ibi'que inter ſe colligentur: quòd ſi ocu-

Alios quoque deuincire volueris, ducantur non iuxta priorem partem, ſed per oculos, tum inter frontem & verticem data in ſpeciem literæ X ad occipitium adducantur: altera faſcia media inter frontem & verticem orſa in vtranque partem attrahatur iuxta oculorum angulos temporibus propiores, ad mentum, atque ibi nodum accipiat: tertia media medium naſum amplectatur, capitáque eius ſub infimis auriculis ad occipitium adducantur, ibíq; X literæ ſimilitudine accepta per frontem circumeant, & nodo à latere capitis vinciantur.

Longa ad frontem & regionem, quæ inter ſupercilia eſt ex faſcia glomerata. LXI.

Dari primo ſuper occipitium debet, poſt hæc rectà duci ad frontem & inter ſupercilia, deinde ad occipitium reuerti, & poſtremo per frontem circumagi.

Funda ad labrum inferius ſciſſa in partes quatuor. LXII.

Medium, quod integrum eſt, iniicito
B ſuper labrũ inferius: ſuperiores verò partes ad mentum adducito, atq; inde ad occipitium, ibíq; in ſpeciem literæ X altera ſuper alteram excedente, ad ſummum caput, & inter ipſum & frontem attrahito, miniſtroq; tradito. reliquas verò binas partes ſub infimis auriculis ad occipitium porrigito, atq; ad formam literæ X ad frontem attrahito, & has, & quæ à miniſtro continebantur, inter ſe deuincito.

LXII LXIII LXVI LXVII

Eadem ad labrum ſuperius. LXIII.

Media ſuperius labrum complectitor: inferiores partes iuxta angulos oculorum
C tẽporibus propiores adducito inter frontẽ & verticem, vt ibi X literæ figurã accipiãt, inde ad occipitiũ demittito: reliquas duas partes ſub infimas auriculas ad occipitium attrahito, ibíq; inter ſe aduerſas circa frontem agito, & inter ſe deuincito.

Faſcia glomerata ad labrum inferius. LXIIII.

Orditur ab occipitio, & ſub infima auricula fertur ad labrum inferius, ac ſub infima auricula reuertitur ad occipitium.

Eadem in vtramque partem ducta. LXV.

Media labrum complectitur, capitáq; eius ſub imas aures ad occipitium attrahuntur, & fron-
D ti circundantur.

Alia. LXVI.

Incipimus ab occipitio, & ſub infimam auriculam ad labrum faſciam ducimus, ab eóq; ſub infimam auriculam ex altera parte ad occipitium, inde per verticem obliquam, & inter ipſum & frontem ad tempus porrigimus, ab eóq; per malas ſub mentum ad malas ex altera parte, deinde inter frontem & verticem in ſpeciem literæ X, inde ad occipitium, poſtremo circa frontem.

Ad labrum ſuperius. LXVII.

Ab occipitio ordiatur, & obliqua detur inter verticem & frontem iuxta oculi angulum temporibus propiorem ad labrum ſuperius, ab eóque ad alterum tempus, atque oculi angulum ipſi propiorem, tum inter frontem & verticem ſuper partem priùs iniectam ad imaginem literæ X, inde ad occipitium & circa frontem.

Eadem

Eadem à medio orſa. LXVIII. E

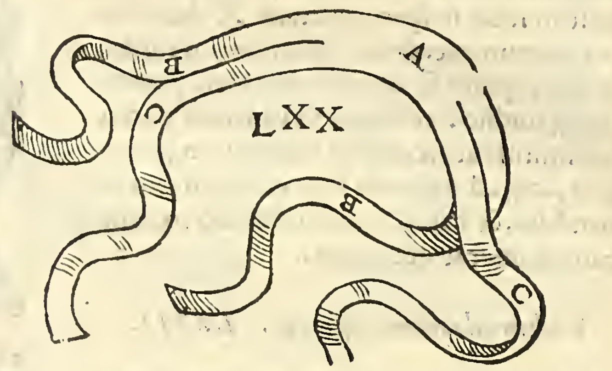
Media ſuperius labrum complectere, capitaq; iuxta tempora oculorum'que angulos temporibus propiores porrige, inde inter frontem & verticem, vt ibi X literam referant, tum ad occipitiũ, poſt hæc per frontem, rurſus ad occipitium.

LXVIII LXX

Funda ſciſſa in partes quatuor ad occipitium. LXIX.

Media occipitium comprehendit: ex partibus verò, quæ ſubiectæ ſunt, per malas atque angulos oculorũ temporibus propiores inter frontem & verticem feruntur, ibi'que inter ſe deligantur: reliquæ ſub infimas auriculas ad occipitium ducuntur, vbi ad modum literæ X altera ſuper alteram excedit. quòd ſi breuiores fuerint, in occipitio cum prioribus aptantur, ſi longiores, ad frontem adducuntur. * F

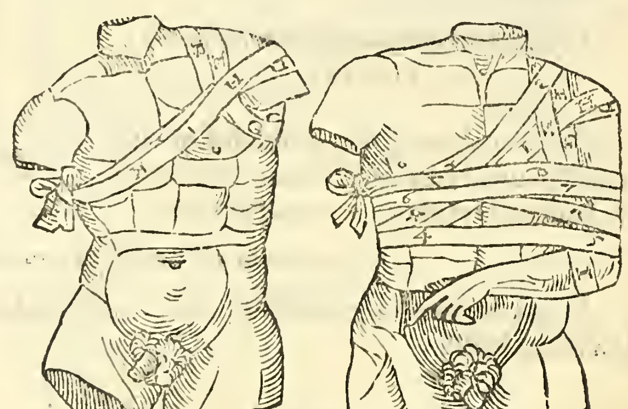
Cùm de vinculis tam ſimplicibus, quàm compoſitis, quæ faciei & capiti conueniunt, abunde dixerimus, proximum eſt, vt ad reliqua pergamus.

Iunctura ad mentum EX SORANO *LXX.*

Faſciam ab vtroque capite ſcindẽtes, ſic, vt medium, quo mentum comprehenditur, intactum relinquatur, inferiores quidem partes, rectà per malas inter frontem & verticem porrigimus: ſuperiores per mentum tranſuerſas ad occipitiũ attrahimus, nodo'q; inter ſe alligamus: prodeſt autem quibus deuincire mentum conuenit. G

Spica Glaucij. Nunc GALENVS *LXXI.*]

Nomen inuenit à ſpica, quam ſuo ambitu imitatur. maxime autem proficit, vbi iugulum fractum eſt, aut humerus excidit. eius ratio eſt: Hapſus lanæ mollis ab ea parte, quæ vincienda eſt, alæ ſubijcitur, donec id cauum compleat: poſt hæc faſcia glomerata, quæ longitudinem & latitudinem habeat pro portione eius, quod alligatur, ab altera ala incipiens obliqua per dorſum tẽdit, quà iugulum cum lato ſcapularum oſſe cõmittitur: inde ſub ala affecti humeri ad eam partem reuertitur, quà iugulum cũ lato ſcapularum oſſe committitur, ita, vt ibi X literam repræſentet: deinceps obliqua per pectus procedit ad alam integræ partis: inde per dorſum obliqua ad iugulum, ita, vt parti prius obuolutæ aliquantulum inſidat: ab eo'que ſub ala iterum datur ad iugulum, ſic, vt ſecundò ſimilitudo X literæ fiat: poſtremo ad alam integræ partis, atque ad eandem rationem, circumagitur. H

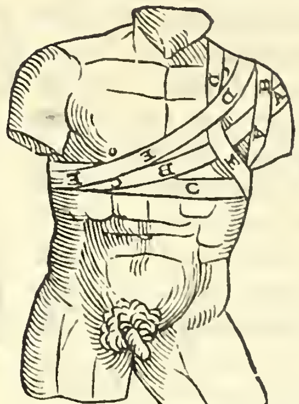
LXXI LXXII

Eadem media primum iniecta. LXXII.

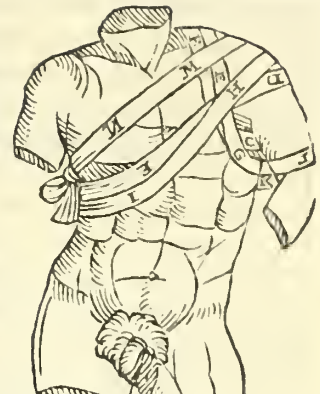
Adhibita ſpica brachium figurandum eſt ad angulum rectum, atque altera faſcia media inuoluendum, cuius capita recta ducenda ſunt, quà iugulum cum lato ſcapularum oſſe committitur, atque ibi in ſpeciem literæ X aduerſa inter ſe ad alam integræ partis attrahenda: poſt hæc per latera atque affectum humerum circundanda eatenus, vt omnia includantur, & ſub ala ſanæ partis finienda.

A *Eadem in vtramque partem ducta.*
LXXIII.

Media alam affecti humeri complectitur, & in vtramque partem ducta, qua iugulum cum lato ſcapularum oſſe committitur, X literæ figuram accipit: inde obliquè pars vna per dorſum, altera per pectus procedit ad alteram alam, atque ad hunc modum, quoties opus fuerit voluta, finitur.

LXXIII

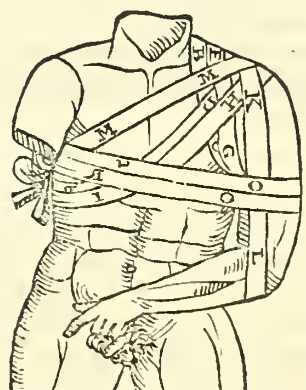
IXXIIII

Geranis (ita enim appellatur à gruis ſimilitudine) Hippocratis, ſiue (vt alijs placet) Perigenis. *LXXIIII.*

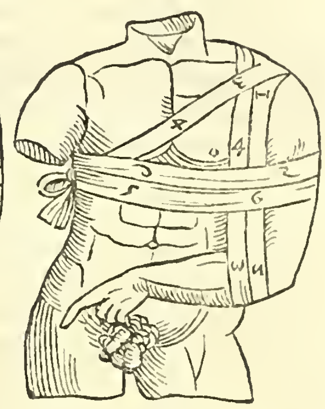
B Ijſdem conuenit, quibus ſpica. in hunc autem modum obuoluitur. Vbi ſpicam iniecerimus, ſemel circa humerũ dari faſcia debet: inde ad iugulum procedere: tum oblique ad alteram alam, atque ibi deſinere.

Funda humerum complectens, quæ idem præſtat, atque Geranis. *LXXV.*

Spicam adhiberi prius conuenit: tum ab ea parte quà iugulum cũ lato ſcapularum oſſe cõmittitur, faſciam ſemel recta ferri ad brachium, quod ad angulum rectum figuratum ſit: atq; inde rurſus ad eã partem, qua iugulũ cum lato ſcapularum oſſe cõmittitur, deinde ad alam integrę partis: poſt hæc humero & la-
C teribus circũdari, & ſub ala nodum accipere.

LXXV

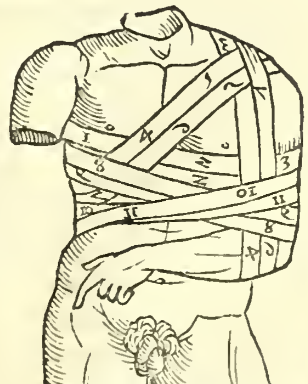
LXXVI

Eadem aliter. *LXXVI.*

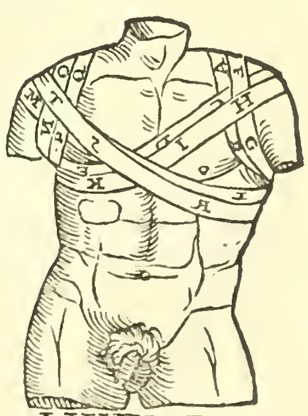
Media vitiati humeri caput amplectatur, capitaq; eius recta ducantur ad brachium in vicinia cubiti: & rurſus iuxta partes prius iniectas, quà iugulum cum lato ſcapularum oſſe coniungitur: inde ad alam integræ partis, poſt hæc in orbem.

Aliter. *LXXVII.*

Media circundanda eſt alæ integrę partis, capitaq; eius in orbẽ ad latera atq; humerum attrahenda: tum ſub ala integrę partis iterum
D demittẽda: inde obliqua ducẽda ſunt ad eum vitiatæ partis locum, vbi iugulum cum lato ſcapularum oſſe cõmittitur: deinde recta per humerum ad cubitum: ab eoq; rurſus ad eã partem, qua iugulum cum lato ſcapularum oſſe cõmittitur: inde ad alam integræ partis, poſtremo in orbem circa humerum.

LXXVII

LXXVIII

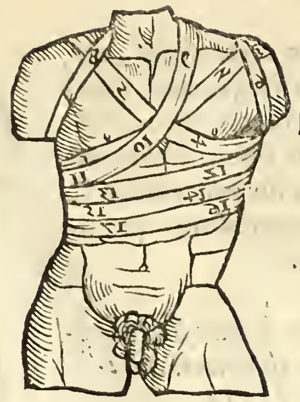
Spica duplex, quam alij Quadrigam dicunt. *LXXVIII.*

Commodiſſime inijcitur, cum vtrumque humeri caput male habet. eius ratio hæc eſt. Vbi ſpica ſimplex data fuerit, faſciam ſub alam vincti humeri demittentes obliquam ducimus ad alterum humerum, atq; ad eam partem, qua iugulum cum lato ſcapularum oſſe committitur, ſic, vt ibi X literam referat: deinde ad alteram alam, atque ad eandem rationem circumagimus.

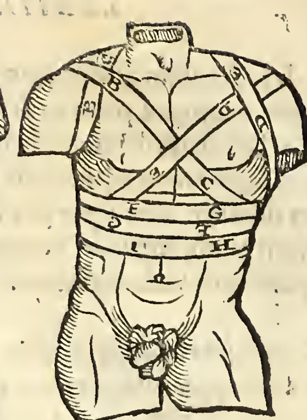
E

Cataphracta. LXXIX.

Nomen habuit à ſimilitudine thoracis Romani,quem cataphractam dicunt. Prodeſt autem quibus deligare iuxta iugulum conuenit latum os ſcapularum,pectus,dorſum, aut latera. quod vinculi aliqua ex parte duplicem ſpicam repræſentat.ſic autem obuoluitur. Alæ primo circundatur, tum obliquè per pectus ducitur prope illam regionem, vbi iugulum cum oſſe pectoris committitur: inde per ceruices ad latũ ſcapularum os humeri contrarij atq; ad alam ſubiectam,ab eaq́; ad ceruices ſuper partem prius iniectam, ita,vt prope ceruices ſimilitudo X literæ fiat:poſt hæc obliqua datur ad latum ſcapularum os ex altera parte,atque ad alam:ab ala ad ceruices, vt in vertebra colli X literæ figuram accipiat:deinceps ſub ala & oblique prope eam regionem,vbi iugulum cum oſſe pectoris committitur,ſic,vt hic quoque ſimilitudo X literæ fiat,& iuxta ceruices, & ſuper latum ſcapularum os,& ſub ala,vt quater X literam repræſentet,nimirum ſemel à priore parte,ſemel à poſteriori, bis prope iugulum. Ad eandem autem rationem quoties opus eſt,circuit: deinde in orbem attrahitur circa pectus & latera ſic,vt tota iunctura thoracem referat.

LXXIX

LXXX

F

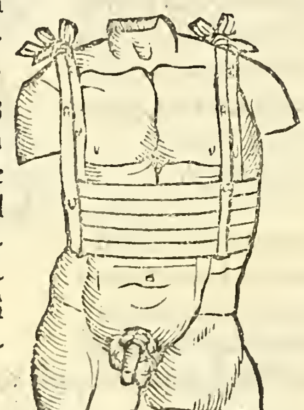
Eadem in vtramque partem ducta. LXXX.

Sub ala dari mediam faſciam oportet, & in vtramq; partem ferri ad proximum iugulum,ſic, vt prope ceruices X literam referat:deinde oblique porrigi ad contrariam alam, ab eaq́; ad proximum iugulum,vt ibi prope ceruices fiat ſimilitudo literæ X: inde ad alteram alam oblique, poſtremo in orbem circa pectus.

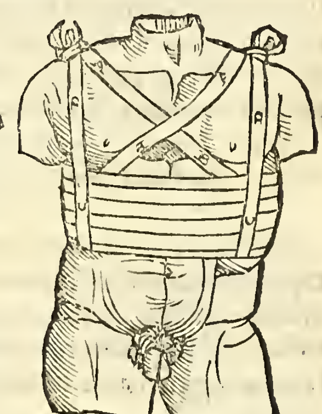
Soſtrati Vinculum rectum ad alam & pectus. LXXXI.

Maxime conuenit, vbi medium pectus, vel dorſum,aut latera, ſeu thoracem volumus deuincire. Duas igitur faſciolas iuſtæ longitudinis humerorum capitibus inijcimus, earumq́; capita recta ſinimus dependere: deinceps faſcia glomerata thoracem totum obuoluimus & latera,vt contegantur, extremamq́; faſciam nodo alligamus: capita verò,quæ & à priori & à poſteriori parte pendebant, faſciæ circuitibus aſſuimus, ac,ſi lõgiora fuerint,ſurſum conuerſa,quà iugulum cum lato ſcapularum oſſe committitur,inter ſe colligamus.

G

LXXXI

LXXXII

Vinculum in ſpeciem literæ X ad alam & pectus. LXXXII.

Quas proxime poſui faſciolæ,non rectæ, ſed obliquæ dependeant,ita,vt tam à pectore, quàm à dorſo ſimilitudo X literæ fiat. cætera eadem fieri debent,quæ,vbi rectæ adhibentur.

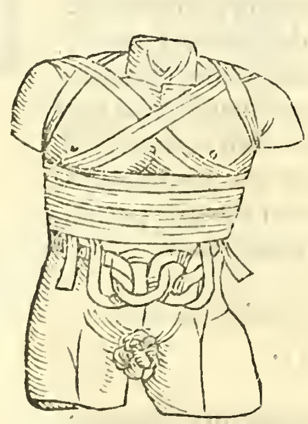
Aminthæ thorax. LXXXIII.

Huic & vinculo,quod ad alam poſui,eadẽ vis eſt.ſic autem faſciatur. Impoſita cataphracta ad vtrãq; partem ducta, vbi faſcia eatenus circuierit, vt vſq; ad vmbilicum cõplexa omnia fuerit, capita inter ſe vinciri debent, ſic,vt lupus laqueus fiat: quodq́; ex his vltra laqueũ relinquitur, ad ilia vtrinq; adductũ prioribus circuitibus inſeritur, ſic, vt extremũ pendeat, quod quatuor digitorũ longitudinem æquet: quo fit,vt thoracis fimbrias repræſentet.

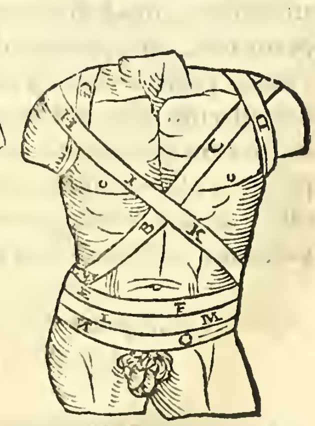
H

Thorax ad idem X literam repræſentans. LXXXIIII.

Faſciam ilibus primum à dextra parte inijcito, & oblique per latus & medium pectus trahito ad humeri caput: ab eo'que ad alam atque iterum ad humeri caput ſuper partem priorem ad effigiem X literæ: poſt oblique per dorſum ad ilia ſuper caput primo iniectum,deinceps per ventrem ad ilia ſiniſtræ partis in orbem circunducito:

LXXXIII

LXXXIIII

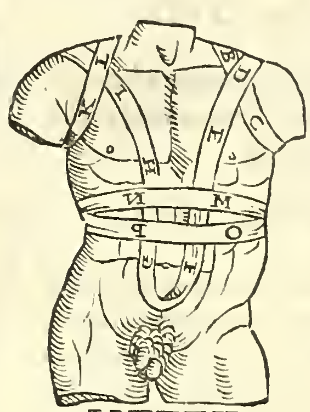
A circunducito: deinde per dorſum priori parti aduerſam, ſic, vt ibi eiuſdem literæ ſimilitudinem habeat, ad caput humeri dextrum: poſt hæc ſub alam demittito, & rurſus ad caput humeri circumagito, ſic, vt ibi ſimilitudo X literæ fiat: poſt hæc per medium pectus ac latus oblique ad ilia ſiniſtræ partis, nouiſſime in orbem circundato, atque ad eandem rationem voluito, dum quæ liganda ſunt, omnia includantur.

Stella. LXXXV.

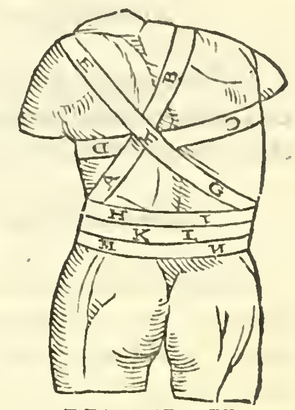
Adhibito vinculo, cui nomen eſt thorax X literam repręſentans, debet anguſtior faſciola dari in orbem ſemel aut iterum circa pectus & dorſum, & extremo capite fibula deuinciri.

Geranis in ſpeciem fiſcellæ. LXXXVI.

Idem poteſt, quod cataphracta. eius autem ratio eſt. A dorſo incipit, & oblique per ſcapulas ad eam partem procedit, vbi iugulum cum lato ſcapularum oſſe committitur: inde ſub ala demiſſa eodem reuertitur, vt ſimilitu-
B dinem X literæ ſuper eandem commiſſuram accipiat: poſt hæc obliqua per mammam ad vmbilicum, ibiq; cōuerſa oblique trahitur ad alteram mammam, atq; ad eam partem, vbi iugulum cum lato ſcapularum oſſe committitur, vt ibi literæ X figuram accipiat: deinde p dorſum demittitur, & in orbem datur circa latera, atque ad eandem rationem circuit.

LXXXVI

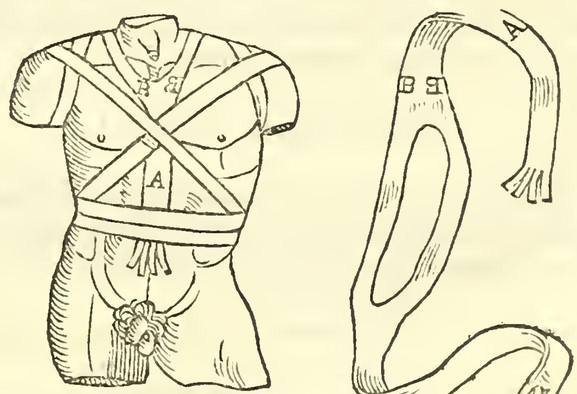
LXXXVII

Stella à poſteriori parte ſe oſtendens. LXXXVII.

Vtiliter adhibetur, quibus deuincire dorſum oportet. ſic autem circundatur. Ab ilibus orſa puta ſiniſtræ partis, per dorſum tendat ad caput humeri dextri: inde ad alam, ab eaq; per latum ſcapularum os ſiniſtræ partis ad alam atq; humeri caput: dehinc oblique per dorſum feratur priori parti aduerſa: poſt hæc ſemel aut iterum in orbem circa ilia detur, eoq; ambitu extrema pars contineatur. Eandem quoque ſic circumagere licet, vt à priori parte oculis exponatur: id quod fit, vbi non à
C priori parte, ſed à poſteriori æque circumeat.

Vinculum, quod à fulmine Κεραύνιος appellatur. LXXXVIII.

Idem efficit, atq; illud, quod proxime poſitū eſt. Faſciam iuſtæ longitudinis atque latitudinis mediam in longitudinem ſcindimus, dum recipere caput poſſit: ex capitibus verò vnum à ventre, alterum à dorſo, patimur depēdere: poſt hæc imponimus id vinculi, cui nomen eſt Thorax X literam repræſentans, imaq; capita prioris faſciæ ſciſſa in plures partes pendere ſinimus.

L XXXVIII

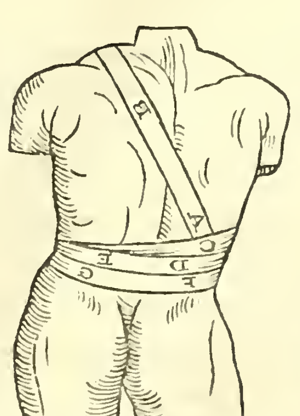
Simplex vinculum ad ceruicem. LXXXIX.

D

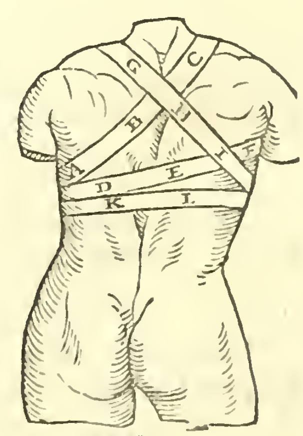
Commodiſſimum eſt, vbi res poſcit alteram ceruicum partem alligari. Incipit autem à medio latere, & per dorſum fertur ad ceruicem & pectus, & poſt hæc ad latus ſuper caput primo iniectum, deinde per thoracem in orbem.

Duplex. XC.

Faſcia primum alæ circundari debet, tum oblique per dorſum ad ceruicem procedere: inde ad pectus, & alam, atq; alteram alam: poſt hęc oblique per pectus ad ceruicem ita, vt ibi X literam repræſentet: deinde oblique per dorſum ad alam: ac poſtremò in orbem circumagi, atq; ad eandem rationem circuire.

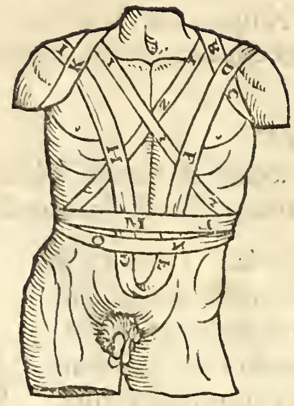
LXXXIX

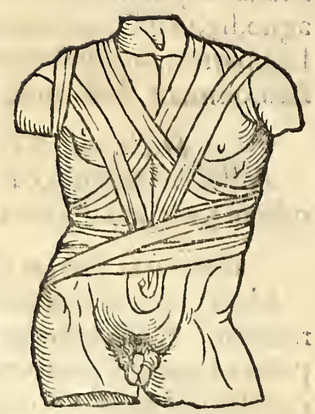
XC

Cuſpis, ſiue Hamus. XCI. E

Binæ faſciolæ, quæ & longitudinem conuenientem habeant, & duorum digitorum latitudinem non excedant, mediæ humerorum capita complexæ dependent, & tam à dorſo, quàm ab vmbilico X literæ figuram accipiunt: poſt hæc fibula inter ſe iunguntur: quo facto obuoluitur geranis in ſpeciem fiſcellæ.

XCI

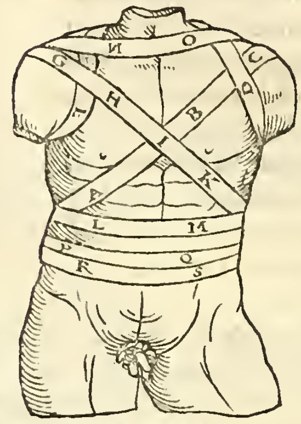
XCII

Rhombus ſimplex. XCII.

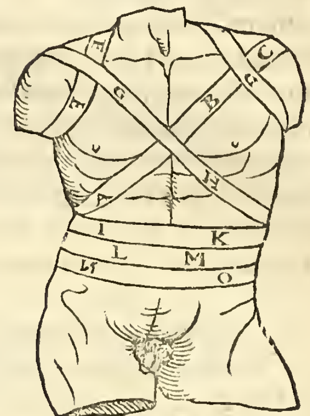
Iiſdem prodeſt, quibus proxime adſcripta. conficitur autem ex duplici vinculo ad ceruices, & ex geranide, ante dictis.

Rhombus duplex ad idem. XCIII. F

Faſcia ab ilibus orſa obliqua per iugulum fertur ad latum ſcapularum os: inde ad alam, ab eaq; ad iugulum, ita, vt quà iugulum cum lato ſcapularum oſſe committitur, referat ſimilitudinem literæ X: poſt hęc tranſuerſa per collum ad alterum iugulum: tum ſub ala demittitur, atque ad idem iugulum reuertitur, vt ibi quoque ſimilitudo X literæ fiat: inde obliqua per mammam porrigitur ad ilia contrariç partis, ſic, vt in pectore eandem literā referat: poſtea in orbem circa ilia fertur, & obliqua per dorſum tendit, quà iugulum cum lato ſcapularum oſſe committitur: inde ad alam demiſſa eodem reuertitur: tum trāſuerſa per priorem partem, G quà iugulum cum oſſe pectoris, & quà cum lato ſcapularum oſſe committitur, & obliqua per dorſum ad ilia, poſtremo in orbem. Cum hoc etiam imponitur, vel duplex geranis, vel ſimplex vinculum ad ceruicem, vel etiam duplex.

XCIII

XCIX

Soſtrati Κεραύνιος. XCIIII.

Proficit vbi medium pectus & dorſum deligandum eſt. ſic autem obuoluitur. Duo iniici vincula oportet, & quod cuſpis, & quod ſtella nuncupatur: tantummodo capita, quæ in ſtella per fibulam inter ſe iungebantur, ad ilia adducta dependent.

Apollonij iunioris Ἡμικεραύνιος. XCV.

Faſciolas, quas in cuſpide adhibuimus, ad humerorum capita damus, tum duplex vinculum ad ceruices iniicimus, deinde geranida in ſpeciem fiſcellæ.

Soſtrati parua Ara. XCVI. H

Specioſa eſt, ſiquidem obuoluta paruæ aræ angulos repræſentat. Primum deligetur vinculum ad ceruices, deinde geranis in ſpeciem fiſcellæ, quo facto adiicitur vinculum Soſtrati ad pectus, cum faſciolis ſuſpendentibus.

Eiuſdem paruum Templum. XCVII.

Hoc etiam & decorum eſt, & idem proficit. Recto vinculo Soſtrati impoſito illud iniiciendum eſt, quod quadriga nominatur.

Apollonij Thirij paruum Templum. XCVIII.

Binæ faſciolæ ſuper dorſum dantur, quemadmodum in vinculo recto Soſtrati ad pectus, poſtea ſimplex rhombus circumagitur.

Geranis in ſpeciem fiſcellæ in priori parte ſe oſtendens. XCIX.

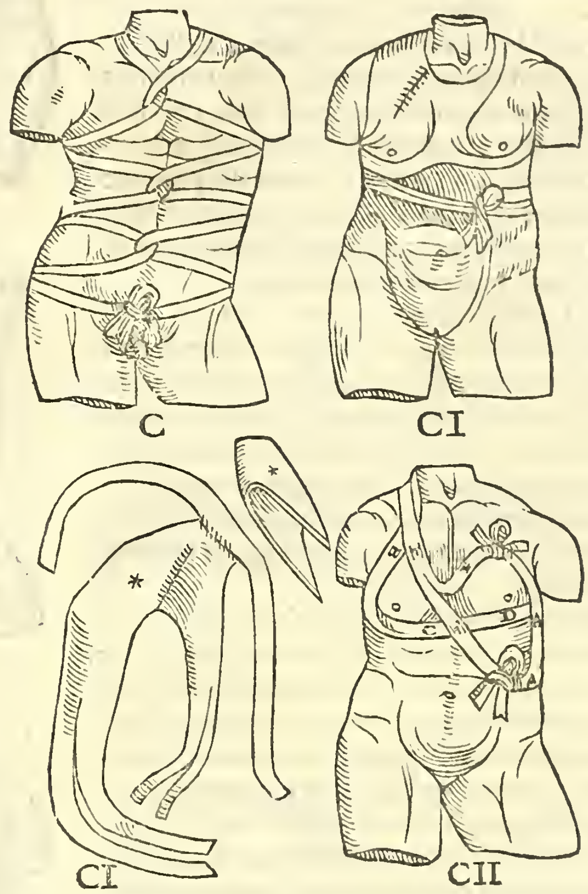
A latere orſa obliqua per pectus eò ducenda eſt, vbi iugulum cum lato ſcapularum oſſe committitur,

A mittitur:inde ſub alam: ab hac eodem reuerſa per collum tranſuerſa ducenda eſt ad commiſſuram iuguli alterius partis cum lato ſcapularum oſſe: deinde ſub ala à priori parte verſus poſteriorem ad eandem commiſſuram porrigenda:inde obliqua per pectus,& poſtremo in orbem circa ilia. Idem quoque vinculum à poſteriori parte ſe oſtendet, ſi circuitus, qui à priori parte fuerant, in poſteriori collocemus,& eos qui à poſteriori, in priori.

Auriga. C.

Valet ad latera deliganda, atq; ad hunc modum inijcitur. Media faſcia collum comprehendimus, capita'que obliqua per pectus attrahimus: ibi'que inter ſe implicata ſub alas adducimus ad dorſum, vbi rurſus implicamus:
B atque ita, donec totum thoracem deligauerint, modo à poſteriori, modo à priori parte implicamus, extrema'que inter ſe deuincimus, quo vinculo vtuntur aurigæ ad latera continenda.

Expoſitis faſcijs, quæ thoraci accommodantur, proximum eſt, vt ad reliquas pergamus.

Ex Heliodoro

Aſſuta faſcia ad mammam. C I.

C Faſciam cuius longitudo ac latitudo ſit proportione hominis, duplicamus:tum initio facto à medio eius partis, quæ duplicatur, ſuimus deorſum oblique tendentes:deinceps omne id, quod ſuper ſuturam eſt, excidimus, vt pilei modo ſinus fiat, qui mammam, & quod ſuperiniectum eſt, capiat. vtrunque huius faſciæ caput in duos ſcindimus: deinde ab altera parte ſinus, quæ contra ſuturam eſt,& veluti labrum lintei, faſciolam latam circiter digitos duos à latere ſuimus ſic, vt alterum caput longius ſit, breuius alterum: quæ faſciola cingulus dicitur. vinciendi ratio eſt. Sinus datur ad mammam, vt ipſam comprehendat:longius verò cinguli caput per dorſum attrahitur ad integram mammam,& cum breuiori nodũ accipit. ex capitibus ſciſſis priora duo ſurſum feruntur ad ceruices, ita, vt dexteriori ſiniſtrum, ſiniſteriori dextrum procedat, penderéq; ſinatur, quibus cum reliqua duo capita colligantur.

D

Glomerata faſcia ad mammam. C II.

Longioris faſciæ, quæ tantum latitudinis habeat, quantum vſus requirit, caput in duas partes ſciſſum detur iuxta integram mammam: faſcia verò per dorſum oblique ad vitiatam mammam procedat, ab eaq; ad alteram, poſt hæc ſuper dorſum: inde ad affectam mammam à ſuperiori parte deorſum porrigatur, vt inter vtranque mammam X literæ figuram accipiat: ſæpiuſq; ad eandem rationem circumeat, dum quæ nuda ſunt, omnia contegantur. extrema verò faſcia ſcindatur, tum ſciſſæ partes inter ſe vinciantur altero nodo ſub integra mamma, altero ſupra collocato.

Ex Sorano

Duplex in vtranque partem ducta, à ſuperiori parte deorſum. C III.

Mediæ faſciæ, quæ pectori tranſuerſa circundetur, altera aſſuitur, donec vtranque mammillam pertranſierit: hæc capitibus ſuis recta ad collum datis ex eo ſuſpenditur, illa per dorſum procedit: vtriuſque capita inter ſe vinciuntur, vt deligandis mammis accommodentur.

E

Vinculum Suſpendens ſex habens capita. *CIIII.*

Suſpendenti vinculo quatuor capitum circa mediam ſuturam, alia faſcia trãſuerſa aſſuitur, cuius capita, vbi (vt dictum eſt) deligauerimus, in dorſo inter ſe vinciũtur, ne aut reſolui vinculum poſſit, aut rugoſum fieri. Habet autem eũdem vſum, quem proxime traditum.

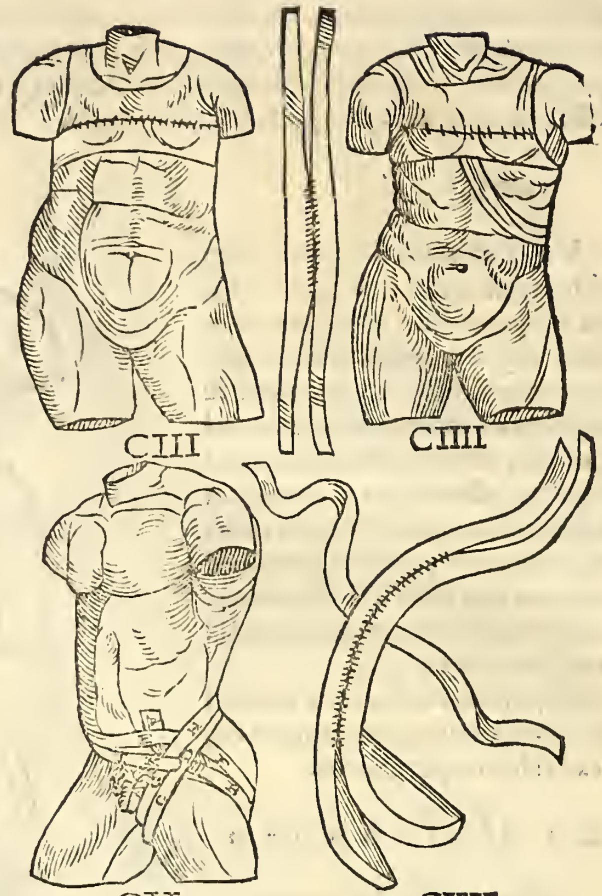
Nunc GALENVS

Iunctura Ad alterum Inguen. *CV.*

Expeditiſſima eſt, vbi alligare inguen oportet. inijcitur autem hoc modo. Faſcia ab ilibus orſa oblique per clunes ferri debet à parte inguinis vitiati inter anum & naturale, poſt hęc ſurſum procedere ad inguen: tum in orbem p coxam ad ilia ſuper partem prius iniectam, & ab inferiori parte ſurſum adduci. F

Ad Vtrunque Inguen. *CVI.*

Abdomini faſcię caput inijcito, eamq́; oblique per coxam inter anum & naturale attrahito ad inguẽ ab inferiori parte ſurſum: deinde iuxta caput primo iniectum ad coxam, atque inter anum & naturale ad alterum inguen ab inferiori parte ſurſum: poſt hæc infra vmbilicum: ſicq; circumagito, dum inguen vtrunq; includatur.

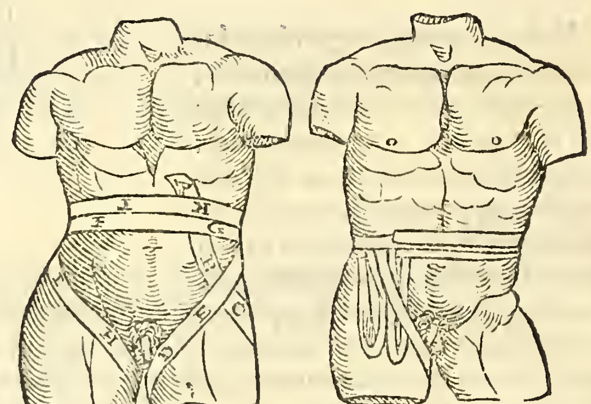
CIII CIIII CV CIIII

Eadem in vtranque partem ducta. *CVII.*

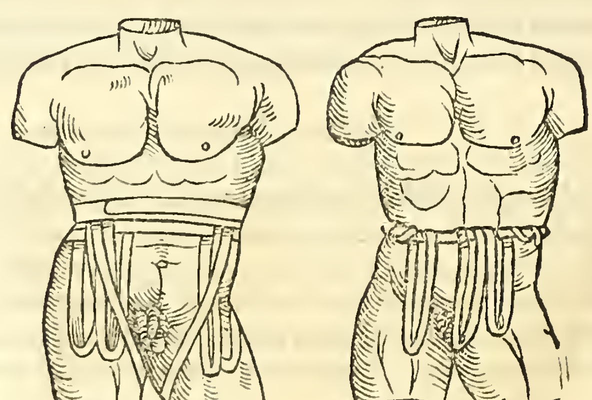
Media faſcia incipit ab inguine, capita'que eius ad coxã data literæ X figuram accipiunt, & vnum ad inguen, alterum ab exteriori parte procedit: deinde ambo in vnum adducuntur, atq; ad eandem rationem circumeunt. G

Aliter ad Alterum Inguen. *CVIII.*

Vnũ faſciæ caput, quod breuius ſit, nec duorum vel trium cubitorum longitudinem excedat, ab inguine dependeat: alterũ verò glomeratum, per ilia ad coxam detur atq; abdomen: inde oblique ad coxam & inguẽ circũagatur ab inferiori parte ſurſum, tum ad ilia & coxã, ac per ilia contrariæ partis ad abdomen: tũcq; caput dependẽs ad inguen ſurſum conuertat ſic, vt ibi ſinus fiat, qui altero capite, quod glomeratum eſt, comprehẽdatur. poſt hęc rurſus quod glomeratum eſt, per inguen & coxã ducatur ad abdomẽ: rurſusq; primũ caput duplicetur à ſuperiori parte deorſum, & eo, quod glomeratum eſt, comprehendatur: ac dum faſcia deſinat, alterum quidem dupliciter, alterũ ſuperdetur: nouiſſime fibula imponatur. H

CVI CVIII

CIX CX

Aliter ad Vtrumque. *CIX.*

Faſciola media lumbos complectimur, capitaq́; eius ab inguine non ſecus q̃ in iũctura ad alterum inguẽ ſinimus dependere: tum alteram faſciam à ventre orſam, queadmodum in iunctura, ad vtrunq; inguen circundamus, capita verò, quæ pendebant, quemadmodum in ſimplici dictum eſt, duplicamus.

Pecten, ſeu Vinculum Suſpendens ad Colem. *CX.*

Faſciola media lumbis inijcienda eſt, capita'que eius ſuper ventrem adducta nodo inter ſe vincienda: tum alterius faſciæ glomeratæ caput zonæ inſerendum: reliqua pars ad colem data in zo-

nam

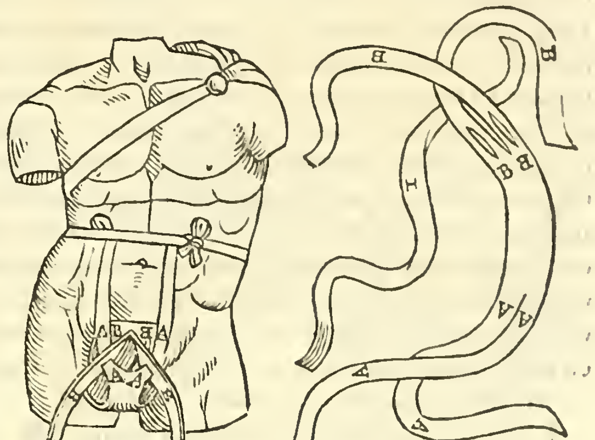
A nam rurſus à ſuperiori parte deorſum conijcienda, poſt hæc ſub colem & ad zonam: poſtremo teſticulos complexa, in zonam demittenda eſt.

Aliter. CXI.

Iniecta zona faſciæ caput ſuper colem imponatur, eaq́ circa ipſum in orbem detur, donec totum includat: deinceps ad zonã ferat, ab eaq́ ad colẽ, atq́ inde rurſus ad zonam: nouiſſime teſticulos amplexa, in zonã demittat.

Idem ex faſcia ſciſſa ac zona. CXII.

Linteũ iuſtæ magnitudinis ſcindito in partes quatuor ſic, vt medium integrũ relinquatur, quo colem excipito: tum ab altero capite ſciſſas partes in vicinia colis findito: in quæ fiſſa coniicito partes alterius capitis, cinguloq́ inſerito, & nodo alligato.

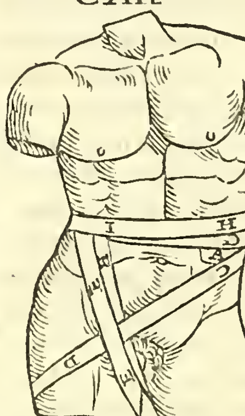

CXII.

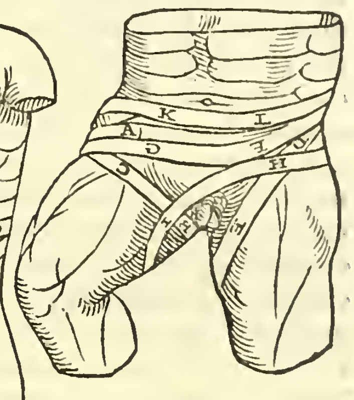
B EX HELIODORO

Vinculum ad alterum inguen, quod non nulli dixerunt Cancrum pro inguine. CXIII.

Faſcia ab ilibus contrariæ partis incipiens obliqua fertur ad lumbos, deinde ad inguen, quod vinciri debet, ab eoq́ ad ſummam coxã porrigitur. poſt hæc ad idem inguen reuerſa datur ad regionem, quæ ſub vmbilico eſt, vt X literæ figuram accipiat, ab eaq́ ad ilia alterius partis: ſicq́ circũagitur, donec, quæ nuda ſunt, omnia complectat: tuncq́ vtiliter ſemel in orbẽ ambit circa lũbos, & infra vmbilicũ. Prodeſt aũt, quibus deuincire inguẽ oportet.

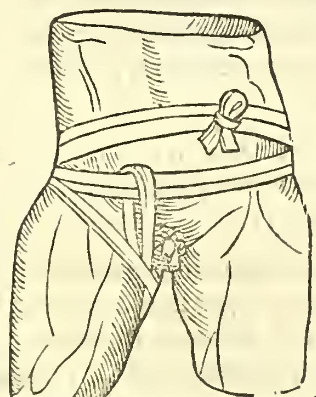
CXIII

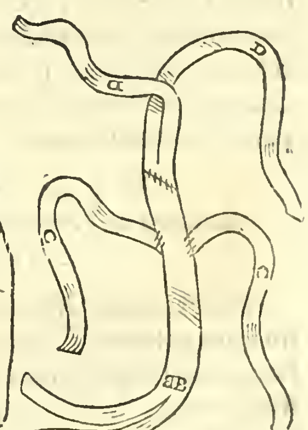
CXIIII

Ad vtrunque inguen. CXIIII.

Vbi vinculum adhibuerimus ad alterum C inguen, omiſſo circuitu in orbem, in vinculo ad vtrunq́ inguen, faſciam à lumbis attrahimus ad alterum inguẽ: deinceps ad ſummam coxam, ab eaq́ ad idem inguen, vt in altero ſimilitudo X literæ fiat: deinde ad lumbos adducimus: poſt hæc catenus hac ratione obuoluimus, vt quæ nuda ſunt, includamus. Valet ad vtraq́ inguina deliganda. neq́ ab re eſt vltra propoſitos circuitus, in orbem quoque faſciam circumagere.

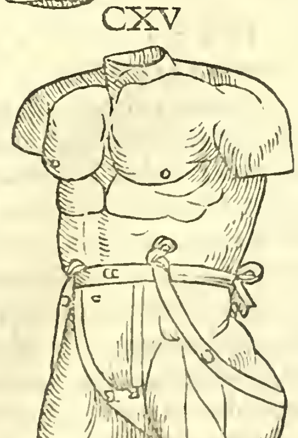
CXV

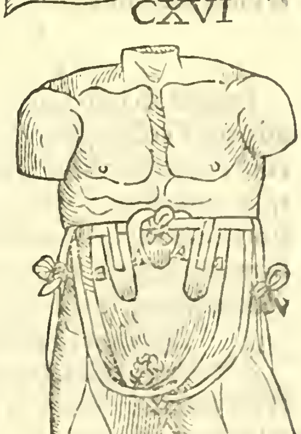
CXVI

Iunctura ad inguen tuendum. CXV.

Faſciæ glomeratæ, à capite duodecim interpoſitis digitis faſciolam aſſuere duorum cubitorum oportet, eoq́ capite ſup ilia contrariæ partis iniecto, faſciolam rectam à poſteriori D parte per lũbos & clunes demittere inter anũ & naturale, obuolutamq́ inguini vitiato ſurſum porrigere: deinde glomeratam faſciam bis, ter'ue circumagere, per quem ambitum faſciola attrahitur quaſi per nodum. vbi verò huiuſmodi circuitibus in orbem inguen adſtrictum eſt, faſciola ad ſummam coxam porrigitur, ab eaq́ ad idem inguen, & ad eã regionem, quæ ſub vmbilico eſt. quo facto ex faſcia glomerata vinculũ fit ad alterum inguen, nodumq́ accipit ſub vmbilico. Pertinet aũt hoc vinculum ad eos, quibus propter varices, qui inguen implent, manus curatio admouetur.

CXVI

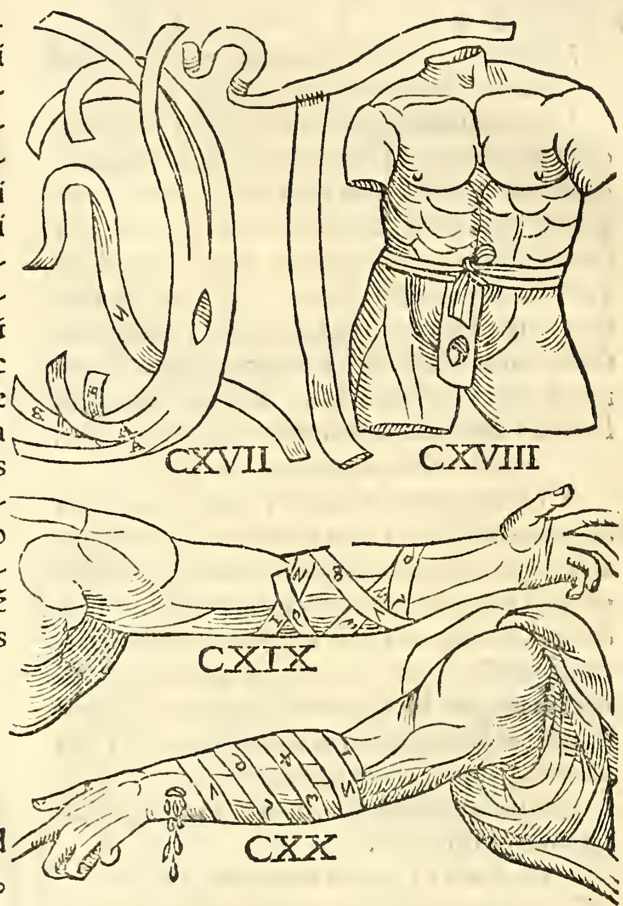
CXVII

Aſſuta iunctura ad anum. CXVI.

Faſcia ſumi debet eatenus longa, ac lata, vt huic iuncturæ ſufficiat: cui ab vno capite altera valentior faſcia, lata circiter digitos tres, tranſuerſa aſſuenda eſt, hæc zonæ nomen inuenit: tum eidem

ſaſciæ interuallo puta nouem digitorum alia faſcia tranſuerſa,perinde lata vt zona ſimiliter aſſuen- E
da eſt,cuius partes vtrinque adiuncta crura nuncupantur: alterum verò caput rectæ faſciæ, quod contra ſuturam eſt,ſcindendum in duo crura. Homo igitur explicata zona cingatur, recta verò faſcia per lumbos procedat ad anum atq; inter ipſum & naturale, eiusq; crura ad inguina ducta zonæ inſerantur: poſt hæc adiuncta crura arctata in zonam demittantur atque ibi cum cruribus alligentur. Quod vinculum ſine adiunctis cruribus non nulli ad calculoſos,vbi calculus euulſus eſſet, adhibuere:id nos ob nodorum inæqualitatem reijcimus,ne pars vmbilico ſubiecta vrgeatur, veſica.n.inæqualiter compreſſa inflammationi obnoxia eſt. Deligamus aūt,quibus calculus euulſus eſt,parua faſcia,quam proxime ad inguen,ppoſuimus: ſed nūc breuiorem rectam faſciolam aſſuimus,extremamq; ſcindimus in duas partes.hæc aūt iunctura illis longe commodior eſt, ꝙ quę ani cauſa inijcitur,ſiquidem glomerata faſcia in orbem voluta lumbos & omne id,quod ſub vmbilico eſt,tegit,extremaq; ſub vmbilico prioribus circuitibus aſſuitur. ex recta verò faſcia quod integrū eſt,ad anum & inter ipſum & naturale demittitur,partes verò ſciſſæ ad inguin attractæ in priores circuitus immittuntur:quæ vinciendi ratio,calculoſis,vbi ſecti ſunt,aptiſſima eſt.

Sciſſum vinculum ad ſcrotum. CXVII.

Linteum pro hac ipſa iunctura longum latum'ue,ab vtroq; capite in quatuor parteis diuiditur,ſic,vt ab vno breuiores ſint, ab altero longiores:deinde à medio verſus breuiores excidi- F
tur,donec,vbi vſus requiritur, coles eo cauo excipiatur.zonam ergo inijcere primum homini oportet, tuncq; ex breuioribus partibus lintei medias duas in zonam demiſſas,inter ſe deuincire, & reliquas duas in eandem zonam coniectas pati dependere. quo facto coles per id cauū excipi debet,ſcrotumq; totum comprehēdi integro linteo: ex cuius partibus longioribus, duæ exteriores ſcroto inuoluendæ ſunt, ita,vt dextra ſiniſteriori,dexteriori ſiniſtra ,pcedat: deinceps in zonam demiſſæ eo modo, quo priores pmittendæ ſunt pendere. reliquæ duæ mediæ ſcroto ſimiliter iniectæ,vt dextra ſiniſteriori,dexteriori ſiniſtra procedat, per ſummas coxas in eandē zonam demittendæ,& cum prioribus partibus pendentibus alligandæ. G

Ex Sorano.

Iunctura ad ſcrotum ex tribus capitibus. CXVIII.

Vni extremæ faſciæ aſſuatur altera media ad imaginem literæ T. harum, quæ tranſuerſa eſt, hominem cingat:quæ recta,feratur ad ſcrotum, ibiq; catenus incidatur,quatenus coles ſuo cauo recipiatur,extremaq; ad zonam alligetur, vt ſcroti vitijs accommodetur.

Ex Heliodoro.

Faſcia glomerata ad cubitum. CXIX. H

Incipit ab imo humero in vicinia cubiti,atq; in orbem circumagitur: poſt hæc obliqua ducitur ad priorē cubiti partem,qua ſecari venæ ſolent:tum brachio in orbem obuoluta obliqua ad humerum reuertitur,ſic,vt priore parte cubiti X literam repræſentet: ſic autem circuit,donec tegantur, quæ nuda ſunt,& vbiq; à latere nodum accipiat. Illud aūt cōe eſt humeri brachij,alterius'ue membri vinciendi,ꝙ faſciæ in orbem ferri debent, cū eo vt interdum ēt obliquæ procedāt, quo vinculū firmius hæreat. Huius verò faſciæ extremitas vel inferioribus aſſuenda eſt,vel anguſtiori faſciola vincienda eſt:aut in duo capita ſcindenda,quæ ab altera membri parte nodo inter ſe alligentur.

Iunctura in orbem: quidam adijciunt, ſub auctore Hippocrate. CXX.

Huius vinculi ratio eſt,vt faſcia ſuper aliquod mēbrum pluribus circuitibus in orbem ambiat. recte autem inijcitur,vt membrum contineat,quod in ſuum locum reſtituitur:magis verò pertinet ad corporum,quæ abſceſſerunt,glutinationem,his ſeruatis,quæ ad artificioſam faſciandi rationem pertinent. Abſcedentium enim ore in inferiori parte ſito faſcia à ſuperiori parte deorſum ,pcedit, vt humores excernantur,& eorum,quæ abſceſſerunt alterum alteri inſidat, vt glutinentur: ſed ſi vlcus ſuperius ſit,vt materia ab inferiori parte ſurſum ſub vinculo excernatur. vbi verò abſcedentia corpora tranſuerſa ſint,faſcia ab ipſis circundetur verſus os,vt humor emittatur.

Menecriti

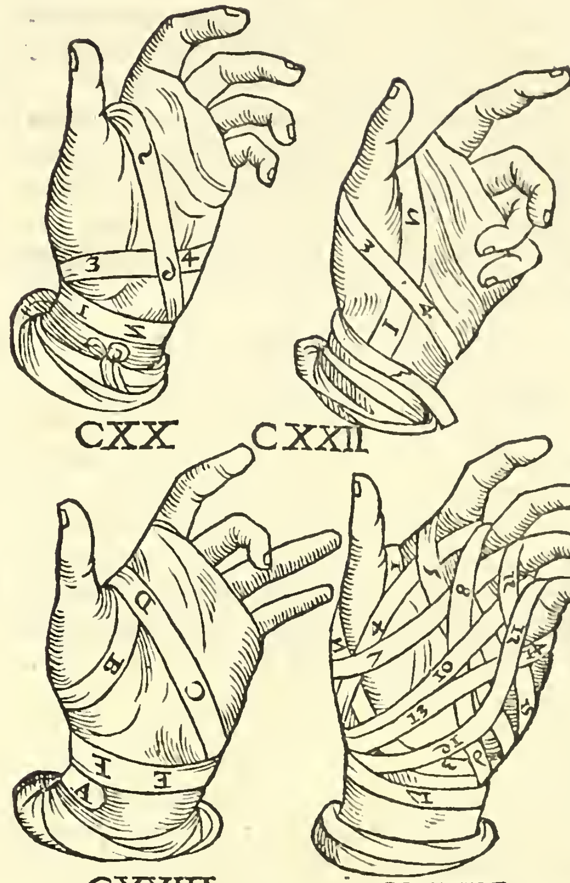
A *Meneeriti vinculum ad partes extremas. CXXI.*

Ab extremo brachio prope manum orſi, vbi faſciam ſemel in orbem duxerimus, obliquam attrahimus per primã palmæ partem: deinde per palmam ipſam circumagimus priori parti aduerſam, ita, vt ad primam palmæ partem reuertatur, prope ipſam prius X literæ ſimilitudine accepta: atque ad eandem rationem obuoluimus, dum quæ nuda ſunt, contegantur. Adhibentur autem vtiliſſime, vbi & primam palmę partẽ, & palmam alligari neceſſe ſit.

B

Cancer. CXXII.

Anguſtioris faſciolæ, cuius latitudo exempli cauſa digitum æquet, capite ſuper primam palmæ partem impoſito, ipſa per palmam attrahenda eſt, & ab interiori parte verſus exteriorem oblique ad pollicem adducenda: tum circa ipſum ab exteriori parte oblique porrigenda ad primam palmæ partem aduerſa parti prius iniectæ, ſic, vt ſuper exteriora pollicis X literam referat: atque ad eandem rationem eatenus voluẽda, C vt omnia complectatur: nouiſſime'que circa primam palmæ partem data, finienda eſt. Commodiſſime autem obuoluitur ad vinciendum pollicem, quẽ ἀντίχειρα vocant.

CXX CXXII

CXXIII CXXV

Ex Sorano.

Iunctura ad primam palmæ partem.

CXXIII.

Orſa à prima parte palmæ obliqua verſus palmam ducatur, deinde per palmam ipſam trãſuerſa, poſtremo in orbem circa primam palmæ partem, vt quibus hanc ipſam vincire volumus, accommodetur.

D *Vinculum oppoſitum. CXXIIII.*

A prima palmæ parte incipiens, poſt ipſam oblique circa pollicem obuoluitur: tum oblique à priori parte manus ad primam palmæ partem porrigitur, ibi'que in orbem attrahitur, vt vinciendo pollici aptetur.

Vinculum, vt in palæſtra ductum. CXXV.

Adhibito vinculo oppoſito faſciam inſuper oblique prope primam palmę partem verſus digitos circundamus, deinde in orbem circa indicem: poſt hæc oblique aduerſam parti prius iniectæ; prope primam palmæ partem attrahimus: idem'q; facimus circa reliquos digitos, vt illis idoneum ſit, quibus tam quod prope primam palmæ partem verſus digitos eſt, quàm quod poſt digitorum articulos, vinciri debet.

Rhombus ad medium membrum. CXXVI.

Faſciæ caput membro inijcimus, eamq; ſuper id obliquam ducimus, poſt hæc in orbem, deinde aduerſam parti prius obuolutæ, atque ab altera parte in orbem, vt ad eas fracturas conferat, quibus carnis quoque vulnus acceſſit.

Rhombus

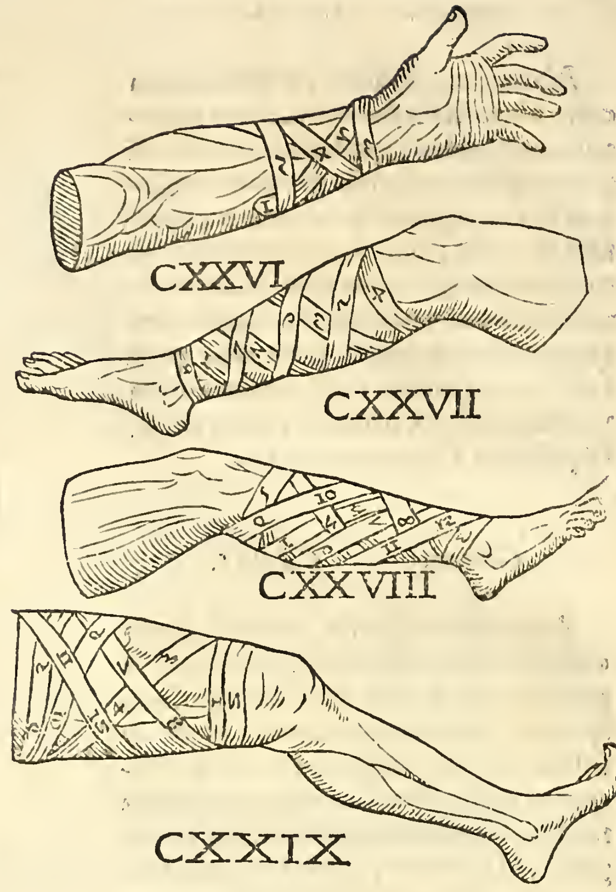
E

Rhombus multiplex ad vnicum membrum CXXVII.

Super extremã vnius membri partẽ faſcia imponit, & per ipſum æquis interuallis quaſi in cochlea ſerpit vſque ad alterã extremitatẽ: quã in orbẽ cõplexa, oblique circuit, & in orbẽ dat aduerſa parti prius iniectæ, certa ſeruãs interualla, vt ijs, quæ cõprehẽdit, accõmodet.

Palma habena. CXXVIII.

Orſa à ſummo membro, obliqua per medium ad imum feratur, & in orbem circa ipſum detur: poſt parti prius iniectæ aduerſa ad ſummum reuertatur, & iuxta eodẽ circuitus ambiat, vt eas partes fideliter contineat, quæ recenti callo glutinatæ ſunt.

F

Ex Heliodoro

Rhombus æqualium crurum. CXXIX.

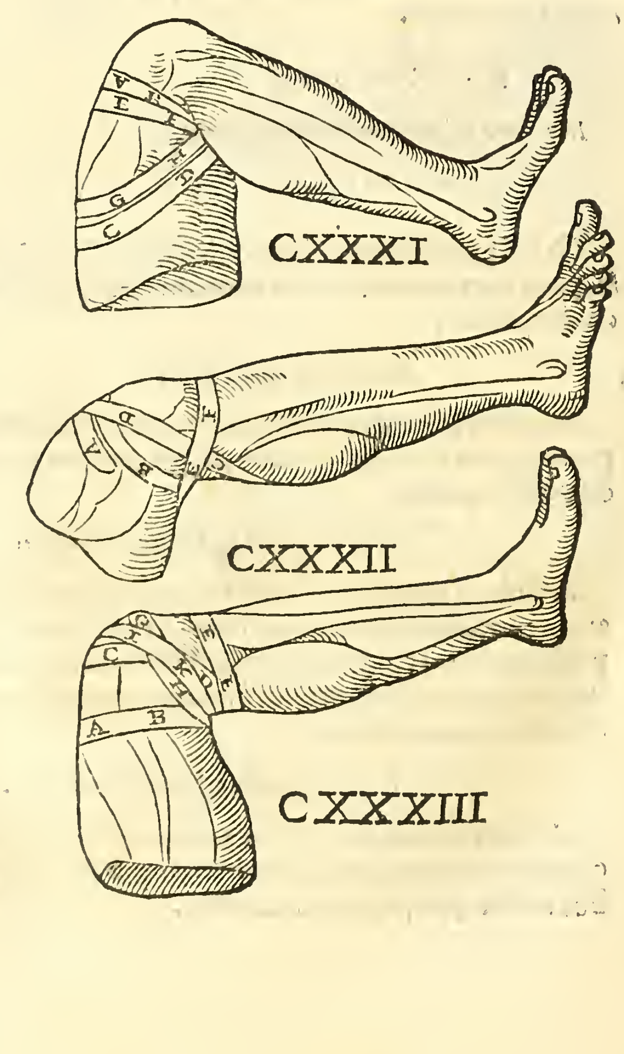
Tradita iũctura hæc eſt ad femur, vbi id aliqua parte vulneratum ſit, & adiunctæ partes abſcedant. cuius ratio eſt. Ab inferiori parte vlceris faſcia in orbẽ circuit, inde obliqua ducitur à latere vlceris: & rurſus in orbẽ à ſuperiori parte vlceris attrahitur: tum obliqua ad imaginẽ literæ X deorſum demittitur: deinceps conuenienti interuallo bis iuxta vlcus obliqua porrigitur ſemel ab inferiori parte ſurſum, ſemel à ſuperiori deorſum, ita, vt bis litera X repræſentetur, & in medio rhõbus ſuper vlcus collocetur, quo per medium interuallum nudatum humores excernantur. Circuit autem ad eandẽ rationem, donec quæ nuda ſunt excipiat, eo'que fit, vt quæ abſceſſerunt, ſub vinculo, quaſi ſponte G ſua ad glutinationem veniant, nudato'que vlcere, quidquid humoris collectum eſt, effundatur.

Rhombus inæqualium crurum. CXXX.

Vbi proximum vinculum inieceris, requirit quod nunc proponitur, vt faſcia per vulnus feratur, etiã obliqua. Eo vſi ſunt, quibus operiendi quoque vulneris conſilium fuit.

Aſcia. CXXXI.

Scribunt, qui huiuſmodi iuncturã adhibuerunt, ipſam vtiliter iniici, quibus vulnerato femore proximæ partes diducunt. ſic autẽ iniici debet. Voluẽda ſub vulnere faſcia eſt in ſpeciem aſciæ ſic, vt pars gibba deorſum, ſima ſurſum ſpectet: deinde ſuper vlcus iterũ in ſpeciem aſciæ priori aduerſæ circũagẽda eſt, atq; ad eandem rationem attrahenda, dum quæ nuda ſunt contegat, ab inferiori parte ſurſum, & à ſuperiori deorſum procedens, interdum etiã per vlcus, vt ipſum operiat.

H

Vinculum à latere X literam repræſentans. CXXXII.

Faſcia imo femori in orbem, ꝓpe genu circũagimus: tum oblique ducimus, & rurſus parti prius iniectæ aduerſam attrahimus ſic, vt à latere genu literæ X ſimilitudinem referat, eodem'q; modo circũducimus. Potiſſimum autem pertinet ad eos, quibus genu in alteram partem lapſum reconditum eſt. repræſentanda verò X litera eſt ab ea parte, in quã excidit.

Teſtudo. CXXXIII.

Super genu faciam tẽdere in orbem opor-

tet,

Atet: inde obliquam à ſuperiori parte deorſum per patellam demitti ad poplitem: ibiq; ſub genu in orbem iterum circumagi, & parti prius iniectæ aduerſam ſuper patellam procedere in ſpeciem literæ X. poſt hæc per poplitem & patellam in orbem circuire, atque ad eandem rationē obuolui. Conuenit autem patellæ, quomodocunque ſua ſede proruperit.

Ad Calcem. CXXXIIII.

Circumagenda faſcia eſt circa talos in orbem, inde à poſteriori parte ex vno latere nerui lati oblique ducenda ad alterum latus: tum circa calcem voluenda, ab eo'q; porrigēda, atq; ad eandem rationem circundanda. Valet autem ad calcem alligandum.

B *Ad Talos. CXXXV.*

Faſcia ſuper talos datur, inde obliqua ad ſuperiora pedis porrigitur: poſt hæc ſub plantam demittitur ſic, vt ad ſuperiorem partem reuerſa, X literæ ſimilitudinem referat: alligata verò planta circumducitur in orbem. Valet, vbi vinciri talos oportet.

Spica ad Plantam. CXXXVI.

Faſciam in orbem, magnum digitum complectatur, ab eo'q; per plantam procedat circa talos: inde obli-
C qua reuertatur ad plantam ſic, vt non longe à minimo digito ſimilitudo literæ X fiat: poſt hæc ad ſuperiorem partem pedis intendat, & ad eandem rationem circumeat. Maiores vinculum hoc ad magnum digitum deligandum memoriæ prodiderunt: nobis verò ſuperuacaneum videtur digitum alligare ad plantam atque ad talos: abunde enim exiſtimamus, ſi cum digito & planta pars pedis ſuperior vinciatur, quemadmodum propoſitum eſt in digitis manus.

Ex Sorano.

Calceus. CXXXVII.

Faſciam primo talis inijcimus, tum per ipſos obliquam ducimus ad plantam: ab eaq; ad alteram
D partem talorum obliquam attrahimus: poſtremo circa crus in orbem porrigimus, vt illis accommodetur, quibus deuincire talos conuenit.

Ad Calcem. CXXXVIII.

Faſciæ caput ſub talis inijcito, eam'q; circa ipſos oblique ad plantam demittito: tum oblique circa calcem, & in orbem iuxta talos adducito, vt illis aptetur, quibus obligare calcem volumus.

Finis Galeni de Faſcijs.

ORIBASIVS

ORIBASIVS DE LAQVEIS EX HERACLE

Vido Vidio Florentino interprete. F

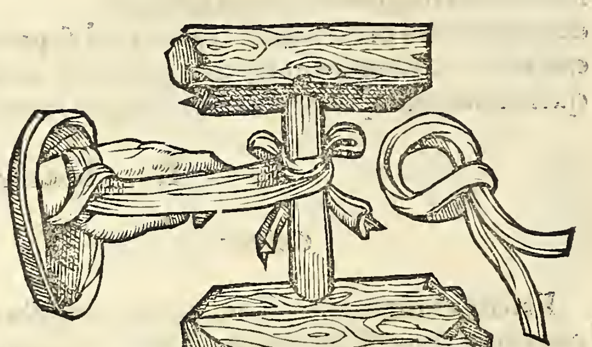
VIDIVS LECTORI

Laudatur liber de Laqueis à Galeno in libro de Faſcijs, quanuis alibi quoque mentionem faciat laqueorum, qui hoc opere continentur: refertur tamen hic liber in gręco exemplo ad Oribaſium auctorem. Quicquid eſt, opus vtiliſſimum eſt, ſine quo multa ſunt. quę in medicinali arte nec comprehendi, nec præſtari poſſunt: pertinent enim laquei non modo ad faſciandum, ſed etiam ad extendendum oſſa fracta, vel ſuo loco mota, ſeu æqualiter, ſeu inęqualiter adhibere vim oporteat: tum ad curanda atque alliganda membra, dum manus adhibetur.

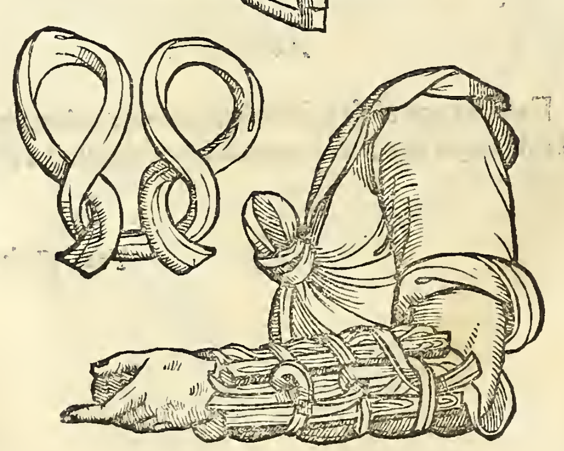
Quæ ratio ſit Laquei Attollentis.

AD attollentem habena adhibetur duplicata, cuius vtrunque caput ſini-
ſtra manu continetur, ſinus verò dextra prehenditur, & capitibus ſu-
perinijcitur, ſic, vt capita ſita ſint in medio ſinu. quo fit, vt ex vna par-
te, laquei nexus feratur, capita ex altera. Habet autem hic laqueus fa-
cultatem extendendi æqualiter, pertinet'que non modo ad extenden-
dum membra, ſed etiam ad continendum, cum in ſuam ſedem compel-
luntur: & ad figurandum corpora, vbi quid manu fieri oportet. Recte
quidem eas partes intendit, quæ binis oſſibus continentur, quando- G
cunque enim alterum vitioſum ſit, ſinus ſuper ipſum, capita ſuper inte-
grum imponuntur: nam ſinus corpori inhærentes affectam partem ve-
hementer diſtendunt: at capita, cum recedant à corpore, eam partem, quæ bene valet, vel nihil om-
nino intendunt, vel certe quàm minimum.

Membris quoque cum reponuntur, aptiſſimus
eſt, ſicuti cubito, cum in aliquam trium partium
excidit, in quas vbi prolapſus eſt, brachium cur-
uum eſt, neque extenditur, id eſt in poſteriorem,
interiorem, atq; exteriorem. in quo caſu laqueus
oſſibus brachij iuxta primam palmæ partē inij-
citur, capita'que eius ſublimiora feruntur, &, vt
retinacula ſint, ad aliquid immobile deligantur.
Ad figuranda inſuper corpora, vbi manu mede-
mur, adhibetur commodiſſime. in ijs enim, quæ
iuxta anum vitia infeſtant, vbi tractantur, bra-
chia poplitibus ſubijciuntur, & huiuſmodi ha- H
benæ attollentes ad brachia dantur in vicinia ma-
nus, eorum'que capita ad ceruices hominis ad-
ducta, inter ſe vinciuntur: quoniam attollens la-
queus non ſolum inijcitur, implicitus, ſed ſuper
membrum quoq; circumponitur: ſuſpenſa enim
faſcia ſinus membro ſubijcitur, capitaq; eius per
medium ſinum traijciuntur, eaq; ratione circum-
poſitus conficitur.

1

2

Quo modo laqueus Nauticus debeat adhiberi. II.

Ex medio ſinu duplicatæ habenæ duos item
ſinus facere oportet, eos'que inter ſe permutatos

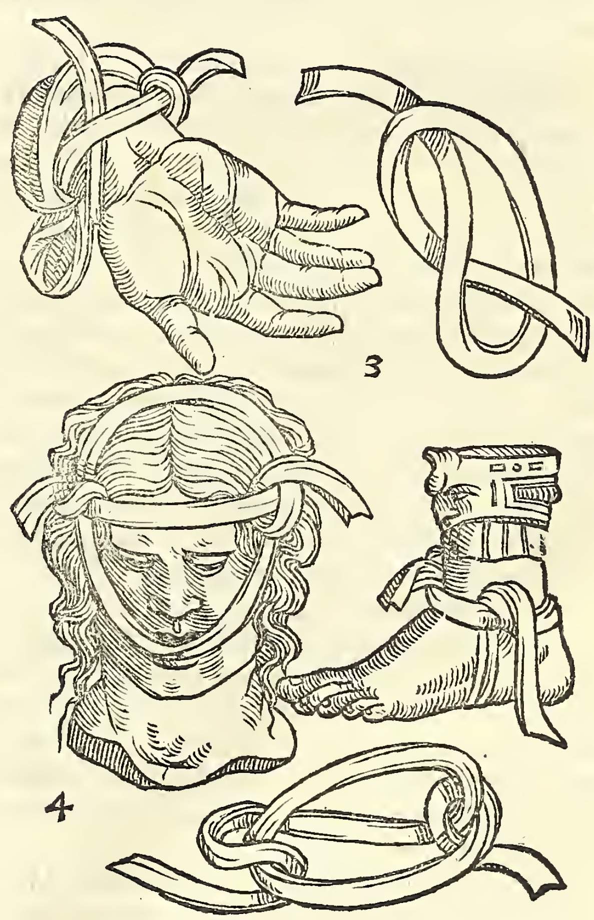
ita

A ita collocare, vt interior extrinſecus, exterior ab interiori parte ſitus ſit. hac enim via nexus laquei ab vna parte, capita ab altera procedunt. Eſt autem idoneus ijs, quæ extendi inæqualiter debent. valet item ad continendas ferulas, quæ fracturis accommodantur. Iunctura nanque adhibita vnum habenæ caput ſiniſtra manu teneatur, alterum verò per affectam partem voluatur, ſic, vt vnus & alter ſinus fiat, per quos reliquum habenæ caput traijciatur, vt ab ea parte, quæ in nos ſpectat, verſus contrariam porrectum ſiniſtra rurſus contineatur. quo iniecto ferulæ in ſinus demiſſæ ad vitioſum membrum dentur, capita'que attrahantur, & inter ſe alligentur, vt ferulas teneant. Valet item ad cubitum ſuſtinendum, non ſecus atque ad intentionem, aut ad ferulas continendas: imponitur enim, implicatur'que ad cubitum ſuſpendendum, vbi lata faſcia non eſt. in quo caſu ſinus ita inter ſe diducendi ſunt, vt alter prope cubitum ſit, iuxta manum alter: capita verò ad ceruicem adducenda ſunt, ibiq́ȝ nodo inter ſe deliganda.

Laqueus Χιαςὸς quo modo implicetur. 111.

B

Ad χιαςὸν habena duplicanda eſt, cuius vtrumque caput ſiniſtra manu continendum: ſinus verò dextra prehenſus conuertendus eſt, ſic, vt capita ad ſimilitudinem literæ X aduerſa inter ſe ſint, inde enim nomen habuit χιαςὸς. quo facto ſinus capitibus X literam referentibus ſuperinijciendus, quodq́ȝ ex his ſubiectum eſt, per medium ſinum attrahendum. Eo'que fit, vt medius laquei nexus appa-
C reat: à lateribus verò, hinc ſinus vnus, inde duo capita ſe oſtendant. Valet autem, vbi oportet inæqualiter diſtendere.

Paſtoralis laqueus, qui & Sandalius dicitur, quo modo inijciatur. 1111.

Paſtoralis, dictus à quibuſdam Sandalius, cum eo implicatur, quem χιαςὸν nominauimus, hic ſiquidē primo eſt adhibendus, vt Sandalius fiat: quo iniecto ſinus eius dependens at-
D trahi debet ab inferiori parte ſurſum, per medium eius ſinus, qui contra capita ſitus eſt: ſic enim ab vna parte laquei nexus, ab altera capita collocantur, in nexu verò terni ſinus, duo ſcilicet à lateribus, tertius in medio conſpiciuntur. Adhibetautem commodiſſime ad talum procpſum, vbi reponit. vnus enim ſinus à poſteriori parte tali ſuper latum neruum datur, à priori alter ad partem pedis ſuperiorem, medius, hoc eſt tertius, plantæ ſubijcitur. quo facto capita ad id vinciuntur, quo extendendi cauſa vtimur. Neque talo duntaxat conuenit, ſed maxillæ, quæ excidit, vbi in ſuam ſedem compellitur. vnus enim ſinus ad frōtem hominis, alter ad occipitium datur, medius per os procedit vtrinque ſub malis: capita verò per tempora ad ægri caput feruntur, ac ſiue vt retinacula ſint, ſiue vt à ſuperiori parte extendant, ibi inter ſe vinciuntur.

Draco

Draco laqueus, qua via inijciatur. V. E

Ad laqueum draconẽ media habena à poſteriori parte tali, incipiat iuxta latum neruum: capita verò verſus priorem ferantur ad ſuperiorem partem pedis, vbi X literæ ſimilitudine accepta, ad plantam porrigantur, & rurſus inter ſe aduerſa eandem literam repræſentent: poſt hæc circa talũ, vel ab inferiori parte ſurſum, vel à ſuperiori deorſum circundentur: tũ deligentur ad id, cuius opera ad extendendum vtimur. Facit autem hic laqueus ad talũ ſuo loco motum, vbi reconditur.

Qua ratione is laqueus adhibeatur, quem Simplicem nodum dixerunt. V I.

Laqueus cui nomen eſt ſimplex nodus, à quibuſdam Perineos appellatur. Quomodocunque aũt vocetur, eius ratio eſt. Habena ſimplicem nodum accipiat, eiuſdemq́; ſinus attrahatur, capita F verò dependeant: deinde membrũ, quod reponere opus eſt, inter ſuperiores ſinus collocãdũ: tum alter ſinus in alterum inſitus, ad capita ducendus, communi q́; nodo cum capitibus ad id vinciendus, quod ad intendẽdum adhibemus. Habet autem inæqualem extendendi facultatem.

Lupus laqueus quo modo nectatur. V I I.

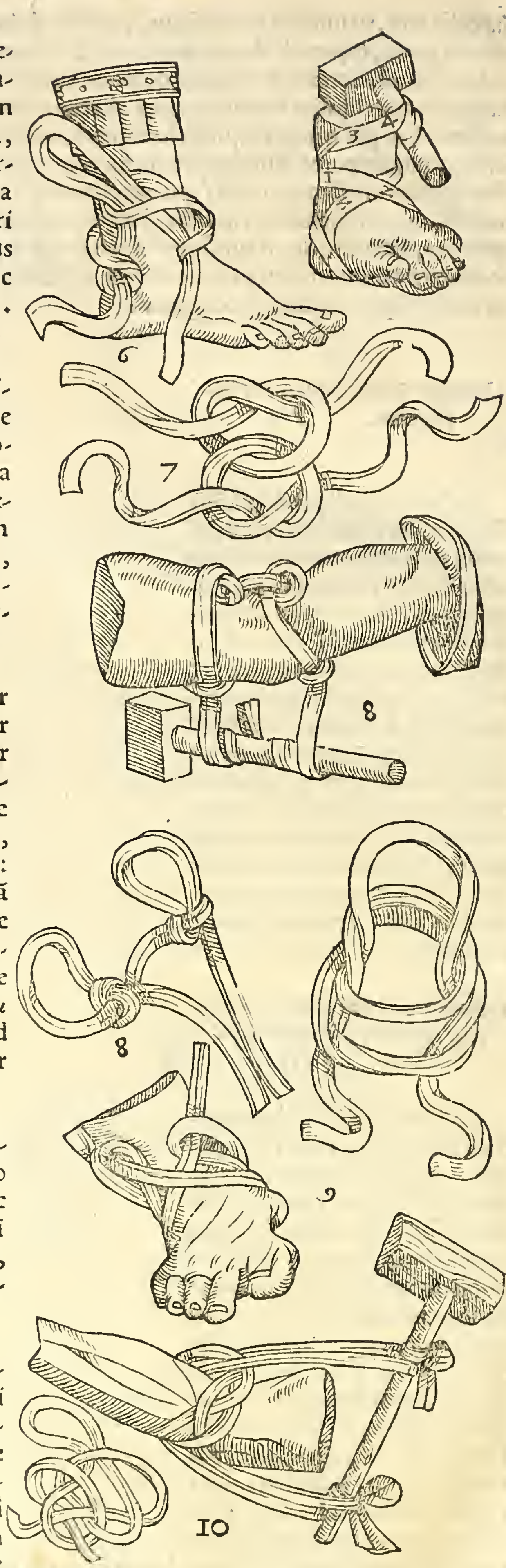
Duæ habenæ iuſtæ longitudinis duplicentur ſic, vt capita ab eadẽ parte collocentur: ſinus inter ſe aduerſi ſint: tũ capita, quę ab inferiori parte, ſurſum, quæ à ſuperiori, deorſum vellant̃, ſic, vt medius laquei nexus, vtrinque verò bina capita ſe oſtendant. Habet autẽ vim extẽdendi æqualiter, pertinet q́; non modo ad oſſiũ, quæ reſtituuntur: intentionẽ, ſed in hernię curatione ad membranã G abdominis adſtringendam: item ad vincienda venarũ capita ſanguinẽ fundentia. Nos autem in ſinus conijcere linea ſimplicia conſueuimus, quæ cõi medicorum vocabulo, quod relaxent, σχαστήρια dicuntur. neq́; hæc ipſa temere adijciuntur, ſed vt, vbi quæ arctata ſunt, remittere volumus, per lina id præſtemus, & non per capita.

Nodi Herculei ratio. V I I I.

Ad nodum Herculeũ, habenã adhibere oportet, quæ duos nodos accipiat inter ſe diſtãtes, quo fit, vt Herculeus nodus vtrinque ſe oſtẽdat, hinc autem ſinus, inde verò ſint capita duo. Valet, vbi æqualiter intendere conſilium eſt. Quòd ſi ſinus, qui contra capita eſt, medius incidatur, à lupo laqueo non differet. H

Simplex Charcheſius qua via implicetur. I X.

Ad ſimplicem charcheſiũ, qui vim habet extendendi æqualiter, duplicari habena debet, capitaq́; eius ſiniſtra manu contineri: ſinus verò dextra ſurſum cõuerſus ſuperimponi capitibus, quæ media opus eſt aduerſa inter ſe collocare in ſpeciem X literæ. eo facto ſinus capitibus iniectus à ſuperiori parte deorſum attrahatur, per medium eius partis, qua X literæ fuit accepta ſimilitudo: ſic enim laquei nexus medius apparet, ab vno latere ſinus vnus, ab altero duo capita.

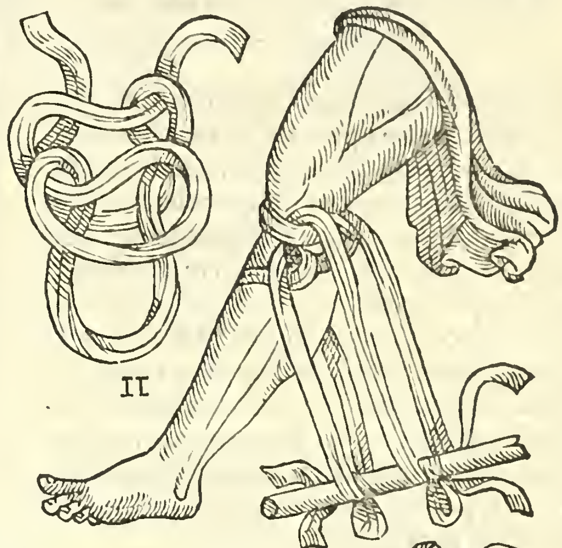
Duplex Charcheſius quo modo implicetur. X.

Duplex charcheſius æqualiter diſtẽdit, ac ſimplici longe eſt efficacior. eius autẽ ratio eſt. Habenam prehẽdimus duplicatam, capitaq́; lęua cõtinentes, ſinũ patimur dependere. tum ex capitibus, quæ contra ſinũ ſunt, alterũ duplicamus, ſic, vt paruus ſinus fiat, quẽ in ſiniſtra manu ponimus, alterum

A terum per ſinum traijcimus: deinde nexum per ſinus conuertimus, & in ſiniſtra collocamus. quo facto,ex capite,quod contra ſinum eſt,rurſus alterum ſinum efficimus, quem nexui adiungimus. poſtremo pendentem ſinum per medium nexum trahimus, ab inferiori parte ſurſum. quo fit, vt ab vno latere ſint duo capita,ab altero vnus ſinus,quibus laquei nexus medius interijciatur.

Duplex Charcheſius, quo ex ſimplici fiat. XI.

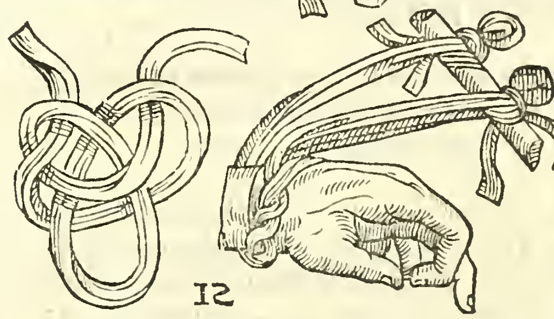
Cum duplex charcheſius varie conſueuerit implicari, ſiquidem per ſe interdū, interdum fit ex ſimplici, non nunquā conficitur circūponendo,ſupra demonſtratū eſt, quo modo per ſe inijciatur: nunc qua ratione ex ſimplici fiat, exponemus. Adhibere igitur primo ſimplicem charcheſium oportet, ſinuſque alterum ab altero diducere: deinde eum,qui ſubiectus eſt,in ſuperiorem conijcere, & ſimiliter vtrunque diducere, ac per ſpacium, quod ipſis medium interijcitur, B ſinum qui cōtra capita eſt, ab inferiori parte ſurſum attrahere. ſic enim rurſus laquei nexus medium ſe oſtendit,hinc vnus ſinus,inde bina capita conſpiciuntur.

II

Duplex Carcheſius, quo modo implicetur circumponendo. XII.

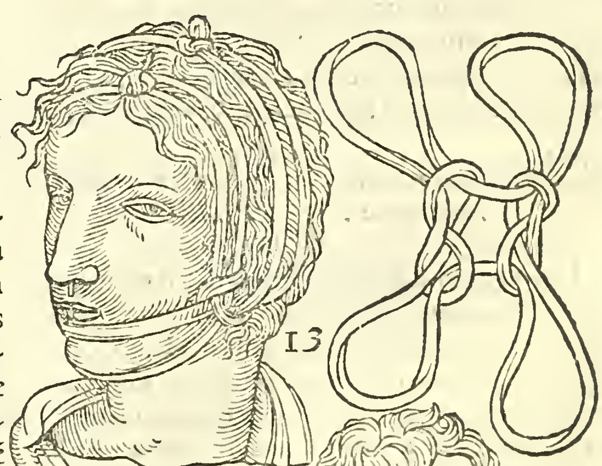
Quoniā vehementi validorū corporū intentione,laquei capita,ex vna parte ſæpius rūpūtur, ante perfectā intentionē, ne cogantur intēdentis adhuc laquei capita relaxare,charcheſiū circumponimus. Tenentes igitur ſiniſtra manu caput, circa membrum reſtituendū tres ſinus efficimus inter ſe diſtantes ita, vt ex his quod ſatis eſt, dependeat: poſt hæc primū ſinum in poſtremū demittimus, & ſemel aut iterum eos conuertimus, C per quos medium ſinum rurſus attrahimus. quo fit, vt circa membrum laquei nexus, ab vno latere vnus ſinus, ab altero duo capita ſe oſtendant.

12

Plinthij, quod alioquin Quadruplex circulus dicitur, quæ ratio ſit. XIII.

Ad Plinthiū laqueū, adhibet̄ habena circulū repræſentans. i. ſine capitibus. Hæc ab interiori parte manus,pollicibus minimiſq; digitis circundatur, nec nō vtriq; indici, vt ſinus in vtraq; manu terni ſint,vnus circa minimum digitum, circa indicē alter,tertius ſup̄ pollicē. poſt hæc ſinus, in quos inſiti pollices ſunt, ad proximos minimis trāſferunt̄,tū ad indices,qui minimis iniecti fuerunt,deinde ſinus, in quos indices demiſſi poſtremo erant: medij à pollice à ſuperiori parte deor- D ſum vellunt̄, ſicq; ab vno latere duo ſinus, totidē ab altero, mediū inter hos laquei nexus ad rhombi ſimilitudinem conſpectui ſubijciunt̄. Habet autē æqualē intendendi facultatē,& nō ſolum ad intentionem, ſed vr̄ ad menti quoq; fracti cōpoſitionē pertinere. nam mentū ipſum ſub fractura aliqn̄ peruerſum, in laquei complexū, rhombum referentē inſeritur ab exteriori parte: ſinus verò p̄ malas, parteiſq; ſuperiores, ad ſummum caput feruntur, atque ibi inter ſe deligantur.

13

14

Laqueus Epangylotus (ita enim appellatur, quoniam ſinus ſuper ſinum inijcitur) qua via inſeri poſſit. XIIII.

Ad Epangylotum,vnum habenæ caput,inter ſiniſtræ manus pollicem & indicem collocamus, eamq; extrinſecus vltra primā palmæ partē adducimus: inde per palmā ipſam, datā inter pollicem

& indicem

& indicem vtriuſque manus attrahimus, poſt hæc inter minimũ & proximum digitum demitti-mus. eo facto habenę caput dextra manu ſurſum vellimus, extremam q́; partem inter minimum ac proximum digitum tenemus. quo fit, vt duo ſinus efficiantur, inter quos attractus nodus apparet. Facit autem ad corpora figuranda, vbi manu curatio adhibetur: inter ſinus enim vtraque manu hominis coniecta, reliquis habenæ partibus totum corpus firmiter continetur. E

Ratio eius laquei, quem Auriculas nuncupant. XV.

Ad auriculas, epangylotus primo inijciendus. danda autem opera eſt, vt alter ſinus amplior ſit, quem implicare oportet ad modum laquei chiaſti, ſic, vt duo ſinus oculis exponantur: inter quos, quod ex habena dependet, duplicatum ſe oſtẽdat. Recte autem adhibetur, vbi prolapſa maxilla reponitur, tũ ad proceſſus capitis recõdendos. Sinus enim dantur ad tempora ægrotantis, quod q́; inter eos duplicatum conſpicitur, ad frontem: deinde vinculũ illud iniicitur, quod leporem auritum appellant: poſtremo auriculæ, vel vt contineant, vel vt à ſuperiori parte extendant, ſuper caput offenſi porriguntur.

15.

F

Laqueus duos habens ſinus (quẽ non nulli minus proprie Strangulantem dixerunt) quo modo iniyciatur. XVI.

Laqueus, quem duos ſinus habentẽ appellant, ex binis conſtat chiaſtis, quorum alter ab altero diducitur. Eſt autem aptiſſimus ad corpora figuranda, vbi vitia iuxta anum curãtur: ſiquidẽ brachia ſubiecta poplitibus, eiuſmodi laqueis adſtringũtur: at pars, quæ media inter ſinus duplicata depẽdet, ad ceruicem hominis fertur, atque hac via corpus figuratur.

16.

G

.ψ. Ratio laquei, quem Strangulantem proprie nuncupant. XVII.

Laqueus, qui proprie ſtrangulans nũcupatur, ex ſimplici fit charcheſio, hic enim primo iniicitur ſic, vt alter ſinus ab altero diſtet. Confert autẽ ad quos proxime expoſitus. Brachia nanque rurſus cõiecta in ſinus coarctantur, & ea pars habenę, quę duplicata eſt, media ſimiliter collocatur, in eam q́; ceruices inſeruntur.

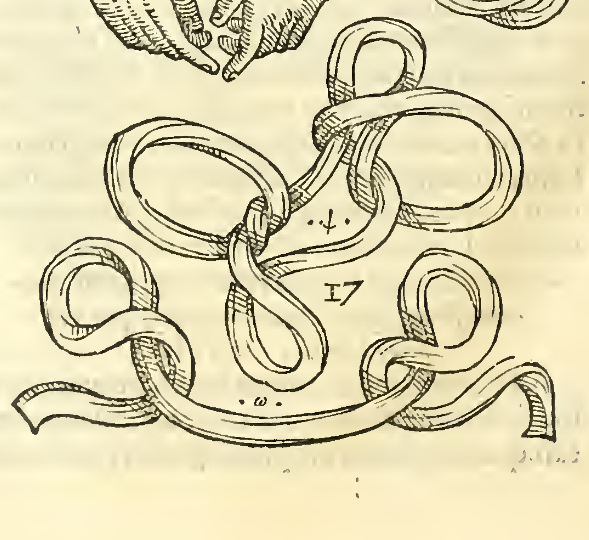

H

.ω. Quomodo adhibeatur laqueus Ὑπέρβατος, id enim nomen traxit ex eo quòd ſupra feratur. XVIII.

Hyperbatus fit ex laqueo Nautico, ſiquidẽ in hunc primo implicitum brachia inſeri debent, ſinuſq́; inter ſe diduci, & capita ad ceruices deligari.

Laquei igitur, quorum expeditiſſima comprehenſio eſt, huiuſmodi ſunt.

Finis Oribaſij de Laqueis.

ORIBASIVS EX HELIODORO DE MACHINAMENTIS

Vido Vidio Florentino interprete.

VIDIVS LECTORI

Machinamentis non ſolum vtuntur architecti,ſed medici ēt,cùm his robuſtiora membra vtiliter,& quantum fieri poteſt, ſine dolore extēdant,vbi luxatis vel fractis medentur. Hęc ab Oribaſio collecta ſunt ex Hippocrate,Galeno,atq; alijs auctoribus,vt patet,vbi ſingulorum vſus & ſtructura exponitur:ſed præter vtilitatem,quā in curatione exhibent, multos aperiunt in medicina locos,qui ſine his omnino ſunt incomprehenſibiles. Quanquam in hoc libro machinamenta aliqua deſunt,quæ auctor inter initia cōmemorauit,vbi vniuerſam machinamentorū rationem recenſet:ſed optime nobiſcum agitur,quando non omnia interierunt.

Quibus modis Luxata reſtituantur. I.

LVxata in ſuam ſedem tribus generalibus modis collocantur, quibus alij fere omnes continentur. Vnus vocatur Palæſtricus,ad quem ferē ſolas manus admouemus:atq; hic,vtpote imbecillis,aptatur ad mollia corpora,muliebria nimirum & puerilia,tum ad maſcula,quæ illis ro-
C buſtiora ſunt,modò recens vitium fuerit. Alter Methodicus dicitur, ad quem inſtrumenta adhibemus,quorum vſus in communi vita eſt: hic omnibus idoneus eſt,pueris,fœminis, maſculis iā robuſtioribus, & corpori iuuenili,atq; ijs luxatis,quæ iam vetuſta ſunt. Tertius reponendi modus, qui per organa eſt, maius momentum habet: valet enim ad prolapſa,vbi malum diutius trahitur: valet ad corpora athletarum: præterea quæcunque prolapſa curationem recipiunt, & ſub methodico curari nequeunt, omnia organorum opera reponuntur.

De Organorum Differentijs, II.

ORganorum medicinalium differentiæ in vniuerſum,& quaſi generales,ſummum (vt alij ſentiunt) ternæ habentur,alia enim tractoria ſunt,alia machinamenta,alia quæ erecta collocātur: nobis autem placet non nulla tractoria eſſe,non nulla machinamenta,non nulla quæ erecta,non nulla quæ plana collocantur. Tractoria ſunt,quæ,cum parua breuiq; ſint ſtructura,extendendi duntaxat facultatem habent.hæc vt ſuo munere fungantur, aduentitia quædam poſtulant, vt ſcamnum, lectum,ſcalam,eo quod per ſe vſui eſſe minime poſſint:quocirca & alligata,& in plano ſita nuncu-
D pantur.nam,vbi in agro,aut ſolitudine quapiam,quæ ſuo loco mota ſunt,reponimus,ac neq; ſcamni,neq; lecti, neq; ſcalæ copia eſt, aliquid in ſolum defigimus,ad quod tractorium organum alligemus Machinamenta ſunt organa tractorijs ampliora,minora tamen alijs, quæ non modo intentionem,ſed impulſum quoq; pollicentur:ac pręcipue quorundam membrorum gratia comparantur. Erecta organa ſublimiorem ſtructuram habent, & non ſolum ad extendendum valent, ſed etiam ad impellendum. Porrò autem plana organa ſunt, quorum humilis ſtructura eſt.ex his conſtant, quæ & extendendi & impellendi vim habent,ita,vt homine illis inſidente, recondi, quod elapſum eſt,poſſit.reperiuntur etiam in his quædam propria ſtructuræ diſcrimina.

Ex qua Materia ſtruantur Organa. III.

BAſis, crura, latera, tranſuerſaria, cubiti,teſtudines, adiuncta crura, hæc omnia, quæ in organis ampliora expediuntur, ex robuſtiori materia conficienda ſunt, vt puta ilignea, vel fraxinea,quæ ſecundas obtinet. Oportet autem ea de cauſa validiſſimam eſſe organorum materiam, vt vim queant in condendis articulis ſuſtinere, quod in ijs potiſſimum organis requiritur, quæ erecta collocantur. Vertebræ,radices,claui,vnci,catenulæ, vectes,omnia quæcunq; exigua ſunt, quæ'que plus efficiunt,ærea vel ferrea comparentur,vt,quod ſtructuræ exiguitas detrahit,materię firmitas reſtituat. Aliquando autem quæſitum eſt,ferrea'ne,an ænea ſumi debeant. inquiunt,qui

ferro æs præferunt,hoc leuius eſſe & facilius tractari,minuſq; rubiginem trahere quàm ferrum:con E
tra,qui æri ferrum anteponunt,validiorem huius materiam laudant, ære enim efficacius robuſtius'que ferrum eſt.atqui de ferro conuenit firmius eſſe,ſed ſuperuacuum eſt eximium robur, vbi eius nullus eſt vſus,cum liceat hæc ex ære fabricare,quod mollius eſt, & ſatis roboris habet. licet tamen & ex ferro. Quòd ſi ex ære fiant,ſumatur id,quod ducitur.nam,quod conflatur, facilius rumpitur, comminuiturq;,ita,vt præſtet ex ferro hæc parare,quàm ex fuſo ære. Sed quoniam ferrum cito rubigine obducitur,idcirco aliquot interpoſitis diebus ſubinde pingui aliquo inungendum: ac,ne rubiginem ſentiat, manu perfricandum. At dicet quis,ſi ferrum neglectum rubigine corrumpatur, id culpa domini ipſius organi fieri.

Ex quibus Partibus Organa conſtent,& quis ſit earum vſus. IIII.

CONtinetur omne organum non omnibus, ſed quibuſdam ex iis, quæ numerabo, nempe baſi, cruribus, tranſuerſariis,cubitis, axibus, regulis, teſtudinibus, cochleis, tympanis, clauis, manubriolis ductariis, vectibus, baculis verſantibus,obicibus, cuneis, item lunatis lignis, orbiculis, trochleis, foſſis, operculis,vertebris,fibulis,radicibus,vncis catenis, forficibus, ſedilibus, priapiſcis, ad hæc cochlea fœmina, quæ græce περικόχλιον appellatur, cuneolis, chiniſcis, columbariis, ergata. hæc ferè ſunt, quibus organa componuntur, quorum vſus ſigillatim iam nunc exponendus nobis eſt. Baſis ad id potiſſimum ſtruitur, vt ſuper eam erecta organa ſtatuantur. Crura F
in organis & latera dicuntur, in iis, quæ erecta collocantur, propriè crura, minus propriè latera: ſed in tractoriis propriè latera dicuntur, minus propriè crura. hæc ferè in organis ſtatuuntur, vt ipſorum machinationes contineant: propriè autem in organis erectis crura rectè commode'que dimenſa ad illam pertinent condendi rationem,quæ excitando præſtatur. Tranſuerſaria,quæ διαπήγματα dicuntur,vt græcum nomen indicat,ad crurum laterumq; compaginem fiunt, ad quem vſum primo præcipueq; deſtinantur: huc accedit, quòd machinationes quoq; ſuſtinent, vt puta trochleas,cubitos,atq; alia quædam.Cubiti ad eum vſum in organis comparantur,vt per ipſos,quę ſuo loco mota ſunt, à ſuperiori parte extenta reponantur, quemadmodum videre licet in organis Fabri atque Andreæ:in quibus cubiti per ſuperius tranſuerſarium demiſſi in teſtudinem ſigun tur, vt hac elata, quæ prolapſa ſunt à ſuperiori parte intenta recondantur. latæ cubitorum ſummitates alæ ab architectis dicuntur, imæ verò partes quadratæ, calces. hi ergo propriè cubiti nominantur, ſed quidam vocabulo abutuntur. Spathæ impellendo ſunt idoneæ:ea autem ſpatha, quæ in Fabri atque Andreæ machinamento eſt, vtimur,vbi extrahendo impellimus ad femur in poſteriorem partem erumpens. ſunt & aliæ ſpathæ in quibuſdam organis, ad alios impellendi modos G
fabricatæ. Radices & fibulæ complures vſus in organis præſtant: primo enim radix & fibula in organo Fabri ſpatham diſtinent ad teſtudinem. eſt quidem in teſtudine radix, ſpatha verò, qua parte quadrata eſt, medium habet cauum, in quod radix eadem inditur: deinde fibula continendi cauſa, in ſpatham ac radicem pertuſam inſeritur. propriè radices ad id fiunt,vt recipere vncos poſſint, & alios effectus præſtare: ſed fibulæ item gratia eſt, quòd machinationes immobiles ſeruat, vt puta axes. Catenæ eò pertinent,vt fibulæ ex ipſis ſuſpendantur,quo ſeruentur in organis, neq; decidant. Vnci adiiciuntur,ne mobiles machinationes moueantur, veluti axes: quo'ue in radices coniecti quædam organorum machinamenta ſiſtant. Per vertebras(quas græci στροφώματα dicunt)ferè id efficimus,vt quædam organa immobilia moueantur,ſicuti crura organi Andreæ.crura enim in organo tranſuerſa ſecta, vertebris fibuliſq; continentur, vt organo modo erecto, modo per vertebras inclinato,circumducendo impellamus.ad exemplū huius ſtructuræ organi Andreæ Plinthii crura prope baſim ſecta ſunt, rurſuſq; vertebris continentur,vt organum modo erigatur, modo per vertebras motum,adiunctis cruribus innitatur, vſumq; illius organi præſtet, quod planum collocatur.hi ſunt effectus vertebrarum in organis. Axes ad corporum ductionem,hoc eſt intentionem ſpectant:quorum quidam ab vna parte ad alteram penetrant,ac per ſe mouentur: quidā H
latent,& per alias machinationes conuertuntur. penetrat axis in Plinthio Nilei,& in ſcamno Hippocratis:latet in Apellidis organo,quod, quia per tres funes circumuoluitur, triſpaſtū appellatur, & in Nymphodori gloſſocomo.penetrantes igitur axes per ſe manibus conuertuntur, latentes autem per alias quaſdam machinationes,exempli cauſa in Nymphodori gloſſocomo per tympanum & cochleam ad lētis imaginem fabricatam,in triſpaſto per funes alligatos. Ad clauos,qui in axibus infiguntur,funes alligantur,vel habenæ,atq; huiuſmodi alia ad extendendum pertinentia. Manubriola ductaria,bacula verſantia,& vectes, omnes hæ machinationes ad axium cochlearumq; verſationes ſtatuuntur. primas occupant manubriola ductaria,ſecundas vectes, quibus minus efficacia ſunt bacula verſantia: pleraq; enim ex ipſis exigua cùm ſint, vna manu conuertuntur. Chiniſci,cuiuſmodi ſunt in lyra, excogitati ſunt ad axes continēdos.vbi enim fibulę non ſint,quid poterit aliud vtilius inueniri?quod enim ad vim pertinet,vſum habent fibularum:decoris autem cauſa,inſculpta habent anſerina capita lignea.Statuuntur in organis Philiæ,vt ab vno latere ad alterum penetrantes axes contineant,cuiuſmodi ſunt in ſcamno Hippocratis,& in noſtro. Eſt & alia media philia in organo Hippocratis ad ſimilitudinem literæ Π,eo nomine fabricata, vt ad eam impellendi rationem, quæ extrahendo fit,vbi femur excidit, accommodetur. Trochleæ in organis collocantur,vt funes

libere

A libere duci poſſint, veluti in organo Fabri, quod duplicem cochleam, qua teſtudo mouetur, in ſupe
riori tranſuerſario cõtinet. in noſtro quoq; organo rurſus trochleæ ſunt, quæ per inditos funes, axes
attollunt. Verùm trochleæ ferè ad id fiunt, vt axes & habenæ celeriter ducantur, ſimulq́; vt ad inten
tionem, quę alio intercedente motu fit, accommodẽtur. Orbiculi ſtruuntur ad trochlearum motio-
nem, quæ per ſe ſunt immobiles: collocantur autẽ in medio earum, quemadmodum in Demoſthe-
nis ἀςράβῃ, & ad funes continendos, vt in triſpaſto Apellidis. Cuneus præſertim paratur ad hume
ri caput in alam prolapſum, ac deinceps ad alios quoq; vſus. At lunatum lignũ prodeſt, vbi hume-
ri caput in priorem aut poſteriorem partem excidit. Eſt aũt Polus lignum infixũ ſuperioribus cru-
rum extremitatibus in organo Philiſtionis. luxato enim humeri capite brachiũ extenditur, polusq́;
obijcitur ad hominis ceruices. Epipoma verò, quod & Epipigma dicit̃, eſt Π figura in ligno inſcul
pta, in quã conijcitur Π inuerſum: qualis conſpicitur in eo organo, quod Hermes dicitur. fit autem
hoc, ne ab Hermis vultu corpora terantur, vt in organi cõpactione oſtendemus. Καλάθιον verò &
Σκιθάλιον cõiter parata ſunt, vt epipigma ferant. Eſt quidẽ Σκιθάλιον lignũ ſex digitorũ in medio
hebes. Καλάθιον verò lignum ſex digitorũ rotundũ, quod anguſtiori baſi nititur, & quaſſillo ſimile
eſt. Sunt & in organis quædam colũbaria inſculpta ad ſimilitudinẽ columbarum, quæ ornandi cau
B ſa facta ſunt, atq; ad id ẽt, vt aliud ferant epipigma. Tympanis hæc gratia eſt, quòd quædam organo
rum machinationes, quæ maximũ vſum præſtant, per ipſa paulatim mouentur, vt axes & cochleæ.
eſt autẽ Tympanum rotunda machinatio dentata. At Delphines dentibus incluſi, machinationes
motu prohibent, ꝙ vnci quoq; efficiunt. Teſtudines in organis ad id collocatæ ſunt, vt corpora, quę
reſtituunt̃, paulatim, & minime concuſſa extendantur. quẽadmodũ enim teſtudines animalia lento
gradu procedũt, ita machinationes, quibus illa referunt̃. Porrò aũt ex teſtudinibus nõ nullæ trãſuer
ſarijs ſimiles ſunt, aliæ oblongæ, aliæ cubi ſpeciẽ repræſentant. tranſuerſarijs ſimiles ſunt, in organo
Andreæ, Fabri'ue: oblongæ in quadrata colũna, q̃ appellat̃ Hermes: cubũ referũt in rotunda colũna
Eraclidæ Epheſij. Præterea teſtudinũ aliæ cubitos & ſpathã attollunt, aliæ cuneatã & lunatã appen
dicẽ, q̃dam nihil attollũt, ſed ſolũ ſunt ad extẽdendũ inuentæ. cubitos attollit teſtudo, q̃ ſurſum fert̃,
in organo Andreę: cubitos & ſpatham teſtudo, q̃ eſt in organo Fabri: cuneata & lunata appendix ea
teſtudine excitat̃, quæ in Herme eſt: nihil attollit, ſed ſolummodo extendendo eſt, ea teſtudo, q̃ in ro-
tunda columna Eraclidæ Epheſij collocatur, ſimiliter & quæ deorſum fert̃ in organo Andreæ. Alę
aũt & dracones fibulæq; infixæ clauorum vſum præſtant: proprie aũt dracones, quod ad materiam
pertinet, in vicem manubrioli ductarij fabricantur. Q̃m verò teſtudines plerunq; à cochleis mouẽ-
C tur, proximũ eſt, vt cochlearum ſtructurã, atq; vſum exponam. comparantur ergo cochleæ in orga-
nis, ad alias machinationes impellendas, puta tympana & teſtudines, quo paulatim & nulla ratione
concutiendo extendant. Cochlearum, quædam quadratæ ſunt, quædam ad imaginem lentis: quæ fi
guræ nomen inuenerunt, relatæ ad capreolos, at non ad ſtructurã ſcapi, quælibet enim cochlea rotũ
da eſt ad tornum rotundata. Differunt cochleæ capreolis, ꝙ aliæ quadratæ, aliæ ad lentis imaginem
dicuntur. quadrata cochlea eſt, quæ capreolos habet quadratos, atq; ex ijs non ſolùm quod promi-
net, ſed etiam quod cauum eſt, cuiuſmodi cochleas videmus in organo Andreæ: quæ in lentis ſpe-
ciem ſunt, id capreoli, quod cauũ eſt alte anguſtũ habent, latũ verò in ſummo, cõtra quod prominet
à baſi latũ vertice ipſo tenuat̃. ſimilis aũt eſt huiuſmodi capreolus lenticulæ dimidiatæ, à qua figura
cochlea hæc ad imaginẽ lentis dicta eſt. Cochleæ igit̃ tam quadratæ, q̃ ad imaginem lentis, ad motio
nem diuerſarũ machinationum ſtatuunt̃. quadratæ enim teſtudines cõpellũt: quę ſunt ad imaginẽ
lentis primo quidem tympana, interdum etiam teſtudines in ijs, quæ pericochlia nuncupantur.

Qua ratione Quadrata Cochlea teſtudinem moueat. V.

DEmus teſtudines eſſe ita fabricatas, quemadmodũ in organo Andreæ, quarũ ſingulæ pertuſę
ſint, atq; in id cauum cochleæ demiſſæ: ab interiori aũt parte caui ferrea vel ænea lamina teſtu
D dini infixa ſit, quæ quidem lamina dens nũcupatur. hic igit̃ dens teſtudinis, in cochleæ capreolo in-
cluditur. quo fit, vt in quadam cochleæ cõuerſione, lamina, quæ dens nũcupat̃, teſtudini infixa, atq;
in cauo capreoli contenta teſtudinem moueat. Præterea ex iis ipſis cochleis quadratis alia ſimplex
eſt, alia duplex: ſimplex, cochlea eſt, quæ vno duntaxat capreolo eſt excauata, vnamq́; teſtudinem
impellit: in duplici, bini ſecti ſunt capreoli, hæc & binas teſtudines mouet, qualis cochlea reperitur
in magno Andreæ organo, quod Plinthium nuncupatur. excauatum enim lignum eſt à medio ad
tranſuerſaria capreolis inter ſe aduerſis, ita, vt quadam cochleæ conuerſione orſæ teſtudines, vel à
medio verſus tranſuerſaria, vel à tranſuerſarijs verſus medium impellantur. eſt & alia cochlea du-
plex in eo, quod κηρύκιον appellatur, excauata à ſummo principio vſq; ad extremũ aduerſis capreo-
lis, quæ rurſus duas teſtudines mouet, quemadmodũ in ipſa organi ſtructura videmus. At cochlea
ad imaginem lentis tympanum mouet, ſiquidem capreoli cochleæ, tympani dentibus inſiti, machi
nationem conuertunt: quemadmodum cochlea, quæ baculo verſante, vel manubriolo ductario con
uertitur in tympani dentes conueniẽs machinationẽ mouet: mouet interdũ eadẽ cochlea teſtudinẽ,
ſed non amplius per dentẽ, quemadmodũ quadrata, verũ in fœmina cochlea cõtenta, quæ in ipſa te
ſtudine ſtruitur: q̃m teſtudinis cauum, in quod cochlea demittitur, exciſos habet capreolos aduer-
ſos iis, qui ſunt in cochlea lentis formam referente, ſic, vt id, quod prominet ex capreolis cochleæ

lẽtẽ referentis,in cauo capreoli fœminæ cochleæ recipiat:quodq; cauũ eſt in capreolis cochleæ,id, E quod extat ex capreolo,cochleæ fœminæ capreolis admittat. Accidit aũt in cochleæ conuerſione,vt teſtudo modo ſurſum moueatur,modo deorſum,cũ cochlea in ipſius capreolis voluatur. Huiuſmo di ſtructuræ plurimæ adhibentur ad organa,quæ plana collocantur:ad id enim fabricant̃, vt hoĩes, quibus luxata reſtituunt̃,inclinatis organis inſidant:organa.n.quæ plana collocant̃, ita parata ſunt, vt ægris ſup ipſa,vel ſedẽtibus,vel cubãtibus,luxata reponant̃. Priapiſcus,q & ſtiliſcus & ſcalmus nuncupatur,in quolibet organo,quod planũ collocetur,ſtatuitur.fit aũt ea de cauſa,vt ei parti, quæ inter anum & naturale eſt,obex ſit,vbi,quæ prolapſa ſunt,reſtituuntur.eſt igitur Priapiſcus lignum octo digitorũ,magna ex parte rotundũ,ab eo,quod ſupereſt quadratum, ſic vt quadrata ipſius pars cõiiciat̃ in cauũ,ad literæ Π ſimilitudinẽ quadratũ,in organo,qđ planũ collocat̃: reliqua verò pars, quæ extat,inter anũ & naturale obiiciatur. Cõfigit̃ aũt in trãſuerſariũ Π ferreũ,vt firmiter priapiſcũ contineat.ſed in noſtro organo videre licet magnũ Π ferreũ ad aliũ vſum comparatũ,nempe ad gib bam ſpinã per preſſum impellendã. Opercula in organis parãtur,vt machinationes ſub ipſis occul tentur,ne,ſi abſq; operculo fuerint,idiotis pateant. Anuli adhibẽtur ad organa tractoria, vt alligari poſſint:ad alia verò,vt machinationes contineant,quẽadmodũ in Menecriti Bucranio,vbi axis cõ tinet̃,atq; eadẽ de cauſa in alijs organis. Forfices in organis arctè tranſuerſaria cũ cruribus iungunt, F ad hũc enim vſum infixas forfices æneas inuenimus. Adiuncta crura id efficiũt,vt organa, q̃ erecta collocãtur,illis innixa inclinataq; eundẽ vſum pſtent,ac ſi plana ſtatuerent̃. Præfatus,ex quibus oĩa organa parent̃, & quorſum ſingulæ ipſorũ machinationes ſpectẽt,declarabo in ſequẽtibus,quæ'nã ex organis immota,ſuo munere fungant̃, & quæ mota:tũ ex ijs,quæ mouent̃, quæ'nã ſuo loco maneant,q̃ locũ mutẽt,dũ mouẽtur:rurſus ex ijs, quæ immobilia ſunt,quę ppetuo & vbiq; immobilia maneãt,quæ eximi poſſint,ad alios quoq; vſus idonea. Hæc itaq; immobilia ſunt in organis, baſis, crura,latera, tranſuerſaria, cuneata & lunata appendix,ſedile,priapiſci,atq; alia cõplura. Vſui ſunt, cũ mouentur,vertebræ,vnci,axes,tympana,cubiti cochleæ,teſtudines, atq; huius generis plurima. Mouentur in eodem loco manentia,vertebræ,vnci,tympana,cochleę,pleriq; axes. Locum mutant teſtudines,cubiti. Eorum,quæ in organis immobilia ſunt,quædã ſemper & vbiq; immobilia ſunt, quædam & eximi,& inſeri poſſunt:ſemper quidem immobilia manent,baſis,crura,latera,tranſuer ſaria,radices,ſedilia,lunata appendix: extrahi poſſunt in quibuſdam organis, quamuis immobilia ſint, tum cunei,tum priapiſci, qui ad alios quoq; vſus facti extrahuntur, & immittuntur.

Ex Galeno de Machinamentis. *VI.*

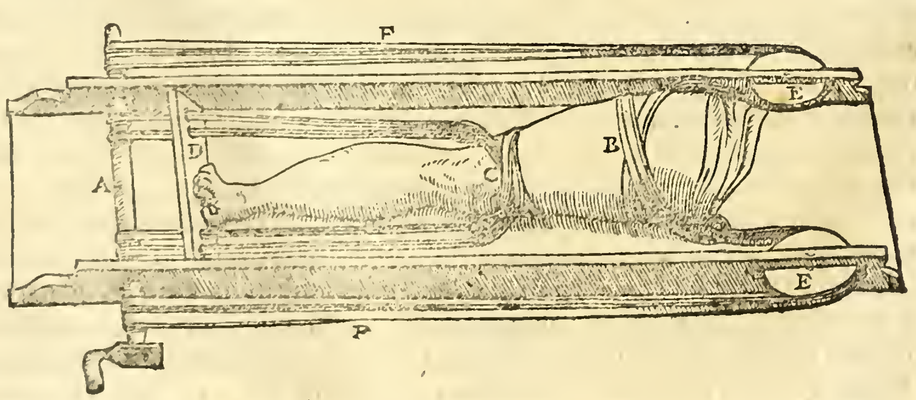
ARticulis reponẽdis Hippocratis ſcãnũ p ſe abũde eſt.ſi quis aũt velit alijs quoq; vti,eſt polyſ- G paſton,ita appellatũ,qm̃ multis orbiculorũ circuitionibus facilitatẽ præſtet:quod iter facien- tibus maxime idoneũ eſt.refertur aũt ad Archimedem auctorẽ. In vrbibus verò nõ alienũ eſt Fabri vel Andreæ organum, cum erectio opus eſt:vbi plano, ſcamnum Hippocratis præcipue aptatur.

De Gloſſocomo machinamento. *VII.*

NOn ab re quidẽ mihi gloſſocomũ vr̃ à iunioribus medicis inuẽtum,quòd ſeu femur, ſeu crus cõminutũ ſit,vbi callus circundat̃,cõmodiſſime admouet̃. Habet autem ab ima parte axẽ,ad quẽ extremi laquei in diuerſa extendentes deligant̃. Iniiciant̃ laquei extremis partibus oſſis,quod curat̃,fiantq; ex duabus habenis, ſic, vt quatuor vterq; capita habeat,bina à dextra,totidem à ſini- ſtra. ex ijs capitibus, quæ inferioris laquei ſunt,per foramina facta in inferiori parte gloſſocomi ad axem duci debent:quæ ſuperioris,primo procedere ad ſuperiora,deinceps ipſa quoq; p latera gloſ ſocomi perforata traijci,quibus foraminibus trochleę includantur. Vtrinq; ergo ab exteriori parte gloſſocomi,ſuperioris laquei capita ferenda ſunt ad axem.his enim ita conſtitutis, vna axis conuer- ſio pariter ambos laqueos extẽdit deorſũ verſus, illũ q ad iferiora fracti oſſis alligat̃, ſurſũ:alterũ ſic,vt cõpoſita fractura in poſterum liceat quotidie hãc laqueorũ in diuerſas partes intentionẽ corrigere, valentius, vel lenius extendẽdo. Laqueũ igit̃, q ĩ inferiori parte eſt, directa ductione axis extẽdit: eũ, q in ſuperiori parte,intercedẽte alio motu,q ẽcei διὰ τῆς μεταλήψεως τάσεως dñt. H

Capſula Machinaria.

A Axis ad quem laqueorum capita circumiiciuntur.
B Laqueus ſuperior.
C Laqueus inferior.
D Inferior caput capſulæ.
E Trochleæ.
F Superioris laquei capita ab exteriori parte capſulæ.

A *Nilei Plinthium.* *VIII.*

FActum eſt Plinthium Nilei ad eorum organorum exemplum, quæ vocantur tractoria quadrata oblonga. duo enim habet latera, longa palmos quatuor, digiti craſſitudine, quæ extremis partibus tranſuerſarijs inter ſe compacta ſunt. Eſt autem tranſuerſariorum craſſitudo & latitudo, quanta laterum, ſed longitudo palmum implet. Merito igitur, cum talis compactio ſit, vt latera quatuor palmos longa ſint, tranſuerſaria vnum, totius organi quadrati ſtructura oblonga confecta eſt. Licebit autem, ſi quis voluerit latera breuiora, quàm dictum eſt, efficere, quandoquidem organum, per vnicum axem, effectum præſtat.

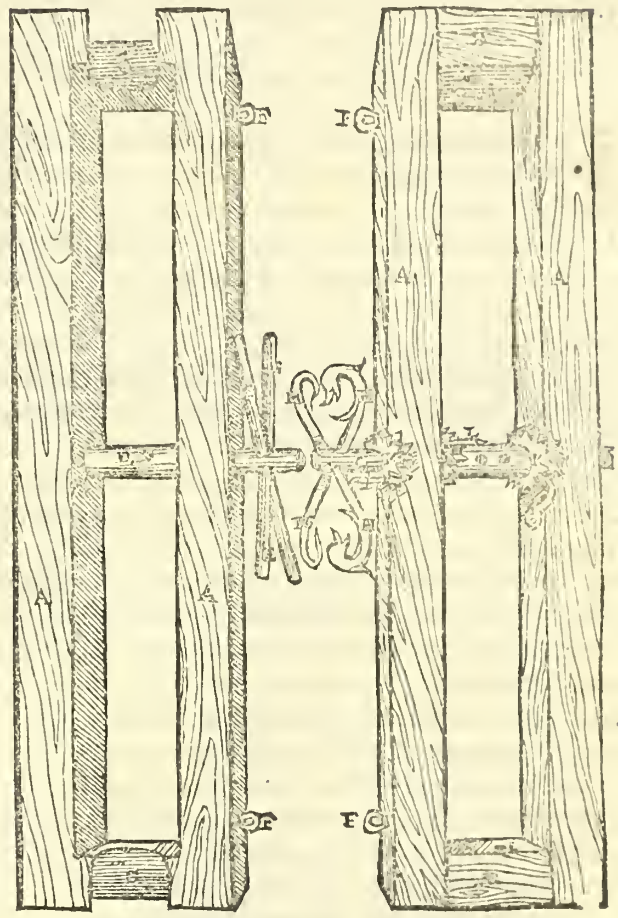
B Media itaque latera pertuſa ſunt rotundis ac peruijs foraminibus, per quæ axis trajcitur, qui media parte clauum infixum habet: capitibus verò, quibus latera excedit, vectes æneos vel ferreos decem digitorum magnitudine. Sunt item in organo quatuor anuli lateribus affixi, bini ab inferiori parte, totidem à ſuperiori. Antiqua huius organi ſtructura auctore Nileo talis eſt. Herodotus quidam architectus tranſuerſariorum priores partes medias excauauit ad figuram literæ ◡ ne habenæ, quæ à corporibus, quibus vis adhibetur, ad axis clauum feruntur, extantibus angulis atterantur, ſed recta procedant. Hactenus Herodotus. nos verò quam accepimus,

C hiſtoriam referemus. Ferunt Paſicratem architectum Sidoni organum hoc vidiſſe, quod à ſtatua continebatur, aliter tamen fabricatum. nam cùm eadem compactio eſſet, conſpiciebantur in eo organo ab extantibus axis capitibus, æneorum draconum complexus, quorum capita è regione ad caudas ſpectabant. ſed quò pertinebant hi dracones? non aliò niſi vt in vicem vectium axes conuerterent. tum in organo, quod Sidoni erat, media tranſuerſaria pertuſa erant rotundis foraminibus, quæ clauo axis reſponderent. conſtat autem foraminum eundem eſſe vſum, qui in organo Herodoti, nimirum vt habenæ, quibus corpora extenduntur, ad clauum rectæ per ea foramina

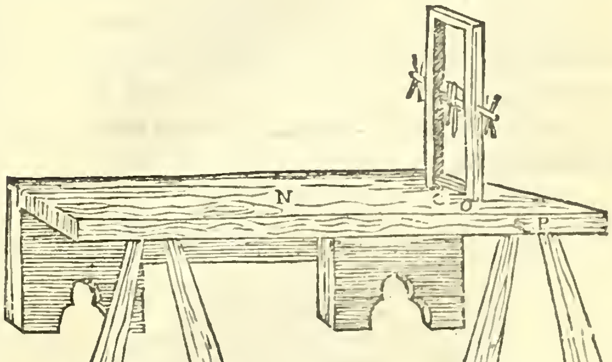
D porrigantur. Retulit inſuper Paſicrates axem incluſa habuiſſe in vicinia laterum tympana quatuor ex ære dentata, duo ab interiori parte, totidem ab exteriori, atq; item in lateribus foramina fuiſſe dentium ordini reſpondentia, vt poſtq; abunde extenta corpora fuiſſent, fibulæ inter dentes eò demiſſæ, vbi in luxatis reſtituẽdis opus eſſet, axẽ ſiſterẽt. Sed receſiores tympanis omiſſis priori parte latera pertuderunt. pertuderunt itẽ in orbẽ aliquo intermiſſo ſpacio, & ipſa axium capita, quò ad vſum dictum fibulæ inditæ axem mobilem tuerentur. Ego autem, cum fibulæ decidant, ad eum, quem dixi vſum, vncos lateribus infixi: axis verò capita foraui ſic, vt huius foramina illis conuenirent, quæ erant in orbem in lateribus aliquo ſpacio interiecto, quò, vbi vellem in luxatis condendis axem immobilem reddere, vncum includerem in foramen, quod eſſet accommodatum. Communis Plinthij tractorij fabricatio huiuſmodi eſt: verum ego aliter Plinthium ſtruxi. Salua enim eadem laterum menſura inferius tranſuerſarium ſurſum tranſtuli,

A Duo latera.
B Tranſuerſaria.
C Rotunda, ac peruia foramina.
D Axis, qui media parte clauum infixum habet.
E Vectes ænei.
F Anuli.
G Tranſuerſarij priores partes excauatæ ad figuram literæ ◡.
H Æneorum draconum complexus.
I Foramina rotunda.
K Tympana ænea dentata.
L Fibula indita.
M Vncus.

Nilei Plinthium.

N Scamnum quale in ludo videmus.
O Caua quadrata.
P Fibula.

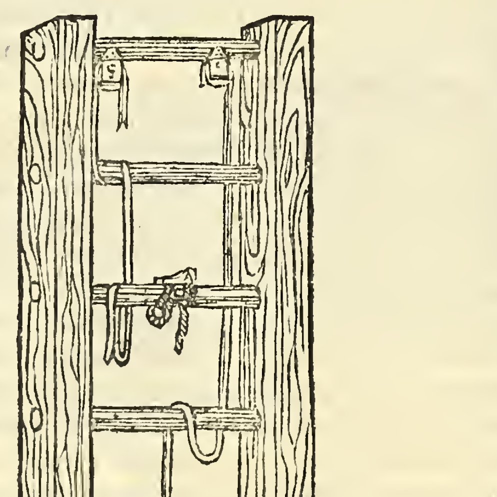
tuli, quatuor digitis infra tranſuerſarium extrema crura relinquens, axem verò collocaui in medio E tranſuerſariorum, cui parti græce φωτὶ nomen eſt: & ſcamnum quoddam, quale in ludo videmus, ab vna extremitate excidi cauis quadratis atq; oblongis, vt propoſitorum crurum extrema in eiuſmodi caua conuenirent: ipſa item latera extremis partibus tranſuerſa pertudi, foraminibus ab vno latere ad aliud penetrantibus, vt fibula in foramina coniecta Plinthium contineret. Hæc de organi ſtructura, nunc ad ipſius motionem aggrediar.

De motu Organi Tractorij. IX.

QVoniam tractoria organa imperfecta ſunt, nec præſtare quidquam per ſe poſſunt, ſed alterius operam requirunt, puta ſcalæ, lecti, ſcamni, quæ vbi non ſunt, eorum vicem exhibet pauimentum, terraq; ad prolapſa reſtituenda, mihi operæpretium videtur, quaſi doceam in ludo, gratia eorum, quæ nunc tractantur, ſuper ſcalam præparatam, organi motum enarrare.

Scala præparata ad Humerum reſtituendum in alam prolapſum. X. F

PAratur ſcala vna ex iis, quæ in communi vſu ſunt, non lata, quæ oblique collocatos gradus habeat, ſiquidem talis luxatis reponendis eſt aliena, ſed æque craſſa ſit, quadratisq; gradibus conſtet, leuatis angulis, ne corpora conterant, atque in rotundam figuram redactis. huiuſmodi ſcalæ vbi copia non ſit, quo mollius corpora inſidant, gradus lana inuoluantur. Ordiar autem ab humeri capite in alam excidente. Oportet igitur, vbi id reſtituitur, cuneum funibus ſuſpenſum collocare ſuper gradum idoneum, cui brachium (vt oſtendi) ſuperimponatur, & per funes ad eum alligare. eſt autem ille gradus reponendo idoneus, quem retuli. brachio ſuperiniecto intentioneq; adhibita ſuſpendendus homo eſt ſic, vt duos palmos à pauimento recedat: & cuneus ad gradum firmiter alligandus non temere, ſed eo obſeruato, vt ex partibus, quæ cum cauo quodam capitulata eſt, ad humerum detur: quæ gibba iuxta eſt, ad latus. A cuneo verò deorſum verſus alterius ſiue tertij gradus interuallo, organum ad ſcalam vinciendum eſt per eos quos habet anulos, & funes, aut habenas, aut alia quæpiam traiecta. ipſa item ſcala in pauimentum fortiter adigenda eſt, ne in extendendo moueatur, ſed ſtabilis maneat, ac ſine vlla inclinatione. quatuor præterea trochleæ, ſiue ſolidæ, ſiue ex duobus lignis curioſius factæ, alligentur, quarum duæ à ſummo gradu ſuſpenſæ deorſum ſpectent, duæ ab imo G ſurſum. qua fabricatione parata cuneus ad id, quod prolapſum eſt reponendum, admoueatur, tenui lana molli'que obuolutus, tum vt lignum quod durum eſt, circundata lana minus tactu lædat: tum vt ſudor, qui propriè oriri ſolet ala plurimum calefacta, magis'que ægrotantis metu ac labore, lana cuneo impoſita combibatur. Hæc autem ſcala vel contineatur ſtabiliter ab aſſiſtentibus, vel extremis partibus in pauimentum defigatur, cuneis'que (vt propoſitum eſt) confirmetur. Illud autem in aperto eſt, ſcalam bene longam eſſe debere, vt, poſtquam demiſſa in terram fuerit, quod extat, vbiq; pro magnitudine eius, qui curatur, abunde H longum ſit. ſcala confirmata ſubſellium iuxta collocetur.

A Cuneus funibus ſuſpenſus, ac ſuper gradum alligatus.
B Organum ad ſcalam alligatum.
C Trochleæ duæ à ſummo gradu ſuſpenſæ deorſum ſpectantes.
D Trochleę duę ab imo gradu ſuſpenſę, ſurſum ſpectantes.
E Subſellium.

De Humeri

A *De Humeri Capite in alam prolapſo.* X I.

SVper ſubſellium homo aſcendens, brachium ſuper gradum traijciat, ita, vt cuneus apte in alam demittatur: poſt hæc duplicata habena media inter cuneum & humerum detur, capitaq; eius extrinſecus pendeant: deinde charcheſius laqueus, vel alius æqualiter extendens, humero iniiciatur, non circa medium, ne lacertum vrgeat, ſed citra lacerti tumorem vel vltra: ſic enim cubiti inæqualitas laqueum deorſum labi non patietur, præterquam quòd hoc modo vtilius imponetur. ſequuntur enim facilius ea corpora, quæ ampliori interiecto ſpacio adducuntur: quæ exiguo difficilius. Circundato laqueo capita eius recta deorſum ducta ad clauum axis religentur, & axis vel per vectes, vel ſolis manibus conuertatur, vt eius conuerſio directa ductione ab inferiori parte intendat. eodem autem tempore, cum aucta iam intentio eſt, ſubſellium ſubtrahatur, vt homo à ſcala pendeat, atque ita excitando reponi luxatum poſſit. Suſpenſo homine, miniſter aſſiſtens à poſteriori parte vtramq; manum ſimul iunctam ad ceruicem eius adducat, collumq; in contrariam partem cogat, idq; fiat, quo tempore intendimus, atq; excitamus, cum laquei ægro iniecti poſtea laxentur. Neruis abunde diductis, debet qui reponit aſſiſtens, habenæ capita prehendere, cubitumq; ad ſcalam repellens, humeri caput per habenam extrahere. quo facto remittenda in-
B tentio eſt, & ipſe articulus ſurſum compellendus, vt in regionem priſtinam reuertatur. Ratio directæ ductionis ita habet. Sed vt tuto reponamus, optimum fuerit prius, quàm nerui extendantur, habenis & crura hominis inter ſe & integrum brachium ad latus deuincire, ne ob tormentum, quod in condendo articulo ſentiet, vel ſuper ſcalam aſcendat, vel manu laquei capita contineat. Licebit etiamnum alio intercedente motu ab inferiori parte extendere: id qua ratione fiat, ſubijciam. Iiſdem omnibus factis, quæ præcepimus, cum ab inferiori parte extendentes directa ductione vtebamur, laquei capita per inferiores trochleas traiiciuntur ab inferiori parte extra, atq; ad axis clauũ religantur: vel ducta ab exteriori parte verſus interiorem ad axis vectes vinciuntur, vt axe verſato alio intercedente motu ab inferiori parte extendamus. Nihil item prohibet, quo minus eadem fabricatione parata duplici motu contrario intercedente ab inferiori parte adducamus: quod ad quem modum fiat, indicabimus. Laquei capita ad inferiores trochleas ducta, ibi'que traiecta, ad ſuperiores referuntur, tum deorſum attracta, ad axis vectes alligantur, vt eius conuerſio duplici motu contrario intercedente ab inferiori parte extendat. poſtquam abunde extenderimus, proximum eſt, vt impellamus eo, quo oſtendimus, modo, vbi de directa ductione loqueremur. Hi ſunt modi, quibus ab inferiori parte intendimus. Poſtquam reconditus articulus fuerit, ſubſellium
C ad ſcalam referendum eſt, vt æger ſuper id ſtatuatur, tam à ſcala, quàm à cuneo remotus, collocato humero vt antea dixi. Verùm, cùm maiores noſtri idem organum idoneum à ſuperiore parte attrahendo tradiderint, ſequitur, vt nos quoq; à ſuperiori parte extendendi rationem vobis aperiamus. Ergo (ſicut dixi) placuit maioribus luxati reſtituendi modum, & à ſuperiori parte adducendo, & in diuerſa trahendo explicare. potiſſimum autem à ſuperiori parte intenderunt, vbi humerus non ſolum elapſus eſſet, ſed etiam perfractus. ſpectemus igitur, quibus modis voluerint luxata reſtituere, à ſuperiori parte intendentes. Scala igitur in cæteris eodem modo præparata, cuneum non amplius ex funibus ſuſpenſum, ad gradum alligant, ſed ſolum ſuperimponunt: funium verò capi-
D ta admodum longa per ſuperiores trochleas ab interiori parte extra traiiciunt: poſt hæc deorſum demiſſa vectibus, qui pro clauis ſint, circumligant. His ita conſtitutis ſubſellium ad ſcalam ponunt, ſuper quod homo aſcendens, brachium ſuperiniiciat, vt cuneus rurſum in alam indatur: deinceps carcheſium laqueum, vel alterum æqualiter extendentem humero iniiciunt, capitaq; eius deorſum ducta, vt contineantur, ad aliquem ſcalæ gradum deuinciũt. quibus ita cõtentis axis conuertitur, per quam conuerſionem cunei funis alio intercedente motu attractus à ſuperiori parte intendit. Neruis, quantum res poſtulat, intentis impulſus adhibetur, & per duplicem habenam extrahendo, & manibus ſurſum compellendo. Equidẽ

huic reponendi modo non ſubſcribo ea de cauſa,quam adiungam.cuneus elatus circumagitur,qui E
cum ſub ala non manet,articulus ex toto non reponitur,ac potiſſimum, vbi quis velit ſuſpenſo homine excitando illum reponere. Ea verò extendendi ratio,quæ ab inferiori parte adducit,ſtabilis eſt cuneo ſuper gradum collocato,& per funes alligato,vt antea diximus. At quo pacto nos à ſuperiori parte adducentes firmiter reſtituamus,paulo poſt intelligetis,vbi condendi luxati rationem recenſebimus. Ratio autem,quæ in diuerſa diducit,ſic habet:Cæteris omnibus ordinatis laquei capita non amplius ad gradum vinciuntur,ſed ad axis clauum dantur:per ſe dantur,vel alio motu intercedente,vt prius ſcilicet per inferiores trochleas traiiciantur,tuncq; ad axem deligentur.Eadẽ nunc culpari poſſunt in hac in diuerſa extendendi ratione,quæ paulo ante dicta ſunt in illa, quæ à ſuperiori parte extendit. vbiq; enim probo, cum is, cuius articulus reponitur,rectus collocatur,ſolam ab inferiori parte extendendi rationem adhiberi. Nunc proximum eſt, cùm de humero in alam prolapſo dixerimus,vt de eodem quoq; in priorem partem excidente pertractemus.

De Humeri Capite in priorem vel poſteriorem partem excidente. XII.

AD humeri caput in priorem vel poſteriorem partẽ elapſum ſcala eadem ratione modoq; præparata vel figurata,organoq; et trochleis(vt antea dictum eſt)alligatis,rurſus,vbi reſtituere volumus,ſubſellium iuxta ponimus,lanaq; vel linteis contegimus gradum idoneum, ſuper quem re- F
ſtituamus:cui(ſicut oſtenſum eſt)inuoluto ala inſidat:tum carcheſium laqueum, vel alium æqualiter extendendi vim habẽtem humero(vt propoſitum eſt)circundamus,cuius capita deorſum attracta ad organi axem religamus, quemadmodum ad humerum in alam prolapſum tradidimus,vt cõuerſus axis directa ductione ab inferiori parte intendat.eodem momento, quo intendimus, aliquis rurſus à poſteriori parte aſſiſtens, vtraq; manu ad ceruices hominis data, corpus in contrariam partem repellat. Licebit autem in hoc caſu magis & extendere & ducere ad inferiora. Subſellio itaq; ſubtracto,homo ſuſpenditur,vt ſimul & articulus excitetur, & quæ illi ſuperiecta ſunt, laxentur. vbi quantum reponendus articulus poſtulat,intenderimus, circumducendo impellimus: ſi quidẽ in priorem partem, humeri caput exciderit, ab ea ſede, in quam venit,ad eam,vbi eſſe naturaliter debet,prominentiori palmæ parte vrgemus, atq; altera manu cubitum à poſteriori parte in priorẽ adducimus, quo facto miniſter aſſiſtens manum apertam lato ſcapularum oſſi opponat, atq; id repellat,ne vis operæ reſoluatur:verum,ſi in poſteriorem partem prorumpat,contrarium fieri debet, humeri quidem caput prominentiori parte palmæ vrgendum eſt,vt à lato ſcapularum oſſe in ſuam ſedem reuertatur,atq; altera manu cubitus ad poſteriorem partem prorſus adducendus.Hac igitur ratione humeri caput reſtituẽdum ducimus,vbi in priorem vel poſteriorem partem eruperit. Sed G
alij in vtroq; caſu eam reponendi rationem probarunt,quæ à ſuperiori parte extendit.hoc,quo pacto agant,videamus.Scala eodem modo parata duplicatę habenæ vel funis medium lana vel linteo inuolutũ alæ ſubiiciunt,capitaq; eius per ſuperiores trochleas traducta deorſum ad axis vectes tanquam ad clauos alligant:deinde humero carcheſium laqueum, vel alium, qui æqualiter extendere valeat,circundant,cuius capita deorſum demiſſa, vt contineant ad aliquẽ ſcalæ gradum deuinciũt. quibus ita cõſtitutis axis conuertiť,quo cõuerſo & continẽt,& à ſuperiori parte intendũt: ac poſtq̃ abunde extenderunt adducendo impellũt. At cũ in diuerſa contẽdunt,capita laquei vel directa ductione vel alio intercedente motu,funis verò per alium motum interiectũ,ad axis clauũ alligant, vt conuerſo axe in diuerſa diducãt:poſtq̃ ſatis intenderunt,adducendo impellũt. Intentiones quidem ſuccedunt,ſed impulſus fallax eſt,ſiquidem hoĩe excitato,& ſuſpenſione diſtracto,ægre articulus reſtituitur.atq; ob hanc cauſam nũc placuit extẽdendi rõnem tã à ſuperiori parte,q̃ ab vtraq; pterire. Humeri ergo caput,in quãcunq; partẽ venerit,conuenit ab inferiori parte extẽdendo reponere, cũ erectus homo collocať. Qua via humeri caput reſtituať,expoſuimus.Pergamus igitur ad cubitũ.

De Cubito. XIII.

AEque duo brachij oſſa in quatuor partes erumpunt, in interiorem, exteriorem, priorem, & H
poſteriorem:atque vbi in tres partes venerint,exteriorem ſcilicet,interiorem & poſteriorem, brachium curuatur,& extendi non poteſt.Commune eſt horum trium caſuum,in quibus curuum brachium minime extenditur,ſcalam cum organo (vt dictum eſt) ad reſtituendum parare: poſtea hominem iuxta ſcalam collocare,vt ſuper ſubſellium aſcendens brachium ſuper conuenientem ſcalæ gradum iniiciat: tum ea iunctura,quæ palma nuncupatur,humerum continere,& laqueum inæqualiter extendentem, vt attollentem chiaſtum aut nauticum, brachio in vicinia manus circundare,eiuſq; capita ad vnum ſcalę gradum,vt retinacula ſint,deuincire,vt vbi vis adhibetur,recti anguli figura fideliter conſeruetur: coq; facto medium duplicatæ habenæ, brachio prope cubitum iniicere,capita verò deorſum ducere ad axem, ibiq; vel directa ductione ad axis clauũ alligare, vel alio intercedente motu,non ſecus ac vbi humeri caput reponitur,vt ſimiliter axis conuerſio ab inferiori parte intendat. Traditur etiam ad cubitum ille reponendi modus,qui à ſuperiori parte extendit, cuius ratio eſt hæc. Cæteris omnibus (vt propoſitum eſt) conſtitutis, humerus non amplius, vt contineatur, deuincitur, ſed laqueus carcheſius, aut alius ex iis,qui æqualiter extendunt, ipſi circumligatur, cuius capita ad ſuperiores trochleas adducta ab interiori parte in exteriorem attracta deorſum feruntur,& ad axium vectes quaſi ad clauum alligantur: duplicatæ verò habenæ

capita

A capita deorſum adducta,vt retinacula ſint ad aliquid immobile dantur.conuerſo igitur axe & continemus,& alio intercedente motu à ſuperiori parte extendimus. At modus, qui in diuerſa extendit, hinc manifeſtus eſt: vbi enim in diuerſa extendimus, laquei capita per ſe ad clauum axis vel alio intercedente motu ad eiuſdem vectes deligantur, vt eadẽ conuerſio in diuerſa extendat. Neruis, quantum res poſtulat, extentis conuenienter impellere oportet, adducendo, ſi luxata in duas partes venerint, in interiorem ſcilicet & exteriorem: extrahendo, ſi in poſteriorem: quas impellendi rationes in opere de articulis expoſui. Hæc igitur fieri debent,quando cubitus in propoſitas partes erumpit. Verùm, ſi in priorem, in quo caſu diximus extentum brachium non curuari,iterum eadem ſcala atq; organum comparatur,æger ſcalæ aſſiſtens brachium ſuper commodum eius gradum imponit, humerus ad ſcalam per eandem iuncturam vincitur, laqueus æqualiter extendens ad brachium datur in vicinia manus, cuius capita deorſum feruntur ad organum, vt ab inferiori parte attrahantur. ſi quis autem velit agere hoc tum continendo, tum à ſuperiori parte adducendo,humerum non amplius ad ſcalam deuinciat,ſed vtrique membro laqueũ inijciat,qui æqualiter intendat, vnum ſcilicet humero,alterum brachio: & ſuperioris quidem laquei capita ſurſum ferat vltra caput, alterius verò deorſum, vt (quemadmodum in alijs reponendi rationibus decla-

B rauimus,extendat. quod vbi abunde fecerit, nunc reponendi cauſa duo modi impellendi potiſſimum aptantur, qui premit, & qui circunducit. ſed ante quidem premere conuenit, dum intentio adhuc manet, dehinc circunducere: quos impellendi modos multo ante expoſui in opere de articulis. Oportet autem eo, quod luxatum eſt, reſtituto, brachium curuare atque extendere,pronumq; & ſupinum collocare, vt ex toto reſtitutum eſſe intelligas: tum ad angulum rectum in ſequentem curationem figurare. Vtraque igitur brachij oſſa, vbi loco ſuo non ſunt, per ſuperiores modos reponuntur. verùm quoniam vtrunque per ſe proprie vitiatur, cum ſuo loco mouetur, poſt hac neceſſe eſt

C ſcribamus, quo'nam modo cubitus erumpens, radius'que diductus ab inferiori parte extenti reuertantur.

A Cuneus ſub ala per funes ſuſpenſus.
B Organum ad ſcalam alligatum.
C Trochleę à ſummo gradu ſuſpenſę.
D Trochleę ab imo gradu ſuſpenſę.
E Subſellium.
F Iunctura,quę palma nuncupatur.
G Laqueus attollens in vicinia manus.
H Capita laquei, vt retinacula ſint, ad ſcalę gradum deuincta.
I Medium duplicatæ habenæ prope cubitum iniectum.
K Capita ad axis clauum directa ductione alligata.

D

De Cubito & Radio. XIIII.

MOuetur per ſe cubitus interdum loco, & rurſus per ſe radius diducitur, ijs modis, quos in opere de articulis declarauimus. Ad hæc igitur oſſa reſtituenda, ſcala ſimiliter paratur, humerus'que ad gradum vincitur ea iunctura,quę palma dicitur:ad ipſum verò brachium vtiliter datur laqueus aliquis ex ijs, qui inæqualiter extendunt,cuius laquei ſinus à parte,quæ reſtituitur: capita à contraria, hoc eſt ab integra collocentur.propriè enim laquei,qui inæqualiter extendunt, eas partes magis cogunt, quibus ſinus hærent: minus verò, quibus capita. ſiquidem conſilium eſt, vbi ſuperius os excidit, ab inferiori parte attrahere:ad id, quod ſuo loco eſt,vim minime adhibere.Huius igitur laquei capita ad axis clauum dari debent,vel directa ductione,vel alio motu intercedente, vt conuerſio axis ab inferiori parte extendat. ſed vbi, quantum reſtituendum os poſcit, extenderimus, idoneis impellendi modis vti conuenit, cubito quidem in interiorem partem excidente,

excidente, radio'que in exteriorem adducto, vtriuſque manus digitos inter ſe iunctos eminentiæ E cubiti ſubijcimus, prominentiores'que palmarum partes vtrinque ponimus, atque his ſummopere vrgentibus adducimus: ſed, ſi in poſteriorem partem prorumpant, cubitus præſertim, ea reponendi ratio efficaciſſima eſt, quæ extrahendo impellit. ſin radius in priorem partem conuertatur, expedit premēdo & circunducendo impellere, quemadmodum oſtendimus, vbi vtrunque os in priorem partem elapſum ponebamus. exquiſitos autem reponendi modos in opere de articulis expoſuimus. Repoſiti autem oſſis indicium erit, in cubito libera brachij cōtractio atque porrectio: in radio, in pronum vel ſupinum habitum conuerſio. Quo modo igitur per ſcalā homine erecto reſtituere luxatum conueniat, demōſtrauimus. F verū quia iuſta aliqua de cauſa, aut ob imbecillitatem, aut ob femur, ſeu crus ſimul comminutum, æger ſtare nequit, dum luxatum reſtituitur, neceſſe eſt in ſequentibus aperire, quæ ratio ſit reſtituendi, homine ſuper planam ſcalam iacente.

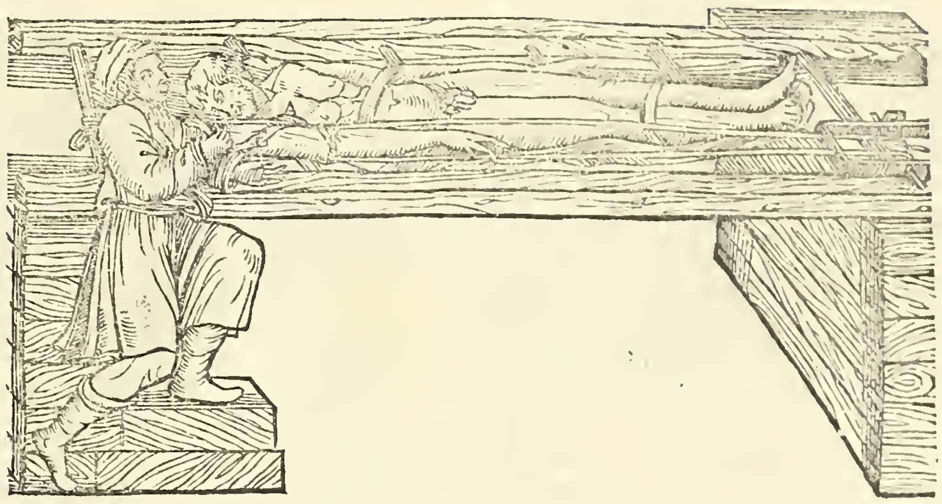

B Organum ad ſcalam alligatum.
C Trochleæ ſuperiores.
D Trochleę inferiores.
E Subſellium.
F Iunctura, quę palma nuncupatur.
G Laqueus inęqualiter extendens.
H Capita laquei duplici intercedente motu ad axem data. G

Quo pacto iacente homine reſtituatur Humerus in alam prolapſus. *XV.*

SCalam collocare planam oportet, & vt à pauimento attollatur, extremitatibus lapides vel ligna ab vtraque parte ſubijcere, atque æquandi gradus cauſa linteū ſuperimponere: huiuſmodi enim lectus, quod pertinet ad ægrum iacentem, dum reſtituitur, ſcamni munus præſtabit. organum verò ad ſcalam alligandum ab inferiori crurum extremitate, rurſusq; trochleæ (quemadmodum dictum eſt) binæ à ſuperiori ſcalæ parte, totidem ab inferiori vinciendæ. ſatius autem eſt ad luxata reſtituenda pro ſcala adhibere ſcamnum, quod ab altero extremo quadratis foſſis excauatum ſit, vbi organum firmiter inſiſtat. quæ præparatio eſſe debeat, dictum eſt: modos autem, quibus humeri caput reſtituitur, exequemur. Prolapſo igitur humeri capite collocare hominem conuenit, ſic vt iaceat ſuper ſcalam, organo ad pedes conſtituto, ſupinus, vbi in alam vel priorem partem excidit: in verticem, vbi in poſteriorem. Igitur, vbi in alam conuertitur, funis capita ſuper caput à priori vel poſteriori parte adducenda, medium'que habenæ duplicatæ dandum eſt ad hume- H rum ſic, vt inter ipſum & cuneum demittatur, capita'que eius ab exteriori parte ferantur, atque ita pendeant: poſt hæc laqueus charcheſius, vel alius ex ijs, qui æqualiter extendunt, humero (vt ſupra oſtenſum eſt) inijciendus, cuius capita deorſum ad organum adducenda. cum capita ergo ad pedes ferantur, agemus vel continentes, & ab inferiori parte extendentes, vel in diuerſa trahentes, ſiue directis ductionibus vtamur, ſiue alius motus intercedat, vt antea indicauimus. cum ſatis extenderimus, condere humerum debemus, idoneam impellendi rationem adhibentes: præcipue autem duplex impellendi ratio idonea eſt, & quæ articulum extrahit, & quæ ſurſum compellit. manente intentione duplicatæ habenæ capita tenentes vi humeri caput extrahimus, eodemq; momento cubitum in interiorem partem ad latus repellimus: eo enim fit, vt humeri caput facile prōpteq; in exteriorem partem ducatur, moueaturq;. quo facto remiſſa intentione, protinus ſurſum compellimus: poſt hæc humerum prehendentes attollimus, vt in ſuum locum collocemus. Hæc ſunt quæ fieri oportet, vbi humeri caput in alam excidit.

A Cuneus alligatus ad funé, cuius capita dantur ad gradum ſupra caput.
B Organum ad ſcalam alligatum
C Trochleę à ſũmo gradu ſuſpenſæ deorſum ſpectantes.
D Trochleæ ab imo gradu.
E Habena media demiſſa inter cuneũ & humerũ, cuius capita ſpectent in partem exteriorẽ.
F Charcheſius ad humerum datus.

B *De Humeri Capite in priorem vel poſteriorem partem excidente.* *XVI.*

SEd ſi humeri caput in priorem vel poſteriorem partem conuertatur, homine (vt dictum eſt)
figurato, nempe ſupino, ſi in priorem partem venit, in ventrẽ: ſi in poſteriorem, funis aut habe-
næ medium lana ſiue linteo obuolutum, alæ ſubijcitur, capita'q; ſupra caput feruntur, nõ quidem
ẽ regione vitiati humeri, ſed obliqua verſus partem contrariã ad rem aliquã immobilem vinciun-
tur, qua retineantur. Ambigitur verò, quamobrem capita non recta ferantur, ſed verſus cõtrariam
partem obliqua. Paſicrates quidem atque alij non nulli hoc ea de cauſa fieri aiunt, ne à medio funis
humeri capite ſurſum attracto prohibeamur, quo minus ab inferiori parte extendamus: ſed deci-
piuntur ſimilitudine femoris, cum res aliter habeat, ſiquidem femur ad Γ literæ ſimilitudinem de-
clinat, at humeri caput dimidium orbiculatum eſt, neq; poteſt femoris modo à medio fune ſurſum
adduci. quorſum igitur id fit? ne ſub medio fune, quæ ſub ala ſunt compreſſa, alæ regionem com-
pleant, completo.n. receſſu, humeri caput locum non habebit in quẽ recondatᷣ. Nos ẽt nõ ſecus at-
que ij, qui non multo ante nos vixerunt, ob propoſitam cauſam, habenam vel funem ſimiliter col-
locamus. Conſueuimus interdum & aliter continere, duos.n. laqueos ex ijs, qui inæqualiter exten-
C dunt, implicãtes, thoraci dorſoq́; ſub alijs circumponimus, eorumq́; capita continẽdi cauſa ad gra-
dum, qui cõtra ſitus eſt, alligamus: qua continendi ratione adhibita laqueũ æqualiter extendentem
humero circumponimus, quemadmodũ tradidimus, quà de humeri capite in alam prolapſo: cuius
deinde laquei capita ab inferiori parte ad organum demittimus, & ad axẽ deuincimus, vt eo cõuer
ſo cõtineamus, & ab inferiori parte pariter extẽdamus. Vi, quantũ res exigit, adhibita, vt articulũ
reſtituamus, premendo impellimus. ꝑminentiori.n. vnius manus palma vi humeri caput cõprimi
mus, altera verò cubitũ huc atq; illuc agitamus. Indicium aũt repoſiti oſſis in ſuperioribus explana
uimus. Fit etiam interdum, vt ad humeri caput luxatum, medij quoque humeri fractura accedat,
cogaturq́; medicus eodem tempore vtriq; vitio ſubuenire. Docẽdi autem gratia ſermoni inſiſtam,
qui eum caſum explicet, vbi & caput humeri in alam excidit, & medius humerus comminuitur.

De humero fracto ſimul & prolapſo. *XVII.*

QVæſitum eſt à maioribus noſtris, qua via hæc reſtituantᷣ. Paſicrates quidem os ſuo loco mo-
tum primo reſtituit, ꝙ maiorem vim in reſtituẽdo poſtulet, q̃ fractura. At ſi quis ſub fractu
ra laqueum inijciens eodem momento velit tã quod fractum eſt, q̃ quod excidit, reſtitue-
re, dum vis ad luxatum, quantum poſtulat, adhibetur, fractura plus iuſto intenta partes fracturæ ſu
D perfectæ vltra debitum extentæ, lædentur, reſoluentur nerui aut abrumpentur, & fortaſſe corpora
tota, priuſq̃ articulus laxetur. atque hac de cauſa cenſuit ipſe laquem ſuper fracturam imponen-
dum, & ante quod luxatum, dein quod fractum eſt, reſtituendum. Voluit Ariſton eodem tpe, &
luxatum & fractum humerum reſtituere, ne ſi luxatum prius reponatur, dum fractura componitᷣ,
præ vi poſitum humeri caput erumpat. Quæ dicuntur in vtroq; caſu ſequi detrimenta, vere ſic ha
bent, quapropter nobis placet, ante articulum reponi, ꝓximeq́; fracturam curari, ea cautione, ne
dum quod fractum eſt, ab inferiori parte extenditᷣ, articulus elabatᷣ. Ad luxatũ igitur reſtituẽdum
cuneus à funibus dependens in alam conijcitur, rurſus'que capita funis ſurſum adducuntur ſuper
caput: humero ſuper fracturam Charcheſius laqueus imponitur, vel alius, qui æqualiter extendat,
eiuſq; capita, deorſum demiſſa, vt retineantur ad aliq̃ moram, vinciuntur, atq; à ſuperiori parte at-
trahendo articulus reponitur. quo facto cuneus in ala relinquitur, vt humeri articulus maneat, la-
quei verò capita inferiori parte reſoluuntur, & ſuper caput adducta tanq̃ retinacula vinciuntur, vt
vtriuſque præſidio cunei ſcilicet & laquei, articulus ſuo loco ſeruetur. poſt hæc Charcheſius la-
queus, vel alius æqualiter extendens humero inijcitur, cuius capita deorſum demiſſa ad axem, vt
ab inferiori parte intendant, religantur. quo fit, vt fractura ab inferiori parte intenta componatur,
ſuperiori articulo non excidente. Hactenus de humeri capite, nunc de cubito.

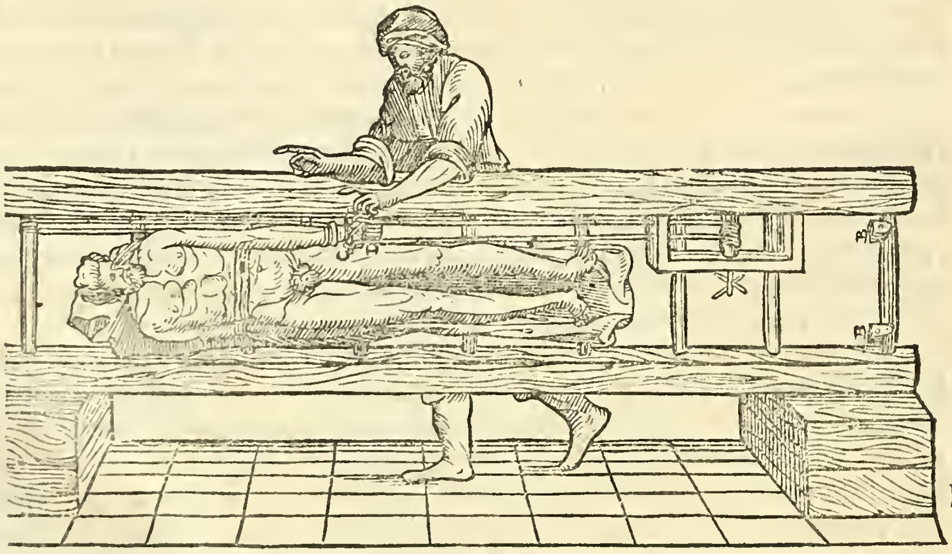
De Cubito

De Cubito luxato. XVIII. E

CVbito in illas treis parteis conuerſo, in quas vbi procidit, brachium curuum eſt, neq; extenditur, homo reſupinandus eſt ſuper aſſerem ſcalæ inſidentem: alligatis trochleis organo'que ab inferiore parte, laqueus inæqualiter extendens brachio prope manum inijciendus, cuius capita ſuper caput adducta ad oppoſitam moram alligentur: tum duplicatæ habenæ medium iuxta cubitum dandum, capita'que eius deorſum adducenda. Dantes igitur capita, laquei quidem humero iniecti, ſupra caput, duplicatæ verò habenæ, deorſum, continebimus ſimul & ab inferiori parte extendemus, vt oſtenſum fuit in ſuperioribus. neruis abunde intentis eo modo impellemus, quem paulo ſupra diximus, cum de erecta ſcala pertractauimus. At ſi in priorem partẽ elabatur, in quo caſu brachium extenditur, reſupinato itidem homine, laqueus æqualiter extendens humero inijciatur, capitaq; eius ſuper hominis caput attrahantur: tũ alter laqueus æqualiter extendẽs ad extremum brachium alligetur, eius'que capita deorſum ducantur. intentionem verò à pedibus adhibẽdam eſſe antea expoſui. Eodem autem modo, vbi articulum reſtituimus, impellere oportet, premendo ſcilicet & circunducendo, eadem'que ratione, quę in opere de luxatis dicta eſt. verùm, ſi alterum os præter naturam habeat, ſiue cubitus excidat, ſiue radius diducatur, laqueo rurſus æqualiter extendente ad humerum dato, capitibusq; eius ſurſum ſuper caput adductis, vt retinacula ſint, F brachio laqueus inijcitur, qui inæqualiter extendat, quemadmodum explicauimus: capita'q; eius deorſum ad organum adducuntur, & ijdem impellendi modi accommodantur. Abſoluimus iam ſermonem vniuerſum de cubito atque humeri capite, reſtat, vt ad manum accedamus.

De Manu. XIX.

MAnus in quatuor partes mouetur, interiorem, exteriorem, priorem, & poſteriorem. Reſtitui autem debet, vel ſuper ſcamnum, vel ſuper ſcalam, quæ plana collocetur. Homine itaque iuxta ſcalã vel ſcãnum ſedẽte, figuretur manus, ſupina, ſi in interiorem partem erupit: prona, ſi in reliquas tres. deinceps circa ſinum manus, ferramentum, quo adurimus tranſuerſum vel tranſuerſus axis detur, atque ad ipſam palmam vinciatur: tum extremitatibus, propoſiti, vectis ſeu ferramenti, ſinus laquei inæqualiter intendentis vel mediæ habenæ inijciantur, capitaq; à priori parte ad organum ferantur. Brachio autem in vicinia manus circumligetur laqueus æqualiter extendens, cuius capita ferãtur à poſteriori parte: rurſusq; intentio adhibeatur, quæ paulo ante expoſita eſt: vel continendo, & ſeu ab inferiori ſeu ſuperiori parte extendendo, vel in diuerſa adducendo, poſtq; abũde intẽderimus, impellere debemus, G quemadmodũ in libro de luxatis expoſuimus: p̃mẽdo, vbi in interiorẽ vel exteriorem partẽ venit, vbi in priorẽ & poſteriorẽ, adducendo. Sed venio ad ſpinã.

A Organum ad ſcalam alligatum.
B Trochleæ.
C Ferramentum datũ ad ſinus manus.
D Sinus laquei dati ad ferramenti extremitatẽ
E Laqueus ęqualiter extẽdens brachio iniectus in vicinia manus.

H

De Spina. XX.

SPina gibba ex recenti ictu reſtituitur. Oportet in reſtituendo hominem pronum collocare, vel ſuper ſcalam, cuius gradibus aſſer iniectus ſit, vel ſuper ſcamnum, trochleasq; (vt dictũ eſt) adhibere: poſt hæc ad ſpinam dare binos laqueos ęqualiter extendentes, vnũ à ſuperiori parte gibbi, alterum ab inferiori: vel quaternos ex ijs, qui inæqualiter extendunt, inter ſe oppoſitos, binos à ſuperiori parte, totidem ab inferiori: & ſuperiorum quidem capita ſurſum, inferiorum verò deorſum adducere, ſiue vt retinacula ſint, & vel ab inferiori vel à ſuperiori parte intendant, ſiue vt in diuerſa diducant, verùm, vbi in diuerſa diducimus, trochleis vtimur alio intercedente motu agentes. Poſtquam abunde intẽderimus, eo modo impellimus, quem in libro de articulis enarrauimus. Sequitur autem, vt de modis reponendi femoris pertractemus.

De Femore. XXI.

FEmur in quatuor partes prorũpit, interiorẽ, exteriorem, priorẽ, & poſteriorem: atq; vbi in tres partes conuertitur, crus extentũ eſt, & curuari minime poteſt: quod ſi in poſteriorem partem prolabatur,

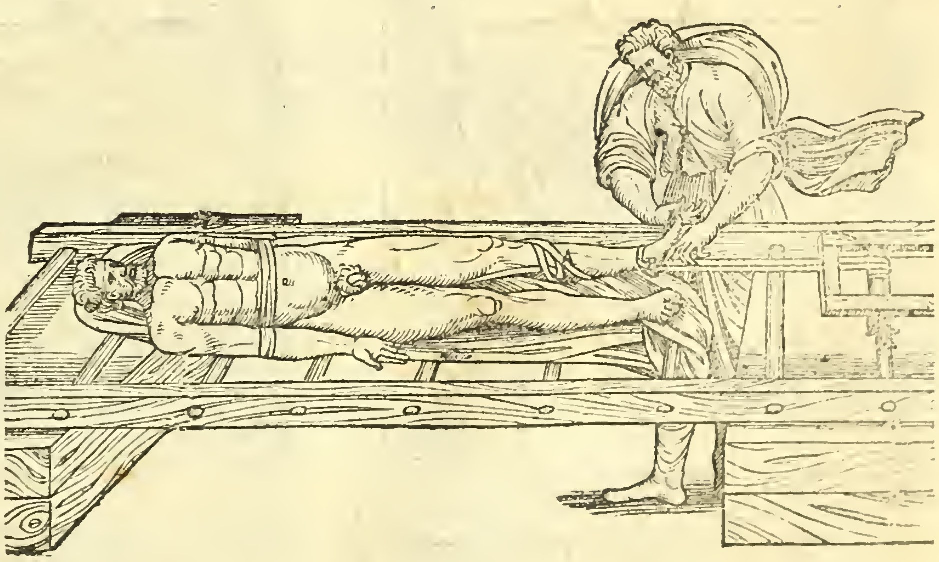
A labatur, curuatur, ſed non extenditur. Igitur, ſi in illas tres partes venit, vbi extentum crus minime implicatur, reſupinandus homo eſt ſuper ſcalam vel ſcamnum, & duplicatæ habenæ vel funis medium lana ſeu linteo circundatum inter anum & naturale inijciendum, capita'q; eius ſuper caput adducenda. Sin in exteriorem quidem & priorem partem femur eruperit, media habena variè quacunque parte inter anum & naturale dari poteſt: ſed, ſi in interiorem partem exciderit, inter femur integrum adhibenda eſt, & articulum, qui reſtitui debet, ne ſi femoris capiti ſubiecta fuerit, membrum ab inferiori parte attrahi non ſinat. quo facto Charcheſius laqueus vel alius æqualiter extendens femori extremo circumponendus eſt, capitaq; deorſum ad organum ferenda, & ad axis clauum alliganda, vt adhibitis retinaculis conuerſo axe contineamus, & ab inferiori parte extendamus. Nihil item prohibet, quo minus à ſuperiori intendamus, quemadmodum dictum eſt, quà de humeri capite. Neruis, quantum ſatis eſt, diductis, iiſdem vtendum eſt impellendi modis, quos in opere de articulis indicauimus. At, ſi femur in poſteriorem partem prolabatur, vbi complicari crus diximus, ſed nullo modo extendi, organo ab inferiori parte alligato æger ſedeat: magis tamen in ſupinum habitum conuerſus, in alteram coxam inclinetur. poſt hæc contineatur, ſicut in opere de articulis oſtendimus. tunc Charcheſius laqueus, vel alius æqualiter extendens, femori circun-
B detur, eius'que capita deorſum demiſſa, vt ab inferiori parte extendant, ad axem religētur. neruis, quantum res poſtulat, intentis, oportet eadem ratione in reſtituendo impellere, quæ in opere de articulis expoſita eſt, ſpatha premendo idonea extrahere, & femoris caput in exteriorem partē adurgere: ſicq; crure deorſum extento, atq; homine reſupinato articulus reponitur. Crus autem reſtitutum teſtatur eius flexus, atque porrectio: in quamcunque enim partem venerit, vbi reſtitutum eſt, liberam eius actionem ſpectamus, flexum ſcilicet & porrectionem.

De Genu. XXII.

GEnu in tres partes erumpit, interiorem, exteriorem, & poſteriorem: vbique autem crus extentum eſt. Si in interiorem & exteriorem partem veniat, hominem reſupinare conuenit: ſi in poſteriorem, pronum collocare, tuncq; laqueos æqualiter extendentes membris inijcere, vnū quidem femori prope genu, alterum cruri ſuper eam regionem, quæ carnoſa à poſteriori parte prominet: rurſusq; organo ad inferiora deligato, eaſdem adhibere intendendi rationes, quæ in alijs luxatis ſunt oſtenſæ, impulſumq; in opere de articulis declaratum.

De Talo. XXIII.

TAlus modo in interiorem, modo in exteriorem partem prolabitur, non nunquam etiam in
C poſteriorem. Rurſus itaque oportet hominem ſedere, extentoq; cruri laqueum imponere, qui æqualiter extendat, eiusq; capita ad poſteriorem partem porrigere: ad talum verò ſandalium, vel draconem laqueum dare, capitaq; à priori parte ad axem adducere, continendo'q; ab inferiori parte extendere, & iiſdem vti modis impellēdi, quos in opere de luxatis explicauimus. Reſtituendi rationē prætterimus, quoniā de hac præcipue agimus, vbi organorū, quæ plana collocantur, præſertimq; noſtri machinamenti motum
D declaramus.

A Laqueus iniectus cruri ęqualiter extendens.
B Sādalius laqueus ad talum datus.

Gloſſocomum Nymphodori. XXIIII.

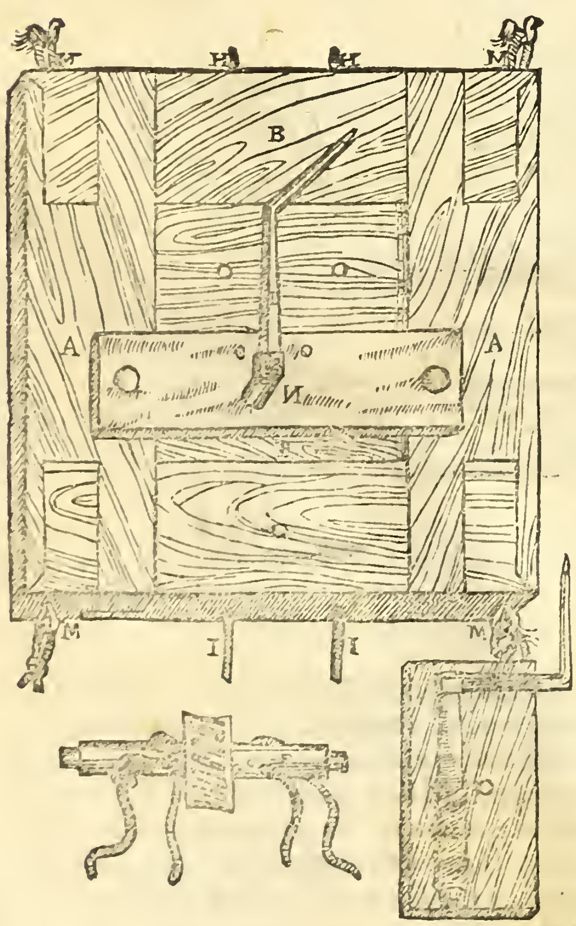
GLoſſocomū Nymphodori tractoriū, organū eſt quadratū. hēt aūt duo latera, q̄ extremis partibus per duo tranſuerſaria inter ſe iungunt̄. laterū verò & tranſuerſariorū eadē eſt magnitudo, ſunt. n. lōga lataq; duos palmos, craſſa digitos totidē. quare, quū æqualis ſit eorū modus, iure gloſſocomū ex eorū numero eſt, q̄ proprie quadrata appellant̄. Media igitur latera exculpta, cauataq; sūt cauis nō nimis alte penetrātibus, quibus includit̄ axis hn̄s in medio tympanū, cui ab vtraq; parte ferrei vnci ſunt, duo in vniuersū, vel foramina, in q̄ poſſint conijci funes, quorū hæc ratio eſt. funes duo vncis medij circūligantur, & ab vtraq; parte, ꝑpe foramina nodū accipiunt: quorū capita, quū quatuor ſint, duo traijciunt̄ ꝑ trāſuerſariū prius, ab interiori parte extra: reliqua duo per id, quod

poſterius

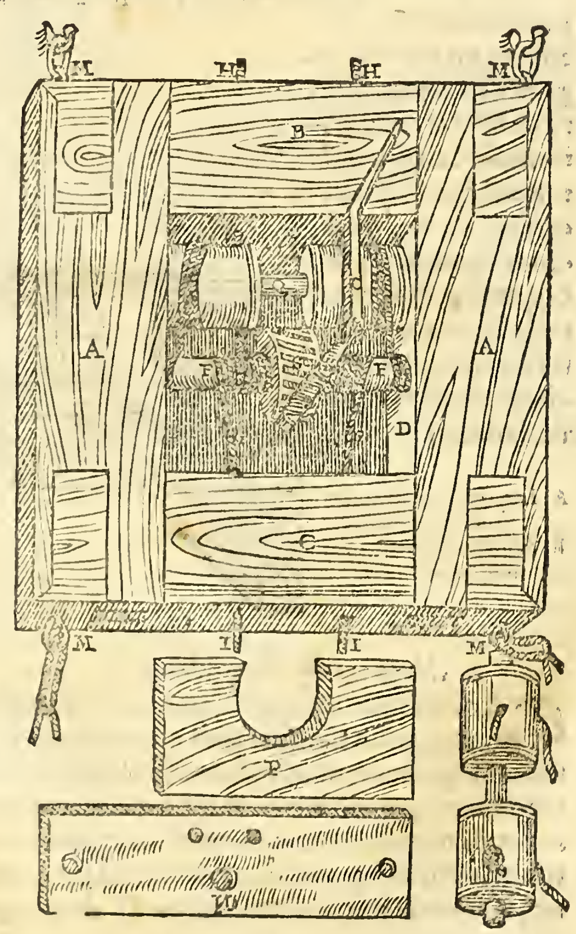
poſterius eſt Secundum tympanum cochlea ſpeciem lentis referens recta collocatur, hæc compo- E
ſito vocabulo græce κωχλιαξων dicitur. eius extremitas demittitur in cauum non penetrans prioris tranſuerſarij: pars verò, quæ cochleæ modo ſtriata eſt, iuxta tympanum collocat̃: quod ſupereſt ex eius longitudine per foramen tranſit, extremaq́; parte baculum verſans habet, quo torquetur, vt cochlea per id verſata tympanum moueat, conuerſo hoc axis verſetur, quo moto funium capita, quæ extra procedunt, ad intendendum ducuntur. Sunt item in gloſſocomo opercula, vt quæ in eo ſunt machinationes occultentur: tum quatuor anuli ad latera fixi, bini ab inferiori parte, totidem à ſuperiori, ea de cauſa, vt alligari organum poſſit. Huius fabricationis auctor eſt Ariſtion filius Paſicratis, ſiquidem aliter ſtructum fuit à Nymphodoro. in vetuſta.n. ſtructura extat cochlea non per tranſuerſarium, ſed, quà opercula ſita ſunt, traiecta. duas enim forfices ferreas ad latera affixas habet ad medium pertuſas, quarum vna axi ſubijcitur, altera ſuperponitur, vtraque à latere tympani collocatur, inferior anguſtius foramen habet, ſuperior latius. Cochlea igitur ab ea parte, qua opercula ſita ſunt, traiecta, atque à forficibus contenta, alterum operculũ ſine impedimento clauditur: alterum claudi non patitur pars cochleæ, quam penetrare diximus, cui'q; baculum verſans affigitur. hoc itaque operculum medium trãſuerſum in duas partes ſecatur, quarum altera manet
immobilis, altera clauditur: atque hæc media in longitudinem lunata figura exciditur, vt, quum F
operculum clauditur, lunatum eius cauum propoſitam cochleæ partem excipiat. Hanc Nymphodori ſtructuram non accepit Ariſtion, ſed adiecit organo axem habentem tympana foramina'que, vt axis, qui in medio eſt, motus, vbi velis, conſiſtat, & vi minime voluatur: tranſtulit item anulos iuxta prius tranſuerſarium, ne organum à parte operculi, ſed à parte prioris tranſuerſarij alligetur. traiecit præterea funium capita per opercula, hæc quidem à ſuperiori parte, illa verò ab inferiori. quod quidem pertinet ad anulorum ſitum, vnà nobiſcum ſentit: ſed axem, quem adiunxit, tanquam ſuperuacaneum reijcimus, ſiquidem vnus axis ex robuſta materia præparatus, quod opus eſt, abunde efficit. Sed cùm gloſſocomi fabricationem abſoluerimus, ſequitur, vt ad eius motum veniamus.

A Latera.
B Tranſuerſarium prius.
C Tranſuerſarium poſterius.
D Cauum non penetrans.
E Axis habens tympanum in medio.
F Foramina in quæ funes conijci poſsint.
G Funes duo.
H Capita funium traiecta per prius tranſuerſarium.
I Capita funium per poſterius tranſuerſarium traiecta.
K Cochlea ſpeciem lentis referens.
L Manubriolum.
M Quatuor annuli in tranſuerſarijs.
N Ferrea forfex.
O Pars operculi, quæ manet immobilis.
P Pars operculi in lunatam figuram exciſa.
Q Axis habens tympana foraminaque. G

Nymphodori Gloſſocomum clauſum.

Nymphodori Gloſſocomum apertum.

H

A *De motu Organi.* XXV.

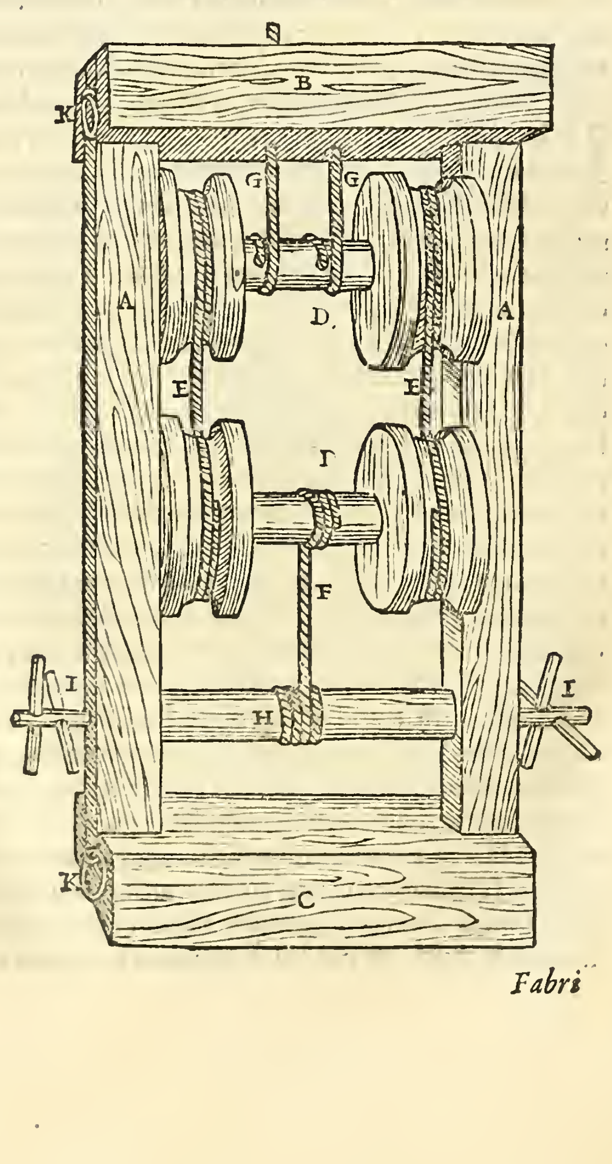
VBi humeri caput ſuo loco mouetur, præcipueq́ ſi in alam veniat, ad ſcalam eodem modo paratam, quo in Nilei Plinthio explicauimus, nunc pro Plinthio Gloſſocomum alligetur, non ab operculis, ne ſub cochlea habenæ abrũpantur, ſed à priori trãſuerſario, anulis prope ipſum affixis. Aperiantur item opercula, capitaq́ funium ad axem alligata excipiantur, hæc quidem à ſuperiori parte, illa verò ab inferiori: ac deinceps, vbi reſtituere volumus, ſubſellium prope ſcalã ponatur, ſuper quod homo aſcendens brachium ſic traijciat, vt indatur cuneus in alã: circũligetur inſuper humero Charcheſius laqueus, vel alius æqualiter extendens, eiusq́ capita ducantur ad ſuperiora funium capita, vt machinationum motu aut directis ductionibus ab inferiori parte intendamus, aut alio intercedente motu, aut per duos contrarios motus interiectos, hoc modo: Laquei capita per inferiores trochleas traijciantur, & cum funium capitibus colligentur, quo rurſus ſit, vt machinationes motæ, alio intercedente motu ab inferiori parte extendant: verùm, ſi per ſuperiores laquei capita traijciantur, deinceps per inferiores demiſſa ad funium capita vinciantur, rurſus machinationum motus per duos contrarios motus interiectos ab inferiori parte extendit. Impulſus verò, quos deinde res poſtulat, fiunt, quemadmodum dictum eſt, vbi humerus in alam prolabi-
B tur, & per duplicem habenã extrahendo, & intentione remiſſa per manus ſurſum compellendo. Retulerunt alij organum hoc, vbi à ſuperiori parte extendere volumus, idoneum eſſe: transferunt enim ipſum ad ſuperiorem partem ſupra caput, cuneumq́ ad gradum adhęrentem, ſolutum tñ, in alam conijciunt: deinde capita funium cunei, ad inferiora capita funium organi religant, & Charcheſium laqueum humero inijciunt, cuius capita deorſum adducta ad imum ſcalę gradũ immobilem deuinciunt, vt per hæc retinaculis adhibitis directis ductionibus à ſuperiori parte intendant. Licet etiam organo ab inferiori parte alligato à ſuperiori extendere alio intercedente motu: alligatis enim laquei capitibus vt (quemadmodum dictũ eſt) retinacula ſint, cunei funium capita per trochleas traiecta cum ſuperioribus capitibus funium organi vinciũt, vt machinationibus motis alio intercedente motu à ſuperiori parte extendant: aut laquei capitibus non amplius retinaculi vicem exhibentibus, ſed ad funium organi capita alligatis, vel ad ſuperiora directis ductionibus, vel alio intercedente motu ad inferiora idem præſtent: cumq́ abunde extenderunt, eoſdem adhibent impulſus, quos paulo ante propoſuimus. Quæ relata ſunt, adſcripſimus. probamus autem & in hoc, quod de Nilei Plinthio diximus, vbi ſcala erecta collocetur, intentionem ab inferiori parte adhiberi, cuneo ad ſcalam alligato: eam verò, quæ vel à ſuperiori parte trahit, vel in diuerſa deducit, ex to-
C to prætermitti, eiuſmodi ſiquidem imbecilles ſunt. Quòd ſi homo iaceat, ſic interdum cenſui luxatum reponi. contentus ſum propoſitis reponendi rationibus exempli cauſa propter organi motũ huc allatis: omnia enim luxata per hoc quoque inſtrumentum reponi poſſunt, nõ ſecus ac per Nilei Plinthium. Vtriuſque machinationes ſunt diuerſæ, ſed reponendi rationes eædem, ſic, vt liceat ex ſuperioribus vniuerſum huius organi motum intelligere.

Triſpaſtum Apellidis, ſeu Archimedis. XXVI.

ILlud in primis ſcire conuenit, quòd neque Apellides, neque Archimedes medici fuerunt, ſed architecti, qui machinamentum hoc excogitarunt (quemadmodum nos accepimus de hiſtoria,) ad naues deducendas funibus non per manus, ſed per ergatam attractis: illius autem ſeculi medici eius ſtructuræ modum minuentes triſpaſtum organum medicinale ad luxata fractáque reſtituenda fabricarunt in hunc modum. Totum organum ex eorum genere eſt, quæ oblonga quadrata nuncupantur. eſt autem hoc modo compactum. Duo latera longa palmos quatuor digiti craſſitudine inter ſe coagmentantur per tranſuerſaria longa palmos duos, craſſa digitum. latitudo potiſſimùm poſterioris tranſuerſarij ſex digitos æquat: prioris propter opercula palmos duos. Vt retulit autem Paſicrates, media latera excauata ſunt, cauis non nimis alte penetrantibus, quibus duo axes includuntur rotas habentes in vicinia laterum. vtriuſque axis rotæ perfo-
D ratæ ſunt peruijs foraminibus, quæ non alia de cauſa facta ſunt, niſi vt in ea funes immittantur, quorum ratio hæc eſt Funes duo extrema parte nodum accipientes, coniecti in prioris axis foramina attrahuntur ita, vt nodi ſuper foramina collocentur: tum funes circa ſuas vterque rotas inuoluuntur: & per poſterioris axis foramina traiecti nodum accipiunt. Poſterior axis medius inter rotas foramen habet, in quod rurſus funis conijci debet. ſumitur funis longus, qui ab vtraque extremitate nodum acceperit: deinceps per propoſitum foramen traijcitur ſic, vt nodus foramini iungatur: poſt hæc circa medium axem inuoluitur: quo facto altera eius extremitas per poſterius tranſuerſarium, quod medium perforatum ſit, traijcitur. at quid nunc fit fune traiecto? manu tractus euolutúsque poſteriorem axem conuertit, quo conuerſo alia capita funium, qui extra procedunt, ducuntur. Adhibentur autem funes quatuor, duo, & item duo, atque ad hunc modum immittuntur. Sumuntur funes duo, qui extrema parte nodum acceperint, & per duo foramina prioris axis, quæ inter rotas ſunt, traijciuntur attrahunturq́, ſic, vt nodi foramina contingant. tunc'q́ funium capita per prius tranſuerſarium perforatum ab interiori parte verſus exteriorem traijciuntur. aut prehenditur funis vnus duplex, cuius capita coniecta in prioris axis foramina attrahuntur, vt medius funis inter foramina ſtatuatur: poſtea eiuſdem funis capita traijciuntur

tur per foramina tranſuerſarij prioris. Duo item alij funes ſumuntur nodo extrema parte deuin- E
cti: hi per foramina inter rotas poſterioris axis facta, & à medio foramine recedentia, attrahuntur:
qui deinde, vbi eorum nodi ad foramina peruenerint, tunc ducuntur, traijciunturq; per poſterius
tranſuerſarium perforatum, ſic, vt quinque nunc ſint funium, quæ extra feruntur, capita, duo per
prius tranſuerſarium, tria per poſterius. his poſterioribus manu attractis, incluſisq; funibus (vt di-
ctum eſt) inuolutis atque euolutis, capita eorum, qui exterius ferebantur, ducuntur, extenduntq;
capita habenarum, quibus diſtenditur corpus. Huiuſmodi organi ſtructuram Paſicrates exponēs
reprehendit tanquam minime efficacem. vniuerſum enim organi opus conſiſtit in ductione fu-
nis poſterioris, qui manu attrahitur, at nequit manus in reſtituendis luxatis vim tantam ſuſtinere,
præſertim, vbi magni articuli ſunt, & corpora robuſta. quamobrem organi ſtructuram immuta-
uit, duos'que axes, qui incluſi erant, ita ſtruxit, vt penetrarent, & priorem minorem exiguis ca-
pitibus extantem, poſteriorem maiorem & longiora capita habentem, & ad prioris quidem axis
extantia capita clauos confixit: poſteriori verò vectes adiecit. demiſſis axibus duobus digitis ma-
chinamentum in reſtituendo ſic mouit. Habenas extendendis corporibus iniectas ad extantia
prioris axis capita deligauit, vt poſteriori axe conuerſo prior moueretur, & euolutis inuolutis'que
funibus nerui extenderentur. Sed Ariſtion Paſicratis filius patri aduerſatur, vt vetuſtam organi F
ſtructuram ignoranti. In vetuſta enim (inquit) organi ſtructura, axes non mouebantur in laterum
cauis, ſed circa ferreos chodaces affixos lateribus in capreoli formam excauatis: quod videre licet »
in organis ad aquam hauriendam comparatis, quæ ob fabricationis rationem facile conuertuntur, »
neque tamen rotæ in ſe continent armillam, ſed chodacem. quoniam igitur axes per armillas mo- »
uentur circa chodaces, & rotæ per chodaces circa armillas, axes prompte admodum verſabuntur, »
atque idcirco ſine impedimento erunt, etiam ſi funis manu ducatur. Ob id autem ipſum triſpa- »
ſtum organum appellatum eſt, quoniam tres funes agunt, vnus quidem extra ductus, duo inclu- »
ſi. Hactenus ipſe probabiliter ſcripſit, ſed vera ſunt, quæ à Paſicrate adducuntur, non enim poteſt »
manus funem ducens bene reſtituere, ſed fortaſſe monſtrationis cauſa in ludo organum mouere,
vis autem, quæ in reſtituendo requiritur, per manum minime poterit adhiberi. atque ea de cauſa
ijſdem omnibus factis, quæ in vetuſta ſcriptura ſunt oſtenſa, tertium axem organo adijciendum
iudicauimus, cuius capita traiecta per latera eſſent, vt poſterior axis nunc medius fiat, medius au-
tem perforetur: in extantibus capitibus vectes demittantur, vel manubriola, aut bacula ductaria:
medius verò funis poſterior, vbi circa axem eſt inuolutus, traijcitur per foramen axis penetrantis,
ſuo'que ibi capite alligatur. His ita conſtitutis conuerſus poſterior axis, ille inquam cuius capita G
extant, funem circa ſe inuoluit: quo fit, vt me-
dius axis moueatur, quo moto prior quoque
axis mouetur. Tribus axibus cōuerſis, funiū,
qui extra ducuntur, capita tenduntur, cū qui-
bus vinciuntur habenæ, quæ corpora exten-
dunt. Habet item organum opercula, veluti
gloſſocomum, ne machinationes oculis expo
nātur: atq; item anulos ad latera affixos, qui-
bus alligetur. Hæc eſt vniuerſi triſpaſti fabri-
catio. Reſtituēdi autem modi aptantur ijdē,
quos poſuimus in gloſſocomo, diſtat enim ſo
lum, quibus mouetur, machinationibus: præ-
terea funium eadē eſt ductio, habenis ad eos
alligatis. Sed iam triſpaſti fabricationem ex-
plicatam habemus. H

Triſpaſtum Apellidis ſeu Archimedis.

A Duo latera.
B Prius tranſuerſarium.
C Poſterius tranſuerſarium.
D Duo axes habentes rotas in vicinia laterum.
E Funes circa rotas inuoluti.
F Funis coniectus in foramen medium inter rotas poſterioris axis.
G Funis duplex, cuius capita traiecta per foramina prioris axis, per prioris tranſuerſarii foramina traijciuntur.
H Tertius axis, cuius capita traiecta ſint per latera.
I Vectes in extantibus capitibus demiſſi.
K Anuli ad latera affixi.

Fabri

A *Fabri Organum.* XXV.

FAbri organum ad hunc modum fit. Super baſim, quæ κρηπὶς nominatur, pro organo dimenſam ſtatuuntur crura duo, quorum longitudo duos cubitos & ſemiſſem æquat, aut etiam excedit: latitudo implet digitos quatuor: craſſitudo tres. crura hęc per duo tranſuerſaria inter ſe coagmentantur, altero ab inferiori parte, quod quinque palmos à baſi recedat, altero à ſuperiori, qua crura finiuntur. inferiori tranſuerſario ſubijcitur aſſer tranſuerſus, qui & cum lateribus organi, & cum trāſuerſario committitur. hunc aſſerem ſedile conſuerunt omnes appellare, cuius medium ad tranſuerſarium exciditur ad effigiem ⊔ inuerſi, qua parte tranſuerſario trāsfigitur æneum ⊔. Accommodatur tam cauum, quàm ⊔ demittendo priapiſco octo digitos longo. Inter tranſuerſaria ab inferiori parte crurum canaliculi excauantur, in quibus, dum luxata reponuntur, moueatur quadrata teſtudo, ſpatham & cubitos mouens. quandoquidem prior pars teſtudinis (frontem dicunt) peruio foramine pertunditur, in quod radix conijcitur, cuius extremum, quà extenuatur, ad poſteriorem teſtudinis partem per craſſitudinem traijcitur. Propoſita pars radicis peruio foramine pertunditur, per quod fibula demittitur, ne radix euellatur, ſed manens in foramine torqueatur. Fibula autem in ex-

B trema radice ſcutulo ſuperpoſito includitur. Radix eò pertinet, vt ſpatham in organo ſuſtineat, habet enim organum ſpatham capitulo leniter cauo aſſurgentem, ita longam, vt à teſtudine ad ſuperius tranſuerſarium, quod caput nominatur, pertineat, & cuneati axis modo excedat. Huius ſpathæ extremitas, quæ contra capitulum eſt, media in quadratam figuram exciditur, atque in id cauum includitur radicis extremitas lata, quæ perforatur. perforatur item ſpatha ab vno latere ad alterum, in quod foramen fibula demittitur, vt ſpatham detineat ad radicem. Ipſa verò teſtudo iuxta medium pertunditur foraminibus quatuor, vel ordine diſpoſitis, vel duobus à priori parte, totidem à poſteriori conſtitutis: quæ non alia de cauſa fiunt, niſi vt funes in ea indantur, vt in ſequentibus oſtendam. Medium caput, hoc eſt ſuperius tranſuerſarium in quadratam figuram excauatur: in quod cauum duplex trochlea inditur, quæ circa axiculum verſatur. habet item ſuperius tranſuerſarium duo alia caua quadrata peruia, nempe ab vtroque trochleæ latere vnum, in quæ coniiciuntur quadratæ cubitorum partes: duo enim cubiti per ſuperius tranſuerſarium demittuntur deorſum, & teſtudini inhęrent, quę quadrata caua in ſummo habet. Imas cubitorum partes quadratas tenuesque architecti calces nuncuparunt: ſuperiores latas ac rotundas dixerunt alas. In alas ergo cubitorum, quæ ſuperius tranſuerſarium excedunt, & peruiis foraminibus pertuſæ ſunt, axis conijcitur:

C cuius capita vtrinque excedunt, medium cuneatum eſt, in extremis capitibus vectes ſunt, vel manubriola ductaria, quibus conuertatur. Alarum partes priores iuxta foramina & axis capita rurſus forantur, vt, ſi quando opus ſit, in foramina fibulę demiſſæ ſeruent axem immobilem. Organo pręterea iuxta crurum extremitates alia duo ſunt adiuncta crura, vt, ſi quando ſedilis vicem exhibeat, ſuper baſim atque adiuncta crura iaceat. Verum, quia teſtudo per funem elata, & cubitos & ſpatham attollit, in ſequentibus qua ratione funis indatur, adiiciam. Sumitur funis duplex, cuius capita per duo foramina, quæ vel iuxta cubitos ſunt, vel à priori parte, vel à poſteriori, vel in medio, traijciuntur, vel ab inferiori parte ſurſum adducuntur ſic, vt medius funis inter foramina collocetur: deinde capita ſurſum feruntur, & circa duplicem trochleam prioris tranſuerſarij inuoluuntur, atque (vt dictum eſt) permutata deorſum procedunt, & ad clauos penetrantis axis religantur: continetur enim organo Fabri alius axis coniectus in crura, quæ ſuper tranſuerſarium inferius digitis quinq; interpoſitis perforata ſunt. In axis medio duo claui ſunt infixi, in extantibus capitibus vectes vel manubriola ductaria, quibus conuertitur axis, cuius conuerſio per funes teſtudinem attollit: atque vnà cum ſpatha ſimul cubiti & axis, qui alis continetur, ſurſum feruntur ad luxata, quæ à ſuperiori parte extenta in ſuam ſedem collocantur. Huiuſmodi eſt antiqua ſtructura organi, quod ad Fabrum refertur auctorem.

A Baſis.

B Crura duo.

C Tranſuerſarium ſuperius.

D Tranſuerſarium inferius.

E Aſſer tranſuerſus ſubiectus inferiori tranſuerſario.

F Medium aſſeris exciſi ad formam I I inuerſi.

G Priapiſcus.

H Canaliculi excauati ab interiori parte crurum.

I Quadrata teſtudo.

K Spata.

L Cubiti.

M Prior pars teſtudinis peruio foramine pertuſa.

N Radix

O Fibula demiſſa per radicem.

P Capitulum ſpathę cuneati axis modo.

Q Extremitas ſpathę in quadratam figu ram perforata.

R Foramina quatuor teſtudinis.

S Duplex trochlea indita in cauum ſupe rioris tranſuerſarij.

T Caua duo quadrata ſuperioris trāſuer ſarij, in quæ demittuntur cubiti.

V Imę partes cubitorum quadratæ.

X Superiores cubitorum partes rotundę, quę alæ dicuntur.

Y Axis in alas cubitorum demiſſus.

Z Fibulę demiſſę in alas perforatas, quę axem immobilem ſeruent.

a Alia duo crura adiuncta.

b Funis duplex.

c Alius axis, qui in cruribus continetur.

d Vectes, quibus conuertitur axis.

e Binę trochleæ ad baſim.

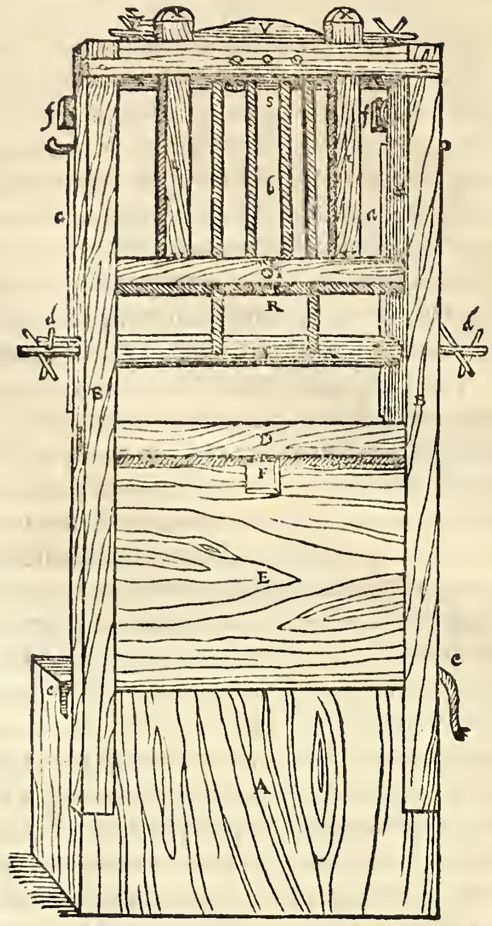
f Binę trochlęę ad ſumma crura.

g Cuneus.

De Motu

FABRI ORGANVM

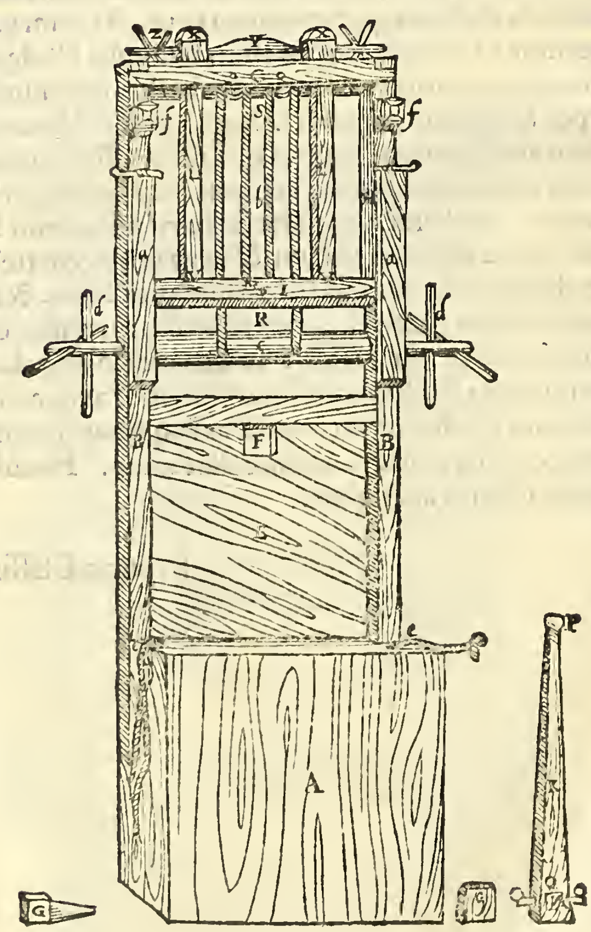
E

F

FABRI ORGANVM

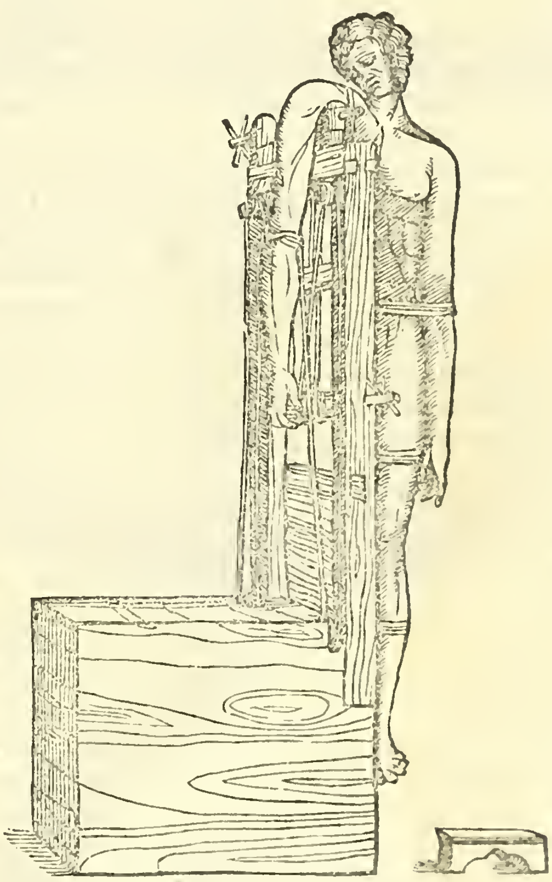
G

H

A *De Motu Organi.* *XXVIII.*

CVm erecta organa comparentur ad reponendum humeri caput excitando, & alijs quoq; modis idonea ſint, de humeri capite reſtituendo tractare conſtitui. ordiar autẽ ab eo caſu, ſub quo in alam prolabitur. Verum, vt organi motum perfectum habeamus, quaternæ trochleę organo adijcientur, binæ ab inferiori parte, qua baſis ſurſum ſpectat, totidem à ſuperiori ad ſumma crura. Vbi ergo luxatum reſtituere volumus, cuneata pars axis primũ lana vel linteo circundetur, ſubſelliũq; iuxta organum ponatur, ſuper quod homo aſcendat: deinceps vinciantur crura quidem habena inter ſe, ſed integrum brachium extentum, ad latus: in foramina autem alarum indantur fibulæ, vt axis ſeruetur immobilis, vſq; dum eo moto opus erit. His ita conſtitutis brachium ſuper axem imponatur: atque vbi cuneata pars axis in alam coniecta ſit, laqueus Charcheſius, vel alius æqualiter extendens, humero inijciatur, eiuſq; capita deorſum adducta, ad clauum eius axis, qui cruribus annectitur, alligentur: fune non amplius indito, quemadmodum in organi fabricatione retulimus, axis conuerſio directa ductione ab inferiori parte extendet. id quod etiam, alio intercedente motu, ad hunc modum fit. Laquei capita primo per inferiores trochleas traducuntur: inde ſurſum data ad clauos axis alligantur, vt hic verſatus propoſitam intentionem moliatur. Idem quoque efficitur duplici B contrario motu interiecto. laquei enim capita per inferiores trochleas traiecta ad ſuperiores feruntur: inde ad axis clauos vinciuntur, vt duplici contrario motu interiecto ab inferiori parte extendant. Tales ſunt modi, quibus ab inferiori parte intendimus. Si quis autem à ſuperiori intendere voluerit, fune in teſtudinem coniecto, veluti in organi ſtructura poſuimus, laquei capita deorſum adducat, & tanquam retinacula ad aliquid immobile deuinciat: poſt hæc axem conuertat, quo conuerſo teſtudo alio motu intercedente, per funem elata, à ſuperiori parte intendet. Ex his quoque ille modus comprehenditur, qui in diuerſa extendit. hic non amplius requirit, vt capita retinacula ſint, ſed ab interiori parte ad axis clauos vinciantur, vel per ſe vel alio motu intercedente, vt per vnum machinationis motum, propoſitus extendendi modus adhibeatur. Seruetur autem in intendendo axis immobilis, quemadmodum declarauimus. Poſtquam abunde intenderimus, fibulæ, quæ moueri il-C lum non patiebantur, recipiendæ ſunt, atq; ipſe per vectes vel manubriola ductaria conuertendus, vt cuneo aliqua ex parte inclinato, extrahẽdo impellamus, ſicut in alijs organis oſtẽdimus: poſt hæc dum reſtituimus humero deorſum intento, miniſter à poſteriori parte aſſiſtens manus det ad ceruices hominis, vt corpus verſus pedum regionem cogat in contrariam partem. Verùm, vbi reſtituimus, miniſtro id pręſtante, quod oſtendimus, ſubſellium pedibus hominis ſubiectum ſubtrahatur, vt ipſe ſuſpendatur ab organo: tum (vt alibi dictum eſt) eodem momẽto, quo ab inferiori parte extendimus, atq; excitamus, per cuneum extrahendo impellemus: deinde intentione remiſſa D ſurſum cogemus, vtraq; manu membro comprehenſo, &, vt in ſuum locum recondatur, elato. Hac igitur ratione humeri caput in alam prolapſum reſtituitur.

Verum ſi in priorem partem aut poſteriorem veniat, vertere ſic axem oportet, vt quod ex eo cuneatum eſt, deorſum ſpectet: ſurſum, quod ęquum eſt: hoc ſiquidem nunc aptatur ad reponendum humeri caput, quod in propoſitas partes eruperit. Eo facto homo ſuper ſubſellium, quod iuxta ſit, aſcendens brachium ſuperponat, ſic, vt axi inſidat: deinde humero inijciatur laqueus æqualiter extendens, cuius capita deorſum ad axem alligentur: eædemq; intendendi rationes adhibeantur, quæ traditæ ſunt, vbi in alam excidit. Neruis abunde diductis impulſus conuenit, quem in aliorum organorum motione monſtrauimus.

Sed ſi neq; cubiti ſint, neq; axis in alas coniectus, humeri caput in alam prolapſum ita reſtituitur. Agitatur ſpatha ſic, vt capitulum eius, perinde atq; cuneata pars axis ſuperius trãſuerſariũ excedat: tũ duplex habena media inter ſpathã & trãſuerſariũ datur, cuius capita ab exteriori parte pendent. In reſtituendo aũt, æger ad organũ aſſiſtens, brachiũ ſuper tranſuerſariũ imponit ſic, vt ſpatha in alã indatur: poſt hæc Charcheſius laqueus, vel alius æqualiter extendẽs, humero inijcitur, cuius capita

deorſum demiſſa ad tranſuerſarium vt retinacula deligantur: fune ad teſtudinem dato axis conuerſus teſtudinem, cumq́; ea ſphatham attollens, à ſuperiori parte extendit. Aptatur item ille extendendi modus, qui in diuerſa ducit. laquei capita mutata ad axem alligantur, tunc ſiquidem conuerſus E axis in diuerſa diducet. poſtquam ſatis extenderimus, duplicis habenæ capita continenda ſunt, & per hanc ipſa ſpatha, vt per ſpatham extrahendo impellamus. quo facto intentio remittenda eſt, membrumq́; ſurſum adducendum, vt quàm celerrime in ſuum locum articulus collocetur. At ſi organum non ſpatham habeat, non cubitos, non axem illis contentum, humeri caput in alam veniens per cuneum ſic reponi debet. cuneus, in quem funes coniecti ſint, ſuperiori tranſuerſario inſidat, & per funes ad ipſum vinciatur: deinceps ęger brachium ſuperimponat, cuneusq́; in alam conijciatur: quo coniecto laqueus Charcheſius humero circumligetur, eiusq́; capita deorſum demiſſa dentur ad axem, qui cruribus continetur, vt axis verſatio ab inferiori parte extendat. at vbi ſatis intenderit, impellere oportet, velut in alijs organis demonſtrauimus, aut extrahendo, aut ſurſum compellendo: qui modi, cum ab inferiori parte extendimus, potiſſimùm ad rem pertinent. Placuit alijs per teſtudinem ita reponere. funem primo reſoluunt, ipſumq́; duplicant: cuius duplicati capita per duo teſtudinis foramina traijciunt, à ſuperiori parte deorſum, & ad inferioris axis clauos alligant. attollunt itaq; teſtudinem prope ſuperius tranſuerſarium, tuncq́; reſtituendum brachium ſuperinijciunt, cuneumq́; in alam demittunt: poſt hæc brachium per palmam iuncturam ad teſtudinem vinciunt. his ita conſtitutis inferior axis conuertitur, teſtudoq́; à ſubiecto fune deorſum verſus attracta F ab inferiori parte ducit: quo pacto intentio quidem ab inferiori parte adhibetur, ſed humero ad teſtudinem alligato prohibetur conueniens impulſus.

Cubito in illas tres partes elapſo vbi brachium curuatur, interiorem inquam, exteriorem, & poſteriorem, iuxta organum ab omni parte præparatum ſtare æger ſuper ſubſellium debet, atq; axis conuerti ſic, vt pars eius, quæ cuneata eſt, deorſum ſpectet: ſurſum, quæ æqua: dehinc brachium dare ſuper axem. quo facto humerus ad axem per palmam iuncturam deligandus eſt: brachio verò in vicinia manus inijciendus eſt laqueus inęqualiter extendens, eiusq́; capita ſurſum adducenda, & ad alam, vel ad extans caput axis è regione alliganda. brachio ſic ad rectum angulum figurato habenæ vel latæ faſciæ medium ad eam regionem detur, quæ proxime ſub cubito eſt, cuius capita deorſum ad axem porrigantur. Quod ad extendendum pertinet, ijdem modi conueniunt, quos, vbi humeri caput reſtituitur, oſtendimus. nunc ſiquidem licebit vel continendo, & à ſuperiori parte extendendo, vel in diuerſa ducendo vim adhibere: qua abunde adhibita eadem impellendi ratio accommodatur, quæ tradita eſt, vbi de aliorum organorum motu pertractauimus. At ſi cubitus in priorem par- G tem moueatur, in quo caſu brachium extenditur, membro ſuperimpoſito humerus ad axem deligetur: tunc Charcheſius laqueus, vel alius æqualiter extendens brachio inijciatur, eiusq́; capita deorſum ferantur, eadem intendendi ratio adhibeatur: poſt idem impellẽdi modus expeditiſſimus, quē in tractandis organis demonſtrauimus. Proprie autem ſpatha plurimum videtur ad cubitum reſtituendum pertinere. Videamus autem, quo modo, vbi neq; cubiti in organo ſint, neq; axis in alis cõtineatur, opus hoc efficiendum ſit. Funis igitur reſoluitur, duplicaturq́;, & eius capita per duo foramina teſtudinis à ſuperiori parte deorſum traiecta, ad axis clauos alligantur. teſtudo autem cum ſpatha prope ſuperius tranſuerſarium attollitur: dein ſpatha torquetur, & brachium ſuper tranſuerſarium, cui lana circundata ſit, imponitur, humerusq́; ad tranſuerſarium per palmam iuncturam alligatur, brachium verò ad ſpatham toto membro curuato. conuertitur igitur axis cruribus cõtentus, teſtudoq́; deorſum verſus à ſune coacta ſpatham ſimiliter deorſum adducit, ſicq́; ab inferiori parte intendimus. At, vbi ſatis extenderimus, aptatur impulſus, quem paulo ſupra poſuimus: ſi in exteriorem vel interiorem partem cubitus elabatur, adducendo: ſi in poſteriorem, extrahendo. Porrò ab inferiori parte extendere poſſumus, impulſu autem, eo quòd brachium deuinctum ſit ad ſpathã extrinſecus, prohibemur, niſi, cum radix cuelli ex foramine poſſit, extrahendo impellamus. Magis H autem accommodatur ſpatha, vbi cubitus in priorem erupit, quem ſi reſtituere velimus, funem demittere ſimiliter oportet, ſinereq́;, vt ſpatha dependeat: deinde membro ſuperiniecto, humerum ad tranſuerſarium deuincire, brachium verò ad ſpatham: poſt hæc ab inferiori parte extendere, vi, quantum res poſtulat, adhibita impellere, ante quidem premendo, tum circunducendo, ſpatha cum brachio torta curuataq́; premendi cauſa. Hactenus de cubito luxato.

Ex Ruffo Scamnum Hippocratis. X X I X.

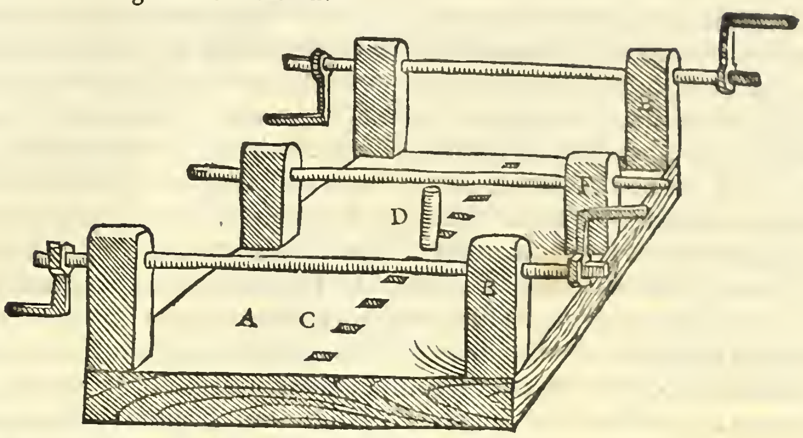
Lib. đ Art. ſec. 4. t. 49. 7ª. 289. L. Et l. đ Fract. ſect. 2. t. 49. 7ª. 279. b. Lib. de Art. ſec. 4. t. 51. & ſ. 7ª. 290. b. c. f

HIppocrates maxime admiratione dignus multis in locis ſuum organum ‖ ξύλον appellauit, in quibuſdam ẽt σχεδίαν: recentiores id βάθρον, id eſt ſcamnum, dixerũt, eoq́; affixis cruribus & pro organo & pro ſcamno vſi ſunt. ſtruitur autem ſic. Paratur lignum ſex cubitos longum, latum duos, nouem digitorum craſſitudine, reſupinaturq́;: & quatuor alia ligna pedẽ longa extremis partibus rotunda, duo ſcilicet & duo cum eius extremis iũguntur. huiuſmodi ligna, quæ φλιαὶ ab Hippocrate vocantur, in latitudine peruijs foraminibus pertunduntur, quibus continentur penetrantes axes in medio clauos habentes, & in extantibus capitibus manubriola ductaria ad conuertendum. totum lignum in medio vſque ad alteram partem quatuor digitorum ſpatio iniecto caua habet, quorum altitudo pariter & latitudo treis digitos æquet. caua hæc Hippocrates καπέτους nuncupauit.

A pauit. Medium præterea lignum alte in quadratam figuram excauatur, quo ſcalmus demittitur, qui priapiſcus vocatur. Alias item habet φλιὰς, in medio ad ſimilitudinem literæ Π, non inutiliter adiectas. Structura igit Paſicrate auctore huiuſmodi eſt, cui deinceps ſubdam, qua ratione moueatur ſcamnum Hippocra-
B tis: quod vbi vetuſtam ſtructuram habeat, homine iacente, ad luxata omnia reſtituenda idoneum eſt, vt dum ſingula exequar, declarabo.

Scamnum Hippocratis.

A Lignum quadrangulum ſex cubitorum, latitudine bicubitali, craſſitudine dodrantali.
B Poſtes breues axes habentes.
C Foſſulæ.
D Lignum teres in medio cauo infixum.
E Poſtes pedales lignum tranſuerſum tanquam ſcalæ gradum continentes.

De Maxilla reſtituenda. XXX.

MAxilla excidente, ſiue ab altera parte, ſiue ab vtraque, homo reſupinatur ſic, vt caput iuxta axem, qui ab eius parte eſt, collocetur, brachijs ad pectus atq; abdomen alligatis, cruribusq; inter ſe, & omnibus ad ſcamnum organum deuinctis. tum capiti ea iunctura imponitur, quæ lepus auritus dicitur, eiuſq; ſinus ad ea ligna, quæ proximum axem ſuſtinent, vt retinacula ſint, deligantur: media habena in os inditur, quantum poteſt intima, iuxta eam regionem, qua maxilla cum malis committitur, inter dentes maxillares, eius que capita deorſum demiſſa
C ad axem, qui à pedibus eſt, alligantur: aliaq; habena media mentum complectitur, & in vtranq; partem vltra caput adducta ad axē, qui ſuper ipſum eſt, diducendi cauſa deuincitur. his ita conſtitutis, inferior axis torquetur, vt continendo, & ab inferiori parte extēdendo, vis adhibeatur. Poſtquam intenderis, quantum res poſtulat, ad eos impellendi modos venies, quos in opere de articulis expoſuimus. Si maxilla quidem ab vna parte exciderit, tria efficies, adduces, premes, & ſurſum compelles: ſin ab vtraq;, extrema mota fuerint, premere conueniet, & ſurſum compellere. Hæc de maxilla, nunc venio ad humeri caput.

D

A Iunctura lepus auritus.
B Sinus leporis deligati ad ea ligna, quæ ſuſtinent axem proximum, vt retinacula ſint.
C Habena, quæ media in os inditur.
D Capita habenæ alligata ad axem, qui à pedibus eſt.
E Alia habena, quę media mentum complectitur.
F Habenæ alterius capita diducendi cauſa ad axem deuincta.

De Humeri Capite in alam prolapſo. XXXI.

VBicunque humeri caput reſtituimus, ſi in alam vel in priorem partem venerit, reſupinare hominem debemus: ſi in poſteriorem, pronum collocare. Vbi ergo in alam prolapſum reſtituimus, cuneus eò immittendus eſt, ſic, vt qua capitulum aſſurgit rotundum ac leniter cauum,

in priorem partem ſpectet: quà æquus eſt, in poſteriorem. expedit autem cuneum vt mollior ſit, lin- E
teo vel lana inuoluere: omne enim lignum (auctore Hippocrate) durum eſt & tactu lædit, atq; hac
de cauſa potiſſimum lana circundatur. adde, quòd hæc ſudorem abſorbet, qui in ala oritur & ob cu-
rationis metum, & ob calorem eius partis naturalem, qui ad diducendum confert: & quòd cuneum
labi non patitur. Deinde funium capita, hæc quidem à priori parte, illa verò à poſteriori ſuper ca-
put ad axem adducenda: media item habena ſub ala inter cuneum & humerum danda eſt, vel (vt
alijs placuit) inter cuneum & latera eiusq; capita ab exteriori parte attrahenda. Ipſi autem humero
Charcheſius laqueus, vel alius æqualiter extendens, inijciendus non quà laceratus eſt, ne cum ner-
uoſus ſit, ſi adſtringatur, doleat, ſed ſupra vel infra. pleriq; ſuperiorem regionem anteponunt tan-
quam magis idoneam, quòd proxime ad articulum accedat, ſed locus hic ad curationem minus ac-
commodatur, prohibet enim rectum impulſum. Sub muſculo igitur deligandum cenſemus, & ob
hanc cauſam, & propterea quòd locus, qui iuxta adſtringitur, ægre laxatur, quæ verò mediocri in-
teriecto ſpacio attrahuntur, facile ſequuntur. Expedit autem, vt laqueus mollius inſidat, humerum
lana obuoluere, deinde laqueum inijcere: tubercula enim cubito ſubiecta prohibent, quo minus la-
queus ſub extendentium vi deorſum labatur. His ita conſtitutis laquei capita deorſum demiſſa è
regione ad axis clauum alliganda ſunt, vel circa ipſum obuoluta, vel nodò inter ſe deuincta. magis F
autem ad rem pertinent, vbi inter ſe alligata clauo circumponuntur, tunc ſiquidem opus ſuum fir-
mius præſtant. neceſſe autem eſt, vel continere, & ſeu ab inferiori ſeu à ſuperiori parte extendere,
vel per organi axes in diuerſa contendere. Abunde vi adhibita, primum conuenit impellere, per
duplicem habenam extrahendo: & eodem, quo extrahimus, momento cubitum altera manu ab ex-
teriori parte in interiorem agere, intentione adhuc manente: tum hac remiſſa laxataq; manibus ſur
ſum compellere. At ſi caput humeri in priorem partem moueatur, hominem ſupinum colloca-
mus: pronum, ſi in poſteriorem. cuneoq; omiſſo, medium duplicatæ habenæ lana inuolutum ſub
alam demittimus, capitáque eius ſupra caput adducimus, non è regione humeri vitiati, ſed verſus
contrariam partem, homine reſupinato, ſi in priorem partem articulus exciderit. Quæſita autem
cauſa eſt, quamobrem id fiat. Palicrates quidem id propterea fieri dixit, ne humerus detineatur ha-
bena è regione ſurſum verſus attracta: recentiores non ea de cauſa, capita oblique ducenda eſſe di-
xerunt, ſed, ne corpora, quibus ala continetur, compreſſa lati ſcapularum oſſis ſinum impleant: no-
bis verò cum omnibus conuenit, capita oblique danda eſſe ad contrariæ partis ligna, quibus axis
continetur. Rurſus autem humero Charcheſius laqueus inijciatur, vel alius, qui æqualiter exten-
dat, eiusq; capita deorſum ad axem, qui à pedibus eſt, demittantur, vt vel retinaculis adhibitis ab in- G
feriori parte intendamus, vel (ſi pla-
ceat) in diuerſa contendamus. Conue-
nit autem impulſus, quemadmodum
ſupra declarauimus manibus præci-
pue adducendo, comprimendoq;. Si-
militer autem vbi humeri caput in po
ſteriorem partem moueatur, homine
prono eadem moliri conuenit, quæ,
vbi in priorem venit, tradita ſunt. At
vbi ſatis extenderimus, manibus pre-
mere, & adducere, & ſurſum compel-
lere neceſſarium eſt.

H

A Cuneus.
B Funium capita ad axem ſupra caput adducta.
C Habena media inter cuneum & humerum data.
D Charcheſius laqueus humero iniectus.
E Laquei capita ad axem, qui à pedibus eſt, alligata.

A *De Humero luxato comminutoq́.* XXXII.

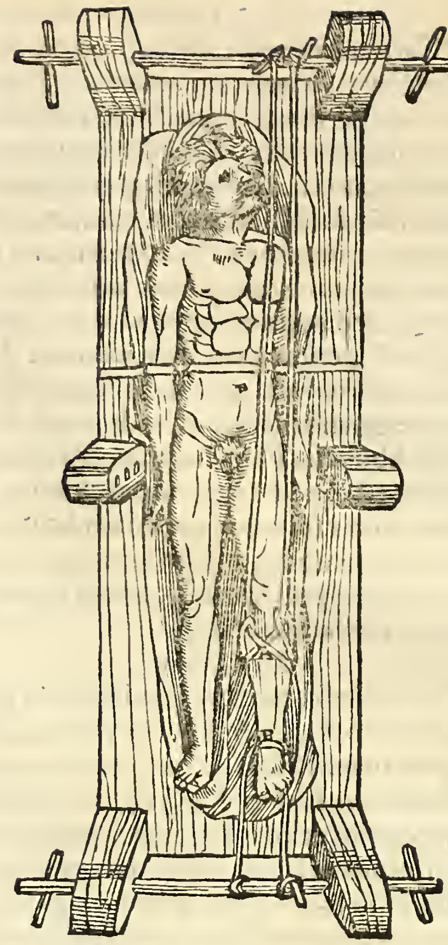
NOn nunquam accidit, vt prolapſo humero fractura quoque adijciatur membro medio com-
minuto, in quo caſu recondere articulum oportet, & fracturam componere. Quod ad re
ponendum pertinet, retinaculo vti expedit, & à ſuperiori parte extendere: quod ad fracturam, ſi-
militer vti retinaculo, & ab inferiori parte attrahere. ſed ante reſtituere, quod prolapſum eſt, opor-
tet: deinde, quod fractum. Ergò, vbi volumus, quòd prolapſum eſt condere, cuneum in alam indi-
mus, capitaq́; funium ſuper caput attrahimus, ac mediam habenam inter cuneum & humerum de-
mittimus, cuius capita ab exteriori parte procedant. tum infra cuneum ac ſuper fracturam char-
cheſium laqueum iniicimus: eiusq́; capita deorſum ad ligna, quæ axem ſuſtinent, ad retinendum,
alligamus: ſed funium capita ad axem, qui ſuper caput eſt, vincimus, vt eo conuerſo & contineа-
mus, & à ſuperiori parte extendamus. Neruis abunde intentis per conuenientem impulſum ar-
ticulum reſtituimus. quo facto laquei capita ſuper caput data, retinacula fiunt: & alter laqueus
æqualiter extendens, cuiuſmodi charcheſius eſt, humero iniicitur, cuius capita demiſſa ad axem,
qui à pedibus eſt, vinciuntur, vt & retinendo, & à ſuperiori parte extendendo vis adhibeatur. ne-
que nunc eſt, quod timeamus, ne fractura ab inferiori parte attracta repoſitus articulus excidat, ſi-
B quidem, cum à ſuperiori parte tam à cuneo, quàm à ſuperiori laqueo retineatur. Vi ſatis adhibita
fracturam manibus componimus, quemadmodum ſæpius indicauimus. Quòd ſi humeri caput
in priorem vel poſteriorem partem venerit, vbi reſtituitur, caſdem animaduerſiones deſiderat.
Hactenus de humeri capite.

De Cubito. XXXIII.

CVbito in illas tres partes elapſo, in quas vbi venit, brachium curuum eſt, neque extenditur,
interiorem, exteriorem & poſteriorem, homo ſuper organum reſupinetur: quo commode
figurato charcheſius laqueus, vel alius æqualiter intendens, humero circundetur, cuius capita, vt
retinacula ſint, ſurſum ſuper caput vinciantur: brachio autem in uicinia manus laqueus iniiciatur,
qui inæqualiter extendat, puta Attollens, Chiaſtus, aut Nauticus, cuius capita ſurſum adducta ad
ligna, quibus axis continetur, religentur, vtrunque ſcilicet ad id, ad quod ſpectat è regione, ſic, vt
cubitus cum humero ad rectum angulum figuretur. tum duplicatæ habenæ, ſeu latæ faſciæ me-
dium ad brachium detur iuxta cubiti iuncturam, cuius capita ad axem, qui à pedibus eſt, vincian-
tur. Datis igitur capitibus, laquei ad ſuperiora, duplicatæ habenæ ad inferiora, binis que axibus
vno ſuper caput, altero iuxta pedes collocato, vim adhibebimus vel continendo, & à ſuperiori
C vel inferiori parte attrahendo, vel in diuerſa ducendo: ea que ratione impellemus, quæ reponendo
articulo idonea ſit. vbi in interiorem vel exteriorem partem conuertatur, adducemus: vbi in po-
ſteriorem, extrahemus. Quòd ſi in priorem partem articulus elabatur, in quo caſu curuari exten-
tum brachium nequit, homo ſupinus iaceat in vitiatam partem inclinatus: brachio ſuper ſcamnum
extento charcheſius laqueus humero iniiciatur, cuius capita ſuper caput procedant: extremo item
brachio in uicinia manus alius detur laqueus, qui æqualiter extendat, cuius capita deorſum attra-
hantur: item eadem vis adhibeatur, nempe retinaculis, & intentione à parte inferiori. Equidē ſatius
duco in diuerſa contendere, nam hoc ad articulum reponendum efficacius eſt, q̃ ſi ab inferiori par-
te ſolummodo extendamus. oportet aūt, cum abunde extenderimus, ad commode impellendū tran
ſire, premendo nimirum & circūducendo, premendo quidem intentione adhuc manente, circum-
ducendo, poſtquam remiſſa fuerit. Condito articulo, vt eius reſtituti certa indicia habeantur, expe-
riri oportet naturales brachij actiones, flexum inquam & porrectionem, pręterea ſitum in pronum
habitum ac ſupinum, quoniam, vbi huiuſmodi actiones liberę ſint, perfecte reſtituti articuli fidem
faciunt. poſſumus & conferentes cum altero cubito, num ex toto luxatum reſtituerimus, colligere.
quo perfecte reſtituto brachium commode ad rectum angulum curuetur, contineatur que in ſe-
quentem curationem. Duo igitur brachij oſſa, vbi ſuo loco mota ſunt, his modis reuertuntur. ſed
poteſt ſeorſum vtrunq; etiam offendi, cum cubitus erumpat, radius diducatur, quod nunc quoque
D explicabo. Læditur per ſe cubitus ratio inuiolato: dehiſcit ſeorſum radius, cubito in ſua ſede ma-
nente. vtrumlibet horum oſſium lędatur, vbi per hoc organum reſtituitur, humerus iniecto laqueo
ad ligna, quæ axem ſuper caput continent, alligatur, extremoq́; brachio rurſus laqueus circumda-
tur, qui inæqualiter extendat, ſicut Attollens, aut Nauticus, cuius capita deorſum demiſſa inten-
dendi cauſa ad axis clauos vinciuntur. In circumdando laqueo, qui inæqualiter extendit, id obſer-
uatur, vt ſinus ſuper eam partem, quæ reponitur, capita ſuper contrariam collocentur: ſiquidem
laquei inæqualiter extendentes proprie illas partes magis cogunt, quibus eorum capita inſident,
minus vero contrarias. Ergo, cum brachium duobus oſſibus contineatur, vbi alterum ſuo loco
motum reponitur, cogere id potiſſimum expedit: & alterum, ſi fieri poteſt, non vrgere. Intentione
abunde adhibita, illi conueniunt impellendi modi, quos luxati genus poſtulat: ſiquidem cubitus
in interiorem partem venerit, vtriuſque manus digiti inter ſe iuncti ab exteriori parte radij emi-
nentiam cubiti complectuntur, prominentioresq́; palmarum partes à latere dantur, vt his impellē-
tibus quaſi adducendo, os in ſuam ſedē collocetur. At ſi cubitus ad poſteriora radij proruperit, bra-
chio aliquantiſper curuato, eodē momento, quo ab inferiori parte extendimus, prominentiori pal-

mæ

mæ parte premere debemus, vt os in ſuam ſedem reponatur. hæc enim premendi ratio ad reſtituẽdum proprie aptatur. At vbi radius in priorem partem recedat, extento brachio perinde agere conuenit, quaſi vtrunq; in eandem partem exceſſerit. adhibenda itaque vis eſt & continendo, & ab inferiori parte extendendo. quo abunde facto duplex impulſus accommodatur, & qui premit, & qui circumducit: qui premit, intẽtione manente: hac remiſſa, qui circumducit, vt oſtenſum iam eſt. Commune eſt vtriuſque, vbi reſtituta fuerint, ſpectare, an brachium ſuo munere ſine impedimento fungatur, curuetur nimirum, & extendatur, & ſupinum pronumq; figuretur: quæ actiones, ſi liberæ ſint, ex toto reſtitutum eſſe teſtantur. quo facto brachium, in ſequentem curationem ad rectum angulum collocetur.

E

F

A Carcheſius laqueus humero iniectus, cuius capita ſurſum, vt retinacula ſint, adducuntur.
B Attollens laqueus in vicinia manus, cuius capita ad ligna, quibus continetur axis, religantur.
C Medium duplicatæ habenę ad brachium datæ.
D Capita duplicatę habenæ religata ad axem, qui â pedibus eſt.

De Manu. XXXIIII.

MAnus in quatuor partes prolabitur, in interiorem, exteriorem, priorem, & poſteriorem. G Oportet, ſi in interiorem partem veniat, ſupinam collocare, ſuper ſcamnum homine ſimiliter reſupinato, pronam, ſi in reliquas tres partes elabatur: deinde Carcheſium laqueum vel alium æqualiter extendentem brachio iniicere, & ſuper ſinum manus dare vectem tranſuerſum: vel ferramentum, quo adurimus, ad palmam ipſam deligare eo vinculo, quod, Ad extremas partes, inſcribitur: tum vectis vel ferramenti extremitatibus inijcere vel medias habenas duplicatas, vel laqueorum inæqualiter extendentium ſinus, deorſumq; demittere: atque alterum laqueum æqualiter extendentem brachio circumponere, eiuſq; capita ſuper caput adducta, vt retinacula ſint, deuincire: quæ vero deorſum ferebantur capita extendendi cauſa ad axem, qui â pedibus eſt, religare, vt eius conuerſione & contineamus, & ab inferiori parte extendamus. quam rẽ vbi ſatis præſtitimus, conuenienter impellimus. Nunc autem maxime ad manum reſtituendam pertinet adhibito retinaculo, ab inferiori parte extendere: licebit præterea & ſurſum adducere, & in diuerſa contendere. neruis abunde diductis impulſus neceſſarij ſunt, qui eam compellere in ſuum locum poſſint. Quod ſi in interiorem vel exteriorem partem exciderit, prominentiori parte palmæ, aut etiam calce ſuperdato preſſa oſſa coguntur, deinceps manus iuxta digitos huc atque illuc agitur: ſin in priorem vel poſteriorem partem eruperit, vtiliter adducendo impellimus. H

De Spina luxata. XXXV.

HIppocratis organum luxatis omnibus reſtituendis accommodatur, ſed præcipue ſpinæ: quæ, vbi gibba facta eſt, tunc maxime curari poſſe cenſetur, cum recens ex ictu vitium eſt. Collocatur igitur homo pronus ſuper ſcamnum, vt laquei capita ẽ regione ad axem ferantur: circumdantur ſpinæ laquei duo æqualiter extendentes, vnus ſupra gibbum locum, alter infra: aut quaterni ex ijs, qui inæqualiter extendunt, bini â ſuperiori parte, totidem ab inferiori, inter ſe aduerſi inijciuntur, vt in opere de luxatis explicauimus. Vis neruis adhibetur potiſſimum in diuerſa deducendo, interdum tamen continendo, & vel ab inferiori, vel â ſuperiori parte extendendo. Intentione abunde adhibita, ille impulſus, quo premimus, accommodatur. Hippocrates varios tradidit impellendi modos, & per prominentiorem palmæ partem, & per ſpatham premendo idoneam. Impulſus per huiuſmodi ſpatham illis reſtituendi modis annumeratur, qui facile comparantur: extremitas enim ſpathæ in foſſam aliquam demittitur, vel in lignum excauatum. Nos, vt ſpathæ obex opponeretur, Hippocratis ſcamno Π ferreũ adiecimus, quod & extrahi & infigi poſſet, & ſpathæ reſponderet, pertuſumq; pluribus foraminibus eſſet, & in foramina crurum organi demitteretur,

vt

Avt Π pro gibbi magnitudine accommodaretur, ſpathaq; extrema in Π coniecta, eius partem premendo accommodatam ſuper gibbum dantes premendo impulimus. Alij duplicatæ habenæ medium organo ſubiicientes eandem ſpatham ſuper locum iniectam premunt. Premendi modum in opere de articulis exquiſitius indicauimus.

A Laqueus æqualiter extendens ſupra gibbum, cuius capita recta ad axem feruntur.
B Laqueus æqualiter extendens infra gibbum, cuius capita recta ad axem feruntur.
C Spatha.
D Π ferreum.

B

C

De Femore in interiorem partem prolapſo. XXXVI.

FEmur in quatuor partes promouetur, in interiorem, exteriorem, priorem, & poſteriorem. Si in tres partes prolapſum eſt, interiorem, exteriorem & priorem, crus extenſum eſt, implicariq; nõ poteſt: ſi in poſteriorem, curuum eſt, neque extenditur. Ergo, ſi in illas treis partes erumpat, in quas vbi venit, crus extenſum eſt, reſupinato homine medium duplicatæ habenæ lana inuolutum inter anum & naturale demittendum eſt, capitaq; eius ſuper caput adducenda. Vbi in alias partes venerit, nullo interpoſito diſcrimine inter anum & naturale dari habena debet, ſed ea animaduerſione, ſi in interiorem partem exciderit, vt ad integrum femur magis ſpectet, ne femoris caput, cum extenditur, habena media detineatur: cuius capita vel ad axem alligentur, vbi in diuerſa contendimus, vel ad ligna, quibus axis, qui à capite eſt, continetur: vbi & retinemus, & ab inferiori parte extendimus. Extremo autem femori prope genu Carcheſius laqueus iniiciatur, eiusq; capita deorſum demiſſa ad axis clauum vinciantur, vt eo conuerſo & contineamus, & ab inferiori parte adducamus. Neruis, quantum res exigit, intentis veniendum eſt ad impulſum.

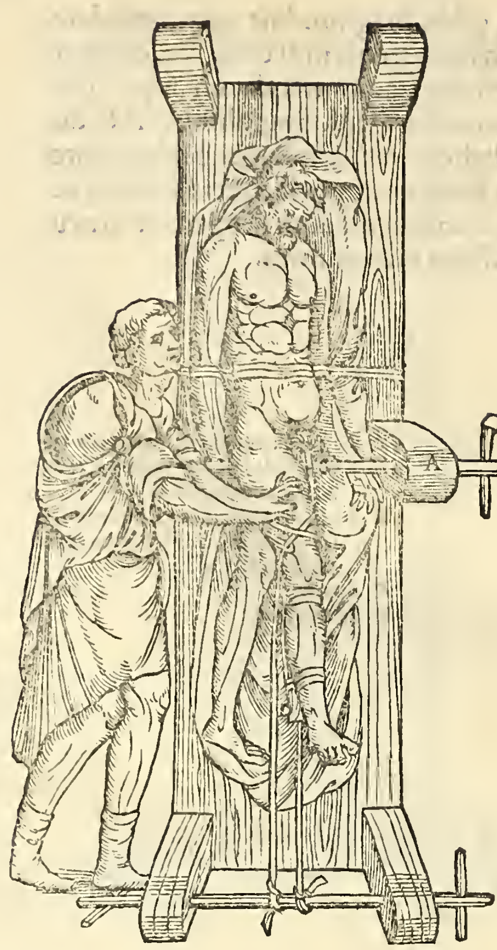
D

De Femore. XXXVII.

PRoprie autem ad femur in interiorem partem prolapſum excogitata ſunt ligna ad ſimilitudinem Π à lignis, quibus axis continetur, non abhorrentia. Vbi ergo femur in interiorem partem erumpens reſtituitur, æger in integrum latus verſus iaceat, euulſo'que priapiſco integrum crus propoſito ligno ſubiiciatur, alligeturq; ad ſcamnum ita, vt immobile perſeueret, eadem'que ratione & brachia & reliquum corpus: crus autem vitiatum detur ſuper tranſuerſarium lignorum, quæ Π literam repræſentant, ita, vt tranſuerſarium inter anum & naturale collocetur: ſed extremo femori iuxta genu iniiciatur laqueus, vel Charcheſius, vel alius, qui æqualiter extendat, eius'que capita ad inferiorem axem demittantur: ſuper ipſum verò lignum Π literam repræſentans ſub crure, quod reſtituitur, detur ſpatha, quæ premendo aptatur, vel lignum habens in ſummo capitulum rotundũ ac leniter cauum, ab interiori parte à ſummo crure ad imum pertinẽs. Quo facto, vbi reſtituere volumus, axis conuertitur, cuius conuerſio ab inferiori parte extendit.

Poſtquam

poſtquam nerui abunde extenti fuerint ſpatha vel eo ligno, quod in ſummo capitulum habet, ſuper id lignum, quod Π literam refert, cum crure magna vi deorſum adducto, impulſus extrahendo adhibetur: poſt quē alius idoneus eſt, qui ſurſum verſus cōpellit, quemadmodum diximus de humero in alam prolapſo. E

F

A Poſtes Π literam repræſentantes.
B Tranſuerſarium.
C Carcheſius laqueus.
D Lignum à ſuperiori parte cruris ad imum pertinens.

De Femore in poſteriorem partem prolapſo. *XXXVIII.*

VErùm, ſi femur in poſteriorem partem elabatur, neque pronum neque ſupinum hominem G collocamus, ſed ſedentem, magis autem in integram coxam inclinatum. Homine ita figurato, duas prehendere habenas oportet, earumq́ʒ vnam ſimplicem extendere, atque alteram duplicem demittere in mediam ſimplicem: & ſimplici quidem hominem cingere, duplicem à ſuperiori parte deorſum demittere, ab ea regione, quæ vmbilico proxime ſubiicitur, ad eam, quæ inter anū & naturale eſt, & per anum ſurſum adducere, vt quatuor habenæ capita à poſteriori parte ad retinendum vinciantur. Retinaculis datis lata pars ſpathæ, quæ premendo accommodatur, coxæ ſupponatur, imoq́ʒ femori iuxta genu laqueus iniiciatur, qui æqualiter extendat, cuius capita ad inferiorem axem demittantur, vt eo conuerſo & contineamus, & ab inferiori parte intendamus. Intentione ſatis adhibita, dum adhuc intendimus, caput femoris per ſpatham in exteriora propellatur, apertaq́ʒ manu æger reſupinetur, per hanc enim vim femur in ſuum locum compelletur. Repoſiti autem indicium erit, comparatio cum altero crure, & liberæ ipſius actiones: nam, ſi citra impedimentum complicari & extendi poteſt, ex toto intus eſſe coniiciendum eſt.

De Genu. *XXXIX.*

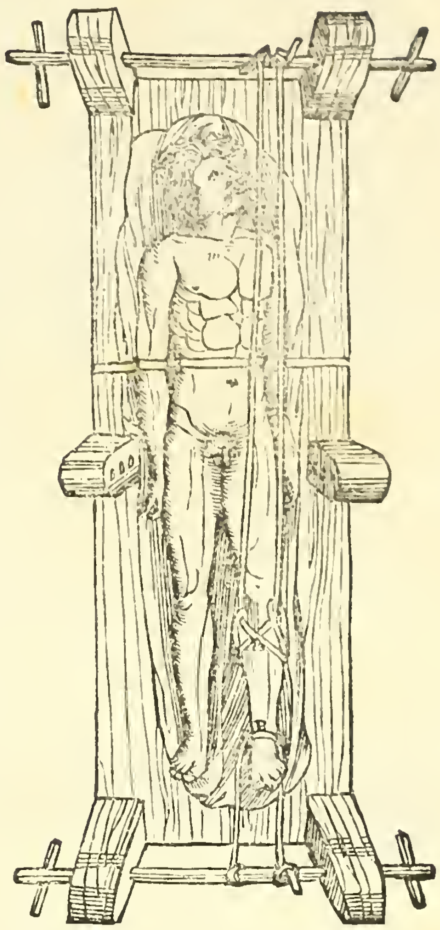
H

GEnu in tres partes prolabitur, interiorem, exteriorem, & poſteriorē. In omnibus his caſibus, crus extenſum eſt, & minime complicatur. Oportet, ſi in exteriorem partem procideret, hominem extento crure ſuper ſcamnum collocare: tum duos laqueos æqualiter extendentes, cruri iniicere, alterum à ſuperiori parte ſuper femur, alterum infra genu: dein capita ſuperioris ſuper caput adducere, inferioris ad axem: neruosq́ʒ intendere, quemadmodum in reliquis articulis dictum eſt, ſiue retinaculis vſi ab inferiori vel ſuperiori parte intendamus, ſiue in diuerſa diducamus. Neruis abunde diductis, ſi in latus ab inferiori vel exteriori parte motum fuerit, ille impellendi modus conuenit, qui adducit: ſi in poſteriorem, & ille qui premit, & ille qui circunducit. qui impellendi modi, cum ſimiles illis ſint, qui ad cubitum traduntur, commode in hunc locum transferuntur.

De Talo. *XL.*

TAlus modo in interiorem partem procidit, interdum in poſteriorem quoque conuertitur, in quas partes vbi venerit, æque reſupinare hominem conuenit crure extento: ac cruri Carcheſium

Acheſium laqueum æqualiter extendentem circumponere, eius'que capita à poſteriori parte ad axem, qui ſupra caput eſt, adducere: talo autem draconem vel ſandalium laqueum iniicere, eius'que capita ad inferiorem axem alligare, tunc'que membrum vel in diuerſa diducere, vel continere, & ab inferiori parte extendere: Neruis, quantum res poſtulat, diductis conuenienter impellere, vbi in interiorem vel exteriorem partem eruperit, retro cogẽdo: vbi in poſteriorem, extrahendo, nunc ſiquidem ob eum habitum impulſus extrahendo aptatur. De modis autem impellendi diligentius tractabimus in opere de luxatis.

A Carcheſius laqueus.
B Sandalius laqueus.

SEPTIMÆ CLASSIS

FINIS

aaaaaaa bbbbbbb ccccccc ddddddd eeeeeee fffffff ggggggg
hhhhhhh iiiiii kkkkkkk llllll mmmmmmm nnnnnnn
ooooooo ppppppp qqqqqqq rrrrrrr ſſſſſſ tttttt
vvvvvvv xxxxxxx yyyyyyy zzzzzzz
AAAAAAA BBBBBBB CCCCCCC DDDDDDD EEEEEEE
FFFFFFF GGGGGGG HHHHHHH IIIIII KKKKKKK
LLLLLLL MMMMMMM NNNNNNN OOOOOOO
PPPPPPP QQQQQQQ RRRRRRR SSSSSSS
Omnes ſunt quaterniones, præter yyyyyyy zzzzzzz quinterniones, et
AAAAAAA BBBBBBB SSSSSSS terniones.

L A

VENETIIS APVD IVNTAS.

LIBRARY
BALTIMORE COLLEGE OF
DENTAL SURGERY